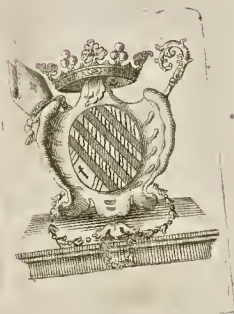
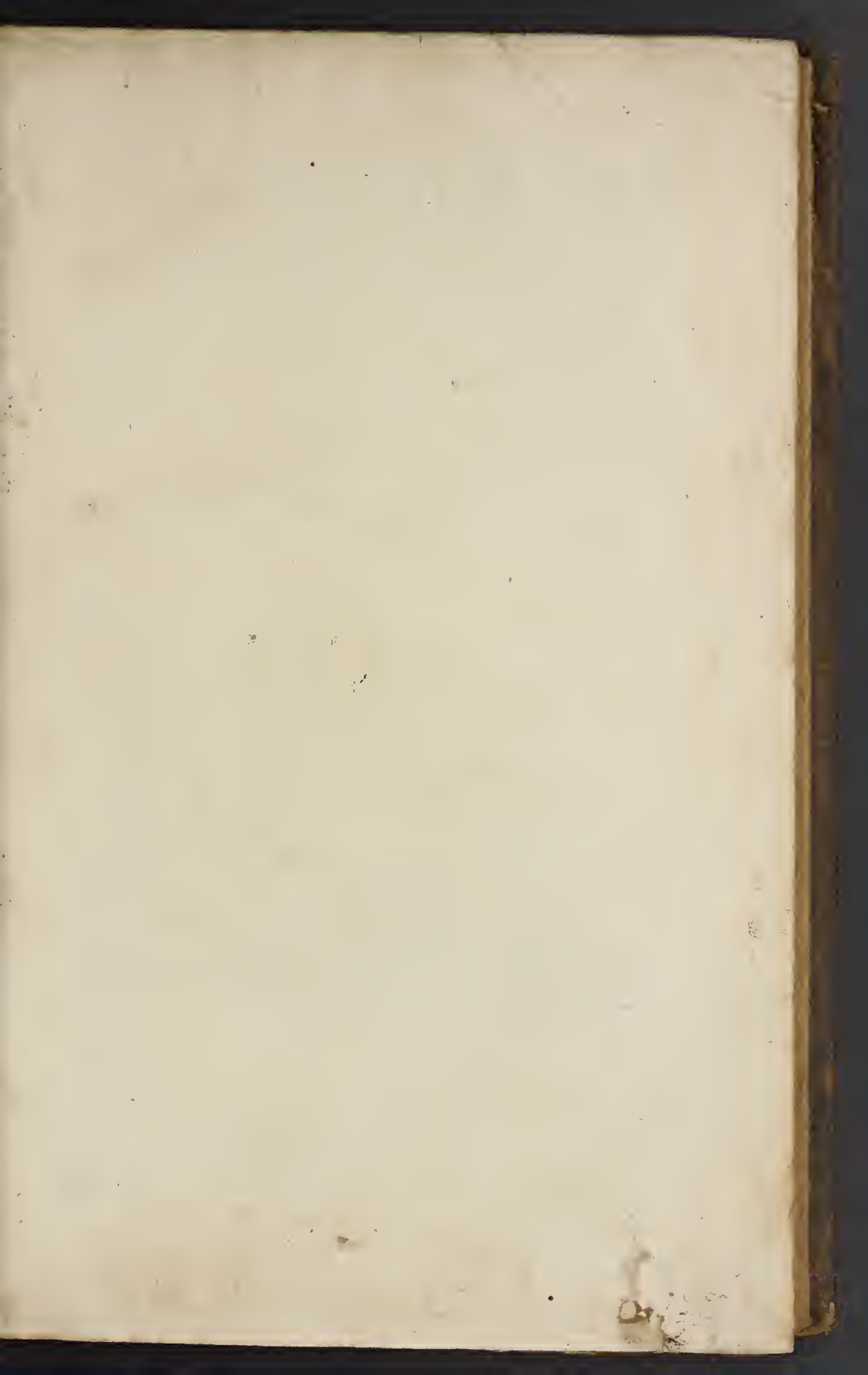

2. F.

SACROSANCTA CONCILIA

AD REGIAM EDITIONEM
EXACTA

QUÆ NUNC QUARTA PARTE PRODIT AUCTIONOR
*Studio PHILIP. LABBEI, & GABR. COSSARTII,
Soc. JESU Presbyterorum.*

TOMI XI. PARS I.

Ab anno M. C. XCVIII. ad annum M. CC. LXXXIV.

LUTETIÆ PARISIORUM,

Impensis SOCIETATIS TYPOGRAPHICÆ Librorum Ecclesiasti-
corum jussu Regis constituta.

M. DC. LXXI.

CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

SYLLABVS

EORUM QUÆ TOMO XI. CONTINENTUR.

*Quæ asterisco * notata sunt, non erant in prioribus aliis editionibus : quibus vero hæc nota † impressa est, eorum incertus est annus.*

TOMI UNDECIMI PARS PRIMA.

ANNO CHRISTI.		ANNO CHRISTI.	
1198.	VITA INNOCENTII PAPÆ III. <i>col. I</i>	1215.	* Decreta concilii nunc primum Græce edita
	* Senonense concilium 3		¹⁴⁰ * Additio de variis rebus in hoc concilio agita- tis ac definitis 233
1199.	* <i>Conuentus in regnorum Franciæ & Angliæ limite</i> 7	1216.	* Melodunense 240
	In Dalmatiæ ac Diocliæ regnis con- cilium <i>ibid.</i>	†	* Senonense <i>ibid.</i>
	* Divionense & Viennense 11	1216.	VITA HONORII PAPÆ III. 242
1200.	Londonicæ 13		<i>Ejusdem epistole III.</i> <i>ibid.</i>
	* Nigellense 20		* <i>Ejusdem aliæ III.</i> 244
1201.	* Sueffionense 22		* <i>Constitutiones Ricardi F.ore Sârûm episcopi</i> 245
	* Parisiense 24	1222.	Oxonienſe concilium 270
	* Perthufanum <i>ibid.</i>	1223.	* Parisiense 288
	Scoticum <i>ibid.</i>	1224.	* Parisiense alterum 289
1204.	* Meldense 27		* Monſpelienſe <i>ibid.</i>
1206.	* Lamberhenſe 30		<i>Et in append.</i> 2333.
	* Radingenſe 31		* Apud Vallemcoloris 290
1207.	* Narbonenſe 32		* Parisienſia tria <i>ibid.</i>
1208.	<i>Gallonis legati constitutiones</i> <i>ibid.</i>	1225.	* Melodunense <i>ibid.</i>
1209.	* Montilienſe concilium 35		* Bituricenſe 291
	* Avenionenſe 41		Germanicum 294
	* Parisiense 49	1226.	* Parisienſia duo 300
1210.	* Avenionenſe 53		* Cremonenſe 301
	* In villa S. Ægidii 54		* Leodiense <i>ibid.</i>
	* <i>Narbonenſis conuentus</i> 55		* Fuxenſe 302
	Romanum concilium 56		Westmonaſterienſe <i>ibid.</i>
	* Arelatenſe <i>append. 2329</i>		* Idem fuſius expoſitum 303
1212.	* Parisiense 57	1227.	* Narbonenſe 304
	* <i>Apanienſis conuentus</i> 80	1227.	VITA GREGORII PAPÆ IX. 309
1213.	* Vaurenſe concilium, male a Bi- nio dictum Lavaurenſe: cujus nos acta damus, quæ ille non edide- rat 81		<i>Ejusdem epistole XVI.</i> 310. & ſeq.
	* Murellanum 99		* <i>Ejusdem aliæ XV.</i> 351. & ſeq.
1214.	* Dunſtaplienſe 102		<i>Germani archiepiſcopi C.P. ad eundem papam</i> 318
	Londonienſe <i>ibid.</i>		<i>Definitio apocriſtarianorum Gregorii I X.</i> 326
1215.	* Monſpelienſe, cujus acta & ſta- tuta nunc primum damus 103		<i>Capitula Gregorii IX. contra Patare- nos</i> 334
	<i>Et in append.</i> 2330. & 2331		* <i>Fragmenta decretorum Gregorii I X.</i> <i>ex libris decretalium excerpta</i> 368.
	* Bituricenſe <i>append. 2333</i>		<i>Et in append.</i> 2335
	LATERANENSE IV. CONCILIIUM GENERALE 117	1228.	* Romanum I. concilium 413
	Hiſtoria concilii 117		* <i>Conuentus episcoporum & procerum, Baſſegie, Meldis, Parisiis</i> 414
	Epistolæ ſeptem Innocentii III. 119		* <i>Tractatus S. Ludovici regis Fran- cæ</i> ij
	<i>Ejusdem ſermones duo in concilio</i> 131. & 135		

SYLLABUS

ANNO CHRISTI		ANNO CHRISTI	
1228.	corum, & Raymundi comitis Tolosani, in conventu Parisiensi 415 * Statuta S. Ludovici regis pro libertate Ecclesie 423 * Bituricense concilium 425	1243.	Innocentii IV. Epistola XII. 598. & seq. * Eiusdem alie VII. 618. & seq.
1229.	* Tolosanum <i>ibid.</i> * Arauficanum 437 * Turiafonense <i>ibid.</i>		LUGDUNENSE I. OECUMENICUM 633 Innocentii Papæ epistolæ quatuor 636. & seq. Brevis nota eorum quæ in I. concilio Lugdunensi generali gesta sunt 617 Sententia in Fridericum imperatorem 640 Institutiones XVII. factæ in eodem concilio 645
1231.	* Apud Castrum Gonterii 438		Acta concilii Lugdunensis I. ex Mattheo Parisiensi 658 * Capitula IX. concilii eiusdem a Binio non edita 671
1232.	* Apud Sanctum Quintinum, Noviomii, Lauduni 445	1246.	* Lanciense concilium 675 * Biterrense 676 * Eiusdem concilii consilium de modo procedendi in inquisitione contra hereticos 687 * Arelatense concilium, append. 2348
& 1233.	* Melodunensis conventus 448	1248.	* Scheningense 695 * Valentinum in Gallia 696 * Vratilaviense 702 * Eboracense 703
1233.	* Statuta Raymundi comitis Tolosani, super heresi Albigeni, &c. 449 * Biterrense Concilium 452 * Nymphææ in Bithynia 460 Et in append. 2336 * Decreta Iuhelli Turonensis archiepiscopi 476 * Moguntinus conventus 478 * Inquisitiones per archidiaconatus episcopatus Lincolniensis a singulis archidiaconis faciendæ 479	1250.	* Insulanum, append. 2348
1234.	Romanum II. concilium 481	1251.	* Statuta ecclesie Lugdunensis, append. 2333
1235.	* Arelatense, append. 2339 * Modus constituendi Abbatis exempti apud Anglos 481 * Narbonense concilium 487 * Remense apud S. Quintinum Veromand. 501 * Supplicatio facta domino regi per deputatos concilii 502 * Remense concilium Compendii habitum 503 * Moguntinum conciliabulum, append. 2345	1252.	* Statutum Odonis in Oriente legati de non prohibendis a baptismo staris Saracenis 2382 * Eboracense concilium 705 * Senonense 706 1253. * Salmuriense 707 * Apud Castrum Gonterii 715 * Ravennense append. 2351 * Hugonis archiepiscopi Nicosenis statuta contra avaritiam clericorum, append. 2384 * Eiusdem statuta alia duo. append. 2383
1236.	* Remense concilium apud S. Quintinum 503 * Turonense <i>ibid.</i> * Cantuariense <i>ibid.</i>	1254.	VITA ALEXANDRI PAPÆ IV. 716 Eiusdem epistolæ tres 716. & seq. * Albienense concilium 720 1255. * Parisiense 738 * Burdegalense <i>ibid.</i> † * Copriniacense 746 1255. * Biterrense 753 * Statuta sancti Ludovici regis pro reformatione morum anno 1254. edita, in Biterren. concilio relecta 754 * Dunelmensis synodus 760 * Norwicensis 768 1256. * Sarumensis 769 1257. * Danicum concilium 772 * Hugonis Nicosenis archiepiscopi statutum contra usurarios 1383.
1237.	* Constitutiones Alexandri Coven-trensis Episcopi 515 * Londoniense concilium 525 * Constitutiones synodales episcopi anonymi in Britannia 544		
1238.	* Campinacense concilium 556		
1239.	* Turonense 565 * Quintinopolitanum 568		
1240.	* Meldense 571 * Silvanectense <i>ibid.</i> Wigorniensis synodus 572		
1241.	VITA CÆLESTINI PAPÆ IV. 590 Sedes vacans.		
1242.	* Apud Vallem Guidonis concilium <i>ibid.</i> Tarraconense 592	1258.	* Lanciense concilium 773 * Mertonense 773
1243.	VITA INNOCENTII PAPÆ IV. 597		

TOMI UNDECIMI.

ANNO CHRISTI.		
1258.	* Roffiacense	<i>ibid.</i>
	* Monspeliense	778
	* <i>De Clericis facinorosis capiendis</i>	782
1259.	* Scoticum concilium	<i>ibid.</i>
	* Ravenneſe	<i>ibid.</i>
1260.	* Colonienſe	783
	* Pariſienſe 793. <i>qui numerus bis ex errore repetitus eſt.</i>	
	* <i>Statuta Guidonis archiepiſcopi Narbonenſis</i>	793
	* Copriniacenſe concilium	799
	* <i>Alexandri Papæ IV. conſtitutio Cypria,</i>	append. 2352
	* Arclatenſe concilium, <i>append.</i>	2359
1261.	* Lambethenſe	803
	* <i>Additio ad idem concilium</i>	814
	* Concilia ubique terrarum celebrata adverſus Tartarorum incurſiones	<i>ibid.</i>
	* Britannica duo Londini ac Beverlaci	815
	* Moguntinum	816
1261.	VITA URBANI PAPÆ IV.	<i>ibid.</i>
	<i>Ejuſdem epiſtole due</i>	817. & ſeq.
1262.	* Copriniacenſe concilium	820
	* Burdegalenſe	822
1263.	* Pariſienſe	824
1264.	* <i>Præceptum Henrici Anglorum regis contra non reſidentiam prælatorum</i>	825
	* Nannetenſe concilium	826
	* Pariſienſe	828
	* Bononiænſe in Gallia	829
1265.	VITA CLEMENTIS IV.	830
	<i>Ejuſdem epiſtole tres</i>	830. & ſeq.
	* Londinenſe concilium	834
1266.	* Colonicenſe	835
1267.	* Northamptonienſe	857
	* Vraſſlaviænſe	858
	* Viennænſe in Germania	<i>ibid.</i>
	* Sedenenſe, <i>append.</i>	2368
	* Ad Pontem Audomari, <i>append.</i>	2530
1268.	* Londinenſe	866
	* <i>Sancti Ludovici Francorum regis pragmatica ſanctio</i>	907
	* Apud Caſtrum Gontetii concilium	909
1269.	* Andegavenſe	911
	* Senonenſe	912
1270.	* Ravenneſe	917
	* Compendienſe	<i>ibid.</i>
	* Avenionenſe	919
1271.	* Quintinopolitanum	922
	* <i>Electio Thealdi archidiaconi Leodienſis in ſummum Pontificem Grego-</i>	

ANNO CHRISTI.		
	<i>rium X.</i>	923
1271.	VITA GREGORII PAPÆ X.	928
	<i>Epiſtola ejuſdem unica ad epiſcopum Leodienſem</i>	929
1273.	* Redonenſe concilium	933
1274.	LUGDUNENSE II. OECUMENICUM	937
	<i>Epiſtola Gregorii X. qua convocat ad concilium</i>	939
	* <i>Ejuſdem alix tres epiſtole</i>	942
	* <i>Michaëlis Palæologi imp. ad Gregorium X. epiſtola</i>	949
	<i>Breviſ nota eorum quæ in II Lugdunenſi concilio generali acta ſunt</i>	955
	<i>Litteræ Michaëlis Palæologi imp. Græcorum ad Gregorium X. G. L.</i>	961
	* <i>Ejuſdem ſacramentum</i>	967
	<i>Litteræ prælatorum Græciæ</i>	968
	<i>Epiſtola quatuor Gregorii papæ X.</i>	971
	<i>Conſtitutiones a Gregorio X. in concilio Lugdunenſi ſancitæ.</i>	974
	<i>De actis concilii Lugdunenſis excerpta e variis autoribus per Binium</i>	974
1274.	Saltzburgenſe concilium	998
1275.	* Arclatenſe, <i>append.</i>	2369
1276.	VITA INNOCENTII PAPÆ V.	1007
1276.	VITA HADRIANI PAPÆ V.	<i>ibid.</i>
	* <i>Dunelmænſis ſynodus</i>	1008
	* Salmuriænſe concilium	1011
	* Bituriccnſe	1017
1276.	VITA JOANNIS PAPÆ XIX.	1030
	<i>Epiſtola Ioannis XIX. ad Eduardum regem Angliæ</i>	<i>ibid.</i>
1277.	* Compendienſe concilium.	1031
	* Constantinopolitanum	1032
	* Constantinopolitanum alter.	1037
1277.	VITA NICOLAI PAPÆ III.	1038
1278.	* Langenſe concilium	<i>ibid.</i>
1279.	* Aufenſe, <i>append.</i>	2375
	* Apud Pontem Audomari	1043
	* Avenionenſe	1050
	* Biturrenſe	1061
	* Redingenſe	1062
	* <i>Ordinationes Ioannis Cantuarienſis archiepiſcopi in domibus religioſis</i>	1068
	* Budenſe concilium	1071
	* Andegavenſe 1104. <i>ſed mendose ſcriptum</i>	1074.
	Tarraconenſe 1106. <i>vbi mendose</i>	1006.
1280.	* <i>Coloniænſis ſynodus</i>	1107
	* Lambethenſe concilium	1124
	* Biterrenſe	<i>ibid.</i>
	* Constantinopolitanum G. L.	1125
	* <i>Santonenſis ſynodus</i>	1133
	* <i>Pictavenſis</i>	1137
	* Ravenneſe concilium, <i>append.</i>	2443

SYLLABUS

ANNO CHRISTI.		ANNO CHRISTI.	
1281.	VITA MARTINI PAPÆ II. <i>vulgo IV.</i> 1143 <i>Ejusdem epistole V.</i> <i>ibid.</i> Saltzburgenſe concilium 1150 * Lambethenſe 1156 * <i>Littere Ioannis archiep. Cantuarienſis ad Edwardum Angliæ Regem</i> 1171 * <i>Statutum archiepiscopi Cantuarienſis</i> 1174	1282.	* Avenionenſe concilium 1174 * <i>Sanonenſis ſynodus</i> 1180 * Turonenſe concilium 1183 * <i>Proceſſus habitus a Martino IV. contra Petrum regem Aragonum</i> 1186 1284. * Pariſienſe concilium 1199 * <i>Nemaufenſis ſynodus</i> 1200 * <i>Pictavenſis</i> 1234

TOMI UNDECIMI PARS SECUNDA.

ANNO CHRISTI.		ANNO CHRISTI.	
1285.	VITA HONORII IV. PAPÆ 1236 * Lancienſe concilium 1237 1286. * <i>Ordinationes archiepiscopi Lugdun. & episcopi Eduenſis, pro ſedibus ſuis vacantibus, append.</i> 2537 * Ravennate concilium 1238 * Bituricenſe 1246 <i>Et in append.</i> 2521 * <i>Hæretice opiniones per Ioannem arch. Cantuarienſ. declarata & damnata</i> 1261 1287. <i>Sedes vacat per annum</i> * <i>Articuli obſervandi per rectores, &c. Cantuar. diœceſis</i> 1262 * <i>Exoniensis ſynodus</i> 1263 * Remenſe concilium 1317 Herbipolenſe 1318 Mediolanenſe 1333 1288. VITA NICOLAI PAPÆ IV. 1334 * Inſulanum concilium 1335 1289. * <i>Ciceſtrenſis ſynodus</i> 1345 * Viennenſe in Gallia concilium 1353 1290. * Nugarolienſe <i>ibid.</i> <i>Et append.</i> 2444 * Pariſienſe 1358 1291. Saltzburgenſe 1358 Londinenſe 1360 Mediolanenſe 1361 <i>Sedes vacans.</i> 1292. Afchaffemburgenſe concilium 1361 * <i>Ciceſtrenſis ſynodus</i> <i>ibid.</i> 1294. VITA CÆLESTINI PAPÆ V. 1364 * Salmurienſe concilium 1395 1294. VITA BONIFACII PAPÆ VIII. 1397 <i>Ejusdem epistole II.</i> 1398. & 1399 <i>Roberti arch. Cantuar. epist. ad Bonifacium VIII.</i> 1402 <i>Alia Edwardi regis Angliæ ad eundem</i> 1404 1295. * <i>Statuta Roberti de Winchels, arch.</i>	1297. <i>Cantuar.</i> 1405 * Londinenſe concilium 1421 Lugdunenſe fictitium 1425 1298. * <i>Sanonenſis ſynodus</i> <i>ibid.</i> 1299. * Rotomagenſe concilium 1426 * Biterrenſe 1430 * Noviomeneſe, <i>app.</i> 2441 * Melodunenſe 1431 1300. * Mertonenſe 1435 * <i>Constitutiones tres Roberti de Winchels, archiep. Cantuar. 1437. & ſeq.</i> * <i>Colonienſis ſynodus</i> 1439 * <i>Bajocensis</i> 1447 1301. * Aucitanum concilium 1468 1302. * Compendienſe 1472 * <i>Pariſienſis conventus</i> 1474 Romanum concilium 1476 <i>Et in append.</i> 2444 Apud Peñam Fidelem <i>append. ibid.</i> 1303. VITA BENEDICTI PAPÆ XI. 1477 * Nugarolienſe concilium <i>ibid.</i> * Compendienſe 1492 1304. VITA CLEMENTIS PAPÆ V. 1496 * <i>Electio ejusdem</i> <i>ibid.</i> * <i>Diploma ejusdem in gratiam regum Franc. quo declaratur caput, Unam ſanctam</i> 1499 1307. * Ravennate concilium <i>ibid.</i> 1308. * Aucitanum 1500 1309. * Londonenſe 1502 * Poſonienſe in Hungaria, <i>append.</i> 2453 1310. Saltzburgenſe I. 1513 Saltzburgenſe II. 1514 * Colonienſe 1517 * Ravennate duo 1533 * Salmantienſe 1535 * Pariſienſe <i>ibid.</i> Moguntinum 1536 1311. VIENNENSE CONCILII OBCEMENTICUM 1537 Hiſtoria concilii 1537	

TOMI UNDECIMI.

ANNO CHRISTI.		
1311.	Epistola nonnullæ Clementis V. 1339. 1350. 1360. 1364. & seq.	
	Sententia de extirpatione Templariorum 1357	
	Notæ 1368	
	* Additio ad concilium Viennense 1368. lege 1378	
	Ravennate II. concilium 1369. lege 1379	
1314.	Secundum Binius vocavit, quia sic vocaverat Hier. Rubeus, qui quatuor tantum ediderat. Sic. & tertium an. 1314. & quartum ann. 1317.	
	<i>Sedes vacans</i>	
	* Parisiense concilium 1602	
	Ravennate III. 1603	
1315.	* Salmurienſe 1617	
	* Nugarolienſe 1620	
	* Silvanectenſe 1623	
1316.	* <i>Articuli oblati Eduardo II. a prelatiſ Angliæ, una cum regis reſponſionibus</i> append. 2463	
1316.	VITA JOANNIS PAPÆ XX. vulgo XXII. 1627	
	<i>Ejuſdem epistoſe ſex</i> 1629	
	* <i>Ejuſdem regiſtri diviſio in quinque partes</i> 1643	
1317.	Ravennate IV. concilium 1655	
1318.	Silvanectenſe 1627	
	Quod per errorem collocatum eſt ante Joannem XX. Annum illi adſcribo 1318. quanquam in actiſ ſit ann: 1317. ſervata ratione anni Gallicana. Nondum enim in Gallis ſub Marti finem incepuſ erat annuſ 1318. qui a Paſcha ducebat exoriturum.	
1319.	* Tolofanum 1680	
1320.	* Senonenſe <i>ibid.</i>	
1321.	* Londinenſe <i>append. 2468</i>	
1322.	Apud Vallem Oleti, Palentinum 1682	
	* Colonienſe 1707	
1323.	* Pariſienſe 1711	
1324.	Toletanum 1712	
1326.	* Avenionenſe 1717	
	<i>Et in append.</i> 2476	
	* Marciacenſe 1747	
	* Silvanectenſe 1768	
	* Complutenſe 1771	
1327.	* Roſſiacenſe 1773	
	Avenionenſe 1774	
1328.	* Londinenſe <i>append. 2476</i>	
1329.	* Compendienſe 1774	
	* <i>Conventuſ Pariſienſiſ</i> 1777	
1330.	* Marciacenſe concilium 1782	
	* Lamechenſe 1784	
1332.	* Maghfeldenſe 1789	
1334.	VITA BENEDICTI XII. quibuſdam duntaxat XI. 1792	
	<i>Ejuſdem epistoſa una & * conſtitutio</i> 1793. & 1794	
	* <i>Ejuſdem conſtitutioneſ xxxviii. ſuper reformatione canonicorum regularium</i> 1799	
1335.	* Rotomagenſe concilium 1835	
1336.	* Apud Caſtrum Gonterii 1842	

ANNO CHRISTI.		
1337.	* Bituricenſe <i>append. 2522</i>	
	* Avenionenſe 1850	
1339.	* Toletanum 1869	
1341.	* Conſtantinopolitanum concilia- bulum 1872	
	* Idem ex Nili Synopſi Gr. Lat. 1873	
	* Cantuarienſe concilium <i>ibid.</i>	
1342.	VITA CLEMENTIS PAPÆ VI. 1875	
	<i>Ejuſdem epistoſa unica de Flagellanti- um hereticorum condemnatione</i> 1876	
	* Londinenſe concilium <i>ibid.</i>	
1344.	* Noviomenſe 1899	
1346.	* Pariſienſe 1908	
1347.	* Toletanum 1915	
1350.	* Patavinum 1918	
1351.	* Biterrenſe <i>ibid.</i>	
	* Lambethenſe 1927	
1352.	VITA INNOCENTII PAPÆ VI. 1929	
	* <i>Ejuſdem epistoſe due</i> 1930. & 1931	
1355.	Toletanum concilium 1931	
1362.	* Maghfeldenſe 1933	
	* Lambethenſe 1935	
1362.	VITA URBANI PAPÆ V. 1936	
	* <i>Ejuſdem conſtitutio contra pluralita- tem beneficiorum</i> <i>ibid.</i>	
1365.	* Concilia varia contra pluralita- tem beneficiorum 1939	
	* Andegavenſe <i>ib. d.</i>	
1367.	* Eboracenſe <i>append. 2482</i>	
1368.	* Vaurenſe 1957	
	* <i>Condemnatio errorum quorundam per Simonem Langham archiep. Can- tuar.</i> 2034	
1370.	VITA GREGORII PAPÆ XI. 2036	
	* <i>Ejuſdem conſtitutio de cruce coram patriarchiſ, archiepiſcopiſ, &c. deſe- renda</i> 2037	
	* <i>Epistoſe IV. ejuſdem Gregorii XI.</i> 2038	
	* <i>Concluſioneſ Ioanniſ Wiclef</i> 2041	
	* <i>Mandatum Apoſtolicum de Wicleffi erroribuſ inquirendiſ</i> 2042	
1374.	* Narbonenſe concilium <i>app. 2493</i>	
1375.	* Uniejovenſe 2043	
1378.	VITA URBANI PAPÆ VI. 2044	
	<i>Ejuſdem epistoſe III.</i> 2045	
	* <i>Ejuſdem alia ad Epicoſopos Angliæ</i> 2050	
	* Gloceſtrienſe concilium 2051	
1382.	* Londinenſe 2052	
1386.	Saltzburgenſe 2061	
1388.	Palentinum 2068	

SYLLABUS TOMI UNDECIMI.

ANNO CHRISTI.		ANNO CHRISTI.	
1389.	VITA BONIFACII PAPÆ VIII. vulgo IX. 2077	1408.	* Parisiense <i>append. 2518</i>
1391.	* Londinense concilium <i>ibid.</i>	1409.	Aquiliense concilium 3002 <i>lege 2102</i>
1394.	* Parisiense <i>append. 2511</i>		* Additio ad idem concilium. 3003. <i>lege 2103</i>
1396.	* Londinense 2079	1408.	Aragonense, seu Perpinianense concilium 3008. <i>lege 2108</i>
	<i>Articuli excerpti ex Dialogo Wicleffi, & damnati in eodem concilio</i> 2080	& 1409.	* Additio ad idem 2109
1399.	* Cantuariense concilium 2081	1409.	* <i>Francofurtensis conventus</i> <i>append. 2520</i>
1400.	} Anglicana concilia 2082		Pisanum concilium 2114
1402.			* Additio ad idem concilium 2140
1404.	* Parisiense <i>append. 2517</i>		* Additio altera 2238
1404.	VITA INNOCENTII PAPÆ VII. 2083		* Additio tertia 2256
1405.	* Pragensis concilium 2084	1409.	VITA ALEXANDRI PAPÆ V. 2320
1406.	VITA GREGORII PAPÆ XII. <i>ibid.</i> 2084	1410.	VITA JOANNIS PAPÆ XXI. vulgo XXIII. 2321
	<i>Ejusdem epistola. Benedicti dicti XIII. pseudo-pape epistole due</i> 2086	1412.	} * Romanum concilium 2323
	* Oxoniense concilium 2089	1413.	

APPENDIX TOMI XI.

2329

Hac appendice continentur, cum multa alia, quæ ad annos suos singula in hoc Syllabo jam relata sunt, tum constitutiones Nicofenses, pag. 2326. quarum corpus cum ad certum annum revocari non poterit, earum partes, quibus aliqua temporis adscripta nota est, supra suo loco commemoratæ sunt.

VITA INNOCENTII PAPÆ III.

ANNO
CHRISTI
1198.

INNOCENTIVS eius nominis tertius, A Lotharius antea appellatus, iuuenis triginta annorum vel paulo amplius, sed egregie prudens & eruditus, mirabili omnium consensu ex cardinale diacono, altero die post obitum Cælestini papæ quinti, nimirum Idibus Iunii anno 1198. creatus est pontifex tempore Ottonis quarti regis Germaniæ: cui contra Philippum Barbarossæ filium reclamantem magis fauens, coronam imperii cum benedictione solita contulit, & ex causâ iustissima vicissim abstulit. Nam cum donationem illam, qua Mathildis filia Rogerii principis Siciliæ Marchiam Apuliæ Romanæ ecclesiæ donauerat, ille post impetratam imperii coronam, tamquam inualide citra consensum imperii principum factam sibi vendicasset; ac præterea etiam contra iusurandum quod paulo ante emiserat, vt beatus Antoninus tertia parte chronici titulo decimonono annotauit, Apuliam & Calabriam vi & armis sibi subiiciens, mandatis apostolicis obedire contemneret: papa sententiam excommunicationis primum, ac postea priuationis & depositionis in eum ferens, Sigefrido archiepiscopo Moguntino vi & est apud Trithemium in chronico Hirsaugiensi, præcepit vt per totam Alemanniam imperatorem excommunicatum & ab imperio depositum denuntiaret: quod & fecit. Interea cum Otto archiepiscopum persequens neque de absolutione petenda, neque de transactione in eunda quidquam curaret: Innocentius papa Fridericum II. Henrici sexti filium ex Constantia, de consilio regis Franciæ, ex voluntate etiam certorum principum Germaniæ, & Sicilia euocatum in Alemanniam misit, mandans principibus imperii vt ipsum in imperatorem susciperent. Otto cum exercitu suo Friderico quidem occurrit; sed derelictus a suis, loco cedere, & in Saxoniam secedere compulsus est. Fridericus vero ab omnibus tamquam rex, in conuentu principum Aquisgrani habitu, susceptus est. Postea Otto contra Philippum Francorum regem, qui Friderico studebat, in bellum vna cum rege Angliæ auunculo suo, cumque Brabantie duce & comite Flandriæ profectus, apud Tornacum superatus, ac demum anno Domini 1216. ab omnibus desertus, & præ mentis dolore infirmatus, meritaque oppugnata Romanæ sedis pœna Deo vindice multatus, post multas angustias mortuus est. Initio pontificatus sui, ait Rogerus, qui sub ipso historiam Angliæ scripsit, statum curiæ in melius mutare volens, maiorem partem ianitorum & ostiariorum curiæ abiecit, vt conquerentes tam clerici quam laici, liberiores ad eum haberent accessus. *Epistola infra: Post consecratione illius, præfectus & senatores & tribuni Urbis & cæteri Romani, exegerunt ab eo reditus & consuetudines, quas prædecessores sui Romani potius res ipsi impendere solebant. Quibus ipse respondit, se Concil. General. Tom. XI.*

Ottonis obitus. Quid Innocentius Romæ egessit.

„ hoc nunquã facturum: cum, si fecisset, contra Deum & in præiudicium Romanæ ecclesiæ faceret. Quod „ Romani audientes irruerunt in bona illius, & diripuerunt ea: ipse vero excommunicauit eos. Hierosolymitanæ vrbs, quam sub Urbano III. Saraceni occupauerant, recuperationem plurimum exoptans, literis legatisque missis, omnes ad hoc bellum est cohortatus: seculumque prædecessorum suorum vestigia, ad deprauatos mores populi corrigendos, ad hæreticos damnandos, & principes populumque ad terram sanctam recuperandam, Lateranensem synodum œcumenicam XII. indixit, eique inter 412. episcopos præfedit. Ad omnes pene Europæ reges & episcopos litteras salubrium consiliorum plenissimas scripsit, quas legi, & vt ait Trithemius in chronico Hirsaugiensi, in iudiciis obseruari mandauit. Eodem auctore Litonia, vt ait Blondus, fidem Christi amplexa fuit. Huius pontificis mandato per Simonem comitem Montfortensem, Germanorum auxilio fretum, Albigenses hæretici in Gallia ante annos aliquot exorti, partim fugati, partim vero per legatum sedis apostolicæ ad penitentiam & vnionem ecclesiæ recepti fuerunt. Hoc tempore sanctus Dominicus Hispanus ordinem Prædicatorum, sanctus Franciscus ordinem Minorum, in Italia instituerunt, multosque hæreticorum & infidelium ad fidem Christi conuerterunt.

Lateranense concilium indixit.

Epistolæ Innocentii quales.

Almaricus de viginti erroribus conuictus, cum sectariis pluribus Parisiis post obitum exhumatus, combustus est. *Gaguinus libro 6.* Hæreticorum eorum, qui Trithemio auctore in Alfatia docebant esum carniū quous tempore, etiam in quadragesima, licitum esse, fornicationem, vt quæ naturali inclinationi conueniens foret, non esse prohibitam, octoginta apud Argentinam vno die combusti fuerunt. Pontifex dum post hæc tandem pacis faciendæ causâ inter Pisanos & Genueses Perusium se contulisset, in opido illo mortuus est, vt ait Vrspergensis, decimo sexto Kalendas Augusti, anno Domini 1216. peractis in pontificatu suo annis octodecim, mensibus quinque, & aliquot diebus.

Almaricus cum suis sectatoribus combustus.

ADMONITIO GABR. COSSARTII. S. I. De Innocentii III. & consequentium pontificum epistolis.

Finem hic facimus coaceruandi pontificum epistolarum, quarum nimia varietate & copia in immensum hæc volumina exereferent. Quis enim bullarum, & breuium modus? Accedit quod nullo eas periculo prætermittimus, cum in bullario, in Brouii, Raynaldi, Vaddingi, Spondanice annalibus, aliisque collectionibus, requiri a studioso lectore possint.

Innocentii vero huius omitterendarum epistolarum causâ multo etiam est iustior, cum vnum in corpus collectæ breui, vt speramus, proditura sint.

A CONCI-

ANNO CHRISTI 1198.

ANNO CHRISTI 1198.

CONCILIVM SENONENSE.

ADVERSVS HÆRESIN POPVLICANAM.

Anno Domini M. C. XCIII. celebratum.

Anno Domini M. C. XCVIII. inquit chronicon Autissiodorensis Roberti Monachi S. Mariani, hæresis Populicana, omnium hæreseon feculentissima, virulentas rãdices suas late quidem, sed latenter, hoc tempore propagarat. Apud urbem Niuernis, Abbas S. Martini, & decanus maioris ecclesie, de hoc pestilentissimo errore notati, episcoporum sũntur concilio, Senonis conuocato: ibique Abbas deponitur, Decanus suspenditur: & sic ad ledem apostolicam destinantur. Hactenus chronicon. Abbatis & Decani causam Innocentius III. amplius explicat in epistolis, quas subiicit.

Raynaldus et confatex epistola Inno. III.

INNOCENTII III. EPISTOLA ad Michaëlem Archiepiscopum Senonensem.

lib. 2. ep. 59.

cap. inter sollicitudines. Extra de purg. Canon.

Inter sollicitudines nostras, &c. Et infra. Sane sicut ex litteris tue fraternitatis accepimus, cum ad preces venerabilis fratris nostri Autissiodorensis episcopi ad villam, quæ Caritas dicitur, accessisset, presentibus eodem, & venerabilibus fratribus nostris Niuernensibus & Meldensibus episcopis, in vnum fecisti eiusdem villæ populum congregari: vbi de hæreticis, & eorum dogmatibus inquisitione diligenti habita, inter alios, quos super heretica prauitate reperisti publice infamatos, Decanum Niuernensem communi didicisti opinione grauari, & in eo, & per eum non modicum fuisse scandalum catholicorum animis declaratum. Unde propter vehementem infamiam, & graue scandalum, ipsum ab officio, & beneficio suspendidisti: apud Autissiodorum ei diem certum assignans, quo tuo se conspectui præsentaret, ab obiecto crimine defensurum. Cumque statuto termino ad tuam præsentiam accessisset, presentibus dictis Autissiodorensibus & Niuernensibus episcopis, ac pluribus in vtroque iure peritis, cum certus accusator contra eum minime compareret, tu ex officio tuo testes tam pro ipso, quam contra ipsum recipi, ac diligenter examinari fecisti, & attestaciones etiam publicari. Cumque postmodum se non ad concessum ei diem, tuo se conspectui præsentasset, cum facultatem ei liberam indulgissem, in testes ac eorum dicta dicendi, ac proponendi suas in medium rationes, quibusdam propositis probationibus & allegationibus, tandem renuncians, sententiam postulauit. Tu vero cum venerabilibus fratribus nostris, Trecensibus, ac dictis Autissiodorensibus & Niuernensibus episcopis, secedens in vnum, inspectis attestacionibus diligenter, & adhibito plurimum consilio sapientum, quia crimen contra eum liquido probatum non erat, ipsum non dixisti de hæresi condemnandum. Verum quoniam ex dictis testimoniis multa erat præsumptio contra eum, vt pote cum esset manifeste probatum, eum familiaritatem hæreticorum non solum habuisse, sed etiam captasse scienter; cum publica etiam laboraret infamia, & tantum suscitatum esset scandalum contra ipsum, quod non posset canonica purgatione deleri: nec ipsum absolueret, nec purgationem quam obtulerat ab initio, & tunc etiam offerebat, recipere voluisti, sed ipsum cum litteris tuis ad sedem dixisti apostolicam destinandum:

in concilio Senonensi.

intelligens, quod ex concessa nobis plenitudine potestatis, citra penam canonicam dispensare possimus; & vltra eam rigorem seueritatis augere. Cæterum ei postmodum in nostra præsentia constituto, communem audientiam in consistorio nostro concessimus, vbi se multipliciter nixus est excusare: illud præsertim allegans, quod cum non apparente accusatore legitimo purgationem offerret, testes contra eum non fuerant aliquatenus admittendi. Nos igitur litterarum scientiam, & honestatem morum in te pariter attendentes, licet ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum vsque ad purgationem canonicam doceat suspendendos: quod tamẽ etiam eum à beneficio propter inmanitatem criminis, vt credimus, suspendidisti, nolimus improbare. Nec illud etiam propter causam improbamus eandem, quod licet nullus contra eum legitimus accusator compareret, ad detegendam tamen huius moriferæ pestis, immo pestiferæ mortis radicem, ex officio tua, fama publica deferente, voluisti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem vulgatam infamiam, graue scandalum, & vehementem suspicionem ex testium dictis obortam, quas contra eundem decanum facere vidcbantur, cum propter eorum quodlibet ei esset purgatio iniungenda; & seruantes & mollientes rigorem, de consilio fratrum nostrorum archiepiscoporum, & episcoporum, apud sedem apostolicam existentium, purgationem quartadecimæ manus sui ordinis ei diximus indicendam. Ipsum igitur ad te cum litteris apostolicis remittentes, vt ibi purgetur, ubi nocuit infamatus: fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus ascitis tecum dicto Niuernensibus & venerabili fratre nostro Parisiensibus episcopis, indictam ei a nobis purgationem accipias. Ita tamen vt qui ad eius purgationem processerint comprobendam, sint fide catholici, vita probati: qui conuersationem, & vitam ipsius, non tam moderno tempore nouerint, quam transacto. Purgatione vero recepta, beneficium ei restituere non postponas, ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. In penam autem familiaritatis illius, quam cum hæreticis scienter habuisse dignoscitur, eum ab officio manere suspensum volumus, donec scandalum sopiatur: ita tamen, vt publice familiaritatem hæreticorum abjuret. Præcipias insuper illi districte, vt in prædicta & aliis villis circumpositis profiteatur & prædicet fidem catholicam, ac confundat & detestetur hæreticam prauitatem: sic deinceps vitam suam bonis adorns operibus, vt infamia conuertatur in famam, & omne scandalum & suspicio de catholico- rum mentibus deleatur. Quod si forsitan in purgatione defecerit, eum ecclesiastica districtiõis mucrone percellas: & ab officio, beneficioque depositum ad agendam penitentiam in archum monasterium retrudere non omittas. Datum Laterani, nonis Maii.

INNOCENTII III. EPISTOLA, lib. 1. epist. 90.

Ad Petrum S. Mariæ in via lata diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum: & ad Odonem episcopum Parisiensem.

Quod legimus in Apocalypsi, &c. Et infra. Nuper enim sicut ex tenore litterarum venerabilis fratris nostri Senonensis archiepiscopi, & relatione dilectorum filiorum R. & D. nunciorum eius nobis innotuit, multa de hæreticis & eorum sectis in partibus Gallicanis, quæ ab huiusmodi fece profus olim intactæ manere solebant, increbrescente iam vehementer infamia, cum idem archiepiscopus ad villam, quæ Caritas appellatur, in qua plurimi dicebantur professores hæreseos delitescere, rogatus a ve-

nerabili

ANNO
CHRISTI.
1198.

ANNO
CHRISTI.
1198.

nerabili fratre nostro Autissiodorensi episcopo, in cuius diocesi prædicta villa consistit, accessisset persecraturus diligentis veritatem, clero & populo conuocatis, post diligentem indagacionem, præter alios quamplures, qui erant ibi de hæresi publice infamati, Raynaldum quondam Abbatem S. Martini Niuernensis comperit huiusmodi contagione repletum, & publica super hac infamia laborantem, Et quoniam in eo plurimum scandalizabatur & populus, & clerus: de consilio prædictorum Autissiodorensis, Meldensis, & Niuernensis episcoporum qui aderant, & plurimum prudentum virorum, eum officio, beneficioque suspendit: diem apud Autissiodorum illi præfigens, vbi coram eo forte si posset se de tanto crimine tueretur. Cumque die præfixa suam coram eodem archiepiscopo exhibuisset præsentiam, assistentibus prædictis Autissiodorensi & Niuernensi episcopis, multisque aliis viris discretis, & prior ecclesie S. Martini, de hæresi, adulterio, & vltura, & quibusdam aliis eum intenderet & paratus esset protinus accusare: antelitis ingressum, licet nullum inferretur ipsi grauenam, sedem apostolicam appellauit. Cuius appellationem frustratoriam, quoniam propter infamiam & publicam notam criminis dictus archiepiscopus non admisit, & præfatus prior paratus fuit in contingenti obiecta probare: spontaneus causam subiit, & obiecta crimina penitus denegauit. Prior autem confestim quosdam ex canonicis suis testes produxit: qui cum a præfato archiepiscopo recepti canonice, ac diligenter examinati fuissent, & attestacionibus, prout debuit fieri, publicatis, ipsi etiam Raynaldo postulanti copiam earum sufficienter exhibitis, ei dies esset apud Senones assignata, vt in concilio suffraganeorum exciperet, si vellet, contra testes, & eorum dicta, & suæ defensionis proponeret rationes: die præfixa, & loco etiam assignato, suis libere, ac plenarie propolitis rationibus, interrogatus pluries si pro se vellet aliquid aliud allegare, probationibus, & allegationibus omnino renuncians, sententiam postulauit. Et postmodum sæpe dicto archiepiscopo pariter cum venerabilibus fratribus nostris Trecenti, Autissiodorensi, & Niuernensi episcopis, aliisque prudentibus viris, secretæ deliberationis tractatum habentes, aduocatus prædicti Raynaldi sine illo ad consilium eorum intrauit, & proposuit, ipsam appellationem, quam ante litis ingressum interposuerat, ratam habere, & eam iterum inuouare. Cumque postmodum ad ferendam sententiam exuentes, comperisset pro certo, eum elanculo recessisse: dictus aduocatus eius, sicut fecerat in secreto, appellationem denuo publice inuouauit. Vnde memoratus archiepiscopus, quamuis non fuisset appellationi huiusmodi deferendum, noluit eum de hæresi condemnare. Pro adulterio tamen, & aliis, quæ in damnationem eius erant manifestus diuulgata; & quoniam propter infamiam hæresis, & scandalum, quod in populo fuerat inde subortum, nullatenus, etiam ad tempus, in administratione abbatis sine omnimoda desolatione monasterij poterat tolerari: de communi consilio coepiscoporum, & aliorum prudentum qui aderant, ipsum in perpetuum per sententiam distinctiuam officio priuauit abbatis: & canonici S. Martini, de licentia eius, quendam alium elegerunt. Cæterum idem archiepiscopus attestaciones contra eum receptas, nobis transmisit redactas in scriptum: ex quibus duo grauia satis probata esse videntur: videlicet, eum seruo, & assertiue dixisse disputando, & defendendo hæreticorum errorem, quod corpus Domini mittitur in secessum; & iuxta verbum Origenis, omnes tandem fore saluandos. Allegaciones autem, & rationes prædicti Raynaldi, de quibus sæpeditus archiepiscopus in suis litteris fecerat mentionem, no-

bis per litteras vel per nuncios exponere non curauit. Propter quod diuini expectauimus, si forte alij nuncios super hoc instructi plenius aduenirent. Quoniam igitur causam transmisit ad nos minus sufficienter instructam, & ex hoc nobis scrupulus non modica dubitationis emerit, maxime cum sit plena maturitate in tam arduo negotio procedendum: discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus Deus habentes præ oculis, & catholicæ fidei veritatem, tam attestacionibus quæ contra prædictum Raynaldum nobis transmissæ fuerunt, quas vobis sub bulla nostra transmittimus, quam etiã allegationibus, & rationibus sæpe dicti Raynaldi, quas coram præfato archiepiscopo proposuisse proponitur, attente ac diligenter inspectis, publica quoque fama nihilominus inquisita, nisi ex eis aliquid percipere poteritis, quod a ferenda condemnationis sententia contra eum merito animus vestrum debeat retardare, sublato cuiuslibet contradictionis & appellacionis obstaculo, vt in eo puniatur, in quo peccauit, ipsum a sacerdotali officio deponatis. Et quoniam metuumdum est, ne in laqueum desperationis incidens, & ad perfidiorum hæreticorum infidelitatem ex toto conuersus, eorum prauaricationibus contamineet gregem intactum: retrudi eum in districto monasterio faciatis, & ibi ad agendam penitentiam sub arcta custodia detineri: atque tunc prouiduri, vt ita mandatum apostolicum exequamini, quod deuotionem vestram debeamus merito commendare, &c. Datum Lateran. XIII. Kal. Iulij.

NOTÆ GABR. COSS. S. I.

C **Quia** Petro monacho Populicani hæretici dicuntur, iidem a Willelmo Britone vocantur Popeliciani: & sic describuntur Philippidos lib. i.
Qui bona coniugia reprobant, qui carnis uti esse nefas dicunt, aliusque superstitiones inducunt; breuiter quos tangit epistola Pauli, Omnes qui fides sepeperit contraria nostra: Quos Popelicanos vulgari nomine dicunt.
Eosdem autem esse qui ab Alexandro tertio, in Lateranensi concilio generali cap. xxvii. Publiciani vocantur, temporum, regionum, nominum ratio persuadet. In Gasconia, inquit, Albigeo, & partibus Tolosanis, & alijs locis, hæreticorum, quos alij Catharos, alij Pararinos, alij Publicanos, alij alius nominibus vocant, inuoluit damnata peruersitas. Quibus ex verbis apparet eandem esse hæresim, diuersis appellatam nominibus: quam cum in Albigeo inualuisse ait, satis indicat esse Albigensem.
D **A** Petro Capuanò cardinale sedis apostolicæ legato celebratum esse hoc concilium qui asserit Baronij continuator illustrissimus Spondanus, vii de historia ecclesiastica optime aliqui meritis, testimoniis duobus refertur. Alterum est Rigordi, qui in gestis Philippi Augusti cardinalem hunc, missum hoc anno vt pacem inter Francorum Anglorumque reges cõstitueret, in Gallias non ante exiitum Decembrem venisse asseruit, Senonensi igitur præfate concilio ante anni huius finem qui potuit præsertim cum lasciendæ, eius causa legatus erat, paci, prius operam nonnullam ab eo datam oportuerit, quam de celebrandis alia de te conciliis cogitaret. Alterum est testimonium Innocentij III. cuius ex epistolis duabus paulo ante descriptis intelligitur præfuisse archiepiscopum Senonensem huic concilio: ipsumque, & episcopos, Trecentem, Autissiodorensen, & Niuernensem, iudices vnos fuisse.
Que vero addit Spondanus idem: Rex præsentens legatum velle procedere " contra ipsum, per nuncios suos fecit ad sedem apostolicam appellari. Legatus vero non vt appellacioni deferret, sed vt differret ad tempus, &c. totidem verbis descripta sunt ex gestis Innocentij tertij, vbi hæc dicuntur non de Senonensi concilio anni M C X V I I I. sed de Diuionensi ana. M C X C I X. vt mox leges.

^a Nempe ob matrimonij illicitum.

ANNO CHRISTI 1199.
*** CONVENTVS EPISCOPORVM
AC PROCERYM IN REGNI FRANC.
& Angl. limite.

Pro pace inter vtrumque regem facienda , anno
inuenite M C X C I X.

Petri Capuani, legati Apostolici, in Gallias ap-
puli prima cura fuit, vt pacem, cuius consti-
tuta causa venerat, inter Francos Anglosque sanciret.
Eam ad rem concilium celebratur, ut ait Aquin-
silinus monachus, in vtriusque regni limite: nempe in
Francia ac Normannia finibus, atque vt certius desi-
gnat Rogerius Hovedenus, inter Vernonem & An-
deliacum. In Marchis vtriusque regni, inquit Aquin-
silinus, concilium agitur: vtrique reges, Fran-
corum & Anglorum, conueniunt cum multitudine
episcoporum, abbatum, comitum, priorum, præposito-
rum, & vtriusque ordinis infinita multitudine homi-
num. De pace inter reges & comitem Flandrorum fa-
cienda multum laboratur: sed ad effectum minime
perducitur. Sed tamen induciæ in quinquennium re-
tinendæ verbo tenus obtinentur: quæ vix vsque ad
Pascha tenentur.

ANNO CHRISTI 1199.
CONCILIVM IN DALMATIÆ ET
DIOCLIÆ REGNIS PER LEGATOS
sedis apostolicæ in causa reformandæ ecclesiasticæ
disciplinæ anno M C X C I X. celebratum sub In-
nocentio papa III.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Vt episcopi pecuniam ab ordinandis non accipiant.
2. De celibatu clericorum, & ordinibus conferendis.
3. De diuisione & administratione oblationum.
4. De sigillo confessionis.
5. De honore sacerdotibus exhibendo.
6. De gradu consanguinitatis in contrahendis ma-
trimoniis obseruando.
7. Vt clerici tonsuram teneant clericalem.
8. Vt laici a rebus ecclesiasticis abstinant.
9. Excommunicantur thesaurorum ecclesiasticorum
detentores, & qui Latinos in seruitute detinent.
10. Excommunicantur illi qui uxores sine iudicio
ecclesiæ dimittunt.
11. Vt nothi ad sacros ordines non accedant.
12. Vt nulli ante trigessimam annum ad sacerdo-
tium promoueatur.

P R Æ F A T I O.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti,
Amen. Nos Ioannes capellanus, & Simon subdia-
conus domini Innocentii papæ III. apostolicæ sedis
legati, ad euellenda nociua de agro dominico, & vir-
tutum plantaria vtiliter inserenda, videntes multa in
clero & populo Dalmatiæ & Diocliæ corrigenda, de
sanctorum patrum conciliis decreta præsentia duxi-
mus innouanda.

C A P I T V L A.

I. Vt episcopi pecuniam ab ordinandis non
accipiant.

IN primis itaque decernimus, vt nullus
episcopus aliquem ad sacros ordines per
pecuniam promouere, seu ecclesiastica bene-
ficia alicui, precio interueniente, concedere

A præsumat. Cum enim Dominus præceperit
apostolis, *Gratis accepistis, gratis date*, & Spi-
ritus sancti gratia venalis esse non possit, quæ
confertur in sacris ordinibus: graui punien-
dus est pœna, qui Spiritus sancti dona vena-
lia exponere non veretur. Quocirca præsen-
ti decreto statuimus, vt quicumque episco-
pus hoc agere conuictus fuerit, omni eccle-
siastica careat dignitate: & sine spe restitu-
tionis, tam ille qui dederit, quam ille qui
scienter sacros ordines pecunia interuenien-
te receperit, perpetuo deponatur.

II. De celibatu clericorum, & ordinibus
conferendis.

Cum Domini sacerdotes, & si qui facto
altario deseruiunt, continenter viuere debeant,
iuxta illud: *Mundamini qui feris Vasa
Domini*: in partibus Dalmatiæ atque Diocliæ
sacerdotes & uxores habere & ecclesias te-
nere dicuntur. Quocirca præsentis decreto
statuimus, vt sacerdotes & diaconi, ante sus-
ceptum officium, nisi eorum coniuges in
manu episcopi votum fecerint continentiæ,
uxores habentes cum ipsis maneant, & ec-
clesias dimittant. Non enim possunt secun-
dum ordinem Romanæ ecclesiæ manentes
in coniugio, nisi defunctis vxoribus, aut con-
tinentiam vouentibus, si digni inuenti fue-
rint, ad sacerdotium promoueri. Illi vero,
qui post susceptum sacerdotii vel diaconatus
honorem adulteras potius quam uxores ac-
cepisse probantur, nisi eas dimiserint, & di-
gnam egerint pœnitentiam, ab officio & be-
neficio ecclesiastico fiant penitus alieni. Pro-
hibemus etiam, ne aliquis episcopus, nisi in
quatuor temporibus, iuxta sanctorum pa-
trum constitutionem, aliquem ad sacros ordi-
nes promouere præsumat: solus enim
Romanus pontifex dominicis diebus subdia-
conos ordinare potest. Cum autem episco-
pus ordinationem fecerit, non nisi vnum ordi-
nem a subdiacono & supra conferre præ-
sumat. Ordinatus autem in subdiaconum,
ad minus per annum in eodem officio deseruiat,
& diaconus similiter faciat. Quicumque
autem episcopus contra hoc venire præsum-
pserit, tamdiu a conferendis ordinibus ab-
stineat, donec a Romano pontifice miseri-
cordiam consequatur.

III. De diuisione & administratione oblationum.

Quoniam secundum gradus & ordines
personarum beneficia ecclesiastica in domo
Domini, secundum sanctorum patrum con-
stitutionem distributa noscuntur: decerni-
mus, vt decimæ, seu oblationes fidelium,
tam pro viuus, quam pro defunctis, in qua-
tuor partes diuidantur: quatum vna sit epi-
scopi, alia ecclesiarum, tertia pauperum,
quarta

ANNO
CHRISTI
1199.
Matth. 10.

1/ai. 51.

D

E

quarta clericorum. Portionem quidem pauperum episcopus administret; portionem vero ecclesiarum archiepiscopus conferuet, & ex mandato episcopi in vrbibus ecclesiarum fideliter expendat. Quicumque autem clericorum contra hoc venire presumpserit, sua portione priuetur.

IV. De sigillo confessionis.

Districte inhihemus, ne aliquis sacerdos, filii sui vel filie spiritualis priuatam confessionem alicui reuelare presumat. Quod si facere conuictus fuerit, officio & beneficio ecclesiastico perpetuo spoliuetur. Idem dicimus de quolibet clerico, qui de homicidio, adulterio, periurio, falso testimonio; publice accusatus fuerit, & conuictus.

V. De honore sacerdotibus exhibendo.

Cum terrenarum potestatum nuntiis siue ministris honor exhibeatur ab omnibus, multo magis ministris Dei honor a laicis exhibendus est, a quibus eis non solum diuina celebrantur officia, verum etiam sacrum baptismus, & corpus Domini, & penitentia, & cetera ecclesiastica sacramenta iugiter ministrantur. Quapropter iuxta decretum domini Innocentii papae II. districte inhihemus, ne aliquis in personam episcopi, sacerdotis, vel cuiuslibet clerici, vel religiosi viri, violentas manus iniicere presumat. Quicumque autem hoc attentauerit, tamdiu excommunicatus maneat, donec de tanta presumptione satisfactorius, apostolico se conspectui representet; vel ab eius legato, praesita congrua satisfactione, absolutionis beneficium consequatur. Similiter sub excommunicatione prohibemus, ne aliquis laicum clericum ad peregrina iudicia trahere presumat, veluti candentis ferri, vel aquae, vel cuiuslibet alterius iudicii. Non enim pertinet ad laicum, clericum iudicare. Si autem clericus peccauerit, ab archiepiscopo, vel episcopo, vel etiam prelato suo, aut Romano pontifice, si necesse fuerit, iudicetur.

VI. De gradu consanguinitatis in contrahendis matrimoniis obseruando.

Cum sacrosancta Romana ecclesia, quae mater est omnium ecclesiarum, & magistra, decreuerit ut nullus Christianus vsque ad septimum consanguinitatis gradum coniugium contrahere presumat: graue nimis est, & diuini dignum animaduersione iudicii, quod in partibus Dalmatiae ac Diodiae a multis factum in veritate comperimus, ut homines Dei timorem non habentes, cum consanguineis in quarto gradu & quinto, vel infra, contra sanctorum patrum constitutionem coniugia contrahere non formident. Quapropter praesenti decreto statuimus, ut quicumque in quarto gradu praesertim, vel

Censil. general. Tom. XI.

infra, coniugium habere conuincitur, nisi ad mandatum ecclesiae satisfecerit, & a sua consanguinitatis incesta coniunctione recesserit, tamdiu maneat excommunicatus, & ab omnibus ecclesiae sacramentis separatus, donec a nefaria copula separetur, & ad mandatum ecclesiae satisfaciatur.

VII. Ut clerici tonsuram teneant clericalem.

Item praecipimus ut clerici rasuram & tonsuram teneant clericalem. Qui autem hoc non fecerit, ab episcopo distractione canonica compellatur.

VIII. Ut laici a rebus ecclesiasticis abstineant.

Cum duae sint in terris potestates a Domino constitutae, spiritualis videlicet & saecularis, & vna de spiritualibus & ecclesiasticis, altera de saecularibus habeat iudicare: graue committit peccatum quicumque laicus vel ecclesiam donare, vel ecclesiasticas personas iudicare presumat. Quocirca praesenti decreto statuimus, auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & domini papae Innocentii, ut quicumque clericus de manu laica ecclesiam vel ecclesiastica beneficia receperit, tam qui dederit, quam qui receperit, tamdiu vinculo excommunicationis teneatur astrictus, donec ad mandatum ecclesiae satisfaciatur: & quod contra sacros canones factum fuerit, irritum habeatur & inane. Illos autem laicos, qui ante constitutionem istam ecclesias donauerunt, vel in ecclesiasticas personas manus iniecerunt violentas, volumus per episcopos tertio commoneri; & nisi penitentiam egerint competentem, eadem sententia teneantur astricti.

IX. Excommunicantur thesaurorum ecclesiasticorum detentores, & qui Latinos in seruitute detinent.

Excommunicamus omnes illos qui thesauros ecclesiarum iniuste detinent, donec restituant; & eos qui Latinos detinent in seruitute, nisi recepta pecunia quam dederunt eos pristinae restituant libertati.

X. Excommunicantur illi qui vxores sine iudicio ecclesiae dimittunt.

Excommunicamus item illos omnes qui proprias dimiserunt vxores, vel de cetero dimiserint sine iudicio ecclesiae, donec ad ipsas reuertantur.

XI. Ut nothi ad sacros ordines non accedant.

Prohibemus etiam ut filii presbyterorum, & qui de legitimo non sunt nati matrimonio, ad sacros ordines non accedant.

XII. Ut nullus ante trigessimum annum ad sacerdotium promoueatur.

Similiter prohibemus, ut nullus ordine;

ANNO CHRISTI 1192.

tur in sacerdotem, nisi trigefimum expleuerit annum.

SVBSCRIPTIONES.

Ego frater Ioannes domini papæ capellanus, apostolicæ sedis legatus, scripti & subscripti.

Ego frater Simon domini papæ subdiaconus, apostolicæ sedis legatus, subscripti.

Ego Ioannes Diocientis & Antibarenis archiepiscopus subscripti.

Ego Dominicus archiepiscopus Arbanensis subscripti.

Ego Petrus Scauriensis episcopus subscripti.

Ego Ioannes Polatinensis episcopus subscripti.

Ego Petrus Aruatinensis episcopus subscripti.

Ego Dominicus Soacinenis episcopus subscripti.

Ego Natalis Dulcinensis episcopus subscripti.

Ego Theodoras Sareanensis episcopus subscripti.

** CONCILIA DVO. DIVIIONENSE ET VIENNENSE.

A Petro Capuano cardinale sedis Apostolicæ legato celebrata anno MCXCIX. de Philippi Augusti illicitis nuptiis.

ANNO CHRISTI 1199.

In gestis Innocentij III. editis a Fracisco Bosqueto, qui postea virtutum maximarum & summa eruditionis merito episcopus fuit, Lutrensis primiti, ac de-mum Mospeliensis, concilium vtrumque describitur. Narraturque primum, vt Philippus Augustus Francorum Rex, pulsa legitima coniuge, aliam contrafas adsciuuit. Tum : Innocentius Celestino succedens statim, per litteras suas, & per Parisiensem episcopum, sæpe dictum regem studuit commone-re, vt eam renoueret ase, quam contra interdictum ecclesie superdlexerat; & reciperet illam in gratiam conjugalem, quam legitime ductam, illegitime duxerat amouendam : iuris ei licentia non negata, quo minus facta restitutione postmodum audiretur, si quid duceret proponendum. Contestans eidem, quod quantumcuinque sibi molestum existeret, cum aliquo molestare : quia tamen oportebat eum plus celesti, quam terreno deferre Regi, & sine personarum acceptatione sicut ratio postulare. Quia vero idem rex sæpe commonitus noluit acquiescere, sæpe dicto legato per apostolica scripta præcepit, quatenus sublato appellationis obstaculo, totam terram ipsius ecclesiastico subiecerit interdicto : vt nullum in ea, præter baptismum parvulorum, & pœnitentiam morientium, diuinum celebraretur officium, si forsan ei vexatio tribueret intellectum.

Diuionense.

Congregato igitur apud Diuionem, archiepiscoporum, nec non abbatum, & aliorum multorum concilio, Rex præsentens quod idem legatus vellet procedere contra ipsum, per nuncios suos fecit ad sedem apostolicam appellari. Legatus vero, non vt appellationi deferret, sed vt differret ad tempus, quatenus alibi mandatum apostolicum commodius adimpleret : tandem apud Viennam multis archiepiscopis conuocatis, inter quos quidam de regno Franciæ fere præsentis, interdicti sententiam promulgauit : mandans per litteras suas, quibus etiam tenorem apostolicarum inseruit litterarum, vniuersis ecclesiasticarum prælatis in terra regis Franciæ constitutis, vt eam & ipsi seruant, & facerent per suas litteras obseruari. Quod si forsan episcoporum aliqui contra eam venire præsumerent, scirent se ab officio pontificali suspensos. Cæteris vero cuiuscumque dignitatis, vel ordinis, officiorum & beneficiorum administrationem penitus interdixit. Omnes autem ad festum Ascensionis Domini proxime tunc futurum de ino-

Viennense.

bedientia responduros, ad sedem appellauit. Recepsit igitur litteris quidam in auditu auris obedire ceperunt, sicut canonici Senonenses, Parisienses; episcopus Siluaneensis, Sueffionensis, Ambianensis, Atrébatensis, & quidam alii sententiam interdicti firmiter obseruantes. Alii vero distulerunt obseruare sententiam, sicut Remensis Archiepiscopus, Laudunensis, Nouiomenis, Autissiodorensis, Beluacensis, Morinensis, Meldensis, Carnotensis, Aurelianensis, & alii forte perpauci, nuncios suos ad sedem apostolicam destinantes, per quos quosdam exulationes licet triuolas prætedebant; sed promittebant quod illis expositis, si demum placeret summo pontifici, sententiam obseruarent. Cum igitur summus pontifex exulationes illas euidentissimis rationibus improbareret : præcepit eidem vt & ipsi pariter obseruarent sententiam interdicti : qui audito præcepto humiliter paruerunt. *Vide & sequuntur, quæ hic describere longius foret.*

B

Chronicon vero S. Benigni ad cyclos Paschales, Anno, inquit, MCC. Concilium apud Diuionem in ecclesia ista conuocatum est a domino Petro Capuensi S. Mariæ in via lata diacono cardinale Apostolicæ sedis legato : & interfuerunt ibi Lugdunensis, Remensis, Bisuntinensis, & Viennensis archiepiscopi, & cum eis 18. episcopi; & abbates, Cluniensis, Verzelianensis, S. Remigij Remensis, S. Dionysij Parisiensis, & alii quamplures quorum numerum non exprellimus : & durauit concilium a festo Nicolai quod est mense Decembri vsque ad septem dies. Post paucos vero dies prædictus cardinalis apud Viennam particulare reuocauit concilium, vbi promulgauit sententiam a domino papa Innocentio datam in omni terra quæ subjacet & obedit regi Francorum : ita quod in ecclesiis nullum celebraretur officium diuinum, præter baptismum puerorum, & pœnitentiam morientium. Et durauit interdictum apud nos a tertia die post Purificationem B. Mariæ, vsque in vigilia exaltationis S. Crucis.

Corr. M. ICC. Concilium Diuionense.

C

*Vtrumque vero concilium confudit Rigordus in gestis Philippi Augusti ad annum MCXCIX. & Diuionensi vni tribuit omnia, quæ tum Diuione, tum Viennæ gesta sunt. Eodem, inquit, anno, mense Nouembri, in festo S. Nicolai conuocatum est concilium apud Diuionem a Petro cardinali, omnium episcoporum, abbatum, & priorum totius regni. Sed quia contra regem Franciæ, regnum ipsius sub interdicto ponere molebatur : a nuntiis regis ad Romanam sedem est appellatum. Tamen ipse cardinalis, appellationi non deferens, in eodem loco adstantibus episcopis vniuersis sententiam protulit : sed vsque ad xx. dies post natiuitatem Domini non esse publicandam præcepit. Transactis vero xx. diebus a natiuitate : tota terra regis Francorum, interdicto subiacuit. Quo audito rex vehementer iratus quia episcopi sui interdicto faciendo consenserant, ipsos episcopos a propriis sedibus perturbauit, & canonicos eorum seu clericos, omnibus rebus suis expropriatos de terra sua eici præcepit, & bona eorum confiscauit. Presbyteros etiam, qui in parochiis manebant, omnes eiecit, & bona eorum diripuit. Ad cumulum vero totius mali, Ingeburgen vxorem suam legitimam, reginam sanctam, omnibus bonis moribus & virtutibus ornata, omniumque suorum solatio destitutam, apud Stampas in castro suo reclusit. *Hæc Rigordus.**

Viennense.

D

Guillelmus Armoricus, res in utroque concilio gestas vni pariter Diuionensi tribuit. At Petrus, inquit, Capuanus, conuocato concilio apud Diuionem oppidum Allobrogum regnum Franciæ interdixit. Audierat Guillelmus, id quod erat, latam esse interdicti sententiam, in Allobrogum urbe (nempe Viennæ)

Diuione

ANNO CHRISTI 1199.

ANNO CHRISTI 1200.

Divisione vero latam persuaserat Rigordus, cuius est A breuiator. Hinc Divisionem in Allobrogibus constituit. Grauius erravit monachus Aquicinclinus, dum Viennam trans Apenninum constituit. Petrus, inquit, cardinalis pertrahit Burgundiam: transcendit Apenninum montem: sententiam, quam in Francia ex domini Papae praecepto ferre debuerat, ibi dedit. Ad dir. Interdicti sententiam episcopi quidam feruentissime obseruauerunt, Parisiensis, Siluanectensis, Ambianensis, Atrebatensis & alii, quorum non habemus notitiam. Hos papa Innocentius miris, per epistolas illis missas, effert laudibus: contemptores autem verbis terret minacibus.

Rogerius Houedens hac dum refert, Philippi conjugem, non Ingeburgem, sed Botildam vocat. Ianuario mense latam sententiam asserit, confirmatam fuisse ab Innocentio Papa, exceptisque eos qui susceperant, vel susciperent crucem peregrinationis Hierosolymitane.

randum propter insurgentes cogitationes *, quae, vt musca morientes, perdunt suauitatem vnguenti. Similiter & omnes hora & omnia officia aperte & distincte dicantur. ita quod ex festinatione nimia non praecedantur, vel syncopentur. Quod si obseruatum non fuerit, sacerdotes hoc non obseruantes post trinam admonitionem vsque ad condignam satisfactionem suspendantur. Saluo in omnibus sacrosanctae Romanae ecclesiae honore & priuilegio.

* quia mulc.

ANNO CHRISTI 1200.

**** CONCILIVM LONDONIENSE**
APVD VVESTMONASTERIVM CONTRA prohibitionem Gaufridi comitis de Essexia pro reformatione ecclesiae Anglicanae per Hubertum Cantuariensem archiepiscopum, celebratum anno Domini M C C. tempore Innocentii Papae III.

Extat apud Rogerum de Houeden rerum Anglicanarum scriptorem, his verbis. Eodem anno Hubertus Cantuariensis archiepiscopus generale celebrauit concilium Londoniis apud Vvestmonasterium, contra prohibitionem Gaufridi filii Petri comitis de Essexia, tunc temporis summi iustitiarum Angliae. In quo concilio idem archiepiscopus subscripserat promulgauit decreta, statuens ea a suis subiectis inuolabiliter obseruari.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Vt verba diuini officii distincte proferantur.*
2. *Quod non liceat presbytero bis in die celebrare.*
3. *De baptisate vel confirmatione, si dubitetur.*
4. *De penitentia.*
5. *Quo modo archiepiscopus, episcopus, & eorum officiales, debeant hospitari cum subiectis.*
6. *Ne quis ordinetur sine certo titulo.*
7. *Quod non liceat excommunicationis sententiam proferre, nisi canonica communio precedat.*
8. *Nihil exigendum pro sacraementis administrandis.*
9. *Ne decima minuat occasione mercedis seruientium vel messorum.*
10. *Ne clerici in sacris ordinibus constituti focarias habeant.*
11. *Quales persona debeant contrahere matrimonium.*
12. *Diffamatis publica fama indicatur purgatio.*
13. *Vt leprosi, cometerium & propriam habeant cappellam.*
14. *Ne aliquis, sine episcopali auctoritate, ecclesiastica beneficia de manu laica recipiat.*

DECRETA HVBERTI CANTVAR. ARCH.

I. Vt verba diuini officii distincte proferantur.

CV M in diuinis officii non sine periculo corporum & animarum erretur, salubri provisione consilii prospeximus, vt a quolibet sacerdote celebrante, verba Canonis rotunde dicantur, & distincte, nec ex festinatione retracta, nec ex diurnitate nimis protracta. Non est enim ibi diu immo-

II. Quod non liceat presbytero bis in die celebrare.

Non liceat presbytero bis in die celebrare, nisi necessitate urgente: & tunc idem cum in die bis celebrat, post primam celebrationem & sanguinis sumptionem nil infundatur calici. Sane post primam celebrationem diligentissime absorbeantur stillulae de calice, & digiti sugantur, vel lingua lambantur, & lauentur, reseruata lotura in vase mundo ad id specialiter deputato; quae lotura sumatur post secundam celebrationem. Haec ita se habeant, nisi in prima celebratione adsit diaconus, vel alius minister honestus, qui loturam sumere possit. His adiciamus, vt reponatur eucharistia in pixide munda & honesta, & in pixide munda & honesta deferatur ad agrum linteo mundo superposito, & lucerna precedente ac cruce, nisi aeger valde remotus fuerit. Renouetur quoque hostia ipsa singulis dominicis diebus, habeaturque certitudo circa ipsam eucharistiam, ita quod non sumat non consecratam pro consecrata. His adiciendum decreuimus, vt secreto non detur communio eucharistiae impetenti, sed publice & instanter petenti danda est, nisi publicum sit eius delictum. Saluo in omnibus, &c.

III. De baptisate vel confirmatione, si dubitetur.

De baptisate vel confirmatione si dubitetur, sacrorum canonum statuta sequentes, statuimus vt conferatur, quia non dicitur iteratum quod non scitur fuisse collatum. Ideoque baptizentur expositi, de quorum baptismo dubitatur; siue inueniantur cum sale, siue sine sale. Adiciamus etiam, vt nullus teneatur ad confirmationem a patre vel matre, vel vitrico, vel nouerca. Et vt non liceat diaconibus baptizare, vel penitentias dare, nisi duplici necessitate, videlicet, quia sacerdos non potest, vel absens, vel stulte non vult, & mors imminet puero, vel aegro. Si vero in necessitate puer baptizetur a laico, quod fieri potest a patre vel a matre absque matrimonii praedicio, sequentia immersionem, non praecedentia, per sacerdotem expleantur. Saluo in omnibus, &c.

ANNO
 CHRISTI
 1200.

IV. De Pœnitentia.

o Corr. qua-
 litatem.

Cum pœnitentiæ, quæ est secunda tabula post naufragium, tanto maior adhibenda sit circumspectio, quanto magis est necessaria post lapsum reparatio: nos sacrorum canonum statuta sequentes, præcipimus vt sacerdotes in pœnitentia diligenter attendant circumstantias, quantitatem scilicet personæ, & quantitatem delicti; tempus, locum, causam, moram in peccato factam, deuotionem animi pœnitentis; & vt pœnitentia talis iniungatur vxori; vnde non reddatur marito suo suspecta de aliquo occulto & enormi peccato: idein de marito conseruetur. Nullus etiam sacerdos post lapsum, antequam confiteatur, ad altare præsumat accedere celebraturus. Id adiuuimus ad sacerdotum cupiditatem rescandam, vt Missæ non iniungantur in pœnitentia his qui non fuerint sacerdotes. Saluo in omnibus, &c.

V. Quomodo archiepiscopus, episcopus, & eorum officiales, debeant hospitium subiectis.

Concil. Lateran. sub Alexand. III. cap. 4. serz ad verbum.

Cum inter ea quæ statuta sunt a modernis patribus Lateranense concilium celeberrimum sit, & omni modo conseruatione dignissimum: nos ipsius instituta humiliter ac deuote sequentes, decernimus, vt archiepiscopus parochias visitans, quadragesimum vel quinquagesimum euectionis numerum, episcopus, vicesimum vel tricesimum, nequaquam excedant: archidiaconus vero, quinque aut septem; decani constituti sub episcopis, duobus equis contenti existant. Nec cum canibus venatoris aut auibus proficiscantur: sed ita procedant, vt non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi querere videantur. Prohibemus etiam, ne subditos suos tallis & exactionibus episcopi grauare præsumant. Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quæ aliquotiens superueniunt, vt, si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum caritate modicum ab eis valeant auxilium postulare. Cum enim dicit Apostolus: *Non debent filii thesaurizare parentibus, sed pariter filijs*: multo longe a paterna pietate videtur, si præpositi subditis suis graues existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris more debent fouere. Archidiaconi aut sui decani nullas exactiones vel tallias in presbyteros seu clericos exercere præsumant. Sane, quod de suprascripto numero euectionis secundum tolerantiam dictum est: in illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt redditus, & ecclesiasticæ facultates. In pauperibus autem locis tantam volumus teneri mensuram, vt ex accessu maiorum minores non debeant grauari: ne sub tali indulgentia illi qui paucioribus equis vti solebant hætenus, plurimam sibi credant

2. Cor. 12.

A potestatem indultam. Spectat autem ad visitationis officium, ea in primis quæ ad salutem animarum pertinent, cum omni diligentia procurare, & vt vnaquæque ecclesia habeat calicem argentum, & vestimenta sacerdotalia sufficientia & honesta, & libros necessarios, & vtenilia, & cætera, quæ spectant ad cultum & reuertentiam sacramenti. Sane ad præcidendum tam auaritiæ quam negligentia vitium, autoritate Toletani concilii subnixi, præcipimus: vt visitator, ab ecclesia, in qua visitationis officium debito modo non exercet, procuracionem aut procuracionis redemptorem exigere non præsumat. Saluo, &c.

ANNO
 CHRISTI
 1200.

VI. Ne quis ordinetur sine certo titulo.

Illud etiam iuxta tenorem Lateranensis concilii firmiter obseruari præcipimus, vt si episcopus aliquem sine titulo certo in diaconum vel presbyterum ordinauerit, tamdiu ei subministret, donec ei in aliqua ecclesia conuenientia stipendia militiæ clericali assignet: nisi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua vel paterna hereditate subsidia vitæ possit habere. Idem in subdiaconi ordinatione statuimus: adiungentes, vt si archidiaconus citra speciale mandatum episcopi sui aliquem prædictorum ordinationi præsentauerit, & is ad eius præsentationem ordinatus fuerit, prædictæ pœnæ subiaceat. Saluo in omnibus, &c.

Idem Lateran. cap. 5.

VII. Quod non liceat excommunicationis sententiam proferre, nisi canonica commonitio præcedat.

Rursus Lateranensis concilii statuta sequentes, præcipimus: vt nec prælati, nisi canonica commonitio præmissa, suspensionis vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos, nisi forte talis sit culpa, quæ in ipso genere suo excommunicationis pœnam inducat: nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam ante ingressum causæ in vocem appellationis prorumpant. Si vero quisquam pro sua necessitate crediderit appellandum: competens ei ad prosequendam appellationem terminus præfigatur, infra quem si prosequi forte neglexerit, libere tunc episcopus autoritate sua vtatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellauerit, venire neglexerit: si proprium quid habuerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum, vt hoc saltem timore perterritus, in grauamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero in locis religiosis hoc volumus obseruari, ne monachi siue quicumque religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem prælati sui & capituli disciplinam,

Idem cap. 6.

ANNO
CHRISTI
1100.ANNO
CHRISTI
1100.

nam, appellare præsumant, sed humiliter ac deuote suscipiant quod pro salute sua eis fuerit iniunctum. Ad reprimendam etiam multorum malitiam in his duximus annectendum, vt singulis annis in genere solenniter excommunicetur fortitarius, periuri supra sacramenta, incendiarii, fures, atrociores raptores. Ita vt qui scienter in dispendium cuiuslibet peierauerint, non absoluantur, nec eis penitentia ab aliquo iniungatur, nisi ab episcopo dicecesano, vel eius autoritate, præterquam in articulo mortis: & tunc eis iniungatur, quod ex quo conualuerint, episcopum adeant, ab eo vel eius autoritate penitentiam suscepturi. Saluo in omnibus, &c.

VIII. *Nihil exigendum pro Sacramentis administrandis.*

Ibid. c. 7.

Sicut in Lateranensi concilio salubriter a sanctis patribus est prouisum, in hibemus, ne a personis ecclesiasticis deducendis ad sedem, vel sacerdotibus, vel aliis clericis institutis, aut sepeliendis mortuis, aut benedicendis nubentibus, seu pro chrismate, seu quibuslibet aliis sacramentis, aliquid exigatur. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi se nouerit habiturum, cuius factum exactione turpi muneris imitatur. His adiciamus, ne pro licentia celebrandi diuina, a sacerdotibus, vel docendi, a magistris, aliquid exigatur, & si solum fuerit, reperatur. De eiusdem etiam autoritate concilij prohibemus, ne noui celsus ab episcopis, vel abbatibus, alijsve, imponantur ecclesijs, nec veteres augeantur, nec partem reddituum suis vibus applicare præsumant: sed libertatem, quam maiores sibi conseruari desiderant, minoribus quoque suis bona voluntate conseruent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit habeatur. Nulla insuper ecclesiastica ministeria, seu etiam beneficia, vel ecclesiarum alicui tribuantur, vel promittantur, antequam vacent: ne desiderare quis proximi sui mortem videatur, in cuius locum vel beneficium se credit successurum. Cum enim & in ipsi locis gentilium, legibus inueniatur prohibitum: turpe nimis est, & diuini plenum animaduersione iudicii, si in ecclesia Dei futuræ successiois expectatio locum habeat, quam & condemnare ipsi gentiles homines curauerunt. Saluo in omnibus, &c.

IX. *Ne decima minuat occasione mercedis seruientium vel messorum.*

Cum Deo & sacerdotibus Dei decimas dandas Abraham factis, & Iacob promissis insinuent, & autoritas veteris & noui testamenti, nec non & sanctorum patrum statuta, declarent decimas de omnibus, quæ per annum renouantur, præstandas: id inuolubilitate decernimus obseruandum, ita quod, occasione mercedis seruientium vel messorum, decima pars non minuatur, sed potius integrum persoluatur. Habeant etiam presbyteri

Concil. general. Tom. XI.

A potestatem ante autumnum excommunicandi omnes fraudatores decimarum suarum, & eosdem secundum formam ecclesiasticam absoluedi. Huic adiciamus sanctioni, vt de terris nouiter excultis non alias dentur decimæ, quam ecclesijs parochialibus, infra quarum limites terræ illæ, de quibus decimæ proueniunt, excoluntur. Detentores verò decimarum, iuxta Rotomagensis concilij constitutum, si semel, secundo, & tertio commoiti, excessum suum non emendauerint, vsque ad satisfactionem condignam anathematis vinculo feriantur. Saluo in omnibus, &c.

X. *Ne clerici in sacris ordinibus constituti focarias habeant.*

Statuimus vt in ecclesia, cuius reditus annuus quantitatem trium marcarum non excedit, nullus instituat, nisi qui in propria persona ibidem voluerit deseruire. Statuta etiam Lateranensis concilij reuerenter amplectentes, decernimus vt clerici in sacris ordinibus constituti, si mulierculas in domibus suis sub incontinentiæ voto reuertunt: aut abiciant eas, & continenter viuant, aut ab officio & beneficio ecclesiastico fiant alieni. His etiam annectimus, vt clerici non intersint tabernis & publicis potationibus. Hinc etenim accidunt contentiones & rixæ, adeo quod laici quandoque clericos verberantes incidat in canonem. Qui cum ad papam mittantur, non est æquum quod clerici, qui culpa sua quodammodo tamen dedere delictum, maneat impuniti. Clerici etiam omnes habitum habeant clericalem, & tonsuram canonicam. Archidiaconi autem, & alii in dignitatibus constituti, & presbyteri, cappis manicatis vtantur. Saluo in omnibus, &c.

XI. *Quales personæ debeant contrahere matrimonium.*

Vir non contrahat cum aliqua consanguinea olim vxoris suæ; similiter nec vxor cum aliquo consanguineo quondam viri sui. Et susceptus in baptismo non contrahat cum filia baptizantis, vel suscipientis, ante vel post genita. Nec contrahatur aliquod matrimonium sine trina denuntiatione publica in ecclesia, neque si fuerint personæ incognitæ. Sed nec copulentur aliquæ personæ matrimonio, nisi publice in facie ecclesiarum, & præfente sacerdote: & si secus factum fuerit, non admittantur alicubi in ecclesia, nisi speciali autoritate episcopi. Nulli etiam coniugatorum liceat, iter remotum peregrinationis arripere, nisi mutuo consensu publicato. Saluo in omnibus, &c.

XII. *Diffamati publicæ fama indicatur purgatio.*

Diffamati fama publica, vel verisimilibus iudicijs super crimine, de quo vinci non possunt, commoneantur semel, secundo, & tertio, vt constentur, & satisfaciant: si ve-

B ro

ANNO
CHRISTI
1100.

ro in correpti in negatione perfiterint, in dicitur eis purgatio, & non occasione pecunia captandæ differatur de die in diem, sed statim primo die, si parata fuerit, suscipiatur, & canonicum numerum non excedat. Saluo, &c.

XIII. Vt leprosi cœmeterium & propriam habeant capellam.

Affectu pietatis inducti, concilii Lateranensis etiam institutione suffulti, decernimus ut ubicumque tot leprosi simul fuerint congregati, qui ecclesiam cum cœmeterio sibi construere & proprio valeant gaudere presbytero, sine contradictione aliqua habere permittantur. Caueant tamèn ut iniuriosi veteribus ecclesiis non existant. Quod enim eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de ortis nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur. Saluo in omnibus, &c.

XIV. Ne aliquis, sine episcopali autoritate, ecclesiastica beneficia de manu laica recipiat.

Ibid. 9.

Lateranensis concilii tenore perpenso decernimus, ne fratres templi, vel hospitalis, siue quicumque alii religiosi, ecclesias, vel decimas, vel alia beneficia ecclesiastica sine episcopali autoritate de manu laica recipiant: dimissis etiam, quas contra tenorem istum moderno tempore receperunt. Excommunicatos, & nominatim interdictos, tamquam ab omnibus aliis, iuxta sententiam episcoporum, statuimus euitandos. In ecclesiis suis, quæ ad eos pleno iure non pertinent, instituendos presbyteros episcopis præsentent: ut eis quidem de plebis cura respondeant, ipsi vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos autem inconsultis episcopis non audeant remouere. Si vero templarij siue hospitalarii ad ecclesiam interdictam venerint, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum admittantur officium, nec tunc ibi corpora sepeliant defunctorum interdictorum. De fraternitatibus autem hæc constituimus: ut, si non se prædictis fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum sententia nullatenus eximantur; sed potestate suam, sicut in alios parochianos suos exercent, cum de excessibus suis fuerint corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum est, ab aliis quoque religiosis, qui præsumptione sua episcoporum iura præsumunt, & contra canonicas eorum sententias & tenorem priuilegiorum suorum venire præsumunt, præcipimus obseruari. Si autem contra hoc statutum venerint: & ecclesiæ, in quibus ista præsumpserint, subiiciantur interdicto, & quod egerint, eiusdem autoritate concilii irritum habeatur & vacuum.

Monachi etiam sub precio non recipiantur in monasterio, nec peculium habere permittantur, nec singuli per villas & oppida, siue quascumque parochiales ponantur ecclesias: sed in maiore conuentu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec soli inter sæculares homines, spiritualium hostium afflictum expectent, Salomone dicente: *Væ soli, quia, si ceciderit, non habebit subleuantem.* Si quis autem exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad canonicos ordines non accedat: is autem qui acceperit, officii sui priuatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, nisi ei ab abbate fuerit pro iniuncta administratione permittitur, a communione remouetur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam; quod etiam de diuersis religiosis præcipimus obseruari. Abbas autem, & qui diligenter ista non curauerit, officii sui iacturam se nouerit incursum. Prioratus quoque, seu obedientiæ, precii datione nulli tradantur: alioquin & dantes & accipientes a ministerio fiant ecclesiastico alieni. Priores vero, cum in conuentualibus ecclesiis fuerint constituti, nisi manifesta causa & rationabili non mutentur: videlicet si dilapidatores fuerint, si incontinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amouendi merito videantur: aut si etiã pro maioris necessitate officii fuerint transferendi. Et illud præterea dignum adiectione videtur, ne monachi, aut canonici nigri, vel moniales nigre, cappis coloratis vtantur, sed tantum nigris: nec vtantur cooperatoriis, nisi nigris vel albis, cum pellibus agninis, vel catinis, vel vulpinis. Monachi etiam aut alii religiosi pileis non vtantur: nec obtentu peregrinationis claustrum egrediantur. Decernimus etiam, ut in qualibet ecclesia monachorum, vel quorumlibet religiosorum, suis vsibus canonicè appropriata, vicarius instituat provisione episcopi, honestam & sufficientem sustentationem de bonis ecclesiæ percepturus.

ANNO
CHRISTI
1200.
Ibid. 12.

conflictu
Etilf. 4.

** CONCILIVM NIGELLEENSE,

ANNO
CHRISTI
1200.

AB OCTAVIANO, SEDIS APOSTOLICÆ LEGATO, celebratum mense Septembri, pridie natiuitatis B. Mariæ, anno Dom. MCC. in quo interdictum Galliæ solutum, indictumque concilium Sueffionense, vbi de regio matrimonio iudicaretur.

In interdicti sententia, quam in Gallia regnum intrerat Petrus Capuanus in concilio Viennensi sub finem anni M C X C I X. vim obtinere coepit, vigesimo post Christi natiuitatem die, hoc est, medio Ianuario anni M C C. iam octauum mensem iugebat Gallia sacrorum omnium expert: cum venit sub initium Septembris Octavianus Ostiensis & Velletrensis episcopus, cardinalis, sedis apostolicæ legatus: Gallicamque religionem vristissima exoluit. De quo sic Rogerius Houedenus. Eodem, inquit, anno M C C. Octavianus Ostiensis episcopus, cardinalis, & apostolicæ sedis legatus, venit in Francia missus a latere domini Innocentii papæ ad cognoscendum de diuortio facto inter Philippum

Philippum regem Francia, & Botildam reginam A.
sponsam suam, & ut ipse in primis ante ingressum li-
tis compelleret prædictum regem Francia dimittere
adulteram suam Theutonicam, & resumere sponsam
suam Botildam, & modo debito tractare. Factum est
autem in vigilia natiuitatis B. Dei genitricis sem-
perque virginis Mariæ, prædicto cardinali & archi-
episcopis, & episcopis, & clero Francia conuenienti-
bus apud S. Leodegarium in Niuele: Philippus rex
Francia, & Botildam sponsam suam recepit. Et
statim conquefitus est de cardinalis, dicens, quod
ipse eam de iure habere sibi in coniugem non debet,
quia multum erant affines in consanguinitate, & hoc
probare modis omnibus præsto erat, & ideo petebat
diuortium inter eos fieri. Statuit ergo eis prædictus
cardinalis spatium sex mensium, & sex hebdomada-
rum, & sex dierum, & sex horarum, a vigilia illa na-
tiuitatis B. Mariæ ad deliberandum super hoc, & lo-
cum placitandi statuit eis apud Sessans, electione regi-
næ Botildæ. Eodem die, scilicet in vigilia natiuitatis
S. Mariæ, postquam rex Francia adulteram suam di-
miserat, & Botildam sponsam suam receperat: statim
relaxata est sententia interdicti ecclesiarum de regno
Francia, & pullatis canipanis facta est lætitia magna
in clero & populo, quia interdictum illud iam durate-
rat plusquam per triginta hebdomadas, & corpora
defunctorum sepulta erant extra villam per vios
& plateas.

Quibus autem conditionibus sublatum sit interdi-
ctum, distinctius explicant gesta Innocentii III. his
verbis. Octavianum Ostiensem Episcopum legatum in
Francia designauit, talem ei formam præfigens, ut ante
omnia satisfactionem plenariam de damnis & iniuriis
clericis irrogatis faceret exhiberi. Ita quod illi qui
propter obediētiam & reuerentiā apostolicæ sedis graues
per peccata fuerant contumelias, & iacturas, per aposto-
licam sedem sibi sentiret, & gauderet congrue satis-
factum. Deinde superinductam præcipet a regis
consortio tam localiter, quam carnaliter remoueri,
ut non solum a regis amplexibus, verum etiam a regni
finibus faceret illam excludi, & præfatam reginam ab
ipso rege solemniter recipi, & regaliter pertractari, re-
cepta publice iuratoria cautione, quod eam sine iudi-
cio ecclesiæ non dimitteret: & sic relaxaret senten-
tiam interdicti, referuata sibi correctione illorum,
qui ab initio non seruauerant interdictum. Et si, post
frequentes & diligentes admonitiones & exhortatio-
nes, idem rex præfatam reginam sicut legitimam ha-
bere nolle vxorem, sed mallet matrimonium accu-
sare: præcepit legato, ut pro termino peremptorio ad
inchoandam causam spatium sex mensium assignaret.
Infra quod, si præfata vellet, commoueretur rex Da-
corum germanus ipsius, ut ad defensionem eiusdem
viros prudentes cum aduocatis, & testibus, & aliis
quibuslibet necessariis, sub apostolica, & regia secu-
ritate dirigeret, competenti loco de libera voluntate
partium assignato. Quod ab Octauiano fuisse serua-
tum, eadem acta deinde testantur.

G. C. Legati aduentum in Galliam memorat Rigordus
ad annum MCCI. Non quod eo anno venerit, certum enim
est ab eo sublatum interdictum initio Septembris, octauo
postquam promulgatum fuerat mense: ac proinde anno
MCC, ut ex iis quæ ante dicta sunt constat. Sed cum nar-
randas haberet Rigordus res concilii Suesionensis anno
MCCI, ab Octauiano celebrati: ex occasione aduentum
legati, & quadam quæ concilium antecesserant refert, licet
ad annum præcedentem pertineant.

Concil. general. Tom. XI.

CONCILIVM SVESIONENSE,

MENSE MARTIO ANN. DOM. MCCI. AB
Octauiano & Ioanne legatis apostolicis celebra-
tum, de matrimonio Philippi Augulthi cum In-
geburge.

Elapso sex mensium spatio quod a legato assigna-
tum superiore concilio vidimus, Suesionense con-
cilium habitum est. De quo sic Rigordus. Conuoca-
tum est concilium Suesionis ab Octauiano, & Ioan-
ne de S. Paulo presbytero cardinali, apostolica sedis
legatis. Cui interfuit Philippus rex cum archiepis-
copis, episcopis, & totius regni principibus, mense Aprili,
vbi tractatum fuit per xv. dies de matrimonio In-
geburgis reginæ confirmando, vel separando. Post varia
& multas disputationes jurisperitorum, rex lon-
ga mora tædio affectus, relictis ibi cardinalibus & epis-
copis, cum Ingeburge vxore sua summo mane ipsi in-
salutatis recessit: mandans illis per nuntios suos, quod
vxorem suam secum ducebat sicut vxorem, nec separari
tunc ab ea volebat. Quo audito solutum est concilium,
stupefactis cardinalibus & episcopis, qui ad di-
uortium faciendum conuegerant. Et tunc Ioannes de
S. Paulo cum nimia erubescētia penitus recessit. Octa-
uianus autem in Francia remansit. Et sic Philippus
hac vice manus Romanorum euasit. Eadem fere, sed
minus copiose narrantur in gestis Innocentii.

Rogerus vero multo amplius & explicatius. Cui enim
Rigordus, & Innocentii gesta, concilii ab Octauiano &
Ioanne legatis habitum dicant, perinde quasi veræque
semper adfuisse: ipse docet Octavianum initio solum
interfuisse ante Ioannis aduentum. Eodem, inquit, an-
no MCCI. in medio quadragesimæ, mense Martio,
Philippus rex Francia, & Botilda regina vxor eius,
conuenerunt cum partibus suis apud Sessans coram
Octauiano Ostiensi episcopo, a domino papa Inno-
centio, indice delegato. Ex parte autem prædictæ regi-
næ interfuerunt ibi episcopi, & alii honesti viri, &
discreti, missi a Cnut rege Dacorum, fratres prædictæ
reginæ: & ante ingressum litis petierunt a rege Fran-
ciæ securitatem libere respondendi, & allegandi, & a
terra sua recedendi. Et his concessis, rex Francia
constanter petebat diuortium fieri inter ipsum, & Bot-
ildam sponsam suam, dicendo, quod ita affines erant
in consanguinitatis linea, quod eam de iure non deberet
cognoscere. Ad hoc responderunt nuntii regis
Dacorum: Nos cognouimus, audiuimus, & vidimus,
quod cum venerabiles viri nuntii vestri, quos excel-
lentia vestra misit ad dominum nostrum Cnut re-
gem Dacorum, pro matrimonio contrahendo inter
vos, & Botildam sororem suam, essent in præsentia il-
lius, & proponerent, quod desiderio desideratis duce-
re vobis in vxorem Botildam reginæ stirpis egregiam
puellam, sororem suam, & eam constanter petissent
vobis transmitti: dominus noster Cnut rex Daco-
rum, hostium suorum magnificus triumphator, cui
nemo impune resistit, communicato magnatum regni
sui consilio, dignum iudicauit petitionem vestram ex-
audiri. Iurauerunt ergo prædicti nuntii vestri in ani-
mâ vestram, iuraueruntque in animas suas, quod
vos præfatam Botildam, statim ex quo ipsa fines regni
vestri intraret, eam vobis desponsari, & in reginam
coronari faceretis, & eam sicut reginam & sponsam
vestram honorifice tractaretis, quandiu vos duo vixe-
ritis. Et super hoc misistis domino nostro regi Daco-
rum chartam vestram, quam hic præ manibus habemus:
habemus etiam chartas magnatum vestrorum
qui hoc idem iurauerunt. Et quia vos secus, quam ma-
gnates vestri iurauerunt, præfatam Botildam reginam

B ij sponsam

ANNO
CHRISTI
1201.

sponsam vestram tractastis: nos appellamus eos de A
periuorio, & fide lesa coram domino papa: appella-
mus etiam ad dominum papam a iudice isto domino
Octauiano Ostiensis episcopo, qui nobis suspectus est,
vt pote qui consanguineus vester est, vt dicit, & cau-
sam vestram nimio favore prosequitur. Similiter &
ipsa Botilda regina appellauit pro se ipsa a iudice illo
ad dominum papam. Octauianus igitur Ostiensis
episcopus, apostolice sedis legatus, audiens quod app-
ellatum esset ab eo ad summum Pontificem, dixit ad
nuncios regis Dacorum: Expectate donec collega
meus, quem associauit mihi dominus papa, veniat, qui
in proximo venturus est, & quod ab eo iudicatum
fuerit, recipite. Illi autem abierunt, dicentes, appella-
uimus. Post triduum venit ille alius legatus, de cuius
sanctitate & iustitia dominus papa plenam habebat
fiduciam: & sedens pro tribunali, nullam inuenit
causam, quare diuortium fieret inter Philippum regem B
Francorum, & Botildam reginam sponsam suam.
Et cum ille super hoc veller dare diffinitiuam senten-
tiam contra regem Franciæ: rex Franciæ inde prau-
municus, ante sententiæ pronuntiationem abiit, & du-
xit secum Botildam reginam uxorem suam, & posuit
eam in arctiori custodia.

*Explicatur etiam nonnulla Monachus Aquicin-
tinus, dum & quandiu Octauianus solus præsuerit,
& quando venerit Ioannes, & alia quedam docet ab
aliis prætermissa. Mediante, inquit, mense Martio,
Octauianus cardinalis, archiepiscopi, & episcopi, cum
Philippo rege Francorum, in vrbe Sueffonica, cum
innumera cleri & populi multitudine conueniunt: vt
de regis & reginæ diuortio, certum & iustum, iuxta In-
nocentii pape præceptum, agerent iudicium. Sed
quia Ioannes cardinalis S. Pauli monachus nostri or-
dinis, nondum aduenerat, cui hæc causa principaliter
ab Apostolico commissa fuerat, colloquium prolata-
tur vsque ad aduentum eius. Qui adueniens, mense
Maio, cum magno, in prædicta Sueffonensi vrbe, a
rege, archiepiscopis, & episcopis, in ecclesia sancto-
rum martyrum Gerauii & Protasii, excipitur gau-
dio: cui oblata sunt munera a rege, sed ille iustus manus
suas excussit ab eius munere. Ad colloquium
conueniunt: rex vallatus & armatus multitudine ad-
uocatorum, qui causam suam pro suo velle perorant,
accessit: regina vero sola, prohi, dolor! nullum præ-
ter Deum habens aduocatum venit. Cumque intan-
ta multitudine nullus esset, qui pro ea, metu regis, liti-
garet: quidam ignotus pauper clericus, surgens e me-
dio, cum licentia regis & cardinalium, causam reginæ
ita literatissime dilucidauit, vt ipsi regi & cardinali-
bus, omnibusque episcopis fieret admirationi. Qui
post, nec ante, in eadem ciuitate, a nullo dicitur visus
fuisse. Rex vero non expectato, secundum decreta
sanctorum patrum, ecclesiastico iudicio, recessit a
colloquio. Cardinales etiam & episcopi reuersi sunt
ad propria, causa nondum terminata.*

G. C. Aprilis habitum narrat hoc concilium Rigordus:
Rogerius vero & Monachus Aquicinctinus, Marrioimelius,
si concilii spectes initia: indictum enim est post sex menses
quam habitum est. Nigellense, quod initio Septemb. celebra-
tum est. Deinde quadragesime tempore habitum ait Rogerius.
At hoc anno ad Aprilis vsque quadragesima non peruenit, E
est pascha incidit in diem Martii xxv. Quod de ignoto cle-
rico narrat Aquicinctinus, consentit cum gestis Innocentii in
quibus sic habetur: *Et licet vix plures & maiores aduocatos ha-
beret, non tamen defuit, qui propter Deum verbum faceret
intrepidus pro regina. Neque contra pugnat Rogerius, dum
ait adfuisse episcopos, aliosque, multos a Caburo Danorum
rege, qui reginæ causam uenerunt. Illi enim discesserant ante
Ioannis aduentum, coram quo ignotum illum clericum regi-
næ causam egisse refert Aquicinctinus.*

ANNO
CHRISTI
1201.

** CONCILIVM PARIISIENSE.

IN QVO EVRAVDVS HÆRETICVS CONDEMNATUR.

ANNO Domini MCCI, inquit Robertus S.
Mariani monachus, Euraudus miles, quem
Henricus Niuernensis comes, terræ suæ præfecerat, vir
in rebus sæculi versutus admodum, oppressorque mi-
norum, hæresis illius, quam Bulgarorum vocant, cor-
ram legato arguitur, & dies ei præfigitur de obiecta
hæresi publice se purgandi. Legatus Parisius concilium
conuocat, in quo assidentibus cum legato archi-
episcopis & episcopis regni, Parisiensibus magi-
stris, Euraudus statuitur: & multis contra eum tes-
timoniis testibusque productis, maximeque Hugo-
ne Autissiodorensi præfule vrgentibus insistente, hære-
ticus esse conuincitur, & expleta iudicii diffinitione
puniendus traditur potestati. Attamen vt dispensatio-
nis suæ redderet rationem, redditur interim comiti
Niuernensi. Dehinc Niuernis adducitur, & in cons-
pectu omnium quibus ob illata grauamina exosum se
fecerat, flammis exurit. *Eiusdem Parisiensis concilii,
& in eo condemnati militis, mentionem facit Pe-
trus Vallis-cernenfis, historie Abbigensium, cap. 3.*

** CONCILIVM PERTHVSANVM.

ANNO
CHRISTI
1201.IN SCOTIA PRO ECCLESIASTICORVM
MORIBUS REFORMANDIS.

ANNO Domini MCCI, Thomas Dempsterus
lib. xv. i. histor. Scot. ad hunc annum. Ioannes,
inquit, S. R. E. cardinalis S. Stephani de monte Cæ-
lio, legatus a latere per Scotiam & Hiberniam, indi-
cto Perthum concilio dierum quatuor, mores eccle-
siasticorum reformauit. Tum in Hiberniam ex officio
legationis concessit. *Hæc Dempsterus, qui addit
Radulfum abbatem ordinis Cisterciensis, ac deinde
Dunensem episcopum, scripsisse acta concilii Per-
thysani.*

** CONCILIVM IN SCOTIA
CELEBRATVM,ANNO
CHRISTI
1201.De initio celebritatis dominicæ habitum anno Do-
mini MCCI.

*Causam concilii hac de re in Scotia celebrati de-
scribit Rogerus anno 1201. his verbis: Eodem anno
Eustachius abbas de Flay rediit in Angliam, & præ-
dicans in ea verbum Domini de ciuitate in ciuitate,
& de loco in locum, prohibuit ne quis forum re-
rum venalium in diebus dominicis exerceret. Dice-
bat enim, quod hoc mandatum subscriptum de obser-
uatione diei dominicæ venit de celo.*

De obseruatione diei dominicæ.

Mandatum sanctum dominicæ diei, quod de
celo venit in Ierusalem, & inuentum est su-
per altare sancti Simeonis, quod est in Golgotha, ubi
Christus crucifixus est pro peccatis mundi, & man-
dauit Dominus hanc epistolam, quæ apprehensa est
super altare sancti Simeonis; quam per tres dies &
tres noctes homines aspicientes corruerunt in ter-
ram, rogantes Dei misericordiam: & post horam
tertiam erexit se patriarcha, & Akarias archiepisco-
pus, & expandierunt insulam, & sanctam acceperunt
epistolam Dei. Quam cum accepissent, inuenerunt
super scriptum istud: Ego Dominus, qui præcepi vo-
bis vt

ANNO
CHRISTO
1201.
MAY. 4.

ANNO
CHRISTO
1201.

» bis vt obseruaretis diem sanctum dominicum, & A
» non custodistis eum, & de peccatis vestris non pen-
» nitistis, sicut dixi per euangelium meum: *Calum*
» & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.
» Feci autem predicare vobis penitentiam vite, &
» non credidistis, & misi super vos paganos, qui ef-
» fuderunt sanguinem vestrum in terra, nec tamen
» credidistis: & quia sanctum diem dominicum non
» custodistis, per paucos dies habuistis famem: sed
» cito dedi vobis saturitatem, & postea peius fecistis.
» Volo iterum vt nemo ab hora nona sabbati vsque
» ad solem surgentem diei lunæ aliquid operetur, nisi
» quod bonum sit. Quod si quis fecerit, cum peniten-
» tia emendet; & si huic mandato non obedieritis,
» Amen dico vobis, & iuro vobis per sedem meam, B
» & thronum meum, & cherubim, qui custodiunt
» sanctam sedem meam, quia non mandabo vobis ali-
» quid per aliam epistolam: sed aperiam cælos, & pro-
» pluiam pluam super vos lapides, & signa, & aquam
» calidam per nostes, vt nemo præcauere possit quin
» destruat omnes malos homines. Hoc dico vobis:
» Morte moriemini propter diem sanctum domini-
» cum, & alias festiuitates sanctorum meorum, quas
» non custodistis. Mittam vobis bestias habentes ca-
» pita leonum, capillos mulierum, caudas camelorum,
» & ita erunt famelicæ, quod carnes vestras deuora-
» bunt: & vos desiderabitis fugere ad sepulcrum
» mortuorum, & abscondere vos propter metum be-
» stiarum: & tollam lumen solis ab oculis vestris, &
» mittam super vos tenebras, vt occidatis vos inuicem
» non videntes, & auferam a vobis faciem meam, &
» non faciam vobiscum misericordiam. Incendam
» enim corpora vestra, & corda, & omnium illorum
» qui non custodiunt diem sanctum dominicum. Au-
» dite vocem meam, ne pereatis in terra propter diem
» sanctum dominicum. Recedite a malo, & peniten-
» tiam agite de malis vestris. Quod si non feceritis,
» quasi Sodoma & Gomorra peribitis. Nunc scito-
» te quod salui estis per orationes sanctissimæ genitri-
» cis mee Mariæ, & sanctorum angelorum meorum,
» qui orant pro vobis quotidie. Dedi vobis triticum
» & vinum abundanter, & inde non obedistis mihi.
» Nam viduæ & orphani clamant ad vos quotidie, D
» quibus nullam facitis misericordiam. Pagani ha-
» bent misericordiam, vos autem non habetis. Ar-
» bores quæ fructificant siccati faciam pro vestris
» peccatis: flumina & fontes non dabunt aquam. De-
» di vobis legem in monte Sinai, quam non custodi-
» stis. Dedi per me legem, quam non obseruastis. Pro
» vobis natus fui in mundo, & festiuitatem meam nes-
» ciuistis. Præui homines diem dominicum resurre-
» ctionis mee non custodistis. Iuro vobis per dextram
» meam, nisi dominicum diem & festiuitates sancto-
» rum meorum custodieritis, mittam vobis paganas
» gentes, vt occidant vos. Tollitis tamen res alterius, E
» & de hoc nullam considerationem habetis. Propter
» hoc mittam super vos bestias peiores, quæ deuorent
» mulierum vestrarum mamillas. Maledicam illis qui
» in die dominica aliquid mali operati fuerint. Ma-
» ledicam illis qui iniuste agunt versus fratres suos.
» Maledicam illis qui male pauperes & orphanos in-
» dicant, quos terra portat. Me autem derelinquitis,
» & principem huius sæculi sequimini. Audite vocem
» meam, & habebitis misericordiam bonam. Vos au-
» tem non cessatis ab operibus malis, nec ab operibus
» diaboli, quia facitis periuriam & adulteria. Ideo cir-
» cumdabant vos gentes, & deuorabant, vt bestie.

Peruenit igitur dominus Eustachius abbas de Flay
Eboracum, & a Gaufrido Eboracensi archiepiscopo,
& clero, & populo ciuitatis, honorifice susceptus, præ-
dicauit verbum Domini, & de transgressione domini-
Concil. general. Tom. XI.

cæ diei & aliarum festiuitatum dedit populo peniten-
tiam & absolutionem sub tali conditione, quod ipsi de
cetero debitam impenderent dominicæ diei & aliis
sanctorum festiuitatibus reuerentiam, non faciendo in
cis quidquam operis seruilis, nec in diebus dominicis
exercerent forum rerum venalium, sed bonis operi-
bus, & orationibus deuote insisterent. Hæc seruanda
constituit ab hora nona sabbati vsque ad ortum solis
in die lunæ. Populus autem Deo deuotus ad prædi-
cationem illius voverunt Deo, quod de cætero in die-
bus dominicis nequicquam emerent, nec venderent,
nisi forte cibum & potum prætereuntibus. Vouerunt
etiam quod de singulis quinque solidatis rerum, quas-
cumque venderent, darent vnum quadrantem ad lu-
men ecclesiæ emendum, & ad sepulcrum indigentium.
Et ad hoc colligendum statuit prædictus abbas, in sin-
gulis ecclesiis parochialibus fieri truncum concauum
sub custodia duorum vel trium fidelium hominum, vbi
populus iactaret prænominatum æs. Statuit etiam præ-
fatus abbas, quod discus elemosynarius haberetur
quotidie in mensa diuitum: in quo partem ciborum
suorum mitterent ad opus indigentium, qui non præ-
parauerunt sibi. Prohibuit autem idem abbas, ne quis
in ecclesiis vel atris earum venderet vel emeret quid-
quam, aut placitaret. His ergo & aliis sancti huius
viri monitis inimicus humani generis inuidens, misit
in cor regis & principum tenebrarum, quod ipsi præ-
ceperunt, vt omnes qui prædictas traditiones custodi-
rent, & maxime omnes qui in diebus dominicis forum
rerum venalium dececerant, ad regium examen sa-
tisfacturi de obseruantia diei dominicæ ducerentur.
Sed Dominus noster Iesus Christus, cui obediendum
est magis quam hominibus, qui natiuitate & resurre-
ctione sua, & aduentu suo, & missione Spiritus sancti
in discipulos suos sibi hunc diem, quem dominicum
vocamus, illustrauit, & celeberrimum dedicauit, vir-
tutis suæ miracula suscitauit, & in quosdam dominicæ
diei transgressores manifestauit sic.

Quodam sabbato post nonam quidam carpentarius
in Beuerlaco, contra salubria vxoris suæ monita cla-
uum ligneum faciens, corruit in terram percussus pa-
ralysi. Et quædam textrix post horam nonam in sab-
bato, cum ad pertexendum partem telæ anxia insiste-
ret, cadens in terram paralyti obmutuit. Et apud Nas-
fertum villam magistri Rogeri Arundel, quidam homo
fecit sibi panem subcinericium die sabbati post non-
nam, & inde comedit, & partem referuauit sibi vsque
mane. quem cum die dominica fregisset, exiuit san-
guis: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum
est testimonium eius. Et apud Vvatefeld, quodam
sabbato, cum molendinarius post nonam operam da-
ret, vt bladum suum moleret, subito exiuit loco fari-
næ tantus impetus sanguinis, quod vas suppositum pe-
ne impleretur sanguine, & rota molendini stetit im-
mobilis contra vehementem impulsu aquæ: & qui
viderunt, mirati sunt, dicentes: Parce Domine, parce
populo tuo. Item in Lincolnisira parauerat quæ-
dam mulier pastam: quam defersens ad furnum post
horam nonam sabbati, misit eam in furnum calidis-
simum: & cum eam extraheret, inuenit crudam; &
iterum misit eam in furnum valde calidum, & in cra-
stino, & in die lunæ, cum æstimaret se inuenisse panes
coctos, inuenit pastam crudam.

Item in eadem prouincia, cum quædam mulier
pastam suam præparasset, volens eam ad furnum por-
tare, dixit ei vir suus: Sabbatum est, & hora nona iam
præerit, dimitte vsque ad diem lunæ. Mulier autem
obediens viro suo fecit sicut præceperat: & inuoluit
pastam linteaminibus mundis, (& in crastino, cum
visitaret pastam suam, ne propter fermentum imposi-
tum vas excederet, inuenit panes inde diuino nutu fa-

B iij ctos,

ctos, & bene coctos sine igne materiali. Hæc est mutatio dextera Excelsi. Et quamvis omnipotens Dominus, his & aliis potentia sua miraculis, populum ad observationem diet dominicæ inuitaret: tamen populus plus timens regiam & humanam potestatem, quam Diuinam, plusque timens illos qui corpus occidunt, & quod ultra faciant non habent, quam illum, qui postquam corpus occiderit, animam potest mittere in gehennam; & plus timens terræ amittere, quam cælestia, & transitoria quam æterna, proh dolor! ut canis ad vomitum, reuersus est ad forum rerum venalium exercendum in diebus dominicis. Hæc ille.

G. C. Cur hoc cælestis epistolæ signentum in concilio- rum collectionem Binius intruferit, & concilium cur appellauerit, non video.

ANNO CHRISTI 1204.

*** CONCILIUM MELDENSE.

PRO PACE INTER FRANCORVM ANGLORVMQUE reges constituenda a Ioanne abbate Casemarii Cisterc. Ord. sedis Apostol. legato anno MCCIV. celebratum.

Anno Domini MCCIV. conquestus erat Innocentio III. papa Ioannes rex Anglorum, vi occupatum a Philippo Augusto Francorum rege Picitanisem comitatum: & violatū fœdus iram mento sancitum, quo regione illam in feudum acceperat. Pontifex Ioannem abbatem Casemarii Cisterc. Ord. legatum apostolicum in Galliam misit, ut ea de re cognosceret. Quod intelligimus ex Innocentii III. litteris ad Galliarum episcopos, quarum hoc exemplum.

Archiepiscopus & episcopis per Galliam constitutis.

Ex 3. collectione ab Antonio Augustino edita, lib. 2. tit. l. c. 3. & extra de iudic. c. 13.

Novit ille, qui nihil ignorat, qui scrutator est cordium, ac cõscijs secretorū, quod carissimū in Christo filium nostrū Philippum regem Francorū illustrem, de corde puro & conscientia bona & fide non ficta diligimus, & ad honorem & profectum & incrementum ipsius efficaciter aspiramus: exaltationem regni Francorum, sublimationem apostolicæ sedis reputantes; cum hoc regnum benedictum a Deo, semper in ipsius devotione permanferit, & ab eius devotione nullo vnquam, sicut credimus, sit tempore discessurum: quia, licet interdum hiic inde fiant immisiones per angelos malos, nos tamen, qui satana non ignoramus astutias, circumuentiones ipsius studerimus euitare: credentes, quod idem rex illius seduci se fallacis non permitteret. Non ergo putet aliquis, quod iurisdictionem aut potestatem ipsius minuire aut perturbare velimus: cum ipse iurisdictionem nostram & potestatem non debeat aut velit etiam coarctare. Cumque iurisdictionem propriam non sufficiamus explere, cur alienam vsurpare velimus? Sed cum Dominus dicat in Euangelio: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesie: si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et rex Angliæ, sicut asserit, sit paratus sufficienter ostendere quod rex Francorū peccat in eum, & ipse circa eum in correctione processit secundum regulam euangelicam, & tandem, quia nullo modo profecit, dicit ecclesie: quomodo nos, qui sumus ad regimen vniuersalis ecclesie superna dispositione vocati, mandatum diuinū possumus non exaudire, ut nō procedamus secundum formam ipsius: nisi forsā ipse coram nobis, vel delegato nostro, sufficientem in contrarium rationem ostendat.

Luc. 17.

A Non enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsam spectat iudicium, nisi forte iuri communi per speciale priuilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum; sed discernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quolibet possimus & debemus.

Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc, apostolico iudicio se committat: cum Valentianus inclitus imperator Mediolanensis suffraganeis ecclesie dixisse legatur: Talem in pontificali sede constituere procurate, cui & nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittimus; & eius monita, dum tanquam homines deliquerimus, suscipiamus necessario velut medicamenta curantis. Vt illud humiliter omitteremus, quod Theodosius statuit, & Carolus innoauit, de cuius genere

rex ipse noscitur descendisse: Quicumque videlicet, litē habēs, siue possessor, siue pectior fuerit, vel initio litis, vel decursis temporum curricula, siue eum negotium peroratur, siue iam cõperit promi sententia, si iudiciū elegerit sacrosanctæ sedis antistitis, illi co sine aliqua dubitatione, etiam si pars alia refragatur, ad episcoporum iudicium cum sermone litigantiū dirigatur. Cū non humane constitutioni, sed diuinæ legi potius innitatur: quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo. Nullus enim, qui sit sanæ mentis, ignorat quin ad officium nostrum spectet de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Christianum; & si correptionem contempserit, ipsum per ditractionem ecclesiasticam coercere. Quod enim debeamus corripere, & possimus, ex vtriuque patet pagina testamenti, cum clamet Dominus per prophetam: Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum. Et subiungit ibidem: Nisi annuntiaueris impio impietatem suam, ipse in iniquitate quam operatus est, morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Apostolus quoque nos monet: Corripue inquietos. Et alibi dicit idem: Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Quod autem possimus & debeamus coercere, patet ex eo quod inquit Dominus ad prophetam qui fuit de sacerdotibus Anathor: Ecce constitui te super gentes & regna, ut euellas, & destruas, & dissipas, & dissipas, & edifices, & plates. Cõstat vero quod euellendum, destruentū, & disperdendum est mortale peccatum. Præterea cum Dominus claudens regni caelorum Petro tradidit, dixit ei: Quodcūque ligaueris super terram, erit ligatus & in caelis: & quodcūque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Verum nullus dubitat quin omnis mortaliter peccans, apud Dominum sit ligatus. Vt ergo Petrus Diuinum iudicium imitetur, ligare debet & in terris, quos ligatos esse constat in caelis. Sed forsā dicetur, quod aliter cum regibus, & aliter cum alijs esset agendum. Cæterum scriptum notimus in lege diuina: Ita magnum indicabis ut paruum: nec eris apud te acceptio personarum: quam B. Iacobus interuenire testatur, si dixeris ei qui indutus est veste præclara: Tu sede hic bene; pauperi autem dicas: Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum. Et licet hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, ut peccatorem reuocemus ab errore ad veritatem, & a vitio ad virtutem: præcipue tamen cum contra pacem peccauit, quod est vinculum caritatis. Et infra: Nunquid apud nos debet esse pondus & mensura & mensura, quorum vtrumque est abominabile apud Deum? Postremo cum inter reges ipsos formata sit pacis fœdera, & vrinque præstito iuramento firmata; quæ tamen seruata vique ad præfixum terminum non fuerunt: nunquid non poterimus de iuramenti religione cognoscere, quod ad iudicium

ANNO CHRISTI 1204. 13

al. in quolibet excercere.

Histor. tripartit. l. 7. c. 8.

al. nec illud humilissimum omitteremus. Cod. Th. lib. 16. de episcopali iudicio. l. 1. §. Quicumque. Capitular. Cor. M. l. 6. c. 281. al. ad episcopum.

15. 82

Etzech. 33

1. Thess. 5. 2. Tim. 4.

Ierem. 1.

Matth. 16.

2. Jac. 3.

1. Prou. 20.

dicium ecclesiarum non est dubium pertinere, vt A
rapta pacis foedera reformentur?

Ne igitur, tantam discordiam videamur sub dis-
simulatione fouere, dissimulare religioforum locorum
excidium, stragem negligere populi christiani, dile-
cto filio abbati Cafemari dedimus in praecipis, vt
nisi rex ipse, vel solidam pacem cum praedicto rege re-
formet, vel treugas inerat competentes, vel saltem hu-
militer patiat, vt idem abbas, & venerabilis frater
noster archiepiscopus Bituricensis, de plano cognos-
cant, vtrum iusta sit querimonia, quam contra eum
proponit coram ecclesia rex Anglorum, vel eius excep-
tio sit legitima, quam contra eum per suas nobis dux-
it litteras exprimentam: iuxta formam sibi datam a
nobis, procedere non omittat. Ideoque vniuersitati
vestrae per apostolica scripta mandamus, & in virtute
obedientiae districte praecipimus, quatenus, postquam
idem abbas super hoc mandatum fuerit apostolicum
executus, sententiam eius, immo nostram verius, reci-
piatis humiliter; & vos ipsi seruetis, & factis ab
aliis seruari: scituri, quod si secus egeritis, inobedi-
entiam vestram grauiter puniemus.

Pontificis mandatis vt pareret Ioannes legatus, con-
cilium Meldense conuocauit: in quo quid sit gestum,
quid scriptum ad pontificem, quid ab eo decretum, ex
eius ad Galliarum episcopos litteris intellige.

Archiepiscopi & episcopi per Galliam
constitutis.

Ad nostram noueritis audientiam peruenisse, quod
cui dilectus filius abbas Cafemari, nuncijs noster, vos
Meldis ad colloqui conuocasset, exhibitis litteris quae
vobis pro reformanda pace inter carissimos in Chri-
sto filios nostros Philippum Francorum, & Ioannem
Anglorum, reges illustres, a sede apostolica mitteban-
tur, habito concilio, respondistis: quod cum praedictus
rex Angliae, iuxta nostrarum constantiam litterarum,
minime processisset, vos propter perplexitates mul-
tas, & magnas, quas inmiuere verbebamus ecclesiae
Gallicanae, nos consulere decreuistis; & ne interim
praefatus abbas procederet, ad nostram audientiam
appellastis, certum appellationi terminum praefigen-
tes, ad quam prosequendam, data fide in manu eiusdem
abbatis, vos per pacis osculum adstrinxistis: ita quod
post terminum esset ab officio pontificali suspensus, si
quis appellationem ipsam in termino prosequi non
curaret, praefentibus nuncijs regis vestri, qui hoc ip-
sum vobiscum pariter approbarunt. Vtrum autem
praefatus abbas exegerit huiusmodi cautionem, an vos
spontanea obtulistis, ignoramus. Commendamus tam-
en in illo zelum, si gratis recepit oblatum; & in vo-
bis deuotionem, si spontanea obtulistis. Verum quia
fidem, & obedientiam vestram, nos & praedecesso-
res nostri sumus frequenter experti: vt ostendamus as-
fectum, quem non solum ad vos, & ecclesias Gallica-
nas, verum etiam ad ipsum regem, & regnum Fran-
corum habemus: nolimus vos hoc titulo tenere liga-
tos; sed appellationem interpositam prosequamini,
prout regno, & sacerdotio noueritis expedire: quia nos
ita volumus sacerdotij iura integra conferuare, vt
septimo regni iura custodiamus illata. Datum Laterani
septimo Idus Augusti.

Quid deinde actum fuerit, discimus ex Anonymi
narratunculae, quam post Innocentij III. epistolae su-
per negotio terra sanctae, edidit Franciscus Duchesne
Tomo V. historicorum Franc. pag. 809. sub hac inscrip-
tione: De guerra Francia & Angliae regum: qua. &
concilium & concilij euentus describitur his verbis:
Hic (Innocentius III.) ad reformandum pacem, vel
componendum treugam inter Philippum regem Fra-
corum, & Ioannem regem Anglorum, abbatem Ca-
semarii destinauit: qui cum ad hoc per annum inte-

grum laborasset, de Francia ad Angliam, & de Anglia
ad Franciam discurrendo: videns tandem se non
posse proficere, conuocauit archiepiscoporum, & epi-
scoporum, & abbatum concilium, in quo praefatus rex
Franciae, per eosdem archiepiscopos, episcopos, & ab-
bates, fecit ab eo ad sedem Apostolicam appellari.
Quorum appellationi noluit ipse deferre, nisi iurassent
quod in termino, quem eis praefigeret, appellationem
ipsam in proprijs prosequerentur personis. Sed sum-
mus pontifex ab huiusmodi iuramento illos absoluit,
indulgens eis de speciali gratia, vt aliquot ex parte
omnium ad prosequendum appellationem venirent.
Venerunt igitur in termino constituto Senonensis, &
Bituricensis, archiepiscopi; Parisiensis, Meldensis, Cata-
launensis, & Niuernensis episcopi; & multi honora-
biles clerici, procuratores omnium aliorum, quibus
diutius expectantibus, praenominatus rex Angliae pro-
se destinauit neminem, negligens prosequi causam
suam. Ex qua negligentia quantum ei damni pro-
uenerit, satis patet: cum in breui tempore totam Nor-
manniam, & Andegauiam, & Aquitaniam perdidit
pene tota. Praedicti vero archiepiscopi, & episcopi, post
expectationem diuinam, in publico consistorio sub verbo
veritatis tanquam pontifices sunt professi, quod ipsi
non appellauerant ad mandatum apostolicum elu-
dendum; sed quia sua interesse credebant: maxime
cum crederent, in hac parte suum regem iustam cau-
sam habere. Sed si nec istud sufficeret, & in aliquo es-
sent domino papae suspecti: purgationem canonicam
offerebant, quam eis dominus papa remisit.

*** CONCILIVM LAMBETHENSE,

SEV CONSTITVTIONES PROVINCIALES
Stephani Langton Cantuar. Archiepiscopi
editae apud Lambyth.

I. De modo dandi mortuarium.

I. Statutum felicitis recordationis & praedecessoris
nostri de mortuarijs editum, quod nonnulli mi-
nus sano peruertunt intellectu, praesentis concilij
approbatione duximus declarandum. Sat agebat au-
tem praedecessor saluti consulere animarum, eo quod
considerabat laicos modouisque sexus subditos suos, vtriusque
quandoque per ignorantiam, nonnunquam vero per
negligentiam, & iniustam decimarum & oblationum
suarum detentionem, grauiter deliquisset. Et quia non
dimittitur peccatum, nisi restituatur oblatum, pruden-
ter attendentes, salubriter statuit; quod pro recom-
pensatione decimarum taliter subtractarum, licet suo
statuto causam non inseruit, secundum melius animal
defuncti ecclesiae damnum passae debuit applicari.
Quia autem huius occasione statutum inter rectores
ecclesiarum & parochianos suos lites, quas extingui
cupimus, frequentius oriuntur; illud duximus synoda-
li interpretatione declarandum, quod si decedens
tria tantummodo & plura cuiuscunque generis in bo-
nis suis habuerit, optimo cui de iure fuerit debitum
reseruato, ecclesiae suae a qua sacramenta recepit, dum
viveret, sine dolo, fraude, & contradictione qualibet,
pro recompensatione subtractionis decimarum tam
personalium, nec non oblationum, melius animal post
optimum, referetur. Quod si duo tantum in bonis
decedens extiterit animalia, de mansuetudine ec-
clesiae exactio quaelibet nomine mortuarii remita-
tur. Hoc autem adiciendum statuendo duximus:
quod si materfamilias, viro suo superstiti, obierit, ad
praestationem mortuarii minime coëreatur, non ten-
neatur, vel obligetur. Quod si post obitum mariti in
domo & familiae regimine vidua per annum super-
uixerit

ANNO
CHRISTI
1206.

uixerit iuxta formam superius scriptam, ad mortuarium obligatur. Hac autem nostra constitutione, vel interpretatione, consuetudine laudabili super mortuariis in nostra diocesi attentius obseruata nolumus praedictum generari, quin si, decedens huiusmodi animalium numerum non habuerit praestatione mortuarii, consuetudo ecclesiastica obseruetur. Ad solutiones autem debiti mortuarii, contradictores & rebelles, volumus per locorum ordinarios, censura ecclesiastica coarctari.

II. Ne scotalla, seu potationes fiant, & de penis facientium.

Prohibitionem scotallarum seu scotallarum, & aliarum potationum pro communi salute animarum & corporum, introductarum, prouida approbatione prosequentes, rectoribus, vicariis, & aliis capellanis parochialibus praecipimus sub obedientiae debito firmiter iniungendo: quod parochianis suis crebra exhortatione diligenter indicant, ne prohibitionis huiusmodi temerarii violatores existant. Alioquin quos in hac parte culpabiles inuenerint, ab ingressu ecclesiae & sacramenti canonice tamdiu suspensos esse denuncient, donec aliis penis cessantibus ad poenitentiarium nostrum accesserint, quod ab eo pro transgressione huiusmodi poenitentiae nomine iniunctum fuerit, humiliter recepturi: & prout dederit Deus, imprimetur, ac expietur. Communes autem potationes declaramus, quoties virorum multitudo numerum denarium excesserit, eiusdem domicii * potationis gratia immoratur. Viatores vero & peregrinos, & in nudinis ac mercatis conuenientes, quamuis in tabernis conuenierint, sub ista prohibitione nolumus comprehendendi. Communes potationes quas scotallas, mutato nomine caritatis, appellant, detestantes: huiusmodi potationum autores & publice conuenientes ad eandem, excommunicatos praecipimus publice & solenniter denunciari, donec super hoc satisfecerint competenter, & absolutionis beneficium meruerint obtinere.

III. Quando licet in die bis celebrare.

Bis in die Missam nullus celebrare praesumat, nisi in diebus natiuitatis & resurrectionis dominicae; & quando corpus in propria ecclesia fuerit duntaxat tumulandum. Et tunc in prima Missa, ablutio digitorum vel calicis a celebrante non sumatur. Qui contra fecerit, ab officio se nouerit suspensum, nisi forte canonica necessitate sit compulsus: quam sic duximus declarandam & limitandam, si in festis ix. lectionum, vel in quadragesima, vel in quatuor temporibus, vel sponsalia fieri oporteat, vel subueniendo socio infirmo, vel pro ecclesiae suae negotio, vel propria necessitate, manifeste absente.

ANNO
CHRISTI
1206.

*** CONCILIVM RADINGENSE,

IN ANGLIA A IOANNE FERENTINO
sedis Apostol. legato celebratum.

Anno MCCVI. ait *Matthaeus Parisius*, Ioannes Ferentinus sedis apostolicae legatus, ueniens in Angliam, eamque perlustrans, magnam pecuniae summam congeffit: & tandem apud Radingum, in crastino S. Lucae Euangelistae, concilium celebrauit. Quo facta eum Anglia discesisse ait. Eadem narrat *Matthaeus Westmonasteriensis*.

G. C. Haec ubi retulit Spondanus ad hunc annum mox sapientissime subiicit: *Suspensa omnino est accusatio in*

hominibus parum in pontificem aqvis, ob simulatas, quas postea inter ipsum & Ioannem regem intercesserunt.

*** CONCILIVM IN PROVINCIA
NARBONENSI,

Incerto loco celebratum an. Dom. MCCVII. pro
conuertendis Albigensibus.

Concilii huius mentionem faciunt gesta S. Dominici, quorum hic locus a *Vincencio Bellonacensi, speculi histor. lib. xxxix. cap. xciiii. refertur sub annum MCCVII.* Missi sunt ab Innocentio papa, XII. abbatibus Cisterciensis ordinis cum vno^o apostolicae sedis legato in terram Albigensium, ut fidem catholicam praedicantes, haeretica venena pro viribus expulserent. Qui conuocato archiepiscoporum, & episcoporum, aliorumque in partibus illis ecclesiae praetorum concilio, conquirebant inter se quoniam modo commodius id, cuius gratia venerant, executioni mandarent. Illis autem super hac deliberatione sollicitis, venerabilis *Didacus Oxomensis episcopus* superuenit: cum honore autem suscipitur, consulitur, & fides eius consilii adhibetur. Hoc autem fuit eius, spiritu diuino suggerente, consilium: ut abiecta pompa superflui apparatus, quam equidem satis incongrue, qui ad Christum pauperem praedicandum adueniant, in expensis, ac equitibus, ac vestibus, & varia suppellectili praeferebant, veram atque euangelicam in se praederent paupertatem, & fidem Christi non verbis tantum & labiis personarent, sed rebus, & manibus demonstrarent: atque hoc modo animas, quas haeretici falli virtute ac pietatis imagine deludebant, ipsi vera sanctitatis ac religionis exhibitione posset ad fidei veritatem reuocare. Fauentque omnes eius consilio, & iuxta verbum eius se facere pollicentur. Ipse vero primus dictis suis facta compensans, cepit facere quae aliis suadebat: statimque misit suos Oxomam cum equitaturis, & suppellectili, & diuerso quem secum tulerat apparatu. Retinuit tamen sibi paucos ex clericis, & fratrem *Dominicum*, scilicet suae Oxomensis ecclesiae superiorem, qui extunc cepit frater *Dominicus*, & non superior appellari: remissisque ad loca sua temporalium sarcinis, caperunt singuli euangelicam paupertatem amplecti, pedes discurrere, ac stramine fidem Christi verbo & opere praedicare, habentes super se quasi totius negotii ducem episcopum Oxomensem.

G. C. Abbatum ordinis Cisterciensis cum *Didaco Oxomensis episcopo*, & S. *Dominico*, aduersus Albigenses praedicantium, meminerunt quoque *Robertus monachus Antistiodorensis*, *Petrus Vallis-cernensis*, *Guillelmus de Podio Laurentii*, & alii: sed concilii & congregatorum episcoporum; nemo praeter autorem gestorum S. *Dominici*. Anno MCCVII. recte id a *Vincencio* tributum esse discimus ex *Roberto monacho*, qui abbatibus illos cum aliis eiusdem ordinis, hoc anno mense Martio Cistercio egressos esse docet citat triginta. Abbatibus erant duodecim, praeterea *Arnaldus abbas Cisterciensis*, legatus apostolicus, qui ceteris praerat: vnde & nonnullam tredecim numerantur.

GALLONIS

S. R. E. CARDINALIS

CONSTITUTIONES.

Index capitulorum.

1. Ne cum clericis & sacerdotibus mulieres commorentur.
2. Ne pro sacris aliquid exigatur.
3. De vestibus sacerdotum.

4. De

ANNO
CHRISTI
1207.

*Arnaldo
abbate Cisterci.*

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1208.

4. De vestibus archipresbyterorum, archidiaconorum, A
prepositorum.
5. De vestibus monachorum.
6. Ne clerici & monachi fœnus & negotiationem in-
honestam exercent.
7. Vt prelati supradicta obseruent, & faciant ob-
seruari.
8. Vt cum magistris & scholaribus agatur indul-
gentius.
9. Vt iidem, si sapius admoniti, respiscere noluerint,
excommunicentur.
10. Vt magistri predicta diligenter exequantur.

CAPITVLA.

- I. Ne cum clericis & sacerdotibus mulieres
commorentur. B

In nomine Domini, nos Gallo, miseratio-
ne diuina sanctæ Mariæ in porticu dia-
conus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, ex-
communicamus omnes sacerdotes & cleri-
cos quoscunque, qui post legitimam admoni-
tionem fornicarias vel mulieres alias, de quibus
mala suspicio suboriri possit, in domibus pro-
priis, vel alibi, vnde populus vel ecclesia
scandalizetur, duxerint retinendas: nisi sint
clerici qui in minoribus ordinibus legitime
contraxisse probentur, qui cum vxoribus ec-
clesiasticæ non debent beneficia retinere. C
Moneantur quoque, ne matres vel vxores,
aliasque coniunctas personas secum ha-
beant: cum quibus etiam nihil sæui criminis
fœdus naturalè existimari permittat, tamen
frequenter, suggerente diabolo, cum talibus
noscitur fuisse facinus perpetratum.

II. Ne pro sacris aliquid exigatur.

Prohibemus etiam sub eadem excommu-
nicatione, ne sacerdotes vel clerici, occasio-
ne alicuius consuetudinis, pro baptismo, se-
pultura, benedictione, aliusue sacramentis
ecclesiasticis, aliquid exigere vel extorquere
presumant. Sed ea liberaliter & sine diffi-
cultate studeant canonice ministrare. Mo-
neantur tamen laici diligenter, ne, quod pro
reuerentia sacramentorum deuotio fide-
lium introduxit, ex auaritia velint aliquate-
nus reuocare.

III. De vestibus sacerdotum.

Item & prohibemus, ne sacerdotes de cæ-
tero cappis manicatis vtantur: & ne consti-
tuti in sacris ordinibus manicas confutitias,
fotulares rostratos, vestesque rubri coloris E
habeant, distinctione consimili prohibemus.

IV. De vestibus archipresbyterorum, archidia-
conorum, prepositorum.

Decanis quoque, archipresbyteris, & ar-
chidiaconibus, ne vestes rubri coloris, vel
virides habere presumant: & specialiter ar-
chidiaconibus & prepositis qui habent cu-
ram animarum, ne cappas foratas habeant
manicatas.

Concil. general. Tom. XI.

V. De vestibus monachorum.

Monachi etiam vt cappis sumptuosis &
non nigris de cætero non vtantur, sub ea-
dem pœna duximus inhibendum.

VI. Ne clerici & monachi fœnus & negotiatio-
nem inhonestam exercent.

Inhibemus etiam omnibus tam clericis
quam monachis sub excommunicationis
vinculo, ne fœnus exercent: & ne aliquam
negotiationem exercent inhonestam, pro-
hibentur indistincte.

VII. Vt prelati supradicta obseruent, & faciant
obseruari.

Vt autem ab omnibus, in tonsura, habitu,
& conuersatione, honestas ecclesiastica con-
seruetur: districtè præcipimus vniuersis præ-
latis, sub attestatione diuini iudicii, firmiter
iniungentes, vt omnia supradicta obseruent,
& quantum in ipsis fuerit, faciant a subdi-
tis, monitione præmissa, per censuram ecclē-
siasticam inuiolabiliter obseruari.

VIII. Vt cum magistris & scholaribus agatur
indulgentius.

Volentes autem, quantum cum Deo &
honeste possumus, magistris & scholaribus
deserre: eatenus erga ipsos rigorem, si quis
est nostræ constitutionis, duximus tempe-
randum, vt antequam periculum excommu-
nicationis incurratur, admonitio generali-
ter fiat per magistris, & comminatio excom-
municationis in transgressores. Quibus præ-
missis, si qui forte contumaces & rebelles exi-
titerint: iterum & nominatim sub eadem
comminatione & in scholis moneantur, in-
dulta nihilominus ad satisfaciendum dila-
tatione competenti.

IX. Vt iidem, si sapius admoniti, respiscere
noluerint, excommunicentur.

Quod si forte nec taliter respiscere volue-
rint, ex tunc per cancellarium, qui pro tem-
pore fuerit, excommunicati denuntientur,
& tandem ab omnibus euentur, donec sa-
tisfecerint competenter, & ab episcopo, si
fuerit præsens; vel eo absente, ab abbate S.
Victoris, cum forma ecclesiæ fuerint ab-
soluti.

X. Vt magistri predicta diligenter ex-
quantur.

Præcipimus autem magistris in virtute
Spiritus sancti, vt prædicta omnia, excepto
tamen necessitatis excusabili articulo, di-
ligentius exequantur: ne per negligentiam
vel malitiam aliquorum, nostræ constitutio-
nis auctoritas contemnatur.

C NOTÆ

ANNO
CHRISTI
1102.

NOTÆ GABR. COSS. S. I.

Quis iste sit Gallo cardinalis satis ipse declarat. Nos, inquit, Gallo *miseratione diuina, S. Maria in porticu diaconus cardinalis*. At que illius ætas? Anno MCCVII. ait Rigordus, *Innocentius papa III. misit legatum in Franciam Gualtuli S. Maria in porticu, diaconum cardinalem*. Idem utrobique Gallonis nomen, (nam & Gallo, & Gualo, & Guala dicitur,) eadem cardinalis dignitas, idem ordo diaconi, idem titulus S. Mariæ in porticu. Qui vero has constitutiones ediderunt primi, cum Gallonem non alium nosset, nisi eum qui episcopus Parisiensis, Paschalis papæ tempore, precedente sæculo fuerat: hunc & cardinalem, & harum autorem constitutionum dixerunt. Adeo persuasi erant, ex omnibus ætatibus, nulli alteri nomen Galloni fuisse. Animaduertere autem debebant nullum esse vel in tabulario S. Mariæ Parisiensis, vel alibi vspiam monumentum, quod episcopo illi Parisiensi cardinalis dignitatem tribuat. Immo extat in magno pastoralis ecclesiæ Parisiensis epistola Paschalis papæ II. a nobis edita tomo X. pag. 680. ad hunc Galonem, quem Parisiensem tantum episcopum appellat, minime vero cardinalem. Data est autem hæc epistola IX. Kal. Februarii anno MCXIV. hoc est mense vno ante Galonis episcopi obitum, qui contigit VII. Kal. Mart. anni eiusdem.

Scio a Giacconio Parisiensem hunc Galonem, inter cardinales a Paschale II. creatos recenseri. At nullo alio argumento ab iis affirmatum scio, nisi quod ex falso harum constitutionum titulo petiunt. Frustra opponitur epistola xxxviii. Hildeberti episcopi Cenomanensis, qui Gallonis Parisiensis episcopi æqualis erat. Neque enim inscripta est, vel voluit, Galoni legato: sed *Engolismensis episcopo G.* (hoc est, Girardo) *legato*. Satis differre? Cui non notus ille in Gallis sub Paschali II. legatus? Galo iste Parisiensis, legatione functus est in Polonia, cum adhuc esset Bellouacensis episcopus; in Gallia, minime. At neque legati apostolici omnes, cardinales fere: vt ex infinitis exemplis constat.

Quod autem legitur in Martyrologio S. Victoris Parisiensis: *Il. Kal. Iunii obiit dominus Galo cardinalis frater noster*; neque de Parisiensi episcopo intelligi potest, qui VII. Kal. Mart. vita sanctus est, vt fertur in obituario S. Quintini, cuius Abbas fuit, atque cum Bellouacensis primum cilect, ac deinde Parisiensis episcopus: & Gualoni cardinali, qui Innocentii III. tempore legatus in Gallia fuit, apprimè conuenit. Hunc enim fratrem suum appellat Victorini, quia fuit ipse, canonicus regularis ex S. Augustini disciplina fuit, vt testantur Giacconius, Paninius, & Pennotus. Certe in signe cenobium S. Andreæ, magnus dotorum opibus, canonicis regulatibus S. Augustini extruxit: primamque abbatem Thomam, ex Victorina domo euocauit. De quo vide Pennotum in historia clericorum regularium.

** CONCILIVM MONTILIENSE, D

IN PROVINCIA NARBONENSIS.

In quo Milo Apost. sed. legatus Raymundum comitem Tolosanum Albigenisium factorem penitentia subiecit, anno Domini MCCIX.

Raymundus comes Tolosanus, Albigenisium fautor, iam sæpius excommunicatus, cum & diuionem suam cuius occupanti a pontifice concessam cerneret, & sacri belli Albigenisibus indicti ingentem apparatus formidaret, nossetque episcopos duos, Fulconem Tolosanum, & Nauarrum Conforanensem, ad Innocentium legatos esse, vt eius opem exposcerent: E suos ipse simulata penitentia oratores ad eum misit, rogatos vt de latere suo aliquem mitteret, cui se per omnia futurum obsequentem spondebat: nam Arnaldum Cisterciensi abbatem legatum apostolicum senioriorem sibi ad illam diem fuisse. Sperabat mittendum aliquem faciliore virum ingenio, quem circumuenire posset. Misit autem pontifex Milonem, vnum de collateralibus suis clericis, vt ait Petrus monachus, simulque Theodisium canonicum Genensem; ambo scientia eximios, inreptos, incorruptos. Milo cum Cisterciensi abbate congressus, & de eius consilio, vri insus erat, omnia gerens, cum collega suo Magistro Theodisio, inquit Petrus historia Albigenisium

Cap. 9.

A autor, ad partes Prouinciæ perrexit: veniensque ad quoddam castrum quod Montilium nuncupatur, conuocauit archiepiscopos, & episcopos quamplures: qui cum ad eum venissent, quaeruit ab eis diligenter, qualiter procedendum esset in negotio pacis & fidei, præcipue in facto comitis Tolosani. Voluit etiam, vt singuli prælati, super certis capitulis, de quibus eum abbas instruerat Cisterciensis, sua ei traderent consilia scripta & sigillata. Factum est vt præcepit, & quod auditu est mirabile, omnia tam abbas Cisterciensis, quam prælatorum consilia, sine diffensione aliqua conuenerunt. A Domino factum est istud. Post hæc misit M. Milo ad comitem Tolosanum, mandans ei, vt ad diem quam sibi præfigebat, veniret ad ipsum apud Valentiam ciuitatem. Venit comes ad diem illum, & sicut fallax & sæuus, lubricus & perurinus, promisit legato videlicet M. Miloni, licet in dolo, quod suam faceret in omnibus voluntatem. Legatus autem, vt pote vir cautus & prudens, prælatorum vsus consilio: voluit & præcepit, vt comes Tolosanus traderet ei pro securitate de terra quæ tenebat in Prouincia, castra septem. Voluit etiam, vt consules Auenionensis & Nemausensis ciuitatum, & villa S. Georgii, iurarent ei, quod si comes Tolosanum mandato ipsius legati venire præsumeret ex aduerso, non tenerentur ei homini seu fœderis fidelitate astricti. Comitatus insuper "Ingruentis, S. R. E. caderet in commisum. Comes vero Tolosanus, quamuis dolens & inuitus, necessitate compulsus, omnia quæ legatus mandauerat, adimplere promisit. Statim vir totius bonitatis M. Theodisius, de mandato legati venit in partes Prouinciæ, vt septem castra de quibus supra tetigimus, reciperet, & ea occuparet ex parte S. R. E. & muniret.

His omnibus rite peractis, descendit legatus ad Villam S. Egidii, reconciliaturus ibi comitem Tolosanum: modus autem reconciliationis & absolutionis talis fuit. Ad ductus est comes nudus ante fores ecclesiæ B. Egidii, ibique coram legato, archiepiscopis & episcopis qui ad hoc conuenerant plusquam viginti, iurauit super corpus Christi, & sanctorum reliquias, quæ ante fores ecclesiæ expositæ cum magna veneratione, & in multa copia a prælati tenebantur, quod mandatis S. R. E. in omnibus obediret. Mox legatus stolam ad collum comitis poni fecit, ipsumque comitem per stolam arripiens, absolutum cum verberibus in ecclesiam introduxit. *Hactenus Petrus monachus Vallisfarnensis. Ex Catelli libro 2. historia comitum Tolosanorum instrumenta quadam subiecio eodem spectantia.*

Iuramentum Raymundi comitis.

Hæc est forma iuramenti facta a Raymundo comite Tolosano apud S. Egidium, in manu domini Milonis. In nomine Domini. anno pontificatus domini Innocentii papæ tertii, duodecimo, xv. Kal. Iulii. Ego Raymundus dux Narbonensis, comes Tolosæ, Marchio Prouinciæ, sacrosanctis reliquiis, Eucharistia, & ligno crucis dominicæ compositis supra sancta Dei euangelia corporaliter manu tacta, iuro quod super singulis & vniuersis capitulis, pro quibus a domino Papa, vel eius legato, vel aliis, ipso iure sui vel sum excommunicatus, stabo mandatis, in primis domini papæ, ac vestris magister Milon domini papæ notari, apostolicæ sedis legatæ. Ita videlicet, vt quicquid per se vel litteras suas nunciis vel legatis mihi præcepit, super vniuersis capitulis quibus excommunicatus fui, vel sum, bona fide, sine fraude ac malo ingenio adimplere, super istis præcipue capitulis quæ hic nominato videlicet: quod pacem aliis iurantibus, dicor no-

luisse

ANNO
CHRISTI
1109.

Cap. II.

"Corr. Mcl-
gorientis.

Cap. 12.

ANNO
CHRISTI
1209.ANNO
CHRISTI
1209.
"deest", In-
duos. Vide
Concil. Aue-
nion. huius
anni cap. 2.

luisse iurare : item quod iuramenta quæ feci super A
expulsionem hæreticorum vel eis credentium non ser-
uante dicor : item quod hæreticos dicor semper
fuisse, eisdemque fuisse : item quod de fide sus-
pectus habeor : item quod Ruptarios siue Mainadas
tenui : item quod dies quadraginta festorum &
temporum, qui securitate gaudere debent, dicor vio-
lassè : item quod aduersariis meis, qui se iustitiæ
offerebant, pacemque iurauerant, dicor noluisse ius-
titiam exhibere : item quod Iudæis publica com-
missi officia : item quod monasterii S. Guilielmi,
& aliarum ecclesiarum, possessiones & ecclesias ini-
uste detineo : item quod incastellani ecclesias, &
incastellatas detineo : item quod indebita pedagia
vel quidagia colligo, vel colligere facio : item quod
Carpentoratensem episcopum a propria sede depu-
li : item de interfectione sanctæ memoriæ Petri de
Castro-nouo suspectus haheor, pro eo maxime,
quod interfectores ipsius in magna familiaritate re-
cepi : item quod Vasonensem episcopum & eius
clericos cepi, & palatium eiusdem episcopi & do-
mos canonicorum destruxi, & castrum Vasonense
per violationem abstuli : item in religiosas personas
manus iniicisse. Super his & aliis, si qua poterunt
inueniri, prædicto modo iuravi, & alios iurare feci,
& septem castrorum dedi cautiones, quorum no-
mina sunt hæc, Fiaci, Epeda, Balmo, Roqua-
maura, Castrum Mornaci, Faniaux in * Argentæ
Montferrati. Si autem ea quæ supra dixi capitula,
& alia quæ inuincta mihi fuerint in perpetuum, bona
fide non seruauero : volo & concedo, vt septem su-
pradicta castra cadant in commissum Romanæ ec-
clesiæ, & ius quod habeo in comitatu Melgoliens-
i, ad Romanam ecclesiam plenissime reuertatur. Vo-
lo etiam & concedo, vt persona me excommunicet,
& terra supponatur ecclesiastico interdico, & con-
iuratores mei, tam consules, quam alii, & successores
eorum, ex hoc ipso absoluti a fidelitate, iure, ac
seruitio, quibus mihi tenentur, ratione ecclesiæ pro
secudis & iuribus quæ habeo in ciuitatibus & castris
de quibus erant, tam consules quam illi qui iura-
runt, fidelitatem facere teneantur, pariter & signa-
re. Item sub eodem iuramento & eadem pena lra-
tas publicas secure seruabo. Eisdem penis subiace-
re volo si prædicta omnia non seruauero, vel ali-
quod prædictorum.

*Præcepta Raymundo comiti Tolosano a Milone
legato facta.*

In nomine Domini. Ego Milo domni papæ no-
tarius, apostolicæ sedis legatus, præcipio tibi dom-
no Raymundo comiti Tolosano sub debito præsti-
to iuramento, & sub forma eiusdem iuramenti adiecta,
vt domnum episcopum Carpentoratensem, tam in
ciuitate quam extra, in pleno iure restituas, & dam-
nis datis tam de rebus quam de fructibus eidem epis-
copo referuandis fidei iuliores præstes idoneos, & vni-
uersos ciues Carpentoratenfes a iuramento quod ci-
tra terminum tibi vel alii tuo nomine præstiterunt,
absoluas omnino, & indictionem quam tibi fecisti
fieri, mihi, vel cui iudex facias assignari. Item
præcipio tibi sub eadem pena, vt dictum epis-
copum, præpositum, & canonicos Vasonenses, tam in
castris, quam in aliis, pleno iure restituas, & de dam-
nis datis, adiciis destructis, & rebus aliis & fru-
ctibus resarciendis, eisdem fidei iuliores præstes ido-
neos : castrum Vasonense mihi vel cui dixerò fa-
cias assignari. Item sub eadem pena tibi præcipio,
vt Aragonenses, Ruptarios, Cotarellios, Basculo-
nes, Mainadas, vel quocumque alio nomine cen-
Concil. General. Tom. XI.

seantur, de tota terrâ tua & posse tuo prorsus expel-
las : nec in alienam terram eos immittas vel conce-
das, nec eorum auxilio tempore vilo vtaris. Item
sub eadem pena tibi præcipio, vt vniuersos in tota
terra tua & posse ab omni administratione publica
vel priuata prorsus amoueas, nec vnquam eos ad ip-
sam vel aliam restituas, vel alios Iudæos ad aliquam
administrationem admittas, nec eorum consilio vilo
tempore contra Christianos vtaris. Item sub eodem
iuramento & eadem pena tibi præcipio, vt ltratas
publicas securas obserues. Saluis iis quæ vel dominus
papa, vel ego vel alius de mandato ipsius, eodem tem-
pore, vel diuersis, tibi duxerit in posterum iniun-
genda.

*Hæc sunt præcepta facta domino comiti Tolosano
postquam fuit absolutus.*

Deest in codice MS. primum folium In secundo hæc
superfunt.

Item præcipio, vt hæreticos, quos discesani epi-
scopi, vel alii ecclesiarum rectores, hæreticos, recep-
tatores, vel fautores eorum, tibi vel tuis baiulis no-
minabunt, tanquam hæreticos habetas. Item præcipio,
vt pacem a legatis statutam, vel deinceps statuendam,
iures & signes inuolabiliter seruari : & ipsius pacis
statuta vniuersos homines tuos tenere, & iurare
pacem facias, & secundum statutum pacis seruare. Item
præcipio, vt septem castra, quæ mihi ratione ecclesiæ
tradidisti, eorum aliquod non auferas per te vel per
aliam quandam personam; ablata, cum tuo posse tuo
ad recuperandum illud viriliter labores, statim illud
pristinæ custodiæ restituas. Hæc omnia tibi præcipio
perpetuo obseruanda, & si qua alia statuta prædictis
capitulis vel aliis, pro quibus excommunicatus fui-
sti, dominus papa vel eius legatus duxerit in posterum
adiungenda.

Iuramentum comitum & baronum.

In nomine Domini, pontificatus domni Innocentii
anno XII. xiv. Kal. Iulii. Nos G. de Baucio, &
Hugo filius eius, Raymundus nepos noster, Drago-
netus, G. Arnaldus, Raymundus Dagot, Ricardus de
Champo, Bertrandus de Laudinio, & Guilielmus
filius meus, Bernardus de Adufa, & P. Bernardus
filius meus, & Raymundus de Viesia, & filius meus
decanus, & Rostrandus de Postariis, & R. Gauceli-
nus de Lanello, & Pontius Gamelini, iuramus tibi
magistro Miloni domni papæ notario, apostolicæ sedis
legato, coram sancta Eucharistia, & cruce Domini-
ca, & sanctorum reliquiis, supra sancta Euangelia
corporaliter manu tacta : quod stabimus omnibus
mandatis ecclesiæ, vel tuis, vel alicuius nuntii seu le-
gati domni papæ, super istis capitulis que inferius ex-
primuntur, vel super abiuratione etiam Mainaturum
perpetua. Item super Iudæis ab omni administratione
seu officio perpetuo amouendis, & vilo nunquam
tempore restituendis, vel aliis Iudæis ad aliquam ad-
ministrationem assumendis. Item super pedagis, &
quidagiis dimitteendis, & nunquam vilo tempore re-
stituendis. Item super pace vel treuga iuxta mandatum
tuum, vel alterius domni papæ legati, institutenda pari-
ter & seruanda. Item super ecclesiis incastellatis demo-
liendis & penitus dimitteendis, & nullo vnquam tem-
pore incastellandis. Item super damnis per vos datis
ecclesiis, & aliis personis seu laicis seu clericis, resarci-
endis. Item quod de nobis querentibus iustitiâ exhibebi-
mus. Hæc omnia sicut supra statuta sunt, & in omnibus
supra statutis articulis, & aliis qui forsitan emerle-
rint, & in *** tibi dandis, pro posse nostro fide-

C ij lixx

ANNO
CHRISTI
1109.

liter adimpleuimus: similiter sub eodem iuramento A
stratas publicas seruabimus, & eos quos episcopo
nostri hereticos nominabunt, & receptatores, & fau-
tores, animaduersione debita puniemus.

Iuramentum consulum Auenionensium.

In nomine Domini, anno pontificatus domni In-
nocentii papæ tertii xii. xiv. Kal. Iulii. Nos consu-
les Auenionenses de consensu & voluntate domini R.
comitis Tolosani, præcise iuramus super sancta Dei
euangelia manu tacta, tibi magistro Miloni domni pa-
pæ notario, sedis Apostolicæ legato, quod bona fide, &
sine fraude & malo ingenio, consulemus & operam da-
bimus pro posse nostro, quod dictus dominus comes B
tam per se, quam per successores suos, super his om-
nibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ su-
pra exposuit in forma quam ipse antequam absolue-
retur, iurauit, pareat omnibus mandatis ecclesiæ, &
quod ea in perpetuum seruet: ita quod si quod illo-
rum non fecerit, vel contra quod illorum venerit ma-
nifeste, nos ei nullum consilium, vel auxilium, seu
obsequium per nos vel homines seu amicos nostros
aliquatenus ei pendemus: scientes, ex hoc ipso dicti
comitis delicto, absolutos nos esse a fidelitate, si qua,
vel seruitio, illi villo modo tenebamur; immo quouisq;
plene paruierit, faciemus contra ipsum pro posse nostro
quidquid Romana ecclesia, vel eius nuncius, siue le-
gatus, nobis mandet faciendum, non obstantem fidelita-
te, vel iure aliquo, vel seruitio, si quo ipsi villo modo
tenebamur: a quo etiam tam tu quam dictus comes
nos absoluitis, si forte ipse, vt dictum est, contra præ-
cepta quæ facta sunt vel fuerint ei, venerit manifeste:
tunc etiam pro iure siue seruitio, si quod in villis vel
castris nostri consulatus, & ipsa ciuitate habere di-
gnoscitur, fidelitatem Romanæ ecclesiæ faciemus, et
ipsam eadem fidelitatem & perpetuo seruaturi. Item
stratas publicas securas seruabimus, & faciemus per
totum nostrum distractum inuolabiliter obseruari.
Item guidagia vel pedagia, vel exactiones aliquas a
transientibus per stratas, vel etiam per flumina nul-
latenus accipiemus: nisi quæ vel quas antiquorum
regum vel imperatorum concessione constitit
nos habere. Item ecclesias omnes, & domos religio-
sas in nostro distractu, tam in ciuitate, quam extra, in
plena seruabimus libertate: neque ab eis exactiones
aliquas seu taillas exigemus: & defunctis eorum episcopo
vel aliis rectoribus, episcopata vel domos eorum
nullomodo expoliabimus, nec administrationi earum
seu custodiæ, occasione alicuius consuetudinis,
vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capi-
tulo, nos immiscebimus: sed omnia, sine diminutione
aliqua, defunctorum successoribus referentur. Et
electioni episcopi, vel alterius rectoris ecclesiæ, fa-
ciendæ per nos, vel per quamcumque aliam personam,
nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam
faciemus, vel impedimentum præstabitur, quo
minus electio canonice ac libere celebretur. Item
pacem seu treugam, sicut nobis iniunctum fuerit, bona
fide seruabimus. Item si episcopus, vel capitulum,
vel alia persona ecclesiastica, nobis aliquos hereticos
nominauerit, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus
aliquos heretici prædicare, vel facere conuenti-
cula aliqua ipsos persequemur, secundum legitimas
functiones, & eorum bona omnia iniscabimus.
Hæc omnia singulis annis per manus episcopi nostri
faciemus consulis nostris iurare. Si quis autem
hoc iurare noluerit, ipsum tanquam hereticum ha-
bebitur manifestum: nec eius iudicium siue auto-
ritas, vigorem in aliquo fortietur.

In eadē forma idē iurauerunt consules Montis-pessulani.

*Immunitas ecclesiarum & domibus religiosis quinque
provinciarum a Raymundo comite Tolosano
ibidem concessa.*

ANNO
CHRISTI
1109.

Ego R. comes Tolosanus, dux Narbonæ, marchio
Provincia, pro animæ meæ remedio, & progenito-
rum meorum, omnibus ecclesiis & domibus religiosis
provinciarum Viennensis, Arelatenfis, Narbonensis,
Burdigalenfis, & Bituricensium, immunitatem con-
cedo. Ita quod videlicet Albergarias, procuraciones, vel
exactiones quascumque seu talias, nullo vnquam tem-
pore per me vel per alios requiram in eis; & requiren-
tes seu postulantes pro posse meo fideliter coërcebo:
defunctis etiam eorum episcopis, vel rectoribus aliis,
ipsos vel domos eorum per me vel per alium nullo
modo spoliabo. Nec administrationi earum seu cus-
todix, occasione alicuius consuetudinis, vel ali-
qua alia, me vllatenus immiscebo: sed omnia sine
aliqua diminutione, defunctorum successoribus te-
neantur. Electioni etiam episcopi, vel alterius rectoris
ecclesiæ, faciendæ per me, vel per quamcumque per-
sonam, me nullatenus immiscebo: nec aliquam violentiam
faciam, vel impedimentum præstabo, quo minus electio
canonice fiat ac libere celebretur. Præterea
possessiones omnes & iura ecclesiarum, si qua iniuste
detineo, eis restituo pleno iure. Insuper promitto,
quod omnia iura ecclesiarum, & domorum religiosarum,
sicut decet catholicum principem, in præfatis
provinciis, totis viribus protegam & defendam. Si
quis autem contra præfatam immunitatem & liber-
tatem, a me indultam ecclesiis & aliis domibus reli-
giosis, venire præsumpserit: ipsum pro posse meo
viriliter coërcebo. Itam autem concessionem &
promissionem feci apud S. Egidium anno pontificatus
domini Innocentii tertii. xiii. Kalend. Iulii, ad
mandatum & exhortationem M. Milonis domni pa-
pæ notarii, apostolicæ sedis legati.

OBSERVATIO GABR. COSS. S. I.

Concilium hoc Spondanus & Raynaldus Baronii conti-
nuatores, & alii, anno MCCVIII. attribuerunt. At frequen-
ti celebratum esse constat ex illo ipso, quem auctorem sequun-
tur, Petro Valli-farnenti. At enim, Raymundum a legato
absolutum esse in villa S. Egidii, cum cruce signari proxime
venturi esset. Absolutus est autem xiv. Kal. Iulii, ut ex in-
strumentis modo descriptis apparet. At hæc exercitibus post
octo circiter dies, Lugdunum conuenit, scilicet, vt ait Pe-
trus, circa festum Ioannis Baptistæ anno MCCIX. quem in
annum alta chronica consentiunt. A cecidit quod primus eorum
labor, excidium Biterrense fuisse: quod eo anno die 5.
Magdalensæ factum esse constat. Dissentit liber inscriptus,
Præfata Gallorum facinora, anno MCCVIII. illud tribuens:
Sed reuincitur, & chronicon omnium consensu, & veteri
illo disticho.

Anno millesimo ducentenoque noneno

In Magdalensæ riuus urbis Biterrenis amœna.

Ex eo fortan erroris occasio, quod Valli-farnensis, post
narrata quæ Montili & in villa S. Egidii gesta sunt, caput
xiv. ab his orditur verbis: Anno igitur ab Incarnatione Do-
mini MCCIX. circa festum S. Ioannis Baptistæ, cruce signati
Lugdunum conueniunt. Quod persuadere potuit, cætera quæ
prius commemorata sunt, ad annum antecedentem pertine-
re. At non est ita. Nam paulo ante narrat legatum, post
Raymundi absolutionem, Lugdunum perisse, vt cruce signa-
ris, qui proxime venturi erant, occurreret: quod eiusdem
esse anni manifestum est. Non igitur initium anni designare,
sed rem cumprimis memorabilem, anno atque die ad-
scriptis, insignire voluit.

** CONCILIVM AVENIONENSE

AB HUGONE REGIENSIS ARCHIEPISCOPO,
& Theodisio, sedis apostolicæ legatis, celebratum
Anno Domini MCCIX.

TITVLI CAPITVM.

1. *Vt episcopi frequentius vel prædicent, vel faciant prædicari.*
2. *Vt hæretici exterminentur ac puniantur; Iudæi omni administratione priuentur.*
3. *Vt vsurarii excommunicentur.*
4. *Vt Iudæi resistant vsuras: ne publice, aut diebus festis laborent, aut diebus abstinentia vescantur carnibus.*
5. *Vt decima ab omnibus persoluantur.*
6. *Vt vectigalia nisi legitima non exigantur.*
7. *Vt ecclesia, & ecclesiastica persona, sint a vectigalibus immunes.*
8. *Vt electionibus sacris laici non se immisceant; neque vicissimam partem reddituum ab ecclesiis, ecclesiasticis personis, religiosis domibus extorqueant.*
9. *Vt ecclesia non muniantur propugnaculis, nisi ad repellendos paganos.*
10. *Vt ad pacem seruandam etiam inuiri cogantur.*
11. *Vt iudices ecclesiastici ins diligentius unicuique reddant.*
12. *Vt faciliores non sint in relaxanda excommunicationis aut interdicti sententia.*
13. *Vt peritri, & qui per sex menses in excommunicatione permanserint, ad sedem apostolicam ab soluendi mittantur.*
14. *Vt patroni intra sex menses vacantis ecclesiæ, idoneum præsentent.*
15. *Vt religiosi professi proprietatem habere non fiantur.*
16. *Vt raptores & violatores pacis, anathemati subiciantur; alioquin episcopus iniuriam resarcias damnnum passis.*
17. *Vt in sanctorum vigiliis saltationes non fiant, & cantilena non audiantur.*
18. *Vt clerici cum regularibus, tum saculares, habitus sint honesti & decenti.*
19. *Vt clerici, cum episcopus inuenerit, ad sacros ordines promoueantur: & ne aduocacionis officio fungantur.*
20. *Pane decreta in consanguineos eorum, qui Petrum de Castro-nono, & Gausfredum interfecerunt.*
21. *Vt archiepiscopi, & episcopi has constitutiones obseruari faciant.*

PRÆFATIO.

IN nomine Domini, anno Incarnationis eiusdem millesimo ducentesimo nono, pontificatus domini Innocentii papæ III. anno XII. octauo Id. Septembris. Hæc quæ sequuntur, statuta fuerunt apud Auenionem in concilio generali sub Hugone Regiensi episcopo, & Milone domni papæ notario, apostolicæ sedis legatis, presentibus Viennensi, Arelatensi, Ebreundeni, & Aquenti archiepiscopis, & episcopis viginti numero, necnon & multis abbatibus, & aliis ecclesiarum rectoribus. Cum in Prouincia partibus refrigescente caritate adeo abundauerit malitia, quod fere omnes indigenæ in profundum venerint vitiorum: vt presentibus & futuris temporibus Prouincialium malitiis occurratur, innotare antiquos, & nouos etiam canones sancta synodus promulgare decreuit: ea potissimum ratione inducta, quod morbis infectis adhibere cõuenit excogitata remedia, & anti-
Cencil. general. Tom. XI.

A dota infueta; & vulnera quæ leuia somæta non sentiunt, mordacitius seu vexatius remedijs curari decet.

CAPVT I.

I. *Vt episcopi frequentius vel prædicent, vel faciant prædicari.*

Quia igitur propter formidandam & puniendam negligentiam prælatorum, qui existentes mercenarii potius quam pastores, semurum pro domo Israel non opponunt, nec populis suæ gubernacioni commissis euangelizant euangelicam disciplinam, in his partibus diuersa ac damnatissima hæreses pullularunt: præsentis comprobatione concilii duximus statuendum, vt in sua diocesi quilibet episcopus frequentius & diligentius solito fidem prædicet orthodoxam; & cum expedierit, per alias honestas & discretas personas faciat prædicari. In eo tamen diligens & cautus prædicator existat, vt adulteria, fornicationes, periuria, vsuras, odia, aggressiones, & cætera mortalia vitia adeo verbo detestetur, & opere, quod exinde honestas, pax, patientia, & iustitia, & cæteræ inferantur virtutes.

II. *Vt hæretici exterminentur ac puniantur; Iudæi omni administratione priuentur.*

Quia omnes non obediunt Euangelio, & ad supplementum gladii spiritualis, materialis auxilium sæpius ab ecclesia imploratur: decernimus, quod quilibet episcopus ciues suos, comites, castellanos, milites, & alios parochianos suos, de quibus viderit expedire, per censuram ecclesiasticam, si opus fuerit, iurare compellat, sicut illi de Montepessulano iurauerunt, præcipue circa exterminandos hæreticos excommunicatos, perdurantes in sua pertinacia pecuniariter perueniendos: Iudæos a publica seu priuata administratione priuandos, & quod nunquam ad suum ministerium in domibus proprijs permittantur habere Christianos. Et in eo præsertim dicti nobiles & alii adstringantur, quod coram suo iudice, siue sit ordinarius, seu delegatus, de se conquerentibus exhibeant iustitiæ complementum. Et vt plenius episcopus exterminare valeat de sua diocesi hæreticam prauitatem: in singulis parochiis suis tam in ciuitate, quam extra, sacerdotem vnum, & duos vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures si opus fuerit, iuramenti religione adstringat; quod si quos ibi repererit hæreticos, credentes, fautores, vel receptatores eorum, ipsi episcopo, & consulis ciuitatum, & dominis locorum, seu baiulis eorundem, cum omni studeant festinantia intimare, vt eos puniant secundum canonicas & legitimas sanctiones, nihilominus bona ipsorum omnia confiscantes. Si autem in hoc obsequio diuino præfati consules, & alii,
C iij ab

ANNO
CHRISTI
1209.

ab episcopis requisiti, fuerint negligentes, vel etiam contemptores: ipsorum personæ excommunicentur specialiter, & terræ interdicto ecclesiastico supponantur. Et ut ipsis efficacius det vexatio intellectum: si qua castra, vel possessiones, tales ab ecclesia noscuntur habere: propter ingratitude & indevotionem suam, ad ipsam redeant pleno iure. Illud præcipue non duximus dimittendum, quod defensores, receptatores, & hæreticorum fautores, cum ipsis hæreticis pari volumus pœna ferri.

III. Ut vsurarii excommunicentur.

Licet ad extirpandum vsurarum vitium vtriusque conueniat pagina testamenti, & nihilominus super hoc canonica plurima emanauerint instituta: quia tamen prætermisissis aliis negotiis, multi quasi licite vsuras exercent, ad detestationem vitii memorati, aliquid duximus apponendum: ut videlicet festiuis diebus & solemnibus, & maxime cum synodus celebratur, vsurarii omnes, siue suo, siue alieno nomine crimen illud exercent, generaliter excommunicationis vinculo innotentur. Si vero fuerint publici, aut de crimine illo conuicti: si post tritam admonitionem satisfacere noluerint, nominatim eadem feriantur censura, & insuper infligantur eidem pœnæ contra vsurarios in Lateranensi concilio constitutæ: scilicet, ut eorum non recipiantur oblationes, nec, si in illo peccato decesserint, ecclesiasticam habeant sepulturam.

IV. Ut Iudei restituant vsuras: ne publice aut diebus festis laborent, aut diebus abstinentiæ vescantur carnis.

De Iudæis vsurariis illud statuit concilium, ut per excommunicationis sententiam in Christianos, qui eis in commerciis, seu alio modo participauerint, ab vsurarum exactio-nibus compefcentur; & secundum constitutionem domni Innocentii papæ III. ad remittendas easdem compellantur. Quibus etiam prohibemus, & iubemus, per episcopos pœna simili prohiberi, ne diebus Dominicis & solemnibus publice laborare præsumant; nec carnis, abstinentiæ diebus, vescantur.

V. Ut decimæ ab omnibus persoluantur.

Ad notitiam huius sanctæ synodi multiplici querela peruenit, quod laici, & cæteræ personæ, quæ de mandato Dominico ad præstationem decimarum & primitiarum tenentur, eas in graue animarum suarum præiudicium non dandas penitus contendunt, in erroris sui fauorem alii disuetudinem, alii præscriptionem temporis allegantes. Cum igitur decimæ ac primitiæ adeo debitiæ sint, ut sine voluntate eorum quibus debentur,

A absque mortali peccato non valeant retineri: volumus, & præcipimus, ut tam laici, quam aliarum personarum, de bonis omnibus sibi collatis a Deo, non deductis expensis, ad solutionem ipsarum per ecclesiasticam censuram compellantur, præscriptione aliqua, titulo, seu consuetudine, non obstante. Prohibemus insuper, ne episcopus, aut alia persona ecclesiastica, alicui laico collectionem decimarum perpetuo concedat habendam; nec laici, si eis concessum fuerit, ex huiusmodi concessione aliquod ius sibi valeant vendicare. Ad hæc Vallem de Tretris, quæ ut cephalia in nullius diocesi asseritur instituta, domino episcopo Regiensi apostolicæ sedis legato ad custodiam decernimus specialiter assignandam: qui spiritali, & etiam si oportuerit materiali gladio, expellat ex ipsa hereticam prauitatem, & fidelibus, qui fuerint ibi pro tempore, sicut debuerint, ecclesiastica ministrare sacramenta, donec summus pontifex aliud de ipsa duxerit exponendum. Saluis priuilegiis Romanorum pontificum.

VI. Ut vestigalia nisi legitima non exigantur.

C Onera importabilia, & deprimentes faciculos, quantum cum Deo possumus, attenuare volentes: iubemus ut tam ecclesiasticæ personæ, quam sæculares, a pedagiis, quidam salinariis, & aliis indebitis exactio-nibus, per excommunicationis sententiam in personas, & interdictum terrarum, penitus desistere compellantur: nisi forte regum, vel imperatorum concessione probauerint se habere. Prohibemus insuper, ut nullus propter pedagia, vel alias indebitas exactiones, excommunicatus ab episcopo, vel alia persona ecclesiastica, reconcilietur ecclesiæ, nisi quidquid a tempore latæ sententiæ probabitur extorsisse, cum integritate restituat, & distribuat secundum reconcilians arbitrium.

VII. Ut ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ sint a vestigialibus immunes.

E Cum ecclesia Dei, & ecclesiasticæ personæ beneficium in domo Domini habeant, siue sint expertes illius quæ secundum canonica & ciuilia iura ab angariis & parangariis, & prorsus ab omnibus indebitis exactio-nibus censentur immunes, a laicis, diuina reuerentia & timore abiectis, ancillatæ, & sub tributo importabili constitutæ: sub anathematis districtione modis omnibus prohibemus, ut albergarias, procuraciones, exactiones, seu tallias aliquas ab ipsis de cætero laici exigat, vel extorque præsumant: immo tam ecclesias & domos religiosas, quam & nominatas personas, in plenissima libertate conferuent. Ita videlicet, quod episcopis, vel aliis earum rectoribus defunctis, ipsas nullo modo au-deant spoliare, nec se administrationi earum, seu

extra. de
vsuris. c. 12.ANNO
CHRISTI
1209.manum
hic aliquid

ANNO
CHRISTI
1209.

ANNO
CHRISTI
1209.

seu custodia, nisi forte rogati ab episcopo, vel capitulo, occasione alicuius consuetudinis, seu aliqua alia, immiscere: sed omnia cum integritate qualiter defunctorum successoribus referentur.

VIII. Ut electionibus sacris laici non se immisceant, ne vice simam partem reddituum ab ecclesiis, ecclesiasticis personis, religiosis domibus extorqueant.

Inhibemus ne electioni episcopi, vel alterius rectoris ecclesie faciendae, per se, vel per quamcumque aliam personam, se immisceant, vel violentiam faciant, vel impedimentum adhibeant, quo minus electio canonice ac libere celebretur. Illud autem, tanquam abominabile ac prae posterum, distinctione qualibet prohibemus: ne videlicet ab ecclesiis seu religiosis domibus ac ecclesiasticis personis, sicut in quibusdam locis hucusque praesumptum audiuius, vice simam partem annuorum reddituum in posterum ratione inutorum, vel aliqua occasione, laici extorqueere contendant.

IX. Ut ecclesiae non incastellentur, nisi ad repellendos paganos.

Propter abominaciones quas vidimus & intelligimus ab illis, qui ecclesias incastellando, domos Domini conuertunt in speluncam latronum, aliquid seuerius constituimus contra huiusmodi praesumptores: sub anathematis poena districte inhibentes, ne quis vltorius, nisi forte ad repellendam instantiam paganorum, aliquam ecclesiam incastellare praesumat & attentet, immo incastellatas, videlicet totam incastellaturam, & quidquid infra cimiterium adificatum est, ad arbitrium dioecesanorum episcoporum quam celerius poterunt ad diruendum iubemus, praeter illam vel illas quas ad tuitionem parochianorum episcopis visum fuerit referuari: quae perpetuo possideantur ab eis, vel aliis personis ecclesiasticis teneantur. Si forte aliquis temerarius & violentus derentor, ecclesiam incastellatam ad mandatum sui episcopi noluerit diruere, vel ei noluerit tradere possidendam: nominatim excommunicationis vinculo percellatur, & interdicti sententiae supponatur tota terra ipsius.

X. Ut ad pacem seruandam etiam inuiti cogantur.

Sicut peccatis exigentibus multo tempore sumus experti, propter guerram, seu baronum & ciuitatum discordiam, tam personae quam terrae ipsorum, in exterminium & direptionem trahuntur. Ad cuius iacturae remedium, pacem & concordiam etiam inuitis praedicari & seminari oportet. Iubemus ergo, ut ciues, & ciuitatum rectores, comites, barones, castellani, milites, & alii, qui ab episcopis ad hoc idonei videbuntur, ad pacem

seu treugam faciendam pariter & seruandam, necnon & vt stratę publice seruentur secure, ab episcopis, si forte fuerint difficiles, per ecclesiasticam distinctionem cogantur: & interim, quousque pacem iurauerint, sint a pacis beneficio alieni. Et quoniam triplex funiculus difficiliter rumpitur: praecipimus, vt ad pacem faciendam firmiter & seruandam, episcopi sibi mutuam auxilium studeant exhibere, sicut in capitulo felicis recordationis domni Alexandri papae tertii plenius continetur. Quia vero per Aragonenses, Brabanzones, Basciones, Ruptarios, seu quocumque alio nomine censeantur, multotiens discordia & perturbatio & rapina generantur in terris: de ipsis ad memoriam reuocamus, quod ab eodem dicto Alexandro contra ipsos noscitur constitutum, vt videlicet, sicut haeretici, & ante alios excommunicentur, & ab omnibus fidelibus expugnentur vbique locorum. Qui autem illos tenuerit, aut in terra sua esse permiserit, censura simili percellatur.

XI. Ut iudices ecclesiastici ius diligentius vnicuique reddant.

Inter ceteras querelas quae ad hanc synodum perlatę fuerunt, illam seuerius puniendam & corrigendam censemus: videlicet, quod archiepiscopi, episcopi, & ecclesiarum praelati, siue ordinarii sint, siue iudices delegati, tepidi sunt nimium & remissi ad iustitiam coram se querelantibus faciendam. Propter quod quanta possumus & conuenit ratione censemus, vt causas quae in conspectu ipsorum propositae fuerint, quam diligentius & festinantius poterunt, studeant terminare: cogantque subditos suos in iudicio seruare illud idem.

XII. Ut faciliores non sint in relaxanda excommunicationis aut interdicti sententia.

Intelleximus etiam, quod sententias tam excommunicationis, quam interdicti, sine congrua satisfactione relaxant. In quo casu illam distinctionem praecipimus inuiolabiliter obseruari, quam dominus Innocentius papa III. in quadam sua decretali noscitur expressisse: hoc est, vt si quis quia datum damnum noluerit emendare, fuerit excommunicationis vinculo astrictus, praeter iuratoriam cautionem, ante faciat de damno dato emendam, quam eius sententia relaxetur. Si vero excommunicationis sententia feratur in aliquem, qui citatus ad iudicium venire contempsit: ad eam relaxandam sufficit, si, quod iuri pareat, praestiterit iuramentum. Et quia interdum huiusmodi iudices a malo non reuocat amor Dei, nec ecclesiastica disciplina: negligentibus & contemptores huiusmodi ad restituendum damnum passis duimus condemnandos.

XIII.

Council:
Lateran, 21.

Ibid. c. 27.

ANNO CHRISTI 1209.

XIII. *Ut periuri, & qui per sex menses in excommunicatione permanserint, ad sedem apostolicam absoluedi mittantur.*

Contra publice periuros, seu conuictos de periurio, & eos qui pertinaciter in excommunicatione per sex menses permanserint, pro eo quod faciles sunt homines ad periuria, & ad censuram ecclesiasticam contemnendam, specialem & nouum canonem promulgamus: scilicet, vt nulli episcoporum liceat huiusmodi anathematizatos absoluedere, sed ad sedem apostolicam, sicut sacrilegi & incendiarii, absoluedi mittantur. Periuris vero, propter aliam satisfactionem, dictam sedem in praesentia visitare iniungatur. Si forte clerici fuerint, in vtroque casu ab officio & beneficio ecclesiastico repellantur: ad quorum neutrum restitui valeant, nisi per summum pontificem, vel ipsius legatum.

XIV. *Ut patroni infra sex menses vacantis ecclesiae idoneum praesentent.*

Quorumdam monachorum, & aliorum, siue sint religiosae, siue aliae quaecunque personae, prouiso indiscreta, qui ecclesias ad praesentationem ipsorum pertinentes, ex certa scientia quandoque faciunt vltra tempus a canone indultum vacare, nos Lateranensem constitutionem innouare compellit: in qua nocitur constitutum, quod nisi a monachis, & aliis personis, infra sex menses, ad vacantes ecclesias episcopis idoneae fuerint personae praesentatae, postmodum appellatione remota, liceat in illis ordinare rectores, qui praesente nouerint & prodesse: ita tamen, quod ex hoc nullum patronis in posterum praediuicium generetur.

XV. *Ut religiosi professi, proprietatem habere non sinantur.*

Ad haec, episcopis, abbatibus, praepositis, & ceteris religiosis, prioribus, conuentus in sinatu synodalis, & sub attestatione diuini iudicii districte iniungit, vt subditis suis professis licentiam habenda proprietatem non tribuant, cum etiam hoc Romano pontifici non liceat, sicut dominus Innocentius papa tertius, in quadam sua constitutione testatur.

XVI. *Ut raptores, & violatores pacis, anathemati subiiciantur: alioquin episcopus resarciat iniuriam damnum passis.*

Vt raptorum, violatorum pacis, & eorum, qui in stratis publicis aggressuram committunt, necnon qui captos homines ad redemptionem compellunt, nimium grasanti malitiae occurratur: antiqua innouantes statuta, decernimus, vt in quacumque diocesi praefatas iniquitates districte malefactores deprehensi fuerint exercere, ab episcopo illius

A loci anathematis distractioni subdantur: ipsum alii circumadacenes episcopi, quousque passis iniuriam plene satisfactum fuerit, teneantur vitiliter adiuuare, sententiam quam in delinquentem tulerit obseruantes, & auxilium ei manu militari etiam, si opus fuerit, impendentes. Quod si quis episcoporum contempserit, ad resarciendum damnum passis iniuriam teneatur.

XVII. *Ut in sanctorum vigiliis saltationes indecorae non fiant in ecclesiis, & cantilena amatoriae ibidem non dicantur.*

Statuimus, vt in sanctorum vigiliis in ecclesiis histrionicae saltationes, obsceni motus, seu choreae non fiant, nec dicantur amatoriae carmina, vel cantilenae ibidem: ex quibus praeter id quod aliquotiens auditorum animi ad immunditiam prouocantur, obturatus & auditus quorumlibet spectantium poluuntur.

XVIII. *Ut clerici tum regulares, tum saeculares, habitu sint honesto & decenti.*

Pro eo quod clerici, & qui religioni adstringuntur ex voto; & etiam saeculares, nec opere, nec habitu professionem suam ostendunt, immo, quod dolentes & inuiti dicimus, adeo dissoluti sunt, & multipliciter immunditias & excessibus implicantur, quod sicut laicus sic & sacerdos: laici quibus ipsi sunt signum positi ad sagittam, eorum corrumpuntur exemplo; & quos in omnibus actionibus suis ad honestatem praenire deberent & vitam, tanquam caeci caecos eos in foueam trahunt, & ad gehennam praecedunt. Circa religiosos igitur seruandum iubemus, vt in quacumque sint dignitate aut ordine constituti, habitum & tonsuram & in aliis suae professioni habeant congruentem. Quibus firmiter inhibemus, ne panno de stamine forti, aut alio colorato, vel sumptuoso, seu aliquo serico, in futurum vtantur. Cappas similiter coloratas, & manicatas prohibemus eisdem. Circa saeculares quoque illud firmiter praecipimus obseruandum: vt amodo, maxime in sacris ordinibus constituti, conuenientem coronam habeant, & clausa deferant indumenta, nec rubeis, aut viridibus, seu aliquibus sericis, in posterum vt praesumant: sed honestatem clericorum quae in decretali felicitis memoriae Gregorii euidentius exprimitur, seruent.

XIX. *Ut clerici, cum episcopus iusserit, ad sacros ordines promoueantur: & ne aduocationis officio fungantur.*

Iubemus insuper tam praepositos, quam alios clericos, ad exhortationem, vel ad mandatum sui episcopi, sine difficultate qualibet ad sacros ordines promoueri. Praeterea in sacris ordinibus constituti, qui stipendiis ecclesiae sustentantur, coram iudicibus saecularibus

extra. de statu monach. &c. c. 12.

ANNO CHRISTI 1209.

ANNO
CHRISTI
1209.ANNO
CHRISTI
1209.

laribus officium aduocationis non sumant A
contra canonica instituta: nec detestabiles
conspiraciones faciant de cetero, seu coniu-
raciones, in quacunq[ue] sint ecclesie pro-
fessione aut ordine constituti. Quicumque
autem constitutionis huius propria temeritate se
constituerint transgressores, a suis
episcopis canonicè puniantur.

XX. *Pæne decretæ in consanguineos eorum, qui
Petrum de Castro-novo, & Gausfredum
interfecerunt.*

Miserabilem & lacrymosam interfectio- B
nem sancte memorie Petri de Castro-novo,
apostolice sedis legati, ad memoriam redu-
centes; & atroce facinus necis magistri Gau-
fredi canonici Gebennensis, pia & religiosè
conuersationis & vite, his temporibus ne-
quiter perpetratum; & aliorum plurimorum
beneficiorum virorum, quos non sufficimus
ad præfens, nec expedit enarrare: tanti faci-
noris frequentia, & atrocitate commoti, vlti-
one qua possumus prosequentes, sacri ap-
probatione concilii duximus statuendum:
vt nullus de parentela illorum, qui præfatos C
clericos occiderunt, vsque ad tertiam lineæ
cuiuscumque generationem, ecclesiasticum
beneficium consequatur. Immo si qua forsitan
sunt adepti, tamdiu suis beneficiis spo-
lientur & officiis, donec per Romanum
pontificem fuerint restituti. Statuimus etiã,
vt si qui simile facinus commiserint in futu-
rum, circa ipsorum consanguineos similis
censura feruetur. Quem rigorem circa illos
tantum volumus obseruari, qui de perpetra-
ta iniquitate, apud bonos & graues fuerint
infamati.

XXI. *Vt archiepiscopi, & episcopi has constitu-
tiones obseruari faciant.*

Archiepiscopis, & episcopis, sub attestatio-
ne diuini iudicii districte iubemus, vt
omnes suprascriptas constitutiones pro sua
possibilitate bona fide obseruent, & faciant
ab omnibus subditis suis inuiolabiliter ob-
seruari.

ANNO
CHRISTI
1209.

** CONCILIVM PARIENSIS

ADVERSUS ALMARICI HÆRESIN ET SECTATORES, E
& libros quosdam Aristotelis atque aliorum,
anno Domini MCCIX.

I. DE ALMARICI HÆRESI, EIVSQVE
sectatoribus damnatis.

R *Igorus ad annum MCCIX.* Fuit, inquit, in
eadem sacra facultate (*Parisiensi*) studens
quidam clericus Almaricus nomine, de territorio
Carnotensi, villa quæ Bena dicitur, oriundus. Qui
cum in arte logica peritus esset, & scholas de arte
illa & de aliis artibus liberalibus diu rexisset, transu-
lit se ad sacram paginam excolendam. Semper tamen
suum per se motum docendi & discendi habuit, &
Concil. general. Tom. XI.

opinionem priuatam, & iudicium quasi sectum & ab
aliis separatam. Vnde & in ipsa theologia ausus est
constanter asseuerare, quod quilibet Christianus te-
neatur credere se esse membrum Christi, nec ali-
quem posse saluari qui hoc non crederet, non minus
quam si non crederet Christum esse natum & pas-
sum, vel alios fidei articulos: inter quos articulos
ipse hoc ipsum audacter audebat dicere annueran-
dum, esse.

Cum igitur hoc ei ab omnibus catholicis vniuer-
saler contraderetur, de necessitate accessit ad
summum pontificem: qui audita eius propositione &
vniuersitatis scholarium contradictione, sententiauit
contra ipsum. Redit ergo Parisius, & compellitur ab
vniuersitate confiteri ore, quod in contrarium præ-
dictæ opinioni suæ sentiret: ore dico, quia corde
nunquam dissensit. Tadio ergo & indignatione af-
fectus, vt dicitur, agrouit, & lecto incensens de-
cessit in breui, & sepultus est iuxta monasterium S.
Martini de Campis.

Post mortem eius sutreuerunt quidam venosa
eius doctrina infecti, qui eo subciliis plurimum oportet
sapere sapientes, ad existendum Christum, & ad
euacandum noui testamenti sacramenta, & no-
uissimos & inauditos errores & inuentiones diabolicas confluxerunt.
Inter alios eorum errores inuidenter asseruerunt
nitebantur, quod potestas patris durauit, quandiu vi-
guit lex Moysæ. Et quia scriptum est: *Nouis super-*

Lenit. 28.

uenientibus abiiciuntur vetera: postquam Christus
venit, aboleuerunt omnia testamenti veteris sacra-
menta, & viguit noua lex vsque ad illud tempus. In
hoc ergo tempore dicebant testamenti noui sacramen-
ta finem habere, & tempus sancti Spiritus incepisse,
quo dicebant Confessionem, Baptismum, Euchari-
stiam, & alia sine quibus salus haberi non potest, lo-
cum de cetero non habere, sed vnumquemque tan-
tum per gratiam Spiritus sancti interius sine actu ali-
quo exteriori inspiratam saluari posse. Caritatis vir-
tutem sic ampliabant: vt id quod alias peccatum esse-
ret, si in virtute fieret caritatis, dicerent iam non esse
peccatum. Vnde & stupra, & adulteria, & alias cor-
poris voluptates in caritatis nomine committebant:
mulieribus, cum quibus peccabant, & simplicibus
quos decipiebant, impunentem peccati promittentes:
Deum tantummodo bonum & non iustum, præ-
dicantes.

Fama huiusmodi peruenit occulte ad viros vene-
rabiles Petrum Parisiensem episcopum, & fratrem
Garinum regis Philippi consiliarium: qui misso ei am-
magistro Rad.º de Nemurcio clerico, diligenter in-
quiri fecerunt huius secte viros. Idem Rad.º articu-
los & abusus, & vere catholicos, sic misit, fingebat
se esse imitabili modo de secta eorum cum ad sin-
gulos veniebat: & illi reuelabant ei secreta sua, tan-
quam suæ secte participi, vt putabant. Et ita huius
secte plures sacerdotes, clerici, & laici, ac mulieres,
diutius latentes, prout Dominus placuit, tandem de-
recti, & capti, & Parisius adducti, & in concilio ibi-
dem congregato conuicti & condemnati, & ab ordi-
nibus in quibus erant degradati: traditi fuerunt curie
Philippi regis: qui tanquam rex Christianissimus &
catholicus, vocatis apparitoribus fecit omnes cremari:
& cremati sunt Parisius extra portam in loco
qui nuncupatur Campellis. Mulieribus autem, &
aliis simplicibus, qui per maiores corrupti fuerant &
decepti, pepercerunt. Prædictum autem hæresiarum
Almaricum, quia plane constitit sectam illam ab eo
originem habuisse, licet in pace ecclesie, vt putaba-
tur, sepultus fuisset: ab vniuerso concilio etiam post
mortem excommunicatus fuit & condemnatus, & a
cimiterio sacro eiectus, & ossa ac cinis eius per ster-
D
quilina

Radulfo

ANNO
CHRISTI
1209.

quilinia sunt dispersa. Benedictus Deus per omnia. **A**
Endem Vincentius Bellouac. Specul. histor. lib. xxix. cap. cvii. ex Rigordo describit ad verbum: nisi quod paulo contractus. Robertus monachus Antistodorenfis idem refert in chronico: sed anno mccc. ait esse gesta. Ea tantum ex eo decerpam qua ad Rigordum addit. Erant, inquit, numero quatuordecim, quorum erant aliqui sacerdotes animarum curam habentes; quibus fecerat fauorem apud populum species honestatis, & vitæ grauitas superducta. Et infra: Decem traduntur incendio, reliqui quatuor murali reclusione damnantur.

Cesarus vero Heisterbachiensis, eorundem aqualis temporum, libro v. dialogorum cap. xxxi. illorum hæreticorum prodit nomina, & qui ex his igni damnati sint, qui minime. Eorum, inquit, nomina sunt hæc: V Vilhelmus Pictauensis subdiaconus, qui legerat Parisius de artibus, & tribus annis studuerat in Theologia; Bernardus subdiaconus; V vilhelmus aurifex, propheta eorum; Stephanus sacerdos de veteri Curbuelo; Stephanus de cella; Ioannes sacerdos de Vincinis. Isti omnes in theologia studuerant, excepto Bernardo. Dudo specialis clericus magistri Elmerici sacerdotis, qui fere decem annis in theologia studuerat; Elmangus acolytus, & Odo diaconus; magister Garinus qui conuentauerat Parisiis de artibus, & hic sacerdos audierat theologiam a magistro Stephano archiepiscopo Cantuariensi; Vlricus sacerdos de Lucri, qui sexagenarius studuerat in theologia tempore multo; Petrus de sancto Clodoualdo sacerdos, & sexagenarius, qui etiam audierat theologiam; Stephanus diaconus de veteri Curbuelo. Et infra: Quatuor ex eis fuerunt examinati, sed non combusti, videlicet magister Garinus, Vlricus sacerdos, Stephanus diaconus, qui perpetuo reclusi sunt carcere. Petrus vero antequam caperetur, præ timore monachus effectus est.

De illorum erroribus, & quomodo sint detecti, plenius idem & explicauit, quam Rigordus, loquitur. Dicebant, inquit, non aliter esse corpus Christi in pane altaris, quam in alio pane, & in qualibet resicque Deum locutum fuisse in Ouidio, sicut in Augustino. Negabant resurrectionem corporum, dicentes nihil esse paradysum, neque infernum, sed qui haberet cogitationem Dei in se, quam ipsi habebant, habere in se paradysum; qui vero mortale peccatum, habere infernum in se, sicut dentem putridum in ore. Altaria sanctis statui, & sacras imagines thurificari, idololatricam esse dicebant. Eos qui ossa martyrum deosculabantur, subannabant. Maximam etiam blasphemiam ausi sunt dicere in Spiritum sanctum, a quo omnis munditia est & sanctitas. Si aliquis est in Spiritu sancto, aieant, & faciat fornicationem, aut aliqua alia pollutione polluitur: non est ei peccatum, quia ille Spiritus, qui est Deus, omnino separatus a carne, non potest peccare: quandiu ille Spiritus qui est Deus, est in eo, ille operatur omnia in omnibus. Vnde concedebant, quod vnusquisque eorum esset Christus & Spiritus sanctus. Et paulo post. Quorum perfidia hoc ordine detecta est.

Prædictus V Vilhelmus aurifaber venit ad magistrum Rodolphum de Namuntico, dicens se esse missum a domino: & hos infidelitatis articulos ei proposuit. Pater sub quibusdam formis operatus est in veteri testamento, scilicet legalibus; & Filius similiter sub quibusdam formis, vt in sacramento altaris, & baptismi, & aliis. Sicut ceciderunt formæ legales in primo Christi aduentu, ita nunc cadent omnes formæ, quibus Filius operatus est, & cessabunt sacramenta, quia persona Spiritus sancti clare manifestabit se in quibus incarnabitur, & principaliter per septem viros

loquetur, quorum vnus ipse V Vilhelmus erat. Ipse prophetabat, quod infra quinque annos istæ quatuor plagæ euenire deberent: prima super populum, qui fame consumetur; secunda erit gladius, quo se principes interficient; tertia in qua terra aperietur, & deglutiet Burgenses; in quarta descendet ignis super prelatos ecclesie, qui sunt membra Antichristi. Dicebat enim quia papa esset Antichristus, & Roma Babylon; & ipse sedet in monte Oliueti, id est, in pinguedine potestatis. Iam tredecim elapsi sunt anni, & nihil horum contigit, quæ pseudo ille propheta futura infra quinquennium prædixerat. Et vt fauorem sibi captaret Philippi regis Francie, etiam hoc adiecit: regi Francorum subicietur omnia regna, & filio eius, qui erit in tempore Spiritus sancti, & non morietur; & dabuntur duodecim panes regi Francorum, id est, scientia scripturarum & potestas.

His auditis, magister Rudolphus interrogauit, si aliquos haberet socios, quibus ista fuissent reuelata. Qui cum respondisset, habeo multos, supradictos viros nominans; perpendens vir prudens imminens periculum ecclesie, se solum ad inuestigandam eorum nequitiam, eosque conuincendos non posse sufficere, ex quadam simulatione dicebat sibi esse reuelatum a Spiritu sancto de quodam sacerdote, qui cum eo predicare deberet sectam eorum. Et vt famam suam seruariet illæsam, nunciavit hæc omnia abbati S. Victoris, & magistro Ruperto, & fratri Thomæ: cum quibus adijt episcopus Parisensem, & tres magistros legentes de theologia: videlicet decanum Saleburgensem, & magistrum Rupertum de Koren, & magistrum Stephanum; omnia hæc eis infirmantes. Qui teriti valde, iniunxerunt prædicto Rudolpho in remissionem peccatorum suorum, & alteri sacerdoti, vt se fingerent esse de illorum consortio, donec sententias omnium audiuissent, & plenius omnes articulos incredulitatis eorum explorassent.

Magister vero Rudolphus & sacerdos socius eius, in executione huius laboris, cum ipsi hæretici circueierunt episcopatum Parisensem, Lingonensem, Trecentensem, & archiepiscopatum Senonensem, in tribus mensibus, & quamplurimos de eorum secta inuenerunt. Vt itaque ipsi hæretici plene de ipso magistro Rudolpho confiderent, quandoque vultu eleuato se spiritu in celum raptum simulabat, & postea aliqua de vidisse dicebat, quæ in conuenticulis eorum narrabat: & publice eorum fidem de die in diem se predicaturum spondidit. Tandem reuersit ad episcopum, vltima & audita narrauerunt.

Quo audito episcopus prædictus per prouinciam pro eis misit, eo quod non essent in ciuitate, excepto vno Bernardo. Qui cum essent in custodia episcopi, congregati sunt ad eorum examinationem vicini episcopi, & magistri theologi. Proposita sunt eis supradicta capitula, quæ quidam ex eis in præsentia omnium attestabantur; quidam vero cum resistere vellet, & se conuinci viderent, cum cæteris stabant in eadem pertinacia, nec negabant. Tanta audita perueritate, consilio episcoporum & theologorum ducti sunt in campum, & coram vniuerso clero & populo degradati, & in aduentu regis, qui tunc præsens non erat, exulti.

II. DE LIBRIS ARISTOTELIS IBIDEM DAMNATIS.

In diebus illis, inquit Rigordus, legebantur Parisius libelli quidam ab Aristotele, vt dicebantur, compositi, qui docebant metaphysicam, delati de nouo a Constantinopoli, & a græco in latinum translati. Quos quoniam non solum prædictæ hæresi sententias subtilibus occasione præbebant, immo & aliis nondum inuentis præbere poterant: iussu sunt omnes comburi, & sub pena

excom-

ANNO
CHRISTI
1209.

excommunicationis cautum est in eodem concilio, ne quis de cetero eos scribere, legere præsumeret, vel quocumque modo habere.

Robertus Auvissiodorensis monachus: Librorum, inquit, Aristotelis, qui de naturali philosophia inscripti sunt, ante paucos annos Parisiis ceperant lectitari: interdicta est lectio tribus annis, quia ex ipsius errorum semina viderentur exorta.

Cæsarius vero: Eodem, inquit, tempore præceptum est Parisiis, ne quis infra triennium legeret libros naturales.

III. DE LIBRIS ALIIS IBIDEM DAMNATIS.

Libri magistri David, ait eodem loco *Cæsarius*, & libri gallici de theologia perpetuo damnati sunt & exulti. Sicque per Dei gratiam hæresis tota exulta est.

NOTA GABR. COSS. S. I.

Metaphysicam Aristotelis damnatam ait Rigordus, phisicam Robertus & Cæsarius: quibus suffragatur Gregorius IX. in Bulla ad Magistros & scholares Parisienses, data anno V. eius Pontificatus, hoc est anno Christi MCCXXXI. Libris illis naturalibus, inquit, qui in concilio provinciali ex certa scientia prohibiti sunt Parisiis, non videntur, quosque examinati fuerint & ab omni errorum suspitione purgati. Quid vero fit & metaphysica & physica simul damnata tunc fuerunt? Certe R. Legatus apostolicus, qui anno MCCXV. hoc est annis sex post hoc concilium, Parisiensem academiam reformavit: Non legantur, inquit, libri Aristotelis de metaphysica, & de naturali philosophia.

Ad triennium damnatos esse hos libros Robertus & Cæsarius testantur: Rigordus vero iis interdictum asserit, sine ullo temporis limite.

Exstat in magno pastoralis ecclesie Parisi.

ANNO CHRISTI 1210.

cap. 33.

CONCILIVM AVENIONENSE.

IN QVO MILO APOST. SED. LEGATVS Tolosanum excommunicavit: item sub conditione comitem Tolosanum, anno Domini MCCX.

Interea, inquit *Petrus Vallis-Sarnensis*, magister Milo, qui, sicut supra dictum est, in terra Provincia, legatione pro pacis & fidei negotioungebatur, convocavit apud Avenionensem provinciam concilium prælatorum. In quo concilio excommunicati fuerunt & expositi ciues Tolosani, pro eo quod ea quæ legato & cruce-signatis promiserant de expulsiōne hæreticorum, contempserant adimplere. Comes etiam Tolosanus in prædicto concilio excommunicatus fuit: sub conditione tamen, si abiurata pedagie de villo accipere attentaret.

G. C. Avenionense concilium anno superiore celebratum est, sed non a Milone legato, neque in eo mentio de excommunicatione Tolosanorum, nec comitis Tolosani. Quæ gesta esse hoc anno patet ex Vallisarnensi, qui cum cap. 14 narrationem suam assignet anno MCCIX. circa festum S. Ioannis Bapt. pergit deinde anni eiusdem res gestas, adscriptis nonnumquam diebus persequi: vt cap. 16. festo S. Magdalene; cap. 32. festo S. Michaelis; ac denique circa festum dominicæ natiuitatis. Hinc cap. 53. cum remm aliarum mentionem facit; tum huius concilii, quod circa initium anni oportet habitum esse: cum ante obsidionem Mineruæ, quam anno MCCX. captam esse constat ex Vallisarnensi cap. 37. & aliis scriptoribus, in præterita hyeme apud Montempeissulanum decesserit magister Milo, vt autor est idem, cap. 39.

CIRCA ANNUM CHRISTI 1210.

CONCILIVM IN VILLA S. ÆGIDII.

AB HVGONE EPISCOPO REGIENSI, ET Theodisio, legatis apostolicis, celebratum, anno Domini MCCX.

IN QVO RAYMUNDVS COMES TOLOSANVS iterum excommunicatur.

Repetenda nobis concilii huius memoria ex Petro Vallisarnensi, cuius hæc verba: Circa idem tempus (anno scilicet MCCX.) comes Tolosanus, qui, sicut supradictum est, accesserat ad domnum papam, redierat a curia Romana. Dominus autem papa, sicut superius tetigimus, mandabat episcopo Regiensi & M. Theodisio, vt præfato comiti indiceret purgationem super duobus maxime criminibus, super morte videlicet F. P. de Castronou apostolicæ sedis legati, & super crimine hæreseos. Magister vero Theodisius intrauit Tolosam, dum essent nostri in obsidione Mineruæ. Et infra: Habuit secretum colloquium cum abbate Cisterciensi, super admitenda purgatione comitis Tolosani. M. vero Theodisius, vt pote circumspèctus & prouidus, de negotio Dei valde sollicitus, ad hæc omnimodis aspirabat, vt posset de iure repellere ab indicenda expurgatione comitem memoratum. Videbat enim quod si admitteret eum ad purgationem, & ipse per aliquas falsitates & dolos posset se purgare, delinqueretur ecclesia in partibus illis, penetraret fides & deuotio Christiana.

Dum igitur super his omnibus sollicitus esset, & secum tentaret, aperuit Dominus viam: modum insinuans quo posset negare purgationem comiti sepe dicto. Habuit recursum ad litteras domni papæ, in quibus summus pontifex inter alia dicebat: Volumus vt comes Tolosanus impleat mandata nostra. Multa quippe mandata facta fuerant comiti Tolosano: vt pote de expulsiōne hæreticorum de terra sua, de dimittendis nouis pedagogis; & plura alia; & quæ omnia adimplere contempsit. Igitur M. Theodisius cum socio suo, episcopo scilicet Regiensi, ne viderentur grauari vel iniuriari comiti Tolosano: præfixerunt ipsi comiti diem admittenda purgationis ipsius apud villam S. Ægidii.

Igitur conuocatis in villa S. Ægidii ab episcopo Regiensi, M. Theodisio, archiepiscopis, & episcopis, & aliis pluribus ecclesiarum prælatis: comes etiam assuit Tolosanus, conaturus si posset, quoquomodo purgare se de morte legati, & crimine hæreseos. M. vero Theodisius de consilio prælatorum dixit comiti: quod non admitteretur purgatio ipsius; eo quod iuxta mandatum summi pontificis, eorum quæ sibi mandata fuerant, & quæ se impleturum multotiens iurauerat, nihil impleset. Dicebat siquidem magister, quod veri simile erat, immo manifestissimum, quod comes, qui quædam iuramenta non tenuerat de mandatis leuioribus adimplendis, super purgatione sua de tam enormibus criminibus, vt pote morte legati ac crimine hæreseos, facillime, immo libentissime, per se & suos complices peieraret: ideoque ipsum comitem nullo modo admittendum esse dicebat ad purgationem super tantis criminibus, nisi prius mandata impleuisset lenia. Quod audiens comes Tolosanus, ex innata sibi nequitia cepit flere, Magister vero sciens, quod lacrimæ, non erant lacrimæ deuotionis & penitentia; sed nequitia; & doloris, dixit comiti: In diluuiū aquarum multarum ad eum non approximabunt. Statim communi consilio & assensu prælatorum, propter multas & multum rationabiles causas, D ij iterum

cap. 31.

ANNO
CHRISTI
1210.

iterum excommunicatus fuit in eo loco comes nequissimus Tolofanus, & omnes fautores & adiutores eiusdem.

G. C. Excommunicationem hanc legis latam approbavit Innocentius papa per litteras anno sequenti ad Arelatensem episcopum & eius suffraganeos datas: *Vnde*, inquit, cum in ipsum a venerabili F. N. episcopo Vticensi & dilecto filio... Cisterciensi abbate, apostolica sedis legato, de multorum prelatorum consilio sententia promulgata fuerit ob eiusdem contumaciam manifestam: per apostolica nobis scripta mandamus, quatenus eandem sententiam rationabiliter promulgatam, publicari per vestras dioceses faciatis, & appellatione remota, per censuram ecclesiasticam, usque ad satisfactionem condignam firmiter observari. Datum Lateran. XVII. Kal. Maii. Pontificatus nostri anno XIV. In legatorum autem describendis nominibus errorem irrepsisse oportet. Nam ab episcopo Regiensis & Theodisio latam esse illam excommunicationis sententiam non ex Petro monacho tantum didicimus, sed etiam ex utroque ad Innocentium epistola, qua huius concilii res gestæ referuntur. Operæ pretium erit eam videre. Nos eam in concilio Varensi ad annum 1213. exhibebimus.

ANNO
CHRISTI
1210.

** CONVENTVS NARBONENSIS

IN QVO A LEGATIS APOSTOLICIS TRIBVS cum rege Aragonum, comite Montisfortis, & comite Tolofano, de comitum Tolofani & Fuxensis rebus est actum, anno Dom. MCCX.

cap. 43.

ANNO Domini MCCX. habitum hunc conventum esse, patet ex serie narrationis Petri Vallis-farnensis, cuius hæc sunt verba: Non post multos dies, conuenerunt apud Narbonam rex Arragonensis, comes Montisfortis, comes etiam Tolofanus, inter se colloquium habituri. Huic colloquio affuerunt Vticensis episcopus, & venerabilis abbas Cistercii, qui præcipue post Deum, Iesu Christi negotium promouebat. Iste Vticensis episcopus, Raimundus nomine, a multis diebus ardent negotium fidei diligebat, & quantum poterat promouebat, & illis diebus super eodem negotio cum abbate Cisterciensi legationis officio fungebatur. Affuit & prædicto colloquio magister Theodisius, de quo superius facta est mentio, & multi alii viri sapientes & boni. Tractatum fuit in prædicto colloquio de comite Tolofano: & facta fuisset ei magna gratia & copiosa misericordia, si idem comes sanis consiliis acquiescere voluisset. Volebat siquidem abbas Cistercii Apostolicæ sedis legatus, quod comes Tolofanus, dummodo hereticos de terra sua expelleret, omnes dominicaturas & proprietates suas haberet integras & illæsas. Illa etiam iura quæ habebat in castris aliorum hæreticorum, quæ de feudo eius erant, quæ idem comes dicebat esse ad minus quinquaginta, volebat præfatus legatus, ut quarta vel etiam tertia pars cederet in proprietatem comitis supradicti. Spreuit supradictus comes illam magnam gratiam, Deo utique in posterum ecclesiæ suæ prouidente: & ita omni beneficio & gratia reddidit se indignum. Tractatum fuit præterea in prædicto colloquio de pace reformanda inter ecclesiam & suum immanissimum persecutorem, comitem videlicet Fuxensem. Ordinatum etiam fuit ad preces regis Aragonum, quod si comes ille iuraret mandatum ecclesiæ se facturum, iuraret etiam quod cruce-signatos, præcipue comitem Montisfortis, de cætero nullatenus impugnaret, comes noster redderet ei illud quod iam habebat de terra ipsius, præter castrum quoddam quod Appamiæ nuncupatur. Castrum siquidem illud nullomodo recuperare debebat propter multas causas quæ inferius exprimentur. Sed Deus æternus qui absconditorum est cognitor, qui nouit omnia antequam fiant, nolens tot & tantas immanissimi hostis sui crudelitates remanere impunitas, sciensque quanta

mala de hac compositione contingerent in futurum, alto suo & incomprehensibili iudicio indurauit cor comitis Fuxensis, ita quod noluit recipere pacem istam: Deo utique ecclesiam suam misericorditer visitante, ut dum hostis pacem recipere recusaret, futuræ deinde turbationis suæ ipse iam confirmatiam sententiam in se daret. Nec prætereundum, quod rex Aragonum a quo comes Feuxi tenebat pro parte maxima terram suam, in castris Feuxi posuit custodes milites suos: & coram episcopo Vticensi & abbate Cisterciensi promisit, quod per terram illam nullum malum inferretur Christianitati. Iurauit etiam idem rex coram dictis legatis, quod si comes Feuxi unquam a comunione sanctæ ecclesiæ vellet recedere, & a familiaritate & amicitia & seruitio comitis Montisfortis, rex ipse ad primam sepietorum legatorum vel comitis nostri requisitionem, in manus ipsius comitis nostri traderet castrum Feuxi. Super hoc dedit rex comiti nostro litteras suas patentes, conuentionem istam plenius continentes: & ego qui litteras vidi, tenui, & diligenter inspexi, testimonium perhibeo veritati. Sed quia male postea rex seruauit quod promisit, & quantum exiude nostris reddiderit se infamem, luce clarius innotescit.

CONCILIVM ROMANVM,

QVO OTTO IMPERATOR QVARTVS per Innocentium papam imperio depositus est anno Domini MCCX.

Acta concilii breuissime Palmerius in chronico his verbis describit: Otto Romæ ab Innocentio coronatus, statim cum Romanis paganos Vrbe pellitur, & contra pontificis voluntatem plura oppida in Apulia capit, Siciliam quoque suæ ditioni adiecit. Quapropter eodem anno, habito Romæ concilio imperio deponitur. Eadem Nauclerus anno 1212. Pontifex Romanus, inquit, monitum prius imperatorem per litteras & nuncios, deinde ut rebellem apostolicæ sedi, & inobedientem, anathemate priuatum, deinde in pertinacia perseverantem, in concilio præfulum, quod Romæ cum Innocentius celebrabat, ab imperio depositum percussit & pronuntiauit. Hæc Nauclerus.

Otto imperator omnium hominum erga sedem apostolicam ingratus, statim cum diadema imperii ab Innocentio papa anno Christi millesimo ducentesimo nono, quinto Idus Octobris consecutus fuisset, in Tuscia hærens, anno sequente flagrans odio Friderici regis Sicilia, qui erat nepos Philippi ducis, simulque ætians cupiditate regni Siciliani, aliorumque bonorum ad ecclesiam Romanam spectantium, omni conatu egit, ut Fridericum sub eo pretextu, quasi is imperium ambiendo pacem imperii turbaret, e regno Sicilia, quod erat ecclesiæ feudum, expelleret, eoque per vim potiretur.

Innocentius papa epistola centesima octuagesima octaua, & centesima octuagesima nona, Ottoni rescripsit, se neque Friderico neque villo alii facturum vel auxiliaturum iuxta pacta inter vtrumque conuenta: verum cum regnum Sicilia sit feudum ecclesiæ, non posse intermitti quin paterno affectu Otto a se moveatur, ut a regni Sicilia inuasionem abstineret, & contra iura & patrimonium ecclesiæ, prout iurato promiserat, modis quibus posset omnibus tueretur ac defenderet; alioquin futurum ut anathematis gladio feriretur.

Hanc paternam admonitionem pontificis Otto imperator ægre ferens, litterisque acerrimis mentis inuicibilissimæ indicibus præmissis, contra iuramentum ponti-

ANNO
CHRISTI
1210.

ANNO
CHRISTI
1210.

pontifici præstitum, Tusciam & Marchiam peragran-
do, Faliscos & Flaminiam subigendo, Apulia, Sici-
lia, & Capuæ vrbes obsidendo, cæteraque terras ad
sancti Petri patrimonium pertinentes inuadendo,
quasi furis agitatus, omnia pacta, etiam iurata, de iuri-
bus ecclesiæ defendendis, de pace inter Philippum
Franciæ & Fridericum Siciliæ reges componenda,
sacrilege violauit.

Quare cum illum frustra sæpius admonuisset, &
frequenter anathematis gladium eidem comminatus
fuisset: tandem euaginatam in contumacis verticem
exeruit, vibrauit, impegit, & per sententiam hanc sy-
nodalem hostem ecclesiæ declarauit, paludamento-
que imperiali exutum imperio priuauit: eoque per Suf-
fridum Moguntinum archiepiscopum denunciato, elec-
tores imperii Francofordiæ decimotertio die De-
cembris congregati Fridericum regem Siciliæ eidem
in imperio subrogarunt. Quæ occasione fautores Ot-
tonis, circa festum Michaelis totum episcopatum Mo-
guntinum inuadentes, incendio ac rapinis ecclesias,
monasteria, villas, ac cuncta quæuis obuia deuastan-
tes, totam fore terram desolauerunt. *Chronicon Hir-
saugiense, & Vrspergensis.*

** CONCILIVM PARIENSE.

A ROBERTO DE CORCEONE, CARDINALE,
legato apostol. celebratum, & extirpare quæ
ecclesiastica disciplina, anno Domini
MCCXII.

PRÆFATIO.

CVm ex iniuncto legationis officio teneamur quæ
sunt plantanda plantare, & extirpare quæ
videntur extirpanda: ad hoc vt fructum faciamus, &
fructus noster maneant ad informationem ecclesiæ, au-
toritate domni papæ & nostra, cum assensu præsen-
tis concilii, communicato virorum prudentum & re-
ligiosorum consilio, constitutiones quæ sequuntur
duximus promulgandas, incipientes a subditis, tan-
quam a pavemento domus Domini vario lapide strato,
vt per medios quasi per parietem progredientes,
ad episcopale fastigium quasi rectum pertingamus.

STATVTORVM CONCILII PAR. PRIMÆ.

Ad clericos sæculares.

TITVLI CAPITVLM.

1. De vita & honestate clericorum.
2. Vt qui horarum principio vel fini interfunt, in me-
dio se absentantes, non recipiant portionem.
3. Ne beneficiari habeant canes aut aues ad venan-
dum; & in equis phalaras inhonestas.
4. Vt qui sunt in sacris ordinibus, pariter & benefi-
ciari, focarias non habeant.
5. Vt quilibet clericus prælato suo obediat, eidemque
constitatur.
6. De clericis aduocationem exercentibus: & ad-
uocatis qui clerici non sunt.
7. De clericis qui iuramentum fecerint, de non com-
modando, mutuando, sibi vendendo.
8. Ne admittantur questuarii predicatores.
9. Ne sacerdotes ignoti admittantur ad celebra-
ndum sine idoneo testimonio.
10. Ne excommunicatus, interdictus, ignotus, vel
alienus parochianus laicus, ad sepulchram, vel
ad communionem admittatur.
11. De pactione vel exactione pro Missis, deque sacer-
dotum Concil. General. Tom. XI.

A dotibus qui earum multitudinē enerati, vel con-
ductitios alios sacerdotes habent, vel siccas Mis-
sas faciunt.

12. Ne ad firmam accipiant vel dent ecclesias: neque
confessiones audiant alienorum.
13. Ne sectio beneficiorum fiat.
14. Ne decanatus rurales pro pretio conferantur.
15. Ne archidiaconus pretium exigat pro redemptione
ne procuratorum ab ecclesiis quas non visitat.
16. Ne in domibus clericorum & religiosorum &c.
fiant inhonestæ comestiones, ludii talorum, & alia
indigna.
17. Vt capitula conuentualium ecclesiarum præla-
tum extra eligant, si in suo collegio non reperiant
dignum.
18. Quomodo conferenda a capitulo beneficia, &
electiones in ecclesiis faciende.
19. Ne plura habeantur beneficia, quibus cura sit
animarum.
20. Ne beneficia sint hereditaria, & ne pro danda
licentia docendi, aliquid exigatur.

CAPVT I.

De vita & honestate clericorum.

Et quoniam ex usu cognoscitur vir, & ab Ecd. 19.
ocensu faciei sensatus: & amictus corporis, &
risus dentium, & incessus hominis, enuntiant de
illo: præsentis concilii auctoritate inhibemus,
ne clerici tonsuram habeant similem laicali,
sed rotundam & circularem, & irrepre-
hensibilem. Præcipimus etiam, vt sint in
habitu, & gestu, & conuersatione honesti,
abstinentes se a confabulationibus frequen-
tibus vel vitiosis in ecclesia & in choro, &
a superflua deambulatione & mora extra
chorum dum hora cantantur, vel Missa ce-
lebratur, per quæ diuinum officium impedi-
atur vel scandalum generetur. Nec sine
iusta causa, maxime in maioribus solemnita-
tibus, post euangelium a choro exeat ante
finem Missæ. Siquis autem contra hanc con-
stitutionem nostram venire præsumperit,
si monitus a prælato se non correxerit, be-
neficii sui suspensione mulctetur. Quod si
adhuc contumax exiterit, a superiore ex-
communicetur.

II. Vt qui horarum principio vel fini interfunt,
in medio se absentantes, non recipiant portionem.

Quia vero in quibusdam ecclesiis consue-
tudo reprehensibilis inoleuit, scilicet quod
quidam canonici & clerici in horis anniuer-
sariis, pro quibus aliquid percipi debet, prin-
cipio vel fini interfunt, in medio se ab-
sentantes, vt inde portionem recipiant: talem
consuetudinem reprobantes, statuimus &
districte præcipimus decanis ecclesiarum, &
his ad quos horum correctio pertinet, vt præ-
dictam consuetudinem vitio cupiditatis &
negligentiæ inductam extirpare procurent,
increpando delinquentes, & subtrahendo eis
alias debitam portionem.

D iij III.

ANNO
CHRISTI
1212.

ANNO
CHRISTI
1212.

III. *Ne beneficiati habeant canes aut aues ad venandum vel aucupandum, aut venationi siue aucupationi inferuiant. Et ne habeant in equis phaleras inhonestas, aut sellas inhoneste depictas, sed vnus coloris tantum, non ad instar vanitatis sæcularium hominum: cum ex his Deus tentari videatur, & honestas ecclesiæ deformetur. Huius autem constitutionis transgressores, postquam a prælatis suis moniti se non correxerint, pœna prædicta decernimus percellendos.*

IV. *Vt qui sunt in sacris ordinibus, pariter & beneficiati, focarias non habeant.*

Inhibemus etiam distictius, ne clerici in sacris ordinibus constituti, etiamsi beneficiati non fuerint, in propriis domibus, vel in alienis, publice focarias habeant, vnde scandalum oriatur. Quod si aliqui contra huius constitutionis tenorem venite præsumpserint, & ad admonitionem prælati sui focarias non dimiserint, & a se prorsus non expulerint: elapsis quadraginta diebus a prima die monitionis, nouerint se excommunicationis sententiæ subiacere. Idem etiam de beneficiatis duximus statuendum, adiicientes quod post tempus prædictæ admonitionis, ab officio & beneficio se nouerint esse suspensos, nec absoluantur, vel ad beneficia restituantur, nisi graui ab episcopis suis iniuncta pœna.

V. *Vt quilibet clericus prælato suo obediat, eidemque consiteatur.*

Præcipimus etiam, vt quilibet clericus prælato suo debitam obedientiam exhibeat, & eidem prælato suo, & non alii consiteatur, nisi de consensu sui prælati, vel ab eo licentia expetita. Huius vero mandati transgressores, pœnæ prædictæ de habitu clericorum volumus subiacere.

VI. *De clericis aduocationem exercentibus: & aduocatis qui clerici non sunt.*

Præterea inhibemus arctius, ne canonicus aliquis, vel alius clericus sufficiens habens beneficium ecclesiasticum, pactione interueniente aduocationem exerceat, nec causas penitus desperatas scienter assumat, nec eas malitiose protrahat, vel eorum processum debitum per malitiam impediatur, nec in contumelias partis aduersæ prorumpat. Sed suscepta negotia fideliter & diligenter exerceat secundum veritatem, & nullum ius falsum allegans, erga iudices se habens reuenter pariter & modeste. Insuper idem distictius inhibemus, & sub excommunicatione

A nis inferendæ pœna præcipimus, decanis & aliis personis habentibus ecclesiasticam dignitatem. Inhibemus etiam, ne aduocati beneficia ecclesiastica non habentes, immoderata salaria exigere aut extorquere præsumant. Quod si quis contra hæc improbe venire præsumperit, nisi monitus a prælato destiterit; si beneficiatus est, beneficio priuetur; alioquin excommunicetur.

VII. *De clericis qui iuramentum fecerint de non commodando, mutuando, fideiubendo.*

Insuper prohibemus, ne clericus aliquis vel persona ecclesiastica iuramentum faciat de non commodando libros, vel domos, vel alias res, vel de non mutuando, siue de non fideiubendo pro aliis, & ne excommunicatio super huiusmodi fiat: & si qua facta est, eam autoritate apostolica & nostra relaxamus, & distictè præcipimus non seruari. Si quis vero huius prohibitionis nostre contemptor extiterit: si monitus se non correxerit, & beneficiatus fuerit, a beneficio suspendatur; alioquin excommunicetur.

VIII. *Ne admittantur questuarii prædicatores.*

Distictè quoque prohibemus, ne quis sit questuarius vel conductitius prædicator: nec talibus officium prædicationis committatur, nec ad prædicandum admittantur, siue reliquias portent, siue sine his accedant; nisi ex iusta causa, & cum litteris sui diocesani. Nec prædicatio alicuius prouinciæ eis, vel quibusdam aliis, committatur ad firmam. Transgressoribus huius constitutionis pœna prædictæ simili percullendis.

IX. *Ne sacerdotes ignoti admittantur ad celebrandum sine idoneo testimonio.*

Ad hæc inhibemus distictius, ne sacerdotes ignoti, de quorum ordinatione non constat, ad diuinorum celebrationem admittantur, sine litteris testimonialibus, vel testimonio bonorum virorum: & eos qui contra hæc venient decernimus puniendos arbitrio prælatorum.

X. *Ne excommunicatus, interdictus, ignotus, vel alienus parochianus laicus, ad sepulturam, vel ad communionem admittatur.*

Similiter prohibemus, ne excommunicatum aliquem, vel interdictum, vel penitus ignotum, vel alienum parochianum laicum, in præiudicium primi sacerdotis, vel ad sepulturam, vel ad communionem eucharistiæ scienter aliquis sacerdos admitat, præcipue in solennitate paschali. Transgressores vero, si qui fuerint, pœnæ prædictæ de questuariis subiacent.

XI. *De pactione vel exactione pro Missis: deque sacer-*

CIRCA
ANNUM
CHRISTI
1212.

*facerdotibus qui earum multitudi-
ne onerati, vel conductorios alios sacerdotes habent, vel
ficcas Missas faciunt.*

Præterea a viris ecclesiasticis mon-
strum avaritiæ extirpare volentes, autoritate lega-
tionis nostræ in virtute Spiritus sancti prohi-
bemus, ne pro annalibus, vel triennialibus,
vel septennialibus Missarum faciendis, laici
vel alii dare aliquid vel legare cogantur in
testamento: & ne super his aliqua pactio vel
exactio, vel sub aliqua alia specie palliata, a
sacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat: &
ne superflua multitudine talium annalium se
onerent sacerdotes, ad quæ explenda hone-
ste sufficere non possint, & propter quæ ip-
sos oporteat habere conductorios sacerdotes,
vel alia eis vendere facienda. Nec, ut a præ-
dictis se exonerent, ficcas Missas faciant pro
defunctis, sub eadem distinctione prohibe-
mus, ne sacramenta ecclesiastica vel sacra-
mentalibus vltimo modo vendantur, sicut in
concilio Lateranensi est institutum.

*XII. Ne ad firmam accipiant vel dent ecclesias:
nove confessiones audiant alienorum.*

Autoritate quoque prædicta firmiter in-
hibemus, ne qui proprias ecclesias habent, alienas
ecclesias ad firmam recipiant: & ne, suis
dimissis, in alienis ecclesiis capellani ex-
istant, aut proprias dent ad firmam: sed per
se ipsos curam exerceant, nisi forte eos ab-
esse ex iusta causa oporteat, & de licentia
superioris. Et ne quis sacerdos sine manda-
to superioris, aut eius qui in aliqua parochia
curam animarum gerit, confessiones recipiat,
omissis propriis sacerdotibus, vel con-
temptis, nisi in articulo necessitatis. Trans-
gressores autem pœna prædicta de quæstua-
riis statuimus percussendos.

XIII. Ne sectio beneficiorum fiat.

Præterea adhaerentes concilio Turonen-
si, sectionem beneficiorum ecclesiasticorum
& diuisionem præbendarum fieri prohibe-
mus, decernentes irritum & inane si quid
contra hoc fuerit attentatum.

*XIV. Ne decanatus rurales pro pretio
conferantur.*

Inhibemus etiam ne decanatus rurales ad
tempus vel in perpetuum pro pecunia vel
aliquo pretio alicui conferantur, sicut sta-
tutum est in concilio Lateranensi & Turo-
nensi. Eos qui contra hæc venerint decernentes,
præter pœnas in concilio comprehensas,
iuxta prælatorum arbitrium graui
pœna percussendos.

*XV. Ne archidiaconus pretium exigat pro re-
demptione procuratorum ab ecclesiis
quas non visitat.*

Firmiter etiam inhibemus iuxta concilium

Toletanum, ne quis archidiaconus exi-
gat procuracionem aut pretium pro redem-
ptione procuracionum ab ecclesiis quas per-
sonaliter non visitat, & quibus debitum vi-
sitationis officium non impendit. Si quis au-
tem contra hoc venire tentauerit: si moni-
tus non desiterit, prædictas procuraciones
sibi subtrahi præcipimus, ut in eo puniatur
in quo deliquerit. Si vero nec per hoc cor-
rectus fuerit, excommunicetur.

*XVI. Ne in domibus clericorum & religio-
rum, &c. fiant inhonestæ comestationes, ludi
talorum, & alia indigna.*

Ceterum inhibemus ne in domibus cle-
ricorum, vel religiosorum in claustris, vel in
atriis ecclesiarum, vel in aliis locis vbicum-
que vinum vendi contingit, religiosi illi qui
presunt, inhonestas comestationes vel ludos
talorum fieri permittant, vel conuentio-
nem ribaldorum ibi recipiant. Item ne in
locis sitis extra claustra, sua autoritate idem
fieri faciant firmiter prohibemus. Trans-
gressoribus pœna prædicta contra quæstua-
rios percussendis.

*XVII. Ut capitula conuentualium ecclesiarum
prælatum extra eligant, si in suo collegio
non reperiant dignum.*

Præterea capitulis conuentualium eccle-
siarum districte præcipimus, ut cum electio-
nem prælati facere debent, si in suo colle-
gio idoneum non inuenerint, extra eligant,
& promoucant in prælatum: nec vnquam
prohibeant, ne tractatus fiat de aliena per-
sona.

*XXVIII. Quomodo conferenda a capitulo bene-
ficia, & electiones in ecclesiis faciendæ.*

Insuper statuimus & præcipimus firmiter
obseruandum, quod quando beneficia ec-
clesiastica vacant, quæ sunt a capitulo con-
ferenda, vel electiones fiunt in aliquibus
ecclesiis, publice præfigatur prima quæ ad
notitiam absentium possit peruenire: ad
quem diem absentes & præcipue residentes
commode valeant conuenire: qua die illi
qui conueniunt in capitulo potestatem ha-
beant de prædictis disponendi & statuendi
quod ecclesiæ videbitur expedire. Alias
quod ab eis super hoc factum fuerit, decer-
nimus irritum & inane.

*XIX. Ne plura habeantur beneficia quibus
cura sit animarum.*

Ad hæc prædicta autoritate decernimus:
ut si quis prælatus personatum cui annexa
est cura animarum . . . tam dans quam ac-
cipiens se nouerit excommunicationis vin-
culo innodandum. Sed & secundam ele-
ctionem decernimus non tenere. Insuper
statuimus

ANNO
CHRISTI
1212.

statuimus quod si quis in diuersis ecclesiis
sive in eadem plures habuerit siue cu-
ram animarum in pluribus ecclesiis, vno il-
lorum beneficiorum quod maluerit infra
duos menses dimisso, altero sit contentus :
alioquin omnes patronatus amittat, & aliis
personis idoneis, ab his ad quos collatio per-
tinet, conferantur.

X X. Ne beneficia sint hereditaria : & ne pro-
danda licentia docendi, aliquid exigatur.

Inhibemus etiam, ne quis aliquid benefi-
cium ecclesiasticum sibi hereditario iure
vendicat, nec eodem iure a quoquam alii
conferatur. Et ne quis pro danda licentia
docendi, vel pro scholarum regimine con-
ferendo, ante vel post aliquid exigere vel
extorquere præsumat. Si quis autem contra
hanc constitutionem venire, vel in fraudem
eius quicquam facere præsumperit : si mo-
nitus a prælato suo non emendauerit, a be-
nificio ecclesiastico suspendatur. Alioquin
si contumax fuerit, excommunicetur.

STATVTORVM CONC. PARISIENSIS

PARS SECVNDA.

Ad viros regulares.

ANNO
CHRISTI
1212.

NVnc ad viros regulares & ad religiosas perso-
nas, quasi ad domus Dei parietem transeamus :
qui quanto arctius se diuinis obsequiis manciparunt,
tanto ad inquinamentis huius mundi abdicare tenentur.

TITVLI CAPITVM PARTIS SECVNDE.

1. De ingressu simoniaci in religionem & de proprietate.
2. Ne aliquis recipiatur infra 18. annum.
3. Vt suspecta ostiola & diuersoria obstruantur.
4. Vt infirmorum habeatur diligens cura, & elemosine faciende.
5. Vt religiosi sint hospitales : & ne fraus circa elemosinas fiat.
6. Vt nullus occasione nationis tantum ; modo sit idoneus, ab ingressu religionis repellatur.
7. Ne usurarii, vel excommunicati, ad religionem, sepulturam, & sacramenta recipiantur.
8. Vt qui uni canobio alligatus est, in alteram non recipiatur.
9. Ne religiosi vrantur chirothecis albis, calciamenis secularibus, & aliis minus decentibus : extra refectorium ne comessentur.
10. De multis religiosa disciplina capitulis.
11. Vt religioso iter agenti necessaria provideantur, ne cogatur mendicare.
12. Vt subditi humiliter obediant, & prælati discretè ac provide imperent.
13. Ne abbates preposituras suas dent monachis ad firmam.
14. Vt qui abiecto religionis habitu in seculo viuunt, excommunicentur a sacerdotibus locorum.
15. De excommunicatis, vel interdicitis, religionem ingredientibus.
16. Ne monachi per ecclesias singuli ponantur, & soli.

- A 17. Ne quis duos prioratus, seu obedientias usurpet.
18. Vt clerici, vel monachi, qui coniurationem fecerint, gradu excidant.
19. De religioso aduocationem exercente.
20. Vt regulares qui extra claustra iurisprudentia & medicina dant operam, nisi intra duos menses redeant, sint excommunicati.
21. Ne bini iaceant in lecto.
22. Vt numerus monachorum non minuatur.
23. Ne religiosi iuramentum faciant de non comedando libros.
24. Vt qui seditiones mouent, ut mittantur in cellas, arctius in claustro permanent.
25. Quod qui merces suas vendunt ad terminum, & carius propter ipsum terminum, usurariorum culpa obligentur.
26. Ne clerico vel laico liceat prioratus tenere ad vitam.
27. Ne ab ingressu claustrum pastus vel vestimentum exigantur.

CAPVT I.

De ingressu simoniaci in religionem, &
de proprietate.

De ingressu itaque monachorum simoniaci licet habeamus speciale mandatum domini papæ ad archiepiscopos & episcopos per totum regnum Francia, quod in hoc articulo bene sufficere potest. tamen cum monachi & viri religiosi non tantum rebus mundanis, sed propriis voluntatibus renuntiauerint, id præcipue cupimus statuendum, quod in regula B. Augustini & B. Benedicti constat esse statutum : quod nullus omnino regularis proprium habere præsumat. Priores tamen & administrationem habentes, de generali licentia prælatorum suorum, ad communem vsum habere possunt ea quæ pertinent ad suam administrationem. Claustralis quoque aliquid modicum potest ad vsum suum habere : ita tamen, si prælatus suus ei specialiter dederit, vel concesserit.

II. Ne aliquis recipiatur infra 18. annum.

Iuxta ætatem recipiendorum ad religionem, cuiuscunque fuerint ordinis, districte prohibemus, ne aliquis recipiatur infra octauum decimum annum.

III. Vt suspecta ostiola & diuersoria obstruantur.

De suspectis ostiis & diuersoriis, siue in abbatibus, siue in prioratibus, siue in quibusdam locis ubi religiosi conuertantur, ne qua occasio diabolo detur, districte præcipimus, vt omnino obstruantur per episcopos locorum.

IV. Vt infirmorum habeatur diligens cura, & elemosine faciendæ.

Cum ad opera misericordiæ indigentibus exhibenda, non solum regulares, verum & seculares

ANNO
CHRISTI
1212.

seculares ex præcepto Domini teneantur: A
religiosis maxime præcipimus, vt curam in-
firmantium & debiliu operam adhibeant
diligentem, & reditus assignati elemosynæ
nullo modo imminuantur, vel aliis vsibus
deputentur, & subtrahæ restituantur. Idem
de infirmariis duximus statuendum. Ita quod
secundum loci facultates iuxta vniuscuius-
que debilitatem vel infirmitatem omnia eis
necessaria provideantur.

V. Vt religiosi sint hospitales: & ne fraus circa
elemosynas fiat.

In hospitalitate quoque exhibenda, non B
tantum potentibus & familiaribus, sed pau-
peribus & magis indigentibus, secundum
vniuscuiusque conditionem & loci faculta-
tem, præcipimus, vt in necessariis adhibendis
curam adhibeant. Præcipimus etiam, vt ele-
mosynæ pauperibus deputatæ secundum
vniuscuiusque domus constitutionem, siue
in cibariis, siue in veteribus indumentis, vel
calceamentis, nullatenus eis subtrahantur,
vt causa familiaritatis illicitæ aliis conferan-
tur. Sed si qui circa huius distributionem C
fraudem fecisse conuicti fuerint: quasi imita-
tores Iudæ, qui ea quæ mittebantur in locu-
los Domini ad opus pauperum, fraudulentè
asportabat, a prælatiis suis grauiter puni-
antur.

VI. Vt nullus occasione nationis tantum, modo
sit idoneus, ab ingressu religionis repellatur.

A. G. io.

Cum Apostolorum princeps dicat: In
omni gente, qui timet Deum & operatur iusti-
tiam, acceptus est illi: districte præcipimus, vt
remota omni acceptione personarum, nul-
lus occasione nationis tantum, dummodo D
alias honestus fuerit, & ecclesiæ credatur
esse utilis, ab ingressu religionis repellatur.

VII. Ne vsurarij, vel excommunicati, ad reli-
gionem, sepulturam, & sacramenta
recipiuntur.

Vsq; adeo quorundam inualuit etiam
religiosorum cupiditas, vt manifestos vsura-
rios & alios excommunicatos, seu nomina-
tim interdicos, ad religionem, vel sepultu-
ram, vel alia sacramenta, irrequisita sui præ-
lati licentia, recipere præsumunt, propter
quod multa ecclesiæ non modicum damni-
ficantur. Quod de cætero districte fieri pro-
hibemus: & si factum fuerit, ad damna res-
arcienda illæ ecclesiæ compellantur. Et si
vsurarios acceperint, vsuras illas a quibus
extorta fuerint restaurent: vel si inuenti non
fuerint, dentur pauperibus per episcopos
locorum.

VIII. Vt qui vni canobio alligatus est, in alterum
non recipiatur.

Cum quidam monachi vel religiosi igne
Concil. general. Tom. XI.

cupiditatis adeo sint inflammati, vt in variis
cænobijs varias fraternitates venari non
erubescant, vt hoc prætextu promoucantur
ipsi vel aliqui suorum ad aliquem priora-
rum, vel aliam quamcumque administratio-
nem: præcipimus, vt nullus, ex quo alicui
loco religioso vinculo professionis fuerit
obligatus, recipiatur in aliud cænobium re-
ligiosum: nisi vehementius præsumatur,
quod sincera deuotione illud requirat, vel
hoc ipsum fiat cum licentia abbatis.

IX. Ne religiosi vtantur chirothecis albis, calcea-
mentis secularibus, & aliis minus decentibus.
Extra refectorium ne comestentur.

Cum non tantum a malo, sed ab omni spe-
cie mali abstinere nos omnes oporteat, &
maxime religiosos, ne inordinatus eorum
habitus vel gestus possit offendere oculos in-
tuentium secularium, vnde religioni pluri-
mum detrahatur: inhihemus districte illis
autoritate apostolica, ne chirothecis albis de
corio quibus vti solent sæculares, & quæ sunt
quasi signum lasciuia, vtantur; vel calcea-
mentis secularibus, puta hosellis, vel calceis
nimis strictis & peracutis, vel pileis quæ vul-
go dicuntur de coton, vel opertoriis pretio-
sis, puta variis, vel griseis, vel de ciragrillis,
vel de cuniculis, vel de venetis. Pannis etiam
non vtantur nisi nigris vel albis, & non sum-
ptuosis, aut sellis pictis, vel discoloribus, suis
vel alienis. Insuper singulares comestatio-
nes extra refectorium sine licentia abbatis,
vel prioris, absente abbate; vel superioris,
absente vtroque.

X. De multis religiose disciplina capitibus.

Cubicula extra dormitorium, nisi illis qui-
bus permittitur propter officium suum, se-
cundum statutum ordinis, item in capi-
tulo, rumorem in claustro, ingressum mulie-
rum per loca suspecta, ludos illicitos, puta
talorum, scaccorum, alearum, & huiusmodi,
aucupia, venationes, & illicita iuramenta, eis
omnino prohibemus. In monasterio quo-
que, dormitorio, claustro, & refectorio, &
aliis locis, secundum statuta ordinis, silen-
tium districte præcipimus firmiter obserua-
ri. Si circa horum obseruantiam prælati eo-
rum manifeste negligentes fuerint, & nimis
remissi: puniantur pœna inferius præfixa
contra abbates & abbatissas manifeste re-
missas.

XI. Vt religioso iter agenti necessaria providean-
tur: ne cogatur mendicare.

Quotiescumque monachus, vel regularis
canonicus egreditur e domo sua, puta de
licentia sui abbatis, vel prælati: præcipimus
districte, vt in equitatura & expensis sibi &
societati suæ necessariis ei a prælato suo,
E compe-

ANNO
CHRISTI
1212.

competenter prouideatur, ne in opprobrium Domini & ordinis aliunde mendicare cogatur.

XII. Ut subditi humiliter obediant, & praelati discrete ac prouide imperent.

Reg. 15.

Quia melior est obedientia quam victima; quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria maciatur: summo pretere caendum est subditis, ne vitium inobedientiae incurrant, sed praelatis suis in hijs quae secundum Deum sunt, & statuta sui ordinis, humiliter obediant & deuore. Praelatis quoque nihilominus in periculo animarum suarum iniungimus, vt in exercendo sui magistratus officio proprios motus, scilicet rancorem & odia, vel affectiones carnales non sequantur: sed adeo discrete & prouide in praecipiendo, vt sub praetextu debita sibi obedientiae subditos suos nullatenus scandalizent: quod quandoque contigisse cognouimus, vt & vel honesti de abbatibus suis exire cogentur.

XIII. Ne abbates praeposuras suas dent monachis ad firmam.

Consuetudo detestabilis in quibusdam caenobijs inoleuit, scilicet quod abbates praeposuras suas quibusdam monachis suis residentiam claustrii quoquomodo eludere cupientibus, sub certa forma pecuniae dent ad firmam, & ab ipsis monachis recipiant inde fidei iussores personas saeculares. Ex quo non modica sequuntur incommoda & scandala: quia si aliquid excrescit supra firmam, monachus illud quasi proprium suum retinet. In quo etiam materiam habet inordinate viuendi. Si autem reditus praeposurae non suffecerint ad firmam, quaerit per sas & nefas vnde possit abbati satisfacere quodammodo. Quod ne de caetero fiat, abbatibus sub poena suspensionis officii sui inhihemus.

XIV. Ut qui abiecto religionis habitu, in saeculo viuunt, excommunicentur a sacerdotibus locorum.

Quoniam quida apostatae salutis suae immemores, abiecto Dei timore, de ordine suo egredi sine licentia praelatorum suorum, & in saeculo saeculariter conuersati, abiecto religionis habitu, non verentur: praecipimus, vt quoties haec ad notitiam praelatorum peruenierint, vbicumque inuenierint tales, dummodo eis de veritate canonice confiterit, excommunicentur a sacerdotibus locorum; & tanquam excommunicati, ab omnibus euitentur.

XV. De excommunicatis, vel interdicitis, religionem ingredientibus.

Interea de ingressuris religionem confitimus, quod si sint excommunicati, vel in-

terdicti, vel alia irregularitate vel obligatione alia praediti, id primo abbati indicent; & si est casus de quo ab eo possint absolui, absoluantur: sin autem, ad maiorem absoluendi remittantur. At si per negligentiam vel ignorantiam recepti fuerint tales, & postea per confessionem vel alio modo de veritate abbati confiterit: absoluantur ab abbate. De eo tamen quod celauerunt, grauis eis poenitentia iniungatur. Et si talis est casus, in quo non possunt absolui ab abbate: abbas bona fide apud eum qui habet potestatem absoluendi, beneficium absolutio- nis procuret.

XVI. Ne monachi per ecclesias singuli ponantur, & soli.

Cum in concilio Lateranensi constet esse statutum, ne monachi per villas, & oppida, seu etiam per ecclesias parochiales singuli ponantur, & non soli inter saeculares homines spiritualium hostium conflictum expectent: praecipimus quod nullus tam reuerendi concilii statutum in hoc casu transgredi praesumat. Quod si per negligentiam abbatis vel alterius praelati fuerit attentatum: per sollicitudinem diocesani episcopi quam citius emendetur.

Concil.
Later. III.
c. 10.

XVII. Ne quis duos prioratus seu obedientias usurpet.

Cum singulos praelatos locis quibus praesunt debitam oporteat residentiam & sollicitudinem impendere, quod etiam circa saeculares in Lateranensi concilio est statutum: graue nimis & indecens, quod quidam religiosi duos prioratus seu obedientias sibi praesumant usurpare. Quibus timendum potius fuerat, ne, dum ad vtrumque festinant, neutrum peragant. Vnde constituimus, vt quicumque contra hoc statutum venire praesumpserit, in condemnationem suae cupiditatis vtroque priuetur ipso iure.

Ibid. c. 13.

XVIII. Ut clerici, vel monachi, qui conuersionem fecerint, gradu excidant.

A longe retroactis temporibus, constitutum est in Calchedonensi concilio, quod vnum est de quatuor principalibus: vt clerici seu monachi, quicumque coniurationum vel conspirationum, cuiusmodi publicis etiam legibus inhibitum, incurrerint, cadant a proprio gradu. Et nos tam sancti concilii vestigia sequentes, id ipsum maxime de religiosi qui faciunt partes & conspirationes in capitulis, vel pro praelato, vel contra praelatum, vel pro quocumque priuato commodo, decernimus obseruandum.

Concil.
Calch. c.
18.

XIX. De religioso aduocationem exercente.

Si quis religiosorum aduocationis officio, zelo

zelo cupiditatis, functus fuerit, in causa ad suam domum vel aliam religionem non pertinente, & maxime sine licentia sui abbatis: ipso iure proprium sciat impositum sibi sententium.

XX. *Vt regulares qui extra claustra iurisprudentia & medicina dant operam, nisi infra duos menses redeant, sint excommunicati.*

Cum quidam regularium, vt verbis concilii Lateranensis vtamur, sub obtentu languentium fratrum consulendi corporibus, & ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, ad leges mundanas legendas, & confessiones phisicas ponderandas, vt iurisprudentia & medicina dent operam, de claustris suis exire non formident, & ex eo ipso deficiant in interioribus, quando se putant aliis in exterioribus prouidere: ipsius concilii vestigiis inhaerentes, praecipimus, vt nisi infra duorum mensium spatium ad claustrum suum redierint, non obitante abbatis sui licentia, quam dare non potuit, sint excommunicati, & ab omnibus euentur, & in nulla causa, si patrocinium praestare voluerint, admittantur.

XXI. *Ne bini iaceant in lecto.*

In contemptum regulae Benedicti, nullatenus permittendum est ab abbate, quod monachi vel canonici regulares bini iaceant in vno lecto, sed singuli in suis lectis, singuli vestiti secundum statuta ordinis. Cum etiam de clericis saecularibus qui laborant incontinentia contra naturam, propter quam ira Dei venit in filios dissidentia, & quinque ciuitates igne combussit, sit statutum in concilio Lateranensi, vt si deprehensi fuerint, deiciantur a clero, vel ad agendam penitentiam in monasterio detrudantur: multo magis circa religiosos qui iter perfectionis aggressi sunt, hanc iuris seueritatem duximus obseruandam.

XXII. *Vt numerus monachorum non minuat.*

Cum cultum Domini non oporteat imminuere, sed ad imitationem B. David pro viribus adaugere: indignum nimis est, quod in quibusdam prioratibus numerus monachorum ibidem Deo seruientium diminuitur vel adnihilatur, cum ipsa facultates ecclesiae non sint imminuta aut diminuta. Vnde statuimus, vt si abbates vel priores hoc facere praesumpserint, per sollicitudinem diocesani episcopi numerus Deo seruientium loco suo restauret.

XXIII. *Ne religiosi iuramentum faciant de non commodando libros.*

Interdicitum inter alia viris religiosis, ne emittant iuramentum de non commodando Concil. General. Tom. XI.

do libros suos indigentibus, cum commodare inter praecipua misericordiae opera computetur. Sed adhibita consideratione diligenti, alii in domo ad opus fratrum retineantur, alii secundum prouidentiam abbatis, cum indemnitate domus, indigentibus commodentur. Et amodo nullus liber sub anathemate teneatur: & omnia praedicta anathemata absoluiimus.

XXIV. *Vt qui seditiones mouent, vt mittantur in cellas, arctius in claustro permanent.*

De perturbatoribus pacis in claustro, quorum quidam dicuntur mouere seditiones; vt mittantur ad cellas: constituiimus, vt si abbati innotuerit, vel ex praecipua eorum consuetudine, vel alio modo hoc eos vitio laborare, diutius & arctius in claustro permanent, ne ex fraude sua videantur commodum reportare.

XXV. *Quod qui merces suas vendunt ad terminum, & carius propter ipsum terminum, vsurariorum culpa obligentur.*

Omnes tam saeculares, quam regulares; siue clericos, siue laicos, qui merces suas vendunt ad terminum, vt propter ipsum terminum eas carius vendant: tam poena quam culpa vsurariorum apud Deum & homines decernimus obligatos.

XXVI. *Ne clerico vel laico liceat prioratus tenere ad vitam.*

Prioratus autem nulli clerico vel laico liceat emere ad vitam suam: nec in fraude huius constitutionis aliquid faciat, praecipue cum dicat apostolus: *Ab omni specie mala abstinete vos: & in clerico; remporis questus debeat reputari: nisi causa meliorationis, vel pro vigenti debito, cum assensu diocesani alicui conferatur. Laicis vero nullo modo dentur.*

XXVII. *Ne ab ingressuris claustrum pastus vel vestimentum exigantur.*

Praecipimus etiam sub poena suspensionis, ne ab ingressuris claustrum, vel pastus vel vestimentum exigantur, neque denatii, neque aliud in fraudem praedictorum, ita quod propter hoc non repellantur.

STATVTORVM CONC. PARIENSIS

PARS TERTIA.

Ad moniales.

TITVLI CAPITVLM.

1. *Ne circa moniales versentur clerici & seruientes suspelli.*
2. *Vt singula iaceant in lectis.*
3. *Ne egrediantur ad visitandos parentes nisi cum custodiis*

ANNO
CHRISTI
1212.

- custodibus boni testimonii & ad breue tempus.*
4. *Choreas ne ducant; quod ne secularibus quidem licet.*
 5. *De vita & honestate, ac paupertate monialium.*
 6. *Vt de bonis monasterii eis in communi necessaria subministrantur.*
 7. *Vi confessores iis provideantur discreti & honesti.*
 8. *Vt abbatissa negligentes puniantur.*
 9. *De iis qui morantur in domibus leproforum, & hospitalibus, vt infirmis & peregrinis ministrant.*
 10. *De abbatibus negligentibus circa obseruantiam, & ne sint aduocati, iudices, &c.*
 11. *De iisdem, si vitam reprobam manifeste duxerint.*
 12. *De iisdem, si excedant in numero equitatarum, & si habeant in familia vel societate iuuenes lasciuos.*
 13. *Ne bona ecclesie sue dent cognatis.*
 14. *Vt inuencula & suspecte non recipiantur in domibus religiosorum: vt non amoueant obedientiariorum pro consanguineis introducendis: vt reddantur rationes accepti & expensi.*
 15. *Ne abbates vel priores, magna negotia contrahant: & magnam pecuniam suam mutuo accipiant sine consilio seniorum.*
 16. *Ne sint immisericordes fratribus penitentibus, & ne vendant obedientias.*
 17. *De his qui proponunt aliquid in capitulo ad correctionem domus.*
 18. *Non sinant aliquos in villis vel cellis inordinate viuere.*
 19. *Ne in cameris suis inordinate comedant.*
 20. *Ne quis exeat causa eundi ad scholas, sed in claustro addiscat.*
 21. *Ne capellanos habeant minus religiosos.*

CAPVT I.

I. *Ne circa moniales versentur clerici & seruientes suspecti.*

Quanto infirmior est sexus muliebris: tanto monialium prelati, circa earum custodiam, maiorem debent adhibere sollicitudinem & cautelam. Vnde constituimus & districte precipimus, quod episcopi diligenter inuestigent & procurent, ne circa mulieres tales, conuersentur clerici vel seruientes, qui merito debeant haberi suspecti. Et vt non patiantur clericos seculares cum iuuenibus in monasterio vel in claustro & officinis, maxime in locis suspectis, inanes habere confabulationes. *Corrupt enim bonos mores colloquia praua.* Sed nec earum parentes habeant ad eas secretum accessum sine testimonio seniorum, & omni suspicione carentium mulierum, quae videlicet cum parentibus earum sciant, si forte parentes earum non sunt.

II. *Vt singule iaceant in lectis.*

Singulae iaceant in lectis suis, non binae.

III. *Ne egrediantur ad visitandos parentes, nisi cum custodibus boni testimonii, & ad breue tempus.*

Si quando de licentia abbatissae vel prio-

riissae, iusta causa interueniente, exierint de claustris ad visitandos parentes suos: sine custodibus boni testimonii non educantur, & infra breue tempus ad claustrum redeant, ne in seculo diutius conuersentur. *Quietenim tangit picem, inquinabitur ab ea.*

IV. *Choreas ne ducant: quod ne secularibus quidem licet.*

Choreas in claustro nullatenus ducant, sed nec etiam in alio loco: quod nec etiam secularibus licere credimus. Teste enim Gregorio, melius est die dominico arare, vel fodere, quam choreas ducere.

V. *De vita & honestate, ac paupertate monialium.*

Quaecunque dicta sunt de monachis, de habitu & gestu honesto, de indumentis & calceamentis & coopertoriis religioni congruentibus, de non habendis propriis: de monialiabus secundum statum suum reposita intelliguntur.

VI. *Vt de bonis monasterii eis in communi necessaria subministrantur.*

Illud etiam inhonestum omnino iudicamus, vt propter victum & vestitum singulis modica summa pecuniae assignetur, & adeo insufficiens, vt aliunde cogantur, & forte ex ignominiosa negotiatione, sibi necessaria mendicare. Quod potius volumus & precipiendo mandamus, vt de bonis monasterii secundum facultatum exigentiam in communieis necessaria ministrantur. Si autem facultates ecclesiae ad hoc non sufficiant, numerus ibidem Deo deseruentium per episcopalem sollicitudinem ad eam medietatem reducat, vt ibi remanentes possint competenter viuere de communi.

VII. *Vt confessores iis provideantur discreti & honesti.*

Inter cetera autem illud omittendum non est, quod abbatissae & capellani earum prohibent ipsis monialibus, ne aliis quam ipsis confiteantur: ne forte si venerint peccata earum in notitiam bonorum sacerdotum, debita ultione plestantur. Cum autem dicat Augustinus: *Qui vult confiteri peccata sua, querat sacerdotem qui sciat ligare & soluere, & talem coram quo magis erubescat.* Nam ipsa erubescencia maxima pars est penitentiae; ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab eo qui misericorditer monet & petit, ne ambo in foueam cadant. Ideo districte sub diuini obtestatione iudicii precipimus, vt episcopi diocesani curam adhibeant diligentem de salute animarum ipsarum, & confessores eis provideant discretos & honestos, & omni exceptione maiores: ne

ANNO
CHRISTI
1212.

Ecl. 13.

ne sanguis ipsarum in die districti iudicii de manibus eorum requiratur.

VIII. Ut abbatissæ negligentibus puniantur.

Abbatissæ & priorissæ si negligentibus sint & remissa manifeste nimis circa obseruantiam ordinis, & correctionem subditorum vel subditarum: ab officio suspendantur. Et si post admonitionem superioris se non correxerint, ab officio suo penitus deponantur.

IX. De iis qui manent in domibus leproforum, & hospitalibus, & infirmis & peregrinis ministrant.

De domibus leproforum & hospitalibus infirmorum, & peregrinorum, salubri consilio statuimus: ut si facultates loci patiantur quod ibidem manentes possint viuere de communi, competens eis regula statuatur, cuius substantia in tribus articulis maxime continetur: scilicet ut proprio renuntient, continentiam votum emittant, & prælati suo obedientiam fidelem & deuotam promittant, & habitu religioso non seculari utantur. Cum autem pauci sani possint multis infirmis competenter ministrare: illud omnino indignum est, ut numerus sanorum ibidem manentium excedat numerum infirmorum aut peregrinorum. Bona etenim ibidem ex deuotione fidelium collata, non sunt sanorum vsibus deputata, sed potius infirmorum. Nec etiam est id sub silentio prætereundum, quod quidam sani viti & mulieres, & matrimonii vinculo copulati, quandoque transferunt se ad tales domos, ut sub obtentu religionis possint iurisdictionem & potestatem eludere secularium dominorum: qui tamen in domo religionis manentes, non minus, immo magis seculariter & delicate viuunt, & operibus carnis vacant, quam antea vacare consueuerant. Vnde statuimus ut in habitu religionis religiose uiuant, vel de domibus eiiciantur: ita tamen quod bona domui collata secum non asportent, ne de fraude sua commodum reportare videantur.

X. De abbatibus negligentibus circa obseruantiam: & ne sint aduocati iudices, &c.

Item constituimus, ut abbates & priores & præpositi religiosorum, si fuerint manifeste remissi & negligentibus circa obseruantiam ordinis & correctionem subditorum, non promoueantur ad dignitates & maiora officia: & non sint iudices, vel aduocati, vel testes, vel assessores, vel ad alia publica officia admittantur: & si post admonitionem superioris se non correxerint, ab officio abbatis, vel prioratus, vel præposituræ deponantur.

Concil. general. Tom. XI.

XI. De iisdem si vitam reprobam manifeste duxerint.

Si vitam reprobam manifeste duxerint, idem constituimus obseruandum.

XII. De iisdem, si excedant in numero equitaturarum, & si habeant in familia vel societate iuuenes lasciuos.

Idem etiam constituimus, si habuerint dextrarios, & equitauerint, vel manifeste vel publice in numero equitaturarum excedant consuetudinem secundum facultatem & dignitatem monasterii sui. Et si iuuenes nimis lasciuos & suspectos in familia siue in societate sua manifeste habuerint, & ex consuetudine, idem statuimus.

XIII. Ne bona ecclesiæ suæ dent cognatis.

Idem constituimus, si dederint cognatis suis bona ecclesiæ suæ, nisi pauperibus, & ut pauperibus: vel circa hoc aliquid in fraudem fecerint. Nisi forsitan aliquando & raro & moderate secundum facultatem monasterii darent: ita quod non redundet in grauem ecclesiæ: & nihilominus admo-neantur quod non faciant. Sub eadem pena interdici-mus, ne de proprietate monasterii redditum vel prouentum assignent cognatis.

XIV. Ut iuuenula & suspecta non recipiantur in domibus religiosorum: ut non amoueant obedientiariorum pro consanguineis introducendis: ut reddantur rationes accepti & expensis.

Insuper constituimus quod non recipiantur iuuenulae vel mulieres suspectae in domibus religiosorum virorum, nisi habeant separatas mansiones & remotas a vitis. Si contra fecerint, coërceantur per episcopos locorum. Et ut non amoueant priores vel obedientiariorum pro consanguineis introducendis, nisi pro manifesta vilitate ecclesiæ, pro pretio, nullomodo. Si contra fecerint, eidem pœnæ subiaceant. Et ut ad minus bis in anno cunctis ad hoc statutis tempotibus omnes obedientiariorum & priores super receptis & expensis reddant rationem abbati: & abbas nihilominus utrobique sibi adhibitis senioribus & discretioribus monasterii septem ad minus, electis a maiori parte capituli. Si non fecerint, ab administratione sint suspensi; si suspensi administrauerint, per superiorem deponantur.

XV. Ne abbates vel priores magna negotia contractent, & magnam pecuniam summam mutuo accipiant, sine consilio seniorum.

Monemus abbates vel priores, ut non contractent magna negotia, nec magnam pecuniam summam mutuo accipiant, sine consilio habito cum senioribus, ad minus septem,

E iij ad

ANNO
CHRISTI
1212.

ad hoc per capitulum vel maiorem partem
electis. Si contra fecerint, sicut in præmissis
capitulo puniantur.

XVI. *Ne sint immiseriores fratribus pœnitentibus, & ne vendant obedientias.*

Moneantur etiam, & in virtute obedientiæ præcipiatur eis, ut non sint immiseriores fratribus pœnitentibus, & in humilitate reuerti volentibus, salua ordinis disciplina: nec onera importabilia imponant debilibus. Et ut abbates, vel priores, vel capitula, non vendant, vel conferant obedientias fratribus vel aliis, hoc expresse quod ad vitam suam debeant tenere. Si contra fecerint proximo promissam pœnam sustineant.

XVII. *De his qui proponunt aliquid in capitulo ad correctionem domus.*

Item abbates, vel priores, ne inconsulto capitulo vel maiori parte capituli, festinantur comminentur, vel aliquid faciant vel statuunt contra illum qui aliquid proposuit in capitulo, de his quæ pertinent ad correctionem domus, vel priorum: & si contra fecerint, factum eorum irritum sit, & nihilominus per superiores puniantur.

XVIII. *Non sinant aliquos in villis, vel cellis, inordinate viuere.*

Item ne abbates, vel priores, morari sustineant aliquos in villis vel obedientiis ita inordinate, ut obliuiscantur ordinis, vel defuescant, nisi pro debilitate vel aliqua manifesta causa. Quod si fecerint, per superiores emendetur.

XIX. *Ne in cameris suis inordinate comedant.*

Prohibemus etiam ne in cameris suis inordinate vel temporibus indebitis comedant, nisi manifesta & iusta causa interuenit. Si contra fecerint, publice imponatur eis pœnitentia in capitulo: ita ut pœna abstinentiæ respondeat huius transgressioni excessui.

XX. *Ne quis exeat causa eundi ad scholas, sed in claustro addifcat.*

Prohibemus etiam, ne quis, postquam intrat claustrum causa religionis, exeat causa eundi ad scholas, sed in claustro, si voluerit, addifcat. Et qui modo sunt in scholis, intra duos menses ad claustrum redeant.

XXI. *Ne capellanos habeant minus religiosos.*

Moneantur etiam in virtute obedientiæ, ne capellanos seu minus religiosos, vel socios minus maturos aetate vel moribus seum habeant.

STATVTORVM CONC. PARISIENSIS

PARS QUARTA.

Ad archiepiscopum & episcopos.

Post tractatum habitum de clericis & viris religiosi, ad eos qui excellentem locum & dignitatis apicem obtinent, & per quos structura templi dominici roboratur, & quasi per tecti cacumina a noxiis defenditur, nos transferamus: qui ornatum eorum ceteris præcellere debent, sicut prominent dignitate.

TITVLVS CAPITVLM.

1. *De vita & honestate prelatorum.*
2. *Ne in lectis audiant matutinas, &c.*
3. *Vt in magnis solemnitatibus celebrent, prædicent, vel faciant prædicare.*
4. *Ne sint veniores: pelilibus pretiosis non vsantur: alea abstineant.*
5. *Vt in mensa eorum fiat sacra lectio.*
6. *Vt habeant prouisos elemosynarios: sint hospitalis: pauperes audiant: confessionibus audiendis vacent: ipsi confiteantur.*
7. *Vt residant in ecclesiis: maxime in solemnitatibus & quadragesima.*
8. *Vt professionem in consecratione factam bis in anno legi faciant.*
9. *Quales in electionibus & procuracionibus esse debeant.*
10. *Quales habeant socios, & qualem familiam.*
11. *Quales eorum ministri esse debent: quales officiales.*
12. *Ne sint simoniaci.*
13. *Ne pecuniam accipiant, pro sigillo, & aliis, que enumerantur.*
14. *In concedendis beneficiis, in ferendis censuris, & in aliis quibusdam, quales esse debeant.*
15. *De monachiis, & iudiciis peregrinis.*
16. *Vt a festis sollorum abstineant.*
17. *Vt synodum quot annis celebrent: dent sacramentum confirmationis: excessus subditorum corrigant.*
18. *Choras mulierum in cœmeteriis, opera fabrilis diebus dominicis, illicita matrimonia ne permittant.*
19. *Vt testamenta non sustineant infirmari.*
20. *Vt flagitium nec nominandum extirpent.*
21. *Quomodo puniendi illi, qui illud admiserint: vel qui in eo corrigendo negligentes fuerint.*

CAPVT I.

I. De vita & honestate prelatorum.

Statuimus itaque, ut prælati habeant coronas sufficienter latas, & tonsura eorum sit orbiculariter rotunda. Sic mitræ respondeat, ut capilli eam indecenter non excedant. Et ut habitum habeant regularem in longitudine, latitudine, & colore. Gestus eorum sit in facie maturus, in incessu remperatus, in verbis modestus: ita ut iuramenta terribilia & turpia non solum in vsu non habeant, immo nec etiam coram se fieri sustineant: quia per hoc eorum autoritas deformatur.

II.

II. *Ne in lectis audiant matutinas, &c.*

Statuimus etiam ne dum fuerint sani & incolumes, in lectis iacentes audiant matutinas: & ne dum coram eis diuina officia celebrantur, secularibus negotiis vel consabulationibus occupentur.

III. *Vt in magnis solemnitatibus celebrent, prædicent, vel faciant prædicare.*

Statuimus etiam, vt in magnis solemnitatibus ipsi per se Diuina celebrent, & verbum Dei prædicent, vel saltem faciant prædicare.

IV. *Ne sint venatores: pellibus pretiosis non vtantur: alea abstineant.*

Prohibemus etiam, ne venatione siluatica, siue aucupio, vel auellatione, in personis propriis vtantur. Pellitas etiam in palliis non vtantur: pelles quoque de erminiis caudatis omnibus ecclesiasticis personis prohibemus. Omnes ludos ad talos & aleas eis firmiter interdiciamus.

V. *Vt in mensa eorum fiat sacra lectio.*

Statuimus etiam, vt in mensa, saltem in principio & in fine, coram eis sacra lectio recitetur: & ne in mensa histriones, vel mimos, vel eorum audiant instrumenta.

VI. *Vt habeant prouidos elemosynarios: sint hospitales: pauperes audiant: confessionibus audiendis vacent: ipsi consueantur.*

Statuimus etiam, vt singuli prælati prouidos & honestos elemosynarios habeant: ipsi etiam prælati sint iuxta apostolum hospitales: & vt horis competentibus ad exhibendam iustitiam & audiendos pauperes publice se præferrent. Et in propria persona frequenter intersint confessionibus audiendis, & pœnitentiis iniungendis. Ipsi etiam per discretos confessores proprias ciuitates frequenter obducant.

VII. *Vt resideant in ecclesiis: maxime in solemnitatibus & quadragesima.*

In ecclesiis etiam cathedralibus frequenter residentes esse procurent, præsertim in maioribus solemnitatibus, & in tempore quadragesimali.

VIII. *Vt professionem in consecratione factam bis in anno legi faciant.*

Statuimus etiam, vt formam professionis quam in sua consecratione fecerint, saltem bis in anno, scilicet semel in synodo, & semel in capitulo, publice legi faciant.

IX. *Quales in electionibus & procurationibus esse debeant.*

Diligenter superfluitatem sociorum &

A præcipue euectionum caueant. Quando procuraciones recipiunt, ne sibi subditos grauent: nec in propriis expensis sint parci, & prodigi in alienis.

X. *Quales habeant socios, & qualem familiam.*

Statuimus etiam, vt prælati socios habeant integræ opinionis & sanæ, habitu compositos, ætate grandæuos, fide claros, & competentibus scientiis eruditos, & cubicularios honestos, qui iuxta canones sint testes vitæ ipsorum, & suorum conscii secretorum. Familiam habeant frugi, humilem, non superfluum, sed moderatam: exactiones indebitas faciant his qui debent episcopos dominos suos procurare.

XI. *Quales eorum ministri esse debent: quales officiales.*

Camerarius, buticularius, panetarius, cocus, marescallus, ianitor, seneschallus, vel eorum seruientes, pecuniam, vel aliam rem quam solent quasi pro consuetudine accipere, de cætero inhoneste non extorqueant, nec stultos, vel infatuatos secum habeant, qui fabulam & derisum populi eos ad derisum moueant, vel cachinum. Ianitores liberales & discretos habeant, & non venaliter pro loco & tempore recipiendos recipiant, & præcipue ab ordinandis nihil prorsus exigant. Officiales fideles habeant, & prudentes, sine personarum acceptione gratis iustitiam exhibentes.

XII. *Ne sint simoniaci.*

Quandoquidem gratia, sed non gratis data, gratia non est, simoniam generaliter & vniiformiter prohibemus: videlicet in ordinum & beneficiorum collatione, in ecclesiarum dedicatione, in virginum benedictione, in illicita seruientium seu creditorum, seu quorumcumque remuneratione, in spiritualibus pro seruitio temporali, & in aliis variis articulis simonia: saluis honestis & licitis consuetudinibus ecclesiasticorum.

XIII. *Ne pecuniam accipiant pro sigillo, & aliis, quæ enumerantur.*

Prohibemus etiam ne prælati, vel eorum ministri, ratione sigilli aliquid exigant pro iustitia simplici exhibenda; neque pro iustitia faciendâ, vel accelerandâ. Neque pro redemptione procurationum, quæ eis ratione visitationis debentur, aliquid exigant, vbi nec per se, nec per alios visitationes faciunt. Nec defunctos excommunicatos, in quibus signa pœnitentiæ non comparuerunt, pro pecunia sepeliant, vel absoluant. Et ne cum focariis, sacerdotibus, vel clericis, pecunia-liter componant: & ne beneficiatis ordinandis propter pecuniam, quominus ordinentur, indulgeant.

ANNO
CHRISTI
1212.

XIV. *In concedendis beneficiis, in ferendis censuris, & in aliis quibusdam, quales esse debeant.*

Statuimus etiam, ne beneficia ecclesiastica, vel dignitates, vel curæ animarum, minoribus, vel indignis, contra sacros canones concedantur: & ne præcipitanter excommunicent, interdican, vel suspendant, vel sententient, vel relaxent: & ne ab excommunicatis pœna tantum pecuniaria exigatur, nulla pœna spiritali inflicta: & ne quid exigatur pro redemptione edictorum illorum quæ debent per tres dies solemnes fieri ante desponsationem: & ne quis ad beneficium non vacans installetur: & ne clerici qui minus noti fuerint in litteratura & moribus, sine examinatione ad sacros ordines subleuentur.

XV. *De monomachiis & iudiciis peregrinis.*

Ne monomachia, vel iudicia peregrina, in sacris locis, vel cœmeteriis, vel episcoporum præsentia fiant.

XVI. *Vt a festis follorum abstineant.*

A festis vero follorum, ubi baculus accipitur, omnino abstineatur. Idem fortius monomachiis & inonialibus prohibemus.

XVII. *Vt synodus quotannis celebretur: dent sacramentum confirmationis: excessus subditorum corrigant.*

Præterea statuimus, ut in singulis episcopatus, saltem semel in anno, synodus celebretur: & ut pro loco & tempore sint prælati parati ad sacramentum confirmationis liberaliter indigentibus imponendum: & ut excessus subditorum suorum, canonicorum, & clericorum, & virorum religiosorum, nullius odio, gratia, vel timore dissimulent. Et si se non correxerint, non patiantur transire vllatenus impunitos.

XVIII. *Choreas mulierum in cœmeteriis, opera fabrilis diebus dominicis, illicita matrimonia ne permittant.*

Prohibemus etiam, ne choreas mulierum in cœmeteriis, vel in locis sacris, obtentu alicuius consuetudinis deduci permittant: nec sustineant opera seruilis seu fabrilis, sicut arantium, & opera similia, quæ & ipsis facientibus interdiximus, diebus dominicis exerceri. Et ne vlllo modo permittant illicita matrimonia contrahi, & maxime in gradibus a canonibus interdictis.

XIX. *Vt testamenta non sustineant infirmari.*

Statuimus etiam, ut legitima testamenta morientium, & voluntates vltimas defunctorum, nullo modo sustineant infirmari.

ANNO
CHRISTI
1212.

XX. *Vt flagitium nec nominandum exstirpent.*

Insuper specialiter & districtè prohibemus illud nec nominandum flagitium, quod summi principis inonetam falsificat, & naturæ reuerentiam dehonestat: ad quod exstirpandum etiam secundum iura civilia leges insurgere & iura iubentur armari, ut rei tanti sceleris vltiore gladio finiantur. Et quanto scelerius est peccatum, tanto districtius in virtute sancti Spiritus prælati præcipimus, ne illud alicubi pullulare sustineant, sed vbiicumque deprehenderit, euellant, destruunt, & exstirpent.

XXI. *Quomodo puniendi, qui illud admiserint, vel qui in eo corrigendo negligentes fuerint.*

Et ex autoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum Dei, & præsentis concilii, statuimus: ut qui de cætero, a quindecim annis supra, tale cuiusmodi commississe fuerint deprehensi, secundum Lateranense concilium puniantur. Et si canonica conuentualium ecclesiarum in huiusmodi deprehensi fuerint, & in eorum correctione decani & capitulum negligentes extiterint, per episcopos locorum arctius puniantur. Quod si infatuati fuerint, canonica eis purgatio indicatur in præsentia episcopi, decani & capituli. In qua si defecerint, ab officio & beneficio suspendantur. Hoc autem sub pœna suspensionis episcopis præcipimus exequendum.

Lateran.
III. c. 4.

*** CONVENTVS APAMIENSIS

ANNO
CHRISTI
1212.

EPISCOPORVM ET PROCERVVM AD
Simonis Monfortii ditionem bonis moribus ac
legibus temperandum. Mensis Nouemb.
MCCXII.

Anno incarnationis Dominicæ MCCXII. in Cap. 65.
Aquis Petrus Vallissarn. in hist. Alb. mense Nouembris, conuocauit nobilis comes Montisfortis episcopos & nobiles terræ suæ, apud castrum Apamiarum, celebraturus colloquium generale. Causa autem colloquii huius ista fuit, ut comes noster, in terra quam acquisierat, sanctaque R. E. subiugauerat, institui faceret bonos mores, hæretica spurcicia procul pulsa, quæ totam corruerat terram illam, bonæ, tam de cultu religionis Christianæ, quam etiam de temporali pace & quiete, consuetudines plantarentur. Terra siquidem illa, ab antiquis diebus, de prædationibus patuerat & rapinis: opprimebat quippe potens impotentem, fortior minus fortem. Voluit igitur comes nobilis, cunctas consuetudines, fixoque limites terræ dominis ponere, quos transgredi non liceret: quatenus etiam milites de suis certis & rectis redditibus recte viuerent; minor etiam populus sub alio dominorum posse viueret, immoderatis exactionibus non grauatus. Ad quas consuetudines statuendas, electi fuerunt viri duodecim, qui super sacrosancta euangelia iurauerunt, quod pro posse suo tales consuetudines ponerent, per quas Ecclesia

ecclesia sua libertate gauderet, tota etiam terra in A
 statu firmaretur meliori. De illis autem duodecim elec-
 toribus, quatuor fuerunt ecclesiastici, duo scilicet
 episcopi, Tolosanens & Conforanensis, unus templa-
 rius, unusque hospitalarius, quatuor praterea Fran-
 cigenae milites, quatuor etiam indigenae, duo mili-
 tes, & duo burgenfes, per quos dictae consuetudines,
 satis competenter positae & firmatae. Ut autem con-
 suetudines illae inuolubiler seruentur: antequam
 proferrentur in medium, nobilis comes, omnesque
 milites sui, super quatuor euangelia iurauerunt, quod
 supra memoratas consuetudines nunquam presu-
 merent violare. Ut etiam maiorem obtinerent firmi-
 tatem, redactae sunt in scriptum, sigillo etiam comi-
 tis & omnium episcoporum, qui ibi plures erant, B
 firmatae & munitae.

*** CONCILIVM VAVRENSE

IN CAUSA PETRI ARAGONVM REGIS
 comitem Tolosanum protegentis celebratum,
 anno Domini MCCXIII.

G. C. Bzouii verbis res in hoc concilio gestas Binius
 enarrauerat: ego Petri Vallissanenensis, e quo Bzouii to-
 tam hauerat, verba profero: litterarum & instrumenta
 ipsa, tum ex Petro eodem, tum aliunde conquisita.

Cap. 66.

Circa festum dominicae apparitionis (ait Petrus
 Vallissanenensis) rex Aragonum Petrus, qui ne-
 gotio fidei plurimum inuidebat, venit Tolosam: &
 fecit ibi milites, excommunicatis & haereticis com-
 municando. Mandauitque rex archiepiscopo Nar-
 bonensi apostolicae sedis legato, & comiti nostro,
 quod volebat habere colloquium cum eis; & de pa-
 ce & de compositione inter comitem nostrum &
 hostes fidei tentare. Igitur assignata fuit communi
 assensu dies & locus inter Tolosam & Vaurum, vbi
 colloquium celebrari deberet. Cum igitur venisse-
 mus ad locum concilii, rex cepit rogare archiepi-
 scopum Narbonensem & episcopos, de restituendis
 terris comitibus Tolosano, Conuenarum, & Fu-
 xensis, & Gastoni de Bearn. Archiepiscopus autem
 Narbonensis respondit regi, vt omnes petitiones suas
 redigeret in scriptum, & scriptas & sigillatas mit-
 teret episcopis apud Vaurum. Rex vero Arrago-
 nensis, postquam applausum magnum fecerat co-
 miti nostro, & fratri & filiis eius, rogauit ipsum co-
 mitem, vt octo diebus desisteret a male faciendo ini-
 rucis suis. Cui nobilissimus & vrbatissimus respon-
 dit: Non desistam; inquit, a male faciendo, sed ob
 reuerentiam vestram cessabo his octo diebus a be-
 nefaciendo. Similiter autem & rex promisit ex par-
 te hostium nostrorum, quod ipso tempore collo-
 quii non facerent nostris malum. Sed ipsi infide-
 lissimi, cum scirent nostros conuenisse ad collo-
 quium, licet nos per regem fecissent securos, dis-
 currere coeperunt per terram nostram versus Car-
 cassonam, & multa mala facientes, plurimos etiam
 occiderunt. Die tertio postquam recessit rex a loco
 colloquii, & intrauit Tolosam, scripsit petitiones suas
 ad archiepiscopos & episcopos nostros, in haec verba:

*Petitiones regis Arragonensium ad prelatos in concilio
 apud Vaurum congregatos.*

Quoniam sacrosancta mater ecclesia non solum
 verba, sed verbera quoque docetur habere, deuo-
 tus ecclesiae filius P. Deo miserante rex Arrago-
 nensis, pro comite Tolosano, ad finem eiusdem ma-
 tris ecclesiae cupiens redire, a sanctitate vestra
 petit humiliter, & rogat instanter, quatenus facien-
 do satisfactionem personalem pro excessibus quibus-
 cunque, prout ipsi ecclesiae vilium fuerit expedire, ac
 Cencil. general. Tom. XI.

pro damnis & iniuriis illatis diuersis ecclesiis & pra-
 latis, satisfaciendo id quod clementia matris ecclesiae
 ipsi comiti duxerit iniungendum, restituatur clemen-
 ter & misericorditer ad possessiones suas, & alia quae
 amisit. Quod si forte in persona comitis nollet eccle-
 sia ipsius regis petitionem audire: petit & rogat hoc
 idem pro filio, ita tamen quod puer nihilominus
 satisfaciatur personaliter pro excessibus, vel in fronta-
 ria Sarracenorum, cum militibus eundo in subsidium
 Christianorum, vel in partibus transmarinis, secun-
 dum quod ecclesia melius arbitrabitur expedire: &
 infans in terra sua, in tam diligenti custodia, & tam
 fideli cura, ad honorem Dei & S. R. E. habeatur,
 vsque quo de bonitate sua figura comparant manifesta.

Et quoniam comes Conuenarum, nec fuit vn-
 quam haereticus, nec eorum susceptor, sed potius imp-
 pugnator, & ideo terram dicitur amisisse, quod alti-
 terit consobrinum & domino suo, comiti Tolosano:
 petit idem rex & rogat pro eo, sicut pro vassallo suo,
 vt restituatur ad terram suam, satisfaciendo quoque
 ad arbitrium ecclesiae, si eam apparuerit in aliquo
 deliquisse.

Item, comes Fuxensis, cum nec sit, nec fuerit ha-
 reticus, pro eo memoratus rex petit, & rogat sicut
 pro consanguineo suo carissimo, cui sine verecundia
 in iure sic deesse non potest, quatenus pro reuerentia
 ipsius & gratia restituatur ad sua, satisfaciendo nihil-
 ominus ecclesiae in his & pro his, quibus clementiae
 matris ecclesiae eum apparuerit deliquisse.

Item, pro Gastone de Bearn vassallo suo petit
 saepe dictus rex & rogat affectuose, quatenus restituatur
 ad suam terram, & fidelitates vassallorum suorum:
 maxime cum paratus sit parere, & ad arbitrium ec-
 clesiae satisfacere coram iudicibus non suspectis, si
 nobis causam ipsius audire & expedire non licet.

In omnibus tamen praemissis, duxit memoratus
 rex. misericordiam potius quam iudicium inuocan-
 dum, mittens ad clementiam vestram clericos &
 barones suos super praemissis, ratum habiturus, quic-
 quid a vobis cum eis fuerit ordinatum. Supplicans vt
 talem dignemini habere circumspectionem & dili-
 gentiam in hoc facto, vt in negotio Christianitatis in
 partibus Hispaniae, ad honorem Dei, & sanctae
 matris ecclesiae dilatationem, praedictorum baronum
 & comitis Montisfortis subsidium possit habere. Da-
 tum Tolosae XVII. Kal. Februarii.

Responsio Concilij.

ILLVSTRI ET DILECTO IN CHRISTO

*P. Dei gratia regi Arragonum, comiti Barce-
 lonensium, concilium apud Vaurum saluam
 & sinceram in domino dilectionem.*

Petitiones & preces vidimus; quas pro Tolosano
 & eius filio, & Fuxensi, & Conuenarum comiti-
 bus, & nobili viro Gastone de Bearn, vestra rega-
 lis serenitas destinavit: in quibus etiam litteris, in-
 ter caetera ecclesiae filium dicitis vos deuorum; Super
 quo, domino Iesu Christo, ac regali vestrae celsitudi-
 ni, gratiarum referimus actiones: & in cunctis quib-
 uscumque secundum Deum possemus, propter illam ma-
 tuam dilectionem, qua vos sancta Romana mater
 ecclesia, sicut intelligimus, amplectitur, & vos ip-
 sam, necnon & ob reuerentiam excellentiae vestrae
 regalis, admitteremus affectuosius preces vestras. Su-
 per eo quod pro comite Tolosae petitis & rogatis: hoc
 duximus serenitati regiae respondendum: quod tam
 causa comitis, quam filii, quae pendet ex facto
 patris, autoritate superioris est a nobis exempta,
 cum idem comes Tolosae, Regiensis episcopo &
 F magistro

ANNO
CHRISTI
1124.

magistro Theodisio, à domno papa, negotium suum fecerit sub certa forma cõmitti. Vnde sicut credimus, memoriter retinetis, quot & quantas gratias dicto comiti post multos excessus ipsius, domnus papa fecit: nec non & quam gratiam, ad intercessionem vestram & preces, venerabilis Narbonensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus, tunc abbas Cistercii, apud Narbonam & Montempeffulanum eidem comiti faciebat, biennio, si bene meminimus, iam transacto. Volebat siquidem idem legatus, omnes dominicaturas & proprietates, eidem comiti remanere integras & illasas: & vt illa iura quæ habebat in castris aliorum hæreticorum, quæ de feodo eius erant, sine alberga, sine quista, sine caualgata, eidem integra remanerent. De illis præterea castris, quæ erant aliorum hæreticorum, quæ de feodo eius non erant, quæ idem comes dicebat esse quinquaginta, volebat præfatus legatus, vt quartalis & tertia pars eorum caderet in proprietatem comitis su prædicti. Spreta vero comes illa magna gratia domni papæ, ac prædicti legati, & ecclesiæ Dei, veniens directe contra omnia iuramenta, quæ olim præstiterat in manibus legatorum, & addens iniquitatem iniquitati, crimina criminibus, mala malis, ecclesiam Dei & christianitatem, fidem & pacem, cum hæreticis & ruptariis impugnavit & damnificavit, adeo vt omni gratia & beneficio reddiderit se indignum.

Quod autem pro comite petitus Conuenarum, taliter super hoc duximus respondendum Pro certo intelleximus, quod cum post excessus suos multiplices, & iuramenti transgressionem, sedus cum hæreticis & eorum fautoribus contraxisset, & ipsam ecclesiam, licet nunquam in aliquo lesus esset, cum eisdem pestilentibus impugnasset, licet postmodum diligenter fuerit admonitus vt cessaret a cõceptis, & rediens ad cor, tandem reconciliaretur ecclesiasticæ vnitati: nihilominus idem comes in sua nequitia exiitit excommunicationis & anathematis vinculo alligatus: de quo etiam, vt dicitur, comes Tolosæ asserere consuevit, quod ipse comes Conuenarum, cum ad guerram impulit & induxit. Vnde idem comes, autor per hoc guerræ & malorum, quæ ecclesiæ multipliciter peruenerunt, exiitit. Verumtamen si talem se exhibuerit, vt absolutionis beneficium mereatur, postmodum cum fuerit absolutus, & habuerit potestatem standi iudicio, si de aliquo quere-

letur, ecclesiæ ei iustitiam non negabit.

Petit præterea regia celsitudo, pro comite Fuxensi. Ad quod taliter respondemus: quod constat de ipso, quod hæreticorum exiitit a longo tempore receptor, præsertim cum non sit dubium, quin credentes hæreticorum, hæretici sint dicendi: qui etiam post multiplices excessus suos, post præstata iuramenta, post obligationes tam personarum quam rerum, post iniectionem manuum in clericos, & destructionem eorum in carcere, pro quibus causis & multis aliis, anathematis mucrone percussus: post illam etiam gratiam, quam idem legatus ad intercessionem vestram, olim ipsi comiti faciebat, euentam eadem exercuit in signatos, tam laicos, quam clericos, qui in paupertate & simplicitate sua, contra Vauri hæreticos in Dei seruitium ambulabat. Qualis autem & quanta erat illa gratia, bene recolit, sicut credimus, regia celsitudo: ad cuius preces cum eodem comite compositionem faciebat dictus legatus. Sed quod non fuit facta illa compositio, per ipsum comitem stetit. Extant enim literæ ad domnum comitem Montisfortis regali sigillo munitæ, talem clausulam continentes. Dicimus etiam vobis, quod si comes Fuxensis noluerit stare placito illi, & vos postea non

A audieritis preces nostras pro eo, non erimus inde vobis dipacati: verumtamen si dederit operam, vt absolutionis beneficium consequatur, & postmodum, cum absolutionis fuerit gratiam consequutus, de aliquo quereletur, iustitiam ei ecclesiæ non negabit.

Postulatis insuper & rogatis, pro Gastone de Bearno, vt restitueretur ad terram suam, & ad fidelitates vassallorum suorum: super quo vobis taliter respondemus. Vt alia multa, immo potius infinita, quæ in ipsum Gastonem dicuntur, ad præfens silentio transcamus: confederatus tamen hæreticis & receptoribus seu defensoribus eorum contra ecclesiam & signatos, est ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum manifestissimus persecutor. Venit in auxilium Tolosanorum ad obsidionem Castrum Noui: interfecitorem Fr. P. de Castro Nouo apostolicæ sedis legati habet secum: raptarios diu tenuit atque tenet: in anno præterito, raptarios in cathedrali ecclesiâ Oleronis induxit, vbi amputato fune de quo pendeat pax continens corpus Domini nostri Iesu Christi, in terram decidit: & quod nefas est dicere, ipsum corpus Dominici est per terram expensum. Transgressus iuramenta, manus in clericos violentas iniicit.

Pro quibus & aliis causis pluribus, quas ad præfens tacemus, idem Gastonem, excommunicationis & anathematis esse nexibus innodatus. Verumtamen si satisfecerit ecclesiæ, prout debet, & absolutionis beneficium consequatur, & conquestus fuerit de aliquo: audietur de iure suo. Aliter siquidem, pro prædictis sic excommunicatis, clarissime princeps, vestram regiam maiestatem intercedere non deceret, nec nos pro talibus & in talibus audeamus aliter respondere. Ad hæc, serenitatem vestram regalem monemus & hortamur in Domino, quatenus ad memoriam reuocare dignemini honorem quem vobis fecit sedes apostolica, & illum, quem in præfentiarum illustri regi Siciliæ sororio vestro facit, quid etiam domno papæ in vestra promissis vnctione, & quid vobis sedes apostolica dederit in mandatis. Oramus vt Deus ad honorem suum, & S. R. E. per multa tempora vos conseruet. Quod si per hanc nostram responsionem, vestræ regie maiestati non fuerit satisfactum: nos ob reuerentiam vestram & gratiam, domno papæ curabimus intimare. Datum Vauri XV. Kal. Februarii.

Audens rex Arragonum responsiones prælatorum nostrorum, vidensque petitiones quas fecerat, penitus resutatas, affectumque suum non posse perducere ad effectum: alium circumventionis modum inuenit. Misit itaque nuntios ad prælatos, mandans & rogans, quatenus inducerent comitem Montisfortis ad hoc, vt comiti Tolosano, cæterisque fidei Christianæ inimicis, treugas daret vsque ad futurum proximum Pentecosten, vel saltem vsque in Pascha. Quod audientes prælati nostri, animaduertentesque quod rex ob nihil aliud peteret hoc, nisi vt hoc audiret in Francia, sicque deuotio tepesceret signatorum: petitionem istam, sicut primas fecerant, resutarunt. Quia vero longum esset enarrare omnia per ordinem, quæ rex ille mandauit, & nostri ei respondenda duxerunt: istud breuiter dicamus, quod hæc fuit tota intentio dicti regis, laborare videlicet, vt comes Tolosæ, & alii religionis Christianæ inimici sui, restituerentur ad terras suas, vel saltem ipsis treugæ darentur a nostris, ob intentionem superius memoratam. Nostri vero viri prouidi & constantes, nec terras reddere, nec treugas concedere voluerunt.

Videns

ANNO
CHRISTI
1124.

ANNO
CHRISTI
1213.

ANNO
CHRISTI
1213.

Videns rex quod nihil proficere potuisset, in graue
dissidium famæ suæ pariter & honoris : apposuit
quod excommunicatos & terras eorum quas adhuc
tenebant, in sua protectione reciperet. Et vt suam ne-
quitiam aliquantulum palliaret, sedem apostolicam
appellauit : prælati autem nostri, huic appellationi,
quia multiplicibus ex causis friuola erat & inualida,
minime detulerunt : sed archiepiscopus Narbonensis
apostolicæ sedis legatus misit litteras in hunc modum.

ILLVSTRISSIMO DOMINO PETRO
*Dei gratia regi e Arragonensi, frater A. diuina mi-
seratione Narbonensis archiepiscopus, apostolica
sedis legatus, saluam in caritate animi, & visce-
ribus Iesu Christi.*

Intellextimus non sine turbatione multa, ac ama-
ritudine animi, quod ciuitatem Tolosæ, ac castrum
Montis Albani, & terras propter crimes hæreticos ac
alia multa ac nefanda factiora, traditas sathanæ, ac
ab omni communione matris ecclesiæ separatas, &
cruce-signatis autoritate Dei, cuius nomen in his gra-
uiter blasphematur, expositas, dispositis in protectione
& custodia vestra recipere, ac eas contra Christi
exercitum defendere. Cum igitur hæc, si vera sint,
(quod Deus auctoret) non solum in salutis vestræ dis-
pendium, sed in honoris regii, ac opinionis vestræ &
famæ possint cedere detrimentum : nos qui saluam
vestram, & gloriam & honorem zelamus, totis visce-
ribus caritatis, celsitudinem regiam rogamus, consu-
limus, monemus, & hortamur in Domino, & in poten-
tia virtutis huius, & parte redemptoris nostri Iesu
Christi, ac sanctissimi eius vicarii domini nostri
summi pont. autoritate legationis qua fungimur, in-
hibemus, & modis quibus possumus obtestamur, ne
per vos, vel per alios, terras recipiatis, vel defendatis
prædictas. Optamus autem, quatenus tam vobis quam
& ipsis, taliter dignemini providere, ne communican-
do excommunicatis & maledictis hæreticis & fau-
toribus eorumdem, labem excommunicationis incurrere
vos contingat. Vnum autem non volumus serenitatem
vestram latere, quod si quos de vestris, in defensionem
prædictæ terræ duxeritis relinquendos : cum omnes
excommunicati sint ipso iure, vos denunciari ex-
communicatos, tanquam defensores hæreticorum, publi-
ce faciemus.

Rex Arragonensis in nullo respiciens, sed quæ
male proposuerat, peius adimplens, hæreticos omnes
& excommunicatos, comites Tolosanum videlicet,
Conuenarum, & Fluxensem, Gastonem de Bearno,
omnesque milites Tolosanos, & Carcaſsonenses, qui
pro hæresi exheredati Tolosam confugerant, ciues
etiam Tolosanos in sua protectione suscepit, & ab ip-
sorum iuramentum recepit. Cinitatem etiam Tolosanam
quæ est proprie de dominio regis Franciæ, & totum il-
lud terræ, quod illi adhuc tenebant, in sua custodia re-
cipere præsumpsit. *Et infra* : Videntes igitur nostri,
quod rex detineret eos nuntiis, litteris, & etiam appella-
tionibus superfluis, & nihilominus tempore collo-
quii & treguarum, nostris ab excommunicationis, quo-
rum causam fouebat, permitteret apertissime & sepi-
sime infectari : a Vauro recesserunt. Verumtamen ante-
quam recederent, scripserunt D. pape de communi
negotio ecclesiæ, & de præfato colloquio in hunc
modum.

*Sanctissimo patri in Christo, ac beatissimo domino
suo Innocentio Dei gratia summo pontifici, deuoti &
humiles serui eius, archiepiscopi, episcopi, & alii eccle-
siarum prelati, apud Vaurum pro sancta fidei negotio
congregatis, cum omni affectione longum vniuersarum,
& saluis.*

Concil. general. Tom. XI.

Ad agendas paternitatis vestræ sollicitudini dignas,
grates, cum nec lingua, nec calamus nobis sufficiant,
retributorem omnium honorum exoramus, vt nostrum
in hac parte suppleat defectum, & abunde vobis retri-
buat omne bonum, quod nobis, & nostris, aliisque par-
tium nostrarum ecclesiis tribuistis. Cum enim in par-
tibus istis pestis hæretica antiquitas seminata, nostris
partibus vsque adeo succreuisset, quod cultus diuinus,
ibidem haberetur omnino in opprobrium & derisum ;
& in clerum & bona ecclesiastica, hinc hæretici, inibi
ruptarii grassarentur, & tam princeps, quæ populus, in
reprobum sensum datus, a fidei rectitudine deuiauit, vt
per vestros exercitus signatorum, quos ad emundan-
das spurcicias pestis huius, sapientissime destinastis,
& Christianissimum eorum principem, comitem Montis-
fortis, inreperidum omnino athletam & inuictum
Dominici prælii bellatorem, ecclesiæ quæ tam misera-
biliter ibi corruerat, caput inibi adaperit reuela-
re ; & in parte maxima destructis aduersitatibus &
erroribus vniuersis, terra dudum a cultoribus horum
dogmatum conculca, demum Diuino cultui assuecat.
Restant vero adhuc reliquæ dictæ pestis, Tolosæ vi-
delicet ciuitas, cum castris aliquot : vbi, tanquam
sordes in sentinam cadentes, residuum prauitatis hæ-
reticæ se collegit. Quorum princeps, comes scilicet
Tolosæ, qui ab antiquis temporibus sicut multo-
ties iam auditis, hæreticorum & fautor exitit &
defensor, & pro viribus quæ sibi remanserunt, impugnat
ecclesiam, & quoad potest, pro fidei hostibus, eius
cultoribus se opponit. Ex quo enim rediit a sancti-
tatis vestræ præsentia cum mandatis, in quibus vlti-
tra omnem meritorem exigentiam suorum, egeratis
misericorditer cum eodem : introiuit, sicut manifestissime
videtur, angelus sathanæ in cor eius, & gratiæ
vestræ beneficiorum ingratus, de his quæ coram
vobis promiserat, nihil impleuit, immo pedagia sepius
abiurata vehementer adauit, & ad omnes quos sci-
uit nostros & ecclesiæ aduersarios se conuertit. Sane
per Othonem Dei & ecclesiæ inimicum, opinatus
contra ipsam ecclesiam vires allumere, sub ipsius
confidentia manifeste, sicut asseritur, minabatur quod
ecclesiam de finibus suis, & clerum radicibus extir-
paret : hæreticos & ruptarios, quos multo-
ties ab-
iurauerat, ex tunc feruentius solito foere studuit
& tenere. Cum enim catholicorum exercitus obside-
ret Vaurum, vbi sedes erat sathanæ, & quasi huius
erroris hæretici, prouincia : ipse in subsidium per-
uersorum, misit milites & clientes, & in castrum
suo quod Casser appellatur, fuerunt inuenti & com-
busti a cruce-signatis plusquam quinquaginta hære-
tici, præter credentium eorum multitudinem co-
piolam. Inuocauit etiam contra Dei exercitum, Sa-
uarium inimicum ecclesiæ, regis Angliæ senescal-
lum, cum quo Christi pugilem prædictum comi-
tem Montis-fortis, apud Castrum nouum Arrii
obsidere præsumpsit. Sed Christi dextera facien-
te, cito fuit eius præsumptio in consultationem con-
uersa : ita quod pauci catholici infinitam Arri-
norum multitudinem effugarunt. Prædictorum au-
tem Othonis & regis Angliæ confidentia defrau-
datus, vt qui baculo arundineo nitentur : cogita-
uit iniquitatem abominabilem, & ad regem Mar-
rochitarum nuntios destinauit, subsidium eius, non
solum in terræ nostræ, sed totius Christianitatis exti-
tium implorando. Episcopum Agennensem a sede pro-
pria expellendū, bonis omnibus spoliavit, & ab-
batem Montis Albani cepit, & abbatem Montis Albani
fore per vnum annum tenuit captiuatum. Rupta-
rii quoque ipsius & complices, peregrinos clericos &
laicos innumerabiles, variis tormentis affecerunt, & no-

F ij nul-

ANNO CHRISTI 1213.

• nullos detinent ac diutius tenere captiuos. In his omnibus, non auersus est furor eius, sed adhuc manus eius extenta: ita ut fiat quotidie semetipso deterior, & omnia mala quæ potest per se ipsum, & filium, & complices suos Fuxensem & Conuenarum comites, & Gastonem de Bearno, viros sceleratissimos & peruersos, contra Dei ecclesiam operetur. Cum autem ultione Diuina, & censura ecclesiastica memoratus athleta fidei, comes Christianissimus, terras ipsorum, tanquam hostium Dei & ecclesiæ, sancto & iusto occupauit prælio fere totas: ipsi adhuc in sua persistentes malicia, & humiliari sub potenti Dei manu contemnentes, nuper ad regem Arragonum recurrerunt, per quem forte intendunt vestram circumueniri clementiam, & ecclesiam suggillare. Adduxerunt enim eum Tolosam nobiscum, qui de mandato legati & delegatorum nostrorum apud Vaurum conuenimus, colloquium habiturum: qui, quæ aut qualia proposuit, & quæ nos ei duxerimus respondenda, ex rescriptis quæ vobis sigillata mittimus, plenus cognoscetis. Omnes igitur vnanimitè & concorditer hæc præmissa sanctitati vestræ intimamus, liberantes animas nostras, ne per defectum significandi in negotio fidei, de contingentibus aliquid omittatur. Pro certo namque sciatis, quod si terra quæ dictis tyrannis, cum tanta iniusticia, & multa christianorum effusione sanguinis, est ablata, ipsis aut heredibus eorum restitua- tur, non solum necet nouissimus error peior priore, sed exinde excidium clero & ecclesiæ inestimabile immineret. Ad hæc quoniam enormitates abominabiles, & alia scelera prædictorum, per singula præsentis pagine non credimus annotanda: ne librum texere videremur, quædam in ore nuntiorum posuimus, quæ sanctis auribus vestris, poterunt viua voce referri.

Nuntii, qui detulerunt litteras istas ad D. papam, fuerunt hic: venerabilis Conuenarum episcopus, abbas de Claraco, archidiaconus Parisiensis Guillelmus, M. Theodisius, & clericus quidam qui diu fuerat corrector litterarum in curia D. papæ, & dicebatur Petrus Marci. Priusquam autem venirent ad curiam dicti viri prouidi & discreti, rex Arragonum per nuntios suos circumuenire intendebat simplicitatem apostolicam.

Verè hoc a Vallisarnensis dictum esse probant hæ Innocentii litteræ.

Regest. xxv. epist. 210.

Archiepiscopo Narbonensi apostolica sedis legato, & episcopo Regensi, & magistro T. canonico Laniensi.

• Et si rescandæ sunt putridæ carnes, ne ad partes sinceræ corruptionis contagium extendatur: sic tamen caute debet ac prouide manus medentis apponi, ut abscondantur ea cautela corrupta, quod sincera per improuidentiam non lædantur. Accepimus sane per litteras & nuncios carissimos in Christo filii nostri P. illustri regis Arragonum, quod postquam aduersus Prouinciales hæreticos mandatum apostolicum emanauit, cruce-signatis terram ingredientibus vice-comitis Biterrensis, eidem ipsius regis subsidium imploranti, tanquam Domini specialiter dexteram subtra- xit auxilii, & omnis consilii remedium denegauit: & ne super hoc ecclesiæ propositum impediret, elegit tunc quibusdam deesse catholicis, ne ad esse commix- tis hæreticis videretur. Vnde vice-comes prædictus terram perdidit auxilio destitutus, ad vltimum miserabiliter interfectus. Tu autem, frater archiepisco- pe, ac nobilis vir S. de Monte-forti, cruce-signatos in terram Tolosani comitis inducentes, non solum loca in quibus habitabat hæretici, occupastis; sed ad illas nihilominus terras, quæ super hæresi nulla notabantur infamia, manus audidas extendistis: & cum ab homini-

bus terrarum illarum fidelitatis exegeritis iuramenta, & terras sustineatis inhabitare prædictas, hæreticos illos existere verisimile non videtur. Dicebant præterea nuntii supradicti, quod sic indifferenter aliena contra iustitiam minus prouide vsurpatis, quod vix reman- serit comiti memorato castrum Montis-Albani, & ciuitas Tolosana. Interea vero, quæ idem rex sic afferuit occupata, expressis vocabulis designauit, terram quam claræ memoriæ rex Angliæ in dotem suæ sororis comiti dederat supradicto. Item terras comitis Fuxensis, comitis Conuenarum, & Gastonis Bearmensis. Deduxit etiam specialiter in querelam, quod tu, frater archiepiscopo, ac nobilis memoratus, licet iam dicti tres comites vassalli regis eiusdem existerent, ab hominibus terrarum quas iidem amiserant, petebatis, ut iuramentum fidelitatis ex ipsis terris alii exhiberent. Adiecit etiam, quod eum de prælio Saracenorum obten- ta victoria redeuntem comes adit supradictus, & ex- positus ei damnis per cruce-signatos illatis, imputabat suorum merito peccatorum, quod satisfactionem eius non admittebat ecclesiæ, cum paratus existeret face- re quæcumque sibi possibilia mandarem. Et ne solus tantæ confusionis ferret opprobrium, terram, filium, & vxorem forem regis ipsius, relinquebat eidem, ut eos si vellet defenderet, vel permitteret exulare. Sed quia ex hoc confusio sibi non minima immineret, & pena suos tenere deberet actores, nec vltra extendi vindicta, quam inueniatur in excedente delictum: humiliter supplicabat, Tolosanum comitatum filio memorati comitis reservari, quic nec vnquam venit, nec veniet, Deo dante, in hæretica pestis errorem. Promisit præterea, quod tam filium comitis, quam etiam comitatum, in sua tenebit, quamdiu nobis placuerit, potestate, ut circa fidem plenius instrui, & moribus faciat melius informari, & Arragonem, totam terram iam dictam committat, ut hæreticæ contagionis sor- dibus penitus expurgatum, ad cultum plene reducat fidei orthodoxæ: securitate oblata super iis omnibus obseruandis, quam sedes apostolica decerneret exhibendam. De comite quoque subiunxit, quod paratus est agere penitentiam de commissis, qualem decre- uerimus iniungendam: si uice quod partes adeat trans- marinas, siue quod sit in Hispania circa frontariam contra gentis perfidiam Saracenæ. Cæterum quia nego- tium arduum est, & multa in eo fuit deliberatione processum, ac per Dei gratiam satis est prosperatum: ne de leui, quod abiit, desperire valeret, quod multis laboribus est patratum, in ipso non debet sine graui cautela & maturitate procedi. Quocirca mandamus quatenus in loco securo & apto, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, comitum, baronum, consu- lum, & rectorum, & aliorum virorum prudentum, quos ad hoc necessarios, & idoneos esse uideritis, concilio conuocato, & propositis coram eis que rex proponit & offert, odio, timore, gratia, & amo- re carnalibus omnino postpositis, quæ super premis- sis prouisa & deliberata fuerint in communi, & in quo conuenierit omnes, vel pars, consilii sanioris nobis fideliter rescribatis, ut intellecto vestro consilio statuamus quæ secundum Deum uiderimus statuen- da: cum videatur proculdubio expedire, ut hoc mo- do, vel alio, dictæ terræ de rectore idoneo consulatur. Datum Laterani xv. Kal. Februarii, pontificatus no- stri xv.

Pergit Vallisarnensis: Et per suggestionem fal- sitatis & veritatis suppressionem impetrauerat litte- ras, in quibus dominus papa, præcipiebant comiti Montis-fortis, quatenus comitibus Conuenarum, & Feuxi, & Gastoni de Bearno redderet terras suas.

Hæc litteras cum Petrus Vallisarnensis non re- presenteret,

presertim, earum exemplum hic describere non erit alienum.

*Exemplar litterarum Innocentii III. ad
Simonem comitem Montisfortis.*

Ex parte carissimi in Christo filii nostri P. illustris Arragonum regis per nuntios eius fuit propositum coram nobis, quod tu conuertens in catholicos manus tuas, quibus suffecisse debuerat in homines hæreticæ prauitatis extendi, per cruce-signatorum exercitum ad effusionem iusti sanguinis, & innocentium iniuriam prouocatum, terras vassallorum regis ipsius, videlicet comitis Fuxensis, comitis Conuenarum, & Gastonis Bearnen, in eius graue præiudicium occupasti; licet in eis nec hæretici aliqui habitarent, nec habitatores earum super hæreticæ pestis errorum infamia conspersissent. Afferebant præterea nuntii regis præfati, quod cum ab hominibus terrarum illarum fidelitatis exegeris iuramenta, & terras patiaris inhabitare prædictas, eos esse catholicos tacite confiteris, vt hæreticorum abneges te fautorem; vel hæreticos te fouere quodammodo respondes, si legitime occupasse terram illorum alleges. Formabant nihilominus ex eo quærimonium specialem, quod dum rex seruitus Iesu Christi contra Sarracenos insisteret, & effusioni suam & suorum sanguinem exponeret pro reuerentia fidei Christianæ, tu bona vassallorum eiusdem vt propria vsurpabas, eoque fortius ad depressionem instabas illorum, quo minus poterat eis rex opem fidei protectionis impendere, vires suas expendens contra Sarracena gentis perfidiam in auxilium populi christiani. Et cum adhuc rex idem partes suas contra Sarracenos intendat armare, vt aduersus eos, Deo duce, tanto efficacius possit insurgere, quanto maiori quoad alios quiete gaudebit: in pace sibi restitui per sedem apostolicam, quæ vassallorum eius extiterant, postulabat. Nolentes igitur ipsum suo iure fraudari, nec iam dictum eius propositum impediri, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem regi & vassallis eius terras restituas prædictas, nec ad tuum specialem, non generalem catholicæ fidei laborasse profectum, per retentionem illicitam videaris. Datum Laterani. XVI. Kal. Februarii, Pontificatus nostri anno XV.

Eiusdem ad eundem.

Cum ad mandatum sedis apostolicæ carissimus in Christo filius noster P. illustris rex Arragonum in feudum tibi concesserit Carcaffonam, quam ab eo vicecomes tenuerat Biterrensis; postulabat, vt ea sibi faceres, quæ dictus vice comes ei suisque prædecessoribus facere consueuerat, & debebat. Quia vero intentionis nostræ non exitit, quod ei de iure suo per talem feudatarium aliquid deperiret, nec te subtrahere debes illius oneribus, in cuius, quoad feudum ipsum, successisti commodum & honorem; cum possessionum onera mutari de leui non consueuerint mutationibus possessorum, quia res cum onere suo transit: per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus ea dicto regi facere non recuses, ad quæ memoratus vice comes tenebatur eidem. Quoniam quantumque te in Domino diligamus: sic tibi, nec volumus, nec debemus adesse, vt ipsi regi deesse in sua iustitia videamur. Datum Lateran. XVIII. Kal. Februarii. pont. nostri anno XV.

Pergit Petrus Vallisarnensis: Scripsit etiam archiepiscopo Narbonensi alias litteras, in quibus D. papa indulgentiam quam fecerat proficiscentibus Concil. general. Tom. XI.

contra hæreticos Albigenes, videbatur reuocare.

Hanc quoque epistolam tibi exhibemus.

Archiepiscopo Narbonensi apostolica sedis legato.

Cum iam captis vulpeculis demolientibus vineam Domini fabaoth, in Prouincia quam virus infecerat hæreticæ prauitatis, & instantia bellicæ cladis, satis per Dei gratiam sit negotium fidei prosperatum; quia causa nunc magis virgens occurrit, expedit vt ad illam manus Christiani populi conuertatur. Acepimus siquidem quod rex Sarracenorum partes suas armat ad prælium, nitens eo fortius in fidei Christianæ cultores insurgere, quo lapsu grauiore succubuit sub populo Christiano, immo sub Christo causam suam præiudicium nobis iudicante. Terra etiam quæ funiculus est hereditatis Dominicæ cum auxilio multum indigeat, expetit & expectat suffragia populi Christiani. Quia vero frequenter, & quidem frequentius, vires collectæ proficiunt, in quibus sparæ de leni deficerent: vt Christianorum generali ac speciali negotio contra Sarracena gentis perfidiam tanto efficacius intendamus, quanto minus erimus aliis occupati; fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus habito cum carissimo in Christo filio nostro P. illustri rege Arragonum, & tam comitibus, quam baronibus aliisque viris prudentibus, quos ad hoc noueris necessarios, de pace ac trengis sollicito & diligenti tractatu per pacis fœdera, vel trengarum, firma securitate vallata, studeas diligenter toti Prouinciæ prouidere: sicque per indulgentias sedis apostolicæ, quæ aduersus hæreticos emanarunt, Christianum populum non conuoces aut fatiges, nisi forte a sede apostolica super hoc mandatum susciperes speciale. Tu, denique, frater archiepiscopo, super te ipso, &c. Datum Laterani decimo octauo Kal. Februarii. pont. nostri, anno XV.

Alia est usus arte rex Arragonum, qua pontificis gratiam captaret, seque sanctæ sedi addidissimum persuaderet. Anno superiore a comitibus Tolosano, Fuxensi, & Conuenarum, & Gastone Bearnensi, synographas exegerat, quibus pollicebantur, interposita iurisdictione religione, se per omnia sanctæ sedi parituros; & se ditioneque omnes suas regis potestati tradebant, vt si opus esset, cogi ab eo possent ad obediendum. Hoc prius pontifici rex significauerat, vt intelligimus ex Innocentii epistola ad archiepiscopum Narbonensem, & episc. Reginensem, ac Theodisium, legatos: & idem iterum inculcauit hoc anno, mittique ad Innocentium iuramentorum instrumenta iussit per Tarraconensem episcopum. Ea cum archiepiscopi litteris hic describo, ex Catelli historia comitum Tolosorum.

SANCTISSIMO PATRI ET DOMINO

Innocentio Dei gratia summo pontifici, Raymundus per eandem Tarraconensis archiepiscopus, & episcopi, & abbates, qui secum presentes fuerunt, summa cum deuotione subiectionem & debitum famulatum.

Sanctitati vestræ notum facimus, dominum regem Arragonum, cum Tolosam accessit, vt comites Tolosani & Fuxensem, & Conuenarum, & Gastonem de Bearn, ad beneplacitum & mandatum vestrum libere & absolute recipiendum induceret, & pro viribus fideliter adimplendum; ad abundantem cautelam, securitatem in scriptis redactam ab eisdem receptam in hunc modum.

ANNO
CHRISTI
1213.*Iuramentum Raymundi comitis Tolosani, &
Raymundi eius filii.*

Ego Raymundus Dei gratia comes Tolosæ, dux
Narbonæ, marchio Prouincie, & ego R. filius eius
gratuita voluntate, non coacti, nec vi, nec dolo in-
ducti, mittimus personaliter nos ipsos, & Tolosam
ciuitatem, & suburbium, & villam Montis Albani
cum omnibus eorum pertinentiis, terminis, siue adia-
centiis, & totam aliam terram nostram, quam ha-
bemus & habere debemus, cum militibus & homini-
bus, singulis & vniuersis, nunc vel in futurum ha-
bitantibus, & ad vltimum cum omnibus viribus, &
rationibus, quæ ad nos vbique pertinent, vel perti-
nere debent aliquo iure, siue aliqua ratione, in manu
& posse vobis domno P. Dei gratia regi Arrago-
nensi, & comiti Barch. & eis qui de voluntate vestra,
vel mandato, vices vestras obtinerint, mittimus, in-
quam, in posse vestrum, ac potestatem prædictam,
terram totam, sicut dictum est, & aliam, quam
Deo præstante recuperabimus. Tradentes vobis
etiam, & in vos, eosque qui locum vestrum tene-
runt, transferentes corporalem possessionem locorum
omnium, & iura omnia, seu rationes, cum plena
iurisdictione, ac potestate: tali modo quod tam in
personis nostris, quam iis omnibus nominatis, vol-
untati domni papæ & mandato possitis obtem-
perare, & satisfacere, & cogere cum effectu nos, si
forte prouisi & acclius ad mandatum eius prosequen-
dum, quod Deus auertat, noluerimus adesse: pro-
mittens vobis bona fide, quod tam ea, quæ dom-
nus papa, vel vos pro eo nobis mandaueritis, pro
posse nostro faciemus, & adimplebimus sine dolo &
fraude. Hæc omnia, quemadmodum superius scripta
sunt, attendemus, & obseruabimus bona fide, & sine
malo ingenio pro posse nostro, & contra non venie-
mus per nos, vel per aliam quamcumque personam,
vel venire contra faciemus, nec aliquid contra ma-
chinabimus Quæ omnia prædicta, per Deum, & hæc
sacrosancta euangelia corporaliter a nobis tacta, iu-
ramus. Mandamus præterea capitulo, & vniuersi-
tati Tolosæ vrbis, & suburbii, vt vobis domno P.
regi prædicto faciant fidelitatem, & sacramentum ad
omnia supradicta exequenda, adimplenda, & fide-
liter obseruanda. Hoc fuit ita appositum v. die Ianu-
arii in exitu, feria I. Ph. rege Francorum regnan-
te, & eodem Raymundo Tolosano comite, & Fulco-
no episcopo, anno ab Incarnatione Domini millesi-
mo ducentesimo duodecimo.

Iuramentum consulum Tolosensium.

Nos consules Tolosæ vrbis, & suburbii, Bertran-
dus &c. de voluntate expressa & mandato domni
R. Dei gratia Tolosæ comitis, ducisarbonæ, mar-
chionis Prouincie, & R. filii eius, de communi
consensu vniuersitatis Tolosæ, promittimus vobis
domino P. Dei gratia regi Arragon. & comiti
Barchinonensi quod, ad omnia tenenda & habenda, &
plena rie exequenda, & potenter possidenda, quæ do-
minus R. comes Tolosæ, & R. eius filius vobis pro-
miserunt, quemadmodum in superiori instrumento
ab eis vobis factio plenius continetur, curam dabi-
mus & operam, & diligentiam, quam poterimus, ad-
hibebimus, vt tam de personis suis, quam de hono-
ribus suis, quos nunc habent, vel habere debent, vel
Deo præstante recuperabunt, possitis satisfacere vo-
luntati, & mandato domni papæ, & vobis in iis,
quæ eidem domnus papa decreuerit iniungenda.
Promittimus bona fide, ac sine dolo & fraude, au-

xilium, consilium, & opem, quantam poterimus &
iuramentum, & ad omnia adimplenda omnimodam fi-
delitatem vobis, & eis qui locum vestrum tenerint.
Promittimus etiam vobis nos singuli, & vniuersi
prænominati consules, & tota Tolosæ vniuersitas,
quod in iis omnibus quæ ex parte domni papæ, &
S. R. E. nobis mandaueritis vos, vel illi qui vices
vestras tenerint, voluntati domni papæ stemus in
omnibus, & per omnia, & arbitrio seu cognitioni
vnusquisque per se, & contra non veniemus aliqua
ratione. Hæc omnia superius scripta attendemus, &
obseruabimus, ac complebimus bona fide, & contra
aliquid non machinabimus per nos, vel per aliam
quamcumque personam. Sic nos Deus adiuret, &
hæc sacrosancta euangelia a nobis singulis iureiu-
rando corporaliter tacta. Et ad huius negotii fidem
pleniorum, hanc paginam, sigillorum comitis & fi-
lii eius, & capituli Tolosæ, auctoritate roboramus.
Hoc fuit ita positum v. die Ianuarii, in exitu, feria I.
Ph. rege Francorum regnante, & eodem R. To-
losano comite, & Fulcone episcopo, anno ab Incar-
natione Domini millesimo ducentesimo duodecimo.

Professio comitis Fuxensis.

In Dei nomine cunctis pateat, quod nos Raymun-
dus Rogerii, Dei gratia comes Fuxensis, & Roge-
rius Bernardi filius eius, ad honorem Dei, & sanctæ
maris ecclesie, & domni Innocentii, qui sacrosan-
ctæ Romanæ sedis obtinet præfatum, ponimus &
mittimus personas nostras, & vniuersa castra nos-
tra, & munitiones, & fortia, & caumas, scilicet
castrum de Fuxo, de Monte-Galardi, de Monte
Oluio, de Castro pendenti, de Tarafcon, de Aif-
nasco, de Rauato, de Miramonte, de Mereglos, de
Cenacto, de Vgenacco, de Vico, de Monte Rega-
li, de Castro Viridun, de Ludat, de Vnacco, & de
Hauf, & vniuersas caumas, de Solobria, de Subitan,
de Onolacco, de Verdun, de Agnauis, & de He-
liato, & montana, & valles, & omnem aliam ter-
ram nostram, quæ ad nos & nostros quocumque iure,
vel causa pertinet, aut pertinere debet, aut po-
test, in manu, & potestate vestri domini nostri re-
gis Arragonum, & comitis Barch. vt ea omnia
plenarie & potenter teneatis, & possideatis. Eo ta-
men pacti tenore appposito, & forma, vt per deten-
tionem prædictorum bonorum, & nostrarum per-
sonarum, possitis compellere & vrgere nos ad omnia
illa exequenda, & obseruanda, quæ dominus pa-
pa, & sacrosancta Romana ecclesia, de personis nos-
tris & rebus decreuerit statuenda. Sub periculo
ergo commissionis, & pena omnium prædictorum
castrorum, & totius terræ nostræ, vobis stipulantibus
per solemnem stipulationem bona fide promittimus,
quod omnia quæ domnus papa, nobis de personis, aut
de terra nostra iniunxerit, fideliter curabimus adim-
plere, & in perpetuum modis omnibus obseruare. Et
quod ita totum adimpleamus, & contra non veniamus,
vel aliqua arte, vel ingenio, vel ab aliqua persona veni-
niri sustineamus, de omnibus concedentes vobis po-
testatem plenariam, per Deum; & hæc sancta euangelia
corporaliter tacta, sponte iuramus. Cognoscentes
per idem sacramentum vobis pridem nos eandem
potentiam concessisse. Et ad maiorem huius facti
evidentiam, hanc paginam nostri sigilli præsentia
communimus. Actum est hoc, & ita concessum
apud Tolosam VI. Kal. Februarii, anno Domini
Incarnationis MCCCII. Bernardus de Vgena-
no prædicti domini comitis Fuxen. notarius existens
hanc circumscriptis, & sigillo eiusdem corrobora-
uit.

*Professio*ANNO
CHRISTI
1213.

Professio comitis Conuenarum.

In Dei nomine. Cunctis sit manifestum, quod nos Bernardus comes Conuenarum, & Bernardus filius eius, ad honorem Dei & sanctæ matris ecclesiæ, & domni Innocentii, qui sacrosanctæ Romanæ sedis obtinet præfatum, ponimus & mittimus personas nostras in manu & potestate domini nostri P. Dei gratia regis Arragon. & comitis Barch. cognoscentes & veraciter confitentes, nos quidem tradidisse terram nostram vobis & militi vestro, nomine P. de Ascalano speciali nuncio a vobis ad hoc misso, ut eam plenarie teneatis & potenter possideatis: eo tenore appposito, & forma, vt per detentionem personarum nostrarum, & terræ nostræ, possitis compellere & vrgere nos ad illa omnia exequenda & obseruanda, quæ dominus papa & sacrosancta Romana ecclesia de personis nostris & rebus decreuerit statuenda. Sub periculo ergo commissionis, & pœna totius terræ nostræ, vobis stipulantibus per solemnem stipulationem, bona fide promittimus, quod omnia quæ dominus papa nobis de personis aut terra nostra iniunxerit, fideliter curabimus adimplere, & in perpetuum modis omnibus obseruare: & quod ita totum adimpleamus, & contra non veniamus, vel aliqua arte aut ingenio ab aliqua persona veniri sustineamus, de omnibus concedentes vobis potestatem plenariam, per Deum, & sancta euangelia corporaliter tacta, sponte iuramus: & ad maiorem huius facti euidenciam, hanc paginam nostri sigilli præsentia confirmamus. Hæc acta sunt apud Tolosam vi. Kal. Februarii, anno Dominicæ Incarnationis MCCXII.

Professio Gastonis de Bearno.

In Christi nomine. Sit notum cunctis, quod ego Gasto Dei gratia vicecomes Bearnesis, & comes Bigoræ, ad honorem Dei, & sanctæ matris ecclesiæ, & domni Innocentii, qui sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ sedis obtinet præfatum, pono & mitto personam meam, & castra de Lurda, de Olerone, de Montanerio, de Miramon, de Cadelo, & omnem aliam terram, quam habeo, & habere debeo, vel ad me, vel meos pertinet, aut pertinere debet & potest aliqua ratione, aliquo iure, vel causa, & illam totam quam habere & recuperare potero Deo dante, in manu & potestate vestri domini mei P. Dei gratia regis Arragoniæ, & comitis Barch. vt ea omnia plenarie & potenter teneatis, & possideatis: eo pacti tenore appposito, & forma, vt per detentionem prædictorum bonorum & meæ personæ possitis compellere & vrgere me ad omnia illa exequenda, & obseruanda, quæ dominus papa, & sacrosancta R. E. de persona mea & rebus decreuerit statuenda. Sub periculo ergo commissionis, & pœna omnium prædictorum castrorum, & totius terræ, vobis stipulantibus per solemnem stipulationem bona fide promitto, quod omnia quæ papa mihi de persona aut terra mea iniunxerit, curabimus fideliter adimplere, & in perpetuum modis omnibus obseruare: & quod ita totum adimpleam, & contra non veniam, vel aliqua arte, vel ingenio, ab aliqua persona veniri sustineam, de omnibus concedens vobis potestatem plenariam, per Deum, & hæc sancta euangelia corporaliter tacta, sponte iuro: & ad maiorem huius facti firmitatem hanc paginam mei sigilli autoritate confirmo. Actum est hoc apud Tolosam vi. Kal. Febr. anno Dominicæ Incarnationis MCCXII.

Et quoniam visum est domino regi, eiusque curiæ, ipsa originalia penes se potius retinere, quam incertis

A fortunæ casibus committere: ad pedes sanctitatis vestræ eorum mittit scripta sigillis nostris communita, verbo ad verbum fideliter sumpta, nullo vel addito, diminuto, vel in aliquo immutato. Hoc autem transcriptum factum fuit apud Perpignanum fideliter 11. Kal. April. ab Incarnatione Domini MCCXIII.

His aliisque artibus, præoccupatum, minusque sibi æquum pontificis animum repererunt oratores a Vaurensi concilio missi. Sed præstat Petrum Vallis-sar-nensem audire. Venientes igitur, inquit, nuntii nostri ad curiam Romanam, D. papam inuenierunt aliquantulum durum, eo quod nimis credulus fuisset falsis suggestionibus nuntiorum regis Arragonensium: sed postea veritate comperta per nuntios nostros, quicquid fecerat ad regis nuntiorum suggestionem, reuocauit in irritum, & ipsi regi misit litteras in hæc verba.

*Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei,
Petro illustri regi Arragonensium.*

IS in cuius manu sunt omnium corda regum, in-
spiret tibi humiliter exoratus, vt prudenter atten-
dens, quod iuxta mandatum apostolicum, nos oportet arguere, obsecrare, increpare, nostras increpationes, quas paterna affectione in te deprimimus, & deuotione recipias filiali, & sic obtemperes salubribus monitis & consiliis, & correctionem apostolicam recipiendum, demonstras te in his, etiã affectum habuisse sincerum, in quibus absque dubio noceris per effectum deliquisse. Sane ad totius fere mundi noticiam iam peruenit, nec serenitatem tuam credimus ignorare, aut etiam dissiteri, quod inter ceteros principes Christianos, te specialiter studuimus honorare, per quod & potentia tibi accreuit & fama. Et vtinam cum his & prudentia & deuotio pariter accreuisent: quod licet nobis gratum existeret, tibi tamen amplius expediret. Verum in hoc, nec tibi prouidisse dignosceris, nec nobis vt deuit delulisse: quia cum Tolosani ciues, tanquam putrida membra, sint præcis excommunicationis nuicione, & ipsa ciuitas supposita sit interdicto, pro eo quod quidam eorum manifesti sunt hæretici, plures vero credentes, fautores & receptatores eorum & defensores: adeo vt alii quoque quos Christi exercitus, immo verius ipse Christus, quæ contra seipfos fuis adinuentionibus prouocauerant, a suis fecit tabernaculis emigrare, ad Tolosam nam quali quandam sentinam erroris confugerint ciuitatem: tu diuini timoris oblitus, quasi præualere valeas contra Dominum, vel auertere manum eius contra eos exigentibus suis culpis extentam, ipsos in defensionem sub specie pietatis impietatem exercens, in scandalum populi Christiani & propriæ famæ dampnidium, recepisti. Nuper igitur auditis quæ venerabilis frater noster Segobienis episcopus, ac dilectus filius Colubus, nuntii tui, ac nuntii legatorum nostrorum & comitis Montisfortis, in præsentia nostra proponere voluerunt, & litteris hinc inde directis plenius intellectis: habito cum fratribus tractatu ac consilio diligenti, volentes honori tuo quantum ad famam, salutem quantum ad animam, indemnitati quantum ad terram, paternam sollicitudine præcauere: serenitati tue in virtute Spiritus sancti sub obtentu diuinæ ac apostolicæ gratiæ prouidimus inuincendum, vt prænominatos delinquentes Tolosanos, non obstante promissione vel obligatione quacumque præstita, in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, ipsi, quando tales extiterint, non impensurus consilium, auxilium, vel fauorem. Si vero idem ad ecclesiæ redire desiderant vnitatem, prout fuit a dictis nuntiis tuis propostum coram nobis nos venerabili fratri nostro Fulconi Tolosano

Tolosano episcopo, viro integræ opinionis & vitæ, qui testimonium habet non solum ab his qui intus, sed ab his etiam qui sunt foris, nostris damus litteris in mandatis, vt adiunctis sibi duobus, eos qui voluerint de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta redire, sufficienti ab eis cautione recepta, reconciliet ecclesiasticæ vnitati illos vero quos in erroris sui tenebris persistentes, idem episcopus de labe notauerit hæreticæ prauitatis, exterminari faciat a ciuitate iam dicta, & bona eorum omnia confiscari, ita quod nullo vnquam tempore recipiantur in ipsa: nisi forte diuinitus inspirati, se veros fidei orthodoxæ Christianos, exhibitione bonorum operum demonstrarent. Et sic ipsa ciuitas reconciliata pariter & purgata, sub apostolicæ sedis protectione consistat, non molestanda de cætero a comite prædicto, vel aliis catholicis, sed defenda potius & fouenda. Miramur in super & mouemur, quod pro terra nobilium vestrorum comitis Fuxensis, & Conuencarum, & Gastonis de Bearno restituenta sibi, apostolicum, per nuntios tuos superfla veritate mendacium exprimentes, subripi fecisti mandatum: cum propter multa & magna eorum flagitia ob hæreticorum fauorem, quos manifeste defendunt, excommunicationis sint vinculo innodati: vnde cum mandatum pro talibus sic obtentum non teneat, illud tanquam subreptum penitus reuocamus. Si vero iidem ecclesiasticæ vnitati reconciliari desiderant, prout dicunt, venerabili fratri nostro Narbonensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, nostris damus litteris in mandatis, vt recipiens ab ipsis non solum iuratoria cautionem, cū sua sint iam iuramenta transgressi, sed & aliam quam viderint expedire, bene sicū absolutionis impendat. Et iis rite præmissis quasi vtræ deuotionis indicis, legatum de latere nostro, virum honestum, prouidum, & constantem ad partes illas curabimus destinare, qui non declinans ad dextram vel ad sinistram, sed incedens regia via, semper quæ recte facta inuenierit, approbet & cõfirmet, errata corrigat & emendet, et tam nobilibus antedictis, quam aliis cõquerentibus exhiberi faciat iustitiæ cõplementum. Interim ergo inter te & terram tuam, & dictum comitæ Montisfortis, volumus & mandamus firmas treugas fieri & seruari. Mandantes nihilominus comiti antedicto, vt pro terra quam a te tenet, reuenter exhibeat quod exhibere tenetur. Illud autem excellentiam tuam volumus non latere, quod si Tolosani & nobiles suprascripti adhuc quoque in errore suo duxerint persistendum, nos per indulgentias innoatas, crucesignatos & fideles alios excitamus, vt ad extirpandam pestem hanc, diuino freti auxilio, insurgentes tam contra ipsos, quam contra quoslibet alios receptatores & defensores ipsorum, qui plus ipsis hæreticis sunt nocui, procedant in nomine Domini Sabaoth. Monemus igitur serenitatem tuam, rogamus & obsecramus in Domino, quatinus, quæ præmissimus, prompto animo, quantum ad te pertinet, exquiras: pro certo sciturus, quod si aliter (quod non credimus) duceres faciendum, præter indignationem Dominicam, quam ex hoc contra te proculdubio euocares, graue & irreparabile posses incurere detrimentum. Nec nos quantumcumque diligamus personam, tibi contra fidei Christianæ negotium possemus parcere vel deserre. Quantum enim tibi immineret periculum, si Deo & ecclesiæ, præsertim in causa fidei, te opponeres, vt consummationem sancti operis impedires: non solum vetera, sed etiam moderna possunt te exempla mouere. Datum Laterani xii. Kal. Iunii. pontif. nostri anno XVI.

Hic consummatum prælatorum concilium apud Vaurum admodum Petrus noster, qui tamen ea prætermisit, quæ ad Raymundi comitis purgationem actiuas:

A quam vt episcopus Regiensis ac Theodisus legati apostolici reciperent, si rite purgare se possent, iterum pontifex mandauerat. Præterea enim id præceperat anno MCCX. quo successu iam expositum est in concilio quod eo anno in villa S. Agidii est celebratum. Deinde autem id denno isdem legatis hoc anno commisit: qui, vt res erat momenti summi, consuluerunt patres Vauri congregatos quid agendum sibi esset. Concilii sententia fuit, quæ & scripto consignata presentibus legatis tradita est: non esse comitem ad purgationem admittendum. Consilium hoc, cæteraque modo a me narrata, subiecta epistola continentur.

SANCTISSIMO PATRI ET BENIGNISSIMO DOMINO INNOCENTIO DEI GRATIA SUMMO PONTIFICI, HUGO SOLA DEI PERMISSIONE REGIENSIS EPISCOPUS, & THEODISUS CANONICUS LANUNENSIS, HUMILES SERUI EIUS, CUM LONGITUDINE DIERUM & VITA PERENNI AD OCVLA PEDVM SE IPSOS.

Reges. xvi.
epist. 39.

SANCTITATE VESTRE INSINUATIONE PRÆSENTIUM INNOTESCIT, quod de facto comitis Tolosani, quod olim insufficientiæ nostræ: prouidentia vestra cõmisit, processimus in hunc modum. Sane prius apud S. Agidium infra tres menses secundum tenorem apostolici rescripti concilium habuimus archiepiscoporum, & episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesiæ, baronum etiam & aliorum, quorum præsentiam nouimus opportunam. Antè omnia per litteras nostras comiti memorato mandantes, vt hæreticos & rotarios de terra sua expelleret, alia etiam mandata impleter humiliter, ad quæ tenebatur adstrictus pluribus iuramentis: ne si forte mandata illa implere negligeret, purgationis suæ impedimentum præstaret. Cumque vocatus venisset ad concilium, & per operis euidentiam manifeste nobis & toti concilio constitisset, quod mandata quæ de hæreticis & rotariis expellendis, & aliis causis multis & negotiis, diuersis temporibus, diuersis legatis, & præcipue a bonæ memoriæ magistro Milone, sibi facta fuerunt, non impleuerat, nec implebat: si consilium fuit omnium, & communis deliberatio, ipsum non debere tunc temporis ad purgationem admitti. Non enim verisimile videbatur, quod in tantis criminibus, videlicet super hæresi & nece legati bene iuraret, qui totiens in minoribus causis & articulis sua fuerat iuramenta transgressus. Inuincunt itaque sibi fuit a prælatis, qui conueniunt ad colloquium, & a nobis, vt hæreticos & rotarios desuo districtu expelleret, & alia nihilominus impleter humiliter & deuote, de quibus constabat, ipsum iuramentis plurimis obligatum fuisse: quatenus cum in iis & aliis se dignum fecisset, requisitum ab ipso circa personam eius, apostolicum exqueremur mandatum. At ille recedens a nobis, non solum non impleuit, quæ mandauimus: verum datus in reprobum sensum ex toto, & oblitus multam gratiam & misericordiam, quam vltra suorum exigentiam meritorum apud apostolicam sedem inuenit, cepit iniquitatem apponere, ac præteritis abominationibus & criminibus committere grauiora: propter quæ a legatis de communi consilio prælatorum multotiens fuit anathematis mucrone percussus, & exposita terra eius. Nec credat apostolica circumspèctio, nos in exequendo mandato vestro extitisse aliquatenus desides, vel remissos. Sæpissime enim dictum comitem ex parte vestra citauimus, & ad præsentiam nostram venire contempsit. Nec venerabilibus patribus Carpentoracensi & Vaisonensi episcopis, & clericis eorum, quibus vsque ad summam fere mille marcharum per me Regensens, & bonæ memoriæ magistrum Milonem, sub pœna excommunicationis quondam fuerat condemnatus, & aliis ecclesiasticis & miserabilibus personis, quas exheredauerat, voluit

vultu satisfacere corā nobis. Quæ omnia per venerabilem patrem Nemaufen. episcopum, tunc S. Ruffi abbatem, & litteras nostras, & per me Theodisium, qui postmodum ad pedes vestros accessi, benignitativestra curavimus diligentissime intimare. Postquam autem a beatitudine vestra hoc anno recepimus super eodem negotio iterum mandatum: licet a comite ipso nunquam fuerimus requisiti, apud Auinion. civitatem in Provincia continuo vocavimus ecclesiarum prelatos, quorum consilio & deliberatione mandatum vestrum tutius exequi valeremus. Verum ego Theodisius gravissima infirmitate prævenitus, & multi ex prelati, quia generalis corruptio acribī erat, nequimus colloquio incesse: si que factum est, ut necessarium negotium differretur. Deinde quando tempus habuimus opportunum, venerabiles patres, Narbonensis apostolicæ sedis legatus, & Burdegal. archiepiscopi, multi præterea episcopi, & alii ecclesiarum prelati, iuxta Tolosanum apud Vaurum ad citationem nostram ad concilium conveniunt: a quibus prout tenebatur in tanto negotio consilium requivimus diligenter. Ipsi vero post multam deliberationem, & diligentem tractatum, consilium suum nobis in scriptis dederunt, quatuor, nomine omnium, sigillatim sigillis, sicut de verbo ad verbum inferius plenus continetur.

In nomine domini nostri Iesu Christi, Amen. Hoc est consilium, quod dominus Narbonensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus, & alii ecclesiarum prelati, qui fuerunt in concilio apud Vaurum, dederunt Regeni. episcopo, & magistro Theodisio canonico Iannensi, iudicibus delegatis a domino papa super negotio comitis Tolosani. Consuluerunt enim iis, quod comes Tolosanus, propter multiplices causas & rationes, non debebat ab eis ad purgationem admitti, tam super crimine hereticæ pravitatis, quam super nece legati. Constat enim, & notorium est, quod de expellendis hæreticis & rotariis de terra sua, & aliis multis articulis, multoties præstitit iuramentum in manibus legatorum, quorum nullum servavit. Immo postquam ab apostolica sede rediit, apud quam multam misericordiam & gratiam invenit vltra suorum exigentiam meritum, iniquitatem iniquitati apponens, adauxit pedagia, impugnavit ecclesiam, & pacem cum rotariis & hæreticis incessanter impugnat, receptavit hæreticos, fovit & fovet, & quanta potuit, & potest virtute defendit. Mille insuper & vltra de cruce signatis clericis & laicis, rotarij eius, & coplices occiderunt. Præterea abbatem de Monte-Albano fere per annum captum detinuit, abbatem de Moyfiaco cepit, episcopum Agennensem de propria sede cum rotariis eiecit, & civitate sua, & aliis bonis omnibus spoliavit, & damnificavit eum in valentia quindecim millia solidorum. Adeo præterea infamatus fuit & est de hæresi a longis retro temporibus apud bonos & graves, quod inuincibiliter præsumitur contra ipsum. Propter istas & alias plurimas enormitates & manifestos excessus ipsius, quæ longum est enarrare, dixerunt prelati, & concorditer responderunt, quod adeo se fecit indignum, ut ei fieri copia Evangeliorum non deberet a legatis, vel iudicibus delegatis: & etiam quia tali excommunicationis genere, propter ea quæ dicta sunt, tenetur adstrictus, quod ab eis sine speciali mandato domini papæ non potest absolui. Placuit enim toti concilio, ut præsens scriptum sigillis dicti domini Narbonensis archiepiscopi, & Albiensis, Tolosani, & Convenarum episcoporum, suo & aliorum nomines signaretur.

Et quia non poteramus ad purgationem iniungendam comiti procedere, iuxta concilium prelatorum, per litteras nostras bis protestati sumus comiti sæpe dicto, quod per ipsum stabat, & impedimentum præ-

Concil. generel. Tom. XI.

stiterat, ne factum ipsius possit ulterius habere progressum, absque summi pontificis licentia speciali. Profecto præter alias iniquitates & abominaciones ipsius, abbatem de Monte-Albano fere per annum tenuerat vinculis mancipatum: necnon de sede propria bonis omnibus spoliatum: eiecerat episcopum Agennen. Ipse tamen nobis postea per quendam notarium suas litteras destinavit, in quibus misericordiam potius, quam iudicium implorabat: postulans a nobis, ut vel mitteremus Tolosam ad ipsum, aut ei assignaremus locum alium competentem. Quibus diligenter in scriptis rescripsimus, quod in causa eius propter rationes præfatas procedere nullatenus poteramus, & idcirco nolimus eum granare, vel etiam nos ipsos, inutiliter laboribus & expensis. Volentes igitur fines mandati diligentissime custodire, meram & plenam veritatem, scilicet totius facti seriem & processum, beatitudini vestre breuiter intimamus: cui soli Dominus imponendi finem tantis cladibus, plenissimam scientiam, & potestatem concessit. Ecclesiæ suæ Omnipotens præsentiam vestram in longitudinem dierum conferuet.

Eandem in sententiam ipsi Vavrensis concilii patres, eas ad Innocentium litteras dederunt, quas supra descripsimus. Dederunt & suas eiusdem argumenti episcopi Provincia: item & episcopi Aquitania tres, Burdegalensis, Vasatensis, Petragoricensis. Suas item singulares, cum Biturrensis episcopus, tum Aquis. Quæ sunt Reges. xvi. epistole 40. 42. 44. 45.

Audita Vavrensis concilii sententia, scripserunt ad comitem Tolosanum legati, indignum ipsum esse qui absolueretur. Litterarum exemplum subiicio.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSANO,
Hugo Deigratia Regensis episcopus, & magister Reges. xvi. Theodisius canonicus Iannensis, spirituum consilij epist. 46. senioris.

Nuper litteras vestras per quendam militem, Quambonum nomine, recepimus, in quibus licet contineretur expressè, quod parati eratis mandatis nostris humiliter obedire; vos tamen neque mandatis domini papæ secundum tenorem rescripti, quod olim obtinistis ab ipso, neque mandatis quæ vobis fecimus in concilio apud S. Agidium, neque insuper mandatis & monitis legatorum & ecclesiæ, quæ vobis apud Narbonam & Montempeffulanum postmodum facta fuerunt, obedistis in aliquo, vel etiam obedistis: sicut per euidentiam operis manifeste apparet. Sane postquam recessistis a nobis, abiurata pedagia in vestra fame ac animæ præiudicium multipliciter adauxistis: & ut in paucis multa breuiter concludamus, fere nihil ex iis quæ diuersis temporibus in manibus legatorum iuratis, & præcipue tempore bonæ memoriæ magistri Milonis, prout satis manifestum est, curavistis implere: immo quod dolentes & inuiti dicimus, rotariis & hæreticis contra fidem & ecclesiam, & pacem etiam, tenuistis postmodum & tenetis. A quibus, & aliis complicibus vestris, mille signati & vltra, clerici & laici, in grauissimam creatoris iniuriam & contemptum occisi fuerunt. Iniquitatem etiam iniquitati addentes, abbatem de Monte-Albano longo tempore tenuistis in vinculis: venerabilem patrem Agennen. episcopum civitate sua, & bonis aliis spoliatum, cum rotariis vestris a sede propria eiecit. Ad nos etiam aliquando auctoritate domini papæ citati, contempnistis venire: nec super negotio vestro, quod nobis a summo pontifice postulastis committi, sumis aliquando requisiti a vobis. Quamvis enim sciueritis nos per octo dies fecisse moram propter factum vestrum iis temporibus in concilio apud Vaurum: ad nos neque litteras vestras direxistis; neque nuncium

G specia.

ANNO
CHRISTI
1213.

speciale. Propter igitur supradicta & alia multa, adco vos fecistis indignos, quod in negotio vestro ad purgationem secundum mandatum domni papæ procedere non valemus: prout fuit coram nobis a toto concilio definitum. Ideoque vobis per præsentem litteras protestamur, quod hæc omnia per proprium nuntium litteris nostris domino papæ curabimus diligentissime intimare, vt ipse circa personam vestram, & factum, secundum quod suæ beneplacitum fuerit sanctitati, procedat.

ANNO
CHRISTI
1213.

** CONCILIUM AD MVRELLVM,
AB ARNALDO ARCHIEP. NARBON.
apost. sed. legato conuocatum ann. MCCXIII.
vt placando Aragonum regi prouideretur.

ANNO Domini nostri Iesu Christi MCCXIII.
(inquis Petrus Vallisarnensis hist. Albic. c. 71.) B
Iv. Id. Septembr. feria 3. post natiuitatem B. Mariæ,
rex Aragonum Petrus, congregatis comitibus Tolofano, Conuenarum, & Fuxi, & copioso exercitu Aragonensium & Tolofanorum, Murellum obsedit. Erat autem castrum Murelli situm super Garonam fluiuium prope Tolosam, ad tres leugas versus Valconiam. De Murello ab iis obfesso, de iisdem vitiis, de que episcopi a legato apostolico hac occasione congregati, amplam eisdem episcopi scripserunt epistolam ad vniuersos Christi fideles: quam, quia synodica est, minime a nobis præmittendam duximus. Eam & monachus Vallisarnensis, cap. 73. & Mathæus Parisius in histor. referunt.

Litteræ Synodica episcoporum concilii.

Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, qui sanctam ecclesiam bona diligunt v oluntate. Deus fortis & potens, Deus potens in prælio, quinta feria infra octauas natiuitatis B. Mariæ Virginis, sanctæ concessit ecclesiæ, deuictis miraculose inimicis fidei Christianæ, victoriam gloriosam, & triumphum gloriosum in hunc modum. Post correctionem affectuosissimā, zelo paternæ pietatis a summo pontifice diligentissime regi factam Arragonensi, inhibitionemque districatissimā, ne inimicis fidei præstaret auxilium, consilium, vel fauorem, sed ab eisdem recederet indilate, & treugas haberet firmissimas cum comite Montisfortis; quibusdam etiam litteris, quas eiusdem regis nuntii per fallissimam suggestionē contra comitem Montisfortis imperarāt de terris reddendis comitibus Fuxensibus, Conuenarum, & Gastoni de Berno, post veritatis cognitionem cassatis a domno papa, & tanquam nullius valoris penitus reuocatis: idem rex correctionem patris sanctissimi non deuotione recipiens filiali, sed transiisset cōtra mandatum apostolicum superbe recalcitrans, quasi cor habens durius induratum, licet venerabiles patres, Narbonensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus, & Tolofanus episcopus, sibi litteras & mandatum summi pontificis transmississent, mala quæ pridem conceperat voluit postmodum pariturare: quia in terram quæ per virtutem Dei, auxilio signatorum, contra hæreticos & eorum defensores fuerat acquisita, intravit cum exercitu, eamque contra mandatum apostolicum subiugare, ac prædictis inimicis reddere attendavit, parte eius iam sibi aliquantulum subiugata, eum pars multa residui, ob ipsius securitatem apostolare intenderet, & se ad apostatandū iam pararet. Congregatis in simul comitibus Tolofæ, Fuxi, & Conuenarum, & Tolofanorum exercitu magno valde, feria tertia post natiuitatem B. Mariæ, Murelli castrum obsedit. Quo audito patrum venerabilium, archiepiscoporum, episcoporum, & abbatum, quos venerabilis pater Narbonensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus propter sanctum negotium fecerat congregari, qui vt de dicto negotio & de

A pace tractarent, diligenter aduenierunt, in Christo vnanimis & denoti. Simon comes Montisfortis habens secum quosdam nobiles & potentes crucesignatos, qui nuperime de Francia venerant ipsi & Christi negotio in succursum, suamque familiam, quæ in Christi negotio diu secum laborauerat, iter arripuit ad castrū obfessum viriliter succurrendum. Et dum die Martis infra octauas supradictas venisset ille Christi exercitus ad quoddam castrum quod dicitur Sauerdunum, venerabilis episcopus Tolofæ, cui cōmissa erat a summo pontifice Tolofanorum reconciliatio, licet de reconciliacione ter vel quater monuisset, cuius admonitionibus licet salubribus ac quiescere postponebāt, respondentes super hoc nullatenus respōdere: ad dictos regem & Tolofanos in obfisione Murelli assidentes suamissit litteras, significans eis quod episcopi memorati veniebant, vt de pace & concordia diligenter tractarent, & petebat sibi dari ducatum securum. In crastino autem, prima die Mercurii subsequente, quia res sic vrgebat, supradictus exercitus exiit Sauerduno, festinans ad succursum Murelli celeriter aduenire. Dicti vero episcopi memorati proposuerant apud quoddā castrum quod dicitur Alta-ripa, quod medium inter Sauerdunum & Murellum, distatque ab utroque duabus leucis, vt ibi missum nuntium expectarent. Qui nuntius rediens ex parte regis respondit, quod ex quo episcopi cum exercitu veniebant, non daret eis ducatum: ipsi quidem alio modo non poterant ire sine manifesto periculo propter guerram. Cum episcopi & Christi exercitus Murellum accederent, ex parte ciuium Tolofanorum, prior hospitalis Tolofæ ad episcopum Tolofanum missus venit, ferens eorum litteras in quibus continebatur, quod modis omnibus parati erant domni papæ, & ipsius episcopi facere voluntatē. Quod quidem eis bonum fuisse, si compenlassent verius facta dictis. Eidem vero priori statim remisso ab episcopo respondit rex, quod ducatum episcopo non præberet; sed si vellet ire Tolosam, vt cum Tolofanis loqueretur, cum concederet illuc ire, & hoc desiderie fuit dictū. Ad quod episcopus: Non decet, inquit, seruum ciuitatem intrare, de qua Dominus situs exul est eiectus: nec ego, cum corpus Christi de ciuitate illa eiectum fuerit, illuc reuertar, donec Deus meus & dominus meus reuertatur. Veruntamē dicti episcopi cū exercitu Murellum intrauerunt die Mercurii superius memorata: quos sollicitudine non pigra, duos viros religiosos ad regem & ciues Tolofanos destinauerunt, qui a rege tale habuere respōsum, quod propter quatuor ribaldos quos episcopi secum adduxerant, petebant colloquium habere cum ipso. Et hæc dixit in derisum & cōtemptum signatorum. Tolofani vero prædictis nuntiis respōderunt, quod in crastino super hoc responderent, & hac de causa eos vsque in crastinum tenuerunt. In crastino autem prima die Iouis responderunt, quod ipsi regi Aragonensi erant confederati, & nihil facerent nisi regis in omnibus voluntatem. Quod cum redeuntes mane ipsa die Iouis nuntii retulissent, episcopi & abbates discaletis pedibus ire proposuerunt ad regem. Et cum quædam religiosum mitterent ad nunciandum regi aduentum ipsorum in hūc modum patefactis ianus, cum comes Montisfortis ac cruce-signati essent inermes, pro eo quod de pace episcopi & abbates in simul loquebantur, hostes Dei superbe ac fraudulenter armati vicium subintrare cum impetu attentarunt: sed per Dei gratiam a suo fuerunt desiderio defraudati. Quorum superbius comes & crucesignati videntes, cum sine periculo & damno maximo viterius disferre non possent, per cordis contritionem & oris confessionem, vt pote viri cultores fidei Christianæ, mundati salubriter a peccatis, armis suis se viriliter accipnerunt, venientesque ad

ANNO
CHRISTI
1213.

sape.

sepe dictum Tolosæ episcopum, qui autoritate domini Narbonensis episcopi apostolice sedis legati, legationis officioungebatur, ex eundi licentiam contra hostes fidei humiliter petierunt, qua, quia negotium erat in arcto confuturum, necessitatis articulo compellente, concessa, pro eo quod ipsam domum in qua episcopi morabantur, ipsi hostes erectis iam machinis aliisque bellicis instrumentis festinant protinus impugnare; balistarum quarellis, iaculis atque lanceis emissis hostiliter circumquaque Christi milites, reuerendi ligni Domini signaculo cum insignis pontificalibus consignati, in nomine sanctæ Trinitatis tribus aciebus dispositis exierunt. Hostes vero e contrario multas habentes acies, & multum magnas, suis iam muniti armis tentoria sunt egressi. Quos licet multos milites & populum multum nimis, clientes Christi de ipsius auxilio confidentes, & licet eorum respectu paucissimi magnam eorum multitudinem non verentes, armati ex alto, viriliter sunt aggressi. Statim virtus Altissimi per manus seruatorum suorum hostes suos confregit, & comminuit in momento. Terga enim vertentes in fugam, facti sunt tanquam pulvis ante faciem venti, & angelus Domini persequens eos erat: hi turpiter fugientes turpi fuga mortis periculum euaserunt, alii vitantes gladios aquæ periculo perierunt, quamplures vero fuerunt in ore gladii deuorati. De illustri rege Arragonensi, qui cum interfecisset occidit, plurimum est dolendum, quia princeps tam potens & nobilis, qui si vellet, posset & deberet ecclesiæ sanctæ utilis multum esse, nunc Christi adiunctis hostibus, Christi amicos & sanctam ecclesiam improbe perturbabat. Cæterum cum victores a cæde & persecutione hostium reuerterentur cum victoria gloriosa: sepe dictus Tolosanus episcopus, Tolosanorum stragi & miseria: caritatis & miserabiliter compatiens, corde pio, eos qui de stragis residuo adhuc intra sua tentoria morabantur, saluare cupiens ne perirent, vt saltem rantorum flagellorum verberibus castigati, citum periculum euadentes, conuerterentur ad Dominum & viuerent, in fide catholica permanerent: missa eis per quemdam religiosum virum cuculla qua indutus erat, mandauit eis, quod nunc demum arma sua & suam deponebant feritatem, & incermes venirent ad ipsum, vt eos saluaret de morte. Qui adhuc quoque in sua persecutantes malitia, & se qui iam victi erant, vicisse Christi populum autumantes, non solum parere sui episcopi ammonitionibus contempserunt, verum etiam ablata cuculla ipsum nuncium austerius verberarunt: post quos Christi militia recursum faciens, circa sua dissi-gientes tentoria interemerunt. Certus hostium interfectorum tam nobilium quam aliorum numerus præ multitudine nullatenus sciri potest: de militibus autem Christi vnus solus interemptus est in conflictu & paucissimi seruietes. Omnis igitur populus Christianus, pro Christianorum victoria; mente pia & toto cordis affectu gratias agat Christo, qui per paucos fideles infidelium multitudinem innumerabilem superauit, & sanctam ecclesiam suam de hostibus suis concessit fideliter triumphare. Ipsi honor & gloria, in sacula seculorum, Amen. Nos Tolosanus, Nemaufensis, Vtiensis, Lodouensis, Biterrensis, Agatenfis, & Conuenarum episcopi, & de Claraco, Villa magna, & S. Tiberii abbates, qui mandato venerabilis patris Narbonensis archiepiscopi apostolice sedis legati veneramus, & de pace ac concordia tractare cum summa diligentia immoque studio nitentur, præscripta omnia, sicut quæ vidimus & audiuimus, esse verissima in verbo Dei perhibemus, consignantes ea nostrorum munimine sigillorum, vt pote referuari digna in memoria sempiterna. Datum Murelli in crastino die viciorum glorioz, scilicet sexta feria intra octauas

Cencil. General. Tom. XI.

natiuitatis B. Mariæ, anno Domini MCCXIII.

*** CONCILIVM DVNSTAPLIENSE
A STEPHANO LANGTON ARCHIEPISC.
Cantuar. celebratum in octauis Epiphaniæ, vbi appellatio interponitur per archiepisc. & cæteros a legato ad papam.

A Nno Domini millesimo ducentesimo decimo quarto, rex Anglorum Ioannes ad Natale curiam suam tenuit apud Vindleshores, vbi multa magnatum suorum multitudini festiua distribuit indumenta. Deinde post octauas Epiphaniæ conuenerunt apud Dunestapliam Stephanus Cantuar. archiepiscopus, cum suis suffraganeis, vt de negotiis ecclesiæ Anglicanæ tractarent ibidem. Molestæ enim supra modum ferebant, quod legatus supradictus, vt prædicimus, illis inconsultis, regis fauens voluntatibus, in ecclesiis vacantibus prelatos minus sufficientes posuerat, intrusione niagis quam electione canonica. Tandem cum hinc inde varia sorte tractassent, archiepiscopus Cantuar. duos clericos, apud Burtoniam super flumen Trente, vbi tunc legatus erat, misit, qui eidem ex parte domini Cantuariensis, interposita appellatione prohibuerunt, ne contra dignitatem suam, ad quam ordinatio ecclesiæ suæ diocesis de iure spectabat, prelatos in ecclesiis vacantibus instituire præsumeret. Legatus autem appellationi factæ non deserens, in cuius assensu regio Pandulphum iam sepe dictum, ad curiam Romanam, vt archiepiscopi & episcoporum propositum irritaret. Quo cum peruenisset, famam archiepiscopi Cantuariensis in conspectu summi pontificis non mediocriter denigravit; regemque Anglorum tantis ihi-dem extulit laudum præconiis, assersens se regem tam humilem tamque modestum eatenus non vidisse, vt in oculis domini papæ idem rex gratiam admirabilem obtineret. Restitit autem Pandulpho ibidem magister Simon de Languetuna, frater archiepiscopi Cantuariensis. Sed quoniam charta regis auro bullata, domino papæ de subiectione & tributo regni Angliæ & Hiberniæ, a prædicto Pandulpho nuper delata fuerat: magister Simon in suis contradictionibus non potuit exaudiri. Asserebat præterea Pandulphum memoratus, in præsentia domini papæ, archiepiscopum & episcopos in exactione, & ablatorum restitutione tempore interdicti, nimis esse rigidos & auaros: quodque ipsum regem & regni libertates plus æquo deprimebant. Et sic propositum archiepiscopi & episcoporum ad tempus accepit dilationem.

CONCILIVM LONDONIENSE.

QVO IOANNES REX ANGLIÆ AB INTERDICTO & depositione per Nicolaum Tusculanum episcopum & sedis apostolice legatum absolutus est anno Domini MCCXIV. tempore Innocentii papæ III.

ANNO
CHRISTI
1214.

Cum Ioannes rex Angliæ Stephanum de Langton Cantuariensem archiepiscopum legitime electum noller suscipere: pontifex Innocentius totam Angliam interdicto subiecit, & paulatim regem ipsum grauissimè saeuientem & bona ecclesiæ inuadentem, episcopos & clericos relegantem, non tantum non absoluit, sed etiam regno Angliæ deposuit, executione Philippo regi Francorum demandata. Exercitum copiosissimo, quem rex Angliæ conscripserat, terrius, ad penitentiam recipi petiuit, deque ablatis restituendis sponsonem fecit. Qua de re cum pontifex Nicolaum Tusculanum sedis apostolice legatum certiore reddidisset, eique accipiendi & absoluedi regis

G ij formam

ANNO
CHRISTI
1214.
ACTA CON-
CILLII.

formam prescripisset: Legatus, inquit *Matheus Paris*, in vrbe Londinensi apud sanctum Paulum grande congregauit concilium: vbi congregatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus, & aliis ad hoc negotium interdicti spectantibus, & proliis coram omnibus formam restitutionis, super ablatiis & damnis a domino papa partibus contententibus Romae prouisiis: precipiens constanter vt certificaretur de quantitate solutæ pecuniæ episcopis & aliis quibullibet a ministris regis causa interdicti, quatenus per solutam pecuniam sciret quantum vnique ad soluendum restaret. Probatum est igitur ibidem certa computatione, archiepiscopum & monachos Cantuarienses, simul cum Londinensi, Eliensi, Herefordensi, Bathoniensi, Lincolnensi, antequam ab exilio in Angliam redirent, per manum Pandulphi duodecim millia marcarum legalium Esterlingorum accepisse. Post aduentum quoque eorum in concilio, septimo Idus Decembris apud Radingum celebrato, quindecim millia marcarum iidem episcopi cum monachis supradictis inter se diuidenda perceperunt: ita quod tota summa simul coniuncta vigintiseptem millium marcarum facit complementum. Residua autem tredecim millium marcarum, quæ ad supplementum quadraginta millium marcarum prædictarum soluenda restant, sub fideiussione Vintoniensis & Norwicensis episcoporum remanserunt, additis litteris regis patentibus ad maiorem securitatem, iuxta quod in litteris domini papæ continebatur expressum.

His ita gestis, Nicolaus Tusculanensis episcopus & apostolicæ sedis legatus, in die apostolorum beati Petri & Pauli, in ecclesia cathedrali, relaxauit sententiam solemniter interdicti, postquam durauerat annis sex, mensibus tribus, & diebus quatuordecim, ad irrestaurabile damnum ecclesiæ, tam in temporalibus quam spiritualibus. Qua relaxatione facta, gaudium per totam terram, pulsando, & hymno Te Deum laudamus cantando, exortum est. *Hac de rebus in ista synodo gestis Matheus Paris.*

ANNO
CHRISTI
1214.

CONCILIVM APVD
MONTEPESVLANVM.

A PETRO BENEVENTANO LEGATO APOSTOLICO celebratum: in quo Simoni comiti Montisfortis, ditio Raymundi comitis Tolosani concessa est anno Domini MCCXIV. exeunte,

G. C. Ex histor. Albigensum Petri Vallisarnensis monachi, qui cap. 80. celeberrimum & generalissimum concilium vocat. Petri autem auctoris costanci, quique illis ipsis rebus interfuit, verba malimus afferre, quam Bzouii, vt Binius fecerat.

Cap. 81.

ANNO ab incarnatione Domini MCCXIV. in quindena natiuitatis Dominicæ, conuenerunt apud Montepessulanum archiepiscopi & episcopi vocati a magistro Petro Beneuentano apostolicæ sedis legato ad concilium, vt de his, quæ pacis erant & fidei, idem legatus secundum prælatorum consilium ordinaret. Conuenerunt autem ad illud concilium quinque archiepiscopi, videlicet Narbonensis, Accitanus, Ebreduensis, Arelatensis, Aqueusis. Fuerunt episcopi XXVIII. pluresque de baronibus terræ ibi affuerunt. *Et infra.* Igitur conuenientibus, vt prædictum est, legato, archiepiscopis, & episcopis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis apud Montepessulanum, fecit legatus sermonem in ecclesia B. Virginis Mariæ. Postea vocauit in domo in quam manebat, archiepiscopos quinque, & episco-

ANNO
CHRISTI
1214.

pos XXVIII. abbates & alios ecclesiarum prælatos innumerabiles: quibus in vnum congregatis, primo eos allocutus est in hæc verba. Repeto & requiro a vobis, sub obsecratione Diuini iudicii, & obedientiæ debito, quo Romanæ ecclesiæ tenemini, vt omni gratia, odio, liuore postpositis, detis nobis fidele consilium, secundum scientiam vestram, cui melius & vtilius, ad honorem Dei & sanctæ matris ecclesiæ, & pacem terræ, ad expugnandam vel expurgandam spurcitiam hæreticorum concedi & assignari debeat Tolosa, quam comes Tolosanus tenuit, & alia terræ quas occupauerunt exercitus Christianorum crucifignatorum.

Omnes archiepiscopi, & episcopi habuerunt longam & diligentem deliberationem, vnusquisque cum abbatibus suæ diocesis & familiaribus clericis suis. Et quia bonum videbatur & rectum, redegerunt in scriptum: & in hoc tandem omnium & singulorum vota & consilia conuenerunt, vt nobilem comitem Montisfortis eligerent in totius terræ illius principem & monarcham. *Et post pauca:* Postquam ergo archiepiscopi & episcopi elegerunt prænobilem comitem modo quo prædiximus: instantissime requisierunt a legato, vt ipse statim traderet totam terram eidem comiti. Sed habito recursum ad litteras domini papæ, quas miserat legato: inuenitum est, quod legatus non poterat istud facere, inconsulto D. papa. Et hac de causa, communi assensu tam legatorum, quam prælatorum, Ebreduensis archiepiscopus Girardus, vir multæ scientiæ & totius bonitatis, missus est Romam, & quidam clerici cum eo, litteras tam legati quam prælatorum ferentes secum, in quibus supplicabant prælati omnes domino papæ instantissime, vt nobilem comitem Montisfortis, quem vnanimiter elegerant, concederet eis in terræ dominum & monarcham. *Et infra.* His omnibus rite gestis, & celebrato per multos dies concilio, prælati qui aderam, ad propria redierunt: legatus autem & comes noster, venerunt Carcassonam. Interea legatus episcopum Tolosanum misit Tolosam, vt ex parte ipsius occuparet & munitet castrum Narbonense, sic enim vocabatur munitio & palatium comitis Tolosani. Ciues autem Tolosani, ad mandatum domni legati, immo potius, timore ipsius, filium comitis Tolosani fecerunt exire a munitione iam dicta, quam hæcenus tenebant: & tradiderunt eam ex parte legati episcopo suo, qui intrans munitiorem, tenuit eam, & muniuit eam militibus & seruentibus, tamen sumptibus ciuium & expensis. Anno Verbi incarnati MCCXV. dum esset Ludouicus (*Philippi Aug. regis filius*) in villa sancti Agidii, & comes nobilis Montisfortis cum eo: venerunt a curia Romana nuntii, quos sicut supra memoratum est, legatus & archiepiscopi & episcopi patriæ Prouincialis miserant ad domnum papam, postulantes ibi domnum & monarcham nobilissimum & Christianissimum comitem Montisfortis. Dominus autem papa misit litteras legato & prælati, & etiam comiti Montisfortis, sub eadem forma: quibus continebatur, quod ipse domnus papa, totam terram, quam comes tenebat Tolosanam, terras etiam illas quas crucifignati acquisierant, & quas legatus tenebat per obides & custodes, commendabat comiti Montisfortis custodiendam, donec in concilio generali, quod in Kalendis Nouembris illius anni Romæ conuocauerat, de terris prædictis plenius ordinaret. Hoc audito Ludouicus & comes noster, significauerunt legato de aduentu nuntiorum. Legatus autem tunc erat prope sanctum Agidium cum pluribus episcopis in ciuitate Arelatensi.

ANNO
CHRISTI
1214.

A. Bernardus: vnde declarata Francor. facinora.

ANNO
CHRISTI
1214.

Forma litterarum domni pape ad comitem Montisfortis, hac est.

INNOCENTIVS EPISCOPVS,
seruus seruorum Dei, dilecto filio suo nobili viro
S. comiti Montisfortis, salutem & apostolicam
benedictionem.

Nobilitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, quia pura dilectione, mente sincera, & viribus indefectis, tanquam verus & strenuus miles Christi, & inuictus catholice fidei propugnator, prelia Domini laudabiliter preliaris: vnde in omnem fere terram, tue fidei sonus exiit: propter quod, super caput tuum, multa benedictiones effunduntur ad gratiam tibi amplius acquirendam, & totius ecclesie precamina congeruntur, & multiplicatis intercessoribus, corona tibi glorie conferuatur, reddenda tibi a iusto iudice in futurum, quam propter tua merita speramus esse tibi repositam nunc in caelis. Eia miles Christi, ministerium tuum imple, currens per propositum tibi stadium, donec brauium comprehendas, nec in tribulationibus vnquam deficias: sciens collateraliter tibi assistere Deum Sabaoth, Dominum exercituum, ac principem militiae Christianae, nec velis bellicos sudores abstergere, antequam palmam victoriae consequaris. Quinimmo cum bene inchoaueris bonum principium, ac media quae postmodum laudabiliter prosequi curauisti: per longanimitatem & perseverantiam quae coronat, laudabilibus optato sine studeas consummare: sciens iuxta verbum apostoli, neminem esse coronandum, nisi legitime decertantem: Cum igitur totam terram, quam comes tenuit Tolosanum, cum aliis terris a cruce signatis obtentis, quae a dilecto filio nostro Petro S. Mariae in Aquito diacono cardinali apostolice sedis legato tenentur per obsides vel custodes, vsque ad tempus concilii generalis, in quo de ipsis consilio praelatorum plenius possimus salubriter ordinare, prudentiae tuae diximus committendas, vt eas conserues, custodias & defendas: concedentes tibi redditus & prouentus earum, cum iustitiis, & cum aliis adiurisdictionem spectantibus, cum nec possis, nec debeas propriis stipendiis militare: saluis expensis, pro munitione & custodia castrorum, quae de mandato nostro tenentur: mobilitatem tua cum omni diligentia commoneamus, totis affectibus in Domino postulantes, pro nomine ac sub obsecratione Diuini numinis obsecrantes, in remissionem peccaminum iniungendo, quatenus non refugas hanc pro Christo legationem recipere, cum ipse pro te a patre legatione suscepta tanquam gigas cucurrit vsque ad crucis patibulum & ad mortem. Cum te totum deuoueris in Christi obsequio, non deficias fatigatus, nec recuses vsque ad finem, bonam pro Christo militiam exercere, nec vnquam in cor tuum ascendat, vt tam dulcibus paternis obuiis monitis & mandatis: sed potius toto desiderio & affectu, amplecti studeas quae mandamus, vt in perpetuum Christi amplexibus fouearis, qui te ad amplexus inuitans, extendit pro te brachia indefessa. Prouida etiam deliberatione diligenter attendas, ne in vacuum cucurreris, aut etiam laboraueris, si per tuam negligentiam, locustarum multitudo, quae de abyssi putco sunt egressa, sed per tuum ministerium de terra quam occupauerant eiecisset, ipsam, quod abiit, iterum occupauerint in exterminium plebis Dei. Nos autem, quia pro certo speramus, quod de tua salute sollicitus, nunquam debeas mandatis apostolicis obuiare, baronibus, consulis, & aliis Christi fidelibus in terris praedictis constitutis, dedimus in mandatis, in virtute Spiritus sancti praecipientes districte; quatenus plenarie in-

Cuncil. general. Tom. XI.

tendentes mandata tua super negotio pacis & fidei, & aliis quae superius sunt expressa, inuiolabiliter obseruare procurent, contra impugnatores Catholice fidei & pacis disturbatores, magnifice ac potenter tibi consilium & auxilium impendentes: ita quod eorum cooperante subsidio, negotium pacis & fidei salubriter exequaris. Quod quoque legato praecipiendo mandamus, vt super his statuatur & disponatur, quidquid ipsi negotio viderit expedire, impendens tibi consilium, & auxilium opportunum, & quod statueris faciat firmiter obseruari: contraditores, si qui fuerint, vel rebelles, sublato cuiuslibet contradictionis vel appellationis obstaculo, ad id quod viderit expedire, districte compellens. Datum Laterani iv. Non. April. pontif. anno X V I I I.

Et infra. Ludouicus autem mouens a Biterris venit cum suis Carcaffonam, vbi cum per aliquot dies moram fecisset, venit legatus: Quadam igitur die conuocauit legatus ad se in domum episcopi Carcaffonensis, episcopos qui aderant, Ludouicum, & comitem Montisfortis & nobiles qui erant cum Ludouico. Quibus omnibus congregatis, legatus iuxta formam mandati apostolici, commendauit comiti terram vsque ad concilium generale.

Habitu est anno generale concilium Lateranense, ut mox vidabis, in quo dicta illa comiti Montisfortis adiudicata est. Quae huius concilii sunt, referuntur etiam in chronico, inscripto: Praeclara Francorum facinora.

** EIVSDEM CONCILII STATVTA,

TITVLI CAPITVLORVN.

1. De vestimentis episcoporum.
2. De vita & honestate canonicorum, & aliorum quae de beneficio ecclesiastico viuunt.
3. De vestimentis eorumdem.
4. De tonsura sine corona eorumdem.
5. Vt clerici vsuras non exerceant.
6. De clericis non habentibus locum, vel beneficium ecclesiasticum, qui habitum compositum non habent.
7. Ne episcopi & clerici aues venatorias habeant aut gestent.
8. Ne laici accipiantur in canonicos, nec ad praebendam.
9. Vt quicumque supradicta infra quindecim dies a publicatione contempserit adimplere, ab officio beneficioque sit suspensus: & a prelato censura notetur.
10. Vt prelato, qui omiserit id exequi, aditus ecclesiae sit interdictus.
11. Vt episcopi beneficia gratis dent, & personis idoneis, &c.
12. Vt parochiales ecclesiae adolescentulis, vel constitutis in minoribus ordinibus non tradantur.
13. De abbatum, monachorum, & canonicorum regularium disciplina.
14. Vt venationes & negotiationes denitent.
15. Vt frana, & alia huiusmodi, deaurata non habeant.
16. De forma vestimentorum quibus vti debent.
17. De materia eorumdem.
18. Vt proprium non habeant.
19. Vt proprietarii in capitulo excommunicentur.
20. Vt nullus admittatur cum pacto aliquid dandi pro receptione.
21. Vt in causis alienis aduocati non existant.
22. Vt quae in mensa superflua sunt, pauperibus tribuantur.
23. Vt canonici regulares, amplas coronas portent;

G iij mona.

ANNO
CHRISTI
1214.

ANNO
CHRISTI
1214.

- monachi, amplissimas.
24. Qualia illorum calceamenta esse debeant.
 25. Nullus ab una ecclesia transcat ad aliam, neque sint de multis ecclesiis.
 26. Vt canonici regulares superpelliceis semper utantur.
 27. Vt nullus monachus vel canonicus regularis, ab aliqua ecclesia teneat aliquid pro prabenda.
 28. Vt qui contra predicta fecerint, sint ab officio suspensi.
 29. Ne religiosi usurarios, excommunicatos, interdictos, ad religionem, seu sepulturam, vel alia sacramenta accipiant.
 30. Vt ponantur tres fratres in prioratibus, qui sufficiunt tribus.
 31. De prioratibus, qui tribus fratribus non sufficiunt.
 32. De pace seruanda.
 33. De eo qui admonitus a paciariis, iustitiam facere noluerit.
 34. De eo qui pacem fregerit.
 35. De eo qui violatorem pacis receperit.
 36. De eodem.
 37. Vt iuramentum pacis certis temporibus innovetur.
 38. Vt a violatore pacis non tantum sacramentum accipiatur, sed pignora, vel propria persona.
 39. Vt fractura pacis utroque gladio queratur.
 40. De vassallo qui contra dominum rebellauerit.
 41. Vt violatores pacis diebus dominicis excommunicentur.
 42. Vt in principio Maii conueniant omnes maiores paciarii.
 43. Vt noua pedagia non imponantur.
 44. Qui pedagium recipiunt, faciant vias publicas custodiri.
 45. Ne confratria fiant, nisi de voluntate dominorum locorum, & episcopi.
 46. Vt sint in singulis parochiis sacerdotes, qui hereticos eorumque fautores, episcopo, & consulis, aut dominis, indicent.

CAPVT I.

I. De Vestimentis episcoporum.

Quoniam propter incompositum habitum quorundam regularium personarum & secularium clericorum iam adeo laici scandalizantur, quorum frequenter nobis sunt oblata querela, quod non solum in reuerentia viros ecclesiasticos habere contemnunt, verum etiam ipsos & ecclesias aggrauant multipliciter & molestant, non credentes his clericis magis deferendum esse quam laicis, qui non solum a laicis in habitu & alia conuersatione non discrepant, verum in his & aliis se magis exhibent dissolutos: nos volentes predictorum villitatibus tam spiritualiter quam temporaliter prouidere, in synodo praesenti statuimus, quin potius sequentes antiqua statuta canonica, districte iubemus, vt quilibet archiepiscopus vel episcopus talatibus vestimentis & camisia linea super alios pannos extra domum suam, si pedes vadat, semper utatur. Et idem obseruet in domo cum curiam

A publice cum extraneis tenet. Chlamydem quoque talarem habeat super scapulas conlutam more Romano, vel cum laqueis confictam super pectus: ita vt laquei ante pectus, palmi longitudinem non excedant.

II. De vita & honestate canonicorum, & aliorum qui de beneficio ecclesiastico viuunt.

Nullus canonicus cathedralis vel conuentualis ecclesiae, vel alius clericus de beneficio ecclesiastico viuens, frans vel calcaribus deauratis vtatur: nec frequenter curias, vel hospitia, vel colloquia mulierum, quod domuciare vulgariter appellatur: quia ex his solet multa dissolutionis & lasciuiae materia exoriri.

III. De vestimentis eorundem.

Nullus clericus cathedralis vel conuentualis ecclesiae, vel alius clericus de beneficio ecclesiastico viuens, indumentis, vel calgis rubeis vel viridis coloris, vel manicis confutitiis, vel capellis ferratis, vel annulo, vel capa vtatur manicata. Archidiaconi vero, decani, cantores, & alii qui in ecclesiis cathedralibus vel conuentualibus obtinent personatus, superiorem vestem, siue lanca sit, siue linea, clausam habeant, & talarem. Quod & obseruari volumus a clericis curam habentibus animarum.

IV. De tonsura siue corona eorundem.

Statuimus insuper, vt clericus cathedralis vel conuentualis ecclesiae, vel alterius qui de beneficio ecclesiastico viuunt, talem tonsuram ferat, quae gradum non habeat, sed dirigatur in gyrum, ita quod capilli qui inter inferiorem & superiorem rasuram remanent, propter suam rotunditatem merito possint dici corona.

V. Vt clerici vsuras non exercent.

Item nullus talis clericus pignora pro mutuo recipiat, vt fructus pignorum lucrificiat: nec alias vsuras vel negotiationes exercent, cum hoc sit in sacris canonibus interdictum.

VI. De clericis non habentibus locum, vel beneficium ecclesiasticum, qui habitum compositum non habent.

Si vero clericus non habens locum, vel beneficium ecclesiasticum, habitum suum vsque ad mensam non curauerit reformari: in ecclesia cathedrali lectionem, vel epistolam, vel euangelium solemniter legere non permittatur, nec ei beneficium ecclesiasticum assignetur, donec habitum compositum ferat.

VII. *Ne episcopi & clerici aues venatorias habeant aut gestent.*

Nec episcopus, nec clericus cathedralis vel conuentualis ecclesie, vel alius clericus de beneficio ecclesiastico viuens, aues venatorias habeat in propria domo. Et si aliquando exeat cum laicis ad venandum gratia spatandi, quod raro fieri expedit, propria manu huiusmodi aues non portet.

VIII. *Ne laici accipiantur in canonicos, nec ad præbendam.*

Districte quoque mandamus, quod in nulla ecclesia laici recipiantur in canonicos & in fratres, nec etiam ad præbendam canonicalem quæ consistit in pane & vino, & quibusdam aliis, cum per hoc ecclesie multa damna proueniant.

IX. *Vt quicumque supradicta infra quindecim dies a publicatione contempserit adimplere, ab officio beneficioque sit suspensus, & a pralato censura notetur.*

Quia vero quidam propter diuitias, & alii propter nobilitatem, nonnulli propter diuturnum abusum quem ad excusandas excusationes in peccatis allegant, supradicta corrigere paruipendunt, hæcenus tam a nobis quam ab aliis sæpius requisiti: quicumque supradicta vel eorum aliqua, infra quindecim dies postquam hoc mandatum eidem innouerit, contempserit adimplere, sciat se, vsque dum mandatum nostrum impleuerit, per nostram sententiam ab officio beneficioque suspensum. Quod & circa illum volumus obseruare, qui postquam semel mandatum nostrum impleuerit, venire præsumpserit contra illud. Is autem qui iurisdictionem ordinariam obtinet super eum, postquam ad notitiam eius deuenerit pertinaciam contempserit, supradictam sententiam publicet, & cum faciat vsque ad satisfactionem condignam per censuram ecclesiasticam obseruari.

X. *Vt pralato qui omiserit id exequi, aditus ecclesie sit interdictus.*

Quod si ipse prælatus id omiserit exequi infra octo dies postquam innouerit ei, ex tunc sibi sciat per sententiam nostram, donec id exequatur, ingressum ecclesie interdictionem.

XI. *Vt episcopi beneficia gratis dent, & personis idoneis, &c.*

Ad tollendam quoque detractionis causam & materiam scandali, quod contra archiepiscopos & episcopos quotidie generatur, sub attestatione Diuini iudicii archiepiscopis & episcopis districte præcipimus, ut beneficia ecclesiastica gratis & liberali-

ter, & idoneis personis assignent; & in sua familia honestos clericos habeant, ut super honestate sua testimonium ei ferant; nec scienter excommunicatos, in casu a canonicis non permisso, ad colloquium, vel ad propriam mensam admittant. Ecclesias vero sui episcopatus in euectionum numero contra statuta Lateranensis concilii non aggrauent; & cum ad eas vadunt, corrigant quæ fuerint corrigenda; nec pecuniam pro procurationis redemptione recipiant, quando eas non visitant.

XII. *Vt parochiales ecclesie adolescentulis, vel constitutis in minoribus ordinibus non tradantur.*

Item parochialium ecclesiarum curam adolescentibus, vel in minoribus ordinibus constitutis, contra tenorem Lateranensis concilii non concedant.

XIII. *De abbatum, monachorum, & canonicorum regularium disciplina.*

Quia vero a nonnullis abbatibus & monachis, necnon & canonicis regularibus, multa fieri didicimus, quæ ab obseruantia dissonant regulari: præsentium vobis auctoritate mandamus, ut nullus de consensu capituli sui, & ut meliora prospiciat, nisi alia forte concurrant quæ in canonicis continentur.

XIV. *Vt venationes & negotiationes deuitent.*

Item tam abbates, quam priores, vniuersi monachi, & canonici regulares, venationes & negotiationes prorsus deuitent.

XV. *Vt fræna, & alia huiusmodi deaurata non habeant.*

Item fræna, pectoralia, & calcaria deaurata & deargentata non deferant, nec depictis sellis vtantur.

XVI. *De forma vestimentorum.*

Item tunicas non habeant curtas, vel apertas ab anteriori, vel posteriori parte, sed longas & claufas.

XVII. *De materia eorumdem.*

Item non vtantur cappis, tunicis, vel pallis, de aliqua bruneta clara vel nigra; nec etiam flamine forti, seu cuniculis, vel etiam cameloto.

XVIII. *Vt proprium non habeant.*

Item nullus monachus, vel canonicus regularis proprium habeat, nec etiam de sui abbatis vel prioris licentia, cum ipsis huiusmodi dare licentiam non possint. Quod si aliquam obedientiam de sui maioris præcepto teneant, donec illa secundum loci consuetudinem

ANNO
CHRISTI
1214.

fuetudinem expendantur, talis regularis A
non dicitur propter hoc, proprium retinere.

Vnde firmiter inhibemus, vt in nullo monasterio, vel canonica regulari, certi redditus deputentur alicui monacho, vel canonico certa pecunia pro vestimentis detur, propter quod aliqua de perceptis ad tempus teneat, quia ex hoc datur materia proprium retinendi. Sed in omni monasterio, vel canonica regulari, certi redditus deputentur, de quibus, per manus vnus qui eos fideliter colligat, fratribus prouideatur de vestimentis.

XIX. *Vt proprietarii in capitulo excommunicentur.*

Item mandamus, vt in quolibet monasterio, vel canonica regulari, diebus Dominicis proprietarii in capitulo excommunicentur.

XX. *Vt nullus admittatur cum pacto aliquid dandi pro receptione.*

Item præcipimus, vt nullus in canonicum vel monachum admittatur, cum aliqua conditione, vel pacto, per quod aliquid C
debeat pro receptione eius dari.

XXI. *Vt in causis alienis aduocati non existant.*

Item iubemus, quod nulli monachi, vel canonici regulares, in causis alienis aduocati existant: nisi forte aliquis casus grauis necessitatis, vel magnæ utilitatis occurrat, ob quam ab episcopo qui forte regulari loco præest, vel ab abbate, vel priore, idem fieri forte mandetur. Quod si contra hoc fecerint, tam a iudice quam a parte tanquam excommunicatus & infamis ab huiusmodi aduocatione repellatur omnino.

XXII. *Vt quæ in mensa supersunt, pauperibus tribuantur.*

Mandamus insuper, vt ea quæ in mensa monachorum vel canonicorum de^a iustitiis sunt in pane & vino vel pulmentis supersunt, nullus de seruientibus alicui largiri præsumat, sed vniuersa colligantur ab eo qui curam resectorii obtinet, & iuxta ordinationem abbatis, vel prioris, pauperibus tribuantur.

XXIII. *Vt canonici regulares amplas coronas portent; monachi amplissimas.*

Item præcipimus, vt canonici regulares amplas coronas portent, & monachi amplissimas. Itaque duorum digitorum, vel trium, amplus sit monachis circulus capillorum.

XXIV. *Qualia illorum calceamenta esse debeant.*

Item non habeant calceamenta cum no-

dulis, vel alias aperta, sed sint clausa & alta calceamenta illorum.

XXV. *Nullus ab vna ecclesia transeat ad aliam; neque sint de multis ecclesiis.*

Item nullus monachus, vel canonicus censetur, nisi propter maiorem religionem, vel aliam iustam causam a canonicis approbatam vna ecclesia dimissa, ad aliam transferatur. Quia non potest vnus pedem in vna, & alium pedem in alia retinere, quia ex hoc multam dissolutionis, contemptio- nis, & euagationis nouimus materiam generari. Si qui autem iam facti sunt monachi vel canonici regulares in diuersis ecclesiis, cogantur in illa ecclesia moram facere, in qua primo professionem fecerunt, nec in aliis vocem aliquam habeant. Sed si alia in qua professionem postea fecerunt, sit arctioris religionis, liceat eis in illa remanere.

XXVI. *Vt canonici regulares superpelliceis semper vtantur.*

Item districte præcipimus, vt canonici regulares superpelliceis semper vtantur, nisi propter infirmitatem, vel aliam necessitatem, de permissione suæ regulæ quandoque eis id intermittatur.

XXVII. *Vt nullus monachus, vel canonicus regulares ab aliqua ecclesia teneat aliquid pro præbenda.*

Item canonicus regularis capa nigra & clausa, non viuerita^a, & consuta pellibus cum equitat, & in aliis locis, iuxta regulam B. Augustini deferat reuerenter.

XXVIII. *Vt qui contra prædicta fecerint, sint ab officio suspensi.*

Item nullus monachus vel canonicus regularis, a sua, vel alia ecclesia, vel persona ecclesiastica, ecclesiam vel aliquid aliud recipiat, vel teneat pro præbenda. Et si aliqui iam receperunt supradicto modo ecclesiam, vel aliquid aliud: eos mandamus huiusmodi ecclesiis, vel beneficio, per eos ad quos pertinent, absque qualibet dilacione priuari.

XXIX. *Ne religiosi vsurarios, excommunicatos, interdictos, ad religionem, seu sepulcrum, vel alia sacramenta accipiant.*

Quicumque vero monachus, vel canonicus regularis, contra prædicta, vel aliquid prædictorum, scienter venire præsumpserit: si abbas vel prior fuerit, oportet vsque ad satisfactionem condignam iuxta episcopi diocesani arbitrium per nostram sententiam ab officio & administratione suspensum. Si vero subditus sit, siue sit regularis canonicus, vel monachus, donec congrue satisfecerit, iuxta sui abbatis arbitrium, ab officio nouerit se suspensum, & ingressum ecclesiæ sibi interdictum.

XXX.

ANNO
CHRISTI
1214.

XXX. *Ut ponantur tres fratres in prioratibus, qui sufficiunt tribus.*

Cum adeo quorundam inualuerit religionum vitorum cupiditas, ut usurarios & etiam excommunicatos, seu nominatim interdictos, ad religionem seu sepulturam vel alia sacramenta recipiant, propter quod multa ecclesie non modicum damnificantur: ne de cetero fiat, sub interminatione anathematis prohibemus; & si factum fuerit, ad resarcienda damna ipsis ecclesiis compellantur. saluis apostolice sedis priuilegiis. Cum monasteria & canonicæ regulares, prioratus seu obedientias habeant, & in ipsis singulos fratres ponere consueverint, qui ibidem regulariter viuunt, & quandoque ab vno consumitur de quo possit pluribus prouideri: statuimus, ut si talis fuerit prioratus in quo tres fratres valeant commorari, tres ad minus fratres ponantur ibidem; & vnus ex eis prior fiat, qui curam omnium habeat.

XXXI. *De prioratibus qui tribus fratribus non sufficiunt.*

Si vero tot fratribus non sufficit prioratus, cum pauciores vix possent regulariter viuere, duæ vel tres ecclesie iuxta arbitrium episcopi, vbi præest episcopus, vel abbatis, seu præpositi, vbi non præest episcopus, iungantur in vnum, & illi priori qui instituetur, respondeant. Et idem prior in illis ecclesiis in quibus non sunt fratres, per seculares capellanos ministrèt.

XXXII. *De pace seruanda.*

Quoniam in presenti concilio agitur de negotio Iesu Christi, qui pacis est autor, quadam super obseruatione pacis duximus statuenda, quæ volumus firmiter obseruari. Si quis pacem infra quindecim dies postquam a diocesano archiepiscopo, vel episcopo, viua voce, vel per litteras, seu per nuntium fuerit requisitus, iurare noluerit: ad id ecclesiastica censura cogatur, & ipse sit extra pacem, & homines eius si ei fauerint, si vero ei fauere noluerint, sed esse velint in pace, & adesse paci contra violatores eius, admittantur. Si quis pacem intrare noluerit, & querelam de alieno fecerit * * * in pace non audiatur a pace, donec pacem iuraerit: ipse tamen alii respondere compellatur.

XXXIII. *De eo qui admonitus a paciariis, iniuriam facere noluerit.*

Qui communitus a paciariis, infra quindecim dies iustitiam ad cognitionem paciariorum facere vel firmare noluerit: episcopus eum excommunicet, & de pace desiciat, & terram eius interdicto supponat. Quod si

Concil. General. Tom. XI.

A & homines sui ei fauerint, post quatuordecim dies eiiciantur a pace, & restituatur eis compensum, si quid dederunt, sed si homines ipsi velint mandatis pacis parere, dimittantur in pace.

XXXIV. *De eo qui pacem fregerit.*

Si aliquis pacem fregerit, & intrauerit postea cum forisfacto, vel sine forisfacto in ciuitatem, castrum, vel villam, dominus vel rectores ipsius loci, postquam hoc sciuerint, capiant eum, & tamdiu teneant, vel paci assignent, donec satisfecerit de violatione pacis. Alioquin locus ipse emendet fracturam pacis. Qui totum castrum habet, vel partem castri contra violatorem pacis, & contra cõsortem suum paciariis cum episcopus fuerit assignet. Et propter hoc aliquod damnum passus fuerit, qui voluntate pacis, pax debet eum manu tenere, & damnum quod passus est propter pacem emendare. Et si duo sunt domini alicuius castri & villæ, & alter illorum pacem fregerit, homines illius interdicto subiciantur.

XXXV. *De eo qui violatorem pacis receptauerit.*

Qui violatorem pacis scienter receptauerit, excommunicetur, & eiiciatur de pace, donec satisfaciatur. Itaque etiam pater teneatur pro filio, qui pacem violat: dummodo sit in sua potestate, & obediens ei fuerit vsque ad illam horam quando pacem violauit.

XXXVI. *De eodem.*

Si exercitus contra violatores pacis collectus fuerit, & de loco vbi congregatus est se mouerit: violator pacis non audiatur, nisi resarciat expensas factas in bobus & aliis, quæ pertinent ad agriculturam, & etiam in strata. Nullus pignoret alium pro alio etiam pro certo debito, nec pro alia causa, nec homines sui debitores creditor pignoret, nisi pro eo quod domino suo de iure præstare tenentur. Et nisi post datam licentiam a paciariis, quam ipsi præstare debent, postquam eis confiterit quod in loco in quo est suus debitor, creditor ipse iustitiã habere non potest.

XXXVII. *Ut iuramentum pacis certis temporibus innouetur.*

Item statuimus, ut quilibet laicus, & quilibet nobilis, infra quindecim dies postquam requisitus fuerit, pacis innouet iuramentum, & de cetero iuramentum pacis de quinquennio in quinquennium renouetur.

XXXVIII. *Ut a violatore pacis non tantum sacramentum accipiat, sed pignora, vel propria persona.*

A violatore pacis firmantis, vel sacramentum solum nequaquam recipiatur, sed pignora, vel persona propria, in bona custodia iuxta paciariorum arbitrium retineatur.

H XXXIX.

ANNO
CHRISTI
1214.XXXIX. *Vt fractura pacis utroque gladio
queratur.*

Si pax fracta fuerit, ab iis qui sunt intra terminos pacis debet pax fracturam pacis querere utroque gladio; & si non poterit recuperare, debet emendare de compenso vel de noua collecta: de quo compenso, seu noua collecta, si compensum non sufficit, debent expensæ fieri equitibus qui cum armis pacem sequuntur.

XL. *De Vassallo qui contra dominum
rebellauerit.*

Si qui vassalli, vel homines aliquorum, propria temeritate insurgant contra dominos suos, vel rebellauerint, nisi admoniti a paciaris a sua præsumptione destiterint, pax adisitat dominis contra eos.

XLI. *Vt Violatores pacis, diebus Dominicis
excommunicentur.*

Violatores pacis singulis diebus Dominicis excommunicentur, & in sero post vespertas campanæ omnes per ciuitatis villas & castra in eorum detestationem pulsentur.

XLII. *Vt in principio Maii conueniant omnes
maiores paciaris.*

Statuimus insuper, vt singulis annis in principio Maii conueniant maiores paciaris, & querimonias pacis expediant; & si aliquis articulus dubitationis occurrat, illum prouiderint expedire declarent.

XLIII. *Vt noua pedagia non imponantur.*

Præterea sub interminatione anathematis prohibemus, ne noua pedagia imponantur, vel augmententur antiqua, nec hi qui consueuerunt pedagia iusta recipere, in alijs locis illa recipiant, mutatis locis antiquis, sicut quosdam nouimus iam fecisse.

XLIV. *Qui pedagium recipiunt, faciant vias
publicas custodiri.*

Barones & domini locorum, seu aliarum personarum quæ pedagium recipiunt, stantibus publi-

cas in districtu suo fideliter faciant custodiri: & si forte mercatores, seu alii viatores, in illius districtu qui pedagium receperit, damnum per violentiam passi fuerint, is cuius est pedagium, si cum qui violentiam fecit potest distringere cum auxilio pacis, eum distringat. Alioqui tamdiu eum prohibeat per censuram ecclesiasticam & alio modo pedagium recipere, donec de damno fuerit satisfactus.

XLV. *Ne confratris fiant, nisi de voluntate
dominorum locorum, & episcopi.*

Quia propter coniurationes & conspirationes quæ confratris vocantur in ciuitatibus, villis, & castris, quandoque multa discordiæ materia suscitatur: præsens synodus sub anathematis interminatione constituit, vt in ciuitatibus, villis, & castris, non fiant de cætero confratris, nisi de voluntate dominorum locorum ipsorum, & diocesani episcopi, propter urgentem necessitatem & euidenter vtilitatem id fiat. De his autem confratris quæ hæcenus factæ sunt, & de quibus querelam audiuimus, causa cognita, quod iustum fuerit faciemus.

XLVI. *Vt sint in singulis parochiis sacerdotes,
qui hereticos eorumque fautores, episcopo
& consulis, aut dominis, indicent.*

Item capitulum statuti Auenionensis concilii innouantes, sub districti anathematis interminatione præcipimus, vt archiepiscopus & episcopus in singulis parochiis suis, tam in ciuitate quam extra, vnum sacerdotem, & duos vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures, si opus fuerit, iuramenti religionis constringant: quod si quos ibi receperint hæreticos, credentes, fautores, vel receptores, vel defensores eorum, ipsi archiepiscopo, vel episcopo, & consulis ciuitatum, & dominis locorum, seu baiulis eorumdem; cum omni studeant festinantia intimare, & eos puniant secundum canonicas & legitimas sanctiones, nihilominus bona ipsorum omnia confiscantes.

ANNO CHRISTI 1215. **CONCILIVM** ANNO CHRISTI 1215.

**LATERANENSE IV.
GENERALE,
SVB INNOCENTIO III.
SVMMO PONTIFICE.**

HISTORIA EIVSDEM CONCILII.

V Vilhel-
mus Tyren-
sis de bello
sacro, libro
1. cap. 15. &
sequētibus.
V Vilhel-
mus Mal-
mesburius
de rebus
Anglicis
libro 4. c.
2. & alii.

RBANVS secundus pontifex in Claro-
montano satis frequenti concilio, graui
oratione valde conquestus est, Hieroso-
lymitanam regionem, in qua Christus
dominus sanguinem vitamque nostra causa profu-
dit, caeteraque sancta illa loca eiusdem Redemptoris
nostri consecrata memoria, magno cum Christiani
nominis dedecore in Saracenorum manus perue-
nisse. Quare Christiana reipublicae reges, princi-
pes, caeterosque Christianos adhortatus est, vt
coniunctis viribus sanctam illam prouinciam ex ho-
stium manibus eriperent, & quamprimum ad sa-
crum bellum se accingerent. Ita haec pontificis ora-
tio illorum animos incendit, vt pene dicto citius
militum vndique ad trecenta millia sub dinerforum
principum ductu coacta sint: ac militari amictu
cruce insignito, vt sese ostenderent pro Chri-
sto domino bellum gerere; Antiochiam primum,
mox finitimas regiones, postremo Hierosolymam
ipsam, vt permagno labore, ita ingenti gloria
fuit adepti: creato itidem in Hierosolymitana vr-
be & ditione rege Gottifredo strenuissimo duce, om-
nium qui aderant principum consensu. Regatum
est Hierosolymis nonaginta circiter annos: ac per
id tempus summi Romani pontifices officio suo
ac muneri in eo regno tuendo, ac Saracenis pro-
cul arcendis, non desuere. Verumtamen effici non
potuit quo minus, Guidone rege capto, Urbano
tertio pontifice Hierosolyma a Saracenis occupa-
retur. Cui pontifici cum Gregorius octauus successis-
set: is impiger, reges, principes, populosque Chri-
stianos omnes excitat cum litteris, tum legatis; at-
que ad Hierosolymam recuperandam vrget. Idem
praestiterunt qui post eum pontifices fuerunt: sed
permulta acciderunt, quae sacro huic bello impedi-
mentum attulere. Innocentius tertius, vir doctrina
& moribus insignis, vbi pontificatum inuit, Hie-
rosolymae recuperationi animum adiecit. Et vero in
magnam spem venit, fore vt voti compos fieret, cum
suo tempore Latini aliqui principes, expugnata Con-

Concil. general. Tom. XI.

Astantinopoli, Graeciam ipsam suo imperio subiecif-
sent, & Balduinus Flandriae comes Constantinopoli-
tanus imperator esset electus: idemque curam adhi-
bit, vt Graeci diuturno schismate ab ecclesia catho-
lica seuncti, ad Romanam ecclesiam obedientiam reuer-
terentur. Quamobrem pontifex, & litteris & lega-
tis missis, omnes ad sacrum hoc bellum cohortatus
est. Cumque magnopere optaret Innocentius tum
Hierosolymitanarum vrbum recuperationem, tum vniuersae
ecclesiae reformationem, sanctorum patrum vestigia
secutus, generale indixit concilium: in quo & de-
prauiati mores corrigentur, & haeretici damna-
rentur, & principes ac populi ad sacram hanc ex-
peditionem adducerentur. Scripsit igitur omnibus
patriarchis & episcopis biennio ante concilii cele-
brationem, vt ad illud accederent. Scripsit quo-
que imperatori & regibus, vt ipsi quoque oratores
ad synodum destinarent. Cogitur itaque Romae
in Lateranensi ecclesia satis magnum concilium:
de quo abbas Vrspergensis, qui eo tempore flo-
ruit, haec habet: Anno ab incarnatione Verbi 1215,
celebrata est sancta vniuersalis synodus Romae in
ecclesia Saluatoris, quae Constantiniana vocatur,
mense Nouembri, praesidente domino Innocentio
papa tertio: pontificatus eius anno 18. In qua fue-
runt episcopi 412. Inter quos extiterunt de praeci-
pui patriarchis duo; videlicet Constantinopolita-
nus, & Hierosolymitanus: Antiochenus autem
gravi languore detentus venire non potuit; sed mi-
sit pro se vicarium Antheradensem episcopum. Ale-
xandrinus vero, sub Saracenorum dominio consti-
tutus, fecit quod potuit, mittens pro se diaconum
suum Germanum. Primates autem & metropoli-
tani 71. Caeterum abbates & priores vltra octin-
gentos, archiepiscoporum vero, & episcoporum,
abbatum, & priorum, & capitulorum absentium
procuratorum non fuit certus numerus comprehen-
sus. Legatorum vero regis Siciliae in Romanorum
imperatorem electi, imperatoris Constantinopoli-
tani, regis Franciae, regis Angliae, regis Hungariae,
H ij regis

Vincen-
tius Bellouac-
sis, lib. 29.
historiae c.
65. & 91.
& alii.

Innocen-
tius in epi-
stola indi-
citionis
concilii.

Rogers
annalium
Anglicarum
parte po-
teriori, &
V Vilhel-
mus Neu-
brigensis
lib 3 c. 20.

Abbas Vr-
spergensis
in chroni-
co.

ANNO
CHRISTI
1215.Vincentius
lib. 30. cap.
64.
Lib. 29.
cap. 107.

regis Hierosolymitani, regis Cypri, regis Aragoniæ, necnon & aliorum principum, & magnatum, ciuitatum, aliorumque locorum ingens fuit multitudo. Hæc Vrſpergenſis. In quo concilio primum explicata eſt catholica fides contra varios hæreticorum errores. Damnatuſ liber Ioachim abbas in Petrum Lombardum de vnitæte ſanctiſſimæ Trinitatiſ. Damnatuſ quoque dogma peruerſum impij Almarici, de quo fuſuſ Vincentiuſ Bellouacenſiſ. Multa de hæreticis coërcendis, ac puniendis, ac de Græciſ, qui ad catholicam fidem reuertentur, ſtatuntur. Item pleraque alia catholice eccleſiæ valde vitia, quæ omnia capitibus ſeptuaginta diſtincta ſunt, ac in Gregorij noni decretalium collectione continentur. Poſtremo, pro recuperatione terræ ſanctæ, multæ indulgentiæ & priuilegia conſeſſa ſunt ad ſacrum illud bellum euntibus. Ad ſubſidium bello conferendum omnes eſt cohortatuſ. Atque ipſe vna cum cardinalibuſ, cæteriſque prælatiſ, non exigua vim pecuniæ collaturuſ ſe eſſe promiſiſ. Tum excommunicat quoſcumque qui arma, naues, aut auxilia quæuiſ Saraceniſ ſuppeditant. Præcipit demum vt pax in Chriſtiano orbe toto, ſaltem per quadriennium, conſeruetur.

EPISTOLÆ

INNOCENTII PAPÆ III.

Ad hoc concilium ſpectanteſ,

Vniuerſi Chriſti fidelibuſ per Moguntinam provinciam conſtitutiſ.

Quia maior nunc inſtat neceſſitas, quam vquam inſititit, vt terræ ſanctæ neceſſitatiſ ſuccurratur, & de ſuccuſu ſperatur maior, quam vquam prouenerit, vitilitas prouentura: ecce reſumpto clamore, clamamuſ ad voſ, & pro illo clamamuſ, qui moriendo, voce magna clamauit in cruce, factuſ obediens Deo Patri vſque ad mortem cruciſ, clamans, vt noſ ab æternæ mortis eriperet cruciatu. Qui clamat etiam per ſe ipſum, & dicit: *Si quis vult poſt me venire, abneget ſe metipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*: ac ſi diceret manifeſtiuſ: *Qui vult me ſubſequi ad coronam, me quoque ſubſequatur ad pugnam*, que nunc ad probationem proponitur vniuerſiſ. Poterat enim omnipotens Deus terram illam, ſi vellet, omnino defendere ne in manuſ traderetur hoſtiliſ. Poſſet & illam, ſi vellet, de manibuſ hoſtium facile liberare, cum nihil poſſit eiſ reſiſtere voluntati. Sed cum iam ſuperabundafſet iniquitas, reſrigeſcente caritate multorum: vt fideleſ ſuoſ a ſomno mortis ad vitæ ſtuduſ excitaret, agoneſ illiſ propoſuit, in quo fidem eorum velut aurum in fornace probaret, occaſionem ſalutiſ, immo ſaluationiſ cauſam præſtando: vt, qui fideliter pro ipſo certauerint, ab ipſo feliciter coronentur; & qui ei noluerint in tantæ neceſſitatiſ articulo debita ſeruitutiſ impendere famulatuſ, in nouiſſimo diſtricti examiniſ die iuſtam mereantur damnationiſ ſententiã ſuſtinere. O quanta iam prouenit vitilitas ex hac cauſa: quam multi conuerſi ad penitentiam pro liberatione terræ ſanctæ mancipauerunt ſe obſequio Crucifixi, & quaſi per agoneſ coronam gloriæ ſunt adepti, qui forte in ſuiſ iniquitatiſ perſiſſent, carnalibuſ voluptatibuſ & mundaniſ illecebris irrecti! Vetus eſt hoc artificiuſ Ieſu Chriſti, quod ad ſuorum ſalutem fidelium diebuſ iſtiſ dignatuſ eſt innouare. Si enim aliquiſ rex temporalis a ſuiſ hoſtibuſ eiſceretur de regno, niſi vaſalliſ eiſ pro eo non ſolum reſ exponerent, ſed perſonaſ, nonne, cum regnum recuperafſet amiſſum, eoſ velut infideleſ dam-

Matth. 27.
Marc. 15.
Matth. 16.
Luc. 9.

Anaret, & excogitareſ in eoſ inexcogitata tormenta, quibuſ perderet male maloſ? ſic & rex regum, dominuſ Ieſuſ Chriſtuſ, qui corpus & animam, & cætera voſ contulit bona, de ingratiſ vitio, & infidelitatis crimine voſ damnabit: ſi ei quaſi eiſcto de regno, quod pretio ſui ſanguiniſ comparauit, neglexeritſ ſubuenire. Sciat ergo ſe culpabiliter durum & dure culpabilem, quicumque in hoc neceſſitatiſ articulo ſuum negauerit obſequium Redemptoriſ. Nam ſi quibſ ſibi vel modicum quid hereditatiſ paternæ ſentiret dure ablatum: mox ſecundum morem mundanum totiſ viribuſ laboraret, vt ſuam vindicaret iniuriã, & violentiam propulſaret; nec rebus parceret nec perſoniſ, donec ex toto recuperaret amiſſum. Quomodo ergo poterit excuſari qui nec mediocriter laborare ſtuderit pro puniendi ſui Redemptoriſ offenſa & eiſ iniuria vlcifcenda, dum parcendo rebus & perſoniſ impedit ne locuſ recuperetur paſſioniſ & reſurrextoniſ Dominiæ, in quo Deus rex noſter ante ſæcula ſalutem in medio terræ dignatuſ eſt operari? Quomodo etiam ſecundum præceptum Diuiniſ diligit proximum ſuam ſicut ſeipſum, ſicut ſcriptum eſt, qui ſcit fratres ſuoſ, fide ac nomine Chriſtianoſ, apud perſidoſ Saracenoſ ergaſtulo diri carceriſ detineri, ac iugo deprimi grauiffimæ ſeruitutiſ; & ad liberationem eorum, efficaciã operam non impendit, tranſgrediendo illiſ naturalis legiſ mandatuſ, quod Dominuſ in euangelio declarauit: *Quicumque vultis vt faciant voſ homineſ, & Matth. 7. voſ facite illiſ.* An forte neſciſtiſ quod apud illoſ *Luc. 6.* multa millia Chriſtianoſ in ſeruitute ac carcere detinentur, qui tormentiſ innumeris cruciantur? Et quidem omneſ pene Saracenoſ provinciaſ, vſque poſt tempora ſancti Gregorij, Chriſtianiſ populi poſſederunt: ſed extunc quidam perditioniſ filiuſ Machometuſ pseudoprophetaſ furexit, qui per ſæculares illecebraſ & voluptateſ carnales multoſ a veritate ſeduxit. Cuiſ perſidia, eſtſ vſque ad hæc tempora inualuerit, conſidimſ tamen in Domino, qui iam fecit nobiſcum ſignuſ in bonum, quod ſiſ huiſ beſtiæ appropinquat, cuiſ numeruſ, ſecundum Apocalypſim Ioanniſ, *intra ſexcenta ſexaginta ſex clauduntur*: in proximo ſinietur per operationem Spirituſ ſeptimiſ, qui caritatiſ igne corda fidelium hæctenuſ frigeſcentiaſ reaccendit: ex quibuſ iam penſeſcenti ſunt anni completi. Certe propter prioreſ iniuriãſ grandeſ & graueſ Redemptoriſ noſtro pro noſtriſ offenſiſ a perſidiſ Saraceniſ illateſ, nuper in monte Thabor, vbi diſcipuliſ ſuiſ future gloriſicationiſ ſpeciem demonſtrauit, iidem perſidiſ Saraceniſ quãdam munitioniſ arcem in conſuſioneſ Chriſtianiſ nominis exereunt: per quam ciuitatem Acon ſibi valde vicinã de facili cogitant occupare, ac deinde ſine omni contradictoniſ obſtaculo reſiduum terræ huiſ inuadere, cum ſit viribuſ & opibuſ pene penitiſ deſtituta. Eapropter igitur, dilectiſſimi filii, diſſenſioneſ & emulatiõneſ fraternãſ in paciſ & dilectiõniſ fœderaſ commutanteſ, accingimini ad obſequium Crucifixi: non dubitanteſ pro illo reſ exponere ac perſonaſ, qui pro voſ animam ſuam poſuit, & ſanguinem ſuum fudit; certi pariter & ſecuriſ, quod ſi vere penitenteſ fueritſ, per hunc temporalem laboreſ, quaſi quodã compendio, ad requiem peruenietis æternã. Noſ enim de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli autoritate conſiſ, ex illa quaſi nobiſ Deus, licet indigniſ, ligandi atque ſoluendiſ contulit poteſtate, omnibuſ, qui laboreſ iſtum in propriiſ perſoniſ ſubiiciunt & expen-

ANNO
CHRISTI
1215.

Luc. 10.

Matth. 7.
Luc. 6.

Apo. 17.

"Cov. pte-
ter

ſiſ,

sis, plenam suorum peccatorum, de quibus veraciter fuerint corde contriti & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributione iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis dumtaxat expensis iuxta facultatem & qualitatem suam, viros idoneos destinaverint, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impenderit, plenam suorum veniam concedimus peccatorum. Huius quoque remissionis volumus & concedimus esse participes iuxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum, omnes qui ad subventionem ipsius terræ de bonis suis congrue ministrabunt. Personas quoque ipsorum, & bona, ex quo crucem assumpserint, sub sancti Petri & nostræ protectione suscipimus: nec non & sub archiepiscoporum, & episcoporum, & omnium prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant: statuentes vt, donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, integra maneant, & quietæ consistant. Quod si quisquam contra præsumpserit, per ecclesiarum prælatos, appellatione postposita, censura ecclesiastica compellatur. Si qui vero proficiscendum illuc, ad præstandas vsuras iuramento tenuerit adstricti: creditores eorum per ecclesiarum prælatos, vt remittant eis præfatum iuramentum, & ab vsurarum exactione desistant, eadem præcipimus distractione compelli. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit vsurarium, eum ad restitutionem earum simili cogi animaduersione mandamus. Iudeos vero ad remittendas ipsi vsuras per secularem compelli præcipimus potestatem: & donec illas remiserint, ab vniuersis Christi fidelibus, tam in mercimoniis, quam in aliis, per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur. Vt autem terræ sanctæ subsidium diuifum in plurimos facilius impendatur, obsecramus omnes & singulos, per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, vnum solum verum, vnum æternum Deum postulantes vice Christi pro Christo, ab archiepiscopis, & episcopis, abbatibus, & prioribus, & tam cathedralium quam conventualium ecclesiarum capitulis, & clericis vniuersis, nec non ciuitatibus, villis, & oppidis, competentem numerum bellatorum cum expensis ad triennium necessariis secundum proprias facultates. Et si ad hoc, vnum quodlibet non suffecerit, plura coniungantur in vnum: quia pro certo speramus, quod personæ non deerunt, si expensæ non desint: postulantes hoc ipsum a regibus, & principibus, comitibus, & baronibus, aliisque magnatibus, qui forsitan per seipsos personaliter non accesserint ad obsequium Crucifixi. A ciuitatibus vero maritimis nauale subsidium postulamus. Et ne aliis onera grauiæ & importabilia imponere videamur, quæ digito nostro mouere nolimus: protestamur veraciter coram Deo, quia quod ab aliis exigimus faciendum, hoc ipsi prompto animo faciemus. Clericis autem ad hoc negotium necessariis prouidimus indulgendum, vt, omni contradictione cessante, beneficiorum suorum prouentus propter hoc valeant vsque ad triennium pignori obligare. Quia vero subsidium terræ sanctæ multum impediri vel retardari contingeret, si ante susceptionem crucis examinari quilibet oporteret, an esset idoneus & sufficiens ad huiusmodi votum personaliter prosequendum: concedimus, vt, regularibus personis exceptis, suscipiant quicumque voluerint signum crucis, ita quod, cum virgines necessitas aut euident utilitas postulerit, votum ipsum de mandato apostolico possit commutari, aut redimi, vel differri. Et propter eandem causam, remissiones & indulgentias hæcenus a nobis concessas precedentibus in Hispaniam contra Mauros, vel contra hereticos in

Concil. general. Tom. XI.

A Prouinciam, reuocamus: maxime cum illis concessæ fuerint ad tempus, quod iam ex toto præterit; & istis, ob causam quæ iam ex maiori parte cessauit: vtroque negotio per Dei gratiam adeo prouecto, vt vehementer instantiam non requiratur; & si forte requireret, nos ingruenti necessitati respicere curaremus. Concedimus tamen, vt huiusmodi remissiones & indulgentiæ apud Prouinciales remaneant & Hispanos.

B Cæterum quia cursarii & piratæ nimis impediunt subsidium terræ sanctæ, capiendæ, spoliando transeuntes ad illam, & reuertentes ab illa: nos eos, & principales adiutores & fautores eorum, excommunicationis vinculo inmodamus: sub intimatione anathematis inhibentes, ne quis cum eis scienter communicet in aliquo venditionis vel emptionis tractatu; & iniungentes rectoribus ciuitatum, & locorum suorum, vt eos ab hac iniquitate reuocent & compescant. Alioquin, quia nolle perturbare peruersos nihil aliud quam fouere, nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifestò facinorosi desinit obuiare, nec in personas & terras eorum seneritatem ecclesiasticam curabimus exercere, cum tales, non minus quam Saraceni, aduerserint nomini Christiano. In nouam præterea excommunicationis sententiam in Lateranensi concilio promulgatam aduersus eos qui Saracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum, qui que in piraticis Saracenorum nauibus curam gubernationis exercent: eosque rerum suarum priuatione multari, & capientium seruos, si capti fuerint, fore censemus, præcipientes, vt per omnes vrbes maritimas diebus Dominicis & festiis huiusmodi sententia publice inuouetur.

D Verum cum longe plus de Diuina clementia, quæ de humana potentia considerare debemus: oportet nos in tali conflictu non tam corporalibus armis quam spiritualibus dimicare. Ideoque statuimus, & mandamus, vt singulis mensibus semel fiat generalis processio seorsum virorum, ac seorsum, vbi fieri poterit, mulierum, in humilitate mentis & corporis cum deuota orationum instantia postulantium, vt misericors Deus auferat hoc a nobis confusionis opprobrium, liberando terram illam, in qua vniuersa redemptionis nostre sacramenta peregit, de manibus paganorum, restituendo eam ad laudem & gloriam nominis sui sancti populo Christiano, prouiso prudenter vbi semper in ipsa processione verbum saluiferæ crucis cum diligenti exhortatione populo proponatur. Orationi vero ieiunium & elemosyna coniungantur, vt his quasi alis facilius & celerius ipsa volet oratio ad piissimas aures Dei, qui nos clementer exaudiat in tempore opportuno. Singulis quoque diebus intra Missarum solennia, post pacis osculum, cum iam pro peccatis mundi offerenda vel sumenda est hostia salutaris, omnestam viri quam mulieres humiliter prosternantur ad terram, & a clericis psalmus iste, *Deus uenerunt gentes in hereditatem tuam*, alta voce cantetur: quo cum hoc versu deuote finito, *Exurgat Deus & dissipentur inimici eius; & fugiant a facie eius qui oderunt eum*: sacerdos qui celebrat, orationem istam super altare decantet alta voce;

Council
Lateranense
sub Alex-
andro III.
Can. 4.

Psalm. 78.

Psalm. 67.

E Deum qui admirabili prouidentia cuncta disponit, te suppliciter exoramus, vt terram, quam vnigenitus Filius tuus proprio sanguine consecrauit, de manibus inimicorum crucis eripiens, restituas cultui Christiano, vota fidelium ad eius liberationem instantem misericorditer dirigendo in viam salutis æternæ. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui, &c.

In illis autem ecclesiis, in quibus conueniet processio generalis, truncus concauus statuatur tribus clauibus signatus, vna penes honestum presbyterum, alia penes deuotum laicum, & tertia penes aliquem

H iij regu-

ANNO
CHRISTI
1115.

regularem fideliter conseruandis, in quo clerici, & laici, viri, & mulieres, elemosinas suas ponant in terræ sanctæ subsidium conuertendas, secundum dispositionem eorum, quibus hæc fuerit sollicitudo commissa. Porro super processu & transitu modesto & ordinato, congruo loco & tempore, faciendo, nondum oportet aliquid diffinire, donec exercitus Domini crucis dilectos filios de Salem, & quondam de Nono castro abbates, & C. decanum Spirensem, & præpositum Augustensem, viros vtique probatæ honestatis & fidei, deputamus, qui adfictis secum viris prouidis & honestis, autoritate nostra statuatur & disponant quæcumque ad hoc negotium promouendum viderint expedire, facientes quæ staturum in singulis diæcesibus per viros idoneos ad hoc specialiter deputatos fideliter & sollicito procurari. Quocirca vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes, & in virtute Spiritus sancti iniungentes, quatenus eis pro Christo legatione fungentibus tales vos exhibere curetis, necessaria ministrantes eisdem, quod per vos & in vobis fructum faciant exoptatum.

In eodem modo per Magdeburgensem & Bremensem prouincias.

In eodem modo per Coloniensem prouinciam.

In eodem modo per Saltzburgensem prouinciam.

In eodem modo per Treuerensem prouinciam.

In eodem modo per Poloniam.

In eodem modo per Sueciam.

In eodem modo per Lundensem prouinciam.

In eodem modo per Angliam.

In eodem modo per Tuiciam.

In eodem modo per Hiberniam.

In eodem modo per Noruegiam.

In eodem modo vniuersis per regnum Franciæ constitutis.

In eodem modo per Scotiam.

In eodem modo per Sardiniam.

In eodem modo per Dalmatiam.

In eodem modo per Rauennatem, Mediolanensem, Ianuensem prouincias constitutis.

In eodem modo per marchiam Anconitanam.

In eodem modo per Hungariam.

In eodem modo, Prageni archiepiscopo, & abbatibus, prioribus, & vniuersis Christi fidelibus per Bohemiam constitutis.

In eodem modo per Calabriam.

ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPIS,
abbatibus & prioribus per Viennensem prouinciam constitutis.

Vincam Domini sabbaoth multiformes moluntur bestia demoliri, quarum incurfus adeo inualuit contra ipsam: vt ex parte non modica pro vitibus spinæ succreuerint, & quod gementes referimus, ipsæ iam vites proferant pro vna labriscam, infectæ multipliciter & corruptæ. Illius ergo testimonium inuocamus, qui testis est in celo fidelis, quod inter omnia desiderabilia cordis nostri duo in hoc sæculo principaliter affectamus: vt ad recuperationem videlicet terræ sanctæ, ac reformationem vniuersalis ecclesiæ, valeamus intendere cum effectu. Quorum vtrique tantam requirit prouisionem instantiam, vt absque graui & grandi periculo ultra dissimulari nequeat vel differri. Vnde supplicationes & lacrymas frequenter effudimus coram Deo, humiliter obsecrantes, quate-

nus super his sum beneplacitum reuelaret, spiraret affectum, accenderet desiderium, & propositum confirmaret, facultatem & opportunitatem præstando ad ea salubriter exequenda. Quapropter habito super his cum fratribus nostris & aliis viris prudentibus frequenti ac diligenti tractatu, prout tanti sollicitudo propostio exigebat, hoc tandem ad exequendum prædicta de ipsorum consilio prouidimus faciendum, vt quia hæc vniuersorum fidelium communem statum respiciunt, generale concilium iuxta præscam factorum patrum consuetudinem conuocemus, propter lucra solummodo animarum opportuno tempore celebrandum: in quo ad extirpanda vitia, & plantandas virtutes, corrigendos excessus, & reformandos mores, eliminandas hereses, & ad roborandam fidem, sapientias discordias, & stabilendam pacem, comprimensas oppressiones, & liberatam fouendam, inducendos principes & populos Christianos ad succursum & subsidium terræ sanctæ tam a clericis quam a laicis impendendum, cum cæteris quæ longum esset per singula numerare, prouide statuatur inuolubiliter obseruanda*. Circa prælatos & subditos regulares & seculares quæcumque de ipsius approbatione concilii visa fuerint expedire ad laudem & gloriam nominis eius, remedium & salutem animarum nostrarum, ac profectum & vtilitatem populi Christiani. Quia vero ante biennium, vniuersale non possit concilium commode congregari: dispositimus interim per viros prudentes in singulis prouinciis plenius explorare quæ apostolicæ prouisionis limam exposcunt, & præmittere viros idoneos ad terræ sanctæ negotium procurandum: vt, si exigente necessitate sacrum concilium approbauerit, nos personaliter ipsum negotium assumamus efficacius promouendum. Credentes igitur hoc salutare propositum ab illo descendere, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, vniuersitati vestræ per apostolica scripta precipimus, quatenus votaliter præparetis, quod a presenti Dominice Incarnationis millesimo ducentesimo terdecimo anno vsque ad duos annos & dimidium, præfixis vobis pro termino Kalendis Nouembris, nostro vos conspectui presentetis cum modestia & cautela: ita quod in vestra prouincia vnus vel duo de suffraganeis valeant episcopis remanere pro Christianitatis ministeris exercendis, & tam illi quam alii, qui canonica forte præpeditione detenti personaliter venire nequiverint, idoneos pro se dirigant responsales, personarum & cætionum mediocritate seruata, quam Lateranense concilium definit, vt nullus omnino plures, quibus autem pauciores adducere secum possit, nec quicquam superfluas faciat & pomposas, sed necessarias tantum & moderatas expensas, ostendendo se acti & habitu verum Christi cultorem; cum non secularis applausus, sed spiritualis profectus in hoc sit negotio requirendus. Iniungimus autem vos, fratres archiepiscopi & episcopi, ex parte nostra vniuersis ecclesiarum capitulis, non solum cathedralium, sed etiam aliarum, vt præpositum, vel decanum, aut alios viros idoneos, ad concilium pro se mittant, cum nonnulla sint in ipso tractanda, quæ specialiter ad ecclesiarum capita pertinebunt. Interim vero & per vos ipsos, & per alios viros prudentes, vniuersa subtiliter inquiratis, quæ correctionis aut reformationis studio indigere videntur, & ea fideliter conscribentes, ad sacri concilii perferatis examan, circa subuentionem necessariam terræ sanctæ, vbi Deus rex noster ante sæcula salutem in medio terræ dignatus est operari, opem & operam efficaciter impenturi, assistendo fideliter & prudenter iis quos deputauimus ad hoc negotium specialiter procurandum. Nullus itaque se fallaciter excusando ab executione tam sancti operis subtrahat, si

ANNO
CHRISTI
1115.

Ann. 1113.

Concilium
Lateranense
sub Alexan-
dro III.
Canone 4.

cano-

canonicam vult effugere vltionem. Nemo dissensionum obstacula vel itinerum impedimenta causetur, quæ, Domino faciente signum in bonam, ex magna iam parte cessare ceperunt. Nam & quanto imminet maiora pericula, tanto potiora remedia conuenit adhiberi: nunquam enim nauigabit per æquora qui semper expectat vt mare non concitet ex se fluctus. Datum Laterani decimotertio Kalendas Maii, pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eodem modo, archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus per Moguntinam prouinciam constitutis.

In eodem modo per Bremensem prouinciam constitutis.

In eodem modo per Gegnenensem prouinciam constitutis.

In eodem modo per Saltzburgensem prouinciam constitutis.

In eodem modo per Treuerensem prouinciam constitutis.

In eodem modo per Magdeburgensem prouinciam constitutis.

In eodem modo per Coloniensem prouinciam constitutis.

In eodem modo per Cyprum.

In eodem modo per Eboracensem prouinciam constitutis.

In eodem modo per Tarantasiensem prouinciam constitutis.

In eodem modo per Dublinensem,

In eodem modo per Vplensem.

In eodem modo per Ebredunensem.

In eodem modo, Catholico, archiepiscopis & episcopis, nec non abbatibus per Armeniam.

In eodem modo per Casellensem prouinciam.

In eodem modo, archiepiscopo & episcopis per *Yracliensem prouinciam constitutis.

In eodem modo, archiepiscopo & episcopis per Atheniensem prouinciam constitutis.

In eodem modo, archiepiscopo & episcopis per Thesalonicensis prouinciam constitutis.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Larissensem prouinciam constitutis.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Patracensem prouinciam constitutis.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Cretensem prouinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Tuamensem prouinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Tarantasiensem prouinciam.

In eodem modo episcopo Pragensi.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Lundensem prouinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Strigoniensem prouinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Caritaritanam prouinciam.

In eodem modo archiepiscopis & episcopis per Viennensem prouinciam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Andrinopolitanam prouinciam.

In eodem modo episcopo per Scotiam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Lugdunensem prouinciam.

In eodem modo episcopo Regensi.

In eodem modo archiepiscopo Maronitano.

In eodem modo archiepiscopo Gertenfi.

In eodem modo archiepiscopo Miditensi.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Aquensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Antiuarensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Macrensem.

In eodem modo episcopis per Tusciam, & marchiam Anconitanam, & ducatum Spoletici, constitutis.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Neupratensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Messipolitanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Pisnam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Trinopolitanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Verisensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Tyrensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Philippensem.

In eodem modo per Armacanam prouinciam constitutis.

In eodem modo per Apuliam, & Terram Laboris.

In eodem modo per Calabram.

In eodem modo per Siciliam.

In eodem modo per Raucennatensem.

In eodem modo per Ragusiensem prouinciam.

In eodem modo per Mediolanensem.

In eodem modo per Arelatensem.

In eodem modo per Narbonensem.

In eodem modo per Iodrensem.

In eodem modo per Idrosensem.

In eodem modo per Ianensem.

In eodem modo per Bisuntinam.

In eodem modo per Arborensem.

In eodem modo per Aquileiensem.

In eodem modo per Bulgariam, & Blachiam;

In eodem modo per Cantuariensem.

In eodem modo per Spalatinam.

In eodem modo per Gradensem.

In eodem modo per Turritanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Tarraconensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Toletanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Bracarensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Compostellanam.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Carinthiensem.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis per Nazarensem.

In eodem modo archiepiscopis & episcopis, & abbatibus, tam Latinis quam Græcis, per Constantinopolitanam prouinciam.

In eodem modo episcopo Crotonensi.

In eodem modo, illustri Constantinopolitano imperatori: Vineam Domini fabaoth, vsque, Ex se fluctus, postea ponitur hæc clausula: Cum ergo deceat & expedit vt tua imperialis sublimitas ad synodum tam solennem nuntios dirigat speciales: serenitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino attentius, quatenus præscripto termino, vita comite, viros idoneos dirigere non postponas, per quos tua nobis aperias beneplacitum voluntatis: quia, quantum cum honestate poterimus, ad tuum libenter & efficaciter intendemus commodum & honorem. Datum, &c.

In eodem modo illustri regi Cypri.

In eodem modo regi Noruaciæ.

In eodem modo regi Corcaiciæ.

ANNO
CHRISTI
1113.

In eodem modo regi Lumbriensis.
In eodem modo regi Conaciac.
In eodem modo regi Mindicnsi.
In eodem modo regi Suecia.
In eodem modo, regi Aragonum: Nauarra, Castellæ, Legionensi, Portugallensi regibus, ita quod cui libet per se.

In eodem modo, magistro & fratribus militiæ templi: Vineam Domini sabaoth, &c. vsque, Donum perfectum, Vniuersis archiepiscopis & episcopis, & aliis ecclesiarum prælati per vniuersas fere Christianorum prouincias constitutis, per apostolica scripta præcipimus & mandamus, vt seipfos taliter præparent, &c. verbis competenter mutatis vsque, Requiritus. Inuiungant etiam archiepiscopi & episcopi ex parte nostra vniuersis ecclesiarum capitulis, &c. vsque, Fluctus. Cum igitur in hoc generali concilio sint multa tractanda, quæ ad statum vestri ordinis pertinent: decet & expedit, vt ad idem concilium viros idoneos destinetis, qui negotia vestra debeant fideliter procurare.

In eodem modo, magistro & fratribus hospitalis Hierosolymitani.

In eodem modo, capitulo Constantinopolitano: Vineam Domini sabaoth, &c. vsque, Cum modestia & cautela. Qui vero canonice forte præpeditioe decenter, personaliter venire nequiverint, idoneos pro se dirigant responsales, nec quisquam superflus, &c. vsque, Requiritus. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ei, qui auctore Deo Constantinopolitanæ ecclesiæ præsidebit, ex parte nostra quæ præmissa sunt fideliter nuntietis, vt & ipse iuxta præscam formam nostro se conspectui præsentet; nihil minus de collegio vestro viros idoneos pro vobis ad hoc sacrum concilium transmissuri, cum nonnulla sint in ipso tractanda, quæ specialiter ad ecclesiarum capitula pertinebunt. Interim vero per vos ipsos, & alios viros prudentes, &c. vsque, Perferatis examen. Nullus itaque se fallaciter, &c. vsque, Ex se fluctus. Datum, &c.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, abbatibus, prioribus, per Lundensem prouinciam: Vineam Domini vsque, Ex se fluctus. Datum, &c.

In eodem modo archiepiscopo & episcopis, & abbatibus, prioribus, per Senonensem.

In eodem modo per Rothomagensem prouinciam.

In eodem modo per Bituricensem prouinciam.

In eodem modo per Remensem prouinciam.

In eodem modo per Turonensem prouinciam.

In eodem modo per Burdigalensem prouinciam.

In eodem fere modo Philippo illustri regi Francorum: Vineam Domini sabaoth, &c. vsque, Ex se fluctus. Cum ergo deceat, & expedit, &c. vsque, Commodum & honorem. Datum, &c.

In eodem fere modo, abbati & conuentui Cisterciensis ordinis: Vineam Domini sabaoth, &c. vsque, Ex se fluctus. Cum igitur hoc in generali concilio, &c. vsque, Procurare. Datum, &c.

In eodem modo abbati & conuentui Præmonstratensi.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS,
abbatibus, prioribus, ceterisque clericis
per regnum Francia constitutis.

Plum & sanctum propositum, quod de subuentione terræ sanctæ pro communi utilitate Deo inspirante concepimus, & perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris poteritis aduertere manifeste. Ad hoc igitur salutare propositum exequen-

A dum, dilectum filium nostrum R. tituli sancti Stephani in Cælio monte, presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum vtique probatæ honestatis & fidei, destinamus, merito suæ probitatis speciali gratia nobis acceptum: per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eum vice nostra, immo potius vice Christi, deuote suscipere ac honeste tractare curetis, ipsius salubribus monitis & mandatis humiliter intendentes; præsertim in iis quæ pertinent ad subsidium terræ sanctæ. Nos enim, quod super his & aliis ad suæ legationis officium pertinentibus prouida deliberatione statuerit, præcipimus inuiolabiliter obseruari: concedentes eidem, vt euellat & destruat, ædificet atque plantet, quæ sibi euellenda & destruenda, ædificanda occurrerint & plantanda. Datum, &c.

R. TITVLI SANCTI STEPHANI
in Cælio monte, presbytero cardinali, apostolicæ
sedis legato.

VT efficacius possis intendere ad subsidium terræ sanctæ, præsentium tibi autoritate concedimus, vt iis, qui ad tuam vocationem deuote conuenierint ad audiendum verbum salutiferæ crucis, de iniunctis sibi penitentis vice nostra certam valeas indulgentiam impertiri. De ornamentis autem hoc tibi duximus concedendum, vt de virorum prudentum consilio salubriter studeas quod terræ sanctæ utilitati secundum Deum videris expedire. Datum, &c.

ILLVSTRI REGI FRANCORVM.

Quam sincerum dilectionis affectum erga te ac filium tuum & regnum Franciæ habeamus, nouit ille qui testis est in cælo fidelis, cuius super hoc testimonium secure possumus inuocare. A deo quippe regni tui exaltationem diligimus, priuilegiata semper opera commendantes quæ processerint de ipso quod æquanimus, ecclesiæ Romanæ, quam ipsi regno, sustineremus magnum aliquid aduersitatis accedere, cum facilius hæc quam illud ab imminenti posset periculo liberari. Vt ergo super hoc amplius securus reddaris & certus, mittimus ad tuam regalem præsentiam dilectum filium nostrum R. tituli sancti Stephani in Cælio monte presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum vtique probatæ honestatis & fidei, qui ea, quæ plenius accepit a nobis, expressus tibi referat viva voce: serenitatem tuam mouentes, & exhortantes in Domino, quatenus eum recipias, & honeste pertractes, ipsius acquiescendo salubribus monitis & consiliis propter Deum. Datum, &c.

In eodem modo, nobili viro Ludouico carissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris primogenito.

In eodem modo, nobili mulieri Blance vxori nobilis viri Ludouici in Christo filii nostri illustris regis Francorum primogeniti.

PATRIARCHÆ ALEXANDRINO.

EX litteris quas aliquoties tua nobis fraternitas destinauit, & aliis quoque iudiciis, cognouimus euidenter, te non solum ad sacrosanctam Romanam ecclesiam matrem tuam, verum etiam ad personam nostram specialiter deuotionem habere debitam & deuotam. Propter quod habentes te in visceribus caritatis, tibi compatimur in tribulationibus quas patris & pressuris: quanquam & tibi & nobis sit in eis potius

ANNO
CHRISTI
1113.

potius gloriamur : cum id quod in presenti est momentaneum & leue tribulationis huiusmodi, supra modum in sublimitate pondus aeternae gloriae operetur, nec sint condigne passionis huius temporis ad futuram gloriam reuelandam in illis qui pro Christi nomine patiuntur. Propter quod Apostolus sibi placebat in infirmitatibus suis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus & angustis quas sustinebat pro Christo, & cum infirmabatur, tunc maxime potens erat : sciens quod virtus in infirmitate perficitur, & quod licet per eam homo corrumpatur exterior, interior tamen per eandem iugiter renouatur. Timentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum ; qui suos non solum de tribulationis angustia liberat, sed etiam in ipsa tribulatione dilatat : vt quasi meridians fulgor confurgat eis ad vesperam, & cum se consumptos putauerint, vt Lucifer orientur. Benedicis igitur Deo & Patri domini nostri Iesu Christi, qui te in omni benedictione spiritali secundum gratiae suae diuitias benedixit, & vt esses immaculatus in conspectu ipsius, dedit tibi vt non solum credas in Christum, sed vt pro Christo etiam patiaris. Porta ergo, carissime frater, in corpore tuo stigmata Iesu Christi, per quem mundus tibi crucifixus est, & tu mundo stabilis esto, & aduersus mandanas aduersitates immobilis, abundas in opere Dei, semper sciens quod labor tuus non est inanis in Domino : & sicut in te Christi passiones abundant, ita & per Christum abundet consolatio tua, qui te supra id quod potes non patietur tentari, sed facies in ipsa temptatione pronuntium, vt valeas sustinere : cum iam ipso docente didiceris, in quibus esse sufficiens, & cum Apostolo scias latari, scias & esurire, & abundare, & penuriam pati, ac possis in eo qui te confortat, omnia tolerare. Fideles quoque ab infidelibus in captiuitate detentos sedulis exhortationibus corrobora & confirma, ne deficiant in tribulationibus suis, sed cogitantes in luctu victoriam, & premium in labore, bonum certamen certare non desinant, & fidem seruando cursum feliciter consummare ; vt de reliquo coronam iustitiae merito valeant expectare, quae reddet eis in illa die Dominus iustus iudex : scientes quod nos ad liberationem eorum, studium diligens & operam efficacem, si desuper datum fuerit, satagimus adhibere. Denique ad tuam duximus noticiam perferendum, quod cum inter omnia desiderabilia cordis nostri duo in hoc saeculo principaliter affectemus, vt ad recuperationem videlicet terrae sanctae, ac reformationem vniuersalis ecclesiae valeamus intendere cum effectu : hoc, ad exequendum praedicta, de fratrum nostrorum consilio prouidimus faciendum, vt scilicet, quia haec vniuersorum fidelium communem statum respiciunt, generale concilium iuxta praesentem sanctorum patrum consuetudinem conuocemus opportuno tempore celebrandum : in quo ad extirpanda vitia, & plantandas virtutes, corrigendos excessus, & reformandos mores, eliminandas haereses, & corroborandam fidem, sopiendas discordias, & stabilendam pacem, comprimendas oppressiones, & libertatem fouendam, indicendos principes & populos Christianos ad succursum & subsidium terrae sanctae tam a clericis quam laicis impendendum, cum ceteris quae longum esset per singula numerare, prouide stantur inuolabitur obseruanda, circa praelatos & subditos, regulares & seculares, ad Diuini nominis gloriam & honorem, remedium & salutem animarum nostrarum, ac profectum & utilitatem populi Christiani : patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, per vniuersas fere Christianorum provincias consuetis per scripta nostra mandantes, vt se aliter studeant preparare, quod a praesentis Dominicae incarnationis millesimo ducentesimo tertio decimo anno vsque ad duos annos & dimidium, praefixis sibi pro termino Kalendis Novembris, nostro se conspectui repraesentent cum modestia & cautela : ita quod qui canonica forte praepreditione detenti, personaliter venire nequiverint, aut remanserint pro Christianis ministeriis exercendis, idoneos per se dirigant responsales. Quia igitur in tanto negotio tuam desideramus habere praesentiam, fraternitatem tuam rogamus dilectissimam & monemus, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus si fieri poterit, personaliter ad praesentiam nostram accedas termino supra scripto : quod si forsitan venire nequiveris, saltem aliquem virum idoneum pro te ad concilium mittere non postonas. Tu denique, venerabilis frater in Christo, tuarum nobis apud iustissimum iudicem & piissimum patrem orationum impertire suffragium, quo plurimum indigentissimum.

*A. HIEROSOLYMITANO PATRIAR-
chae, apostolicae sedis legato.*

Pium & sanctum propositum, quod de subuentione terrae sanctae, pro communi salute, Deo inspirante concepinus, & perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris ad vniuersas pene Christianorum provincias destinatis, quarum tibi transcripta dirigimus, intelliges manifeste : super quo, tanto pleniori gaudio hilaresces, quanto profecto id ardentiori desiderio affectasti. Ne vero detestabilis conuersatio quorundam inhabitantium terram ipsam, huius salutaris executionem propositi aut impediatur aut retardet, cum Deum suis nefandis operibus non ad indulgentiam prouocent, sed ad iram : carissimum nobis tuae fraternitatis prudentiam obsecramus in Domino, quatenus more prudentis medici ad letalem eorum plagam curandam diuersis experimentis utaris, eo quae studeas ad veram poenitentiam reuocare, si forte salubribus acquiescendo consiliis, Diuinae virtutis accipiat medicinam, per quam Diuinae sententiae medicinae virtutem : Licet autem dura Saracenorum perfidia non consueuerit humilibus Christianorum precibus emolliiri : vt tamen ille nostram humilitatem respiciat, qui superbiter resistit, humilibus vero dat gratiam, de virorum prudentum consilio, Diuinum praeculis timore habentium, Soldanum Damasci & Babyloniae, qui hereditatem Christi detinet occupatam, apostolicis prouidimus litteris humiliter praemonendum, secundum formam quam in ipsis litteris videbis expressam. Nam & dispositionibus nostris auditis, quae vti nam eum possent omnino latere, forsitan se omnipotens Deus suum in eum terrore immittet, & benigne rogatus ostendet facere se spontaneum, quod dure compulsi facturum se putaret inuitum. Vnde volumus, & mandamus, quatenus cum nunciis nostris viros prouidos & fideles ad eum facias destinari, qui apud ipsum, nostrum studeant promouere mandatum. Interim autem carissimum in Christo filium nostrum I. Hierosolymitanum regem illustrem, & tam hospitalis quam militiae templi fratres, cum peregrinis pariter & indigenis, ad defensionem & custodiam huius terrae prudenter moneas, & inducas, ne (quod auertat Dominus) ei quidquam aduersi valeat euenire, Diuino saepe auxilio inuocato. Quia vero tua nobis praesentiam ad hoc salutare propositum exequendum valde credimus necessariam, inno quam maxime fructuosam : fraternitatem tuam rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes ; quatenus, si videris posse fieri absque graui dispendio terrae sanctae, praefixum ad vniuersale concilium celebrandum, quam cito poteris, satagas praenire terminum, ducens aliquos viros tecum in consilio prouidos, & in commissio fideles, qui plene nouerint circumstantias causarum & rerum, temporum & locorum ; quibus vndique circumspectis ad delibe-
I rationem

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

rationem hereditatis Dominice vilius intendere valeamus. Tu denique, venerabilis frater in Christo, tuarum nobis, apud iustissimum iudicem & piissimum patrem, orationum impertire suffragium, quod plurimum indigemus.

A concilium, per quod fiat transitus de vitiis ad virtutes, quale reuera non fuit factum in Israël a diebus iudicum atque regum, id est, a temporibus patrum iudicorum, atque catholicorum principum, in populo Christiano, Deum videri per fidem. Et ego pro certo spero in eo qui vobis promittit fidelibus, dicens: *Vobiscumque duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi in medio eorum sum*: quia ipse in medio nostrorum adest, ad celebrandum hoc pascha, qui congregati sumus in hac Saluatoris basilica in nomine Saluatoris, pro his quæ pertinent ad salutem. Triplex autem pascha siue phasæ desidero vobiscum celebrare, corporale, spirituale, æternale: corporale, vt fiat transitus de loco ad locum, pro miserabili Ierusalem liberanda; spirituale, vt fiat transitus de statu ad statum, pro vniuersali ecclesia reformanda; æternale, vt fiat transitus de vita in vitam, pro cælesti gloria obtinenda. De corporali transitu clamat ad nos miserabiliter Ierusalem in Threnis per Ieremiam: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus*. Ergo transeat ad me omnes qui diligitis me, vt a tanta miseria me liberetis. Ego enim, quæ solebam esse domina gentium, modo facta sum sub tributo: quæ solebã esse plena populo, modo sedeo quasi sola. *Via Sion lugens, eo quod non sint qui veniant ad solennitatem*: facti sunt hostes eius in capite, loca sancta profanata sunt vniuersa, & sepulchrum Domini est inglorium, quod solebat esse gloriosum. Vbi colebatur vniuentus Dei filius Iesus Christus, modo colitur vnius perditionis Machometus. Insultant mihi filii alieni, & improprietat linguam crucis, dicentes: *Confidete in ligno: ecce nunc adiuuet, si potest*. O quantus pudor, quanta confusio, quantum opprobrium, quod filii ancillæ, vilissimi Agaren, detinent matrem nostram, matrem vniuersorum fidelium ancillatam! illam vtique de qua dicit Psalmista: *Mater Sion dicit: Homo, & homo natus est in ea, & ipse fundauit eam*. *Altissimus*: vbi Deus rex noster ante sæcula salutem in medio terre dignatus est operari. Quid itaque faciemus? Ecce ego, dilecti fratres, totum me vobis committo, totum me vobis expono, paratus iuxta consilium vestrum, si videritis expedire, personalem subire laborem, & tranfire ad reges, & principes, & populos, & nationes: adhuc autem & vitra, si clamore valido eos valeam excitare, vt surgat ad Domini prælium præliandum, & vindicandam iniuriam crucifixi, qui pro peccatis nostris eticus est de terra, & de sede sua, quam sanguine comparauit, & in qua vniuersa redemptionis nostræ sacramenta peregit. Quidquid tamen egerint alii, non sacerdotis Domini hoc negotium specialiter assilumamus, subuenientes & succurrentes, in personis & rebus, necessitatibus terre sanctæ: ita quod nullus omnino remaneat, qui non sit particeps tanti operis, ne sit expers tantæ mercedis. Nam & olim in simili casu pro sacerdotibus fecit Deus saltem in Israël, quando per Machabæos, vtique sacerdotes, filios Mathathie, liberauit Ierusalem & templum de manibus impiorum. De spirituali vero transitu Dominus ait ad virum vestitum lineis, habentem atramentarium scriptoris ad renes: *Transi per mediam ciuitatem, & signa Thau super frontes virorum gentium atque doleantium super cunctis abominationibus quæ sunt in medio eius*. Deinde dixit sex viris habentibus vasa interitus in manibus suis: *Transite per ciuitatem, sequentes eum, & percutite omnem, super quem non inueneritis Thau*. *Nemini parcat oculus vester, & a sanctuario meo incipite*. Vir vicius lineis, habens atramentarium scriptoris ad renes suos, is debet esse qui loquatur, vir virtutibus virens, qualis erat ille de quodicit scriptura: *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir iste simplex, & relictus, ac timens Deum, & recedens a malo*. *Festinus lineis*, id est, honestis moribus, & bonis ope-

Matth. 18.

Thren. i.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

SERMO I.

INNOCENTII PAPÆ III.

In concilio generali Lateranensi habitus.

Desiderio desiderari hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar, id est, antequam moriar. Lucæ 22.

Philipp. 3.

Quia mihi vinere Christus est, & mori licrum, non abnuo, si dispositum est a Deo, hibere calicem passionis, siue pro defensione fidei catholicæ, siue pro subsidio terre sanctæ, siue pro statu ecclesiasticæ libertatis, mihi fuerit propinatus: quamquam desiderem in carne permanere, donec consummetur opus inceptum. Veritatem non mea, sed Dei voluntas fiat.

Luc. 22.

Et ideo dixi vobis: *Desiderio desiderari hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar*. Multa sunt & varia hominum desideria: quis ea sufficit explicare? Omnia tamen reduci possunt ad duo, spirituale videlicet & carnale: spirituale, quod de cælestibus & æternis; carnale vero, de temporalibus & terrenis.

Psal. 118.

De isto, propheta dicit in psalmo: *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore*. Et sponsa dicit in Cantuicis: *Sub umbra illius quem desideraueram sedi: & fructus eius dulcis guttur meo*.

Cant. 2.

De illo dicit Apostolus: *Desideria carnis fugite, quæ militant aduersus animam*. Et alius: *Desiderium malignum longe fac a me*. Ego autem illius inuoco testimonium, qui testis est in cælo fidelis, quod non carnali, sed spirituali desiderio desiderari hoc pascha manducare vobiscum, non propter commoditatem terrenã, aut gloriam temporalẽ, sed propter reformationem vniuersalis ecclesiæ, ad liberationem potissimum terræ sanctæ: propter quæ duo principaliter & præcipue hoc sacrum concilium conuocauit. Sed forte dicetis: Quid est hoc pascha quod desideras manducare nobiscum? Pascha namque diuersis modis accipitur in scripturis Diuinis. Pro die, vnde: *Appropinquauit dies azymorum, qui dicitur pascha*, pro hora, vnde: *Quartadecima ad vesperam pascha Domini est*; pro agno, vnde: *Venit dies azymorum, quando necesse erat occidi pascha*; pro azymo, vnde: *Non introierunt pratorium, ut non contaminarentur, sed comederunt pascha*; pro festo, vnde: *Ante diem festum pascha, sciens Iesus quia venit hora eius, ut transeat de hoc mundo ad Patrem*; & etiam pro ipso Christo, vnde: *Pascha nostrum immolatus est Christus*. Sane pascha Hebræice dicitur phasæ, quod est transitus, Græce vero a *πάσχειν*, quod est pati: quia per passionem debemus tranfire ad gloriam, secundum quod Veritas ipsa dicebat: *Oportebat pati Christum, & sic inuare in gloriam* suam. Quia si volumus conregnare, oportet & compatilicet non sint condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. *Hoc pascha*, quod est phasæ, id est, transitus, desiderio desiderari manducare vobiscum. De quo in Exodo dicitur: *Comedit festinauerunt*. Est enim phasæ, id est, transitus Domini. Legitur quippe in libro Regum, & in Paralipomenon apertissime continetur, quod 18. anno regni Iosif regis restauratum est templum, & celebratum est phasæ, quale non fuit factum in Israël a diebus iudicum atque regum. Vtinam hæc historia, instantis temporis sit parabola. vt in hoc nostri pontificatus anno 18. tẽplum Domini, quod est ecclesiæ, restauretur, & celebretur phasæ, siue pascha, videlicet hoc solenne

1. Petr. 2.

Ecol. 23.

Luc. 22.

Leuit. 3.

Luc. 22.

Ioan. 18.

Ioan. 13.

1. Cor. 5.

Exod. 12.

Luc. 24.

Rom. 8.

Luc. 22.

Exod. 12.

4. Reg. 24.

2. Paral. 35.

B

C

D

E

Psal. 85.

1. Mach. 4.

Ezech. 9.

Iob. 1.

nis operibus adornatus. Iuxta quod alibi dicitur: *Omni tempore vestimenta tua sint candida*, id est, opera tua munda. Lini enim mundiciam & honestatem designat propter candoremque quem per carnis macerationem & contritionem perducitur, de quo vestis sacerdotialis fiebat in lege. Scriptor autem egregius & supremus Spiritus sanctus et digitus Dei, quo scriptæ fuerunt duæ tabule testamenti. De quo dicit Psalmista: *Lingua mea calamus scribe velociter scribentis*. Huius scriptoris atramentarium est donum scientiæ: de quo per calamum lingue, atramentum doctrinæ profertur, & in cordis supercristibatur pergameno. In renibus sedes est desiderii, de quibus Dominus præcipit: *Renes vestros accingitis*. Et Psalmista orabat ad Dominum: *Vre renes meos & cor meum*. Ille igitur habet atramentarium scriptoris, qui per donum scientiæ sibi a Spiritu sancto datum desideria carnis colubet & restringit, vt vita non diserepet a doctrina, ne sibi ipsi dicatur: *M edice cura te ipsum qui prædicas non furandum, furaris: qui doces non macchandam, maccharis*. Propterea Veritas ait: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucerne ardentes in manibus vestris*. Hinc transire præcipitur per mediam ciuitatem, & signare Thau super frontes virorum gementium & dolentium. T est vltima littera Hebraici alphabeti, exprimit formam Crucis, qualis erat antequam Domino crucifixo Pilatus titulum superponeret: quam & sanguis agni posticus super vtrumque postem, & in superliminariis domorum misericordie designabat. Hoc signum gerit in fronte, qui virtutem crucis ostendit in opere: vt iuxta quod dicit Apostolus: *Crucifigat carnem suam cum vitiis & concupiscentiis*: idemque cum Apollolo dicit: *Mibi abisti gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est*: & ego mundo. Tales profecto dolent & gemunt super cunctis abominationibus, quæ sunt in medio ciuitatis: quia peccata proximorum frivora sunt iustorum. Quis, inquit Apollolos, infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non voror? Vir ergo vestitus lineis habens atramentarium scriptoris ad renes debet transire per mediam ciuitatem, & signare Thau super frontes virorum gementium & dolentium super cunctis abominationibus, quæ sunt in medio eius: quoniam summus pontifex, qui super domum Israël constitutus est speculator, transire debet per vniuersam ecclesiam, quæ est ciuitas regis magni, ciuitas posita supra montem, inuestigando & inquirendo merita singulorum: ne dicant bonum malum, vel malum bonum, ne ponant tenebras lucem, & lucem tenebras, ne mortificent animas quæ non moriuntur, aut viuificent animas quæ non viuunt. Et ideo, vt distinguat & discernat inter illos & istos, debet signare Thau super frontes virorum gementium & dolentium, quatenus ostendat eos, qui dolent & gemunt super abominationibus quæ in medio ecclesie perpetrantur, signatos esse Thau in frontibus suis. Tales profecto pro culpa dolent, & pro infamia gemunt super abominationibus, quæ sunt in medio ciuitatis: quoniam in tantum iam processit abominatio, quod & infamis est culpa. & est culpa infamia. Vnde si foderimus studiose parietem, sicut propheta præcipitur, videbimus abominationes maiores, abominationes pessimas, quas nonnulli exiunt in templo. Sex viri habentes vasa interitus vniuersique in manu sua, vos esse debetis viri virtutum: sex quidem propter numeri sacramentum, vt perfecti sitis in opere ac sermone: fenarius enim numerus est perfectus, eo quod redditur ex suis partibus aggregatis. Vnde sexta die perfecti Deus caelum & terram, & omnem ornametum eorum. Et cum in plenitudine temporis, sexta venisset atate, sexta die, sub hora sexta, genus redemit humanum. Ideoque sex vltima verba dixit in

Concil. general. Tom. XI.

cruce. Vas interitus, quod tenere debetis in manibus vestris ad interimendum scelestos, est pontificalis autoritas, quam exercere debetis in opere ad perimendum iniquos, exemplo Psalmiste dicentis: *In matutino interficiebam omnes peccatores terre, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem*. De his vasis alibi dicitur: *Teneudi arcum suum, & parauit illum, & in ipso parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit*. Vobis ergo præcipitur: Transite per mediam ciuitatem, sequentes eum, summum videlicet sacerdotem, quasi ducem, principem, & magistrum, vt percutiatis interdicens & suspendendo, excommunicando & deponendo, prout culpe qualitas postulauerit, omnem super quem non inueneritis Thau signatum ab ipso, qui claudit, & nemo aperit; aperit, & nemo claudit. Signatis enim nocendum non est, iuxta quod alibi dicitur: *Nolite nocere terre, neque mari, neque arboribus, quoad usque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum*. De cæteris autem dicitur: *Non mini parcat oculus vester, vt non sit in vobis personarum acceptio, recolentibus illud quod Moyles legitur dixisse Leuitis: Si quis est Domini, iungatur mihi. Ponat vir gladium super femur suum. Itc, & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum. Feceruntque filii Levi iuxta sermonem Moysi*. Et vos similiter faciatis. Porro sic percutite, vt faciant, sic occidite, vt viuificent: eius exemplo qui ait: *Ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo*. Et a sanctuario meo, inquit, incipite. Tempus enim est, sicut beatus Apollolos ait, vt iudicium incipiat a domo Domini. Nam omnis in populo corruptela principaliter procedit a clero: quia si sacerdos, qui est vinctus, peccauerit, facit delinquere populum: quippe dum laici vident turpiter & enormiter excedentes, & ipsi eorum exemplo ad iniquitatem & scelera prolabantur. Cumque reprehendantur ab aliquo, protinus se exultant, dicentes: Non potest filius facere, nisi quod pater viderit patrem facientem: & sufficit discipulo, si fit sicut magister eius. Impletum est illud propheticum: *Erit sicut populus, sic sacerdos: quoniam mo, erubescet Sion, ait mare*. Hinc etiam mala prouenerunt in populo Christiano. Perit fides, religio deformatur, libertas confunditur, iustitia conculcatur, heretici pullulant, insolentia schismatici, perfdi sequuntur, prævalent Agareni. De transitu autem æternali Dominus ait: *Beati sunt serui illi, quos, cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes: amen dico vobis, quod præcingerit se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis*. De hoc transitu sane martyres gloriantur in psalmo, dicentes: *Transiimus per ignem & aquam, & induxisti nos in refrigerium*. Hoc pascha præ cæteris desiderio manducare vobiscum in regno Dei. Est autem manducatio corporalis, & spiritalis. De illa dicitur: *Dare illis manducare*: de ista dicitur: *Maicta, & manduca*. Item manducatio culpe, & manducatio penæ. De illa dicitur: *Manducauerunt sacrificia mortuorum*: de ista legitur: *Gladius meus manducabit carnes*. Rursus est manducatio doctrinalis, & est manducatio penitentialis. De illa dicitur: *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis*: de ista legitur: *Cinerem sicut panem manducauerunt*. Est præterea manducatio eucharistia, & manducatio gloriæ. De illa dicitur: *Qui manducant me, vita viuet propter me*: de ista legitur: *Beatus qui manducabit panem in regno Dei*. Hac vltima manducatione præcipat desiderio manducare vobiscum hoc pascha, vt transiamus de labore ad requiem, de dolore ad gaudium, de infelicitate ad gloriam, de morte ad vitam, de corruptione ad æternitatem; præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

I ij SERMO

ANNO
CHRISTO
1115.
Psal. 100.

Psal. 7.

Apo. 3.

Apo. 17.

Ezech. 9.

Exod. 32.

Deut. 32.

Ezech. 9.

1. Pet. 4.

Leuit. 4.

Ioan. 5.

Osee 4.

1. Sa. 23.

Luc. 12.

Psal. 65.

Matth. 14.

Aff. 10.

Psal. 105.

Deut. 32.

Ioan. 4.

Psal. 101.

Ioan. 6.

Luc. 14.

SERMO II.

INNOCENTII PAPÆ III.

In concilio generali Lateranensi habitus.

Psal. 67. Si dormiatis inter medios clericos, penna columbe de-argenteata, & posteriora dorsi eius in specie auri.

Ibidem.

Psal. 83.

Ioan. 11.

1. Thess. 4.

Psal. 40.

Ephes. 5.

Psal. 12.

Prov. 6.

Psal. 73.

Math. 26.

Cant. 5.

Psal. 56.

Vo sunt nobis ad meritum necessaria, vita scilicet & doctrina. Alterum propter nos, alterum propter proximos. Cæpit enim Iesus docere & facere, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius; peccatum non fecit, vt sit honestas in vita; nec inuentus est dolus in ore eius, vt sit veritas in doctrina. Quæ duo commendantur nobis in verbis prophetis. De vita præmittitur: Si dormiatis. De doctrina subiungitur: Inter medios clericos. Hinc est igitur, quod a veste pontificali dependebant mala granata, cum tintinnabulis aureis. Per malum granatum accipitur operatio, per tintinnabulum aureum intelligitur prædicatio: quæ duo debent in sacerdote coniungi, ne sine illis ingrediens sanctuarium, moriatur.

Quia vero per meritum peruenitur ad præmium, recte post meritum promittitur præmium. Quod & duplex promittitur; vnum in præsentem, & alterum in futuro. Pietas enim promissionem habet vitæ quæ nunc est, & futuræ, vt centuplum accipiat, & vitam æternam possideat: centuplum in præsentem, vitam æternam in futuro. De præsentem præmittitur: Penna columbe deargenteata. De futuro subiungitur: Et posteriora dorsi eius in specie auri. Quoniam misericordiam & veritatem diligit Deus: gratiam & gloriam dabit Dominus. Gratiam in præsentem præstat ad meritum, gloriam in futuro præstat ad præmium. Est autem duplex dormitio, vna mortis, altera vitæ: sed vtraque diuiditur: nam alia est dormitio mortis corporalis, & hæc est culpa. De prima Dominus inquit apostolis: Lazarus amicus noster dormit: & Apollolus ait: Nolite vos ignorare de dormientibus, &c. de secunda dicit David: Numquid qui dormit non adiciet vt resurgat? & Apollolus inquit: Surge qui dormis: exurge a mortuis, & illuminabit te Christus.

Hoc autem tribus modis admittitur, per ignorantiam, negligentiam, & concupiscentiam. De somno ignorantie dicit Psalmista: Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte. De somno negligentie Salomon ait: Vtnequo piger dormis quando consurges de somno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conferes manus tuas, vt dormias: & veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus. De somno concupiscentie dicit David: Dormierunt somnum suum: & nihil inuenerunt omnes viri dimittarum in manibus suis. Cæterum dormitio vitæ duplex quoque legitur in scripturis: vna vitæ corporalis proueniens ex natura, altera vitæ spiritualis procedens ex gratia. De prima Dominus dixit apostolis: Dormite iam, & requiescite: de secunda, sponsa dicit in Canticis: Ego dormio, & cor meum vigilat. Sic & nos carissimi vigilemus, & dormiamus: sed dormiamus a malis, & vigilemus in bonis.

Siquidem vitæ perfectio in duobus consistit, in declinandis vitiis, & in exercendis virtutibus, secundum illud: Diuertere a malo, & fac bonum. Per alterum vitam supplicium, per alterum acquirimus præmium. Quæ duo per dormitionem conuenienter intelliguntur. Somnus enim, vt afferunt qui de reum naturis ediderunt, est quies animalium virtutum, cum intentione naturalium. Nos autem, qui spi-

rituales sumus, spiritualiter has in spiritu possumus inuenire. Sunt enim tres naturales vires in anima, vis rationalis, vis concupiscentialis, vis irascibilis. Rationalitas quasi vis digestiua, quæ discernit inter bonum & malum, inter lucem & tenebras, inter sanctum & profanum: concupiscentialis, quasi vis appetitiua, bonum eligit, lucem appetit, & sanctum inquit: irascibilis, quasi vis expulsiua, malum abiicit, tenebras repellit, & profanum respuit. Econtra sunt tres animales defectus in anima, ignorantia, negligentia, & concupiscentia. Contra rationabilitatem, est ignorantia; contra irascibilitatem, negligentia; contra concupiscentiam, concupiscentia. Ab his tribus vitiis maxime nobis est dormiendum. Nam ex negligentia procedit delictum, ex concupiscentia procedit peccatum, ex ignorantia prouenit delictum atque peccatum. Differt enim inter delictum & peccatum: quia delictum in omitendo, peccatum in committendo consistit: Delictum vtique est non facere faciendum; peccatum vero agere non agendum. Dormiendum est nobis ab ignorantia, præsertim ab ignorantia mandatorum in præceptis Diuini, & officiorum in sacramentis ecclesiasticis: quæ duo sine periculo non possumus ignorare. Scriptum est enim: Ipsi vero non cognouerunt vias meas: quibus iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam. Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulabant. Ait autem Deus propheta: Tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi. Et populus meus captiuus ductus est, quia non habuit scientiam: & nobiles eius imerierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. Noluit intelligere vt bene ageret: iniquitatem meditatus est in cubili suo. Nam si cognouissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent. Caueamus igitur nos præcipue ignorantiam, in quibus datum est ex officio nosse mysteria regni Dei, cæteris attem in parabolis. Nos enim debemus esse boues arantes, cæteri sunt asinæ iuxta patientes. Nos psallentes Deo repromittimus: Intus in iustificacionibus meditabor, non obliuiscar sermones tuos. Nos debemus esse lux mundi. Si vero lumen quod in nobis est tenebræ fiat, tenebræ quantæ erunt? Nos debemus esse sal terræ. Quod si sal euenerit, in quo salietur? Ad nihilum ualeat ultra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Quis cæcatur igitur ignorantia, & rationalitas intendatur, secundum illud: Rationabile sit obsequium vestrum: & Parati sitis reddere rationem omni poscenti vos de ea, quæ in uobis est, fide. Hoc enim est logion, siue rationale, quod pontifex ferebat in pectore, in quo scriptum est vrim & tummim, id est, manifestatio & veritas. Nam in pectore sacerdotis manifesta debet esse cognitio veritatis, secundum illud propheticum: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Erat autem rationale quadrangulum: quia sacerdos debet discernere inter quatuor: inter verum & falsum, ne deuiet in credendis; inter bonum & malum, ne deuiet in agendis. Erat & duplex: quia debet discernere pro duobus, pro se & pro populo: ne, si cæcus cæcum duxerit, ambo in foueam cadant. Dormiamus ergo ab ignorantia: quia non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel. Non dormitabit a pœna, nisi nos dormiamus a culpa. Dormiendum est quoque nobis a negligentia, præsertim in oratione quæ peccat ad Dominum, & correctione quæ peccat ad proximum: quæ duo non possumus sine peccato negligere. Quidam enim orant tam negligenter, & in deuteo, quod ore quidem loquuntur cælestia, sed corde meditantur terrena; quibus Dominus improperat per prophetam: Populus hic labiis suis me honorat, cor autem eorum longe est a me. De talibus legitur: Ore suo benedicebat, & corde suo maledicebat.

ANNO CHRISTI 1215.

Psal. 94.

Osee 4.

Isai. 5.

Psal. 35.

1. Cor. 2.

Math. 13.

Psal. 118.

Math. 5.

Rom. 12.

1. Petr. 3.

Mal. 2.

Isai. 26.

Psal. 62.

Ore

Ore suo benedicunt, qui loquuntur eloquia veritatis; sed corde maledicunt, qui meditantur inania vanitatis. Alii vero tam festinanter orant & indiscrete, quod medio prætermisso non profuerunt nisi caput & caudam. Sed qui semetipsum non audit, quomodo Deus illum exaudiet? Qui taliter orat, non inclinat Deum ad indulgentiam, sed prouocat illum ad iracundiam. Tu autem cum oras, intra in cubiculum, & clauso ostio ora Patrem tuum. Intra in cubiculum cordis, ostio sensuum intercluso, ne mufcæ morientes perdant suauitatem vnguenti. Ora Patrem tuum non in multiloquio, sicut ethnici faciunt, qui putant in multiloquio exaudiri, sed in corde puro, & conscientia bonâ, & fide non ficta. Sic orauerunt Moyses & Susanna, qui clamauerunt ad Dominum, & de necessitatibus eorum liberavit eos. Clamauerunt, non tam voci intentione, quam cordis deuotione, dicente psalmista: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Hinc & Apostolus ait: *Cantantes & psallentes in cordibus vestris.* Deus enim non tam auditur est voci, quam cordis: nec est admonendus clamoribus, qui renum est scrutator & eorum. Quod Anna gerens typum ecclesiarum legitur obseruasse, quæ non petitione clamosa, sed oratione deuota, quod petit, impetrat. Legitur enim in libro Regum, quod Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia sua mouebantur, & vox penitus non audiebatur. Vnde in psalmo: *Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini. Quia sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non spernit.* Expedi tamen vt oris pronuntiatio deuotum comiter affectum: quia quod facit status carboni, hoc facit pronuntiatio deuotioni. Audi psalmistam: *Ad ipsum ore meo clamauit: & exaltati sub lingua mea.* Vos ergo, carissimi, cum oratis, stete coram Domino Deo nostro compuncti, humiles & deuoti, sine motu, sine risu, sine cachinnis; nolite nimium clamare, nimium festinare, sed pronuntiate distincte ad intelligendum: quia maledictus homo qui opus Dei agit negligenter. Ergo spiritus Dominum in timore, & exultate ei cum tremore: præsertim in sacrificio in quo mortis Christi memoria celebratur. Hoc, inquit, facite in meam commemorationem. Et Apostolus dicit: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* In quolibet enim officio negligentia est peccatum, sed in sacrificio est periculum: quoniam qui manducat indigne, iudicium sibi manducat, non diiudicans corpus Domini. Cauemus quoque negligentiam in correctione peccantium. Quidam enim sunt canes muti, non valentes latrare, palpantes vitia peccatorum, vel cupiditatis amore, vel fragilitatis timore: cupiditatis amore, ne forte perdant oblationes aut decimas; fragilitatis timore, ne forte incurrant indignationem aut odium. Contra tales dicitur per prophetam: *Va qui consunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis.* Item: *Ipsi edificabant parietem, illi autem linebant eum rursus.* Propheta tui viderunt tibi stulta & falsa, nec aperiebant tibi iniquitatem tuam, vt te ad penitentiam prouocarent. E contra præcipitur: *Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.* Hinc Apostolus dicebat Ephesius: *Mundo sunt manus meæ a sanguine omnium vestrum.* Non enim subterfugi quo minus annuntia rem omne constitutum Dei vobis. Audi prophetam: *Va mihi, quia tacui: quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi pollutus labia habentis ego habito.* Non timuit Ican-

nes Herodem, quo minus eum libere reprehenderet, propter Herodiadem, quam viuente viro suo Philippo, tenebat vxorem. Quiescat ergo negligentia, & irascibilitas intendatur, secundum illud: *Irascimini, & nolite peccare, id est irascimini vitii, ne peccetis.* Hic est zelus ille, quo Christus accensus eiecit vendentes & ementes de templo, secundum illud: *Zelus domus tuæ comedit me:* quo succensus Phinees Iudæum cum Madianitide coequentem pugione transfodit. Discretus ergo sacerdos contra rebelles & obstinatos seueritatem exerceat, erga humiles & penitentes exhibeat pietatem. Non illum sequimini femiuino mortuo relicto in vulneribus, quem Samaritanus duxit in stabulum, & vinum superfudit & oleum. Et in arca tabernaculi virga continebatur & manna. Dormiendum est quoque nobis ab omni concupiscentia, præsertim a concupiscentia rerum quæ procedit ex auaritia, & concupiscentia mulierum quæ prouenit ex luxuria. Scriptum est enim: *Nihil est avaro scelestius, & nihil iniquius quam amare pecuniam.* Verbum est sapientis, quod confirmat Apostolus dicens: *Qui volunt fieri diuites, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nocua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem: radix enim omnium malorum est cupiditas.* Et alibi: *Auaritia est idolorum seruitus.* Audite quid contra cupidos sacerdotes dicat propheta: *Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede docebant, & propheta eius in pecunia diuinabant. Infernus & perditio nunquam replentur, similiter & oculi hominum insatiabiles. Sanguisuga dua sunt filia dicentes: Affer, affer. Nam creuit amor nummi, quantum ipsa pecunia creuit. Porro transit mundus & concupiscentia eius. Ne timeamus ergo, cum diues factus fuerit homo, & multiplicata fuerit gloria domus eius. Non enim, cum morietur, accipiet hæc omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Nec hoc dico, quin liceat diuitias habere, sed quia non licet diuitiis inhærere, secundum illud: *Diuitia st affluunt, nolite cor apponere.* Nullus ergo vestrum alienum parochianum seducat, aut alienam parochiam inuadat. Præceptum est enim, vt nemo mitat falcem in messem alienam, neque transgrediat terminos, quos posuerunt patres nostri. Cauemus nihilominus a concupiscentia mulierum. Nam vinum & mulieres faciunt apostatate sapientes. Et propter speciem mulieris multi perierunt. *Via inferi domus eius, penetrantes in interiora mortis.* Semper illam præcedunt ardor & petulantia, semper comitantur fœtor & immunditia, semper sequuntur dolor & penitentia. *Fauus enim distillans labia meretricis, & nitidus oleo guttur eius: nouissima autem illius amara sicut absinthium, & acuta quasi gladius biceps.* Familiaris est inimicus, habitans non procul, sed prope; non extra, sed intra. Nam virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico ventris eius. Nunquam fugatur, nisi cum fugitur: nunquam maclatur, nisi cum maceratur. Nos autem in sacris ordinibus constituti, iam ex necessitate tenemur pudicitiam custodire. Scriptum est enim, quod cum Dauid fugeret persecutionem Saul, venit in Nobe ad Achimelech sacerdotem, postulans sibi dari quinque panes ad esuriam expellendam. Et respondit sacerdos: *Non habeo panes laicos ad manum, sed tantum panem sanctum. Si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus, manducant.* Non dixit, si habent fidem, spem, & caritatem; si habent iustitiam, fortitudinem, prudentiam, & temperantiam; si habent spiritum sapientiæ & intellectus, spiritum consilii & fortitudinis, spiritum scientiæ & pietatis,*

ANNO
CHRISTI
1215.

Psal. 118.

Matth. 5.

Psal. 35.

Psal. 135.

Psal. 218.

Psal. 15.

1. Ioan. 21.

2. Cor. 3.

Matth. 5.

Cont. 6.

& spiritum timoris Domini: sed dixit, *Si mundi A*
sum, maxime a mulieribus, manducant: quia panem
sanctum digne manducare non possunt, nisi qui
mundi sunt a coitu mulierum. Quiescat ergo concu-
piscencia, & concupiscibilitas incendatur, secun-
dum illud: *Concupiuit anima mea desiderare iusti-*
ficationes tuas in omni tempore. Incendatur autem
per tres principales virtutes, fidem, spem, & cari-
tatem: vt rationabilitas illuminetur per fidem, irasci-
bilitas confortetur per spem, concupiscibilitas infor-
metur per caritatem. Illuminetur autem per fidei ver-
ritatem, vt rationabilitas expellat errorem ignoran-
tiae; confortetur per spei stabilitatem, vt irascibi-
litas excludat torporem negligentiae; informetur per
caritatis sinceritatem, vt concupiscibilitas extinguat
ardorem concupiscenciae. Dormiamus igitur, sed in-
ter medios cleros, id est, in medio clerorum, secun-
dum idioma Graecorum. Ad litteram nos inter me-
dios cleros totius orbis existimus, propterea nequeunt
opera nostra latere, siue bona sint, siue mala. *Luceat*
ergo lux vestra coram hominibus, vt videant opera
vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in
caelis est: vt cortina cortinam trahat, & qui audit
dicat: Veni. Aliter tamen hoc possumus intelligen-
re: *κλῆρος* enim Graece fors vel hereditas interpreta-
tur, vnde clerici dicuntur, quod in partem Domini
sunt sortiti, secundum illud: *Dominus pars heredita-*
tis meae. Est autem triplex hereditas, infima, media,
& suprema. Infima est terrena, de qua legitur:
Dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Is-
rael seruo suo. Media est sacra scriptura, de qua di-
citur: *Hereditate acquisisti testimonia tua in aetern-*
um: quia exultatio cordis mei sum. Suprema est
beatitudo caelestis, de qua legitur: *Funes ceciderunt*
michi in praeclearis, etenim hereditas mea praecleara est
michi. Quaelibet hereditatum istarum suas habet me-
diatates. Terrena possessio res mobiles & immo-
biles, sacra scriptura spiritum & litteram, beatitu-
do caelestis stolam mentis, & stolam carnis. Inter
hos medios cleros, inter has medias hereditates, dor-
mire debemus: aliter autem & aliter: est enim me-
dium, quod vtrumque extremorum contingit; & est
medium, quod neutrum extremorum contingit; &
est medium, quod alterum tantum extremorum con-
tingit. Verbi gratia, medium, quod vtrumque ex-
tremorum contingit, est aer, qui medius inter cae-
lum & terram, vtrumque contingit. Medium, quod
neutrum extremorum contingit, est sol, qui medius
inter caelum & terram, neutrum contingit. Medium
quod alterum extremorum tantum contingit, est ar-
bor, quae media inter caelum & terram alterum tan-
tum contingit. Ad hunc modum inter hos medios
cleros, inter has medias hereditates dormire debemus.
Dormiamus igitur inter medios cleros posses-
sionis terrena, vt vim irascibilem, vt in neutra
sui parte quiescamus, secundum illud quod legitur:
Filioli, nolite diligere mundum, neque ea quae in
mundo sunt. Dormiamus inter medios cleros sacrae
scripturae per vim rationalem, vt in altera tantum
sui parte quiescamus, secundum quod legitur: *Lit-*
tera occidit: spiritus autem viuificat. Dormiamus
inter medios cleros caelestis beatitudinis per vim con-
cupiscibilem, vt in vtraque parte quiescamus, secun-
dum hoc quod legitur: *Gaudete & exultate, quia*
merces vestra copiosa est in caelis. Gaudete pro stola
cordis, & exultate pro stola corporis. Si sic dormierim-
us, profecto nos sumus pennae columbae deargenta-
tae. Sicut per columbam designatur ecclesia, sic per
pennas columbae designantur sacerdotes ecclesiae, qui
verbis & exemplis eam subleuant ad caelestia. Vnde
sponsus de sponsa dicit in Canticis: *Vna est columba*

mea, perfecta mea. Cuius pennas perfecte prophe-
ta describens, dicit: *Qui sunt hi qui vt nubes volant,*
& quasi columbae ad fenestras suas? Pennae deargen-
tae sunt illi qui Diuinis sunt eloquiis eruditi, se-
cundum illud: *Eloquia Domini, eloquia casta, ar-*
gentum igne examinatum, probatum terra, purga-
tum septuplum. Hincalibi dicitur: *Oculi tui sicut*
columba, quae laete sunt lota, sedentes super fluen-
tem plenissima. Sunt autem pennae virtutis, pennae
contemplationis, & pennae doctrinae. De primis le-
gitur: *Volans super pennas ventorum.* De secundis
dicitur: *Quis dabit mihi pennas sicut columba, & vo-*
labo, & requiescam? De tertiis autem scribitur: *Iunctae*
erant penna vnus ad alterum. Porro sunt pennae
verae, sunt quidem & falsae. Vrae sunt pennae ius-
torum, qui signantur per pennas erodii. Falsae sunt
pennae hypocritarum, quae signantur per pennas
struthionis. Legitur enim in Iob: *Penna struthionis*
similis est penna vnus ad alterum. Pennae fumus
despicientes mundana per vim irascibilem, dor-
mientes inter medios cleros possessionis terrena.
Pennae columbae fumus, appetentes caelestia per vim
concupiscibilem, dormientes inter medios cleros
beatitudinis sempiterna. Pennae deargentaetae fumus,
intelligentes Diuina per vim rationabilem, dormien-
tes inter medios cleros sacrae scripturae. Nec tantum
in praesenti finis pennae columbae deargentaetae, sed
posteriora dorsi eius in specie auri. Sicut dorsum la-
borem vitae praesentis significat, secundum illud,
Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores: ita
posteriora dorsi requiem futurae vitae designant, se-
cundum illud: *Iam non erit amplius neque luctus, neque*
clamor, sed nec ullus dolor: quoniam priora
transierunt. Ergo posteriora dorsi, id est, requies post
laborem, erit in specie auri, hoc est, in gloria con-
templationis, quae per fulgorem auri congrue desi-
gnatur: propter illud: *Quaegebunt iusti sicut sol in*
regno patris eorum. Ad quam gloriam nos perdu-
cat Dominus Iesus Christus, qui est Deus benedi-
ctus in saecula saeculorum. Amen.

DECRETA

D GENERALIS CONCILII

LATERANENSIS IV.

sub Innocentio papa III.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De fide catholica.
2. De errore abbatis Ioaachim.
3. De hereticis.
4. De superbia Graecorum contra Latinos.
5. De dignitate patriarcharum.
6. De conciliis provincialibus.
7. De correctione excessuum.
8. De inquisitionibus.
9. De diuersis ritibus in eadem fide.
10. De predicatoribus instituentis.
11. De magistris scholasticis.
12. De communibus capitulis monachorum.
13. De nouis religionibus prohibitis.
14. De incontinentia clericorum punienda.
15. De arcenda ebrietate clericorum.
16. De indumentis clericorum.
17. De commestationibus praelatorum, & negligencia eorum super Diuinis officiis.
18. De iudicio sanguinis & duelli clericis interdicto.
19. Ne ecclesiae mundanis suppellectilibus exponantur.

ANNO
 CHRISTI
 1215.

ANNO
 CHRISTI
 1215.

- 20. De *chrismate & Eucharistia sub sera conferenda.*
- 21. De *confessione faciendâ, & non reuelanda a sacerdote, & saltem in pascha communicando.*
- 22. *Quod infirmi prius prouideant anima quam corpori.*
- 23. *Quod ecclesia cathedralis vel regularis ultra tres menses non vacet.*
- 24. *De electione faciendâ per scrutinium vel compromissum.*
- 25. *Quod electio facta per secularem potestatem non valeat.*
- 26. *De pœna indigne confirmantis electionem.*
- 27. *De instructione ordinandorum.*
- 28. *Quod compellantur cedere qui postulauerunt licentiam cedendâ.*
- 29. *Quod nullus habeat duo beneficia cum cura annexa.*
- 30. *De idoneitate instituentium in ecclesiis.*
- 31. *De filiis canonicorum non instituentis cum patribus.*
- 32. *Vt patroni competentem portionem dimittant clericis.*
- 33. *De procuratoribus non accipiendis sine visitatione.*
- 34. *De subditis non grauandis sub pretestu seruitutis alicuius.*
- 35. *De causa appellationis exprimenda.*
- 36. *Quod iudex possit interlocutoriam & comminatoriam sententiam reuocare.*
- 37. *De litteris non impetrandis ultra duas diuitas, & sine speciali mandato.*
- 38. *De scribendis actis, vt probari possint.*
- 39. *De restitutione danda contra possessorem, qua non rapuit ipse.*
- 40. *De vera possessione.*
- 41. *De continuatione bonæ fidei in omni prescriptione.*
- 42. *De seculari iustitia.*
- 43. *Ne sine causa clericus fidelitatem laico faciat.*
- 44. *Quod constitutiones principum non prouideant ecclesiis.*
- 45. *Patronus, qui clericum ecclesie occiderit vel mutilauerit, ius patronatus amittit.*
- 46. *De tallis a clericis non exigendis.*
- 47. *De forma excommunicandi.*
- 48. *De modo recusandi iudicem.*
- 49. *De pœna excommunicantis iniuste.*
- 50. *De restricta prohibitione matrimonii.*
- 51. *De pœna contrahentium clandestina matrimonii.*
- 52. *De testimonio de auditu reprobando in causa matrimonii.*
- 53. *De his qui prædicia sua in fraudem decimarum dant aliis excolenda.*
- 54. *Vt decima ante tributa soluantur.*
- 55. *Vt de terris acquirendis, non obstantibus priuilegiis, decime dentur.*
- 56. *Ne propter partium aliquorum amittat decimas presbyter parochialis.*
- 57. *De interpretandis priuilegiorum verbis.*
- 58. *De eodem in fauorem episcoporum.*
- 59. *Quod nullus religiosus succubeat sine licentia abbatis & conuentus.*
- 60. *Vt abbates non extendant se ad officium episcopale.*
- 61. *Ne religiosi recipiant decimas de manu laicali.*
- 62. *Ne reliquia sanctorum ostendantur extra capsam: ne noue habeantur in ueneratione sine Romana ecclesia.*

- 63. *De simonia.*
- 64. *De eadem circa monachos & sanctimoniales.*
- 65. *De eadem circa illicitam pecunie extortionem.*
- 66. *De eadem circa cupiditatem clericorum.*
- 67. *De usuris Iudaorum.*
- 68. *Vt Iudæi discernantur a Christianis in habitu.*
- 69. *Ne Iudæi publicis officiis præficiantur.*
- 70. *Ne conuersi ad fidem de Iudæis, veterem ritum Iudaorum retineant.*

CAPITVLA.

G. C. Ea græce simul ac latine damus ex codice Mazari-
 no, qui eundem est atque concilium ipsum ætatis: in quo
 Græca Latinis e regione respondent. Primum tamen caput,
 & secundi partem, aliaque nonnulla, Latine tantum edi-
 mus: quia his partibus mancus est codex.
 Eius autem aspectus vnus conuincere facile potest eos qui
 decretis hisce Lateranensibus derogant fidem Græca vero
 interpretatio, eadem ætate facta, vtriusque concordiam ec-
 clesie demonstrabit. Aderant siquidem concilio Constanti-
 nopolitanus & Hierosolymitanus patriarchæ: miserant
 legatos suos Alexandrinus & Antiochenus: ex iis patriar-
 chibus metropolitæ, alique episcopi multi, conuenerunt.
 Qui vt secum decreta concilii referrent, Græcam in lin-
 guam, quamvis ineleganter, immo multis in locis barbære,
 translata sunt.

I. De fide catholica.

Firmiter credimus, & simpliciter con-
 firmemur, quod vnus solus est verus
 Deus, æternus, & immensus, omnipotens,
 incommutabilis, incomprehensibilis & in-
 effabilis, Pater, & Filius, & Spiritus san-
 ctus; tres quidem personæ, sed vna essen-
 tia, substantia, seu natura simplex omni-
 no. Pater a nullo, Filius aurem a solo Pa-
 tre, ac Spiritus sanctus ab vtroque pariter,
 absque initio semper & sine. Pater gene-
 rans, Filius nascens, & Spiritus sanctus pro-
 cedens; consubstantialis & coæquales, co-
 omnipotentes & coæterni, vnum vniuer-
 sorum principium, creator omnium inui-
 sibilem & visibilem, spiritualem & cor-
 poralium, qui sua omnipotentium virtute si-
 mul ab initio temporis vtramque de nihilo
 condidit creaturam, spiritualem & corpo-
 ralem, angelicam videlicet & mundanam;
 ac deinde humanam quasi communem ex
 spiritu & corpore constitutam. Diabolus
 enim & demones alii, a Deo quidem natu-
 ra creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt
 mali: homo vero diaboli suggestionem pec-
 cauit.

Hæc sancta Trinitas secundum commu-
 nem essentiam indiuidua, & secundum per-
 sonales proprietates discreta, per Moysen
 & sanctos prophetas, aliosque famulos suos,
 iuxta ordinatissimam dispositionem tempo-
 rum, doctrinam humano generi tribuit sal-
 lutarem. Et tandem vnigenitus Dei Filius
 Iesus Christus a tota Trinitate communiter
 incarnatus, ex Maria semper virgine Spi-
 ritus sancti cooperatione conceptus, verus
 homo factus, ex anima rationali & humana
 carne compositus, vna in duabus naturis
 persona, viam vitæ manifestius demonstra-
 uit.

B

C

E

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

libet earumdem. Et ideo in Deo trinitas est solummodo, non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, sive natura Divina, quæ sola est universonum principium, præter quod aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, nec procedens: sed est Pater qui generat, Filius qui gignitur, & Spiritus sanctus qui procedit: ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud: sed id quod est Pater, est Filius, & Spiritus sanctus, idē omnino: ut secundum orthodoxam & catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, suam substantiam ei dedit, juxta quod ipse testatur: *Pater quod dedit mihi maius est omnibus*. Ac dici non potest quod partem suæ substantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi: cum substantia Patris indivisibilis sit, & vtroutroque simplex omnino. Sed nec dici potest quod Pater in Filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipsam sibi: alioquin defuisset esse substantia. Patet ergo quod sine ulla diminutione Filius nascendo substantiam Patris accepit, & ita Pater & Filius habent eandem substantiam, & sic eadem res est Pater & Filius, nec non & Spiritus sanctus ab utroque procedens.

Cum ergo Veritas pro fidelibus suis ad Patrem orat: *Volo, inquit, ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus*: hoc nomen, *unum*, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio caritatis in gratia: pro personis vero Divinis, ut attendatur identitatis in natura unitas, quemadmodum Veritas alibi ait: *Estate perfecti sicut & Pater vester celestis perfectus est*: ac si diceret manifestius: *Estate perfecti perfectione gratiæ, sicut Pater vester celestis perfectus est perfectione naturæ*: utraque videlicet suo modo: quia inter creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda.

Si quis igitur sententiam sive doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præsumpserit: tamquam hæreticus ab omnibus confutetur. In nullo tamen per hoc Flotensium monasterio, cuius ipse Ioachim extitit in-firutor, volumus derogari: quoniam ibi *Concil. general. Tom. XI.*

σον ἑαυτῶν. καὶ δεῖ τὸ ἐν θεῷ τελεῖσθε ὄντων, ἢ τετρας: ὅτι ἕκαστον τῶν τελειῶν θεωροῦσθαι, ὅτι ἐκείνο τὸ πνεῦμα, ἢ ζωὴ εἶσα, ὑπερβίς, ἢ καὶ φύσις θεία, ἢ πρὸς μόνον ὅτι πάντων ἀρχή· παρ' ἣν ἄλλο δὲ-ρεθῆναι εἰ δυνάμει· κατέκρινον τὸ πνεῦμα, οὐκ ἔστι ἡμεῶν, ἔτε ἡμεῶν, ἔτε ἐκπορεύσθαι. ἀλλ' ἔστι πατὴρ ὁ ἡμεῶν, καὶ υἱὸς ὁ ἡμεῶν, καὶ πνεῦμα τὸ ἐκπορευόμενον· ἵνα δεξιοσθαί-ωσιν ἐν τοῖς θεωροῦσθαι, καὶ ἐνότης ἐν τῇ φύσει. καὶ ζωὴ ἄλλος εἶναι ὁ πατὴρ, ἄλ-λος ὁ υἱός, καὶ ἄλλος τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον· ὅμως ὅτι ἄλλο, ἀλλὰ τὸ ἐν, ὅ, π ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱός, καὶ πνεῦμα ἄγιον, ταυτὸ ὅλως· ἵνα καὶ ἢ ὁρθόδοξον καὶ καθελικὴν πίστιν ὀ-μώσασθαι ἐν πίστει. ὁ πατὴρ γὰρ ὅτι ἀεί-νος ἡμεῶν ἢ υἱόν, ἢ ἑαυτὸ εἶσαν ἀπὸ δέ-δωκεν, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ πατὴρ ὅς δέ-δωκε μοι μείζων πάντων ὄντων καὶ λέγοντος εἰ δυνάμει, ὅτι ὁ πατὴρ μέγας τῆς ἑαυτοῦ εἰσίας ἐκείνου ἐδεδωκεν, καὶ μέγας ἐπεκρά-τισεν αὐτὸς ἑαυτῶν· ἐπειδὴ ἢ ὑπόστασις τῶν πατέρων ἀδιαίρετος ὄντων, ὡς ἀπὸ τῆς ὅλως, ἀλλ' ἔτε λέγοντος δυνάμει, ὅτι ὁ πατὴρ εἰς υἱόν μετήνεγκε ἢ εἶσαν τὴν ἑαυτοῦ, ἡμεῶν· ὡς δὲ ἔθεν ἑαυτὸς ἐδεδωκεν ταύτην τῷ υἱῷ, ὡς ὅτι ἐπεκράτισται ταύτην ἑαυτῶν· ἄλλως γὰρ ὄξει-λειπεν ἂν ἢ ὑπόστασις ἀνώγειται τοίνυν ὅτι δεῖσθαι πρὸς ἑλλείψως ὁ υἱὸς ἡμεῶν, πρὸς εἶσαν τῶν πατέρων ἀνέλθαι, καὶ ὅτι ὁ πα-τὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἔχουσιν τὴν αὐτὴν εἶσαν καὶ ἔτε τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὄντων, ὁ πατὴρ, ὁ υἱός, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον.

Ὅτι ζωὴ ἢ ἀλήθεια ὑπὲρ τῶν πρῶτων ἀ-πὸς ὄντων θεωρεῖται ἢ πατέρα, ἐβέλω, εἰ-πὼν, ἵνα αὐτοῖς ὡσιν ἐν ἐκείνῃ, καὶ τῶν ὄ-ντων ἐν ἐσθλῷ· τὸ τὸ ὄνομα ὑπὲρ τῶν πρῶτων μὲν λαμβάνεται, ἵνα νοεῖται ἐν τῷ ἐνὶ τῆς ἀγάπης ἢ χάριτος ὑπὲρ τῶν θεωροῦ-σθαι δὲ τῶν θεῶν, ἵνα θεωρεῖται ἢ τῆς ταυτότητος ἕνωσις ἐν τῇ εἰσῆ. ὄντων ἀλ-λαχρῆ ἢ ἀλήθεια ἔφην· γίνεσθε τέλειος, κα-θώς καὶ ὁ πατὴρ ἡμεῶν ὁ εἰσῆσιος, τέλειος ὄντων. ὡς εἴπερ ἔλεγε φανερότερον γίνεσθε τέ-λειος ἐν τελειότητι χάριτος, καὶ τῶν καὶ ὁ πατὴρ ἡμεῶν τέλειος ὄντων ἐν τελειότητι φύ-σεως· ἀμφοτέρω δηλαδὴ τῶν ἰδίων τῶν ὄ-ντων ὅτι ἀνάμεικτον τῶν κτιστῶν καὶ τῆς κτιστοῦς εἰ δυνάμει τὸ σαυῆ ὁμοίωσις δεγχεσθῆναι, ὡς μὴ μέσον αὐτῶν μείζονα ἢ ἀνομοίωσις δε-γχεσθῆναι.

Εἰ τις ποιησῆναι τὴν ἀπόφασιν ἢ δε-δαχθῆναι τῶν θεωροῦσθαι ἰωαχίμου ἐν τῷ τῶν μέρει ἀπέλειπεν ἢ ἐπαμείναι τομῆσι, ὡς ἀρεπτικὸς ὄντων πάντων ὁμοιοθεῖσθαι. ἐν ἐσθλῷ τῶν δεῖσθαι τὸ τὴν μὴν τῶν φλῆσθαι, ἢς ὁ . . . ἰωαχίμου ἢν δεῖσθαι αὐτῶν πύκτωρ, θεῶν ὄντων ἀποβάλλεσθαι· ἐπὶ κα-νοντῆ.

Ioan. 10.

In cod. Maz. christino deest negatio, cum in Graeco, tum in Latino. Sed retinendam esse, sensus admonet.

Ibidē deest, ab utroque procedens tum in Graeco tum in Latino.

Ioan. 17. deest in Graeco unum in uno, caritatis gratia. hoc est in hac voce, unum.

deest in

Non mihi tenetis Graeci. Praeterea legitur Pater noster, non vester.

Cod. Maz. deest.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

κατοική σέτασις ἐστὶ, καὶ ἀδελφότης σωτή- A
ριος· μάλιτα ἐπεὶ ὁ αὐτὸς Ἰωαχὴμ πάντα τὰ
συγγράμματα αὐτῶ ἡμῶν ἑποδοθῆναι ἐνετεί-
λατο, τῇ τῶ ἑποδοτικῆ θέσει κείσοι κωσθη-
σόμενα, ἢτε διορθωσόμενα· ἐκδέμενος ἑπι-
σκόπῳ, ἢ τῇ οἰκείᾳ χελεὶ ὑπεγράφατο· ἐν
ἣ σπειρῶς ὁμολοῦσά ἑαυτὸ ἐκένηκε ἢ πῶς κερ-
τεῖν, ἢν ἡ ῥωμαϊκὴ κερτεὶ ἐκκλησίᾳ ἦτος, οἰ-
κονομουτος θεῷ, πάντων τῶν πῶτων μίσηρ
ἐστὶ καὶ διδάσκαλος.

Αποδομῶζομῳ ἢ καὶ καταδικῶζομῳ τὸ
σρεβρότατον δόγμα τῶ ἀσθεῖς Ἀλμυραῖ, ἢ
τῶν δόξῶν αὐτος ὁ πατήρ τῶ Ἰωάννης ἐξέτι- B
φλωσεν, ὡς ἢ ἀπὸ διδαχῶν ἢ τῶσιν ἀρε-
τικῶν κειθῆναι, ὅσων δὴ καὶ ἀστυέτον.

γ'. Περὶ ἀφορισμῶ καὶ καταδικασμοῦ αἰ-
ρετικῶν.

Αφορισμοῦ οὖν καὶ ἀναθεματισμοῦ πᾶσαν
ἀρεσιν ἐπιμαρτυροῦν· ἑαυτὴν καὶ ταύτης τῆς ἀρίας
καὶ ὀρθοδόξης καὶ καθολικῆς πίστεως, ἢν ἀνωτέ-
ρος ἐξέθεμεθα· καταδικάζοντες ἀπαντας αἰ-
ρετικούς οἰοισθῆσιν ὀνόματι κείνοιντο, ἑρσι-
φαις μὲν ἔχοντες διαφόρους, ἀλλ' ἑσας ἐπάλληλα
συνωδεδεμένους, ὅτι ἐν καταιστίῳ σιωῶντων C
ἐπιποῦτο.

Κατακεδέντες ἢ, πῶς παρούσις κοσμι-
κῆς ἐξουσίας, ἢ τοῖς αὐτῶν ἀράκτασι, κατε-
λειπέντων, κατανόσῃ ἑρσιφαισὶ τιμαρτη-
θῶσόμενοι, τῶν κληρικῶν ἑρσιφαισὶ δὲ τῶ
ἰδίων τάξεων καθευρεθέντων· ἕτως ἵνα τὰ ἀ-
γαθὰ τῶ ποιούτων κατακεδέντων, ἕαν λαϊκοὶ
ἴσιν, φησικαθῶσι· εἰ δὲ κληρικοί, ἑρσιφαισὶ
θῶσι ἢ ἐκκλησίᾳ παρ' ὧν τὰ ὀψώνια ἐθέ-
ξαντο.

Οἵτινες ἢ ἐυρεθῆσιν ἢ μόνῃ τῇ ἑσῶφῃ σε-
σημειωθῶσι, εἰ μὴ καὶ νόσον τῆ ἑσῶφῃ, τῆς D
ποιότητος τε τῆ ἑρσιφαισὶ, ἢ ἰδίων ἀδωότητι
ἑρσιφαισὶ καθευρεθῶσι, ἀναθεματῶσιν ἑσῶφῃ
φῶσι κρηθῶσιν, καὶ ἀχεῖς ἡκροποῖτας ἀξίας

Deest hic fo-
lum in co-
dice Maxa-
rino Graco
Op Latino.

ab omnibus evitentur ; ita quod si per
annum in excommunicatione persiste-
rint, extunc velut hæretici condem-
nentur.

Moncantur autem & inducantur, &
si necesse fuerit, per censuram ecclesia-
sticam compellantur secularibus potesta-
tes, quibuscumque fungantur officiis, E
ut sicut reputari cupiunt & haberi fide-
les, ita pro defensione fidei præstent
publice iuramentum, quod de terris suæ
iurisdictioni subiectis universos hæreti-
cos ab ecclesia denotatas bona fide pro
viribus exterminare studebunt : ita quod
amodo, quandocumque quis fuerit in
potestatem sive spiritalem, sive tempa-
pot-

sive per-

& regularis institutio est & observantia
salutaris, maxime cum idem Iochim
omnia scripta sua nobis assignari man-
daverit, apostolica sedis iudicio appro-
banda, seu etiam corrigenda : dictans
epistolam cui propria manu subscrip-
sit, in qua firmiter confitetur se il-
lam fidem tenere, quam Romana tenet
ecclesia, quæ cunctorum fidelium, dispo-
nente Domino, mater est & magistra.

Reprobamus etiam & damnamus per-
vertissimum dogma impii " Almarici, cu-
jus mentem sic pater mendacii excæcav-
it, ut ejus doctrina non tam hæretica
censenda sit, quam infana.

"Almarici,

III. De hæreticis.

MS. M. 57.
De excom-
municatio-
ne & con-
demnatio-
ne hæreti-
corum.

Excommunicamus & anathematiza-
mus omnem hæresim extolentem se ad-
versus hanc sanctam, orthodoxam, ca-
tholicam fidem, quam superius exposui-
mus : condemnantes universos hæreti-
cos, quibuscumque nominibus censentur,
facies quidem habentes diversas, sed
caudas ad invicem colligatas, quia de
vanitate conveniunt in idipsum.

" varietate

Damnati vero, secularibus potesta-
tibus præsentibus, aut eorum bailivis,
relinquantur animadversione debita puni-
endi, clericis prius a suis ordinibus de-
gradatis : ita quod bona hujusmodi
damnatorum, si laici fuerint, confis-
centur : si vero clerici, applicentur
ecclesiis a quibus stipendia perceperunt.

Qui autem inventi fuerint sola suspicio-
ne notabiles, nisi juxta considerationes
suspicionis, qualitemque personæ, pro-
prium innocentiam congrua purgatione
monstraverint, anathematis gladio feri-
tur, & vsq; ad satisfactionem condignam
ab

" considerati-
onem

poralem assumptus, hoc teneatur capi-
tulum iuramento firmare.

peruam, si-
ve tempo-
ralem.

Si vero dominus temporalis requisitus
& monitus ab ecclesia, terram suam
purgare neglexerit ab hac hæretica fe-
ditate, per metropolitanum & cæteros
comprovinciales episcopos excommuni-
cationis vinculo innodetur. Et, si sa-
tisfacere contempserit infra annum, si-
gnificetur hoc summo pontifici : ut ex-
tunc ipse vassallos ab ejus fidelitate de-
nunciet absolutos, & terram exponat
catholicis occupandam, qui eam exter-
minatis hæreticis sine ulla contradic-
tione possideant, & in fidei puritate con-
servent : salvo jure domini principalis,
dum-

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

dummodo super hoc ipse nullum præster obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilo minus lege servata circa eos qui non habent dominos principales.

Catholici vero, qui crucis assumpto characterc ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque sancto privilegio sint muniti, quod accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceditur.

Creddentes vero, præterea "recepto-

Nullus præterea ipsi super quocumque negotio", sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex cogiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, ejus instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint inomenti, sed cum autore damnato damnentur. Et in similibus idem præcipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: ut in quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta.

Si qui autem, tales, postquam ab ecclesia denotati fuerint, civitate contempserint: excommunicationis sententia usque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sane clerici non exhibeant hujusmodi pestilentibus "ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant sepulturæ tradere, nec cleemosynas, aut oblationes eorum accipiant: alioquin suo priventur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ specialii. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiam infligatur, ut eorum privilegia in illa diocesi non ferventur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

Quia vero nonnulli sub specie pietatis, virtutem ejus, juxta quod ait apostolus, abnegantes, auctoritatem sibi vendicant prædicandi, cum idem apostolus dicat: Quomodo prædicabunt nisi mittantur? omnes qui prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab apostolica fede, vel catholico episcopo loci susceptam, publice vel privatim prædicationis officium usurpare præsumpserint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quantocius resipuerint, alia competentem pœna pleantur.

Concil. general. Tom. XI.

res, defensores & fautores hæreticorum, excommunicationi decernimus subjacere: firmiter statuentes, ut postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, extunc ipso jure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem", nec ad hereditatis successiõnem accedat.

Nullus

Β Πεὸς τῆς τοῦ μηδέος ἀπὸ ἐπὶ οἰαδὴν πρὸς ματεία ἀπολογισάσω. ἀλλ' αὐτὸς ἀλλοῖς ἀπολογισθῆναι ἀναγκασθεῖται, ὡς ἐὰν ἴσως κείνης εἴη, ἢ ἀποφασίς ἀπὸ μηδεμίαν ἐχέτω ἐπιδοτήν, μήτε ἄλλοθεν πρὸς εἰς τὴν ἀκοὴν αὐτῆς ἀποσφαιρέσωσαν. ἐὰν εἴη συνηγορεῖς, ἢ δικηγορία αὐτῆς μηδεμίαν ἀποσφαιρέσω. εἰ νομικός, τὰ ἐκτεθέντα αὐτῆς ἐχέτω μηδεμίαν ὕλας ἔστωσαν κομηστήτης, ἀλλὰ μὴ τὸ ποιητὴ καταδικασθέντος καταδικασθεῖται. καὶ ἐν τοῖς ὁμοῖοις τὸ αὐτὸ πρὸς τὸν ἀποφασίαν φυλαχθῆναι. εἰ δὲ κληρικὸς εἴη, ἀπὸ παντὸς ὀφφικίου καὶ ἰθαρείου καταδικασθεῖται. ἵνα ἐν ᾧ μείζον ἐστὶ τὸ πῆσιμα, βαρυτέρη ἐπιδοκίσις εἰσπραχθῆ.

Εἰ δὲ πνεὺς τοῦ τοιαύτας, μὴ τὸ δὸς τῆς ἐκκλησίας σσημεῖωθαι, παρεκλίθεν ἀμαλίσωσιν ἀφορισμῷ ἀποφασί, ὡς ἡγενοποιήσας ἀποσφαιρέσας, ἀποσφαιρηθήσασιν. οἱ κληρικὸι δὲ μὴ δότωσαν τοῖς τοιαύτοις ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μυστηρίων, μήτε αὐτῶν χειριστικῆς ἀποφασίαν ταυτῆς, μήτε τὰς ἐπιληρωσιμίας ἢ ἀποσφαιρέσας ἀπὸ ἀποσφαιρέσας. εἰ δ' ἐχέ τὸ αὐτῶν "σπερὶ δότωσαν ὀφφικίον, ἀπὸς ὃ μηδέποτε ἀποσφαιρηθήσασιν. τὸ, χωρὶς ἰθαρείου ἐπιδοκίσις τὸ ἀποσφαιρέσας ἑσέως ὁμοῖος..... κανονικοῖ, οἱς τὸτο μᾶλλον ἐπιδοκίσις, ἵνα τὰ αὐτῶν ἀποσφαιρέσας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐνορίᾳ μὴ φυλαχθῶσιν, ἐν ᾧ τοιαύτας ἐκτάσεις τομῆσιμα ἐπιδοκίσις.

Επειδὴ δὲ πνεὺς ὑπὸ εἶδος ἀσθεθείας, τὴν δυνάμιν αὐτῶν, καὶ τὸ εἰρημῶν ἴσο τὸ ἀποσφαιρέσας, ἡρημῶν, ἀποσφαιρέσας αὐτοῖς ἐκδικασί τὸ κηρύττειν, ὡς αὐτὸς φησὶν ὁ ἀποσφαιρέσας πῶς κηρύττειν, ἐὰν μὴ ἀποσφαιρέσας: πάντες οἵτινες κηρυττειν, ἢ οἱ ἀποσφαιρέσας, ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπιδοκίσις ἀποσφαιρέσας ἀποσφαιρέσας, ἢ ἰθαρείου, κηρυττειν ἀποσφαιρέσας, δημοσίως, ἢ ἰθαρείου, κηρυττειν ἀποσφαιρέσας ἀποσφαιρέσας, ἀποσφαιρέσας ἀποσφαιρέσας, ἀποσφαιρέσας ἀποσφαιρέσας, ἀποσφαιρέσας ἀποσφαιρέσας, ἀποσφαιρέσας ἀποσφαιρέσας, ἀποσφαιρέσας ἀποσφαιρέσας.

K ij

in Mf. Dacheriano quatuor hoc capitulum est, quod hic quartum est, ibi est quintum atque ita desineps.

Mf. Dacheriano receptionem, Mf. Max addit. receptionem, Mf. Dacheriano christi receptionem, Mf. Dacheriano christi receptionem.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

sent. Baptizatos etiam a Latinis & ipsi Græci rebaptizare ausu temerario præfumebant: & adhuc, sicut accepimus, quidam agere hoc non verentur. Volentes ergo tantum ab ecclesia Dei scandalum amovere, sacro suadente concilio, districtè præcipimus, ut talia de cætero non præsumant, conformantes se tamquam obedientiæ filii sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matri suæ, ut sit unum ovile; & unus pastor. Si quis autem quid tale præsumpserit: excommunicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur.

V. De dignitate patriarcharum.

Antiqua patriarchalium sedium privilegia renovantes, sacra universali synodo approbante, sancimus ut post Romanam ecclesiam, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymirana quartum locum obtineant, servata cuilibet propria dignitate: ita quod postquam eorum antistites a Romano pontifice receperint pallium, quod est plenitudinis officii pontificalis insignis, præstito sibi fidelitatis & obedientiæ juramento, licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem canonicam, & pro Romana ecclesia sponsonem obedientiæ ab eisdem.

Dominicæ vero crucis vexillum ante se faciant ubique deferri, nisi in urbe Romana, & ubicumque summus pontifex præfens extiterit, vel ejus legatus utens insigniis apostolicæ dignitatis.

In omnibus autem provinciis eorum jurisdictioni subjectis, ad eos, cum necesse fuerit, provocetur: salvis appellationibus ad sedem apostolicam interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum.

VI. De conciliis provincialibus.

Sicut olim a sanctis patribus noscitur institutum, metropolitanis singulis annis cum suis suffraganeis provincialia non omittant concilia celebrare. In quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, canonicas regulas, & maxi-

Concil. general. Tom. XI.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

Mendose scripturatur

καὶ σεμνότητι ἀρμόσει περιόητικῇ ὡς ἐσοὶ καὶ ἄνω τὰ κατὰ δέντρα ποι Διημισία ἐν ταῖς ἐπισκοπικαῖς συνόδοις, ταῖς ἐπίσοι ἀν' ἐξέστην ἐνοσίαν ἐπιτελεσθισομέναις· εἰ δὲ πὺ ταύτην πὺν σωπείρον σύστασι ἀμολήσῃ ἐκκλησιῶν, ἔδοτ' τῆς τῆ ἰδία ὀφικαῖς ἐξεκαλοσθήσεως

ζ. Εἰς τὸ διορθώσῃ τὰς ἐκτάσεις τῆς ὑπικώων.

Αὐτὸς θεάυσω δεσπάζει δεσπίζομεν, ἵνα τῆς ἐκκλησιῶν περὶ εὐταῖς εἰς τὸ διορθώσῃ τὰς τῆς ὑπικώων ἐκτάσεις, καὶ μέλιστα τῆς κληρικῶν, καὶ ἀνατυπώσῃ τὰ ἴση, φρονημας καὶ ἐπιμελῶς περὶ εὐταῖς. ὡς ἀν μὴ τὸ ἀμολήσῃ ἐν τῆς χερσὶν ἡμῶν ἐκζητηθῇ. ἵνα ἡ τὸ τῆς διορθώσεως καὶ ἀνατυπώσεως ὀφικαῖς ἐκτάσεις διημισίαν ἐξετάξῃ κληρικῶν ὅπως εἰς ἀφρικῆς τῶν μνημῶν συνήθεια διημισίαν ἐμποδίζῃ· εἰ μὴ τῆς μέτερου ἐκστῇ τῆ ἐν τῆς ἐκτάσεις τῆς ἐκκλησιῶν.

Αἱ ἐκτάσεις ἡ τῆς κανονικῶν τῆς καθεδρικῆς ἐκκλησιῶν, αἱ διημισίαν διορθώσῃ τῆς τῆς κατητάξῃ, δι' αὐτῆ ἐν αὐταῖς τῆς ἐκκλησιῶν τῆς τῆς συνήθειας ἐκτάσεις, ὡς ἀμολήσῃ καὶ ἐπιτάξῃ τῆς ἐπιπέπου διορθώσῃ τῆς διημισίαν ἀντάρρους ὡς τῆς ἐπιπέπου περὶ τῆς ἐκτάσεις. εἰ δὲ μὴ ὁ ἐπιπέπου δὲν ἔχῃ περὶ ὀφικαῖς, ἀντῆς, ὡς ἡ τῆς ψυχῶν φρονησῃ περὶ τῆς ἐκτάσεις, εἰς κληρικῶν κανονικῆς διορθώσῃ μὴ ὡς ἀμολήσῃ.

Επεσον ἐάν οἱ κανονικοὶ διημισίαν φρεσῆς καὶ δόλοσῃ αὐτῆς, μέλιστα περὶ εὐταῖς ἐκτάσεις τῆς ἐπιπέπου, πάντοσῃ δὲ τῆς δειῶν ὁ ἐπιπέπου ἐχ' ἴσῃ, εἰ δὲ τῆς ἐπιπέπου ἐν τῆς καθεδρικῆς ἐκκλησιῶν καὶ ὁ μνημοσολίτης εἰς τὴν κερυγὴν ἀντῆς, ὡς ἐπάνω τῆς περὶ τῆς ἐκτάσεις παρ' ἡμῶν, τῆς αὐτῆς ἀντῆς ἐκτάσεις ἐκκλησιαστικῆς, ἐγνωσμένης τῆς ἀλήθειας, περὶ εὐταῖς ὡς ἀν φρεσῆς τῆς πονηρῆς τῆς τῆς μὴ ἐκτάσεις.

Amaz quæ statuta sunt in hoc generali concilio, relegendes, ut eas faciant observari, debitam penam transgressoribus infligendo. Ut autem id valeat efficacius adimpleri, per singulas dioceses statuunt idoneas personas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter, & de plano, absque ulla jurisdictione solite investigent quæ correctione vel reformatione sint digna, & ea fideliter perferant ad metropolitanum & suffraganeos, & alios in concilio subsequenti: ut super his & aliis, prout utilitati & honestati congruerit, provida deliberatione procedant; & quæ statuerint, faciant observari, publicantes ea in episcopalibus synodis annuatim per singulas dioceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a suis beneficiis & executione officii suspendatur, donec per superioris arbitrium ejus relaxetur.

VII. De correctione excessuum.

Irrefragabili constitutione sancimus, ut ecclesiarum prelati ad corrigendos subditorum excessus, maxime clericorum, & reformandos mores, prudenter & diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium libere valeat exercere: decernimus ut executionem ipsorum nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire, nisi formam exceperint in talibus observandam.

Excessus tamen canonicorum ecclesie cathedralis, qui consueverunt corrigi per capitulum, per ipsum in illis ecclesiis (quæ talem habitum consuetudinem habuerunt) ad commonitionem vel jurisdictionem episcopi corrigantur infra terminum competentem ab episcopo præfigendum. Alioquin extunc episcopus Deum habens pre oculis, omni contradictione cessante, ipsos, prout animarum cura exegerit, per censuram ecclesiasticam corrigere non postponat.

* Sed & alios eorum excessus corrigere non omittat, prout animarum causa requirit, debito tamen ordine in omnibus observato. * Cæterum si canonici, absque manifesta & rationabili causa, maxime in contemptum episcopi, cessaverint a Divinis: episcopus nihilo minus, si voluerit, celebret in ecclesia cathedrali: & metropolitanus ad querelam ipsius, tamquam super hoc delegatus a nobis, taliter eos per censuram ecclesiasticam cognita veritate castiget, quod pœnæ metu talia de cætero non præsumant.

for. eius suspensio

Ms. Max. De corrigendis excessibus subditorum.

In cod. Max. deest tum Gratium Latines omni contrad. cessante. Deest id in Ms. Dacher. Deest in eisdem codicibus lineæ tres quas hic interduos assericos inclusimus.

Pro-

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

Provident itaque diligenter ecclesiarum praelati, ut hoc salutare statutum ad quantum pecunie, vel gravamen aliud non convertant, sed illud studiose ac fideliter exequantur, si canonici voluerit efigere ultionem: quoniam super his apostolica sedes, autore Domino, attentissime vigilabit.

Προνοήτωσαν οὐδ' ἀκείβως οἱ τῆς ἐκκλησιῶν κερεισῶτες, ἵνα καὶ τῆτο τὸ σωπείλον διάταγμα εἰς ἀπάτησον φιλοχρηματίας, ἢ βλάβος π μὴ ἐπέβωσιν· ἀλλ' αὐτὸ ἀκείβως, καὶ πιστῶς, καὶ σταδαίως ἐξακολουθεύτωσαν· ἐάν τὴν κωνονικὴν θελήσωσιν ἐκτελεῖν διενεήσωσιν ὅπερ ἐπὶ τούτοις ὁ δασοδικὸς θεότος, ἐνεργουμένου τῆ κνεύε, κερειστικωτάτας ἀγρυπνήσῃ.

VIII. De inquisitionibus.

MS. Max. Quomodo & quando subditorum corrigantur excessus & pnelatorū " quando

Qualiter & quomodo debeat praelatus procedere ad inquirendum & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi & veteris testamenti colligitur evidenter: ex quibus postea processerunt eanonica sanctiones, sicut olim aperte distinximus, & nunc facti approbatione concilii confirmamus. Legitur enim in evangelio, quod villicus ille qui diffamatus erat apud dominum suum, quasi dissipasset bona ipsius, audivit ab illo: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tue: jam enim non poteris villicare. Et in Genesi Dominus ait: Descendam, & Videbo utrum clamorem, qui Venit ad me, opere compleverint. Ex quibus auctoritatibus manifeste comprobatur, quod non solum eum subditus, verum etiam eum praelatus excedit, si per clamorem & famam ad aures superioris pervenerit, non quidem a malevolis & maledicis, sed a providis & honestis: nec semel tantum, sed saepe (quod clamor innuit, & diffamatio manifestat) debet eorum ecclesiarum senioribus veritatem diligentius perscrutari: ut, si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis: non tamquam sit actor & iudex, sed quasi deferente fama, vel denunciantur clamore, officii sui debirum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius ramen observandum est in praelatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam, & quia non possunt omnibus complacere, eum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare: frequenter odium multorum incurruunt, & insidias patiuntur. Ideo sancti patres provide statuerunt, ut accusatio praelatorum non facile admittatur, ne concussus columnis eorruat edificium: nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi, janua præ-

ἡ. Πόσον τρέπον καὶ πόταν τῆς ἰσοστασιῶν διορθοῦνται ἰσπελάσεις, καὶ τῆς κερεισῶτων.

B

Ὅπως καὶ ὅτε ὀφείλη ὁ κερεισῶς κερεινὸν εἰς τὸ ἐκτελεῖν καὶ καλεῖσθαι τὰς τῆς ὑπηρεσιῶν ἐκτελέσεις, ἵνα τῆς χρίσεως τῆς νέας καὶ παλαιῆς διαθήκης συναγάται φανερόσ: ὅς ὢν μετέπειτα κερειλθὼν αἱ κωνονικαὶ διατάξεις, κατὰς κερεισῶτων ἡμερωμῶς διετέλεσαν καὶ νῦν ἐπὶ τῆς ἰερέως συνόδου ἐπιμενεύμεν. ἀναγνωσμενται γὰρ ἐν τῇ ἐναγγελίᾳ ὅτι περὶ ὁ οικονομὸς ἐκείνος ὁ διαβληθεὶς τῆ κνεύε αὐτῷ ὡς διακορπίσας τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ, ἠκουσε παρ' αὐτῷ: τί τῆτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀποδίδόν τὸν λόγον τῆς οικονομίης σου. ὁ γὰρ ἀννήσῃ ἐπὶ οικονομεῖν. Καὶ ἐν τῇ γένεσὶ ὁ κύριός εἶπε· κατεβήσομαι καὶ ἴδω εἰ κατὰ τὴν κερεισὴν τὴν ἐργασίαν εἰς ἐμὲ συνετελοῦνται ὅς ὢν χρίσεως φανερόσ διοδείκνυται, ὅτι ὁ μόνον ὁ ὑπὸ κερεισῶ καὶ ὅταν ὁ κερεισῶς πείσῃ· εἰ δια τῆς κερεισῆς καὶ φήμης εἰς τὰ ὅσα τῆ ἰσπετέσου κερειλθῇ, ὁ μόνον ὁ κακοδελῶν, καὶ κωνονικῶν, ἀλλὰ ὡς κερεισῶτων κωνονικῶν καὶ ὀυλαβῶν· οὐτε ἀπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ὅπερ ἡ κερεισὴ γινείσει, καὶ ἡ διαβολὴ φανεροῦ, καὶ ἐνώπον τῆς ἐκκλησίας τῶν κερεισῶτων τὴν ἀλήθειαν ἐξετάζει, ἵνα τῆ περὶ κερεισῶτος γινώσκῃ ἡ ποιότης, καὶ ἡ κωνονικὴ διαβολὴ τὸ σφάλμα ἐκκόψῃ τῆ ἀμύρταντος· οὐχ ὡς περ ἦν ἐνεργῶν καὶ κερεισῶ· ἀλλὰ ὡς κερεισῶτος τῆς φήμης, ἡ ἀναγγελουότης τῆς κερεισῆς, τὸ τῆ ὀφειλῆ αὐτῷ κερεισῶ ἐξακολουθεῖται. καὶ δὲ τῆτο φυλαχθῆσθαι ἔστιν ἐν τοῖς ὑπηρεσιῶσι, ἐπιμελέσασθαι ὅτιν ὁμοσ φυλαχθῆναι ἐν τῆς κερεισῶτων· οἱ πνεσ ὡς περ ἐκτός τέθενται εἰς βέλος, & δίοτι οὐ δυνάμνται πᾶσον ἀρέσκων, ἐν τῆς ὀφειλῆς κερεισῶτων οὐ μόνον ἐλέγχειν, ἀλλὰ & ἐπιτιμᾶν, οἱ πνεσ ἀλλὰ & δια τὸ πολλάκις ἀφοεῖλεν... καὶ δια τὸ δεικνῆναι, ἐνδελεχῶς τὸ μῦθος τῶν πηλλῶν ὑφίσταν) & ἐνδελεχῶς πᾶσχαουσιν. & δια τῆτο οἱ ἄγιοι πατέρες κερεισῶτων διατάξαντο, ἵνα ἡ κερεισῶτων τῶν κερεισῶτων οὐ βλάβως κερεισῶτων, ὡς μὴ συνετελοῦνται τῶν ὑπὸ συντελεσῆν καὶ τῶν ὀμοδομῶν· εἰ μὴ ἀκείβως ὡς κερεισῶτων σκέψῃ, δι' ἧσ οὐ μόνον τῆ πηλλῶσ, ἀλλὰ καὶ τῆ πονηροῦ ἐργασίης τῆς κερεισῶτων.

C

D

E

Mendosius locus.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

ἐκλήσιας, ἀνδρες εἰδήμονες ταχθῆναι, ὡς ἂν δύνωνται οἱ ἐπίσκοποι βοηθῆς & συνεργάτας ἔχειν, ἢ μόνον ἐν τῷ τῆς κηρύγματος ὀφικίῳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐξακουσθῆναι τὰς ἐξομολογήσεις καὶ ἑπιτεθῆναι τὰ ἑπίμημα, καὶ λοιπὰ τὰ καθ' ὅσα σωτηρίαν διαφέρουσα ψυχῶν. εἰ δὲ τις τοῦτο ἐκπληροῦν καταφρονῆσθαι, σφικτῆ ὑποκείσθω δεκδικήσθαι.

ecclesiis viros idoneos ordinati, quos episcopi possint coadiutores & cooperatores habere, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & penitentis iniungendis, ac cæteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, districtè subiaceat ultioni.

ιδ. Ἴνα οἱ ἐπίσκοποι διδασκάλους ἔχωσι τὰς διδάξοντας τὰς κληρικούς.

XI. De magistris scholasticis.

Ms. Max. Vtepiscopi magistros habent, qui clericos doceant.

Ἐπειδὴ πῶν δι' ἡνθίαν καὶ ἡ τῆ ἀναγκαστικῆν σπουδῆ καὶ δικημεία τῆ θεωρητικῆν ἀφαιρέται, ἐν τῇ τῆ λατρεῖαν συνόδῳ δισπειθεῖσθαι τὰς θεωρητικῆν, ἵνα παρ' ἐκείνης κηδεμονικῆς ἐκκλησίας διδασκάλῳ τῶ τὰς κληρικούς τῆ ὑψηλῆς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς λοιποὺς φοιτητῶν πῶν δαρεῖαν παιδεύσονται, ἀρμόζον ἰδιόχειρον π' ὡς ἀσχοληθῆναι ὡς περ ἂν ἐν τῆ διδασκαλικῆς ἀναγκαστικῆς ἀνάγκῃ, & ὁδὸς φανερωθῆ τὸς μαθητῶν εἰς διδασκῆν. ὅτι ἡ ἐν πολλαῖς ἐκκλησίαις τῆτο ἕδαμῶς φυλάττεται ἡ μείσθιν θεωρητικῆν οὐκ ὡς ἀντιθέσθαι, περὶ δὲ τῆ ἵνα μὴ μόνον ἐν ἐκείνῃ κηδεμονικῆ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τὰς ἄλλαις ὡν ἂν ὑπερέσθωσιν αἱ εὐπορίαι, κατασταθῆ διδασκαλικῶς εἰδήμων ὡς τῆ θεωρητικῆς μετὰ τῆ κηπιτοῦλου, ἡ τῆ ὑπερέσθωσιν μέρους τῆ κηπιτοῦλου ἐκκλησιολόγος, ὁ τοὺς κληρικούς τῆ αὐτῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῆ ἄλλων δαρεῖαν ἐν γραμματικῆς ἀσκασίᾳ καὶ λοιπῶν διδάξων κατὰ τὸ διωρατόν. ἡ μέρους κηπιτοῦλου ἐκκλησία θεολόγῳ οὐκ ἔκιστα ἐχέτω τὸν τοὺς ἱερεῖς καὶ ἄλλοις ἐν τῇ

Quia nonnullis propter inopiam, & legendi studium & opportunitas proficendi subtrahitur, in Lateranensi concilio pia fuit institutio provifum, ut per unamquamque cathedralem ecclesiam magistro, qui clericos eiusdem ecclesie, alioque scholares pauperes gratis instrueret, aliquid competentis beneficium præberetur, quo & docentis relevarctur necessitas, & via pareretur discitentibus ad doctrinam. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime observarur: nos prædictum roborantes statutorum, adicimus, ut non solum in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituat magister idoneus a prælato cum capitulo, seu majori ac saniori parte capituli, eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum, & aliarum, magister in grammaticæ facultate ac aliis instruat juxta posse. Sane metropolitana ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes & alios in

Conciliū Lateranense sub Alexandro III. c. 18.

Deest in greco & majori

His nullus est codex Maximo sine Grace desint.

facra pagina doceat, & in his præsertim informet quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet magistrorum a capitulo unius præbendæ proventus, & pro theologo a metropolitano tantumdem: nõ quod propter hoc efficiatur canonicus, sed tamdiu reditus ipsius percipiat, quamdiu persistit in docendo. Quod si forte de duobus magistris metropolitana ecclesia gravetur, theologo juxta modum prædictum ipsa provideat: grammatico vero in alia ecclesia seu civitatis sive diocesis, quod sufficere valeat faciat provideri.

abbatum atq; priorum abbates proprios nõ habentium, qui non consueverunt tale capitulum celebrare: ad quod universi conveniant, præpeditioem canonicam non habentes, apud unum de monasteriis ad hoc aptum, hoc adhibere moderamine, ut nullus eorum plus quam sex evocationes & octo personas adducar. Advocent autem caritative in hujus novitatis primordiis duos Cisterciensis ordinis abbates vicinos, ad præstandum sibi consilium & auxilium opportunum, cum sint in hujusmodi capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati. Qui absque contraddictione duos sibi de ipsis associent, quos viderint expedire. Ac ipsi quatuor præsent capitulo universo, ita quod ex hoc nullus eorum auctoritatem prælationis assumat: unde cum expedierit, provida possint deliberatione mutari. Hujusmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue juxta morem Cisterciensis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & observatione regulari: & quod statutum fuerit, illis quatuor appro-

XII. De communibus capitulis monachorum.

In singulis regnis sive provinciis fiat de triennio in triennium, salvo jure diocesanorum pontificum, commune capitulum abbas, symphesi, θεωρητικῆς διώκοντο διασκέψαι μεταλλαγήναι. τῆτο δὲ τὸ κηπιτοῦλον, πῶσι ὁπίσθαι ἡμέρας συνεχῶς κατὰ τὸ ἕδος τῆς κατέλις ἐπιτελείδω, ἐν ᾧ ἀκλειῆς κηπιτοῦλον τεκταινόμεν πρὸ ἀναυτοπάσως τῆς ἀξίως, καὶ φυλάξῃ κηρονικῆς, καὶ ὅσοι ἂν κατασταθῆ ἐκείνων τῶν προσέσθων

appro-

ANNO CHRISTI 1215.

MS. Maz. ut
Ibid. proportiona-
liter

MS. Maz. regulares
personas

ANNO CHRISTI 1215.

approbantibus, ab omnibus inviolabiliter observetur, omni excusatione & contradictione ac appellatione remotis, proviso nihilo minus, ubi sequenti termino debeat capitulum celebrari: & qui convenerint, vitam ducant communem, & faciunt proportionabiliter simul omnes communes expensas: ita quod si non omnes potuerint in eisdem, saltem plures simul in diversis domibus commorentur.

Ordinem etiam in eodem capitulo religiosam ac circumscriptam personam, quae singulas abbatias ejusdem regni sive provinciae, non solum monachorum, sed etiam monialium, secundum formam sibi praefixam, vice nostra studeant visitare, corrigentes & reformantes quae correctionis & reformationis officio viderint indigere: ita quod si rectorem loci cognoverint ab administratione penitus amovendum, denuncient episcopo proprio, ut illum amovete procuret: quod si non fecerit, ipsi visitatores hoc referant ad apostolicam sedis examen. Hoc ipsum regulares canonicos secundum ordinem suum volumus & praecipimus observare. Si vero in hac novitate quidquam difficultatis emerferit, quod praedictas personas nequeat expediri: ad apostolicam sedis iudicium absque scandalo referatur, caeteris irrefragabiliter observatis, quae concordiam fuerint deliberatione provisum.

Porro diocesani episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare, ut cum ad ea praedicti visitatores accesserint, plus in illis inveniant quod commendatione, quam quod correctione sit dignum: attentissime praevententes, ne per eos dicta monasteria in debitis oneribus aggraventur. Quia sic volumus superiorum iura servari, ut inferiorum nolimus injurias sustinere.

Ad hoc districto praecipimus tam diocesani episcopis, quam personis quae praerant capitulis celebrandis, ut per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, comprehendant advocatos, patronos, vicedominos, rectores & consules, magnates & milites, seu quoslibet alios, ne monasteria praesumat offendere in personis ac rebus: ac si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant, ut liberius & quietius omnipotenti Deo valeant famulari.

XIII. De novis religionibus prohibitis.

Ne nimia religionum diversitas gravem in ecclesia Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus ne quis de cetero novam religionem inveniat: sed quicumque voluerit ad religionem converti, unam de approbatis assumat. Similiter qui voluerit religionem domum fundare

Concil. general. Tom. XI.

A κερμάτων, ὡς πάντων ἀδελφότητος φυλαχθέντα παντός ἀφορισμῶ, ἀπιθολίας, ἐπικλησίας παύοντων κρονοήτως ἐχ ἥκιστα ἐν τῇ ἀκολούθῳ διωρεία χρῆ τὸ κρηπίτου ἐπιτελεθῆναι ἔνθα ἔ οἱ ἐπιτυμερῶν κοινῶ ἀγέτωσαν ἑαλω, ἔ ποιήτωσαν μισθασιν ἐν τῶν πάντες κοινῶ ἐξόδας οὕτως ὅτι ἐάν μὴ πάντες διωρηθῶσαν ἐν τῶν ἀποτί, κἄν οἱ πλείους ὁμοῦ ἐν διαφόροις οἰκοῖς ἀλλοεῖδωσαν.

Ταχθέντων ἢ ἐν αὐτῶ κρηπίτου ἠρησῶ: κ) πρεβλεπῶ κερῶτα, ἄπερ ἔ ἕκαστα μοναστήρια τῶ αὐτῶ ῥηγῶτα ἢ τῆς ἀρχιερείας, ἐμὸν τῶ μοναχῶν, ἀλλὰ κ) τῶ μοναστείων, κ) τὸν ἐκείσε κρηπίτου τύπον ἀποτί, ἀνθ' ἡμῶν ἐπιμείδωσαν ἐπισκέπτει. διορθώτες κ) ἀνατυπωῶτες ἄπερ ἀν διορθώσεως κἄ ἀνατυπώσεως ἴδωσι δίδει. ἔ τας ὡσπερ ἀν τὸν κυβερνήτην τῶ τῶπου διαγνώσωσαν ἐν τῆς διακονίας παιταλῶς ἀποκηνησῶν, ἀναχρησῶσαν τῶ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἵνα τῶν δακονίῶν φρονήσι. ὡσπερ ἐάν ἐ ποιήσι, ἡμῶ οἱ ἐπισκέπῶται τῶ ἀναφερέτωσαν εἰς τῶ τῶ δακονίῳ θέρῶν δέξωσαν. τὸ αὐτὸ τῶ κἄ ἔ κανονικῶ κερῶτα κ) τῶς τάξεις θελομῶ κἄ ἐπίτασομῶ ὡς κρηπί. εἰ δὲ ἐν ταῦτῇ τῇ κρηπίτῃ, τῇ δουκίας ἀνάδου, ἢ " Corr. ὁ δια τῶ κρηπίτῶν κερῶτων μὴ διωρησῶται διαλυθῆναι, εἰς τῶ τῶ δακονίῳ θέρῶν κείσιν εἰς αὐτῶ ἀναφερέτω, τῶ ἀλλῶν ἀπαρθεῖσῶς φυλαχθέντων τῶ συμφῶν διασῶσι μὴ κρηπίτῶν.

Οἱ μῦτοι τῆς ἐνορείας ἐπίσκοποι ἔ αὐτοῖς ὑποταγῶν μοναστήρια ἐτα σπουδαζέτωσαν ἀνατυπῶ, ἵνα ὅταν εἰς αὐτῶ οἱ ἐπισκέπῶται κερῶθωσαν, πλείον ἐν αὐτοῖς δύρησι ἐν ἐπάνῃ ἢ ὁ διορθώσεως εἶν ἄξιον κερῶτικῶς κερῶντες, ἵνα μὴ εἰ ἀπῶ τῶ εἰρημῶν μοναστείῳ ἀκρηπίσι πῶσαν ἐπιβαρεθῶσαν ὅτι οὕτως δέλωμῶ ἔ τῶ ὑποτῶν δὲ κἄ φυλαχθῆναι, ὡς μὴ βέλεισι τῶς κρηπίτῶς ὕβων ὑπομῶναι.

Περὶ τῶτοις ἐσρημῶς κερῶτικῶς πῶσαν ἐνορείῳ τῶς ἐπίσκοποις, ὅταν κερῶτοις ὄτις κερῶτικῶς τῶ τελεθῶσῶν κρηπίτῶν, ἵνα δια κείσεως ἐκκλησιαστικῆς, ἐπικλησίας δακονηθείσεως, ἀποσφίξωσι τῶς κρηπίτῶς, πῶτῶν, ἀντικείσεως, κυβερνήτας, συλληπτικῶς, μετῶνας, κ) κρηπίτῶς, εἶτε πῶς ἄλλως, ἵνα μὴ ἔ μοναστείῳ τολμήσωσι κερῶτικῶν ἐν κερῶτοις ἢ κερῶμασι. καὶ " ἴσως κερῶτικῶς οὕσῶν, ἡ " Deest et
τούς εἰς τῶ ἡκανοπῶν ἀποσφίξῶσῶν, κἄ μὴ ἐάτωσαν, ὡς ἀν ἐλαδῶ κρηπίτῶν κἄ ἡρημῶτικῶ τῶσαν τῶ παντοδωμῶ θεῶ ἰρῶσῶσι δέλωσαν.

Deest titulus in codice Mazarino.

Ἰνα μὴ ἢ πλείσι τῶ ἠρημῶν διακρηπίτῶν βαρεῖαν τῇ ἐκκλησίῳ τῶ θεοῦ ἀγρησί ἐνεσῶξῆ, κρηπίτῶς καλύμῶν, ὡς ἀμῶν τῶ λουπῶ κρηπίτῶν ἠρημῶν ἐφῶσῶν, ἀλλ' ὅτι εἰς ἠρημῶν ἐπιτασῶν διαλῶσι, μῶν ἐν τῶ δέλωμῶ ἀναλῶσῶ. ὁμοίως ὁ θελήσεως ἀσκηπῶν οἶκον ἐν νέας θεμῶν

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

Ἡ κανὼν ἢ κατὰσαν λαμβανέτω ὑπὸ τῆς δευδικμασθῆναι θρονοκλιῶν.

A de novo, regulam & institutionem accipiat de religionibus approbatis.

Κακίνο ἢ κολούνορ ἵνα μὴ πίνε μοναχοὶ ἐν διαφόροις μοναστείοις τόπον ἔχον τολμήσων, μὴθ' εἰς ἡρώδμφορ πολλὰ μοναστεία νέμεσται.

Illud etiam prohibemus, ne quis in diversis monasteriis locum monachi habere praesumat, nec unus abbas pluribus monasteriis praesidere.

MS. Mat. De continentia clericorum.

XIV. De incontinentia clericorum punienda.

ιδ'. Περὶ ἐγκρατείας κληρικῶν.

deest puniantur.

Ἴνα τῆς κληρικῶν ἡ ἔθνη καὶ ἡ ποιήματα ἐπιτὸ κρείττον μεταρρυθμισθῶσιν, ἐγκρατεῶς καὶ σωφροσύνης ἔχον ἐπιμελεισθῶσιν ἀπαντες, δευδρότοις ὅτι ἐν ταῖς ἰεραῖς χειροτονίαις κεισθησόμενοι, ἵνα πᾶσι ἀσελγείαις πάσους αὐτοῖς ἐξομαρτυρῶντες, μέλιτα ἐκείνη δι' ἧπερ ἡ ὄρη τῆ θεῆς ἔξ' ἑσάνθ' ἔρχεται ἐπὶ τῆς υἱῆς τ' ἀπειθείαι, ὡς ἐνώπιον τῆ παντοκρατοῦς θεῆς εἰλικνετεῖ καρδίᾳ καὶ καθαροῦ σώματι ἰσχύσῃσι διακονεῖν. ἵνα ἢ μὴ ἡ ἐυκολία ἢ ἀφέστεος κέντερον πωρόσχη τῆ ἀμαρτανειν καθιστῶν ἵνα οἱ καταληψήσασθμοι τῶ τῆς ἀκολασίας πάθει κοπιῶν, ὡς μέλιτον καὶ ἔλαστρον ἀμαρτησῶσι, ἢ τῶ τῆ κωνονικῆ θεοπίσματα, ἀπερ ἐντελέστερον καὶ σπουδῆστερον ἐπιτάττωμν φυλαχθῆναι ἵνα ἔς ὁ θεῖος φόβος σὺν ἀνακαλεῖται, καὶ ἡ ἀσεσκμερος ποιητὴ περσφίγη ἐν τῆς ἀμαρτίας.

Vt clericorum mores & actus in melius reformatur, continenter & casto vivere studeant universi, praesertim in sacris ordinibus constituti, ab omni libidinis vitio praecaventes, maxime illo, propter quod ira Dei venit de caelo in filios diffidentiae, quatenus in conspectu Dei omnipotentis, puro corde ac mundo corpore valeant ministrare. Ne vero facilis veniat incentivum tribuat delinquendi: statuimus, ut qui deprehensi fuerint incontinentiae virio laborare, procut magis aut minus peccaverint, puniantur secundum canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius praecipimus observari: ut quos Divinus timor a malo non revocat, temporalis saltem poena a peccato cohibeat.

Εἰ τις τοιχαροῦ ἐν τάντης τῆς αἰτίας ὑπαναρηθῆις, τολμήσῃ ἐπιτελεῖν ἡ βῆτα, ὁ μόνον ἐν τῆς ἐυκλιπαστικῶν ἀσελγείων γυμνῶσθαι, ἀλλὰ καὶ δῆτ' ἐπὶ τὸ διπλοῦ πᾶσμε αἰωνίως κεισθαιρεσθῶ.

Si quis igitur hac de causa suspensus, Divina celebrare praesumpserit: non solum ecclesiasticis beneficiis spoliatur, verum etiam pro hac duplici culpa perpetuo deponatur.

Corr. τῆς τοῦ θεῖ, Οἱ δὲ ἀσελγῶντες, ὡς ἡ βῆτα τολμήσῃσι ταῖς αἰτῶν ἀνομιαις ὑπομείναι, καλῶς ἐπὶ ταῦτῃσι φιλορηματίας ἡ ἑτέρας ἀσελγείας ἀσεσκμερου, ὁμῖα ὑποκείσθῃσι δικεινῆσι.

Praelati vero, qui tales praesumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maxime obrentu pecuniae, vel aliter commodi temporalis, pari subsecantur ultioni.

Οἱ δὲ κατὰ τὸ τῆς χρεως αὐτῶν ἔθος μὴ κηρῶσαντες τὴν γαμικὴν σύζευξιν, ἐὰν ὀλισθήσων, βαρούτερον κοισθήσῃσι: ἐπὶ τῶ γομῶμν συνονεσίῳ δύνανται χρεῶσθαι.

Qui autem secundum regionis suae morem non abdicarunt copulam conjugalem, si lapsi fuerint, gravius puniuntur, cum legitimo matrimonio possint uti.

In MS. jungitur hoc capitulum eum precedente.

D XV. De arcenda ebrietate clericorum.

Ἀπὸ κραπῆλης καὶ μέθης πάντες οἱ κληρικοί ἀμειβῶς ἀπεχέσθῃσι, ὅθεν τὸν οἶνον αὐτοῖς συγκρασεῖσθῃσι, καὶ αὐτοῦς τῶ οἴνω μῆτε πῆποτε κοερος τὸ πινεν ἐρεθίζῃσθῃσι. ἐπιπτερο ἡ μέθη καὶ δευνοίαις δευσεῖα, ἐξοείαν, καὶ ἀσελγείας ἀσεσκμελείται κέντερον. ὅθεν ἐκείνην τὴν παρόχρησιν κείνομν ὅλας ἐξουλοπῆσῃ, ἢ πνι ἔν πσι μέρεσιν εἰς τὸν πότον ἴσοι τῶ ἰδίῳ τῶστω αὐτοῦς κεισθῃσι ἀλλοσιν οἰνοπόται καὶ ἐκείνος τῆ κείσει τῆ τοῖκτων πλέον ἐπαμῆται ὁ πλείους μεθῶν, καὶ κῶλυας ἀφθονοτέρας ἐξουλοπῶν. Εἰ τις ἔν ἐπὶ τούτοις αὐτοῦν πᾶσιν ἐπιδείξῃσιν, εἰ μὴ ὡς τῶ τῶστω νασθηθείς, ἰκνοποπίση ἀσεσκμῶντος, ἐκ τῆ ἀσελγείας καὶ τῆ ἀφφικῆς ὑπαρῶσθῃσι

A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant. Vnde vinum sibi remperent, & se vino: nec ad bibendum quispiā incitetur, cum ebrietas & menris inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Vnde illum abufum decernimus penitus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus aequales suo modo se obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilis se exhibuerit, nisi a superiore conmonitus satisfecerit competenter, a beneficio vel officio suspendatur.

MS. Mat. De vita & honestate clericorū.

XVI. De indumentis clericorum.

ισ'. Περὶ ζωῆς καὶ σεμνότητος κληρικῶν.

Clerici officia vel commercia saecularia

Οἱ κληρικοί ὀφείναι ἢ κομῆρια κοσμησθῆναι.

Ita nec Latine sume in calice Manzano.

ANN O CHRISTI 1215.

ANN O CHRISTI 1215.

non exerceant, maxime inhonesta. Mimis, jocularibus, & hisfrionibus non intendunt, & tabernas profus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas vel taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis interfint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in officiis Divinis & aliis bonis exerceant studiis diligenter. Clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut forcularibus confutitis seu rostratis, frenis, sellis, pectoralibus & calcariis deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur. Cappas manicatas ad Divinum officium intra ecclesiam non gerant: sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio vel perforatibus constituti, nisi iusti causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in ecclesia superindumentis lineis omnes utantur, nisi monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem: palliis diffibulatis non utantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hinc inde connexis.

A μηδ' χειρὲς ἐξοδωσαν, μάστιγα ἀσημενα, μίμοις, παίγνιάταις, ἢ γελωτοποῖς μὴ φοροεξέτασαν. Ἐκρηπίδια πανταλῶς ἐκκλινέτωσαν, εἰ μὴ ἴσως αἰτία ἀνάγκης ἐν ὁδῷ κατασταθῶσιν. εἰς κύβους ἢ πτεσῶς μὴ παύζωσαν, μηδὲ ὄσις ὄσις παύρησις παρέσωσαν. σφάνηλι ἢ ἑπιπυκνίδα κερφαλῆς ἐχέτωσαν ἐνδερομύθην, καὶ εἰς ἴσως αἰτία ἐκκλησιαστικῆς ὀφφικίως ἢ ταῖς ἄλλαις ἀγαθαῖς ἐπιμαλείαις ἀδύλας ἐξέτωσαν ἀκλειῶς, κελεισμοῖνα φορεῖτωσαν ἐπάνωθεν ἐνδύματα, πολλῆ βραχύτητα ἢ μακρότητα ἢ σημειωθῆσῶμενα. ἐσθῆσιν ἐρυθραῖς, ἢ πορφυραῖς, ἀλλὰ ἢ μακρῶσις ἢ ὑποδήμασιν βαπτῶσις ἢ μακρομύθῶσις, σελ- Naim λαις, χαλκῶσις, ἢ πτερινεσίως ποδενεχρυσω- μωσις, σινε αρηδ He- γοβιντω μωσις, est nasus sine totum animalis. ἔσω πῆς ἐκκλησίας μὴ πτες φορεῖτωσαν. μήτε μὲν ἀλλὰ ἄλλοι οἱ ἐν ἱερῶνῃ ἢ φοροποικῶσι καθε- δῶτες. εἰ μὴ ἀνγκῆς αἰτία ὀδῶς ἐκκλήσει τὸ ἐν- δῶμα μεταμορφῶσαι. πόρπας πανταλῶς μὴ φορεῶσιν, ἔτε φορεῶμεθα χρυσῶ ἢ ἀργύρου κάσμον ἔχοντα, μήτε μὲν δακτυλίους, εἰ μὴ ποσ οἱς συμφορεῖ ἢ ὀφφικῆς πῆς ἀξίως. εἰ ἀργε- ρεῖς ἢ ἐν δημοσίῳ ἢ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐπάνωθεν ἐν- δῶμασιν λινοῖς πάντες χρεῖστωσαν, εἰ μὴ μονα- χοῖ ὄσιν, ἔς χρῆ φορεῖν ἐνδῶμα μοναχικόν. μα- ν- πῶσις ἀνεργηθῶσι μὴ χρεῖστωσαν ἐν δημοσίῳ, ἀλλ' ἢ ὄσιν τῶ τετραγῆλου, ἢ ἔμπερσθεν τῶ σῆβως, ἐντεῦθεν ἀκλειῶθεν συμπεπλεγμένους.

XVII. De comessationibus prelatorum, & negligentia eorum super Divinis officiis.

Dolentes referimus, quod non solum quidam minores clerici, verum etiam aliqui ecclesiarum prelati, circa comessationes superfluas & confabulationes illicitas, ut de aliis tacemus, fere medietatem noctis expendunt: & somno residuum relinquunt, vix ad diurnum concentum avium excitantur, transcurrendo undique continuata synopsis matutinum. Sunt & alii qui Missarum celebrant solennia vix quater in anno, & quod deterius est, interesse contemnant: & si quando dum hæc celebrantur interfunt, chori silentium fugientes, intendunt exteriori collocactionibus laicorum: dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad Divina. Hæc igitur & similia sub pena suspensionis penitus inhibemus: districtè præcipientes in virtute obedientiæ, ut Divinum officium diurnum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pariter & devote.

17. Περὶ κρηπίδης ἢ μέθης κληρικῶν, ἢ χροῦ ἢ σεμνότητος τῶν λαλλόντων.

D Αλγοῦντες ἀναφέρουμεν ὅτι ἐν μόνον τινὲς μικρότεροι κληρικοὶ, ἀλλὰ καὶ πτες τῶν ἐκκλησιῶν ποσ ἐσῶτες, περὶ κόμης φορεῶσις ἢ σεμνολίας ἀπορεῖται. Ἴνα περὶ τῶν λοιπῶν σιγησώμεν, ἔσθῶν τὸ ἦμισυ πῆς νυκτὸς ἀναλίσκουσι, ἢ τῶ ὄσιν τὸ λοιπὸν καταλείψαντες, μόλις εἰς τὸ ἐωθινὸν κελείσσωσι τῶ ὄσιν ἐξεγείρονται, ὄσιν ἀπρέχοντες σιωπῆ ἐπάνωθεν συζητῆ ἢ ὄσιν. εἰσὶν ἢ ἄλλοι οἱ πτες ὄσις ἱεσοῦρῆσις μόλις ἐπιτελοῦσιν τετραῖς ἐν τῶ ἑνιαυτῶ, ἢ ἔπερ χρεῖσιν ὄσιν, ἐν αὐταῖς παρεῖμαι καταφεροῦσι, καὶ εἴτερ ποτὲ ὄταν αὐταῖς τελοῦμαι, πα- Corr. εῶσι, τῶ χροῦ σιωπῆ φεύγοντες, ποσ ἐχρεῖσι παρῶσι. ταῖς ἐξωτέρως κατατάξῃσι τῶ λαϊκῶν, καὶ ὄσις εἰς ἀπορεῖται λόγους πῆς ἀκούω διεκχέροντες, ὄσις ποσ ἐκκλήσιᾳ ὄσις ὄσιν εἰς ὄσις. Ταῦτα τὸν μὲν ἢ ὄσις, ὄσις πῆς ἀφορασῶν ὄσις ὄσις κελείσσωμεν, σφικτικῶς ἐπιτάττοντες ἐν διωμάσει ὄσις, ἵνα τὸ ἔσθῶν ὀφφικῶν, νυκτεροῦν ἀμα ἢ ἢ κελείσσωμεν, ὄσις ὄσις αὐταῖς δῶσις, σπουδῶσις καὶ ἀκλειῶς ἐπιτελοῦσι καὶ ὄσις.

MS. Μαζ. De crapula & ebrietate clericorum, & horis honestate prellendis.

XVIII. De indicio sanguinis & duelli clericis interdicto.

Sententiam sanguinis nullus clericus dicat aut proferat: sed nec sanguinis vindictæ Concil general. Tom. XI.

18. Ἴνα οἱ κληρικοὶ ἀπόφασιν αἵματος μὴ ἐκθῶσι, ὄσις μὴ ἐκθῶσι τοῖς ἐξωτέροις κελείσσω.

E Ἀπόφασιν αἵματος μὴ εἰς κληρικῶς ἐκθῶσι ἢ ποσ ἐφερέτω: μήτε μὲν αἵματος διεκκλήσειν.

MS. Μαζ. Vt clericis sententiam sanguinis nō dicent, nec inter- sint foren- sibus judi- cibus.

ANNO CHRISTI 1215.

ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha eucharistia sacramentum: nisi forte de consilio proprii sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu ecclesie arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur; ne quisquam ignorantia cœcitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit justa de causa confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat a proprio sacerdote; cum aliter ille ipse non possit solvere, vel ligare.

Sacerdos autem sit discretus & cautus; ut more periti medici superfundat vinum & oleum vulneribus fauciat: diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi cōsiliū debeat exhibere, & cum jufmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.

Caveat autem omnino, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodatur, aliquatenus peccatorem; sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirit: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arcum monasterium detrundendum.

XXII. Quod infirmi prius provident animam quam corpori.

Cum infirmitas corporalis nonnumquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido quem sanaverat: *Vade, et amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*: decreto præfenti statuimus, & districte præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, quod medicos advoceant animarum: ut postquam infirmis fuerit de spiritali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus. Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto, quod quidam in ægritudinis lecto jacentes, cum eis a medicis fuaderetur ut de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, unde facilius mortis periculum incurrun.

Si quis autem medicorum, hujus notitæ constitutionis, postquam per prelatos locorum fuerit publicata, transgressor ex-

A *δρακείσεως περὸν εἶναι, πάντα τὰ ἴδια μόνος ἀμαρτήματα ὁμοιομορῶσάτω πῶς, κἂν ἀπαξ ἢ ἐνιαυτῷ, τῷ ἴδιῳ ἱερεὶ κἢ τῷ ἐπιτεθειμένῳ ἀποστολῆς ἐπιτολῆς σπουδαίωσιν ὅτι δύναμις ἐκπληρωθῆναι μεταλαβάνων εἰς ἑλπίον αἰδεσιμίας εἰς τὸ πάσχα τὸ τῆς δὲ χειρὸς μυστήριον ἐκ μὴ ἴσως τῆ βουλῆ ἢ ἰδῆς ἱερέως ὁμοιομορῶσιν αἰτίαν, εἰς καθεστῶσιν, τῆς μετὰ τὴν ἀπέχουτο. εἰ δὲ μήρη, κἢ ζῶν ἐκ τῆς εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας κοινουέτω, κἢ θανάτων ἢ ἡ χριστιανῶν ὑποσερείδω ἑαθεῖν, ὅθεν τὸτο τὸ σωπείλον δέχεται καὶ σὺν ἑν ἑαῖς ἐκκλησίας δημοσευθεῖται, ἵνα μὴ τις ἀγνοίας ἐκτυφλώσει, κἀλυμματα σεραστῶσιν ἀναλαβῆται, εἰ δὲ τις ἀλλοτρίῳ ἱερεὶ θελήσῃ ἐκ δικαίας αἰτίας τὰ ἑαυτοῦ ὁμοιομορῶσιν ἀμαρτήματα, ἀδειαν αἰτείτω κἢ ἐπιτεθειμένῳ ὡσαύτῳ τοῦ ἰδῆς ἱερέως ἐπιτεπὲρ ἄλλος ἐκείνων" οὐ δυνάσται αὐτῶν* " *Corri*

B *Οὐ δὲ ἱερέως ἔσω δὲ χειρὸς κἢ ἀσφαλῆς, ὡς ἂν ἐκλυ ἐμπείρῃ ἱατροῦ ἐπιτεπὲρ οἶνον κἢ ἑλαιον ταῖς πληγαῖς τοῦ τετραμαρτισμῶν ἀνελεῖσθαι ἐρῶντων κἢ τοῦ ἀμαρτωλοῦ τῆς ἀεισιμίας κἢ τοῦ ἀμαρτήματος, δι' ὧν φρονίμως σωθῆτω οἷαν ὀφείλει ἐκείνῳ ὡσαύτῳ βουλή, κἢ εἰς τῆσιν ἀποστασίῳ σεραστῶσιν, δὲ φρονίμως πείσεις χεσῶντος πρὸς τὸ ἴσασθαι τὸν νοσοῦντα.*

C *Προσεχέτω δὲ ὅλων, ἵνα μὴ λόγῳ, ἢ σημείῳ, ἢ ἐτέρῳ οἰσθῆναι τῆσιν περὸν εἶναι ἀμαρτωλῶν ἀλλὰ εἰ φρονίμως βουλῆς δέησιν, ταῦτῳ ἀνδρὶ πῶς ἐκφερόσῃ ἢ σεραστῶσιν ἀσφαλῶς ἀναζητήτω, ὅτι ἢ ἀμαρτίαν τῷ ἐν τῇ κρίσει ἢ μετανοίας αἰτίῳ ἀποσεκταθεῖσιν τολμήσονται ἀποκαλύψαι, οὐ μόνον αὐτῶν ἑαυτῶν ἱερατικῶ ὀφκειῖον καθεστῶσιν ἀποκαλύψαι, ἀλλὰ κἢ πρὸς τὸ ποιῆσαι αἰσάνων μετάνοιαν εἰς σενον μνηστῆριον ἐκ κλεισεθῶσιν μόνον.*

D *κβ'. Ἴνα οἱ ἱατροὶ τοὺς ἀρρώστοις μὴ προτοῦ βεραπνεύσων, ἢ μετανοήσων.*

E *Ἐπιτεπὲρ ἡ σωματικῆ ἀρρώστια δὲ ἀμαρτίας ποτὲ προερχεται, λερόντος ἢ κυρίου τῷ ὡσαύτῳ λυτικῶ ὅν ἴσαστο πορδίου, κἢ κμῆτι ἀμαρτανε, ἵνα μὴ χεῖρῃ τῷ σὺν ἡμῶν τῷ παρῶντι κενῶν δὲ φρονίμως ἀποστασίῳ τῶν ἱατροῦ ἢ ὡσαύτῳ σώματι, ὅπερ ὅταν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀρρώστοις κληθεῖναι συμβῆ, αὐτοὺς πρὸ πάντων νοσηθεῖσιν ἐνεσιάζῃσιν περὸν κλεῖν τοὺς ἱατροὺς ἢ ἡ ψυχῶν ὡς ἂν μὴ ἢ νοσοῦντα περὶ ψυχῆς σωτηρίας προνοηθῆναι, εἰς τὴν τῆς σωματικῆς ἱατρίας παρηγορίαν σωτηριώδεστρον προελάθῃσιν ἐπειδὴ παυσοῦσιν τῆς αἰτίας, πᾶν ἐν ἡ ἐντέλεια. τοῦτο μὲν πρὸς τοὺς ἀλλοις τῶν παρῶντι αἰτίαν δὲ δακε δὲ γκατι, ὅτι τινὲς ἐν ἀρρώστιας κλῆνι κατακλῆμμοι, ὅταν αὐτοὺς ὡσαύτῳ ἱατροῦ ἡσποθεῖν ἵνα ὡσαύτῳ ψυχῆς σωτηρίας δὲ φρονίμως ἀποστασίῳ ἀρῶντων πῶσιν. ὅθεν ἀποκαλύψαι κινδύων θανάτου ὡσαύτῳ.*

Εἰ τις οὖν ἢ ἱατροῦ ταύτης τῆς ἡμετέρας δὲ φρονίμως, μὴ τὸ δὲ ἢ προεσῶσιν τὸ πᾶν δημοσευθεῖναι, ὡσαύτῳ ἔσται,

adulterata penitentia personaliter agant.

Corri ex hoc, ut sensus sit: alter ille ipsum non possit sol.

Ms. Max. Ut medicus ægros non prius procurent, quam penitentiam agant.

Corri. κβ' τι τῶ νοσῶντι

Ioan. 5.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

τὴν πληροσύν τῆ ὀφρῆλου αὐτῶν ὑποχρῆσασιν, ὅταν αὐτοῖς μηδὲν ἀνησιβῶσι ἐν τῶν κληρικῶν διατάξεσιν ἕως ὅπου ἐν ταῖς μεταξὺ οἱ λίαν ὑποκρίνοντες ἢ ὑποκρινόμενοι, δηλαδὴ οἱ πάσαις Ἰταλίαις κατασταθέντες, ἐὰν ἐκλεθῶσιν ἐν συμφωνίᾳ οἰκονομῆσαι ἅλας τῆ ἀναλήκων καὶ ἀφελῶν τῆ ἐκκλησιῶν ἐν τοῖς πνευματικοῖς καὶ πνευματικῶν διακονήσασιν ἕως τῆς ἵνα ἐν τῆς παρεμύσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν μηδὲν ὄλιως ἐπιπέσωσιν. τὸ δὲ δῶρον τῆ κληρονομίας ἢ δωροδοκίας λαβῶσιν, ὡς μέχρι τῆ δευτέρας λαβῆναι ἐῶσαν.

A sui plenitudinem assequantur officii, cum eis nihil obstitit de canonicis institutis: ita quod interim valde remoti, videlicet ultra Italiam constituti, si electi fuerint in concordia, dispensative propter necessitates & utilitates ecclesiarum, in spiritualibus & temporalibus administrent: sic tamen ut de rebus ecclesiasticis nil penitus alienent. Munus vero consecrationis seu benedictionis recipiāt, sicut hactenus recipere consueverūt.

κζ. Περὶ κληρικῶν ἀποστολῶν.

Ἐπειδὴ τέχνη τεχνῶν ἐστὶν ἡ κυβερνήσις τῆ ψυχῶν, ἐπισημῶς προστάσασιν ἵνα οἱ ἐπισκοποὶ τοῖς κληρικῶν ἀποστολῶν εἰς ἱερεῖς ἀκρίτους διδάξωσι καὶ ἐμμερῶσασιν, ἢ δὲ ἑαυτῶν, ἢ δὲ ἑτέρων ἀνδρῶν εἰδημόνων, ἐπαύω τῆς δειῶν ὀφρῆλων, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῶν μυστηρίων πῶς ἐν ταῦτα εἰσδύσονται ἰσχύουσιν ἐπιτελεῖν ὅτι περὶ ἐὰν τῆ λαϊκῆ ἀγνώσεως καὶ ἀγνοίας κληρονομήσῃ τολμήσασιν, ὅπου ἀεὶ ἐξ ἑαυτῶν (καταλιφθῶν, καὶ τῆς κληρονομίας καὶ τῆς κληρονομίας βαρεῖα ὑποκρίνοντι διακονήσῃ. ἰκανώτερον γὰρ ἐστὶ, καὶ μέγιστον ἐν τῇ τάξει τῆ ἱερατείας, ἐλίγους ἀγαθῶς ἢ πλείους κακῶς ἔχειν διακονῶν. ὅτι ἐὰν τυφλῶς τυφλῶν ἰδηγῆ, ἀμόρτοις εἰς βόθυνον πεσοῦται.

XXVII. De instructione ordinandorum.

Cum sit ars artium regimen animarum, districte præcipimus ut episcopi promovendos in sacerdotes diligenter instruant & informet, vel per seipsos, vel per alios viros idoneos, super Divinis officiis, & ecclesiasticis sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare: quoniam si ignaros & rudes de cætero ordinare præsumperint, (quod quidem facile poterit deprehendi) & ordinatores & ordinatos gravi decrevimus subiacere ultioni. Satius est enim, maxime in ordinatione sacerdotum, paucos bonos quam multos malos habere ministros: quia qui cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam dilabuntur.

κη. Περὶ ὑποχρηστικῶν κληρικῶν.

Τινὲς τῶν ὑποχρηστικῶν ἀδίκως μετ' ἐπιστάσεως αὐτοῦτες, ταῦτες ἐπιτηρόντες, ὑποχρηστικῶν παρεῶσιν. ἀλλ' ἐπεὶ ἐν τῇ αἰτίᾳ τῆς τοιαύτης ὑποχρηστικῶν, ἢ ἐκκλησιῶν ἀφελῶν ὦν περὶ τῶν, ἢ ἀποκρίματα φαίνονται τῇ ἱερατεῖ κληρικῶν, ὡν ἐδέτερον..... οἱς πρὸν κληρικῶν τῶν ἑαυτῶν, ἢ κληρικῶν οἰαδῆναι, οὐ βλαχόμεθα ἐμποδισθῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑποχρηστικῶν κληρικῶν ἀναγκαστικῶν.

XXVIII. Quod compellantur cedere, qui postulaverant licentiam cedendi.

Quidam licentia cedendi cum instantia postulantes, ea obtenta, cedere præmittunt. Sed cum in postulatione cessionis hujusmodi, aut ecclesiarum cōmoda, quibus præfunt, aut salutem videantur propriam attendisse, quorū neutrum suafionibus aliquorū quærentiū quæ sunt sua, seu etiā levitate qualibet, volumus impediri, ad cedendū eos decernimus cōpellendos.

κθ. Ἴνα μηδὲς ἐξ ἡλικίας ἢ ἐνορεπίδας ἐκκλησίας.

Ἐκ πολλῆς πρηνείας ἐν τῇ τῆ λατρεῖας συνόδου κεκοίλυται, ἵνα μηδὲς διακονῶν ἀξίας ἐκκλησιαστικῶν καὶ πλείους ἐκκλησιαστικῶν ἐνορεπίδας λαβῶσι ἀπειρησίας τῆς διακονίας τῶν ἱερέων κληρικῶν. εἰ δὲ μήγε καὶ ὁ λαμβάνων ἔτω, τὸ λαφθὲν ὑποκρίσει, ὅτι τῆ τῆ κληρικῶν ἀξίας ὁ μεταδιδῶν σερῆσσοι. ἐπεὶ δὲ ἡλικίας ἀποτολήμεις καὶ ἀρεσκέρδειας πρὸν ἐδὲς, μέχρι τῆ δευτέρας κληρικῶν ἢ σπῆνιος ἐν τῆ κληρικῶν διακονίας ἀξίας, ἡμεῖς ἐμφορῆσασιν καὶ κληρικῶν ἀπειρησίας ἀπαντήσῃ ἐπιμῆροι, τῶν παρεῶν κληρικῶν διακονίας, ἵνα ὅπως ἀναλῶσι πὲρ κληρικῶν ἔχον φρονήσῃ τῶν ἐπιτηρόντων, εἰ φροντῆ τοῦτοῦ διακονίας ἐπιτηρόντων, ἀλλ' τῆς διακονίας σερῆσσοι. εἰ δὲ ἵσως ἐκείνο κληρικῶν φρονήσασιν, καὶ τῆ ἀλλῶν κληρικῶν ἀπειρησίας τῶν κληρικῶν ἀπειρησίας, ἵνα ὅπως ἀναλῶσι πὲρ κληρικῶν καὶ τῆ ἀπειρησίας τῶν κληρικῶν ἀπειρησίας, ἵνα ὅπως ἀναλῶσι πὲρ κληρικῶν ἀπειρησίας τῶν κληρικῶν ἀπειρησίας, ἵνα ὅπως ἀναλῶσι πὲρ κληρικῶν ἀπειρησίας τῶν κληρικῶν ἀπειρησίας.

XXIX. Quod nullus habeat duo beneficia cum cura annexa.

De multa providētia fuit in Lateranensi concilio prohibitū, ut nullus diversas dignitates ecclesiasticas & plures ecclesias parochiales reciperet, cōtra sacrorum canonum instituta. Alioquin, & recipiēs sic, receptum amitteret, & largiēdi potestatem conferens privaretur. Quia vero propter præsumptiones & cupiditates quorūdam nullus hactenus fructus aut rarus de prædicto statuto provenit: nos evidentiis & expreſſis occurrere cupientes, præfenti decreto statuimus, ut quicumq; receperit aliquod beneficium habens curā animarum annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit jure ipso privatus: & si forte illud retinere contenderit, alio etiam spoliatio. Is quoq; ad quem prius spectat donatio, illud post receptionē alterius libere conferat cui merito viderit cōferendum:

MS. Maz. De ordinibus facie. 415.

Sanctius

MS. Maz. De cessionibus prelatum.

MS. Maz. Vt nullus plures habeat dignitates, vel parochiales ecclesias. Concilium Lateranense sub Alexandro II. cap. 15.

ANNO CHRISTI 1215.

καὶ ἐὰν ἀπειθήσῃ τῷ δευτέρῳ τολμηθῆ, καὶ κείνοισι μὴ ἰσχύειν οἱ ἧ τοῖς τοιούτοις, ὡς εἴρηται, κωνανῶσαι τολμησόντες, ἐκ τῶν ἰδίων ἀεργητικῶν ὑπαναρθώσασαν.

A & si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere: qui vero tales (ur dictum est) canonicarum præsumpserint, a suis beneficiis suspendantur.

ANNO CHRISTI 1215.

MS. Max. communicare MS. Max. De patronis, & iure patronatus.

λβ. Περὶ πατρῶνων καὶ δικαίων πατρωνικοῦ.

XXXII. Ut patroni competentem portionem dimittant clericis.

Ἐκσπαθισομένης συνηθείας πάδος, ἐν τινὶ μέρειν ἐνοετίδων ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλα πινὰ προσώπων τῶν συνηθῶν αὐτῶν διενδοκωύτες, τοῖς ἱεροῦσι, τοῖς εἰς τῆν αὐτῶν δουλείαν τεταγμένοις, καὶ αὐτοῖς πινὰ μικρὰν μόνον, ὡς εἴχεν αὐτῶν προσήκοντος μὴ διυλάσθαι ἀποκρίσθαι ὡς γὰρ βεβαίως ἐκείνοισι, ἐν τῇ χρείᾳ οἱ ἐνοεῖται προσβύτεσι ὑπὲρ τῆς ἰδίας ὑποσηλῆς οὐκ ἐπέχουσιν, εἰ μὴ τὸ τέταρτον τῶν τῶν, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐκμείλιχτον τῶν δεκαπῶν. Ἔθεν γίνεσθαι ὅτι περὶ ἐκείνας ταῦς χρείας σχεδὸν οὐδὲν ἀείσανται ἐνοεῖται ἱερέως, ὅστις καὶ ὀλίγην ἔχει ἐμπειρίαν γεγραμμένων, ἐπεὶ τὸν μὲν ἄλλοθεν μὲν δὲ πρὸ δυσαστηρίων δουλείων, ζῆν ὀφείλει ἐκ τῆς δυσαστηρίας καὶ διασώζων, ὅτι τὸ λυγρὸν, μὴ ἀντισταμένης συνηθείας οἰασθῆναι ὀπισκοπῆς, ἢ οἰασθῆναι, μὲν τῶν ἱεροῦσι ἀνταρῆς ἐπιδοθῆναι, ὁ δὲ ἐνοεῖται ἐκκλησίᾳ ἔχον, μὴ δὲ ἀντιπροσώπων, ἀλλὰ δὲ ἐαυτῷ αὐτῇ δουλοσύνη ἐν τῇ τάξει ἢ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας φροντίς ζῆτεῖ εἰ μὴ ἴσως ἰδιαιτέρως ἢ ἀξίαν, ἐπειδὴ χρὴ αὐτὸν ἐν τῇ μείζονι ἐκκλησίᾳ δουλοῦσιν, ἐν αὐτῇ τῇ ἐνοετικῇ ἐκκλησίᾳ εἰδημονα καὶ δὴνικῇ σπουδᾷ ἔχον ἀντιπροσώπων κρονικῶς ἐπιστάμενον ὅστις ἂν, ὡς προσείρηται, ἀπέπουσαν ἔχη ἐν τῇ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας προσόδων μόνον. εἰ μὴ γὰρ, ἐαυτὸν γνώσκοντα τῇ τάξει τῆς κληρῶν ἀντιπρῶτον, ἐπισημῶν, ἐλδοθεῶς ἐτέρω προσδοκωμένης, ὅς ἂν ἐπιλήσοι καὶ διωκτοὶ τὸ προσήκον ἐκπαρῶν. ἐκείνο δὲ παντελῶς ἀποκρίσθαι, ἵνα μηδεὶς εἰς ἀπάτην ἐκ τῆς προσόδων τῆς ἐκκλησίας τῆς ὀφειλῆς φροντίδα ἔχον τῆς ἰδίας ἱερέως, μόνον ἐτέρω δῆθεν ὡς ὑπὲρ ἀεργητικῆς καὶ προσδοκωμένης ὀλιμῆς.

Extirpanda consuetudinis vitium in quibusdam parribus inolcivit, quod scilicet patroni ecclesiarum parochialium, & aliarum quædam personarum, proventus ipsarum sibi penitus vendicantes, presbyteris earundem servitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, ut ex ea congrue nequeant sustentari. Nam, ut pro certo didicimus, in quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sustentatione non obtinent nisi quartam partem, id est, sextamdecimam decimarum. Unde fit ut in his regionibus pene nullus inveniat sacerdos parochialis, qui vel modicum habeat peritiam litterarum. Cum igitur os bovis calligari non debeat triturantis, sed qui altari servit, vivere debeat de altari: statuitur ut, consuetudine qualibet episcopi vel patroni seu cuiuscumque alterius non obstante, portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur. Qui vero parochialem habeat ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsum illi deferviat, in ordine quem ipsius ecclesie cura requirit, nisi forte præbendæ vel dignitati parochialis ecclesia sit annexa: in quo casu concedimus, ut is qui talem habet præbendam vel dignitatem, cum oporteat eum in majori ecclesia defervire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum & perpetuum studiat habere vicarium canonicè institutum: qui, ut prædictum est, congruentem habeat de ipsius ecclesie proventus portionem: alioquin illa se sciat hujus decreti auctoritate privatam, libere alii conferenda, qui velit & possit quod prædictum est adimplere. Illud autem penitus interdicitur, ne quis in fraudem, de proventus ecclesie, que curam proprii sacerdotis debet habere, pensionem alii quasi pro beneficio conferre præsumat.

add. ἢ πρῶτος

Deest ἢ ὅπως

D

E

λγ. Περὶ προσκομιδῶν.

XXXIII. De procuracionibus non accipiendis sine visitatione.

Αἱ προσκομιδῶν αἱ λόγῳ ἐπισκέψεως ὀφειλόμεναι τοῖς ἐπισκόποις, ἀρχιδιάκονοις, οἰοσθῆναι ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ὑποσολικῶν θεῶν λεγάτοις ἢ τοῖς μινυταῖς, ἀνευ φανερώς καὶ ἀναγκῆς αἰτίας μηδαμῶς ἀπαγορεύσασαν, εἰ μὴ ὅταν προσκομιδῶν ὀφειλόμεναι ἐπισκέψεως παρέχουσιν καὶ τότε τὴν συμμετέλωσιν τῶν προσκομιδῶν φυλαξάτωσαν, τὴν δὲ τῆς λατρεῶν συνόδου ἀποφαινεῖσιν. Τέταρτα προσκομιδῶν τῶν συμμετέλωσιν περὶ τῶν λεγάτων καὶ

Procuraciones que visitationis ratione debentur episcopis, archidiaconis, vel quibuslibet aliis, etiam apostolicæ sedis legatis aut nunciis, absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando præfentialiter officium visitationis impendunt: & tunc evectioem & personarum mediocritatem observent in Lateranensi concilio definitam. Hoc adhibito moderamine circa legatos &

MS. Max. De procuratoribus.

Concilium Lateranense sub Alexandro III. cap. 4.

Supra cap 11.

non-

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

nuncios apostolicæ sedis, ut cū oportuerit eos apud aliquem locū moram facere necessarium, ne locus ille propter illos nimīū aggravetur, procuraciones recipiant moderatas ab aliis ecclesiis vel personis, quæ nondum fuerunt de suis procuracionibus aggravatæ: ita quod numerus procuracionum, numerum dierum quibus huiusmodi moram fecerint, non excedat; & cum aliqua non suffecerit per ipsam, duæ vel plures conjungantur in unam.

Porro visitationis officium exercentes, non quarant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, prædicationi & exhortationi, correctioni & reformationi vacando, ut fructum referant qui non perit. Qui autem contravenire præsumpserit: & quod acceperat reddat, & ecclesiæ, quam taliter aggravavit, tantumdem rependat.

MS. Maz. De procuracionibus legatorum equaliter colligendis.

XXXIV. De subditis non gravandis, sub prætextu servitii alicuius.

Quia prælati plerique, ut procuracionem aut servitium aliquod impendant legato vel alii, plus extorquent a subditis quam solvant; & in eorum damnis lucra sectantes, quarunt prædam potius quam subsidium in subiectis: id de cætero fieri prohibemus. Quod si quis forte præsumpserit: & sic extorta restituat, & tantumdem cogatur pauperibus elargiri. Superior autem, cui sup̄ hoc fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat ultioni.

MS. Maz. sum

XXXV. De causa appellationis expr̄menda.

Vt debitus honor deferatur iudicibus, & litigatoribus consulatur super laboribus & expensis: statuimus ut ubi quis coram idoneo iudice convenit adversarium, ille ante sententiam ad superiorem iudicem absque rationabili causa non provocet, sed coram illo suam iustitiam prosequatur: non obstante si dicat quod ad superiorem iudicem nuncium destinaverit, aut etiam litteras impetraverit ab eodem, priusquam delegato fuerint assignatæ. Cum autem ex rationabili causa putaverit appellandum, coram eodem iudice causa appellacionis expressa, tali videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari, superior de appellacione cognoscat: & si minus cum rationabiliter appellasse cognoverit, illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti condemnat. Alioquin ipse

Concil. general. Tom. XI.

A ὧς κρυπτάς, ἵνα ὅταν ἐνδ... αὐτοῖς εἰς πνα τόπον ἀναγκη... ὡς ἀν μὴ ὁ ἀποτοσ τόπος ἐνεκεν αὐτῶν πλείον βαρυθῆ, προσκουεσποείας λαβῶσι συμμέτρως ὡδῶν τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν ἢ προσώπων τῶν ἰδῆ ἐκ τῶν προσκουεσποῶν αὐτῶν μὴ βεβαρηθῶν ἕτας ὅπερ ὁ ἀειθμός τῶν προσκουεσποῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν... ἐκ ἀρμέση δι' ἑαυτῆς, δύο ἢ πλείους σιμωερχέστωσαν εἰς μίαν.

B Οἱ μὲν τόνω τὸ τῆς ἐπισκοπείας ὀφείμιον μεταχειρίζομενοι, μὴ ζητέτωσαν τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τὰ τῆ ἰησῆ χριστοῦ, διορθῶσι, κηρύξουσι, καὶ ἀνατυπῶσι σχολάζοντες, ἵνα καρπὸν κομίσωνται ἢ μὴ ὑπολλύμενοι. ὁ δὲ κῆ τῆς ἐλθεῖν πειρασμόν, καὶ ὅπερ ἔλαβεν ὑποδύτω, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ πνι ποιῶτος ἐπιβαρέσει, ποσῶτον ὡδασῶτω.

λδ'. Περὶ προσκουεσποῶν τῶν λεγάτων ἐξ ἰσῶ συλλεχθησομένων.

C Ἐπειδὴ πλείους προσεσῶτες, ἵνα προσκουεσποῶν ἢ δουλείαν πνα ὡδασῶσι τῶν λεγάτων, ἢ ἄλλοις, πλείον ἀπαχῶσι ὡδῶν τῶν ὑποτεταγμένων, ἢ ὑποφλήσειεν, καὶ ἐν ταῖς αὐτῶν ζημίαις κέρδος ἀκολουθοῦντες, ζητοῦσι παρὰ τὸν μὴ ἴσον ἢ βοήθειαν ἐν τοῖς ὑποτεταγμένοις. ὧτο ἔδο τῆ νω ἡμέρῃ καλύομεν ὅπερ ἔης ἰσως πολμήση καὶ οὕτως τὰ ἀπαμνησθέντα ὑποκαταστήσῃτω, καὶ τοσοῦτον ὡδελοφρήτω τοῖς πῆνησι δεινόμεν. ὁ δὲ ὑπέρτερος, ὅταν ἐπανω τοῦτου ἐμπεσῶν ἀπὸ γρηγορίας ὡδασῶται, εἰ ἀμυλιπῆς γρήνηται ἐν τῇ ἀκολουθῶσῃ ταύτης τῆς δεσπείας, κρονονική ὑποκρίσῃται διανδρυσῶ.

λε'. Ἴνα μηδὲς ὑπο τῶν κειτῶν ἀνευ ὑποδελουθῆσῃς αἰτίας ἐκκλητεύειν.

D Ἴνα ἢ ὀφειλομένη πμὴ ὡδασῶται τοῖς κειτῶν, τοῖς δηάζουσι συμβουλοθῆ ἑπάνω τῶ κόπων, καὶ ἐξόδων κηδιστῶν ἵνα ὅπου πῆς ἐμπεσῶν εἰδημονος κειτοῦ ἐγκλήσει τὸν ἀντίδικον, αὐτὸς προσ ἀποφάσεως εἰς τὸ ὑπέρτερον κειτῶν ἀνευ δὺλόρου αἰτίας μὴ προσκαλείται ἀλλ' ἐμπεσῶν ἐκείνου τῇ αὐτῇ διακοσῶν ὡδασῶται. οὐ δέ τῶ μὴ ἀνδισαμῆρι ἐάν εἴπη ὅπερ εἰς τὸ ἀπὸ δείτω. ἢ ἡ γρημματα ὑπέρτερον κειτῶν ἀπέσῃ, ἢ γρημματα ἐπέτῃεν παρ' αὐτῶ, πενή τῶ ἀπεσῶν ὡδασῶται: ὅταν δὲ ὡδ ἐυλόρου αἰτίας νομισπιται ἐκκλητεύσῃ, ἐμπεσῶν τῶ αὐτῶ κειτῶ, ὡδ ὑποδικητικῆς αἰτίας τῆς ἐκκλητεύσῃς ἐντεθείσῃς, τοιάυτης δηλαδῆ, ἢ πῆς ἐάν ἀπεδίνουτο, νόμμος ὡφείλε λομῶσῃται, ὡ ὑπέρτερος ἐκ τῆς ἐκκλητίου γῶτω. καὶ ἐάν ἡ πον δὺλόρος αὐτὸν ἐκκλητεύσῃ γῶτω, ἐκείνου εἰς τῶ κητώτερον ὑποκνησῶται, καὶ ἐν ταῖς ἐξόδοις τῶ ἄλλω μέρει κηταδμῶσῃται. εἰ ὡ μῆρη, αὐτῶ

add. δυνῶται

deest

Corr

τῶς

ANNO CHRISTI 1215.

ὁ ἐνάγων ἕστω τῶ ἐνιαυτῶ τὸ διατηρηθῆσόμενον ἅπαντα ἀπολλύσιν. Ἐπειὶ ἐπεὶ καὶ ἡ ἐξήγησις τῶν πολλῶν ἀληθείας οὐκ ἂν τελειωθεῖν μὴ ἢ παρῆλθον τῶ χρόνῳ νομῆς, διαπορεύεται ἀφέλειαν ἐκ τῆς κρείας αὐτῶ ἐναγόμενος, ἵνα μὴ ὁ καταφρονητὴς κρείττονος ἢ ὁ ἐπίπονος ἀρέσεως εἴη, ἐκ κανονικῆς ἰσότητος θεσπίσει μὲν ἵνα ἐν τῶ καταφρονητῆ ἁμαρτίᾳ ὁ ἐνάγων ἀληθείας κατασταθῆ παρελθόντος τῶ ἐνιαυτῶ νομῆς.

Πρὸς ταῦτα ἡθικῶς καλοῦμεν, ἵνα μὴ ἐπάνω πνύματικῶν πραγμάτων συσπειρωθεῖται εἰς κοσμικόν. ὅτι ἢ πρέπει ἵνα λαϊκὸς ἐν τοῖς λαϊκοῖς διαλογηθεῖ.

Hic hic titulus in cod. Maz.

μα.

Ἐπειδὴ πᾶν ὃ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστίν, συνοδικῆ κείσθ' ἀποφαίνομεν, ἵνα μηδὲμία ἰσχὺς διχῶ καλῆς πίστεως ἀπειραγῆ τῶν κανονικῶν, ὅσον πολιτικῶν ἐν τῶ ἡθικῶ πάσης διατάξεως ἀντὶ σωτηρίας καταγορεῖν, ἢ τῆς χειρὸς διατάξεως οὐ δύναται φυλαχθῆναι ἁμαρτίας. ὅθεν χρὴ ὅπως ὁ ἀπειραγῶν, ἐν ἀδελφῶ κατὰ μέρος, ἀπεργαζόμενος ἐχη συνειδητὴν ἀλλοτεῖς.

Hic quosq; titulus de est.

μβ.

Κατὰ τὸν εἰρημὸν ἵνα τὰ δέγματα τῶν κληρικῶν λαϊκοῖ μὴ ἀρπάζωσι. ἕως ἐθέλειν ὀφείλομεν, ἵνα μὴ οἱ κληρικοί τῶ δέγματα ἑαυτοῖς διεκδικήσουσιν τῶ λαϊκῶν.

Hic folium unum aMazar. codice avulsum est.

Quocirca universis clericis interdicimus, ne quis pretextu ecclesiastica libertatis suam de cetero jurisdictionem extendat in præjudicium justitiæ secularis, sed contentus existat constitutionibus scriptis, & consuetudinibus hætenus approbatis : ut quæ sunt Cæsaris, reddantur Cæsari ; & quæ sunt Dei, Deo recta distributione reddantur.

Math. 22.

XLIII. Ne sine causa clericus fidelitatem laico faciat.

Nimis de jure Divino quidam laici usurpare conantur, cum viros ecclesiasticos, nihil temporale detinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis juramenta compellunt. Quia vero, secundum Apostolum, servus suo domino stat aut cadit: facti auctoritate concilii prohibemus, ne tales clerici personis secularibus præstare cogantur hujusmodi juramentum.

Rom. 14.

XLIV. Quod constitutiones principum non præjudicent ecclesiis.

Cum

actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest, vel nactam amittit : & sic cum secundum assertionem multorum verus non efficeretur post lapsum anni possessor, reportat commodum de malitia sua reus. Ne igitur contumax melioris, quam obediens, conditionis existat: de canonica æquitate sancimus, ut in casu præmissio actor verus constituatur elapso anno possessor.

Ad hæc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum : quia non decet ut laicus in talibus arbitretur.

XLII. De continuatione bonæ fidei in omni præscriptione.

Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica, quam civilis ; cum sit generaliter omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali non potest observari peccato. Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam aliene.

XLII. De seculari iustitia.

Sicut volumus ut jura clericorum non usurpent laici, ita velle debemus ne clerici jura sibi vendicent laicorum.

Quo-

Cum laicis, quamvis religiosis, disponendi de rebus ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos subsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi : dolemus sic in quibusdam ex illis refrigerare caritatem, quod immunitatem ecclesiastica libertatis, quam nedom sancti patres, sed etiam principes sæculares multis privilegiis munierunt, non formidant suis constitutionibus, vel potius constitutionibus impugnare, non solum de feudorum alienatione, ac aliarum possessionum ecclesiasticarum, & usurpatione jurisdictionum, sed etiam de mortuariis, nec non & aliis quæ spirituali juri videntur annexa, illicite præsumendo. Volentes igitur super his ecclesiasticarum indemnitati consulere, ac tantis gravaminibus providere : constitutiones hujusmodi & vindicationes feudorum, seu aliorum bonorum ecclesiasticorum, sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu præsumptas occasione constitutionis laicæ potest.

ANNO CHRISTI 1215.

venditiones.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

potestatis, (cum non constitutio, sed de- A
stitutio vel destructio dici possit, nec non
usurpatio jurisdictionum) sacri approba-
tione concilii decerimus non tenere,
presumptoribus per censuram ecclesia-
sticam compescendis:

δυσίας εν τῷ μὴ δόξαζιν, ἀλλὰ ἢ ἀνάσιν
ἢ κρατεῖν δυνάσται ρηθῆναι, εἰ μὴν ἀλλὰ καὶ
ἀρπαγὴν δικαιοδοσιῶν τῶν ἱερέων σιωδῶς ἐ-
παίφω ἐκείνων μὴ κρατεῖσθαι τοὺς πολ-
μιταῖς δὲ κείσως ἐκκλησιαστικῆς πείσ-
φραξῶσι.

Mendosus
locus.

MS. Maz.
De insolentia
patronorum
&
advocato-
rum com-
pescenda.

XLV. Patronus qui clericum ecclesie occide-
rit, vel mutilaverit, jus patronatus amittat.

μέ. Περὶ ἀποτίας πατερόνων καὶ συνηγόρων
ἐλλογισησμένων.

"Corrigi
ἐλλογισησ-
μένων

In quibusdam provinciis ecclesiarum
patroni, seu vicedomini, & advocati, se in
tantam insolentiam erexerunt, quod non
solum, cum vacantibus debet ecclesiis
de pastoribus idoneis provideri, difficul-
tates ingerunt, & malitias: verum etiam
de possessionibus & aliis bonis ecclesiasti-
cis pro sua voluntate ordinate presum-
unt, & (quod horrendum est dicere) in
necem presulorum prorumpere non for-
midant. Cum igitur quod ad defensionis
subsidium est inventum, ad depressionis
dispendium non debeat retorqueri: pro-
hibemus expresse ne patroni, vel advo-
cati, seu vicedomini, super premissis de
cetero plus usurpent, quam reperitur
in jure permissum: & si contra presump-
serint, districtissime per severitatem cano-
nicam compescantur. Sacri nihilo
minus concilii approbatione "statuimus,
quatenus si patroni, vel advocati, aut
feudatarii, seu vicedomini, seu alii bene-
ficiati, alicujus ecclesie rectorem, vel
clericum alium ipsius ecclesie, per se vel
per alios occidere vel mutilare ausu ne-
fando presumpserint: patroni jus patro-
natus, advocati advocatiam, feudatarii
feudum, vicedomini vicedominatum,
beneficiati beneficium prorsus amittant.
Et ne minus vindicta quam excessus me-
moriam progeret: non solum de premissis
nil perveniat ad heredes, sed etiam us-
que ad quartam generationem posterita-
tes "talium in clericorum collegium
nullatenus admittantur, nec in regulati-
vis domibus alicujus prelationis asse-
quantur honorem, nisi cum eis fuerit mi-
sericorditer "dispensatum.

Εν πῶν ἐπαρχίαις οἱ τῶν ἐκκλησιῶν πᾶ-
τερονες, συνηγοροί, ἢ ἀντικύριοι, ἐκείσως εἰς
τοσαύτῳ ἀποτίαν ἵγρευον ὅτι εἰ μόνον ἐν
τῶν τῶν χροδούσας ἐκκλησίας πομδίων εἰδη-
μόνων χρήσθαι πειροεῖν, δυσκολίας ἐπαφύρου-
σιν εἰς κελίαν ἀλλὰ & ἐκ τῶν ὑποτά-
σεων καὶ ἀλλων ἀγαθῶν ἐκκλησιαστικῶν δε-
ἰσῶς δελήματος κρατεῖν καὶ ὑπερ βε-
λυκτόν ὄσθιν εἰπεῖν, εἰς φόνον τῶν πρεσβυ-
των πρεσβυτήσων εἰ ποσοῦται. ἐπεὶ ὅσιν ὄ-
περ εἰς διεκδικήσεως βοήθειαν ὄρηται, εἰς
ἐκπείσμιζ ζήμιαν καὶ ὄφειλει δεσπρεβλυδῶς κω-
λύσθαι ρηθῶς, ἴνα μὴ οἱ πατερονες, ἢ συνη-
γοροί, ἢ ἀντικύριοι, ἐπιπῶ τῶν τῶν λοιπῶν
ἐμβληθέντων πλέον ἀρπάσσωσι ἢ δέσσειται
..... συνηχορημιον καὶ ἐάν ἀπηναν-
τίας τομῶσσι σφιγ-
κτότατα πεισφραξῆσθαι. τῶς ἱερέων σιω-
δῶς εἰχ ἴσθον πρεσβυτέρι καδισάμῳ, ὅτι ἐάν
οἱ πατερονες, ἢ συνηγοροί, ἢ φιώται, ἢ
ἀντικύριοι, ἢ ἄλλοι ὄβεργηται οἰσδηπότε
ἐκκλησίας ἀγαγῶσθιν ἢ κληεῖον ἄλλον τῆς
αὐτῆς ἐκκλησίας, δι' ἐαυτῶν ἢ ἄλλων ἀε-
λεῖν ἢ μελοποτεῖν τὸ μῆ ἀνιέρω ὄμῶσσω-
σιν. οἱ πατερονες τὸ πατερόνικόν, οἱ συν-
ήγοροί τὴν συνηγορίαν, οἱ φιώται τὸ φῖον,
οἱ ἀντικύριοι τὴν ἀντικυρία, οἱ ὄβεργη-
ται τὴν ὄβεργησίαν ὄλας ὄπολέσσωσι. καὶ ἴνα
μὴ ἔλασθον τῆς διεκδικήσεως ἢ τῆς ὄφρ-
βάσεως ἢ μῆ μῆ παρικταδεῖν εἰ μόνον μ-
δῶν τῶν ἐκβληθέντων πειελεθέτω πρεσ τῶς
κληεῖνῶμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον, ἔως εἰς τε-
τάρτην γῶμαν τῆς ὄσπερῆστος τῶν τοιέτων
εἰς κληεῖνῶν σύλλογον μῆδαιμῶς πρεσδε-
χῆσθαι, μῆτε ἐν κανονικοῖς ὄμοις πῆδς πρε-
εδείας ὄπτιν ὄβῆσθαι σιν πῆμῆς εἰ μὴ μετ'
αὐτῶν οἰκονομῆθῆ.

MS. Maz
rovifone

MS. Maz
ctorem.

MS. Maz.
offertia is

MS. Maz.
est mife-
corditer

S. Maz.
e eccle-
is & viris
ecclesiasti-
s non op-
timendis
sibus libet
exationi-
us.

ap. 19.

XLVI. De talliis a clericis non exigendis.

Ε. μέ. Περὶ ἐκκλησιῶν καὶ ἀνδρῶν ἐκκλησιαστικῶν
μὴ ἐκπεισθισμένων πᾶν ἀπεισῆσθαι.

Adversus consules ac rectores civita-
tum, & alios qui ecclesias & viros eccle-
siasticos talliis seu collectis & exactioni-
bus aliis aggravare nituntur: volens im-
munitati ecclesiastica Lateranense cōcilium
providere, presumptionem hujus-
modi sub anathematis districtione prohi-
bit: transgressores & fautores eorum
excommunicationi precipiens subjacere,
Concl. general. Tom. XI.

Κατὰ κοινοῦλων, καὶ κυβερνητῶν τῶν πό-
λεων, καὶ ἄλλων πᾶν τῶς ἐκκλησίας καὶ τῶς
ἐκκλησιαστικῆς ἀνδρας ἀπεισῆσθαι, συμάγ-
μασι, & ἄλλαις ἐκζητήσθαι ὄπθερμῶν
διγυροζομένων, ἐδέλῆσθαι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ
ὄφρεσσι ἢ ἐν πατερόνων σιωδῶς πειροεῖν,
ὄλας σιωδῶς τὸ μῆ ἀναθέματος πεισφί-
ξαι ἐκὸλυσε. τῶς ὄφρεβάτας καὶ πρεσπαθη-
τῶς αὐτῶν ὄποκοινοῦσθαι ἐπῆτα πῆσθαι ὄποκείσθαι.
N ἔως

ANNO CHRISTI 1215.

ἕως & ἱκανοποίησιν ὡς ἄξιον ἐφαρμόζε- A

donec satisfactionem impendant competentem.

ANNO CHRISTI 1215.

Εἰ δὲ ποτε ἴσως ὁ ἐπίσκοπος ἄμα τοῖς κλη-
ρικοῖς ποσάτην ἀνάγκην ἢ ἀφέλειαν ἴδωσιν,
ἵνα χρεῖς πῶς ἀφελίξωσιν εἰς τὸ ἀνεγεί-
ρειν τὰς κοινὰς ἀφελείας καὶ ἀνάγκας, ὅπως
αἱ τῶν λαϊκῶν ὅσην ἀνταρκῆσιν ὑπολείψῃ,
ὅθεν τὰς ἐκκλησίας βοηθείας ἠήσουσιν το
ὡδραγοθησομένης· οἱ περιβηθέντες λαϊκοὶ πα-
πῆνός καὶ διανοικῶς λαμβανέτωσαν μετ' ἀ-
χρηστίας. ὅθεν τὴν ἀχρησίαν τῶν πῶν ὁ
ῥωμαϊκὸς πρεσβυτέρω ἀρχιερέως συμβουλήθη-
ται. γὰρ ὅστι τοῦ ἀφελειῶν πρε-
νοεῖν.

Vetum si quando forsitan episcopus si-
mul cum clericis tantam necessitatem
vel utilitatem prospexerint, ut absque
ulla coactione, ad relevandas utilitates vel
necessitates communes, ubi laicorum non
suppetunt facultates, subsidia per eccle-
sias duxerint conferenda: praedicti laici
humiliter & devote recipiant cum actio-
nibus gratiarum. Propter imprudentiam
tamen quorundam, & Romanum prius
consultant pontificem, cujus interest com-
munibus utilitatibus providere.

Ἐπεὶ ὅ ἐδὲ ἕτως ἡ κεκλήτα πῶν κα-
τὰ τὴν θεοῦ ἐκκλησίαν κρατήσασιν, πρεσβυ-
τέρω ἵνα τὰς δευτάξεις καὶ διαφοράσεις ἀ-
πῆνες τοῖς ὑποκοινωνηθέντων ἕτως ἢ ὅθεν ἐν-
τολίς ἀπῆν πρεσβυτέρω θησῶσινται, κενὰ καὶ
ἀθέλωσιν κρατηθῶσιν, μηδὲν ποτὲ κερῶ ἰσ-
χίσεσθαι.

Quoniam veto nec sic quorundam ma-
litia contra Dei ecclesiam conquievit:
adjicimus, ut constitutiones & sententiae,
quae ab excommunicatis hujusmodi, vel
de ipsorum mandato, fuerint promulga-
tae, inanes & irritae habeantur, nullo un-
quam tempore valitur.

Ἐπεὶ ἐπεὶ δόλος καὶ ἀπάτη πῶν βοη-
θεῖν εἰσφέρουσιν μηδὲς κρατῆρα πλανῶ-
σιν πλῆν ὅς ἔστω τὸ κερῶ τῆς πρεσβυτέρω ἀ-
πομείνει τὸ ἀνάθεμα· ὡσυνεὶ μὴ τῆτο μὴ
εἶν εἰς τὸ τῆς ἱκανοποίησεως χρεῖς ἀφελ-
φρησομένης· ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν ἱκανοποιεῖν
ὡδραγοθησομένης καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν, εἰ μὴ
ἔστω μινὸς ἀνταρκῶς ἱκανοποιήσουσιν
κεῖνο μὴ ἐκκλησιαστικῆ καὶ συγκελευσμέ-
νον, μέχρις αὐτῶν ἱκανοποίησιν εἰκότας· ἐπεὶ δε-
δῆχεται τὸ βαρεῖς ὁ ἀνταρκῶς ἀπῆν τῆ
μῆ.

Ceterum quia fraus & dolus alicui
patrocinari non debent: nullus vano de-
cipiatur errore, ut infra tempus regimi-
nis sustineat anathema, quasi post illud
non sit ad satisfactionem debitam com-
pellendus. Nam & ipsum qui satisfacere
recusaverit, & successorem ipsius, si
non satisfecerit infra mensem, manere
decernimus ecclesiastica censura conclu-
sum, donec satisfecerit competenter:
cum succedat in onere qui substituitur
in honore.

μζ. Περὶ τῆς ἐξουσίας ὑποκοινωνηθέντων.

XLVII. De forma excommunicandi.

M.S. Maz. De ordina excommu-nicationis.

Τῆς ἐξουσίας κυριότης συνόδου καλούμεν,
ἵνα μὴ τις εἰς πῆνα ὑποκοινωνήσεως ὑπόφα-
σιν, εἰ μὴ ἀνταρκῶς ὡδρανοίσεως πρεσβυ-
τέρω, καὶ περιόντων πρεσβυτέρων εἰδημόνων,
δὲ ὡν, εἰ ἀναγκῶν ἔσται, κρατῆρα εἶν ἢ πε-
ραίνεσθαι, πρεσβυτέρω ὁμιλήσῃ. ὅς ἐάν ἀπῆ-
ναντίας πολυμῶν, καὶ εἰ διηγεῖται ἔσται ὅθεν
. . . ἢ ἀπόφασις τὴν εἰσοδὸν τῆς ἐκκλη-
σίας δὲ ἐνὸς μινὸς ἑαυτῶν γροῖν ἀντιλεγθῆ-
σιν ἄλλῃ ἐχ ἢ ἦσαν πονητῆ πμωρηθῆσομένης
εἴγε φ συμφέρεῖ.

Sacro approbante concilio prohibe-
mus, ne quis in aliquem excommuni-
cationis sententiam, nisi competentis com-
monitione praemissa, & praesentibus ido-
neis personis, per quas, si necesse fuerit,
possit probari monitio, promulgare praesumat.
Quod si quis contra praesumpserit, etiam si
iusta fuerit excommunicationis sententia,
ingressum ecclesiae per mensem unum
sibi noverit interdictum: alia nihilo minus
poena mulctandus, si visum fuerit expedire.

ἡ φασίη συμφέρεῖ

Adde εἰ

Προσεχέτω ὁ ἀνταρκῶς ἵνα μὴ εἰς ὑποκοινό-
νησιν πῶς ἀπῆν διλόγως καὶ φασίης αἰτίας πρε-
βυτέρω εἰς ἡν τοιότης ἴσως πρεσβυτέρω ἀναζη-
τηθεῖς παπῆνός, πῆν ἱεράτην ἱερωσύνην
μὴ φροντίση ἀπῆν βάρως ἀναφερέτω· βα-
ρυθεῖς εἰς τὸν ἱερωσύνην ἀναφερέτω τὸν
τῆς ἀδικίας ὑποκοινωνήσεως γογγυσμὸν ὅς
ἐάν ἀπῆν κηρύξῃ ὡδρανοίσεως ἢ ἀποσέ-
λειν δυνάται, εἰς τὸν ὑποκοινωνηθέντων ἐ-
κείνων μετὰ τῆς ἐντολῆς ἀπῆν ἀποσει-
λετω· ἔστω ἀρμόσειος διωλείας ἀπολυθῆ-
ναι· εἰ δὲ μήγε, αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ ἢ

Caveat etiam diligenter, ne ad exco-
municationem cujusquam absque mani-
festa & rationabili causa procedat: ad
quam si forte taliter processerit, & re-
quisitus humiliter, processum hujusmodi
non curaverit absque gravamine revocare:
gravatus apud superiorem deponat de in-
iusta excommunicatione querelam: quod
si absque periculo morae potest, ad ex-
communicatorem illum cum suo manda-
to remittat, infra competentem termi-
num absolvendum: alioquin ipse per se, vel
per

M.S. Maz. qui M.S. Maz. Monere vel mittere potest.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

per alium, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat.

Cumque adversus excommunicatorem de injusta excommunicatione constituerit, excommunicator condemnatur excommunicato ad interesse; alias nihilominus, si culpa qualitas postulaverit, superioris arbitrio puniendus: cum non levis sit culpa tantam infligere poenam infanti, nisi forsitan erraverit ex causa probabili, maxime si laudabilis opinio existat.

Verum si contra excommunicationis sententiam nihil rationabile fuerit a conquirente probatum: idem & super injusta conditionis molestia per poenam ad interesse, vel alias secundum superioris arbitrium, condemnatur, nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset: & super eo, pro quo iusta fuerit excommunicatione ligatus, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel in pristinam reducat sententiam; usque ad satisfactionem condignam, inviolabiliter observandam.

Si vero iudex suum recognoscens errorem, paratus sit talem revocare sententiam, & is, pro quo lata fuerit, ne absque satisfactione revocet illam, appellat: appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo merito possit dubitari: & tunc, sufficienti cautione recepta quod coram eo; ad quem extitit appellatum, vel delegat ab ipso, iuri parebit, excommunicatum absolvat, sicque poenae praescriptae minime subiacebit: cavens omnino, ne voluntate perversa in alterius praedictum mentiat errorum, si districtio canonica vult effugere ultionem.

XLVIII. De modo recusandi iudicem.

Cum speciali sit prohibitionem provisorio, ne quis in aliquo excommunicationis sententiam, nisi competentis commonitione praemissa, promulgare praesumat; volentes etiam providere, ne forte commonitus, frustratoriae recusationis vel appellationis obtentu, monentis declinare possit examen: statuimus, quod si allegaverit se iudicem habere suspectum, coram eodem causam iuxta suspicionis assignet. Et ipse cum adversario; vel, si forte adversarium non habeat, cum iudice, arbitros communiter eligat: aut, si forte communiter convenire non possunt, eligant absque malitia ipse unum, & ille alium, qui de suspicionis causa cognoscant: & si nequiverint in unam concordare sententiam, advocent tertium, ut quod duo ex

Contil. general. Tom. XI.

A *Si άλλως, ως ἴδοι συμφέρον, ἰκανῆς ἀσφαλείας ληφθεῖσιν, τὸ δῶρον τῆς δουλοῦσως παρέρχεται.*

Όταν ὁ ἀπαναντίας τῆ δουλοικωννητῆ ἐν τῆς ἀποικωννησῶσως ἀφῆσασαθῆ ὁ δουλοικωννητῆς καταδικάζεται τῶ δουλοικωννητῆ περιεσαι ὁ κη άλλως ἐχ ἡτίον, ἐάν ἡ τῆς πῶσῶσως ποίωσως αἰτίση, τῆ τῆ ἰσῶσῶσως δειροσῶσως τιμαρρηθισῶσως ἐπεί περ σῶκ ἐλαφῶσων πῶμα τοσῶσων ἀν ἐπῆνεγῶσως πῶσῶσως εἰ μὴ ἴσῶσως εἰ αἰτίας δουλοικωννητῆς μῶσῶσως ἐάν εἶη ἐπῶσῶσως τῆς ἰσῶσῶσως.

B *Εἰ ὁ ἀπαναντίας τῆς ἀποικωννησῶσως ἀποφῶσῶσως μὴδὲν ἀλόγῶσως ὡς τῶ τῶσῶσως ὡσῶσως ἐπῶσῶσως ὁ αὐτὸς κη ἐπῶσῶσως τῆ ἀδίκῶσως τῆς ἀποικωννησῶσως ὀχλήματα δῶσῶσως ποιητῆς παρῆν ἡ άλλως κη τῆ τῆ ἰσῶσῶσως δειροσῶσως εἰ μὴ ἴσῶσως κη αὐτὸν ἀποδῆκῶσως πῶσῶσως ὀχλήματα τοσῶσως κη ὅπῃ τῶσῶσως ἰσῶσῶσως εἰ δειροσῶσως ἀποικωννησῶσως δειροσῶσως, δι ἀσφαλείας ληφθεῖσιν ἰκονοπατεῖν ὡσῶσως ἰσῶσῶσως ἡ εἰς τῶσῶσως ὡσῶσως ὡσῶσως ἀπῶσῶσως, ὡσῶσως ἰκονοποῖσῶσως ἀξίας άλλῶσῶσως βήσῶσως φυλαχῶσως ὡσῶσως.*

C *Εἰ ὁ κειτῆς τῶ ἰδῶσῶσως κατασῶσως πῶσῶσως, ὅτ τῶσῶσως τοιαῦτῶσως ἀνακαλεῖσῶσως ἀπῶσῶσως, κη εἶσῶσως ἰσῶσῶσως ὡσῶσως ἐπῶσῶσως, ἵνα μὴ χρεῖς ἰκονοποῖσῶσως ἀνακαλεῖσῶσως αὐτῶσως ἐκκλητῶσως τῆ ἐκκλητῶσως μὴ εἰξῶσῶσως ἐν τῶσῶσως τῶσῶσως μῆρῶσως, εἰ μὴ τοιαῦτῶσως εἶη πῶσῶσως, ἰσῶσῶσως ὅς ἀξίας δῶσῶσως ἀμφοσῶσως βήσῶσως, κη τότε ἀρετῆς ἀσφαλείας ληφθεῖσιν, ὅπερ ἐμῶσῶσως ἀπῶσῶσως ὡσῶσως ἐν ἐκκλητῶσως, ἡ τῆ ἀπεσταλῶσως παρῶσως αὐτῶσως, δειροσῶσως παρῶσως, τὸν ἀποικωννητῆ τῶσῶσως ἀπολατῶσως, ὅτῶσως ὅπῃ τῆ ὡσῶσως ἐπῶσῶσως ποιῆ εἶσῶσως μῶσῶσως μῶσῶσως ἰσῶσῶσως ὡσῶσως ὡσῶσως παντελῶσως ἵνα μὴ δελησῶσως εἰσῶσως εἰς άλλῶσως ὡσῶσως μῶσῶσως ἰσῶσῶσως πῶσῶσως εἰ γῶσῶσως τῆς κωνονητῆς ὡσῶσως ἀξίας βῆσῶσως ἐπῶσῶσως τῶσῶσως παῖδῶσως.*

μῆ. Περὶ ἀκαίρου ἀποβολῆς κη ἐκκλητῶσως τῶσῶσως παρῶσως ἰσῶσῶσως κη κειτῶσως ἐν τῶσῶσως μῶσῶσως ἐκλογισμένῶσως.

E *Επεὶ πῶσῶσως πῶσῶσως καλύσῶσως ὡσῶσως ὡσῶσως, ἵνα μὴ τῆς ἀποικωννησῶσως ἀπόφῶσῶσως, εἰ μὴ ἀντάρκοις παρῶσῶσως ὡσῶσως ἀσφαλείας, ὡσῶσως ὡσῶσως τολμησῶσως βῆσῶσως ἀεα ὡσῶσως ἵνα μὴ ἴσῶσως ὁ ὡσῶσως ἀκαίρῶσως ἀποθῶσως ὡσῶσως ἡ ἐκκλητῶσως ὡσῶσως, τῶ ὡσῶσως ἐκκλητῶσως δῶσῶσως τῶσῶσως ἐξῶσῶσως κη δῶσῶσως, ὅπῃ ἐάν δειροσῶσως ἰσῶσῶσως ἰσῶσῶσως ὡσῶσως ὡσῶσως ὡσῶσως ἀπῶσῶσως τῶσῶσως αἰτίαν τῆς δειροσῶσως ὡσῶσως δειροσῶσως κη αὐτῶσως μῶσῶσως τῶ ἀντίδῶσως, ἡ ἐάν ἀντίδῶσως ἴσῶσως σῶσῶσως ἰσῶσῶσως τῶ κειτῶσως ἀρετῆς κειτῶσως κωνονητῆς ἐκκλητῶσως ὡσῶσως ἡ ἐάν κωνῶσως σῶσῶσως ὡσῶσως οὐ δῶσῶσως, ἐκκλητῶσως ἀνδῶσως κωνῶσως αὐτῶσως ἵνα καὶ ἐκῶσως άλλῶσως ὡσῶσως ἐν τῆς αἰτίας τῶ ὡσῶσως δειροσῶσως, κη ἐάν μὴ δειροσῶσως εἰς μῶσῶσως σῶσῶσως ἀπόφῶσῶσως, ὡσῶσως ὡσῶσως τῶσῶσως, ἵνα ὡσῶσως οἱ δύο εἰς*

Non intellexit Gracius, condemnatur ad interesse: ut in paulo inferius. Deest in fonti.

Corr: συναχθησαν. εἶσῶσως ἐπῶσῶσως

Deest απρ

Dacher. vel ad aliud

MS. Max. u. Minus mensis

MS. Max. disciplina.

MS. Max. De frustratoria recusatione & appellatione moniti & iudicibus a paribus eligendis.

MS. Max. Spiritualis, sic in Graeco.

MS. Max. Frustratione recusationis, vel appellationis obiectu.

dem injuriam passo perfolvat : &c. si forte solvendo non fuerit , animadverfione alia castigetur.

A ἄτον τῆ ἀδυναθῆν ἀποφλησάτω· καὶ ἐὰν ἴσως σὺν ἀποφληθῆ, κατανοήσῃ ἀλλή σαρρονίξιδω.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

L. De restricta prohibitionem matrimonii.

Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, praesertim cum urgens necessitas vel evidens utilitas id exposcit : quoniam ipse Deus ex iis, quae in veteri testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo.

V. Περὶ ἀρχιερέων δευτέρων καὶ τρίτων ἡρώων καὶ ἀκακλήσεως τῶν βαδμῶν.

B Οὐ γὰρ μεμπτὸν κείνεσθαι ἐὰν καὶ τὴν ποιικιλίαν τῆς καθεστῆσιν αἰ καταστάσεως ποτὲ ποιηλωθῶσιν· ὅταν μάλιστ' ἢ ἀνθεστηθῆν ἐρηθῆσασα " ἀνάγκη ἢ σερρηθηθῆν ὠφέλεια τῶτο ἐκζητῆν ὅπ' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐκ τέτων ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ κατασταθέντων ἕνα μετῆμειψεν ἐν τῇ καινῇ.

Gr. interpres legibus, iurgens necessitas, aut providicus necel.

MS. Maz. De affinitate secundum & tertium generis, & revocatione graduu.

Cum igitur prohibitiones de conjugio in secundo & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum : ut cessante prohibitione cesset effectus, constitutiones super hoc editas, sacri approbatione concilii revocantes, praesenti constitutione decernimus, ut sic contrahentes de cetero libere copulentur.

B Ἐπεὶ τοίνυν αἱ καλύσεις αἱ περὶ συζυγίας καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ & τρίτῳ τῆς ἀρχιερέων ἡρώων μιθμῶς συναλλακτικῶν " καὶ περὶ τῶν συλληθῆσιν ἐκ δευτερονομίας συζυγίας τῶ σερῶσιν ἀδερῶν μὴ ζευχθῆσιν, καὶ ὁμοποικιλίαν πολλὰς ἐνεισαγῶσι, καὶ ποτὲ κίνδυνον ἡθηνῶσι ψυχῶν· ἵνα παύσεσιν τῆς κωλύσεως, παύση καὶ ἡ ἐπιτελεία, τὰς διατάξεις τὰς ἐπάνω τέτων ἐπιτεθείσας, ἐπάνω τῆς ἐκείνης συνόδου ἀνακαλέσμενοι, τῇ παρῆσθι διατάξει κείνου, ἵνα ἕτως συναλλάσσοντες τῶ λοιπῷ ἐλευθέρως συζυγῶσιν.

scribere debuit summatim videlicet huius, cum locum non satus intelligeret.

Prohibitio quoque copulae conjugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat : quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari. Quaternarius enim numerus bene congruit prohibitioni conjugii corporalis, de quo dicit Apostolus, quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier : neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir : quia quatuor sunt humores in corpore, quod constat ex quatuor elementis.

C Ἡ κωλύσεις τῆ συζυγίας συναφείας, ὁμομιθμῶτος καὶ ἀρχιερέων βαδμῶν τῶ λοιπῷ μὴ ὑπερθεσῆσιν " ἐπειδὴ τοῖς παρατέσθ βαδμῶς ἦδη εἰ δυνάται ἀπὸ βαρείας ζημίας ἢ τοιαύτῃ κωλύσει γρημῶς φυλαχθῆσιν· ὁ τέταρτος γὰρ ἀεθμῶς ἢ βαδμῶς καλῶς συμφέρει τῇ ἀποδείξει " τῆς σωματικῆς συζυγίας περὶ ἧς λέγῃ " ὅπ' ὁ ἀνὴρ σὺν ἑαυτῷ ἔχει δέξουσιαν τῷ ἰδίῳ σώματι, ἀλλ' ἡ γυνὴ ἀλλ' οὐδὲ ἡ γυνὴ ἔχει δέξουσιαν τοῦ ἰδίου σώματος, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ὅπ' ἑσάταρες εἰσὶν γρημῶ ἐν τῷ σωματικῶσιν πνεῦσιν αὐτῶν ἐκ τεσσάρων στοιχείων.

Gr. interpres legibus, probationi, ut scriptum est in Latino non ejusdem

Cor. 7.

Cum ergo jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulae sit restricta : eam ita esse volumus perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab aliis, vel a nobis, ut si qui contra prohibitionem hujusmodi praesumpserint copulari, nulla longinquitate defendantur annorum : cum diuturnitas temporum non minuatur peccatum, sed augeatur : tantoque graviora sint crimina, quanto diutius infelicem detinent animam alligatam.

D Ἐπειδὴ οὐδ' ἦδη ἕως εἰς τέταρτον ἢ κωλύσεις τῆς συζυγίας συναφείας ἀπεσφιγῆσιν· αὐτῶν ἕτως θέλωμεν εἶν' ἀνεσθῆσιν, μὴ ἀνθεστηθῆσιν τῶ..... τῶ ἐπάνω τούτου ἦδη ἐπιτεθέντων ἢ παρ' ἄλλων ἢ παρ' ἡμῶν· ἵνα ἐὰν πινῆσιν καὶ τῆς τοιαύτης κωλύσεως τολμήσῃσιν συζυγῆσθαι, μηδεμίαν μακροπῶτος διεκδιμηθῆσιν ἐνιαυτῶν· ἐπεὶ ἡ μακροπῶτος ἐν μακρῷ τῶ ἀμαρτῶν, ἀλλὰ αὐξάνει καὶ τοσούτω βαρύτερα εἰσὶ τὰ κέματα, ὅσῳ χρονοπῶτες τῶ ἀθλίαν ἐπιμαρτῶσιν ψυχῆν σωματικῶσιν.

LI. De poena contrahentium clandestina matrimonia:

Cum inhibitio copulae conjugalis, sit in tribus ultimis gradibus revocata : eam in aliis volumus districte observari. Vnde praedecessorum nostrorum inherendo vestigiis, clandestina conjugia

E λὰ. Περὶ κρυφίων συνοικεσίων.

Ἐπειδὴ ἡ κωλύσεις τῆς συζυγίας συναφείας ἐν τοῖς τεσσάρτοις βαδμῶσι ἀνεκλήθη· αὐτῶν ἐν τοῖς ἄλλοις θέλωμεν σφικτῶς φυλαχθῆσθαι. ὅσῳ τοῖς τῶν σερρηθηθῶσιν ἡμῶν ἐπόμφοι ἴχθησιν, τὰ κρυφία συνοικεσία

S. Maz. e clandestinis matrimonii.

ANNO CHRISTI 1215. Hunc locum vel nō intellexit Graecus interpretēs; vel male legit. Et vero Latina e regione sic habet: quasi specialem quorundā consuetudinē ad aliam generaliter priorog.

πατελοῦς καλυμνῶν ἀπαγορεύοντες μάλλον ἢ αὐτῶν πρὸς ἱερούς ὄντας τοῖσιν παρῆναι τολμήσῃ, ὡς εἰ πρὸς εἰδικὴν συνήθειαν εἰς ἀλλήλων ὁμιλίαν προσκεύων. καθίστάμεν ἵνα ὅταν τὰ σωσιμεῖα συναλλαχθῶσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, δημοσίως δὲ ἢ ἰερέων προσεδόσαν, ἀπαρκεῖται διείας προσεδόσεις ἵνα ἔω ἐκείνης ὁ θελοῦσιν καὶ ἰούσιν νόμον ἐμπόδιον προσθήσεται καὶ οἱ αὐτοὶ ἱερεῖς ἐχ' ἡτίον ἀνιχνύουσιν πότεσιν ἐμπόδιον ἀνίσταται ὅταν ἢ ἀποδεδειγμένη φανῇ προσβολὴ καὶ τῆς συναλλαγῆσιν ἀναφείας, τὸ συναλλαγμὰ ἀφορεῖται ῥητῶς ἕως εἰ π' αὐτῶν γίνεσθαι δὲ ἐπ' αὐτῶν, φανερός κτασταθῆ διδραγμῶσιν.

A penitus inhihemus: prohibentes etiam ne quis sacerdos talibus interesse praesumat. Quare speciale quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando: statuimus ut, cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice proponantur, competenti termino praefinito, ut infra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipsi presbyteri nihilo minus investigent, utrum aliquid impedimentum obstat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expressse, donec quid fieri debeat super eo manifestis confliterit documentis.

ANNO CHRISTI 1215.

Corr. ἀφορεῖται. Corr. νόμος. In Maz. vno, latine est illegitima. Interpres vero divisim legitima, veritatis nominis, at emendavit, superscripsitque νόμος. Corr. κτασταθῆται.

Εἰ δὲ τις ἢ τοις τοῖσιν κρυφίως ἀφορεῖται ἢ συνοικεῖται κτασταθῆται τολμήσῃ, ἐν βαδμῶν καλυμνῶν, καὶ περ ἡγορηθῆσιν ἢ γονὴ ἐκ τῆς τοιαύτης συναφείας συλληφθῆσιν, πάλιν ἄνομος κελθήτω, ἐκ τῆς γονέων ἀγνοίας μηδὲ μὴ ἐξ αὐτῶν βοήθειαν ἐπειδὴ ἐκείνοι οἱ ἔπος συναλλάσσοντες οὐκ ἀμνησίου γινώσκουσιν, ἢ καὶ προσπαθῆται ἄγνοιας, τεθέντων ὁμοίως τέρπῳ αἱ γοναὶ ἄνομοι κελθήσονται, ἐὰν ἀμφοῖν οἱ γονεῖς τὸ νόμον γινώσκοντες ἐμπόδιον, αὐτῶν πρὸς ἀφορεσθῆναι κἂν ἐπιώπιν τῆς ἐκκλησίας συναλλάσσειν τολμήσῃσιν.

Si qui vero huiusmodi clandestina vel interdicta conjugia inire praesumpserint in gradu prohibito, etiam ignoranter: soboles de tali conjunctione susceperat, prorsus illegitima censentur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum illi taliter contrahendo non expertes scientia, vel saltem affectatores ignorantia, videantur. Pari modo illegitima proles censentur, si ambo parentes, impedimentum scientes legitimum, praeter omne interdictum in conspectu ecclesiae contrahere praesumpserint.

Ὅταν δὲ ἐνοχῆται ἱερούς ὁ τὰς τοιαύτας συζυγίας καλύπειν κτασταθῆσιν, εἰ τις δ' αὐτῶν ἄλλος ἀσκητικός ἢ ταύτης τολμήσῃ παρῆναι, ὁμοίως τελεῖται ἐν τῷ ὁφειλῆ ἑσπερματώσῳ βαρύτερον πμωρηθῆσιν, ἐὰν ἢ τῆς πλώστεως ποιότητος αἰτίση. ἀλλὰ ὁ ὄντως ἐπὶ τῷ ἰουμένῳ τολμήσῃ, κἂν ἐν βαδμῶν τῶν προσβλητῶν ὑπεξευρηθῆσιν ἀξία πωρὴ προστεθέντων, εἰ δὲ τις εἰς τὸ ἐμποδισθῆναι τὴν νόμον συζυγίαν πωρὴν ἐμπόδιον προσεῖλη, τὴν ἐκκλησιαστικὴν μὴ ἐσφραγισθῆσιν ἀμνησίου.

Sane parochialis sacerdos qui tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis qui eis praesumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravior puniendus, si culpa qualitas postulerit. Sed & iis, qui taliter copulari praesumpserint, etiam in gradu concessio, condigna poenitentia injungatur. Si quis autem ad impediendum legitima copula malitiose impedimentum objecerit, ecclesiastica non cesset ultione.

MS. Maz. in gradu pristino excepto

v. Per caritatis in synagoga a... deas προσδραγμῶσιν.

LII. De testimonio de auditu reprobando in causa matrimonii.

MS. Maz. De testimonio fin matrimonio de visu recipiendo.

Mendose scripsi erat ei xpi.

Εἰ καὶ ἔν τῳ ἀνάγκῃ ὡς τὸν καιρὸν τύπον ἴδη σωσαθῆσιν ἵνα ἐν τοῖς τῆς ὁκαμῆσῃ καὶ ἀρχιεπίσκοπος βαδμῶν ἀειδυσμένους μαρτυρία δὲ ἀκούσ... ἐπειδὴ δὲ τὴν βεβαίαν ἢ ἀδρόπων ζώων μαρτυρες ἐν θείας ὡς δὲ εἶναι οὐκ αὐτῶν, ἕως εἰς βαδμῶν ἐπὶ μαρτυρίας ὅτι τῶν πολλῶν ἑσπερματώσῳ καὶ βεβαίως τελεῖται ἐμάδομον, ἐν τῷ πολλῶν κινδύνῳ καὶ νομίμων συζυγίαν προσελθῆσιν, καθίστάμεν ἵνα μὴ ὅτι τῷ προσδραγμῶσιν τῶν λοιπῶν οἱ κρότῳ δὲ ἀκούσ ἐν τῷ ἴδῃ ἢ τέταρτον βαδμῶν ἢ κώλυον μὴ ἐσφραγίσαι, εἰ μὴ προσδοτὰ βαρῆα ὄσιν, οἷς ἢ πῶς ἀξίως ὡς δὲ εἶναι, καὶ ὡς τῆς κινδύνῳ δεικνύσῃ μαρτυρημένα μαρτυρῶσιν ὡς δὲ ἢ ἀρ-

Licet ex quadam necessitate praeter communem formam alias fuerit institutum, ut in consanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valeret testimonium de auditu, cum propter brevem hominum vitam testes de visu deponere non valeret usque ad gradum septimum computando: quia tamen pluribus exemplis & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima conjugia provenisse, statuimus ne super hoc recipiantur testes de cetero de auditu, cum iam quartum gradum prohibitio non excedat: nisi personae graves extiterint, quibus fides merito sit adhibenda, & ante motam litem testificata didicerint ab antiquior-

ANNO CHRISTI 1215.

πρωσπέσεντι διαπολιτισμόν, ὅτι καὶ τὸ ῥητὸν τῆς ἀποστόλου, οὐ τὸ ἐφ' ἑαυτῶν ἐστὶν ἐπιζῆλον, ἀλλ' ὁ ἄλλοτρίων θεός, αὐτῆς μὲν ἄποθνήσκοντος σπέρματος πλείονα κερποῦ φέρει· λίαν φειδωλικῶς πνὴς ἐν ταῖς δεκάταις ἀπατῶν βιάζονται, τὰς κήτους καὶ τὰ τέλη τὰ ποτὲ ἀδικήσασα παρελθόντα, ἐν ᾧ ἔπι κερπίων σωστέρων ἐκβαλλόντες, ἐπειδὴ ἡ εἰς σημείον καδοικητῆς κλειστότος, οἷς ἄμεινον πύλον εἰδὼν ὁ κύριος ἑαυτῶν τὰς δεκάτας ἐφύλαξεν. ἡμεῖς καὶ ἐν ταῖς ἑπὶ ἐκκλησιῶν ζημίαις καὶ τοῖς ἑπὶ ψυχῶν κληδικαῖς ἀδικησίαις ἀντισταθῶμεν. ἄλλοτρίων δὲ ληστῶν, κερπίων ἵνα εἰς τὸ ἐξάρτεον τῆς ἡμετέρας κλειδικαίας ἀπατήσων ἑπὶ τελεσμάτων καὶ κήτους σωστέρων ἄποφθοισις ἑπὶ δεκάταις ἢ καὶ ἐπὶ σωστέρων ἄποφθοισις καὶ τὰ τέλη ἀδικήσασα παρελθόντων, ἐπεὶ τὸ σωστέρων μὲν τῆς βλάβης αὐτῆς διέρχεται, αὐτὰ δὲ κλειστῶς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης ἀποφθοισί τῶν ἐκκλησιαστικῶν αἰς ἐν δικαίῳ ὀφείδονται.

" Dele in Corp. ἀδικησασα

νε. Περὶ δεκάτων δὲ τῶν νεῦν ὡς καὶ τῶν ἡγεμονικῶν δοθησομένων.

Νεῦσι οἱ ἡγεμόνοι τῆς κισελ..... τάξιας ἐν τῇ ἡγεμονικῇ συνόδῳ συναχθέντες, σωστέρων πῶν παραινέσων ἡμῶν σωστέρων ἐψησάν, ὅτι περὶ τῶν λογικῶν οἱ ἀδελφοὶ τῆς αὐτῆς τάξιας.....

" Legebat pizidictorium, non pizidiorfi.

ἵνα μὴ ἀπὸ τῶν ἰδίῶν σωστέρων πλεον τῆς ἐκκλησιαστικῆς βαρύνωσιν ἐν τῶν ἀλλοτρίων σωστέρων, καὶ δὲ τῶν νεῦν σωστέρων ἡγεμονικῶν, ἐὰν αὐτὰ τῶν ἰδίῶν σωστέρων ἢ ἀναλωμάτων σωστέρων, δεκάταις ἀποφθοισί τῶν ἐκκλησιαστικῶν αἰς ἐν δικαίῳ τῶν σωστέρων ἀποφθοισί. εἰ μὴ ματὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἄλλως σωστέρων. ἡμεῖς ὅτινε ταύτην πῶν κερπίων κερπίων καὶ βλάβων ἔχοντες, τῆσιν αὐτῶν σωστέρων τῶν ἄλλων ἀποφθοισί τῶν σωστέρων ὅτις ὁμοίως σωστέρων ἐπιπέσει δὲ δὲ δὲ, καὶ ἐπιπέσει ἵνα οἱ τῶν ἐκκλησιῶν σωστέρων ἐπιπέσει. Ἐσοῖ καὶ ἐπιπέσει ὡσπὶν εἰς τὸ ὡς καὶ ἐπιπέσει αὐτῶν ἐν τῶν ἰδίῶν σωστέρων δικαιοσύνης ἐπιπέσει, τὰ ἑαυτῶν σωστέρων ἀποφθοισί καὶ τελεστέων δῶσι * φυλάττειται.

νε'. Περὶ πάντων πῶν ἐν ταῖς δεκάταις ἡγεμονικῶν.

Πλείσοι, καὶ ὡς ἐπιπέσει, ἀποφθοισί καὶ κληδικαῖς κοσμικαῖς ποτὲ ὅταν ἢ οἷους

A scerenti respondeat, quoniam, juxta verbum Apostoli: Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: ipso quidem de mortificato semine plurimum fructum afferente: nimis avarè in decimis quidam defraudare nituntur, cõfus & tributa, quæ interdum in decimata prætereuntur, de frugibus & primitiis eductentes. Cum autem in signum universalis dominii, quasi quodam titulo speciali sibi Dominus decimas reservaverit: nos & ecclesiarum dispendiis & animarum periculis obviare volentes, statui-mus, ut in prærogativa dominii generalis exactionem tributorum & censuum præcedat solutio decimarum: vel saltem hi, ad quos census & tributa in decimata pervenerint, quoniam res cum onere suo transit, ea per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesiis quibus jure debentur.

ANNO CHRISTI 1215.

"MS. Maz. iplo q. mort. f. mine pl. f. affert: m. sensus sit: sed qui in-cr. dat Deus &c. pl. ff. affert. " Maz. in Dacher. de fr. primitiis educetes &c sic Græce. " Gr. inter-pres legēbat domini.

L V. Ut de terris acquirendis, non obstantibus privilegiis, decimæ dentur.

Nuper abbates Cisterciensis ordinis, in generali capitulo congregati, ad commonitionem nostram provide statuerunt, ne de cætero fratres ipsius ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debentur ecclesiis, nisi forte pro monasteriis noviter fundandis. Et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro monasteriis de novo fundandis, cõmittantur excolendas aliis, a quibus ecclesiis decimæ persolvantur, ne occasione privilegiorum suorum ecclesiarum ulterius prægraventur. Decernimus ergo, ut de alienis terris, & amodo acquirendis, etiam si eas propriis manibus aut sumptibus deinceps excoluerint, decimas persolvant ecclesiis, quibus ratio-ne prædiorum antea solvebantur, nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum. Nos ergo statutum huiusmodi gratum & ratum habentes, hoc ipsum ad alios regulares, qui gaudent similibus privilegiis, extendi volumus: & mandamus ut ecclesiarum prælati proniores & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus justitiæ complementum, eorumque privilegia diligentius & perfectius studeant observare.

"MS. Maz. De decimis amodo ab abbatibus dandis.

" Dacher. dabatur

L V I. Ne propter pactum aliquorum amittat decimas presbyter parochialis.

Plerique, sicut accepimus, regulares & clerici sæculares, interdum cum vel domos locant

"MS. Maz. De pacto quorundam in decimis facto.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

locant, vel feuda concedunt, in præjudicium parochialium ecclesiarum pactum adijciunt, ut conductores & feudatarii decimas eis solvant, & apud eisdem eligant sepulturam. Cum autem id de avaritiæ radice procedat, pactum hujusmodi penitus reprobamus: statuentes, ut quidquid fuerit occasione hujusmodi pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur:

A **μισθώσωσιν ἢ φία σέρβωσιν, εἰς ἀρχιεπίσκοπον ἢ ἐνορειπικῶν ἐκκλησιῶν σύμφωνον ἑορσπείσασιν, ἵνα οἱ ἐκμισθώται καὶ συμφοιῶται δεκάτας ἄπο πλῆρωσι καὶ παρ' αὐτοῖς ἐκλέξωσι ταφῶν. ἐπεὶ δὲ τούτο ἐκ βίβης πλεονεξίας ἀερέχεται, τὸ τοῖσιν παλκοῖν σύμφωνον παντελῶς ἄποδοκιμαζόμενι καθίσταντες, ἵνα εἰ τι δ' αὐ αὐτὰ ἢ τοιούτοι συμφώνη ληφθεῖν, τῇ ἐνορειπιδι ἐκκλησίᾳ σερβῆ.**

MS. Maz. De expotione quorundam ditionum, que in quibusdam privilegiis continentur.

L VII. De interpretandis privilegiorum Verbis.

Vt privilegia quæ quibusdam religiosis personis Romana concessit ecclesia permanent inconvulsa: quædam in eis declaranda duximus, ne minus sane intellecta pertrahant ad abusum, propter quom merito possint revocari: quia privilegia meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

Sane quibusdam regularibus sedes apostolica indulgit, ut iis, qui eorum fraternitatem assumpserint, si forsan ecclesiæ, ad quas pertinent, a Divinis fuerint officiis interdicta, ipsosque mori contingat, sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti: suosque confratres, quos ecclesiarum prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in sæculo, eorum ordini sunt oblati, mutato habitu sæculari; vel qui eis inter vivos sua bona dederunt, retento sibi quamdiu in sæculo vixerint usufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsum regularium vel aliorum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturam: ne si de quibuslibet ipsum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis dissolvatur pariter & vilescat ecclesiastica disciplina. Certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab apostolica sibi sede concessam.

Illud etiã quod hujusmodi regularibus est indulgẽ, ut si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates sive collectas, in quamlibet civitatem, castellũ, vel vicum advenerint, si forte locus ille a Divinis sit officiis interdictus non interdicit adventu scemel in anno aperiantur ecclesiæ, ut exclusis excommunicatis Divina ibi officia celebrentur: sic intelligi volumus, quod in eadem civitate, aut castro, vel villa, una

Concil. general. Tom. XI.

B **νῆ. Περὶ ἐπισηγήσεως πνῶν λόγων τῶν ἢν τισι κερνομίον ἀπειρημένον.**

Ἰνα τὰ κερνομίον ἄπερ τισι θρησκῶς κερνοσάτοικς ἢ Ρωμῶτικῆ ἐστέρξεν ἐκκλησία, δὲλαμῆνωσιν ἀφ' ἑαυτῶν σαλλῶστα τινα τ' ἐν αὐτοῖς ἡμαρμόνυ τερανοθῶσαι. ἵνα μὴ ἐλατῶν νοηθέντα ἐκλύσωσιν εἰς ἀδελφότητα, δι' ἧς διωχῶσιν αὐ ἀξίως τεραπῆναι. ὅτι τὸ κερνομίον ἀξιοῦται ἀπολλεῖν, ὃ τῇ κερνοσάλιστ' ἐαυτῶν ἀδελφότητος ἐξῆσται.

C **Ἡ τοῖ πνῶν ἀσκητικῶς ὁ ἄποστολικὸς θεῶνος κερνοσπείθισεν, ἵνα τέτοις τοῖς τῶν ἀδελφότητα αὐτῶν ἀναδελφόμενοις, ἐὰν ἴσως αἱ ἐκκλησίαι κερνο εἰς δὲλαμῆνωσιν, ἀπο τῶν θείων ὀφειλῶν ἀφορεθῶσιν, αὐτοῖς τε τῶν θείων, ἢ ἐκκλησιαστικῆ ταφῆ μὴ ἀρνεῖσθαι εἰ μὴ ἄποκεκοινονημένοι, ἢ ὄνομαστῶσιν ἀφορεσμένοι. τοῖς ἰδίους τε σωμαδελοφῶς, οὗς οἱ τῶν ἐκκλησιῶν κερνοσπῶτες εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν οὐ κερνοσπῶσιν ἀπῆσθαι, εἰ μὴ ἄποκοινονημένοι ἢ ἀφορεσμένοι ὡσπ ὄνομαστῶσιν, αὐτοῖς εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν φερίεσθαι ἐπιδομῶς. τέτο δὲ περὶ τῶν ἀδελφῶν ἐνοήσωσιν, οἵπνες ἢ μὴρόντες ἐν τῶ κόσμῳ, τῇ τάξει αὐτῶν ἀφιερέθισωσιν, ἀλλαχθῆντες τὲ κοσμικῆ χρήματος, ἢ αὐτοῖς ἐν ζῶσι τὰ ἴδια ἀραθῶ ἐπιδοκῶν, ἐπικερνοπείθισεν αὐτοῖς ὅσων αὐ ἐν τῶ κόσμῳ ζῶσιν τῆς ἐπικερνοπείθισεν. οἱ καὶ μόνον ἀπῆσθαι εἰς τὰς αὐτῶν τῶν ἀσκητικῶν, ἢ ἀλλῶν μὴ κερνολυμῶνας ἐκκλησίας, ἐν αἷς αὐ ἐκλέξωσι ταφῆν. ἵνα μὴ, ἐὰν περὶ οἰωνοθιπῶν αὐτῶν τῶν πῆν ἀδελφότητα ἀλαμβανομῶν νοηθεῖν, δὲλαμῆνωσιν ἢ τετα δὲλαμῆνωσιν ἐπὶ αὐτοῖς συλλεχθῶτα, δὲλαμῆνωσιν ὁμοίως καὶ δὲλαμῆνωσιν ἢ ἐκκλησιαστικῆ ταφῆσιν. βεβαίως τῶς καὶ αὐτοῖς συλλεχθῶσιν ἐπικερνοπείθισεν ἀπῆσθαι τοῦ ἄποστολικῶ αὐτοῖς θεῶνος σερβείστας.**

E **Αὐτὸ δὲ ἔπερ τοιμοσπῶτων * ἀσκητικῶν κερνοσπῶσιν, ἵνα ἐὰν πινεσ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν οἱ σερνοσπῶται παρ' αὐτῶν εἰς τὸ λαβεῖν ἀδελφότητας, ἢ τῶν συλλογῶν, εἰς οἰαδῆσιν ἀπολλῆσθαι, ἢ κερνοσπῶσιν ἐπῆλθοσιν, ἐὰν ἴσως ὁ τόπος ἐκείνος ἀπο τῶν θείων ὀφειλῶν ἀφορεθῆ, ἐν τῇ αὐτῶν κερνοσπῆ ἐλθῶσιν ἀπαξ τὲ ἐπῆλθοσιν ἀνοιχθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι, ἵνα τ' ἀποκοινονηθέντων ἀποκελεθῶσιν τὰ θεῶνα αὐτῶν ὀφειλῶν ἐπικερνοπείθισεν ἔπερ νοηθέντων ἐπῆλθοσιν, ὅπως αὐτοῖς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, ἢ τῇ κῆσπῳ, ἢ τῇ κῆμῳ,**

Legabat primilla.

Legabat collectis, nisi collatis.

Corre autem.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

μία τῶς ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς τάξεως ὧς ἀδελ- A
φοῖς ἀπαξ, ὡς εἶρηται, ἀνορθῆ ἐν τῷ ἐνω-
τῷ ἔπ κῆν πληθωρικῶς ἐβρέθη, ἵνα τῆ
αὐτῶν ἐλεύθερ ἀνορθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι, ἐξέ-
τῶς αἱ ἐκκλησίαι τῆ αὐτῆ τῶτος διημε-
νως, ἀλλὰ τῆ ἀρεβρῆνθέντων τῶπον σω-
εξούργητως, ὕμει δὲ κλητέον σωῶσαι ἵνα
μὴ ἐάν τούτῳ τῶ τῶσφ τῶς ἐκείνας τῆ
αὐτῆ τῶτος ἐκκλησίας ἐπισκέψαντο, πλείστον
ἐξαινεῖσθ συμβαίη τὴν ἄποφασιν τῆ ἀφο-
εσμοῦ· οἱ δὲ κτῆ τῆ ρήθεισῶν ἁφραμῶσῶν
π ἐαυτοῖς τομύσονται ἀφαρπάσαι, βαρεῖα ἰσο-
κείδωσαν ἀμυῆ.

tantum ecclesia ejusdem ordinis fratri-
bus, ut dictum est, semel aperiat in an-
no: quia licet pluraliter dictum sit quod
in eorum jucundo adventu aperiantur
ecclesiae, non tamen ad ecclesias ejus-
dem loci divisim, sed praedictorum loco-
rum conjunctim, sano referendum est in-
tellectu: ne si hoc modo singulas ejus-
dem loci ecclesias visitarent, nimium vi-
lipendi contingeret sententiam interdi-
cti. Qui vero contra declarationes praes-
criptas quidquam sibi praesumpserint
usurpare, gravi subjacent ultioni.

Corr. διωδῶσ

ἢ: ἵνα οἱ ἐπίσκοποι ποτὲ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις
ταῖς δεσμιμῶναις δεσπτελ εἶν διωδῶσ τὰ θεῖα.

LVIII. De eodem in favorem episcoporum.

MS. Max. Vt episcopi quandoque in ecclesiis interdictis celebrare possint Divina. Dacher. De interdicto.

Ὅταν ποῖν ἀσκητικῶς ἀρεσπαθῆσθ, εἰς
ἀρεσπαθῆσαν τῆ ἀρχιερατικῆς ὀφφικῆς, εἰς
τοῖς ἐπίσκοποις ἐκτείνοντες, σῆρρομῶ, ἵνα
ὅταν τὸ κοινὸν τῆς χῶρας ἀφοειδῆθ, τῆ
ἀποκλειστικῶν καὶ ἀφοεισθῶν ἄπο-
κλεισθέντων, διωδῶσ ποτὲ τῆ ἄρεσθ
κακλεισθῶν καὶ ἰσοκλεισθῶν φωνῆ μὴ
κακλεισθῶν τῆ κημπάνων ἐπιτελεῖν τὰ
θεῖα· εἰ μὴ τῆτο ἰσοτῶς αὐτοῖς ἀφο-
ειδῆθ· τῆτο δὲ ἐκείνοις σῆρρομῶ ὧς ἀπῶν
πῶ μὴ πῶ ἀπῶν ἀφοεισθῶ· ὡς ἀφ
μὴ πῶ ἀπῶν ἐπιδῶνται, τὴν ἰσοτῶν ἄ-
φελίαν εἰς κηκῶ ζῆμιαν ἐκβάλλον-
τες.

Quod nonnullis est religiosus indul-
tum, in favorem pontificalis officii ad
episcopos extendentes, concedimus ut,
cum commune terrae fuerit interdictum,
excommunicatis & interdictis exclu-
sis, possint quandoque januis clausis,
suppressa voce, non pulsatis campanis,
celebrare officia Divina, nisi hoc ipsum
eis expressè fuerit interdictum. Verum
hoc illis concedimus qui causam ali-
quam non praestiterint interdicto, nec
quidquam doli vel fraudis ingesserint,
tale compendium ad iniquum dispen-
dium petrahentes.

Del. ὡς

ἢ: ἵνα μὴ πῶ χῶρῆς τῆ ἡγμῶν καὶ τῆ μείζο-
νος μέρας κηπητέλας ἐξ "ἀδείας ἐξήσῃσ).

LIX. Quod nullus religiosus fidei abeat sine licentia abbatis & conventus.

MS. Max. Ne quis abque abbatis, & majoris partis capituli licentia fidei jubeat.

Ὅταν ποῖν ἀσκητικῶς ἀρεσθ τῆ ἄποσο-
λικῆς θεῶν κηκαῖλῶται, δέλομῶ καὶ ἐντελ-
λόμεθα εἰς ἀπῶντας ἐκτείνεσθ, ἵνα μὴ πῶ δ-
λαδῆ χῶρῆς τῆς τῆ ἡγμῶν καὶ τῆ μείζονος
μέρας τῆ κηπητέλας αὐτῆ ἀδείας, ἵσοτῶς ἐγ-
γῆσῃται, ἢ ἀρεσθ πῶς ἀργύρεον δανειδῆθ, ἀρεσθ
ἢ ποῖσῃται τὴν τῆ κοινῆ ἀρεσθῶς συσθεῖσῶν.
εἰ δὲ μὴ γῆ, μὴ κηπητέλα τὸ κοινῶσῶν ἰσοτῶ
των πῶ τῶσφ ἄπολορῶσθ· εἰ μὴ ἴσως εἰς χρι-
σίμουσιν τῆ αὐτῆ ὄκῆς φανερεῶς ἄποδινχῶσθ
ἐπιτρέφῶν· καὶ δὲ κηκαὶ τῆ τοῖετῶ τυπο-
θέντος ἐλθεῖν τομύσῃ, βαρυτέρα παρθεύ-
σει ἰσο.....

Quod quibusdam religiosus a sede apo-
stolica est prohibitum, volumus & man-
damus ad universos extendi: ne quis vi-
delicet religiosus abque abbatis & ma-
joris partis sui capituli licentia, pro ali-
quo fidei jubeat, vel ab alio pecuniam mu-
tuo accipiat ultra summam communi
providentia constitutam. Alioqui non
teneatur conventus pro his aliquatenus
respondere, nisi forte in utilitate domus
ipshius manifeste constiterit redundasse: &
qui contra statutum istud venire praesum-
pserit, graviori disciplinae subdatur.

Corr. ἰσοτῶσ

ἢ: ἵνα οἱ ἡγμῶν τὰ ἐπισκοπικὰ δῆκῆμα μὴ
κηπαρπάσῶσι.

LX. Vt abbates non extendant se ad officium episcopale.

MS. Max. Vt abbates jura episcopalia non usurpent. M. f. Dacher. nisi quibus insubmissi est.

Ἀναθῆντων πῶς ἡμῶς ἐκ ἀφῶσῶν τῆ E
κόσμου μερῶν τοῖς τῆ ἐπισκόπων γῶγῶσ-
μοῖς ἰσοστέξαμῶ ἐπιθῆβῆς πῶν ἡγου-
μενων ἰσοσῶσῆς, ὁπῆνῆς τοῖς ἰσοῖς ὀ-
είας μὴ ἀρεκῶθέντες, χῶρῆς εἰς ἐκείνα ἀπῶν
εἰσὶ τῆς ἐπισκοπικῆς θεῶσῆς ἐκτείνῶσι, ἀεὶ
ἐκῶν συνομωσιακῶν γῶγῶσῶντες, ἀρεσθ-
θέντες δημῶσῆς ἐπιτημῶσῆς, σῆρροντες
ἀρεσπαθῶν γῶγῶσῆς, καὶ παρῶσῆς

Accedentibus ad nos de diversis mun-
di partibus episcoporum querelis, intel-
leximus graves & grandes quorumdam
abbatum excessus, qui suis finibus non
contenti, manus ad ea quae sunt epis-
copalis dignitatis extendunt, de causis
matrimonialibus cognoscendo, injungendo
publicas poenitentias, concedendo etiam
indulgentiarum litteras, & similia
pra-

ANNO CHRISTI 1145.

ANNO CHRISTI 1145.

prafumendo, unde contingit interdum quod vilefcatur epifcopalis autoritas apud multos. Volentes igitur in iis & epifcoporum dignitati & abbatum providere faluti, praefenti decreto firmiter prohibemus, ne quis abbatum ad talia fe prafumat extendere, fi proptium voluerit periculum evitare : nifi forte quisquam eorum fpéciali conffeffione, vel alia legitima caufa, fuper hujufmodi valeat fe tueri.

Α τομῶντες ὅθεν συμβαίνει ποτὲ ἐν τούτοις ὅτι ἐξουθενούται ἡ ἐπίσκοπικὴ ἐξουσία εἰς πολλοὺς. θέλοντες τόντω ἐν τούτοις, ἡ τῆ τῶν ἐπισκόπων ἐξουσία; ἡ τῶν ἡγουμένων αἰρονοεῖν σωτηρία, τῶν παρόντων κενὸν περιεῶς κωλύομεν, ἵνα μὴ πρὸς τῶν ἡγουμένων εἰς βλαπτικὰ ἐαυτὸν τομῶν ἐκτείνῃ, εἴη τὸ ἴδιον βλάβη κίνδυνον ἐκκλήσῃ. εἰ μὴ ἴσως πρὸς αὐτῶν εἰδικῆ σέρξει, ἢ ἄλλῃ νομίμῳ αἴτια ἐπάνω τῶν τοιοῦτων, ἰχρῶν ἐαυτῶν ἀφραλίσαδι.

MS. Maz. De regulas, ecclesias vel decimas de manu non recipiant. neque excommunicatos vel interdicos, id Divina. Sub Alex. III. cap. 9.

LXI. Ne religiosi recipiant decimas de manib' laicali.

In Lateranensi concilio noscitur fuisse prohibutum, ne quilibet regularis ecclesias, seu decimas, sine consensu epifcoporum, de manu prafumant recipere laicali; nec excommunicatos vel nominatim interdicos admittant aliquatenus ad Divina. Nos autem id fortius inhibentes, transgressores condigna curabimus animadverfione puniri, flatuentes nihilo minus quatenus in ecclesiis, qua ad ipfos pleno jure non pertinent, juxta ejuſdem flatura concilii, epifcopis inflituendos presbyteros repraesentent, ut illis de plebis cura respondeant; ipsi vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Inflitutos vero remove non audeant epifcopis inconfultis. Sane adjicimus, ut illos repraesentare procurent, quos vel conversatio reddit notos, vel commendat probabile testimonium praelatorum.

Ξα. Ἴνα οἱ ἀσκητικοὶ τῆς ἐκκλησίας ἢ δεκάτας ἐκ χειρὸς μὴ δέξωνται λαϊκῶν, μὴτε τοὺς ἀποκοινωνηθέντας ἢ ἀφωρεμένους εἰς τὰ θεία.

Εν τῇ τῆς Λατερανῶν συνόδῳ γενόμενῃ ἐξ κρυφωμένων ὅπως οἰοδηπτες ἀσκητικοὶ ἐκκλησίας ἢ δεκάτας ἀνὸς συναγωγῆς τῶν ἐπισκόπων ἐκ χειρὸς μὴ δέξωνται λαϊκῶν, εἴτε τὰς ἀποκοινωνηθέντας ἢ ἀφωρεμένους αἰροσμένους ἐδὲν τῶν εἰς θεία. ἡμεῖς δὲ τῶν ἰσχυροτέρων κωλύομεν, τὰς ἀρχιεπισκόπων ἀξία φροντισμῶν κρατανοσῆς ημερεῖν κρατισόντες ἐκ ἡτίων, ἵνα ταῖς ἐκκλησίας, ταῖς εἰς αὐτὰς πλῆρες δικαίῳ μὴ ἀφωρεμένους, καὶ τῶν ἀρχιεπισκόπων συνόδῳ, τοῖς ἐπισκόποις τὰς κρατανοσῆς μῶντες ἱερεῖς φροντισοσιν, ὅπως αὐτοῖς περὶ τῆς τῆς δὴμῆς φροντισῶν ἀπολογισοσιν, αὐτοῖς δὲ ἐκ τῆς αἰροσῆς φροντισοσιν ἀλόγων ἀρχιεπισκόπων ἀπέρειν. τὰς κρατανοσῆς αὐτῶν συνόδῳ μὴ ἀποκείνῃ μὴ ἐκκλήσῃ τῆς ἐπισκόπων μὴ συμβαλ. ὄντας αἰροσῆς μῶν, ἵνα ἐκείνους αἰροσῆς φροντισοσιν, εἰς ἡ δὴμῶν ἀποδίδωσιν ἰγνωσῆς, ἢ ἐπαρτεῖ ἀποδικτικῆς μαρτυρεῖ τῆς αἰροσῆς τῶν.

Ξβ. Περὶ λαϊκῶν μὴ αἰροσῆς μῶν, μὴ δὲ σεβασῆς μῶν εἰ μὴ ἀποδεδωσῆς καὶ αὐτῶν τῶν συγχρησῆς.

rum quidam se alios mentiendo abusio- nes nonnullas in sua praedicatione proponunt, admitti, nisi apostolicas vel diaecesani epifcopi litteras veras exhibeant, prohibemus: Et tunc, praeter id quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere permittantur. Formam vero, quam communiter talibus apostolica sedes indulget, duximus exprimendam: ut secundum eam, diaecesani epifcopi suas litteras modentur. Ea siquidem talis est:

Hic Graeco deficiunt.

Forma litterarum praedicatorum.

Quoniam (ut ait Apostolus) omnes stabimus ante tribunal

2. Cor. 5.

Christi, recepturi prout in corpore gestimus, sive bonum, sive malum fuerit: Concil. general. Tom. XI.

Christi χειρῶν, ἀποληψόμενοι ἐργασάμεθα, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν. O ij χρῆ

ANNO CHRISTI 1215.

Legibus messionis aeternae. Et scripta hic aeternis pro aeternis

Legibus ipforum in opere.

Deest hic

Corr. aeternis

χρη ἡμεῶς ἢ ἡμέραν τῆ αἰῶνος "θεοσεμνῶ, ἐλέως Α
 ἔργοις θεωραθεῖν, καὶ τῆ τῆ αἰώνιον ἐπιβλέ-
 ψαι στείρεν ἐπὶ τῆ γῆς, ὅπως ἴσως διδοῦντος τῆ κυ-
 ρίαι μὲν πολλὰ πλάσιονος καρπῶν συνάγαν ὀφεί-
 λωμεν ἐν ἕσπεσι, στείραν ἐλάττω καὶ πεποθι-
 σιν κεραιώτες, ὅτι ὁ στείρων φειδωμῶς, φει-
 δωμῶς καὶ στείρεται, ὁ στείρων ἐπὶ δόλοισι,
 ἐπὶ δόλοισι στείρεται ζωῆ αἰώνιον. ἐπεὶ ὅτι
 εἰς ὑπερβαρῆν τῆ ἀδελφῶν καὶ πτωχῶν, τῆ εἰς
 τοῖς τοῖς στέρετον ὁσπτασιον, αἰ ἰθὺαι ἕχ
 ἱκανῶσιν ὁσπτασιον, ἢ κοινότητι ὑμῶν νεστέ-
 μω καὶ παστρωμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν ἀφέ-
 σῃ ὑμῶν θεωρασεμνῶ τῆ ἀμαρτιῶν, ὅπως ἐκ
 τῆ ἀγαθῶν τῆ ἐκ θεῶ ὑμῶν ὡρασεμνῶν
 ὁσπτασιον ἐλεημοσύνας καὶ κεραιώσιον ὑ-
 ποτίς ἀγάπης βοήθειαν διαμείβεσθαι. ἵνα δεῖ
 ἢ στωσεμνῶ ὑμῶν ἐν τῶ αἰῶνι "ἔργω συμ-
 βαλλῶσιν, καὶ ὑμῶς δεῖ τῶσιν καὶ ἄλλων
 ἀγαθῶν, ἅπαν ἀ τῆ κυρίῳ ἐμπνέοντος ποι-
 ἴσῃτε, αἰώνιος διωκήσῃ χρεῶς ἀπειλ-
 εῖν.

Οἱ δὲ " τὰς αἰτησιμῶν ἐλεημοσύνας ἴσο-
 τελλῶμενοι, μεμετρημῶσι εἶν ὁ δὲ κεραιώσι,
 μὴ δὲ ἐν κεραιώσι ἢ ἀλλοῖς τόποις ἀπειδέ-
 τοις καταλυέσθαι, μὴ δὲ ἀρχήσιν ποιεῖται-
 σιν ἢ στωσεμνῶ ἐξόδοις. θεωρασεμνῶσιν παν-
 τελῶσ ἵνα μὴ πλάσῃ ἀσκήσεως ὁρῆμα φέ-
 ερον.

Περὶ ταῦτα ὅτι δεῖ τῆ ἀδελφῶν συμπα-
 θεῖν καὶ ἀπειδέσθαι ἄς πνὲς ἐκκλησιῶν θεωρασεμ-
 νῶσ ποιεῖν ὅκα ἀδουῦται
 καὶ ἢ τῆς μετανοίας ἱκανοποίησι ἐκδουῶται
 κεραιώσι ἵνα ὅταν ἐγκημιῶσ νὰς, μὴ ἐκτα-
 δεῖν ἢ συμπαθεῖα ἐξῶ ἐνωῦσ, ἢ τε παρ' ἐνὸς
 μόνου, ἢ τε ὡρασεμνῶ πλείονων ἐπισκόπων ἐγκημι-
 ὀσ. ἀκείθεν ἐν τῶ ἐπισκόπῳ ἐγκημιῶσ κεραιώ-
 τεσσεμνῶσιν ἡμέρας ἐκ τῆ ὅσπτασεμνῶ ἐ-
 πιτημῶν ἢ συμπαθ ἀφῆσι μὴ θεωρασεμ-
 νῶ καὶ διωείαν τὰ τῆ συμ-
 παθεῖσιον χρεῶματα θεωρασεμνῶσιν συμπα-
 θεῖσ, ἅπαν ὡρασεμνῶσ αἰτῶν ὅσπτασιον ἐπ-
 ρονται ἐπὶ ὁ ὁρῆμα ἄρχερῶσ τελεῖσθαι
 ἕων ἐξῶσ, ταῦτῶν ἐν ὅσι τοῖς τῆ συμ-
 παθεῖσιον εἰῶσιν φυλάσθαι.

ἕγ. Περὶ ἱεροθεσιῶν, ἀλογοῶν, χρεστοσιῶν καὶ
 μυστηριῶν τῆς ἐκκλησίας, δωρεῶν θεωρασεμ-
 νῶσιν.

Καθὼς ἐπ' ἀληθείας ἐμάθεμεν, ἐν πλεί-
 οῖς τόποις ἢ διὰ πλείονων θεωρασεμνῶσ, ὡς δη-
 ῶσιν ἀπειδέσθαι ἐν τῶ νὰσ πωλοῦσιν, γίνονται
 αἰτήσῃ καὶ ἀπειτήσῃ ἀρχερῶ καὶ σκηνῶ ὡρασεμ-
 νῶσ ἱεροθεσιῶν ἐπισκόπων, ἀλογοῶν ἢ ὁρῆμα,
 ὁ χρεστοσιῶν κληρικῶν, καὶ κεραιώσῃ ὅσιν
 ἀπ' εἰσ τῶσ, καὶ ἐκείνῳ, ἢ ἄλλῳ ὡρασεμνῶσ
 μῶσιν καὶ εἰς κοινοποίησιν κεραιώσῃ μεί-
 ζονος, πνὲς τῆν ζωῶσιν ἀρχερῶσ ὁ σκαιο-
 τητι ἐκείσῃσιν διεκδουῖν δεῖ σιωθεῖσιν με-
 κῶ κεραιώ φυλάσθαι.

oportet nos diem messionis extremae, mi-
 sericordiae operibus praevenire; ac aeter-
 norum intuitu seminare in terris, quod
 reddente Domino cum multiplicato fru-
 ctu colligere debeamus in caelis: firmam
 spem, fiduciamque tenentes, quoniam qui
 parce seminat, parce et metet; et qui se-
 minat in benedictionibus, de benedictio-
 nibus et metet in vitam aeternam. Cum
 igitur ad sustentationem fratrum & ege-
 norum ad tale confluentium hospitale prop-
 tiae non suppetant facultates, universita-
 tem vestram monemus, & exhortamur in
 Domino, atque in remissionem vobis injun-
 gimus peccatorum: quatenus de bonis a
 Deo vobis collatus pias elemosynas &
 grata eis caritatis subsidia erogetis: ut per
 subventionem vestram ipforum inopiae
 consulatur, & vos per hac & per alia bo-
 na, quae Domino inspirante feceritis, ad
 aeterna possitis gaudia pervenire.

Qui autem ad quaerendas elemosy-
 nas destinantur, modesti sint & discreti,
 nec in tabernis aut locis aliis incongruis
 hospitentur, nec inutiles faciant aut
 sumptuosas expensas: caventes omni-
 no, ne falsae religionis habitum ge-
 fferent.

Ad haec, quia per indiscretas & super-
 fluas indulgentias, quas quidam ecclesia-
 rum praelati facere non verentur, & claves
 ecclesiae contemnantur, & praeventualis
 satisfactio enervatur: decernimus ut, cum
 dedicatur basilica, non extendatur indul-
 gentia ultra annum, sive ab uno solo, sive a
 pluribus episcopis dedicetur: ac deinde in
 anniversario dedicationis tempore qua-
 draginta dies de injunctis praeventiis in-
 dulta remissio non excedat. Hunc quoque
 dierum numerum indulgentiarum litte-
 ras praecipimus moderari, quae pro qui-
 buslibet causis aliquoties conceduntur:
 cum Romanus pontifex, qui pleniudini-
 nem obtinet potestatis, hoc in talibus mo-
 deramen consueverit observare.

LXIII. De Simonia,

Ms. Max.
 De consecra-
 tionibus, bene-
 dictionibus, ordina-
 tionibus, &
 sacramen-
 tis ecclesiae,
 gratis con-
 ferendis.

Sicut pro certo didicimus, in plerisque lo-
 cis, & a plurimis personis quasi columbas
 in templo vendentibus, sunt exactiones &
 extorsiones turpes & pravae pro consecra-
 tionibus episcoporum, benedictionibus
 abbatum, & ordinibus clericorum, estque
 taxatum quantum sit illi vel illi, quantumve
 alteri vel alii persolverendum: & ad cumu-
 lum damnationis majoris, quidam turpi-
 tudinem & pravitatem hujusmodi nituntur
 defendere per consuetudinem longo
 tempore observatam.

Tan-

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215. ΤΟΥΤΩΤΗΝ

Tantum igitur abolere volentes absum, consuetudinem huiusmodi, quae magis dicenda est corruptela, penitus reprobamus : firmiter statuentes, ut pro iis, siue conferendis, siue collatis, nemo aliquid quocumque prae-textu exigere ac extorquere praesumat. Alioquin & qui receperit & qui dederit huiusmodi precium omnino damnatum, cum Giczi & Simone condemnentur.

Α Τούτων " τοιγαρωδι θέλοντες απαλείψαι την ωδραχρησιν, την τοιαύτην συνήθειαν, την μάλλον λεγόμενην δωροδοξίαν, παντελώς καταδικάζομεν. σερως καθιστώντες, ίνα καθ' επέπον η ωδραχρησισμένων η ωδραχρησθέντων μηδείς η οίφθη πνι σκεπασιμω έκζητήν η απατην πολυμίση. εί δε μήγε, η ο δεξάμνος & ο δώσων τώ θεϊτον ήμικμα τώ παντελώς καταδικαζέν, μη ηεξή η η σίμωνος καταδικαζήτα.

LXIV. De eadem circa monachos & sanctimonialia.

Ξδ'. Περί άγιων μονασειών δωρεών δωροδοξιών.

Quoniam simoniaca labes adco pleca-fique moniales infecit, ut vix aliquas sine precio recipiant in sorores, paupertatis prae-textu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cetero fiat penitus prohibe-mus; statuentes ut quaecumque de cetero talem pravitatem commiserit, tam reci-piens quam recepta, siue sit subdita siue praelata, sine spe restitutionis de suo mona-sterio expellatur, in locum arctioris regulae ad agendum perpetuam poenitentia retrudenda. De his autem, quae ante hoc synodale statutum taliter sunt receptae, ita duximus providendum, ut remotae de mona-steriis, quae perperam sunt ingressae, in aliis locis eiusdem ordinis collocentur. Quod si propter nimiam multitudinem alibi forte nequiverint commode collo-cari: ne forte damnabiliter in saeculo evagen-tur, recipiantur in eodem monasterio dispensative de novo, mutatis priotibus locis, & infetioribus assignatis.

Β Επειδή ο σωματικός ρύπος όπι τούτων τώσ πλείστας μονασειάς έχρανην, ώς αη μόλις πίνες άνδρ ήμικματος ωροσθαξέοντο αδελφάσ σκεπασιμω ήνωχάσ θέλουσαι τώ θεϊτω πράδος καλύπτειν. ίνα τώ τώ λοιπώ χρηται παντελώς καλύομεν. καθιστώντες ίνα τώ λοιπώ ήπας αη θιαύτην άμαρτήση σκαύομητα. τούσ όσον η λιφθεϊσα, ή τε έσοτακηνη, ή τε ωροσθώσα, άνδρ έλπίδος δωροκαταστάσως έν τώ έαυτήσ μονασειώσ δωροδοξή είς τόπον σενητέ κανόνος.....

Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obsevandum. Verum ne per simpliciteratem vel ignorantiam se valeant excusare: praecipimus, ut dioecetani episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioeceses publicari.

Γ ήψω ωρό ταύτης ης στωσθινης δωροδοξίωσ έπας ωροσθεϊστων, έπας ήναρμόν ωρονοσησόμενον, ίνα δωρονοηθεϊστω έν τών μονασειών " δέξή χρημάτων " έσθληδον, έν άλλοις " Deest α. τώ αυτε χηματος καταταξθώσιν. ώς έαν δέξ τώ πολυ πλήθος άλλαχό μη διωτηδωσ καταταξτεδξ. ίνα μη καταδικασμένωσ έν τώ κόσμω καταιωδωσ, ωροσθεϊστων εν τώσ αυτοίσ μονασειώσ συμπαθηστωσ έν νεασ. άλλαχθέισιν τών ωροσθών τώπων η σενοτέροισ δωροδοξέισι.

Latine in MS. Maz. scriptum est per peram. duabus vocibus. Ideo reddidit interpres διά χρημάτων.

LXV. De eadem circa illicitam pecuniae extortionem.

Ξε'. Περί άπάτης & δόλις τών ωροσθώντων.

Audivimus de quibusdam episcopis, quod, decedentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subiiciunt, nec patitur aliquos in eisdem institui, donec ipsis certa summa pecuniae perfolvatur. Praeterea cum miles aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos cigit sepulcrum, etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingruunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. Cum igitur non solum a malo, sed etiam ab omni specie mali sit secundum Apostolum abstinendum: exactio-nes huiusmodi penitus inhibemus. Quod si quis transgressor extiterit, exacta duplicata restituatur, in utilitates locorum, in quorum

Δ Ηκούσαμεν ωδέ πνον έπισκόπων, έπρω ωροσειώντων τών κυβερνητών τών εκκλησιών αυτάσ άφορισμω υποβέβησιν, έτε υπομένωσιν άλλωσ έν αυτάσ ενίσταδξ, έως αν αυτοίσ ήπην ποσότητα άργυρέσ δωρολήσασι. ωδρα ταύτα όταν ο σραπώτης η κληρικώσ οίκον άσκήσως είσισιν, η ωδρα τώσ άσκητάσ εκλεγεί ταφω, μάλιτα έαν έδέν τω άσκητω τόπω έπαφήση, δυσκολιάσ επάγασι και κηλιάσ, έως αν η άειδμη " τώσ χείρασ μόλωμ αυτών. έπει τούτωσ υ μόνον δω τώ πονηρω, άλλα έν παντός είδασ κημω έξίν κηα η δωροστον δωροσησόμενον τώσ άπειήσεισ αυτοίσ παντελώς καλύομεν και εί πω ωδραβάτης είη, τώ άπατημένωσ διπλασιασθέντος, είς τώσ ωφελείασ τών τόπων και ών

" Legibus numeris non muneris.

NNO
ARISTI
1215.

ANNO
CHRISTI
1215.

Iudæos seu Saracenos habitus distinguit A
 diverſitas: ſed in quibuſdam ſic quædam
 inolevit confuſio, ut nulla differentia
 diſcernantur. Vnde contingit interdum,
 quod per errorem Chriſtiani Iudæorum
 ſeu Saracenorū, & Iudæi ſeu Sarace-
 ni Chriſtianorum mulieribus commiſ-
 ceantur. Ne igitur tam damnatæ com-
 mixtionis exceſſus, per velamentum er-
 roris huiuſmodi, excuſationis ulterius
 poſſint habere diffugium: ſtatuumus ut
 tales utriuſque ſexus, in omni Chriſtia-
 norum provincia, & omni tempore, qua-
 litate habitus publice ab aliis populis di-
 ſtinguantur, cum etiam per Moſen hoc B
 ipſum legatur eis injunctum.

In diebus autem lamentationis, & Do-
 minicæ paſſionis, in publicum minime
 prodeant, eo quod nonnulli ex ipſis, ta-
 libus diebus (ſicut accepimus) ornatus
 non erubescunt incedere, ac Chriſtianiſ,
 qui ſacratiffimæ paſſionis memoriam ex-
 hibentes lamentationis ſigna præten-
 dunt, illudere non formidant.

Illud autem diſtictiffime inhibemus,
 ne in contumeliam Redemptoris proſi-
 lire aliquatenus præſumant. Et quoniam C
 illius diſſimulare non debemus oppro-
 brium, qui probra noſtra delevit: præci-
 pimus præſumptores huiuſmodi per prin-
 cipes ſæculares condignæ animadverſio-
 nis adjectione compelli, ne crucifixum
 pro nobis præſumant aliquatenus bla-
 ſphemare.

S. Max.
de Iudæi
officiis pu-
blice Chri-
ſtianiſ utā-
t: i ducere
buſſes, et
blicitis
ter Chri-
ſtianos.
il. in hoc
merali
ncilio.

XLIX. Ne Iudæi publicis officiis præſiciantur.

Cum ſit nimis abſurdum, ut Chriſti
 blaſphemus in Chriſtianos vim poteſta-
 tis exerceat, quod ſuper hoc Toletanum
 concilium provide ſtatuit, nos propter D
 tranſgreſſorum audaciam in hoc capi-
 tulo innovamus: prohibentes ne Iudæi
 officiis publicis præferantur, quoniam
 ſub tali prætextu Chriſtianiſ plurimum
 ſunt infecti. Si quis autem officium eis
 tale commiſerit, per provinciale conci-
 lium (quod ſingulis præcipimus annis ce-
 lebrari) monitione præmiſſa, diſtictione
 qua convenit compellatur. Officiali
 vero huiuſmodi, tamdiu Chriſtianorum
 communio in commerciis & aliis dene-
 getur: donec in uſus pauperum Chri-
 ſtianorum, ſecundum providentiam E
 diceceſani epiſcopi, convertatur quid-
 quid fuerit adeptus a Chriſtianiſ occa-
 ſione officii ſic ſuſcepti: & officium cum
 pudore dimittat, quod irreverenter aſ-
 ſumpſit. Hoc idem extendimus ad pa-
 ganos.

τις ἰουδαίους ἢ σαρακηνούς ἢ τῶν ἐν δυνάμει
 διαſτελλομένων διαφορῶν ἀλλὰ καὶ ἐν πονηρίᾳ
 τῆς ἐπαύξεισεν σύγχυσις, ὡς μηδὲ μίαν * δια-
 φορῶν διαρίσσειται. ὁδὸν συμβαίνει πολλὰ κί-
 ὄτι διαπλαγῆς οἱ χριſτιανοὶ τῶν ἰουδαίων ἢ
 τῶν σαρακηνῶν, καὶ ἰουδαῖοι ἢ σαρακηνῶν
 τῶν χριſτιανῶν ταῖς γυνυξὶ μίγνυται. ἵνα
 μὴ ὄντων τῆς ὁμοῦτον καταδεδραστημένης
 συμμίξεως ἰσθῆσαι, διαſτάσασμε τῆς
 ποιότητος πλάνης, πορφαſτεως ἐπέρας " δι-
 νηθῆ ἔχειν πορφορῶν καὶ τῶν ἵνα τὰς
 ὁμοῦτων ἐκαστοῦ ἴσως ἐν πάσῃ χριſτιανῶν
 ἐπαρῆα καὶ παντὶ κερῶ τῆς δημοσίας
 ποιότητος ἐνδύματα ἐν τῶν ἄλλων λαῶν δια-
 ſταſτασῶν ἐπεὶ καὶ διαμασῶν ὅμοιο ὡτὸ
 ὡτοῖς ἀναγνωσῆ) ὅπταχθῆν.

Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τῶν θρήνων καὶ τῆς δεσπο-
 νικῆς πάθους εἰς δημοσίον μνημονῶς πορλιθί-
 τωσαν, ἐν τέτῳ ὅτι πῆς εἰς αὐτῶν ταῖς ποιότη-
 τῆς ἡμέραις, ὡς παρελθόντων, καὶ κοσμιώτερον
 αἰδοῦνται ὅπταχθῆν, τοῖς χριſτιανοῖς, οἵτινες
 τῆς ἰερωτάτης πάθους τῶν μνημῶν παρέχοντες,
 θρωῶν σημεῖα ἐκτείνωσιν, ἐκταίξεν ἢ πορκοῦ).

Ἐκείνο δὲ σημειώταται καλοῦσθαι, ἵνα μὴ
 εἰς ὕβριν τῆς λυτῶσῆς πῆς τῶν πορλιθί-
 θῆν τορμῆσσοι. καὶ ἐπιθῆ ἐκείνη ἢ διωά-
 μεθα πορποιεῖσθαι ἢ τε ὄρεισθαι τὸν ὄνει-
 δισμῶν, καὶ τῶν ὄνειδη ἡμῶν ἀπαλειψάντες
 πορποιοσθαι τοῖς ποιότητος τορμῆς δια-
 ἀρῶσθαι κοσμιῶν ἀξίως χριſτιανοῖς ἐ-
 πὶ τῶν ἀνακατῆσθαι, ἵνα μὴ τὸν ἰσθῆ
 ἡμῶν πορποθῆντα πῆς τῶν βλασφημῶν
 τορμῆσσοι.

ξβ'. ἵνα μὴ οἱ ἰουδαῖοι ὄφφικιοῖς δημοσίοις
 ἐν τοῖς χριſτιανοῖς χραῖσθαι*.

Ἐπιθῆ ὅτι λίαν ἀποπν ἵνα ὁ τῶν χρι-
 στοῦ βλασφημῶς εἰς τῶν χριſτιανοῦς διωά-
 μει ὄφφουσίας μεταχειροσθῆ, ὅπερ ἐπάνω
 τέτῳ ἢ τῶν τορμῆς σῶσσοις.....

 τοῖς δημοσίοις πορποθῶσιν, ὅτι ὡτὸ τοῦ
 τοιοῦτου σῶσσοι τοῖς χριſτιανοῖς πῆσσοι
 εἰσὶν ὄφφικιοῖς εἰ τις δὲ αὐτοῖς τοιοῦτο ὄφ-
 φικιον ἰσθῆσθῆ, δια τῆς ἐπαρῆς σῶ-
 νίδου, ἢν ἐκαστοῖς ἐν αὐτοῖς πορποιοσθαι φυ-
 λαχθῆναι, πορποιοσῶς πορποιοσῶς, πε-
 πορποιοσῶς ἢ σῶσσοι ἀνακατῆσθαι. τῶν δὲ
 τοιοῦτων ὄφφικιαλῶ τοιοῦτο ἴθῆ ἢ τῶν
 χριſτιανῶν ἴσως ἐν κομῆρῶν καὶ ἄλλοις
 ἀπαρῆσθαι, ἕως οὔ εἰς χριſτιανῶν πῶ-
 χῶν χριſτιανῶν κατὰ τῶν πορποιοσῶν τῶ
 εἰσῶσσοι ὄφφικιοσθαι ὄφφικιοσθῆ, ὅτι δ' αὐ
 τῶν χριſτιανῶν κερῶσθαι, ἀτῆα τῆς τοι-
 αῦτοῖς ἰσθῆσθῆ καὶ τὸ ὄφφικιον μετ'
 ἀφῶσθαι ἕατω, ὅπερ ἀνομοσῶσθαι ἀνέλα-
 βῶν τῶν δὲ αὐτὸ ἐκτείνωσθαι πορποιοῖς
 σαρακηνῶς.

ANNO
CHRISTI
1215.

ὁ. Ἰνα μὴ οἱ ἠπιστάμενοι πρὸς τὴν χειρῶν-
κλιῦ πίνον, τὴ παλαιῆ ἔθους μὴδὲν κεραιώσωσιν.

Τίνες, ὡς παρελάβομεν, ὅτι πρὸς εἰς τὸ βῆθ
θεῶν τὴ ἱερῶ βαπτίσματος ἐτελεύσοι πρὸς ἡλ-
δοσιν, τὸν παλαιὸν ἀφ' ἑσθρον τελείως σὺ ἀπεκ-
δύονται, ἵνα ἡ νέον τέλειον ἐνδεδῶσιν ἐπι-
δη τὰ τὴ πρὸς ἑσθρον ἔθους λείψανα ἑπιπρ-
ποιῶτες, τῆς χειρῶν κλιῦ δολαθείας ἀφ' ἑ-
πειαιαν ἑαυτῶν συμμίξει κεραιώσωσιν. ἐπι-
δη δὲ ἑπιπρποιῶτες ἔσθιν ὁ ἀφ' ἑσθρος ὁ πῶ
γῆν ἑσθιν ὁδοῖς εἰσπορεύομενος, καὶ ἐνδεδῶσιν
ἑσθῆς σὺ ἀφ' ἑσθρον καὶ ἑρίω σὺνπρσθρῶν
κεραιώσωσιν ἵνα οἱ ἑσθῶν δὲ τὴ πρὸς ἑσθρων
ἑκκλιωσῶν ἐν τὴ πρὸς ἑσθρων τὴ παλαιῆ ἔ-
θους παντελῶς ἀνακαταστήσωσιν, ἵνα ἐς τὴ χει-
ρῶν κλιῦ δολαθεία τὴ ἑλδῶδῆς δολαθείας πρ-
σθρῶν πρὸς ἑσθρον, ἡ τὴ σὺνπρσθρῶν πρ-
σθρῶν ἀνάγκη ἐν τῇ αὐτῆς πρὸς ἑσθρων
πρὸς ἑσθρον ἐν τῇ ἑλδῶδῆς κεραιώσωσιν, ἡ
ὁδοῖς τὴ κεραιώσωσιν, ἡ μὴ τὸ γνῶσθαι εἰς τὸ ἑπ-
σθρῶν.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΡΡΤΣΕΩΣ ΤΗΣ
ΑΓΙΑΣ ΓΗΣ, ΚΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΤΩΝ
ΣΑΥΡΩΘΕΣΜΕΙΩΜΕΝΩΝ.

Εἰς τὸ ἑλδῶδῆς τὴν ἀγίαν γῆν ἐν τῇ
ἀσθεῶν χειρῶν ἑσθρῶν ἐπιπρποιῶτες, ἐν
πρσθρῶν, ἐν φερῶν ἀσθεῶν βελῆς, τὴς * τε-
λείως γνῶσθῶν τὴς πρὸς ἑσθρων τῶν κεραιώ-
σωσιν καὶ τὴ τῶν, τῆς ἑσθρῶν ἐπιπρποιῶτες
καὶ τὴ πρὸς ἑσθρων, ἵνα ἑσθρῶν οἱ σὺνπρ-
σθρῶν πρὸς ἑσθρων, ὅπως ἐν τῇ κεραιώ-
σωσιν τὴ ἑσθρῶν μετὰ τὸν πρσθρῶν πάντες
οἰκονομῶσιν ἀπρσθρῶν δὲ δολαθείας, ἡ
σὺνπρσθρῶν εἰς τὸ κεραιώσωσιν τῆς Σικελίας, ἀλ-
λοι, ὡς ἐπρσθρῶν καὶ πρσθρῶν, εἰς τὸ βερ-
πῶσιν, καὶ ἄλλοι εἰς τὴ Μεσσηνίαν, καὶ τὴ
μέρη τῶν ἑσθρῶν γῆν. ὅπου καὶ ἡμεῖς
πρσθρῶν πρὸς ἑσθρων τὴ κεραιώσωσιν οἱ πρ-
σθρῶν τότε πρσθρῶν, ὡς ἀν τῇ ἡμετέρῃ βελῆ
βοηθῶν ὁ χειρῶν κλιῦ πρσθρῶν σὺνπρ-
σθρῶν, καὶ τῆς δολαθείας δολαθείας πρ-
σθρῶν. Εἰς δὲ τῶν αὐτῶν δολαθείας ἑσθρῶν
τὴ σὺνπρσθρῶν πρσθρῶν πρσθρῶν οἱ πρ-
σθρῶν ἀπρσθρῶν δὲ γῆς. δηλώσωσιν τῶν
αὐτῶν " ὁδοῖς ὑμῶν, ἵνα αὐτοῖς εἰς βελῆ
καὶ βοηθῶν λεγῶν εἰδημονα ἐν τῇ ἡμε-
τέρῃ πρσθρῶν πρσθρῶν. οἱ δὲ ἑσθρῶν καὶ οἱ
ἄλλοι κεραιώσωσιν, οἱ ἑσθρῶν ἐν τῇ χειρῶν
κλιῦ πρσθρῶν, τοσούτων οἱ ἑσθρῶν πρσθρῶν,
ὅπου οἱ πρσθρῶν, τῇ δολαθείας καὶ πρσθρῶν
πρσθρῶν, διδασκῶντες αὐτοῖς λόγῳ ὁδοῖς καὶ ἑσθρῶν,
ἵνα τὸν φόβον καὶ τῶν δολαθείας ἀνάγκη πρσθρῶν
ἑσθρῶν ἐνάγκη τῶν ὁδοῖς πρσθρῶν, ἵνα μὴ πρσθρῶν
ἡ πρσθρῶν, ὡς τῇ δολαθείας μεγαλειότητι πρ-
σθρῶν καὶ εἰ ποτε δολαθείας πρσθρῶν, εἰ
ἀλλοῦς μετανοίας δολαθείας ἀνάγκη πρσθρῶν, πρ-
σθρῶν.

" Legit hoc
iter, non
hoc in-
rim

LXX. Ne conversi ad fidem de Iudais, Vete-
rem ritum Iudeorum retineant.

Quidam, sicut accepimus, qui ad sacri-
undam baptismatis voluntarii accesserunt,
veterem hominem omnino non exuunt,
ut novum perfectius induant: cum prius ritus reliquias retinentes,
Christianæ religionis decorem tali com-
mixtione confundant. Cum autem scri-
ptum sit: *Maledictus homo qui terram duabus
vitis ingreditur*: & indui vestis non debeat
lino lanaque contexta: statuimus ut tales
per prelatos ecclesiarum ab observantia
veteris ritus omnimodo compescantur,
ut quos Christianæ religioni liberæ vol-
untatis arbitrium obtulit, salutiferæ
coactionis necessitas in ejus observatio-
ne confervet: cum minus malum existat
viam Domini non agnoscere, quam post
agnitam retroire.

EXPEDITIO

PRO RECUPERANDA

TERRA SANCTA.

AD liberandam terram sanctam de
manibus impiorum ardentis deside-
rio aspirantes, & prudentum virorum cō-
silio, qui plene noverant circumstantias
temporum & locorum, sacro approbante
concilio, diffinimus: ut ita Cruce signati
se præparent, quod in Kalendas Junii
sequentis post proximum, omnes qui dis-
posuerunt transire per mare, conveniant
in regnum Siciliæ: alii, sicut oportuerit &
decuerit, apud Brundisium, & alii apud
Messanam, & partes utrobique vicinas:
ubi & nos personaliter, Domino annuen-
te, disposuimus tunc a desse, quatenus nos-
tro consilio & auxilio exercitus Christianus
salubriter ordinetur, cum benedictione
Divina & apostolica profecturus. Ad
eumdem quoque terminum se studeant
præparare qui proposuerunt per terram
proficisci: significatur hoc interim nobis,
ut eis ad consilium & auxilium lega-
tum idoneum de nostro latere conceda-
mus. Sacerdotes autem, & alii clerici,
qui fuerint in exercitu Christiano, tam
subditi quam prelati, orationi & exhor-
tationi diligenter insistant: docentes eos
verbo pariter & exemplo, ut timorem &
amorem semper habeant Divinum ante
oculos, ne quid dicant aut faciant quod
Divinam majestatem offendant. Et si ali-
quando lapsi fuerint in peccatum, per
veram penitentiam mox refurgant, ge-
rentes

ANNO
CHRISTI
1215.

MS. Max.
Ne conver-
si ad fidem
Christia-
nam, vete-
ris ritus a-
liquid ce-
nent,
"MS. Max.
quod

Eccles. 3.
Deut. 22.

MS. Max.
De libera-
tione terre
sanctæ, &
indulgentia
crucifigat-
orum.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

rentes humilitatem cordis & corporis, & tam in victu, quam in vestitu mediocritatem seruantes, dissensiones & amulationes omnino vitando, rancore ac livore a se penitus relegatis : ut sic spiritualibus & materialibus armis muniti, adversus hostes fidei securius praelicentur; non de sua præsumentes potentia, sed de Divina virtute sperantes.

Ipsis autem clericis indulgemus, ut beneficia sua integra percipiant per triennium, ac si essent in ecclesiis residentibus; & si necesse fuerit, ea per idem tempus pignori valeant obligare.

Ne igitur hoc sanctum propositum impediri vel retardari contingat, universis ecclesiarum praelatis districte precipimus, ut singuli per loca sua illos qui signum crucis disposuerunt resumere, ac tam ipsos, quam alios crucesignatos; & quos adhuc signare contigerit, ad reddendum vota sua Domino diligenter moneant & inducant, & si necesse fuerit, per excommunicationis in personas, & interdicti sententias in terras eorum; omni tergiversatione cessante, compellant: illis dumtaxat exceptis, quibus tale impedimentum occurrerit, propter quod; secundum sedis apostolicæ providentiam, votum eorum commutari debeat merito vel differri.

Ad hæc, ne quid in negotio Iesû Christi de contingentibus omittatur: volumus & mandamus ut patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, & alii qui curam obtinent animarum, studiose proponant sibi commissis verbum crucis, obsecrantes per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum solum verum aeternum Deum, reges, duces, principes, marchiones, comites, & barones; aliosque magnates, necnon communiones civitatum, villarum, oppidorû, ut qui personaliter non accesserint in subsidium terræ sanctæ, competentem conferant numerum bellatorum, cum expensis ad triennium necessariis, secundum proprias facultates, in remissionem peccatorum suorum, prout in generalibus literis est expressum, & ad majorem cautelam etiam inferius exprimitur.

Hujus remissionis volumus esse participes, non solum eos qui naves proprias exhibebunt, sed etiam illos qui propter hoc opus naves studuerint fabricate. Renuentibus autem, si qui forte tam ingrati fuerint Domino Deo nostro, ex parte apostolica firmiter protesten-

Concil. general. Tom. XI.

A φέροντες ταπεινότητα τῆς καρδίας καὶ σώματος, καὶ ὁσόντων ἐν τῷ βεσμάτι ὅσον ἐν τῇ ἐδίπῃ, συμμετελων φυλάττοντες, τὰς διαφορίας καὶ ζητίας τὰ κενὰ λογιζομένε καὶ ἐπισυμπηκῆ ἀφ' ἑαυτῶν ὅλους περιφρονῶντων ἵνα ἕκαστος τοῖς πνεύματικαῖς καὶ ὕλικαῖς ὅπλοις ὀχυρωθέντες, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως βεβαίωτερον μάχωντο σὺν ἔπι τῇ ἰδίᾳ διήφρουότες δυναμίει, ἀλλ' ἐπι θεῖα ἰσχύϊ ἐλπίζοντες.

B Αὐτοῖς δὲ κληρικαῖς συμπαιθεῖν ἵνα τὰ ἀεργητήματα ἡτῶν τελείως λάβωσιν ὄψε τεισθῆσιν, ὡς..... καὶ εἰ ἀναγκασθῶσιν ἔσται, ἡτὰ ἡσφ' τῶ ἀυτῶ κληρῶ ἐνεργείας διωήσαντο ἡσφάλλειν.

C Ἰνα μὴ πόνειω τῆτο τὸ ἄγρον ἐσπερήθημα ἐμποδιθῆτω διωηθῆ, Ἐ ἡσφρηθῆναι συμβῆθ' ἀπασιν τοῖς τῆ ἐκκλησιῶν ἐσπερῶσιν ἐσπίμθως ἐσπερῶσιν ἵνα ἐκροσὶ ὄψε τῆ τῶσιν ἡτῶν ἐκείνους τῶσ τὸ σῆγον τῶ σαιρῶ οἰκονομουήτας ἀναλαβῆσθ, Ἐ τὸσῶν ἡτῶν ὄσον ἔως ἀλλῆς σαιεσσημιαῖται, καὶ τῶσ σαιεσσημιαῖσπομθῶσ εἰς τὸ ἡποδιώτω κλειῶ τῶσ ὄψε τῶσ ἡτῶν ἀκείνῶσ παερινήσῶσ καὶ εἰσάξῶσιν καὶ εἰ ἀναγκασθῶσιν, εἰ δὲ σποφάσῶσ δὲσπονομηθῶσ εἰς Ἐ σποσῶσ, καὶ ἀφοερισμῶ εἰς τῶσ χῶρας ἡτῶν, παντῶσ παερινῶσ μῶσ πῶσιν, ἐσπρηθῆσῶσιν ἡτῶν ἡτῶσ ὑπεξρημθῶσιν οἰς ἀν τοῖσῶν ἐμποδιῶν ἐπέλθῶσιν, ἡσπῶτ κατὰ τῶ τῶσποσλικῶσ θεῶσ ἐσῶσιν, πῶν ὄσρην ἡτῶν ἀξῶσ ἀλλῶσῶσιν ἐσποφείλῶσιν, ἢ ἡσφρηθῆναι.

D Περὶ ταῦτα ἵνα μὴ πὲσ ἀεργητήτα ἔω χροσῶ ἐκ τῆσ συμβανόντων μεταλλαγῆ. θελομῶ Ἐ ἐπῶλλῶμῶσ, ἵνα οἰ πατεῖαρχαι, ἀρχιεπίσκοποι, ἐπίσκοποι, ἡγῶμθῶσ, καὶ ἄλλοι " πῶν φροσῶσ τῆσ ψυχῶν ἐπῶχῶσιν, " Deest ἡ σπυδῶσ ἐσπερῶσιν τοῖς ἀνατεθείσῶν ἡτῶν οἰκείῶσ ἢ λόθῶν τοῦ σαιεσῶ, ἡσφρακαλουήντες ἡα τοῦ πατεσῶ, Ἐ ἔω ὕσ, Ἐ τῶσ ἄρησ σῶνδῶμῶσ, τῶ ἐνὸσ μόνῶ ἀλλῶσῶσ αἰωνῶσ θεοῦ, τοῖς ῶησ, δούκῶσ, ἀρχῶσ, μαρκησῶσ, κόμῶσ, Ἐ βαερίοις τοῖς τῶσ ἄλλοις μαεσῶσ, οἰ μῶν καὶ τὰ κοινὰ τῆσ πόλεων, κωμῶν..... ἵνα οἰ ἐσπερῶσ πῶσ μὴ ἀπῶδῶσ μθῶσ εἰς πῶν βοήθειῶσ ἡ ἀρίας γῆσ, σῶσῶσιν ἡα πολεμουήτων, κατ' ἐξῶδῶν εἰς τεισῶν ἀναγκῶν, καὶ τῶσ ἰδίῶσ ὄσποεῖας εἰς ἀφροσιν μαρκησῶν ἡτῶν, καθῶσ ἐν τοῖς ἡγῶμθῶσ γῶμῶσ ἐκπῶσῶσ καὶ εἰς μῶσῶσ πῶν ἀσφάλειῶσ μῶλλον κατῶτερον ἐκπῶσῶσ.

E Ἡσπῶσ ἀφροσῶσ θελομῶ τῆσ μετόχῶσ οἰ μόνῶν ἡτῶν ἔω εἰς τῶσ ἰδίῶσ κῶσ παρέχοντες, ἀλλῶ καὶ ἐκείνους τοῖς ὄψε τῆτο τὸ ἔργον κῶσ σποδιῶσιν κῶσ. τοῖς ἀἰδομῶσ, " εἰ τῶσ ἡσῶσ ὄσιν ἔτῶσ ἀχῶσ κῶσ τῶσ δια ἡσῶσ μῶν, ἐκ τῶσ ἡσποσλικῶσ μῶσῶσ ἐσφρακῶσ.

Legenda reverenti-

P rāstin,

ANN O CHRISTI 1215.

Desit poturunt. Latina et barbare et falso reddita. Legit, tenent.

Adde

Corr. अपी. άλλων. Legibus abbatibus, non Alberti.

Legibus, non tricenarium.

Legit, spirituali, non speciali. Desit, non.

εσών, ὅπως γρῶσιν ἑαυτὲς ἐπάνα τέτου Α ἡμῶν ἐν τῇ ἑσχατῇ τῆς ἐξετάσεως ἡμέρα ἐμπεσόν τῶ φεικτῆ κεινῷ ὑπολογισμῶν. ἀσέπτερον τῶς κηταινοουῦτες, πῆνι συνειδησῶ, ἢ πῆνι βεβαιώσαι ἐμφανίζεσθαι. ἔμπεσόν τῶ τῶ μονογενῆτῆ. δεῖ ὑπὸ ἰσοῦ χρεῖσθαι, ὅ πῆνι ἄνωτῶ τῶ ἑσθ' ἡβ' ἀμαρτωλῶν ἐσυνεσημῶν δὲ ὑποπρετεῖν κερπίσειεν. ἐν ταύτῃ τῇ ἀσπματῆα ἰδῶσιν ἄνωτῶ ἰδῶσιν. οὐ πῆνος τῶ δῶρῶ ζῶσιν, οὐ πῆνος τῇ δόλῳ γῶα ἄνωτῶ κούται, οὐ πῆνος τῶ ἀματῆα ἑλυτῶσθαισιν.

Ἡα ἡ μὴ ἔπι τοῖς ἀμῶν τῶν ἀνδρῶσιν φορτία βαρέα κῆ ἀφόρητα ἐπιθεῖναι φησὶ μῶν, ἄπαντα τῶ δικτύλῳ ἡμῶν κινήσῃ. Ἐτέρῳ μῶν, ὅμοιοι ἐκείνοιο, τοῖς λέγῃσιν κῆ οὐ ποιοῦσιν. ἰδοῦ ἐκ τῶτων ἄπερ ἑσθ' τῶς ἀναγκῆσ κῆ μεματρημῶν δὲ ὁδῶσ διωδάμετα πῶσ ἀφύλατῆσιν, τειάμεντα χηλιάδας λιτῶν εἰς τοῦτο τῶ ἔργῳ σῆρομῶν κῆ ἡδῶμῶν, χῶεἰς τῶ πῶσ ἀματῆα ὅπερ ὅτις συνεσημῶν τῶς πόλῶσ κῆ ὅτις γῶιποιο μῆρσι δῶσ μῶν. ὑποδῶσιν τῶσ οὐχ ἡτίον εἰς τῶτο τῶσ χηλιάδας λιτῶν ἀργυρεῖς, ἀ πῆρ ἡμῶν δὲ ἐλεημοσυλῶν πῶν ἰδῶσ ἀπέμειναν. ἐν ἄλλοιο εἰς τῶς ἀνάγκῆσ κῆ ὠφελείας τῶ ἀσπρηθῆσῆσ γῶσ δὲ χῶεσῶ τῶσ μακαθείας μῆμῶσ τῶ ἡμῶν. ἐσπλομῆτα πατεράρχῳ κῆ ἡβ' κῆ σῶσῶσιν ὅτῶ τέμπλε κῆ ὁσπταλῆσ τῶσ δὲ ἀματῆα δῆντων.

Ἐπιθυμοῦτες δὲ τοὺς ἄλλοιο τῶν ἐκκλησῶν ἀσπρηθῆσ καὶ ἄπαντα τοὺς κληρικῶσ, κῆ ἐν τῇ ἀμοιῇ κῆ ἐν. ἐχῶν μετόχῶσ τε ὁ συγληρογῶμῶσ. ἐκ τῶσ κοινῆσ συνόδου κῆ δῆσ τῶσ, ἵνα ὅλοσ πάντες οἱ κληρικῶ, ποσῶτον ὑπῆκοιο ὅσιν οἱ ἀσπρηθῆσ, ἢ εἰκοσῆν τῶ ἐκκλησιαστικῶν συνεισφορῶν μῆρῆ εἰς διωλείαν. δῶσασιν εἰς βοήθειαν τῶσ ἀγῶσ γῶσ, δὲ τῶ χῶεσῶ. ἄνωτῶ ὁπῆσ εἰς τῶτο τῇ ὑποσολμῆ ἀσπρηθῆσ ἵσῶσται τεταχῆμῶν. πῶν ἀσκητικῶν δῶτῶ τῶσ τοιαυτῆσ ὁπῆσ τῶσ τῶσ ἐλδῶσ τῶσ * δῆκαίωσ ἐκείνων τε ὁμοίωσ οἱ τῶ ἀγῶσ συνεσῶ δῆσ τῶσ, ἢ δῆσ τῶσ, σωματικῶσ ἀπῶ δῶσῶσται.

Ἡμῶσ ἡ καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶσ οἱ τῶσ ἀγῶσ Ρωμῶν τῆσ ἐκκλησῶσ κερθῶν αἰεὶς τελεῖαν δῆσ τῶν ὑποφῶσ μῶν. γῶσ σῶσῶσ τῶ ἀπῶτῶσ, ἑαυτοῦσ εἰς τῶτο πῶσ δῆσ τῶσ δῆσ ἀνάσπῶσ ἀποφῶσσῶσ ὑποδῆσ μῶν. οὕτωσ ἔπι ἐκείνοιο ὁπῆσ ὅπῆ τῶτῶ χῶεσῶ γῶσ δῆσ τῶσ πῶσ, δῶτῶσ ἀνάσπῶσ ἐν δῆσ τῶσ.

Ὅπ δῆσ κῆ κῆ, τῶ οὐκ ἐκείνῶσ βασιλείωσ τῶσ ὑποφῶσ ἐκκολλημῶν, πῶσ κῆ κῆ τῶ δῆσ ἀσπρηθῆσ χῶεσῶ. ἐπῶσ τῶ δῶτῶ μῶν ὁ κῆ τῶ ἀσπρηθῆσ. ἐν μῶ κῆ κῆ: οἱ σαυρῶ σπῶσ μῶν οἱ σῶσῶσ.

tur, ut sciant se super hoc nobis in novissimo districti examinis Dci coram tremendo iudice responfuros: prius tamen confidcrantes, qua conscientia quave securitate comparere poterunt coram unigenito Dei Filio Iesu Christo, cui omnia Patcr dedit in manus, si ei pro peccatoribus crucifixo fervire renuerint in hoc negotio quasi proprie sibi proprio, cujus munere vivunt, cujus beneficio sustentantur, quin etiam cujus sanguine sunt redempti.

Ne vero in humeros hominum onera gravia & importabilia imponere videamur, quæ digito nostro movere nolimus, similes illis qui dicunt utique, sed non faciunt: ecce nos de his, quæ ultra necessaria, & moderatas expensas potuimus reservare, triginta millia librarum in hoc opus concedimus & donamus: præter navigium, quod crucifignatis de Vrbe, atque vicinis partibus conferimus: assignaturi nihil minus ad hoc ipsum tria millia marcarum argenti, quæ apud nos de quorundam fidelium cleemosynis remanserunt: aliis in necessitatibus & utilitatibus prædictæ terræ, per manus felicis memoriæ Alberti Hierosolymitani patriarchæ, ac magistrorum templi & hospitalis fideliter distributis.

Cupientes autem alios ecclesiarum prælatos, nec non clericos universos, & in merito & in præmio habere participes & confortes: ex communi concilii approbatione statuimus, ut omnes omnino clerici, tam subditi, quam prælati, vigesimam partem ecclesiasticorum proventuum usque ad triennium conferant in subsidium terræ sanctæ, per manus eorum qui ad hoc apostolica fuerint providentia ordinati: quibusdam dumtaxat religiosis exceptis, ab hac prætaxatione merito eximendis, illis similiter qui assumpto vel assumendo crucis signaculo sunt personaliter profecturi.

Nos autem, & fratres nostri sanctæ Romanæ ecclciæ cardinales, plcnarie decimam perfolvenus: sciantque se omnes ad hoc fideliter observandum per excommunicationis sententiam obligatos: ita quod illi, qui super hoc fraudem scienter commiserint, sententiam excommunicationis incurrant.

Sane quia iusto iudicio, cælestis imperatoris obsequiis inhærentes speciali decet prærogativa gaudere, cum tempus proficiscendi annum excedat in modico, crucifignati, a collectis, vel

ANNO CHRISTI 1215.

al. conf. tci

MS. Marc. necessarias. D. cher. necessitates.

al. Alberti vel abbatibus

A N N O CHRISTI 1215.

ἢ τε σερείτω τῆς μελέμνης τῆς κοινωνίας λα- A
θρείως, ὅτι φανερὰ βαρβαρίᾳ πάντως ἀπαν-
τήσῃ ἐν τοῖς σώμασι καὶ χέρσιν αὐτῶν,
δὲ δὲ τῶν ἐκκλησιῶν κερσετώτων ἀντηρῶνται
ἐκκλησιαστικῆν βαρβάρειαν καὶ κερσετώτων
ἐχθρομυριάδῃ.

Αποκοινωνῶμεν δὲ καὶ ἀναθεματίζομεν
ἐκείνους πύς ἀδραπειμῶν καὶ ἀσεβεῖς χερ-
σιανῶς, ὅτι πῆς ἀπαντίας ἀπὸ τῆ χειροῦ
καὶ τῆ χειρανωτάτου λαῶ, τοῖς σαρακη-
νοῖς ὄπλα, σίδηρον, καὶ ξύλα φέρονσιν" τῶν κη-
τάρων ἐκείνους ἢ τοῖς πολουῦτως ἰωτοῖς κη-
τάρων, καὶ νῆας, καὶ τοῖς πικρατικῆς νασι
τῶν σαρακηνοῶν φροντίδα κυβερνήσεως ἐγ-
χυμιάζωσιν", ἢ μηχαναῖς ἢ ἐτέροις ποῖ σαρά-
μασι, τοῦτοις παρέχουσι βυλλῶ, ἢ βοήθειαν,
κερς ζημίαν & ἐναντιώσιν τῆς ἀγίας γῆς,
& τοῦτοις τῶν σαράματων αὐτῶν ἀραχερ-
μοῖ πλῆθειδῃ, καὶ τῶν συλλυμυώντων δέ-
λως ἐξ ἀπορῶνομεν κελδόντες ὅπως ἐν
ταῖς ἀδραλίαις πόλεσι πάσαις, ἐν ταῖς ἐορτα-
σίμοις & κερσηκῆς ἡμέραις, τέτυ τῆ τεῶτε
ἢ ἀπόρασις ἀνανεῖδω καὶ τοῖς θιῶτοις μὴ
ἀνορῶδω δ' ἐκκλησίας ἢ ἀρχαίᾳ· εἰ μὴ ὄλον
ὑπερ δ' ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας τῆς ἀνέλθωσιν, ἀπὸ
τῶν ὀρειῶν..... ἐπαποστέλωσι κερς βοήθειαν
τῆς ἀγίας γῆς· ὅπως τῆ ἴση κελσει, ἐν ἢ ἡμερ-
τον κατακελεῖδωσιν ὅπερ εἰ πυχῶν οὐ ἀπολυ-
θῆσιν..... οὕτως ἐτέροις ἐνοχῆς οἱ θιῶτοι
παρῶν θήτωσιν, ἵνα ἐν τῇ αὐτῇ ποῖνη δα-
σαλῆ ἢ ἀθεῖα τῶν τῶ ὄμωια κατατολ-
μῶντων.

Κωλύομεν ἐπι τῶτοις πάντας χερσιανούς,
καὶ ὑπο ἀναθεματος διατέλλομεν, ἵνα εἰς
ταῖς χέρσιν τῶν σαρακηνοῶν τῶν ἀ ἀνατολι-
κῆ ἐνοικουῶτων μέρῃ, ἕως τετραπέτας μὴ ἐπα-
ποστέλωσιν, ἢ περῶσιν ἕως αὐτῶν νῆας·
ἵνα δὲ τὸ τοῖς βουλομῆροις ἀπερῶν κερς
βοήθειαν τῆς ἀγίας γῆς κρεῖττον ἀφθονία
ἐποικαδῆσεται τῆ πλῆθος, καὶ τοῖς εἰρημῶροις
σαρακηνοῖς ὑποσπαυδῆσεται ἢ βοήθεια ἢ πῆς
αὐτοῖς ἐῶδῃ ἐν τούτου οὐ μικρῶς ἐπερ-
χῆται.

Καὶ οὐδ' βάρσωνοι" ἐν ποῖ σωῶδοις ὑπο
βαρῆας ποῖνης ὀμικῶτερον διατέλλωσιν ἐ-
πειδὴ τῶν ἐν τῶ κερῶ τούτων, τῶ σω-
εσῶ ἢ κερματεία δὲ αὐτῶν πλείστῃ ἐμπο-
δίζεται, ἡμῆς αὐτῶς ὑπο ποῖνης ἀποκοινω-
νήσεως κωλύομεν, ἕως τεραπέτας ἐχθρομυ-
νάδῃ.

Περῶ ταῦτα ἐπειδὴ κερς τὸ βίβαδῆναι
τῆ δὲ τῆν κερματείας δὲ μείζονος" ἀναθ-
κῆου, ἵνα οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ χερσιανοῖ· E
λαοῖ, εἰρῶν ἐῶ ἀλλήλοισ φυλαξῶσι, τῆς
ἀγίας καθολικῆς συνωμῶσης σωῶδου δειζο-
μεν, ἵνα κῆν δὲ τεραπέτας ἐν ὄλον τῶν
χερσιανισμῶ εἰρῶν ὀμικῶς ἀραφυλαξῆσεται,
ἕως ὅτι δὲ τῶν κερσετώτων τῶν ἐκκλη-
σιῶν μεταγῶδωσιν οἱ ἀρχοντοῦτες εἰς πῆνρα-
σῶτῃ ἀράπην, ἢ εἰς σερῶν πῶτον ἀφθονῶς

Male scri-
ptum erat,
ἐρῶσι

Corr.
ἐχθρομυ-
νάδῃ

Tomēta
interpretati-
onis est.

Legit, per
maximum
nec.

nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori definit obviare : in personas & terras eorum per ecclesiarum praelatos severitatem ecclesiasticam volumus & praecipimus exerceri.

Excommunicamus praeterea & anathematizamus illos falsos & impios Christianos, qui contra ipsum Christum & populum Christianum Saracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum : eos etiam qui galeas eis vendunt, vel naves, quique in piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercent, vel in machinis aut quibuslibet aliis aliquod eis impendunt confilium vel auxilium, in dispendium terrae sanctae, ipsarum rerum suarum privatione multari, & capientium seruos fore censemus. Praecipientes ut per omnes urbes maritimas, diebus Dominicis & festivis huiusmodi sententia innovetur, & talibus gremium non aperiatur ecclesiae, nisi totum, quod ex substantia tam damnata perceiverint, & tantumdem de sua, in subsidium praedictae terrae transfuserint : ut aquo iudicio, in quo deliquerint, puniantur. Quod si forte solvendo non fuerint, alias sic reatus talium castigetur, quod in poena ipsorum aliis interdicitur audacia similia praesumendi.

Prohibemus insuper omnibus Christianis, & sub anathemate interdici-
mus, ne in terras Saracenorum, qui partes orientales inhabitant, usque ad quadriennium transmittant aut transeant naves suas : ut per hoc volentibus transfretare in subsidium terrae sanctae major navigii copia praeparetur, & Saracenis praedictis subtrahatur auxilium, quod eis consuevit ex hoc non modicum provenire.

Licet autem torneaumenta sint in diversis conciliis sub certa poena generaliter interdicta : quia tamen hoc tempore, crucis negotium per ea plurimum impeditur, nos illa sub poena excommunicationis firmiter prohibemus usque ad triennium exerceri.

Quia vero ad hoc negotium exequendum est permaxime necessarium ut principes populi Christiani adinvicem pacem observent : sancta universali synodo suadente statuimus, ut saltem per quadriennium in toto orbe Christiano servetur pax generaliter, ita quod per ecclesiarum praelatos, discordantes reducantur ad plenam pacem aut firmam treugam inviolabiliter ob-

A N N O CHRISTI 1215.

MS. Max. & Dacher. princ. & pop.

ANNO CHRISTI 1215.

ANNO CHRISTI 1215.

MS. Max. pro archid. me, habet aperitillime: quod interpres fortasse redidit; in-eleganter ut solet dicitur.

obseruandam: & qui acquiescere forte A contempserint, per excommunicationem in personas, & interdictum in terras artiffime compellantur: nisi tanta fuerit injuriarum malitia, quod ipsi tali non debeant pace gaudere. Quod si forte censuram ecclesiasticam vilipenderint, poterunt non immerito formidare, ne per auctoritatem ecclesie, circa eos, tanquam perturbatores negotii crucifixi, secularis potentia inducatur.

Nos igitur omnipotentis Dei misericordia, & beatorum apostolorum Petri & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis, licet indignis, Deus ligandi atque solvendi contulit, potestate, omnibus qui laborem propriis personis subierint & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributione justorum salutis aeternae pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis dumtaxat expensis juxta facultatem & qualitatem suam viros idoneos destinarint; & illis similiter, qui licet in aliens expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus & concedimus esse participes, juxta qualitatem subsidii, & devotionis affectum; omnes qui ad subventionem ipsius terrae de bonis suis congrue ministrabunt; aut consilium & auxilium impenderint opportunum. Omnibus etiam pie proficiscentibus in hoc opere in communi uniuersalis Synodus omnium beneficiorum suorum suffragium impartitur, ut eis digne proficiat ad salutem. Amen.

Locus ex Max. Dacher. MS. correctus.

MS. Max. Dacher proficiscentibus

φυλαχθησόμενον. & οἱ ἐξακρίβωτον τυχόν καταφρονήσαντες, δι' ἀποκωνωνήσεως ἐν τῷ σώματι, καὶ ἀβυσσῶν ἐν ταῖς χεῖρας ἀειπυτέρον ἀναγκασθήτωσαν εἰ μὴ βραχύτι τῆρ ὑβείστον ἡ κελια, ἐπ' αὐτοῖ ὅσα ἀφείλκων εἰρήνη ζωότη ἀφρηναεζ, ὅπερ εἰ τυχόν τῆ ἐκκλησιαστικῆν ἀπελλήσοσι κείων, ἀ μικρῶς δυνήσονται πτοσηναι μὴ ἀξί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀυθεντίας κατ' αὐτῶν ὡς παραχρῶδῶν τῆς τῆ ἐσαυραμῆρις πασερχμεταίας ἡ κοσμικῆ δυνασεια εἰσαύου ζηται.

Ημεῖς ὄντων τῶ τῆ παντοδυναμῆς θεῷ ἐλθειν τῆρ μακαρίων Πέτερου καὶ Παύλου ἀποστολων τῆ ἀυθεντία θαρραυότες, ὅζ ἡς δέδωκεν ἡμῶν ὁ θεὸς καὶ ἀναξίους δεσμῶν καὶ λύσει ἀξίας πάσιν ὀπίνης τῶν δὲ ἰδιῶς ὑποστοσι σώμασι κόπον καὶ ἐξόδοις, πεπληνεσμενῶν τῶν αὐτῶν ἀμαρτηῶν, ὧν ἐν ἀληθεία καὶ σωτεμεμῶν καρδία καὶ σύμκη ἐξομολογ.... ἀφεισι χρηστευόμεθα. καὶ ἐν τῆ ἀνταποδώσει τῶν δικαίων, τῆς αἰωνῆς σωτηρίας ἀυξῆσιν ὑπαρχοῦμεθα. ἐκεῖνοις δὲ ὀπίνης ὅκ ἐν τοῖς ἰδιῶς σώμασιν ἐκείσε παρτέλθωσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς αὐτῶν ἀναλαμῆσι καὶ κατὰ τῆ αὐτῶν ἀποείων καὶ ποιότητα, ἀνδρας εἰδημόνας ἀποσειλωσι κἀκείνοις ὁμοίως, καὶ ἐν ἀλλοτείας ἐξόδοις, οἰκείοις δὲ σώμασι παρτέλθωσι, πεπληνεσμενῶν τῶν αὐτῶν ἀφεισι ἀμαρτηῶν ἐτρομορῶν. ταύτης ὅ τῆς ἀφίσεως θελορῶν καὶ ἐτρομορῶν ἐξ μετοχῆς κατὰ τῆ αὐτῶν ποσότητα τῆς ὑπαυρίας τῆ καὶ δυνείας ἀμάθεισι, ὀπίνης εἰς ἔπικουελεαν τῆς αὐτῆς γῆς ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν λυσιτελῶς λειτουργήσων, ἡ ὁδοῖ τῶ παρτερηγῆρια βυλῶ καὶ βοήθειαν παρέξωσι δέουσαν. πάσι δὲ τοῖς ἐν τῶ δὲ τῶ ἔργῳ ἡ ἀγία καὶ καθολικῆ σωδοδος, τῶν κενῶν, ἡ τῶν κερσειῶν αὐτῆς καὶ ἀλλοτῶν κατ' ἐξόδοισιν καὶ χε εἰπων ἐπιμείξει ἵνα τούτοις ἀξίας ὁοδωθῆ παρῶ σωτηρίων. Ἀμῶν.

Comes vero nobilis Montisfortis misit illic fratrem suum germanum Guidonem de Monteforti, alioque fideles nuncios & discretos. Verum quidem est, quod fuerunt ibi aliqui, etiam quod est grauius, de prelati, qui negotio fidei aduersi, pro restitutione dictorum comitum laborabant: sed non preualuit consilium Achitophel, frustratum est desiderium malignorum. Dominus etenim papa, approbante pro majori parte & saniori sacrosancto concilio, in hunc modum ordinavit de negotio memorato Statuit siquidem & providit, quod Tolosa civitas & alia terrae Cruccsignatis obtentae, concederentur comiti Montisfortis, qui in predicto negotio viriliter & fideliter laboravit supra omnes; terram vero quam comes Tolofanus, habuerat in Provincia, custodiri voluit summus pontifex, ut de illa fieret provisio in parte vel in toto, filio dicti comitis Tolofani: si tamen per certa fidelitatis & bonae conversationis indicia ostenderet se misericordia dignum esse.

Præstat autem decretum ipsum edere ex Dacheriani Spicilegij Tomo VII.

ADDITIO G. C. AD CONCILIUM LATERANENSE IV.

I. *** Decretum in hac synodo fuit, ut ditio comitis Tolofani, quam Innocentius custodiendam commendauerat Simoni comiti Montisfortis, ut paulo ante dictum in concilio Anselienfi, in plena Simonis ejusdem potestate ac possessione in posterum esset. De quo fit Petrus Vallis-Farnensis, histor. Albigen. c. 83. Anno Verbi incarnati MCCXV. mensis Novembri, dominus papa Innocentius III. convocatis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prelati, in Lateranensi ecclesia, celebravit in urbe Roma generale concilium & solemne. Inter alia quæ ordinata fuerunt in concilio & statuta, tractatum fuit de negotio fidei contra Albigenes. Venerat enim ad concilium Raimundus, quondam comes Tolofanus, & filius eius: comes etiam Feixi, pacis & fidei manifestissimi turbatores, supplicatur, concilio, pro recuperatione terræ suæ, quam perdidierat, Divina disponente censura, suffragante auxilio signatorum. Concil. general. Tom. XI.

ANNO
CHRISTI
1215.

*** SENTENTIA DE TERRA ALBIGENSI.

Quantum ecclesia laboravit per predcatores & cruce signatos ad exterminandum hereticos & ruptarios de provincia Narbonensi, & partibus sibi vicinis, totus pene orbis agnoscat. Et quidem per Dei gratiam & sollicitudinem nostram valde profecit, cum exterminatis utrisque, terra ipsa in fide catholica & pace fraterna nunc salubriter gubernetur. Quia vero novella plantatio adhuc indiget irrigari, sacro consulto concilio ita duximus providendum: ut Raymundus Tolosanus comes, qui culpabilis repertus est in utroque, nec unquam sub ejus regimine terra possit in fidei statu servari, sicut a longo tempore certis iudiciis est comportum, ab ejus dominio, quod utique grave gessit, perpetuo sit exclusus, extra terram illam in loco idoneo moraturus, ut dignam agat penitentiam de peccatis. Verumtamen de proventibus terrae pro sustentatione sua quadringentas marcas percipat annuatim, quandiu curaverit humiliter obedire. Vxor vero ipsius comitis, foror quondam regis Arragonum, cui ab omnibus laudabile testimonium perhibetur, quod sit mulier honesta & catholica, terras ad suum dotalicium pertinentes integre habeat & quiete. Ita tamen ut eas sic ad mandatum ecclesiae faciat custodiri, quod per ipsas negotium pacis & fidei non valeat perturbari; vel pro illis secundum apostolicae sedis arbitrium recompensationem accipiat competentem. Tota vero terra quam obtinuerunt cruce signati adversus haereticos, credentes, & fautores ac receptores eorum, cum Monte-Albano, atque Tolosa, quae magis haeretica labe corrupta, dimittatur & concedatur (salvo per omnia catholorum jure virorum, mulierum, & ecclesiarum) comiti Montis-fortis viro strenuo & catholico, qui plus caeteris in hoc negotio laboravit, ut eam teneat ab his a quibus de jure tenenda est. Residua autem terra, quae non fuit a cruce signatis obtenta, custodiat ad mandatum ecclesiae per viros idoneos, qui negotium pacis & fidei manuteneant, & defendant: ut provideri possit unico adolescenti filio praefati comitis Tolosae, postquam ad legitimam aetatem pervenerit, sitalem se studuerit exhibere, quod in toto vel in parte ipsi merito debeat provideri, prout magis videbitur expedire.

Hac de causa Stephani Cantuariensis Episcopi de procuratoribus Maronitarum in notis suis que mox sequuntur, Bimus conjeturatur.

II Stephani Cantuariensis causam ibidem esse disputatam docet Mart. Paris. In hoc, inquit, concilio, steterunt contra Stephanum archiepiscopum Cantuariensem procuratores regis Anglorum, abbas videlicet de Bello loco, Thomas de Hundintonia, & Godefridus de Croncumbe, milites, constanter accusantes eum de conniventia baronum Angliae, quodque ipsius favore & consilio iidem barones dictum regem a solio depellere molirentur. Et cum a sede apostolica litteras accepisset, ut dictos magnates per censuram ecclesiasticam a persecutione regis refrenaret: ipse ad facere dissimulans, ab episcopo Vintoniensi & suis conjudicibus Divinorum celebratione & ingressu ecclesiae suspensus, sicque ad concilium properans, manifestis iudiciis sese fuisse praecipis apostolicis rebellem ostendit. His & aliis multis in hunc modum allegatis, archiepiscopus quasi convictus, & non medio critice confusus, nihil respondit, nisi quod a suspensione petiit absolvi. Cui papa cum indignatione tale fertur dedisse responsum;

A Frater, per sanctum Petrum non ita de facili beneficium absolutionis impetrabis, qui non solum ipsi Anglorum regi, verum etiam Romanae ecclesiae tot & tales injurias irrogasti. Volumus quoque cum plena fratrum nostrorum deliberatione decernere, qualiter tam temerarium puniamus excessum. Tandem habito super hoc cum cardinalibus tractatu, suspensionis sententiam in ipsum archiepiscopum subscriptis litteris confirmavit.

Innocentius episcopus universis Cantuariensis ecclesiae suffraganeis salutem.

B AD communem volumus notitiam pervenire, quod suspensionis sententiam, quam venerabilis frater noster P. Vintoniensis episcopus, & dilectus filius P. subdiaconus, & familiaris noster Norvicensis electus, in Stephanum Cantuariensem archiepiscopum autoritate apostolica protulerunt, ratam habemus, & praecipimus inviolabiliter observari, donec idem archiepiscopus, qui cum humiliter servat, mereatur ab ipsa, juxta formam ecclesiae canonice praestitam, relaxari, uno vinculo in aliud commutato. Quocirca universitati vestrae per apostolica vobis scripta praecipiendo mandamus, quatenus & vos episcopi praecipit sententiam firmiter observetis, cum interim nullam eidem debeat obedientiam exhibere. Datum Laterani, pridie Nonas Novembris.

C His ita gestis, canonici Eboracensis ecclesiae praesentaverunt domino papa magistrum Simonem de Langetona, postulantes ut ejus electionem confirmaret. Quibus papa: Noveritis quod ipsum non habemus pro electo, quia illum ad tantam dignitatem promovere certis de causis non patiemur. Et cum praecipue contra prohibitionem nostram ista sit electio celebrata, nos eam cassam penitus, & in perpetuum damnamus: decernentes utique ut ineligibilis fiat, ne absque dispensatione sedis apostolicae contingat ad pontificalem eligi dignitatem. Cassata igitur electione praedicta dominus papa canonicis praecipit, ut statim in electione procederent: si minus, ipse eis pastorem provideret idoneum. Tunc canonici, sicut prius provisum fuerat, postulaverunt Vvalterum de Grai, episcopum Vigorniensem, propter carnis munditiam, ut asserabant, ut qui ab utero matris virgo permanerat usque in praesentem diem. Ad hoc dicitur papa respondisse: Per sanctum Petrum virginitas magna virtus est, & nos eam damus vobis. Itaque accepto pallio, episcopus memoratus rediit in Angliam.

E III. Patriarcha Maronitarum, qui, ut supra in vita Lucii papae III. autoritate Tyrri asseruimus, tunc temporis, relictis Monothelitarum erroribus, ad fidem catholicam accesserunt, sub Innocentio papa III. venit ad hoc concilium Lateranense: ubi plenissime res ad fidem catholicam ritusque sacros spectantes edoctus, suos eosdem sequi voluit: sicque semper in fide catholica immobiles, quantumvis infidelium pressuris agitentur, persistunt, ut litterae illorum ad Leonem X. reddite, quae, teste Baronio anno 1181. numero 4. extant, aperte testantur.

IV. *** De Tolitano primatu sic quoque agitur

ANNO
CHRISTI
1215.

ANNO
CHRISTI
1215.

ANNO
CHRISTI
1215.

agitata controversa: cujus disceptatio ex Toletana ecclesie codice MS. refertur a Gaspar Loaisa in novis ad decretum Gundimari. In hoc generali synodo, ait MS. codex, Rodericus archiepiscopus Toletanus, & Hispaniarum primas, de facultate Pontificis, latine concionatus est. Sed quia ex diversis mundi provinciis, tam clerici, quam laici convenerant: ut omnibus satisfaceret, rationes & testimonia latino sermone prolata, laicis & maternis linguis, singulis exponerebat, Romanis videlicet, Theutonicis, Francis, Anglis, Navarris, & Hispanis. Hujusmodi autem praedicationis expositio valde placuit; ut pote quae admirationem omnibus, propter concionatoris acumen, & ingenii subtilitatem, attulit: cum ab Apostolorum tempore auditum non sit, aut scriptum repetiatur, quemquam ad populum eandem concionem habuisse, tot, ac tam diversis linguis cuncta exponendo. In eodem autem concilio obtinuit, ut per decennium, legati munere in Hispania fungeretur. Sed ultra permissum est illi, ut cum trecentis illegitime natis dispensare posset; ut ex his ad sacros ordines quidam, alii vero ad beneficia etiam animarum curam habentia, reliqui ad dignitates, & honores, ejus voluntate promoverentur; & ut cum aliquibus excommunicatis, sacrilegis, irregularibus, & concubinariis dispenseret. Est etiam consequutus, ut quamprimum civitas Hispaniensis redderetur cultui Christiano, sine strepitu iudicii, iure primatus ecclesiae Toletanae subefferet. Obtinuit etiam, ut omnes ecclesias tam cathedrales, quam alias, quae in omnibus Hispaniarum regnis ex Maurorum potestate in Christianorum ditionem pervenirent, posset pro suo libito canonice ordinare, & non solum clericos, sed canonicos & praelatos in eisdem recenter creare. Et quoniam velut umbra cuncta praetereunt, & quae geruntur in tempore, cum tempore dilabuntur: non abs re praefatis, nostrisque temporibus statutum est, quae aeterna digna sunt propagatione, scriptis mandentur, & monumentis aeternis; ut nulla possint oblivione deleri. Ideoque notum sit omnibus hominibus praesentem paginam inspecturis, quod in eodem concilio apud Lateranum praefatus dominus Rodericus Toletanae sedis archiepiscopus, Hispaniarum primas, impetrata audientia ab eodem papa, proposuit in pleno consistorio coram ipso, & cardinalibus, & pluribus archiepiscopis, & episcopis & abbatibus, & canonicis, & aliis clericis, querimoniam de Bracarensi, & Compostellano, & Tarraconensi, & Narbonensi archiepiscopis: quod nollent ei, tanquam primati suo, debitam obedientiam praestare. Et ut probaret illorum se primatem esse, ostendit privilegia & legit, Honorii, Gelasii, Lucii, Hadriani, & ejusdem Innocentii III. Romanorum Pontificum, quibus continebatur & manifestissime probabatur, Toletanum archiepiscopum Hispaniarum esse primatem. Addidit etiam idem archiepiscopus Toletanus, habere se alia plura privilegia, & monumenta, & scripta, quibus ostendebatur esse se Hispaniarum primatem. Ostendit etiam eadem die, & legit ibi sententiam Hyacinthi cardinalis apostolicae sedis legati, latam in archiepiscopum Bracarensem, qua jubebatur, ut Toletano archiepiscopo, tanquam primati suo obediret. Legit etiam executionem ejusdem Hyacinthi nullam suffraganeis ecclesiae Bracarensis, in qua eis praecipiebatur, ut Toletano archiepiscopo, tanquam primati suo, debitam re-

verentiam & obedientiam exhiberet. Vnde obnixepetebat, ut jus suum sibi redderetur.

Cui respondit archiepiscopus Bracarensis, qui fuerat ad hoc specialiter citatus, sicut fuit postea per ipsum papam, & testes legitimos sufficienter probatum, contestari se litem in praesentia ejusdem papae, propterea quod non fuerat ad hoc citatus, & ideo se non debere responsum dare: & sententiam praedicti Hyacinthi penitus se ignorare affirmavit. Dominus autem Toletanus, impetrata a domino papa audientia, respondit.

Pater sancte, mirum non est, si Bracarensis, qui praesens est, citationem apostolicam, & Toletanae ecclesiae primatum, & domini Hyacinthi sententiam, hac de re latam denegeret, seu non erubescat supponere: cum olim praedecessor suus Burdinus archiepiscopus Bracarensis, non solum contra Romanam ecclesiam, quae omnium ecclesiarum mater est & magistra, non erubuit recalcitrare: sed tanquam alter Arius, visus sit inter catholicos sempiternam schismatis discordiam seminare. Cujus rei talem assero probationem. Cum dominus Bernardus quondam archiepiscopus Toletanus Romanam curiam visitasset, & ad propria rediens, per Lemovicensem civitatem transisset, deduxit secum inde clericos & pueros in Toletana ecclesia collocandos & nutriendos: inter quos Burdinum, de quo fit sermo: quem non solum bonis ditavit, sed etiam literis erudiendum curavit; quem deinde creavit archidiaconum Toletanum. Hic vero cooptatus in Combricensis episcopatu, antiquum nomen mutavit, & pro Burdino, Mauricius appellari voluit. Progressu temporis ad instantiam domini Bernardi, cujus alumnus extiterat, in archiepiscopum Bracarensem assumptus est. Cum autem videret dominum Bernardum senio confectum, immemor acceptorum beneficiorum, deposita ovina pelle, non erubuit lupinam inducere. Accessit itaque ad curiam, & a domino Paschali papa II. obnixepetit, ut domino Bernardo sene jam & inutili amoto, in ejus locum se substitueret in Toletana ecclesia. Cujus preces dominus papa, tanquam frivolae & inanes, nihili fecit. Interim orta est discordia inter Paschalem papam II. & Othonem imperatorem. Hic autem Mauricius, sive Burdinus, existimans notam sibi esse in-

usum, quod in petitione ecclesiae Toletanae repulsam sit passus, accessit ad Imperatorem, & modis omnibus ad summum pontificatum ascendere conatus est: & validissimo Imperatoris instructus exercitu, urbem Romanam ingressus, tanquam sacrilegus & apostata, non erubuit Paschalis veri pontificis apostolicam usurpare sedem: & sumpto Gregorii octavi nomine, commentitiis & falsis bullis, per universum orbem apostolicas, imo apostolicas litteras dirigebat. Interim vita functus est Paschalis, in cujus locum successus est Gelasius secundus: permanente adhuc discordia mortuus etiam est. Huic successit Alexander III, qui cum imperatore Othone in gratiam rediit, & pacem inter imperium & ecclesiam Romanam contulit. Deinde Burdinus, seu Mauricius, tanquam sacrilegus & excommunicatus, inclusus est in perpetuum in Calabria, in quamdam caveam, in monasterio sanctae Trinitatis Scapile. Hoc non solum authentica historia testatur, verum etiam laicorum pictura hoc asserit & protestatur. Si quis astantium hac de re dubitat, tollat oculos ad praesentis hujus loci parietes, & videbit hujusmodi historiam picturatum. Erigentes autem oculos, omnia,

Corr. Hen.
ricum.

Cor. Cal.
listus II.
Corr. Hé-
rico.

ANNO
CHRISTI
1215.

ut dixerat, viderunt: & domini Toletani subtili-
tatem & peritiam collaudantes, cœperunt tum ad-
murmurare, tum etiam in domini Bracarenfis
faciem intendere, quæ magno jam erat rubore per-
fusa.

Compofstellanus fimiliter eadem die in pleno
confiftorio refpondit: Pater fancte, certe deriforia
videtur petitio domini Ruderici, quod ecclefia
Compofstellana tam antiqua & nobilis, condita in
honorem apoftoli Iacobi Domini confanguinei, qui
primo in Hifpania verbum Domini feminavit, &
infinitos ad fidem Chrifti converfit, cujus corpus
in eadem ecclefia requiefcit, nunc (quod abfit)
obediatur ecclefie Toletanz. Dominus autem Rude-
ricus archiepifcopus Toletanus, petita & obtenta
a domino Papa facultate refpondit: Pater fancte, o
utinam caufa ifta in rationibus reverendi archiepi-
fcoopi Compofstellani nunc propofitis remaneret, &
aliz undique allegationes ceffarent: maxime fi per
prædicta credat fe poffe defendere, Toletanz eccle-
fite fe nullam debere obedientiam: ad quod bre-
viter refpondeo. Caufa mea deriforia fortaffe vide-
bitur, non tamen fapientibus, fed infipientibus.
Si antiquitatem Compofstellanz ecclefie pro te fa-
cere exiftimas, antiquitas ifta centum & novem
fpatio annorum continetur: quod fic perfuadeo.
Dominus Calliftus papa, ad infantiam principis,
cleri, & populorum Hifpaniæ, metropolitico jus
antiquæ & celeberrimæ civitatis Emeritenfis Com-
poftellam tranftulit anno Domini MCXXIV.
tum quia civitas Emeritenfis erat fub domino
Sarracenorum conftituta, tum quia peregrinan-
tium devotio, qui ob reverentiam beati Iacobi,
cujus corpus ibidem creditur effe fepultum, in me-
lius femper creverat. Nam ufque ad hæc tempo-
ra oratorium quoddam admodum parvum erat lo-
cus ille, in quo nunc fita eft Compofstellana eccle-
fia. Antiquior eft ergo ecclefia Toletana, quæ
fundata eft a tempore Eugenti, qui Pauli Apo-
ftoli fuit difcipulus. Si nobilitate ecclefie fuam
tueri caufam nititur, propter invocationem beati
Iacobi: licet apoftolorum appellatio nobilis fit &
illuftris, nobilitas tamen eft & illuftrior beatæ
Virginis, cujus invocatione & nomine eccle-
fia quæcumque, auguftiffima & celeberrima
efficitur, & potiffimum Toletana, quam ipfa
Virgo fanctiffima præfentia fua invifere voluit,
atque dignata eft, cum quondam beato Ille-
phonfo archiepifcopo Toletano facrificium Do-
mino offerenti, & omnibus præfentibus qui Di-
vinum audiebant officium, fe vifibilem præbuit. Si
præterea in fua caufe confirmationem confanguini-
tatem Domini inducit: certe nemo fanæ mentis
ignorat, ætiori confanguinitatis vinculo B. Vir-
ginem Domino copulatam effe, quem concepit, pe-
perit, nutrit, & ufque ad crucis patibulum & fe-
pulchrum fequuta eft. Si inducat etiam primam
Divini verbi promulgationem, & plurimorum con-
verfionem ad fidem Chrifti in Hifpania: qui Divi-
nam paginam noverunt, teftimonium perhibeant.
Ego tantum legi datam ei fuiffe potefatem prædi-
candi in Hifpania: fed interim cum per Iudæam,
& Samariam Divinam legem feminaret, fub He-
rode Hierofolymis truncato capite, exhalavit ani-
mam & Domino reddidit. Quomodo ergo ibi præ-
dicavit, quo nondum ingreffus eft? Aut fine præ-
dicatione, quos obfecro, converfit ad Dominum?
Memini bene in primis me annis accepiffe à qui-
bufdam fanctis monialibus, & religiofis viduis,
paucos admodum ejus prædicatione ad fidem con-

verfos effe: in qua cum tam exiguus progrèsfus
effici videret, in patriam reverfus, fatis functus eft.
Si nobilitatem etiam fepulture inducant, quod ibi
D. jaceat Iacobus, libenter affentior eam his, qui
iftud afferunt: licet quidam affirmet, corpus ejus
Hierofolymis requieville; poftea raptum a disci-
pulis, delatum effe & fepultum apud Compoftel-
lam. Abfit autem ut propter gloriam hujus prima-
tus, afferam corpus beatæ Virginis, quod firmiter
credimus in caeleftibus cum Domino gloriofum
effe, in ecclefia Toletana fuiffe aliquando fepul-
tum, pedibus humanis quotidie conculcandum.
Membratim enim me dilaniari potius paterer,
quam ad hoc afirmandum animum adjicere. Vi-
deat ergo dominus Compofstellanus, an debeat eccle-
fie Toletanz faeces fubmittere. Sed omiffis ra-
tionibus, fi placet, refpondeat propofite quæftio-
ni. Dominus autem Compofstellanus refpondit,
quod licet Toletanus effet Hifpaniarum primas,
quod faliffimum erat: non tamen ejus fuffraganei
deberent ei in aliqua re obedire. Qua refponfione
multi crediderunt Compofstellanum confertatum
effe litem.

Pro Tarraconenfi autem archiepifcopo, qui non
aderat, refpondit epifcopus Vicenenfis fuffraganeus
ejus, pro fe & pro aliis fuffraganeis ejus abfenti-
bus: Toletanum archiepifcopum nec effe prima-
tem, nec fe debere illi in aliquo obedientiam
præftare.

Narbonenfis qui tunc aberat, fequenti die in
pleno confiftorio refpondit, fe ad hoc citatum non
fuiffe. Acta funt hæc apud Lateranum octavo Idus
Octobris, anno Incarnationis Dominicæ MCC
XV. pontificatus domini Innocentiæ papæ III.
anno xviii. Hæc ex libro MS. ecclefie Toletanz.

Quæ omnia peregit publice Rudericus Xime-
nius Romæ in fui primatus caufa, quam obtinuit.
Nam fumus pontifex primatus honorem eidem
coram omnibus detulit; ficut ante in diplomate
concefserat: idemque Honorius, & Gregorius ejus
fuccelfores probaverunt.

G. C. *Contrarium afferit Mariana lib. xiv. c. iv. nempe pontificem non promiffiffe. Rodericus, inquit, orationem, cum Bracarenfis qui aderat, & Aufetanus epifcopus pro Tarraconenfi, refellere aggrefsi effent, abfentem alii quorum intererat: lite integra difceffum effe, neutro inclinatis fententiis. Idem ait Spivita, Annal. lib. 11. c. lxxviii. Quibus fuffragantur epiftole duæ Honorii Papa III. qui Innocentio III. fuffeciffit: altera ad Rodericum Toletanum, altera ad Bracarenfem archiepifcopum: quibus ex literis conflat, caufam ab Innocentio non fuiffe judicatam.*

V. " ** *Stero in chronico ad hanc annum. In hac Syntodo Kymenfi epifcopatus inftituitur: ad quam fedem Rugerus primum epifcopus ordinatur. Idem narratur in chronico Salifurgenti.*

VI. " ** *Godeffius in monachus in Annal. ad ann MCCXV. In hoc concilio Orientalis ecclefia, quod antea inaudium fuit, fe fubditam Romanæ ecclefie exhibuit. Nam Conftantinopolitani duo in patriarcham electi Romam venerunt. Qui ambos confilio cardinalium depofuit, & tertium fubftituit & investivit, & ad fedem propriam remiffit.*

VII. " ** *Actum effe in eodem concilio de rebus imperij, quod Friderico afferimus effe, repugnante nequic-*

ANNO
CHRISTI
1215.

Corr. Vi-
cenis

ANNO
CHRISTI
1215.

ANNO
CHRISTI
1215.

nequiquam Ottone : ut ex Richardi de S. Germano chronico M. S. edisserit Odoricus Raynaldus his verbis : Scribit Richardus, omnium principum nuncios ad concilium illud confluisse, in quo non modo de apparanda crucifignatorum expeditione ad impiam Saracenorum tyrannidem evertendam, verum de imperii rebus erat agendum: missisque oratores suos Othonem, ac Fridericum; alterum, ut obtenta venia imperium recuperaret, e quo dejectus fuerat; alterum, ut sibi assereret: atque etiam asperioribus animis utrinque certatum. Quippe cum Othonis orator, Mediolanensis genere, omnibus illius ecclesie imperiis demisse pariturum proponeret, atque ut in gratiam cum ecclesia restitueretur, urgeret: restitit marchio Montiserrati, atque acriter Othonis preces sex de causis non admittendas contendit. Primam, quod datum Romanæ ecclesie sacramentum infringisset: secundo, quod ea ob qua occupata anathemate defixus esset, adhuc detineret, nec redderet, uti juratus sponderat: tertio, quod episcopum ecclesia ejectum foveret: quarto, quod legatum episcopum summa temeritate atque audacia in carcerem conjecisset: quinto, quod per summum Romanæ ecclesie majestatis contemptum, Regem Fridericum, regem presbyterorum appellasset: sexto, quod virginum Deo devotarum ædes evercisset, ut arcam excitaret.

Adjecit, Mediolanentium pariter orationem respiciendam, tum quod anathematis vinculis ob partes Othonianas amplexas irretitit, tum quod eorum civitas Patarenos hæreticos in gremio foveret. Obiecta diluere ac retorquere aliis insistentibus, exulcerati animi in asperiora verba proruperunt. Quo viso Innocentius, affurgens pontificio solio, manu silentio indicto sacrum senatum dimisit. Cumque a B. Martino, ad S. Andree festum ter concilium coegisset, electionem principum, qui Fridericum salutarant imperatorem, confirmavit.

*** VIII. Hic quoque excommunicati Anglicani proceres, eorumque fautores, qui Ioannem Angliæ regem regno privare moliebantur. Quæ de re hanc epistolam consequente anno scripsit Innocentius, a Mathæo Parisio relatum. Ad vestram volumus notitiam pervenire, quod nos nuper in generali concilio constituti, excommunicavimus & anathematizavimus ex parte omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, autoritate quoque beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, ac nostra, barones Angliæ cum adiutoribus & fautoribus suis, qui Ioannem illustrem regem Anglorum crucifignatum & vassillum Romanæ ecclesie persequuntur, molientes ei regnum auferre, quod ad Romanam ecclesiam noscitur pertinere. Insuper excommunicavimus & anathematizavimus omnes illos, qui ad occupandum vel invadendum regnum ipsum, aut impediendum euntes in ejusdem regis succursum, operam vel opem impenderunt, & terras eorumdem baronum ecclesiastico subiciimus interdicto, &c. Datum Laterani xvii. Kal. Ian. Pontif. nostri anno 18.

*** IX. De componendis Cypriis ecclesiis eadem in synodo actum est: ut ex historia Cypria Gallice a Stephano Lusitano conscripta intelligimus. Absente, inquit, Hugone Lusitano rege, & bellis adversus Saracenos occupato, ejus conjux Aloisia regina nuncios ad Lateranense concilium cum mandatis misit, qui peterent ut quies restitueretur ecclesie Cypria, tum valde perturbata, quod Gra-

cis episcopis qui in insulam omnem, potestatem exercebant, parere Latini nollent. Item, ut Salaminus archiepiscopus, qui eversa Salamina Famagustam translatus fuerat, Nicosiam Famagusta transferretur, in qua nobilitas universa, regulique comitatus, & Latini omnes versabantur. Annuit concilium Regina postulatis. Nicosiam translatus archiepiscopus: creatus Latinus archiepiscopus, qui Latinis tantum præesset, cui & Græci ipsi paruerunt, sublato e vivis Græco archiepiscopo Simone. Tres alii Latini episcopi instituti, Famagustanus, Nemosensis, Paphius: & Græci episcopi quatuordecim ad Latinorum numerum redacti, iidemque in urbibus. Quibus defunctis, eorum ecclesie ac decimæ Latinis attributæ sunt: certo tantum stipendio Græcis concessio. De istis Græcorum & Latinorum pacificandis & ordinandis ecclesiis, edita est postea Cypria constitutio Alexandri IV. quam inferius exhibebimus.

*** X. Crucigerorum ordinem in hoc concilio restitutum esse ac confirmatum, refert Philippus Bergomas supplementi chroniconum lib. xiii. ad hunc annum. Ordo Crucigerorum, inquit, ea in synodo, jamdiu inchoatus, sed aliquando intermissus, ab ipso Innocentio pontifice restituitur & confirmatur, ac multis favoribus roboratur. Id quam maxime factum est, quod quædam Albanensium pestifera hæresis surrexerat, quæ tantam in populo Romano cleroque seditionem excitaverat, quantum unquam antea. Quam ob causam pontifex ipse multos crucifignatos impulit contra eos arma suscipere. Quibus hæreticis devictis, Crucigerorum ordinem jamdiu sopitum & obliteratum instaurant, multis privilegiis & gratiis mirabiliter auxit. Eidem autem ordini postmodum Innocentius IV. devotione affectus, apud Lugdunum exilientis, regulam composuit & dedit, in qua inter cetera præcepit ipsis religiosi, semper crucem in manibus deferre. Ipsius vero ordinis autorem & ducem Quiriacum, Hierosolymitanum episcopum & martyrem, tempore Constantini magni & Helenæ natum, primum fuisse tradunt. Qui cum a Iuliano apostata cum multis Christianis passus fuisset, idem ordo ad nihilum ferme usque in præsens redactus est. Ipse enim sanctus Quiriacus, ille Judas fuit, qui crucem Domini sanctæ Helenæ ostendit: & visis miraculis crucis in ventra, postea devotioni crucis affectus, factus episcopus, ordinem hunc excitavit. Eadem refert Sabellicus, Enn. ix. lib. vi. & antiquiorem multo hujus ordinis originem facit. Silvester Marulus in historia sacra, quicquid ad eius initia, progressum, detrimentum, restauracionem attinet, ex variis autoribus collecta repræsentat.

*** XI. Interfuisse huic concilio S. Dominicum, & approbasse Innocentio pontifici consilium instituendi Prædicatorum ordinis, sic narrat Theodoricus in eius vita, lib. 1. cap. ult. Anno Christi MCCXV. cum ex omnibus orbis partibus ad concilium generale Roman proficiscerentur episcopi & prelati, venerabili & sancto viro Fulconio Tolosano episcopo eo contententi piissimus Christi minister Dominicus adjunctus est: quos ita caritas inter se colligat, & Spiritus lesu moderabatur, ut salutem animarum ardentissimo zelo starent. Tempus igitur opportunum rati se adeptos, quod jampridem conceptum & deliberatum erat de instituendo ordine Prædicatorum, summo pontifici explicare statuerunt. Cumque ea, qua par-

Apud Sur-
rii 2. Aug.
tom. 4.

erat,

ANNO
CHRISTI
1215.

erat, humilitate & reverentia p[ro]fici sua vota exposuissent: visus est initio non nihil se opponere Domini dispensator. Proxima nocte videt idem Christi vicarius in somnis ecclesiam Lateranensem gravem minitari ruinam. Tremefactus igitur & m[er]ens, videt e diverso virum Dei Dominicum accurrentem, & suis humeris totam illam ruinolosam fabricam sustentantem. Ejus visionis novitatem admirans sapiens pontifex, & quid ea sibi velle, sagaciter animadvertens, oblatas ipsi preces hilariter admisit, & pium propositum commendavit. Hortabatur vero beatum Dominicum, ut ad suos rediret fratres, communicatoque cum eis consilio, regulam quandam approbatam deligeret, quam ordo inchoandus sectaretur, atque ita ad ipsum rediens confirmatio- nem ordinis pro voto reportaret.

**** XII. Approbatum esse ab eodem concilio Minorum ordinem refert Vaddingus, testesque profert multos, quorum aliquot nondum typis editi.** Dum, inquit, Romæ jam omnia erant in promptu, ut inciperetur frequentissimum & celeberrimum concilium universale Lateranense mense Novembri, ut habent Matthæus Paris. & abbas V[er]pergensis, & xvii. ejusdem mensis die, ut peculiari ter notat Marianus, venit in Urbem sanctus patriarcha, in dicto concilio de rebus sui instituti a[ct]urus, quod & fecit. Nam ad ejus instantiam, ut his verbis rem refert Marianus: Dominus papa coram omnibus ordinem suum esse approbatum pronunciare fecit, & regulam per ipsum prius sine bulla approbatam manifestare fecit. Idemque expresse allerunt B. Leo in legendarium sociorum, & B. Angelus Clarenus in proemio expositionis in regulam Minorum apud me MS. & in caput i. ejusdem. *Et infra.* Idem confirmat Reverendiss. Dom. Gonzaga dicens: Sub Innocentio tertio celebratum fuit Romæ concilium generale, in quo ab ecclesia receptus, approbatus & confirmatus est ordo Minorum. Hoc idem velle judico chronicon magnum Belgicum, dum ait: In concilio Lateranensi constitutum fuisse ordinem Minorum. In eodem hinc ordinem receptum fuisse scribit Jordanus de Saxonia, & S. Antoninus.

**** XIII. Intererat huic concilio Ionas Surianorum patriarcha, de quo sic magnum chronicon Belgicum, ad ann. MCCII.** In partibus Asia majoris versus Mesopotamiam & Armeniam, quidam Ionas vir venerabilis erat patriarcha in civitate Susis; in cujus Ionæ manibus, dum Missam celebraret more suæ gentis, (hoc est, secundum consuetudinem Surianorum) tale fertur accidisse miraculum, ut panis ille magnus fermentatus, unde fiebat sacrificium, in parvam & pulchram hostiam, ad morem sacrificii Latinorum, converteretur, & calix ligneus destrueretur cum cochlearibus, reperto vero sanguine in argenteo calice. Et hoc accidit in festo beati Joannis Baptiste hujus anni. Vnde plures Surianorum ecclesie, Armeniæ, Georgianiæ, & Iacobitæ, ad consuetudinem sanctæ catholicæ & Romanæ ecclesie, de diem in diem per hoc miraculum cœperunt converti. Et iste Ionas patriarcha magno concilio Romano interfuit, & postmodum in patriarcham Alexandrinum promotus est.

**** XIV. De Simone de Alna Cisterciensis ordinis laico, de quo propheticè illius spiritus admirabilia quedam narrat Casarius l. 3. c. 33.** Vnde factum, ait, ut dominus Innocentius papa ad concilium suum generale illum vocaret, vocatumque

A de pluribus interrogaret: a quo tam ipse, quam ceteri cardinales, didicerunt experimento, quod spiritu polleret prophético.

ANNO
CHRISTI
1215.

IN* CONCILIUM LATERANENSE IV.

œ CUM ENICVM SIVE UNIVERSALE XII. approbatum, ^d quadringentorum episcoporum, & octingentorum aliorum patrum, abbatum, decanorum, & priorum conventualium, ^e contra Albigensum & ^f Almarici hæreses, & ^g abbas Ioachim errores, pro ecclesia in fide & moribus reformanda, ^h proque terra sancta a Turcis recuperanda celebratum anno Domini MCCXV. tempore Innocentii papæ III. & Friderici imperatoris, vel potius adhuc regis Germaniæ II.

NOTÆ SEVERINI BINI.

a *Concilium.* Quæ autoritate, quo tempore, qua- que de causa hæc sacrosancti synodus indicta, quis comparandi & inchoandi concilii terminus præfixus fuerit, Matthæus Paris. his verbis summarim recenset: Eodem anno 1215. vocati sunt a papa Innocentio Romæ ad concilium generale prelati, universales ecclesie, patriarcha scilicet, archiepiscopi, episcopi, primicerii, archidiaconi, decani cathedralium ecclesiarum, abbates, priores, Templarii, & Hospitalarii: ut comparerent in præsentia domini papa in urbe Romæ, Kalendis Novembris, sicut canonicam vitare voluerunt ultionem. Ad reformandam ecclesiam in fide & moribus, necnon pro terra sancta a Turcis & Saracenis recuperanda, auctoritate Innocentii papæ hanc synodum prædicto tempore, loco ac termino indictam esse, indicat apertissime encyclica illa epistola, ab Innocentio papa ad omnes ecclesie prælatos & principes transmissa. *Extat supra initio actorum.*

Hæc synodus ab Innocentio papa indicta.

b *Lateranense.* Sic dictum a Lateranensi ecclesia Salvatoris, quæ Constantiniana vocatur: in qua, Matthæo Paris. & V[er]pergense auctoribus, habita fuit: uterque enim de loco concilii iidem prope verbis ista scribit: *Celebrata est Romæ sancta & universalis synodus in ecclesia sancti Salvatoris, quæ Constantiniana appellatur, &c.*

Ob quam causam indicta fuerit.

Locus concilii.

c *œ Cumenicum.* Præter autores supra nominatos id evidens ratio convincit ista, quod omnes patriarchæ per se vel per suos legatos eidem interfuerint, eique pontifex Romanus præfederit. Vnde frater Laurentius Surius in præfatiuncula, quam huic concilio præfixerat, rectissime & verissime ista ait. *Nemo sana mentis ambigere potest, hanc que sequitur synodum Lateranensem cum primis insignem & vere œcumenicam fuisse: quippe in qua de negotiis religionis summa Latine & Græcæ ecclesie concordia tractatum est, cuique interfuere patriarcha Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus, & archiepiscopi tum Latini tum Græci septuaginta, episcopi 412. abbates & priores plus 800. simul omnes prelati 1215. aut eo plures. Nec defuere legati Græci & Romani imperatoris, regum Ierusalem, Gallia, Hispania, Anglia, & aliorum. Quod si vero ea cuiquam propterea minus ponderis habere videatur, quod recentior sit: ille certe Christum mendacem facere velle videtur, qui perennem præsentiam suam promisit ecclesie sue, & Spiritum sanctum suum, Spiritum veritatis, qui cum illa maneat in æternum. Manet sua semper catholice ecclesie auctoritas, quam quisquis contemnere ausus est, non ille efficit ut ea minor sit, sed se dignum reddat qui eius pondere penitus opprimatur.* Hæc Surius.

œ Cumenicum fuisse probatur.

d *Quæ.*

ANNO
CHRISTI
1215.
Numerus
episcoporum.

ANNO
CHRISTI
1215.

d *Quadragesimorum duodecim episcoporum.*] Ita A
 Mattheus Paris. & abbas Vrpergenis hujus temporis
 scriptores: quorum ista fere utriusque sunt verba
 quæ sequuntur: Eodem anno, id est Dominica Incarna-
 tionis millesimo ducentesimo decimo quinto, celebrata
 est Roma sancta & universalis synodus in ecclesia S.
 Salvatoris, qua Constantiniana appellatur, mense
 Novembri, presidente papa domno Innocentio ter-
 tio, pontificatus eius anno decimo octavo: in quo fue-
 runt episcopi quadragesimi & duodecim. Inter quos
 fuerunt de præcipuis patriarchæ duo, Constantinopolita-
 nus, & Hierosolymitanus; Antiochenus vero gra-
 vi languore detentus venire non potuit, sed misit pro
 se vicarium suum Antiochenum episcopum; Alex-
 andrinum vero sub Saracenorum domino constitutus,
 fecit quod potuit, mittens pro se Germanum diaconum
 suum. Præmises vero & metropolitani septuaginta
 septem, abbates & priores ultra octingentos, pro-
 curatores quoque archiepiscoporum, episcoporum, ab-
 batum, priorum, & capitulorum absentium, tantus non
 fuit numerus. Legatorum vero imperatoris Constanti-
 nopolitanæ, regis Siciliæ in Romanorum imperatorem
 electi regis Franciæ, regis Angliæ, Hungariæ,
 Hierosolymitanæ, Cypri, Aragonum, nec non aliorum
 principum & magnatum civitatum, & aliorum
 locorum, ingens adfuit multitudo.

Vnde evidenti testimonio patet, quod huic concilio
 interfuerint, non ut quidam hujus temporis scri-
 ptores aiunt, bis mille ducenti octoginta tres vel quin-
 que patres conjunctim computati, sed tantum bis mil-
 le ducenti duodecim. Nam septuaginta illi & unus
 metropolitanus, duoque patriarchæ supra recensiti, sub
 quadragesimi duodecim episcopis continentur &
 computantur, ut patet ex verbis supra recitatis.

e *Contra Albigensium errores.*] Ita sciendum
 existimo, tum quod capitulo 1. & vigesimo primo
 huius concilii, illa dogmata fidei de principio creatio-
 nis, corporum resurrectione, baptismo, eucharistia,
 penitentia, inferno, matrimonio, aliisque pluribus
 fidei articulis, hic a patribus concilii afferantur &
 definiantur, quæ Albigensibus autoribus, ut supra in
 concilio Lateranensi tertio notavi, impugnabantur:
 tum etiam quod decreto ejusdem concilii, ut refert
 Mattheus Paris. datus sit comitatus Tolosanus Si-
 moni Montfortensi comiti, qui eisdem Albigenses
 Philippus regis Francorum autoritate, & Germano-
 rum principum subsidio fretus, duodecimo fere anno,
 postquam cæperunt bello pugnari, vel ad peni-
 tentiam adegit, vel omnino fugavit & extirpavit. De
 Albigensium hæresibus, earumque condemnationibus,
 vide supra sub Alexandro tertio concilium cele-
 bratum anno 1176.

f *Almarici hæreses.*] Hæreses Almarici hæc sy-
 dono damnatas esse patet cap. 2. Quis autem Alma-
 ricus, quæque ejus hæresis fuerint, Robertus Gagui-
 nus lib. 6. sub Philippo rege describit his verbis: *Al-*
maricus Carnotensis, litteris apprime eruditus, cum
apud Parisios non parvam doctrinam opinionem obti-
neret, palam docuit quosque Christianos membra Chri-
sti corporis esse; & dum a Judæis Christus patere-
ret, una cum ipso dolore atque afflictionem fuisse
revera perpeffos. Sed errorum cum tueri non posset,
damnatus est resipiscere, & contrariam sententiam
asserere. Ob hæc ignominiam contraria animi egri-
tudine paulo post tempore interit. Fuere alii præterea
litterati homines qui singulis divine Trinitatis
personis singula tempora per successionem tribuerent,
asserentes Patris omnipotentiam Christi adventu des-
suiffe, Christi vero doctrinam Spiritus sancti accessu
exoletam esse. Cujus hæreses autores, procurantibus
Petro Parisiensi episcopo atque Garino consulari

viro, deprehensi, honoribus & dignitate privati sunt.
 Laicos, id est qui extra cleri ordinem essent, ignis ab-
 sumpsit: feminis vero parcutum est. At Almarici
 cadaver, quod pone diu Martini Parisiensi eccle-
 siam sepultum fuerat, exhumatum & crematum est.

De eodem ista Genebrardus libro quarto chrono-
 logiæ: *Almaricus, sive Amoricus, Carnotensis, vir*
eruditus, sed hæreticus, convulsus est viginti errorum,
quorum unus erat: Corpus Christi non magis esse in
sacramento eucharistiæ, quam in qualibet alia re. E-
jus sequaces cum ejusdem ossibus refossis Lute-
ria postea vsti sunt. Hæc Genebrardus. Sande-
 rus libro 7. de viliibili monarchia, de Almarico agens:
Negabat, inquit, aut generationem filiorum, aut di-
stinctionem sexuum, in paradiso futuram, nisi Adam
peccasset. Non aliter esse corpus Christi in pane alta-
ris, quam in alio pane, & in alia qualibet re. Thuri-
ficationem qua in ecclesiis utuntur, idololatriam voca-
bat. Negabat resurrectionem corporum, paradisum,
infernum, & idearum in mente divina eternitatem.
Dicebat quemlibet fidelem teneri, ut credat se esse
membrum Christi, & hoc esse de articulis fidei. David
 Dimantius discipulus Almarici, teste eodem Sandero,
 dicebat Deum esse materiam primam. Quare supra
 cap. 1. concilii Lateranensis patres concilii haud dubie
 contra eundem Dimantium asseruerunt: *Deus simul*
ab initio temporis utramque de nihilo condidit creatu-
ram, spiritualem & corporalem.

De eodem Præteolus ista: *Fuit Almaricus natione*
Gallus, patria Carnotensis, Lutetia Parisiorum im-
pietatis doctor. Inter vesanos mentis ejus errores, re-
cententur præcipui qui sequuntur.

Dicebat corpus Christi non aliter esse in pane alta-
ris quam in alio pane, & in qualibet alia re, transsub-
stantiationem denegans.

Deum sic locuti fuisse in Ovidio sicut in Augustino.
Negabat prætere resurrectionem corporum, para-
disum similiter & infernum: sed qui in se Dei cogni-
tionem haberet, illum habere quoque in se paradisum.
Qui contra peccatum mortale haberet, eundem in-
fernum habere in se, non aliter quam dentem pu-
tridum in ore.

Alitaria sanctis dicata, & imagines thurificares, san-
ctorumque invocationes, idololatriam esse asserere.

Non solum cum Armenis Adam & Evam nunquam
caruali copula jungendos, si in statu illo in quo Deus
illos condidit permansissent; verum etiam sexuum
differentiam nullam, sed hominum multiplicationem
æque atque angelorum futuram affirmabat; contra il-
lud quod in Genesi scribitur: Creavit Dominus ho-
minem ad imaginem & similitudinem suam; ad ima-
ginem Dei creavit illum, masculum & feminam
creavit illos.

Assererat rursus Deum non videri in se, sed in
creaturis, sicut lumen in aere.

Item illud quod alias est peccatum mortale, factum
in caritate non esse peccatum, impunitatem peccato-
rum promittens.

Affirmabat denique ideas, quæ sunt in mente Di-
vine, & creare & creati posse: cum contra, teste divo
Augustino, in mente Divina nil nisi æternum & in-
commutabile sit.

Somniabat quoque mentem contemplativi vel beati
perdere suam esse in proprio genere, & redire in il-
lud esse ideale quod habuit in mente Divina.

Dicebat deinde omnes creaturas in fine in Deum
redire, & in ipsum converti, ut sint unum indivi-
duum cum ipso. Vnde per consequentiam in resurre-
ctione duplicem fore sexum negabat.

Hæc & plura alia insana cum infaniret, multosque
 sequacium errore suo imbueret: ab episcoporum &
 thea.

David Di-
nauius.

Vide supra
Concil. Pa-
risi. ann.
1209.

Gen. 1.

An 2185.
patres huius
concilio
interfue-
runt?

Quid con-
tra Albigen-
ses defini-
unt?

Almaricus
describitur.

ANNO
CHRISTI
1215.

Ioachim
abbas de-
scribitur.

Cur Ioa-
chim abbas
contra Pe-
trum Lom-
bardum
scripsit.

An fuerit
haereticus.

De expedi-
tione in
terram fan-
ctam susci-
pienda.

theologorum Parisiensium concilio convictus, ex amore animi interit. Multi complices senatusconsulto damnati, & coram universo populo exautorati, deinde flammis exusti, eorumque cineres per sterquilinum dispersi sunt. Tradunt autem quod cum illi ad supplicium ducerentur, tanta oborta sit aëris inclementia & intemperies, ut nemo dubitaret quin ab eis aër fuisset concitatus, a quibus tantus error morientibus fuerat persuasus. Nam dicuntur tunc tam obstinata mente fuisse, ut non solum ad interrogata nullum darent responsum, sed nec in eis in ipso mortis articulo ullum poenitentiae aut sanæ mentis & resipiscentiæ perpendi potuerit iudicium. Almaricus a generali concilio Laterani, ea potissimum de causa celebrato, hæreseos damnatus & anathemati subiectus, postea iussu Philippi Gallorum regis exhumatus exultaque est.

[*Abbas Ioachim errores.*] Quis abbas Ioachim, qui ejus errores ab ecclesia damnati fuerint, indicatur supra capitulo secundo hujus concilii Lateranensis. Quo tempore in hunc errorem prædictus abbas incidit, indicat Mathæus Paris. in historia Anglicana anno 1179. his verbis : *Scriptis etiam ejusdem, Alexandri papæ, diebus contra eundem Petrum Lombardum abbas Ioachim Florentis canobii libellum, vocans eum hæreticum & insanum, eo quod in libro sententiarum, quem composuerat in leu Petrus de unitate sive essentia Trinitatis, dixit : Quoniam quadam summa res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens. Contra hanc assertionem opposuit abbas præfatus, quod non tam Trinitatem asseruat in Deo, quam quæ æternitatem, tres videlicet personas, & illam communem essentiam, &c.* prout habetur supra cap. 2. Et paulo infra subjungens ait : *Stetit autem hæc indeterminate altercatio a diebus Alexandri papæ usque in tempora Innocentii papæ per annos multos, sedentibus inter eos in cathedra Romana Lucio, Gregorio, Clemente, & Celestino pontificibus Romanis. Quibus succedens Innocentius tertius, anno Domini 1215. Romæ generale concilium celebrans, libellum abbatis Ioachim, quem contra Petrum & articulum ediderat prædictum, his verbis damnavit : Nos sacro, &c.* prout habetur supra cap. 2.

Causam scribendi contra Petrum Lombardum ei dedisse videtur Alexander papa, qui cum relatu aliorum accepisset, quod magister Petrus Lombardus in quibusdam scriptis suis ab articulis fidei recederet, auctore Mathæo Paris. prædicto loco, ad V. v. v. v. Senonensem archiepiscopum sub hac forma litteras direxisse scribitur :

ALEXANDER EPISCOPVS
servus servorum Dei, V. v. v. v. Senonensi
Archiepiscopo salutem.

CVM in nostra olim esset præsentia constitutus :
&c. Extat tomo superiori in notis ad Concilium
Lateranense III. sub Alexandro papa III.

Ioachimum abbatem errantem, nequaquam vero hæreticum fuisse, indicat epistola Honorii papæ III. ad episcopum Lucaniz, adversus eos qui de Ioachimino atque ejus monasterio acerbius obloquebantur, scripta : quæ extat apud eundem Mathæum Parisi quæque ita incipit : *Ad audientiam nostram, &c.*

Quis & qualis fuerit Ioachim, quo dono præditus, quæque ejus scripta excusa reperiantur, refert Possevinus in apparatu sacro, verbo, *Ioachimus abbas.*

[*h Proque Terra sancta a Turcis recuperanda.*] Hac de re in concilio actum esse, adeoque non satis convenienter appendicem concilii nominari, quæ de

expeditione in terram sanctam accipienda hic habentur, præter epistolam Innocentii papæ ad omnes Christi fideles scriptam initio actorum hujus synodi, extantem apud abbatem Vrspergensem, testatur Mathæus Paris prædicto loco, ubi ait : *His omnibus congregatis in suo loco præfato, & juxta morem conciliorum generalium in suis ordinibus singulis collocatis, facto prius ab ipso papa exhortationis sermone, recitata sunt in pleno concilio capitula sexaginta, quæ aliis placabilia, aliis videbantur onerosa. Tandem de negotio Crucifixi & subjectione terre sanctæ verbum prædicationis exorsus, subjunxit, dicens : Ad hæc, ne quid in negotio Iesu Christi de contingentibus omittatur, &c.*

[*Anno Domini, &c.*] Tempore notato hanc synodum celebratam esse, præter abbatem Vrspergensem & Mathæum Paris. locis allegatis, testatur epistola pontificis encyclica de synodo celebranda ad omnes episcopos, prælatos & principes ecclesiæ scripta, quam ex abbate Vrspergeni supra recitatam invenies.

G. C. Erant alia in notis Bini de causa Stephani Cantuariensis archiepiscopi, & de patriarcha Maronitarum, quæ cum non tam ad notas pertinerent, quam ad acta concilii : supra descripta sunt, pag. 234.

** CONCILIUM MELODVNENSE,
A PETRO SENONENSI ARCHIEPISCOPO
& suffraganeis celebratum anno MCCXVI.

Ludovicus Philippi Augusti regis Francorum filius, rex deletus ab Anglis, qui a Ioanne rege suo defecerat, in Angliam armatus irrupit. Agre id tulit Innocentius pontifex, quod & sedi apostolicæ veltigalis esset Anglia, & Ioannes rex sacre militia nomen dedisset : quod qui fecerant, quatuor annorum inducius ex recenti Lateranensis concilii decreto gaudebant. Excommunicatur igitur Ludovicus a Guatlone legato. Philippus rex, cum religioso servare vellet patris indicia cum Ioanne rege, qui tamen eas sepe violaverat : adeo Ludovicum filium non adjuvit, ut in eum acciperet qui secuti ipsum erant bonorum omnium publicatione animadvertenti. At ne sic quidem facere potuit, quia esset pontifici suspectus : qui cum vehementissimas ea de re litteras ad Petrum Senonensem archiepiscopum ejusque suffraganeos dedisset : ij coacti Meloduni Synodo, regem culpa vacare pronuntiarunt. Hac rerum Gallicarum Anglicarumque scriptores, ac præsertim Guillelmus Armoricus.

CONSTITUTIONES

EX CONCILIO

Petri archiepiscopi Senonensis.

TITULI CAPITVLORVM.

1. Ut advocati iurent de calumnia.
2. De eo qui per annum & diem in excommunicatione publica fuerit.
3. Ut Prior mutuo pecuniam non sumat ultra 40. solidos.
4. Ut prior nullam pecuniam accipiat a Indæo.
5. Ut abbates, priores, &c. quotannis computent in capitulo.
6. Ut abbas pecuniam mutuo non accipiat ultra summam ab episcopo taxatam.
7. De vestibus & calceamentis abbatum & aliorum religiosorum.

CAPVT

ANNO
CHRISTI
1215.

ANNO
CHRISTI
1216.

CAPVT I.

A VITA ET EPISTOLÆ HONORII PAPÆ III.

I. Vt ad vocati iurent de calumnia.

Statuimus ut aduocati iurent de calumnia de cætero, in causis tam inchoatis quam inchoandis, aut non admittantur ad eas tractandas.

II. De eo qui per annum & diem in excommunicatione publica fuerit.

Si aliquis per annum & diem excommunicationem publicam sustinuerit, compellatur potestas secularis, ut excommunicatum ad unitatem ecclesiæ per suam potestatem venire compellat, mittendo manum in ipsum & res eius.

III. Vt prior mutuo pecuniam non sumat ultra 40 solidos.

Statuimus, ne prior, nisi conuentualis, ultra summam quadraginta solidorum, ab aliquo, sine licentia abbatis sui, vel episcopi sui si remotus fuerit abbas, mutuo pecuniam accipiat; quod si forte fecerit, abiciatur a prioratu, nec denuo valeat prioratum adipisci, quousque per concilium provinciale fuerit restitutus.

IV. Vt prior nullam pecuniam accipiat a Iudæo.

Eidem pœnæ subiaceat Prior, qui quamcumque summam pecuniæ receperit a Iudæo.

V. Vt abbates, priores, &c. quotannis computent in capitulo.

Statuimus ut abbates, priores, & alii obediuntarii, de singulis proventibus & redditibus & expensis computent singulis annis diligenter in capitulo. Et ut status tam abbatiarum quam prioratuum a claustralibus cognoscatur, computus in scriptis redigatur, ita quod conuentus penes se teneat unum scriptum, & abbas aliud.

VI. Vt abbas pecuniam mutuo non accipiat ultra summam ab episcopo taxatam.

Nullus abbas mutuo recipiat pecuniam, sine capituli sui, vel maioris & sanioris partis conuentus licentia, ultra summam ab episcopo suo taxandam secundum monasterii facultates: qui contra fecerit, per episcopum suum puniatur.

VII. De vestibus & calceamentis abbatum & aliorum religiosorum.

Præcipimus abbatibus & aliis religiosis, ut ipsis vestibus & calceamentis ordini suo congruentibus utantur. Et si abbates in his obsetrandis seu corrigendis fuerint negligentes, per episcopos suos puniantur.

Concil. general. Tom. XI.

Honorius III, cui Gencii nomen fuerat, Romæ ex clarissima gente Sabella prognatus erat, ex camerario sanctæ Romanæ ecclesiæ anno Dom. 1216. xv. Kalendas Augusti altero die post obitum Innocentii sub imperio Friderici II. in pontificem Romanum electus est. Revelatione sancti Petri, ut vulgo credebatur, instructus, publice futurum prædicebat civitatem sanctam Ierusalem brevi recuperaturum iri. Quo rumore, ait Vrspergensis, plurimi Romanorum & Germanorum excitati, crucem contra Saracenos sumplerunt. Robertum Petri filium, Orientis, Fridericum II. Occidentis, imperatores coronavit; qui immemor accepti beneficii, contra ius & aequitatem dittonem pontificiam vexavit: profectusque Roma in Apuliam, ut ait Trithemius in chronico, cum magno suorum exercitu multa ibi bella commisit, omnemque terram cum Sicilia suo imperio subjugavit, plurimisque ibidem interfectis, reliquos suo dominio coëgit esse subiectos. Ob quam causam ab Honorio excommunicatus, Ioannis Hierosolymitani regis (quem ad Vrberem delatum honorificentissime exceperat) intercessione, ea lege absolutus & ecclesiæ reconciliatus est, ut res ablatas restitueret, & ad recuperationem terræ sanctæ se cum exercitu suo conferret. Predicatorum & Minorum monachorum ordines biennio ante mortem sancti Francisci confirmavit, aduersus Turcas & Saracenos exercitum conscripsit, eumque comitatu cardinalis Columnæ, aliorumque principum & regum militibus stipatum in Asiam transmisit. Post restitutas sanctorum Laurentii & Bibianæ ecclesiæ obiit mensè Martio anno Domini 1227. cum, ait Vrspergensis, decem annis & octo mensibus ecclesiæ Romanæ præsedisset. Sepultus est in basilica sanctæ Marie majoris.

ANNO CHRISTI 1216.

Honorius qualis & quando papa factus.

Duorum imperatorum coronator.

Fridericus Romanæ ecclesiæ iura inuadit.

Excommunicatur. Absolvitur.

Predicatorum & Franciscanorum religiones confirmantur.

Obitus Honorii.

HONORII PAPÆ III. EPISTOLA I.

AD HENRICVM III. ANGLIÆ REGEM.

Eum ad Christiane vivendum hortatur.

Honorius regi Anglorum.

Cum te tamquam ecclesiæ Romanæ filium specialem sincero diligentes affectu, cupiamus ut apud Deum & homines proficias sapientia & ætate: libenter salubribus monitis præmunimus, quæ tanto altius cordi tuo debent insigi, quanto ex majori nostræ mentis affectione procedunt. Quia igitur timor Domini est fons vitæ, qui se potius a peccato præservans, erudit ad salutem, præstantque fiducia fortitudinis, quos afficit, reddit ab hostibus mentis & corporis tutiores: serenitatem regiam monemus & hortamur attente, quantum ab adolescentia tua timori Domini alluescens, in eoteneas te instanter; teque a vitis continens, virtutibus imbui satagas studiose, sponsumque Christi ecclesiæ, & ministros ipsius, in quibus idem honorari & sperni se allerit, humiliter venereris: ut de gratia in gratiam, & de virtute proficiens in virtutem, subiecti tibi populum in pulchritudine pacis & roque opulenta gubernes; & dies super dies regis adiciens Dominus annos multiplicet vitæ tuæ, tandemque de terreno & transitorio te ad regnum caeleste provehat & æternum. Et quia mores solent a cõvictu formari, familiares habere studeas providos & honestos, qui salutem & honorem tuum sincere zelantes, ea tibi fideliter consulat, quæ Deo & hominibus debeant complacere.

II. AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

De accusatione Richardi Danelmensis episcopi.

Q Honorius

Honorius episcopus &c. Sarisberiensis & Eliensis, &c. episcopis, salutem, &c.

* f. inculcatis sumus et amoribus

† f. sententiâ

ITa nobis in odore bonæ opinionis fratrum & cooperatorum nostrorum convenit delectari, ut in pestilentibus vitia non palpemus: cum non deceat pro reverentia ordinis sustinere peccantes, quorum culpa tot eos dignos mortibus facit, quot ad subiectos perditionis exempla transmittunt, qui sola quæ pravitatis exempla conspiciunt, imitantur. Hinc est quod cum de venerabili fratre nostro Dunelmensi episcopo sæpius nobis insinuata fuissent quæ ab episcopali honestate nimium distabant: tandem * in conculcatis funibus clamoris excitati, ut non pateremur, cum perditione multorum, quiescere amplius in suis enormitatibus episcopum memoratum; de quo insinuatione clamosa processit, quod postquam fuit ad officium pontificale promotus, reus sanguinis, simoniæ, adulterii, sacrilegii, rapinæ, perituri, ac dilapidationis multiplicis effectus: non formidans clericos, orphanos, ac viros religiosos opprimere, testamenta decedentium impedit, regia jura, contra scientiam dilecti filii nostri Pandulphi Norwicensis electi, munire; ac excommunicatione ligatus ingerere se Diuinis. Item etiam appellationibus non desert ad Romanam ecclesiam interpositis, statuta generalis concilii non observat, nunquam proponit populo verbum Dei, lingua & exemplo vitæ pravum subditis præbet exemplum, coram multis juravit quod pacem, ipso vivente, Dunelmensis ecclesia non habebit. Conquerente sibi monacho quodam Dunelmensi se a servientibus suis ab ecclesia quadam fuisse extractum, & usque ad sanguinis effusionem pulsatum: respondit ei, quod melius factum fuisset, si servientes episcopi monachum peremissent. Ipse insuper apostolicam regulam, continentem qualis debeat esse episcopus, penitus calcavit in cunctis. Nos ergo, ne alienæ culpæ simus autores, si clausis oculis tot & tanta prædicti episcopi transieramus errata, cum adeo ad nos clamor super his ascenderit, ut dissimulationi amplius non sit locus, dignum duximus ex officii nostri debito descendere, ut hæc an ita sint, vel aliter, videamus. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus iniquista super his & cognita solite veritate, quæ in veneritis, vestris fideliter inclusis sigillis, ad nostram præsentiam remittatis: ut, autore Deo, quod super hoc faciendum fuerit, statuamus. Datum, Viterbii, pontificatus nostri anno quarto.

III. AD ARCHIEPISC. COLONIENSEM,

EIVSQUE SVFFRAGANEOS.

Mandat ne advocatias ecclesiarum suarum laicis conferri permittant.

Honorius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus archiepiscopo Coloniensi ac suffraganeis eius salutem & apostolicam benedictionem.

Cum plerique advocati ecclesiarum, advocatiorum obsequium convertentes in dominationis abusum, ecclesias ipsas opprimant & affligant, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ecclesias vestrarum diocæseon, humano amore ac mundano timore postpositis, ab advocatorum vexationibus taliter defendere studetis, quod per studium vestrum a suis possint angustiis respirare, nosque solitudinem vestram commendare merito debeamus. Ad hæc si quas advocatias vacare contigerit, expresse inhibeatis ecclesiis ad quas spectant, ne illas conferre præsumant, sed suis carentibus ap-

plicare: illud districtius inhibentes, ne una ecclesia plures advocatos assumat, cum ministerium advocatorum hujusmodi, quod ad ecclesiarum tranquillitatem noscitur fuisse provisum, ad vexationem ipsarum per eorum usurpationes constat esse conversum. Datum Laterani Idibus Martii, pontificatus nostri anno quinto.

G. C. Has tantæ epistolæ tres habet editio regia: nos, plures edere cû possemus, abstinentes cõsulto, ut ante admonuimus. Multas dabunt Raynaldus, Bzovius, & alii. O Godicem exhibet tomus V. historicorum Franc. Non postum tamen quin tres hic exhibeam a Castejono Fonteca editas in opere de primata Toletano: quia & ejusdem argumenti nonnullas aliorum pontificum supra editi, & necessaræ sunt: hæc ad ea probanda, quæ in Lateranensi IV. concilio dixi de causa primatus Toletani ibidem agitata.

** IV. AD RODERICVM TOLETANVM ARCHIEPISCOPVM.

De primatu Toletano.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri nostro Roderico archiepiscopo Toletano, salutem & apostolicam benedictionem.

TE ac Ioanne Bracarensi clerico procuratore venerabilis fratris nostri Bracarensis archiepiscopi in nostra præsentia constitutis idem procurator terminum tibi, & præfato archiepiscopo, ejusque capitulo, in causa quæ super primatu inter te & eisdem vertitur, a felicis memorie Innocentio papa prædecessore nostro peremptorie assignatû, & postmodum approbatum a nobis, proximum festum omnium sanctorum videlicet, petiit prorogari, & dari sibi ad producendos testes inducias largiores, pro eo, quod I. Guterii canonicus Toletanus, quem procuratorem ad eorum præsentiam, quibus commissa fuit receptio testium, destinasti, judicatus fuit insufficientis ab eisdem. Nos, igitur attendentes, quod ipsi receptores testium in suis literis testabantur expresse, quod idem procurator necessaria ministravit, & productioni testium multorum interfuit, & etiam prætare voluit fidejussoriam cautionem, te rem ratam omnimodis habiturum: ipse vero archiepiscopus id acceptare non curans, recusavit plures testes producere ab ipsis receptoribus requisitus: ejusdem procuratoris petitionem de fratre nostro consilio non duximus admittendam, tibi præfentes literas in hujus rei testimonium concedentes, ne occasione hujusmodi alicui posses in postera dispendio subjacere.

** V. AD ARCHIEPISC. ET CAPIT.

BRACARENS.

De eodem argumento.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri archiepiscopo, & dilectis filiis capituli Bracarensis salutem & apostolicam benedictionem.

Coram felicis memorie Innoc. papa prædecessore nostro licet inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Toletanum, & te, frater archiepiscope, super primatu solemniter contestata: vobis fuit peremptorius terminus assignatus, quo cum rationibus & defensionibus vestris procuratores idoneos ad sedem apostolicam mitteretis. Nos autem habentes rata prædicta, vobis denunciavimus, ne denovo expetaretis citari, quia nisi compareretis termino assignato, tu frater archiepiscope per te, vel per

sufficientem procuratorem, vosque filii capitulum per Adoneos responsales, nos nihilominus procederemus in ipso negotio, quantum iustitia postularet. Verum elapso termino constituto, post expectationem non modicam, comparuerunt dilecti filii magister scholarum, & magister Dominicus canonicus Bracarenfis, vestras nobis litteras presentantes, quibus eos esse procuratores vestros in causa predicta, ita quod uterque in solidum, apparebat. Sed quia, ut dicebant, non attulerant de positionem testium, & alia munimenta: dilationem cum instantia postularunt. Postquam vero contra eos interlocuti fuimus super dilacione petita, tandem indulgenti ecclesie Bracarenfi dilacionem propter instructionem causæ, per auxilium restitutionis in integrum, postularunt: exhibentes super hoc ex parte vestra specialiter mandatum. Nos autem de fratrū nostrorum consilio, usque ad octavas Pentecostes proxime futuras, pro restitutionis beneficium, ad id vobis terminū duximus indulgendum: per apostolicam vobis sententiā præcipiendo mandantes, quatenus sic instructi compareatis in termino, quod causa sum fortiri possit effectum: quia cum, ultra preceptorium assignatum, diu sit in ipsius Toletani dispendium, ejusdem causæ decilio protelata, tunc profecto in ea quantum postulabit ratio procedemus. Datum Lateran. X. Kalendas Martii, pontificatus nostri anno I.

VI. AD RODERICVM ARCHIEPISC.
TOLETANVM.

Primatus in Hispalensem metropolim conceditur.

Honorius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Toletano salutem & apostolicam benedictionem.

Apostolica sedis benignitas provide pensans merita singulorum, iis, quos plus fervere in sua devotione cognoscit, majorum consuevit gratiam exhibere: ut non solum illos & devotis devotiores efficiat; verum etiam illorum exemplo indevotos ad sui devotionem inducat. Hinc est, quod attendentes nobilitatem ecclesie Toletanæ, intuitu spiritualis devotionis, quam ad apostolicam sedem habere dignoscitur; volentes facere gratiam specialem in Hispalensi metropoli, ac ejus provincie eidem ecclesie presentis scripti privilegio jus concedimus primatiæ: statuentes, ut cum præfata metropoli ad Christianorum manus Deo favente redierit, tu frater archiepiscopo, ac successores tui, ea quæ spectant ad primatis officium exerceatis libere in eadem. Adjicimus tamen ex concessione humilissimi, quam motu proprio fecimus tibi vel ipsi ecclesie Toletanæ nullum omnino præjudicium generetur. Decernimus igitur, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis & constitutionis infringere, vel ei &c. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, seculariſve persona hanc nostræ concessionis & constitutionis paginam sciens, contra eam, &c.

Datum Lateran. per manum Ranerii sanctæ Romanæ ecclesie vicecancellarii, Cal. Februarii, Indicti. VI. Incarni. Dominice anno MCCXVIII. pontificatus vero domini Honorii papæ III. anno II.

3. *Qualiter archidiaconi instruere debent sacerdotes in fide, & in articulis fidei.*
4. *Capitulum continens expositionem catholica fidei.*
5. *De munditia sacerdotum & clericorum.*
6. *De focariis amovendis.*
7. *De pœna archidiaconorum, officialium, decanorum negligentium.*
8. *De pœna & satisfactione focariarum sacerdotum.*
9. *De pœna eius qui polluerit suam spiritualem.*
10. *De superbia vitanda, in gestu, habitu, & verbis, ad indumentis clericorum.*
11. *De bono pacis.*
12. *De hospitalitate servanda.*
13. *De numero sacramentorum.*
14. *Ne laici, laudabiles consuetudines frangant.*
15. *Ne Missa venales sint, nec onerent se annualibus vel triennialibus sacerdotibus.*
16. *De baptismo & ejus effectu.*
17. *Fontes sub terra claudantur.*
18. *De baptisterio.*
19. *De forma baptizandi.*
20. *Quod christiales nisi in usus ornamentorum ecclesie non convertantur.*
21. *De pueris custodiendis.*
22. *De inquisitione patris pueri.*
23. *Quod pater debeat admitti ad levandum puerum.*
24. *De sacramento Confirmationis.*
25. *Vbi debeant audiri confessiones mulierum.*
26. *Qualiter admittenda sunt purgationes defamatorum.*
27. *Qualiter se debeat gerere sacerdos in confessione audienda.*
28. *De majoribus peccatis.*
29. *Ne sacerdos revelet confessionem.*
30. *Ne penitentia injungatur sine restitutione.*
31. *De decimis dandis.*
32. *De pœna communicantium cum excommunicatis.*
33. *De solemnibus excommunicationibus.*
34. *De sacramento Eucharistie.*
35. *De effectu Eucharistie.*
36. *De canone Missæ.*
37. *Quod singulis diebus dicatur pro defunctis, placebo Domino.*
38. *Ne sacerdos osculetur hostiam.*
39. *Ne Eucharistia detur secretis.*
40. *De ornamentis ecclesie.*
41. *Ne bona ecclesie alienentur nisi in casibus cœcessis.*
42. *De defunctibus supplendis de bonis defuncti, de pœna archidiaconi in hoc negligentis.*
43. *De eodem.*
44. *De ecclesiis ad firmam tradendis.*
45. *Ne ulli religiosi aliquem habeant ingressum in possessionibus ecclesie, sine consensu episcopi.*
46. *Ne pensio in ecclesiis detur alicui, sine assensu nostro.*
47. *De capellanis extraneæ ordinationis.*
48. *Ne amoveantur idonei sacerdotes.*
49. *De pœna incontinentium.*
50. *Ne predicatorum admittantur sine litteris episcopi.*
51. *De pœna eorum qui aliquid dant vel accipiunt pro spiritualibus.*
52. *Ne inclusi alios de nocte in domo sua recipiant.*
53. *De excessibus in præbendis corrigendis.*
54. *De matrimonio contrahendo.*
55. *De reverentia matrimonii.*
56. *De forma contrahendi matrimonia.*
57. *De clandestinis matrimoniis.*
58. *De sacrilegiis & maleficiis in nuptiis.*
59. *De modo prohibito in affinitate carnali, vel spirituali.*

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1117.

*** CONSTITUTIONES RICARDI POORE,
Sarum episcopi, circa annum Domini 1217.

TITVLI CAPITV M,

1. *Vt sancti sint ministri ecclesie. Item qui suspensi.*
 2. *De irregularitatibus de quibus episcopus potest dispensare.*
- Concil. general. Tom. XI.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

60. *Ne quis super dubio casu causam matrimonii definiat.* A
 61. *De iis qui per adulterium polluantur.*
 62. *Quod pregnantes sibi provideant cum tempus partus appropinquat.*
 63. *Ne conjugati viri transcant ad religionem inconsulto episcopo.*
 64. *Quod de cetero in quinto gradu consanguinitatis liceat contrahere.*
 65. *De denunciatione faciendi, cum matrimonia in ecclesiis sunt contrahenda.*
 66. *De testibus recipiendis ad probandam consanguinitatem.*
 67. *De sacramento extremae unctionis.*
 68. *De eodem.*
 69. *De eodem.*
 70. *De testamentis faciendis, & memoria fabrica Sarum ecclesie.*
 71. *Ne persona ecclesie adficient in fundo laicali.*
 72. *Ut primo a medicis moneantur agri ad ea qua sunt anima.*
 73. *De moribus sacerdotum propriis refranandis.*
 74. *De eodem.*
 75. *De reditu ad religionem.*
 76. *De reverentia.*
 77. *De procuratoribus archidiaconorum.*
 78. *De predicatoribus episcopi recipiendis.*
 79. *De beneficiis magistris scholarum providendis.*
 80. *De receptione s. . . . beneficii.*
 81. *De idoneis presentandis ad vacanda beneficia.*
 82. *Ne viri ecclesiastici fidelitatem laicis.*
 83. *De ecclesiarum patronis.*
 84. *De stipendiis sacerdotum.*
 85. *De vicariis faciendis.*
 86. *Quod omnes clerici beneficiati habeant predictas constitutiones.*
 87. *De sententia excommunicationis.*

CAPVT I.

I. *Ut sancti sint ministri ecclesie. Item, qui suspensi.*

Cum nec rugam nec maculam admittat ecclesia gloriosa, non solum lavaero aque in verbo vite mundata, sed etiam sanguine agni incontaminati & immaculati Christi plenius abluta: non mediocriter gloriatur de ministrantibus sibi munditia & dispensatorum suorum industria.

Levit. ii. Quibus specialiter precipimus, quod in Levitico legitur: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* A quibus cum precipue sanctitas exigatur, utpote de quorum conversatione mors & vita subditorum dependere dinoscitur: primo ministris ecclesie, qui ad nostram curam specialiter pertinent, certa forma prescribitur, per quam ecclesiastica sacramenta sic per eorum ministeria rite tractentur, & recte dispensentur, ut & Deus placeat, & grex eis commissus edificetur.

Sed ne terra sentibus obesset, semen Dominicum ne utiliter commendetur, & modicus vel nullus fructus expectetur: prius area Domini purgetur, mundetur, vepres succidatur, & herbe morisifere radicibus evellatur. E

Imprimis in virtute Spiritus sancti districte precipimus, ut omnis minister ecclesie, & precipue sacerdotes, discant diligenter & solcite, iuxta testimonium conscientie sue, quales ad ordines susceptos accesserunt, & quo fine. Generaliter omnes quos irregularitatem in ordinis susceptione, vel ante, vel post ordinis susceptionem, constat extraxisse, nisi cum eis dispensatum fuerit expresse ab eo qui cum eis dispensare poterit, ab officii sui executione suspensos denunciamus.

Ne autem ignorans ignoraret: irregulares, qui secundum canones ab ordinibus prohibentur, & illos qui cum dispensationis gratia admittuntur, seriatim duximus, & per ordinem specificandos.

Homicidae, advocati causa sanguinis, executores servorum in publicis administrationibus, simoniaci, intertuentes simoniarum pactonum, & qui labe illa infecti, ordines scienter susceperunt. Quj ab hereticis & schismaticis damnatis, vel nominatim excommunicatis, scienter ordines susceperunt. Item bigami, corruptarum mariti, Deo sacrarum virginum violatores. Item qui excommunicati, ordines scienter susceperunt, vel furtive, & qui in susceptis scienter tales ministrare presumpserunt. Item forilegi, & maxime qui demonibus immolarunt: incendiarii ecclesiarum.

Omnes tales, nisi nostrum, vel superioris super hoc requisiverint consilium, vel requisitum habuerint, ex tunc ab executione officii sui se noverint suspensos.

B II. *De irregularitatibus de quibus episcopus potest dispensare.*

Qui vero non de legitimo matrimonio nati, & absque episcoporum suorum dispensatione fuerint ordinati; & qui se noverint servorum filios, & prater conscientiam illorum a quibus scilicet licentia requiri debuit, ordinatos, vel a non suis episcopis prater suorum licentiam prelatorum ad ordines promotos: quoniam cum talibus dispensare possumus, precipimus, quod omnes tales sub pena suspensionis nostrum super hoc requirant consilium.

Omnes autem dictas irregularitates de cetero ordinandos precipimus ante susceptionem ordinum diligenter attendere, & humiliter dispensationis beneficii, si dispensabilis sit irregularitas, postulare. Certum est enim, secundum sanctorum traditiones, irregulares presumptuose & periculose ministrare, cum quibus non est dispensatum.

C Adjicimus autem, districte precipiendo, ut omnes, qui in conscientia mortalitatis peccati prius perpetrati, vel propter questum temporalem tantum, ordines susceperint, officium suum non exequantur antequam sacerdoti constentur.

III. *Qualiter archidiaconi instruere debent sacerdotes in fide, & in articulis fidei.*

Cum per ministerium nostrum ecclesiastica sacramenta debeant tractari & dispensari: necessaria est vobis, filii carissimi, fidei catholice agnitio & professio, quia sine fide impossibile est placere Deo. Et sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est. Propterea vobis precipimus, pro bene vivendo, fidem rectam teneatis, parochianos vestros in articulis fidei, sine qua non est salus, sapius instructes. Quod ut melius & expeditius fiat a vobis, districte precipimus & injungimus archidiaconis, quod in capitulis suis expositionem in generali concilio promulgant sane, & simplicibus verbis sacerdotibus exponant: & sacerdotibus, prout Deus eis inspiraverit parochianos suos instruat, & eis illam expositionem frequenter domestico idiomate sane inculcent, quae talis est.

IV. *Capitulum continens expositionem catholice fidei.*

Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quod unus est solus Deus, verus, omnipotens, aeternus, immensus & incomprehensibilis & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres quidem personae, sed una essentia, substantia, natura, simplex omnino.

Exhortentur sapius sacerdotes parochianos suos ad dicendum symbolum, & Dominicam, prout in capitulo concilii continentur, orationem, & salutationem S. Mariae: pueros frequenter quoque convocent, & unum vel duos instruant, qui alios instruant in predictis.

Et quia parentes circa hujusmodi sunt periculose negligentes: moneant sapius, ut pueros & familiam suam, prout Deus eis inspiraverit, instruant in predictis, vel instrui faciant.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

V. De munditia sacerdotum & clericorum

Cum de conversatione sacerdotum mors & vita dependeat subditorum, & cum corpora ministro Christi, sint vel esse debeant templum Spiritus sancti: quicunque templum Dei violaverint, disperdat eos Deus. Nec sacerdotes tollentes membra Christi, faciant membra meretricis districtè præcipimus, quod omnes ecclesiæ ministri, in sacris ordinibus constituti, sive sint beneficiati, sive non, honeste & caste vivant, ab omni fornicatione & immunditia se abstineant, prout ad sacrum eorum ministerium dinoscitur pertinere.

VI. De fornicariis amovendis.

Sacerdotibus vero præcipue & specialiter, in virtute Spiritus sancti, & sub periculo officii & beneficii, districtè præcipimus, ut continentur & honeste vivant, concubinas suas a domibus suis procul expellant, & nullam familiaritatem cum eis de cætero habeant, nec in propriis domibus, nec in alienis: nisi velint simul beneficiis & officiis contra hoc agendo privari.

VII. De pena archidiaconorum, officialium, decanorum negligetium.

Ne vero facilitas veniat incentivum tribuat delinquendi, in generali concilio statutum est: quod clerici, præsertim in sacris ordinibus constituti, qui deprehensi fuerint incontinentiæ vicio laborare, & qui pro hac causa suspensi, officium suum exequi præsumperint, non solum ecclesiasticis beneficiis spolientur; verum etiam, pro hac duplici culpa perpetuo deponantur: ut quos Divinus timor non revocat, temporalis saltem pena cohibeat a peccato. Prælati, quorum tales iniquitatibus præsumunt sustinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant ultioni. Vnde oportet vos omnes, archidiaconi, officiales, & decani, tanto vigilantius super hoc vigilare, quanto negligentibus majus periculum imminere dinoscitur.

VIII. De pena & satisfactione fornicariorum sacerdotum.

Concubina sacerdotum frequenter moneantur ab archidiaconis, & præcipue a sacerdotibus, in quorum parochia morantur, vel ut contrahant, vel ut claustrum ingrediantur, vel sicut publice peccaverunt, publicam agant penitentiam. Qui autem contra hanc monitionem salubrem, obtentu pecuniæ, vel familiaritatis, negligens inventus fuerit, penæ supradictæ subiacebit. Quod si ad nullum istorum induci possint per monitionem: interdicitur eis, primo pacis oculo, & pane benedicto, in ecclesia, si perseveraverint in obstinacia, ipsæ & communicantes cum eis excommunicentur, seculari iustitiæ tradendæ, si nec sic resipuerint.

IX. De pena ejus qui polluerit filiam spirituales.

Et cum peccans sacerdos peccare faciat populum Dei: si maxime a filia sua spirituali & penitentiali se abstineat, & ab omnibus quibus dispensaverit ecclesiastica sacramenta: sciens quod in derelictionem tanti peccati, secundum canones & sanctorum patrum statuta, quindecim anni debentur, & postea destructio in monasterio.

X. De superbia vitanda, in gestu, habitu, & verbis, & indumentis clericorum.

Quia initium omnis peccati est superbia, superbiam in gestu, habitu, & verbis prohibemus: præcipient Concil. general. Tom. XI.

Ates sub pœna suspensionis, ut sacerdotes & clerici quilibet, habitum habeant suo ordini competentem: sacerdotes claustra desuper deferant indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Cappas manicatas ad suum officium intra ecclesiam non gerant: sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio vel dignitatibus constituti, nisi iusti timoris causa exegerit habitum transformari. Nec manicis aut sotularibus confutitiis, seu rostratis, sellis, frænis, pectoralibus, aut calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus aliquo modo utantur. Coronam & tonsuram habeant congruentem officia vel servitia secularia non exercent, maxime inhonesta. Mimis, jocularibus, & histrionibus omnino non intendant: tabernas prorsus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constructi. Ad aleas vel ad taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint: & se in ecclesiasticis officiis & aliis bonis studiis diligenter exercent.

XI. De bono pacis.

Nullus clericorum secularem administrationem exercent, ex quaunque oporteat laicæ personæ actus sui reddere rationem. Antequam rationem administrationis suæ reddiderit, ad beneficia ecclesiastica non admittatur, quibus annexa est cura animarum. Nec advocati sunt clerici, vel sacerdotes in foro seculari, nisi vel proprias causas, vel miserabilium personarum prosequantur.

Magna vobis, fratres carissimi, injuncta est necessitas pacis observandæ, cum Deus ipse, pacis sit autor & amator, qui non solum caelestia & terrestria, sed etiam terrestria adinvicem voluit pacificare. Et cum non nisi per pacem temporis, & pacem pectoris, ad pacem perveniatur æternitatis: moneamus vos, & districtè præcipimus, quatenus pacem, quantum in vobis est, cum omnibus habentes, parochianos vestros moneatis, ut in unitate fidei & pacis vinculo, unum corpus sint in Christo. Inimicitias, si exorta fuerint in parochia vestra, diligenter sedantes, amicitias compellentes, discordantes ad concordiam revocantes, quantum in vobis est non permittent, quod sol occidat super iracundiam parochianorum vestrorum.

Illum abusum clericis penitus interdiximus, quando ad potus aequales sumendos se obligant potatores; & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Vnde interdiximus, quod nullus alium cogat ad bibendum. Si quis autem super hoc culpabilem se exhibuerit, nisi a superiore communitus satisfecerit competenter, a beneficio & officio secundum statuta concilii suspendatur. Bannum quoque scotallorum per sacerdotem fieri prohibemus. Quod si sacerdos vel clericus hoc fecerit, vel scotallis interfuerit, canonice punietur.

XII. De hospitalitate servanda.

Et cum non sufficiat declinare a malo, nisi faciamus bonum: præcipimus, quod sacerdotes, & beneficiati, secundum redditus & facultates suas, sint hospitales, & erga pauperes non avari. Monachis autem & fratribus tanto districtius id injungimus, quanto ad hoc ipsum constat ipsos arctius aliis multiplici ratione obligari. Qui vero patrimonio crucifixi abutuntur, vel luxuriose vivendo, vel hospitalitatis bonum non sectando: cum eorum haberimus notitiam, eos canonice puniemus.

XIII. De numero sacramentorum.

Cum in dispensatione sacramentorum vestrum consistat ministerium: ut sacramenta a vobis rite tractentur, singula per ordinem persequemur. Sunt autem

Quij autem

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

autem septem sacramenta, quorum quinque omnibus fidelibus communia sunt & necessaria.

Primum est baptisma, quod est janua omnium sacramentorum, & prima tabula post naufragium, sine quo non est salus; & est sacramentum ingredientium, sanctificans, ingredientes a peccato originali emundans.

Secundum est impositio manus, quae fit ab episcopo, quae confirmatio dicitur; quae ingresos iam in mundum & sanctificatos per baptismum armat & roborat contra diabolum, & est sacramentum pungentium.

Tertium sacramentum est poenitentia, quae ingresos in mundum & lapsos per peccatum, relevat & reparat.

Quartum est perceptio corporis & sanguinis Christi: quod, sive eucharistia, sive viaticum vocatur, in Christo suos unit & incorporat.

Quintum est extrema unctio, sacramentum scilicet expendentium *, quod visioni Dei nos preparat.

Duo vero sequentia sunt, ordo & conjugium, nec omnium, licet quorundam; nec per eorum virtutem peccata dimittuntur, sed in eorum altero, scilicet in conjugio, peccatum fornicationis vitatur; in altero, scilicet in ordine, quorundam virtutes augentur.

Et quoniam quotundam usque adeo invaluit cupiditas, quod sub pretium nituntur redigere inappreciablem sacramentorum gratiam: volentes a ministris ecclesiae cupiditatem, quae est radix omnium malorum, extirpare, prohibemus districtius, ne sacramentorum, vel sacramentalium dispensatione, aliquid in pecunia exigatur, sed gratis dent quod gratis acceperunt.

Inibemus sub poena suspensionis, ne sacerdos aliquid exigat pro exequiis mortuorum, vel benedictione nubentium, sive pro edictis faciendis, sive pro testamento ferendo, sive pro matrimonio celebrando.

XIV. Ne laici laudabiles consuetudines frangant.

Et quoniam quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam ecclesiam, pia devotione fidelium introductam, ex sermone haereticæ pravitatis nituntur infringere, sub praetextu catholicae puritatis: sicut praecipimus pravas actiones super his non fieri, ita pias & laudabiles consuetudines praecipimus observari. Et qui malitiose laudabilem consuetudinem nituntur mutare, per vos, cognita veritate, compescantur, sicut in concilio statutum est: & quod a tergo corpus sepelire non differatur.

XV. Ne Missae venales sint, nec inveniuntur se annualibus vel tricennialibus sacerdotes.

Praeterea venalitatem Missarum districtè inhibentes, praecipimus, ne pro annualibus vel tricennialibus Missarum faciendarum, laici vel alii aliquid dare, vel legare in testamentis cogantur: & ne super his aliqua pactio vel actio vera, vel aliqua specie palliata, a sacerdotibus vel aliis fiat mediatoribus. Prohibemus etiam ne superflua multitudo talium annualium quandoque se onerent sacerdotes, ad quae explenda honeste sufficere non possint, & propter quae oportet certo pretio conductos habere sacerdotes, vel ea vendere aliis faciendi, ut se exonerent: quae de cetero fieri, sub poena suspensionis prohibemus. Quidam manifestos usurarios, & alios nominatim excommunicatos vel interdictos, alienos etiam parochianos, contemptis propriis sacerdotibus, & in eorum praerudicium, ad sepulturam, & ad communionem eucharistiae, & praecipue in solemnibus diebus, & confessionem vel alia sacramenta, irrequisi-

ta praeter sui licentia, recipere praesumunt: quod de cetero prohibemus fieri. Et si ab aliquo attentatum fuerit, ad damna refarcienda illi ecclesiae cui injuria tum fuerit, compellantur.

XVI. De baptismo & ejus effectu.

Cum baptisma janua sit omnium sacramentorum, & prima tabula post naufragium: quam sit necessarium, patet ex verbis Domini, dicentis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non introibit in regnum caelorum.* Ab hac generalitate, nec aetas nec lexus excluditur. Et ita apparet, quod baptisma generalior est & utilior quam circumcisio, cujus loco successit, cum tam viri quam feminae baptizentur: tantum autem viri olim circumdebantur. Quod autem efficacior sit & utilior nunc baptisma, quam olim circumcisio, apparet. Nam de efficacia circumcisionis dicitur: *Anima, cujus praepitium ca- Gen. 7. ra circumcisa non fuerit, peribit de populo suo.* Ecce non dicitur, quod salvabitur propter circumcisionem, sed per circumcisam. Sic damnationis vitatur periculum, sed non pervenitur ad regnum caelorum.

De virtute vero & efficacia baptismi dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non &c.* quasi diceret: qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, intrabit in regnum caelorum: quod usque ad mortem Christi fuit hominibus clausum. Sed per sacramentum baptismi Christi sanguine rubricati, culpa remittitur, periculum vitatur, ad regnum caelorum pervenitur, cujus janua Christi sanguis fidelibus suis misericorditer referavit. Absit autem quod universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta moritur multitudo: quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuravit ad salutem: qui, cum multitudinem peccatorum non habeant, peccato originali, quo tenentur, per virtutem baptismi sui mundantur.

Duplex vero est peccatum: originale quod absque consensu contrahitur, & actuale quod committitur ex consensu. Originale, quia non cum consensu contrahitur, per vim remittitur sacramenti. Actuale vero, quod cum consensu contrahitur, sicut consensu minime relaxatur. Sed videri possit aliquid, quod tantum duo sufficiant ad salutem, videlicet fides & baptismus: & quod sine his non sit salus. Nam dicitur: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Et duo, fides, & baptismus, necessaria ad salutem: & subjungitur: *Qui vero non crediderit, condemnabitur.* Ecce, alterum eorum sufficit ad condemnationem. Sed fides in puero esse non videtur, & ita non salvabitur. Ad quod dicitur, quod in fide salvatur paterorum: quia sicut aliunde contrahitur peccatum, aliunde curatur. Vel potest sane dici, quod pueri credent non propter usum fidei, sed propter habitum quem suscipiunt in baptismo.

Cum igitur tanta sit virtus & efficacia hujus sacramenti, & cum ab ipso Domino sit institutum, & ejus sanguine rubricatum: praecipimus, quod cum honore & reverentia magna celebretur hoc sacramentum, & magna cautela, maxime in distinctione verborum & in prolatione verborum, in quibus tota vis consistit sacramenti, & salus puerorum. Haec autem est forma: *Ego baptizo te, N. in nomine patris, &c.* Et in Romano vel Anglico sub eadem forma doceat sacerdos publice: laicos instruat baptizate in necessitate, patrem & matrem.

XVII. Fontes sub sera claudantur.

Pro baptismo nihil omnino exigatur: sed si quid offeratur, gratis accipiat. Fontes sub sera claudantur

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

dantur & clusa teneantur propter fortilegia. Chrifma A
fimiliter & oleum facrum sub clave custodiantur. Si
vero is ad quem fpectat custodia, ea incaute relique-
rit : tribus menfibus ab officio fufpendatur. Et fi per
eius incuriam aliquid nefarium contigerit, graviori
fubjacebit ultioni.

XVIIII. De baptiflerio.

Baptiflerium habeatur in qualibet ecclefia baptif-
mali, lapideum, vel aliquid competens, quod decen-
ter cooperiatur, & reverenter confervetur, & in alios
ufus non convertatur. Aqua vero in qua puer fuerit
baptizatus, ultra feptem dies in baptiflerio non fer-
vetur.

Si vero puer domi a laico fuerit, propter neceffita- B
tem, baptizatus : aqua, propter reverentiam bap-
tifimi, vel fundatur in ignem, vel ad ecclefiam in
baptiflerio deferatur : & vas illud comburatur, vel
ad ufus ecclefie deputetur.

Semper facerdos interroget diligenter laicum, cum
in neceffitate baptizaverit puerum, quid dixerit : &
quid fecerit ? Et fi invenit laicum difcrete & in for-
ma ecclefie baptizaffe five in Gallico, five in Lati-
no, approbetur.

XIX. De forma baptizandi.

Ad levandum puerum de fonte, tres ad plus reci-
piantur in baptifmo, duo mares & una femina. Fem-
mina vero a duabus faeminis & uno mare fufcipiatur.
Quod amplius eft, a malo eft. At plures tamen, tan- C
quam teftes, fi haberi poffint, adhibeantur propter
varios cafus : De baptifmate & penitentia, praeci-
pius quod diaconi penitentias dare vel baptizare
non praefumant, nifi in his cafibus, cum facerdos non
poteft, vel abfens eft, vel indifcrete non vult, & mors
imminet puero vel aegroti. Si vero puer baptizatur a
laico, praecedentia & fubfequentia in mentione ex-
pleantur a facerdote.

XX. Quod chrifmales nifi in ufus ornamentorum ecclefie non convertantur.

Panni etiam chrifmales non nifi in ufus ornamen-
torum ecclefie convertantur. Similiter alia ornamen-
ta ecclefie quae pontificalem accipiunt benedictionem, D
nullo modo in ufus profanos deputentur.

Si vero pueros cum fale vel fine fale expositos con-
tingat inveniri, baptizentur : ita tamen quod non pro-
lationem iftorum verborum, Ego baptizo te, in no-
mine Patris & Filii & Spiritus fancti, amen, quae fola
funt de fubftantia baptifmi, & fola debet cum inten-
tione baptizandi proferri, haec a baptizante verba
prius dicantur, nominante baptizandum : Ego non
intendo te rebaptizare : fed fi tu non es baptizatus,
ego baptizo te in nomine Patris, &c.

Eodem modo fi mulier mortua fuerit in partu, &
de hoc bene conftiterit : feindatur, fi infans credatur
vivere, ore tamen mulieris aperto.

XXI. De pueris custodiendis.

Faeminae moneantur, ut filios fuos caute alant, &
juxta fe de nocte non collocent teneros, ne opprimantur :
folos in domibus, fi ignis fuerit, ut folos jux-
ta aquas, fine confode non relinquant : & hoc eis om-
ni die Dominica dicatur.

XXII. De inquisitione patris pueri

Diligenter inquirat facerdos cujus fit puer bap-
tizandus, quis pater, quae mater : ut fic cognofcat &
puniat fornicatores, & cognofcat qui legitimi, qui
non,

XXIII. Quod pater debeat admitti ad levandum puerum.

Vidimus nuper puerum bis baptizatum propter
hujufmodi omiffionem. Et quoniam propter multas
caufas neceffe eft facerdotem hujufmodi interroga-
tiones facere : praecipimus hoc ftatutum diligenter
obfervari.

XXIV. De Sacramento confirmationis.

Cum f Sacramento confirmationis ad robur detur
parvulis : frequenter facerdotes moneant populum
ad confirmationem puerorum. Post baptifmum enim
fufcipi debet f Sacramento confirmationis, & publi-
ce proponatur in ecclefia. Quod fi ultra quinque an-
nos ad plus puer fuerit per negligentiam & incuriam
parentum non confirmatus : tam pater quam mater
ab ingreffu ecclefie tamdiu fufpendantur, quousque
puer confirmetur. Simili poena fubjacebit facerdos,
qui circa hoc negligens extiterit. Et fi adultus, in
quadragefima, vel in alio tempore ad confirmatio-
nem venerit, nondum confirmatus, quod diligenter
inquirendus eft : mitatur ad epifcopum confirman-
dus.

In hoc Sacramento contrahitur proximitas spiri-
tualis, ficut in baptifmo, inter illos qui fufcipiunt pue-
ros, & illos quorum funt pueri, & inter pueros fuf-
ceptos : & hoc laicis praecipimus frequenter inculca-
ri, licet haec a nobis eodem dicatur in collatione hu-
jus f Sacramenti.

Sacramentum autem poenitentiae quam fit neceff-
farium probatur ex illo evangelii : *Quorum remif-
fionis peccata, remittuntur eis, & quorum remif-
fionis peccata, retenta funt.* Sed quia remiffionem pec-
catorum confequimur per veram confessionem : praeci-
pius, facrorum canonum ftatuta fequentes, ut
facerdos in poenitentia danda diligenter attendat qua-
litate perfonae, & quantitatem delicti ; tempus, lo-
cum, caufam, & moram in peccato factam ; devo-
tionem animi poenitentis, & ligna contritionis. Mu-
lieribus autem conjugatis talis injungatur poeniten-
tia, undenon reddantur fuis maritis fufpectae de ali-
quo crimine occulto & enormi. Idem de viris uxora-
tis obfervetur, dummodo fufficienter puniatur deli-
ctum, & peccatum, & condigna fit fatisfactio.

In confessionibus & praedicationibus, faepius laicis
inculcetur, & praecipue in majoribus foeminitatibus,
quod omnis commixtio maris & faeminae, nifi per
matrimonium excusetur, eft mortale peccatum. Et
fi in denuntiatione hujus falubris doctriinae facerdos
negligens inventus fuerit, tanquam fornicator vel
confentens fornicatoribus canonice puniatur.

XXV. Vbi debeant audiri confessiones mulierum.

Confessiones mulierum audiantur extra velum, &
in propatulo quantum ad vifum, non quantum ad
auditum. Moneantur etiam laici, qui ftatim in pri-
mo quadragefinae confiteantur, & cito poft lapfum,
ne peccatum pondere fuo trahat ad aliud. Item nul-
lus facerdos in nomine poenitentiae totalis vel partia-
lis Miffas praefumat injungere : confulere tamen po-
teft, quotiens monendi funt parochiani ad confes-
fionem.

Confessiones tres in anno audiantur. Ter com-
municare moneantur ; in Paicha, in Pentecofte, &
in natali Domini. Prius tamen praeparare fe per ali-
quam abftinentiam de confilio facerdotum facien-
dam.

Quicumque autem femel in anno, ad minus, proprio
non confeflus fuerit facerdoti, & ad minus ad paicha
Euchariftiae

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1117.

Distincti
hoc capi-
tulum effe
debet in-
fcriptum
de poeniten-
tia ; fed fe-
cuti funt
Anglican.
exemplar,
Joan. 20.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
12. 7.

Eucharistiæ sacramentum non acceperit, nisi consilio sui sacerdotis duxerit abstinentium: & vivens, ab ingressu ecclesiæ arcetur; & mortuus, Christiana careat sepultura. Et hoc frequenter eis dicatur.

XXVI. Qualiter admittende sunt purgationes defamatorum.

Defamati fama publica vel verisimilibus iudiciis, super crimine aliquo enormi, de quo convinci non possint, moneantur semel, secundo, ac tertio, ut confiteantur, & satisfaciant.

Qui vero incorrigibiles in negatione perstiterint, indicatur eis purgatio, quæ occasione pecuniæ oblatæ vel promissæ de die in diem nullatenus differatur: sed si parata fuerit, statim prima die recipiatur. Et canonum numerus observetur. Archidiaconus, vel officarius ejus contra hoc veniens, ab officio suo se noverit suspendendum.

XXVII. Qualiter se debeat gerere sacerdos in confessione audienda.

In confessione habeat sacerdos vultum humilem, & oculos ad terram demissos, nec faciem respiciat confitentis, maxime mulieris: & patienter audiat quæ dixerit, & in spiritu lenitatis eum supportet. Et cum pro posse suo persuadeat pluribus modis, quod integre confiteatur: aliter enim non est vera confessio. Peccata inquireat sacerdos usitata, singulatim; inusitata non nisi a longe & per circumstantias: sic ut expertis non detur occasio delinquendi. Personarum nomina, cum quibus confitens peccavit, non inquiret sacerdos: sed per confessionem potest inquirere, utrum sit clericus, laicus, monachus, sacerdos, diaconus: & semper majoribus majora reservet.

XXVIII. De majoribus peccatis.

Sunt autem ista majora: homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus, stupra virginum & monialium, & injectiones manuum in clericos, in parentes, vota fracta, & hujusmodi.

Sunt autem casus quibus nullus nisi solus papa potestatem habet dispensandi, vel ejus legatus: videlicet, injectio manuum in clericos, vel quoscunque religiosos, incendia ecclesiarum. Absolutio nulli talium in articulo mortis est deneganda, saltem conditionalis: nihilominus talium rei, mittendi sunt ad episcopum, vel ad ejus penitentiarium.

Semper autem qui mittuntur, deferant secum litteras, continentes genus peccati & circumstantias sufficienter, vel ipsi sacerdos cum eis veniat: alioquin non recipiantur. In dubiis semper confessor consulat episcopum, aut sapientes viros, quorum consilio certificatus, securus solvat vel liget.

XXIX. Ne sacerdos revelet confessionem.

Nullus ira, vel odio, vel metu ecclesiæ, & metu mortis, in aliquo audeat revelare confessionem, si gno vel verbo, generaliter vel specialiter; ut dicendum, ego scio quales estis: sub periculo beneficii & ordinis. Et si convictus fuerit, absque misericordia degradabitur.

XXX. Ne penitentia injungatur sine restitutione.

In furto, rapina, usura, sine fraude caveant sacerdotes, ne injungant penitentias, videlicet Missarum, elemosinarum pro talibus peccatis: sed injungant prius restitutionem: quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

Audita confessione semper interroget confessor confitentem, si velit se abstinere ab omni peccato mortali. Aliter vero non absolvat eum, nec injungat

A ei penitentiam, unde confidat: sed moneat, quod interim faciat, quicquid boni poterit, ut Deus ejus cor illustret ad penitentiam, & consulat ne corpus Christi in tali statu recipiat.

Statim insuper, ut personæ, vicarii, & sacerdotes anni confiteantur illis, qui per singula capitula ad hoc autoritate nostra fuerint deputati. Sint autem in quolibet capitulo duo confessores, qui confessiones audiant sacerdotum & clericorum, & aliorum frequenter. Si quæ vero dubia fuerint, quæ per eos expediri nequeant, vel si quis confessionem ob aliquam causam confiteri noluerit; ad penitentiarium episcopi principaliter retrahatur. Si vero neutri eorum voluerit revelare peccatum, episcopo confiteatur, vel alicui autoritate ejus.

Sint etiam in quolibet decanatu duo vel tres viri quæ præ oculis habentes, qui excessus publicos prelatorum, & aliorum clericorum, ad mandatum episcopi, vel ejus officialium, ipsis denunciant.

XXXI. De decimis dandis.

Decimas autem de omnibus quæ renovantur per annum, & maxime consuetas decimas dandas decrevimus, & districte præcipimus: ita ut nec occasio mercedis servientium in autumno, vel messorum, ecclesiæ decima parte non frustrentur. Detentores autem decimarum consuetarum, si semel, secundo, vel tertio commoiti, excellum suum non emendaverint, usque ad satisfactionem condignam, per censuram ecclesiasticam compellantur. Cum autem ii qui decimas detinuerint, vel surripuerint ad penitentiam accesserint: non admittantur, nisi vel per se, vel per sufficientem procuratorem, in manu sacerdotis, illi cui decimæ debentur satisfaciant competenter. Inhibeantur frequenter, ne pignus retinere contendant quisquam, postquam de fructibus fortem perceperit, deductis expensis: quoniam usura est. Sacro approbante concilio prohibemus, nisi quis aliquando excommunicationis sententiam, nisi competentis monitione præmissa, & presentibus personis idoneis, per quos sufficienter, si necesse fuerit, possit probari monito, autoritate propria promulgare præsumat. Quod si contra præsumplerit, etiam si iusta fuerit ex causa sententia, ingressum ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum: alia nihilominus pœna multandus prout superius visum fuerit expediri.

XXXII. De pœna communicantium cum excommunicatis.

Ne ecclesiasticæ sententiæ rigor vilescat, præcipimus, quod omnes qui scienter communicant nominatim & publice excommunicatis, tamdiu arceantur ab ingressu ecclesiæ, quamdiu talibus communicasse convinci poterint, nisi citius recipiant: salvo tenore canonis, Quadraginta: quæst. ult. Quoniam multos.

Testes autem qui scienter perjurant super sacrosanctæ evangelia, propter lucrum proprium vel damnum aliorum, per quorum testimonia, sicut frequenter contingit, aliquis amittit vitam, vel membrum, vel exhereditatur, vel ecclesiæ suo jure fraudatur, ne absolvantur: nec eis penitentia, nisi a nobis vel penitentiario nostro, injungatur, nisi in mortis articulo: & tunc accepta cautione, quod ad nos accedent restituta eis sanitate, recepturi de perjurio cõditionem penitentiam. Idem præcipimus fieri de iis, qui malitiose impediunt executionem rationabilium testamentorum.

XXXIII. De solemnibus excommunicatione.

Singulis autem annis in tribus solemnitatibus majoribus, solemniter excommunicandi denuntientur fortissimi,

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.al. duo
mius.
al. &
licorū
frequent.al. Et nu-
merus cõ-
purgato-
rum in ca-
nonibus
constitu-
tus, si ne-
cesse fuerit
obf.

C

D

E

tiarii, auxilium dæmonum quocunque modo invocantes, sacramentis & sacramentalibus abutentes, vel ad usus profanos ducentes, testes perjuri super sacrosanctum evangelium, incendiarii, raptores publici, malitiose impediētes executionem rationabilium testamentorum.

XXXIV. De sacramento Eucharistie.

Sequitur de sacramento nostræ redemptionis, quod viaticum sive Eucharistia dicitur. Nam sicut solent homines peregre profecturi, amicos suos convocare, atque convivium lætitiæ eis preparare: sic Dominus noster Iesus Christus peregre proficiscens, id est, de mundo transurus ad Patrem, discipulis suis convivium præparavit, corpore & sanguine suo veraciter eos reficiens sub speciebus panis & vini, transubstantiatis, pane in corpus, vino in sanguinem, potestate Divina. Et hoc utique sacramentum conficiendi potestatem recipit quilibet sacerdos; qui rite fuerit ordinatus; seu claves ecclesiæ, quas Dominus ipse concessit apostolis & eorum successoribus. Vos igitur sic sacrosanctæ mensæ communicare debetis, ut nil prorsus de veritate corporis Christi ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur; & frustra respondetur, Amen, a quibus de eo quod accipitur aliter sentitur.

Instruere in super debetis laicos quoties communicant, quod de veritate corporis & sanguinis Christi nullo modo dubitent. Nam procul dubio hoc accipiunt sub panis specie, quod pro nobis pendit in cruce; hoc accipiunt de calice, quod effusum est de Christi latere; hoc bibunt, ut dicit Augustinus, credentes, quod prius fuderunt lævientes.

XXXV. De effectu Eucharistie.

Vis autem, virtus, & effectus hujus sacramenti, ex verbis Domini evidenter exprimitur. *Hic panis quem ego dabo vobis, caro mea est; & caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus; &, si quis manducaverit carnem meam, & biberit meum sanguinem, vivet in æternum.* Verum cum alibi dicitur, *Qui manducaverit carnem Domini & biberit sanguinem ejus indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini:* terrere nos potest terribilis hæc sententia. Propter hoc fratres carissimi, audite consilium apostoli, quod tale est: *Probet autem semetipsum homo, unus per confessionem mundans & sanctificans; & sic de panè illo edat & de calice bibat.* Et sicut filii Israël in esu agni triplici renes suos accingebant: ita & vos renes vestros accingatis, id est, totam carnis delectationem in vobismetipsis extinguatis, & in aliis extinguendam doceatis. Ad vestrum namque spectat ministerium; per ministerium corporis & sanguinis Domini peccatores ad Divinam revocare gratiam: pro vivis & mortuis offerre sacrificia, quæ pro valde bonis sunt gratiarum actiones; pro non valde malis, sunt propitiationes.

Omnibus autem pro quibus fuerint, ad hoc profunt, ut dicit Ambrosius, ut plena fiat remissio, vel ut certe tolerabilior sit damnatio. Cum ergo tam excellentissimi sacramenti sitis dispensatores, cum inter Deum & homines fitis constituti mediatores: placabit proculdubio Deus nobis & aliis: pro nobis etiam exaudiet Deus exercitum vota nostra, si placeat ei vita nostra: Alioquin, ut dicit Gregorius, si is qui ad intercedendum mittitur, displicet: (scilicet irati Dei animus) ad deteriora provocatur. Vnde cum magna reverentia, & devotione, & munditia, tractandum est sacramentum corporis & sanguinis Domini. Et propter hoc distincte præcipimus, quod sacerdotes, circa ea quæ ad substantiam sacramenti corporis & sanguinis Domini pertinent,

Concil. general. Tom. XI.

sint diligentes: provifuri, quod Eucharistia in munda paxide conservetur, nec ultra septem dies servetur hostiæ consecratæ, sed qualibet septimana, die Dominica innoventur. Itaque post perceptionem hostiæ consecratæ, aut susceptionis sanguinis Divini, reservatæ hostiæ a Missam celebrante fumantur, vel ab alio innocente & mundæ & honestæ vitæ. Habeaturque certitudo circa hostiam consecratam, ut non sumatur pro consecrata, non consecrata.

XXXVI. De canone Missæ.

Item præcipimus quod omnes sacerdotes habeant canonem Missæ, secundum consuetudinem Sarum ecclesiæ, correctum; & ut verba canonis in Missa rotunde & distincte dicantur. Similiter omnes horæ, & omnia officia aperte & distincte dicantur, ita quod ex festinatione nimia, verba non præcidantur vel lycopentur.

XXXVII. Quod singulis diebus dicatur pro defunctis, placebo Domino.

Piæ etiam recordationis affectu ducti, præcipimus, singulis diebus, nisi major urgeat solemnitas, dicatur pro defunctis placebo, & dirige, & commendatio animarum, per sacerdotes in singulis ecclesiis: & si non sit observatum, sacerdotes usque ad condignam satisfactionem suspendantur.

Monentur laici, quod reverenter se habeant in consecratione Eucharistie, & stectant genua: maxime in tempore illo, cum post elevationem Eucharistie hostia sacra dimittitur. Item in celebratione Missæ, hostiam consecratam, pacem daturus sacerdos, ore suo non adveniat; quia ante perceptionem, ore suo tangere non debet.

Si vero de patena, sicut quidam faciunt, eam sumat: post celebrationem Missæ, tam patenam, quam calicem faciat perfundi aqua, vel solum calicem, si eam non sumat de patena. Habeatque sacerdos iuxta altare pannum mundissimum alio panno circumdatum, undique honeste ac decenter coopertum; in quo post susceptionem sacramenti salutaris digitos non labiis tergat ablutos.

XXXVIII. Ne sacerdos osculetur hostiam.

Item si sacerdos habuerit necesse bis in die aliquo casu celebrare; quod nisi die natiuitatis vel resurrectionis Dominicæ, vel cum corpus aliquod præsens est in ecclesia, vel aliqua evidens urgeat necessitas, fieri prohibemus: post primam celebrationem & sanguinis susceptionem infundatur calici, . . . celebrante sumatur, sed . . . post celebrationem subsequenter. Post primam vero celebrationem diligenter absorbeantur stillæ de calice: & quod fuerit digitis in calice superfusum, reservetur in vase mundo ad hoc specialiter deputato. Et post secundæ Missæ celebrationem sumatur a sacerdote, nisi forte in prima celebratione assistit diaconus, vel alius minister honestus, vel innocens aliquis, qui loturam illam sumere possit absque conscientie læsione. Et hoc præcipimus fieri, quoties in diversis ecclesiis oportebit illum celebrare. In sacramento autem Dominici sanguinis, major pars vini, & modicum aquæ ponatur.

XXXIX. Ne Eucharistia detur secretis.

Prohibemus etiam ne communicio Eucharistie detur secreto impenitenti, cum publice & instantè penitenti danda sit: dummodo occultum fuerit ejus delictum.

Item cum mulieres post puerperium venerint ad purificationem, sacerdos eis det tantummodo panem benedictum: & corpus Domini nullo modo eis proponatur, nisi expresse petant, & prius confessæ fuerint.

R. Iis

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

Iis adiciamus, quod cum Eucharistia ad ægrum fuerit deferenda, habeat sacerdos illam in pixide munda & honesta, in qua sit burfa mundissima, & in ea deferat corpus Dominicum ad ægrotum, linteo mundo superposito, & lucerna præcedente, nisi æger valde remotus fuerit; & cruce similiter, si fieri potest, nisi forte crux fuerit ad alium ægrotum deportata: præcedente quoque tintinnabulo, ad cuius sonitum excitetur devotio fidelium. Habeatque sacerdos secum orarium seu stolam, qui cum Eucharistia, sicut diximus, vadit ad ægrum. Et si æger remotus non fuerit, in superpellicio ad ipsum decenter accedat: habeatque vas argenteum vel stanneum ad hoc publice deputatum, quod semper secum ad ægrum deferat, ut in eo ægro dare valeat, post sumptam Eucharistiam, suorum loturam digitorum.

XL. De ornamentis ecclesie.

Ad hoc innovantes prædecessorum nostrorum statuta, præcipimus, ut qualibet in ecclesia calicem argenteum habeant, cū vasis decentibus & honestis: fundonem mundam & candidam amplitudinis congruentis; id est, corporalia, linteamina, & alia ornamenta, quæ ad altaris officium spectant: honestos libros ad psallendum & legendum idoneos, & sacerdotalia vestimenta sufficientia pariter & honesta. Et qui ministrant sacerdoti in altari, superpellicis induantur.

Et quoniam nimis absurdum videtur, in sacris sordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis: præcipimus districte, quod vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, & pallas altaris, necnon & ipsa corporalia, nitida & munda custodiant: quæ propter quorundam incuriam, alii* propter sordes quibusdam sunt horrori. Superaltaria quorum nimis stricta non habeant, super quæ periculose celebratur, sed competenter ampla. Supellectilia quoque in ecclesia non admittantur, nisi propter hostiles incurfus, aut repentina incendia, seu ob alias necessitates urgentes: sic tamen ut cessante necessitate, res in pristina loca deponentur.

XL I. Ne bona ecclesie alienentur nisi in casibus concessis.

Item prohibemus, ne calices ecclesiarum, vel vasa altaris, sive vestes, vel libri ecclesiastici, vel ecclesiastica tenementa vendantur, vel pignori obligentur, vel aliquo modo alienentur ab ecclesiis, nisi in casibus concessis, & de licentia nostra, forma ecclesiastica & canonica observata. Si vero secus actum fuerit, irritum habeatur. Scribant autem sacerdotes in missalibus, & in aliis libris, possessiones & redditus ecclesie, & nomina librorum & vestimentorum, & ornamentorum ecclesie: ne ipsi, nec parochiani sui, sine consensu nostro aliquid alienare præsumant de iis quæ sunt ecclesie.

XL II. De defectibus supplendis de bonis defuncti, de pœna archidiaconi in hoc negligentis.

Item volumus, quod hæc constitutio inviolabiliter observetur: videlicet, si rector alicujus ecclesie decesserit, ecclesia sua relicta, sine instrumentis sacerdotibus, vel sine libris, vel sine vtriusque, vel si forte domos ecclesie reliquerit dirutas vel ruinas: de bonis ejus ecclesiasticis tanta portio deducatur, quæ sufficiat ad reparandum hoc, & ad defectus ecclesie supplendos.

Idem statuimus circa illos vicarios, qui solvendo modicam pensionem omnes habent ecclesie proventus. Nam cum ad præmissa teneantur, satis elucet, quod talis, deducto pretio, poterit & debet inter debita computari. Semper rationalis sit consideratio ad facultates ecclesie, cum deducenda fuerit hæc portio.

XLIII. De eodem.

Nullus rector ecclesie, nobis subjectus, decimas ecclesie suæ vendere præsumat, ante Annuntiationem beate Mariæ: cum extunc secundum consuetudinem, fructus reddere debeant ad debita vel legata solvenda. His adiciamus, quod si persona, vel vicarius alicujus ecclesie, ante festum Annuntiationis beate Mariæ decesserit; cum extunc, secundum consuetudinem diu obtentam in episcopatu Sarum, successores de fructibus ecclesie disponant: statuimus, quod successores defuncti teneantur ad sumptus respondendos ad executionem sui testamenti, quos in excolendis & seminandis terris ecclesiarum ante obitum suum fecerint. Quocumque autem tempore post festum Annuntiationis persona vel vicarius, ad quem spectant onera ecclesie, decesserit: statuimus, ut ad eadem onera sustinenda mortuus teneatur usque ad festum Annuntiationis sequens, ad quæ vivus tenebatur: quatenus fructus post festum S. Michaelis provenientes, pro rata temporis non sufficiunt. Successores vero capellanos annos ante sequens festum S. Michaelis, si idonei sint, amovere non præsumant: sed eos sub similibus conditionibus, dum tamen sufficiant, retineant, cum quibus cum defunctis conveniant: nisi successores conditiones* annorum velint meliorare.

Si vero archidiaconus visitare ecclesias neglexerit, & veniente rectore defectus competenter supplere distulerit, vel dissimulaverit: si eodem rectore defuncto, non existat unde de bonis defuncti suppleri possint: in pœnam negligentie suæ, de bonis propriis eos supplere compellatur: pœnam nihilominus non evitaturus canonicam, si superioris sui autoritate facta superveniens inquisitio, ipsum aliquando in visitationis officio negligentem invenerit, vel dissimulantem. Sed etiam in his casibus similiter rationalis habenda est consideratio, & ad facultates ecclesie, & ad tempus quo rector ecclesie fructus ejusdem percepit.

XL IV. De ecclesiis ad firmam tradendis.

Item ecclesie vel altaria, sine consensu nostro vel officialium nostrorum, non tradantur ad firmam: & præcipue laicis, quos nec ecclesie, nec decimas aliquo modo sacri canones tenere permittunt. Contractus vero cruce-signatorum & clericorum præcipimus vobis & officialibus vestris innoscere, propter diversas causas, sicut volunt, quod aliquam habeant firmitatem.

XL V. Ne ulli religiosi aliquem habeant ingressum in possessionibus ecclesie, sine consensu episcopi.

Inhibemus etiam ne viri religiosi illas ecclesias maxime habeant ad firmam, in quibus dicant se habere jus patronatus: adjicientes, ne aliqui vendat, vel conferat, vel ad firmam det, vel pignori obliget monachis Cisterciensis ordinis, vel aliis religiosi simile eis privilegium habentibus, terras aliquas, vel possessiones, nisi prius facta sufficienti cautione de indemnitate parochialis ecclesie, & etiam de nostra autoritate, & hoc eis sæpius in ecclesiis publicetur.

XL V I. Ne pensio in ecclesiis detur alicui, sine assensu nostro.

Item ne cui de ecclesiasticis proventibus modica vel magna detur pensio in fraudem, sicut in concilio prohibitum est, & nos prohibemus. Et quoniam circa hujusmodi pensiones fraus sæpius solet & sumoniaca pravitas perpetrari: nos, ut melius obviamus talibus morbis, præsentantis & præsentanti recipimus interdum

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

* f. annorum.

interdum iuramentum, quod nec promissio, nec pactio illicita intervenerit; & quod ecclesia amplius non dederit vel dabit quam prius fuit obligata. Similiter inhibemus, ne qui prius fuit persona, in eadem ecclesia fiat vicarius sine licentia nostra.

XLVII. De capellanis extranea ordinationis.

Item inhibemus districtius, ne sacerdotes ignoti, de quorum ordinatione non constat, ad Divinorum celebrationem deseruendo ecclesiis admittantur, nisi de nostra licentia, cum per literas testimoniales, vel ad testimonium honorum virorum nobis constiterit de eorum ordinatione; & sufficienter fides facta fuerit.

XLVIII. Ne amoveantur idonei sacerdotes.

Monemus etiam rectores ecclesiarum, ne capellanos annuos, sine causa rationabili studeant amovere: maxime si honeste fuerint conversationis, & laudabile de conversatione sua a parochianis habeant testimonium.

XLIX. De pena incontinentium.

Et si de in continentia parochialis sacerdotis scandalum ortum fuerit, cum circa hoc vigilans debeat esse rector ecclesie: si per famam, vel per inquisitionem nobis prius de hoc constiterit, quam per rectoris denuntiationem: tanquam conciliis puniatur, fructibus ecclesiasticis unius anni privandus in piis causis distribuendis.

Sane de vicariis statutimus perpetuis, & tam personas, tam vicarios, quam annuos sacerdotes, graviter puniendos decrevimus, nisi super denuntiatione excessum, & precipue incontinentiam, in quibus notabiles clerici inventi fuerint, in suis parochiis fuerint vigilantes.

L. Ne predicatoris admittantur sine literis episcopi.

Prohibemus ne sine literis nostris, ad fidelium elemosinas postulandas, aliquis admittatur predicator: nisi litteræ nostræ nomen ejus exprimat, & expresse contineant, quod ei damus licentiam predicandi. Negotium vero & necessitatem pro qua advenit, bene poterit demonstrare, licet predicandi licentiam non habeat, dum tamen literis nostris, sicut diximus, munitus sit. Volumus autem, ut sacerdos ecclesie in qua predicatur, pecuniam collectam accipiat, & salvo custodiat sub duorum virorum testimonio fide dignorum, quosque de mandato nostro, illi loco, pro quo fuit collecta & collata, deferatur.

LI. De pena eorum qui aliquid dant vel accipiunt pro spiritualibus.

Prohibemus archidiaconis, officialibus, & decanis, ne pro justitia facienda, differenda, vel acceleranda, aliquid accipiat: & ne pro aliquo spirituali aliquid ex pactione promittatur, detur, vel accipiat. Quod si fiat, tam dans, quam accipiens, sententia excommunicationis se noverit innotatum.

LII. Ne inclivi alios de nocte in domo sua recipiant.

Moneat quilibet sacerdos viros inclusos, si habeat in parochia sua: ne mulierculam recipiant de nocte in domo sua, similiter nec mulier masculum: nec deposita sine testimonio sacerdotis, & virorum fide dignorum, accipiant.

LIII. De excessibus in prebendis corrigendis.

Ad hoc quoniam de fornicationibus, adulteris, & incestuosis commixtionibus & aliis flagitiis in præconil. General. Tom. XI.

bendis & ecclesiis præbendalibus frequenter commissis, clamor ad aures nostros ascendit, & ad aures Domini sabaoth timemus ascendisse, quæ ad cognitionem & . . . episcopi sui statuta concilii infra terminum competentem per capitulum corrigi debent: ne de manibus nostris sanguis animarum requiratur, distincte autoritate concilii præcipimus, quod ea que correctione indigent, per capitulum corrigantur; alioquin Deum habentes præ oculis, prout cura animarum requirit, pro officii nostri debito, quod nostrum erit faciemus.

LIV. De matrimonio contrahendo.

Studeant sacerdotes summopere & multipliciter matrimonium commendare per dignitatem, & bona ipsius matrimonii; amplexus fornicarios per contrarium reddendo detestabiles: confidenter asserentes matrimonium inter alia sacramenta, quoad originem primum, & prius constitutum ab ipso Domino in paradiso, &c.

Bona matrimonii sunt, fides, proles, & sacramentum: scilicet fides ad torum, proles ad cultum Dei, sacramentum Christi & ecclesie: apparetque in hac vita maxime desiderabile. Bonum est & privilegiatum matrimonium: nam sola proles, ex matrimonio legitimo suscepta, a dignitatibus tam ecclesiasticis, quam civilibus non est exclusa: cum tamen aliter geniti repellantur tanquam spurii.

LV. De reverentia matrimonii.

Propter hoc præcipimus, quod matrimonia cum honore celebrentur, & reverentia: non cum risu & joco, non in tabernis, potationibusve publicis, seu commensationibus: nec quisquam annulum de junco vel quacunque vili materiæ, vel pretiosa, jocando manibus innectat muliercularum, ut liberius cum eis fornicetur: ne dum jocari se putat, honoribus matrimonialibus se adstringat. Nec de cætero fides detur alicui de matrimonio contrahendo, nisi coram sacerdote, aut tribus vel quatuor personis fide dignis, propter hoc convocatis: ita quod nullatenus per verba de præfenti contrahant: nec post matrimonium, per verba de futuro contractum carnaliter committantur, nisi rite canonicis denuntiationibus præmissis, tam ubi mas, quam ubi femina retro conversati sunt, nihilominus etiam, quoniam non mediocriter turbant ecclesiam Dei, & pericula animabus ingerunt taliter contrahentes: statimus, quod tales ad nos transmittantur; & ii, qui hujusmodi contractibus intersunt prohibitis, & autoritatem & consensum præstiterint: & nos illos ad sedem apostolicam transmittemus, tanquam perturbatores ecclesiasticæ pacis, & contemptores ecclesiasticorum mandatorum. Et hoc statutum præcipimus omni die Dominica populo denunciari.

LVI. De forma contrahendi matrimonii.

Item præcipimus, quod sacerdotes doceant personas contrahentes hanc formam verborum in Gallico vel Anglico: *Ego N. accipio te N. in meam.* Similiter & mulier dicat: *Ego accipio te in meum.* In his enim verbis consistit vis magna, & matrimonium contrahitur. Nec sine trina denuntiatione publice facta in ecclesia & solemniter, præsumat sacerdos aliquas conjugere personas matrimonialiter. Pro quibus denuntiationibus faciendis nihil omnino exigatur.

Sed si utraque persona conjuganda, omnino fuerit incognita: nullo modo præstet sacerdos autoritatem tali contractui, nisi prius ei legitime constiterit, quod personæ legitime sint ad contrahendum. Similiter, si altera illorum incognita fuerit, literas habeat testimoniales, quod possit legitime contrahere, & trina facta fuerit denunciatio in parochia illius.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

LVII. De clandestinis matrimoniis.

Prohibemus similiter clandestina matrimonia, precipientes quod publice fiant in facie ecclesie, præsentente sacerdote ad hoc vocato: si vero secus actum fuerit, non approbentur, nisi de nostra speciali auctoritate. Sacerdos autem, qui tales conjunctiones prohibere contempserit, vel talibus interesse præsumpserit, vel quilibet alius regularis, secundum statuta concilii, ab officio per triennium suspendatur: gravior puniendus, si culpe qualitas postulaverit. Sed & iis qui taliter copulari præsumpserint, etiam in gradu concessio, condigna penitentia iungatur.

LVIII. De forislegiis & maleficiis in nuptiis.

In nuptiis semper prohibeantur forislegia sub pena excommunicationis fieri, & maleficia. Et sub tali pena teneantur omnes qui celant impedimenta matrimonii: votum, ordinem, consanguinitatem, affinitatem, disparem cultum, compatritatem. Et hæcultima causa, tantum quatuor personas excludit de matrimonio, compatrem & commatrem, filium, fratrem vel sororem spiritualem, vel filium vel filiam patrini. Et ista comminatio in singulis parochiis frequenter recitetur.

LIX. De modo prohibito in affinitate carnali, vel spirituali.

Ad hoc prohibemus, ne vir contrahat cum aliqua consanguinea olim uxoris sue. Similiter, nec mulier cum aliquo consanguineo quondam viri sui, usque ad quartum gradum. Item susceptus in baptismo non contrahat cum filia suscipientis, vel ante vel post compatritatem genita.

LX. Ne quis super dubio casu.

Nullus officialis, decanus, vel sacerdos, in dubio casu, inconsulto episcopo, causam matrimonii præsumat diffinire, seu pro matrimonio seu contra matrimonium pronuntiare: sed ad episcopum referatur omnis matrimonii dubietas.

LXI. De iis qui per adulterium polluantur.

Item commoneant & prohibeant sacerdotes, ne quisquam cum ea contrahat matrimonium, quam, vivente marito suo, polluit per adulterium. Et hoc, si adulter fidem dederit adulteræ, de ea ducenda, adhuc viro suo vivente; vel si etiam ipsa adultera, vel adulter, in mortem viri machinati sunt.

LXII. Quod prægnantes sibi provideant, cum tempus partus appropinquat.

Item commoneant sacerdotes mulieres prægnantes de parochia sua, ut cum tempus partus intelligunt instare, sibi prospiciant, ut aquam habeant promptam & paratam. Et quod propter imminens periculum, locute fuerint de confessione cum sacerdote, ne subito præoccupate, non possint, cum voluerint, copiam habere sacerdotis.

LXIII. Ne conjugati viri transcant ad religionem inconsulto episcopo.

Item doceant sacerdotes frequenter populum, & prohibeant sub anathemate, ne alter conjugum transcant ad religionem, nec recipiatur: nisi per nos aut per licentiam nostram. Item moneant sacerdotes mulieres, ne faciant vota, nisi cum magna deliberatione, & cum consensu virorum suorum, & consilio sacerdotum.

LXIV. Quod de cætero in quinto gradu consanguinitatis liceat contrahere.

In generali concilio statutum est, quod prohibitio

Later. IV.
c. 50.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

A conjugalis copule quartum consanguinitatis & affinitatis gradum non excedat de cætero: quoniam sine gravi dispendio animarum, huiusmodi prohibito non potuit in ulterioribus gradibus generaliter observari. Vnde cum jam usque ad quartum gradum, conjugalis copula sit restricta: sancitum est, ut si qui contra huiusmodi prohibitionem præsumpserint de cætero copulari, nulla longinquitate defendantur annorum, cum diuturnitas temporis peccatum non minuat, sed augeat. Prohibitiones vero de conjugio, de secundo & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex sanctorum nuptiis cognationi virorum copulanda prioris, vobis denunciavimus auctoritate concilii abrogatas: & quod tales de cætero libere contrahere permittantur.

LXV. De denunciatione faciendi, cum matrimonio in ecclesiis sunt contrahenda.

Item cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice proponantur competenti termino præfinito: ut infra illum, qui voluerit & noluerit, legitimum impedimentum opponat: & presbyteri nihilominus investigent, utrum aliquid impedimentum obsistat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicitur expressè: donec quod fieri debeat super eo, manifestis constet documentis. Soboles vero susceptæ in gradu prohibito etiam ignoranter, prorsus illegitima censentur: de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum taliter contrahendo, non expertes scientiæ, vel saltem ignorantie affectatores videantur. Pari modo proles illegitima censentur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, eundem, præter omne interdictum, etiã in conspectu ecclesie contrahere præsumpserint. Si quis autem ad impediendum legitimam copulam malitiosum impedimentum objecerit, ecclesiasticam non effugiat ultionem.

LXVI. De testibus recipiendis ad probandam consanguinitatem.

Item statutum est, ut in consanguinitatis gradibus computandis, testimonium de auditu non valeat: nisi personæ graves extiterint, quibus merito fides sit adhibenda: & ante motam litem, testificata didicerint ab antiquioribus suis, non ab uno utique, cum non sufficeret ille si viveret; sed a fide dignis, & omni exceptione majoribus: cum satis videtur absurdum illos admitti, quorum repelluntur autores.

LXVII. De sacramento extreme unctionis.

Sacramentum vero extreme unctionis, cum sit sacramentum exeuntium, quod sit necessarium patet ex verbis beati Iacobi, qui ait: *Infirmatur quis ex vobis? Iacobi 5, convocet sacerdotem.* Et propter hoc præcipimus, quod ad sacramentum extreme unctionis moneant frequenter populum sacerdotes, in necessitate vide licet: & non tantum divites, sed pauperes, senes, & juvenes, omnes: maxime a quatuordecim annis, & supra. Et omnibus penitentibus & penitentibus gratis exhibeat hoc sacramentum in necessitate, cum fuerint humiliter requisiti.

LXVIII. De eodem.

Item moneant sacerdotes frequenter populum, hoc sacramentum licite iterari posse: scilicet in qualibet gravi infirmitate, de qua metus imminet mortis. Dicant etiam ac denuncient confidenter, quod post susceptum hoc sacramentum, licitum est reverti ad opus conjugale.

LXIX. De eodem.

Cum reverentia deferatur oleum sanctum ad infirmos, & eos inungant sacerdotes cum magno honore, & orationum

orationum celebritate, quæ ad hoc sunt ordinata: & nihil inde, sicut nec pro aliis sacramentis, exigatur, sive a paupere, sive a divite.

LXX. De testamentis faciendis, & memoria fabricæ Sarum ecclesiæ.

Præcipimus quod laicis inhibeat frequenter, ne testamenta sua faciunt sine præsentia sacerdotis, sicut diligunt, quod eorum voluntates extremæ adimpleantur. Inter alia etiam singuli sacerdotes infirmos suos moneant, & efficaciter inducant, quod fabricæ Sarum ecclesiæ suæ memores, prout Deus inspiraverit illis, in testamento suo, de bonis suis relinquunt. Sacerdotes vero & clerici, alios exemplo suo ad id faciendum provocent, matricem ecclesiæ suam Sarum in testamento suo, prout decet, respicientes. Preces etiam faciant sacerdotibus singulis Dominicis, pro vivis & mortuis fratribus & fororibus fabricæ Sarum. Sacerdotibus autem similiter inhibeamus, ne testamenta sua per manus ordinem laicalem.

LXXI. Ne persona ecclesiæ adificent in fundo laicali.

Et quoniam omnino injustum est, ut quem ecclesiæ recipit pauperem & extraneum, in alieno efficiat divitem, & in suo recipiat fraudatorem: sacrorum canonum statuta sequentes, districte præcipimus, quod nullus omnino, qui stipendio militat ecclesiæ, in solo adificet laicali, vel summam seu fortunam rerum suarum ad feudum transferat laicale: præcipue illarum rerum, quas consideratione ecclesiæ, vel ecclesiasticorum beneficiarum, perceperunt. Quod si contra hoc statutum venire præsumperit, tanquam defraudator ecclesiæ substantiæ, quicquid, occasione talis præsumptionis, damni vel incommodi intulerit ecclesiæ vel ecclesiasticis possessionibus, de cuius proventibus dinoscitur laicale feudum ampliavisse: illi ecclesiæ restituat, de cuius oblationibus, elemosynis, suffragiis, atque proventibus, constituit ipsum sumptus fecisse.

LXXII. Ut primo a Medicis moneamur ægri ad ea quæ sunt animæ.

Cum anima longe pretiosior sit corpore, sub interjectione anathematis prohibemus: ne quis medicorum, pro corporali salute aliqui ægro suadeat, quod in periculum animæ convertatur. Verum cum ipsis ad ægrum vocari contigerit, ægrum ante omnia moneant & inducant, quod advocent medicos animarum: ut postquam fuerit infirmo de spiritali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubriter procedatur. Transgressores hujus constitutionis pœnam in concilio statutam non evadent.

LXXIII. De moribus sacerdotum propriis refranandis.

Sacerdotibus in periculo animarum injungimus, ut in exercendo officio suo proprios motus, scilicet rancores, odia, carnales affectiones, non sequantur: sed adeo sint discreti & providi in præcipiendo, ut sub pre-textu debite sibi obedientiæ, subditos suos nullatenus scandalizent: quod quandoque contigisse cognovimus. In causa autem pecuniaria, propria auctoritate communionem alicui non interdiciant. Quoniam religionum nimia diversitas gravem in ecclesia confusionem inducit: præcipimus, quod qui volunt domum hospitalalem fundare, seu xenodochium de novo, regulam & institutionem a nobis accipiant, secundum quam regulariter vivant & religiose.

Concil. general. Tom. XI.

LXXIV. De eodem.

Scriptum est: *Va soli, quia si ceciderit, non habet sublevantem.* Ideo præcipimus, ne monachus solus moretur, vel in prioratu, vel in cella, vel alicubi in episcopatu nostro. Nullus etiam in monasteriis sanctimonialium diversa habeat officia, quæ consueverunt esse diversa.

LXXV. De reditu ad religionem.

Quoniam quidam apostata, salutis suæ immemores, abjecto timore Dei, de ordine suo egredi, sine licentia suorum prælatorum, & in sæculo seculariter conversari, abjecto religionis habitu, non ventur: præcipimus archidiaconis, decanis etiam, monitione præmissa competenti, ut tales ad claustrum, per ecclesiasticam censuram, redire compellant. Quod si nec sic ad resumendam religionem induci possunt, jubemus eos comprehendere & ad pœnitentiam in carcere retineri.

LXXVI. De reverentia.

Adhuc prohibemus, ne choreæ ulter * pes, & inhonesti ludi, qui ad lasciviam invitant fiant in Et ne it tractentur esse seculares ex consuetudine; maxime in quibus agitur de iudicio sanguinis. Prohibemus quoque ne denuntiationes scotallorum fiant in ecclesiis per laicos: nec in ecclesiis nec extra ecclesias per sacerdotes, vel per clericos.

LXXVII. De procuracionibus archidiaconorum.

Certum est quod procuraciones archidiaconorum aut officium * exercentes, non debent querere quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, prædicationi, exhortationi, correctioni, & reformationi insistentes, ut fructum referant qui non perit. Quapropter sacrosancti concilii vestigiis inherentes præcipimus, quod procuraciones nullatenus dentur, nisi personis visitationis officium exercentibus; & tunc. . . . scilicet septem equorum & personarum mediocritate servata, in Lateranensi concilio definita: hoc adhibito moderamine, quod cum aliqua ecclesiæ per se non sufficiat ad procuracionem faciendam, duæ vel plures conjungantur in unum. Qui contra venire attentaverit sui statuta concilii, quod acceperat reddat, & ecclesiæ quam taliter gravaverit, tantundem de suo impendat.

LXXVIII. De prædicatoribus episcopi recipiendis.

Cum propter occupationes multiplices, vel in utilitates corporales, seu alias causas, non sufficiunt episcopi per se ministrare populo verbum Dei: in Lateranensi concilio statutum est, ut ipsi ministros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant. Quibus ad vos venientibus ex parte nostra, & populum verbo & exemplo edificantibus, auctoritate ejusdem concilii præcipimus, cum indigerint, congrue necessaria subministratis, ne pro . . . defectu compellantur desistere ab incepto.

LXXIX. De beneficiis magistris scholarum providendis.

Item præcipimus, quod aliquod competens beneficium magistro præbeatur, qui gratis in grammatica facultate pauperes scholares instruat juxta posse suum: ut sic docentis leveat necessitas, & magis via pateat discitentibus ad doctrinam.

LXXX. De receptione s. . . beneficii.

Quoniam in concilio Lateranensi primo dinoscitur esse statutum, & nuper in generali concilio evidentius

R ij fuit

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

fuit expressum, ut quicumque reciperet beneficium, A cui esse cura annuarum annexa, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit ipso iure privatus; & si forte illud retinere contenderit, utroque privetur: archidiaconis, officialibus, decanis præcipimus districte, quod tam de recipiendis, post vulgationem statutorum concilii, nos reddant certiores.

LXXXI. *De idoneis presentandis ad vacanda beneficia.*

Præcipimus omnibus patronis ecclesiarum, siue sint seculares personæ, siue regulares: quod cum ecclesiasticum vacaverit beneficium, de eorum donatione viros idoneos nobis præsentent, quibus morum honestas, & litterarum scientia suffragentur: sequentes iudicium rationis, non affectum carnalitatatis. Alioquin pro officii nostri debito, de ecclesiis vacantibus, Deum habentes præ oculis, ordinabimus.

LXXXII. *Ne viri ecclesiastici fidelitatem præstent laicis.*

Sacri concilii autoritate interdiximus viros ecclesiasticos, nihil temporale a laicis obtinentes, sacramentum fidelitatis laicis præstare. Item eadem autoritate præcipimus, ne patroni vel advocati, de ecclesia, occasione advocacionis plus usurpent, quam eis inire est permillum, & quam sacri canones eis concedant.

LXXXIII. *De ecclesiarum patronis.*

Lacer. IV.
c. 45.

Sacri nihilominus concilii provisione diffinitum est: quatenus, si patroni, vel advocati, aut feudatarii, seu vicedomini alicujus ecclesie, rectorem, vel alium clericum ipsius ecclesie per se vel per alios occidere, aut in nefario præsumplerint, patroni, jus patronatus; advocati, advocatiâ; feudatarii, feudum; vicedomini, vicedominatum, usque ad quartam generationem, amittant. Et posteritates talium, in clericorum collegium nullatenus assumantur: nec in regularibus domibus, alienjus prælationis assequantur honorem. Et hoc volumus sæpius in ecclesiis denunciari.

LXXXIV. *De stipendiis sacerdotum.*

Cum os bovis tricurantis alligari non debeat præsentandi * capellani in capellis generalibus articulos stipendorum suorum scriptos statim tradant archidiaconis, ut videri possit si stipendia sufficiant, & ipsis & eorum ministris necessariis, ut si opus sit in contin. . . . suppleatur sufficiens autoritate concilii præcipimus: nec non obstante aliqua consuetudine, portio presbyteris parochialibus assignetur. Qui ad . . . compendium & stipendium deforme, officium sacerdotis non erubescunt assumere, tanquam vilissimos, & per quos vituperetur non modicum ministerium nostrum, cum eorum habuerimus notitiâ, de episcopatu expellemus: illam pœnam infligentes, qui sibi tales adungere non erubescunt, quod sacerdoti substituendo, vel duplo majori stipendio, vel triplo, si viderimus expedito, providebit, vel in propria ministret persona in illa ecclesia cui injuriatum est.

LXXXV. *De vicariis faciendis.*

Qui parochialem habet ecclesiam, si in ea non velit residere, ordinet in illa perpetuum vicarium, quem in ipsa est canonice statuendus: qui competentem habeat de ipsius ecclesie proventibus portionem. Qui vero plures habuerit ecclesias parochiales ante concilium adeptas, in una resideat, in ordine quem illius ecclesie cura requirit, & in aliis perpetuos ordinet vicarios, quoniam in ipso est. Qui vero plures habuit vicarios, in optione sua sit, qui velint, & sciant, & pos-

int eis deservire in ordine quæ ecclesie cura requirit.

LXXXVI. *Quod omnes clerici beneficiati habeant prædictas constitutiones.*

Autoritate præcipimus pontificali districte, in virtute obedientie, quod archidiaconi constitutiones istas, pro communi utilitate editas, & pro correctione excellentium constitutas, omnibus in concilio Oxoniensi a domino Cantuariensi editas, faciant inviolabiliter observari, transgressoribus debitam pœnam infligentes: promissuri nihilominus, quod præscriptas constitutiones, transcriptas, & correctas, habere faciant decanis; decani, aliis sacerdotibus: ut sacerdotes, ipsas habentes frequenter præ oculis, in ministris, & dispensationibus sacramentorum sint instructiores, & in fide doctrinæ catholicæ bene vivendo firmiores.

Item decrevimus, solemniter esse celebrandum: & pronuntiandum diem translationis beati Thomæ martyris. Similiter & diem depositionis sancti VVlstanti.

LXXXVII. *De sententia excommunicationis.*

Autoritate Dei patris, & beatæ Virginis, & omnium sanctorum, & præsentis concilii, excommunicamus illos omnes, qui malitiose ecclesias jure suo privare præsumunt; aut per malitiam, libertates earundem infringere vel perturbare contendunt.

Item omnes illos excommunicationis sententia innotamus, qui pacem & tranquillitatem regis & regni injuriose perturbare præsumunt: & qui jura domini regis injuste detinere contendunt. Amen.

Primo quidem excommunicamus, autoritate Oxoniensis concilii, a sanctæ memoriæ Stephano Cantuariensi archiepiscopo celebrati, omnes qui malitiose ecclesias jure suo privare præsumunt; aut per malitiam, contra justitiam, libertates earundem infringere, vel perturbare contendunt. Ex quo intelligimus, excommunicationis vinculo subjacere omnes illos, qui literas imperant a quacumque curia laicali, ad ecclesiasticum iudicium processuri in talibus, quæ per sacros canones, ad forum ecclesiasticum pertinere noscuntur.

Item excommunicamus secundo omnes illos, qui pacem & tranquillitatem domini regis & regni injuriose perturbare præsumunt, & qui cuncta jura regis injuste detinere contendunt. Ex quo intelligimus, non solum excommunicari guerrarum suscitantes horrorem, verum etiam latrones publicos, & omnes etiam pariter prædones, & quoscumque regulam justitiæ temere impugnantes.

Item excommunicantur tertio universi qui scienter falsum perhibent testimonium, vel perhibere procurant, ad impediendum justam matrimonium, vel ad hereditatem alicujus hominis procurandam.

Item excommunicantur quarto, advocati omnes, qui malitiose, per quascumque exceptiones verum matrimonium impediunt, ne effectum debitum fortiaur; & in quibuscumque causis, ut contra justitiam processus ecclesie diutius suspendatur.

Item excommunicantur quinto omnes illi, qui gratia lucri vel odii, vel favoris, malitiose crimen imponunt alicui, cum apud bonas & graves personas non fuerit prius infamatus, nec sit ei purgatio indicta, vel alio modo gravetur.

Item excommunicantur omnes, qui malitiose, vacante ecclesia, opponunt vel opponi procurant questionem de jure patronatus, ut verum patronum illius ecclesie impediunt illa vice.

Item excommunicantur septimo, omnes illi, qui malitiose continentur exequi mandata domini regis

de

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1217.

de excommunicatis capiendis, vel qui eorum impediunt captionem; seu procurant iniuste eorum liberationem, contra diffractionem ecclesiasticæ disciplinæ.

Item excommunicantur in concilio sanctæ memoriæ Otobonis omnes illi, qui pro impedimento pacis, seu compensatione, recipiunt donec ipsam sunt recepturi, restituerunt donatorum.

Item excommunicantur per eundem quicumque de domibus, maneriis, vel grangiis, vel locis aliis archiepiscoporum, episcoporum, vel aliarum ecclesiasticarum personarum, contra ipsorum voluntates, seu custodiam rerum earundem, aliquid auferunt, vel consumunt, vel iniuriöse contrectant sententia ligentur: nec absolvi possunt, donec de injuria satisfecerint competenter.

Item excommunicantur ab eodem, quicumque absterlerint violenter reum, ad ecclesiam vel cimiterium, vel claustrum fugientem, vel ei victum necessarium prohibent exhiberi; vel qui res alienas in locis prædictis expositas violenter asportant, vel asportari faciunt; vel qui asportationem talem factam, nomine suo, vel a familiaribus suis ratam habent; vel qui ad hoc publice vel occulte consilium vel auxilium præbuerint, seu consensum.

Item excommunicantur ab omnibus archiepiscopis & episcopis Angliæ, qui veniunt contra magnam chartam domini regis, aut faciunt, quæ sententia per sedem apostolicam pluries confirmata

Item articuli, in quibus incurritur excommunicationis sententia ipso jure.

Primus, cum quis incidit in hæresim jam damnatam, vel novam confingit: & generaliter quæcumque vel quoscumque Romana ecclesia, vel singulares episcopi in suis diocesis hæreticos iudicaverint.

Secundus, cum quis recepat vel abscondit bæreticos.

Tertius, cum quis dixerit in clericum, monachum, conversum, monialem, vel conversam, vel aliquam religiosam personam manus iniecerit violentas.

Quintus, cum quis possit defendere clericum, & non facit.

Sextus, cum potestates, consules, seu rectores civitatum & locorum, angarias & exactiones indebitas imponunt in redemptionem, & auctoritatem prælatorum ita evacuando, ut nil potestatis eis in suis hominibus videatur remansisse. Et cum nominati desistere noluerint, tam ipsi quam fautores eorum excommunicationi se noverint subjacere.

Septimus, incendiarii, & violatores ecclesiarum,

Octavus, cum quis a paucioribus quam a duobus partibus cardinalium in summum pontificem electus, pro papa se gesserit, nec humiliter voluerit abstinere.

Nonus, cum quis falsat litteras domini papæ, vel scienter utitur etiam ab alio falsatis.

Decimus, cum quis differt arma, ligna, ferrum.

Duodecimus est in sagittariis, & balistariis contra Christianos in bello injusto.

Decimus tertius est in iis, qui statuta contra ecclesiasticas consuetudines, vel abusiones contra ecclesiasticam libertatem faciunt observari.

Item in statutariis.

Decimus quartus in scriptoribus statutorum illorum.

Decimus quintus in potestatibus, consulis, rectoribus & consiliariis locorum, in quibus hujusmodi statuta, vel consuetudines editæ fuerint vel statuta.

Decimus sextus in iis qui ea præsumpserint judicare.

A Decimus septimus in iis qui in publica forma redegerint iudicata.

Autoritate domini episcopi in concilio Londoniense, ultimo celebrato, ordinatum est.

Imprimis, qui pacem domini regis & regni sui injuriöse perturbant, vel aliquid faciunt, per quod pax & tranquillitas valeant perturbari, vel ad perturbationem perveniatur, publice & solemniter, accensis candelis, pulsatis campanis, cruce erecta in singulis ecclesiis suæ provinciæ denuntientur excommunicati.

Item omnes illi sunt excommunicati eodem modo, qui bona aliorum rapiunt, & occupant, contra pacem & voluntatem eorum, ad quos pertinent; & maxime clericorum.

Item quod complices & fautores eorum, eodem modo denuntientur excommunicati: contra quos omnes in concilio Oxoniensi, & ab aliis sacris patribus Divina sententia ab olim lata fuerit.

Item ordinatum est, quod omnes vere penitentes, qui pacem, & tranquillitatem prædictas defendere nitentur, aut pro eis orationem Dominicam ter dicent, cum totidem salutationibus beatæ Virginis, CC. dies indulgentiæ per dominum archiepiscopum, & undecim suffraganeos suos in dicto concilio concessos.

Item, quod in singulis ecclesiis parochialibus, semel in hebdomada, cum melius parochiano fuerit multitudo, fiant processiones pro pace, & Missæ sequentes: & quod omnia præmissa fiant sub pœna majoris excommunicationis.

G. C. Anglicanæ collectionis ordinem in his edendis constitutionibus secuti sumus: eisque fide, Oxoniensi concilio anni MCCXXII. eas præposuimus. Sed nunc tandè animadvertimus fuisse postponendas: cum in earum cap. ult. mentio fiat Oxoniensis istius concilii, eisque ipsa verba referantur. In eadem collectione sequitur cõcilium Dunelmense, siue constitutiones Ricardi episcopi Dunelm. quæ sunt ad verbum eadem æque constitutiones Ricardi episcopi Sarum supra editæ. Hoc differunt uno, quod diverfa est partitio capitulorum: & Dunelmenses postremis capitulis careant a LXXV. Eas igitur hic omittimus. Profuerunt ad tollenda menda plurima quæ in Sarumenfis erant. Ceterum non errore liberrarii dictas esse Dunelmenses, sed re ipsa in Dunelmensi concilio promulgatas, eo perhiædeor, quod sublatæ in iis sint aliquot linee de fabrica ecclesiæ Sarum, quæ in harum capite LXX. leguntur.

CONCILIVM OXONIENSE

PER STEPHANVM CANTVARIENSEM
archiepiscopum pro reformanda ecclesia Angliana celebratum anno Domini MCCXXII. tempore Honorii papæ III.

ANNO
CHRISTI
1222.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. Excommunicantur ecclesiasticorum jurium & regni perturbatores, perjuri, calumniatores, &c.
2. De debito episcoporum.
3. Ne episcopi in collatione beneficiorum aliquid sibi retineant.
4. Ut presentati, si idonei sint, recipiantur in beneficiis.
5. De duobus ad eandem ecclesiam presentatis.
6. De Missa devote celebranda, & quando presbyteris plures uno die Missas celebrare liceat.
7. Ut clerici secularibus negotiis se non immisceant.
8. De festis & vigiliis.
9. Quod presbyteri parochiales frequenter predicent, & infirmos visitent.
10. De ornamentis ecclesiæ.
11. Ne quis beneficium suum resignans, aliquid sibi de eodem retineat.

12. Xc

ANNO
CHRISTI
1222.

12. Ne una ecclesia dividatur in plures.
13. De vicariorum residentia.
14. Quod exilia beneficia non conferantur, nisi volentibus residere in eisdem.
15. Que portio debeat vicario residenti assignari.
16. In quibus ecclesiis requiritur pluralitas presbyterorum parochialium.
17. Quod episcopus recipiat iuramentum a presentato, ut evitetur simonia.
18. Ut in singulis archidiaconatibus speciales confessores deputentur.
19. Quod decani rurales de causis matrimonialibus se non intromittant.
20. Ne quis latrones in domibus vel in servitio teneat.
21. Ne archidiaconi gravent ecclesias vel rectores in visitatione, & qualiter se habeant.
22. Ne beneficia spiritualia tradantur ad firmam.
23. Quod archidiaconi in visitatione sua examinent sacerdotes de canone Missæ, & de sacramento altaris.
24. Quod oleum & Eucharistia custodiantur sub ferra, & similiter chrisma.
25. Quod archidiaconi habeant penes se in scriptis omnia ornamenta ecclesia.
26. Quod archidiaconi videant in visitationibus, ne possessionibus vel jure suo ecclesia defraudentur.
27. Quod archidiaconi vel decani novas exactiones ecclesiis non imponant.
28. Quod ordinarii non ferant sententias excommunicationis in aliquem, nisi præmissa monitione, nisi in certis casibus.
29. Ne quid exigatur pro sepultura vel aliquo sacramento conferendo.
30. Quod iudices non impediunt bonum pacis inter partes, ubi causa recipiat compositionem ad suggestionem præconis.
31. Quod iudex non iudicet aliquem ad purgationem, ad suggestionem præconis tantum, ut sit iudex & actor.
32. De habitu clericorum.
33. Ne clerici comam nutriant.
34. Quod clerici non teneant publice concubinas.
35. Qualis poena est insignenda concubinis clericorum.
36. Quod clerici vel prælati non vendant vel impugnent ecclesiam suam consanguineis eorum.
37. Quod fructus ecclesia in laico fundo non reponantur, nec de eis ædificia fiant.
38. Quod religiosi possessionati, quolibet anno admonentur, ut reddant computum.
39. Quod religiosi nil recipiant pro ingressu alicujus inter eos, nisi pro vestitura dimittant.
40. Quando & qualiter ecclesie possunt dimitti ad firmam.
41. Quod nulli aliquid in ecclesia ratione beneficii assignetur.
42. Poena advocatorum qui matrimonium protrahunt malitiose.
43. De ordinatione religiosorum, & qui possunt recipi in monachos.
44. De familiaribus monialium, & de silentio religiosorum, & de licentia exeundi.
45. Ne monachi vel moniales per se comedant.
46. Quod moniales simul in monasterio habitent, & de confessione eorum.
47. Quod religiosi non condant testamenta, nec liceat monachos monasteria habere ad firmam.
48. Quod religiosi non bibant ultra horas debitas.
49. Quod monachi & regulares in monasterio habeant seniores, & de sententiis publicandis.

A

CAPITVL A.

ANNO
CHRISTI
1222.

I. Excommunicantur ecclesiasticorum iurium & regni perturbatores, perjuri, calumniatores, &c.

Autoritate Dei patris, & beatæ Virginis, & omnium Sanctorum, & præsentis concilii, excommunicamus omnes illos qui malitiose ecclesias suo jure privare præsumunt, aut per malitiam & contra justitiam libertates earumdem infringere vel perturbate contendunt.

Item omnes illos excommunicationis sententia innodamus, qui pacem & tranquillitatem domini regis & regni injuriose perturbare præsumunt, & qui jura domini regis detinere contendunt.

Adicimus autem, omnes illos simili sententia involutos, qui scienter & prudenter falsum perhibent testimonium, vel perhiberi procurant, vel etiam tales testes scienter producant, vel subornant in causa matrimoniali, ubi scilicet agitur contra misericordiam, vel etiam ubi agitur ad alicujus exheredationem.

Advocatos quoque excommunicamus omnes qui in causis matrimonialibus malitiose oppositiones opponunt, vel opponi procurant, ne matrimonia vera debitum sortiantur effectum, vel ut contra justitiam processus causæ diutius suspendatur.

Item excommunicamus omnes illos qui gratia lucri, odii, vel favoris, vel aliter, malitiose crimen imponunt, vel opponunt alicui, cum infamatus non sit apud bonos & graves, ut sic saltem ei purgatio indicatur, vel alio modo gravetur.

Præterea omnes illos sententia excommunicationis innodamus, qui vacante ecclesia malitiose opponunt vel procurant opponi patronatus questionem, ut sit unde patronum illius ecclesiæ collatione saltem illa vice defraudent.

Excommunicamus etiam omnes illos qui gratia lucri, odii, vel favoris, vel alias, malitiose contemnunt exequi domini regis mandatum contra excommunicatos, qui claves ecclesiæ contemnunt.

II. De debito episcoporum.

Statuimus etiam autoritate præsentis concilii, ut prælati singuli eleemosynarios honestos habeant, & ut ipsi prælati sint, juxta Apostolum, hospitalis, & ut horis competentibus ad pauperes audiendos & justitiam exhibendam, in publico præsentiam suam exhibere procurent, & in personis propriis confessionibus audiendis interdum intersint, & poenitentis injungendis. Ipsi etiam per confessiones discretos civitates proprias obeant, & in eccle-

Ecclesiasticorum iurium turbatores.

Seditiosi.

Perjuri.

Cavillatores.

Calumniatores.

Cavillatores.

Suppressores.

Rom 12.
Hebr. 13.
i. Petr. 4.

ANNO
CHRISTI
1222.

ecclesiis suis cathedralibus residere procurant: in aliquibus maioribus festis, & saltē in aliqua parte quadragesimę, prout animę suę salutē magis viderint expedire. Et quia, juxta scripturę testimonium, vota nostra tenemur reddere Domino Deo nostro: salubriter decernimus ad vertendum, ut episcopi formam suę professionis in sua consecratione prolata bis in anno corā se legi faciant diligēter, ut tanto melius professionis suę recordētur, quanto sepius eorū fuerit auribus inculcata.

III. *Ne episcopi in collatione beneficiorum aliquid sibi retineant.*

collatores
ecclesiarū
i confer-
reas de-
ant.

Ad hæc statuimus, ne prælatus aliquis, cum ecclesiam contulerit aut præbendam, fructus ejusdem ecclesię sive præbendę nondum collectos sibi præsumat aliquatenus usurpare: vel pro institutione, vel missione in possessionem, vel charta super hoc faciendā, aliquid audeat extorquere, nec ab officariis suis, archidiaconis, vel decanis, sustineat extorqueri.

IV. *Vt presentati, si idonei sint, recipiantur in beneficiis.*

No. 3.

Cum, secundum Apostolum, avaritię, quę est idolorum servitus, episcopus aut alios Dei ministros servire non conveniat: ad tantam pestē radicis evellendę statuimus, ut si quis ad ecclesiā aliquam nullo contradicēte præsetetur, episcopus presentatū ipsum, dum tamen idoneus sit, nequaquam admittere differat ultra duos menses: alioquin quidquid ex eadem ecclesia post factam presentationem fuerit forte perceptum, illi, cum institutus fuerit, restituitur: quatenus fructus illi ad episcopum pervenerint. Idem in archidiaconis, si per eos steterit, observetur: nisi causam rationabilem coram suo superiore duxerit assignandam, cum super hoc fuerit requisitus ab eo, quare eum non admiserit infra tempus in hoc concilio diffinitum.

V. *De duobus ad eandem ecclesiam presentatis.*

Hoc autem non immerito duximus adiungendum, ut si duo ad unam eandemque ecclesiam fuerint presentati, neutri eorum, pēdente lite, custodia committatur. Si autem ad episcopum jus conferendi talem ecclesiam E autoritate concilii devolvatur, cum contentio fuerit inter duos patronos, quorū uterq; suum clericum presentaverit, cum ex collatione episcopi, nulli patronorū qui postea evicerit jus patronatus, præjudicium debeat generari: statuimus ut episcopus neutri eorum qui presentati fuerint ecclesiam illam conferat illa vice, nisi de utriusq; qui postea contentu: ne saltem qualecumque præjudicium alteri patronorum videatur generari, si forte postmodum jus patronatus evicerit.

Concil. general. Tom. XI.

VI. *De Missa devote celebranda, & quando presbyteris plures uno die Missas celebrare liceat.*

ANNO
CHRISTI
1222.

Ad excitandum affectus laborantium in vinea Domini sabaoth, ut verę retributionis recipere mereamur: denarium post laborē: decrevimus ne opus Dei fiat ab aliquibus negligenter, præsertim cum in generali concilio sit præceptum, ut Divinum officium nocturnum pariter & diurnum, secundum quod Deus dederit, studiose celebretur & devote: univēsa quoque ecclesiastica sacramenta, & præcipue baptismatis & altaris, devotissime, prout Deus inspiraverit, celebrentur. Verba quoque canonis, præsertim in consecratione corporis Christi, plene & integre proferantur. Presbyter autem postquam Dominicum corpus sumserit in altari, si in eodem die Missarum solennia ipsum celebrare oporteat iterato, vinum calici infusum vel digitis superfusum sumere non præsumat.

"al. merce-
de Domini

Ad hæc duximus statuendum districtius inhibentes, ne sacerdos quispiam Missarum solennia celebret bis in die, excepto die nati- v itatis & resurrectionis Dominicę, vel in exequiis defunctorum, videlicet cum corpus alicujus in ecclesia eodem die fuerit tumulandum: & tunc prior Missa de die, posterior vero pro defuncto celebretur.

VII. *Vt clerici secularibus negotiis se non immisceant.*

Ceterum presentī decreto sancimus, ne clerici beneficiati, aut in sacris ordinibus constituti, villarum procuraciones admittant: videlicet ut non sint senescalli aut ballivi tallium administrationum, occasione quarum laicis in reddendis: recinits obligentur, si & jurisdictiones exerceant sæculares, præsertim illas, quibus iudicium sanguinis est annexum. Et his duximus adiungendum; ne iudicium sanguinis in locis sacris tractetur, scilicet in ecclesia vel cœmeterio. Autoritate generalis concilii districtius inhibemus; ne quis clericus beneficiatus, vel in sacris ordinibus constitutus, litteras pro pœna sanguinis infligenda scribere vel dictare præsumat, vel ubi iudicium sanguinis tractatur, aut exercetur, intersit. Noverint enim protectione ecclesiastica se indignos, cum per eos in ecclesia Dei per talia præsumpta scandalum generetur.

"Corri. ra-
tiociniis

VIII. *Hęc sunt festa, in quibus, prohibitis aliis operibus, conceduntur opera agriculturę & carrucarum.*

Statuimus quod festa subscripta sub omni veneratione seruentur, videlicet omnes dies Dominici, quinque dies Natalitii, Circumcisio, Epiphania Domini, omnia festa beatę Marię, præter festum Conceptionis, cuius celebrationi non imponitur necessitas; Conversio sancti Pauli, cathedra sancti Petri, festa omnium Apostolorum, festum S. Gregorii, dies pasceves, feria 2. 3. & 4. in hebdomada

"Hoc integrum caput non est in editione Anglicana."

Festa Anglis celebrantur quę?

S Paschali,

ANNO
CHRISTI
1222.

Festa vul-
garia in
Anglia
quæ?

Mirum cur
hic Ma-
thie item
Iacobi in-
tatio nõ fiat.

Paschali, dies Ascensionis Domini, feria 2. & 3. & 4. in hebdomada Petecostes, festum S. Augustini in Maio, duo festa sanctæ Crucis, translatio sancti Thomæ martyris, utrumque festum sancti Iohannis Baptistæ, festum sanctæ Margaretæ, festum sanctæ Mariæ Magdalænæ, festum sancti Petri ad vincula, festum sancti Laurentii, festum sancti Michaëlis, festum sancti Edmundi confessoris, & sancti Edmundi regis & martyris, festum sanctæ Catharinæ, festum sancti Clementis, festum sancti Nicolai, festum dedicationis cuiuslibet ecclesiæ in sua parochia, quodlibet festum illius sancti in cuius honore fundata est ecclesia.

Volumus etiam ut alia festa a rectoribus ecclesiarum & capellanis in obsequio Divino & laude devotissime celebrentur, minoribus operibus servilibus, secundum consuetudinem loci, illis diebus interdictis, festum sanctorum Fabiani & Sebastiani, sanctæ Agnetis, sancti Vincentii, sancti Blasii, sanctæ Agathæ, sancti Felicis, sancti Georgii, sancti Iohannis ante portam Latinam, sancti Dunstani, S. Albani, sanctæ Emeldridæ, Inventionis sanctæ Crucis, sancti Stephani, sancti Hieronymi, sanctæ Fidei, dedicatio sancti Michaëlis in monte Tumba, sancti Dionysii, festum animarum, sanctæ Cæcilie, sanctæ Lucie, sancti Leonardi.

Hæc sunt festa, in quibus post Missam opera rusticana concedimus: sed antequam, non.

Octava Epiphaniæ, sanctorum Iohannis & Pauli, translatio sancti Benedicti, translatio S. Martini.

Hæc sunt vigilia statuta ad vigilandum.

Vigilia natiuitatis Domini, vigilia Paschæ, vigilia Pentecostes, litania major, tres dies Rogationum, vigilia sancti Iohannis Baptistæ, vigilia apostolorum Petri & Pauli, vigilia sancti Laurentii, vigilia Assumptionis beatæ Mariæ, vigilia sancti Bartholomæi, vigilia sancti Marthæ, vigilia apostolorum Simonis & Iudæ, vigilia omnium Sanctorum, vigilia sancti Andree, vigilia sancti Thomæ apostoli.

Ieiunia quatuor temporum in totius anni temporibus.

In Martio prima hebdomada jejunandum est feria quarta, & sexta, & sabbato. In Iunio in secunda, quod dupliciter obseruatur a pluribus; in prima hebdomada post litanias, aut in hebdomada Pentecostes. In Septembri per tres dies. In proxima septimana integra ante natalem Domini.

IX. Quod presbyteri parochiales frequenter prædicent, & infirmos visitent.

Presbyterorum parochialium ecclesiarum animos ad ea quæ magis nostris temporibus

expediunt exercenda studiose excitare volentes, eis præsentis concilii diffinitione districte duximus injungendum, ut plebes sibi commissas pabulo verbi Dei, secundum quod eis fuerit inspiratum, informare procurent: ne canes muti merito iudicentur, cum salubri latratu a caulis Dominicis luporum spiritualium morsus non repellunt. Illud evangelicum memorialiter recolentes, quod in novissimo examine visitatores infirmorum regno remunerabuntur æterno: quoties fuerint accersiti, celeriter accedant & hilariter ad ægrotos.

X. De ornamentis ecclesie.

Ad exemplum Salomonis, qui omnia vasa domus Domini ex auro purissimo fabricata Divino cultui mancipavit, statuimus ut quælibet ecclesia calicem habeat argenteum cum aliis vasis decentibus, & sindonem mundam, & candidam, & amplitudinis congruentis: vetera vero corporalia, quæ non fuerint idonea, loco reliquiarum reponantur, vel in præsentia archidiaconi comburantur. Provideant etiam archidiaconi ut linteamina & alia ornamenta altaris sint, sicut decet, honesta. Libros habeat etiam ecclesia idoneos ad legendum & psallendum: ad minus duplicia ornamenta sacerdotalia: & ut honor debitus Divinis officiis impendatur, præcipimus, ut qui altari ministrant superpellicis induantur.

XI. Ne quis beneficium suum resignans, aliquid sibi de eodem retineat.

Ne lepra Giezitica, quod absit, per avaritiæ cultum latenter irrumpens, ministros ecclesiæ collocet extra castra regni æterni: districte inhihemus, ne quis ecclesiæ suæ renuntians, recipiat ab eo qui sibi substituit vicariam: cum vehementer posset præsumi quod talia fiât per pactiõnem etiam turpem. Quod si ab aliquo fuerit acceptatum: & ille vicaria, & alius personatu priventur. Illud autem absurdum reputamus omnino, ut aliqua existente persona unius ecclesiæ, alius de cõsensu ipsius personæ aliquid conferat in eadẽ ecclesiã nomine personatus, nisi persona prior ecclesiã totã prius duxerit resignandã.

XII. Ne una ecclesia dividatur in plures.

Quia iuxta canonicas sanctiones inter carnale & spirituale matrimonium optima est comparatio, & cum unam sponsã inter duos spõsos dividi naturalis ratio minime patiat: inhonestum est plurimum, quod ecclesia Dei, quæ unius debet esse una, multorum amplexibus frequenter ancilletur. Sacro ergo approbante concilio, districte inhihemus ne de novo aliqua ecclesia pluribus rectoribus, quorum uterque sit persona, committatur regenda. In ecclesiis autem, ubi nunc plures personæ existunt, statuimus ut singulis

ANNO
CHRISTI
1222.

Math. 25.

singulis decedentibus, accrescat viventibus A
portio decedentium, donec ad unum solum
illius ecclesiæ perveniat personatus; nec de
cætero plures vicarii in eadem instituantur,
illis ecclesiis ab hoc statuto dumtaxat exce-
ptis, quæ ex antiquis divisæ fuerunt.

XIII. De vicariorum residentia.

Cum hostis antiquus, scilicet leò rugiens,
faciat & quærat prædam animarum: solici-
tius est cavendum, ne talibus cura gregis Do-
minici committatur, qui negligunt aut igno-
rant custodire sibi commissa, ut decreet in- B
tendere vigilanter. Statuimus igitur, ut nul-
lus episcoporum ad vicariam quemquam ad-
mittat, nisi velit in ecclesia, in qua vicaria ei
conceditur, personaliter ministrare: aut talis
existat, qui infra breve tempus super hoc li-
mitatum, valeat & velit in presbyterum ordi-
nari. Quod si admittus fuerit forte quis, &
noluerit in presbyterum ordinari, vicariæ
beneficio privetur.

XIV. Quod exilia beneficia non conferantur, nisi volentibus residere in eisdem.

Ad hoc, quia inhonestum est nimis, ut ec- C
clesiæ propter minores redditus pastoribus
mancant desolatæ: præsentî decreto statui-
mus, ut ecclesiæ, quæ in redditibus ultra quin-
que marcas non habent, non nisi personis ta-
libus conferantur, qui resident in eisdem, &
in propria persona ministrent. Quod si tales
admissi, residere noluerint a nunc & admini-
strare: cum non nisi laborantibus panis Do-
minicus sit largiendus, ecclesiis ipsi, præ-
missa monitione debita, per diæcesanum epi-
scopum spolientur.

XV. Quæ portio debeat vicario residenti assignari.

Quoniam autem multoties, sicut tempora-
lium rerum luxus quosdam in non modicum
scandalum populi ab officio sibi commisso
segregat & abducit, sic & earumdem ino-
pia, in vituperium ordinis nostri, quos-
dam compellit infeliciter mendicare: pro-
videndum est nobis, ut in utroque talium
habita moderatione, ipsarum ecclesiarum
regimini consulatur. Statuimus igitur ut vi-
cario perpetuo ad minus redditus quinque
marcarum assignetur, qui saltem pro quin-
que marcis dari possit ad firmam: nisi forte E
in illis partibus Valliæ sit, in quibus, pro-
pter tenuitatem ecclesiarum, minori stipen-
dio vicarii sunt contenti. Provideat quo-
que diæcesanus episcopus, pensata ecclesiæ
facultate, utrum vicarius onera ecclesiæ su-
bire debeat, an persona, an ad ea uterque de-
beat conferre. Provisio tamen quod archi-
diaconus loci, sive ab illis, sive ab altero il-
lorum, debeat procurari, una tantum procu-
ratione sit contentus.

XVI. In quibus ecclesiis requiritur pluralitas presbyterorum parochialium.

Ad instar patris evangelici, plures opera-
rios in vineam suam mittentis, ut quod unius
non valet explere sollicitudo seu adimplere,
perficiat plurimorum: præsentialiter diffini-
mus ut in singulis parochialibus ecclesiis,
quarum parochia est diffusa, duo sint vel tres
presbyteri, pensata pariter magnitudine pa-
rochiæ & ecclesiæ facultate: ne forte, quod
abstulit, ægrotante uno presbytero, aut alio de-
bilitato, parochianis infirmatibus, aut Divinis
volentibus interesse officiis, officia debita sub-
trahatur, vel negentur sacramenta ecclesiastica.

XVII. Quod episcopus recipiat iuramentum a præ- sentato, ut evitetur simonia.

Præsentî quoque statuto diffinimus, ut epi-
scopus ab eo qui sibi præsentatus fuerit reci-
piat iuramentum, quod propter præsentatio-
nem illam nec promiserit nec dederit aliquid
præsentanti, nec aliquid propter hoc pactum
inierit, si ei super hoc merito videatur esse
suspectus, cum talia manifeste canonicis ob-
viant institutis.

XVIII. Ut in singulis archidiaconatibus speciales confessores deputentur.

Quoniam nonnunquam, ob defectum con-
fessorum, vel quia decani rurales & personæ
erubescunt forte confiteri suo prælato, certū
imminet periculum animarum: volentes huic
morbo mederi, statuimus ut certi confessores
prudentes & discreti per singulos archidia-
conatus ab episcopo loci constituantur, qui
confessiones audiât decanorū ruraliū, pres-
byterorum & personarum. In cathedralibus
autem ecclesiis, ubi sunt canonici seculares,
confiteantur ipsi canonici episcopo, vel de-
cano, vel certis personis ad hoc per episcopum,
decanum & capitulum constitutis.

XIX. Quod decani rurales de causis matrimonialibus se non intromittant.

Quoniam in causis matrimonialibus est ma-
gna discretio necessaria, unde periculosum
est eas a simplicioribus tractari personis: sta-
tuimus, ut decani rurales nullam causam ma-
trimonialelem de cætero audire præsumant,
sed earum examinatio non nisi viris discretis
committatur: quibus assidentibus, si cōmode
fieri potest, postmodum pronuncietur.

XX. Ne quis latrones in domibus vel in servitio teneat.

Prohibemus sub interminatione anathe-
matis, ne quis latrones ad latrocinium faciē-
dum in servitio retineat, nec eos in terris suis
scienter habitare permittat.

XXI. Ne archidiaconi grauent ecclesias vel ve- tores in visitatione, & qualiter se habeant.

Ut singula ecclesiastica officia in ecclesia
S ij rite

ANNO
CHRISTI
1222.

ANNO
CHRISTI
1222.
Later. IV.
c. 20.

Later. III.
c. 4.
Al. stat. in
conc. g. nu-
merum c-
rectionis.

rite procedant secundum canonicas san-
 ctiones, statuimus ne archidiaconi nimium gra-
 ves existant ecclesiis suis subditis, districtius
 inhibentis, ne statutum in concilio generali
 in numero convectorum excedant, cum visi-
 tationis nomine debitam sibi recipiunt pro-
 curationem: nec ad talem procurationem
 venientes, extraneos, ut secum veniant, in-
 vitare praesumant. Sed si pro honore archi-
 diaconi, ecclesiarum rectores aliquos velint
 invitare, hoc nullatenus prohibemus. Sed
 ipsi archidiaconi nullum in invitent, ne forte
 qui per suum adventum ecclesias non grava-
 rent, gravent saltem per invitatos. Vnde, ut
 subtrahatur eis necessitas invitandi, prohi-
 bemus ne archidiaconi tempore visitationis
 suae, apud ecclesiam quam visitant, capitu-
 lum teneant vel celebrent, nisi forte in bur-
 go vel in civitate sit ecclesia constituta. Ad
 hoc archidiaconis districtius inhibemus, ne
 aliquo modo procurationem recipiant sine
 causa rationabili, nisi illo die quo personali-
 ter visitant ecclesiam procurantem. Nec
 redemptionem pro visitatione extorquere
 praesumant.

XXII. Ne beneficia spiritalia tradantur ad firmam.

Vt omnis cupiditas & avaritiae cultus expellatur ab ecclesiae Dei ministris, praesentia praeteritis duximus annexenda: statuentes ut archidiaconatus, vel decanatus, vel aliud officium, quae in spiritualibus mere consistunt, nulli dentur ad firmam. Si vero reditus huic officio sit annexus, ille de superioris licentia dari poterit ad firmam, sicut inferius de aliis officiis statuemus. Si quis autem contra statutum venire praesumpserit archidiaconus vel decanus, si super hoc canonicè fuerit convictus, per episcopum suum a tali officio suspendatur per annum, & alius interim constituatur, qui discrete gerat vices illius.

XXIII. Quod archidiaconi in visitatione sua examinent sacerdotes de canone Missae, & de sacramento altaris.

Philipp. 2.

Vt autem archidiaconi, secundum Apostolum, non quae sua sunt quaerant, sed quae Iesu Christi, in sua visitatione provideant, ut canon Missae emendetur, si sint in eo defectus: & quod sacerdotes rite proferre noverint saltem verba canonis & baptismatis, & quod in hac parte sanum habeant intellectum: & etiam laici, si forte debeant baptizare in casu necessitatis, ut saltem sciant hoc facere in aliquo idiomate congruo seu vulgari.

XXIV. Quod oleum & Eucharistia custodiantur sub sera, & similiter chrisma.

Provideant utique archidiaconi, quod di-

ligenter, juxta formam concilii generalis, Eucharistia, chrisma, & oleum sanctum, salva sub clavibus recondantur, fideli custodia deputata.

XXV. Quod archidiaconi habeant penes se in scriptis omnia ornamenta ecclesiae.

Habeant & archidiaconi redacta in scriptis omnia ornamenta & utensilia ecclesiarum: vestes quoque & libros singulis annis suo conspectui faciant praesentari, ut sic videant quae fuerint addita per diligentiam personarum, vel quo tempore intermedio per malitiam & negligentiam deperierint.

XXVI. Quod archidiaconi videant in visitationibus, ne possessionibus vel iure suo ecclesiae defraudentur.

Item provideant archidiaconi de possessionibus ecclesiarum, ut eas singulis annis possint prospicere, ne ecclesiae suo jure defraudentur.

XXVII. Quod archidiaconi vel decani non das exactiones ecclesiarum non imponant.

Praeterea archidiaconis, decanis, & eorum officialibus districtius inhibemus, ne in subditos suos exactiones vel tallias per se vel per suos exercere praesumant.

XXVIII. Quod ordinarii non ferant sententias excommunicationis in aliquem, nisi praemissa monitione, nisi in certis casibus.

Ad haec ecclesiastici ordinis utilitate pensata, pariter & honore, decrevimus ne archidiaconi vel eorum officiales, sententias excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, in aliquem audeant promulgare, ubi excessus non est manifestus, nisi admonitione canonica praecedente. Si quis autem contra praemissa excommunicationis sententiam tulerit in quemcumque, poenae subjaceat in Lateranensi concilio promulgatae. Pro suspensione vero vel interdicto, superioris arbitrio puniatur: quod & superiores praelati observent.

Later. IV.
c. 47.

XXIX. Ne quid exigatur pro sepultura vel aliquo sacramento conferendo.

Firmiter inhibemus, ne pro aliqua pecunia degenet sepultura, vel baptismus, vel aliquid ecclesiasticum sacramentum, vel etiam matrimonium contrahendum impediat. Quoniam si quid pia devotione fidelium consueverit erogari, super hac postmodum volumus per ordinarium loci ecclesiae justitiam exhiberi, sicut in generali concilio expressius & diffusius est statutum: absurdum esse judicantes, quod de cetero pro chrisma vel oleo aliquid exigatur, cum toties hoc prohibitum esse reperiat.

Later. IV.
c. 66.

XXX. *Quod iudices non impediunt bonum pacis inter partes, ubi causa recipiat compositionem ad suggestionem præconis.*

Cæterum districtius duximus inhibendū, ne archidiaconi vel decani bonum pacis impediri faciant: & si aliquando discordantes ad invicem voluerint concordare, licentia petita, liceat partibus aliter per compositionem discedere quancumque voluerint, si tamen causa compositionem admittat: nec propter hoc aliquam pœnam eis infligant, nisi eis constiterit de iniustitia actoris vel rei.

XXXI. *Quod iudex non iudicet aliquem ad purgationem, ad suggestionem præconis tantum, ut sit iudex & actor.*

Sed nec aliquem ad suggestionem præconū suorum ad purgationē compellant, nisi apud bonos & graves fuerit primo infamatus. Nec in causa sua præsumat pariter esse iudices & actores, videlicet cum dubium venerit, utrum quid ab eis exigere debeat.

XXXII. *De habitu clericorum.*

Vt clericalis ordinis honor debitum servetur, autoritate præsentis concilii decernimus, ut tam archidiaconi quam decani, & omnes alii in personatibus & dignitatibus constituti, & omnes decani rurales & presbyteri, decenter in habitu clericali, & cappis clausis utantur. Idemque observent officiales episcoporum & archidiaconorum, dum fuerint in consistorio.

XXXIII. *Ne clerici comam nutriant.*

Et nec ipsi nec alii clerici comam nutriant, sed honeste tonsi & coronati incedant, nisi forte iusta causa exegerit habitum transformare. A crapula quoque & ebrietate & aliis, quibus honestas eorum deformatur, omnino clerici se abstinere vigilantiter: ad quæ omnia studiose observanda, secundum formam concilii generalis, a superioribus suis compellantur.

XXXIV. *Quod clerici non teneant publice concubinas.*

Addentes, ne clerici beneficiati, vel in facris ordinibus constituti, in hospitibus suis tenere publice concubinas præsumant, nec alibi cum scandalo accessum habeant ad easdem.

XXXV. *Qualis pœna est infligenda concubinis clericorum.*

Et si forte concubina eorum, monitione postea proposita, ab eis non recesserint, ab ecclesiis Dei, quas infamare præsumunt, expellantur, nec admittantur ad ecclesiastica

Cencil. general. Tom. XI.

A sacramenta: & si nec sic duxerint abstinentium, excommunicationis mucrone percillantur, & tunc demum contra eas invocetur brachium sæculare. Ipsos autem clericos per subtractionem officii & beneficii, canonica admonitione præmissa, volumus coerceri. Item licet legitima testamenta clericorum beneficiatorum decedentium volumus firmiter observari: nolimus tamen quod concubinis suis aliquid relinquant in testamento suo: quod si fecerint, illud arbitrio episcopi convertatur in usum ecclesiæ, in qua

of. vixit

B XXXVI. *Quod clerici vel prælati non vendant vel impignorent ecclesiam suam consanguineorum.*

Ecclesiarum autem indemnitate confulere cupientes, præsentis concilii autoritate duximus statuendum, ut nullus abbas, nullus prior, nullus decanus vel archidiaconus, vel alius habens personatum vel dignitatem, sed nec clericus inferior, pensiones vel redditus dignitatis, vel consanguineis, vel amicis quibuscumque vendere præsumat, vel impignorare seu in feudare de novo, vel quolibet modo alienare præsumat, nisi forma canonis observata. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, quod in hac parte præsumptum fuerit, viribus careat, & præsumptor personatu vel ecclesiâ, quam sic læsit, per suum superiorem spoliatur: nisi quod ab alienaverit, infra tempus a suo superiore sibi præfixum, sine damno ecclesiæ suis sumptibus duxerit revocandum. Is quoque qui sic ecclesiastica bona de cætero receperit, & admonitus præsumpserit ea retinere, excommunicationis sententia percussatur: donec ei restituerit nullatenus absolvendus. Idem autem majores prælati observent omnino.

XXXVII. *Quod fructus ecclesiæ in laico feudo non reponantur, nec de eis ædificia fiant.*

Quia sunt plerique, quod non sine lacrymis dicimus & singultu, qui omnipotentis indignationem & iram in die iræ ad perpetuam damnationem sibi cumulant, non solum filiis & nepotibus, verum etiam concubinis suis turpiter invadant patrimonium Iesu Christi, ad quorum usum, quod dicto servitio reputatur, in feudo laicali de bonis ecclesiæ domos construunt, in quibus ecclesiasticos proventus & bona ecclesiæ usibus pauperum deputata congregare præsumunt: salubri provisione decernimus, ne clerici beneficiati fructus ecclesiæ in laico feudo reponant. Et ut melius abstineant a præmissis, de cætero domos aut pensiones laicales ad opus concubinarum vel filiorum suorum non emant, nec etiam domos ad opus earum construant in fundo laicali: sed nec etiam

ANN O
CHRISTI
1222.

pecuniam ininistrent ad huiusmodi emenda ad opus eorum, uti sic eis subtrahatur occasio malignandi. Si quis autem super hoc habeatur suspectus iusta ratione, nisi ad arbitrium superioris se purgaverit, ipsius arbitrio puniatur. Item ut melius gerantur omnia, si exterior administratio claustralium responderit rite quieti: statuimus ut tam obedientiales rerum monasterii, quam praelati maiores, quatenus vel bis ad minus in anno coram fratribus a conventu ad hoc deputatis, vel coram superioribus iuxta monasterii consuetudinem reddant de receptis & expensis rationem. Ad hoc enim praelatos illos ex ista constitutione nolumus obligari, qui possessiones habent a monachis vel canonicis regularibus separatas.

XXXVIII. *Quod religiosi possessionati, quolibet anno admoneantur, ut reddant computum.*

Ad hæc, quoniam sexum muliebrem contra versutiam hostis antiqui minus fortem multiplici remedio necesse est communiri: decernimus ut moniales, & cæteræ mulieres Divino cultui dedicatæ, velum vel pelum sericum non habeant, nec in velo acus argenteas vel aureas audeant deportare, nec ipsæ, vel monachi, vel canonici regulares, habeant zonas sericas auri vel argenti ornamenta habentes: nec de cætero burneta vel aliquo panno irregulari utantur. Metiantur etiam iuxta dimensionem corporum vestem suam, ita quod longitudinem corporum non excedat, sed pede decentior superducto, sufficiat eis: cum Ioseph indutus legatur veste talari. Et sola monialis consecrata deferat annulum, & uno solo sit contenta. Si qua autem contra hanc nostram prohibitionem venire præsumperit, & commonita se non correxerit, regulari subiaceat disciplina.

XXXIX. *Quod religiosi nil recipiant pro ingressu alicuius inter eos, nisi pro vestitura dumtaxat.*

Præterea statuimus, præsentis concilio approbante, ut de cætero pro receptione alicuius in domum religionis pecuniam aut quidquam aliud extorquere non præsumant: adeo ut si præ paupertate domus, ingrediens debeat vestire seipsum, prætextu vestium, ultra iustum precium earum, ab eo nihil penitus recipiatur.

XL. *Quando & qualiter ecclesie possunt dimitti ad firmam.*

Nunc ergo videamus evangelicæ legis sectatores: cum non nisi in vinea laboranti retributionis denarius sit porrigendus, nec nisi qui altari deservit, de altari vivere debeat: statuimus ut ecclesie certis personis deputatæ nulli dentur ad firmam, nisi forte iusta causa fuerit, & a suo episcopo approbata, & ita ut de ejus consensu alicui personæ ho-

nestæ & ordinatæ dentur ad firmam, de qua verisimiliter præsumi debeat, quod fructus ecclesie in bonos usus convertat.

XLI. *Quod nulli aliquid in ecclesia ratione beneficii assignetur.*

Item ut versutiis & calliditatibus aliquorum obvitemus, qui in fraudem constitutionis generalis concilii novas quasdam adventiones fingere moliantur: statuimus, ut non liceat alicui aliquid assignare in ecclesia quidquam nomine beneficii, quasi hoc ei liceat obtinere cum alio beneficio cui animarum cura fuerit annexa.

XLII. *Pœna ad vocatorum qui matrimonium protrahunt malitiose.*

Quoniam per advocatos multoties legitima matrimonia protrahuntur: statuimus, ut sententia lata pro matrimonio, ad vocatus qui contra id defecerit, hoc ipso per annum advocacy privatus existat: nisi iudex eum in ipsa sententia propter errorem vel probabilem ignorantiam expresse habeat excusatum.

XLIII. *De ordinatione religiosorum, & qui possunt recipi in monachos.*

Quia nonnunquam serpens antiquus, qui jugiter sedet in insidiis ut interficiat innocentes & sanctos viros, quando eos invenit solitarios, & absque conversatione vel consolatione mutua conversantes, tanto facilius interdum eos suis insulibus obruit & confundit: provida deliberatione decernimus, ut tam monachi, quam canonici regulares, & moniales, in uno dormitorio pariter dormiant & quiescant, singulis personis, singulis lectis assignatis. Et in uno refectorio simul edant, nec per se cuilibet, sed communiter omnibus victualia præparentur. Nec singulis eorum denarii pro vestibus tribuantur: sed talia per certas personas ad hæc deputatas, puta camerarios vel camerarias, diligenter expendantur: qui, ut quilibet indigerit, & facultas domus sustinuerit, eis indumenta ministrent. Et cum eis nova tradita sunt, vetera ab eis recipiantur, quæ in usus pauperum vel alias necessitates, de consilio abbatis vel abbatissæ, prioris vel priorissæ, convertantur. Camerario autem vel camerarie non liceat aliquid recipere. Alioquin camerarius ab officio deponatur, & monachus, seu canonicus, vel monialis, anno illo novis careat indumentis. Monachus non recipiatur minor octodecim annis, nisi evidens utilitas seu necessitas aliud inducat.

XLIV. *De familiaribus monialium, & de silentio religiosorum, & de licentia exeundi.*

Inhibemus etiam ne moniales infra septa domorum suarum, præter necessarias servientes,

si al. super-
rectio.

ANN O
CHRISTI
1222.

vientes, nec ad cohabitandum mulieres fa-
culares recipiant, nisi episcopi dicecesani
accedat assensus. Item tam a monachis,
quam canonicis regularibus, & monialibus,
silentium precipimus observari in tempori-
bus & locis constitutis. Nec viris aut mulie-
ribus religiosis absque superioris licentia
egredi liceat septa domus: nec sine certa &
honestâ causa, egrediendi eis licentia conce-
datur. Ita tamen, quod nulli claustralium
causa orationis aut visitandi parentes pateat
aditus exeundi: nisi talis forte fuerit, de quo
nihil sinistrum possit quis aut debeat merito
suspiciari, qui semper habeat collegam. Et
quoties alicui licentia exeundi indulge-
tur, certus dies eidem præfigatur, in quo
redeat.

Hoc quoque volumus observari, ut ubi-
cumque propter excessum alicujus viderit
episcopus, vel abbas, vel prior conventua-
lis non habens abbatem, expedire ut quis
ad tempus alibi moretur, ad aliam domum
religionis ejusdem in eodem episcopatu
transferatur: vel, si necesse fuerit, etiam
ad alium episcopatum dirigatur, & per dice-
cesanum cõpellatur admitti. Qui ibi in om-
nibus regulari subiaceat discipline: ita ut si
ex mora ipsius ecclesiâ, in qua moratur, gra-
vata vidcatur, vice versa mittat aliquem de
suis, qui interim moram faciat in monaste-
rio delinquentis. Nec prius rediens ipse qui
deliquit, in domo sua recipiatur, quam plene
pœnituerit de commisso, & per suum supe-
riorem revocetur.

*XLV. Ne monachi vel moniales per
se comedant.*

Omni singularitatem interdiximus in
refectorio, ut cibis alicui uni quam alteri
præparetur. Sed qui præest, videat ut scilicet
interdum talia præparentur, de quibus
aliorum debilitas vel infirmitas, prout vide-
rit expedire, valeat relevari. Omnia etiam
victualia religiosis apponenda, sine subtra-
ctione eis apponantur, tam in conventu,
quam alibi, ubi reficiuntur de omnibus apo-
positis. Torum residuum sine diminutione
aliqua cedat in eleemosynam indigentibus
fideliter erogandam: ita quod nec abbas,
nec prior, nec eleemosynarius, possit hoc
dispensare. Et quicumque istud statutum
vel illud de indumentis implere vel obser-
vare noluerit, si sacerdos fuerit, a celebra-
tione Divinorum, si minoris ordinis, vel mo-
nialis, a communione corporis Christi,
usque ad plenam satisfactionem suspenda-
tur. Item prohibemus, ne moniales aliqua
singulariter in refectorio comedant carnes,
in quibus non solent communiter carnes
comedere.

*XLVI. Quod moniales simul in monasterio ha-
bitent, & de confessione earum.*

ANNO
CHRISTI
1222.

Ad hæc per nullam societatem vel confæ-
derationem admittantur monachi in alte-
rius monasterio ad moram faciendam, nisi
cum litteris episcopi sui, vel abbatis, vel
prioris conventualis non habentis abbatem.
Idem inter canonicos regulares & monia-
les volumus observari.

Provideant etiam episcopi quod moniales
in omnibus necessariis competenter susten-
tari possint de bonis monasterii, nec susti-
neant ultra numerum aliquam admitti: nec
etiam suscipiatur aliqua, quousque redactæ
fuerint ad numerum illum. Etiam hoc fir-
miter statuimus autoritate concilii genera-
lis. Si autem contigerit aliquam de cetero
contra hanc formam admitti, tam abbatissâ
quam priorissâ deponatur.

Idem de magistris & prioribus moniales
custodientibus, si contra hanc formam con-
tingat aliquam admitti, duximus statuen-
dum. Constituteantur etiam moniales sacer-
dotibus ab episcopo sibi deputatis. Clerici
autem vel laici frequentem non habeant ac-
cessum ad claustra monialium sine causa ra-
tionabili.

*XLVII. Quod religiosi non condant testamen-
ta, nec liceat monachos monasteria
habere ad firmam.*

Quoniam non licet viris religiosis aliquid
proprium possidere, qui se & sua pariter in
religionis ingressu Domino dedicarunt: præ-
senti autoritate diffinimus, ut nulla persona
in regulari ordine constituta condere testa-
mentum præsumat, cum nihil habeat suum
temporale, quod transferre valeat in domi-
nium alienum.

Item nec monachus, nec canonicus ec-
clesiam, vel monasterium, vel quodlibet præ-
dium ecclesiæ suæ, audeat retinere ad firmam.
Districte etiam inhihemus, ne alicui
monacho, vel canonico regulari, qui non sit
obedientialis, custodia monasterii commit-
tatur: ita quod ex longa ipsius mora vel
conversatione scandalum oriatur: quod si
præsumptum fuerit, per superiorem emen-
detur.

Item viri religiosi non recipiant ecclesiam
ad firmam, in qua sibi quid juris vendicant,
saltem post mortem personæ. Quod si fece-
rint, arbitrio superioris puniantur.

*XLVIII. Quod religiosi non bibant ultra
horas debitas.*

Quoniam inter alia vitia impetus gulæ vi-
ros religiosos præcipue non mediocriter in-
festat: decernimus ut nec monachi, nec ca-
nonici regulares, nisi statutis locis & horis,
potationi aut comestationi vacare præsu-
mant.

ANNO
CHRISTI
1222.

mant. Si quis vero sitiverit, impetrata licentia, refectorium regulariter intrer; ut sic necessitati subveniat, non ut consulat voluptati. Ab hac generalitate eximimus infirmos, & eos qui fuerint in obsequio prelatorum.

XLIX. *Quod monachi & regulares in monasterio habeant seniores, & de sententiis publicandis.*

Ad hæc statuimus, ut cum ratione debilitatis vel alia iusta ratione, monachi seorsum in misericordia morantur, semper habeant secum ad minus alios seniores, qui aliorum levitatem debita correctione compercant, & qui postmodum in capitulo restituantur, qualiter in misericordia fuerint conversati. Idem volumus inter canonicos regulares & moniales observari. Ut autem omnia sine bono concludantur, Lateranense concilium sub sanctæ recordationis papa Innocentio celebratum, in præfatione decimarum & aliis capitulis præcipimus observari, & in synodis episcopalibus constitutiones illius concilii una cum istis, prout eis videbitur expedire, volumus observari.

Excommunicationes etiam in hoc concilio promulgatæ, singulis annis in episcopalibus synodis, & quater in anno in parochialibus ecclesiis, solenniter iterentur.

NOTÆ SEVER. BINII.

Concilium Oxoniense.] De hac synodo Mathæus Paris scriptor hujus temporis in historia Anglicana. Eodem anno 1222 inquit, Magister Stephanus de Langetuna generale concilium celebravit apud Oxonium, in quo multa fuerunt statuta ad reformationem status ecclesiæ Anglicanæ, & monasticæ religionis, sicut in dicto concilio alias plenius continetur.

Mathæus VV est monasteriensi in floribus historia. Hoc anno, inquit, Stephanus archiepiscopus Cantuariensis celebravit apud Oxonium provinciale concilium, in quo multa fuerunt statuta ad reformationem status Anglicanæ ecclesiæ, atque monasticæ disciplinæ. Paucis ante diebus comprehensus fuit quidam impostor, habens in corpore & membris, scilicet in lateri, manibus, & pedibus, quinque vulnera crucifixionis: & in eodem concilio simul cum eo alius nebulo utriusque sexus, ejusdem erroris fautor, representatus, unaque cum eo convictus & confessus, iudicio ecclesiæ punitus est.

De eodem ex manuscripto Vaticano Bezevius anno 1222. num. 10. In synodo Oxoniensi hoc anno in Angliā celebrata pseudochristus quidam, qui se Christum esse, venisseque ut errores qui in clero & populo grassarentur, emendaret, audebat allere; & signa quadam quasi Christi crucifixi manibus, pedibus, laterique impressa, ad majorem populi circumventionem ostendebat, ut vasus & perdidus nebulo, in eum quam meruit cum heremaphrodito quodam affectu sublatu est: in qua & diaconus quidam deceratus, flammisque extensus, quod ad Iudaicam perfidiam nefarie profugisset.

De eodem ita typographus quondam præfatus fuit: Concilium hoc sequens Anglicanum ex libello Pergamenico, non illo seu illis quorum supra mentionem fecimus, transumptum est, sed alio a superioribus abbreviatum adeo & illegibiliter confcripto, ut supra dictum Lateranensis concilii sub Alexandro tertio habiti archetypum præ isto propemodum iustus fuerit. Ideoque nobis transcribendum obrutus felicitis memoriam dominus Petrus Crab, non obrutus, qui fuit ejus adversum vetusta ejusmodi archetypa affectus, siccomode & absque singulari difficultate legi potuisset.

ANNO
CHRISTI
1223.

*** CONCILIVM PARIENSE

A CONRADO SEDIS APOST. LEGATO ADVERSUS
Albigenses celebratum, anno Domini
MCCXXIII.

Conradus Portuensis episcopus, S. A. L. Senonas concilium adversus Albigensium recrudescentem hæresin indixerat: cujus Parisios transferenda hæc, opinor, causa fuit, quod ei Philippus Augustus rex interesset vellet. Et vero cum eo adventaret, Meduntra obiit. De quo sic Guillelmus Brito, Philippid. lib. XII.

Sanctorum concio patrum

Concilium tunc Parisiis generale tenebat, Procurante statum ecclesiæ reparare Philippo, Quem mare perverti citra lugebat & ultra. Quo sine cum reliqui nil diffinire valeret, Quamvis torreret ipsum intolerantia febris Continuae, proprio geminata & temporis æstu, Communi propriam postponens utilitatem, Parisiis, medicis contradicentibus, ibat:

Paciacoque movens, ad concilium properabat.

Sed audire ex Mathæo Parisio jurat, celebrandi concilii occasione. Circa dies istos, inquit, hæretici Albigenses constituerunt sibi antipapam in finibus Bulgarorum, Croatiae, & Dalmatiæ, nomine Bartholomæum. In quibus partibus error ille adeo invaluit, ut etiam episcopos, & alios multos regionum illarum, ad suam allegerit pravitatem. Contra quem Conradus Portuensis episcopus, & in partibus illis apostolus legatus Rotomagensis archiepiscopo scripsit in hæc verba:

Venerabilibus patribus, Dei gratia Rotomagensis archiepiscopo, & eius suffraganeis episcopis, salutem in Domino Iesu Christo.

Dum pro sponsa veri crucifixi vestrum cogimur, auxilium implorare, potius compellimur lacerari, singultibus, & plorare. Ecce quod vidimus, loquimur: & quod scimus testificamur. Ille homo perditus, qui extollitur super omne quod colitur, aut quod dicitur Deus, jam habet peritiam suæ præambulum hæresarcham, quem hæretici Albigenses papam suam appellant, habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiae, & Dalmatiæ, juxta Hungarorum nationem. Ad eum conflunt hæretici Albigenses, ut ad eorum consulta respondeat. Etenim de Cassana oriundus, vices illius antipapæ gerens Bartholomæus hæreticorum episcopus, furem tam ei exhibendo reverentiam, sedem & locum concessit in villa quæ Porlos appellatur, & seipsum transtulit in partes Tolosanas. Iste Bartholomæus in litterarum suarum undique discurrerentium tenore, se in primo salutationis alloquio intulit in hunc modum: Bartholomæus servus servorum sanctæ fidei, tali salutem. Ipse etiam inter alias enormitates creat episcopos, & ecclesias per se ordinare contendit. Rogamus igitur attentius, & per asperisionem sanguinis Iesu Christi, & propensius obsecramus, autoritate domni papæ, qua fungimur in hac parte, districtè precipientes, quatenus veniatis Senonis in octavis Petri & Pauli proximo futuris. Vbi & alii prælati Franciæ, favente Domino, congregabuntur, parati consilium dare in negotio prædicto, & cum aliis, qui ibidem aderunt, providere super negotio Albigensi. Alioquin inobedientiam vestram domno papæ curabimus significari. Data Planium VI. Non. Julii.

Sed hunc tandem tumultum mors prædicti antipapæ celeriter terminavit.

Invenisse

ANNO CHRISTI 1224. 1224.

Interfuisse concilio episcopus 24. narrat chronicon Turonense MS. Rigordus tamē qui nominatim appellat omnes, tres tantum & viginti numerat. Ad ipsius inquit, exequias, quod non sine nutu & providētia Dei geitum esse videtur, afferunt duo archiepiscopi, videlicet Remensis Guillelmus, Senoensis Galterus: & viginti episcopi, videlicet de Romana curia Corraldus Portuentis episcopus Cardinalis, & sedis apostolicę in terram Albigenſium tunc legatus. De Anglia Pandulfus Norvicensis episcopus, De Remensi provincia, Catalaunensis Guillelmus, De vacensis Milo, Noviomensis Girardus, Laudunensis Anselmus, Sueffionensis Iacobus, Silvanectensis Garinus, Atrebatensis Pontius, Ambianensis Gaufridus. De provincia Senonensi, Carnotensis Galterus, Altitudorensis Henricus, Parisiensis VVillelmus, Aurelianensis Philippus, Meldensis Petrus, Nivernensis Rogerus. De provincia Rotomagensi, Bajocensis Robertus, Constantiensis Hugo, Abricensis VVillelmus, Lexoviensis VVillelmus. De provincia Narbonensi, Fulco Tolofanus. Qui prelati de mandato domui papę, immo de ipſa potius, ut credibile est, ordinatione Divina, pro negotio Albigenſi tunc temporis erant Parisius congregati.

Addit Guillelmus Brito archiepiscopus quatuor, a Rigordo pretermisſos, Bituricensis, Turonensem, Rotomagensis; Lugdunensem.

G. C. Quod Marth. Parisius antipapam hunc Bartholomęi vocat, non consentit cum Conrado in epistola ad episcopos provincię Rotomagensis: que proculdubio encyclica fuit, & ad ceteros episcopos a Parisibus data. Nam in ea Conradus, Bartholomęum vocat non antipapam illum Bulgaram, sed Carcaſſonenſem quendam, ſiſtius in Galliis vicarium.

Quod vero Conradi epistolę adscriptum legimus diem VI. Nonas Iulii, mendum est certissimum. Cum enim concilium indicat, in octavis apostolorum Petri & Pauli, hoc est, prid. Non. Iulias: mittendum ad episcopos omnes literis, eorumque apparando & conciendo itineri dies tantum tres concessisset. Quod cum facere non potuerit: legendum forte VI. Kal. Iul. vel IV. Non. Iun.

*** CONC. ALTERVM PARIENSE;

III. NON. MAI. ANNO DOMINI MCCXXIV. celebratum in causa Raimundi Tolofani comitis.

Chronicon Turonense nostrum: Anno, inquit, Domini MCCXXIV: & Friderici imperatoris nono, & Ludovici regis secundo, III. Non. Maj. celebravit Ludovicus rex apud Parisius concilium generale: in quo Honorius papa indulgentiam, que in Lateranensi concilio contra Albigenſes hæreticos fuerat instituta, autoritate propria ad tempus revocavit, & Raimundum comitem Tolofanum, fide catholicum approbavit.

Idem refertur iſdem fere verbis, in Gestis Ludovici VIII. Franc. regis, a Petro Pithæo primmo, ac deinde a Francisco Duchefn. editis, tomo IV. hiflor. Franc. ubi vocatur Parlamentum generale quod rex apud Parisios tenuit.

*** CONCILIVM MONSPELIENSE,

MENSE AVGVSTO, ANNO DOM. MCCXXIV. a trium provincialium episcopis celebratum in eadem Raimundi comitis Tolofani causa.

Chronicon Turonense ad eundem annum: Infra octavas, inquit, Assumptionis beate Marię apud Montepellulanum autoritate apostolica concilium celebratur. Nam Honorius papa Narbonensi archiepiscopo dederat in maadat, quod ibi modum pacis quam Raimundus Tolofanus comes, & alii Albigenſes sanctę matri ecclesię offerrebant, audiret, & quid inde faceret, remandaret. Qui convocatis totius provincię episcopis, abbatibus, & clericis Concil. general. Tom. XI.

Acis universis, a comite Tolofano, aliisque baronibus juramenta recepit, quod terram securam & obedientem Romanę ecclesię redderet, & clericis redditus suos in integrum restituerent, eisque pro damnis X V. millia marcarum infra tres annos perfolverent; & de hæreticis confessis vel convictis justitiam indilatam facerent, & propolse suo per universam Provinciam pravitatem hæreticam extirparent.

Eadem iſdem omino verbis habentur in Gestis Ludovici VIII. paulo ante citatis.

Interfuisse autem huic concilio, trium provincialium episcopos, Narbonensis, Arelatensis, Auxitanensis, constat ex epistola Amalrici comitis Montisfortis ad pares hujus concilii: que quidem, cum juramento Raimundi comitis Tolofani, hic edenda erat. Sed a festinantibus operis hic omiſſum utrumque, appendicis reservamus.

*** CONC. APVD VALLEMCOLORIS

INTER FRANC. ET ALEMANN. REGES celebratum, anno Domini MCCXXIV.

Andata jam ante Gesta Ludovici VIII. hujus ſive concilii, ſive conventus, mentionem in hac verba faciunt ad eundem annum: In octavis B. Martini hyemalis, inter Ludovicum regem Francię, & Henricum regem Alemannię filium Friderici imperatoris, qui de novo, jussu & voluntate patris, fuerat in regem Alemannię coronatus, apud Vallemcoloris concilium celebratur: ibique multa de utroque regno tractantes, sed nihil aut parum proficisci peragentes, ad propria redierunt.

*** CONCILIA PARIENSIA

TRIA ANNIS MCCXXIV. & MCCXXV.

Chronicon Turonense ad annum MCCXXIV. In octavis, inquit, S. Andreę Ludovicus rex Parisius concilium celebravit: ibique multa de regni negotio sunt tractata. Hoc tantum.

Idem ad annum MCCXXV: In octavis Ascensionis Domini, Ludovicus rex concilium Parisius celebravit, ubi cum Romano S. Angeli cardinale, qui de novo in Franciam legatus advenerat, multa de negotiis regni regisque Anglię & terrę Albigenſium pertractavit.

Idem ad eundem annum: In vigilia Magdalene Ludovicus rex Parisius concilium convocavit: ibique legato, nec non & regis Anglię nuntii præsentibus, vicecomes Toarci homagium regi fecit.

*** CONGLIVM MELODVNENSE

IN OCTAVIS OMNIUM SANCTORVM, ann. MCCXXV. ubi actum de jurisdictione ecclesiastici fori: & aliis quibusdam.

Chronicon Turonense: Anno inquit, Domini MCCXXV. & Ludovici regis tertio, in octavis Omnium Sanctorum, Ludovicus rex Francię concilium convocat Meloduno, ibique archiepiscopi & episcopi Francię, præſente legato, petebant inſtanter a rege Francię, & a ſuis baronibus, jurisdictionem omnium hominum super mobilibus, de quibus homines ecclesiarum in causam traherent coram ipsis, & jurisdictionem iſta dicebant investitam esse ecclesiam Gallicanam. Quibus rex se opponens, argumentis evidentissimis allecebat hoc esse diſſonem rationi: cum causa mobilium non ratione juramenti, vel fidei, vel testamenti, vel maritagi petitorum, mera sit laicalis, nec ad forum ecclesiasticum

ANNO CHRISTI 1224.

ANNO CHRISTI 1224.

1224. MS.

1225.

1225.

ANNO CHRISTI 1225.

MS.

ANNO CHRISTI 1224.

MS.

Scriptum at fere: quod mensum, ut part & Gestis Ludovici III.

ANNO CHRISTI 1224.

MS.

ANNO
CHRISTI
1225.

fastidium videatur aliquatenus pertinere. Saisnam eorum super his asserens irritam & inanem, cum eo nec non & Philippo bonæ memoriæ patre sciente vel vidente de iis unquam factis fuerint: & maxime cum nullus possit de iure partem sui domini deteriorem facere, vel vendere, vel quitare; nec per eum alius in eum alterius dominium usurpare. Tandem interveniente Dei gratia, & legato, causa ista ab utraque parte posita est in suspenso. In eodem nempe concilio satis tractatum est de treuga inter regem Franciæ & regem Angliæ reformanda, necnon & de negotio Albigenfi. Sed ad præsens nihil super iis potuit reformari.

ANNO
CHRISTI
1225.

*** CONCILIVM BITVRICENSE

PRIDIE KAL. DECEMBR. ANN. DOM. MCCXXV.
In quo actum de Raymundo Tolosano comite
ditioni suæ restituendo.

M. S.

Chronicon Turonense: In festo, inquit, S. Andreæ apostoli dictus legatus (Romanus sancti Angeli cardinalis) convocatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & capitulis totius Franciæ, Bituricis concilium celebravit. Vbi Raimundus comes Tolosanus veniens, & gremium sanctæ matris ecclesiæ sibi aperiri petens, absolutionem humiliter postulavit: sui purgationem offerens et emendam, & pro posse suo de omnibus terræ suæ hæreticis convictis vel confessis iusticiam indilatam, & ad eos deinceps extirpandos operam efficacem, Promittens etiam, quod terram suam obedientem de cætero Romanæ ecclesiæ redderet, & pacificam, & securam, & quod clericis suos redditus in integrum restitueret, & damna eis congrue resarciret. Quibus Americus comes de Monteforti obvians, litteras papæ Innocentii, nec non & Philippi regis Franciæ, ostendebat: in quibus continebatur, & dicti comitis Tolosani damnatio, & terræ Albigenis Simoni de Monteforti patri suo facta donatio, sicuti assererat. Tandem post multas altercationes, legatus, & episcopi, super hoc secretum consilium habuerunt. Et sic negotio infecto comitem ad propria remiserunt. Præterea cum legatus ex parte domini papæ per totum Franciæ regnum peteret fructus duarum præbendarum in unaquaque abbacia, & in qualibet ecclesia cathedrali; & in aliis ecclesiis conventualibus, fructus unius præbendæ, ad summi pontificis usum, in perpetuum retinendos; & jam ad hoc episcoporum aliqui consensissent: capitulum nuncti iis omnibus coram legato & coram omnibus obviarunt, asserentes, capitula pro quibus venerant, hoc nullo modo factura, nulloque tempore concessura. Adjecit etiam legatus, quod dominus papa duobus episcopis dederat in mandatis quod ad dictum quatuor abbatum, quos ad visitandas abbatias totius Franciæ, & ad corrigendos excessus earum destinaverat, abbates deponerent universos. Quo audito archiepiscopi & episcopi, se per hoc in abbatibus iurisdictionem omnimodam perdidisse videntes, se hoc nunquam quædam viverent, concessuros, & unanimiter responderunt. Et sic præcepta apostolica tam de præbendis, quam de depositione abbatum, in pendulo remanserunt. Tunc fere octoginta magistrorum Parisius, qui contra legatum in supradicto assultu fuerant, & ligatos legati sententia se videbant, absolutionem a legato in dicto concilio petierunt, petitamque protinus receperunt.

De magistris illis Parisiensibus, prius a legato ex-

communicatis, & in hoc concilio absolutis: Tunc, ait idem paulo superius, cum universitas scholarium Parisius in præjudiciū Parisiensis ecclesiæ sigillum proprium confecisset; dictoque sigillo, universitatibus negotia sigillaret: Parisienses canonici, coram legato, qui Parisius venerat, super sigillo scholares conveniunt: & multum ab utraque parte allegantes quid sit juris, in legatum protinus compromittunt: illudque sigillum proprium ei reddunt. Qui habito, super hoc, admodum festinato consilio, præfatum sigillum coram omnibus ibi fregit; omnesque, qui deinceps Parisius sigillum universitatis facerent, vinclo anathematis innodavit. Quo audito, clamor in cælum attollitur, rumor per urbem egreditur, scholares conveniunt, & ad domum legati cum gladiis & fistibus conveniunt tanquam ad latronem. Quorum adventum legati homines cognoscentes, portas obstruunt, arma rapiunt, se dominumque suum a furibidibus scholaribus defendentes. Tandem per urgentes assultus scholarium, per portarum fractionem, per lapidum fulminationem, cum fere legatus sui que homines caperentur: Ludovicus rex, qui paulo ante a Meleduno venerat, & infortunium legati audierat, servientes & milites ibi misit, qui scholares minis & aliis repulerunt, & legatum, & gentem suam, indemnem, non tamen sine effusione sanguinis, servaverunt. Quo facti legatus ab vrbe egreditur cum conductu, excommunicans generaliter scholares, qui hunc assultum fecerant, & alios, qui ex parte eorum interfuerant in assultu. *Hæc chronicon Turonense, quæ referre opus erat ad concilium huius intelligentiam. De concilio autem ipso prælixæ Mathæus Parisius ad annum MCCXXV. I. disse-rit in hunc modum.*

Hoc eodem tempore, inquit, venit magister Romanus ad partes Gallicanas, a domno papa missus, ut ibi legationis officio fungeretur. Quo cum pervenisset, fecit convocare regem Francorum cum archiepiscopis, episcopis, & clero Gallicano ad concilium, cum comite Tolosano, pro quo specialiter ad partes illas missus fuerat, sicut sequens relatio declarabit. Convenierunt igitur ad Bituricam civitatem ad concilium, Lugdunensis, Remensis, Rotomagensis, Turonensis, Bituricensis, Auxitanensis, archiepiscopi: Burdegalensis vero Romæ fuit, & Narbonensis ecclesiæ vacabat. Convenierunt igitur novem provinciarum suffraganei circiter centum, cum abbatibus, & prioribus, & singulorum procuratoribus capitulorum, mandatum summi pontificis audiri. Sed quoniam Lugdunensis archiepiscopus venditabat sibi primatiam super archiepiscopum Senonensem; & Rotomagensis super Bituricensem, Auxitanensem, Narbonensem, & eorum suffraganeos: timebatur de discordia, & ideo non fuit festum quasi in concilio, sed ut in consilio. Quibus sedentibus, & lectis in publico legationis litteris, apparuerunt comes Tolosanus ex una parte, & Simon de Monteforti ex altera, qui petiit sibi restitui terram Raimundi comitis Tolosani, quam dominus papa, & rex Francorum Philippus, sibi & patri suo contulerunt, exhibens super donatione facta, utriusque, papæ scilicet & regis munimenta. Addiditque comitem Raimundum abjudicatum fuisse Romæ in concilio generali propter hæresim, quæ dicitur hæresis Albigenisum, ad minus a parte majori terræ, quam nunc tenet. Et contra comes Raimundus obulit se facturam erga regem Francorum, & ecclesiam Romanam, quicquid facere deberet pro hereditate sua. Tunc cum peteret pars adversa ab eo, ut subiret iudicium duodecim parium Galliarum, respondit Raimundus. Recipiat rex homagium

ANNO
CHRISTI
1225.

meum, & paratus sum subire: quia forte non habent me pro pari, si fecerit. Cumque hinc inde fuisset plurimum altercatum, præcepit archiepiscopis singulis legatus cum præsentibus, ut convocatis foris uniuersisq; suffraganeis, cum eis deliberarent super negotio præfato, & traderent legato consilium suum redactum in scripto. Quo facto, legatus excommunicauit omnes qui super hoc sua consilia revelarent, dicens se ea uelle domino papæ significare, & Francorum regi ostendere. Post hæc, legatus dedit in dolo procuratoribus capitulorum licentiam ad propria revertendi, retentis tantum archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, & simplicibus prælati. Vnde non immerito timeuerunt, ne procurata eorum absentia, qui maioris prudentiæ erant & experienciæ, & præ multitudinem potentiores ad contradicendum, aliquid statueretur in præiudicium absentium prælatorum. Quo circa dicti procuratores, post deliberationem diuinam, miserunt ad legatum procuratores metropolitanarum ecclesiarum, qui coram eo sic allegauerunt: Domine, audiuimus quod habetis litteras speciales a curia Romana, de exigendis præbendis in omnibus ecclesiis conuentalibus, siue cathedralibus. Quo circa multum miramur, quod non in hoc concilio proposuistis eas nobis audientibus, quos specialiter tangunt. Vnde rogamus in Domino, ne istud scandalum oriatur per vos in ecclesia Gallicana, scientes quod sine maximo scandalo & inestimabili damno non possit hic ad effectum perducī. Quia esto, quod aliqui assentirent, nullus esset ejus assensus in rebus quæ omnes tangunt, cum fore omnes majores, & generaliter omnes subditi, necnon & ipse rex, & omnes principes, parati sint contradicere, & resistere usque ad capitis expositionem, & omnis honoris priuationem, præsertim cum videatur imminere propter hoc scandalum subuersio regni & ecclesiæ generalis. Ratio autem nostri timoris est, quod cum cæteris regnis non habuistis sermonem, & quibusdam episcopis præcepistis & abbatibus, ut cum præbendæ vacaverint, ad opus domni papæ reservarent.

His auditis, cum niteretur legatus persuadere ut omnes consentirent, ostendit tunc primo domni papæ authenticum, in quo exegit a singulis ecclesiis cathedralibus duas præbendas, unam a capitulo, & alteram ab episcopo. Et in canonicis similiter, ubi sunt diuersæ portiones, abbatis scilicet & conventus, duas exegit præbendas, unam ab abbate, & aliam a conventu, æquali facta distributione bonorum suorum a conventibus quantum pertinet ad unum monachum, sicut ipse interpretatus fuerat legatus, & ab abbate tantundem. Tunc allegauit commoda, quæ possent inde provenire, illud videlicet, quod amoveretur scandalum a Romana ecclesia, quæ mater est omnium ecclesiarum, concupiscentia scilicet, quæ radix est omnium malorum, cum nullus pro aliquo negotio in curia Romana faciendi aliquid offurret, vel aliquis oblata reciperet.

Ad hoc respondit procurator archiepiscopi Lugdunensis: Domine, nullo modo volumus esse sine amicis in curia & largitate donorum. Alii æque sua incommoda allegabant; damna scilicet rerum, consiliorum, auxiliorum, obsequiorum, in hunc modum: Erit enim in qualibet diocesi, vel ad minus in provincia, nuntius unus continuus, procurator Romanus, qui non vivet de proprio, sed graves exactiones & procuraciones exiget ab ecclesiis majoribus, & forte minoribus, ut nullus remaneat impunitus: nomenque procuratoris habens, legati officio fungetur. Item dixerunt, imminere turbaciones capitulorum: forte enim demandaret dominus papa. cum vellet, procuratori suo,

Concil. general. Tom. XI.

A vel alii, ut vice sua interesset electionibus; qui eas turbaret: & sic lapsò tempore devolueretur electio ad curiam Romanam, quæ in omnibus, vel pluribus ecclesiis, Romanos poneret, vel tales qui ei plurimum essent devoti. Et sic nullæ essent partes indigenarum prælatorum vel principum, cum multi sint viri ecclesiastici, qui potius curiæ Romanæ, quam regi vel regno providerent. Item addiderunt, quod si proportionaliter fieret bonorum distributio, omnes in curia fierent divites, cum multo plus essent recepturi, quam rex proprius. Et sic majores non solum divites, sed & ditissimi fierent. Cum igitur vermis divitum sit superbia, majores vix causas audirent, sed eas in immensum differrent, & minores scriberent in viti: Cujus rei experimentum in evidenti est, quia & modo negotia protrahunt, etiam post percepta obsequia, & securitate percipiendi: & sic periclitaretur justitia, & oporteret conquerentes mori in januis Romanorum tunc plenissime dominantium. Item cum vix possibile sit fontem cupiditatis desiccari, quod nunc faciunt per se, tunc facerent per alios, & suis multo majora quam nunc dari munera procurarent: modica enim nullæ sunt in conspectu divitum cupidorum. Item multæ divitiæ facerent Romanos insanire: & sic inter diversas parentelastantæ orientur sediciones, quod posset timeri potius excidium civitatis, cujus etiam & modo penitus expers non est. Item dixerunt, quod licet se obligarent qui modo præsentis sunt, id non susciperent eorum successores, nec illam obligationem ratam haberent. Novissime autem, sic negotium concluderunt: Domine, moveat vos zelus universalis ecclesiæ, & sanctæ sedis Romanæ: quia si omnium esset universalis oppressio, posset timeri ne immineret generalis discessio, quod Deus avertat. His auditis, respondit legatus (ut videbatur plurimum commotus in his omnibus) se cum esset in curia nunquam huic exactioni consensisse, & ipsum litteras accepisse, postquam Galliam fuerat ingressus, & se multum super hæc doluisse. Addidit etiam super hæc, quicquid præcepit, tali conditione, & licet tacita intellexisset, si imperium & alia regna consentirent: Adjunxit insuper, se nihil amplius super hæc attentaturum, donec per regna alia prælati consentirent, quod credidit provenire non posse.

** CONCILIVM GERMANICVM

SUB PRÆSIDIÒ CONRADI EPISCOPI,
cardinalis Portuensis, & sanctæ Rufinæ, sedisque
apostolicæ legati, contra simoniacos & concubina-
rios clericos celebratum, an. Dom. MCCXXV.
Idus Decembris, tempore Honorii papæ tertii.

TITVLVS CAPITVLORVM.

1. De continentia clericorum.
2. De penis concubinariorum clericorum.
3. De scortatoribus clericis ruralibus per archidiaconos corrigendis.
4. Quam penam in lex ecclesiastica, aliquem præpropere excommunicans, incurrat.
5. Clericos fructus præbendarum suarum concubinis & spuris suis relinquere non posse.
6. De clericis excommunicatis vel suspensis, Divina celebrantibus.
7. De clericis coram excommunicatis celebrantibus.
8. De publicandis excommunicatis per episcopos.
9. De patronis laicis clericos ad ecclesias simoniace presentantibus.
10. De clericis simoniace presentatis.

ANNO
CHRISTI
1225.

11. De episcopis & archidiaconis clericos simoniace A
presentatos instituentibus.
12. De ecclesiis non per mercenarios, sed pastores,
seu saltem vicarios perpetuos regendis.
13. De committentibus incestum cum sanctimoniam
libus & canonicis, & de eiusmodi sacris virgini-
bus pollutis.
14. De his constitutionibus conciliaribus publican-
dis.

STATUTA CONCILII.

Conradus misericordie Divinae Portuensis & Sen-
tae Rufinae episcopus, apostolice sedis legatus, uni-
versis Christi fidelibus, ad quos presens scriptum
pervenit, salutem in Christo Iesu.

I. De continentia clericorum.

Levit. II.

Licet multa, super continentia clero-
rum, sanctorum patrum hactenus ema-
naverint instituta: quia tamen adhuc non-
nulli clerici lumbos suos cingulo continen-
tia, ut accipimus, non praecingunt, in ani-
mae suae periculum & scandalum plurimo-
rum, non attendentes quoniam scriptum
est: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum Deus
Vester: nos qui nunc demum circa horam C
undecimam missi sumus, ut nocua de vinea
Domini sabaoth, ex officio nobis injuncto,
quantum ipse dederit, extirpemus, quia ze-
lus nos comedit domus ejus, hujus sacri ap-
probatione concilii duximus statuendum.
Praecipimus igitur, ut clerici continenter &
caste vivere studeant universi, & maxime
in ordinibus sacris constituti, quatenus in
conspectu Dei omnipotentis puro corde &
mundo corpore valeant ministrare.

II. De penis concubinariorum clericorum.

Si quis autem clericorum deinceps fuerit
deprehensus incontinentiae vitio laborare,
detinendo publice concubinam: nisi post ad-
monitionem canonicam illam a se profus
expulerit, extunc tam beneficio quam & of-
ficio spoliatur. Si vero nec sic foetorem suae
libidinis curaverit evitare, quia crescente
contumacia crescere debet & poena, ana-
thematis sententia feriatur. Qui vero ob-
scenis voluptatibus inhiantes, concubinas
usque ad haec tempora publice tenuerunt,
ne delictum praeteritum transeat impuni-
tum, eos sub poenitentiam duximus redi-
gendos: ut, si canonici fuerint, quadragin-
ta diebus in claustris suis in quadagesimali
cibo jejurent. Si autem haec agere contem-
pserint, praepositis & decanis & capitulis ec-
clesiarum sub anathemate prohibemus, ne
praebendarum fructus eis ministrent, nec ad
chorum vel ad consortium capituli eos ad-
mittant, nisi incepta dicta poenitentia & per-
acta, & praestito juramento, quod eas vl-
terius non resumant. Qui vero remotas re-
sumere praesumpserint, decrevimus eos be-

neficiis esse privatos, ut illi, ad quorum col-
lationem eorum beneficia pertinent, ea
idoneis personis assignent intra tempus in
generali concilio comprehensum: alioquin
proximus superior extunc ea studeat assi-
gnare. Si vero decani, vel alii eorum con-
fratres, excessum eorum scientes, dissimula-
re praesumpserint, eos denunciamus excom-
municationis vinculo subiacere.

III. De scortatoribus clericis ruralibus per archi-
diaconos corrigendis.

De clericis ruralibus concubiniis expres-
sus rigor superius observetur: quorum ar-
chidiaconi, si eos in iniquitatibus voluerint
confovere, vel eorum dissimulare excessus,
sciunt ab officio se suspensos, & si in suspen-
sione permanserint, eos praecipimus per
episcopos suos a dignitatibus removeri: quae
dignitates per eosdem episcopos, vel alios,
ad quos earum spectat collatio, personis
idoneis assignentur.

IV. Quam poenam index ecclesiasticus, aliquem
praepropere excommunicans, incurrat.

Cuante temeritatis & praesumptionis exi-
stat, quod qui servare debent canonicas san-
ctiones, in quibus aperte continetur quod
nullus aliquem sine rationabili causa excom-
municare praesumat, eas frangere non for-
midant: plures non amore justitiae, sed li-
vore odii, vel favore adversariorum, excom-
municationis vinculo innodatos, nullus
profus ignorat. Quare firmiter prohibe-
mus, ne in aliquem excommunicationis sen-
tentiam, nisi competenti admonitione praemissa,
& praesentibus personis idoneis, per
quas, si necesse fuerit, possit probari admo-
nitione, promulgare praesumat: & si praelatus
contra hoc fecerit, & admonitus errorem
suum non revocaverit, per mensem ab in-
gressu ecclesiae sit exclusus.

V. Clericos fructus praebendarum suarum concubinis & spuris suis relinquere non posse.

Dad abolendam de domo Domini consue-
tudinem, vel potius corruptelam seu teme-
ritatem, qua clerici (qui signum pudicitiae
debent ostendere laicis, quibus positi sunt
in exemplum) in argumentum finalis suae
impoenitentiae, fructus praebendarum sua-
rum concubinis vel spuris suis legant in ul-
tima voluntate: contra eos rigor ecclesia-
sticus exerceri debet. Quare sub anathe-
mate prohibemus, ne de cetero clerici gra-
tia testandi abutentes, cum de rebus ec-
clesiae nullum possint condere testamen-
tum, fructus beneficiorum ecclesiasticorum
spuris suis vel concubinis suis dimittant.
Qui vero contra hanc inhibitionem ven-
nire praesumpserint, in signum suae perditio-
nis ecclesiastica careant sepultura: & quibus
taliter

ANNO
CHRISTI
1225.Cap. 1. de
sent. ex-
com. in 6.Cap. Quia
nos, & Cap.
Relatum,
de testam.

taliter fructus legantur, eis careant ipso jure. **A** Qui autem testamentum tale manu tenere voluerint, & per quorum manus personis illis fructus præbendæ fuerint ministrati, ipso facto sciant se excommunicationis vinculo innodatos: & quamdiu fructus hujusmodi contra hanc institutionem ministrati fuerint, ecclesia ipsa sit sub interdicto posita.

VI. De clericis excommunicatis vel suspensis, Divina celebrantibus.

Cum scriptum sit in lege veteri, quod quicumque non obtemperasset sacerdotibus, **B** aut extrapostus lapidaretur a populo, aut gladio cervicæ supposita expiaret cruore contemptum; & in primitiva ecclesia inobedientes cuncti de ecclesia rabido* ore dæmonum traherentur: multi nomine sacerdotes, censuram ecclesiasticam contemnescentes, excommunicati vel suspensi a prælatis ipsorum, exigentibus culpis suis, & immemores quod episcopis & prælatis clavium regni cælestis collata sit potestas, atrectare sibi interdicta mysteria non verentur: contra quos rigorem ecclesiasticum volumus exerceri. Statuimus igitur ut tales, sine spe restitutionis, **C** ab officiis & beneficiis deponantur, & infames & intestabiles sint, & de cætero ad beneficia ecclesiastica nullatenus admittantur: nisi, per pœnitentiam approbatam & conversionem laudabilem, sedis apostolicæ gratiam meruerint obtinere.

VII. De clericis coram excommunicatis celebrantibus.

Præterea sunt nonnulli, qui crassam præterentes ignorantiam, (quæ cum non excusetur a culpa, nec eos a pœna poterit excusare) coram his Divina celebrare præsumant **D** qui excommunicationis vinculo sunt innodati: dicentes quod eis excommunicatio nec per litteras, nec per nuncios fuerit nunciata: cum ipsi excommunicati impediunt sæpe, ne possit ad eos denunciatio vel citatio pervenire, vel malitiose se occultent. Et cum talis sit merito contumax censendus, statuimus ut postquam tales excommunicati fuerint, & in vicinis locis publice denunciati, sacerdos qui coram eis celebraverit, simili pœna puniatur.

VIII. De publicandis excommunicatis per episcopos.

Si episcopus aliquem excommunicaverit **E** certa de causa, denunciari vicinis episcopis per suas patentis litteras, ut excommunicatum denunciati faciant, & evitari: & tunc sine difficultate aliqua vicini episcopi excommunicatum faciant publice denunciari, & in diocæsibus suis arctius evitari. Si vero episcopi fuerint negligentes, & excommunicatis

Concil. General. Tom. XI.

scienter communicaverint, tamdiu cathedralium ecclesiarum canonici eis non communicent, quamdiu huic salubri sanctioni contempserint obedire.

IX. De patronis laicis clericos ad ecclesias simoniace præsentantibus.

Quoniam in quibusdam locis Alemanix fundatores ecclesiarum, vel heredes ipsorum, potestate, in qua eos ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur, partem decimarum, vel aliarum obventionum ecclesiasticarum, in quibus jus obtinent patronatus, sibi retinentes ex pacto, repræsentant clericos ad eandem: huic vulneri cancroso & simoniaco censuræ ferrum apponimus, decernentes ut ex quo constiterit patronum hujusmodi flagitium perpetrasse, anathemate feriatur, & ejus terra supponatur ecclesiastico interdicto, donec ecclesiam liberam cum suo jure dimittat: salvo jure patronatus, quod eis de misericordia reservamus, qui possunt per juris excusari ignorantiam.

X. De clericis simoniace præsentatis.

Qui vero cæca cupiditate ducti, taliter a patronis præsentationem receperint, officio beneficioque priventur, nec ad beneficium vel actus ecclesiasticos admittantur, nisi cum eis per sedem apostolicam fuerit dispensatum.

XI. De episcopis & archidiaconis clericos simoniace præsentatos instituentibus.

Episcopi vero & archidiaconi, qui talibus scienter curam animarum commiserint, ab institutione & collatione perpetuo sint suspensi. Statuimus etiam quod nullus clericus ad curam animarum ab episcopo vel archidiacono admittatur, nisi prius juraverit quod nullam in adeptione beneficii, ad cuius curam præsentatur, commiserit simoniam.

XII. De ecclesiis non per mercenarios, sed pastores, seu saltem vicarios perpetuos regendis.

Quia enormis quædam consuetudo in quibusdam Alemanix partibus contra canonicas sanctiones invaluit, ut ponantur in ecclesiis conductitii sacerdotes vicarii temporales: ne id fiat de cætero, auctoritate legationis qua fungimur omnibus modis inhibemus. Sed cum vicarius poni debet & potest, perpetuo instituat, idque assensu & auctoritate diocæsani, & archidiaconi loci illius: nec episcopus vel archidiaconus ralem instituat, nisi ei de bonis ecclesiæ coram eo tantum fuerit assignatum, unde jura episcopi & archidiaconi possit persolvere, & congruam & sufficientem sustentationem habere.

T ij XIII.

ANNO CHRISTI 1225.

XIII. De committentibus incestum cum sanctimonialibus & canonicis, & de eiusmodi sacris virginibus pollutis.

De pœn. dist. 1. cap. Si quis. & in auth. Si quis, cap. de episcopis & clericis.

Licet contra nefandos insidiatores sacram virginum pudicitia, pœna gravissima sint instituta tam canonice quam legales: quidam tamen, relaxatis voluptatum habitis, in lacum miseria & in lutum facis se immergunt, ut salutis aeternae coronam, honestatis normam, earumque pudicitiam interpellare praesumant. Contra quos nervum rigoris apponimus, statuente ut quicumque pudicitiam sanctimonialium, & cujuscumque habitus, ausu sacrilego sollicitare praesumpserit: ab officio, si clericus fuerit; si laicus, a perceptione corporis Domini noverit se suspensum. Qui vero sacriliegium vel temperarium carnis commercium cum talibus habuerit, ipso facto excommunicationis sententia se noverit innodatum. Sanctimonialis vero seu canonica quae hujusmodi crimen flagitiosum perpetraverit, ulterius ad officium aliquod in monasterio nullatenus admittatur: sed in signum iniquitatis suae, ultima tam in claustrum maneat quam in choro.

* forte sacriliegum

XIV. De his constitutionibus conciliaribus publicandis.

Quoniam memoria hominum dilabitur cum tempore dilabente, ne quis ex nostrarum constitutionum ignorantia velamen in posterum excusationis asumat, in virtute sanctae obedientiae & sub pœna excommunicationis districte praecipimus, ut archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, & decani, in suo singuli concilio annis singulis celebrando eas publicari faciant & servari, pœnam transgressoribus infligendo. Quas etiam abbates & alii ecclesiarum & monasteriorum praelati conscribi faciant, & in suis capitulis frequentius publicari, ut tam ab ipsis quam a suis subditis inviolabiliter observentur. Acta sunt haec anno Domini 1225, quarto Idus Decembris.

Apud S. riu 7. Novemb.

*** Eodem in concilio patribus congregatis oblatum est corpus S. Engelberti Colonienfis archiepiscopi recens caesi a Friderico Isenburgensi comite cognato suo, adversus quem Eshedienfis ecclesiae jura inebatur. Fridericus a legato & concilio excommunicatus est: ut refert Casarius in vita S. Engelberti, l. 2. c. 13. Cum eum, inquit, excommunicaret cum universis ecclesiarum praelatis illic congregatis, praecipit per omnes provincias legationis suae, id est, Moguntinensem, Coloniensem, Trevirensis, Bremenlem, & Magdeburgensem, in omnibus ecclesiis per omnes Dominicas cum extinctione candelarum eum excommunicari: nec eum solum, sed etiam omnes ejus adjuutores, a quibus, vel quorum consilio oculus est praesit: itemque omnes, qui reos necis ejus forent, vel eis communicarent.

Exhibita quoque in eodem concilio sunt Conrado legatolitterae Theoderici Monasterienfis episcopi, &

A Engelberti clesti Osnaburgensis, germanorum fratrum Friderici: quorum prior de sacrilegio se excusavit, paratum se dicens canonice se purgare; alter, episcopum ordinari se petit. Respondit legatus, se proniorem ad parcendum quam ad puniendum, modo se excusare possint: diemque eis praefixit, quo se purgant in concilio Leodiensi. Habitu est illud anno sequenti.

ANNO CHRISTI 1225.

NOTA SEVER. BINII.

In hanc synodum Laurentius Surius ita praefatur: Anno nati Servatoris 1224. Honorius ejus nominis tertius pontifex maximus, in Germaniam legatum misit a latere Conradum Eginonis, quondam monachum & abbatem instituti Cisterciensis, tum vero episcopum cardinalem Portuensem & sanctae Rufinae, virum doctum & religione celebrem, & cujusdam dynastae filium. Erant enim id temporis in Occidente quaedam morum corruptelae, quas pontifex amoliri volebat: porro Orientem vexabant Saraceni. Postquam igitur memoratus cardinalis in Germaniam pervenit, synodum hanc coegit anno 1225. quae cum pleraque habeat lectu digna, in gratiam lectoris huc eam adscribere volumus: idque tanto libentius, quod hoc loco sustulimus opusculum illud tripartitum, parum oportune in superiori editione concilii insertum, cum nec auctoris certi nomen praeferat, nec ab ullo sit concilio profectum. Qua in re non dubitamus, quin eruditus lector nostrum sit consilium probaturus. Quod autem ad hanc synodum attinet, scire debet lector, quae in ea promulgatae sunt constitutiones, eas jam dictum cardinalem per omnem Germaniam misisse archiepiscopis, episcopis, archidiaconis & archipresbyteris, quos decanos rurales vocant, eisque severiter mandasse, ut in conciliis annis singulis celebrandis eas publicari & observari facerent.

Hanc synodum Coloniae habitam nescio quo autore refert Bzovius in annalibus anno 1225, num. 4.

Intraferat Binius in hanc notam partem narrationis auctoris Parisiensi de concilio Bivincensi. Totam suam loco edidimus.

NOTA GABR. COSS. S. I.

Editum est hoc concilium & in conciliorum collectione, tum Suriana, tum Biniana, & in collectione statutorum provincialium & diocesanorum ecclesiae Colonienfis. Vbiq; vocatur concilium Germanicum, sive concilium in Alemania. Et recte quidem: cum ejus constitutiones non uni provinciae Conradus legatus edidit, sed per Germaniam totam promulgari iussit, ut ex eorum capite ultimo apparet.

In regia editione mutatus hic titulus, vocatumque concilium Coloniense: fallor: cum ex vita S. Engelberti Colonienfis archiepiscopi, & martyris, constat illius recens occisi corpus deductum esse Moguntiam, ubi dominus Conradus, Portuensis episcopus & legatus, in Adventu Domini concilium celebravit. Certus designari non potuit hoc concilium, cuius ultimo capiti subscriptum est, celebratum illud esse IV. Id. Decembris.

L. 2. c. 13. apud Sur. Tom. 6.

Cur ergo Coloniae habitum esse nonnulli ajunt? Cur editio regia, Coloniense vocavit? Haec, opinor, de causa, quod primum teneat locum in collectione statutorum ecclesiae Colonienfis. Verum si praefationem iis in illo codice praemissam legisset regis collector: observasset Germanicum illud concilium, Colonienfis praepositum esse, non quod Coloniae sit habitum, sed quod Conradus legatus ejus constitutiones per omnes ecclesias Alemaniae mittens, archiepiscopis, episcopis, archidiaconis, & archipresbyteris, qui decani rurales appellantur, severè mandaverit, ut in suis singuli conciliis eas publicarent. Quamobrem, haec constitutiones, inquit, in codice antiquo archiepiscopalibus archivi unde liber ille restitutus est, statuis provincialibus & diocesanis eximae a Conrado archiepiscopo & ejus successoribus editis, velut preliminares praeposuitur.

CONCILIA PARIISIENSIA DVO.

Adversus Albigenfes anno MCCXXVI. celebrata.

ANNO CHRISTI 1226.

Tironense chronicon ad annum MCCXXV. refert haec concilia, quia tum receptam in Gallis annorum rationem servat: annus autem Romanus, cuius a Kalend. Januar. ducitur exordium, jam labebatur MCCXXVI. Tertia, inquit, die, post conversionem S. Pauli apostoli, scilicet feria IV. Ludovicus rex Franciae & legatus generale concilium Parisius celebravit. In quo idem legatus, auto-

ANNO CHRISTI 1226.

Amalricus.

autoritate domini Papæ Raimundum comitem Tolosanum, suosque complices, excommunicavit: & terram illius, tanquam damnati hæretici, Ludovico regi Franciæ & heredibus ejus in perpetuum confirmavit. Amoricus etiam comes de Monteforti, & Guido patruus ejus, quidquid juris habebant in prædicta terra, regi Franciæ & illius heredibus quitaverunt: & litteras inde confectas eidem regi protinus reddiderunt. Quo facto rex, habito diligenti consilio, sequenti feria sexta, cum omnibus fere episcopis & baronibus regni sui signo crucis Dominicæ insignitur, ut a vinea Domini Dei fabaoth, quam jamdudum aper ille Tolosanus exterminaverat, inutilia eradicaret, & utilia propagaret. Sicque legatus, super fide regis & principum commotus nimia pietate, per regni provincias delegat viros probabiles, qui in remissionem omnium peccatorum crucem assumendam contra Albigenfes hæreticos predicarent: & excepto voto peregrinationis Ierosolymitanæ, eos ab omnibus aliis votis, necnon & delictis, absolverent. Cum assensu etiam quorundam episcoporum addidit legatus in hoc gratiam pietati, quod quolibet anno ulque ad quinquennium centum millia librarum super decimam redditum & proventus clericorum promissit regi coram omnibus se daturum: & si ad hoc decima non posset sufficere, thesauros sanctæ ecclesiæ traditurum.

Concilium alterum ibidem refertur aliquanto post his verbis: Postea in Dominica qua cantatur, latere Ierusalem, scilicet IV. Kal. April. Ludovicus rex apud Parisius concilium convocavit. Ibi multa cum legato, episcopis, & baronibus, tractans de negotio Albigenfi, universis & singulis regni sui, qui ei debebant exercitum, mandavit per litteras, & præcepit ut quarta Dominica post resurrectionem, in occursum ejus cum armis debitis apud Bituricas convenirent.

ANNO CHRISTI 1226.

*** CONCILIVM CREMONENSE ANNO MCCXXVI. CELEBRATVM.

Idem Turonense chronicon. Anno, inquit, Domini MCCXXVI. & Frederici Imp. XI. & Ludovici regis IV. Idem imperator apud Cremonam Italiæ concilium celebravit super extirpatione hæreticorum Italiæ, & negotio terræ sanctæ, & concordia civitatum. Sed vrbes Italiæ, ob adventum ejus confederatæ, ei obedire eumque recipere noluerunt: immo cum inefficacem redire versus Apuliam compulerunt.

ANNO CHRISTI 1226.

*** CONCILIVM LEODIENSE

A CONRADO S. A. L. CELEBRATVM, ann. MCCXXVI. ubi inter cætera animadversum in fratres Friderici, a quo S. Engelbertus interfectus.

S. Enbert. l. 7. 13.

Friderici, a quo interfectum S. Engelbertum Coloniensem archiepiscopum paulo ante vidimus in concilio Germanico, fratres duo, alter Monasteriensis episcopus, alter Osnaburgensis electus, cum se Conrado legato in concilio Moguntino, sive Germanico, obtulissent: diem eis præfixit, ait Cesarinus, quo se purgarent in concilio Leodiensi. Quo cum venissent, nobilibus conductum eis, ex mandato cardinalis legati, præstantibus; nec se canonice cum septem episcopis purgare possent, primoribus Coloniensibus multique aliis eos acculantibus: legatus ex consensu episcoporum plurimorum qui præsentis

A erant, ad dominum papam illos transmisit. Cui etiam inter cætera hæc scripsit: Examini vestro dirigitus hos duos episcopos, graviter de domini Engelberti nece infamatos. *Et multo post:* Theodorico episcopus Monasteriensis, cum fratre Engelberto in Osnaburgensem episcopum electo, in concilio Leodiensi suspensi, Romam profecti sunt. Profectus est etiam cum eis Fridericus eadem spe, qua & illi. Cumque aliquandiu in curia mansissent episcopi, nec proficerent, eo quod se sufficienter purgare non possent, procuratoribus ecclesiæ Coloniensis reclamantibus, & literis principum eos accusantibus: ambo depositi sunt. Et non multo post, tum ex dolore, tum quod credibilis est, ex Divina ultione, mortuus est Theodoricus, & in solo peregrino sepultus. *Pergit narrare miserabilem Friderici ac suorum mortem.*

At magnum chronicon Belgicum, ait in Leodiensi concilio, contra Friderici fratres fuisse probatum, quod fratrem jam ubique excommunicatum de substantia sua & de militibus juvisset contra ecclesiam, & contra imperium, & quod alter eorum fratri Friderico verbum dixerit, unde magis eum in necem archiepiscopi animaverit. Quid multa? suspensi sunt ab officiis, episcopus etiam a beneficiis: & Romam ire compulsi, depositi sunt, & alii in locum eorum instituti.

ANNO CHRISTI 1226. Cap. 17.

*** CONCILIVM FVXENSE

IN QVO FVXENSIS COMES POENITENTIAM mentitus, absoluitur ab hæresi, anno Domini MCCXXVI.

ANNO CHRISTI 1226.

Hujus synodi, cujus acta desunt, hanc ex Spondano ad hunc annum notitiam accipe. Habent, inquit, annales Fuxenses & Francorum, dum Ludovicus VIII. esset in expeditione Narbonensi adversus Albigenfes, missum ad Rogerium Bernardum comitem Fuxensem, jam regis hortatu resipiscentem, (melius dixisset Spondanus resipiscere simulantem, ut ex Narbonensi concilio max confabur) Romanum legatum, conventum prelatorum ac procerum habuisse apud S. Joannem de virginibus prope Fuxam oppidum: quo eundem comitem ecclesiæ Romanæ regique obsequium jurantem, absoluitur ab hæresi, excommunicatione, & omnibus sceleribus ac flagitiis ætenuis perpetratis: Rogeriumque in pignus servandæ fidei, arcem Fuxi, aliasque nonnullas, in manus ministrorum regiorum tradidisse.

CONC. VVESTMONASTERIENSE,

IN CAUSA ROMANI PONTIFICIS DVARVM præbendarum obventiones petentis, celebratum in Anglia, anno Domini MCCXXVI. tempore Honorii papæ III.

ANNO CHRISTI 1226.

Acta synodalia Matthæus Parisiensis summarius ita narrat. Stephanus Cantuariensis archiepiscopus vocatis ad concilium cunctis apud VVestmonasterium post pascha quos negotium tangebatur, recitari fecit litteras supradictas de beneficiis Romanæ ecclesiæ conferendis coram rege & prælatibus Angliæ, qui ad ejus vocationem plene conveniant. Sed illis auditis ac diligenter intellectis, singuli singulos ad visum monebant super concupiscentia Romanorum. Tunc rex convocatis seorsum prælatis & quibusdam magnatibus, hoc archiepiscopo dedit responsum: *Ista, quæ suadet nobis dominus papa, universam Christianitatis latitudinem respiciunt; & quia*

Binus.

ANNO
CHRISTI
1126.

quia nōs quasi in extremis orbis constituti sumus partibus, cum viderimus qualiter cetera regna erga tales se habuerint exactiones, dominus papa, cum ab aliis regnis habuerimus exemplum, in obsequiis nos inveniet promptiores. Et his dictis concessa est omnibus licentia recedendi.

Fusus autem apud Mattheum ipsum sic eadem exponuntur.

*** **A**nno Dñi millesimo ducentesimo vigesimo sexto, rex Héricus ad Natale Dñi, celebravit festum suum apud Vintoniam, præsentibus quibusdam episcopis & magnatibus multis. Solennitate itaque peracta, profectus est rex apud Merlebergiam, ubi gravi infirmitate correptus, per multos dies desperatus jacebat. Venit interea terminus concilii ad festum S. Hilarii apud VVestmonasterium præfixus: ubi Rex cum clero & magnatibus regni comparere debuerat, ut domini Papæ mandatum audiret. Multis igitur in loco præfato congregatis episcopis, cum aliis prælatis, & laicorum turbis, magister Otto, domini Papæ nuncius, de quo habita est mentio superius, litteras aperte coram omnibus recitavit: in quibus idem Papa allegavit scandalum sanctæ Romanæ ecclesiæ, & opprobrium vetustissimum; notam scilicet concupiscentiæ, quæ radix dicitur omnium malorum, & in hoc præcipue, quod nullus potest aliquid negotium in Romana curia expedire, nisi cum magna effusione pecuniæ, & donorum exhibitione. Sed quoniam scandalum hujus & infamie Romana paupertas causa est, debent matris inopiam sublevare, ut filii naturales: quia nisi a vobis & aliis viris bonis & honestis dona recipere, deficerent nobis necessaria vitæ, quod esset omnino Romanæ incongruum dignitati. Ad istud itaque scandalum penitus eradicandum, per consilium fratrum nostrorum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, quandam providimus formam: cui si volueritis consentire, a scandalo matrem vestram poteritis liberare, & in curia Romana sine donorum obsequio exhibitionem justitiæ obtinere. Forma autem provisa hæc est: Petimus in primis ab omnibus ecclesiis cathedralibus, duas nobis præbendas exhiberi; unam de portione episcopi, & alteram de capitulo. Et similiter de cænobis, ubi diversæ sunt portiones abbatis & conventus: a conventibus, quantum pertinet ad unum monachum, æquali facta distributione bonorum suorum; & ab abbate tantundem.

His in hunc modum propositis, persuasit ex parte domini Papæ magister Otto, ut consentirent prælati, allegans supradicta commoda, quæ in litteris continentur. Hæc autem omnia audientes episcopi, & ecclesiarum prælati, qui personaliter interfuerunt, divergentes seorsum ad colloquendum, cum super rebus propositis diutius deliberassent, responsum suum in ore magistri Ioannis Bedefordenfis archidiaconi communiter posuerunt. Qui veniens in præsentia magistri Ottonis, per hæc verba respondit: Domine, ista quæ nobis proponitis, regem Angliæ specialiter tangunt, generaliter vero omnes ecclesiarum patronos regni: tangunt archiepiscopos, & eorum suffraganeos, nec nō innumeros Angliæ prælatos. Cum ergo Rex propter infirmitatem, & archiepiscopi nonnulli & episcopi, & alii ecclesiarum prælati sunt absentes, in eorum absentia vobis respondere non possumus & debemus: quia si id facere præsumeremus, in præjudicium omnium absentium feret prælatorum. Et his dictis, venit Ioannes Marecallus, & alii nuntii regis, ad omnes prælatos, qui de rege baronias tenebant in capite destinati, districtè inhibentes, ne laicum feudum suum, Romanæ ecclesiæ obligarent; unde a servitio sibi debito privaretur. Hæc autem cum magister Otto intellexisset,

statuit his qui aderant, diem ibi in media Quadragesima, dum ipse procuraret regis adventum, & absentium prælatorum, ut tunc negotium fortiretur effectum. Sed illi absque regis, & aliorum, qui absentes erant, assensu, præfixum diem admittere noluerunt. Unde singuli ad propria sunt reversi. *Hæc ille apud quem, in eorum narratione quæ ad Rom. ecclesiam spectant, extant semper aliqua maligni animi vestigia: ut recte Card. Baronius, & Apamiensis episcopus Spondanus, alique multi observarunt.*

*** CONCILIVM PROVINCIALE
NARBONENSE,

Celebratum quadragesimæ tempore ann. Dom.
MCCXXXVII.

Editum a Carello in historia comit. Tolos. nunc emendatius ex apographo Jac. Sirmondi S. I.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De excommunicatis.
2. De coercendis Iudæis.
3. De iisdem.
4. *Vt idem sex denarios ecclesiæ offerant in pascha.*
5. De condendis testamentis.
6. De perjuriis.
7. *Vt habeatur diligens ratio confessionum.*
8. *Vt singulis Dominicis excommunicentur usurarii, incestuosi, &c.*
9. *Vt presbyteris portio sufficiens assignetur ab iis qui tenent ecclesias.*
10. *Vt in ecclesiis non sint pauciores quam tres monachi vel canonici regulares.*
11. *Vt monachi, canonici regulares, sacerdotes, non sint advocati in foro.*
12. *Vt clerici nullatenus tallientur.*
13. *Vt nova pedagia & quidam prohibeantur.*
14. *Vt sint in omnibus parochiis, qui de hæresi & manifestis criminibus inquirent.*
15. *Vt qui sunt in potestate, abjurent hereticos, & eorum fautores.*
16. *Vt heretici, vel suspecti, ab officiis publicis amoveantur.*
17. *Vt Raymondus comes Tolosanus, comes Fuxensis, & alii, denuncientur excommunicati.*
18. *Vt qui curam animarum habent, ad sacerdotium promoveantur.*
19. *Vt quæstores in ecclesiis non prædicent.*
20. *De festo S. Martini, & quatuor temporibus.*

CAPITVLA.

I. De excommunicatis.

Felicis recollectionis dominus Ludovicus rex Francorum, attendens quanta pertinacia laici provincia Narbonensis, & quarundam partium adjacentium, in præjudicium animarum suarum, sententiam excommunicationis contemnerent; contra huiusmodi pertinaciam, olim apud Apamiam constitutus, de consilio domini Romani sancti Angeli diaconi cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, omnium etiam prælatorum & baronum de Francia, qui præsentis fuerant, pro ecclesiastica libertate, statuit: ut quicumque post trinam admonitionem se excommunicari permiserit, in novem libris & uno

ANNO
CHRISTI
1127.

uno denario Turonensi puniatur. Si vero per annum contumaciter in excommunicationis sententia permanserit, bona ejus omnia cadant in commissum. Quam constitutionem, nos Perrus archiepiscopus Narbonensis, de consilio fratrum & suffraganeorum nostrorum, & approbatione totius provincialis concilii, mandamus & statuimus, atque precipimus, de cætero in provincia Narbonensi ab omnibus inviolabiliter observari. Ita videlicet, quod si forte excommunicatus, in prædicta summa puniri nequivisset, minori, vel alias secundum providentiam sui diocæsani episcopi puniatur, sicut a prælati Franciæ observatur. Si autem universas culpa sua fuerit intricata, pœna puniatur eadem. Si vero pro culpa domini, ipse dominus pœna simili puniatur.

II. De cœercendis iudæis.

Item quia Iudæi usurariis exactionibus plurimum opprimunt Christianos, cum a Domino generaliter prohibeantur usuræ: synodali concilio duximus providendum, ne Iudæi aliquatenus a Christianis immoderatas aliquatenus usuras accipiant. Quod si fecerint, eas restituere ab ecclesia cōpellantur: videlicet per excommunicationem in Christianos, qui cum eis in commercio vel alii participatione habebunt. Nec in domibus suis habeant Christiana mancipia, vel nutrices: nec carnibus publice vescantur, vel vendant eas in diebus, quibus abstinent Christiani. Nec in bajulis, vel aliquibus officiis, præesse Christianis permittantur. Carnes etiam, quas ipsi faciunt, privatim tantum in domibus suis vendant, & non in Christianorum macellis.

III. De iisdem.

Ad hoc ut Iudæi possint ab aliis discerni: statuimus, & districte precipimus, ut in medio pectoris deferant signum rote, cujus circulus sit latitudinis unius digiti, altitudo vero unius dimidii palmi de eanna. Nihilominus in hibemus, iisdem diebus Dominicis & festivis publice operari. Et ne Christianos scandalizent, vel scandalizentur ab iis: volumus & mandamus, ut in septimana sancta nullatenus, nisi causa necessitatis, exeant domos suas: & prælati faciant eos a Christianorum vexationibus custodiri, maxime in septimana prædicta.

IV. Ut iisdem sex denarios ecclesiæ offerat in Pascha.

Statuimus insuper, ut Iudæi singulis annis in festo Dominicæ resurrectionis, sex denarios Melgorensis monetæ per singulas familias, pro oblatione ecclesiæ parochiali persolvant.

V. De condendis testamentis.

Item, quia ultima voluntas defuncti de Concil. general. Tom. XI.

bet inviolabiliter observari: volumus & precipimus, ut testamentum, vel última voluntas cujusque, in præsentia semper catholicorum virorum, & parochialis sacerdotis, vel alterius ecclesiasticæ personæ loco ipsius, condatur. Præsertim ut idem sacerdos, vel alia ecclesiastica persona, valeat de ipso testatore laudabile testimonium perhibere, ne de ipso aliqua infidelitatis suspicio possit haberi: & maxime, ut ea, quæ in piis causis reliquerit, fideliter & citius sine fraude solvatur. Quod si testator vocare, ut diximus, sacerdotem & viros catholicos contempserit: cateat ecclesiastica sepultura, donec de hujus mandati contemptu, ecclesiæ satisfactum fuerit competenter. Notariis vero, qui absque solemnitate superitis expressa notare vel scribere præsumpserint testamenta vel ultimas voluntates, ecclesiæ introitus interdicatur usque ad satisfactionem condignam.

VI. De perjuris, & de falsis testibus.

Item, cum religio juramenti peccatis exigentibus fere ab omnibus in istis partibus contemnatur: contra hujusmodi contemptores aliquid securitatis pro salute animarum ipsorum, duxit præsens concilium statuendum. Videlicet ut quicumque in transgressione juramenti de cætero manifeste deprehensus fuerit, in ecclesia publice denunciatur esse perjurus. Quod si admonitus satisfacere noluerit, tunc excommunicetur accensis candelis, & pulsatis campanis, singulis diebus Dominicis & festivis: & denunciatur intestabilis & infamis, & nec ad testimonium vel ad alios actus legitimos admitratur. Et idem de falsis testibus observetur.

VII. Ut habeatur diligens ratio confessionum.

Item statuit præsens synodus, quod nomina illorum omnium, qui peccata sua confessi fuerint, scribantur a capellanis, qui confessiones audiverunt eorumdem: ut laudabile testimonium de confessionibus eorum valeant perhibere. Illis vero qui confiteri contempserint saltem semel in anno a decimo quarto anno & supra, vivis, introitus ecclesiæ usque ad satisfactionem condignam; mortuis vero, interdicatur ecclesiastica sepultura. Illi vero qui confessiones illorum audiverint, in loco parenti audiant; non occulto.

VIII. Ut singulis Dominicis excommunicentur usurarii, incestuosi, &c.

Item, de publicis usurariis, incestuosis, concubinariis, adulteris & raptoribus, fuit in præsentia concilio constitutum, ut singulis diebus Dominicis & festivis publice in ecclesia excommunicentur. Similiter & illi qui testamenta defunctorum publicare & complere post competentes admonitiones repperint, excommunicationi subdantur.

ANNO
CHRISTI
1227.Later. IV.
c. 32.

IX. Ut presbyteris portio sufficiens assignetur ab iis qui tenent ecclesias.

Item cum in concilio Lateranensi & aliis sit frequenter per Romanum pontificem constitutum, quod presbyteris in ecclesiis monachorum & aliarum personarum, ad suam, & ad suorum sustentationem, portio sufficiens assignetur: ne a domno Papa possumus merito reprehendi, vobis abbatibus, prioribus, & aliis regularibus & secularibus, qui habetis vel tenetis ecclesias huiusmodi, præcipimus: ut in vestris ecclesiis, episcopis personas præsentetis idoneas, quibus per episcopos animarum cura commissa usque ad festum Pentecostes proxime venturum, secundum facultates ecclesiarum, arbitrio bonorum virorum, portionem idoneam assignetis: videlicet, qua tam ipsi, quam sui, valeant sustentari honeste, & alia facere, quæ continentur in pluribus constitutionibus, quæ iam dudum super hoc a sede apostolica emanarunt.

X. Ut in ecclesiis non sint pauciores quam tres monachi vel canonici regulares.

Illud præterea duximus exponendum, ut in ecclesiis vestris, non pauciores faciant moram quam tres monachi, vel canonici regulares: sicut alia vice per dominum Petrum Beneventanum, tunc apostolicæ sedis legatum, fuit in provinciali concilio constitutum, & postmodum observatum.

Concil.
Monspel.
an. 1214.
c. 31.

XI. Ut monachi, canonici regulares, sacerdotes, non sint advocati in foro.

Adiicimus insuper, ut monachi vel canonici regulares, vel etiam sacerdotes, nisi pro ecclesiis suis & miserabilibus personis, & de prælati sui licentia speciali, in foro seculari vel ecclesiastico advocare nullatenus præsumant. Quod si forte pars adversa repellere tales neglexerit vel noluerit, a iudice repellantur omnino.

XII. Ut clerici nullatenus tallientur.

Item statuimus, ut clerici, occasione patrimonii sui, vel personæ, nullatenus tallientur, & tam consules, quam alii laici, ab his talliis & exactionibus per censuram ecclesiasticam, si necesse fuerit, compescantur.

XIII. Ut nova pedagia & quidagia prohibeantur.

De novis pedagis & quidagiis statutum concilium, ut per ecclesiasticum iudicem, si necesse fuerit, prohibeantur omnino.

XIV. Ut sint in omnibus parochiis, qui de heresi, & manifestis criminibus inquirent.

Volumus insuper, & districte mandamus, ut ab episcopis testes synodales in sin-

gulis instituantur parochiis, qui de heresi, & de aliis criminibus manifestis diligenter inquirent, postmodum episcopis quod invenerint relaturi.

XV. Ut qui sunt in potestate, abjurent hereticos, & eorum fautores.

Consules nihilominus, castellani, potestates, & barones, abjurare hereticos & fautores, nec non & receptatores eorum, per censuram ecclesiasticam compellantur.

XVI. Ut heretici vel suspecti, ab officiis publicis amoveantur.

Qui vero quondam heretici vestiti vel notati fuerint, aut merito suspecti sunt, a bajulis vel officiis publicis, si qua habent, præcipimus ut amoveantur ex toto, nec de cætero ad huiusmodi assumantur.

XVII. Ut Raimundus comes Tolosanus, comes Fuxensis, & alii, denuncientur excommunicati.

Item, statuimus & præcipimus observari districte, ut Raimundus filius Raimundi quondam comitis Tolosani, comes Fuxensis, & Trincavellus, qui dicitur vicecomes C. Biterrensis, Tolosani heretici, credentes, fautores, defensores, & receptatores eorum, & præsertim illi de Limoso, & alii qui felicis recordationis domno Ludovico regi Franciæ juraverant, & postmodum aversi sunt ab ecclesia: omnes etiam illi, qui arma, equos, victualia, vel alia subsidia vendunt, donant, mittunt, vel præstant eis scienter, candelis accensis & pulsatis campanis denuncientur excommunicati & expositi cui-libet occupanti tam in rebus, quam in personis, per singulas parochias singulis diebus Dominicis & festivis.

XVIII. Ut qui curam animarum habent, ad sacerdotium promoveantur.

Item, quia in multis canonibus & frequenter ordinatum est, & statutum, ut archiepiscopi, presbyteri, abbates, & alii qui curam animarum habent, debeant ad sacerdotium promoveri: mandamus & præcipimus, ut tales, & illi qui ecclesias parochiales habent, ad sacerdotium gradum promoveantur, & ibi serviant ut tenentur.

XIX. Ut quæstores in ecclesiis non prædicent.

Præcipimus similiter capellanis & aliis ecclesiarum rectoribus, ut quæstores prædicare in ecclesiis non permittant: sed legantur dumtaxat litteræ, si quas habent, prout ordinatum fuit in concilio generali.

XX. De festo S. Matthei, & quatuor temporibus.

Item, ad tollendam quorundam dubietatem de celebrando festo S. Matthei, & jeuniis quatuor temporum in Septembri: notum fieri universis volumus, & præcipimus observari, ut semper in anno bissextili post-

ANNO
CHRISTI
1227.Later. IV.
c. 62.

posteriore die celebretur festum prædictum, & in quarta feria quæ tertia prior in Septembri occurrit, jejunia quatuor temporum celebrentur. Adjicientes, ut singulis annis in Dominica, qua cantatur Lætare Hierusalem, provinciale concilium celebretur.

G. C. Celebratam esse hanc synodum anno MCCXXVII. certissimum habemus argumentum ex chronico Guillelmi de Podio Laurentii: cuius hæc verba cap. 36. *Cum autem esset Apamie rex (Ludovicus VIII.) ibi multa consilio Cardinalis, ad honorem Dei, & ecclesiastica libertatis, ordinavit: & maxime contra contemptores clavium ecclesie animadvertit statuto necessario & salubri, de quo fit mentio in concilio Narbonensi, in sequenti mox quadragesima celebrato, quod incipit, Felicitis recordationis. Hec Guillelmus ad ann. MCCXXVI. exeuntem. Cum autem Narbonense hoc concilium sequenti quadragesima celebratum esse dicat; dubitare non possumus quin sit anno MCCXXVII. tribuendum. Ne vero dubitemus, an sit hoc ipsum Narbonense, prius ejus voces indicat, item & statutum adversus contemptores clavium ecclesiasticæ, quod primum est hujus synodi caput.*

VITA ET EPISTOLÆ

GREGORII PAPÆ IX.

Gregorius IX. qui autore Vrsergensis prius Vgolinus Olfensis episcopus dicebatur, natione de Anagnina ex comitibus Signinæ oriundus, defuncto Honorio subrogatus est in Romanæ ecclesie pontificatum decimoquinto Kalendas Aprilis, anno Christi Redemptoris 1227. Fridericum imperatorem ejus nominis secundum, tanquam fœdissimum, Saracenorum fautorem, regis Hierosolymitani, atque adeo Christianorum omnium in Asia bellantium, deceptorum, voti de oppugnandis Saracenis aliquoties juramento firmati transgressorem, jure meritoque excommunicavit. Cumque communioni ecclesie restitutus, & a sententia anathematis per eundem absolutus, pristinis & abjuratis criminibus graviora adderet, civitates ecclesie oppugnaret, factionemque terrimam, quæ jam tum Guelphi & Gibellini appellabatur, non nisi post ducentos & plures annos compositam, excitaret, Saracenis magistratus mandaret, ut urbem, quæ Nuceria Saracenorum dicta est, concederet, ecclesie & monasteria spoliaret, Siculos tyrannide gravissima opprimeret, fratrem regis Tunisi, baptismum Panormi pentem, a tam sancto proposito verbis deterret, vias præcluderet ne concilium, quod Gregorius Romæ indixerat, convenire posset, cardinales aliosque demum prælatos in vinculis teneret: secundam sententiam anathematis in eundem latam promulgavit. A populo urbe pulsus venit Perusiam, ibique biennio permanit: Franciscum, Dominicum, Antonium de Padua, & Elisabetham regis Hungariæ filiam in numerum sanctorum retulit.

Dum urbe abesset, & Brundisium contra banitos firmaret, Annibal interea Romæ cum aliis quibusdam reipublicæ perturbatoribus populum Romanum ad defectionem sollicitavit. Verum Divini numinis ultrix dextera consecuta est: qua pene tota hominum multitudo peste extincta perit. Pontifex Romam reversus populo culpam remisit: Annibalem vero senatoria dignitate spoliavit, urbemque purgari procuravit. Ex iis qui religionem sanctorum Domini & Francisci professi erant, plurimos emisit, qui per totam Europam Christianos ad bellum Saracenis inferendum adhortarentur. Qui brevi tempore tantum profecerunt, ut innumeri sub signis principum inscripti Constantinopolim pervenerint. *Concil. general. Tom. XI.*

A dericus imperator tandem votum suum adimpletur in Asiam profectus, accepta Hierosolymitanæ urbis seditione, cum Soldano Turcarum rege solus, citra consensum ac scitum principum imperii, decennales inducias contraxit. Hujus pontificis & Raimundi Barcinonensis, Dominicani ordinis generalis, a Clemente octavo in sanctorum numerum relati, opera, quinque libri decretalium collecti fuerunt. Cumque post Fridericum secundo excommunicatum, factione Gibellinorum, quibus Gibel partes Cæsareas sectatus præerat, multæ civitates Italie a pontifice deficerent, jamque ipsa Roma idem meditaretur: delatis per Urbem sanctorum apostolorum Petri & Pauli capitibus, habitaque oratione pulcherrima, non tantum populum compeccit, verum etiam ad arma sumenda contra Fridericum, qui jam moribus Urbis imminerebat, eundem commovit.

B Ejusdem pontificis temporibus theologi Parisenses post longam disputationem diffiniverunt, sine peccato mortali neminem posse habere duo beneficia, quorum alterum ad sustentationem est sufficiens. Hoc tempore, inquit chronicon Hirsaugense, hæreticorum multorum, qui diu in occulto latuerant in Alemannia, Italia, & maxime in Longobardia, fuit detecta impietas, & complures ex iis igne combusti sunt. Sectam Nicolaitarum profitebantur, erantque iis matres, uxores, & filia, omnibus semper communes: ecclesiam & prælatos contemnebant; carnes etiam in quadragesima manducabant: captivitatem etiam episcoporum, ad indictum Romæ concilium accedere volentium, pontifex optimus tam egre tulit, ut præ nimio animi dolore vir prope centenarius obierit undecimo Kalendas Septembris, anno Christi nati 1241. cum sedi apostolicæ quatuordecim annis, quatuor mensibus, & viginti sex diebus præfuisset.

EPISTOLA I.

GREGORII PAPÆ IX.

AD OMNES FIDELIS.

De negotiis terræ sanctæ.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus Christi fidelibus salutem & apostolicam benedictionem.

Noverit universitas vestra, nos de partibus transmarinis sub hac forma litteras suscepisse:

G. miseratione divina patriarcha Hierosolymitanus, humilis & indignus apostolica sedis legatus, P. Cesarientis, N. Nazarenis; & N. Narbonensis, archiepiscopi, P. Vvimonensis, & Vv. Exoniensis, episcopi, P. hospitalis sancti Joannis, domus militie Templi, & hospitalis Tentonicorum magistri, omnibus has litteras inspecturis in Domino Iesu salutem.

Vniversitati vestre necessitatem nostram instantissimam, & Iesu Christi, qui pro universis fidelibus sanguinem suum fudit, negotium cogimur intimare. Non enim absque intimantis fervore, ac multiplici lacrymarum effusione accidit, quod, sicut sperabamus communiter, in passagio Augusti nuper præteriti, serenissimus vir dominus imperator, ut promiserat, in Syriam non transivit. Quo audito, illi qui jam adventu ejus prævenerant peregrini in eisdem partibus, audientes quod dictus imperator non venerat in passagio memorato, plusquam quadraginta millia virorum fortium, in eisdem navibus, in quibus transierant,

V ij rediç.

redierunt, magis in homine quam in Domino confidentes. Ibi tamen, post eorum recessum, octingenti fere milites remanserunt, clamantes unanimiter, & dicentes: Vel treugas rumpamus, vel communiter recedamus. Qui non sine magna difficultate detenti hac occasione fuerunt: quia vir nobilis dux de Lemburgo ex parte domini Imperatoris erat exercitui præficiendus. Habito igitur concilio virorum prudentium, & præcipue domus hospitalis, & templi, ac hospitalis Alemannorum, de treuga rumpenda, præfatus dux faceret quod Christianitati ac terræ sanctæ videretur potius expedire. Sicque accidit quod dux requisitis super hac consiliis, & receptis, die quadam specialiter ad hoc assignata comparuit coram nobis & quibusdam nobilibus terræ illius, ubi proposuit publice quod volebat treugam infringere: & qualiter utilis ac melius in hac parte valeret procedere, ipsorum auxilium & consilium implorabat. Verum cum ipsi duci & quibusdam consiliariis suis diceretur, quod treugam periculosum esset infringere, & cum fuisset iuramento firmata, penitus inhonestum: responderunt quod dominus papa excommunicaverat omnes Crucesignatos qui in isto passagio non transirent, qui sciebant adhuc treugam per biennium duraturam: ac per hoc intelligebant, quod volebat treugam non servari, nec ipsi peregrini ibi remanere volebant aliquatenus otiosi. Erant & multi qui dicebant, quod si contingeret recedere peregrinos, post recessum eorum in eos insurgerent Saraceni, treuga non obstante. Movit præterea quosdam, quod Coradinus cum dominis de Haman, & de Camele, & Halaph, gravissimam haberet guerram: unde plus solito timet, ne ipsa treuga a Christianis frangatur. Quod si fieret, credebatur quod Coradinus, cum videret guerris se undique coarctatum, deberet inde verisimiliter procedere verbum pacis. Habito igitur super his longo deliberationis tractatu, tandem unus fuit omnibus spiritus, & vox una, in sanctam tendere civitatem, quam Dominus Iesus Christus proprio sanguine consecravit. Et ut facilius ad eam haberetur accessus, fuit communiter ordinatum, ut primo Cæsarea, & inde Ioppa muniantur; quod ante passagium Augusti sequentis proculdubio posse fieri sperabatur: & tunc hieme sequenti in domum Domini cum ipsius adiutorio latantes valeant proficisci. Fuit autem hæc publicata provisio extra civitatem Acon instante festo apostolorum Simonis & Iudæ, astantibus peregrinis omnibus: ubi solemniter est imperatum, ut essent omnes parati in solennino omnium sanctorum, versus Cæsaream profecturi. Quod audientes peregrini, qui consilium ignorabant, quod exercitus tractatum haberet, firmatis munitionibus prædictis in Ierusalem procedendi, tanta subito erant devotione successi, quod excitaverunt oculos ad abundantiam lacrymarum: ut videbatur cullibet se Spiritus sancti gratia adeo roboratum, quod unus posset mille, & duo decem millia superare. Non igitur oportet ut devotioni vestre multis supplicationibus insistamus, ubi tantæ necessitatis evidens instantia pro se clamat, sibi que subveniri postulat indilate: quia mora ad se trahit periculum, & festinatio plurimum erit fructuosa. Clamat autem ad singulos Christi sanguis de terra, supplicat parvus & humilis exercitus, sed devotus, sibi celeriter subveniri: sperans in Domino, & confidens, quod negotium humiliter inchoatum, debeat ipso concedente feliciter terminari.

Vniversi igitur & singuli, qui Christum induistis per fidem, viriliter accingimini ad terræ sanctæ succursum: cum hic causa communis agatur: vestre scilicet fidei, ac totius fidei Christianæ. Nos enim promotioni huius negotii, provivore Domino & autore, non cessamus intendere: sperantes fiducialiter, quod

in manibus fidelium fideliter perseverantium res debeat prosperari. Data Laterani, x. Kalendas Ianuarii, pontificatus nostri anno 1.

II. AD STEPHANVM ARCHIEPISC. CANTVARIENSEM.

De sententia in Imperatorem lata.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Stephano Cantuariensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

IN maris amplitudine spaciola navicula Petri posita, vel potius exposita turbinibus tempestatum, sic jugiter procellis & fluctibus agitur, ut ejus gubernatores ac remiges vix contingat aliquando inter inundantium imbrum angustias respirare, vix Charrybdis voragine transire, vix a Scylla declinare. Nam si quandoque prospero flatu plenis velis ad portum vehitur, subito ventus irruens ex adverso, impulsus ab illo cuius halitus ardere facit, ad altitudinem maris & turbulentum profunditatis Oceanum navis rapitur, quæ cincta fluctibus mergitur, nec submergitur: quia in ea Dominus residens, discipulorum tandem clamoribus excitatur, dum fugat spiritus insufflantes, & mari venti que imperat: fit tranquillum. Quatuor quidem procelle quatuor navem istam. Nam perisda paganorum turba terram inclitam, Christi sanguine consecratam, impie detinere contendunt: rabies tyranorum, temporalia rapiens, ex terminat iustitiam, & conculcat ecclesiasticam libertatem: hæreticorum insania Christi tunicam scindere nititur, & subvertere fidei sacramentum: salforum fratrum & filiorum dolosa perversitas conecit viscera, & latus dilacerat matris suæ. Sicque foris pugna, intus timores: extra interficit gladius, & domibus mors similiter intentatur. Sicque frequenter fit, quod Christi ecclesia tot angustiis perturbatur, dum alere credit filios, nutrit in sinu ignem, serpentes, & regulos, qui flatu & morsu & incendio cuncta vastare nituntur. Hinc est quod ad monstra huiusmodi perimenda, & expugnandas acies inimicas, ac tempestatum inquietudines mitigandas, apostolica sedes his temporibus multa diligentia quemdam alumnum, imperatorem videlicet Fridericum, quem quasi a matris utero exceperit, uberibus lactavit, humeris bajulavit, de manibus quarentium animam ejus frequenter eripuit, educare studuit, multis laboribus & expensis usque ad virum perfectum perduxit, ad regie dignitatis decorem, & tandem ad fastigium culminis imperialis provexit: credens illum habere defensionis virgam, & baculum senectutis. Ipse autem dum in Teutoniam se transtulit ad habenas imperii obtinendas, jucunda, ut credebatur, auspicia, sed verius pericula matris obtutibus inferebat. Nam sponte, non monitu, sed apostolica ignorante, crucem suis affixit humeris, vovens solemniter se in terræ sanctæ subsidium profecturum. Deinde se & alios Crucesignatos excommunicari obtinuit, nisi certo proficiscerentur tempore. Sed incidenter absolutionem petiit, & accepit: de parendo super hæc mandatis ecclesiæ prius præficto iuramento. Exuberantem autem gratiam super ipsum apostolica sedes infundens, ut festinantius ad terræ sanctæ transiret subsidium, ipsum contra morem ad coronam vocavit; qui ad hoc non invitatus, sed multiplicatis intercessoribus invitari per magnificos nuntios consuevit. Sicque idem sub crucis vexillo usque ad hæc tempora propria negotia plenius & perfectius consummavit. Tandem cum manibus felicis recordationis Honorii papæ prædecessoris nostri

in B. Petri basilica recepit diadema de manibus nostris, tunc in minori officio constitutus, crucem resumpsit, voto publice innovato. Plures sub spe sui subsidii ad crucem sumendam induxit, & certum recipit terminum transfretandi. Habito quoque postmodum apud Verulas cum ecclesia Romana colloquio, juravit publice se in certo termino, a Romana sibi ecclesia præfigendo, & tamquam imperatorem honorifice profecturum. Exinde apud Ferentinum in colloquio simili, duorum annorum transfretandi elegit sibi terminum, & præfixit. Sicque transiturum, & nobilem mulierem, natam carissimi filii nostri in Christo Ioannis regis Hierosolymorum, illustri ipsius regni heredem, in conjugem recepturum, solemniter præficio juramento spondit. Adjungens quod per hoc ad obsequium terræ sanctæ, non ut ceteri peregrini, sed ut Templarii & Hospitalarii, se in perpetuum obligaret. Appropinquante itaque termino prælibato, coepit exultationes multiplices præterdere, se ad transitum asserens non paratum: & ut denno tertiorum sibi daretur terminus adnorum, grandia obtulit obsequia terræ sanctæ, cum obligationibus satis magnis. Apostolica vero sedes, ne tantis laboribus exulfatis, & inutiliter se exhaustis, totum dissolveretur negotium, quod huic principi post Romanam ecclesiam principalius incumberebat: habito plurium episcoporum & aliorum virorum cõsilio, de contingentiis nil omitens, venerabilem fratrem nostrum P. Albanensem episcopum, & bonæ memoriæ G. tituli sancti Martini presbyterum cardinalem, ad confirmanda illa quæ imperator pro crucis obsequio spontaneus promittebat, transmisit. Cumque ad sanctum Germanum cum pluribus Alemanniæ principibus pariter convenisset, imperator propria manu juravit: quod inde ad biennium, id est, in passagio Augusti nunc proximo transacto, omni exultatione & dilatione cessantibus, transfretaret, mille milites ibidem per biennium teneret ad suum stipendium, pro subsidio terræ sanctæ, centum millia vnciarum auri, in quinque passagiis tunc proximo futuris illuc destina-ret certis assignanda personis. Et tunc cardinales presbyteri de Imperatoris consensu, in conspectu principum ac populi circumstantis, excommunicationis sententiam publice auctoritate apostolica proferunt: in quam incideret Imperator, si forte in aliquo defecerit prædictorum. Obligavit insuper se imperator ad centum chalendras, & quinquaginta galeas ducendas & tenendas ultra mare: & quod insuper duobus millibus militum passagium crucis terminis largiretur, in animam suam jurari faciens, se ista quæ diximus impleturam, sponte consentiens in se & regnum suum ferri sententiam, si non fuerint observata. Qualiter autem hæc impleverit, ad veritas. Nam cum ad ejus frequentem instantiam multa Crucesignatorum millia per excommunicationis sententiam coarctati in termino destinato ad portum Brundisii properassent: quia gratiam suam Imperator subtraxerat civitatibus fere cunctis in portibus constitutis, & idem a prædecessore nostro ac a nobis frequentius monitus, ut diligenter pararet omnia, & fideliter quæ sponderat adimpleret, ipse promissorum, quæ sedi apostolicæ & Crucesignatis per prædicatores & literas suas fecerat, de sponsonne passagii necessariorum & victus: suæ salutis immemor, tamdiu in æstivi fervoris incendio, in regione mortis & æris corruptela decinuit Christianum exercitum, ut non solum magna pars plebis, verum etiam non modica multitudo nobilium & magnatum pestilentia, sitis ariditate, ardoris incendio, ac multis incommoditatibus exparaverit. Inter quos defecerunt

A bonæ memoriæ episcopi Andegavensis & Augustensis. Pars vero non modica infirmitate gravata regrediens, in viis, in silvis, & planitiis, in montibus & speluncis occubuit jam ex parte. Sane reliqui, vix obtemperata licentia: licet galearum, chalendrarum, ac navis sufficientes ad transitum victualium, hominum, & equorum, ut promiserat, non adessent: in festo tamen beatæ Virginis, cum jam temporis instantia immineret, ut navis transmarinis partibus inciperent remeare, fulcare maria inchoarunt: sed pro nomine Iesu Christi se discrimini committentes, ac credentes Imperatorem cominus eorum vestigia secuturum. Idem vero, evacuatis promissionibus, ruptis vinculis, quibus tenebatur strictus, calcato timore Divino, contempta reverentia Iesu Christi, censura ecclesiastica vilipensâ, ac relicto exercitu Christiano, exposita infidelibus terra sancta, devotione populi Christiani abjecta, in suum & totius Christianitatis opprobrium retrosum abstractus & illectus est ad conuetas regni delicias, abjectionem corporis suis frivolis exultationibus, ut dicitur, gestiens palliare. Attendite ergo, & videte, si est dolor sicut dolor sedis apostolicæ matris vestræ, sic crudeliter & toties deceptæ in filio, quem lætaverat, in quem posuit in hoc facto spei suæ fiduciam, in quem tot beneficiorum abundantiam cumulavit. Dissimulans interim, ne occasione inventa se averteret a terræ sanctæ subsidio, exilia præsulum, spoliationes, captivitates, & injurias multiplices, quas ecclesiis, viris religiosis, clericis irrogavit; & obaudiens querelas multiplices pauperum populorum, & nobilium patrimonii ecclesiæ clamantium contra ipsum, quas in aures Domini sabaoth credimus introisse. Et quamvis ecclesia Romana tueri debeat filium tanta diligentia educatum, & magnificentia exaltatum: nunc ipsum gemit sine Marte victum, absque hoste prostratum, & in suæ confusionis opprobrium tam ignominiose dejectum. Non minus gemit exterminium exercitus Christiani, qui non inimicorum gladiis vel virtute defecit, sed calamitate tam miserabili est consumptus. Gemit etiam, quod pars residua bellatorum, exposita maris periculis & fluctibus tempestatum, absque duce, præceptore, & principe ducitur quo ignorat, modicum profectura terræ sanctæ utilitatibus. Quibus debetæ consolationis solatiium & opportuna subjectionis auxilium, impeditibus jam maris fremantis procellis, temporisque angustia, juxta votum non possumus ministrare. Gemit insuper excidium terræ sanctæ: quam nunc eripi de manibus paganorum sperabamus; quam olim, ut asseritur, recuperasset Christianus exercitus per concambium Damiatæ, nisi semel eis & iterum imperialibus fuisset literis interdictum. Quæ etiam non fuisset in manibus paganorum inclusus, si galeiarum subsidium, ut ex parte sua promissum fuerat, & fieri poterat, subsecutum esset. Nam Damiatæ, quæ, ut adstruitur, suo tradita nuntio, & aquis imperialibus insignita: eodem die crudeliter spoliata, & per suos deteriorata, viliter & ignominiose per ipsos fuit infidelibus restituta. Recurrit etiam ad rediviva suspiria, & amissionem præscriptam, recolens Damiatæ tot laborum angustias, tot expensarum dispendia, tot mortes fidelium, & tot excursus temporum, quæ inutiliter effluerunt, subortis lacrymis flere non cessat; nec est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus, nec abstergat lacrymas a maxillis. Cum ergo vox ejus in Rama jam sonuerit, & Rachel non solum filios, sed hæc omnia irremediabili lamentatione deploret: quis fidelium a gemitibus & suspiriis continebit? quis filiorum cernens aquarum profluvia de matris oculis prodeuntia, lacrymas non effundet?

Quis matris non compatiatur angustiis, nec immensis ejus doloribus condolebit? Quis fidelium propter hæc non ardentius inflammabitur ad subsidium terræ sanctæ, ne Christiana juvenus ex inperato casu penitus prostrata videatur, & ignominiose animo consternata? Nonne viri cordati, & filii Iesu Christi, debeat ad subsidium terræ sanctæ tanto fortius animari, quanto ignominiam jam amplius resutare conspiciunt ex inperata ruina in Patrem & Filium, in redemptorem atque redemptos, in Christum & populum Christianum? Nos igitur hoc negotium tanto ardentius resumere affectamus, & profundiori consilio alta intendimus remedia invenire, quanto magis necessitas, & ex multis inflata doloribus nostram grandis angustia pavit: & sic cum Dominus B populo suo modicum ostendit se iratum, de illius manu hoc tempore sacrificium non acceptans, qui prudentiam non est imitatus illorum per quem sanguis Israël consuevit. Non tamen misericordiz Dei sunt consumptæ, nec ejus miserationes penitus defecerunt. Sperantes namque in misericordia Dei nostri, qui viam nobis ostendit, per quam in hoc opere prospere gradiamur: & viros secundum consilium destinabit, qui præcedant in cordis puritate ac manuum munditia exercitum Christianum. Ideoque fraternitatem vestram obsecramus in Domino, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus hæc clero & populis vobis commissis fideliter exponatis, ac inducentes eosdem ad hæc exequenda, suos studeant animos præparare, & ipsos ad vindicandam injuriam Iesu Christi sedulis exhortationibus invitatis: ut cum ipsos sedes apostolica habito majori tractatu sollicitandos providerit, promptos inveniat & paratos. Porro ne tamquam canes muti, non valentes latrare, videamur deferre homini contra Deum, non sumentes ultionem de illo qui tantam injuriam populo procuravit, imperatorem videlicet Fridericum, qui nec transfretavit in termino constituto, nec illic in taxatis passagiis præscriptam pecuniam destinavit, nec mille duxit milites per biennium tenendos ad suum stipendium, pro subsidio terræ sanctæ ibidem; sed in tribus articulis manifeste deficiens; in descriptæ excommunicationis laqueum ultroneus se ingressit: excommunicatum, quamquam inviti, publice nuntiamus, & mandamus ab omnibus arctius evitari; contra ipsum, si contumacia ejus exegerit, gravius processuri. Confidimus tamen adhuc in pii patris clementia qui neminem vult perire, quod oculi mentis caligantes, hoc ecclesiastico delibuti collyrio, si non fuerit animo rebellis, lumine poterunt illustrari; ut suam aspiciat nuditatem, & ignominiam suam, quam incurrit, avertat: sicque recurat ad medicum, & ad matrem ecclesiam revertatur, per humilitatem debitam, & satisfactionem congruam, salutis remedia recepturus. Non enim ejus salutem in Domino affectamus interire, quem olim sincere dileximus in minori etiam officio constituti. Data Laterani, pontificatus nostri anno secundo. E

III. AD ROMANVM FRANCORVM LEGATVM.

De persecutionibus ecclesiæ per Fridericum II.
imperatorem.

*Gregorius episcopus Romano Francorum legato
salutem, &c.*

Atende quæsumus, & vide, si est dolor sicut dolor noster, quia filium quem nutrit ecclesia

Romana & exaltavit, sperans cum propugnatores habere contra perfidas nationes, ecce nunc persecutorem sentit immanem, & hostem validum experitur. Et ne tacemus aroces injurias & jacturas enormes, quibus Fridericus dictus imperator ecclesiam & personas ecclesiasticas damnabiliter hæcenus flagellavit, patrimonium apostolicæ sedis per Saracenos & alios impugnat: & quod detestabilis est, cum Soldano & aliis Saracenis nefandis contrahens pactiones, illis favorem, Christianis odium exhibet manifestum, ad exterminandas domos hospitalis & fratrum militiæ Templi, per quas reliquæ terræ sanctæ hæcenus sunt observata, impie annullando. De mandato enim illius inter Saracenos & Christianos, fide fracta treugarum, cum Saracenis domorum prædictarum hostiliter inquietans, occisis & captis quamplurimis cum prædas plures abduxissent, Templarii ex hoc moti insurrexerunt contra ipsos; & cum prædas abstulissent ad valorem sex milium marcarum, Thomas comes Aterarum, Imperatoris bajulus, illis redeuntibus, furibundus & currens, eandem prædam; ipsis non audentibus, juxta ordinis sui instituta, manum armatam contra Christianos erigere, abstulit violenter, & reddidit Saracenis: præter quædam, quæ idem Thomas sibi dicti retentasse. Quod si Saraceni prædam auferant Christianis, dictus Thomas non solum ad recuperationem ejus intendit, sed nec patitur ut Christiani prædam auferant aliquando Saracenis. Quare factum est, ut illi ex hoc violentiores effecti, nostros audacter impugnent; & nostri conditionis formidantes minus audeant refragari. Et sic effusio sanguinis Christiani nonnunquam in Imperatoris damnabile lucrum cedit. Adhuc autem Thomas prædictus, vel potius Imperator per ipsum, prædictas domos immanius persequens, ipsas domibus & possessionibus quas habebat vi arctiori per violentiam spoliavit: eosque privilegiis apostolicæ sedis privare contendens, & imperiali subicere jurisdictioni nititur, in manifestam subversionem ecclesiasticæ libertatis. Centum Selavos etiam, quos domus hospitalis & Templi habebant in Sicilia & Apulia, colligi faciens, eos reddidit Saracenis: nulla exinde recompensatione facta domibus prædictis. Et sic servis Christi servos præfert Machometi: ut ex præmissis ostenditur evidenter. Adhuc pro certo scias, quod licet dictus Imperator cum paucis militibus mare dicitur intrasse: contra patrimonium ecclesiæ magnum exercitum Christianorum, & Saracenorum multitudinem destinavit; ut de observatione fidei & malignitate constet, omnibusque manifestum exhibeat argumentum. Unde, inquam, firmam spem fiduciamque habemus in illo, qui ecclesiam suam supra fidei petrani stabilens, quamtuncumque irruant venti, & inundent flumina, ipsam tamen non permittit everti, vel naufragari. Dum itaque videmus eum in subversione fidei Christianæ ita nequiter machinantem, ita impie favientem: possemus extremum periculum formidare. Sed quantumcumque impij prolongetur iniquitas, nunquam tamen in sua poterit pravitate prevalere, sed in ea potius evanescet. Cum igitur ex officio, licet indignis nobis injuncto, providere cogimur ne minister Machometi in Christi ministris diutius valeat deservire, sed sæviens potius confundatur, & gloria Christiani nominis exaltetur: dilectioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus per terram legationis tuæ hæc solemniter prædices Christi fidelibus, ut pro statu fidei, & religionis observantia, stent ex animo tamquam proficientes singuli proprium interesse, ac salutaribus monitis effectibus eos & exhortationibus inducere

non postponas. Datum Laterani Nonis Augusti, A pontificatus nostri anno secundo.

IV. AD ELIENSEM ET LONDINENSEM

EPISCOPOS.

De electione abbatis sancti Albani.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Eliensi & Londinensi episcopis salutem & apostolicam benedictionem.

Monasterio sancti Albani Lincolnienſis diœceſis, quod ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinet, abbas ſolatio deſtituto, dilecti filii prior & conventus ipſius monaſterii, ſicut accepi-
mus, requiſito prius, ſicut moris eſt, aſſenſu regio & ob-
tento, vocatis omnibus qui debuerunt, voluerunt, & poterunt commode intereſſe, de abbatis futuri ſubſtitutione tractantes, poſt diverſos tractatus, quibusdam de collegio, eligendi ei abbatem poteſtatem plenariam unanimiter contulerunt. Iidem vero electores, Deum habentes præ oculis, collatione ſuper hæc & deliberatione habita diligenti, & Spiritus ſancti gratia invocata, dilectum filium fratrem Ioannem de Hertford, ejuſdem monaſterii monachum, virum, ut aſſerunt, providum & diſcretum, ac in ſpiritualibus & temporalibus circumſpectum, & cum eis a puero laudabiliter converſatum, in abbatem eorum & patrem concorditer & canonicè elegerunt. Quorum electionem ſolemniter publicatam univerſi & ſinguli approbantes, nobis per dilectos filios fratres Reginaldum & Nicolaum monachos & nuncios ſuos, ac litteras, humiliter ſupplicaverunt: ut, cum per eundem Ioannem grata ipſi monaſterio in ſpiritualibus & temporalibus incrementa ſperarentur autore Deo proventura, & rectis diſpoſitionibus nihil debeat difficultatis aſſerri, electionem huiusmodi confirmare de benignitate ſedis apoſtolice dignaremur. Licet igitur prædicti nunciſſi ſolicite ſuper hoc inſiſterint & prudenter, & nos pro eodem monaſterio libenter quod cum Deo poſſumus facere intendentes, electionem ipſam, examinatam prout convenit diligenter, canonicam invenimus quoad formam; quia tamen de perſonæ meritis plenam notitiam non habemus, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus quæ circa electi perſonam inquirenda fuerint ſolicite inquirentes, ſi eam ſufficientem inveneritis ad ejuſdem monaſterii regimen aſſumendum, præmiſſam electionem autoritate apoſtolica confirmetis, & electo faciatis eidem obedientiam & reverentiam debitam exhiberi, ac minus benedictionis impendi: recepturi ab eo poſtmodum pro nobis & Romana eccleſia fidelitatis ſolite juramentum, juxta formam quam vobis ſub bulla noſtra mitimus intercluſam. Alioquin, ea rite caſſata, faciatis dicto monaſterio de perſona idonea per electionem canonicam provideri: contradicentes per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compellendo. Formam autem juramenti, quod ipſe præſtabit, nobis de verbo ad verbum per ejus patentes litteras ſuo ſigillo ſignatas quamcito poteritis per proprium nuncium tranſmittatis. Quod ſi non ambo his exequendis potueritis intereſſe, alter veſtrum ea nihilominus exequatur. Datum Peruſii, &c.

EPISTOLA

GERMANI ARCHIEPISCOPI
CONSTANTINOPOLITANI

AD GREGORIVM PAPAM ROMANVM.

De unitate.

Sanctiſſimo & excellentiſſimo papa veteris Romæ & apoſtolice ſedis rectori Germanis miſeratione Divina archiepiſcopus Conſtantinopol. nove Romæ.

O Domine Ieſu Chriſte, ſalvum me fac, o Domine, bene proſperare: te enim lapidem angularem, honorificatum, precioſum, electum, in fundamentum pono huius negotiationis toti orbi ſalutiferæ. Didici enim per prophetam tuum Iſaiam, quod omnis qui credit in te, talem lapidem exiſtente, nullatenus confundetur, neque a ſua ſpei baſe poterit commoveri. Et ita ſe habet veritas, & nullus contradicere audeat, niſi patris mendacii diſcipulus fuerit. Opus autem tuum eſt, qui lapis angularis exiſtis, conjungere quæ procul ſunt: vel quæ inter ſe diſtant, & ea quæ diſviſa ſunt, in unitate fidei congregare. Tu enim es qui & procul & prope exiſtentibus pacem evangelizati, & fines orbis terrarum per tuarum ſuper crucem exaltationem manuum ad euſebiam convocati, & paterno more ſuper humeros elevati. Tuæ igitur inæſtimabili clementiæ ſupplico, qui Patris es Verbum omnipotens, conſubſtantialis ſapientia Dei, ædifica in me domum huius rei, & tu ſis ejus & fundamentum & tectum, qui juxta theologiam vocem Ioannis, Alpha & Omega diceris, tamquam omnium principium & finis incircumſcriptus.

Ac in primis oculos elevantes ad montes cæleſtes, unde venire nobis auxilium oravimus, deinde ad te ſanctiſſimum papam, qui apoſtolice ſedis primatum fortitus es, ſermonis mutamus exordium. Et velis deſcendere aliquantulum ab altitudine gloriæ, & incumbere verbis meis, qui miſer ſum & vita & ſermon: ſi tu, inquam, aſſimularis ei qui in altis habitat, & humilia reſpicit Deus. Incipiam autem hinc: In veſtigabili ſapientia Dei, quæ ex non eſſe omnia ſimul produxit ad eſſe, ſemper autem continet, & provide regit, conſuevit multoties ex minima occaſione, velut quodam fundamento diu ante poſito, magna opera poſtmodum ſuperædificare, ad commune proficuum & ſalutem. Ioseph in Ægyptum argenteis venumdatus, ſervus deducitur in lacum, & in carcerem truditur: quæ autem ſecuta ſunt poſtmodum, quam glorioſa, quam honorabilia fuerint, & qualiter Deus in medio ejus glorificatus extiterit, ſapientiſſimam mentem ſacræ animæ tuæ, ſanctiſſime pater, non latet. Ad quid autem ſermo reſpiciat, & quid ſignificare vult, fratres præſentes, quos quidem periculofus occuſus & iniuſtus carcer fecit noſtro vultui præſentari, veſtræ ſanctitati exponet: quorum numerum prudentum virginum numero æqui pollet. Nam & lampas operum ſuorum, & quod ex ea lumen exit, coram hominibus lucet in gloriam cæleſtis Patris: ac prudenter oleum boni operis apponunt ſemper, ne lumen lampadis extingatur, & ipſi ad ſomnum trahantur accedat, & introitu regni careant. Sine baculis ſunt omnes, & veſtes ſingulas ſinguli habent, & ſine calceamentis. Nunc autem pedes eorum pulcros ſecundum Apoſtolum æſtiſtimo, tamquam evangelizantium pacem inter Græcos & Latinos, ut breviter dicantur, velut ex toto vacui, &

& levisimi & expediti cursores, ad Christum pro-
perantes attingere, qui omnium honorum est meta.
Ad quem cum pervenerint, sistent cursum, & per-
cipient quod peroptant. Hi quidem, qui secundum
Deum minores fratres dicuntur, sic uniti in una vo-
luntate & unanimitate & quipollentes in quinquena-
rio numero, in bonum signum apparuerunt, & spem
bonam proposuerunt de unitate & concordia, an-
nunciente Domino, inter quinque patriarchatus. Ac-
tesserunt autem in domum nostram fratres ipsi ex
Divina providentia, sicut credidi, quæ cuncta dis-
ponit in eo quod expedit: & cum hinc inde inter nos
multa verba fuissent exorta, vertebatur magis lo-
cutio præ ceteris super schismate longi temporis tu-
nicæ inconfutis eusebiæ desuper contextæ, quæ veste
videlicet apostolorum manus catholicam Christiano-
rum ecclesiam induerunt. Præsumptuosæ non quidem
manus militum, sed ecclesiasticarum personarum sensus
sciderunt & diviserunt, & schisma equidem mag-
num & multorum annorum, & nullus est qui mi-
seretur sponæ Christi, quæ sic scissa veste indura
est, aut qui ejus velit turpitudinis misereri: Hoc, ut
credo, & David in libro psalmodum plangit, dicens:
Psalm. 34. Divisi sunt, & non sunt conjuncti. Si enim com-
punctionem habuissimus, doleremus, & contrista-
remur: & si tribulationem & dolorem inveniremus,
nomen Domini utique invocaremus, & adhuc nobis
perentibus adesset, sicut in medio discipulorum jam-
pridem pacificans discordes, & cogitationum am-
philogiam corrigens. Numquid enim non morden-
tur ejus viscera? numquid non contristantur pro-
pter discordiam? etiam valde. Pater enim est, & om-
nium patrum piissimus, & non sustinet videre pigno-
ra hostili more se adinvicem evellentia & disperden-
tia, & more piscium alterum ab altero devorari; eo
quod major contra minorem extollitur, & qui po-
tentior est opprimit infirmiore. Sicine docuit nos
piscator Petrus hominum, qui contra naturam prio-
ris artis de morte ad vitam quos piscatus est tradu-
xit? Heu quis dabit capiti meo aquam, & oculis
meis fontem lacrymarum, ut plangam die ac nocte
super contritione novæ Jerusalem de gentibus
ecclesiæ congregatæ? qualiter electus populus Dei,
in Iudam & Israel divisi fuimus, & civitates nostræ
in Jerusalem & Samariam? Ea enim quæ de Cain &
Abel, vel Esau & Jacob contigerunt, qui fratres qui-
dem natura erant, hostes quidem mente, & sic con-
trarii. Piget me hæc sermoni inserere, ne forte pri-
matui fraternitatis injuriari videar, aut subripere
velle credar primogenita. Verumtamen, nec pater
meus senuit, nec oculi ejus caligaverunt, sed
in cælis existens liquide omnia videt; & his qui in-
juste oppressi sunt benedictionem largitur. Sunt quippe
hæc amara valde, & intelligenti inæquum, si
frequenter ad memoriam deducantur. Sed quod se-
quitur, vel quod dicendum est, amarum, & malorum
omnium est pessimum, & omni gladio secante utrim-
que magis acutum, & magis resecans, contra quos-
cumque hominum fuerit adductum, sive contra Græcos,
sive contra Latinos. Quid est hoc? Paulum di-
centem audiamus: *Sive nos, sive angelus de celis
evangelizaverit vobis præter id quod evangelizavi-
mus, anathema sit.* Et non semel hujusmodi gladio
percutit, sed & secundo, ut majorem dolorem ex se-
cunda percussione adducat, & ad medicum quæren-
dum exurgant qui mortem animarum pertimescunt.
Quid ergo dicam? Omnem curam & omnem soli-
citudinem aliam a mentibus excutiamus velut pul-
verem a pedibus, & cum omni desiderio quæramus
quos tangit hic gladius biceps & terribilis, & qui
sunt quos separata a compage ecclesiasticorum mem-

brorum, quorum caput Christum est. Sinos Græcos,
ostendite plagam, & sanguinem a vulnere terгите,
& emplastra spiritualia apponite, & ligamentis
constringite, & salvos facite fratres in periculo po-
sitos, ne pereant; & Salomoni acquiescite prover-
bialiter sic dicenti: *Frater in angustiis comprobatur.* Prov. 17.
Maxime autem ipsum Dominum audiat, qui sapientiam
ipsi tribuit Salomoni, & qui loquitur per propheta-
m: *Qui separaverit preciosum a vili, quasi os* Jerem. 15.
meum erit. Si autem nos quidem Græci sine plaga
sumus, & absque vulnere a gladio anathematis, con-
tra autem Italicis & Latinis acutissime adducitur,
& ad mactandum & perdendum quoddam extenditur:
existimamus quod non sustinebitis per ignorantiam
& pravam pertinaciam vos a parte Domini sepa-
rari: pro quo decem mille mortes, si foret possi-
bile, quilibet vestrum libenti animo sustineret. Quod
aut discordia magna, & dogmatum contrarietas, &
canonum destructio, & rituum, quos tradiderunt
patres, immutatio, materia sint sepsis, quæ separat
ea quæ prius unita fuerant & conjuncta concordia
& pacis conjunctione, totus mundus una lingua fa-
ctus acclamabit, Dominum proteflans, invocans
cælum & terram in testimonium, quia nos junctis
manibus vobis uniri, vel vos nobis, facta diligenti
inquisitione profunde veritatis cum invocatione sancti
Pneumatis, instantissime postulamus, nec ampli-
us schismatico scandalo immerito decurpari, & a
Latinis diffamari, vel vos a Græcis depravari. Et ut
veritatis medullam attingamus, multi potentes ac no-
biles vobis obtemperarent, nisi injunctis oppressio-
nes & opum protervas exactiones & servitutes inde-
bitas, quas a vobis subiectis extorquetis, formida-
rent. Hinc & crudelia bella in alterutrum, civita-
tum desolatio, sigilla januis ecclesiarum impressa,
fratrum schismata & sacerdotalis ministracionis pro-
fus vacat operatio, ne Græcorum climacibus, ut de-
ceret, Deus collaudetur. Vnum, ut credimus, quod
Græcis jampridem desuper fuit præstitum, hucus-
que desuit, tempus scilicet martyrii: sed & ipsum
jam imminet, ut tribunal tyrannicum aperiat, &
sedes tormentorum proponatur, fluat cruor inun-
dans, & nos ad martyrii stadium descendamus, &
bonum certem agonem, coronas ab Omnipoten-
tis dextra recepturi. Novit ea quæ dico, & propter
quid, Cyprus tamofa insula: quæ novit, & quæ nos
martyres fecit, & vidit milites Christi, qui
prius per aquam transeuntes, lacrymarum compun-
ctionibus & sudoris loti, ex confessionis laboribus
per longa tempora ad ultimum etiam per ignem trans-
ierunt: & eduxit eos agonochetes Deus in cæleste
refrigerium. Bona numquid sunt, o papa sanctissi-
me apostoli Petri successor? Hæc injungit Petrus
mitis & humilis Christi discipulus? Sicine instruit
seniores per epistolam suam, cum scribit: *Senio- 1. Pet. 5.*
res, qui in vobis sunt, obsecro confensor & testis
Christi passionum: qui & ejus, qua in futuro est;
gloria communicator: pascite qui in vobis est, gregem
Dei, providentes, non coacte, sed spontanee: non turpis
lucris gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes
in cleris, sed forma salsi gregis. Et cum apparuerit
princeps pastorum, percipietis immarcescibilem æter-
nam gloria coronam. Hæc est Petri doctrina, & vide-
bunt qui ei non obediunt. Nobis autem sufficit ad
consolationem epistolæ pars illa, in qua gaudere præ-
cipit contristatos diversis tentacionibus, ut examen fi-
dei nostræ multo magis preciosius auro corruptibili
igne examinato inveniat, in laudem & honorem &
gloriam, in revelationem Iesu Christi. Sed concede
veniam, sanctissime domine, & omnium prædecesso-
rum tuorum veteris Romæ clementissime, & sustine
verba

verba multum amaritudinis habentia : sunt enim languentis cordis suspiria, & datur indulgentia a discretis his, qui propter cordis nimiam tristitiam in verba prorumpunt per singulos. Accinge igitur sic fortitudine lumbos tuos, & accende tuæ discretionis lucernam, & quære drachnam quæ perit super fidei unitate, & compatiemur sanctitati tuæ : etiam nos non parcemus infirmo corpori, nec fatiscentem caufabor ætatem, præcedendo senectutis excusationem, non longam viam causabimur. Quanto enim laboriosius opus est quod incipitur, tanto magis erit causa plurium coronarum. *Vnusquisque enim secundum proprium laborem mercedem accipiet*, sicut generalis statui luctator & maxime victoriosus coronæ Paulus ait. Non ignoramus, sanctissime domine, quod quemadmodum nos Græci nitimur in omnibus observare orthodoxam & eusebiam sententiam, ut in nullo erremus a sanctorum apostolorum & patrum statutis : eodem modo veteris Romæ ecclesia, bene scimus, pro se nititur, ut non existimet se falli in aliquo, neque remedio indigere se afferit vel correctione : hoc & apud Græcorum ecclesiam & Latinorum dici novimus. Nam nemo unquam in propria facie existentem turpitudinem videre potest, nisi super speculum se inclinaverit : aut ab alio certificatus fuerit qualiter se circa faciem habeat, sive turpiter, sive non. Habemus autem specula multa & magna lucidaque, clarum videlicet Christi evangelium, apostolorum epistolas, libros theologorum patrum. Inspiciamus in eis : ipsa ostendent nobis qualiter unusquisque sentit, sive nocte, sive legitime. Qui autem ad speculum fuerit invitatus causa experientia, cum recesserit, consuetudine etiam invitatus suum vultum esse deformem. Deus autem pacis conterat satanam sub pedibus nostris cito, autorem discordiæ, pacificus, odientem bonum ; qui causa est bonorum omnium, scandala facientem : Et qui pacis est Deus miratur ad nos, qui pastores sumus ovium suarum discordiam, angelum pacis, gaudium magnum ammittentem : sicut prius in natiuitate secundum carnem Emmanuelis pastoribus brutarum ovium : & dignos faciat canere illam laudem mirabilem, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, & in sancto osculo ad invicem salutare. Gloria domini nostri Iesu Christi, & pax Dei Patris, & communicatio sancti Spiritus, vobiscum. Amen.

V. AD GERMANVM ARCHIEPISCOPVM

GRÆCORVM.

Respondet superiori.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Germano Græcorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Fraternitatis tuæ litteris, nobis & fratribus nostris per tuum nuncium præsentatis, qua decuit benignitate receptis, earumque tenore plenius intellecto, dispolimus viros religiosos vitæ laudabilis & probatæ scientiæ ad tuam præsentiam destinare : qui verba vitæ deferent, & nostram fratrumque nostrorum exponant plenius voluntatem. Verum quia de comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo : ne ex ore mortui leonis, non sine raboris scribentis, a patre favus exhibitus contemnatur : pauca ducimus rescribenda, ne viderentur scripta despici, si contingeret non rescribi. *Audiens enim sapiens, sapientior erit ; & intelligens, gubernans*. *Concil. general. Tom. XI.*

A *cula possidebit.* Licet autem Christus, sicut tuæ series epistolæ retexebat, primum sit & præcipuum fundamentum fidei, quod fatemur, præter quod aliud poni non potest : secunda tamen & secundaria fundamenta legitimus apostolos & prophetas : & fundamenta Sion in montibus sanctis, & cives superne Ierusalem super fundamenta apostolorum & prophetarum superædificati leguntur. Inter quos primus & præcipuus beatissimus Petrus, non sine causa, sed ex prærogativa speciali, a Domino audire meruit : *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus* : ut sicut in capite plenitudo sensuum consistit, a quo ad singula membra occultis meatibus pars aliqua tamquam a fonte rivulus derivatur, sic tres fidelium ordines in ecclesia, Noë, Daniel, & Iob, prælati videlicet, continentes, & conjugati, quos Ezechiel vidisse legitur in visione salvandos, a Petro petra, super quam non domum saltus Libani, nec porticum columnarum, nec domum filie Pharaonis, sed ecclesiam suam ædificavit Dominus fidelibus, velut de omni genere piscium in ejus rete conclusis, tamquam a primæ primatum, qui de fonte Domini pectoris fluente potavit, & suæ salutis debent postulare remedia, & cum omni patientia & doctrina, non contentiose vel superbe in aliquo resistentes, a mentis suæ tenebris dubietatis serupulos removere. Nec obstat quod afferis, si tempora locumque distinguas, Paulum Petro in faciem restitisse, cum dispensative ab orthodoxis patribus hoc factum esse legatur : dum Petrus legem Mosaicam profitendo, Iudæos ; & Paulus circumfessionem evitans, totis viribus lucrifacere studuerit ex hujusmodi simulatione gentiles. Alioquin & Paulum perambulantem Syriam & Ciliciam, cum pervenisset Derben & Lystram, ex eo redargues quod Timotheum, ex patre gentili ortum, fidelis viduæ filium, circumcidit. Secundo etiam & tertio vel se vel Paulum argues, qui cum navigasset Syriam, & cum eo essent Priscilla & Aquila, & caput timore Iudæorum rotondisset in Cenchrus, quare comam, quam ex voto nutrierat, quod Nazaræi, qui secundo voverant, juxta præceptum Moyli facere consueverant, ibidem rotondit in lege. Si, frater carissime, dignitatis mysterium, & autoritatis officium, pleno intellectu distinguens & Petri & Pauli zelum consideres, qui animas tantummodo stitabant, eos nec in morte, quos eadem fides & passio vere fecit esse germanos, nec dum viverent, in doctrina invenies fuisse discordes. Licet enim Petrus pro dura cervicis Iudæico, & Paulus pro gentili populo, lac parvulis, & eam provectis exhibentes, diversis linguis & ritibus laboraverint : cum jam plenitudo temporis advenisset, unum Dominum, unam fidem, unum baptisma, & alios articulos fidei, secundum gratiam sibi datam a Domino, in uno eodemque Spiritu prædicavit uterque. Fuit enim Paulus ex verbo Domini Petro & cæteris apostolis universaliter sic dicentis, *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt*, cum Petro mysterium dignitatis exercens : & ex verbis ejusdem autoritatis singulariter Petro propositus, *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis*, in Petro autoritatis officium recognoscens. Ideoque ad eum, tamquam primatem & evangelii Domini fontem, venit Hierosolymam : & postmodum cum ipso & aliis secundum revelationem contulit evangelium, ne in vacuum accurrisset. Quod iterum ex verbis Domini confirmatur, cum soli Petro, si frater suus in se peccaverit, non tantum septies, sed usque

Cor. 3.

10. 2.

10an. 1.

10an. 20.

Math. 16.

Math. 22.

septuagesies septies præcipitur remittendum : ipsi soli oves indistincte committens, qui tam speciali miraculorum virtute pollebat, quod per plateas in lectulis & grabatis positus ad umbram ejus sanabantur infirmi. Cujus autoritas ex ejusdem Domini verbis expressius confirmatur, cum sibi dictum est: *Duc in altum*; & pluraliter subinfertur: *Laxate retia in capturam*. Si igitur Petrus propter excellentiam fidei, qua in uno Christo duas naturas veraciter recognoscens, cum dixit, *Tu es Christus, filius Dei vivi*, claves regni cælestis in terris solas accepit, cum *Vnus sit Dominus, una fides, unum baptisma*, unum principium, unum corpus militantis ecclesiæ, & corpus cum multis capitibus monstruosum, & sine capite acephalum censetur: restat ut ad regimen generalis ecclesiæ, quam idem cum Paulo, & cæteris de gentibus Græcis, Latinis, & Barbaris congregavit, caput ejusdem, & suum Dominus, per ea quæ præmissa sunt, ostenderit successorem. Prævidens autem Dominus quod ecclesia a tyrannico conculcatur, & ab hæreticis lanjaretur, & a schismaticis scinderetur, dixit: *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Ex quo colligitur evidenter, quod ad sedem Petri omnis quaestio fidei referenda sit. Sed, quod dolentes dicimus, ut epistolæ tuæ verbis utamur, præsumptuose quidem, non per manus militum, sed ecclesiasticarum personarum sensus, veri Ioseph talaris tunica & inconsutilis est passa scissuram. Sed quis sciderit videamus. Cum Græcorum ecclesia a Romanæ sedis unitate recessit, statim privilegio caruit ecclesiasticæ libertatis: & quæ libera fuerat, facta est sæcularis potestatis ancilla, ut iusto Dei judicio, quæ noluit Divinum recognoscere in Petro primatum, toleret invita dominium sæculare. Sub quo non modica contemnens, paulatim decedens, fidem informem profitens, & a fraternâ caritate tepescens, licentius per campum licentiæ non refrenate discarrit, ut sine alicujus reprehensione licitum sub illicito palliaret, & a templo Petri recedens, a Domino quasi atritum foris ejicitur: quod virga sua Ioannes, prohibente Domino, non meruit, quoniam datum est illud gentibus, quod jam conspicis visibiliter consummatum. Quod Samaria, quæ a templo Domini & a Iuda & veræ fidei confessione recedens, facta idololatra præfigurans, bellorum cladibus continuis attrita, & pondere peccatorum gravata, (licet Elias & Eliseus, tamquam magna luminaria, ibidem, sicut in loco caliginoso, resulerint) data est gentibus, projecta est foris in vindictam fornicationis & idololatriæ, quibus se a Domino separavit. Quod si Paulum Græcorum ecclesia se habere proponit, exhibeat: vel a successore Petri & vicario Iesu Christi in apostolorum basilica, quæ a Constantino constructa est, cum Petro exhibitum recognoscat. Officii etiam notavit mysterium, licet litteris tuis sub forma reprehensionis insertum fuerit: quod Petrus ter motus, ad galli cantum excitatus, factus est ostiarius paradisi: ut videlicet qui præesse debuerat, pati sciret & compati, & ex autoritatis officio, cui ter dictum est, *Pascite, non pascite oves meas*, non alienas, ad successores transmissio exemplo veri pastoris, subditorum excessus ad unitatem ecclesiæ redeuntium in spiritu lenitatis corrigeret: & cultum Christiani nominis sponte professos, ab ecclesia aberrantes, exigente contumacia, juxta verbum apostoli, *tradendo hujusmodi satanae in interitum carnis*, ad ovile reduceret vel invitos. Si vero ex compassionis affectu ad apostolicæ sedis primatem sicut verus Israelita recurris, & super contritione Ioseph de scissura inconsutilis tu-

Luc. 5.

Matth. 16.

Epist. 4.

Luc. 22.

IOANN. 17.

i. Cor. 5.

nice mota sunt tuæ pietatis viscera, passioni tuæ compatimur, & dolori tuo cum apostolo condolemus: & ei ad grates affurgimus, qui oculos cæci nati aperuit: humiliter postulantes, ut qui per colliryum ex felle piscis Tobiae oculos illuminavit, corda ecclesiæ Græcorum cum tuo illo illuminet, & nostris tuisque temporibus ad unum ovile & unum pastorem providentia Divina reducat. Librum igitur de quo dictum est Ioanni in Apocalypsi: *Accipe, frater carissime, & devora illum: & si amaricare faciat ventrem tuum, propter contritionis aculeos*, qui in principio pungunt; *tamen in ore tuo erit dulcis adinstar mellis*, juxta verbum sponsi dicentis in Canticis: *Sonet vox tua in auribus meis: vox tua dulcis*. Et prudentiæ tuæ conscientiam sine aliqua superstitione regya, & illuminatus reperies, quod Romana ecclesia, quæ omnium ecclesiarum caput est & magistra, in speculo a te proposito (evangelii videlicet & epistolarum, & doctrina aliorum doctorum) nil contrarium invenit, quod interpretative vel dispensative, secundum statuta sanctorum patrum, in unitate fidei & spiritus non concordet. In cujus libri apertione invenies, quod Romanus pontifex, omnibus omnia factus, ut omnes salvi fiant, non turpis lucri gratia, vel voluntarie, sed a fratribus suis Divina inspiratione vocatus, statim servus servorum Dei effectus, murum pro fratribus suis & coepiscopis, & eorum subditis, contra hæreticos, schismaticos, & tyrannos, ad tuitionem ecclesiasticæ libertatis cum suis fratribus se opponit. Et licet quidam subreptant, publice tamen ab omnium incuribus modernis temporibus ecclesia Romana respicit. Sed si Græcorum ecclesia patienter sustinet (ut verbis tuis utamur) verba quæ mordant, præter animarum pericula quæ ex scissura eorum proveniunt, satis eis vexatio dedisse debuerat intellectum, in quorum manibus ordo ecclesiasticus pro adversas nationes Orientis in diversa partitus confunditur, ecclesiastica libertas deprimitur, & sacerdotalis dignitas conculcatur: & non est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus, quia tamquam acephali ad caput ecclesiæ reverti contempserunt. *Revertere igitur Swanamis, revertere, revertere, ut inueamur te*: quia tunc recte poterit frater a fratre adjuvari, si filius, qui consumpsit omnia dissolute vivendo, a Domino inspiratus surgat & dicat: *Pater, peccavi in celum & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis*: tunc enim pater, non ut mercenarius, sed in filio revertenti occurrens, *primam stolam proferet. & occidet vitulum saginatum*, & generale convivium faciens omnibus Christi fidelibus, in exultatione annuntiabit & gaudio, quod & frater & filius, qui mortuus fuerat, jam revixit: & drachma, quæ perierat, inventa est: & sic in grenio matris ecclesiæ cum honore recepto, veritatem manifeste videbis in speculo puritatis, quam ecclesia Latina servat in fidei unitate, quæ non recipit maculam neque rugam. Datum Reate septimo Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno sexto.

Apost. 20.

Cant. 2.

Cant. 6.

Luc. 15.

V I. A D E V M D E M.

De unitate ecclesiæ.

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Græcorum salutem & apostolicam benedictionem.

Cum, juxta testimonium veritatis, occasio sit ceterorum ignorantia scripturarum, cunctis expedit

petit illas legere vel audire, quia quæ in eis inspiratio Divina reposita pro doctrina sequentium, ad cautelam trahere voluit modernorum. Sane sub Ieroboam, qui peccare fecit, ut legitur, Israël, præsumpta divitio tribuum patenter signat schisma Græcorum, & multitudo abominationum Samariæ, diversas hæreses multitudinis a veneratione veri templi, Romanæ videlicet ecclesiæ, & reverentia separata. Quod Chrysoſtomus, Nazianzenus, & magnus Basilus, & Cyrillus, emicuerunt in cœtu dissentientium, eadem fuit celestis altitudo consilii, qua degere voluit inter idololatræ Eliam & Elifeum, & filios prophetarum. Nunc igitur, quia in aliis litteris, quas tibi dudum remisimus, latius hanc & alias autoritatum & omnium, quæ pro Romanæ primatui ecclesiæ faciunt, matris explicavimus: illud tantum adiciamus, quod utrumque gladium ad Romanum pertinere pontificem ex evangelica lectione tenemus. Etenim loquente Iesu discipulis de acquisitione gladii spiritualis, illi duos ibi positos ostenderunt, quos Dominus duxit sufficere ad cohibitionem, videlicet spiritualis & corporalis offensionis. Si materialem gladium pertinere concedas ad potentiam temporalem, attende quid in Matthæi evangelio Dominus dicat Petro: *Converte gladium tuum in locum suum.* Dicendo, *tuum*, materialem signavit gladium, quo percussit ille servum principis sacerdotum. De spirituali nemini venit in dubium, cum ei, id est Petro, per cuiusdam specialitatis apicem ligandi & solvendi commiserit potestatem. Uterque igitur gladius ecclesiæ traditur: sed ab ecclesiâ exercetur unus: alius pro ecclesiâ, manu secularis principis est eximendus: unus a sacerdote, alius ad nutum sacerdotis administrandus a milite. Propter hæc ergo & alia, quæ potest diligentem veritatis indaginem ordinatam te faciunt sentire caritatem, latores præsentium Hugonem & Petrum, de prædicatorum, Haimonem & Radulphum, de minorum ordinibus fratres, viros virtute & religione conspicuos, morum honestate præclaros, & scripturarum sacrarum scientia præditos, iuxta quod tibi per memoratas litteras intimare curavimus, ad te duximus destinandos. Et si cum eis de omnibus quæ in questionem veniunt tractare fideliter & specialiter conferre decreveris: in rota, quæ infra rotam Ezechielis ostensa est, vocem poteris audire tonitruum, & in mari virore speculari, quod unus Adam collocatus ad opus & custodiam paradisi, unam est sortitus uxorem, unum Dominum Iesum Christum in iustitia & veritatis scientia creatum, & unicam sponsam ejus ecclesiam præfigurans: quod Lamech, qui humiliatum tonat, dum uxorem unam divisit in duas, sanguinarius factus est, & virum in suum vulnus occidit: quod alia, præter unam, arca non legitur, quæ, cuncta vastante diluvio, sub unius patriarchæ remigis potentatu paucas animas sub perfectionis numero reservavit: quod legem Dominus secundo dedit, non alteram, sed eandem: quod duorum cherubim, qui propitiatorium obumbrabant, non aliorum versi, sed recipientes erant vultus adinvicem: & unam Ioseph fuisse salarem tunicam; & nostri Salvatoris inconsumibilem vestem unam. Veruntamen, si dualitatis sensum circa Eucharistiæ sacramentum vester diversus a nostro ritus inducit: attende quod non sit aliud nec diversum unius Domini nostri Iesu Christi, prius in assumpta propter nos carne passibilis, post sicut a morte, sic ab omni passibilitate prorsus immunis, a Græcis pariter & Latinis nostræ salutis mysterium frequentatum. Græcus ad fidem cum discipulo juniore præcurrens, & tantæ gratiæ non ingratus, illius dignationis, qua

Concil. general. Tom. XI.

A Deus miseriæ compassus humana homo voluit esse passibilis, eligens quotidie remissioni, hostiam constituit offerri fermentatam: ut, apostolo dicente quod ex fermento massa corrumpitur, in fermento corruptionis, cui ante resurrectionem corpus Dominicum subjacere potuit, ostendatur. Latinus vero cum Petro seniore secutus litteræ monumentum, de qua procedit spiritualis sensus, prior introivit, & lineamina posita, quæ sacrosanctum corpus, quod ecclesiam signat, involuerant, separatimque sudarium quod fuerat super caput, alpevit, sacramentum glorificati corporis celebrare miriscentius in azymis sinceritatis elegit. Sed uterque panis simplex ante sacrificium panis est: transubstantiatione vero facta per verba Dominica, panis non est. Et ideo nec fermentatus, nec azymus dici potest: sed ille potius creditur esse panis vivus qui descendit de celo, & tribuit vitam mundo. Hæc & his similia docuit Petri sedem unctio Spiritus, & sanitas intellectus. Utinam & tu tandem aliquando juniorem discipulum, qui vidit & credit, secutus introeas: ut omnibus intellectis, nobiscum vere psallas illud Davidicum: *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* Datum Laterani, decimoquinto Kalendarum Junii, pontificatus nostri anno septimo.

DEFINITIO APOCRISIARIORUM

GREGORII PAPÆ

Quod Spiritus sanctus a Patre Filioque procedat equaliter.

Pater perfectus Deus est in seipso: Filius perfectus Deus, a Patre genitus: Spiritus sanctus perfectus Deus, a Patre & Filio procedens. Procedit autem ex Filio quidem immediate, at ex Patre mediante Filio. Quod enim Spiritus sanctus a Filio procedit, id Filius habet a Patre. Propterea quicumque non crediderit Spiritum sanctum a Filio procedere, in via perditionis est. Unde sanctus Athanasius, dum in partibus occidentalibus exulabat, in expositione fidei, quam Latinis verbis reddidit, sic ait: Pater a nullo est factus, nec creatus, nec genitus. Filius a Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus. Spiritus sanctus a Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens. Idemque Athanasius in expositione fidei, quam Græcis verbis declaravit, sic ad verbum inquit: Spiritus autem sanctus processio est Patris, omniaque portantis Filii, per quem implevit omnia. Unde & sanctus Gregorius, qui jure dicitur Thaumaturgus, seu mirabilium effector, Neocæsareæ Pontis episcopus, in expositione fidei, quam per revelationem a beato Ioanne evangelista, mediante Dei genitricis accepit, sic apertissime exclamavit, dicens: Unus Deus Pater Verbi viventis, sapientia subsistentis, & potentia ac characteris sempiterni, perfectus perfecti genitor, Pater Filii unigeniti, unus Dominus, solus ex solo, Deus ex Deo, character & imago deitatis, Verbum operativum: & reliqua. At hic de Filio loquens, dicit: Solus ex solo. Non ergo Spiritus sanctus ex solo est: ergo ex Patre & alio, cum sit ab aliquo. Caterum dum dicimus ex Patre & alio, non dicimus ex alio quoad substantiam: ac secundum hypostasim seu subsistentiam. Quod enim Spiritus sanctus immediate ex Filio sit, ex Patre autem mediante Filio, testatur Gregorius Nyssenus, ita dicens: Nos qui Divinam naturam differentia variationive esse confitemur expertem, eam, quæ circa causam & causam

X ij conti-

consideratur, differentiam non inficiamus: per quod solum comprehendimus alterum ab altero discerni, nimirum eo quod credimus, aliud quidem causam esse, aliud autem ex causa, & ex eo quod ex causa est. Quin & aliam rursus differentiam consideramus: nam aliud quidem continenter ac sine medio ex primo est, aliud vero per id quod immediate & continenter ex prima causa est. Cum illi, quo aliqua differunt, utrumque convenire sit impossibile: quare continenter & immediate ex primo esse, aut solum Filio, aut solum Spiritui sancto conveniat necesse est. Quod si, ut sancti patres asserunt, inter Patrem & Filium non sit dare medium: erit igitur solus Filius ex Patre immediate, cum & secundum communem sententiam atque intellectum, id quod est ab aliquo, ab eodem sit immediate. Sed cum Spiritus sanctus sit ab aliquo, ab aliquo immediate erit: at non est a Patre immediate, sicut nunc ostensum est: erit igitur immediate a Filio. Sanctos itaque hos patres, & inter alios beatum Ambrosium episcopum Mediolanensem, beatum Augustinum civitatis Hipponensis episcopum, beatum quoque Hieronymum fortissimum perversissimorum hereticorum oppugnatorem secutus beatus Cyrillus, & cum eo universa sancta œcumenica tertia synodus, perspicue scriptum reliquit, Spiritum sanctum ex Filio esse. Vnde quisquis ejus verba oppugnat, non orthodoxus est, sed a fide aberrans. Afirmat enim manifestissime in sua ad Theodosium regem de recta fide expositione, Spiritum sanctum ex Filio esse, hisce verbis: Præterea virum dicens, qui mox adfuturus & videndus erat, ipsum dicit baptizare in igne & Spiritu sancto: non quod alienum his qui baptizantur immittat Spiritum, servilem in modum & quasi ministrum, sed ut Deum secundum naturam cum suprema potestate, quia ex ipso & per ipsum, &c. Quid eo testimonio clarius: siquidem hic manifestissime de Filio dicit, quod Spiritum sanctum his qui baptizantur immittat ex seipso, ac proprium ejus. Quin & hoc ipsum iisdem verbis Hermias scribit beatus idem Cyrillus, in sermone ad eundem Hermiam, cujus inscriptio est: De incarnatione Unigeniti, & quod Christus unus, & Dominus secundum scripturas. Illudque ipsum ab eodem Cyrillo in declaratione novi anathematismi dicitur. In eodem quippe anathematismo proprium esse Filii Spiritum inquit, eundemque novum anathematismum declarans, quo sensu proprium suum esse Spiritum dixerit, aperuit dicens: Cum homo factum sit unigenitum Dei Verbum, etiam si tamen Deus mansit, omnia existens quæ Pater, solo hoc dempto, quod ille Pater est; & proprium habens, quod ab ipso est, & essentialiter ipsi inhaerens Spiritus sanctus: & reliqua. Vbi rursus Spiritum sanctum ex Filio esse clarissime sanctus pater affirmat. Quare nemini debet esse dubium, quin eundem hic sentium sanctus aperuerit, quem tenuit, quando anathematismum exposuit. In eodemque sensu anathematismum hunc cum omnibus aliis sancta & œcumenica tertia synodus suscepit, in quo illum sanctus declaravit. Certum namque est, sanctos patres in prædicta sancta synodo congregatos, totam tertiam jam dicti patris epistolam ad impium Nestorium Constantinopolitanum scriptam, absque ulla hæsitacione irrefragabiliter suscepisse. Novimus autem prædictos duodecim anathematismos in postrema dictæ epistolæ parte contineri. Porro si quis tamquam legitima tueri conatus fuerit impietissimam Theodoriti Cyri episcopi verba, quæ ipse adversus dicti sancti patris duodecim sacra capita licenter nimis ac temere evomuit: noverit is a quinta sancta generalique syno-

do prædicti Theodoriti blasphemias damnatas esse: quippe qui adversus beati Cyrilli verba, quibus ei respondit, nil præter calumnias dicere novit. At enim quinta sancta universalis synodus in actione octava ad hunc modum: Condemnamus & anathematizamus eum, cum quibuscumque aliis hæreticis, qui damnati & anathemate percussi sunt a dictis quatuor sanctis synodis, & ab ecclesia catholica, & apostolica: & Theodorum qui fuit episcopus Mopluestiensis, impiaque ejus conscripta: & quæ impie a Theodorito conscripta sunt adversus rectam fidem, ac contra duodecim sancti Cyrilli capita, nec non contra tertiam sanctam generalem synodum Ephesinam, & quæcumque ad defensionem Theodori, ipsiusque Nestorii scripta sunt. Ex quibus perspicuum evadit, illa, quæ Theodoritus adversus duodecim sancti Cyrilli capita scripsit, damnata esse, impietatisque plena. Et quisquis ea ut vera & legitima tenet tueriturque, inimicus existit fidei. Scribit enim beatus Cyrillus ad Acaicum Melitensem episcopum, post concordiam ac pacem sanctarum ecclesiarum, sic inquirens: Quæ vero recte contra Nestorii blasphemias scripsimus, omnino nemo nobis, ut non recte scripta dicamus, persuadebit. Quid quod & ad Dynamicum episcopum eodem modo scribit, ubi ait: Quæ scripsimus, recte scripsimus, veræ & inculpatae patrocinantibus fidei, neque quidquam omnino nostrorum scriptorum sumus negaturi: cum neque quidpiam, ut illi referunt, sit dictum temere, verum ubique nos rectitudini adhaerere fidei, veritatisque virtuti consentire oportere. Ex his itaque longe clarissimum existit, beatum Cyrillum eorum nihil inficiari quæ dixit, sed in eodem sensu, quo hæc ab eo dicta sunt, citra ullam correctionis notam persistisse: cum neque ipse solus corrigi potuisset, licet etiam (quod tamen a sancto absit) voluisset, in his quæ universa sancta synodus absque ulla ambiguitate irrefragabiliter confidenterque accepit. Accipit autem in eo sensu, sicut dictum est, quo exposuit, cum prima synodo hæc suscipienda repetens. Siquidem illam sanctam synodum omnes sancti patres in conciliis post sequentibus venerantur, eademque cum illa credunt: quin & sancti patres, qui hanc ipsam antecesserunt, eadem cum illa sentire. Hanc fidem tenemus, sic credimus, sentimus, & profite-mur.

S V B S C R I P T I O N E S.

Hanc fidem teneo ego Rodulphus ex fratrum Minorum ordine, domini papæ Gregorii veteris Romæ episcopi apocrifarius, sic subscribo, & ita credo.

Hanc fidem ego Ammonius ordinis fratrum Minorum, apocrifarius domini papæ Gregorii veteris Romæ episcopi, habeo, sic credo, & ita sentio.

Hanc eandem fidem & nos Hugo & Petrus prædicatorum ordinis, ac domini papæ Gregorii veteris Romæ episcopi apocrifarii, amplectimur, sic credimus, atque ita sentimus.

VII. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS,
EPISCOPOS, ABBATES, &c.

De canonizatione sancti Dominici.

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis, & dilectis filiis abbatibus & prioribus, archidiaconis, decanis, prepositis, archipresbyteris, & aliis ecclesiarum prelati, ad quos littere istae pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

Fons sapientiae Patris dominus noster Iesus Christus, cuius natura bonitas, opus misericordia, redimens & renovans quos creavit, qui vineam, quam de Aegypto transtulit, usque ad consummationem saeculi non relinquit, sapienter signa propter instabiles mentes innovat, & mirabilia contra diffidentiam incredulitatis immutat, dum in ecclesiae nascentis exordio post obitum Moyli, videlicet finem legis, ascensus equos in evangeliorum quadrigis, quae vere sunt sanitas, arcu sacri eloquii, quem, donec Iudaeus infirmetur, intenderat, & juramentis, quae in patribus nobis disposuerat, suscitatis, confidentiam Iericho, gloriam mundi, quem praedicationis frenitu obstupescitis gentibus vicerat, calcaturus, viam equis suis in mari faceret, & in Rahab salutem latitudinis gentium signo cocineo figuraret, in prima quadrigarum quatuor egredientium in Zacharia de medio duorum montium aereorum protulit equos rufos populorum principes, fortes terrae, qui per obedientiam fidei Deo Abraham patris credentium in fundamentum novi foederis adhaerentes, ad ducis instar tinctis de Bofra, id est tribulationis angustia, vestibus, cuncta sua signa militiae rubricarunt, ut pro futurae gloriae gaudio praesentem gladium non timentes, effecti martyres, id est testes novae legis, libro confessionis voce subscriberent, & forinsecis miraculorum signis ad stipulationum robur appositis, librum & tabernaculum, quod Deus & non homo fixit, ac evangelici vasa ministerii non brutorum, sed rationabilium hostiarum sanguine tingerent, & in universam spatiosi maris faciem fagerat praedicationis expansa, multiplicatam super numerum de cunctis quae sub caelo sunt nationibus ecclesiam congregarent. Sed quia praesumptio multitudinem, & malicia subsecuta est libertatem: in quadriga secunda, sub colore qui lugentibus ac poenitentibus congruit, equestrem cuneum deputavit, qui ad claustrale desertum ductus per spiritum, sub novi Israelis auriga sanctissimo Benedicto, velut sub altero Eliseo, filiis prophetarum communis vitae bonum, occasione multitudinis perditum, in iucunda cohabitationis gratia societate restituit, & sic unitatis scissimam rete reficiens, ac per opera pietatis ad terram Aquilonis, unde omne malum panditur, proficiscens, eum fecit in ingressu thesauros nivis & contritis corde quiescere, qui designatur in corpore subdito peccatis habitare.

Post quos quasi lassum renovaturus exercitum, & redditurus jubulum post lamentum: applicitis ad quadrigam tertiam equis albis, fratribus Cisterciensis ordinis & Florentis, velut tonantur greges geminae caritatis fetibus uberes, de poenitentiae lavacro fecit ascendere, sancto Bernardo arietem ovium in virtute spiritus, quae ex alto indutus exitit, & in abundantia frumenti vallium praesente, ut transientes liberati per eum in fortitudine clamant ad Dominum, dicant hynum, & ponant castra Dei exercitum super mare.

Novo igitur Israele his tribus agminibus, turmis totidem, quas Philisthim fecerant, occurrente hora undecima, cum dies jam declinasset ad vesperum, &

Concil. general. Tom. XI.

A propter iniquitatis abundantiam caritate plurimum frigescente vergeret iustitiae radius ad occulum: quia vineam, ad quam paterfamilias operarios diversis temporibus denarii conductos conventionem praeserarat, & quam sua dextera plantarat, non solum vitiorum vepres & spinarum pervaserant, sed jam prope modum vulpeculae demolientes convertere in alienae vitis amaritudinem intendebant: adversus infestissimam multitudinem militiam adunare voluit promptiorem, & sicut impraesentiarum cernimus, post trium signis differentium tirocinia quadrigarum, in quadriga quarta equos varios & robustos Praedicatorum & Minorum fratrum agmina cum electis ducibus simul in praedium directurus, spiritum S. Dominici suscitavit, & ei velut equo suae gloriae praebens fidem fortitudinem & fervorem, Divinae praedicationis huiusmodi circumdedit collo ejus. Qui gerens a pueritia cor senile, ac in mortificatione carnis eligens vivere, vitae requisivit autorem: & Deo dectus, ac in Nazareum sub beati Augustini regula consecratus, sedulum circa sancta Samuëlis imitatus obsequium, in castigatione desiderii piissimum Danielis continuavit affectum. Iustitiae semitas & sanctorum vias strenuus athleta custodiens, & vel ad momentum de tabernaculo Domini, de militantis ecclesiae magisterio & ministerio non discedens, carnem spiritui, & sensualitatem subijciens rationi, & factus unus cum Deo spiritus, totus in eum per excessum mentis pergere fluit, & sobriae compassionis studiis a caritate proximi non recessit: quo sagittante delicias carnis, & fulgurante mentes lapideas impiorum, omnis haereticorum secta contremuit, omnis ecclesia fidelium exultavit. Aetate crescente crevit & gratia: quandoquidem inexplicabile gaudium de zelo concipiens animarum, ad eloquia Dei dedit animum, & per evangelium Christi multos generans, in conversione tam strenuae multitudinis evangelicae dignitatis officium praestitens nomen & opus in terra meruit obtinere majorum: pastor & dux in clytus in populo Dei factus, novum Praedicatorum ordinem instituit meritis, ordinavit exemplis, nec miraculis confirmare desit evidentibus & approbatis. Nam praeter opera sanctitatis & signa virtutis, quibus in carne positus claruit, diversorum curatis languoribus, loquela mutis, visu caecis, surdis auditu, gressu paralyticis, & sanitate pristina multarum generibus invaletudinum restitutus, aperte patuit, qualis spiritus in ejusdem sanctissimi glebae corporis habitavit.

Cum igitur ex multa familiaritate, quam nobiscum in minori constitutus ordinis habuit, argumenta sanctitatis ipsius ex insignis vitae testimonio constitissent, essetque postmodum de miraculorum veritate dictorum facta nobis per testes idoneos plena fides: nos cum commisso nobis grege Domini confidentes ejus posse suffragiis per Dei misericordiam adjuvari, ut cuius in terris solatium gratiosa familiaritatis habere meruimus, ejus in caelis potenti patrocinio gaudeamus: ipsum de fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium tunc apud sedem apostolicam consentientiam praelatorum, catalogo sanctorum adscribere decrevimus: statuentes firmiter, ac universitati vestrae praesentibus injungentes, ut Nonis Augusti, ante diem quo posita carnis larcina dives meritis penetravit in sancta, similis sanctorum factus in gloria, ejus natalitia celebretis, & faciat solenniter celebrari: quatenus ejus precibus Deus, quem vivens coluit, exoratus, gratiam in praesenti saeculo & gloriam nobis tribuat in futuro. Nos vero tanti confessoris venerabilem sepulturam, quae miraculorum fulgoribus generalem illustrat ecclesiam, cupientes dignis Christianae devotionis honoribus frequentari, vere poenitentibus & confessis, illam in festivitate pra-

X iij fata

fata annis singulis cum devotione ac reverentia debita visitantibus, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus autoritate confisi, annum unum de injuncta sibi penitentia misericorditer relaxamus.

Datum Reate tertio Idus Iulii, pontificatus nostri anno octavo.

VIII. AD ANGLOS.

De negotiis terræ sanctæ promovendis.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universis Domini nostri Iesu Christi fidelibus per regnum Angliæ constitutis, ad quos littere istæ pervenerint. salutem & apostolicam benedictionem.

Rachel suum videns in veræ fidei cognitione principium accrescentium in salutem, & filiorum dextera pia mater sancta Romana ecclesia, cujus magna est quasi mare de lux prolis internectione contritio: vocem lamentationis, fletus & luctus emisit hætenus, & emittit, quam audiri cupimus in excelsis: ut per diem & noctem fidelium oculi doloris lacrymam deducentes non taceant, & donec miseretur Dominus non quiescant. Lamentatur autem, quia domus cælestis panis, mons Sion, unde lex exiit, civitas regis magni, de qua dicta & scripta multa gloriosa, terra quam Dei filius suo pro nobis suo sanguine consecravit, regni robur perdidit & fortitudinem. Flet, quia quondam libera, sub impio tyrannidis jugo cogitur ancillari. Luget, quia ubi pacem multitudo cælestis militiæ cecinit, ibi pressura gentis immundissimæ scandalorum spurcitie, abominabiles simultates & schismata suscitavit: ac innovans exordia prætorum, misit ad desiderabilia manum suam, & sacrorum ordinum piæ leges, & ipsius naturæ jura relegans a templo Domini, diversis ibidem spurciis detestabilibus & ignominiosis vitis introductis turpiter in suo stercore computrescit. Et ideo Jerusalem in suis derisa sabbatis obstrudit, quasi polluta menstruis suos inter inimicos. Nam licet dudum carissimo in Christo filio nostro Friderico Romanorum imperatori semper augusto, Jerusalem & Sicilia regis illustris, civitas eadem, præter templum Domini, fuerit restituta: tamen quia Deus omnipotens tunc magnificentius agere cum populo suo Christiano non adjectis, Imperator prædictus treugas inivit cum Soldano: quarum terminus est vicinus, quod tempus medium preparationi sufficere creditur, nisi ad quæque necessaria per promptitudinem, spem, & fervorem fidei, festinetur. Ad ejus ergo succursum, nullum tædeat peregrinari, & pro patria certare cum spe victoriæ, pro corona mori, pro vita, pro illo sustinere dura & tristia, qui confusione concepta, spūto confersus, caesus alapis, flagellis afflictus, coronatus spinis, coram Pilato sicuti tamquam multorum criminum reus pertulit: crucifixus ad ultimum, & potatus felle, lancea perforatus, emittens cum clamore valido spiritum, pro conditionis humanæ viribus reparandis, cursum præsentis vitæ saturatus iniuriis consummavit. Hic est, ut repetamus altius, qui de paterno solo gloria, cælis mirabiliter inclinatis, ad nostræ mortalitatis ima descendens, non dignatus est Deus homo, creator feri creatura, suscipere Dominus formam servi: ut qui non poteramus per nostram iusticiam sperare veniam, consecrari per hæc gratiam inauditam, heredes Dei, coheredes vero Christi, Divinitatis consortium, felicitatis æternæ participium sortiremur. Et licet per gratiam adoptati, quotidie causas ingratitude cumulemus: ipse tamen abundat in divitiis bo-

Anitatis, dum propter de veritatem voluntatum, virium facultatem delinquentibus, diversa pro tempore satisfaciendi genera contulit, varia medendi languentibus remedia suscitavit: tum terram, in qua nasci, mori, & resurgere voluit, tandiu ad exercitationem fidelium ab infidelibus detineri permittit: cum non sit abbreviata manus Domini, nec virtus eius in aliquo diminuta, quin eam, sicut fecit cuncta de nihilo, liberare valeat in momento. Sed illas compassionis & dilectionis gratias exquirat ab homine, quibus, ad omnis consummationis finem legisque plenitudinem ostendam, ipse prior homini perditio & damnatio voluit miseratus adesse: qui nullatenus permisisset manus impias contra pios usque adeo roborari, nisi & suam vindicare de nostra confusione providisset injuriam, & servari nostram de sua victoria disciplinam. Sub hac occasione delicati plurimi satisfacere pro modo criminum non valentes, nec volentes, velut in profundo malorum penitus desperasset, nisi occurrisset eis hæc tabula: ut per hoc compendium suis peccatis pro Christo animabus consummati, breviter multorum temporum spatia complevisset. Multi etiam invenire locum, ubi steterunt pedes Domini, cupientes, prius ad bravium sine cursu, vel potius ad coronam sine gladio pervenerunt: illo suum remunerantem militem, qui solam confiderat in oblatione voluntatem. Ut autem propter præmissa fideles efficaciter & potenter excitentur: nos de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum autoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licet indignis, ligandi atque solvendi contulit potestatem, omnibus, qui laborem istum in propriis personis subierint & in expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributione iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem, qui non in personis propriis illic accesserint, sed in suis dumtaxat expensis, juxta facultatem & quantitatem suam, viros idoneos destinaverint; & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus & concedimus esse participes, juxta quantitatem subsidii & devotionis affectum, omnes qui ad subventionem ipsius terræ: le bonis suis congrue ministrabunt. Personas quoque ipsorum & bona, ex quo crucem susceperunt, subbeati Petri & nostræ protectione suscipimus: necnon & eadem sub archiepiscoporum, & omnium prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant. Stantes ut, donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, integra maneant, & secunda consistant. Porro ecclesiarum prælati, qui in exhibenda justitia crucisignatis & eorum familiis negligentes extiterint, sciât se graviter puniendos. Quod si quisquam contraire præsumpserit, per ecclesiarum prælatos, appellatione postposita, censura ecclesiastica compescatur. Si qui vero proficiscentium illic, ad præstandas usuras juramento teneantur astricti: creditores eorum per ecclesiarum prælatos, ut remittant eis prædictum juramentum, & ab usurarum exactione desistant, eadem præcipimus districtione compelli. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, cum ad restitutionem eorum simili cogi animadvertens mandamus, Iudeos vero ad remittendas ipsis usuras per sæcularem compelli præcipimus potestatem: & donec illis remiserint, ab universis Christi fidelibus, tam in mercimoniis quam in aliis, per excommunicationis sententiam eis omnino communicatio denegetur. His vero qui Iudeis debita solvere nequeunt in præfenti, sic principes sæculares utili dilacione provideant: quod post iter arceptum, usquequo de ipsorum obitu

Istis
verbis uti-
tur In-
nocentius
III in con-
cilio Late-
ranensi IV.

grua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriatur, & usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur: ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes & appellationes hujusmodi personarum minime audiantur. Item iudices, advocati, & notarii, nulli eorum officium suum impendant: alioquin eodem officio perpetuo sint privati. Item clerici non exhibeant hujusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec elemosynas aut oblationes eorum accipiant: similiter Hospitalarii & Templarii, ac quilibet regulares; alioquin suo priventur officio: ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali. Item quicumque tales præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ senoverunt subiacere: nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulent, & projiciant hujusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuo careat sepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ personæ liceat publice vel privatim de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciverit, vel aliquos occulte conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita & moribus dissidentes: eos studeat indicare confessori suo, vel alii per quem credat ad prælati sui notitiam pervenire: alioquin excommunicationis sententiâ percellatur. Filii autem hæreticorum, receptorum, & defensorum eorum, usque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum officium seu beneficium admittantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Datum Viterbii vi. Idus Novembris, pontificatus nostri anno ix.

IX. AD PRIOREM FRATRVM ORDINIS PRÆDICATORVM IN LOMBARDIA.

Prædicatores constituit executores suæ constitutionis contra hæreticos editæ.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto filio priori provinciali fratrum ordinis prædicatorum in Lombardia, salutem & apostolicam benedictionem.

Ille humani generis pervicax inimicus, omnium malorum inventor, quem de supremis ad ima superbia sua prostravit, non contentus quod suæ fraudis nequitia hominem perduxit ad casum, ærumnis & miseris applicandum, callide eum nititur pestiferis rebus irretire: astute sibi parans infidias ne resurgat, locum quo ceciderat obtenturus. Novissime autem diebus istis, fidem nisi perfidia depravare per ministros suos iniquitatis operarios, venena spargit mortifera; seditiose considerans quod familiaris hostis sit efficax ad nocendum, qui quasi dulcia præmittentes, cauda pungunt ut scorpia, in aureo tandem calice Babylonis virus pestilentæ infusuri. Licet enim hæretici hæcenus diutius latitantes sicut cancer serperent in occulto, & velut vulpes lætarentur vineam Domini sabaoth demoliri: jam tamen peccatis exigentibus, in aperto, quasi equi parati ad prælium, præsumunt manifeste insurgere contra eam, in quibusdam locis publice prædicando, quærentes in cibum simplices, & in prædam indoctos, ac illaqueare nihilo minus fideles quoslibet suis circumventionibus cupientes, facti magistri erroris qui nunquam fuerunt discipuli veritatis. Vnde expedit quod insurgant viriliter contra eos, ut, eorum omnino hæresi confutata, per totum vigeat

A fides Christi: nam corona sequitur præmii tentationibus resistentes. Cum igitur dudum resplenderit in partibus Lombardiæ fida fides, ac per hoc formidemus ibi potius animalia venenosa, ne forte simplices, ipsorum callidis seductionibus circumventi, & astuti pravis circumventionibus periculose decepti, in profundum deveniant peccatorum, sicque violetur ibidem fidei firmamentum: nos, qui circa horam undecimam inter operarios, imo verius supra operarios vineæ Domini sumus a patrefamilias evangelicæ deputati, moniti voce sponsi capere vulpes parvulas, quæ demoliri vineam Domini moluntur, & tacti dolore cordis intrinsecus, non valentes sustinere tantam contumeliam creatoris, ac volentes tot animarum periculis obviare, discretionem tuam rogamus, moneamus & hortamur attente, per apostolica tibi scripta sub Divini obtestatione iudicii districte præcipiendo mandantes, quatenus aliquos de fratribus tuis tibi commissis, in lege Domini eruditos, quos ad hoc esse noveris idoneos, ad partes tibi secundum tuum ordinem limitatas transmittas, qui clero & populo convocatis generaliter prædicationem faciant, ubi commodius viderint expedire: & adjunctis sibi discretis aliquibus ad hæc sollicitudinem exequenda, diligenti perquirant sollicitudine de hæreticis & etiam infamatis: & si quos culpabiles vel infamatos repererint, nisi examinati velint absolute mandatis ecclesiæ obedire, procedant contra eos juxta statuta nostra contra hæreticos noviter promulgata; in receptatores, defensores, & fautores hæreticorum secundum eadem statuta nihilo minus processuri. Si vero aliqui hæretica labe penitus abjurata ad ecclesiasticam redire voluerint unitatem, ipsi juxta formam ecclesiæ beneficium absolutionis impendant, & injungant eis quod talibus consuevit injungi. Attentius provisorii, ne qui videntur reverti, sub palliata specie pietatis impietatem committant, & angelus satanæ in angelum lucis se transformet. Propter quod statuta, quæ super hoc duximus promulganda, inspicere poterunt, & ab eorum insidiis secundum discretionem eis traditam a Domino præcavere. Ad hæc, ut super præmissis omnibus officium sibi commissum liberius possint & efficacius exercere: omnibus qui ad prædicationem eorum accesserint in singulis stationibus viginti dies, illis vero qui ad impugnandum hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, in mansionibus & castellis, vel alias contra ecclesiam rebellantes, ipsi ex animo auxilium, consilium præstiterint, vel favorem, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus autoritate confisi, tres annos de injuncta sibi penitentia relaxamus. Et si qui ex his in prosecutione hujusmodi negotii forte decesserint, eis omnium peccatorum, de quibus corde contriti ac ore confessi sunt, plenam veniam indulgemus. Ne vero aliquid fratribus ipsis desit ad prædictum negotium prosecutionum, in contradictores & rebelles ecclesiasticam proferendi censuram tenore præsentium liberam eis concedimus facultatem. Prædicatores quoque quætuarios, quorum interest caritativa tantum subsidia simpliciter petere, ac indulgentiam, si quam forsitan habent, exponere: a prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet, compellendi censura simili, eisdem nihilo minus licentiam indulgemus.

Datum Viterbii decimotertio Kalendas Junii, pontificatus nostri anno undecimo.

X. AD ARCHIEPISCOPVM BRE-
MENSEM, &c.

De monasterio sanctæ Mariæ in Stadio.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili
fratri Bremensi archiepiscopo, & dilectis filiis de-
cano & Joanni Beversak, canonicis Bremensibus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

Desideria devotorum, in quibus fructus æternæ vitæ contineri dignoscitur, eo promptioribus ad effectum per nos sunt deducenda studiis, quo super talibus exequendis nobis inesse debet diligentia specialis. Hinc est quod cum monasterium sanctæ Mariæ in Stadio, ordinis sancti Benedicti, Bremensis diocesis, sicut accepimus, sit peccatis exigentibus ita dispositum, quod evidenter ibidem non absque Divini numinis offensâ salus negligitur animarum: ad preces abbatis eiusdem monasterii super hoc salubriter providere volentes, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum, si salubriter in suo non possit ordine reformari, de Cisterciensi ordine consilium habendo præ oculis reformare curetis, illos ex iisdem monachis, qui forte meliorationis huiusmodi gratiam consequi recalcantes noluerint habitum Cisterciensem assumere, in aliis locis sui ordinis collocando, contraditores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis. Quod si non omnes his exequendis interesse poteritis: tu, frater archiepiscopo, cum altero eorum nihilo minus exequaris.

Datum Viterbii secundo Nonas Maii, pontificatus nostri anno undecimo.

XI. AD OTTONEM CARDINALEM
LEGATVM IN ANGLIA.Fridericum secundum imperatorem excommunicat,
& excommunicationem publicari jubet.*Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto filio
suo Ottone sancti Nicolai in carcere Tulliano dia-
cono cardinali, apostolice sedis legato, salutem &
apostolicam benedictionem.*

Sedes apostolica, sicut totis fere orbis facti evidentiâ didicit, Fridericum dictum imperatorem, ex quo ipsum ex utero matris excepit genibus, affectu materno prosequens, lætavit uberibus, & humeris bajulavit: quem olim omni pene destitutum auxilio; & dubiis tantum derelictum eventibus, suo recepti patrocinio fovendum: opponens se potenter invaloribus regni sui, qui in terram ejus oculos aviditatis iniecerant. Cujus jam fines ingressi, eam absque ullo defensionis obstaculo usurpabant: & defendens eundem ab insidiantibus vitæ suæ, qui æmuli salutis ipsius, conabantur animam ejus extinguere, & de terra ipsius memoriam abolerè. Cumque idem protectionis ecclesiasticæ clypeo præmunitus, personæ regni sui bonæ memoriæ G. de Gualganem, tituli sancti Anastasii, presbyteri cardinalis, a sede apostolica per multos annos deputati custodis, majoris metas attigisset ætatis, tandem ad altioris dignitatis apicem per eam extitit sublimatus. Sed diligentia studium circa personam ejus impensum, labores plurimos quoque ecclesia subit propter eum, quoad ipsum perdidit videretur: cum tot beneficiorum sit immemor, tantæ gratiæ sit ingratus. Et utinam illius ingratitude non excederet terminos, per quam percepto-

Concil. general. Tom. XI.

Arum bonorum existeret negatione contentus. Porro licet offensâ qualibet aculeos doloris imporet: illa tamen jaculo graviore percussit, in qua ingratitude pro gratia rependitur, & pro beneficiis maleficia compensantur. Verum quantumcumque ipsum apostolica sedes dilexerit, & supremæ culmine potestatis erexerit secularis: suis tamen exigentibus culpis, de quibus, quamquam pluries a nobis monitus satisfacere non curavit, coacti sumus, licet inviti, animadvertere in eundem. Nam etiam Adâ Divina providentiâ excellentia dignitatis, & autoritatis tulerit, cui omnia animantia terræ subjecit: quia tamen sui iustitiam præcivit plasmatoris, ejus excessibus non pepercit. Quæ autem a dicto Friderico pro tot bonis sibi collatis ecclesiæ retributionis præmia reportari, discretionem tuam volumus non latere, pauca de multis præsentis pagina declarando. In Vrbe liquidem gravem movit seditationem: exinde nos & fratres nostros totis viribus nifus excludere, ut sic apostolicæ sedis honorem deprimeret; ac libertatem ipsius penitus concalcaret, contra juramenta præstita temere veniendo: & venerabilem fratrem nostrum Prænestinum episcopum, dum ipsum ad partes Albigensium disponeremus pro corroboratione fidei catholice destinare, per quosdam suos fideles in via impediri mandavit. Cathedralis etiam ecclesiæ, & alias vacantes regni sui, nequaquam ordinari permittit, in animarum periculum, & grave detrimentum ipsarum. Eas & quasdam alias nihilo minus spoliando fere omnibus bonis suis, & tallias ac exactiões indebitas prælatis, religiosis, & aliis clericis secularibus imponendo. Nobilibus, pauperibus, orphanis & viduis usque ad inanitionem extremam deductis, eos ad modicum dura & crudelis exactorum suorum acerbitas non patitur respirare: & sic totum fere regnum, quod est spirituale patrimonium beati Petri; pro quo juramento fidelitatis apostolicæ sedi tenetur, & ipsius lignis vasallus existit, quantum in eo est, in favillam quasi & cinerem jam redegit. Quod si, postquam monitus fuerit a nobis, non duxerit corrigendum, nos super hoc, autore Deo, sicut expedire videbimus, procedemus. Insuper negotium impedit terræ sanctæ, necnon etiam imperii Romanicæ. Præterea cum tempore concordie inter ipsum & ecclesiam reformatæ, in manibus sedis apostolicæ legatorum juraverit ecclesiæ præceptis obedire, & ipse mandatum ab eis receptum, quod terram ecclesiæ, vel terras eorum, quas tunc ad suas manus tenebat, aut ipsorum personas nullatenus caperet, occuparet; sive etiam devastaret, adimplere contempsit, terram ecclesiæ occupando: videlicet in Lombardia, Ferrariam, Bononiam, Pingnogomam, terram quidem Sardinie & Messanensem, Lucanensem, diceceses capiendos, & deiciendo illos quos ad manus suas ecclesia reservavit, & devastando terras ipsorum, licet extunc in eum præsentem ipsi legati excommunicationis sententiam tulerint, si super his non faceret quod mandarent. Idem etiam nepotem regis Tunici detinet, ad Romanam curiam & ecclesiam pro percipiendos sacri baptismatis lavacro accedentem. Ac dilectum filium Petrum Saracenum; nobilem civem Romanum ex parte carissimi in Christo filii nostri illustris regis Angliæ ad sedem apostolicam missum, & filium ejus, carceri detinet mancipatos. Quia vero super his & quampluribus aliis excessibus pluries a nobis monitus, correctionis medelam non sentiens, cum suarum sint ulcera indurata culparum, quotidie deteriora committere non veretur: nos hæc absque Christi offensâ præterire sub dissimulatione ulterius non valentes, de fratrum nostrorum consilio, ex parte Dei omnipotentis, (cujus

vicem

vicem in terris gerimus, licet inviti) & autoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac nostra, in eum excommunicationis & anathematis sententiam duximus promulgandam, tradentes ipsum Fridericum fatanæ in interitum carnis, ut spiritus ejus in die Domini salvus fiat: omnes, qui ei fidelitatis juramento tenentur, decernendo ab observatione juramenti hujusmodi absolutos, & firmiter prohibendo ne sibi fidelitatem observent, donec fuerit vinculo excommunicationis adstrictus. Quocirca devotionem tuam monemus, & exhortamur attente, per apostolica scripta tibi præcipiendo mandantes: quatenus prædictam excommunicationis & anathematis sententiam, singulis diebus Dominicis & festivis, pulsatis campanis & candelis accensis, solenniter publicari, ac absolutionem & inhibitionem nunciari procuret, & facias per totam terram tuæ legationis modo simili publicari, & etiam nunciari. Mandatum nostrum taliter impleturus, quod devotio tua possit exinde merito commendari. Cæterum cum præfatus Fridericus de aliis magnis & gravibus sit plurimum infamatus criminibus: nos, dante Domino, super his suo loco & tempore procedemus, prout in talibus negotiis natura requirit. Verum, quia terroris sonitus semper est in auribus impiorum, & etiam quando pax est infidias suspicantur, eo quod turbata conscientia semper feva præsumit: idem Fridericus, priusquam sententia excommunicationis lata esset in ipsum, quasdam fratribus nostris decrevit litteras transmittendas pro parte inferius annotatas: quæ post eandem latam sententiam ipsis præsentata, ad nostram & eorundem notitiam pervenerunt. Vnde quia voluit Dominus oculata cordis ejus detegere, qui manifestat abscondita tenebrarum, & cordium secreta revelat: ex ipsarum litterarum tenore colligitur, quam gerat devotionem ad Romanam ecclesiam matrem suam; quam ad summum pontificem ac fratres suos ac sedem apostolicam reverentiam habeat, cujus, ratione regni, vassallus existit. Contra nos enim & ipsos conspirasse videtur: ex quo, quantum & quale crimen incurritur, satis patet. Inter cætera vero, quæ sua continebat epistola, hæc habebantur inserta: Propter quod non indigne dolemus, si pater apostolicus offendere tam graviter nos intendat, ut dum in constantem virum tam vehemens cadit injuria, etsi patienter ferre velimus, immanitas negotii non permittat, quin ad ultiones, quibus Cæsares uti solent, facti violentia nos impellat. Verumtamen dum consideramus impatientiam procedentis, & difficultatem attendimus offensoris: si ex æquo liceret privatas exercere vindictas, quas in hominem, per quem scandalum venit, & in sui participes sanguinis, compensare possemus, ut in ipsum & suos attentata nostræ sedis injuria redundaret, tolerabilius duceremus. Sed cum nec ipse, nec tota propter hoc sua passura progenies, tanti forent, ut culmen imperii zelaret ultionem ipsorum: cumque sedis autoritas, audaciæ sibi frema relaxet, & tot venerabilium fratrum moles eum in concepta fervere pertinacia videatur: angit nos altiori mente turbatio, quod dum nos intendamus a persequente defendere, oporteat nos defendendo gravius offendere resistentes.

Datum Laterani, tertio Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimotercio.

A XII. AD ARCHIEPISC. CANTVAR.
ET SVFFRAGANEOS EIVS.

Vitam, mores, ingratitudinem, impietatemque Friderici secundi imperatoris insinuat, & causas exprimit, propter quas sedes apostolica, post multam cunctationem, ad vindictam tandem faciendam, vel sero, serio tamen surrexerit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus archiepiscopo Cantuariensi, & suffraganeis ejus, salutem & apostolicam benedictionem.

Ascendit de mari bestia, blasphemæ plena nominibus: quæ pedibus urfi, & leonis ore defæviens, ac membris formata cæteris sicut pardus, os suum in blasphemias Divini nominis aperit, tabernaculum ejus, & sanctos qui in cælis habitant, similibus impetere jaculis non omittit. Hæc unguibus & dentibus ferreis cuncta confringere, & suis pedibus universa desiderans concalcare, fidei occultos olim paravit arietes: & nunc apertas machinas instruit insuætitarum, gymnasia animas avertencia construit, & in Christum humani generis redemptorem, cujus testamenti tabulas stylo pravitate hæreticæ nititur abolere, fama testante, confurgit. Igitur admirari desinit omnes, ad quos ab hac bestia contra nos edita pervenerunt obloquia blasphemæ, si nos omni Deo servitute subiecti detractionum sagittis impetitur: cum nec ab his opprobriis immunis Dominus relinquatur. Admirari desinit, si in injuriarum in nos mucronem exerit, qui ad pendendum de terra nomen Domini jam assurgit: sed potius, ut ejus resistere aperta veritate mendacis, ac illius confutare fallacias puritatis argumento possitis, caput, medium, & finem hujus bestie Friderici dicti imperatoris inspicite diligenter: & in ejus verbis abominaciones dumtaxat inveniendes & scelera, contra ipsius dolos, sinceros animos scuto veritatis armate, attententes qualiter sinceritatem apostolicæ sedis, & nostram, litteris per diversa climata mundi transmissis, pollutis nifus est maculare narratis. Dicitur Fridericus, sigulus fallitatis, modestie nescius, nec aliquo perfusus rubore, mentitur quod nos ipsum, nobis in minori officio constitutus, amicum pristinum, fidem & mores, adepto apostolatus officio, relinquentes, quia, sicut sacramento præfiteo, & lata in ipsum excommunicationis sententia tenebatur, præfixo tempore in terræ sanctæ subsidium vel succursum infirmitate non potuit prohibente transire, vinculo excommunicationis adstringere, postulatum ab ipso sanitate resumpta absolutionis beneficium denegare, ipsumque in dictum transeuntem subsidium, per nuncios & legatos nostros processit suo contrarias Soldano mittentes, impedire curavimus, ut sic esset de regni Hierosolymitani recuperatione concepta frustratus: regnum Sicilia, pro eo quod Reinaldus olim filius ducis Spoleti, præter ipsius conscientiam, terram invasisse ecclesiæ, nos injuste & violenter intrasse, ac ipsius homines provocasse ad perjurium, falso conqueritur. Sequæ de Syria in Apuliam redeuntem, illatæ iniuriæ omisit vindictam, acceptasse concordiam, & rediisse ad matrem ecclesiam gloriatur. Licet autem hæc signa, publica notitia reprobet: quia tamen nonnunquam rebus dindis sedem velatum occupat in aure sinceramendacium, apud quam pro se veritas non invenit advocatum: ne in corda vestra falsitas quacumque possit fraude subreperere, dignum est vos rei per nos gesta modum & ordinem non latere, qui dictum Fridericum, ante & postquam apostolicæ nostris subjecimus humeros

servi-

servituti, sub vulpe latentem omni curavimus gratia prosequi : donec ipse, qui patri de filio solet in malici, sublata, idem Fridericus freniens in magnitudine sua, & ex adpta fortitudine infirmis, mari ecclesie pro bonis mala retribuit : & in eam, quam fucatis delinquit aliquando verborum fallacis, virus effundere eadem aculeo, more scorpionis, inceptit. Nam cum olim terræ sanctæ necessitas, prædicta sententia ; & juramentum, ac præfixus terminas, transitum ejus exposcerent, & illud idem multa millia Crucesignatorum ipsium Brundisii expectantia cum instantia postularent : idem dictos Crucesignatos inibi, donec sub ignoti aëris intemperie diversis lugendæ mortis calibus perire, detinuit, & perjurium ac excommunicationis sententiam gratis incurrens, infirmus fide, sed sanus corpore, ut securus Deo mentiretur, & ecclesiam B falleret, omisso promisso passagio, in lecto ægritudinis diebus aliquot simulatus decubuit, ac terram sanctam incursum hostium Christi exponere minime dubitavit : ex eo nullo dolore percussus, quod ibi claræ memoriæ nobilis vir Turingiæ Landgravius, utinam non veneni periculo, sicut mundus clamat, extitit intemptus. Cumque de conficta ægritudine, & aliis præmissis, nobis per litteras prælatorum ibi morantium constitisset : ne, discipulæ virga tanto substracta facinori, nos & apostolica sedes redderemur inde notabiles, Crucesignatorum mortem & terræ sanctæ pericula deplorantes, & cupientes, saltem in altero, ecclesie lacrymas meritis dextra debite consolationis absterge, ipsum latæ in eum de consensu suo autoritate bonæ memoriæ Honorii papæ prædecessoris nostri excommunicationis sententiæ subjacere denunciavimus : summò desiderio postulantes, ut eum postmodum in emendationem tantorum & talium damnorum optatam præstare operam audiremus ; litteris nostris offerentes eidem, quod impartiremur sibi, juxta formam, absolutionis beneficium, quam cito arripere iter in præfata terræ succursum. Sed ipse, in cujus erat super his pectore cura minor, claves ecclesie parvipendens, non absolutus in Syriam transit. Vbi cum Soldano, solis sibi mænis Jerusalem restituit, & illi grandi ad impugnationem Christianorum transmissio equorum & armatorum exercitu, sexennale fœdus feriens, & templum Dominicum Saracenorum ibi laudes exclamantium Machometi curæ relinquens, ex defensore mutatus in hostem, venerabilem fratrem nostrum patriarcham Hierosolymitanum & Templarios pro viribus expugnavit. Illud autem non debet ad sanæ mentis credulitatem accedere, quod eum in recuperatione regni Hierosolymitani nos vel legati nostri, cum ad hoc multo labore sudaverit, grandiumque ecclesie subierit onera expensarum, studuerimus impedire. Sed istud in notitiam omnis terræ pervenit, quod idem Fridericus, sicut in Syria partibus in propria persona Dei persequeretur ecclesiam, sic citra mare ipsam diversis tribulationibus dicti Reinaldi ministerio, quem contra consilium nostrum suum in regno vicarium reliquerat, affligebat. Cujus terram cum litteris aurea bulla munitis, pecunia, & vastallis ipsius Friderici, præfatus Reinaldus invadens, nonnullos sacerdotes & clericos suspendere, mutilare, ac sustibus cædere : necnon, statu nostro turbato Perusii, partem ipsius terræ præoccupare præsumpsit. Quem licet fideles & devoti nostri, non valentes id ulterius sustinere, a parte terræ prædictæ, Christo sponsæ suæ indulgentem victoriam, ejecissent : quia tamen idem Reinaldus nequaquam ab incepta persecutione cessabat, consultius affirmantes, si originalis militiæ venas incidere, quam jam excitati torrentis impetus novis repletis rivis expectarent :

Concil. general. Tom. XI.

A dictum regnum Sicilia, quod est spirituale patrimonium ecclesie, ne inde nos percuterent sæcula, unde potius erat expectandum subsidium, intraverunt : multi que ex ipsius regni habitatoribus obedientes apostolicæ sedi, nequaquam ob id reputari debent perjurium incurrisse, cum a juramento fidelitatis, quod eidem Friderico præstiterant, ex lata in eum excommunicationis sententia absoluti fuissent. Disto quoque Friderico redeunti de partibus transmarinis, & ad sinum matris ecclesie revertenti ; pietatis opportunum apostolicæ gremium : ipsique ad expetitum inclinati concordiam, absolutionis beneficium curavimus impartiri. Ad hæc idem mendacii filius falsitates fallacibus cumulans, ut quo plura mendaciorum retia orditus fuerit, eo gravioribus se doleat periculis irretitum, de nobis mendacii scripturas pronuntiat : quod eidem, ut Lombardiam pacificam & inermis intraret, promittentes quod alpera sibi converteremas in plana, pro sua consensione subjecimus ; & non permissum obice nunciorem & litterarum nostrarum intentionis suæ metas attingere. Ac deinde, quia sibi potentia non suffragabatur armorum, in regnum redire coactus, ad instantiam nostram Romanos, tunc Viterbium impugnantes, diffidisse, & in Viterbientium subsidium strenuam misisse militiam, se falso allerit : nosque scripsisse Romanis id præter conscientiam nostram fieri, & cum ipsis eo irrequirit reformasse concordiam, in querelam adducit : novo sibi blanditus mendacio, quod dissidentibus iterum ab ecclesie pace Romanis, idem non vocatus cum Conrado filio suo, quem nobis obtulerit obidem, ad præsentiam nostram personaliter veniens, & arbitrio nostro motam inter ipsum & Lombardos discordiæ causam exponens, terram sedis apostolicæ occupatam ejus juri restituit, & libertatem ecclesiasticam in statum primum & debitum reformavit. O utinam iste falsidicus esset vir habens spiritum ! O utinam hujus proposito falsitatis verum habuisset eventum ! Ipsi vero negotium, quod per venerabilem fratrem archiepiscopum Ravennatem, de restituendis ei & dicto Conrado juribus, ipsis in regno Hierosolymitano substractis, ordinatum fuerat, nos, quam cito delata potuit numerari pecunia ; detraxisse fidelibus suis (quos non sine ecclesiarum incendiis & hominum stragibus hostilis devastabat insultus) ipsi interdixisse succursum, & ob id nos nuncium no-luisse vel litteras destinare, contrarius veritati conqueritur. Ac civitatem Castellæ, contra formam pacis & fratrum consilia, in sui juris præjudicium detineri a nobis, suis exarare litteris stylo mendacii non veretur. Quamquam autem his figmentis modica veritas intermixta aliquid coloris adjiciat : ut tamen apertius intelligatis quod totam hujus commentarii feriem non modica falsitatis adjectio decolorat, scitote pro certo, quod, sicut nunc ex temporum eventu convincitur, discretæ menti verifimilis videretur ipsum de Lombardis suum potius consequi propositum potuisse, si se illis, quos populorum numerositas, profunditasque vallorum, armatorum copia, ac murorum reddit altitudo munitis, pietatis parentem exhibuisset, & clementiæ dominum, quam si tremantibus pro culpa imposita subditis ultionis exerto mucrone terribilis occurreret in cuneis armatorum : cui nos, qui bona pacis procurare tenemur, bona fide suavimus, ut armatæ militiæ omisso terrore, sub iudicium omissione pœnarum, & beneficiorum oblatione, illos ad imperii devotionem reduceret. Qui etsi in Lombardiam famulis stipatus militaribus accessit, quia tamen consilii fidelis oblitus, in partem Cremenensium cedens factus est schismaticus, scissamque in discordias Lombardiam fortius scindere & Mediolanenses a se

Y ij ter-

terroribus & minis abigere studuit, quos tamen ab ad-
 versa parte ad unitatem trahere potius debuit in funi-
 culo caritatis: non est quod nostræ impetetur inno-
 centiæ, si spe frustratus in Apuliam rediit: ipso spei
 conceptæ interitum procurante. Post hæc super tuitio-
 ne libertatis ecclesiasticæ, super extirpanda hæretica
 pravitate, nostris beneplacitis paratum se obtulit. Ad
 quem recurrens littera nostra respondit, quod cum in
 regno suo, ubi nullus manum vel pedem absque ejus
 movet imperio, in fidem catholicam hæresis latius
 venena diffunderet, & libertas ecclesiæ quasi penitus
 conculcata jaceret; non credebatur capiti salutis ad-
 hibere remedium; qui pedem suo reddiderat contra-
 ctu morbosum, Sicque responsum hujusmodi lapsu
 modici temporis approbante, audito quod quidam
 pravo seducti consilio ecclesiæ terram intrare vole-
 bant: in Siciliam, quasi fuga capta, ne rupta promif-
 sio eum falsitatis argueret, protinus abiit, ac contra
 illos verbo vel opere in aliquo non processit, nobis
 improperans quod revertentes ad urbem Romanam, filios
 speciales ecclesiæ, ad matris dilectionem pater-
 na curavimus diligentia revocare. Idem in super
 intellecto quod illos ab ecclesiæ caritate sejungere
 quidam iniquitatis filii nitebantur, & excogitato
 quod facilius hanc & illos opprimeret, si præfatam
 caritatem acerbius fraude solita vulneraret: nobis
 tunc Reate præsentibus, ad sedem accurrat aposto-
 licam, etiam non rogatus. Vbi sub multa humilitate
 promittens quod terram ecclesiæ perditam in pristinum
 statum reduceret, & ipsam pro viribus defensa-
 ret: in Tuscia, ad quam vires suas contulit, recupera-
 tionem ejusdem castelli, quod ad jus ecclesiæ modico
 labore reduci poterat, impedivit. Et cum adhuc
 manus tradentis nobiscum esset in mensa, cum hosti-
 bus ecclesiæ (sicut ex consequentia facti, & litteris
 suis, quæ a nobis in tantæ proditiionis testimonium
 reservantur, aperte convincitur) hoc signo datò, in-
 de vicarius pepigit, ut ipso certa die exinde recedente,
 illi ad arma confluerent *. Ista modus pestifer
 devotionis obsequia præstitit. Attendite quales
 ecclesiæ famulatus occultus hostis impendit, qui
 in ecclesiasticum transformari non erubuit famulum,
 ut nobis ad nocendum fieret efficacior. Profirmo
 tamen vos tenere cupimus, quod nos his sub diffi-
 mulatione præteritis, circa eum adhuc non permitten-
 tes immutari affectum apostolicæ puritatis, per dictum
 archiepiscopum, commissio sibi legationis officio,
 jura ei & præfato Courado in eodem regno Hierosolymitano
 mandavimus subtracta restitui. Qui licet id fecerit, quia
 tamen formam sibi datam, propter quod ab eo ad nos
 extitit appellatum, excedens, terram sanctam, quod
 est inaudium a sæculo, post appellationem hujus
 sententiæ suppositus interdicto. Nos attendentes
 quod ob id, in maximum ejusdem terræ periculum,
 peregrini ex ipsa recederent, & alii inceptos
 ad illam transitus retardarent, dictam sententiam, quæ
 utpote lata post appellationem legitimam ipso jure
 nulla fuerat, in omnibus aliis præfati archiepiscopi
 intacto remanente processu sufficienti, ab ordinibus,
 nobilibus & comitatibus regni prædicti cautione
 recepta, in omni sinceritate de fratrum nostrorum
 consilio duximus relaxandam. Quod ergo ipse de
 nobis ob hoc labiis pollutis obloquitur, vester animus
 non turbetur: quia cum sit vas repletum vitiorum
 spurcicia, ea quæ ipsius insecerant animum, putat in
 aliis criminum delatire tormenta. Ex quo, cum malo-
 rum opprobria laudem, laudes quoque opprobrii re-
 soncentia viro cuius omnis lingua clamat infamia, sug-
 gillationibus impeti eligimus multo fortius quam lau-
 dari. Sed forsitan maculam opinionis suæ his credit abo-
 lere conciliis, quia se dum Viterbii moraretur in-

sciens, a facie hostium ecclesiæ non verecundus au-
 fugit: & ad defensionem suorum fidelium, quos ipsius
 hostes in oculis ejus obfederant, & terram nullo pro-
 hibente vastant, affirmans suum per nos ad illos in-
 terdici progressum, imperialis honoris prodigus, sed
 timore prohibitus non accessit: ex eo innocentiæ no-
 stram accusans, quod ad evitanda hujus belli dispen-
 dia nuncium a latere nostro non misimus. Sed nec mi-
 rum, cum eo tempore status ecclesiæ multiplici fuisset
 persecutorum afflictione turbatus. Venimus autem
 ad civitatem Castellanam, cujus cives se illi,
 violato sacramento fidei, ecclesiæ ignorante proden-
 tes, nullum jus ei per hoc in seipsis acquirere, nul-
 lum nobis circa possessionem, cum jurisdictionem
 civitatis & civium quasi possideret, ecclesiæ pro-
 dendo, potuerunt præjudicium generare: quia illi
 a quibus alteri potius quam sibi possidentibus non
 requiritur possessionis initium, leges possessionum
 evertere, & extraneis jura conferre nequeunt pos-
 sessorum. Necnon qui de reddendis possessionibus
 ecclesiæ ratione ad, eum pertinentibus plures jura-
 mentum præstiterat, satis improvide a nobis vide-
 batur petere, quod non poterat absque perjurio re-
 tinere. Nec credi debet, in hoc nos sibi omnimoda
 coram arbitris vel alio modo justitiam exhibere
 paratos, fratrum nostrorum despexisse consilium:
 quod nunciis ejus inceptum iudicium consanctibus
 prosequi, non fuerat requirendum. Quin potius
 hanc petitionem ea dumtaxat fraude intentasse
 proponitur, ut sic ei obloquendi de ecclesiæ, & pacem
 inter ipsam & eum in tam irritandi occasio præberetur.
 Illud quidem quod super facto imperii inter cæ-
 tera sua detestabilis testatur epistola, nostris edisserit
 his litteris calamus: ut quo pluribus ejus scicto cog-
 nita fuerit, eo fortius ex suo maneat commento confu-
 sus: dum de nobis obreccat, quod ad nostram trans-
 lato notitiam eum ad recuperanda jura imperii cum
 multis bellatorum intrare milibus Lombardiam, sibi
 ne Italiam intraret armatus, & de negotio Lombardo-
 rum in nos præcise compromitteret, apostolico scripto
 mandavimus, ut illud perpetuo suspendere, vel jus im-
 perii libere suffragari possemus, contra ipsum venerabilem
 fratrem nostrum Præsentissimum episcopum, per quem
 ejus vacuaremus propositum, transmittens, ei
 impedimentis clandestinis per legatos & litteras
 nostras per orbem undique procuratis. Ille vero, cui
 ne veritatem fateri, aut enarrare possit iudicium,
 a Divina forsitan indignatione negatum, sicut obreccationes
 personæ nostræ non verecundatur ex falsis assumere:
 sic & excusationes suas ex similibus propositionibus
 non veritus ordinare, se per nuncios suos venerabilem
 fratrem nostrum Panormitanum archiepiscopum, &
 quosdam alios ad apostolicam sedem missos,
 devotionem omnimodam super ecclesiastica
 libertate & reformandis ecclesiæ & imperii
 juribus obtulisse: nosque id attentantes & promittentes
 a cuiuslibet ipsius impedimento cessare, nunciis
 suis ad eum redeuntibus, dilecto filio Gregorio
 de Montelongo, notario nostro, in suorum ever-
 sionem fideliū, legationis officium commississe
 asserit. Ipsaque nihil minus præfatos archiepiscopum
 & alios nuncios suos ad sedem apostolicam remittente,
 & offerente satisfactionem omnimodam, nos eum,
 contradicente saniore parte fratrum nostrorum,
 contra traditiones sanctorum patrum, & solennem
 morem ecclesiæ, iniuste excommunicasse falso
 concludit; pro sua confusione subjungendo; nos
 beati Petri vicarium non habere ligandi solvendi-
 que potestatem, quasi velit asserere nos concessisse
 apostolorum principi carere clavium potestate.
 Quæsumus igitur, libram rationis assumite, & in ea
 perpe-

* & B. Petri patri-
 moniū oc-
 cuparet. Vi-
 dete igitur
 que nobis
 sub par-
 varietate
 modus iste
 pestifer.

perpetratis per dictum Fridericum contra ecclesiam
 excessibus, & beneficiis quae ab ea recepit appensis,
 clarius videte, quod licet draco iste, qui ad illuden-
 dum nobis formatus, & in eam populo Aethiopum
 datus existit, a quibus persecutionum in subversionem
 ecclesiae ex ore quasi fluvium miserit: apostolica ta-
 men sedes ipsius nequitiam inestimabili beneficio-
 rum misericordia superavit. Nam cum olim ab an-
 nis teneris, illorum moribus, qui terram ejus & san-
 guinem siccabant, in lacuna confusionis expositam,
 parentum & amicorum solatio penitus pene nudum
 videns mater ecclesia, protinus circa ipsum nutricis
 & bajulae officium executa, cum pallio apostolicae
 protectionis operuit, de laqueo venantium eripuit,
 multis laboribus & expensis ad regni solium & coro-
 nam imperii sublimavit: in super hoc ei fecisse modicu-
 m reperiit reputans, & sibi Hierosolymitanum subijci reg-
 num, & illum undique per orbem exaltari procu-
 rans, licet ab eodem multiplici se laenam afflictione
 doleret, a paucis tamen retroactis temporibus con-
 tra Henricum natum ejus (qui partem non modicu-
 am Alemanniae ejus jurisdictioni subtraxerat) po-
 tenter astitit, & inflictorum sibi per eum oblita vul-
 nerum, ipsum quasi de novo in imperatorem erigen-
 tens, Teutoniam apostolicis litteris ipsius reforma-
 vit desiderio: his & aliis, quae non sufficimus re-
 cordari, beneficiis ipsi conferens munimenta deci-
 oris. Sed iste baculus impiorum, terrae malleus, uni
 versam conturbare terram, regna contere, & orbem
 desertum ponere cupiens, libertatem ecclesia-
 sticam in dicto regno Siciliae in opprobrium servitu-
 tis extremae adducens, & ecclesiam quas, ut earum
 tenentidine suum ventrem impleret, quasi jam pe-
 nitus exossasset, sordibus, oneribus, & angariis op-
 primens, eas bonis sacris deputatis sanctorum ubi-
 bus spoliavit, personas ecclesiasticas carceri manci-
 pavit, ipsaeque in examine vetito accusationes susci-
 pere, tallias solvere, & bona ecclesiastica, ut se a
 vexationibus redimerent, exhaurire, & postremo ex-
 haurere coarctat. Ecclesiis pastorum solatio viduatis non
 permittit sibi sponsum eligere, viduitatis vestimen-
 ta deponere, donec alicujus adulterinis amplexibus
 per compulsionem extiterint copulata. De Christiano-
 rum habitaculis construens moenia Babylonis, &
 aedificia, in quibus Divinum nomen concutitur, il-
 luc transferens ubi Machometus perditus adoratur,
 turbis undecumque collectis Crucifixi fidem, & no-
 men publice praedicari in eodem regno prohibuit.
 Recuperationem terrae sanctae & negotium crucis
 impediens, ad ejus consummationem subsidium suo-
 rum fidelium conferri interdixit. Contra jura-
 mentum praestitum, & pacis inter ipsum & eccle-
 siam reformatae foedera, nobiles privatos castris
 & aliis bonis suis, uxoribus & liberis captivatis, lo-
 ca sua proscriptos relinquere, domicilia in aliorum
 transferre coloniam, nutrites in croceis amplexari
 sterora, & ad extremam coegit inopiam devenire.
 Necnon dum afflictione comprimit similes pauperes,
 id tanto fortius Deo displicere putamus, quanto ve-
 rius ipsos credimus innocentes. Quid plura? baro-
 nibus, militibus, & aliis hominibus ejusdem regni
 Siciliae, ad formam & conditionem fervorum inau-
 dita crudelitate redactis: jam pro majori parte ipsius
 regni habitatores non habent de proprio unde ita-
 mine vili quiescere, nuditates suas rudi factio conte-
 gere, vel ventrem pane possint militatio saturare.
 Cumque ululatus & clamores dictarum ecclesiarum
 & hominum, a tempore dicti Honorii praedecessoris
 nostri, ecclesiae aures continua deploratione pulsas-
 sent, & jam vix possent eos absque laesione con-
 scientiae sub dissimulatione transire: ipsum super cor-

Concil. general. Tom. XI.

reptione dictorum scelerum non semel, sed pluries,
 nunciis & litteris nostris monuimus, ac longa patien-
 tia temporibus expectavimus retroactis, si forsitan
 oculos suos ad caelos erigeret, exutus veterem, no-
 vumque indutus hominem, manus suas a tanta per-
 petratione facinorum cohiberet. De petita insuper
 emendatione dubii adhuc, volentes statum ejus pro-
 prio processu gratulari, eo Lombardiam cum armis
 intrante, mandavimus ut in locis pro quacumque
 causa interdicto subjectis, ipso praesente interdictum
 minime servaretur: eundem Fridericum nostris lit-
 teris admonentes, ut, ne crucis negotium, quod ad
 utilitatem ecclesiae, imperii, & totius populi Christia-
 ni, fuerat ordinatum impedire valeret, praesertim in nos
 compromitteret: ne, si contra Lombardos armata
 manu procedens tantam daret exempli perniciem,
 praesumeretur a pluribus quod caeteros ecclesia fessis-
 sisset. Caeterum, quia reintegrare scissuras schismatis
 nostrae incumbit officio servitutis: pro sedanda imperii
 & Lombardorum discordia, Praenestinum epi-
 scopum, commisso sibi legationis officio, illa consi-
 deratione potissime duximus destinandum, ut sibi &
 quibuscumque discordantibus minori haberetur ratio-
 ne suspectus, quo suis actibus minus firmamenti,
 odii, vel amoris ingereret, qui a mundo & carne ex
 susceptione sanctae religionis abstractus, in Divini
 amoris altitudinem evolasset. Noster igitur detractor
 respondeat, quid ex hoc nobis & eidem episcopo po-
 terit imputari, si Placentiae inter patres & filios, af-
 fines, consanguineos & germanos, ordinata concor-
 dia, eo praesente, & protestante quod id falsis hono-
 ribus & juribus imperatoris & imperii & quorumlibet
 aliorum fieret, consummationem accepit.
 Quinimmo idem blasphemus intelligat, sibi ad infamiam
 merito reputari, quod cum ad ipsos & nuncios
 suorum instantiam venerabilem fratrem nostrum
 Ostiensem episcopum, & filium nostrum, T. tituli sanctae
 Sabinae presbyterum cardinalem, pro pace juxta formam
 ab eisdem nunciis inter Lombardos & imperium
 reformanda, ad partes missisimus eisdem, idem dictis
 legatis petita & ampliora adimplere paratis, & delusis
 nobis, reformationem pacis per ipsos noluit acceptare.
 Ecce, nunc intelligite qualiter imperii jura conculcavimus.
 Ex praemissis advertite qualiter hic a nobis fuerit impeditus:
 qui longo & inani labore suos & suorum humeros decrevit
 prius conteri, quam passus extiterit per nos jura
 imperii reformari. Praeterea idem, illatis ecclesiae non
 contentus injuriis, data quibusdam rebellibus nostris
 non modica summa pecuniae, seditionem contra nos
 in Vrbe molitus est pluries commovere: ut nobis &
 fratribus nostris a sede nostra repulsis, & concusso
 capite fidei, quod superaedificavit Dominus, impulsu
 ejusdem Friderici rueret leviori. Ferrariam &
 quasdam alias terras ecclesiae in Lombardia contra
 juramentum praestitum temere veniens occupavit
 Super quo & aliis, credentes nos detinere inanibus
 verbis, dictos Panormitanum archiepiscopum & alios
 nuncios suos cum litteris de credentia ad nostram
 duxit praesentiam destinandos, quibus offerentibus
 nobis satisfactionem super praemissarum offensarum
 emendationem verbalem, ante & post ipsorum a curia
 nostra recessum, terram Sardiniae, Messanensem &
 Lucanensem diaeceses occupare, ad Romanam eccle-
 siam pertinentes, non omittens, ipso facto, ne ultra
 ejus expectaremus correctionem, edocuit: ac non
 debere fidem sibi vel suis nunciis adhiberi, operis
 evidentia demonstravit. Ex quo illud solum in
 conscientia sua legens, quod cor ejus ad conterendas
 ecclesias & catholicam fidem dirigitur: de nobis,
 quibus se jam quocumque fraudis vellere occultare

Y iij non

non potest, non immerito suspicatur: quod ipsius A potentiam habentes iustitiae ratione suspectam, cum melius sit ante tempus occurrere, quam post infecta vulnera remedium invenire, ad avertendas suorum progressuum semitas, officium legationis dicto notario commisimus: quod nequaquam juxta ipsius suspicionem id fecimus, sed ut per eum bellorum claudibus, animarum corporumque periculis obviare possemus. Ex præmissis igitur & aliis nequeunt de ipsius correctione sperare, & dolentes nos ejus promissionibus toties & toties fuisse delusos: præfatum Fridericum, de fratrum nostrorum consilio, sententia excommunicationis duximus innodandum. Qui quamquam ex hoc perditum intellectum resumere, B & coram Deo potius humiliari debet: eo tamen amplius inde furens, quo jam suam confusionem agnoscentes fortius veretur ne ecclesie obstericante manu educatur coluber tortuosus; nos ex personæ nostræ meritis indignos asserens qualibet officii auctoritate papalis, per nos prædicta sententia minime potuisse constringi suis præsumptuose litteris asserit: & nos, qui temporibus nostris patrimonium ecclesie per gratiam Dei non modice ampliavimus, de dilapidatione bonorum ecclesiasticorum, dispensationum processu, receptione mulierum, & avaritiæ vilitate redarguit: ac contra eum, ex illo quod contrahendis inter neptem nostram & naturalem ejus filium sponsalibus peticum subtraxit assensum, provocari falso fingit: illud apertius mentiens, quod Lombardis contra eum & imperium corporale præstitum sacramentum: seu quod totius orbis decimas, C terræ sanctæ utilitatibus reservatas, convertere promiserimus in ejus compendium, si arbitrio nostro negotium exponeret Lombardorum. Fatemur autem nos defectu meritorum nostrorum indigne Christi esse vicarium: fatemur nos oneri tanto insufficientes existere, quod humana conditio non potest absque Divino suffragio supportare: nihilo minus tamen vices nobis commissas, prout melius nostra permittit fragilitas, exequentes, secundum quod locorum, temporum, personarum, & negotiorum, qualitas & natura requirunt, disponenda disponimus: & cum excellentibus personis pure & secundum Deum, cum necessitas id exposcit, de nostræ potestatis plenitudine dispensamus. Verumtamen non est dolor qui sic profundo gladio ejus feriat animum, sicut quod, dum terminos regum transgreditur, non potest aggredi officia sacerdotum. Propter quod idem qui pro auri fame dictum regnum Siciliæ jam redegit in cinerem, credens ex se, qui omni tempore vitæ suæ paucis parere, pluribus vero iustitiam precii venalitate corruptus exhibuit, quod in persona sua resuscitans magnum Simonem, luto temporalium maculare posset ecclesie puritatem: ut sic in spiritualibus grassari, & in suis permitteret sordibus remanere, murum integritatis ecclesie multis modis, & specialiter oblatione castrorum, ac parentela inter suos & nostros contrahenda, pro qua nos per quosdam prælatos & nuncios suos pluries requisivit, tentavit infringere. Nunc vero quia id nulla instantia nulloque ingenio, sicut est in curia nostra notorium, a nobis potuit obtinere, quin potius se cum suis perditioni relicto artium suarum fallaciis in pejus proficere jam agnoscit: quia nesciat ultra quid faciat, seipsum mendacio suo in aliorum detractatione deturpat. more meretricis Ægyptiæ, que Ioseph invitavit ad stuprum, & ab ipso contempta, apud virum suum volens accusavit invitum. Vnum quidem est de quo, etsi pro homine perditio sit dolendum, lætari non modicum & Deo regratiari debetis: quod volente Domino, qui diutius occultari non patitur umbram mortis,

iste, qui gaudet se nominari præambulum antichristi, non expectans propinquum suæ confusionis iudicium, manibus propriis effosso suarum abominationum pariete, per dictas litteras ejus suarum producit in lucem opera tenebrarum: in eis constanter proponens, quod per nos tamquam Christi vicarium vinculo excommunicationis altringi non potuit. Sicque affirmans non esse apud ecclesiam a Domino beato Petro & ejus successoribus ligandi atque solvendi traditam potestatem, dum hæresim asserit, primo sibi argumento concludit: consequenter ostendens quod male sentiat de cæteris fidei orthodoxæ articulis, dum ecclesiam super quam fides fundata consistit, asserit nititur concessum verbo Dei privilegium potestatis. Sed quia minus bene ab aliquibus credi possit quod se verbis illaqueaverit oris sui, probationes in fidei victoriam sunt paratæ: quia iste rex pestilentia a tribus baratoribus, ut ejus verbis utamur, scilicet Christo Iesu, Moysæ, & Machometo, totum mundum fuisse deceptum: & duobus eorum in gloria mortuis, ipsum Iesum in ligno suspensum manifeste postponens. Insuper dilucida voce affirmare, vel potius mentiri præsumpsit, quod omnes fatui sunt, qui credunt nasci de virgine Deum, qui creavit naturam, & omnia potuisse. Hanc hæresim illo errore confirmans, quod nullus nasci potuit, cujus conceptum viri & mulieris conjunctio non præcessit: & homo debet nihil aliud credere, nisi quod potest vi & ratione naturæ probare. Hæc, & alia multa, quibus verbis & factis catholicam fidem impugnavit, & impugnat, suo loco & tempore, sicut decet & expedit, manifeste poterunt comprobari. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attente, in virtute obedientiæ per apostolica scripta districte præcipiendo, & quatenus, ne dictus Fridericus corda fidelium fallacibus verbis subvertat, vel contagione sua possit quomodolibet gregem Dominicum maculare, clero & populo vobis subditis supra dicta plene ac fideliter exponatis. Datum Laterani * duodecimo Kalendas Junii, pontificatus nostri anno decimotercio.

* nono Julii.

XIII. AD NOBILES ANGLIÆ.

Angliæ magnates jure patronatus ecclesie privantur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis nobilibus viris, Richardo comiti Pictavia & Cornubia, & baronibus Angliæ presentes litteras inspecturis: salutem & apostolicam benedictionem.

Cum ex operibus nostris, que plenum perhibent testimonium veritati, sit liquidum universis, quod nos personam carissimi in Christo filii nostri illustrem regem & reginam, inter alios reges & principes orthodoxos & regna, in quibus nomen colitur Christianum, in caritatis visceribus specialiter gerimus, & pacem ac tranquillitatem eorum propensius affectemus: rite præsumi non potest, & omnino credi non debet, quod nos, quantum cum Deo possumus, agere seu tolerare velimus, quod iuste possit honorem regis serenitatis offendere, aut in eodem regno scandalum generare. Vnde cum intentionis nostræ non fuerit, nec existat, ut beneficia in regno Angliæ constituta, que ad præsentationem pertinent secularium patronorum, auctoritate nostra cuiquam conferantur: sicut ex quibusdam litteris nostris, quondam in Angliam destinatis, quarum tenorem de verbo ad verbum celsitudini regis sub bulla nostra duximus destinandum, colligitur evidenter. Nos comperto nuper ex eisdem regis & vestrarum

vestrarum continentia litterarum, quod quidam prædicti regni miles in ecclesia de Luthunum, Eboracensis diœcesis, quam olim cuidam de partibus nostris clerico, ignorantes quod præsentatio ad laicum pertineret, contulisse dicimur, jus obtinet patronatus, prælibati regis & vestris precibus inclinati, concessionem eandem auctoritate apostolica revocamus: venerabili fratri nostro archiepiscopo Eboracensi nostris dantes litteris in mandatis, ut eum, quem dictus miles ad præfatam ecclesiam duxerit præsentandum, admittat & instituat in eadem, prout pertinet ad eundem, diuturnitate temporis, cum per ipsum minime steterit, non obstante, dummodo aliud sibi rationabile non obstitat. Tenore præsentium districtius inhibendo, ne alicui de cætero liceat ecclesias prædicti regni, in quibus sunt laici patroni, præter eorum assensum, apostolicæ sedis auctoritate conferre. Datum, &c.

XIV. AD OTTONEM CARDINALEM

LEGATVM IN ANGLIA.

De eodem.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, legato salutem & apostolicam benedictionem.

AD tuam volumus notitiam pervenire, quod cum intentionis nostræ non fuerit nec existat, ut beneficia regni Angliæ, quæ ad præsentationem secularium pertinent patronorum, auctoritate nostra cuiquam conferantur: nos nuper ex carissimi in Christo filii nostri regis illustris, & nobilium virorum comitum & baronum Angliæ, insinuatione, comperto, quod quidam regni Angliæ miles in ecclesia de Luthunum, Eboracensis diœcesis, quam olim cuidam de partibus nostris clerico, ignorantes quod præsentatio ad laicum pertineret, contulisse dicimur, jus obtinet patronatus: regis & nobilium eorumdem precibus inclinati, concessionem eandem auctoritate apostolica revocantes, venerabili fratri nostro archiepiscopo Eboracensi nostris dedimus litteris in mandatis, ut eum, quem dictus miles ad præfatam ecclesiam duxerit præsentandum, admittat & instituat in eandem, prout pertinet ad eundem: diuturnitate temporis, cum per ipsum minime steterit, non obstante, dummodo aliud rationabile non obstitat: districtius inhibendo, ne alicui de cætero liceat ecclesias regni prædicti, in quibus laici sunt patroni, præter eorum assensum, apostolicæ sedis auctoritate conferre. Datum, &c.

XV. AD ARCHIEPISCOPVM BREMEN:

SEM ET EPISCOPVM VERDENSEM:

De electione episcopi ecclesiæ Zuverin.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Bremensi & episcopo Verdensi salutem & apostolicam benedictionem.

EX parte dilectorum filiorum, decani & capituli Zuverin. ecclesiæ, propositum fuit coram nobis, quod eadem ecclesia pastoris solatio destituta, episcopi convenientes in unum, de futuri substitutione pontificis tractaturi, quasi divinitus inspirati, omnes voto unanimi & voluntate concordii in dilectum filium, præpositum ipsius ecclesiæ, virum, ut asserunt, scientia præditum, disciplinis ecclesiasticis eruditum, & morum honestate præclarum, per cu-

A jus industriam dicta ecclesia, in medio prævæ & perverſæ nationis posita, posse creditur a suis tribulationibus & angustiis respirare, sua desideria direxerunt, votis tam cleri quam populi concurrentibus in eundem. Sed intellecto quod defectum in natalibus pateretur, utpote de quodam milite soluto genitus & soluta: ad electionem non processerunt ipsius, sed ad nos potius habuere recursum: nobis tam per litteras quam per dilectos filios magistrum Elerum Hamburgensem, ac Sibonem Zuverin. canonicos nuncios suos, viros providos & discretos, qui apud nos super assumpti promotione fideliter instituerunt, humiliter supplicantes, ut utilitate ac necessitate ecclesiæ supradictæ pensatis, suppletis defectum hujusmodi, ipsum eis in patrem & pastorem animarum eorum concedere curaremus, vestris & plurium aliorum tam prælatorum & capitulorum, quam nobilium pro ipso supplicantium, nobis literis præsentatis, qui cum super præmissis reddunt multipliciter commendatum De vestra igitur circumspicione plenam in Domino fiduciam obtinentes, fraternitati vestræ per apostolicam scripta mandamus, quatenus de modo postulationis, studiis postulantium, & postulati meritis, veritate felicitè inquisita, si postulationem ipsam alias inveneritis de persona idonea canonicè celebratam, cum eo super hujusmodi defectu auctoritate apostolica dispensantes, præficiatis eum eidem ecclesiæ in episcopum & pastorem, ac faciatis ei a subditis Zuverin. ecclesiæ obedientiam & reverentiam debitam exhiberi: contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Alioquin provideri præfatæ ecclesiæ de persona idonea per electionem canonicam faciatis. Datum Laterani decimotertio Kalendas Junii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XVI. AD OMNES EPISCOPOS.

Vt ad concilium venire non differant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri tali episcopo vel tali salutem & apostolicam benedictionem.

Petri navicula, matris ecclesiæ sinus, quasi negotiorum aperta fluctibus & quæstionum argentum agitata procellis, dexteram Iesu salvatoris implorat. Ea quidem flatibus Aquilonis impulsâ, dormire videtur Dominus, nutant discipuli, nautæ quasi naufragii verentur ventum & eventum, populi trepidant, clamat Petrus: nitam tepescentibus cæteris saltem porrigerent filii opem & operam consilii salutaris, nec ipsam fluctus involvat, nec pirata crudelis abducatur. Porro fœdere naturalis pactionis irrupto, fides quatitur, caritas refrigescit, tepescit devotio, crescit & invalescit iniquitas in Dominum & proximum commissura: ex quibus, fidei Christianæ profectibus evidens præstatur obstaculum, sequuntur dispendia, & plebs devota fidelium, beneficio quietis excluso, variis molestiis fatigatur. Quæ communis statera iudicii apostolicæ dignitatis auctoritas iustæ discussionis examine prudenter appendens, ut omnium generalis & una mater utilitati provideat, singulorum manus fortium, regum videlicet, prælatorum, principum, & aliorum fidelium, non indigne advocare decrevit: ut multiplicatis clamoribus Dominum suscitet dormientem, & plurium adjuta consilii, prementia faciat onera leviora, expeditionis optatæ portum feliciter petitura. Inter quos te, frater episcope, devotum ecclesiæ filium, & nobile membrum

† Euri-
dis est:
7/701 de
700001 700-
0101 & 701-
10101.

membrum ipsius, ut venires ad matris ecclesiæ gremium ad proximum venturum festum resurrectionis Dominicæ, literis recolimus apostolicis convocasse. Verum, sicut pro certo didicimus, singularis ille dudum ecclesiæ filius, apostolico proventus & defensus auxilio, de puero tunc omni destituito suffragio ad imperii culmen humero materno translatus, ea non contentus injuria, qua mercede recompensans, in qua patris irrupit solium, matris exponere pudicitiam, & vendicare sanctuarium indevotus intentat: astutus ad hæc in ipsa armatur infidiis, prelati nuper vocatis a nobis accessum suis terroribus interdicens, ut nullius expers calumniæ, illam quam gravibus infestat molestiis, nec in filiorum patiarur solatio respirare. Cum igitur tam sanctum generalis utilitatis propositum sub fiducia Divini favoris assumptum, humanis non debeat versutiis retardari: fraternitatem vestram rogamus, moneites attente per apostolica scripta, & districtè præcipiendo mandantes, ut Deum præferens homini, & difficultatibus omnibus ob meritum fidei anteponens, in supradicto termino ad sedem apostolicam accedere non omittas: ut mater, filiorum robora præsentia, hostis adversantis obstaculo providentia Divina sublato, piæ intentionis exordium felici consummatione concludat. Nos enim super omnibus quæ ad tantum negotium expediunt, annuente Domino, providere curabimus, prout tibi ex parte nostra plenius exponetur. Datum Laterani, Idibus Octobris, pontificatus nostri anno decimoquarto.

XVII. AD IMPERATOREM

FRIDERICVM II.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Frederico illustri imperatori, &c.

Miranda tuis sensibus nostra venit epistola, ut scripsisti, sed mirabilior tua nostris. Sane si nostræ paginæ verba iusto libralis examine, si literales ad rivalem sensum, postposita conjuge, non traxisses, interpretans non suspecto iudicio: invenisses in illis, unde spirituali patri reverens esses & matri.

Tuæ quidem tenor epistolæ continebat, quod præter omnium opinionem, & consilia principum, ut tuis verbis utamur, tē invenimus ad beneplacita nostra paratum: ita ut nullus prædecessorum tuorum, ullis retro temporibus recolatur, adeo ecclesiæ Romanæ fuisse devotus. Sed de principibus non aliter ex his verbis reformabimus animum, quam probabilis credulitas habeat, facti experimento probata: de quibus apostolicæ sedis constantia, rectæ opinionis iudicium, sinistra suggestionis instantia, non mutabit, cum facta præferenda sint dictis, & certa præjudicent possivis. Ecce de archivo ecclesiæ monumenta publica produunt, quæ sigillorum pene omnium principum munita signaculis, opinionem repudiant, quam videris ingerere contra eos, quos verifamilitudo non recepit, tantos & tales viros, excellentiæ tuæ dedisse consilium contrarium scripto tui, & ipsorum signato sigillis. De prædecessoribus autem tuis si aliquid certius major edidisset expressio, metiremur in illis quod in te sperare possemus. Quoniam si ad proximos sanguinis, scribentis referatur intentio, mollicium devotionis sufficeret, ut eos comparatione præcedas: si tamen comparatio gradum inveniat, ubi nullum præveniet postivum.

Quod si ad illos prædecessores intellectum patiaris extendi, qui fidei præclaritate ferventes, devotione

sinceri, sibi & subditis proficientes verbo pariter & exemplo, ecclesiam multis libertatum privilegii munierunt, multarumque largitionum liberalitate ditaverunt: illis, si placet, in his, se magnificentia tua non præferat, sed consideret potius, si affluentia talium, illorum metas attingas: discutiatur, quæsumus, viri prudentis ingenium, si merito titulum tibi multæ devotionis assumis, dum beneficia ecclesiæ matris tuæ revocare conaris in dubium, tanquam si unius possint inficiatione celari, quæ multorum notio publicat; & singularis assertio reddat ambigua, quæ universalis notitia manifestat. Porro illa ingrati dicitur species, qua beneficia profecta negantur, aliquid turbationis consuevit afferre: sed illa majoris doloris habet aculeos, qua in bono malum præsumitur, & odium in dilectione notatur.

Circa tutelam quoque tui a claræ memoriæ imperatrice Constantia regina Siciliæ apostolicæ sedi relictam, a beneficiorum te gratia excipis, si tutelæ sit debito satisfactum: eo quod fas inducebat ut fieret, & nefas, si deficeret, notaretur. Verum nullus necessitatis articulus tunc urgebat eo ecclesiam, ut in te, qui eras omni suffragio destitutus, onus non leve susciperet. Nec tutelæ susceptio, quæ a gratia sumpsit exordium, habere te debuit profectionis debito non ingratum: saltem ut tutrici notam non solum suspectæ, sed fraudulentæ administrationis non nitereris impingere dicens. Quod ecclesia nomine defensorum hostes immiserat palliatis, qui ad perdendam animam pueri festinant, & pupilli susciperent regnum pariter & coronam. Habebat præterea diffamationis obiectio, quod quem nutrix ecclesiæ debuit promovere, deiecit, erigens in paterna sede hominem alienum, qui non contentus imperio, ad regnum nihilominus aspiravit. Et quidem non habuit id hæctenus tua confessio, non id usque nunc committebat tuarum series literarum, quibus post Deum, totum adscribebas matris ecclesiæ studio, totum attribuebas ejusdem tutricis laboribus, quidquid eras; & ecclesiæ, quod vivebas. Unde igitur tam contraria, tam novella processit opinio? unde præsumptio tam adversa, tam repentina prorumpit? si enim frequens missio literarum comitem conscientiam mittens habebat: cum nulla subsecuta sit causa novæ scientiæ, nec scientiæ novæ causæ, cur calumniose impingitur, quod evidentia facti repudiat: cur sub quodam involucro duplicitatis inseritur, quod veritatis simplicitas non admittit? Quod si scripta præmissa destituta erant credulitate scribentis, tua circumspectio colligat, quæ de istis illatio subsecquatur.

Suntne ista, quæ promittebas matri ecclesiæ, si necessitas immineret? est hic retributionis affectus, quem offerchas, si gravamen occurreret? Non id mater expectavit a filio: non id nutrix sperare debuit a pupillo. Ah Deus! quæ in tali filio aliis spei reliquiæ relinquuntur, si mater tam diligens desperare cogatur? Ah Deus! quæ de tali pupillo fragmenta favoris cæteri colligent, si nutrix tam utilis jaculis detractionis impettitur? Ah Deus! quor & quantos labores amisit ecclesiæ, si palmas, quem multo sudore plantavit & coluit, in amaritudinem vitis convertitur alienæ; cum sit minoris dispendii, nullos fructus producere, quam nocivus? O quam uberes lacrymas, quam amaras, felices recordationis prædecessor noster papa Innocentius multotiens pro te fudit! O quanta sollicitudine laboravit, ut te a noventium manibus eriperet, insidiantium laqueis liberaret, & quasi de mortis faucibus extorqueret! Ecce quid retributionis eidem imperialitas afferat? Ecce quid regalis magnificentia recompenset, dum pupilli

pupilli insidiator occultus dicitur, & bonorum taci-
tus spoliator. Recogita, recogita, fili carissime, ac in-
tra claustra pectoris frequenti meditatione revolve,
quam paruum, quamque depressum, te ille summus
pontifex post obitum matris accepit; & quam gran-
dem, quamque promotum in sua morte reliquit.

Porro, ut credimus, tenellæ infantia nondum sineat
attigeras, cum impius Marchoaldus, tui nominis de-
tractor perfidus, avidusque invasor, regni Siciliae
metas aggressus, utraque manus invasionis exten-
dens, montem Cassinum obsedit, & insultibus multis
impetit, exercens sui robur exercitus ad speratum ex-
terminium captivum. Sed in hoc ecclesiae sollicitudo
non defuit, quæ per duos cardinales, cum multis mi-
litibus, & expensis non modicis, efficacem manum
auxilli porrexit obfessis, vires invasionis debilitans, &
conatus obsidentis elidens. Cumque obsidionis exitus,
insultantis non responderet affectui, & prorogata spe
defensionis ad alios resistentium animum resumerent
cõvicini: se iniquus ille in Siciliam transtulit, ut ibi, si
de persona regis desiderii sui finem attingeret, ad re-
gni fastigium sine difficultatis obaculo perveniret.
Sed nec ibi protectionis solitæ dexteram subtraxit ec-
clesia, mittens illuc bonæ memoriæ C. . . . tituli S.
Laurentii presbyterum cardinalem, nobili viro co-
mite Iagobo, consobrino prædecessoris prædicti mei,
multis associato militibus, in tui subsidium nihilo mi-
nus destinato, aliisque cardinalis tibi postmodum
exitit deputatus: qui tuis utilitatibus non remissus,
ibidem diem clausit extremum: consequenter alio
substituto, ut sollicitudinis debite plenitudo circa tuæ
personæ custodiam non deesset. Interea Diapoldi mi-
litiæ longe lateque diffusa, sic per partes Apuliae se ex-
tenderat, tantumque susceperat in crementis, quod de
obtentâ de P. . . . quodam comite Celunenfi victo-
ria, pro majori fere parte homines regionis suo appli-
cabat arbitrio, suoque dominio addebatur, in aliquo,
sicut poterant, resistentes; & crudelius debacchan-
do: quo minus de paucorum & humilium timebat re-
pagulo, qui de multorum & sublimium viribus trium-
phabat. Cumque in partibus illis non haberet ecclē-
sia, quæ erigeret contra illum, multosque sumptus
amiserit in omnibus regionibus, quæ pro te jam fe-
cit expensas multarum millium unciarum, recepto
ad opus tua S. . . . comite Brenni fidelitatis publi-
cæ juramento: ipsum misit in regnum, ut per eum
elati confringerentur cornua inimici.

Nunquid hoc commissum fuit perdere puerum?
Nunquid hoc fuit creditum spoliare pupillum? De
throno Dei sententia prodant, & virtus Altissimi re-
ctum iudicium operetur, si adversus ecclesiam excel-
lentiam tuam decuit talia credere, si debuit ex his con-
cepta credulitas in partum prodire huiusmodi, ut
verbis & scriptis exposita in publico compareret? Sed
forsan hoc Divina providentia voluit, ut habeatur in
posterum cautela securior ex præviso. Cum hominem
siquidem alienum, quem in sede patris tui, si tamen
sedes patris dici debeat, quæ non successione, sed
electionis jure defertur, erectum fuisse prædicas, tua
prudenter adversus ecclesiam subditisset invectionio:
eo quod veritas negata de publicis, minus reliquis-
set fidei de occultis. Nullum enim angulum later im-
perii, quod imperatore Henrico defuncto, quidam
olim Philippo duci Sueviae, ac quidam Othoni post-
modum imperatori diversis voluntatibus adhaeruerunt.
Et licet idem Philippus nomen tuum primo preten-
deret, ad se postea convertit negotium, sic illud, suc-
cedentibus prosperis, suis utilitatibus applicans, quod
non jam de jure dabitur imperii, sed spem ad oc-
cupationem regni Siciliae prorogabat, quendam L. . .
. . . Varinacensem episcopum ad hoc mittens, in his
Concil. general. Tom. XI.

etiam tuo subsidio apostolicæ sedis providentia non
defecit. Sic illi per memoratum O. . . . cardinalem,
& nonnullos ecclesiae vassallos resistentem in Marchia,
quod conatus contrivit adversos, & interdictus est
hostibus etiam ad primos regni fines accessus.

Philippo tandem sublato de medio, Othoni, quem
omnium principum roborata consensibus presenta-
bat electio, nec expedivit; nec licuit diadema im-
perii denegari: qui procul dubio, ut scripsisti, subito
factus ingratus, tergum, non faciem vertit ecclesiae,
immemor receptorum. Sed quamvis eam multis pro-
vocaverit offensis, dissimulabat illas ut eamque mi-
sericordis ecclesiae patientia consuevit. Sed postquam
ad tuam prorupit injuriam, in te, quasi pupilla oculi,
tactum contrarium ferre non potuit, multas vias
excogitans, quibus pleno remedio, suo posset subve-
nire minori. O quam proximus eras periculis! O
quam paratus eras ad casum! Quapropter invoca-
vit ecclesia illius auxilium, qui superbis resistit, & dat
humilibus gratiam, qui imperat mari & ventis; qui
deponit potentes de sede, ac ponit humiles in subli-
mi. Invocavit etiam principum corda fidelium, pu-
illos & magnos sollicitans, ut hi ad tuam relevatio-
nem collapsi, manum porrigerent adjutricem. Ob-
stit tandem Divina potentia ingrati conatibus, fa-
ciens in te cum ecclesia signum in bonum, ut elato
caden te tu surgeres, & potente debilitato, tu potens
esses. Arguit enim illum sua malitia, suaque aversio
increpavit. Quoniam justo Dei iudicio propria
perdidit, qui avare cupiverat aliena; & tu, cuius re-
gni tui vix extrema remanserant, illius omnino im-
perium obtines. Hæc utique salutis remedia, cum
auxilio principum, Divinae providentiæ virtute præ-
ambula, tibi providit mater ecclesia, talia beneficia
contulit puero & adulto. Quid ultra tibi facere po-
tuit, & non fecit, de contingentibus nihil omittens;
ea etiam ad quæ non tenebatur, adjiciens?

Miranur autem, quod in his tuos labores com-
memoras, dicens, te dubii facti securum: qui voca-
tus ad sceptrum, laborantibus aliis, in labores alterius
introiit: metens quæ non seminasti, & colligens
quæ proculludubio non sparsisti. Denique in defun-
cto non fatigatur persona nostra, tua non præterivi-
t invectionio, minus diligenter considerans, quod nos,
qui prædecessori nostro quoad utilitates tuas, affectio-
ne plenaria succedentes, ad tui consummationem ho-
noris patenter adstitimus, & poterit, nostro in mul-
tis detraximus, ut tuo adjiceremus honori, facti
quodammodo nostræ famæ prodigi, tuæ parci. Sed
pro istis ac aliis, hæc nobis retributione respõdes, quia
jus regibus Siciliae in electionibus, sicut asseris, de-
bitum ex antiquo, nostris constitutionibus minorari
[ais] verum, si scripta tua, & genitricis tuæ manu soli-
citiùs revoluisles, si sanctorum etiam patrũ consti-
tutiones adverteres: non culpare ecclesiam circa defen-
sionē ecclesiasticæ libertatis, eū non debeat de persecu-
tione morderi justitiæ, qui cõtendere nititur de abusu.

Asseris in super nos, præter formam communiter ac-
quisitam, te in consilio quibusdam ecclesiis regni va-
cantibus præfecisse personas. Sed, quæ sit illa forma,
nescimus, quæ pro certo nimis esset informis, per quã
apostolicæ sedis iudicium ex tuæ voluntatis arbitrio
denderet. Non tamen intendimus repromovere sus-
pectos, dummodo non ultra notam suspicionis exten-
das, quam rationis tramites patiantur. Tarentinum
post hæc archiepiscopum, quem apud te, quasi a sum-
mo gratiæ in profundum odii calus repentini muta-
tio sic dejicit; qui paulo ante quasi cor unum & ani-
ma una cum principe censebatur, subito fur, & su-
bito proditor, subito tui sanguinis ductus sit ob-
treclator, non excludimus a responso: mirantes

Z quid

* Locis
correctis.

comperat, tuorum, & prædecessoris tui privilegiorum in respectu procellatur. Quod si præter debitum a nobis in illis aliud pro terræ sanctæ subsidio petiisses, sicut decuerat, formata petiitio ad exauditionis gratiam introisset. Provideas tamen, ut advocacia vocabulum frequentius literis repetitum, tua, si placet, non protrahat interpretatio in abusum. Quoniam cum advocatus ecclesiæ idem intelligi debeat quod defensor, si defensoris amittis officium, nomen improprie retines advocati. Quod satis in Archivata & castris aliis quondam nostrorum fidelium ostendisse videris, quæ detines contra justitiam occupata, post illatam violentiam, post commodum possessoris adeptam, factus de petitorè possessor, assensum consequentibus, te jus in tua curia redditurum. Super quo, si qua nova jura sunt condita, in publicum prodent, cum id non patiantur antiqua.

Quia vero non est abbreviata manus Domini, ut non possit sublimitatem curvare hominum, altitudinem humiliare virorum: nunc etiam si felicitium tuis votis successuum splendor illuxerit, humilitatem in sereno non deferas, quam in nubilo prætendebas. Speramus itaque quod viri tam discreti memoriam nunquam sic ad examinationem deducet oblivio, ut omnino in vitium ingratitude invidat, quod repræhendit in emulo, & culpam quam damnat in hoste, committat. Non ergo seducant te prospera, qui innoxia esse debuerant adversa: cum fuerit Pharaonis pincerna notatus, eo quod fuisset tibi prosperis, sui est oblivis interpretis, & lex nobilitatis id habeat, ut nobilium mentes extensa non elevent, & infima non demittant.

Quapropter, fili carissime, probatis apostolicæ sedis affectibus, nullius suggestio te seducat, quæ nisi obstaculum nimæ devotionis impediatur, a dexteram beneficiorum non subtrahet, & dulcedinis ubera non abscondet: cum non sit verisimile, quod animi ferventis affectum ab illo de facili vlit avertere, quem multo labore fovit impuberem, multaque sollicitudine promovit adultum.

XVII. AD VENETOS.

Contra Fridericum imperatorem, qui prælatos ad generale concilium vocatos, ceperat.

Gregorius IX. episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, nobilibus viro . . . duci, & populo Venetorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Existens in mari hujus mundi Petri navicula contrariis interdum ventis impellitur, & non nunquam ictibus colliditur procellarum. Sed tandem Domino statibus imperante quietem, & turbinum impetus prohibente, succedit tempestat tranquillitas: & eidem naviculæ placati æquoris sulcanti planitiam undæ cedunt. Quia inopinatis aliquando impulsu statibus, etsi jactetur, non mergitur; & undis reperculsa fluentibus; etsi jactetur, non quassatur. Ecclesia quidem super fidei petram erecta; frequenter ab æmulis Christianæ religionis impetitur, & impugnatur sæpe ab ecclesiasticæ persecutoribus libertatis. Sed demum Altissimo ad eam clementiæ oculos inclinante, suæque potentiæ dexteram extendente tutricem, detractores fidei fræno arcantur silentii, & persecutorum manus in jura ecclesiæ injuriose laxatæ, repressis viribus contrahuntur: sicque post turbationis nubilum, serenam pacis subsequitur; & ecclesiæ ipsi, gubernante Domino, præsentis sæculi mare subternitur, colliso impetu insurgentium procellarum.

Concil. general. Tom. XI.

A Si ergo fideles ejusdem ecclesiæ, juxta mutabilitatem temporis sinistris aliquando exasperentur eventibus, & mulceantur quandoque votivis: non eos successus adversitatis deprimat; nec tamen occurfus prosperitatis extollat. Sed in eo pes tota ponatur, omnisque fiducia, qui sperantibus in se misericordiæ finem aperit, & post tribulationis patientiam in adversis, remedium in prosperis consolationis impendit. Fridericus namque dictus imperator, ecclesiæ persecutor, directis olim fratribus nostris & ecclesiarum prælati, ac principibus orbis, literis, petiit convocari concilium, ut ibi de meritis cognoscere-tur ipsius. Nosque tandem de fratrum eorundem consilio prælatos, & regum ac principum nuncios, ad sedem apostolicam duximus convocandos. Sed idem, hoc intellecto (quia terroris sonitus impiorum auribus semper inest, eo quod læta conscientia; sæva præsumit) subsequenter alias literas contrarias destinavit: & nequiter se humilians, examen concilii requirendo, interiora sua plena dolo, scripturae varietate detexit. Accedentibus itaque ad sedem eandem prælati aliquibus, & pluribus eorum propter maris timorem ad propria redeuntibus: ipse audito vicino reliquorum adventu, eos, postis insidiis, fecit cum venerabili fratre I. . . episcopo Prænestino; ac dilecto filio nostro Orhone S. Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali, legatis sedis apostolicæ detineri: quasi non sufficeret sibi, quod ecclesiam multipliciter lælerat, nisi & alias eidem inestimabilem irrogaret offensam.

C Verum, etsi hæc turbationem mentis fidelibus inferant, non tamen suorum cordium est immutanda constantia, nec eorum sunt animi sinceri flectendi: sed tanto debent ipsi ecclesiæ contra persecutorem eundem favorabiliores adesse, quanto eum ex his graviorem ipsi injuriam in illant sentiunt intulisse. Ideoque universitatem vestram monemus, rogamus, & hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus in ecclesiæ devotione constantissime persistentes, & confidentes in Domino, & in potentia virtutis ejus, inimicis ipsius, tanquam Christi fortissimi bellatores potenter & viriliter resistatis. Nec repentini casus iniquitas corda vestra stupore consternat: sed ad ipsius defensionem Ecclesiæ accendat ea potius zelus Dei. Nos enim super his taliter providere, Deo autore, studebimus, auxilii sui dexteram nobis adesse sperantes, quod impiorum depressis tonatibus, honor erit Altissimo, catholicæ fidei robor, & ecclesiasticæ libertati augmentum provenient, ac vestra, & aliorum fidelium utilitas subsequetur.

XVIII. AD ARCHIEPISC. ARELATENS.

ET EPISCOPIVM ARAVVICANVM.

Vt comitem Tolosanum, & ejus uxorem reconcilient.

E *Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus, archiepiscopo Arelatensi, & episcopo Aravvicensi, salutem & apostolicam benedictionem.*

A D audientiam nostram pervenit, quod nobilis vir Raimundus Comes Tolosanus, & nobilis mulier S. . . uxoris Raimundi sua nequaquam cohabitant ut tenentur, neque sibi mutuo affectus exhibent conjugales. Quia vero ex hoc grave potest scandalum suboriri, & utriusque imminere periculum animarum: fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eos simul ut cohabitent, & sibi mutuo conjugales affectus exhibeat, monentis Z ij prudenter,

prudenter, & efficaciter inducatis eos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione propofita compellendo. Quod si alterutra partium ad hoc impedimentum objecerit, vos audiat hinc inde propofita, & si de partium voluntate procefferit, causam sine debito decidatis: alioqui, quæ inveneritis, nobis fideliter intimetis, ut procedamus exinde prout secundum Deum utriusque salutem & honoratam XI. Kal. Aug. pontificatus nostri anno quarto.

XIX. AD PETRUM S. A. LEGATVM.

Vt inquirat an comes Tolofanus ante obitum signa penitentia dederit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio magistro Petro de Collemedio capellano nostro, apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

EXposuerunt nobis nuncii nobilis viri comitis Tolofani, quod licet in ipsius patre, qui ante reconciliationem terræ decessit, indicia penitentia in mortis articulo apparuerint manifesta, nec per eum feterit quominus reconciliatus fuerit ecclesiasticæ unitati: corpus tamen ejusdem adhuc exitit inhumatum. Vnde ex parte ipsius conici suppliciter petebant a nobis, ut cum sacramentum non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excluderet, & ecclesiæ judicium, Divinum debeat imitari; mandarem defunctum, qui propter hoc habendus est ab ecclesia, sicut apud Deum fuisse creditur, absolutus, in cæmeterio ecclesiastico sepeliri. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus diligenter super hoc veritatem inquiras, eam nobis fideliter rescripturus. Datum Anagninæ XIV. Kal. Octobris, pontificatus nostri anno quarto.

In eundem modum scripsit episcopo Tolofano, & abbati Grandis silvæ. Dat. Anagninæ VII. Kal. Octobris, pontificatus nostri anno quarto.

XX. AD EVNDEM.

Vt comiti Tolofano terminus solutionis, & itineris Hierosolymitani prorogetur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio magistro Petro de Collemedio capellano nostro, apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Venientes ad præsentiam nostram nuncii nobilis viri Raimundi comitis Tolofani, ex parte ipsius devote a nobis & suppliciter petierunt, ut tam super passagio suo & suorum in subsidium terræ sanctæ, quam super summa decem millium marcarum, in qua ecclesiis pro restitutione damnorum tenetur, sibi inducias de benignitate sedis apostolicæ concedere dignemur: cum de novo reconciliatus sanctæ matri ecclesiæ, de terra sua, sicut oportet, disponere non potuerit; & de transitu suo, cum non inisset modo passagium, provenire nequiret utilitas quæ speratur, nec termino assignato, scilicet proxime venturo festo resurrectionis Dominicæ, illuc valeret, prout eum decet, accedere, cum terra sua nimium exhausta facultatibus, infra tam breve spatium non sufficeret ad expensas necessarias ministrandas. Volentes autem dicto comiti juxta fervorem devotionis suæ, quam habere dicitur ad Deum & ecclesiam, gratiam, quam cum Deo possimus, exhibere: super solutione summa

præfatæ, usque ad beneplacitum nostrum ei diximus terminum prorogandum: discretioni tuæ per apostolica scripta mandantes, quatenus inquisita super hac cõcedenda sibi dilatione passagii, voluntate illustrium regis & regina⁹ Francorum, & habito prælatorum & baronum, ac aliorum bonorum virorum, quos videris expedire, consilio; consideratis quoque statu ipsius comitis, & terræ suæ, aliisque circumstantiis universis quas inveneris: nobis studeas, transmissis singulorum consiliis, fideliter intimare, ut per tuam relationem instructi, super hoc securius disponere valeamus. Datum Anagninæ VII. Idus Julii, pontificatus nostri anno quarto.

Isdem verbis scribit archiepiscopo Senonensi, ac Parisiensi & Carnotensi episcopis. Dat. Anagninæ X. Kal. Octobris, pontificatus nostri anno quarto.

XXI. AD COMITEM TOLOSANVM.

Vt debitam Cisterciensibus pecuniam solvat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro comiti Tolofano, salutem & apostolicam benedictionem.

Significante dilecto filio abbate Cisterciensi nos noveris accessisse, quod tu quandam summam pecuniam, in qua Cistercio & quibusdam aliis monasteriis ordinis Cisterciensis teneris, sicut in litteris super compositione pacis inter te ex una parte, & ecclesiam, ac carissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Franciæ ex altera, per dilectam filium nostrum Romanum sancti Angeli diaconum cardinalem, tunc legatum apostolicæ sedis, reformata plenius dicitur contineri, detines pro tuæ arbitrio voluntatis & eis solvere contradicis. Quare a nobis humiliter postulabat, ut tibi super hoc preces nostras & litteras dirigere dignemur. Nos igitur ejus devotis precibus inclinati, nobilitatem tuam rogamus, monemus attentius, & hortamur per apostolica scripta mandantes, quatenus jam dictam pecuniam monasteriis sine difficultate qualibet, ut teneris, restituas memoratis: alioquin noveris nos venerabili fratri nostro episcopo Tornacensi apostolicæ sedis legato nostris dedisse litteris in mandatis, ut te ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cognita veritate compellat. Datum Laterani IV. Nonas Januarii, pontificatus nostri anno quarto.

XXII. AD EVNDEM.

Vt puniat eos qui monachum Conchensem occiderunt.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro comiti Tolofano, salutem & apostolicam benedictionem.

Horrendum facinus quod Bernardus Convenarum, & quidam alii vasalli tui in Iesu Christi opprobrium attentarunt, ipsum Christum sine dubio provocat, & provocare debet homines contra eum; ipsumque reddere universis odibilem, qui Deum timent, & homines reverentur. Sicut enim dilecti filii abbas & conventus Conchenensis gravi nobis conquestione monstraverunt, ipsum vasalli quendam eorum monachum subdiaconum juxta alate constitutum, ausu sacrilego capientes, ac eum, crucifixum, ac Eucharistiam amplectentem, lethaliter vulnerantes, & extrahentes ab ecclesia, violenter ipsum in Iesu Christi, & totius cleri contumeliam in patibulo suspenderunt. Et licet quidam eremita semivivum eundem de patibulo deposuisset eodem: ipsi tamen eum iterum suspendentes, in iis & aliis, eis graves

⁹Nempe S. Ludovici & Blanche matris ejus.

graves & injuriosi existunt. Quia igitur tantam Dei, A & ecclesie non possumus injuriam, sicuti nec debemus, æquanimitè sustinere: nobilitatem tuam rogamus, & monemus attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus, cum injuria hujusmodi Dei potius quam hominis censetur, pongat cor tuum tui contumelia creatoris; & sic hujusmodi sacrilegos tradita tibi potestate castiges, ac facias eisdem abbati & conventui de illatis injuriis satisfactionem congruam exhiberi; quod per hoc credeas, & nomine apud homines, & merito apud Deum.

Datum Reate x. Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

XXIII. EPISCOPO TORNACENSI.

Vt benigne suscipiatur comes Tolofanus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri episcopo Tornacensi apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

D E parte dilecti filii comitis Tolofani nobis est. obblata querela, quod cum ipse in firmo proposito, & summo gerat desiderio inflexibiliter permanere in devotione sedis apostolice matris ejus; super quo turbati plures tanquam non valentes, cum in femali sint, aliorum bonitatem in patientia sustinere; ipsum ab intentione sua laudabili retrahere moliantur: quidam terræ suæ prælati hoc nolentes intendere, in proferendo in eum excommunicationis sententiam nimis faciles & præcipites se ostendunt: contra quos dictus comes humiliter petiit per nostram sollicitudinem provideri. Quia vero non modicum expedire dinoscitur, ut ad augmentandum in ipso pietatis affectum quasi nova plantula benignitatis foveatur irriguo, & dulci lacte ecclesie recreetur: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus in lenitate ac mansuetudine tractans eundem, & ad hoc ipsum prædictos prælatos inducens, nihil ab eis permittas in ejus gravamen aut contumeliam attentari.

Datum Reate xii. Kalend. Martii, pontificatus nostri anno quinto.

XXIV. AD S. LUDOVICVM REGEM D FRANCORVM.

Cur R. ecclesia detineat comitatum Venascenum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Ludovico regi Francorum illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

L Itteras quas pro dilecto filio nobili viro comite Tolofano super terra, quam Romana ecclesia citra Rhodanum ad manus suas retinuit, regalis nobis excellentia destinavit, solitæ benignitatis affectu recepimus: & quæ continebantur in eis intelleximus diligenter. Sane illius testimonium invocamus, qui E testis est in celo fidelis, quod licet ecclesia Romana prædictam terram, in qua insinitis angustis, & expensis innumeris, multorum sanguine hætenus extitit laboratum, ad manus suas duxerit retinendam, ne reprobis repetentibus vel irruentibus in eandem, fieret durior post prosperitatem adversitas: non tamen intendimus terram illam propriis usibus applicare, non in ea privatum profectui fuimus interesse, nullam in retentione ipsius utilitatem quærivimus temporalem, cum sit negotium pacis & fidei, & Dei sit causa quam agimus, & spirituale dumtaxat in hoc commodum attendamus. Sed cum illius terræ con-

Concil. general. Tom. XI.

versio adeo sit adhuc recens & tenera, quod ex mutatione subita facile possit incurere recidivum, & recidivi languores interdum esse soleant prioribus graviores; accurata est sollicitudine præcavendum; ne moribus, qui tam graviter Christi maculavit ecclesiam, iterum postquam curatus est, in ipsius possit refluerè corruptelâ. Quantum claræ memoriæ Ludovici rex Francorû pater tuus in præmissis negotiis laboravit, ad cuius protectionem de suis liberaliter contulit, & tandem se liberalius adjecit, vitæ vitam offerens, ut viveret in Christo post mortem? Quot incliti in prosecutione ipsius negotii de regno Francorum ecciderunt? Quanto sudore laboratum est, & quanto labore sudatum, ut terra illa conversa in saluginem a malitia inhabitantium in ea, bellis atrita continuis, & hæreticæ pravitatis erroribus involuta, & ab hujusmodi respiraret angustis, & contagiis purgaretur? Quanta strages populi Christiani, quot animarum pericula, ecclesiarum destructio, religiosorum locorum excidium, damna rerum, & expensarum dispendia, occasione præfati negotii, peccatis exigentibus sunt secuta? Et utinam esset adhuc dictum negotium adeo solidatum, quod ex nulla parte status ejus penitus fluctuaret. Nunquid non grandi cautela opus est, ne tot impensæ perdantur? Nunquid vero nobis, si quid inde sinistri, quod absit, accideret, posset non immerito imputari? Nunquid formidare non immerito possumus præteritis futura pericula graviora? Et ideo quantumcumque dictum comitem, sicut specialem apostolicæ sedis filium, sincera diligamus in Domino caritate, & ad incrementum & exaltationem ipsius libenter, si per eum non steterit, aspiremus, paternæ circa eum sollicitudinis gerentes affectum: expedit tamen ut in tanto negotio non nisi circumspècta deliberatione præhabita procedatur.

Verum quia nobis quid super hoc magis expediat negotio memorato, fieri non potuit plena fides, venerabili fratri nostro episcopo Tornacensi apostolicæ sedis legato, nostris damns litteris in mandatis: ut vocatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prelati, qui in sua legatione consistunt, & cum eis super præmissis & eorum circumstantiis univèrsis deliberatione habita diligenti, consilium quod super his datum fuerit, nobis studeat suis litteris fideliter intimare, ut procedamus exinde prout secundum Deum videbimus expedire melius. Ipsius itaque habita responsione legati, sic Deo propitio in præmissis negotio procedemus, nihil de contingentibus omitendo, quod Deo pro posse satisfaciemus, & homini, ac tuæ serenitati gratum esse poterit & acceptum.

Datum Reate iv. Nonas Martii, pontificatus nostri anno quinto.

XXV. AD REGINAM FRANCORVM,

Ejusdem argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei carissima in Christo filia regina Francorum illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

L Itteras quas pro dilecto filio nobili viro comite Tolofano super terra, quam Romana ecclesia citra Rhodanum ad manus suas retinuit, regalis nobis excellentia destinavit, solitæ benignitatis affectu recepimus, & quæ continebantur in eis intelleximus diligenter, &c. ut epistola præcedenti.

XXVI. AD COMITEM TOLOSANVM. A

De eodem argumento.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto filio nobili viro comiti Tolosæ salutem & apostolicam benedictionem.

Non est de arbore dubitandum, cum de fructu constiterit; nec de illius intentione querendum, qui nihil agit in tenebris, sed in luce, ut ejus sint opera manifesta: cum in actibus suis non dubia præsumptioni sit locus, sed experientiæ certæ credatur. Sane quam intentionem in facto tuo gesserimus hætenus & geramus, licet non pepercerimus virgæ, ut filium luceremur, operis exhibitio manifestat. Paternæ siquidem erga te sollicitudinis gerentes affectum, te sicut specialem apostolicæ sedis filium sincera diligimus in Domino caritate: ad incrementum & exaltationem tuam, si per te non steterit, aspirantes. Cæterum licet ecclesiæ Romana terram citra Rhodanum, pro qua tibi restituenda carissimi in Christo filii nostri, Fridericus Romanorum imperator semper augustus, Jerusalem & Sicilia rex, ac rex & regina Francorum, illustres nobis humiliter supplicarunt, in qua infinitis angustis, & expensis innumeris, multorum sanguine hætenus extitit laboratum, ad manus suas duxerit retinendam, ne reprobis reperentibus vel irruentibus in eandem, fieret durior post prosperitatem adversitas: illius tamen testimonium invocamus qui testis est in celo fidelis, quod non intendimus terram illam propriis juribus vel usibus applicare, non in ea privatum profecuti fuimus interesse, nullam in retentione ipsius utilitatem quasivimus temporalem, cum sit negotium pacis & fidei, Dei sit causa quam agimus, & spirituale in hoc duntaxat commodum attendamus. Verum quia nobis quid super hoc magis expediat negotio memorato, fieri non potuit plena fides: venerabili fratri nostro episcopo Tornacensi apostolicæ sedis legato damus nostris literis in mandatis, ut vocatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatibus qui in sua legatione consistunt, & cum eis, tam super præmissis, quam super prorogatione termini de transfretando in subsidium terræ sanctæ, quam iidem rex & regina pro te a nobis fieri postularunt, & eorum circumstantiis universis, deliberatione habita diligenti, consilium quod super iis datum fuerit, nobis studeat suis literis fideliter intimare, ut procedamus exinde prout secundum Deum videbimus melius expedire. Ipsi us itaque habita responsione legati, sic Deo propitio in præmissis negotio procedamus, nihil de contingentibus omitendo: quod Deo pro posse satisfacientius, & homini; & tua devotio poterit non irrationabiliter acceptare. Tu autem in nostra & ecclesiæ Romanæ devotione ac fidei puritate persistas, cum possis credere firmiter ac sperare, quod tibi sit devotionis & fidei tuæ sinceritas responsura.

Datum Reate iv. Nonas Martii, pontificatus nostri anno quinto.

XXVII. AD EPISC. TORNACENSEM,

Ut benignus sit erga comitem Tolosanum,

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri episcopo Tornacensi apostolicæ sedis legato salutem & apostolicam benedictionem.

Et verbera patris & ubera matris apostolica sedes habere dinoscitur, dum & patris rigorem obser-

vat, & matris non deserit lenitatem: sic utrumque condicens, ne crudelis sit rigor, nec lenitas dissoluta: & sic vicissim alterum altero recompensans, ut nec parcat virgæ dum diligit, nec dum corrigit in caritate frigateat, sed seruet in ira misericordiam, & in benevolentia disciplinam. Licet igitur dilectus & nobilis vir comes Tolosanus aliquando elongatus a nobis, in regionem dissimilitudinis aberrasset: quia tamen illo faciente cum eo signum in bonum, qui neminem a misericordia sua repellit, recurrit ad ubera sanctæ ecclesiæ matris, quæ ipsum desiderat lacte dulci nutrir: nos paternæ circa eum sollicitudinis gerentes affectum, & ipsum sicut specialem apostolicæ sedis filium sincera diligentes in Domino caritate, ad incrementum & exaltationem suam, si per eum non steterit, aspirando, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem comitem habens pro nostra & apostolicæ sedis reverentia propensius commendatum, jura sua sic conserves illiæ, sicut ecclesiastica vis illibata servari.

Datum Reate iv. Idus Martii, pontificatus nostri anno quinto.

XXVIII. AD COMITEM TOLOSANVM;

Confirmat institutam Tolosæ academiam,

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio & nobili viro comiti Tolosano salutem & apostolicam benedictionem.

Olim operante illo qui vult omnes homines salvos fieri, & neminem vult perire, per dilecti filii nostri Romani Portuensis electi ministerium, tunc in illis partibus apostolicæ sedis legati, inter ecclesiam & te pace, Divina præeunte gratia, reformata: dictus legatus tam provide quam prudenter attendens quod fides Catholica, quæ pene penitus videbatur de illis partibus profligata, inibi resorere valeret, si illic literarum studium crearetur, duxit provide statuendum, ut in Tolosana civitate cujlibet licitæ facultatis studia plantarentur: quorum magistris, ut liberius possint vacare studiis & doctrinis, a te fuit promissum certum salarium & staturum. Vnde nos, quod super præmissis factum est, gratum & ratum habentes: ut ea, qua gaudent Parisienses scholares, perpetuo magistris scholares Tolosæ, & omnes qui eis successerint in hac parte, gaudeant libertate, ipsi duximus concedendum.

Statuimus nihilo minus, ut cives Tolosani domos vacantes ad inhabitandum scholaribus pro competenti pretio taxando a duobus clericis, & totidem laicis, viris discretis, catholicis & juratis, communiter electis ab ipsis locare cogantur.

Sancimus præterea quod nulli magistri, & scholares, vel clerici, ac servientes eorum, si quod absque contigerit eos in quocumque maleficio deprehendi, ab aliquo laico judicentur, vel etiam puniantur: nisi forsitan iudicio ecclesiæ condemnati, seculari curiæ relinquuntur; & ut laici teneantur studentibus in . . . coram ecclesiastico iudice respondere secundum consuetudinem ecclesiæ Gallicanæ.

Necnon & ut tu, comes Tolosane, ballivi tui, & barones terræ, securitatem & immunitatem suo iurejurando promittere compellamini personis & rebus scholarium, ac etiam nunciis eorumdem; & a vestris subditis illud idem fieri faciatis. Et si qui eos vel eorum nuncios in terris vestris pecunia vel rebus aliis spoliaverint: vel emendari faciatis, vel etiam emendetis.

Ad hæc & tu cum in reformatione pacis te obligaveris præfato juramento, ut certum salarium usque ad certum

ad certum tempus, certo numero magistrorum exsolvas: statimus, ut illud sine qualibet diminutione persolvatur usque ad terminum constitutum, & plenarie satisfacias de substractis. Quocirca nobilitatem tuam rogandam duximus attentius ac monendam, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus magistris & scholaribus supradictis te favorabilem exhibeas & benignum, statuta prefati electi illibata conserves, & ab omnibus tuæ jurisdictionis subiectis facias firmiter observari.

Datum Laterani pridie Kalend. Maii, pontificatus nostri anno septimo.

XXIX. AD ARCHIEPISCOPOS, ET EPISCOPOS IN PROVINCIA CONSTITUTOS.

Vt benigni sint erga comitem Tolosanum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Viennensi archiepiscopo, apostolica sedis legato, & aliis archiepiscopis, & episcopis in Provincia constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum dilectus filius nobilis vir comes Tolosanus nuper redierit ad apostolicæ sedis gratiam, ita quod devotionis alumnus se reputat, & ecclesiæ Romanæ filium specialem: per vos eum exasperari non expedit, sed semper in Deum potius confoveri, ut idem sentiens affectum in membris, quem cognoscit in capite ecclesiæ, in dulcedine delectatus ad devotionis augmentum amplius inardescat. Quare fraternitatem vestram monemus, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus in benignitate prosequentes eundem sibi vos exhibeatis, quantum cum Deo poteritis, favorabiles & benignos; neque sitis, sicut nec convenit, proni vel faciles ad ferendum in personam suam excommunicationis sententiam, vel ad supponendum interdictio ecclesiastico terram ejus, cum inter alia prelatos potissimum deceat maturitatem & gravitatem in ferendis hujusmodi sententiis observare: mandatum nostrum taliter impleri, quod ipse mansuetudinem in vobis se gaudeat invenisse, & nos debeamus vos exinde merito commendare.

Datum Laterani Idibus Januarii, pontificatus nostri anno VII.

XXX. AD COMITEM TOLOSANVM.

Cur ei Venasensem agrum non restituat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro comiti Tolosano, salutem & apostolicam benedictionem.

Reputantes ecclesiæ Romanæ te specialem filium & devotum, ac ad personam tuam patris gerentes affectionem, petitionibus tuis benignum assensum, quantum cum Deo possumus, impertimur. Vnde si quando preces tuas non admittimus, credere potes & debes rationabilem causam subesse, propter quam a pietate paterna, quod filius postulat devote, non impletur. Cum itaque in terra Venasensi, pro qua tibi restituenda nobis per litteras & nuncios supplicasti, multi se jus habere proponant, & nos ex officio nostri debito teneamur cuilibet iustitiam suam conservare: ad præsens super hoc deliberare nequimus, nec tibi certum aliquid respondere. Vnde ei, qui tibi contra pravitatem hæreticam fidei suæ fervorem inspiravit & zelum, laudes & gratias exhibentes, & tuæ commendantes sinceritatis affectum, nobilitatem tuam mone-

mus, & hortamur attente, ac tibi consulimus, quatenus id indefesso prosequaris studio pietatis pro exaltatione puritatis catholicæ, & sis, sicut laudabiliter incœpisti, sollicitus in Romanæ ecclesiæ dilectione immobiliter perseverare. Nos enim cum devotionis continuatio te amplius reddit favorabilem & acceptum, eo magis in his quæ cum nostra possumus honestate, parati sumus favorem tibi & benevolentiam exhibere.

Datum Laterani xv111. Cal. Febr. pontificatus nostri anno septimo.

XXXI. AD S. LVDOV. FRANC. REGEM.

Auxilium petit adversus Fridericum imp. regesque Francorum sanctæ sedis defensores prædicat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio illustri regi: Francia salutem, & apostolicam benedictionem.

Dei filius, cujus imperiis totus orbis obsequitur, cujus beneplacitis cælestis exercitus agmina famulantur, secundum divisiones linguarum & gentium in signum Divinæ potentie diversæ regna constituit, diversa populorum regimina in ministerium mandatorum cælestium ordinavit: inter quæ sicut tribus Iuda inter ceteros filios patriarchæ ad specialis benedictionis dona suscipitur, sic regnum Franciæ præ ceteris terrarum popalis a Domino prærogativa honoris & gratiæ insignitur.

Nam velut præfata tribus regni præfigurativa prædicti undique fugabat hostium cuneos, terrebat & conterebat undique, ac suis subjugabat pedibus per circuitum inimicos: non aliter idem regnum pro exaltatione catholicæ fidei Dominicæ prælia dimicans, & in Orientis & Occidentis partibus pro defensione ecclesiasticæ libertatis, ecclesiæ hostes expugnans, sub vexillo claræ memoriæ prædecessorum tuorum: quandoque terram sanctam superna dispositione de manibus paganorum eripuit, quandoque Constantinopolitanum imperium ad obedientiam ecclesiæ Romanæ reducens, dictorum prædecessorum studio ecclesiam ipsam a multis periculis liberavit, pravitatem hæreticam, quæ in partibus Albigenensibus fere fidem extirparat Christianam, totis viribus expugnare non destitit, donec ea quasi penitus confutata, fidem ipsam ad pristinum statum solum revocavit. Sicut præfata tribus velut reliquæ a cultu Dominico nunquam declinasse legitur, sed idololatras & infideles multos expugnasse præliis perhibetur: sic ut in eodem regno quod a devotione Dei & ecclesiæ nullo casu avelli potuit, nunquam libertas ecclesiastica periit, nullo unquam tempore vigorem proprium Christiana fides amisit: quin immo pro earum conservatione reges & homines dicti regni sanguinem proprium fundere, & se periculis multis exponere minime dubitaverunt.

Ad quorum probationem inclytæ recordationis Caroli, & multorum Regum progenitorum tuorum gesta colligere possumus. Sed tamen ne habito ad infinita descensus, a longe exempla veterum colligamus: recolendæ memoriæ Ludovicus pater tuus, non pro amplificatione regni sui, sed fidei, Domino in dictis partibus Albigenensium, cum multitudine nobilium militum, & aliorum fidelium eligens præliari, sub sudore militiæ Dominicæ exutus corpore, cælo spiritum reddidit: & posteris suis similia faciendæ sub quodam tacito testamento præceptum indicens, ad regnum quod Deus præparavit se diligentibus, cum iisdem fidelibus, quos Dominus in triumphali victoria ad coronam vocavit martyrii, cursu laudabili properavit.

Edidit Puteanus ex authentico quod in regio tabulario servatur.

Ex quibus evidenti ratione perpendimus, quod re-
gnum Franciæ prædictum, benedictum a Domino,
redemptor noster quasi specialem Divinarum volun-
tatum executorem eligens, & ipsum sibi sicut phare-
tram circa femur accingens, ex ipsa sæpius sagittas ec-
lectas extrahit, & eas in tuitionem ecclesiasticæ liber-
tatis & fidei, in contritionem impiorum, & defen-
sionem iustitiae, in arcu brachii potentis emittit. Propter
quod prædecessores nostri Romani pontifices a pro-
genie in progenies tam laudabilia dictorum progeni-
torum opera recententes, ad ipsos continuum in ne-
cessitatibus suis habuere recursum: illique credentes,
quod non petentium, sed causa Dei potius agebatur,
petitum nunquam negavere subsidium: quin potius
nonnunquam non postulatum, ecclesiae opportunitati-
bus in manu forti indulgere succursum.

Ex quo & nos scientes quod propria servat propa-
go vitis originem, quod idem succus ramos vivificat
& radicem; & non credentes omnino ut eisdem pro-
genitoribus quibus pariteris honore dominii, patiaris
te contrarium moribus & inferiorem virtutum
actibus inveniri; quinimmo sperantes quod gratia bo-
nitatis, quæ ipsi erat innata, in tuam sit derivata per-
sonam: ad te multa ducti confidentia re currimus, ut,
sicut tenemur, serenitati tuæ plagas longe duriore &
diriores, quam in crucis patibulo inflicte fuerunt regi
omnium seculorum, quas in corpore Christi mul-
tis blasphemis & aliis modis quasi obducta cicatrice
Fridericus dictus imperator jam renovat & cruentat,
aperire possimus, qui ministerio proditoris velamen
apostolat, ut Dominum crucifixoribus tradere pos-
set, habentis, uti minime erubescens, se Divinis my-
steriis, quæ ante sententiam in se latam quasi paga-
nus penitus abhorrebat, ut sub pallio pietatis facilius
Christum in ecclesia sua de novo crucifigere valeat, in
sua proditoris augmentum immiscere præsumit: sic-
que secum omnes quos potest in viam perditionis at-
trahens, ad excusandas excusationes in peccatis, litem-
tas quasdam de promptuario fallaciarum suarum em-
mittit, ex quibus cum carum principium ex veritatis
via penitus deviet, finis cum medio falsitati omnino
concordet, nihil in mentis discretæ credulitatem assu-
mitur, nisi quod mendaciorum compositor, artium
suarum ingenio fortius confutetur.

Propter quod consultius attendentes, quod hæc
vulnera non debebamus tam pernicioso occultare si-
lento, ipsum super prædictis & multis aliis sceleribus
sepe sæpius coram venerabilibus prælatis ecclesiarum,
apostolicis scriptis, & solemnibus nunciis monitum,
& ad emendationem longis retroactis temporibus
expectatum, spe nobis de ipsius correctione subtrahita,
de consilio fratrum nostrorum post frivolos responso-
nes suas, excommunicationis vinculo duximus inno-
dandum. Quia etsi in occupatione bonorum ecclesie
tolerari aliquatenus non deberet, multo fortius super
excidio fidei, nostra vel cuiuscumque circa eum debe-
ret patientia penitus reprobari.

Hinc est quod nos Christi, qui pro salute hominis
descendens e caelis ad prædicandum evangelium in
universum mundum transmisit apostolos, exemplo
compulsi, ad te præcipuum, te carissimum ecclesie fi-
lium, te speciale subsidium, te refugium singulare, vene-
rabilium fratrem nostrum episcopum Prænestinum,
virum approbatæ bonitatis, & sanctitatis expertæ,
magnum ecclesie Dei membrum, officio sibi legatio-
nis commisso pro defensione fidei, pro qua laborare tenetur
quilibet qui Christianus professione censetur, dirigi-
mus, & per eum in tantæ necessitatis articulo tui bra-
chii auxilium invocamus. Cum enim pugnare pro
eripienda terra sancta de manibus paganorum, sit perpetuæ
vitæ meritum: multo maioris meriti esse

creditor, si eorum qui exterminium fidei, in qua salus
totius mundi consistit, & ecclesie machinantur ge-
nerale excidium, impietas expugnetur. Speramus au-
tem & pro firmo tenemus, quod Iesu Christo qui
pro redemptione tua servi formam accipiens, & pro-
prium sanguinem crudeli perforatus lancea fundere,
& in cruce mortis voluit subire tormentum, qui diebus
istis a dicto Friderico eum afferente in uterum
Virginis minime descendisse, crudeliter in se & mem-
bris suis ac multipliciter impugnatur: curabis tan-
quam athleta, Dominicus poterit assistere, & hono-
rem Christi, qui nulla debes vel potes ratione desse;
& ecclesie sponsæ suæ, bonum statum fidei, & omnium
fidelium, totis viribus conservare studebis. Igitur pru-
denter attendens, quod id tempus est ab æterno condi-
tore dispositum, ut aunc publicæ notitiæ suorum reve-
let animos amicorum: dicti Friderici, qui eundem epi-
scopum, immo Christum & ecclesiam, suos allerit ca-
pitales inimicos, detractionibus & mendaciis, tua in
nullo moveatur constantia puritatis: quinimmo eun-
dem legatum, vel potius Christum in ipso, cuius lega-
tione fungitur, & pro cuius tantum fide laborat,
præcepta benignitate suscipiens, & ei honore sicut
regiam magnitudinem decet impenso, frequenter in-
fra tui pectoris arcana revolvens, quatenus dictis pro-
genitoribus tuis, ex obsequio ecclesie præstito laudis
titulus & honoris accrevit, dictorum progenitorum
excitatus exemplo, apostolicæ sedis, immo Deo, & toti
populo Christiano, illud in hoc articulo consilium &
auxilium studeas impertiri, per quod in caelesti palatio
perpetuæ merearis diademate gloriæ coronari.

Datum Anagninæ xii. Kal. Novembris, pontifica-
tus nostri anno XIII.

*** FRAGMENTA DECRETORVM GREGORII IX.

EX LIB. DECRETALIVM EXCERPTA.

I. Ad abbatem S. Salvatoris Papiensis &
Vercellen. præposit.

*Nemo prætextu excommunicationis a prosecutione
appellationis repellitur.* De except.
c. ii.

Significaverunt nobis capitulum de Tornacen.
quod cum P. in suum archiepiscopum elegerit,
Mediolanensis archiepiscopus presentatam sibi
electionem renuens confirmare, quendam Zephum
clericum in archiepiscopum instituit ecclesie supra-
dictæ. Quare ipsi ad sedem apostolicam appellanti-
bus, præposito S. Stephani causam ipsam super his di-
cimus commisit: qui electionem ipsorum confirmans,
& pronuncians jus eligendi ad ipsum capitulum perti-
nere, partem adversam ab impetratione ipsorum ab-
solvit: a qua sententia partes ad sedem apostolicam
appellantes, causam ipsam vobis obtinere committi.
Sed a parte altera, exceptione excommunicationis op-
posita contra capitulum memoratum, vos minus pro-
vide attendentes, quod prætextu excommunicationis
opposita a prosecutione appellationis non debeat quis
excludi: cum omnis legitima defensio excommuni-
cato in iudicio referretur: partem adversam non esse
cogendam ad respondendum eisdem, perperam decre-
vistis. Propter quod, dictum capitulum nostram au-
dientiam appellavit. Et infra: Mandamus, quatenus
si est ita, exceptione huiusmodi non obstante, in
eodem negotio procedatis.

II. AD

II. Ad abbatem S. Ioannis de Vineis.

Non per positiones & responsiones, sed per petitionem in iure propositam & responsionem secutam, fit litis contestatio, qua omnia nullus est processus.

Olim inter episcopum Noviensem ex parte una, & capitulum ecclesie S. Quintini ex altera, super quibusdam injuriis, & excommunicationum sententis, & quibusdam aliis articulis orta fuit materia questionis. *Et infra:* Indices factis quibusdam positionibus, & responsionibus ad eandem: auditis etiam quæ partes voluerunt proponere coram eis, causam eandem ad examen apostolicum remiserunt. Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra presentia constitutis, quamvis positiones & responsiones hinc inde super pluribus articulis factæ fuerint coram iudicibus memoratis: quia tamen litis contestationem non invenimus esse factam, cum non per positiones, & responsiones ad eas, sed per petitionem in iure propositam & responsionem secutam contestatio litis fiat: processum ipsorum de fratrurn nostrorum consilio irritum duximus nunciandum.

III. Ad abbat. S. Nicolai, & decanum Furnens. Morin. Dioc.

Clericus causa mutandi iudicium non debet recipere cessionem a laico.

Ex parte Scabinorum Hipreti fuit propositum, quod inter laicos ejusdem loci questionibus emergentibus dirimendis per iudicium seculare, quidam clerici sibi dono vel precio ab aliquibus laicorum ipsorum cedi faciunt actiones, ut adversarios ad ecclesiasticum forum trahant, & prædam ex huiusmodi commercio assequantur: *Et infra:* Cum igitur cessiones & emptiones litium legitime prohibeant sanctiones, ita quod jactura causæ afficiant illos, qui sibi potentiorum patrocinium taliter advocare præsumunt, & ex eo sint etiam odiosæ, quod ex fonte cupiditatis videtur procedere: mandamus quatenus clericos memoratos a præsumptione huiusmodi per censuram ecclesiasticam compescatis.

IV. Ad abbat. S. Genovefæ.

Delegata iurisdictio ad personas non expressus in rescripto, prorogari non potest.

P& G. per litteras apostolicas conquerentibus coram te de episcopo London. quod concessum ab eis mutuum promissio loco & termino non persolvit: pendente iudicio; I. Laicus qui in quantitate quadam eisdem mercatoribus tenebatur, se in tuam iurisditionem, si curasset, voluit prorogare: ut, si intra terminum constitutum prædictam non solveret quantitatem, excommunicationis & interdicti sententias in personam & terram ejus promulgares. Quas huiusmodi occasione a te latas decernimus non valere: cum etsi alias iurisditioni præfesse dicaris: quia in dictum I. nullam iurisditionem habetas, iurisditionis prorogatio nulla noscitur extitisse: cum huiusmodi delegata iurisdictio ad alias personas nequeat prorogari.

Cencil. general. Tom. XI.

A V. Ad abbatissam & conventum Iotren.

De controversia inter archiepiscopum Senonensem & abbatissam Iotrensem.

De arbitris. c. 33.

Cum a nobis petitur: *Et infra:* Ex parte vestra fuit propositum, quod olim inter vos & Senonensem archiepiscopum questione suborta super eo quod idem archiepiscopus asserens monasterium vestrum Metropolitico iure sibi subesse, procuraciones & res alias exigebat a vobis: tandem in V. sancti Angeli diac. cardin. tunc apostolicæ sedis legatum, a partibus concorditer compromisso, & promisso sub certa pecunia quod arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorum, quos idem super hoc deputaret, præcise parent: magister P. capellanus noster, & I. archidiaconus Senon. mediatores ab eodem super hoc deputati legato, ordinando & definiendo causam huiusmodi terminaverunt. Nos igitur quod per prædictos mediatores super hoc actum est, autoritate apostolica confirmamus.

VI. Ad S. præcentorem, & magistrum N. canonicum Ambianensem.

Si delegatus pronuntiauerit se iurisditionem non habere, ipsam etiam de consensu partium non reassumit.

De offic. & pot. jud. deleg. c. 38.

Significantibus M. muliere, & I. nato eius, nos noviter accepisse, quod cum nobilis mulier Iuliana vidua mentiens se pauperem, contra eos super terris & rebus aliis ad iudices nostras litteras impetrasset: iidem coram eis excipiendo proponere curaverunt, quod cum dictæ litteræ suggesto mendacior impetratæ fuissent, cum prædicta Iuliana, quæ nobilis est & dives, pauperem se dixisset in eis coram ipsis, nisi requisiti prius domino, sub cuius iurisditione ipsi consistunt, & coram quo parati erant eidem exhibere iustitiæ complementum, non debebant de iure per tales litteras conveniri. Vnde dicti iudices interloquendo pronuntiarunt se per eandem litteras procedere non debere. *Et infra:* Denique fuit a partibus in quosdam tanquam in arbitros taliter compromissum, quod si intra terminum in compromisso expressam causam non deciderent, partes ad eorundem iudicum redirent examen. Verum arbitris causam intra terminum negligentibus terminare, dicti iudices iurisditionem per formam compromissi huiusmodi resumpserunt: a quibus iidem se sentientes gravari, quod super his, super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem, ad nostram audientiam appellarunt. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, revocetis in irritum.

VII. Ad patriarcham Antiochiæ apof. sedis legatum.

Ecclesia ministris destituta, absentes non obstantibus privilegiis per subtractionem proventuum redire cogat.

De cler. non resid. c. 16.

Cum ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata. *Et infra:* Sane vobis innotuit, quod ecclesia Antiochena, multis ex servitoribus eius absentibus, est fere destituta ministris. Vnde mandamus, quatenus non obstantibus apostolicis indulgentiis & prædecessorū tuorū licentia, absentes canonicos & assistos

A a revores

revoce ad residendum in ecclesia supradicta: & si A non venerint, tu de ipsorum beneficiis, dum absentes fuerint, ipsi ecclesie facias congrue deserviri, in utilitatem ejusdem, quod ex prafatis beneficiis superfuerit, convertendo.

VIII. Ad Antonium subdiaconum.

De testam. c. 1. *Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest: de rebus ecclesie, seu tempore episcopatus acquisitis minime.*

Quorundam ad nos relatione pervenit, quod I. Atellanæ civitatis episcopus condito testamento in octo uncias substantiæ suæ nulum heredem instituit, ecclesiam suam in residuis quatuor. Hortamur igitur ut solcite hoc discutias, & quicquid ipsum habuisse patuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris: nisi hoc solum, quod cum ante episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quicquid vero ecclesie ante ipsius consecrationem fuisse cognoveris, vel in episcopatus ordine prædictum episcopum acquisivisse, in ejusdem ecclesie dominio conservetur.

IX. Ad Arelaten. capitulum.

De privil. c. 34

De novalibus.

Consultationi vestra breviter respondemus, quod terra, de qua non extat memoria quod aliquando culta fuisse, redacta per religiosos viros noviter ad culturam, perpetuo debet quoad immunitatem de nõ solvendis decimis novalium jure censerit. Cum alias nonnunquam contingeret indulgentiam de novalibus plus eis dispendiis, quam utilitatis asferre.

X. Ad archipresbyterum S. Mariæ majoris de Vrbe.

De major. & obed. c. 15. *Qui maior est ordine, licet in ecclesia posterius receptus, in loco & portione præfertur.*

Statuimus ut presbyteri primum locum, diaconi secundum, subdiaconi tertium, & sic de reliquis obtineant ordinatim, etiam si posterius admittantur. Et qui maior est ordine, etiam si postea sit receptus, in portione percipienda esse volumus potiore: ac minores facere servitia consuevit.

XI. Ad eundem.

De cons. c. 33. *Constitutio futura respicit, & non præterita: nisi in ea de præteritis caveatur.*

Quoniam constitutio apostolicæ sedis omnes attingit, & nihil debet obscurum vel ambiguum continere: declaramus constitutionem, quam nuper super preferendis in perceptione portionis majoribus, & consuetis servitiis a minoribus exhibendis, edidimus: non ad præterita, sed ad futura tantum extendi, cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi: nisi nominatim in eis de præteritis caveatur.

XII. Ad Argentinensem episcopum.

De cõvers. in fid. c. 2. *Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles assignatur commerso.*

EX litteris tuis accepimus, quod quidam de Iudææ cæcitate errore ad Christum verum lumen

adductus, uxore sua in Iudæismo relicta, in iudicio postulavit instantem, ut eorum filius quadriennis assignaretur eidem: ad fidem catholicam, quam ipse suscepit, perducendus. Ad quod illa respondit, quod cum puer adhuc infans existat, propter quod materno magis indiget solatio, quam paterno, sibi que ante partum onerosus, dolorosus in partu, post partum laboriosus fuisse noscatur, ac per hoc legitima conjunctio maris & femine magis matrimonium quam patrimonium nuncupetur, dictus puer apud eam debet convenientius remanere. *Et infra:* Cum autem filius in patris potestate consistat, cuius sequitur familiam, & non matris, & in ætate tali quis ante illas remanere personas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti vel vitæ insidiantur illius, & pueri post triennium apud patrem non suspectum ali debant & morari, materque pueri, si eum remanere contingeret apud ipsam, possit illum adducere ad infidelitatis errorem: in favorem maxime fidei Christianæ respondemus, patri eundem puerum assignandum.

XIII. Ad eundem.

Pueri & alii ad beneficia idonei.

De præb. c. 35.

Sper inordinata ordinatione: *Et infra.* Cum autem illi sint in ecclesiis idonei reputandi, qui servire possunt & volunt in ipsis: cõsultationi tuæ taliter respondemus quod pueri & beneficiati qui nõ possunt in eadẽ ecclesia deservire, in ea nõ debent idonei reputari.

XIV. Ad Astoricensem episcopum.

Ecclesia non consecrata, in qua Divina officia celebrantur, gaudet immunitate.

De mna. ecc. c. 9.

Ecclésiæ in qua Divina mysteria celebrantur, licet adhuc non exiterit consecrata, nullo jure privilegium immunitatis admittit: quia obsequiis Divinis dicata, nullus est temerariis ausibus profananda.

XV. Ad eundem.

Ecclesia polluta, per quem reconcilianda.

De consec. ecc. c. 9.

Aqua per episcopum benedicta ecclesiam reconcinari posse per alium episcopum non negamus, per sacerdotes simplices hoc fieri de cætero prohibentes. Non obstante consuetudine provincie Bracaren. quæ dicenda est potius corruptela, quia licet episcopus committere valeat quæ jurisdictionis existunt; quæ ordinis tamen episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare. Quod autem mandantibus episcopis super reconciliatione factum est habitus per eandem, misericorditer toleramus.

XVI. Ad eundem.

Ecclesia etiam non consecrata, si pollutur, reconcilianda est.

Ibidem. c. 10.

Si ecclesia non consecrata cujuscumque semine fuerit aut sanguinis effusione polluta, aqua procinus exorcizata lavetur, ne Divinæ laudis organa suspendantur. Est tamen quam citius fieri poterit consecranda.

XVII. Ad eundem.

De iis qui communicant excommunicatis.

De sent. ex. comm. c. 55.

Si cõcubina publicæ clericorũ, ecclesiasticæ censuræ districtione notentur, eisdẽ concubinariorum non est dubium

dubium sententiam majoris excommunicationis involui, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminofis.

XVIII. Ad Astoricenf. & Lucenf. episc.

De Iudæis. *Iudæi vel pagani publicis officiis non præficiendi.*

EX speciali, quem erga illustrem regem Portugalie gerimus, caritatis affectu. *Et infra:* Mandamus, quatenus regem ipsum sollicitè inducatis, ne in officiis publicis Iudæos Christianis præficiat, sicut in generali concilio continetur: & si forte redditus suos Iudæis vendiderit vel paganis, Christianum tunc deputet de gravaminibus inferendis, clericis & ecclesiis non suspectum, per quem Iudæi sive Saraceni, sine Christianorum injuria, jura regalia consequantur.

XIX. Ad decanum & magistrum P. canonicum S. Petri Atrcbatenfis diocesis.

De Arbitris. *Non valet compromissum factum in duos, hoc adiecto, ut in casu discordiæ eligatur tertius per eosdem.*

Intuit nobis Guillelmo laico conquerente, quod cum O. laicus ipsum super quadam summa pecunie coram iudicibus autoritate apostolica convenisset, tandem tuit a partibus in duos arbitros compromissum: sic tamen quod si illi duo ad invicem discordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes se compellendi partes ad observandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilo minus potestate. Cumque tertius arbiter a iudicibus prædictis electus, cum altero duorum, ipsum parti alteri condemnasset: idem ex eo sentiens a sepe dictis iudicibus se gravari, quod ipsum ad observationem huiusmodi arbitrii compellebant, nostram appellavit audientiam. Sed ipsi appellatione contenta, excommunicationis tulerunt sententiam in eundem. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, cum legali sit provisione statutum, ut compromissum de incerta persona in arbitrum assumenda non teneat, dictam excommunicationis sententiam denunciatis penitus nullam esse.

XX. Ad Baranensem archiepiscopum.

Ordinatus extra tempora statuta, post penitentiam ministret.

Consultationi tuæ taliter respondetur, quod eos, qui extra tempora statuta sacros ordines receperunt, characterem non est dubium recepisse: quos pro transgressione huiusmodi, primo eis penitentia imposita competenti, sustinere poteris in susceptis ordinibus ministrare.

XXI. Ad Baren. archiepisc. Et fratrem Ioseph monachum Florent.

Absolutio de criminibus per collusionem facta, non impedit facultatem iterum accusandi.

Intantum clamor, qui ascendit contra Acheruntinum archiepiscopum inualefcit, quod dissimulare ipsum ulterius sine scandalo non valemus, nec sine periculo tolerare. *Et infra:* Licet autem sedes apostolica frequentibus clamoribus excitata, inquisitionem quorundam excessuum suorum duxerit committentem. *Concil. general. Tom. XI.*

Adam: propter tergiversationes tamen ipsius, ut dicitur, eodem cum inquisitoribus & examinadoribus colludente, necnon corruptis testibus & inquisitoribus, ac examinadoribus supradictis, non solum prædicti excessus remanserunt hæcenus incorrupti, verum etiam peiora prioribus committere non expavit. *Et infra:* Discretionem vestram mandamus, quatenus si de huiusmodi collusionem ac corruptionem constiterit: ex integro super præmissis & aliis, alioquin super novis duntaxat inquiratis, quæ videritis inquirenda.

XXII. Ad Beton. & Fungin. abbates.

Spirituale cum temporali permutari non potest. De rei perm. c. 9.

EXhibita nobis abbatis & conventus S. Martini de Pannonia petitio, continebat quod cum super causa, quæ inter ipsos ex una parte, & præpositum Albanen. ex altera, super quibusdam decimationibus vertebatur, ad C. capellanum nostrum tunc in Hungaria commorantem, nostras litteras impetrassent: ipse ac magister M. in quos utrinque tanquam in arbitros extitit compromissum, arbitrati fuerunt, quod si dictas præpositus obtineret decem millia solidorum regalium a rege Hungariæ concedi monasterio memorato, ipsi ab eorundem decimationum petitione cessarent. *Et infra:* Quod circa mandamus, quatenus si vobis constiterit de præmissis, cum permutatio de spiritualibus ad temporalia improbetur, prædictum arbitrium, & quicquid secutum est ex eo, vel ob id, irritum decernatis.

XXIII. Ad decanum & capitulum S. Ioannis & S. Stephani Bisuntinens.

De controversia super electione archiepisc. Bisuntini. De elec. c. 52. ele. pot. c.

Cum in veteri lege. *Et infra:* Porro iam dudum vobis dedimus in mandatis ut intra quadraginta dies post receptionem litterarum nostrarum cum consilio S. Benigni & Morimundi abbatis, & fratris S. de ordine Prædicatorum, eligeretis personam idoneam canonicè in pastorem: alioquin dicti consiliiarii vobis de archiepiscopo providerent. Verum die ad eligendum præfixa, lex ex vobis potestatem eligendi dedistis, usque ad consumptionem cuiusdam candelæ, quæ ibidem accensa extitit, duraturam. Tandem cum electores huiusmodi convenissent in prædictum abbatem S. Benigni, & super hoc sociorum eius consilium requisissent: proponente uno ex illis quod deliberato consilio responderent, & differentibus eis festinanter dare responsum, præfati electores, cum candela ipsa deficeret, non expectato ipsorum consilio dictum abbatem in Bisuntinensem archiepiscopum elegerunt. *Et infra:* Relato ergo ad apostolicam sedem negotio, archiepiscopo Viennenfi & abbati de Firmitate in iunximus, ut si constaret ab eisdem electoribus de electione tractatum fuisse habitum, & in tractatu electionis prædictorum consilium requisitum, electionem ipsius abbatis (si persona esset idonea) confirmarent. Quod si in tractatu electionis non fuisset illorum consilium requisitum, licet postea requisitum fuerit non competentem tempore, nec etiam expectatum responsum ipsorum, aut non esset idoneus idem abbas: quod de ipso factum erat, tanquam invalidum irritarent. *Et infra:* Cum autem compertum non fuerit, competentem tempore requisitum consilium de persona idonea prædicti abbatis, & quando extitit requisitum, non fuit expectatum responsum nisi in unico tempore; nec debeat aliis imputari, quod in tantum illi sibi tempus architectarant: electionem abbatis ipsius, non personæ, sed electionis vicio, duximus irritandam.

XXIV. Ad Bracarensem Archiepisc.

De excess. Prael. c. 18.

Episcopus non servans interdictum, suspensus est ab officio, beneficio, jurisdictione.

Tanta est clavis Petri. Et infra: Ad confusionem P. episcopi quondam Colubrien. non potest in memoriam non venire, quantum in nos & ecclesiam Romanam deliquerit, despexerit Petri claves, & ecclesiasticam læterit potestatem: cum non solum interdicti sententiam, quam servaverat ab initio, temere violavit, verum etiam induxit alios, immo compulsi non servare: & quos inducere monitis, & flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti sententiam nulla potuit ratione, post atroces injurias, amissionem honorum, spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficiis spoliatis, coëgit miserabiliter exulare: ea suis in hac parte fautoribus non absque præsumptione temeraria conferendo, quæ omnia idem episcopus in nostra & fratrum nostrorum præsentia publice recognovit. Licet autem memoratus episcopus in manibus nostris spontanea cesserit voluntate, nolentes tamen ut qui hujusmodi sententiam interdicti non sunt veriti temeritate propria violare, ac recipere dignitates, præbendas, ac beneficia aliorum, qui absque culpa & sine causa rationabili eis fuerant spoliati, severitatem effugiant canonicæ ultionis, ne facti perversitas transeat præsumptoribus in exemplum: auctoritate Dei omnipotentis omnem institutionem, destitutionem, collationem præbendarum, beneficiorum ac dignitatum, præsumptas per eundem episcopum, & excommunicationis seu interdicti sententias, in quoscumque hac occasione prolatas ab eo post interdicti violationem ejusdem, decernimus irritas & inanes. Quia vero ubi magis exceditur, ibi est severius vindicandum: mandamus quatenus omnibus quos prædictus episcopus in supra dicta beneficia, præbendas, & dignitates intrusit, non solum a beneficiis ipsis, præbendis, & dignitatibus, verum etiam ab aliis beneficiis, si qua obtinent, & ecclesiis, prorsus amotis, tam præsumptores eosdem, quam omnes alios qui præfatum interdictum damnabiliter violaverunt, suspendas auctoritate apostolica ab officio & beneficio. Illos quoque quos in personas & res prædictorum canonicorum, prelatorum, & clericorum, manus temerarias constituerit extendisse, ad nostram compellas venire præsentiam, pro meritis sententiam recepturos, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

XXV. Ad archiepiscopum Burdegalensem.

De dolo & cõrum. c. 10.

De controversia cum Bituricensi archiepiscopo super jure primatus.

Venerabilis frater noster. Et infra: Volentes firmam imponi litibus, ne immortales existant: mandamus quatenus ad initium proxime venturæ quadragesimæ, quod tibi peremptorium terminum duximus assignandum, super jure primatiæ, quod Bituricensis archiepiscopus in te ac in provincia tua se habere proponit, per te, vel per procuratorem idoneum sufficienter instructum, ad litem contestandam, & alia negotia peragenda quæ necessaria negotii decisioni videbuntur, nostro te inspectui representes. Nos vero nihilominus archidiacono Transvigenf. & magistro M. canonico Turonensi dedimus in mandatis, ut & ipsi ad eundem terminum auctoritate nostra juxta præmissam formam te perempto-

rie citare procurent: & si non poteris inveniri, faciant, ut citationis edictum, per ipsos vel alios, apud ecclesiam tuam publice proponant.

XXVI. Ad Cantuariensem archiepisc.

Potest appellare procurator generalis, cui denegatur inducia ad consulendum dominum legitime absentem. De procur. c. 11.

Dilectus filius magister L. rector ecclesiæ de Anna transmisit nobis petitione monstravit, quod cum R. presbyter contra ipsum causa studii Bononiæ commorantem super eadem ecclesia ad iudices nostras litteras impetrasset: earum auctoritate a iudicibus ipsis eodem rectore citato, procurator generalis ipsius ad omnia ejus tractanda negotia, pro eo quod competentem terminum, intra quem rectorem ipsum consuleret utrum deberet contendere vel cedere questioni, sibi concedere denegabant, pro eodem nostram audientiam appellavit. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, revocato in irritum, &c.

XXVII. Ad capitulum Catalaun.

Electio facta a maiori parte capituli, non valet, nisi illa pars sit sanior. De elect. & elect. pot. c. 17.

Ecclesia vestra destituta pastore convenientes in unum, absente Guil. qui tunc noluit interesse, ad celebrandam electionem terminum statuistis, quod cum vero termino, & Guil. dicto, cum absens existeret, non vocato: præmissis juxta formam concilii generalis scrutinio xiv. magistrum G. presbyterum cardinalem concanonicum vestrum, & xvii. R. Remensem canonicum elegerunt, præfato G. postmodum electioni ejusdem R. (suum præbente consensum. Tadem procuratoribus utriusque partis in nostra præsentia constitutis, allegabatur pro electione dicti R. quod cum in xv. excederet aliam computato Guil. prædicto majorem capituli partem habebat, & per hoc debebat pars sua sanior reputari: cum ubi major numerus est, & zelus melior præsumatur. Pars vero altera electionem eandem multipliciter impugnabat, proponens pronominatum R. in ætate pati defectum, nec esse sufficientis scientiæ ad ecclesiam supra dictam, cum ætatis maturæ & eminentis scientiæ præfatus cardinalis exisset. Et cum electores cardinalis alios meritis & auctoritate præcellerent: habito præsertim respectu ad personam electam, meliorem zelum eos habuisse constabat. Dicebatur præterea quod consensus dicti Guil. quem pars ejusdem R. confitebatur fuisse contemptum, allerente parte reliqua capitulum potius ab ipso contemptum fuisse, cum non fuerit consensus præfatus in scrutinio, sed post electionem accesserit, adicere nil valebat. Et infra. Denique statutum gener. conc. quod electionem decernit invalidam, cum contra ejusdem concilii formam in electione peccatur, non debet ad contemptum & alia quæ non sunt de forma referri. Vnde quod ibi dicitur, quod aliter electio celebrata non valeat, ea respicit tantum quæ attentantur contra formam concilii memorati: non autem alia quæ ponuntur ibidem, sicut est istud quod præfentibus omnibus, qui debent, volunt, & possunt commode interesse, haberi debeat in electione processus, ne cætera quæ super hoc alibi statuta noscuntur, uno verbo videantur everti. Neque enim credendum est Roman. pontif. qui jura trectur, quod alias excogitatum est multis vigiliis & inventum, uno verbo subvertere voluisse. Nos ergo quæ hinc inde fuere proposita plenius intellectis, cum ex Latæ.

Lateranensi concilio in ordinationibus ecclesiarum A major & sanior pars capituli exigatur, & statutum generalis concilii contineat inter cetera, ut is eligatur, in quem omnes, vel major vel sanior pars consentit: electionem dicti R. non personam, sed potius electionis vitio, cum major & sanior pars non consenserit in eundem, de fraterum nostrorum consilio duximus sententialiter irritandam.

XXVIII. Ad Cenoman. episcopum.

De muliere qua iuravit aliquem esse maritum, nec aliter probavit.

Mulier, que in iure præstito iuramento asseruit virum talem in ipsam per verba de præsentis matrimonialiter consensisse, probationes alias non habenti, viro ab ejus impetitione per sententiam absolutum, nec debes licentiam dare cum alio matrimonio contrahendi, ne autor perjurii videaris: nec hoc ei dicimus prohibendum, ne forte, si falsum iuraverit, matrimonium contingat legitimum impediri: sed suæ conscientie est potius relinquenda.

XXIX. Ad Cenoman. episcopum.

Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam.

IS qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copula subsecuta, etsi in facie ecclesie ducat aliam & cognoscatur, ad primam redire tenetur: quia licet præsumptum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem tamen huiusmodi non est probatio admittenda. Ex quo sequitur, quod nec verum nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum.

XXX. Ad episcopum " Cister. de Alde. & de Salen. abbates.

Ut inquirent de episcopo Frisingensi denunciato de dilapidatione bonorum episcopatus.

Prælatorum excessus. Et infra: Sane dilecti filii C. & quatuor alii canonici Frisingen, denunciando monstrarunt, quod Frisingensis episcopus bona sui episcopatus (quem, ut dicunt, fuit minus canonice asscetus) adeo graviter dilapidavit & consumit, quod nisi celeriter adhibeatur remedium, episcopatus idem per eum ad irreparabile dissolutionis opprobrium deducetur: nec solummodo rerum, verum etiam famæ suæ prodigus & salutis, vitam ducit enormiter dissolutam. Et infra: Discretionem vestram mandamus, quatenus personaliter accedentes ad locum, inquiretis sollicite veritatem: & eam fideliter conscribentes, sub sigillis vestris nobis transmittatis inclusam. Eidem episcopo terminum assignantes, quo nostro se conspicitui repræsentet pro meritum recepturus. Potestate vendendi, dandi, infeudandi, seu quolibet modo alienandi bona ipsius ecclesie, interim eidem penitus interdicta.

XXXI. Ad archiepiscopum " Colocensem.

Ecclesia erecta in cathedralem eximitur a iurisdictione archidiaconatus in quo est sita.

Cum inferior superiorem solvere nequeat vel ligare, sed superior inferiorem liget regulariter & Concil. general. Tom. XI.

absolvat, & satis absolum videatur ut filius potestatem habeat in parentem: miramur, quod cum tu monasterium de Cheur. constitutum in Firmiensis archidiaconatu, tuæ diocesis, ecclesiam exeris cathedralem: archidiaconus Firmiensis, in tantam prorupit temeritatis audaciam, ut in episcopum ibi consecratum, & ecclesiam suam, jurisdictionem exercere præsumat. Et infra: Mandamus, quatenus præfato archidiacono, a cuius jurisdictione dictum episcopum denunciamus exemptum, id districte studeas inhibere. Proviso ut si hoc archidiaconi Firmiensis jura læduntur: in diocesi tua, ubi expedire videris, absque alieni juris præjudicio recompensationem illi facias congruentem.

XXXII. Ad abbatem Cluniacensem.

Per compositionem factam cum prelato & capitulo, non potest ius eligendi competere laico, etiam patrono, in ecclesia collegiata.

De cle. & cle. pot. c. 31.

Sacro sancta Romana ecclesia. Et infra: Sane proposuisti in nostra præsentia, quod super ordinatione prioris monasterii S. Pancratii ad Cluniac. ecclesiam pertinentis cum comite de Varenna patrono ipsius, quidam prædecessor tuus de consensu capituli tui compositionem quandam inivit juri contrariam, & ecclesie ipsi damnosam: videlicet ut in optione sit ipsius comitis assumere ad prioratum dicti monasterii (Cluniac. & de Caritate prioribus duntaxat exceptis) unum de duobus melioribus totius Cluniac. ordinis, quos abbas duxerit nominandos. Et infra: Attendentes itaque, quod jus eligendi in collegiata ecclesia non cadit in laicum, & ideo id esset perniciosum exemplo, & redundaret in dispendium ecclesiasticæ libertatis: volumus ut dictum prioratum libere possis, non obstante compositione ipsa, sicut alios prioratus tibi subditos, ordinare, denunciando ordinationem factam patrono, ut suam, si voluerit, honestum impartiat assensum.

XXXIII. Ad archiepiscopum civitatis novæ, & M. canonicum Culmen.

Non tenetur reus respondere libello in actione personali, si non exprimitur causa petendi.

De lib. obl. c. 3.

Dilecti filii fratres ecclesie S. Mariæ de Hispida, sua nobis petitione monstrarunt, quod cum prior & conventus S. Mariæ ad carceres, ipsos super quadam pecunie summa coram priore sancte Trinitatis Veron. autoritate apostolica convenissent: ex parte ipsorum fuit excipiendo propositum, quod cum dicti prior & conventus nollet exprimere in porrecto libello conventionali, quare sibi dicta pecunia deberetur, super hoc minime respondere tenebantur. Et quia dictus iudex exceptionem huiusmodi admittere denegabat, nostram appellaverunt audientiam. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, revocato in irritum, &c.

XXXIV. Ad capitulum Cumanum.

Electio facta a non maiori parte capituli, & omiſſa collatione, non valet.

De cle. & cle. pot. c. 30.

Cum ecclesia pastoris solatio destituta, & congregatis die ad celebrandam electionem præfixa, qui præsentibus erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus, qui vocem in electione habere

Aa iij noscunt.

o Lateran.
sub Innoc.

noscentur, capellani & clerici civitatis electioni se debere interesse dicentes, sub huiusmodi protestatione admissi fuerunt, quod vox eorum, qui non deberent interesse de iure vel de consuetudine, non valerent. Tandem præmissis iuxta formam concilii generalis scrutinto, VII. de canonicis, unus abbatum, sex capellani, & novem clerici in eisdem ecclesiæ archipresbyterum convenerunt: novem canonicis, uno de abbatibus, uno capellano, & XI. clericis in ipsius ecclesiæ archidiaconum dirigentibus vota sua. *Et infra:* Cum decem & octo fuerint canonici, tres abbates, XX. clerici, & XIV. capellani, neutram electionem comperimus ad maiorem partem totius capituli pervenisse. Nec probatum fuerat quod clerici admitti debuissent, nec quod capellani admitti fuerint de consuetudine vel de iure. Nam etsi capellani duabus electionibus episcoporum interfuerint, & scrutatores dederint voluntatum: non tamen inquisita sua vota fuisse, vel ipse aliquos elegisse probatur. Sed & si inquisita fuissent vota, vel ipsi aliquos elegerint, per hoc tamen non constitit id eis de iure competere, vel ex consuetudine jam præscripta. Vnde nos electiones ipsas præsumptas etiam contra formam concilii generalis, cum collatio omnia fuerit, quæ post publicationem scrutini fieri debuisset: de fratrum nostrorum consilio sententialiter duximus irritandas, electores hac vice eligendi potestate privantes.

XXXV. Ad Dunelmensem episcopum.

De foro
comp. c.
17.

Privilegiatus, qui non tenetur respondere nisi in certo loco: si in alio loco respondere vel solvere promittit, ibi poterit conveniri, & etiam ubi habet domicilium.

Dilecti filii I. & A. cives Romani sua nobis petitione monstrant, quod cum abbat S. Genovefæ Parisiensis super quadam pecuniæ summa contra R. prædecessorem tuum litteras impetrasset, tu proponi fecisti quod omnibus Anglicis esta sede apostolica indultum, ut super causis pecuniariis citra mare conveniri non possint: propter quod idem abbas in negotio non processit. Verum quia etsi fuisset privilegium tale concessum, non tamen prodesset illis, qui se certo loco respondere, vel solvere adversariis promiserunt, cum ibi, & ubi domicilium habent, valeant conveniri: mandamus, quatenus eisdem de pecuniâ ipsâ cum iustis & moderatis expensis & congrua satisfactione damnorum, usuris omnino cessantibus, satisfacias ut teneris. Alioquin eisdem abbati nostris damus litteras in mandatis, ut in commissio sibi negotio, proposita ex parte tua indulgentia non obstante, iuxta prioris mandati nostri tenorem sine dispendio more procedat.

XXXVI. Ad Eboracensem archiepiscopum.

De iure
patron. c.
31.

De patrono & presentato.

Transmissæ ad nostræ litteræ continebant, quod cum capitulum Eboracen. ecclesiam de Gameforde vacantem, in qua jus obcinent patronatus, R. clerico concessissent, ipsi postmodum L. clericum tibi ad eandem ecclesiam præsentarunt, post appellationem ab eodem R. ad sedem apostolicam interjectam. *Et infra:* Consultationi tuæ taliter respondeatur: quod cum ex vi juris patronatus, non concessio, sed præsentatio pertineat ad patronum, præsentatum,

A si ei aliquid non obstat canonicum, instituire in ipsa ecclesia poteris, utpote potioram.

XXXVII. Ad Decanum & Sacristam Engolism.

Præbendarum numerus diminutus, cum non sufficiunt ecclesiæ facultates: non augendus, cum augentur eadem.

De verb.
fig. c. 3j.

Transmissæ nobis litteræ continebant, quod significancibus episcopo & capitulo Xanton. quod quadragenarius canonicorum numerus institutus in eorum ecclesia non poterat observari, pro eo, quia non sufficiebant ecclesiæ facultates: vobis dedimus in mandatis, ut canonicorum & præbendarum numerum iuxta facultates ecclesiæ moderantes, statueretis eundem firmiter observari. Vos vero inventis prædictæ ecclesiæ facultates a tempore statuti numeri adeo excrevisse, quod absque mutilatione præbendarum major haberi posset numerus in eadem. Quare quæsitum, an per moderationis verbum litteris nostris appositum, eundem numerum augmentare, vel minuire deberetis. Quocirca, mandamus, quatenus si veteres non sunt minutæ præbendæ, cum moderatio locum non habeat, ipsarum & canonicorum numerum dimitatis in eodem statu, in quo hæcenus dignoscitur extitisse: in utilitatem ejusdem ecclesiæ convertentes augmentum suorum reddituum, donec duxerimus aliter disponendum.

XXXVIII. Ad Priorem. S. Thomæ Efulanen.

Canonico debetur præbendæ redditus, etsi non servaverit consuetudinem de aliquo temporali dando canonicis.

De finio n.
c. 44.

Iacobus canonicus Efulanus exposuit, quod cum ipse in ecclesia Aprutini. sit receptus in canonicum & in fratrem: canonici ejusdem ecclesiæ partem proventuum ac præbendam sibi assignare reculant, quandam consuetudinem prætendentes: quod prandium habere debeant a canonico recepto de novo: Quocirca mandamus, quatenus si est ita, dictos canonicos, tali consuetudine non obstante, sibi sicut uni ex aliis in proventibus & præbenda provideant, appellatione remota, compellas.

XXXIX. Ad Exonens. episcopum.

Vota quomodo elemosynis redimenda, vel in aliud commutanda.

De voto
c. 1.

DE peregrinationis votis, an elemosynis redimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari. Respondemus, quod ab ejus qui præsidet, pendet arbitrio, ut consideret diligentius qualitatem personæ, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, seu affluentia divitiarum, an alia causa probabili, peregrinatio, an recompensatio melior fuerit, & Deo magis accepta: & secundum hoc debet exinde dispensare.

XL. Ad Fratrem. R.

De eo qui vivente uxore promissit aliam se ducturum.

De eo qui
duxit. c. 8.

SI quis uxore vivente, fide data promissit aliam se ducturum, vel cum ipsa de facto contraxit, si nec ante,

ante, nec post, legitima ejus superstitite, cognovit eandem: quamvis utriusque ipsorum pro eo quod in hoc graviter deliquerint, sit poenitentia injungenda: non est tamen matrimonium quod cum ea contrahitur, post uxoris obitum dirimendum. Ceterum tollerari non debet si prius, vel postea, dum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluisse.

XLI. Ad fratres Prædicatores & Minores.

Exhortentur populum ut ecclesis iura debita persoluant.

Discretionem vestram mandamus districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes a decimarum, seu aliarum rerum ecclesiarum debitum solutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium, in sermonibus vestris vel alibi proponere de cetero præsumatis: immo verbo & opere informetis eosdem, ut ad solutionem prædictorum promptæ voluntatis animo sint intenti.

XLII. Ad patriarcham Gradensem.

Si metropolitanus a suffraganeo iuramentum exigit ultra formam statutam a canone: suffraganeus non tenetur.

Dilecti filii archidiaconus & capitulum Castellani suam ad nos querimoniam detulerunt, quod cum a Castellano episcopo exigeres iuramentum præter formam canonicam, quam ceteri suffraganei metropolitanis suis consuevere præstare, eisdem conspicientes ex hoc ecclesiæ suæ præjudicium generari, ad sedem apostolicam appellarunt. *Et infra:* Cum igitur non deceat alii te fecisse quod ab alio tibi fieri nolles: mandamus, quatenus contentus forma canonica, quam nos a coepiscopis nostris, nobis immediate subjectis, recipimus, nil amplius a Castellano episcopo obtentu alicujus consuetudinis exigas, præter textum prædicti iuramenti: sciens nos eundem episcopum ab hujusmodi iuramento, quoad alios articulos absoluisse, vel denunciassè potius non teneri.

XLIII. Ad H. iudicem.

De iuramento delato a iudice.

Iuramentum a te parti delatum, nisi iusta de causa, non potuit reculari. Quamvis, quod in iudicio a parte parti defertur, reculari possit licite ac referri. Nec liceat convento famosa actione referre hujusmodi iusjurandum.

XLIV. Ad patriarcham Hierosolymitanam.

Præsente legato de latere, minor legatus executionem officii dimittat.

Volentes, *Et infra:* Fraternitati tuæ legationis officium in provincia tua duximus committendum: ita tamen, quod si legatum ad partes illas de latere nostro contigerit destinari, executionem ipsius officii, quamdiu legatus ipse ibi fuerit, pro sedis apostolicæ réverentia omnino dimittas.

XLV. Ad I. tabellion.

De tabellionis mortui notis a notario in publicam formam redigendis. De fide instrumenti c. 15.

Cum P. tabellio morte præventus quædam non perfecisset instrumenta, quæ in nota redacta fuerant ab eodem: ad petitionem eorum, ad quos pertinent, autoritate ordinarii iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere, habitura per hoc perpetuam firmitatem.

XLVI. Ad I. & I. canonicos Pragenfes.

Suspensus ignoranter celebrando non indiget dispensatione. De cler. excom. c. 9.

Apostolica sed. *Et infra.* Verum quia tempore suspensionis ignari celebratis Divina, vos reddidit ignorantia crassa & supina, aut erronea fuerit, propter quod dispensationis gratia egcatis, eam vobis de benignitate apostolica indulgemus.

XLVII. Ad I. & M. Pragenfes canon.

Sententia suspensionis relaxata ad cautelam. De excep. c. 9.

Apostolica sed. *Et infra:* Sane vobis apud sedem apostolicam constitutis, quædam suspensionis & amotionis a beneficiis sententiæ sunt in modum exceptionis objectæ. Quas licet proponeretis vos posse nullas esse per testes idoneos & instrumenta probare: ne tamen ordinationem Paganen. ecclesiæ propter quam veneratis, hujusmodi objectionis obstaculo contingeret retardari: sententias ipsas relaxamus ad cautelam.

XLVIII. Ad Lemovicensem archidiaconum & priorem S. Radegundis Pictavienfis.

De causa primatus inter Bituricensem & Burdegalensem archiepiscopos. De major: & ob. c. 17.

Humilis doctrina magistri. *Et infra:* Mâdamus, quatenus prælatorum Burdegalensis provincie in ea præsentium, & cathedralium capitulorum ejusdem, necnon & Bituricensis capituli, super provisione quam inter Bituricensem & Burdigalensem archiepiscopos in causa primatiæ duximus faciendam, requiratis assensum: quo habito provisionem nostram solemniter publicetis. Si qui vero consensum præstare noluerint, vos super sedentes publicationi prædictæ, districtè præcipiatis eisdem, ut personaliter, si prælati fuerint, vel si alii, per procuratores idoneos, nostro se conspectui repræsentent, prosecuturi coram nobis jus, si quod habere contendunt, & satisfactori parti alteri, si succubuerint, in expensis.

XLIX. Ad episcopum Lexovienf.

De reo qui recedit a iudicio, dimisso procuratore solummodo ad agendum. De procur. c. 12.

Constitutis in præsentia nostra H. priore Sagienfi, & T. laico, dilectum filium O. subdiaconum nostrum super causa, quæ inter ipsos super quadam

deci. c. 1.

major. b. c. 15.

jure. c. 36.

off. leg.

summa

summa pecuniæ vertitur, concessimus auditorem: A
Et infra. Quia prior super ipsa pecunia in qua dictus T. cum tibi suæ uxoris nomine teneri dicebat, recepto libello illicitiatus recessit, quemdam procuratorem dimitrens solummodo ad agendum. Quem cum auditor ipse per mandatum procuratorium sibi datum ad defendendum priorem sufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipso præfato T. in unam marcham sterlingorum condemnavit, taxatione præhabita in expensis. *Et infra:* Nos autem finem litibus imponere cupientes, & quod ab auditore præfato factum esse dignoscitur approbantes, mandamus quatenus partibus convocatis, &c.

L. Ad decanum Linconiensem. B

De excep. c. 10. *Excommunicationis exceptione non obstante valet rescriptum impetratum in causa appellationis.*

Dilectæ in Christo filiæ priorissæ & conventus de Campellia nobis significare curarunt, quod cum inter ipsas ex una parte, & priorem & conventum de Buxelleia ex altera, super quibusdam decimis & rebus aliis, pro quibus conveniebantur ab illis coram abbate S. Benedicti & ejus collegis autoritate apostolica, questio verteretur, & ipsæ ad nos ex sufficienti gravamine appellassent, ac nuncium suum ad apellationem miserint prosequendam: præfati iudices postmodum tulerunt excommunicationis sententiam in easdem. Nostris ergo litteris super appellatione præfata, non facta mentione de excommunicatione, per eundem nuncium ad priorem de Angles & suos conjudices impetratis: pars adversa ex cõse appellasse proponens, quod ipsi iudices exceptionem excommunicationis prædictæ contra ipsas, ab eadem parte propositam, admittere depegarunt, ad priorem de Gernemoe & suos conjudices, nostras super hoc litteras impetravit. Coram quibus ex parte ipsarum fuit excipiendum propositum, quod cum post appellationem legitimam dicta sententia lata fuerit, & cui-libet excommunicato defensionis auxilium competere dignoscatur, memorati iudices exceptionem partis contrariæ, sicut nec debebant, admittere noluerunt: sed cum dictus prior de Gernemoe & conjudices sui talem exceptionem non recipere earundem, ipsæ ad nostram audientiam appellarunt. Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, revocato in statum debitum quicquid post hujusmodi appell. inveneris attentatum; in eodem negotio juxta prioris mandati nostri ad præfatum priorem de Gernemoe & conjudices suos directi tenorem, prævia ratione procedas.

LI. Ad majoris ecclesiæ & Christianitatis decanum & archidiaconum Lincon.

De privil. c. 31.

De decimis novalium.

¶ *al. de Butea*
 Dvum inter priorem & conventum de Butea ex parte una, & priorissam & moniales de Campelle ex alia, super decimis lite mota. *Et infra:* De cõsilio fratrum nostrorum decernimus, juri prædictorum prioris & conventus super decimis novalium, in quarum erant possessione tempore illo, quo indulgentiæ apostolicæ impetratæ fuerunt, a parte altera de decimis novalium non solvendis, non debere per eas non facientes de hoc aliquam mentionem, præjudicium generari.

LII. Ad Londonien. archiepiscopum.

Manus impositio in ordinatione presbyteri, vel diaconi, prætermissa, deinde suppleatur. De sacr. non iter. c. 3.

Presbyter & diaconus cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali, ritu ab apostolis introducto, recipiunt. Quod si omisum fuerit, non est aliquatenus iterandum: sed statuto tempore ad hujusmodi ordines conferendos, caute supplendum, quod per errorem extitit prætermisum. Suspendio autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi.

LIII. Ad Lucan. episcopum.

De controversia inter Pisanos & Lucanos. De restit. spol. c. 19.

Pisanis ac Lucanis civibus per gravem discordiam, quam diu inter se habuerant, afflictis graviter & attritis. *Et infra:* P. subdiacono nostro dedimus in mandatis, ut possessione, quam in quibusdam castris constat Lucanam ecclesiam habuisse, sibi prius plene ac libere, sicut tempore motæ discordiæ habuerat, restituta, & super ea, de qua dubietas oriretur, sufficienti cautione recepta, quod juri coram nobis prædicti Pisani parenter, prolatas pro occupatione castrorum ipsorum in eos sententias relaxaret. *Et infra:* Pisani igitur assentibus quod per te stabat, quo minus tibi juxta mandatum nostrum fieret restitutio, & instanter petentibus ut dictas sententias præfatus subdiaconus relaxaret: ipse receptis cautionibus de parendo justitiæ coram nobis, sententias relaxavit easdem. Propter quod tu reputans te gravatum, ad nostram præsentiam accessisti, impugnaturus processum subdiaconi sæpe dicti. *Et infra:* Porro duo in nostro continebantur mandato: ut videlicet possessio, quam constabat Lucanam ecclesiam habuisse, tempore motæ discordiæ, prius restitueretur eidem: & ut ejusdem possessionis restitutio fieret plene ac libere, sicut eam habuerat tempore supradicto. Quorum primum ad factum, alterum vero referebatur ad modum. Vnde licet, prout pars Pisanorum dicebat, in facto, mandati formam subdiaconus ipse adimplere nequiverit, quia non poterat facere tibi restitui possessionem castrorum, de qua non constabat eidem, nec etiam, secundum quod tu ipse, dicebas, afflictam & pensionum possessio poterat tibi restitui, quia ea non fueras spoliatus: fuit tamen in modo peccatum, quia debuit facere, ut Pisani possessionem pensionum & afflictuum, quam per eorum confessionem constabat te in castris prædictis habere, tibi dimitterent plene ac libere, sicut ecclesia tua illam habuerat tempore motæ discordiæ. Quod quidem esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omnino dimitterent: quia illis detinentibus castra & munitiones castrorum, in quibus dictas pensiones recipis & afflictus, ea plene ac libere habere non posses, sicut habebas quando ipsi castra eadem minime detinebant: eo quod quamdiu ea detinent, in eorum potestate relinquitur te non admittere vel repellere quomodo velint. His ergo diligenter auditis, processum hujusmodi de fratrum nostrorum consilio irritum judicamus.

LIV. Ad præpositum S. M. Magdeburg. & decanum Misnen.

Acta que coram primis iudicibus facta sunt, fidem faciunt coram secundis. De prob. c. 25.

Cum bonæ memoriæ, *Et infra:* Cum acta originalia dicantur apud priores iudices remansisse: mandamus quatenus ea cum omni diligentia requireres,

rentes, ipsa si potuerint inveniri: & si qua partes duxerint legitime proponenda, in scriptis redacta ad nostram præsentiam remittatis. Alioquin cum non revocetur in dubium de contestatione litis super statu Pigam, monasterii, & quibusdam spoliationibus contra abbatem ejus factis a Masburgensi episcopo: recipiatis partium probationes de novo, & audientes, si partes audire voluerint, de compositione tractatum, tam quod super hoc inveneritis, quam causam sufficienter instructam, ad nos remittere procuretis.

L V. Ad magistrum A. de Mandeforde.

Propositum ingrediendi religionem, non obligans.

Litteraturam tuam. *Et infra:* Cum ex quadam diminutione, nimio fuisset mortis pavore perterritus, hæc verba protulisti: non diu hic morabor: proponens in animo, quod religionis habitum esses aliquando susceptorus. *Et infra:* Tibi igitur respondemus, quod si plus non est in voto processum, transgressor judicari non poteris, si non impleas quod dixisti.

L VI. Ad capitulum Massan.

Electio pontificis ne fiat per laicos cum canonicis.

Massana ecclesia pastore vacante. *Et infra:* Cunctis canonicis, pontificis electio præsumatur. Quæ si forte præsumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. Non obstante contraria consuetudine, quæ dici debet potius corruptela.

L VII. Ad Mediolanensem archiepiscopum.

Laici ne prædicent.

Sicut in uno corpore. *Et infra:* Cum igitur nonnulli laici prædicare præsumant, & verendum nimis existat ne vitia sub specie virtutum subintrent: nos attendentes quod doctorum ordo est in ecclesia Dei quasi præcipuus, mandamus quatenus, dum alios Dominus apostolos dederit, alios prophetas, alios vero doctores, interdicas laicis universis, cujuscumque ordinis censentur, usurpare officium prædicandi.

L VIII. Ad magistrum scholarium H. & G. de Rupe canonicos S. Audomari Morinensis diocesis.

Si is, qui desit esse tutor, nomine pupilli convenitur in iustus, poterit appellare.

Ex parte M. dominæ de Colb: nobis fuit oblata querela, quod cum nobilis mulier domina de Bellebron, super quibusdam terris ipsam nomine filiorum suorum coram iudicibus autoritate nostra transisset in causam, eadem in iudicium ipsorum extipi fecit præsentia: quod cum res, de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filii ejus sub potestate & tutela ipsius minime permanerent, cum jam ad secunda vota transisset, super his ei non tenebatur, ipsorum nomine, quorum tutrix esse desierat, respondere. Sed quia dicti iudices hac exceptione neglecta, nihilo minus ad hoc compellebant eandem, ipsa sentiens se gravari, nostram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus, si ita est, revocato in irritum

Concil. general. Tom. XI.

quicquid post appellationem hujusmodi inveneritis attentatum, audiat hinc inde proposita, &c.

LIX. Ad magistrum & fratres domus Morien.

Judex qui se relaturum pollicetur, consultationis exemplum edat partibus.

Ibidem. c. 68.

Intimasti. *Et infra:* Præterea hospitalariis ignorantibus, & non facta eis copia de inquisitionis processu, ad nos relationem transmisisse noscuntur: cum juxta legitimas sanctiones, quoties relaturum se iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta consultationis exemplum edere teneatur.

LX. Ad episcopum N.

Excommunicatus, qui fuit absolutus in morte, in cœmeterio sepeliatur: & heredes satisfaciant.

De sepult. c. 14.

Parochiano tuo, qui excommunicatus pro manifestis excessibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum injectione in personas ecclesiasticas, ecclesiarum violatione, vel incestu fuit, dum ageret in extremis per presbyterum suum juxta formam ecclesie absolutus, non debent cœmeterium & alia ecclesie suffragia denegari. Sed ejus heredes & propinqui, ad quos bona pervenerunt ipsius, ut pro eodem satisfaciant; censura sunt ecclesiastica compellendi.

LXI. Ad Neapolitanum archiepiscopum.

Natus ex seruo & libera liber est, & licite promovetur.

De ser. noi. ordi. c. 2.

Dilectus filius G. diaconus proposuit: quod miles ea occasione quod patrem ipsius hominem suum esse proponit, licet mater sua, cujus debet imitari conditionem, libera esse noscatur, ne promoveatur in presbyterum impedire præsumit. Quocirca mandamus, quatenus, si tibi constiterit de præmissis, eandem militem ab hujusmodi impedimento cessare compellas.

LXII. Ad Noviomens. episcopum.

Executores testamenti ad exequendas ipsius voluntates compellantur.

De testam. c. 17.

Tua nobis fraternitas intimavit, quod nonnulli tam religiosi, quam clerici sæculares, & laici, pecuniam & alia bona, que per manus eorum ex testamentis detedentium debent in usus piæ expendi, non dubitant aliis usibus applicare. Cum igitur in omnibus piis voluntatibus sit per locorum episcopos providendum; ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet etiam a testatoribus id contingeret interdici: mandamus, quatenus executores testamentorum hujusmodi, ut bona ipsa fideliter & penarie in usus prædictos expendant, monitione præmissa compellas.

LXIII. Ad Norvicensem episcopum.

De eo, qui in puerili ætate votit.

De voto. c. 2.

Veniens ad nos R. narratione accepimus, quod in puerili ætate constitutus, Hierosolymam disposuit proficisci: cuidam quoque, qui sepulcrum Dominicum proposuerat visitare, fidem dedit, & suam recepit ab eo, quod sibi invicem in via focii fideles existerent. *Et infra:* Nos autem ipsum a voto quod in ætate tene-

Bb 12.

ra, facilitate potius, quam ex arbitrio discretionis, A promissit, absolvimus: ita tamen, quod idem votum elemosynis redimat, & juxta consilium nostrum toto vita sua tempore uni pauperum Christi, dummodo ad hoc facultates sue sufficiant, debeat providere.

LXIV. Ad fratrem Palmerium canonicum sanctæ Trinitatis.

De foro comp. c. 16.

De laicis usurpantibus iura ecclesiastica.

Conquestus est nobis Bononiensis episcopus, B quod potestas & commune Bononiense temporalem jurisdictionem, quæ in quibusdam castris & villis, ecclesiæ Bononiensi competit pleno jure: & in cuius quasi possessione fuisse ac esse dignoscitur, per violentiam usurpare præsumunt. *Et infra*: Cum autem valde sit iniquum, ea, quæ collata sunt pro remedio peccatorum venerabilibus ecclesiis, vel relicta, aut eis iustis modis aliis acquisita, aliis usibus applicari, propter quod merito invalores ipsarum rerum, tanquam sacrilegi, sunt anathemati usque ad satisfactionem congruam supponendi. *Et infra*: Mandamus, quatenus, si tibi constiterit de præmissis, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam cessare ipsos ab huiusmodi, & satisfacere de præteritis damnis & injuriis, appellatione remota compellas.

LXV. Ad episcopum Pictaviensem.

De eo qui cog. 6. 11.

Affinitas superveniens, non dissolvit matrimonium.

Ordanzæ mulieris petio continebat, quod I. laicus cum ipsa, quæ nondum decimum ætatis suæ annum compleverat, per verba de futuro contraxit, & ea intra anni spatium carnaliter cognita, matrem ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ commixtionis amplexus procedere, non expavit. *Et infra*: Quare præfata I. supplicavit, ut cum carnis stimulis resistere nequeat, sibi (ne jure suo sine propria culpa fraudetur) providere salubriter dignaremur. Eapropter mandamus, quatenus, si res ita se habet, utrumque ipsorum ad venditam perpetuam continentiam attente moneas & inducas: & si ad eam induci nequiverint, memoratum I. in iuncta ei primitus pro commisso incestu penitentia competenti, ut eidem cohabitaret, & conjugale debitum reddat exactus, ecclesiastica censura compellas.

LXVI. Ad I. Monialem monasterii de Plauda.

Plonca. al. Plonta.

De cõvers. conjug. c. 20.

Conjux quæ consentiente viro continentiam promittit, & religionem proficitur, repeti ab eo non potest.

DVdum a C. laico mota contra te, quam uxorem istam dicebat, materia questionis, R. sanctæ Mariæ in Cosmedim diac. cardin. dedimus auditorem: coram quo dictus C. conquerendo proponens quod indebite recusabas eidem, cuius uxor eras per consensum de præsentibus & carnis copulam subsecutam, matrimonialiter adherere, te sibi restitui postulavit. Ad quod fuit responsum, quod, ipse pro animæ suæ remedio, pura & spontanea voluntate, præsentibus duobus religiosus sacerdotibus, & adhibitis quinque testibus fide dignis, omni juri quod in te habuerat, renunciavit omnino, resignando illud in manibus alterius ex sacerdotibus supradictis, qui in personam

ecclesiæ resignationem huiusmodi recipere procuravit: & quod idem C. se castitatem servaturum promissit, pauperumque hospitalis de Ponte obsequio se devovit, promittens voto solemniter omnia & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam ad monasterium transeundi: te versa vice similiter promittente ac tribuente illi licentiam, & jus quodlibet resignante, sicut hæc omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata manu B. notarii Aretinensis confectum. Verum prænominatus C. proposuit, quod casu amisso instrumento præfato, illud in prima persona, quod prius erat in tertia, insertis pluribus in uno, aliter quam in alio fuit ab ipso formatum: & cum tibi iratus fuisset, sicut verba & verbera indicabant, nondum calore iracundiæ quiescente, quidam ipsum deceptorie allexerunt, proponentes eidem quod in hospitali prædicto cibis ad libitum posset uti, ac proprium retinere, præfato B. sibi nihilo minus promittente, quod non solum ardorem, sed etiam appetitum libidinis extingueret in eodem. Propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur: iratus, seductus pariter & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset continentiam observare: asseruit a se factum. Sed ad ista respondebatur e contra, quod an tabellio in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima (dummodo non mutetur substantia veritatis) nihil interesse videtur. Insuper quamvis aliquando spes memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit inductum, eo tamen tempore quod talia facta fuerunt, pure, simpliciter, & voluntarie, pro amore Dei, & remedio animæ suæ, solummodo ad votum & ad alia supradicta noscitur processisse: propter quod a consortio secularium hominum debet discedere, vitamque mutare, cum se illius ætatis esse proponat, ut sine suspitione incontinentiæ non valeat in sæculo remanere. Nos itaque habito fratrum nostrorum consilio, te ab impetitione dicti C. sententialiter duximus absolvendum, perpetuum illi super hoc silentium imponentes.

^a al. asseruit, esse factum.

LXVII. Ad priorem S. Bartholomæi, & decano de Arcubus London.

De iudice, qui parti petenti non facit edicommunia instrumenta.

De fid. instr. c. 12.

Perpetuus vicarius ecclesiæ de Recham nobis exposuit, quod cum prior & conventus de Ledis cum super decimis coram iudicibus autoritate apostolica convenissent, & dictus G. super similibus coram ipsis reconvenisset eisdem, quia dicti iudices copiam quorundam instrumentorum communium, quæ habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionem suam super principali fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum instantia postulanti: nostram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, revocato in statum debitum, &c.

LXVIII. Ad priorem fratrum Prædicatorum & archidiaconum Rhegin.

Vacante episcopatu, capitulum confirmet electiones.

De major. & ob. c. 14.

CVm olim causâ, *Et infra*. Quocirca mandamus, quatenus licet conventus monasterii S. Salvatoris Messanensis sint ipso jure hac vice eligendi potestare

testate privati: de gratia tamen eligendi seu postulan- di detis ipsi auctoritate nostra liberam facultatem: mandantes eisdem, ut cum ecclesia Messan. vacet ad præsens, electionem suam confirmandam, prout de jure fuerit, vel etiam infirmendam præsentent capitulo Messanen.

LXIX. Ad fratrem R:

Qui sint usurarii, qui non.

Naviganti vel eunti ad nundinas certam mi- tuans pecunie quantitatem, eo quod suscepit in se periculum recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ille quoque qui dat decem solidos, ut alio tempore totidem sibi grani, vini, vel olei mensura reddantur: quæ licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus solutionis tempore fuerint valitura, verisimiliter dubitari: non debet ex hoc usurarius reputari. Ratione hujus dubii etiam excusatur qui pannos, granum, vinum, oleum, & alias merces vendit, ut amplius quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem, si tamen ea, tempore contractus, non fuerat venditurus.

LXX. Ad Remensem archiepiscopum & suffraganeos suos:

Propter hæresin clericum degradare possit solus eius episcopus.

Quoniam episcoporum numerus ad degradationem clericorum a canonibus constitutus, non potest de facili convenire: concedimus, ut sacerdotem vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum (cum pro hæresi fuerit curiæ seculari relinquendus aut perpetuo immurandus) convocatis abbatibus, aliisque prælatis & religiosis personis ac literatis sui diocesis, de quibus expedire videbitur, suus solus possit episcopus degradare.

LXXI. Ad archiepiscopum & priorem S. Mariæ Rothomagensis.

Committit iis monasterium reformandum.

Olim I. V. & P. ordinis Tironensis. *Et infra:* Ne igitur reformatio monasterii valeat retardari: mandamus, quatenus relaxatis excommunicationum seu suspensionum sententiis, si quas idem abbas protulerit, vel per quoscumque iudices promulgari fecit, post inceptum negotium in eos, & ad hærentes eisdem, ac eis restitutos, quos idem abbas, negotio pendente contra iustitiam spoliavit: in negotio, de plano & absque iudiciorum strepitu præcedentes, cum talibus maxime in hoc casu non deceat Dei servos involvi, inquiratis quæ circa personas & observantias regulares videritis inquirenda, corrigentes & reformantes tam in capite quam in membris, quæ correctionis & reformationis officio noveritis indigere: juramentis si qua de tacenda veritate abbas extorsit, relaxatis, proviso ut negotio ipso pendente præfati monachi eidem abbati obediant & intendant, ita tamen quod per hoc prosecutione negotii non valeat impediri: Si vero testes contra eundem abbatem producti fuerint, dictorum ipsorum copiam ei dari faciatis. Prædictis autem monachis expensas factas propter hoc, & tribus vel quatuor ex istis, vel aliis quos idoneos ad dictum negotium prosecutionem duxeritis assumendos, fa-

Concil. general. Tom. XI.

Aciatis de bonis ejusdem monasterii: & faciendas expensas ad prosecutionem ipsius negotii necessarias computatis, si qua propter hoc receperunt de bonis monasterii, cum proprium non habeant, ministrari. Contradictores, &c.

LXXII. Ad episcopum Silvanensensem.

Si maior pars capituli eligit indignum, valet electio de digno a minori parte etiam ex eodem scrutinio facta.

De elec. & ele. po. c. 33.

Congregato Nivernensi capitulo ad electionem futuri pastoris, XIII. in decanum, & XVII. computato procuratore cujusdam absentis, in cantorem ipsius ecclesiæ convenerunt: qui cum plures in eum, & pauciores in alium sua desideria direxissent, a parte sua electus exitit in pastorem ecclesiæ Nivernens. postmodum credente parte decani quod alii plurimum deliquissent eligendo personam scientiæ litteralis expertem, propter quod illis secundum statuta Lateranensis concilii ipso jure eligendi potestate privatis, potestas eligendi ad eos exitit devoluta: decanum ipsum, qui in eum sua vota direxerat, in suum episcopum elegerunt, ad sedem apostolicam appellantes. *Et infra:* Reliquis petentibus ut irrite decani electionem attentatam a paucioribus, & post aliam non cassatam, ac confirmare reliquam veluti canonice celebratam a pluribus de persona idonea dignemur. Nos igitur mandamus, quatenus si dictus cantor defectum in litteratura non patitur, & alias est idoneus ad regimen pastorale, ipsius electionem procuret auctoritate nostra, infirmata reliqua, confirmare. Alioquin ipsius electione irrita, prænominatum decanum, si nihil ei de canonicis obstitit statutis, eadem auctoritate præficias ecclesiæ memoratæ.

LXXIII. Ad episcopum Suan.

Papa mandans ordinario, ut corrigat clericos, non dat ei iurisdictionem super exemptos.

De offic. ord. c. 19.

Grave gerimus, quod cum in ecclesiam S. Mariæ de Orbicello, & quosdam alias existentes in tua diocesi monasterium S. Anastasii de Vrbe spectantes nullam iurisdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam occasione litterarum nostrarum, quas super correctione clericorum tibi transmisimus: in eas interdicti, ac in clericos earundem suspensionis sententias promulgasti: quamquam abbas ejusdem monasterii eos corrigere sis paratus. *Et infra:* Mandamus, quatenus si est ita, prudenter corrigens per te ipsum quæ minus provide attentasti, prædictas sententias sine difficultate relaxes.

LXXIV. Ad abbat. Trecentensem.

Clericus non potest iurisdictionem non sui iudicis prorogare, nisi episcopus consentiat, & index ille sit ecclesiasticus.

De foro comp. c. 18.

Significasti nobis, quod P. clericus ad petitionem C. mercatoris se tue iurisdictioni subiecit, si in termino nunc elapso de pecunia mutuata non satisfecisset eidem. *Et infra:* Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod licet privatorum consensus eum, qui iurisdictionem præesse dignoscitur, suum possit

B b ij iudicem

judicem constituere: clerici tamen in judicem non suum, nisi forte sit persona ecclesiastica, & episcopi diocæsani voluntas accedat, consentire non possunt.

LXXV. Ad decanum & I. canonicum Tullenf.

De solut. c. 3. *De clericis qui non habent unde satisfaciant creditoribus.*

^{o al. Odardus.} **O**doardus clericus proposuit, quod cum P. clericus, D. laicus, & quidam alii ipsum coram officiali archidiaconi Remensis super quibusdam debitis convenissent: idem in eum recognoscensentem hujusmodi debita, sed propter rerum inopiam solvere non valentem, excommunicationis sententiam promulgavit. *Et infra:* Mandamus quatenus, si constiterit quod prædictus O. in totum vel pro parte non possit solvere debita supradicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, recepta prius ab ipso idonea cautione, ut si ad pinguorem fortunam devenerit, debita prædicta persolvat.

^{o præscripta}

LXXVI. Ad archiepiscopum, & magistrum R. Turonens.

De preb. c. 36. *Pro unius præbendæ integratione, alia dividi non debet.*

Cum causam, quæ inter Aurelianensem episcopum, & I. de Blesis canonicum sanctæ crucis, super integratione præbendæ ipsius canonici vertebatur, vobis duxerimus committendam. *Et infra:* Consultationi tuæ taliter respondemus: Quod nostræ intentionis non existit, ut pro integratione præbendæ supradicti canonici præbenda de novo aliqua scinderetur.

LXXVII. Ad archiep. & G. canonicum Turonens.

De app. c. 69. *De appellatione.*

Significante Aurelian. episcopo nos noveritis accepisse, quod cum decanus & capitulum Magdunense, ipsum, super eo quod dicebant alibi quam in stallis decani & capituli prædictorum carnifices carnes vendere non debere, coram iudicibus autoritate apostolica convenissent, petentibus tandem decano & capitulo nominatis iudicum officium implorando, ut cum idem episcopus post citationem carnes in stallis aliis vendi fecisset, quod per eum super hoc factum fuerat in statum pristinum revocarent: pro parte ipsius fuit positum, quod cum his præsertim non fuisset super negotio contestata, locum imploratio hujusmodi non habebat: adjiciens quod cum de consensu partium coram dictis iudicibus, ad litigandum super ipso negotio certus dies statutus fuisset, & quantum ad eam diem solutum fuisset iudicium eorundem, prævenire diem ipsum ac audire partem adversam in tali imploratione, absque consensu partium, non debebant. Et quia super his non audiebant eundem, nostram audientiam appellavit. Et licet procuratorem suum intra annum ad hujusmodi appellationem miserit prosequendam: quia tamen dictus procurator, ut creditur, circumventus, contra inhibitionem ipsius episcopi nostras super hoc ad quosdam iudices certa ratione suspectos litteras impetravit: dictus episcopus uti noluit lit-

teris sic obtentis, petens non obstante lapsu anni ad prosecutionem appellationis admitti. Ideoque mandamus, quatenus si de inhibitione hujusmodi, & præmissis causis appellationis, vel earum altera constiterit, revocato in irritum, &c. ubique ad attentatum in jam dicto negotio juxta priorum continentiam litterarum, &c.

LXXVIII. Ad Tolet. & Compostel. archiepiscopos.

Qui sub spe immunitatis in ecclesiis vel cæmeteriis delinquant, immunitate non gaudeant. De im. eccl. c. 10.

Immunitatem ecclesiasticam. *Et infra:* Nonnulli impunitatem suorum excessuum per defensionem ecclesiæ obtinere sperantes, homicidia & mutilationes membrorum in ipsis ecclesiis, vel earum cæmeteriis committere non verentur: qui, nisi per ecclesiam ad quam fugerint, crederent se defendi, nullatenus fuerant commissuri. *Et infra:* Cum autem in eo, in quo delinquit, puniri quis debeat, & frustra legis auxilium invoceat, qui committit in legem: mandamus quatenus publice nunciatis, tales non debere gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt se indignos.

LXXIX. Ad B. judicem Viterbiensem.

De confessione facta in iure per errorem facti. De confess. c. 3.

Ex parte abbatis & conventus monasterii S. M. fuit positum, quod cum inter ipsos ex parte una, & V. nomine suæ uxoris ex altera, coram te quæstio verteretur, æconomus monasterii memorati quædam per errorem facti fuit in iure confessus, ex quibus timet sibi præjudicium generari. Cum igitur negotio nondum finito, nemini noceat error facti: mandamus, quatenus, si de hujusmodi potuerit errore docere, provideas, ut nullum sibi super hoc præjudicium generetur.

LXXX. Ad nobilem virum Vbaldum civem Pisanum. ^{o Vmbaldum.}

In causa matrimoniali constituens procuratorem gaudeat plena libertate. De procur. c. 10.

Accedens ad apostolicam sedem. *Et infra:* Mandamus, quatenus D. nobilem mulierem, quæ sub tua potestate tenetur, plenæ restitue libertati, faciens ipsam ad castrum de Massa Lucanæ diocæsani secare perducere: ut existens ibidem libera, procuratorem libere ordinare valeat, qui suam coram nobis iustitiam prosequatur. Tu ergo super sponsalibus, quæ inter natam tuam & filium ejusdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad præsentiam nostram mittas, qui ad agendum & respondendum plenariâ habeat potestatem.

LXXXI. Ad universos ecclesiarum prælatos.

XV. Gravamina illata religiosis, a quibus præcipit prælatos abstinere. De excess. prel. c. 16.

Nimis iniqua. *Et infra:* Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam

quam nihil habentes & omnia possidentes : non de-
sunt plerique, tam ecclesiarum prælati, quam alii, qui
cæca cupiditate seducti, propriæ auiditatis subtrahi re-
putantes quicquid prædictis fidelium pietas largitur,
quietem ipsorum multipliciter inquietant. Volunt
namque contra regulam a sede apostolica approba-
tam, & sui ordinis instituta, ipsis invitis eorum con-
fessiones audire, ac eis injungere penitentias & Eu-
charistiam exhibere: nec volunt, ut corpus Christi
in eorum oratoris reservetur: & fratres ipsorum de-
functos apud ecclesias suas compellunt sepeliri, & eor-
um exequias celebrari: & si quis decedentium fra-
trum alibi quam in suis ecclesiis eligat sepulturam,
funus primo ad ecclesias suas deferri cogunt, ut obla-
tio suis usus cedat. Nec sistentes eos habere cam-
panam vel cæmeterium benedictum, certis tantum
temporibus permittunt ipsos celebrare Divina. Volunt
quoque in domibus eorumdem certum numerum fra-
trum, sacerdotum, clericorum, & laicorum, necnon ce-
reorum, lampadarum, & ornamentorum, pro volun-
tate sua taxare, ac residuum cereorum, quando novi-
ter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt
quod novi sacerdotes eorum alibi quam in ecclesiis
suis celebrent primas Missas, eos nihilominus compel-
lentes, ut in quotidianis Missis, quas in suis locis & al-
taribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant
& reservent. Quicquid etiam eis, dum celebrant Mis-
sarum solemniam, intra domorum suarum ambitum pia
fidelium devotione donatur, ab ipsis extorquere obla-
tionis nomine contententes: quod eisdem tam in or-
namentis altaris, quam in libris ecclesiasticis absolute
confertur, vindicant perperam juri suo. Quocirca
mandamus, quatenus universi & singuli a prænotatis
gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmo-
di arctibus compescendo.

LXXXII. Ad universos ecclesiarum prælatos.

*Gravamina Prædicatorum & Minorum, a
quibus præcipit prælatos abstinere.*

Nimis prava. *Et infra:* Cum quidam viri reli-
giosi, ut puta fratres Prædicatores, & Minores,
quorum ordinem & regulam sedes apostolica nosci-
tur approbasse, in ærissima paupertate Christo pau-
peri famulantur: plerique prælati & alii eos ad syno-
dos suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus sub-
jacere. Nec his contenti, capitula & scrinia in locis
fratrum pro his corrigendis facturos se comminatur,
fidelitatem juramento firmatam ab eorum ministris
& custodibus exigentes: eis quoque, ut tam extra ci-
vitates, quam intra, cum eis processionaliter veniant,
ex levi causa mandantes: excommunicationis sen-
tentiam fulminant in benefactores ipsorum, & id ip-
sum fratribus comminantes, eos de locis in quibus
Domino famulantur fatigant amovere, nisi eis obedi-
ant in omnibus supradictis. Ad hæc, ne fratres ad ho-
norabiliores civitates & villas, ubi religiose ac honeste
valeant commorari, a populis devote vocati accedere
audeant, inhibentes: tam in accedentes fratres, quam
in receptatores eorum, præsumunt excommunicationis
sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum
fructibus decimas, necnon de habitaculis fratrum, si-
cut de iudeorum domibus, contendunt redditus extor-
quere: afferentes quod nisi fratres morarentur ibi-
dem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui solveren-
tur: & ut ipsos suæ subdant totaliter ditio, eisdem mi-
nistros & custodes volunt præficere pro suæ arbitrio
voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus universi
ac singuli a prænotatis gravaminibus desistatis, subdi-
tos vestros ab hujusmodi arctibus compescendo.

Concil. general. Tom. XI.

LXXXIII. Ad universos ecclesiarum prælatos.

*De prælato obligante ecclesiam pro alienis
debitis.*

De solut. c.
2.

Si quorundam. *Et infra:* Firmiter inlibemus, ne
quis præsumat ecclesiam sibi commissam pro ali-
enis gravare debitis, aut litteras alicui seu sigilla con-
cedere, quibus possent ecclesiæ obligari: de cementes,
si secus fuerit attentatum, ad solutionem talium debi-
torum ecclesiæ non teneri. Si quis autem contra
præmissa de cætero venire præsumperit, ab admini-
stratione spiritualium & temporalium noverit se
suspensum.

LXXXIV. Occulti criminis reus, præterquam ho- micidii, post penitentiam in susceptis vel sus- cipiendis ordinibus potest ministrare.

De temp.
ordin. c. 17.

Quæsitum est de sacerdotibus, vel aliis clericis,
qui per reatum adulterii, perjurii, homicidii, vel
falsi testimonii bonum conscientie recte perdididerunt.
Et infra: Respondemus, quod si proposita crimina
ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non
fuerint, non debent hi, præter reos homicidii, post
penitentiam in jam susceptis, vel suscipiendis ordini-
bus impediri. Qui si non penituerint, monendi sunt,
& sub interminatione Divini iudicii obtestandi, ut in
testimonium suæ damnationis in susceptis etiam ordi-
nibus non ministrent.

LXXXV. Iterum examinandus est testis qui obscure deposuit.

De test. &
att. c. 31.

Cum clamor validus contra Acherontinensem
episcopum super simonia & aliis criminibus as-
cendisset: Melitensi & Ruben, episcopis dedimus in
mandatis, ut super his diligenter veritatem inquire-
rent. *Et infra:* Verum, quia apertis attestacionibus
L. & G. super simonia ita deposuere confuse, quod ex
dictis eorum non potest veritas declarari: mandamus
quatenus examinetis eos iterum diligenter, & tam eor-
um, quam aliorum quos receperitis, testificata sub si-
gillis vestris nobis fideliter referatis.

LXXXVI. Qui sint ob crimen repellendi a te- stimonio, qui minime.

De test. &
att. c. 54.

Testimonium ejus, cui ab adversa parte opponi-
tur crimen, merito reprobatum in criminali cau-
sa sive civili, si in ipso crimine perseveret. Si vero sit
de crimine emendatus, & cum non comitetur infam-
ia: non est in causa civili, vel etiam cum de crimine
civiliter agitur, præterquam pro reatu perjurii, repel-
lendus. In criminali autem, si in alio iudicio instituta
accusatione contra ipsum, de crimine convictus extitit,
vel confessus; vel si nunc per exceptionem exinde
convincatur, aut gravata sit ejus opinio, pro eo quod
quandoque fuit tali modo repulsus: quamvis in hoc
casu non excluderetur in causa civili, potest a testi-
monio, licet egerit penitentiam, removeri.

LXXXVII. Quarta productio non est danda sine solemnitate legali.

De test. &
att. c. 55. p.

Vltra tertiam productionem non debent testes
ulterius produci in causa, nisi præstito ab eo qui
hoc postulat juramento, quod neque per se, neque per
alium testificata subtraxerit, vel fuerit percunctatus:

B b iij nec

nec per dolum aut artem aliquam quartam productionem exposcat: sed quia quos desiderat de novo producere, prius habere nequivit.

De test. & att. c. 6. **LXXXVIIII. Accusatus criminaliter an admittatur in testem.**

Non debet quis in criminibus, nisi forsan inceptis, ad testificandum admitti pendente accusatione de crimine contra ipsum: cum etiam accusati, nisi prius se probaverint innocentes, ab accusatione ac susceptione ordinum repellantur.

De cōsuet. c. 21. **LXXXIX. Consuetudo quando non deroget juri.**

Cum tanto sint graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam: nemo sanæ mentis intelligit naturali juri, cujus transgressio periculum salutis inducit, quacumque consuetudine, quæ dicenda est verius in hac parte corruptela, posse aliquatenus derogari. Licet etiam longævæ consuetudinibus non sit visus auctoritas: non tamen est usque adeo valitura, ut vel juri proprio debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationalis, & legitime sit præscripta.

De cōsibus. c. 25. **XC. Procuratio exhibenda visitanti.**

Cum nuper archiepiscopus Beneventanus Beneventanam provinciam visitaret. *Et infra:* Mandamus quatenus cum eundem archiepiscopum, sive auctoritate propria, sive nostra, Beneventanam provinciam contigerit visitare, procuraciones ratione visitationis debitas, juxta facultates ecclesiarum vestrarum, exhibeatis eidem. Alioquin sententiam, quam ipse rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus autore Domino inviolabiliter observari.

De cōsibus. c. 26. **XCI. Quomodo solvenda pensiones antiquæ.**

Cum canonicis majoris ecclesie, quandam summam pecunie ecclesie tuæ debitam aliquot annis persolveris, & iidem summam illam ex integro de meliori moneta exigam tibi solvi: tibi damus nostris litteris in mandatis, ut canonicos illos, solutione prioris pecunie, vel si non sit in usu, æstimatione pensionis antiquæ facias manere contentos.

De cōsibus. c. 27. **XCII. An procuratio pro privatis oratoribus debeat.**

Avtoritate præsentium in hibemus, ne quis pro eo quod in oratoriis, quæ in grangiis vestris habetis, interdum aliqui vestrum celebrant, procuraciones quæ ratione visitationis debentur, a vobis exigere, vel extorquere præsumat.

De rest. spol. c. 1. **XCIII. Quando restituendus reus.**

Licet multum. *Et infra:* Conquestus est nobis Philasius cæcus, ejus campum ab ecclesie hominibus irrationabiliter occupatum. Quod si ita est, quam ante omnem contentionem possessio ei debuerat violenter ablata restitui: tamen, quia Eventus diaconus ipsius ecclesie, consentiente illo, constituit se legitime probaturum, dictum campum ejusdem ecclesie juris esse, inquire veritatem. Et si hoc probatum fuerit, huic dicendum est, ut a sua intentione discedat: Alioquin res ei ablata reddatur.

De eo qui mittit in spol. c. 4. **XCIV. De absente, qui non dimisit procuratorem.**

Si adversarius tuus post citationis edictum, ad remota loca se transferens, procuratorem legitimum

A non dimisit, & denunciatione publice facta domi, non apparet, qui defendat eundem: iure petere potes, ut in possessionem earum terrarum, de quibus questio vertitur, causa custodiæ inducaris.

XCIV. Sequestratio fructuum lite pendente. De seq. spol. & fruct. c. 3.

Aeo qui a sententia provocavit, fructus possessionis, si dissipentur ab ipso, possunt lite pendente rationabiliter sequestrari.

XCVI. Clerici ignobiles non repellendi, etiam in ecclesia quæ tales admittere non consuevit. De præb. c. 17.

Venerabilis frater noster Portuensis episcopus supplicavit, ut cum quandam præbendam, quæ in Argentinensi ecclesia tamdiu vacaverat, quod donatio ejus erat ad sedem apostolicam devoluta, I. clerico contulerit, dum in illis partibus legationis officio fungeretur, suam collationem benigno prosequeremur affectu. Verum procurator Argentinæ capituli proposuit ex adverso, quod idem capitulum hoc auditu consuetudinem allegans antiquam inviolabiliter observatam, juxta quam nullum, nisi nobilem & liberum, & ab utroque parente illustrem, honestæ conversationis ac eminentis scientiæ, in suum consortium hæcenus admiserant: ne contra hoc fieret, maxime cum nulla tunc præbenda vacaret antequam monitorias vel executorias litteras recepisset, ad sedem apostolicam appellavit. *Et infra:* Nos igitur attendentes, quod non generis, sed virtutum nobilitas, vitæque honestas, gratum Deo faciunt, & idoneum servitorem, ad cuius regimen non multos secundum carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eo quod non est personarum acceptio apud ipsum, & vix ad culminata dignitatum, nedum ad præbendas, viri eminentis scientiæ valeant reperiri: exceptiones hujusmodi non duximus admittendas. *Et infra:* Discretionem vestram mandamus, quatenus si vobis constiterit prædictam præbendam vacasse, quando ipsam dicto I. episcopus contulit memoratus, ipsum ad eam recipi faciatis.

XCVII. De eo qui providendus erat in ecclesia. De pred. c. 18.

Cum olim priori sanctæ M. dederimus in mandatis, ut Gu. diacono in aliqua ecclesia civitatis vel dioc. Luc. auctoritate apostolica provideret: idem præfatum Gu. ecclesie S. Petri de vico rectorem auctoritate hujusmodi nifus est designare, in qua rector ab eisdem ecclesie clericis eligi consuevit, excommunicationis sententiam nihilo minus proferens in rebelles. Cum igitur mandatum hujusmodi se ad talia non extendat, nec ad rectoriam vel dignitatem nostram feratur intentio, cum pro simplici beneficio iussio nostra maneat: mandamus, quatenus tam institutionem hujusmodi, quam excommunicationis sententiam propter hoc latam, denuncies non tenere.

XCVIII. Quando venditor emptori de evictione non tenetur. De empte. & vend. c. 7.

Si venditor post institutum contra se iudicium, quis omiserit, ut rem venditam sibi defenderet, nunciare, vel contumaciter absuit tempore sententiæ promulgatæ, seu per iniuriam sententia lata fuit: de evictione iuxta legitimas sanctiones agere non valebit.

XCIX. De clericis comatis. De vita & hon. cler. c. 3.

Si quis ex clericis comam relaxaverit, anathema sit.

CCX.

C. De restituendo minore.

De in integ.
rest. c. 8.Paronen.
al. Peren-
nens.

Constitutus in nostra presentia magister Guill. pro se ac fratre suo I. canonico Parrosinen. exhibita nobis petitione monstravit, quod eis in minori constitutis atate, ac eorum matre, cuius successores existunt, rebus humanis exempta, quondam G. pater ipsorum quasdam possessiones utriusque communes quibusdam vendidit pro quadam pecunie quantitate, ac ut huiusmodi venditio robur firmitatis haberet, emancipavit eosdem, & fecit eos contractui consentire. Quare supplicavit, ut vel venditionem eandem mandaremus nunciari nullam, vel cum adhuc existant intra tempus ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indulgimus, & intra annu & diem a tempore contractus ipsis tamquam proximioribus competeret super illa portione jus offerendi emptoribus precium: iuxta municipii Parrosinen. consuetudinem approbatam, quod hactenus omiserunt, dignaremur eis super utroque, cum in hoc non modicum læsi noscantur, & emptoribus portio eiusdem, vel eorum successoribus precium sint offerre parati, per idem beneficium subvenire. Quocirca mandamus, quatenus si præmissa inveneritis veritate subnixâ, vel venditionem prædictam, quoad partem ex successione materna ipsos contingentem, nunciare curetis, si in ea debita iuris solemnitas est omisa: vel, si forsitan intervenerit, & eos læsos esse constiterit, tam super ea, quam super residua portione, dum tamen quod offerunt duxerint faciendum, autoritate nostra in integrum restituere studeatis.

De in integ.
rest. c. 9.

CI. Restitutio in integrum a quo postulanda.

Causa restitutionis in integrum coram iudicibus ordinariis administrationem habentibus, vel delegatis ab eis tractari poterit & finire: si hoc ipsis delegatis specialiter demandatum fuerit, si in commissiois negotio contingat incidere huiusmodi questionem. Delegati vero ab ordinariis qui administrationem non habent, sed tantummodo facultatem iudicandi, seu arbitri, de hac causa cognoscere nequeunt: nisi coram eis mota fuerit incidenter. In matrimoniali quoque causa liberali, vel criminali, cum majores iudices exigant, arbiter nequit assumi.

De in integ.
rest. c. 10.

CII. De restitutione ecclesie denegata.

Beneficio restitutionis in integrum ecclesie tuæ in alio iudicio denegato: restitutio, præterquam ad appellationem omisam, videtur eidem ecclesie posse denegari, nisi novis defensionibus ad huiusmodi sit beneficium admittenda.

De deposti-
to. c. 2.

CIII. Quando successor precariam revocet.

De precariis irrationabiliter factis a rectoribus ecclesiarum se suosque successores pœna gravi obligantibus, ut facta ipsorum dissolvere nequeant: præcipimus, ut nemo successor antecessoris sui pœna sit obligatus, sed suæ providentiæ sit concessum, ut si antecessor ejus res ecclesie irrationabiliter distribuit, ab eo ad jus ejusdem ecclesie revocentur.

A
GIV. De conditione turpi vel impossibili, adiecta contractui matrimonii.De condit.
ap. c. 7.

Si condiciones contra substantiam conjugii inserantur, puta si alter dicat alteri: contracto tecum si generationem proles evites, vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus digniorem, aut si pro quaestu adulterandam te tradas: matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu. Licet alia conditiones appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter favorem ejus pro non adiectis haberi.

al. alias

B
CV. De ordinato sub promissione de non petendo ab ipso provisionem.De simon.
c. 45.

Si quis ordinaverit, seu ad ordinem præsentaverit aliquem, promissionem seu iuramentum ab illo recipiens, quod super provisione sua non inquiet eundem: ordinator a collatione, præsentator vero ab executione ordinum per triennium, & ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensationem super hoc per sedem apostolicam obtinere meruerit, noverrint se suspensos.

CVI. De resignationibus.

De simon.
c. 46.

Mandato nostro recepto, ut cum monachis qui per simoniam dato aliquo locum in monasteriis sunt adepti, secundum constitutionem generalis concilii dispensares, Et infra: Consultationi tuæ breviter respondentes, dicimus mandatum apostolicum etiam ad abbates extendi, & resignationes spiritualium & temporalium quæ nullo pacto sed affectu animi præcedente utrinque taliter acquiruntur, in quo casu de linquentibus sufficit per solam pœnitentiam suo satisfacere creatori, eos pro simonia huiusmodi non teneri.

C VII. De eo qui celebrat in excommunicatione minori.

De cler. ex.
com. c. 10.

Si celebrat minori excommunicatione ligatus: licet graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit, nec eligere prohibetur, vel ea quæ ratione iurisdictionis sibi competunt, exercere. Si tamen scienter talis electus fuerit, eius electio est irritanda, pro eo quod ad susceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a sanctis patribus est privatus. Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta: sed ab eo collata, virtutis non caret effectu, cum non videatur a collatione, sed participatione sacramentorum, quæ in sola consistit perceptione, remotos. Dummodo non in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se ingesserit: in quo casu est anathemate feriendus.

CVIII. De legitime citato a iudice.

De foro
comp. c. 136.

Proposuiti nobis quod quidam subditus tuus ad petitionem cuiusdam adversarii sui a te legitime citatus ad causam, quia postmodum iurisdictionis alterius esse cepit, tuum intendit iudicium declinare. Porro tuæ prudentiæ dubium esse non credimus, quod is in prædicta causa ius revocandi forum non habet, quasi ab illo iam præventus.

De foro
comp. c. 20.CIX. Clericus potest in curia Romana
conveniri.

Licet ratione delicti seu contractus aut domicili, sive rei de qua contra possessorem causa movetur, quibus forum regulariter quis sortitur, episcopus vester apud sedem apostolicam conventus non fuerit: quia tamen omnium ecclesiarum mater est eadem, & magistra, rite compelli potuit, ut ibi suis adversariis responderet, nisi pro alia iusta & necessaria causa venisset, quam si tunc allegasset, ius revocandi domum saluum, fuisset eidem.

De postul.
c. 3.

CX. De sacerdotis & clerici officio.

Cum sacerdotis sit officium nulli nocere, omnibus autem velle prodesse: non nisi pro se ipso, vel ecclesia sua, vel, si necessitas imminet, pro personis coniunctis, aut miserabilibus, sibi licitum est postulare. *Et infra:* Clericus autem qui contra ecclesiam, a qua beneficium obtinet, pro extraneis advocatus vel procurator esse praesumit, tanquam ingratus potest, maxime si clericus sit eiusdem ecclesiae, beneficio huiusmodi spoliari.

De pact. c. 8

CXI. Quae pactio in spiritualibus valeat.

Pactiones factae a vobis, ut audivimus, pro quibusdam spiritualibus obtinendis: cum in huiusmodi omnis pactio omniique conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti. Quod etiam de aliis est dicendum, quae observatae vergunt in animae detrimentum. Nam etiam iuxta legitimas sanctiones, pactum turpe vel rei turpis, aut impossibilis de iure, vel de facto, nullam obligationem inducit.

De solut.
c. 4.

CXII. De conquerente se indebite soluisse.

Is qui conqueritur indebitam pecuniam se soluisse, probare tenetur quod indebite sit soluta: nisi eius adversarius solutionem inficians, exinde convincatur. Tunc enim diffidenti onus incumbit probandi, quod debitum receperit.

De conventione
conjug. c. 29.

CXIII. De adultera quam maritus reconciliare non vult.

Gaudemus in Domino. *Et infra:* Mulieres vero quae relicto maritali toro lapsa carnis ceciderunt, si mariti carum, a te diligenter commoniti, eas ad frugent melioris vitae conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam poenitentiam ibi agant.

De cõvers.
cõjug. c. 21.

CXIV. Quando possit uxor religionem intrare.

Mulier quae in fide remansit, potest nolente viro qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio ecclesiae separata, ad religionem libere convolare.

De donat.
inter vi.
c. 8.

CXV. De donatione inter coniuges.

Donatio quae constante matrimonio inter coniuges dicitur esse facta, ex quo alter locupletior, & pauperior alter efficitur, firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur. Quae tamen penitus evanescit, si revocetur ab eo tacite vel expresse: vel qui donatum accepit, prius debitum naturae persol-

Avat. Sane soluto matrimonio, sicut dos ad mulierem, sic & donatio propter nuptias redit ad virum: nisi de consuetudine secus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote vel donatione propter nuptias, quod aequale sit, cum hinc inde contrarium inducatur.

CXVI. De decimis.

De deci-
mis. c. 35.

Interdicimus universis personis ecclesiasticis, ut decimas detentas a laicis, ad alienas ecclesias pertinentes, in pignus recipere ab eisdem laicis non praesumant.

CXVII. Ecclesia destituta ministris, absentes redire cogat per subtractionem proventuum.

De cler. nō
resid. c. 16.

Cum ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata. *Et infra:* Sane nobis innotuit quod ecclesia Antiochena, multis ex fervitoribus ejus absentibus, esse fere destituta ministris. Vnde mandamus, quatenus non obstantibus apostolicis indulgentiis, & praedecessorum tuorum licentia, absentes canonicos & assiduos, qui aliter dicti mansionarii. *qui aliter dicti mansionarii.* revoces ad residendum in ecclesia supradicta: & si non venerint, tu de ipsorum beneficiis, dum absentes fuerint, ipsi ecclesiae facias congrue deserviri, in utilitatem ejusdem, quod ex praefatis beneficiis superfuerit, convertendo.

CXVIII. In sponsalibus promissio poenae a contraveniente solvenda non obligat.

De spons.
c. 29.

Gemma mulier nobis exposuit, quod cum T. filia Jesus cum C. contraxit matrimonium, B. de Alfario ea occasione, quod inter P. filium suum & praedictam puellam intra septennium constitutos sponsalia contracta fuerant, poenam solvendam a parte quae contraveniret in stipulatione appositam ab ipsa nuptiarum extorquere. Cum itaque libera matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio propter poenae interpositionem sit merito improbanda: mandamus quatenus, si est ita, eundem B. ut ab extorsione praedictae poenae desistat, ecclesiastica censura compellas.

CXIX. Non sponsalia de praesenti, sed de futuro, solvuntur per sequens matrimonium.

De spons.
c. 31.

Si inter virum & mulierem legitimus consensus interveniat de praesenti, ita quod unus alterum mutuo consensu verbis consuetis expresso recipiat, utroque dicente: Ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum, vel alia verba consensum exprimentia de praesenti: sive sit juramentum interpositum, sive non, non licet alteri ad alia vota transire. Quod si fecerit, secundum matrimonium de facto contractum, etiam si sit carnalis copula subsequuta, separari debet, & primum in sua firmitate manere. Verum si inter ipsos accessit tantummodo promissio de futuro, utroque dicente alteri, ego te recipiam in meam, & ego te in meum, sive verba similia: si alius mulierem illam per verba de praesenti desponsaverit, etiam si inter ipsam & primum, juramentum inter venerit, sicut diximus, de futuro: huiusmodi desponsationis intuitu, secundum matrimonium non poterit separari, sed eis est de violatione fidei poenitentia injungenda.

CXX. De desponsata per verba de futuro.

Adolecens qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet saepe nifus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum per verba de praesenti contra-

De spons.
c. 32.

contraxit: non primam cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus, nec præsumptum, cum conatus non habuisset effectum: sed secundam debet habere uxorem.

De except. c. 12. CXXXI. De exceptione excommunicationis in iudicio.

EXceptionem excommunicationis in dilatoriis proponendis reus scilicet omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur: quod est in hac exceptione specialiter observandum, ne quisquam in periculum animæ suæ excommunicato communicare cogatur. Qui si eam omiserit, ut actor laboribus & sumptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnandus. Excommunicatus autem publice, etsi huiusmodi exceptio non opponitur, nihilo minus est officio iudicis repellendus.

De except. c. 13. CXXXII. De exceptione rei iudicatæ.

ADversario tuo per iudicem absoluto, quoniam tempore motæ litis rem petitam ab ipso sine dolo deserat possidere: si eam modo possideat, tibi petenti denuo rei iudicatæ exceptio non obstat.

De except. c. 14. CXXXIII. De rescripto impetrato ab excommunicato.

Venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Narbonensem, qui a iudicibus ex sufficienti gravamine ad apostolicam sedem appellans, ad vos super appellatione sua nostras litteras reportavit, et si ex causis aliis tempore impetrati rescripti vinculo fuerit excommunicationis strictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad prosequendam per eandem litteras appellationem prædictam decrevimus admittendum. Quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suam prosequi, & super ea litteras impetrare.

De testam. c. 2. CXXXIV. Abbatisa testari non potest.

QVia ingredientibus. *Et infra:* Gabina abbatisa conuicta est, quondam abbatisam monasterii sui, postquam regendi suscepit officium, condito testamento legata reliquisse, dicens eam usque in diem obitus sui non induisse habitum monachalem, sed in vestibus quibus utuntur loci illius presbyteri permanisse, sicut & illa quæ ante illam fuerat abbatisa, & hoc pene ex consuetudine licuisse. Necessarium ergo visum est, postquam abbatisa ordinata est, & in monasterio per annos plurimos usque ad obitum præfuit, vestis qualitatem ad culpam forte episcopi pertinere, qui eam sic esse permisit: non tamen potuisse præiudicium monasterio irrogare, sed res ipsius eidem loco, ex quo illic ingressa & abbatisa constituta est, de iure competere.

De offic. leg. c. 9. CXXXV. Excommunicatos pro iniectione manuum in clericos, qui legati absoluant.

EXcommunicatis pro iniectione manuum violenta, ecclesiæ Romanæ legati qui de ipsius latere non mittuntur, extra provinciam sibi commissam, vel ibidem, si huiusmodi manuum iniectiones illuc contingat aliunde accedere: & qui ecclesiarum suarum prætextu, legationis sibi vindicant dignitatem; etiam subditis, quamvis in provincia sua existentibus. *Cencil. general. Tom. XI.*

tes, beneficium absolutionis impertiri non possunt. Nisi de speciali gratia illis & istis amplius a sede apostolica concedatur.

CXXXVI. Legati statuta durant legatione finita. De off. leg. c. 10.

NEmini dubium esse volumus, quin legatorum sedis apostolicæ statuta, edita in provincia sibi commissa, durent tanquam perpetua, licet eadem postmodum sint egressi. Secus autem si causas duxerint delegandas aliquibus: cum iurisdicção istorum expirat, si ante illorum discessum, horum citatio non præcessit.

CXXXVII. Ecclesia post quadriennium non admittitur ad restitutionem in integrum. De in iur. regr. restit. in 6. c. 1.

ECclesia quæ ad retractandam sententiam vel contractum per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennii spatium post sit lapsum, & negligenter omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda, nisi prævaricationis vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum: aut alia rationabilis causa substat, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

CXXXVIII. Quis alloquens excommunicatum, non sit excommunicatus. De sent. ex comm. c. 54.

Cum voluntate ac proposito maleficia distinguantur: excommunicationis sententiam non incurrit, qui excommunicato in his, quæ ad absolutionem, vel alias ad salutem animæ pertinent, in locutione participat: licet etiam alia verba incidenter (ut apud eum magis proficiat) interponat.

CXXXIX. Excommunicatus minori potest ab eadem excommunicatione absolvi. De sent. ex comm. c. 56.

Vobis collata potestas, ut a minori excommunicatione, si in ipsam inciderint, invicem se absolvant, utroque ligato vinculo excommunicationis huiusmodi, non expirat.

CXL. Permittitur ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tempore interdicti. De sent. ex comm. c. 57.

Permitimus ecclesiarum ministris semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, Missarum solennia celebrare causa sciendi corpus Domini, quod decedentibus in penitentia non negatur.

CXLI. Satisfaciens clerico quem verberavit, non potest tamen ab episcopo absolvi, nisi in certis casibus. De sent. ex comm. c. 58.

Quamvis incidens in canonem latæ sententiæ propter violentam manuum iniectionem, iuxta proprias facultates eis satisfaciatis, quibus iniurias irrogavit: non tamen aliter, quam per sedem apostolicam, vel eius legatum, absolutionis potest beneficium obtinere: nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili aut senili ætate, fragilitate sexus, seu alia corporis impotentia, sive quolibet impedimento canonico retrahatur, quo minus Romanæ pontificis possit adire: vel nisi iuris beneficio a labore huiusmodi excusetur. Ceterum quibusdā prædictorum, vide-

C c licet

licet qui temporali impedimento laborant, exceptis A
pueris, sub debito iuramenti, quod secundum ec-
clesiæ formam præstare tenentur, consuevit iungi,
ut impedimento cessante ad apostolicam sedem acce-
dant, mandatum ipsius humiliter susceperunt.

De sent. ex-
com. c. 59.

CXLII. *Excommunicatio simpliciter lata
intelligitur de maiori.*

SI quem sub hac forma verborum, illum excom-
municato, vel simili, a iudice suo excommunicari
contingat: dicendum est, eum non tantum minori,
quæ a perceptione sacramentorum, sed etiam maiori
excommunicatione, quæ a communione fidelium se-
parat, esse ligatum.

De sent. ex-
com. c. 60.

CXLIII. *De beneficio absolutionis indulto
minoribus etate.*

PER is, qui in canone inciderunt sententiæ promul-
gatæ, siue ante, siue post pubertatem postulent se
absolvi, potest diocesanus episcopus absolutionis be-
neficium impertiri: cum propter defectum ætatis in
qua fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine
temperandus.

De cogn.
spirit. c. 8.

CXLIV. *Inter baptizatum & filium
baptizantis oritur cognatio spiritalis.*

EX litteris vestris accepimus, quod cum M.
mulier coram officiali Cantuar. Alanum peteret
in virum, & se affidatam ab eo ac carnaliter cogi-
tam pertestes idoneos probavisset: dictorum tandem
rectum depositionibus publicatis, idem Alanus ex-
cipiendo proposuit, quod eam non poterat habere
in uxorem, pro eo quod ipsum pater mulieris ejusdem,
qui sacerdos extitit, baptizavit. Sed cum idem officia-
lis exceptione huiusmodi non admissa definitivam tu-
lerit sententiam contra ipsum, & idem ad sedem Apo-
stolicam appellaverit: mandamus quatenus, si est
ita, eundem Alanum super hoc ab impetitione mu-
lieris absolvatis ipsius, eidem mulieri perpetuum
silentium imponentes.

De rescrip-
in 6. c. 1.

CXLV. *De rescripto impetrato ab excom-
municato.*

IPSO iure rescriptum, vel processum per ipsum habi-
tus non valeat: si ab excommunicato, super alio
quam excommunicationis vel appellationis articulo,
fuerit impetratum.

De regul.
c. 23.

CXLVI. *Novitiis licet ante professionem,
redire ad seculum: habicus professorum sit
distinctus ab habitu novitiorum.*

STATUIMUS novitios in probatione postos, ante sus-
ceptum religionis habitum, qui dari profitentibus
consuevit, vel ante professionem emissam, ad priorem
statum redire posse libere intra annum: nisi evidenter
appareat, quod tales absolute voluerint vitam muta-
re, & in religione perpetuo Domino deservire: cum
quilibet renunciare valeat ei quod pro se noscitur in-
troducitur. Nihilominus statuentes ad omnem am-
biguitatem penitus amovendam, quod cum in qui-
busdam locis religiosus novitiorum habitus non di-
stinguatur ab habitu professorum: professionis tem-
pore benedicantur vestes quæ profitentibus conce-
duntur, ut novitiorum habitus a professorum habita
distinguantur.

CXLVII. *De religiosis fugitiis.*

De regul.
c. 24.

NE religiosi vagandi occasione habentes, salu-
tis propriæ detrimentum incurrant, & san-
guis eorum de prælatorum manibus requiratur: sta-
tuimus ut prædentes capitulis celebrandis, secun-
dum statum concilii generalis, seu patres abbates,
seu priores, fugitivos suos & eiectiones de ordine suo
requirant solite annuatim. Qui si in monasteriis
suis recipi possunt secundum ordinem regularem,
abbates seu priores eorum monitione prævia per cen-
suram ecclesiasticam compellantur ad receptionem
ipsorum, salva ordinis disciplina. Quod si hoc regu-
laris ordo non patitur, autoritate nostra provideant
ut apud eadem monasteria in locis competentibus,
si absque gravi scandalo fieri poterit, alioquin aliis
religiosis domibus eiusdem ordinis, ad agenda ibi
penitentiam talibus vite necessariam ministrentur.
Si vero huiusmodi fugitivos vel eiectiones inobedientes
invenierint, eos excommunicent: & tamdiu faciant
ab ecclesiis prælati excommunicatos publice
nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter
revertantur.

CXLVIII. *Concessio precarii extinguitur
voluntate concedentis, aut ei succedentis:*

De precar.
c. 3.

precarie concessio non.

PRECARIIUM utendum conceditur, quandiu pati-
tur qui concessit: solvitur quoque obitu eius
cui concessum est, non etiam concedentis: aut cum
ipsum alienari contingit, alicui hoc revocare volen-
ti: quia per conventionem huiusmodi non licet rem
alienam invito domino possideri. Porro precariæ
quæ quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri
solerent, non sunt pro voluntate concessionis revo-
candæ.

CXLIX. *Commodatarius tenetur etiam
de levissima culpa: non de casu fortuito, nisi in
tribus casibus.*

De com-
modato.
c. un.

CUM gratia sui tantum quis commodatum acce-
dit, de levissima etiam culpa tenetur: licet cas-
us fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel intervenit
pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat im-
putari. Contra eum quoque recte commodati non
agitur, nisi post usum expectum cuius gratia res fue-
rat commodata: cum non decipi beneficio nos oporteat,
sed adjuvari.

CL. *Quando fideiussor fideiussione liberetur.*

De fideiuss.
c. 5.

VM pro quo te fideiussorem obligasti, si diu in
debiti solutione cessavit, aut dissipare sua bona
cepit, seu super hoc condemnatus fuisset, iure poteris
convenire, ut te a fideiussione debeat liberare.

CLI. *Non professus in abbatem eligi non potest.*

De elec. &
elec. pot.
c. 49.

CUM in magistrum assumi non debeat, qui for-
mam discipuli non assumpsit; nec sit præsi-
ciendus, qui subesse non novit: nos intellecto per te,
quod in quibusdam regularibus domibus iure tibi
diocesano subiectis, sunt quidam in abbates, non
professi ordinem regularem, assumpti: mandamus,
quatenus, cum abbates tales esse non debeant, qui per
professionem monachi & regulares canonici non
fuerint, ad amotionem eorum quos tales invenieris,
sublato appellationis impedimento, procedas.

CLII.

CLII. *Quæ irrita sit electio.*

De cle. &
ele. pot.
c. 15.
ⁿ Lateran.
sub Innoc.
III. c. 24.

In Genesi legitur, *Et infra*: Cum in concilio ⁿ caveatur, ut is collatione habita eligatur, in quem omnes vel major & sanior pars capituli consentit: & in Guil. major pars totius capituli non consenserit, quamquam majorem partem habuit partium, comparatione minorum. Nec plene numeri ad numerum, quia utrum G. & H. de quibus adversarii referunt questionem, in electione vocem habuerint, tractatum non exitit nec discussum: nec zeli ad zelum, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit. Nec etiam electio communiter celebrata, quoniam licet in eundem Guil. singulariter singuli consensissent, non tamen debuit subsequi singularis electio, sed communis, ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc sequeretur absurditas, ut tot essent electiones, quot essent numero eligentes. Nec ex singularibus vel particularibus consensibus appareret universalis electio vel communis, licet quilibet singularis veritatem exprimat suæ partis: quemadmodum ex singularibus propositionibus, licet veris, universalis propositio non appareat, nisi per signum universale forsitan exprimat. Nec præmissi duo canonici poterant sic excludi, cum primus existeret in canonicatus possessione, vel quasi, habendo stallum in choro, locum in capitulo, legendo & cantando ut canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatum & personarum, quæ occurrerunt pro tempore faciendæ, tanquam canonicus sit vocatus, quamquam hac vice fuerit cum protestatione admittus: secundus vero esset in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus: cum de toto regno Franciæ vocentur absentes de consuetudine ecclesiæ Gallicanæ. Nos his plenius intellectis, de consilio fratrum nostrorum prædictam electionem, utpote contra formam concilii attentatam, decernimus irritam, & inanem.

De cle. &
ele. pot.
c. 58.

CLIII. *Publicato scrutinio, non possunt electores variare.*

Publicato scrutinio variare nequeunt electores, cum sit faciendæ collatio, & electio celebranda. Ad quod per superiorem, si oportuerit, compellantur.

De cle. &
ele. pot.
c. 59.

CLIV. *De cassata electione propter simoniam.*

ⁿ al. postulatione

Si alicujus electionem propter simoniam, coignorante ac ratum non habente commissam, contigerit reprobari: cum eo super prælatione ⁿ ad quam taliter fuerat electus, illa vice non potest episcopus dispensare. Quamvis circa eum, qui ignoranter recipit simplex beneficium per simoniacam pravitatem, post liberam resignationem, episcopi dispensatio toleretur.

De cle. &
ele. pot.
c. 60.

CLV. *De electionibus.*

His quibus interdicitur ut absque superioris licentia eligere non præsumant, tempus statutum a canone currit, ex quo in mora fuerint licentiam hujusmodi postulandi.

De offic. &
pot. jud.
deleg. c.
39.

CLVI. *De causa suspitionis, contra iudicem.*

Suspitionis causa contra iudicem assignata, non ipsè, qui forsitan provocatus obesse, sed arbitri potius, coram quibus probatio est faciendæ, & ad quos omnia quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noscuntur: possunt ad hoc terminum assignare. Ab ipso quoque iudice, cui sicut iurisdicatio, sic & cæcil. general. Tom. XI.

Atera sine quibus explicari non potest, intelliguntur esse commissa, iidem ut convenient (si discordes fuerint) in unam sententiam, vel tertium concorditer advocent, cum quo duo vel alter eorum id faciat, sunt cogendi: ne hujusmodi occasione principale negotium plus debito prorogetur.

CLVII. *Sua aetate possit quisque delegari.*

Ibidem c.
41.

Cum vigesimum annum peregeris, dari potuisti in aetate hujusmodi delegatus. Cæterum constituto infra aetatem eandem (nisi partes scienter consentirent in eum qui annum XVIII. transcessisset) facta delegatio ab alio quam a principe, non tenet.

CLVIII. *Potestas plurimum delegatorum vel arbitratorum expirat per mortem unius.*

Ibidem c.
42.

Vno delegatorum vel arbitratorum, sicut propositis, rebus humanis exempto, eorum officium expiravit: nisi aliud in delegatione aut compromisso fuisset expressum.

CLIX. *Qui delegati subdelegare possint: qui non.*

Ibidem c.
43.

Quoniam apostolica sedes intendit providere negotiis, & non personis quibus eadem committuntur: si iudex tertius licet ex officio nostro, vel de assensu partium pro communi a nobis datus eisdem, alii delegaverit vices suas (cum delegato a principe id concedatur a jure) delegatio valebit ipsius. Idem quoque dicendum est, cum mandatum episcopo ut cum altero suorum conjudicum mandatum apostolicum exequatur, & tunc sine subdelegato ab ipso episcopo reliqui duo procedere non valebunt. Is autem cui injungitur, ut personaliter negotium exequatur, potest, dummodo partes consentiant, hoc aliis delegare. Præterquam si inquisitionem fieri, vel ecclesiis de prælatis vel aliis ministris provideri mandavimus. Cum in his omnibus casibus industriam & fidem personæ, cui talia committimus, eligere videamus. Cæterum salva legatorum sedis apostolicæ autoritate, nulli cui commissum fuerit prædicare crucem, excommunicare, vel absolvere aliquos, dispensare cum irregularibus, vel injungere poenitentias, liceat hæc de cætero aliis demandare: quia non sibi iurisdicatio, sed certam ministerium potius, committitur hac in parte.

CLX. *Hæretici puniendi.*

De hæret.
c. 15.

Excommunicamus & anathematizamus universos hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Toffepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem habentes diversas, sed causas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipsum. Dammati vero per ecclesiam, seculari iudicio relinquuntur animadversione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis.

Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire noluerint ad agendam condignam poenitentiam: in perpetuo carcere detrudantur: credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus.

CLXI. *Liberantur ab omni obligatione, qui hæreticis adstricti evant.*

Ibidem c.
16.

Absolutos se noverint a debito fidelitatis, hominibus, & totius obsequii, quicumque lapsi manifeste in hæresim aliquo pacto quacumque firmitate vallato tenebantur adstricti.

De Iudæis
c. 19.CLXII. *Iudæus baptizatum vel baptizari
Volentem non retineat in seruitio.*

Nulli Iudæo baptizatum, vel baptizari volentem, emere liceat, vel in suo seruitio retinere. Quod si quem nondum ad fidem conversum causa mercimonii emerit, & postmodum factus sit, vel fieri desideret Christianus: datis pro eo XII. solidis, ab illius seruitio protinus subtrahatur. Si autem intra tres menses ipsum venalem non exposuerit, vel ad sibi seruiendum emerit eundem: nec ipse vendere, nec alius audeat comparare: sed nullo dato precio perducatur ad præmia libertatis.

De ordin.
ab episc.
qui renūc.
episc. c. 2.CLXIII. *De iis qui ab excommunicato
ignoranter ordinati sunt.*

Cum clericis, qui ab excommunicato episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos dispensari.

De novi
op. nūciat.
c. 4.
n. denun-
ciaffeCLXIV. *De eo qui opus nouum nūciat.*

Is cui opus nouum te nūciasse proponis, non obstante cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ædificatum existat, tenetur te per trium mensium spatium expectare, juris tui præiudicium probare volentem.

De male-
dicis. c. 2.CLXV. *Pœna blasphemantis Deum, vel
sanctos.*n. al. sep-
tenti; præ-
cedentibus
sex feriis
vel subse-
quentibus
in pane,
&c.

Statuimus, ut si quis contra Deum, vel aliquem sanctorum sanctorum, & maxime beatam Virginem, linguam in blasphemiam publice relaxare præsumpserit: per episcopum suum pœna subdat inferius adnotata: videlicet quod in septem diebus Dominicis præ foribus ecclesiæ in manifesto, dum aguntur Misærum solemnia, blasphemus existens, ultimo illorum die Dominico palleum & calcamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, septemque præcedentibus sextis feriis in pane & aqua jejunet, ecclesiæ nullatenus ingressurus. Quolibet quoque prædictorum dierum tres, si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, siue unum. Et si nec ad hoc ejus suppetant facultates: id in pœnam aliam commutetur. Cui etiam, si renuerit recipere ac peragere penitentiam supradictam, ecclesiæ interdicitur ingressus, & in obitu ecclesiastica caret sepultura. Per temporalem præterea potestatem coactione (si necesse fuerit) episcopi dicæ. adhibita contra eam, blasphemus, si dives fuerit, quadraginta solidorum, alioquin triginta siue viginti, & si ad id non sufficiat, quinque solidorum usualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus. Quod etiam inter alia communitatum statuta ponatur.

De arbi-
tris. c. 14.CLXVI. *Quandiu duret compromissum.*

Compromissum non extenditur in compromittentis heredes, si de ipsis non caveatur ibidem.

De test. &
attest. c. 1.CLXVII. *Socius simoniæ admittitur in
testem, si agatur civiliter.*

Mediatores, per quos scelus simoniæ plerumque committitur, ad testimonium contra scelus ejusdem auctores, in detestationem criminis, admittuntur: si non agatur criminaliter, sed civiliter, & emolumentum exinde non fuerint affecturi.

A

CLXVIII. *Qui possint sibi eligere
confessorem.*De penit.
c. 16.

Ne pro dilatione penitentiarum periculum immineat animarum, permittimus episcopis & aliis superioribus, necnon minoribus prælatis exemptis, ut, etiam præter sui superioris licentiam, primum & discretum sibi possint eligere confessorem.

CLXIX. *De appellatione.*De appell.
c. 70.

B

Interposita appellatione ex causa probabili, non sufficit appellanti probare, quod ex causa hujusmodi provocavit, si eam non doceat esse veram: nisi hoc se offerens probaturum, non fuisse admissus. Eidem quoque permittimus, si non recipiatur appellatio ejus a iudice, nec ab aduersario approbetur, super prosecutione appellationis, per procuratorem ad impetrandum & contradicendum constitutum, literas impetrare: licet pars altera, per se vel per procuratorem idoneum, iudicium super hoc apud sedem apostolicam recipere sit parata. Ille denique qui vocem appellationis emisit, cujus nondum est alii cognitio delegata ad petitionem ejusdem, ad eum a quo provocavit de jure remittitur: contradictione partis alterius non obstat. Est tamen in legitimis expensis aduersario, quas eum propter hoc fecisse constiterit, condemnandus. Sane parato aliquo probare gravamen, propter quod duxerat appellandum, & parte aduersa se contumaciter absentante, potest super hoc lite non contestata procedi: licet nondum contestatio litis facta fuerit in ipso appellationis articulo vel negotio principali: quia cum in hoc casu iniquitas prioris iudicis principaliter arguatur, non est rigor juris, ex quo sequi posset causæ perplexitas, requirendus.

CLXX. *De clausula, appellatione remota.*Ibidem
c. 71.

D

Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod quoties clausula, per quam tollitur appellationis remedium, in medio litterarum ponitur: si sunt plura negotia se minime contingentia, præmissa tantum complectitur: nisi forte in fine litterarum prædicta clausula iteretur.

CLXXI. *Appellatio unius prodest alteri.*Ibidem
c. 72.

Vna sententia pluribus condemnatis, si unus solus ad appellationis beneficium conuolauerit, filius victoria jure communi cæteris suffragatur: si communi jure iuuentur, idemque negotium & eadem causa defensionis existat.

CLXXII. *Quando non appellans habeatur pro
appellante.*Ibidem
c. 73.

E

Si iustus metus quo minus appellaveris te excusat: ad appellationis reputaris beneficium conuolasse: dummodo intra tempus, quo licite provocatur, coram iudice a quo appellasse uolueras; vel si habere ipsius copiam nequiuisti, in præsentia bonorum virosum protestatione super hoc proposita, causas appellationis duxeris exprimentandas.

CLXXIII. *Res inter alios iudicata, quando
aliis nocet.*De sent. &
re iud. c.
25.

Quamuis regulariter aliis non nocet res inter alios iudicata: tamen qui, cum sibi primum de ea re actio vel defensio competeat, sustinuit sequen-

tem

tē agere, ac illi etiam, qui passus est eum, a quo causam habuit, experiri, est præjudicium generatum.

Ibid. c. 26. **CLXXIV.** *Si duo ordinarii pronunciant contraria, tenet sententia pro reo: nisi in aliquot casibus.*

Dvobis iudicibus, ut accepimus, diversas sententias proferentibus: si ex iurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo, non pro actore sententia: nisi in causa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso fuerit promulgata. Si vero ex delegata potestate, utraque pendet sententia ex arbitrio delegantis. Quod si ex compromisso, neutra debet habere vigorem.

De injur. c. 8. **CLXXV.** *Qui iurat de non repetendis damnis, potest tamen expensas repetere.*

In nostra & fratrum nostrorum presentia propo-
sitis, quod olim cives Brixienfes pro restauratio-
nibus damnorum ad invicem, quæ propter multas ci-
viles discordias incurrerant, plurimum aggravati, sta-
tutum editum de non petendo vel recipiendo in posterum
restauraciones hujusmodi a communi generaliter ap-
probarunt, & firmarunt etiam juramento. *Et infra:*
Cum igitur aliud sit damnorum restitutio, quam sa-
tisfactio expensarum; & ideo in juramento exhibitio
super damnorum articulo intelligi non debeat, quod
factum expensarum fuerit comprehensum: manda-
mus, quatenus, juramento non obstante prædicto, au-
toritate nostra provideas, quod dictum commune pro
bono concordie ad expensarum satisfactionem ali-
quid contribuat, juxta tuæ discretionis arbitrium, a
te sicut expedierit moderandum.

Ibid. c. 9. **CLXXVI.** *De eo qui alteri damnum dat vel infert injuriam.*

Si culpa tua datum est damnum, vel injuria irro-
gata, seu aliis irrogantibus opem forte tulisti; aut
hæc imperitia tua, sive negligentia evenerunt: jure
super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excu-
sat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter
posse contingere vel jacturam. Quod si animalia tua
nocuisse proponas, nihilo minus ad satisfactionem ten-
neris, nisi ea dando passis damnum, velis liberare te
ipsum: quod tamen ad liberationem non proficit, si
fera animalia, vel quæ consueverunt nocere, fuissent, &
quam debueras non curasti diligentiam adhibere. Sa-
ne licet, qui occasionem damni dat, damnum videatur
dedisse: secus est tamen in illo dicendum, qui ut non
accideret, de contingentibus nil omisit.

De donat. c. 10. **CLXXVII.** *Donatio potest per donatorem, non per heredem, revocari.*

Propter eius ingratitudinem, in quem liberalitas
est collata, donatoris persona de rigore iuris
eam potuit revocare, si forte in ipsum impias ma-
nus iniecerit, aut sibi atroces iniurias, seu grave re-
rum suarum damnum, vel vitæ periculum inferre præ-
sumplerit. Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit,
non extenditur successores.

Concil. general. Tom. XI.

CLXXVIII. *Iurans servare statuta edita, & promittens per idem iuramentum servare edenda, non tenetur ex iuramento ad noviter edita.* De jurejur. c. 35.

Clericus, qui iuravit se statuta in ecclesia sua
edita servaturum, promittens per idem iuramen-
tum, statutum, quod postmodum subsecutum est, fide-
liter observare: licet transgredi non debuerat quod
promisit, non tenetur ad illius observantiam ex debito
præstiti iuramenti.

CLXXIX. *Distans a capite quarto gradu, cum distante quinto, contrahere potest.* De cōsang. & affin. c. 9.

Vir, qui a stirpe quarto gradu, & mulier quæ ex
alio latere distat quinto, secundum regulam ap-
probata, qua dicitur quoto gradu remotior distat a
stirpe, & a quolibet per aliam lineam descendentium
ex eodem: licite possunt matrimonialiter copulari.

CLXXX. *De scripturis contrariis ab eodem productis.* De fide in-
strum. c. 13.

Imputari ei potest, qui contrarias inter se scriptu-
ras in iudicio protulit fidem sibi ad invicem dero-
gantes: cum in ipsius fuerit potestate, quam voluerat
non proferre.

CLXXXI. *De cautione, in qua debiti exprimitur causa; & ea in qua non exprimitur.* Ibid. c. 14.

Si cautio, quam a te indebite proponis expositam,
indeterminate loquatur: adversarius tuus tene-
tur ostendere debitum, quod continetur in ea. Sed
si causam, propter quam hujusmodi scriptura pro-
cesserit, expresseris in eadem: confessioni tuæ sta-
tur, nisi probaveris te indebite promississe.

CLXXXII. *Instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarii, vim habet.* Ibid. c. 16.

Si instrumenta propter vetustatem, vel propter
aliam justam causam, exemplari petantur: coram
ordinario iudice vel delegato ab eo specialiter præ-
sententur. Qui si ea diligenter inspecta in nulla sui
parte vitiata repererit: per publicam personam illa
præcipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc
cum originalibus habitura.

CLXXXIII. *Probata violentia per testes, res amisse probantur per juramentum.* De iis quæ
vi, metueve
causa fuerint
c. 7.

Sper eo, quod adversarius vester se conquerere-
tur a vobis per violentiam spoliatum, arbitrami-
ni contra vos fuisse injuste processum: cum non nisi
proprio juramento probaverit singula quæ amisit.
Verum postquam de violentia per testes, & de amif-
sis rebus per ipsius constitit sacramentum: potuit
iudex, taxatione ab ipso facta, pro personarum ac ne-
gotii qualitate, vos, in astinatione rerum amissa-
rum iuramento adversarii declarata, rationabiliter
condemmare.

CLXXXIV. *Quando colono faciendi remissio pensionis: item quando inquilinum liceat amovere.* De loc. & cond. c. 3.

Propter sterilitatem afficientem magno incom-
modo conductores, vitio rei sine culpa coloni,
seu casu fortuito contingentem: colonis ecclesie tuæ

Cc iij pro

pro rata pensionis remissio est facienda: nisi cum ubertate præcedentis vel subsequæntis anni valeat sterilitas compensari. Verum invito inquilino domum inhabitare vel reficere poteris: si necessitas, quæ tamen non imminet locacionis tempore, id expoat: remissa sibi pro residuo temporis pensione. Qui etiam inde rationabiliter amovetur, si perverse ibi fuerit conversatus: vel, cum canonem per biennium non solvisset, sibi satisfactione celeri non providit.

Ibid. c. 4. **CLXXXV. Emphyteuta quando meliorationes suas vendere possit. Item quando possit expelli.**

Potnit emphyteuta (ecclesia primitus requisita, eique nunciato, quantum sibi ab aliis offertur, si nolle se emere dixerit, vel a denunciacionis tempore duorum mensium spatium sit elapsum) meliorationes & jus sibi competens aliis vendere, qui ab emptione hujusmodi minime prohibentur. Emphyteuta quoque secus præsumendo, vel cessando in solutione canonis per biennium, nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuisset, iuste potuisset expelli. Non obstante, quod ei, ut canonem solveret, non exiit nunciatum: cum in hoc casu dies statuta pro domino interpellet.

De infan. & lang. ex. pos. c. 1. **CLXXXVI. Infans expositus a patre, patria potestate liberatur. Eodem casu seruo libertas, & liberto ingenuitas datur. Idem iuris in prædictis languidis sic expositis, vel si eis alimenta denegantur.**

Si a patre, sive ab alio, sciente ipso aut ratu habente, relegato pietatis officio, infans expositus exitit: hoc ipso a potestate fuit patria liberatus. Nam & hoc casu in ingenuitatem libertus, & servus in libertatem eripitur: quod & de prædictis cuiuscumque ætatis languidis, si expositi fuerint, vel si alicui illorum alimenta impie negari contigerit, est dicendum. Sane qui hos suscipiant, non possunt propter hoc in eorum personis jus aliquod vindicare.

De homicid. c. 25. **CLXXXVII. Homicidium casuale non imputatur presbytero qui rei licitæ dabat operam.**

Quidam, ut asserit, ad adificationem ecclesie in adiutorium a presbytero evocatus, ritens cum laqueari, quod idem presbyter solvere nitebatur, hac occasione rebus est humanis exemptus. Et infra: Attendentes igitur, quod sacerdos ipse dabat operam licitæ rei, studuit etiam quam debuit diligentiam adhibere, circumstantibus quibus periculum imminet, ita tempestive & alta voce præmonitis, quod & intelligere & fugere potuerunt. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod ob hanc causam, vel quia omnes casus fortuitos, qui prævideri non possunt, forsitan non prævidit: non debet, quoad officium vel beneficium impediri.

De pignor. c. 8. **CLXXXVIII. De usufructuariis.**

Cum constet I. mulierem uxorem Ogerii quoad usufructum filio suo successisse in bonis, quorum proprietates ad M. mulierem uxorem C. dignoscitur pertinere: mandamus, quatenus eam ad cautionem idoneam exhibendam, quod utatur & fruatur salva rerum substantia rebus immobilibus, quæ usu non consumuntur, ad arbitrium boni viri; pecuniam vero, si quam habuit, vel habebit, ac altimationem bonorum, quæ consumuntur usu, & in hereditate inventa fuerint, in morte sua dictæ mu-

lieri, vel hereditibus ejus restituat, per censuram ecclesiasticam compellatur.

CLXXXIX. Filius rogatus restituere hereditatem, detrahit tertiam jure naturæ & quartam Trebellianicam. De testa. c. 18.

Rainaldus Peponis filius, heres ab ipso institutus hoc modo, ut patris suis hereditatem restitueret, si absque filiis masculis moreretur: cum eis (mortuo Pepono) super quibusdam bonis hereditatis ejusdem in tres arbitros compromisit: quorum duo, mortuo reliquo (prout ex forma compromissi poterant) procedentes, taliter arbitrati fuerunt: quod neutra pars haberet licentiam transferendi quocumque modo in alium res prædictas, nisi in eorum filios masculos ex ipsis legitime descendentes: & quod contra hoc fieret, non valeret. Porro dictus R. prolem non habens, condidit testamentum, in quo medietatem partis suæ de rebus prædictis, quibusdam avunculis suis, aliam vero medietatem & reliqua bona paterna, uni ex patris suis & ejus filiis legavit: adjiciens ut bona, in quibus ex testamento vel ab intestato dicti heredes R. possent succedere, si venirent contra legatum dictis avunculis suis debitum, ad ipsos pro determinatis portionibus devenirent. Demum eodem R. naturæ debitum persolvente, ac uno ex patris hereditatem adente prædictam, cum dicti avunculi adversus eundem patrum ac filios ejus coram iudice communis Vrbenaten. moverunt quæstionem, petendo pro rata, quæ ipsos contingit, legatum prædictum, & restitui eis si contra ipsum illi venirent, quacumque occasione testamenti ejusdem R. ad ipsos pervenerant, vel poterant pervenisse. Præfatus iudex ab illorum impetitione super legato ipsos absolvens, ad restitutionem aliorum bonorum sententialiter condemnavit eisdem. A cujus sententia cum ambæ partes ad nostram audientiam appellassent, petente utraque parte dicti iudicis sententiam infirmari, quatenus contra se fuerat promulgata; & quatenus pro se facebat, executioni mandari. Dilectus filius noster O. S. Nicolai in carcere Tulliano diac. cardin. lite coram se legitime contestata, quoniam idem R. habebat in bonis quendam Peponis patris sui tertiam partem debitam jure naturæ, in qua gravari nequivit, necnon quartam Trebellianicam, quam quilibet extraneus restitutione gravatus deducere potuisset, propter quod in rebus prædictis avunculis legatis portiones eisdem habuit R. præfatus, easque potuit in ultima voluntate legare, ac per hoc legatum tenuit usque ad tertiam & quartam præfatas, licet ipsas non expresserit in legando: pronunciat (non obstante præmissis arbitrio, quod, ne legatum teneret, non poterat impedire) iudicè ipsum in eo quod super hoc, dicti patrum in totum absolvit, qui confessus est se pro mediate possidere prædicta, perperam iudicasse; condemnavitque ipsum ad restitutionem medietatis tertie & quartæ partis ipsius legati pro rata, quæ dictos avunculos de ipso contingit; & in residuo, præfati iudicis sententiam confirmavit. Cæterum in eo quod idem iudex dictum patrum, & eius filios, totaliter in aliis, que in secundo articulo petita fuerant, condemnarat: male ipsum pronunciasse decrevit, quia filii eius contra voluntatem testatoris non inveniuntur aliquid commississe, cum nihil de petitis reperti fuerint possidere. Verum in portione, quam patris habebat in bonis illis ratione quartæ & tertie prædictorum, quas R. habuit in bonis eisdem, in quibus eius institutio, & legatio ac adjectio præfate tenet pro rata eisdem avunculos contingente

tingente de prædicto legato confirmavit sententiam a iudicis supradicti: eodem patruo & ejus filiis in residuo absolutis, & salvo nihilo minus ei ex jure institutionis beneficio legis Falcidiae, in restitutione præfati legati, si intra tempus legitimum voluntati paruerit testatoris cum inventarium fecerit, & contra voluntatem testatoris lex Falcidia inducatur. Nos itaque ipsius cardinalis sententiam ratam habentes, eam autoritate apostolica confirmamus.

Ibid. c. 19. **CXC.** *Executor testamentarius, qui suscepit illud officium, exequi compellitur.*

Ioannes clericus, & P. laicus, executores ultimæ voluntatis O. clerici S. crucis, qui venerabilibus & piis locis de bonis suis in ultima voluntate legavit, mandans insuper satisfieri creditoribus per eisdem: post mandatum susceptum, per dioecesanum cogi debent testatoris explorare ultimam voluntatem.

Ibid. c. 20. **CXCI.** *De quibusdam legatis non soluitur canonica portio, nisi fiat in fraudem.*

DE his, quæ in ornamentis, vel pro eis, seu fabrica, luminariis, anniversario, septimo, vigesimo, tricesimo die, sive aliis, ad perpetuum cultum Divinum legantur ecclesiis, vel reliquis piis locis, canonica portio (dummodo in fraudem non faciat, ut ea episcopus seu parochialis ecclesia debeat defraudari) deduci non debet.

ANNO CHRISTI 1228. ***** CONCILIUM ROMANVM**

IN QVO FRIDERICVS IMPERATOR
excommunicatus in Cœna Domini,
ann. MCCXXVIII.

Huius mentio concilii habetur in actis Gregorii IX. relatis ab Oderico Raynaldo in hæc verba: Tum prælatorum Lombardiae, Tusciae, totius patrimonii, ac Apuliae, & aliorum qui pro suarum prosecutione causarum ad curiam venerant, convocata ad concilium multitudine, post hujus profundi sermonis decursum: Quis mihi tribuet auditorem, &c. respondentibus singulis vota sua, qualiter contra dictum Imperatorem procederet, ordinavit.

In Cœna autem Domini anathemate percussus fuisse Fridericum de huius concilii sententia, docent eiusdem pontificis litteræ ad Apulos præfules, ab eodem Oderico descriptæ: quarum partem illam hic quoque describere visum est.

Vniuersis archiepiscopis, episcopis, &c. per Apuliam constitutis.

Quanto nobilium membrum in ecclesiæ corpore læditur, tanto acrioribus doloribus cruciamur: qui Cephæ locum, licet insufficientibus meritis, obtinemus. Verum quia tectum vulnus, si dimittatur intactum, solet in scandalum corporis latius evagari: nos olim viso, quod Fridericus Romanorum imperator salutem propriam negligebat, dum salubre votum, quod Deo voverat additis juramentis, detestabatur exolvere, non sine detrimento fidei, & gravi scandalo totius populi Christiani, quia juxta sapientis edictum: *Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris:* medicinalem Petri gladium in eum exercimus, in spiritu lenitatis, excommunicationis sententiam publicando, quam ipse in se voluntarius fecerat promulgari: nisi statuto termino transfretaret in terræ sanctæ subsidium, & alia promissa fideliter adimpleret: spe-

antes, ut percussus dolens, ad percipientem se in humilitate rediret, Dominum exercituum requirendo. Sed quod dolentes referimus, inclinato corde medicinam exhorrens, & increpationem abominans disciplinae, immo malleum velut stipulam reputans; non solum nulla poenitudine se corripuit, verum etiam adiciens peccata peccatis, contra se Dominum audaciter irritat, ultra quam recensere nos deceat, ne videamur in ejus conviciis delectari, qui conversionem ejus desiderabiliter expectamus. Inter alia namque claves ecclesiæ contemnens, quibus Dominus B. Petro & successoribus ejus ligandi & solvendi contulit potestatem, sibi facit celebrari, vel potius quantum in ipso est, profanari Divina, in enormius animæ suæ periculum, & enervationem totius ecclesiasticæ disciplinae. Unde timentes, ne plaga ejus fieret penitus desperabilis, si male permitteremus obduci neglecti vulneris cicatricem, & eo insanabile, quo insensibile redderetur: malagma studuimus apponere sanativum.

Vtinam studium nostrum, optatum habuisset effectum. Cum enim piæ recordationis Honorius papa prædecessor noster, per bonæ memoriæ Tufculanum, & Sabinensem episcopos, & dilectam filium magistrum, G. . . . notarium nostrum, & Rossidum clericum cameræ nostræ, & abbatem S. Martini Viterbien. Cisterciensis ordinis, eundem imperatorem diversis temporibus, super diversis articulis, in quibus Deum & ecclesiam graviter offendebat, diligenter commoneri fecisset: nos adhuc humiliantes vim autoritatis ecclesiæ, ad præsentiam eius dilectos filios. . . . tituli S. Sabinae presbyterum, & O. . . . S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, curavimus destinare, ut eum super præmissis, & subsequenter vice nostra salubriter commonerent. Qui licet de contingibus nil omiserint, nequaquam tamen eum potuerunt ad poenitentiam revocare. Vtinam ad nequiora nequaquam manus illicitas extendisset. Quare ne videremur deferre homini contra Deum, ecce iustitiam in iudicium converteutes, in proximo præterito festo Cœnæ Dominicæ, in prædictum imperatorem excommunicationis sententiam solemniter diximus promulgandam: tum pro eo quod, ut præmissum est, non transfretavit in subsidium terræ sanctæ, nec promissum numerum militum in expensis suis tenuit, vel transmisit, nec pecuniam quam promiserat destinavit; tum quia venerabilem fratrem nostrum Tarentinum archiepiscopum ad sedem propriam accedere non permittens, eum populum suum non patitur visitare, tum etiam quia Templarios, Hospitalarios bonis mobilibus & immobilibus, quæ habebant in regno, temere spoliavit; & quia compositionem factam inter ipsum, & comitem Celanensem, & Raynaldum de Aversa, pro cuius observatione Romana ecclesia ad precum eius instantiam fideiussit, servare contemnit; & quia comitem Rogerium crucisignatum sub apostolicæ sedis protectione receptum, comitatu, & aliis terris indebite spoliavit, & filium eius in captivitate detentum, ad mandatum apostolicum sæpius iteratum reddere denegavit, &c.

***** CONVENTVS EPISCOPOR. ET PROCERVVM, BASSEGLÆ INCHOATVS, MELDIS CONTINVATVS, LVETIÆ ABSOLVTVS.**

ANNO
CHRISTI
1228.

In quo Raymundus comes Tolosanus, in gratiam ecclesiæ & S. Ludovici Franc. regis receptus est.
Anno Domini MCCXXVIII.

Refertur hic conventus a Guillelmo de Podio Laurentii in chronico, ad ann. MCCXXVIII. Interea, inquit, venerabilis abbas Grandis-flævæ dominus Helias Garini venit de Francia, autoritate

ANNO
CHRISTI
1228.

ANNO
CHRISTE
1228.

tate legati pacem offerens Tolofanis, qui quassati multis vexationibus prælibatis, paci consentiunt faciendæ. Et sumptis treugis miscentur colloquia circa Vasegiam, & quod sit in Franciam eundem ordinatur. Et locus ad conveniendum primo fuit Meldis in Bria civitate comitis Campaniæ assignatus: affueruntque tam iussi quam spontanei, archiepiscopus, ejusque suffraganei provincie Narbonensis: veneruntque illuc comes Tolofanus, & alii viri, & cives Tolofæ, qui in forma pacis, seu aliis instrumentis inde formatis nominantur; eratque ibi legatus, pluresque alii prælati, qui fuerant evocati, ubi tractando pacis modum diebus pluribus est moratum. Deinde profecti sunt Parisius, ut in præsentia regis deberent omnia consummari: omnibusque ad calcem dictis & sigillatis, reconciliatus fuit comes in die Parasceves, & qui cum eo erant excommunicationis sententia innodati. Eratque pietas virum tantum videre, qui tanto tempore, tot & tantis nationibus poterat restitisse, duci nudum in camisia & braccis & nudis pedibus ad altare. Erant præsentis ad hæc, duo Romanæ ecclesie cardinales: unus legatus noster in regno Franciæ, & alius in regno Angliæ episcopus Portuensis. De forma vero pacis non mea interest scribere, cum vulgata, & scripta a pluribus habeatur.

Eadem habet ad verbum liber inscriptus, Præclara Francorum facinora. Pacis autem acta, cum non regia tantum, sed etiam ecclesiastica auctoritate constituta fuerit. Et ad ves ecclesia omnia ferme illius capta perveniant, inuat hic describere ex Guillelmi Catelli libro II. histor. comit. Tolos.

TRACTATUS LVDOVICI REGIS FRANCO-
ET RAIMUNDI COMITIS TOLOSANI.

Coram legato, prælati, & baronibus, factus
in conventu Parisiensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Noverint universi præsentis pariter & futuri, quod cum Raimundus filius Raimundi quondam comitis Tolofani diu in excommunicatione persistens, ecclesie & Dei volens esse longo tempore contumax & rebellis, ad cor tamen rediens Domino faciente, ad mandatum ecclesie & carissimi amici nostri Romani sancti Angeli diaconi cardinalis, apostolicæ sedis legati, nimum venit humiliter & devote absolutionem suam petens, gratiæ & misericordiam ecclesie & nostram, & non iudicium postulando. Promisit autem dicto legato nomine ecclesie Romanæ, & nobis, quod ecclesie, & nobis, & heredibus nostris, de cætero erit devotus, & usque ad mortem fideliter adhærebit, & quod hæreticos & eorum credentes, fautores, & receptatores, in terra quam ipse & sui tenent, & tenebunt, semper totis viribus expugnabit, non parcens in hoc proximis, vassallis, consanguineis, nec amicis: & terram tandem purgabit ab hæreticis & hæretica sceditate, & juvabit etiam purgare & defendere terram quam nos tenebimus: & promisit quod justitiam debitam faciet sine mora de hæreticis manifestis, & fieri faciet per bailivos suos viti-

liter & poterit. Inquiret etiam diligenter & inquiri faciet de inveniendis hæreticis, credentibus, fautoribus & receptatoribus eorumdem, secundum ordinationem quam super hoc faciet dictus legatus. Et ut facilius & melius hæretici valeant inveniri, promisit quod solvet usque ad biennium duas marchas argenti, & exinde in perpetuum unam, ei qui hæreticum ceperit, & per episcopum loci vel alium qui potestatem habeat, ille qui captus erit, fuerit de hæresi condemnatus: ita quod si plures ceperit, pro singulis dabit vel dari faciet tantundem. De aliis non manifestis, & credentibus, & receptatoribus, & fautoribus hæreticorum, servabit & servari faciet secundum quod dictus legatus vel Romana ecclesia ordinabunt. Item servabit & servari faciet pacem in terra, quam ipse & sui tenebunt, & juvabit servari in terra quam nos in manu nostra tenebimus. Et Ruptarios expellet & puniet animadversione condigna & debita, & receptarios eorum. Ecclesias, & viros ecclesiasticos defendet & defendi faciet a suis, & jura, libertates, & immunitates quas habent, conservabit eisdem, & faciet firmiter conservari. Et ne de cætero in terra ista claves ecclesie cõtemnantur, sententias excommunicationis servabit, & a suis servari faciet, & per suos.

Excommunicatos vitabit, vel vitari faciet: sicut in sacris constitutionibus continetur. Et si aliqui in excommunicatione per annum contumaciter permanferint, eorum idem Raimundus ad mandatum ecclesie ipsos ad sinum matris ecclesie redire compellet, occupando omnia bona sua, mobilia & immobilia: & tenebit ea donec ad plenum satisfaciant de causa pro qua fuerunt excommunicationis vinculo innodati. Et de damnis datis occasione excommunicationis prædictæ, faciet omnes bailivos suos, institutos & instituentos, in ipsa institutione jurare, quod omnia suprascripta fideliter observabunt: ita quod si negligentes in his reperti fuerint, pro modo delicti punientur; & si culpabiles extiterint omnium, puniantur amissione bonorum.

Instituet etiam bailivos, non Judæos, sed Catholicos in terra, & nullius hæresis suspicione notatos. Et tales prohiberi nec possunt admitti ad emendum reditus civitatum, & villarum, vel castrorum, vel pedagogiorum. Et si forte talis ignoranter institutus fuerit, expellet eum & puniet, dum super hoc fuerit certificatus.

Item, promisit idem Raimundus quod omnia bona immobilia & jura ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum ad præsens restituet, & restitui faciet ad plenum a suis in tota terra quam ipse & sui tenebunt: illa videlicet quæ ecclesie vel personæ ecclesiasticæ

ANNO
CHRISTE
1228.

ANNO CHRISTI 1223.

ANNO CHRISTI 1223.

fiastica tenebant ante primum adventum crucesignatorum, vel de quibus constabit eos spoliatos. De aliis autem stabit juri coram ordinariis, vel coram dicto legato, vel a sede apostolica delegatis.

Promisit etiam quod ipse solvet impostum integre decimas, & solvi faciet integre a suis bona fide, & quod milites & alii laici non habeant decimas in terra quam ipse & sui, tenent & tenebunt: nec permittet eos habere, sed ad ecclesias juxta dispositionem ipsius legati vel ecclesie Romanae integre revertentur. Pro damnis vero illatis a se vel a suis, ecclesiis vel viris ecclesiasticis super rebus mobilibus, vel destructione castrorum, vel villarum, vel aliarum rerum, exceptis immobilibus de quibus fieri debet restitutio, sicut superius dictum est, solvet decem millia marcharum argenti, assignanda bonis personis idoneis, & fidelibus, quos ipse legatus eliget, vel ecclesie Romanae, qui quantitatem praedictam de bonorum virorum consilio proportionaliter & fideliter dividunt, juxta quantitatem damnorum: nec poterunt ipse vel ipsi pro damnis mobilium, vel destructione domorum, vel villarum, sicut expressum est superius, ultra summam illam amplius conveniri.

Item, solvet abbatia Cisterciensis duo millia marcharum argenti, ut emantur inde redditus, pro refectioe abbatum & fratrum, in capitulo generali. Abbatia Clarevallensis quingentas marchas, ad emendos redditus pro refectioe abbatum & fratrum, qui conveniunt, in festo Nativitatis B. Virginis: abbatia Grandis-silvae mille marchas: abbatia Bellae-perticae trecentas marchas: abbatia Candelis ducentas marchas, ad dicta monasteria construenda, tam pro damnis eisdem illatis in rebus mobilibus, quam pro salute animae suae.

Item, sex millia marcharum solvet, quae retinebuntur ad muniendum, infortiandum, & custodiendum castrum Narbonense, & alia castra, quae nos pro ecclesiae & nostrae securitate tenebimus, usque ad decennium, prout inferius continetur, & sicut visum fuerit expedire: supradicta vero viginti millia marcharum, solvet hinc ad quatuor annos.

Item, quatuor millia marcharum deputabuntur ab ipso Raimundo, duobus magistris theologiae, duobus decretistis, sex magistris liberalium artium, & duobus magistris grammaticis regentibus Tolosae, quae dividuntur hoc modo. Singuli magistrorum theologiae habebunt singulis annis quinquaginta marchas, usque ad decennium, scilicet annuatim uterque magistrorum decretorum habebunt triginta marchas, usque ad decennium, singuli magistri

A artium habebunt viginti marchas, usque ad decennium.

Item, statim post absolutionem suam assumet pro poenitentia crucem de manu domini legati contra Saracenos, & ibit ultra mare infra biennium, ibidem per quinquennium integre continuum moraturus. Illos autem qui adhaerunt ecclesiae, nobis, patri nostro, comitibus Montisfortis, & adhaerentibus eis, occasione hujusmodi quod adhaerunt ecclesiae, nobis, patri nostro, comitibus Montisfortis, & adhaerentibus eis, non gravabit, sed benigne tractabit idem Raimundus eos tanquam amicos, ac si ei contrarii non fuissent, exceptis haereticis, & credentibus ipsorum. Et ecclesiae & nos humiliter faciemus illud idem de illis qui ipsi Raimundo contra nos & ecclesiam adhaerunt: exceptis illis, qui ad pacem ecclesiae & nostram non veniunt cum eodem Raimundo.

Nos autem attendentes humilitatem ejusdem Raimundi, & sperantes quod in devotione ecclesiae & fidelitate nostra perseveret fideliter: volentes sibi facere gratiam, filiam suam quam nobis traderet, trademus in uxorem uni de fratribus nostris per dispensationem ecclesiae, & dimitemus eidem Raimundo totum episcopatum Tolosanum, excepta terra marsecalli, quam marsecallus tenebit a nobis. Post mortem autem ejusdem Raimundi, Tolosa & episcopatus Tolosanus erit fratris nostri, qui habebit filiam suam in uxorem, & filiorum susceptorum ex ipsis duobus. Si autem frater noster, quod absit, moreretur sine filiis ex ipsa: Tolosa, & episcopatus Tolosanus revertentur ad nos, & heredes nostros, & filia, vel alii filii, vel filiae, vel heredes ipsius Raimundi, nihil juris in ipsis poterunt reclamare. Et si ipsa filia sine filiis ex fratre nostro moreretur, Tolosa similiter & episcopatus Tolosanus ad nos, & heredes nostros revertentur: ita quod omni casu contingente, ad nos & heredes nostros Tolosa, & episcopatus Tolosanus revertentur, & nulli poterunt ibi jus aliquod reclamare, nisi filii, aut filiae descendentes ex fratre nostro, & filiae ejus, sicut est supradictum.

Item dimittimus eidem Raimundo, Agennensem & Caturcensem episcopatus: de episcopatu Albiensi, dimittimus eidem Raimundo, quicquid est de episcopatu Albiensi, citra fluvium de Tarn, videlicet ex parte de Gaillac: & civitas Albiensis remanebit ex parte nostra, & quicquid est ultra fluvium illum versus Carcassonam, in eodem episcopatu Albiensi: & nos habebimus ripam, & aquam ex parte usque ad medium flu-

ANNO
CHRISTI
1228.

men: & idem Raimundus similiter habeat ripam & aquam ad medium flumen ex parte sua, falvis iuribus & hereditatibus aliorum, dummodo de iis qui ex parte Raimundi faciunt quod debent, & similiter ex nostra. Episcopatum Caturcensem dimittimus eidem Raimundo, excepta civitate Caturcensi & feudis, & aliis quæ habuit in eodem episcopatu rex Philippus avus noster tempore mortis suæ. Et si dictus Raimundus sine filiis de legitimo matrimonio procreatis decesserit, tota terra remanebit filix sue, quam habebit frater noster in uxore, & hereditus susceptis ab ea: ita quod dictus Raimundus ut veris dominus habeat plenum jus & liberum dominium in supradicta terra quæ dimittitur ei, falvis conditionibus supradictis, tam de civitate Tolosæ, & episcopatu Tolosano, quam de terra alia superius nominata, ut in morte pias elemosynas facere possit, secundum usum & consuetudines aliorum baronum regni Franciæ. Supradicta omnia dimittimus ei salvo jure ecclesiæ & ecclesiasticorum virorum, sicut superius est expressum. Vnde Viridifolium cum pertinentiis suis, & villam de Lasbordes cum pertinentiis suis dimittimus, secundum ordinationem bonæ memoriæ patris nostri Ludovici regis & comitis Montisfortis, episcopo Tolosano & filio O. de Lucis: ita tamen quod episcopus Tolosanus pro Viridifolio faciat Raimundo quod debebat facere comiti Montisfortis, & filius ejusdem faciat quod debebat facere bonæ memoriæ regi Ludovico patri nostro. Donationes alia a nobis, vel a patre nostro, vel a comitibus Montisfortis factæ, non teneantur, nec idem Raimundus vel sui ad eas teneantur in terra, quæ ipsi Raimundo dimittitur. De omnibus supradictis dictus Raimundus faciet nobis homagium, ligium, & fidelitatem secundum consuetudinem baronum regni Franciæ. Totam aliam terram quæ est citra Rhodanum in regno Francorum, & omne jus si quid ipsi Raimundo competit vel competere posset in ea, præcise & absolute quitavit nobis, & heredibus nostris in perpetuum. Terram autem quæ est in Imperio ultra Rhodanum, & omne jus, si quod ipsi Raimundo competit vel competere posset in ea, præcise & absolute quitavit dicto legato nomine ecclesiæ in perpetuum.

Item, omnes indigenæ qui fayditi fuerunt de terra illa pro ecclesia, pro patre nostro, & comitibus Montisfortis, & adherentibus eis, vel propria voluntate recesserunt ab eadem terra, nisi inveniatur hæretici ab ecclesia condemnati, integre restituantur in statum pristinum quoad hereditates & possessiones, propter illa, si qua ex causa donationis a patre nostro, vel a nobis, vel a comitibus Montisfortis habuerunt. Si vero aliqui ho-

minum qui remanebunt in terra, quæ dimittitur Raimundo, noluerint redire ad mandatum ecclesiæ & nostrum, specialiter comes Fuxensis, & alii: idem Raimundus faciet eis vivam guerram, nec pacem cum ipsis faciet vel treugas, sine assensu ecclesiæ & nostro: & si terræ eorum occupabuntur, remanebunt eidem Raimundo, destructis tamen prius omnibus munitionibus & fortalitiis, & nostris, & fossatis, nisi pro securitate ecclesiæ, & nostræ, voluerimus ea retinere, usque ad decennium post acquisitionem: & tunc cum redditibus & proventibus ipsorum castrorum retinebimus ipsa.

Item idem Raimundus faciet dirui muros civitatis Tolosæ omnino, & fossata impleri juxta mandatum, voluntatem, & ordinationem legati.

Item diruentur funditus, & replebuntur fossata triginta villarum & castrorum per ipsum Raimundum, videlicet de Fano Iovis, de Castronovo, de la Besseda, de Avinioneto, de Podio Laurentii, de sancto Paulo, de Vauro, de Rabastentiis, de Gaillaco, de Montecatuto, de Podio-celsis, de Verduno, de Castronovo, de Moyssaco, de Monte-Albano, de Monte-Acutio, de Aggenno, de Condomio, de Saverduno, de Alta Ripa, de Cassanolio, de Pugeolis, de Alta-villar, de Villa Petrutii, de Layrac, & de quinque aliis ad voluntatem ipsius legati: nec poterunt reedificari sine voluntate ecclesiæ, & nostræ, nec alibi fient novæ fortia. Villas tamen non infortiatas bene poterit facere idem Raimundus, si voluerit, in terra quæ dimittitur ei: si vero aliqua villarum vel castrorum quæ debent dirui, ut dictum est, essent hominum suorum, & nolent quod diruerentur: idem Raimundus faciet eis vivam guerram, nec pacem vel treugas sine assensu ecclesiæ & nostro cum eis faciet, donec diruantur muri & impleatur fossata omnia supradicta. Promisit & juravit nobis & dicto legato præfatus Raimundus, se firmiter & perpetuo servaturum bona fide & sine fraude & malo ingenio, & quod faciet bona fide, ab hominibus & vassallis & fidelibus suis firmiter observari. Faciet etiam illud idem jurare omnes cives Tolosanos. Et alios homines terræ quæ dimittitur ei, & addet juramento illorum, quod dabunt operam efficacem, quod ipse Raimundus servet ea. Et si idem Raimundus venit contra prædicta, vel aliquod prædictorum, ipso facto de voluntate ejus sunt absoluti, & ex nunc ipse eos absolvit a fidelitate & hominatio, & omni alia obligatione, quibus ipsi tenentur ei, & adhererunt ecclesiæ, & nobis contra ipsos, nisi infra quadraginta dies, postquam fuerit monitus, hoc emendaverit vel juri steterit coram ecclesia, de iis quæ ad ecclesiam pertinent, & juri

ANNO
CHRISTI
1228.

& iuricorum a rege de his quæ ad regem pertinent: & tota terra ipsa quæ dimittitur ei, incidit in commissum regis, & erit idem Raimundus in eostatu in quo nunc est, quoad regem, & quoad excommunicationem, & omnia alia, quæ fuerunt statuta contra ipsum & patrem suum in concilio generali, vel postea, Addetur etiam in iuramento ipforum, quod iuvabunt ecclesiam contra hæreticos, credentes, fautores, & receptoros eorum, & contra omnes alios, qui occasione hæresis vel contemptus excommunicationis, ecclesiæ contrarii existenter in terra quæ dimittitur eis, & in terris aliis supradictis, & regem iuvabunt contra omnes, & eis facient vivam guerram, donec ad mandatū ecclesiæ revertatur, & regis. Renovabuntur autem prædicta iuramenta de quinquennio ad quinquennium, ad mandatū regis.

Vt autem omnia supradicta adimpleantur, & ecclesiæ & nobis plenius & melius observentur: tradet pro securitate ecclesiæ & nostræ in manibus nostris castrum Narbonense, quod tenebimus usque ad decennium, muniemus & infortiamus, si visum fuerit expedire.

Item, tradet nobis pro securitate ecclesiæ & nostræ in manibus nostris caput castri Vauri, castrum de Monte-acuto, Penam de Agenensio Rupeperusii, castrum de Cordis, castrum de Verduno, castrum de Villomuri: & usque ad decennium tenebimus ea, ita quod primis quinque annis solvet idem Raimundus nobis pro expensis custodiae, quolibet anno mille quingentas libras Turonenses, non computatis in iis sexmillibus marcharum supradictis. In aliis quinque annis si voluerimus tenere, faciemus expensis propriis custodiri: nos tamen poterimus, si placuerit ecclesiæ & nobis, diruere quatuor castra de prædictis, videlicet castrum Vauri, caput castri novi, de Villomuro, & Verdunum. Et propter hoc non diminuetur prædicta summa mille & quingentarum librarum Turonensium redditus & proventus castrorum, & omnia quæ iure domini percipiuntur, erunt Raimundo: & nos ad sumptus nostros tenebimus capita ipsorum castrorum & Corduam. Et dictus Raimundus habebit ibi bailivos suos non suspectos ecclesiæ, & nobis, qui faciant iustitiam hominibus, & recipiant redditus & proventus prædictos. Post decennium autem restituemus dicta capita castrorum & Corduam dicto Raimundo libere, salvis conditionibus supradictis, & si prædicta omnia quantum ad ecclesiam & nos fuerint observata. Penam autem de Albigeo tradet nobis infra Kalendas Augusti proximas, cum aliis castris detinendam a nobis usque ad decennium. Si vero illam non poterit habere usque ad terminum illum, tunc obsideri fa-

Concil. general. Tom. XI,

ciet, & vivam guerram fieri tandiu quousque eam habeat, nec pacem, nec treugam cum ipso faciet qui tenet eam vel tenebit, donec ipsam habeat: non tamen propter hoc retardetur a peregrinatione transmarina de qua superius est ordinatum. Et si usque ad annum integrum post ipsas Kalendas Augusti tradiderit nobis prædictam Penam de Albigeo, erit in conditione supradictorum castrorum, scilicet quod reddemus ei, quando reddemus alia castra: si vero post annum prædictum ipsam Penam de Albigeo non poterit assignare, ex tunc eam tradet Templariis vel Hospitalariis, sive aliis religionibus in elemosynam perpetuo, salvis hereditatibus eorum qui se tenent ex parte nostra, possidendam ad voluntatem legati vel ecclesiæ Romanæ: tali conditione, quod ipsi non alienent ipsam de manu sua, nec de ea faciant guerram dicto Raimundo, nisi de mandato ecclesiæ. Et si non poterit aliqui religiosi inveniri qui velint eam habere, diruatur omnino, nec possit reedificari sine voluntate ecclesiæ Romanæ & nostræ, & ipsius Raimundi. Item donec dictam Penam de Albigeo tradat nobis vel Templariis, vel Hospitalariis, vel aliis religionibus sicut dictum est: tenebimus propter hoc obligatam Penam de Agenensio, & castrum Narbonense. Et si etiam infra duennium det Penam de Albigeo Templariis vel Hospitalariis, vel aliis religionibus, ut dictum est: tunc tempore post decennium sumptibus nostris tenebimus, si voluerimus, illa duo castra prænominata, quanto tempore distulerit tradere Penam. Et si post decennium Pena de Albigeo non esset acquisita, tandiu post tempus memoratum tenebimus post decennium illa duo castra, quousque ipsa esset restituta, & esset assignata, sicut superius est expressum.

Et nos absolvimus, quantum ad nos pertinet, cives Tolosanenses & alios homines terræ quam ipsi Raimundo dimittimus, a iuramento & aliis obligationibus factis nobis, & patri nostro, & comitibus Montisfortis, vel aliis pro eis, a pena, & incursumus, quibus nobis, vel patri nostro, vel episcopo Tolosano, vel aliis prelatibus, vel comitibus Montisfortis, se obligaverunt, si unquam in dominium ipsius Raimundi vel patris eius reverterentur: salvis in omnibus & per omnia conditionibus supradictis. Vt autem prædicta omnia rata maneant, præsentem paginam sigilli nostri auctoritate & regii nominis characteris inferius annotato fecimus communiri. Actum Parisiis anno Domini MCCXXVIII. mense Aprili, regni vero nostri anno III. astatis in palatio nostro, quorum nomina supposita sunt & signa. Dapifero nullo. Signum Roberti buticularii, signum Bartholomæi camerarii, signum Mathæi constabularii. Datum vacante cæcellaria.

D d ij ***

* * * S T A T V T A

DOMINI " LVDOVICI REGIS.

Pto libertate ecclesiar.

Ex editione Catelli & Duchesni. & MS. Tac. Sirmondi.

LVDOVICVS DEI GRATIA
Francorum rex. uniuersis cinibus Narbonensibus,
& aliis fidelibus suis per Narbonensem
diocesim constitutis, salutem & dilectionem.

I. **C**vpientes in primis atatis & regni nostri primordiis, illi seruire, a quo regnum recognoscimus, & id quod sumus: desideramus ad honorem ipsius, qui nobis culmen dedit honoris, quod ecclesia Dei, quæ in partibus vestris longo tempore fuit afflicta, & tribulationibus innumeris conuassata, in nostro dominio honoretur, & feliciter gubernetur. Vnde de magnorum & prudentium consilio statuimus, quod ecclesiar, & viri ecclesiastici in terris constituti prædictis, libertatibus & immunitatibus utantur, quibus utitur ecclesia Gallicana, & eis plene gaudeant secundum consuetudinem ecclesiar memorata.

II. Et quia hæretici longo tempore virus suum in vestris partibus effuderunt, ecclesiam matrem nostram multipliciter maculantes: ad ipsorum extirpationem statuimus, quod hæretici, qui a fide catholica deviant, quoecunque nomine censeantur, postquam fuerint de hæresi per episcopum loci, vel per aliam ecclesiasticam personam, quæ potestatem habeat, condemnati, indilata animaduersione debita puniantur.

III. Ordinantes etiã, & firmiter decernent, ne quis hæreticos receperit vel defendere quomodolibet, aut ipsis favere aut credere quoquo modo præsumat. Et si aliquis contra prædicta facere præsumperit, nec ad testimonium, nec ad honorem aliquem de cætero admittatur; nec possit facere testamentum, nec successorem alicujus hereditatis habere. Omnia bona ipsius mobilia & immobilia, quæ sunt ipso facto publicata, decernimus ad ipsum, vel ad posteritatem ipsius, nullatenus reversura.

IV. Statuimus etiã & mandamus, ut barones terræ, & bailivi nostri, & alii subditi nostri, præsentis & futuri, solliciti sint & intenti terram purgare hæreticis & hæretica fæditate. Et præcipientes quod prædicti diligenter ipsos investigare studeant, & fideliter invenire; & eum eos invenerint, præsentent sine moræ dispendio personis ecclesiasticis superius memoratis; ut eis præsentibus de errore & hæresi condemnatis, omni odio, prece, timore, gratia & amore postpositis, de ipsis festinate faciant quod debebunt.

V. Verum quia honorãdi sunt, & muneribus

A bus provocandi, qui ad invenendum & capiendum hæreticos solite diligentiam suam exerceant: statuimus, & volumus, & mandamus, ut bailivi nostri in quorum bailiviis capti fuerint hæretici, pro quolibet hæretico, postquam fuerint de hæresi condemnatus, usque ad biennium solvant duas marchas integre capienti, post biennium autem unam.

VI. Sane quia Ruptarii solent devastare ac demoliri terram prædictam, & quietem ecclesiar & ecclesiasticorum virorum turbare: statuimus, ut omnino Ruptarii illis expulsi, pax perpetuo feruetur in terra: ad quam servandam dent omnes operam efficacem.

VII. Ad hæc, quia claves ecclesiar eodumve ruit in terra illa cõtenuimus, ut excommunicati vitentur, secundum canonicas sanctiones; & si aliqui per annum contumaciter in excommunicatione persisteant, ex runc temporaliter compellantur redire ad ecclesiasticam unitatem: ut quos a malo non retrahit timor Dei, saltem pena temporalis compellat.

VIII. Vnde præcipimus quod bailivi nostri omnia bona talium excommunicatorum mobilia & immobilia post annum capiant: nec eis aliquo modo restituant, donec prædicti absoluti fuerint, & ecclesiar satisfecerint: nec runc etiam, nisi de nostro speciali mandato.

IX. Decimæ sane, quibus fuit ecclesia lōgo tempore per malitiam inhabitantium defraudata, statuimus & ordinamus, quod restituantur ecclesiis: & amplius laici decimas non detineant, sed ecclesia eas libere habere permittant.

X. Hæc statuta inviolabiliter servari jubemus. Mandantes quod barones, & vasalli, & bonæ villæ, jurent ista servare, bailivis nostris ad hoc executoribus deputatis: qui infra mensem postquam fuerint in bailiviis constituti, publice, & in loco publico, & die solenni, jurent quod hæc servabunt, & facient ab omnibus bona fide servari. Quod si non fecerint, penam bonorum omnium, & corporis, poterunt formidare. Noveritis etiam quod ista statuta sic volumus observari: quod etiam quando "frater noster terram ipsam tenebit, jurabit hoc servare, & quod faciat a suis fidelibus observari. Ut autem hæc statuta firma & inconcussa permaneant, ea sigilli nostri munimine fecimus communiti. Actum Parisius anno gratiar MCCXXXVIII. mense Aprili.

G. C. Hæ Ludovici regis litteræ datæ sunt non ad Narbonenses tantum, sed etiam a partibus ad Cadurcenses, Rutennenses, Aginennes, Arelatenses, ut ex variis exemplaribus agnovisse se docet Catellus: addo ego, & ad Nemausenses, ut intelligi ex Sirmondi nostrâ manu scripto.

* * * CONCL.

ANNO
CHRISTI
1228.
S. Ludovici regis
Francoii.

ANNO
CHRISTI
1228.

" Alfonso
comes Pi-
nav.

** CONCILIUM BITURICENSE, A

Mense Novembr. ann. MCCXXVIII.
celebratum, in quo Burdigal. archiepisc. ab
officio metropolitani suspensus.

Huius concilii notitiam habemus ex patriarchio
Bituricensi, ubi inter res gestas Simonis de So-
liaco archiepisc. LXX. Annos, inquit, Dom. Incarn.
MCCXXVIII. convocavit concilium provinciale
Bituris, in octavis B. Martini hiemalis: ad quod cum
Burdigalensis archiepiscopus accedere curasset mini-
me, eundem de consilio suorum suffraganorum sus-
pendit ab officio metropolitani.

** CONCILIUM TOLOSANVM, B

Anno MCCXXIX. de inquirendis hereticis,
deque aliis ecclesiasticæ disciplinae capitibus,
celebratum.

Res in hoc concilio gestas sic describit Guillelmus
de Podio Laurentii in Chronico cap. XL. Post
pacem, inquit, Parisius celebratum in fine anni, in se-
quenti anno Domini 1229. mense Iulii, per magis-
trum Petrum de Collomedio, gerentem vices legati,
fuit reconciliata civitas Tolosana, comite nondum re-
versuto de Francia: qui de voluntate propria remansit
in prisonne regis Parisius, donec muri Tolosæ cor-
russent, & castra, & villæ, prout in pace fuerat ordi-
natum; & esset tradita filia ejus Ioanna novem annos
habens regis nunciis Carcallonæ, quam postea duxit
Alphonfus frater regis, comes Pictaviz, in uxorem.
Factus ergo miles idem comes a domino rege in festo
Pentecostes, mox impletis quæ pacta fuerant, ad pro-
pria est reversus. Quem non post multos dies legatus
sequitur, præmissis ad terras, pro diruendis castris,
crucesignatis cum indulgentia infinitis, qui ventu-
ri erant cum armis, nisi pax intervenisset. Idemque
legatus ibidem Tolosæ post ætatem concilium cele-
bravit, cui interfuerunt Narbonensis, Burdigalensis,
Auxitanensis, archiepiscopi; & episcopi multi, & alij
prelati. Item adfuerunt comes Tolosanus & alij co-
mites præter Fuxensem, Barones, & senescallus
Carcallonæ, & consules Tolosani duo, unus de ci-
vitate, & alius de burgo, qui statuta pacis in totius
universitatis animam juraverunt, & tam comes,
quam ceteri, illud approbaverunt, & fecerunt, & idem
fecit postea tota terra. Ne autem videretur legatus,
sicut erat vir circumspectus & providus, omittere
aliqua de contingentibus: mandavit inquisitionem
fieri contra suspectos de hæretica pravitate: fuitque
in illo concilio Guillelmus de Solerio, qui fuerat
hæreticus vestitus, & sponte sua recesserat ab hæreti-
cis, restitutus ad famam, ut ejus testimonium vale-
ret contra alios de quibus noverat veritatem. Quæ in-
quisitio fuit sic ordinata, ut singuli episcopi qui ade-
rant, testes, quos producebat Tolosanus episcopus,
examinarent, & eorum dicta in scriptis redacta eidem
episcopo redderent conservanda, & sic possent
multa brevi tempore expedire. Et vocatis & au-
ditis prius, qui fideles reputabantur & catholi-
ci, mox vocandis qui suspecti erant aliquibus, in
testimonium est processum. Qui hoc præsentien-
tes, se invicem, ne quicquam contra se dicerent,
præcluserunt. Quod satis patuit ex postfacto: nihil
enim, vocati ad testimonium, fatebantur. Fuere autem
quidam uli consilio saniori, qui primo ante alios ve-
nerunt, & legato se tunc submiserunt, seu subdide-
runt, & ideo misericordiam invenerunt: cujus se, qui
dura cervicæ erant, reddiderunt indignos, & postea
coacti & velut tracti venerunt, penitentias diffici-
Concil. General. Tom. XI.

les habuerunt. Fuere & alij, sed pauci, qui dicebant
se velle defendere in iure, petentes sibi tradi nomina
testium, qui deposuerunt contra eos, quod possent esse
inimici, quibus credendum non fuerat, capitales. Et se-
quuti sunt legatum usque ad Montem-peffulanum,
taliter insistendo. Præsumensque legatus, quod hoc
prosequerentur, ut testes interficerent quos scirent
deposuisse specialiter contra eos: caute eorum illi
instantiam, & nomina omnium testium in inquisitio-
ne tota excepta inde tantum eis tradidit intuentia, si
forte ibi suos cognoscerent inimicos. Qui videntes
proinde circumventos, quibus nomina testium trade-
bantur, nec ob hoc nosse poterant, quos suos dicerent
inimicos, quando nescirent, quod deposuissent aliqui
contra se, ab incepto litigio quieverunt, legati se
voluntati finaliter supponentes.

*Addenda quoque hic concilii huius decreta, quo-
rum exemplar habemus Sirmondi nostri manus descri-
ptum: item alterum quod ex locupletissima sua biblio-
theca depromptum humanissime nobis concessit illu-
strissimus abbas Tellerius, eruditissimus idem & eru-
ditorum patronus. Eadem ante R. P. D. Lucas Da-
cherius edidit spicilegii sui Tomo II. Ex tribus his
exemplis perfectius aliquid edere licebit.*

Hæc sunt statuta in concilio apud Tolo-
sam promulgata per dominum Romanum
S. Angeli diaconum cardinalem, apostoli-
cæ sedis legatum, anno Domini M C C
XXIX. mense Novembri.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Vt in singulis locis sacerdos unus & tres laici con-
stituantur, qui diligenter inquirent hereticos.*
2. *Vt idem faciant abbates exempti.*
3. *Vt domini locorum inquirent in hereticos.*
4. *De pœna ejus qui in terra sua permisit morari
hæreticum.*
5. *De eo qui non est convictus quod sciverit hereticos
esse in terra sua.*
6. *Vt domus, in qua inventus fuerit hæreticus, dirua-
tur; & fundus confiscetur.*
7. *De bailivo qui non est contra hereticos diligens.*
8. *Vt nemo puniatur tanquam credens, vel hereti-
cus: nisi talis per potestatem ecclesiasticam in-
dicatus.*
9. *Vt quilibet in terra alterius possit inquirere vel
capere hereticos.*
10. *Quomodo agendum cum hereticis sponte ad fidem
reversis.*
11. *Quomodo agendum cum hereticis non sponte, sed
timore converfis.*
12. *De juramento a singulis catholicis præstando.*
13. *Vt singuli ter in anno confiteantur & communi-
cent: alioqui suspecti de hæresi habeantur.*
14. *Ne laici habeant libros scriptura, præter psalte-
rium, & Divinum officium: at eos libros ne
habeant in vulgari lingua.*
15. *Quomodo agendum cum agrotis infamatis de hæ-
resi, vel suspitione notatis.*
16. *Vt testamenta sint irrita, nisi fiant coram proprio
presbytero, vel altero ecclesiastico.*
17. *Ne prelati, vel domini quavis, hereticis aut de
hæresi diffamatis administrationem ullam com-
mittant: nec eos in sua familia aut consilio re-
tineant.*
18. *Quinam habendi sint diffamati.*
19. *De libertatibus ecclesiarum.*
20. *Vt clerici non tallentur.*
21. *Qui sint immunes a pedagis: & ne nova
exigantur.*

ANNO
CHRISTI
1129.

22. *Ut qui pedagja recipiunt, securas vias prestent.*
23. *Ut nihil exigant laici ab hominibus ecclesiarum & ecclesiasticorum, nisi ab us possessione habeant.*
24. *Qui legendum ab eo qui clericum ceperit.*
25. *Ut omnes Dominicis & festis veniant ad ecclesiam: & de absentium poena.*
26. *Qui dies sint festivi.*
27. *Quod festiuis dicitur feriandum est: & populo annuncianadi sunt die Dominico.*
28. *Ut omnes ab anno 14. iurent servare pacem.*
29. *De eo qui pacem frugerit.*
30. *Quid de illius bonis, personaque ipsa, si capiatur, agendum.*
31. *De pacis violatore, qui redire non vult ad mandatum.*
32. *De eo qui preadam abduxerit.*
33. *De eo qui de prela huiusmodi emerit.*
34. *De vassallis vel hominibus insurgentibus contra dominos.*
35. *Ut familiaritas vel treuga non habeatur cum sarracenis.*
36. *Ut latrones & Ruptarios nemo recipiat.*
37. *Ut fiat sacramentum contra inimicos fidei atque pacis, quorum aliqui nominatim designantur.*
38. *Ut nulla conjurationes seu confratria fiant.*
39. *Ut nullus castrum vel villam firetur de his qua tenentur ab ecclesia, vel a rege.*
40. *Ut nullus alterius bona per vim rapiat: sed per iudices repetat.*
41. *Ne castra de novo adificentur: aut diruta readificentur.*
42. *Ut mulieres que habent castra & munitiones, non nubant inimicis fidei & pacis.*
43. *Ut nullus iudex a litigantibus quidquam quovis preteritum exigat.*
44. *Ut curia dei pauperibus advocatum.*
45. *Ut hac statuta quater in anno parochianis exponantur.*

P R E F A T I O.

LICET a diversis apostolice sedis legatis diversa emanaverint instituta contra hereticos, credentes, factores, & receptatores hereticorum, & super pace conservanda in Tolosana diocesi, & Narbonensi provincia, & circumadjacentibus diocesis, & terris vicinis, & super aliis que ad bonum statum terrarum pertinent nolescunt: nos tamen attendentes, terras predictas, post longam ac miserabilis turbationis discrimina, nunc quasi miraculose, pace, de assensu & voluntate majorum, gaudere: ordinandum duximus & statuendum de consilio archiepiscoporum, episcoporum, & prelatorum, & baronum, & militum, que ad purgationem hereticarum pravitate, & conservationem pacis, necnon & terrarum quali neophytarum, novimus expedire.

C A P I T V L A.

- I. *Ut in singulis locis sacerdos unus & tres laici constituantur, qui diligenter inquirent hereticos.*

Statuimus itaque, ut archiepiscopi & episcopi in singulis parochiis, tam in civitatibus, quam extra, sacerdotem unum, & duos vel tres bonę opinionis laicos, vel plures, si opus fuerit, sacramento confringant,

qui diligenter, fideliter, & frequenter, inquirent hereticos in eisdem parochiis, domos singulas & cameras subterraneas aliqua suspitione notabiles perscrutando, & appensa, seu adjuncta in ipsis tectis ædificia, seu quæcumque alia latibula, quæ omnia destrui præcipimus, perquirendo: & si quos invenerint hereticos, credentes, factores, & receptatores, seu defensores eorum, adhibita cautela ne fugere possint, archiepiscopo vel episcopo, dominis locorum, seu bailivis eorundem, cum omni festinantia studeant intimare, ut animadversione debita puniantur.

II. *Ut idem faciant abbates exempti.*

Hoc idem faciant abbates exempti in locis suis, quæ non sunt ordinariis jure diocesano subiecta.

III. *Ut domini locorum inquirent in hereticos.*

Soliciti etiam sint domini terrarum circa inquisitionem hereticorum in villis, domibus, & nemoribus faciendam: & circa huiusmodi appensa, adjuncta, seu subterranea latibula, destruenda.

IV. *De poena eius qui in terra sua permiserit morari hereticum.*

Statuimus etiam, ut quicumque in terra sua de cætero permittit scienter morari hereticum, sive propter pecuniam, sive propter aliam quamcumque causam, & fuerit inde confessus aut convictus: amittat in perpetuum terram suam, & corpus suum sit in manu domini ad faciendum inde quod debet.

V. *De eo qui non est convictus quod sciverit hereticos esse in terra sua.*

Si autem de scientia convictus non fuerit, & probata fuerit negligentia dissoluta, vel frequenter in terra sua inveniantur heretici, vel super hoc sit diffamatus, poenis legitimis puniatur.

VI. *Ut domus in qua inventus fuerit hereticus, diruatur, & fundus confiscetur.*

Illam autem domum, in qua fuerit inventus hereticus, diruendam decernimus: & locus ipse sive fundus confiscetur.

VII. *De bailivo qui non est contra hereticos diligens.*

Bailivus vero qui semper est in terra residens, in loco contra quem præsumitur, nisi contra hereticos valde sollicitus inveniat & diligens, bona sua amittat, & de cætero, nec ibi, nec alibi constituat bailivus.

VIII. *Vt nemo puniatur tamquam credens, vel hereticus, nisi talis per potestatem ecclesiasticam iudicatus.*

Ne autem innocentes pro nocentibus puniantur, aut quibuslibet per aliquorum calumniam heretica pravitas impingatur: statuimus, ne aliquis ut credens vel hereticus puniatur, nisi per episcopum loci, vel aliquam personam ecclesiasticam, quæ potestatem habeat, fuerit credens vel hereticus iudicatus.

IX. *Vt quilibet in terrâ alterius possit inquirere vel capere hereticos.*

Statuimus etiam, ut quilibet in terrâ alterius possit inquirere vel capere hereticos, & bajuli locorum teneantur eis præstare auxilium & favorem: ita quod bajulus regis, in terra comitis Tolosani & aliorum, hoc facere possit; & comes Tolosanus & alii, in terra regis.

X. *Quomodo agendum cum hereticis sponte ad fidem reuersis.*

Item statuimus, ut si qui heretici vestiti, heresi sponte dimissa fuerint ad catholicam fidem reversi, suum recognoscens errorem, non remaneant in villa in qua fuerant antea conversati, si villa suspecta de heresi habeatur: sed collocentur in villa catholica, quæ nulla sit heresis suspicione notata. In detestatione quoque veteris erroris duas cruces portent de cætero altius præminentes, alterius coloris quam sint vestes eorum, unam a dextris, & alteram a sinistris. Nec propter cruces excusetur aliquis, nisi habeat litteras sui episcopi testimoniales de reconciliatione ipsius. Nec de cætero talibus officia publica committantur: nec ad actus legitimos admittantur, nisi per domnum papam, vel per legatū ab ipsius latere destinatum, fuerint in integrū restituti, in iuncta sibi pœnitentia cōpetenti.

XI. *Quomodo agendum cum hereticis non sponte, sed timore vel alia causa conuersis.*

Heretici autem qui timore mortis, vel alia quacumque causâ, dummodo non sponte, redierint ad catholicam unitatem: ad agendam pœnitentiam per episcopum loci in muro cum tali includantur cautela, quod facultatem non habeant alios corrumpendi. Quibus ab illis qui bona eorum tenuerint, provideatur in necessariis secundum dispositionem prælati: si vero bona non habuerint, eis provideatur per prælatum.

XII. *De juramento a singulis catholicis præstando.*

Vniuersi tam marçes quam scemina, masculi a xiv. anno & supra, scemina a xii.

abjurent omnem heresim extolentem se adversus sanctam & catholicam Romanam ecclesiam, & fidem orthodoxam, quibus eumque nominibus censeatur: jurent etiam, quod fidem catholicam, quam Romana ecclesia tenet & prædicat, servabunt, & hereticos pro viribus persequentur, & eos bona fide manifestabunt. Nomina autem omnium virorum ac mulierum in qualibet parochia conscribantur, & omnes coram episcopo, vel coram bonis viris quibus hoc demandatum fuerit, præsentent juramentum præmissum. Et si quis absens fuerit, & post reditum ejus infra xv. dies idem sacramentum non præstiterit, quod ex inspectione nominum poterit apparere, suspensus de heresi habeatur. Hujusmodi autem juramentum singulis bienniis renovetur.

XIII. *Vt singuli ter in anno confiteantur & communiunt: aliqui suspecti de heresi habeantur.*

Omnes autem utriusque sexus, postquam ad annos discretionis advenierint, confessionem peccatorum faciât ter in anno proprio sacerdoti, vel alii de voluntate ipsius, vel mandato, in iunctam pœnitentiam & humiliter & pro viribus impleturi, & ter in anno, in Natali Domini, Pascha, & Pentecoste, sacramentum Eucharistiæ eum omni reverentia suscepturi: ita quod confessio communionem præcedat: nisi forte, ob aliquam causam rationabilem, ad tempus ab ejus participatione abstinuerint, de consilio proprii sacerdotis. Soliciti sint itaque presbyteri circa ista, ut ex nominum inspectione cognoscant, sicut superius est expressum, utrum sint aliqui qui communicare subterfugiant. Nam si quis a communionem, nisi de consilio proprii sacerdotis, abstinuerit, suspectus de heresi habeatur.

XIV. *Ne laici habeant libros scripture, præter psalterium, & Divinum officium: at eos libros ne habeant in vulgari lingua.*

Prohibemus etiam, ne libros veteris testamenti aut novi, laici permittantur habere: nisi forte psalterium, vel breviarium pro Divinis officiis, aut horas beatæ Mariæ, aliquis ex devotione habere velit. Sed ne præmissos libros habeant in vulgari translatos, arctissime inhibemus.

XV. *Quomodo agendum cum aegrotis infamatis de heresi, vel suspicione notatis.*

Statuimus etiam, quod quicumque fuerint infamati de heresi, vel suspicione notati, officio medici de cætero non utantur. Cumque aliquem infirmum de manu presbyteri sui sacramentum communionem contigerit recipere.

demanda-
verit.

C

D

E

ANNO
CHRISTI
1129.

recepisse: adhibeatur ei diligens custodia A
usque ad diem obitus sui vel convalescen-
tiæ, ne hæreticus aut de hæresi suspectus
ad ipsum infirmum possit habere acces-
sum: cum ex accessu talium, nefanda intel-
lexerimus & enormia pluries contigisse.

X V I. *Ut testamenta fiant coram
proprio presbytero, vel altero
ecclesiastico.*

Cum vero aliquis voluerit condere te-
stamentum, hoc faciat sub testimonio sui
presbyteri, vel alterius ecclesiasticæ per-
sonæ, si proprius non possit haberi sa-
cerdos: adhibitis bonæ opinionis viris, B
quos ad hæc voluerit accersiri. Et testa-
menta aliter facta vigorem non habeant,
nec alicujus sint momenti.

XVII. *Ne hæreticis, aut de hæresi diffamatis,
administratio ulla committatur: nec familia
aut consilio retineantur.*

Inhibemus etiam ne prælati, barones,
milites, seu quicumque domini terrarum,
hæreticis vel credentibus eorum bailivias C
seu administrationes suarum terrarum com-
mittant: sed nec eos, aut etiam aliquos dif-
famatos de hæresi, vel quos credunt de hoc
esse suspectos, in sua familia vel suo consilio
habere vel retinere præsumant.

XVIII. *Quinam habendi sint diffamati.*

Illos autem debent pro diffamatis ha-
bere, contra quos publica fama clamat, vel
de quorum diffamacione apud bonos &
graves coram episcopo loci legitime con-
fiterit.

XIX. *De libertatibus ecclesiarum.*

Omnia privilegia ecclesiarum & liber-
tates earum, & religiosarum domorum in-
violabiliter præcipimus custodiri. Vniuersi
etiam de bonis & proventibus suis, non de-
ductis expensis, ecclesiis integre decimas &
primitias solvere teneantur, præscriptione,
seu consuetudine aliqua non obstante.
Nec quascumque exactiones laici exigere,
vel extorquere præsumant.

XX. *Ut clerici non talliantur.*

Clerici quoque non talliantur occa-
sione etiam hereditatis, etiam si per suc-
cessionem eis obvenierit, nisi sint mercato-
res, vel uxorati. Sed si per successionem
hereditariam, aliqua possessio feudalis,
seu etiam censualis, ad eorum manus de-
venierit, pensiones & onera ipsi in poste-
rum annexa solvere teneantur; alias a tal-
liis, & aliis exactionibus omnino liberi &
immunes.

XXI. *Qui sunt immunes a pedagiiis:
& ne noua exigantur.*

Item præcipimus quod clerici & etiam
religiosi, & quilibet peregrini & milites,
eum rebus ipsorum, immunes sint ab omni
pedagio, nisi fuerint mercatores. Sed nec
ab ipsis, aut quibuscumque aliis personis,
pedagia, quidagia, seu alias exactiones
quascumque laici exigere vel extorquere
presumant: nisi ea, quæ ab antiqua regum,
vel imperatorum, vel principum concessione
probaverint esse concessa, vel ex antiqua
consuetudine introducta. Quod si acquies-
cere noluerint, per diocesanum loci cen-
sura, qua conuenit, desistere compellantur.

XXII. *Ut qui pedagia recipiunt, securas vias
præstent.*

Hi autem qui pedagia recipiunt, taliter
in districtu suo stratas studeant custodire,
quod damnum aliquod transeuntes non
sentiant, vel violentiam aliquorum. Et si
forte aliqui in districtu eorum damnum in-
currerint, dummodo non sit guerra com-
munis, & de die viatores incedant, ipsi ad
damni restitutionem integre teneantur,
eos ad hoc per superiorem, si necesse fue-
rit, compellendo.

XXIII. *Ut nihil exigant laici ab hominibus ec-
clesiarum & ecclesiasticorum, nisi ab iis
possessiones habeant.*

Homines autem ecclesiarum & eccle-
siasticorum virorum, laici talliare, vel in
eos exactiones aliquas facere non præsu-
mant, nisi forte ab eis aliquas possessio-
nes habere noscantur. Et tunc etiam tem-
perate id faciant, considerato nihilo minus
possessionum, quas ab eis tenent, valore. Ec-
clesiæ autem, & viri ecclesiastici, eodem iu-
re uti possunt circa homines laicorum.

XXIV. *Quid agendum de eo, qui clericum
ceperit.*

Si quis autem quemcumque clericum,
etiam si tantum primam tonsuram habue-
rit, pro quocumque crimine, vel alia quali-
bet causa captum detinuerit, hoc insinuet
statim presbytero loci, ut per eum significetur
episcopo: & requisitus ab episcopo, vel
archidiacono, seu mandato ipsorum, cap-
tum clericum sine dilatione restituat, ut per
eum secundum ius exigentiam iudicetur.
Quod si facere distulerit, denunciatur ex-
communicatus: & per superiorem domi-
num, ipsum reddere compellatur.

XXV. *Ut omnes Dominicis & festis veniant
ad ecclesiam: & de pena absentium.*

Item statuimus, ut parochiani, dominus
& domina cuiuslibet domus, Dominicis &
festiuis

ANNO
CHRISTI
1129.

festiuis diebus in quibus ab operibus est
cessandum, teneantur ad ecclesiam venire,
audiri ibidem ex integro prædicationem,
& Divinum officium: nec inde recessuri, dō-
nec Missa compleatur omnino. Quod si al-
ter ipsorum absens fuerit extra villam, vel
alia de causa rationabili præditus, alter
saltem teneatur venire. Quod si non fece-
rint, dummodo sint in villa præsentibus, nulla
infirmirate seu aliqua rationabili causa de-
centi, XII. denarios Turonenses solvere qui-
libet teneatur, quorum mediæ dietas sit domini
villæ, & alia sacerdotis & ecclesie. Sabba-
to etiam circa vespertas, ob reverentiam B.
Mariæ virginis, ecclesias suas cum devotio-
ne visitent.

XXVI. *Qui dies sint festivi.*

Dies autem festivos dicimus, sicut in ca-
none continentur, Natale Domini, S. Ste-
phani, sancti Ioannis evangelistæ, sanctorū
Innocentium, sancti Sylvestri, Circumci-
sionis Domini, Epiphaniæ, Purificationis,
Annunciationis, Assumptionis, & Nativi-
tatis beatæ Mariæ virginis, Pascha cum
duobus diebus sequentibus, Rogationum
tribus diebus, diem Pentecostes cum duo-
bus diebus sequentibus: natale sancti Ioan-
nis Baptistæ, Inventionem & Exaltationem
sanctæ Crucis, duodecim Apostolorum,
sanctæ Mariæ Magdalene, sancti Lauren-
tii, sancti Martini, sancti Nicolai, dedicati-
onem sancti Michaëlis, dedicationem cu-
juscumque ecclesie, & festivitatem cuiusli-
bet sancti in cuius honore constituta est ec-
clesia: item omnem Dominicam.

XXVII. *Quod festiuis diebus feriandum est: &
populo annunciandi sunt die Dominico.*

In his itaque diebus secundum canones,
& antiquam consuetudinem, est ab omni
opere feriandum, & in aliis festiuitatibus
pro locorum variis consuetudinibus, prout
prælatus indixerit. Huiusmodi autem fe-
stivitates debent sacerdotibus populo suo
annunciare quolibet die Dominico in
Missa.

XXVIII. *Vt omnes ab anno xiv. iurent servare
pacem.*

De pace statuimus & præcipimus, quod
omnes quatuordecimo anno, & supra, iu-
rent servare pacem. Et si quis monitus a
diocesano, vel per litteras, vel per nūcium
ejus, infra xv. dies venire noluerit, ad id co-
gatur per censuram ecclesiasticam. Et ipse sit
extra pacem, & homines sui, si ei fuerint.
Nec aliquis qui sit in pace teneatur ei in
aliquo respondere. Ipse autem de conque-
rentibus respondere cogatur. Illud autem
juramentum de conservatione pacis, de
triennio in tricennium renovetur.

Concil. General. Tom. XI.

XXIX. *De eo qui pacem fregerit.*

Si aliquis pacem fregerit vel moverit
guerram, nisi monitus infra xv. dies emen-
dam & damna refundat, excommunica-
tur, & extra pacem sit, & tota terra faciat ei
& toti terræ suæ guerram. Et expugnetur
sive in castro, sive in civitate, sive in nemo-
re, & homines sui similiter, nisi ipsum cum
aliis impugnaverint, non obstante fidelita-
te, quam ei primo fecerunt circa locum e-
tiam, in quo se receperit: fiant stabilita-
tes militum & peditum, & nec nocere pos-
sit aliis, nec alii sibi prodesse, nec recipian-
tur ad pacem, nisi emendent, & resarciant
omnes expensas & damna.

XXX. *Quid de illius bonis, personaque
ipsa, si capiatur, agendum.*

Si vero capiatur, publicentur bona ip-
sius: & is, qui bona ejus habuerit, pro va-
lore eorumdem bonorum damnum resti-
tuat, & de persona ipsius faciat dominus
superior quod debebit. Si quis autem au-
xilium illi dederit, consilium, vel favorem,
vel ipsum receperit cum præda, vel
etiam sine præda: nisi monitus infra diem
sibi præfixum emendaverit, pena simili pu-
niatur. Confanguinei & parentes ipsius te-
neantur jurare, quod ei non procurabunt
auxilium vel favorem, sed ei, sicut & alii,
facient vivam guerram. Quod si facere re-
cusaverint, in manu domini sint ipsi, &
bona ipsorum.

XXXI. *De pacis violatore, qui redire non vult
ad mandatum.*

Si movens guerram, vel pacis violator, ad
mandatum redire noluerit, firmitas, vel
sacramentum solum non recipiat ab ip-
so: sed pignora, vel obsides, vel propria
persona in bona custodia teneatur, donec
emendaverit competenter. Si vero aliqua
sunt castra vicina illi qui pacem fregerit, si
illi qui pacis factum procurant, communicare
noluerint, contra illum sine difficultate
tradantur, & ipsi guerra finita in eodem sta-
tu dominis restituere teneantur, donec
emendaverit competenter. Hoc idem de
castris paciariis erit observandum.

XXXII. *De eo qui prædam abduxerit.*

Item si is qui guerram movet, damnum
intulerit, vel prædam abduxerit: villam vel
castra per quorum territorium transitum
fecerit, damna restituant, nisi pro posse
eum arreclaverint & prædam defenderint,
vel clamaverint, & insequuti fuerint bona
fide.

XXXIII. *De eo qui de præda huiusmodi emerit.*

Si vero de præda huiusmodi scienter eme-
rit

ANNO
CHRISTI
1229.

rit quis, ei cuius est, prædam sine pretio restituar, & tantumdem domino pro emenda solvat.

XXXIV. *De vassallis vel hominibus insurgentibus contra dominos.*

Si vassalli homines rebellaverint, vel insurgere attentaverint contra dominos: pax adhistat dominis contra eos.

XXXV. *Vt familiaritas vel treuga non habeatur cum fayditis.*

Item statuimus ut aliquis a micitiam, familiaritatem, vel treugas non habeat cum fayditis, vel aliis qui guerram moverunt: de bonis suis expensas faciat contra illos, & damna data restituar, alias ad utilitatem domini puniendus.

XXXVI. *Vt latrones & raptarios nemo recipiat.*

Nullus etiam latrones, raptarios, vel latrones accipiat, sed ab omnibus abiiciantur: & si quis eos tenuerit, damna per eos illata restituar ad vocem simplicem conquerentis, & pacis reputetur infractor.

XXXVII. *Vt fiat sacramentum contra inimicos fidei atque pacis, quorum aliqui nominatim designantur.*

Præcipimus etiam quod quando aliquis guerram moverit, fiat contra eum sacramentum de novo: quod qui procurare noluerit, fractor pacis reputetur: modo etiam expresse fiat sacramentum contra inimicos fidei atque pacis. Videlicet Guillelmum dictum dominum de Petra pertusa, Gauferandum du. qui tenet Podium Laurentium, Raimundum de Mort: & excommunicentur, & perpetuo sint exhereditati, nec absolvi possint a sententia, nisi per sedem apostolicam, vel legatum de ejus latere destinatum.

XXXVIII. *Vt nullæ coniurationes seu confratritia fiant.*

Inhibemus etiam ut barones, castellani, milites, cives burgenses, seu etiam rurales, coniurationes, colligationes, confratritias, seu alias quascumque obligationes fide vel iuramento, seu qualibet alia firmantia interposita, facere non præsumant. Quod si fecerint, baro in centum libris currentis monetæ puniatur, castellanus in sexaginta, miles in quadraginta, civis vel burgensis in viginti, & rurales in centum solidis. Si quæ vero coniurationes vel colligationes usque nunc factæ sunt, eas decernimus irritas & inanes: statuentes, ut omnes abiurare teneantur eadem.

XXXIX. *Vt nullus castrum vel villam furetur*

ANNO
CHRISTI
1229.

A de his quæ tenentur ab ecclesia, vel a rege.

Item nullus castrum vel villam furetur de his, quæ ab ecclesia tenentur, & a rege. Quod qui fecerit, & bona ipsius omnia publicentur, & excommunicatus perpetuo habeatur, nec a sententia possit absolvi, nisi per dominum Papam, vel legatum de ipsius latere destinatum. Mittatur etiam ultra mare, ad terram propriam nullatenus reverfurus.

XL. *Vt nullus alterius bona per vim rapiat: sed per iudices repetat.*

Item statuimus quod nullus aliqua occasione alicuius bona per vim rapiat, vel pignora, nec vassallum, nec rem vassalli pro domino capiat: sed si aliquid sibi deberi credit, per iudices repetat. Si autem contra hoc aliquis fecerit, tanquam fractor pacis habeatur; & ius quod habebat, amittat. Si vero nullum ius habuerit, res pignoratæ, & earum æstimationem restituat: & in utroque casu, videlicet si ius habeat vel non habeat, tantumdem domino pro emenda persolvat.

C XLI. *Næ castra de novo ædificentur, aut diruta reædificentur.*

Pro pace quoque melius conservanda, statuimus quod castra non ædificentur de novo occasione bovaria, vel quacumque alia ratione, nec munitiones diruta reædificentur:

XLII. *Vt mulieres quæ habent castra & munitiones, non nubant inimicis fidei & pacis.*

Mulieres quoque viduæ, & mulieres heredes nobiles, quæ munitiones habent vel castra, inimicis fidei & pacis scienter non nubant. Quod si fecerint, castra ipsa & munitiones a terrarum dominis occupentur: ad heredes tamè ipsarum legitime reversura.

XLIII. *Vt nullus iudex a litigantibus quicquam quous prætextu exigat.*

Nullus omnino iudex occasione expensarum, seu prætextu alicuius consuetudinis, pro iustitia exhibenda aliquid a litigantibus exigere vel extorquere præsumat: sed gratis omnibus iustitia exhibeatur, postposita gratia, odio, vel timore.

XLIV. *Vt curia det pauperibus advocatum.*

Si autem aliqui pauperes sint, aut pro paupertate advocatum habere non possint, det ipsis curia advocatum, si causa indigerit advocato.

XLV. *Vt hæc statuta quater in anno parochiani exponantur.*

Hæc autem statuta præcipimus per parochiales presbyteros parochianis diligenter exponi quater in anno, in Dominicis videlicet diebus, quæ ieiunia quatuor temporum proxime subsequuntur.

*** CONCI-

ANNO
CHRISTI
1229.

*** CONCILIVM ARAVSIKANVM,
DE PENITENTIIS CONTRA SUSPECTOS
de hæresi Albigenis, a Romano S. Angeli diacono
Card. S. A. L. ann. MCCXXXIX. celebratum.

Guilelmus de Podio Laurentii ad ann. MCCXXXIX.
Legatus, inquit, Aurasiæ civitate Cisalpina
cum archiepiscopis, & episcopis, & prælatis, suum
concilium celebravit: & litteras penitentiarum quas
ordinaverat contra suspectos, quos Tolosæ per in-
quisitionem invenerat, remisit episcopo Tolosano de ca-
stro Mornais ubi erat. Quas episcopus Tolosanus re-
versus, vocatis cis in ecclesia S. Jacobi publicavit. Le-
gatus autem repetens Romam, secum totam inquisi-
tionem asportavit: ne forte, si aliquando inventa fuisset
in terra ista a malevolis, in mortem testium, qui
contra tales deposuerant, redundaret.

ANNO
CHRISTI
1229.

*** CONCILIVM TVRIASONENSE
IN ARAONIA.

De dissolvendo Jacobi regis & Eleonoræ matrimo-
nio III. Kal. Maii. anno Dom. MCCXXXIX.

Hoc concilium Baronii continuator Spondanus,
suo describit ex rerum Hispanicarum scriptori-
bus, ad annum MCCXXXIX. Hoc item anno, in-
quit, Joannes monachus Cluniacensis, natione Gallus,
ex diocesi Ambianensi, nobili familia Halgrina, ex
archiepiscopo Bisuntino doctrina & virtutibus claro
creatus a Gregorio papa cardinalis episcopus Sabi-
riensis, & sedis apostolicæ legatus in Hispanias mis-
sus, concilio Turiasonense in regno Aragoniæ, sub fi-
nem mensis Aprilis celebrato (cui interfuerunt To-
letanus & Tarraconensis archiepiscopi, aliique episco-
pi) causâ cognita coniugii Jacobi Aragoniæ regis,
quod octo ante annis tenera admodum & impotenti
adhuc ætate cum Leonora matertera Ferdinandi Cas-
tellæ regis natu multo grandiori inerat, auctoritate
apostolica dissolvit, ob propinquitatem cognationis, cu-
jus nulla facta gratia fuerat: sive id expetente rege-
tadio inhusmodi nuptiarum, sive non volente, sane ne-
quaquam contradicente, nisi quod cavet de legitimitate
Alfonsi pueri, quem ex Leonora, bona utriusque
parentis fide, susceperat, & in spem successiõnis edu-
cabat. Sicque secundum regis voluntatem pronuncia-
tum est, locum esse divortii, coque non obstante Al-
fonsum verum esse ac legitimum patris successorem:
ac Leonora ad suos remissa, oppidis dotalibus quæ in
Aragonia habebat retentis, multaque suppellectile,
auro, gemmis, ac veste preciosa secum asportata. Nar-
rant hæc pluribus Surita, Gomefus, Mariana, & alii
rerum Aragonicarum & Hispanicarum scriptores.
Cumque nihilo minus, post aliquot annos nonnulli
prædictum Alfonsum in periculum successiõnis addu-
cere vellent: Gregorius pontifex sententiam legati cõ-
firmans, eundem Alfonsum auctoritate apostolica legi-
timum esse ac regnandi capaxem, semel iterumque de-
claravit, eo quod natus Iacobo fuisset, cum bona fide
legitimum illud matrimonium ab omnibus credebatur.
Hælenus Spondanus.

Hoc autem habet peculiare Hieronymus Surita in In-
dicibus veris Aragon. quod exhibeat & orationem qua
Alfonsi filii natales asseri rex Iacobus petiit, & in-
strumentum quo synodus concessit. Sic enim ille ad
hunc annum. Cum filium, inquit, ex ea rex bona fide
susceperat, antequam legatus sententiam ferret: regẽ
conceptis verbis: hac formula expressa atque consti-
tuta, ne a me ejus verba invertantur, ita præfatam com-
perio. Vobis, domine legatè, & omnibus archiepisco-
pis, & aliis ecclesiasticis personis, qui hic assistunt, nec-
non & nobilibus & popularibus innotecat, quod nos
Concil. general. Tom. XI.

A carissimæ uxori nostræ Alienor per ecclesiam conjun-
cti fuimus: & credidimus nos eidem legitime fuisse
conjunctos: & ex ea suscepimus carissimũ filium nos-
trum domnum Alfonsum, quem nos arbitantes legi-
timum, heredem & successorem regni nostri jam-
pridem constituimus: & a vassallis & nobilibus re-
gni nostri eidem fecimus jurari & assicurari regnum
nostrum. Nunc autem coram vobis constituti, & nes-
cientes quid super nostra conjunctione decernere pro-
ponatis, in præsentia vestra & omnium assistentium
quod de suprascripto filio nostro, sicut prædictum est, fe-
cimus, confirmamus: & si legitimatione indigere ali-
quatenus videatur, nos auctoritate & potestate regia
legitimamus ad omnia, ad quæ legitimi potest auctori-
tate regia: & heredem, & successorem regni nostri
constituimus & declaramus: & præcipimus quod si

B cut ei juratum est regnum, tanquam verus heres, post
nos ab omnibus vassallis nostris, & a toto regno in do-
minum recipiatur & regem. Petimus quoque a vobis
& supplicamus, domine legatè, & ab omnibus archi-
episcopi qui hic presentes sunt ut hoc factum nostrũ
litterarum vestrarum testimonio roboretur.

Nos igitur, inquit legatus, ad instantiã prædicti regis,
præsentibus annotari fecimus in testimonium veritatis.
Hæc autem acta sunt præsentibus domino R. Toleta-
no archiepiscopo, domino S. archiepiscopo Tarraconen-
si, & venerabilibus patribus Burgen, Calagurritanen,
Segovien, Seguntinen, Oxomen, Herdentis, Ofsen,
Tirafonen, & Bajonen, episcopis. A pud Tirafonam
III. Kal. Maii, anno Domini MCCXXXIX.

*** CONCILIVM APVD CASTRVM
GONTERII

ANNO
CHRISTI
1234.

A Turonensi archiepiscopo & suffraganeis celebratũ
anno Domini MCCXXXI.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De matrimoniis clandestinis.
2. Ne archiepiscopi de causis matrimonialibus cog-
noscant.
3. De modo instituendi rectores ecclesiarum, & de ju-
ramento ipsorum.
4. De residentiâ rectorum.
5. De capellano ecclesiæ ad firmam traditæ.
6. Ut statuantur numerus canonicorum.
7. Ne quis instituat in cathedrali ad vacantiam.
8. Ut consuetudines cathedralium redigantur in scriptis.
9. De pœna participantium cum excommunicatis.
10. Ne fiant excommunicationes in generali.
11. Ne clericus tributarium se faciat persone seculari.
12. Ne archidiaconi & inferiores prælati, extra civi-
tatem officiales habeant.
13. De procuratoribus.
14. Ne prælati a firmariis pecuniam exigant.
15. De pœna parsoni illitteratum presentatis.
16. Ne ecclesiæ conferatur ignorantibus linguam loci.
17. Ne tutela vel cura minorum vendatur.
18. De executione officii sacerdotis.
19. Ne laici actiones clericis cedant.
20. De clericis delinquentibus puniendis.
21. De Goliardis.
22. De cruce signatis enormis delicti reis.
23. De tyrannis qui perviles personas ecclesiasticorum
bona depradantur.
24. De silentio & signis monachorum.
25. De monachis quindecim annorum.
26. Ne monachi proprium habeant.
27. De usu carniũ quod ad regulares arinet.
28. Ne abbas sine monacho, monachus sine famulo.
29. Ne monachi sint solitarii.
30. De usurariis.

ANNO
CHRISTI
1131.

31. De Iudeis.

32. Iterum de Iudeis.

33. Ne testimonio Iudeorum contra Christianos admittantur.

34. De sponsalibus & matrimonialibus.

35. De iuramento iudicum.

36. De iuramento advocatorum.

37. Ut pareretur statutis concilii Vallis Guidonis.

CAPITVLA.

I. De matrimoniis clandestinis.

NOS intimo mentis desiderio corrigere cupientes ea, quæ correctione legitima circa personas ecclesiasticas infra Turonensem provinciam novimus indigere: convocatis nostris provincialibus, & aliis ecclesiasticis personis iurisdictionem habentibus, apud Castrum Gonterii: statuimus ut prælati cum maturitate & consilio peritorum procedant, & quod matrimonia clam contracta nullatenus sustineant timore vel amore; sed ad illa dirimenda, omni dilatione & excusatione exclusis, procedant.

II. Ne archipresbyteri de causis matrimonialibus cognoscant.

Inhibemus ne archipresbyteri vel rurales decani, autoritate propria de causis matrimonii de cætero cognoscant.

III. De modo instituendi rectores ecclesiarum, & de iuramento ipsorum.

Statuimus etiam ut personæ ecclesiasticæ in ecclesiis parochialibus instituendæ, cum sequenti solemnitate instituantur. Primo vacante ecclesia infra tempus a jure statutum, instituendusa patrono clerico vel laico, archidiacono vel rurali decano præsentetur, & postea dicecesano, vel alii jus episcopale habenti: qui antequam tradat instituendæ personæ curam animarum, ab eadem prius recipiat iuramentum quod nihil promissit, vel dedit, nec alius pro eo quod sciat, pro illo beneficio obtinendo: & si sciret quod aliquid esset datum vel promissum, dimitteret. His expletis dicecesanus, vel alius jus episcopale habens, tradat eidem curam animarum, si alias idoneus habeatur: qua tradita, iterum jurabit quod dicecesano, & aliis magistris suis obediens erit, & ad mandatum suum se faciet ordinari, & jura ecclesiæ defendet, & alienata revocabit bona fide. Et si ista forma fuit omissa, institutio fiat irrita, & ecclesia pro vacante habeatur.

IV. De residentia rectorum.

Item statuimus quod dicecesani compellant omnes clericos ecclesias habentes, quibus est cura animarum annexa, quod

A ipsi deseriant in eis personaliter in ordine competenti: nisi cum quibus episcopi duxerint ex causa rationabili & evidenti dispensandum.

V. De capellano ecclesiæ ad firmam traditæ.

Item si aliqua necessitate eötingat, quod aliqua ecclesia alicui tradatur ad firmam, talis portio fructuum ecclesiæ reservetur capellano, quod ex eo valeat sustentari.

VI. Ut statuatur numerus canonicorum.

Item statuimus quod ubi non est certus numerus canonicorum, statuatur: ne fiat ecclesiarum sectio, vel præbendarum, sed cum integritate conferantur.

VII. Ne quis instituat in cathedrali ad vacaturam.

Nec aliquis de cætero in ecclesia cathedrali instituat ad vacaturam præbendam: etiam instituti, ne spe sua defraudentur, primo vacaturas obtineant. Et si contra hoc factum fuerit, id decernimus non tenere.

VIII. Ut consuetudines cathedralium redigantur in scriptis.

Insuper præcipimus ut consuetudines cathedralium ecclesiarum redigantur in scriptis, ne valeant ignorari.

IX. De pœna participantium cum excommunicationis.

Statuimus ut injungatur sacerdotibus, ut si viderint aliquem communicantem cum excommunicatis in domo, vel mensa, vel commerciis, vel fabulando, ipsum moneant ut desistat: & si desistere noluerit, monitus ab ingressu ecclesiæ arceatur: nec possit, nisi per dicecesanum, vel ejus mandatum, interdicti sententia relaxari.

X. Ne fiant excommunicationes in generali.

Item omnes tam ordinarii, quam delegati, a generalibus excommunicationibus se temperent, & refrænent: nec participantibus cum excommunicatis in generali sententia excommunicationis percellant.

XI. Ne clericus se tributarium faciat personæ seculari.

Præcipimus ne quis sacerdos, vel aliqua alia ecclesiastica persona, sæcularibus personis tributarium se constituat. Et si fecerit, a dicecesano ab officio & beneficio suspendatur: nec prius relaxetur sententia, nisi soluta marcha argenti, fabricæ cathedralis ecclesiæ deputanda.

XII. *Ne archidiaconi & inferiores prelati, extra civitatem officiales habeant.*

Item ne archidiaconi, archipresbyteri, & alii iurisdictionem ecclesiasticam habentes, extra civitatem officiales habeant: sed extra civitatem in personis propriis officium suum fideliter expleant. Et si aliquis processus fuerit coram talibus officialibus habitus, quod fieri prohibemus, illum decernimus non tenere.

XIII. *De procuracionibus.*

Inhibemus etiam ne prelati, & alii iurisdictionem habentes, in pecunia numerata procuraciones accipiant contra statuta concilii generalis.

XIV. *Ne prelati a firmariis pecuniam exigant.*

Item cum a radice cupiditatis procedat, quod prelati ecclesiarum a firmariis ponendis in ecclesiis pecuniam exigant aut extorqueant, prohibemus ne de cetero fiat. Et si quis contra hoc venire presumpserit, & de hoc constare poterit, duplum extortæ pecuniæ restituere martiri ecclesiæ compellatur.

XV. *De poena patroni illitteratum presentantis.*

Item accidit interdum, quod patroni ecclesiarum tam clerici, quam laici, presentant illitteratos ad regimen animarum: quod fieri prohibemus. Et si quis patronus contra hanc inhibitionem venire presumpserit, iure careat presentandi illa vice.

XVI. *Ne ecclesia conferatur ignorantibus loci.*

Item prohibemus ne quis institatur in aliqua ecclesia, cui sit cura animarum annexa, nisi loci illius loquatur & intelligat idioma: & si contra presumpserit, & institutus privetur beneficio, & instituentes potestate instituendi careant illa vice.

XVII. *Ne tutela vel cura minorum vendatur.*

Item quia in aliquibus partibus provinciarum, abutuntur vendendo tutelas, vel curas minorum, in enorme preiudicium pupillorum, hoc fieri prohibemus, nisi per se, vel per idoneas personas tutelas vel curas gerant, & minoribus de proventibus necessaria subministrent.

XVIII. *De executione officii sacerdotis.*

Item precipimus quod nullus sacerdos recipiatur ad executionem ordinis sui sine licentia episcopi sui, vel nisi alias constet de canonica ordinatione ipsius.

Concil. General. Tom. XI.

XIX. *Ne laici clericis actiones cedant.*

Item quia per excogitatum malitiam laici cedunt actiones suas clericis, ut iurisdictionem secularis ad iurisdictionem ecclesiasticam transferatur: hoc fieri prohibemus, nisi in casibus a iure concessis. Et si contra factum fuerit, clericus ab agendo repellatur. Et sub pena eadem prohibemus, ne actiones vendantur.

XX. *De clericis delinquentibus puniendis.*

Item ne facilitas veniæ delinquendi præbeat incrementum: precipimus, quod clerici in enormi delicto deprehensi, reddantur diocesano. Et si convicti fuerint vel confessi coram eodem de crimine, & tale fuerit delictum propter quod debeant degradari ab episcopo, degradentur. Et si postea incorrigibiles apparuerint, ab ecclesia nullatenus defendantur.

XXI. *De Goliardis.*

Item in concilio provinciali statuimus quod clerici ribaldi, maxime qui Goliardi nuncupantur, per episcopos & alios ecclesiæ prelatos, precipiantur tonderi vel etiam radi: ita quod non remaneat in eis clericalis tonsura: ita tamen quod ista sine scandalo, & periculo fiant.

XXII. *De cruce signatis enormis delicti reus.*

Statuimus etiam quod cruce signati, homicidio, vel alio enormi delicto deprehensi, vel alias coram iudice ecclesiastico convicti legitime, signo crucis & aliis privilegiis, tunc cruce signatis competentibus, per iudicem ecclesiasticum exuantur. Si autem alias inventi fuerint delinquentes, secundum quantitatem criminis a iudice ecclesiastico puniantur.

XXIII. *De tyrannis qui per viles personas ecclesiasticorum bona depradantur.*

Item quia nonnulli tyranni, per viles & abiectas personas quæ non sunt solvendo, ecclesiasticas personas capiunt & redimunt, & bona ipsorum & hominum suorum depradari faciunt & comburi, sic tacite faciendo ne videantur fecisse: statuimus ut ipsis tyrannis, si de hoc suspecti fuerint, vel diffamati, eisdem a diocesano episcopo purgatio indicetur, quam si subire noluerint, vel si purgari non possint, pro convictis habeantur; & iuramento pastorem damna cum taxatione iudicis credantur.

XXIV. *De silentio & signis monachorum.*

Circa religiosos autoritate provincialis concilii duximus statuendum, quod silentium obseruent. Et abbates provideant

Ee iij

ANNO
CHRISTI
1231.

Loqueban-
tur mona-
chi per si-
gna, ne si-
lentium vio-
larent: erat
que variis
constituta,
quibus res
variis ex-
primerent.

quod monachi sibi subditi sciant "signa fa-
cere. Et omnes religiosi, cujuslibet sint or-
dinis, vestibus & calceamentis suo ordini
competentibus, quantum potest fieri, uni-
formibus utantur. Et si abbas vel abbatissa
hoc in correctum dimiserint, superioris ar-
bitrio puniantur.

XXV. De monachis quindecim annorum.

Item monachi qui non attingunt quin-
decim annos, in prioratibus, nisi conven-
tualibus, nullatenus ponantur.

XXVI. Ne monachi proprium habeant.

Item inhihemus, ne monachi, nisi sint in
administratione constituti, habeant sub alio
colore aliquam possessionem, vel aliquam
proprietaem, etiam de licentia abbatum;
cum licentia abbatum in hoc eis non valeat
suffragari. Quod si abbates contra nostram
prohibitionem fecerint, per superiorem
grauissime puniantur.

XXVII. De esu carniū, quod ad regulares
attinet.

Item præcipimus quod monachi & alii
religiosi regularem observantiam quan-
tum ad esum carniū observent.

XXVIII. Ne abbas sine monacho, monachus
sine famulo.

Item præcipimus ne abbas sine mona-
cho, nec monachus sine famulo audeant
equitare.

XXIX. Ne monachi sint solitarij.

Item ne monachi solitarii sint in priorati-
bus, sed de duobus solitariis fiat prioratus:
vel ad monasteria redigantur, in quibus ex-
pleant illud officium quod pro patronis in
locis solitariis facere tenebantur. Et per
diocesanum, patroni ut in hoc consentiant,
propter mala quæ inde proveniunt, effica-
citer inducantur.

XXX. De usurariis.

Item, cum sit detestabile vitium usura-
rum: præcipimus quod sacerdotes paro-
chiales singulis diebus Dominicis sub pec-
na excommunicationis inhiheant in eccle-
siis suis, ne quis per se, vel interpositam per-
sonam, usuras exerceat præsumat. Et si ali-
quis super hoc suspectus fuerit aut inven-
tus, compellatur usuras publice abjurare: &
post abjuracionem, si super hoc fuerit diffa-
matus, purgatio eidem super hoc indicatur.
Quod si in purgatione defecerit, fidelium
communione privetur: donec sic extorta
restituerit, & ecclesiæ satisfecerit. Et si ita
decesserit, ecclesiastica careat sepultura.

XXXI. De Indæis.

Item districtius inhihemus ne Iudæi effi-
ciantur bailivi, nec eis contra fideles aliqua
districtio committatur. Et si contra hoc fac-
tum fuerit, delinquentes ad desistendum
per censuram ecclesiasticam compellan-
tur.

XXXII. Iterum de Indæis.

Coerceantur etiam Iudæi, ne quid fa-
ciant, vel dicant in contemptum fidei Chris-
tianæ, & blasphemiam Salvatoris. Et si
contra hoc factum fuerit, & coram iudice
ecclesiastico convicti fuerint, vel confessi:
quousque ecclesiæ satisfecerint compe-
tenter, a fidelium communione priventur.

XXXIII. Ne testimonia Iudæorum contra
Christianos admittantur.

Quia novimus quod de testimoniis Iu-
dæorum contra Christianos proveniunt
multa mala: prohibemus districtius, ne testi-
monia Iudæorum contra Christianos ad-
mittantur de cætero. Et iudex sæcularis
per diocesanum ad statutum huiusmodi
observandum per censuram ecclesiasticam
compellatur.

XXXIV. De sponsalibus, & matrimonialibus.

Quia vero per matrimonia clam contra-
cta, multa pericula & incommoda semper
evenire contingit: sub pena excommuni-
cationis firmiter inhihemus, ne qui de cæ-
tero contrahant per verba de præsentibus, nisi
prius banna in ecclesia more solito præmit-
tantur. Contracturi tamen, vel præsentibus
matrimonium proloquentes, per arras
sponsalicias, vel alias sollicitate taliter pote-
runt obligari, quod compelli poterunt, si
ecclesia consentit, ad matrimonium in fa-
cile ecclesiæ consummandum. Quod si con-
tra præscriptum modum factum fuerit: tam
heredes, quam illi quorum consilio id fue-
rit attentatum, præstent emendam, quam
superior duxerit inducendam.

XXXV. De iuramento iudicum.

Autoritate concilii prouincialis duximus
statuendum, quod officiales, & alii deman-
datam jurisdictionem habentes, in institu-
tione sua jurent, quod turpia munera non
recipiant, & quod causas bona fide audiant
& decident.

XXXVI. De iuramento ad Vocatorum.

Item advocati qui de consuetudine sala-
rium receperint: nisi iurati, de cætero nulla-
tenus admittantur. Forma iuramenti talis
existat. Quod non fovebunt injustas causas
scienter, neque proponant dilatorias, vel
preemptorias malitiose per calumniæ, vel

ANNO
CHRISTI
1231.

de veritate dicenda; sacramentum: neque instrumentum suam ad respondendum vel proponendum malitiose, nec post publicatas attestaciones, vel in quacunque partelitis: neque ante iuramentum testes subornabunt, vel facient subornari: neque permittent quod pars sua falsos testes producat; & si hoc sciverint, curiæ revelabunt: & quod in memoriis faciendis convenient bona fide, nec recedent a curia malitiose; donec memoriale sit confessum; & coram iudice concessum: & quod partes quam citius poterunt, expedient bona fide: nec onerabunt iudicem interlocutoriis, credentes ipsos succumbere in eisdem: & quod honorem servabunt curiæ, nec aliquam falsitatem in curia perpetrabunt.

XXXVII. *Vt pareatur status concilii Vallis Guidonis.*

Præcipimus quod concilium quod apud Vallem Guidonis provida fuit deliberatione statutum, inviolabiliter observetur.

Actum apud Castrum Gonterii anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo primo.

*** CONCILIA QUÆDAM
IN CAUSA MILONIS EPISCOPI BELLOVACENSIS,

Apud S. Quintinum, Nouiomni: Laudunsi, celebrata
an. MCCXXXII. & MCCXXXIII.

Spondanus Baroniana continuatiois tomo I. ad annum MCCXXXI. Hoc, inquit, anno celebratum est concilium provincie Remensis apud S. Quintinum Veromanduvæ ab Henrico de Branna archiepiscopo, in causa episcopi Belvacensis: cuius iura rex Ludovicus, seu ejus ministri usurpaverant, & damna non pauca tam ipsi, quam incolis Belvacensibus intulerant. Pro quo patres concilii nonnullos episcopos ad regem destinavit rogatum, ut episcopum in integrum restitueret. *Qua profertur Spondanus a se petita ex schedis quibusdam sibi a Sirmondo nostra communicatis. Addit Hemeræus in Angusta Veromanduvorum:* Statutum fuisse, ut, nisi satisfactum esset vexati præsulis petitioni, intra xl. dies, interdicti per dioccesim suam publicandi facultas oppresso præsulis, concilii autoritate concederetur, & eo ad episcopos rescribente de interdicto per episcopatum suum promulgato, simili quoque cessatione res sacras per suas illi dioceses suspendenderet; prius tamen vel episcopi, vel ipse Remorum archiepiscopus, regem ad procurandam reparationem jacturaturum, quas tulisset Milo de Nantolio Bellovacensis præsul, altera postulatione supplicationeque adhortarentur.

G. C. Quod autem anno MCCXXXI. hoc concilium assignentur Spondanus; tum Hemeræus, parum probabiliter videtur: enim in instrumento inquisitionis hæc de re facta anno MCCXXXV. edita a Louvetio in histor. Bellovacenses omnes decant seditionem Bellovacensem, quæ occasione his conciliis præbuit, accidisse anno MCCXXXII. Qui conciliari ista possunt: Neuriguam certe, nisi dicamus, alios fecutos esse Romanam anni rationem, alios Gallicam: In Gallis enim (ubi annorum initium ducatur a festo Incarnatiotis, aut Pasche) adhuc labebatur annus MCCXXXI tempore hujus concilii, quod celebratum esse oportuit post paulo quam Bellovacum Rex ingressus est, ut a seditionis penas repeteret: quod pridie Purificationis B. Virginis factum esse, dicimus ex inquisitione cuius ante mentionem feci.

Aliud mirari subit, quod in illa inquisitione, nulla sit mentio Quintinopolitani hujus concilii, in qua tamen, accurata & minutissima omnium narratio fit a testibus: sed statim a

Noviomensi ducatur initium. Hinc suspectum mihi habetur primum istud hæc in causa concilium, nisi Sirmondinarum schedarum ex Remensi tabulario excerptarum fide muniretur.

In inquisitione supra memorata, habetur Noviomensis concilii descriptio, in octavi testis responsione, hæc in verba: Petrus archidiaconus dicit, &c. Item fuit præsens apud Novionium in concilio provinciali congregato anno Domini MCCXXXII. prima septimana quadragesimæ: ubi episcopus proposuit querimoniam de domino rege super injuriis quas ei intulerat & inferri fecerat, in hunc modum per officialem suum. Vobis, sancti patres, significat episcopus vester Belvacensis, quod cum iustitia & jurisdictione villæ Belvacensis ad episcopum pertineat, & causam habeat in singulos & omnes de Belvaco, & ea fuerit usus ipse, & prædecessores sui, pacifice dominus rex per occasionem cuiusdam forefacti sibi commissi, venit ad villam Belvacensem cum armis & communis plurimis, & post supplicationes & admonitiones ab episcopo sibi factas, bannum suum in villa sua fecit clamari, homines capi, domos dirui usque ad mille quingentas, alios ebannivit. Et in recessu suo peteret ab episcopo pro procurationibus quinque dierum octoginta libras Parisienses: dixit episcopus, quod res insolita & nova petebatur, brevem diem petens a domino rege, ut deliberaret super hæc cum capitulo suo. Attamen dominus rex ultam diem noluit illi dare, sed omnia pertinentia ad domum episcopi sustulit, & sic recessit, custodibus in villa & domibus episcopi relictis. Quare petiit a sancta synodo consilium & auxilium impetiri sibi & ecclesie. Postmodum exivit episcopus cum consilio. Et concilium deliberato consilio, ordinavit mittere tres episcopos, scilicet Sueffoniensem, Laudunensem, & Catalaunensem, ad inquirendum de injuriis, quas dicebat episcopus sibi esse illatas, ut postea dictum est illi. Et vidit litteras archiepiscopi & episcoporum, in quibus continebatur, quod illi tres inquirerent autoritate concilii, de iustitia ecclesie Belvacensis. Et illi tres venerunt Belvacum, & denunciaverunt episcopo Belvacensi, & illis qui ex parte domini regis; quod venerant ad inquirendum ex parte concilii, de iustitia ecclesie Belvacensis, & injuriis quas dominus episcopus sibi inferri dicebat: & dicti episcopi inquisiverunt. *Hæc de Noviomensi concilio testis octavus in illa inquisitione. Primus autem testis ait, decretum fuisse a concilio, non ut statim irent Bellovacem episcopi illi tres inquisituri: sed, mitterentur ad regem, ut monebant eum ex parte concilii, quod hoc emendaret: & si non emendaret, ipsi tres episcopi accederent ad villam Belvacensem ad inquisitionem faciendam. De injuriis autem quas sibi factas episcopus conquestus est in concilio, hoc addit tertius testis:* Quod duo servientes regii, Durandus de Senonensi, & Christianus Parisiensis, remanserunt in domo episcopi, & lassiverunt domum & vina, & recipiebant redditum episcopi: & fecit Petrus de Halla vendi vina; & quando episcopus veniebat Belvacum, manebat in domo thesaurarii.

Pergit inquisitio. Fuit etiam præsens idem testis Concil. Laudunensi (octavus) in septimana ante Ramos palmarum, apud Laudunum, ubi congregatum concilium erat: & ibi relata fuit inquisitio: facta scilicet Bellovaci a tribus episcopis. *Primus autem testis:* Inquisitione, inquit, facta retulerunt eam ad concilium quod indictum erat. Et ibi ordinatum fuit, quod iterum monebatur rex, & iterum. Et scit quod tunc archiepiscopus & episcopi venerunt ad regem monendum, & scit quod bis monitus fuit: *Episcopos ad regem missos nominat Spondanus ex Sirmondinis schedis, Gothofridum Laudunensem, Gothofridum Cameracensem, Azonem Atrabatensem.*

Eodem

ANNO
CHRISTI
1232.
Concil.
S. Quintini
1232.

Eodem anno, inquit *Hemerus*, Henricus archiepiscopus convocatus suffraganeos eodem loci (apud S. Quintinum, ubi prius habitavit eodem anno synodus aut) tertio concilio celebrando die sabbati ante Nativitatem B. Mariæ virginis, quo constitutum interdictum est, conspirantibus omnium animis in eam voluntatem, ut loci affectibus & auxiliis, commune negotium promoveretur. *Hemricus Spondanus Sabbato, non ante Nativitatem B. Virginis, sed post eandem assignat hoc concilium: ubi promiserunt aut, inter se, & sese, ut loquantur acta, obligaverunt pro honore Dei & ecclesiarum libertatibus conservandis, ad hoc quod irent omnes Romam in propriis personis, si archiepiscopo videretur expedire, vel illi quos ad hoc eligeret; vel ipsemet archiepiscopus, si episcopi expediens videretur: & qui irent, expensas facerent de communi omnium.* Sed capitula, inquit *ibidem Hemerus*, suis episcopis obmurmuraverit, quæta se ad synodos non vocata, palamque vociferata nullius auctoritatis & virium futuras sanctiones, quas de cessatione Divinorum per Remensem provinciam promulganda, ne quidem invitatis (summonitisque capitulis, episcopi statuisent. Ea que in obnuntiatione palma constantis & imperterriti animi, vel etiam ad episcoporum minas, M. Simoni de Arceia decano Ambianensi tributa est. Hac occasione captata, rescripsit Ludovicus ad eadem capitula de interdicto non admittendo. Factumque ut querimenta capitulorum auferentes, materiam præbuerint quarto concilio Sanguinini congregando ad diem Dominicam ante natalem Domini ejusdem anni. Cujus auctoritati nemo ut in posterum advesaretur, visum est ad illud quoque capitula cathedralium ecclesiarum evocanda. Ista autem synodo, suadente eodem decano, revocatum interdictum est, cui provinciam Remensem episcopi capitulis inconsultis subdidissent: conclusumque, nihil deinceps ab episcopis statui decernique posse, sine consensu capitulorum eorundem: haberi que eam ob causam subventaneas & irritas sanctiones præcedentium synodorum, quas nullo suo suffragio capitula probavissent. His indignatum frementemque Milonem, & acerba oratione in obnuntiatores incurstantem, Petrus de Colmedio præpositus Audomarenensis flexit oratione.

Hac de re ostentus testis, in inquisitione de qua supra sum locutus: Item fuit præsens, inquit, apud S. Quintinum in concilio ibidem aggregato ante natalem Domini, ubi episcopus Belvacensis eadem Dominica tertia, hora vespertina, quia intellexit quod interdictum positum pro ecclesia Belvacensi idem archiepiscopus relaxare volebat, appellavit ne dictum interdictum, quod pro se & ecclesia sua fuerat positum, nulla sibi facta satisfactione relaxaretur. Et hæc appellatio facta fuit in concilio coram archiepiscopo, & episcopis Sylvanectensi, Cameracensi, Tornacensi, Atrebatensi, Morinensi, & aliis: exceptis Laudunensi & Novionensi.

In sequenti die Lunæ vel die Martis fuerunt congregati omnes episcopi, & capitula: & surrexit M. Simon de Arceia, & proposuit ex parte capitulorum, ut dicebat, in pleno concilio prædictas causas (quarum præcipua erat, quod capitula vocata non essent) & quædam alias, inter quas fuit, quod negotium Belvacense tempore mandati facti ab archiepiscopo de ponendo interdicto, relatum fuit ad curiam: & dicebat quod archiepiscopus in concilium ulterius se intromittere non debebat.

Item fuit præsens, ubi dominus Suffensionis ex parte domini archiepiscopi & episcoporum qui erant de concilio, post appellationem episcopi relaxarunt interdictum positum pro ecclesia Belvacensi. Et hoc fa-

ctum fuit die Lunæ vel Martis post Dominicam ante natalem Domini; MCCXXXIII. Et die Dominica præcedenti appellavit idem episcopus.

Item dicit quod appellavit Simon de Arceia pro capitulis cathedralium ecclesiarum provincie Remensis, apud S. Quintinum, ubi erat concilium provinciale congregatum die Dominica proxima ante festum natalis Domini: ubi suffraganei archiepiscopi Remensis, exceptis archiepiscopo, episcopo Suffensionensi, & Cameracensi, dixerunt quod male posuerant interdictum in suas dioceses: & melius volebant revocare per se, quam revocaretur per superiorem. Et episcopus Catalaunensis pro eac pro aliis dixit, quod ipsi revocarent interdictum: & ne archiepiscopus nomine suo, vel auctoritate concilii, in aliqua re contra eos procederet, appellabat pro se ac pro aliis ad dominum papam.

Post hæc verba ex parte domini episcopi Belvacensis fuit propositum sic: Domine archiepiscope, vos scitis quod auctoritate concilii vos & suffraganei vestri posuistis interdictum in vestras dioceses pro injuriis ecclesie Belvacensi irrogatis: de quibus in nullo adhuc satisfactum est. Et bene scitis quod mea inter est ne revocetur ante satisfactionem. Et quia de consensu vestro & suffraganeorum vestrorum fuit positum iappello, ne revocetur, ad dominum papam, me & ecclesiam meam & processum meum protectioni domini papæ supponens. *Quæ appellatio non prohibuit, ut ante vidisti, quin solveretur interdictum.*

CONVENTVS MELODVNENSIS
ANNI MCCXXXII.

In quo expositum cum comite Tolosano de pace Parisiensi anni MCCXXVIII. male observata.

Conventum hunc nobis indicat *Guillelmus de Podio Laurentii ad ann. MCCXXXII.* Habens, inquit, comes quandoque latera Aquilonis circa se, idem ex calido reddebatur tepidus & remissus, ut minus inveniretur fervens in negotio pacis & fidei proficundo. Super quo dictus legatus, vocatis secum venerabili archiepiscopo Narbonensi, & quibusdam suis episcopis suffraganeis, ipsum vocatum a rege coram eo convenit super pluribus articulis in pace Parisiensi expressis, minus vere, sicut decebat atque debuerat, observatis. Fuitque ordinatum finaliter, quod idem comes omnia emendaret ad cognitionem episcopi Tolosani, & unius militis, quem Rex ad hæc tractanda & agenda cum eodem episcopo destinaret. Solutoque colloquio apud Melodunum habito, episcopus præveniens, reformationis articulos ordinavit: missusque est post eum dominus *Egidius de Flagiaco*, miles providus & discretus: qui in veniendo transivit per Provinciam, visurus mandato regis primogenitam comitis, futuram conjugem ipsius regis. Et cum venisset Tolosam, expositi sunt omnes articuli comiti Tolosano, ex quibus comes formavit statuta sua, & ea in præsentia legati & plurium, in claustris S. Stephani Tolosæ in communi colloquio publicavit. Et hæc acta sunt anno Domini MCCXXXIII.

Statutorum autem istorum exemplum subijcio.

ANNO
CHRISTI
1232.

ANNO
CHRISTI
1232.

nimirum
hæc statuta,
eorumque
publicatio.

STATVTA

Super hæresi Albigenſis, & aliis capitibus, promulgata anno Dom. MCCXXXIII.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ad exaltationem fidei Christianæ, & ad extirpandam hæreticam pravitatem, & ad conservationem pacis, & ad bonum statum totius terræ conservandum, & in melius reformandum. Nos Raimundus Dei gratia comes Tolosæ, de consilio & assensu episcoporum, & aliorum prælatorum, comitum & baronum, militum & plurimum aliorum virorum prudentum terræ nostræ, matura deliberatione habita, & diligentis studio præcedente, hæc statuta salubria in terra nostrorum duximus ordinanda: cum sit de nostro firmo proposito, ut terram nostram, & subditorum nostrorum, purgemus hæretica pravitate, & ad hoc tam curiose quam fideliter intendere proponamus.

Statuimus, ut in persequendis, inquirendis, capiendis, & puniendis hæreticis, omnes barones, milites, bailivi, & ceteri homines nostri, curam vigilem, & sollicitudinem adhibeant diligenter: sicut a nobis pace facta Parisius est promissum.

Item statuimus, ut sine dilatione fiat legitima inquisitio contra illos qui persecutores hæreticorum interfecerunt, vel forte, quod absit, interficiunt in futurum: & contra omnes villas & homines terræ nostræ de nostro districtu, qui illorum interfecioni consentirent, vel forte consentirent in futurum. De omnibus illis tam hominibus quam villis debita justitia fiat, & hoc tam per nos quam per barones & bajulos nostros volumus fideliter observari.

Item statuimus, quod ubicumque in terra nostra seu districtu nostro hæretici inventi fuerint, in civitatibus, castris & villis intus, vel extra in tenementis, homines illius civitatis, ville seu castris, in qua, vel in quo, vel in cujus tenemento inventi fuerint, solvant marchas illis, qui hæreticos ceperint; scilicet pro singulis hæreticis marcham unam.

Item statuimus, quod feneschalli vel bailivi suspecti in fide non instituantur: & si forte eos constitui contigerit, sine dilatione removeantur.

Item statuimus, quod omnes domos in quibus, a tempore pacis factæ Parisius, hæreticus inventus fuerit, vivus, vel sepultus, sciente & consentiente domino domus, existente legitime ætatis, vel in eis prædicaverit, diruantur: & bona omnia tunc ibidem inhabitantium confiscentur, nisi suam innocentiam & justam ignorantiam probare potuerint manifeste: in ipsis inhabitantes capiantur, pœna legitima puniendi: & omnes cabanæ suspectæ a communi habitatione castrorum remotæ, & speluncæ infortiatae, & clusella in locis suspectis & diffamatis destruantur vel obruentur. Nullusque de cetero in prædictis locis audeat tales facere mansiones, aut in eisdem habitare: in quibus si quis fuerit deprehensus post edictum nostrum, omnia ipsius bona mobilia confiscentur; domini vero castrorum, in quorum dominio post edictum nostrum tales mansiones confiteri inveniri, in viginti quinque libris Tolosanis puniantur.

Item statuimus, quod omnes hereditates eorum qui hæreticos fecerunt, vel faciunt in futurum, confiscentur & occupentur: sic quod ad liberos eorum vel ad alios successores qui ab intestato eis deberent succedere, si fuissent orthodoxæ fidei, per venditionem aut donationem, aut alio modo, bona prædicta non valeant pervenire. Et si talibus prædicta bona

Concil. general. Tom. XI.

A reddita fuerint, vel ab eisdem aliter detineantur, ab ipsis penitus auferantur. Domus autem illorum qui a tempore dictæ pacis hæretici facti sunt, vel de cetero sicut, quas ipsi eo tempore inhabitabunt, sine omni misericordia destruantur.

Item statuimus, quod omnes qui villas vel domos, vel clusella, vel nemora, inquisitoribus hæreticorum prohibuerint, vel hæreticos inventos defenderint, vel captos abstulerint, vel ipsi inquisitoribus auxilium in capiendis hæreticis præstare noluerint, cum inde ab ipsis super his fuerint requisiti, vel clamantibus non succurrerint, vel in custodiendis quos ceperint, auxilium non ministraverint postulatam, aut in commenda sua receptos abire permiserint, maxime si fuerint de hæresi suspecti: tales qui potestatem habent custodiendi, per omnium bonorum suorum confiscationem puniantur. Et nihilo minus personæ eorum aliis pœnis legitimis subijciantur.

Item statuimus, quod si qui de hæresi suspecti fuerint inventi, jurent pacem & fidem catholicam, omnem hæresim abjurantes. Et si fidem catholicam jurare noluerint, & hæresim abjurare, pœna contra hæreticos edita puniantur: si vero, post sacramentum prælitum, receptores, fautores, consiliatores hæreticorum, vel in aliquo cum ipsis participantes inventi fuerint, pœna simili puniantur.

Item statuimus, quod si quis post mortem detectus fuerit fuisse hæreticus, & coram episcopo loci probatum fuerit legitime, bona illius omnia confiscentur, & domus illorum, qui post pacem factam Parisius hæretici facti sunt, vel in posterum sicut, in quibus habitabant, vel habitabunt, diruantur.

Item statuimus, quod bona eorum qui fuerunt hæretici vestiti, licet recesserint sponte ab hæreticorum observantia, nisi de reconciliatione sua literas testimoniales ostenderint, vel per alias personas catholicas & honestas illud ostenderint, vel probaverint, confiscentur. Et etiam si de reconciliatione constiterit, nisi cruces super hoc a suo episcopo admoniti ad portandum assumpserint, aut assumptas autoritate sua propria deposuerint, aut cum exterius super vestes, extraque partem pectoris anterioris prominentes portare debeant, eas calce intra vestes deprehensi fuerint, pœna simili puniantur, & tamen si bona habuerint, si non ad hoc modo debito compellantur.

Item statuimus, quia intelleximus quod credentes hæreticorum, cum proponunt se facere secundum eorum ritum detestabiles hæreticos perfectos, ante præcedens tempus possessiones suas, & hereditates in fraudem fisci vendunt, vel donant, vel pignori obligant, aut modis alienant aliis: hujusmodi contractibus irritis non obstantibus prædicta bona confiscentur, si consideratis circumstantiis dictorum contractuum & ipsorum contrahentium, nobis fuerit visum, eos in quos dicta bona translata fuerint, fraudis participes extitisse.

Item quia intelleximus quod credentes quidam sub specie mercaturæ vel peregrinationis, transferunt se ad hæreticos, ut sub tali absentia eludant fiscum, & ei subtrahant bona sua: si coram episcopo loci, qui super hoc propinquos vel eos qui bona hujusmodi absentium tenent, monuerit, requisierit, & ab eisdem propinquis, vel tenentibus bona eorum infra annum, computandum a tempore monitionis ejusdem episcopi, probatum non fuit legitime, illos absentes iusta causa & rationabili abfuisse, & tamen abesse: statuimus, ut si alias suspecti fuerint, contra ipsos tamen contra hæreticos præsumatur, & eorum bona confiscentur. Si vero ipsi vel successores eorum, vel qui bona eorum

Ff tenent

ANNO
CHRISTI
1232.

tenent post confiscationem bonorum, vel ante iustam & probabilem causam suae absentiae, ultra praedictum tempus probare potuerint, bona illa eis legitime relinquuntur vel restituantur.

Item quia nolumus quod claves ecclesiae contemnantur in terra nostra: statuimus, ut si quis in excommunicatione permanserit per annum contumaciter, per occupationem bonorum redire ad sinum sanctae matris ecclesiae sic compellatur, sicut in pace facta Parisius plenius continetur.

Item, statuimus ut tranquillitas pacis in terra nostra plene & inviolabiliter observetur, & quod ruptarii, fayditi, praedones, latrunculi & statores, a tota terra nostra expellantur, & receptatores eorumdem animadversione debita puniantur.

Item statuimus, quod quicumque pacem de caetero violaverit, si movitus a nobis vel per certum nuncium nostrum, non emendaverit, infra terminum sibi assignatum omnia bona ipsius occupentur. Nos enim bona illa, quae a nobis tenebunt, occupabimus, & episcopos, & praelatos iuvabimus bona fide, cum ab eis fuerimus requisiti. Quae bona tamdiu detineantur, quouque de fractura pacis & damnis datis sit nobis, & damnum passis, plenarie satisfactum, & persona violatoris nihilo minus animadversione debita puniatur. Et quicumque violatores pacis receperit, in castro, vel in domo, vel in villa cum ipsa praeda, postquam fuerit eis denunciatum, vel eis equitaturas, vel alia necessaria ministraverit, vel eisdem praedam, aut aliam capturam praeparaverit, vel machinatus fuerit, poena simili puniatur.

Item statuimus, quod occulta & clandestina maleficia, de communitate castrorum, civitatum & villarum, in quibus vel in eis, vel in earum tenementis fuerint perpetrata, de nocte vel de die occulte, sive per incendium, sive per incisionem arborum aut vinearum, vel segetum, vel occisionem animalium, vel effusionem liquidorum, vel dispersionem aridorum, aut alio modo, exceptis furtis, damna passis resarciantur, damni aestimatione declaranda per sacramentum illius qui passus est damnum, taxatione legitima praecedente. Per hoc enim & voluntas nocendi plurimum refragabitur, & cujuslibet loci universitas majori sollicitudine tales maleficos persequetur, & quod super huiusmodi maleficiis fiat inquisitio diligens sine mora; & reperti, poena violatorum pacis, & aliis poenis legitimis torqueantur.

Item statuimus, ut nullus sit tantae temeritatis quod domos religiosas, & praecipue Cisterciensis ordinis, offendat in aliquo, in rebus vel personis, palam vel occulte. Et si qui contra hoc fecerit, bona ipsius occupentur, de quibus passis damna plenarie satisfiet: & persona ipsius animadversione debita puniatur. Volentes & mandantes, contra huiusmodi maleficos diligentem ac pervigilem, celeremque inquisitionem fieri, non observata nimia juris subtilitate. Et reperti seu convicti in huiusmodi maleficiis, provt culpa enormitas exegerit, puniantur, ut alii exemplo perterriti contra domos religiosas delicta similia committere perhorrescant.

Item statuimus, ne barones, milites, & alii homines nostri, abbatias, grangias, & alias domos religiosas nimia importunitate albergandi opprimere praesumant. Et si quis contra voluntatem custodum nostrorum, quos in singulis domibus, ad requisitionem ipsarum, ponemus ibi continue moraturos, qui iurati nobis suo ministerio, autoritate nostra huiusmodi albergores reprimere importunos, & domos praedictas qui albergaverit; si eques, in quinque solidis Tolosanis; si pedes, in duobus solidis, puniantur. Volentes ut custodes, hu-

* Mendose
scriptum e-
st, pacis* f. palam
vel occulte,

A Iusmodi transgressores sub juramento praedicto denunciant nominatim.

Item, quia sicut intelleximus tanta est quorundam malignitas & insolentia, quod licet ipsi latrones foveant & raptores, nequaquam a vicinis suis qui bene noverint eos, manifeste istud eis improperari audeat vel opponi, nisi forte illorum aliqui in se iras exaquant speciales: nos illorum malitiam reprimendam ducentes, studio cautiore statuimus, quod contra aliquem baronem, militem, aut quemlibet alium qui publica fama laboraverit, quod ipse sit receptor aut quidator, ad iutor vel consiliator latronum aut praedonum, aut aliorum maleficorum, de quorum maleficiis solent aliquas accipere portiones, contra tales inquisitio fiat. Et si probatum fuerit legitime contra ipsos, tanquam convicti de maleficiis, poena contra violatores pacis supra edita puniantur.

Item statuimus, ne aliquis autoritate propria audeat pignorare, vel marcham facere; & si quis contra fecerit, compellatur incontinenti pignorum restituere pignus, & resarcire dampnum pignorato, quod sacramento pignori declaratur, taxatione legitima praecedente.

Item statuimus, ne in terra nostra, nova instituantur pedagia; & omnia a triginta annis citra instituta removeantur.

Hac autem omnia statuta praemissa facimus, sine praedictio domini regis Franciae, & ecclesiae, & salva pace Parisiensis. Acta sunt haec Tolosae duodecimo Kal. martii, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio. Et ut haec praedicta semper inviolabiliter observentur, & robur habeant plenissima firmitatis, praesentem paginam sigilli nostri munimine fecimus roborari.

*** CONCILIVM BITERRENSE,

A VALTHERO EPISCOPO TORNACENSI

Sedis Apostol. legato, celebratum ann. Dom.
MCCCXXXIII.

D *Villelmi de Podio Laurentii chronicon, ad ann. MCCCXXXIII. Circa illud tempus, inquit, dominus legatus apud Biterri concilium celebravit. Huius concilii statuta, in Gallicam linguam conversa, ediderat olim Arnaldus Sorbinus Nivernensis episcopus: Latinis vocibus omissis. Ego, provt concepta primum fuerant, Latine represento ex codice, Sirmondii nostri manu descripto.*

S T A T V T A

CONCILII BITERRENSIS,

Facta per Dominum Tornacensem.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Vt heretici, & eorum factores, singulis Domini-
cis excommunicentur.
2. Vt possit quilibet & ubilibet capere hereticum.
3. Ne factores hereticorum emanent bailivas.
4. De hereticis conversis, qui duas cruces prominentes
non tulerint.
5. De suspectis qui diebus festis ad ecclesiam non
veniunt.
6. Quales admittantur ad sacros ordines.
7. Quales admittantur ad consuram.
8. Vt episcopi cautionem simoniacam non exigant ab
iis, quos promovent ad sacros ordines.
9. Vt archidiaconi habeant zelum animarum, &
predicare sciant.
10. De legendis constitutionibus.

ANNO
CHRISTI
1233.ANNO
CHRISTI
1233.

11. De patronis ecclesiarum.
12. De beneficiis qua curam habent animarum.
13. De vita & honestate clericorum.
14. De observantia regularium.
15. De vestibus abbatum & monachorum.
16. De vestibus canonicorum regularium.
17. De custodia claustrum.
18. *Ut fiat lectio ad mensam, & quotidie capitulum teneatur.*
19. *Ne exeant vel vagentur sine licentia.*
20. *Ut mandatum fiat pauperibus.*
21. *Ut in monasteriis sint magistri, qui grammaticam doceant minores.*
22. *De non conferendis beneficiis in laicos.*
23. *Ut vina non vendantur, & persona tympes non introducantur infra ambitum monasterii.*
24. *Ut laici non admittantur ad praebendas.*
25. *Ut nullus monach. us sit solus in prioratu.*
26. *Ut renovetur iuramentum de pace servanda.*

P R A E F A T I O.

Quoniam statuta salubria per dominum Romanum apostolicae sedis legatum, & ceteros legatos super negotio fidei ac pacis, autoritate apostolica diversis temporibus edita fuisse credimus; dum tamen fuerint observata: qua in inferius duximus subscribenda ad praesens, non intendimus omnino super his novos canones edere, sed eorum transgressores canonice puniantur.

C A P I T V L A.

- I. *Ut haeretici & eorum fautores singulis Dominicis excommunicentur.*

Præcipimus itaque ut haeretici & eorum credentes, fautores, eorum receptatores & defensores, singulis diebus Dominicis excommunicentur. Et si quis praedictorum creditum, fautorum, receptatorum, & defensorum personaliter monitus, & excommunicatus nominatim, infra quadraginta dies resipiscere noluerit, sed in eorum defensione perstiterit, vel inquisitionem eorum impedierit, pro haeretico habeatur: cum perseverantia & defensione erroris in talibus hominem faciat haeticum iudicari.

- II. *Ut possit quilibet & ubilibet capere haeticum.*

Præcipimus etiam ut quilibet privatus in terra cujuslibet possit inquirere & capere haeticum, & captum, necesse habeat episcopo ostendere, vel baculo ipsius episcopi praesentare: nec ipsum praesumat aliquis impedire, sed in captione quilibet Christianus praestet ei auxilium & favorem.

- III. *Ne fautores haeticorum emant bailivas.*

Intelleximus quod quidam credentes & fautores haeticorum, seu defensores eorum, pro majori summa emunt bailivas dominorum, ut sub alio eorum bailivorum haeretici libere valeant egredi, vel ingredi, & impune fidem catholicam violare. Quare districtius inhibemus, ne talia a dominis de cetero attententur. Quod si

Concil. general. Tom. XI.

A attentaverint, & admoniti ab episcopo non emendaverint, cum nota infamiae, quam se noverint incurrisse, excommunicationis gladio feriantur.

- IV. *De haeticis conuersis, qui duas cruces promittentes non iulerint.*

Item reconciliati de haeresi, qui duas cruces prominentes, ad mandatum episcopi portare noluerint, pro haeticis habeantur; & bona eorum confiscentur.

- V. *De suspectis qui diebus festis ad ecclesiam non veniunt.*

Item cum singuli parochiani in diebus festis venire ad ecclesiam teneantur; sub poena in Tolosano concilio promulgata: necesse est, ut sacerdotes erga omnes suspectos de haeresi, quos per scripturam, & ex nomine cognoscere debent, ut illi ecclesiam frequenter statutis diebus, & sine remedio poenam levent, & in vita & in morte statuta contra huiusmodi promulgata, ut pupillam oculi conservent. Quod si sacerdos eorum transgressor fuerit deprehensus, ab officio & beneficio suspendatur, privatus eodem, si competenter monitus fuerit negligens & remissus. Quod si sacerdos se insufficientem cognoverit ad exequendum, quod de haeticis est statutum: episcopo suo denunciet, quicquid inquirere poterit, ut ita se a culpa liberet & a poena. Dominus autem requiret de manibus episcoporum sanguinem percuntium, si eis non adhibuerint vigilantiam pastorem.

- VI. *Quales admittantur ad sacros ordines.*

Quia penitus indigni ad dignitatem sacrorum ordinum, contra canonicas sanctiones in partibus huius legationis haecenus sunt admissi: praecipimus ut quilibet ordinandus examinetur, de vita & de scientia & moribus diligenter: & sine titulo patrimoniali centum solidorum Turonenfium ad minus ecclesiastico beneficio competenti, sicut in ^{add. vel} iure canonico cautum est, ordinandus de cetero nullatenus admittatur.

- VII. *Quales admittantur ad tonsuram.*

Quia etiam ad primam tonsuram non esset admittendus quisquam, nisi sciret distincte legere; & nisi de utero libero & legitimo matrimonio procederet, juxta illud: De utero novi te: non ingreditur mater, hoc est de scorto natus, in ecclesiam domini Dei: statuimus & firmiter praecipimus & mandamus, ut nullus etiam ad primam tonsuram de cetero admittatur, nisi sciat legere & cantare, & de libero utero & legitimo matrimonio sit procreatus: nisi ex causa visum fuerit episcopo loci super procreatis ex contubernio dispensandum.

Ff ij VIII.

ANNO
CHRISTII
1233.VIII. *Ut episcopi cautionem simoniacani non exigant ab eis quos promouent ad sacros ordines.*

Ad abolendam etiam simoniæ corruptelam, quæ in his partibus inolevit, videlicet quod episcopi clericos ad sacros ordines promovendos nolunt aliquatenus promovere, nisi prius præstito juramento, vel alia cautione, quod ratione tituli patrimonialis, vel alterius minus idonei, ipsos, vel eorum non impediatur successores: districtim inhibemus ne talia præsumant de cætero attentare. Quod si fecerint, a celebratione ordinis noverint se suspensos: quia sanctius est in ordine sacerdotii, paucos quam multos malos habere ministros, sicut est in Lateranensi concilio constitutum.

IX. *Ut archidiaconi habeant zelum animarum, & predicare sciant.*

Præcipimus ut tam episcopi, quam alii, præcipiant tales archidiaconos, qui zelum animarum habentes, sufficiant prædicare clero & populo verbum Dei.

X. *De legendis constitutionibus.*

Legantur constitutiones contra iniuste excommunicatos, scilicet: *Sacro approbante concilio: &: Sub interminatione Divini iudicii.* Sicut scribit nobis dominus papa: Vbi non est gubernator, populus corrumpitur, & ecclesia sine rectore pervia est in temporalibus & spiritualibus detrimentis.

Concil. Later. c. 47.
Ibid. c. 49.XI. *De patronis ecclesiarum.*

Vnde omnibus religiosis, capitulis, & aliis personis, qui tenent ecclesias parochiales, ad eorum donationes spectantes, autoritate qua fungimur districtim præcipimus, quatenus usque ad festum omnium Sanctorum proxime venturum, suis diocesanis episcopis rectores, seu perpetuos vicarios, & idoneos vita & scientia, ad easdem ecclesias repræsentent, ut ab eis curam recipiant animarum: congrua tamen prius ipsis quæ sibi sufficiat, & in suis assignata de ipsarum proventibus portione, iuxta canonum sanctiones, quam portionem debeat & possit diocesanus episcopus merito approbare. Quod si forte infra præscriptum tempus, in auditum nostrum executioni distulerint demandare: diocesanis episcopis in virtute obedientiæ præcipimus, ut sine dilatione vice nostra fideliter exequantur, contradictores & rebelles, &c. Quod si id episcopi efficere neglexerint, per mensem ab ingressu ecclesiæ noverint se suspensos. Si vero episcopi tales ecclesias habuerint, & infra præscriptum tempus perpetuos vicarios non instituerint: in eisdem donationi nostræ dictas ecclesias reservamus.

XII. *De beneficiis quæ curam habent animarum.*

Quicumque habent curam animarum, ad ordinem sacerdotum promoveantur, ubi citius poterunt commodè promoveri. Et qui ordines tempore congruo recipere detrectaverint, ad hoc per subtractionem beneficii compellantur: ut qui honorem refugerint appetere, mittantur ad quæstum. Quod si ecclesia parochialis præbendæ vel dignitati sit annexa: necesse habet (quod oportet in maiori ecclesia deservire) vicariū perpetuum & idoneum in parochiali ecclesia præsentare episcopo, qui congruam habeat de parochiali ecclesia portionem. Quod si facere neglexerit, clavis sex mensibus institutione dictæ ecclesiæ ea vice noverit se privatam. Volumus igitur & districtim præcipimus, ut quælibet parochialis ecclesia propriam habeat & perpetuum sacerdotem, qui personaliter deserviat in eadem. Ita quod unica persona una parochiali ecclesia sit contenta, statutum concilii recolens, quo cavetur: ut quicumque receperit beneficium habens curam animarum vel residentiam annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit ipso jure privatus: & si forte illud retinere contenderit, etiam alio spoliatur. Quapropter donationes beneficiorum sic vacantium nostræ specialiter donationi reservamus.

ANNO
CHRISTII
1233.Later. IV.
c. 29.Ibid. c. 15.
& 16.XIII. *De vita & honestate clericorum.*

Circa clericos vero sæculares præcipimus observari constitutiones de vita & honestate clericorum, editas in concilio generali, quæ sic incipiunt: *Clerici: A crapula.* Adijcimus etiam & districtim inhibemus, ne aliqui clerici, qui volunt gaudere privilegio clericali, cultellos acutos, enses vel lanceas deferre præsumant, vel armis impugnativis quibus vis infertur, non utantur: nisi forte tempore guerræ. Inhibemus, ne aliqui canonici sæculares stallum in choro, vel vocem habeant in capitulo, nisi fuerint in sacris ordinibus constituti, nisi ex causa cum eis ab episcopo fuerit dispensatum.

XIV. *De observantia regularium.*

Tria sunt de substantia regularis professionis, scilicet: abdicatio proprietatis, continentia carnis, obedientia regularis. In his tribus & cæteris observantiis, per quæ conservatur ordo & disciplina regularis, tam monachi, quam canonici regulares, & moniales, in silentio, & in paritate cibi, professione faciendâ, infirmitate, in elemosynis, hospitalitate, & aliis suam magistratam sequantur regulam, secundum quam vivere sunt professi, & sine cujus observatione non sunt in statu vel ordine salvandorum. Verum

rum

rum quia de proprietate & veste prædictorum est scandalum in clero & populo: bte viter tangimus, quæ de proprietatibus a domino Innocentio sunt statuta. Prohibemus itaque in virtute obedientiæ sub obtestatione Divini iudicii, ne aliquis religiosorum proprium possideat. Sed si quis aliquid habeat proprium, in continenti resignet. Si vero posthæc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari admonitione præmissa, de monasterio expellatur: nec recipiatur ulterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam. Quod si proprietates apud quemquam inventa fuerit in morte ipsa: cum ea in signum prædonis, secundum statuta beati Gregorii, extra monasteria subterretur. Nec etiam temperet abbas, vel aliquis superior, qui super habenda proprietate possit cum aliquo monacho vel regulari canonico dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec summus pontifex possit indulgentiam indulgere. Immo tales in præcipuis festivitibus excommunicationis vinculo innotentur. Quod si abbas, vel alii superiores, in his corrigendis negligentior extiterit: correctio ad episcopum devolvatur, abbatibus nihilo minus de negligentia puniendis.

XV. De vestibus abbatum & monachorum.

Abbas & monachi secundum regulam B. Benedicti vestes habeant, de quarum colore aut grossitudine non caudentur: sed quales inveniri possunt in provincia in qua habitant; aut quod vilius potest comparari.

XVI. De vestibus canonicorum regularium.

Canonibus etiam regularibus prohibemus, ne sit eorum habitus notabilis vel reprehensibilis, nec affectent vestibus placere, sed moribus. Secundum statuta concilii Avenionensis & Môtispeffulani, capis, tunicis, & palliis, caligis de aliqua bruneta, elara, vel nigra, nec etiam stamine forti, vel alio colorato panno, seu sumptuoso, vel aliquo serico de cæreto non utantur: ne sordes animo contrahat preciosæ vestis nimius appetitus, nec accipiant monachi vel alii clerici regulares a suo majore, vel aliquo alio, aliquam pro vestibus pecuniæ quantitatem, quia ex hoc datur eis materia proprium retinendi: sed omnes tam majores quam inferiores de ecclesiæ vestiario vestiuntur.

XVII. De custodia claustrum.

Claustrum quoque diligenter observetur ut claudatur, ut re & nomine claustrum valeat appellari. Nec milites vel etiam laici
Concil. general. Tom. XI.

ci claustrum vel officinas monasterii introcant, nisi causa exequiarum, & in processionibus: & hoc, si fieri consuevit, vel necessitate alia evidenti.

XVIII. *Ut fiat lectio ad mensam, & quotidie capitulum teneatur.*

Illud etiam expressius duximus exprimendum & statuendum, quod omnes regulares infra monasterium habeant & audiant lectiones ad mensam. Item præcipimus, quod in claustris regularium, singulis diebus capitulum teneatur, ubi supra excessibus fiat proclamatio & correctio regularis: & in conventualibus ecclesiis, & præcipuis festivitibus, fiat sermo.

XIX. *Ne exeant vel vagentur sine licentia.*

Omnes etiam qui non habent officium speciale, vel necessitatem aliam, ab hora capituli usque ad Tertiam, sedente in claustris aspicientes quæ in regula legenda sunt vel cantanda: nec exeant vel vagentur, sine sui majoris licentia speciali.

XX. *Ut mandatum fiat pauperibus.*

Item consulimus ut mandatum pauperibus, saltem in hebdomada, semel fiat, sicut in monasteriis ordinatis fieri quotidie consuetum est.

XXI. *Ut in monasteriis sint magistri, qui grammaticam doceant minores.*

Quia vero cæcitas ignorantia in istis partibus nimium prævaluit: statuimus ut singulis monasteriis conventualibus abbates, priores, & præpositi conventuales, infra septem monasterii teneant magistrum ex suis, vel alium clericum sæcularem, qui minores, & alios indoctos in grammatica valeat edocere.

XXII. *De non conferendis beneficiis in laicos.*

Quidam etiam, ut intelleximus, se & sua conferunt monasteriis, sub spe ut ipsis postmodum ecclesiastica beneficia conferantur: quod omnino damnabile est propter maculam simoniæ: & tales beneficio privandos decernimus, quod pro pecunia sunt adepti. Taliter vero beneficia conferentes, illa vice donandi potestate priventur, & ad diocesanum episcopum donatio eorum devolvatur. Nec ipsi, tales recipiant ad curam animarum. Neque abbas, nec prior, nec monachus alterius monasterii teneat prioratum: nisi per electionem canonicam ad conventuale prioratum, in quo professus non fuit, fuerit advocatus.

XXIII. *Ut vina non vendantur, & personæ turpes non introducantur infra ambitum monasterii.*

De his quæ vidimus & audivimus, testimonium

ANNO
CHRISTI
1233.

monium prohibemus, scilicet quod quidam monachi, & maxime exempti intra fines legationis nostrae, ecclesiae cuiusdam libertatis infra ambitum monasterii faciunt, certis temporibus anni vendi vina sua, & pro medio quaestu & turpi introducunt; vel introduci permittunt, personas turpes & inhonestas, vel histriones, jaculatores, talorum lufores, & etiam publicas meretrices. Quod de cetero nusquam fiat, ab aliquibus exemptis personis, vel aliis arctius inhibemus. Quod si huiusmodi personas inhonestas introduxerint, vel lufores talorum aut potiores nomen Dei blasphemantes introduci permiserint, illi qui monasterii exteriora ministrant officia, ab ingressu ecclesiae noverint se suspensos, maxime cum libertate sua libere ut possint, absque abusu & introductione talium personarum.

XXIV. *Vt laici non admittantur ad praebendas.*

Distictius quoque mandamus, quod in nulla ecclesia laici recipiantur, in donatos ad praebendam panis & vini. De quorum turpi conversatione scandalum generetur. Quod si qui tales recepti inventi fuerint fornicatores, adulteri, & alias criminosi, post monitionem competentem, nisi excelsus suos correxerint perpetuo beneficio carere memorato.

XXV. *Vt nullus monachus sit solus in prioratu.*

Quia parum est promulgari statuta, nisi ad observationem eorum arceantur improvidi transgressores, cum sit cautum ut nullus monachus in prioratu solus existat, sed tres vel quatuor in simulo commorentur, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus in terris tuae legationi commissis facias firmiter observari contradictores, &c. Hujus igitur auctoritate mandati praecipimus, ut nullus monachus in aliquo prioratu solus existat: sed tres vel quatuor ibidem commorentur. Nolumus autem quod pravi monachi sint de illis tribus vel quatuor monachis, qui debent in prioratu commorari, sed in claustru mittantur & disciplinis regularibus instruantur.

XXVI. *Vt renovetur iuramentum de pace servanda.*

Item praecipimus & mandamus, ut a decimo quarto anno, & supra, ad pacem servandam & custodiendam compellantur de novo jurare: archiepiscopis & episcopis, & aliis praelatis, injungenres expresse, ut ubi expediens fuerit, violatores & fractores pacis, & raptores & conspiratores, etiam singulis diebus Dominicis & festivis, ex-

A communicari faciant publice in ecclesia.

** CONCILIVM NYMPHAE
IN BITHYNIA.

Vbi actum frustra de concordia Graecorum cum Latinis, mense April. MCCXXXIII.

ANNO
CHRISTI
1233.

Anno Dom. MCCXXXIII. Misi sunt a Gregorio pontifice ad C. P. patriarcham apocrisarii quatuor, duo ex ordine Pradicorum, Hugo & Petrus; totidem ex Minorum familia, Aymo & Radulphus: qui de concilianda utraque ecclesia serio agerent. Hi post disceptationes aliquas, de processione Spiritus sancti, deque azymo, Nicaea cum Graecis habitas, Constantinopolim discesserunt, expectaturi quid Patriarcha C. P. statueret in synodo cum Ierofolymitano, Antiocheno, & Alexandrino, quos evocaverat, cum non sua tantum, sed illorum etiam res ageretur. Invi-tati sunt deinde apocrisarii, ad eandem synodum Le-chara primum, deinde Nymphae ad Pontum Eu-cinum in Bithynia iudicium: eoque, cum saepe recusassent, tandem multorum, ac praesertim Imperatoris ro-gatu, profecti sunt. Quae fuisse omnia narrantur a Va-tingo in Annalibus Minorum, accepta ex Centii Camerarii codice Vaticano.

De concilio ipso haec idem refert, quae sic ex eodem Centio in compendium redigit. Feria, inquit, secunda post Pascha, congregatis praelatis in domo patriarchae C. P. vocati sunt ad caetum apocrisarii: in quo proposuerunt quid actum sit Nicaeae, & quomodo propter pacis & unionis desiderium patienter tulerint, ut convocarentur praecipui Orientis praelati, quo modo vasta terrae marisque spatia emensis sunt, qualiter etiam tot vitae discriminibus semet exposuerunt, eo solo fine, ut fraternitatis & unitatis vinculo Graeci cum Latinis coirent: neque se velle, ut a capite res tota inciperetur; sed a secunda adhuc indiscussa quaestione de sacramento altaris, originem susciperet collatio. Illi e contra contendebant, rem totam a capite coram ipsis agendam: incipiendumque, tanquam a potiori dubio, a processione Spiritus sancti. Sed in eam ventum est sententiam, ut recitaretur quid Nicaeae gestum sit, deinde disputaretur de azymo & fermentato: & si quid dubii superesset theologis Nicaenis, alii de processione Spiritus sancti, redigeretur in scripta, & utriusque offerretur. Archiepiscopus autem Samastriae in Flagonia Aegyptianae regionis, nescio quid commentus est duplicis sacramenti Eucharistiae, in superioribus litteris pontificis, quas apocrisarii detulerat Constantinopolitano. In cujus dubii explicatione, & tenaci hujus contradictione, non nihil temporis insumptum est. Tandem post multas disceptationes, & querelas hinc inde exhibitas de injuriis exceptis & praetensis per utriusque fidei viros in odium professionis Graecae & Latinae, tandem contenditibus Graecis, & subscribentibus patriarchis, singulisque praelatis, praecipue praefato archiepiscopo Samastriae, haereticum esse, & in viam perditionis abire, qui dixerit posse confici in azymis, pactum est, ut illi fidem hanc suam circa consecrationis materiam, apocrisarii etiam suam circa processionem Spiritus sancti scriberent, & scriptam traderent. Data utriusque scripta haec, quae subministramus ad controverisae clariorem notitiam & rei actae a pontificis auctoritatem.

PROFESSIO

PROFESSIO FIDEI GRÆCORVM,
qui conuenerant in synodo, Nymphææ celebrata, cir-
ca materiam, in qua conficiendum erat sacramen-
tum altaris.

Quæsierunt a nobis honorabilissimi apocrifarii
sanctissimi papæ antiquioris Romæ, si possunt
conficere azymaton, hoc est, sacrificium corporis
Christi in azymis? & respondimus, impossibile esse
hoc hominibus volentibus sequi novam gratiam, pro-
pter eam quam a principio traditionem Saluator tradidit
sanctis suis discipulis & apostolis per fermenta-
tum panem secundum tenorem euangeliorum. Tradiderunt
autem & ipsi huiusmodi mysterium, quale
& ipsum acceperunt secundum sermonem magistri

I. Cor. II.

Pauli scribentis ad Corinthios, sic: *Frates: ego ac-
cepi a Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Domi-
nus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit artem, &
gratias agens fregit, & dixit: Accipite & comedite,
hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur: hoc facite
in meam commemorationem. Similiter & calicem
postquam cenauit, dicens: hic calix nouum testamentum
est in sanguine meo: hoc facite quotiescumque bibetis,
in meam commemorationem. Quotiescumque enim
comedetis panem hunc, & hunc calicem bibetis, mor-
tem Domini annuntiabitis. Quia ego, sic & vos accepimus
a bonæ famæ apostolis, licet & ipsi acceperunt
a Christo, & sicutent quatuor ecclesiæ diocæses or-
bisque nunc. Estimatis autem, quod & diocæsis
antiquioris Romæ, & sic accepit & tenebit. Propter
hoc dicimus, quod non potest consummari sacrificium
per azyma, ut azymo per se existente, cuius typus
cessauit legalis seruitutis. Et hæc quidem scripsimus,
quasi in compendio secundum apocrifiariorum volun-
tatem, non patientium audire latius. Si autem quaeran-
tur a nobis autoritates, & probationes sermonis nos-
tri, tunc dilatabimus, & a veteri & a novo Testa-
mento. Mense April. Indictione VII. Chartophylax
sanctissimæ magnæ Dei ecclesiæ Constantinopolis, ex
precepto sanctissimorum patriarcharum, universalis
& Theopolitana, magnæ Antiochenæ, & eorum qui
cum eis aderant, præfulum, subscripsi.*

Lectæ est publice hæc fidei professio in ipsa synodo,
deinde tradita venerabilibus apocrifariis, qui ad eandem
responderunt, prout infra subiiciemus. Deinde
suam tradiderunt prius lectam coram omnibus pro-
fessionem circa Spiritus sancti processionem tenoris
subsequenti.

PROFESSIO FIDEI APOCRISARIO-
rum sanctiss. domini Papa circa processionem
Spiritus sancti a Patre Filioque.

Pater perfectus Deus est, &c. Extat supra, p. 326.
Tradito scripto patriarchæ Constantinopolita-
no, cœperunt agere de porrecta sibi fide Græco-
rum circa sacramentum altaris, & interrogare quo
ducti fundamēto assererebant cōsecrantes in azymis, seu
azymatos, ut illi consueto nomine vocabant, esse in
via perditionis, & cum omnes essent in partibus, ap-
pellabant ad codices sacros & sanctos Doctores. Sed
velli nulli ibi suppetebant Græcis tunc libri, vel porri-
gere volebant: ita ut ipsa petentibus Biblia non lice-
ret habere. Ultra itaque instantibus apocrifariis, ut
Græci traditæ fidei rationem redderent, illam tradide-
runt, se Christum in consecratione imitari. Cum vero
amplius quaeretur, unde constaret Christum in azymis
celebrasse? responderunt: ex euangelio, ubi ha-
betur quod *Dominus accepit artem, & fregit, artem*
autem contendeant significare panem perfectum,

A panem leuatū, panem fermentatum. Hic sibi hæren-
dum iudicauerunt apocrifarii, & ostendendum vel ex
ipsa Græcorum confessione artem non semper signifi-
care fermentatum, & aliquando poni per se dictio-
nem, aliquando cum adjuncto, neque semper absolute
positum idem cum eadem proprietate significare; sed
& sapissime solum panem in communi; propterea-
que in euangelis Latinis recte translatum pro artem
panem. Confirmaruntque veram & doctam hanc so-
lutionem ex Levitici c. 7. in lege hostiæ pacifico-
rū ubi habetur artem, azymus & artem fermentatus; atque
hinc sequi azymum & fermentatum se habere, tam-
quam differentias specificas, vel accidentales, verbi
artem; atque ita dictionem illam per se absolute posi-
tam, utriusque tam azymo quam fermentato pani æque
conuenire. neque enim genus magis proprie prædica-
tur de una specie quam de alia.

Deinde quod allegarunt Græci de factō & exemplo
Christi, refutarunt ex illo loco Matthæi: *Prima die
azymorum accesserunt ad Iesum discipuli, dicentes:
Vbi vis paremus tibi comedere Pascha?* Cui objectioni
responderunt ex Ioanne Chryostomo, per primam
diem azymorum intelligi primam diem ante azy-
mos. Admiserunt illi ita explicasse Chryostomum,
attamen amplius addidisse, & veram Latinorum
ibidem confirmasse sententiam, ita adijungendo: *Chryost.*
Prima die ante azyma: Conseruerunt enim sem-
per a vespere dies numerare, & eam commemorat, in
cujus vespere pascha erat immolandum, &c. Ergo in
illo vespere fuerat Pascha Iudeorum, & fuit eis prohi-
bitum, ne fermentum vel fermentatum haberent in
domibus suis, vel in omnibus terminis vicinis. Ita enim
legitur Exodi 12. *Septem diebus azyma comedetis: in
prima die non erit fermentum in domibus vestris. Qui-
cumque comederit fermentatum, peribit anima illa de
Israëla primo die usque ad septimum.* Ex quo intu-
lerunt per optimam consequentiam Christum Pascha
suum in azymis celebrasse, quia legem obseruauit us-
que ad ultimum vitæ suæ terminum, & expresse ha-
bent Chryostomus citatus & Epiphanius. Hinc ar-
gumentum ad hominem deduxerunt, ex illis verbis,
quæ in scripto Græci porregerunt, dum absque salutis
detrimento dixerunt non posse in alio pane confici
sacramentum, quam in illo in quo Christus conse-
cravit: nam ex dictis apparebat Christum in azymis
celebrasse: ergo inferenda erat illa consequentia:
Græci nullatenus possunt conficere in fermentato,
quod tamen publica protestatione caverunt, se non
velle inferre, nec dicere, cum illorum hunc cultum
vel ritum non condemnabant pontifices, neque eccle-
sia Latina, immo tolerabat, sed & probabat; atque ita
similiter debuissent eos facere circa ritum Latinorum,
non condemnando eos, uti faciebant, pro hæreticis
azymitis;

Vt vero apertius eorum, quæ dicebant, veritas cō-
staret: insisterunt ut producerentur codices sancto-
rum patrum Græcorum (quibus illi magis adhare-
bant) in medium. Quos cum habere non poterant,
memoriter cœperunt hæc quæ sequuntur ex Chry-
ostomo & aliis recitare. Ex Homilia 81. (secundum
recentiores editiones est 82.) Ioannis Chryostomi
in Matthæum resumpsit superius objecta verba,
quæ profectus sunt (ex illius temporis, vel sua trans-
latione) in hunc modum. Explicans sanctus Doctor
illa verba Evangelicæ: *Prima die azymorum vene-
runt discipuli ad Iesum: ita ait. Prima azymorum
erat, quæ ante azyma dicebatur: conseruerunt enim
semper a vespere numerare diem: & eam commemo-
rat, in cuius vespere Pascha erat immolandum. Quin-
ta enim sabbati accesserunt, & hanc hic quidē, quæ ante
azyma erat, vocat ipse diem, in qua accesserunt. Alius*
vero

Matth. 26.
Chryost.
in Matth.

Luc. 12.

ANNO
CHRISTI
1233.Epiph.
Panar.

Ioan. 13

vero sic ait: *Venit dies azymorum, in qua oportebat immolari pascha. Venit, hoc est, in azymis erat, vesperam scilicet illam commemorans: a vespera enim incipiebatur, propter quod unusquisque evangelistarum addidit, quando immolabatur pascha. Item, quod Iesus observabat legem in cena, & ritum Iudæorum, probat idem Chrysostomus, dicens in eadem homilia: Propterea autem venit ad Pascha, per omnia ostendens usque ad ultimū diem, quod non erat cōtrarius legi. Et homilia octuagesima secunda (in recentioribus editionibus octuagesima tertia,) ita ait: Quod autem tempore Paschæ mysterium consummabat, illud fecit, ut discas undique etiam veteris testamenti ipsum esse latorem, & omnia quæ in veteri lege sunt, propter hanc novam fuisse figurata, & propter hoc ibi figuræ veritatem imponit. Vespera autem impletionis temporum argumentum erat, & quod ad ipsum de cætero, ut ad finem omnia respiciunt. Item Epiphanius Cypri in opere quod Panarium inscribitur, in tractatu contra Ebionitas, sic ait: Quomodo carnium comestione non statim eorum dementia redarguetur? Primo, Domino comedente Pascha Iudæorum: Pascha autem Iudæorum erat ovis & azyma, carnes ovis assæ igne, sicut discipuli sui ei dicunt: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Et ibidem contra Marcionistas in redargutione seu confutatione sexagesima prima, quæ ita incipit: Nubem sagittarum contra te, &c. ubi post pauca, inquit: Contra te, o Marcion, induxisti multis modis redargutionem, magis autem ab ipsa veritate coactus. Pascha enim antiquum, nihil aliud erat, quam ovis immolatio, & carnium comestio, animatoiumque perceptio cum azymis. Et post pauca: Quod enim tu detestaris carnium comestionem, dominus Iesus cum suis discipulis comedit, faciens Pascha secundum legem. Et ne dicas quod quia facturus erat mysterium, hoc prænominauit dicens: Volo vobiscum comedere Pascha. Vt enim per omnem modum te confundat veritas, non in principio facit mysterium, ut non neges; sed postquam cœnavit, accipiens hæc & hæc, & dicens hoc, est hæc & hæc, & non reliquit eum malignitati. Ostendit enim quod postquam comedit Pascha Iudæorum, id est, postquam cœnavit, venit ad mysterium.*

Renunciatis autem Græcis plures audire auctoritates sanctorum, & jam dictis opponentibus locum illum Ioannis non introserunt Iudæi in pratorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha: responsum fuit ab apocriariis, nequaquam id vel leviter credendum ut Ioannes ceteris contradixerit Evangelistis; quare verba illa, ut comederent pascha, ita explicanda esse dixerunt, ut scilicet comederent cibos Paschales, sic enim alias in veteri Testamento verbum hoc *Pascha* sumebatur; atque superiora dicta sunt Luna decima quinta. In his sessionem protraxerunt usque ad profundam noctem, donec dissolvente cætum Imperatore, recesserunt.

Præterlapsi sunt aliquot dies quibus nihil disputatum est, agente clam Imperatore cum apocriariis de suavi aut faciliiori quopiam modo ineundi fœderis & unitatis inter utramque ecclesiam. In illam tandem ineptam & ridiculam abiit sententiam; (ut communiter contingit in principibus sæcularibus, qui controversis ecclesiasticis temere se immiscunt) Domini sæculares inter se contententes de rerum dominio, hinc inde aliquid sui juris relaxant, & quisque partem cedit causæ, ut tandem optata pace fruantur. Ita hic agendum iudicarem: videlicet ut suam de processione Spiritus sancti opinionem missam facerent Latinis, & ex symbolo suisque libris expungerent verbum *Filioque*, permitentes ut Græci in controversia hac eo-

dem modo, quo prius, sentirent. E regione vero Græci approbarent consecrationem Latinorum in azymis; neque amplius eos hæreticos propter hoc proclamarent; ita ut in duobus punctis controversis unaquæque pars unum probaret, alterum condemnaret. Animose & aperte significarunt apocriarii, in quanto vir alias, ut scribunt, bonus & unionis ultra modum cupidus veresaretur errore: idque sibi sciendum esse, ob nullum lucrum rei, aut provinciarum, quantumvis magnæ, ecclesiam Romanam catholicam iota unum aut apicem fundatissimæ suæ fidei mutaturam; neque ullo modo uniri posse cum Græca, nisi hæc prius abjectis & condemnatis erroribus, præcipue circa illud punctum de processione Spiritus sancti, omnes suos libros, in quibus doctrinam illam persequitur, aut scripserit, condemnaverit, ignique tradiderit. Quod vero attinet ad consecrationem in fermentato, Græcam ecclesiam non propter hoc reitici aut condemnari a Latina, neque velle ab eadem condemnari propter azymum, dum licite unaquæque in utroque consecraret pane.

Audiens hæc Imperator animo concidit, omnem unionis spem exuens, quia perspectam habebat suorum tenacitatem, ob nimiam propriæ opinionis prælationem, quos nullo modo vel prece sciebat eo ducendos ut Latinis cedere, aut alte impressis valedicere vellent sententiis. Idque ipso factō sequenti cognovit die, dum habitum cum apocriariis referret colloquii. Adeo enim commoti & indignati sunt, ut magno exorto marmure fremuerint in apocriarios, & secreta contra eos inierint conventicula, ut illos confunderent. Monuerunt vero die Mercurii tertiæ post pascha hebdomadæ, ut sequenti die Iovis ad concilium accederent pro unanimi hinc inde ejusdem dissolutione: neque enim jam videbatur debere ut ulterius cogeretur. Accedentibus illis, invenerunt universam plebis multitudinem congregatam, & apertis januis sedisse in atrio Patriarcham, coacto in ampliori illo patulo loco concilio. Seditibus vero alta voce coram omnibus dixit Patriarcha: Dum spes erat unionis, omnem vobis loquuti sumus pacem, omnem exhibuimus amorem: modo vero spe frustrati quid agamus nescimus, vestram nobis de Spiritu sancto deditis fidem in scriptis, vultis ut eam per gentes, nationes, & provincias nostras promulgemus, quæ hic coram altissimis & vobis, dum placeat, volumus ut recitetur. Illis respondentibus sibi hæc valde placere, neque quidquam amplius optare, quam ut ubique diffundatur & legatur Romanæ ecclesie vera doctrina: statim unus ex grandævus consiliarius universam definitionem apocriariorum perlegit.

Post hæc contra lecta, & in favorem suæ opinionis Græci quasdam protulerunt sanctorum patrum auctoritates, primo Damasi papæ dicentis: Quicumque non credit Spiritum esse a Patre proprie, anathema sit. Cui responsum ab apocriariis: Nos credimus Spiritum sanctum proprie esse a Patre, & qui hoc non crediderit, anathematizetur. Adjungimus etiam esse Spiritum sanctum a Filio proprie, sicut dicit beatus Cyrillus, quem jam ostendimus ita scripsisse; & qui ita similiter non credit, anathematizetur. Aliam objecerunt ex Basilio, vel ex alio quopiam patre Græco auctoritatem in hunc sensum, quod Spiritus sanctus erat a Patre, & non aliunde, quem etiam libenter admitterent apocriarii, dicentes verum dixisse non aliunde, id est, non de alia substantia esse Spiritum sanctum. Alia plura conglomeraunt huiusmodi loca sanctorum Patrum, obscuriora & minoris efficacie: quæ nullo negotio apocriariis dissolvebant. Exorto tunc magno marmure & tumultu in populo, Patriarcha manu & voce silentium indixit, timentibus sibi

ANNO
CHRISTI
1233.

sibi apocritariis ab infranti & seditioso populo. Vt a tamen pacatus est, & a murmure cessavit, dixerunt alta voce apocritariis: Creditis Spiritum sanctum procedere a Filio, vel non? Respondit pro omnibus unus patriarcha: Credimus quod non procedat a Filio. Et subjunxerunt: Sed beatus Cyrillus, qui praesuit tertio concilio, anathematizat omnes, qui hoc non credunt: ergo vos estis anathematizati. Item vos creditis & dicitis, quod corpus Christi non potest confici in azymo: sed hoc est haereticum. Illi commoti de dure condemnatis illorum sententiis, apocritarios, fautoresque vel sectatores illarum opinionum, conclamabant haereticos, & excommunicatos.

Facta itaque magna seditione & tumultu, recesserunt apocritarii caventes sibi: & antequam pranderent, insister egerunt cum Imperatore de obtinenda regrediendi facultate; videntes se nihil potuisse proficere, nec spem ullam superesse de flectenda gente duræ cervicis, & in suis erroribus pertinaciter. Venia itaque obtenta (dolebat enim Imperator rem infectam mansisse, atque ad contentionem seditionemque processisse) summo mane sequentis diei Sabbati recesserunt a Nympha, datis sibi itineris ducibus & comitibus: & postmodum venerunt ad villam Calami, ubi supervenerunt carosos nuncios, missi ab Imperatore & a Patriarcha. Imperatorius omnia eis bona precabatur, & felicem itineris terminum: significabat vero sibi displicuisse, ita latenter & ex abrupto abisse insalutatis patriarchis, & cæteris in synodo congregatis. Cui illi, festini sui recessus iustas exposuerunt causas, quas poterant, maximas gratias agentes Imperatori ob singularia in eos beneficia. Patriarchales vero nuncios se a concilio missos dixerunt, ut professionem seu definitionem fidei circa processionem Spiritus sancti porrectam ab apocritariis, eisdem redderent, repeterentque quam Græci tradiderant circa Eucharistiæ sacramentum. Responderunt apocritarii propterea se illis definitionem dedisse, ut remaneret in memoriale fidei & doctrinæ ecclesiæ Romanæ, scirentque universi Græcorum ecclesiæ, quid credere & docere deberent circa illam articulum. Scriptum vero vestrum, inquit, circa sacramentum altaris volumus nobiscum deferre, ut Latinorum ecclesiæ ac sanctissimo domino Papæ certius confidet in quo errore versamini, neque ab eo vos velle discedere. Insisterunt tamen nuncios de scripto reddendo per biduum: quod dum habere non poterant, tulerunt excommunicationis sententiam in omnes comites & duces apocritariorum, prohibentes sub anathemate, ne quisquam eis esset auxilio aut consilio. Illi frustra tentarunt soli pedites abire. Nam post mensam septem vel octo miliaria, ob iter periculolum terræ desertæ & inaquosæ, insidiasque in montibus præparatas: ab Imperatoris nuncio precibus & obsecrationibus revocati, & protestationibus Imperatoris nomine factis ferme coacti, regressi sunt ad locum unde exierunt. Patriarchales videntes nihil se prece potuisse efficere circa obtinendam, quam petebant chartam, manus admoverunt, vi sarcinas omnes, libros, & quicquid erat suppellectilis apocritariorum minutim investigantes: donec tandem vocatos in partes focios explorarunt, & sub vestibus alligatam originariam scripturam detexerunt, & abstulerunt. Sed translationem vel exemplar Latinum non invenerunt, quod ad Pontificem detulerunt apocritarii, cujus nos transiumpum dedimus supra. Obtenno quod desiderarunt, ad bona verba conversi, dimiserunt eos in pace, dantes eis has literas patriarchæ Nicæni seu Constantinopolitani, nec non Antiocheni, sive potius universæ synodi, in quibus

Concil. general. Tom. XI.

ad nauseam usque suum errorem de processione Spiritus sancti, conglomeratis sanctorum patrum autoritatibus, insultant.

EPISTOLA SEV PROFESSIO
patriarchæ Nicæni, & universæ synodi Nymphaeæ Græcorum, missa ad sanctissimum D. Gregorium I. X.

Redimus in unam Deitatem, quæ in Patre; & Filio, & Spiritu sancto adoratur & glorificatur, ab omni creatura; impropriatam, quantum ad temporale initium; increatam, creaturarum omnium fabricem; omnipotentem, super omnia potestatem habentem, & sine fine. Confitemur principium naturale Patrem Filii, & Spiritus sancti: a quo Patre ante omnia sæcula impassibiliter & influxibiliter illuxerunt Filius & Spiritus sanctus, non hoc prius, & illud posterius; sed simul Pater, simul Filius, & simul Spiritus sanctus, æquali honore Filio & Spiritu a Patre procedentibus, Filio quidem nascendo, Spiritu autem sancto procedendo. Neque enim sunt in Trinitate duo fontes, aut duæ radices, aut duo principia, ne & duos Deos confiteamur. Quod vero propter hoc nobis unus Deus est, quidquid adoratur: quia solus Pater est principium, & fons, & radix Filii, & Spiritus, testes omni exceptione majores sunt duo magna luminaria, sanctus Gregorius Thaumaturgus, & Gregorius Theologus. Quod autem solus Pater principium, & radix, & fons Filii & Spiritus sit, testes absque exceptione sunt prædicti sancti, ac magnus Athanasius, & totum Nicænum generale primum concilium, & Ioannes Chrysostomus, & maxime præ his omnibus, qui revelationes caelestes vidit, magnus Dionysius, qui os Pauli factus est, quemadmodum Paulus Christi: quorum testimonia ita se habent. Sancti Dionysii ex epistola super Divinis nominibus edita. Est autem & discretio in super substantialibus theologiis non sola quam dixi, quod secundum ipsam unionem inconjuncte conjuncta est, & inconsufè una quæque thearchiarum (a theos & archi quod est principium, vel archos quod est princeps,) hypostaseon (id est, vnaqueque Deitatis substantia.) Sed quod in ea, quæ in super substantiali theologia (id est, a theos, quod est Deus, & gonos quod est semen; id est, Divinum seminum) sunt, non convertuntur ad invicem. Solus autem fons super substantialis Deitatis Pater est, non quod filius Pater sit, nec Pater filius, vnaqueque Divina substantia vocabulum suæ proprietatis convenienter servans. Item in sermone illo ubi de Divinitate conjuncta & abscondita tractat, sic dicit: Quod quidem fons Deitatis Pater est, Filius autem & Spiritus, theogonice Deitatis sunt, si sic dici debeat, rami theophyti (id est, a Deo plantati) aut velut flores & substantialia lumina, ex sacris scripturis accepimus. Qualiter autem hæc sunt, neque dicere, neque intelligere possibile est. Item in epistola in qua de mystica theologia tractat, sic dicit: In exemplis quidem Divinitatis principales proprietates laudavimus, qualiter Divina & bona naturæ singularis dicitur, qualiter ternalis, quæ sit quæ in ea dicitur Paternitas & Filiatio, & quid velit significare theologia Spiritus: qualiter ex immateriali & individuali bono præcordialia bonitatis lumina prodierunt, & ab ea quæ in seipso & in seipsis, & in adinvicem coæterna pulullatio.

ANNO CHRISTI 1233.

ANNO CHRISTI 1233.

ne sola permanerunt impertita. Hæc quidem tertius decimus apostolus Dionysius, qui solum fontem super substantialiæ Deitatis Patrem dixit, & quod ea quæ in super substantiali theogonia sunt, non convertuntur ad invicem; ita quod & Filius & Spiritus sanctus theogoniam, id est, originem Deitatis habeant, sed in solo eam Patre esse inspiciendam, & ipsum fontem, & radicem esse Filii & Spiritus, & luminum emissorum sibi coæternorum & præcordialium luminum, videlicet Filii & Spiritus.

Thaumaturg. in exposit. ampliori fidei. Item Gregorius Thaumaturgus: Si queratur quomodo unus Deus est; si ex Deo Filius: dicemus, quod iuxta principii vocabulum, secundum quod unum principium est Pater. Et post pauca iterum dicit: Si dixerint impii, quomodo non sunt tres Dii tres personæ, & si non unam habeant Deitatem: dicemus quod Deus principium & Pater est Filius, & ipse Filius imago est & genimen Patris, non frater ejus; & Spiritus similiter Spiritus Dei est. Et jam pridem per prophetam David: *Verbo domini calos dicitur firmavisse, & Spiritus oris ejus omnem virtutem eorum.* Et iterum dicit: Et propter hoc unus Deus est, quia principium Pater est: qui autem duo principia in Deitate dicit, duos Deos necesse est esse ut fateatur. Et iterum idem dicit: Perfectus autem est Spiritus sanctus, ex Deo per Filium datus his, qui adoptionis filii sunt. Hæc ex sermone, quem de fide edidit idem sanctus Gregorius, dicta sunt. Didicit autem iste sanctus hujusmodi theologiam per sanctum evangelistam Ioannem, ad exhortationem beatæ Virginis, ut dicit sanctus Gregorius Nyssenus, qui vitam ipsius refert. Doctrinæ autem ipsius verba sunt talia: Vnus Deus Pater Verbi vivi, Sapientia subsistentis, & virtutis & characteris æterni, perfectus perfecti genitor, Pater unigeniti, Filius unus dominus, solus a solo, Deus de Deo, character & imago Deitatis, Verbum sine principio, Sapientia per quam universa consistunt, omnia comprehendens, & virtus totius creaturæ creatrix. Filius verus veri Patris, invisibilis ex invisibili, incorruptibilis ex incorruptibili, ac immortalis ex immortalis, æternus æterni. Vnus Spiritus sanctus, qui ex Deo existentiam habet, & per Filium manifestatus hominibus innotescit, imago Filii perfecta perfecti.

Nyssen. in vita Thaumaturgi.

apost. Cor. 15.

Ioan. 15.

Hæc sunt de revelatione. Quidam vero non intelligentes quid dicunt, vel de quo affirmant: illud quod dicitur, solus ex solo, sic calumniantur, quod solus Filius a solo Patre, tanquam si Spiritus non ex Patre solo sit. Veritas autem aliter se habet, solus enim Filius Dei a solo Patre est, omnes autem hominum filii non a solo Patre sumus, sed a matre: singulare in Deitate intelligendum est, id est, quod non ex aliqua materia consistit, propter immateriale & simplex & individuum Divinæ naturæ. Duale autem materiale est, & de his, quæ materiei subiecta sunt: solus enim Pater est genitor, id est, a quo procedit Spiritus sanctus, vel prolator & provoleus; & solus Filius genimen Patris, & solus Spiritus, id est a Patre procedens, vel processura & pneuma Patris. Qui autem dicunt a Patre & Filio Spiritum esse, dualitatem singularitatis genitricem dicunt, quod neque in numero verum reperitur, neque simplicis & incompositæ naturæ proprium est, sed compositæ & materialis. Iste autem sanctus, sicut de Spiritu sancto ab evangelista Ioanne didicit, sic & docuit, & ea idem evangelista, secundum Gregorium docuit, quæ ipse in evangelio scripserat: scriptis ille in evangelio quod Spiritus sanctus ex Patre procedit: scriptis ipse etiam ut dicatur, Spiritus veritas

est, ac sicut ipse scripserat, sic sancto Gregorio revelavit.

Sermo autem de Spiritu sancto sic se habet: Vnus Spiritus sanctus ex Deo existentiam habens, & per Filium manifestatus hominibus innotescit. Vides quare dicitur Spiritus esse Filii, pro eo quod per Filium existit manifestatus hominibus; & deinde sequitur. Imago Filii perfecta perfecti: imago autem Patris Filius est, & propter incommutabilitatem vel incommutabile substantiæ, & pro eo quod Patrem mundo manifestavit. Dicit in evangelio: *Qui vidit me, vidit & Patrem.* Et iterum: *Manifestavi hominibus nomen tuum.* Et iterum: *Ego clarificavi te super terram.* Simili autem modo Spiritus est imago Filii. Spiritus enim sanctus superveniens ad discipulos ejus, & implens eos miraculorum gratia, clarificavit Filium in mundo, & innotuit omnibus, quod Deus verus esset. Scriptum est enim, quod ipse me clarificabis, quia de meo accipiet. Sic enim mundanus rex, qui non potest in regno suo semper præsentiam adesse, & videre, mittit multoties imagines suas: homines autem, loco illius ipsas videntes imagines, sicut ipsum venerant eandem, & ad ipsum honorem transferunt. Sic & Pater cum Filium in mundum misit, notus factus est omnibus hominibus Pater esse, & Deus sine principio; & Filius veniens cum carne in mundum, & illusiones & passionis sustinens, sepultus fuit, & resurrexit, & ascendit in cælum, & misit Spiritum sanctum discipulis suis: ac miraculorum virtute innotuit, quod qui crucifixus & sepultus extitit, & resurrexit, vere fuit Dei Filius, & verus Deus. Hoc autem quod dicit, misit, nullum perturbet: bonam voluntatem enim pro nissione poluit, seu notavit. Nam in libro Isaïæ propheta invenitur ipse dicens: *Dominus misit me, & Spiritus ejus.* Et hoc qui diligenter legit, intelliget. Vnus est autem hujusmodi testimonio magnus Basilius, ubi contra Eunomium tractat: ac propter hoc & sanctus Gregorius de Spiritu dixit quod haberet existentiam ex Deo Patre, manifestatus autem fuisset hominibus per Filium, ac ad certitudinem manifestationis, hujusmodi subiunxit: *Sicut & Spiritus imago Filii est.*

C

D

Item de gestis primi concilii. Dixerunt SS. patres per Leontium ad philosophum: Accipe unam Deitatem Patris, qui genuit Filium ineffabiliter, & Filii, qui ex eo natus est, & Spiritus sancti, qui procedit ex ipso Patre. Item de eisdem capitulum sexagesimum secundum: Addentes sancti patres dixerunt ad philosophum de fonte, flumine, & aqua, per Leontium episcopum: Illud autem intelligendum est, o amice de cetero veritatis philosophæ, quod fontem intelligimus, qui fluvium aquæ generat: omnis enim fluvius sicut nostri, fontem habet genitricem: deinde provenit quidem fluvius de fonte aquæ, sed nullus vocat fluvium fontem, aut fontem fluvium; sed fons quidem fons nominatur, & fluvius fluvius nominatur, & uterque eadem aqua. Cum autem quis de flumine, aut de fonte aquam haurire volerit, mutat nomen. Non enim dicit, vade & hauri, & defer mihi fontem aut fluvium; sed aquam: & una quidem natura est, tres tamen personæ nominandæ, fons, fluvius, aqua.

His quoque similia Chrysostronus scribit in sermone illo, *Dominus regnavit*, qui sic incipit: Iterum nobis heati David spiritalis cithara, &c. & exemplum hujusmodi apertius ostendit, proponens unum esse fontem, & non duos. Magnus vero Gregorius theologus apertius exemplum hujusmodi declaravit. Dicit enim in sermone illo ad Evagrium de Deitate: Sicut solaris luminis radii individui, qui habentes naturaliter ad invicem in seipsis quamdam habi-

ANNO CHRISTI 1233.

Ioan. 14. Id. 17. Id. ibid.

Id. 8.

Isai. 48.

Basil. cont. Eunom. 1. 2.

Gelaz. Cyclic.

Chrysostr. in Fl. 92.

Nazianz. or. 45.

ANNO CHRISTI 1133.

Athanas. Greg. Sabellii.

Ioan. 8.

Ioan. 14.

habitudinem, neque aliunde separantur, neque ab invicem dividuntur, & usque ad nos gratiam luminis dirigitur sive mittunt: eodem modo Filius, & Spiritus sanctus, duplex Patris radius, & usque ad nos lumen veritatis administrant, & Patri uniti sunt. Ac quemadmodum ab aliquo aquarum fonte duo fluvii manant, & positione quidem dividuntur, fluentia adinvicem humoris qualitatem unam & eandem habent, licet specialiter uterque per se fluat: eodem modo prima causa Pater, fons vitæ, duplicem quamdam Filii & Spiritus sancti gratiam nobis mittens, non alquando in usia sustinuit passionem, neque aliquam diminutionem sustinuit per aliorum ad nos accessum: hi usque ad nos accesserunt, & a Patre nihilo minus permanent inseparabiles.

Quia igitur de primo concilio mentionem fecimus, producendus est etiam magnus Athanasius, qui in primo emicuit concilio, de sermone æternæ essentia Filii & Spiritus contra Sabellianos edito, qui incipit: Fides Iudeorum contraria est fidei Gentilium. Iudei unum Deum colunt, Gentiles plures: Iudaismus oppositus est Ethnicismo. Hoc videntes exemplum, etiam nunc alienati sumus ab his, qui ethnicizant sub nomine Christianismi, qui opus Dei aduent theologizant, id est, Deum vocare & adorare. Separamur autem ab his, qui iudaizant & qui Christianismum in Iudaismo corruptum, qui deinde Deum ex Deo negantes, unum Deum iuxta Iudeos dicunt; non ideo quod solus non natus, & solus fons Deitatis est: propterea dicentes ipsum esse solum Deum, sed tanquam carentem Filio, & sine fructu existentem vivi Verbi & sapientia veræ.

Vide & in hoc loco quod solus Pater fons Deitatis est, & quod propterea unum Deum dicimus, quia unus fons Deitatis Pater est. Si autem & Filius fons est, sicut quidam dicunt, duo utique dii. Item de disputatione facta cum Macedonio: Si ponatur ejusdem esse naturæ & Deitatis Patris & Filii, & Spiritus, qui ex ipso patre per filium effusus est: *ομοιωσις καὶ ἀειπρωτος ἀπόθεν ὁ θεός*, id est, adorabilis, & cui latria exhibenda est, demonstrabitur. Item de eodem sermone. Sicut enim Filius, qui in natura omnia habens Patris, sicut Filius, dicit de seipso; quod *nihil facio a me ipso*, ut honorum principium ad Patrem reducat: sic & de Spiritu audi ipsum dicentem, quod cum omnia in natura Deitatis, sicut Spiritus Dei, haberet, ad causativum tamen ipsum reducit dicens: *Non loquor a se-metipso, sed quacumque audier, loquor; & quæ ventura sunt annuntiabo vobis*: & quod: *ille de meo accipiet*, scilicet de Patre. Item de eodem disputationis sermone. Dixit Macedonius: Tria ergo ingenerata dicis? Respondit idem sanctus dicens: sed non incausata, nec etiam sine Patre. Etenim ingeneratus est Spiritus, sed non incausatus, habet enim causativum Deum, cujus Spiritus est. Licet, si ingeneratus Filius, sed non est sine Patre, habet enim patrem Deum, a quo & natus est: Pater autem & ingeneratus est, & sine causa, & sine Patre. Idem de eodem: Credimus in unum ingenitum Deum &

Patrem omnipotentem; Spiritus autem sanctus & pneuma existens Patris, semper est in manibus mittentis Patris, & ferentis Filii. Idem de eodem. Capitulum septuagesimum sextum, de testimoniis scripturarum de communione secundum naturam Patris & Filii & Spiritus sancti. Quid est Deus? principium omnium, sicut ait apostolus, unus Deus Pater a quo omnia: etenim Verbum ex eo generatum, & Spiritus ab eo processive. Item idem ex epistola ad Serapionem missa, de Spiritu sancto: Non

ne male sentientes de Spiritu sancto, neque de Filio sentiunt bene? si enim recte de Verbo sentirent, sentirent etiam sane de Spiritu sancto, qui ex Patre procedit, & Filii existens proprius, & ab eo datur discipulis, & omnibus, qui credunt in eum. Audiant qui bene de Spiritu sancto non sentiunt, qualiter neque de Filio bene sentiunt. Sanum namque intellectum de ipso sanctus iste docet sic esse, scilicet, quod ex Patre quidem procedit, proprius autem Filii est, tanquam qui ab eo discipulis datus est, ac omnibus fidelibus datur. Sunt etiam & alia multa auctoritates ipsius sancti, qui pro nostro dogmate faciunt: sed eas propter sermonis prolixitatem prætermittimus. Item de sermone sancti Gregorii Theologi, ubi tractat de dogmatibus & institutione episcoporum: Servet quidem sermo meus, quod unus nempe est Deus, vel ad jus causatum Filio, &c. Secundum causa & Filio & Spiritu præferentis; non quod compositi sunt vel divisi. Ergo si propter hoc nobis vnus Deus est qui adoratur, quia sine causa, vel ad jus causatum est Filio & Spiritui præferentis: qui duas causas dicit in Trinitate, necessitas tibi incumbit duos etiam glorificare Deos. Cum autem Spiritus non sit causa alicujus consubstantialis hypostaseos, nec Deus etiam est, quod blasphemum est, *non dimittitur ei*

Item in sermone illo, ubi tractat de Spiritu: Nobis vnus Deus est, quia una est Deitas, & ad unum ea quæ ex eo sunt respectum habent, licet tria dicantur: ac nec hoc magis Deus, & illud minus Deus, neque hoc prius & illud posterius, neque de voluntate dividuntur, neque virtute separantur. Item de eodem. Quandoquidem ad Deitatem respectum habemus, & ad primam causam, & ad monarchiam, id est, unum principatum: unum est nobis quod imaginamur. Cum autem ad ea in quibus est Deitas, & ad ea quæ ex prima causa sine tempore, similique gloria ibidem sunt: tria sunt quæ adorantur, &c. Vbi sunt qui male interpretantur, mediatum & immediatum? Sanctus enim doctor iste simili gloria ex prima causa dixit, a patre videlicet, Filium & Spiritum sanctum illuxisse. Item de eodem ex sermone ad Heronem philosophum: Vere Filium dico Filium, quia

solitaria & solus & tantum, (neque enim & Pater est) & in totum Filius, & totius, & ab initio. Nota quod Filius tantum Filius, & totum Filius, sed non etiam *αποθεν*: id est, quod ex eo processio sit, vel prolator. Item in sermone de his qui navigio ex Ægypto accesserunt. Si autem omnia, quæ habet Pater, Filii sunt, præter causam, omnia vero quæ sunt Filii, sunt & Spiritus præter filiationem, & præter illa quæ temporaliter de ipso dicta sunt propter me hominem, meum honorem, & propter meam salutem. Nota saltem hæc, quomodo sicut dixit quod Filius omnia habet, quæ Patris sunt, præter causam, non dixit quod eodem modo Spiritus omnia habet, quæ Filii sunt præter causam: sed dixit præter filiationem. Si enim sciret quod Filius quoque causa esset Spiritus, non utique tacuisset. Item de eodem. Si enim Filii & Spiritus dignitatem fatentes, ipsos esse sine principio ponere debemus, aut ad aliud ipsos referre principium: necesse utique foret ut ita honoraretur, vel in honoraretur Deus, aut illud quod contra Deum est, apud nos periclitaretur. Si autem quantumcumque extuleris Filium, sive Spiritum, non supra Patrem pones, neque a causa alienaveris: sed illud ad Patrem, scilicet, bonum genimen, & mirabilem processionem referes seu reduces: quæ

ANNO CHRISTI 1133. Athanas. epist. ad Serapionem.

Nazianz. or. 29.

Luc. 12.

Id. or. 37.

Id. or. 23.

Id. or. 24.

Id. or. 33.

ram a te, o Philagenite, & Philanarcha, id est, o amice ingenerati & imprincipiati, utrum injuriatus Deo magis ille, qui istorum ponit principium, quorum ipse inducit, vel ille qui parit, istorum, scilicet Filii & Spiritus, sed natura similium, similique gloria existentium, & qualium noster, id est sermo noster intendit. Et post pauca item dixit: Ego deitatis principium introduccens, sine tempore, & sine divisione, & sine termino, & principium, & ea quæ ex principio sunt, æqualiter veneror. Hoc quidem, quia istorum principium: ista, quia sic & talia ex tali, neque loco, neque natura, neque bonitate distantia.

Basil. l. i. cont. Eunom. Item de tract. B. Basilii contra Eunomium. Ea quæ patri & filio cõmunia sunt, ea etiam cõmunia sunt Spiritui. Si igitur cõmune est Patri & Filio processio Spiritus, erit etiam commune Spiritui, ac procedet ab isto alius Spiritus. Item: Generat Deus non ut homo, generat autem vere, & genimen a semetipso est: profert verbum non humano modo, nam nec os in Deo corporaliter est: ex ipso eodem autem & Spiritus est, & non aliunde. Hoc autem quod dixit, non aliunde, quid aliud notat, nisi quod Spiritus non sit ex alia aliqua hypostasi, nisi tantum ex hypostasi Patris? Item idem in sermone illo quem edidit contra Eunomium exponens, *Manus tue fecerunt me & plasmaverunt me* dicit duas manus esse Patris, Filium & Spiritum.

Athanas. cont. Greg. Sabelli. Item Athanas. contra Arianos & Sabellianos in sermone illo, qui sic incipit: Repugnat Iudaismus ethnicismo: Spiritualiter filius ex Deo est, & Spiritus ex Deo est: natura Filius a Patre exivit, & Spiritus a Patre procedit, sed Filium quidem a Patre nascendo, Spiritus autem ineffabiliter ex Deo.

Basil. epist. 43. ad Greg. Nyss. Item Basil. in epistola missa Greg. fratri suo, in qua tractat. de differentia usque & hypostaseos. Quia igitur Spiritus sanctus, a quo omnium bonorum distributio super terram abundat, a Filio nempe p̄det, cum quo indistincte comprehenditur, a causa autem Patris exiens habet esse, a quo & procedit. Hoc notionale proprietatis, quæ secundum hypostasim est, signum habet: quod per Filium, & cum eo cognoscitur, & quod ex Patre subsistat: Filius autem, qui ex Patre procedentem Spiritum, per seipsum, & cum seipso cognoscens, solus more unigeniti ab ingenito lumine resplendens, nullam secundum proprietatem notionum communionem habet ad Patrem, vel ad Spiritum sanctum. Et quomodo tu dicis communionem habere hypostaticam Filium ad Patrem, quia æqualiter ex hypostasi Patris, & ex hypostasi Filii ipse existentiam habet: & hoc & ad aliud inconueniens habens, quod confundis duas hypostases, Patris & Filii, in unam hypostasim. Sicut enim in Trinitate communionum singularitatem habet: ita si, sicut vos dicitis, communionem hypostaticam habet Filius ad patrem, necesse erit vobis etiam unam personam Patris & Filii consisteri.

Damas. p̄p. Item Damasus papa Romanus, de his quæ ad Paulinum Thessalonicensem metropolitanum scripta fuerunt. Quicumque non dixerit Spiritum sanctum ex Patre esse, omnimode, vere, & proprie, sicut & Filium, est Divina usque, & Deum Dei verbum, anathema sit: Iste Damasus propugnator fuit in II. generali concilio.

Celestin. papa. Celestinus vero qui similiter fuit papa Romanus & propugnator in III. concilio, scribit sic in capitulo 10. gestorum ejusdem tertii concilii, ad Nestorium sermonem suum dirigens. Quis unquam non dignus excommunicari iudicatus est, aut auferens, aut aliquid addens fidei? Ea enim quæ plene & aperte nobis ab apostolis fuerunt tradita, neque additamentum, neque diminutionem suscipiunt. Legimus, libris nostris, neque addere licere, neque minuere. Magna enim & addentem & minuentem pœna ligat. Vnde cauterium

A & ferrum paramus, cum aliter non sint curanda vulnera, quæ jam incisione digna sunt. Item Gregorius Dialogus papa Romanus de oratione, quæ in festo Pentecostes legitur: Mentis nostras, quæsumus Domine, Spiritus sanctus, qui a te procedit, illuminet, & inducat in omnem, sicut tuus promisit Filiius, veritatem. Item in fine libri secundi dialogorum, dicit hoc: Vnde siquidem & ipsa veritas Dominus noster Iesus Christus, ut fidem discipulis adderet, dixit: *Nisi ego abiero, Paracletus non veniet ad vos*. Manifestum igitur est quod Spiritus Paracletus ex Patre provenit vel progreditur, & in filio permanet. Sicut igitur isti veteris Romæ pontifices de Spiritu sancto docuerunt, sic & vos alumni novæ Romæ credimus, neque addentes aliquid, neque detrahentes. Si enim scirent, quod Spiritus a Filio sicut a Patre procederet: hoc nullatenus occultassent, neque ex medietate fidem docuissent. Ex parte enim confiteri veritatem, & ex parte celare, non est patrum orthodoxorum: & maxime in verbis, quæ de Trinitate sunt, ubi etiam prætermissa minima parte, magni periculi causa efficitur.

Veniamus quoque ad testimonia S. Greg. Nyss. quæ de Spiritu sancto dixit. Sufficit vero diuulgatum ab omnibus sanctis patribus, qui in secundo concilio conuenerunt, secundum fidei symbolum, ubi ex Patre procedere Spiritum sanctum apertissime dictum est, non addito quod ex Filio. Nam & hoc secundum concilium contra Macedonium Pneumatomachum, id est, Spiritui repugnantem, a pneumatæ, quod est Spiritus, & machi, quod est pugna, extitit celebratum, qui dicebat Spiritum sanctum esse Filii creaturam. At si scirent sancti patres, qui in ipso concilio congregati fuerunt, quod ex Filio ipse Spiritus haberet existentiam, hoc nullatenus tacuissent, sed dixissent utique, quod non esset creatura Filii, sed ejus pneuma, sicut & Patris. Qui de Filio propter hoc mentionem minime facientes, ad Patrem solum reduxerunt causam existentie Spiritus: & sic equidem torus orbis terrarum.

Ex hoc secundo generali concilio symbolum fidei accepit & tenet usque hodie. Illis autem, qui dicunt quod ea quæ privatim ab aliquo sanctorum scripta fuerunt, firmiora sunt his quæ communiter & in concilio fuere statuta, non decet respondere: derisorium enim est, si hoc solummodo cogitetur. Tamen ut ipsos ex majori abundantia deviciamus, proponamus in medio ea, quæ privatim ad Ablabium a S. Gregorio Nysseno scripta sunt: Incommutabile nature fatentes, quæ secundum ex causativo & causatum est, differentiam non negamus, in quo solum discerni unum ab alio invenimus, hoc quidem causativum esse credere, illud vero ex causativo. Item illius quod ex causa est, aliam rursus differentiam intelligimus. Hoc etenim est proxime ex primo; illud per id quod est proxime ex primo. Dicta quidem ipsius ita sunt.

Responde ergo mihi, qui ex adverso in secundo symbolo addidisti, quod ex Patre & ex Filio Spiritus S. procedit, nunc iterum, quomodo cõtraria tibi ipsi scribis, qualiter intelligis prædicta clausulam, scilicet, per id quod est proxime ex primo, de Spiritu hoc dictum esse? Si dices quod ex Filio existentiam habet proprie & vere spiritus, sed quia Filius ex Patre est, propterea & Spiritus ex Patre est. O quanta inconuenientia! abstrulsi enim causam existentie Spiritus a Patre: & solum Filium fontem existentie Spiritus dogmatizas: & imple in hac parte illud proverbiorum impossibile, e converso dicens; *sursum à fluminibus recedunt fontes*: & flumen dicit aquæ causativum, non fontem, unde & fluvius & aqua exeunt. Sic sancti patres in Nicæno concilio dixerunt. Ostendit autem & Damasus papam mendacem, qui anathematizat eos, qui non dicunt proprie & vere ex Patre Spiritum procedere: qui

ANN O CHRISTI 1233

ANN O CHRISTI 1233. S. Greg. M lib. Sacram.

Idem l. 2. dial. c. 38. Ioan. 16.

Nyssen. orat. ad Ablau.

ANNO CHRISTI 1233.

qui autem dicit, quod procedit, nempe Spiritus sanctus ex Filio, per Filium autem & ex Patre, timeat huius terribile interdictum. Vera autem interpretatio prædictæ clausulæ, scilicet *proxime ex primo, & per id quod est proxime ex primo*, ita se habet: quod & Filius, & Spiritus sanctus, a primo sunt, scilicet ex Patre, filius tamen immediate propter respectum, qui est ad Patrem. Nam Pater & Filius de his sunt, quæ sunt ad aliquid, & similiter invenitur Filius medius Patris & Spiritus in annumeratione sola nominum, sed non distantia temporalis, vel per distantiam temporalem. Per Filium autem & Spiritus sanctus ex causa Patris proprie & vere existens est, unde & procedit.

Item de eodem ex sermone edito contra Eunomium. Patri etiam secundum increatum conjunctus est Spiritus: iterum ab eo ut Pater, non sicut ipse distinguitur. Ea autem qua Filio est secundum increatum conjunctione conjunctus, & in eo quod causam existentiam a Deo fonte omnium habet, regreditur iterum ad suum proprium, in eo quod neque more unigeniti a Patre subsistat, & in eo quod ipsum illuceat. Item de eodem sermone. Quomodo impossibile erit, a quod in inferioribus, hoc & increata & ante sæcularia existimare existentiam esse, in qua Pater quidem imprincipiatus, & ingentius, ac semper intelligitur; ex ipso autem secundum proximitatem indistincter unigenitus Filius cum Patre simul intelligitur; per ipsum autem & cum ipso autem quæ nova & in substantialis per medium intercederet cogitatio, statim Spiritus sanctus per Filium conjunctum comprehenditur, non posterior Filio secundum existentiam: ita quod nunquam unigenitus Filius sine Spiritu intelligatur, sed quod ex Deo omnium & ipse causam essendi habeat, unde & unigenitum lumen est; per verum autem lumen ipse Spiritus replendens fit.

Itē contra eū qui nō recte intelligit, quod per Filium ex Patre, producamus etiam ipsius Nylseni fratrem magnum Basilium, quibusdam canonicis sic scribentem. Si non est ex Deo Spiritus sanctus, per Christum autem est: omnino non est, adeo quod detrimentum quod in ordine sit, ipsius existentiam contemptam habeat & totius fidei negationem. Quod est autem huiusmodi detrimentum, quod cum omnes sancti patres a patre procedere Spiritum doceant, & quod per Filium hominibus datur: illi qui ex opposita parte sunt, dicunt quod ex Filio Spiritus existentiam habeat, per Filium autem & ex Patre. Hoc est detrimentum, quod magnus Basilius fidei abnegationem dicit.

Item sanctus Cyrillus in capitalis contra Nestorium excommunicatum in nono videlicet capitulo dixit sic: Quicumque unum dominum nostrum Iesum Christum glorificatum fuisse a Spiritu, & eo tantam aliena virtute usum fuisse, & ab eodem Spiritum recepisse, ut posset adversus immundos spiritus prævalere, & in homines Divina miracula exercere, & non potius proprium ejus Spiritum esse dixerit per quem miracula operatus est: anathema sit. Huic ergo verbo adherens videlicet, *non potius proprium ejus Spiritum esse dixerit*. Theodoretus episcopus inter alia multa dicit: Si tanquam ex Filio, aut per Filium existentiam habet, proprium dicit Spiritum esse Filii, o Cyrille, blasphemum est hoc, sicut impium id projicimus. Credimus tamen Domino dicenti Spiritum sanctum qui a patre procedit; & B. etiam Paulo dicenti similiter: *Nos autem non spiritum mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est*. Respondit ergo ad hæc sanctus Cyrillus, & cum venit ad locum illum, ubi de Spiritu tractarat, non repugnat super his contra Theodoretum, nec dicit quod non sit blasphemum dicere, quod Spiritus ex Filio existentiam habeat, immo orthodoxū est hoc maxime & pium. Sed quod

Concil. general. Tom. XI.

dixit, procedit, nempe tamquam ex Deo & Patre, Spiritus sanctus juxta vocē Salvatoris. Sed non est a Filio alienus: omnia tamen habet cum Patre, & hoc ipse de Spiritu docuit dicens: *Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt*. Explanavit ergo & exposuit hic sanctus super his omnia disputabilia verba sua super existentiam Spiritus, & docuit nos ubicumque hujusmodi verbum inveniamus, scilicet Spiritum Filii, & Spiritum Christi dici, intelligere & credere possumus hoc propter identitatem naturæ dictum & intellectum fuisse. Si tamen crederet idem sanctus, quod a Filio existentiam haberet: hoc nequaquam silentio transivisset. Animæ etenim periculum est, subtere ea quæ ad fidem spectant: & maxime ei, qui potentes adversarios habet, & quem propter hoc ipsum blasphemum vocant. Qui autem dicunt, quod capitula ipsius Theodoretī excommunicata fuerunt sive reprobatæ per quintum concilium: audiant a nobis, numquid etiam omnia quæcumque de Divina scriptura idem Theodoretus dixit, ut illud, Christus verus Deus est; & quod credimus Domino dicenti, *Spiritum qui ex Patre procedit*; & B. Paulo similiter dicenti, *Nos autem non spiritum mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est*, insimul excommunicata fuerunt. Numquid & responsum sancti Cyrilli super his factum, insimul excommunicatum fuit? nequaquam. Interrogatus fuit Christus a Caipha, & ab impio cœtu ejus: *Tu es Christus filius Dei vivi*: qui respondit: *Ego sum*. Ille autem respondit, quod blasphemasset. Nos autem excommunicamus Caiphā & dictum ejus, qui dixit quod blasphemasset: sed responsum Christi adoramus & veneramus ut verum.

Idem S. Cyrillus. Ioannem Antiochenum & synodum ejus, cujus pars potissima idem Theodoretus erat, recepit, & socios ipsos habere confessus est, & ex tunc cavebat sibi ne scriberet de Spiritu sancto, quod ex Filio profunderetur & emanaret, &c. quæ habere scandali materiam videbantur. Post responsum tamen ejus ad Theodoretum factum scribit Ioanni Antiocheno epistolam de concordia, vel unitivam, quæ sic incipit: *Exultent cœli & lætetur terra: & procedēs, dicitur*. Nullomodo commoveri, vel concuti ab aliquibus sustinemus statutum fidei, id est, fidei symbolum, quod a sanctis nostris qui in Nicæna civitate convenerunt pro tempore statutum extitit: nec etiam permitimus nobis vel aliis ad dictionem mutare, de his quæ continentur ibidem, aut unam saltem transgressi syllabam. memores existentes illius, qui dixit: *Ne transgrediaris terminos sempiternos, quos posuerunt patres tui*: non enim ipsi erant qui loquebantur, sed Spiritus Dei Patris qui ex Deo quidē procedit, est autem non Filii alienus secundum usuram rationem. Post hæc iterum Poto⁹ existente patriarcha Constantinopolitano scribit quandam epistolam quibusdam monachis, cujus initium est: Diligentia doctrinæ, & diligentiam laboris vestræ caritatis: in qua totum symbolum sanctum narrat, ac expleto sermone in quo de Filio tractavit, incipit tractare de Spiritu, scribens sic: Explicato sermone quem beatis patres de Christo ediderant, fecerunt de Spiritu sancto mentionem. Credere enim dixerunt in eum quoque, sicut & in Patrem, & in Filium. Consubstantialis enim eis est, & profunditur utique, id est, procedit sicut a fonte ex Deo Patre: distribuitur autem creaturæ per Filium. Insufflavit namque apostolis suis dicens: *Accipite spiritum sanctum*: In superioribus autem epistolæ ita dicit: Editam ergo & institutam a sanctis patribus, qui in Nicæna civitate convenerunt, fidem servaverunt sine transgressione & alii sancti patres, qui post illos fuerunt, & qui doctores populorum, & lumina ecclesiarum, & optimi artifices mysteriorum fuerunt se-

Gg iij cundum

ANNO CHRISTI 1231. Ioan. 15.

Ioan. 15. 1. Cor. 2.

Cyroll. epist. 28.

Procl. 22.

Procl. 22.

Cyroll. in exposit. symboli.

Ioan. 20.

Cyroll. ib.

Idē cont. Eunom.

Basil. ep. 141.

Cyroll. anathem. 9.

Theodor. cont. anathem. 9. Cyroll.

Ioan. 15.

1. Cor. 2.

ANNO
CHRISTI
1233.

candum concilium. Idem Cyrillus in hoc tertio concilio notans, quod & ipse fecutus est, & cui ipse præfuit: qualiter enim dictum esset tertium concilium, nisi secundum & tertium sequeretur. Item idem Cyrillus. Nihil penitus defuisse vel prætermisum esse de omnibus quæ ad salutem sunt necessaria, inuenit quis in sanctorum patrum confessionibus; id est, statutis quæ condiderunt de recta & incomparabili fide, ad reprobendam omnem hæresim, & obturandum os blasphemum, ac ad certitudinem & firmitatem illorum, qui recte in fide incedunt. Sciendum namque est, quod idem sanctus Cyrillus magnus certamen iniit, & multos sermones proposuit contra Nestoriam hæresim: qui Nestorius inter alias blasphemias suas, hoc etiam de Christo dicebat, quod miraculorum gloriam dominaliter Christo Spiritus sanctus largitus fuisset: hoc autem non est verbum meum, sed est verbum ipsius sancti Cyrilli in responso quod fecit Theodorico in nono capitulo excommunicationum: ubi talia dixit: Accedens dixi; quia injuriosis verbis, id est, blasphemis & prauiloquiis, quæ nimis incaute a Nestorio dicta sunt, vis capitulorum pugnat. Illo enim dicente de Spiritu sancto, quod tantam gloriam largitus fuisset, quod demonibus ipsum terribilem fecisset, & ascensionem ei ad se largitus esset; ac eodem, sicut de aliquo homine nobis simili, una hæc profertente facta fuit necessario excommunicatio: non quidem contra illos qui dicunt Iesum glorificatum fuisse a Spiritu, id est, quod humanatum fuisset Verbum Dei; sed contra illos potius, qui ipsum dixerunt virtute Spiritus ut aliena usum fuisse. Et contra hujusmodi hæresim repugnans festinavit ostendere, qualiter alienus non erat Spiritus sanctus ab usua unigeniti Filii, neque dominus Christi, sed æqualis ei honoris. Atque in multis sermonum suorum, hujusmodi intentionem habuit. Quandoque quidem dicit quod profunditur a Filio sicut a Patre, quandoque quod emanat a Filio, quandoque quod distribuitur a Filio, interdum quod Spiritus est Filii: hæc autem ad unam tantum intentionem respiciunt, quod videlicet non est alienus Spiritus sanctus ab usua Filii, & effunditur ex eo, non quod per participationem ipsum Spiritum secum habeat, sicut omnes iusti; sed quod ante omnia secula quidem Patris sic existens & Filii, etiam in seipso, non in Filio requiescit & permanet, sicut sancti docent: profunditur autem non usua Spiritus, Deus enim non effunditur, sicut ait Chrysostomus in sermone quodam, quem de Spiritu sancto edidit, ubi dicit, se donum Spiritus. Item breve responsum super prædictis de omnibus quæ ad questionem videbantur pertinere, ab eodem magno Cyrillo factum. Ipse enim ex debito expositor est sermonum suorum, qui interrogatus quomodo diceret Spiritum ex Filio proprium, non dixit, pro eo quod ex Filio procederet, sed quod non esset a Filio alienus, videlicet secundum naturam. Quod autem secundum naturam alienum non est, proprium est secundum naturam; quod sentit Omouion. Non autem omne quod secundum naturam proprium est alicui, jam ex eo est.

Cyrillus in respō.
ad repten-
sionem Theo-
doreti.Damas.
lib. 1. de fi-
de ortho-
dox.

Poteramus etiam alia vobis testimonia producere tam de sancto confessore Maximo concordantia nostro dogmati per omnia, & multa, & efficacia, & quibus contradici non posset, & cum euangelis conuenientia de Spiritu sancto, quod ex Patre procedit, & quod Spiritus veritatis dicitur; quam a sancto Sophronio patriarcha Ierofolymitano: quæ testimonia sextum concilium approbat: & etiam a sapientissimo & B. Ioanne Damasceno, qui inter alia multa, sic dixit: Spiritum Filii dicimus, ex Filio autem non dicimus. Sed quia ad prolixitatem nolter sermo ex-

tenus est, in hoc sermone signamus. Recipimus omnes traditiones apostolorum tam scriptas quam non scriptas. Veneramus septem sacra & generalia concilia. & quos illa receperunt recipimus; & quos reprobamus, reprobamus. Et ritus ecclesiasticos, qui tunc tenebantur, sequimur, & hæcenus observamus, sicut a sanctis apostolicis ecclesiis per uniuersum mundum existentibus tradita fuerunt: ac sicut regali purpura induti animam fide orthodoxa claritabimus ante tribunal Christi, & per eam regni Christi erimus participes, intercedente immaculata domina nostra Dei genitrice, & semper virgine Maria, cum omnibus sanctis, qui pro fide certauerunt certamen dulcissimum, per quod meruerunt coronam immarcescibilem & gloriam sempiternam. Fiat hoc, Pater omnipotens, genitor unigeniti Filii tui, & pro uolens Spiritus tui sancti. Amen, Amen, Amen.

Charthophylax summa Dei ecclesie Constantinopolitana Aulicus presens libellum nostre confessionis, & fidei, præcepto sanctorum patriarcharum tam generalis, quam Theopolos magna Antiochia, persuasione etiam sancti concilii subscripsi.

G. C. *Hic subiungit Vadingus:* Nulli adeo diffuse Græcorum fundamenta pro pertinacia illa sua heresi vidi congesta, neque in aliis eorum scriptis quæ occurrerunt, neque in concilio florentino, neque apud controuersitas. *Et paulo post:* Sane quædam citant opuscula, quæ non facile licet inuenire: alia corrupta sunt, modò ad castigatissimas hujus temporis editiones a referantur: cætera facilem habent solutionem. Nam vel eorum visio eo consistit, ut Patrem dicant fontem, principium, radicem, & his similia: quod verum est, cum Patre sit principium sine principio, filius vero etiam principium esse potest, sed principium de principio. Vel negant filio causalitatem [phrasis est antiqua Græcorum] quam habet Pater: quod verum est de ea, qua Pater respicit Filium. Vel asserunt Spiritum sanctum procedere a Patre per filium. Quem loquendi modum in sensu cohæere cum locutione Latinorum, largius probat Bessarion cardinalis, Nicænus archiepiscopus, in oratione habita pro unione utriusque ecclesie in concilio florentino. Non ipsum concilium, atque multi, qui data opera, de hac controuersia scripserunt, fugiebant autem phrasim illam, procedere ex, vel a, vel de filio, iudicantes has propositiones rationem denotare principii: putantes necessario ex illo loquendi modo statim inferri duo principia. Ut vero perceptorum rationem unius principii consistere cum sententia Latinorum: facilius & alacrius idem subscripserunt: ut videre est in conclusione concilii florentini, & ex his quæ gesta sunt in concilio Lugdunensi sub Gregorio X.

D E C R E T A

IVHELLI TVRONENSIS ARCHIEPISCOPI PRO ECCLESIA BRIOCENSI,
ANNO MCCXXXIII.

ANNO
CHRISTI
1233.

*I*hellus Dei gratia Turonensis archiepiscopus, omnibus Christi fidelibus presens litterarum inspectionis, salutem in Domino.

Cum in Briocensi diocesi visitationis officio fungeremur, nos ad Briocensem ecclesiam accedentes, quædam in ea ad honorem Dei & ipsius ecclesie, venerabili Fratre nostro VVillelmo dicti loci episcopo, & canonicis quos inuenimus ibidem, presentibus & consentientibus, duximus statuenda: quæ si bene custodiri contigerit, ipsa ecclesia Divino seruitio, concedente Domino, non prouidatur in futurum.

Statuimus siquidem quod septem canonici qui in villa Briocensi præbendas suas percipiunt, ad parochiam Briocensis ecclesie vicarium unum eligent, quem episcopo presentabunt, & qui ab eo curam animarum habebit. Vicarius vero prædictus duos capellanos secum habebit, quos episcopo presentabit: ita quod ipse vicarius & duo capellani prædicti parochia seruire tenebuntur, & etiam majori altari ecclesie

ecclesie Briocensis, & horis in eadem ecclesia inter- esse. Vicarius vero omnes redditus parochie predi- ctæ percipiet, exceptis peregrinorum oblationibus, & bladi decimis, quæ dictis septem canonicis reman- ebunt: & etiam vicarius perfoluet eisdem quatuor libras annuæ pensionis. Tenebuntur autem jurare tam vicarius quam capellani sui canonicis memoratis, quod redditus ipsorum sui ad eorum manus de- venient, fideliter custodient, & reddent eisdem. Alii autem quinque canonici per se, si voluerint, deser- vient in ecclesia memorata. Quod si non fecerint, cantor & archidiaconus Guillelmus vicarios sacer- dotes in ipsa tenebunt, ita quod uterque eorum cen- tum solidos de redditibus præbendæ suæ vicario suo annuatim conceder. Guillelmus vero canonicus & diaconus vicarium diaconum in ipsa tenebit, qui de redditibus præbendæ suæ sexaginta solidos percipiet annuatim. Magistri vero VVillelmus de Alta villa, & Petrus de Moncontor vicarios subdiaconos tene- bunt ibidem, quorum uterque de redditibus eorum ipsorum quinquaginta solidos annuatim habebit.

Statuimus insuper quod nullus canonicus vel cler- icus de choro Briocensi a pulsatione matutinarum ul- que post magnam Missam: & a pulsatione nonæ ul- que post completorium, sine supplicio intret eccle- siam Briocensem.

Statuimus præterea, quod de redditibus servitio ecclesie deputatis, canonicis qui horis intererunt, per aliquem vel per aliquos ad hoc a capitulo deputan- dos, fiat quotidie distributio, tali modo: Ad matu- tinas scilicet, quatuor denarii; ad magnam Missam, tres denarii; ad vesperas, duo denarii deputentur: ita quod si dicti redditus ad distributiones istas per totum anni curriculum faciendas non possent suffi- cere, saltem semper aduentus, & quadragesimæ temporibus fiat distributio, ut in aliis temporibus sit defectus potius quam in istis. Considerantes etiam quod in dicta ecclesia sint quedam pingues, quedam vero tenues præbendæ, cum dignum sit, quod qui in vinea Domini fabraoth par pondus sustinent & laborem, pari recompensentur mercede: statuimus quod post obitum quinque canonicorum qui pin- guiores habent præbendas, omnes in dicta ecclesia adaquantur præbendæ, sic scilicet, quod quilibet canonicus pro grossa præbenda xx. libras percipiat, ratione cuius residentiam sex mensium vel in ipsa ec- clesia facere teneatur, vel in schola ubi sit studium generale: super quo & teneatur capitulo sui consen- sum requirere; quod tamen eidem capitulo non poterit denegare.

Duodecim vero præbendis sic in ipsa ecclesia ad- æquatis, residuum, si quod fuerit, servitio ecclesie de- putetur. Decedentibus vero canonicis, si præben- dam vacare contigerit: quæ valorem viginti libra- rum excedat, de illa viginti libræ instituendo cano- nico assignentur, & residuum communitati canoni- corum applicetur. Cum autem præbenda minoris valoris quàm viginti librarum vacaverit, substituend- us in ea canonicus ipsam in statu illo habeat, donec post obitum illorum quinque canonicorum qui pin- guiores habent præbendas; ita quod ipsis defunctis, omnes præbendæ tam pingues quam tenues ad viginti librarum valorem, ut dictum est, redigantur, & residuum servitio ecclesie deputetur.

Episcopus vero prædictus, ecclesie suæ honorem & exaltationem desiderans, ut in dicta ecclesia canoni- corum numerus augeatur, ad preces nostras concessit capitulo Briocensi ecclesiam de Ploidran, ab ipso, post obitum personæ quæ in præsentiarum tenet ean- dem, in perpetuum possidendam. De qua nos volen- tes quod non solum in Briocensi ecclesia per vicarios

vel per capellanos, sed & per canonicos sacerdotes ser- viatur: de consensu ipsius episcopi & canonicorum qui tunc erant præsentis, statuimus quod cum dictam ecclesiam vacare contigerit, capitulum in ipsa ponet vicarium, episcopo, ut curam animarum ab ipso ha- beat, præsentandum, qui secum unum capellanum habebit, & tenebit; cui certa portio de proventi- bus ipsius ecclesie relinquatur. De residuo vero sicut in ecclesia Briocensi dux præbendæ sacerdotales, aliis præbendis æquales, in quibus episcopus duos creabit canonicos, qui in sua institutione jurabunt, quod in ecclesia Briocensi per se deservient; & quod infra ann- num a tempore suæ institutionis se facient in presby- teros ordinari. Quod si non tacerent, præbendæ ipso jure vacarent, & alius ab episcopo conferrentur. Nec poterunt episcopus vel capitulum tempus huius pro- rogare. Si quid vero de portione, quam capitulum percipiet in ecclesia memorata, ultra quadraginta li- bras, ad dictas duas præbendas assignandas, residuum fuerit: servitio Briocensis ecclesie deputetur. Capitu- lum vero memoratum gratiam sibi factam ab epi- scopo tenens memoriter, & volens se ei reddere non immerito gratiosum: ecclesias de Pleneet & de Hen- nanbian, ad usus episcopalis mensæ antea deputatas, concessit eidem liberaliter & benigne, ab ipso & suis successoribus in perpetuum possidendas.

Ut autem ista ordinatio futuris temporibus invio- labiliter observetur, statuimus quod instituendus episcopus, post consecrationem suam, antequam reci- piatur in ecclesia Briocensi, juret se servaturum eandem, & eam sigillo suo sigillet: similiter quili- bet instituendus canonicus, antequam ei stallum in choro, & locus in capitulo assignetur, juret se ser- vaturum eandem; & quod denarios distributionum, nisi horis interfuert, non percipiat, nec præbendam suam, nisi residentiam in ecclesia Briocensi fecerit, ut superius est expressum.

Actum apud S. Briocum de consensu venerabilis fratris nostri VVillelmi episcopi Briocensis, qui præ- sentibus litteris sigillum suum apposuit: & de con- sensu etiam canonicorum qui tunc in eadem ecclesia præsentis erant. Anno Domini millesimo ducentesi- mo trigesimo tertio, mense Octobri.

Ego Petrus primo vidi hanc chartam anno Domi- ni millesimo ducentesimo trigesimo quarto, die Io- vis post Epiphaniam Domini.

*** CONVENTVS MOGVNTINVS
ADVERSVS QVOSDAM DE HÆRESI
infamatos, anno Domini MCCXXIII.
celebratus.

ORta erat in Germania Stadingorum hæresis, demone magistro usa, qui se multiplices formas induebat in secretis eorum scholis, in quibus horrenda flagitia perpetrabantur. Ad eam excidendam Pontifex licteras ad Conradum Marburgensem ex ordine Predicatorum dedit, quibus hortatus est, ut perfidos revocare niteretur a scelere; si pertinaces es- sent, sacram in eos militiam compararet. Paruit Conradus pontificis mandato, us ex anonymo Schaf- naburgensis conuatore intelligimus: qui ad annum MCCXXII. Circa Rhenum, inquit, & alibi, innumerabiles hæretici, per magistrum Conradum de Marburg, autoritate apostolica examinati, ac per sententiam sæcularem damnati, igne combusti sunt. Fuerunt autem præsentē eodem Conrado Erphordia quatuor combusti. Anno MCCXXXIII. rex (Hen- ricus Friderici Imperatoris filius) & Moguntinus (archiepiscopus Conradus) & Moguntinus de Marburg, Moguntia: conventum episcoporum & comitum

lib. 6. re-
ordine
gistri, ep.
173.

Conven-
rus,
comitum

ANNO
CHRISTI
1233.

comitum atque clericorum fecerunt pro quibusdam A infamatis de hæresi. Inter quos comes de Seine accusatus, inducias purgationis ulteriores obtinuit. Super reliquis vero qui non comparuerunt, prædictus Conradus de Marburg, ibidem populum cruce signavit. Quapropter illi felle amaritudinis commoti, jam dicto Conrado in reditu insidias juxta Marburg ponentes, ipsam una cum Gerardo Minoris ordinis fratre, probatæ vitæ viro, III. Kal. Aug. crudeliter occiderunt. *Addit*: Hoc anno hæreticorum innumera multitudo per totam Alemanniam igne cremata est: multoque plures hæresim abjuraverunt.

*** *INQUISITIONES PER ARCHIDIACONUM EPISCOPATUS LINCOLNIENSIS, A SINGULIS ARCHIDIACONIS FACIENDÆ.*

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1233.

1. An aliqui rectores ecclesiarum, vel vicarii, vel sacerdotes parochiales, sint enormiter illiterati?
2. An sacramentum Eucharistiæ portetur ad infirmos, cum debita reverentia, & sicut decet, custodiatur?
3. An aliqui prædicti, vel aliqui infra sacros ordines constituti, sint incontinentes?
4. An incontinentes sint correpti per archidiaconum loci, & quoties unusquisque sit correptus & qualiter?
5. An aliqui convicti vel confessi super incontinentia, obligaverint se ad resignationem beneficij, vel ad aliquam pœnam canonicam si reciderint, & si quilibet eorum reciderit post obligationem?
6. An aliqui beneficiati, in sacris ordinibus constituti, sunt uxorati?
7. An aliqui clerici frequentent ecclesiam monialium sine causâ rationabili?
8. An aliquis clericorum in sacris ordinibus teneat mulierem cognitam sibi, vel aliam, de qua oritur suspicio mala?
9. An aliqui sint ebriosi, vel tabernas frequentantes, vel usurarii, vel negotiatores, vel pugnantes, vel alio vitio notentur?
10. An aliqui sint firmarii, dantes vel recipientes ad firmam ecclesias, sine licentia episcopi?
11. An aliqui sint vicecomites, vel iustitarii sæculares, vel tenentes bailivas a laicis, unde obligentur eis ad ratiocinia?
12. An aliqui rectores faciant pactum cum sacerdotibus suis annuis, ut præter stipendia a rectore recepta, possint ab aliis recipere annualia vel triennialia?
13. An aliquis sacerdos parochialis non habeat a rectore suo sufficientem sustentationem?
14. An laicus detur ad firmam aliqua libera terra alicujus ecclesiæ?
15. An redditus assignati ad luminaria, vel ad alios usus ecclesiæ certos, in certos usus ecclesiæ convertantur, vel in usus rectorum vel vicariorum?
16. An alicubi compellantur parochiani, ut in die Paschæ simul communicent & offerant?
17. An aliqui intendant histrionibus, vel ludant E ad aleas, vel taxillos?
18. An aliqui portant arma, vel non habeant tonsuram, & habitum congruentem?
19. An aliquis habeat plures curas animarum sine dispensatione?
20. An aliquis rector, sive vicarius, sit filius proxime ministrantis?
21. An aliquis sacerdos extorqueat pecuniâ pro penitentia vel aliis sacramentis, vel injungat penitentias lucrativas?

22. An diaconi ministrent sacramenta solis sacerdotibus commissa, vel audiant confessiones?
23. An aliquis rector vel vicarius non sit in ordine, quem exigit sua cura, vel non faciat residentiam in suo beneficio?
24. An ecclesia aliqua non habeat clericos vel clericum honestum secundum facultates ecclesiæ?
25. An mercata, vel ludi, seu placita sæcularia, sint vel fiant alicubi in locis sacris?
26. An cœmeteria sint ubique clausa, & ecclesiæ decenter ædificatæ & ordinatæ, & vasa sacra rite custodita?
27. An aliquis sacerdos celebret de aceto?
28. An aliqui beneficiati, audiant vel doceant leges sæculares?
29. An canon missæ sit rite correctus?
- B 30. An alicubi levantur arietes, vel fiant scotals, vel decertetur in præeundo cum vexillo matricis ecclesiæ?
31. An ad mandatum ecclesiæ & episcopi, hæc in singulis ecclesiis alias sint prohibita?
32. An aliquis clericus vel laicus teneat in hospitio suo concubinam clericum: & ubi sunt concubinarum receptacula?
33. An aliquis sacerdos sit desidiosus ad visitandum infirmos?
34. An chrisimalia convertantur in usus sæculares?
35. An aliqui religiosi appropriaverint sibi aliquas decimas vel ecclesias, sine licentia episcopi, vel aliquas hujusmodi?
36. An aliquæ ecclesiæ sint vel fuerint retentæ sine sacerdote?
- C 37. An aliqui vicarii se faciant rectores, vel e converso?
38. An aliqui illegitimi, cum quibus non est dispensatum, habeant ecclesiastica beneficia, vel sint in sacris ordinibus constituti?
39. An aliqui gerant se rectores vel vicarios, qui non sunt per episcopum instituti?
40. An superlataria sint honesta, & non molentur^{o f. num mutentur} super ea colores, & quæ ecclesiæ sint dedicandæ?
41. An aliqua, post Oxoniense concilium, sint diruta sine episcopi licentia?
42. An Indri morentur alicubi, ubi non consueverunt morari?
- D 43. An adulteria, vel crimina publica laicorum, sint rite per archidiaconum correctæ, & si aliqua sint incorrecta?
44. An in singulis archidiaconatibus sint sufficientes penitentiarum episcopi?
45. An aliqui laici sint pertinaces, ut stent in cancellis cum clericis: & qui sacerdotes sunt ordinati alicubi extra episcopatum, & per quem licentia sunt ad celebrandum?
46. De vita & honestate archidiaconorum, decanorum, & clericorum, qui ministrant in ecclesiis?
47. An aliquis sacerdos bis celebret in die, nisi in casibus concessis, & in propria persona, in propria ecclesia?
48. An aliqua anachorita facta sit sine assensu episcopi?
49. An in aliqua capella celebretur sine assensu episcopi?
50. An alicubi morentur monachi vel alii religiosi in grangiis, vel aliis possessionibus suis, & quomodo se gerunt, & cujus famæ sunt? De famulis eorum & servantibus, quomodo se gerunt, & cujus famæ sunt?

*** CONCILIUM ROMANVM A
PRO EXPEDITIONE IN TERRAM SANCTAM
fufcipienda,

Indictum a[n]no Dom. MCCXXXIV. sub Gregor[io]
papa IX.

Bzovius auctoritate epistolaram a Gregorio IX. scriptarum, a[n]ta hujus concilii summam enarrat his verbis: Eodem anno Gregorius pontifex recuperationi terræ sanctæ intentus, concilium Romæ celebravit. Intererant, cum imperatore Friderico & archiepiscopis atque episcopis, Constantinopolitanus, Antiochenus, & Hierosolymitanus. Ex omnium iudicio decreta est expeditio generalis, ad subvenientium rebus Syriacis. Huic sacro negotio præpositus fuit Theodoricus archiepiscopus Ravennas, cum potestate legati de latere; quem ut omnes debito honore prosequerentur, & in rebus agendis illi obtemperarent, ex sententia concilii Gregorius omnibus archiepiscopis & episcopis in regno Hierosolymitano scripsit, Spoleti 6. Augusti. Fridericus autem imperator universis baronibus, militibus, & populo præcepit, datis Reate litteris anno Dominicæ Incarnationis MCCXXXIV. mense Augusti. Indict. 7. Concessit tunc Gregorius Theodorico, & subjunxit illi episcopis, ut omnis p[ar]te peccatis debita remissionem iis auctoritate pontificia indulgerent, qui in Hierosolymitanam expeditionem aut ipsi exirent, aut pecuniam militese submitterent. Injunxitque episcopis, ut cruce insignire eos possent, qui in eo faculo bello militari accedent. Ad hæc renovavit execrationem concilii Lateranensis in eos qui ad Saracenos ferru[m] effunderent, datis litteris Theodorico archiep. 6. Idus Nov. Petrus, quo se Gregorius cõtulerat, ut exules cõpesceret.

G. Non Romæ celebratum esse hoc conciliu[m], sed Spoleti, docet Odoricus Raynaldus ex autore anonymo vitæ Gregorii IX. cujus hæc verba refert: *Ibidem primo crucis verbis in terra sancta subsidium in majori platea civitatis urbis, quæ seorsus populo congregato lacrymabiliter ex d[omi]nate præcians, eorum turbam non modicam, cum lacrymarum profusio, crucis characterem insigne.* Eodem faciunt litteræ Gregorii, quas post concilium ad episcopos omnes & prelatos alios Hierosolymitani regni dedit. Sunt enim illæ Spoleti datæ, ut Bzovius paulo ante renlit. Extant apud Rubicum, histo. Ravenn. lib. vi.

*** MODVS CONSTITVENDI ABBATIS EXEMPTI APVD ANGLOS POST CONCILIUM generale Lateranense, sub papa Innocentio III. prout habetur in exemplo constitutionis Ioannis II. abbat[is] S. Albani xxiii. Anno Dom. MCCXXXV. Henrici III. xix.

Ex vet. cod. MS. de gestis abb. S. Albani, in biblioth. Coit[er].

Ioannes secundus, V Villielmo abbati successit creatus in abbatem. Ille de Herefordia oriundus, & in cella quæ ibidem est, primo in sacristam, postea in Priorem a memorato abbate promotus; vir extitit dapilis, & mansuetus, corpore elegans, fratribus suis socialis, & reliquis amabilis univ[er]sis; & a stirpe mediocri, laudabili, mansueta procreatus legitime; de virtute in virtutem progrediens, præclaræ famæ docibus meruit honorari. Vnde, meritis eius promerentibus, rite meruit in abbatem, sine alienj commendatione, sublimari. Et quoniam primus erat in abbatem creatus post concilium Lateranense generale, a papa Innocentio tertio celebratum, in quo constitutum erat ut abbates exempti ab ipso papa confirmarentur; & prædecessor V Villielmus, circiter viginti annis, in prosperitate prævixerat: hæc stabant quid agendum fore de hujus negotii progressu & egressu univ[er]si. Vocantur igitur ad consilium conventus, magistri solennes & juris periti. Horum igitur consilio seniores & saniores ipsius consulte ac prudenter, in tam ar-

Concil general. Tom. XI.

duum negotium & tutius processerunt, ita ut posteri in consimili casu constituti poterunt edoceri. Litteræ igitur ad dominum papam & dominum regem, & alios transmittendæ illico post mortem nominati abbat[is] V Vil. & electionem sequentis, scilicet Ioannis, sunt cõfectæ: quæ in illo libello inferuntur, cum quibusdam aliis, quæ expriment modu[m] & formam electionis.

Littera domino regi pro licentia eligendi.

Excellentissimo domino & in Christo reverendissimo Henrico Dei gratia illustri regi Anglorum, domino Hiberniæ, duci Norm. & Aquitan. comiti Andegaviæ, devoti sui semper & humiles, Priori sancti Albani, & ejusdem loci conventus, cum omni humilitate & devotione, æternam in Domino salutem. Vestræ innotescimus excellentiæ, quod venerabilis pater noster V Villielm. quõdam abbas ecclesiæ nostræ, in fata decessit. Ideoque dilectos fratres nostros N. & N. latores presentium, ad vos destinamus, excellentiæ vestræ, omni qua possimus devotione & lacrimarum effusione, flexi, que genibus supplicantes; quatenus Divinæ pietatis intuitu, nobis gratiam impartientes, eligendi pastorem liberam nobis concedatis facultatem: statui domus nostræ misericorditer, si placet, compatientes, juxta necessitates, quas dicti fratres nostri vobis duxerint exprimendas. Valeat regia dignitas in æternum.

Littera amicis in curia pro expeditione.

Vrgentibus negotiis novis, & inopinatis emergentibus, piorum amicor[um] auxilium familiare, & consilium invocare, evidens suadet honestas, & cõpellit instans necessitas. Ideoque sinceræ paternitati vestræ, omni qua possimus devotione supplicamus, quatenus Divinæ pietatis intuitu, statui domus nostræ juxta necessitates quas fratres nostri N. & N. latores presentium vobis duxerint exprimendas, misericorditer, & paterno subveneratis affectu: eo quod venerabilis pater noster V Villielm. quõdam abbas monasterii nostri, Divino nutu diem clausit extremum: nos monachos suos, quasi orphanos, piorum consilio relinquens & auxilio destitutos. Quorum indigentia sic vestra dignetur consulere miseratio, ut Deus pater pupillorum digna mercede vestram remuneret pietatem.

Convocatio Priorum ad electionem.

Frater E. Prior sancti Albani, ejusdemque loci conventus dilecto sibi in Christo tali vel tali Priori, salutem in Domino sempiternam. Quoniam venerabilis pater noster V Villielm. quõdam abbas monasterii nostri Divino nutu diem clausit extremum; & oportet per commune consilium ecclesiæ nostræ providere de pastore: mandamus, quatenus in crastino Annunciationis Dominicæ proximo affaturæ compareas personaliter apud S. Albanum, una nobiscum tractaturus super electione abbat[is]. Quod si forte non poteris, juxta ex causa impeditus, tunc te sub hac forma excules per litteras tuas patentes.

Excusatio Priorum non venientium.

Viris nobilibus, domino E. Priori de sancto Albano, ejusdemque loci conventui, frater N. Prior talis vel talis loci, salutem. Præpeditus negotio certo, videlicet assignato, vel gravi detentus infirmitate, in crastino Annunciationis Dominicæ apud S. Albanum personaliter interesse non possum, una vobiscum super electione abbat[is] tractaturus. Itaque non expectata presentia mea in dicto negotio, quod vestrum est exequimini. Valeat. Obtenis igitur litteris a domino Rege de licentia eligendi, & congregatis fratribus die statuto, tam Prioribus, quam aliis, qui interesse debuerunt, & voluerunt, elegerunt solemniter Ioannem de Herefordia, Priorem de Hertford, monachum suum profectum, in pastorem animarum suarum, virum piu[m]

H h & mo-

ANNO
CHRISTI
1255.

& monachum ordinatum. Qui domino Regi presentatus, ab eo favorabiliter, tum quod elegans & venerabilis exiit persona (statura, tum quonia audierat quod dapillis & civilis ac socialis fuerat, dum Prior Hertfordie fuerat, est susceptus. Et idcirco promptus, quia rex semper domum sancti Albani dilexerat, cui litteras petitorias sub hac forma transmiserunt.

Littera domino Regi pro electo recipiend.

» Illustri domino suo ac magnifico Henrico Dei gratia regi Anglorum, &c. devoti sui semper & humiles E. Prior sancti Albani, & ejusdem loci conventus, cum omni humilitate & devotione aeternam in Deo salutem. Regie excellentie vestrae dominum Ioannem Priorem de Hertford, virum idoneum & honestum, quem de benignitate & licentia vestra nobis concessa, in patrem nobis elegimus & pastorem, presentamus, cum omni humilitate & devotione, supplicantes quatenus ex innata vobis benignitate solitaque clementia erga nos & ecclesiam nostram concepta & habita, dictum Ioannem electum nostrum in gratiam recipiatis; vestrum eidem consilium, auxilium, & favorem, Divinae si placet intuitu pietatis, impendentes. Valeat, &c. Dominus autem rex, cum haec audisset, & perpenderit progreffum nostrum ordinatum & humilem, non tantum suum favorem impertivit & juvamen, immo domino papa & amicis suis in curia Romana scripsit pro electo, sub hac forma.

Littera Regis summo pontifici pro electo.

» Reverendo domino & patri in Christo carissimo, domino Gregorio Dei gratia summo pontifici, Henricus eadem gratia rex Anglorum, &c. salutem, & tam devotam quam debitam in omnibus tanto domino & patri reverentiam. Noverit sancta paternitas vestra, nos electioni factae de fratre Ioanne de Hertford, monacho S. Albani, in abbatem S. Albani, regium adhibuisse favorem & assensum. Et quoniam ad sedem apostolicam immediate spectat electionis praedictae confirmatio: hoc sanctae paternitati vestrae duximus, tenore presentium, significandum; devote supplicantes, quatenus eidem electioni munus confirmationis dignemini, si placet, favorabiliter impendere. Teste meo apud Abendon 1. die Aprilis, anno regni mei xix.

Littera regis cardinalibus pro electo.

» Venerabili in Christo patri, & amico specialiter dilecto I. Dei gratia, titulo sanctae Praxedis presbytero cardinali, Henricus Dei gratia Anglorum rex, &c. Quoties ingruente necessitate nos contingit pro nostris vel alienis negotiis apostolicae sedis implorare subsidia: id eorumdem negotiorum expeditionem vestra nobis necessaria est diligentia, quam in omnibus vestri gratia nobis recolimus subvenisse. Cum igitur electioni factae de fratre Ioanne de Hertford monacho S. Albani in abbatem ejusdem loci, regium adhiberimus assensum & favorem; & immediate subiecta sit ecclesia S. Albani ecclesiae S. Romanae: paternitati vestrae duximus attente supplicandum, quatenus, cum nuncii & procuratores dicti electi, ad obtinendum a sede apostolica confirmationem dictae electionis adcuriant venerint, ad affectionem sui propositi, in hac parte, vestra dignetur paternitas eis auxilio & consilio subvenire: per quam subventionem multiplicetur vobis gratia nostra, quam ex diversorum negotiorum promotione non dubitamus eis vos comparasse. Teste meo ipso, &c.

Diriguntur itaque fratres ad curiam Romanam, ut electionem rite factam impetrarent a sede apostolica confirmari: Qui cum ad curiam, quae tunc Perusia fuerat, pervenissent, ostendunt regios apices domino papa; & aliis amicis suis

Agis. Et cum respexissent illos & janitores & ministros papae, approbata fuit quamplurimum ab ipso domino papa, & a cunctis cardinalibus, forma electionis, & maxime a domino Ottone, qui domum & religionem S. Albani plurimum commendavit. Electione igitur confirmata, dicti fratres cum benedictione apostolica gaudenter sunt reversi; & ut audientes non lateat, haec est consuetudo eligendi abbatem in ecclesia S. Albani.

De modo & forma eligendi abbatem.

» In virtute Spiritus sancti, utpote qui cognoscunt corda & renes singulorum, ut ipsi eligant xii. modo ix. de conventu fratres electos fideles & peritos: ut ipsi, vel de seipsis, vel de ipso conventu ecclesiae, vel de cellis, unum idoneum eligant in abbatem. De ipsis inquam, quia sic non consueverunt antiquitus: immo de aliis quam seipsis, quod absurdum fuit & dissonum rationi. Et in hac variata est antiqua consuetudo, & in melius commutata. Vt enim electio & labor tantae deliberationis super hoc negotio nullatenus irritus habeatur & inanis: litteras habent de conventu penes se, sigillo conventus roboratas, ut ipse conventus, illum quem ipsi xii. eligerent in abbatem, sine contradictione aut difficultate unanimiter in pastorem susciperet & gratanter. Vnde series negotii sic prosecuta, a summo pontifice palam coram omnibus est commendata, & facta examinatione, autoritate apostolica illico confirmata, pro eo quod unitas & concordia in domo S. Albani ingruerunt. Vnde ab universis dictum est, quod non sine nutu Spiritus sancti illud negotium fuerat profectum. Multitudinis enim credentium erat cor unum & anima una. Verumtamen quia de persona electi domino papa non constabat, dedit in mandatis Eliensis & Londoniensis episcopis, ut rite facta examinatione ex persona electi, eundem in abbatem examinatum benedicerent, plene in omnem tam spirituum, quam temporalium administrationem instituentes. Cum ergo redissent nuntii de curia, ostendebant litteras domini papae episcopis memoratis, qui electo scripserunt sub hac forma.

Littera pro examinatione.

» Henricus Dei gratia Eliensis & R. eadem gratia London. episcopi Ioanni de Hertford electo S. Albani, salutem. Mandatum domini papae susceptum in hac verba, G. episcopis, &c. Hujus igitur auctoritate mandati nostri transmissi, vobis mandamus: quatenus die Lunae proximo post festum S. Laurentii in ecclesia conventuali apud crucem Rosiae, comparere coram nobis, parati examinationem subire, & electionis, Deo dante, confirmationem suscipere, secundum formam mandati apostolici. Quod & abbas fecit sub omni maturitate. Affirmabant utique, tam episcopi memorati, postquam audierant, quam nuntii nostri, quod prudenter processum est in hoc negotio. Londoniensis vero episcopus variis & arduis negotiis praepeditus, ne ad locum veniret memoratum, se excusavit Eliensi episcopo, sic scribens.

Littera excusatoria unius commissarii.

» Venerabili fratri & amico in Christo carissimo H. Dei gratia Eliensi episcopo R. divina misericordione London. ecclesiae minister humilis, salutem & sinceram in Domino caritatem. In negotio examinationis electi S. Albani, & confirmationis ejusdem, vobis & nobis a domino papa commissio, variis praepeditis negotiis, die Lunae proximo post festum S. Laurentii apud crucem Rosiae, in ecclesia conventuali interesse non possumus. Ideo non expectata praesentia nostra, quod vestrum est in dicto negotio exequimini. Valeat paternitas vestra semper in Domino.

Confr-

ANNO
CHRISTI
1255.

ANNO CHRISTI 1235.

Confirmatio.

Confirmatus est igitur electus, facta examinatione, sub tali scripto. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: Inquisitis secundum formam litterarum domini papae, quae circa personam Ioannis electi S. Albani sunt requirenda, tum per iuratos, tum per propriae personae examinationem, inuenimus ipsum ad regimen dictae ecclesiae sufficientem. Vnde electionem de ipso factam auctoritate apostolica confirmamus. Quo facto misit Eliensis episcopus conuentui S. Albani ad maiorem certificationem litteras, sub hac forma.

Littera conuentui de admittendo electo.

Henricus Dei gratia Eliensis episcopus, dilectus in Christo priori & conuentui S. Albani salutem in Domino. Noverit discretio vestra, nos iuxta formam mandati apostolici electionem de fratre Ioanne de Hertford, in abbate monasterii nostri canonice celebratam, auctoritate apostolica confirmasse. Quocirca auctoritate apostolica, qua fungimur, vobis mandamus, in virtute obedientiae districtè precipientes, quatenus eundem electum vestrum in abbatem & pastorem devote admittatis, obedientiam & reverentiam debitam eidem humiliter impendentes. Valete. Scripsit insuper idem episcopus domino Regi super hoc sub hac forma:

Littera domino Regi post confirmationem.

Excellentissimo domino Henrico tertio, Dei gratia Illustri Anglorum, &c. Henricus divina missione Eliensis episcopus, salutem, reverentiam, & honorem. Noverit excellentia vestra, nos iuxta formam mandati apostolici electionem de fratre Ioanne de Hertford, in abbate monasterii sancti Albani canonice celebratam, auctoritate apostolica confirmasse. Quocirca excellentiam vestram rogamus, quatenus ob reverentiam sedis apostolicae, dictum electum habentes commendatum, administrationem dictae abbatiae eidem committatis. Valeat reverentia vestra semper in Domino. Scripsit etiam domino Rege acceptante, & palam publicavit chartam illam confirmationis.

Prosecutio negotii.

Omibus Christi fidelibus litteras inspecturis, Henricus Dei gratia Eliensis episcopus, salutem in Domino sempiternam. Noveritis, quod cum nobis & venerabili fratri nostro Londonensi episcopo, commissum est negotium a domino papa examinationis personae Ioannis de Hertford, electi in abbate monasterii sancti Albani, & confirmationis eiusdem episcopo Londonensi, in dicto negotio exculato litteratorie, nos electionem ipsius Ioannis in hunc modum confirmamus. In nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti: Inquisitis secundum formam litterarum domini papae, quae circa personam electi S. Albani fratris Ioannis sunt inquirenda, tam per testes iuratos, quam per propriae personae examinationem, inuenimus eum ad regimen dictae abbatiae sufficientem. Vnde electionem tanquam de persona idonea de ipso factam, auctoritate apostolica confirmamus. In cuius rei testimonium his litteris nostris patentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Acta ann. Dom. MCCXXXV. die Lunae proxima post festum S. Laurentii apud cruce[m] Roisae. In crastino igitur beatae Virginis, in ecclesia sancti Albani, ad maius altare, in praesentia episcopi Londonensis, & totius conuentus in choro existentis, idem episcopus eidem electo munus impendit benedictionis, ubi aperte sunt litterae inclusae & bulatae domini papae, quas oportuit electum in abbate benedicendum, proficendo palam legere, sub hac forma.

Profectio.

Go Ioannes monasterii S. Albani abbas, ab hac hora in antea fidelis & obediens ero S. Petro, sanctique apostolicae Romanae ecclesiae, & domino meo Concilii generalis. Tom. XI.

A papa Gregorio, eiusque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, aut consensu, vel in facto ut vitam perdant aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium etiam quod mihi credituri sunt, per se aut per nuncios suos, siue per litteras, ad eorum damnum scienter nemini pandam. Patrum Romanum & regulam S. Petri adiutor eis ero ad retinendum & defendendum, salvo ordine meo, contra omnem hominem. Legatum apostolicam sedis in eundo & redeundo, honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adiuvabo. Vocatus ad synodum veniam, nisi prepeditus fuero canonica praepreditione. Apostolorum limina singulis trienniis visitabo, aut per me, aut per meum nuncium, nisi absolvar apostolica licentia. Possessiones etiam ad monasterium meum spectantes non vendam, neque dono, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano pontifice. Sic me Deus adjuvet, & haec sancta evangelia. Haec cooperta fuerunt, occulta, & clausa sub bulla, donec statet pontificalibus ad altare redimitus, quando nullo modo poterat ab ista obligatione resiliere. Et cum rogasset abbas ab episcopo London. Rogero, quid Romae faceret? Episcopus, sicut jocundus exiit, iocose respondit, & subridens ait: Amice ut offeras, & veritas in verbis latitavit. Rex autem super praemissis certificatus, tenentibus de S. Albano scripsit in hac forma:

Littera domini Regis tenentibus abbatibus post confirmationem.

Henricus Dei gratia rex Anglorum, &c. militibus, liberis hominibus, & omnibus aliis tenentibus de abbacia de S. Albano salutem. Sciatis quod electioni factae de fratre Ioanne de Hertford, in abbate S. Albani, assensum regium praebuimus & favorem. Et ideo vobis mandamus quod eidem fratri Ioanni tanquam domino vestro in omnibus, quae ad praedictam abbatiam pertinent, intendentes sitis & respondentis. Teste meo ipso apud West. xviii. die Aug. anno regni nostri xii.

Ex tunc igitur abbas plenarie constitutus, cepit homagia & iuramenta, & fidelitates omnium abbatum subditorum, instillatus, & in omnibus abbas habitus & firmatus. Sed ut non lateat simpliciores qualiter se gessit dum esset electus, & qualiter in posterum se gerere debet electus, praesentibus duximus inferendum.

Qualiter se gerere debet electus.

Postquam electores nominarunt electum proprio nomine cum aliquo adjecto, ita scilicet ut unus electorum loquatur pro omnibus aliis electoribus, praestito assensu Prioris & totius conuentus, surgat electus & accepta venia supplicet omnibus ut orent pro eo, quod Deus det illi sic curam & officium hoc suscipere, ut ad honorem Dei & ecclesiae, & animae suae fiat salvationem. Facta autem oratione a priore quod sic fiat, & in fine orationis respondente conuentu Amen, incipiatur solemniter Hymnus, Te Deum laudamus, & ducatur, modeste & ordinate, assistente Priore ei in unolatore, superiore in alio, cum aliis dignioribus ecclesiae personis propinquius in ecclesiam, & praesentetur Deo & S. martyri Albano ad maius altare, pulsato classico, accensisque cereis circa altare, & discooperto feretro. Et toto corpore prostratus electus, oret breviter, sed praecordialiter, ut dignus tanto honore habeatur. Et finito sonitu dicatur ab omnibus: Pater noster, & Prior, Et nos. & Saluum fac servum tuum. Deus in se. Misere ei domine auxilium de sancto. Et de Sion tuere eum. Dominus vobiscum, & Oratio. Omnipotens sempiternus Deus, dirige hunc famulum tuum in viam salutis aeternae: vt, te donante, placita tibi cupiat, & tota virtute perficiat, per Dñm. Dominus vobiscum. Benedicamus Dño. Deinde erigat se, & sine aliquo officiculo aut maura ducatur in cameram, videlicet Prioris, quae sua dum

ANNO CHRISTI 1235.

ANNO
CHRISTI
1235.

electus est, debet appellari: donec in abbatem creatus, A
in suam magnam cameram secedat. Et tunc poterit e-
lectus providere sibi de sociis & de nunciis ad curiam
Romanam destinandis, & invitare quos voluerit ad
refectionem; sed tamen qui vocati sunt, de licetia prioris
veniant. Nec exeat aliquis nisi de licentia prioris,
exceptis magnis obedientiariis. Electus autem et si fue-
rit unus de ultimis novitis, in loco supremo illico sta-
tuetur. Et si fuerit de parte prioris, quam nos chorum
appellamus, transferetur ad partem chori abbatis, ubi
supremus statuatur. Solus in refectorio prandebit su-
premus, priore prandente ad magnam mensam. In
processionibus supremus ex parte abbatis procedet,
non in medio choralium ferens baculum, ut antiquitus
temere consuevit: ne forte in posterum cassatus, retro-
cedat, & tunc cum rubore incipiat locum novissi-
mum tenere. B

ANNO
CHRISTI
1235.

*** CONCILIUM NARBONENSE.
EX TRIUM PROVINCIARUM EPISCOPIS.

In quo data consilia fratribus Prædicatoribus fidei in-
quisitoribus, quomodo se cum hæreticis gererent.

DE hoc concilio ita Spödanus Baroniensis con-
suetudinis tomo I. ad annum MCCXXXIII.
Quo eodem, inquit, tempore habitum fuit Narbonæ
concilium sub Petro Amelio archiepiscopo: cui etiam
interfuerunt Arelatenensis & Aquisgranensis archiepiscopi,
una cum trium illarum provincialium suffraganeis epi-
scopis: cum mandato accepto a sede apostolica de
consilio impertiendo fratribus Prædicatoribus, recens
in illis partibus constitutis inquisitoribus contra hære-
ticos, quomodo se gerere adversus eos deberent: xxx.
capitula condiderunt de pœnis, tam iis, quam eorum
fautoribus imponendis, qui converterentur, sive qui
obstinati permanerent: ac de signis, quibus detegi pos-
sent: suntque valde severa, prout ferebat praxis ejus
temporis. Hac Spödanus. *Quæ omnia didiceris necesse
est ex hujus cœcilii capitulis, quibus cõtinentur, excepta
amici notitia, quam unde ille habuerit nescio. Forte per-
fectius exemplar natus erat, cui adscriptus annus. For-
te etiam conjectura una nititur, ex eo petita quod in-
stituta a Gregorio IX. inquisitores ex Prædicatorum
ordine, ad hunc annum aliqui referant.* D

Capitula autem ipsa, huc usque inedita hic repræ-
sentabo ex codice M. S. Maurinii Tellerii abbatis,
qui fortunam summi illustrem eximiarum splendore
virtutum ac doctrinarum obscurat. Quod exemplar
contuli cum alio inter Sirmondi nostri sebedas reperto.
Hac in utroque exemplari est inscriptio: Concilium
Narbonensis, Arelatenensis, & Aquisgranensis, archiepiscoporum.

TITVLI CAPITVLORV M.

1. De pœnis hæreticorum, qui immunitatem carceris
assecti sunt.
2. Ne is transitus transmarinus injungatur.
3. Vt in aliis villis aut provinciis, ubi visum fuerit,
mittantur.
4. Vt panperibus includendis carceres construantur.
5. Quod penitentia, inquisitorum discretioni permissum
iunior.
6. Vt conversi culpas suas publice confiteantur.
7. Vt inquisitores injunctis penitentibus addere vel
destrahere possint.
8. Vt propriis sacerdotibus cura committatur obser-
vationis penitentiarum.
9. De his qui in carcerem detrudi debent, quid agen-
dum, si nimia sit eorum multitudo:

10. De his qui penitentiam carceris, vel aliam non
perficentes, rebellant.
11. De his qui in abjuratam hæresim reciderunt.
12. Quinam dicendi rebellare: quinam in hæresim
recidisse.
13. De receptoribus seu fautoribus qui vel recide-
rint, vel penitentias accipere resugerint.
14. Quinam existimandi fautores hæreticorum.
15. Vt fautor eorum habeatur, qui cum potestatem hanc
beat. in eos non animadvertit.
16. De iis, qui cum possint, prædictos non capiunt, ane
jacentes capiunt.
17. Vt fratres Prædicatorum a pecuniariis penitentibus
abstineant.
18. Vt prædicti culpabiles religionem ingredi non per-
mittantur.
19. Vt a carcere nemo excusetur propter senium, &c.
20. Qui pervertant ad inquisitionem.
21. Vt inquisitores alii, si quid novint, scribant ad eum
cui culpabilis est adscriptus.
22. Ne testrum nomina verbo vel signo publicentur.
23. Vt nemo condemnentur, nisi convictus.
24. Vt ad accusationem, vel testimonium, omnes ad-
mittantur.
25. Quæ exceptiones fidem testrum evacuant.
26. De eo qui convictus, pertinaciter negat.
27. Vt qui semel deposuerunt, iterum non interroga-
tur, nisi de novis circumstantiis.
28. An credendum confessori, de absolutione sese
penitentia alienius.
29. De culpis, ex quibus credentes possunt indicari.

CAPITVLA.

Petrus Dei gratia Narbonensis, Ioannes Arelaten-
sis, Raimundus Aquisgranensis, archiepiscopi,
ceterique prelati, quorum sigilla huic chartula sunt
appensa: Dilectis & fidelibus in Christo filiis ordi-
nis Prædicatorum fratribus inquisitoribus hæreti-
corum, per memoratas & circumiacentes provin-
cias constitutis, salutem in Domino.

I. De pœnis hæreticorum, qui immunitatem car-
ceris assecti sunt.

Debitationes vestras, prout possumus, &
dampnantes, devotioni vestræ duximus
consulendum: quatenus hæreticis, &
eorum credentibus, receptoribus, defen-
soribus, & fautoribus immunitatem carceris
assequitis, quam ex vobis aliqui eis in-
fra certam diem sponte venientibus, pœni-
tentibus, & tam de se quam de aliis plenam
dicentibus veritatem, consulte & laudabili-
liter promissistis, quia cum sponte confes-
sis mitius est agendum, & quia per hoc la-
tentem sanie hæreticæ pravitatis facilius
& melius detegi merito sperabatis, ficut &
rei eventus manifeste probavit: his pœni-
tentias injungatis: videlicet ut cruces por-
tent, quaque Dominica die inter epistolam
& evangelium vestibus aliquibus denuda-
ti, prout visum fuerit pro qualitate tempo-
ris faciendum, sacerdoti parochiæ suæ Mis-
sam celebranti cum virgibus in manu publice
se præsentent, ibique recipiant discipli-
nam: & idem faciant in omni processione
solem-

solemni. In prima etiam Dominica cujuscumque mensis, post processionem, vel Misfam, visitent nudi similiter & cum virgibus domos omnes, in quibus aliquando videntur hæreticos in eadem civitate seu villa, & intersint omni die Domini Misfa, ac vesperis, & sermone generali, si fiat in villa: nisi impedimentum habuerint sine fraude. Quod si forte villa fuerit interdicta, vel ipsi excommunicati, cunctas ecclesias, & domos in quibus videntur hæreticos, diebus visitent assignatis: & teneantur sermonibus generalibus interesse: se jurent: limina Sanctorum visitent: loco transitus transmarini, qui talibus consuevit injungi. Fidem & ecclesiam per certos annos, seu menses, seu dies, cum armis & expensis propriis per se vel per alios magis idoneos, contra Saracenos, vel hæreticos, vel eorum fautores, vel aliter rebelles, ad mandatum & arbitrium domini Papæ, vel ejus legati, vel noster, vel alterius juxta ordinationem vestram, defendere teneantur.

II. Ne iis transitus transmarinus injungatur.

Nec eis de cætero memoratus transitus injungatur propter domini papæ prohibitionem, super hoc nuper factam: ne per ipsum perfidiam violenter fidei firmamentum, ibi etiam ubi cepit: quod non immerito timeretur, si eos hinc dispersos, contingeret illuc per injunctiones hujusmodi congregari: licet velit ipse dominus papa, ut ab his, quibus idem transitus ante suam prohibitionem injunctus fuerat, compleatur.

III. Ut in alias villas aut provincias, ubi visum fuerit, mittantur.

Et ubi fuerit visum expedite, de villa, in qua conversati fuerint, ejiciantur, in alia certa villa seu provincia ad tempus, vel perpetuo, motaturi.

IV. Ut conversis pauperibus includendis carceres construantur.

Conversis ab hæresi pauperibus includendis carceres construantur. Et in necessariis provideantur competenter, ne per tales nimium graventur prælati, vel eorum multitudini fortasse nequeant providere:

V. Quod penitentia, inquisitorum discretionem permittuntur.

Hoc quidem ita perstringimus, non ut vos penitentias prætaxatas omnes ubique, vel omnes omnibus imponatis: sed ut eas secundum discretionem vobis traditam a Domino, pro culpæ & personarum, locorum & temporum, & aliarum circumstantiarum qualitate, ita caute ac provide dispensetis, ut sive plectendo, sive ignoscendo, vita culpabilium corrigatur: vel saltem

Concil. general. Tom. XI.

A valeat apparere, quis in tenebris ambulet, quis in luce, quis vere sit penitens, quis fide conversus: nec inde veris catholicis scandalum generetur: nec prætextu scandali, seu aliquo alio, quantum in vobis fuerit, defendi possit hæresis seu nutriti.

VI. Ut conversi culpas suas publice confiteantur.

Omnes vero faciatis culpas suas, clero & populo convocatis, publice confiteri, & abjurare, atque jurare prout in mandatis apostolicis, & statutis domini Romani plenius continetur: nisi ubi culpæ levitas, & scandali enormitas, rigori etiam huic quam ostenderent detrahendum. Et de singulis fiant publica instrumenta continentia culpas, abjuraciones, promissiones, & penitentias eorundem: ne ulterius perire possit vel latere veritas diu cæcata, nunc autem a Domino tam mirabiliter quam misericorditer revelata.

VII. Ut inquisitores inimicis penitentis addere vel detrudere possint.

Illa semper retentione caute adhibita, ut liceat vobis seu aliis inquisitoribus, seu quibus hoc Romana ecclesia, vel ille cui officio competit, duxerit committendum, pro vestro, & illorum arbitrio ac voluntate, injunctis penitentis addere vel detrudere ex causa rationabili quodcumque.

VIII. Ut propriis sacerdotibus cura committatur observationis penitentiarum.

Observationis etiam penitentiarum curam propriis eorum sacerdotibus committatis: ita ut ipsi sacerdotes penes se habentes penitentias singulorum parochianorum suorum, & circa earum observationes sollicitè vigilantes, contemptores, si qui fuerint, vobis, vel quibus statueritis, denuncient sine mora, processuris in eos juxta formam inferius designatam.

IX. De his qui in carcerem detrudi debent, quid agendum, si nimia sit eorum multitudo.

De hæreticis autem seu credentibus, præfata immunitate, quia veritatem de se vel de aliis suppresserunt, vel quia infra tempus indulgentiæ non venerunt, seu alias indignis, paratis tamen absolute mandatis ecclesiæ obedire, & recognoscere quam vel suppresserant, vel negaverant veritatem: quamvis tales proculdubio sint secundum statuta domini papæ in perpetuo carcere detrudi: quia tamen intelleximus vos de his tantam in pluribus partibus multitudinem invenisse, ut nedum expensæ sed vix etiam lapides aut cæmenta sufficere possint ad carceres construendos: consulimus ut eorum immurariones, ubi expedire videbitur, differatis, donec ipse domi-

ANNO
CHRISTI
1235.

nus papa de illorum multitudine plenius sit A
consultus: nisi forte aliqui essent tam faci-
norosi, ut de ipsorum impenitentia, vel fu-
ga, vel relapsu, vel corruptione, seu tur-
batione aliorum, merito timeretur: tales
enim sine ulla profusa dilatione firmo &
opportuno carceri deputentur.

X. *De his qui penitentiam carceris, vel aliam
non perficientes, rebellant.*

Porro illos hæreticos seu credentes, qui
postquam juraverint mandatis ecclesie
obedire, absolutionis beneficium fuerint,
vel non fuerint consecuti, iniunctam sibi
penitentiam carceris vel non intrando, B
vel post ingressum exeundo, seu quamcum-
que aliam servare, seu perficere renuentes,
vel se ab ea recipienda contumaciter ab-
sentantes, rebelles existunt, & sic suam im-
penitentiam, fictamque conversionem
aperte ostendunt:

XI. *De his qui in abiuratum hæresim reci-
derunt.*

Et illos qui post abjuracionem erroris seu
purgacionem, deprehensi fuerint in abju-
ratam hæresim recidisse: sæculari iudicio C
sine ulla penitus audientia relinquatis,
animadversione debita puniendos: cum
sufficiat tales per falsam conversionem se-
mel ecclesiam decepisse, præsertim ubi tan-
ta eorum invaluit multitudo: licet eis pœ-
nitentibus, nequaquam pœnitentia sit ne-
ganda.

XII. *Quinam dicendi rebellare: quinam in
hæresim recidisse.*

Eos sane qui legitime moniti, contemp-
tuum suum, cum possint, gratis emendare non cu-
rant, indubitanter dicimus rebellare: sed D
& eos recte intelligimus in hæresim reci-
disse, qui post abjuracionem suam, seu pur-
gacionem, ut prædictum est, hæreticos
scienter & libenter recipere, vel aliter eis
favere non excusabiliter præsumperunt:
quia tunc nec dubitari oportet illos ex
prioris erroris consequentia hoc fecisse:
maxime si specialiter abjurarent, quod fe-
cerunt, & ad huiusmodi poenam se obli-
gaverant sponte sua. Quod si occasionem
aliquam habuerunt, per quam a tam ve-
hementi præsumptione valeant excusari:
saltem perpetuo carceri sine aliqua dilata-
tione mancipentur. E

XIII. *De receptoribus seu fautoribus, qui vel
reciderint, vel penitentias accipere refugerint.*

Illos autem qui cum tantum receptato-
res, seu defensores, seu fautores extiterint,
& reconciliati fuerint, seu mandatis eccle-
siae juraverint obedire, in abjuratam culpam
reciderint, seu penitentias accipere contu-

maciter refugerint, vel implere, & propter
ea secundo fuerint excommunicationis
vinculo, vel ipso iure, vel per sententiam
innodati: si redire voluerint, receptis ab
ipsis talibus ac tantis securitatibus, præter
juratoriam cautionem, quod timore pœ-
ne temporalis ab excessu simili debeant co-
erceri, eos cum litteris vestris testimonia-
libus plenam veritatem continentibus, ad
dominum papam, pro absolutione trahen-
da, & recipienda penitentia, transmittatis.

XIV. *Quinam existimandi fautores hæreti-
corum.*

Plane inter fautores accipimus tam eos,
qui hæreticorum seu credentium extirpa-
tionem, seu correptionem impediunt, quam
qui non dant operam ad id, quam non pos-
sunt sine culpa omittere manifesta. Ex di-
ligenti tamen circumstantiarum confide-
ratione, plus minusve contingit culpæ in
talibus reperire. Nam multum favet hære-
ticis, sive credentibus, qui cælat, cum pos-
sit & debeat indicare: plus, qui eos occul-
tando, seu aliter, ipsorum examinationem,
vel incarcerationem, vel punitionem ma-
litiöse nititur impedire: plurimum, qui cap-
tos vel incarceratos relaxat præter eccle-
siae voluntatem: seu cujus consilio, vel au-
xilio, mandato vel iure talia perpetratur.

XV. *Ut fautor eorum habeatur, qui cum potesta-
tem habeat, in eos non animadvertit.*

Cujus criminis reus incomparabiliter est
habendus ille, qui temporalem habens iu-
risdictionem, præfatos pestiferos hæreti-
cos seu rebelles ab ecclesia denotatos per-
sequi, & de sua terra vel provincia exter-
minare postponit, vel in eos animadvertere
sine mora. Quippe nec caret scrupulo socie-
tatis iniquæ, qui tanto facinorosi sibi per de-
nunciationem ecclesie, seu aliter, legitime
manifesto, cum teneatur & possit, desinit
obviare: præsertim si ad hoc faciendum
etiam iuramento proprio se astrinxit.

XVI. *De iis, qui cum possint, prædictos non ca-
piunt, aut inuunt capientes.*

Sed nec illi sunt immunes a crimine, qui
cum se illis offert opportunitas loci & tem-
poris, ac facultas, hæreticos seu prænomi-
natos rebelles capere, capientesve iuvare,
nequiter prætermittunt: maxime si de hoc
fuerint a capientibus seu capere volentibus
requisiti. Et quoniam plures & quasi
investigabiles sunt modi nocendi, quibus
hæretici eorumque credentes atque fau-
tores nituntur vineam Domini Sabaoth de-
moliri, & eis est tam prudenter, quam viri-
liter occurrendum: curet vestra devotio se-
cundum datam a Domino gratiam, mala
illorum agnoscere, & salutarem apponere
medi-

ANNO
CHRISTI
1235.

medicinam: suppleatque discretio, quod A
scripto non posset facile comprehendi.

XVII. *Vt fratres Prædicatores a pecuniariis pœnitentiis abstineant.*

Similiter a fideiutoribus hæreticorum seu credentium qui fugerunt, & a decedentibus, qui pœnitentiis non egerunt, vel ab eorum heredibus, seu fideiutoribus, exactis per episcopum loci ex officio suo bonis pignoribus, & in aliqua æde sacra depositis, ad dominum legatum pœnitentiæ injunctio referatur. Ab hujusmodi enim pecuniariis pœnitentiis & exactiõibus, vobis est abstinentum pariter, & parcendum, propter vestri ordinis honestatem. Cum & satis plene alias negotii hujusmodi excusatio vos oneret, & affligat.

XVIII. *Vt prædicti culpabiles religionem ingredi non permittantur.*

Ne autem per tales religionis simplicitas corruptatur, nullum de præfatis culpabilibus religionem quamcumque ingredi, nisi ex domini papæ vel ejus legati indulgentia permittatis: & si qui sine ipsorum & vestri licentia post inchoatam inquisitionem, vel si etiam ante, non tamen confessi, & canonice absoluti, ingressi fuerint, revocetis.

XIX. *Vt a carcere nemo excusetur propter senium, &c.*

Circa incarcerandos etiam duximus hoc addendum, ut a carcere nec vir propter uxorem licet juvenem, nec uxor propter virum, nec quisquam propter liberos seu parentes; seu aliter necessarios; aut propter debilitatem; vel senium; vel aliam similem causam, excusetur, absque indulgentia sedis apostolicæ speciali. Si qui vero culpabiles vel suspecti ad vestram pertinentes inquisitionem; præfentes nec sint; nec fuerint; & infra competentem terminum eisdem a vobis peremptorie assignatum, & per ecclesias publicatum, non curaverint comparere, vel se legitime excusare: contra eos tanquam contra præfentes non dubie procedatis.

XX. *Qui pertineant ad inquisitionem.*

Ad inquisitionem quippe vestram eos intelligimus pertinere, qui vel infra ejusdem inquisitionis limites deliquerunt; vel domicilio ibi habent, seu habebant quando inquisitio cœpta fuit, vel cum ibi morarentur occasione officii cujuscumque, publici seu privati, vel certum domicilium non habentes, ibidem inventi, citati fuerint a vobis, sive illis per quacumque cautionem astrictis, sive non, inquisitionem contra eos facere incepistis, vel eis purgationem forsitan indixistis. Siquidem contra tales præfentes

vel absentes potestis procedere ac debetis: nisi forte ratione delicti majoris, seu minoris, commissi alibi, vel ratione domicilii, vel alia, de prædictis inquisitores alii procedere cœperint contra illos. Etenim cum in locis diversis, & per inquisitores diversos, Deo autore, inquisitio celebretur: tutius & salubrius est, ut quisque culpabilis in quibuscumque locis deliquerit, uni & illi tantum inquisitori permaneat obligatus, a quo primo ex aliqua de causis præscriptis, sine fraude, & sine periculo negotii; & animarum, fuerit occupatus.

XXI. *Vt inquisitores alii, si quid norint, scribant ad eum cui culpabilis est astrictus.*

Ita tamen ut, inquisitores cæteri, quicquid de illo nosse poterunt, inquirant nihilominus & scribant inquisitoribus illis, quibus idem culpabilis sit astrictus: sic enim quasi vir unus pugnabit; & vincetis.

XXII. *Ne testium nomina verbo vel signo publicentur.*

Illud autem caveatis secundum providam sedis apostolicæ voluntatem, ne testium nomina verbo, vel signo aliquo publicentur: sed si instat contra quem fit inquisitio, dicens forte se inimicos habere, vel in se aliquos conspirasse: inimicorum ab eo seu conspiratorum nomina & inimicitiarum, seu conspirationis causa, & veritas exigantur: ut sic & testibus consulatur, & ipsis etiam convincendis.

XXIII. *Vt nemo condemnetur, nisi convictus.*

Ad nullius vero condemnationem sine lucidis & apertis probationibus, vel confessione propria procedatis. Satius enim est facinus impunitum relinquere, quam innocentem condemnare.

XXIV. *Vt ad accusationem, vel testimonium omnes admittantur.*

Quamvis in hujusmodi crimine propter ipsius enormitatem omnes criminosi & infames, & criminis etiam participes, ad accusationem, vel testimonium admittantur.

XXV. *Quæ exceptiones fidem testium evacuent.*

Illis tantum exceptionibus fidem testium ex toto evacuantibus, quæ non ex zelo justitiæ; sed de malignitatis fomite procedere videantur: ut sunt conspirationes & inimicitie capitales. Alia vero crimina, etsi debilitent, non repellunt, præfertim si testes de crimine fuerint emendati.

XXVI. *De eo qui convictus, pertinaciter negat.*

Si quis tamen culpam suam, ex qua pos-

fit

ANNO
CHRISTI
1235.

fit credens, vel hæreticus iudicari, de qua plene per testes, seu aliam probationem constat, pertinaciter negare non metuit: quamdiu in huiusmodi negatione persistit, licet alias conversionem prætetendat, hæreticus absque dubio est censendus: evidenter namque impetrens est, qui peccatum nec vult etiam confiteri.

XXVII. *Vt qui semel deposuerunt, iterum non interrogentur, nisi de nouis circumstantiis.*

Testes autem qui generaliter de se & aliis requisiti, semel deposuerunt, si etiam post huiusmodi depositionem contra quemquam de quo quid noverint, dixerint, inquisitio cæperit, non est necesse ut iterum producantur: nisi de aliquibus circumstantiis, de quibus requisiti non fuerant, viderentur forsitan requirendi.

XXVIII. *An credendum confessori, de absolutione seu pœnitentia alicuius.*

Vtrum autem soli confessori credi debeat de absolutione seu pœnitentia defuncti, seu vivi, licet videatur quod non: ne quid tamen ecclesiæ possit impingi, domini papæ responsio expectetur. Absolutis etiam per alios qui absolvere potuerunt, ad vestram inquisitionem secundum modum præfinitum pertinentibus, non inunctam ab illis pœnitentiam injungatis.

XXIX. *De quibus, & ex quibus credentes possunt iudicari.*

Sane inter culpas ex quibus credentes possunt iudicari, ne ulterius dubitetis, has esse firmiter arbitramur: Si reverentiam fecerunt hæreticis, ubi credentes, orationes ipsorum implorantes, & bonos homines profitentes, quasi adorant illos: si consolationes eorum, ubi eum, quem consolantur, in hæreticum recipientes, per impositionem manuum se salvare præditionaliter mentiuntur: aut, seruitio eorundem, ubi majore ipsorum librum tenente apertum, per ipsum, quasi sub generali confessione, remissionem intelligunt fieri peccatorum: aut cœnæ Valdensi, ubi die cœnæ mensa posita, & pane superposito, Valdensis unus benedicens, & frangens, danisque assistantibus, credit secundum damnabilem sectam conficere corpus Christi, non causa prodendi vel reprehendendi eos, vel alia commendabili seu excusabili, affuerunt: si eisdem Valdensibus peccata sua confessi fuerint, ut solet & debet quis sacerdoti proprio confiteri: si pacem ab hæreticis, seu Valdensibus, vel panem ab eis benedictum a quocumque sibi missum vel datum, scienter & damnabiliter receperunt: si crediderunt eos in sua secta saluari posse, vel esse bonos, vel sanctos homines, vel Dei

A amicos, vel nuncios, vel bonæ conversationis, vel vitæ, vel eorum persecutores peccare, vel si eos taliter laudauerunt, vel si aliquo qualicumque signo seu verbo, in eis se fidem vel credentiam habuisse, in iure vel alibi sunt confessi: si eos libenter & pluries receperunt, audierunt, visitauerunt; victualia seu alia dederunt, seu miserunt eisdem: orationes ab eis vel epistolas, vel evangelia didicerunt. Hæc enim & similia, etsi non probent singula, multa iuvant: præsertim cum Ioannes dicat in epistola: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domo, nec Ave ei dixeritis. Quis enim dicit illi, Ave, communicat operibus eius malignis.* Hæc autem omnia intelligimus, cum hi qui sic culpabiles sunt inventi, sciebant illos, quibus vel per quos ista fiebant, esse hæreticos, vel Valdenses: nec ignorabant quod sancta ecclesiæ tales, propter errores proprios sectasque suas damnabiles, ab unitate catholice fidei segregatos denunciat, & excommunicat, persequitur, atque damnat: Nec dicenti se hoc ignorasse, leviter est credendum. Quis enim est solus ille peregrinus, qui damnationem hæreticorum, & Valdensium nescierit a longe * retro annis, tam iustissime factam, tam famosam, tam publicatam, tam prædicaram, rotæ & raris expensis, laboribus, & sudoribus fidelium infecutam, & tot mortibus ipsorum infidelium solemniter damnatorum & publice punitorum, tam firmiter sigillatam? utique non est ferendus sic evidens discipulus mendacii magistrorum, sed potius cum ipsis damnatis damnandus, qui verum tam notorium diffitetur: quod etiam ipsius rei gestæ modus ignorari non potuisse arguit & convincit. Nam & latere volentes, & celari quærentes hæretici ac Valdenses, suis se tantum credentibus credunt, cum eisdem supradicta mala & similia in latibus perpetrantes. Quæ, etsi quidam ex his similiter negent se illorum errores audivisse, vel auditis credidisse, a participacione tamen credendi eisdem erroribus saltem implicite, immunes esse non sinunt. Licet enim isti nihil expresse dicant contra aliquem articulum specialem, tacite tamen & per consequentiam dicunt: cum dicant & sentiant verbo vel signo illos persistere esse bonos, quos constat ab ecclesiâ reprobatos. Quinimmo cum supradicta salutem animarum suarum prodesse crediderint, aut salutem extra ecclesiam esse credendo, aut quos ecclesiæ damnat, extra eam esse non credendo: procul dubio erraverunt. Equidem cum discretioni vestræ, dilecti filii in Christo, negotium istud, tam dominus papa, quam dominus legatus, in ple-

ANNO
CHRISTI
1235.

2. Ioan. 10.

Hæc vobis scribimus, non ut vos velimus nostris A obligare consiliis, vel arcere, cum non deceat concessam vobis discretam arbitri libertatem, aliorum consilii, formis, seu regulis, quam sedis apostolicæ, in ipsius negotij præjudicium coarctari: sed vestram devotionem cupimus adjuvare, sicut & nobis ab ipsa sede apostolica est mandatum: ut qui nostra portatis onera, consilium a nobis & auxilium, in ipso nostro negotio, caritate & matua reportetis.

*** CONCILIVM REMENSE APVD S. QVINTINVM VEROMANDVÆ ab Henr. de Breina Rem. archiep. & suffraganeis celebratum ann. Dom. MCCXXXV.

Anno Domini MCCXXXV. in crastino beate Mariæ Magdalene continuato a die præcedenti, ad quem fuerat concilium convocatum apud S. Quintinum, præsentibus domino Remensi, Sueffionensi, Laudunensi, Catalaunensi, Noviomeni, Silvanectensi, & Morinensi, episcopis: præsentibus etiam procuratoribus Ambianensis, Atrebatensis, Tornacensis, & Cameracensis, episcoporum, missis ad consentiendum iis quæ in dicto concilio contingeret ordinari: præsentibus etiam procuratoribus omnium capitulorum cathedralium Remensis provincie. Consensit totum concilium, quod in his lædebat ecclesia, & ecclesiasticæ libertates provincie Remensis. Videlicet in bannitione Thomæ de Bellomanso, canonico Remensi, in falsitione honorum capituli Sueffionensis facta per dominum Regem; & in eo quod denegavit regaliam beate Mariæ Sueffionensis confirmatam ab episcopo Sueffionensi; & in eo quod prohibuit episcopo Sueffionensi, ne eam benediceret, nisi prius raptis ab ipsa regalibus; & de inhibitione facta capitulo, ne eam reciperet benedicendam in ecclesia sua; & in eo quod reliquias & alia sacra ejusdem monasterij per baillivum suum secum fecit asportari. Item in eo quod in curia seculari cum excommunicatis agentibus litigetur. Item in eo quod vult quod personæ ecclesiasticæ probent per duellum in curia seculari homines de corpore suos esse. Item consensit concilium de negotio Remensis ecclesie, quod dominus Rex debet credere domino Remensi super sententiis latis in cives Remenses autoritate apostolica: nec de iis pro quibus excommunicatos eos dicit, Rex aliquam debet facere inquisitionem. Item in hoc consensit concilium, quod si dominus Remensis requisierit Regem ut ei præstet auxilium in emendandis excessibus civium Remensium, pro quibus sunt excommunicati: præstare tenetur eidem auxilium, nec super hoc aliquam debet facere inquisitionem. Item in hoc consensit concilium, quod D. Remensis non tenetur respondere super homicidio aut alio crimine tangente personam ipsius, civibus Remensibus in curia domini Regis iustitiaris & fidelibus suis, nec etiam super alio, nisi fuerit in defectu, si non colligit diem coram domino Rege contra eos, maxime cum ipsi essent excommunicati. Item in hoc consensit concilium, quod dicti episcopi personaliter accedant ad dominum Regem, & nunciæ capitulorum ita quod præsentibus sint hæc instanti die sabbati, ubi dominus Rex erit, ad supplicandum domino Regi ex parte concilii super præmissis, antequam recedant a curia domini Regis. Assignata est etiam dies Dominica post festum beati Petri ad vincula, apud Compendium, de communi assensu totius concilij, ad celebrandum concilium super præmissis: Et injunctum est procuratoribus capitulorum, quod ad dictam diem mittant capitula procuraciones ad concilium sine alia citatione, ad consentiendum iis quæ in dicto concilio contingeret communiter ordinari.

*** SUPPLICATIO FACTA DOMINO REGI PER DEPUTATOS PRÆCEDENTIS CONCILIJ.

Anno Domini MCCXXXV. in octavis B. Mariæ Magdalene, fuerunt apud Meledunum dominus Remensis, Sueffionensis, Laudunensis, Catalaunensis, Noviomenis, Silvanectensis, & Morinensis, episcopi, cum nunciis capitulorum cathedralium Remensis provincie: qui tunc adfuerunt ibidem & supplicaverunt ex parte concilij domino Regi sub hac forma.

Supplicat totum concilium Remensis provincie pro ecclesia Remensi & archiepiscopo, ut dominus Rex præstet auxilium suum in emendandis excessibus civium Remensium, qui notorij sunt, & evidentes eidem, apud Atrebatensem expressis, pro quibus & sunt excommunicati per provinciam Remensem denunciati, De excommunicatione scilicet dominus Rex debet credere archiepiscopo, cum in cives Remenses autoritate ecclesiastica dictas sententias protulerit: nec super hoc debet dominus Rex aliquam facere inquisitionem.

Item supplicat concilium, quod dominus Rex non compellat respondere archiepiscopi Remensem super homicidio vel alio crimine tangente personam ipsius civibus Remensibus in curia sua, cum sint iustitiales sui ac fideles: nec etiam super aliquo alio, cum non fuerit in defectu: nec reputet eum dominus Rex in defectu, si non colligat diem coram ipso contra illos, cum in nullo fuerit defectu erga eos, & cum ipsi sint excommunicati.

Item supplicat concilium, ut bannitionem factam a domino Rege de Thoma de Bellomanso canonico Remensi, & subdiacono, revocet eo modo quofacta est.

Item supplicat concilium, quod dominus Rex non compellat personam ecclesiasticam probare per duellum in curia sua homines quos dicit suos esse de corpore.

Item supplicat concilium, ut & dominus Rex revocet falsitionem honorum temporalium capituli D. Sueffionensis, quam fecit, eo quod dictum capitulum non vult litigare coram eo super eo super quo litigatum est, & responsum, & sententia lata in curia ecclesiastica.

Item supplicat concilium, ne regalia denegat ecclesie B. Mariæ Sueffionensis, confirmatam ab episcopo suo, & ne inhibeat episcopo Sueffionensi ne eam benedicat, nisi prius ab ipso receptis regalibus; seu capitulo, ne eam recipiat benedicendam in ecclesia sua; & ne de reliquiis & aliis sacris quæ fecit per baillivum suum asportari, & singulo se intromittat ulterius, sed ecclesie faciat restitui, & ne non excommunicatos excommunicatis communicare compellat.

Item supplicant prælati, non ex parte concilij, ne dominus Rex assignet eis diem, sive alius, ubicumque fuerint, sed in certo loco, cum vix hoc posset fieri sine periculo causæ.

Facta autem supplicatione modo prædicto, dixit dominus Rex, quod super hoc haberet consilium: & habito consilio respondit, quod inde plenius consiliu volebat habere, & super hoc assignabat diem ad crastinum quindenæ Assumptionis B. Mariæ apud Meledunum. Quo audito, dominus Rex & dicti episcopi cum præfatis nunciis capitulorum, secesserunt in partem, & habito consilio in hoc convenerunt, quod diem illum colligerent: sed super duobus articulis primis, scilicet de negotio Remensis ecclesie & archiepiscopi, & bannitione Thomæ de Bellomanso, canonici Remensis monerent dominum Regem. Et egressi coram domi-

ANNO CHRISTI 1235.

ANNO CHRISTI 1235.

ANNO CHRISTI 1235.

Deesse videtur: nec reputandus est fuisse in defectu, si, &c.

no Rege super illis duobus ipsum ex parte concilii A
monuerunt, & diem præfatam ad audiendam respon-
sionem domini Regis collegerunt.

ANNO
CHRISTI
1236.

*** CONCILIVM REMENSE
COMPENDII HABITVM AB IISDEM,
anno eodem.

Acta anno Domini M. CC. XXXV. Do-
minica post festum beati Petri ad vincula, adsi-
gnata apud Compendium ad celebrandum provin-
ciale concilium, præsentibus domino Remensi, Sues-
sionensi, Laudunensi, Catalaunensi, Tormacensi, Sil-
vanectensi, & Morinensi, episcopis; & præsentibus pro-
curatoribus Ambianensis, Attrebatensis, & Camera-
censis episcoporum; nec non præsentibus nunciis capi-
tulum cathedralium Remensis provincie, absente
Belvacensi episcopo, qui ad Romanam curiam profectus
erat, consensit totum concilium, quod dominus Rex
monebitur secundo super negotio Remensis ecclesie
& archiepiscopi, & bannitione Thomæ de Bello-
manso canonici Remensis, per archiepiscopum & suf-
fraganeos suos prænominatos, aut illos de prædictis
suffraganeis, qui præsentibus fuerint: præsentibus etiam
dictis procuratoribus episcoporum, præsentibus insu-
per & consentientibus nunciis capitulum cathedra-
lium Remensis provincie. Omnes enim prænominati
debent interesse apud Meledunum in crastino quin-
denæ Assumptionis beatæ Mariæ, hora competi-
ti, coram domino Rege, qui monet * * * *

Hic nos defecit M. S. codex.

Eodem autem anno habitum fuisse Silvanecti ab iisdem episcopis de his controversiis concilium docet Spondanus in annal. eccles. ad ann. M. CC. XXXI. item & Cl. Hemeræus in Augustæ Veromanduorum illustrata, in eo reprehendendus quod concilia Compendij & Silvanecti celebrata, sine Quintinopoli falso tribuit.

ANNO
CHRISTI
1236.

*** CONCILIVM REMENSE
APVD S. QVINTINVM,

Pro tuenda ecclesiastica libertate ann. Dom.
M. CC. XXXVI.

De hac synodo ita Claudius Hemeræus in Angu-
sta Veromanduorum illustrata. Habitum San-
quintini concilium eorumdem episcoporum (provin-
cia scilicet Remensis) adversus Inguerranum Con-
ciaci dominum, quo excessus violentiæ, in personam
Mag. Andræ de Corlandon decani Laudunensis il-
lata, iusta ultione emendarentur, & ecclesie liberta-
tes, adversus injurias tales, & earum autores, in poste-
rum protegerentur. Ejus Inguerranni crudele faci-
nus in Flandros nobiles lege apud Nangium.

ANNO
CHRISTI
1236.

*** CONCILIVM TVRONENSE

A IVHELLO ARCHIEPISC. CELEBRATVM
anno Domini M. CC. XXXVI.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. De cruce signatis enormis delicti reis: & ut Iudæis injurias non inferant.
2. De advocatis.
3. De notariis.
4. De officialibus.
5. De officio delegati.
6. De appellationibus.
7. De testamentis & eorum executoribus,
8. De his qui binas nuptias contrahunt.
9. De foris legiis.
10. De clericis participantibus cum excommunicatis.
11. De privilegiis.
12. De falsis testibus.
13. De conversis.
14. De hospitalitate.

CAPITVLA.

I. De cruce signatis enormis delicti reis: & ut Iudæis injurias non inferant.

ANNO
CHRISTI
1236.

Statuimus quod si cruce signati occasio-
ne alicujus delicti a iudice seculari de-
tenti fuerint, per competentem iudicem
ecclesiasticum repetantur: ad ipsos restitu-
tuendos, si opus fuerit, detentorem per cen-
suram ecclesiasticam compellendo. Quibus
restitutis, si in foro ecclesiastico, de homici-
dio, vel alio enormi delicto de cætero per-
petrando, legitime convicti fuerint vel con-
fessi: nullis privilegiis cruce signati gauden-
tes, cum reatus omnem honorem excludat,
signis crucis per eundem iudicem ecclesia-
sticum exuantur. Si autem alias delinquen-
tes in crimine objecto convicti fuerint vel
confessi, secundum qualirarem & quanti-
tatem criminis a iudice ecclesiastico puni-
antur. Nos autem districtius inhihemus,
ne cruce signati vel alij Christiani Iudæos
occidere, seu verberare, vel bona eorum
invadere, vel auferre, vel quascumque in-
jurias eisdem inferre presument: cum ec-
clesia Iudæos sustineat, quæ non vult mor-
tem peccatoris, sed ut magis convertatur
& vivat: scituri quod si contra præsumpse-
rint, ultionem canonum non evadent.

II. De advocatis.

Quia per advocatorum vel scriptorum
imperitiam multa solent in causis pericula
evenire: statuimus quod nulli recipiantur
in causis publicis, nisi per tricennium iura
audierint, vel sint in causarum exercitio
approbati.

III. De notariis.

Item nulli recipiantur scriptores in
curia, nisi sciant stilum curiæ & statuta, super
quibus examinari debebunt per officarios
locorum, tam advocati publici, quam etiam
scriptores.

IV. De officialibus.

Statuimus quod nulli statuatur officia-
les, nisi per quinquennium iura audierint,
vel per causarum exercitium iudicandi of-
ficio sint merito approbati.

V. De officio delegati.

Quia nonnulli litteris apostolicis abun-
tur: volentes ipsorum obviare fraudibus
juxta canonum sanctionem, statuimus ut
iudices in Turonensi provincia a sede apo-
stolica delegati, non alias in causis sibi com-
missis procedant citando, vel aliud facien-
do, nisi prius authentico sibi exhibito, &
impetratore coram ipsis jurante, si præsens
sit, quando citatorium vel aliud impetra-
tum sit; vel si absens fuerit, doceat quod
rescriptum de mandato ipsius impetratum
fuerit,

fuert, & quod actionem habere credebat A
contra eum quem convenire intendit tempore impetrati rescripti, & quod pendente judicio coram ipsis super illo negotio, coram aliis iudicibus non vexabit eum: cum æque commode jus suum sequi valeat coram ipsis. Cum honestis & gravibus personis, de quibus nulla poterit sinistra suspicio suboriri, remitti poterit hujusmodi sacramentum, hoc observando, sive tribus, sive duobus commissum fuerit negotium, sive uni.

VI. De appellationibus.

Statuimus ut suffraganei, vel officiales ipsorum, & alij inferiores iudices, humiliter appellationibus deferant, nec propter hoc parti, aut advocatis ipsius, bona fide appellantis, molesti existant: maxime cum a diffinitiva sententia fuerit appellatum.

VII. De testamentis & eorum executoribus.

Ne decedentium voluntates, quas pium est executioni demandari, per aliquorum malitiam supprimi valeant, vel etiam occultari: statuimus ut infra decem dies a tempore obitus testatoris, ad episcopum vel archidiaconum loci, vel ad illos qui loco ipsorum super hoc fuerint deputati, C vel ad illos qui jurisdictionem episcopalem habere noscuntur, accedant, secum testamentum, si scriptum fuit, delaturi; vel si non scriptum fuerit, per sacramentum ipsorum, quod testator disposuit probaturi, ut tunc præfati testatoris voluntas in formam publicam redigatur. Injungimus autem episcopis, archidiaconis, & aliis jurisdictionem episcopalem habentibus, ut si executores testamentorum in exequenda decedentium voluntate invenerint negligentes, voluntatem ipsorum fidei executioni demandent, quibus sub^D interminatione iudicij firmiter inhibemus, ne quicquam de bonis decedentium in proprios usus convertere, vel etiam retinere præsumant: statuentes ut si executores aliquid, quod sibi deberi asserunt, propria autoritate duxerint usurpandum, id restituere compellantur, actione, si qua eisdem pro eodem debito competierit, sint hac sua temeritate privati, nisi id restituerint, ex quo super hoc moniti fuerint competenter.

VIII. De his qui binas nuptias contrahunt.

Statuimus quod singulis diebus Dominicis in parochialibus ecclesiis inhibeatur per sacerdotes ne quis binas nuptias, vel bina sponsalia eodem tempore præsumat contrahere: & expressim adjiciant: Quod si contra fecerint, infames ipso facto effecti, a testimoniis & aliis legitimis actibus excludantur: firmiter injungentes, quod si qui reperiantur talia perpetrasse, nomina-
Concl. general. Tom. XI.

tim denuncientur infames, & in scala ponantur: postea publice suffigentur, nisi pecunialiter penam illam redimant arbitrio & iudicio iudicantis: quæ penæ fabricæ majoris ecclesiæ publice conferatur, parentibus, consanguineis, & aliis eidem penæ subdendis, quorum consilio talia fuerint perpetrata. Cui penæ subiacere censemus eum qui scienter duxerit alterius conjugatam.

IX. De sortilegiis.

Statuimus quod omnes sacerdotes ecclesiarum parochialium, diebus Dominicis & festivis, parochianis suis sub pena excommunicationis districte inhibeat, ne aliquis, vel aliqua, sortilegium exercere præsumat. Si quis vero sortilegij crimen reperi- tus fuerit perpetrasse, in scala positus publice suffigetur; vel alias competenter pro modo criminis castigetur: nisi penam sibi injunctam pecunialiter redemerit ad arbitrium iudicantis. Penæ in usus pauperum illius parochiæ publice erogetur.

X. De clericis participantibus cum excommunicatis.

Revocantes vero ex certa causa statutum, quod apud Castrum Gontorij fecimus, per quod personæ ecclesiasticæ communicantes cum excommunicatis in mensa, incurere poterant excommunicationis sententiam ipso facto, per quod irregularitatis periculum poterat imminere: statuimus ut nulla persona ecclesiastica scienter cum excommunicato participare præsumat. Si qua vero persona ecclesiastica scienter cum excommunicato nominatim participationem habuerit, in mensa, in domo propria, vel ipsius excommunicati, dum tamen in mensa sine scandalo eundem poterit evitare: quæ decem libras Turonenses habeat in redditibus, decem^o solidos; quæ vero viginti libras & ultra^o, viginti solidos solvere teneantur. Cujus multæ medietas deputabitur fabricæ ecclesiæ cathedralis: alia vero pro delationis præmio ad illum pertineat, qui commissum hujusmodi in publico duxerit deferendum; dummodo id finaliter fuerit prosecutus.

XI. De privilegiis.

Ne sub falso exemptionis prætextu quiscumque jurisdictionem ordinariam illudere possit: præsentis concilij autoritate statuimus, ut si qui coram ordinariis conventi iudicibus, se exemptos allegent, de quorum privilegiis dubitetur, privilegium exemptionis suæ exhibeant. Quod si facere noluerint, pro exemptis nullatenus habeantur.

Ii ij XII.

ANNO
CHRISTI
1236.

al. ponatur: præterea publice suffigetur, nisi

al. suffigetur.

al. decem solvar: que
al. & ultra viginti, totum solvere ten.

ANNO CHRISTI 1236.

XII. De falsis testibus.

Statuimus, ut si qui de deferendo testimonium falso convicti fuerint, vel confessi, fustigentur, nisi penam illam pecunialiter redimant ad arbitrium iudicantis, & si hoc ipsi videbitur expedire.

¶ al. ipsi

XIII. De conuersis.

Disponant episcopi in suis diocesis qualiter de novo conuersi erudiantur in fide, & commode sustententur, sicut viderint expedire: ne sub paupertatis prae-textu ad vomitum redire cogantur.

XIV. De hospitalitate.

Iniungimus abbatibus & prioribus ut hospitalitatem exhibeant sicut decet, & maxime religiosis, qui nudi nudum secuti, propter Christum propria dimiserunt. Hoc seruari praecipimus, falsis constitutionibus in aliis, & concilio apud Castrum Gonterij promulgatis: ita tamen quod per eas non derogetur consuetudinibus antiquitus approbatis. Datum die Martis proxima ante festum beati Barnabae apostoli, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo sexto.

CIRCI TER ANNO CHRISTI 1236.

*** CONSTITVTIONES PROVINCIALES S. EDMYNDI CANTVARIENSIS ARCHIEPISC.

Circa annum Dom. M. CC. XXXVI. ut videtur editæ.

Ex tomo II. concil. Britannic.

Ex veteri Cod. MS. in biblioth. Cotton.

TVLI CAPITVLORVM.

1. De his qui suscipiendo ordines sunt irregulares, & suspensi mero iure.
2. Qui ante confessionem officium suum exequi non debent.
3. Quod clerici puniantur propter incontinentiam.
4. De monitione faciendâ concubinis sacerdotum, & penis imponendis eisdem.
5. De pace inter parochianos per rectores ecclesiarum seruanda.
6. Quod clerici non nimis potent, nec festalla faciant, nec eis intersint.
7. De infrigentibus laudabilem consuetudinem ecclesie; & penis eorundem.
8. De prohibita Missarum venditione, & annuatium, &c.
9. Quod fontes sint sub firma serua.
10. De baptisterio, & de aqua baptismali, & quid sit faciendum cum aqua & cum vase, in quibus propter necessitatem puer domi baptizetur.
11. Sacerdos interroget laicum de ditiis suis & factis, quando baptizauerit puerum domi.
12. Diaconi baptizare, & penitentias dare non debent, nisi in casibus necessitatibus.
13. Quod panni chrismales tantum cedant in usum ecclesie.
14. Quod mulier mortua in puerperio scindatur, ore aperto.
15. De custodia infantis.

CIRCI TER ANNO CHRISTI 1236.

- A 16. Quod omnis commixtio maris & femina extra matrimonium est mortale peccatum.
17. Confessiones mulierum auferantur extra velum, & moneantur laici confiteri.
18. De pena continentium.
19. De diffamatis moneendis confiteri.
20. De modo audiendi confessiones, & mirandi confessos superioribus.
21. De denunciatoribus criminum in quolibet decanatu.
22. De pignore non retinendo.
23. Qui sunt publice denunciandi in ecclesiis ter singulis annis, in festis maioribus.
24. De communicantibus cum excommunicatis.
25. De veneratione Eucharistiae portata ad infirmum.
26. De domibus ruinosis reparandis post decessum.
27. Quod decima non vendantur ante Annunciationem beatae Mariae.
28. De nova pensione a presentatis non prestanda.
29. Quod rectores ecclesiarum & capellani, sine rationabili causa non sunt amouendi.
30. De incontinentia presbyteri parochialis per relictorem ordinario manifestanda.
31. Quod alter conjugum ne transcat ad religionem sine littera episcopi.
32. Quod mulieres non faciant vota sine consensu virorum.
33. Testamenta laicorum non sient, sine presentia sacerdotis parochialis.
34. Ne medici ministrent aliquid aegrotis, quod in periculum animarum conuertatur.
35. De domibus religiosorum de novo fundandis.
36. De modo sumendi Eucharistiam.
37. Quod mulieres ante partum confiteantur, & pariendo habeant secum aquam paratam.
38. De iis qui clericos occidunt, faciunt & occidi.
39. De confirmatione puerorum, & de iis qui eos renere debent.
40. Quod decima dentur de omnibus, quae renovantur per annum.
41. Quod laici non intromittent se de bonis clericorum.

CAPITVLA.

- I. De iis qui suscipiendo ordines sunt irregulares, & suspensi mero iure.

Imprimis igitur, in virtute Spiritus sancti districte praecipimus, ut omnes ecclesiae ministri, & praecipue sacerdotes, discant diligenter & solcite, iuxta testimonium conscientiae suae, quales ad ordines suscepros accesserint, & quo sine: generaliter enim quos irregularem in ordinis susceptione, vel ante vel post ordinem susceptum constat contraxisse, nisi cum eis dispensatum fuerit expressè ab eo qui cum eis dispensare poterit, ab officii sui executione suspensos denunciamus. Ne autem ignorans ignoretur: irregulares, qui secundum canones ab ordinibus prohibentur, & illos, qui dispensationis gratia admituntur, feriatim duximus per ordinem specificandos. Homicidae advocati in causa sanguinis, executores seruorum in publicis administrationibus, simoniaci, interuentores simoniacarum pactionum, & qui labe illa infecti, ordines scienter susceperunt. Item bigami,

bigami, corpeparum mariti, Deo sacratarum virginum violatores. Item excommunicati, vel qui furtive, scienter* aliter ministrare præsumperint. Incendiarii ecclesiarum. Omnes tales, nisi nostrum vel superioris super hoc requisierint consilium, & requisitum habuerint, ab officii sui executione se noverint suspensos.

II. *Qui ante confessionem officium suum exequi non debent.*

Certum est enim, secundum traditiones sanctorum patrum, irregulares præsumptuose & periculose sine dispensatione ministrare, cum quibus non est dispensatum. Adjicimus autem districte præcipiendo, ut omnes, qui in conscientia mortalis peccati prius perpetrati, vel propter quæstum temporale tantum, suscipiunt ordinem, officium suum non exequantur, antequam sacerdoti confiteantur.

III. *Quod clerici puniantur propter incontinentiam.*

Ne vero facilitas venæ incentivum tribuat delinquendi: in generali concilio statutum, quod clerici, præsertim in sacris ordinibus constituti, qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, & pro hac causa suspensi, officium suum exequi præsumperint; non solum ecclesiasticis beneficiis spolientur, verum pro hac duplici culpa perpetuo deponantur: ut quos Divinus timor a malis non revocat, temporalis saltem pœna cohibeat a peccato. Prælati vero qui tales in suis iniquitatibus præsumunt sustinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant ultioni. Vnde oportet vos archidiaconos, officiales, & decanos, tanto vigilantius super hoc vigilare, quanto negligentibus majus periculû dignoscitur imminere.

IV. *De monitione faciendâ concubinis sacerdotum, & pœnis imponendis eisdem.*

Concubinæ sacerdotum frequenter moeantur ab archidiacono, & præcipue a sacerdotibus, in quorum parochia morantur, vel ut contrahant, vel ut claustrum ingrediantur, vel sicut publice peccaverunt, publice agant penitentiam. Qui autem contra hanc monitionem, obtentu pecuniæ vel familiaritatis, negligens extiterit, pœnæ supradictæ subiacebit. Quod si ad nullum istorum per monitionem reduci possint, interdicto eis, primo pacis osculo, & pane benedicto, in ecclesia, si perseverant in obstinatione, ipsæ & communicantes cum eis excommunicentur, sæculari justitiæ tradendæ, si non resipuerint.

Concil. general. Tom. XI.

V. *De pace inter parochianos perrectores ecclesiarum servanda.*

Magna nobis, filii carissimi, injuncta est necessitas pacis observandæ, cum Deus ipse pacis sit autor & amator, qui non solum cælestia, sed etiam terrestria venit adinvicem pacificare: & cum non nisi per pacem temporis, & pacem peccatoris, ad pacem perveniat aternitatis, monemus vos & districte præcipimus, quatenus pacem, quantum in vobis est, cum omnibus habentes, parochianos vestros moneatis, ut in unitate fidei & pacis vinculo, unum corpus sint in Christo: inimicitias, si exorta fuerint, in parochia vestra diligenter sedantes: amicitias copulantes: discordantes a discordia revocantes: quantum in vobis est, non permitteutes quod Sol occidat super iracundiam parochianorum vestrorum.

VI. *Quod clerici non nimis potent, nec scotalla faciant, nec eis intersint.*

Illum abusum clericis penitus interdiciamus, quando ad potus æquales sumendos se obligant potatores: & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices secundi ores exhaurit. Vnde interdiciamus, quod nullus alium cogat ad bibendum: si quis super hoc culpabilem se exhibuerit, nisi a superiore commonitus, satisfecerit competenter, a beneficio & officio secundum statuta concilii suspendatur. Bannum quoque scotallorum per sacerdotem fieri prohibemus. Quod si sacerdos vel clericus hoc fecerit, vel scotallis intersit, canonice puniatur.

VII. *De infringentibus laudabilem consuetudinem ecclesiæ: & pœnis eorundem.*

Sed quoniam quidam laici, laudabilem consuetudinem erga sanctam ecclesiam, pia devotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis, nituntur infringere, sub prætextu catholice puritatis: sicut præcipimus, pravas exactiones super iis non fieri, ita pias & laudabiles consuetudines præcipimus observari: & qui maliciose nituntur laudabilem consuetudinem immutare, per vos cognita veritate compescantur, sicut in concilio statutum est: & quod a terragio corpus sepelire non differatur, sed post sepulturam, si quid datum fuerit, in elemosynam recipiatur.

VIII. *De prohibita Missarum venditione, & annualium, &c.*

Præterea, venalitem Missarum districte inhihentes, præcipimus, ne annualibus & triennialibus missarum faciendis, laici & alii aliquid dare vel legare in testamento

Li iij cogan-

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1236.

cogantur. Et ne super hoc aliqua pactio vel actio vera, vel sub alia specie palliata, a sacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat, prohibemus: & ne superflua multitudine talium annualium quandoque se onerent sacerdotes, ad quæ explenda honeste sufficere non possunt, & propter quæ ipsos oportet sub certo precio conductos habere sacerdotes, aut ea vendere aliis facienda, ut se exonerent: illud de cetero fieri sub pœna suspensionis prohibemus.

I X. *Quod fontes sint sub firma serura.*

Fontes sub serura clausi teneantur, propter fortilegia: chrisma & oleum sacrum sub clave custodiantur. Si vero is, ad quem spectat custodia, incaute ea reliquerit, tribus mensibus ab officio suo suspendatur: & si per ejus incuriam aliquid nefarium contigerit, graviori subiaceat ultioni.

X. *De baptisterio, & de aqua baptismali, & quid sit faciendum cum aqua & cum vase, in quibus propter necessitatem puer domi baptizetur.*

Baptisterium habeatur in qualibet ecclesia baptismali lapideum, vel aliud competentis: id de cenet cooperiatur, & reverenter conservetur, & in alios usus non convertatur. Aqua veto, in qua baptizatus est puer, ultra septem dies in baptisterio non fervetur. Si vero puer a laïco domi propter necessitatem fuerit baptizatus: aqua, propter reverentiam baptismi, vel fundatur in ignem, vel ad ecclesiam in baptisterium fundenda deferatur, & vas illud vel comburatur, vel ad usus ecclesiæ deputetur.

XI. *Sacerdos interroget laïcum de dictis suis & factis, quando baptizaverit puerum domi.*

Semper interroget sacerdos laïcum diligenter, cum in necessitate baptizaverit puerum, quid dixerit: etiam quid fecerit. Et si diligenti præcedente inquisitione, facta sibi fide plena, invenerit laïcum distincte in forma ecclesiastica baptizasse, sive in Latino, sive Gallico, sive in Anglico, approbet factum. Sin autem, baptizet puerum dicendo ut supra.

^a quod tamen hic non extat.

XII. *Diaconi baptizare, & pœnitentias dare non debent, nisi in casibus necessitatis.*

De baptismate & pœnitentia præcipimus, quod diaconi pœnitentias dare & baptizare non præsumant, nisi in iis casibus: cum sacerdos non potest, vel absens est, vel stulte vel indiferece non vult, & mors imminet puero vel ægroto. Si puer baptizatus fuerit a laïco, præcedentia & subsequenta immersionem compleantur a sacerdote.

XIII. *Quod panni chrysmales tantum cedant in usum ecclesiæ.*

Pannietiam chrysmales non nisi in usus ornamentorum ecclesiæ convertantur: similiter alia ornamenta ecclesiastica, quæ pontificalem accipiunt benedictionem, nullo modo in usus profanos deputentur. Et archidiaconus in suis visitationibus, an hoc observetur, diligenter inquirat.

XIV. *Quod mulier mortua in puerperio, scindatur, ore aperto.*

Si mulier mortua fuerit in partu, & hoc bene constiterit, scindatur, si infans vivere credatur, ore tamen mulieris aperto.

XV. *De custodia infantis.*

Fœminæ commoneantur, ut pueros caute alant, & juxta se de nocte non collocent teneros, ne opprimantur: solos in domibus ubi ignis fuerit, vel solos juxta aquas sine custode non relinquant. Et hoc omni die Dominica eis dicatur.

XVI. *Quod omnis commixtio maris & fœminæ extra matrimonium est mortale peccatum.*

In confessionibus & prædicationibus sæpius laïcis inculcet, & præcipue in majoribus solemnitatibus, quod omnis commixtio maris & fœminæ, nisi per matrimonium excusetur, est mortale peccatum. Et si in denunciatione hujusmodi salubris doctrinæ sacerdos negligens inventus fuerit, tanquam fornicator vel consentiens fornicatoribus canonice punietur.

XVII. *Confessiones mulierum audiantur extra velum, & moneantur laïci confiteri.*

Confessiones mulierum audiantur extra velum, & in propæulo, quantum ad visum, non quantum ad auditum. Moneantur etiam laïci statim in principio Quadragesimæ confiteri, & cito semper post lapsum, ne peccatum pondere suo trahat ad aliud. Item nullus sacerdos nomine pœnitentiæ totaliter & partialiter Missas præsumat injungere: consulere tamen potest.

XVIII. *De pœna non confitentium.*

Confessiones ter in anno audiantur. Ter communicare moneantur: in Pascha, in Pentecoste, & in natali Domini. Prius tamen præparent se per aliquam abstinentiam de consilio sacerdotis faciendam. Quicumque autem, semel in anno ad minus, proprio non confessus fuerit sacerdoti, & ad minus ad Pascha sacramentum Eucharistiæ non perceperit, nisi de consilio sacerdotis duxerit abstinendum: & vivens, ab

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1236.

ab ingressu ecclesie areatur: & mortuus, Christiana careat sepultura. Et hoc frequenter eis dicatur.

XIX. De diffamatis monendis confiteri.

Diffamati fama publica, vel verisimilibus indiciis " super aliquo crimine, de quo convinci non possunt, moneantur semel, secundo, & tertio, ut confiteantur & satisfaciant. Si vero incorrigibiles in diffamatione confiterint, indicatur eis purgatio, quae occasione pecuniae promissae vel oblatae, in diem nullatenus differatur: sed si parata fuerit, statim prima die", & canonum numerus observetur. Archidiaconus, sive ejus officialis, seu decanus, contra hoc veniens, ab officio se noverit suspendendum.

XX. De modo audiendi confessiones, & mittendi confessos superioribus.

In confessione habeat sacerdos vultum humilem, & oculos ad terram demissos, ne faciem respiciat contentis, maxime mulieris: & patienter audiat quicquid dixerit, & in spiritu lenitatis eum supportet: & ei pro posse suadeat, & pluribus modis, quod integre confiteatur: aliter vera non est confessio. Peccata inquirat usitata singulatim: inusitata autem non nisi a longe & per circumstantias, ut expertis detur occasio confitendi, & inexpertis non detur occasio nova delinquendi. Personarum nomina, cum quibus confitens peccaverit, non inquirat sacerdos: sed per confessionem potest inquirere, utrum clericus vel laicus, monachus, vel sacerdos, vel diaconus existat: & semper majora, praecipue notoria, majoribus referentur. Sunt autem ista majora, homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus, stupra virginum & monialium; & iniectiones manuum in parentes, necnon & in clericos; vota fracta, & hujusmodi. Sunt autem casus, in quibus nullus nisi papa solus potestatem habet absolvendi, vel ejus legatus. Absolutio tamen talium in articulo mortis nulli deneganda est, saltim conditionalis, videlicet quod si covalerint, apostolico conspectui se praesentent. Nihilominus tamen talium rei mittendi sunt ad episcopum vel ejus poenitentiarium. Semper autem qui mittuntur, deferant secum litteras continentibus genus peccati, & circumstantias sufficientes, vel ipse sacerdos veniat personaliter cum eis: alioquin non recipiantur.

XXI. De denunciatoribus criminum in quolibet decanatu.

Sint autem in quolibet decanatu duo vel tres viri, Deum habentes praec oculis, qui excessus publicos praetorum, & aliorum

A clericorum, ad mandatum archiepiscopi, velejus officialis, ipsis denuncient.

XXII. De pignore non retinendo.

Inhibeatur frequenter, ne pignus retinere quisquam contendat, postquam de fructibus forem perceperit, deductis expensis: quoniam usura est.

XXIII. Qui sunt publice denunciandi in ecclesiis ter singulis annis, in festis maioribus.

Singulis autem annis, in tribus solemnitatibus majoribus, solemniter excommunicati denuncientur in genere: fortarii, auxilium demonum quoquo modo invocantes, sacramentis vel sacramentalibus abutentes, vel ea ad usus profanos convercentes, incendiarii, raptores publici, malitiose impediens executiones rationabilium testamentorum.

XXIV. De communicantibus cum excommunicatis.

Ne ecclesiae censurae rigor vilescat: praecipimus, quod omnes qui scienter communicant nominatim & publice excommunicatis, tamdiu arceantur ab ingressu ecclesiae, quamdiu talibus communicasse convinci potuerint: nisi citius respiciant: salvo tenore canonis, q. ult. xi. Quoniam multos. [Et nota, quod ista materia, de sen. ex. capitulo, statimus, & c. Quae questionum libro sexto.]

XXV. De veneratione Eucharistiae portatae ad infirmum.

His addimus: quod, cum Eucharistia ad aegrum fuerit deferenda, habeat sacerdos aliquam pixidem mundam & honestam, in qua sit pannus lineus mundissimus, & in ea deferat corpus Dominicum ad aegrotum, lineo mundo superposito, & lucerna praecedente, nisi aeger valde remotus fuerit, & cruce similiter, si fieri potest, nisi crux fuerit ad alium aegrotum deportata: praecedente quoque tintinnabulo, ad cujus sonitum excitetur devotio fidelium. Habeat quoque secum sacerdos orarium sive stolam, quando cum Eucharistia, sicut diximus, vadit ad aegrotum. Et aeger si remotus non fuerit, in superpellicio decenter ad ipsum accedat. Habeatque vas argenteum, sive stanneum, ad haec specialiter deputatum, quod semper ad aegrotum secum deferat, ut in eo dare valeat aegro, post sumptam Eucharistiam, suorum loturam digitorum.

XXVI. De domibus ruinosis reparandis post decessum.

Item volumus, quod haec constitutio inviolabiliter observe tur: videlicet, si rector aliquis

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1256.

Inclusa duobus vincis alienis sunt, annotata scilicet ab aliquo inter legendum. Nam sextus decretalium ibi citatur: cuius auctor Bonifacius VIII. qui sedere cepit anno 1294.

CIRCITER
ANN O
CHRISTI
1236.

cujus ecclesiæ decesserit, ecclesia sua relicta sine indumentis sacerdotalibus competentibus, vel sine libris, vel sine utrisque, vel si forte domos ecclesiæ reliquerit dirutas vel ruinosas, de bonis ejus ecclesiasticis tanta portio deducatur, quæ sufficiat ad comparandum hoc, & ad defectus ecclesiæ supplendos. Idem statuimus circa illos vicarios, qui solvendo modicam portionem siue pensionem, omnes habent ecclesiæ proventus. Nam cum ad præmissa teneantur, talis portio deducta satis poterit, & debet inter eos computari: semper tamen rationabilis consideratio sit habenda ad facultatem ecclesiæ, cum deducenda fuerit hæc portio.

XXVII. *Quod decimæ non vendantur ante Annunciationem beate Mariæ.*

Nullus rector ecclesiæ nobis subiectus decimas ecclesiæ vendere præsumat, ante Annunciationem beate Mariæ, cum extunc, secundum consuetudinem, fructus cedere debeant ad debita vel legata solvenda.

XXVIII. *De noua pensione a præsentatis non præstanda.*

Item, ne cui de ecclesiasticis proventibus modica vel magna pensio detur in fraudem, sicut in concilio prohibitum est, & nos prohibemus. Et quoniam circa hujusmodi pensiones fraus sæpius solet & simoniaca prauitas perpetrari: nos, ut melius obuiemus talibus morbis, præsentantis & præsentati recipimus interdum iuramentum, quod nec promissione nec pacto illicita intervenerit, & quod ecclesia non debet amplius obligari, quam prius fuit obligata: similiter, ne quis, qui prius ecclesiæ fuit persona, in eadem ecclesia fiat vicarius.

XXIX. *Quod rectores ecclesiarum & capellani, sine rationabili causa, non sint amouendi.*

Monemus etiam rectores ecclesiarum, ne capellanos annuos sine causa rationabili studeant amovere: maxime si honestæ fuerint conversationis, & laudabile de conversatione sua habeant testimonium.

XXX. *De incontinentia presbyteri parochialis per rectorem ordinario manifestanda.*

Et si de incontinentia parochialis sacerdotis scandalum ortum fuerit, cum circa hoc vigilis esse debeat rector ecclesiæ, si per famam vel inquisitionem nobis prius de hoc constiterit, quam per rectoris denunciationem, tanquam conscius punietur arbitrio superioris. Simile de vicariis perpetuis est censendum. Et tam personas, & vicarios, quam annuos sacerdotes, graviter puniendos esse decrevimus, nisi super de-

* vigil

nunciatione excessuum, & præcipue incontinentiæ, in quibus notabiles clertici inventi fuerint, in suis parochiis fuerint vigilantes.

XXXI. *Quod alter conjugum ne transeat ad religionem sine littera episcopi.*

Item doceat frequenter sacerdos populum, & prohibeat sub anathemate, ne alter conjugum transeat ad religionem, vel recipiatur, nisi per nos aut litteram nostram.

XXXII. *Quod mulieres non faciant vota sine consensu virorum.*

Item moneat sacerdos mulieres, ne faciant vota, nisi cum magna deliberatione, aut virorum suorum consensu, aut concilio sacerdotum.

XXXIII. *Testamenta laicorum non fient sine præsentia sacerdotis parochialis.*

Præcipimus, quod laici frequenter inhibeantur, ne testamenta sua faciant sine præsentia sacerdotis parochialis, sicut diligunt quod eorum ultimæ voluntates adimpleantur. Sacerdotibus similiter inhibemus, ne testamentum suum per manum ordinent laicalem.

XXXIV. *Ne medici ministrent aliquid ægrotis, quod in periculum animarum conuertatur.*

Cum anima longe preciosior sit corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum, pro corporali salute, aliquid ægro suadeat, quod in periculum animæ conuertatur: verum cum ipsum ad ægrotum vocari contingit, ægrom ante omnia moneat efficaciter, & inducat, quod medicos invocet animarum, ut postquam infirmo fuerit de spiritali provifum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur. Transgressores hujusmodi constitutionis penam in concilio statutam non evadent.

XXXV. *De domibus religiosorum de novo fundandis.*

Quoniam religionum nimia diversitas gravem in ecclesia Dei confusionem inducit: præcipimus, quod qui volunt domum hospitalem, seu xenodochium fundare de novo, regulam & institutionem a nobis accipiant, secundum quod vivant regulariter & religiose.

XXXVI. *De modo sumendi Eucharistiam.*

Item in celebratione Missæ hostiam consecratam daturus sacerdos sibi metipsum, ne ammoveat ori suo, quia ante perceptionem, eam ore suo tangere non debet. Si vero de patena, sicut quidam faciunt, eam sumat:

post

CIRCITER
ANN O
CHRISTI
1236.* host. con-
secratam,
pacem da-
turus

post celebrationem Missæ, tam patenam quam calicem, faciat aqua perstringi, vel solum calicem, si eam non fumat de patena: habeat quoque sacerdos juxta altare pannum mundissimum circumdatum undique, & honeste ac decenter cooperatum, in quo, post summptionem sacramenti salutaris, digitos cum labiis ablutos emundet.

XXXVII. *Quod mulieres ante partum confitentur, & pariendo habeant secū aquam paratā.*

Item, commoneant sacerdotes mulieres prægnantes, de parochia sua, ut, cum tempus partus intelligunt instare, sibi prospiciant quod aquam habeant promptam & paratam: & quod, propter mulieris periculum, confiteantur, antequam in puerperio jacuerint, omnia peccata sua sacerdoti, ne subito præoccupatæ non possint, cum voluerint, habere copiam sacerdotis.

XXXVIII. *De iis qui clericos occidunt, faciunt ve occidi.*

Sacri insuper provisione concilii distinctum est, quatenus si patroni, vel advocati, aut feodarii, seu vicem gerens alicujus domini, rectorem ecclesiæ, vicarium, seu clericum ipsius ecclesiæ, per se vel per alios occidere ausu nefatio præsumpserint, patroni patronatus, advocati advocatiā, feodarii feodum, vicedomini vicedominatū, usque ad quartam denunciationem amittant: & posteritas taliū in clericorū collegiū nullatenus assumatur, nec in regularibus domibus alicujus prælatiæ assequatur honorē. Et hoc volumus in ecclesia sæpius denunciari.

XXXIX. *De confirmatione puerorum, & de iis qui eos tenere debent.*

Sacerdotes frequenter moncant populū ad Confirmationem puerorum, post baptismum enim suscipi debet sacramentum Confirmationis. Quod si confirmandus adultus fuerit, monendus est per sacerdotem loci, ut prius confiteatur, & postea confirmetur. Item, sæpe dicatur laicis, ne expectent diu adventum episcopi, pro Confirmatione, sed adducant pueros ad eum, nisi eum adesse audierint prope, quam citius poterint: & ut ligaturas secū deferant competētes, scilicet longas & latas sufficienter. Item, parvuli confirmati, tertia die post Confirmationem, deportentur ad ecclesiam, & frontes eorū per manus sacerdotū in baptisterio, propter reverentiam sacramenti, abluantur ibidem, & tunc ligaturæ simul in igne cōburentur. Itē, nullus teneatur ad Confirmationem a patre, vel vitrico, seu noverca. Et hæc prohibitio sæpius publicetur in ecclesiis per sacerdotes.

XL. *Quod decima datur de omnibus, quæ renovantur per annum.*

Circa decimas autem hoc observari præcipimus: ut de omnibus, quæ per annum renovantur, ecclesiis, quibus debentur, persol-

Cencil. general. Tom. XI.

vantur: & præcipuè illa, quæ Divina lege debentur, vel ex loci cōsuetudine approbata: ita scilicet quod occasione mercedis servitium, vel mesforum, ecclesiæ decima parte non fraudentur, quo minus eam plenā percipiant. Detentores vero earum decimarū, si semel, secūdo, & tertio commoniti, excessum suum non emendaverint: concedimus, quod per capellanos locorū, usque ad satisfactionem congruam, anathematis vinculo feriantur. Cum autem ij, qui decimas detinuerint, ad penitentiā accesserint: non admittantur, nisi per se vel per manum sacerdotis sui ei, cui decimæ debentur, satisfaciant competentet. Item decimæ tam prædiales, quam alig, sine difficultate & diminutione, & cum omni integritate solvantur, secundum quod canonum cōvenit institutis.

Concedimus etiam, quod quilibet sacerdos parochialis detentores decimarū in sua parochia potestatem coercendi habeat: & si cōtumaces fuerint, & cōmoniti se non correxerint, ipsos excommunicandi. Itē, nullus laicus quantacūq; diuturnitate tēporis immunitatem sibi vendicet a præstatione decimarum: cum laicus, secundum sacrorū canonum instituta, decimas præscribere non possit. In præstatis decimis & maxime prædialibus, nullæ deducantur expensæ. Et sic nota, quod quilibet sacerdos potest excommunicare pro decimis debitis nō solutis. Et cum sit crimen decimas notorie debitas detinere: videtur, quod notorie detinenti debitas, vel alia jura debita ecclesiis, possit in Paschate licite denegari corpus Christi: quia pro manifesto & notorio crimine potest illud cuilibet denegari. de conf. dist. prodilectione. Nec obstat c. si sacerdos. de off. ordi. cum similibus: quia loquitur de crimine occulto, ut ibi per doct.

D XLI. *Quod laici non invromittent se de bonis clericorum.*

Sub interminatione anathematis prohibemus, ut nullus constabularius castrorū, forestarius, vel cujuscūq; potentis bailivus, possessiones seu bona clericorū aut religiosorū, seu quarumcūque religiosarum personarum, ausu temerario, præsumat invadere: aut eas exactioibus injustis & oppressioibus quibuscūq; indebitis, contra libertatem ecclesiasticam, attentet molestare.

Quod si qui contra prohibitionem nostrā in propriæ salutis dispendium, quod Deus avertat, intrare præsumpserint, & moniti se non correxerint, terras eorum per archidiaconum sine dilatione ecclesiæ supponi præcipimus interdicto: & tunc demum, si ad correctionem non redierint, indurati, pulsatis campanis, & accensis cādellis, excommunicentur, canonica monitione præmissa. Volumus etiam & districtè præcipimus;

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.EX TOM. II.
CONCILIOR.
BRITANNIC.

ur archidiaconi & eorum ministri, cum fuerint super hoc ab executoribus requisiti, mutuam sibi invicem præstent auxilium.

*** CONSTITUTIONES DOMINI
ALEXANDRI COVENTRENSIS EPISCOPI,
in regimen suæ diocesis, factæ anno circiter
MCCXXXVII.

Ex veteri eod. MS.

VNiversis archidiaconis per Coventrensem diocesim constitutis, Alexander permissione divina ejusdem minister ecclesie humilis, salutem: & sic vigilia noctis super gregem sibi commissum custodire, ut angelis ducentibus possint in magnum palatium Salvatoris introire: ubi non sordet stabuli, ubi non paupertas præspicit, nec bos, id est labor obedientia; nec asinus, id est pena patientia: sed erit Deus omnia in omnibus.

Vos igitur, quibus incumbit vigilare juxta verbum beati Petri: habeatis duos gladios propter timores nocturnos, & sufficient. Gladium, verbum Dei limatum & acutum: limatum, ut fulgeat: non enim debet esse sermo Dei obscurus, præcipue quando proponitur laicis: acutum ut cædat, hoc modo, ut nulli peccato parcat. Vnde in Isaiâ: *Gladius meus descendet super Idumæam*, id est, super peccata. Et idem: *Posuit Deus os meum quasi gladium acutum*.

Aliena peccata non facietis propria. Propria quidem vestra erunt, si dissimuletis, si negligenter corrigatis. Et tunc oportebit quemlibet nostrum dicere: *Ab alienis parce servo tuo*. Et scitis quid dicit Apostolus: *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte eterna*. Consentire est tacere, cum possitis redarguere. Ego etiam vobis dico, quod si possim in aliqua parochia invenire aliquem hujusmodi publice peccantem, puniam tanquam peccatum vel archidiaconi, vel personæ, vel sacerdotis. Nec mirum, quia non sua, faciunt sua, de quibus scriptum est in Osee: *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum, id est sacerdotum, sublevarunt animas eorum, id est populorum*. Quia sacerdotes fornicarii sustinent populos fornicarios. Sed quid accidit? *Erunt sicut populus, sic sacerdos*. Sicut populus suspenderetur ab introitu ecclesie, sic sacerdotes a celebratione Missæ. Præcipue autem peccata publica non permittatis crescere usque ad messem damnationis extremæ. Sed si publica fuerint, primo arguite corripiendo, postea increpate comminando: & hoc oportune, & postea importune, penam infligendo.

Multis videtur prælatus importunus cum affligit affligendos. Propter hoc ut manifesta judicaret iudex, sedebat in porta. Qui sedet in porta, potest videre ea quæ sunt in plateis: hoc significat, quod prælatus debet judicare manifesta. Non potest autem videre ea quæ sunt in conclavi: hoc significat quod Deo debet relinquere occulta. Habeatis ergo gladium orationis, qui cælum penetret: de quo dicitur: *Oratio iusti nubes penetrat*. Et si quidam opponant nubem peccati, transit tamen oratio iusti: ita ut nubes resolvatur in pluviam. Iuxta quod legitur orasse. Heliam, cuius precibus nubes resoluta sunt in pluviam, & terra dedit fructum suum.

De sacramentis.

AD hæc cum nihil carius reliquerit nobis Deus in terris post ascensionem suam ad cælos, quam sacramenta, in quorum visione, ipsius habetur memoria: ipsa debemus venerari in tantum, ut contra ipsa, immo contra ipsorum autoritatem, nulla possit fieri blasphemia. Quia ergo solent quidam propter opprobria Christi, ut increduli, quidam qui propter

minimum contemptum descenderunt in profundum abyssi, quidam autem, qui propter veneficia ut mali Christiani & Iudæi, aliqua turpia circa Eucharistiam & christina, & oleum sanctum, ausu temerario, immo nimis ausu præsumere: præcipimus, ut sub optima claustrula clavium reponantur in diversis vasis, prout debeat honestius. Quia etiam nihil est sanctius quam sacramentum altaris, in tantum, quod nisi Dominus nobis reliquisset, quasi Sodoma fuisset, id est, muti non possemus respondere querentibus, ubi est Deus noster. Nunc autem possumus dicere, quod hic est Deus noster, & non ælimbatur alius adversus eum. Hic in terris quotidie videtur, dum per manum sacerdotis quotidie elevatur: & cum hominibus conversatur, dum in pixide modica in loco humili ponitur. Et quasi Gomorraha fuisset, id est, asperi & aridi, sine omni devotione spirituali. Vnde præcipimus, quod in elevatione Eucharistie, quando ultimo elevatur, & magis in altum: tunc primo sonet campanella, quæ sit quasi modica tuba denuncians adventum iudicis: immo salvatoris, secreto ad nos venientis, ut sit nobis animi tripudium ubinam accedimus ad cælestis convivium. Et erit triplex gaudium, quia ubi caro, ibi anima, ibi Deus Verbum. Similiter præcipimus, quod Eucharistia portetur ad infirmum intra villam: cum solemnitate accensæ lucernæ, & sonantis campanellæ. Et hoc non portetur a solo sacerdote, immo cum testimonio diaconi honesti, vel alicujus honesti clerici, vel saltem laici boni testimonii, & hoc in superpellicio.

De Aqua benedicta.

AD hæc, quia oportet in ecclesia Dei esse pastores & doctores: nec est divisio inter pastores & doctores, cum alia dividat Apostolus. Dicit enim: *Ipsæ quidem dedit alios quidem apostolos & evangelistas, alios pastores & doctores*. Hic nullam fecit divisionem. Præcipimus igitur, ut illi quorum interest, videant, ut in singulis locis ubi est regimen scholarum, sint tales qui scient alios doctrina instruere, & velint eos exemplo bonæ vitæ informare. Sed quia plerique scholares carent necessariis, quorum scientia multi per gratiam Dei poterunt edificari: volumus, ut scholares ferant aquam benedictam per villas rurales, si sint qui possulent & indigent.

Item præcipimus, quod ea quæ pertinent ad dedicationem ecclesie, sint peracta.

Item præcipimus, quod in qualibet ecclesia sit vita beati Thomæ martyris, & oratio, *Deus pro cuius ecclesia*.

Præcipimus ut claudantur cœmeteria.

Item quod vicarii deserviant pro vicariis: nec ponant pro se sacerdotes conductitios, nisi de speciali licentia nostra.

Ut populus communicet ter in anno, & jejunes.

Item cum nihil valeat peregrinantibus tantum, quantum viaticum: moneantur laici & clerici, ut ter in anno sumant corpus & sanguinem Jesu Christi, ad minus, qui provectioris ætatis sunt: videlicet in Nativitate Domini, in Pascha, & Pentecoste. Et qui noluerunt istud facere, moneantur ut jejunent per Adventum, vel ad minus per medietatem septimanæ, & præcedat confessio. Similiter a festo Ascensionis usque ad Pentecosten, vel ad minus per medietatem septimanæ, & præcedat confessio.

Item præcipimus, ne aliquis extraneus admittatur in aliqua parochia ad contrahendum matrimonium, nisi prius facta sacramento si alias est uxoratus. Et hoc sciatur per sacerdotem villæ ubi conversatus est, vel per litteras alicujus prælati de partibus illis, ubi natus vel conversatus est.

Item

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.

Item notificamus vobis, quod si sacerdos deprehensus fuerit in incontinentia, vel in suspitione violenta: puta si intrat in aliquem locum ubi possit malefacere: quia debemus providere bona curam Deo & hominibus: propter Deum debemus facta vitare; propter homines suspitionem facti: hoc modo punietur. Primo secundum quantitatem facultatum suarum, per manum episcopi dabit quandam summam pecunie in usus pauperum: & rector ecclesie similiter, si fuerit privata persona, siue abbas vel prior, ad quem pertinet ecclesia, punietur pro delicto sacerdotis. Eorum enim intererit habere bonos & honestos sacerdotes.

Rectoribus etiam qui sunt private personae, gratiam facimus, quod eos ad sacerdotium non cogimus. Nec murmuret aliquis, quod peculiariter punimus. Hoc enim facimus propter multas causas: tum quia illa poena magis timetur quam alia, tum etiam quia luxuria provenit ex abundantia. Ideo bonum est falce correctionis resecare superflua. Peccatum enim Sodomorum fuit ex saturitate panis, & abundantia, & otio, juxta illud poeticum: *Queritur Agisthus, &c.* Autoritate enim legis Divinae hoc facimus. Dicitur enim in Esdra: *Omnis qui non fecerit legem Dei, iudicium erit de eo: sive in exilium, sive in condemnationem substantiam eius, vel certe in carcerem.* Si secundo deprehensus fuerit, duplicabitur poena, tam sacerdotis, quam rectoris. Tertio si deprehensus fuerit, punietur poena exilii, quia nunquam in episcopatu nostro Divina celebrabit. De aliis personis ecclesiasticis, si deprehensi fuerint: si fuerint beneficiati, primo punientur per condemnationem substantiarum: postea per suspensionem ab officio & beneficio.

Item singulis diebus Dominicis prohibeatur, ne quis det fidem in matrimonium contrahendo, nisi in sacerdotis praesentia. Et si qui inventiant transgressores, mittantur ad episcopum componendi.

Similiter, singulis diebus Dominicis denuncientur excommunicati, qui falsum testimonium perhibent prudenter & scienter, vel prohibere procurant, vel etiam qui tales testes scienter produciunt vel subornant, ubi agitur in causa matrimoniali, vel alienius exheredatione.

Excommunicentur etiam omnes, qui gratia lucri, vel odio, vel alia malitiose crimine imponunt alicui, cum infamatus non sit apud bonos & graves: vel sic falem eis purgatio indicatur, vel alio modo gravetur.

Item, si sacerdotes sustineant in parochiis suis publicos fornicatores, vel usurarios, vel aliquid mortale peccatum manifestum, punientur tanquam pro propriis peccatis, & veniet super eos malum, & nescient ortum ejus. Hoc autem modo procedant circa fornicatores: quod si contingat aliquem jurare, quod in posterum non cognoscat quam cognoscere consueverat: indicatur ei talis poena si eandem cognoverit, quod eam desponset, vel magnam portionem substantiae suae, secundum quod facultates suae coepertant, nobis tribuat sub sacramento.

Item in omnibus ecclesiis quas habent monachi ultramarinii, inquiratur quo titulo: & similiter, si habent decimas separatas, denuncietur nobis.

Item in quolibet decanatu sit unus, qui audiat confessionem sacerdotum, vel ad minus unus confessor, in duobus decanatibus.

Item quotidie, quando leguntur tres lectiones, dicantur: *Placebo, Dirige, & Commendatio*, ab *In exitu Israel*, usque *Ad Dominum cum tribulaver.*

Item praecipimus, sub poena suspensionis, ut nullus clericus, qui servit in ecclesia, vivat de aqua benedicta.

Item praecipimus, quod quilibet Christianus, & quilibet Christiana, omni die dicat septies suum *Pater noster*: quia septies in die debet laudare Dominum, *Concil. general. Tom. XI.*

A juxta Prophetam: *Septies in die laudem dixi tibi Similiter septies, Ave Maria:* & bis suum *Credo*: & ad hoc faciendum moneatur frequenter, & ad sciendum cogatur.

Item distincte praecipitur, ut nulla mulier ponat puerum suum juxta se in lecto, nisi sit ad minus trium annorum, vel circiter.

Item si ponatur in cubiculo, ita fulciatur canabulum, ut non possit volvi canabulum, & ita puer cadat super faciem suam.

Item veneficia, quia fidei manifeste sunt contraria, sub interminatione anathematis prohibeantur. Et si aliqui in hujusmodi caute possunt deprehendi, vel falso testimonio, ad nos mittantur puniendi.

Item prohibemus ut nullis celebret de novo in episcopatu Coventrensi sine licentia nostra.

Item ne quis recipiatur in hospitali sine licentia nostra.

Item praecipimus, quod quilibet sacerdos doceat parochianos suos baptizare pueros suos in necessitate secundum formam ecclesiae, super his verbis: *Ego baptizo te N. in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Et illa eadem forma dicendi, servatur in Gallico & Anglicano sermone.

Praecipimus etiam vobis firmiter, per virtutem Iesu Christi, sub interminatione anathematis, & sub poena suspensionis, quatenus haec statuta observentur & scribantur, simul cum septem criminalibus quae ad vos mittimus: similiter & cum quodam tractatu modico de confessione. Haec serventur & scribantur, sicut quod ecclesiae vestrae non suspendantur, cum ad ecclesiae vestras accesserimus, vel per nos, vel per nuncium nostrum.

Denuncientur etiam excommunicati omnes illi, auctoritate concilii, qui ecclesias malitiose suo jure private praesumunt, aut per malitiam, vel contra iustitiam libertates earundem infringere, vel perturbare contendunt.

Item inhihemus, sub poena dimissionis marcae, ne quis sacerdos ad tabernam eat, aut tabernam teneat, vel focales.

Dicatur omnibus sacerdotibus: quod, quando parochiani sui congregati sunt in ecclesia, in Dominicis diebus, vel in aliis festis, dicant haec verba, quae sequuntur: *Septem sunt criminalia peccata, quae iungere debetis, juxta quod dicit Sapiens: Quasi a facie serpentis fuge peccata.* Peccatum comparatur serpenti: quia, sicut serpens veneno necat carnem, sic peccatum malitia necat animam. Quando vero anima est mortua, tunc efficitur cibus diaboli. Vnde idem dicit: *Si accesseris ad peccata, iure accipient te dentes leonis, dentes ejus interficient animas.* De dentibus diaboli potest misera anima extrahi per virtutem Dei: juxta quod dicit Ilias: *Tollitur a foris praeda, & quod ablatum est, a robusto salvabitur.* Et Iob: *Contrebam molas iniqui, & de dentibus ejus aufereram praedam:* id est, animam, quae praeda est praedicatoris & sacerdotis, juxta quod dicitur: *Tulerunt iusti spolia impiorum.* Sed si fuerit inter dentes misera anima usque dum perfecte masticetur, & in ventrem diaboli attrahatur, nunquam extrahetur, quia in inferno nulla est redemptio. Masticatur per totam vitam praesentem: in morte, in ventrem trahitur. Quam vilis res est diabolus, qui non diligit comedere nisi cadaver & rem fecerentem! Viles ergo sunt, qui tam vili serviunt. Legitur, ut caveamus a moribus praedicti leonis. Ne incidamus in ejus fauces, vitemus septem deceptiones eius: id est, septem criminalia peccata, quorum primum est superbia, quae natione caelestis sublimitatem inhabitat, sub cinere & cilicio latitas. Superbia morbus est divitiu: unde dicit Augustinus, quod nihil expavit Apostolus in divitiis, quoad dicit: *Nolite esse divites neque divitias amare velitis, neque morbum earum, scilicet*

Eclii. 21.

1sa. 49.
Iob. 29.

Sap. 10.

1sa. 49.
Iob. 29.

Sap. 10.

praesentem: in morte, in ventrem trahitur. Quam vilis res est diabolus, qui non diligit comedere nisi cadaver & rem fecerentem! Viles ergo sunt, qui tam vili serviunt. Legitur, ut caveamus a moribus praedicti leonis. Ne incidamus in ejus fauces, vitemus septem deceptiones eius: id est, septem criminalia peccata, quorum primum est superbia, quae natione caelestis sublimitatem inhabitat, sub cinere & cilicio latitas. Superbia morbus est divitiu: unde dicit Augustinus, quod nihil expavit Apostolus in divitiis, quoad dicit: *Nolite esse divites neque divitias amare velitis, neque morbum earum, scilicet*

K x i j super.

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.
P. 118.

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.

superbiam. Superbia etiam in viris religiosis latet, A
qui aliquando ex bono quod faciunt, superbiunt. Per
superbiam cecidit Lucifer, qui fuit angelus in celo,
& factus est diabolus in inferno. Quantum sit pecca-
tum superbia, potest perpendi ex quantitate pœnæ.
Quis enim dubitat flagitiosus esse commisitum, quod
gravius est punitum? & hoc modo dicitur laicus, quod
tunc superbit homo, quando ex aliquo dono, vel ex
scientia, vel ex divitiis, vel etiam ex aliquo magno
opere se magnum credit, & super alios se extollit. Vn-
de alio modo sic describitur: Superbia est singularis
excellentiæ super alios cæcus appetitus. Istud pecca-
tum Anglice vocatur, *prude*. De divitiis non est du-
bium, quin multum habeant, sed pauperes negant se
esse superbos. Sed potest eis probari quod sint superbi,
hoc modo. Multotiens enim vident divites in gloria
sua, & dicunt in animo suo: Isti jam receperunt mer-
cedem suam, sed nos non sic: & ex hoc superbiunt.
Dicunt enim, hic recipimus mala, ut in futuro habea-
mus bona: & verum dicunt, si cum humilitate & pa-
tientia sustinent.

Invidia.

SECUNDUM peccatum est invidia: Invidet autem
homo qui in animo suo tabescit, ex aliquo bono
quod videt in proximo suo: & dicitur Anglice *Ich*,
sive *Onde*. Qui autem invidus est, invidet Deo, invi-
det sibi, invidet proximo: & quod dolet quod ali-
quis habet bonum, cum bonum non sit nisi a Deo, do-
let quod Deus bonus est. Vnde in evangelio Matthæi:
Matth. 20. *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum: Invi-
det etiam sibi ipsi: quia, cum gaudet de bono proximi
sui, facit bonum proximi esse suum. Vnde Apostolus:
I. Cor. 12. Deus qui operatur omnia in omnibus. Ibi dicit Augu-
stinus: Tolle invidiam, & tuum est quod habeo. Vnde
Psalm. 118. dicit David: Particeps ego sum omnium mimentium
te. Nulli invidet qui sic dixit. De hac invidia dicit
Eccli. 14. Sapiens: Nihil indignius illo, qui sibi invidet. Et quia
morbus iste vix sanatur, & appellatur gutta inolfata.
Quando gutta est in carne, cito sanari potest: quando
est in osse, vix aut nunquam. Quod sit in osse, dicit
Prou. 14. Putredo ossium invidia.*

Ira.

TERTIUM peccatum est ira. Est enim ira veniale
peccatum, de qua dicitur: *Ira scimini, & nolite
peccare*. Et ira mortale peccatum de qua dicitur: *Sol
non occidit super iracundiam vestram*. Et Sol, id est
Christus, occidit, qui in ira perleverat, in tantum quod
apparet vindicari. Vnde etiam sic describitur: Ira est
stulti & concitati animi fervor, fervens libidine ulci-
cendi. Quando veterascit & durat, efficitur odium;
I. Ion. 3. *Qui autem odit fratrem suum, homicida est*, sicut dicit
Ioannes in epistola. Sed qualiter est hoc verum? Multi
enim sunt, qui odio habent alios, & nolent tamen eos
interficere: sed forte vellent per calumniam eos op-
primere, vel pecuniam auferre. Tales sunt homicidæ,
occidunt enim animum proximi, eo quod provocant
proximum contra se ad maledicendum vel odium;
& quantum in eis est, homicidæ sunt. Occidunt
etiam corpus, quando volunt iniuste & per fraudem
aliquid auferre. Et Sapiens: *Qui auferit in sudore pa-
nem, quasi qui occidit proximum suum*.

Acedia.

QUARTUM peccatum est acedia, quæ appellatur
tædium de bono, quod potest dici *Idelness* in
servitio Dei. Istud peccatum committunt homines,

quando vel torpent venire ad ecclesiam: vel etiam,
quando ibi sunt minus attentum, vel orationi, vel prædi-
cationi. Propter hoc dicit Sapiens: *Subiice humerum
tuum, & porta sapientiam, & ne accideris vinculis
eius*. Potest enim istud peccatum appellari negligentia
in operibus Divinis, de qua dicitur: *Maledictus,
qui facit opus Dei negligenter*.

Avaritia.

QUINTUM peccatum est avaritia, quæ est servitus
idolorum. Idolatrus servit idolo, & ita servus est
idoli: sic avarus servus est nummi. Est autem avaritia
immoderatus appetitus rerum temporalium, quæ Ang-
lice dicitur *Vlcing*. Committitur autem istud pec-
catum a pauperibus: primo hoc modo, quia si pauper
nihil appetat dives fieri, avarus est. Appetere potest
sibi necessarias non habet: sed non ita, ut nimis. Ni-
mis appetit, qui ab iis quæ Dei sunt propter tempora-
lia se avertit: quando scilicet appetitus efficitur soli-
citus. De qua Apostolus: *Nihil solliciti sitis*, id est,
non sitis solliciti de temporalibus quæ nihil sunt. Si
immoderatus appetitus circa pauperes est damnabi-
lis, multo damnabilior est circa divites. Qualiter er-
go erunt homines sine avaritia? Hoc modo: si con-
tenti sunt modico & magno: scilicet eo quod habent.
Vnde Apostolus ad Hebræos: *Sint mores sine avari-
tia contenti presentibus*. Sive enim modicum, sive ma-
gnam dat Deus, contentus debet esse quilibet, quia
paupertatem dat homini, ut per patientiam habeat vit-
tam æternam: & divitias, ut per eleemosynam largi-
tionem, similiter illam obtineant. Sunt etiam multi
in tantum avari, sive cupidi, quod non formidant per
fraudem aliquid acquirere, qui etiam dicuntur homi-
cidæ: iuxta quod dicit Sapiens: *Qui fraudem facit, Eccli. 34
& sanguinem fundit, fratres sunt*. Vel etiam per vio-
lentiam, sive rapinam, sicuti potentes & nobiles, con-
tra quos dicitur: Ne introcas in agros pauperum; pro-
pinquas illorum est fortis. Quis est propinquus? Do-
minus. Sed quid faciet? Iudicabit contra te causam
illorum: *Iudicabit enim pupillo & humili, ut non ap-
ponat ultra homo, scilicet raptor, magnificare super
terram*: vel etiam per calumniam, sicut falsi advocati,
falsi placitatores. Isti similiter sunt homicidæ, iuxta
quod ait Sapiens: *Homo calumniator, vir sanguinis
est*. Quocumque modorum istorum, sive per violentiam,
sive per rapinam, sive per fraudem, aliquis ali-
quod acquisierit, oportet ut reddat si habet unde, vel
diabolus eum suspendet. Si non habet, habeat volun-
tatem restituendi cum habuerit, & restituat.

Similiter de usura. Quando aliquis dat mutuo un-
decim pro duodecim, vel vendit vel emit ad termi-
num, oportet quod totum restituat, nec sic de male ac-
quisitis potest fieri elemosyna. Ut breviter dicam,
Ou rendre, Ou prendre, sicut Gallice dicitur: hæc est
pœna talium cupidorum: vel moriuntur sine heredi-
bus: unde dicitur: *Thesaurizat & ignorat cui con-
gerit ea*. Quasi diceret, heredem non habent. Fre-
quenter etiam accidit, quod sine testamento decedunt,
quia subito moriuntur. Vnde de avaro dicit Sapiens:
Nescit quia mors appropinquat. Et Dominus in evan-
gelio dixit de divite, qui ita locutus est: *Animam meam
habens multa bona reposita in annos plurimos*. Et Deus
dicit: *Hac nocte reperiens te animam tuam*: Diaboli,
scilicet. Quasi diceret, Subito morieris, & ex impro-
vise. Sed quid tunc accidit? quod dicit Sapiens: *Quis
in isto datur substantia peccatoris*. Præterea parum vi-
vunt, quod potest probari per contrarium. Dicit
enim Sapiens: *Qui odit avaritiam, longi sient dies
eius: viri autem sanguinum non dimidiabunt dies
suos*.

Luxuria.

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.
Eccli. 6.

Hebr. 3.

Eccli. 34

Psalm. 10.

Psalm. 38.

Eccli. 11.

Luc. 12.

Prou. 15.

Ibid. 28.

Luxuria.

Sextum peccatum est luxuria, quæ dividitur in fornicationem & adulterium, & coitum contra naturam. Vt me expediã. Contra naturam est omnis coitus, qui non fit inter virum & mulierem; & debet appellari vitium sodomiticum, propter quod Deus destruxit illas civitates, de quibus satis notum est omnibus. Quam gravissimum est peccatum adulterium, manifeste patet per pœnam multorum adulterorum. Vt enim dicunt patres, adulterium secundum locum obtinet in pœnis. In Osee, omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquerre: constat quod clibanus magis ardet quam alius ignis, Fornicatio est, quando vir cognoscit mulierem, quæ non est sibi desponsata: & est mortale peccatum. Quando laicus solutus a matrimonio, cognoscit solutam, committit adulterium. Sed si ita est in laica persona: quam mortalissimum, quam nefarium, quam horrendum est, quando ecclesiastici, scilicet monachus, sive quis alius religiosus, aut sacerdos, vel rector ecclesiæ, seu etiam aliquis habens sacros ordines, cognoscit aliquam? Vnde propheta: *In domo Israël, id est, clericorum, vidi horrendum: id est, fornicationes eorum.* Istud ultimum sub interminatione anathematis & suspensionis præcipimus vobis sacerdotibus, quod semper aperte dicatis, quando mentio fit de fornicatione, ut scilicet impleantur facies nostræ ignominia, & quæratur nomen Domini: sed timeo quod dicit propheta: *Non dabunt cor suum reverti ad Dominum, quoniam spiritus fornicationis est in medio eorum.*

Gula.

Septimum peccatum est gula, quæ dividitur in crapulam, & ebrietatem. Crapula est in sumptione ciborum, ultra quam sufficit naturæ: teste Augustino, fumenda sunt alimenta, quasi medicamenta. Corpus etiam interimit, ut dicit sapiens: *Propter crapulam multi perierunt: qui autem abstinentes est, adjiciet vitam.* Ebrietas, si ducatur in consuetudinem, mortale peccatum est. Vnde Apostolus: *Ebriosis non possidebunt regnum Dei:* id est, consueti ebrietati. Cavenda est enim ebrietas: per ebrietatem pronus est homo ad omnia genera peccatorum perpetranda. Quid mirum? Potus enim immoderate sumptus, sicut dicit Sapiens, per omnia membra *venenum diffundit.* Tunc *maledictione os plenum est: veloces pedes eorum ad effundendam sanguinem:* tunc venter æstuans, de facili spumat in libidinem: tunc oculi vident extraneos, & cor loquitur perversa: tunc sæpius est gubernator, id est ratio, carni subjecta; & timere potest in aliis, scilicet vita hominis, ne eat in profundum. Tota etiam die videmus patres & matres carissimos filios suffocare. Quid plura? Miseros facit populos istud peccatum & maledictos. Vnde Isaias: *Va qui surgitis mane ad sectandum ebrietatem:* ecce maledictio. Sequitur: *Propterea captivus dicitus est populus meus:* ecce miseria. Credo quod pro ebrietate perveniunt guerræ, fames, & pestilentie: quia ubi plus regnat ebrietas, ibi plus accidit.

De penitentia.

Cum penitentia consistat in tribus: in cordis contritione, oris confessione, & operis satisfactione: primo quærendum est ab illo, qui venit ad confessionem, si dolet se peccasse: quia sine contri-

tionem cordis nunquam remittitur peccatum. Si dicat quod dolet, procedatur ad confessionem. Si dicat quod non dolet, tanquam contumax repellatur. Circa confessionem hoc modo procedendum est. Frater vel soror, tu vis confiteri peccata tua: habes tu in voluntate, ut de cætero non pecces mortaliter, in quantum poteris, per Dei gratiam? Si dicit non habeo: dicatur tunc, confessio tua nulla est. Quia ita dicit Sapiens: *Qui confessus fuerit peccata sua, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Intelligitur relinquere, qui habet in voluntate, per gratiam Dei non committere. Circa confessionem hoc modo procedatur. Dicatur confitenti quod tria sunt præcipue, quæ solent impedire hominem, veram facere confessionem: delectatio, & timor penitentia injungenda, & pudor. Sed debet sacerdos ostendere quam brevis est delectatio peccati, propter quam amittit præmium æterni gaudii. Contra timorem quem habet de penitentia, debet ostendere, quia pudor est maxima pars penitentia. Præterea, propter pudorem non debet dimittere, quia peccata sua non dicit homini, sed Deo, qui scrutatur corda & renes. Dicat ergo in nomine Domini. Auditis omnibus, debet quærere ab eo, si plura redeunt ad memoriam. Si dicit quod sic: dicat ergo, Si dicit quod non: tunc debet sacerdos supplere defectum confitentis: juxta quod scriptum est: *Insuper prior accusator est sui. Venit amicus ejus, & in vestigalibus eum.* Iustus, id est confitens, primo debet accusare seipsum. Postea amicus ejus, id est sacerdos, debet investigare peccata quæ omisit. Si laicus est, quærendum est primo, si sit conjugatus vel solutus: & si sit conjugatus, quærendum est, si credat legitimum matrimonium esse, scilicet quod non sit ibi compaternitas, vel consanguinitas, vel affinitas, vel aliud aliud impedimentum, & si legitime contraxerit in facie ecclesiæ. Si non inveniat ita esse, recurat sacerdos ad archidiaconum vel episcopum. Item quæratur ejus officij sit, si sit mercator, mafculus, vel femina: Videat quod pondus & poudus non habeat, mensuram & mensuram: & si falso mensuraverit, tenetur reddere vel restituere illi quem decept, per manum sacerdotis. Si illum non cognoscit: detur iudicio ecclesiæ.

A laicis generaliter quærendum est de decimis: quia si male decimant decimas quæ quæritæ sunt, debent a rectore ecclesiæ petere veniam per se, vel per alium, si erubuerint per se. A militibus maxime quærendum est, & ab illis qui sub se habent familias, videlicet pauperes servos, si aliquid ab eis habuerint iniuste, quia debent eis restituere. Sive vero fuerit solutus, sive conjugatus: quærendum est de septem criminalibus peccatis; & secundum quod continetur in scripto de illis peccatis procedendum est: & circa nullam personam omittatur quin præcipue quæratur de falso testimonio.

Circa mulieres, maxime de veneficiis & sortilegiis. Circa solutos quærendum est, si velint vivere continenter, quousque conjugatas: alioquin non valet confessio. Et similiter quærendum est a conjugatis de peccatis carnis quæ commiserint ante matrimonium: & dicendum est de illis, quod secundum debitum naturæ debent propriis uti vxoribus, alioquin peccant in matrimonio. Circa lubricum carnis hoc modo breviter fiat inquisitio. Aut scivisti illam ad quam accessisti esse solutam, aut nescivisti. Si scivisti, major penitentia injungenda est: si nescivisti, tunc minor injungenda est. Quia forte potuit esse conjugata, monialis, affinis, aut a parentibus cognita. Item meretrices se supponere leprosis, & ita potuit esse periculum in partu & in proprio corpore.

Item quærendum est de numero personarum, & de vicibus

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1137.

vicibus, si habeantur in memoria. Item si cum viduis, quæ sunt ecclesiasticæ personæ. Si cum virginibus, si cum conjugatis, si cum monialibus. Tunc quærendum est si fuerit mortalis benedictio, & tales mittantur ad episcopum, quia episcopus omnes qui habent processus ad tales, solet excommunicare. Si forte noluerit ire ad episcopum, eat sacerdos, & habeat auctoritatem ejus. Item si ad consanguineas vel affines, quæratur in quo gradu in remoto vel propinquo. Si in puerperio, vel in menstruo sanguine, ubi est periculum propter prolem, quia ex corrupto femine nascitur corruptus fetus. Item, si cum muliere propinqua partui, quia tunc est periculum, posset enim partus interfici.

Itē, si cum masculis, si cum jumentis. Et hæc pœnitentia injungatur: qui cū jumentis, præter alia, quæ debet injungi, quod nunquam edant de carne illa. Et ut breviter concludam: A quocumque modo semen emittitur, non dormiendo, nisi cum propria uxore, & hoc fiat legitime secundum exigentiam nature, mortale peccatum est, & secundum diversitates circumstantiarum, diversæ sunt injungendæ pœnitentiæ.

Non oportet omnes istas inquisitiones circa omnes facere, sed secundum quod Deus inspiraverit, sacerdos debet inquire. Sit autem inquit generale, quod consentientes mortalibus peccatis, quæcumque sint illa, mortaliter peccant: quamvis non ita graviter aliquando, sicut facientes. Sed si competit restitutio, consentiens in damnum debet restituere: & consentiens fornicatori, sive masculus, sive femina, puniri debet, tanquam pro mortali peccato.

Circa ebrietatem & crapulam quærendum est. Circa crapulam attenduntur istæ circumstantiæ.

Præpropere, laute, nimis, ardentè, studiosè.

Præpropere, ut filius Saulis Ionathas, quado ante horam comedit, & ideo graviter peccavit. *Laute*, ut Iudæi in deserto, qui petierunt carnes a Domino, non contenti manna, quæ petierunt carnes a Domino, non contenti manna. *Nimis*, ut Sodomitæ, quorum peccatum fuit abundantia panis. *Ardentè*, ut Elai, qui vilem rem, scilicet lenticulam, nimis ardentè comedit: in tantum, quod propter illam vendidit primogenita sua. *Studiosè*, ut filii Heli, qui nimium apparatus fecerunt circa cibos suos.

Hæc vitanda sunt omni tempore, sed præcipue in Quadragesima. Ebrietas, ubi fuerit afflicta, mortale peccatum est. Vnde Apostolus: *Ebrios non possidebunt regnum Dei*: id est, consueti ebrietati. Eum etiam judicant sapientes ebrium, qui propter excessum potus incurrit perturbationem capitis sive sensuum sensibilibiter; immo dicunt quidam, quod etiam in casu unica ebrietas est mortale peccatum, quo aliquis, ex deliberatione plusquam ex recreatione nature, immo potius credit gravare naturam, sumit cibum cum excessu immoderato. Istud autem non audeo desuadere. Et notandum, quod quilibet excessus circa licita non est mortalis, sed immoderatus vel frequens. Vnde

Augustinus in libro confessionum: *Quis est qui metas necessitatis non excedat aliquando? Si quis est: magnus est, magnificet Deum. Ego non sum talis homo, peccator sum. Generaliter in omni professione considerandæ sunt istæ circumstantiæ quæ notantur per hunc versum.*

Quis, qui tibi, quibus auxilium cur, quomodo, quando?
Quis? cuiusmodi persona, si clericus, vel laicus. Si clericus, utrum regularis, vel sæcularis; si in dignitate constitutus, vel extra; si in sacris ordinibus, vel extra; si religiosus, cuius professionis sit; si juvenis, vel senex; si servus, vel liber. *Quid?* considerandum est genus peccati. Vtrum fornicatio simplex, vel adulterium, vel incestus: vel in clericis, quia genus peccati maxime aggravat quantitatem peccati. *Vbi?* in quo

loco? sacro, vel non sacro? *Quibus auxiliis?* quibus consentientibus, impellentibus? Vtrum tantum propria voluntate, vel alieno consilio, vel monitione? Vtrum casu, vel deliberatione? Multa enim alia possunt inquiri hic. *Cur?* propter quem finem? Solet autem distingui triplex finis: utile, honestum, delectabile. Multi committunt peccatum propter utilitatem: multi propter delectationem nullas potest committere peccatum propter honestatem. *Quomodo?* modi diversi attenduntur, secundum diversa genera peccatorum. De quibus modis, satis patet circa luxuriam carnis, per ea quæ dicta sunt, & ibi maxime necessaria est inquisitio. *Quando?* in quo tempore? utrum extra Quadragesimam, vel in Quadragesima? utrum diebus festis, vel profestis; & in diebus festis, puta in magnis festivitatibus, tunc esset competens pœnitentia, ut vigilia festivitatis illius jejuneret in pane & aqua, maxime si peccaverit in lubrico carnis.

Circa personam clerici procedendum est. Querendum est, an fuerint de legitimo matrimonio, & libera conditionis: & in quo ordine sint, & quomodo receperint ordines, utrum legitime, vel furtive, vel simoniace: item si a suis episcopis propriis. Si furtive receperint, episcopus potest dispensare cum illis, nisi sic dixerit: Inhibemus sub pœna excommunicationis, ne aliquis accedat ad ordines, nisi legitime presentatus. In hoc solo casu reputat Innocentius tertius esse excommunicationem: in aliis comminationem. Et ideo non potest episcopus dispensare, nec cum simoniaco, sed solus papa.

Queritur a clerico, si propter Deum datum fuerit ei beneficium: & si propter Deum tenet, & pro salute animarum. Si non ita, purget animum; & si sine simonia ingressus est, teneat illud: timeat tamen.

Sequitur de satisfatione. Quia pœnitentiæ arbitrariæ sunt, non diffinimus vobis aliquas certas pœnitentiæ, quas debetis injungere. Hoc tamen sciatis, quod satisfactio consistit in tribus præcipue: in jejuniis, oratione, & elemosyna. Oratio est quasi avis, quæ volat in altum, si habet istas duas alas, elemosynam & jejunium. Jejunium valet contra omnia carnalia vitia, & debet injungi pro carnalibus peccatis: oratio pro spiritalibus. Vnde Hieronymus: Jejunio, sanantur pestes corporis; oratione, mentis pestes; elemosyna valet ad omnia. Vnde, *Redime elemosynis peccata*. Et hoc debet injungi pro omnibus peccatis.

Videatis ergo ne sitis insipientes medici, qui putant uno collyrio omnes morbos curare. Non sanat oculum, quod sanat calcaneum. Immo, sicut exhibuimus membra nostra servire iniquitatibus ad iniquitatem: ita exhibeamus corpora nostra servire iustitiæ in satisfactione. Verbi gratia: si aliquis peccavit per os, falso placitudo, vel falso jurando, injungatur ei oratio, & quod defendet pauperes in causis honestis, contra quos deliquit. Item si peccavit retinendo, injungatur ei largitio elemosynarum: si peccavit male pugnando contra innocentes, injungatur ei, quod pugnet contra nocentes; scilicet Saracenos, & hæreticos. Si peccavit per renes, injungatur ei, quod adstringat zona pellicia circa lumbos ejus, & jejuneret, & subtrahatur pabulum luxuriæ: & ita de omnibus aliis. Et quia generale vitium est gula, semper aliquid de jejunio indicatur.

Item semper quæratur ab omnibus, si sint excommunicati, vel propter incendium, vel propter percussionem alicujus religiosæ personæ. Sunt autem casus, in quibus non incidunt in canonem, si percutiant: si minor fuerit, qui percutit; si jocose; si prælatus vel magister corrigendo; si omnino depositus percutiatur; si vis vi repellatur incontinenti, cum moderamine in-

1. Cor. 6.

Dan. 4.

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1137.

ne inculpate tutele; si cum sorore, matre, filia, uxore turpiter inveniatur, si ignoret esse clericum, si fuerit apostata, si negotiator personarum ecclesiasticarum, secularium procuracionem gerens: si perturbatorem Divini officii clericum ab ecclesia expellat, si mandato prelati hæc faciat, si ferat arma in contumeliam ordinis clericus percussus. Hic est tamen distinctio facienda.

Item in istis casibus percussor clerici ab aliis absolvitur, quam a Papa. Si hostiarius, non malignando clericum læserit. Si percussor senex fuerit, mulier, impotens, cæcus, pauper, claudus. Si propter inimicitiam, vel aliam causam adire papam non potest. Ita cum istis casibus cessantibus, adeat papam. Item in articulo mortis. Item si clericus clericum leviter percusserit. Item si servus in fraudem clericum percusserit, vel se subtrahat ab obsequio domini sui, vel si ipse dominus propter carentiam ejus incurrat damnum.

Valerudinarii etiam possunt absolvi ab alio, præstata cautione, quod sanitate habita, adibit papam. Item vitandi sunt excommunicati, maxime in quinque, id est mensa, oratione, salutatione, osculo pacis, in colloquio.

De iis qui non penitent, ad excommunicationem. Quatuor sunt quæ a comitantibus excommunicatis, excommunicationem excludunt: necessitas, pietas, utilitas, & ignorantia. Necessitas duplex, domestica vel adventitia. Domestica, ut in personis illis, quas excipit Gregorius cap. xi. & qu. 3.

Quoniam multos, peccatis nostris exigentibus pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim nimia simplicitate, partim timore, partim necessitate: devicti misericordia, anathematis sententiam, ad tempus, prout possimus, temperamus. Apostolica itaque autoritate ab anathematis vinculo hoc subtrahimus: videlicet uxores, filios, servos, ancillas, seu mancipia: necnon rusticos & servientes, necnon & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur: & eos qui ignoranter excommunicatis communicant, sive illos, qui communicant cum illis, qui excommunicatis communicant. Quicumque autem, vel viator, vel orator, aut peregrinus, in terram excommunicatorum devenit, ubi non possit emere, vel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis, non ostentatione superbiæ, sed humanitatis causa, dare aliquid voluerit, non prohibemus.

Pietas, in eo quod periturus nostro servatur beneficio: utilitas, ut si ad sanctificationem moneantur, & de his, quæ adhuc suffragantur, cum eis tractatur: Ignorantia probabilis, non supina. Unde quidam, utile, * uxor, servus, lex, humile, res ignorata, necesse. Hæc omnia dicta sunt sine præjudicio sententiæ sanioris.

CONCILIVM LONDONIENSE
A V T O R I T A T E O T T O N I S L E G A T I S E D I S
apostolicæ pro reformanda ecclesia Anglicana celebratum, postridie octavarum S. Martini, anno Domini M C C X X V I I, tempore Gregorii papæ IX.

*** **M** *Arthurus Paris. ad ann. MCCXXXVII.*
Eodem, inquis, anno, nesciebatur ad quid, circa festum apostolorum Petri & Pauli, dominus Otto S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis, per mandatum Regis venit legatus in Angliam, nescientibus regni magnatibus. Unde plures adversus Regem magnam conceperunt indignationem, dicentes:

A Omnia Rex pervertit: jura, fidem, promissa, in omnibus transgreditur. Nunc enim matrimonio se, sine amicorum & hominum naturalium consilio, alienigenæ copulavit: nunc legatum, regni totius immutatorem, clam vocavit: nunc sua dat, nunc data cupit revocare. Sic, sicque de die in diem, juxta dictum evangelicum, in se divisum & dissipatum regnum, est enormiter desolatum. Dicitur est autem, quod archiepiscopus Cantuariensis Edmundus Regem talia facientem increpavit, præcipue de vocatione legati, sciens inde in suæ dignitatis præjudicium, magnam regno imminere jacturam. Sed Rex, spreto tam suo quam aliorum consilio, quod concepit animo nullatenus voluit propositum revocare. Venit igitur in magno apparatu legatus prænominatus. & potentia magna: & occurrerunt ei episcopi & clerici famosi usque ad litus, & aliqui in naviculis navigando obviantes ei, applaudentes, & munera in præciabilia offerentes: immo etiam Parisiis in obviam ei, obulerunt telas escarlecti, & vasa pretiosa, juncti diversorum episcoporum. In quo factò, nimis a multis meruerunt reprehendi, tum pro dono & pro dandi modo: quia in pauro & ejus colore videbatur legationis officium & adventum acceptari. Adventus autem munera oblata omnia non accepit, sed aliqua: sed quæ non recepit, jussit sibi reservari. Redditus autem vacantes, suis, quos secum adduxit, dignis & indignis largiter distribuit. Rex autem ei usque ad confinia maris occurrit, & inclinatus ad genua ejus capite, usque ad interiora regni deduxit officiose. Et adventantes episcopi cum abbatibus & aliis ecclesiarum prælatis, cum cum omni honore & reverentia, cum processionibus & campanarum classico, & pretiosis muneribus, ut decuit, & plus quam decuit, receperunt.

D Dominus autem Otto legatus, de quo superius mentio facta est, prudenter ac modeste se gerens, munera preciosissima sibi oblata in magna parte respiciens contra consuetudinem Romanorum indignationem in toto regno conceptam, tam a clero quam militia, citra opinionem multorum, per gestum suum ordinatum temperavit. Primo enim quosdam magnates, ex quodam odio latenter concepto, sibi discordes, pacificavit, & indice osculo in bona fide confederavit, ut pote dominum Petrum episcopum Vintoniensem, & dominum Hubertum comitem Cantiar, & Gilbertum Basset, Stephanum de Segrave, Richardum Svvard, & alios quamplures diu ante sibi diffidentes. Quod odium fere in lamentabile judicium proruperat in torneamento commisso apud Blie, in initio Quadragesimæ eodem anno, ubi se Australes Norentibus opposuerunt contrarios: sed tandem prevalentibus Australibus, capti sunt ex aliis viri magni, & commissum est non hastiludium, sed hostile bellum. Inter omnes tamen strenuissime se habebat comes Begod. Quos postquam domini legati pacificavit industria, omnibus prælatis Angliæ scripsit, ut in octavis S. Martini Londoniis convenirent, authenticum domini papæ, de plenaria potestate legationis sibi concessa vel tradita, communiter in ecclesia S. Pauli audirent, & in eadem communiter de reformatione ecclesiæ Anglicanæ tractaturi, & in præsentia ejus concilium celebraturi.

E Rex tam ejus, id est comitis Cornubiæ, quam aliorum naturalium hominum suorum spreto consilio, magis ac magis, ut incepti, deliravit, & se voluntati Romanorum, præcipue legati quem inconsultus advocaverat, mancipavit: adeo ut videretur quasi vestigia sua adorare, affirmans se tam in publico quam in secreto, sine domini sui Papæ, vel legati consensu, nihil posse de regno disponere, transmutare, vel alienare: ut non Rex, sed feudarius Papæ diceretur. His igitur

ANNO
CHRISTE
1137.

igitur & aliis deliramentis, Rex omnium nobilium suorum corda eruentavit. Consiliarios quoque habuit infames & suspectos, qui huius rei fomentum esse dicebantur, quos idcirco magis habebant nobiles Angliæ exosos, quia de regno ipso duxerunt originem. Et hi erant Ioannes comes Lincolnæ, S. comes Legriæ, frater G. Templarius.

Interim domino legato offerebantur dona preciosa, tam in palefredis concupiscibilibus, quam vasis preciosis, & vestimentis mollibus & duplicibus, pellibus variis & silvestribus, nummis, esculentis, & poculentis: ita quod unus solus, episcopus scilicet Vvintoniensis Petrus, cum constaret ei quod Londoniis esset hyematurus, quinquaginta boues pascuales, & centum summas tritici electi, & octo dolia vini meracissimi, transmisit ei in alimentum. Alii quoque secundum vires & facultates suas, ei similia contulerunt. Legatus vero Romanam avaritiam temperando, non omnia, sed aliqua oblata sereno vultu suscepit gratanter, considerans illud Senecæ philosophicum: Omnia oblata recipere, avarum est; nulla, rebelle; aliqua, sociale.

Et paulo post. Eodem quoque anno scripsit Rex omnibus magnatibus suis, ut coram eo & dom. Legato in festo Exaltationis sanctæ Crucis apud Eboracum convenirent, de arduis negotiis regnum contingentibus tractaturi. Venerat autem eis obviam rex Scotiæ vocatus a Rege Angliæ & legato, apud Eboracum, ut ibi, habita communi deliberatione de pace reformanda inter eos, feliciter componeretur, & Dei dante gratia, omnis lis mota prævia ratione sedaretur, & de iuste utrique debitis latisfieret. Vbi tandem cum pervenisent, sic elaboratum est, ut rex Scotiæ perciperet de regno Angliæ trecentas libras terræ sine castris constructione, homagiumque regi Angliæ faceret, & fœdus inter eos amicitia sanciretur: & hoc se fideliter facturum regi Angliæ, & conservaturum juraret: & sic omnis querela & vindicta ex parte regis Scotiæ conquiesceret.

Volenti autem domino legato intrare regnum Scotiæ, ut ibi de negotiis ecclesiasticis tractaret, sicut in Angliâ, respondit rex Scotiæ: Non me memini legatum in terra mea vidisse, nec opus esse aliquem esse vocandum, Deo gratias: nec adhuc opus est, omnia bene se habent. Nec etiam tempore patris mei vel aliquis antecessorum meorum, visus est aliquis legatus introitum habuisse; nec ego, dum mei compos fuero, tolerabo. Veruntamen, quia fama te sanctum virum prædicat, moneo te, ut si forte terram meam ingrediaris, caute progrediaris, ne quid sinistri tibi contingat. In domici enim & silvestres homines ibi habitant, humanum sanguinem sitientes, quos nec ego ipse valeo edomare, qui etiam si in vos irruant, nequeo eos cohibere. Me etiam nuper, ut forte audistis, voluerunt invadere, & a regno expellere exheredatum. Quibus auditis, legatus avidam voluntatem intrandi Scotiam temperavit, & latera Regis sui, scilicet Angliæ, sibi per omnia obedientis, non reliquit. Remansit tamen cum rege Scotiæ quidam Italicus legatus consanguineus, quem Rex cingulo militari, terram etiam conferendo, non penitus rebellis videretur, nobilitavit. Et sic soluto concilio regio rex Angliæ cum legato suo, versus austrialia remeavit.

Appropinquante vero tempore concilii, iussit sibi legatus sedem parari in occidentali parte ecclesiæ sancti Pauli Londoniis, fastigiosam mimis & solemnem, longis trabibus & sedilibus gradatim exaltatam. Missi igitur litteras suas, ut vocati omnes Angliæ prælati, scilicet archiepiscopi, episcopi, abbates, priores installati, tam sub conventus sui, vel capituli, quam suo nomine, litteras procuratorias deferentes, ut qui quicquid

A in concilio staretur legatus, ratum utrobique haberetur. Venerunt igitur omnes iuxta mandatum domini legati, nimis vexati & fatigati in corporibus propriis, equorum, & viaticis, utpote ingruente hyeme & multiformi tempestate, omnes prælati suæ legatiæ, Angliæ tamen potissime.

Et post descriptionem validissimam tempestatum, qua legatus & eorum concilium vehementius essent territi. Cum igitur, inquis, convenissent Londoniis prælati Angliæ, in ecclesia sancti Pauli, die prima concilio assignata, scilicet in crastino octavarum S. Martini, non comparuit legatus, quia episcopi rogaverant eum, ut ea de daretur eis copia inspicendi quæ proposuit statueret; & secum super his deliberare, ne aliquid in præiudicium eorum statueri attentaret. Altera igitur die constituit in secretis & abditis locis milicibus armatis & serventiibus circiter ducentis, quos ad instantiam precum suarum dominus Rex commoverat: timebat enim valde sibi, eo quod dicebatur, cum nimis velle deservire in eos qui plura habebant beneficia, & præcipue illegitimos. Apparuit autem summo mane, scilicet diluculo, in ecclesia prædicta: erat autem ibi tot expectantium multitudo tam compressa, quod ipsi legato ingressus erat difficillimus. Et ingressus ecclesiam, coram majori ecclesiæ pontificalibus se induit: scilicet superpellicio & desuper cappa choralis, pellibus variis furrata, & mitra, & procedentibus archiepiscopis Cantuariensis & Eboracensis cum processione solenni, cum cruce

C & cereis accensis, & cum litania, sedem suam ascendit per gradus pompose, ut dictum est, præparatam: & iam pomposius tapetis & pallis redimitam, collocante se a dextris domino Cantuariensis, & Eboracensis a sinistris: propter quod orta est inter eos dissensio, scilicet de ordinatione sessionis. Et appellatum est ex parte Eboracensis, pro iure suo, quod sibi vendicabat. Lecto igitur solemniter evangelio, scilicet: *Ego sum pastor bonus*, sicut moris est, dictisque collectis propriis ab ipso legato, & cantato *Veni creator spiritus*, appellatoque ab Eboracensis, ut dictum est, sederunt iuxta legatum duo archiepiscopi, Cantuariensis a dextris, Eboracensis a sinistris. Quibus dixit legatus, volens ipsam controversiam pacificare, neutrius tamen juri derogando: In bulla domini papæ stat imago Pauli a dextris crucis in medio bullæ figurata, & Petri a sinistris, nulla tamen inter tantos sanctos est

D orta unquam contentio, ambo enim sunt in eoque quali gloria. Veruntamen propter Petri clavigeri dignitatem, cum prioratu vocationis, merito a dextris crucis ejus imago collocanda videtur. Sed quia Paulus credidit in Christum, quem non vidit, a dextris figuratur: *Beati enim qui non viderunt*, &c. Sic dominus Cantuariensis, totius Angliæ primas, & qui præest antiquissimæ ac nobilissimæ ecclesiæ Cantuariensis, necnon & Londonensis, quæ est S. Pauli, non sine ratione a dextris est collocandus. Et ex tunc sequentibus diebus sedit Cantuariensis a dextris, Eboracensis a sinistris. Secundo autem die, concilio jam incepto, missi sunt ex parte domini Regis comes Lincolnienis Ioannes, & Ioannes filius Galfridi, & Vvillielmus de Ræle, canonicus S. Pauli, ut dicto legato ex parte Regis & regni inhiherent, ne ibi contra regiam coronam & dignitatem aliquid statuere attentaret. Et remansit ibi, ut hoc observaretur, Vvillielmus de Ræle, indutus cappa canonica & superpellicio, aliis recedentibus. Eodem quoque die petit dominus Simon Cantuariensis archidiaconus, dominum legatum in audientia omnium, ut audiretur ab omnibus authenticum suæ legationis, a domino Papa sibi commissum: quod & factum est. Et eodem die, ad imperationem domini Regis, lectum fuit quoddam privilegium, de festivitatis

ANNO
CHRISTE
1137.

tatibus S. Eduardi, per totam Angliam celebrandis: A
& de mandato domini Papæ, de sanctis Francisco &
Dominico canonizatis. Et quia audierat dominus lega-
tus, dum adhuc in hospicio suo esset, multos pluri-
bus ecclesiis beneficiatos, nobiles sanguine & posses-
sionibus, & illegitimos, de quibus mentionem in quo-
dam statuto concilii fecerat, contra ipsum murmu-
rante, & ei etiam insidias præparasse: quosdam ma-
gnates, scilicet comitem marefcallum G. & comi-
tem Lincolnæ I. & comitem de Monteforti S. &
quosdam de familia domini regis, cum gladiis & fu-
stibus munitos, ad tuitionem sui suorumque secum ad
concilium duxit & reduxit. In concilio vero, cum sta-
tutum contra eos qui plura beneficia obtinuerant
contra concilium Lateranense, pronuntiaretur: epi-
scopus Vvignoniensis, vvalterus scilicet de Cante-
lupo, surgens in medio, deposita mitra sua, sic domi-
num legatum est affatus: Pater sancte, cum multi
» nobiles, quorum sanguis noster est, plura obtineant
» beneficia, cum quibus nondum dispensatum est, quor-
» um etiam aliqui provecæ sunt ætatis, & usque ad
» præfens honorifice vixerunt, & hospitalitatem ad pos-
» se procurando, elemosynas patientibus sanis eroga-
» runt: durum esset nimis, tales suis beneficiis spolia-
» tos, in ignominiosam tradi pauperatam. Quidam ve-
» ro juvenes feroces ac strenui, maximis periculis se op-
» ponerent, antequam suis se sinerent privari benefi-
» ciis, unico tantum retento: quod bene perpendo per
» memetipsum. Antequam enim ad istam vocarer di-
» gnitate, proposui in animo, quod si unicum amitte-
» rem beneficium, talis prætextu constitutionis, omnia
» amitterem. Vnde timendum est, quod multi ad præ-
» sens in simili proposito perseverent. Quoniam igitur
» multitudine talium in causa est, sanctæ paternitati ve-
» stre supplicamus, quatenus ob salutem vestram &
» nostram, super hujusmodi statuto dominum papam
» consulatis. Præterea, cum statutum vestrum in reli-
» gione S. Benedicti, ad omnes æqualiter se extendat, &
» durum sit multis, tum propter locorum penuriam, &
» præcipue montalibus, cum sint debiles & fragiles, hoc
» statutum observare: necessum est huic rigori discre-
» tum addere temperamentum. Super quo etiam po-
» stulam, ut dominum papam super his velitis con-
» sultare. Cui dominus legatus respondit: Quod si om-
» nes prælati, scilicet isti præfentes archiepiscopi, & epi-
» scopi, una cum eo, super his domino papæ scriberent,
» libenter consentiret.

Et sciendum, quod, quia aliqui opinabantur, sicut
datum fuit intelligi domino legato, quod statuta sua
robur nisi tantum in tempore suæ legationis non obti-
nerent, iussu ejusdem surrexit in medio quidam cleri-
cus suus, magister scilicet Atho, & aperto libro au-
thentico, scilicet registro domini papæ, ad majorem
autoritatē, ut validius talem opinionem improbarct,
quandam decretalem legit distincte & aperte, quam
dominus legatus distinguens approbavit: per illam as-
ferens manifeste, quod etiam post recessum ejus, sua
statuta perpetuæ firmitatis robur debeant obtinere.
Nec prætereundum, quod primo die concilii colloca-
tis (ut prædictum est) archiepiscopis, Cantuariensis
scilicet a dextris, Eboracensi vero a sinistris, perlectoq;
evangelio, *Ego sum pastor bonus*, dictisq; collectis ad
hoc pertinentibus, indicoque silentio, & turba com-
primente caltigata, dominus legatus sedendo, quasi tubam
vocem suam exaltans, sermonem suum inchoavit,
thema suum sic præordinando: *In medio sedis & in cir-
cuilu ejus quatuor animalia plena oculis ante & retro*.
In sermone prosequendo innuens, quod prælati,
quasi animalia habentia oculos ante & retro, debent
esse in rerum secularium dispositionibus providi, & in
spiritualibus circumspicci, priora sequentibus caute

Concil. general. Tom. XI.

continuantes. Et post sermonem legi fecit statuta, alta
voce & distincte, quæ firmiter statuit observari, quæ
subscripta in hoc libro duximus annotari.

DECRETA CONCILII.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De ecclesiarum dedicatione.
2. De sacramentis ecclesiasticis.
3. De baptismo.
4. De arcenda avaritia sacerdotum.
5. Qui confessores constituendi.
6. De qualitate ordinandorum.
7. De firmariis & vicariis ecclesiarum.
8. Qualiter ecclesie ad firmam dande.
9. De eodem.
10. Qui vicariis ordinandi.
11. Ne leviter ecclesia absenti alteri conferatur.
12. Ne ecclesia una in plures vicarias dividatur.
13. De residentis in ecclesiis faciendæ.
14. De habitu clericorum.
15. Contra retores ecclesiarum clandestina matrimonia contrahentes.
16. De clericis concubinariis.
17. De his qui patribus succedunt in ecclesiasticis beneficiis.
18. Contra latronum protectores.
19. De esu carniū monachorum.
20. De officio archidiaconorum.
21. Ne quid exigatur pro pace reformanda.
22. De officio episcoporum.
23. Contra iudices imperitos.
24. De iurjurando calumnie.
25. De procuratoribus constituendis.
26. Quomodo fieri debeant citationes.
27. Ne quis sigillum suum apponat litteris quarum confessioni non interfuit.
28. Qui debent habere sigilla authentica.
29. Iuramentum ab advocato præstandum.
30. De actis scribendis.
31. De evasione præstanda.

PRÆFATIO.

QVONIAM domum Domini decet sanctitudo & mi-
nistros ejus, a Domino enim dicitur: *Sancti esto-
te*, quoniam sanctus sum ego Dominus Deus vester: fatagit astutia humani generis inimici ut sanctitatem
subtrahat vel destruat utrobique, dum in plerisque
locis, & ne consecrentur ecclesiæ vel retardat, & ne
suo digne fungantur officio, ministrorum mores & vi-
tam multorum vitiat & depravat, sanctorum patrum
regulis & statutis, generaliterque omnibus Christia-
næ religionis profectibus se opponendo. Huic est igitur
armata manu a cunctis Christi fidelibus fortiter
in fide resistendum, & ad ejus molimina renovatis &
novis semper utendum viribus enervanda: sicut Isaac
pateos, quos foderant filii Abrahæ, sed humo im-
pleverant Palestini, prius studuit renovari, deinde alios
fodere prorsus novos. Denique nos Otto, miseratione
Divina sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconus
cardinalis, & apostolicæ sedis legatus, ad partes Angliæ
cum legationis officio a sede apostolica destina-
ti, divino fulci auxilio, & astantis concilii suffragio &
consensu, ad roborandum & reformandum statum eccle-
siasticum in partibus Anglicanis, salvis aliis cano-
nicis institutis, quæ cum reverentia volumus & cupi-
mus observari, quedam ex commissa nobis potestate
duximus observanda, quæ per certos articulos scē-
mus digeri & distingui.

terem. 3.

ne f. vel im-
pedit, vel
ret.

ANNO
CHRISTI
1137.

CAPITVLA.

I. De ecclesiarum dedicatione.

Basilicarum dedicatio a veteri testamento initium dignoscitur habuisse, & in novo est a sanctis patribus observata: in quo est eo dignius & studiosius faciendā, quo in illo tantum offerbantur hostiæ animalium mortuorum, in isto vero cælestis hostia viva & vera, ipse scilicet unigenitus Dei Filius, in altari offertur pro nobis manibus sacerdotis. Quare statuerunt provide sancti patres, ne in aliis locis, quam Deo dicatis, nisi necessitatis causa, celebraretur officium tam sublime. Potro quia vidimus per nos ipsos, & a plerisque audivimus, tam salubre ministerium contemni, vel saltem negligi a nonnullis, dum multas invenimus ecclesias, & etiam cathedrales, quæ licet sint ab antiquo constructæ, nondum tamen sunt consecratæ oleo sanctificationis: volentes huic periculose negligentie obviare, statuimus, & statuendo præcipimus, ut omnes ecclesie cathedrales, conventuales, & parochiales, quæ perfectis parietibus sunt constructæ, infra biennium, per diocesanos episcopos ad quos pertinent, vel eorum autoritate per alios, consecrentur: sicque infra simile tempus fiat de cætero constituendis. Et ne tam salubre statutum transeat in contemptum, si loca huiusmodi non fuerint infra biennium a perfectionis tempore dedicata: a Missarum solenniis usque ad consecrationem manere statuimus interdicta, nisi aliqua rationabili causa excusetur. Ad hoc ne præsumant abbates, ecclesiarum rectores, antiquas ecclesias consecratas, sub prætextu pulchrioris vel amplioris fabricæ faciendæ, diruere absque licentia diocessani episcopi & consensu, præsentis statuto districtius inhibebimus. Diocessanus vero diligenter consideret, utrum expediat dare licentiam vel negare: & si dederit, attendat & intendat, ut opus quam celerius poterit consummetur: quod extendi statuimus & volumus ad jam cepta. De capellanis vero minoribus nil novi duximus statuendum. Consecrationes earum, qualiter & quando fieri debeant, definitionibus canonicis relinquentes.

II. De sacramentis ecclesiasticis.

Sacramenta ecclesiastica, in quibus tamquam in vas cælestibus salutis remedia continentur, necnon oleum sanctificatum & chrisma, a ministris ecclesie pure atque devote, qualiter exclusa cupiditatis labe, statuimus & statuendo præcipimus exhiberi, nulla difficultate in eis adhibita exhibendis, prætextu consuetudinis alicujus, quæ dicantur ab eis qui ea recipiunt aliquibus

A aliqua persolvenda. Sacramenta vero principalia, quæ sunt, & quot, propter simplicitates duximus exprimenda. Sicut enim baptismus, confirmatio, penitentia, eucharistia, extrema unctio, matrimonium, atque ordo: de quorum quolibet in factis canonibus est tractatum, & plenius ordinatum. Sed quia non est leve canonum * gytare & ignorare medico medicinale officium, minus grave: statuimus, ut in susceptione curæ animarum & ordinis sacerdotii examinentur de his præcipue ordinandi. Archidiaconi quoque in decanatum suorum conventibus sacerdotes maxime in his studeant erudire, docentes eos qualiter circa baptismum, penitentiam, eucharistiam, & matrimonium, debeant se habere.

III. De baptismo.

Ad baptismum solemniter celebrandum duo, scilicet sabbatum ante resurrectionem Domini, & sabbatum ante pentecosten, sunt a sanctis canonibus propter mysterium deputata. Sed quidam, ut audivimus, in partibus istis diabolica fraude deccepti, periculum suspicantur, si præfatis diebus pueri baptizentur: quod arbitrari, vel utrumque metuere, sanæ fidei penitus advertatur, & manifeste convincitur esse falsum: cum summus pontifex personaliter illud mysterium solemniter, & diebus baptizet solemniter memoratis, & in aliis mundi partibus servet ecclesia illud idem. Quare statuimus, ut a tanto errore prædicatione frequenti populus avertatur, & ad solemnizandum præfatis diebus baptismum, & baptizandum pueros suos, studiosius meditentur. Statuimus insuper ut parochiales presbyteri formam baptismi firmiter addiscentes, eam parochianis suis frequentet exponant diebus Dominicis in vulgari: ut si articulus necessitatis emergat, quo ipsos aliquem oporteat baptizare, eam sciant & valeant observare; quæ, utrum servata fuerint, inquitant postmodum diligenter.

IV. De arcenda avaritiæ sacerdotum.

Auditu horribili audivimus & relatu, quod quidam, scilicet miseri sacerdotes, dum forsitan in beneficium vicariæ, vel ad firmam, seu quacumque alia questus causa, provenit ex altari aut ex penitentia venientes recipiunt, non aliter admittunt ad penitentiam consentientes, nisi prius ab ipsis in sinu avaritiæ suæ quidpiam reponatur: sicque faciunt de aliis sacramentis. Quoniam igitur qui talia agunt, regno Dei & beneficio ecclesiastico sunt indigni: statuendo districtè præcipimus, ut inquisitione arctissima per episcopos de his facta, qui tale aliquid commississe repertus fuerit, & a beneficio, quod obtinet, removeatur omnino, &

ANNO
CHRISTI
1137.

ab officio, quod perperam gessit, perpetuo A
suspendatur.

V. *Qui confessores constituendi.*

Quod in quodam concilio statutum invenimus approbantes, statuimus, ut per quoslibet decanatus prudentes viri & fideles constituantur per episcopum confessores, quibus personæ & minores clerici confiteri valeant, qui decanis erubescunt confiteri, forsitan & verentur. In ecclesiis vero cathedralibus confessores institui præcipimus generales.

VI. *De qualitate ordinandorum.*

Sacer ordo eo est digno dignius conferendus, quo ab ordinato sacramenta cætera conferuntur. Quare cum periculosum sit minus dignos, idiotas, illegitimos, irregulares, & extraneos, aut sine titulo certo & vero aliquos ordinari: statuimus, ut ante collationem ordinum de his omnibus per episcopum indagatio diligens habeatur. Et ne reprobatis, qui fuerint reprobandi, approbatis, clanculo se valeant immiscere repro- C
bati, in examinatione scribatur numerus & nomina approbatorum: & qui scripti fuerint, postmodum in ordinationis limine perfecta scriptura discretione sollicita requirantur, ipsaque scriptura apud episcopum vel ecclesiam conservetur.

VII. *De firmariis & vicariis ecclesiarum.*

Ecclesias dari ad firmas, vel generaliter constitui vicarium in eisdem, nostra nequaquam volumus autoritate fulciri. Sed propter infirmitatem multitudinis, quæ in causa est, ne videamur potius laqueos injicere quam invenire remedia, prohibitionis editum contra ea emittere formidamus. Quibusdam tamen moribus ex cis orientibus ad nostram delatis notitiam occurrere coarctamur. Accidit enim plerumque, ut dum hi qui firmarii appellantur, lucrari plus appetant quam exolvant, turpes exactiones faciunt, quæ interdum etiam cadunt in simoniacam pravitatem. Quare statuendo districtius prohibemus, ne dignitates vel officia, puta decanatus, vel archidiaconatus, sive proventus, ex ecclesiastica vel spiri- D
tualis jurisdictionis exercitio, sive ex pœnitentia vel altari, seu aliis sacramentis quibuslibet venientes, ad firmam de cætero nullatenus concedantur.

VIII. *Qualiter ecclesie ad firmam dande.*

Cum laicis ecclesias dari ad firmas sit penitus inhonestum, & clericis quibuscumque ad longum tempus, propter continuationem temporis, quæ asserre consuevit periculum, ecclesiis postea esse damnosum: utrumque districtius inhibentes, statuimus, E
Concil. general. Tom. XI.

ut nec laicis unquam, nec personis etiam ecclesiasticis ultra quinquennium ecclesie ad firmam concedantur, nec finito quinquennio renoventur eisdem, nisi prius ipsas habuerint alii mediate. Et ut omnia sint in tuto, præcipimus ut presentibus episcopis vel archidiaconis firmaria fiat conventio: ex qua plures litteræ conscribantur, quarum una remaneat penes ipsos.

IX. *De eodem.*

Alicubi audivimus contigisse, quod vacante pingui ecclesia, quam quidam optabat habere, nec tamen audebat eam recipere ut persona, ne aliis ipso iure beneficiis quæ obtinuit privaretur, callide procuravit ut ecclesia illa sibi ad firmam perpetuo traderetur, ita quod modicum quid inde solvcret alii nomine personatus, sibi que totum reliquum retineret: quo dante causam, edito statuimus, ut in tota vel in parte ad firmam alicui sub quocumque colore in beneficio conferatur: casum & inane fore penitus discernentes, si contra fuerit attentatum.

X. *Qui vicarii ordinandi.*

Ad vicariam statuimus nullum admittendum, nisi jam presbyterum ordinatum, vel factem diaconum in proximis quatuor temporibus ordinandum, qui renunciatis beneficiis aliis, si quæ habet curam animarum habentia, juret residentiam ibi facere, ac eam faciat continue corporalem: alioquin institutionem illius fore nullam decernimus, & vicariam alii conferendam. Sic eluditur illi dolo, quo sæpe assignato alicui nomine personatus modico, simulate dabatur illi ecclesia sub ficto nomine vicariæ, qui timens alia beneficia perdere, metuebat eam recipere ut persona. De jam institutis vero vicariis, qui non sunt presbyteri, cum vicarii teneantur personis & ecclesiis deservire, statuendo præcipimus, ut infra annum, ad minus, se faciant in presbyteros ordinari: alioquin, si per eos steterit, quo minus infra annum, ut diximus, ordinentur, eos extunc vicariis eisdem fore decernimus privatos. Et de residentia circa eos statuimus, quod de instituendis supra diximus statuendum.

XI. *Ne levis ecclesia absentis alteri conferatur.*

Ad elidendum fallacias iniquorum, sagaci est studio laborandum cuilibet justitiæ amatorum, ne si torpescat rectorum industria, simplicitas a versutia supplantetur, & succumbat veritas falsitati. Sane relatione accepimus plurium, quod quidam in absentis beneficium oculos jacentes, novos fingentes rumores, asserunt se audisse mortuum esse, vel beneficium resignasse beneficii possessorem, sicque procurant in istud
LI ij bene.

ANNO
CHRISTI
1237.

beneficium quomodolibet se intrudi: & si A
forsitan reviviscens qui mortuus fuerat ad
suam ecclesiam revertatur, Nescio te fra-
ter, respondeatur eidem, & clauditur ja-
nuæ contra eum. Nonnulli etiam nimia
cupiditate cæcati, non solum in absen-
tium beneficium, sed etiam in præsen-
tium, clanculo irrumperere, vel ubicumque
possunt, ea invadere, non formidant: &
cum intro fuerint, nec profunt sententiæ,
nec aliquid quo valeant mitti foras, quo-
niam armorum potentia se defendunt. In
utroque igitur articulo remedium quale
postumus adhibentes: statuimus distri- B
ctius, prohibentes ne prætextu opinionis
vel famæ, quæ de morte vel de cessione
habeatur absentis, ejus beneficium ali-
quatenus conferatur: sed prælatus, donec
plenius de alterutro instruat, expectet.
Alioquin ad refarciendum omne damnum
ex hoc inflictum absentem eum fore decer-
nimus obligatum, & illum qui se procura-
vit intrudi, præter restitutionem bono-
rum, officio beneficioque suspensum pro-
tinus ipso facto: quod & ad illum extendi
volumus qui beneficium ecclesiasticum, al-
tero possidente, autoritate propria, vel C
potius vi, vel clam, occupare præsumit: vel,
postquam declaratum fuerit ad alium per-
tinerere, armis se defendere nititur in e-
dem.

XII. *Ne ecclesia una in plures vicarias
dividatur.*

Cum ars arrium, teste beato Gregorio, sit
regimen animarum, non cessat antiquus
sophista suæ gyrare molimina fraudis, & in
falsæ præventionis studere fallaciis, quo
valeat concludere disciplinis artis, & eos
excludere a salute quos imperitos invenerit
vel incautos. Hoc est quod facit trans-
gredi mandata Dei, & sanctorum patrum
regulis contraire, dum nec sermo Divi-
nus, nec sanctiones canonicæ, a distorto
itinere possunt reducere peccatores. Exi-
git enim ars nostra catholica, ut unicus &
in una ecclesia sit magister perfectus, or-
dine, habitu, vita, scientia & doctrina, &
quod pura sit ecclesiæ ordinatio atque sim-
plex. Sed objectio diaboli multos facit in
hoc dogmate deviare, dum interdum eo
suggerente non uni tantum una datur ec-
clesia, sed pluribus, prætextu plurium D
patronorum, ut sint plura capita in eodem
corpore, quasi monstrum. Et interdum
consentit persona, quæcumque sit occa-
sio, ut aliquid concedatur alii nomine
personatus absque magistro: præterea ec-
clesia sæpe maneat, dum nec persona in
ea, nec saltem vicarius invenitur perpe-
tuus, sed aliquis forte simplex sacerdos, qui

nec jus habet, nec etiam juris imaginem in
eadem. Et si moram forsitan persona ibi
trahat, non est tam perfectus ordine, quo-
niam non sacerdos; nec habitu, quoniam
visus ab aliquo, non clericus, sed miles po-
tius putaretur. De vita, scientia & doctri-
na, est ei modica, heu! cura. Ordinatio quo-
que ecclesiæ raro sit simplici oculo, ut de-
beret: nec enim commenta fraudis diabo-
licæ desunt ibi. Nam interdum, ut audivi-
mus, alicujus confertur ecclesia, hoc acto
tacite vel expresse, quod aliquid ibi reti-
neat instituens vel præsentans, vel aliquam
alius ex ea percipiat portionem, qui totum
erat forsitan habiturus, nisi juris impoten-
tia, vel metu perdendi alia beneficia, dimi-
sisset. Cedit etiam quis aliquando perso-
natus, & ab instituto inibi recipit postmo-
dum vicariam: quod fieri non præsumitur
sine fraude. Has igitur diminutiones & par-
ticularis assignationes & mutationes, tam-
quam arti nostræ contrarias reprobandas,
ne de cætero fiant penitus prohibemus: fir-
miter statuentes ut nunquam deinceps in
plures personatus vel vicarias una ecclesia
dividatur: & quæ divisæ sunt hæctenus,
quam citius se facultas obtulerit, integren-
tur: nisi forsitan sic instituta fuerit ab anti-
quo, ubi est per loci episcopum providen-
dum, quod causa sit sollicitus, ac se in cele-
bratione Divinorum & collatione sacra-
mentorum exerceat utiliter & honeste.

Locus cor-
ruptus.

XIII. *De residentia in ecclesiis faciendâ.*

De residentia vero in ecclesiis a recto-
ribus faciendâ, videtur nobis consulendum
facto potius quam statuto. Extant enim
concilia Romanorum pontificum luce cla-
rius loquentia super eo, propter quod ma-
jor requiritur executio statutorum, quam
editio sanctionum. Idem quoque per om-
nia dicimus & sentimus de his qui plures
dignitates, personatus, seu beneficia cu-
ram animarum habentia, contra constitu-
tionem concilii generalis, absque dispensa-
tione sedis apostolicæ specialiter præsumunt
in salutis suæ periculum detinere.

XIV. *De habitu clericorum.*

Quoniam de habitu clericorum, qui non
clericalis videtur, sed potius militaris, gra-
ve scandalum laicis generatur: firmiter sta-
tuendo præcipimus, ut ad formam, tam de
vestibus clericorum, quam de ornamentis
equorum, in generali concilio editam, per
subtractionem beneficiorum ab episcopis
restringantur, ita quod in mensura decenti
vestes

ANNO
CHRISTI
1237.

vestes habeant, & cappis clausis utantur in sacris ordinibus constituti, maxime in ecclesiis, & coram praelatis suis, & in conventibus clericorum & ubique in parochiis suis, qui cum animarum cura ecclesias susceperunt. Et ut possint episcopi alios melius ad honestatem vestium, tonsuram & coronam decentem, & equorum ornamenta idonea coarctare: provideant ut a suis clericis commensalibus hæc prius faciant observari, habentes eos in vestibus, calcaribus, frenis & sellis, clericalis gerentes habitum honestatis.

XV. *Contra vectores ecclesiarum clandestina matrimonia contrahentes.*

Innotuit nobis, referentibus plurimis fide dignis, quod multi propria salutis immemores, matrimonii contractis clandestine, retinere cum uxoribus ecclesias, & ecclesiastica beneficia adipisci, & de novo promoveri ad sacros ordines, contra statuta factorum canonum, non formidant. Deinde processu temporis, proli susceptæ de tali copula expedire videtur, ipsis viventibus vel defunctis, per testes vel instrumenta probare contracta fuisse matrimonia inter eos. Verum quia per clericos matrimonio seu contubernio intendentes procurari animarum perditio, negligi salus earum, & ecclesiastica diripi, sub morbo, qui multum invaluit, asseritur: sic duximus occurrendum, ut si repertum fuerit aliquos taliter contraxisse, & ab ecclesiis & ecclesiasticis beneficiis, quibus tam eos quam quoslibet uxoratos fore decernimus ipso jure privatos, removeantur omnino: & si quæ bona post hujusmodi matrimonium qualitercumque quæsitæ fuerint, per ipsos vel submissas personas de bonis eorum, ea nequaquam filiis vel uxoribus hujusmodi, sed ecclesiis quas tenuerunt, vel in quibus habuerunt beneficia, protinus applicentur. Ipsi quoque filii ad ecclesias, & ecclesiasticos ordines, velut inhabiles, nullatenus admittantur: nisi cum eis, exigentibus eorum meritis, fuerit canonicè dispensatum.

XVI. *De clericis concubinariis.*

Licet ad profligandum a laribus ecclesiæ putridum illud turpitudinis libidinosæ contagium, quo decor ecclesiæ graviter maculatur, studuerunt semper ecclesiastici correctores: ipsum tamen tantæ improbitatis existit, ut semper se ingerat impudendum. Nolentes igitur tantam ecclesiæ ignominiam coniventibus præterire oculis incorruptam, statuta Romanorum pontificum, & maxime decreta Alexandri papæ super hoc edita, sequentes, statuimus, & statuendo præcipimus, ut nisi clerici, & maxime in sacris ordinibus constituti, qui in do-

Concil. general. Tom. XI.

mibus suis vel alienis publice detinent concubinas, eas a se prorsus removeant infra mensem, ipsas vel alias nullatenus de cætero detenturi, ab officio sint suspensi, ita quod usquequo super hoc digne satisfecerint, de beneficiis ecclesiasticis se nullatenus intromittant: alioquin ipso jure ipsos decrevimus fore privatos. Volumus quoque & districtè præcipimus, ut archiepiscopi & episcopi diligentem faciant super hoc per omnes decanatus fieri inquisitionem, & quod statuimus observari.

XVII. *De his qui patribus succedunt in ecclesiasticis beneficiis.*

Licet adeo detestati fuerint sancti patres, quod beneficia ecclesiastica jure possint hereditario possideri, ut in eis etiam sit interdicta successio sobolis bene natæ: quidam tamen de nefario coitu procreati, pede impudentiæ juris & honestatis autoritatem calcantes, in beneficia hujusmodi, quæ patres eorum nullo modo tenuerunt, irrumperere, atque ausu temerario detinere non formidant. Hoc igitur nos, qui ad revelandum honestatis ecclesiasticæ casum ad partes istas venimus, attendentes, statuendo districtius prohibemus, & prohibendo statuimus, ut ecclesiarum praelati aliquos tales in beneficiis hujusmodi, quæ patres eorum quocumque titulo tenuerunt, in totum vel in partem quocumque colore vel fraude instituire, vel utcumque admittere immediate, de cætero non præsumant. Illos vero qui beneficia hujusmodi jam illicitè sunt adepti, eis præsentis statuto decernimus fore privatos.

XVIII. *Contra latronum protectores.*

Contra latronum flagitia, quibus nimis abundat regio Anglicana, quod nequaquam esset, ut accepimus, nisi majores eos defenderent & tenerent, sic duximus statuendum: ut nemo eos protegat, vel defendat, seu teneat in domibus suis, vel in villis, quos sciverint, vel manifestum fuerit latrocinium exercere. Eos autem qui contra fecerint, si tertio moniti per ecclesiasticum judicem ordinarium, ipsos a se non abjecerint, excommunicationi ecclesiasticæ subjugamus. Monitionem autem volumus & statuimus sufficere generalem, etiam si fiat alicujus vel alicui nomine non expresso, dummodo ita publice ac solenniter fiat, quod ad eorum notitiam valeat pervenire.

XIX. *De esu carniū monachorum.*

Audivimus, & lætati sumus, quod religiosi viri abbates ordinis sancti Benedicti, per Angliam constituti, convenientes nuper in suo capitulo generali, tamquam filii,

Li iij juxta

ANNO
CHRISTI
1237.

juxta sermonem propheticum, ad suos terminos revertentes, provide statuerunt, ut de cætero secundum beati Benedicti regulam ab usu carniū debeant abstinere: exceptis debilibus & infirmis, quibus debet secundum ejusdem regulæ continentiam in infirmario provideri. Quod utique approbantes, statuimus inviolabiliter observari. Adjicimus quoque, quod postquam novitii, anno probationis finito, gestaverint habitum monachalem, ad professionem, juxta decretum vel decretalem felicitis memoriæ Honorii papæ, distinctione ecclesiastica vel canonica per abbatem protinus compellantur: nec aliquis, qui professionem non fecerit, in abbatem vel priorem aliquatenus admitratur. Hoc autem, & quod de professione, finito probationis tempore, faciendum duximus, ad canonicos regulares vel moniales duximus prorogandum. Super aliis vero, quæ ad correctionem vel reformationem tam canonicorum quam aliorum regularium noverimus pertinere, providere intendimus: & quæ ecclesiis eorum utilia, ipsis quoque salubria fuerint, concedente Domino, statuemus, & statuta mandabimus per eorum capitula solemniter publicari.

XX. De officio archidiaconorum.

De archidiaconis quoque statuimus, ut ecclesias utiliter & fideliter visitent de sacris vasīs & vestibus, & qualiter diurnis & nocturnis officiis ecclesiæ serviatur, & generaliter de temporalibus & spiritualibus inquirendo, & quæ corrigenda invenerint, corrigant diligenter. Ecclesias autem superfluis non gravent expensis, sed procuraciones exigant, dumtaxat cum visitant, moderatas: non secum ducant extraneos, sed modeste se habeant, tam in familia quam in equis: nec ut non visitent aut corrigant, sive crimina puniant, aliquid ab aliquo recipere præsumant: nec sententiis aliquos involvant injuste, quo ab eis pecuniam possint extorquere. Cum hæc enim & talia simoniacam sapiant pravitatem: decernimus ut eos, qui talia agere præsumperint, sic extorta in duplum erogare in pios usus arbitrio episcopi compellantur alias: salva nihilo minus pœna canonica contra eos. Sint autem solliciti frequenter interesse capitulis per singulos decanatus, in quibus diligenter instruant inter alia sacerdotes, ut bene sciant & sane intelligant verba canonis & baptismi, quæ scilicet sunt de substantia sacramenti.

XXI. Ne quid exigatur pro pace reformanda.

Cæterum districtius duximus inhibendum, ne ecclesiarum prælati, & maxime archidiaconi, & decani, vel officiales eo-

rum, vel etiam quicumque alii ad universitatem causarum, vel aliqua negotia, ratione jurisdictionis ecclesiasticæ vel officii spiritualis, ecclesiæ forum contingentia, delegati, quin de discordiis vel querelis fiat pax vel concordia inter partes præsumant aliquatenus impedire: sed quancumque partes voluerint, a judicio per compositionem recedant, dummodo sit tale negotium quod jure possit transigi vel componi, nec exigatur aliquid propter hoc ab eisdem.

XXII. De officio episcoporum.

Quid ad venerabiles patres archiepiscopos & episcopos incumbat ex officio faciendum, nomen dignitatis eorum, quod est episcopus, id est superintendens, exprimit evidenter. Intendere quippe habent, & supra gregem suum, juxta verbum evangelicum, noctis vigiliis custodire. Cum igitur esse debeant forma gregis, ad quam se debent subditi reformare, quod nequit fieri, nisi omnibus se exhibeant in exemplar. Exhortamur igitur eos in Domino, & monemus, ut moram trahentes apud cathedrales ecclesias, congruenter ibidem Missas celebrent, in præcipuis saltem solemnitatibus, & diebus Dominicis, in quadragesima & adventu. Circumant præterea diceceses suas temporibus opportunis, corrigendo & reformando, consecrando ecclesias, & verbum vitæ in agro Dominico seminando. Ad quæ omnia melius exequenda, professionem, quam in sua consecratione fecerunt, saltem bis in anno, scilicet * & in majori quadragesima faciant sibi legi.

XXIII. Contra iudices imperitos.

Cum non solum potestas, sed discretio & scientia in distinguendis negotiis potissimum requiratur: solerter ab omnibus præcavendum, ne talis iudex vel cognitor deputetur, per cujus imperitiam, simplicitatem vel ruditatem, inutilis feratur sententia vel injusta, absolvatur nocens, & innocens condemnatur. Propterea duximus statuendum, quod matrimoniales causæ, quæ inter cæteras maturitate magna & diligentia sunt tractandæ, viris providis & fide dignis, & habentibus jurisperitiam, vel saltem competens exercitium, committantur. Si qui vero abbates archidiaconum vel decanum habent, ex privilegio vel consuetudine approbata quod de matrimonialibus causis cognoscant, diligenter ipsas examinare procurent, ita quod tam ipsi, quam delegati eorum, ad definitivam sententiam non procedant, nisi habita prius deliberatione de causæ meritis cum diœcesano episcopo consulti, ipsiusque requisito consilio & obtento: ad quo d etiam volumus teneri exēptos, vel speciali privilegio munitos,

ANNO
CHRISTI
1237.

XXIV. De iurcurando calumniæ.

Iusjurandum calumniæ in causis ecclesiasticis cuiuslibet, & de veritate dicendi, in spiritualibus quoque, ut veritas aperiatur facilius, & causæ celerius terminentur, statuimus de cætero præstari in regno Angliæ, secundum canonicas & legitimas sanctiones, obtentâ in contrarium consuetudine non obstante. Huic statuto utiliter annexentes, ut judiciales induciæ iudicis dentur arbitrio, juxta legitimas & canonicas sanctiones.

XXV. De procuratoribus constituendis.

Vsum procuratorum in obsequium iustitiæ introductum, ut ejus qui causæ suæ non potest intendere, per alium absentia releveretur, convertit frequenter antiqui hostis invidia in abusum. Ex consuetudine namque, ut dicitur, hic habetur, ut citatus ad diem certum, procuratorem tantum constituat ad eundem absque litteris, vel per litteras sigillo authentico non signatas. Unde fit quod dum talis procurator vel probare mandatum, vel fidem litteris imponere non vult per testes, aut aliud impedimentum occurrit, nil agitur illa die: sed nec expirante procuratoris in sequenti, sicque perit illa instantia sine fructu. Huic igitur fallaci cautelæ clypeum opponere cupientes, statuimus de cætero, ut in causis ecclesiasticis regni Angliæ, procurator constituatur simpliciter: & si constituatur, ad diem non unum tantum, sed plures continuandos, si opus fuerit, constitui volumus, & intelligi constitutum. Mandatum etiam per scripturam probetur authenticam, nisi apud acta fuerit constitutus, aut sigillum authenticum de facili nequiverit constituens invenire.

XXVI. Quomodo fieri debeant citationes.

Tanto calliditatis studio persequuntur alterutrum se litigantes, ut in supplantationem alterius, calcato iustitiæ cultu, alter faciat quidquid possit. Denique a multis accepimus, quod citatorias litteras impetrantes, eas ad locum, ubi morari dicitur qui citatur, per tres destinant garciones, quas super altare loci ejusdem ecclesiæ, vel ibidem in alio loco, duo ponunt, & tertius rapit statim. Ex quo fit ut duobus restificantibus postmodum, quod illum citaverint, juxta morem sententiæ & regionis consuetudinem excommunicatur, vel suspenditur contumax, qui contumaciæ prorsus, utpote citationis, expers erat. Hunc itaque abusum tam detestabilem, & alios similes, zelo iustitiæ prosequentes: statuimus, ut per impetrantes, vel eorum nuncios, in causis ecclesiasticis regni Angliæ, litteræ citatoriæ

A de cætero non mittantur, sed iudex moderatis sumptibus impetrantis, per suum fidelium nuncium eas mittat, qui vocandum diligenter perquirat: quem si reperire non poterit, die Dominico, vel in alio die solenni, in ecclesiâ loci illius in quo degere consuevit, dum Missa cantatur, publice legi litteras faciat & exponi: vel saltem ad decanum, in cujus decanatu moratur qui vocandus est, citatio dirigatur, qui a iudice missus fideliter hæc prosequatur per se aut per certos suos nuncios & fideles: quodque inde fecerint, eidem rescribere iudici non omittat.

XXVII. Ne quis sigillum suum apponat litteris quarum consecrationi non interfuit.

Quanto scripturatum, quæ sigillo authentico muniuntur, est usus magis necessarius in partibus Angliæ, ubi publici notarii non existunt: tanto diligentius cavendum est, ne per aliquorum insolentiam possint pertrahi ad abusum. Cõficiuntur enim, ut audivimus, litteræ, ac signantur non tantum a minoribus clericis, verum etiam a prælatis, in quibus manifeste cavetur contractuisse aliquem, contractui vel negotio adfuisse, vel extitisse aliquem ad iudicium evocatum, seu sibi litteras citatorias præsentatas, qui tamen numquam præsens fuerat vel invetus, immo forsitan in alia provincia vel diocesi tunc debebat. Cæterum, cum scripturæ huiusmodi, falsitatis vitium contineant manifeste: fieri talia vel similia districtius inhibentes, pro videra deliberatione sancimus, quod si fuerint in his deliquisse convicti, & qui talibus litteris, maxime in alterius præjudicium, præsumpserint ac perseveraverint, ut scilicet pena falsariis & instrumentis falsis utentibus debita puniantur.

D

XXVIII. Qui debeant habere sigilla authentica.

Quoniam tabellionum usus in regno Angliæ non habetur, propter quod magis ad sigilla authentica credi est necesse, ut eorum copia facilius habeatur, statuimus ut sigillum habeant non solum archiepiscopi & episcopi, sed etiam eorum officiales, decani rurales, nec non ecclesiasticarum cathedralium capitula, & cætera quoque collegia & conventus cum suis rectoribus, aut divinis, juxta eorum consuetudinem, vel statutum. Pro varietate quoque cuiuslibet prædictorum, habeat uniuscujusque sigillum nomen, puta dignitatis, officii, collegii, & etiam illorum proprium nomen, qui dignitatis vel officii perpetui gaudent honore, in sculptis notis & characteribus manifestis, sicque sigillum authenticum habeant. Denique illi qui temporale officium susceperint, puta decani rurales, & offi-

ANNO
CHRISTI
1237.ANNO
CHRISTI
1237.f. procu-
rationeCorr. per se
veraverint
uti sciõter,

ANNO
CHRISTI
1237.* f. nec da-
bit alicui,

officiales, sigillum suum, quod tantum no-
men habeat inculptum, finito officio, ei a
quo habeant officium, continue & sine mo-
ra resignent. Sane de custodia sigillorum
curam haberi precipimus diligentem, scilicet
unusquisque per se illud custodiat, vel
uni soli, de cuius fide confidat, custodiendum
committat: qui etiam iuret quod fideliter
illud custodiet, alicui, nec etiam ipse
aliquid inde sigillet, ex quo possit alicui
prejudicium generari, nisi quod dominus ejus
prius legerit & viderit diligenter, & sic
preceperit sigillari. In facienda vero sigilli
copia, fidelis & provida sit cautela: fidelis, ut
indigentibus de facili prebeat: provida,
ut falsis & fraudulentis penitus denegetur.
In principio quoque vel in fine cujuslibet
scripturae authenticae, sufficientem datam
inferi statuimus diei, temporis, & loci.

XXIX. *Iniuramentum ab advocatione praestandum.*

Clamorem iustitiae audivimus conque-
rentis, quod etiam nimis impediunt per
cavillationes & versutias advocati, negant
plerumque per ignorantiam iudices imperiti,
& illudunt eis per contumaciam saepe
parres. Nam contingit aliquando, quod
missus in possessionem, causa rei servandae,
ipsam retinere contendat, licet adversarius
redeat infra annum, & juri per omnia
satisfacere sit paratus. Aliquando vero qui
in possessionem missus fuerit, nec infra annum,
nec post quantumcumque verus constituatur
possessor, valet illam possessionem, resis-
tente cum armis adversario, adipisci. In ad-
jutorium itaque iustitiae assurgentes, appro-
batione concilii statuimus, ut qui advocati
officium voluerit generaliter promereri,
apud dicecesanum, cujus origine vel domici-
lio jurisdictionis existit, praestaret juramentum,
quod in causis quarum patronus extiterit, pa-
tronicum fidele praestabit, non ad differendam
vel auferendam alterius parti iustitiam, sed ad
causam clientuli legibus defendendo & ra-
tionibus. Alias autem non admittantur in
causis matrimonialibus & electionibus, nisi
juramentum simile voluerint praestare in
eisdem: sed nec in aliis coram ecclesiastico
iudice ultra terminos tres absque juramen-
to hujusmodi admittantur, nisi pro eccle-
sia sua, vel domino, aut amico notorie, vel
paupere, seu extraneo, vel persona misera-
bili, duxit forsitan postulandum. Caveant
omnes advocati, ne per se, vel per alios, res-
tes subornent, vel partes instruant falsum
ponere, vel suppressimere veritatem. Qui
contra fecerint, ipso facto ab officio & benefi-
cio sint suspensi, quousque super hoc satis-
fecerint competenter, & alias nihilo mi-
nus, si de his convicti fuerint, poena debita
puniantur. Iudices quoque juris ignari, si
dubium quid emergerit, ex quo possit al-

* Corr. de-
fendendam

terutri parrium grave praedictum gene-
rari, expensis utriusque, alicujus consilium
advocet sapientis.

XXX. *De actis scribendis.*

Statuimus insuper, ut, in quantum pote-
runt, constitutionem generalis concilii,
tam in ordinariis quam extraordinariis ju-
diciis observantes, acta originalia & au-
thentica diligenter ac fideliter penes se cu-
stodiant, vel per scriptores suos faciant cu-
stodiri, ut paribus inde, ut debuerint, co-
piam faciant: quibus omnia postquam
scripta fuerint, precipimus, & precipiendo
statuimus publicari, ut, si erratum fuerit
in scribendo, corrigatur, & ut veritas pos-
sit de his quae acta fuerint liquido apparere.

XXXI. *De cautione praestanda.*

Providant praeterea iudices, ut cum ali-
quem decreverint in possessionem mitren-
dum, ob contumaciam patris adversae de
restituenda possessione cum fructibus, si
quos inde perceperit, deductis expensis le-
gitimis, si adversarius infra annum redie-
rit ad mandatum ab eo qui mitrendus fue-
rit, congruam recipiant cautionem. Illum
quoque, qui possessionem possidere praesumpserit
violenter, in quam ob ejus contumaciam
alius missus fuit, & post annum verus
possessor etiam constitutus, jure, si
quod habuit in ea re, decrevimus fore pri-
vatum.

Haec cum tertia die peragerentur, incepit dominus
legatus solemniter, Te Deum laudamus, omnibus as-
surgentibus. Et postea incepta antiphona, In viam
pacis, cum psalmo, Benedictus Dominus Deus Is-
rael, dictisque collectis specialibus, & data benedi-
ctione cum non parvo gaudio recesserunt.

NOTAE Severini Bini nihil continent praeter narra-
tionem gestorum in concilio, ex Mattheo Parisio ad ver-
bum descriptam: quam supra in actis exhibuimus, cum
aliis ex eodem Mattheo, quae Biniis praetermissae.

CONSTITUTIONES SYNODALES
EPISCOPI ANONYMI.

FRmiter credimus, & simpliciter confitemur, quod
unus solus verus est Deus, aeternus, immensus, om-
nipotens, incommutabilis, incomprehensibilis, & ines-
cabilis, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres qui-
dem personae, sed una est essentia, substantia, seu natu-
ra, simplex omnino. Pater a nullo, Filius autem a solo
Patre, ac Spiritus sanctus pariter ab utroque: absque
initio semper, & sine fine. Pater generans, Filius nas-
cens, Spiritus sanctus procedens; consubstantiales, &
coaequales; coomnipotentes, & coaeterni; unum uni-
versorum principium, creator omnium visibilium &
invisibilium, spiritualium & corporalium: qui sua
omnipotenti virtute, simul ab initio temporis, utram-
que de nihilo condidit creaturam, spirituales & cor-
porales, angelicam videlicet & mundanam, ac deinde
humanam, quasi communem ex spiritu & corpore
constitutam.

Praecipimus autem, quod baptisimus cum reve-
rentia,

ANNO
CHRISTI
1237.CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.To. II. col-
lectionis
concilior-
Anglic.De bap-
tismo.

rentia, & cum magno honore celebretur, & cum magna cautela, maxime in distinctione & prolatione verborum, in quibus tota virtus consistit sacramenti, & salus puerorum: Scilicet, *Ego baptizo te N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Vbi nomen baptizandi præponatur, & sub eadem forma, in lingua quam melius noverit. Doceant frequenter sacerdotes, laicos baptizare debere pueros in necessitate. Patrem etiam & matrem pueri sine præiudicio matrimonii, in summa necessitate.

Conmoneant etiam sacerdotes mulieres prægnantes parochiæ suæ, ut cum tempus partus sui instare intelligunt, sibi prospiciant, & aquam promptâ habeant, & propter imminens periculum loquantur de confessione cum sacerdote: ne subito præoccupatæ, non possint, cum voluerint, habere copiam sacerdotis.

¶ f. conf. sacramentum.

Femine etiam moneantur, ut pueros suos caute alant, & iuxta se de nocte non collocent teneros, ne opprimantur, & cum eis ad baptismum festinent & ad consummationem. Similiter & mariti earum moneantur.

Si mulier mortua fuerit in partu, & de hoc bene constiterit, scindatur, si infans credatur vivere: ore tamen mulieris aperto, extrahatur puer, ut baptizetur.

Moneantur etiam, ne solos in domo ubi ignis fuerit, vel solos iuxta aquam relinquunt pueros suos sine custode. Et hoc eis sæpe dicatur.

Item.

Sacerdos interroget laicum, qui in necessitate baptizatur puerum, quid dixerit, & quid fecerit. Quod si inveniatur laicum discrete, & modo debito baptizasse, & formam verborum in sua lingua integre protulisse, approbet factum. Sin autem, baptizet puerum.

Ad elevandum puerum de sacro fonte tres ad plus recipiantur: videlicet ad marem duo mares, & una femina; ad feminam vero duæ feminae, & unus mas.

Item si in necessitate puer baptizatur a laico: sequentia immersionem, non præcedentia, per sacerdotem explentur: & aqua, in qua domi baptizatus fuerat puer, propter reverentiam baptismi, vel infundatur in ignem, vel in baptisterium ad ecclesiam deferatur, & vas illud comburatur, vel ad usus ecclesiæ deputetur.

Item de baptisate, vel confirmatione si dubitatur, sine trepidatione conferatur. Quia non dicitur iteratum, quod nescitur fuisse collatum. Ideoque baptizentur expositi, de quorum baptismo dubitant probabiliter, sive inveniuntur cum sale, sive sine sale.

¶ f. Nullus, etiam diaconus.

Nullus quamvis diaconus, vel inferior clericus, baptizet, vel pueros inungat: sed soli sacerdotes, quibus illud competit ex officio, nisi in summa necessitate: sicut quando sacerdos absens est, vel etiam præsens, & non possit interesse, vel stulte non vult, & imminet mors puero vel ægroto.

Item.

Præcipimus ut panni chrismales, quibus noviter baptizati induuntur, ad ecclesiam deportentur, nec ad omnes usus per aliquem assumantur, propter reverentiam sacramenti: sed in usus ecclesiæ, prout necessitas exegerit, referantur.

Item.

Præcipimus, ut fontes in quibus pueri baptizantur, lapidei sint, vel alias honesti & integri: ita quod non sint alicui contemptui vel horrori, sed magis honor, & reverentia, & veneratio, ab universis exhibeatur eisdem. Aqua vero, ubi baptizatus fuerit puer, ultra octo dies non servetur.

Council general, Tom. XI.

De confirmatione.

ANNO
CHRISTI
1238.

Sacerdotes sæpe dicant laicos, ne expectent adventum episcopi ad confirmandum, sed adducant pueros ad eum, ubi eum adesse audierint prope, quancitius potuerint: & ut fascias sive ligaturas sufficientes, scilicet longas & latas, secum deferant. Quod si adultus fuerit confirmandus: monendus est per sacerdotem loci, ut consiteatur prius, & postea accedat ad confirmationem.

Item.

Nemo teneatur ad confirmationem a patre vel matre, vitrico, vel noverca: & hæc prohibitio si prius publicetur in ecclesia per sacerdotes.

Caveant sibi diligenter parentes, ne parvulos suos iterato proferant confirmandos, cum & ipsi parvuli per illud sacramentum efficiantur irregulares, si masculi fuerint: & ipsi parentes ex tali negligentia, secundum canones, gravi subiaceant ultioni.

Sciunt etiam tam parentes, quam illi, qui eorum pueros tenent ad confirmandum, & ipsi confirmati, quod spirituale vinculum in hoc sacramento contrahitur, ut in baptismo.

Parvuli confirmati, tertio die post confirmationem, deportentur ad ecclesiam, & frontes eorum, per manus sacerdotum in baptisterio, propter reverentiam chrismales, abluantur: & ligaturæ ipsorum tunc similiter in igne concrementur.

Sequitur de sacramento altaris.

Ad hæc, quia cum magna reverentia, devotione, & munditia tractanda sunt ecclesiastica sacramenta, & maxime sacramentum redemptionis nostræ, scilicet corporis & sanguinis Domini: statui-mus, ut presbyteri, circa ea quæ ad substantiam sacramenti corporis & sanguinis Domini pertinent, sint diligentes, & intenti, provisiari quod Eucharistia in pixide munda offerretur: nec ultra septem dies, servantur hostiæ consecratæ, sed septimana qualibet in die Dominica innoventur. Ita quod post perceptionem consecratæ receter hostiæ, ante assumptionem sanguinis Domini, a celebrante Missam reservatæ hostiæ sumantur: nec in celebratione Missæ, hostiam consecratam, pacem daturus, ori suo sacerdos apponat, quia ante perceptionem eam ore suo tangere non debet. Si vero, sicut quidam faciunt, de patena eam sumat, vel super patenam eam confringat aut deponat: post celebrationem Missæ tam patenam, quam calicem, faciat aqua perfundi, vel solum calicem, si aliter faciat. Habeatque sacerdos iuxta altare pannum mundissimum alio panno undique circumdatum, & honeste atque decenter coopertum: quo, post susceptionem sacramenti salutaris, digitos cum labiis tergat ablutos. Si vero sacerdos necesse habeat aliquando bis in una die celebrare, quod non fiat, nisi in die Nativitatis, vel Resurrectionis Dominicæ, vel quando aliquod corpus in ecclesia tumulandum, vel aliqua evidens necessitas urgeat: post primam celebrationem, & sanguinis susceptionem, nihil infundatur calici, quod a sacerdote sumatur celebrante, sed tantum post celebrationem subsequenter. Post primam vero celebrationem diligentissime absorbeantur stillæ de calice, & quod fuerit digitis superfluum reservetur in vase mundo ad hoc specialiter deputato: & post secundæ Missæ celebrationem sumatur, nisi forte in prima celebratione adit diaconus vel alius minister honestus, qui loturam illam sumere possit absque conscientie suæ læsione.

In sacramento autem sanguinis Domini, major pars

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.

pars vini, & modicum aquæ ponatur. His adiciamus, ut cum ad ægrum fuerit Eucharistia deferenda, habeat sacerdos aliam pixidem mundam & honestam, in qua sit linea bursa munda, & in ea Dominicum corpus deferat ad ægros, linteamine mundo superposito, & lucerna præcedente, nisi æger valde remotus fuerit, vel temporis inæqualitas impediatur: & cruce similiter, si fieri potest, nisi crux fuerit forte apud ægrum: præcedente quoque tintinnabulo, ad cuius sonitum exciteetur devotio audientium. Habeat quoque sacerdos vasa argentea, vel vasitaneum ad hoc specialiter deputatum, quod semper secum ad ægrum vadens deferat: ut in eo, ægro valeat dare, post sumptâ ab eo Eucharistiam, sutorum loturam digitorum. Habeat quoque sacerdos semper secum stolam, id est orarium, quando cum Eucharistia vadit, sicut diximus, ad ægrum. Et si æger remotus non fuerit, in superpellicio ad ipsum decenter accedat.

Quando vero mulieres, post puerperium venerint ad purificationem, sacerdos det eis tantummodo panem benedictum, & corpus Domini nullo modo: nisi expresse petant, & prius confesse fuerint.

Ad hæc præcipimus, ut qualibet ecclesia habeat calicem argenteum, cum aliis vasibus decentibus & honestis: sintonem mundam & candidam, amplitudinis congruentis: linteamina & alia ornamenta, quæ ad altaris officium spectant, honesta: libros ad psallendum & legendum idoneos, & sacerdotalia vestimenta sufficientia pariter & honesta. Et qui ministraverint sacerdoti in altari, superpellicio induantur. Et omnes habeant canonem Missæ, secundum consuetudinem ecclesiæ nostræ, correctum: & ut verba canonis rotunde in Missa dicantur & distincte, similiter & omnes horæ, & omnia officia aperte & distincte dicantur, ita quod ex festinatione non præcidantur, vel syncoportentur. Quod si observatum non fuerit: sacerdotes hoc non observantes, usque ad condignam satisfactionem puniantur.

Ex concilio. *Relinquimus. Statuimus.* Sicut in concilio continetur.

AD hæc prohibemus, ne calices ecclesiarum, seu vestes, vel libri altaris, aut libri ecclesiastici, vel etiam tenementa ecclesiastica, vendantur vel pignori obligentur, aut aliquo modo alienentur ab ecclesiis: nisi in casibus concessis, & de licentia nostra, forma canonica observata. Si vero secus actum fuerit, irriteretur.

Ne laici ecclesias, vel quascunque decimas ad firmam aliquatenus teneant.

Prohibemus etiam distinctius, ne sacerdotes ignoti, de quorum ordinatione non constat, ad Divinorum celebratio nempe serviendi ecclesiis admittantur, nisi de licentia nostra.

Moncantur autem rectores ecclesiarum, ne capellanos suos annuales, sine rationabili causa studeant amovere.

Similiter prohibemus excommunicatum aliquem vel interdictum, vel alienum parochianum laicum, in præiudicium proprii sacerdotis, vel ad confessionem, vel ad communionem Eucharistiæ, vel ad sepulturam, scienter aliquis sacerdos admitat, & præcipue in solemnitate Paschali. Quod si ab aliquo de cætero fuerit attentatum, ad damna refarcienda illius ecclesiæ cui injuriatum est, compellatur: alias etiam a nobis puniendus.

Ex concilio. *Cum sit ars artium, &c.* Sicut in concilio.

De Ministris ecclesiæ.

PRæcipimus itaque, quod si sacerdotes qui se noverint filios servorum, & præter conscientiam do-

A minorum suorum ordinatos, vel non de legitimo matrimonio natos, & absque dispensatione episcoporum suorum promotos, vel qui fuerint advocati in causa sanguinis, vel executores servorum aliquando in publicis administrationibus, vel homicidium perpetraverint, vel bigami fuerint, vel alias corruptarum mariti, vel qui excommunicati ordines susceperint, vel excommunicati, sive suspensi celebrare præsumperint, vel sortilegium exercuerint, maxime demonibus immolando, non exequantur sacerdotis officium, donec nostrum super hoc ab eis fuerit consilium requisitum.

Idem etiam dicimus de iis qui simoniace, vel furtive, vel per saltum, vel extra legitima tempora ordines susceperint.

Idem quoque dicimus de illis, qui intervatores fuerint simoniacarum pactuum, & sunt ordinati, & nihilominus ab illa infecti ordines susceperunt.

De aliis vero, qui in susceptione ordinum non peccaverint, præcipiendo statuimus, ut sacerdotes & clerici beneficiati, vel in sacris ordinibus constituti, sive beneficiati, sive non, qui a vicio luxuriæ debent esse alieni penitus, omnem libidinem fugiant, & continenter & honeste vivant, prout ad sacrum ministerium eorum noscitur rite pertinere. Nec in demibus propriis, vel alienis publice concubinas, unde scandalum oriatur, tenere præsumant: sed eas a se prolix expellant, & longius faciant amoveri, nisi velint simul officio & beneficiis suis contra hoc agendo privari.

Moncantur concubine eorum, ut recedant ab ipsis: quæ nisi commoniter, recedant ab eisdem, post trinam admonitionem, quoniam infamant ecclesiam, ab ecclesia expellantur, & excommunicentur: nec ad ecclesiastica sacramenta admittantur, sed ab legitimis actibus repellantur ut infames.

CQuia etiam continentiam servare volentibus non est tutum habitare cum feminis: prohibemus, ne sacerdotes, vel clerici beneficiati, habeant famulas in domibus suis, de quibus possit aut debeat merito sinistra suspicio suboriri.

Cum autem sacerdos peccaverit, peccare facit populum Domini: & ideo debet ab omni fornicatione & immunditia se continere: maxime autem a filia sine penitentiali se contineat, sciens, quod in detestatione illius peccati dicitur in canone: sic peccat, penitentialem suam cognoscentem, sicut cognoscentem a se baptizatam, vel in baptismo susceptam, pro quo peccato secundum canones, xv. annorum debetur penitentia, & postea detrusio in monasterium.

Si sacerdotes aut clerici ad convivia fuerint ab honestis personis invitati: ibi, sicut ubique, sobrie, modeste, & honeste se habeant: & post prandium sobrie & honeste recedant, & cito. Et si in eisdem, in quibus intererunt, conviviis, inhoneste vel turpia narrentur, vel cantentur: si non possunt prohibere, saltem ita se gerant, ne videantur aurem vel animum talibus adhibere. Volentes quoque ab eisdem pestem avaritiæ extirpare, prohibemus, ne turpia luca sequeantur, & ne aliquam negotiationis speciem inhoneste audeant exercere.

Nullus quoque eorum seculari administrationem exerceat, ex qua eum oporteat laicæ personæ actus sui reddere rationem. Nec advocati sint sacerdotes, vel clerici, vel canonici in foro seculari: nisi vel causas proprias, vel causas miserabilium prosequantur personarum. Sint etiam secundum facultates, & reditus suos, hospitaliales, & erga pauperes non avari.

Prohibemus insuper, ne sacerdotes de cætero utantur cappis manicatis: sed omnes habeant cappas clausas & honestas, & tonsuram canonicam. Ex concilio. *Irrefragabili. Quia non. Et clericorum. A crapula.*

Clerici

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.

CRICITER ANNO CHRISTI 1237.

CRICITER ANNO CHRISTI 1237.

Clerici officia. Sententiam sanguinis. Cum infirmitas A corporalis. De multa providentia. In quibusdam provinciis.

Sicut in concilio continetur.

Sequitur de penitentia.

Sancorum patrum itatuta sequentes, precipimus, S ut sacerdotes in penitentia danda diligenter attendant qualitatem personæ, quantitatem delicti, tempus, locum, causam, moram in peccato factam, devotionem animi penitentis, & ut penitentia talis injungatur uxori, unde non reddatur marito suo suspecta de aliquo occulto crimine & enormi, sed aliter condignam injungatur penitentiam.

Idem de marito obervetur.

Non injungatur autem laicis in penitentia, quod B Missas celebrare faciant pro suorum remissione peccatorum.

Confessiones autem mulierum audiantur in Quadragesima, extra velum, in aperto semper, quantum ad vitum hominum, non quantum ad auditum. Moneantur etiam laici statim in principio Quadragesimæ, vel pluries in anno, ut cito post lapsum confiteantur. In confessionibus vero, nec nimis perspicaciter scrutentur plebem suam sacerdotes, nec nimis facile aut negligenter pertranseant.

Item in confessionibus & prædicationibus sæpius laicis inculcet, & præcipue in majoribus solennitatibus, quod omnis conjunctio maris & femine, nisi per matrimonium exuleatur, mortale est peccatum. Et si in denuncatione hujusmodi salubris doctrinæ sacerdos negligens inventus fuerit, tanquam fornicator, vel consentiens fornicationibus canonicè puniatur.

Item in confessione habeat sacerdos humilem vultum, & oculos ad terram demissos, ne faciem respiciat confitentis, & maxime mulieris, & patienter audiat quicquid dixerit, & in spiritu lenitatis eum supportet, & ei pro posse suo persuadeat pluribus modis, quod integre confiteatur: aliter enim vera non est confessio. Peccata inquirat usitata, singillatim: inusitata autem, nisi a longe, & per circumstantias, sic ut expertis detur materia confitendi, & in expertis non detur occasio delinquendi. In furto, rapina, usura, & maxime decimarum diminutione, seu subtractione alicujus ecclesiastici licenter sibi ca. ias aliquas injungant, nisi cum satisfactione & restitutione facienda injuriam passis, cum non remittatur hujusmodi peccatum, nisi restituatur ablatum.

Item in majoribus criminibus, & atrocioribus & dubiis, sacerdos consulat nos sicut decet, vel ipsos, qui vices nostras gerunt, providos & discretos, quorum consilio certificatus, sciat quos & qualiter ligare possit & solvere. Et ne, quod ablit, penitens in desperatione mittatur, moneat illum diligenter, ut interim quicquid boni facere poterit faciat, ut Deus cor suum illustret ad penitentiam. Et hoc idem de eo faciat, qui peccatum confitetur, & tamen ab eo non vult abstinere: quo casu minus absolutionis eidem non poterit impendi, nec penitentia injungi, cum venia non legatur concessa, nisi se corrigenti. Sunt autem majora crimina, homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus, stupra virginum & monialium, iniectiones manuum in parentes, in clericos, vota fracta, & hujusmodi. Sunt autem alia, in quibus nullus nisi solus papa, vel ejus legatus, potestatem habet dispensandi, videlicet iniectio manuum in clericos, vel quoscumque religiosos, incendia ecclesiarum, simonia: nihilo minus talium rei, mittendi sunt ad nos, vel ad penitentiarium nostrum. Semper etiam, qui mittuntur, deferant secum litteras continentes

Concil. general. Tom. XI.

genus peccati, & circumstantias sufficienter, vel ipse sacerdos cum eis personaliter veniat, alioquin non recipiantur.

Item, caveant sibi sacerdotes, ut cum a penitente peccata inquirunt, nomina personarum cum quibus peccaverunt rant, sed circumf & qualitatem peccati, cum scriptum sit: Deus vitam meam, non alienam, annuñciavit tibi.

Nullus etiam sacerdos, post lapsum, antequam sacerdoti penitens confiteatur, ad altare præsumere audeat accedere celebraturus, si copiâ habeat sacerdotis.

In quolibet autem capitulo duo sint sacerdotes confessores, quibus a nobis constitutis ejusdem capituli sacerdotes sua possint peccata confiteri. Si quæ vero dubia fuerint, quæ per eos expediri nequeant, vel si qui de sacerdotibus eis ob aliquam causam noluerint peccata sua confiteri, ad principales primarios nostros recurratur. Si vero neutri eorum suum voluerint revelare peccatum; ad nos veniat, ut vel nobis confiteatur, vel sibi a nobis alius assignetur, cui velit & valeat confiteri. Ex concilio. Omnis utriusque. Si post susceptorem.

De extrema unctione.

Cum magna reverentia deferatur oleum ad infirmos, & ipsos inungant sacerdotes cum magna devotione & orationum celebritate, quæ ad hoc sunt ordinatæ.

Ad sacramentum extremæ unctionis moneant sæpe populum, Domini sacerdotes: scilicet omnes a quatuordecim annis, & supra: & ad omnes, tam pauperes quam divites, communiter se paratos exhibeant, cum necesse fuerit.

Item doceant sacerdotes frequenter populum hoc sacramentum licite posse iterari, videlicet in qualibet periculosa infirmitate, ubi metus est mortis. Et cum quis post susceptum convalescit ab infirmitate, licite posse reverti ad opus conjugale.

Sequitur de matrimonio.

Cum in causis matrimonialibus, cum majori discretione & cautela sit procedendum, statuimus, ut nulla causâ matrimonialis, ubi agitur divortium, terminetur, nisi per nos vel gerentem vices nostras, nec aliqua hujusmodi causa, si ve agatur de divortio, si ve non, examinetur per diaconos rurales, sed cum magna diligentia per archidiaconos vel eorum officiales providos & discretos.

Ad hæc, prohibemus, ne matrimonium contrahat quis cum consanguinea olim uxoris suæ. Similiter nec nxor cum aliquo consanguineo quondam mariti sui. Nec susceptus in baptismo contrahat cum filia baptizantis, vel suscipientis, ante vel post genita. Nec contrahatur matrimonium inter personas in cognitâ, nec sine trina denuncatione in ecclesia publicata. Nec clâdestina contrahantur matrimonia, sed publice & in facie ecclesiæ, præsentè sacerdote. Si vero secus actum fuerit, factum non admittatur in ecclesia, nisi de speciali autoritate nostra. Sacerdos autem cum contra hujus statuti nostri formam aliquos matrimonio copulaverit, ab omni officio suspendatur, nec relaxetur nisi de speciali mandato nostro. Nec fides de aliqua desponsanda detur, nisi præsentè sacerdote. Quod si aliter factum fuerit, decrevimus contractum non tenere, & personæ legitime punientur.

Prohibeat autem quilibet sacerdos publice omnibus de parochia sua, ne clanculo fidem præstent de matrimonio contrahendo, sed publice coram testibus idoneis, ut fidem præstent, si necesse fuerit, valeant comprobare. Proponatque eis præmonendo, quod sibi præcaveant, quia si talem fidem carnalis copula subsequatur, ecclesia hoc pro matrimonio habebit, & faciet tanquam matrimonium observari.

Mm ij Item

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1237.

Item, doceant sacerdotes frequenter populum, & A
prohibeant sub anathemate, ne alteruter conjugatorum transeat ad religionem, nec recipiatur, nisi per nos aut per licentiam nostram.

Item, moneant mulieres conjugatas ne faciant vota, nisi cum magna deliberatione & cum consensu virorum suorum, & de consilio proprii sacerdotis.

Ex concilio. *Non debet. Cum inhibitis. Licet ex quadam.*

De statu monachorum & regularium.

Nec viris aut mulieribus religionem professis, absque superioris licentia liceat egredi septa domus, nec sine certa & honesta causa egrediendi licentia concedatur: ita tamen quod nulli claustralium causa orationis, aut visitandi parentes, exitus pateat; nisi fuerit talis, qui petit exire, de quo nihil sinistra debeat quis suspicari. Quotiens tamen exeundi causa licentia cuiquam indulgetur, socius ei deputetur, & certus dies in quo redeat præfiguratur: in quo si redire poterit, & extra monasterium septa non pemoet. B

Item, in civitatibus, burgis, seu villis, ubi ecclesia conventualis est, maxime sui ordinis, non hospitetur nisi penes religiosos. Et si domus ei & vecturis suis non sufficiat: nihilo minus, si fieri possit, de nocte dormiat infra septa illius monasterii.

Ad hæc: quia aliqui, ut audivimus, salutis suæ immemores, abjecto Dei timore, de ordine suo egredi, sine licentia suorum prælatorum, & in sæculo sæculariter conversari, abjecto religionis habitu, non veniunt: præcipimus archidiacono & decanis, quod monitione præmissa competenti, tales ad claustrum per censuram ecclesiarum redire compellant. Quod si nec sic ad reassumendum habitum religionis induci possint, jubemus eos comprehendere, & nobis præsentari, & ad agendam poenitentiam, in carcerem retrudendos.

Item, viri religiosi ecclesias illas, maxime in quibus jus sibi patronatus vendicant, ad firmam a clericis suis non recipiant sine licentia nostra, nec aliquam negotiationis speciem inhonestam audeant exercere: clerici autem ecclesias sic talibus denittentes, graviter punientur.

Item, monachis & canonicis regularibus, nec non monialibus, tam vestimenta quam coopertoria interdiciunt colorata: nisi fuerint nigro tincta. Et cum equitant, decentibus sellis utantur, ac frænis ac superfellis. Moniales autem vestibus ciudatis & crispatis, aut proprii corporis longitudinem excedentibus non utantur, nec pellibus delicatis aut coloratis: nec in velo acus argenteas audeant deportare.

Item, cum in generali concilio nuper esset statutum, quod quilibet regularis in ecclesiis, quæ ad ipsos pleno jure non pertinent, presbyteros instituendos eis repræsentent: præcipimus etiam, ut infra instans festum sancti N. ad tardius, secundum statuta ipsius concilii presbyteros idoneos nobis repræsentent ad vicarias in eisdem competentes.

Similiter fiat in ecclesiis præbendalibus, si ii, qui tenent, poenam concilii voluerint evitare. Quod si non fecerint prout justum fuerit, tanquam de beneficiis vacantibus officium nostrum in hujusmodi exequemur.

Ex concilio. *Quoniam omne quod non est ex fide. In singulis regnis. Ne nimia. Ne pro defectu pastoris. Quia propter divitias. Si quis electionis. Grave nimis est. At privilegia. Quod quibusdam religiosis. Ascendentibus. Quoniam simoniaca labes. Exirpanda.*

Sequitur de decimis.

Decimas de omnibus quæ renovantur per annum, & maxime consuetas, dandas decrevimus; & potissime de molendinis, & piscariis, & fœnis, & apibus, & de terris arabilibus, & ad prata postea, vel ad pasturam redactis: ita ut occasione mercedis servientium vel messorum, ecclesia decima parte non frustretur, quo minus eam plene percipiat. Detentores vero earundem decimarum, si semel, secundo, & tertio, commo-niti, excessum suum non emendaverint, concedimus, quod per capellanos locorum, usque ad satisfactionem congruam excommunicationis vinculo feriantur. Cum autem ii, qui decimas detinuerint, vel subtraxerint, ad poenitentiam accesserint, non admittantur: nisi, per se vel per manum sacerdotis, ei cui decimæ debentur, satisfaciatur competenter.

De sententiis.

Excommunicatio non passim & absque delicto fiat, sed præmissa canonica admonitione. Singulis autem annis in tribus solennibus festivitatibus, scilicet die Natalis, die Pentecostæ, die Assumptionis beatæ Mariæ, excommunicentur in genere, fortissimi, testes perjuri super sacrosanctam, incendiarii, usurarii, raptores publici, maliciose impediens executionem rationabilium testamentorum & contumaces, & decimarum detentores: ita quod testes, qui scienter dejerant super sacrosanctam, propter lucrum vel damnum aliorum, non absolvantur, nec eis aliqua poenitentia injungatur, nisi a nobis vel nostra autoritate, præterquam in mortis periculo. Et tunc injungatur eisdem, ut ex quo convalescerint, nos adeant, a nobis poenitentiam suscipiant.

Sub interminatione anathematis prohibemus, ut nullus constabularius, castellanus, forestarius, vel cujuscunque potentis ballivus, possessiones, seu bona religiosorum, clericorum, seu quarumcunque ecclesiasticarum personarum, ausu temerario præsumat invadere, aut eas vexationibus injustis, vel oppressivis quibuscunque indebite, contra libertatem ecclesiasticam attentet molestare. Quod si qui contra hanc prohibitionem nostram in propria salutis dampnum, quod Deus avertat, præsumperint, & commo-niti se non emendaverint: terras eorum per archidiaconum loci, sine dilatione, ecclesiastico supponi præcipimus interdicto: & tunc demum si ad cor non redierint, indurati, pulsatis campanis & accensis candelis excommunicentur, monitione præmissa. Volumus etiam, & districte præcipimus, ut archidiaconus & ejus ministri, cum fuerint super hoc ab excommunicatoribus requisiti, mutuum sibi adinvicem in hujusmodi præstent auxilium.

Præcipimus etiam, sub pœna interdicti & excommunicationis, ne patroni ecclesiarum laici, sive sint Anglici, sive alicujus nationis, hospitia a clericis beneficiatis extorqueant, vel exigant de cætero. Interdicimus etiam ipsis clericis, ne hospitia sic exacta laicis procurent: & si fecerint, noverint se canonicè puniendos.

Prohibemus etiam, sub pœna antedicta, ne laici, sive sint domini fundi, sive non: ne ullam habeant dispositionem in cæmeteriis, de domibus, vel exigendis casis propria autoritate, nisi tempore hostilitatis, & tunc de licentia & dispositione rectoris ecclesie.

Prohibemus etiam, sub eadem pœna, ne aliqui commisceant fe camaliter mulieribus infra ambitum cæmeterii.

Item, districte præcipimus, ut omnes sacerdotes, parochianos suis, autoritate Dei & nostra, & sub anathemate

thematē, prohibeant, ut nullus, de cetero eo modo, quo aliquando soleant, aliquam feminam teneant sub quadam pecunie taxatione; nec aliquis sacerdos vel clericus huiusmodi conventionibus intersit, nec in huiusmodi conventionibus de pecunia repetenda, licet fides vel sacramentum intervenerit, iustitia exhibeatur.

Statuimus etiam domini fundorum, si communem pasturam, quam ecclesie & earum rectores consueverunt habere, interdixerint, pro voluntate sua, communionem fidelium careant, nisi communiti satisfecerint competenter.

Statuimus insuper, ut si quis excommunicatus, infra xl. dies sancte ecclesie reconciliari contempserit, & hoc per ministros nostros domino ejusdem fuerit incitatum: si dominus ejus, ad unitatem ecclesie redire eundem excommunicatum non compulerit: monitione premissa, eadem summa percellatur, & terra sua interdicto supponatur.

Inhibeatur etiam omnibus, & maxime ubi nihil de forte minuitur, retineant, postquam de fructibus sortem receperint deductis expensis.

Ad hæc prohibemus, ne sine litteris nostris ad fidelium elemosinas postulandas, aliquis admittatur predicator: nec etiam, si aliquis litteris nostris munitus adveniat, ad prædicandum admittatur, nisi littere nostre nomen exprimat ejusdem, & expresse contineant, quod ei dederimus licentiam prædicandi: negotium vero & necessitatem tantummodo, pro qua advenit, bene poterit populo demonstrare, licet prædicandi licentiam non habeat: dum tamen, sicut diximus, litteris nostris sit munitus. Volumus autem ut sacerdos ecclesie, in qua prædicatur, vel etiam negotium demonstratur, ut diximus, pecuniam collectam accipiat, & salvo custodiat, sub testimonio duorum virorum fide dignorum, quousque de mandato nostro, vel officialis nostri, illi loco ad quem facta est collectio, conferatur.

Prohibemus etiam, ne pro justitia facienda, differenda, vel acceleranda, aliquid accipiat: & ne pro aliquo spiritali, aliquid ex pacto promittatur, detur, vel accipiat. Quod si fiat, tam dans, quam accipiens, sententia excommunicationis se noverit innotandum.

Diffamati fama publica, vel verisimilibus iudiciis, super crimine aliquo, de quo convinci non possunt: commoneantur semel, secundo, & tertio, ut confiteantur & satisfaciant. Si vero incoerecti in negatione persisti teneant, indicatur eis purgatio, que, occasione captandæ pecunie, de die in diem non differatur: sed statim prima die, si parata fuerit, recipiatur, & canonicum numerum non excedat. Archidiaconus contra hoc veniens, vel officialis, vel alius quicumque, se noverit suspendendum ab officio.

Moneatque sacerdos quilibet, si inelusum habuerit in parochia sua, ne mulierculam aliquam recipiat in hospitio de nocte: similiter ne mulier masculum.

Prohibeat etiam sacerdos parochianis suis, sub interminatione anathematis, ne diebus Dominicis mercata frequentent, dimissis ecclesiis suis apud quas debent convenire, maxime diebus illis, & orationi intendere, ac officium ecclesiasticum & verbum Dei audire: quod non faciunt aliquo die in septimana, nisi rarissime, cum magna fuerint festivitates. Quare decrevimus mercatum nostrum de N. de cetero, die Lunæ frequentari.

Ad hæc prohibemus, ne choreæ vel turpes & inhonesti ludi, qui ad lasciviam invitent, in cœmeteriis agantur: & ne ibi tractentur causæ seculares ex consuetudine, & maxime tales in quibus agatur de iudicio sanguinis.

Concil. general. Tom. XI.

A Prohibemus etiam, ne sacerdotes, vel clerici, tabernas frequentent, vel eas in domibus suis, vel alienis facere præsumant.

Prohibemus etiam, ne denuntiatio scotallarum fiat in ecclesiis, neque per sacerdotem, neque per clericos extra. Ex concilio. *Sacro approbante. Cum spirituali. Sub interminatione. Quia vero nonnulli.* Sicut in concilio continetur.

Sequitur de archidiaconis.

A Rchidiaconus & ministri ejus curam habeant & sollicitudinem, tam de iis que ad sacramentorum pertinent reverentiam, quam de omnibus aliis, de quibus promissum est: que quidem fideliter & irrefragabiliter observentur: transgressores, si qui fuerint in huiusmodi, prout culpe qualitas exposcit, coercendo, vel ad nos referendo.

Item injungimus archidiacono, & ejus officialibus, ut in vitionibus ecclesiarum faciendis, diligenter faciant adscribi vasa, vestimenta, libros, & alia que ad Divinum pertinent officium: habeantque nihil minus considerationem ad fabricam ecclesie, & maxime cancelli, si forte cooperatione indigeat. Et domos ecclesie, si forte dirute fuerint, vel ruinosæ. Si quos autem defectus invenerint in huiusmodi, certum, sub gravi pena, præstant diem & terminum, infra quem supplicantur. Et si interim decesserit rector ecclesie, de bonis ejus ecclesiasticis tanta portio rationabiliter juxta ecclesie facultates deducatur, que ad prædictos defectus complendos sufficiat. Cautè etiam per se & suos inquirat: si in parochia sua officium vitionis impendant, & si in rebus vel personis aliquid fuerit corrigendum, & excessus, si quos ibidem invenerit, vel tunc vel proximo capitulo corrigat, vel corrigendos nobis innotet.

Item præcipimus, quod archidiaconus & eius officialis & decani, paratos se exhibeant & strenuos ad exhibendum conquerentibus justitiam, & ad defensionem ecclesiasticæ libertatis, & pro huiusmodi a quoquam nihil exigatur.

Ex concilio. *Procuraciones.*

Sequitur de Crucesignatis.

A D hæc injungimus universis crucesignatis decem nostræ, sub interminatione anathematis, ut iter arripiant, sine dilatione qualibet, ad vota propria exequenda: nec parcatur alicui aut votum relaxetur, cujlibet sexus, aut cujlibet conditionis existat, nisi tanta & tam manifesta infirmitate laboret, vel adeo valetudinarius, quod nulli dubium esse debet ipsum non posse exequi votum suum. Et si etiam tales secundum facultates suas de bonis propriis donent pro redemptione votorum. Et qui crucem abjecerint, excommunicentur, donec reassumpserint, & ad eundem se præparaverint.

Prohibemus etiam, ne aliquis clericus beneficiatus faciat servitium laicale dominis laicis, nec aliqui laici ab eis servitium laicale extorquere præsumant, nisi teneamentum teneant laicale, pro quo eis servitium debeant impendere laicale, liberum, non vile.

Item inhibemus, ne aliqui viri ecclesiastici sive religiosi, sive alii, novam pensionem ecclesiis imponant, vel veteres pensiones augere præsumant. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit habeatur: prout in concilio Lateranensi continetur.

Inhibemus etiam, ne viri religiosi illas ecclesias habeant ad firmam, in quibus dicunt se jus patronatus habere: adicientes, ne aliquis vendat, vel conferat, vel ad firmam det, vel pignori obliget monachis Cisterciensis ordinis, vel aliis religiosis, simile eis privilegium habentibus, terras aliquas, vel possessiones,

M m iij nes.

CIRCITER
ANNO
CHRISTI
1257.

ness, nisi ipsius facta sufficienti cautione de indemnitate parochialis ecclesie, & hoc de nostra autoritate.

Sacri nihilo minus autoritate concilii statutum est, quod si patroni, vel advocati, aut feodotarii, seu vicedomini alicujus ecclesie, rectorem vel alium clericum ejusdem ecclesie, per se vel per alios occidere ausu nefario presumpserint: patroni patronatum, advocati advocatum, feodotarii feodum, vicedomini vicedominatum, usque ad quartam generationem amittant, & posteritates talium, in clericorum collegio non admittantur; nec in regularibus domibus, alicujus prelationis assequantur honorem.

Item cum inhonestum sit, & etiam canonici inimicum, ut viri religiosi, quibus concessum est in propriis usus convertere ecclesias, ecclesiis parochialibus personaliter deserviant: statuimus, ut in ecclesiis sic eis concessis, perpetuis vicariis per nos constituant. Et cum os bovis non debeat alligari trituran-
tis, certam & competentem vicariam ad taxationem nostram, in dictis ecclesiis infra xl. dies eis assignent: alioquin nos dicto elapso termino de eis, prout viderimus expedire, disponemus.

Item, venalitate Misarum districte inhibentes precipimus, ne pro annualibus & tricennialibus Misarum faciendis, laici vel alii aliquid dare vel legare cogantur; & ne super iis aliqua pactio vel exactio ver-
ra, vel sub aliqua specie palliata, a sacerdotibus, vel ab aliis mediatoribus fiat, prohibemus.

In generali concilio statutum est, quod prohibitio copulæ conjugalis, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum, de cætero non excedat, quoniam sine gravi dispendio animarum hujusmodi prohibitio non potuit in ulterioribus gradibus generaliter observari. Unde, cum jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ sit restituta, sancitum est, ut si qui contra hujus prohibitionem presumpserint de cætero copulari, nulla longinquitate defendantur annorum: cum diuturnitas temporis peccatum non minuat, sed auget.

Item, cum secundum Apostolum, non solum a malo abstinendum est, sed etiam ab omni specie mali: precipimus, ne aliquis turpis lucri spe denarios pro blado, vel pro animalibus, ante tempus receptionis bladi, vel animalium, secundum pessimum modum patriæ, dare presumat, vel etiam terram vel possessiones quasi sub mortuo vadio recipere.

Augustinus, de ebrietate & sobrietate.

Augustinus dicit: Ebrietas tota est imbecillis. Primum abolet memoriam, dissipat sensum, negligit mentem, confundit intellectum, concitat libidinem, involvit linguam, implicat sermonem, corrumpit sanguinem, obtundit visum, perturbat venas, infirmitat nervos, obturat aures, turbat viscera, subvertit sensum, humectat cerebrum, debilitat membra, frangit somnum, impedit ministeria, obruit animam, maculat corpus, & omnem salutem exterminat.

Item ebrietas mater flagitiosorum est, culparum materia, radix criminum, origo vitiatorum, turbo capitatis, subversio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, ignominiosus languor, malefusa bilis, cupiditas morum, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ corruptelæ: vinum quippe, non refutatur usu, sed flammatur in excessu.

Item contra de sobrietate.

Sobrietatem autem tota formosa est, utilis tota. Primum salvat memoriam, acuit sensum, sincerat mentem, dirigit vultum, integrat pudorem, mitigat vitium, curat faciem, limat aures, exornat cerebrum, expedit linguam, explicat sermonem, confirmat san-

guinem, nutrit medullam, curat venas, stringit nervos, contemnit libidinem, fruitur somno, recreat corpus, propagat senectutem, sine istis ministeriis omnem hominem contemptibilem facit.

*** CONCILIVM APVD CAMPINACVM *

FERIA II. POST OCT. PASCHÆ ANN. DOM. MCCXXXVIII, a Gerardo archiepisc. Burdegalensi, & suffraganeis celebratum.

TITVLVS CAPITVLORVM.

1. De excommunicationis in octo casibus.
2. Iterum de excommunicationis.
3. Ne quid exigatur ab ecclesiis violentem an in earum locis hospitetur presumptive.
4. De vicariis non constituendis.
5. Ne rectores ecclesiarum sint aliarum ecclesiarum vicarii.
6. Ut quilibet sacerdos habeat proprium sigillum.
7. De non faciendo citationem ad iudicium, nisi viso autentico, & transcripto retento.
8. Ne prelati relaxent excommunicationis sententias, juris ordine non servato.
9. Ut prelati, aliorum sententias requisiti, faciant observari.
10. De causis matrimonialibus.
11. De laicis qui malitiose coram se personas ecclesiasticas litigare compellunt.
12. Ne monachi advocati seu procuratores existant.
13. Ne sacerdotes advocati vel procuratores sint.
14. De advocato pauperibus dando.
15. Qualiter homines diversorum dominorum pro indrivo debent interdito supponi.
16. Ut ecclesia recuperent qua occasione interdicti amiserunt.
17. Qualiter barones sint pro suis excessibus excommunicandi.
18. De excommunicationis.
19. De pena capiendi clericos & verberantium.
20. Ne pecunia pro vicin & vestis regularibus assignetur.
21. De custodia claustris, & reddendo computo.
22. Ne monachi absque licentia exeant claustrum.
23. Ne monachi vel canonici regulares pallia deportent.
24. Non licet regularibus proprium habere, vel careant sepultura.
25. De vestibus regularium.
26. De vita & honestate monachorum & condonatorum.
27. Ne monachi fideiubeant ultra viginti mutuo.
28. Ne monachi carnes edant præterquam in domibus suis.
29. Ne monachi curam habeant animarum.
30. Ne soli sint monachi & canonici regulares.
31. Ne laici absque licentia diocesani constituant confratrias.
32. De congrua sustentatione presbyteris assignanda.
33. De novis domibus religiosis & hospitalibus ne fiant.
34. De rebus ecclesie non alienandis.
35. Ut capellani qui parochiam habent communem, ad divisionem cogantur.
36. Ut nemo aliena diocesis recipiatur ad celebrandum Divina.
37. De ordinibus.
38. De collatione beneficiorum ad superiorem devoluta.

ANNO
CHRISTI
1258.
Cognac.

PRÆFATIO.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, novis hæc damnosis hominum malitiis obviantes, per quas iustitia læditur, propagatur iniquitas, crescit impietas, totiusque cleri decoloratur honestas.

CAPITVLA.

I. De excommunicatis in octo casibus.

Excommunicamus omnes illos qui falsis litteris, & inanibus de cæteris scientiis utentur. Item eos qui ad diversa loca, & coram diversis iudicibus, simul super actionibus parilibus, trahunt aliquem vel aliquos, vel trahi etiam procurabunt. Item & eos qui cedunt actiones clericis, vel aliis, & qui recipiunt cessiones nisi in casibus a jure concessis, & qui advocando seu procurando actiones scienter hujusmodi prosecuntur. In supradictis etiam casibus presentis decreto eas pœnas duximus adjungendas, ut qui aliquid de præmissis commiserit, ipso facto cadat a jure, si quod sibi competat, & ad damna in iudicio, & extra iudicium contingentia, & ad expensas & omne interesse in solidum teneatur. In eodem:

II. Item de excommunicatis.

Item excommunicamus omnes illos qui contra ecclesias & ecclesiasticas personas, conspirationes, seu conjurationes fecerint, vel statuta: & hoc in ecclesiis frequenter denunciari mandamus. Item excommunicamus omnes illos, qui dicentes se iudices datos, delegatos, vel subdelegatos a superiore, citant, vel citari faciunt aliquem vel aliquos, nisi prius inspecto authentico, vel authentica scriptura commissionis sibi factæ. Item & illos qui utuntur super novis injuriis, & actionibus, ex novis causis incipientibus competere post litteras impetratas, litteris ante illatas injurias impetratis, præcipimus excommunicari, & pœnis supra positis subiacere. Item cum olim in concilio provinciali fuerit certa deliberatione statutum, quod loca in quibus res ecclesiæ vel ecclesiasticæ personæ detinentur, subjiçeretur interdicto, quamdiu res illæ vel personæ in locis illis fuerint detentæ, nisi solvantur vel recedatur, & certis experimentis edocti, noverimus quosdã malitiose negare, se res illas vel personas habere aut detinere, cepisse & occupasse: eorum fraudibus occurrentes, statuimus, ut si ve loci fuerit dominus, si ve præpositus & baillivus, & quocumque alio nomine appellentur, teneatur jurare se rem illam, vel personam nõ habere, nec potestatem habere liberandi vel restituendi. Quod si juramentum præstare noluerit, excommunicationis vinculo innodetur. In eodem:

A III. Ne quid exigatur ab ecclesiis violentè, aut in earum locis hospitetur præsumptivè.

ANNO
CHRISTI
1138.

Rursus quia pro certo nobis innouit, quod per illicitas exactiones & angarias laicorum, quamplures ecclesiæ, hospitalia, & aliæ domus religiosæ, ad exinanitionem ultimam devenerunt: paterna cisdem sollicitudine providentes, in hoc sacro concilio excommunicamus omnem secularè personam, quæ in ecclesiis, vel hospitalibus, vel aliis religiosis domibus vel personis, exactiones facere præsumpserit violentas; vel non invitata, in vitis eorum rectoribus ibidem hospitata fuerit præsumptivè. Si tamen præsumptores hujusmodi satisfacere voluerint de præmissis, diocæsanus loci absolvendi tales habeat potestatem. Et ut ab importunis, & extortis quodammodo donationibus & angariis, eidem rectores valeant excusari: sub pena excommunicationis eisdem rectoribus inhihemus, ne memoratis exactoribus, prædonibus, & improbis, substantias pauperum & peregrinorum, & ibidem Domino servientium, largiri præsumant. In eodem:

C IV. De vicariis non constituendis.

Vicarios etiam prohibemus per archipresbyteratus, decanatus, & archidiaconatus, constitui ab archidiaconis, decanis, & archipresbyteris: nisi ex justa causa absentes fuerint. Quo casu poterunt, cum consensu episcopi vicarios ordinare. In eodem:

V. Ne rectores ecclesiarum sine aliarum ecclesiarum vicarij.

Ad hoc de capellanis ecclesiarum parochialium, qui aliam accipient vicariam, censemus, ut si monitione præmissa noluerint ad intitulatam redire, sine remedio illis auferatur. In eodem:

VI. Ut quilibet sacerdos habeat proprium sigillum.

Ad hoc, cum non citatus, interdum esse citatus præsumatur, contingat condemnari aliquem innocentem. Vnde districte prohibemus, ne iudex in aliquem ut in contumacem ferat excommunicationis sententiam, & aliam, donec de citatione certioratus fuerit per citatorem, vel alias sibi canonicè fuerit facta fides. Vnde statuimus, quod quælibet capellania habeat sigillum proprium, in quo tales litteræ sint insculptæ: Sigillum capellaniæ N. ad citationes: capellaniæ expresso nomine, non personæ. Quod videlicet sigillum, citatione facta a capellano, in citatorio imprimatur. Item in eodem:

ANNO
CHRISTI
1238.

VII. *De non faciendo citationem ad iudicium, nisi
viso authentico, & transcripto retento.*

Quotidianis viam fraudibus obviantes, deliberatione provida duximus statuendū, ne ii quibus datur in mandatis a delegatis Apostolica sedis, vel aliis, ut reum ad iudicium evocent, citare præsumant, donec authenticum ipsum, cuius autoritate fit in jus vocatio, inspiciatur, & describatur ab eo cui fuerat ut citaret injunctum: ita scilicet ut transcriptum retineatur scribendum sumptibus illius qui scripto authentico est usus, citato si necesse fuerit exhibendum. *In eodem:*

VIII. *Ne prælati relaxent excommunicationis
sententias, juris ordine non servato.*

Prohibemus districtius, ne episcopi, & alii ecclesiarum prælati, sententias latas pro re iudicata, & alia manifesta offensa, sine satisfactione competenti præsumant ullatenus relaxare. Sic nec latas pro contumacia, nisi præsentate adversario, vel per contumaciam absente, volumus relaxari. *In eodem:*

IX. *Ut prælati aliorum sententias requisiti faciant
observari.*

Item mandamus & jubemus, ut sententias prælatorum ad infuacionem ipsorum alii prælati faciant in sua diocesi observari, ac si ab eisdem eadem fuissent promulgatæ, ut excommunicatis ubique aditus ecclesiasticus recludatur. *In eodem:*

X. *De causis matrimonialibus.*

Prohibemus ne causæ matrimoniales iudicibus committantur, nisi viri periti fuerint & discreti: adicentes, ut iudex testes in causis matrimonialibus, per se ipsum, vel per talem qui canonicas sanctiones non ignoret, examinet, ut erroris & fraudis materia penitus excludatur.

XI. *De laicis qui malitiose coram se personas
ecclesiasticas litigare compellunt.*

Ad reprimendam libertatem ecclesiæ & clericorum, quidam iudices sæculares nova commenta & iudicia confingentes, compellunt coram se personas ecclesiasticas per excogitatum malitiam respondere. Cum enim laicus qui possessionem autoritate clerici vel ecclesiæ possidet, & excolit, vel aliquid aliud agit, tractus in causa coram iudice sæculari, & de stando juri datis fidejussoribus, autorem in iudicio nominavetunt ecclesiam, vel ecclesiasticam personam, ut exigat otio juris, iniquo suo iudicio, immo verius præiudicio, coram ipsis compellunt personam ecclesiasticam litigare: aut conventus laicus & fidejussores

A ab eo dati compelluntur reddere rem petitam cum consuetudinaria multa iudicis sæcularis. Dant etiam iidem iudices laicis licentiam ecclesias & personas ecclesiasticas spoliandi: ut cum coram ipsis contra spoliatores egerint, saltem respondeant conventi: cum sit consuetudo Burdegalensis provincie, quod coram quo voluerint iudice clerici litigent, sive actores fuerint, sive rei conventi, seu etiam reconventi. Unde sub pena excommunicationis, iudicibus, & aliis personis sæcularibus inhibemus, ne de cetero præsumant talia attentare, sed ad iudicium ecclesiæ remittant personas ecclesiasticas conventas, vel reconventas, examen ecclesiasticum postulantes: & de suis laicis, faciant clericis & personis ecclesiasticis iustitiam competentem. Laicus autem qui clericum, vel aliam personam ecclesiasticam, actorem in iudicio sæculari nominaverit, postquam se persona ecclesiastica præsentaverit, forum ecclesiæ allegando, fidejussores quos dederat ab instantia sæcularis iudicis, per sæcularem iudicem absolvatur. Alioquin iudex & ejus consiliarii in hac parte excommunicati publice nuncientur. *In eodem:*

XII. *Ne monachi advocati seu procuratores
existant.*

Obnixè præcipimus ne monachi in aliqua causa advocati & procuratores esse præsumant, nisi pro suæ ecclesiæ evidenti utilitate, suo superiore in illo casu hoc nihilo minus imperante. Quod si contra facere præsumpserint, eis audientia denegatur: & si quid per eos in foro iudiciali actum vel gestum fuerit contra præceptum nostrum, habatur irritum & inane. Hoc idem de canonicis regulatibus duximus statuendum.

XIII. *Ne sacerdotes advocati vel procuratores
sint.*

Sacerdotibus insuper prohibemus firmiter, ne pro aliquibus advocati existant & procuratores, seu defensores: nisi pro ecclesiis, & miserabilibus, & conjunctis personis; & tunc nullo pacto, ullo precio mediante.

XIV. *De avvocato pauperibus dando.*

E Pristini juris recolentes censuram, mandamus ut si aliqui pauperes sint, qui pro paupertate advocatum habere non possint, det ipsis curia advocatum, si causa indiget avvocato. *In eodem:*

XV. *Qualiter homines diversorum dominorum
pro indiviso debent interdicto supponi.*

Si plures domini, homines habeant divisos, pro delicto domini alterius, interdicto

CIRCULAR
ANNO.
CHRISTI
1238.

sui solummodo supponantur. Si vero homines habeant pro indiviso, subjiciantur omnes communi interdicto. *In eodem:*

XVI. *Vt ecclesia recuperent quæ occasione interdicti amiserunt.*

De dominis insuper terrarum, pro quorum contumacia & delicto terra supponitur interdicto: statuiamus, ut ad restituenda beneficia ecclesiis pro eorum culpa amissa, per censuram ecclesiasticam compellantur. *In eodem:*

XVII. *Qualiter barones sunt pro suis excessibus excommunicandi.*

De baronibus excommunicandis statuiamus observandum, ut cum eos excommunicari necesse fuerit, personæ eorum excommunicationi subdantur; & eorum uxores, & familiæ interdicantur; & ipsorum excommunicatio, & interdictum familiæ, publicentur diebus Dominicis & festivis. Et cum in aliqua villa vel castro, eorum subditis jurisdictioni, præsentibus fuerint, cessetur penitus a Divinis: cum autem recesserint, Divina more solito celebrentur. Et sic per duos menses, nisi ad satisfactionem pervenerint, expectentur: quibus elapsis, castra ipsorum supponantur interdicto: & nisi infra alios duos menses respuerint, in tota terra sua interdicti sententia promulgetur. Post annum vero, tanquam hæretici omnibus publicentur, & ipsorum bona confiscanda nihilo minus exponantur. *In eodem:*

XVIII. *De excommunicatis.*

Si quis per quadraginta dies in excommunicatione permanerit, pœna decem librarum mulctetur, vel alia competenti. *In eodem:*

XIX. *De pœna capientium clericos & verberantium.*

Ad reprimendam illiustemerariæ præsumptionis audaciam, qua, suadente humani generis inimico, quidam in clericos manus injiciunt violentas, obliti sententiæ evāgelicæ; Qui vos tangunt, tangunt pupillam oculi mei: multa emanaverunt a sanctis patribus instituta, quibus anathematis mucrone præsumptores hujusmodi percussuntur: necdum tamen temeritas est successa. Quin quidam vesaniæ suæ aculeis agitati, ipsos capere non verentur, atrocem inhumanitatem in eos crudeliter exercentes, ut redemptionem extorqueant ab eisdem. Quare præsentis statuto decernimus, & decernendo statuiamus, ut nullus de posteritate præsumptorum hujusmodi, usque ad tertiam generationem, ad ecclesiasticum beneficium & ordines admittatur: cunctis tandem censuram Dominicam, patrum

Cencil. general. Tom. XI.

iniquitas, usque ad tertiam vel quartam generationem & progeniem, vindicetur. Et qui tali beneficium scienter contulerit, conferendi beneficia potestate priveretur. *In eodem:*

XX. *Ne pecunia pro victu & vestitu regularibus assignetur.*

Abbatibus districtius inhibemus, & capitulis regularibus universis, ne pecuniam aliquam pro victu vel vestitu præsumant fratribus assignare, ne habendi proprium eis materia tribuatur: sed in communi eos pro posse satagant procurare, & pietate tractare paterna. Nec aliquos recipiant, pacto, vel conditione, vel pecunia mediante: sed si monasterii non sufficienti facultates, pauciores habere liceat, quam hæctenus fuerit consuetum: & deinceps nulli admittantur, donec de communi possint vivere, sicut superius est expressum. *In eodem:*

XXI. *De custodia claustris & reddendo computo.*

Volumus etiam & mandamus, quod administratores eorum singulis mensibus cum abbate & aliquibus fratribus computent de expensis & redditibus, & aliis provenientibus universis: & quod in ostiis cujuslibet claustris claves fiant, quibus, competentibus hōris, ostia firmiter claudantur. Abbates etiam semel in anno computent, & villicationis suæ rationem reddant in suo capitulo generali. *In eodem:*

XXII. *Ne monachi absque licentia exeant claustrum.*

Fratribus autem districtius inhibemus, ne exeant claustra, absque sui abbatis, vel prioris, seu servantis ordinem, licentia speciali: & ne in villis & castris in quibus morantur, extra claustra lateant, & comedant ullo modo. Quod si contra fecisse inventi fuerint: nequaquam ad aliorum recipiantur confortium, nisi salva ordinis disciplina. *In eodem:*

XXIII. *Ne religiosi absque licentia, nisi pro administratione, agant.*

Item ne aliqua in iudicio repetant sine specialibus litteris sui superioris: nisi ad administrationem sibi commissam, quod petent, pertineret. *In eodem:*

XXIII. *Ne monachi vel canonici regulares pallia deportent.*

Item ne extra claustrum, sicut nec intra, pallium deferre præsumant in villis & castris in quibus morantur. *In eodem:*

ANNO
CHRISTE
1238.XXIV. *Non licet regularibus proprium habere, vel careant sepultura.*

Proprium autem vel peculium nulli habeant: quod si forte in morte habere inventi fuerint, Christiana careant sepultura. Sed nec cum talibus dispensetur, nec postmodum in cœmeterio reponantur, nisi abbati suo, vel cui fecerint professionem suam, reddiderint humiliter ac devote.

In eodem:

XXV. *De vestibus regularium.*

Bruneta vel stamine forti nulli profrus regulares utantur, nec supertunicale etiam deferant nisi clausum, & etiam manicatum.

In eodem:

XXVI. *De vita & honestate monachorum & condonatorum.*

Abbatibus etiam firmiter præcipimus, & prioribus convetualibus, ut ter in anno publice iungant monachis suis sub pœna excommunicationis, a se proprium abdicare, & in manu sua resignare compellant, & etiam condonatos: & vestes clausas habeant, tonsuram etiam regularem, & annulos sive monilia nequaquam habere præsumant, & alia honestati non congrua regulari: sed caste se habeant & honeste.

In eodem:

XXVII. *Ne monachi fideiubeant neve ultra viginti solidos mutuo sumant.*

Inhibemus quoque monachis, & aliis religiosis administrationes habentibus, ut absque abbatis & majoris sui licentia pro aliquo fideiubere, vel ultra viginti solidos recipere mutuo pecuniam non præsumant. Si vero contra hoc fecisse aliqui inventi fuerint, abbates, & conventus, & successores eorum, pro his respondere nullatenus teneantur: nisi forte in utilitatem domorum suarum manifeste constiterit redundasse. Ipsi tamen graviter puniantur.

In eodem:

XXVIII. *Ne monachi carnes edant præterquam in domibus suis.*

De usu carniū monachis præcipimus firmiter & districte, ut regulam beati Benedicti in hoc observent: sub pœna excommunicationis districtius inhibentes, ne in domibus laicorum eas comedant ullo modo.

In eodem:

XXIX. *Ne monachi curam habeant animarum.*

Curam etiam parochialium ecclesiarum sub pœna excommunicationis districtius eis penitus inhibemus; nisi in necessitate cum abbatis & ipsius dicecesani licentia. Et si quis contra hoc, &c.

In eodem:

XXX. *Ne soli sint monachi & canonici regulares.*

Præterea præcipimus ne monachi vel canonici regulares soli maneant in prioratibus, cellis, & grangiis: & alias constitutiones super observatione monastici ordinis, a domino Papa de novo editas, observari præcipimus & mandamus.

In eodem:

XXXI. *Ne laici absque licentia dicecesani constituant confratras.*

Conjuraciones vel conspiraciones laicorum, quibus interdum nomen confraternitatis imponunt, impietatem palliantes sub nomine pietatis, omnino fieri prohibemus. Unde statuimus, quod nulla fiat confraternitas laicorum sine autoritate & consensu dicecesani eiusdem loci: quod si factum fuerit, tamdiu excommunicentur ipsius autores, donec eadem fraternitas velut impietatis colligatio penitus dissolvatur.

In eodem:

XXXII. *De congrua sustentatione presbyteris assignanda.*

De patronis ecclesiarum parochialium, sive sint monachi, vel alii religiosi, vel canonici regulares, volumus & præcipimus firmiter & districte, ut per dicecesanum loci compellantur presbyteris earumdem servitio deputatis, tantam & tam idoneam portionem assignare, ut ex ea valeant congrue sustentari, prout definitum est in concilio generali.

In eodem:

XXXIII. *De novis domibus religiosis & hospitalibus, ne fiant.*

De novis domibus religiosis, ne fiant statuimus, & firmiter inhibemus ne ibidem oratorium construatur, vel fratres aliquod signum religionis accipiant, sine dicecesani licentia & consensu: sed priores sive administratores illorum locorum eisdem dicecesanis præsententur, qui curam ab ipsis recipiant quam debent. Et si qui contra hoc facere præsumperint, sciant se ultioni canonice subiacere.

In eodem:

XXXIV. *De rebus ecclesie non alienandis.*

Nullus possessiones ecclesie vel redditus alienare præsumat, sine dicecesani licentia speciali. Aliter facta alienatio non valeat, & alienatores puniantur secundum canonicas sanctiones.

In eodem:

XXXV. *Ut capellani qui parochiam habent communem, ad divisionem cogantur.*

Quoniam accidit interdum unius rei dominis, vel quasi dominis, aut habentibus jus commune in ea re, eam potius pro diviso quam pro indiviso habere expedit:

certis

ANNO
CHRISTE
1238.

ANNO CHRISTI 1238.

ANNO CHRISTI 1239.

certis expimentis edocti, præfenti decreto statuimus, ut si plures capellani parochianos communes habeant, ad divisionem cogantur, ad iudicationem & condemnationem pro qualitate rei facta per episcopum competentem. *In eodem:*

XXXVI. *Ut nemo alienæ diocesis recipiatur ad celebrandum Divina.*

Pro certo didicimus, quosdam in sacris ordinibus constitutos, culpis propriis exigentibus, a prælatis suis excommunicationis & suspensionis vinculo innodatos, cum litteris suæ ordinationis ad peregrinas, ubi sunt incogniti, nationes migrare. Novimus & alios quosdam mentientes se promotos, cum non sint: cum falsis quoque litteris ab indiscretis ecclesiarum prælatis admittuntur, & sic celebrant, aut usurpant & inquinant sacramenta. Quorum utrumque quantum sit animarum salutis contrarium, & adversum ecclesiasticæ honestati, nemo sanæ mentis ignorat. Quapropter decrevimus, ut nemo posthac alienæ diocesis ad celebrandum Divina in sacris ordinibus recipiatur, nisi sui ordinatoris vel successoris ejus litteras omni suspitione carentes ostendat, suscepti ordinis mentionem expressam, & causam peregrinationis idoneam continentes. Alioquin tam recipiens, quam receptus, superioris arbitrio puniatur. *In eodem:*

XXXVII. *De ordinibus.*

Irrefragabili constitutione sancimus, ut neque ordinator, nec is qui vice fungitur præsentantis, neque alius quispiam, juramentum recipiat vel pactum ab ordinando, quod nihil eo nomine ab aliquo exigat ordinatus: cum per tale commercium fraus fiat canoni, & vitium sapiat simoniæ. *In eodem:*

XXXVIII. *De collatione beneficiorum ad superiorem devoluta.*

De beneficiis vacantibus, quorum collatio ad nos est devoluta de jure, præcipimus ne per alios alicui conferantur.

Actum apud Campinacum die Lunæ post octavam Paschæ, anno Domini MCCXXXVIII. præfidente domino G. Burd. archiepiscopo.

- A 6. *Ut curati ipsi auctoritate propria non excommunicent.*
- 7. *Ut beneficiatus nihil filio spurio vel concubina testamento leget.*
- 8. *Ne archidiaconi & inferiores prælati officiales extra civitatem habeant.*
- 9. *De sententia excommunicationis mature ferenda.*
- 10. *Ne participantes cum excommunicatis in generali excommunicentur.*
- 11. *Ne regularibus detur pecunia pro necessariis.*
- 12. *Ne clerici vel monachi habeant pedisequas.*
- 13. *Ne monachi in ecclesiis parochialibus deserant.*

CAPITVL A.

I. *Quod in qualibet parochia sint tres, qui de scandalis requisiti, dicant veritatem.*

Totis visceribus corrigete cupientes ea quæ correctione indigent in provincia Turonensi, facti hujus approbatione concilii duximus statuendum: ut in qualibet parochia per episcopum vel archiepiscopum eligantur tres clerici, vel si clerici inveniri non possint, tres laici fide digni, qui jurent quod de his quæ sciverint, unde scandalum sit subortum in parochia, vel in vicinis, contra fidem, vel alias de criminibus ecclesiasticis requisiti, dicent episcopo vel archidiacono veritatem.

II. *De pœna clericorum de crimine convictorum.*

In correctionibus consuetis, tam de modo puniendi clericos, maxime beneficiatos, quam etiam in sacris ordinibus constitutos: statuimus, ut si de criminibus confessi fuerint, vel convicti, ad arbitrium episcopi corrigantur: & si secundo convicti fuerint, per subtractionem beneficii ecclesiastici puniantur.

III. *De vestibus sacerdotum.*

Item, sacri hujus approbatione concilii prohibemus, ne sacerdotes in publico procedant nisi in cappis clausis, vel mantellis. Clausa etiam habeant supertunica. Quod si fecerint, in quinque solidis puniantur, fabricæ majoris ecclesiæ applicandis.

IV. *Ut sacramenta gratis exhibeantur: sed post, peti possit consuetum.*

Item innovamus, ut sacramenta ecclesiastica gratis exhibeantur: inhibentes, ne pro eis antequam fiant, aliquid petatur, seu etiam exigatur. Quibus gratis exhibitis, poterit peti quod de pia consuetudine exigi consuevit: subditos ad hoc per prælatos censura ecclesiastica compellendo. Quod si quis contra fecerit, eo jure quo habiturus erat ea vice, privetur, & nihilo minus in quinque solidis convertendis in fabrica ecclesiæ puniatur.

Nn ij v,

ANNO CHRISTI 1239.

*** CONCILIVM TVRONENSE A IVHELLO ARCHIEPISCOPO ET SVFRAGANEIS celebratum anno Domini MCCXXXIX.

TITVLI CAPITVLORVM.

- 1. *Quod in qualibet parochia sint tres, qui de scandalis requisiti, dicant veritatem.*
 - 2. *De pœna clericorum de crimine convictorum.*
 - 3. *De vestibus sacerdotum.*
 - 4. *Ut sacramenta gratis exhibeantur: sed post, peti possit consuetum.*
 - 5. *Ut presbyteri auctoritate propria non excommunicent.*
- Concil. general. Tom. XI.

ANNO
CHRISTI
1239.V. *Vt presbyteri auctoritate propria non excommunicent.*

Item interdiciamus universis presbyteris ecclesiarum parochialium, ut pro jure suo, vel ecclesie sue in spiritali, parochianos suos auctoritate propria excommunicare presumant. Quod si fecerint, sententiam decernimus esse nullam.

VI. *Vt curati ipsi, auctoritate propria non excommunicent.*

Item quod rectores seu curati parochialium ecclesiarum, parochianos suos auctoritate propria excommunicare non possunt pro jure suo.

VII. *Vt beneficiatus nihil filio spurio vel concubina testamento legat.*

Præsentis auctoritate concilii prohibemus, ne quis beneficiatus clericus, vel in sacris ordinibus constitutus, aliquid presumat filio spurio, seu propriæ etiam concubinae, in ultima voluntate legare. Quod si fecerit, non valeat, sed ecclesie applicetur.

VIII. *Ne archidiaconi & inferiores prælati officiales extra civitatem habeant.*

Innovamus statutum editum apud Castrum Gonterii, & districtius inhibemus, ne ipsi archidiaconi, archipresbyteri, vel alii jurisdictionem habentes ecclesiasticam, extra civitatem habeant officiales seu allocatos: sed extra civitatem in propriis personis officium suum fideliter explant. Et si aliquis processus per eosdem habitus fuerit, in hoc quod fieri prohibemus, decrevimus non tenere.

IX. *De sententia excommunicationis mature ferenda.*

Item prohibemus ne prælati ecclesiarum excommunicationis sententias precipitare presumant, sed cum maturitate & legitimis monitionibus, & competentibus intervallis: nisi negotium celeritatem desideret, & nisi periculum sit in mora. Et tunc hoc ordine procedatur, ut primo delinquentes excommunicentur, postea crescente contumacia, cum pulsatione campanarum & aliis solemnitatibus sententia aggravetur: & nisi excommunicati ad gremium ecclesie redierint, euntes ad mercata, & coquentes ad furna, molentes ad molendina excommunicentur: postmodum participantes in cibo & potu, anathematis sententiae supponantur.

X. *Ne participantes cum excommunicatis in generali excommunicentur.*

Interdiciamus tamen universis iudicibus, ne in generali excommunicare presumant

A participantes cum excommunicatis, propter periculum animarum. Quod si tales sententiae latae fuerint, decernimus non tenere: statuentes, ut ad compulsionem excommunicatorum, si interfuerit, invocetur auxilium brachii secularis.

XI. *Ne regularibus detur pecunia pro necessariis.*

Item auctoritate præsentis concilii statuimus, ne monachis, vel aliis religiosis detur aliqua pecunie summa pro victu seu vestitu, & aliis necessariis: sed juxta facultatem monasterii provideatur competentem eisdem.

XII. *Ne clerici vel monachi habeant pedisequas.*

Statuimus, ne clerici vel monachi pedisequas in domibus, seu prioratibus habere presumant, contra canonicas sanctiones. Quod si contra presumptum fuerit, debita subiaceant ultioni.

XIII. *Ne monachi in ecclesiis parochialibus deserviant.*

Cæterum & illud duximus prohibendum, ne monachi in ecclesiis parochialibus deserviant: nisi ab episcopo in casibus permissis curam teceperint animarum. Quod si tales inventi fuerint, auctoritate hujus concilii per episcopos precipimus amoveri.

Actum Turonis, anno Dom. MCCXXXIX.

*** CONCILIVM APVD S. QVINTINVM
AB HENR. DE BRENNA REM. ARCHIEPISC.
& suffraganeis celebratum anno Dom.
MCCXXXIX.

Cum notorium sit apud nos venerabilem virum Thomam de Bellomanso præpositum ecclesie Remensis, per nobiles viros Nicolaum de Rummiliaco, Colardum filium ejus, & Hugonem de Grifondelle, captum violenter & carceri mancipatum fuisse: quem adhuc, Dei timore postposito, publice detinere presumunt, in opprobrium & verecundiam totius ordinis clericalis. Ordinavit præsentis concilium, quod predicti nobiles, auctoritate præsentis concilii, legitime moneantur, quod dictum præpositum prorsus a carcere liberent, & hujus captivum & detentionem dicto præposito, & ecclesiis quarum est canonicus, quibus ex hujus captione est illata injuria, competenter emendant. Quod si moniti legitime, prædicta non fecerint: demaneant auctoritate domini Papæ excommunicationis sententiae subiacere. Et nihilo minus pro injuriis dicto præposito & ecclesiis quarum est canonicus ex dicta captione illatis, excommunicationis sententiae, auctoritate præsentis concilii supponantur. Si vero dictam excommunicationis sententiam per quindecim dies sustinuerint, terre quas habent in Remensi provincia, ecclesiastico supponantur interdicto: quod tamdiu precipimus observari, donec dictum præpositum reddiderint, & predictos excessus emendaverint competenter. Quod si non sic ad deliberationem dicti præpositi, & satisfactionem debitam venire curaverint: statuimus quod elapsis quindecim diebus a tempore quo dictum interdictum proferri contigerit, filij

ANNO
CHRISTI
1239.ANNO
CHRISTI
1239.

filiū dictorum nobilium in ecclesiis quarum dictus A
præpositus est canonicus, ad dignitatem vel benefi-
cium aliquod nullo tempore assumatur, nec aliqua-
tenus admittatur, nec in aliis ecclesiis totius provin-
ciæ, siue sint cathedrales, siue non, usque ad xx. annos,
nisi cum eorum filiis, causa cognita de vacanti benefi-
cio non vacaturo, fuerit per superiorem vel provin-
ciale beneficium dispensatum. Cæterum si nec sic ad
emendationem debitam, & unitatem ecclesiæ dicti
nobiles redire curaverint: statuius quod ad eorum
pertinaciam reprimendam inuocetur auxilium domi-
norum secularium, a quibus temporalia tenent nobi-
les memorati. Qui si moniti, eos redire ad unitatem
ecclesiæ cogere postpulerint, ac infra terminum ip-
sis præfixendum nobilibus, ab illis, quibus super exe-
cutione prædictorum & eorum quæ ad hæc pertinent,
committimus vices nostras, facere prout ad eos perti-
net, curaverint: volumus & ordinamus quod ex
tunc in dictos dominos excommunicationis senten-
tia proferatur autoritate concilii, & post, elapsis xv.
diebus, eorum terræ supponantur ecclesiastico inter-
dicto, donec dictus præpositus fuerit liberatus, & de
dictis iniuriis competenter fuerit satisfactum. Et ad
eorum malitiam compescendam, ex tunc ex parte concilii
summo & supremo seculari domino supplicetur,
quod in his tale consilium & auxilium adhibeat,
quod ipsius interveniente potentia, dictus præpositus
liberetur, & jus suum ecclesiæ dei super præmissis
libere consequatur. Super his autem omnibus execu-
tioni mandandis, venerabilibus fratribus Sueffio-
nensi & Laudunensi episcopis, vel eorum alteri, si am-
bo interesse non possint, committimus vices nostras,
excepta dispensatione super beneficiis filiorum præ-
dictorum nobilium, quam nobis duximus reservan-
dam. Actum in concilio provinciali apud S. Quinti-
num, consentientibus nobis episcopis & approbanti-
bus, quorum sigilla præsentibus sunt apposta. Inter-
veniente etiam consensu procuratorum capitulorum
ecclesiarum cathedralium provincie nostræ, anno
Dom. MCCXXXIX. die Lunæ circa festum B.
Andree apostoli.

ACTVM IN EODEM CONCILIO.

QVIA in tantum quorundam laicorum nefaria
processit audacia, quod ipsi, sicut per certo didi-
cimus, timore Dei postposito, clericos & maxime cano-
nicos cathedralium ecclesiarum violenter capiunt,
& captos detinere præsumunt, quod in opprobrium &
contumeliam Dei, cuius sunt ministri, redundat, &
totius ordinis clericalis: nos tantis malis occurrere,
prout possumus, in posterum cupientes: statuius, ut si
quis canonicum ecclesiæ cathedralis Remensis provin-
ciæ ceperit, vel violenter detinuerit, vel autorita-
tem, auxilium, seu consilium, prædictis impenderit, &
moniti per ordinarium suum, eundem non liberave-
rint, & dicto canonico & ecclesiæ, cui ex dicta captione
& detentione est irrogata injuria, non emendaverint
competenter, ex tunc ab ordinario loci sine dilatione
qualibet, pro tanta offensa excommunicati autoritate
canonis domini Papæ nuncientur publice: & propter
injurias, quas commiserint in ecclesiam cathedralem,
& dominum canonicum captum, quas emendare recu-
sant, autoritate concilii excommunicationis senten-
tiæ supponantur. Quod si sententiam excommuni-
cationis huiusmodi per xv. dies indurato corde susti-
nere præsumpserint, ex tunc autoritate præsentis con-
cilii, tota terra, quam in provincia Remensi obtine-
bunt, supponatur interdicto ecclesiastico: quod tam-
diu præcipimus observari, donec canonici reddide-
rint, & ecclesiæ prædictæ excessum competenter cu-
C

Concil. general. Tom. XI,

raverint emendare. Quod si nec sic ad deliberationem
canonici & emendationem debitam curaverint pro-
na mente venire: statuius, ne elapsis xv. diebus a
tempore interdicti in terram eorum prolati, filii ma-
lefactorum huiusmodi, in ecclesia cuius clericus cap-
tus canonicus erat, ullo tempore aliquod beneficium
vel dignitatem aliquam assequatur: in aliis vero eccle-
siis provincie siue cathedralibus, siue non, nullum bene-
ficium vel dignitatem seu administrationem obti-
neant usque ad xx. annos ab illo tempore computan-
dos, nisi cum ipsis filiis per sanctum provinciale con-
cilium vel superiorem in vacanti beneficio obtinendo
non vacationis fuerit, causa cognita, dispensatum. Ve-
rum si nec sic eorum malitia emolliiri possit, quia ferro
sunt abijcienda vulnera que fomentorum non senti-
unt disciplinam: statuius ut ad eorum pertinaciam
reprimendam inuocetur auxilium domini secularis,
vel dominorum secularium, a quo temporalia tenent,
vel a quibus; & nisi, moniti legitime, dictum malefa-
ctorem coegerint, prout ad ipsos pertinet, ad redeun-
dum ad sanctæ matris ecclesiæ unitatem: ex tunc au-
toritate præsentis concilii in dictos dominos secular-
res excommunicationis sententia proferatur, & si eam
sustinerint per dies xv. terræ eorum quas habent in
Remensi provincia, interdicto ecclesiastico supponan-
tur, donec dictus canonicus fuerit liberatus, & de ex-
cessibus prædictis fuerit competenter ecclesiæ & cano-
nico satisfactum. Si autem, quod abicit, canonici
liberatio, & emenda ecclesiæ debita, sic haberi non pos-
sit: requiratur dominus secularis summus & supre-
mus ex parte concilii, quod tale consilium apponat
super præmissis, quod exinde debeat a Deo, cuius
ministri sunt, nec non a clero & hominibus, merito
commendari. Actum in provinciali concilio apud S.
Quintinum, consentientibus omnibus episcopis & ap-
probantibus, quorum sigilla præsentibus sunt appen-
sa: interveniente etiam consensu omnium procurato-
rum capitulorum ecclesiarum cathedralium provin-
ciæ nostræ, anno Domini MCCXXXIX. die Lunæ
ante festum beati Andree apostoli.

ACTVM IN EODEM CONCILIO.

SALVA in omnibus ordinatione quam fecimus de ca-
nonicis ecclesiarum cathedralium Remensis provin-
ciæ, si eos ab aliquibus capi vel in carcere detineri
contigerit violenter, cæteris membris ecclesiæ pio
compatentes affectu, statuius ut si quis ausu temerario
canonicum ecclesiæ non cathedralis ceperit, &
vel in carcere præsumpserit detinere, quam cito res
huiusmodi ad ordinarium perlata fuerit, ordinarius
loci captores & detentores moneat diligenter, nec-
non illos quorum autoritate & consilio vel auxilio
prædicta perpetrata sunt, quod canonicum sic captū
liberent, & injuriam tandem canonico & ecclesiæ, cu-
jus est canonicus, competenter emendent. Quod si
emendare, & canonicum reddere noluerint, mentione
præmissa, denunciaret & denunciari faciat, publicæ ex-
communicationis sententiæ autoritate canonis do-
mini Papæ subjacere, & ipsos malefactores nihilo
minus, pro tanta offensa, autoritate concilii præ-
sentis, sententiæ excommunicationis supponat. Quam
si per xv. dies sustinerint, ex tunc terræ eorum, si
quas habent in provincia, supponantur ecclesiastico
interdicto. Et nihilo minus statim a tempore captio-
nis cessetur a Divinis in illa parochia, in qua eum con-
tigerit detineri. Statuius etiam, quod si huiusmodi
sententias excommunicationis & interdicti per qua-
draginta dies sustinerint malefactores prædicti, ex
tunc eorum filii, in ecclesia in qua clericus captus erat
canonicus, nullo tempore ad dignitatem vel benefi-
cium

N n iij cium

ANNO
CHRISTI
1249.

cium aliquod admittatur, vel aliquatenus promoveatur: vt sic patres se punici videntes in filiis, ab huiusmodi insolentis compescantur, quas in ecclesias & viros ecclesiasticos committere non formidant. Ad liberationem autem aliorum clericorum, si eos capi contigerit, sic episcopum loci, in cuius diocesi hoc attentari contigerit, habere volumus, quod honor ecclesiasticus in omnibus obseruetur. Actum in provinciali concilio apud S. Quintinum, consentientibus nobis episcopis & approbantibus, quorum sigilla presentibus sunt appensa: interveniente etiam consensu omnium procuratorum capitulorum cathedralium ecclesiarum provincie nostre, ann. Dom. MCCXXXIX. die Lunæ ante festum beati Andreæ apostoli.

ANNO
CHRISTI
1240.

*** CONCILIVM MELDENSE,

PRÆSIDE IACOBO PRÆNESTINO EPISCOPO
cardinale, apost. sed. legato, ann. MCCXL.

Guilelmus Nangiatenfis, S. Dionysii monachus, in gestis S. Ludovici. His quoque temporibus, inquit, inter Romanam ecclesiam & Fridericum imperatorem magna dissensio fuit orta. Nam idem imperator, curie Romanæ in quantum poterat existebat in omnibus contrarius: & eidem a retroactis temporibus persecutiones multimodas, & iniuste, quas scribi longum esset, acrius solito inferebat. Propter quod beate memoriæ papa Gregorius IX. destinavit in Franciam quendam album monachum, nomine Iacobum, Prænestinum episcopum, apostolicæ sedis legatum: ut in dictum Fridericum imp. quem ipse papa excommunicaverat, excommunicationis sententiam per totam Franciam promulgaret. Promulgata vero sententia, videns cardinalis imperatorem in sua malitia induratum, & adeo obstinatum, quod excommunicatione vilipensa, nullo modo a suo nefando proposito vellet resilire: quosdam archiepiscopos, episcopos, & abbates, super tam arduo negotio concilium habiturus, & aliqua per ipsos & cum ipsis tractaturus, apud civitatem Meldensem convocavit. Et tunc cunctis presentibus, præcepit quibusdam ex ipsis in virtute obedientiæ ex parte domini Papæ, quatenus cunctis negotiis postpositis, personaliter cum ipso iter arripientes, nullatenus omitterent ire Romam. Ipse vero ibidem spondit & affirmavit, quod apud Viennam urbem, de navibus, nautis, & ceteris quæ ad navigium pertinerent, ut liberius securusque per mare, quam per terram, eo quod Romanus imp. omnes passus per terram occupaverat, quos & diligentissimi custodiri faciebat, ut rei exitus declaravit, eisdem commode provideret. *Narrat deinde, ut capti fuerint a spurio Imperatoris filio, ii qui se in iter dederant.*

G. C. Concil. hoc anno MCCXL. tribuimus: quia episcopi illi Romæ ire iussi, vocabantur ad concilium generale, quod Gregorii IX. litteris anno MCCXL. datis indictum fuerat in diem Dominicæ Resurrectionis, anni infrequentis.

ANNO
CHRISTI
1240.*** CONCILIVM SYLVANECTENSE E.
EPISCOPORVM REMENSIS PROVINCIÆ,

Præside Iacobo Prænestino episc. cardinale, sed. apost.
legato, anno Dom. MCCXL.

Iacobus Meyerus annal. Elandr. lib. viii. ad ann. MCCXL. Indictus, inquit, Silvanectæ conventus episcoporum provincie Remensis, ubi Iacobus episcopus Prænestinus, Romani pont. legatus, petiit obtinuitque vigesimam omnium reddituum ecclesiarum, ad auxilium pontificis.

SYNODVS VVIGORNIENSIS.

ANNO
CHRISTI
1240.

Constitutiones Vvalteri de Cantilupo Vvignoniensis episcopi, in synodo sua, in cathedrali ecclesia promulgata, in crastino S. Iacobi apostoli, anno Dom. MCCXL. & pontificatus sui III.

TITVLI CAPITVLORV. M.

1. De ornamentis suarum ecclesiarum.
2. De apparatu ecclesiarum dedicandarum: & quibus stare debeant in cancellis.
3. De consecratione cæmeterii.
4. Ne placita secularia & ludis inhonestis in cæmeterio fiant.
5. De baptismo, & quibus verbis laici, si necessitas compellat, baptizent.
6. De confirmatione.
7. Conservatio hostiarum ecclesiarum.
8. Pulsatio campanella, quando corpus Domini erigitur.
9. Vt devoto occurrant, cum Eucharistia deportatur.
10. Vt aliquod lumen sit, ubi fuerit Eucharistia.
11. De libris & vestimentis.
12. De sacerdotibus ministrantibus in choro.
13. De matrimonio.
14. 15. De transgressoribus matrimonii.
16. Vt omnes consecrantur, saltem semel in anno, antequam communicentur.
17. De confessionibus clericorum.
18. De quibus sacerdotes doceant subditos.
19. De unzione extrema.
20. Quod sacerdotes, & ceteri ministri altaris, ab omnibus spurciis si ut alieni.
21. De indumentis clericorum & consuris.
22. De invidia clericorum.
23. De hospitalitate clericorum.
24. Quod sacerdotes nullo modo sint pigri ad visitandos infirmos.
25. Archidiaconi & decani nihil exigant a rectoribus in visitationibus.
26. Ne quis sacerdos bis in die celebret, nisi necessitas exigat.
27. De emptione bladi crescentis in terra.
28. Quod sacerdotes pro sepultura nihil accipiant.
29. Quod pauperes non compellantur ad offerendum, cum communicant.
30. Clerici nullam reddant laicis computationem.
31. Quod ecclesie non tradantur ad firmam sine licentia episcopi.
32. Quod religiosi & clerici sectentur hospitalitatem, pro viribus.
33. De gula, & quod clerici non intersint scotallis.
34. De clericis beneficiatis qui uxorati sunt.
35. De iis qui reliquerint ecclesias & solum earum, adificiis destitutum.
36. Quod nullus clericus frequentet ecclesias monialium.
37. De beneficiatis qui illiterati sunt.
38. Ne clerici intersint ludis inhonestis.
39. Sacerdotes magnatum non auhiant confessiones eorum vel familia sue sine licentia episcopi.
40. De iis qui falsum testimonium perhibent in causis matrimonialibus vel in exheredatione alienigenis.
41. Vicaria religiosorum sufficiens sint vicariis.
42. Quod clerici beneficiati, non sint advocati, nisi in causis propriis, vel dominorum suorum.

43. Nulla detur clerico vel laico de garbis decimarum.

44. De decimis agnorum, lane, & caseorum.

45. Quod decimatio lane agnorum & vellorum fiat presente rellore, vel eius ministro.

46. De decimis vini.

47. De detentoribus decimarum.

48. Quod religioſi ostendant titulum quo possident decimas, infra terminum statutum.

49. De executione testamenti.

50. De testamento pauperis.

51. Quod rellor ecclesie si testatus decesserit, post annunciationem B. Mariae percipiat decimas & alios fructus; si autem intestatus, omnia bona sua sint in dispositione episcopi.

52. De terris defunctorum incultis.

53. De sacerdotibus alienae ordinationis.

54. De festis celebrandis.

55. De vigiliis circa corpora defunctorum.

56. Quod mulieres Christianae nullomodo nutriant pueros Iudaorum.

57. Quod Christiani non recipiant res Iudaorum in ecclesiis custodiendas.

58. Quod Christianus non committat Iudaeo pecuniam, causa mutuandi ad usuram.

59. De cereo Paschali.

PRÆFATIO.

Secundum exhortationem Psalmitæ, per angelos congregandi sunt sancti, qui Christi testamentum ordinant super sacrificia, secundum quod legitur in psalmo: *Congregate illi sanctos, qui ordinant testamentum eius super sacrificia.* Per hos autem angelos, pontifices designantur, de quibus Malachias: *Labis sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirent ex ore eius. Angelus enim Domini exercituum est. Sancti autem isti, ministri sunt ecclesie sacramentorum, qui ad litteram, testamentum Domini ordinant super sacrificia: quos, ut conversationem habentes in cælis, sanctos esse decet, hoc est, iuxta quod nomen sancti vel hægios sonat, a terrenis actibus separatos. Ab hac congregatione fortassis orrum habuit collectio synodalis: hoc autem intendens, ut credimus, ut quod figurat collectio corporum, multitudinis credentium sit unitas animorum, eidem ritus, & religio sacramentorum. Iuxta quod legitur in Actibus apostolorum, & in Esdra: *Congregatus est populus, quasi vir unus, in Ierusalem.* Ut autem testamentum prædictum per ministros idoneos decentius ordinetur: patrum & prædecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, circa mores ministrorum, & suorum executionem officiorum, circa sacramenta præfata & alia quæ clerici decere credimus honestatem: quæ subscripta sunt, duximus statuenda.*

CAPITVLA.

I. De ornamentis suarum ecclesiarum.

Quoniam igitur non in omni loco sacramenta prædicta tractantur, sed in loco, quem Dominus ad hoc elegit, in ecclesia videlicet materiali: ut ostendimus nos diligere decorem domus Domini, cum ipso Salvatore nostro, qui vendentes & ementes eiecit de templo, precipimus, ut ecclesie materiales ab omnibus spurcitiis emundate, in cooperura decenti, & omni integritate servate, secundum facultates suas, decentibus fulgeant ornamentis: videlicet, ut in ornatu altaris, in qualibet ecclesia sint tres albæ, cum amictibus, & stolis, & manipulis, duo superpellicia, & duæ rochetæ, duæ casulæ, duo paria corporalium, quatuor linteamina benedicta, duæ pallæ altaris, duo calices argentei in majoribus ecclesiis; & tertius itaneus non benedictus, deportandus ad infirmos; duæ pixides, una argentea, vel eburnea, vel de opere lemo-nitico, in qua hostiæ conferuntur; alia decens & honesta, in qua oblatæ reponantur; duæ phialæ, una vinaria, alia aquaria; unum par candelabrorum, unum thuribulum, unum chrismatarium decens & honestum; duæ cruces, una processionalis, alia ad officium mortuorum; unum vexillum, unum velum quadragesimale, unum sacrarium immobile, una laterna, & duo tintinnabula; feretrum competens ad sepulcrum mortuorum, pro cuius usu nihil exigatur; unum vas ad aquam benedictam. In majoribus autem ecclesiis opulentis, secundum arbitrium archidiaconi, vel officialis nostri, nisi hæc forte rectores ecclesiarum adimpleverint, hæc omnia volumus ampliari. Libros autem, missale, breviarium, antiphonarum, graduale, tropærium, manuale, psalterium, ordinale, in qualibet ecclesia propria volumus contineri.

II. De apparatus ecclesiarum dedicandarum: & qui stare debeant in cancellis.

Provideantque rectores ecclesiarum, & prælati, & majores, quod paratæ sint ecclesie suæ ad dedicandum, non consecratæ, cum super hoc fuerint requisiti. Annus autem & dedicationis dies ecclesiarum, quæ consecratæ fuerint, & altarium, & a quo consecratæ fuerint, super scribantur altaribus evidenter. Ne laici stent in cancellis, dum celebrantur Divina: salva tamen reverentia patronorum, & sublimium personarum.

III. De consecratione cæmeterii.

Cæmeteria quoque, quæ corpora continent salvandorum, quorum multa jam purgata stolam suæ glorificationis expectant, inhonestum credimus brutorum animalium fœdibus deturpari: propter quod precipimus, quod honeste claudantur sepe vel muro, canonice compellendis ad hoc faciendum iis, ad quos eorum clausio noscitur pertinere.

IV. Ne placita secularia, & ludi inhonesti in cæmeterio fiant.

Rectoribus ecclesiarum etiam & sacerdotibus in-hibemus, ne ipsi in dictis ecclesiarum atris animalia pascant, vel etiam intrare permittant: quod si præsumperint, graviter se noverint esse puniendos.

Ad servandam quoque tam cæmeterii, quam ecclesie reverentiam: prohibemus, ne in cæmeteriis, vel aliis locis sacris, vel etiam alibi diebus Dominicis, mercata teneantur, vel sanguinis causa tractentur, nec ludi fiant inhonesti, maxime in sanctorum vigiliis, & festis ecclesiarum: quod potius in deductis sanctis

ANNO
CHRISTO
1240.ANNO
CHRISTO
1240.

sanctis cedere novimus, quam honorem, præsumptio-
ribus, & sacerdotibus qui hæc sustinuerint fieri,
canonice coercendis. Nec in cœmeteriis ædificia, nisi
forsan hoc tempus hostilitatis exegerit, ulla fiant: & si
facta fuerint, diruantur.

V. De baptismo, & quibus verbis laici, si necessitas
compellat, baptizent.

Quoniam autem a baptismo salus nostra cepit ini-
tium, de quo prophetavit Zacharias, dicens: *Eris fons*
patens domui David in ablutionem peccatoris, &
mensurata: hoc est, peccati actualis, & peccati origi-
nalis, quod per menstruam designatur: quod siqui-
dem, sicut & menstrua, contingit invitis. Ab illo su-
mmentes exordium, præcipimus, quod in qualibet ec-
clesia baptismali, sit fons lapideus decentis amplitu-
dinis, & profunditatis: decenter etiam coopertus, in
quo parvuli baptizentur. Quia, secundum quod legi-
tur in concilio domini O. legati sedis apostolicæ,
quidam diabolica fraude decepti, vana pericula for-
midantes, sabbato sancto ante Resurrectionem Do-
mini, & sabbato ante Pentecosten, diebus videlicet ad
baptizandum ab ecclesia solemniter deputatis, suos
his diebus non permitunt parvulos baptizari: præ-
cipimus sacerdotibus, quibus cura parochialis incumbit,
quod subditos suos ab hoc errore, crebra prædica-
tione studeant revocare: doceantque subditos suos
formam verborum, qua baptizare debeant parvulos
suos, si forte necessitas emerit baptizandi, ut bap-
tizent, scilicet his verbis, in lingua qua noverint bap-
tizans: ut videlicet nomen exprimat baptizandi, quod
dicat baptizans: Ego baptizo te in nomine Patris, &
Filii, & Spiritus sancti. De infantibus etiam expositis,
& aliis, de quibus dubitatur, an baptizati fuerint, vel
non: hæc sacerdotes observent, & alii, si forte neces-
sitas emerit, quod eos baptizent sub his verbis: Ego
te non intendo rebaptizare, sed si baptizatus non es,
ego baptizo te in nomine Patris, &c. & trina sem-
per fiat immersio baptizandi. Item panni chrismales in
usus sæculares nullatenus convertantur. Moneantur
que patrini, circa pueros instruendos in fide, sponsio-
nis suæ servare promissum. Masculum, ad minus duo
males & una mulier suscipiant; feminam, duæ mu-
lieres, & masculus unus: nec de facili vel passim plu-
res admittantur, propter pericula, quæ per hoc con-
tingere consueverunt. Pueri autem in necessitate bap-
tizati, si forte convaluerint, ad ecclesiam deferantur,
ut quæ defuerant, suppleantur: ea scilicet quæ bap-
tismalem immersionem consequi dinoscuntur.

VI. De confirmatione.

Quia vero baptizato, quasi neophyto, hoc est novo
Christi militi, multiplex conflictus insurgit adversus
principem tenebrarum, de quo legitur in Iob: quod
non est potestas super terram, qua ei valeat comparari:
necessarium est ei sacramentum confirmationis, quod
ad robur fidelibus Ecclesia censuit tribuendum. Unde
præcipimus, quod sacerdotes parochiales, subditos
suos studiosè moneant & frequenter, quod parvulos
suos faciant confirmari: scientque patres & matres eor-
um, se post annua nativitate pueri computandum,
ab ingressu ecclesie suspendendos, si infra annum, dum
tamen episcopi copiam habuerint, vel transitis epi-
scopi per loca, in quibus habitant, fuerit manifestus, si
non præsentaverint confirmandos. Provideantque
matres parvulorum, quod confirmandi cum mitantur
ad episcopum, habeant ligamina novæ telæ; qui
confirmati fuerint, post triduum portentur ad eccle-
siam, in fonte baptismatis abluendi, & ligamina com-
burantur. Nec vir aut femina filium suum, aut fi-
liam suam: nec vir feminam, nec femina marem co-

ram episcopo tenet ad confirmandum, super quibus,
propter crebras episcoporum occupationes, per sacer-
dotes suos subditi doceantur. Moneanturque fideles,
ne parvulos suos faciant pluries confirmari: quia sicut
nec baptismus, nec confirmatio debet aliquatenus ite-
rari. Et si presbyteri, singulis diebus Dominicis, super
his, quæ circa baptismum, & confirmationem præmi-
simus, parochianos suos non informaverint diligen-
ter: noverint se graviter puniendos.

VII. Conservatio hostiarum ecclesiarum.

Quia vero pugili non sufficit robur ad bellum, nisi
& viaticum habeat, quo sustentetur: illud dulce via-
ticum & pignus nostræ redemptionis, & preciosum
corpus suum & sanguinem, ad nostram sustentatio-
nem, Christus reliquit in terris. Hoc est igitur sacra-
mentum, omnem superexcellens venerationem, quod
tantum debemus, pro nostræ parvitatibus modulo, totis
viribus venerari. Circa species, quæ exiguntur ad hoc
sacramentum, quod piæ recordationis VV. præde-
cessor noster statuit in prima constitutione, appro-
bantes, & verba canonis distinctè proferenda, de ho-
stias consecratis non ultra septem dies conservandis;
nè forte per valis vitium, vel diuturnam conservatio-
nem, humiditatem contrahant, aut mucorem, propter
quod abominabiles gustui, vel aspectui turpes appa-
reant; firmiter præcipimus, quod ipse super hoc pro-
vide statuit observari: præcipientes nihilominus, quod,
secundum statuta concilii generalis, Eucharistia simul
cum oleo, & chrismate, sub competenti clausura ser-
vetur: nè, quod absque, contingat in ipsis per sacrilegos
nomen Domini blasphemari. Quod si neglectum fue-
rit, ad archidiaconi vel visitantis arbitrium, rectoris
vel vicarii residentis negligentia puniatur.

VIII. Puffatio campanelle, quando corpus Domini
erigitur.

Cum autem, in celebratione Missæ, corpus Domini
per manus sacerdotum in altum erigitur, campanella
pulsetur: ut per hoc devoto torpentium excitetur, ac
aliorum caritas fortius inflammetur. Quod autem a
religiosis illis, quoad elevationem, ut videri possit ab
astantibus, observari præcipimus, qui non servave-
runt, ut dicitur, hæcenus hoc statutum.

IX. Ut devote occurrant, cum Eucharistia de-
portatur.

Cum autem ad infirmum Eucharistia deportatur,
ita decenter se habeant portatores, superpellicis sal-
tem induti, cum campellana, lumine præcedente, nisi
vel aëris intemperies obstet, vel loci remotio: ut pes
hoc devotio fidelium augeatur, qui Salvatorem suum
tenentur in via, luto non obstante, flexis genibus ado-
rare, ad quod sunt per sacerdotes suos attentius com-
mendi. Si autem loci remotio, vel aëris intempe-
ries obstiterit, sacerdoti præcipimus, ut circa collum
suum, in theca honesta, pixidem deferat, in qua repo-
nitur Eucharistia, nec sine comite incedat, per quem
facilius evitet pericula, si emergant; nec etiam eun-
do ad infirmum, vel redeundo, ad domum aliquam,
vel negotium divertat, nisi supradictæ redemptionis
pignore, per ipsum prius in loco debito reposito re-
verenter. Quod si secus egerit, pro irreverentia puniatur.

X. Ut aliquod lumen sit, ubi fuerit Eucharistia.

In ecclesiis autem, saltem quarum amplè sunt fa-
cultates, continue lampas ardeat, die videlicet & no-
cte, coram redemptionis nostræ pignore supradictæ.
Non solum autem verba canonis distinctè proferri
volumus: sed & psalmos, & hymnos, & cætera omnia,
quæ

* Othonis,
qui concil.
London. ha-
bit ann.
1237. Vide
cap. 3.

* immersio

Iob 41.

quæ hujusmodi sunt, & subsequencia, & præambula sacramenti. Sunt enim quidam, quod dolentes referimus, qui continua syncopa, secundum quod legitur in concilio generali, proferunt Matutinas: quos, quia maledictus est qui facit opus Dei negligenter, ad hoc volumus coërceri. Ne forte quod princeps oblatum sibi recusaret, pro hostia videlicet integra, & viva, mortuum vel mutilatum Principi principum offeramus. Et quia quidam in psallendo versus, anticipant voces, labia permiscentes: præcipimus, ut socius psallens socio psallenti intendant, & expectet, quousque idem versum finierit, quem inceperit.

XI. De libris & vestimentis.

Omnes autem ecclesiæ, libros habeant emendatos: quia per eorum falsitatem multa leguntur & canuntur a pluribus inadecenter. Rectores etiam ecclesiarum & sacerdotes, & alii ministri ecclesiæ, in Divinis officiis, tam in Vesperis, quam in Matutinis, aut aliis horis, superpellicis utantur, aut pallii honestis, aut clausis saltem indumentis desuper.

XII. De sacerdotibus ministrantibus in choro.

Et quia, sicut accepimus, quidam capellani, ad annualia, vel ad officium beate Virginis assumpti, interdum Matutinis præpositis, aut seorsum a choro, vel ab ecclesia, per se dictis. Missas celebrant immature, per campos, vel per villas postmodum discurrentes: præcipimus, ut omnes capellani, qui in una parochia commorantur, simul interfuit, & convenient Matutinis & Vesperis, & aliis horis canonicis, in ecclesiis celebrandis. & Missis; & maxime de die, nisi causa rationabili fuerint impediti: nec aliquis celebret, quousque Prima fuerit canonice completa. Quod si secus agere præsumperint, usque ad satisfactionem condignam senoverint esse suspendendos. Statuimus etiam, quod in feriis & festis trium lectionum, & in festis ix. lectionum post secundas vespertas, nisi in crastino festum ix. lectionum subsequatur, *Placebo, & Dirige*, dicantur pro fidelium animabus cum ix. psalmis, & iij. lectionibus: nisi in Paschali tempore, in quo cum tribus psalmis & tribus lectionibus dici solent. Cordi nobis effet, quod omnes monachi haberent in Divinis obsequiis unum usum; & unum, licet alium, canonici regulares; & unum, licet alium, clerici sæculares: tanta enim diversitas, regulares etiam ejusdem professionis, in diversis peritis reddit, & imperitos.

XIII. De matrimonio.

Quia vero filii Adæ post lapsum mundatis unda baptismatis, & per episcopum Spiritu sancto in confirmatione roboratis, & salutaris viatico sustentatis, lethalis concupiscentiæ lex inhæsit, sine qua non sit carnalis commixtio: propter hæc humana generativa quidem tota corrupta, concessum fuit matrimonium in remedium, quod institutum fuit prius ad officium. Hoc autem sacramentum, quia figurat sacramentum quod est inter Christum & ecclesiam, est equidem & veneratione dignum, & a fidelibus omni descriptione celebrandum præhabita: præsertim, cum ex errore contrahentium, & eorum, qui ipsis assistunt, lites inextricabiles oriuntur: propter quod, juxta statuta concilii statuimus, ut nullum matrimonium fiat, nisi præcedenti in ecclesia trina denunciatione solemnem. Noverintque sacerdotes, qui hoc statutum violare præsumperint, se per triennium ab officio suspendendos. Hæc autem intelligimus, non solum de matrimoniis solemniter celebratis: sed etiam de iis, quæ aliter fiant, dum tamen contractum fuerit.

Concil. general. Tom. XI.

rit matrimonium per verba de presenti.

XIV. De transgressoribus matrimonii.

Injungimus etiam sacerdotibus, quod districte inhibeant parochianis suis, ne etiam sponsalia contrahant, vel contrahentibus assistant, fide data per verba de futuro, nisi jejuna saliva, testibus dignis, adhibitis in præsentia sacerdotis: quod si secus egerint, mittantur ad episcopos puniendi. Nec extranea persona, de qua per denunciationem constare non potest an legitima sit, ad contrahendum matrimonium aliquatenus admittatur: nisi super hoc, per licentias prælati, sub cujus jurisdictione prius steterat, fidem faciat archidiacono loci, vel episcopo, vel officialibus eorundem. Doceanturque conjugati bona conjugii, necnon & quomodo debeant suos, in timore Domini, parvulos educare. Provideantque capellani insuper, quod secundo nubentibus benedictionem solemnem de cætero non impendant, si pœnas canonicas voluerint evitare. Prohibeanturque, singulis diebus Dominicis, per presbyteros, tam matres, quam nutrices, juxta se pueros teneros collocare præsumant, ne forte contingat, per eorum incuriam, pueros suffocari: sed in cubulis firmiter jaceant suscipientes.

Sponsi etiam prohibentur, sub pœna excommunicationis, ne, antequam matrimonium celebretur, carnaliter miscantur. Quod si fecerint, si de contractu matrimonii contra prædictam formam, coram quibuscumque iudicibus fuerit judicialiter tractatum, partem agentem, licet obtinuerit, pœnis subscriptis volumus subjacere: videlicet, quod quater in anno veniant ad ecclesiam cathedralem, tam coram atrio ecclesiæ, quam in vicis præcipuis civitatis, disciplinam publicam recepturi. In aliis diebus feriandis, quotidie in parochia propria, similem subeant disciplinam.

XV. Super eodem.

Sacerdotes etiam prædicent parochianis suis; quod, contra doctrinam Apostoli, non observent dies, & menses, & tempora, & annos, nec in actibus aliis, nec in matrimoniis celebrandis; ne timeamus cum Apostolo, hæc timere de Galatis, quod in ipsis sine causa vel inaniter laboremus. Ne autem aliter matrimonia, vel sponsalia contrahantur: præcipimus per sacerdotes subditis suis, singulis diebus Dominicis, firmiter inhiberi, intimantes eis, quod qui aliter facere præsumperint, ad episcopum mitterentur graviter puniendi. Sortitarii autem & fortiarum, cum detecti fuerint, maxime autem, qui Iudæos consuluerint super vita, vel actibus forte discutendum: ad episcopum destinentur, pro suæ discretionis arbitrio, puniendi. Superstitiosas etiam fontium adorationes, & populorum collectiones apud Cernæ, & apud fontem Rollæ, juxta Gloverniam, & in aliis locis similibus, quoniam ex hoc animabus fidelium multa novimus pericula provenisse, per sacerdotes vicinos præcipimus prohiberi: & per subtractionem panis benedicti, & aquæ benedictæ, coërcant eos, quos in hoc de cætero noverint deliquisse.

XVI. Ut omnes confiteantur, saltem semel in anno, antequam communicentur.

Quoniam autem, omnis ætas hominis ab adolescentia proclivis est in malum, accidit etiam, ut post hæc omnia deorsum vergens, humana fragilitas decidat in peccatum: propter hoc invenit, & concessit nobis miseratio Divina remedium, pœnitentiæ videlicet sacramentum, quæ post lapsû resurgimus,

o mus,

ANNO CHRISTI 1240.

ANNO CHRISTI 1240. Matt. 9.

mus, qua vetulus post baptismum deleta reverfa repellitur, & novitas perdita restauratur. Hoc autem sacramentum, quanto majoris est misericordie beneficium, tanto magis est ab omnibus carius amplectendum. Præcipimus igitur, juxta nostrorum statuta majorum, ut semel ad minus per annum studeat quisque fidelis omnia peccata sua districta & dilucida confessione detegere: ne, quod abist, in examinationis extremæ judicio, coram angelis & archangelis Divinis publicentur. Moneantur tamen fideles, per annum pluries confiteri: ut videlicet saltem in tribus præcipuis solemnitatibus, Nativitatis Domini, Pasche Resurrectionis, & Pentecostes.

XVII. De confessionibus clericorum.

Volumus autem, ut ad audiendas clericorum confessiones, certi deputentur in singulis decanatus confessiones, quos in presenti synodo, per ipsos electos volumus nominari. Injunctiones poenitentiarum, quæ ex cupiditatis radice procedant, execrantes, ne fiant districtius inhibentur: ne videlicet sacerdos Missas, tricennalia, vel annualia per ipsum faciendâ, vel oblationes ab ipso recipiendâ, præter certa tempora statuta, subditis suis injungant, ne potius pecuniam, quàm animarum salutem querere videantur. Et qui super hoc convicti fuerint, vel confessi, pro superioris arbitrio, puniantur. Quod si peccatum iterent: vel ab episcopatu penitus expellantur, vel secundum ejusdem superioris arbitrium, gravius puniantur. Nec aliquis sacerdos, qui parochiam regat, tricennale recipiat faciendum. Quod si receperit, duplum quod ejus recepit, operi Vvigorniæ ecclesie solvere compellatur. Quod si forte voluerit aliquis alii confiteri, quam proprio sacerdoti, petita ab eodem modeste licentia, non negetur. Dum tamen sacerdoti per assertionem alienius sacerdotis discreti constiterit, quod ei conscientie suæ vulnera patefecit, alioquin pro non confesso teneatur.

XVIII. De quibus sacerdotes doceant subditos suos, quæ sunt criminalia peccata, & ut sciant orationem Dominicam, & Symbolum.

Sciantque sacerdotes quæ exiguntur ad veræ confessionis poenitentie sacramentum. Et quia observatio decalogi necessaria est fidelibus ad salutem: exhortamur in Domino sacerdotes, & pastores animarum, ut sciant decalogum, id est, decem mandata legis Moïse, quæ populo suo sibi subiecto frequenter prædicent, & exponant. Sciant quoque quæ sunt septem criminalia, quæ populo prædicent fugienda. Sciant etiam saltem simpliciter vii. ecclesiastica sacramenta, quæ sunt. Habeat etiam saltem quilibet eorum simplicem intellectum, secundum quod continetur in Psalmo, qui dicitur, Quicumque vult, & tam in majori, quam in minori Symbolo: ut in his plebem sibi commissam noverint informare. Ut autem sciant sacerdotes, quorum aliqui sunt simplices, pro quibus delictis, superioribus sunt poenitentia reservandæ; sciant autem parochianos suos instruere quomodo debeant confiteri, necnon & eorum conscientias perscrutari. titiones, & diversitates, quia non sanat oculum, quod sanat calcaneum: quemdam tractatum de confessione fecimus, quem sciri ab omnibus capellanis præcipimus, & etiam observari in confessionibus audiendis, quia longum esset, ipsum in presenti synodo publicare.

XIX. De unctiione extrema.

Quia vero, sicut Dominus in evangelio testatur,

non sanis, sed male habentibus opus est medico; ca- roque quibuscumque sultra remediis, semper tamen ut mortis debitum vergit in occasum; concessum est exeuntibus corporalis alienationis remedium, & remissio peccatorum; quæ sola datur, si forte non expedit ægroti corporaliter relevari: sacramentum, videlicet unctiõis extremæ, quod effectum duplicem, Iacobo testante, consequitur in ægrotis. Propter quod, hoc sacramentum, cum aliis dignis, decet ministros ecclesie, cum cæteris fidelibus venerari: & ad hoc exequendum, sacerdotes promptos ad ægrotos procedere, horis quibuscumque fuerint accessit. Sacerdos enim, qui se pigram exhibet in visitandis infirmis, ex quo quandoque forsitan accidit, quod ægrotus absque confessione, & Dominici corporis & sanguinis perceptione decedit, expers etiam unctiõis extremæ, perniciosum se, & non solum inutile exhibet subditis: & tantam ejus incuriam, per nos noverit condigna pro viribus, animadversione plectendam. Sunt autem quidam, ut audivimus, qui post perceptionem hujusmodi sacramenti, sanitati pristina restituti, nefas reputant, vel uxores suas cognoscere, vel carnes comedere, vel etiam aliqua ratione, nudis pedibus ambulare. Horum autem errorem, utpote doctrinæ sanæ contrarium, execramur, & eos excommunicationibus & monitionibus duximus corrigendos: quia ferro abscondenda sunt vulnera, quæ fomenta non capiunt ecclesiastica coercitione; si necesse fuerit, per sacerdotes eorum, ab erroribus revocari. Quidam etiam abhorrent hoc percipere sacramentum, quod hoc sibi vix in ipso mortis articulo, sustinent exhiberi: propter quod forsitan accidit, quod ejus expertes plurimi ab hac luce subtrahuntur. Contra hunc igitur errorem, cum aliis, eos per sacerdotes suos, & prædicatores alios, crebris exhortationibus præcipimus præsumiri.

XX. Quod sacerdotes, & ceteri ministri altaris, ab omnibus spurciis sint alieni.

Quoniam autem etiam sacramenta legis antiquæ, quæ tamen sacramenta proprie non dicuntur, non per quoslibet, sed per Levitas, & Levitici generis homines tractabantur: multo magis sacramenta novæ legis, quæ non solum sicut illa figurant, sed faciunt quod figurant, non decebat per quoscunque tractari. Propter quod, necessarium fuit sacramentum Ordinis, ut ordinati scilicet, prædictum ordinem sacramentum: qui quidem Dominico gregi præpositi, sicut & ordine præcellunt, conversatione sancta debent cæteris præeminere. Cupientes igitur ministros sacramentorum nostri temporis, ab omnibus spurciis esse alienos, ejus exemplo, de quo legitur in Malachia, quod sedebit confians, & emundans argentum, & purgabit filios Levi: circa mores eorum, & officia, prohibenda duximus, & statuenda, quæ districtis capitulis inferius subscribuntur.

XXI. De indumentis clericorum & consursis.

Ne igitur clerici de superbia sint notabiles: præcipimus, ut, juxta statuta conciliorum, pannis sericis, aut viridibus, aut rubeis non utantur, nec frænis, nec sellis, aut calcaribus, aut phaleris aliis aureis, aut deauratis; nec crines, nec comam nutriant, sed decenter & circulariter tondeantur, coronam habentes decentis amplitudinis, secundum quod exegerit ordo, quo fuerint insigniti. Capas etiam deferant clausas sacerdotes, & personatum habentes, ubique, & non amplius utantur herigaldis: ceteri vero curam animarum habentes, maxime in ecclesia, & coram prelatis suis, & in conventibus clericorum, & ubique in parochiis suis, secundum quod

Malach. 3.

ANNO CHRISTI 1240.

ANNO CHRISTI 1240.

concilio Londonearum noscitur constitutum. Quod si fecus actum fuerit, tam ipsi, quam archidiaconi, qui desides fuerint in hac parte correctores, se noverint peculiariter ad pios usus, per episcopum puniendos: beneficiati scilicet in decima parte proventuum reddituum suorum, fabricæ Vvigorntæ ecclesiæ tribuenda, irrefragabiliter per episcopum puniendis. Clerici vero non beneficiati, qui reprehensibiles fuerint in tonsura, nec ad superiores ordines, nec ad beneficium admittantur, quousque per tantum tempus gesserint tonsuram competentem, quod videantur præteriti temporis scandalum redemisse.

XXII. De invidia clericorum.

Quam autem omnia ossa ecclesiæ debeant clerici esse, in quibus robar ejus esse debet, qui dum confringuntur, juxta Psalmistam, exprobrant inimici, ossum autem putredo sit invidia, quam ab ipsis cupimus regari, ut aliorum bonis non invideat, sed potius studeant gratulari congaudere.

XXIII. De humilitate clericorum.

Vt exhibeant & ostendant se veros scholares & discipulos Iesu Christi, dicentis: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde*: sit in eis ornata tranquillitas animorum, ut in se ipsis compositi sint, etiam aliis mansueti, nec etiam a subditis decimas, nec alia, quæ debentur eidem, per iram, que *justitiam Dei non operatur*, aut turbulentiā, *exagentes*, aut errores eorum iusto districtus corrigentes. Nec tamen prohibemus, quin illos, quos Dei timor a malo errore non revocat, ecclesiasticæ coëreant severitas disciplinae. Nec arma portent clerici, cum hoc clericalē non deceat honestatem, nisi forsitan arma defensionis, cum hoc necessitas exegerit evidenter. Invafores autem proprii juris, aut alieni, manu armata durissime, superioris arbitrio decrevimus puniendos. Per judicem enim, sua, vel sibi debita, sive jus, sive possessionem, iustum est quemlibet adipisci. Vnde, quæ super hæc statuta sunt, firmiter volumus observari.

XXIV. Quod sacerdotes nullo modo sint pigri ad visitandos infirmos.

Quoniam autem, post primorum lapsum parentum, posteritas eorum, pro magna parte, decidit in furorem: cuius equidem furoris hæc sunt signa, quod os aliena loquitur, & quasi nihil de quod pretiosa sua, propriam videlicet animam, vili venundat pretio, studioseque querit, unde se perimat, densum contra se lutum turpiter congregando, vincit & construxit vincula mandatorum cum Dei sapientia. Vt autem, juxta consilium sapientis, non accedantur in eis, quos quasi vigiles, oportet alios, gladio præmunire: præcipimus, ut discurrentes, suscitant amicos suos, festinantes; hoc est, horis debitis, sibi subditos, pro quibus apud districtum judicem sponderunt, solum in Divinis obsequiis ad benedictionem prævenientes. In visitandis infirmis impigri igitur sint, diebus & horis, quibuscumque fuerint evocati. Quod si torpendo, vel dormiendo neglexerint: gravi se per vigiles noverint ultione plectendos, ut accedat vitium in eis penitus relegatur.

XXV. Archidiaconi & decani nihil exigant a rectoribus in visitationibus

Quoniam autem horrendum est ipsos idolatros esse, quos in fide decet & oportet alios informare: illud execrabile vitium, avaritiam videlicet quæ idolorum servitium nuncupatur, omnes in se clericis studeant extirpare, & exemplo majorum, minores studeant de *Cencil. general. Tom. XI.*

clinare. Quia igitur non filii patribus, sed patres filiis thesaurizant: præcipimus archidiaconis, quod a subditis suis nihil pecuniæ extorquere præsumant, per injuriam; & in visitationibus faciendis, statuta conciliorum Lateranensis, Oxoniæ, Londonearum, vigilanter observent, in suis videlicet officiis exercendis; & statutum evectio num numerum non excedant; nihil etiam exigant, vel recipiant pro chrismate, vel oleo tribuendo. Litigantibus coram ipsis liceat a lite per concordiam impune recedere, dum tamen lis sit talis, in qua compositio, vel transactio sit permissa: nec subditos suos excommunicent, nisi trina, & canonica monitione præmissa. Decani etiam pro missionibus clericorum, in possessionem ecclesiarum, in quibus fuerint per episcopum instituti, nihil omnino recipere, vel extorquere præsumant. Nec archidiaconi, nec eorum ministri, officiales videlicet, aut decani, vel etiam sacerdotes, in parochiis suis, pecuniam recipiant pro criminibus celandis, & omnino suppressendis, vel remissis puniendis. Quod si decani, vel sacerdotes fecerint: ab officiis amoti, gravius puniantur. Archidiaconi & rectores ecclesiarum, & vicarii perpetui, relinquuntur episcopo puniendi. Apparitores etiam decanorum, si crimina celaverint, per officialem episcopi graviter puniantur. Volunt & quod apparitores, per officialem nostrum, & archidiaconum eligantur: quoniam apparitorem fidelem esse oportet, cuius testimonio creditur, sicut duobus testibus, in citationibus factis, iudici nunciandis.

XXVI. Ne quis sacerdos bis in die celebret, nisi necessitas hoc exigat.

Præcipimus etiam sacerdotibus, sicut prædictum est, ne Missas a se faciendas, vel oblationes recipientes injungant, vel in eadem Missa, plura cantent officia: quod sapit & sonat avaritiæ vitium manifeste. Nec etiam plures Missas unus sacerdos celebret eadem die, nisi vel die Natalis Domini, & die Paschæ, cum hoc, propter tenuitatem ecclesiæ, paucitas exegerit sacerdotum; vel cum corpus præles fuerit tumulandum, vel ingens necessitas id postulat evidenter. Hoc autem intelligimus faciendum in ecclesiis, quarum non abundaverint facultates. In aliis enim, quæ opulentiæ fuerint, & parochias habentes diffusas, plures præcipimus constitui sacerdotes & clericos, utpote diaconos & subdiaconos, secundum ecclesiæ facultates: & super hoc per archidiaconos & officiales nostros, nisi hoc forte rectores ecclesiarum celerius exequantur, volumus & præcipimus ecclesiis provideri. Accidit enim ex hoc, quod merito reprobamus, quod diaconi scilicet quandoque confessiones audiunt, & alia tractant sacramenta, quæ solis sacerdotibus sunt commissa: quod ne de cetero fiat, districtius inhibemus. Sacerdotes etiam, & clerici ministrantes in ecclesia, non exiliter, ut hæc tenus, sed sufficienter per illos quorum interest, de bonis ecclesiæ sustententur, moderata per episcopum, vel ejus officialem sustentatione, si necesse fuerit, habita ratione facultatum ecclesiarum & idoneitatis ministranti in eisdem. In ecclesiis autem, quæ vicinæ sunt scholis civitatis, vel castrorum, aquæ benedictæ deferendæ scholaribus tribuantur. Quoniam autem, juxta querelam prophetæ: *Dispersi sunt lapides sanctuarii, in capite omnium platearum*, clerici videlicet, per turpes quaestus & mercimonia, in capite omnium vitiorum: negotiationes omnimodas clericis inhibemus, quia secundu Apostolum, *nemo Deo militans, negotiis secularibus se debet implicare*. Quoniam autem turpis hoc vitium committitur a religiosis, & non sine scandalo

Matt. 23.

1. Cor. 13.

D

E

Thren. 4.

2. Tim. 4.

ANNO
CHRISTI
1240.ANNO
CHRISTI
1240.

plurimorum: hoc ipsis districtius decreuimus inhi-
bendum.

XXVII. *De emptione bladi crescentis in terra.*

Hinc autem consequens est, quod crimen fugiant
usurarium: quod, ut audivimus, & dolentes referimus,
sacerdotes etiam circa mutuum, & emptiones bladi
crescentis in terra, ad totius cleri dedecus, suarumque
præjudicium animarum, committere non verentur,
vendentes tempus, quod Dominus voluit cunctis esse
commune, vilius ementes, & carius vendentes, pro di-
latione temporis non venalis. Quæ ne de cætero fiant,
totis viribus prohibemus.

XXVIII. *Quod sacerdotes pro sepultura nihil accipiant.*

Sacerdotibus etiam districtius duximus inhi-
bendum, ne pro benedictionibus nubentium, vel sepul-
tura mortuorum, vel aliquibus omnino sacramentis,
aliquid exigant a subditis, vel extorquere præsumant.
Pias tamen fidelium consuetudines, quas sponte ser-
uare voluerint, nolimus impedire.

XXIX. *Quod pauperes non compellantur ad offerendum, cum communicant.*

Audiuimus autem quidem, quod merito credimus
reprobandum, quod quidam sacerdotes parochianos
suos, cum communicant, offerre compellant: pro-
pter quod simul communicant, & offerunt: per
quod venalis videtur corporis & sanguinis Christi
hostia preciosa. Quod quam execrabile sit, nullus am-
bigit sanæ mentis. Hoc igitur avaritiæ horrendum vi-
tium interdicimus & execramur.

XXX. *Clerici nullam reddant laicis compensationem.*

Quum autem non deceat clericos laicis, de pro-
priis actibus reddere rationem: firmiter inhi-
bemus, ne clerici bailiivas accipiant, per quas ad reddenda ra-
tionem laicis obligentur, nec causam sanguinis tra-
stent, nec tractandis interint: nec de executione ser-
vorum, litteras scribere, vel dictare præsumant.

XXXI. *Quod ecclesia non tradatur ad firmam, sine licentia episcopi.*

Prohibemus etiam, ne ecclesiæ dentur ad firmam,
sine nostra licentia speciali, nec ultra terminum in
Londoniensi concilio constitutum, causis propter quas
hoc fieri debeat, per nos approbandis, vel reprobandis,
secundum quod viderimus expedire. Quoniam autem
avarum est, in usus profanos convertere, quæ Divinis
sunt obsequiis deputata: prohibemus, ne redditus vel
fructus possessionum, ad ecclesiæ luminaria dari, in
usus alios convertantur. Quoniam, ut audivimus, non
solum clericos sæculares, sed religiosos & regulares,
avaricitia pestis invasit, ut tanquam negociatores præ-
cipui, negotiis se sæcularibus immisceant impuden-
ter; utpote mercimoniis, & firmis maneriorum, vel
aliorum possessionum ab abbate suo, vel priore, vel
etiam ab aliis receptis: nos, tanquam horrendum in
eis hoc vitium execrantes, & zelo religionis, & stu-
dio iustitiæ persequentes, districtius inhi-
bemus, ne talia de cætero, per religiosos aliquos, aliquatenus at-
tententur.

XXXII. *Quod religiosi, & clerici sententur hospitalitatem, pro viribus suis.*

Præcipimus etiam, ut omnes clerici, & maxime
religiosi, sententur hospitalitatem, par quam quidam
placuerunt angelis hospitio receptis: & sint hospita-
les, pro suarum viribus facultatum; & hoc sine mur-

ture, juxta doctrinam beati Petri; quia, teste scri-
ptura, dulce verbum melius est quam datum. Illos
autem hospitio potissime recipiant, in quibus sive recep-
tis, sive repulis, nihil se speret, vel timeat, illum re-
cipiens, vel repellens, ab homine, retributionis vel
molestiæ receptorum.

XXXIII. *De gula, & quod nullus clericus intersit convocationibus, quæ vocantur scotales.*

Quia vero per gulam, mors nostra sumpsit exor-
dium, & tota est Adæ posteritas necessitati mortis ad-
dicta; maxime clericos decet a crapula & ebrietate
totis viribus abstinere. Vnde prohibemus, ne com-
potationibus, quæ vocantur scotales, vel aliis inhone-
stis, præsumant aliquatenus interesse, nec tabernas
exerceant. Ut autem a talibus subditos arceant, &
diligentiam adhibentes, prædictas scotales & alias
compotantium congregationes, ex parte Dei & no-
stra, firmiter inhi-
bentes, sic se habeant, & subditos
suos se habere doceant: ut qui fuerant per immode-
rantiam sauciati, medicinali præsuntione studio re-
formentur. Quod si transgressi fuerint, ab officio
suspendantur.

XXXIV. *De clericis beneficiatis, qui uxorati sunt, & de inconvenientibus.*

Quia autem circa luxuriam, & continentiam cle-
ricorum, quos a se tante spurcitæ vitium cupimus
relegare, nihil novum duximus statuendum: sed vo-
lentes, pro viribus, super hoc conciliorum statuta ser-
vare: præcipimus archidiaconis & officialibus no-
stris, quod diligenter inquirent, an aliqui eorum fue-
rint uxorati, vel concubinas publice tenerint in do-
mibus suis, vel alibi, per mensem, post Londoniense
concilium promulgatum: ut penam, in eodem con-
cilio statutam, transgressoribus infligamus. Sciant
que rectores ecclesiarum, & vicarii, se graviter puni-
endos, si scienter luxum ecclesiis suis faciant deser-
vire. Ut autem clerici fornicatores tam in concubi-
nariis, quam in se ipsis graviter puniantur: præcipi-
mus, ut publicis clericorum concubinis, nec panis be-
nedictus, nec aqua benedicta, nec pacis osculum con-
cedatur. Sciantque sacerdotes, qui secus egerint, se
graviter puniendos, vel ab officio suspendendos.

XXXV. *De his, qui reliquerint ecclesias, & solum illarum ædificiis destitutum.*

Quia vero, turpiter per aliquos distrahitur patri-
monium Iesu Christi, qui ecclesias suas & solum il-
larum ædificiis destituta relinquunt, & in feodo laico
domos ædificant, in quibus, collatis tibi forte concubi-
nis eorum, valeant liberius lascivire: prohibemus, ne
in solo laicali, domus aliquæ de bonis ecclesiæ consti-
tuantur, nec in talibus ædificiis, aut aliis laicis, fru-
ctus ecclesiæ colligantur, nisi forte hoc exegerit ne-
cessitas manifesta: sed in solo ecclesiæ, juxta facultates
ecclesiæ ipsius, rector illius ædificet competenter.
Ad quod faciendum, si necesse fuerit, compellantur,
nec alicuius ecclesiæ terra libere laicis ad firmam ali-
quatenus concedatur: nec etiam fructus ecclesiæ ali-
quo modo vendantur, antequam colligantur. Quod si
forte vivens non fuerit executus de bonis ejusdem de-
functi: per commissarios ejus, vel archidiaconum,
effectui mancipetur, dummodo longo tempore tenuerit
beneficium ædificiis destitutum. Quod si forte diu
talem non tenuerit ecclesiam, aliquid tamen de bonis
ejus: ad hoc ratione prævia depuretur, habita ratio-
ne temporis, quo præfuit ecclesiæ memorate. Quia ve-
ro multa sunt, quæ clericali honestatè conveniunt,
quæ longum esset diffuse tractare: quæ subscripta sunt,
prohibenda duximus, & per archidiaconos diligenter
inquiri,

inquiri, qualiter se in his habeant subditi sui: pro quorum salute, statuenda duximus & prohibenda subsequenda, cum premissis.

XXXVI. *Quod nullus clericus frequenter ecclesiam monialium.*

Prohibemus igitur, ne aliqui clericorum, sine causa rationabili, ecclesias monialium frequentare presumant: nec etiam aliquis clericus, vel laicus, in domo sua concubinas teneat clericorum: & ubi sunt concubinarum receptacula, per archidiaconos volumus inquiri, ut receptores gravius puniantur. Nec dictis concubinis, in testamentis clericorum, iuxta concilium Oxoniense, aliquid relinquatur: quod si presumpsum fuerit, irritum habeatur. Nec etiam aliquis clericus, vel laicus in domo sua teneat mulierem, vel consanguineam suam, vel aliam, de qua merito valeat sinistra suspicio suboriri.

XXXVII. *De beneficiis, qui illiterati sunt.*

Quia vero non decet illiteratos, & in sacros officium sibi pastoris, contra salutem propriam, usurpare: denunciari nobis volumus per archidiaconos & officiales nostros, qui sunt rectores ecclesiarum, vel vicarii, qui magnam habent insufficientiam literarum: & an aliquis rector ecclesiae, vel vicarius non sit in ordine, quem commissa sibi cura requirit, cum firmiter eos prius praeceperimus ordinari. Et quia praecepimus, quod rectores ecclesiarum ad ordinem, quem commissa sibi cura requirit, se facerent promoveri, & nonnulli, cum suorum, & subditorum suorum animarum periculo, fructus sine nostra licentia diu perceperunt, extra sacros: licet ad restitutionem omnium fructuum, sine nostra conscientia taliter percepit, tanquam in valet, ex debito teneantur: mitius tamen cum ipsis agere cupientes, qui jam per susceptionem ordinum, pro parte vitium huiusmodi redemerunt, partem fructuum suorum, per nostrum arbitrium, piis decrevimus usibus erogandam. Illis autem, qui contra constitutiones nostras, & sanctiones canonicas, ad sacros ordines haecenus ascendere contempserunt, administrationem fructuum existentium interdiximus, & perceptionem futurorum, quousque gratiam nostram invenerint, & saltem, ad sacros ordines se fecerint promoveri: si decreto nostro resistere, teneri etiam volumus de praecipis. Et quaeratur, an in omnibus ecclesiis, canon Missae sit rite correctus.

XXXVIII. *Ne clericis intersint ludis inhonestis.*

Prohibemus etiam clericis, ne intersint ludis inhonestis, vel choreis, vel ludant ad aleas, vel taxillos; nec sustineant ludos fieri de rege & regina, nec arietes levare, nec palastras publicas fieri, nec gildales inhonestas; & praecipue, mercatorum peregrinorum, quas omnino fieri prohibemus: per quae, multa novimus pericula provenisse. Vicarii autem in ecclesiis suis omnino resideant, quomodo occasione cessante. Rectores etiam ecclesiarum, sine licentia episcopi, nullatenus se absentent: qui, si absentes fuerint, ad residendum compellantur, auctoritate domini Papae, & nostra. Si se absentaverint rectores sine licentia nostra, quartam partem fructuum eisdem decrevimus subtrahendum, & pauperibus parochianis, ac aliis piis usibus, per illos, quos deputaverimus ad hoc, erogandum. Et, ut tam rectores, quam vicarii residentes, testimonium habeant honestatis: volumus, quod rectores, capellanos parochiales de caetero secum teneant in hospitio, & in mensa, & ut ipsis peccandi per hoc, & malevolis subtrahatur occasio detrahendi.

Statuimus etiam, quod de caetero, per archidiaconos, vel decanos, propter delictum rectorum, vel vicariorum, *Concil. general. Tom. XI.*

A cariorum ecclesiae, a Divinis officiis nullatenus suspendantur: dum tamen, per bona sua, vel personas coacerari poterunt competenter.

XXXIX. *Sacerdotes magnatum non audiant confessiones eorum vel familiae sua sine licentia episcopi.*

Prohibemus etiam, ne aliquis sacerdos, in capellis magnatum, quantumcumque sit, libere Divina celebrare praesumant, nisi nobis praesentatus, & admittus, nec ipse confessiones dictorum magnatum audiat, aut familiae eorumdem, sine nostra licentia speciali. Et, si qui fortassis exemptos se dicant a jurisdictione nostra, privilegium exemptionis suae, quo serventur, nobis exhibeant incunctanter.

XL. *De iis qui falsum testimonium perhibent in causis matrimonialibus, vel in exheredatione alicujus.*

Statuimus etiam, ut qui, pecunia corrupti, falsum deposuerint testimonium, & subornatores & compositores, praesertim in causis matrimonialibus, vel cum in exheredationem alicujus agitur, a perhibendo testimonio, tanquam infames, nec non & a ceteris actibus legitimis ecclesiasticis, repellantur.

XLI. *Vicaria religiosorum sufficientes sint vicariis.*

Praecipimus etiam, quod viri religiosi vicarios praesentent ad ecclesias suas, quas habent in propriis usus, in quibus nondum sunt vicarii constituti: proventus vero vicariarum, qui minus sufficientes debent merito reputari, per ipsos quorum interest, infra duos menses irrefragabiliter augeantur. Quod si forte neglexerint, defectum eorum per officialem nostrum, & archidiaconum loci, volumus in hac parte impleri, & religiosos, ad consensum, per eorumdem beneficiorum subtractionem, decrevimus compellendos.

XLII. *Quod clerici beneficiati, non sint advocati, nisi in causis propriis, vel dominorum suorum.*

Praecipimus etiam clericis beneficiatis & sacerdotibus, ne sint advocati in causis, nisi forte pro se, vel pro ecclesiis suis, vel pro dominis suis, vel pro miserabilibus personis. Nec etiam ad postulandum aliquis admittatur, qui de domicilio, vel origine nostrae jurisdictionis fuerit, nisi nostras litteras testimoniales exhibuerit, quod secundum constitutionem domini legati, praestiterit juramentum, quod in causis, quarum patronatus extiterit, patrocinium fidele praestabit, non ad differendum, vel auferendum alterius partis justitiam, sed ad causam clientuli sui, legibus utendo & rationibus, defendendam.

XLIII. *Nulla det clerico, vel laico, de garbis decimarum.*

Statuimus, ut nulla garba de blado decimando, alicui pro servitio, vel aliquo modo alio dentur, antequam decimetur: vel si data fuerint, sub interminatione anathematis, praecipimus computari. Et de negotiatione vel artificio ecclesiae illius parochiae, in qua domicilium habet, decimas det, licet in alia parochia negotietur, vel artificio utatur: nisi mansionem diutinam in parochia fecerit aliena, tunc enim lucrum suum pro rato temporis decimabit.

XLIV. *De decimis agnorum, lanae, & caseorum.*

Cum decimarum confusio provenientium de lana, agnis, & calcis, ecclesiarum rectoribus a modo contentiones occasionem generet: statuimus, quod in quacunque parochia per totum annum fuerit ovile, O iij ovium,

ANNO
CHRISTI
1240.

ovium, licet oves parochiæ vicinæ limites transeant, A
ad pascua quatrenda, illi ecclesiæ, in cuius parochia
cubaverint, decima tribuantur. Quod si continue cu-
bant in una parochia, & continue pascant in alia: in-
ter ecclesiâs decima dividatur. Idem & quod de ovi-
bus, de vaccis duximus statuendum.

XLV. *Quod decimatio lane agnorum & vellerum
fiat præfente rectore, vel ejus ministro.*

Vt autem in nostra diœcesi uniformis sit præsta-
tio decimarum, agnorum, & vellerum, & ut laicis
subtrahatur occasio malignandi: statuimus, ut præ-
fente rectore, vel ejus ministro, fiat decimatio prædi-
ctorum. Quod si laici ad hoc induci non possunt: ad
hoc faciendum, per censuram ecclesiasticam compellantur.

XLVI. *De decimis feni.*

Statuimus etiam, ut decimæ feni integre reddan-
tur, vel decima pars prati in loco competenti, & sine
præjudicio ecclesiæ assignetur, nisi prius fuerit assi-
gnata, sive semel, sive bis prata falcentur. Quia, si
forte dixerint aliqui se prætum, quod ecclesia tenet,
dedisse pro decima, si hoc probare voluerint, audian-
tur. Quo probato, quod fuisse, pro decima tenea-
tur, nec amplius exigatur: si vero non fuisse, pro
ipsum, qui tenetur, quod defuerit, suppleatur. Quod
si forte non probaverit, prætum datum fuisse pro deci-
ma: quia pro dote datum fuisse præsumitur, decima
per eos, qui decimare tenentur, integre persolvatur.

XLVII. *De detentoribus decimarum.*

Concedimus etiam rectoribus ecclesiarum, quod
monitione præmissa, tribus diebus dominicis, per
censuram ecclesiasticam, coercerent detentores deci-
marum prædictarum.

XLVIII. *Quod religiosi ostendant titulum quo possi-
dent decimas, infra terminum statutum.*

Præcipimus, quod viri religiosi, necnon & alii, qui
contra jus commune decimas possident separatas, in-
fra festum S. Michaelis, titulum nobis suæ possessio-
nis ostendant, infra terminum a nobis jam quibusdam
statutis, vel ab officio nostro statuendum, titulum suæ
possessiois ostendant.

XLIX. *De executione testamenti.*

Quia vero testamentorum executio, per execu-
tores, seu commissarios, rarius quam deceret, debitum
fortitur effectum, tum per fraudem executorum, tum
per negligentiam eorundem: volentes super hoc de
cetero providere, statuimus & præcipimus, ut testa-
menta, quorum executionem in se commissarii susce-
perint, celeriter exequantur. Et ut liberius & prom-
ptius fiat, volumus, ut per visum episcopi, vel ejus,
quem ad hoc duxerit deputandam, dum in executione
laborant, moderatas sumant sibi expensas de bonis
defuncti, cujus multæ fuerint facultates; pauperibus
vero gratis executionis officium gratanter impen-
dant. Quod si fraudulentum reperti fuerint, aut negli-
gentes: per episcopum, vel ejus officialem, de consi-
lio proximorum defuncti, vel omnibus, vel illis, qui
super hoc fuerint reprehensibiles, alius autem vel illi
subrogentur.

Inhibemus etiam executoribus antedictis, ne de bo-
nis defuncti recipiant aliquid, titulo emptionis, vel
donationis, per se, vel per alios: nisi fortassis aliquid
eis fuerit legatum a dicto defuncto, dum adhuc vive-
ret, aut donatum.

L. *De testamento pauperis.*

Vbi autem testator tanta paupertate laborat, quod
non possit ecclesia legatum percipere consuetum,
quoniam uxor ejus, & liberi, si qui fuerint, relinquatur
inopes, aut mendici: volumus & præcipimus, quod
tantum, & non amplius, habeat ecclesia pro legato;
quod deducto eo, quod domino debetur, & funeris
expensis, & aliis debitis persolatis, duæ partes bono-
rum, quæ supererunt, antedictis uxori & liberis
relinquatur. Si autem, sine liberis decesserit, uxori
dictorum bonorum medietas relinquatur. Idem etiam
statuimus, cum in paupertate confimili uxor præmo-
ritur viro suo, circa virum & liberos observandum.

LI. *Quod rector ecclesiæ si testatus decesserit, post
annunciationem B. Mariæ percipiat decimas &
alios fructus; si autem intestatus, omnia bona sua
sint in dispositione episcopi.*

Quod autem pie recordationis prædecessor noster,
statuit circa fructus a clericis in terra seminatos, ab
ipsis percipiendis, quancunque hora anni decesserint,
& circa decimas autumnii sequentes percipiendis ab
eis, si testati, post Annunciationem beatæ Virginis,
debitum carnis persolvissent, ratum habentes: de
his, qui sine ante, sive post dictum terminum, deces-
serint intestati, sic duximus ordinandum: ut de deci-
mis, & omnibus bonis eorum, quæ tempore mortis
invenia fuerint, disponat episcopus, secundum quod
viderit expedire, convertens ea in solutionem debito-
rum defuncti, si quæ fuerint, & alios pios usus, secun-
dum quod pie decreverit faciendum. Successoriam
defuncti, si ante tempus mensium fuerit institutus, tam
fructus terræ, quam decimarum, integre percipiat: nisi
fortassis episcopus, si defunctus fuerit ere alieno gra-
vatus, ad eius exonerationem, vel ad alios pios usus,
pro defuncto moderatum aliquid duxerit retinendum.
Fænum autem prati de dominio ecclesiæ successori
defuncti statuimus tribuendum: decimæ vero feni
jure aliorum fructuum censentur.

Item, si rector ecclesiæ, perceptis, vel percipiendis
ab eo fructibus autumnii, decesserit, qui pensionem
aliquam religiosi, vel aliis personis solvere teneatur:
de bonis ejus dicta pensio persolvatur. Et si forte pro-
ventus ecclesiæ, quos ipse percipit, non sufficiant ad
servitium ecclesiæ, & onera episcopalia, & archidia-
conalia sustinenda: usque ad Annunciationem beatæ
Virginis, pro commissariis de bonis defuncti, quod
defuerit, suppleatur.

LII. *De terris defunctorum incultis.*

Terræ autem ecclesiarum vacantium, incultæ non
jaceant, sed per decanum loci excolantur, ab eo, qui
fructus receperit, sumptibus refundendis: vel pro parte
fructuum, tradantur aliis excolendæ. Decani, qui
circa hoc negligentes fuerint, puniendi. Si autem
laicus, liber homo intestatus decesserit, dominus ejus,
& ecclesia, cujus parochianus extiterat, habeant quod
ex testamento, si fieret, eis fuerat tribuendum. Quod
autem de bonis superfuerit, in solutionem debitorum
defuncti, si quæ fuerint, & stipendia servientium, &
alios pios usus, per visum domini defuncti, & ipsum,
quem episcopus ad hoc deputaverit, erogetur.

LIII. *De sacerdotibus aliena ordinationis.*

Præcipimus etiam, quod omnes sacerdotes ordi-
nationis alienæ, & qui locum mutaverint, qui in diœ-
cesi nostrâ ad parochias custodiendas, vel ad celebran-
da divina fuerint admittendi, citra initium Septem-
bris, singulis annis, archidiacono, vel officiali nostro,
per ipsos, quorum interest, presententur: ut per ipsos
pre-

ANNO
CHRISTI
1240.

præsentati, eorum meritis approbentur, vel si iustum A
fuerit, reprobentur.

LIV. De festis celebrandis.

Quod autem prædecessor noster statuit de festis celebrandis, ne fiant in eis opera servilia, præcipimus ab omnibus uniformiter observari: nisi forte specialiter aliquid fiat pro veneratione sanctorum, in quorum honore, ecclesiæ, vel altaria consecrantur. Dictis autem solemnitatibus, beatorum Nicolai, & Edmundi archiepiscopi, duximus adjungenda. Festa autem sanctorum Dominici, & Francisci, in ecclesiis, cum novem Lectionibus volumus super hoc celebrari. Nolumus tamen per hoc opera laicorum fidelium impediri.

L V. De vigiliis circa corpora defunctorum.

Quod etiam idem statuit in choreis, & cantilenis, secularibus ludis, & aliis turpibus & fatuis declinandis, in vigiliis, quæ fiunt circa corpora mortuorum, præcipimus inviolabiliter observari: nec ad dictas vigiliis aliqui veniant, nisi causa devotionis, & qui ab huiusmodi voluerint abstinere.

LVI. Quod mulieres Christianæ nullomodo nutriant pueros Iudæorum.

Prohibemus etiam, sub interminatione anathematis, ne mulieres Christianæ pueros nutriant Iudæorum, nec habeant Iudæi famulos Christianos, in eorum hospitibus permotantes.

L VII. Quod Christiani non recipiant res Iudæorum, in ecclesiis custodiendas.

Prohibemus etiam, ne Christiani recipiant pecuniam Iudæorum, quasi res proprias, ut magis salvo custodiantur, in ecclesiis deponendas.

L VIII. Quod Christianus non committat Iudæo pecuniam, causa mutuandi ad usuram.

Quia vero parum refert, an quis per se, vel per alium in crimen incidat usurarum: prohibemus, ne quis Christianus Iudæo pecuniam committat, ut eam Iudæus simulate, suo nomine proprio, mutuet ad usuram. In aliis autem, statuta conciliorum circa Iudæos volumus & præcipimus firmiter observari.

LIX. De cereo Paschali.

Quæ autem circa religiosos statuenda decrevimus, proponimus in eorum capitulis publicare. Item, post festum S. Trinitatis, fiant minores cerei de cereo Paschali, qui cedant in usus altarium & pauperum.

Has igitur nostras constitutiones, in singulis & omnibus ecclesiis nostræ diocesis, scribi volumus & servari: volumusque rectores ecclesiarum & sacerdotes, ad ipsas intelligendas, & effectui mancipandas, pro viribus infundare. Quod si forte neglexerint, sciant se graviter puniendos, cum super hoc, in synodo vel extra, fuerint requisiti, cum tantum temporis lapsus fuerit, quo commode quod prædictum est, potuerint implevisse.

VITA

CÆLESTINI PAPÆ IV.

Cælestinus quartus, Mediolanensis, e familia nobili Castilionum, ex cardinale Sabino, propter vitæ integritatem & raram eruditionem, Mattheo Paris. & abbate Stadeni, duobus huius temporis scriptoribus attestantibus, ad pontificatum pervenit anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo, imperante Friderico secundo. Senectute & agitudine confectus, cum octodecim diebus tantum officio pontificali præfuisset, ex hac vita migravit. Cardinalibus vero aliquot per Fridericum in captivitate detentis, sedes viginti fere mensibus vacavit. Nam in captivorum cardinalium absentia ad novi pontificis electionem procedere, nec tutum, nec conveniens videbatur. Parisensis Cælestinum in schismate electum fuisse scribit, utpote qui juxta decretum Lateranensis concilii duas tertias suffragiorum & votorum non habuisset. Abbas Stadeni ait, duobus schismaticis sese abdicantibus, Cælestinum Gregorio legitime subrogatum, quatuordecim diebus tantum sedisse.

SEDES VACANS.

* * * CONCILIVM

APVD VALLEM GVIDONIS,

A Iuhello Turonensi archiepiscopo, & suffraganeis celebratum anno Dom. MCCXLII.

Ex duobus Mil. codicibus inter se collatis, altero Egidii Menagii V. Cl. altero Collegii Paris. S. I.

TITVLI CAPITVLRVM.

1. De statu regularium.
2. Contra abbates per pensiones gravantes prioratus.
3. Mutationes priorum frequenter fieri non debent.
4. De quibus casibus non possunt cognoscere archidiaconi, archypresbyteri & decani.
5. De clericis subeuntibus iudicium seculare.
6. Qualiter fiant Divina officia tempore interdicii.
7. Ne religiosi habeant pecuniam pro vestibus.
8. De aggravatione censura.
9. De purgatione indicenda.

CAPITVLA.

I. De statu regularium.

AD decus & honorem sanctæ matris ecclesiæ, salvis priorum conciliorum statutis, de fratrum nostrorum & episcoporum consilio, in concilio apud Vallem Gvidonis habito provida deliberatione stuentes decernimus, ut viri religiosi in religioso & honesto habitu Domino famulantes, suorum ordinum statuta, secundum cujuslibet ordinis disciplinam, diligenter custodiant, ac ipsorum observationes regulares.

II. Contra abbates per pensiones gravantes prioratus.

Et quia ex quorundam fratrum nostrorum relatione veridica comperimus, quorundam prioratum in suis diocesisbus disrupta

ANNO
CHRISTI
1242.

rupta loca, nec ad refectionem eorum proprias suppetere facultates, propter pensiones prioratibus impostas ab antiquo vel de novo, quas singulis annis abbatibus suis solverere compelluntur: statuimus ut abbates vigilanti cura providcant, qualiter ruinis prioratum domus deformata, priori onere deposito, vel prout melius vel expedientius cum diocesani consilio fieri poterit, in melius reformatur. Quod si sufficienter moniti ab episcopo, negligentes extiterint, animadversione puniantur.

III. Mutationes Priorum frequenter fieri non debent.

Quia vero ex frequenti mutatione Priorum non minima sequuntur incommoda: abbates ad ipsorum mutationem, vel translationem de facili non procedant, nisi necessitas vel utilitas hoc inducat. Odio vero vel cupiditate nullatenus inclinentur: singula officia, prout juris est, singulis committentes.

IV. De quibus casibus non possunt cognoscere archidiaconi, archipresbyteri, & decani.

Sane quia nonnulli quos ecclesiasticus ordo ad relevamen & subsidium episcoporum elegit, & sanctorum patrum canones decreverunt, ut quod per seipsos non possent, facilius cognoscentes per alios, explicarent, falcem suam in messem alienam mittentes, ad illicita manus suas & prohibita mittere non verentur: statuimus ut archidiaconi & alii, de causis matrimonialibus, simoniæ, vel aliis quæ degradationem vel amissionem beneficii, vel depositionem exigant, nisi de speciali mandato sui pontificis, nullatenus cognoscere, vel diffinire præsumant: nec officiales habere, excepto civitatis archidiacono, qui alias, officiales habere consuevit. Cui permittimus officiales in civitate solummodo, & non extra: antiquum statutum ab usu eorumdem minime custoditum super hoc renovantes.

V. De clericis subeuntibus iudicium sæculare.

Verum quia quidam religiosi, necnon & clerici sæculares, privatis commodis inhiantes, in causis occultis inhiærentes, juri publico quantum in ipsis est derogando, relicto ecclesiastico iudicio, ad sæcularia iudicia prorumpere non verentur: Milevitani & Calchedonense sequentes concilium, hoc fieri de cætero prohibemus: maxime in civilibus, & criminalibus causis, prout in prædictis conciliis continetur: transgressores concilii, præter pœnas a canonibus impostas, compelli per censuram ecclesiasticam statuentes.

^o al. causis
eccl. iud.

^o Milevit.
II. can. 19.
Calchedō.
can. 9.

^o al. concilii,
II.

ANNO
CHRISTI
1242.

VI. Qualiter fiant Divina officia tempore interdicti.

Quia vero peccatis nostris exigentibus, ecclesia Dei permissione Divina nostris temporibus molestias sustinet & profusas: statuimus ut si propter offensas aliquorum, ecclesiæ cathedrales suppositæ fuerint interdicto per episcopos, vel capitula super hoc potestatem habentia, canonici seu alii qui in locis habitant interdictis, in eisdem locis convenient ad horas canonicas submissa voce dicendas, clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, & officiendo etiam celebrent, nec in totum a Divinis officiis eorum organa suspendantur. Et sic militando Domino corde & ore prout possunt, deputata militibus stipendia reportabunt.

VII. Ne religiosi habeant pecuniam pro vestibus.

Quia vero radix omnium malorum est cupiditas: religiosi personis pecunia pro vestibus non tradatur, sed solum procurator domus vestes emat competentes, ut ipsis occasio habendi proprium subtrahatur.

^o al. sed solum
procurator
domus,
ut ipsis oc

VIII. De aggravatione censuræ.

Si vero laicus, vel princeps, fuerit, exigente iustitia, excommunicationis vinculo innotatus, & per annum animo indurato in excommunicatione perseveret: loca ad quæ ipsum declinare contigerit, quamdiu moram fecerit sibi, supponantur ecclesiastico interdicto.

IX. De purgatione indicenda.

Et quia quidam offensas, & damna, & injurias per viles personas ecclesiis & ecclesiasticis personis inferre procurant: si per hoc directe convinci nequeant, & super hoc suspecti præsumptione probabili habeantur: si indicta sibi purgatione defecerint, tanquam convicti canonicè puniantur.

Actum apud Vallem Guidonis anno Domini millesimo ducentesimo quadagesimo secundo.

CONCILIVM TARRACONENSE
OB VVALDENSES HÆRETICOS CELEBRATVM
anno Domini MCCXLII.

ANNO
CHRISTI
1242.

Bzovius de hac synodo ista: Circa hæc tempora contra hæreticos Vvaldenses in regnum Aragoniæ irrupentes celebratum fuit concilium apud Tarraconem, in quo præscripta fuit formula illos inquirendi, puniendi, & recipiendi ad catholicam revertentes. salutareque eis penitentiis injungendi. Cui ut major autoritas conciliaretur, Raimundum Penafortium, sedis apostolicæ penitentiarium, a magisterio generali totius ordinis Prædicatorum, quod abdicaverat, Barcinonem reversum, interesse episcopi voluc-

voluerunt. Ejus actorum concilii aliqua pars se annu-
libus inserit, ex qua disciplinae ecclesiasticae ratio in
haereticis servata, cognoscatur.

ACTA CONCILII TARRACONENSIS.

Cum nos Petrus, miseratione divina archiepi-
scopus Tarracoenensis, inquisitionem, inceptam
per bonae memoriae Berengarium Barcinonensem epis-
copum contra haereticam pravitatem in civitate Bar-
cinocensi, vellemus effectui mandare: inter jurisperi-
tos qui nobiscum aderant dubitationes hinc inde var-
ie emerunt. Quare ut circa factum haereticis & in-
quisitionis de cetero fienda in provincia Tarraco-
nensi clarius procedatur, collationibus inde factis cum
venerabili fratre Raimundo de Pennaforti poeniten-
tario domini papae, & aliis prudentibus, in processu
sententiarum haereticorum, fautorum, suspectorum,
relapsorum, & poenitentium eorum secundum discre-
tionem nobis a domino datam, ita duximus proced-
endum.

In primis quaeritur qui dicantur haeretici, qui sus-
pecti, qui credentes, qui fautores, qui receptatores,
qui defensores, & qui relapsi: cum ista genera homi-
num in canone explicantur. Et videtur quod.

Haeretici sunt, qui in suo errore perdurant, sicut
sunt Inzabbatati, qui dicunt in aliquo casu non esse
jurandum; & potestatis ecclesiasticis vel saeculari-
bus non esse obediendum; & poenam corporalem
non esse infligendam in aliquo; & similia.

Credentes vero dictis haereticis similiter haeretici
sunt discendi.

C Suspectus de haeresi potest dici qui audit praedica-
tionem vel lectionem Inzabbatatorum, vel qui flexit
genua orando cum eis, vel qui dedit osculum eis:
vel qui credit ipsos Inzabbatatos esse bonos homines,
vel similia, quae possunt probabiliter suspicionem in-
ducere. Et potest dici suspectus simpliciter esse qui
semel oravit, vel alterum fecit de praedictis cum eis.
Si vero pluries audivisset praedicationem vel lectio-
nem, vel orasset, vel aliquid aliud de praedictis fecis-
set cum eis, posset dici vehementer suspectus. Si au-
tem praedicta omnia fecisset, maxime si pluries, posset
vehementissime dici suspectus. Ista ideo dicimus, ut
discretus iudex purgationem possit gravare vel moderari,
prout magis visum fuerit expedire.

D Celatores credimus eos qui viderunt Inzabbatatos
in platea, vel in domo, vel in alio loco, & cognove-
runt eos Inzabbatatos, & non revelaverunt eos, cum
haberent aptitudinem revelandi eos ecclesiae, vel ju-
sticiario, vel aliis qui possent eos capere.

Ocultatores dicimus qui fecerunt pactum de non
revelando haereticos vel Inzabbatatos, vel aliis pro-
curaverunt quod non revelarentur.

Receptatores sunt qui scienter bis vel ultra receperunt
haereticos vel Inzabbatatos in domo sua, vel in
alio loco suo. Receptaculum credimus esse domum
vel hospitium, ubi haeretici vel Inzabbatati bis vel
pluries conveniunt ad praedicationem vel lectio-
nem: vel etiam ubi haeretici vel Inzabbatati pluries
hospitantur.

E Defensores dicimus, qui scienter defendunt haereti-
cos vel Inzabbatatos verbo vel facto, vel quocumque
ingenio in terris suis, vel alibi, quo minus ecclesia
possit exercere suum officium ad extirpandam haereticam
pravitatem.

Fautores credimus omnes supra dictos posse dici
secundum magis & minus: & etiam qui alias quo-
cumque modo eis dederint consilium, auxilium, vel
favorem. Et omnes fautores credimus posse dici sus-
pectos, ita quod debent se purgare, & abjurare haereticam
pravitatem.

Concil. general. Tom. XI.

A resim, & omnem fautoriam: & debent sanctae
matri ecclesiae reconciliari.

Relapsos dicimus illos qui post abjuratam haere-
sim vel renuntiatam, revertuntur in pristinam cre-
dentiam haereticis. Eodem modo dicimus relapsos in
fautoriam illos qui post abjuratam haereticam vel fau-
toriam, benefaciunt haereticis, vel celant eos. Et om-
nes praedictos dicimus excommunicatos majori ana-
themate: exceptis suspectis sine fautoria, si forte in-
veniuntur.

Dubitatio etiam oritur apud quosdam, utrum
relapsi in credentiam, & haeretici dogmatizantes,
si postquam fuerint deprehensi voluerint poenitere,
relinqui debeant iudicio saeculari? Et videtur nobis
quod non: sed in quocumque casu tales ad intrusio-
nem sunt condemnandi.

B Item si multitudo haereticorum seu credentium
fuerit multa, & parati sunt haereticam abjurare, discre-
tus iudex secundum magis & minus juxta provisio-
nem apostolicae sedis poenas canonicas poterit inflige-
re talibus, & sic poenam intrusionis vitare, vel etiam, si
multitudo non est tanta circa credentes, discretus ju-
dex consideratis circumstantiis poterit moderari,
prout viderit expedire: proviso tamen quod perfecti
haeretici, vel dogmatizantes eorum errores, vel
credentes relapsi in credentiam, post abjuratam haere-
sim vel renuntiatam, in perpetuo carcere intru-
dantur, haereticis poenitentibus abjuratione, & absolutione habita
excommunicationis, ut ibi salvent animas suas, &
alios de cetero non corrumpant.

C Item quaeritur, utrum ille qui dedit osculum In-
zabbatato vel haeretico quem crederet, vel sciebat
esse Inzabbatatum; vel oravit cum eo, & celavit eum;
vel audivit praedicationem vel lectionem ab eo, & cre-
didit talem esse bonum hominem, sic iudicandus cre-
dens ejus erroribus? Et dicimus quod non; sed
talis condemnatur tanquam fautor vel occultator
& benefactor, & vehementer suspectus, quod cre-
dit ejus erroribus: nisi adeo esset literatus vel discretus,
quod non posset ignorantiam praetendere. Quod
arbitrio discreti iudicis duximus relinquendum.

D Item quaeritur, quis ante inquisitionem inceptam
fuit confessus sacerdoti suo de haeresi vel fautoria,
& vocatur modo ab inquisitoribus? In casu isto
credatur confessori suo: & si inventus fuerit bene
confessus per confessionem sacerdotis, licet sacerdos
male fecerit, quia ipsum non remisit ad
episcopum; ille tamen confitens, per talem confes-
sionem evitet poenam temporalem; nisi inveniatur
in falsa poenitentia, vel relapsus post poeniten-
tiam, vel publice diffamatus. Si autem allegat mani-
festam poenitentiam, vel reconciliationem: pro-
bet per duos testes. Si quos vero constat ante in-
choatam inquisitionem de his fuisse confessos, de-
bent publice abjurare haereticam, & aliam solemnita-
tatem facere, nisi ita sit secretum factum, quod
non habeat contra se famam vel testes: & tamen
in utroque casu sunt ab omni poena temporalis im-
munes. Si vero aliqui vocati ab inquisitoribus de-
jerant tempore suae depositionis; & postea ad in-
stantiam inquisitorum, vel metu probationum dis-
cooperiunt veritatem; sed dicunt quod haec tace-
runt propter verecundiam vel timorem: tales credi-
mus perjuros, quia qui scienter falsum dicunt, vel
verum tacent, perjuri sunt: & ideo poenitentia cano-
nica est eis gravior imponenda.

ANNO
CHRISTI
1242.*Forma penitentiarum.*

Hæretici perseverantes in errore relinquatur curiæ secularis iudicio. Perfecti vero hæretici, si converti voluerint, & dogmatizantes, absolute præhabita, & abjurazione facta, perpetuo carceri intrudantur.

Credentes autem hæreticorum erroribus solennem faciant penitentiam: hoc scilicet modo, quod in festo omnium Sanctorum proximo venturo, & in prima Dominica adventus, in die natalis Domini, Circumcisionis, Epiphaniæ, S. Mariæ Februarii, S. Eulaliæ, S. Mariæ Martii, & per omnes dies Dominicos quadragesimæ, sint in processionibus ad sedem, seu ecclesiam cathedralem, & ibi discalciati in bracciis & camisia, præterquam in die sanctæ Mariæ Februarii, & in ramis palmarum, ut reconcilientur in ecclesia parochiali, in processionibus publice disciplinari per episcopum vel sacerdotem ecclesiæ. Item in quarta feria in capite jejunii veniant simul ad sedem, & sint eodem modo, & secundum formam juris discalciati in bracciis, & camisia, & expellantur ab ecclesia, & sint extra ecclesiam per totam quadragesimam: sic tamen ad fores ecclesiæ, quod ibi audiatur officium. Et in die cœnæ Domini sint discalciati in bracciis & camisia ante fores ecclesiæ, & tunc secundum canonice instituta publice reconcilientur ecclesiæ. Et hanc penitentiam de quarta feria, & de stando extra ecclesiam per totam quadragesimam, & de die cœnæ, faciant quamdiu vixerint quolibet anno. Sed in diebus dominicis quadragesimæ, facta reconciliatione exeant ecclesiam, & stent ad fores usque in diem cœnæ, & portent duas cruces perpetuo ante petus, quæ non sint ejusdem coloris cum vestibus: & portent ita, ut videri possint solenniter penitentes: ita tamen, quod non abstineant ab ingressu ecclesiæ in quadragesima ultra decem annos.

Penitentia illorum qui sunt relapsi in fautoriam similiter erit solennis, ut de credentibus proxime dictum est, in diebus omnibus supradictis: hoc excepto, quod cruces portare, & penitentiam de quarta feria cinerum, & sancto die Iovis, faciant simili modo per decennium.

Penitentia illorum qui non sunt relapsi in fautoriam, sed sunt fautores, & vehementissime suspecti, erit eodem modo solennis in festo omnium Sanctorum, natalis Domini, Epiphaniæ, sanctæ Mariæ Februarii, per omnes dies Dominicos quadragesimæ. Et aliam penitentiam de feria quarta quadragesimæ, & de stando extra ecclesiam per totam quadragesimam, & de reconciliatione in die cœnæ, ut supra dictum est, faciant per septennium.

Penitentia illorum, qui sunt fautores & vehementer suspecti, erit solennis eodem modo in festo omnium Sanctorum, natalis Domini, S. Mariæ Februarii, & in ramis palmarum: & aliam penitentiam de quarta feria quadragesimæ, & de stando extra ecclesiam per totam quadragesimam, & de reconciliatione in die cœnæ, ut supra dictum est, faciant per quinquennium.

Penitentia illorum qui sunt fautores & suspecti, erit solennis eodem modo in festo omnium Sanctorum, sanctæ Mariæ Februarii, & in ramis palmarum: & aliam penitentiam de feria quarta quadragesimæ, & de stando extra ecclesiam per totam quadragesimam, & de reconciliatione in die cœnæ faciant per triennium. Intelligitur tamen, quod mulieres vestitiæ veniant, & disciplinentur.

Hanc autem penitentiam faciant omnes prædicti in festivitatibus & diebus præordinatis, in civitate ista vel loco, & non alibi, usque ad festum paschæ;

A illi scilicet qui sunt civis. Forenses autem faciant eam in parochiis suis, & non alibi: præterquam in feria quarta in capite quadragesimæ, & in die cœnæ Domini, in quibus veniant omnes ad sedem, vel ad locum ecclesiæ sue. In sequentibus vero temporibus quadragesimalibus, decennalem penitentiam, septennalem, quinquennalem, & triennalem, quam debent facere in quarta feria in introitu quadragesimæ, & in die cœnæ Domini, secundum diversitatem culpæ, ut jam distinctum est, faciant omnes tam civis quam forenses in sede civitatis sue, & non alibi, nisi ex justa & rationabili causa, & de speciali licentia episcopi vel vicarii sui: & tunc in locis, ad quæ de licentia episcopi iyerint, faciant coram episcopo illius loci, vel locum ejus tenente, eandem penitentiam, portantes litteras episcopi vel vicarii sui, continentem penitentiam quam facere debent. Et reportet etiam ille qui penitentiam fecerit litteras episcopi illius loci ad N. talis diocesis, de perfecta penitentia testimonium continentes. Quod si forte casu fortuito, sine fraude tamen & dolo, in illis duobus diebus non possint ad cathedralem ecclesiam pervenire: cum redierint, in duabus aliis solennitatibus assignatis eis juxta arbitrium episcopi publice disciplinentur apud sedem N. secundum formam illorum duorum dierum.

Forma sententiæ contra hæreticum absolutum.

Si hæreticus peniteat, & secreto absolvatur, ecclesiæ jure solennitatibus servatis, cum jam non sit hæreticus formabitur sic sententia: Pateat omnibus, quod per ea quæ in Inquisitione inventa, prodita, & acta sunt, liquido nobis constat quod talis fuit deprehensus in hæresi, & postmodum reversus ad ecclesiæ unitatem, agentis misericorditer cum eodem, ipsum ad perpetuum carcerem condemnamus secundum canonice instituta.

Alia forma.

Si autem nondum sit absolutus, sic formabitur: Pateat omnibus, &c. quod talis est deprehensus in hæresi, & vult reverti ad ecclesiæ unitatem, agentes misericorditer cum eodem, &c.

Forma sententiæ contra hæreticum pertinacem.

Si vero non vult penitere, sed in errore perdurat, præsentis iudicis seculari sententia sic formetur: Pateat omnibus, quod per ea quæ in Inquisitione inventa, probata, & acta sunt, liquido nobis constat quod talis est deprehensus in hæresi per ecclesiam condemnata, & ipsum tanquam hæreticum condemnamus.

Sententia contra fautores.

Contra fautores sententia sic formetur:

Pateat omnibus, quod per ea quæ inventa, probata, & acta sunt in Inquisitione, liquido nobis constat quod talis est deprehensus in fautoria: & denunciamus ipsum excommunicatum & suspectum de hæresi: & si per annum contempserit satisfacere, subiaceat penis concilii generalis: & si defecerit in purgatione, & in excommunicatione per annum steterit, ut hæreticus condemnatur.

De forma purgationis.

Suspectus de hæresi purgabit se publice in hunc modum:

Ego N. juro per Deum omnipotentem, & per hæc sancta Dei evangelia quæ in manibus meis tenent, coram vobis domino N. archiepiscopo vel episcopo, & coram aliis vobis assistentibus, quod non sum

ANNO
CHRISTI
1242.

ANNO
CHRISTI
1142.

sum vel fuit Inzabbatatus VValdensis, vel Pauper de Lugduno, nec hæreticus in aliqua secta hæresis per ecclesiam damnata; nec credo, nec credidi eorum erroribus, nec credam aliquo tempore vitæ meæ: immo profiteor & protestor me credere, & semper in posterum crediturum fidem catholicam, quam sancta Romana ecclesia & apostolica publice tenet, docet, & prædicat, & vos domine archiepiscopo vel episcopo, & cæteri prælati ecclesiæ uniuersalis tenent, prædicant publice, atque docent.

Qualiter compurgatores jurare debent.

Compurgatores jurabant per hunc modum:
Ego N. iuro per Deum, & per hæc sancta quatuor Dei euangelia quæ manibus meis teneo, me firmiter credere, quod talis non fuit Inzabbatatus, Vvaldensis, nec Pauper de Lugduno, nec hæreticus, nec credens eorum erroribus: & credo firmiter eum in hoc verum iurasse.

Caveat tamen iudex, quod ex quo certum numerum compurgatorum duxerit alicui injungendum, non est honestum quod postea mutet, ne sic Lateranense concilium illudatur.

VITA ET EPISTOLA

INNOCENTII PAPÆ IV.

ANNO
CHRISTI
1243.

INNOCENTIVS IV. pristino nomine Sinibaldus appellatus, patria Genensis, ex nobili Flisicorum Lavanæ comitum familia, communi consensu cardinalium, per intercessionem Balduini Constantinopolitani imperatoris, & Ludovici Francorum regis, & carceribus Friderici liberatorum, Anagninæ post interregnum unius anni & octo fere mensium electus est successor Cælestini die vigesima quarta Junii, anno Christi 1243. tempore Friderici secundi: cui ista electio non admodum grata fuit, eo quod generosi & honesti animi virum esse sciebat; adeoque timebat ne ex cardinale amico pontificem hostem experiretur. Volens tamen pontifex antiquam amicitiam cum Friderico confirmare, urbem Castellanam petebat: quo in itinere cum sibi insidias tendi per exploratores compertum haberet, Genensium navibus impositus, felici navigio usus, in Franciam delatus est. Eodem deveniens, concilium anno 1245. habuit, quo Fridericum, qui citatus venire detrectabat, imperio & regno simul spoliavit, eique adhuc viventi, post Henricum Lantgravium Hassiæ & Thuringiæ, Vvilielmum comitem Hollandiæ in regno Germaniæ subrogari procuravit. Cumque hac de causa Fridericus excandescens, multa ædificia amicorum parentumque pontificis Parmæ existentia deieci & funditus erui curaret: profectus eo legatus apostolicus Fridericum post biennalem Parmensis urbis obsidionem devicit, omnesque ejus copias fundit. Et cum istiusmodi calamitatis nihil melior fieret, sed magis atque magis pessum iret: pontifex concilium dimisit, ac deinceps ad reintegrandam sanctam militiam, omnem cogitatum suum convertit. Populum ad sequenda Ludovici Franciæ regis vexilla, qui in Africam traicere decreverat, modis quibus potuit omnibus adhortatus fuit. Postquam Edmundum Cantuariensem archiepiscopum in sanctorum, numerum retulisset, in Italiam reversus, & Perusiam ingressus, Petrum martyrem inter sanctos habendum declaravit. Idem de Stanislao Cracoviensi episcopo judicium tulit. A nobilibus Neapolitanis advocatus, comparere statuit. Verum in ea expeditione mortem subiit, vi. Decembris, anno Do-

Concil. general. Tom. XI.

Amini MCLIV. quando XI. annis, v. mensibus, & XI. diebus pontifex fuisset. Sepulturam vero non in sancto Laurentio, ut habet Platina, sed in ecclesia cathedrali fortitus est, ut adhuc hodie videre licet. Innocentius in concilio Lugduni habito plures cardinales creavit, primusque fuit qui cardinalitiam dignitatem rubeo pileo adauxit: ea intentione, ut admonerentur, teste Martino Polono, se semper paratos esse debere sanguinem pro Christiana religione profundere, præsertim eo tempore, quo Romana ecclesia a Friderico II. quondam imperatore vehementer oppugnabatur. Multa volumina in tanta rerum difficultate composuit. Inter cætera, commentaria in quintum librum decretalium composuit: authentica & apologetica edidit. Proinde viros litteratos amabat, & colebat. Cardinalem Hugonem instituti Dominicani unice dilexit, qui glossas & concordantias in biblia composuit, atque libros sacros in capitula distinxit. Hujus instituti plurimi ac doctissimi homines ad scribendam sese applicuerunt. Inter eos Alexander de Ales, Bernardus Parmensis, & Compofellanus. Ejus etiam institutum fuit, ut natiuitas beatæ Mariæ cum octava celebraretur. Primus rosam auream solenni ceremonia ac ritu benedixit, eamque canonicis sancti Iusti hospitibus suis Lugduni dono dedit. Circa finem pontificatus Innocentii anno Christi MCL. defunctus est Fridericus II. Quo loco, quoque mortis genere, scriptores variat. Krantzius lib. VII. Saxoniæ, aliique (quos refert Sanderus de visibili monarchia) scribunt in Apuliam profectum, ibidem morbo correptum esse: a quo dum convalesceret, a Manfredo filio, imposito ori pulvino oppressum esse. Gobelinus ætate sexta cap. LXXIV. Et deinde, inquit, ad regnum Siciliae se totum contulit, & ibi tandem morbo correptus, sine sacramentorum perceptione, & ut dicebatur, sine penitentia defunctus est. Abbas Stadenis & Matthæus Paris. hujus temporis scriptores ambo, scribunt eum post insignem penitentiam peractam ab episcopo Parnormitano absolutum, & in Sicilia tumulatum fuisse. Quidquid horum sit, sine dubio meruerat impiissimus pater talia pati a filio carnali, qui Romanam ecclesiam matrem suam, patremque suum spirititalem Romanum pontificem, tot modis per tot annos nefarie admodum persecutus fuerat. Post Fridericum imperio amotum, fuit interregnum viginti octo annorum, usque ad Rodulphum primum imperatorem.

EPISTOLA I.

INNOCENTII PAPÆ IV.

AD PRÆLATOS ANGLIÆ.

Auxilium pecuniæ ab Anglis expetit.

Innocentius episcopus servus servorum Dei abbatibus eorumque conventibus, exemptis & non exemptis, in Cantuariensi diocesi constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Illam de vestræ sinceritatis affectibus spem gerimus, & fiduciam obtinemus, ut quoties sedi apostolicæ matri vestræ necessitatis articulus imminet, ad vos, tamquam dilectos ejus filios & devotos, ac pro ipsius oneribus relevandis semper paratos & promptos, incunctanter cum omni fiducia recurrere valeamus. Cum igitur sedes ipsa apostolica prædicta, per ea quæ piæ memoriæ Gregorii papæ predecessoris nostri autoritate in Anglia aliisque regionibus populi Christiani, pro ejusdem sedis subsidio fuit collata & collecta, non adhuc a debitorum suorum,

Pp ij quæ

quæ pro catholice fidei, ecclesiasticæ libertatis, & patri-
 monii sui defensione, contraxerat, onere valeat rele-
 vari, ad vestræ devotionis effectum, necessitate co-
 gente, fiducialiter recurrentes, universitatem vest-
 rā, de consilio fratrum nostrorum, rogamus, at-
 tentius monemus, per apostolica scripta præcipiendo
 mandantes, & mandando præcipientes, quatenus præ-
 scriptæ necessitatis & oneris instantia, qua Romana
 ecclesia, mater vestra spiritualis, graviter perurgitur,
 affligitur, & pene opprimitur, affectione penitantes,
 ut convenit, filiali, & compassionem super hoc habentes
 debitam erga ipsam, nobis & sibi, pro solutione
 debitorum illorum prædictorum, in ea subvenire cu-
 retis pecuniæ quantitate & summa, qualem & quan-
 tam dilectus filius noster magister Martinus, cameræ
 nostræ clericus, & lator præsentium, vobis ex parte
 nostra duxerit declarandam exprimendamque. Eam-
 que ipsam pecuniam, per vos collatam, dicto magistro
 Martino, aut ipsius nunciis, infra terminum quem
 idem vobis præfiget, assignetis; preces nostras taliter
 implenturi, quod nos devotionem vestram merito
 commendare possimus, & super hoc aliter procedere
 non cogamur. Datum Laterani Idus Ianua-
 rii, pontificatus nostri anno primo.

II. AD HENRICVM III. REGEM ANGLIÆ.

Pro episcopo Vintoniensi exule.

*Innocentius episcopus servus servorum Dei carissimo
 in Christo filio regi Angliæ salutem &
 apostolicam benedictionem.*

Postquam Dei benignitas humilitatem nostram ad
 apostolicæ vocavit officium dignitatis, illam concep-
 imus de tua serenitate fiduciam, quod in his quæ
 sunt ad honorem ecclesiæ, se promptam haberet & vi-
 gilem exhiberet. Provenit ex hoc, quod cum venera-
 bilem fratrem nostrum, quondam Norwicensem,
 Vintoniensi ecclesiæ de fratrum nostrorum consi-
 lio concessimus in pastorem, preces tibi direximus
 speciales, ut eidem pro Divina & nostra reverentia te
 redderes affectu benevolum & effectu serenum, ac
 si quæ castra & maneria ipsius ecclesiæ, prompta be-
 nignitate ei faceres assignari. Tu vero, sicut mirantes
 audivimus & dolemus, nedum preces huiusmodi vo-
 luisti deducere ad effectum: immo, quod est gravius,
 in verba, nihil debite modestiæ vel reverentiæ filialis
 habentia prorupisti; asserens quod nulla postulatio
 in regno Angliæ per sedem apostolicam admitti pos-
 sit vel debeat, te invito, & quod illam quam nos in
 spiritualibus, tu in temporalibus habeas potestatem:
 nec quis postulatus possit absque tuo consensu posses-
 sionem temporalium obtinere. Adjecisti præterea
 quod translationem ipsius episcopi reputares invali-
 dam, tamquam a nobis per vitium subreptionis ob-
 tentam. Hæc siquidem, fili carissime, non Dei, non
 ecclesiæ, non tuæ resonant sublimitatis honorem, non
 sapiunt iustitiam, non redolent æquitatem: præsertim
 cum teneat omnium credulitas pia fidelium, quod
 apostolicæ sedis autoritas liberam habeat in ecclesiis
 universis potestatem a Dei providentia: nec arbitrio
 principum ipsa stare cogitur, ut eorum, in electionum
 vel postulationum negotiis requiratur assensum. In
 quibus tamen, Dominum habendo præ oculis, sic
 provide procedit & caute, quod per illam nullius pos-
 sit honori detrahi, vel iustitiæ derogari. Sicut etiam
 in translatione ipsius episcopi dignoscitur processisse,
 in quo promovit hominem scientia, moribus & ho-
 nestate perspicuum, ac in spiritualibus & temporali-

bus circumspæctum, olim tibi carum & amabilem, ac
 semper tuis beneplacitis secundum Dominum totius
 viribus intendere cupientem, per cuius industriam
 probatam in plurimis honoris & commodi proficere
 poteris incrementis. Sed tamen non suggerat astutia
 susurrorum, a quibus parare dispendia virtuosus pro
 indifferenti ducitur, dummodo sua specialia conmo-
 da vel privata desideria consequantur. Tuam itaque
 celsitudinem affectione qua possumus exhortamur, &
 obsecramus in Domino Iesu Christo, quatenus ab im-
 pia suggestione talium, regis pietatis avertens audi-
 tum, ecclesiam Dei continuo prosequaris honore, &
 indulzæ sibi desuper libertatis privilegium conserva-
 re studeas illibatum: & nunc & in posterum tui re-
 gni prælatos, ea quæ in spiritualibus seu temporalibus
 spectant ad ipsorum ecclesiæ, libere consequi & paci-
 fice possidere permittas. Cæterum solerti considerans
 meditatione, quod in apostolici prosecutione officii
 Divini nominis deservimus honori, quæ de præfato
 episcopo cum solenni deliberatione fecimus, non ad
 animum revoces, non aliquo impedimento pertur-
 bes. Sed qui cordi nostro statuimus, ut te specialem
 inter alios terræ principes habeamus, in ipso imparti
 procurans honorem, sibi castra & maneria cum fru-
 ctibus inde perceptis a tempore translationis huius-
 modi, omni postposita difficultate resignes, ac benevo-
 la benignitate concedas, quod sollicitudinem ei credi-
 tam possit cum effectu prosequi: tua favente gratia
 speciali. Alias autem cum libertatem ecclesiasticam
 in diebus nostris velimus non minui, sed Deo propi-
 o angri cupiamus: nullatenus sustinere poterimus,
 quod nos in ipso episcopo tam præjudicalem inju-
 riam patiamur.

Datum Laterani tertio Kalendas Martii, pontifi-
 catus nostri anno primo.

III. AD FRATRES ORDINIS PRÆDICATORVM.

Fratres Prædicatores a tramite disciplinæ S. Benedicti
 exorbitantes corriguntur, & in viam
 meliorem diriguntur.

*Innocentius episcopus servus servorum Dei magistro
 & fratribus ordinis Prædicatorum salutem
 & apostolicam benedictionem.*

Non solum in favorem conversi, sed etiam mo-
 nasterii, probationis tempus a sanctis patribus
 est indultum, ut ille asperitates illius, & istud mores
 illius valeat experiri. In regula quoque beati Benedi-
 cti præcipitur ut ad conversionem noviter venientibus
 non facilis tribuatur ingressus, sed, sicut docet A-
 postolus, an sit ex Deo spiritus comprobetur, & dura
 & aspera, per quæ itur ad Dominum, exponantur.
 Postea in eadem regula subiungitur, ut dicatur: Ecce
 lex sub qua militare desideras; si eam observare po-
 tes, ingredere; alioquin, liber venisti, liber discedas.
 Insuper felicitis recordationis Gregorius papa præde-
 cessor noster statuit, ut possit in probatione novitii
 ante susceptum religionis habitum, qui dari profiten-
 tibus consuevit, seu ante professionem emissam, ad
 statum pristinum redire possint libere infra annum.
 Et ad omnem ambiguitatem penitus amovendam, cum
 in quibusdam locis religiosi novitiorum habi-
 tus non distinguatur ab habitu professorum, profes-
 sionis tempore benedicuntur vestes quæ profitentibus
 conceduntur, ut novitiorum ac professorum habitus
 discernatur. Licet igitur zelum animarum habentes,
 eas lucrari Domino solite cupiatis: quia tamen de-
 eet & expedit ut conscientiæ puritati non desit iudi-
 cium

Cum rationis, ne unde spiritualis profectus queritur, inde salutis dispendium subsequatur, vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientie sub pœna excommunicationis, auctoritate presentium, districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maxime in subsidium fragilitatis humane regulariter institutus, quemquam ad professionem vestri ordinis, seu renunciationem seculi faciendam, recipere præsumatis; nec constitutum in probatione novitium aliquatenus impedire, quo minus infra eundem annum probationis ad aliam religionem, quam maluerit, transeat, sicut de sua processerit libera voluntate, non obstante statuto contracto, si quod a nobis est editum, quod irritum decernimus & inane, vel aliquibus litteris a sede apostolica impetratis, seu etiam impetrandis, quæ de præmissis expressam non fecerint mentionem. Quod si forte contra hujusmodi inhibitionem quemcumque recipere præsumpseritis: decernimus eum qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro esse ordini alligatum, vosque a receptione quorumlibet ad professionem ejusdem ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper pœnæ subiciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi gravioribus consuevit. Nulli ergo, &c.

Datum apud civitatem Castellaniæ decimoquinto Kalendas Julii, pontificatus nostri anno primo.

IV. AD CONVENTUM ET PRIOREM ECCLESIAE Christi Cantuariensis.

Dirimitur lis inter episcopum Lincolniensem & conventum Cantuariensem.

Innocentius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis conventui & priori ecclesie Christi Cantuariensis salutem & apostolicam benedictionem.

Exhibita nobis venerabilis fratris nostri episcopi Lincolnienensis petitio continebat, quod cum, vobis contententibus jurisdictionem metropolitanam, quam ad vos Cantuariensi sede vacante in provinciam Cantuariensem, tam ex privilegio sedis apostolicæ, quo nunquam adhuc uli fuistis, quam de jure communi pertinere dicitis, in eam & suos subditos committendo eorum causas & appellationes ab eis interpositas exercere; ipse grave sibi ex hoc præjudicium generari conspiciens, ad sedem apostolicam, cuius interest quaestiones tam arduas metropolitana sede vacante dirimere, provocasset: vos in eum & in ejus subditos suspensionis & excommunicationis sententias occasione hujusmodi pro vestre voluntatis arbitrio promulgastis. Quare nobis humiliter supplicavit, ut provideri sibi super hoc paternam sollicitudinem curarem. Volentes igitur ex officio nostro sic eidem episcopo & suis subditis subvenire, quod jus alterius non lædamus, universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus infra octo dies post receptionem presentium, absque vestro & partis alterius præjudicio, relaxetis prædictas sententias ad cautelam. Alioquin venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Eboracensi, & episcopo Danelmensis, damus litteris nostris in mandatis, ut ipsi ex tunc sine præjudicio partium, tam super petitorio, quam etiam super possessorio, sententias relaxent eisdem, contradicentes per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compefcendo.

Datum Anagninæ decimo Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno primo.

V. AD PRÆLATOS ANGLIÆ.

De subsidio pecuniario regi de redditibus suis conferendo.

Innocentius episcopus, &c. archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, archidiaconis, decanis, & aliis ecclesiarum prælatis, & clericis per regnum Angliæ constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Debet mater ecclesia hos qui regali præminent dignitate, illa prærogativa proficere, & ea muneris gratia prævenire, quod in ipsius devotione potestas semper ferveat, & ad ejus per consequens subjectorum obsequia pervigil habeatur. Cum igitur inter reges ceteros orbis terræ carissimum in Christo filium nostrum regem Angliæ illustrem singularis dilectionis brachiis amplectamur, qui veluti princeps catholicus & devotus Romanam ecclesiam matrem suam filiali subjectione & obsequio devotionis sic semper studuit venerari, quod nequaquam ab ipsius beneplacitis declinaret, quinimo quæ ipsi grata novit & placita, sollicitudine prompta peregit: non est mirum, immo condecens est & condignum, si ipsius precibus facilius annuamus, si honoris ipsius & itatus queramus gloriam & augmentum, si ad quod affectus ipsius dirigatur, vestre liberalitatis effectus confusetur in idiplum. Sane cum idem rex, sicut ex parte ipsius fuit propositum coram nobis, pro quibusdam negotiis magnis & arduis quæ sibi imminuebant, ad eo subierit gravia, & subire adhuc ipsum oporteat onera expensarum, quod vestre subventionis indigere subsidio dignoscatur: universitatem vestram rogamus, monemus & hortamur attente, per apostolica scripta mandantes, quatenus attendentes prudenter, quod vos decet & convenit, eo libentius ipsius regis supportare labores, & gravamina relevare, quo minus possit sine vestri status & honoris dispendio alicujus jacturæ vel incommoditatis onere prægravari, sibi de vestris redditibus honestum subsidium liberaliter conferatis: ut idem expensarum suarum, vestre subventionis propitiante dextera, perferre levius onus possit, vosque proinde vobis ejusdem regis, cuius honorum estis participes, honoris & gloriæ non expertes; favorem & gratiam, quibus procul dubio indigetis, valeatis futuris temporibus vendicare; & nos, qui haberi volumus ex hoc ad vestra & vestrarum ecclesiarum commoda promptiores, devotionis vestre promptitudinem non immerito commendemus.

Datum Ianuæ quarto Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno secundo.

VI. AD ARCHIEPISC. ET CAPITVL. COLONIENSE.

De trium Magorum miraculis ac cultu.

Innocentius episcopus servus servorum Dei fratri archiepiscopo & dilectis filiis capitulo Coloniensi salutem & apostolicam benedictionem.

Licet is, de cuius munere venit ut sibi a fidelibus suis digne ac laudabiliter serviat, de abundantia pietatis suæ, quæ merita supplicum excedit & vota, bene servientibus multo majora retribuat, quam valeant promereri: nihilo minus tamen desiderantes reddere Domino populum acceptabilem, fideles Christi ad complacendum ei, quasi quibusdam illectivis muneribus, indulgentiis scilicet & remissionibus, invitamus, ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores.

Cupientes igitur ut ecclesia vestra, in qua trium

sanctorum Magorum corpora conuulsantia multis miraculis sub veneranda custodia conservantur, congruis honoribus frequentetur: omnibus vere penitentibus & confessis, qui ecclesiam ipsam in festiuitate ipsorum sanctorum venerabiliter uisitauerint, annuatim de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus auctoritate confisi, quadraginta dies de iniuncta sibi penitentia annis singulis misericorditer relaxamus.

Datum Lugduni sexto Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno quarto.

VII. AD RAIMVND. DE PENNAFORTI
ORDINIS PRÆDICATORVM MAGISTRVM,
& provincialem Hispaniæ.

De hæresi extirpanda.

Innocentius episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Priori provinciali in Hispania, & fratri Raimundo de Pennaforti ordinis Prædicatorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Inter alia desiderabilia cordis nostri specialiter id optamus, & ad illud potissime dirigimus nostræ intentionis affectum, per quod salus provenit animarum, & nomen Domini gloriosum plenius collaudatur. Quia igitur Deo non est acceptabile obsequium absque fide, ad propagationem & corroborationem ipsius, & Christianæ religionis augmentum, quanta possumus sollicitudine vigilare debemus, & hoc per nos & alios incessanter verbo & opere procurare, ut diffundatur per orbem latus cultus Dei, & messe agri multiplicata Dominici frumentum in caelestia horrea inferatur. In his autem, nobis fratres vestri ordinis Dominus specialiter voluit esse adiutores: qui spreto mundi dissoluti blanditiis, sub religionis arctæ rigore, in voluntate Christo ad placitum famulantes, de fidelium campo extirpare noxia, & in eo plantare salubria, nec non muniti spiritali pro defensione fidei armatura, errorum laqueis irretitos eripere, ac in regione dissimilitudinis conversantes ad unitatem matris ecclesie revocare diligentia indefessa procurant; proficientes sibi per vitæ meritum, & aliis verbo patitur & exemplo. Vnde quia in inquisitione faciendâ contra hæreticos eorumdem fratrum solertiam novimus plurimum opportunam, ipsis hujusmodi negotii providimus specialiter committendum. Ideoque devotionem vestram monemus & hortamur in Domino Iesu Christo, vobis per apostolica scripta mandantes: quatenus ad ipsius prosecutionem negotii solcite intendens, aliquos fratres ejusdem ordinis de regno Aragoniæ, quos ad hoc idoneos fore noveritis, inquisitores hæreticæ pravitatis in provincia Narbonensi, per districtum tantum carissimi in Christo filii nostri Jacobi Aragonum regis illustris, auctoritate nostra deputare curetis: injungentes eisdem, ut in negotio ipso secundum formam a bonæ memoriæ Gregorio papa prædecessore nostro editam, & a nobis postmodum innovatam, juxta quam siquidem procedunt fratres dicti ordinis in ipsa Provincia, sicut eidem negotio expedire viderint, tam contra hæreticos, & ad ipsos accedentes, & factores, & receptatores, ac defensores eorum, quam alios ipsi negotio adversantes, neminem præter Deum in hac parte timendo, efficaciter procedere non omitant. Tu vero, Prior, de consilio seniorum & discretorum fratrum præfati ordinis, ejusdem regni inquisitores hujusmodi auctoritate nostra removeas transferasque, alios substituas, vel supercedere facias, cum ex causa rationabili id videris faciendum.

Datum Lugduni decimotertio Kalendas No-

vembris, pontificatus nostri anno sexto.

VIII. AD POTESTATES, RECTORES,
CONSILIA, ET COMMUNITATES PER
Lombardiam.

Constitutiones contra hæreticos a magistratibus secularibus observandæ.

Innocentius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis potestatibus, sive rectoribus, consiliis, & communitatibus civitatum, aliorumque locorum per Lombardiam, Romaniolam, & marchiam Trevisinam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Ad extirpanda de medio populi Christiani hæreticæ pravitatis zizania, quæ abundantius solito succreverunt, superseminante illa licentia his diebus hominis inimico, tanto studiosius juxta commissam nobis sollicitudinem insudare proponimus, quanto perniciosius negligeremus eadem in necesse catholici seminis pervagari. Volentes autem ut adversus hujusmodi nequitæ operarios consurgant, stentque nobiscum ecclesie filii, ac orthodoxæ fidei zelatores: constitutiones quasdam ad extirpationem hæreticæ pestis edidimus, a vobis ut fidelibus ejusdem fidei defensoribus exacta diligentia observandas, quæ seriatiim inferius continentur. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli constitutiones easdem conscribi in vestris capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem hæresim se adversus sanctam hanc ecclesiam extollentem sine omissione aliqua procedatis: alioquin dilectis filiis Priori provinciali, & fratribus inquisitoribus hæreticæ pravitatis, ordinis Prædicatorum in Lombardia, marchia Trevisina, & Romaniola, damus nostris litteris in mandatis, ut singulos vestrum ad id per excommunicationem in periculos & interdictum in terram appellatione remota compellant.

Constitutiones autem sunt hæc:

I.

Statuimus, ut potestas, seu rector, qui civitati præest, vel loco alii ad præsens, aut pro tempore præfuerit in futurum, in Lombardia, Romaniola, vel marchia Trevisina, juret præcisè & sine tenore aliquo attendere inviolabiliter & servare, & facere ab omnibus observari toto tempore sui regiminis, tam in civitate vel loco sui regiminis, quam in terris suæ ditioni subiectis, omnes & singulas tam infra scriptas, quam alias constitutiones & leges, tam canonicas quam civiles, editas contra hæreticam pravitatem, & super his præcisè observandis recipiant a quibuscumque sibi in potestaria vel regimine succedentibus juramenta: quæ qui præstare noluerint, pro potestatibus vel rectoribus nullatenus habeantur, & quæ ut potestates vel rectores fecerint, nullam habeant penitus firmitatem, nec ullus teneatur aut debeat sequi eos, etiamsi de sequela præstanda eis exhibuerit juramentum. Quod si potestas vel rector aliquis hæc omnia & singula servare noluerit, vel neglexerit, præter notam perjurii, & perpetuæ jacturam infamiae, ducentarum marcarum penam incurrat, quæ iremissibiliter exigantur ab eo, & in utilitatem communis integra convertantur: & nihilo minus ut perjurus & infamis, & tamquam hæreticorum factor, de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spoliatur: nec ulterius potestas seu rector in aliquo habeatur, aut de cætero ad aliquam dignitatem vel officium

cium publicum nullatenus assumatur.

II.

Idem quoque Potestas, seu rector, cujuslibet civitatis vel loci in principio sui regiminis, in publica concione more solito congregata banno civitatis vel loci supponat tamquam pro maleficio omnes hæreticos utriusque sexus, quocumque nomine censeantur, & teneatur bannum hujusmodi a suis prædecessoribus positum confirmare. Præcipue autem quod nullus hæreticus vel hæretica de cætero habitet, vel moretur, vel subsistat in civitate, seu aliquo loco jurisdictionis aut districtus ejusdem: & quicumque ipsum vel ipsam invenerit, libere capiat, & capere possit impune, & omnes res ipsius vel ipsorum eis licenter auferre, quæ sint auferentium pleno jure; nisi auferentes hujusmodi sint in officio constituti.

III.

Idem quoque Potestas, seu rector, infra tertium diem post introitum regiminis sui, duodecim viros probos & catholicos, & duos notarios, & duos servitores, vel quotquot fuerint necessarii, inlituere teneatur: quos diœcesanus, si præsens extiterit, & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatores, & duo Minores, ad hoc a suis Prioribus, si conventus ibi fuerint eorundem ordinum, deputati, duxerint eligendos.

IV.

Instituti autem hujusmodi & electi possint & debeant hæreticos & hæreticas capere, & eorum bona illis auferre, & facere auferri per alios, & procurare hæc tam in civitate quam in tota ejus jurisdictione atque districtu plenarie adimpleri, & eos ducere, & duci facere in potestatem diœcesani, vel vicariorum ejusdem.

V.

Teneatur autem Potestas seu rector quilibet, in expensis communis cui præest, facere duci eosdem hæreticos ita captos, quocumque diœcesanus, vel ejus vicarius, seu inquisitores vel inquisitor, in jurisdictione vel districtu diœcesani episcopi, seu civitatis vel loci, voluerit illos duci.

VI.

Officialibus vero prædictis plena fides de his omnibus habeatur, quæ ad eorum officium pertinere noscuntur, sine aliquo specialiter præstito juramento, probatione aliqua in contrarium non admittenda, ubi duo vel tres vel plures præsentis fuerint ex eisdem.

VII.

Porro cum officiales hujusmodi eliguntur, jurent hæc omnia exequi fideliter & pro posse, ac super his semper meram dicere veritatem: quibus ab omnibus in his quæ ad officium eorum pertinent plenius pareatur.

VIII.

Et tam dicti duodecim quam servitores & notarii prætaxati, simul vel divisim plenariam præcipiendi sub pœna & banno quæ ad officium suum pertinent habeant potestatem.

IX.

Potestas autem, vel rector, teneatur habere firma & rata omnia præcepta, quæ occasione officii sui fecerit, & pœnas exigere non servantium.

X.

Quod si dictis officialibus aliquo tempore aliquod damnus contigerit in personis vel rebus, pro suis officiis exequendis, a communi civitatis vel loci, per restitutionem plenariam serventur indemnes.

XI.

Nec ipsi officiales vel eorum heredes possint aliquo tempore conveniri de his quæ fecerint, vel pertinent ad eorum officium, nisi secundum quod eadem

A diœcesano & fratribus videbitur expedire.

XII.

Ipsorum autem officium duret tantummodo per sex menses: quibus completis, potestas teneatur totidem subrogare officiales secundum formam præscriptam; qui prædictum officium secundum formam eandem in aliis sex mensibus sequentibus exequantur.

XIII.

Sane ipsis officialibus dentur de camera communis civitatis vel loci, quando exeunt civitatem vel locum pro hoc officio exequendo, unicuique pro qualibet die decem & octo imperiales in pecunia numerata, quas Potestas vel rector teneatur eis dare, vel dari facere, infra diem tertium, postquam ad eandem redierint civitatem vel locum.

XIV.

Et insuper habeant tertiam partem bonorum hæreticorum quæ occupaverunt, & multarum ad quas fuerunt condemnati, secundum quod inferius continetur, & hoc salario sint contenti.

XV.

Sed ad nullum aliud, quod istud officium impediatur vel impedire possit ullo modo, officium, vel etiam exercitium, compellantur.

XVI.

Nullum etiam statutum conditum vel condendum, eorum officium ullo modo valeat impedire.

XVII.

Et si quis horum officialium propter ineptitudinem, vel inertiam, vel occupationem aliquam, vel excessum, diœcesano & fratribus prædictis visus fuerit amovendus: ipsam ad mandatum vel dictum eorum teneatur amovere Potestas aut rector, & alium secundum formam præscriptam substituere loco eius.

XVIII.

Quod si quis eorum, contra fidem & sinceritatem officii sui, in favorem hæresis deprehensus fuerit excessivus: præter notam infamiae perpetuæ, quam tamquam fautor hæreticorum incurrat, per potestatem vel rectorem ad diœcesani loci & districtorum fratrum arbitrium puniatur.

XIX.

Potestas præterea militem suum, vel alium assessorem, si diœcesanus vel ejus vicarius, aut inquisitores a sede apostolica deputati, seu dicti officiales periverint, cum ipsis officialibus mittere teneatur, & cum ipsis eorum officium fideliter exercere. Quilibet etiam si præsens in terra, vel requisitus fuerit, teneatur tam in civitate quam in jurisdictione vel in districtu quolibet, dare ipsis officialibus vel eorum locis consilium & juvamen, quando voluerint hæreticum, vel hæreticam capere, vel spoliare aut inquirere: seu domum vel locum, aut aditum aliquem introire pro hæreticis capiendis, sub viginti quinque librarum imperialium pœna vel banno. Univerfitas autem burgi, sub pœna & banno librarum centum, villa vero librarum quinquaginta imperialium pro qualibet vice solvenda in pecunia numerata.

XX.

Quicumque autem hæreticum vel hæreticam captum vel captam auferre de manibus capientium vel capientis ausus fuerit, vel defendere ne capiatur, seu prohibere aliquem intrare domum aliquam vel turrim seu locum aliquem ne capiatur & inquiratur ibidem, juxta legem Paduæ promulgatam per Fridericum tunc imperatorem, publicatis bonis omnibus, in perpetuum relegatur; & domus illa, a qua prohibiti fuerint, sine spe reedificandi funditus destruat: & bona quæ ibi reperta fuerint, fiant capientium, ac si hæretici fuissent ibidem inventi, & tunc propter hanc prohibitionem vel impeditorem specialem, burgus componatur.

componat communem librarum ducentarum, & villa librarum centum, & vicinia tam burgi quam civitatis librarum quinquaginta imperialium, nisi infra tertium diem ipsos defensores vel defensem hereticorum potestati captos duxerint personaliter presentandos.

X X I.

Teneatur insuper Potestas, seu rector quilibet, omnes hereticos vel hereticas, qui capti amodo fuerint, per viros catholicos ad hoc electos a diocesano, si fuerint presentis, & fratribus supradictis, in aliquo speciali carcere tuto & securo, in quo ipsi soli detineantur, seorsum a latronibus & bannitis, donec de ipsis fuerit definitum, sub expensis communis civitatis vel loci sui facere custodiri.

X X I I.

Si quandoque aliqui vel aliquæ non heretici pro captis hereticis, ipsis non contradicentibus, fuerint assignati, vel se forsitan assignaverint: predicti suppositi perpetuo carceri mancipentur, & heretici nihilominus reddi & assignari cogantur: & qui hunc dolum fecerint, juxta legem predictam, bonis omnibus publicatis, in perpetuum relegentur.

X X I I I.

Teneatur insuper Potestas, vel rector quilibet, cum bono & securo comitatu omnes hereticos & hereticas, quocumque nomine censeantur, infra quindecim dies postquam fuerint capti, diocesano vel ejus speciali vicario, seu hereticorum inquisitoribus presentare, pro examinatione de ipsis & eorum heresi facienda.

X X I V.

Damnatos vero de heresi per diocesannum, vel ejus vicarium, seu per inquisitores predictos, Potestas, vel rector, vel ejus nuncius specialis eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinque dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales editas servaturus.

X X V.

Teneatur præterea Potestas, seu rector, omnes hereticos quos captos habuerit cogere, citra membri diminutionem & mortis periculum, tanquam vere latrones & homicidas animarum, & fures sacramentorum Dei & fidei Christianæ, errores suos expresse fateri, & accusare alios hereticos quos sciunt, & bonorum, & credentes, & receptatores, & defensores eorum, sicut coguntur fures & latrones bonorum temporalium accusare suos complices, & fateri maleficia quæ fecerunt.

X X V I.

Domus autem, in qua reperitus fuerit aliquis hereticus vel heretica, sine ulla spe reedificandi funditus destruat: nisi dominus domus eos ibidem procuraverit reperire. Et si dominus illius domus alias domos habuerit contiguas illi domui, omnes illæ domus similiter destruantur, & bona quæ fuerint inventa in domo illa, & in domibus illis adhaerentibus, publicentur, & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in officio constituti. Et insuper dominus domus illius, præter notam infamæ perpetuæ, quam incurrat, componat communi civitatis vel loci quinquaginta libras imperiales in pecunia numerata: quam si non solverit, in perpetuo carcere detradatur. Burgus autem ille in quo heretici capti fuerint vel inventi, componat communi civitatis libras centum, & villa libras quinquaginta, & vicinia tam burgi quam civitatis libras quinquaginta imperiales in pecunia numerata.

X X V I I.

Quicumque vero deprehensus fuerit dare alicui heretico vel hereticæ consilium, vel auxilium, seu favorem, præter aliam pœnam superius & inferius prætaxatam, extunc ipso jure in perpetuum sit factus in-

famis, nec ad publica officia seu consilia, vel ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittatur: sit etiam inestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad hereditatis successione accedat. Nullis præterea ei super quocumque negotio, sed ipse alius respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sint momenti. Credentes quoque erroribus hereticorum, tanquam heretici puniantur.

X X V I I I.

Teneatur insuper Potestas, seu rector, nomina virorum omnium, qui de heresi fuerint infamati vel banniti, in quatuor libellis unius tenoris facere annotari: quorum unum commune civitatis vel loci habeat, & alium diocesanus, & tertium fratres Predicatorum, & quartum fratres Minores: & ipsorum nomina ter in anno & in concione publica solemniter faciat recitari.

X X I X.

Teneatur quoque Potestas, seu rector, filios & nepotes hereticorum, & receptatorum, defensorum, & fautorum diligenter investigare, eosque ad aliquod officium publicum seu consilium nullatenus admittere in futurum.

X X X.

Teneatur præterea Potestas, seu rector, unum de assessoribus suis, quem elegerit diocesanus, si fuerit presentis, & inquisitores predicti ab apostolica sede dati, mittere cum eis quandocumque voluerint, in jurisdictione civitatis acque districti: qui assessor, secundum quod prædictis inquisitoribus visum fuerit, ibi tres aut plures boni testimonii viros, vel totam viciniam, si eis videbitur, jurare compellat, quod si quos ibidem hereticos seiverint, vel bona eorum, vel aliquos occulte conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita & moribus disidentes, vel credentes, aut defensores, seu receptatores, vel fautores hereticorum, eos dictis inquisitoribus studeat indicare. Ipse autem Potestas contra accusatos procedat secundum leges quondam Friderici tunc imperatoris Paduæ promulgatas.

X X X I.

Teneatur insuper potestas, seu rector, in destructione domorum, & condemnationibus faciendis, & in rebus inventis vel occupatis consignatis & dividendis, de quibus superius dicitur, infra decem dies, postquam accusatio facta fuerit, hæc omnia exequi cum effectu, & condemnationes omnes in pecunia numerata infra tres menses exigere, & dividere illas sicut inferius continetur, & eos qui solvere non poterint banno maleficii supponere, & donec solvant in carcere detinere. Alioquin pro his omnibus & singularibus dicitur, sicut inferius continetur: & insuper teneatur unum de assessoribus suis, quemcumque diocesanus, vel ejus vicarius, & dicti inquisitores hereticorum voluerint, ad hæc præagenda fideliter assignare, & mutare pro tempore, si eis visum fuerit opportunum.

X X X I I.

Omnes autem condemnationes vel pœnæ, quæ occasione heresis factæ fuerint, neque per concionem, neque per consilium, neque ad vocem populi, ullo modo aut ingenio, aliquo tempore valeant relaxari.

X X X I I I.

Teneatur autem Potestas, seu rector, omnia bona hereticorum, quæ per dictos officiales fuerint occupata seu inventa, & condemnationes pro his exactas dividere

dividere tali modo : una pars deveniat in commune civitatis vel loci ; secunda in favorem & expeditionem officii detur officialibus, qui tunc negotia ipsa peregerint ; tertia ponatur in aliquo tuto loco, secundum quod dictis diœcesano & inquisitoribus videbitur, reservanda & expendenda per consilium eorumdem in favorem fidei, & ad hæreticos extirpandos : non obstante hujusmodi divisioni statuto aliquo condito vel condendo.

XXXIV.

Si quis autem de cætero aliquod istorum statutorum aut constitutionum attentaverit delere, diminueri, vel mutare, sine autoritate sedis apostolicæ specialiter : Potestas seu rector, qui pro tempore fuerit in illa civitate vel loco, teneatur eum, tanquam defensores hæreticorum publicum & fautorem, secundum formam præscriptam perpetuo publice infamare, atque punire in libris quinguentia imperialium in pecunia numerata : quam si exigere non poterit, eum maleficii banno supponat, de quo eximii non valeat, nisi forte duplam dictæ pecuniæ quantitatem.

XXXV.

Teneatur sane Potestas, seu rector, infra decem dies sui regiminis syndicare præcedentem proximè Potestatem vel rectorem, & ejus etiam assessores, per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per diœcesanum, si fuerit præsens, & per fratres Prædicatores & Minores, de omnibus his quæ in statutis istis seu constitutionibus & legibus contra hæreticos & eorum complices editis continentur, & punire ipsos, si excellenter, in omnibus & singulis quæ omiserint, & cogere restituere de propria facultate : non obstante si per aliquam licentiam consilii vel alterius cujuscumque a syndicatione fuerint absoluti.

XXXVI.

Iurabunt autem prædicti tres viri bona fide syndicare præfatos de omnibus supradictis.

XXXVII.

Cæterum teneatur Potestas seu rector cujuscumque civitatis vel loci, delere seu abradere penitus de statutis vel capitularibus communis quodcumque statutum conditum vel condendum, quod inveniat contradicere istis constitutionibus, seu statutis & legibus quomodolibet obviare, & in principio & medio sui regiminis hæc statuta, seu constitutiones & leges, in publica concione solemniter facere recitari, & etiam in aliis locis extra civitatem suam vel locam, sicut diœcesano, seu inquisitoribus & fratribus supradictis, visum fuerit expedire.

XXXVIII.

Porro hæc omnia statuta, seu constitutiones, & leges, & si quæ aliæ contra hæreticos & eorum complices tempore aliquo autoritate sedis apostolicæ conderentur, in quatuor voluminibus unius tenoris debeant contineri : quorum unam sit in statuario communis cujuscumque civitatis, secundum apud diœcesanum, tertium apud fratres Prædicatores, quartum apud fratres Minores, cum omni sinceritate serventur, ne possint per falsarios in aliquo violari.

Datum Perusii Idibus Maii, pontificatus nostri anno ix.

IX. SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS IN EZELINVM.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam memoriam rei gesta.

TRuculentam unius hominis rabiem, inhumanam sevamque barbariem Ezelini videlicet de Romano, quem diræ malignitatis enormitas fecit insignem, & mundo non incognita factorum atrocium

Concil. general. Tom. XI.

A multitudine spectabilem, humana societas ad eligendum improba a male potentium tyrannide instituta, indigne forsitan pertulisse videtur : sed indignius procul dubio noscitur sustulisse. Hic siquidem sub humani vultus effigie bellualem animum retinens, Christiani sanguinis sitibundus, & vitibus rigidus alienis, implacabile aduersus communia humanitatis fœdera bellum gerit. Non enim solum ferali hominum excidio debacchatur in corpora, verum etiam super communem modum, mensuram, & numerum, exhausti cruoris profluvio non contentus, per catholicos fidei corruptores spiritualis vitæ operatur exitum in interitum animarum. Nimirum si in suis atrocitatibus propria contra infensos sibi exqueretur odia, jam deseruisset in eo incallescens animi feritas peractæ ultionis refrigerio mitigata in his quos habere videbatur exosos. Sed ejus effera crudelitas sic in omnes excandescit, ut nec fortunæ nec vitæ pepererit etiam amicorum, nec sexum miseratus fuerit in quibuslibet vel ætatem, nec alicujus religionis vel ordinis veneratus honorem, necans parvulos innocentes, adultos nequiter perimens, diversis excogitatis in eis generibus tormentorum, & quod pudor osum est cogitare vel loqui, horridio impiæ sectionis caltro, tam feminas, ut dicitur, emunctizare quam mares, spem future prolis occidens in superstitibus occisorum, ut ex intentione quodammodo fiat eorum etiam, quos adhuc de lumbis natura non protulit, homicida. **Q**uis ergo dubitet cum in hominibus non tantum personas persequi, sed etiam naturam ? **Q**uis ambigat illum quasi non hominem humani generis fore publicum inimicum ? Hunc ex genere, cum publice damnati hæretici filius fuerit, hæreticorumque cognatus, hunc etiam ex moribus, cum eum peridum esse contraria religioni Christianæque fidei opera manifestent, nos eum publicæ opinionis concurrente assensu, unam de subdolis vulpeculis præsumptissimus esse, quæ vineam Domini sabaoth demoliri non cessant, testamentum æterni evangelii corrumpentes. Ad hunc autem nequissimæ intentionis effectum eo ingenii sui calle processit, quia in quos potuit, vasa sceleratissimæ infectionis arripiens, per corporalis necis formidinem, quæ plerumque cadit in fortes, residuos regionis suæ viros redegit in parvulos, ut eis animorum confidentia, libertatis privilegio, & veritatis oraculo destitutis, facile per magistrorum errorum sub prædicti Ezelini præsidio ad lubvercendas fidelium mentes in marchæ Tervisinae partibus emergentes, in publicum perverâ infectionis hæreticæ dogmata suggerantur. Execrans præterea commune omnibus gentibus & magnum in Christo & ecclesia matrimonii sacramentum, quod non humanæ voluntatis inventio statuit, sed Divinæ institutionis commendat autoritas, quæ temporaliter orientis ex homine Salvatoris nativitas honoravit, quodque cunctis fere animantibus suggerit in eis inîtus ordo naturæ, damnabili & de typho abominatonis hæreticæ procedente præsumptionis audacia separat contra legis evangelicæ interdictum legitimæ conjunctionis fœdere copulatos, adeo inter complices suos fœda connubia & adulterna conjugia conjungendo, ex quibus spuria vitulamina prodeunt, radices altas posteritatis prospere non datura. Nos itaque, quos licet immeritis iumus fidelium pastor ad arcendos a redempto Christi sanguine grege ferale impetus salutem Christiani populi lædentes & vitam, nec non ad hujusmodi investigandas assiduis vigiliis capiendasque vulpeculas ecclesiæ suæ voluit præsidere, valido clamore Christiani sanguinis, quo idem Ezelinus terram operuit, nec minus

Qq evange.

evangelicæ fidei, quam molitur evertere, periculo excitati, per religiosos viros discernere curavimus, & videre, an idem Ezelinum illud circa fidem catholicam naufragium pateretur, quod de ipso detestanda nuntiabant opera, & vulgata infamia prædicabat. Cum autem ipsi religiosi super his cum diligentia inquirentes, eundemque de fide Christi non recte sentire, & haberi debere suspectum veris indiciiis compersissent: tandem ipse ad sedem apostolicam nuncios destinavit, quibus bonæ memoriæ Sabinensem episcopum concessimus audjorem, coram quo ad jurandum in ipsius Ezelini anima se obtulere paratos, quod idem de Deo & catholica fide credebat secundum quod Romana tenet ecclesia & docet esse credendum. Sed quoniam a dicto episcopo vel a nobis hujusmodi purgatio admittenda non exiit, cum in tanto crimine non per nuncios, sed per propriam personam præstanda esset purgatio: coram nobis sibi præfiximus terminum, quo apostolico se conspectui præfaret, factorum super his quod ordo exigeret rationis, oblata sibi de securitate personæ in veniendo & redeundo plenaria cautione. Unde quia nec in eodem termino, nec post ipsum, venire vel mittere procuravit, ipsum, qui plurimum erat alias excommunicationum laqueis irretitus, & quod de fide catholica male sentiret certa ratione suspectus, anathematis vinculo duximus innodandum; alium ei terminum assignantes, quo in nostra compareat præsentia, super præmissis mandatis ecclesiæ pariturus; denunciando publice, quod nisi usque ad terminum ipsum id faceret, extunc procederemus gravius contra eum juxta legitimam & canonicas functiones. Cum autem venire seu mittere, licet ultra terminum diutius expectatus, obtinatione damnabili desepisset, & non solum per annum, sed per biennium vilipensis ecclesiæ clavibus prædictum sustinisset contemptibiliter anathema: nos, quia non debebamus ulterius canonicum contra eum differre judicium quem tam longum diffugium & tam dura pertinacia reum tanti criminis ostendebant, præsertim quia hujusmodi judicii tarditas periculosa forte aliquibus præbebat audaciam, & quos a malis festinata unius pœna compesceret, procelata forsitan ad illam laxaret: eundem Ezelinum tamquam hæreticum reputantes, decrevimus ipsum, habito fratrum nostrorum consilio, promulgatis adversus hæreticos sanctionibus subjacere; nisi usque ad Kalendas Augusti tunc proxime secuturas coram nobis comparere curaret, nostris & ecclesiæ pariturus præcise beneplacitis & mandatis. Quæ siquidem terminum tunc sibi ex multa benignitate apostolicæ sedis præfiximus, cum eum salvari vellemus potius quam perire. Ipse vero contra Deum & contra homines collo rebellionis extento, & ad omnem fidei Christianæ inobedientiam spiritu obfirmato, tamquam prolapsus in desperationis abyssum, & humani pudoris, Divini judicii, ac salutaris consilii pertinax aspernator, imminencia sibi discrimina quæcumque contempnit: & perire potius eligens quam parere, nec in termino sibi ex multa ecclesiæ miserationis lenitate concessio, nec postmodum diutius expectatus venire curavit. Nos autem illius periculo condolentes, adhuc volumus ejus duriciam solita sedis apostolicæ benignitate mulcere, si forte ad suscipiendum salutis remedium aliqua in eo scintilla sanioris consilii remansisset: ipsumque non semel vel secundo, sed pluries immo multoties ad judicium edictis legitimis evocatum, duximus prolixis ad convincendum inexcusabilem ejus malitiam temporum spatii expectandum. Porro idem, sicut aspidis surdissimæ filius, ad omnem monitoris vocem obturans auditum, jam per sex annos & amplius vocationis longanimitate

Ac tate & expectationis nostræ patientia est abusus. Nos igitur ex his attendentes quod diuturnioris erga eundem Ezelinum tolerantia pietas in communem multorum posset redundare perniciem, & ulterior expectatio nihil operaretur in eo nisi contumaciam & contemptum: ne tantum malum in medio Christiani populi diutius toleratum pervagetur, de prædictorum fratrum nostrorum consilio, præsentem fidelium populo, qui in die cœnæ Domini ex diversis mundi partibus ad apostolorum limina confluit, prædictum Ezelinum sicut manifestum hæreticum sententialiter judicamus, ipsum excommunicatum & anathematizatum cum damnatis hæreticis deputando, adscripta illis damnationis stipendia recepturam, nisi forsitan eum, usque ad festum ascensionis Dominicæ proximæ venturum, ad præsentiam nostram personaliter venire audiemus: quod de abundantissima apostolicæ sedis clementia duximus adjungendum.

Datum Laterani quinto Idus Aprilis, pontificatus nostri anno undecimo.

X. AD OTTONEM CARDINALEM TVSCVLANVM.

De controversia orta inter archiepiscopum Nicosensem Latinum ex una parte, & episcopos Græcos regni Cypri ex altera.

Innocentius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri episcopo Tusculano apostolicæ sedis legato salutem & apostolicam benedictionem.

SVB catholicæ professione fidei atque cultu consistere ac proficere universos, cæteris nostræ mentis desiderabilibus præferentes, illud tamquam acceptabilis plenioris desiderio cupimus, & ad hoc velut operativum salutis præcipuum intimis affectibus anxius aspiramus. Hæc, inquam, unio sive connexio cordi nostro inextimabilis gaudii rorem infunderet, si varias gentium nationes ejusdem observantia fidei in unum acceptabilem Christo populum adunaret. Id utique anxie mentis nostræ ardorem affluentis lætitiæ refrigeraret irriguo, si omnes quos olim in unum catholicum gregem ovile collegit Domini, cum multi ab eo discesserint, in idem individuum collegium unius pastoris solidaret magisterium, & custodia communiret. O si orientalibus Oriens ex alto luceret, & sui luminis illustratione ipsos ad catholicam reduceret unitatem: ut cum reliquis orthodoxis in unius aulae collecti gremio, de matris ecclesiæ ubere fluentia doctrinæ salutaris haurirent. Tunc ipsi ecclesiæ proveniret magnum & desiderabile salutare: tunc ejus uterus sobole geminata concreveret: tunc orientalibus oriretur supernæ illuminationis aurora: tunc eis claresceret Lucifer veritatis: tunc per universam ecclesiam inundantis gaudii erumperet plenitudo: tunc exultatione nimia claresceret totus orbis, quia valde bonum & jucundum existeret fratres simul in domo Domini habitare: tunc eadem ecclesia, multiplicata lætitiâ, novæ jucunditatis canticum personaret. Verum quia nonnulli Græcorum jam dudum ad devotionem sedis apostolicæ redeuntes, ei reverenter obediunt & intendunt: licet & expedit ut mores ac ritus eorum, quantum cum Deo possimus, tolerantibus, ipsos in Romanæ ecclesiæ obedientia præservemus: quamquam in iis quæ animarum periculum parerent, vel honestati ecclesiasticæ derogarēt, nec debeamus illis deferre aliquatenus, nec velimus.

Sane inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Nicosensem, & ejus suffraganeos Latinos ex parte una, & episcopos Græcos regni Cypri

ex altera, de quibusdam certis articulis discordiam & turbarionem fore subortam, & eorumdem tenorem articulorum ac responſiones ipſorum Græcorum ad illos, nobis, ut melius poſſimus inſtrui ſuper eis, plene ac provide per tuas litteras intimavi, ſolicite requirendo, ut providere ſuper hoc apoſtolica diligentia curarem. Nos autem litteris ipſis affectuoſe receptis, earum ſeriem, & ipſos articulos, ac reſponſiones eadem, & cætera quæ continebantur in illis, una cum fratribus noſtris prelegimus & intelleximus diligenter, prudentiam tuam multipliciter in Domino commendantes, & meditantes ac deliberantes ſuper his, prout rei qualitas exigebat. Circa hæc itaque ſic deliberatio noſtra reſedit.

I.

Vt Græci ejuſdem regni in unctiõibus quæ circa baptiſma ſunt, morem eccleſiæ Romanæ teneant & obſervent.

II.

Ritus vero ſeu conſuetudo quam habere dicuntur ungenti per totum baptizandorum corpora, ſi tolli ſine ſcandalo vel removeri non poſſit, cum ſive fiat, ſive non, quantum ad baptiſmi efficaçiam vel effectum, non multum referat, toleretur.

III.

Nec reſert etiam utrum in frigida vel calida aqua baptizent, cum parem vim & effectum in utraque baptiſmum habere, aſſeverare dicantur.

IV.

Soli autem epiſcopi conſigunt chriſmate in frontibus baptizatos: quia huius unctio non debet niſi per epiſcopos exhiberi: quoniam ſoli apoſtoli, quorum vices gerunt epiſcopi, per manus impoſitionem, quam confirmatio vel frontis chriſmatio repræſentat, Spiritum ſanctum tribuiſſe leguntur.

V.

Singuli quoque epiſcopi in ſuis eccleſiis, in die cœnæ Domini poſſunt ſecundum formam eccleſiæ chriſma conficere, ex baſſamo quidem & oleo olivarum. Nam Spiritus ſancti donum in chriſmatis unctiõne conſertur, & columba utique, quæ ipſum deſignat Spiritum, olivæ ramum ad arcam legitur retuliſſe. Sed ſi ſuum antiquum ritum in hoc Græci potius ſervare voluerint, videlicet quod patriarcha una cum archiepiſcopis & epiſcopis ejuſ ſuffraganeis, & archiepiſcopi cum ſuffraganeis ſuis, ſimul chriſma conficiant, in tali eorum conſuetudine tolerentur.

VI.

Nullis autem per ſacerdotes vel conſeſſores, pro ſatiſfactione pœnitentiæ, unctio aliqua ſolummodo injungatur.

VII.

Infirmis vero, juxta verbum Iacobi apoſtoli, unctio exhibetur extrema.

VIII.

Porro in apoſitione aquæ, ſive frigidæ, ſive calidæ, vel tepidæ, in altaris ſacrificio, ſua ſi velint conſuetudinem Græci ſequantur; dummodo credant & aſſerant, quod ſervata canonica forma conficiatur pariter de utraque.

IX.

Sed Euchariftiam in die cœnæ Domini confecratam uſque ad annum, prætextu infirmorum, ut de illa videlicet ipſos communicent, non reſervent: licet tamen eis pro infirmis ipſis corpus Chriſti conficere, ac per quindecim dies, & non longiori temporis ſpatio, conſervare: ne per diutinam ipſius reſervationem, alteratis forſitan ſpeciebus, reddatur minus habile ad ſumendum: licet veritas & efficaçia ſemper eadem omnino remaneat, nec ulla unquam diuturnitate ſeu volubilitate temporis evaneſcat.

Concil. general. Tom. XI.

X.

In celebratione vero ſolemnium, & aliarum Miſſarum, & de hora celebrandi eas, dummodo in confeſſiõne vel confeſſatione formam verborum a Domino expreſſam & traditam obſervent, & celebrando non tranſgrediantur horam novam, ſuam ſequi conſuetudinem permittantur.

XI.

Sacerdotes autem dicant horas canonicas more ſuo: ſed Miſſam celebrare, priuſquam officium matutinale compleverint, non præſumant.

XII.

Promovendi vero ad ſacerdotium, & preſbyteri qui præficiendi fuerint eccleſiarum regimini, examinentur antea diligenter, ſi præcipue de horis canonicis & Miſſarum officiis ſecundum diſtinctionem temporum exequendis ſint ſufficenter inſtructi; ut ad hæc non niſi digni & idonei admittantur.

XIII.

Cæterum unuſquiſque ſacerdos in aureo, vel argenteo ſolum, aut ſaltem ſtanneo calice ſacrificet: habens corporale de lino candidum & nitidum, & altare mundis veſtimentis opertum, vel decentibus paramentis.

XIV.

Mulieres autem ſervire ad altare non audeant, ſed ab illius miniſterio omnino repellantur.

XV.

De jejunio vero diei ſabbati quadrageſimali tempore, quamquam honeſtius & ſalubrius Græci agerent, ſi ſic toto illo tempore abſtinerent, ut nec unico die inſtitutum jejunium violarent, teneant & ſervent pro libito morem ſuum.

XVI.

Sacerdotes quoque conjugati, & alii quibus parochiarum cura vel eccleſiarum parochialium regimen per epiſcopos ſuos committitur, licite ac libere poſſint parochianorum ſuorum confeſſiones audire, ipſiſque pœnitentiam injungere pro peccatis: quia cui licet vel conceditur quod eſt majus, competit nimium, nec negari convenit, quod eſt minus.

XVII.

Liberum tamen ſit ipſis epiſcopis viros alios idoneos coadjutores & cooperatores habere in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis, ac cæteris quæ ad ſalutem pertinent animarum, ipſiſque in his per eorum diœceſes, abſque ſacerdotum ipſorum præjudicio & gravamine, committere vices ſuas; cum propter occupationes multiplices, & occaſiones varias poſſit contingere, quod nequeant per eaſdem diœceſes officium ſuum exequi per ſeipſos.

XVIII.

De fornicatione autem, quam ſolutus cum ſoluta committit, quin ſit mortale peccatum, non eſt aliquatenus ambigendum: cum tam fornicarios quam adulteros a regno Dei apoſtoliſſe aſſerat alienos.

XIX.

Ad hæc volumus & expreſſe præcipimus quod epiſcopi Græci ſeptem ordines ſecundum morem eccleſiæ Romanæ de cætero conferant, cum huculque tres de minoribus circa ordinandos neglexiſſe vel prætermiſiſſe dicantur. Illi tamen qui jam ſunt taliter ordinati per eos, propter nimiam ipſorum multitudinem, in ſic ſuſceptis ordinibus tolerentur.

XX.

Quia vero ſecundum Apoſtolum mulier mortuo viro ad ipſius eſt lege ſoluta, ut nubendi cui vult in Domino liberam habeat facultatem, ſecundas, & tertias, ac ulteriores etiam nuptias Græci non reprehendant aliquatenus, nec contemnant, ſed potius

Qg ij illas

illas approbent inter personas quæ alias licite ad in-
vicem matrimonio jungi possunt.

X XI.

Secundo tamen nubentes presbyteri non benedi-
cant.

X XII.

Et quoniam apud eos consueverunt contrahi matri-
monia inter personas contingentes se iuxta eorum
computationem & distinctionem graduum, quam nos fa-
cimur apud nos, quartus habetur: ne id præsumatur
deinceps firmiter prohibemus; districte præcipientes,
ut, cum in ulterioribus gradibus licite matrimo-
nia contrahantur, in prædicto quarto consanguinitatis
vel affinitatis gradu copulari ulterius non præsumant;
statutum in hoc generalis concilii observantes. Illos
tamen qui jam in gradu hujusmodi contraxerunt,
dispensative permittimus in sic contracto matrimonio
remanere.

X XIII.

Denique cum Veritas in evangelio asserat, quod si
quis in Spiritum sanctum blasphemiam dixerit, neque
in hoc sæculo, neque in futuro dimittetur ei: per quod
datur intelligi quasdam culpas in præsentem, quasdam
vero in futuro sæculo relaxari; & Apostolus dicat
quod *unusquisque opus quale sit ignis probabit: &
cujus opus asserit, detrimentum patietur; ipse autem
salvus erit, sic tamen quasi per ignem*: & ipsi Græci
vere ac indubitanter credere ac affirmare dicantur,
animas illorum, qui suscepta penitentia, ea non per-
acta, vel qui sine mortali peccato, cum venialibus
tamen & minutis decedunt, purgari post mortem, &
posse suffragiis ecclesie adjuvari: nos, quia locum
purgationis hujusmodi dicunt non fuisse sibi ab eorum
doctoribus certo & proprio nomine indicatum,
illum quidem juxta traditiones & auctoritates sanctorum
patrum purgatorium nominantes, volumus quod
de cætero apud illos isto nomine appelletur. Illo
enim transitorio igne peccata utique, non tamen crimi-
nalia seu capitalia, quæ prius per penitentiam non
fuerint remissa, sed parva & minuta purgantur: quæ
post mortem etiam gravant, si in vita non fuerint
relaxata.

X XIV.

Si quis autem absque penitentia in peccato mortali
decedit, hic proculdubio æternæ gehennæ ardoribus
perpetuo cruciatur.

X XV.

Animæ vero parvulorum, post baptismi lavacrum,
& adultorum etiam in caritate decedentium, qui nec
peccato, nec ad satisfactionem aliquam pro ipso tenentur,
ad patriam protinus transvolant sempiternam.

X XVI.

Ordinationes demum & instituta regularia sanctorum
patrum de vita & statu monachorum præcipimus
ab abbatibus & monachis Græcis inviolabiliter
observari.

Fraternitatem itaque tuam hortamur attente, per
apostolica tibi scripta mandantes, quatenus præmissa
omnia episcopis Græcis præfati regni seriatim & diligenter
exponi facias: districte ipsis injungens, ut ea
solicite attendere, studiose tenere, ac efficaciter
observare procurent, & a suis faciant subditis observa-
ri. Memoratis autem archiepiscopo Nicosensi, & ejus
suffraganeis Latinis, firmiter autoritate nostra præcipias,
ut eosdem Græcos super præmissis contra hujusmodi
provisionem & deliberationem nostram non inquietent
aliquatenus, nec molestant. Contradi-
ctores eadem auctoritate, appellatione postposita, com-

pescendo; non obstantibus, si præfatis archiepiscopo
& suffraganeis, vel quibuscumque aliis, a sede apo-
stolica sit indultum quod interdicti, suspendi, vel ex-
communicari non possint, per litteras apostolicas plenam
& expressam, ac de verbo ad verbum non facientes
de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Laterani 11. Nonas Martii, pontificatus
nostri anno undecimo.

XI. AD OMNES FIDELIS.

Contra hæreticos.

*Innocentius IV. servus servorum Dei universis
Christi fidelibus.*

NOverit universitas vestra, quod nos ad instar
felicis recordationis Gregorii pape prædecessoris
nostri excommunicamus & anathematizamus uni-
versos hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de
Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Spero-
nistas, & alios, quibuscumque nominibus censeantur,
facies quidem habentes diversas, sed caudas ad in-
vicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id-
ipsum. Damni vero per ecclesiam seculari judicio
relinquantur animæ versione debita puniendi; cleri-
cis prius a suis ordinibus degradatis.

Si qui autem de prædictis, postquam fuerint de-
prehensi, redire voluerint, ad agendam condignam
penitentiam in Perpetuo carcere detrudantur.

Credentes autem eorum erroribus, similiter hæ-
reticos judicamus.

Item receptatores, defensores, & fautores hæreti-
corum, excommunicationis sententiæ decernimus sub-
jacere: firmiter statuentes, ut si postquam quilibet
talium fuerit excommunicatione notatus, a sua super
hoc non curaverit præsumptione cessare, ipso jure sit
factus infamis, nec ad publica officia, seu consilia, nec
ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimo-
nium admittatur. Sit etiam intellectibilis, ut nec testa-
menti habeat factionem, nec ad hereditatis successio-
nem accedat. Nullus præterea ipsi super quocumque
negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si
forte iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat
firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audientiam per-
ferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nulla-
tenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta
per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum au-
tore damnantur: & in similibus idem præ-
cipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni
officio & beneficio deponatur. Si qui autem tales,
postquam ab ecclesia fuerint denotati, evitare con-
temperint: excommunicationis sententiæ percellan-
tur, alias animæ versione debita puniendi. Qui autem
inventi fuerint sola suspicione notabiles, nisi juxta
considerationem suspitionis, qualitatemque personæ,
propriam innocentiam congrua purgatione monstra-
verint, anathematis gladio feriuntur, & usque ad sa-
tisfactionem condignam ab omnibus evitentur: ita
quod si per annum in excommunicatione persistierint,
extunc velut hæretici condemnentur. Item proclama-
tiones aut appellationes hujusmodi personarum mini-
me audiantur. Item iudices, advocati & notarii, nulli
eorum officium suum impendant: alioquin eodem of-
ficio perpetuo sint privati. Item clerici non exhibeant
hujusmodi pestilentibus ecclesiasticis sacramenta; nec
elemosinas aut oblationes eorum recipiant. Similiter
Hospitalarii, aut Templarii, ac quilibet regulares.
Alioquin suo priventur officio, ad quod nunquam re-
stituantur absque indulto sedis apostolicæ specialis.
Item quicumque tales præsumpserint ecclesiasticæ
tradere sepulturæ, usque ad satisfactionem idoneam,

excom-

excommunicationis sententiæ se noverint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumentur & proiciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetua careat sepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam personæ laicæ liceat publice vel privim de fide catholica disputare; qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alii, per quem credat ad prælati sui & inquisitionum hæreticæ pravitatis notitiam pervenire: alioquin excommunicationis sententia percussatur. Hæretici autem & receptatores, defensores & fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Nos enim prædictos & quoscumque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum, dignitates, personatus, & quæcumque alia ecclesiastica beneficia, sunt adepti, exnunc privamus taliter acquisitis: volentes ut tales & habitis perpetuo careant, & ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur. Illorum autem filiorum emancipationem nullius momenti esse volumus, quorum parentes post emancipationem huiusmodi ad viam superflitionis hæreticæ a via decinasse constiterit veritatis.

Datum Anagninæ decimoseptimo Kalendas Iulii, pontificatus nostri anno undecimo.

XII. AD FRATRES PRÆDICATORES.

De hæresi extirpanda.

Innocentius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitionibus hæreticæ pravitatis præsentibus & futuris in Lombardia & marchia Lanversæ salutem & apostolicam benedictionem.

MAlitia huius temporis in diversis mundi partibus, & maxime in provincia Lombardiæ, perverforum morum peperit corruptelam, ex quibus letifera pestis hæreticæ pravitatis abundantius solito noscitur pullulasse. Ad extirpationem igitur ejusdem pestis iuxta officii nostri debitum ex animo intendentes, volumus adversus huiusmodi iniquitatis operarios, qui massam catholicæ puritatis fermento propriæ contagionis inficiunt, fideles, ut confurgant sententque nobiscum pro evangelicis, quas professi sunt, legibus defendendis, salubribus adhortationibus incitari.

Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus in locis ubi contra hæreticos vobis inquisitionis officium commissum est, curetis singuli opportuna instantia contra eosdem hæreticos eorumque fautores proponere populis publice verbum crucis: & eos qui tacti zelo fidei ad extirpandam pravitatem eandem votum assumpserint, crucis caractere consignare.

Vt autem vobis de prædicatione huiusmodi, & fidelibus qui ejusdem crucis ob hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmium afferatur, vobis & eisdem fidelibus illam indulgentiam illudque privilegium largimur, quæ transcurrentibus in terræ sanctæ subsidium in generali concilio conceduntur. Cum autem huiusmodi crucis verbum per vos proponi contigerit: relaxandi omnibus vere poenitentibus & confessis, qui ad audiendum verbum ipsum devote adfuerint, quadraginta vel viginti dies de iniunctis poenitentibus, libera sit vobis & singulis vestrum de nostra concessione facultas. Quod si forte, quod non credimus, aliqua civitas, communitas, vel persona, cuiuscumque conditionis vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud præsumptis aliquatenus impedire, ut per vos, vel per alios autoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterum deputandos, libere procedi non valeat in eodem; immo si quicumque requisiti illud fovere neglexerint, & juxta officium & posse suum studiose juvare: contra eos, tamquam defensores & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrum singuli autoritate nostra intrepide procedatis. Contra quos, prout audacia ipsorum exegerit, reges & principes Christianos, nec non cruce signatos pro terræ sanctæ succursu, curabimus invocare: cum non minus expediat, immo magis, fidem in locis prope positis, quam procul distantibus defendere.

Porro ut non solum inquisitionis vobis super hæreticæ pravitatis commissa, sed & huiusmodi prædicationis crucis officium in manibus vestris congruis favoribus adjuvetur, absolvendi juxta formam ecclesiæ, omnes qui contra pravitatem hæreticam assumpserint signum crucis, ab interdicti, suspensionis, & excommunicationum sententiis canonicis, & præsertim ab illis quas pro incendiis, vel effractionibus ecclesiarum, seu injectione manuum violenta in personas ecclesiasticas, incurrerunt: & aliis quoque sententiis a nobis vel autoritate nostra generaliter promulgatis, nisi adeo gravis & enormis excessus fuerit personarum, quod ab his oporteat absolutionis beneficium per sedem apostolicam obtineri: nec non & ab illis sententiis, quas, adherendo & favendo contra ecclesiam quondam Friderico, se tum pro imperatore gerenti, seu Conrado nato ejus, vel ipsorum fautoribus, incurrerunt: Ezelino de Romanis, Vberto marchione Pelavicino, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, potestatibus, rectoribusque civitatum atque locorum, similibusque personis, qui in ecclesiis & personas ecclesiasticas sæva exercuisse noscuntur, aut eorum bona nequiter occupasse, dumtaxat exceptis: dummodo assumpto crucis signaculo, votum huiusmodi, qui absoluti fuerint, efficaciter prosequantur; & ipsi caveant quod de cetero contra ecclesiam nunquam erunt; & tam ab ipsis, quam ab aliis præmissis, plena de damnis & injuriis, propter quæ excommunicati noscuntur, satisfactio, vel satisfaciendi sufficiens securitas, impendatur. Nec non & dispensandi cum clericis super irregularitatibus, quas celebrando Divina ligati sententiis canonicis contraxerunt: commutandi quoque vota eorundem cruce signatorum, voventium & votorum qualitate pensata: terræ sanctæ votis, aliisque perpetuis, quæ commutationis non admittunt remedium, dumtaxat exceptis. Concedendi quoque cruce signatis iidem, quod tempore generalis interdicti possint interesse Divinis officiis, & ecclesiastica sacramenta recipere, in locis in quibus eadem ex indulto sedis apostolicæ celebrantur: dummodo, si in præmissis casibus, ecclesiasticis tenentur ligati sententiis, prius beneficium absolutionis assequantur: vobis & singulis vestrum autoritate præsentium concedimus facultatem.

Datum Anagninæ decimotertio Kalendas Iulii, pontificatus nostri anno undecimo.

*** XIII. AD LOMBARDIÆ, ROMANIO-

LÆ, ET MARCHIÆ TARVISINÆ RECTORES

Approbat leges a Friderico imp. contra hæreticos, eorumque fautores editas.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis
Q q ij filijs

filiiis preestatis, consiliis, & communitatibus civitatum, aliorumque locorum Lombardia, marchia Tarvisina, ac Romaniola, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum adversus hæreticam pravitatem quondam Fridericus Romanorum imperator promulgaverit quasdam leges, per quas ne pervagetur, compesci poterit pestis illa: nos illas volentes ad robur fidei, ac salutem fidelium observari, universitati vestre per Apostolica scripta mandamus, quatenus eas, quorum tenores vobis mittimus insertos presentibus, faciat singuli in vestris capitularibus annotari, contra hæreticos sectæ ejuslibet secundum eas exacta diligentia processuri. Alioquin dilectis filiis Priori, provinciali & fratribus inquisitoribus hæreticæ pravitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia, marchia Tarvisina, & Romaniola litteris nostris injungimus, utivos ad id per excommunicationem in personas, & interdictionem in terram, appellatione remota, compellant.

Sequuntur leges dom. Friderici imperatoris.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper augustus, Hierusalem & Sicilia rex, dilectis principibus suis, venerabilibus archiepiscopis, aliisque prælati ecclesiarum, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, potestatibus, scultetis, burgaviis, advocatis, iudicibus, ministerialibus, officialibus, & omnibus per totum imperium constitutis, præsentibus litteras in speculis fidelibus suis, gratiam suam, & omne bonum.

Commissi nobis cælitus cura regiminis & imperialis, cui dante Domino præsidemus, fastidium dignitatis, materialem, quo divisim a sacerdotio fungimur, gladium adversus hostes fidei & in exterminium hæreticæ pravitatis exigunt extendimus: ut perfidie viperæ filios contra Deum & ecclesiam insultantes, tanquam materni uteri corrosores, in iudicio & justitia persequamur, maleficos vivere non passuri, per quorum scientiam seducendum mundus inficitur, & in gregem fidelium per oves has morbidas gravior infligitur corruptela.

Statuimus itaque sancientes, ut hæretici, quocumque nomine censeantur, ubiqueque per imperium damnati fuerint ab ecclesia, & sæculari iudicio assignati, animadversione debita puniantur.

Si qui vero de prædictis, postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis, redire voluerint ad fidei unitatem, juxta canonicas sanctiones ad agendum penitentiam in perpetuum carcerem detradantur.

Præterea, quicumque hæretici reperti fuerint in civitatibus, oppidis, seu aliis locis imperii per inquisitores ab apostolica sede datos, & alios orthodoxæ fidei zelatores: hi qui jurisdictionem ibidem habuerint, ad inquisitorum & aliorum catholicorum virorum insinuationem eos capere teneantur: & eos captos arctius custodire, donec per censuram ecclesiasticam damnatos, damnabili morte perimant, qui fidei sacramenta & vitæ damnabant.

Simili quoque pœna plecti censemus omnes, quos ad fovendum hæreticorum errorem callidus hostis suscitavit advocatos, vel parat illicitos defensores: maxime cum facinus quos inquinat, æquat: nisi monitione præmissa desisterint, & eorum vitæ duxerint consulendum.

Eos præterea qui convicti in uno loco de hæresi, ad alia loca se transferunt, ut cautius possint effundere virus hæreticæ pravitatis, debitam censuram subire vindictam: ut super hoc per viros ab eodem errore conversos ad fidem, nec non & per alios, qui eos de hæresi

convicerunt, quod & in hoc casti concedimus licite faciendum, evidens testimonium habeatur.

Item mortis sententiæ ducimus addicendos, si quos hæreticorum ad iudicium tractos, in extremæ vitæ periculo hæresim abjurantes, postmodum de falso juramento constiterit, & fide mentita convinci, ac eos contigerit ejusdem morbi spontaneam incurere recidivam: ut sibi damnabilis iniquitas sit mentita, & pœnam debitam mendacium non evadat.

Omne insuper proclamationis & appellationis beneficium, ab hæreticis, receptoribus, & fautoribus eorumdem, penitus amovemus: volentes ut de finibus imperii, in quibus semper debet existere fida fides, & hæreticæ labis germina modis omnibus deleantur.

Cæterum quia quanto majora Divinæ nutu misericordiam accepimus, & altiore locum præ filiis hominum obtinemus, tanto devotiora debemus obsequia gratitudinis conferenti: si quando in nostri nominis contemptores nostri culminis excandescit auctoritas, si reos læsæ majestatis, in personis eorum & liberorum suorum exheredatione damnamus, multo fortius, justiusque contra Dei blasphematores nominis, & catholicæ fidei detractores provocamur, eorumdem hæreticorum, receptorum, fautorum, & advocatorum suorum, heredes & posteros, usque ad secundam progeniem, beneficiis cunctis temporalibus, publicis officiis & honoribus, imperiali autoritate privantes, ut in paterni memoria criminis continuo mœrore tabescant: vere scientes, quod Deus zelotes est, peccata patrum in filios potenter ulciscens.

Nec quidem a misericordie finibus duximus excludendum, ut si qui paternæ hæresis non sequaces, latentem patrum perfidiam revelaverint: quacumque reatus illorum animadversione plectantur, prædictæ panitioni non subjaceant innocentie filiorum.

Ad hæc, notum fieri volumus, fratres Prædicatores de ordine Prædicatorum, pro fidei negotio in partibus imperii nostri contra hæreticos deputatos, cæteros quoque qui ad hæreticos iudicandos accesserint, nisi aliqui eorum ab imperio fuerint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostri imperii speciali defensione receptos, & quos apud omnes, sub ope ac recommendatione fidelium imperii esse volumus inoffensos. Univeritati vestre mandantes, quatenus quocumque, & apud quemcumque vestrum pervenerint, benigne recipiatis eosdem; & personas ab incursum hæreticorum eis insidiantium conservantes indemnes, omne consilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam acceptis coram Deo negotiis exequendis.

Hæreticos vero, quos & ostenderit ipsi vobis, in jurisdictione vestra singuli capientes, diligentia custodia detinendos, donec post ecclesiasticæ damnationis iudicium, pœnam subeant, quam merentur. Scituri quod in executione ipsius negotii, gratum Deo, & laudabile nobis obsequium conferetis, si ad expellendam de partibus nostri imperii novam & insolitam hæreticæ pravitatis infamiam, opem, & operam, una cum eisdem fratribus, præstitieritis efficacem, & si quis foret exinde negligens & remissus, ac etiam inutilis, coram Domino & in conspectu nostro poterit merito culpabilis apparere.

Datum Paduæ 22. Februarii, XII. indictione.

Fridericus Dei gratia, &c.

Inconstitem tuncdem Dei nostri dissiere conantur hæretici, & vocabuli vitio servientes, quod significationem divisionis enunciat, in ipsius indivisibilis fidei unitate nituntur inducere sectionem: & oves a Petri custodia, cui pascendæ a pastore bono sunt creditæ, fegregare. Hi sunt lupi rapaces intrinsecus, eo usque mansue-

manuetudinem prætententes ovium, quousque ovile possint subintrare Dominicum. Hi sunt angeli pessimi. Hi sunt filii pravitate, a patre nequitiae, & fraudis autore, ad animas simplices destinati. Hi colubri, qui columbas decipiunt. Hi serpentes, qui latenter videntur inserpere, & sub mellis dulcedine, virus evomere. Ut vitæ cibum ministrare se simulent, a cauda feriunt: & mortis poculum, velut quoddam durissimum venenum immiscent. Horum sectæ, veteribus, vel ne in publicum prodeant, non sunt notatæ nominibus, vel, quod est forte nefandius, non contentæ, ut vel ab Ario Ariani, vel a Nestore Nestoriani aut a similibus similes nuncupentur: sed in exemplum martyrum, qui pro fide catholica martyria subierunt, Patarenos se nominant, velut expositos passioni. Huiusmodi miseri Patareni, a quibus abest sancta credulitas divinitatis æternæ, sub uno contextu nequitiae simul tres offendunt; Deum videlicet, proximos, & se ipsos. Deum, dum Dei fidem, & Filium non agnoscunt. Decipiunt proximos, dum ipsis sub spe spiritualis alimonie, hæreticæ pravitate oblectamenta ministrant. Crudelius etiam serviunt in se ipsos, dum post animarum dispendium, corpora denique severæ mortis illecebris, quam per agnitionem veram & veræ fidei possent evadere, vitæ prodigi, & necis improvidi sectatores, involvunt: & quod est ipso dictu durissimum, superstites etiam non terrentur exemplo.

Contra tales, sibi, Deo, & hominibus sic infestos, continere non possumus motus nostros, quin debitæ ultionis in eos gladium exeramus: tanto ipsos instantius persequentes, quanto in evidentiorum delusionem fidei Christianæ, prope Romanam ecclesiam, quæ caput ecclesiarum omnium iudicatur, superstitionis suæ scelera latius exercere noscuntur. Adeo quod ab Italia sinibus præsertim a partibus Lombardiæ, in quibus pro certo perpendimus ipsorum nequitiam latius abundare, jamque usque ad regnum nostrum Siciliae, suæ perfidiæ rivulos derivant. Quod acerbissimum reputantes, statuimus in primis, ut crimen hæreses, & damnata sectæ cuiuslibet, quocumque nomine censentur sectatores, prout veteribus legibus est indictum, inter publica crimina numerentur. Immo crimine læsæ maiestatis nostræ debet ab omnibus horribilius iudicari, quod in Divinæ maiestatis injuriam noscitur attentatum, quam vis iudicii potestatis alterum alteri non excellat. Nam sicuti perduellionis crimen personas admittit damnatorum, & bona, & damnat post obitum memoriam defunctorum: sic & in prædicto crimine, quo Patareni notantur, per omnia volumus observari.

Et ut ipsorum nequitia, qui, quia Dominum non sequuntur, in tenebris ambulant, detegatur: nemine etiam deferente, investigari volumus diligenter huiusmodi scelerum patratores; & per officiales nostros, sicut & alios malefactores inquiri. Ac inquisitione notatos, etsi levis superstitionis argumento tangantur, a viris ecclesiasticis, & prælati examinari iubemus. Per quos si inveniendi fuerint a fide catholica saltem in articulo deviare, ac per ipsos pastorali more communiti, tenebrosi diaboli relictis insidiis, noluerint agnoscere Deum lucis, sed in erroris concepta instantia perseverent: præsentis nostræ legis edicto damnatos mortem pati Patarenos aliosque hæreticos, quocumque nomine censentur, decernimus, quam affectant: ut vivi in conspectu hominum comburantur, flammarum commissi iudicio. Nec dolemus, quod in hoc ipsorum satisfacimus voluntati, ex quo pœnam solummodo, nec fructum alium consequuntur erroris.

Apud nos pro talibus nemo intervenire præsumat: quod qui fecerit, in ipsum nostræ indigna-

tionis aculeos non immerito convertemus.

Datum Paduæ 22. Februarii, xii. Indict.

Imperator Fridericus semper augustus, &c.

Patarenorum receptatores, & complices, & quocumque modo fautores, qui ut a pœna alios possint eximere, de se velut improvidi non formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuum esse censemus.

Et ipsorum filii ad honores aliquos nullatenus admittantur. Si tamen aliquis fautorum huiusmodi, detexerit aliquem Patarenum, de cuius perfidia manifeste probatur: in fidei præmium quam agnovit, famæ pristinae de imperiali clementia restitutionis beneficium in integrum consequatur.

Incipiant capitula constitutionis contra Patarenos editæ per eundem Fridericum illustrem virum, Romanorum imperatorem semper augustum, Hierusalem, & Sicilia regem.

Catharos, Patarenos, Speronistas, Leonistas, Arnaldistas, Circumcisos, Passaginos, Iosepinos, Garatenfes, Albanenses, Franciscos, Bagnarolos, Commixtos, V Valenses, Roncarolos, Communellos, V Varinos, & Ortolenos, cum illis de Aquanigra, & omnes hæreticos utriusque sexus, quocumque nomine censentur, perpetua damnationis infamia, diffidamus atque bannimus. Sententes ut bona talium confiscentur, nec ad eos ulterius revertantur: ita quod filii eorum ad successorem pervenire non possint, cum longe sit gravius æternam, quam temporalem offendere maiestatem.

Qui autem inventi fuerint sola suspitione notabiles, nisi ad mandatum ecclesiæ, iuxta considerationem suspitionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint: tamquam infames & banniti ab omnibus habeantur, ita quod si per annum permanferint, ex tunc eos sicut hæreticos condemnamus.

Statuimus etiam hoc edicto in perpetuum valituro, ut potestates, & consules, seu rectores, quibuscumque fungantur officiis, pro defensione fidei præstent publicum iuramentum, quod de terra suæ ditioni subiectis universos hæreticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studebunt.

Ita quod amodo quocumque quis fuerit in perpetuam honestatem, vel temporalem aliam primum, hoc tenear capitulum iuramento firmare. Alioquin neque pro potestatibus, neque pro consulibus, seu consimilibus habeantur: eorumque sententias ex tunc decernimus inutiles & inanes. Si vero dominus temporalis, requisitus & monitus ab ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hæretica pravitate: post annum a tempore monitionis elapsum, terram ipsius exponimus catholicis occupandam, qui eam, exterminatis hæreticis, absque ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent, salvo jure domini temporalis: dummodo super hoc nullum præstet obstaculum, nec aliquid impedimentum opponat. Eadem nihilominus lege servata, contra eos qui non habent dominos principales.

Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum bannimus. Statuentes, ut si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso jure sit factus infamis, & ad publica officia, seu consilia, vel ad aliquos eligendos huiusmodi, nec ad testamentum admittatur. Sit etiam intestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus ei præterea super quocumque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur.

tar. Quod si iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec cause aliquæ ad ejus audientiam referantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, ejus instrumenta confecta per manum ipsius nullius penitus sint momenti. Adiciamus insuper, quod hæreticus per hæreticum convinci possit, & quod donus Patrenorum, receptorum, & defensorum, & fantorum, sive ubi docuerint, sive ubi alius manus imposuerint, destruantur, nullo tempore restituentur.

Datum Paduæ 22. Februarii, xij. Indiæ.

Rex Regum apostatantes a fide Catholica penitus execramur, insequimur ultionibus, bonis suis omnibus spoliamus. Et ut a professione vel vita naufragantes, legibus coarctamus. Successiones tollimus, ab eis omne jus legitimam abdicamus.

Datum Perusii, secundo Kal. Novemb. pontificatus nostri anno primo.

*** XV. AD S. LVDOVICVM FRANCO-
RVM REGEM.

Hortatur ut libros Talmudicos cremari jubeat.

Impia Iudæorum perfidia, de quorum cordibus propter immensitatem suorum scelerum redemptor noster velamen non abstulit, sed in cæcitate, quæ contingit ex parte in Israël, adhuc manere permittit, prout convenit, non attendens, quod ex sola misericordia, pietas ipsos Christiana preceptet, & cohabitationem illorum sustineat patienter, illa committit enormia, quæ stupori audientibus, & referentibus sunt horrore. Ipsi enim ingrati Domino Jesu Christo, qui conversionem eorum ex suæ longanimitatis affluentia patienter expectat, nullam prævidentes verecundiam culpæ suæ, nec reverentes honorem fidei Christianæ, omnis sui contemptis lege Mosaicæ & Prophetis, quasdam traditiones suorum seniorum sequuntur. Super quibus eos in evangelio Dominus objurgat dicens: *Quare vos transgredimini mandatum Dei, & irritum fecistis propter traditiones vestras, hominum doctrinas & mandata docentes?*

25. tit. 15.

In hæcmodi namque traditionibus, (quæ Talmud Hebræice nuncupantur, & magnus liber est apud eos, excedens textum Bibliæ in immensum, in quo sunt blasphemix in Deum, & Christum ejus, ac beatam Virginem, manifestæ, intricabiles fabulæ, abusiones erroneæ, ac stultitiæ inauditæ) filios suos docent, ac nutriunt, & a legis & prophetarum doctrina reddunt ipsos penitus alienos. Verentes ne veritate, quæ in eisdem lege ac Prophetis est, intellecta, aperte de unigenito Dei Filio venturo in carne, testimonium perhibente, convellantur ad fidem, & ad redemptorem suum humiliter revertantur.

Et his non contenti, faciunt Christianas filiorum suorum nutrices in contumeliam fidei Christianæ, cum quibus turpia multa committunt. Propter quæ fidelibus est verendum, ne Divinam indignationem incurrant, dum eos perpetrare patienter indigne, quæ fidei nostræ confusionem inducunt.

Et licet dilectus filius cancellarius Parisiensis, & doctores regentes Parisiis in sacra pagina, de mandato felicis recordationis Gregorii Papæ prædecessoris nostri, tam prædictum abusionis librum, quam alios quosdam cum omnibus glossis suis perlectis in potestate, ac examinatos, ad confusionem perfidiæ Iudæorum, publice coram clero, & populo, incendio concremarint, prout in litteris eorum perspeximus contineri, quibus tu tamquam catholicus Rex & princeps Christianissimus impendisti super hoc auxilium congruum & favorem, pro quo regalem excellentiam di-

gnis in Domino laudibus commendamus, ac prosequimur actionibus gratiarum; quia tamen nondum Iudæorum ipsorum abusio profana quæcivit, nec adhuc dedit eis vexatio intellectum, celstrudinem regiam rogamus & obsecramus in domino Jesu Christo, ut qui excessus hujusmodi detestabiles & enormes, commisos in contumeliam creatoris, & injuriam nominis Christiani, pie inceperis, laudabiliter prosequendo, facias debita severitate percellere. Et tam prædictos abusionis libros, reprobatos per doctores eisdem, quam generaliter omnes cum glossis suis, qui per ipsos examinati & reprobati fuerint, mandes per totum Regnum tuum, ubicumque reperiri poterunt, igne cremari.

Firmiter inhibendo ne de cætero nutrices seu servientes habeant Christianos, ne filii libere filiis famulentur ancillæ. Sed tanquam servi reprobatii a Domino, in cujus mortem nequiter conspirarunt, saltem per effectum operis, servos se recognoscant illorum, quos Christi mors & istos liberos, & illos constituit esse servos: ut proinde sinceritatis tuæ zelum possimus in Domino dignis laudibus commendare.

Datum Lateran. V. Idus Maii, anno primo.

*** XV. AD BLANCAM FRANCO-
REGINAM S. LVDOVICI MATREM.

Super professione filiorum suorum in sulsi lium terre sancte.

Solicita valde, carissima filia, de tuis absentibus filiis turbaris nimium, intrinsecu pericula extrinseca cogitans, quibus proximo devote ac intrepide suas exposuere personas. Anxia quidem nimis tua mens, propter tot & tantorum naturam absentiam, nequit utique vel ad horam quietam habere quietem, quin quocumque se vertat quibuscumque agendis considerationis instantia incumbat, semper se convertat ad ipsos, & tanquam de processu & statu eorum pendens, de illis propensius meditetur. Materna quippe sollicitudine pervigil, tremens, amore tenero, sedula rememoratione suspirans, & avida expectatione languescens. Nam licet terræ marisque spatio interposito longe absis corpore, ipsis tamen proxime ades corde. Verum prudenter te attendere volumus, quod estis eorumdem naturam discussis aliqua tibi materia turbarionis exitit: est & aliud quod causa consolationis non modica esse debet. Multo enim potes gaudio merito exultare quod ipsi recognoscens humiliter magnifica Dei beneficia, quibus eos inter cæteros orbis principes specialiter exaltavit, & cupientes ei digne retribuere pro receptis, sic ad exequendum arduum ejus placitumque sibi negotium alluxerunt magnanimitè & potenter, quod universos alios in hoc devotionis exercitio excellentes, principaliter in se pondus illius in vigore spiritus & robore corporis assumpserunt: propter quod omnium fidelium linguæ ipsorum laudem cum exultatione loquuntur, tuæ pariter bonitatis resonantes præconium, cum sic eos ab infantia in timore Domini erudieris, & amore, quod semper recta & salutaria diligentes, in ipsis fuerint beneplacitis continue delectati, quod terra sanctam redemptoris rubricata sanguine, quæ inconsolabiliter hæcenus sub jugi jugo genuit paganorum, sperat jam te ipsorum naturam ^{o f. tuorum} successu ad læticiam surgere de lamentis. Hos namque veluti singulares athletas fidei Christianæ ardenti desiderio diutius expectavit, & quasi per ipsos a longævæ servitutis oppressionibus potissime relevanda, presentiam appetit eorumdem. Non turberis itaque nec hæses de ipsis, Christianissima filia, firma quoque semper confidens, & fiducia certa spe-

rans quod idem redemptor qui suis dilectoribus præsto adest, eorum gressus inprobare dirigit, prædictis natis suo totaliter servitio inhærentibus adit propitius, ipsorum iter salutare disponens, ab adversis eorum eos clementer conservando, cum adversus ipsius adversarios agant fideliter ejus causam: quodque te ac ipsos eorumque posteros, grandium tuorum, ac natorum, eorumque incauti meritorum, & in præsentibus multiplicabit propagine sanguinis, ac sublimibus magnificabit honoribus, & in futuro inæstimabilibus dilatabit præmiis, & electorum suorum consortio congregabit. Confortare igitur & animo fortis esto, jactans tuum penitus in Domino cogitatum, de præfatis natis plus timoris quam expedit non habendo; & pro ipsis, ut eos cum suis idem Dominus ducat in columes, cum alacritate ac prosperitate reducat, eodem certe negotio quod illud, cooperante veritate, consummatione concludat optata, nec non & benedictio regno Franciæ ut ipsum in bono & tranquillo statu conservet, in testes & insiti facias attentis & crebris supplicationibus apud eum. Nos enim circa hoc sollicitè vigilantes sibi pro iis devotarum orationum sacrificia incessanter offerimus, & ad ipsum fieri ab aliis diligenti studio procuramus. Cæterum quia de te mater ecclesia sicut de præcordiali filia & virtute præcipua gerit confidentiam pleniorum, cum in cunctis suis necessitatibus tuum sibi auxilium senserit favorabiliter affuisse: celsitudini tuæ ipsius ecclesiæ commendamus negotium, cum fiducia specialis, cujus promotionem plena voluntate novimus affectare. Ideoque ferentem tuam rogamus, monemus & hortamur attente, quod illud pro Divina & B. Petri reverentia tuaque salute habens quam plurimum commendatum, ipsam consilio utili, opportuno favore, ac efficaci adjutorio persequaris: ita quod te semper eadem ecclesia sui honoris potiore speriat promotricem.

*** XVI. AD S. LVDOVICVM FRAN-
CORVM REGEM.

Consolatur, cum capius esset ultra mare cum suis.

GVstasti plurimum, carissime fili, de amaritudinis Gualice, quem Christiano populo in finitima indignationis pavendum & mirandum dispositionis Divinae mysterium propinavit, quem & nos tecum haufimus pleno haustu in dolore cordis, in angustia spiritus, in tribulatione mentis nimia, & in multo profluvio lacrymarum. Dolemus quidem, & utinam non inconsolabiliter, sed in infirmiore hominem, tristissimum casum illum, qui crucis Christi vexilla ferentes humiliavit ante oculos hostium nominis Christiani. Sed anxiamur vehementius non audentes discutere consilii Divini majestatem, ex qua videlicet causa iudicii ejus justitia, & dispositionis infallibilis recitudo, permiserit in hello suo arcum fortium superari, perire arma bellica, & cedere alienigenis triumphu victoriæ Christianæ. Liceat, quæso, Domine Iesu, servorum tuorum servis, ciscitari paulisper quid tam aspere purgandum fuit in christo tuo, Christianissimo principum tibi se suos & sua in tanto fervore fidei exponente? aut quid duxisti tam severe plectendum in devotissimo populorum populo, duem suum tanta promptitudine in preceptorum tuorum laboribus subsecuente? Oskede, clemens pater, ostende ne fidelium tuorum devotio ruat in scandalo, tibi que cedant severius iudicandi. Si punire voluisti zelo animadversionis congruè peccatores; aut probare iustorum patientiam, gloriosius coronandam. Si enim decrevisti eos ideo tanto tribulationis igne purgandos, ut fierent parato ipsis inenarrabilis mercedis, quæ merita supplicum & vota præcellit, præmio digniores: tibi laus, tibi actio gratiarum, qui

Concil. general. Tom. XI.

A per hoc dignatus es prærogare laborantibus fructum quem eis spes productior edidisset. Si autem punire tam acriter, sed temporaliter, voluisti tuorum vel ingratitudinem, vel peccatum, misericorditer cum illis dispensans ne perpetuo damnarentur; quis dixerit tui hoc quantumlibet durum in hominibus iniquum esse iudicium, qui terrenum habent & sordidum fundamentum, in conquinazione inevitabili domos luteas habitantes cum luna non sit munda in conspectu tuo, & in stellis repereris pravitatem. Intende, rex inclyte. Dei potentia Damietam Ægypti januam, quæ vix humanis laboribus obtineri multo tempore potuisset, miraculosa facilitate in manibus tuis dedit, in quo forte tibi, & iis quos tecum disposuit de hostium futura decipula erucendos, benigna miseratione providit, ut liberandis opportunum redemptionis præmium non deesset. Sed quis scit si quisquam congratulantium successibus, vel aliorum fidelium animus ex hoc in jactantiam erectus humanam, homini aliquatenus, & non totaliter nomini Domini gloriam arrogaret? Cessamus igitur a curiositate inquisitionis hujus quæ forsitan venia opus habet, & confiteamur in humilitate spirituum Domino Deo nostro, benedicentes nomen ipsius excellentissimæ potestatis, & cætemus ei in consolationis ubere, in gaudio spiritus, & dicamus quod omnia quæ fecisti nobis Domine, in vero iudicio fecisti, qui vincis per incommutabile tuæ justitiæ veritatem, cum a superba exaltatis ignorantia de iniustitia iudicaris. Assume hinc quæsumus constantiam, fili, quin immo eam omni erga Deum pietate custodi, cum eam te habere credamus, sicut sublimem principem, & invictissimum regem decet, cui & a progenitoribus singularis & eximie claritatis, & ab institutione propria competit animus inclytus & erectus, quem serena celsus erigere nequeant, aut nubila inclinare, quot de tui pectoris firmitate subditi tui, & ceteri nihilo minus in quos commune Christianitatis cadit opprobrium, in animos suos ignei zeli possint haurire vigorem. Exigit siquidem in te regalis excellentia mentem quadam celestis habitus conformitate divinam, interitum periculis, inter adversa felicem, in tempestatibus placidam, omnia talia ut minorata calcantem, & tanquam infirmiora ridetem. Talis itaque mens existat extra jus ditionemque fortunæ, secunda temperans, adversa comminuens, & aliis ponenda contemnes. Vulgus autem, cujus non est lucidum cum ratione discernen, illum dumtaxat magnum & potentem existimat virum, qui plures in alios viros potest expendere facultates. Non, sed magnus est verius qui potest animo violentiores exterioris insultus impetus tolerare. Oportet itaque ut insuperabilis virtutis constantia vincas adversa, qui circumspeditionis prudentia nosti prospera moderari: quia non magnum est in tranquillitate non concuti, ubi quisvis constat in trepidus: sed illud magnificentum est atque mirificum, ibi altius præminere tibi ceteri deprimuntur, & ibi non dejici ubi alii consternantur: quia felicitas suffertur facili animo, calamitas vero fortis. Sed vis scire, clarissime regum? quos irruens adversitas frangit, non credimus tuam latere prudentiam illos esse præcipue, qui felicitati suæ, ac si nulli alterationi subfaceant, inmittuntur. Quid autem natura eorum a periculo mutationis eripit? non terram quæ præ ceteris sensibilibus perstat immota, non cælum a conditione corporæ corruptionis exemptum, non hanc visibili machinam, quæ quamvis Deo agente ducatur, non tamen semper hunc felicem sui cursus ordinem obtinebit, & ab illo eam aliquando dejiciet. Dies una ad externationem speciei, est in secreto præscientiæ Divinæ consilio assignata. Exulet igitur mæror omnis ab animo, & spera uberem de gravi tentatione proventum, cum quo quidē obveniet, quia quod acerbum fuit perpeti,

R r adhus

adhuc erit retulisse iocundum; cum naturale sit, quemlibet mali sui sine gaudere. Fortis nempe vir in ipsis difficultatibus, succrescente sibi animo constitutus, & in arduam spem melioris fortis securaturæ subiectus, sine consolatore homine sibi blanditur, & dicit: Forſan & hæc olim meminisse iuvabit. Sustinenda est igitur animoso pectoris objectu quævis adversitas: quia sicut perniciosior est fugientibus hostis instantia, sic fugientes & adversos omne fortuitum incommodum magis videbitur in tam multo fidelium excidio attendenda, quorum ab impiis gloriosus fufus est sanguis in sacrificium Deo Patri super sanguinem utigeniti filii ejus, quem ei non impar hostilium manuum impietas immolavit. Sed quis super illis dolendum acriter cœſcat, qui ratione fidei suadente in meliorem per modica dispensanda emiſſi sunt vitæ? Lucidius quidem quæ inter hæc humane labilitatis incommoda. Itaque tranquillius inter Divina mansuri. Nam etsi vifa sunt oculis inſipientium mori, illi autem pretioſæ in conspectu Domini mortis compendio sunt in pace, ubi non erit amplius neque luctus, neque clamor, nec etiam ullus dolor, quoniam priora velut in profundum oblivionis obruta tranſierunt. Deſiſſe quidem nobis ad tempus, non periiſſe, dolendi sunt, quorum vita interrupta est quodammodo non perempta, & cito qui venturus est veniet ipsorum dies repositurus in lucem: propter quod æquanimiter ferendum est illos feliciter redituros exiſſe. Non autem regali excellentiæ idcirco hæc duximus suggerenda, quia in tribulationibus per quas Dominus non ad reprobationis, sed ad probationis iudicium tuam voluit patientiam ad majus meritum experiri, credamuste regii animi magnificentiam non tenere: sed ut de præſenti exhortatione, qua penes te inſiſtimus, valde necessariam nobis in amaritudine multa, quam ut deceret expurgare non possumus, consolationis alicujus dulcedinem capiamus: cum minor compatiemur ex animo affligat molestia, qui proprios dolores & gemitus communicat patienti. Rogamus denique serenitatem tuam Christianissime rex, attente deprecamur, & per Deum obsecramus, quatenus terram Ierolymitanam, quæ nunc præſertim sub tui nominis umbra reſpirat, reſpicias oculo pietatis: providens sicut expedire cognoveris, ne res tam cara totiens emptæ pretio, alienari valeat a cultu Christi Domini Dei tui, & cum periculo fidelium in exterorum redigi potestatem. Nos enim in hoc cooperatores tui eſſe volumus juxta posse: & prout nobis tuæ beneplacitum voluntatis innuerit, parati sumus quidquid defensionis ejusdem terræ opportunum judicaveris pro viribus persequi diligenter. Demum majestatis Divinæ clementiam imploramus, ut te in die tribulationis exaudiens mitat tibi auxilium de sancto, & de Sion tueatur te, carissime nobis in Domino fili, ac singularis propugnator fidei Christianæ. Cæterum dilecte fili . . . ad celsitudinem tuam duximus tranſmittendos, a quibus audire velis & attendere benignitatis tuæ clementia consuetum*, quæ per eos tibi proponendaprovidimus viva voce.

Datum Lugd. ii. Id. August. anno viii.

** XVII. AD ARCHIEPISCOPVM ROTOMAGENSEM.

Vt ipse & sui subditi orent pro rege Francia & suis captis per Saracenos.

Propinatum nuper ab Oriente direæ amaritudinis calicem cum lacrymis haurientes, in amara nimis & tristitia prorumpere cogimur, & potissimum quem graviter sentimus intrinsecus insinuare dolorem: quia ubi mœſtitudine tanta deprimumur, quo possimus

sermonem lugubrem nõ proferre: licet forte hujus paginæ cursum præcurrentis famæ celerior gressus præcellerit, & jam rumore præloquente noveritis quidnostrarum lingua loquitur litterarum. Sæpe quidem illa orientalis regio ablinthii poculo examarcavit ecclesiam, sæpe pavit ipsam elcafellis & duræ tribulationis punctura cõfodit: sed nunc etiam arantissimam intulit: positionem, nunc eam immensæ tristitiæ ferculo saturavit, & sui furoris gladio acerrime pupugit, quin immo ad ejus interiora usque pertinuit. Illato itaque ad veritatis inopinatæ calici superfundimus ecclesiam fletum, & potui tam acerbo uberem lacrymarum pluviam immiscemus. Liqueat namque omnibus quod carissimus in Christo filius noster Franciæ rex illustriſſis pro deliberatione terræ sanctæ, quam in contemptum Christi & fidelium ejus opprobrium occupatam detinent Agreni, crucis olim inſcepit signaculum, & cum copioſa comitum, baronum, nobilium, & aliorum multitudine, tanquam ultionis injuriarum Domini anxius illic ferventi desiderio tranſſecavit, sub cujus studio duca tu sic prospere ipsius terræ negotium dirigere cepit Altissimus, quod Rex ipse civitatem Damietam in interitu sicut fertur Agypti tanquam seram difficilem fortem que clavum multo robore stabilitam, quam dudum populus Christianus non absque magna sui sanguinis effusione obtinuit, & tædem eventu sinistro perdidit, mox ut ad ipsam applicuit Divino adjutorio profugatis exinde fidei hostibus cõquisivit. De quo ingenti concepto gaudio in laudis supernæ canticum surrexit ecclesia, & universi Christicolæ hujus communis lætitiæ participio pariter exultarunt, quia dragma que longo fuerat tempore perdidit, caeleſti erat munere re inventa: & ovis quæ diu per detertum gentilitatis erraverat, ad gregem revocata Dominici jam cum aliis pacis salutaribus pascebat. Sed proh dolor! cessavit nunc tantum gaudium & in mœrore nimium est conversum: ipsa quem civitas, quæ grandis causam alacritatis attulerat, magis facta materia est lætenti. Nam cum postmodum idem Rex contra Soldanum Damasci & Babylonæ suo exercitu comitante processerit, tandem claræ memoriæ R. comite Attrebatensi germano Regis ejusdem, & Magistro & fratris dictum militem templi Ierolymitani, ac aliis quam multis commilitonibus, validum cum Saracenis committentibus bellum, & post non modicum Saraceno rum ipsorum excidium in bello ipso, non absque salutaris triumphi martyrii, paucis evadentibus intentatis, præſatus Rex cum exercitu constanter insisteret, furorem irruentium sustinuit paganorum: qui sic illico terræ ac fluminis tranſitus arcaverunt, quod idem exercitus defectum victualium patiebat extremum, propter cujus intolerabilem tolerantiam, & præ suorum multitudine infirmorum vehementer obſtupuit, nec potuit non vereri, quoniam urgentibus undique incommodis premebatur. Cumque mutis congressibus fieret hinc inde ruina maxima pignatorum, demum innumerabilitate hostiũ prævalente, Christianæ militiæ agmina fere penitus corruere, dictusque Rex cum his qui secum supererant, hostilium populorum circumstantium vallo cinctus & coanguitatus nimium, coactus est restituere ad ultimum Damietam, & eo postea ingresso navigium ad recessum, nonnullos de suis qui in civitate ipsa in lætis ægritudinis decubebant, & alii qui navali caruere præſidio, indifferenter manus inimica peremit, non adfuit illis defensionis brachium, nec pro eis locus refugii est inventus. Ah Domine Deus! ubi sunt inclyti athletæ tui? ubi robusti pugiles? ubi propugnatores electi, qui fide fulgentes, ferventes devotione, & experientia præcipui, ad tuum prælium contra tui blasphemos nominis salvificæ crucis armis insignibus se accinxerant præliandum.

¶ f. d. d. is militibus.

Ah Deus ubi est populus tuus egregius, gens illustris, & strenua multitudo, qui pro te relicti tuis omnibus tam longa terrarum & marium spacia tranfierunt contra fidei amulos Christiane intrepide pugnaturi! Ah Domine quomodo viri, belligeri sic potuere a talibus debellari! quomodo fortes tui tam graviter in prælio ceciderunt! Ecce inebriatus est iustorum sanguine, ac saturatus eorum carnibus gladius impiorum, & turbam illam quam ejusdem regis ardens devotio ad tuum tam acceptabile obsequium accenderat, voravit mucro feritatis Sarracenicæ fere totam. Madent agri tuorum effuso pro te cruore fidelium, terra rutilans eorum sanguinis aspersione cornifcat. Iacent tuorum corpora martyrum inhumata, in escam caeli volatilibus & terræ bestibus derelicta. Heu quam funereus hic conflictus, qui tot & tantorum Christianorum vitam debachante in eos infidelium mucrone finivit! heu quam dolenda strages in qua tantum tuorum occubuit collegium bellatorum. Sed nequaquam ambigimus quin his feliciter concluderint dies suos, quin tu Domine pro quo dormitionem acceperunt, in vitam eos transferis absque termino duraturam, Non mirum ergo si de tam adverso successu tota gemit ecclesia, cum vix ei casus contingere gravior potuisset, propter quod exacerbatum est nimium cor ipsius, & suas præ angustia spiritus assiduis fletibus rigat genas, quia non ei dolor similis sicut iste: plorat quippe multorum interitum filiorum, licet non existimandi sint illi mortui, sed ad vitam renati potius meliorem. Sospirat etiam de omissione tot sumptuum & laborum, qui sic steriles abiere, cum sit probrose perditum quod per ipsos fuerat honorifice acquisitum. Dure insuper ingemisit de illorum jactura ethnicorum, qui forsitan de hujusmodi temporali jactura fidelium gloriantes insultant ipsi, improperant dicendo: Vbi est Deus eorum? ubi est ipsorum adiutor, de cujus auxilio confidebant. Lugent etiam omnes ecclesie filii, ac in plaetis & vis publicis voces communitur dant mæroris, nullius facies iocunda cernitur, unusquisque in terram oculos præ pudore declinat, alter cum altero condoleat, & conceptam mæritiam mutua de tam flebili eventu relatione recentent: vixque de ore aliojus, verbum percipitur nisi triste, nec est aliquis qui alium consoletur. O fallax Oriens, quam serenum in principio illuxisti regi Francorum illustri, & claro exercitui Christiano! quam amicabilem eis in ingressu Ægypti, & quam favorabilis adfuisisti! Novissime autem quam torum ostendisti te illis & turbidum, & quam inhumam! ipsi quamquam contrarium te senserunt! Venerant enim ut te quasi desertum incultum excolerent, & salutaribus plantarum consitiis, agro Dominico sociarent: sed illorum, vix tibi, consortium repulisti, visitationis tuæ tempora non agnoscentes. O nimis infelix tenebrarum Ægypte, cur illum inclytum Deo carum virorum illustrium cœtum, per quem tibi ad effugandam ignorantie tuæ caliginem lumen claræ fidei effulsisset, a tua exclusisti cohabitatione, ac tam exprobrabiliter devitasti! quem profecto velut indicem viæ vitæ debueras libentius invitare; in hujus quidem propulsione repulisti. Heu tibi! sprevisisti & ditulisti Christum filium unicum summi Patris. O dilecta Ierusalem regis superni civitas: quot ad te pro subventionem tua misit huc usque mater ecclesia bellatores, quot hæcenus crucis armavit signaculo, ut a diro te jugo eriperet servituti, & quot in hoc obsequio captivati sunt, mutilati, caesi & aliis innumeris tribulationibus cruciati? Quot etiam in hujus persecutione servituti vitæ suæ spationem finierunt? O Ierusalem, Ierusalem, pro cujus liberatione occisi sunt innumeri ad te nulli; quando speratam refundes iocunditatem ecclesie, cui tandiu acris tristitia mæ-

Consil. general. Tom. XI.

riam infudisti? O utinam suscipiat aliquando ecclesia ipsa de tua optata recuperatione lætitiā, pro qua infinitas amaritudines jam gustavit! Porro nec ex parte ipsius ecclesie, nec ex parte regia in præmissa negotio commissam fuisse credimus negligentiam vel defectū, cum & eadem ecclesia omnem quam potuit ad illius profectum diligentiam & sollicitudinem adhibuerit, & grandia insuper impedia ministravit, & prædictus rex sic ex animo negotiū ipsam assumpserit, quod pro eo, suo pretioso, magnifico, & famoso regno relicto, ad partes illas cum fratribus suis, cæteriisque ipsius regni magnatibus ardenti affectu processerit: quin immo propriis illud præferens commodis se ipsum & sua eidem totaliter deputavit. Vnde aliqua forte peccata populi, Divinæ majestatis oculos graviter offenderūt, propter quæ provocatus Dominus casum istum ad correctiōnem tuorum, quos salvare desiderat, venire permisit. Nō enim odit quos corripit, nec salutem illorum negligit quo: flagellat: quin immo cum percatit, quem diligit tunc ostendit, quia filio quem diligit assidue parat virgam, nec restringit in ira misericordiam, nec cū indignatur est inmemor pietatis, si post illata verbera sentitur continuo propius consolator. Quare sibi & in prosperis, & adversis gratiarum reddendæ sunt actiones, & benedicendum in omnibus nomen suum, ut in nullo evento, nullo in tempore suorum lingua taceat laudem ejus: & sub ipsius potenti dextera humiliari debent magni communitè & pusilli, ut mereantur necessitatis tempore suæ clementiæ beneficio exaltari, quoniam hic est Dominus qui humiliat, & sublimat, qui nites benigne respicit, & de Jonge intuetur excellos, qui vulnerat & medetur, & post tristitiam exultationem inducit. Quamobrem firmiter est sperandum, quod post hujusmodi percussiois dolorem consolationis opportuniæ medelam misericorditer adhibebit. Verum quia pernecessariæ sunt in iis deprecationes fidelium, cum devotæ orationes & crebro aures Divinæ pietatis inclinent, & ipsarum interventione illius propitiatio facilius impetretur: providimus fore apud Deum in hujusmodi necessitatis articulis attentis & sedulis supplicationibus insiltendum, quoniam multum valent assidua iustorum precamina penes ipsum: & si forte sit fœtore peccatorum offensus, orationum odore non abnuat complacari, sed cito devotis lenitur precibus, ubi calparum est enormitate commotus. Ideoque universitatem vestram monemus, rogamus, & hortamur attente, mādantes quatenus hoc univiale discrimen pia moderatione penitentes, erigatis toto affectu ad Dominum corda vestra, & in conspectu ejus orationes continuas effundatis, & faciatis per vestras civitates & dioceses a clero & populo generaliter supplicari, ut ecclesiam suam tanto consolari dispendio non retardet, & memorato Francorum regi Christianissimo utique principi, liberum iter præbeat & securum, ipsumque cum suis omnibus a quolibet nocumtoto custodiat, & ad sui gloriam & totius Christianitatis honorem in incolumitate ac prosperitate præservet, sibi que vires augeat, & corroboret contra paganicas nationes, & ad Ierolimitanum negotium clementer prospiciat, eique celeriter subvenire dignetur terram illam quam sua sanctificavit præsentia de infidelium manibus eruendo. Speramus etenim didum negotium posse hujus precum subsidii efficaciter adjivari & non minus ipsam per hæc spiritalia quam per temporalia suffragia promoveri, quoniam orationes etsi non aperte, utilius tamen pugnant. Vnde cum certabat legifer ille precibus, mox Israël in prælio superabat, & per illius occultum agonem manifestam ipse victoriam obtinebat. Vt autem hæc adjutoria frequentius & devotius præbeantur, præcipimus ut qualibet hebemada sermonē admonitionis & exhortationis Christi

R r ij fide.

fidelibus proponatis per vos vel per alios in vestris ecclesiis & in aliis earundem civitatum & diocesum, & per ipsarum prælatos vel rectores proponi similiter faciatis, ut super his effectuose ac sine intermissione Dominum deprecetur, & nihilo minus ad præfatæ terræ succursum eo celerius & fortius se studeant properare, quo festinantiori & potiori consilio & auxilio illa modo noscitur indigere, nec pro hac adversitate a tam pii, necessarii, & salubris negotii prosecutione torpescant: quin immo ex huiusmodi casu tanquam firmi & stabiles animo, quos tribulationis tentatio non evertit, exurgant ad illius subsidium fortiores, quia nihil grave, nihilque adversum debet ipsos retrahere a tam digno & placito servitio Iesu Christi: mandatum nostrum taliter impleturi, quod præter grande præmium, quod exinde a Domino consequemini, nostram & apostolicæ sedis gratiam obtineatis plenius, & favorem.

*** XVIII. AD S. LVD. FRANC. REGEM.

Quod nemini licet regnum Franc. excommunicationi & interdicto subicere.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio illustri regi Francorum salutem & apostolicam benedictionem.

Apostolicæ sedis benignitas sincera obsequentium vota fidelium, favore benevolo prosequi consuevit, & illustrium virorum personas, quas in sua devotione promptas invenit & ferventes, quibuslibet titulis decentius decorare. Vt igitur ex devotione, quam ad vos & Romanam ecclesiam habere dinosceris, favorem apostolicum tibi sentias accrevisse, tuis devotis supplicationibus inclinati, autoritate tibi præsentium indulgemus, ut nullus in terram tuam excommunicationis vel interdicti sententiam proferat. abs-

que mandato sedis apostolicæ speciali. Nos enim de crevimus irritum & inane, si quid contra præmissæ indulgentiæ nostræ tenorem contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani xviii. Kal. Ian. pontificatus nostri anno 1.

** XIX. AD GALLIARVM PRÆLATOS.

NE CRUCE-SIGNATOS IN SVIS CRIMINIBVS DEFENDANT.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis decanis, archidiaconis, officariis, & universis ecclesiarum prælati per regnum Francia constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

EX parte carissimi in Christo filii nostri regis Francia illustri, fuit propositum coram nobis, quod nonnulli Cruce-signati regni sui, cum deberent ab excessibus abstinere, propter libertatem ab eis indultam furta, homicidia, raptus mulierum, & alia perpetrant detestanda. Nolentes igitur, ut aliqui Cruce-signati occasione libertatis eis indultæ præsumant ad talia extendere manus suas, universitati vestræ per apostolicam scripta mandamus, quatenus Cruce-signatos eosdem in huiusmodi criminibus minime defendatis.

Datum Lugduni viii. Idus Novembris, pontificatus nostri anno 14.

Quatuor alia sunt ejusdem Innocentii epistole, infra, in concilio Lugdunensi.

CONCILIUM

ANNO
CHRISTI
1245.

LUGDVNENSE I.

GENERALE

AB INNOCENTIO IV. CELEBRATVM.

HISTORIA CONCILII.

VONTIAM singularis Friderici II. Romanorum imperatoris insolentia Innocentium quartum pontificem maximum præcipue ad convocandum Lugdunense concilium incitavit: res ipsa postulat, ut similitates, quas ipse Fridericus cum hoc pontifice & cum aliis gessit, & belli acerbissimi quod eidem intulit initia & causas breviter explicemus. Hic igitur Fridericus, Henrici quinti filius, & Friderici I. nepos, maximis est a sede apostolica beneficiis affectus. Puer enim parentibus orbatus, in tutela fuerat Innocentii tertii: ejusdemque pontificis opera ad eius dignitatis gradum ascenderat, pulsoque Ottone quarto imperator fuerat designatus. Cui non modo parem gratiam non retulit, sed etiam ecclesiam Romanam multis annos divexavit; & arma, quæ voto obstrictus pro salute communi contra Saracenos capere debuit, magno Christianorum omnium detrimento ingrato animo atque impio contra ipsos pontifices cepit. Et quamquam principio tamdiu Innocentio tertio & reliquis pontificibus obsecutus est, quamdiu id suis rationibus conducere putavit: tamen ubi mortuo Innocentio insignia imperatoris ab Honorio tertio adeptus est, statim cum illo graves inimicitias suscepit. Cum enim & ecclesiarum jurisdictiones, & bona usurparet, & a clericis & ecclesiis tributa exigeret, ac sæpe ab Honorio pontifice, ut ab incepto desisteret, admonitus respicere nollet, ab eodem Honorio fidelium communione privatus est: quam sententiam Gregorius quoque nonus, qui in Honorii locum successerat, confirmavit. Et licet aliquando in gratiam cum Gregorio IX. pontifice maximo imperator rediisset, & ab eo monitus fuisset ut votum quo tenebatur perolveret, regnumque Hierosolymitanum, quod in summo discrimine, expugnata jam a Saracenis Hierosolyma, eo tempore verfabatur, in pristinum statum restitueret: ipse adeo ab hac expeditione refugit, ut eam ob causam in omnium fere Christianorum, præsertim vero Gregorii pontificis offensionem incurreret. Attulit præterea maximam molestiam eidem pontifici Fridericus. Cum enim ipsius regnum quibusdam pontificis urbibus & oppidis finitimum esset, multa quæ ad sedem apostolicam pertinebant ausus est occupare, & militum præsidio munire. Qua injuria commotus pontifex vim vi repellere coactus est, & ecclesie patrimonium, ne in

potestatem Friderici veniret, armis tueri. Et quamvis longo tandem intervallo conscripto exercitu imperator in Syriam sit profectus; tamen, cum nullo commisso prælio, statim cum Ægypti rege, qui Syriam oppressam tenebat, pacem fecisset, & verbo tantum ex pacto Hierosolymam recepisset, non solum pontificis animus non placavit, verum etiam exulceravit vehementius. Itaque Fridericus apertas inimicitias cum Gregorio gessit, bellumque illi tam acerbum intulit, ut magnam Piceni & Latii partem in suam redegerit potestatem: Romaque obsessa, si quos interderit cives in obsidione caperet, crudeliter trucidaret. Cum autem Guelphorum & Gibellinorum factiones eodem tempore ad Italiae perniciem erupissent; omnesque fere civitates in contrarias partes distraherentur, civesque ipsi, quasi furis quibusdam agitati, alii alios in exilium pellerent, fortunisque spoliarent: Fridericus, cujus erat flammam nascentem opprimere, illam potius auxit, sibi que Gibellinis adjunctis, Guelphos, qui pontificis defensionem susceperant, bello statim aggressus est. His igitur malis ut mederetur Gregorius, hominisque superbi furoris atque amentia cæci, qui neque cum Saracenis unquam bellum gerere, neque cum Christianis pacem firmam habere voluisset, aut omnino, aut aliqua certe ex parte nefarios conatus reprimeret: concilium generale convocavit, Romamque tum episcopos, tum alios patres venire iussit. At cum multi ex Gallia & Hispania dicto audientes Romam navigarent, Genuensiumque triremibus veherentur, in Friderici classem inciderunt, victisque Genuensibus capti sunt episcopi & cardinales, & ad ipsum imperatorem perducti. Gravem hunc episcoporum casum ita ægre tulit vir optimus Gregorius, ut præ animi dolore & vita paucis diebus excesserit, cum quatuordecim annos, menses quinque, summa æquitate & prudentia ecclesiam administrasset, maximosque labores ejus causa pertulisset. Successit Gregorio Cælestinus quartus, qui cum statim de vita migrasset, cardinales vix post viginti menses Innocentium quartum, virum doctrina & virtute præstantem pontificem maximum elegerunt. Hic pontifex statim cum Friderico de pace egit; hominesque gravissimos ad illum misit, qui æquissimas ei pacis condiciones proponerent & postulerent, ut patres, qui in pugna navali capti fuerant, ut

Vincencius
lib. 30. c. ult.
& l. 31. c. 1.
Villanus l.
6. c. 24. &
sequētibz,
& alii.

R r iij sape

Concil. general. Tom. XI.

ANNO
CHRISTI
1245.

Ioānes Villanus lib. 5. hist. c. 18. Idem libro 5. cap. 36.

Vincencius Belvacensis lib. 30. c. 129. & Ioānes Villanus lib. 6. c. 15. & sequentibus.

Vincencius lib. 30. cap. 38. Mattheus Paris hist. in Henrico III. & Ioānes Villanus loco citato.

ANNO
CHRISTI
1245.

Quæ fe-
quuntur, ex
actis con-
cilii excer-
pta sunt.

sæpe promiserat, liberos dimitteret. His pontificis cohortationibus cum Fridericus obtemperare nollet, nullaque amplius concilianda pacis reliqua spes esset: Innocentius ut hominis temeritatem reprimeret, atque aliis ecclesiæ commodis consulere, Gregorii consilium secutus, synodum statim coegit. Verumtamen quia difficile erat patres Romam venire propter bella & seditiones quæ longe lateque diffusæ totam jam Italiam occuparant, seipse pontifex in Galliam contulit: Lugdunumque urbem clarissimam habendam concilio delegit. Fridericus igitur ad dicendam causam evocatus non venit: misit tamen legatos, in primitivum Thadæum quemdam eloquentem virum & eruditum, qui advocati officio fungeretur, dilucetque criminata, de quibus ipse postulabatur. Hic Thadæus ita obicit munus suum, ut & Imperatorem acerrime defenderet, & accusatoribus multa obiiceret, illorumque rationes & argumenta refutaret. Sed tandem in ultima actione, causa cognita, diligenterque perspecta, Innocentius de sententia synodi Imperatorem damnavit: eumque e piorum communione ejectum, imperii dignitate & Sicilia regno privavit.

Præter hanc Imperatoris causam, fuerunt item ab Innocentio alia negotia maximi momenti ad synodum relata. Cum enim omnes pontifices de Christianis qui Syriam incolebant essent eo tempore solliciti, in illisque tuendis & confirmandis, repellendisque Saracenis, assiduam curam & diligentiam adhiberent, cumque tunc magnus esset necessario mittendus exercitus, ne regio illa in potestatem Saracenorum iterum perveniret: Innocentius, ne officio suo deesset, omnes ad hanc expeditionem cohortatus est.

Præterea eodem tempore ardebat bello Græcia. Balduinum, qui primus ex Latinis Constantinopolitanus imperator fuit, quidam Græci principes iniquo animo in Græcia dominari patiebantur, qui non solum ab imperatore defecerant, verum etiam & ipsi Balduino, & aliis qui postea rerum potiti sunt, bellum acerrimum ac diuturnum intulerant, & modo aperto Marte, modo insidiis & dolo, ita eos vexabant, ut tandem imperator qui eo tempore Constantinopoli regnabat, de suo statu amplissimo fore dejectus, vix nomen imperatoris & majestatem obtineret. Hoc igitur negotium ad ecclesiam magnopere pertinere Innocentius existimabat. Cernebat enim animo, si Græci Latinos expellerent, periculum esse, ne tota statim Græcia ad pristinam consuetudinem moremque relaberetur, & a Romana ecclesia disideret.

Egressi item fuerant paulo ante Tartari, qui olim Scythæ Asiaticæ nominabantur, extra regiones quas incolebant, & multas Asiæ provincias depopulati, tandem Europæ bellum intulerant: magnæque illius parti incredibiles calamitates importarant: & in primis Pannoniæ inferiori, quæ nunc Hungaria dicitur, quam cæde & incendiis vastatam, in suam redegerant potestatem. Occurrebant itaque uno eodemque tempore res magnæ & vehementer ardentes, quæ sine generali concilio vix pro dignitate poterant explicari. Illud etiam accedebat, quod superiores pontifices ad convocanda concilia commovit: mores enim hominum longe a majorum disciplina deflexerant, quotidieque in vitia graviora dilabebantur. Quare optabat pontifex ut ecclesia pristinum illum, qui hisce moribus obsoleverat, dignitatis splendorem recuperaret. Hæc autem cura tantopere illum sollicitabat, ut cum reliquæ causæ essent gravissimæ, de hac tamen primo loco in concilio verba fecerit: & quamquam hæc omnia sunt ad synodum delata, tamen præcipue in omnibus actionibus actum est de causa Friderici imperatoris, & ad exitum perducta.

Parif. in
Henrico
III.

Vincenius
lib. 31. c. 1.
& sequen-
tibus.

Fuit autem habitum hoc concilium in templo maximo Lugduni, anno a Christo nato millesimo ducentesimo quadagesimo quinto, pontificatus Innocentii quarti anno secundo. Convenerunt multi cardinales, episcopi centum quadraginta, abbatesque complures. Accesserunt multi viri clarissimi, & præter cæteros Constantinopolitanus imperator: qui prope pontificem confedit. Interfuit patriarcha Constantinopolitanus, & Antiochenus.

Absolutum fuit hoc concilium brevi temporis spatio. Prima enim actio habita est quarto Kalendas Iulii, secunda octavo post diebus, & paulo post tertia eademque postrema. In his actionibus præter negotium Friderici, in tertia actione de tuendo regno Hierosolymitano eadem innovata sunt quæ ab Innocentio tertio in generali concilio statuta fuerant. Demum de mittendo imperatori Constantinopolitano subsidio, & de Tartarorum impetu, ferociaque comprimenda nonnulla constituta. Illud præterea sancitum fuit, ut dies natalis beate Mariæ virginis, Deique matris, octavo idierum spatio celebraretur. Alia item decreta edita sunt, quæ major ex parte in manuscripto Innocentii regesto continentur, & in hæc generalium conciliorum editionem conjunguntur.

ANNO
CHRISTI
1245.

Parif. ubi
supra.

EPISTOLÆ

INNOCENTII PAPÆ IV.

ARCHIEPISCOPO, SENONENSI.

DEI virtus & Dei sapientia Dominus Iesus Christus, cujus ineffabili subiecta sunt omnia majestati, a fundationis initio splendore virtutum suam illustravit ecclesiam: & sic infigure reddidit singularis privilegio potestatis, ut per ejus ministerium, suum justitia consequatur effectum, & sedato guerrarum turbine, mundo possit tranquillitas provenire. Hujus enim præminentiam dignitatis dum nos reverenter attendimus, qui regimini generalis ecclesiæ licet immeriti Divina providentia præsidemus, reddimur corde solliciti, quod tempestatis horror, qua ipsa turbatur ecclesia, & religio Christiana concutitur, per nostræ provisionis auxilium caelesti pietate propitia propulsetur. Hinc est quod nos, ut ipsa ecclesia per fidelium salubre consilium & auxilium fructuosum, statum debiti possit habere decorem, & deplorando terræ sanctæ discretimini, & afflictio Romano imperio, prope valeat subveniri, ac inveniri remedium contra Tartaros, & alios contemptores fidei, ac persecutores populi Christiani, nec non pro negotio, quod inter ecclesiam & principem vertitur, reges terræ, prælatos ecclesiarum, ac alios mundi principes duximus advocandos. Rogamus itaque fraternitatem tuam, & hortamur attente, præcipiendo mandantes, quatenus ad præsentiam nostram, omni proisus occasione postposita, usque ad proximum festum sancti Joannis Baptistæ personaliter venire procures; ut ipsa ecclesia ex tuæ visitationis honore spirituale gaudium, & ex tua industria consilium percipiat profuturum; sciturus quod nos dictum principem in prædicatione nostra citavimus, ut per se vel suos nuncios in concilio celebrando compareat responsurus, nobis & aliis qui aliquid contra ipsum proponendum duxerint, satisfactionem idoneam præstentur. De personarum autem & eveditionum moderato numero illam, cum veneris, providentiam habeas, quod tuæ nimis onerosus ecclesiæ non existas. Cæterum volumus & mandamus, ut suffraganeis tuis, quod eodem termino pro his ad præsentiam nostram accedat, eorum vero capitulis, quod mittant providos nuncios & fideles, qui vice ipsorum

excusa-
tione

utile

utile nobis consilium largiantur, auctoritate nostra A
præcipere non postonas.

Datum Lugduni tertio Nonas Ianuarii, anno se-
cundo.

CAPITVLO SENONENSIS.

DEi virtus, & cætera usque, festum sancti Iohannis
Baptistæ providos & fideles nuncios destinatis :
ut ipsa ecclesia ex huiusmodi visitationis honore spi-
rituale gaudium, ac ex illorum industria, & cætera, ut
in alia usque ad, præstiturus.

Datum, &c. ut in proxima.

ILLVSTRI REGI FRANCIE.

DEi virtus, & cætera usque ad, advocandos. Ro-
gamus itaque ferocitatem tuam, & hortamur at-
tente, quatenus ad præsentiam nostram, & cætera us-
que ad, proximum festum S. Iohannis Baptistæ mit-
tas providos nuncios & fideles. &c. usque ad, præstien-
sus. Huiusmodi autem nostrum desiderium sic, filii
benedictionis, adimpleas, ut nos in te gaudentes zela-
torem honoris ecclesie reperisse, quæ secundum
Deum in futurum tibi grata senserimus, paternis affe-
ctibus prosequamur.

Datum, ut supra in proxima.

EPISCOPO OSTIENSI.

PRO magnis & arduis negotiis, quæ incumbunt
ecclesie, tuam & aliorum fratrum nostrorum ab-
sentium habere præsentiam, nos & fratres nostri jurgi-
ter affectamus: maxime cum multum honoris & com-
modi possit eidem ecclesie per industriam vestram con-
siliium provenire. Cum itaque nos de ipsorum fratrum
consilio concilium duxerimus advocandum: proximo
festo beati Iohannis Baptistæ super hoc termino assi-
gnato, fraternitati tuæ præsentium auctoritate man-
damus, quatenus te ad iter nostram adeundi præsentiam
præparare studeas, ut si forte ita cito, sicut in
desiderio nostro vertitur, venire non possis, saltem
ad nos, Deo duce, in termino pervenias memorato.

Datum Lugduni secundo Kalendas Februarii anno
secundo.

In eodem modo S. tituli sancte Marie trans Ti-
berim presbytero cardinali.

In eodem modo R. sancte Marie in Cosmedin dia-
cono cardinali.

In eodem modo R. sancti Angeli diacono cardi-
nali.

BREVIS NOTA EORVM

QUÆ IN PRIMO CONCILIO LVGDVNENSI
generali gesta sunt.

IN NOMINE DOMINI, AMEN.

Anno eiusdem millesimo ducentesimo
quadragesimo quinto.

Cum dominus Innocentius papa quartus ad par-
tes Gallie propter multa pericula quæ immine-
bant generali ecclesie se transtulisset, concilium ad-
vocavit apud Lugdunum: & in vigilia Petri apostoli
concilio convocato in majori ecclesia, dominus
papa, Missa celebrata, locum eminentiorem ascen-
dit: imperator vero Constantinopolitanus sedit ad
dexteram, & quidam alii principes laici sederunt ad
sinistram, & diaconus cardinalis vicecancellarius ma-
gister Martinus Neapolitanus cum notariis, audito-
re, & correctore, capellanis, subdiaconis, & qui-

busdam aliis: inferius vero sic prælati sederunt. Ex
opposito tres patriarchæ ordinati fuerunt, videlicet
Constantinopolitanus ad dexteram, Antiochenus, A-
quileiensis tertio; de quo scandalum est exortum, ex
eo quod, ut alii patriarchæ dicebant, sedere non de-
bebat iuxta eos, cum non esset de quatuor patriarchis,
& destructa est sedes ejus. Et tandem, ut vitaretur
scandalum, de voluntate domini papæ, ut creditur,
est resecta. In navi vero ecclesie ad dexteram, & in
eminentioribus locis sederunt episcopi cardinales, ex
altera vero presbyteri cardinales, archiepiscopi, &
episcopi post eos: in sedibus autem constitutis in navi
ecclesie sederunt aliqui de episcopis, abbates, procura-
tores capitulorum, nuntii regum, & imperatoris
Friderici, & multi alii erant ibi. Tunc dominus papa
incepit, Veni Creator Spiritus: & illo hymno com-
muniter ab omnibus decantato, dixit: Dominus vobis-
cum; & responderunt omnes: Et cum spiritu tuo.

Oremus. Aegidius cardinalis dixit: Flecimus genua.
Octavianus respondit: Levate: & sic dixit do-
minus papa propriam orationem: qua dicta, Galea-
tus capellanus incepit litanias. Quibus expletis do-
minus papa dixit: Oremus, cum oratione de Spiritu
sancto, Deus qui corda fidelium: nec dixit Dominus
vobiscum. Quibus peractis incepit prædicare de au-
toritate prophetie: Secundum multitudinem dolo-
rum meorum in corde meo, consolationes, &c. inci-
piens, quod multiplex erat dolor suus, quia quinque
dolores circumdederant eum. Primus erat de diffor-
mitate prælatorum & subditorum. Secundus erat de
insolentia Saracenorum. Tertius de schismate Græ-
corum. Quartus de savitia Tartarorum. Quintus de
persecutione Friderici imperatoris.

Rediens ad primum articulum de difformitate præ-
latorum & subditorum, quia non erant tales quales
confueverant, & debebant esse, & de eorum excessi-
bus multa dixit. Postea de insolentia Saracenorum,
referens rumores de iis quæ tunc acciderant ultra
mare, quando Ierusalem occupaverant, & everterant
sepulcrum Domini, & cætera sacra loca de partibus
illis, & Christianos interfecerant infinitos, & quæ-
cumque ibi per eos fuerant perpetrata. Tertio de
schismate Græcorum, quomodo Vacarius imperator
Græcorum cum Græcis schismaticis occupave-
rant & destruxerant fere usque ad Constantinopoli-
m, & de civitate timeri poterat, nisi a Christianis
velocem succursum haberent. Quarto de savitia Tar-
tarorum, quomodo terram Christianorum intrave-
rant, & Hungariam occupaverant, non parentes,
quoniam omnes interficerent, sexui vel ætati. Quinto de
persecutione dicti imperatoris, quomodo perseque-
batur ecclesiam, & suum prædecessorem Gregorium
fuerat persecutus: & in literis, quas dictus imperator
per mundum mittebat, referebat publice quod non
persequebatur ecclesiam, sed personam: quod verum
non fuerat, propterea manifestissime apparebat, quia in
vacatione ecclesie eam persequi non cessavit. Immo
tunc celerum & ecclesiam magis afflixit. Et postquam
de afflictione plurima dixit, fecit legi quoddam privi-
legium aurea bulla munitum ab eodem imperatore,
cum esset rex, Honorio prædecessori suo concessum:

in quo inter alia potissimum habebatur, quomodo
eidem juramentum fidelitatis præstiterat, tamquam
vassallus suo domino; & quoddam aliud privilegium,
in quo ipse fatebatur quod regnum Siciliae & Apu-
liae erat speciale patrimonium beati Petri, & illud
ab ecclesia tenebat in feudum, & concedebat ac qui-
tabat si aliquod jus habuisset in electionibus ecclesia-
rum regni prædicti, & faciebat easdem ecclesias li-
beras, francas, & immunes ab omni præstatione. Item
fecit legi plura alia privilegia aurea bulla munita, ec-
clesie,

ANNO
CHRISTI
1245.ANNO
CHRISTI
1245.

clesiæ, dum esset rex, & postea imperator, concessa, in quibus habebatur, quod ipse quibat, donabat, & concedebat, & confirmabat totam terram a castro Radicofani, usque ad castrum Ceprani, marchiam Anconitanam, ducatum Spoleti, exarchatum Ravenne, Pentapolim, comitatum Romandiolæ, & terram comitis Mathildis: & multa alia erant ibi. Quibus dictis iudex Thadæus, unus de nunciis imperatoris, surrexit, & fere respondit ad singula quæ dicebat dominus papa, & mirabiliter videbatur imperatorem excusare: & asseruit multa quæ fecisse & procurasse dicebat ecclesiam contra eum, & ostendit ibi plurima ex contentis litterarum, & multis responsio ejus fuit grata. Sed dominus papa respondit ad singula bene, ac si prævidisset, se & ecclesiam excusando. Et sic illius diei sessio fuit terminata.

Secunda sessio fuit ad octo dies postea, & quoad sessionem & officia idem factum fuit quod & in prima. Quibus peractis, surrexit episcopus Calmenfis, Cisterciensis ordinis de Apulia, qui exul erat, & mirabiliter descripsit vitam malam, & ignominiosam, & progressum dicti imperatoris a pueritia sua, & quæ erat sua intentio, quia ad hoc intendebat præcipue, ut prælati & clerici ad illam reverterentur pauperatam, in qua fuerant tempore ecclesiæ primitivæ: quod maxime patebat per litteras quas per mundum contra ecclesiam & clerum trans mittebat. Postmodum surrexit archiepiscopus de Hispania, qui multum dominum papam animavit ad procedendum contra imperatorem, referendo plurima quæ contra ecclesiam fecerat, & quomodo tota sua fuit intentio ut deprimeret ecclesiam juxta posse, promittens quod ipse & alii prælati Hispaniæ, qui multum magnifice & generaliter plusquam aliqua alia natio ad concilium veniant, domino papæ assisterent in personis & in rebus, juxta suæ voluntatis beneplacitum. Hæc eadem promiserunt plures alii in synodo prælatorum. Tunc surrexit prædictus iudex Thadæus, & multa gravia proposuit contra dictum episcopum Calmensem, quod non zelo justitiæ, sed ex malevolentia, ex eo quod ipsum & suos pro manifestis excessibus punierat, talia contra imperatorem proponere curavit, & sic in prædicta sessione nihil aliud factum fuit. Verumtamen dictus iudex Thadæus supplicabat instanter ut prorogaretur tertia sessio, pro eo quod imperatorem expectabat, prout ipse per certos habebat nuncios, ac ipse ad eum plures alios, qui in civitate Taurinensi fuerant, miserat, quod iter arripuerat ad concilium veniendi. Et quia dictus papa hæc quamplurimum affectabat, ut posset inter eos pacis fœdera reformare, usque ad diem Lunæ, post octavam sessionis secundæ, quæ fuerat in die Mercurii, contra multorum prælatorum voluntatem prorogavit tertiam sessionem. Quod non fuit sine consilio multorum prælatorum, & aliorum Templariorum & Hospitaliorum, qui multos armatos ad custodiam domini papæ & concilii studuerant destinare, & propter pressuram hominum, & dubitationem quæ in ipsa civitate, quæ custodiebatur per armatos plurimos die ac nocte, fortiter assistebat. Et quia pro certo, domino papæ constitit quod ipse non veniebat, nec cum mandato solemniter facto aliquos principes destinabat, dicta die Lunæ constituit tertiam sessionem, & peractis officiis, ut in prima, post multa dicta hinc inde & audita, antequam ad festum accederetur natiuitatis beatæ Mariæ virginis gloriose, ordinavit octavam, sacro concilio approbante. Deinde dominus papa quasdam constitutiones, quæ pro recuperatione terræ sanctæ, ac aliis, quæ pro subsidiis Romani imperii, & etiam alias quæ contra Tartaros factæ fuerant, fecit legi.

Item postmodum dominus papa dixit, quod om-

nia privilegia, quæ Romanæ ecclesiæ a principibus mundi tam ab imperatoribus quam a regibus concessa fuerant, eidem exemplari fecerit, & in eis apponi fecit omnium qui aderant prælatorum sigilla, & volebat quod vigorem haberent, sicut ipsa originalia quæ ibi lecta erant. Tunc surrexerunt nuncii regis Angliæ pro authenticatione quorundam privilegiorum concessorum a rege Angliæ ipsi ecclesiæ, quæ asserbant facta præter consilium principum terræ, licet privilegiis illis contrarium diceretur ad futurum pontificem, & quibusdam constitutionibus quæ pro subsidio fiendo ecclesiæ factæ fuerant. Tunc surrexit iudex Thadæus, percipiens quod jam securus erat postea ad radicem pro multorum privilegiorum authenticatione: & si contra dictum imperatorem vellet procedere, appellaret ad futurum summum pontificem, & concilium generale. Ad quæ dominus papa respondit humiliter & benigne, quod illud erat concilium generale, quia tam principes sæculares quam clerici ad illud fuerant invitati: sed omnes qui in jurisdictione imperatoris fuerant, ad illud eos accedere non permittit, propter quod appellationem non admittebat eandem. Et statim incepit recitare quantum eum dilexerat antequam esset in papam assumptus, & quantum sibi dimiserat postmodum, & etiam postquam fuerat concilium ordinatum, eum semper verbis mirabiliter honorando, ita quod vix credebatur ab aliquibus quod aliquam deberet ferri facere sententiam contra eum: & statim incepit omnia promere ore tenus, & ferre sententiam contra eum, privans ipsum omni honore & imperio, & aliis regnis suis: & postmodum sententia in scriptis in ipsa synodo lecta fuit. Quæ lecta dominus papa surrexit, & incepit, Te Deum laudamus: quo hymno decantato, per omnes fuit concilium dissolutum.

SENTENTIA
CONTRA FRIDERICVM
IMPERATOREM
AB INNOCENTIO PAPA IV.
IN CONCILIO LATA.

Sacro presente concilio, ad rei memoriam sempiternam.

AD apostolicæ dignitatis apicem, licet indigni, dignatione Divinæ majestatis assumpti, omnium Christianorum curam vigili sedulaque solertia gerere, ac intima considerationis oculo singularum discernere merita, & providæ deliberationis latera librare debemus: ut quos justus vigor examinis dignos ostenderit, congruis attollamus favorem, quos autem reos, pœnis debitis deprimamus; appendentes semper meritum & premium æqua lance, retribuendo cuique, juxta qualitatem operis, pœnæ vel gratiæ quantitatem. Sane cum dira guerrearum commotio nonnullas professionis Christianæ provincias diutius afflixisset, nos toto cupientes affectu mentis tranquillitatem & pacem ecclesiæ sanctæ Dei ac generaliter cuncto populo Christiano restituere ac reducere, ad præcipuum principem sæcularem, hujus dissensionis & tribulationis autorem, a felicis recerdationis Gregorio papa prædecessore nostro pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciales nuncios magnæ autoritatis viros, videlicet venerabilem fratrem nostrum P. Albanensem, tunc Rothomagensis archiepiscopum, & C. Sabinensem tunc, quondam Mutinensem, episcopos, ac dilectum filium nostrum Guillelmum basilicæ duodecim apostolorum presby-

presbyterum cardinalem, tunc abbatem sancti Fa-
 cundi, qui salutem zelabantur ipsius, duxerunt desti-
 nandos; facientes sibi proponi per ipsos, quod nos &
 fratres nostri, quantum in nobis erat, pacem per omnia
 secura habere, necnon cum omnibus hominibus,
 optabamus, parati sibi pacem & tranquillitatem dare,
 ac mundo etiam universo. Et quia prelatorum,
 clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat
 captivos, & omnium tam clericorum quam laicorum
 quos ceperat in galeis restituito poterat esse pacis
 plurimum inductiva, eum, ut illos restitueret,
 cum hoc idem tam ipse, quam sui nuncii, antequam
 ad apostolatus vocati essemus officium, promississent,
 rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem, ac
 propitius insuper, quod idem parati erant pro nobis
 audire, & tractare pacem, ac etiam audire satisfac-
 tionem quam facere vellet princeps de omnibus,
 pro quibus vinculo erat excommunicationis astric-
 tus; & offerri praterca, quod si ecclesia eum in
 aliquo contra debitum leserat, (quod non credebat)
 parata erat corrigere, ac in statum debitum reformare.
 Et si diceret ipse quod in nullo contra iustitiam
 leserat ecclesiam, vel quod nos eum contra iustitiam
 laesissimus, parati eramus vocare reges, prelatos,
 & principes tam ecclesiasticos quam seculares,
 ad aliquem tutum locum, ubi per se vel solennes
 nuncios convenirent; eratque parata ecclesia de
 consilio concilii sibi satisfacere, si eum laesisset
 in aliquo, ac revocare sententiam, si quam contra
 ipsum iniuste tulisset, & cum omni mansuetudine
 ac misericordia, quantum cum Deo & honore suo
 fieri poterat, recipere de injuriis & offensis
 ipsi ecclesie suisque per eum irrogatis satisfactionem
 ab ipso. Volebat etiam ecclesia omnes amicos
 suos sibi que adhaerentes in pace ponere, plenaque
 securitate gaudere; ut nunquam hac occasione
 posset aliquid subire discrimen. Sed licet sic
 apud eum pro pace patris monitis & precum
 insistere curaverimus lenitate; idem tamen
 Pharaonis imitatus duritiam, & obturans more
 aspidis aures suas, huiusmodi preces & monita
 elata obstinatione ac obstinata elatione desepit.
 Et licet processu temporis in die cene Domini
 proxima nuper praterita, precedente coram nobis
 & fratribus nostris cardinalibus presentibus
 carissimo in Christo filio nostro Constantino
 imperatore illustri, cetero quoque non modico
 prelatorum, senatoribus populi Romani, &
 maxima multitudine aliorum, qui eodem die
 propter solemnitatem ipsius de diversis mundi
 partibus ad apostolicam sedem con-
 venerant, quod staret nostris & ecclesie
 mandatis per nobilem virum comitem Tolosanum,
 ac magistrum P. de Vineis, & T. de Suesia
 curie sue iudices, & nuncios, & procuratores
 suos, speciale super hoc ab ipso
 mandatum habentes, prestitit juramentum;
 postmodum tamen quod juraverat non implevit;
 quin immo ea intentione ipsum prestitisse
 juramentum probabiliter creditur, sicut
 ex factis sequentibus colligitur evidenter:
 ut eidem ecclesie ac nobis illuderet
 potius quam pareret: cum anno &
 amplius jam elapsis, nec ad ipsius
 ecclesie gremium revocari poterit,
 nec sibi de illatis ei damnis &
 injuriis curaverit satisfacere, licet
 super hoc extiterit requisitus. Propter
 quod non valentes absque gravi
 Christi offensa ejus iniquitates
 amplius tolerare, cogimur
 urgente nos conscientia iuste
 animadvertere in eundem. Et ut ad
 presens de ceteris ejus sceleribus
 taceamus, quatuor gravissima,
 que nulla possunt celari tergiver-
 satione, commisit. Dejeravit enim
 multoties, pacem quondam inter
 ecclesiam & imperium refer-

Concil. general. Tom. XI.

matam temere violando. Perpetravit etiam sacri-
 legium, capi faciens cardinales sancte Romanae
 ecclesie, ac aliarum ecclesiarum prelatos & clericos
 religiosos & seculares venientes ad concilium,
 quod idem predecessor noster duxerat convocandum.
 De hæresi quoque non dubiis & levibus, sed
 evidentibus argumentis suspectus habetur: plura
 siquidem eum commisisse perjuria satis patet.
 Nam olim cum in Siciliae partibus morabatur,
 priusquam esset ad imperii dignitatem electus,
 coram bonae memoriae C. sancti Theodori
 diacono cardinali, apostolicæ sedis legato,
 felices recordationis Innocentio papæ
 predecessori nostro, & successoribus ejus,
 ecclesieque Romanæ, pro concessione regni
 Siciliae ab eadem ecclesia sibi facta, fidelitatis
 prestitit juramentum: & sicut dicitur, illud
 idem, postquam ad eandem dignitatem electus
 exitit, & venit ad Urbem, coram eodem
 Innocentio, suisque fratribus cardinalibus,
 & aliis multis presentibus, ligium hominum
 in ejus facinis manibus innovavit.
 Deinde cum in Almannia esset eidem
 I. & ipso defuncto bonae memoriae Honorio
 papæ predecessori nostro, & ejus successoribus,
 & ipsi ecclesie Romanæ, presentibus imperii
 principibus atque nobilibus, juravit, honores,
 jura, & possessiones Romanæ ecclesie pro
 posse suo servare, ac protegere bona fide,
 & quod quæcumque ad manus suas
 devenirent, sine difficultate restituere
 procuraret, nominatis & expresse dictis
 possessionibus in huiusmodi juramento:
 quod postmodum confirmavit, coronam
 imperii jam adeptus. Sed horum trium
 juramentorum tenerarius exitit violator,
 non sine proditoris nota, & lætæ crimine
 majestatis. Nam contra præfatum
 predecessorem G. & fratres suos
 comminatorias litteras eidem fratribus
 destinare, ac dictum G. apud fratres ipsos,
 sicut apparet per litteras ab eo tunc
 directas eidem, & etiam, prout fertur,
 per universum fere orbem terrarum
 multipliciter diffamare præsumpsit,
 ac venerabilem fratrem nostrum O.
 Portuensem, tunc sancti Nicolai in
 carcere Tulliano diaconum cardinalem,
 & bonae memoriae I. Prænestinum,
 episcopos, apostolicæ sedis legatos,
 nobilia & magna Romanæ ecclesie
 membra, personaliter capi fecit,
 & bonis omnibus spoliatis, ac per
 diversa loca non semel ignominiose
 deductos, carceribus mancipari.
 Privilegium insuper, quod beato Petro
 & successoribus ejus in ipso tradidit
 Dominus Iesus Christus, videlicet,
*Quodcumque ligaveris super terram,
 erit ligatum & in caelis:* & *quodcumque
 solveris super terram, erit solutum & in
 caelis;* in quo utique autoritas & potestas
 ecclesie Romanæ consistit, pro viribus
 diminueret, vel ipsi ecclesie aufere
 fatigavit: scribens te præfati G.
 sententias non vereri, latam ab eo
 excommunicationem vel interdictionem
 sententias, quas idem omnino contemp-
 sit, cogendo alios non servare.
 Possessiones quoque præfate
 Romanæ ecclesie, videlicet Marchiam,
 Ducatum, Beneventum, cujus muros
 & turres dirui fecit, ac alias, quas
 in Tuscia & Lombardia partibus,
 et quibusdam aliis obtinebat locis,
 paucis exceptis, occupare non
 metuens, eos adhuc detinet occupatas.
 Et tamquam ei non sufficeret,
 quod manifeste contra juramenta
 præmissa, præsumendo talia, veniebat
 per se vel suos officiales, earumdem
 possessionum homines dejerare
 compulit: ipsos a juramentis
 fidelitatis, quibus Romanæ tenebantur
 ecclesie, de facto, cum de jure non
 posset, absolvens, & faciens eisdem
 fidelitatem nihilo minus abjurare
 prædictam, si-
 bique

ANNO
CHRISTI
1245.* irritate,
irreire

bique fidelitatis hujusmodi juramenta præstare. Pacis vero ipsum violatorem existere plane constat, quia cum olim tempore pacis inter ipsum & ecclesiam reformatam jurasset coram bonæ memoriæ I. de Abbativilla episcopo Sabinensi, & magistro Th. tituli sanctæ Sabine presbytero cardinali, præsentibus multis prælatis, principibus, & baronibus, quod staret & pareret præcise absque ulla contradictione omnibus mandatis ecclesiæ, super iis pro quibus erat vinculo excommunicationis adstrictus, causis excommunicationis ejusdem expressis, per ordinem coram eo, tunc omnibus Teutonicis hominibus regni Siciliae, ac quibuslibet aliis, qui ecclesiæ contra ipsum adhaeserant omnem remittens offensam, & penam: & quod nullo tempore offenderet, vel offendi faceret ipsos, pro eo quod ecclesiæ altiterant, præitari in anima sua per comitem Acerrarum faciens juramentum, postmodum pacem & juramentum hujusmodi, nequaquam erubescens irretiri perjuris, non servavit. Nonnullos enim ex ipsis hominibus, tam nobiles, quam alios, postea capi & incarcerari fecit, & eis bonis suis omnibus spoliatis, uxores eorum & filios captivari, ac insuper terras ecclesiæ contra promissionem, quam eidem T. Sabinensi episcopo & Thomafo cardinali fecerat, irreverenter invasit, licet ipsi extunc in eam præsentem, si ullo modo prælietis articularis aut conditionibus contraveniret, excommunicationis sententiam promulgarent. Et cum iidem apostolica ei autoritate mandassent, ut nec per se nec per alium impediret quin postulationes, electiones, & confirmationes ecclesiarum & monasteriorum in regno præfato liberè de cætero fierent, secundum statutum concilii generalis, & quod nullas deinceps in eodem, regno viris ecclesiasticis ac rebus eorum imponeret tallias, vel collectas, quodque nullus ibidem clericus, vel persona ecclesiastica de cætero in civili vel criminali causa conveniretur coram iudice sæculari, nisi super feudis questio civiliter haberetur, ac Templariis, Hospitalariis, & aliis personis ecclesiasticis de damnis & injuriis irrogatis eisdem satisfaceret competenter, ipse mandatum hujusmodi adimplere contempsit. Liqueat namque undecim aut plures archiepiscopales, & multas episcopales sedes, abbatias quoque, ac alias ecclesias, ad præsens vacare in regno prædicto, easque, procurante ipso, sicut aperte patet, fuisse diutius prælatorum regimine destitutas, in grave ipsarum præjudicium & periculum animarum. Et licet forte in aliquibus ejusdem regni ecclesiis electiones sint a capitulis celebratæ: quia tamen per illa ejusdem familiares clerici sunt electi, probabili potest argumento concludi, quod facultatem non habuerunt liberam eligendi. Ecclesiarum autem ipsius regni non solum facultates & bona fecit, prout voluit, occupari: sed etiam cruces, thuribula, calices, & alios sacros earum thesauros, & pannos sericos, velut cultus Divini contemptor, auferri, licet, ut dicitur, ipsis ecclesiis, exacto tamen prius pro eis certo pretio, in parte fuerint restituti. Clerici quippe collectis & talliis multipliciter affliguntur, non solum trahuntur ad iudicium sæculare, sed, ut asseritur, coguntur subire duella, incarcerantur, occiduntur: & patibulis cruciantur, in confusionem & opprobrium ordinis clericalis: præfatis autem Templariis, Hospitalariis, & personis ecclesiasticis, non est de damnis illatis eisdem & injuriis satisfactum. Eum quoque certum est fore sacrilegii patratorem. Nam cum præfati Portuensis & Prænæstini episcopi, & complures ecclesiarum prælati, & clerici tam religiosi quam sæculares, ad apostolicam sedem pro celebrando concilio, quod prius ipse petiverat, convo-

cati per mare venirent, viis terræ ipsis de mandato ejus omnino præclusis, idem destinato Ennio filio suo cum multitudine galearum, & per alios complures longe ante serie præparatos in partibus Tusciæ maritimis insidiis positis contra eos, ut gravius posset virus vomere præconceptum, ipsos ausu sacrilego capi fecit, quibusdam prælatorum ipsorum, & aliis in hujusmodi captione submersis, nonnullis etiam interemptis, & aliquibus hostili insecutione fugatis, reliquis autem bonis spoliatis omnibus, & de loco ad locum in regnū Siciliae opprobriose deductis, ac ibidem diris carceribus mancipatis, quorum aliqui macerati squaloribus & inedia pressi miserabiliter defecerunt.

Merito insuper contra eum de hæretica pravitate suspicio est exorta, cum postquam excommunicationis sententiam a præfatis I. episcopo Sabinensi, & T. cardinalibus prolatam incurrerit, & dictus G. papa ipsum anathematis vinculo innodavit, ac post ecclesiæ Romanæ cardinalium, prælatorum & clericorum, ac aliorum etiam diversis temporibus ad sedem apostolicam venientium captionem claves ecclesiæ contempserit, & contemnat, sibi faciens celebrari, vel potius, quantum in eo est, profanari Divinam: & constanter asseruit, ut superius est narratum, se præfati G. papæ sententias excommunicationis non vereri. Præterea conjunctus amicitia detestabili Saracenis, nuncios & munera pluries destinaverit eisdem, & ab eis vicissim cum honorificentia & hilaritate receperit, ipsorumque ritus amplectitur, illos in quotidianis ejus obsequiis notabiliter secum tenens. Eorundem etiam more uxoriibus quas habuit de stirpe regia descendentiibus, eunuchos Capuæ, quos, ut dicitur, serio castrari fecerat, non erubuit deputare custodes, & quod execrabilis est, olim existens in partibus transmarinis, facta compositione quadam, immo collusionem verius, cum Soldano, Machometi nomen in templo Domini diebus & noctibus publice proclamari permisit, & nuper nuncios Soldani Babylonie, postquam idem Soldanus terræ sanctæ ac Christianis habitatoribus ejus per se ac suos damnavissima & inextimabiles injurias irrogarat, facit per regnum Siciliae cum laudibus ad ejusdem Soldani extollentiam, & sicut fertur, honorifice suscipi, & magnifice procurari. Aliorum quoque infidelium perniciosos & horrendis obsequiis contra fideles abutens, & illis qui damnabiliter vilipendentes apostolicam sedem, ab unitate ecclesiæ discesserunt, procurans affinitate ac amicitia copulari, claræ memoriæ duce[m] Bavarie, specialem ecclesiæ Romanæ devotum, fecit, sicut pro certo asseritur, Christiana religione despecta per assassinos occidi, & Baratio Dei & ecclesiæ inimico a communione fidelium per excommunicationis sententiam cum adiutoribus, consiliatoribus, & fautoribus suis, solenniter separato filiam suam tradidit in uxorem. Catholicorum vero principum actus & mores respiciens, neglector salutis & famæ, pietatis operibus non intendit: quin immo, ut de suis nefariis dissolutionibus sileamus, cum dixerit tantum opprimere, non curat oppressos misericorditer relevare, manu eius, ut decet principem Christianum, ad elemosynas inextenta, cum destructioni ecclesiarum inlitterit, religiosas ac alias ecclesiasticas jugi attriverit afflictione & persecutione personas, nec ecclesias, nec monasteria, nec alia pia loca cernitur construxisse. Nonne igitur hæc non levia, sed efficacia sunt argumenta de suspitione hæresis contra eum, cum hæreticorum vocabulo illos jus civile contineri asserat, & latis adversus eos sententiis debere succumbere, qui vel levi argumento a iudicio catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deviare? Præter hæc, regnum Siciliae,

ANNO
CHRISTI
1245.

lie, quod est speciale patrimonium beati Petri, A
& idem princeps ab apostolica sede tenebat in feudum, jam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem servitutemque redegit, quod eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde probis fere ejectis, illos qui remanserunt ibidem sub servili quasi conditione vivere, ac Romanam ecclesiam, cuius principaliter sunt homines & vasalli, offendere multipliciter & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi, quod squifatorum annuam pensionem, in qua pro eodem regno ipsi ecclesie Romanæ tenetur, per novem annos & amplius solvere prætermisit. Nos itaque super præmissis & compluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum fratribus nostris & sacro concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Iesu Christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisque in beati Petri apostoli persona sit dictum: *Quodcumque ligaveris super terram*, &c. memoratum principem, qui se imperio & regni omnique honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique propter suas iniquitates a Deo ne regnet vel imperet est abjectus, suis ligatum peccatis, & abjectum, omnique honore & dignitate privatum a Domino ostendimus, denunciamus, ac nihilo minus sententiando privamus; omnes, qui ei juramento fidelitatis tenentur adstricti, a juramento hujusmodi perpetuo absolventes: autoritate apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tamquam imperatori vel regi pareat vel intendat, & decernendo quoslibet: qui deinceps ei velut imperatori aut regi consilium vel auxilium præsterint seu favorem, ipso facto excommunicationis vinculo subjacere. Illi autem ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant libere successorem. De præfato vero Sicilia regno providere curabimus, cum eorumdem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

Datum Lugduni decimo sexto Kalendas Augusti, anno tertio.

INSTITUTIONES FACTÆ
IN CONCILIO GENERALI
apud Lugdunum.

TITULI CAPITULORUM.

1. De rescriptis.
2. De eodem.
3. De electione & electi potestate.
4. De officio & potestate iudicis delegati.
5. De iudiciis.
6. De litis contestatione.
7. De dolo & contumacia.
8. De rescriptis.
9. De eo qui mittitur in possessionem causa rei servanda.
10. De confessoribus.
11. De appellationibus & recusationibus.
12. De sententia excommunicationis.
13. De usuris.
14. De subsidio imperii Constantinopolitanæ.
15. Admonitio prelatorum ad populum sibi commissum.
16. De Tartariis.
17. Super Cruciatâ.

CAPITVLAV

I. De rescriptis.

CVM in multis juris articulis infinitas reproberetur, proinde duximus statuendum, ut per illam generalem clausulam, *Quidam alii*, quæ frequenter in nostris litteris inseritur, ultra tres vel quatuor in iudicium non trahantur; quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator, ne fraudi locus forsitan relinquatur, si circa ea possit libere variare.

de rescript.
in 6.
provide

II. De eodem.

Præfenti decreto duximus statuendum, ne a sede apostolica, vel delegatis ipsius, causæ aliquibus committantur, nisi personis quæ vel dignitate sint præditæ, vel in ecclesiis cathedralibus, seu aliis collegiatis honorabilibus constitutæ, nec alibi quam in civitatibus, vel locis magnis & insignibus, ubi haberi valeat juris copia peritorum, causæ hujusmodi agitentur. Iudicibus vero, qui contra hoc statutum ad alia loca alterutram partium citaverint vel utramque, non pareatur impune: nisi citatio de communi utriusque partis præcesserit voluntate.

" copia iurisperitorum

III. De electione & electi potestate.

In electionibus & postulationibus, ac seruitiis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa & incerta penitus reprobamus: statuentes ut, hujusmodi votis pro non adjectis habitis, ex puris consensibus celebretur electio, vocc illorum qui non pure consenserint ea vice in alios recedente.

De elect.
in 6.

IV. De officio & potestate iudicis delegati.

Statuimus ut conservatores, quos plerumque concedimus, a manifestis injuriis & violentiis defendere possint quos eis committimus defendendos, nec ad alia quæ judicialem indaginem exigunt, suam valeant extendere potestatem.

De off. & pot. iud. deleg. in 6.

V. De iudiciis.

Iuris esse ambiguum non videtur, iudicem delegatum (qui a sede apostolica ad hoc mandatum non receperit speciale) jubere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio comparere: nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda, vel juramento calumniæ faciendo, juris necessitas partes coram eo personaliter exegerit presentari.

De iud. in 6.

ANNO
CHRISTI
1245.

VI. De litis contestatione.

Exceptionis peremptoriae, seu defensionis cuiuslibet principalis cognitionem negotii continentis ante litem contestatam obiectus, nisi de re iudicata vel transacta seu finita excepiat litigator, litis contestationem non impediatur, nec retardet, licet dicat obiector non fuisse rescriptum obiectum, si, quae sunt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti.

VII. De dolo & contumacia.

Astor qui venire ad terminum ad quem citari adversarium fecerat, non curavit, venienti reo in expensis propter hoc factis legitime condemnatur; ad citationem aliam, nisi sufficienter caverit quod in termino fideliter compareat, minime admittendus.

VIII. De rescriptis.

Dispendia litium aequitatis compendio valentes qua possumus industria coartare, statutum felicis recordationis Innocentii papae III. super hoc editum ampliantes, decrevimus ut si quis contra alium plures personales voluerit movere quaestiones, non ad diversos iudices, sed eosdem, super omnibus huiusmodi quaestionibus litteras studeat impetrare. Qui vero contrarium fecerit, omni commodo careat litterarum, nec processus valeat habitus, per eandem alias reo, si eum per ipsas farigaverit, in expensis legitimis condemnandus. Reus quoque, si eodem durante iudicio actorem sibi obnoxium dixerit reconventionis beneficio, vel conventionis, si litteras contra eum impetrare maluerit, de iure suo debet apud eosdem iudices experiri, nisi ut eos suspectos poterat recusare, simili poena, si contra fecerit, puniendus.

* Gregorii
papae IX
praedecessoris
nostri.

IX. De eo qui mittitur in possessionem causa rei servanda.

Eum qui super dignitate, personatu, vel beneficio ecclesiastico obtinendis, cum aliquo litigat possessore, ob partis adversae contumaciam causa rei servanda: in ipsorum possessionem statuimus non mittendum, ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus; sed liceat in hoc casu contumacis absentiam Divina replente praesentia, etiam lite non contestata, diligenter examinato negotio, ipsum sine debito terminare.

X. De confessis.

Statuimus ut positiones negativas quae probari non possunt nisi per confessionem adversarii, iudices admittere possint; si

A aequitate suadente viderint expedire.

XI. De appellationibus & recusationibus.

Legitima suspitionis causa contra iudicem assignata, & arbitris a partibus secundum formam juris electis, qui de ipsa cognoscant, saepe contingit, quod ipsis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo, vel alter ipsorum, procedant ad decisionem ipsius negotii, ut renentur, iudex proferat excommunicationis sententiam contra eos, quam ipsi tum propter odium, tum propter favorem partium, diutius vilipendunt. Quare causa ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo huiusmodi necessarium adhibere remedium, statuimus, ut ipsis arbitris per iudicem terminus competens praefigatur; infra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo, vel alter ipsorum, eisdem suspitionis negotium terminare procurent. Alioquin iudex extunc in principali negotio procedere non omittat.

XII. De sententia excommunicationis.

Statuimus, ut nullus iudicum participantum cum excommunicatis ab eo in locutione, & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante communionem canonicam, excommunicare majore excommunicatione praesumat: salvis constitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine praesumunt participare damnato. Quod si ex locutione, & aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat: poterit iudex post communionem canonicam huiusmodi participantes consimili damnare censura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat, & proferentes poenam legitimam poterunt formidare.

XIII. De usuris.

Cura nos pastoralis sollicitudo & hortatur, ut lapsis consulamus ecclesiis, & sic labantur in posterum provideamus constitutione salubri. Cum igitur usurarum vorago multas ecclesias pene destruxerit, & nonnulli praelati circa solutionem debitorum, praesertim a suis praedecessoribus contractorum, negligentes inveniantur admodum & remissi, ac ad contrahenda maiora debita, & obligandas res ecclesiae nimis proni, desides etiam in custodiendis rebus inventis, malentes in propriam laudem modicum novi facere, quam bona custodire, dimissa recuperare, deperdita restaurare, ac resarcire ruinas: nos, ne de caetero se de administratione tamen utili excusare, ac in praedecessores

ANNO
CHRISTI
1245.

decessores sive alios fundere valeant cul-
pam suam, præsentis concilii approbatione
sancimus, ut pontifices, abbates, decani,
cætrique legitimam & communem admi-
nistrationem gerentes, infra unum men-
sem, postquam administrationem adierint,
intimato prius proxime superiori, ut per se
vel per aliquam personam ecclesiasticam
idoneam & fidelem interfit, præsentibus-
que capitulo vel conventu propter hoc spe-
cialiter evocatis, inventarium rerum admi-
nistrationis susceptæ confici faciant, in quo
mobilia & immobilia, libri, chartæ, instru-
menta, privilegia, ornamenta, seu paramen-
ta ecclesiastica, & cuncta quæ ad instru-
ctionem urbani fundi seu rustici pertinent,
necnon debita ac credita, diligentissime
conferantur: ut in quo statu ecclesiam
vel administrationem susceperint, & pro-
cedente tempore gubernarint, ac in morte
vel cessione dimiserint, per superiorem, si
neceffe fuerit, & eos qui sunt ecclesiarum
deputati servitii, liquido cognoscatur. At-
chiepiscopi vero, qui præter Romanum
pontificem superiorem non habent, ali-
quem ex suffraganeis, ut personaliter, vel
per alium, ut est expressum superius, & ab-
bates, ac alii prælati minores exempti,
unum vicinum episcopum, qui nihil juris
in exempta ecclesia sibi vindicet, ad id stu-
deant evocare: dictumque inventarium
tam substituti prælati, quam sui collegii,
necnon & superioris suffraganei, seu vicini
episcopi, ad hoc vocatorum, muniatur sigil-
lis, in archiviis ecclesiæ cum cautela debita
conservandum. Et nihilo minus inventarii
eiusdem transcriptum tam idem institutus,
quam prælatus ad hoc vocatus, penes se ha-
beat simile sigillarum. Inventaria quoque cu-
stodiantur fideliter, & de ipsis administra-
tio digna geratur: & comperta debita, de
mobilibus ecclesiæ, si fieri potest, cum cele-
ritate solvantur. Si vero mobilia non suffi-
ciant ad solutionem celerem faciendam,
omnes proventus in solutionem convertan-
tur debitorum, quæ usuraria fuerint, vel
etiam onerosa, deductis de ipsis proventi-
bus expensis dumtaxat necessariis, prælato
collegioque rationabiliter computandis. Si
autem debita non fuerint onerosa, vel usu-
raria, tertia pars eorumdem proventuum,
vel major, cum illorum consilio quos ad
conficiendum inventarium vocandos di-
ximus, pro satisfactione huiusmodi depu-
tentur. Porro eiusdem concilii autoritate
firmiter inhibemus, ne prædicti personas
suas, vel ecclesias sibi commissas, pro aliis
obligent, nec pro se vel ipsis ecclesiis con-
trahant debita, quibus possit imminere gra-
vamen. Si vero evidens urgeat necessitas,
vel ecclesiarum rationabilis suadeat utili-
tas: prælati cum superiorum, archiepiscopi

Concil. general. Tom. XI.

A & abbates exempti cum prædictorum col-
legiotumque suorum consilio & consensu,
debita non usuraria, si potest fieri, nunquam
tamen in nundinis vel mercatibus publicis
contrahant. Et contractum litteris debito-
rum & creditorum nomina, & causæ quare
contrahatur debitum, etiam si in utilitatem
ecclesiæ sit cõversum: & ad id personas ec-
clesiasticas, vel ecclesias, nullatenus volu-
mus obligari. Privilegia siquidem ecclesia-
rum, quæ securo loco fideliter custodiri
mandamus, nequaquam pignori obligen-
tur, nec etiam res aliæ, nisi forte pro neces-
sariis & utilibus debitis cum prædicta so-
lennitate contractis. Ut autem hæc salu-
bris constitutio inviolabiliter observetur,
& fructus appareat quem ex ipsa provenire
speramus: ordinandum duximus, & irre-
fragabiliter statuendum, quod omnes ab-
bates, & priores, nec non & decani, vel præ-
positi cathedralium seu aliarum ecclesia-
rum, semel saltem in anno in ipsorum col-
legiis districtam suæ administrationis faci-
ant rationem: & coram superiore visitan-
te conscripta & consignata huiusmodi ratio
fideliter recitetur. Archiepiscopi vero,
& episcopi, statum administrationis bono-
rum ad mensam propriam pertinentium, si-
militer singulis annis capitulis suis, & ni-
hilo minus episcopi metropolitanis, & me-
tropolitani legatis apostolicæ sedis, vel aliis,
quibus fuerit ab eadem sede suatum eccle-
siarum visitatio delegata; insinuare debita
fidelitate procurent. Computationes vero
conscripæ, semper in thesauro ecclesiæ ad
memoriam reserventur, ut in computatio-
ne annorum sequentium præteriti tempo-
ris & instantis diligens habeatur collatio, ex
qua superior administrantis diligentiam vel
negligentiam comprehendat: quam siqui-
dem negligentiam, solum Deum habens
præ oculis, hominis amore, odio, vel timore
postpositis, tanta & tali animadversione
castiget, quod nec a Deo, nec a suo supe-
riori, vel sede apostolica, mereatur propter
hoc recipere ultionem. Non solum autem
a futuris prælati, sed etiam a jam pro-
motis præsentem constitutionem præcipi-
mus observari.

XIV. De subsidio imperii Constantinopolitani.

Arduis mens nostra occupata negotiis,
curisque distracta diversis, inter cætera, cir-
ca quæ attentionis invigilar oculo, ad Con-
stantinopolitani liberationem imperii suæ
considerationis aciem specialiter dirigit;
hanc ardenti desiderio concupiscit; erga
eam jugi cogitatione versatur. Et licet apo-
stolica sedes pro ipsa grandis diligentia stu-
dio & multiplici subventionis remedio fer-
venter institerit, ac diu catholici non sine
gravibus laboribus, & onerosis sumptibus,

St iij anxiusque

Deest, in-
feratur,
aut aliquid
simile

anxiisque sudoribus; & deflenda sanguinis effusione, certaverint, nec tanti auxilii dextera imperium ipsum totaliter de inimicorum jugo potuerit, impediuntibus peccatis, eripere, propter quod non immerito dolore turbamur: quia tamen ecclesie corpus ex membri causa cari, videlicet imperii prelati carentia, notam probrosae deformitatis incurreret, & sustineret debilitatis dolenda jacturam, possetque digne nostrae ac ipsius ecclesie desidia imputari, si fidelium destitueretur suffragio, & relinqueretur hostibus libere opprimendum, firma intentione proponimus, eidem imperio efficaci & celeri subsidio subvenire, ut, ecclesia ferventi ad illius exurgente succursum manumque porrigente munitam, imperium ipsum de adversariorum dominio erui valeat, & reduci, autore Domino, ad ejusdem corporis unitatem, sentiatque post contentem inimicorum malleum dexteram matris ecclesie consolantem, & post assertionis erroneae cecitatem, visum, catholicae fidei professione, resumat. Ad liberationem autem ipsius eo magis ecclesiarum prelatos, aliosque viros ecclesiasticos vigilantes & intentos existere, ac opem & operam convenit exhibere, quo amplius ejusdem fidei & ecclesiasticae libertatis augmentum, quod per liberationem hujusmodi principaliter proveniret, procurare tenerentur: maxime quia dum praedicto subvenitur imperio, consequenter subsidium impenditur terrae sanctae. Sane ut festina fiat & utilis imperio praefato subventio, ex communi concilii approbatione statuimus, ut medietas omnium proventuum, tam dignitarum, & personarum, quam prebendarum ecclesiasticarum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, personarum illarum, quae in ipsis residentiam non faciunt personalem, per sex menses ad minus, sive unum habeant, sive plura, eis qui nostris, & fratrum nostrorum, ac suorum prelatorum immorantur obsequiis, aut sunt in peregrinatione, vel scholis, seu ecclesiarum suarum negotia de ipsorum mandato procurant, aut assumpserunt vel assument crucis signaculum in praedicta terra, vel personaliter in ejusdem imperii proficiscuntur succursum, exceptis, & si aliqui eorumdem exceptorum, praeter hujusmodi cruce signatos, & proficiscentes, de redditibus ecclesiasticis ultra valentiam centum marcarum argenti percipiunt; annuatim tertia pars residui, ipsius imperii subsidio colligenda, per eos qui hoc ab apostolica fuerint ordinati providentia, usque ad triennium integre deputentur. Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum, seu quibuslibet indulgentiis ipsis ecclesiis vel personis ab apostolica sede concessis, juramento aut quantumque firmitate alia roboratis. Et si forte super hoc scienter fraudem commiserint, sententiam excommunicationis incurranr. Nos vero de obventionibus ecclesiae Romanae, deducta prius ex eis decima succursui terrae deputanda praedictae, decimam praedicti pro subventionem imperii plenam tribuemus. Porro, cum idem juvatur imperium, auxilium praestatur potissime ipsi terrae, ac ad recuperationem ejus praecipue insistitur, dum ad ipsius liberationem imperii laboratur, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum auctoritate confisi, illa quam nobis, licet indignis, ligandi atque solvendi contulit potestate, omnibus eidem imperio succurrentibus illam suorum peccaminum veniam indulgemus; ipsosque illo privilegio eaque volumus immunitate gaudere, quae praedictae terrae subvenientibus conceduntur.

XV. Almonio prelatorum ad populum sibi commissum.

Perennis obtentu patriae a laegis retro temporibus pro redimenda terra, quam Dei Filius asperione sui sanguinis consecravit, universitas filiorum ecclesiae non solum expensas innumeras, sed inestimabilem ruoris affluentiam noscitur effudisse: sicut ex eo maestri corde colligimus, quod pridem contra fideles pugnantibus impiis accidit in partibus transmarinis. Verum cum propter hoc sit in sedis apostolicae voto potissimum, ut de ipsius redemptione terrae, communis desiderii cito Deo propitio proveniat complementum: digne providimus, ut ad procurandum Dei favorem vos nostris litteris excitemus. Rogamus itaque universitatem vestram, & obsecramus in Domino Iesu Christo, mandantes quatenus singuli vestrum fideles populos vestrae curae commissos in vestris praedicationibus, vel quando poenitentiam ipsis injungitis, prout expedire videritis, indulgentia specialia, ut in testamentis, quae pro tempore fecerint, aliquid in terrae sanctae, vel imperii Romanae subsidium, pro suorum peccaminum remissione relinquat: attentius provisuri, ut quod ipsi ad Crucifixi reverentiam habendo respectum in pecunia pro hujusmodi subventionem dedecint, in certis locis sub sigillis vestris conservari fideliter, & illa, quae in rebus aliis ad hoc legata fuerint, diligenter in scriptis redigi faciat. Hoc autem peccatis opus, in quo sola causa Dei quaeritur, & salus fidelium procuratur, sic vestra sinceritas promptis prosequatur affectibus, ut tantem securi de manu superni Iudicis caelestis gloriae praemium expectatis.

XVI. De Tartariis.

Christianæ religionis cultum longius latiusque per orbem diffundi super omnia cupientes, inæstimabilis doloris refo transfodimur, si quando aliqui sic nostro in hac parte obviant desiderio, affectu contrario & effectu, quod ipsum cultum delere penitus de terræ superficie omni studio totaque potentia moliantur. Sane Tartarorum gens impia, Christianum populum subjungere sibi, vel potius perimere, appetens, collectis jam dudum suarum viribus nationum, Poloniam, Rusciam, Hungariam, aliasque Christianorum regiones, ingressa, sic in eas depopulatrix intravit, ut gladio ejus nec ætati parcente nec sexui, sed in omnes indifferenter crudelitate horribili debacchante, inaudito ipsas exterminio devastarit, ac aliorum regna continuato progressu, illa sibi, eodem in vagina otari gladio nesciente, incessabili persecutione subfernit; ut subsequenter in robore fortiores exercitus Christianos invadens, suam plenius in ipso possit sævitiam exercere, sicque otbato, quod absit, fidelibus orbe, fides exorbitet, dum sublatos sibi gemuerit ipsius gentis feritate cultotes. Ne igitur tam detestanda gentis ejusdem intentio proficere valeat, sed deficiat auctore Deo potius, & contrario concludatur eventus: ab universis Christicolis attendenda est consideratione pensandum, & procurandum studio diligenti, ut sic illius impediatur processus, quod nequeat ad ipsos ulterius quantumcumque potenti armato brachio pertransire. Ideoque, sacro suadente concilio, universitatem vestram monemus, rogamus, & hortamur, attente mandantes, quatenus viam & aditus, unde in terram nostram gens ipsa posset ingredi, solertissime perscrutantes, illos fossatis vel muris, seu aliis ædificiis, aut attificiis, prout expedire videritis, taliter præmunire curetis, quod ejusdem gentis ad vos ingressus patere de facili nequeat. Sed prius apostolicæ sedi suus denunciari possit adventus: ut, ea vobis fidelium destinante succursum, contra conatus & insultus gentis ipsius tuti esse, adjutore Domino, valeatis. Nos enim in tam necessariis & vitilibus expensis, quas ob id fecerimus, contribuemus magnifice, ac ab omnibus Christianorum regionibus, cum per hoc occurratur communibus periculis, proportionaliter contribui faciemus, & nihilo minus super his aliis Christi fidelibus, per quorum partes habere posset aditum gens prædicta, litteras præsentibus similes destinamus.

XVII. Super Cruciatu.

Afflicti corde pro deplorandis terræ san-

A ctæ periculis, sed pro illis præcipue, quæ constitutis in ipsa fidelibus noscuntur noviter accidisse, ad liberandam ipsam, Deo propitio, de impiorum manibus, totis affectibus aspiramus, diffinientes, sacro approbante concilio, ut ita cruce signati se præparent, quod opportuno tempore universis insinuando fidelibus per prædicatores, & nostros nuncios speciales, omnes, qui disposuerint transfrerare, in locis idoneis ad hoc conveniant: de quibus in ejusdem terræ subsidium cum Divina & apostolica benedictione procedant. Sacetdotes autem, & alii clerici qui fuerint in exercitu Christiano, tam subditi quam prælati, orationi & exhortationi diligenter insistant, docentes eos verbo pariter & exemplo, ut timorem & amorem Domini semper habeant ante oculos, ne quid dicant aut faciant, quod æterni Regis majestatem offendant. Et si quando in peccatum lapsi fuerint, per vetam pœnitentiam mox resurgant, gerentes humilitatem cordis & corporis, & tam in victu quam in vestitu mediocritatem servantes, dissensionibus & amulationibus omnino evitando, rancore ac livore a se penitus relegaris: ut sic spiritualibus & materialibus armis muniti, adversus hostes fidei secutius præliantur, non de sua præsumentes potentia, sed de Divina virtute sperantes. Nobiles quidem & potentes exercitus ac omnes divitiis abundantes, piis prælatorum monitis inducantur, ut inruitu crucifixi, pro quo crucis signaculum assumpserunt, ab expensis inutilibus & superfluis, sed ab illis præcipue quæ fiunt in comestationibus & conviviis, abstinentes, eas commutent in personarum illarum subsidium, per quas Dei negotium valeat prosperari: & eis propter hoc, juxta prælatorum ipsorum providentiam, peccatorum suorum iudulgentia tribuatur. Prædictis autem clericis indulgemus, ut beneficia sua integre percipiant per triennium, ac si essent in ecclesiis residentes, & si necesse fuerit, ea per idem tempus pignori valeant obligare. Ne igitur hoc sanctum propositum impediri vel retardari contingat, universis ecclesiarum prælatis districte præcipimus, ut singuli per loca sua illos, qui signum crucis deposuerunt, resumere, ac tam ipsos quam alios cruce signatos, & quos adhuc signari contigerit, ad reddendum Domino vora sua diligenter moneant, inducant, & si necesse fuerit, per excommunicationis in personas, & interditi sententias in terras ipsorum, omni tergiversatione cessante, compellant. Adhuc, ne quid in negotio Domini nostri Iesu Christi de contingentibus omittatur, volumus & mandamus, ut patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, & alii qui curam obtinent animarum, studiose proponant com-

missis

ANNO
CHRISTI
1245.

missis sibi verbum crucis, obsecrantes per A
Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum,
unum, solum, verum, æternum Deum, re-
ges, duces, principes, marchiones, comites
& barones, aliosque magnates, nec non
communia civitatum, villarum & oppido-
rum, ut qui personaliter non accesserint in
subsidiu[m] terræ sanctæ, competentem con-
ferant numerum bellatorum, cum expensis
ad triennium necessariis, secundum pro-
prias facultates, in remissionem suorum
peccaminum, prout in generalibus litteris,
quas pridem per orbem terræ misimus, est
expressum, & ad majorem cautelam infe-
rius etiam exprimitur.

Hujus remissionis volumus esse partici-
pes non solum eos qui ad hoc naves pro-
prias exhibebunt; sed illos etiam, qui pro-
pter hoc opus naves studuerint fabricare.
Renuentibus autem, si qui forte tam ingra-
ti fuerint Domino Deo nostro, ex parte
apostolica firmiter protestentur, ut se sciant
super hoc nobis in novissimo districti exa-
minis die coram tremendo iudice responsu-
ros: prius tamen considerantes, qua scien-
tia quave securitate comparere poterunt C
eoram unigenito Dei Filio Iesu Christo,
cui omnia dedit Pater in manus, si ei pro
peccatoribus crucifixo servire renuerint in
hoc negotio quasi proprie sibi proprio, eu-
jus munere vivunt, ejus beneficio susten-
tantur, quin etiam cujus sanguine sunt red-
empti. Cæterum ex communi concilii
approbatione statuimus, ut omnes omnino
clerici, tam subditi quam prælati, vigesi-
mam ecclesiarum proventuum usque ad
triennium conferant in subsidium terræ
sanctæ per manus eorum, qui ad hoc apo-
stolica fuerint providentia ordinati, qui-
busdam dumtaxat religiosis exceptis, ab
hac præstatione merito eximendis, illis-
que similiter qui assumpto vel assumendo
crucis signaculo sunt personaliter profes-
suri. Nos & fratres nostri sanctæ Romanæ
ecclesiæ cardinales plenarie decimam per-
solvemus, sciantque se omnes ad hoc fide-
liter observandum per excommunicatio-
nis sententiam obligatos: ita quod illi, qui
super hoc fraudem scienter commiserint,
sententiam excommunicationis incurrant.

Sane quia iusto iudicio, ælestis impera-
toris obsequiis inhærentes, speciali decer-
prærogativa gaudere, eruce signati a colle-
ctis vel talliis aliisque gravaminibus sint im-
munes, quorum personas & bona post cru-
cem assumptam sub beati Petri & nostra
protectione suscipimus: statuentes ut sub
archiepiscoporum, episcoporum, ac om-
nium prælatorum ecclesiæ Dei defensione
consistant: propriis nihilo minus prote-
ctoribus ad hoc specialiter deputandis, ita
ut, donec de ipsorum reditu vel obitu cer-
tissime cognoscatur, integra maneat &

quæta: & si quisquam contra præsumpse-
rit, per censure ecclesiasticas compefatur.

Si qui vero proficiscentium illuc ad præ-
standas usuras juramento tenentur adstri-
cti, creditores eorum ut remittant eis præ-
stitum juramentum, & ab usurarum exac-
tione desistant, eadem præcipimus distri-
ctione compelli. Quod si quisquam credi-
torum eos ad solutionem coegerit usura-
rum, cum ad restitutionem earum simili
cogi animadversione mandamus.

Iudæos vero ad remittendas usuras per
secularem compelli præcipimus potesta-
tem, & donec illas remiserint, ab univerfis
Christi fidelibus per excommunicationis
sententiam eis omnino communio dene-
getur. Iis qui Iudæis nequeunt solvere de-
bita in præsentia, sic principes sæculares uti-
li dilatione provideant, quod post iter ar-
reptum, quousque de ipsorum reditu vel
obitu eognoscatur, usurarum incommoda
non incurrant, compulsus Iudæis proven-
tus pignorum, quos ipsi interim percepe-
rint, in sortem, expensis deductis necessariis,
computare: cum hujusmodi beneficium
non multum videatur habere dispendii,
quod solutionem sic prorogat, quod debi-
tum non absorbet. Porro ecclesiarum præ-
lati, qui in exhibenda justitia eruce signa-
tis & eorum familiis negligentes extiterint,
sciant se graviter puniendos.

Cæterum quia eursarii & piratæ nimis
impediunt subsidium terræ sanctæ, capien-
do & spoliando transeuntes ad illam, & re-
deuntes ab ipsa: nos, eos & principales ad-
jutores & fautores eorum excommunica-
tionis vinculo innodamus; sub intermina-
tione anathematis inhibentes, ne quis
seienter cum eis communitur in aliquo
venditionis vel emptionis contractu, & in-
jungentes rectoribus civitatum, & loco-
rum suorum, ut eos ab hac iniquitate revo-
cent & compefcent. Alioquin, quia nolle
perturbare perverfos, nihil est aliud quam
solvete, nec caret scrupulo societatis oc-
cultæ qui manifesto facinori desinit obvia-
re, in personas & terras eorum per ecclesiarum
prælatos severitatem ecclesiasticam
volumus & præcipimus exerceri. Excom-
municamus præterea & anathematizamus
illos falsos & impios Christianos, qui con-
tra ipsum Christum & populum Christia-
num arma, ferrum, & lignamina deferunt
galearum: eos etiam qui galeas eis ven-
dunt, vel naves, qui in piraticis Sara-
cenorum navibus curam gubernationis ex-
ereent, vel in machinis, aut quibuslibet
aliis, aliquod eis impendunt auxilium vel
consilium, in dispendium terræ sanctæ,
ipsosque rerum suarum privatione multari,
& capientium fore censuris servos.
Præcipientes, ut per omnes urbes mariti-
mas omnibus diebus dominicis & festivis
hujusmodi

ANNO
CHRISTI
1245.

hujusmodi sententia publice innovetur, & talibus gremium non aperiatur ecclesiarum, nisi totum quod de commercio tam damnato perceperint, & tantumdem de suo, in subsidium prædictæ terræ transmiserint, ut æquo iudicio in quo peccaverint, puniantur. Quod si forte non fuerint solvendo, sic alias reatus talium castigetur, quod in pœna ipsorum aliis interdicitur audacia similia præsumendi.

Prohibemus insuper omnibus Christianis, & sub anathemate interdicimus, ne in terras Saracenorum, qui partes orientales inhabitant, usque ad quadriennium transmittant vel transvehant naves suas, ut per has volentibus transfretare in subsidium terræ sanctæ major navigii copia præparetur, & Saracenis prædictis subtrahatur auxilium quod eis consuevit ex hoc non modicum provenire. Licet autem tormentamenta sint in diversis conciliis sub certa pœna generaliter interdicta, quia tamen hoc tempore Crucis negotium per ea plurimum impeditur, nos ea sub pœna excommunicationis firmiter inhibemus usque ad triennium exerceri. Quia vero ad hoc negotium exequendum est permixtum necessarium ut principes & populi Christiani adinvicem pacem observent, sancta & universalis synodo suadente, statuimus ut per quadriennium in toto orbe Christiano pax generaliter observetur, ita quod per ecclesiarum prælatos discordantes reducantur ad plenam pacem, aut firmam treugam inviolabiliter observandam: & qui acquiescere forte contempserint, per excommunicationem in personas, & interdictum in terras, arctissime compellantur, nisi tanta fuerit injuriarum malitia, quod ipsi non gaudere debeant tali pœna. Quod si forte censuram ecclesiasticam vilipenderit, poterunt non immerito formidare, ne per autoritatem ecclesiæ contra eos, tamquam peturbatores negotii crucifixi, secularis potentia inducatur. Nos ergo de omnipotentis Dei misericordia & beatorum apostolorum Petri & Pauli autoritate confisi, ex illa quam nobis, licet indignis, Deus ligandi arque solvendi contrivit potestate, omnibus, qui laborem istum in propriis personis subierint & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus fuerint corde contriti & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem, qui non in propriis personis illuc accesserint, sed in suis dumtaxat expensis juxta facultatem & qualitatem suam viros idoneos destinaverint, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum.

Concil. general. Tom. XI.

Hujusmodi quoque remissionis concedimus esse participes, juxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum, omnes qui ad subventionem ipsius terræ de bonis suis congrue ministrabunt, aut circa prædicta consilium & auxilium impenderit opportunum. Omnibus etiam pie proficiscentibus in hoc opere sancta & universalis synodus orationum & beneficiorum suorum suffragium impartitur, ut eis digne proficiat ad salutem. Amen.

ACTA CONCILII

LVGDVNENSIS PRIMI.

Ex Matthæi Parisii Histor. Anglic. ad ann.
MCCXLV.

Altius igitur solis orbita cursum suum peragentem, videlicet circa æstatis medium, congregati sunt Lugduni ex totius fere Christianitatis latitudine prælati venerabiles, vel eorum idonei: imperatoris quoque, & multorum principum, aliorumque, procuratores, secundum papalis mandati tenorem concilium celebraturi. Absentes autem quamplurimi prælatorum per eos quos promiserunt procuratores sese ex legitimis causis sufficienter excusarunt: sicut quidam ex Anglorum regno, ut supra latius dictum est. Inter quos abbas sancti Albani, corpore gravis, & jam ad senilem declinans ætatem, magistro Martino, qui tunc temporis in Anglia prospere commorabatur, testimonium veritati super hoc prohibente, se rationaliter per quemdam monachum suum, Joannem videlicet de Bulum, & quemdam clericum suum magistrum Rogerum de Holdene, suam excusavit absentiam, & sic indemnis & quietus remansit, domino papa per ipsos civiliter salutato. Verumtamen de regno Hungariæ, que pro multa sui parte per Tartaros est vastata, nulli venerunt. De Alemannia bello imperiali perturbata, pauci prælati ad concilium minime convenire potuerunt. De terra vero sancta, quæ multo patuit discrimini, nullus penitus potuit illuc advenire, sed nec advocari. Occasionaliter tamen illuc advenit de terra sancta episcopus Berytensis, totius Syriæ nuncius generalis, & syndicus omnium Christianorum terræ sanctæ, mandatum bajulans lugubre de exterminio, permittente Deo, in terra sancta perpetrato.

Dum autem dominus papa multos jam prælatos, licet tamen non omnes, vidisset congregatos, die Lunæ proxima post festum natiuitatis sancti Ioannis Baptistæ, intravit dominus papa cum fratribus cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis prælatibus, ad concilium convocatis, simul & procuratoribus absentium tam principum quam prælatorum, in refectorium religiosorum sancti Iulii apud Lugdunum. Fuerunt itaque ibidem, absque cardinalibus, duo patriarchæ, scilicet Constantinopolitanus, qui & Antiochenus, & patriarcha Aquiliciæ, qui & Venetiæ, imperator quoque Constantinopolitanus, comes etiam Tolosanus, & procuratores Angliæ, comes Bigod, cum sociis suis nobilibus, archiepiscopi vero & episcopi centum & quadraginta.

Proposuitque patriarcha Constantinopolitanus statum & necessitates ecclesiæ suæ, asserens quod olim habuit sub se suffraganeos plusquam triginta, quorum vix jam tres remanserunt. Subjungens insuper, quod

Tt Græci,

ANNO
CHRISTI
1245.

Græci, & quidam alii inimici ecclesie Romanæ, totum jam imperium Romanie fere usque ad portas civitatis Constantinopolis violenter occuparunt, qui in nullo Romanæ ecclesie obediens, ipsamque detestans, hostiliter eidem adversantur. Vide dolor & confusio omnium Christianorum imminet, cum ipsa sua ecclesia primo fuisset privilegiata, & merito plus cæteris honoranda; primo enim constat beatum Petrum Antiochiæ, quæ civitas Græcorum imperio vel regno subjecta est, ab antiquo sedisse, & inde Simonem magum & alios hæreticos confusos aufugasse. Ad quod papa tacuit.

a. propo-
siti.

Consequenter propositus fuit sermo fidelis, & omni acceptione dignus, de canonizatione scilicet beati Edmundi Cantuariensis archiepiscopi, quem Dominus evidentissimis miraculorum signis illustravit. Cujus rei assertioni cum constanter testimonium octo archiepiscopi & circiter viginti episcopi perhibuissent, & instanter ut in ipso concilio veneranter ad majorem solemnitatem canonizaretur postularent, ait dominus papa, non sum, sed aliorum spiritu invidorum aversus, dicens: Urgent nos dilationem non capientia ecclesie nimis ardua negotia, quare hoc merito ad præsens tempus suspendere debeat expectatum. Sed, vita comite, in posterum neglectum non commendabitur: & quia Deus & mundus sanctitati & virtutibus ejus perhibent testimonium, in Domino gaudemus, & gratias ipsi referimus uberiore.

Thadæus
Frider. II.
procurator.

Adfuit etiam præsens ibidem Thadæus de Sueffa, domini imperatoris Friderici procurator, vir prudens, & eloquentiæ singularis, miles, & legum doctor, & sacri palatii iudex imperialis, pro domino suo imperatore tam constanter quam diligenter responsum. Pro cuius pace, & pristinae amicitie reformatione, obtulit pro domino suo imperatore confidenter, ad unitatem Romanæ ecclesie totum Romanie, id est Græciæ, imperium revocare: & quod sese Tartaris, & Chorolminis, & Saracenis, & aliis ecclesie hostibus & contemptoribus, Christo fideliter militando, potenter opponet, & quod statum terræ sanctæ, discrimini magno & manifesto periculo jam patentem, suis sumptibus propriis personaliter, pro posse suo, reformabit, & ablata Romanæ ecclesie restituendo, de injuriis satisfecere. Ad quæ omnia respondit dominus papa, dicens exclamando: O quam multa & quam magna sunt promissa, nunquam vel nusquam tamen adimpleta vel adimplenda. Sed hæc, ut constat, sunt promissa, ut securis jam ad radicem posita, in illo concilio & soluto, per dilationem avertatur. Pacem nuper in anima sua juratum secundum formam præbiti sacramenti teneat, & acquiesco. Porro.

Acta pri-
mæ scissio-
nis quæ?

Quo tenore nodo mutantem Protea vultus?

Et si concederem sibi postulata, & resurre vellet, nec aliud spero, quis nunc pro eo cavens fidejuberet, ut cogeret resiliens? Et cum duos reges, videlicet Francorum & Anglorum, Thadæus ad hoc spondisset fidejutores, respondit dominus papa: Nolumus. Quia si pacta commutasset, vel penitus infirmasset, (nec aliud credimus, propter frequentiam) aliquo tempore in posterum oporteret nos animadvertere in eisdem: & tunc haberet ecclesia tres, quibus non sunt in seculari potentia majores, immo nec pares, inimicos. Et cum procurator Thadæi ad hoc non sufficeret, neque temporis satis habuerit ut hæc consummarentur competenter, siluit contristatus.

Episcopus autem Berytensis, nomine Gualerannus, qui jam sex mensibus per maris & uno per terrarum discrimina labores itinerum, ut prædictum est, continuaverat, ut casum terræ sanctæ nuntiaret, auxilium & consilium impetrando, legi fecit litteras, quas magnates, qui residui erant in terra sancta, omnibus Chri-

stianis occidentibus miserant configatas, per os fratris Arnulphi de ordine Prædicatorum, in publico: quæ litteræ præscribuntur in præcedentibus. Quorum tenor lugubris omnes audientes ad lacrymarum, nec immerito, movit effusionem.

Sessio. 2.
acta.

Feria vero quarta sequente intravit dominus papa ecclesiam sancti Joannis, indutus pontificalibus, cum omnibus aliis supradictis, veste nuptiali, prout singulis pertinuit, adornatis. Et facta invocatione Spiritus sancti, cum litanis sequente, & aliis rite peractis, prædicavit dominus papa, præponens & singulibus interpositis proponens hoc thema: *O vos omnes qui tran-*

Thren. i.

sitis per viam, attendite, & videte. si est dolor sicut dolor meus. Et satis eleganter sermonem continuans, comparavit quinque dolores suos maximos quinque vulneribus & plagis Crucifixi. Vnum, de inhumanis & feraciter Christianitatem vastantibus Tartaris, Alium, pro schismate Romanie, id est Græcæ ecclesie, quæ nostris temporibus & paucis evolutis annis a gremio matris suæ, velut nocera, insolenter & insolenter decisa est & averfa. Alium, pro serpigine novarum hæresum, scilicet Patænarum, Bulgænarum, Iovinianorū, & aliorum schismaticum, sectarum, & errorum, quæ jam multas civitates Christianitatis, præcipue tamen Lombardiæ, subrependo maculavit. Alium, de terra sancta: in qua Chorolmini detestabiles domos Templi & Hospitalis, civitatem quoque Jerusalem, & alias multas Christianorum civitates, cum magno Christiani sanguinis profusio usque ad interuersionem, solo tenus diruendo destruxerunt. Alium vero, de principe, id est imperatore. Qui cum esse teneretur summus sæcularium æconomus, & protector ecclesie, hostis factus familiaris, ecclesie Christi efficax & validus factus est inimicus, & ministrorum ejus adversarius jam manifestus. Et persecutus dominus papa materiam hanc quantum videbatur expedire, cum ætos audientes dolore compassionis salubriter faucivavit. Exitus enim aquarum deduxerunt oculi ejus, & singulus sermonem proruperunt. In fine autem prædicationis suæ proposuit enormitates imperatoris Friderici, scilicet hæresim, sacrilegium, & inter alia mala, quod civitatem quendam Christianitate destruxerat novam, fortem & magnam, quam Saracenis populaverat, ipsorum utens, led potius abutens, ritibus & superstitionibus, spreto Christianorum consilio & religione familiaritatemque specialem contraxerat, ut assererat, cum Soldano Babylonie, & quibusdam aliis Saracenorum primatibus: distractisque & obsecans illecebras illecebris, concubitu mulierularum, vel potius meretricularum Saracenicarum, indifferenter & impudenter polluebatur. Imponbatque ei multiplex perjurium: & quod spreto veritatis tenore, nunquam pacta, nusquam promissa conservabat. Super quibus, ut magis hæc audientes certificaret, signorum imperialium de auro appensione communitas ostendit epistolam multas & multiplices, quibus evidenter arguit & redarguit ipsum imperatorem super perjurio.

Quibus etiam verbaliter se opposuit Thadæus, se tunc erigens imperterritus in publico, ostendens contra litteras papales bullatas, quæ videbantur jam dictis obviare. Verum tamen diligenter inspecto utrarumque tenore, quem longum esset in hoc scripto dilucidare, & plenius demonstrare, non sibi adinvicem contradictorie adversabantur, cum papales epistolæ conditionales fuissent, imperatoris vero absolutæ: & apparuit læsio fidei manifeste ex parte imperatoris, qui cum omnia absolute promiserat, nec inde aliquid secundum promissa compleverat. Ad quod Thadæus diligenter & multipliciter, secundum saltem apparentes rationes, nitēbatur respondere, dominum suum imperatorem excusando, litteras alias ex adverso papales ostē-

E

ostendens, & asserens quod in eis continebatur non fuisse observatum: unde dominum suum imperatorem suis promissis parere non debuisse. Ad hoc autem quod de hæresi dominus imperator accusabatur, respondit, respiciens omnes ibidem congregatos, quasi omnes alloquens: Domini mei, super isto articulo, qui est gravissimus, non possit quis certificari, nisi esset dominus meus imperator præsens, ut ex oris sui assertione elici possit quod in cordis sui lateo secretario. Sed quod non sit hereticus, probabile potest haberi argumentum. Non enim in imperio, vel regnis suis, aliquem usurarium habitare permittit. In hoc curiam Romanam redarguens, quam constat hoc vitio maxime laborantem.

Ad hoc autem, quod obiectum fuerat, quod imperator speciem habet familiaritatem, & suspectam nimis, cum Soldano Babylonia, & quibusdam aliis Saracenis, quos terram suam permittit inhabitare: respondit Thadæus, hoc ultro factum & prudenter esse; ad rebellionem scilicet quorundam & insolentiam reprimendam sibi jure subditorum, & seditionem expurgandam. Vitur enim ipsis in expeditionibus, quorum non æstimat casum alicui Christiano deplorandum, & sic parit Christiano sanguini, ne frustra effundatur. Muliercularum itaque Saracenorum non utitur concubitu: & quis hoc posset probare? sed jocularione, & quibusdam artificis muliebribus, quas jam, quia suspectas, amovit irredituas.

Hæc autem cum Thadæus dicta consummasset, supplicavit humiliter sibi concedi modicum saltem dilationem indulgentem, ut domino suo imperatori nunciare posset, & tam affectuose quam efficaciter consulendo persuadere, ut personaliter ad concilium, quod eum expectavit, venire properaret, aut ulterio-rem concederet eidem potestatem. Ad quod dominus papa respondit: Absit hoc. Timeo laqueos quos vix evasi. Si enim veniret, statim recederem. Non adhuc opto sanguinem, nec me sentio aptum aut paratum martyrio vel custodiæ carcerali.

Sequenti vero die, ad instantiam procuratorum regum Francorum & Anglorum, maxime vero Anglorum, qui periculo & dedecori ejus plus aliis, propter affinitatem inter ipsum imperatorem & regem Anglorum, & fœdas amicitie contractum, tanti principis condolerunt, concessit sibi ipsi Thadæo induciæ fere duarum hebdomadarum, non sine multorum gravamine Lugduni expectantium. Hæc cum ipsi imperatori per ordinem omnia nunciarentur, in molestia magna dixisse perhibetur: Video luce clarius, quod ad confusionem meam toto conamine aspirat papa. Stimulat enim eum libido & pruritus ulciscendi in me, eo quod parentes ejus Ianuenses piraticos, antiquos & publicos imperii inimicos, simul cum prælatis, quorum duces erant & tutores, in mari capi fecerim & incarcerari. Quia nec ob aliud constat eum concilium convocasse, nec sacrum decet imperium maxime adversantem iudicio sisti synodali.

Hæc cum ad notitiam domini papæ & totius universitatis pervenerunt, quod scilicet, sic dicens noluit juri pariturus accedere, recesserunt a favore ejus multi qui hæcenus certatim cum eo steterunt, Anglis pro eo maxime redargutis. Constante igitur & acerrime in pleno & jam plenissimo concilio imperator Fridericus, quasi toti ecclesiæ contumax & rebellis, a quatuor mundi partes inhabitantibus accusatur. Ex quibus cum unus assurgens archiepiscopus ipsum instantius accusaret, objicere ei nimis enorme crimē, scilicet naje stas in dicta prælatorum captione, & aliis gravibus criminibus, respondit jam fere solus Thadæus pro domino suo imperatore, ipsum respiciens accusantem: Non tibi fides adhibenda est, sed nec verbus tuis silentium accommodandum: filius enim es proditoris, judi-

Concil. general. Tom. XI.

cialiter in curia domini mei convicti & suspensi, cujus tu sequens vestigia, miteris patrillare. Silenti igitur ille acculator, amplius mutire nec ausus nec permisit. Eodemque modo quorundam aliorum accusationes tam prudenter quam austeriter contradicendo cassavit magister Thadæus.

Veruntamen cum a multis in mari submersorum & incarceratorum sanguineis & amicis, resumpto adhuc sermone & spiritu redivo, eo fortius & confidentius quo jam favorem ejus declinare viderent, ipse imperator de captione sæpè dicta accusaretur, respondit Thadæus: Vere doluit super hoc dominus meus, & hoc præter intentionem suam & occasionaliter cõgigit. Sed non potuit ipsos prælatos ab inimicis suis in illo repentino & vehementi assultu & navali prælio, ut bene fieri potuit, sequestrare, quin indifferenter cum hostibus involerentur. Et si præsens dominus meus imperator ibidem extitisset, utique diligenter liberationi eorum infudasset. Ad hoc dominus papa replicavit: Post eorum captiorem, quare in fontes, aliis retentis, liberos abire non permisit, licet injuria multiformiter afflictos? Ad quod Thadæus: Recolendum est quod alterata forma convocationis & adventus prælatorum ad concilium sub Gregorio papa celebrandum convocandorum, mutabatur in deterius, & merito cor domini mei imperatoris etiam immutatū exasperabatur. Quia idem papa cum vocandos tantum vocare debuisset, publicos imperii convocavit inimicos: laicos nempe armata manu communitos, ut pote comitem de Provincia, & alios; ut patet in epistola regi Anglorum scripta, quam superius recitavimus. Quos constabat non esse propter eorum sapientiam vocatos, vel ad pacem componendā, sed seditionem potius inmovendam. Vnde tam in Angliam quā alias missis epistolis regiones, amicaliter prælatis singulis supplicavit dominus meus imperator, ne ad tam subdolum convenirent conciliū, præscens eos, si venirent cum hostibus suis & imperii, invadendos: denegavit; eis per suam securum transitum ditionem: sicq; misericorditer & civiliter ipsos de imminenti periculo premunivit. Vnde non immerito tradidit eos Dominus in manus ejus quem superbe cõtempserunt. Adhuc tamen cum iratus tuit, misericordiam recordatus, voluit ipsos prælatos & alios imbelles in pace dimittere, suorum emollitis consiliis fidelium: cum ecce Prænestinus, & quidam alii procaces, minas minis accumulantes, dominum meum in facie, etiam vinculati, non desistebant excommunicare, immemores illius talibus consilii: *Humiliamini sub potenti manu.* Sicque imbelles de

rebellibus, immo imbecilles, sic facti sunt de amicis inimici merito incarcerandi. Ad quod papa: Præsupposse debuit dominus tuus imperator, quod tam bonorum, & tanta congregatio virorum, nisi de sua causa differet, eum potius absolvisset, si absolvendus fuisset, quam ligasset. Sed ex hoc manifeste patet, quod sua ipsi conscientia remordebat, & peccatum, quo reus exiit, sauciari. Ad quod Thadæus: Quomodo confidere posset dominus meus, ut conjunctos hostibus haberet propitios in cõcilio, ubi præsidere habuit dominum mei inimicum capitalis, scilicet papa Gregorius, cum recalcitrantes videret eos & comminantes etiam cõpeditos? Ad quod papa: Et si unus objurans gratiam dederisset, quare alios innocuos communi inviduit calamitate? Multiplici merito nihil aliud quam sua ignominiosa imminet depositio. Quod cum intellexissent Angli, reclamaverunt pro prole sua, non filius patris iniquitatem portaret, nec rivus sanguinis ab origine cõtaminaretur.

In tertia vero sessione Thadæus nimis timens & dolens de domini sui periculo, maxime pro eo quod filia ducis Austriæ, vel ipsi imperatori copulata, vel in proximo copulanda matrimonio, amplexus ejus abhorrens evitabat, eo quod excommunicationi subjacenti

T t ij depo-

l. Petr. f.

ANNO
CHRISTO
1245.

depositionis periculum imminere, apparuit in concilio pro domino suo responsurus & appellaturus. Et cum cœpisset eum multiformiter excalare, nec audiretur, appellavit pro eo ad concilium proxime futurum generalius. Nec enim nunc omnes prelati, vel eorum, vel principum procuratores, apparent hic impresentiarum. Cui papa: Satis est concilium generale multorum, qui domini tui humilitatem inutiliter non sine gravamine expectant, patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum de diversis mandis partibus nobilitum, vel eorum procuratorum. Et qui absunt, laqueis domini tui impediuntur irrecitati. Unde propter hoc indignum est ut sententia depositionis in ipsum deferenda retardetur, ne ex malitia sua comanodum videatur reportare, cum non debeat alicui frans patrocinari.

Querela
Anglorum.

Assidentibus autem ibidem Anglicanæ universitatis procuratoribus prænominati, magister V Villicelmus de Poveric eorum procurator allurgens, gravamina regni Angliæ ex parte universitatis Angliæ proponens satis eleganter, conquestus est graviter quod tempore belliper cariam Romanam extortum est tributum injuriose, in quod nunquam patres nobilitu regni vel ipsi cœsenserunt, nec consentiunt, neq; in futurum consentiant. Unde sibi expetunt exhiberi iustitiam cum remedio. Ad quod papa nec oculos elevans, nec vocem, verbum non respondit. Et post paululum silentiū, dictus V Villicelmus proposuit de multiformi reddituum extorsione in Anglia per cariam Romanam factam, hanc ostendens epistolam:

Reverendo in Christo patri Innocentio Dei gratia summo pontifici magnates & universitas regni Angliæ recommendationem, cum pedum osculo beatorum.

Epistola
Anglorum.

Matrem nostram Romanam ecclesiam totis visceribus diligimus & amamus, ut debemus, & ipsius honoris incrementum & augmentum affectione non quanta possumus affectamus: ad quam habere rem fugium nos oportet temporibus opportunis, ut dolor aggravans filialis materno solatio mitigetur. Quod quidem solatio mater filio eo tenetur mitius & facilius impertiri, quo ipsum matrem dulcedius alimur gratum reperit & devotum. Est quidem non potest immemor mater illius gratitudinis, quam ei a longe retroactis temporibus regum Anglicanum impendit, concedendo eidem, ad exaltationem suam, & conservationem majorem, subsidium decens, & non modice fructuosum, ut per hoc inter ecclesiam ipsam & regnum prædictum, fœdus dilectionis firmius iniretur: quod quidem subsidium processu temporis beati Petri denarius extiterit nuncupatum. Ipsa vero ecclesia huiusmodi subsidio non contenta, aliis temporibus, tam per legatos quam per alios nuncios multiplicatos, subsidia petebat diversa in regno prædicto, quæ ei a filiis suis tamquam devotis, & matrem suam sinceræ dilectionis brachiis amplexantibus, fuerunt concessa liberaliter & libenter. Paternitatem etiam vestram non credimus ignorare, quod prædecessores nostri, sicut viri catholici, creatorem suum diligentes pariter & timentes, animatum suarum & prædecessorum suorum, necnon & successorum, saluti insistere cupientes, monasteria fundaverunt, & bonis suis, tam terris dominicis quam ecclesiarum patronatibus, ditaverunt, ut viri religiosi in monasteriis illis primam religionem laudabiliter exercentes, & cum summa devotione Altissimo famulantes, pace & plena tranquillitate possent gratulari, prout religioni dignoscitur convenire, de dictis dominicis necessaria capientes. Et ut clerici sui, patrona-

tum suorum ecclesias obtinentes, pro eis labores subirent exteriores, & eos defenderent, inhærentes religioni secundæ, ab incurisibus aliorum. Quapropter non sine magna molestia nostra, & gravamine intolerabili nobis valde, præfati religiosi possent patronatibus suis, aut ecclesiarum collationibus, aliquatenus defraudari. Sed ecce per vos & prædecessores vestros, nullam considerationem habentes, quod præcer insubidia supra dicta, jam ditantur in Anglia Itali, quorum est iam numerus infinitus, ecclesiis ad ipsorum religiosorum spectantibus patronatus, qui rectores ecclesiarum dicuntur, præfatos religiosos, quos deberent defendere, relinquentes penitus indefensos, nullam curam animarum gerentes, sed lupos rapacissimos gregem dispergere & oves rapere permittentis. Unde vere dicere possunt, quod non sunt boni pastores, quoniam oves suas non cognoscunt, nec pastorum notitiam oves habent: hospitalitati elemosinarumque largitioni, sicut statutum est in ecclesia, non insistant, sed fructus tantum percipiunt, extra regnum asportantes, regnum non mediocriter depauperando, & redditus occupando. Quibus relictis frater, nepotes, consanguinei nostri, & ceteri bene meriti de regno Angliæ prædicto, beneficiari teneantur, qui possent & vellent dicta caritatis opera, & etiam plura alia misericorditer & pie exercere, & ecclesiis ipsis personaliter deservire, ut qui altari deserviant, vivant etiam de altari, secundum dictam Pauli. Ipse vero nunc necessitate compulsi laici & exules sunt effecti. Ut autem vobis veritas plenius innotescat, Itali percipientes in Anglia sexaginta millia marcarum, & eo amplius, annuatim, aliis perceptionibus diversis exceptis, plus emolumentum meri redditus de regno reportant, quam ipse rex, qui est tutor ecclesiæ, & regni gubernacula moderatur. Porro post creationem vestram firmiter sperabamus, & adhuc speramus, eam de vobis fiduciam reportantes, quod vestra paternitatis misericordia mediante, gaudebimus elemosynas nostras prædictas tempore vestro fore statui debito & pristino reformandas. Sed tacere non possumus gravamen nostrum, quo non solum gravamur, sed etiam opprimimur ultra modum: videlicet, quod magister Martinus præfatum regnum sine domini regis licentia, cum majori potestate quam unquam vidimus habere legatum a domino rege postulatum, nuper ingressus, licet non utens legationis insignis, multiplicato tam legationis officio, novas quotidie proferens potestates inauditas, excedens excedit: quedam beneficia jam vacantia triginta marcas vel amplius annuatim valentia personis Italicis conferendo: quibus decedentibus, & patronis ignorantibus, alii supponuntur, & sic patroni suis collationibus defraudantur. Adhuc etiam idem magister Martinus beneficia consimilia, cum ea vacare contigerit, personis nititur assignare. Quorumdam beneficiorum collationem sedi apostolicæ reservando, & a viris religiosis pensiones immoderatas insuper extorquendo: contraditores & resistentes excommunicationis & interdicti sententiis passim, non absque magno discrimine & animarum periculo, supponendo. Cum igitur præfatus magister Martinus, non sine totius regni perturbatione non modica, jurisdictionem exercens memoratam, quam a conscientia vestra credere non possumus emanasse, eo quod in multis majori fungeretur officio, quam unquam fungi legatum aliquid vidimus, privilegio domini regis admodum derogando, per quod ei a sede apostolica specialiter indulgetur, ne quis in Anglia legationis fungatur officio, nisi a domino rege specialiter postulatus, sanctæ paternitatis vestræ supplicamus quantum possumus humiliter & devote, quatenus, cum pius pater ad revelationem

oppre-

ANNO
CHRISTO
1245.

CHRISTIANNO
ANNO
1245.

oppressionis filiorum manum misericordie teneatur A
 extendere, ab oppressionibus & gravaminibus memo-
 ratis nos velit vestra paternitatis benignitas tempe-
 stivo ac efficaci remedio cito relevare. Quantuni-
 cumque namque dominus noster rex, qui est prin-
 ceptus catholicus, & iugi vigilatione obsequiis Divinis
 intendit, corporis sui consumptionem non confide-
 rans, in obsequio Iesu Christi sedem velit apostoli-
 cam revereri, & ecclesie Romanae, sicut filius ejus
 carissimus, commodi & honoris desideret incremen-
 tum & augmentum; jure tamen regio dignitateque
 regia plenus conservatus: nos tamen qui in negotiis
 suis portamus pondus dierum & restus, & quibus una
 cum ipso domino rege intendere conversationi regni
 diligenter incumbit, dictas oppressiones Deo & ho-
 minibus detestabiles, & gravamina nobis intolerabi-
 lia, non possumus equanimiter tolerare, nec per
 Dei gratiam amplius tolerabimus, vestrae pietatis re-
 medio mediante, quod festinum & tempestivum ha-
 bere credimus & speramus. Placeat igitur paternitati
 vestrae hanc supplicationem nostram taliter exaudire,
 quod a magnatibus & universitate regni Angliae,
 tamquam a filiis in Christo carissimis, speciales gra-
 tias debeatis merito reportare.

Anglorum
causa dif-
ferat.

Cum autem per praedictos nuncios in medio concilio
 legerentur, & in proptulato manifesto, facto optimo
 silentio, proponerentur, dominus papa non respondit:
 quia, ut asseruit, tam arduum negotium morosa in-
 dignit deliberatione. Suspendit igitur ad tempus res-
 ponsionem, licet virgenter instarent nuncii tam so-
 lennes & magnifici; indistincter tamen se responsa da-
 turum pollicendo. Addebant quoque iidem nuncii
 prioribus querimoniam gravem & seriam, videlicet
 de violenta oppressione, intolerabili gravamine,
 & impudenti exactione, quae per hanc invisam ad-
 jectionem, papalibus litteris frequenter insertam,
 Non obstante, &c. exerceatur.

Fridericus
secundus
imperio
deponitur.

Altiori igitur insitens negotio dominus papa, licet
 in contrarium eleganter magister Thadaeus procura-
 tor imperialis allegasset, in imperatorem Fridericum
 sine aliqua palpatione, vel dissimulatione, vel dilatio-
 nis indulto, talem sententiam excommunicationis in
 pleno concilio, non sine omnium audientium & cir-
 cumstantium stupore & horrore, terribiliter fulguravit.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, &c.
 sacro praesente concilio, ad rei memoriam
 sempiternam.

AD apostolicam dignitatem apicem, licet indigni,
 &c. ut supra pagina 640.

Haec igitur in medio concilio prolata, cunctis au-
 dientibus, ad instar coruscantis fulguris, non medio-
 criter timorem omnibus inculcerunt. Magistri igitur
 Thadaeus de Suevia, & V. V. Alterus de Oera, & alii pro-
 curatores imperatoris, & qui cum ipsis erant, emissio eju-
 lato flebili, hic femur, hic pectus in indicium doloris per-
 cutientes, vix a profluvio lacrymarum sese continerant.
 Et ait magister Thadaeus memoratus: Dies ista, dies
 ira, calamitatis & miseriae. Dominus igitur papa &
 praetati assistentes concilio, candelis accensis, in di-
 ctum imperatorem Fridericum, qui jamjam imperator
 non est nominandus, terribiliter, recedentibus &
 consulsus ejus procuratoribus, fulguravit.

De reparatione autem terrae sanctae, & negotio cruci-
 cis, dominus papa sollicitus, haec duxit in concilio sta-
 tuenda hoc modo:

Afflicti corde pro deplorandis terrae sanctae pericu-
 lis, &c. ut supra pagina 653.
 Concil. general. Tom. XI.

Ecclesiastica censura judices damnabiliter abutun-
 tur, cum de matris ecclesiae gremio ex alterius culpa
 indifferere per eam attentent evellere innocentes: ex
 qua illicito notatus non laeditur, sed errante clavi con-
 verti dicitur in damnantem. Volentes igitur insolentiae,
 vel potius insolentiae talium obviare, constitutionem
 praesenti decreto sancimus, ut iudicium nullus ex-
 co. nunicato, &c. ut supra pagina 648. c. 12.

Eum qui super dignitate, personatu, vel aliquo alio
 beneficio ecclesiastico obtinendis, &c. ut supra p. 647.

Exceptionis preceptorum, seu defensionis cuiuslibet
 principalis, &c. ut supra pagina 647.

Expediendis atque absolvendis causarum negotiis
 obscuritas est invisibilis & contemptibilis: personarum
 vero claritas, & locorum celebritas, plurimum oportu-
 na, & commendabilis valde. Proinde praesenti de-
 creto duximus providendum, & arctissime statuend-
 um, ne a sede apostolica, vel delegatis ipsis, cause
 aliquibus committantur, &c. ut supra pag 646. c. 2.

Actor qui venire ad terminum, ad quem adversa-
 rium suum citari fecerat, contempserit, vel non cura-
 verit, venienti reo in expensis propter hoc factis legiti-
 me condemnatur; ad citationem aliam minime ad-
 mittendus, nisi sufficienter caverit quod in termino
 debeat fideliter comparere. ut supra p. 647.

Dispendia litium aequitatis compendio volentes
 qua possumus industria coercere ac minuire, statu-
 tum, &c. ut supra pagina 647.

Juris esse ambiguum non videtur, &c. ut supra
 pagina 646.

Statuimus atque ordinamus ut positiones negati-
 vas, &c. ut supra pagina 647.

Cum actus legitimi dies & condiciones abhorreant sanctione legali, inter legiti-
 mos actus electio pontificum celeberrimum habeatur,
 cum per eam inter eligentes & electum spiritualis quaedam matrimonii
 foedera copulenter, atque reconciliantur in electionibus,
 seu postulationibus, vel scrutiniis, ex quibus ius oritur eligendi:
 vota conditionalia, alternativa & incerta reprobamus
 & prohibemus; statuentes ut, hujusmodi voris pro non
 adjectis habitis, ex puris consensibus surgat electio.

In multis juris articulis numerositas & infinitas reprobatur.
 Et ideo provide duximus statuendum, ut per generalem clausulam,
 Quidam alii, quae frequenter in litteris nostris inseritur,
 ultra tres vel quatuor diartas in iudicio non trahantur.
 Statuentes, ut si conservatores, quos plerisque concedimus,
 a manifestis injuriis & violentiis defendere possint,
 quos eis committimus defendendos, nec ad alia quae
 iudicalem indaginem & examinationem exigunt, suam
 possint extendere potestatem.

Statuimus, ut si aliquis electiones, postulationes,
 vel provisiones factas impugnat in formam obijciens
 aliquid, vel personam, & propter hoc ad nos appellari
 contingat, tam is qui opponit, quam qui defendit, &
 generaliter omnes quorum interest, & quos causa
 contingit, per se, vel per procuratores ad causas
 instructos, ad sedem apostolicam a die objectionis
 iter arripiant in-

ANN O
CHRIST I
1245.

De electio-
ne.

De officio
delegati in
6. ut supra
pag 646.

Cap. 1. de
electio- &
electi por-
tate in 6.

ANNO
CHRISTI
1245.Pena defici-
entiu in
probatione
in eodem
6.De officio
legati in 6.De restitu-
tione spo-
liatoru in
6.

fra mensum. Sed si pars aliqua non venerit post viginti dies post adventum alterius expectata, in electionis negotio, non obstante cujusquam absentia, sicut de jure fuerit, procedetur. Hæc autem in dignitatibus, personatibus, & canonicis, observari volumus, & mandamus.

Adjicimus, ut qui non plene probaverit quod in forma proponit, ad expensas, quas propter hoc pars altera fecisse docuerit, condemnentur. Qui vero in probatione defecerit ejus quod in personam objicit, a beneficiis ecclesiasticis triennio noverit se suspensum. Atque si infra illud tempus propria se temeritate ingererit, illis ipso jure perpetuo sit privatus, nullam super hoc de misericordia spem aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum a calumniæ vitio causa probabilis & sufficiens exuseat.

Officii nostri debitum remediis investigat subsectorum. Quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus, nos in ipsorum quiete quiescimus, & fovemur in pace. Proinde presenti decreto statuimus, ut ecclesiæ Romanæ legati, quantumcumque plenam legationem obtineant, si ve a nobis missi fuerint, si ve suarum ecclesiarum præterea legationis sibi vindicent dignitatem, ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc specialiter duxerimus indulgendum. Quod tamen in fratribus nostris legatione fungentibus nolumus observari: quia sicut honoris prærogativa lætantur, sic eos autoritate fungi volumus ampliori.

Frequens & assidua nos querela circumstrepit, quod spoliationis exceptio nonnunquam in judiciis calumniose proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat. Dum enim exceptioni insistitur, appellationes interponi contingit. Et sic intermittitur, & plerumque perimitur causæ cognitio principalis. Et præterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputari, statuimus, ut in civilibus negotiis propter spoliationis objectionem, quæ ab alio quam ab actore facta proponitur, iudex in principali procedere non postponat. Sed si in civilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat a quocumque: infra quindecim dierum spatium post diem in quo proponitur, quod asseruit comprobabit. Alioquin in expensis, quas actor interim ob hoc fecerit, judiciali taxatione præhabita condemnentur: alias etiam, si equum judici visum sit, puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur,

qui tota substantia sua, vel majori parte ipsius, per violentiam se destitutum affirmat. Et secundum hoc loqui canones sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec in errore merces opponere nos debemus. habet enim spoliatus privilegium, ut non possit exui jam nudatus. Solet autem inter scholasticos dubitari, si spoliatus a tertio, de spoliatione contra suum accusatorem excipiar, an ei tempus a iudice debeat indulgeri, infra quod restitutionem imploret; ne forte sic velit existeri, ut omnem accusatorem eludat, quod satis æquitati consonum æstimamus. Et si infra tempus indulgentem restitutionem non petierit, & causam, cum potuerit, non perducatur ad finem: non obstante spoliationis exceptione, deinceps poterit accusari. Ad hæc statuimus, ut rerum privatarum exspoliatio agenti super ecclesiasticis, vel e contrario nullatenus opponatur.

Pia consideratione statuit mater ecclesia, quod majoris excommunicationis exceptio in quacumque parte iudiciorum opposita, lites differat & repellat agentes: ut ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur, excommunicationis periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur; & excommunicati dum a communibus actibus excluduntur, rubore suffusi & confusi, ad humilitatis gratiam & reconciliationis effectum facilius inclinentur. Sed hominum succrescente malitia, quod provisum est ad remedium, tendit ad noxas. Dum enim in causis ecclesiasticis hæc frequentius exceptio per malitiam apponatur, contingit differri negotia, & partes fatigari laboribus & expensis. Proinde quia morbus iste quasi communis irrepserit, dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponat, speciem ipsius & nomen excommunicatoris exprimat; sciturus eam rem a se deferri in publicam notionem, quam infra octo dierum spatium, die in quo proponitur minime computato, probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probaverit, iudex in causa procedere non omittat, reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si vero postmodum instantia durante iudicii, & probandi copia succedente, de eadem excommunicatione vel alia excipiat iterum, & probetur, actor in sequentibus excludatur, donec meruerit gratiam absolutionis obtinere: his quæ præcesserunt nihilo minus in suo robore duraturis: provisio ut ultra duas veces non proponatur hæc exceptio, præterquam si excommunicatio nova emerferit, vel evidens & prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem iudicatam sit,

ANNO
CHRISTI
1245.De accusa-
tionibus.
De excep-
in 6. decret.

talis exceptio proponatur, excusationem A
impediat: sed sententia, quæ præces-
sit, non minus robur debitum obtinebit: co-
tamen salvo, ut si actor excommunicatus sit
publice, & hoc iudex noverit quando cum-
que, ceteri hoc reus non excipiat, iudex
actorem ex suo officio repellere non post-
ponat.

Cum æterni tribunal Iudicis illum reum
non habeat quem injuste iudex cõdemnat
testante propheta, & dicente: *Nec damnabit
eum cum iudicabitur illi*, caveant ecclesiastici
iudices, & prudenter attendant, ut in cau-
sarum processibus nihil vindicet odiũ, B
nihil favor usurpet, timor exulet, præmium
& expectatio præmii iustitiam non evertat.
Sed stateram gerant in manibus, lances
appendant æquo libramine, ut in omnibus
quæ in causis agenda fuerint, præsertim in
conspiciendis sententiis & ferendis, præ o-
culis habeant solum Deum. Illius imitan-
tes exemplum, qui querelas populi taber-
naculum ingressus ad Dominum referebat,
ut secundum ejus imperium iudicaret. Si
quis autem iudex ecclesiasticus ordinarius,
seu etiam delegatus, famæ prodigus, & pro-
prii persecutor honoris, contra conscien-
tiam & contra iustitiam, in gravamen par-
tis alterius, in iudicio quidquam fecerit per
gratiam vel per sordes, ab executione offi-
cii per annum noverit se suspensum, ad
æstimationem liti parti quam læserit nihi-
lo minus condemnandus. Sciurus quod si
suspensione durante damnabiliter ingesse-
rit se Divinis, irregularitatis laqueo invol-
uerit, secundum canonicas sanctiones; a
quo non nisi per sedem apostolicam poterit D
liberari. Salvis aliis constitutionibus, quæ
iudicibus male iudicantibus pœnas cong-
runt & infligunt. Dignum est etenim ut
qui in tot præsumperit offendere, pœna
multiplici castigetur.

Cordi nobis est lites minuere, & a labo-
ribus relevare subiectos. Sancimus igitur,
ut si quis in iudicio, vel extra, super inter-
locutoria, vel gravamine, ad nos duxerit
appellandum, causam appellationis in scri-
ptis assignare deproperet, petat apostillos,
quos ei præcipimus exhiberi. In quibus ap-
pellationis causam iudex exprimat. Et cum
appellatio non sit admissa, vel si appellatio-
ni forsitan ex superioris reverentia sit dela-
tum, post hoc appellatori secundum loco-
rum distantiam, & negotii qualitatem, tem-
pore prosecutionis indulto, si appellans vo-
luerit, & principales petierint, per se & per
procuratores instructus, cum mandato ad
agendum, rationibus & munimentis ad
causam spectantibus, accedat ad sedem
apostolicam sic parati, ut, si nobis visum
fuerit expedire, finito appellationis articu-
lo, vel partium voluntate omiſſa, proce-

dent in negotio principali quantum pote-
rit, & de jure debebit; his quæ in appella-
tionibus a diffinitivis sententiis interposi-
tis antiquitas statuit, non mutatis. Quod si
appellator quæ præmissa sunt non obser-
vet, reputabitur non appellans, & ad prio-
ris iudicis redibit examen, in expensis legi-
timis condemnandus. Si autem appellatus
contempserit hoc statutum, in eum, tam-
quam contumacem, tam in expensis, quam
in causa, quantum a jure permittitur pro-
cedetur. Iustum est equidem ut in eum
jura insurgant, qui ius, iudicem & partem
cludit.

Cum excommunicatio sit medicinalis,
non mortalis, disciplinans, non cradicans,
dum tamen in quem lata fuerit non con-
temnat: caute provideat iudex ecclesiasti-
cus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi
quod corrigentis est & medentis. Quisquis
ergo excommunicat, in scriptis proferat,
& causam expresse conscribat, propter
quam excommunicatio proferatur. Exem-
plum vero scripturæ hujusmodi teneatur
excommunicato tradendum infra mensem
post diem sententiæ, si fuerit requisitus:
super qua requisitione fieri volumus publi-
cum instrumentum, vel litteras testimonia-
les confici sigillo authentico consignatas.
Si quis autem iudicum hujusmodi consti-
tutionis temerarius violator existat, per
mensum unum ab ingressu ecclesiæ & Divi-
nis noverit se suspensum. Superior vero, ad
quem recurritur, sententiam ipsam sine dif-
ficultate relaxans, latorum excommunica-
tionis ad expensas omnes & interesse con-
demnet, & alias puniat animadversione
condigna; ut pœna docente, discant iudi-
ces, quam gravæ sit excommunicationum
sententias sine maturitate debita in ali-
quem fulminare. Et hæc eadem etiam in
suspensionis & interdicti sententia volu-
mus observari. Caveant autem prælati, &
iudices universi, ne prædictam suspensionis
pœnam incurrant. Quoniam si contigerit
eos sic suspensos Divina officia exequi, sicut
prius, irregularitatem non effugient, juxta
canonicas sanctiones: super qua non nisi
per summum pontificem poterit dispensari.

Solet autem a nonnullis in dubium revo-
cari, an cum aliquis per superiorem absolvi
postular ad cautelam, dum in se latam ex-
communicationis sententiam asserit esse
nullam, sine contradictionis obstaculo mu-
nus debeat ei absolutionis impendi. Et ante
absolutionem hujusmodi, qui se offert
in iudicio probaturum se post appellatio-
nem legitimam in excommunicatione nota-
tum, vel intolerabilem errorem in sen-
tentia fuisse patenter expressum, sit in ce-
teris, excepto probationis illius articulo,
evitandus. In prima igitur dubitatione sic
statuimus

ANNO
CHRISTI
1245.

ab illudis,

De senten-
tia excom-
municatio-
nis, cap. 1.
in 6.

De senten-
tia excom-
municatio-
nis, cap. 2.
in 6.

statuimus

De senten-
tia & reju-
dicata, in
6.

De appella-
tionibus,
in 6.

ANNO
CHRISTE
1245.

statuimus observandum, ut petenti abso-
lutio non negetur, quamvis in hoc excom-
municator, vel adversarius, se opponat. In
quo casu tres tantummodo octo dierum in-
dulgebuntur dilationes, sic dicenti, ut si
probaverit quod opponit, nec relaxetur
sententia, nisi prius sufficiens præstetur
emenda, vel competens cautio de juri pa-
rendo, si offensa dubia proponatur. In se-
cunda vero quaestione statuimus, ut si is qui
ad probandum admittitur, pendente pro-
bationis articulo, etiam cæteris, quæ ut
actor in iudiciis, acceptaverit, interim evi-
tetur. Extra iudicium vero, in officiis, postu-
lationibus, & electionibus, & aliis legitimi-
s actibus, nihilo minus admittatur.

CAPITVLA

LVGDVNENSIS CONCILII

a Binio non edita, collecta ex sexto decretalium.

I. De potestate archiepiscopi, & eius officialis, in
suffraganeos.De offic.
ordin. in 6.

Romana ecclesia: Et infra. Prohibemus quo-
que, ne Remensis archiepiscopus diocæses, suffra-
ganeorum suorum foraneos officiales constituat. Quia
cum metropolitanis, ne suorum suffraganeorum in-
grediantur diocæses, ut in eis autoritate propria judi-
cant, disponant, aliquidve aliud agant, canonica prohi-
beant instituta: nequaquam hoc possunt in illis per
alios exercere. Nec pro eo, quod causas per appella-
tionem delatas ad ipsos, possunt in suffraganeorum
suorum diocæses, delegare: similiter licet eis tales offi-
ciales instituire in eisdem, qui eorum vice, cum appel-
latur ad ipsos, citationes, vel inhibitiones faciant, seu
compescant in hac parte rebelles. Quia in causis per
appellationem devolutis ad ipsos, jam jurisdictionem
obtinere noscuntur: propter quod licite possunt super
illis committere vices suas. Non sic autem in aliis in
quibus nondum extitit appellatum: & ideo non de-
bent aliquos constituere pro citationibus in futuris
causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi
aliud Remensis ecclesia, circa talium officialium insti-
tutionem de consuetudine obtineat speciali. A quibus
etiam si de consuetudine hujusmodi possint in Remen-
si provincia constitui: inhibitionis tamen ne proceda-
tur in causis prius, quam ad Remensem curiam ap-
pelleretur, fieri penitus inhibemus.

Officiales autem Remensis archiepiscopi, quam-
diu in sua provincia vel circa illam extiterit, in suffra-
ganeos interditi, suspensionis, vel excommunicatio-
nis proferre sententias non attentent. Et hoc eadem ab
officialibus aliorum metropolitanorum, circa ipso-
rum suffraganeos, quibus ob reverentiam pontificalis
officii deferri volumus in hac parte, præcipimus ob-
servari.

II. Ut advocatus ne accipiatur in testem.

De testibus
in 6.

Romana ecclesia. Et infra. In appellationis cau-
sa, is qui appellantis procurator vel advocatus in
priori iudicio fuerat, non recipiatur in testem. Ne-
que indistincte ipsi appellanti, præsumptione facien-
te pro eo, deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum
inspectis personarum & ipsius causæ circumstan-
tiis, id fuerit faciendum.

III. Ut qui facit aliquem interfecti, sit excommuni-
catus & depositus.ANNO
CHRISTE
1245.
De homi-
cid. in 6.

Pro humani redemptione generis, de summis cæ-
lorum ad ima mundi descendens, & mortem tan-
dem subiens totalem Dei Filius Iesus Christus,
ne gregem sui precio sanguinis gloriosi redemptum,
ascensus post resurrectionem ad Patrem absque pa-
store desereret, ipsius curam beato Petro apostolo, ut
sua stabilitate fidei, cæteros in Christiana religione fir-
maret, eorumque mentes ad salutis opera suæ accen-
deret devotionis ardore, commisit. Unde nos ejusdem
apostoli effecti, disponente Domino, licet immeriti,
succellentes, & ipsius redemptoris locum in terris
quamquam indigne tenentes: circa gregis ejusdem
custodiam sollicitis excitati vigiliis, & animarum sa-
luti jugis attentione cogitationis intendere summo-
vendo noxia, & agendo profutura debemus: ut ex-
cussio a nobis negligentia somno, nostrique cordis
oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo lu-
crificare, sua nobis cooperante gratia, valeamus.

Quin igitur illi qui sic horrenda inhumanitate, de-
testandaque sævitia mortem sitiunt aliorum, ut ipsos
faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed
mortem procurant etiam animarum, nisi eos exuberans
gratia Divina prævenierit, ut sint armis spiritalia-
bus præmuniti, ac omnis potestas tribuatur a Domi-
no ad justitiam rectumque iudicium exercendum, non
tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam
nefaris præsumptiones ecclesiasticæ animadversionis
mucrone ferire, ut metus pœnæ, meta ejusmodi præ-
sumptionis exultat, præsertim cum nonnulli magnates
taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem
ab eorumdem assassinatorum domino impetrare, sicque ab
eo non absque Christianæ dignitatis opprobrio redi-
mere quodammodo vitam suam: Sacri approbatione
concilii statuimus, ut quicumque princeps, prælatus,
seu quævis alia ecclesiastica secularive persona,
quempiam Christianorum per prædictos assassinos
interfici fecerit, vel etiam mandaverit, quamquam
mors ex hoc forsitan non sequatur, aut eos recepta-
verit, vel defendierit, seu occultaverit, excommunicatio-
nis & depositionis a dignitate, honore, ordine, of-
ficio, & beneficio incurrat sententias ipso facto, & illa
libere aliis, per illos ad quos eorum collatio pertinet,
conferantur. Sit etiam cum suis bonis mundanis om-
nibus, tamquam Christianæ religionis æmulus, a toto
Christiano populo perpetuo diffidatus: & postquam
probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus
tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommuni-
cationis, vel depositionis, seu diffidationis, adver-
sus eum sententia requiratur.

IV. Ut exempti ac privilegiati non respondeant, nisi
sub certo iudice, excepto si res acta in loco
non exempto.

Volentes libertatem, quam nonnullis apostolica De privi-
leges in 6.
sedes privilegio exemptionis indulgit, sic integram ob-
servari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus li-
mites non excedant: declaratione irrefragabili desi-
nimus, quod quantumcumque sic exempti gaudeant
libertate, nihilo minus tamen ratione delicti, sive con-
tractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite pos-
sunt coram locorum ordinariis conveniri, & illi quo-
ad hoc suam in ipsos jurisdictionem prout jus exigit
exercere. Numquid ergo carent omnino in his com-
modo libertatis? non utique: quia nec coram ordina-
riis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum
delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec
ubi domicilium habent, si alibi delinquant vel con-
trahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt ali-
quantenus

ANNO
CHRISTI
1245.

quatenus super istis: nec domiciliorum prætextu, locorum diocæsani (si vbi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi convenientur) remittendi eos illuc, vel ipsi ut illic respondeant, in iungendi habeant aliquam potestatem: salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum jurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta. Et id ipsam decernimus circa illos, quibus, ut non nisi sub uno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere, apostolico privilegio est concessum.

In eos autem, quibus ne interdicti, suspendi, vel excommunicari a quoquam valeant, a sede apostolica est indultum, sicut sunt religiosi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quisquam episcopus, vel archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro ulla causa villove loco interdicere, suspendere vel excommunicare præsumat: si dem ordinarii jurisdictionem suam quantum ad ista, ubi etiamque illi fuerint, permissis exercere non possint: nisi forsitan ipsi monachi ad monasteriorum suorum priorum ordinarii eisdem subiectos (ut vel gerant eorum regimen, vel in eis tanquam proprii locorum ipsorum monachi resideant) fuerint destinati. Tunc enim, etsi libere possint ad eadem morasteria revocari, actam illorum; quam ipsorum prioratum monachi reputant (cum non sit inconveniens aliquem utrobique locum habere monachicum) unum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere: ratione tamen eorumdem prioratum, dicti ordinarii sua jurisdictione in ipsis, etiam quoad præmissa, quando morantur in illis, licite uti possunt.

V. De potestate archiepiscopi.

Romana ecclesia. *Et infra*: Quæstoribus autem fabricæ Remensis ecclesie, Remensis archiepiscopus vice ejus officiales, citandi suffraganeorum ipsius ecclesie subditos (quos iidem quæstores sibi resistere, aut nelle parere dixerint) ut super hoc compareant eorum ipsi, nequaquam tribuant potestatem. Super benigna vero ipsorum receptione, ac subventione ipsi fabricæ faciendæ: possunt eisdem suffraganeos & alios Christi fideles Remensis provincie capitavit monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Remensis archiepiscopus statutum concilii generalis.

De sententia
excomm.
in 6.

V. I. Excommunicatio lata in communicantes excommunicatis absque monitione prævia non tenet.

Statuimus, ut nullus iudicum, participans cum excommunicatis ab eo in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare majore excommunicatione præsumat: salvis constitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnati. Quod si ex locutione, & aliis quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat: poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes consimili damnare censura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non tenet: & proferentes, pœnam legitimam poterunt formidare.

Eod. in 6.

VII. Ut episcopi interdictum & suspensionem non incurvant, nisi in sententia sint expressi.

Quia periculosum est episcopis, & eorum superioribus, propter executionem pontificalis officij, quod frequenter incumbit, ut in aliquo casu, interdicti vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto: nos deliberatione provida duximus statuendum, ut episcopi & alij superiores prelati, nullius constitutionis occasione, sententia, sive mandati, prædictam incurrant sententiam ullatenus ipso jure: nisi in ipsis de episcopis

Concil. general. Tom. XI.

A pis expressa mentio habeatur.

VIII. De potestate prelatorum in ferenda excommunicatione.

Romana ecclesia. *Et infra*. Cæterum interdicti, vel excommunicationis sententias latas ab officialibus archidiaconorum, seu quibuslibet aliis jurisdictionem habentibus, suffraganeorum Remensis ecclesie subditis, Remensis archiepiscopus, & ejus officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent: salva contraria super hoc consuetudine, si quam habent. Porro excommunicationum sententia a Remensi archiepiscopo suisque officialibus generaliter promulgata, subiectos ejusdem jurisdictioni archiepiscopi tantum ligat. Sed nec in specie, nec in genere, pro culpis & offensis præteritis vel præsentibus, excommunicationum sententias absque competenti monitione præmissa promulgent: & si contra præsumpserint, injustas noverint esse illas. Caveant etiam, ne tales sententias excommunicationis, sive specialiter, sive generaliter, in aliquos, pro futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro jam commissis, sub hac forma, si de illis intra tale tempus minime lapsæ fuerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactioe, vel culpa, seu offensa præcesserit, quibus merito ad injungendam satisfactioem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis exprimat) causa subit. In universitatem vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset; cum nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri: sed in illos dumtaxat de collegio vel universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgentur.

IX. Quod decano licet tueri se spirituali gladio adversus potentiam bailivi temporalem.

Dilecto filio decano Aurelianensi. *Et infra*: Præterea cum omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctisque sese defendere permittant: licuit utique ipsi decano, si prædictus bailivus eum bonis suis mundanis injuriis spoliare, vel ea violenter occupare præsumperit, ut superius est expressum, contra illius violentiam injuriamque se tueri. Et quoniam adversus ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat: potuit se etiam spiritualiter, gladio videlicet utendo ecclesiastico, defendere, ac recurrere propter hoc ad arma spiritualia, quæ sunt ecclesie propria, & pro suo munimine illis uti: præsertim cum dictus bailivus, post latas in eum ab eodem decano, ex aliis causis, excommunicationis sententias (sicut idem decanus asseruit) ipsum, tanquam exinde provocatus, sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem: & propter hoc postmodum ipse decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spiritali se mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam sibi ab eodem, occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarum contemptum, illatam. Et quidem cum liceat cuilibet, suo vicino vel proximo pro repellenda ipsius injuria suum impartiri auxilium, immo, si potest & negligit, videatur injuriam fovere, ac esse particeps ejus culpe: licuit profecto ipsi decano, proprio sibi subvenire subsidio, & suammet temporalem injuriam sua propria spiritali defensione tueri: sicque utrumque quodammodo gladium, & temporalem, & ecclesiasticum, alterum videlicet altero adjuvare: maxime quia hi duo gladii consueverunt, exigente necessitate, sibi adinvicem suffragari, & in juvenem alterius subventionem mutuam frequentius exerceri.

Vu

ANNO
CHRISTI
1245.
Eod. in 6.

Eod. in 6.

ANNO CHRISTI 1245

ANNO CHRISTI 1246.

NOTÆ SEVERINI BINII.

G. C. In notis suis incluserat Binies ea que jam edidimus ex Mathho Parisio: que nos proprio nomine acta inscripsimus. Ceteri que in Binij notis ex Stadenſi & Trithemio sequuntur, notarium nomen relinquimus.

Adem acta concilii & breuiter recitantur apud abbatem Stadenſem in chronico his verbis: Anno Domini 1245. papa in Burgundiam Lugdunum, que prima sedes est Galliarum, veniens, post festum Ioannis Baptiste ibidem concilium celebravit, & quintam partem ab ecclesiis redituum requisivit. Imperator presentibus inſiſit, inter quos erat quidam Thadaus doctor legum, qui pro eo elegantissime allegauit, ita ut plurimorum sibi audientiam conquireret & favorem. Nihilominus autem papa Imperatorem in die Iacobi feria tertia, qua tertia dies erat concilii, excommunicauit. Papa per totam tertiam Teutonia lugubrem litteram principibus ecclesiasticis destinavit, conquirens ſtebilitate quod a gente quadam Saracena, quam Choveſimorum populum appellant, sepulchrum Domini eſſe enormiter violatum, &c. Et paulo infra, cum alia quadam de Saracenis & prodigiſoſis orbium caeleſtium aſpectibus recenſiſſet, ſubjungit: Papa in iam dicto concilio, ſcilicet die Iacobi, contra Imperatorem excommunicationis ſententiam renouauit, & cum ab imperiali clementia autoritate propria depoſiſſet, & hanc depoſitionem per totam eccleſiam promulgauit: precipiens ſub interminatione excommunicationis, ut nullus eum imperatorem de cetero nominaret. Quia ſententia per mundum volante, quidam principum eum multis aliis reclamabant, dicentes, ad papam non pertinere imperatorem vel inſtituere vel deſtituere; ſed electum a principibus coronare. Interea papa ſolicitari facit principes, quos ad imperium regendum credidit idoneos, ut aliquis eorum onus imperii ſumeret & laborem, promittens ei, quicumque imperium aſſumeret, conſilium & auxilium pariter & ſauere. Tandem Henricus Langravius, cognomen Raſſe, multis euitis precibus, imperium accepit.

Trithemius in chronico Hirſaugenſi: Fridericus imperator ſecundus, ait, in concilio Lugdunenſi a papa Innocentio citatus, & non comparans, a Caſarea maieſtate depoſitur, & omni dignitate priuatur: accorſitque deinceps, ut quidam volunt, Romanum imperium per annos viginti octo, uſque ad Rodolphum de Habſburg: quamuis tres interea ſucceſſiue per principes fuerint electi, plures autem in diſſenſione, principibus non concordantibus. Et primo quidem poſt depoſitionem Friderici, papa mandauit principibus, ut imperatorem, quem uellent, eligere: quorum aliqui Fridericum ſequentes, mandatum papa non curauerunt; caeteri in ſuum conuenientes, Henricum provinciales comitem Hoſſiſi in regem contra Fridericum eligentes, partes eius quantum poterunt defendebant. Electus autem Henricus, bellum cum Conrado habuit filio Imperatoris in campis iuxta Francofordiam, & uictor euadens Conradum ſuperauit.

Annis igitur quinque nomen gerens regium, nihil memoria dignum parauit, ſed obit imperii coronam minime conſecutus. Quamdiu enim uixit imperator Fridericus, per annos ſerme ſex preuolare contra eum nec papa nec aliquis principum potuit: ſed non aduerſus ſententiam papa, quam inſuſtam & frivolum dicebat. ſe imperatorem geſſiſſe, magnamque principum, nobilium & ciuitatum adhaerentiam habuiſſe uſque ad mortem. Intravit poſt depoſitionem ſui in Italiam, & tantis malis papam ſubiectosque illi populum aſſiſcit, ut pontificem orare taderet, uoluſſetque ſe nunquam depoſitionem illius cogitauiſſe. Maximus enim partialitas populorum in Italia ſubſeuta eſt, qua uſque in preſentem ſerme diens per annos ducentos & ſexaginta, non ſine multorum eſuſione ſanguinis, durauit. Enimvero qui Romani pontificis ſequebantur partes, quorum uotis in dictum nomen erant Gaſtrophum, fautores Imperatoris, qui Gibellini dicebantur, omni ſtudio omni-que uirtute perſequi & delere penitus ſtragebant. Nec minore ſtudio Guelfos Gibellini perſequebantur. Hæc Trithemius.

G. C. Quod ait Albertus Stadenſis, pontificem in hoc concilio, quintam partem ab eccleſiis redituum requiſiſſe: fallitur. Nam uigelimam tantum petitam eſſe, idque in triennium, ſupra legiſti c. 17. inſtitutionem hic facturam. Quintam autem exactam a Polonis aduerſus Fridericum Imp. mox uidebimus, ad ann. MCCXLVIII.

G. C. VRATISLAVIENSE concilium ad ann. MCCXLV. commemorat Starawolcius, ſed male illud collocat, cum ſit anni MCCXLVIII. ut infra ad illum annum leges.

*** CONCILIVM LANCIENſE CONTRA CONRADVM DVCEM MAZOWIÆ, honorum eccleſiaſticorum inuaſorem.

ANNO CHRISTI 1246.

Matthias Michouienſis, hiſtor. Polonica, lib. III. cap. xli. In Prandotham, inquit, episcopu Cra-couienſem, quia Boleſlao Pudico Polonia regi adhaere-

A b. t. Conradus dux Mazouia ſuos armigeros miſit, & curias episcopales tres expilat, cum uillis ipſarum incendit, & predam in Mazouiam intulit. Propter quod Prandotha episcopuſ Cra-couienſis, eum autoritate propria anathematizauit. Cuius proceſſus Fulco archiepiscopuſ Gneſneſis in ſynodo Lancienſi confirmauit, & in ſingulis eccleſiis denunciari mandauit.

G. C. Hæc Michouienſis ad annum MCCXLV. que cum eadem Cromerus lib. viii. referat paulo ante ann. MCCXLVII. annum, quo Starawolcius Polonus hoc concilium in epitome ſua conſignauit, mutare noluit.

CONCILIVM BITERRENSE PROVINCIALE

XIII. Kal. Maii, ann. Dom. M. CC. XLVI. celebratum.

Ex Sirmondi M.S. nunc primum editum.

Statuta concilii Biterrenſis provincialis, per Dominum G. archiep. Narbon.

Guillel. mam.

TITVLI CAPITVLORV.

1. Ut ſint laici qui diligenter hereticos perquirant.
2. Ut nemo hereticuſ in terra ſua morari permittat.
3. Quando conſiſcanda bona eorum, qui accuſantur.
4. Ut hereticorum bona que tenebant ab eccleſiis, ad eccleſias reuertantur.
5. Ut queſtores nihil prædicent, niſi quod in papa & episcopuſ ſuſ litteris continetur.
6. Ut penitentibus, quibus ab hæreſis crimen crux eſt impoſita, irriſio non fiat.
7. Ut parochiales ſacerdotes articuloſ fidei ſimpliciter doceant diebus Dominicis.
8. Ut heretici, & eorum fautores, ſingulis Dominicis excommunicentur.
9. Ut poteſtates ſeculares adiuuent eccleſiam contra hereticos.
10. De iis qui conſilium vel patrocinium præſtant hereticis & fautoribus.
11. De notariis qui conſcribunt iſdem instrumentis.
12. De medicis eorumdem.
13. Ut heretici, vel ſuſpecti, a bajulis amoueantur.
14. Ut excommunicator qui tales in bajulis conſtituit.
15. Ut eccleſiarum reſtores hoc populo ſæpe exponant.
16. Ut iuramentum pacis renouetur.
17. Ut nullus poſſeſſione pellatur ſine ordine iudiciario.
18. Ut excommunicatione qui eccleſiaſticam libertatem impediunt.
19. De uita & honeſtate clericorum.
20. Ut monachi, clerici regulares, & preſbyteri, in ſoro ſeculari aduocare non preſumant.
21. Ut qui curam animarum habere debent, ad ſacerdotium promoueantur.
22. Ut canonici ſeculares ſint in ſacris ordinibus.
23. Ut regularium habi. us non ſit reprehenſibilis.
24. Ut iſdem proprium non habeant.
25. Ut monachi commatres ſibi non faciant.
26. Ut preſbyteri idonea portio aſſignetur in eccleſiis.
27. Ut regulares in eccleſiis ſint ſaltem duo uel tres.
28. Ut clerici, occaſione patrimoni, non ſallientur.
29. Ut noua pedagia non imponantur.
30. De Diuino officio in ruralibus eccleſiis.
31. Ut eccleſiis de libris, calicibus, & aliis, provideatur.
32. Ut ſeculares poteſtates manus non extendat in laicum pro illata clerico iniuria excommunicatum.
33. Quam excommunicandi, Dominicis & feſtis.
34. De ſimonia.
35. Ut animarum cura perſonis idoneis committatur.
36. De ſententia excommunicationis.
37. De Indorum uſuris comprimensis.
38. Varia de Iudeis.

39. *Vt a Christianis iidem signo discernantur.*40. *Vt publice non operentur diebus festis.*41. *Vt a die cœnæ usque ad Pascha domo non prodeant: Et ut illa septimana non videntur a Christianis.*42. *Vt quotannis sex denarios persoluant ecclesie.*43. *Vt iis Christiani causa medicina non utantur.*44. *De testamentis.*45. *Vt perjuri puniantur.*46. *De fidelium confessionibus audiendis.*

P R Æ F A T I O.

Rectitudo conditionis humanæ, hostis antiqui caliditate distorta & miserabiliter fauciata, ad statum iustitiæ non poterat reparari: nisi verus Samaritanus vinum & oleum fauciati vulneribus infudisset. Quia vero frequenter patitur recidivum, adhiberi debuit medicina, quæ foret utilis ad salutem iuxta qualitatem morbi, nunc fomenta, nunc acriora remedia salubriter apponendo. Propter quod sacrosancta Romana ecclesia diversos canones edidit, nos quandoque magisterio edocens, quandoque pro moderamine puniens transgressores. Cæterum quia fides catholica & pax secura, totius Christianæ religionis fundamentum existunt: ad horum observantiam sedes apostolica per se suosque legatos diversis temporibus contra hæreticos ac violatores pacis varia edidit instrumenta. Quibus prout expedit cum debita veneratione susceptis: Nos G. Dei gratia Narbonensis archiepiscopus, assensu venerabilium fratrum suffraganeorum nostrorum, & capituli nostri, ac toto concilio approbante, aliquid ad pensum sanctæ institutionis adjicere cupientes ad firmitatem fidei orthodoxæ pacisque securitatem habendam, pro salute maxime animarum & pro ecclesiastica libertate ac bono statu terræ, conscripta inferius auctore Domino promulgamus.

CAPITVLA.

I. *Vt sint laici qui diligenter hæreticos perquirant.*

Fidei Catholicæ cultum ampliari volentes, ad hæreticam rabiem de Narbonensi provincia penitus extirpandam, de consilio suffraganeorum ecclesiæ Narbonensis, & totius approbatione concilii statuimus, ut episcopi per suam diocesim in locis suspectis, bonæ opinionis viros laicos, duos vel tres cum rectore ecclesiæ, vel eo qui ejus curam gerit, instituant, & juramenti religione adstringant, quod diligentem curam & sollicitudinem adhibeant circa hæreticos, credentes, receptatores, fautores, defensores eorumdem, perquirendos: ut si quos tales repererint, episcopo loci vel dominis locorum sive bailivis vel officialibus eorumdem, studeant cum omni festinantia intimare. Caute tamen adhibita circa hæreticos ne fugere valeant, si eos non potuerint detinere.

II. *Vt qui hæreticum in terra sua morari permiserit, excommunicetur.*

Statuimus etiam ut quicumque in terra sua scienter hæreticum morari permiserit
Concil. general. Tom. XI.

A propter pecuniam vel aliam quamcumque causam, quod ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, præter alias pœnas contra tales editas in concilio Tolosano. Si quis autem de hoc convictus fuerit vel confessus, tamdiu excommunicatus nominatim & publice nunciatur, donec de tanto excessu sanctæ matri ecclesiæ ad cognitionem diœcesani satisfecerit competenter.

III. *Quando confiscanda bona eorum, qui super hæresis crimine impetuntur.*

Bona eorum qui super crimine hæresis impetuntur, nullatenus confiscentur, donec per sententiam fuerint condemnati, nisi scienter eisdem criminosis in eodem crimine adhæsisent, postquam eos infectos hujusmodi crimine cognoverint. Idem quoque dicimus observandum circa eos qui deponunt vel commendant aliquid, aut contrahunt alias cum talibus bona fide qui Catholici publice reputantur: quod contrahentes hujusmodi nihil amittant, licet illi cum quibus contrahunt, hæretici sint occulte: nisi scientes eos esse tales, contraxissent cum ipsis, fraude super penitus excludenda.

IV. *Vt hæreticorum bona quæ tenebant ab ecclesiis, ad ecclesias revertantur.*

Quia veto plures de hæresi condemnantur, qui ab ecclesiis, monasteriis, seu viris ecclesiasticis, possessiones, census, aut alia bona tenebant mobilia vel immobilia: statuimus quod bona hujusmodi ad ecclesias sive monasteria vel personas ecclesiasticas, a quibus dicta bona quoquo modo tenentur, libere revertantur, conditione cujusquam in aliquo non obstante. Qui vero statutum hujusmodi violare præsumperit, nisi monitus legitime, a sua præsumptione destiterit, ex tunc excommunicetur. Idem de bonis fayditorum præcipimus observari.

V. *Vt quæstores nihil prædicent, nisi quod in papæ & episcopi sui litteris continetur.*

Ad quorundam insolentiam reformandam, ne profectus fidei retardetur, præcipimus quod quæstores non permittantur in ecclesiis aliud populo prædicare, quam in indulgentiis domini papæ, & sui diœcesani litteris continetur, nec cartelli vel cellulæ recipiantur ab eisdem, nec ad hoc de cetero aliquis admittatur, nisi frater fuerit, vel alia persona idonea majoris sui testimoniales litteras secum portans. Cum cerrum sit per venales ac conductores quæstores, tum ex prava ipsorum vita, tum ex prædicatione etrœnea, multa scan dalosa provenisse, dam-

Vu ii natis

ANNO
CHRISTI
1246.

naris in inferno liberationem pro modica A
pecunia promittentes.

V I. *Vt pœnitentibus, quibus ob hæresis crimen
crux est imposta, irrisio non fiat.*

Cum peccatores sint ad pœnitentiam
invitandi juxta Dominicam vocem, gau-
dere oportet si pœnitentiam impostam li-
benter suscipiunt & supportant. Quocirca
statuimus, & in virtute sancti Spiritus inhi-
bemus, ne pœnitentibus, quibus cruces pro
crimine hæresis imponuntur, irrisio ulla fiat,
nec a locis propriis seu communibus com-
merciis excludantur, ne retardetur con-
versio peccatorum, & ne conversi propter
scandalum abjecta pœnitentia relabantur.
Et si moniti desistere noluerint, per censu-
ram ecclesiasticam compellantur.

V II. *Vt parochiales sacerdotes articulos fidei
simpliciter doceant diebus Dominicis.*

Præcipimus etiam quod sacerdotes paro-
chiales studeant exponere populo diebus
Dominicis articulos fidei simpliciter ac dis-
tincte, ne velamen ignorantie deinceps
prætereundum quisquam possit, & hoc in sy-
nodis præcipiatur eisdem. Pueri quoque a
septimo & supra, ad ecclesiam a parentibus
adducantur diebus Dominicis & festivis, &
in fide catholica instruantur, & doceant
eos salutationes B. Mariæ, *Pater noster*, &
Credo in Deum.

V III. *Vt hæretici, & eorum fautores singulis
Dominicis excommunicentur.*

Adjicientes ut hæretici, vel eorum cre-
dentes, fautores & receptatores & defen-
sores eorum, singulis diebus Dominicis ex-
communicentur. Et si quis prædictorum
credentium, fautorum, receptatorum, &
defensorum, personaliter monitus & ex-
communicatus nominatim, infra quadra-
ginta dies resipiscere noluerit, sed in eorum
defensione persistit, vel inquisitionem
impediverit eorumdem: tamquam hæreti-
cus puniatur, cum perseverantia & defen-
sio erroris hominem in talibus faciat hære-
ticum judicari.

V IX. *Vt potestates sæculares adjuvent ecclesiam
contra hæreticos.*

Moneantur etiam comites, barones, re-
ctores & consules civitatum, & aliorum lo-
corum, ac alia potestates sæculares quibus-
cumque fungantur officiis, quod ad com-
munionem dicecesanorum promittant ju-
ramento corporaliter præstito, quod fide-
liter & efficaciter contra hæreticos & eorum
complices adjuvabunt ecclesiam bona fide

ANNO
CHRISTI
1246.

juxta officium & posse suum, & quod de ter-
ris suæ jurisdictioni subjectis univertos hæ-
reticos ab ecclesia denotatos pro viribus
exterminare curabunt: & ad hoc, si necesse
fuerit, per censuram ecclesiasticam com-
pellantur.

X. *De iis qui consilium vel patrocinium præstant
hæreticis & fautoribus.*

Item & omnes alii qui consilium, patro-
cinium, vel favorem occulte vel aperte hæ-
reticis, receptatoribus, & eorum credenti-
bus præstabant.

X I. *De notariis qui conscribunt iisdem instru-
menta.*

Idem præcipimus de notariis sive scri-
ptoribus qui in vita vel in morte scienter
conscribunt instrumenta hæreticis vel fauto-
ribus eorumdem.

X II. *De medicis eorumdem.*

Idem de medicis eorumdem præcipimus
observari.

X III. *Vt hæretici, vel de hæresi suspecti, a
baiulis amoveantur.*

Qui veto quondam hæretici vestiti vel
notati fuerint, aut merito suspecti sunt, a
bajulis & officiis publicis, si qua habent,
præcipimus amoveri ex toto, nec de cætero
ad hujusmodi assumantur.

Narbon:
an. 1228.
c. 16.

X IV. *Vt excommunicentur qui tales in baiulis
constituunt.*

Si vero aliqui sint qui in suis bajulis hu-
jusmodi personas constituunt, nisi legitime
moniti eos amoverint, excommunicentur.

X V. *Vt ecclesiarum rectores hoc populo sæpe
exponant.*

Sint etiam solliciti ecclesiarum rectores,
vel eorum locum tenentes, quod pœnas
contra prædictos editas sæpius publicent
populo & exponant.

X VI. *Vt iuramentum pacis renovetur.*

Cum tempore pacis fides liberius valeat
prædicari, & inquisitio contra hæreticos fie-
ri, & sacramenta ecclesiastica ministrari:
tranquillitati pacis congaudentes, statui-
mus quod iuramentum pacis in castris, vil-
lis, ac civitatibus, renovetur secundum sta-
tuta concilii Tolosani, juxta formam ha-
ctenus observatam. Præterea libertatem
ecclesiasticam cum Dei reverentia juxta
statuta canonica amplectentes, præcipimus,
quod episcopi, abbates, & alii viri ecclesia-
stici

an. 1229:

fici cum suis hominibus pacem sequantur
contra turbatos pacis, cum a vobis fue-
rint requisiti, salvo iure episcoporum in
subditis eorumdem.

XVII. *Ut nullus a sua possessione expellatur sine
ordine iudicario.*

Item ut statuta pacis melius observen-
tur, præcipimus ut nullus a sua possessione
expellatur ordine iudicario prætermisso, &
si expulsus fuerit, plenarie restituatur.

XVIII. *Ut excommunicentur qui ecclesiasticam
libertatem impediunt.*

Item legitima monitione præmissa ex-
communicentur statuarii, scriptores, con-
sules & rectores locorum ubi statuta sunt
edita contra ecclesiasticam libertatem: nec
illi qui secundum ea præsumpserint
iudicare, vel in publicam formam redigere
iudicata: & illi similiter qui interdiciunt
clericis ac viris religiosis introitum castro-
rum ac villarum suarum, aquas, molendina,
furnos, & alia quæ consueverunt eis & aliis
omnibus esse communia. Et illi qui vineis,
bladis, arboribus, talem faciunt, & aliis bonis
quæ ad ecclesiam pertinent, destruunt
& confundunt.

XIX. *De Vita & honestate clericorum.*

Circa tubricam istam legantur constitu-
tiones de vita & honestate clericorum edi-
tæ in concilio generali, quæ sic incipiunt,
*Ut clericorum mores, &c. A crapula, &c. Cle-
rici, &c.* Volumus etiam & præcipimus, ut
nulli rectores ecclesiarum, vel clerici in sa-
cris ordinibus constituti, mulieres secum
teneant, de quibus sinistra suspicio pos-
sit haberi.

XX. *Ut monachi, clerici regulares, & presbyteri,
in forosæculari aduocare non præsumant.*

Adjicimus insuper ut monachi vel cano-
nici regulares, vel etiam sacerdotes, nisi pro
ecclesiis suis & miserabilibus personis, in
foro sæculari & in sæcularibus negotiis ad-
vocare nullatenus præsumant. Quod si for-
te pars aduersa tales repellere neglexerit,
vel noluerit, a iudice repellantur omnino.

XXI. *Ut qui curam animarum habere debent,
ad sacerdotium promoveantur.*

Præterea quod in multis canonibus &
frequenter ordinatum est & statutum, ut
archiepiscopi, præpositi, abbates, & alii
qui curam habent animarum, debeant ad
sacerdotium promoveri, mandamus & præ-
cipimus, ut tales, & illi qui ecclesias paro-
chiales habent, ad sacerdotium gradum pro-
moveantur, & ibi seruiant ut tenentur. Ad
quod per subtractionem beneficiorum, si
Cencil. general. Tom. XI.

A necesse fuerit, compellantur.

XXII. *Ut canonici sæculares sint in sacris
ordinibus.*

Inhibemus ne aliqui sæculares canonici
stallum in choro, vel vocem habeant in
capitulo, nisi fuerint in sacris ordinibus con-
stituti: nisi ex causa cum eis ab episcopo
fuerit dispensatum.

XXIII. *Ut regularium habitus non sit re-
prehensibilis.*

Regularibus autem tam monachis quam
canonicis prohibemus, ne sit eorum habi-
tus notabilis vel reprehensibilis, nec affe-
ctent vestibus placere, sed moribus. Cappis
etiam & palliis, caligis de aliqua bruneta
clara vel nigra, vel stamine forti, vel came-
loro, vel aliquo alio colorato panno, non
utantur: nec accipiant a suo majore aliquam
pro vestibus pecuniæ quantitatem, quia ex
hoc datur eis materia proprium retinen-
di; sed omnes de eodem vestiario vestian-
tur.

XXIV. *Ut iidem proprium non habeant.*

Quod autem proprium non habeant, sub
attestatione Divini iudicii, & in virtute obe-
dientiæ penitus inhibemus.

XXV. *Ut monachi commatres sibi non fa-
ciant.*

Prohibemus etiam ne monachi commat-
res sibi faciant.

XXVI. *Ut presbyteris idonea portio assigne-
tur in ecclesiis.*

Item cum in concilio Lateranensi & aliis
consequenter sit per Romanum pontificem
constitutum, quod presbyteris in ecclesiis
monachorum vel aliarum personarum ad
suum & suorum sustentationem portio suf-
ficiens assignetur: ne a domino papa possi-
mus merito reprehendi, vobis abbatibus,
prioribus, & aliis regularibus & sæculari-
bus, qui habetis vel tenetis ecclesias huius-
modi, præcipimus ut in vestris ecclesiis, epi-
scopis personas præsentis idoneas, quibus
per episcopos animarum cura commissa, us-
que ad festum Pentecostes proxime ventu-
rum secundum facultates ecclesiarum, ar-
bitrio bonorum virorum portionem ido-
neam assignetis. Videlicet quæ tam ipsi
quam sui valeant sustentari honeste, & alia
facere quæ continentur in pluribus consti-
tutionibus, quæ jam dudum super hoc a se-
de apostolica emanarunt. Et super hoc
legatur decretalis de suppl. negl. *Sicut
nohis.*

V u iij XXVII.

ANNO
Christi.
1246.

XXVII. *Ut in ecclesiis regulares non pauciores quam duo vel tres moventur.*

Illud præterea duximus exprimendum, ut in ecclesiis vestris non pauciores faciant moram, quam duo vel tres monachi, vel canonici regulares, sicut alia vice per dominum Petrum Beneventanum, tunc Apostolicę sedis legatum, fuit in provinciali concilio constitutum & postmodum observatum.

C. & M. 6. f. p. an. 214. c. 30. Narbon. 1248. c. 10.

XXVIII. *Ut clerici, occasione patrimonij, non tallientur.*

Item statuimus ut clerici occasione patrimonij sui vel personę nullatenus tallientur, & tam domini locorum, quam censuales & alij laici, ab hujusmodi tallijs & exactionibus per censuram ecclesiasticam, si necesse fuerit, compescantur. Idem de ecclesiis & hominibus ecclesiarum præcipimus observari.

Ibid. c. 12.

XXIX. *Ut nova pedagia non imponantur.*

Excommunicamus etiam omnes illos qui scienter imposuerint nova pedagia, sive imponunt vel augent antiqua.

XXX. *De Divino officio in ruralibus ecclesiis frequentando.*

De ruralibus ecclesiis hoc mandamus inviolabiliter observari, ut in eis Divinum officium frequentetur, ne fraudentur animę defunctorum, & omni occasione postposita teparentur.

XXXI. *Ut ecclesiis, de libris, calicibus, & aliis pro videatur.*

Item præcipimus de libris & aliis ecclesię ornamentis necessariis providere. Generaliter autem præcipimus omnibus ecclesiis de calicibus argenteis, libris, & ornamentis necessariis provideri.

XXXII. *Ut seculares potestates manus non extendant in laicum pro illata clerico injuria excommunicatum.*

Item inhibemus & sub attestatione Divini judicii præcipimus principibus, baronibus, baillivis & consulibus, ne si contingat aliquem laicum pro injuria dicto vel facto illata clerico, vel aliqua alia quæstione ecclesiastica, excommunicari per ordinatum vel judicem delegatum, vel alias pro tali causa, ut ad res vel bona ejusdem seu parentum suorum occasione prædicta manus suas extendere non præsumant, aut interdicere ei furnum, molendinum, aut aliquod aliud commercium commune. Quod si fecerint,

A nisi legitime moniti cessaverint, excommunicentur.

XXXIII. *Quinam sint excommunicandi singulis Dominicis & festis.*

De publicis usurariis, incestuosis, concubinatis, adulteris, sortilegis, divinis, & raptoribus, est in præsentis concilio constitutum, ut singulis diebus Dominicis & festivi publice in ecclesia excommunicentur. Similiter & illi qui testamenta defunctorum publicare & complere post competentem admonitionem noluerunt, excommunicationi subdantur. Item illi qui scienter instrumenta vel chartas retinent postquam eis plene fuerit satisfactum.

Conc. Narbon. an. 1227. c. 8.

XXXIV. *De simonia.*

Ad abolendam etiam simonię corruptelã, quę in eis partibus inolevit, super eo videlicet quod episcopi clericos ad sacros ordines promovendos nolunt aliquatenus promoveri, nisi prius præstito juramento vel alia cautione, quod ratione tituli patrimonialis, vel alterius minus idonei, ipsos vel eorum non impetant successores, districtius inhibemus ne talia præsumant de cetero attemptare. Quod si fecerint, a celebratione ordinis novent se suspensos, quia sanctius est, maxime in ordine sacerdotij, paucos quam multos malos habere ministros, sicut est in Lateranensi concilio constitutum.

Conc. Biterren. an. 1233. c. 8.

XXXV. *Ut animarum cura personis idoneis committatur.*

Quia circa majora periculum vertitur, præcipimus quod animarum cura personis idoneis committatur. Talibus enim sunt ecclesię parochiales & dignitates maxime concedendę, qui verbo possunt proficere pariter & exemplo. Cum autem ecclesiis & ecclesiasticis dignitates vacate contigerit, fructus extantes, & qui medio tempore colliguntur, futuro successorij fideliter reserventur, deductis ministrorum & sibi servientium expensis, qui ecclesiã interim decantabunt, donec de rectore ecclesię sit provifum.

XXXVI. *De sententia excommunicationis.*

De sententia excommunicationis legantur; *Sacro approbante concilio, &c. Cum medicinalis, & soli, Quia periculosum.* Felices recordationis Lodoicus rex Francorum, attendens quanta pettinacia laici provincię Narbonensis, & quarumdam partium adjacentium, in præjudicium animarum suarum, sententiam excommunicationis contemnerent: contra hujusmodi pettinaciam olim

C. & Narbon. an. 1227. c. 1.

olim apud Apamiam constituit de consilio domini Romani S. Angeli diaconi cardinalis, apostolicæ sedis legati, omnium etiam prælatorum & baronum de Francia, qui præfentes fuerant pro ecclesiastica libertate, constituit, ut quicumque post legitimam admonitionem se excommunicari permiserit, in novem libris & uno denario Turonensi puniatur. Si vero per annum contumaciter in sententia excommunicationis permanserit, bona ejus omnia cadant in commissum. Quam constitutionem nos G. archiepiscopus Narbonensis de concilio fratrum & suffraganeorum nostrorum, & approbatione totius provincialis concilii mandamus & statuimus atque præcipimus de cætero in provincia Narbonensi ab omnibus inviolabiliter observari, sicut a prælatis Franciæ observatur. Ita videlicet, quod si forte excommunicatus in prædicta summa puniri nequiverit, minori, vel alias secundum providentiam sui episcopi, puniatur. Si autem univertitas culpa sua fuerit interdicta, pœna puniatur eadem. Si veto pro culpa domini, ipse dominus pœna simili puniatur.

XXXVII. De Iudæorum usuris comprimendis.

Quia Iudæi usuriis exactionibus plurimum opprimunt Christianos, cum a Domino generaliter prohibeantur usuræ: provinciali concilio duximus providendum, ne Iudæi a Christianis aliquatenus immodicas usuras accipiant. Quod si fecerint, eas ab ecclesia restituere compellantur. Videlicet per excommunicationem in Christianos, qui cum eis in commercio vel alius participationem habebunt.

XXXVIII. Varia de Iudæis.

Nec in domibus suis habcant Christiana mancipia vel nutrices, nec carnes venales teneant publice diebus quibus abstinent Christiani, nec in bajuliis, vel aliquibus officiis, Christianis permittantur præesse. Carnes etiam quas ipsi faciunt, privatim tantum in domibus suis vendant, & non in Christianorum macellis.

XXXIX. Ut a Christianis iidem signo discernantur.

Ad hoc ut Iudæi a Christianis discerni possint, statuimus & districte præcipimus, ut in medio pectotis deferant signum rotæ, cujus circulus sit latitudinis unius digiti, altitudo vero unius dimidii palmi de canna.

XL. Ut publice non operentur diebus festis.

Nihilominus inhibemus eisdem, diebus Dominicis & festivis publice operari, ne

A Christianos scandalizent, vel scandalizentur ab eis.

XLI. Ut a die cœnæ usque ad Pascha domo non prodeant, & ut illa septimana non vexentur a Christianis.

Volumus & mandamus, ut in septimana sancta a die cœnæ mane usque ad diem resurrectionis Domini, nullatenus nisi causa necessitatis exeant domos suas: & prælati tunc faciant eos a Christianorum vexationibus custodiri, maxime in septimana prædicta.

XLII. Ut quotannis sex denarios persolvant ecclesiæ.

Statuimus in super, ut Iudæi singulis annis in festo Dominicæ resurrectionis sex denarios Melgoriensis monetæ, pro singulis familiis, pro oblationibus, ecclesiæ parochiali persolvant.

XLIII. Ut iis Christiani causa medicinæ non intantur.

Præterea excommunicentur Christiani, qui in infirmitate positi, causa medicinæ se committunt curæ Iudæorum.

XLIV. De testamentis.

Quia ultima voluntas defuncti debet inviolabiliter observari: volumus & præcipimus, ut testamentum, vel ultima voluntas cujusque, in præsentia semper catholicorum virorum & parochialis sacerdotis, vel alterius ecclesiasticæ personæ locum ipsius tenentis, condatur. Præsertim ut idem sacerdos, vel locum ejus tenens, valeat de ipso testatore laudabile testimonium perhibere, ne de ipso aliqua infidelitatis suspicio possit haberi: & maxime ut ea quæ in piis causis reliquerit, fidelius & citius sine fraude solvantur. Quod si testator vocare, ut diximus, sacerdotem aut viros catholicos contempserit: careat ecclesiastica sepultura, donec de hujusmodi mandati contemptu ecclesiæ satisfactum fuerit competenter. Notariis vero, qui absque solennitate superius expressa notare, vel scribere præsumpserint testamenta vel ultimas voluntates, ecclesiæ introitus interdicatur usque ad satisfactionem condignam.

XLV. Ut periuri puniantur.

Cum religio juramenti, peccatis exigentibus, fere ab omnibus in istis partibus contemnatur: contra hujusmodi contemptores aliquid securitatis pro salute animarum duxit præfens concilium statuendum. Videlicet ut quicumque in transgressione ista jura-

ANNO
CHRISTI
1246.

Ibid. c. 3.
Ad hoc capitulum pertinere videtur extrema voces præcedentis.

Ibid. c. 4.

Narbon.
an. 1247.
c. 5.

Ibid. c. 6.

ANNO
CHRISTI
1246.

Ibid. c. 2.

Ibid. c. 2.

Ibid. c. 3.

Ibid. c. 3.

ANN O
CHRISTI
1246.

juramenti de cetero manifeste deprehensus fuerit, in ecclesia publice pronuncietur esse perjurus. Quod si admonitus, satisface- re nolu-erit, excommunicetur accensis candelis & pulsatis campanis, singulis diebus Dominicis & festi- vis, & denuncietur intestabilis & infamis: & nec ad testimonium, nec ad alios actus legitimos admittatur.

XLVI. *Ut confessionum diligens ratio habeatur.*

ibid. c. 7.

Statuit etiam presens concilium, quod nomina illorum omnium, qui peccata sua confessi fuerint, scribantur a propriis capellanis, qui confessiones audierunt eorundem, ut laudabile testimonium de confessionibus eorum valeant perhibere. Illis vero, qui confiteri proprio sacerdoti contempserint, saltem semel in anno, a quatuordecim annis supra, vivis introitus ecclesie usque ad satisfactionem condignam; mortuis vero interdicitur ecclesiastica sepultura. Qui autem confessiones eorum audierint, in loco patenti audiant, non in occulto. Qui vero proprio sacerdoti semel in anno confessi non fuerint, vel alii de ejusdem capellani licentia speciali, ad sacramenta ecclesiastica minime admittantur. Et hoc precipimus, diebus Dominicis & precipuis festi- vitatibus, per rectores ecclesiarum in ecclesiis publice nunciari.

CONSILIVM CONCILII PROVIN-
CIALIS ARCHIEPISCOPI NARBONENSIS
& SUFFRAGANEORUM SUORUM, QUALI-
TER FIT IN INQUISITIONE PROCEDEN-
DUM CONTRA HAERETICOS, HABITUM D
Biterris.

COPIA S. G. S. G.
Lect. Guil-
lelmus de
Brou, qui
tunc criss
archiep.
Narbon.
Petri

B^o DEI GRATIA NARBONENSIS
archiepiscopus dilectis in Christo inquisitoribus
contra haereticos, in Arelaten- sis, Aq- uens-
nens- is, & Viennens- is provinciis, auctoritate Apostoli-
ca constitutus, fratribus ordinis Praedicatorum, sa-
lutem in Domino.

Litteras reverendissimi patris P^o Dei gratia epi-
scopi Albanensis recepimus sub hac forma.
» Venerabili in Christo patri & amico carissimo Dei
» gratia archiepiscopo Narbonensi. P. ejusdem misera-
» tione Albanensis episcopus, salutem in Domino.
» Etsi olim in partibus Provinciae domini papae vi-
» cem gerentes, vobis scripsimus, ut mandaretis in-
» quistoribus haereticorum, quod cum vestro & dia-
» cesanorum (quos ipsi expedire viderent) consilio, in
» inquisitione haeretice pravitatis procederent, juxta
» consuetam formam eis super his traditam in poeni-
» tentiis injungendis: negotii tamen qualitate pensata,
» volumus, & auctoritate domini papae vobis mandamus,
» quatenus praedictis inquisitoribus injungatis, ut in ha-
» reticis negotio cum vestro, diocesanorum, seu aliorum
» praelatorum consilio quos expedire viderint, juxta for-
» mam in talibus consuetam, & litteras apostolicas eis
» missas, procedere non omittant. De expensis vero ei-
» dem negotio opportunis, juxta concilium apud Mon-

A tempessulanum per reverendissimum patrem Avenionensem episcopum, tum Apostolicae sedis legatum, proinde celebratum, faciatis eisdem inquisitoribus providere. Datum Lugduni nonis Martii.

Huius igitur auctoritate mandati vobis injungimus quatenus in praefato inquisitionis negotio vobis commisso procedere secundum tenorem mandati eiusdem sine mora dispendio procuratis.

Ad haec nos episcopus memoratus: R^o Tolosa-
nus: C^o Carcassonen- sis: B^o Helenen- sis: G^o Lo-
doven- sis: P^o Agathen- sis: Biterren- sis: R^o Nema-
fens- is: Vicens- is: Dei gratia episcopi, abbates, ceterique praelati provinciae Narbonensis apud Biterras in provinciali concilio congregati, quorum sigilla praesentibus sunt appensa, vestris devotis precibus annu-
nentes libenter, quibus a nobis petitis humiliter, nostris consiliis in toto memorato negotio dirigi & muniri, vestraeque du-
itationes prout possumus amputantes, simulque devotionem vestram adjuvare volentes, sicut nobis ab ipsa sede Apostolica mandatum est: ut qui nostra portatis onera, consilium a nobis & auxilium in ipso nostro negotio caritate mutua re-
portetis.

CAP. I.

Confulimus, ut infra terminos inquisitionis limi-
tate vobis, ad locum de quo expedire videritis, ut inquisi-
tionem de illo, vel de locis aliis factis: cum tutum non sit vos ad loca singula declinare: atque ibi convo-
catis clero & populo, & proposito verbo Dei, mandatum vobis factum, & adventus vestri causam, lectis litteris, quarum auctoritate procedere habetis, sicut oportere noveritis, exponatis. Ac deinde mandetis, ut omnes qui se vel alios sciverint in crimine la-
bis haeretice deliquisse, compareant coram vobis veritatem dicturi.

CAP. II.

Assignato eis termino competenti, quod tempus gratiae vocare soletis, quibus tamen alias hujusmodi gratia non est facta: infra quem terminum venientes poenitentes, & dicentes plenam de se & de aliis veritatem, habeant impunitatem mortis, immurationis, exilii, & confiscationis bonorum.

CAP. III.

Ut cum de locis aliis fuerit inquisitio facienda, hujusmodi generalem facitis citationem, ac tempus gratiae assignetis: clericis & laicis in loco illo, de quo fiet citatio, convocatis, per aliquam personam ecclesiasticam, cui hoc per vestras patentes litteras committatis: qui in testimonium recepti mandati sigillum suum litteris eiusdem appendat, & nihil minus rescribat per suas patentes similiter litteras cum suo sigillo pendenti, qualiter, & coram quibus, & quando, mandatum impleverit sibi factum.

CAP. IV.

Ab illis qui sic citati coram vobis infra tempus comparuerint assignatum, recipiatis iuramenta de mera & plena super facto la-
bis haeretice, tam de se quam de aliis vivis & mortuis, dicenda, quam noverint, veritate. Ac postmodum per vos, vel per scriptores, diligenter interrogantes eosdem de singulis, de quibus requirendi videbantur, faciatis confessiones ac depositiones ipsorum fideliter scribi, & in actis inquisitionis deponi, aut per publicam, si potestis habere, personam, aut per aliam idoneam, & juratum, cui & alius vir idoneus iuratus similiter adjungatur: ut sic scriptura hujusmodi vel per manum publicam, vel per

ANN O
CHRISTI
1246.

1. Raymun-
2. Clarus.
3. Berenga-
4. Guillel-
mus.
5. Petrus.
6. Raiman-
dus.

per duos, ut tetigimus, viros idoneos in actis reposita & conscripta, ac ei qui confitetur, & deponit coram inquisitore & notario, vel dictis duobus viris idoneis recitata, robur obtineat firmitatis. Iuramenta vero supra dicta publice ac presentibus omnibus, qui ad confitendum conveniunt, recipere procuretis: ut ex forma iuramenti secundum quam exigitur, quilibet tam de se, quam de aliis teneatur dicere veritatem. Intelligent singuli, quod sit contra ipsos inquisitio, & de quibus: atque ita capitula, de quibus inquiritur, singulis quasi exposita videantur. Propter quod nec sit necesse, ut testes qui semel deposuerint in tam generali ac notoria inquisitione, producantur iterum, si etiam post huiusmodi depositionem contra quemcumque de quo quid noverint, dixerint, fieri ceperit inquisitio specialiter: nisi de aliquibus circumstantiis, de quibus requisiti non fuerant, viderentur forsitan requirendi: præsertim cum sicut tangemus inferius, testium nomina nullatenus sint in hac causa favorabili, tanquam privilegiato negotio publicanda.

CAP. V.

Talibus infra tempus gratiæ sponte ac plene confitentibus, & ad ecclesiasticam se redire dicentibus unitatem, beneficium iuxta formam ecclesiæ absolutionis impendatis, facientes videlicet ipsos abjurare omnem hæresim extollentem se adversus sanctam & Romanam ecclesiam & fidem orthodoxam, quibuscumque nominibus censetur: & jurare quod fidem Catholicam, quam eadem sacrosancta Romana tenet ecclesia & prædicat, servabunt pariter ac defendent: & hæreticos cuiuscumque sectæ, vestitos pariter & condemnatos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum persequantur pro viribus: investigando, accusando & capiendo, vel saltem eos inquisitoribus seu aliis fidelibus, qui eos opportunus capere velint & valeant, bona fide manifestando: & quod super his, qui inventi sunt, vel fuerint in eodem crimine deliquisse, stabunt mandatis inquisitorum, & ecclesiæ, ac poenitentiam quæ sibi fuerit quandoque per ipsos injuncta, recipiant & implebunt: pro ea recipienda & implenda, bona sua omnia inquisitioni & ecclesiæ solemniter obligantes.

CAP. VI.

Illos, qui cum sint culpabiles, contemnunt comparere infra tempus gratiæ, aut malitiose supprimunt veritatem, ceteris suo tempore nominatim.

CAP. VII.

Eisque si veritatem contra se inventam confiteri noluerint, exponatis capitula, super quibus inventi sunt culpabiles, & dicta similiter testium publicetis.

CAP. VIII.

Ac datis dilationibus competentibus, & defendendi facultate concessa, benigne admittatis exceptiones & replicationes legitimas eorundem.

CAP. IX.

Et si quidem in sua defensione defecerint, nisi culpam probatam gratis confiteri voluerint, assignato ad sententiam termino peremptorio competenti, damnetis eosdem; non enim sunt ad misericordiam admittendi, dum in sua negatione persistunt, quantumcumque voluntati ecclesiæ se supponant.

CAP. X.

Illud autem caveatis secundum providam sedis Apostolicæ voluntatem, ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur. Sed si instat contra quem

Concil. general. Tom. XI.

inquisitio fit, dicens forte se habere inimicos, vel in se aliquos conspirasse: inimicorum ab eo, seu conspiratorum nomina, & inimicitiarum seu conspirationis causa, & veritas exigantur, ut sic & testibus consulatur, & ipsis etiam convincendis.

CAP. XI.

Ad nullius vero condemnationem procedatis sine confessione propria, vel probationibus dilucidis & apertis: satius enim est relinquere facinus impunitum, quam innocentem damnare.

CAP. XII.

Quamvis in huiusmodi crimine omnes criminosi & intames ac participes criminis ad accusationem & testimonium admittantur.

CAP. XIII.

Illis tantum exceptionibus fidem testium evacuantibus in totum, quæ non ex zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere videantur: ut sunt conspirationes & inimicitia capitalis: Alia vero crimina, & si debilitent, non repellunt: maxime ubi testes de crimine fuerint emendati.

CAP. XIV.

Eos qui se contumaciter absentant, faciatis citari solemniter in parochiali, seu cathedrali ecclesia eorundem: & in locis in quibus domicilium vel habitus, vel habere solebant; & ita contra eos legitimis edictis propositis, præcedenti expectatione maturata, diligenti etiam discussione habita super actis: ac prælatorum, de quibus expedire videritis consilio sigillato ad talium condemnationem: eorum absentiam, Dei & evangeliorum suppente præsentia, pro culpæ exigentia procedatis.

CAP. XV.

A quibus postmodum redire atque obedire volentibus, & generaliter ab omnibus, qui prius contumaces, seu inobedientes fuerunt, vel de quorum fuga merito timere possitis, cautiones recipiatis fidei iustorias: vel faciatis detineri eosdem ubi magis videbitis expedire.

CAP. XVI.

Perfectos hæreticos seu vestitos coram discretis aliquibus & fidelibus examinatis secreto, ipsos ad conversionem prout poteritis inducentes, & converti volentibus vos exhibeatis favorabiles, & benignos, cum per tales multum fuerit illuminatum negotium & promotum. Ac ipsorum poenitentias pro qualitate conversionis & meriti mitigetis, vel quantum vobis visum fuerit, deferatis.

CAP. XVII.

Converti nolentes, ubi commode poteritis, damnare tardetis, ipsos frequenter tam per vos, quam per alios ad conversionem monentes: Ac tandem in sua malitia pertinaces, faciatis errores suos, ad eorum detestationem publice confiteri: Et sic eos damnatos presentibus secularibus potestatibus, eorumve baillivis secundum mandatum Apostolicum relinquentes.

CAP. XVIII.

Ad hæreticorum seu credentium condemnationem, qui non fuerunt reconciliati canonice ante mortem, citatis eorum heredibus, sive aliis, qui de iure citandi fuerint, & concessa eisdem opportuna copia defendendi, similiter procedatis.

ANNO
CHRISTI
1246.

CAP. XIX.

Ab eorum heredibus, qui confessi & reconciliati, non accepta penitentia decesserunt, satisfactionem congruam exigatis; ne tantum ac tale crimen, quod etiam publice in iudicio confessi sunt, remaneat in aliquibus impunitum. Et idem faciatis de illis qui decesserunt accepta penitentia, nec impleta: Si esse in mora cæperint, vel pro illa implenda obligaverint, ut supra tetigimus, bona sua; vel in iunctus fuerit transitus transmarinus.

CAP. XX.

Damnatos hæreticos relapsos, contumaces, & fugitivos redire volentes, similiter etiam deprehensos, qui videlicet post tempus gratiæ, non nisi nominatim citati venire curarunt, aut veritatem suppresserunt scienter & contra proprium iuramentum: ex apostolico mandato in perpetuo carcere detrudatis; nec in iunctis alicui penitentiam carceris temporalis, sed huiusmodi perpetui carceris poenam seu penitentiam, ex domini Papæ indulgentia super hoc vobis concessa, mitigare vel commutare poteritis de prælatorum, quorum iurisdictioni subsumt, consilio, postquam fuerint in carcere aliquandiu detenti vestris humiliter parendo mandatis, & signa penitentia appauerint in eisdem, quæ vos ad misericordiam moveant, simulque noveritis expèdite.

CAP. XXI.

Receptis prius ab illis bonis satisfactionibus, quod in iunctis sibi pro posse faciant penitentias, & iuramentis de persequenda hæresi, & fide catholica defendenda, sicut in reconciliandis superius est expressum: lata etiam in ipsos sententia, quod si levi argumento comperiri poterit, eos de cætero deviare a fide, pœna, sine misericordia, debita puniantur.

CAP. XXII.

Hac semper vobis potestate retenta, ut si videritis negotio fidei expèdite, sine nova etiam causa, possitis ad carcerem reducere supradictos. In damnatis etiam fugitivis, relapsis & contumacibus adhibeatur ante immurationem ipsorum de iuramentis & satisfactioibus cautela superius memorata.

CAP. XXIII.

Curetis tamen ut talibus immurandis, fiant iuxta sedis Apostolicæ ordinationem, separata & occultæ camerulæ, sicut fieri poterit in singulis civitatibus diocesium corruptarum, ut alterutrum vel se, vel alios pervertere nequeant; & eos enormis rigor carceris non extinguat, quod ab illis, qui bona illorum tenuerint, fieri, & in necessariis provideri faciatis eisdem, secundum statuta concilii Tolosani.

CAP. XXIV.

Hæc autem perpetui carceris pœna seu penitentia nulli ab initio de præfatis culpabilibus remittatur, aut in aliam commutetur: nisi vel hæreticos redderet, vel propter ejus absentiam evidens mortis periculum ejus liberis vel parentibus immineret: vel propter aliam causam, quæ multum iuxta & rationabilis videretur.

CAP. XXV.

Sit autem liber accessus uxori ad virum immuratum, & e converso, ne cohabitatio denegetur eisdem, si ve ambo immurati fuerint, si ve alter.

A

CAP. XXVI.

Cæteris qui propter vel promissam gratiam, vel propter qualitatē delicti, vel propter aliam rationabilem causam, immurandi non fuerint, huiusmodi penitentias in iunctis: videlicet ut fidem, & ecclesiam, quam taliter offenderunt, defendant ad tempus, pro vestro arbitrio designatum, per se, vel per alios magis idoneos ultra mare, vel citra, contra Saracenos, vel hæreticos, & fautores eorum, aut aliter fidei & ecclesie rebellantes. In detestationem etiam erroris veteris, portent in superiore veste duas cruces coloris crocei, longitudinis duorum palmorum & dimidii, latitudinisque duorum, & in se trium digitorum habentes latitudinem, unam anteriori in pectore, & aliam posteriori inter scapulas. Vestes, in quibus cruces portaverint, crocei coloris non habentes, superiori veste intellecta, supra quam in domo, vel extra, alia non portetur. Et si fuerint vestiti hæretici, vel damnati, portent crucem tertiam competentis quantitatis, seu coloris ejusdem in caputo vel in velo. Et si forte dejeraverint, aut induxerint alios ad dejerandum, portent in superiori parte duarum crucum (quas portare habent in pectore, & inter scapulas,) brachium transversale palmi unius vel circa. Qui autem transfretare debebunt, portent cruces prædictas donec applicuerint ultra mare: & eas ulterius non teneantur portare, donec in littore transmarino navem ad redeundum intrantes resumant eandem circa mare, & in mari, & in insulis eas exinde perpetuo portent. Interfint diebus Dominicis & festivis Missæ ac Vesperis, & Sermone, si fiat in villa, in qua fuerint: ac cæteris similiter diebus, vel Missas audiant, vel saltem ante prandiam ad ecclesiam veniant ad orandum: nisi impedimentum habuerint, sine fraude. Et in Missa cujuscumque diei Dominicæ ac festivæ, inter epistolam & evangelium, veste superiori & velo si ve capucio depositis, nisi & in velo seu capucio portent cruces, sacerdoti Missam præfenti populo celebranti, cum virgis in manu publice præsentent: ibique data illis disciplina, exponat sacerdos, quod propter culpam labis hæreticæ penitentiam illam agunt. Sequantur etiam processiones, quæ fiunt in villis, in quibus fuerint quodcumque: ita videlicet, ut superiori veste deposita, & capicibus velo seu capucio denudatis, nisi & in eis cruces portaverint, a processione initio portent alte in manu dextra inter clerum & populum, virgas longas: & in statione ultima, præsentent se illi, qui processioni præfuerit, ut exponat populo, quod talem penitentiam faciunt propter illa quæ in crimine commiserunt hæreticæ pravitatis.

CAP. XXVII.

Peregrinationes similiter, ac pœnas seu penitentias pecuniarias pro carceribus construendis, & ministrandis necessariis expensis, immurandis pauperibus, ac personis negotio inquisitionis necessariis in iunctis culpabilibus memoratis: & ne usuras exercent, ac restituant jam acceptas.

CAP. XXVIII.

Et ne baillivas seu administrationes teneant: nec sint in consiliis, vel familiis potentum: neque utantur vel medici vel notarii officio: nec ad alia officia publica, vel ad actus accedant legitimos: nec portent auriferia, vel similia ornamenta, vel vittas croceas, nec fericum, vel corrigias auro vel argento membratas, vel solares incisos, seu pictos: & ubi expediens visum fuerit, ejiciantur de villa in qua conversati fuerant, in alia certa villa seu provincia moraturi ad tempus.

XXIX.

CAP. XXIX.

Hæc autem de pœnitentiis arbitrariis ita perstrinximus, non ut vos omnes, vel æqualiter omnibus imponatis: sed ut eas secundum discretionem vobis traditam a Domino, negotii utilitate, qualitate personarum, culpæ quantitate, aliisque pensatis circumstantiis, ita caute ac provide dispiciatis: ut si peccando siue ignoscendo, vita culpabilium corrigatur: aut saltem apparere valeat, quis in tenebris ambalet, quis in luce, quis vere sit pœnitens, quis fecte conuersus. Huiusmodi autem pœnitentias injungatis publice: nisi ubi esset peccatum occultum, quod neque esset reuelatum per alium, nec reuelari speraretur. Facientes eos culpas suas convocatis clero & populo publice confiteri: & abjurare ac jurare, sicut in reconciliandis superius est expressum. Ita quod singuli mandent inde fieri publica instrumenta continentia culpas, abjuraciones, promissiones, & pœnitentias eorumdem. Et singulis dentur testimoniales vestræ litteræ hæc eadem continentes. Vobis semper potestate petenti, ut possitis ex causa rationabili, pœnitentiis injunctis addere, vel detrahere, vel ipsas etiam commutare. Et hæc potestate consulimus vos usuros, quocienscumque salutem animarum & utilitatem negotii videritis expedire. Quibus autem fuerint peregrinationes injunctæ, teneantur dictas testimoniales litteras ostendere in singulis peregrinationibus, ei qui præfuerit ecclesie quam visitaverint: & ejusdem litteras de peregrinatione illa peracta, vobis reportare. Qui vero transfretaverint, cum fuerint ultra mare, ut citius poterunt, præsentent se cum vestris litteris, venerabilibus patribus, vel patriarchis Hierosolymitano, vel Aconensi, aut cuicumque episcopo, vel eorum cujuscumque locum tenentis: & reportent vobis cum redierint de sua peregrinatione laudabiliter ibi completa, litteras cujuscumque episcopi transmarini.

CAP. XXX.

Ne autem per tales religionis corrupturæ simplicitas, nullum de præfatis culpabilibus, sine apertis conversionis signis, & nisi omne scandalum atque periculum abesse noveritis, religionem quamcumque ingredi permittatis: & si secus actum fuerit, revocetis.

CAP. XXXI.

Vt autem adjuvante Domino, hæresis melius extirpetur & citius, fidesque plantetur in terra: ita ut & jura per sedem Apostolicam, ejusque legatos, ac principes, super his edita, faciatis plenissime observari. Præterea uniuersos tam mares, quam fœminas, masculos a XIIII. fœminas a XII. anno & supra, faciatis abjurare omnem hæresim: & jurare quod fidem seruent & defendant catholicam, & hæreticos persequantur, prout supra in juramento, quod reconciliandi habent facere, plenius de his & latius continetur: conscriptis singulorum nominibus, tam in actis inquisitionis, quam in parochiis eorumdem. Et qui præsentem infra tempus assignatum, vel absentes infra xv. dies post suum reditum, tale juramentum non præstiterint, suspecti de hæresi habeantur. Hanc autem uniuersalem abjuracionem fieri procuretis quam citius, vel per vos ipsos, vel per vestros notarios seu scriptores, vel per alios ecclesiasticos viros, quibus hoc duxeritis committendum.

CAP. XXXII.

Adjecto in juramento comitum, baronum, rectorum & consulum, ac bailiuorum civitatum, ac aliorum locorum, quod fideliter & efficaciter, cum ab
Censil. general. Tom. XI.

A eis fuerit requisitum, ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices adjuvabunt juxta officium & posse suum: & de terris suæ jurisdictionis subiectis bona fide pro vicibus exterminare studebunt uniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos.

CAP. XXXIII.

Post huiusmodi autem abjuracionem, quicumque lapsi fuerint, & qui non serua verint, vel fecerint injunctas sibi pœnitentias, pœna relapsi debita puniantur.

CAP. XXXIV.

In singulis etiam parochiis, tam in civitatibus, quam extra, sacerdos unus, vel duo, vel tres bonæ opinionis laici, vel plures si opus fuerit, juramento vinculo astringantur, amovendi vel mutandi, quando vobis visum fuerit: qui diligenter, fideliter, & frequenter, iustitiam hæreticos in villis & extra domos singulorum, & caneras subterraneas, cabanas, & claustrula, & alia latibula perquirendo: quæ omnia obtrari, vel destrui faciatis. Præfatis etiam sacerdoti, & laicis sic juratis, committatis curam observationis pœnitentiary, quæ singulis de sua parochia injungitur: ita ut ipsi penes se habentes singulorum parochianorum pœnitentias, & circa earum observationem sollicite vigilantes, contemptores, si qui fuerint, vobis denuntient sine mora, in eos tanquam in relapsos, ut dictum est proxime, processuris.

CAP. XXXV.

Domos etiam in quibus inventi sunt, vel fuerint hæretici vivi, vel mortui, vestri seu damnati, scientibus & consentientibus dominis domorum existentibus legitime ætatis, dirui faciatis, & bona omnium ibidem tunc habitantium confiscari: nisi suam innocentiam & justam ignorantiam probare poterint manifeste. Bona quoque hæreticorum & credentium, quos damnaveritis, vel pro hæreticis, vel ad murum, faciatis similiter confiscari: & marchas solvi capientibus hæreticos, ab his, qui secundum statuta solvere tenebuntur.

CAP. XXXVI.

De bailiis negligentibus, vel suspectis, & aliis culpabilibus non ponendis in administrationibus, vel officiis publicis, vel consiliis seu familiis potentum, & de libris theologicis non tenendis etiam a laicis in Latino, & neque ab ipsis, neque a clericis in vulgari, & de pœnis contra prædictos; nec non & contra sacerdotes qui circa huiusmodi, ad quæ ex officio, vel ex commissione tenentur, negligentes extiterint; & de confessione peccatorum, & communione ter in anno facienda, de Missis etiam & sermonibus audiendis ex integro diebus Dominicis & festiuis, & de omnibus aliis, quæ ad hæresim extirpandam, fidemque plantandam pertinent, teneri faciatis ad plenum, quicquid iustum noveritis & statutum: & expresse de filiis hæreticorum, receptorum, & defensorum, usque ad secundam generationem, ad nullum beneficium ecclesiasticum vel officium admittendis.

CAP. XXXVII.

Inter alia, quæ ad vestrum laboriosum latissimumque spectant officium, hoc summopere providere curetis, ut juris ordinem (nisi in quantum privilegiatum est hoc negotium, & nos supra expressimus, & consulumus) servare studeatis: & omnia
X x ij quæ

salubria, non sunt, sicut debuit & decuit, hætenus obseruata, ex quo in contemptum & in oblivionem quasi totaliter devenerunt: ideo necessarium fore providimus, prædictorum conciliorum statuta renovare, & quædam pœnas ad ipsorum observantiam, ac quædam alia statuerè, quibus vita delinquentibus arceatur.

CAPITVLA.

I. *Vt conciliorum statuta inviolabiliter observentur.*

Autoritate igitur præsentis concilii ordinamus & statuimus, quod antiqua concilia per legatos apostolicæ sedis edita, ac etiam præsentis concilii statuta, inviolabiliter observentur, & a prælatis omnibus habeantur.

II. *Vt pax juretur de triennio in triennium: & Friderico imp. auxilium non detur.*

Item statuimus quod statuta pacis omnino serventur, & juretur pax de triennio in triennium, & renovetur, prout in statutis conciliorum continetur: & addatur nunc in sacramento, quod Friderico schismatico, qui est autor discordiarum & turbator pacis, non dabunt auxilium, vel favorem, nec ipsum ad provincias istas forsitan venientem, vel nuncium suum, suam potestatem exercentes vel exercere volentes, recipient, nec obedient eis, cum ipsi nihil intendant aliud, nisi ut unitatem ecclesiæ dividant, & catholicorum pacem perturbent.

III. *Vt qui sunt in sacris ordinibus, & qui sunt beneficiati, officium publicum in seculari curia non recipiant.*

Item statuimus, ut nulli clerici in sacris ordinibus constituti, seu canonici cathedralium ecclesiarum, seu beneficiati, iudicatum, consulatam, assessoriam, vel alia officia publica in curia seculari, electi a populo vel a seculari persona, recipiant; & si receperint, nisi infra mensem postquam publicata fuerint in suis diocæsisibus hæc statuta, dimiserint, ab officio & beneficio suspendantur. Et si per annum in contumacia persistierint, vel cum simili officio receperint, iterum suis beneficiis per episcopos suos sine spe restitutionis priventur.

IV. *Vt clerici beneficiati recipiant ordines sacros, cum necessitas exigit, & episcopus iubet.*

Item de canonicis ecclesiarum secularium & regularium, & aliis beneficiatis clericis renuentibus ordines subdiaconatus, diaconatus recipere, vel ordinem sacerdotii, quando necessitas hoc requirit, & a suis episcopis requiruntur, constitutiones & concilia super hoc edita mandamus inviolabiliter observari.

Concil. general. Tom. XI.

V. *De Iudæis, ut signum portent.*

Item de Iudæis etiam concilia & constitutiones serventur: & si domini sæculares admoniti non compellunt eos signum portare, prælati procedant contra ipsos Iudæos, interdicens commereia Christianorum eum eis, & alias puniendo, sicut in concilio & constitutionibus continetur.

VI. *Vt perjuri puniantur.*

Item de puniendis perjuris, qui aperte perjerant, & juramenti religionem contemnunt, statuta conciliorum & constitutionum jura observari præcipimus: statuentes quod cum salutaria statuta super iis edita propter prælatorum negligentiam contemnantur, unde a perjuriis frequentia non cessatur, prælati de cætero prædicta statuta inviolabiliter observent, & in synodis suis ea publicantes, præcipiant subditis inviolabiliter observari.

VII. *Et præsertim qui jurarunt pro fide, pace, & libertate ecclesiæ.*

Præsertim de illis perjuris, qui juraverunt pro pace, pro fide, pro defensione ecclesiæ, seu etiam libertate. Et si universitas aliqua in hoc culpabilis sit reperta, supponatur ecclesiastico interdicto, & personæ culpabiles pœnis subjaceant editis in conciliis memoratis.

VIII. *Vt periuri, publice denuncientur.*

Statuta vero conciliorum super his edita per episcopos in synodis, ut supradictum est, & in ecclesiis seu aliis solennibus locis, publicentur frequenter, & perjuros hujusmodi prælati vicinis episcopis & archiepiscopis, suis etiam subditis denuncient, qui ad dimissionem sibi factam, in ecclesiis suis denunciare tenentur eisdem Dominicis diebus & festivis.

IX. *De non exequentibus sententiam inquisitorum.*

Item de non exequentibus sententiam inquisitorum, statuimus, quod moncantur per inquisitores vel loci diocæsanum: & si moniti, infra terminum competentem eis præfixum non paruerint, censura ecclesiastica compellantur. Et si nec sic se emendant, tam diocæsanus, quam inquisitores, contra eos clero ad hoc congregato & populo sententialiter procedant, quasi contra defensores & fautores hæreticorum. Et sententia, postquam lata fuerit contra eos, per ipsum qui eam tulit, vel per inquisitores qui eam tulerunt, vicinis episcopis publicetur, ut eam denuncient & observent.

Xx iij X.

ANNO
CHRISTI
1248.X. *De episcopis nolentibus denunciare vel servare sententiam diœcesani vel inquisitoris.*

Si quis vero episcoporum eam denuncia-
re vel observare noluerit, donec faciat
quod sit denunciatum, ut sit ei ecclesiæ in-
gressus interdictus.

XI. *Vt ab inquisitoribus non admittantur in processibus advocati.*

Item ne inquisitionis negotium per advo-
catorum strepitum retardetur, providendo
statuimus, quod ab inquisitoribus non ad-
mittantur in processibus advocati. Cir-
ca vero advocatos hæreticorum, fautores, &
defensores, constitutionem de hæreticis
præcipimus observari.

XII. *De sacrilegis & fortiaariis.*

Item de sacrilegis & fortiaariis, quocum-
que nomine censeantur, & specialiter de
his qui magistri sunt vel doctores in opere
tam damnofo, statuimus quod si inventi
fuerint, reddantur suo episcopo: & si mo-
niti non respuerint, immurentur, vel ad
arbitrium episcopi puniantur.

XIII. *De deponentibus crucem sibi impositam propter hæresim: de aufugientibus e carcere: de contemptoribus excommunicationum.*

Item de illis qui propria temeritate cru-
cem deponunt sibi impositam propter hæ-
reticorum pravitatem, statuimus, quod si-
ne spe misericordiæ crucem resumere com-
pellantur. Ita quod inquisitores vel illi qui
præsunt negotio, eis ultra non possint face-
re gratiam super crucem. Et si moniti cru-
cem resumere noluerint, tamquam hæreti-
ci judicentur. Idem de illis statuimus, qui
de carceribus aufugiunt, nec moniti rever-
tuntur. Item de contemptoribus excom-
municationum, quantum ad eos qui sunt
in regno Franciæ, observetur illa constitu-
tio, *Cupientes*, & concilium Apamiarum.
Quantum ad alios qui non sunt in regno,
statuimus quod si perlexerint per sex men-
ses in excommunicatione contumaciter, &
moniti noluerint respicere, denuncientur
infames & excommunicati in locis ubi mo-
rantur, & in locis vicinis: a qua infamia non
nisi per sedem apostolicam absolvantur.

XIV. *Vt excommunicati, ad officia publica non eligantur.*

Item excommunicati, in consules, pote-
states, rectores, assessores, bailivos, vel ad
alia officia publica nullatenus eligantur: &
qui tales scienter elegerint, excommuni-
centur, & nulla sententia lata per ipsos,
sive eorum autoritate, valeat, seu proces-

sus habiti per eodẽm, siue autoritate ip-
forum.XV. *De iis qui banna faciunt contra excommuni-
catores vel denunciatores.*

Quia vero intelleximus quod excommu-
nicati quidam statuta quædam faciunt, præ-
cepta seu banna contra excommunicatores
vel denunciatores excommunicationum
latarum, quod est quasi hæreticum, & a
disciplina ecclesiastica alienum, dum dire-
cte fiat hoc in contemptum clavium & elu-
sionem ipsarum, quas ipsi nituntur infrin-
gere malitia obstinata, licet excommuni-
cati intelligantur per constitutionem do-
mini Honorii. Quia tamen constitutionem
illam contemnunt, statuimus, quod qui-
cumque statutum, præceptum, bannum, in-
terdictum, furni, molendini, ignis, aquæ, seu
aliorum commerciorum, seu mādaturum, fe-
cerint contra excommunicatores vel de-
nunciatores, a pertum, tacitum vel occultum,
denuncientur etiam propter hoc ex-
communicati. Et si moniti, infra decem
dies non revocaverint, denuncientur ex-
communicati per totam provinciam, &
etiam in vicinis provinciis, si videbitur ex-
pedire: & cessetur a Divinis in omnibus lo-
cis, ad quæ venerint taliter excommunica-
ti, quamdiu moram fecerint in eisdem: nec
absolvantur, donec satisfecerint competen-
ter de damnis & injuriis illatis propter hoc
ecclesiæ & personis ecclesiasticis.

XVI. *Vt prelati excommunicatos, sibi a diœce-
sano denunciatos, denuncient, & vitent.*

Præcipimus autem quod prelati omnes
cum a diœcesano, qui excommunicationem
tulit, ipsis fuerit denunciatum, prædi-
ctos denuncient, & illos vitent: & hoc me-
dicinale statutum inviolabiliter observent.
Quod si non fecerint, ingressum ecclesiæ
per mensem unum sibi noverint inter-
dictum.

XVII. *De iis qui excommunicati publice, se offi-
ciis ecclesiasticis ingerunt.*

Item excommunicati publice se officiis
ecclesiasticis pertinaciter ingerentes, nec
volentes inde recedere ad sacerdotis seu
prelati mandatum, propter hoc excommu-
nicentur, & a suo prelato excommuni-
cati publice nuncientur, & non nisi per se-
dem apostolicam ab hac excommunicationis
sententia absolvantur.

XVIII. *De iis qui communicant frequenter cum
excommunicatis.*

Item illi qui frequenter & quasi ex con-
suetudine scienter excommunicatis com-
municant

ANNO
CHRISTI
1248.

communicant in officiis vel mensa, tamquam communicantes in crimine, per superiores ab ingressu ecclesie arceantur. Et si forte prelatatus fuerit, per superiorem suum juxta morem canonum puniatur.

XIX. *Vt seruentur statuta de clericorum intersectoribus, &c.*

Item de clericorum intersectoribus, bonorum ecclesiasticorum raptoribus, ecclesiasticæ libertatis violatoribus, & initis contra statuta conciliorum societatis, ac reformandis clericorum secularium vel religiosorum honestaribus, statuta conciliorum super his edita, & factorum canonum instituta precipimus inviolabiliter observari.

XX. *Vt coniurationes & confratrie non fiant.*

Quia vero colligationes, societates, confratrie seu coniurationes, quocumque nomine censeantur, improbatæ sunt a canonicis & constitutionibus conciliorum factorum per legatos Apostolicæ sedis in partibus & provinciis istis, & omnino interdictæ & cassatæ, & excommunicatio lata in factores: ideo de approbatione & consilio prelatorum omnium, prædictas coniurationes, obligationes, societates, confratrias civitatum, castrorum, baronum, civium, & aliorum existentium in civitatibus, castris, villis, contra statuta canonum & conciliorum factas relaxantes, dissolvimus & cassamus: decernentes sacramenta præstita ad prædicta observanda, illicita, a quibus eos qui hujusmodi sacramenta præstiterunt, & pro juramento præstito illicito a confessoribus suis penitentiam recipiant salutarem. Et nisi infra duos menses post publicationem istorum statutorum se adinvicem absolverint, denunciarentur auctores, factores, tractatores, & defensores, & fidei iussores, pro his observandis, excommunicati. Et frequenter hæc dissolutio & excommunicatio per prelatos in suis diocesis, & in suis synodis, diebus solennibus & festivis publicentur, & faciant per subiectos sibi prelatos vel presbyteros publicari.

XXI. *Vt excommunicentur qui pacem, requisiti, non iurant.*

Item precipimus excommunicari, & excommunicatos denunciari per prædictos prelatos, omnes illos qui noluerint pacem jurare, cum fuerint requisiti, secundum statuta pacis, & conciliorum edita per Apostolicæ sedis legatos.

XXII. *Excommunicatio Friderici imp. & factorum eius.*

Item in præsentem concilio tulimus ex-

communicationem contra Fridericum, quondam imperatorem, hoc modo: Auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli & domini papæ, qua fungimur, & concilii congregati, denunciavimus Fridericum quondam imperatorem, fautores, adjuvatores, & consiliatores suos, excommunicatos. Et anathematizamus & excommunicamus omnes illos, qui dictum Fridericum vocaverunt ad partes istas, vel vocaverint ad aliquem habentem potestatem suo nomine, & omnes illos qui dictum Fridericum vocaverint, & omnes illos qui ipsum receperint, vel aliquem nuncium suum, & oras quæ ipsum recipiunt, supponimus interdicto. Et nisi ad mandatum ecclesie venerint illi qui vocaverint, eum vel nuncios suos, ad potestatem exercendam in partibus istis, infra triginta dies: ipsos & alios qui vocaverunt eum, vel nuncios suos ad potestatem exercendam in partibus istis, denunciamus infames, quod nec ad potestariam, nec ad consulariam, nec ad rectoriam, judicatum, tabellionatum, nec ad testimonium, nec ad alios actus legitimos admittantur: & si de facto admissi fuerint, sententia per eos lata, & quidquid per eos factum fuerit, nullam habeat firmitatem.

XXIII. *De iis qui Friderico auxilium dederint, vel advocaverint.*

Item denunciavimus excommunicatos clericos, prelatos qui eidem Friderico dederint auxilium vel favorem. Et si tales ipsum vocaverint, denunciavimus eos privandos suis beneficiis, & prelatos a dignitatibus suis deponendos, nec ab istis sententiis aliquis absolvi possit, nisi per dominum papam, vel alium de suo speciali mandato.

Datum Valentie mense Decembri, die Sabbati post festum B. Andreæ, anno Domini M CC XLVIII. pontificatus Domini Innocentii papæ IV. anno VI. presentibus & consentientibus venerabilibus patribus Narbonensi, Viennensi, Arelateni, & Aquis, archiepiscopis: & episcopis Biterrensi, Agathensi, Vicensi, Nemausensi, Lodovensi, Agennensi, Vivariensi, Massiliensi, Forojulensi, Cavallensi, Carpenterateni, Avinionensi, Vasionensi, Diensi, & Tricastrensi.

*** CONCILIUM VRATISLAVIENSE,

Quo pars quinta redditum ecclesiasticorum pont. max. concessa ad triennium, anno Dom. M CC XLVIII.

ANNO Domini M CC XLVIII. (*inquit Mat. 13. c. 57. thias Michovienfis.*) Jacobus Leodiensis archidiaconus, Innocentii papæ IV. ex concilio Lugdunensi legatus in Poloniam venit, & synodum apud Vratislaviam egit. Ad quam Fulco Gneznenfis archiepiscopus, Prandocha Cracovienfis, Boguphalus Polnaniensis, Thomas Vratislavienfis, Michaël V. Ladislavienfis, Andreas Plocen. Nankerus Lubecen-

sis,

ANNO
CHRISTI
1248.

sis, Henricus Culmenfis, episcopi venerunt, & nomine Apostolicæ sedis, expositis pluribus angustiis iustitiam sedis, medietatem fructuum pro tres annos continuos pro revelamine poposcit. Pontifices vero ecclesiæ Polonicæ, quintam partem fructuum suorum beneficiorum, & sui clerici obtulerunt. Et summo pontifici, per Gothfridum penitentiarum cito transmisserunt.

Et quia vetus observantia in regno Poloniæ ab initio fidei suscepta, in illam diem tanta custodiebatur, ut jejuniū quadragesimale, a Dominica septuagesimæ in diem Paschæ continuaretur, cum frequenti pravariatione, & gravi discordia inter clericum & laicos: Ideo inter præfatum Iacobum Leodiensem archidiaconum legatum Papæ, ac pontifices ecclesiæ Polonorum, huiusmodi consuetudine a Romana ecclesiæ, & aliis regnis Catholice religionis discrepante, ventilata, autoritate apostolica, & consensu præsentium pontificum, prædictus Iacobus legatus, tam ecclesiasticis, quam secularibus personis eum carnium, ad diem cinerum exclusivè concessit, ab eoque tempore Dominica septuagesimæ a Polonis vetus carnisprivium nominari cœpit, & ita hæcenus nominatur.

G. C. Concilii hoc anno Vratislaviæ habiti, autorem alium assert Raynaldus, nempe Longinum, cujus historia Polonica MS. usus est. Quæ ex Michoviensi proli ampliora sunt, quam quæ hic ex Longino suo. Hæc habet peculiaritatem, triam tantam partem reddituum postulatam fuisse, cum mediam assumeret Michoviensis: postulatam autem ad restituendum Fiderio: ad incundam a pontifice gratiam, pecuniam unum tribus annis colligendam, certo & constituto die in unum fuisse redactam, Gothfridum per quem missa est, penitentiarum apostolicum fuisse a clero a pontifice episcopis & clero Polonicæ gratias.

ANNO
CHRISTI
1250.

CONSTITUTIONES provinciales Eboracenses, per dominum VValterum Gray, quon- dam archiepiscopum Eboracensem.

Ex codice MS Bibliothecæ Cotton. edidit collector
Anglicanus.

Decretum Domini VValterij Gray, quondam archiepiscopi Eboracensis, Angliæ primatis, & Apostolicæ sedis legati, editum apud Eboracum, tempore visitationis suæ, tam ad honorem Dei, & ecclesiæ Eboracensis, ac omnium ecclesiarum per totam provinciam existentium, quam doctrinam, præsentem informationem, & memoriam omnium futurorum.

Cum plerumque inter rectores ecclesiarum, seu vicarios, in provincia Eboracensi constitutos, eorundemque parochianos, super variis ornamentis, rebusque ecclesiasticis, altercatio non modica sit exorta: ideo quanta, quæ, & qualia ad rectorem, seu vicarium ecclesiarum, per totam provinciam Eboracensem constitutos, sustentationem & reparationem pertineant, quæ autem ad parochianos eorum de rebus, ac ornamentis ecclesiasticis reparandis pertinere noscuntur, per subscripta, scilicet, Clericis omnibus elucefcant. Et ideo ordinamus & statuimus, ut parochiani nostri omnes & singuli existant, sic docti in singulis subsequentiis, ut sciant & intelligant, atque observent totaliter universi: videlicet quod calix, missale, vestimentum ipsius ecclesiæ principale: videlicet casula, alba munda, amictus, stola, manipulus, zona, cum tribus tuellis, corporalia, & alia vestimenta pro diacono honesta, juxta facultates parochianorum & ecclesiæ, cum cappa serica principali, pro principalibus festis: & cum quibus aliis, pro choris regendis,

in festis supradictis: crux processionalis, & alia crux minor pro mortuis: & feretrum pro mortuis: vas ad aquam benedictam: osculatorium, candelabrum ad cereum Paschale: thuribulum, lucerna cum tintinabulo: velum quadragesimale: duo candelabra pro cæroferariis: De libris, legenda, antiphonæ, graduale, psalterium, troparium, ordinale, missale, manuale: frontale, ad magnum altare, tria superpellicia: pyxis pro corpore Christi honesta: vexilla pro rogationibus, campanæ magnæ cum chordis suis: fons sacer cum serura: chrismatorium, imagines in ecclesiâ, imago principalis in cancello, de quo sancto dedicatur ecclesiâ. Reparatio librorum & vestimentorum, quotiens contigerit emendari, cum omnibus supradictis. Luminare in ecclesiâ: Reparatio navis ecclesiæ, & constructio ejusdem, cum campanili, interioris & exterioris: scilicet fenestris vitreis, cum clausura cœmeteriorum, cum aliis navis ecclesiæ, & singulis aliis, quæ ad ipsos pertinere noscuntur.

Ad rectores vero, vel vicarios, juxta varias ordinationes, omnia alia pertinebunt: scilicet cancellus principalis, cum ejusdem reparatione, tam parietibus, quam tecturis, & fenestris vitreis eidem pertinentibus, cum desicis & scamis, & aliis ornamentis honestis: ut cum Propheta cantare valeant: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, &c.* cum manso rectoris, & ejus reparatione hinc inde: & alia, quæ non sunt scripta in libro hoc, noverint re rectores, vel vicarios a locorum ordinariis compelli posse, secundum constitutionem, & alias in hac parte probatas, &c.

De decimis feni, agnorum, lacticiani, molendinarum, passura, piscariorum, apum, & lucri negotiationis.

Quoniam, propter diversas consuetudines in petendo decimam, propter diversas causas, inter rectores ecclesiarum & parochianos suos rixæ, & contentiones, scandala & odia permaxima oriuntur, volumus, quod in cunctis ecclesiis parochialibus, per archiepiscopatum vel archidiaconatum constitutis, uniformis sit petitio decimarum, & proveniunt ecclesiasticorum, nisi parochiani competentem, pro talibus decimis, velint facere redemptionem.

Volumus etiam, quod decimæ de fenis, ubicumque crescant, sive in magnis pratis, sive in parvis, sive in chevicis exigantur: & prout expedit, ecclesiæ persolvantur.

De nutrimentis animalium, volumus, si de agnis, quod pro sex & infra sex obolos dentur, pro septem septimus agnus, & supra semper detur pro decima: ita tamen, quod rector ecclesiæ, qui septimum agnum receperit, tres obolos det: denarium parochiano, qui nonum det obolum, vel expectet rector ecclesiæ usque ad alterum annum, donec possit decimam agnum habere, si maluerit: & qui ita expectabit, semper exigat secundum meliorem agnum, vel tertium ad minus de agnis secundi anni, & hoc propter expectationem primi anni: Et ita intelligendum est de decima lana.

Sed si oves alibi in hieme, alibi in æstate nutriuntur, dimidia datura est: similiter, si quis in medio tempore emit, vel venderit oves, & certum sit de qua parochia oves illæ venerunt, dividenda est decima, sicut de re, quæ adquiretur ex militia. Si autem incertum fuerit, habeat illa ecclesiâ, infra cujus limites, tempore tonionis oves inveniantur.

De lacte, volumus quod decimæ solvantur, dum durat: videlicet de caseo in tempore suo, & de lacte in autumno & in hieme, nisi parochiani competentem velint, pro decimis talibus, facere redemptionem, & hoc

ANNO
CHRISTI
1250.

& hoc ad commodum ecclesiarum.

De provenientibus molendinorum, volumus, quod decimæ exigantur & solvantur, usque ad valorem proventuum faciant redemptionem.

De pasturis autem, & piscariis, tam communibus, quam non communibus, statuimus, quod decimæ fideliter persolvantur, & per numerum animalium & dierum, si expediat ecclesia.

De piscationibus autem & apibus, sicut de omnibus aliis bonis juste adquisitis, quæ renovantur per annum, statuimus, quod decimæ exigantur, & hoc debito modo. Statuimus autem, quod decimæ de artificibus, & mercatoribus, & lucro negotiationis, sive de arentariis, fabris, textricibus, & omnibus aliis stipendiariis; videlicet det decimas de stipendiis suis, nisi ipsi stipendiarii aliquod certum ad opus, vel ad lumen in ecclesia velint dare: & hoc, si rectori placuerit.

In petitione autem principalis legati volumus, quod confuetudo provincie cum possessione ecclesiarum observetur: ita tamen, quod rector ecclesie, si fuerit vicarius, seu capellanus annuus, Dominum habeat præ oculis.

Sed quoniam multi inveniuntur decimas dare nolentes: statuimus, quod parochiani admoveantur semel, secundo, & tertio, ut decimas Deo & ecclesie solvant; quod si non emendaverint, primo ab ingressu ecclesie suspendantur, & sic demum, ad solutionem, per censuram ecclesiasticam si necesse fuerit, compellantur. Sed cum dictæ suspensionis relaxationem & absolutionem petierint, ordinarii locorum mittantur absolvendi, & debito modo puniendi. Rectores ergo ecclesiarum, seu vicarii, capellani annui, qui prædictas decimas modo præscripto, seu propter formidinem hominum, seu favorem, Dei timore postposito, cum effectu non petierint, pœna suspensionis involvantur, donec dimidiam marcam, propter inobedientiam, archidiacono loci persolverint.

** CONCILIVM EBORACENSE.

De ornamentis ecclesie, ab eodem V Valtero Gray, incerto anno celebratum.

Ex MS codice bibliothecæ Cotton. editit collector Anglicanus.

Decretum domini V Valteri Gray archiepiscopi Eboracensis, Angliæ primatis, & Apostolicæ sedis legati, editum apud Eboracum tempore visitationis suæ, tam ad honorem Dei & ecclesie Eboracensis, ac omnium ecclesiarum per totam nostram provinciam existentium, quam doctrinam præsentium, informationem & memoriam omnium futurorum.

Cum plerumque inter rectores ecclesiarum seu vicarios, in provincia Eboracensi constitutos, eorumdemque parochianos, super variis ornamentis rebusque ecclesiasticis, altercatio non modica sit exorta: & ideo, quanta, quæ, & qualia, ad rectores seu vicarios ecclesiarum, per totam provinciam Eboracensem constitutos, sustentationem & reparationem pertineant; quæ autem ad parochianos eorumdem, de rebus ac ornamentis ecclesiarum reparandis pertinere noscuntur, per subscripta, sole clarius omnibus elucescat. Et ideo ordinamus & statuimus, ut parochiani nostri omnes & singuli existant sic docti in singulis subsequentibus, ut sciant & intelligant atque observent totaliter universi; videlicet quod calix, missale, vestimentum ipsius ecclesie principale: videlicet casula, alba munda, amictus, stola, manipulus, zona, cum tribus touvellis, corporalia & alia vestimenta, pro diacono & subdiacono honesta, juxta facultates parochianorum & ecclesie, cum cappa serica principali

Concil. general. Tom. XI.

A pro principalibus festis, & cum duabus aliis pro choris regendis in festis supradictis: crux processionalis, & altera crux minor pro mortuis: & feretrum pro mortuis: vas ad aquam benedictam, osculatorium, candelabrum ad cereum Paschale, thuribulum, lucerna, cum tintinnabulo, velum quadragesimale: duo candelabra pro ceroferaariis. De libris, legenda, antiphonale, graduale, psalterium, troparium, ordinale, missale, manuale: frontale ad magnum altare, tria superpellicia, pyxis pro corpore Christi honesta: vexillum pro Rogationibus, campanæ magnæ cum chordis suis: fons sacer, cum serura: chrismatorium, imagines in ecclesia: imago principalis in cancella, de quo dedicatur ecclesia: reparatio librorum & vestimentorum quoties contigerint emendari, cum omnibus supradictis lin: . . . in ecclesia: reparatio navis ecclesie & constitutio ejusdem, cum campanili interioris & exterioris, scilicet fenestris vitreis, cum clausura cœmeteriorum, cum aliis navis ecclesie, & singulis aliis, ad ipsos parochianos pertinere noscuntur.

Ad rectores vero vel vicarios, juxta varias ordinationes, omnia alia pertinebunt: scilicet cancellus principalis, cum ejusdem reparatione, tam parietibus quam tecturis & fenestris vitreis eidem pertinentibus, cum descis & scannis, ac aliis ornamentis honestis, ut cum propheta cantare valeant: *Domine dilexi decorem domus tue*, &c. cum manso rectorie, & ejus reparatione hinc inde, & alia quæ non sunt scripta in libro hoc, noverint se rectores vel vicarios a locorum ordinariis compelli posse, secundum hanc constitutionem, ac alias in hac parte probatus, &c.

** CONCILIVM SENONENSE.

Cujus autoritate admonitus est Theobaldus Navarra rex & Campaniæ comes, ut bonis ecclesiasticis cederet, anno Domini MCC LII.

Hujus synodi nihil extat præter monitionem ipsam, cujus exemplum ex regio tabulario petiitum subijcitur.

D Monitio concilii Theobaldo regi Navarra & Campaniæ comiti.

Gllo Dei gratia Senonensis archiepiscopus, M. Carnotensis, R. Parisiensis, G. Aurelianensis, G. Autissiodorensis, P. Meldensis, & N. Trecentis, eadem gratia episcopi, Christianissimo in Christo illustri viro Th. Dei gratia regi Navarra, Campaniæ & Briæ comiti palatino, salutem, & sinceram in Domino caritatem.

Cum alias ex parte concilii provincialis Senonensis, per litteras nostras monitorias vos requisivimus & rogaverimus, ut ea quæ de bonis ecclesiasticis a quadraginta annis citra acquisitis falsificeratis, defalsificeratis: & preces & monitio prædictæ nondum fuerint a vobis effectum aliquem consecutæ; sed magis ac magis de die in diem adhuc incessanter in potestate Campaniæ falsantur, necnon & alia multa gravamina ecclesie & personis ecclesiasticis earumque hominibus inferantur contra immunitatem ecclesie, & ecclesiasticam libertatem, prout vobis Magister Ioannes de Vernolio nuncius noster ad hoc specialiter destinatus plenius explicabit: serenitatem vestram tenore præsentium & per prædictum nuncium autoritate prædicti concilii rogandam duximus & monendam, ut falsita defalsificeratis, quousque de jure vestro consisterit

Y. cvi.

ANNO
CHRISTI
1252.

evidenter, & a prædictis gravaminibus desistatis, & vestros ministeriales desistere faciatis. Licet enim honori & personæ vestræ in quantum possemus deferre velimus: omittere tamen non possumus, nec debemus, quin oppressioni ecclesiarum, prout juris est, succurramus. Sciatis pro certo quod jus vestrum absorbere non volumus, sed potius ipsarum ecclesiarum indemnitatibus, quantum cum Deo possumus, subvenire.

Datum Parisius die Veneris post festum S. Martini hyemalis, anno Domini MCCLII. *cap. VII.*
sigillis.

ANNO
CHRISTI
1253.
*al. althel-
lo, sed male.
Iam enim
Remensis
archiepiscopus
ex Tu-
ronensis sa-
crista*

** CONCILIVM APVD SALMVRVM,

A PETRO " DE LAMBALE TVRONENSI ARCH.
& sutraganeis celebratum, anno Domini
M CC LIII.Ex duobus Mss. collegii Parisiensis S. I: quorum alterum
dedit V. CL. Ægid. Menagius.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De celebratione Divinorum officiorum.
2. De custodia sacramentorum.
3. Qualiter, & per quos corporalia, &c. sunt abluenda.
4. De scribendo in quaternis res & bona ecclesiarum per archidiaconum.
5. De archidiaconis, archipresbyteris, & decanis ruralibus, ad ordines promovendis.
6. Ne lites in ecclesiis vel earum porticibus agantur.
7. Ut archidiaconi & alii, presentibus episcopis sua placita non teneant.
8. Ut archidiaconi & alii, extra civitatem officiales non habeant: & de quibus causis non cognoscant.
9. De procuracionibus.
10. De numero canonicorum statuendo, & sectionibus prebendarum non faciendis.
11. Ne illegitimi ad canonicatum cathed. recipiantur.
12. De subsidio.
13. De pensionibus non imponendis.
14. Ut regulares cogantur observare sibi præscripta in litteris pontificum.
15. Ut eadem littera in singulis abbatibus habeantur materna lingua expressa.
16. Ut monachi possessionem non habeant.
17. Ne religiosi secularia placita audiant.
18. Ne secularibus dentur loca religiosa.
19. De supplendo antiquo numero monachorum.
20. Ut abbates novas pensiones prioratibus non imponant.
21. Ne prioratus vacantes demudentur bonis suis.
22. Ne quis depositum faciat extra suam ecclesiam, aut monasterium.
23. Ut ecclesiastici mercimonialia non exercent.
24. Ut iudices ecclesiastici potestatem citandi sine pluribus litteris indistincte non committant.
25. De perturbatoribus jurisdictionis ecclesiasticae.
26. Ut non impediatur executio sententiarum.
27. De clandestinis matrimoniis.
28. De commendis ecclesiarum.
29. Ut episcopus ecclesias parochiales non applicet mensæ suæ: & ne in earum collatione novas pensiones sibi retineat.
30. Ne clericus leget aliquid filio spurio, vel concubina.
31. De prebendis sacerdotibus.
32. Ut statuta provincialia prædecessorum suorum observentur.

CAPITVLA.

I. De celebratione Divinorum officiorum.

Nos sanctorum canonum & prædecessorum nostrorum volentes servare statuta, & ea quæ visitando provinciam Turonensem, correctione novimus indigere, corrigere cupientes: vocatis venerabilibus fratribus, Turonensis provincie episcopis, ac aliarum ecclesiarum prælati apud Salmurum, de dictorum fratrum consilio duximus statucndum, ut in locis collegiatis, & maxime in cathedralibus, dicantur horæ canonicæ hõris debitæ, cum omni devotione, solenniter, & devote: nec prius psalmi versiculum una pars chori incipiat, quam ex altera præcedens psalmi versiculum finiatur.

II. De custodia sacramentorum.

Vtrum cum a sanctis patribus sit statutum, ut corpus Christi sub honesta & fida custodia reponatur; & in aliquibus partibus Turonensis provincie illud minus decenter invenerimus custoditum: statuimus ut archidiaconi, archipresbyteri, & decani rurales, ad quorum officium dignoscitur pertinere, cum omni cura & sollicitudine illud faciant, & procurent sanctuarium, fontes, oleum, & sanctum chrisma, clavibus adhibitis custodiri, & per loca populosa, & maxime civitates, venerabiliter deferri.

III. Qualiter, & per quos, corporalia, &c. sunt abluenda.

Præcipimus etiam, ut prædicti archidiaconi, archipresbyteri, & decani rurales, faciant & procurent per sacerdotem aut diaconum superpellicio indutum corporalia sæpe ablui, & in vase mundo ad hoc specialiter deputato, omnes abluentes, si facti potest, vel saltem primam, in piscina reponi, & ut altaris lintamina, indumenta sacerdotalia, ab aliqua honesta matrona vel virgine, sine appositione aliorum pannorum, quotiens opus fuerit, abluantur; & munda, & integra serventur, cum in pluribus parochialibus ecclesiis provincie Turonensis immunda & dirupta a nobis & a nostris focis sint reperia.

IV. De scribendo in quaternis res & bona ecclesiarum per archidiaconum.

Statuimus autem quod concilium apud Vallem Guidonis a felicis recordationis Gaufrido * prædecessore nostro provida fuit deliberatione statutum, de libris, vasis, vestimentis, & aliis ornamentis, & redditibus ecclesiarum, in quaternis archidiaconorum * scribendis, ab archidiaconis inviolabiliter observentur. Quod si circa prædicta omnia & singula prædicti archidiaconi, archipresbyteri, & decani rurales

ANNO
CHRISTI
1253.* Gaufridus
ille electus
est Turon.
archiepisc.
an. 1207.
obit an.
1208.
* al. archi-
vorum

rurales, prout ad eos spectare dignoscitur, negligentes fuerint aut remissi, & de hoc constare poterit: a diœcesano loci, ab officio suspendantur. Nec prius relaxetur sententia, nisi solutus decem solidis pro qualibet ecclesia, in qua eorum negligentia aut incuria in præmissis poterit reperiri, per diœcesanum loci in usus fabricæ matricis ecclesiæ convertendis.

V. *De archidiaconis, archipresbyteris, & decanis ruralibus, ad ordines promouendis.*

Item cum sacris constitutionibus caveatur, ut archidiaconi fiant diaconi, & archipresbyteri, presbyteri: auctoritate præsentis concilii sancimus, ut prædicti archidiaconi, archipresbyteri, & decani rurales, ad prædictos ordines infra annum suscipiendos, prout eorum requirit officium, a suis diœcesanis per subtractionem beneficiorum monitione canonica compellantur: & talibus conferantur, qui infra annum a tempore suscepti beneficii velint, sciant, & valeant, in ordinibus quos requirit eorum dignitas deservire.

VI. *Ne lites in ecclesiis vel earum porticibus agitentur.*

Inhibemus districtius, ne causæ de cætero coram quibuscumque iudicibus ordinariis, aut delegatis eorum, in ecclesiis aliquibus, & præcipue in cathedralibus, aut earum porticibus, agitentur: cum propter litigantium clamores frequenter Divinum impediatur officium, & ob eorum rixas & discordias quandoque sanguinis effusio, homicidia, & alia mala, in ipsis ecclesiis ante earum faciem perpetrentur.

VII. *Vt archidiaconi & alii præsentibus episcopis sua placita non teneant.*

Prohibemus, ne quis archidiaconus, archipresbyter, aut alii minores prælati jurisdictionem ecclesiasticam habentes, causas audiant, seu placita teneant, præsentibus episcopis suis: sed longe ab ipsis faciant super his, quod viderint expedire.

VIII. *Vt archidiaconi & alii extra civitatem officiales non habeant, & de quibus causis non cognoscant.*

Cum olim a prædecessoribus nostris, in Castro Gonterii¹ & Vallis Guidonis² concilii, sit statutum ne archidiaconi, archipresbyteri, seu decani rurales, & alii minores jurisdictionem ecclesiasticam habentes, extra civitatem officiales seu allocatos habeant, sed extra civitatem in propriis personis suum diligenter exeplant officium; & ne dicti archidiaconi, archipresbyteri, &

Concil. general. Tom. XI.

A decani rurales, de causis matrimonialibus, simonia, & aliis quæ degradationem vel amissionem beneficii, seu depositionem exigunt, cognoscerent, nisi de sui pontificis mandato speciali, alias processus habitus coram ipsis nullius esset momenti, hæc invenerimus in Turonensi provincia minime custodita: auctoritate præsentis concilii omnibus & singulis fratribus & cœpiscopis nostris injungimus, ut omnia prædicta sine diminutione faciant a subditis inviolabiliter observari, præfatum per se statutum, vel per alios, in ecclesiis parochialibus suæ diœcesis publicantes.

IX. *De procuracionibus.*

Non sine radice cupiditatis procedit quod nonnulli prælati provincie Turonensis, in prioratibus & ecclesiis, procuracionem, aut aliquid nomine procuracionis, recipiunt in pecunia nuncrata; & nihilo minus subditos ad eos in eisdem locis procurandos compellunt, sic ab eis procuracionem duplicem exigendo. Quod fieri districtius prohibemus. Cum ratione visitationis debeat procuratio: in hibemus districtius præcipientes, ut nullus procuracionem recipiat, nisi a locis dumtaxat visitatis.

X. *De numero canonicorum statuendo, & sectionibus præbendarum non faciendis.*

Innovamus statutum in concilio Castri Gonterii³ editum de certo canonicorum numero in ecclesiis statuendo, in quibus certus numerus minime erat statutus: & ne ecclesiarum aut præbendarum fierent sectiones, sed cum omni integritate conferrentur, & ne aliquis ad vacaturam institueretur præbendam: præcipientes illud statutum inviolabiliter in omnibus suis articulis observari. Et quoniam decretum est in eodem, id quod contra fieret non tenere, & quidam de facto, cum de jure non possent, sectiones ecclesiarum fecerint, & etiam præbendarum: quatenus contra prædicta statuta est factum, irritum revocamus.

^{o an. 1245.}
can. 6.

XI. *Ne illegitimi ad canonicatum cathedral. recipiantur.*

E Statuimus ne aliquis in canonicum ecclesiæ cathedralis recipiatur, nisi sit de legitimo matrimonio procreatus.

XII. *De subsidio.*

Statuimus ne prælatus aliquis a subditis subsidium exigat, nisi necessitas ex causa manifesta & rationabili hoc exposcat: & tunc cum caritate recipiat moderatum.

ANNO
CHRISTI
1253.

ANNO
CHRISTI
1253.

XIII. *De pensionibus non imponendis.*

Licet filii a parentibus nutriri debeant: aliquando tamen contrarium in aliqua parte provincie Turonensis invenitur, cum a prelati quibusdam rectores ecclesiarum adeo novarum impositione pensionum graventur, quod vix de residuo bonorum earundem remaneat unde valeant sustentari: quod multum longe a paterna pietate videtur. Verum cum pensiones in Lateranensi concilio reprobentur, nos paupertati predictorum rectorum compatientes, & predicti concilii adherentes statuto, pensiones de novo impositas in dictis ecclesiis sine justa & rationabili causa, de fructuum nostrorum consilio duximus revocandas: injungentes locorum diocesani, ut predictos rectores non permittant a talibus pensionariis molestari. Licet etiam de solvendis predictis pensionibus juramento sint stricti: precipimus, ut predicti pensionarii per diocesanos ad remissionem prestiti juramenti faciendam per censuras ecclesiasticas compellantur.

al. ad.
denus

XIV. *Vt regulares cogantur observare sibi prescripta in litteris pontificum.*

Cum super statu religiosorum ipsis per summum pontificem ad plenum sit provisum, precipimus omnibus abbatibus, prioribus, prepositis, ac bailivis, universos ac singulos articulos, prout in litteris summi pontificis continentur, ab abbatibus, prioribus, prepositis, bailivis, monachis claustralibus ac conversis, inviolabiliter observari: injungentes in virtute obedientie singulis locorum diocesani, ut si predicti abbates, priores, prepositi, bailivi, aut monachi claustrales, circa observantiam predictorum negligentes extiterint, aut remissi, penas in eisdem litteris comprehensas eisdem infligere non postponant.

XV. *Vt eadem littere habeantur in singulis abbatibus materna lingua exposita.*

Præcipimus etiam in virtute obedientie, ut singuli abbates in singulis suis abbatibus litterarum transcriptum habeant predictarum, & earum tenorem lingua materna exponant, & exponi faciant diligenter.

XVI. *Vt monachi possessionem non habeant.*

Statutum editum apud Castrum Gonterii, ne monachi, nisi sint in administratione constituti, habeant aliquo colore possessionem, vel aliquam proprietatem, etiam de licentia abbatum, cum licentia abbatibus in hoc non valeat suffragari; & quia abbates, si contra prohibitionem istam fecerint,

an. 1251.
e. 26.

A rint, per superiorem gravissime puniantur: presenti concilio duximus innovandum.

XVII. *Ne religiosi secularia placita audiant.*

Item inhibemus ne religiosi, baronum, militum, aut aliarum secularium potestatum causas aut placita audite, aut de his intromittere se presumant.

XVIII. *Ne secularibus dentur loca religiosa.*

Statuimus ne abbates religiosa loca, etiam si solitaria fuerint, ad tempus, aut quoad vixerint, laicis concedant: sed talibus conferant, quod predicta loca debito servitio non fraudentur.

officio

XIX. *Vt suppleatur antiquus numerus monachorum.*

Provideant episcopi solliciti, prout invenimus a pie memorie Gaufrido predecessore nostro statutum, & male ab abbatibus custoditum, quod in prioratibus, monachis aut clericis concessis, suppleatur antiquus numerus monachorum: ad quem suppleendum & reponendum, abbates per diocesanos loci censura ecclesiastica, si necesse fuerit, compellantur: nisi aliquid rationabile proposuerint & probaverint, per quod ab hoc merito debeant excusari.

XX. *Vt abbates novas pensiones prioratibus non imponant.*

Abbates antiquis pensionibus prioratibus impositis sint contenti, nec novas in eisdem attentent imponere, seu antiquas etiam augmentare. Et si quæ de novo ab eis vel predecessoribus suis sint impositæ, precipimus ut ad eas revocandas, & remittendas, per proprium episcopum compellantur.

XXI. *Ne prioratus vacantes, bonis suis demendantur.*

Item statuimus ne abbates, cum contingit priores suos cedere, aut decedere, prioratus bonis suis audeant denudare, sed saltem tantum de predictis bonis, futuris prioribus dimittant, quod ipsi fratres & familia, usque ad futuram collectam, de eisdem competenter sustentari valeant, & domus prioratum refici, & in statu debito conservari.

XXII. *Ne quis depositum faciat extra suam ecclesiam aut monasterium.*

Prohibemus sub pena excommunicationis, ne quis abbas, prior, vel alia religiosa persona, depositum faciant extra suam ecclesiam, monasterium, aut prioratum.

ANNO
CHRISTI
1253.XXIII. *Vt ecclesiastici mercimonialia non
exerceant.*vel scien-
ter de f.

Item prohibemus districte, ne prælati, sacerdotes, vel alii clerici beneficiati, mercimonialia, vel alios turpes contractus in-
cant, vel exerceant per se, vel per alios, nec
partiantur in talibus, vel societatem de ta-
libus contrahant, cum frequenter sub co-
lore tali usuræ gravissimæ committantur.

XXIV. *Vt iudices ecclesiastici potestatem
citandi, sine litteris pluribus indistincte
non committant.*

Item quia nonnulli iudices ecclesiastici
cupiditate ducti, discutendo per suas dice-
ceses, seu archidiaconatus, vel archipre-
sbyteratus, seu etiam decanatus, singulis
presbyteris sibi subiectis, vel pluribus eor-
um, potestatem citandi quos voluerint
committunt, cum per hoc tot videantur
habere iudices vel allocatos, quot sunt pro
tempore citatores: ne hoc de cætero fiat,
statuimus & prohibemus.

XXV. *De perturbatoribus iurisdictionis
ecclesiasticæ.*

Inhibemus etiam sub pœna excommu-
nicationis, isto sacro approbante concilio,
ne quis iurisdictionem impediatur ecclesia-
sticam, & ne minis aut terroribus, seu per
captionem rerum aut corporum, litigantes
super rebus ad forum ecclesiasticum spe-
ctantibus, revocet a foro prædicto, cum per
viam istam rigor ecclesiasticus, & iurisdic-
tio nequiter enervetur: præcipientes sin-
gulis diœcesanis, ut prædictum statutum
per ecclesias parochiales faciant publicari,
& illos qui contra fecerint, monitione præ-
missa, excommunicatos publice nunciati.

XXVI. *Vt non impediatur executio senten-
tiarum.*

Item cum nonnulli volentes arctare &
diminuere iurisdictionem ecclesiæ, senten-
tias latas a iudicibus ecclesiasticis execu-
tioni demandare recusent, & penitus re-
nuant, sive etiam prædictas executiones,
per alios qui non sunt de iurisdictione iudi-
cum, impediri faciant & procurent & affe-
ctent: cum nihil prosit litigantibus, si ser-
vetur pro ipsis sententia, si non demandetur
executioni: prohibemus sub pœna excom-
municationis, ne quis de cætero talia ar-
tentare præsumat, præcipientes, ipsos qui
contra fecerint, legitima monitione præ-
missa publice denunciari excommunicato-
tos.

Concil. general. Tom. XI.

A XXVII. *De clandestinis matrimoniis.*

Item cum per matrimonia clandestina, a
sanctis patribus non sine causa prohibita,
frequenter jungantur non conjungen-
di, & præter detrimentum animarum quod
incurrunt sic convicti, rixæ, contentiones,
& guerræ inter consanguineos & alios o-
riantur, & quandoque committantur ho-
micidia: prohibemus firmiter, ne fiant hu-
iusmodi clandestina matrimonia: statuen-
tes isto sacro concilio consentiente, ut per-
sonæ ecclesiasticæ, presbyteri, & alii clerici,
qui talibus matrimoniis interfint, vel suis
ecclesiis seu capellanis talia fieri permit-
tant, officiis & beneficiis per triennium
ipso facto sint suspensi: necnon personæ
taliter contrahentes, ad arbitrium suorum
episcoporum pecuniaria pœna puniantur.

XXVIII. *De commendis ecclesiarum.*

Item nonnulli episcopi, & alii prælati,
propriis lucris & commodis suorum inhi-
antes, ecclesias parochiales, quæ proprios pos-
sunt habere sacerdotes, clericis & aliis per-
sonis ecclesiasticis, habentibus alias eccle-
sias parochiales, vel competenter benefi-
ciatis, ut possint eos pluribus onerare benefi-
ciis, commendant unam, vel duas eccle-
sias parochiales, in animarum suarum peri-
culum & scandalum plurimorum: ut sic ha-
beant commendatas, quas secundum cano-
nes habere non possunt intitulatas: quod
fieri de cætero prohibemus: statuentes, ut
qui taliter ecclesias commendatas recepit,
vel de cætero receperit, careat ecclesia sic
commendata, & conferens, potestate con-
ferendi illam ecclesiam illa vice sit pri-
vatus.

C XXIX. *Vt episcopus ecclesias parochiales non
applicet mensæ suæ: & ne in earum collatione
novas pensiones sibi retineat.*

Item cum cultus Divinus ampliari debeat,
non arctari: nonnulli episcopi ecclesias pa-
rochiales in redditibus abundantes, quæ
plures possent habere servitores, diminuto
vel arctato numero servitorum, prædictas
ecclesias appropriant mensæ suæ, licet suf-
ficiens sit, vel debeat sufficiens reputari, sic
temporale spiritali præferendo. Quod
fieri de cætero prohibemus, nisi cum con-
silio metropolitani, & assensu capituli pro-
prii. Quod si aliter factum fuerit, illud ex
tunc denunciamus irritum & inane. Et ne
in ipsa collatione parochialium ecclesia-
rum novas sibi retineant pensiones, vel an-
tiquas, quas in ecclesiis prædictis perci-
piunt, augmentare præsumant. Quod a
quibusdam minus caritative factum esse

¶ y. iij. dicitur:

ANNO
CHRISTI
1253.

ANNO
CHRISTI
1253:

dicitur, firmiter prohibemus: illud quod A
contra factum fuerit, irritum decernentes.

XXX. *Ne clericus leget aliquid filio spurio, vel concubina.*

Item innovamus concilium Turonense, quod est tale: Præsentis autoritate concilii prohibemus, ne quis beneficiatus clericus, vel in sacris ordinibus constitutus, aliquid legare præsumat filio spurio, seu propriæ concubinae, in ultima voluntate. Quod si fecerit, non valeat: sed ecclesiæ appli- B
ceatur.

XXXI. *De præbendis sacerdotalibus.*

Statuimus, ut omnes habentes sacerdotales præbendas in cathedralibus, vel collegialibus ecclesiis, ibidem in ordine sacerdotali deserviant, aut per diocesanum illis priventur, & aliis conferantur, qui velint & possint in eodem ordine deservire.

XXXII. *Vt statuta provincialia prædecessorum suorum observentur.*

Districte præcipimus sub poena excommunicationis, omnia statuta provincialia prædecessorum nostrorum ab omnibus inviolabiliter observati.

Actum in pleno concilio apud Salmurum, in abbacia beati Florentii, die Martis, post festum beati Andree apostoli, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio.

G. C. Concilium hoc Ioannes Maanus v. cl. ad calcem Metropolitanæ suæ Turonensis, tribuit anno MCCXLIII. Ego vero anno MCCLIII. ex duorum MSS. fide, & aliorum quæ vidit L. Bochartus, quem in hoc quoque autorem sequor.

ANNO
CHRISTI
1253.

*** CONCILIVM APVD CASTRVM GONTERII.

A Petro de Lamballe, archiepisc. & suffraganeis celebratum anno Domini MCCLIII.

CANON VNICVS.

De abusibus litterarum apostolicarum.

QVonia quamplures non observantes constitutionem Gregorii IX. papæ, quæ in novis decretalibus in titulo de scriptis ultima inscribitur, & incipit, E
Quia nonnulli, multos contra ipsius constitutionis tenorem vexare præsumunt: nos autoritate provincialis ^a concilii excommunicamus omnes illos, qui a Pascha proxime venturo in antea, talia præsumpserint attentare. Si vero vexatus contra tenorem constitutionis eiusdem, ^a vexatorem suum in causam duxerit vel traxerit contra ipsius constitutionis tenorem, ipsum huiusmodi excommunicationis sententia volumus non ligari. Et ne per ignorantiam in hac parte se possit aliquis excusare: præci-

^a al. præsentis concilii

^a al. in partem vexatorem, sed non in totum duxerit, vel tr.

ANNO
CHRISTI
1252.

pimus hæc omnia supradicta in parochialibus ecclesiis denunciari publice singulis diebus Dominicis ac festivis.

Actum apud Castrum Gonterii in concilio provinciali, anno gratiæ millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio.

VITA ET EPISTOLÆ ALEXANDRI PAPÆ IV. ANNO CHRISI 1254.

ALEXANDER quartus, cui, teste abbate Stadenfi, Rainaldi, vel, ut habet Onuphrius, Rolandi nomen fuerat, patria Anagninus, nobili comitum Signiæ familia natus, Innocentii tertii & Gregorii nona quo cardinalis creatus est, propinquus, ex episcopo Ostiensis & Veliterno, decimoquinto die post obitum Innocentii, euectus est in thronum apostolicum & cathedram Petri, 25. Decembris, ipso die natiuitatis Christi, anno salutis humanæ 1254. regnante Vilielmo Hollandiæ comite, quem coronæ imperialis accipiendæ gratia Romam abiturientem Frisones anno septimo regni occiderant, Manfredum, qui sibi titulum regni Neapolitani usurpaverat, anathematizavit. Ad Venetos Philippum Fontanesium Ravenatensem archiepiscopum misit, qui contra Ezelinum tyrannum prædicaret. Post aliquot tandem obtentas victorias eo mortuo, tum demum res Syriæ Alexandro cordi esse cepissent: quas tamen ad exitum deducere non potuit, propter dissensionem inter Venetos & Genuensis exortam, unde gravissimum bellum secutum est. Alexander igitur tanto malo occurrere ac mederi ex paterna commiseratione desiderans, ubi sanctam Claram ordinis sancti Francisci inter divos retulisset, omnem operam ad componendam pacem inter eos adhibuit. Verum tam gravibus implicatus curis, obiit 1111. Kalendas Iunii, anno Domini 1260. cum sedisset annos sex, menses 5. dies 13. Henricus Stero in annalibus suis ait, eum Viterbii 1111. Kalendas Iunii anno 1261. defunctum esse. Corpus ejus ad ecclesiam sancti Laurentii delatum est. Erga pauperes adeo propensus fuit, ut libros aliquos contra eos descriptos improbaverit. Epistolas decretales scripsit. Viros doctos maximo favore profectus semper magnificavit: inter ceteros Henricum a se cardinalem Ostiensem factum. Egregia aliquot ædificia extruxit: &, ut multa paucis dicam, suam post obitum sui memoriam reliquit. Sedes morte ejus tribus mensibus & quatuor diebus vacavit.

EPISTOLA I.

ALEXANDRI PAPÆ IV.

AD SCHOLASTICVM ARGENTINENSEM.

De novaliū decimis.

Alexander episcopus servus servorum Dei dilecto filio Scholastico Argentinensis ecclesie salutem & apostolicam benedictionem.

EXhibita nobis dilectorum filiorum prælatorum ac religiosorum, & cleri Colonienfis, civitatis, & diocesis petitio continebat, quod cum aliquas terras incultas earumdem civitatis & diocesis contingit redigi ad culturam, nobiles viri comes de Monte, & Valeramus frater comes Juliacenfis, ac quidam alii dictarum civitatis & diocesis, asserentes ad se decimas novaliū huiusmodi pertinere, illas pro suæ voluntatis libito occupant, & contra justitiam decime occupatas. Cum itaque dominus in signum univër-

lis domini sibi decimas reservavit, discretioni tuæ A per apostolica scripta mandamus, quatenus, si tibi constiterit ita esse, prædictos nobiles & alios, quod hujusmodi decimas novalium eidem ecclesiis exhibeant, & illas ab eis permittant pacifice possideri, monitione præmissa, per excommunicationis in personas, & in terras eorum interdicti sententias, appellatione remota, prævia ratione compellas: non obstante, si aliquibus a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari non possint, & terra ipsorum supponi ecclesiastico interdicto, per litteras apostolicas, quæ de indulto hujusmodi plenam & expressam non fecerint mentionem, & constitutione de duabus diatris edita in concilio generali: ita quod ultra tertiam vel quartam aliquis extra suam diocesim autoritate præsentium ad iudicium non trahatur. Data Anagninæ xv. Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno primo.

II. AD HENRICVM CHYMENSEM EPISCOPVM.

Philippus Saltzburgenfis electus, jam per decem annos nolens ordinem presbyterii ac episcopalem suscipere consecrationem, ab Alexandro papa deponitur, & Vlricus Secovvenfis episcopus ei subrogatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Chymensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

IN contemptum veniens Philippus, quondam Saltzburgenfis ecclesiæ electus, nimis videtur a se timorem Domini & hominum reverentiam abjecisse, dum adhuc munitiones & castra, & quædam alia bona ipsius ecclesiæ, sua detinet potestate: quasi non suffecerit dictam tenuisse ecclesiam, in suam & multorum perniciem, tanto tempore viduatam. Errata igitur dicti Philippi corrigi misericorditer cupientes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum ex parte nostra moneas attentius, & inducas, ut prædicta omnia venerabili fratri nostro Saltzburgenfi archiepiscopo, vel alii eius nomine, sine qualibet difficultate resignet. Alioquin, cum ferro abscindenda sint vulnera quæ fomentum D non sentiunt medicinam, tam eum quam alios, qui eadem ejus nomine detinent. ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas. Contra quos, si necesse fuerit, omnium suffraganeorum, ministerialium, & vassallorum ejusdem ecclesiæ auxilium invoces, ut super his tibi & ipsi archiepiscopo fuerint requisiti; suffraganeos ipsos ad hæc autoritate nostra, ministeriales vero & vassallos eosdem per privationem feudorum quæ tenent ab ipsa ecclesia, monitione præmissa, ratione prævia coarctando. Datum Viterbii 11. Nonas Decembris, pontificatus nostri anno 111.

III. AD ARCHIEP. SALTZBURGENSEM ET SVFFRAGANEOS.

Eos hortatur ad officium episcopale exequendum, & abusus reformandos.

Alexander episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus archiepiscopo Saltzburgenfi, ejusque suffraganeis, nec non & dilectis filiis abbatibus, aliisque ecclesiarum prælatis ordinariis in subditos obtinentibus potestatem per Saltzburgensem provinciam consiitis, tam exemptis quam

non exemptis, salutem & apostolicam benedictionem.

SI vere, quod dicitur, pastores ovium Christi sumus, non impavide ferre possumus terribiliter in tonantia nostris sensibus contra pastoralis curæ negligentiam sacrarum oracula scripturarum, quæ determinata dominici gregis in præsentium deficiam retorquentes, minaciter inclamant percutium sanguinem de præpositorum manibus exigendum. Quis nostrum non contremiscat & paveat, dicente ad pastores gregis sui Domino per prophetam: *Dispersistis gregem meum; elecistis, & non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos vestrorum malitiam studiorum.* Pavet utique ad hos increpationis interminationisque Divinæ sermones idem ipse propheta, dum dicit: *A facie Domini, & a facie sanctorum verborum ejus conturbatum est cor meum: in medio mei contremuerunt omnia ossa mea.* O formidolosa speculatorum, quos populo dispensatio Divina præposuit, & periculosa conditio, si perfunctories agatur, si eo modo in sollicitudine commissa non militent, quo summus præcipit imperator, si sibi & universo gregi, cui eos Deus custodes & episcopos constituit, non attendant. His præcipue horrendum erit illud humanorum operum finale iudicium, omnibus in commune tremendum: in quo est unusquisque de proprio corporis actionibus districto sit subjiciendum exanimi, ut recipiat prout gessit: nobis tamen, quibus papalis cura commissa est, non sufficit propria innocentia sine cumulo justitiæ subditorum: quando negligentis ministri pigritiam per consequens austerus injunctæ servitutis exactor, delicta plebis impinget reatu prælatorum. Si enim qui de unico talento sibi credito satis fenoris non reportabit augmentum, tamquam inutilis servus & piger justæ damnationis periculum sustinebit: quam durum putatis iudicium fiet illi, qui commissum sibi pluralem numerum viventium talentorum non solum integrum neglexerit reddere creditori, verum etiam in illa districtione probabitur damnatum domino suo in bonis, quæ ab ipso multiplicanda susceperat, inutilis. Propterea, fratres & filii, qui sacces pontificalis officii & ecclesiastici ministerij subeundo, defixistis pro animabus creditis apud extraneum manus vestras: festinate quæsumus liberari ab illo qui supremus est actor & iudex, nullum nobis de allegationis nitore prædium relicturnus. Discurrete, nec cessetis, ne fiant animæ vestræ pro illis, quos in custodiam sub tanto vadamonio suscepistis. Excitet vos summi pastoris amor, qui nos pascentis rationalibus ovibus dedicavit. Exterreat corda vestra & corporis somnum depellat ab oculis metus periculi, eis procul dubio, qui supra greges suos vigiles non observant excubias imminentes. Sed ecce letalis incuriæ sopor, pastoralis vitæ vigilantiam, quod gementes dicimus, oppressisse videtur plurimis, prout testatur nimia de plerisque regionibus clamans Christiani populi corruptela: quæ cum deberet ex sacerdotalis antidoti curari medelis, invalescit, proh dolor, ex malorum contagione, quod procedit a clero, ita ut alicubi verum sit quod & prophetica querela testatur: *Factus est, inquit, sicut populus, sic sacerdos.* Malitia namque dierum labentium, quæ cum tempore corrupti & mores, dante quam plurimis ex impunitate audacem semper & in deteriora proclivem infræns licentiæ libertatem, nonnulli clerici præcipiti lubricæ voluptionis arbitrio laxas committentes habenas, post carnis suæ concupiscentiam abierunt, & relegata pene penitus a conversatione vitæ suæ clericalis munditie & honestate, tenent etiam in conspectu populi con-

cubinas, cum quibus impudicæ frontis irreverentiam induentes, fœdas manus & fœtidas, quas fordidis libidinose coinguinationis fœtibus immiserunt, non erubescunt, in suum periculum & ruinam populi, sacris ministeriis immiscere, a quibus ob publici concubinatus insaniam, quæ nulla tergiversatione sceleris, vel secundum scita canonum, tam quoad se, quam ad alios, sunt suspensi: & ne quis talium Missam audire præsumat, arctius in eorum contemptum canonicæ autoritatis constitutio interdicit. Per tales maxime nomen Domini blasphematur in terris: per tales derogatur sacramentis fidei orthodoxæ, cum vasa Domini pollatis eorum manibus profanantur. Per tales ergo perdit religionem catholicam devotio reverentiæ Christianæ: per tales decipitur populus in Divinis, & ecclesiastica substantia dissipatur: hinc detrahitur verbo Dei, dum immundis labiis talium nunciatur: hinc heretici mussitant & insultant: hinc tyranni sæviunt: hinc perfidi persequuntur: hinc grassantur audacius in Christi patrimonio sacrilegi exactores: a quibus, pro pudor, ob huiusmodi carnes putridas, quas disciplinæ mucro non refecat, sicut decet, sincerum catholicæ matris corpus in ostentum ducitur & contemptum. Profecto patres qui huiusmodi filios sub dissimulationis conniventia fovent impune, etiam si cum Heli sacerdote sunt boni, forsitan in seipos merito pro consimilis negligentia malo, repentina patris interitus ruina desiceret de sella retrorsum. Ecclesiæ quoque principes, qui zelo Phinees ardent non feruntur in tales, sine causa videntur portare gladium potestatis, quem ad vindictam maiorum, laudem vero bonorum, desuper acceperunt. Nos igitur cupientes tantum malum de medio ecclesiæ, tantumque scandalum ab oculis fidelium remove, universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur, autoritate nostra vobis per apostolica scripta in virtute injungentes, ac vos singulos sub obsecratione tam iudicii singularis, quo quisque citatur ad Dominum de corpore mortis huius, quam iudicii generalis, in quo uniuersi stabimus ante tribunal æterni iudicis, obsecrantes quatenus in vobismetipsis curetis ostendere, quam pie ad Dominum, quam sancte ad seipos, quam iuste ad proximos oporteat ceteros in Dei ecclesiâ conversari. Totius namque familie status & ordo vacillat, si quod requiritur in membris, in eorum capite non habetur: & in ejus ore adversus peccantes necesse est redargutionis oburgatio contisceat, qui admittere cognoscitur arguendo. Quæ enim fronte fieri quis poterit morbi curator, dum languore consimili detinetur; aut sectator virtutum, dum sectator ostenditur vitiatorum? Ad inquirendos autem ac puniendos subditorum vestrorum excessus, & maxime incontinentiæ fœditates in clericis, præsertim concubinariis manifestis, qui odorem fœtere faciunt domus Dei, tanto ferventius assurgatis, quanto damnabilis præteriretis eorum contagia incorrecta. Verum, ut adversus concubenarios huiusmodi officii nostri debitum tam autoritate nostra quam vestra liberius exequi valeatis; nos prædecessorum nostrorum attendentes vestigia, & plenius exprimentes, super hoc processu vestros per appellationis objectum volumus aliquatenus impediri. Si vero huiusmodi concubinarij, quorum culpas contigerit canonica districtione feriri, super appellatione aut absolutione vel restitutione sua litteras apostolicas reportarint: illas, nisi forsitan in eis appellationis aut excommunicationis seu amotionis suæ huiusmodi causam expresserint manifeste, decernimus nullius esse momenti, sed, eis vel processibus per eas habitis nequaquam obstantibus, censura

vestræ animadversionis in tales inviolabilem obtineat firmitatem. Preces autem, monita, mandata, & præcepta nostra super his, taliter implere curetis, quod conversationis honestas in clero, & devotionis antiquæ sinceritas in populo, per sollicitudinis vestræ diligentiam reformentur. Cumque princeps pastorum advenit ab unoquoque nostrum fructum inuncti negotii quæsiturus, coram ipso appareatis intrepidè, & dignam sibi pollicitis villicationis vestræ reddere rationem. Volumus autem atque præcipimus, vt tu, frater archiepiscopo, suffraganeis tuis & aliis prælatis tuæ provinciæ has litteras sine moræ dispendio facias præsentari, ut super præmissis præceptum nostrum exacta diligentia exequantur.

Datum Idibus Februarii, pontificatus nostri anno quinto.

B

** CONCILIUM ALBIENSE, ANNO

Factum a domino Zoen, Avenionensi episcopo, A. S. L. ann. Dom. M. CC. XLIV. CHRISTI 1154.

Ex duobus exemplaribus, altero edito a D. Luca Dacherio, tom II. Spicilegii, altero Sirmondii nostri manu descripto.

TITULI CAPITULORVM.

1. *Vt constituantur, qui diligenter inquirent hereticos.*
2. *Vt qui hereticum ceperit, marcam argenti accipiat.*
3. *Vt si de bonis heretici marca solvi non potest, eam solvant loci dominus & communitas.*
4. *Vt domini terrarum, hereticos solcite inquirent.*
5. *Vt amittat terram suam, quisquis in ea permiserit hereticos commorari.*
6. *Vt domus, in qua inventus fuerit hereticus, diruatur.*
7. *Vt puniantur bajuli, qui contra hereticos non sunt solliciti.*
8. *Vt qui libet in terra alterius possit hereticos inquirere ac capere.*
9. *Vt conversi de heresi non remaneant in eodem loco.*
10. *Vt heretici & eorum factores, conversi, ad officia publica non admittantur, neque ad actus legitimos.*
11. *Vt omnes ab annis pubertatis abjurent heresim.*
12. *Vt iuramentum præstent de Romana ecclesia fide tenenda.*
13. *Vt hoc singulis bienniis renovetur.*
14. *Vt medicus non prædicet in terris de heresi suspectis, nisi ab episcopo approbatus.*
15. *Vt nemo bajuliam hereticis & eorum factoribus committat: nec suspectos in consortio retineat.*
16. *Quinam habendi pro diffamatis.*
17. *Vt parochi & episcopi articulos fidei populo explicant.*
18. *Vt pueri instruantur in fide.*
19. *Vt diebus Dominicis excommunicentur heretici.*
20. *Vt seculares potestates jurent se auxilium daturus ecclesie contra heresim.*
21. *Vt duplicentur scripta inquisitionis, & tuto loco serventur.*
22. *Vt inquisitionum sententia executioni mandentur.*
23. *Vt advocati non admittantur in inquisitionis negotio.*
24. *De muris, & immurandis.*
25. *De iis qui in heresi mortui sunt.*
26. *Vt domini temporales compellantur ad confiscanda bona & exhumanda cadavera.*
27. *De iis qui intrant solitarii ad hereticos.*
28. *De iis qui citari se absentant.*
29. *Quando ad confessionem & eucharistiã accedendi.*

30. *Vt diebus Dominicis eant ad ecclesiam.*
 31. *Vt excommunicati videntur, nec fiant iudices.*
 32. *De pena eorum qui participant hereticis in mensa.*
 33. *De episcopis excommunicationum contemptoribus.*
 34. *Varia de excommunicatis.*
 35. *Vt excommunicatio, suspensio, interdictum, cum maturitate ferantur.*
 36. *Ne pro absolutione excommunicationis, &c. quidquam extorqueatur.*
 37. *Vt testamentum coram presbytero & viris catholicis condatur.*
 38. *De notariis qui testamenta sine illa solemnitate scribunt.*
 39. *Vt omnes presbyteri legata pia penes se inscriptis habeant.*
 40. *Vt legata pia legantur publice in ecclesia.*
 41. *Vt nullus sacerdos feminam suspectam teneat infra septa ecclesia.*
 42. *Vt calices habeantur argentei.*
 43. *Vt reficiantur ecclesia rurales, & omnia iis necessaria.*
 44. *Ne seculares qui sunt in sacris ordinibus, & regulares ulli, advocati sint, nisi in certis casibus.*
 45. *Ne qui sunt in sacris ordinibus, vel beneficiati, officium in curia seculari recipiant.*
 46. *Vt regulares in frenis, & aliis huiusmodi, auro aut argento non utantur.*
 47. *Vt clerici, in vestibus botones ex auro & argento non ferant.*
 48. *Vt clerici alea non ludant: & ut tonsuram habeant, & qualem.*
 49. *Vt clerici commatres sibi non faciant.*
 50. *Vt aves venatorias non ferant, & cum avibus, ac canibus non venentur.*
 51. *Vt non bordient cum sento & lancea: & frenis auratis non utantur.*
 52. *Vt regularibus, pro vestibus aut pitantia, pecunia summa non decur.*
 53. *De vestibus regularium.*
 54. *Vt in prioratibus sint ad minus tres monachi.*
 55. *Vt canonici regulares sint saltem duo in prioratibus.*
 56. *De collatione beneficiorum.*
 57. *De visitatione episcoporum.*
 58. *De numero coactionum in visitatione.*
 59. *Vt in visitatione non quarant epulas superfluas.*
 60. *Ne tallias exigant, & una tantum die in una ecclesia morentur ad expensas presbyteri.*
 61. *De perjuris.*
 62. *De usurariis.*
 63. *De usuris quas Iudaei exigunt a Christianis.*
 64. *Vt Iudaei cappas rotundas non ferant.*
 65. *Vt rotam deferant ante pectus.*
 66. *Ne carnes suas in macellis Christianorum vendant: & ne illorum cibis ac potibus utantur Christiani.*
 67. *Ne Christiani contra Iudaeos in testimonium admittantur.*
 68. *Ne diebus festis publice operentur.*
 69. *Vt Christiani Iudaeis non utantur, medicina causa.*
 70. *Vt domini Iudaorum eos praedicta servare cogant.*
 71. *Ne nova pedagia quisquam imponat vel recipiat.*

P R A E F A T I O.

M Vltis episcopis & prelatis Narbonensis, Bituricensis, & Burdegalenis provinciarum ad concilium celebrandum apud Albiam congregatis, de consilio & approbatione ipsorum, quaedam pro exterminanda haeretica pravitate ac roboranda fide catholica, quaedam pro cleri honestate, duximus ordinanda.

CAPITVLA.

I. *Vt constituantur qui diligenter inquirent haereticos.*

Inhaerentes igitur, super negotio fidei, concilio praecipue Tolosano, quibusdam pro causa & tempore demptis, additis, & mutatis: statuimus, ut archiepiscopi & episcopi in singulis parochiis, tam in civitatibus, quam extra, unum sacerdotem, & hominem unum loci laicum bonae fama, sine mora constituent, qui diligenter, fideliter, & frequenter inquirent haereticos in parochiis supradictis, domos singulas & cavernas subterraneas aliqua suspitione notabiles percurando, & apprehensa seu adjuncta ipsis ecclesiis aedificia, seu quaecumque alia latibula, quae omnia destrui praecipimus, perquirendo: & si quos repererint haereticos, credentes, fautores, defensores, seu receptores eorum, ne fugere possint cautela adhibita diligenter, archiepiscopo vel episcopo, & dominis locorum, seu famulis eorum, vel bailivis eorumdem, cum omni festinantia studeant intimare, ut animadvertione debita puniantur. Sacerdotes autem & laici suprascripti iurent in manu archiepiscopi & episcopi, & loci domini, vel ejus bajuli, quod omnia supradicta exequentur fideliter, postpositis amore, odio, & timore.

II. *Vt qui haereticum ceperit, marcam argenti accipiat.*

Et quoniam qui ad opus eligitur, extraneus non debet fieri a mercede: praecipimus, ut pro quolibet haeretico, quem sacerdos & laicus memorati, aut quilibet alius, captum reddiderint, unam marcam argenti, vel saltem viginti solidos Turonenses, loci dominus in cujus jurisdictione captus fuerit haereticus, capientibus infra octo dies de bonis ipsius haeretici solvere teneatur.

III. *Vt si de bonis haeretici marca solvi non potest, eam solvant loci dominus & communitas.*

Si vero de ipsius haeretici bonis pecunia

ANNO
CHRISTI
1254.ANNO
CHRISTI
1254.
Ibid. c. 9.

nia non poterit supradicta perfolvi, dominus loci & ipsius loci communitas, in quorum territorio captus fuerit, solvant eam infra terminum supra scriptum, ut sit ad capiendos ipsos hæreticos efficaciter quilibet magis promptus. Ad solvendam autem dictam pecuniam, prout superius continetur, dominus & loci communitas a loci diœcesano vel ab inquisitoribus per censuram ecclesiasticam compellantur. Super quo taliter se habeant, quod videantur fidei zelatores. Et hæc omnia abbates & priores exempti in locis suis, quæ non sunt ordinario jure diœcesano subiecta, similiter facere teneantur.

IV. *Vt domini terrarum hæreticos sollicitè inquirant.*

Solliciti etiam sint domini terrarum & bajuli eorundem circa inquisitionem hæreticorum in civitatibus, villis, castris, domibus, latibulis, & nemoribus faciendam: & circa huiusmodi appensa, adjuncta, seu subterranea latibula, destruenda.

V. *Vt amittat terram suam, quisquis in ea permiserit hæreticos commorari.*

Statuimus etiam, Tolosanum^o concilium innovando, ut quicumque in terra sua de cætero permittat scienter hæreticos commorari, sive propter pecuniam, seu propter aliam quamcumque causam, & inde confessus fuerit vel convictus, amittat perpetuo totam terram suam, & ad faciendum inde quod debet, sit in manu domini corpus ejus. Si autem de scientia convictus non fuerit, & approbata fuerit negligentia dissoluta, vel si frequenter in terra sua inveniatur hæretici, aut super hoc fuerit difamatus, ut defensor & fautor hæreticorum ab omnibus censeatur.

VI. *Vt domus, in qua inuentus fuerit hæreticus, diruatur.*

Illam autem domum in qua fuerit inuentus hæreticus, diruendam decernimus, & locus ipse sive fundus confiscetur.

VII. *Vt puniantur bainli, qui contra hæreticos non sunt solliciti.*

Bajulus etiam qui residet in loco contra quem præsumitur vehementer, nisi contra hæreticos valde sollicitus & diligens fuerit & intentus, amittat omnia bona sua: & deinceps nec ibi nec alibi ullum obtineat officium, seu aliquam bajuliam.

VIII. *Vt quilibet in terra alterius possit hæretico^s inquirere ac capere.*

Ne autem innocentes pro nocentibus puniantur, aut quibuslibet propter aliquorum calumniam hæretica pravitas impingatur: statuimus, ut quilibet in terra alterius possit libere hæreticos inquirere ac capere, & locorum bailivi, etiam si præsentibus fuerint domini, teneantur inquirere & capientibus bona fide præstare consilium, & auxilium, & favorem.

IX. *Vt conversi de hæresi non remaneant in eodem loco, si suspectus sit.*

Si vero aliqui hæretici vestiti, hæresi sponte dimissa reversi fuerint ad catholicam unitatem, suum recognoscens errorem: non remaneant in loco, in quo fuerant antea conversati, si locus ille suspectus de hæresi habeatur, sed collocentur in alio loco catholico, qui nulla sit hæresis suspitione notatus.

X. *Vt hæreticis ac eorum fautoribus conversis officia publica non committantur, nec admittantur ad actus legitimos.*

Hæreticis autem, quandocumque ad fidem catholicam fuerint conversi, credentibus, fautoribus, defensoribus seu receptatoribus eorundem, nulla de cætero prorsus officia publica ab aliquibus committantur, nec ad aliquos actus legitimos admittantur, nisi per dominum Papam, vel ejus legatum prius fuerint in integrum restituti.

XI. *Vt omnes ab annis pubertatis abiurent hæresim.*

Vniuersi tam mares quam feminae, mares a decimoquarto anno supra, mulieres a duodecimo, abjurent omnem hæresim extolentem se adversus sanctam & catholicam & Romanam ecclesiam & fidem orthodoxam, quibuscumque nominibus censeantur.

XII. *Vt iuramentum præstent de Romanae ecclesiae fide tenenda.*

Iurent etiam quod fidem catholicam, quam Romana ecclesia tenet & prædicat, tenebunt plenius & servabunt, & credentes, fautores, defensores & receptatores hæreticorum, & ipsos hæreticos, intimabunt & manifestabunt diœcesanis vel inquisitoribus hæreticæ pravitatis. Ita ut archiepiscopi & episcopi, quando suam parochiam visitant, iuramentum recipiant supradictum, vel cui hoc duxerint committendum, qui fidei articulos, & articulos etiã in ipso iuramento contentos, eis qui jurare debent prius explicent & exponant. Nomina autem omnium virorum ac mulierum in qualibet parochia conscribi

conferibi faciant diligenter, & omnes co-
ram ipso episcopo, archiepiscopo, seu co-
ram illo cui hoc duxerint committendum,
prædictum præstent liberaliter juramen-
tum. Et si aliquis absens fuerit, & post redi-
tum, infra quindecim dies iuramentum non
præstiterit memoratum, quod ex inspectio-
ne nominum poterit apparere, suspectus
de hæresi habeatur.

XIII. *Vt hoc singulis bienniis renouetur.*

Hujusmodi autem iuramentum singulis
bienniis renouetur.

XIV. *Vt medicus non præctice in terris de hæresi
suspectis, nisi ab episcopo approbatus.*

Porro Tolosano concilio (quo cavetur,
quicumque fuerit de hæresi infamia vel
suspicionem notatus, officio medici de cæte-
ro non utatur) addentes: statuimus, ut nul-
lus medicus præsumat de cætero præcticare
in terris hæresis suspicionem notatis, nisi prius
de fide sua præcipue, vita & moribus, fuerit
a loci episcopo approbatus.

XV. *Vt nemo baiuliam hæreticis & eorum fau-
toribus committat: nec suspectos in consortio
suo retineat.*

Inhibemus etiam ne prælati, barones &
milites, seu quicumque domini terrarum,
hæreticis, credentibus, fautoribus, defen-
soribus seu receptoribus eorumdem, bajulias
seu administrationes terrarum suarum
committant. Sed nec eos nec aliquos de hæ-
resi diffamatos, vel quos crediderint de hoc
esse suspectos, in sua familia, in suo consilio,
aut consortio habere vel retinere præsumant.

XVI. *Quinam habendi pro diffamatis.*

Illos autem debent pro diffamatis habere,
contra quos publica fama clamat, vel de
quorum diffamatione apud bonos & graves
coram loci episcopo legitime constiterit.

XVII. *Vt parochi & episcopi articulos fidei
populo explicent.*

Præcipimus quoque quod sacerdotes pa-
rochiales per se vel alios sæpius studeant
exponere populo, diebus Dominicis &
festivis, articulos fidei simpliciter ac distin-
cte, ne velamen ignorantie deinceps præ-
tendere quicumquam possit. Et ad hoc idem in
sua diocesi frequentius & diligentius faci-
endum quilibet episcopus sit intentus: &
cū per se non poterit, per alias honestas per-
sonas & discretas planè ac explicitè fidè ca-
tholicam & ipsius articulos faciat prædicari.

XVIII. *Vt pueri instruantur in fide.*

Quia comperimus quod propter ignoran-
tiam articulo-
rum fidei plurimi erraverunt:

pueri quoque a septennio & supra, ad ec-
clesiam a parentibus adducantur diebus
Dominicis & festivis, ut in fide catholica in-
struantur, *Credo in Deum, & Pater noster, & sa-
lutationem B. Virginis addiscant.*

XIX. *Vt diebus Dominicis excommunicentur
hæretici.*

Præcipimus autem quod hæretici ac eo-
rum credentes, fautores, defensores, & re-
ceptorotes eorum, singulis diebus Domini-
cis publice excommunicentur in ecclesiis,
pulsatis campanis & extinctis candelis: ac
in omnibus ecclesiis, singulis diebus, in cre-
pusculo omnes campanæ simul pulsantur in
detestationem criminis memorati.

XX. *Vt seculares potestates iurent se auxilium
daturus ecclesie contra hæreticos.*

Moneantur etiam comites, barones, & re-
ctores, & consules, jurati, iudices, & bailivi
civitatum & aliorum locorum, ac potestates
aliæ seculares, quibuscumque fungantur
officiis, quod promittant corporaliter præ-
stare iuramento, quod fideliter & efficaci-
ter contra hæreticos & eorum complices
adjuvabunt ecclesiam bona fide juxta offi-
cium & posse suum: & quod de terris suæ ju-
risdictioni subditis universos hæreticos ab
ecclesia denotatos, credentes, fautores, re-
ceptorotes, & defensores eorum, pro viribus
exterminare curabunt. Et hoc iuramentum
de triennio in triennium renouetur. Bajuli
vero, consules, iudices & rectores, quotiens
de novo fuerint instituti, præstent hujusmo-
di iuramentum, ad quod, si necesse fuerit, per
diocesana, per censuram ecclesiasticam
compellantur omnes superius memorati.

XXI. *Vt duplicentur scripta Inquisitionis, &
tuto loco serventur.*

Interim periculosis casibus occurrentes,
statuimus ut singuli inquisitores omnia scri-
pta Inquisitionis transcribi faciant, & trans-
lata de consensu legati a sede apostolica, si
in ora fuerit, per diocesana imponantur
& serventur in aliquo loco tuto. De scriptis
autem quæ super his fient, de cætero annis
singulis ab omnibus Inquisitionibus idem
fiat: ut scilicet duplicentur, scriptis, ut di-
ctum est, tuto loco servandis.

XXII. *Vt inquisitorum sententia executioni
mandentur.*

Et quoniam circa executionem senten-
tiarum ipsorum inquisitorum reperiuntur
aliqui negligentes: adhærentes in his concilio
Valentino, statuimus quod moncan-
tur comites & barones, consules, vicarii, c. 9.

Lx ij judi.

ANNO
CHRISTI
1254.

judicis & bailivi civitatum, & aliorum lo-
corum ac potestates alia secularis, per in-
quisitores, vel loci diocesani, ut ipso-
rum sententias cum omni diligentia exe-
quantur. Et si parere non curaverint infra
præfixum eis terminum competentem, ad
id ab ipso diocesano per censuram eccle-
siasticam compellantur. Et si nec se emen-
daverint, tam diocesanus, quam inquisito-
res, contra eos, clero ad hoc congregato &
populo, tanquam contra defensores & fau-
tores hæreticorum sententia procedere
non postponant. Et sententia postquam
lata fuerit contra eos, per ipsum qui eam
tulit, vicinis episcopis publicetur, ut eam de-
nuntiet & observari faciant, & obser-
vent.

XXIII. *Vt advocati non admittantur in inqui-
sitionis negotio.*

* c. xi.

Ne autem Inquisitionis negotium per
quorumcumque advocatorum strepitum
retardetur: providendo statuit dictum
concilium Valentinum, quod observari vo-
lumus & mandamus, ut ab inquisitoribus
seu prælatis non admittantur aliqui in ip-
sius Inquisitionis negotio advocati. Circa
advocatos vero hæreticorum, constitutio-
nes contra hæreticos promulgatas volu-
mus & præcipimus observari.

XXIV. *De muris faciendis: & immurandis.*

De muris aurem ipsis & immurandis ce-
leriter faciendis statuendo mandamus, ut
illi faciant ipsos muros, qui bona occupant
eorundem, & fiant ubi diocesanus episco-
pus noverit construendos. In quibus muris
arctis sic sint clausi, quod exire inde non
valeant ullo modo: quibus immuratis &
immurandis provideatur in necessariis se-
cundum dispositionem prælatis ab illis qui
bona ipsorum tenuerunt. Si vero non ha-
beant ulla bona, dominus & loci commu-
nitas ubi inveni fuerint, providere eis in
necessariis non postponant: & ad hoc, si
opus fuerit, a diocesano per censuram ec-
clesiasticam compellantur.

XXV. *De iis qui in hæresi mortui sunt.*

Statuimus insuper & mandamus, ut si per
Inquisitionem reperiatur, aliquos defunctos
fuisse hæreticos tempore mortis suæ, exhu-
mentur, & eorum cadaver sive ossa publice
comburantur, defensione legitima eorum
heredibus renovata. Pro iis autem quibus
crucis, si viverent, essent imponenda: ipso-
rum heredes, diocesani aut Inquisitorum
arbitrio satisfacere compellantur.

XXVI. *Vt domini temporales cogantur ad*

A *confiscanda bona, & exhumanda cadavera.*

Volimus insuper & mandamus, ut tem-
porales domini, ad occupandum & con-
fiscandum bona inmuratorum, & illorum
qui relinquuntur curiæ seculari, exhuman-
dorum quoque, a diocesano & ab inquisi-
toribus per censuram ecclesiasticam com-
pellantur ex eo quibusdam de
bonis ipsis aliquando gratia facta fuit reman-
endi in ipsis memoribus aut non fugiendi
eosdem, incenrivum eis præstitum fuerit, ut
accepimus.

ANNO
CHRISTI
1254.

XXVIII. *De iis qui intrant solitarii ad
hæreticos.*

Denique cum plures intrent solitarii ad
hæreticos adhortandos, ut per testes ne-
queat hoc probari: concilii approbatione
statuimus, ut si quis hæretica pravitate sus-
pectus, domum intraverit in qua hæreti-
cum esse sciat, absque alia probatione ad-
hortasse hæreticum vehementissime præ-
sumatur.

* adhortan-
dos num-
rum us sint
peritantes.

XXVIII. *De iis qui citati, se absentant.*

Porro qui citati legitime super crimine
hæresis, cum essent de hæretica pravitate
suspecti, contumaciter se absentant, nec
volunt coram diocesano vel inquisitoribus
eos citantibus comparere; & sic latam in
eos ab eisdem diocesano vel inquisitori-
bus excommunicationis sententiam per
annum vel amplius vilipendunt: hæretici
condemnentur, etiam si nihil probatum
fuerit contra eos.

XXIX. *Quando ad confessionem & eucharis-
tiam accedendum.*

Omnes autem utriusque sexus postquam
ad annos discretionis pervenerint, confes-
sionem peccatorum faciant in anno pro-
prio sacerdoti, similiter alii de voluntate il-
lius, injunctam sibi pro viribus peniten-
tiam humiliter impleturi. Ter quoque in
anno, in natali Domini, Pascha, & Pente-
coste, suscipiant eucharistiæ cum omni re-
verentia sacramentum. Ita quod confes-
sio communionem præcedat: nisi si, ob ali-
quam causam rationabilem, ad tempus ab
ejus receptione abstinerint de consilio
proprii sacerdotis.

XXX. *Vt diebus Dominicis eant ad ecclesiam.*

Item statuimus ut parochiani, dominus
& domina cujuslibet domus, diebus Domi-
nicis teneantur ad ecclesiam venire, audi-
turi ibidem ex integro prædicationem &
Divinum officium, nec recessuri, nisi do-
nec Missa compleatur. Quod si alter illo-

rum absens fuerit extra villam, infirmitate vel alia causa rationabili impeditus, vel alter saltem venite teneatur. Quod si non fecerint, dummodo sint in villa presentes, nulla infirmitate vel alia causa rationabili detenti, saltem duodecim denarios usualis monetæ solvere quilibet teneatur: quorum medietas sit domini villæ, & alia medietas ecclesiæ applicetur.

XXXI. *Vt excommunicanti vitentur, nec fiant iudices.*

Et quoniam contemnere claves ecclesiæ, hæretica pravitas est: tam canones quam alia concilia innovantes, districtim præcipimus, ut excommunicati ab omnibus vitentur juxta canonicas sanctiones: firmiter statuentes, ut nullus comes vel baro, seu aliqua secularis potestas, multo minus nullus clericus vel prælatus, aliquem excommunicatum faciat suum iudicem, consiliarium, sive bailivum. Alioquin quicumque scienter contra hoc fecerit, minori excommunicatione ipso facto cum esse decernimus irretitum.

XXXII. *De pœna eorum, qui excommunicatis participant in mensa.*

Adjicimus, quod si quis clericus, vel prælatus, alicui excommunicato scienter in mensa participare præsumperit, per unum mensem sit ei ecclesiæ ingressus interdictus. Laicus vero simili modo excommunicato in mensa participans, per unum mensem ad Divina officia nullatenus admittatur. A quo interdicto clericus vel laicus, non nisi per episcopum; episcopus autem, si simile commiserit, non nisi per superiorum suum absolutionis beneficium valeat obtinere.

XXXIII. *De episcopis excommunicationum contemptoribus.*

Item circa episcopos excommunicationum temerarios contemptores, quantum ad eos qui sunt in regno Franciæ, statutum Narbonensis concilii; quantum vero ad illos qui sunt extra regnum Franciæ, Valentini concilium observetur.

XXXIV. *Varia de excommunicatis.*

De excommunicatis autem in consules, potestates, rectores, assessores, bajulos, vel ad alia publica officia nullatenus assumendis; & illis qui tales scienter elegerint; nec non illis, qui contra excommunicatores, vel denunciatores excommunicationum, statuta banna faciunt, seu præcepta, ac de excommunicatis publice, qui se officiis ecclesiasticis ingerere pertinaciter non ve-

Consil. general. Tom. XI.

rentur, nec inde volunt recedere, a sacerdote moniti vel prælatis; & de interfecto-ribus clericorum: supradictum concilium Valentini servari volumus & mandamus.

XXXV. *Vt excommunicatio, suspensio, interdictum, cum maturitate ferantur.*

Et quoniam excommunicationis, interdicti, nec non suspensionis, sententiæ maturitate debita sunt ferendæ: constitutiones bonæ memoriæ domini papæ Innocentii IV. cum medicinalis, &c. quoniam periculosum, &c. soler a nonnullis, &c. in earum prolationibus observentur.

XXXVI. *Ne pro absolutione excommunicationis quidquam extorqueatur.*

Districte nihilo minus inhibemus, ne episcopus, vel prælatus, vel alius ad quem sententiarum spectat absolutio prædictarum, cum talibus sententiis jam satisfecerint, vel parati sunt satisfacere juxta ecclesiæ arbitrium de offensis, pro solo actu absolvendi, quodcumque extorquere præsumat.

XXXVII. *Vt testamentum coram presbytero & catholicis viris condatur.*

Præterea inhærentes Tolosano concilio, volumus & præcipimus, ut testamentum, vel ultima voluntas cujusque, in præsentia semper catholicorum virorum, & parochialis sacerdotis, vel alterius personæ ecclesiasticæ de voluntate ipsius parochialis presbyteri locum ejus tenentis, condatur: præsertim ut idem sacerdos, vel locum ejus tenens, valeat de isto testatore laudabile testimonium perhibere, & ne de ipso aliqua infidelitatis suspicio habeatur, & maxime ut ea quæ in piis causis reliquerit, sine fraude fidelius & citius perfolvantur. Quod si testator vocare, ut diximus, sacerdotem parochialem, & viros ecclesiasticos contempserit: careat ecclesiastica sepultura, donec de ejusmodi mandati contemptu, qui eo tempore præsumitur nisi eos vocaverit, cum effectu, ecclesiæ satisfactum fuerit competenter.

XXXVIII. *De notariis qui testamenta sine illa solemnitate scribunt.*

Notarius vero, qui absque solemnitate superius expressa, notare vel scribere præsumperit testamenta, vel ultimas voluntates, quousque ad cognitionem diocesani satisfecerit, ingressum ecclesiæ sibi noverit interdictum.

ANNO
CHRISTI
1154.XXXIX. *Vt omnes presbyteri legata pia penes se in scriptis habeant.*

Verum quia parochiales presbyteri circa solutiones eorum quæ ad pias causas a decedentibus relinquuntur, negligentes existunt, præcipue ex quo in his quæ ad eos proveniunt, eisdem fuerit satisfactum: statuimus, ut omnia legata ad pias causas ab ipsis testatoribus derelicta, omnes parochiales sacerdotes in scriptis penes se deinceps curent plenius retinere, ut sciant quid, quantum, a quo & a quibus legatum fuerit seu relictum, circa quorum absolutionem eos sollicitos esse præcipimus & intentos: statuentes, ut post obitum testatoris infra quindecim dies, heres, ab ipso parochiali presbytero requisitus, ipsius testamenti seu ultimæ voluntatis eidem sacerdoti dare transcriptum seu translatum, quo ad legatum pias causas & pias usus deputatum, expensis legatariorum teneatur: ad quod ab eodem presbytero per censuram ecclesiasticam valeat compelli ipse heres.

XL. *Vt legata pia legantur publice in ecclesia.*

Insuper statuimus ut legantur in ecclesia publice, tum maxime die Dominica vel festiva, legitima & legata omnia supra dicta, ut quid cui legatum fuerit vel relictum, minime ignotetur.

XLI. *Vt nullus sacerdos feminam suspectam teneat infra septa ecclesia.*

Item præcipimus, ut nullus sacerdos, vel clericus regularis, aut sæcularis, aliquam feminam teneat intra septa ecclesiæ, de qua mala suspicio valeat exoriri.

XLII. *Vt calices habeantur argentei.*

Calices quoque argenteos volumus haberi in omnibus ecclesiis, quarum redditus & proventus annuatim attingunt summam quindecim librarum Turonensium, expensis duntaxat, quæ fuerint colligendo & reponendo, deductis.

XLIII. *Vt reficiantur ecclesia rurales, & omnia iis necessaria.*

Statuimus etiam ut episcopi & archiepiscopi, & alii ecclesiarum prælati, rectores, vel alii qui ad hoc de consuetudine tenentur, compellant per censuras ecclesiasticas ad reficiendum ecclesias rurales, & alias domos, & alias officinas eisdem ecclesiis necessarias & servitoribus earundem, prout ipsis qui tenentur, propriæ suppeterint facultates.

A XLIV. *Ne sæculares qui sunt in sacris ordinibus, & regulares ulli, advocati sint: nisi in certis casibus.*

Item volumus & præcipimus, ne aliqui clerici sæculares in sacris ordinibus constituti, & qui de beneficiis ecclesiasticis sustentantur, coram sæculari iudice, nisi in casibus a jure concessis, nec etiam aliqui regulares coram quocumque iudice, sine sui majoris licentia speciali, officium advocati assumant indebite.

B XLV. *Ne qui sunt in sacris ordinibus, vel beneficiati, officium in curia seculari recipiant.*

Statuimus quoque, Valentinum concilium innovando, ut nulli clerici in sacris ordinibus constituti, seu canonici cathedralium ecclesiarum, seu alii beneficiarii, iudicatum, consularum, assessorum, vel alia officia publica in curia sæculari, electi a populo, vel a sæculari persona, recipiant; & si receperint, nisi infra mensem, postquam publicata fuerint in suis diocesis hęc statuta, dimiserint, ab officio & beneficio suspendantur: & si per annum in contumacia persistierint, suis beneficiis per suos episcopos sine spe restitutionis priventur.

C XLVI. *Vt regulares in frenis, & aliis huiusmodi, auro aut argento non utantur.*

Ad hęc statuimus, ut nullus regularis in frenis, pectoralibus, calcaribus, & sellis, suis usus deputatis, auro vel argento utatur; sed sint felleæ regularium albæ, vel nigræ, vel rufæ.

XLVII. *Vt clerici botones ex auro vel argento in vestibus non ferant.*

Denique statutis canonicis quæ olim sunt prodita pro honestate clericorum ac vita, illud duximus adnectendum, ut aliquis clericus botones vel firmallos aureos, vel argenteos, deauratos vel deargentatos, deferre in aliquibus vestibus non præsumat.

XLVIII. *Vt clerici alea non ludant, & ut consuram habeant, & qualem.*

Statuimus insuper, antiquos canones innovando, ne clerici in sacris ordinibus constituti, & qui beneficiis ecclesiasticis sustentantur, ad aleas & taxillos ludant: coronam & consuram habeant congruentem. Quod sic intelligi volumus & servari, ut omnes prælati & regulares personæ supra aures in gyrum, ita quod aures omnino pateant, sint attonsi: alii vero, in rotundum, ad minus usque ad medium aurium tondeantur.

XLIX.

ANNO
CHRISTI
1254.**XLIX.** *Vt clerici commatres sibi non faciant.*

Commatres quoque sibi facere, pueros de sacro fonte tenendo, aut aliquos in confirmatione elevando, omnibus clericis tam sæcularibus quam regularibus inhi-
bemus.

L. *Vt aves venatorias non serant, & cum avibus ac canibus non venentur.*

Aves venatorias præterea quisquam clericus in sacris ordinibus constitutus, vel alius qui de beneficio ecclesiastico sustentatur, in publico manu propria deferre non præsumat: & cum avibus & canibus non venentur, avem venatoriam manu propria deferendo, nec pro domerando cum eis frequentet hospitium mulierum.

LI. *Vt non biordent cum scuto & lancea: & frenis deauratis non utantur.*

Trepidare quoque, quod vulgariter biordare dicitur, cum scuto & lancea, aliquis clericus publice non attentet: quia ex his multa dissolutionis, lascivix & scandali materia generatur. Frenis autem, calcaribus, seu pectoralibus, deauratis nullo modo utantur.

LII. *Vt regularibus, pro vestibus aut pitantia, pecunie summa non detur.*

Item nulli regulari pro vestibus seu pro pitantia, a suo majore pecunie summa detur: ad hoc enim datur ei materia proprium retinendi: sed omnes in vestiario induantur.

LIII. *De vestibus regularium.*

Prohibemus quoque districtius, ut nulli regulares cum balandranis, seu gatmaliis vel aliis vestibus laicorum, equitent vel incedant: sed cappas rotundas publice deferant, vel suum habitum regularem. Et quia plurimi regulares, regularem deferre habitum crubescunt: Montispeffulani, & Avenionensi conciliis inhærentes, statuimus, ut omnes monachi nigri, & canonici regulares, vestes deferant albas vel nigras, ut qui ex antiqua ecclesiæ suæ consuetudine albas hæcenus portaverint, hujus constitutionis prætextu nigras, vel e contra, deferre propterea non præsumant; cum in unaquaque ecclesia velimus unum habitum secundum statum antiquum & laudabilem observari: districtè præcipientes, ut regulares aliqui clara vel nigra bruneta, vel panno alio sumptuoso, seridato quoque aut serico non utantur. Vt autem prædicta serventur ab omnibus clericis, tam regularibus quam sæcularibus: ipsius concilii approbatione in-

ANNO
CHRISTI
1254.

A concusse statuimus, ut qui contra prædicta venerit, vel aliqua prædictorum, sit ipso facto ineligibilis ad beneficium ecclesiasticum, & multo magis ad ecclesiasticam dignitatem, ad quod vel quam, post ejusmodi excessum, primo eum eligi contigerit, vel vocari: nisi cum eo fuerit per sedem apostolicam dispensatum.

LIV. *Vt in prioratibus sint ad minus tres monachi.*

Statuimus etiam, ut si talis fuerit prioratus monachorum, in quo tres monachi valent commorari, tres ad minus ponantur ibidem, & unus ex eis prior fiat, qui curam habeat animarum, vel aliorum. Si vero tot fratribus non sufficiat prioratus, cum pauciores vix possint regulariter vivere, duæ vel tres ecclesiæ, juxta arbitrium diocesani, & abbatis, seu præpositi, vel prioris, cui, vel quibus ecclesiæ illæ subsunt, conjungantur in unum, & illi priori, qui instituitur in una ipsarum, respondeant: qui prior, in illis ecclesiis, in quibus tres non fuerint, ministret per presbyterum sæcularem. Adjicientes, ut si ille ad quem spectat prioratum ordinatio prædictorum, per annum negligens in his fuerit vel remissus, ipsorum prioratum ordinatio devolvatur ad superiorem proximum.

LIV. *Vt canonici regulares, sint saltem duo in prioratibus.*

De prioratibus vero canonicorum regularium, cum regulæ inserviant laxiori, si pluribus non sufficiat prioratus duo saltem canonici in prioratu ponantur. Quod si nec duobus facultates sufficiant prioratus, fiat sicut de prioratibus monachorum. Hoc enim in iis præsertim agimus, ut monachus, vel canonicus regularis, absque socio vel socio sui ordinis non moretur.

LVI. *De collatione beneficiorum.*

Sane cum in collatione bonorum ecclesiasticorum haberi debeat principaliter ante oculos solus Deus: districtè præcipimus & mandamus, ut omnia ecclesiastica bona personis idoneis, & statuto a canonibus tempore conferantur, nullo præcepto, vel promisso, remotis omni conditione & pacto, absque omni diminutione, nova pensionis in eisdem ad opus conferentis vel alterius non injecta, prout canonicæ statuunt sanctiones: circa quæ fraudem quamlibet euitari prorsus volumus, & districtè mandamus: firmiter inhihentcs, ne redditus ecclesiarum vacantium præsumat quisquam, præterquam ipsius ecclesiæ quæ vacat, vifibus applicare, aut easdem bonis suis ali-

quibus

n Cor. bori-
diare, hoc
est ludicra
prelia hostiis
exercere.n forte voces
ista vel a-
liorum, ad-
ditæ sunt ab
aliquo con-
jectore.n al. pte-
missio,

A N N O
C H R I S T I
1254.

o al. vacan-
cium,

quibus spoliata. Si autem aliquis scienter contra fecerit, ipsorum beneficiorum, aliter quam supra dictum est collatorum, in pœnam ipsius conferentis, & ejus qui recipit, sic collata, ad superiorum collationem ea vice, tanquam vacantia, per statutum hujusmodi devolvantur.

LVII. De visitatione episcoporum.

Verum quia in procuracionibus exigendis, quæ ratione visitationis debentur, quidam prælati excedere asserunt, subditos inhumaniter aggravantes, quos paterna tenentur gubernare providentia: statuimus, ac districtè præcipiendo mandamus, ut omnes prælati cum ecclesiis sibi subditas visitabunt, prius proposito verbo Dei, tam clero, quam populo, ac explicatis præsertim articulis fidei coram eis, quarant de vita & conversatione ministrantium in eisdem: ornamenta ram altarium, quam sacerdotum, præcipue corporalia, vasa, & calices, si sint munda diligentius intuentes, cum in plerisque ecclesiis interdum talia confueverint reperiri, quæ sint horrore potius quam honori. Intendant etiam ad emendationem congruam ministrorum, per salubria monita, nunc levia, nunc aspera, juxta datam sibi a Domino providentiam & doctrinam. Notoria vero crimina, quæ examinatione non indigent, cum super his notari possit merito ordinariorum negligentia, cottigant sine mota. Statuentes, ut prædictas procuraciones nullus recipiat, nisi cum per se, vel per alium providum & honestum, ipsas ecclesias visitaverit. Nullam tamen pecuniam ipse, vel alius pro eodem, exigat vel recipiat ullo modo, nisi una ecclesia sine alterius auxilio visitatori commode possit providere: attentius provisurus, ut aliquis de familia sua, occasione alicujus officii, vel consuetudinis, seu quolibet alio modo, præter victualia moderata quidquam exigere, vel etiam recipere, non attentet. Caveant insuper & attendant, ut ipse, vel quisquam suorum, aliquod munus, quantumcumque sit, & qualitercumque offeratur, recipere non præsumant: ut non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærete videantur.

LVIII. De numero euectionum in visitatione.

Prohibemus & mandamus, ut cum prædictas ecclesias visitabunt, non excedant euectionum numerum in Lateranensi concilio constitutum: attendentes quod de prædicto ibidem euectionum numero continetur, secundum tolerantiam esse dictum in illis locis, in quibus ampliores sunt redditus ecclesiasticæ facultatis; in pauperio-

Lateran.
III. c. 14.

atibus autem locis, tantam volumus & præcipimus teneri mensuram, ut excessu majorum minores merito non doleant se gravari: nec sub tali indulgentia, illi qui hæcenus paucioribus equis uti solebant, indultam potestatem plurium sibi credant.

LIX. Ut in visitatione non querant epulas superfluas.

Volumus insuper & mandamus, ut in visitationibus supradictis non querant epulas superfluas, sed cum gratiarum actione recipient quod honeste ac competenter illis fuerit ministratum.

LX. Ne tallias exigant, & una tantum die in una ecclesia morentur ad expensas capellani vel rectoris.

Circa vero exactiones & tallias a subditis exigendas, supradictum Lateranense concilium ab omnibus volumus & præcipimus observari: adjicientes, ut in una eademque ecclesia, nisi una die, absque legitima causa & necessaria, non morentur, ad expensas capellani ecclesiæ vel rectoris. Quod si fuerit contra præsumptum, contra faciens Dei maledictionem incurrat, a qua nunquam, nisi duplum restituat, liberetur.

LXI. De periuriis.

Ad hæc, quia plus solito contemnitur religio juramenti, contra perjuros quoslibet manifeste statutum Avenionensis concilii ubique volumus observari: adjicientes, ut occulti transgressores liciti juramenti, ab omnibus parochialibus presbyteris ad episcopum transmittantur, qui junget eis de hoc poenitentiam salutarem.

LXII. De usurariis.

Licet autem ad extirpandum vitium usurariorum pagina utriusque testamenti conveniat, statutum Avenionensis concilii super his editum innovamus: statuentes, ut servetur ab omnibus, prout in ipso plenius continetur.

LXIII. De usuris, quas Iudæi exigunt a Christianis.

Adjicientes ut Christianos ad solvendum Iudæis, vel aliquibus aliis, usuras aliquas non compellat ullus iudex ecclesiasticus vel etiam sæcularis. Statuimus insuper, si sit dubium, an sit aliquid de usuris illis debitis, quæ interdum a Christianis postulant sibi solvi, iidem Iudæi veritatem prius dicere juramento super legem Mosaicam astringantur, rationibus aliis convenientibus, quæ ad probandas usuras inductæ fuerunt,

A N N O
C H R I S T I
1254.

non

non rejectis, etiam hoc de mutuis cum ipsis Iudæis usque modo contractis, observandum. Statuimus & mandamus, in his, aut quæ deinceps mutuaverint Iudæi Christianis, Christianorum ipsorum stetur simplici juramento, an quicquam usurarium sit in eis; & in eo quod usurarium esse dixerint, sic jurati absolvantur.

LXIV. *Ve Iudæi capas rotundas non ferant.*

Et quoniam ex capis rotundis, quas Iudæi portant communiter, honor vehementer confunditur clericorum, qui capis rotundis ex more utuntur: præsentis approbatione concilii duximus statuendum, ut Iudæi aliqui deferre capas rotundas de cætero non præsumant; sed capas portent de cætero & deinceps manicatas, ita quod manicæ longæ sint adeo sicut capæ, nec in eisdem manicis plicatura sit aliqua atque ruga.

LXV. *Ve rotam deferant ante pectus.*

Potent insuper rotam amplam continuo & publice ante pectus, cujus circulus sit latitudinis unius digiti, ac unius palmi dimidii altitudo.

LXVI. *Ne carnes suas in macellis Christianorum vendant: & ne illorum cibis ac potibus utantur Christiani.*

Carnes quoque, quas ipsi privatim faciunt in domibus suis, in macellis Christianorum vendere non attentent: & quia in contemptum nostrum Iudæi aliquibus cibis nostris & potibus non utuntur, firmiter inhibemus, ne aliqui Christiani audeant uti suis.

LXVII. *Ne Christiani contra Iudæos in testimonium admittantur.*

Abusum quarundam partium abolentes, districtius præcipimus & mandamus, ne Christiani contra Iudæos in testimonium in omnibus contractibus, & in omnibus curiis admittantur.

LXVIII. *Ne Iudæi diebus festis publice operentur.*

Ne autem Christianos scandalizent, vel scandalizentur ab eisdem, diebus Dominicis & festivis operari publice non præsumant.

LXIX. *Ve Christiani Iudæis non utantur medicinae causa.*

Excommunicentur præterea Christiani qui causa medicinae curæ se commiserint Iudæorum.

LXX. *Ve domini Iudæorum eos prædicta servare cogant.*

Adjicientes, ut Iudæorum domini prædictorū, per censuram ecclesiasticam compellantur, ut Iudæos suos portare faciant continue & publice rotam & habitum supradictum: ipsos quoque Iudæos, per excommunicationem in Christianos, qui in commercio, vel aliis, participationem habebunt aliquam cum eisdem.

LXXII. *Ne nova pedagia quisquam imponat vel recipiat.*

Nova autem pedagia, quocumque nomine censeantur, scienter quisquam imponere, vel etiam recipere non attentet. Quod si quis fecerit, excommunicationis sententiam per sedem Apostolicam, in iis singulis promulgatam, incurrat. Quod nisi monitus ab iis destiterit, per dioecesanum præcipimus solenniter publicari.

OBSERVATIO.

EX LVCAE DACHERII

PRÆFATIONE,

In secundum Spicilegii tomum.

Albiense concilium fuisse celebratum anno M C C L I V : constat ex MS. ecclesie Arelatensis, acta concilii referente. Initium ab eruditissimo Francisco Suarez excerptum fratres Sammarchani archiepiscoporum Avenionensium scire interfuerunt in Zoen X L V I I. archiepiscopo: *Concilium Albiense factum a domino Zoen, &c. Congregatum apud Albiab, MCCLV. iussu Ludovici Francorum regis.*

*** CONCILIVM PARIISIENSE, ANNO
PROVINCIAE SENONENSIS. CHRISTI
1255.

Anno Dom. MCCLV.

Levisimam facit huius concilii mentionem Carolus Sausseyus, *annalium ecclesie Aurelianensis lib. xi. his verbis*: Anno MCCLV. interfuit Guilelmus de Bullis, Aurelianensis episcopus concilio provinciali Parisiensi habito, præserte Henrico Senonensi archiepiscopo, super negotio interfectionis bonæ memoriæ E. quondam cantoris Carnotensis, cum episcopis Renaudo Parisiensi, Guidone Autissiodorensi, Nicolao Trecenti, & Alelmo electo Meldensi. *Hæc tantum Sausseyus, quæ petita profuerit ex actis ecclesie Trecentis.*

*** CONCILIVM BVRDEGALENSE, ANNO
A GERARDO DE MALEMORT, BVRDEGALENSI CHRISTI
archiepiscopo, pro disciplina ecclesiastica celebra-
tum Id. April. anno Domini MCCLV. 1255.

Ex codice constitutionum Santonenfium Pictavi edito,
anno M D X L I.

ANNO
CHRISTI
1255.

TITULI CAPITVLORVM.

1. De clericis habentibus ecclesias.
2. De quæstoribus.
3. De presbyteris alterius diocesis.
4. De exequendis citationibus.
5. De communicatione puerorum.
6. Ut redditus ecclesiarum scribantur in missalibus.
7. Quando non licet super reliquiis jurare.
8. De querelis capellanorum.
9. De reliquiis.
10. De clericis, ne intersint vindictæ sanguinis.
11. De absolutione excommunicatorum a capitulo facienda.
12. Ne in claustris religiosorum trigeretur.
13. De decimis & primitiis.
14. De assensatoribus decimarum.
- 15, 16. Item de decimis.
17. Item de primitiis.
- 18, 19. Item de decimis.
20. Item de primitiis.
21. Item de decimis veteribus.
22. Item de decimis novaliis.
- 23, 24. De pena decimariorum.
25. De juribus capellanorum.
26. Ne pro sacramentorum administratione aliquid exigatur.
27. De excommunicatis, invito sacerdote ecclesiam intrantibus.
28. De pena excommunicatorum.
- 29, 30. De statutis confratruum.

CONSTITVTIO DOMINI G. BURD. ARCHIEPISC.

I. De clericis beneficiatis.

Precipitur omnibus clericis habentibus ecclesias, ut continuam faciant reverentiam in eisdem, & ad singula tempora ordinum se offerant ordinandos: alioquin nulla alia monitione præmissa suis beneficiis noverint se privatos.

II. De quæstoribus.

Item inhibemus sacerdotibus, ne quæstorem permittant in suis ecclesiis, nisi de mandato nostro sive apostolico, prædicare: sed ipsi exponant subditis suis id solummodo quod in apostolicis & nostris litteris viderint contineri. Caveant insuper, ne cartellos a quæstoribus recipiant, nisi primitus diligenter inspectos, quod in iis nec major indulgentia, nec ampliora beneficia exprimentur, quam in litteris supradictis.

III. De presbyteris alterius diocesis.

Itemque inhibemus ne presbyteri, nisi de diocesi fuerint, ad serviendum in ecclesiis admittantur: nisi de licentia nostra speciali. Quod si fecus fuerit attentatum, sciant se, qui eos acceperint, animadversione debita puniendos.

IV. De exequendis citationibus.

Item præcipimus, ut cum litteræ cita-

A toriæ elapsa majore parte termini assignati primo fuerint præsentatæ, ille cui litteræ diriguntur, mandatum nullatenus exequatur: ne per fraudem occultantis, facultas adeundi iudicem aut mittendi procuratorem adversario subtrahatur. Si vero oblatæ fuerint in tempore competentis, sed qui citandus est, commode nequeat inveniri: tunc eo invento intra terminum, mandatum nihilominus exequatur.

V. De communicatione puerorum.

B Inhibetur presbyteris, ne hostias consecratas pueris dent ullo modo pro communione in die Paschæ: sed panem benedictum communem. Idem de aliis prohibitis communicare, præcipimus observari.

VI. Ut redditus ecclesiarum scribantur in Missalibus.

Præcipitur sacerdotibus, ut omnes redditus ecclesiæ scribantur in missalibus suis, & de rebus ecclesiæ vel presbyterii nihil alienetur nisi per episcopum.

VII. Quando non licet super reliquiis iurare.

C Reliquiæ non tradantur laïcis ad jurandum: nisi certis temporibus. Decrevit enim sancta synodus, ut a Septuagesima usque ad octavas Paschæ, ab Adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ, & in jejuniis quatuor temporum, & Litanis majoribus, & in Dominicis diebus Rogationum, nisi de concordia & pacificatione, nullus super Dei evangelia jurare præsumat. Et in his diebus non debent sacerdotes reliquiis præstare ad jurandum.

VIII. De querelis capellanorum.

Nullus sacerdos vel alia persona ecclesiastica, de personalibus injuriis, vel de eleemosynis ecclesiæ factis audeat litigare, nisi de consensu episcopi, coram iudice sæculari.

IX. De reliquiis.

E In concilio statutum est quod amodo reliquiæ extra capsam nullatenus extrahantur, nec exponantur venales. Inventas autem nemo de novo venerari publice præsumat: nisi prius autoritate Romani pontificis fuerint approbatæ.

X. De clericis ne intersint vindictæ sanguinis.

Nullus clericus sententiam sanguinis dicat, aut proferat, aut sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, intersit: nec quisquam clericus litteras dicat aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas.

ANNO
CHRISTI
1255.

XI. De absoluteione excommunicatorum
a capitulo faciendâ.

A excommunicationis præcipimus obsetvari.

XV. Item de decimis.

Nulla detur laïcis detentoribus decimarum vel eas repetentibus audientia in foro ecclesiastico super decimas, nisi eas auctoritate ecclesiæ possideant.

XVI. Item de decimis.

Decrevimus quod aliqui laïcorum vendere vel emere, vel obligare decimas, quas ecclesiis canones decernunt, quarum existunt, aliquatenus non præsumant. Quod si facere præsumperint, illos censuimus excommunicationis sententiæ subiacere,

XVII. Item de primitiis.

Item statuimus, ne prælati vel clerici in alienis parochiis, vel provinciis, decimas præsumant aliquatenus emere, vel titulo pignoris recipere, nisi de voluntate episcopi vel assensu, &c.

XVIII. Item de decimis.

Item inhibemus laïcis decimariis univertis, ne de sanctuariis ecclesiarum decimas exigant, vel recipiant ullo modo: & si facere præsumperint, ipsos excommunicationis sententiæ decrevimus suspendendos.

XIX. Item de decimis.

Item districtius inhibemus, ne aliqua ecclesia conventualis, vel alia persona secularis, decimas ab aliquo recipiat emptionis, vel venditionis, obligationis, seu donationis titulo, seu alio aliquo modo: nisi eas dumtaxat quæ ad ecclesiam suam spectant, videlicet extra metas ecclesiæ suæ contentas.

XX. Item de primitiis.

De primitiis vero statuimus, ut laïci per censuram ecclesiasticam compellantur ad tricesimam, vel quadagesimam partem, usque ad quinquagesimam nomine primitiæ persolvendam.

XXI. Item de decimis veteribus.

Licet per statuta canonica, decimæ ad parochiales ecclesias pertinere noscantur: quædam tamen ecclesiæ ex præscriptione, aliæ ex consuetudine, veteres decimas possideant in parochiis alienis: nonnulli ecclesiastici nullo jure suffulti, sed avaritia & pertinacia sola ducti, decimas in animarum periculo detinere præsumunt. Sed his rari clerici quam laïci non contenti, ad novalla quæ specialiter parochialibus ecclesiis jura reservant, extendunt illicite manus suas, & eadē ecclesiæ omnino jure suo, quoad novalliū decimas, defraudantur. Volentes igitur præsumptioni clericorum & laïcotū, prout

Aaa ij possū.

XII. Ne in claustris religiosorum litigetur.

Cum religiosarum personarum & monasteriorum quietem prælati debeant procurare, ut ipsi religiosi in contemplatione manentes Divinæ possint libetius servire majestati: canonum statuta sequentes, districtè præcipimus & mandamus prælatis & omnibus clericis & laïcis univertis, ne infra basilicas, vel claustra religiosorum conventuum regularium litigare præsumant, vel audire aliquatenus litigantes. Quod si facere præsumperint, postquam istud præceptum eis fuerit publicatum: nos, transgressores dicti præcepti sub districti ponimus sententiâ interdicti.

XIII. De decimis & primitiis.

D Præcipimus laïcis univertis, qui decimas & primitias detinent contra salutem propriam animarum, quod eas dimittant ecclesiis quarum existunt. Quod si facere noluerint, eos præcipimus latæ bonæ memoriæ Guillelmo prædecessore nostro sententiæ subiacere: videlicet quod ad matrimonium vel eucharistiæ communionem aut sepulturam canonicam, vel ad purificationem post partum ipsam, vel uxores eorum aut filii & filia in eorum potestate constituti vel existentes nullatenus admittantur.

XIV. De assensatoribus decimarum.

E Assensatores autem decimarum a laïcis, si laïci fuerint, simili sententiâ se noverint irretiri: nisi eorum dominio adeo sint subiecti, quod eorum non audeant imperio contraire. Si vero clerici sint iidem assensatores, excommunicationis vinculo se noverint innodatos. Quas quidem sententiâ ab univertis ecclesiis prælatis, sub pœna

Congil. general. Tom. XI,

ANNO
CHRISTI
1255.

possumus, obviare, & ecclesiarum indemni-
tatis providere: omnibus omnino prohibe-
mus, ne quisquam de cætero, clericus
aut laicus, occasione veteris decimæ nova-
lia recipiat: sed ea parochialibus ecclesiis
in quibus novalia excreverunt, libere possi-
denda permittat, usibus ministrorum eccle-
siæ profutura. Si vero quisquam temera-
rius hujus nostræ constitutionis contem-
ptor, novalia de cætero receperit, in paro-
chiarum præjudicium & gravamen ipsum
excommunicationis vinculo innodamus.

XXII. *Item de decimis novalium.*

Monemus etiam omnes illos qui a trigin-
ta annis vel citra, hujus novalia cæperunt,
ut infra duos menses sine difficultate resti-
tuant ecclesiis, ad quas pertinere dignos-
cuntur, de cætero libere possidenda. Ne vero
quisquam per negligentiam ab hujus sen-
tentis se valeat excusare, præcipimus hanc
constitutionem per presbyteros frequenter
in suis ecclesiis prædicari.

XXIII. *De pœna decimariorum.*

Quia parum est jura & constitutiones con-
dere, nisi sint per quos jura & constitutiones
serventur, & illa constitutio contra deci-
marios per bonæ memoriæ dominum Guil-
ielmum prædecessorem nostrum, videlicet
quod decimarii & uxores eorum, & filii, &
filie in eorum potestate existentes, in his ar-
ticulis ab ecclesia evitentur, scilicet matri-
monio, purificatione post partum, eucharis-
tia & ecclesiastica sepultura: illo articulo
remoto quod decimariorum filii ad ordines
admittantur, cum semper sit cultus Divini
nomini ampliadus: statuimus, ut quicum-
que presbyter, diaconus, subdiaconus, vel
alius clericus regularis aut sæcularis, prædi-
cta sacramenta, vel aliqua de præmissis, præ-
dictis personis, vel alicui, ministrare præsum-
perit, seu procuraverit ministrari, ex tunc
ipso facto ecclesiastico subjaecat interdi-
cto: alias tam nobis quam ecclesiæ, vel ec-
clesiis, in cuius vel quarum parochiis hujus
decimariorum decimæ subsistunt, secun-
dum arbitrium puniantur. Dignum est
enim, ut quos timor Dei a malo non revo-
cat, temporalis saltem severitas coercere
disciplinæ.

XXIV. *De pœna decimariorum.*

Verum volentes animarum vitare peri-
culum, statuimus ut uxoribus decimario-
rum, ad quos decimæ non pertinent ullo
jure, si ultimo mortis articulo sacramenta,
vel sacramentalia cum humilitate popose-
runt sibi dari: sed juramento corporali fir-
maverint, quod maritos decimarios pro
posse suo inducant ad decimas parochiali,

vel parochialibus ecclesiis dimittendas, vel
aliter componendum, prædicta eis, excepta
ecclesiastica sepultura, minime denegentur:
sed postquam convalescerint, quamdiu in sa-
nitate permanferint, ad prædicta nullatenus
admittantur.

XXV. *De iuribus capellanorum.*

Statutum est ab initio, & nos volumus ob-
servari, ut parochiani per capellanos suos
compellantur, ubi eontradictio erit, procu-
rationes annuas exhibere: & insuper mone-
mus mestivas & oblationes in præcipuis so-
lennitatibus, & alia jura parochialia capel-
lanis suisolvere: & si gratis noluerint, ec-
clesiastica sepultura præcipuus cocreeri.

XXVI. *Ne pro sacramentorum administratione aliquid exigatur.*

Volumus & præcipimus, ne aliquis sa-
cerdos quicumque exigat pro administratio-
ne aliqua sacramenti, quousque, ex toto
fuerit ministratum. Et tunc, secundum con-
suetudinem ecclesiæ, honeste poterit quod
justum est expetere, & a suis inveniit præ-
decessoribus ordinarum. Inhibemus forti-
ter & districte, ne pro beneficiis conferen-
dis, vel ecclesiasticis sacramentis, aut justitia
exigenda, aliqua pecunia exigatur, vel
recipiatur. Si vero alia, de consuetudine lau-
dabili & antiqua, debentur, postea a subdi-
tis exigantur.

XXVII. *De excommunicatis invito sacerdote ecclesiam intrantibus.*

De laicis excommunicatis qui invito sa-
cerdote intrant ecclesiam, & Divinum per-
turbant officium: statuimus, quod talium
bona per sæcularem dominum confiscen-
tur: qui si noluerint obedire, excommuni-
cationis sententia innodentur.

XXVIII. *De pœna excommunicatorum.*

Si quis per quadraginta dies in excommu-
nicatione subjaeuerit, penitentia novem
librarum mulsetur, vel alia competenti.

XXIX. *De statutis confrateriarum.*

Quia confrateriarum usus ad pias causas
inventus, propter quorundam malitiam
laicorum trahitur in abusum, dum statuta
illicita statuunt, quibus enervare inten-
dunt ecclesiasticam libertatem, & anti-
quorum bonas & pias consuetudines abolere
circa eam laicos suos quadam illicita &
machinationes quæ obviat pietati: idcirco
præfenti constitutione prohibemus, ne con-
fratres alicujus confraternitatis comitem
vel comites eligant, vel erent de cæte-
ro,

ANNO
CHRISTI
1255.* forte fe-
stivas* Corr. ex-
hibendaCorruptus
locus, nisi
quodam in
capitulo se-
queretur

ro, absque expresso consensu & voluntate A
sui capellani.

XXX. *Item de statutis confrateriarum.*

Item, prohibemus ne aliquis, vel aliqui, comites & confratres alicujus confrateriæ, aliqua edant vel statuunt statuta, nisi quæ ad fabricam vel luminaria ecclesiæ, vel librorum seu aliorum ornamentorum, seu vestimentorum, seu ecclesiæ factionem, seu refectionem, pertinere noscantur, vel ad sepulturam vel vigiliam, seu ad aliud officium defunctorum, vel ad publicorum via- B
rum, seu privatarum, seu cœnobii exemptioni, vel reparationi pontium, vel custodiam parentum ægrorum, vel inimicorum animalium seu pecudum, vel ad arcendam ab agris inundationem fluminum vel aquarum, vel ad lupos, vel ad alias pestilentias nocivas profugandas, vel ad elemosynas colligendas, & relicta seu data a vivis seu defunctis, quæ cum consilio capellani loci, in usus aliquos relicta fuerint, sive data, seu in alios pios usus, si a relinquentibus, vel dantibus non fuerit definitum, expendi volumus & mandamus. Si pia vero alia statuta fecerint, non observent: immo de capitularibus suis abradi faciant intra mensem, alia ulterius non facturi, sine aliqua speciali permissione prælati, ne in observatione præmissorum dolum faciant siue fraudem.

Verum volentes per comites & confratres causam cavi, & carregia ulterius fieri prohibemus, nisi ipsa carregia pertinuerit ad præmissa, quæ eis superius expressa vel concessa sunt, nisi ad communem utilitatem aliqua fecerint de consilio capellani. D
Sane quia justum est, ut quos timor Dei non revocat a malo, penitentia coerceat a peccato: volumus ut transgressores hujus constitutionis, nisi reatum suum purgaverint infra mensem post publicationem ipsius factam, duobus diebus Dominicis, vel festivis, excommunicationis notam incurrant. Cujus constitutionis volumus quod singuli capellani habeant transcriptum, & eam publicent in ecclesiis suis; sicut superius est expressum.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, Id. April.

NOTA G. COSS.

CAnones hujus concilii XXXI. numerat Gregorius de Rives in suo concilio. Brevario forte quia ultimum divisit in duos, ut in summa edidit Lud. Bail. Nos Santonensem codicem accurate sequimur.

Editas autem esse in provinciali synodo has constitutiones, ex eo constare videtur, quod inter constitutiones Santonenfis ecclesiæ relaxæ sint. Si enim essent a diœcesana tantum synodo, ad ecclesiam Santonensem minime pertinerent.

Concil. general. Tom. XI.

EIVSDEM OBSERVATIO.
De concilio Copriniacensi.

ANNO
CHRISTI
1255.

COPRINIACENSE concilium anno MCCLV. Id. April. celebratum notatur in Synopsi. Quo argumento, non video. Nam Copriniacensium synodorum nulla ulquam, opinor, mentio, nisi in codice constitutionum Santonenfis ecclesiæ; in quo habet una inscriptum annum MCCLX. altera nullam ibi notam habet temporis sed aliunde scimus, habitam esse anno MCCLXI. ut ad eam docerimus. Una ibidem superscripta, Copriniaci per G. archiepiscopum Burdegalensem habita: at siæ anno & die: proxime autem sequitur Geraldii constitutiones modo descriptas, consignatas anno MCCLV. & die Id. April. & hinc forte erroris occasio. Quamquam seorsus omnino argumentari oportuisset. Nam eodem die synodum habere debuit in locis Geraldus non potuit.

De Copriniaco, pauca. Oppidum est Burdegalensis diœceseos, vulgo *Cognac* dictum. Concilium enim anni MCC LXII. quod in codice Santonenfi inscribitur, apud Copriniacum; in MS. nostro codice, & in Laurentii Bochetti Decretis Gallicanis nuncupatur, apud *Cognac*. Campinacum alio nomine vocatur. Nam concilium anni MCCXXVIII. cuius titulus est, apud *Cognac*, tum in MS. nostro, tum in Bochetti Decretis: in fine subscriptum habet: *Actum apud Campinacum*. Gemina est hæc loci unius appellatio, nisi si forte altera ex librorum vitio nata sit: uti eodem in codice Santonenfi constitutiones alie inscribuntur, apud *Resbecos*: cum scribendum fuisset, apud *Roffa. um*. Copriniacenses porro constitutiones, quas sub iocico, conjectura est non unius esse concilii, sed ex pluribus collectas. Pars magna perita est ex concilio an MCCXXV III. apud Campinacum. Quæ ex parte recte Copriniacenses dicuntur, si quidem Copriniacum idem est atque Campinacum.

In illa porro collectione Santonenfi unde illas deprompsimus, nullus servatus ordo nec rerum nec temporum: sed statuta quæ illam spectabant ecclesiam, præmissæ collectæ. Nam post multa constitutionum capitula, quorum nec locus nec tempus indicatur, occurrunt constitutiones Roffienses anni MCCLV III. tum Copriniacenses anni MCCLXII. quibus subiectum capitulum *de abusivis*, quasi ad eadem attineret, cum sit concilii apud Campinacum, anno MCC XXXVIII. cuius prima capitula tria complectitur. Hinc constitutiones ann. MCLXX. & MCCLXXXII. tum anni MCCLXIII. deinde anni MCCXI. Atque ita deinceps ordine perturbato.

Hæc autem, cum earum annus ignoretur, hic, ut sunt in illo codice, collocandas duxi.

*** CONSTITUTIONES

EDITÆ IN CONCILIO DE COPRINIACO
Per G. archiepiscopum.

ANNO
CHRISTI
.....
Gealdum
archiepisc.
Burdegal.

I. *De alienis parochiis.*

Statuimus & præcipimus, & sub pœna excommunicationis, cui inobedientes supponimus, ne in ecclesiis suis, diebus Dominicis & festivis, parochianos recipiant alienos, qui proprias dimitunt ecclesias: præsertim illis diebus, quibus debent suas ecclesias visitare.

Idem dicimus & statuimus de illis, qui propriis dimissis ecclesiis, prædictis diebus ad eos accedant, cum ipsis diebus præcipue, à proprio capellano, vel cuius, sit sui prætoris vultus agnoscendus.

II. *Ne aliquis recipiat alienum parochianum ad sepulturam.*

Statuimus quod aliquis non recipiat, &c. Est cap. 3. Concilij Burdegal. ann. MCCLXIII.

III. *De iniectoribus manuum in clericis.*

Ad reprimendam illius temerariæ presumptionis audaciam, &c. In concilio apud Campinacum anni MCCXXXVIII. c. 19.

Aaa iij IV,

or. vel e-
jus vicario.
Corr. pe-
coris

ANNO
CHRISTI

IV. De excommunicatis a canone.

De illis qui pro violenta manuum injectione in canonicam latæ sententiæ incidunt, vel alias ex sententia alicujus canonis, vel iudicis, excommunicati vel interdicti fuerint, aut suspensi, licet postmodum compositum fuerit inter partes: districte præcipimus & mandamus, ut donec beneficium absolutionis obtineant, eisdem sententiis adstricti arctius teneantur.

V. Ne religiosi habeant proprium.

Abbatibus districtius inhihemus, &c. In concilio apud Campinacum, ann. MCCXXXVIII. c. 20.

VI. Ne religiosi habeant proprium.

Volumus & mandamus, &c. Ibid. c. 21.

VII. De religiosiis.

Fratribus etiam districtius inhihemus, &c. Ibid. c. 22.

VIII. Ne religiosi exeant claustrum.

Item ne aliqua in iudicio repetant, &c. Ibid. c. 23. 24. 25. 26. 27.

IX. De esu carnum quoad religiosos.

De esu carnum, &c. Ibid. c. 28. 29.

X. De solatiis religiosorum, & statutis confratruarum.

Præterea præcipimus ne monachi, &c. Ibid. c. 30. 31.

XI. De patronis ecclesiarum parochialium.

De patronis ecclesiarum, &c. Ibid. c. 32.

XII. De novis domibus religiosorum.

De novis religiosorum, &c. Ibid. c. 33.

XIII. De rebus ecclesiæ non alienandis.

Nullus possessiones ecclesiæ, &c. Ibid. c. 34.

XIV. De parochianis communibus ad duas ecclesias.

Quoniam accidit interdum, &c. Ibid. c. 35.

XV. De presbyteris excommunicatis aut suspensis.

Pro certo didicimus, &c. Ibid. c. 36.

XVI. De iuramento ab ordinandis præstando.

Intrefragabili constitutione, &c. Ibid. c. 37.

XVII. De collatione beneficiorum.

De beneficiis vacantibus, &c. Ibid. c. 38.

A XVIII. De concubinis sacerdotum.

Sacerdotes qui post legitimam admonitionem, in domo propria, vel aliena, suspectam detinet mulierculam, unde scandalum oriatur, absque dubio sententiam excommunicationis incurrunt: quæ in tales a legato est promulgata: siue sit hoc occultum, siue apertum, & si de hoc tibi constiterit, vel per evidentiam facti, vel per confessionem ipsius, vel aliam probationem legitimam, pro excommunicato debes illum habere: & si non satisfecerit competenter, & super hoc infamatus extiterit, aut tibi merito fuerit incredibilis, & suspectus, poteris ei purgationem canonicam indicere, in qua si defecerit, debes eum canonicè condemnare. Si vero fuerit tibi hoc in iudicio penitentialis confessus, & voluerit satisfacere: poteris eum absolovere, juxta quod dicitur tibi ab ipso legato esse concessum.

Cum sacerdote vero, qui postquam hujus exceptionem incurrit, præsumpserit celebrare Divina, si hoc fuerit occultum, imposita ei penitentia competenti, cum eo de nostra licentia poteris dispensare. Quod si fuerit manifestum, nostro iudicio referretur.

XIX. De tempore jejuniorum.

Sacerdotes præcipiant omnibus adultam ætatem habentibus instituta jejunia observare, ut quadragesimæ, quatuor temporum, in eadem quadragesimali, exceptis jejuniis quæ sunt in septimana Pentecostes, quibus possunt comedi ova & casei, ratione dignitatis festi. In septimana Ascensionis Domini non debent carnes comedi nisi in die.

In festo beati Marci non debent carnes comedi, nisi fuerit in Dominica, alias in hebdomada paschæ vigiliarum scilicet, natiuitatis Domini, Assumptionis beatæ Mariæ, beati Ioannis Baptistæ, apostolorum Petri & Pauli, Marthæ, Simonis & Iudæ, Andrea, Laurentii martyris, omnium Sanctorum, in Litaniam majori, scilicet beati Marci evangelistæ, Ascensionis Domini, Pentecostes. Si qua autem ipsarum evenerit in Dominica, in dicendum est jejunium in die sabbati præcedenti.

XX. De cibo primæ Dominicæ quadragesimæ.

Prohibeant sacerdotes, sub pœna excommunicationis, maxime in tempore quadragesimæ, ne aliquis in prima Dominica quadragesimæ carnes manducare præsumat: nec aliquid aliud, nisi eam quæ licite in quadragesima sumi debet.

XXI. De tempore feriato per annum.

Pronunciatum est laicis, ut sciant omnia tēpora per annum ferianda. Videlicet omnis Dominica a vespera in vesperam ferianda est. Item nativitas Domini, sancti Stephani, sancti Ioannis evangelistae, Innocentium, sancti Thomae martyris, Circumcisio, Epiphania, Purificatio, Annunciatio, Assumptio, Nativitas, Conceptorio beatæ Mariæ, Parasceve, cum omni reverentia & honore. Sanctum Pascha cum duobus diebus sequentibus, Ascensio Domini, Pentecostes cum duobus diebus sequentibus, Inventio sanctæ Crucis, Nativitas sancti Ioannis Baptistæ, Decollatio eiusdem: duodecim Apostolorum, & maxime Petri & Pauli, Andreæ, Iacobi, Thomae, Matthæi, Simonis & Iudæ, Philippi & Iacobi, Barnabæ, Mathiæ; Lucæ & Marci evangelistarum: sancti Eutopii, Georgii, conversio sancti Pauli, Cathedra sancti Petri, Ioannis ante portam Latinam, Ioannis & Pauli, Marcialis, Transfiguratio Domini, Inventio sancti Srephani, Laurentii, Vincentii, Bartholomæi apostoli, Michaëlis, Dedicatio cuiuslibet oratorii, omnium Sanctorum, Ægidii, Exaltatio sanctæ Crucis, Hilarii, Martini, Nicolai, Catharinae, Mariæ Magdalenes, & aliæ festivitates, quas singuli presbyteri in suis parochiis celebrare consueverunt cum populo, quæ in vicis circummorantibus tantum indictæ sunt non generaliter omnibus. Reliquas vero festivitates per annum non sunt cogendi ad feriendum: sed monendi ut juxta antiquum morem eas observent.

XXII. De præfationibus.

Invenimus decem præfationes in sacro Dialogo tantum recipiendas, unam in Pascha: Te quidem omni tempore. Secundam in Ascensione Domini: Qui post resurrectionem. Tertiam in Pentecostes: Qui ascendens. Quartam de Trinitate: Qui cum unigenito. Quintam de beata Maria: Et te in veneratione. Sextam de sancta Cruce: Qui salutem. Septimam de Apostolis: Te Domine suppliciter. Octavam in Nativitate Domini: Quia per incarnati. Nonam in Epiphania: Quia cum unigenitus. Decimam in Quadragesima: Qui corporali jejuniatio vitia.

XXIII. Ne laici stent in choro.

Item inhibemus sub pœna excommunicationis omnibus laicis, ne morentur in choro inter clericos, dum ibidem Divinum officium celebratur.

XXIV. De mulieribus prægnantibus.

Statutum est siquidem, quod mulieres prægnantes, quam cito erunt vicinæ partui, veniant ad ecclesiam confiteri peccata sua, & recipiant pœnitentiam, & corpus Domini, pro maximis periculis evitandis: & si qua in hoc negligens extiterit, ad arbitrium sui prælati disciplinæ subdatur.

XXV. De fornicatoribus.

Præcipitur capellanis quod denuncient omnes fornicarios, & fornicatores publicos, excommunicatos: & non absolvantur quousque purgati fuerint penitus a delicto: quibus absolutis injungatur eis pœnitentia salutaris.

XXVI. De frequentantibus foya diebus solennibus.

Item denuncientur excommunicati omnes illi, qui diebus Dominicis & solennitatibus beatæ Mariæ, & aliis solennitatibus, frequentant mercato, & nundinas. Et illi qui dimittendo suas ecclesias, se absentant alibi per tres dies Dominicis. Nec non illi qui diebus Dominicis carruant cum bobus suis: nisi illos causa sufficiens, & probabilis reddiderit excusatos.

XXVII. De defraudantibus ecclesias.

Item districte præcipitur omnibus capellanis, quod in generali denuncient excommunicatos omnes illos, qui contra libertatem ecclesiæ existunt, vel faciunt conspirationes seu statuta, vel procurant fieri: & omnes illos, qui suam matrem ecclesiam diminuunt, ejus redditus & alia jura parochialia retinendo, & decreverunt procurant, consulunt, nituntur. Nec non illos, qui laudabiles consuetudines sanctæ matris ecclesiæ in opprobrium & contempnum Dei, & totius curiæ cælestis infringunt, & destruunt; oblationes, legata, luminaria & alia bona quæ ex pia consideratione fieri, dari, aut offerri consueverunt ad honorem Dei, & salutem animarum, deviant, falsa suggestionem reprimunt, & differunt, consilio, auxilio, facto suo, vel favore, & causa suæ avaritiæ, retinent.

XXVIII. Ne ecclesia bona saxiantur.

Inhibemus, & etiam monemus, ac in generali moneri præcipimus universos barones, milites, communitates, & personas alias sæculares, ne ecclesias, prioratus, domos, possessiones, in quorum possessione pacifica sunt, vel ecclesiæ justis prælati, abbates, rectores, priores, & alii ecclesiarum administratores, saxiant, vel occupent, aut occupare

ANNO
CHRISTI
1255.
Copr. hu-
jusmodi

cupare faciant, vel fazire. Illos autem qui A
contra hujus inhibitionem, post monitionem in generali factam, facere præsumpserint, vel venire, excommunicationi subjacere decrevimus ipso facto.

XXIX. De fontibus.

Baptismus fontium non debet fieri nisi in Pascha & Pentecoste: nisi pro necessitate infantium baptizandorum.

XXX. De precibus in ecclesia faciendis.

Volumus & præcipimus, quod pro negotio terræ sanctæ, & domino rege Franciæ, cruce signatis, quotidie in singulis ecclesiis fiant preces, sicut a domino legato quondam extitit ordinatum: & singulis septimanis, prout in septimana vacaverit, pro his & totius ecclesiæ statu una Missa de sancto Spiritu, vel de beata Maria virgine, celebretur. Si autem circa hæc aliquem invenerimus negligentem, ipse pœna decem solidorum per nos se noverit puniendum.

XXXI. De cubitu puerorum.

Prohibeant sacerdotes mulieribus, ne collocent pueros parvulos in lectis suis, sub pœna excommunicationis. Et si super hæc pueri parvuli decesserint, propter negligentiam matris suæ, patris, vel alterius, ad episcopum, vel ad suum confessorum debent mitti: quia potestatem absolvendi eas a talibus non habent simplices capellani.

XXXII. De citationibus subdelegati & transcripto rescripti.

Quotidianis viam fraudibus obstruentes, provida deliberatione duximus statuendum, ne ii, quibus datur in mandatis a delegato sedis Apostolicæ, vel aliis, ut reum in judicium evocent, ipsum non præsumant citare, donec authenticum ipsum, cuius autoritate fit in jus vocatio, inspiciatur, & describatur ab eo, cui fuerat ut citaret injunctum: ita scilicet ut transcriptum retineatur, scribendum sumptibus illius qui scripto autentico est usus, citato, si necesse fuerit, exhibendum.

XXXIII. De vita & honestate clericorum.

A crapula igitur, & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant: bene sibi vinum temperent: nec ad bibendum quempiam excitent: cum ebrietas, & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi commonitus a superiore satisfecerit competenter, ab officio, & beneficio privetur.

XXXIV. Quæstiones faciendæ poenitentibus de luxuria.

Quærat cîtea peccatum luxuriæ, utrum poenitens ad prægnantes mulieres accesserit, seu viduas, vel alias: & quærat numerus illarum, eum quibus peccavit. Et si nesciat numerum, saltem æstimatione dicat quod credit. Quærat etiam quanto tempore in peccato permanferit, in quo loco, sacro, vel non sacro.

XXXV. De esu carniû a monachis.

De esu carniû monachis præcipimus, &c. Est iam supra cap. 9. Sed hic pars tantum illius noni repetitur, quæ respondet Campinacensi 28.

XXXVI. De reverentia Dominicæ diei.

Cum Dominica dies omni debeat reverentia celebrari, constitutioni quondam editæ de celebrandis diebus Dominicis & festivis addendum duximus, ut singuli capellani generaliter suos parochianos in suis moneant ecclesiis diligenter, quod a macellis publicis abstineant diebus prædictis, & aliis solennitatibus & festis: nec ad mercatum eant, aut nundinas, in iisdem venditori aliquid, aut empturi. Qui vero contra hæc facere præsumpserint, excommunicationis sententiæ subjacant ipso facto. Et ne propter capellanorum negligentiam, tales per ignorantiam se valeant excusare: monitionem hujus, sub magni pœna gagii, frequentet præcipimus iterari.

XXXVII. De contractibus clericorum.

Prohibemus clericis, ne ex uno eodemque contractu mutui, emptionis bladi, vel vini, ad secundum deveniarum compactum vel tertium, & sic deinceps: ne emant illicite alias, vel ut revendant. Quod si fecerint, eos condigna animadversione puniemus.

XXXVIII. Ne conjugatus exerceat iurisdictionem ecclesiasticam.

Prohibemus ne de cætero aliquis clericus conjugatus iurisdictionem ecclesiasticam exercere præsumat.

XXXIX. Ne sepeliantur in ecclesiis corpora defunctorum, nisi, &c.

Item prohibemus, ne corpora defunctorum in ecclesiis sepeliantur, nisi sit fundator vel patronus, vel capellanus ecclesiæ, nisi de licentia episcopi. Item prohibemus sub pœna excommunicationis, ne aliquis sacerdos secularis, vel religiosus, aliquos admittat ad sponsalia, vel ad matrimonium contrahendum,

in h. Confessorum episcopi, nempe poenitentiarum.

ANNO
CHRISTI
1255.

hendum, sine licentia capellani alterius contrahentium speciali.

*** CONCILIUM BITERRENSE
PROVINCIALE.

De præbendo ab episcopis auxilio ad castrum hæreticorum oppugnandum. VIII. Id. Maii, anno MCCLV. celebratum.

IN nomine Domini. Anno nativitatis Christi MCCLV. VIII. Idus Maii, Ludoyco rege regnante. Noverint universi, quod cum Petrus de Antolio senescallus Carcaſſonenſis & Biterrenſis, ex parte domini Regis obediſſet caſtrum de Querbus, ipſe ſenecallus ſuis litteris apertis ſcripſit rogando domino archiepiſcopo Narbonenſi & ejus ſuffraganeis, ut domino Regi & ſibi pro eo in obſidione dicti caſtri ſuum præberent ſubſidiũ & ſuccurſum: quarum litterarũ tenor talis fuit. Venerabilibus in Chriſto patribus
 G. Dei gratia archiepiſcopo Narbonenſi & ſuffraganeis
 ejus, P. de Antolio miles, ſenecallus Carcaſſonenſis
 & Biterrenſis, ſalutem & ſinceram dilectionem cum honore. In arduis negotiis quæ dominus rex Franciæ illuſtris contra hoſtes pacis & fidei in iis habuit partibus, vos & prædeceſſores veſtri tam laudabiliter laboraſtis, quod ad laudem Dei, & domini regis cedit ad commodum & honorem. Et cum de mandato ejusdem domini regis quoddam receptaculum hæreticorum obſederimus, homicidarum, & latronum, ſcilicet caſtrum de Querbus de feudo domini regis, paternitatem veſtram ex parte domini regis & noſtra, ſicut carius poſſumus. deprecamur, quatenus ad obſidendum & capiendum dictum caſtrum viriliter nobis aſſeſtu ſolito ſuccurratis. Non enim intendimus nec volumus eccleſiæ de jure ſuo aliquod præjudicium fieri in futurum per ſubmonitionem quam vobis nuper fecimus & mandatum.

Datum Carcaſſonæ die Mercurii ante feſtum Aſcenſionis Domini, anno Domini MCCLV.

Et dictarum litterarum tenore inſpecto, dominus Guillelmus Dei gratia Narbonenſis archiepiſcopus præſidens apud Biterrim in concilio ab eo convocato, præſentibus & aſſiſtentibus ſibi venerabilibus patribus R. Biterrenſi, R. Tolofanenſi, G. Lodovenſi, R. Nemaufenſi, P. Agathenſi, & B. Vicensi, episcopis, & procuratoribus dominorum G. Carcaſſonenſis, & P. Magalonenſis, episcoporum; ſancti Poncii, Anianenſis, Villemagnenſis, Caunenſis, Montis Olivi, ſancti Afrodifii & ſancti Jacobi Biterrenſis, Lucellenſis, ſancti Hilarii, de Quadraginta, ſancti Aniani abbatibus, & procuratoribus Eleſtenſis, ſancti Guillelmi de Deſertis, & ſancti Polycarpi, abbatum; & pluribus archidiaconis, præcentoribus, & aliis perſonis eccleſiaſticis, unanimiter deliberato conſilio, habita inter ſe deliberatione diligenti, convenerunt & reperierunt quod non tenebantur ex debito ire vel ſequi in exercitum dominum regem vel ejus ſenecallum, nec eis tenebantur facere hoſtem vel cavalcata: præſertim cum hæcenus retro temporibus prælati hujus terræ vel homines eorum, quando cumque exiverunt vel iverunt in exercitum, illud fecerint mandato legatorum eccleſiæ Romanæ, vel domini archiepiſcopi Narbonenſis, & nunquam mandato ſolius ſenecalli. Et ideo non ex debito, nec ex mandato vel rogatu dicti ſenecalli, ſed potius ex gratia & honore domini regis, & quia dicitur & fama eſt dictum caſtrum fuiſſe receptaculum hæreticorum, furum, & latronum, unde etiam negotium pacis & eccleſiæ eſſe videbatur, concorditer convenerunt, quod ipſi prælati & eorum homines, moderate, ſecundum quod eis honeſtum eſſe videbitur, in obſeſſione & expugnatione dicti caſtri domino

Concil. general. Tom. XI.

A regi præbeant auxilium & ſuccurſum. Salvo tamen jure libertatis & immunitatis ſuæ, & eccleſiarum ſuarũ, & ſine omni ſuo & eccleſiæ præjudicio in futurum.

Acta ſunt hæc apud Biterrim, in porticu capellæ episcopalis, in præſentia & teſtimonio magiſtri Bernardi archidiaconi Ruthinenſis, & domini Stephani præcentoris eccleſiæ ſancti Juſti Narbonenſis, domini Bertrandi de Grava capellani domini episcopii Vicensis, Hugonis de Aquilero præcentoris Vicensis, domini Poncii de Broha canonici Narbonenſis, domini Petri Veſſiani ſacriſtæ ſancti Afrodifii, Guillelmi de Seran, & Raimandi de Croſis clerici domini archiepiſcopi Narbonenſis, Gr. Cathalani clerici domini episcopii Biterrenſis, & mei magiſtri Michaëlis publici Biterris notarii, qui mandatus a dicto domino archiepiſcopo Narbonenſi, pro ſe & ſuis ſuffraganeis & procuratoribus ſupradictis hæc ſcripſit, & regegi in publicum inſtrumentum, & huic publico inſtrumento ſignum appoſui meum.

*** Statuta ſancti Ludovici Francorum regis, pro reformatione morum, in Galliam Narbonenſem ejus juffu delata a Guidone Fulcodii, & relecta in concilio Biterrenſi anno MCCLV.

Hæc ſunt ſtabilimenta facta per dominum regem Franciæ, quæ dominus Guido Fulcodii attulit ſigillata ſigillo dicti domini regis, & fuerint recitata & lecta aggregato generali concilio prælatorum & baronum & militum terræ apud Biterrim anno MCCLV.

Ex editio-
ne St. Ba-
luzii v. cl.

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, univerſis præſentem paginam inſpecturis ſalutem. Ex debito regni poteſtatis pacem & quietem ſubjectorum noſtrorum, in quorum quiete quieſcimus, præcordialiter aſſeſtantes, ac adverſus injurioſos & improbos, qui tranquillitati eorum invident & quieti, zelum indignationis habentes, ad hujusmodi propalandas injurias, & ſtatum regni reformandum in melius, ad præſens aliqua duximus ordinanda, quæ inferius continentur.

I.

Quæſtus quidem illiciros, quantum poſſibile fuerit, in ballivis & aliis curialibus noſtris reprimere cupientes, ſenecallos, ballivos, præpoſitos, vicecomites, & villarum majores, & alios officiales noſtros juramento ſubſcripto duximus aſtringendos: cujus ſi ipſi ſenecalli, ballivi, & alii officiales noſtri fuerint tranſgreſſores, pœnas debitas in bona ipſorum, vel, ſi res exigat, in perſonas, noſtræ voluntatis vel deputatorum a nobis arbitrio referemus. Si vero majores, ballivos, vel officiales, deſerere contigerit in hac parte: a ſenecallis ſub bonarum teſtimonio perſonarum & cum ipſarum conſilio puniantur.

II.

Turabunt igitur omnes & ſinguli ſupradicti, quod quandiu commiſſam ſibi prebent ſenecalliam, vel balliviam, præpoſituram, vel aliud quodcumque officium ſupradictum, tam minoribus quam mediocri-

Bbb bus,

ANNO
CHRISTI
1255.

bus, tam maioribus quam advenis, tam indigenis quam subjectis, sine nationum & personarum acceptione jus reddent; servantes tamen in locis suis sua jura, usus, & consuetudines approbatas.

III.

Iurabunt insuper bona fide jura nostra requirere & servare, & aliorum jura scienter non auferre, nec diminuerre, nec etiam impedire.

IV.

Iurabunt etiam donum seu munus quodlibet a quacumque persona per se vel per alium non recipere in pecunia, auro, vel argento, aut rebus aliis quibuscumque mobilibus vel immobilibus vel se moventibus, seu beneficiis personalibus sive perpetuis, præter esculenta & poculenta, quorum valor in una hebdomada summam decem solidorum Parisiensium non excedat. Et quod dicta bona seu beneficia dari uxoris suis, liberis, fratribus, fororibus, nepotibus, neptibus, vel consanguineis, aut consimilibus, seu domesticis, minime procurabunt. Immo bona fide diligentiam adhibebunt ne uxores suæ vel aliæ personæ proximo nominatæ dona vel munera recipiant. Quod si fecerint, ex quo hoc sciverint, eos ad restituendum bona fide compellant, sub debito juramento.

V.

Iurabunt etiam quod ab illis de sua senescallia vel ballivia, nec ab illis qui causam habent coram ipsis, vel scient in proximo habituros, mutuum non recipient per se, vel per alium, ultra summam viginti librarum, quas reddent a die contracti mutui, infra duos menses, licet etiam creditores velint solutionis terminum prorogare.

VI.

Addetur etiam juramento eorum, quod nihil dabunt vel mittent alicui de consilio nostro, vel uxoris eorundem, liberis, aut domesticis, vel illis qui compotum eorum recipient, vel illis quos ad visitandam terram vel facta eorum exquirenda mittemus. Quod etiam in venditionibus balliviatum vel reddituum aut aliarum rerum nostrarum partem non habebunt, nec etiam in monetis. Quod bajulos infideles, seu injuriosos, vel exactores, vel de usuris suspectos, vel turpem vitam aperte ducentes, in suo non sustinebunt errore, immo eorum excessus corrigent bona fide.

VII.

Iurabunt etiam præpositi nostri, viceco-

mites, majores villarum, fofestarii, & alii sub eis in officiis constituti iudices, & locorum vicarii singulorum, quod nec superiorem suis, nec uxoris eorum, liberis, propinquis, sive domesticis quicquam dabunt. Et in sine juramenti concludent se universa & singula supradicta servare bona fide, nisi illud quod duxerimus relaxandum, nec quicquam per se vel per alium in fraudem facere prædictorum.

VIII.

Vicarios autem quos senescalli vel ballivi per se quandoque substituent, nolumus ab ipsis institui, nisi prius sub forma prædicta præstiterint juramenta.

IX.

Vt vero hæc juramenta firmiter teneantur & observentur, volumus quod in publica assisa fiant coram clericis & laicis ab omnibus & singulis supradictis, etiam si antea facta fuerint coram nobis: ut non solum metu divinæ indignationis & nostræ, sed etiam confusionis & erubescentiæ apud homines, perjurium manifestum incurrete vereantur.

X.

Volumus autem & præcipimus, quod senescalli nostri, & alii quicumque sub ipsis tenentes officium, nec non & omnes qui in dictis balliviis vel senescalliis vadia nostra recipiunt, abstineant ab omni verbo quod vergat in contumeliam & contemptum Dei, aut matris suæ, vel sanctotum ipsius.

XI.

Inhibemus vero districte senescallis & ballivis nostris, possessiones aliquas per se vel per alium emere, administratione sua durante, in senescallia vel ballivia sua, vel fraudulentet in alia, sine nostra licentia præcedente. Quod si fecerint, emptionem irritam esse, & possessiones sic emptas fisco nostro, si nobis placuerit, volumus applicari.

XII.

Prohibentes insuper senescallis & ballivis nostris, ne, quando senescalli vel ballivi fuerint, sibi vel suis liberis, fratribus aut fororibus, nepotibus, neptibus, consanguineis, vel quibuscumque de sua familia, matrimonia copulent cum personis suæ senescalliæ aut balliviæ suæ, sine nostro speciali consensu, nec prædictos in regione speciali, aut beneficia ecclesiastica, vel possessiones eis acquirant.

XIII.

Gista etiam vel procuraciones in domibus religiosorum, vel eorum, ad expensas eorum

ANNO
CHRISTI
1255.

rum non recipiant sine nostra speciali.

XIV.

Prohibitionem vero istam quam facimus de matrimonijs non copulandis, & possessionibus non acquitendis, non extendimus ad prepositos, majores, & alios officiales minores, qui majorias, preposituras, & alia officia tenebant in locis mansionum suarum, dum tamen hæc faciant sine nostra vel alterius læsione.

XV.

Senescalli autem nostri & inferiores bailivi caveant sibi a multitudine bedellorum, & quanto paucioribus poterunt, sint contenti, ad curiarum exequenda præcepta, & illos nominent in assisia publica, aliter vero pro bedellis minime habeantur. Vbi autem bedelli vel servientes ad remota loca mittentur, eis sine superiorum litteris non credatur. Et si aliter inventi fuerint facientes executiones vel mandata, nuncietur senescallo, qui eos puniat competenter.

XVI.

Ne vero senescalli nostri vel inferiores bailivi contra justitiam subditos nostros gravent: inhibemus eisdem, ne pro quocunque debito, præter nostrum, capiant vel captum detineant aliquem subditorum nostrorum.

XVII.

Emendas autem pro maleficijs seu debitis, a bailivis nostris levari non volumus, nisi in foro aut judiciario publice de bonorum consilio fuerint judicatae vel æstimatae, quamvis antea fuerint gagiate. Si tamen ille cui crimen imponitur, curia sibi offerente, judicium illud non velit expectare, & pecuniam certam offerat pro emenda, & tale sit crimen de quo emenda pecuniaria recipi consuevit: liceat curiæ eam recipere, si sibi competens videatur. Alioquin emendam judicari faciat vel æstimari secundum quod superius est expressum, licet reus se velit omnino subiacere curiæ voluntati. Caveant tamen senescalli, iudices, & bailivi, ne minis vel terroribus seu machinationibus callidis, clam vel palam, aliquem ad emendam offerendam inducant, vel sine causa rationabili accusent.

XVIII.

Eos sane qui bailivias nostras tenuerint, alijs easdem revendere prohibemus. Sed si plures emptores fuerint, unus tantum jurisdictionem exerceat, & immunitate gaudeat

Cencil. general. Tom. XI.

in cavalcatis, tallijs, seu collectis, & alijs oneribus publicis, qua alii consueverunt gaudere. Vendi autem eas filiis, fratribus, nepotibus, aut consanguineis, seu domesticis bailivorum, prohibemus eisdem. Emptores autem ipsarum prepositurarum vel aliarum bailiviarum, debita propria; scilicet quæ debentur eisdem, ex preposituris vel bailivijs alijs, aut eorum socijs, auctoritate propria non coerceant: sed per manum senescalli aut superioris judicis eas repetant, sicut si preposituram vel bailiviam non tenerent.

XIX.

Porro volentes viam malitijs præcludere, quantum possumus: firmiter inhibemus, ne senescalli, bailivi, vel alii officiales prædicti, in causis & negotiis quibuscunque subditos nostros locorum mutatione fatigent sine causa rationabili: sed singulos in locis illis audiant, ubi consueverunt audiri: ne gravati laboribus & expensis, cogantur cedere juri suo.

XX.

Quia vero nemo sine causa vel culpa privandus est jure suo: bailivis nostris & alijs officialibus prædictis inhibemus, ne desistant aliquem sine causa cognitione, vel nostro speciali mandato. Subditos etiam nostros novis exactioibus, consuetudinibus, vel oneribus non affligat, cavalcatas extorquendæ pecuniæ causa non mandent, sed ex causa tantummodo necessaria. Et tunc volentes personalem facere cavalcata, ad eam redimendam data pecunia non compellant.

XXI.

Defensum autem bladi vel vini, aut mercium aliarum non extrahendarum de terra, sine causa urgente non faciant; & tunc cum bono & maturo consilio, nec suspecto; & factum cum consilio non dissolvant; & co durante nunquam faciant gratiam specialem.

XXII.

Omnes autem bailivos nostros, majores & minores, finito officio suo remanere volumus, vel saltem procuratorem sufficientem dimittere in ipsa bailivia per quadraginta dies, ut de se conquerentibus coram illis respondeant, quibus hoc committeretur.

XXIII.

Cæterum ordinationem factam de Iudæis observari districte præcipimus, quæ talis est. Iudæi cessent ab usuris & blasphemis

Bbb ij miiij

ANNO
CHRISTI
1255.
a for. tam
Talmud,
quam al.

miis, sortilegiis. Et Talemit quam alii libri, A
in quibus inveniuntur blasphemiarum, combu-
rantur. Et Iudæi qui hoc servare noluerint,
expellantur, & transgressores legitime pun-
niantur. Et vivant omnes Iudæi ex labori-
bus manuum suarum, vel de negotiationi-
bus sine terminis & usuris.

XXIV.

Præterea prohibemus districtius quod
nullus omnino ad taxillos ludat, sive aleis,
sive scacis. Scholas etiam deciorum prohi-
bemus & prohiberi volumus omnino, & ten-
entes eas districtius puniantur. Fabrica au-
tem deciorum prohibeatur ubique. B

XXV.

Nullus præterea recipiatur ad moram
in tabernis faciendam, nisi sit transiens vel
viator, vel in ipsa villa non habeat aliquam
mansionem.

XXVI.

Expellantur autem publicæ meretrices
tam de campis quam de villis, & factis mo-
nitionibus sive prohibitionibus, bona ca-
rum per locorum iudices capiantur, vel
auctoritate a quolibet occupentur, etiam
usque ad tunicam vel pecium. Si quis vero
publicæ meretrici scienter domum locave-
rit, quantum valet pensio domus uno anno,
bailivo loci vel iudici solvere teneatur.

XXVII.

*E. 1255. 1007.
V. D. 1255.
111.

Præterea statutum a nobis de consilio
baronum nostrorum apud Melledunum
editum observari præcipimus firmiter &
teneri. Videlicet quod nullum debitum ha-
beri faciant barones, bailivi, vel alii quæ-
cunque personæ Iudæis, nec aliquis in toto
regno nostro Iudæum retineat alterius do-
minii, nec impediat quo minus Iudæum
suum possit capere tanquam proprium ser-
vum, quantumcunque sub alterius domi-
nio fecerit ipse moram.

XXVIII.

De Christianis vero, sicut in eodem statu-
to continetur, prohibemus districtè quod
nullas usuras haberi faciant barones, baili-
vi nostri, vel alii quæcunque personæ Iu-
dæis. Usuras autem intelligimus quicquid
est ultra sortem.

XXIX.

Istud autem statutum factum apud Mel-
ledunum volumus quod bailivi nostri obser-
vent & faciant observari, tam in terra no-
stra, quam in terra baronum vel aliorum, si

defuerint, postquam sufficienter fuerint re-
quiriti.

XXX.

Inhibemus autem ne aliquis in terra no-
stra capiat aliquem equum contra volunta-
tem illius cuius equus erit, nisi sit pro pro-
prio negotio nostro. Et tunc per bailivos, se-
nescallos nostros, aut eos qui loco eorum
erunt, de equis conductitiis capiantur. Et si
equi conductitii sufficere nequeant pro no-
stro servitio faciendo: senescalli, bailivi,
vel alii qui loco ipsorum erunt, non capiant
equos mercatorum, transeuntium, vel pau-
perum, sed divitum tantum, si sufficere pos-
sint ad nostrum servitium proprium facien-
dum.

XXXI.

Inhibemus etiam ne pro servitio nostro
vel alio capiantur equi personarum eccle-
siasticarum, nisi de nostro speciali mandato.
Nec capiant senescalli, aut ei qui loco ipso-
rum erunt, equos plusquam nobis fuerit
opus. Illos etiam quos ceperint, pro pecu-
nia non relaxent. Hæc autem quæ de equis
capiendis diximus, volumus observari quæ-
diu nobis placuerit. Salvis servitiis nobis de-
bitis, & iuribus nostris, ac etiam alienis.

XXXII.

Omnia ergo & singula supradicta quæ
ad præsens pro subditorum quiete duximus
ordinanda, retenta nobis plenitudine pote-
statis regis declarandi, mutandi, vel etiam
correctendi, addendi, vel minuendi, a baili-
vis nostris & subditis districtè volumus ob-
servari.

Datum Parisius anno Domini millesimo ducente-
simo quinquagesimo quarto, mense Decembri.

Sanctas illas Ludovici leges, ait Balazius, diu vi-
gisse constat, ac nominatim illam quæ prohibet ne senescalli
emant aliquas possessiones in sua senescallia, quandiu
eorum administratio durabit: adeo ut cum Gaucelinus de
Vairolis senescallus Cadurcensis nonnullas post hæc tempo-
ra possessiones emisisset in sua senescallia, necessum illi fuisse
anno MCCCLXI. litteras a Karolo V. Francorum Rege
impetrare, quibus derogaretur huic statuto.

** CONSTITUTIONES VVALTERI
DE KIRKHAM EPISCOPI DVNELMENSIS,
anno Dom. MCCLV. vel circiter, editæ.

Ex codice MS. ecclesiæ Dunelmensis editit collector
Anglicanus.

PROLOGVS.

CVm sit ars artium regimen animarum: nulli,
sicut credimus, verituti quin pastores, super
jura & custodia gregis Domini, vigilantes esse de-
beant; sollicitè intendentes, quod oves sine luporum
moribus defendantur, & pabula sibi competentia
ministrentur. Et nos, ex officii nostri honore & onere
tenca-

ANNO
CHRISTI
1255.

ANNO
CHRISTI
CICCV.
1255.

ANNO
CHRISTIANI
CIRCITAR
1255.ANNO
CHRISTIANI
CIRCITAR
1255.

tenemur gregem nostrum contra surgentes ex adverso, juxta scientiam nobis datam a Domino defendere, imbres evangelicæ doctrinæ, pro alimentis spiritualibus adhibentes; quibus mediantibus vita & salus subditorum valeat reparari. Nostrorum itaque prædecessorum vestigiis inhaerentes, quasdam constitutiones ad salutem subditorum & reparationem multorum in hac sancta synodo vobis duximus publicandas, statutis bonæ memoriæ Richardi quondam episcopi Dunelmensis, quatenus observata fuerunt, & admittamur in suo robore duraturis.

Hic incipiunt constitutiones VValterii episcopi Dunelmensis.

Cum igitur decalogi observantia salus animarum consistat, monemus, exhortamur, & precipimus in Domino, firmiter injungentes, ut unusquisque pastor animarum, ac quilibet sacerdos parochialis, sciat decalogum, hoc est decem mandata legis Moysæ, quæ populo sibi credito frequenter ac diligenter exponat.

Insuper sciat quæ sunt septem criminalia; quæ non solum verbo, sed exemplo sanctæ conversationis similiter populo sibi subiecto prædicet sapius fugienda.

Sciat quoque saltem primitivæ septem ecclesiasticæ sacramenta, & eorum effectus, quæ diligenter exponat populo quotiens fuerit opus.

Hi etiam qui sunt sacerdotes, maxime sciant quæ exiguntur ad veræ confessionis formam; sacramentum, formamque baptizandi diligenter attendant; atque solemnibus diebus & Dominicis doceant fideles laicos ipsam in communi idiomate & vulgari, ut cum necessitas ingruerit, sciant laici qualiter baptizandi sine parvuli, in domibus eorum, non expectato ecclesiæ sacerdote.

Habeat quoque unusquisque simplicem intellectum fidei, sicut in symbolo, tam majori quam minori, quod est in Psalmo, *Quæcumque voluit*, & etiam *Credo in Deum*, expressus continetur: necnon in oratione Dominica quæ dicitur *Pater noster*, ac salutatione beate Mariæ: & qualiter se debeant crucis characterem insignire: ne cum laici super hoc requisiti fuerint, se conficte valeant excusare, occasione negligentie sacerdotum.

Super quibus omnibus & singulis, saltem in Quadragesima fideles laici in foro penitentiae requirantur. In singulis autem decanatus aliqui discreti penitentiarum eligantur, qui Deum habentes præ oculis, in illo decanatu confessiones audiant sacerdotum.

Ante omnia diligenter attendant sacerdotes, ac omnes alii in sacris ordinibus constituti, si in sacri ordinis susceptione, ante vel post susceptum ordinem, irregulariter contraxerint, nisi cum eis dispensatum fuerit ab eo qui dispensare poterit: quod ab executione sui officii noverint in nostra diocesi se suspensos, quod hujus synodalis statuti auctoritate duximus publicandum. Et qui sunt casus, in quibus propter injuriam irregularitatis, secundum canones sunt suspensi, diligenter inquirent a juris peritis; insipientes diligenter, secundum capitulum constitutionum venerabilis patris Richardi quondam episcopi Dunelmensis.

Districte quoque precipimus archidiaconis, & injungimus, quod in capitulis suis generalibus, ac quotiens opus fuerit, sane & simplicibus verbis, catholicæ fidei expositionem in generali concilio promulgatam declarent: & quod ecclesiasticis officiis, ac aliis honoribus & bonis studiis se exercent: Divinum officium debite, distincte, ac reverenter, horis statutis, & locis ad hoc deputatis, sine negligentia exequantur, nec celebrent de aceto aut vino corrupto.

Eucharistia autem, quæ est sacramentum Domini concilii generalis, Tom. XI.

A corporis, in loco mundo & signato, & sub fida custodia honorifice collocetur, devote, sub sera & fidelitate conservetur.

Doceat vero sacerdos plebem suam, ut cum in celebratione Missarum sublevetur hostia altaris, se reverenter inclinet. Idem faciat cum ipsam hostiam poriet præbyter ad infirmos.

Vestimenta altaris, & alia ornamenta ejusdem & ministrorum, decencia, ac vasa munda habeant; & se honeste habeant, & indumentis & habitu exteriori secundum statuta concilii, ne reprehensibiles videantur.

Statuimus & præcipimus, quod cum ferri debeat corpus Christi ad infirmos, hoc faciat reverenter & in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat, & referat manifeste ante pectus cum omni reverentia & timore, semper lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ, & cum tintinabulo; ut ex hoc apud omnes fides augeatur & devotio, sicut in generali concilio continetur.

Caveant insuper sacerdotes, cum omni diligentia, ut in ecclesiis suis sint christma, oleum sanctum, & infirmorum, & sub fideli custodia, seris adhibitis, conserventur, ne possit ad illa, & etiam ad Eucharistiam, modo simili custoditam, temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda. Et si per injuriam, ad quem spectat custodia aliquid nefandum inde contigerit, tres mensibus ab officiis suspendatur.

Idem de fontibus precipimus observari. Caveant etiam, ne sancta Eucharistia per vas vitium aut diutinam conservationem contrahat humiditatem, aut humorem, unde reddatur aut gustui abominabilis, aut turpis aspectu: & inspiciat super hoc constitutionem venerabilis Richardi patris quondam episcopi Dunelmensis.

Sacerdotes autem prompti & paratissimi sint, non solum diebus, sed etiam noctibus, ut ægrotantes, cum requiruntur, visitent: ne per eorum negligentiam, moriatur infirmus sine confessione, & Domini corporis communione, vel extrema unctione.

Et ut hac liberius faciant, jubemus, adjurantes per viventem in sæcula, omnes sacerdotes, & omnes ecclesiarum ministros, maxime in sacris ordinibus constitutos, ut non sint ebrios, aut gulosi, aut exercentes tabernas, ne morte æterna moriantur, juxta regis comminationem ad Aaron a Domino in Levitico promulgatam, quo dicitur: *Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibas tu, & filii, ne moriamini.* Levit. 10.

Adjicimus etiam, ne viri ecclesiastici negotiationes exercent, nec aliquid vendant ad usuram: sed juxta evangelicam doctrinam mutuum dent, nihil inde sperantes. Et quia fide dignorum relatione ad aures nostras pervenit, quod usuraria venditio in nostra diocesi tam in clero quam in populo quasi communis morbus irrepit: sub pena canonica usurarii debita, & sub Divini iudicis prohibemus, & interdiciamus, ut nullius occasione dilationis de solutione faciendæ quicquam carius vendant, neque dent aut recipiant ecclesias, aut vicarias, aut ecclesiasticæ ædificia ad firmam, nisi in casibus a jure aut concilii sanctorum patrum concessis, & interventu licentiæ nostræ specialis.

Statuimus etiam, & jubemus, ne quis beneficiatus decimas suas, ante tempus quo de ipsis poterit condere testamentum, vendat: nec etiam tunc laicis, nec aliquo tempore antequam separeatur a solo, juxta canonicas sanctiones.

Interdiciamus etiam insuper, ne quis viris religiosi quibuscumque solvat indebitas pensiones, aut minus canonice impositas: debitas vero & canonicas solvi jubemus. De quarum vero impositione canonica

B b b iij ratione

ANNO
CHRISTI
1255.ANNO
CHRISTI
1255.

ratione prævia dubitatur, ipsas sequestrari decernimus, & in eade sacra deponi, donec de ipsarum impositione canonica plenius cognoscatur.

Ad hæc præcipimus, ut qui in aliqua ecclesia adeptus fuerit personatum, in subdiaconatum ordinetur.

Qui vero ad vicariam, secundum legitima instituta promotus fuerit in eadem, si canonicam voluerit effugere ultionem. Ut autem in ecclesiis, religiosorum propriis usibus deputatis, secundum statuta Lateranensis concilii, vicarii ordinentur: præcipimus, & in iungimus, ut vicarios in suis ecclesiis, in quibus nondum sunt vicarii constituti, nobis personas idoneas repræsentent, qui in ipsis in ordine quod cura requirit, velint & valeant residere. Alioquin taxatis, juxta ecclesiarum facultates, vicariis ad disponendum de B quatenus jura permiserint, disponente Domino, procedemus.

Statuimus desuper, ut diligenter inquirent archidiaconi in suis visitationibus, quæ ecclesiæ sunt dedicate, & quæ non, & quæ dos in ecclesiæ dedicatione sit assignata. Insuper quæ altaria fuerunt consecrata; & si consecrata, sunt crucis caractere sigillata: firmiter injungentes, ne colores super ea violentur aliquid, aut usus profanos alios quoslibet deputentur.

Panni etiam chrismales in usus sæculares nullatenus convertantur, cum sacro fonte renati munditiam significent, qua ablutus est parvulus a peccatis: in cuius candore vita æterna, & futura resurrectio figuratur.

Nec uni parvulo propter necessitatem aut pauperem pannus aliquis deputetur per avaritiam, aut incuriam sacerdotis.

Exhortantes etiam præcipimus, ut beneficiati, & infra sacros ordines constituti, vitium luxuriæ, omnem voluptatem, carnis immonditiam fugiant, servantes continentiam puritatem. Nullusque eorum uxorem ducat: & si antequam sacros ordines suscepit, uxorem duxerit, seu postea, si beneficium habeat, ipso privetur, & ab executione sui officii suspendatur, nisi in casu a jure concessio.

Soleniter renovantes sacrorum canonum constitutiones, quibus cavetur, quod sacerdotes & rectores, cum filiabus spiritualibus luxuriantes, beneficiis priventur, & executione sui officii suspendantur.

Districte autem inhibemus, ne personæ ecclesiarum, aut vicarii seu sacerdotes, aut etiam clerici, maxime in sacris ordinibus constituti, publice fornicarias suas habeant, nec in domibus suis, vel aliis locis suspectis, de quibus sinistra suspicio oriatur. Quod si facere præsumpserint, canonice subjaceant ultioni, prout ordinarii eorum melius viderint expedire. Presbyteri vero, & alii ecclesiastici, qui hujus macula reperi fuerint, a Divinis suspendantur officiis, donec per ordinarios locorum ad emendam venerint competentem. Hanc autem distinctionem non tantam de sacerdotibus parochiam habentibus, sed etiam de quibuscumque capellanis præcipimus observari, cum omnes pari voto continentiam sint stricti. Concubina prædictorum presbyterorum, seu clericorum, si quæ deprehendantur, vel publice convineantur, nisi monitæ respuerint, nominatim excommunicentur usque ad condignam venerint emendam. Si quæ autem, excommunicationis sententia contempta, in peccato tam fecidissimo perseveraverint animo indurato: in vita etiam communiione careant fidelium; & si decesserint, denegentur eis ecclesiastica sepultura. Nec quisquam excommunicatas scienter & prudenter concubinas clericorum, nisi forte transitum facientes, hospitio recipiat: & tunc cantus providèatur, ne cum suis fornicatoribus hospitentur.

Quod si rectores dictarum ecclesiarum in quibus

ministrant præfati capellani, decanis, officialibus, aut archidiaconis non denunciaverint, antequam per inquisitionem suam, vel sanam, ad eorum notitiam pervenerint, sed ausu temerario prædictas personas retinuerint, aut sustinuerint, quacunque occasione in eorum obsequiis: penam expellam in constitutione bonæ memoriæ Richardi quondam Dunelm. episcopi se noverint incursumos. Et cum non solum a malo, sed ab omni specie mali fuerit abstinendum: firmiter etiam inhibemus, ne clerici cujuslibet ordinis, monialium monasteria, sine rationabili causa frequentent.

De autem parochianorum suorum, tam sacerdotes quam rectores diligenter inquirent: & quæ sine denunciatione evangelicæ corrigere non poterunt, decanis, locorum officialibus, vel archidiaconis, sine mora referant corrigenda. Et ad hoc fideliter faciendum, sacerdotes qui in ecclesiis sunt præfecti, sacramento archibus astringantur, quod nec propter amorem, nec favorem, nec aliquid aliud, id omittant. Ad singula etiam capitula decanorum suorum, vel archidiaconorum suorum, vel officialium suorum, rectores, vicarij, vel eorum capellani, compareant: qui ibidem prædictos excessus ostendant, & aliis quæ in capitulis tractabuntur inter sint.

Statuimus etiam & volumus, quod si aliqua ecclesia, ab antiquis temporibus divisa, & aliis temporibus habuerit duos capellanos, duos diaconos & subdiaconos; & postea quacunque occasione, eadem ecclesia fuerit consolidata, vel redintegrata, quod cultus Divinus, prætextu consolidationis præmissæ diminutionem minime patiatur, sed rector numero capellanos, capellos, & alios ecclesiæ ministros, quot ecclesia prius divisa necesse habuit sustinere.

De capellis vero sic disponimus ordinandis: quod in eisdem, de novo constructis, non celebretur sine autoritate episcopi speciali. Quod si eo inconsulto constructæ fuerint, aut in ipsis ausu temerario celebratum: per archidiaconum in suis visitationibus hoc comperto, cantaria sine moræ dispendio suspendatur, quousque super hoc per episcopum gratiam meruerint specialem, sine juris præjudicio alieni. Hoc idem decrevimus in capellis ab antiquo constitutis, quæ non sunt episcopali munimine roboratæ: prohibentes, ne aliquid de novo, sine nostra licentia constructur, quam in casibus a jure concessis. Volumus etiam & ordinamus, quod cum capellæ plures sitæ sint in parochiis, propter parochiarum amplitudinem, diligenter & arctius inquirent de prædictis: & sacramento simili astringantur, quod excessus subditorum, sine aliqua fraude vel scrupulo demonstrabunt; & in capellis compareant, quotiens opus fuerit autoritate.

Injungimus etiam, quod sacerdotes in ecclesiis aut capellis qualitercumque celebrantes, quod ad minus bis in anno in generalibus capitulis, coram archidiaconis suis aut eorum officialibus compareant, & quod ab ipsis promovenda fuerint audiri.

Hujus etiam synodalis congregationis constitutione sancimus, ut sacerdotes qualitercumque celebrantes, harigolis aut capis manicatis in locis publicis non utantur; sed, juxta tenorem concilij, in decenti habitu incedant in publico, ut tenentur.

Statuimus etiam, ut ordinati non a suis episcopis, vel alias minus idonei, vel de quorum ordinibus ignoratur, in nostra diocesi, sine legitimis documentis nullatenus admittantur; & de quorum prius constitutis ordinatione canonica, & conversatione, & cæteris conditionibus personarum. Quare volumus & præcipimus, ut rectores, & vicarij ecclesiarum, presbyteros

Locus cor-
ruptus.Corr. ter
numerofor. quæ
ab ipsis
promove-
nenda

presbyteros suos, suis ecclesiis qui postponere voluerunt, locorum archidiaconibus, vel eorum officialibus repræsentent: ut per eos diligenter examinati, si idonei inventi fuerint ad deservendum ecclesiis, admittantur; ut eis dispendia necessaria ministrarentur juxta constitutiones prædecessorum nostrorum alias promulgatas.

Rectores etiam ecclesiarum & vicarij, quorum interest, attente provideant, ut quantum ad eos pertinet, fabricis ecclesiarum suarum, necnon & ædificiis ecclesiæ mansionum, in his quæ reparatione indigent, sine difficultate aut mora aliqua reparentur: librorum & ornamentorum defectibus, ac quorumcumque aliorum & eadem forma reparatis.

Firmiter etiam inhihemus, ne beneficiati, vel ad ordines sacros promoti, ballivis intendant sæcularibus, unde & pro quibus obligantur reddere rationes.

Item ne quis rector aut vicarius, inter stipendia sacerdotibus assignata, denarios missales, triennialia, aut annalia ex pacto suo deputer sacerdoti: sed sicut prædictum est, ipsis honesta sustentatio assignetur, ne compellatur sacerdotes lucris turpibus inhiare, aut inter sæculares in suscepti ordinis ignominiam medicare.

Præcipimus etiam, & interdicimus, sub pœna anathematis, ne quis die paschæ, aut quovis altero quo communicandum est, eadem hora offerat & communicet, sed diversis: & ne cuiquam Dominicis diebus propter debitum pecuniarum, communio, aut aliqua alia sacramenta, vel ipsa sepultura per importunam creditoris instantiam denegentur, nisi forte juxta juris exigentiam, pro hoc fuerit prius excommunicationis sententia innodatus. Et per hanc constitutionem nostram, contra laudabilem & approbatam diocæsis consuetudinem nostram & legitimam, nolumus ecclesiarum rectoribus, vel aliis ecclesiarum prælatis derogare.

Adjicimus etiam & hortamur, præcipientes, ut mimis, joediatoribus, taxillorum ludis aut aleis, non intendant, aut ludentibus assideant, vanitatibus ex frequentia intendentes, secundum canonum sanctiones.

Monemus insuper, præcipientes, ne clerici arma portent, præsertim aggressionis, nisi forsan arma, ingruente, & causa rationabili compellente: ita ut ex hac occasione delinquendi, vel audaciam non assumant.

Ad hoc autem interdicimus, ne sacerdotes a laicis pecuniam extorqueant pro pœnitentia injungenda, seu quibuslibet sacramentis a sacerdotibus laicis dispensandis.

Nec pœnitentias injungant furibus, latronibus, raptoribus, prædonibus, incendiariis, alios exheredantibus, & his similibus, nisi prius facta restitutione, dum tamen taliter delinquentibus ad id faciendum suppetant facultates: cum non dimittatur peccatum, nisi restituatur ablatum: dum tamen ipsi, contra quos commissum fuerit, superstites sint, aut eorum heredes: alioquin rapta, per malitiam adquisita, in usus pauperum per ordinarium deputerentur: nihilominus pro commissio contra Deum, injuncta pœnitentia salutari.

Et ne quisquam sacerdos, cæca cupiditate ductus injungat pœnitenti in foro pœnitentiae annalia aut triennialia, aut consimilia, ut emolumentum consequi valeat in salutis suæ dispendium, & gravamen. Et quia solis sacerdotibus est potestas ligandi & solvendi commissa, prohibemus, ne diaconi confessiones audiant, aut admittant, pœnitentias injungant, quævis sacramenta dispensent, quæ solis sacerdotibus ministrantur, nisi necessitas urgeat, aut compellat, ut in casu mortis per absentiam sacerdotis.

A De residentia vero rectorum cum luce clarius jura loquantur, hoc volumus observari, quod in canonicis constitutionibus & conciliis alias est statutum.

Ad augendum vero Divini cultus obsequium ordinamus & disponimus, ut in singulis ecclesiis, quarum facultates ad hoc sufficiunt, sint diaconi & subdiaconi, sicut decet, Deum ministrantes. In aliis vero ecclesiis, saltem unus clericus idoneus & honestus, qui in tonsura decenti, & congruo habitu, deserviat sacerdoti, ne ecclesiæ debitis officiis defraudentur: ita quod idem clericus nullatenus uxoratus existat, nec deserviat in altari.

B Interdicimus & firmiter injungendo ne in sacris locis habeantur mercato, aut diebus Dominicis mercimonia exponantur: cum Dominus de templo ementes & vendentes ejecerit. Injungentes sub pœna canonica, ut cœmeteria in circuitu decenter claudantur, & ut ornamenta & vasa ecclesiæ sub honesta custodia conserventur.

Insuper interdicimus levationes arietum super rotas, & ludos, in quibus decertatur ad bravium exequendum.

Insuper & scotallorum potationes, & ludos in locis sacris quoscumque, arctius prohibemus, prout in patrum & prædecessorum constitutionibus est constitutum.

Monentur insuper matres parvulorum solemniter die festo, ne parvulos in lectis suis juxta se collocent, suffocatione sæpius contingente.

C Clandestina quoque matrimonia, * hæc sæpius in ecclesiis publicentur: & ne quisquam præsumat his contractibus interesse, si pœnam secundum canonem debitam, nec non ad nostrum arbitrium alias infligendam, voluerit evitare. Id eoque singulis Dominicis, ne quis fidem det de matrimonio contrahendo, nisi publice in præsentia sacerdotis, & propter hoc testibus convocatis. Quod si qui inventi fuerint transgressores, canonicè puniantur, & omnes illi qui hujusmodi tractatibus clandestinis interesse præsumunt, sint acerba pœna canonica feriendi. Quod quidem jubemus per nostros archidiaconos diligenter & executionem debite demandari.

Provideant autem rectores, vicarii, & sacerdotes, ne passim laici sedeant & stent in cancello, dum Divina officia celebrentur: nisi forsan patroni, aut alia venerabilis persona ad hoc ob reverentiam omittatur.

Præterea quædam statuta a nostris prædecessoribus, & a domino archiepi/copo promulgata, alia renovantes, cum servata non fuerint, nobis duximus publicanda: sed hæc sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi, seu quilibet religiosi, negotientur luci causa, maxime cum hoc sit visus ecclesiasticis interdictum.

Item ne vir vel mulier ad bigamiam transiens, a presbytero benedicatur: quia, cum alia vice sint benedicti, benedictio eorum non debet iterari.

E Item prohibemus, ne abbates aut alij viri religiosi, passim ante tempus probationis a canone definitum, aliquem ad professionem admittant: & si contra factum fuerit, animadversione debita corrigantur, cum in subsidium humane fragilitatis probationis spatium sit regulariter institutum.

Præcipimus etiam ut, si per negligentiam aliquid de sanguine Christi stillaverit super terram, lambatur lingua, tabula radatur super quam stillaverit: si non fuerit tabula, non conculcetur locus, sed radatur & igne consumatur, & cinis intra altare condatur, sacerdotes quinque diebus pœniteat. Si autem super altare stillaverit calix, sorbeat stillam minister, & tribus diebus pœniteat. Si super linteam altaris, etiam aliquod

ANNO
CHRISTI
1255.
" Corr. sup.
posito,

aliquid stilla pervenerit, quatuor diebus pœniteat. Si A usque ad quartum, viginti diebus pœniteat: & lintamina quæ tetigerit stilla, per ministros idoneos tribus vicibus ablantur, calice superposito, & aqua ablutionis juxta altare cum reverentia recondatur, prout in capitulo Pij papæ expressius continetur.

Prudentes vero caveant rectores, vicarij, & sacerdotes parochiales, ne aliquis extraneus ad trahendum numerum in eorum parochiis admittatur, nisi prius ipsis de ejus humilitate legitimis constiterit documentis.

Item cum ecclesiastici pluries periclitentur per insufficientem examinationem, & indiscretam quorundam: volumus & disposuimus, quod in singulis decanatus sex vel quatuor discretiores, per locorum archidiaconos eligantur, qui examinent testes in singulis B causis producendos, & dicta eorum in scriptis redacta, & sub sigillis eorum inclusa, officialibus & decanis, qui parata erant in capitulis, pro loco & tempore porrigantur. Quod si aliqui prædictorum in capitalis aliquando præsentis non fuerint, alij de ipsis qui præsentis fuerint, in locum eorum, sine difficultate aliqua subrogentur.

" for. præ-
sentes erant.

Et quia ecclesia Anglicana oppressionibus suarum libertatum in pluribus articulis multipliciter deformatur, quos dissilire non possumus, sine interveni salutis æternæ: in illos qui hæc attentare præsumperint, excommunicationis sententiam promulgamus.

Item excommunicationis sententia innodamus omnes illos, qui pacem regni perturbare, aut libertates ecclesiasticas infringere, seu malitiose ecclesiam suo jure C privare præsumperint, aut invadere, aut ad bona ecclesiastica malitiose manus extenderint contra ecclesiasticas libertates.

Item omnes illos qui in ecclesias vel in ecclesiastica beneficia per violentiam, vel malitiose, & ipsa per potentiam laicalem, vel quamvis aliam violentiam, per militiam contra mandatum nostrum detinent occupata: & præcipue omnes illos, qui libertates ecclesie Dunelmensis infringunt vel perturbant.

Item simili censura percellimus omnes incendiarios, ecclesiarum fractores, veneficos & veneficas, ac utentes magicis incantationibus, denunciavimus excommunicationis sententia innodatos.

Præterea omnes illos, qui falsum perhibent testimonium, vel procurant perhiberi malitiose; seu exceptiones opponunt, quo minus causa matrimonialis debitum fortitur.

Item illos quoque omnes, qui tales producant vel subornant, per quorum dicta aliquis fraudulenter exhereditatur, vel per malitiam & injuste.

Excommunicamus insuper omnes illos, qui gratia lucrari, odij, vel favoris, false & malitiose alicui crimen imponunt, ut infamato apud bonos & graves purgatio indicatur, vel alio modo gravetur.

Similiter etiam prohibemus, ne quis advocatus nostræ civitatis vel dioceseos ad præstandum patrocinium in causis, & in consistoriis, de cetero admittatur, nisi præstiterit sacramentum, quod causam quam seiverit injustam esse, vel probabiliter habita seu varia cognitione esse talem præsumperit, & præcipue in causa matrimoniali, tractandam non recipiat.

Itis autem sententias, quater in anno, scilicet in majoribus festis anni, publice & solemniter volumus publicari: injungentes in virtute obedientie archidiaconis, officialibus, & decanis, ut promulgationem prædictarum sententiarum diligenter & fideliter exequantur.

Injungimus etiam archidiaconis nostris, ut cum omni diligentia in suis vilitationibus & capitulis, scriptas constitutiones omnes & singulas faciant inviolabiliter observari: negligentes, desides, aut rebelles ipsarum observatione, animadversione condigna,

per censuram ecclesiasticam compescendo. Quod si archidiaconi & eorum officiales vel decani, in executione præfactorum negligentis extiterint, vel remissi, detenti cupiditatis vitio vel favore: in eorum defectu, subditorum desideria, aut eorum negligentiam, prout jura permiserint, puniemus. Volumus etiam, quod archidiaconi has constitutiones nostras in suis capitulis faciant evidenter exponi, in singulis ecclesiis ipsarum copiam facientes.

" ** SYNODVS NORVVICENSIS.

Ex veteri MS. edidit collector Anglicanus.

ANNO
CHRISTI
1255.

Constitutio domini VValteri de Suthfeld Norvvicensis episcopi, de libera dispositione primorum fructuum per curatos testantes.

VValterus Dei gratia episcopus Norvvicensis, dilectis in Christo filiis universis, abbatibus, prioribus, archidiaconis, officialibus, decanis, ecclesiarum rectoribus, vicariis, & omnibus Christi fidelibus per diocesim nostram constitutis, salutem, gratiam & benedictionem. Ad officium pastorale licet indigne assumpti, & loco eminenti immerito constituti, summo & pio desiderio affectantes, nunc bene operando, nunc mala extirpando, digno Domino fructus ex nostro impendere officio: sane recolimus, dum adhuc in minori officio esse constituti, vulgariter esse dictum & obtentum: quod quilibet rector, sive vicarius nostræ diocesis, qui vivus diem Paschæ expectaret, de omnibus fructibus, nomine ecclesie seu vicariæ suæ, usque ad synodum sancti Michaelis proximo sequentem percipiendis, libere, ut vellet, suum concederet testamentum. Sed contra hanc consuetudinem a fundatione ecclesie Norvvicensis, prout novimus & nobis constat, obtentam, a quibusdam voluntarie exitit introductum & servatum, quod fructus & bona ecclesiarum vacantium a die Paschæ, usque ad synodum Paschæ, non in usus decedentium & condentium legitime testamenta cederent, ut præmissimus, sed voluntati & dispositioni loci diocesani relinquerebantur omnino: propter quod, status decedentium graviter lædebat, & testamentum frequenter non processit voluntas. Ut igitur status ecclesie & singulorum repararet, & ad consuetudinem & libertatem debitam singula revocetur: nos VValterus de Suthfeld episcopus Norvvicensis, in synodo S. Michaelis Norvvicensis præsentibus, de consensu capituli diocesani, & præsentis synodi autoritate, omnibus existentibus in sancta synodo in hoc consentientibus, definimus, statuimus, præcipimus, & concedimus, ut, juxta antiquam consuetudinem, quam renovamus, redintegramus, approbamus, & confirmamus, omnes rectores, & vicarii viventes die Paschæ, & ex tunc quicumque morientes usque ad synodum sancti Michaelis, de fructibus & obventionibus beneficiorum suorum, libere secundum Deum sua condant testamenta. Salvis nobis & successoribus nostris fructibus ecclesiarum ante diem Paschæ vacantium, & in quibus rector die Paschæ non reperitur institutus. Et caveat sibi episcopus, qui præest, & qui pro tempore fuerit, ne causa lucri inhonesti, canonice præsentibus, absque causa rationali, usque post diem Paschæ, voluntarie differat admittere. Omnes autem illos, qui hanc nostram constitutionem, concessionem, & libertatem infringere, inmutare, vel perturbare præsumperint, sententiam excommunicationis, nostræ & præsentis sacrosanctæ synodi autoritate, incurrant. In cuius rei testimonio,

ANNO
CHRISTI
1255.

testimonium presentibus sigillum nostrum, & sigillum capituli nostri sunt appensa. Acta diesynodi die Lunæ proximo post festum S. Michaelis, in ecclesia S. Trinitatis Norvvicensis, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, & consecrationis nostræ undecimo.

**** DECLARATIO DICTÆ CONSTITUTIONIS PER DOMINVM VV. BATEMAN** episcopum Norvvicensem super quadam consultatione sibi facta per vicarium de Myldeniale.

Tva devotio postulavit a nobis, an ad te qui in vicariam de Myldeniale, per nos eras noviter institutus, an ad executores prædecessoris tui, qui post synodum Paschæ proximam præteritam diem suum clausit extremum, fructus & obventiones dictæ vicariæ post inductionis tuæ tempus provenientes debeant pertinere. Tibique taliter respondemus, quod oblationes, mortuaria, ac cætera omnia quæ ad altare perveniunt, de consuetudine, vel de jure, ad te qui ad faciendum continuam residentiam, & servendum altari juramenti vinculo es allicitus, debent integraliter pertinere: decimæ vero garbarum, & talia extrinseca jura, quæ expositione ad vicariam pertinere noscuntur, ad defunctum & executores ejusdem, si de prædictis decimis, & juribus, seu obventionibus, specificè in testamento disposuerit, pertinebunt. Si autem testamentum fecerit, & in testamento suo nil a dictis decimis seu obventionibus specificè vel expresse disposuerit: licet alia legata pecuniaria generalia vel specialia fecerit: tunc ad te, & non ad defunctum, vel ad suos executores, prædicta omnia & singula pertinebunt.

**** CONSTITUTIONES ÆGIDII DE BRIDPORT, EPISCOPI SARVM, EDITÆ**
Anno Dom. MCCLVI.

Ex veteri MS. editit collector Anglicanus.

Hæ sunt consuetudines usitate in episcopatu Sarum. Imprimis de decimis omnium rerum, quæ renovantur per annum: scilicet de decima bladi & fœni, quam percipit personæ vel vicarii, tempore messis, & sennationis; de omnimodis fructibus hortorum & virgultorum, & omnibus feminatis, in campis, hortis, & virgultis, quorum decimationem prædictæ personæ vel vicarii percipiunt temporibus suis.

Et si forte aliqua terra inculta, quæ aliquando fuerit culta, vertenda fuerit in pasturam, prædictæ personæ vel vicarii percipiunt decimum denarium venditionis.

Eodem modo de prato ad pasturam vendito, percipiunt decimum denarium venditionis.

Percipiunt etiam decimam de pullis, equis; de vitulis & agnis, porcellis, aucis quorum totius anni colligi hebdomada proxima ante Pascham: percipiunt de decima pulli .i. denarium de decima vituli, obolum.

Et percipiunt decimam plenariam casei, & butyri: decimam lini & lanæ.

Et si forte vaccas vel oves aliquis habuerit, quod non possit facere caseum: dabit pro vaccis alicubi .i. denarium; alicubi denarium & obolum prout usitatum fuerit in diversis parochiis. Et pro ovibus .i. denarium.

Et si forte aliquis non habuerit nisi septem agnos, dabit septimum ad decimam.

Similiter & decimum vellus ovium: & septimum, si plura non habuerit.

Et si forte aliquis habuerit in custodia sua oves alienas, licet fuerint plurium hominum: nobis plenarie & integre dabit decimam agnorum.

Aut si fuissent sui proprii, similiter decimam vel lerum omnium.

Concil. general. Tom. XI.

ANNO
CHRISTI
1255.

Et ubi pulli, equi, & vituli, aucæ, porcelli, & agni fuerint exorti, ibi debent decimari.

Et si forte extraneæ vaccæ, vel oves, pascantur in parochiis alicujus, & cubant in alia parochia de nocte, ubi proprium domicilium: persona, in cujus parochia pascantur, & persona in cujus parochia mulæ fuerint, decimam habebunt butyri & lanæ, si in parochia in qua pascebantur fuerint hiemare.

Et si forte alicujus oves, post festum sancti Martini occisæ vel mortuæ fuerint, de mortua dabit decimam pellem, sicut & lanam.

Nec aliquis parochianus præsumat post festum sancti Martini, vendere oves suas, vel aliquo modo alienare extra parochiam, nisi prius satisfaciat personæ de decima lanæ.

Et si forte oves alienæ tonsæ fuerint in parochia alicujus personæ: idem percipiet decimam lanæ, nisi aliquid aliud rationabiliter impediatur. Percipiet etiam persona vel vicarius de artificio fabrorum, carpentiariorum, sutorum, textorum, textricum, pelitariorum, pistorum, & de omnimodis artificibus; & de lucro negociatorum; & de melle, & de molendino ad ventum, & aquaticis; & de columbaris, de pomagio; & omnibus aliis de quibus ecclesia consueverit percipere.

Parochiani cujuscumque parochiæ debent offerre, ex debito, quater in anno; scilicet in die natalis Domini, in die Paschæ, in die solemnitate ecclesiæ & in dedicatione ecclesiæ. Et quod singuli, desponsatus & desponsata, omnes terram tenentes offerant obolum.

Cæteri omnes, tam masculi, quam femineæ, dent prædictis diebus, nisi illos excuset inopia. In Quadragesima omnes debent accedere ad confessionem, & debent offerre quicquam voluerint, nisi illos excuset inopia.

Similiter in die omnes parochiani veniant ad crucem adorandum, & offerant ibi pro velle suo.

Nec aliquis præsumat in die Paschæ accedere ad corpus Christi, nisi prius confessus fuerit, & crucem adoraverit.

Mulieres desponsatæ, & mulieres post parientes, debent accedere ad ecclesiam, cum candelis accensis; & mulieres sequentes debent offerre chrisimalia infantum; nec chrisimalia debent alienari, nec in aliquos usus mitti debent, nisi in usus ecclesiæ.

Item persona, seu vicarius, in obitu cujuscumque terram tenentis, de tenemento defuncti percipiet melius averium post dominum; & si forte non fuerint ibi plura averia, executores defuncti tenentur satisfacere personæ vel vicario de bonis, quæ fuerint defuncti, prout facultates suppetunt, antequam alibi aliqua executio de testamento fiat defuncti.

Similiter de testamento mulieris desponsatæ, & omnium parochianorum, tam masculorum, quam feminarum, eadem fiat executio testamenti.

Et capellanus ministrans ecclesiæ executorum, ut diligenter provideat & disponat, quod pars bonorum quæ defuncto contingit, rationabiliter distribuatur.

Tricennalia & Missæ non fiant alibi celebrantur; quam in ecclesia, cujus fuerint parochiani, nisi de assensu dicti capellani.

Persona debet providere quod cancellum suum sit honestum, & bene coopertum: similiter & altare: sacramentum chrisimatorium sit sub fera: corporalia sint de panno lineo delicato. Provideat etiam de phialis honestis ad vinum & ad aquam; de thuribulo, de candelabris, & lanterno, & tintinnabulo deferendo ante sacerdotem in visitatione infirmorum, legitime præcedente; & personæ vel vicarii debent invenire duos sercos processionales.

See Item

ANNO
CHRISTI
1256.

Item parochiani debent providere quod ecclesia sit honesta, cooperta bene, & quod campanile sit bene coopertum, & securum contra omne periculum: & debent invenire campanas & chordas campanarum, crucifixum, cruces, & imagines; & calicem argenteum, missale, & casulam de serico; libros sufficientes, & omnimoda vestimenta ad altare spectantia.

Item capellanus ecclesie debet providere, quod mensalia, & cetera vestimenta ecclesie ad altare spectantia, sint munda & honesta. Et si forte contingat, quod calix vel libri, vel vestimenta, furto vel aliquo alio infortunio subtrahantur: persona, vel vicarius, vel capellanus, vel aliquis per cuius negligentiam subtrahata fuerint, restaurabit.

Provideant etiam de vexillo, de velo quadragesimali, de fonte, quod sit honestus, & sub sera: de campanellis ante funus deferendis, cum pervenietur ad sepeliendum.

Provideant etiam parochiani, quod cœmeterium eorum sit bene clausum, & bene mundatum ab artibus, & aliis herbis nocivis.

Parochiani tenentur invenire cereum Paschalem & alios cereos in cancello, & lumen sufficiens per totum annum, tam ad matutinas, quam ad vespertinas, & ad Missam: & debent invenire panem benedictum, cum candelis, qualibet Dominica per annum, in omni ecclesia de mundo Christiana.

Provideant etiam persone & vicarii, quod habeant domos competentes & honestas, familiam honestam sine suspitione aliqua. Et debent esse hospitales; & debent esse elemosynarii, prout facultates eorum suppetunt; & sint residentes; nec alibi nimis moram facientes, præterquam in propriis domiciliis, nisi de licentia domini episcopi vel archidiaconi. Nec ullus præsumat ire ad confessionem, vel ad communionem alibi, quam in parochia sua, nisi de licentia domini sui. Capellani, persone, vel vicarii ecclesiarum, debent synodalia: scilicet xv. denarios. Quilibet capellanus solet dare archidiacono xii. denarios ad natale Domini.

Item archidiaconus, si voluerit, visitabit omnes capitales ecclesias, semel in anno, & ser. persone vel vicarii decenter eum etiam procurabunt. Submo non decet aliquem in alicujus parochia, nisi habuerit capellanum, clericum consortem, quicum testimonium perhibeat de justa occasione. Personæ vel vicarii dabunt beneficium aque benedictæ clerico pauperi scholari, ita quod veniat omnibus solemnibus diebus ad ecclesiam servendum, de qua habet dictum beneficium.

Item sponsalia non debent fieri in aliqua ecclesia, antequam fiat solemniter trina denunciatio: nec debet fieri in ecclesia excommunicatio, nisi præcedente prius trina admonitione.

Notandum, quod ter debet fieri in qualibet ecclesia generaliter excommunicatio per annum.

Personæ, vel vicarii, & parochiales capellani, debent parem obedientiam canonicam domino episcopo & archidiacono.

Duo debent esse inquisitores docti & discreti, & duo capellani confessores, quibus persone, vel vicarii & capellani, debent confiteri in quadragesima, vel in alio tempore, si necesse fuerit: qui sciunt discernere inter lepram & lepram, &c.

Salva sanctorum reverentia duximus statuendum, quod exceptis solemnitatibus natiuitatis Domini, cum quatuor diebus sequentibus, Circumcisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, & Pentecostes, cum tribus, singulisque solemnitatibus Dominicis exceptis, & Virginis gloriose, apostolo-

rum, & evangelistarum festiuitatibus, & sanctæ Crucis, S. Michaelis, S. Ioannis Baptiste, S. Laurentii, & translationis S. Thomæ, festum S. Martini, & sanctæ Mariæ Magdalene, & S. Catharine; festum quoque de dedicatione in parochiis suis; necnon & sanctorum in quorum honore singule ecclesie construuntur: nullius alterius festiuitas ab agricultura & laboribus, sine quibus terræ colti non possint, parochianis suis indicetur per presbyteros ferianda.

** CONCILIVM IN DANIA

Pro episcoporum securitate celebratum anno Domini MCCLVII.

Ex Alexandri IV. epist. 674. lib. III. excerptum est atque editum ab Odorico Raynaldo.

Cum ecclesia Daciana adeo gravi persecutioni sit exposita tyrannorum, quod episcopis, qui se pro domo Dei murum obijciunt defensionis, etiam in præsentia domini regis in ipsorum personas non verentur minas injurias inferre, quæ satis probabiliter sunt timendæ, cum clerus secularis defensione videatur carere penitus potestatis, ac illorum superbia a metu regio libera & secunda, in malum possit ascendere, quantum velit: sanxit præsentis concilii autoritate.

I.

Vt quicumque episcoporum infra terminos regni Dacie mala captione, de mandato domini regis, sive ejus connivencia, vel consensu, vel alicujus nobilis qui manet infra fines prædicti regni, captus fuerit, vel membrum amiserit, aut atrocem injuriam in persona sua passus fuerit, ipso facto, dummodo probabiliter præsumi possit hoc de voluntate domini Regis processisse, ac dubium non sit ipsum hoc facilius corrigere posse, in toto regno Divina sint officia interdicta.

II.

Si vero aliquod prædictorum alicui episcoporum illorum fuerit per aliquem potentem, qui manet extra regnum Dacie, & ex conjecturis conjici aliquo modo, hoc ex regis, vel principum, sive nobilium regni Dacie consilio provenisse: eo ipso ejusdem episcopi diæcesis a celebratione mysteriorum sicut Divinorum.

III.

Et si rex admonitus per duos episcopos, vel quoscumque clericos suæ diæcesis, distulerit, vel non curaverit taliter læso infra mensem justitiam exhibere: regnum ipsum usque ad condignam satisfactionem habeatur a Divinis suspensum.

IV.

Prohibemus etiam sub excommunicationis pena, ne aliquis presbyter, seu capellanus alicujus nobilis, durantibus prædictorum interdictorum sententiis, ipsis nobilibus præsentibus, aut aliquo alio, in curiis dictorum nobilium, vel alias publice, vel private, Divina celebrare præsumat: quod qui fecerit, sciat fe excommunicationis sententiam incurrisse.

ANNO
CHRISTI
1257.ANNO
CHRISTI
1257.Dania hoc
quo Dacia
vocabatur.

** CONCILIVM LANCICIENSE,

Contra Boleslaum Silesiæ ducem, qui episcopum Vvratilaviensem, & presbyteros duos, captos in carcerem coniecerat.

A Fulcone Gneznensi episcopo celebratum anno MCCLVII.

Hujus argumentum synodi enarrat Martinus Cromerus, lib. IX. de origine & gestis Polonorum. Boleslaus, inquit, Calvus, Silesiæ dux, cum dolore amissæ Glogoviæ percitus, tum bello superiore exhaustus, ut iram simul & cupiditatem suam expleret, facinus aggressus est impium & sacrilegum. In episcopum enim Vvratilaviensem Thomam, templum Gorcenſe dedicantem, & Bogusfalum præpositum, & Heccardum canonicum, cum Theutonibus satellitibus suis manus iniecit, captosque ad subuculā usque exipoliavit, & in arcem VVlai, atque inde Legniciam deportavit. Postcebat autem eos decem millia marcarum: quæ cū non darent, coniecit eos in tetrum carcerem, constrictos pedibus. Qua re cognita Fulco archiep. Gneznensis, Leniciam synodum convocavit, ac de synodi sententia Boleslaum Calvum diris devovit: Vvratilaviensi vero omni diocesi sacris interdixit. Deinde cum nihil magis dimitteret captos Boleslaus, pontificem max. Alexandrum quartum certiorum ea de re fecit: & quid porro fieri oporteret, rogavit. Rescripsit ille archiepiscopo, ut Poloniam omnem ad arma contra Boleslaum fumenda crucis prædicatione una cum cæteris episcopis concitaret. In eandem sententiam Magdeburgensi quoque archiepiscopo de concitandis Germanis scripsit. Sed interim Thomas per æus diri carceris, duobus millibus marcarum, & commutatione decimarum manipularium in pecuniarias per totam diocesium suam, una cum præposito & canonico se redemit.

Eadem fere Mathias Michovienſis chronic. Polon. lib. III. cap. XLVIII.

** CONCILIVM MERTONENSE.

Ex veteri MS. edidit collector Anglicanus.

Anno Dom. MCCLVIII. fuit concilium Bonifacii archiepiscopi, & omnium suffraganeorum suorum apud Mertun, scilicet die Jovis in festo S. Barnabæ apostoli, ad qua standam decimam totius ecclesiæ Anglicanæ, per Alexandrum papam concessam.

** CONCILIVM ROFFIACENSE.

Constitutiones provinciales apud Roffec factæ anno Domini MCCLVIII. XII. Kal. Septembris, presidente domino Giraldo Burdegalensi archiepiscopo.

TITVLII CAPITVLORVM.

1. De pœna illorum qui contra ecclesiastica faciunt statuta.
2. De pœna illorum qui violant ecclesiarum salutates.
3. De religiosis qui impediunt sententias prelatorum.
4. De pœna laicorum qui faciunt possessiones ecclesiarum.

Concil. general. Tom. XI.

- A 5. Ne persona ecclesiastica agant vel respondeant in foro seculari.
6. Ne clerici sint advocati in foro seculari.
7. Quæ forma sit in confessione testamentorum servanda.
8. De forma absolutionis infirmorum excommunicatorum.
9. De pœnis contra litigantes & iudices abuseres.
10. De non audiendis causis in locis religiosis.

CAPITVLA.

I. De pœna illorum qui contra ecclesiastica faciunt statuta.

Civiles milites & tyranni, & fere omnes laici, prout dicit canon, clericis oppido unt molesti, & peccatis exigentibus fere per omnes regiones, milites, ^{al. mil. & bar. comites, rustici & burg.} communitates, & barones, rustici & burgenſes, constitutiones, immo vero destitutions, edicta, conjurationes, confederationes, conspirationes, colligationes, emprisias tacitas vel expressas, & alias machinationes varias & diversas, quoquo nomine censeantur, & promulgationes eorumdem facere præsumpserint, & præsumant, ne laici in foro ecclesiastico litigent, nisi super certis articulis, & valde paucis, quos ipsi exprimunt, jurisdictionem ecclesiasticam confundendo & enormiter restringendo; inhi-beant etiam ne ab uxoribus suis vel familiis ^{al. famulis} suis fiant oblationes, in illis casibus in quibus fidelium pia devotio offerre consueverat, tam de longa consuetudine, quam de jute: nos omnes illas personas, quæ profana hujusmodi præsumunt vel præsumunt facere, vel jam facta servare, seu opera misericordiæ vel justitiæ, in quantum tangunt libertatem ecclesiasticam, occasione hujusmodi restringere, seu etiam coarctare, excommunicationis vinculo inno-damus. Præcipientes ut tales in generali, & expresse illi de quibus constiterint, excommunicati denuncientur diebus Dominicis & festivis. Et si per tres menses in excommunicatione hujusmodi malitiose persisteant: statuimus, ut in sine corpora ipsorum non radantur ecclesiastica sepulture, nisi plene satisfecerint de præmissis: & ne filii eorum vel nepotes, ad clericatum, & ad beneficium ecclesiasticum admittantur: neque ipsi rei aliquatenus absolvantur: quousque ecclesiæ de omnibus perditis & damnis integre fuerint satisfactum: & diocesanus prædictis reis ralem pœnitentiam infligat, qua cæteri a talibus arceantur.

ANNO
CHRISTI
1258.

II. De pœna illorum qui violant ecclesiarum salutates.

Cum Dominus Iesus Christus verbo pariter & exemplo nos docuerit, quanta reverentia sacrosanctis ecclesiis debeatur, cum vasa non sineret transferri per templum, sicut in evangelio continetur, & vendentes & ementes boues, & oves, & colubas, de templo eiecerit, nummulariorum menfas evertendo & pecuniam effundendo: non advertentes istud prædones, aliqui milites, & tyranni, frequenter infringunt ecclesias, & violant salutates, rapiendo bona contenta ibidem, nonnumquam homines in ecclesiis & salvitatibus capiendo, aliquoties verberando, & plerumque, quod pejus est, occidendo. Vnde statuimus & præcipimus, quod huiusmodi pestilentes homines, postquam de sacrilegio sic commissio conlitterit (quos ex tunc in generali monemus & moneri præcipimus, & si moniti talia facere præsumperint, ipso facto excommunicatos esse volumus) denunciarentur excommunicati diebus Dominicis & festivis: & numquam ad absolutio- nis beneficium admittantur, quousque passis injuriam duplum emendaverint, & loco sacro satisfactionem fecerint, quam diœcesanus viderit expedire, & quousque ipsi diœcesano, in cuius contumeliam sacrilegium commissum fuerit, sit congrue satisfactum.

III. De religiosis qui impediunt sententias prælatorum.

Cum obedientiæ virtus in illis personis majorem debeat habere vigorem, quæ secundum vitam suæ professionis videntur sæculum abjecisse: peccatis exigentibus, inveniuntur aliqui monachi, & plerique alii religiosi, qui suos ordinarios contemnentes, eorum sententias vilipendunt, & suspensis, interdictis, vel excommunicatis, Divina præsumunt officia profanare. Quare de communi consilio provide statuimus, ut monachi & cæteri religiosi taliter excedentes, de diœcesibus, in quibus talia perpetrare præsumunt, expellantur in perpetuum, vel ad tempus; & abbates, vel priores eorum, ad eiecendum eosdem, si necesse fuerit, a diœcesanis suis per censuram ecclesiasticam compellantur.

IV. De pœna laicorum qui faciunt possessiones ecclesiarum.

Inhibemus & monemus, ac in generali moneri præcipimus, universos barones, ballivos, milites, communitates, & personas alias sæculares, ne ecclesias, prioratus, domos, possessiones, & res alias in quarum possessione pacifica sunt vel erunt ecclesiæ, aut

* al. provi-
demus, &
stat.

prælati, abbates, priores, rectores, & alii ecclesiarum administratores, faciant, & occupent, aut occupari faciant, vel fieri. Illos autem qui contra huiusmodi inhibitionem, & post monitiones in generali factas, facere præsumperint vel venire, excommunicationi subjacere decernimus ipso facto.

V. Ne persone ecclesiasticae agant vel respondeant in foro seculari.

Inhibemus, & monemus universas personas ecclesiasticas, ne agant vel respondeant, vel se applegent in foro seculari, de his que ad ecclesiasticum, non ad forum pertinent sæculare, nisi hoc fecerint de suorum licentia prælatorum, vel vices gerentium eorundem. Eos autem qui contra huiusmodi monitionem & inhibitionem facere vel venire præsumperint, excommunicatos esse volumus ipso facto. Illos autem qui personas ecclesiasticas compulerint, vel compellere voluerint ad prædicta, eidem sententiæ decernimus subjacere.

VI. Ne clerici sint advocati in foro seculari.

Inhibemus universis religiosis, & clericis beneficiatis Burdegalensis provinciæ, ut non sint advocati in foro seculari, nisi pro se, vel pro ecclesia, vel personis miserabilibus, vel conjunctis. Eos autem qui contra hanc inhibitionem advocacionis officium præsumperint exercere, excommunicationis vinculo innodamus. Et eidem excommunicationi supponimus omnes religiosos, & clericos, qui assessores vel consiliarii fuerint contra ecclesiæ libertatem.

VII. Quæ forma sit in consecutione testamentorum servanda.

Cum ad episcoporum spectet officium, ut extremæ legitimæ voluntates fidelium effectui mancipentur: præcipimus & mandamus, ut tam clerici quam laici, cum sua voluerint condere testamenta, vel ultimas voluntates, proprium advocent capellanum, & coram ipso, & idoneis testibus, sua legitime ordinent testamenta vel ultimas voluntates. Capellani vero ad suas ultimas voluntates, duos, vel unum, advocent vicinos capellanos, vel subcapellanos, si possint commode. Quod nisi fecerint, diœcesani arbitrio graviter puniantur, quousque per provinciale concilium certa pœna contra transgressores huiusmodi statuat.

VIII. De forma absolutiois infirmorum excommunicatorum.

Cum quidam simplices capellani parochianos suos excommunicatos in mortis articulo laborantes, cū juramento quod heredes eorum

ANNO
CHRISTI
1258.

corum stent juri, indifferentem absolvant, licet plerique de dictis personis sint pro re manifesta vel re judicata excommunicationis vinculo innodati: firmiter prohibemus, ne aliqua ecclesiastica persona aliquem excommunicatum pro re manifesta vel pro re judicata præsumat absolvere, nisi ab ipso infirmo, vel aliquo nomine ipsius, adversario ejusdem infirmi prius fuerit satisfactum, nisi per inopiam valeat probabiliter excusari. Si vero ab aliquo, non servata forma hujusmodi, infirmus excommunicatus fuerit absolutus: absolvens, adversario defuncti ad interesse in solidum teneatur.

IX. De pœnis contra litigantes & iudices abusores.

Quia propter favorem quem indiscreti iudices & maligni student impendere apostolicarum abutoribus litterarum, varij & diversi reperiuntur modi prædictis litteris abutendi: de consilio & assensu suffraganeorū nostrorum & approbatione concilij, omnes prælatos Burdegalenſis provincie, necnon subditos regulares & sæculares, qui iudices esse possunt, monemus & moneri præcipimus, ut in causis sibi commissis a sede apostolica vel legatis ipsius, & etiam committendis, juris ordinem student fideliter observare: & nullos audiant qui contra adversarium suum non habent aliquid quæstionis. Nec etiam illos audiant, qui litteras apostolicas ad futuras trahunt controversias, quæ nondum fuerant tempore impetrationis extortæ. Nec audiant eos, qui aliquem super uno negotio, vel etiam maliſose super pluribus personalibus actionibus, quæ commodius possent sub uno iudice terminari, per varias litteras coram diversis iudicibus trahere non formidant. Nec permittat, quod reus actorem eodem tempore ad diversa loca, vel indeterminate ad villam quæ commune cum villis ejusdem provincie habet vocabulum, evocet per litteras eorundem, vel etiam per litteras aliorum. Nec illos audiant, qui ad locum non insignem, in quo non possit juris peritorum copia inveniri, adversarium postulant evocari. Nec illos, qui per generalem clausulam & quidam alij, plures quam quatuor evocari desiderant ab eisdem. Nec se, propter aliquorum favorem, die ad procedendum partibus assignata, audeant absentare, seu etiam occultare. Et si conservatores fuerint, non se intromittant, nisi de manifestis & notoriis, sicut in novis decretalibus continetur. Si vero subditi aut prælati, autoritate concilij provincialis generaliter moniti, prædictis abusionibus, vel alicui earum, scienter præsumperint consentire, seu alij abusioni in jure expressæ:

Concil. general. Tom. XI.

nos ipsos ab officio & beneficio suspendimus, justitia mediante: cujusmodi suspensionem si per quadraginta dies sustinuerint, excommunicationis vinculo innodamus. Pœnas autem prædictas, quas pravis iudicibus Burdegalenſis provincie infligimus, litigantibus ejusdem provincie litteris apostolicis ab utentibus, similiter duximus infligendas. A sententiis autem excommunicationis vel interdicti, in præmissis constitutionibus provincialibus promulgatis, poterit dicecesanus quilibet subditis suis absolutionis beneficium impertiri.

X. De non audiendis causis in locis religiosis.

Cum religioſarum personarum & monasteriorum quietem prælati debeant procurare, ut ipsi religiosi in contemplatione manentes, Divinae possint liberius servire majestati: canonica statuta sequentes, districtè præcipimus & mandamus prælatiſ, & omnibus clericis & laicis universis, ne infra basilicas vel claustra regularium conventualium litigare præsumant, vel aliquatenus audire litigantes. Quod si facere præsumperint, postquam istud præceptum eis fuerit publicatum: nos, transgressores dicti præcepti sub districta ponimus sententia interdicti.

Explicit concilium de Roffiac.

NOTA G. COSS.

Attribuitur a nonnullis hæc synodus anno MCCLVI. perperam, cum & in MS. nostro, & in Laur. Boehellij decretis, discrete expressus sit annus MCCLVIII. dies vero XII. Kal. Septembris. Inter constitutiones ecclesie Santonenſis, hæc sunt editæ, inscriptæque, apud Resfices.

CONCILIVM MONSPELIENSE DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA VIII. Idus Septembris. MCCLVIII. per Iacobum archiepiscopum Narbonensem cum suffraganeis celebratum.

Editum a D. Luca Dacherio, tomo II. Spicilegij: nunc collatum cum altero exemplari, quod manu sua Simonius noster descriperat.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Contra rerum & personarum ecclesiasticarum violatores.
2. De non consurando aut ordinando alterius diœcesano: & qui sint consurandi.
3. Ut qui clericaliter non vivunt, clericorum privilegio non gaudeant.
4. Ut qui excommunicati, vel denunciati excommunicati, potestatis suas litteras ostendant.
5. Ut Indai usuras non exigant, sed tantum sortem.
6. Ut episcopi non dent litteras suas quæstoribus, qui non ostenderint pontificias.
7. Ut hæc statuta observentur, & in aliis synodis publicentur.
8. Ut statutum contra invasores bonorum ecclesiasticorum omnibus Dominicis & festis publicetur.

Ccc liij

ANNO
CHRISTI
1258.

Vndecim statuta pollicebatur Synopsi Sed revera non
plura sunt quam hæc octo. Ornis error ex numeris qui male
adscripti erant in codice MS.

PRÆFATIO.

Legem statuit Dominus humani generis creaturæ,
ut in ministerio vitæ rationabili edocta, labe ru-
ditatis abjecta, fieret discretionis luciditate præclara.
Tunc etenim ex lege resultat iustitia, dum quisque
sui debitum cuiuscumque officij custodit. Quo fit
ut sancti patres præceptis edocti iustitiæ, ut sic dilu-
cidentur obscura, inordinata in melius conformentur,
& tollantur injuriæ, jusque suum servetur & largia-
tur cuilibet indefesse, diversa statuta provide edi-
derunt. Inde est, quod nos Iacobus miseratione Di-
vina sanctæ Narbonensis ecclesiæ archiepiscopus,
majorum nostrorum præsentis concilio vestigiis inhæ-
rentes, ipsorum edocti magisterio, quædam pro mo-
deramine, quædam vero pro transgressorum audacia
reformanda, de consensu venerabilium fratrum
nostrorum, præsentis concilio approbante, ad bonum
statum nostræ provinciæ duximus statuenda, quæ in-
ferius declarantur. Sane quia prædecessores nostri in
provincialibus conciliis, ad ampliandum cultum or-
thodoxæ fidei tam super ecclesiarum libertatibus,
quam vita & honestate clericorum, necnon & aliis
diversis capitalis, diversa pro qualitate temporum
edidit statuta: nos eadem per omnia approbantes,
ad conservandam ecclesiasticæ libertatis iustitiam, &
perverforum reprimendam audaciam, ut quantum
possivimus viam malitiis claudamus, & in quiete vive-
re cupientes, quietem aliis præparemus: præsentis ap-
probatione concilij provide duximus statuendum.

CAPITVLA.

I. *Contra verum & personarum ecclesiastica- rum violatores.*

Vt quicumque temere bona ecclesiasti-
ca invaserit seu occupaverit, aut res eccle-
siarum seu monasteriorum rapuerit, perso-
nisve ecclesiasticis injurias intulerit, aut ec-
clesias seu loca religiosa, vel earundem ec-
clesiarum libertates & jura impediverit
usurpando: sciat se ipso facto, autoritate
præsentis concilij, anathematis vinculo in-
nodatum. Et quia peccata nocentium scire
expedit & oportet, statuimus ut ad requi-
sitionem illius episcopi, contra quem, aut
contra cujus subditos, seu ecclesiasticas
personas, ecclesias, sive monasteria, aut lo-
ca religiosa in sua diocesi constituta, hæc
attentata fuerint, cæteri episcopi reum hu-
jusmodi, sive reos, tamdiu excommunica-
tos denuncient, & per suas civitates & diœ-
ceses faciant solenniter nunciari, donec
emendam fecerint proinde competentem:
ipso tamen episcopo ad denunciationem
hujusmodi prius in sua civitate ac diocesi
procedente.

II. *De non tonsurando aut ordinando alterius diocæsano: & qui sunt tonsurandi.*

Quia vero nonnulli instantia importuna,
vel per obreptionem, forsitan absque sui

A ordinarij licentia, per alios episcopos ton-
surantur: ut quod specialiter prohibetur,
observetur: statuimus ut nullus episcopus
de cætero, prætextu ratihabitionis, cuius-
libet alterius diocæsani aliquem, absque
licentia sui episcopi, tonsurare audeat, nec
ipsum multo fortius ad minores vel ma-
iores ordines promovere. In tonsurando vero,
illos maxime qui cum postulant tonsurari,
sunt in ætate viginti annorum & supra con-
stituti, cautelam habeat ordinator, ut ta-
lem adscribat militiæ clericali, qui ex de-
votione, non per fraudem, adscribi cupiat
ordini clericali, & qui non sit omnino ex-
pers scientiæ clericalis.

III. *Vt qui clericaliter non vivunt, clericorum privilegio non gaudeant.*

Demum obloquentium ora cum debita
iustitia claudere cupientes, jurisdictionem
ecclesiasticam sic volumus observare illax-
sam, ut non simus aliis oneri: perpetuo sta-
tuto duximus ordinandum, quod clerici
mercimoniam publice exercentes, operato-
rium scilicet sive mensam, hypothecam,
vel similia, pro vendendis mercibus tenen-
tes, seu cum personis laicis talia exercentes,
vel scholares aut socij existentes, & qui
tonsuram dimiserint, aut in habitu non vi-
xerint clericali, vestes varias deferendo,
vel alias clericorum non decentes, & qui me-
chanicas artes exercent, aut qui operas
suas aliis locaverint vilia exercendo, quam-
diu notabiles se reddiderint, vel in frau-
dem aliqua commiserint in præmissis, nec-
non & modo quolibet bigami, & qui, etiam
sine culpa, propter homicidium vel aliter
sunt inhabiles ad recipiendum ordinem
clericalem, a tallis seu quotis ab ecclesiæ
de cætero minime defendantur: ut qui ho-
nore clericali se indignos reddiderint, ejus
beneficio nullatenus foveantur. Privilegio
vero per canonem, *Si quis suadente*, concessio
ordini clericali, per prædicta nos non in-
tendimus in aliquo derogari.

VI. *Vt qui excommunicat, aut denunciatur ex- communicatum, potestatis sue litteras ostendat.*

Porro animarum pericula vitare, quan-
tum possumus, affectantes: statuimus, ut
ad mandatum executoris a domino papa
super negociis aliquibus constituti, vel ab
eodem domino papa iudicis delegati, aut
subdelegatorum executorum, & iudicis
hujusmodi, nullus passim aliquem excom-
municet, vel etiam interdicit, seu excom-
municatum vel interdictum denunciatur: nisi
prius potestatis & commissionis suæ execu-
tor aut iudex delegatus apostolicas litteras,
& si subdelegatus fuerit eorundem ipsas
litteras

ANNO
CHRISTI
1258.

litteras apostolicas, necnon & suar subdelegacionis litteras ostenderit, fidem faciens de mandato: cum tali etiam de jure, nisi prius de mandato constiterit, minime sit credendum.

V. *Vt Iudaei usuras non exigant, sed tantum sortem.*

Ceterum Iudaeorum avaritiam exitiabilem, quantum cum justitia possumus, refranantes, statuimus, ut nullus de cetero Iudaeum aliquem contra Christianum super exactione debitorum audiat, nec ei auidaciam aliquam praebet: nisi prius sacra lege Mosaiica coram posita, Iudaeus ipse qui justitiam postulat sibi exhiberi, per suum declaraverit advocatum, quid & quantum de ipso debiro quod exigit, usura vel fors fuerit: ut ex tunc super sorte solummodo audiat, usurarum petitione penitus submota: salva tamen nihilominus defensione qualibet Christiano, si velit & postulet se ad probandum admitti quod totum fuerit usura quod Iudaeus exigit, vel in majori quam declaraverit quantitate.

VI. *Vt episcopi non dent litteras suas quaestoribus, nisi viderint apostolicas.*

Verum quia quaestores plurimi passim de locis aliis ad istam provinciam se committunt: non abs te duximus statuendum, quod episcoporum aliquis, nisi prius nostras videat litteras ipsis concessas quaestoribus, super negotio pro quo quaestores hujusmodi destinantur, eisdem suas litteras non concedat.

VII. *Vt haec statuta observentur, & in aliis synodis publicentur.*

Præcipientes firmiter & mandantes, ut omnes in nostra provincia constituti, statuta ipsa cum devotione recipiant & observent, ac eadem faciant a suis subditis inviolabiliter observari: ipsa nihilominus in proxima synodo & aliis synodis publicantes.

VIII. *Vt statutum contra invasores bonorum ecclesiasticorum omnibus festis publicetur.*

Et ne prætextu ignorantiae, quanquam non sit constitutio singulorum auribus inculcanda, quisquam se possit aut valeat ad excusandas excusationes in peccatis forsitan excusare: præcipimus & mandamus, ut constitutionem supradictam, provida deliberatione praesentis concilij editam contra bonotum ecclesiasticorum temerarios invasores, omnes episcopi diebus Domini-

cis & festivis, ab omnibus capellanis & ecclesiarum rectoribus in suis civitatibus & dicecesibus faciant publicari.

Datum apud Montepessulanum in provinciali concilio ibidem celebrato VIII. Idus Septembris, anno Domini MCCLVIII.

Ad concilij calcem, utroque in exemplari subjectam est hoc consilium.

*** Consilium de clericis facinorosis per senescallum capiendis de ordinarij licentia.

Consilium est, quod ordinarius det licentiam senescallo Bellicadri, quod ipse per se, & alias quasvis certas personas ab eodẽ senescallo nominatas, & ab ordinario exceptatas, possit & valeat autoritate ordinarij clericos capere pro raptu, homicidio, & incendio, fractionibus nocturnis domorum, depopulatione agrorum; in ipso tamen flagrante crimine deprehensos: ita tamen quod ad capiendum scelerationum illius loci in quo facinus ipsum perpetrabitur, capellanum vel rectorem, aut officialem ordinarij, aut clericum aliquem, si aliter eorum ibidem repertus fuerit, secum advocet. Sin autem, facinorosum taliter deprehensum, sine læsione ipse capiat, captumque, sine mora & absque læsione aliqua, ad curiam ordinarij ducere non postponat. Hujusmodi autem licentiam per suas parentes litteras ordinarius faciat, & usque ad suum beneplacitum voluntatis: de ipsius vero concessionis licentia, ut appareat quod senescallus ejusdem ordinarij autoritate procedat, idem ordinarius patentes litteras ab eodem habeat senescallo.

*** CONCILIVM SCOTICVM, praesente rege Alexandro, Perthi, id est, in oppido S. Ioannis habitum.

Ex Heætoris Boethi historia Scot. lib. XIII.

Habitu deinde est concilium primatum ecclesiarum, praesente rege, Perthi: id oppidum nunc, ut antea significatum est, S. Ioannis dicitur. Eo concilio edita sunt statuta provincialia, approbante rege & regni primoribus: quæ & hoc tempore in ecclesia observata manent.

*** CONCILIVM RAVENNENSE a Philippo archiepiscopo & suffraganeis celebratum anno Domini MCCLIX.

Hieronymus Rubens, historia Ravennatis libro VI. ad annum MCCLIX. Cum per id tempus, inquit, Tartarorum late insonaret nomen, Pannoniae & Pannonia ac finitimis vastatis regionibus, undique excurrerent: Philippus Fontana archiepiscopus Ravennas, Alexandro pontifice iubente, provinciale concilium Ravennae habuit: quo cum sacra viri in Dominicanos, Franciscanosque fratres invehentes, dicerent, de decimis illos ad populum non concionari, audire a confessionibus eos qui audiri ab ipsis deberent, sibi que ad sepulturam commisos recipere, concionandique

ANNO CHRISTI 1258.

for. accõ. pccas.

for. clericum.

ANNO CHRISTI 1259.

ANNO CHRISTI 1259.

ANNO CHRISTI 1258.

al. reformantes.

al. partim. al. conuertunt.

ANNO
CHRISTI
1159.

concionandique munus exequi, quod tamen ipsorum esset, iisque omnibus impediri, ne pecuniam adversus Tartaros, Christianorum subsidio, cogerent: Opizo San-Vitalis, Parmensis episcopus assurgens, religiosus illos viros accurate defendit, miratique se magno opere dixit, de eo illos accusari, propter quod laudandi vehementer essent, & in quo multos nomine negligentiae suspectos esse non ignorarent. Deum nostram inopiam miseratum, excitasse illos ordines hominibus affluentissimos, quibus aetas illa neque doctus aliud, neque religiosus quidquam videret: quique non colligendis modo decimis studebant, sed omni vitae, illiusque commodorum cura posthabita, in eas regiones irrumpent, ut superarent agrestes illos homines, id autem est, ut adducerent ad Christum, & Christianis adungerent. Hæc atque alia in hanc sententiam peroranti Opizoni, magnum aliquorum conflavere odium.

NOTÆ G. COSS.

Pertinere ad annum MCCLXI, hæc synodus videri poterit ei, qui paulo post leger observationem nostram de concilio eo anno celebratis. Et vero facilis error, ut LIX. pro LXI. scriberent. Ego tamen assensum sustineo. Nam anno ipso MCCLIX. eadem erat causa, cur metueret pontifex a Tartaris, jubereque ut ad eorum reprimendum furorem omnes in commune consulerent.

ANNO
CHRISTI
1260.Ex editione
Colonienſi
anno 1554.

*** CONCILIUM COLONIENSE
a Conrado archiepiscopo celebratum, anno Domini MCCLX.

Capitula seu rubricæ statutorum ecclesie Colonienſis, a bonæ memoriæ D. Conrado archiepiscopo Colonienſi, in ejus concilio provinciali editorum.

1. De manifesta cohabitatione clericorum & mulierum.
2. De manifesta clericorum negotiatione.
3. De insufficientia scientiæ, quæ est illiteratura, clericorum.
4. De censura clericorum.
5. De clericis simoniacis.
6. De clericis irregularibus.
7. De dormiuriis, de lectura tabule capitularis, de lunationibus, de memoriis defunctorum, de modo cendi in capitulum, & procedendi in eodem. De ordine ministrantium ad altare, & de canonicorum comedendi & dormiendi modo.
8. De campanariis & custodibus.
9. De decanis, scholasticis, canonicis & canonicis.
10. De capellanis regularibus, episcopalis & prapostorum, & qui non debeant esse ejusmodi capellani.
11. De pistrinis ecclesiarum.
12. De prapostis & eorum capitulis, qualiter erga se invicem habere debeant.
13. De electionibus capitulorum.
14. De immunitatibus & muris earum.

PRÆFATIO.

In nomine Domini. Amen.

NOS Conradus Dei gratia sanctæ Colonienſis ecclesie archiepiscopus, sacri imperij per Italiam archicancellarius: in agrum Domini curæ nostræ commissum, de mandato apostolico his diebus per ostium visitationis ingressi, plura in ipso, quam

antique credebamus, offendiculorum invenimus zizania diversorum. Si enim mala opera conversationis & scandala perverſitatis in clero, recte zizania sunt censenda, incepti super hoc propositum negotii prosequamur: in primis quidem extirpando radicibus vitia, ut deinde virtutum germen laudabile, unde fructus saluti proveniat, inferamus. Cum igitur ista bonorum plantatio germinum, & extirpationes vitiorum, in agrum Domini absque correctionis remedio fieri non valeat: opportune secundum qualitates & modos excessuum, correctionis canonicæ modos providimus adhibendos. Sane cum ea quæ nobis genera diversorum offendiculorum visitantibus occurrunt, in aliquibus clericorum sint ista, & fere maxime in eorum compluribus usitata: manifesta cum mulieribus cohabitatio, habitus clericali incongruus disciplina: in nonnullis quoque eorum, negotiatio detestanda; & insufficientia scientiæ, quæ est illiteratura, in multis, quos clericos solo nomine, non re, recta consideratione censemus: & præter hæc, aliqua alia in nonnullis eorum occurrunt, habentia notam labis ecclesiasticæ. De manifesta mulierum cohabitatione notatis, ita secundum canonicas præcipimus sanctiones.

CAPITVLA.

I. De manifesta cohabitatione clericorum & mulierum.

Cum enim manifestos mulierum cohabitatores seu concubinos censeamus, non solum eos, qui in suis domibus tenent concubinas, verum omnes generaliter, eos etiam qui mulieres focarias extra domos suas manentes, suis manifeste procurant sumptibus & sustentant: de his ita præcipimus, quod tales, inde in visitatione nostra notati, cessent de cætero a talis peccati commercio, & in pœnam commissi excessus, intrent carcerem canonicalis disciplinæ, illum servaturi secundum morem & consuetudinem disciplinæ hætenus observatæ. De his autem mulieribus ita præcipimus, quod si intra immunitatem, quod absit, fuerint compertæ manentes, vel prope immunitatem, decani ecclesiarum per excommunicationis sententiæ ipsas ad recedendum compellant. Ipsique nihilominus decani eas ad suos plebanos destinent, recepturas ab eis, vel aliis boni consilij, quoad remedia animarum, viris, penitentiam salutarem.

E Quia vero supradicti cohabitatores mulierum clerici, patrimonium Iesu Christi in usus malos, cum suis peccando focariis, expenderunt: eos proinde teneri ad satisfaciendum ecclesie, cujus bonis taliter in suis concupiscentiis & peccati illecebris sunt abusi, decernimus, & satisfactionis istius modum nobis reservamus secundum canonicas sanctiones.

Et quia iidem clerici, sicut de multis eorum comperimus, ita hujus peccati perniciosioſa

ANNO
CHRISTI
1260.

Ciōsa nimis affuefactione excæcati, in eo persistere, usque ad vitæ etiam suæ novissimam, non verentur, in fraudum quod in extremis agentes, si quid de bonis ecclesiasticis habuerint, ea pueris suis legant & deputant, non contenti quod inde in vita sua eos aluerant; & sic fraudant ecclesias Iesu Christi patrimonio, sequemetipso culpæ magis illaqueant coram Deo: talem abusionem damnabilem detestando damnamus, & fieri de cætero districtissime prohibemus.

Item ut ipsi clerici, qui malam utique vitam in hujus cohabitationis crimine agunt, a mala saltem sibi fama coram hominibus & toto clero, de improprio nimis detractioe præcaueant, ipsis sub districtione firmissima prohibemus, ut nuptiis filiorum suorum & filiarum personaliter non intersint. Et in his nuptiis, quantum omnino potest, vitetur pompa & solemnitas nuptialis.

II. De manifesta clericorum negotiatione.

Cum negotiatio in clerico, & usura in laico, quasi esse unius generis censeantur: ita præcipimus, quod cessent de cætero a talis peccati malitia, & in penam commissi excessus, intrent canonicalis carcerem disciplinæ, secundum quod superius est expressum. Quia vero isti turpis avaritiæ sectatores, non Deo, sed mammonæ, lucrifacere elegerunt, & malis inhiando lucris, Christi similiter patrimonio & bonis ecclesiasticis sunt usi illicite & indigne: eos proinde teneri ad satisfaciendum ecclesiæ, in cujus non fideliter, sed potius fraudulenter, negotiati sunt bonis, decernimus, & satisfactio istius modum secundum sanctionem canonicam nobis reservamus.

III. De insufficientia scientiæ, quæ est illitteratura, clericorum.

Item de clericis de insufficientia doctrinæ, quæ est illitteratura, notatis, sicut de omnibus scientiam eminentem non requirimus, sed qui sciant legere & cantare ad Divini officij ministerium competenter: ita præcipimus, quod qui per se non possunt facere in choro cantandi debitum & legendi, faciant per aliam personam idoneam, secundum quod decani sui discretio duxerit providendum.

IV. De tonsura clericorum.

Cæterum de clericis non deferentibus clericalem tonsuram, & vestes habentibus clericum non decentes (indecentia namque vestium, in colore, vel pompa nodorum, vel apertura vestium a latere, aut nimia brevitate, notatur) sic tam de his quam de illis districtè præcipimus, ut tonsuram comæ, quæ

Concl. general. Tom. XI.

A clericalis sit, habeant, & suas coronas competentes, & eas radere non omittant: quod tamen invenimus aliquos omittere, quod maxime detestamur, dum tales & taliter se gerentes, privilegio quidem clericali gaudere contendant, & tamen signum illius privilegij aspernentur. Sub eadem distinctione, vestrum indecentium pompam & usum firmissime inhibemus.

V. De clericis simoniacis.

Item de clericis simoniacis ita præcipimus, quod ante omnia, ea dimittant beneficia, quæ adeptæ per simoniam extiterint, ne ea in damnationem suarum teneant animarum: & postmodum cum maturo consilio, qualiter ipsorum statui consulatur, ordinabimus secundum canonicas sanctiones.

VI. De clericis irregularibus.

De clericis autem irregularibus ita præcipimus, quod a sui officij executione se contineant, donec circa eos fuerit ordinatum secundum canonicas sanctiones, quod fuerit ordinatum.

VII. De dormitoriis, de lectura tabulæ capitularis, de lunationibus, &c.

Consequenter, quia in ipsa visitatione cõperimus, circa Divini officij sive ministerium atque chori debitum, negligentias & omissiones debiti, factas hucusque fuisse & fieri, plusquam Dei honorem deceat, & saluti ipsorum expediat ministrorum: quæ quidem negligentia causantur exinde potissimum, quod sunt quædam ecclesiæ canonicorum carentes dormitoriis, quædam habentes dormitoria, sed eorum canonici dormire in his longo temporum spatio distulerunt: item quod in quibusdam ecclesiis est compertum, raro vel nunquam per anni totius spatium lectiones & cantum Divini officij in capitulari tabula annotari: item raro vel nunquam in capitulo ipso legi lunationes mensium aut Kalendas, seu obitus fidelium, quorum commendationem aut memoriam agere unusquisque, de elemosynarum vivens sustentatione, tenetur: super his omnibus, qualiter reformatur, & reformata, in robore suo permaneat & vigore, sicut primitus erant instituta: ita præcipimus, quod ecclesiæ canonicorum carentes dormitoriis, ea deinceps habeant, de communi ecclesiæ ære, seu pecunia, construenda: & canonici qui habentes dormitoria, dormire in his aliquamdiu distulerant, in his dormiant, prout hoc consuetum fuit antiquitus: his dütaxat exceptis, quos infirmitas seu debilitas, aut alia causa legitima necessitatis excusat: cum alias casta & vana fuisset ipsorum dormitoriorum structura, si non in ipsius modo & more debito, ma-

D d d xime

ANNO
CHRISTI
1260.

ANNO
CHRISTI
1260.ANNO
CHRISTI
1260.

xime causa matutinalis officij, dormiretur. A

Item præcipimus, quod quædam canonicorum collegia in consuetudinem adduxerint, nullis diebus cantare vigiliis pro defunctis, nisi quando distributio denariorum in choro præsentibus exhibetur, & sic evanescat illorum memoria, qui etsi ad distributiones hujusmodi quæquam non dederint, vel legaverint ecclesiis, ad communem tamen administrationem corporis præbendalis, prædia & possessiones pie & munifice sūt largiti: super hoc ita statuimus, ut non solum illis feriis, quæ sunt distributionibus hujusmodi deputatæ, verum & aliis diebus omnibus, præterquam in festivitibus, secundum consuetudinem majoris ecclesiæ, vigiliæ cum officio pro defunctis in choro solenniter decantentur. Et post hujusmodi decantationem officij, decanus & fratres ingredientur domum capituli: ante omnem tractatum disciplinæ vel etiam præbendæ, aut cujuscumque alterius negotij, tabulæ capitularis lecturam (habentis distincte & in specie, quid unicuique sit cantandum vel legendum in choro) audiant diligenter, ac in super lunationes mensium ac Kalendæ & obitus legantur. Necnon aliqua lectio de regula & vita clericorum legatur. Et tunc immediate de disciplina fiat quod fuerit faciendum, ac talia consequenter post ipsam disciplinam tractentur negotia, quæ ad utilitatem seu necessitatem fuerint spectantia publicam seu privatam. Et si aliquando decanus non fuerit præsens, propter hoc non omittatur ullatenus, quin fratres domum capituli intrent, ad audiendum ipsius tabulæ capitularis lecturam, ut sciant quid unicuique in choro sit legendum, ut supra diximus, & cantandum deputatum. Quia cum in majori ecclesia talis, & bona utique consuetudo, in hujusmodi observetur: id ipsum in aliis volumus ecclesiis observari.

Item præcipimus, ut Divinum officium in choro numquam absque ordine ministrorū sacerdoti ministrare debentium, videlicet diaconi & subdiaconi, decantetur: & ipsi ministri in ipso sacre Missæ officio non præsumant, absque indumentis suo ordini deputatis, aliquatenus ministrare, nec ante finem Missæ recedere. Quod tamen in quamdam consuetudinem, immo malam abusionem, apud quasdam ecclesias fuisse comperimus introductum: sed deinceps hoc fieri, firmissime prohibemus. Eisdem etiam ministris injungimus, quod quotiescumque hebdomada eorum fuerit officio deservendi Divino, horas in choro matutinales & alias fervare studeant diligenter: ne ullum per eos omissionis debiti, quoad sacrum ministerium, esse valeat argumentum. Sacerdotes autem ipsi quotiescumque celebrati sunt Missam, veste camisiali sub albis non

cateant, ne albam, quæ confectata est vestis, ipsorum tunicæ valeant immediate contingere, nec ipsæ tunicæ apparere.

Item canonicis, ne frequenter extra immunitatem ecclesiarum suarum comedant, aut dormiant extra ipsam, firmissime prohibemus: nec ulla eis suffragetur occasio, si forte propriis domibus careant. Comperentius namque in suis dormire dormitoriis, & comedere in claustris aut refectoriis suis possunt hi, qui domibus propriis vel certis hospitibus carent: quam hæc facite fornicus apud loca suspecta, vel alias clericalis conversationis non bene decencia honestatē.

VIII. De campanariis & custodibus.

Item ut campanarij ecclesiarum, quorum servitus sive onus circa altare versatur, numquam absque veste camisiali compareant, firmissime prohibemus: & ut hoc absque omni omissione servetur, ecclesiarum ipsarum thesaurarij seu custodes, & singuli in singulis suis parochiis plebani, provideant diligenter. Præfati etiam thesaurarij seu custodes, quorum interest ecclesiæ luminaria ministrare, ea ita fideliter administrent, & generaliter omnis ecclesiastica suppellectilis seu thesauri custodiam, eorum fidei atque curæ commissam, ita conservent fideliter & solerter: quod inde non sint reprehensibiles, & quod penam canonice castigationis evitent.

IX. De decanis, scholasticis, cantoribus, & canonicis.

Consistente autē penes decanos ecclesiarū potestate, lege ac gubernatione canonice disciplinæ exercenda: ipsis propter hoc firmiter præcipiendo injungimus, tota eos ad id niti solertia, quod in ecclesiis disciplinæ observantia vigeat honestatis: & sicubi enervata existerit, ipsam studeant reformare, commissam sibi excessuum correctionis potestatem, & regimē sui officij taliter exequendo, ut boni dispensatores in domo Domini super ejus familiam digna possint commendatione censeret. Et hoc quidem se facere arbitrentur, si ipsi disciplinati appareant in seipsis, & per bonum exemplum confortent & animent suos confratres.

Præfati autem decani, quicunque promotionis suæ tempore non fuerint in sacris ordinibus constituti, eos incunctanter recipiant, gradatim de ordine ad ordinem ascendendo.

Item præcipimus, quod intra tempus in jure expressum, ordinem sacerdotalem recipiant, si ordinem forte in nostra dicecesi a nobis vel aliquo alio episcopo contingat nostro nomine celebrari: nec aliquis decanus propria auctoritate, vel potius voluntate, præsumat ordinis sacretotalis receptionem protrahere

potrahere vel differte, nisi specialiter hoc a nostra licentia valeat obtinere.

Item præcipimus, quod ipsi decani postquam ordinem sacerdotalem receperint, & generaliter omnes sacerdotes, necnon ecclesiarum plebani, tam urbani pariter quam rurales, surcotia clausa portent: & quod sicut ab aliis sunt in statu honoris & reverentiæ differentes, ita deceat quod ab illorum habitu vel vestitu differentes appareant, & nullum in eis exemplo & usu vestium signum appareat levitatis.

Et sicut ecclesiarum decanis modo prædicto injungimus facere quæ ad ipsos pertinent faciendi, in seipsis pariter & suorum regimine subditorum: ita scholasticis ecclesiarum, necnon choriepiscopis seu cantoribus, quorum officia onus suum tam circa disciplinam, quam chori debitum atque residentiæ in ipsis ecclesiis faciendam, habere noscuntur, injungimus, ut in his omnibus studeant ita se habere, quod in de non sint reprehensibiles, sed potius cõmendandi.

Itẽ sicut decani in ecclesiis residere debere noscuntur, ita quoque scholastici & cantores: unde & hoc eos ita præcipimus observare.

Item nemo sit scholasticus in duabus ecclesiis, quatum præpositi & decani, priores Colonienfes existunt: cum de necessitate deinde causetur inconveniens, ut illarum ecclesiarum ad minus altera, sui defectum debiti in membro ita necessatio, cuius quidem non est levis recuperatio, patiatur.

Item & illam abusionem in aliqua ecclesiarum compertam, quod decanus sit liber a choro, quasi corruptelam & quasi pessimæ ad inventionis ac fraudis modum vel speciem, detestamur: & detestando præcipimus, ne quis de cetero decanorum in sua præsumat ecclesia per abusionem hujusmodi a sui jugo onetis vacillare.

Item ne canonici ecclesiarum in solemnitatibus & stationibus sine chotali pellicio vel veste canonicali sub superpellicio incedant in ecclesiis conventualibus & in choro.

Item præcipimus, ut si quando canonici per vicos civitatis aut plateas incedant, ita decenter in habitu vestimentorum incedant, sicut ab antiqua est consuetudine observatum.

X. De capellanis regalibus, episcopalibus, & præpositorum, & qui non possint esse huiusmodi capellani.

Cum in aliquibus ecclesiis capellani tegales, episcopales, ac etiam capellani præpositorum existant: qualiter hi se habere debeant, cum nonnullos forte ipsorum hoc lateat, determinandum necessario hoc dumimus in præsentem nostrorum serie statutorum. Capellani huiusmodi residentiæ in suis ecclesiis tamquam alij fratres facient,

Concil. general. Tom. XI.

nisi illo tantum tempore, quando agunt suorum negotia dominorum, atque etiam si negotia ecclesiæ hoc exposcant.

Et nobis in ecclesia majori, vel alia nostræ civitatis vel diocesis ecclesia, si sunt ea vice præsentibus, celebrantibus, ibi debent adesse in Divini celebratione officij, & adstare. Et debent huiusmodi capellani in sacris esse ordinibus constituti. Super huiusmodi capellanos episcopales, erit noster capellanus, quasi loco iudicis & magistri.

Ad hæc præcipimus, quod nulli decani, nulli scholastici, nulli choriepiscopi vel cantores, nulli sacerdotales ecclesiarum, capellani episcopales ullatenus aut regales existant.

XI. De pistrinis ecclesiarum.

Cum vero sint quædam ecclesiæ carentes pistrino communi, quod multum utique reprobamus: super hoc ita præcipimus, quod in omnibus ecclesiis collegiatis habeatur commune pistrinum, & panis ibi præbendalis distribuatur, potius quam unusquisque cum modio sive maldro annonam panis præbendalis recipiat ad vendendum. Ex hac namque venditione perit hospitalitatis in ecclesiis, cum in ipsis pauci vel nulli reperiantur panem suum in domibus comedentes claustralibus, vel egenis inde elemosinam tribuentes.

XI. De præpositis & eorum capitulis, qualiter erga se invicem habere debeant.

Consequentet de ecclesiarum præpositis videamus, qualiter ipsi erga capitula se habere debeant, & qualiter capitula erga ipsos vice versa. Cum enim ipsis præpositis ea potissime incumbat solertia, quod circa ecclesiæ exteriora vel ejus temporalia defendenda sint vigiles & cooperantes capitulis, ubicumque injuriam patiuntur, qualiter ab illis injuriis releventur, nostro, prout eis opus fuerit, auxilio accedente, & non solum ad huiusmodi temporalia promovenda exterius teneantur, immo ad omnia alia, tam intus quam extra, quæ sunt ad ecclesiæ utilitatem & pacem spectantia, necnon ad ipsius ecclesiæ jura, statuta honesta, & bonas consuetudines observandas teneantur ex proprio iuramento: ipsis præcipimus, circa hæc omnia taliter se habere, quod inde irreprehensibiles censeantur.

Capitula etiam vice versa ita se erga ipsos habere præpositos studeant in omnibus, honorando ipsos in quibus sunt merito honorandi, quod in nullo, ipsorum præpositorum dignitati derogent sive juri. Et quia de aliquibus præpositis unum quidem in visitatione cõperimus reprehensibile, & non laudandum, quod ipsi fructibus dispensarum in ecclesiis præbendarum, quorum sunt & esse de jure tenentur dispensatores, illi præferimus, qui dictos fructus nondum in capitula

D d d ij la

ANNO
CHRISTI
1260.

la transtulerunt) abutuntur. Cum enim de A
ipsis fructibus, uno eis anno cedentibus, te-
cta ecclesie, quando foret necessitas, repa-
rate deberent, ipsi ea non reparant: immo
fructus ipsos canonicis inobedientibus, id-
eoque suspensis, restituunt seu remittunt.
Ecce per hanc remissionem, injuriam fabri-
cæ ecclesie faciunt, damnum seu emolu-
menti carentiam sibi ipsis, ac insuper occa-
sionem negligentie & abessendi ab eccle-
sia, canonicis suis præstant. Hanc itaque
abusonem, omni penitus ratione ac etiam
colore carentem, ipsis de cætero præpositis
inhibemus: volentes, ut vel ipsi retineant
convertendos in utilitatem propriam illos
fructus, si ecclesia eorum opus non habuerit
reparatione rectorum; vel ecclesie ipsi
ad ornamenta fructus hujusmodi largiantur,
potius quam eos indignis, hoc est, inobe-
dientibus restituant, & in sua inobe-
dientia seu dissolutione taliter animent,
ac sic ipsi præpositi dissolutionis ac inobe-
dientie sint autores.

Item quod ipsi canonici qui suspensi fue-
runt pro sua inobedientia, numquam in fa-
cie fratrum intra immunitatem compa-
reant manifeste, firmissime præcipimus &
mandamus.

XIII. De electionibus capitulorum.

Item ne in præsentis nostræ visitationis
proposito omittamus hoc, per quod maxi-
me ecclesiarum collegiarum quieti prospici-
tur, illarum præferim quæ plurimum cle-
ricorum receptionibus ad vacatura beneficia
sunt gravatæ: cum constitutio domini Alex-
andri papæ super hoc ipso decreverit pro-
videre, nos illam constitutionem præcipi-
mus inviolabiliter observari, ut eum juxta
eamdem constitutionem, quatuor ex receptis
ante ipsam, provisum fuerit de præbendis,
quæ post constitutionem prædictam vacave-
runt vel vacabunt, ubi nondum quaternarius
est completus, alij ultra ipsum numerum
existentes, habeantur pro cassatis, nec ali-
quo modo ex receptione tali, a præpositis,
decanis & capitulis ecclesiarum, pro cano-
nicis vel præbendariis admittantur. Et mo-
nemus illos qui receptioni hujusmodi inni-
tuntur, & de canonicatu & præbenda se in-
gefferint, quod deinceps omnino desistant.
Præpositos autem, decanos & capitula ni-
hilominus admonemus, ut tales pro cano-
nicis vel præbendariis non admittant.

XIV. De immunitatibus, & muris earum.

Ut vero omnes ecclesie collegiatae, im-
munitates suas muro circumdatas, & elau-
suras portarum bene munitas habeant, fir-
missime præcipimus & mandamus.

Hæc itaque nostræ visitationis præcepta ca-
nonica & statuta, ita a nobis edita præcipi-

mus inviolabiliter observari: & unquam
collegium ea in scripto ad suæ exemplar &
regimen vitæ recipiat: & recepta, penes se
in perpetua commendatione memoriæ te-
neat diligenter. Hæc itaque ad præsens
statuimus, salvo nobis, quod alia, si qua ad-
huc occurrerint, opus habentia reforma-
tionis aut correctionis remedio, five de ca-
nonicis, aut monachis, aut etiam plebanis
existent, ea statuamus, ut inde, prout ex-
pediens fuerit, loco & tempore ordinemus.
Pronunciatur & datum Colonie quarto
Idus Martij, anno Domini millesimo du-
centesimo sexagesimo.

*** EIVSDEM D. CONRADI
archiepiscopi, statuta de monachis, &
eorum conversatione & vita in eodem
concilio anno MCCLX. edita.

TITULI CAPITVLORVM.

1. De celebratione Divini officij.
2. Quando & quomodo monachis communicandum sit.
3. Propria monachis habere non licere.
4. De incontinentia monachorum.
5. De habitu monachorum.
6. De monachis percussoribus.
7. De monachis simoniacis.
8. De cibis monachis interdicitis.
9. Exitus qui monachis vetitus.
10. Abbates Divinorum celebrationi interesse debere.
11. De proprietariis excommunicandis.
12. De monachis fugitivis & apostatis.
13. De receptione hospitum.
14. De dandis elemosynis.
15. Monachis ubi & quomodo sumendus cibus.
16. Monachis ante Primam & post Completorium
exire non licere.
17. Monachis cum venia excommunicatis quid curan-
dum.
18. De carcere monasterij.
19. Mulierem intra septa monasterij masculini dor-
mire non licere.
20. De monachorum capitulo quotannis celebrando
Colonia.
21. De rasura monachorum.
22. De lectis monachorum.
23. Monacho absenti non deberi præbendam.
24. De jejuniis monachorum.
25. Officiariis monachorum qualis incumbat faciendæ
ratio.
26. Monachos nuptiis interesse non debere, & quibus
exequijs possint.
27. Quod non offerant ad altare.
28. In aliis mandatur regula observari.

P R Æ F A T I O.

In nomine Domini, Amen.

Conradus Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesie
archiepiscopus, sacri Imperij per Italiam archican-
cellarius.

Saluti & bono statui omnium, cujuscumque profes-
sionis seu ordinis, sed nostrorum domesticorum maxi-
me, debitores in Domino existentes: sicut in nostra visi-
tatione negotium reformationis & correctionis de
clericis

ANNO
CHRISTI
1260.

clericis per statuta canonica expeditivimus competent-
A ter, ita de monachis fattagenes, id ipsum suo modo, quo
competens fuerit, expediemus.

deceant honestatem, & in quibus monasti-
cæ religionis seu conversationis abusus non
possit deprehendi.

ANNO
CHRISTI
1260.

CAPITVLA.

I. De celebratione Divini officii.

IN primis igitur statuimus, quod om-
nium monasteriorum nigri habitus mo-
nachi Ordinis S. Benedicti, Divinum offi-
cium in cantando & legendo, secundum
quod regula eiusdem S. Benedicti præcipit,
exequantur: & maxime munditiis circa al-
B taria & ornatum ecclesiasticum sint stu-
dentes.

II. Quando & quomodo monachis communi- candum sit.

Statuimus item, ut ministri altaris, singu-
lis Dominicis diebus & aliis festivitatis,
prout consuetudo loci sui monasterii habet,
communiceant corpore & sanguine
Domini nostri Iesu Christi, facta prius con-
fessione abbati vel priori secundum regu-
lam: ut si aliqua de causa duxerit aliquis
abstinendum, causam abbati vel priori non
differat intimare, ut cujus iudicij abste-
neat, vel ad communicationem accedat.

III. Propria monachis habere non licere.

Item statuimus, quod monachi proprium
non habeant, secundum quod regula eor-
um præcipit, nisi quod abbas dederit aut
permiserit: & quod pariter victum & vesti-
tum percipiant de communi per sui admi-
nistrationem abbatis, ut nullus monachorum
causetur de qualitate seu quantitate
victus & vestitus, & vestibus, sed omnia ip-
sis administrantur, secundum quod mona-
D steriorum suorum suppetunt facultates, &
prout regula hæc exposcit.

IV. De incontinentiâ monachorum.

Statuimus eos graviori culpa, vel pœna
puniendo secundum regulam, qui fuerint
de incontinentia notati, quæ maxime in
monachis est detestanda.

V. De habitu monachorum.

Item statuimus inhibendo, ne aliquis
monachorum surcotiis, caligis coloratis,
calceis nodatis, cingulis irregularibus, aut
massubiis fericis utatur: sed quod ipsi mo-
nachi talibus indumentis, quæ ipsorum regu-
la præcipit aut concedit, induantur.

Statuimus etiam, quod monachi officia-
rii, pro sui monasterii vel officii negotiis, aut
alii de licentia abbatis, vel prioris abbate
absente, exeuntes, talibus utantur vestibus
& calceis pluvialibus, quæ ipsorum ordinis

Concil. general. Tom. XI.

VI. De monachis percussoribus.

De monachis autem irregularibus ita præ-
cipimus. Si monachus in monachum ma-
num injecerit sui monasterii, & læsio non
sit enormis, abbas ipsum absolvat secun-
dum morem regulæ: alioqui si læsio fuerit
enormis, abbas illum ad sedem Apostolici-
cam destinet, vel ad illum qui absolvendi
habuerit potestatem.

VII. De monachis simoniaciis.

Præcipimus item de simoniaciis, quod cir-
ca illos secundum constitutionem regulæ
procedant abbates: super his vero, quæ ip-
sis non sunt concessa abbatibus, eorum mo-
nachi ad superiorem mitrantur.

VIII. De cibis monachis interdictis.

Statuimus etiam, quod monachi aliis ci-
bis non utantur, nisi eis quos ipsorum regu-
la præcipit aut permittit.

IX. Exitus quis monachis vetitus.

Item præcipimus districtius, ne mona-
chis detur frequens licentia exeundi: sed si
sine licentiâ superiorum, districtum sive
portas claustrii aliquis eorum exire præ-
sumpserit, pœnam inde sustineat regu-
larem.

X. Abbates Divinorum celebrationi interesse debere.

Statuimus & quod abbates in conventu
eum fratribus sedeant, & Divinis frequen-
tius intersint lectionibus, maxime vigiliis,
capitulo, collationi, & aliis Divinis officiiis,
cum eisdem: nisi causa necessaria, utili, vel
honestâ, fuerint præpediti.

XI. De proprietariis excommunicandis.

Item statuimus, quod abbates excommu-
nicationis sententiam in proprietarios se-
mel in anno, scilicet sabbato proximo ante
Dominicam *Lætare*, solenniter in capitulo
publicent: & si post aliquis inventus fuerit
habere proprium, secundum regulam puni-
etur.

XII. De monachis fugitiis & apostatis.

Statuimus etiam, quod monachi fugitivi
& apostatæ, per suos abbates ad sua mona-
stera revocentur, salva ordinis disciplina,
nisi toties inobedienter & ex talibus causis
recesserint, quod secundum regulam non
debeant in eorum monasterio tolerari.

Ddd iij XIII.

XIII. *De receptione hospitiū.*

Statuimus item quod nullus monachorum hospites per se recipiat, nisi hospitarius monasterii, vel alter cui abbas eos commiserit recipiendos.

XIV. *De dandis elemosynis.*

Item statuimus, quod debita elemosyna & consueta, tam de refectorio, quam hospitali, fideliter pauperibus erogetur.

XV. *Monachis ubi & quomodo sumendus
cibus.*

Statuimus etiam, quod omnes monachi in communi refectorio comedant, nisi infirmitas, vel alia aliqua causa legitimæ necessitatis, ipsos excuset: & tunc quæ superauerint, in elemosynam pauperibus tribuantur.

XVI. *Monachis ante Primam & post Comple-
torium exire non licere.*

Statuimus item, quod monachis nullatenus detur licentia ante Primam exeundi, & similiter post Completorium, nisi ex causa valde rationabili & necessaria, ut pote si contingat ipsum extra monasterium suum in aliquo loco Divinum officium celebrare, vel in obitu parentum, fratrum vel fororum.

XVII. *Monachis cum venia exeuntibus quid
curandum.*

Item si contingat monachum ante vespereas exire de licentia, ita maturerit redire, quod in Divino officio illa hora esse possit.

XVIII. *De carcere monasterii.*

Statuimus etiam, quod quodlibet monasterium suum carcerem habeat, in quo delinquentes regulariter puniantur.

XIX. *Mulierem intra septa monasterii masculini
dormire non licere.*

Statuimus item quod nulla mulier dormire debeat intra immunitatem: & si factum fuerit, ille qui est in culpa, graviter puniatur.

XX. *De monachorum capitulo quotannis cele-
brando Colonia.*

Item statuimus, quod omnes abbates nigri habitus Ordinis B. Benedicti nostræ diocesis, singulis annis in Exaltatione sanctæ Crucis capitula Colonia teneant, vel apud sanctum Pantaleonem, vel apud sanctum Martinum: ut ibidem observantia re-

gula cum discretione tractetur, & de statutis nostris, qualiter in quolibet monasterio observentur, & aliarum utilitates monasteriorum. Et quicumque ipsorum abbatum ad capitulum venire neglexerit, nec excusationem in capitulo legitimam ostenderit, secundum coerectionem regulæ puniatur. Et volumus quod abbates sancti Pantaleonis & sancti Martini Colonienfis, ista capitula singulis annis fieri procurent a nobis, ita quod nullus valeat excusari.

XXI. *De rasura monachorum.*

Item præcipimus quod monachi in rasura coronarum & tonsura capillorum, ita decenter & regulariter se habeant, quod super his non valeant reprehendi.

XXII. *De lectis monachorum.*

Statuimus item, quod monachi non dormiant in lectis plumcis, sed in culcitris, secundum quod regula mandat.

XXIII. *Monacho absenti non deberi præbendam.*

Item statuimus, ne aliquis monachus rediens, qui absens fuerat de licentia, vel sine licentia, aliquam præbendam tempore suæ absentiae requiratur: quia illa esset occasio proprium habendi.

XXIV. *De jeuniis monachorum.*

Statuimus item, quod monachi jejunia sua observent secundum quod regula præcipit.

XXV. *Officiariis monachorum qualis incumbat
facienda ratio.*

Statuimus & quod monachi officarii, ad minus semel in anno, in præsentia abbatis & seniorum, computationem vel legitimam rationem faciant. Et si quid ultra suorum officiorum administrationem superaverit, de hoc nihil per ipsos monachos, sed per abbatem & superiores sui conventus, ad sui monasterii utilitatem ordinetur.

XXVI. *Monachos nuptiis interesse non debere,
& quibus exequiis possint.*

Item statuimus, quod monachi nuptiis nullatenus interfint: nec exequiis, nisi parentum, fratrum vel sororum.

XXVII. *Quod non offerant ad altare.*

Item præcipimus & statuimus, quod nullatenus offerant ad altare.

XXVIII. *In aliis mandatur regula observari.*

Quæcumque autem de interiori pariter & exteriori clausura monasterii & immunitatis monasticæ, regula præcipit, quæ-

ANNO
CHRISTI
1260.

f. omiffa

cumque de silentio in horis & locis debitis, A
& conventu fervando, regula ipsa præcipit:
necnon quæ de cantu Divini officii, profes-
sione quoque facienda, aliisque observan-
tiis præcipiuntur in regula, ubicumque hæc
hactenus sunt commissa, revocari in statum
debitum per abbates, & servari deinceps
more & modo debito, statumus & manda-
mus. Alioqui negligentiam hujusmodi cum
pæna requiremus.

Hæc ad præsens statuimus, salvo nobis,
quod si aliqua occurrerint in posterum opus
habentia correctionis & reformationis re-
medio, ea loco & tempore statuemus, &
prout expediens fuerit, ordinabimus.

Datum & pronunciatum quarto Idus Martii, anno
Domini millesimo ducentesimo sexagesimo.

** CONCILIVM PARISENSE.

ANNO
CHRISTI
1260.

De propitiando Deo adversus Tartarorum &
Saracenorum irruptiones anno
MCLX. celebratum.

Ex Guillelmo de Nangiaco in vita S. Ludovici.

ANno Domini MCLX. Dominica in Passio-
ne congregavit rex Franciæ Ludovicus Parisius
concilium episcoporum & principum regni sui, eo
quod dominus Papa scripsisset ei, Tartaros in trans-
marinis partibus irruisse, Sarracenos vicisse, Arme-
niam, Antiochiam, Tripolim, & Damascum, Alapiam
& terras alias subjugasse, & tam Aconii civitati,
quam toti Christianitati periculum imminere. Vnde
ordinatum fuit de orationibus multiplicandis, proces-
sionibus faciendis, & blasphemis in Deum puniendis,
peccatis & superfluitatibus cibariorum ac vestium re-
primendis. Inhibita etiam fuerunt usque ad biennium
torneamenta, & injunctum est, quod non luderetur
aliis ludis, nisi quod homines se exercerent in arcibus
& ballistis.

G. C. Vide annotatiunculam nostram ad concilium Ra-
venense, anni MCLIX.

ANNO
CHRISTI
1260.

** STATVTA DOMINI GVIDONIS
Dei gratia archiepiscopi Narbonensis.

Qui ex Aniciensi episcopo factus est Narbon. archiep. ann.
1259. tum Sabin. episc. cardin. anno 1262. ut constat ex epist.
Vrbani IV. ad S. Ludovicum apud Raynaldum: ac demum
Clemens IV. pont. max. ann. 1265.

I.

Excommunicamus omnes illos qui san-
ctimoniam quamcunque corrupe-
rint, & sollicitudinem per se, vel per inter-
positam personam dederint.

I I.

Item omnes clericos civitatis vel dicece-
sis Narbonensis constitutos in sacris, vel cu-
ram animarum habentes, qui bajuliam per-
sonæ sæcularis tenuerint vel emerint, vel
judicaturam ejus renuerint, ab officio &
beneficio suspendimus. Et si qui nunc al-
teram eorum renent, nisi eam reliquerint
infra postquam in ecclesiis hæc sen-
tentia fuerit publicata, eadem suspensione
teneantur astricti.

I I I.

Item præcipimus quod universi sacerdo-
tes, qui curam a nobis, vel locum nostrum
in spiritualibus obtinentibus, nostrisve præ-
decessoribus, aut eorum vices in hac parte
gerentibus, minime receperunt, sacra-
menta ecclesiastica parochianis hujus dicecesis
non ministrent. Sed nec illi qui curam ha-
bent parochiæ alicujus, in aliena parochia,
etiam si fuerint invitati, ea ministrare præ-
sumant: nisi necessitas tam urgens in hoc
ultimo casu emerferit, quod tolerabile vi-
deatur alterutrum alterius onera suppor-
tare. Quo casu, autoritate nostra ille qui
fuerit invitatus, possit necessitati hujusmo-
di subvenire in parochia aliena. Hujus au-
tem præcepti nostri quemlibet transgres-
sorem, postquam per ecclesiis fuerit publi-
catum, ab officio & beneficio suspendimus.
Et si in suspensione per mensem persisterit,
extrunc excommunicamus eundem.

I V.

Item præcipimus universis sacerdotibus
parochialibus, quod per tres dies Domini-
cas successive, moneant parochianos
suos, ut in diebus Dominicis & festivi-
tatis beatæ Virginis, & apostolorum, &
sancti Ioannis Baptistæ, & aliis præcipuis so-
lemnitatibus opera servilia, non exercent;
nec ligna, bladum, vel sænum, vel paleas,
aut alias res venales, exceptis his quæ esum
illius diei pertinebunt, transferre, seu juxta
vulgare quod dicitur carrejare, non præsu-
mant. Et post dictas tres monitiones, om-
nes qui ex tunc contra fecerint, nomina-
tim denunciemur interdicti. Nos enim eos
interdicimus, qui spretis dictis monitioni-
bus festivitates prædictas dictis modis vio-
lare præsumperint. Et si eorum creverit
contumacia, eosdem anathematizare pro-
ponimus, & invocare contra ipsos, si opus
fuerit, brachium sæculare.

V.

Mercata etiam teneri in diebus Domini-
cis inhibemus, nisi in nundinas solennes
inciderint. Et qui trina monitione præmis-
sa non cessaverint ab eisdem, simili per om-
nia coercentur censura.

V I.

Si vero Iudæi illud præsumperint, post-
quam hoc mandatum nostrum fuerit publi-
catum, denunciatur ballivo loci. Et nisi
rer monitus eosdem Iudæos cessare compu-
lerit, excommunicationis sententia, quam
nunc ferimus in rebelles, denunciatur pu-
blice innodatus.

VII.

ANNO
CHRISTI
1260.

ANNO ** CONCILIUM COPRINIACENSE,
Pro disciplina ecclesiastica, a Petro Burdegalensi
archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum anno
Domini M C C L X.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Ut in ecclesiis vel cœmeteriis vigilia non fiant.*
2. *De balleatione in festo Innocentium.*
3. *De fructibus beneficiorum vacantium.*
4. *De commendis ecclesiarum vacantium.*
5. *Ne mulieres alterius parochie accipiantur ad matrimonium.*
6. *Ut presbyteri alieni non admittantur ad celebrandum.*
7. *De bello Gallorum.*
8. *De vita & honestate clericorum.*
9. *Ne chrisma detur privilegiatis.*
10. *De vicariis.*
11. *De iure patronatus.*
12. *De prioratibus monachorum.*
13. *Ne retores ecclesiarum alius ecclesias ad firmam recipiant.*
14. *Ne onera de novo ecclesiis imponantur.*
15. *De sepulturis extra parochialem ecclesiam.*
16. *Item de sepulturis.*
17. *De habitatione rectorum ecclesiarum.*
- 18, 19. *De decimis.*

Constitutiones D. P. Burdegalensis
archiepiscopi, factæ apud Coprinia-
cum, anno MCCLX.

I. *Ut in ecclesiis vel cœmeteriis vigiliæ non fiant.*

Cum ex vigiliis quæ fiunt in ecclesiis, frequenter multa turpia insequantur, & frequentissime vulnera inferantur, propter quæ eadem ecclesiæ reconciliatione, quæ per solos episcopos haber fieri, indigere noscuntur: statuimus & præcipimus firmiter, ne de cætero in ecclesiis prædictis, vel cœmeteriis, vigiliæ fiant. Cæterum luminaria & alia quæ ex pia devotione fidelium provenire consueverunt, fieri præcipimus & mandamus.

II. *De balleatione in festo Innocentium.*

Rurfus cum in balleatione quæ in festo sanctorum Innocentium in quibusdam ecclesiis fieri inolevit, multæ rixæ, contentiones & turbationes, tam in Divinis officiis quam aliis consueverunt provenire, prædictas balleationes ulterius sub intimatione anathematis fieri prohibemus: necnon & episcopos in prædicto festo creati: cum hoc in ecclesia Dei ridiculum existat, & hoc dignitatis episcopalis ludibrio fiat. Divina tamen officia, prout melius & honestius fieri poterit, ut in aliis festivitatis, celebrêtur.

III. *De fructibus beneficiorum vacantium.*

Cum de iure fructus beneficiorum vacantium, existere debeant successorum, ipsos fructus ad opus successorum eorundem per

A mandatum nostrum volumus & statuimus custodiri, ita quod nullus alius quicquam percipiat de eisdem. Idem dicendum de bonis rectorum decedentium, quæ constitent esse de bonis ecclesiæ, cui præfuerunt iidem rectores: nisi tamen dum viverent aliter disposuerint de eisdem.

IV. *De commendis ecclesiarum vacantium.*

Commendas quoque ecclesiarum vacantium, secundum quod ipsarum collationes, ad nos, & ad nullum alium volumus & dicimus pertinere: inhibentes ne de his se alius intromittat. Excommunicationis poenam in præmissis tribus articulis contra facientibus infligentes.

V. *Ne mulieres alterius parochie accipiantur ad matrimonium.*

Mulieres de una parochia non admittantur ad matrimonium in altera parochia, nisi de expressa licentia capellani vel prioris. Idem dicentes de viris si ad parochiam mulieris accedant: nam an sint excommunicati vel alia inhabilitate affecti, melius norunt proprii capellani.

VI. *Ut presbyteri alieni non admittantur ad celebrandum.*

Presbyteri qui non sunt de hac civitate vel diœcesi, ad celebrandum Divina, ut presbyteri non admittantur in civitate vel diœcesi, cum ignoretur, an presbyteri existant, aut aliqua irregularitate innodati. Alioquin tam celebrantes, quam admittentes eosdem, excommunicationis sententiæ se noverint subjacere.

VII. *De bello gallorum.*

Quia ex duello gallorum quod in partibus istis, tam in scholis grammaticæ, quam in aliis fieri inolevit, nonnulla mala aliquotiens sunt exorta: sub interminatione anathematis prohibemus, ne amodo fiat duellum prædictum: cum hoc tam mali materiam, quam temporis amissio existere dignoscatur.

VIII. *De vita & honestate clericorum.*

Presbyteri & cæteri dignitates, personatus administrationem habentes, dalmaticis non utantur, sed cappis clausis, & superunicallia clausa portent: nisi in parte ista, probabilitas vel necessitas ipsos reddiderit excusatos.

IX. *Ne chrisma detur privilegiatis.*

Statuimus, & sub poena anathematis prohibemus, ne archidiaconi, archipresbyteri, vel alii capellani, chrisma dent vel ministrent ecclesiis privilegiorum: cum ipsi diœcesanis suis reddere & facere denegent jura sua. Nullus quoque presbyter parochia-

ANNO
CHRISTI
1260.Hinc capi-
tulo deeras
titulus nos
addidimus

chianis, vel hominibus illorum utriusque sexus sacramenta aliqua administret: nisi de nostra licentia speciali.

X. De vicariis.

Rectores ecclesiarum qui in scholis, vel alibi, de nostra licentia sunt absentes, bonos & sufficientes substitutos dimittant nobis primitus presentatos. Quibus de bonis ipsorum beneficiorum sic congruam portionem assignent, quod illi de sibi assignato, præter illud quod dabunt eisdem, possint sufferre, tam in procurationibus quam in aliis, onera confecta. Idem dicimus de illis ad quos ecclesiæ pertinent pleno jure, & statuimus.

XI. De iure patronatus.

Cum in ista provincia sint quidam pauperes capellani, qui præsent ecclesiis in quibus pertinet jus patronatus ad aliquam monasteria: statuimus ut iidem patrõni pro victu suo, infra mensem, facta sibi monitione a suo diœcesano, de bonis suis, certam iisdem portionem assignent: quæ ad minus trecentos solidos valeat annuatim.

XII. De prioratibus monachorum.

Cum cultus Divini nominis minui non debeat, sed augeri: statuimus, quod in prioratibus, in quibus olim duo monachi morabantur, a modo ab alijs qui dictos prioratus tenent, continue teneantur, & ad alendum eosdem, illi qui fructus ditorum prioratuum percipiunt, censura debita compellantur.

XIII. Ne rectores ecclesiarum alias ecclesias ad firmam recipiant.

Cum unufquisque manere debeat in ea vocatione in qua vocatus existit: statuimus quod rectores ecclesiarum parochialium alias ecclesias ad firmam non præsumant recipere, vel tenere: hocque sub pœna proprii beneficii amissionis prohibemus: nisi hoc procederet de nostra licentia speciali.

XIV. Ne onera de nouo ecclesijs imponantur.

Cum sicut secundum jura, novæ pensiones ecclesijs imponi non debent, sic non sunt olim impositæ augmentandæ. Quare ipsas prohibemus augeri: & præcipimus solvere, tam eas, quæ illas, quas illi imposuisse dicuntur, ad quos ecclesiæ eisdem pertinent pleno jure: ut si olim licite impositæ, pensatis ecclesiarum facultatibus extiterunt: nisi forte postea adeo ecclesiarum hujusmodi excreverint vel decreverint facultates, quod debuerint vel debeant merito minui vel augeri.

XV. De sepulchris extra parochialem ecclesiam.

Prohibemus, ne aliquis capellanus alicui

Cencil. general. Tom. XI.

A portandi funus ad locum sepulturæ licentiam concedat: quousque, ut moris est, ad parochialem ecclesiam fuerit deportatum: ut melius sciatur ibi quam alibi, an defunctus interdictus vel excommunicatus existat. Qui ob culpam propriam interdicti vel excommunicati fuerint, & per annum in hujusmodi sententia permanserint, prohibemus in terra, vel tumbis lapideis, etiam extra cœmeterium, sepeliri.

XVI. Item de sepulchris.

Inhibemus insuper ne quisquam secularis, vel religiosus, funus sibi delatum suscipiat: nisi per capellanum proprium eidem fuerit presentatus: cum condiciones personarum hujusmodi melius noverint proprii capellani.

XVII. De habitatione rectorum ecclesiarum.

Nullus capellanus parochialem regens ecclesiam, cum alio commoretur: sed domos habeat locis congruis, ubi assidue commoretur & valeat inveniri: ut exinde per eum necessitatibus pœnitentiũ commo-
dius occurratur. Præsertim cum de bonis ecclesiarum per constitutionem nostram eisdem satis congrue sit provisum.

XVIII. XIX. De decimis.

Cum constitutiones olim a prædecessoribus nostris contra decimarios, promulgatæ in civitatibus & diœcesibus hujus provincie minime observentur, immo in dictis locis decimarii & alteræ persona: in dictis constitutionibus contentæ, propter hoc, quia proprii capellani ipsos decimarios esse ignorant, indistincte ad sacramenta & sacramentalia admittantur: præcipimus sub pœna anathematis, quod capellani parochialium ecclesiarum omnes decimarios suæ parochiæ nobis, vel mandato nostro manifestent: ut nos in illos, ubi eumque sint, constitutiones prædictas, & sententias in ipsis contentas, faciamus expressè & inviolabiliter observari.

Item de decimis.

Pro certo comperimus constitutionem olim super decimis novalium promulgatam, tum propter incuriam & negligentiam rectorum ecclesiarum, tum propter favorem, quem ipsi erga decimarios habere noscuntur, in multis locis provincie effectum aliquem hæcenus minime habuisse. Vnde tam sub pœna anathematis, quam amissione beneficiorum, prædictis rectoribus injungimus, quod ipsi ex nunc sic exigere studeant & fatagant decimas antedictas, quod eorum defectus, negotium prosequendo, perfectissime experiantur.

E e e G. C.

ANNO
CHRISTI
1261.

G. C. Provinciale hoc concilium esse, constat ex cap. XII. & cap. XX.

** CONCILIUM LAMBETHENSE.

S I V E

Constitutiones provinciales, in concilio Lambethensi, per Bonifacium Cantuar. archiepiscopum editæ III. Idus Maii ann. Dom. MCCLXI.

Ex MS bibliothecæ Cotton. edidit collector Anglicanus.

V Niverſis ſanctæ matris eccleſiæ filiis per Cantuarienſem provinciam conſtitutis, B miſeratione divina Cantuarienſis archiepiscopos, totius Angliæ primas, eiufdemque ſuffraganei, ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Eternæ ſanctio voluntatis, quæ rerum ordinem omnium, cunctarumque ſemina naturarum, in pondere, numero & menſura decrevit, ad exemplar cæleſtium procedere cenſuit regimen terrenorum, humanum genus, quod cæteris præſtare voluit dignitatis excellentia creaturis, conſtringens a ſenſualitatis prurigne naturalibus regulis, & ab arbitrii lubricitate legalibus cohibens inſtitutus: ut potentiores laxatam ſibi paſſim non crederent in ſubjectos imperandi licentiam; & inferiores, quos, eſi ſi natura pares, cauſarum facit ſeries in deſcexa prælatiſ diſſimiles, ſuperiorum non contemnerent diſciplinam: & ſicut terrenæ domicilium manſionis, pro cæleſtium luminum qualitate, lucis vices ac noctis continuis ſucceſſionibus mutatur, & cæleſtium ſubjicitur moderamini poteſtatum; ſic ordo reſtorum ipſius, ſpiritualis videlicet, & terrenus, ſacerdotalis & regius, conceſſæ ſibi prælationis habenas dirigeret, quod unius impetus proceſſus alterius non turbaret; ſed accederet unus alteri ſuffragator in mutæ caritatis ſubſidium, quo ſibi invicem ad humanæ noctis tenebras diſſolvendas ſuſcepti participarent luminis ornamentum.

Sane attendentes olim patres & prædeceſſores noſtri Cantuarienſis archiepiscopos, totius Angliæ primates, & ſuffraganei eorundem, & potiſſimum temporibus paræ retro decurſis, amicus Dei beatus Edmundus, prædeceſſor noſter, cuius memoria in ben. dictio- ne, & inter electos Dei ſors ejus eſt computata. Nos, qui licet immeriti, in locum regiminis ſibi immediate ſucceſſimus, cum fratribus & coepiscopis noſtris ſuffraganeis Cantuarienſis eccleſiæ, noſtris temporibus ſolicite ponderantes, quod gravamina & oppreſſiones, quibus in Angliæ libertas eccleſiaſtica premitur & calcatur, illuſtri domino Regi noſtro nequaquam accedunt ad commodum; ſed potiùs, ad non modicum ſalutis ſuæ & noſtræ ſimul periculum, & honoris tam perſonæ ſuæ, quam totius regni ſui, notorium detrimentum: ipſum frequenter monuimus & ſupplicavimus ei, ac ſupplicari fecimus cum inſtantia ſæpius reverenter; nec non apud principes, magnates & conſiliarios, quorum moderamine diſponuntur regni negotia, precibus & exhortationibus pulſavimus importuna opportunitate, & opportuna importunitate frequenter, quatenus intra memoriam revolventes, quot plagis Ægyptii fuerunt perculli, pro eo quod populum Domini filios Iſrael, tyrum gerentes miniſtrorum altaris, in luto cogebant fervire & latere; ſubjicientes eos indebitæ ſervituti, contra præceptum Dei, & juris privilegium naturalis, quo quis tenetur alteri non facere, quod & nolle ab alio ſuſtinere. Penſanteſque prudenter, quod Chriſtus ſponſam ſuam in tantum dilexit eccleſiam, cuius hodie, peccatis exigentibus, patres angariantur a filiis, & oves deſerviunt in paſtores, quod vetuſta chirographum ſervitutis in protoplaſti prævaricatione conſcriptum, proprio cruore delevit, & ſanguine martyrum, armis fidei dimicantium, adver-

A ſus mundi principes, & ſæculi poteſtates, rubricavit privilegium libertatis & celo prius conceſſum eccleſiæ, & in terris poſtmodum a principibus huius mundi fidelibus innovatum.

Huius inquam privilegio, tam pio tamque nobili precio comparato, deferrent humiliter ob reverentiam Redemptoris, permittendo clerum Angliæ in ſolitudine libertatis, laudis ſacrificium Domino immolare: ne perſecutores ſubmergi contingat in fluctibus iræ cæleſtis, ſi, contemptis Divinis imperiis, ipſum cogant ad paleas ſervitutis Licet autem in precibus inculcandis diu laboraverimus ſuſtinendo, & ſuſtinuerimus laborando: adhuc tamen, inſtantia noſtra ſæpius iterata, ad exauditionis gratiam ingreſſum mereri non potuit, nec effectum fortiri diutius expectatum. Quia vero periculose negligitur, quod contra cæli principem uſurpatur: contra gravamina prælibata, quæ abſque Dei offenſa ulterius connivere non poſſumus, nec debemus, ad arma iuſtitie, quod eſt verbum Dei, penetrabilis omni gladio accipiti, cum fiducia recurrentes, certa remedia adverſus conatibus opponenda providimus, quæ, ſacro concilio approbante, nuper provi- deæ deliberationis iudicio ſtatuenda duximus ſub hac forma.

In nomine ſanctæ & individue Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. In meſſem Domini- cam, in qua non reges & principes ſæculi, ſed regno- rum victores & regum, per fidem, apoſtolos & ſucceſſores eorum, Chriſtus mittendos elegit, ſalcem ter- renæ damnationis, caritate frigeſcente, cœmentes eff- frantius currere quam cæleſtis regula patiatur, qua reddi iubentur Cæſari quæ ſunt eius, & quæ ſunt Dei Deo: dolore cordis concutitur, & amaritudine replemur horrores, timentes, quod dum occurrere malis negligimus, indignationis periculum incurramus. **C**am igitur eccleſia Anglicana, non contemnenda portiuncula dictæ meſſis, non ſolum contra iura Divina & ſtatuta canonica, ſed etiam contra libertates a regibus, principibus, & aliis regni magnatibus conceſſas eidem, auſibus ſacrilegis, novis irruptionibus, diris conceſſionibus, & oppreſſionibus nefariis, multipliciter ſit attrita, & hoc non abſque ſupernei regis offenſa, & perpetuo animarum regis noſtri temporalis, & aliorum regni magnatum, ac noſtrarum, & ſubdito- rum noſtrorum periculo, ſub diſſimulationis conniventia ulterius pertranſire non poſſimus: autoritatè præſentis ſacri concilii inhibemus, & inhibendo ſta- tuimus, ut ſi contingat ab hac die in antea, quod Deus avertat a ſenſibus fidelium ſanctæ matris eccleſiæ filiorum, quenquam archiepiscopum, vel alium præla- tum inferiorem, per litteras domini regis, vel alicuius alterius poteſtatis, ad ſæculare iudicium evocari, ut ſibi reſpondeat ſuper his, quæ mere ad ipſius officium & forni eccleſiaſticum pertinere noſcuntur, prout temporibus retro actis uſurpative contra Deum & iuſticiam, ac libertatem eccleſiaſticam, pluries eſt præ- ſumptum: ſtatuiſmus, inquam, & ſtatuendo inhiben- mus, quod archiepiscopos, episcopos, & cæteri eccleſia- rum prælati, maiores & minores, ad ſæculare iudi- cium, ibidem ſubito iudicium, non veniant, ſicut nec venire tenentur pro huiusmodi ſpiritualibus evocati: utpote ſi forte vocetur prælatuſ reſpoſurus in ſæculari iudicio, pro eo quod clericos ad eccleſias vel capellas vacantes non admuſerit, reſtores inſtituerit vel non in- ſtituerit in eiſdem; ſuos ſubditos excommunicavit, ſuſpenderit vel interdixit; excommunicatos, ſuſpenſos, vel interdixtos denunciavit; aut pro eo quod eccleſias dedicavit, vel ordines celebravit; aut de cauſis mere ſpiritualibus cognovit, puta de decimis, oblationibus, limitibus parochiarum, & ſimilibus, quæ non poſſunt ad ſæculare forum aliquatenus pertinere; aut quia co- **D**

Corr do-
minatio-
nis,

gnovit de peccatis & excessibus subditorum, sicut de Perjurio, & fidei transgressione, sacrilegio, violatione, & perturbatione ecclesiasticæ libertatis: cuius violatores & perturbatores, necnon & libertatis, per chartas domini regis ecclesiæ concessarum, contradictores, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto.

Item, si vocetur prælatus ad iudicium sæculare, pro eo quod cognovit inter clericos suos, vel inter laicos conquerentes & clericos defendentes, in personalibus actionibus, super contractibus aut delictis, vel quasi; aut pro eo quod personas ecclesiasticas, ad mandatum domini regis, in iudicio sæculari non exhibet; seu clericos in foro sæculari, pro negotiis ad forum ecclesiasticum pertinentibus, amerciatos non compulsi ad amerciamenta exsolvenda, seu ipsa pro eisdem non solvit, vel quia in ecclesiis & capellis annexis episcopatus aut monasterii vacantibus, per mortem aut cessionem prælatorum, aut alio iusto modo, iurisdictionem suam ecclesiasticam, canonicam & consuetam exercet; vel si qua his similia facit, vel non facit prælatus, pertinentia ad officium pastorale, & ad forum seu iurisdictionem ecclesiasticam evidentem: pro talibus, inquam, & his similibus, prælati ad iudicium sæculare vocati, ut ibidem pro his iudicium subeant, nullatenus venire præsumant, cum iudicandi christos Domini, nulla sit laicis attributa potestas, quos manet necessitas obsequendi. Ut tamen honori regio deferatur, majores prælati dominum regem ad eant, vel sibi scribant, quod pro huiusmodi mandatis regis, parere non possunt absque periculo sui ordinis, & subversione ecclesiasticæ libertatis. Et si forte dominus rex in suis inhibitionibus vel summotionibus, non de decimis, sed de jure patronatus; non de fide mentita seu perjurio, fed de catallis; non de sacrilegio vel perturbatione ecclesiasticæ libertatis, sed de transgressione subditorum vel ballivorum suorum, quorum correctiones ad se tantum asserit pertinere, fecerit mentionem: tunc intiment ei prælati prædicti, quod non de patronatu, cuius cognitionem rex de facto exercet, neque de catallis, seu aliis ad forum ipsius pertinentibus, cognoscunt seu cognoscere intendunt; sed de decimis, peccatis, & aliis mere spiritualibus, ad officium & iurisdictionem eorum pertinentibus, & ad animarum salutem; monendo & rogando eundem, quod ipsos non impediatur in præmissis. Et nihilominus, episcopus, & cuius res agit, dominum regem iterato moneat, ut animæ suæ salutem consulat, & ab huiusmodi mandatis omnino desistat. Et si non destiterit, tunc vicecomites & alii quicumque ballivi attachiantes & distringentes, per locorum diœcesanos, in forma juris, per suspensionis & excommunicationis sententias arceantur.

Idem fiat, si vicecomites aut ballivi ad attachiationes & districtiones processerint, pendentes supradictis monitionibus, domino regi taliter faciendis.

Et si vicecomites aut ballivi in duritia sua perseveraverint, loca, in quibus commorantur, & terræ eorum, quas habent in provincia Cantuariensi, per locorum diœcesanos, ad denunciationem diœcesani, in cuius episcopatu tales fuerint districtiones, interdictione ecclesiastica, autoritate præsentis concilii, supponantur. Et si taliter attachiantes, clerici fuerint & beneficiati, ab officio suspendantur. Et si in eorum malitia perseveraverint, ad desistendum & satisfaciendum per subtractionem proventuum suorum, quos obtinent, compellantur. Non beneficiati vero, in penam suæ malitiæ, per quinquennium, si ad beneficium ecclesiasticum in provincia Cantuariensi præsentati fuerint, minime admittantur.

Clerici vero qui brevia huiusmodi attachiationum seu districtionum dicta verint, scripserint, signaverint,

Concil. general. Tom. XI.

consilium aut auxilium ad hoc præstitierint faciendum, canonicè puniantur. Et si de hoc fuerint certa ratione suspecti, ad aliquod beneficium ecclesiasticum obtinendum, donec super his canonicè se purgaverint, precipimus non admitti. Et si dominus rex, vel alia quælibet sæcularis potestas, super hoc competenter monitus, huiusmodi districtiones seu attachiationes non revocaverit; episcopus, qui districtus fuerit, terras, villas, dominicas, & castra, quæ dominus rex, vel alia sæcularis potestas taliter distringens in suo episcopatu obtinet, ecclesiastico supponat interdictione. Et si rex vel alia sæcularis potestas, contemptis penis monitionibus, in sua duritia perseveret: tunc archiepiscopus, ad denunciationem episcopi conquerentis, convocatis duobus episcopis vel tribus, aut pluribus, quos duxerit evocandos, si in provincia prælens extiterit; alioquin, episcopus Londoniensis, tanquam decanus episcoporum, duobus episcopis vel pluribus sibi adiunctis, dominum regem adeant, & ipsum monent diligenter; requirentes, quod a mandatis suis superseadeat supradictis.

Et si dominus rex, hortationibus & monitionibus obauditis, ad attachiationes vel districtiones per se vel per alios processerit: tunc cæteri coepiscopi, districtiones huiusmodi, quasi communem omnium causam, & privatissimam singulorum, & etiam communem injuriam ecclesie reputantes, civitates, terras, dominicas, burgos, castra, & villas ipsius regis vel alterius potestatis in suis episcopatibus consistentes, autoritate præsentis concilii, ecclesiastico supponant interdictione. Et si nondum, propter hoc, infra xx. dies postmodum attachiationes & districtiones rex, vel potestas attachians vel distringens, revocaverit, sed ob hoc manum contra ecclesiâ aggravaverit & peccatum Pharaonis, durior inter flagella pœnarum: extunc archiepiscopus & episcopi suas diœceses ecclesiastico supponant interdictione. Idem fiat de terris, castris, burgis, & villis magnatum regalia habentium in provincia memorata.

Si vero episcoporum aliquis, circa executionem præmissarum pœnarum, in suis casibus negligens inventus fuerit, aut remissus: per suum metropolitanum graviter arguatur. Et si perseveraverit in negligentia, per eundem canonicè puniatur: & nihil minus sua diœcesis, omnium prælatorum & sua autoritate, voluntate, & consensu, in presenti concilio interpolitis & expressis, ecclesiastico subiaceat interdictione.

Item, statuimus, ut si forte ab hac die in antea, ab aliquo episcopo, vel iudice ecclesiastico, vel prælato inferiore compulso, per districtiones vel sponte comparente coram domino rege, vel iustitiaris suis, ut alleget privilegium fori in casu a jure non concessio, vel ut eos moneat, ut a prædictis desistant injuriis, acta processus sui exigi contingat, ut per ea appareat, utrum contra prohibitionem regiam in aliquo prædictorum casuum vel consimilium processerit: vel petatur ab eo super his juramentum executionis vel purgationis, nullo modo exhibeat acta vel juret, cum instrumenta huiusmodi sive acta possint ab alterutra partium, si necesse fuerit, exhiberi. Et si clericus propter hoc fuerit arrestatus, diœcesanus taliter arrestatus, vel aliter impetiti clerici, vel archiepiscopus, vel episcopus Londoniensis, tanquam decanus episcoporum, cum aliquibus episcopis sibi associatis, si episcopus sit ille qui fuerit in hoc casu, requirant eum, & puniant detentores; & si necesse fuerit, in hoc casu ad penas procedatur superius annotatas.

Item, si aliquo evincente jus patronatus contra alium in foro regio, scribat rex episcopo, vel alteri, ad quem institutio pertinet, quod præsentatum ab illo qui eicit admittat: si vacaverit beneficium, ne patrono fiat injuria, & aliter nihil canonicum obsistat, admittatur libere huiusmodi præsentatus: si vero non

E e e ij vacat

ANNO
CHRISTI
1261.

vacat beneficium, hoc domino regi, vel suis iustitiariis, studeat intrinsece prelati, excusando se, quod, quia beneficium tale non vacat, non potest mandatum regium adimplere. Liceat autem patrono, si voluerit, possidentem iterum prelati: ut sic vincens ius patronatus impoſterum declaratur.

De intruſis.

Ad hæc, quoniam ambitio pravissima, imitatrix virtutis, nihil ducit illicitum, quod sibi æſtimat fructuosum; nec curat quibus studiis avare sitim reficiat voluntatis, dum questum reputans pietatem, abominandis & damnablebus precibus commercium venatur honoris: sacro approbante concilio, districtius inhiemus clericis quibuscumque, cujuscumque conditionis existant aut ordinis, ne parochiales aut præbendales ecclesias, curam animarum habentes, sive alia beneficia ecclesiastica, dignitates, vel personatus, propria auctoritate audeant occupare, vel in ipsis se faciant per laicalem potentiam intrudi. Quod si quis nostræ hujusmodi inhibitionis salutiferæ temerarius transgressor extiterit, & absque ecclesiastica auctoritate, per laicalem potentiam intrusus fuerit in ecclesia, vel præbenda, sive capella, aut ecclesiastico beneficio: servato juris ordine, excommunicationis sententia percussatur, & excommunicatus per loci diocesanum publice nunciatur, & ipso beneficio in perpetuum careat ipso facto. Et si post latam in se sententiam excommunicationis, in intrusione hujusmodi & detentione sic occupati beneficii, pertinaci animo per duos menses perſiſterit: per locorum diocesanum, in quorum diocesiſibus habet alia beneficia ecclesiastica, ad denunciationem illius episcopi, in cujus civitate vel diocesiſe se intrusus, vel procuravit intrudi, cujusque monitionem & excommunicationem per dictum tempus contempserit, proventus illorum beneficiorum ei subtrahantur omnino, quousque satisfecerit competenter. Et si per annum idem intrusus in hujusmodi excommunicationis sententia perseveraverit, extunc ad aliquod beneficium ecclesiasticum in provincia Cantuariensi minime admittatur. Si vero per clericum procuratorem fuerit intrusus, contra eundem clericum procuratorem modo simili procedatur, & pœnis subjaceat supradictis. Si vero procurator talis, laicus fuerit: in forma juris excommunicetur, & excommunicatus publice nunciatur. Dominus autem absens citetur, qui si comparens factum cujuscumque procuratoris ratificaverit in hac parte, pœnis subjaceat supradictis. Si vero per contumaciam se abſentet, post spatium trium mensium expectatus, si sit in regno, majoris excommunicationis sententia innotetur, & pœnas nihilominus prætaxatas incurrat: maxime cum sacrilegio inobedientiam adjecerit & contemptum. Si vero fuerit extra regnum, contra ipsum vocatum post dilationes transmarinas modo simili procedatur: & ecclesia vel præbenda, in qua facta fuerit talis intrusio, supponatur ecclesiastico interdictione. Fautores vero & cooperatores hujusmodi intrusoris, si clerici fuerint, præfatas pœnas contra clericos editas perferant, & si laici fuerint, pœnis plectantur contra laicos superius constitutis. Loca vero & terræ hujusmodi intrudentium & intrusorum, si infra unum mensem non satisfecerint, ecclesiastico supponantur interdictione.

Si vero hujusmodi intrusiones factæ fuerint ex regia potestate, moneatur dominus rex per loci diocesanum, in quo facta fuerit intrusio, quod eas faciat infra tempus competens revocari: alioquin, terræ & loca, quæ dominus rex habet in illa diocesiſe, in qua facta fuerit intrusio, supponantur ecclesiastico interdictione, secundum formam superius annotatam. Si vero per

alium magnatem seu potestatem fiat talis intrusio: per interdictionem & excommunicationis sententias, ut superius dictum est, arceatur. Et si per duos menses sententiam sustinuerit propter hoc in se latam, extunc terræ & loca, quæ obtinet in illa diocesiſe, per loci diocesanum supponantur ecclesiastico interdictione: nec relaxentur sententiæ prætaxatæ, donec de injuria: inobedientia, & contemptu, satisfecerit competenter.

De excommunicatis capiendis.

Præterea contingit interdum, quod excommunicati, de mandato prælatorum, secundum consuetudinem regni, capti & carceri mancipati, aliquando per regem, quandoque per vicecomes, alioque ballivos, sine consensu prælatorum, ad quorum mandatum sic captorum deberet liberatio fieri, nulla satisfactione præstita, liberantur. Et plerumque etiam hujusmodi excommunicati non capiuntur, neque de ipsis capiendis litteræ regis conceduntur: nonnunquam etiam dicti rex & sui ballivi, cum hujusmodi excommunicatis & denunciatis publice communicant, clavibus ecclesiæ contemnendo, in subversionem ecclesiasticæ libertatis, & suarum periculum animarum. Huic igitur morbo congruam volentes adhibere medelam: statuimus, quod excommunicati sic capti, ac taliter exeuntes, ad majorem sui detestationem, publice & solemniter, pulsatis campanis, & candelis accensis, excommunicentur, & denuncientur excommunicati, in locis, ubi ordinarii eorumdem locorum videbitur expedire. Vicecomes autem & ballivi alii, qui eos liberaverint, non præstita satisfactione ecclesiæ, vel emenda, innotent sententiam simili, & tales publice nunciatur. Si tamen de mandato regio ad hoc processerint: mitius cum eis, arbitrio ordinariorum, agatur. Si autem contingat, quod littera consuetæ de excommunicato capiendo denegetur, cum ipsam requiri contingat, in causa quo dari debet, secundum regni consuetudinem approbatam: moneatur dominus rex per episcopum & presentantem capiendum, quod eam concedat, & faciat pertransire. Quod si non fecerit, civitates, castra, burgi, & villas, quæ habet in diocesiſe sic scribentis episcopi, per ipsum supponantur ecclesiastico interdictione, donec petite taliter litteræ concedantur, & executionem debitam sortiantur. Contra communicantes quoque & participantes cum excommunicatis, procedant secundum censuram ecclesiasticæ disciplinæ.

De clericis captis, & per ecclesiam requirendis.

Contingit etiam aliquando, quod clerici, sine delictu personarum, quantum in facto deprehensi non fuerint, vel convicti, tanquam facinorosi vel suspecti de crimine seu delicto, injuria personali, capiuntur per potentiam laicalem, & in carcere detinentur, nec redduntur suis ordinariis eos requirentibus, secundum canones libere judicandi. Et si clerici, quibus crimina imponuntur, coram iudicibus secularibus vocati, non comparuerint, forbanuntur a regno. Quia vero in hoc libertas ecclesiastica confunditur, cum clericus a laico iudicatur: statuimus, quod si clerici sic capti non fuerint & honesti, ipsorum detentores, & ad requestum ordinariorum eos reddere recusantes, per locorum ordinarios excommunicati publice nunciatur. Loca etiam, in quibus fuerint detenti, & terræ capientium, & eos detinentium, supponantur ecclesiastico interdictione: donec reddantur eorum corpora, & super hujusmodi excessu satisfecerint competenter. Illi autem, qui eis falsa crimina taliter impoſuerint, seu malitiose consulerint conventa vel fraudes, propter quæ capti fuerint & injuste detenti, excommunicati similiter publice nunciatur, cum vinculum excommu-

nica-

ANNO
CHRISTI
1261.

nicationis incurrant, autoritate Oxoniensis concilii, ipso facto. Clerici vero vagi & ignoti, capti ex causis aliquibus & detenti, si in possessione inventi fuerint clericatus, per locorum ordinarios requirantur a domino rege, vel ab alio qui habet potestatem reddendi eosdem, ut ipsos restituat per ecclesiam libere iudicandos. Et si denegentur, procedatur contra denegantes & detentores, per penas superius annotatas.

De clericis amerciatas per iudicem secularem.

Et si clerici ecclesie redditus, pro transgressione aliqua personali amerciatas fuerint a iudice seculari, prelati, ad huiusmodi amerciamta solvenda, predictos clericos non compellant, cum a non suis iudicibus fuerint condemnati. Et si propter hoc prelatos distringi vel attachari contingat: contra huiusmodi attachationes vel districiones, utantur remediis antedictis. Idem fiat quotiescumque amerciatas fuerint viri ecclesiastici per iudicem secularem, pro his, quae ad forum ecclesiasticum mere pertinere noscuntur.

De clericis diffamatis de foresta.

Item statuimus, ut si aliquis clericus, de transgressione forestae seu parci alicuius, diffamatus fuerit, & convictus legitime, coram suo ordinario, vel confessus: idem per suum dioecesanum, si bona habeat, pro qualitate transgressions, graviter redimatur, & illi, cui noxia vel injuria est illata, huiusmodi redemptio assignetur. Si autem bona non habeat, sius episcopus ipsum, prout culpa poposcerit, graviter puniat in persona, ne, propter impunitatis fiduciam, pateat praesumptioribus licentia delinquendi.

Quod restituantur bona clericorum se purgantium.

Ad haec, si clerici se canonicè purgaverint super sibi impositis & objectis, ac laica potestas nihilominus bona occupet, vel occupata detineat eorumdem: occupantes & detinentes bona, purgato huiusmodi, ad restituenda ea per censuram ecclesiasticam compellantur.

De clericis captis, & abrasis, seu suspensis.

Quod si aliqui clerici capti fuerint, consuram, & habitum clericalem habentes, & tempore medio malitiosè abrasi fuerint, vel suspensi, vel alio modo puniti: abradentes, vel suspendentes, vel alio modo punientes eosdem, & ad hoc, consilium, favorem, & auxilium impendentes, pœnis subjaceant supra dictis. Forbiantes quoque huiusmodi clericos, pœnis consimilibus percellantur.

De falsis delatoribus & suggestoribus domino regi.

Item, cum saepius domino regi & suis iustitiariis falso suggeratur, quod prelati & iudices ecclesiastici de jure patronatus, catallis, & aliis ad forum regium pertinentibus cognoscant, in domini regis praesudicium, cum iidem prelati & iudices super decimis, peccatis, ac super excessibus suorum subditorum, vel suae jurisdictionis officium, prout ad eos pertinet, interponant: moneantur huiusmodi suggestores & delatores iniqui, ut a tali suggestione & delatione desistant. Quod si prelatos, iudices ecclesiasticos, sic delatos & accusatos principi vel alteri potestati, propter delationem & incussionem huiusmodi, damnificari contigerit seu vexari: tales suggestores & delatores Deo odibiles, & quantum in ipsis est, fratrum necatores, excommunicationi publice nunciatur, tanquam violatores & impugnatores Christianae unitatis, & ecclesiasticae pacis ac etiam libertatis: donec de expensis, damnis & injuriis, tam iudicibus, quam parti-

Concil. general. Tom. XI.

A bus quas laeserint, satisfactionem exhibuerint competentem.

De juramento veritatis praestando a laicis coram ordinariis, cum de excessibus subditorum inquiretur.

Eventit etiam interdum, quod, cum prelati ecclesiastici, ex officii sui debito, de morum disciplina, peccatis, & excessibus subditorum inquirent, dominus rex, ceterique magnates, & aliae potestates seculares, & milites, officia impediunt eorumdem, personis laicis inhibendo, ne, ad mandatum patrum & prelatorum suorum spiritualium, quibus vulnera tenentur detegere, ut medicina consilium valeant reportare, de veritate dicenda subeant juramentum: nec permittunt aliquoties dictos prelatos subditis suis, in causis seu negociis ecclesiasticis, pro excessibus five culpis eorum, corporalem poenam vel pecuniariam imponere, secundum canonicas sanctiones, pro culparum & poenarum delinquentium qualitate. Quia vero tam iure poli, quam iure fori, hominibus idcirco metus poenae, & praemium virtutis proponitur, ut appetitus noxius refrænetur, & ad culpam facile protraherent homines, si poena non reprimeret transgressores, cum infelici felicitate peccantium, poenalis nonnunquam nutriatur impunitas, & mala voluntas, velut hostis interior roboretur: statuimus, quod laici ad praestandum huiusmodi iuramentum, & ad exsolvendam quamlibet poenam, tam corporales, quam pecuniarias, canonicè per prelatos suos eis inflictas, praesicè per excommunicationis sententiam compellantur. Impedientes vero ne iuramenta praedicta praestentur, aut poenae huiusmodi exsolvantur, per interdicti & excommunicationis sententias arceantur. Et si propter hoc ad districiones prelatorum processum extiterit: contra distringentes, per poenas dictatas superius, procedatur.

Quod Iudaeus delinquens in rebus ecclesiasticis, respondeat coram iudice ecclesiastico.

Et quia modo consimili ecclesiastica censura confunditur, & prelatorum officium impeditur, cum Iudaeus delinquens in rebus ecclesiasticis & personis, super his vel super aliis, quae ad forum ecclesiasticum pertinent, mero iure coram ecclesiastico iudice convenitur, & per regem, seu per vicecomes, aut ballivos, super praemissis non permittitur coram ecclesiastico iudice stare iuri, sed potius declinare compellitur ad forum eius: statuimus, ut huiusmodi Iudaei per interdictum commercii, contractuum & conventionis fidelium, ad respondendum in his casibus coram ecclesiastico iudice compellantur: & quod inhibentes & impedienses in hoc casu iurisdictionem ecclesiasticam, & hac de causa, iudices vel alios distringentes & molestantes, per excommunicationis & interdicti sententias arceantur.

De his qui ad ecclesiam confugiunt.

Item, cum ad immunitatem ecclesiae confugiens aliquando vix in alimentis valeat subveniri, propter arctam custodiam, quae frequenter apponitur circa ipsos, ac aliquando confugiens huiusmodi ab ecclesiis vel caemeteriis, aut viis publicis, post terrae abjuramentum violentè saepius extrahantur, ac sic extracti in praesudicium immunitatis ecclesiae crudeliter occidantur: statuimus, quod qui talibus confugis, quos quidem ecclesia tenetur tueri, alimenta impederint ministrari, secundum arbitrium ordinariorum, per censuram ecclesiasticam castigentur. Illos vero, qui huiusmodi confugas ab ecclesia, vel caemeterio, vel ab alio quocumque loco ecclesiasticam immunitatem habente, post abjuramentum patriae, aut a via publica

E e e iij extrahentes

ANNUS
CHRISTI
1261.

extrahentes, vel extractos taliter ausu sacrilego occi-
dentes, tunc sub ecclesiastica protectione consistant, omnibus penis sacrilegii decrevimus puniendos, una reliquum minime consumente. In ecclesia autem vel cœmeterio, nulla omnino deputetur custodia, contra fugientes ad ecclesiam, per potentiam laicalem. Quod si locus præsumptum fuerit, tam custodes, quam qui eos apposerint, in forma juris per excommunicationis sententiam arceantur. Illos autem tantummodo teneatur ecclesia, quos canones præcipiunt esse tucndos.

De invadentibus res ecclesiasticas, & earum libertates infringentibus.

Item, ut invadentibus bona ecclesiastica, & infringentibus ecclesiasticas libertates, ac violatoribus & perturbatoribus earumdem, debitis remediis obviatur: præsentis statuto præcipimus, quod hujusmodi malefactores sacrilegi, & excommunicationis vinculo irretiti, per locorum ordinarios nuncientur; & si in sua malicia & pertinacia per unum mensem post hujusmodi denunciationem pertinaciter perseveraverint, extunc terræ ipsorum, & loca in quibus commorantur, supponantur ecclesiastico interdicto, nec ante utraque relaxetur sententia, quam de damnis & injuriis satisfactum fuerit competenter. Illos autem, qui Divino non deferentes honori, ecclesias possessionibus, juribus, aut libertatibus suis spoliare præsumperint, in forma juris censemus anathemate feriendos, penis aliis editis contra sacrilegos, usque ad restitutionem & satisfactionem condignam percelli. Et si iidem sacrilegi faciant aut procurent iudices seu prelatos propter hoc attachiari vel distringi: tam ipsi, quam distringentes, penis in attachiatores & distractores superius editis percellantur.

De custodia cathedralium ecclesiarum & conventualium.

* f. cathedralium vel conv.

Accidit etiam aliquando, quod, domino rege vel alio magnate, ecclesiarum vel conventualium, de regni consuetudine, custodiam exercente, cum secundum chartam libertatam, ab eodem domino rege & suis prædecessoribus ecclesie concessarum, tantummodo rationabiles exitus capere debeat, & rationabiles consuetudines, ac rationabilia servitia talis custos, & hoc sine destructione, dissipatione, & vasto rerum & hominum: ballivi tamen, regis vel magnatis tutelam sive custodiam exercentes, præter tallagia immoderata, quæ imponunt hominibus & tenentibus ecclesiarum vacantium minus iuste, bona mobilia & immobilia plerumque hominum & tenentium prædictorum sic vacantis ecclesie, in tali custodia, seu cruciata potius, constitutæ, consumunt prodigaliter, & dirimunt violenter: parcos, nemora, & vivaria destruentes, & domos, habitationes, & grangias, ceteraque ædificia, quæ sustineri deberent in bono statu, ex negligentia vel malitia quandoque dissipari & ruere permittentes, bona dilapidant, pauperes ac alios male tractant, non solum ad ea, quæ ratione custodiz obtinere consueverant, manus extendunt: sed etiam ad bona superstitum, & ad ea, de quibus conventus ecclesiarum ipsarum sustentari deberet; & ad ea etiam, quæ ratione baroniarum, ad dominum regem, vel magnates alios, vel ad eorum administrationem seu dispositionem, cum sint spiritualia vel annexa spiritualibus, pertinere non possunt, utpe ad decimas, oblationes altaris, episcopatus seu monasterii appropriatas, & ad similia, quæ profanis usibus applicari non debent. Vt igitur tali morbo salubris medicinæ remedio succurratur, quia

A talis custodiz ratio, quæ in favorem ecclesie dinoscitur introducta, non debeat in ejuslationem retorqueri: præsentis statuto præcipimus, quod statim cum eschaetores vel ballivi domini regis, vel aliorum magnatum, hujusmodi custodias ingressi fuerint, prælati, qui jurisdictioni præsentis, publice & solemniter interdicanct dictis eschaetoribus seu ballivis regis, & aliis quibuscumque, & sub pena excommunicationis districte inhibeant, ne talia attentare præsumant. Quod si contra fecerint, denuncient eos in sententiam excommunicationis latam in violatores & perturbatores ecclesiasticæ libertatis incidisse, donec de damnis & injuriis satisfecerint competenter: quam sententiam si post denunciationem hujusmodi contempserint, contra eos procedatur per interdicia & alias penas superius recensitas. Et nisi dominus rex, super his competenter monitus, restituerit seu restitui fecerit sic ablata, & damna reparaverit vel reparari fecerit per suos illata, & alii magnates similiter: procedatur contra eos, sicut in aliis casibus regem & magnates tangentibus, superius est statutum.

De bonis laicorum ab intestato decedentium.

Ceteram, contingit interdum, quod laici * Divino decedentibus intestatis, domini feudorum non permittunt debita defunctorum solvi de bonis mobilibus eorumdem, nec in usus liberorum suorum aut parentum, vel aliter pro dispositione ordinariorum, bona prædicta pie distribui solum pro defunctis. Vnde statuimus, quod hujusmodi domini & eorum ballivi diligentius moneantur, ut a talibus impedimentis omnino desistant. Quod si monitis parere contempserint, & bona hujusmodi intestatorum non permiserint pie distribui in usus misericordiz, pro dispositione ordinariorum, saltem pro ea portione, quæ defunctum contingit, secundum consuetudinem patriæ; eorum præsumptio per excommunicationis sententiam compescatur. Modo simili procedatur contra eos etiam qui ascripitorum & aliorum servilis conditionis hominum testamenta & ultimas voluntates impediunt, & deinceps præsumperint impedire, contra consuetudines ecclesie Anglicanæ hactenus approbatas.

De testamentis & eorum executoribus.

D Inhibemus etiam hoc salubri statuto, ne cuiquam executori permittatur administrare de bonis testatoris, nisi prius de omnibus bonis ipsius defuncti fiat fidei inventarium, quod loci ordinario ostendatur. Et postquam coram ordinario, iuxta morem, probatum fuerit testamentum: non permittatur aliquibus executori seu administrato in bonis defunctorum, nisi talibus qui debitam administrationis suæ possint reddere, si necesse fuerit, rationem, cum super hoc, per locorum ordinarios, canonice fuerint requisiti.

Item, statuimus præsentis autoritate concilii, ne aliqui religiosi, cuiuscumque professionis existant, sint executores testamentorum, nisi de licentia ordinariorum & voluntate procedat.

Item, testamentis coram ordinariis locorum probatis & approbatis, eorumdem probatio seu approbatio testamentorum a laicis nullatenus exigatur: nec impediatur laici, nec impediatur procurent, quo minus ultimæ voluntates defunctorum procedant, in his præsertim, quæ legari possunt de consuetudine vel de iure. Si qui vero contra hoc statutum ausu temerario venire præsumperint, sciunt se, autoritate præsentis sacri concilii, esse excommunicationis sententia involutos: & in eos tanquam ecclesiasticarum libertatum violatores & perturbatores censuræ gladium exercendum.

ANNUS
CHRISTI
1261.

De testamento conjugate sive solute.

Item statuimus, ne quis, alicuius solute mulieris sive conjugate, alienae vel propriae, impediatur vel perturbetur, seu impediri aut perturbari faciat, seu procuret iustam & consuetam testamenti liberam factionem: quod si fecerit, sciat se excommunicationis innodatum sententia ipso facto.

Item statuimus, quod de portione, quae defunctum contingit, ecclesia jus percipiat consuetum, deductis tamen prius de communi his quae debentur, & quod domino debetur, ac expensis funerariis.

Item statuimus, quod nullus executorum aliquid retineat de bonis defuncti, cuius testamentum exequitur, emptionis titulo, vel aliquo modo alio: nisi fuerit sibi a testatore inter vivos donatum, vel in testamento seu ultima voluntate relictum.

De sacramentis confessionis & penitentiae.

Præterea, cum sacramentum confessionis & penitentiae, secunda post naufragium tabula, vel ultimus humane navigationis propolitus, ac finale refugium, sit unicuique peccatori pernecessarium ad salutem: sub poena excommunicationis districtius præcipimus, ne aliquis impedire præsumat, quod huiusmodi sacramentum penitentiae unicuique potendi libere impendatur, & spatium liberum consentiendi: quod propter incarcerationatos potissime suadet, quibus huiusmodi sacramentum sæpius inhumaniter denegatur, ne dicamus infideliter; & si interdum consentiendi eis spatium datur, hoc eis ita breve & inopportune conceditur, quod potius miseris cedat in desolationem ac desperationis periculum, quam in consolationem gaudii spiritualis.

De apparitoribus sive bedellis.

Item, contra gravamina & excessus, quæ per bedellos, sive apparitores archidiaconorum & decanorum, subditis inferri didicimus, remedium adhibere volentes: statuimus, ut cum proficiendis executionibus aut pro aliis necessitatibus, ad hospitium rectorum, vicariorum, seu capellanorum, vel aliorum sacerdotum vel clericorum, aut religioforum eos declinare contigerit, nihil omnino ratione procuracionis vel alterius servitii exigant ab eisdem, sed cum gratiarum actione recipientes ea, quæ eis ab hospitibus apponentur, & illis contenti existant. Neque per nuncios aut subbedellos, sed per se ipsos executiones faciant præceptorum. Sententias autem excommunicationis, interdicti, seu suspensionis, per se non ferant, neque per alios latas denuncient sine specialibus litteris dominorum suorum. Et si secus præsumptum fuerit, sententiae sic latae, ipso facto non teneant, neque ferventur, cum in veritate non ligent. Et bedelli, qui contra hoc statutum fecerint, & onerosi seu iniuriosi subditis dominorum inventi fuerint, graviter puniantur, & gravatis duplum restituere teneantur vel compellantur.

De tonsura clericorum & corona.

Item statuimus, quod episcopi in suis synodis & aliis convocacionibus, & singuli archidiaconi & decani in suis capitulis, & rectores, vicarii, sive capellani ecclesiarum parochialium, in suis ecclesiis, ter in anno publice denuncient omnibus, qui privilegio clericali gaudere voluerint, quod tonsuram decentem & coronam rasi capitis deferant competentem; maxime coram ordinariis suis, & in ecclesiis, & in congregationibus clericorum. Nec erubescant ipsius portare stigmata, qui pro eis spineam non designantur est portare coronam; factus patri usque ad mortem obediens, ut eos suæ resurrectionis tribueret esse participes, & heredi-

A tatis precio sui sanguinis adquisitæ confortes. Committatur eis, quod qui contra denuncacionem istam secus præsumperint attentare, quod sui signum salvatoris erubuerint frontibus suis imprimere, frustra salvatoris debebunt auxilium implorare, cum privilegium dignitatis mereatur amittere, qui concessa sibi abuti detegitur dignitate.

De carceribus in qualibet diocesi habendis.

Item speciali præcepto statuimus, quod quilibet episcopus in suo episcopatu habeat unum vel duos carceres, prout competentius & securius poterit providere, pro clericis flagitiosis deprehensis in crimine, vel convictis, iuxta censuram canonicam detinendis.

Item statuimus, quod si clericus aliquis adeo malitiosus & incorrigibilis fuerit, & ad flagitia committenda fuerit confectus, quod si esset laicus, secundum leges sæculi, ultimum deberet pati supplicium, talis clericus carceri perpetuo addicatur. In his autem, quæ non ex voluntate & proposito, sed casu fortuito, vel iracundia, aut forte infania, talia commiserit, antiqua decrevimus iura servari.

Hæc autem statuta nostra prædicta, tam ad præsentia negotia extendi volumus, quam etiam ad futura, optantes omnibus sanctæ ecclesie libertates & iura servantibus, post labentis commoda sæculi, desideranda gaudia duraturi.

Acta sunt hæc in concilio apud Lambeth celebrato, & recitata in ultima actione dicti concilii, die Veneris III. Id. Maii. B. littera Dom. corrente. Anno Domini MCCLXI. anno pontificatus domini Alexandri papæ quarti septimo. In cuius rei testimonium, &c.

* * * G. C. ADDITIO
ad concilium Lambethense.

Matthæus Westmonasteriensis ad hunc annum. Post Pascha, inquit, Bartholomæus archiepiscopus Cantuariensis, autoritate fretus apostolica, concilium celebravit provinciale apud Lambetham, iuxta Londinum, consilio præsulum provincie suæ, super executione præfati mandati apostolici contra Tartaros, qui iam orbem terræ maxima ex parte graviter oppresserant, prout superius plenius demonstratur. Ad quod quidem Divinae indignationis flagellum Deo duce erendum, sanxerunt sancti Patres concilio huic assistentes, ad processiones & ieiunia, & alia huiusmodi pietatis opera recurrendum: per quæ, si in spiritu humilitatis & in animo contrito Domino offerrentur, Divina cessante iracundia, propter peccata populi ad vindictam successa, fideles populos fore confiderent misericorditer liberandos.

G. C. V. Valterus de Reygare legatus in Angliam a pontifice missus, ut auxilio contra Tartaros aliique rebus provideret: veniens, inquit Westmonasteriensis, fecit summoneri omnes Angliæ prelatos, ut in quindena Pascha coram ipso Londini conveniant, & mandatis auditis papalibus, de responsis salutaribus tractare non omittant. Videri ergo potest interfuisse huic concilio, quando celebratum est illo ipso quod indixerat tempore. Sed cum nulla neque in actis concilii, neque apud Westmonasteriensem, sit legati mentio: non dubito quin indictum ab ipso concilio distulim sit ad xvii Kal. Ianuariæ, quo die Londinensi concilio præfuit, ut mox intelleges.

* * * CONCILIA VBIQUE TERRARVM
ANNO MCCLXI. CELEBRATA.

G. C. **A**lexander papa cum decrevisset, ait Westmonasteriensis ad annum MCC LXI. concilium suum generale in quindena Paschæ celebrare: audit tandem viciniorum Tartarorum in terras Christianorum, prædictum tum distulit decre-

ANNO CHRISTI 1261.

s. circa

decretum. Postea vero audiens prædictos Tartaros usque ad LII milia in Hungaria trucidatos, timensque restitutos sibi cæterisque Christianis in brevi nocituros: summoneri fecit omnes prælatos transalpinos & viciniores, ut circa festam apostolorum Petri & Pauli Romæ conveniant, provisorii qualiter prædictis inimicis resisterent.

Interveni autem, ait Siero, direxit litteras regibus & ducibus, archiepiscopis & universis principibus Christianis, hortando ipsos, ut contra rabiem Tartarorum consilii & armis se præmunire deberent: atque (ut habent Urbani IV. litteræ ad archiepiscopum Niprotsensem, relata a Raynaldo ad annum MCCLXII. num. 29. & deinceps) quæ & qualia subventionis auxilia particulariter ob hoc indicii deberent cleris & populis Christianis.

Has deliberationes in conciliis haberi pontifex justerat, ut docent Siffridus presbyter, & Mathæus VVestmonasteriensis. Mathæi verba partim allata sunt ad Lambethense concilium, partim mox afferuntur ad alia duo concilia Britannica: Siffridi vero testimonium a Moguntinum ejusdem anni concilium.

ANNO CHRISTI 1261.

CONCILIA DVO BRITANNICA, LONDIN. & BEVERLAC.

Adversus Tartarorum incurfiones ann. MCCLXI.

Londinense.

16. Maij.

Corr. Galthero, ut ex superiori bus constat.

Eboracense.

23. Maij.

ann.

1221.

At hæc VVestmonasteriensis, ad annum MCCLXI. Mense, inquit, Maii summoneis omnibus Angliæ prælati, scilicet archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, tam exemptis, quam non exemptis, prioribus, archidiaconis, & aliis ecclesiarum ordinariis, ut scilicet, auditis domini papæ mandatis, certis eidem satisfacerent in responsis: die Lunæ ante festum S. Dunstini convenerunt omnes australes Londini coram archiepiscopo Cantuarie Bartholomæo, & prædicto fratre Guillelmo nuncio domini papæ. Die vero Lunæ sequente, aquilonares apud Beverley coram archiepiscopo Eboracensi negocium idem exequente. Celebratoque hinc inde concilio super prædictis articulari, statuta tunc quedam nova providerunt hic & ibi super statum ecclesiæ Anglicanæ: quæ, una cum aliis quondam apud Oxoniam provisus, statuerunt custodiri.

Super his autem & aliis, maxime ad resistendum Tartaris, communiter provisus, nuncios discretos & generales providerunt Romam dirigere, qui communi eorum bursa victuri, dominum papam possent super eorum responsis in concilio Romæ celebrando certificare. Hi, ut communiter dicitur, juraverunt coram prædictis episcopis, quod nihil contra ipsos procurabunt, aut patientur pertransire: sed contra religiosos, & maxime exemptos, studebunt contendere. Vnde ipsi exempti, omnibus aliis certa responsa donantibus, ita tunc una voce responderunt: Vos pro vobistantam, & contra nos, legatos mittitis ad curiam, & ad hoc nos cogitis vobis contribuere. Si nuncios velitis generales pro communi nostrum utilitate transmittere, vobiscum libenter contribuemus: sin autem, non consentimus. Quo audito episcopi suam exinde sumplerunt excusationem, rescribentes papæ, se propter divisionem exemptorum certam dare non posse responsum. Ipsi igitur exempti timentes, nuncios post ipsos certius destinarunt speciales, qui contra prædictos procurarent, aut eorum contradicendo annullarent impetrationes. Hæc ut VVestmonasteriensis.

CONCILIVM MOGUNTINVM De resistendo Tartarorum incurfionibus, anno Domini MCCLXI.

ANNO CHRISTI 1261.

Quæ celebrata sunt, mi modo diximus, ubique hoc anno concilia: Moguntini nominatim extat mentio in Siffridi presbyteri epitome. Anno, inquit, MCCLXI. celebrata sunt concilia, in Moguntia ab archiepiscopo Vvernero, & alias ab aliis archiepiscopis, jubente papa Alexandro, contra Tartaros & alia pericula: ut per verbum crucis & orationes fidelium, inimicis ecclesiæ resisteretur. Hoc tantum Siffridus.

VITA VRBANI PAPÆ IV.

ANNO CHRISTI 1261.

VRBANVS quartus, cui Iacobi Pantaleonis nomen fuerat, Trevis in Gallia oriundus, patriarcha Hierosolymitanus, Viterbii in Tuscia, ubi tunc propter tyrannidem Manfredi regis Siciliæ & potentiam Gibellinorum ecclesiam persecquentium Romana curia erat, diuque permansit, absens electus est pontifex anno Redemptionis 1261. regnante Richardo Cornubiæ comite, & regis Angliæ fratre. Ut fecurior a malevolorum insidiis esset, Orvietum se recepit: cumque nulla ratione a Manfredi potentia & tyrannide sese defendere posset, in extrema rerum calamitate desinivit, ut auxiliares copias, quæ ut in Asiam trajicerentur deletæ erant, e Galliis advocarentur: quæ, accepta a pontifice benedictione, omnem Manfredi exercitum ex Saracenis confectum deleverunt. Eo tempore Romani debitam obedientiam pontifici nullam præstabant: verum magistratum suo genio & voluptioni deservientem pro libito sibi delibebant. Quem sui contemptum Urbanus ex eo procedere videns, quod omnem suam auctoritatem a Manfredi iniquitate & injuriis depressam & obscuratam viderent: concilio Orvieti habito conclusum est ut Carolus Andegavie comes, Franciæ regis frater, in Italiam cum titulo regni Neapolitani advocaretur. Et quamquam ad eam legationem perficiendam cardinalis missus esset: nihil tamen ejus rei, nisi subsequens pontificis tempore, executionem suam sortitum est. Hoc unum post hominum memoriam celeberrimum ad posteros transiit, quod suo tempore augustissimi ac simul sacratissimi corporis Domini nostri Iesu Christi celebratam instituerit, idque ad hæresim contrariam verbo simul & facto impugnandam, quæ his temporibus venerabili sacramento debitum cultum indebite adimebat. Fueritne pontifex ad hanc festivitatem instituendam religiose cujusdam mulieris instructus ac revelatione, ut asserit Molanus, vel potius miraculosa sanguinis effusione, quod scribit Tempesta. commotus, aliorum esto iudicium. Porro tantæ celebritatis sanctissimi corporis Christi officium, quamquam iisdem temporibus cura Iulianæ editum esset, ac magnorum theologorum calculo approbatum: divus tamen Thomas ab Aquino ad id perfectius præstandum auctoritate apostolica delectus fuit. In quo, ut in cæteris, suo munere adeo assabre fundus est, ut Divina censura opus ab eo de ea re compositum approbari meruerit. Nam cum ante Crucifixum provolatus intentius oraret, vocem nemine comparente audivit: Bene scripsisti de me Thoma. Et in eo profecto ampliorem laudis cumulum jure sibi vindicare posset, quam ut hic angustæ & june memoretur. Ut vero ad Urbanum redeamus, postquam urbem Orvietum præclaris ædificiis tam privatis quam publicis exornasset, Perusia ad vitam periodum perductus obijt, sexto nonas Octobris, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quarto.

quarto, cum pontificatum tribus annis & triginta A
quatuor diebus administrasset. Sedes ejus morte
quinque mensibus vacavit. Eodem tempore floruit
Albertus, cognomento Magnus, insigni laude ob exi-
miam eruditionem merito dignissimus, quippe cujus
magisterio divum Thomam doctorem angelicum ad
multorum instructionem accepimus.

EPISTOLA I.

VRBANI PAPÆ IV.

AD EVAM RECLUSAM SANCTI

MARTINI LEODIENSIS.

De festo corporis Christi.

*Vrbani episcopus dilectæ in Christo filie Evæ reclu-
sæ sancti Martini Leodiensis salutem & apo-
stolicam benedictionem.*

SCIMVS, O filia, quod magno desiderio desideravit
anima tua, ut solenne festum sacratissimi corporis
Domini nostri Iesu Christi institueretur in ecclesia
Dei, a Christi fidelibus perpetuis temporibus cele-
brandum, & ideo tibi significamus ad gaudium, quod
nos ad corroborationem catholice fidei digne duxi-
mus statuendum, ut de tam mirabili sacramento, præ-
ter quotidianam commemorationem, quam de ipso
facit ecclesia, specialior & solennior memoria
celebretur: ad hoc diem designantes certum, ut
in eo turbæ fidelium propter hoc affectuose ad eccle-
sias concurrant, sique dies ille universis Christo-
colis nova festivitate jucundus, & ampla jucunditate
festivus, prout in literis apostolicis, quas per univer-
sum orbem dirigimus, plenius continetur. Et scias
quod nos hujusmodi festum cum omnibus archiepis-
copis, episcopis, cæterisque ecclesiarum prælati tunc
apud sedem apostolicam commorantibus, ad hoc ut
videntibus & audientibus de tanti festi celebritate sa-
lubre præberetur exemplum, duximus celebrandum.
Magnificet igitur anima tua Dominum, & exultet
spiritus tuus in Deo salutari tuo. Quia viderunt jam
oculi tui salutare tuum, quod paravimus ante faciem
omnium populorum. Latere insuper, quia omni-
potens Deus tribuit tibi desiderium cordis tui, & vo-
luntate laborum tuorum non fraudavit te cælestis
gratiæ plenitudo.

Et quia quaternum, in quo ipse festi habetur offi-
cium, tibi sub bulla nostra per latorem præsentium
destinamus, volumus, & per apostolica scripta tibi
mandamus, quatenus quaternum ipsum cum devotio-
ne recipias, & ejus copiam personis illam petentibus
exhibeas liberaliter & libenter: & istes devotis præ-
cibus apud illum qui memoriale tam salutiferum de
seipso reliquit in terris, ut nobis ex alto tribuat gra-
tiam, commissam nostro regimini ecclesiam suam re-
gendi utiliter, ad laudem & gloriam sui nominis, &
salubriter gubernandi.

Datum apud Vrbem veterem sexto Idus Septem-
bris, pontificatus nostri anno quarto.

II. AD OMNES PRÆLATOS.

De eodem.

*Vrbani episcopus servus servorum Dei venerabilibus
fratribus, patri archiepi, archiepiscopis, episcopis, &
aliis ecclesiarum prælati, salutem & apo-
stolicam benedictionem.*

TRANSITURUS de hoc mundo ad patrem salvator
noster dominus Iesus Christus, cum tempus
Concil. general. Tom. XI.

sue passionis instaret, sumpta cœna in memoriam
mortis sue, instituit summum & magnificum sui cor-
poris & sanguinis sacramentum, corpus in cibum, &
sanguinem in poculum tribuendo. Nam quotiens
hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mor-
tem Domini annuntiamus. In institutione quidem hu-
jus sacramenti dixit ipse apostolis: *Hoc facite in meam
commemorationem*: ut præcipuum & insigne memo-
riale sui amoris eximii, quo nos dilexit, effect nobis hoc
præcellsum & venerabile sacramentum: memoriale,
inquam, mirabile ac stupendum, delectabile, suave,
tutissimum, ac super omnia preciosum, in quo inno-
vata sunt signa, & mirabilia immutata; in quo ha-
betur omne delectamentum, & omnis laboris suavitas,
ipsaque dulcedo Domini degustatur; in quo utique
vix suffragium consequimur & salutis. Hoc est memo-
riale dulcissimum, memoriale salvificum, in quo
gratam redemptionis nostræ recensemur memoriæ, in
quo a malo retrahimur, & in bono confortamur, & ad
virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo
profecto proficimus ipsius corporali præsentia Salva-
toris. Alia namque, quorum memoriam agimus, spi-
ritu menteque complectimur: sed non propter hoc
realem eorum præsentiam obtinemus. In hac vero sa-
cramentali Christi commemoratione Iesus Christus
præsens, sub alia quidem forma, in propria vero sub-
stantia est nobiscum. Ascendens enim in cæ-
lum dixit apostolis & eorum sequacibus: *Eccce ego
vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummatio-
nem sæculi*: benigna ipsos promissione confortans,
quod remaneret & esset cum eis etiam præsentia cor-
porali. O digna & nunquam intermittenda memoria,
in qua mortem nostram recolimus mortuam, no-
strumque interitum interitille, ac lignum vivificum
ligno crucis affixum fructum nobis attulisse salutis!
Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium ani-
mos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ
devotionis lacrymas subministrat: exultamus nimi-
rum, nostram memorando liberationem; & recolendo
passionem Dominicam, per quam liberati sumus, vix
lacrymas continemus. In hac itaque sacratissima com-
memoratione adsumt nobis suavitas gaudium simul
& lacrymæ: quia & in ea congaudemus lacrymantes,
& lacrymamur devotè gaudentes, lætas habendo lacry-
mas, & læticiam lacrymantem, nam & cor ingenti
perfulsum gaudio dulces per oculos stillat guttas. O
Divini amoris immensitas, Divinæ pietatis superabun-
dantia, Divinæ affluentia largitatis! Dedit enim no-
bis Dominus omnia, quæ subjecit sub pedibus nostris,
& super universas terræ creaturas contulit nobis do-
minii principatum. Ex ministris etiam spirituum su-
periorum nobilitat & sublimat hominis dignitatem.
Administratorii namque sunt omnes in ministerium,
propter eos qui hereditatem salutis capiunt, destinati.
Et cum tam copiosa fuerit erga nos ejus munificentia,
volens adhuc ipse nobis suam exuberantem caritatem
præcipua liberalitate monstrare: semetipsum nobis
exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem lar-
gitatis, omnem modum dilectionis excedens, attri-
buit se in cibum. O singularis & admiranda libera-
litas, ubi donator venit in donum, & datum est idem
penitus cum datore! Quam larga & prodiga largitas,
cum tribuit quis seipsum. Dedit igitur nobis se in pa-
bulum, ut quia per mortem homo corruerat, & per ci-
bum ipse relevetur ad vitam. Cecidit homo per cibum
ligni mortiferum, relevatus est homo per cibum ligni
vitalis. In illo pependit esca mortis, in isto pependit vi-
tæ alimentum. Illius esus meruit lesionem, istius gu-
stus intulit sanitatem. Gustus fauciat, & gustus sana-
vit. Vide quia unde vulnus est ortu, prodiit & medela:
& unde mors subit, exinde vita evenit. De illo liqui-

Fff dem

ANNO
CHRISTI
1261.

1. Cor. 11.

Math. 28.

ANNO
CHRISTI
1261.ANNO
CHRISTI
1261.

TITVLI CAPITVLO RV M.

1. *Ut loca in quibus res vel persona ecclesiastica capta detinentur, subiaceant interdicto.*
2. *De illis qui impediunt jurisdictionem ecclesiasticam.*
3. *De excommunicatis compellendis.*
4. *Ut detentores non absolvantur ab excommunicatione, nisi restituant.*
5. *Quomodo impediendi, qui publice celebrant Divina durante interdicto.*
6. *De vicariis non constituendis.*
7. *Quomodo debent pronuciari constitutiones provinciales in synodo.*

CAPITVLA.

I. *Ut loca in quibus res vel personæ ecclesiasticæ capta detinentur, subiaceant interdicto.*

Statuimus, & sacri approbatione concilij definimus, quod loca, villa, castra, civitates, sive parochiæ, in quibus res ecclesiasticæ aut personarum ecclesiasticarum, vel ipsæ personæ, capta, rapta, invasa, vel occupata detinebuntur, nisi, monitione præmissa, solvantur vel recedantur, ipso facto subiaceant interdicto: ipsi etiam captivis, invadentibus, occupantibus, detinentibus, & id fieri procurantibus, excommunicationis sententiæ subjacentibus ipso facto. Et si forte alibi transferantur, ut aliquando compertum esse factum: loco illo in quo facta est translatio, subjacente dequo interdicto, primum interdictum nihilo minus in suo robore perseveret. Et si ad plura loca translationem contingat fieri, idem duximus observandum.

II. *De illis qui impediunt jurisdictionem ecclesiasticam.*

Rursus illos qui impediunt quoquo modo, vel procuraverint impedire, ne causæ quæ ad forum ecclesiasticum de jure vel de consuetudine pertinere noscuntur, in foro ecclesiastico ventilentur, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.

III. *De excommunicatis compellendis.*

Cum quos timor Dei a malo non revocat, poena debeat cohibere temporalis: statuimus, quod barones & alij jurisdictionem temporalem habentes, ad compellendum excommunicatos per occupationem bonorum, quæ sub sua jurisdictione consistunt, vel alias, redire ad ecclesiæ unitatem, per censuram ecclesiasticam compellantur.

IV. *Ut detentores non absolvantur ab excommunicatione, nisi restituant.*

Prædicti vero delinquentes, a dictæ excommunicationis sententiâ nullatenus absolvantur: nisi rerum & personarum facta Concil. general. Tom. XI.

A prius deliberatione & restitutione plenarie, & satisfaciunt de expensis; damnis, interesse, & deperditis, tam ipsis passis in juriam, quam etiam ecclesiis & eorum administratoribus, in quibus ob eorum delictum cessatum exiterit.

V. *Quomodo impediendi, qui publice celebrant Divina durante interdicto.*

Adjicimus: cum erit generale interdictum loci, & denunciarum per ordinarium, videtur posse occurrere contra illos, qui celebrant publice Divina non clausis januis, durante interdicto prædicto, hoc modo: ut inhibeatur in quolibet episcopatu generaliter, & specialiter ubi opus erit, quod parochiani & subditi non accedant ad ecclesias suas infra metas parochiæ loci interdicti, causa audiendi in eis Divina, durante prædicto interdicto. Et si secus egerint, excommunicentur, & excommunicati denuncientur.

VI. *De vicariis non constituendis.*

Cum olim in concilio provinciali fuerit ordinatum, vicarios per archidiaconatus, decanatus, archiepiscopatus, & archidiaconatus, decanatus, vel archiepiscopatus non constitui, nisi forte, ipsis iusta causa absentibus, hoc fieret de suorum licentia, prælatorum; & nonnulli de prædictis prædictam constitutionem hæcenus, prout intelleximus, neglexerint observare: ipsam ex nunc per interminationem excommunicationis, cui non parendo, tam constituentes, quam constitutos supponimus, inviolabiliter præcipimus observari. Adjicientes, ut & ipsi extra fines archidiaconatus, decanatus, & archiepiscopatus, de causis aliquibus cognoscere non præsumant, contra facientibus poenam infligentes eandem.

VII. *Quomodo debent pronuciari constitutiones provinciales in synodo.*

Statuimus ut constitutiones provinciales annis singulis in synodis publicentur, & maxime illæ, per quas poenæ transgressoribus infliguntur.

NOTA G. CÖSS.

In codice Santonenſis ecclesiæ, dicuntur hæc constitutiones factæ apud Copriniacum: in MS. nostro, factæ apud Cognac. Cujus de appellacione loci vide oblationem hostiam de concilio Copriniacensi, pag. 746.

* * * CONSTITVTIONES D. PETRI
Burdegalensis archiepiscopi anno Domini
MCCLXIII.

G. C. Cum sint in codice constitutionum Santonenſium: est cur provinciales videri possint. Verba tamen ipsa synodum sonant dicecelanam. ut c. 1. *litteras nostras absolvimus.* & c. 4. *discretius, diacesis nostra.*

ANNO
CHRISTI
1262.

TITVLI CAPITVLRVM.

1. *Vt excommunicati, pro absolutis non habeantur, donec litteras absolutorias episcopi receperint.*
2. *Quod qui per annum excommunicationem sustinuerit, hereticus nunciatur.*
3. *Ne sepeliatur alienus parochianus.*
4. *De Confirmatione.*
5. *De clandestinis matrimoniis.*
6. *De scribendis excommunicatis.*
7. *De absolute infirmi excommunicati.*

CAPITVLA.

I. *Vt excommunicati, pro absolutis non habeantur, donec litteras absolutorias episcopi receperint.*

STATVIMVS & præcipimus sub pœna excommunicationis, cui ipso facto non parentes supponimus: quod illi qui auctoritate nostra excommunicati fuerint, super quorum absolute litteras nostras non receperint capellani, non denuncientur absoluti, nec pro absolutis habeantur, quousque nostras litteras absolutorias receperint eorundem.

II. *Quod qui per annum excommunicationem sustinuerit, hereticus nunciatur.*

Statuimus quod si aliquis, cuiuscumque sexus vel conditionis existat, per annum excommunicationem sustinuerit, ex tunc denuncietur hereticus, & etiam habeatur.

III. *Ne sepeliatur alienus parochianus.*

Statuimus quod aliquis non recipiat alienum parochianum ad sepulturam, nisi de licentia sui capellani, vel aliorum ad quos sepultura ejus pertinet: tamen de jure suo primitus satisfacto. Alias præter pœnam excommunicationis, cui contra facientes supponimus, tam recipientes quam heredes recepti, prædictis capellanis & aliis quibus sepultura ejus pertinet, ad interesse eorum juramento declarandum novetint se teneti.

IV. *De Confirmatione.*

Constitutioni prædecessorum nostrorum, quæ est de adultis confirmandis, adduximus, ut cum jura nostræ diocesis nos contigit visitare, sacerdos ad quem declinabimus, nostro recepto nuncio, subditos suos moneat, & inducat, quod pro Confirmationis sacramento recipiendo, cum necessitas existat, nostro conspectui se præsentent.

V. *De clandestinis matrimoniis.*

Constitutioni de clandestinis matrimoniis duximus hoc addendum, quod clandestina matrimonia contrahentes, necnon

A illi qui talibus matrimoniis intererunt, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant: insuper presbyteri & clerici, qui talibus matrimoniis intererunt, ipso facto, præter pœnam excommunicationis prædictam, ab officio & beneficio sint suspensi.

Clandestina autem matrimonia intelligimus in hoc casu, dum aliqui matrimonium contrahunt in facie ecclesiæ, nisi in ecclesia parochiali viri, & tunc cum licentia capellani uxoris; vel in ecclesia uxoris, cum licentia capellani viri; vel nisi in ecclesia alia parochiali cum capellanorum licentia utriusque.

B Clandestinum matrimonium dicitur tribus modis: scilicet cum non habentur testes, ut extr. de clandestina despons. c. *Quod nobis.* Item cum non fit cum solemnitate: ut x x x. q. v. can. *Aliter.* Item quando fit non præmissa denunciazione; ut extr. de clandestina despons. c. *Cum imhib. con.*

V I. *De scribendis excommunicatis.*

Statuimus, quod quilibet capellanus papirum habeat in parochiali ecclesia, in qua scribantur nomina excommunicatorum: ita quod si quoquo modo mutari contingeret capitulum, appareant, & amitti non possint a denunciazione pro excommunicatis, prout a iudice fuerit injunctum: alioquin adversario ad interesse, & ad jus iudicis teneantur.

VII. *De absolute infirmi excommunicati.*

Statuimus, immo verius in jure declaratum est & statutum, quod excommunicatus, interdicitus, vel suspensus a quocumque iudice, si de facto absolvarur ab alio quam a iudice qui sententias tulit, vel a proprio capellano in necessitatis articulo, pro absoluto minime habeatur. Sed si signa pœnitentiæ præcesserint in eodem: ejus absolutio requiratur post mortem a iudice, a quo lata fuerat sententia dum vivebat.

** CONCILIVM PARIENSE
In quo centesima bonorum ecclesiasticorum subsidio terræ sanctæ in quinquennium addicta anno Domini M C C L X I I I.

ANNO
CHRISTI
1263.

E Edidit Cl. Menardus inter observaciones ad Ionvillanum.

DECLARATIO CENTESIMÆ.

HÆc est tractatio & ordinatio Parisius in octava beati Martini hiemalis, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo tertio.

Primo quod archiepiscopus Tyrensis apostolicæ sedis legatus litteras, quas habet & legi fecit super centesima reddituum ecclesiasticorum pro subsidio terræ sanctæ, tradat domino regi, nec eis de cætero utatur dictus archiepiscopus, per se vel per alium, contra illos, qui ordinationi prælatorum quæ sequitur, fuerint obediens, & ordinationi prædictæ adherentes.

Si

ANNO
CHRISTI
1265ANNO
CHRISTI
1264.

Si vero aliqui nollent prelati adhaerere, vel stare ordinationi eorundem: contra illos, si vellet, dominus archiepiscopus utetur litteris supradictis. Talis est autem, super subventione praedictae terrae sanctae, spontanea, non coacta ordinatio praelatorum.

Concessum est a prelati & suis subditis, pro se & sibi adhaerentibus, ex ipsorum praelatorum mera gratia, non ex vi litterae, super subventionem terrae sanctae a domino Papa impetrata; non aliqua coactione, sed sponte: quod ipsi prelati, & eorum subditi & sibi adhaerentes, ob salutem animarum suarum, propter necessitatem terrae sanctae, concedant terrae sanctae subsidium, de centum libris & viginti solidis reddituum suorum ecclesiasticorum viginti solidos, & secundum proportionem hujus summae, secundum quod plus vel minus habebunt aliqui in redditibus ecclesiasticis, solvant: & quod nullus compellatur per saecularem potestatem ad praestandum hujusmodi subventionem, siue portionem ipsam contingentem: sed quilibet praelatus in sua diocesi compellat subditos suos solvere per censuram ecclesiasticam. Et si aliquis rebellis esset, exemptus, vel non exemptus, qui nollit solvere ad mandatum & coactionem praelati sui: tunc dominus Tyrensis archiepiscopus, per se, vel per alium, possit uti contra eum litteris suis. Si quis vero fuerit presbyter parochialis, capellanus, vel alius, cujus redditus est ita pauper & tenuis, quod non excedit summam duodecim librarum Parisiensium: nihil solvat, nisi voluerit. Et erit in estimatione diocesis loci, qui redditus, siue beneficium, sit duodecim librarum, vel minus, & tunc ex iis non solvatur: & si excedat, solvatur. Ita tamen quod si aliqua persona habeat plura beneficia, quorum quodlibet non valeat duodecim libras, sed omnia sua beneficia insimul computata valent duodecim libras, integre de omnibus solvere teneatur. Et debet ista subventio durare per quinquennium, & quolibet anno solvi medietas in festo natiuitatis beati Ioannis Baptistae, & alia medietas infra natiuitatem Domini proxime subsequentem. Nomine autem reddituum intelliguntur valores terrarum, pratorum, vinearum, feodorum: secundum quod valores eorum per annum aestimantur in loco ubi sunt site. De distributionibus autem quotidianis, quae in ecclesiis fieri consueverunt, canonici nihil solvant: dum tamen de communi bursa capitulorum, unde distributiones fieri consueverunt, subventio praedicta fuerit exsoluta.

ANNO
CHRISTI
1264.

PRÆCEPTVM HENRICI III.
ANGLORVM REGIS,

Contra non residentiam praelatorum.

Ex bibliotheca Cotton. edidit collector Anglicanus.

Re ex episcopo Herefordiae salutem.

Pastores gregibus praeponuntur, ut diei noctisque vigilias exercendo super eos qui pecoris vultum agnoscant, oves famelicis in fertilitatis pasua introducant: errantes vero, per verbum salutis, & virgam correctionis, in unius ovilis conservare studeant indissolubilem unitatem. Sed sunt nonnulli, qui sanctam doctrinam damnabiliter contemnent, ac sua ab aliis pecora distinguunt nescientes, lac & lanam tollunt, qualiter Dominicus grex alatur, non curantes; temporalia rapiunt, & quis in parochia fame pereat, aut periclitetur in moribus, non attendunt: qui non pastores sed mercenarii dici promerentur. Hoc siquidem dum his diebus ad disponendum de regni nostri praesidiis, in partes Marchiae nos transferremus, in ecclesia vestra Herefordensi dolenter referimus nos invenisse: quam adeo nos invenimus pastoris solatio destitutam, ut ne

Concil. general. Tom. XI.

dum episcopum, sed nec officialem habeat, vicarium aut decanum, qui quicquam spiritualiter exercere possit in eadem. Sed ecclesia ipsa, quae olim deliciis affluere consuevit, & canonicis, qui ibidem nocturnis & diurnis officiis vacare, & opera caritatis exercere deberent, eam deferentibus & longe degentibus in remotis, stola iucunditatis exuta, recidit in terram, viduitatis suae detrimenta deplorans: nec est, qui consoletur eam ex omnibus caris eius. Sane dum haec, vidimus & consideramus diligenter, pietatis aculeus viscera nostra commovit, & compassionis gladius maxima cordis nostri acris vulneravit: & tantam ecclesiae matris nostrae injuriam ulterius dissimulare non possumus, nec pertransire in correctam. Quapropter vobis mandamus firmiter injungentes, quatenus ad ecclesiam vestram praedictam, occasionebus quibuscunque postpositis, cum ea qua poteritis celeritate, vos transferre curetis: committimus vobis in eadem cura pastoralis officium personaliter executorum, &c. Alioquin scire vos volumus pro constanti, quod si istud facere non curaveritis, bona temporalia, & omnia quae ad baroniam ipsius ecclesiae pertinent, quae pro spiritualibus in eadem exercendis, pia progenitorum nostrorum devotione, constat eidem fuisse collata, & quae haecenus colligi & salva custodire praecipimus in commodam & utilitatem ipsius ecclesiae committenda, cessante jam causa, in manu nostra totaliter capiemus: nec ulterius sustinebimus, quod temporalia metat, qui spiritualia, ad quae ex officii sui debito tenetur, irreverenter subtrahere non formidat, aut quod emolumenta percipiat, qui incumbentia ejusdem onera subire recusat. Teste rege apud Herefordiam primo die Junii, anno regni sui XLVII.

CONCILIVM NANNETENSE.

ANNO
CHRISTI
1264.

Anno Domini MCCLXIV. die Martis post festum apostolorum Petri & Pauli concilium provinciale factum Nannetis a reverendo Patre Vincentio tunc archiepiscopo Turonensi.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. Ne praelati vel patroni se obligent ad beneficium non vacans.
2. Ne numerus monachorum immutetur.
3. Ne clerici sint venatores.
4. Ne vicaria constituantur.
5. De procuracionibus.
6. De residentis faciendis, & beneficiis pluralitat.
7. De pedagiis a clericis non exigendis.
8. De foro competentis.
9. De recedentia facienda de bonis clericorum per laicos captis.

CAPITVLA.

- I. Ne praelati vel patroni se obligent ad beneficium non vacans.

Ordinamus in primis, quod nullus praelatus ecclesiasticus, vel patronus, se per litteras obliget ad collationem seu praesentationem beneficii non vacantis: & si contra fecerit, decernimus ipsum ex obli-

Fff iij gatione

ANNO
CHRISTI
1264.

gatione huiusmodi non teneri: & promittens, per superiorem poena canonica puniatur.

II. *Ne numerus monachorum imminuatur.*

Item, cum cultus Divinus minui non debeat, sed augeri: statuiamus ut in prioratibus non minuatur antiquus numerus monachorum; & si alicubi diminutus fuerit, restitueretur: nisi prius coram episcopo loci causa sufficiens diminutionis huiusmodi proposita, ab ipso episcopo fuerit approbata.

III. *Ne clerici sint Venatores.*

Item, quia nullum venatorem in venimus sanctum. precipimus ut prelati solliciti sint & intenti in puniendo clericos venatores, & precipue presbyteros & religiosos, de quibus majus scandalum generatur.

IV. *Ne Vicariae constituantur.*

Item ordinamus insuper, quod nulla de cetero vicariae constituantur, nisi in casibus a jure permissis. Et si contra factum fuerit, id decernimus non tenere.

V. *De procurationibus.*

Præterea ne longi temporis victum brevis hora consumat: statuiamus ut prelati, cum ipsos ad suos subditos causa visitationis declinare contigerit, duo tantum fercula præparentur: nisi fiat de licentia prelatorum. Alioquin quod ultra præparatum fuerit, pauperibus erogetur, & subditus: qui hoc fecerit, vel etiam in duobus ferculis fraudem adhibuerit, ad superioris arbitrium puniatur.

VI. *De residentiis faciendis, & beneficiorum pluralitate.*

Item volumus & ordinamus, quod habentes beneficia curam animarum habentia, in ipsis beneficiis resideant, sicut jura precipiunt, & ipsorum beneficiorum curæ requirunt: salva tamen in omnibus diocesani episcopi potestate. Si vero quisquam capellanum adeptus fuerit, quæ residentiam debeat personalem, aut aliud beneficium curam animarum habens annexam: ipso jure vacet primum, quod similiter personalem residentiam exigebat.

VII. *De pedagiis a clericis non exigendis.*

Præterea cum juris sit provisiōe statutum, ne pro rebus ecclesiasticarum personarum pedagia exigantur: prohibemus ne pro rebus clericorum, aut quarumcunque ecclesiasticarum personarum, quas non mercimonii causa duci faciunt per terram, aut per aquam, quisquam pedagia exigat, vel costumas, aut exactiones aliquas,

A quocunque nomine censeantur. Si vero aliquis a locorum ordinariis, in generali, canonica monitione facta, ut a prædictis exactionibus desistatur, circa hoc aliquid attemptare præsumperit: ex tunc volumus ipsum excommunicationis sententiam incurtere ipso facto.

VIII. *De foro competenti.*

Prohibemus omnibus abbatibus, decanis, archidiaconis, & aliis ecclesiasticis personis, ne auctoritate extraordinaria, ad loca minus insignia, ubi non potest juris peritorum copia haberi, coram se faciant, contra constitutionem se. recor. In hoc. papæ IV. aliquem ad iudicium evocari, aut litigare compellant, nisi hoc de partium processerit voluntate. Nec per generalem clausulam, quidam alii, plus quam quatuor evocentur. Alioquin qui contra hoc fecerit, ad superioris arbitrium canonice puniatur.

IX. *De recedentia facienda de bonis clericorum per laicos captis.*

C Sane quia laici clericis oppido sunt infesti: statuiamus, ut si bona cujusquam ecclesiasticae personæ per secularcm potestatem, aut quemcunque laicum, occupata fuerint, aut decenta, ad reddendum vel recedendum, per locorum ordinarios, absque obligatione libelli, occupatores & detentores huiusmodi censura ecclesiastica compellantur: prius tamen ab ipsis conquerentibus iudici ecclesiastico, vel ejus mandato, data idonea cautione de parendo juri eorum eo, vel ubi debebit, & de reddendis præfatis occupatoribus huiusmodi rebus, si coram iudice ecclesiastico probaverint quod jus habeant capiendi. Si vero illa occasione, quod in prædictis recedentibus libelli fuerit denegatus, appellati contigerit: non audiatur appellans.

*** CONCILIUM PARIISIENSE,
Adversus blasphemantes, præfente S. Ludovico Francorum rege, & Simone Card. sedis apostolicæ legato, anno MCCLXIV.

E^X tabulis supremæ rationum curia Parisiensis, certum habemus hoc concilium. Hac enim earum verba. Hoc anno MCCLXIV. celebratum est Parisius generale concilium a Simone tituli S. Cæcilie cardinale, apostolicæ sedis legato, in crastino S. Bartholomæi. *Quid autem in eo gestum? Illud opinor, quod narrat Gausfredus de Belloloco ordinis Prædicatorum, cap xxxiiii. vita S. Ludovici, cui a confessionibus fuit: quod cum certo anno non tribuat, nos cur huic potius assignemus, rationem reddemus in notis. Plurimum, inquit, anxietate & compatiebatur cor ejus super pestem illam generalem, quæ ab antiquo noxia occupaverat specialiter regnum suum? videlicet vitium juratorum turpium & blasphemiarum in Dominum. & in sanctos ipsius. Zelo igitur Divino permo-*

ANNO
CHRISTI
1264.ANNO
CHRISTI
1264.

permotus & folerter cogitans, qualiter hæc execrabili-
lis noxa possit ad honorem Dei de regno suo radiciti-
us extirpari: habito prius diligenti consilio cum do-
mino Simone S. Cæciliæ presbytero cardinali, tunc
apostolicæ sedis legato in Francia, autoritate ipsius le-
gati & sua convocati sunt Parisius majores de regno,
tam principes, quam prælati: ut super hoc damnabili
vicio refranando, vel potius destruendo, apponeretur
consilium & remedium salutare. Igitur a domino le-
gato factò super hac materia sermone solemnè pluri-
mum efficace, rex catholicus zelo sancto succensus, ore
proprio fecit super hoc exhortationem devotam, &
rationibus validis & apertis subnixam. Igitur de
communè consilio & assensu edidit prius rex generale
statutum, quod per totam regnum servari & promul-
gari voluit, in hæc verba. *Manus est hac parte Gau-
fredi codex: & statutum in eo deservatur.*

NOTA G. COSS.

Admonet qui Gausfredum ediderunt, edictum illud quod
apud ipsum deest, in Ionvillani historia reperiri. Fallo. Nam
statuta quorum meminit Gausfredus, non ante annum MCC
LXIV. sunt edita, ut mox docebimus. At que legimus apud
Ionvillanum, cum eadem Gallicè sint atque Latina illa que
paulo ante concilio Biterrensi adjunximus (nisi quod paulo
contractiora) anno MCCLIV. Parisiis edita sunt, & Biter-
ris in synodo ann. MCCLV. recitata & confirmata, ut pau-
lo ante vidisti. Ex quo Nangium obiter emenda, qui anno
MCCLVI. promulgata esse scripsit.

Alia in idem flagitium, S. Ludovici statuta edidit V. CL.
Carolus Du Fresne, Cangii dominus, eruditissimis suis ad
Ionvillanum observationibus inexta: sed non ea que in hoc
Simonis legati concilio laudata sunt. Nam severiora
multo erant hæc nostra: feruente candens intentabant,
quo statim post edictum inusta esse labia civis Parisiensis,
qui *inhonestè valde jurando blasphemaverat in Deum*, Gausfre-
dus ibidem narrat. At edictum quod affert Cangius, atrocio-
res illas pœnas sustulerat, obsequente haud dubie rege opti-
mo Clementis IV. pont. max. consiliis, qui anno MCC
LXVIII. cum horretur ut pestera illam de regno suo tol-
leret, tum autor erat, ut pœnas alias reperiret *citra membri
mutilationem aut mortem*. Quod didicisse nos profitemur ex
eo, quem modo laudavimus, Cangio.

Cum igitur Pont. Max. anno MCCLXVIII. de illa pœna-
rum acerbitate quereretur: ante annum illum celebrata fuit,
relata a Gausfredo synodus, in qua decree sunt. At non ante
MCCLXIV. Quo anno simonem cardinalem, qui concilio
presuit, legatum in Gallias venisse discimus ex V. ibani IV. ad
S. Ludovicum epistolâ, qua eum a se mitti significat, data 1 v.
Non. Maii, III. pontificatus anno, qui annus est Christi MCC
LXIV. Quam epistolam cum sine die annoque Duchesnius
edidisset tomo V. eam isdem adscripsit proferre Raynaldus
ad hunc annum num. 13. Ex quo convincuntur erroris, &
chronicon Martinianense, quod legati hujus in Galliam ad-
ventum tribuit anno MCCLXII. & Spondanus, alique, qui
anno MCCLXIII.

Concilium autem anno MCCLXIV. in tabulis curiæ ra-
tionum Parisiensis indicatum, illud ipsum esse, in quo edi-
ctum illud sancitum est, multa persuadent. Primum enim,
haberi prius non potuit, ut jam dixi. Deinde in eo notas quas
Gausfredus designat, invenio, nempe frequentiam præsulum,
& Simonis legati presentiam. Denique nullam aliud repe-
rimus ante annum MCCLXVIII. ante quem, ut ostendi, ce-
lebratum fuisse oportet.

** CONCILIVM BONONIENSE
IN GALLIA.

In quo Angli regi suo rebelles excommunicantur,
Anno Dom. MCCLXIV.

HENRICUS III. Angliæ rex in leges quasdam a re-
gni sui proceribus Oxonia anno MCCLIV.
*con lras jurare ad alius, ab Urbano IV. Pont. Max. ann.
MCCLXI. juramenti religione solutus, iis stare recu-
savit. Hinc turba in Angliæ maxime. Delectus arbiter
S. Ludovicus IX. Franc. rex, anno MCCLXIII. Ambiani
in magno episcoporum & optimatum conven-
tus secundum regem Angliæ, antiquatis Oxoniensibus le-
gibus, judicavit. Sed cum non acquiescissent Angli pro-
ceres, malum recruduit. Ad extremum Urbanus papa*

A (*inquit Parisi continuator*) turbationi regni Angliæ
conspiciens, legatum misit dominum Guidonem Sa-
binensem episcopum, cardinalem, qui Angliam intra-
re non valens, navigio Quinque portuum mare occu-
pante, quosdam episcopos ex Angliâ ad se, primo Am-
bianos, deinde Bononiam evocavit. Quibus senten-
tiam excommunicationis & interdicti, autoritate pa-
pali in civitatem Londoniensem & Quinque por-
tus, omnesque pacem regis Angliæ turbantes, fulmina-
tam, publicandam exequendamque commisit. *Hæc
continuator Parisi qui hæc perperam ad annum MCC
LXV. narrat. Nam antecedente consigisse hinc con-
stat, quo Guido successit Urbano IV. qui anno MCC
LXIV. obiit vi. non. Octobr. Sed hoc familiare est
hinc scriptoris, ne res gestas anno uno differat. Eadem
narrat Mathæus V. Westmonasteriensis.*

VITA ET EPISTOLÆ
CLEMENTIS PAPÆ IV.

CLEMENS quartus, patria Narbonensis, e villa san-
cti Agidii, antea Guido Falcodius appellatus,
jurisprudentiæ laude clarissimus, mortua cõjuge quam
prius habuerat, Podiensis, & paulo post Narbonen-
sis episcopus factus, ex cardinale omnium acclama-
tione designatus est pontifex ipse Nonis Februarii, an-
no Christi MCCLXV. regnante Richardo Roma-
norum rege. Initio pontificatus, mendicantis habitu
Perusium usque profectus est: quo cardinales subse-
cuti, eum cum debito honore Viterbium deduxe-
runt. Interca Carolus Andegavensis Italiam ingres-
sus, Romæ per cardinales ad hoc deputatos, Neapo-
leos & Siciliæ rex renuntiatus est: ea conditione ad-
jecta, ut feudis titulo ecclesiæ Romanæ quadraginta
millia ducatorum quorannis penderet. Carolo rege
creato, post Manfredi obitum, quem ipse devicerat,
Conradinus valida manu instructus, ut regnum recu-
peraret supervenit: de quo Pontifex cum per agros
Viterbienses eum transeuntem videret, fertur dixisse,
ipsum tamquam agnum ad macellum deduci; quem-
admodum etiam juste evenit. Eduuigem Poloniæ re-
ginam, post mortem miracula facientem, in numerum
sanctorum retulit. Sanctum Bonaventuram unice di-
lexit. In pauperes liberalis, erga Deum religiosus,
apud omnes modestus extitit: & ut paucis multa com-
plectar, nullis non virtutibus ornatus erat. Bona ec-
clesiæ fidelissime, nullo personarum habito respectu,
distribuit. Filiarum duarum alteri, quas ex legitimo
matrimonio ante pontificatum susceperat, in mona-
sterio collocatæ triginta tantum libras, alteri tres-
centas libras dotis nomine dedit. Clerico nepoti tres præ-
bendas habenti, duas abstulit, dicens se Deo non car-
ni & sanguini velle acquiescere. Post tres annos dies-
que viginti & unum occupatæ sedis apostolicæ, mor-
tuus & sepultus est Viterbii in ecclesiâ beate Mariæ
virginis ad Gradus, tertio Kalendas Decembris, anno
MCCLXVIII. Cumque de novo pontifice eligendo
diutius disceptaretur, annis duobus & novem mensi-
bus sedes apostolica pastore vacavit.

EPISTOLA I.

CLEMENTIS PAPÆ IV.

AD PETRVM GROSSVM DE SANCTO ÆGIDIO;

Agnatos suos in Italiam venire vetat, eosque ad
humilitatem hortatur.

*Clemens episcopus servus servorum Dei dilecto filio
Petro Grosse de sancto Ægidio salutem, &c.*

MVLTI de nostra promotione gaudentibus, nos
soli sumus qui certius immenitatem oneris ex-
perimur:

Perimur: & idcirco quod aliis gaudium, nobis metum subministrat & fletum. Sane ut scias qualiter his auditis debeas te habere, scire te volumus quod humilior solito debes esse. Neque enim quod nos vehementer humiliat, debet nostros extollere: maxime cum honor hujus sæculi momentaneus sit, & sicut ros transeat matutinus: nec ad nos te, nec fratrem tuum, vel ex aliis nostris aliquem venire volumus, sine nostro speciali mandato. Quia spe sua frustratos, si secus venire præsumerent, oporteret redire confusos. Sed nec in tuæ sororis nuptiis gradum quæras propter nos altiore: nec enim nos haberes propitios, nec in aliquo adjuutores. Si tamen eam filio militis simplicius desponaveris, in trecentum libris Turonensibus tibi proponimus subvenire. Et si altiora quærueris, nec a nobis denarium speres unum: & hoc ipsum secretissimum esse volumus, & tibi & matri solummodo notum esse. Illud etiam scias, quod nullum nullamque de sanguine nostro sub nostri sublimatione obtentu infare volumus: sed tam Mobiliam quam Cæciliam illos viros habere volumus, quos habent, si essemus in simplici clericata. Sibyllam visita, & dic ei quod locum non mutet, sed remaneat apud Susam, & omnem maturitatem, & habitus honestatem observet, & preces nobis pro aliquo non præsumat assumere. Nam & ei, pro quo fierent, essent inutiles: & ipsi qui rogaverit, damnosæ. Et si forte per aliquos ex hac causa munera offerantur: ea respuat, si vult nostram gratiam retinere. Saluta matrem & fratres: non scribimus tibi, nec familiaribus nostris sub bulla, sed sub piscatoris sigillo, quo Romani pontifices in suis secretis utuntur.

Datum Perusii in festo sanctarum Perpetuæ & Felicitatis.

II. AD VELODIZLAVM ELECTVM SALTZBURGENSEM EPİSCOPVM.

Ipsium confirmat in archiepiscopum Saltzburgensem.

*Clemens episcopus servus servorum Dei dilecto filio
Vvelodizlavo clesio Saltzburgenſi salutem
& apostolicam benedictionem.*

Romana ecclesia, cui Divina inscrutabilis altitudo dispositione incommutabili præcipuum contulit super cæteras magistratum, pium ad cunctas alias in hujus orbis latitudine constitutas ecclesias materna provisione habens respectum, laudabili studuit hæcenus observantia custodire, ut de illis potissimam curam gerens, eis, opportunitatis tempore occurrente, congrua subventionis non differret consilia tam libenter quam liberaliter exhibere. Nos etiam, qui licet insufficientibus meritis in sublimi calminis apostolici specula sumus, disponente Domino, constituti: prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum in hoc vestigiis in hærendo, prædictas ecclesias, tam proximas, quam longe positas, paternæ considerationis oculis intuentes, in junctum erga ipsas sollicitudinis nostræ ministerium circumstantiis universis, ac variis personarum, rerum, locorum & temporum emergentibus necessitatibus articulis diligenter inspectis, quantum nobis ex alto permillum fuerit, ita vigilanter intendimus exercere: ut nihil profusum in spiritualibus vel temporalibus defuit ibi, quod per diligentiam nostræ studium possit aut debeat procurari. Et quamvis ministerii hujusmodi debitum circa singulas ecclesias exolvere cupiamus: erga illas tamen, quæ viduitatis deplora-

cor nostrum idoneis cæli providentia utiliter consultatur, curis continuis, eoque anxius attingimur insultibus, quod successibus eo instantius propullamur, quo ipsæ, dum vacant, periculis subjacentes majoribus, potiori noscuntur apostolico suffragio indigere. Sane venerabilis frater noster Vviricus, quondam Saltzburgenſis archiepiscopus, rectæ considerationis meditatione advertens, quod ipse qui jam vergens in senium, multa proprii corporis debilitate gravari dicitur in commisso huius plebis gubernaculo, variis de causis se fructuose gerere, sicut erat expediens, non valebat, ac proprium & subditorum periculum reformidans, zelo caritatis, quo erga ecclesiam suam vigeat, inductus, ne occasione suæ impotentie gregem suum inimicus insidiator inuaderet, vel ecclesiæ Saltzburgenſi utilitatibus dispensationis per invidiam forsitan deperiret, ipsius ecclesiæ regimine elegit sponte cedere; per litteras & nuncium specialiter supplici a nobis deprecans instantia, ut cessionem ipsius, quam sic offerbat spontaneus, de benignitate apostolica recipere dignareretur. Nos autem tam ipsius archiepiscopi quieti & commoditatibus providere, quam ejusdem ecclesiæ occurrere periculis, opportuna diligentia intendentes, cessionem ipsius duximus admittendam. Per hujusmodi vero cessionem in manibus nostris factam, eadem Saltzburgenſis ecclesia pastore vacante, ordinationem illius nobis specialiter reservantes, inhibuimus expresse capitulo Saltzburgenſi, ne ad electionem seu postulationem aut nominationem aliquam procederet de archiepiscopo illa vice: ac decrevimus nihilo minus irritum & inane, si quid contra inhibitionem hujusmodi contingeret attentari. Et demum de salubri provisione ipsius Saltzburgenſis ecclesiæ sollicito cogitantes, post exatæ deliberationis examen, decens ac necessarium nihilo minus & expediens fore vidimus, ut eadem ecclesia titulo nobilitatis insignis, quæ, currentium dierum faciente malitia, multis est discriminibus exposita, variis conquassata moleſtitiis, graviterque in temporalibus diminuta, & enormiter in spiritualibus deformata, nobilis decore sponsi ac utilis ornaretur, cujus potentia & providentia circumspicua damna refarciatur, ipsius regantur directa, & indirecta in debitam rectitudinem semitam dirigantur, ecclesiastica defenſetur libertas, cleri status reddatur tranquillior, & commodis salutis & gaudii plebs lætetur. Vnde nos laudabiles actus tuos, quibus de virtute in virtutem proficiens in oculis hominum, a tuæ juventutis primitiis te gratum reddere studuisti, delectabiliter in animo revolventes, ac de redolentis tuæ famæ suavitate, quæ publico prædicatur testimonio, quod claram serenissimorum tuorum nobilitatem natalium studiis ac operibus nobilitate satagis virtuosissis, odorem acceptabilem sentientes, in te generosum ac benedictionis filium direximus oculos mentis nostræ. In quo te ipsi Saltzburgenſi præficiendo ecclesiæ noster non indignè spiritus requievit, spem grandem ac fiduciam obtinentes, quod cum sis multorum principum consanguinitate & affinitate subnixus, littera sufficienti dotatus, gratus moribus, conversatione placidus, vitæ honestate conspicuus, aliisque virtutibus multipliciter insignitus in spiritualibus, nihilo minus providentiam ac in temporalibus discretionem obtinens, ecclesia eadem per tuam potentiam & circumspeditionem fructuosam ab instantibus periculis efficaciter eruetur, a futuris præservabitur salubriter, & non solum in suis bonis juribus, immunitatibus, & libertatibus magnifice defenſabitur, verum etiam operatæ felicitatis & prosperitatis augmentum spiritualiter & temporaliter ad pacem & bonum statum subditorum, sibi cleri & populi Divina favente clementia, consequetur. His itaque digna meditatione pensatis

ANNO
CHRISTI
1266.CONCILIVM COLONIENSE
PROVINCIALE

Anno Domini MCCLXVI. celebratum.

CAPITVLA SEV RVBRICÆ

Statutorum ecclesiæ Coloniensis editorum
ab Engilberto archiepiscopo Colonicnsi,
quæ facta sunt provincialia per D. Hen-
ricum archiepiscopum Colonicnsen, ut
infra in statutis eius invenies.

ad ann.
1266.

1. Contra eos qui manus in clericos vel personas ecclesiasticas injiciunt temere violentas.
2. Contra incendiarios & effratores ecclesiarum & monasteriorum, & bonorum ecclesiasticorum.
3. Contra violatores immunitatum & dotum ecclesiarum.
4. Contra raptores & invasores bonorum ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum.
5. Contra decutores seu subrautores decimarum.
6. Contra nobiles, in expeditionibus damna personis ecclesiasticis in curibus earum inferentes.
7. Contra illos, qui se de bonis clericorum, si ve in vita si ve in morte, intromittunt.
8. *Vi bona clericorum transeant sine telonio libera & absoluta.*
9. *Ne clerici vel religiosi trahantur ad iudicium seculare.*
10. *Contra clericos, qui personas ecclesiasticas ratione bonorum suorum vocant ad forum seculare.*
11. *Contra eos qui clericos quacumque ratione ad forum seculare traxerint.*
12. *Vi si niter contra occupantes & arrestantes bona ecclesiarum procedatur.*
13. *Vi iudices ecclesiastici & prelati ecclesiarum, laicis contra clericos causam habentibus faciant justitiam expeditam.*
14. *Contra impediētes & turbantes celebrationes sanctorum synodorum.*
15. *Vi prelati jurisdictione sua libere utantur in terminis eorum jurisdictioni subiectis.*
16. *Vi iudices ecclesiastici fraudem in iudiciis suis non committant.*
17. *Ne iudices ecclesiastici se de causis ad forum seculare spectantibus intromittant.*
18. *Contra impediētes ecclesiasticorum iudicium jurisdictionem & executionem sententiarum.*
19. *Contra eos qui clericos non sine violenta manuum iniectione capiunt & detinent.*
20. *Processus forma contra eosdem.*
21. *Si propter captivitatem clerici, locus aliquis per mensem manserit interdictus.*
22. *Si decanatus per quindenam mantat interdictus.*
23. *Si captivantes clericum, per duos menses excommunicati fuerint.*
24. *Ne filii vel filia clericos captivantium, & per annum excommunicatorum, ad ordines vel ad beneficia admittantur.*
25. *Vi sententia ecclesiastica ab his, qui per annum contumaciter excommunicationem sustinuerint, ad ecclesias revertantur.*
26. *Mitigationes pro fratribus & sororibus ac aliis personis factæ, si se voluerint intra annum canonicè expurgare.*
27. *Si clericum in alia diocesi capi, vel in ista captum, ad aliam diocesim de duci contingat.*
28. *Contra occisores & mutilatores clericorum.*

- A 29. *Contra occisores clericorum, per annum in excommunicatione existentes.*
30. *Contra eos qui minas intulerint personis ecclesiasticis de corpore vel de rebus.*
31. *Contra eos clericos, qui sacrilegium in clericis committere non verentur.*
32. *Contra clericum, qui occasione alicujus questionis, clericum aliquem captivaverit.*
33. *Contra clericos qui occidunt vel mutant clericos.*
34. *De litigantibus super una prebenda in aliqua ecclesia diocesis Colonicnsis.*
35. *Ne aliquis clericus sacrilegis seu excommunicatis aut usurariis assistat, vel eos defendat.*
36. *Ne clerici capellani nobilium excommunicatorum cum ipsi dominis suis ultra mensem permancant.*
37. *Contra eos qui sententiam excommunicationis damnabiliter ulpendunt.*
38. *Contra compurescentes in excommunicatione ultra annum, quomodo procedendum.*
39. *Vi prelati & qualibet ecclesiastica persona ad observationem statutorum istorum fideliter teneantur.*
40. *Contra clericos in executionibus sententiarum remissos, & sententias ipsas modo debito non servantes.*
41. *Contra eos qui in loco interdicto celebraverint.*
- C 42. *Vi percepto forefacto, statim cessetur a Divinis, ne quis se possit per crassam ignorantiam excusare.*
43. *Vi hæc statuta ad personas ecclesiasticas cujuscumque ordinis extendantur.*
44. *Vi hæc statuta, ne aliquem latere possint, tam in capitulis quam in aliis locis sepius publicentur.*
45. *Vi nomina sacrilegorum posita in registro sepius recitentur.*

PRÆFATIO.

In nomine Domini, Amen.

Engilbertus Dei gratia sanctæ Colonicnsis ecclesiæ archiepiscopus, sacri Imperii per Italianam archiepiscellarius. Quamvis ad manutenendam ac defendendam immunitatem, & ad conservandum jus & libertatem ecclesiarum ipsarum & ecclesiasticarum personarum, & eorum qui in sortem Domini sunt vocati, plurima tam canonica quam legalia edita sunt statuta, & diversæ etiam a diversis nostris prædecessoribus ac maioribus super hoc provisiones emanarint: tamen quia excresecante malitia quorundam zelum Dei non habentium, nova gravamina, exactiones & adinventiones pravas & detestabiles, contra ecclesiam Dei & ecclesiasticas personas machinantium, ipsa ecclesia per statuta & provisiones hujusmodi, a suis oppressionibus, quas patitur a diversis, nullatenus sublevarit: nos considerantes, quod contra diversas & innumerabiles tribulationes & injurias, quas a nonnullis (qui nomen Domini in vacuum recipere non formidant, & solo nomine se gloriantur Christianos) ecclesiis & ecclesiasticis personis frequenter & maxime modernis temporibus inferuntur, paucissimi, immo nulli etiam ecclesiæ devotorum se opponunt, licet ex debito omnes ad hoc sint obligati, & maxime locorum moderatores & iudices seculares, qui ex imperiali etiam constitutione, ad ulciscendum ecclesiarum & ecclesiæ ministrorum

rum injurias in sacrilegos sunt adstricti, non expectato quod ab eis ultio injuriarum exposcatur, propter quod contingit malos in malo plus animari, & ecclesiam, cum non sit qui consoletur eam, sentire in rebus & personis multiplex detrimentum. Volentes itaque incurfibus malorum, se erigentium ex adverso contra ecclesiam Dei, & ecclesiasticam libertatem, coercionem qua possumus, obviare, salvis & in suo robore duraturis constitutionibus & ordinationibus predecessorum nostrorum, per quas ecclesiis & ecclesiasticis personis in suis libertatibus est prospectum, quas nos innovamus & approbamus, & precipimus per nostram civitatem & diocesam inviolabiliter observari: salvis etiam juribus prelatorum & ecclesiarum consuetudinibus licitis & honestis electionibus, tam in prelatoris quam alius beneficiis, correctionibus & ordinationibus, ac aliis libertatibus hucusque in ecclesiis habitis & servatis; quæ omnia & singula ipsis ecclesiis & ecclesiasticis personis confirmamus, & firma ac illibata volumus permanere: de communi consilio & assensu capituli nostri, & omnium prelatorum, & ecclesiarum, & cleri civitatis & diocesis Colonienfis, & ad illorum sollicitam instantiam, ut presumptorem coerceatur audacia, & possint viri ecclesiastici tui inter improbos Divinis obsequiis ferventius insudare.

CAPITVLA.

I. *Contra eos, qui manus in clericos vel personas ecclesiasticas iniiciunt temere violentas.*

Statuimus, ut sacrilegi qui suadente diabolo, Dei timore postposito, manus iniiciunt in clericum vel alias personas ecclesiasticas & religiosas, temere violentas, & ex hoc incidunt in excommunicationis sententiam canonis jam prolata, per frequentem denunciationem & communionis denegationem, & reconciliationis gratiam quaerere, & de offensa satisfacere compellantur: cum de injectione huiusmodi constiterit per facti evidentiam, vel publicam famam, vel aliam fidem, coram loci ordinario faciendam per iuramentum injuriam passi, si fuerit persona honesta & fide digna, vel per testes. In loco, in quo sacrilegi domicilium habuerint, & in quo sacrilegium committitur, si committens dominus loci fuerit, cesserit a Divinis: & ipsi sacrilegi per omnes ecclesias conventuales & parochiales ac capellas civitatis Colonienfis, (si injuria in civitate committatur) singulis diebus Dominicis & festivis excommunicati publice & nominatim, si eorum nomina sciri poterunt, alioqui in genere, nuncientur. Si injuria extra civitatem committatur, similiter denuncientur per omnes ecclesias conventuales, parochiales, ac capellas decanatus illius vel etiam archidiaconatus, in quo hoc contingit. Ita tamen, quod nihilo minus ad denunciationem eorundem, pro ipso forefacto ubicumque commissio, & intra civitatem & extra, ultra procedatur per loci ordinatum, prout hoc visum fuerit expedire. Si vero dicti sacrilegi, per mensem

Concil. general. Tom. XI.

A huiusmodi denunciationem sustinuerint, minime satisfacientes, ex tunc singulis diebus Dominicis & festivis, campanis pulsatis & candelis extinctis, per ecclesias conventuales, parochiales, & capellas, ut proxime dictum est, denuncientur excommunicati, & ab omnibus arctius evitandi, donec læso, nobis, & ecclesie satisfecerint competenter & evidenter, & autoritate apostolica absolutionis beneficium consequantur.

Quod si per dimidium annum in excommunicatione persistierint, huiusmodi denunciationibus vilipensis, si laici nobiles fuerint huiusmodi sacrilegium committentes, terra eorum & districtus, si eos habuerint, ipso facto ecclesiastico supposito sint interdicti: quod nullatenus relaxetur, nisi de commissio legitime fuerit satisfactum. Si autem fuerint alii quam nobiles, domini terræ in quorum districtibus manent, extunc moneantur per loci ordinatum, ut dictos sacrilegos compellant per bonorum, quæ in suis habent districtibus, subtractionem, vel quemcumque alium modum, ut ipsi sacrilegi satisfaciant, & absolutionis beneficium requirant. Et si ipsi domini in hoc negligentes fuerint, extunc per loci ordinatum excommunicentur: quod si sustinuerint animo indurato usque ad annum, extunc terra eorum ecclesiastico sit supposita interdicti. Salvis penis contra delinquentes huiusmodi, & participantes constitutis, ad quas procedatur nihilo minus, prout hoc visum fuerit expedite.

II. *Contra incendiarios & effractores ecclesiarum & monasteriorum, & bonorum ecclesiasticorum.*

Contra incendiarios autem & effractores ecclesiarum & monasteriorum, cum ipso facto sint excommunicati, eodem modo procedi statuimus & mandamus, adiacientes, ut si habuerint terram vel districtum illa post tres menses a tempore perpetrati criminis ecclesiastico supposita sint interdicti. Cum autem incendiarii aliarum rerum & bonorum ecclesiarum & monasteriorum, sint tanquam sacrilegi excommunicandi: statuimus, ut tales moneantur nominatim (si eorum nomina sciri potuerint, alioqui in genere) per ordinatum loci, in quo committitur contingit huiusmodi forefactum, ut intra septem dies a die monitionis satisfaciant: alioqui idem ordinarius extunc sine dilatione ipsos excommunicet, & excommunicatos denunciaret, & faciat denunciari in locis ubi hoc visum fuerit expedite: ita quod nisi intra quindenam a tempore excommunicationis & denunciationis satisfecerint, extunc singulis diebus Dominicis & festivis, campanis pulsatis, & candelis extinctis, per omnes ecclesias con-

Ggg ij ven-

ANNO
CHRISTI
1266.ANNO
CHRISTI
1266.* alii
* habentes

ventuales, parochiales, & capellas ci- A
vitatatis, si in civitate contingit, seu decanatus, vel archidiaconatus illius loci, excommunicati publice nuncientur, sicut de incendiariis ecclesiarum est præmissum. Et si per sex menses in excommunicatione contumaciter persisterint, si habent districtus, illi sint extunc interdicti: " aliorum autem districtus non " habentium, domini moneantur, & procedatur sicut superius de injectoribus manuum continetur.

III. *Contra violatores immunitatum & dotum ecclesiarum.*

Statuimus item de his qui violant ecclesiarum immunitates seu dotes, ut violatores huiusmodi, videlicet qui hominem de immunitate seu dote extraxerint, vel aliam rem abstulerint, vel modo alio eam præsumperint violare, quos tanquam sacrilegos in his scriptis excommunicamus, simili modo quo diximus de incendiariis bonorum ecclesiarum, publice excommunicati denunciantur. Et si plures fuerint, vel iudex secularis sit qui huiusmodi violentiam fecerit: locus in quo tales domicilium habuerint, sit ipso facto interdictus. Et in loco ubi immunitas læsa est, cessetur a Divinis.

IV. *Contra raptores & inuasores bonorum ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum.*

Atque ad reprimendum importunam præsumptionem raptorum, prædonum, & inuasorum bonorum ac rerum ecclesiarum, monasteriorum, & ecclesiasticarum personarum: statuimus, ut quilibet locus seu parochia nostræ civitatis vel diocesis, ad quem vel ad quam ipsi raptores, prædones, & inuasores pervenerint, seu præda, spoliolum vel rapina deducta fuerint, vel ubi præda ipsius emptor fuerit, ipso facto sit ecclesiastico suppositus interdicto: & quamdiu ibi fuerit, cessetur penitus a Divinis. Et si per triduum ibi steterint, licet extunc recesserint, vel ad alia loca se transfulerint, vel præda seu spoliolum " alias deductum fuerit: nihilo minus parochia seu locus in quo triduo manserint, vel ubi præda consumpta fuerit, maneat per duos menses interdictus, nisi medio tempore fuerit satisfactum. Prædones autem, raptores, & inuasores huiusmodi, & eorum receptatores ac adjutores, nec non & prædarum emptores, per ordinarium moneantur nominatim, si eorum nomina sciri poterunt, alioqui in genere, ut intra triduum post monitionem, ipsam prædam, spoliolum, vel rapinam, restituant, & condigne satisfaciant: alioqui tanquam sacrilegi sententiam excommunicationis, quam nunc ferimus in his scriptis, extunc incurrant ipso facto, & excommunicati per

* alio

locorum ordinarios & eorum plebanos nuncientur. In qua excommunicatione, si satisfactione neglecta duraverint per quindecim, extunc per omnes ecclesias conventuales & parochiales decanatus illius, in quo rapina committitur, & ubi ipsi sacrilegi domicilium habent, vel etiam (si opus fuerit) civitatis & aliorum locorum, campanis pulsatis & candelis accensis, usque ad satisfactionem condignam nuncientur excommunicati singulis diebus Dominicis & festivis. Quod si per dimidium annum in excommunicatione contumaciter persisterint, ex tunc subiaceant pœnis expressis superius contra eos qui manus in clericos injiciunt violentas: & secundum hoc, ut ibi diximus, procedatur.

V. *Contra detentores seu subtractores decimarum.*

Item cum sacrilegi censeantur, qui injuriose subtrahunt vel auferunt tributa egentium animarum, videlicet decimas ad hoc a Domino institutas, ut sint cibus in domo Dei, & cas ecclesiis, quibus debentur, non persolvunt, surreptores multorum bonorum, quæ ex justa solutione decimarum solent, Domino largiente, omnibus evenire, & incitatores sterilitatis, pestilentiæ, tempestatis, & aliorum malorum, quæ frequenter eveniunt ex subtractione earumdem: statuimus, ut huiusmodi sacrilegi, ac detentores & raptores decimarum tam novalium quam aliarum, (quos nos in his scriptis excommunicamus,) per omnes ecclesias parochiales nostræ civitatis & diocesis, per totum circulum cujuslibet anni, quolibet mense, uno die Dominico vel festivo campanis pulsatis & districte per rectores ecclesiarum nuncientur. Et nihilo minus ad ulteriora procedatur per loci ordinarium, si visum fuerit expedire.

* distincte
per provi-
lores eccle-
siarum

VI. *Contra nobiles, in expeditionibus damna personis ecclesiasticis in curtiibus earum inferentes.*

Statuimus itē, quod quicumque nobiles vel alii, ad prælia, vel ad alias expeditiones processuri, jacuerint in grangiis, curtibus seu possessionibus vel bonis ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum, vel monachorum cujuscumque ordinis, aut fecerint ibidem damna vel rapinas: nisi intra mensem post monitionem, a capitulo & prioribus Colonienfis, qui præsentibus fuerint, faciendam, de damnis, rapinis & injuriis irrogatis satisfaciant lætis & damnū passis, ipso facto sint excommunicati excommunicatione quā in ipsos ferimus in his scriptis: & excommunicati publice usque ad satisfactionem condignam, ubi & quando expedire videbitur, nuncientur. Et ulterius crescente

crefccente contumacia, contra eos procedatur, ficut contra bonorum ecclefiarum inuafores fupcrius eft expreffum.

VII. *Contra illos, qui fe de bonis clericorum, fi ve in vita, fi ve in morte, intromittunt.*

Statuimus item, ut nullus laicus, cujuscumque dignitatis vel conditionis exiftat, de bonis clericorum, fiue in vita, fiue in morte, fe intromittat: fed quilibet clericus de bonis fuis, ficut in vita, ita & in morte, teftamentum fuum faciendi, & de rebus fuis difponendi per fe, vel per alios quibus hoc commiferit, liberam habeat facultatem. Et illos qui contra hoc ftatutum de bonis & rebus clericorum dcedentium, aufu facrilego fe injecerint, nifi fint ipforum clericorum manifideles, feu ultimorum executores voluntatum, exnunc fententia excommunicationis innodamus: & per locorum ordinarios precipimus excommunicatos publice nunciari, donec ablata reftituerint & alias fatisfecerint competenter. In qua excommunicatione fi per mensem perftiterint: extunc contra eos, tamquam inuafores bonorum ecclefiarum, procedatur.

VIII. *Vt bona clericorum tranfeant fine telonio libera & absoluta.*

Statuimus etiam, vt bona ecclefiarum & ecclefiasticarum perfonarum civitatis & diocesis Colonienfis, fint & maneant in omni loco, tam in civitate quam extra, & tranfeant tam in terris, quam in aquis, abfque telonio & qualibet exactione, & fine omni impedimento libera & penitus absoluta. Si qui vtro contra hoc venite præfumpferint, contra ipfos tanquam contra inuafores & raptores bonorum ecclefiarum, de quibus fupra dictum eft, procedatur.

IX. *Ne clerici vel religiofi trahantur ad iudicium fæculare.*

Item cum clerici vel religiofi coram iudicio fæculari non debeant in caufam trahi, fuo, vel ecclefiæ, vel alicujus alterius nomine, nec a laicis contra eos fententia dictari: hoc fieri fub interminatione excommunicationis, quam ferimus in his fcriptis, firmiter prohibemus: ftatuentes, ut fi laicus clericum vel religiofum ad forum traxerit fæculare, idem laicus omnino cadat a caufa; & nihilo minus per ordinarium ipfius excommunicatus denunciatur publice ufque ad fatisfactionem condignam.

Præterea iudex fæcularis & fcabini loci, in quo contingit hoc, per ordinarium ipfius loci moneantur, ut de tali fe caufa nullatenus intromittant: penitus defiftendo & re-

Concil. General. Tom. XI.

vocando intra triduum, fi in aliquo, occasione hujusmodi, in præjudicium ipfius clerici vel religiofi eft proceffum. Alioqui ipfi iudices & fcabini per eundem ordinarium fine dilatione qualibet excommunicentur, & excommunicati publice ufque ad fatisfactionem condignam nunciatur. In qua excommunicatione fi per quindenam perduraverint, locus ille fit extunc ecclefiastico fuppositus interdicto: quod non relaxetur, nifi prius fufficenter fit fatisfactum paffo injuriam, ac nobis, & ecclefiæ. Et iudicatum, fi quod contra ipfum clericum & religiofum eft factum, & fi quid aliud fubfecutum eft, fit penitus revocatum.

X. *Contra clericos, qui perfonas ecclefiasticas ratione bonorum fuorum vocant ad iudicium fæculare.*

Si vero clericus clericum in foro fæculari, fuo vel ecclefiæ vel alterius cujuscumque nomine, in caufam traxerit, caufam amittat. Et fi monitus ab ordinario, in continenti non defiterit, ac intra feptem dies non fatisfecerit in caufam tracto, nobis, & ecclefiæ competenter: ab officio vel beneficio fit fufpenfus ipfo facto, donec fatisfecerit competenter. Et fi fufpensione hujusmodi durante, fe ingeffert beneficio vel officio: ab eodẽ ordinario excommunicetur, & excommunicatus publice nunciatur. Et fi in hujusmodi contumacia & excommunicatione per tres feptimanas permanferit: extunc beneficio, fi quod habet, cum cura, vel fine cura, ipfo facto fit privatus, & ad idem beneficium nihilo minus inhabilis ad rehabendum exiftat: fi vero beneficium aliud non habuerit, fit inhabilis ad habendum. Contra iudicem vero & fcabinos, qui fe de hujusmodi iudicio vel caufa intromiferint, procedatur ficut fuperius in proximo capitulo eft expreffum.

XI. *Contra eos qui clericos occasione quacumque ad forum fæculare traxerint.*

Item damnamus & fub interminatione anathematis prohibemus deteftabile ftatutum, immo errorem, a quibusdam laicis contra libertatem ecclefiasticam introductum: videlicet ut fi laicus caufam habet contra clericum, vel ecclefiam conventualem feu monafterium, feu quamcumque aliam domum religiofam, idemque clericus, vel ecclefiæ, poffeffiones vel alia bona habet in diftrictu iudicis fæcularis, laicus ipfe vel iudex compellit clericum vel ecclefiam eorum fæculari iudicio litigare, ratione poffeffionum vel bonorum eorumdem. Et ipfe iudex fæcularis diem affignat clerico vel ecclefiæ ad litigandum coram eo: ad quem fi non venerit, ficut nec tenetur, vel ven-

G g g iij niens,

ANNO
CHRISTI
1266.ANNO
CHRISTI
1266.

niens, coram eo noluerit litigare, bonis suis privatus eundem, plurimas alias abusiones in his & consimilibus committendo: statuimus, in hoc casu idem tam contra actorem, quam iudicem & scabinos, observari, quod diximus de clerico clericum trahente ad iudicium sæculare. Et iudicibus ipsis & scabinis, huiusmodi factum non revocantibus, & alias non satisfaciendis comperenter intra biduum post monitionem ab ordinario faciendam, locus ubi hoc contingit, ecclesiastico sit suppositus interdicto. Quo durante per quindenam, superior sive dominus illius iudicis & scabinorum, moneatur per ordinarium, ut tale fore factum procurer revocari, & faciat intra septem dies post ipsam monitionem emendari. Alioquin contra ipsum superiorem sive dominum procedatur, prout in statuto contra injectores manuum in clericos, de nobilibus & dominis est expressum.

XII. *Vt similiter contra occupantes & arrestantes bona ecclesiarum procedatur.*

Et eodem modo statuimus contra occupantes seu sæculari iudicio arrestantes bona ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum sive religiosarum, procedi, & idem observari.

XIII. *Vt indices ecclesiastici & prælati ecclesiarum, laicis contra clericos causam habentibus, iustitiam faciant expeditam.*

Ne vero laici occasionem habeant de defectu iustitiæ contra clericos querulandi, statuimus sub pœna excommunicationis firmiter præcipientes, ut prælati seu ordinarii clericorum & ecclesiarum, laicis contra ipsos clericos vel ecclesias causam habentibus faciant, cum requisiti fuerint, secundum consuetudinem capitulorum, si fuerint in ecclesia collegiata: & alias de clericis non existentibus de collegio, secundum jus scriptum vel consuetudinarium, iustitiam expeditam.

XIV. *Contra impediendes & turbantes celebrationes sanctarum synodorum.*

Statuimus etiam, ut prælati & ordinarii iudices nostræ civitatis & diocesis, in terminis eorum iurisdictioni subiectis, synodum suam, qui ad hoc veniunt, observent per se vel per alios congruis temporibus ab ipsis prælati, prout expedire viderint, præfigendis, & quæ corrigenda vel reformanda occurrunt, corrigant & reforment: & omnes in ecclesia illa & parochia, in qua synodus celebranda fuerit, quando cumque eis fuerit denunciata, ad ecclesiam & synodum veniant obedientes, & jura synodalia observent reverenter, non obstante ali-

qua occasione vel consuetudine contraria; quam corruptelam reputamus, & penitus reprobamus. Soli tamen nobiles excipiantur, qui ad nostram synodum noscuntur specialiter pertinere. Si qui vero laicorum contra hoc venire præsumpserint, & in hoc, mandato ipsius prælati sive ordinarii non obediverint: sententiam excommunicatoris, quam in his scriptis in ipsos ferimus, ipso facto vel omissione incurrant, & excommunicati singulis diebus Dominicis & festivis, per plebanos eorum & alios, prout hoc prælati ipsi expedire videbitur, usque ad satisfactionem condignam publice nunciemur. Si vero multitudo parochiæ fuerit in causa seu in culpa, locus ille in quo synodum vel jura synodalia impediti contingit, sit ipso facto, ecclesiastico suppositus interdicto, quod non relaxetur, nisi de hoc factum fuerit competenter. Nobilibus vero, ne huiusmodi synodos vel jura synodalia impedianr, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ firmiter prohibemus.

XV. *Vt prælati iurisdictione sua libere utantur in terminis eorum iurisdictioni subiectis*

Sed ne delicta seu commissa subditorum maneat impunita, & ex hoc tribuatur audacia delinquendi: statuimus, ut prælati in terminis eorum iurisdictioni subiectis, sua iurisdictione libere utantur, tam in correctione, quam in iudicio & animadversione ac aliis, quæ ad hoc videbuntur expedire: nec in his aliter ab alio impediatur, sed juvetur. Et si aliqua sententiæ a prælato in suum subditum propter ipsius excessum prolata fuerint, illæ sententiæ ab aliis prælati inviolabiliter usque ad satisfactionem condignam observentur, & etiam executioni, si opus fuerit, demandentur.

XVI. *Vt indices ecclesiastici fraudem in iudiciis suis non committant.*

Vt iudices ecclesiastici in iudiciis sive causis officium suum, solum Deum & iustitiam præ oculis habentes, fideliter exequantur. Et si scierent per gratiam vel per fordes aliquam partium in causis contra iustitiam læserint præter pœnas a jure statutas, quibus subiacent, ipso facto incurrant sententiam excommunicatoris, a nobis latam in his scriptis: & nihilo minus per superiorem contra eos, si opus fuerit, ad graviora procedatur.

XVII. *Ne indices ecclesiastici se de causis, ad forum sæculare spectantibus intromittant.*

Statuimus & hoc, ut de causis ad forum sæculare spectantibus, iudices ecclesiastici se nullatenus intromittant: sed quam cito inter litigantes de hoc exceptum fuerit com-

ram

ram ipsis iudicibus ecclesiasticis, & ostensam, sicut de iure fuerit faciendum, causam ad iudicem secularem remittete non postponant.

XVIII. Contra impediētes ecclesiasticorum iudicum iurisdictionem & executionem sententiarum.

Ne vero iurisdictionem iudicum ecclesiasticorum, siue ordinarii fuerint, siue delegati, a secularibus iudicibus vel personis impediri, & ex hoc, sicut a pluribus intenteatur, dissolui contingat nervum ecclesiasticæ disciplinæ: statuimus, ut nullus secularium, siue nobilis fuerit, siue aliter qualificumque, ecclesiasticorum iudicum iurisdictionem in citationibus, monitionibus, denunciationibus, executionibus, ac aliis modis quibus iurisdictione ecclesiastica exercetur, per se vel per alium impediat aliquatenus vel retardet: & qui contra hoc ausu temerario venire præsumperit, & monitus ab ordinario vel delegato, intra septem dies a tempore monitionis factæ non destiterit omnino, nec revocaverit, si quid in præiudicium præmissorum attentaverit, sententiam excommunicationis, quam in his scriptis ferimus in huiusmodi præsumptores, incurrat ipso facto. Quam excommunicationem si per quindecim sequentes dies contumaciter sustinuerit: ex tunc, si nobilis aut dominus est, terra ipsius & districtus, si quem habet, sit ipso facto ecclesiastico suppositus interdicto. Et nihilominus in loco, ubi faciens impedimentum prædictum vel procurans, domicilium habuerit, cessetur a Divinis, quousque impedimentum sit revocatum, & alias legitime satisfactum.

XIX. Contra eos qui clericos non sine violenta manuum iniectione capiunt & detinent.

Quia vero in tantam vesaniam plerumque prorumpit quorundam peruersitas perverforum, ut ausu sacrilego clericos & ecclesiasticas personas non sine violenta manuum iniectione damnabiliter capere, & captivos execrabiliter detinere non formident: statuimus, ut clericorum captivatores, quicumque fuerint aut cuiuscumque dignitatis aut conditionis, cum omnibus consilium, auxilium, opem vel opetam adhibentibus, per omnes ecclesias conventuales, parochiales, & capellas civitatis & diocesis Colonienſis, cum ipso facto excommunicatione canonis sint ligati, excommunicati nominatim. si eorum nomina sciri poterunt, alioqui in genere, publice denuncientur, donec captivus sit liberatus, & de forefacto fuerit læso, nobis, & eccle-

siæ satisfactum. Et si intra octo dies post huiusmodi denunciationem captivus non fuerit liberatus, extunc iidem captivatores cum adhibentibus consilium, auxilium, opem vel opetam, ut prædictum est, nominatim, quorum nomina sciri poterint, alioqui in genere, singulis diebus Dominicis & festivis, campanis pulsatis & candelis extinctis, per easdem ecclesias & capellas excommunicati solenniter & publice nuncientur. Idemque observetur, si captivo liberato, non fuerit læso, nobis, & ecclesiæ intra mensem satisfactum. Et nihilo minus evitentur, donec per auctoritatem apostolicam absolvantur.

XX. Processus forma contra eosdem.

Statuimus etiam, quod in omni loco, videlicet civitate, oppido, castro seu munitione, vel villa, vel alio, quocumque nomine vocetur, ubi clericus captivus fuerit adductus, receptus, vel detentus, eodem die cum illuc deductus, receptus vel detentus fuerit, & quamdiu ibidem extiterit, cessetur penitus a Divinis: & sit ipse locus ipso facto, ecclesiastico suppositus interdicto. Et si per triduum ibidem manserit captivus, nec fuerit liberatus: locus ipse, quamvis postmodum captivus de eodem fuerit deductus, nihilo minus maneat interdictus, donec captivus liberetur, & modo præmissis fuerit satisfactum: ut sic tam nobiles quam magnates, ac etiam populares cum plebe, contra malefactores & sacrilegos huiusmodi ex Divinorum carentia provocati, consurgant ad liberationem illius, qui ausu sacrilego captivus detinetur, auxilium præstituri.

XXI. Si propter captivitatem clerici, locus aliquis per mensem manserit interdictus.

Item si propter captivitatem vel detentionem clerici captivi, locus ubi detinetur, vel ubi captivus habet domicilium, per mensem unum manserit interdictus, ita quod clericus liberatus non fuerit, nec alias satisfactum: extunc interdictum ipsum, ad totum decanatum, in quo locus ille consistit, extendatur, & sit ipse decanatus totus interdictus.

XXII. Si decanatus per quindenam maneat interdictus.

Et si huiusmodi interdicto durante per quindenam, clericus captivus non fuerit liberatus, extunc, si nobilis fuerit vel potens, vel alius quicumque habens terram, iurisdictionem vel districtum qui clericum captivavit vel detinet: terra & districtus ejus, ubicumque fuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto.

ANNO
CHRISTI
1266.ANNO
CHRISTI
1266.

interdicto. Et idem interdictum, eademque pœna observetur, si dominus aut nobilis, aut alius quicumque in cuius districtu vel iurisdictione captivans vel detinens clericum, quamvis ab alio captivatum, habuerit domicilium vel receptaculum, monitus ab ordinario loci, intra quindenam a die monitionis factæ ipsum clericum non procuraverit liberari.

XXIII. *Si captivantes clericum, per duos menses excommunicati fuerint.*

Sed & postquam captivans clericum, vel detinens captivatum, per duos menses in excommunicatione persisteret, clerico non liberato: omnis locus, ad quem captivans vel detinens pervenerit, vel qua transferit, ibidem comedendo vel bibendo, sit per continuum sequens triduum interdictus. Sic & per septem sequentes dies sit interdictus, ubi ipsum contigerit pernoctare.

XXIV. *Ne filij vel filie clericos captivantium, & per annum excommunicatorum, ad ordines vel ad beneficia ecclesiastica admittantur.*

Porro si captivans clericum vel religiosum, vel detinens, ac sacrilegus, huiusmodi pœnis supradictis vilipensis, congrua satisfactione neglecta, per annum unum in excommunicatione huiusmodi perdurare animo præsumperit indurato sive obstinato: statuimus, ut nulli de filiis & filiabus, fratribus & sororibus, seu filiis vel filiabus fratrum vel sororum usque ad tertium gradum inclusive in linea descendenti & collateralis, & illi etiam qui ad huiusmodi captivitatem opem vel operam impenderint, vel captivum clericum in suis domiciliis detinuerint, ad ordines seu beneficia, aut etiam prælaturas admittantur: cum ex delicto parentum, ipso facto reddantur inhabiles ad huiusmodi consequenda: sub pœna excommunicationis lææ sententiæ statuentes & mandantes examinadoribus clericorum, capitulis, patronis & archidiaconis ac prælatis, ut nullum ex talibus ad ordines admittant, capitula nullum ex eis ad præbendam eligant, patroni nullum ex eis præsentent, archidiaconi ac prælati tales non investiant ullo modo. Alioqui capitula, patroni, & archidiaconi ac prælati, ipso facto, ius suum amittant ea vice, & ad proximum superiorem devolvatur. Examinatores vero & archidiaconi aliquem ex talibus scienter ad ordines vel beneficia admittentes, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Item de filiabus, sororibus, & filiabus sororum & filiarum prædictarum, usque ad gradum

prædictum, statuimus observandum, ut in claustris vel cœnobiis cujuscumque ordinis nullatenus admittantur.

Idem etiam, quoad exclusionem huiusmodi, in filiis, filiabus, nepotibus & neptibus eorum, qui ecclesias vel monasteria incenderint, si per annum in excommunicatione, neglecta satisfactione, perliterint contumaciter, contra tales statuimus observandum.

XXV. *Ut feuda ecclesiastica ab his, qui per annum contumaciter excommunicationem sustinuerint, ad ecclesias revertantur.*

Feuda etiam, si qua prædicti sacrilegi ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tenuerint, post lapsum anni, per quem excommunicationem sustinuerint, ad ecclesias & personas ecclesiasticas libere revertantur: ita ut, si ipsi sacrilegi ultra se de huiusmodi feudis ingesserint, contra eos tamquam invasores bonorum ecclesiæ procedatur.

XXVI. *Mitigationes pro fratribus & sororibus ac aliis personis factæ, si se voluerint intra annum canonice expurgare.*

Volentes nihilo minus, ut fratres & sorores, filii & filie fratrum & sororum, & alii in linea collateralis gradus supradicti, qui sacrilegi & excommunicati huiusmodi in suis maleficiis non assistunt, nec adfuerunt, & ad ipsa maleficia opem vel operam aut favorem non impenderunt, nec impendunt, sine culpa eorum aut sine causa non graventur ex maleficiis aliorum: statuimus, ut iidem fratres & sorores, filii & filie fratrum & sororum, & alie personæ lineæ collateralis, pœnis supradictis, quoad exclusionem ab ordinibus & beneficiis & prælaturis huiusmodi, non subjaceant, nec adstringantur eisdem, si intra eundem annum coram nobis aut capitulo & prioribus Colonienibus se canonice expurgaverint, quilibet quarta manu, quod prædictis sacrilegis in huiusmodi maleficiis consilio vel auxilio, ope vel opera non adfuerint, & juramento corporali firmaverint, quod eis ulterius non adfuerint.

XXVII. *Si clericum in alia diœcesi capi, vel in ista captum, ad aliam diœcesim deduci contingat.*

Statuimus item, ut si clericum Colonienfis civitatis aut diœcesis, in alia diœcesi capi contingat, vel in nostra civitate aut diœcesi captum, ad aliam diœcesim deduci vel transferri: quod per capitulum & priores Colonienfes, & alia capitula, ad liberationem captivi, & ad procedendum contra sacrilegum illius diœcesis, qui in hoc culpabilis

abilis fuerit, apud loci diœcesanum affectuose laboretur, prout visum fuerit expedire.

XXVIII. *Contra occisores & mutilatores clericorum.*

De occisoribus & mutilatoribus clericorum, & clericos in captivitate usque ad mortem detinentibus, seu alias enormiter lædentibus: statuimus, ut per omnes ecclesias conventuales, parochiales, & capellas civitatis & diœcesis Coloniensis, ipsi occisores & mutilatores, & omnes opem & operam seu consilium ad hoc adhibentes, singulis diebus Dominicis & festivis, campanis pulsatis & candelis extinctis, nominatim, quorum nomina sciuntur, alioqui in genere, excommunicati denuncientur, ab omnibus arctius evitandi, donec sufficienter satisfecerint, & a sede apostolica redierint absolvi.

Præterea locus omnis, ad quem venerint, sit interdictus, quamdiu ibi fuerint: & persequens triduum, si ibi biberint vel comederint: & per septem sequentes dies, ubi eos pernoctare contigerit. Cæterum si nobiles fuerint, vel alii tertam & jurisdictionem vel districtum habentes, & intra tres menses a tempore perpetrati sceleris, ad arbitrium nostrum aut capituli & priorum Coloniensium, non satisfecerint: terra eorum & districtus extunc sit, ipso facto, ecclesiastico supposito interdicto: & feuda seu officia vel possessiones, si quas habent ab ecclesiis & ecclesiasticis personis, amittant, & ad ecclesias, a quibus ea habuerint, revertantur: ita quod ipsorum sacrilegorum heredes ad feuda huiusmodi, vel ad aliqua alia ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis descendencia, numquam in perpetuum admittantur. De quibus si ultra se ingesserint, contra eos procedatur tamquam contra bonorum ecclesiarum invasores, prout superius est expressum. Et hoc etiam in aliis personis, quæ non sunt nobiles, feuda habentibus, volumus observari.

Præterea si domini terræ, in quorum districtibus manent vel domicilium habent, vel ubi tam enorme scelus commissum extiterit, tam nefarios, sacrilegos, & nefandos, in suis districtibus sustinuerint, & contra eos ad bonorum privationem & proscriptionem de terra, non processerint: contra ipsos dominos, tamquam contra consentientes malo huiusmodi, monitione præmissa procedatur.

XXIX. *Contra occisores clericorum, per annum in excommunicatione existentes.*

Si autem intra annum absolutionem a se Concil. general. Tom. XI.

A de apostolica impettare, & alias congrue satisfacere neglexerint: statuimus, ut extunc nullus filiorum aut nepotum eorundem sacrilegorum, ad ordines vel ad beneficium ecclesiasticum vel dignitatem, usque ad quartum gradum, admitatur. Et idem fiat de filiabus & neptibus eorundem. Et si qui eos vel eas admiserint, incurrant pœnas quæ superius de filiis & nepotibus clericos captivantium, sunt expressæ.

XXX. *Contra eos qui minas intulerint personis ecclesiasticis de corpore vel de rebus.*

Volentes item malo, antequam eveniat, quantum possumus, obviare: statuimus, ut si quis ecclesiasticæ personæ minas intulerit de corpore vel de rebus, & monitus a iudice ordinario, ipsam personam ecclesiasticam non assecuraverit, a tempore monitionis intra septem dies, ab ipso ordinario extunc excommunicetur, & excommunicatus publice nunciatur, donec assecurat ipsam personam ecclesiasticam, & de ea coram suo iudice accipiat rationem.

XXXI. *Contra eos clericos, qui sacrilegium in clericos committere non verentur.*

Cum vero magnum sit scandalum, & plebisque laicis, qui alioqui clericis sunt infesti, similia committendi existat quamplurimum incentivum, quod clerici in clericos sacrilegium committere non verentur: statuimus, ut clericus vel canonicus injiciens manus violentas in clericum, vel ecclesiam suam vel aliam, aut ecclesiasticam personam spoliatis, vel violentiam in immunitate committens, vel bona eorum seculari iudicio occupans, vel ad aliquod horum, consilium seu auxilium vel operam dans, pro huiusmodi injectione, in cõtinenti per omnes ecclesias & capellas civitatis & diœcesis excommunicatus nunciatur. Et cum de aliis constiterit per evidentiam vel famam publicam, vel juramentum injuriam vel damnum passi, si fuerit persona fide digna, vel per fidem testium summarie faciendam: per ordinarium moneatur, ut intra septem dies a tempore monitionis factæ, de forefacto perpetrato satisfaciat competenter. Alioqui a nobis excommunicatus excommunicatione quam ferimus in his scriptis, extunc per omnes ecclesias, ut supra dictum est, publice nunciatur.

Quod si intra quindecim dies non satisfecerit, extunc denūciatur, campanis pulsatis & candelis extinctis, singulis diebus Dominicis & festivis, excommunicatus. Quod si per annum in huiusmodi excommunicatione persistiterit: extunc omnibus beneficiis ecclesiasticis, si qua habuerit, ipso facto sit privatus.

H h h rus.

ANNO
CHRISTI
1266.

tus. Et illi ad quos spectat ipsorum benefici-
ciorum collatio, ea conferantur intra men-
sem. Alioqui per superiorem extrunc con-
ferantur. Et nihilo minus sit inhabilis ad
aliqua alia consequenda.

XXXII. *Contra clericum, qui occasione alicuius questionis clericum captiuauerit.*

Si autem clericus clericum occasione alicuius questionis, quam habeat, captiuauerit, vel ad capiendum ipsum, consilium, auxilium, vel operam adhibuerit: statui-
mus, ut causam amittat ipso facto, & excom-
municatus publice, ut de aliis captiuatoribus præmissum est, nunciatur. Er si intra septem dies liberationem ipsius captivi non procurauerit, ac intra alios quindecim dies læso, nobis, & ecclesie non satisfecerit: extrunc omnibus beneficiis ecclesiasticis, si quæ habet, sit ipso facto privatus, & inhabilis in perpetuum ad aliquod beneficium consequendum. Et si ille, ad quem collatio beneficiorum huiusmodi pertinuerit, intra mensem non de eis ordinauerit, ea aliis vel alii conferendo: collatio ac ordinatio eorundem ad proximum superiorem sit ipso facto deuoluta. Si vero beneficium non habuerit, sit inhabilis in perpetuum ad obrinendum.

Præterea omnis locus, ad quem huiusmodi sacrilegus pervenerit, vel ubi biberit aut comederit, aut pernoctauerit, sit ipso facto interdictus eo modo, sicut de laicis captiuatoribus clericorum est præmissum.

XXXIII. *Contra clericos qui mutilant vel occidunt clericum.*

Statuimus etiam, ut clericus occidens vel mutilans clericum, vel eum usque ad mortem captiuum detinens, sit ipso facto ab omnibus beneficiis ecclesiasticis habitis, & a spe habendorum penitus destitutus, & excommunicatus in omnibus ecclesiis, ut superius dictum est, nunciatur: locis ad quæ venerit, vel ubi biberit, comederit, aut pernoctauerit, ut superius dictum est, suppositis ipso facto ecclesiastico interdicto. Et nihilo minus ad alias pœnas, per nos aut capitulum & priores Colonienses, sicut opus fuerit, procedatur.

XXXIV. *De litigantibus super una præbenda in aliqua ecclesia diœcesis Coloniensis.*

Cum vero plerumque contingat, quod vacante præbenda in aliqua ecclesia civitatis vel diœcesis Coloniensis, in qua duo vel plures autoritate sedis apostolicæ vel legatorum ejus, aut quavis alia autoritate, jus se asserunt habere, & per executores suos seu quoscumque alios se procurant

mitti in possessionem corporalem præbendæ ipsius, cujus occasione missionis, de huiusmodi præbenda contententes, bona, res, & iura ipsius ecclesie tam intra immunitatem, quam extra, indifferenter rapiunt & invadunt, seu per sæculare iudicium occupari vel arrestari procurant, sententias excommunicationis in certas personas de capitulo, & suspensionis in capitulum, nihilo minus a suis executoribus fulminari facientes, propter quod in rebus & personis tam spiritualibus quam temporalibus, ecclesie non modicum detrimentum sustinent & iacturam: statui-
mus, ut cum in aliqua ecclesia casus huiusmodi emerferit, decanus & capitulum illius ecclesie auctoritate huiusmodi constitutionis sibi faciant litteras authenticas & instrumenta, quibus sic contententes uti voluerint pro iure suo, hinc inde a partibus exhiberi, & convocatis capitulo & prioribus Coloniensibus, qui præsentibus fuerint, & haberi commode poterint, per eos ad hoc vocatis juris peritis, qui visi fuerint expedire, per quos huiusmodi questio & discordia decidatur, & eorum discussioni seu senrentiæ stetur, & inviolabiliter observetur. Et si capitulum & priores, propter difficultatem juris vel alias causas legitimas, questionem huiusmodi decidere non poterunt, nec decidunt: causam eandem ad curiam domini papæ decidendam transmittant, præsigentes partibus terminum competentem, quo se conspectui papæ repræsentent, cum omnibus suis monumentis & documentis iustitiam recepturæ. Causa vero & questione huiusmodi durante, medietas fructus præbendæ vacantis in usus cedat ecclesie: & reliqua pars alicui donec personæ, quæ deseruiat in ordine, quem defuncti præbenda requisierit, deputetur. Et si qua partium sententiam pro se in curia habuerit, & in causa eviderit: fructus eiusdem præbendæ de mandato domini papæ capitulo præsentato, cessante occasione qualibet, ministretur. Si qua vero partium, litterarum suarum copiam facere, & hoc statutum subire contumaciter renuerit, & de sua potentia vel malitia confisa, bona ecclesie invadere, ac rapere temere & irreverenter, Dei timore postposito, præsumpserit: contra ipsam partem, tamquam contra raptorem bonorum ecclesie, ut supradictum est, procedatur. Statuimus etiam, ut hæc non solum ad futura huiusmodi negotia, sed etiam ad præsentia & præterita, a tempore electionis nostræ extendantur.

XXXV.

XXXV. *Ne aliquis clericus sacrilegis excommunicatis aut usurariis assistat vel eos defendat*

Cum salvis pœnis, statutis tam in iure canonico quam civili, & coercionem nostræ ordinariæ potestatis contra injuriatores ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum, prædictis modis & aliis qui ad hoc videntur expedire, providerimus procedendum: statuiamus, ut personis quibuscumque qui manus in clericos aut religiosos injiciunt, vel alias spoliant & capiunt, aut in aliquo supradictorum modorum vel excessuum contra ecclesias vel ecclesiasticas personas exceßerint, seu sententiis excommunicationis, suspensionis aut interdicti, aut aliis modis supradictis se involuerint, clerici sive in dignitate constituti, sive alii, vel etiam advocati, consilio vel auxilio in aperto vel in occulto non assistant: & qui contra venerint verbo vel facto, sententiam excommunicationis, quam in eos ferimus in his scriptis, incurrant ipso facto, & excommunicati publice, qui de hoc convicti fuerint vel confessi, usque ad satisfactionem condignam nuncientur: & si publice pro hujusmodi personis præsumpserint in iudicio postulare, earum injurias defendendo, & moniti ab eorum ordinariis, non destiterint, excommunicati publice, tamquam illi quorum excessus vel injurias nituntur defendere, nuncientur: & alias etiam contra eos, si opus fuerit, procedatur. Idem statuiamus fieri de his, qui usurariis manifestis assistunt patrocinio, vel defendunt eosdem.

XXXVI. *Ne clerici capellani nobilium excommunicatorum, cum ipsis dominis suis ultra menssem permaneant.*

Statuimus item, ut clerici seu capellani dominorum suorum aut nobilium vel aliarum personarum, quæ fuerint propter aliquem prædictorum excessuum, sententia excommunicationis innodati, dominis suis in hujusmodi injuriis consilium vel auxilium, verbo vel facto non impendant: alioqui se noverint eadem excommunicatione involutos.

Præterea ipsos dominos suos modis quibus poterunt inducant, ut de eis pro quibus excommunicati existunt, satisfacciant, & ad reconciliationem sanctæ matris ecclesiæ revertantur: quod si intra menssem eosdem dominos suos ad hoc inducere nequiverint, extunc omnino recedant ab eisdem, nec eis communicent. Alioqui ipsos clericos seu capellanos, qui ultra id cum dominis suis permanferint, & eis commu-

Concil. General. Tom. XI.

A nicaverint, majori excommunicatione in his scriptis lata sententiæ innodamus, & præcipimus eos per locorum ordinarios, excommunicatos publice nunciari. In qua excommunicatione si per duos menses contumaciter perduraverint, & a dominis suis non recesserint, extunc ipso facto omnibus beneficiis ecclesiasticis, cum cura vel sine cura, quæ habent, sint privati: & eadem beneficia per illos, ad quorum collationem pertinent, aliis personis idoneis intra menssem conferantur: alioqui extunc per superiorem proximum conferantur, & nihilominus sint inhabiles ad alia beneficia obtinenda.

XXXVII. *Contra eos qui sententiam excommunicationis damnabiliter vilipendant.*

Cumque nonnulli sententiam excommunicationis damnabiliter vilipendant: statuiamus, ut quicumque excommunicatus & in parochia sua denunciatus, per annum in ipsa excommunicatione persistere, & de hoc fides facta fuerit per litteras excommunicatoris, quas sufficere volumus in hac parte, si fuerit ordinarius, & alias per aliam fidem sufficientem, si hujusmodi fuerit nobilis vel alius habens terram vel districtum, illa terra vel districtus per ordinarium loci, super hoc requisitum ab excommunicatore vel actore, ecclesiastico sine difficultate supponatur interdicto. Et si fuerit alius quam nobilis, dominus temporalis seu iudex, in cujus districtu excommunicatus manserit, seu domicilium habuerit, moneatur per ordinarium ipsius, ut compellat ipsum excommunicatum redire ad sanctæ matris ecclesiæ unionem. Alioqui idem dominus sive iudex, per ipsum ordinarium excommunicationis sententia percellatur.

XXXVIII. *Contra cõputrescentes in excommunicatione ultra annum, quomodo procedendū.*

Ipsi autem excommunicati, cum per annum in excommunicatione persistere, in synodis accusentur, tamquam clavium ecclesiæ contemptores, & satisfacere compellantur: adhibito etiam, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

XXXIX. *Vt prelati & quelibet ecclesiastica persona, ad observationem statutorum istorum fideliter teneantur.*

Quia vero omnibus per statuta hujusmodi paterna sollicitudine intendimus providere, ut videlicet quies procuraretur ecclesiis & ecclesiasticis personis, & pacis turbatores pœnæ formidine cohibeantur a peccatis: præcipimus & mandamus

H h ij sub

ANNO
CHRISTI
1266.

sub pœna excommunicationis, ut statuta ipsa ab omnibus tam ecclesiasticis quam sæcularibus personis inuolubiliter obseruentur: statuentes, ut capitulum, prælati, archidiaconi, præpositi, decani capitulorum, & alia capitula, & singuli de capitulis, decani Christianitatum, rectores ecclesiarum & capellarum, necnon & vicarii, & omnes clerici civitatis & diœcesis Coloniensis, ad observationem sententiarum prædictarum, scilicet excommunicationis, suspensionis, & interdicti, & ad earum executionem, quandocumque & quotiescumque opus fuerit, & aliquod forefactorum prædictorum committi contigerit in civitate aut diœcesi Coloniensi, omni fraude & dolo penitus exclusis, fideliter teneantur. Si quis autem prælatus in his remissus fuerit, & ex parte ecclesiæ vel personæ injuriam vel dampnum passus, tertio requisitus, ad executionem præmissorum, prout in superioribus continetur, per se vel per alium procedere neglexerit: sententiam suspensionis a nobis latam in his scriptis, incurrat ipsa omissione: quam scilicet suspensionis sententiam, si per octo dies in negligentia perdurando sustinuerit, extunc incurrat excommunicationis sententiam, a nobis latam in his scriptis. Et nihilominus contra eum ad ulteriora per nos, de consilio capituli & priorum Coloniensium, procedatur.

XL. *Contra clericos in executionibus sententiarum remissos, & sententias ipsas modo debito non seruantes.*

Hebdomadarii item in ecclesiis conventualibus, plebani, rectores seu provisores parochialium ecclesiarum & capellarum civitatis & diœcesis Coloniensis, qui in suis ecclesiis seu capellis illos qui ex aliquibus causis, de quibus supra dictum est, in excommunicationem inciderint vel " juris vel hominis, & fuerint, ut præmissum est, excommunicati nunciandi, denunciare omiserint, ipsa omissione se sciant excommunicationis sententiam, in his scriptis a nobis latam, incurrisse, & poterunt depositionis periculum formidare, si Divinis se ingererint sic ligati: ita ut, nisi celeri satisfactione sibi prospexerint, monitione præmissa a suis ordinariis, priventur beneficiis quæ habent, & illa aliis personis idoneis, per eos ad quorum spectant collationes, conferantur.

XLI. *Contra eos qui in loco interdicto celebraverint.*

Si quis autem sacerdos in loco, propter captivitatem clerici, vel propter spoliium, ecclesiæ vel ecclesiasticæ personæ, vel propter aliquam aliarum causarum prædicta-

rum interdicto, celebraverit, & sic irregularis, in continenti non destiterit, aut intra quindecim dies non satisfecerit nobis & ecclesiæ, extunc incurrat ipso facto excommunicationis sententiam, quam in hujusmodi præsumptores scriimus in his scriptis. In qua excommunicatione si per quindecim dies contumaciter perduraverit, negligens satisfacere: extunc sit ipso facto omnibus beneficiis ecclesiasticis, quæ habet, destitutus. Et si illi ad quos beneficiorum hujusmodi collatio pertinuerit, ea aliis personis non contulerint intra mensem, eorum collatio ad proximum superiorem devolvatur. Si vero beneficium sacerdos non habuerit, hujusmodi sit post tempus prædictum inhabilis in perpetuum ad aliquod obtinendum.

XLII. *Vt percepto forefacto, statim cessetur a Divinis, ne quis per crassam ignorantiam possit excusari.*

Cæterum ne aliquis prælatus, archidiaconus, præpositus, " decanus capitulorum & christianitatum, aut rector ecclesiæ vel capellæ, per crassam ignorantiam ab observationibus sententiarum prædictarum se valeat excusare, cum difficile sit, singulari denunciatione singulorum auribus inculcari captivationem clerici vel spoliium ecclesiæ vel ecclesiasticæ personæ, aut aliud quodcumque forefactum, propter quod loca aliqua contingit esse interdicta, sicut superius in pluribus locis est expressum: statuimus, ut prælati, archidiaconi, præpositi, decani & rectores, seu vicarii, quam cito captivitas clerici vel spoliium, aut aliquod forefactum, de quibus est supradictum, ad eorum notitiam, vel fama deferente, vel alio quocumque modo pervenerit, statim cessent a Divinis, ubi hoc juxta præmissa fuerit faciendum, & ad observantiam & executionem dictarum sententiarum per se, vel per alios teneantur. Alioqui non obstante excusatione crassæ ignorantie, pœnis & sententiis subiaceat supradictis.

XLIII. *Vt hæc statuta ad personas ecclesiasticas cujuscumque ordinis extendantur.*

Statuimus item, ut ad monasteria & bona eorum, & ad monachos & alias religiosas personas cujuscumque ordinis civitatis & diœcesis Coloniensis, hujusmodi statuta extendantur. Et monachorum prælati & monachi, ac alia personæ religiosæ, cujuscumque ordinis existant, se voluerint occasione alicujus privilegii, ab executione seu observatione statutorum ipsorum tueri, vel excusare: prædictorum statutorum auxilio non juventur.

XLIV.

ANNO
CHRISTI
1266.

ANNO
CHRISTI
1266.

XLIV. *Ut hæc statuta, ne aliquem latere possint, tam in capitulis, quam in aliis locis, sæpius publicentur.*

Statuimus item & mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, ut hæc eadem statuta per omnes ecclesias conventuales & parochiales & capellas civitatis & diocesis Colonienfis, singulis annis, ne aliquem latere possint, sæpius publicentur, & in capitulis ruralibus perlegantur.

XLV. *Ut nomina sacrilegorum posita in registro, sæpius recitentur.*

Et nomina eorum, qui contra ecclesias seu personas ecclesiasticas aliquo modorum supradictorum excefferint vel deliquerint, statim, cum hoc factum fuerit, ponantur in registro, & sæpius recitentur in publico, ut sciri possit ex qualitate facti & ejus circumstantiis, nec non ex dilatione satisfactionis, qualiter sit contra excedentes & delinquentes hujusmodi procedendum, nec deleantur eorum nomina, nisi congrua satisfactione præcedente. Si quid vero dubij aut difficultatis super præmissis emerferit: hoc nobis, capitulo & prioribus Colonienfisibus reservamus declarandum.

Nos vero capitulum, prælati, & alia capitula majoris & aliarum ecclesiarum civitatis & diocesis Colonienfis, plenam in Domino fiduciam obtinentes, quod per statuta hujusmodi, ecclesiis & monasteriis, & personis tam ecclesiasticis quam religiosis, in spiritalibus & temporalibus provifum sit, & debeat provideri, ad observationem eorumdem statutorum, bona fide, omni fraude & dolo exclusis, firmiter obligamus, sigilla ecclesiarum nostrarum eisdem statutis in testimonium apponentes.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo sexto, sexto Idus Maii.

ANNO
CHRISTI
1267.

**** CONCIL. NORTHAMPTONIENSE,**
In quo excommunicati qui contra regem Angliæ steterant, & decima bonorum ecclesiasticorum regi in septem annos concessa, ann. MCCLXVII.

Matthæi Parisi continuator. Ottobonus, inquit, legatus, vocato concilio apud Northamptonam, sententiam excommunicationis tulit in omnes episcopos & clericos, qui comiti Simoni contra regem prælerant auxilium, vel favorem. Et nominatum Joannem V Vintoniensem, V Valterum V Vigorniensem, Henricum Londinensem, Stephanum Cicestrensem, episcopos. De quibus, V Vigornienfis ^{of videlicet cito post obiit vilitur} Nonis Februarii, cui Nicolaus de Ely, cancellarius regis, successit. Reliqui vero tres præfati episcopi, Romam profecti, domini Papæ gratiam expectabant. Eadem igitur sententia cæteros quoque regi adversantes publice innodavit. Ibi etiam concessionem de decima ecclesiæ Anglicanæ, solvenda regi per septem annos proxime sequentes, publicavit.

Concil general, Tom. XI.

**** CONCILIVM VRATISLAVIENSE,**
Pro terræ sanctæ subsidio a Simone card, sedis apost. legato, anno MCCLXVII. festo Purificationis B. Virg. celebratum.

ANNO
CHRISTI
1267.

Anno Domini MCCLXVII. inquit *Matthias Michovienfis, l. III. c. LVII.* Guido frater Cisterciensis ordinis, S. R. E. presbyter cardinalis S. Laurentii in Lucina, legatus de latere a Clemente papa IV. in Poloniam missus: primum in Cracoviam iv. Kal. Jul. pervenit, a Boleslao Pudico, & Paulo episcopo Cracoviensi processio natim veneratus & exceptus. Dehinc Vratislaviam divertens, in festo Purificationis Mariæ generalem synodum, in qua erant episcopi ecclesiæ Poloniæ, Ianusius archiepiscopus Posnaniensis, Paulus Cracoviensis, Thomas Vratislavienfis, Volimirus Vladislavienfis, Nicolaus Posnaniensis, Thomas Plocensis, VVillelmus Lubucensis, Henricus Culmensis, episcopi, tenuit. Pro subveniendi terræ sanctæ, anni jubilei gratiam, & crucem contra Saracenos prædicavit. Constitutæque in majoribus ecclesiis caplæ fuerunt, pro pecunia a mercenibus iubilæam colligenda.

**** CONCILIVM VIENNENSE,**

ANNO
CHRISTI
1267.

Autoritate Guidonis legati sedis apostolicæ, causa reformandæ ecclesiæ, celebratum anno Domini MCCLXVII. tempore Clementis papæ IV.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. *De vita & honestate clericorum.*
2. *De modo visitandi.*
3. *De castruato clericorum.*
4. *De violentiis qua inferuntur rebus ecclesiasticis.*
5. *De lesionibus ecclesiasticarum personarum.*
6. *De his qui habent plura beneficia.*
7. *De decimis contra laicos.*
8. *De usurariis.*
9. *De correctione & contumacia clericorum.*
10. *De rapina defunctorum clericorum.*
11. *De beneficiorum susceptione.*
12. *De personali residentia curatorum.*
13. *De visitatione nigrorum monachorum.*
14. *Ne abbates consecrent calices.*
15. *De habitu judæorum.*
16. *De marcipis Iudæorum.*
17. *De coitu Iudæi cum Christiana.*
18. *De conviviis eorundem.*
19. *De synagogis Iudæorum.*

CONSTITVTIONES
CONCILII VIENNENSIS,

ANNO MCCLXVII.

Frater Guido tituli sancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, concilium celebravit in Vienna vi. Idus Maii, cui interfuerunt Ioannes Pragenfis, Petrus Patavienfis, Conradus Frisingensis, Leo Ratisponensis, Bruno Brixinensis, Amalricus Lavendinus, episcopi, & quamplures abbates, præpositi, archidiaconi, & decani, ubi subscriptæ constitutiones sunt editæ, & ab eodem concilio approbatæ.

ANNO
CHRISTI
1167.

*Frater Guido misericordie Divinae viri S. Laurentii in
Lucina presbyter cardinalis, apostolica sedis
legatus, ad perpetuam rei memoriam.*

L. p. omi

Postquam Deus formavit hominem ad imaginem
& similitudinem suam, & in ætate virili, cum ipso
etiam jus naturale produxit: juris enim naturalis ori-
go & creaturæ rationalis simul cepit exordia, quod
quidem ad dispendium omne mundi nascentis & tem-
poris motum sufficeret, si non sibi mortem, quam
Deus non fecit, rationalis creatura propriis manibus &
pedibus quaesivisset. Hæc juris instituta primævi pro-
tinnis justitia positiva subsequenter ab eodẽ regulariter
autore procedens sub mortis interminatione mor-
sum " primi noxialis prohibuit, contra prohibitionem
concepta circa maledictionis sententiam produit ab
autore, ut non tantum ultio ferretur in autores scele-
rum, verum etiam in progeniem damnatorum. Ex-
hinc usu hominum exigente, & dominio rerum intro-
ducto, quod primævi regula nesciebat, ex humanis
necessitatibus quædam sibi homines jura condide-
runt. Tradite sunt a Domino per Moysen justitiæ
leges, cujus singulis pene syllabis Christus includi-
tur. Deinde propheta subsequuntur, & reges, qui Chri-
sti præconia evidentiori sermone describunt: donec
temporis plenitudine veniente, impleta veritate, figu-
risque cessantibus, Rex noster in æternum jura man-
sura disposuit. Datæ sunt enim claves perpetuæ Pe-
tro, a quo totius juris ecclesiastici pulcritudo manavit,
quæ ad singulas provincias ob vindictam in nationi-
bus & increpationes in populis faciendas, nunc per
summorum pontificum, nunc per sedis apostolicæ le-
gatos statuta tanquam per quosdam rivulos derivan-
tur, ut, hominum quotidie crescente malitia & effre-
nata cupiditate, quæ nova litigia generare non cessant,
sub distinctione virtutum coarctati, discant honeste vi-
vere, Altissimum non ledere, jus suum unicuique tri-
buere. Hinc est, quod cum sanctissimus pater noster
Clemens papa quartus ad Salzburgensem provin-
ciam & civitatem, & dioccesim Pragensem, cum ple-
ne legationis officio nos duxerit transmittendos, offi-
cii nostri debitum libenter exequemur, evellendo, si
quæ evellenda, plantando plantanda, recta gerendo &
dirigendo salubriter indirecta.

CAPITULA.

I. De vita & honestate clericorum.

Verum, quantum expedit ad profes-
sum & robur fidei Christianæ, ut sa-
cramenta ecclesiæ, in quibus tanquam in
vasis medicinalibus populus devotus & hu-
milis antidotum gratiæ recipere consuevit,
in honore & reverentia ab omnibus ha-
beantur: cum ea plerumque contingat effi-
ci vilia propter vilem & abominabilem mi-
nistrorum ecclesiæ conversationem, univer-
sis ecclesiasticis personis provinciæ Saltz-
burgenfis & civitatis & diocesis Pragensis
præcipimus, ut in victu, gestu, & aliis operi-
bus ac circumstantiis status sui, sic honeste
se habeant, & decenter, ne propter ipsos
nomen ecclesiasticum inter laicos blasphemetur:
eisdem districtius inhibentes, ne de
patrimonio Crucifixi inimicos se faciant
crucis Christi, sicut illi quorum Deus ven-

Ater est, qui terrena sapiunt non Divina: in
conviviis suis modestiam & mediocritatem
observent, superfluitatem indebitam rese-
cantes, ebrietatem omnium vitiatorum fo-
mitem & nutricem devitent.

II. De modo visitandi.

Prælati vero a gravaminibus abstineant
subditorum, & maxime cum ecclesias visi-
tant, moderentur expensas, exerceant eve-
ctionum nummum, prout in generali concilio
fuit diffinitum.

Corr. m. m.
m. m.

III. De castitate clericorum.

Præsentis igitur concilii approbatione
præcipimus, ut clerici continenter & caste
vivere studeant, quatenus puro corde &
mundo corpore Deo possint in officio ec-
clesiastico ministrare. Si qui vero de cæte-
ro deprehensi fuerint detinere publice con-
cubinas, nisi infra mensem se ab eis & ab
earum consortio separaverint: ita quod do-
mibus ipsorum aut propriis aut aliis quibus-
cumque non cohabitent, nec ad illas accedant:
extunc enim beneficio ecclesiastico
sint privati, ut per eos, ad quos beneficio-
rum prædictorum spectat collatio, personis
idoneis conferantur.

IV. De violentiis quæ inferuntur rebus eccle-
siasticis.

Item cum in plerisque locis, quorundam
laicorum iniquitas invaluerit, quod in re-
bus ecclesiæ furtum reputetur sagacitas, rap-
ina probitas, & violentia fortitudo: syno-
dali judicio diffinimus, ut qui bona eccle-
siarum scienter detinent occupata, nec in-
fra instant festum beati Joannis Baptistæ
eadem restituerint, & de damnis ac inju-
riis satisfecerint competenter, extunc in-
troitum ecclesiæ sibi noverint interdictum,
nec ab episcopis, aut aliis ecclesiarum præ-
latis ad communionem Dominici corporis
admittantur. Qui vero obstinata mente,
dum vixerint, satisfacere non curaverint,
nullus clericus sæcularis vel regularis, se-
pulturæ eorum interesse præsumat: adji-
ciantes, ut singulis annis in synodo, illi qui
clericos capiunt, verberant, vel occidunt,
aut alias in ipsos manus injiciunt violentas,
excommunicati denuncientur, & nominati
de illis, de quibus constituit " manifeste.

Corr. con-
stituit

V. De læsionibus ecclesiasticarum personarum.

Quicumque vero personam ecclesiasti-
cam enormiter violaverit, mutilaverit, vel
occiderit, aut captivaverit, non nisi per se-
dem apostolicam absolvarur: & illo facto,
si quid tenebat ab ecclesia, illud perdat, &
in utilitatem ecclesiæ convertatur. Adji-
ciantes

cientes quod in illa diœcesi, in qua aliquem canonicum cathedralis ecclesiæ, vel in dignitate ecclesiastica constitutum, capi contigerit, vel captum detineri, usque ad liberationem ipsius & exhibitionem debitæ satisfactionis cessetur generaliter a Divinis: similiter & in illa parochia, in qua res violenter ablatas capi vel detineri contigerit, usque ad restorationem congruam a Divinis cessetur.

VI. De his qui habent plura beneficia.

Item, cum detentores plurius personatum, seu beneficiorum cum cura, sine dispensatione, sint sacrorum canonum transgressores, & ad fructus talium beneficiorum percipiendos furtum committere dignoscantur: præfenti decreto statuimus, ut omnes qui huiusmodi dignitatum, personatum, seu beneficiorum cum cura, pluralitatem detinent, illi qui sunt de provincia Saltzburgenſi, super hoc secum dispensatum fuisse coram venerabili patre Dei gratia electo Saltzburgenſi infra instans festum beati Iohannis Baptistæ doceant manifeste. Alioquin extunc ultimo beneficio recepto sint contenti: & alia, quæ prius habuerunt, per illos ad quos dictorum beneficiorum collatio pertinet, personis idoneis conferantur. Si vero utrumque retinere contenderint: nos, ipsos & primis & ultimis decrevimus extunc manere privatos.

VII. De decimis contra laicos.

Item, cum levitis seu ecclesiasticis personis iure Divino decimæ debeantur: dolentes referimus, quod quorundam laicorum cupiditas jus huiusmodi, quod sibi Deus in signum generalis dominii retinuit, nititur abolere, & pro sua voluntate de his quæ ad ipsos non pertinent, aliter ordinare, immo potius deordinare præsumunt, quasi a se Divini servitii jugum velint excutere, quod in baptismo sunt professi. Huius igitur approbatione concilii districtè præcipimus, ut juxta laudabilem consuetudinem patriæ, decimæ, tam antiquæ, quam etiam de novalibus, majores & minutæ plenarie persolvantur: nec liceat alicui laico nobili vel ignobili, cuiuscumque dignitatis vel principatus existat, sibi decimas, maxime de minutis & novalibus, usurpare: alioquin, si contra fecerit, ab ingressu ecclesiæ usque ad satisfactionem condignam se noverit esse suspensum.

VIII. De usurariis.

Item dolentes referimus, quod quidam salutis suæ immemores, & prodigi famæ suæ, tam clerici, quam laici, per Saltzbut-

urgensem provinciam constituti, usuras & contractus usurarios exercere præsumunt: ad quorum cupiditatem refrenandam statuimus, ut ipsi supra hoc in sacro concilio præmoniti a talibus abstineant, alioquin nos, ipsos excommunicamus in scriptis. . . . in anno, videlicet in cœna Domini, assumptione beatæ Virginis, & in nativitate Domini, præcipimus per plebanos & majores suos in locis suis excommunicatos publice denunciari. Clerici vero beneficiati, qui per tempus trium mensium sententiam excommunicationis sustinere præsumperint animo indurato, per suos diœcesanos suis beneficiis spoliuntur, & personis idoneis per illos, ad quos dictorum beneficiorum spectat collatio, conferantur: salvis aliis pœnis contra usurarios editis, secundum canonicas sanctiones.

IX. De correctione & contumacia clericorum.

Item ordinamus atque statuimus, ut clerici & ecclesiasticæ personæ, tam sæculares quam regulares, prælatorum suorum correctiones legitimas cum debita humilitate suscipiant: & si qui ex eis hac occasione contra suos correctores auxilium brachii sæcularis invocaverint, vel potentum preces armatas impetraverint, vel impetratis uti præsumperint, a suis beneficiis deponantur. Ipsi quoque prælati districtius inhibemus, ne prius minoris ætatis, videlicet octodecim annorum, dignitates, personatus, seu beneficia eorum auimarum habentia, conferte præsumant, vel ad ipsa recipere præsentatos, nisi cum eis super hoc a sede apostolica vel legatis ejusdem extiterit dispensatum.

X. De rapina defunctorum clericorum.

Item ad aures nostras per clamorosa insinuationem multorum devenit, quod patroni ecclesiarum tam clerici quam laici, advocati & iudices, & præcones, bona decedentium clericorum occupant, volentes sibi ab intestato succedere, pro suæ voluntatis arbitrio, non iudicio rationis. Quare provide duximus statuendum, ut patroni ecclesiarum, & alii supra dicti, a talibus de cætero abstineant: & nisi abstinere voluerint, quousque sic ablata restituant, excommunicationis vinculo innodentur.

XI. De beneficiorum susceptione.

Item districtius inhibemus, ne aliquis clericus ecclesiam parochialem a laico patrono recipere beneficium audeat, nisi ab episcopo vel archidiacono fuerit institutus: alioquin ab officio & beneficio se noverit esse suspensum. Et laicus, qui auctoritate

tate

ANNO
CHRISTI
1267.ANNO
CHRISTI
1267.

tate propria instituere præsumperit, ipso facto a jure cadat patronatus. Adicientes quod nullus patronus clericus vel laicus dotem ecclesiæ, in qua jus obrinet patronatus, alienare præsumat. Quod si contra fecerit, ipso facto cadat a jure patronatus, & res alienata ad jus & proprietatem ecclesiæ revertatur.

XII. De personali residentia curatorum.

Item ordinamus & statuimus, ut prælati & curam animarum habentes, in suis ecclesiis corporaliter resideant, & ad hoc a suis episcopis per subtractionem fructuum compellantur, nisi causa legitima se poterint excusare.

XIII. De visitatione nigrorum monachorum.

Item, eum clamosa insinuatione nostrum percussit auditum & animum, quod abbates & monachi ordinis sancti Benedicti in quampluribus locis ab observatione sanctæ regulæ temere recedentes, vitam nimis dissolutam ducere non verentur, in suarum animarum periculum, & scandalum plurimorum: volentes igitur, ut contra hujus corruptelam salubre remedium apponatur, universis episcopis Saltzburgerensis provincie, ac episcopo Pragenſi districtè præcipimus, ut quilibet ipsorum intra dimidium annum, assumptis secum duobus abbatibus Cisterciensis ordinis, omnia claustra nigrorum monachorum, suæ diocesis videlicet corrigat & reformet, tam in capite quam in membris: illis tamen exceptis, qui Romana ecclesiæ nullo medio subesse noscuntur, quos per nos vel alios a nobis specialiter deputandos intendimus visitare.

XIV. Ne abbates consecrent calices.

Prohibemus etiam abbatibus, ne calices vel patenas, seu sacras vestes benedicere vel consecrare, aut alia episcopalia officia exercere præsumant, nisi super hoc a sede apostolica privilegium habuerint speciale.

XV. De habitu Iudeorum.

Item, eum in tantum insolentia Iudeorum excreverint, ut per eos in quampluribus Christianis jam dieatur infici puritas catholicæ sanctitatis, non tam nova cudentes, quam summi pontificis statuta vetera renovantes: districtè præcipimus, ut Iudæi, qui discerni debent in habitu a Christianis, cornutum pileum, quem * quidam in istis partibus consueverunt deferre, & sua * tenuitate deponere præsumperunt, * resumantur, ut a Christianis evidenter discerni

* f. quidē
* f. reme-
ritate
* f. resu-
mant.

valeant, sicut olim in generali concilio extitit diffinitum. Quicumque autem Iudæus sine tali signo deprehensus fuerit incedere, a domino tetra pena pecuniaria puniatur. Adicientes, ut Iudæi sacerdoti parochiali, infra cujus parochiæ terminos manserint, pro eo quod loca in quibus Christiani habitare deberent, occupant, juxta quantitatem damni quod ei ex hoc inferunt, ad arbitrium dicecesani loci, omnes proventus quos ex Christianis, si ibidem manerent, sacerdos perciperet, refundere compellantur. Decimas etiam prædiales cum omni integritate persolvant.

XVI. De mancipiis Iudeorum.

Prohibemus insuper ne stibas & balnea seu tabernas Christianorum frequentent, seu intrare præsumant, nec servos, vel ancillas, aut nutrices, seu quæque Christiana mancipia die noctuque in domibus suis retinere præsumant, nec ad recipiendum telonium seu ad alia publica officia aliquatenus assumantur.

XVII. De coitu Iudæi cum Christiana.

Si quis vero Iudæus cum aliqua Christiana fornicationis vitium deprehensus fuerit commississe, quoadusque decem marcas argenti ad minus pro emendatione solverit, districto carceri mancipetur: & mulier Christiana, quæ tam damnatum coitum elegerit, per civitatem fustigata, de ipsa civitate sine spe redgundi penitus expellatur.

XVIII. De conviviis eorundem.

Item omnibus Christianis istius provincie & civitatis & diocesis Pragenſis sub pena excommunicationis districtus inhi- bemus, ne Iudæos vel Iudæas secum ad convivandum recipiant, vel eum eis bibere vel manducare audeant, aut etiam eum ipsi in suis nuptiis, vel neomeniis, vel ludis saltare vel tripudiare præsumant: nec Christiani carnes venales, seu alia cibaria a Iudæis emant, ne forte Iudæi per hoc Christianos, quos hostes reputant, fraudulenta machinatione venent.

XIX. De synagogis Iudeorum.

Adicientes, ut si de cætero quocumque prætextu Iudæi a Christianis graves seu immoderatas usuras extorserint, Christianorum eis * participationem subtrahatur, donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter. Vnde Christiani, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur ab eorum commerciis abstinere. Principibus autem injungimus, ut propter

* f. partici-
patio om-
nis

propter hoc non sint Christianis infesti, sed potius a tanto gravamine Iudæos studeant cohibere. Si vero sacramentum altaris ante domos eorum deferri contigerit: ipsi Iudæi, audito fonitu prævio, intra domos suas se recipiant, & fenestras ac ostia sua claudant. hoc etiam in quolibet die parasceves per prælatos ecclesiæ facere compellantur. Ne præsumant de fide catholica cum simplicibus disputare, nec filios & uxores Iudæorum ad fidem Christianam venientium invitos audeant detinere. Nec Christianos ad Iudaismum alliciant, aut aliquo ausu temerario circumcidant: nec Christianos infirmos visitent, vel circa ipsos exercent opera medicina. Synagogam novam non crigant: & si quas crexerint, eas removeant aut depellant. Vt crustam, si opus fuerit, reficiant, non ampliorem, preciosiorum, seu etiam altiorum. Carnes in Quadragesima, quando Christiani a carnibus abstinent & jejunant, aperte vel publice non deponent. Præcipimus autem episcopis, ut ad hæc omnia observanda in singulis articulis Iudæos per abstractionem communionis Christianorum compellant. Ipsos quoque principes ac iudices eorumdem districtius admoneamus, ne Iudæis statuta nostra servare nolentibus alicujus protectionis seu defensionis favorem impendant: sed si aliqua eis a prælatis ecclesiasticis injungantur, ea fideliter exequantur, alioquin introitum ecclesiæ & communionem Divinorum officiorum sibi aoverint interdictum. Volumus etiam, & sub pena excommunicationis præcipimus, ut dominus electus Saltzburgerensis e jusque suffraganei, nec non & episcopus Pragensis, has constitutiones nostras sigillo nostro sigillatas habeant, easque singulis annis in synodis episcopalibus & in provinciali concilio faciant recitari, & diligentius observari, & ea quæ tangunt laicos, faciant per parochiales ecclesias suarum diocesium publicare.

Acta Viennæ anno Dom. MCCLXVII. mense Maio, pont. domini Clementis PP. IV. anno III.

NOTA SEVERINI BINII.

Hanc synodum, teste Henrico Canisio, admodum reverendus & clarissimus dominus Georgius Lautherius ad divæ Virginis Monachii præpositus, &c. (pro ea qua prædicta est recondita eruditione, omnique antiquitatis scientia) eruit & tenebis manuscripi codicis, una cum tribus aliis Saltzburgerensibus: quas ego ex primo tomo antiquitatum prædicti Canisii desumptas, suis locis hic inferendas esse putavi. Huic eidem Viennensi concilio Henricus Stero in suis annalibus apud eundem Canisii primum tomum extantibus luculentissimum testimonium præbet his verbis. Anno ab incarnatione Domini MCCLXVII. dominus Guido cardinalis, apostolica sedis legatus, v. Idus Maii apud Viennam concilium celebravit cui interfuerunt Ioannes Pragensis, Petrus Patavien-sis, Bruno Brixinensis, Chunradus Frisingensis, Leo Ratisponensis, Anacletus Lavendinensis, episcopi, & alii quamplures de ipsis diocesis prælati, archidiaconi, & decani. Hac Stero in suis annalibus.

** CONCILIVM LONDINENSE, ANNO

CHRISTI
1268.

Ab Othobono cardin. sedis apostol. legato celebratum anno Domini MCCLXVIII.
IX. Kal. Maii.

Ex MS. edidit collector Anglicanus: sed male ad annum MCCXLVIII. ut ostenditur in notis.

TITVLV CAPITVLORVM.

1. De bapismo.
2. Ne pro sacramentis ecclesiasticis aliquid exigatur & quod forma in confessione servetur.
3. De consecratione ecclesiarum.
4. De clericis arma portantibus.
5. De habitu clericorum.
6. Ne clerici sint advocati in causis secularibus, neque iudices, neque assessores, in causa sanguinis.
7. Ne clerici iurisdictionem secularium exercent.
8. De concubinariis.
9. De vicariis nisi lentia, & institutione.
10. De intrusis.
11. Quibus nominis de vacatione constet.
12. Ne una ecclesia dividatur in plures.
13. De abstrahentibus confugientes ad ecclesiam vel cameriam, seu ves ibidem depositas. Et de auferentibus aliquid præter voluntatem dominorum ecclesiasticorum de domibus, maneriis, seu grangis.
14. Ne quis impediat matrimonia solemnizari in facie ecclesiæ.
15. De executione testamentorum.
16. Ne prælati fructus ecclesiarum vacationum percipiant, vel suos faciant.
17. De oblationibus capellarum matri ecclesiæ restituendis.
18. De domibus ecclesiarum rescindendis.
19. De procuracionibus, qua ratione visitationis debentur, non recipiendis ab archidiaconis, vel aliis inferioribus prælatis, nisi cum visitanti.
20. Ne pecunia recipiatur a subditis pro delicto notorio.
21. De firmis.
22. De residenciis archiepiscoporum & episcoporum.
23. De appropriationibus ecclesiarum non faciendis.
24. De bonis intestatorum.
25. De delegatione causarum.
26. De forma citationis.
27. De juramento advocatorum.
28. Ne iudex pacem vel concordiam litigantium impediatur.
29. De publicanda absolutione.
30. De institutionibus & collationibus.
31. De commendis ecclesiarum.
32. De confirmatione episcoporum.
33. De iis qui tempore electionis dimittunt beneficia, & postea ea recipiunt, si eos eligi non contingat.
34. De iis qui pactiones faciunt cum iis quos presertant.
35. Quod negotiationes non fiant in ecclesiis.
36. Quod fiat processio pro pace regni & terra sanctæ.
37. De legendis constitutionibus singulis annis.
38. De monachis, & canonicis regularibus, & monialibus.
39. De processione facienda.
40. Quod constitutiones summorum pontificum legantur.
41. De proprietariis monachis seu aliis religiosis.
42. Quod non detur pecunia pro vestibus & ceteris necessariis.
43. Quod soli non stent in ecclesiis & maneriis.

ANNO
CHRISTI
1268.ANNO
CHRISTI
1268.

44. *Quod non dentur maneria ad firmam monachis.* A
45. *De esu vermium.*
46. *Ne aliqui religiosi manent in refectorio aut in dormitorio preciosioribus aliis.*
47. *Quod semper in refectorio dua partes remaneant.*
48. *De infirmis.*
49. *Quod nulli religiosi vendant vel assignent aliquas libertationes.*
50. *Quod serveant antiquus monachorum numerus.*
51. *De ratione administrationis reddenda.*
52. *Quod religiosi non emant vel vendant.*
53. *Quod moniales ad certa loca non extant.*
54. *Quod monachi frequenter confiteantur, & frequenter celebrent.*

PRÆFATIO.

Othobonus miseratione Divina S. Hadrian diaconus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, ad perpetuam rei memoriam. Mandata Dei, & lex altissimi data sunt a diebus antiquis, ut creatura, quæ fregerat jugum, recedens a pace Dei sui, venturum pacificum regem reconciliatorem medium, & instaurantem omnia pontificem, manens sub observantia legis & mandati, tanquam lucernæ & lucis data spe, quasi umbraculum, in patrum promissionibus expectaret. Hæc autem est dignitas ad optivorum spontæ, & gloria filiorum S. matris ecclesiæ, ut audiant ex ea mandata vite, custodientes cor suum in illis in pacis pulcritudine, pudicitie claritate, ac regimine modestiæ, appetitum noxium rationis iudicio subjugantes.

Ad cuius rei commodam executionem, sanctorum patrum decreta, per ora ipsorum divinitus promulgata, iustitiæ regulas, & æquitatis dogmata complectentia, quasi lata flumina prodierunt, & tam summorum pontificum, quam ipsius sedis apostolicæ legatorum, aliorumque prælatorum ecclesiæ sanctæ, toto orbe diffusæ constitutiones sacræ, tanquam rivuli de fluminum latitudine, pro diversorum temporum necessitate, sunt productæ; ut novis morbis fragilitate humana generatis, nova remedia provenirent. Sed effrænis illa cupiditas, quæ in primis generis humani parentibus radices misit, ita virus suum in posteros seminavit, ita per illicitos motus discurrit, ut comminuta virga virtutis & directionis, ad aliena irreverenti fronte profiliat, & quasi ebria se dimittat. Quo fit, ut corruptæ mentis aviditas, nec abstinere se noverit a vetiis, nec gaudere permittis, neque ad bona consensus adhibeat pietatis. Sane si antiqua & remota pestis huiusmodi exterminia dolenda suscipimus: amarum flendum, modernum vulnus incumbens, quod non modo auribus, sed etiam oculis & manibus se palam exhibet, æstimamus; eo quod temporis huiusmodi dies mali, quantum a primis longevitate discedunt, dum juris semita derelicta, divertitur in obliquum, eed potentiæ veritas, iustitiam favor expellit: & dum omnes, quæ sibi sua videntur, exposcunt; quæ Christi sunt, quæ animarum profectibus consulunt, quæ ecclesiarum decus erigunt, non solum negligentia nebulis, sed etiam despectus & ignorantia latebris tenebrosis abscondunt.

Nos igitur ad regnum Angliæ inclitum, quod diebus proximis a gloriæ suæ culmine, in extinctione utriusque potestatis exciderat; necnon ad regnum Scotiæ, Hiberniæ, & Valliæ partes, de gremio sanctæ matris ecclesiæ, commisso nobis in ipsis pleno legationis officio destinati, plantandi, & evellendi, atque ædificandi sollicitudine, de manu sanctissimi patris domini Clementis, ipsius sanctæ universalis ecclesiæ summi pontificis, non ex affectu propriæ voluntatis, sed pro debita obedientia bono suscepta: ut nostrum, juxta

doctrinam Apostoli ministerium impleamus, cum sacrorum canonis statuta, quorum imitationem principum quoque secularium leges assument, constitutiones quoque, bonæ memoriæ, Othonis Portuensis episcopi, tituli S. Nicolai in carcere Tulliano diaconi cardinalis, in regni Angliæ apostolicæ sedis legati; nec non provincialium conciliorum provisiones, mores, & actus fidelium subditorum salubriter informantes: horum aliqua siquidem a paucis, aliqua vero a nullis invenimus observari: dignum duximus, presentis sacro approbante concilio, ad omnem sanctam, & Deo placitam observationem certas constitutiones facere, atque jam promulgatas, certa quædam capitula necnon pœnas adijcere, quæ, autore Deo, valeant profectum inducere salutarem.

CAPITVLA.

I. De baptismo.

Ingredientibus hoc mare magnum, mundum videlicet naufragis plenum, prima tabula nos ad portum salutis adducens, baptismus esse dinoscitur: quem omnium sacramentorum esse januam Salvator noster instituit, & cum sequentium patrum sanctorum testatur auctoritas. Cum igitur circa ingressum januæ error maxime periculosus existat: prædictus legatus, quosdam de idololatria execrabili revocans, qui temporibus depuratis ad baptismum solemniter celebrandum, sabbato scilicet ante Resurrectionem Domini, & sabbato ante Pentecosten, suspicabantur periculum, si diebus huiusmodi pueri baptizarentur: statuit, ut a tanto errore populus averteretur prædicatione frequenti, & inducerentur ad solemnizandum in præfatis diebus baptismum, & ad suos pueros baptizandum.

Cum autem nemo profusus debeat absque huiusmodi sacramenti perceptione dimitti, potest a quocumque, necessitatis casu occurrente, conferri: & collatum in forma ecclesiæ proficit ad salutem. Quia vero multorum simplicitas in baptismi collatione deficeret, cum necessitatis articulus immineret, nisi a ministris Christianæ fidei docerentur: a prædicto legato invenimus provide constitutum, ut parochiales presbyteri formam baptismi firmiter addiscentes, eum parochianis suis frequenter exponant diebus Dominicis in vulgari: ut si articulus necessitatis emergat, in quo oporteat per ipsos aliquem baptizari, eam sciant & valeant observare. Nos igitur, quod in huiusmodi statuto de presbyteris parochialibus est expressum, ad perperuos ecclesiarum vicarios extendimus, & ab ipsis præcipimus observari. Et quia præter certum salutis periculum non potest hoc negligi vel omiti, adijciendo statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus: ut quilibet archidiaconus, per suum archidiaconatum, circa presbyteros & vicarios

carios ipsos inquisitionem faciat diligentem, eos, quos hoc salubre statutum invenit non fervare, graviter, prout rei qualitates exegerit, puniendo.

II. *Ne pro sacramentis ecclesiasticis aliquid exigatur: & quod forma in confessione servetur.*

Quoniam circa cupiditas ita tuit in praelatos, ut operum terrenorum quaestu minime contenta, pro sacris etiam & Divinis, quae aestimationem non capiunt, precium profana venalitate suscipiant: praefatus legatus circa hoc statuit & praecipit, oleum sanctificatum & chrisma a ministris ecclesiae pure atque devote, qualibet exclusa cupiditatis labe, conferri, nulla difficultate in eis exhibendis adhibita, praetextu alicujus consuetudinis, qua dicitur, ab eisdem qui ea recipiunt, aliqua quibuslibet persolvenda. Nos igitur constitutioni hujusmodi dicti legati adjuvando, statuimus: ut super iis, tam episcopi, quam archidiaconi, per loca suae jurisdictionis, contra recipientes, inquisitionem faciant diligentem: & quos tales invenerint, tanquam simoniacos puniant, secundum canonicas sanctiones. Qui si hoc implere neglexerint: episcopus a pontificalibus, archidiaconus ab officio, quousque rem congrue emendaverint, sint suspensi. Quae omnia circa illos, qui antequam ad poenitentiam confitentes admittant, quicquam ab eis exigunt vel extorquent, & qui alia quaelibet sacramenta interventu pecuniae conferunt, districte praecipimus observari. Omnes autem qui confessiones audiunt aliquorum, a peccatis expresse confitentes absolvant, verba subscripta specialiter exprimentes: *Ego te absolvo a peccatis tuis. &c. auctoritate qua fungor te absolvo.* Et quoniam confitentes, in ipso confessionis actu signa contritionis & humiliationis debent ostendere: praecipimus, ut omnes, qui confessiones audiunt, confitentes inducant, ut cum reverentia sacerdoti & humilitate constentur peccata. Adhaec, quia major est animae caedes quam corporis, cum illa perpetua sit, haec autem brevis temporis angustatione depercat: nemo confessionis remedium denegat postulant. Quod a custodibus carcerum aliquando circa captivos fieri miserabiliter audientes: statuimus, ut si quis de cetero in hoc casu vel alio gratiam confessionis inhibuerit carcerato, vel alii, in penam immanis sceleris, cum ipse ad mortem pervenerit, nisi ad mandatum sui episcopi vel praelati in vita satisfecerit, careat ecclesiastica sepultura.

III. *De consecratione ecclesiarum.*

Domus Dei, materiali subiecto non differens a privatis, per ministerium dedicationis invisibile, fit templum Domini, ad expiationem delictorum, & Divinam misericordiam implorandam: & ut in ea sit mensa, in qua panis vivus, qui de caelo descendit, pro vivorum & mortuorum suffragiis manducatur. Ne igitur tam salubre ministerium contemni vel negligi videretur, a dicto legato invenimus provide constitutum: ut omnes cathedrales & conventuales ecclesiae, a tempore perfectionis ipsarum, infra biennium, per dioecesanos ad quos pertinent, vel eorum auctoritate per alios, munus consecrationis acciperent. Quod si loca hujusmodi a perfectionis tempore infra biennium minime fuerint dedicata: idem legatus eadem usque ad consecrationem, a Missarum solemnibus manere statuit interdicta: districte inhibens, ne abbates aut ecclesiarum rectores, antiquas ecclesias constructas, sub praetextu amplioris vel pulchrioris fabricae faciendae, diruere praesumant, absque dioecesani episcopi licentia & consensu: qui diligenter consideret utrum expediat dari licentiam in hujusmodi, vel negari.

Nos ergo hujusmodi salubre statutum negligi aut contemni a plurimis cognoscentes, adjuvando statuimus: ut iis qui ecclesiae nondum consecratae rector seu gubernator existit, sive ipsius vicarius, infra annum post ecclesiae constructionem, episcopum suum, si commode possit, super ipsius ecclesiae consecratione requirat; alioquin, archidiaconum suum, ut per ipsum infra dictum tempus super hoc episcopus requiratur. Quod si rector seu gubernator, sive vicarius, aut archidiaconus, ab hujusmodi requisitione destiterint: ipsos ex tunc, donec ea fecerint, ab officio decernimus manere suspensos. Episcopus vero, qui ab eis taliter requisitus, ecclesiam detrectaverit per se vel per alium consecrare, nisi consecrandarum ecclesiarum in sua dioecesi multitudine, tempus in aliquibus differat consecrandi, aut aliud legitimum impedimentum excuset: extunc a dalmaticae, tunicae & sandalium usu, donec eam duxerit consecrandam, noverit se suspensum: quae in ipso consecrationis actu illico reassumet. Gratis autem & sine omni penitus exactione, excepta debita procuracione, studeat episcopus ministerium consecrationis praebere, ne ultione Divina cum Simone & Giezi percellatur.

ANNO
CHRISTI
1268.ANNO
CHRISTI
1268.

IV. De clericis arma portantibus.

* addo ad

Quoniam in armis virtutum, consistit securitas innocentiz Christianæ: docet Apostolus, ut induamur armaturam Dei, & gladio spiritus accingamur, eo quod non sit nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes tenebrarum, qui non armis ferreis, sed orationibus & lacrymis, & virtutum operibus expugnantur. Cum igitur clericis, qui præclaram Christi hereditatem assumpti sunt, usus armorum, Divini & humani juris autoritate sit omnino prohibitus, ita ut eis etiam pro justitia ad defensionem aut vindictam nullatenus sit permixtus: nos ecclesiastici honoris zelo succensi, eorum a bominamur enormis excessus, qui Divini nominis & suæ honestatis oblitii, arma deferre præsumunt, & sese furibus, prædonibus, ac aliis malefactoribus associantes, ut furta, prædas, & rapinas percipiant, non solum in privatorum hominum bonis, sed ecclesiarum, & aliis quacunque occasione repositis in eisdem, vel claustris, vel cæmeteriis earundem, talia nefaria committentes.

In his ergo tam horrendis sceleribus clericos debacchantes, pia salutis provisione persequimur: statuentes, ut quicumque in clericali ordine constitutus, arma detulerit, vel aliter deliquerit in præmissis, ipso facto vinculum excommunicationis incurrat; & nisi postmodum monitus, infra certum terminum a prælato suo præfigendum, ad ipsius prælati arbitrium satisfecerit, ex tunc ipso facto, omni ejusdem regni ecclesiastico beneficio sit privatus, & nihilo minus ordinis sui periculo se noverit subjacere. Qui si forte nullum beneficium prius habebat, ne sine tanti sceleris pœna remaneat, per quinquennium sit inhabilis ad beneficia quælibet obtinenda. A prædicta vero excommunicationis sententia a suo diœcesano nullatenus absolvatur: nisi prius ad ipsius diœcesani arbitrium satisfecerit de præmissis.

V. De habitu clericorum.

Cum sancti evangelii veritas hominem vestem nuptialem non habentem jubeat foras mittere, quanquam de virtutum ornatu dictum esse illud sacra expositio doceat, quia cum per exteriorem habitum sæpe interior designetur: oportet tamè exteriorem ostendere, ut ei qui debet intus esse verisimiliter coaptetur, ne ex habitu forsan indecenti, is qui gestat, in se ipso vilis appareat, & corda videntium pro facilitate indicii scandalizet. Proinde tam ab antiquis, quam modernis patribus, tradita est moderatio, quam clerici, qui juxta nominis impo-

sitionem in fortem Domini sunt vocati, in habitu exteriori sequantur, qui in se lumbos præcingere, & lucernas ardentem in manibus gerere edocentur. Ex horum consideratione, bonæ memoriæ, præfatus legatus statuendo præcepit, ut ad formam tam de vestibus clericorum, quam etiam de ornamentis eorum in generali concilio editam, per subtractionem beneficiorum ab episcopis compellantur: ita quod in mensura decenti vestes habeant, & capis clausis utantur in sacris ordinibus constituti, maxime in ecclesiis, & coram prælatis suis, & conventibus clericorum, & ubique in parochiis suis, qui cum animarum cura regendas ecclesias susceperunt.

Et ut melius possint episcopi alios ad honestatem vestium, & tonsuram, decentes coronas, & eorum ornamenta idonea, coarctare: provideant, ut a suis clericis commensalibus hæc prius faciant observari, quod in vestibus, calceis, frænis, & sellis, clericali gerant habitum honestatis. Nos autem tamen gravem & perversum nimis abusum contra præmissa quasi generaliter diffusum in clericis harum nostræ legationis partium, detestantes, in quo Deus irrideri videretur, obfuscati decus ecclesiæ, clericalis ordinis celsitudo deprimitur, Christus a suis militibus insignia ferentibus aliena deferitur, decor honestatis ecclesiasticæ maculatur, dum clericum a laico respiciens oculus non discernit, suntque omnibus veteri fidelibus in scandalum & despectum: statuimus, & districte præcipimus, ut clerici universi vestes gerant non brevitatem nimiam ridiculas vel notandas, sed saltem ultra tibiarum medium attingentes. Aures quoque patentes quilibet, non operas, & coronas habeant probanda latitudine concedentes: in quibus præcipue depositio terrenorum, & regalis sacerdotii dignitas designantur. Nec, nisi in itinere constituti, nunquam aut in ecclesiis, vel coram prælatis suis, aut in communi conspectu hominum publice infulas, quas vulgo coifas vocant, portare aliquatenus audeant vel præsumant. Qui autem in sacerdotio sunt, qui etiam sunt decani & archidiaconi, nec non omnes in dignitatibus curam animarum habentibus constituti, capas clausas deferant: nisi forte causa itineris, vel alia causa justa, honestam aliam vestem gerunt.

Si qui vero in sacerdotio vel dignitatibus constituti, aut curam habentes animarum, seu cathedralium ecclesiarum canonici, contra præmissa in infulis, corona, vel tonsura deliquerint: si moniti non emendaverint, ipso facto ab officio suspensionem incurrant: in qua si per tres menses persistierint, extunc a beneficio sint suspensi; nec prius per suos diœcesanos ab hujusmodi sen-

sententia abfolvantur, quam sextam redituum fuorum anni illius partem folvant, per ipfos diocefanas fideliter pauperibus erogandam: falvis aliis penis condignis, quas praelati fubditis, in his delinquentibus, voluerint irrogare. De ipsis quoque sacerdotibus, decanis, archidiaconis, & aliis in dignitatibus conftitutis, qui in veftium habitu contra praemiffa deliquerint, eadem ftatuimus obfervari. Reliquos vero clericos in praemiffis delinquentes, fuorum praelatorum arbitrio relinquimus puniendos.

Præcipimus autem, in virtute sanctæ obedientiæ, univerfis archiepiscopis, episcopis, archidiaconis, & cæteris praelatis, ut in locis suæ iurisdictioni fubjectis, fuper praemiffis diligenter inquirent, & contra delinquentes ftaturum præfens efficaciter obfervent, & faciant obfervari. Qui fi, postquam eis, per facti evidentiã, vel alio iusto modo, conftiterit quemquam delinquere in praemiffis, corrigere fecundum ea quæ funt ftatura neglexerit: archiepiscopi quidem & episcopi dalmaticæ, tunicæ & sandalium ufu; archidiaconi vero & alii inferiores praelati, ipfo facto ab ingreffu ecclesiæ, donec circa correctionem & emendationem exerceant fui officii debitum, funt fufpenfi.

Adhæc, cum episcopalis dignitas religionis affectum augere debeat, & cultum ejus apertius demonstrare: præcipimus univerfis episcopali præditi dignitate, ut habitum gerant dignitati & honori fuo congruentem, prout canonica edocent instituta. Specialiter autem indicimus iis, qui de monasteriis vel aliis regularibus locis in episcopos funt affumpti, vel de cætero affumentur, ut fuum deferant habitum regularem: ne religionem præcedentem dignitas excludere videatur, quam fibi debeant vinculo individui fœderis adoptare. Quibus etiam diftrictius inhihemus, ne utantur pannis, aut pellibus, aut aliis ornatibus ab ordine five regula fua priori difcrepantibus in colore: fed in talibus ftaturum concilii generalis fatagant obfervare.

VI. *Ne clerici funt advocati in caufis fæcularibus, neque iudices, neque affeffores, in caufa fanguinis.*

Iuxta facrorum ordinum cenfutam, præfenti conftituratione diftrictius inhihemus: ne quis in clericali militia conftitutus, advocacionis officium in foro fæculari, pro caufa fanguinis, vel alia quacunq;ue, nifi in cafibus a jure permiffis, exercere præfumat. Si quis autem contra fecerit, fi quid in caufa fanguinis, pro actoris parte cor-

Concil. General. Tom. XI.

A taverit *, ipfo facto ab officio funt fufpenfi. In alios vero per diocefanas exceffum hujus compesci præcipimus & puniri: pœnæ condignæ qualitatẽ, ipforum arbitrio refervantes. In eisdem quoque fanguinis caufis, in quibus mortis aut mutilationis membrorum iudicium agitur, fimiliter inhihemus: ne quis in clero conftitutus, iudex feu affeffor eße præfumat. Quifquis vero contra fecerit, præter fufpenfionis ab officio pœnam, quam ipfo facto incurret, alias juxta fui fuperioris arbitrium puniatur. A quibus fufpenfionum fententia per fuos diocefanas nullatenus abfolvantur, nifi prius fatisfecerint competenter.

VII. *Ne clerici iurisdictionem fæcularium exerceant.*

Cum honefta tis ecclesiasticæ fpeciale decus exiftat, a carnalibus longe fieri actibus, nec fæcularibus negotiis immifceri manus cæleftibus minifteriis deputatas: grave æ fordidum reputamus, quod clerici quidam terrena lucra & temporales iurisdictiones fidei * fpeculantia & avida voracitate fectantes, iurisdictionem a laicis recipiunt fæcularem, & iuftitiam nuncupantur, ut miniftri fiant iuftitiæ, quam non poffunt fine canonicæ difpenfationis & clericalis ordinis injuria miniftrare. Nos igitur horrendum hoc vitium extirpare volentes, univerfis ecclefiarum rectoribus & perpetuis vicariis, immo quibufcunq;ue in facerdotio conftitutis, diftrictius inhihemus: ne iurisdictionem a perfona fæculari fufcipiant, vel ipfam exercere præfument. Qui autem jam fufceperunt, infra duos menses omnino dimittant, eam de cætero nullatenus fufcepruri. Quia vero apud malevolos animos inhihitio non cohibet delinquentes, nifi pœnalis ultio fufcequatur: decrevimus, ut quifquis contra prædicta venire præfumpferit, ipfo facto ab officio & beneficio fit fufpenfus. Ad quæ fi temere fic fufpenfus fe ingeffert, ultionem canonicam non evadet. Hujufmodi vero ultio, per diocefanas ejus, qui contra ifta fecerit, donec emendaverit ipfius diocefani arbitrio, & juramentum præftiterit quod de cætero alias non committat, nullatenus relaxetur. Salvis domini regis privilegiis in hac parte.

VIII. *De concubinariis.*

Quoniam indecorum fit & puritat! Chriftianæ contrarium, pollutis labiis & manibus fæcra contingere, vel laudem offerte munditiæ, aut feipfum fædarum luxuriæ maculis in tæplo Domini præfentare: non folû Divinæ aut canonicæ leges, verum etiam

Iil iij fæcu-

ANN O
CHRISTI
1268.ANN O
CHRISTI
1268.

saecularium principum monita, sanctae con-
siderationis iudicio prospexerunt omnibus
Christi & sanctae ecclesiae ministris pudici-
tiam, tam consultam, quam indicentes. Quas
praedictus legatus sequens, laudabili studio
praecipit & statuit, ut ubi clerici & maxime
in sacris ordinibus constituti, qui in domi-
bus suis vel alienis detinent publice concu-
binas, nisi eas a se prorsus amoveant infra
mensam, eas vel alias de caetero nullatenus
retenturi ab officio & beneficio sint sus-
pensi, & usque super hoc fatiscerint, de
beneficiis ecclesiasticis se nullatenus intro-
mittant: alioquin, decrevit ipsos eisdem
beneficiis fore ipso jure privatos. Nos autem
pudicitiam, veluti gemmam virtutum,
opantes in clero fulgere, quibus potest non
solum persuaderi, sed etiam assumptae pro-
fessionis vinculo & imperari: statutum praedi-
cti legati contra clericos, qui publice de-
tinent concubinas, editum, cura qua possumus
persequentes: adjiciens statuimus, ut
archidiaconi locorum, qui post episcopos
curam gerunt, contra concubinos huius-
modi annis singulis inquisitionem faciant
diligentem, & circa eos praedicti legati
statutum exquisite faciant observari.
Et quae invenerint episcopis teneantur
nihilominus nunciare, ut ipsi super iis pas-
toralis officii debitum exequantur. Quod
si in exequendis iis quae praemissa sunt,
quisquam archidiaconus, vel episcopus,
postquam sibi denunciatum fuerit ab archi-
diacono, negligens fuerit: archidiaconus
quidem ab ingressu ecclesiae ipso jure no-
verit se suspensum, quousque denunciaverit
episcopo; episcopus vero a Dalmaticae, tu-
nicae, & sandalium usu, sit suspensus, donec
a se negligentiam excutiens, quae statuta
sunt duxerit exequenda.

Ad haec cum ad peccatum accedens con-
sensus & auxilium alterius, utrumque in
peccato parificet, & pari poena condemnet:
statuimus, ut ii, qui clericos in domibus suis
ad peccandum recipiunt, vel scienter pec-
care permittunt, sive concubinis eorum
domos locant scienter, vel accomodant; si
clerici sint, poena simili; si vero laici, ad ar-
bitrium episcopi puniantur. Praedictae vero
concupinae de quibus constiterit per facti
evidentiam, vel aliquo alio iusto modo, ab
ingressu ecclesiae, dum celebrantur Divina,
penitus arceantur; nec eis paschali tempo-
re tribuatur viaticum, cum iudicium sibi
manducent & bibant, qui illud indigne
assumunt. Caeterum, quia plerumque eve-
nire didicimus, quod convictus super crimi-
ne adulterii, aut alio peccato notorio,
ad partes fugiat alienas, ut & poenam effu-
giat, & liberius in crimine perseveret: sta-
tuimus, ut si quis taliter de provincia in
provinciam aliam nostrae legationis effuge-

rit, episcopus, in cujus diocesim venerit, seu
ejus officialis ad mandatum praelati in cu-
jus diocesi vel jurisdictione fugiens ille de-
liquerit, sententiam excommunicationis
in ipsum latam efficaciter exequatur, donec
ad poenitentiam redeat salutare.

IX. De vicariorum residentia, & institutione.

Sacrorum ordinum dispensatio, quasi
clavis ad aperiendum varias portas salutis,
& gratiae spiritualis, hominibus est conce-
ssa: quam habere necesse est, ut clavis ape-
riat, qui curam obtinet animarum. Qui
etiam clavem gestat, extra mansionem va-
gari non debet, ut paratus sit in statione
continua vocantibus: & non vocans suis
exhortationibus, quasi pastor sollicitus, ad
se trahat. Haec licet antiqua sanctorum
patrum decernat autoritas: quia tamen ab iis,
qui temporalem fructum plus diligunt
quam aeternum, invenitur temere non ser-
vatum, praedictus legatus circa utrumque
providere statuit inter alia, nullum de caetero
ad vicariam admittendum, nisi in presbyte-
rum jam ordinatum, vel saltem in diaconum
proximis temporibus ordinandum:
qui renuncians aliis beneficiis, si qua habet
curam animarum habentia, jurer ibi resi-
dentiam facere corporalem: alioquin insti-
tutionem ipsius nullam fore decrevit, & vi-
cariam alii conferendam.

De iis autem qui tunc jam fuerant insti-
tuti, non tamen in presbyteros ordinati,
statuit & praecipit, ut extunc infra annum
ad minus, se facerent in presbyteros ordi-
nari: alioquin, privatos ipsos ex tunc vica-
riis fore decrevit: quod de residentia circa
instituendos praecipuum erat, statuens etiam
circa ipsos. Nos autem contra hoc agen-
tium compescere malitiam nostra quoque
ad hoc opportuna districtione volentes: ad-
jiciens statuimus, ut si quis de caetero con-
tra hoc statutum vicariam tenuerit, fructus
suos non faciat sic perceptos, sed ipsos re-
stituere teneatur: & ipsorum medietas ec-
clesiae, cujus est vicaria, tradatur, in ipsius
utilitatem modis omnibus convertenda:
medietatis vero alterius pars una in paupe-
res illius parochiae expendatur, & altera lo-
ci archidiacono applicetur.

Ipse vero archidiaconus super his, annis
singulis, inquisitionem faciat diligentem:
suaeque opera & sollicitudine statutum hoc
faciat firmiter observari. Qui etiam, si ali-
quem contra praemissa vicariam comperit
retinere, praelato, ad quem ipse collatio
vel institutio pertinet, vicariam ipsam sine
mora denunciare fore vacantem: ut idem
circa id exequatur, quod officij sui viderit
interesse. Qui etiam nec aliter instituat,
nec post factam sibi denunciationem hu-
jusmodi

jusmodi, vel postquam ad ejus pervenerit notitiam, institutionem vicariæ differre præsumat. Quod si contra fecerit, a collatione, institutione, & præsentatione beneficiorum quorumlibet, quisquis fuerit, donec quæ statuta sunt exequatur, noverit se suspensum.

Ad hæc, cum omnis malitiæ conatus diligenti reprimamus industria: statuimus, ut si quis contra præmissa vicariam retinere contenderit, per mensem unum in sua rebellionem persistens, præter pœnas superius impositas, aliis beneficiis, si qua habet, sit ipso facto privatus: nec non & ad vicariam, cui sic molestus incumbit perpetuo, & ad cætera beneficia, quibus vitioso & adulterino contagio se reddit indignum, per triennium sit inhabilis obtinenda. Quæ omnia non solum ad futura portigimus, verum etiam ad præterita referri volumus: & in eisdem efficaciter statuimus, & præcipimus observari. Archidiaconus vero, si quæ superius sunt injuncta, neglexerit, præter indignationem omnipotentis, quam incurrat, ab ipsa parte sibi applicanda privetur, & ab ingressu ecclesiæ, præsentis statuti auctoritate, quousque præmissa fecerit, sit suspensus.

X. De intrusis.

Amoris proprii damnabilis & immoderata præsumptio, subvertens in judicio rationem, dum sibi temere alienum concupiscit, caritatem tradit exilio, mortemque affectat proximi, quem noverit præsidere. Quin etiam morte vel immutatione alia nil agente, calliditas & simulatio Divinam provocantes iram impudenter insurgunt: cum qui vivit, mortuum, & qui adhuc possidet, resignasse verbo vel actu mendaciter fingentes. Quia vero in ecclesiis, præcipue circa mare Anglicanum constitutis, mortalis hic morbus irrepsit: præfatus legatus super hoc statuit, ne prætextu opinionis vel famæ, quæ de morte vel cessione habetur absentis, ejus beneficium aliquatenus conferatur; sed prælatus, donec plenius de veritate instruat, expectet: alioquin, ad resarciendum omne damnum ex hoc inflictum, absentem ipsum obligatum; illum vero, qui se procuravit intrudi, præter damnorum restitutionem, ab officio & beneficio, ipso facto, suspensum fore decrevit. Quod etiam ad illum extendi voluit, qui beneficium ecclesiasticum, altero possidente, occupare, vi vel clam, auctoritate propria, vel potius temeritate, præsumit: vel postquam declaratum fuerit ad alium pertinere, armis se defendere nititur in eodem. Nos autem latius & plenius mederi per nostrum antedictum cupientes: adjiciendo statuimus, ne quis de cætero patro-

anus ecclesiasticus vel sæcularis, ad ecclesiam, in qua jus obtinet patronatus, quamquam audeat præsentare, nisi probabilem habeat de ipsius ecclesiæ vacatione notitiam. In quo casu licet præsentare possit, ne sibi per lapsum temporis præjudicium generetur: prælatus, ad quem institutio spectat, nequaquam præsentatum præsumat admittere, vel instituere, nisi de morte rectoris, vel alias de vacatione legitima, prius constet.

XI. Quibus notis de vacatione constet.

De jis autem non aliter constare sufficiat, quam per ipsius mortem, vel resignantis, seu aliter dimittentis præsentiam corporalem; aut si absens sit, per episcopi seu diocesani, in cujus civitate vel diocesi mortuus esse, vel alias dimissus dicitur, aut saltem alterius personæ authenticas litteras, sigillo authentico uno vel pluribus communitas, vel per instrumentum publicum, vel per testes juratos & idoneos omni exceptione majores, a quibus super hoc non tantum de credulitate, sed de scientia, secundum juris exigentiam, sufficiens & apertum testimonium deponatur. Quod si contra ea quæ dicta sunt, quisquam in ecclesia de facto fuerit institutus, vel quod verius est, intrusus: institutio talis, invalida, & nullius penitus sit momenti, nec per ipsam cuiquam jus aliquod adquiratur, etiam postmodum forsitan appareret ipsam ecclesiam tempore institutionis hujusmodi vacasse. Cumque postmodum de primi rectoris vita constiterit, eo quod personaliter veniens, se ipsum ostendat, aut alias per authenticas litteras, vel instrumentum publicum, vel per testes idoneos vivere comprobetur: tam prælatus instituens, quam is qui fuerat taliter institutus, ipsi rectori ad restitutionem integram fructuum, damnorum & expensarum, quæ propter hoc ipse rector incurrerit, teneatur; altero alterius solutione minime liberato. Et quia non sufficit pecuniaria pœna, ubi spirituale delictum: prælatum qui contra hoc instituerit, nihilo minus ab eo tempore, quo in prædicta commiserit, a collatione, institutione, & præsentatione beneficiorum quorumlibet, statuimus manere suspensum, donec ipsi rectori possessio reddatur ecclesiæ.

Adjicientes, ut si postquam de ipsius rectoris vita, supradicto modo constiterit, ecclesia non restituatur eidem: intrusus, si per tres menses in tam pessima rebellionem persistit, præter pœnas supra impositas, extunc omnibus beneficiis, quæ in eodém regno obtinet, ipso facto perpetuo sit privatus; & ad illud, quod taliter detinuit, quancumque vel quocumque modo vacaverit, perpetuo sit inhabilis obtinendum: ad quod, cupiditatis

A N N O
CHRISTI
1268.ANNO
CHRISTI
1268.

tatis & rapinæ vitio, reddidit se indignum. **A** Et si quidem nullum fortassis beneficium habeat, non solum ad hoc, quod sic se habere præsumpsit, sed etiam ad quodlibet aliud in illa diœcesi, quam scelcris sui peste turbavit, ipso facto, autoritate huiusmodi statuti se inhabilem perpetuo esse sciat, & penitus esse incapacem. Caterum ad omnes, qui præsentatione patroni, aut aliis modis, beneficia vel ecclesiâs, sine canonica institutione prælati, per se, vel per alios, occupare præsumperint, quos adhuc gravius delinquere constat; necnon ad eos **B** quoque qui antehanc constitutionem nostram occuparunt viventis beneficium, vel ecclesiâs, & adhuc detinent occupatam; ad eos quoque qui sine canonica institutione prælati se ipsos intrudere præsumperunt (nisi infra tres menses a publicatione huiusmodi constitutionis, tam occupatores, quam intrusores huiusmodi, omnino dimiserint quod taliter acceperant, & ut supradictum est, satisfecerint) supra nominatas penas extendi volumus & mandamus: iis, quæ contra tales in constitutionibus prædicti legati & provincialium conciliorum totius nostræ legationis statuta sunt, in nullo penitus diminutis. Contra hos etenim delinquentes, penas illas ex * quo sufficere non putamus, sanctius esse ac tolerabilius æstimantes, ecclesiâs vel beneficium vacare diutius per incognitam veritatem, quam momento quocumque adulterari apud violentum nefarium possessorẽ.

Ad hæc, cum ad archiepiscopum vel episcopum, ad quem ecclesiæ vel beneficii collatio spectat, vacationis notitia probabili- **D** ter alias quam prædictis modis forte pervenerit: si forsitan beneficium illud vel ecclesiâs conferat, timens ne per lapsum temporis præiudicium sibi fiat, possessionem tamen ipsius ecclesiæ vel beneficii corporalem, priusquam de vacatione superscriptis modis constiterit, non tradat vel tradi faciat, seu consentiat, vel permittat, neque is, cui collatio facta est, ingredi possessionem propria vel alterius cuiuscumque autoritate præsumat. **E** Quod si archiepiscopus vel episcopus contra fecerit, prædictis penis se noverit subiacere. Is vero, cui collatio huiusmodi facta est, si contra præmissa possessionem acceperit: ipsa ecclesiâ seu beneficio perpetuo se noverit esse privatum, & nihilo minus alias penis subiaceat supra dictis.

XII. *Ne una ecclesia dividatur in plures.*

Vnitatem in omnibus, maxime vero Divinis & spiritualibus officiis & ministeriis, ita perfectio sequitur, ut divisionem super omnia detestetur, quæ desolationem & ruinam inducit. Nec enim ullum ipsum materiale

subjectum stabit, nulla sacræ rei designatio intellectum conformiter ad se trahit, cum in illo vel in isto divisio aget, diversum faciens quod est unum. Ex his catholica unitas sanxit & autoritas, ut in una ecclesiâ unus sit rector, quasi unius corporis unum caput. Sed stupefactivæ zizanix seminator, interdum per plurimum in una ecclesiâ patronorum discordiam; interdum per cupidorum figmenta, qui de ipsa ecclesiâ nihil aliud quam commodum temporale venantur, hanc pestiferam factionem diversis modis inducit, ut in plures collata una ecclesiâ dividatur: rei pravitatem quadam mutatione vocabulorum seu nominum occultantes. Quod detestabilius est, in tantum in quibusdam prælatis ardor cupiditatis & avaritiæ exardescit, ut præsentatos ad ecclesiasticâ beneficia non admittant, nec ea aliter conferant, nisi certa proventuum & reddituum beneficiorum ipsorum portione retenta, quam suis usibus applicant, vel aliis eam ad tempus vel simpliciter conferunt pro suæ libito voluntatis.

Super his autem legitime compescendis, **C** divisiones vel particulares assignationes & permutationes penitus prohibens: statuit, ut nunquam in plures personatus vel vicarias ecclesiâ dividatur, & quæ tunc ante divisæ fuerant, integrentur quam citius facultas se offerret: nisi aliqua ecclesiâ sic foret ab antiquo forsitan instituta, in qua per loci episcopum providetur statuit, quod tam redditus, quam parochia, inter eos congruis portionibus dividantur, & quod semper apud ecclesiâs resideat aliquis, qui de animarum cura sollicitus, celebratione Divinorum, & collatione sacramentorum, se viriliter exerceat & honeste. Nos igitur prædicti legati sanctionem digna emulatione sequentes, adjiciendo statuimus: ut omnibus huiusmodi prorsus divisio ante prædicti legati constitutionem facta, nisi tanto cum præcesserit tempore, ut merito possit antiquitatis jure censerî, quæve postmodum est secuta, nec non cuiuscumque portionis proventuum ecclesiasticorum beneficiorum retentio & assignatio, quæ fieri posse dinoscitur absque labe simoniacæ pravitatis, per locum diœcesanos penitus revocentur.

Si qua vero de cetero fiat divisio, seu alicujus portionis retentio vel assignatio: hanc nullam ipso jure fore decernimus. Et ne conferentis, seu præsentantis, vel admittentis plures ad unam ecclesiâ exemplum mali relinquant impunitas: præsentans quidem, unus aut plures, jus illa vice præsentandi amittat, ad superiorem proximum devolvendum. Si vero prælatus sic contulerit, vel præsentatos admiserit, vel si certam retinet vel alii assignaverit portionem, simpliciter,

simpliciter, vel ad tempus: non solum infirmitas eius, & retentio, vel assignatio, viribus careat, verum etiam ipse, quousque id revocaverit, ipso facto a collatione, institutione, seu presentatione beneficiorum quorumlibet, sit suspensus.

XIII. De abstrahentibus confugientes ad ecclesiam vel cœmeteria, seu res ibidem depositas.

Et de auferentibus aliquid præter voluntatem dominorum ecclesiasticorum de domibus, maneriis seu grangiis.

Ad tutelam & confugium opprefforum ita immunitatem ecclesiasticam cernimus constitutam, ut etiam reos sanguinis ab hominum incurfu defendat. Quanto magis infantes criminum confugientes ad ipsam, & res nulli vitio subjacentes, hostili timore intra ipsius ecclesie septa repositas, convenit non solum exinde non abstrahere vel rapere, sed etiam non contingere, ut in eis temeritatis aliquid attentetur: satis intelligit qui prudenter attendit. Præterea circa tuitionem, tam personarum ad ecclesias vel cœmeteria confugientium, & rerum quæ in ipsis pro securitate fiducialiter reponuntur; quam eirea hominum salutem profanorum, qui, Dei timore contempto, & ecclesie reverentia proterus abjecta, immo totius humanitatis & famæ pudore deposito, ad hujusmodi confugarum abstractionem, & rerum prædam & rapinam de locis ipsis se conferunt impudenter: nos tanto promptius oportet intendere, quanto sceleris hujusmodi perfidia majus noscitur periculum importare.

Nos igitur hujusmodi iniquitates & scelera perfecto odio, ex officii nostri debito, prosequentes: statuimus, ut si quis aliquem ad ecclesiam vel cœmeterium aut claustrum confugientem, inde abstraxerit violenter, vel alias vitium necessarium prohibuerit, in quo similis est necanti; aut res alienas in locis prædictis depositas violenter seu hostiliter asportaverit, vel asportari fecerit; aut factam suo nomine vel a familiaribus suis abstractionem, prohibitionem, vel asportationem ratam habuerit; aut abstrahentibus, prohibentibus, vel asportantibus præbuerit publice vel occulte auxilium, consilium, vel consensum: ipso facto sit excommunicationis vinculo innodatus, a quo nullatenus absolvetur, nisi prius ecclesie, cui tantam injuriam, & damnnum passus, satisfaciatur competentem. Et quidem si excommunicatus hujusmodi, monitus a suo diocesano, infra præfixum ab eo tempus, non satisfecerit: terra ipsius subiciatur ecclesiastico interdictione, quod ante pristinam satisfactionem nullatenus relaxetur.

Concil. general. Tom. XI.

Quod si forte terram non habuerit, dominus terræ in qua moratur, si monitus, infra terminum sibi ad hoc indictum, extra eam non expulerit hujusmodi pestilentem: extunc terra ipsius ecclesiastico interdictione supponatur, quamdiu ille ibidem remanserit duraturo. Nempe si talis excommunicatus clericus sit, & a prælato suo monitus, infra terminum quem ei duxerit præfigendum minime satisfecerit: extunc omni beneficio ecclesiastico, quod in eodem regno obtinet, sit privatus. Si vero nullum obtinet: ad quodeunque ejusdem regni beneficium ecclesiasticum per quinquennium sit inhabilis obtinendum. Etenim digne ab ecclesiasticis bonis excluditur, qui caritatem & ecclesie decus, in Dei contemptum, & proximi dispendium, tam nequiter violavit. Quæ autem in præmissis statuta sunt, eadem eirea ecclesiarum incendiarios & effraكتورs volumus & præcipimus observari.

Ad hæc, si quis de domibus, maneriis, grangiis, vel aliis locis hujusmodi, ad archiepiscopos, episcopos, vel alias personas ecclesiasticas, vel ad ipsas ecclesias pertinentibus accedens*, quicquam præter voluntatem aut permissionem præmissorum dominorum, vel eorum qui sunt hujusmodi rerum custodes deputati, consumere, vel auferre, aut contrectare præsumpserit: ipso facto sit excommunicatione ligatus, a qua, donec satisfecerit, absolutionis gratiam minime consequatur. Et ne hoc salubre statutum prætextu ignorantie negligatur, ipsum vel intentionem ipsius, per annum continuum a tempore publicationis ejusdem in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, & aliis, per rectores & capellanos earum, quibuslibet diebus Dominicis, astanti parochianorum & fidelium multitudini præcipimus publicari.

* hoc est, ejus sensus

XIV. Ne quis impediat matrimonia solemnizari in facie ecclesie.

Conjugale fœdus ab ipso Domino institutum, sicut potestari humanæ non subiacet, ita nullius temerario patere debet occursum, quo minus in conspectu hominum solemnitatem accipiat: per quam, prout expedit, omnibus innotescat. Quapropter districtius inhibemus, ne quis matrimonia contracta legitime, quo minus in facie solemnizentur ecclesie impedire præsumat. Episcopi vero, quorum interest sacra tueri, punire condigne studeant hujusmodi præsumptores.

XV. De executione testamentorum.

Libertatem extremi judicii sicut multa favo-

KKK rjg

ANNO
CHRISTI
1268.

ris prærogativa muniunt legitimæ sanctiones : ita ipsius executionem convenit adjuvare , ne quid impedire valeat arbitrium testatoris. Præterea super executione testamentorum duximus statuendum , ut executor testamenti cuiuslibet , ad executionem testamenti nullatenus admittatur , neque testamentum , cum ordinario secundum approbatam consuetudinem præsentatur , per ipsum aliquatenus approbetur : nisi prius quoad hunc actum sui fori privilegio coram eo expresse renunciaret executor. Præcipimus etiam statuendo , quod B huiusmodi testamentorum executores , priusquam administrationem bonorum attingant , inventarium in præsentia aliquorum fide dignorum , qui verisimiliter bonorum defuncti noverint qualitatem , omnino conficiant , & illud suo superiori prælato ostendant. Si quis autem , inventario non confecto , administrare præsumperit , ad sui episcopi arbitrium puniatur. Super approbatione siquidem testamenti ejus , qui in diversis diocæses beneficia , dum viveret , obtinebat : approbationi episcopi illius in cuius diocæsi testator decessit , fidem volumus adhiberi. C

XVI. *Ne prælati fructus ecclesiarum vacantium percipiant vel suos faciant.*

Decret. ali-
quid

Ecclesiarum dispendia injunctæ nobis sollicitudinis cura submovere volentes , ne duplici desolatione affectæ nimium deprimantur , ab iis maxime qui superintendentes , quotidianam instantiam subjectis debent ecclesiis , viduatis propriis rectoribus , paterno consolari tenentur affectu : statui- D mus , ut cum ecclesias vacare contigerit , prælati sub quibus consistunt , fructus & proventus , per annum vel aliquanto alio tempore , nequaquam percipiant earundem , neque suos faciant sic perceptos : sed de ipsis fiat , quod in canonibus est statutum. Nisi forte iidem prælati jus huiusmodi sibi valeant , ex speciali privilegio vel consuetudine , ab antiquo vindicare. Quod si contra fecerint , donec totum restituerint , ab officio sint suspensi. Sequestrationes etiam E fructuum & proventuum beneficiorum ecclesiasticorum , a prælatis penitus fieri prohibemus , quod & leges & canones interdicit : nisi casus speciales emergant , in quibus sequestrationes , certæ consuetudines & jura permittant. Aliter autem factas sequestrationes , & latas , occasione huiusmodi , excommunicationum , suspensionum , & interdicti sententias , nullas fore decrevimus ipso jure. Prælati etiam qui huiusmodi , sequestrationes fecerint , quousque revocaverit , ipso facto a pontificalibus sit suspensus.

XVII. *De oblationibus capellarum matri ecclesie restituendis.*

ANNO
CHRISTI
1268.

Gratia quæ de concedentis benignitate procedit , recipientem manifeste reddit ingratum , si vertitur in abusum : & suis non contenta finibus , extenditur in alterius læsionem. Ecclesiasticæ quidem providentiæ pietas , alteri per alterum non vult iniquam conditionem afferri : sed quando privata persona capellam propriam desiderat obtinere , quod , causa iusta mediante , concesserit , semper adjicere consuevit , ut id fiat sine juris præjudicio alicui. Quod & nos salubri & opportuno remedio consequentes : statuiimus & districte præcipimus , ut capellani ministrantes in capellis huiusmodi , quæ , salvo jure matricis ecclesie , sunt concessæ , universas oblationes , & cætera , quæ ipsis non recipientibus a matricem ecclesiam pervenire deberent , ipsius rectori sine difficultate restituant : cum id tanquam alienum iuste nequeant detinere. Si quis autem restituere contempserit : suspensionis vinculo , quousque restituerit , se noverit innodatum.

XVIII. *De domibus ecclesiarum reficiendis.*

Improbam quorundam avaritiam persequentes , qui cum a suis ecclesiis & ecclesiasticis beneficiis multa bona suscipiant , domos ipsarum & cætera ædificia negligunt , ita ut integra non conservent , & diruta non restantur (propter quod ipsarum ecclesiarum statum deformitas occupat , & multa incommoda subsequuntur) statui- mus atque præcipimus , ut universi clerici , suorum beneficiorum domos , & cætera ædificia , prout indiguerint , reficere studeant concedenter : ad quod per suos episcopos vel archidiaconos sollicitè moneantur. Si quis vero post episcopi vel archidiaconi sui monitionem , per duos menses id facere cessaverit : extunc episcopus ipse , ipsius clerici sumptibus , id fieri faciat diligenter , de fructibus ipsius ecclesie vel beneficii , præsentis autoritate statuti , tantum accipi faciens , quantum ad refectio- nem huiusmodi sufficiens peragendam. Cancellos etiam ecclesie , per eos , qui ad hoc tenentur , refici faciant , prout superius est expressum. Archiepiscopos vero , episcopos , & alios inferiores prælatos , domos ac ædificia sua facta reficere , & in statu suo conservare ac tenere , sub Divini iudicii obtestatione præcipimus : ut ipsi ea reficiant , quæ refectioe noverint indigere.

ANNO
CHRISTI
1168.

XIX. *De procurationibus, quæ ratione visitationis debentur, non recipiendis ab archidiaconis, vel aliis inferioribus prælatis, nisi cum visitant.*

Naturalis dispositionis effectus semen ferenti reddit, & semen laboris multiplicabit operanti. Absurdum vero simulque iniquum nemo dubitat, ibi quemquam, ubi non seminat metere: & ex iis colligere quæ non spargit. Ex his sacrorum canonum provisio æquitate ponderata decrevit, ut ecclesia, quæ visitationem recipit, temporalibus & spiritualibus ecclesiarum bonis salubriter institutam procuratorem exhibeat visitanti. Cum autem ratione visitationis procuratio debeatur: si quid exigitur vel recipitur, hujusmodi ratione cessante, jam male accepti & indebiti nomen subit. Cum igitur intellexerimus, quod plerique prælati procuraciones a subditis exigunt, licet visitationis officium non impendant: nos tam indemnitate ecclesiarum, quam prælatorum saluti, consultius providentes, districtius inhibemus, ne quis eorum, procuracionem, quæ ratione visitationis debetur, ab ecclesia quacunque recipiat, nisi cum eodem officium impendit visitationis. Qui vero aliter receperit: donec restituerit, ab ingressu ecclesiæ sit suspensus. Episcopi vero & alii inferiores prælati, cum visitant, in superflua comitiva, seu evectio-num numero, vel alias in expensis, gravare subditos non præsumant ultra quantitatem & numerum determinatum in constitutione felicis recordationis Innocentii papæ quarti, ne videantur in visitationibus magis lucris pecuniariis inhiare, quam ecclesiarum velle conservare statum, vel salutem quærere animarum. Quod si contra facere attentaverint: subditi eis non pareant in hac parte. Latas etiam, occasione hujusmodi, excommunicationum, suspensionum, & interdicti sententias, ipso jure decernimus esse nullas. Secum etiam visitationis tempore superfluum & onerosam multitudinem hominum non adducant: per quam ecclesiarum requies perturbari sæpius consuevit: sed moderacionem sequantur constitutionis canonicæ in Lateranensi concilio promulgatæ.

XX. *Ne pecunia recipiatur a subditis pro delicto notorio.*

Deus omnipotens, cujus omnia sunt, precium quodlibet pro delicto non accipit, & holocaustum non postulat pro peccato. Quidam vero ad aliorum regimen deputati, hoc ignorantes, aut ex temeraria quadam indultia contemnentes: cum peccatur a

Concil. general. Tom. XI.

A subditis, debitam pro pecunia pœnam remittunt. Ex quo fit, ut, Deo non indulgente, tam vindex criminis, quam commissor, sua in eodem sacco delicta confignent, pariter judicandi. Et quia juxta beatum Isidorum, nullam reus pertimescit culpam, quam redimere nummis æstimat: non ex hoc mala voluntas minuitur vel mutatur, sed potius datur autoritas & licentia delinquendi. Circa correctionem quidem criminum præfatus legatus statuit, ut archidiaconi ecclesias utiliter & fideliter visitent de sacris vasis & vestibus, & qualiter diurnis & nocturnis officiis ecclesiæ serviântur, & generaliter de temporalibus & spiritualibus inquirendo: & quæ corrigenda invenerint, corrigant diligenter. Ecclesias autem superfluis non gravent expensis, sed procuraciones, duntaxat cum visitant, exigant moderatas. Non secum ducant extraneos, sed modeste se habeant in familia & in equis: nec pecuniam ad hoc, ut non visitent, vel non corrigant, vel ut crimina non puniant, ab aliquo recipere præsumant: nec aliquos sententiis suis involvant injuste, ut ab eis possint ex hoc pecuniam extorquere. Vnde, cum hæc sapiant Simoniacam pravitatem, decrevit, ut qui talia agere præsumperint, sic extorta in duplum erogare in pios usus, episcopi sui arbitrio, compellantur. Salva nihilo minus alia pœna canonica contra ipsos.

Præcepit etiam, ut dicti archidiaconi capitulis per singulos decanatus frequenter intersint: in quibus diligenter instruant inter alia sacerdotes, ut bene sciant & sane intelligant verba canonis Missæ, & baptismatis; ea scilicet maxime, quæ sunt de substantia sacramenti. Nos igitur statutum prædicti legati contra tales editum adjuvantes: adjiciendo statuimus, ut archidiaconi pro nullo mortali & notorio crimine, vel de quo scandalum generatur, pecuniam a deliquente pro ipso recipiant, sed commissum crimen puniant anima diversione condigna. Episcopis vero districtè præcipimus, ut hujusmodi salubre statutum firmiter faciant observari.

XXI. *De firmis.*

E Indignum est, cum spiritualibus pecuniarum inire commercium, dicente apostolo Petro ad Simonem: *Non sit tibi pars neque fors in sermone isto.* Avare enim & facile spiritualia vendit, qui eorum exercitium pecuniæ interventione conducit. Provide igitur constitutionem legati prædicti compertimus inhibentem, ne dignitates vel officia, puta decanatus, vel proventus ex ecclesiasticæ vel spiritualis jurisdictionis exercitio, seu ex pœnitentia, vel

Kkk ij altari,

ANNO
CHRISTI
1168.

ANNO
CHRISTIANI
1268.

altari, vel sacramentis aliis quibuslibet, A
venientes, nullo modo concedantur ad firmam. Nos autem contra hoc tam sanam & salubre statutum fieri a pluribus audientes: adjiciendo statuímus, ut si de cætero quispiam contra fecerit, datio ad firmam sic facta non teneat; & contrahentium neuter alterutri ex tali contractu, tanquam invalido, quacunq; juris autoritate, aut beneficii, hujus nostræ constitutionis expressâ renunciatione, vel alia pactione vallâte, aliquarens obligetur: nihilo minus tertia parte preventium ejus rei, quam de facto B ad firmam dari contra hoc statutum confiterit, fabricæ majoris ecclesiæ cathedralis modis omnibus applicanda. Quæ omnia habere locum volumus, & statuímus observari, cum laicis datur ecclesiâ ad firmam: & cum ultra quinquennium etiam clericis ecclesiæ firma conceditur, contra constitutiones a dicto legato super his salubriter promulgatas. Ecclesiis quoque a gravi præjudicio præcavere volentes, ipsas ad firmam dari parronis earum sub præmissis pœnis districtius prohibemus.

XXII. *De residentia archiepiscoporum & episcoporum.*

Pastor bonus agnoscens gregem suum, debet ipsum mentis & corporis oculis jugiter intruere: & ne ipsum insidiosus lupus invadat, sicut hostis persequendo invigilat, sic prælatus resistere continue defendendo. Oportet igitur, ut corporalis præsentia ipsum sollicitè tueatur: quia vadens pastor & veniens sæpe non invenit quod reliquit, eo quod illud adversarius non recedens neque dormiens asportavit. Sane licet episcopi ad personalem residentiam circa gregem Domini sibi commissum, tam Divinis, quam ecclesiasticis præceptis noscantur astricti: quia in partibus nostræ legationis nonnulli sunt, qui hoc attendere non videntur: nos prædicti legati monitionem & exhortationem, super hoc, archiepiscopis & episcopis prudenter emissam, æmulationis condignæ studio sequentes, ipsos efficaciter hortamur in Domino, & in virtute sanctæ obedientiæ, atque sub Divini obtestatione E judicii commonemus, ut ad commissi gregis curam, & desponsatam sibi ecclesiarum solatium, præcipue diebus solemnibus, Quadragesimalibus, & Adventus, præsentiam suam exhibeant debitam, quibus se fide media copularunt: sanctum christina, oleum sacrum, & oleum infirmorum, in die cœnæ Domini quolibet anno consicant, nisi eos dictis diebus ab ipsorum ecclesiis, a suis superioribus evocatos, vel ex alia justa causa, oporteat absentare: ut quod ipsorum nomen præterdit, & commissum sibi

ministerium exigit, quod non minus gerit oneris quam honoris, sollicitis studeant excubiis observare.

XXIII. *De appropriationibus ecclesiarum non faciendis.*

Quoniam alienationes ecclesiarum, sanctorum patrum, & Romanorum pontificum decreta prohibere summopere studuerunt: nos ipsos ex officii nostri debito, sufficientia qua possumus imitantes, universis episcopis districtius inhibemus, ne quis eorum, ecclesiam sibi subjectam, alteri episcopo, vel monasterio, seu prioratu, appropriationis jure conferat vel assignet: nisi is, cui appropriate volucrit, adeo manifeste pauperatis prematur onere, vel alia legitima causa subsit, quod talis appropriatio, non tam juri contraria, quam pietati consona merito censeatur. Si vero contra præmissa facta fuerit hujusmodi appropriatio: ipso jure invalida, & nullius penitus sit momenti, sed ab ipso, qui hoc fecerit, sicut de facto processit, modis omnibus revocetur.

Nonnulli quoque in ecclesiâ, quæ per proprios consuevit gubernari rectores, in usus eorum concessa, ut totum, quod ex appropriata sibi ecclesiâ provenit, inhianter absorbent, ipsam dimitunt vicario destitutam: aut si vicarium in ea fortassis instituant, ita modicam eidem relinquunt fructuum portionem, quod non potest sibi sufficere, & archidiaconorum, & alia incumbentia sibi onera supportare. Quo fit, ut quod in elemosyna est provisum, in sitim avaritiæ confluat, & transeat in rapinam. Super his igitur salubria remedia cogitantes, statuímus, & districtè præcipimus, ut universi religiosi, exempti & non exempti, Cistercienses, & alii quicumque qui ecclesias in proprios usus habent, si vicarii non sint positi in eisdem, infra sex mensium spatium, vicarios præsentare diocœsanis, qui eos institucere debeant, non omittant: quibus sufficientem assignent pro facultate ecclesiarum studeant portionem. Alioquin, extunc iidem diocœsani id facere studeant diligenter.

Statuímus quoque ut episcopi, qui ecclesias in proprios usus habent, domos in ipsarum ecclesiarum parochiis construant, vel olim constructas recondicent & conservent, in quibus honeste possint recipi visitantes. Supradicta vero omnia tam ab episcopis, quam ab aliis qui ecclesias in proprios usus habent, fieri præcipimus & servati.

XXIV. *De bonis intestatorum.*

Cum mortis præoccupatio incerta, sæpe sic anticipet ultimi arbitrii voluntatem, ut

ANNO
CHRISTIANI
1268.

ut conficiendi testamenti, seu extremæ dispositionis, adimat vitæ decisio facultatem: agit humana pietas misericorditer in defunctum, cum res temporales, quæ illius fuerant, per distributionem in pios usus ipsius adjuvando sequuntur, & coram cælesti iudice pro ipso propitiabiliter intercedunt. Proinde, super bonis ab intestato deccdentium, provisionem, quæ olim a prælatis regni Angliæ, cum approbatione regis & baronum dicitur emanasse, firmiter approbantes: districtius inhibemus, ne prælati, vel alii quicumque, bona intestatorum huiusmodi quocumque modo recipiant, vel occupent, contra præmissam provisionem.

XXV. De delegatione causarum.

Iudicii robur & decus exornat autoritas iudicantis: & coram illo tutis gressibus incedere veritas præsumitur, de quo status eminentior, & meliora stipendia, strenuus actus & dignos fructus iustitiæ repromittunt. Proinde sacris canonibus inhærentes, quibus statutum est, ut non nisi personis in majori statu constitutis causæ a sede apostolica delegentur: ejusdem juris ratione communiti, statuimus, ut ab archiepiscopis, vel aliis ordinariis, non nisi personis in dignitate vel officio constitutis, aut cathedralium vel aliarum collegiatarum ecclesiarum canonicis, causæ aliquatenus committantur.

XXVI. De forma citationis.

Ira mortalium sæva cupiditas suum in seipsum reflectit ardorem, ut quicquid sibi possit attrahere, non desistat, non timens Divinam offensam, vel proximi læsionem: quod litigiorum amfractus, & procellæ causarum manifeste declarant, in quibus scipsum solum respiciens litigator, sic errat in via iustitiæ, ut rectum & æquum existimet, quicquid adversario noceat, & jure vel injuria sibi prosit. Sane quoniam in citationis articulo fraudem sæpe fieri est compertum: prædictus legatus statuit, ut per impetrantes, vel eorum nuncios, in causis regni Angliæ, citatoria litteræ non mittantur; sed iudex moderatis sumptibus impetrantis per suum fidele nuncium cas mittat, qui vocandum diligenter perquirat: quem si reperire non poterit, die Dominico vel alio solemnî, apud ecclesiam loci illius in quo degere consuevit, dum Missa cantatur, litteras legi faciat & exponi, vel saltem ad decanum, in cuius decanatu moratur qui vocandus existit, citatio dirigatur: qui a iudice missus hæc fideliter persequatur per se, aut per suos certos nuncios & fideles: quodque inde fecerit, eidem iudici rescribere non omittat. Nos autem, ut

Concil. General. Tom. XI.

circæ citationis articulum cautius & tutius procedatur, & discriminis materia, quantum in nobis est, penitus auferatur, constitutioni dicti legati adjiciendo, statuimus: ut, cum iudex contra quemlibet absentem emittit citationis edictum, citationem faciendam decano loci vel alicui alii certæ personæ demandet. Is vero, cui demandata fuerit, cum eam fideliter fuerit assecutus, secundum statuti formam, se citasse rescribat. Alioquin citationi, quæ aliter facta appareat, fides nullatenus habeatur: nec secundum ipsam, contra eum qui citatus dicitur, ad pœnam aliquam procedatur.

XXVII. De iuramento advocatorum.

Laudabile vitæque hominum necessarium advocatorum officium, qui quasi athletæ iustitiæ, in campo iudicii militant, multum quidem exautoratur ab illis, qui in ipso infideliter se exercent, per quos iustitiæ deperit, & litium processus innumeris subterfugiis impeditur. Hæc sane prædictus legatus diligenter considerans, & prudenter attendens, inter alia facta in constitutione, decrevit: ut quisquis advocati officium voluerit generaliter promereri, apud diocesana, cuius jurisdictionis existit, originis vel domicilii ratione, præbeat iuramentum, quod in causis, quarum patronus existit, patrocinium fidele præstabit. Nos igitur huiusmodi statuto, per quod iniquitati occurritur, relevatur iustitiæ, & succurritur veritati, parare volentes semitam ampliore: adjiciendo statuimus, ut secundum ea quæ in dicto statuto contenta sunt, nullus advocatus, nisi litteras diocesani, corâ quo jurare præcipitur, prius ostendat, fidem de iuramento huiusmodi exhibito faciētes, vel de novo exhibeat huiusmodi iuramentum, ad nullius causæ patrocinium admittatur.

XXVIII. Ne iudex pacem vel concordiam litigantium impediatur.

Cum partes suas amittat iudicium, nisi actoris & rei dissensio conquiescit, nec aliud agere iudex debeat juxta legitimas sanctiones, quam ut controversiam dirimat inter ipsos: multo profecto delinquit, qui partes ad pacem vel concordiam paratas, maxime prætextu alicujus commodi, nititur impedire. Quia vero, per impedimentum huiusmodi, si contingat, provocatur Deus, læditur proximus, iudicii contaminatur honestas, & iurgiorum materia confoverit: nos statutum prædicti legati, qui super hoc simplici fuit inhibitione contentus, efficacius prosequentes, adjiciendo statuimus: ut si quis deinceps, pro impedimento paci seu compositioni litigantium objiciendo,

Kkk iij quic-

ANNO
CHRISTI
1268.

quicumque receperit, ei qui dederit, omnibus modis restituere teneatur: nec non tantundem exsolvat pauperibus erogandum. Alioquin, ex eo tempore, quo scelus huiusmodi sic recipiendo commiserit: donec, sicut dictum est, restituerit, excommunicationis vinculo se noverit alligatum.

XXIX. De publicanda absolutione.

Sicut ecclesiastica censura vinculum ad medelam inventum, ut sanum efficiat languidum, quem coercet publice notum, fieri consuevit: ita beneficium absolutionis, quæ ligato impenditur, expedit notum esse; ne non vitandus, in sui contumeliam vel scandalum ab aliis evitetur. Proinde statuimus, ut cum aliquam excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententiam, contigerit relaxare: mandet alicui, ut relaxationem huiusmodi publice nunciet locis & temporibus opportunis.

XXX. De institutionibus & collationibus.

Christianæ religionis veritas ita plerisque in suorum cordium clatione reliquit, ut cum animæ suæ curæ vix unusquisque sufficiat, ipsi se plures esse mendaci statera pensantes, non solum unius beneficii super multos intrepide curam suscipiunt, in quo quandoque nec resident, nec ad sacros ordines se faciunt promoveri, quos ipsius beneficii cura requirit; sed multas super innumeras curas sibi congregant impudenter, & per vanitates & insanias falsas ambulantes, miseris animas, quas curandas acceperunt, necessario negligunt, cum onus tale implere ipsa facti impossibilitate non possunt. Sane hos carni contra spiritum, & adversus Deum & proximum, assistentes, & quasi de industria recedentes a Deo, dum se ipsos in manibus diaboli precipitant manifeste, animas Christo auferunt, & pauperum alimonias in usus superfluos, ne dicamus in malos, nefanda perversitate convertunt, a tantis irruere periculis, sanctorum patrum, Romanorum pontificum, & cæterorum super his auctoritatem gerentium, constitutiones, tam antiquis retro temporibus, quam modernis, multiplici sollicitudine laborarunt. Quorum labor etsi meritorius fugerit iis, qui vineam Domini fidei exercitio coluerunt, quibus virtus fuit, etiam male usi materia ministrare virtutis: multis tamen in hoc profanæ cupiditatis ardore cessantibus, laboris huiusmodi profectum invenimus defuisse, qui, præter clavem dispensationis apostolicæ sedis, pluralitatem beneficiorum ecclesiasticorum, animarum curam habentium, non solum de manu prælatorum male suscipere, verum etiam auctoritate propria, violentiaque majorum,

* Corr. CIV.
610

damnabiliter occupare præsumunt, & temere per excogitatas malitias & subterfugia detinere.

Ex his autem dicete non sufficimus, quanta mala proveniunt. Ecclesiæ namque maculatur honestas, adnullatur auctoritas, fides Christi profertur, caritas exulatur, spes pauperum deperit, eo quod vident apertum diviti vel potenti, quod iniret, omne beneficium vacaturum, quod suum non est. Miser peccator & cæcus, rectorem se jactans, non tam recipit quam furatur. Inter ipsos quoque divites contentiones & scandala oriuntur, lites & odia confoventur. Digne etiam super huiusmodi regnorum homines Divinæ indignationis exarsisse in ignem, & aliquorum delicta in omnes misisse vindictam, ex hoc præcipue formidamus: & dum nihil aliud ita periculis plenum conspiciamus, talia vel graviora & peritescimus in futurum, nisi Dei misericordia nos despiciens, correctionis apponat remedium salutare. Volentes igitur, citra pestiferum hunc & vix incurabilem motum, officii nostri diligentiam adhibere, & tota, quantum in nobis est, virtute curare: prædicti quoque legati constitutionem super his editam, ipsius inhærendo vestigiis, adjuvantes, adjiciendo præcipimus: ut de præteritis ante hanc nostram constitutionem circa beneficiorum cum cura pluralitatem, nec non contra illos, qui, prout debent, in beneficiis suis non resident, nec ordinem sacrum recipiunt, quem ipsius beneficii sui cura requirit, commissis, prælati singuli sine ulla dissimulatione diligenter inquirent, & in illis faciant statutum generalis concilii efficaciter observari.

* Corr. vix
curabilem

Archiepiscopi etiam super præmissis diligenter inquirent in provincialibus conciliis suis, & negligentem corrigant, ut teneantur, cum de his in districto Dei iudicio rationem reddere teneantur. In posterum autem, cum ad beneficium curam habens animarum, quenquam præsentari, aut ipsius collationem alias fieri debere contigerit: statuimus, ut prælatus, qui circa hoc suum gerit officium, prius de vita & conversatione præsentati & instituendi, ac de aliis, quæ jura præcipiunt, inquisitione præmissa inquirent. Hoc quoque vigilanter discutiat & perquirat, utrum habeat præsentatus vel instituendus huiusmodi, personatus, seu alia beneficia curâ animarum habentia: & si quidem habet, an illa cum dispensatione, vel absque tenuerit: quam si habere se asserat, illam infra terminum a prælato statuendum, post assertionem huiusmodi, ipsi prælato exhibere procuret: alioquin extunc nullatenus admittatur. Quod si alias institutus fuerit, nulla sit institutio ipso jure. Dispensatione vero exhubita, ipse prælatus provide consideret,

ANNO
CHRISTI
1268.

ret, an ex vi dispensationis ipsius, aliud vel alia, cum jam habitis, valeat obtinere. Quod si cum plura beneficia sine dispensatione habere vel habuisse comperit: ipsum ad id, de quo agitur, aliquatenus non admittat. Hoc idem observans, si exhibita dispensatio non ad futura, sed tamen ad præterita se extendat: nisi prius in hoc casu institutus, ipse præter corporaliter iuramentum, quod habita possessione beneficii, in quo instituitur, statim alia beneficia, quæ prius habuit, sine difficultate dimittens, de illis, per se vel alium, extunc nullatenus se intromittat. Quod si facere præsumpsit, præter notam perjurii quam incurrit, habitis & habendis ipso jure noverit se privatum.

* Corr. sed
tantum

Postquam autem, secundum ea quæ diximus, quisquam fuerit institutus: illico prælatis in regno eodem constitutis, in quorum diocesi consistant priora beneficia quæ habebat, necnon patronis ipsorum, quod gestum est, si commode poterit, denunciaret institutor: ut sic de beneficiis ipsis, quæ ad eos spectare videntur, disponant. Et nihilo minus nomina beneficiorum ipsorum conscribens, in proximo tunc provinciali futuro concilio, ea denunciaret: in quo videatur, qualiter sit de ipsis beneficiis ordinatum, & ut appareat, utrum institutus verum dixerit, qui prius dixerat se alia beneficia non habere. Quod si prælatus instituens secus egerit, institutionem factam revocet infra mensem: alioquin a collatione & institutione ad ipsum in quibuscumque beneficiis spectantibus, quousque revocaverit, sit suspensus. Cum qui a se reprobatum crimen incurrit, merito culpa redarguit: & in quo alium iudicat, seipsum condemnat, dum in eodem ipse reprobus invenitur. Hanc, Apostolo dicente, fugendam labem in prælatis ecclesiæ detestantes, firmiter inhibemus, ne prælatus, qui præsentatum sibi ad vacantem ecclesiam, ob defectum sacrorum ordinum, recusat admittere, alii eandem ecclesiam conferat, qui defectum huiusmodi patiantur: ne sic videatur potius acceptasse personam, quam iustitiam dilexisse. Quod si fecerit, ejus collatio vel institutio ipso facto sit invalida, & nullius momenti penitus censeatur.

XXXI. De commendis ecclesiarum.

Miserabilis humanæ dignitatis casus, ita concupiscentiæ fræna laxavit, ut teufatio acumen rationis, & circa mala statuta irascibilitatis, virga conjuncta, nihil putetur iniquum, quod in explēbilis vasa cupiditatis videatur influere; nihil inhonestum, quo avartitiæ paretur cibus, efuriem non minuens sed augmentans. Hi si animos sim-

plicium obsident, dolendum est in uno genere hominum, qui laici idcirco dicuntur, quod popularibus sunt ministeriis detestati. Sed in illis, quibus Dominus pars est hereditatis eorum, qui hereditatis suæ restitutionem sibi debet a Domino præstolari, qui ducatu suo regete alios & gubernare tenentur: hoc tanto amarius & acerbius flenda conspicimus, quanto iniquius committuntur in illis, & periculosius tolerantur. Sane inter adinventiones eorum, qui fraudes contra suas animas moluntur, hanc maxime comperimus Divini & humani juris præsidia confundentem: quod, cum una ecclesia unius debeat esse rectoris, sicut & ratio dicitur, & multiplicis juris statuta declarant, quidam tamen rationis expertes, vel juris regulas contemnent, dum ad plurimum ecclesiarum occupationem, velamen aliud non habentes quomodo ditari festinant, vacantes ecclesias sibi commendari procurant, amplectentes juris verba, non sensum, quod aliquando permittit unam haberi ecclesiam intitulatam, & aliam commendatam. Et cum juxta sanum intellectum, propter necessitatem vel utilitatem vacantis ecclesiæ, jus commendationis, non tam præceptoriam quam permissivam, fuerit introductum: ipsi ad cupiditatis suæ lucrum omnia convertentes, in ipsarum ecclesiarum dissipationem, non solum unam sed plures recipiunt commendatas.

Inter multa vero pericula, quæ ex hac pestifera factione proveniunt, advertimus ecclesiarum dispendia, rerum spiritualium negligentiam & contemptum iterum misceri, suscipientis casum in malum suum, quæ aliena esse debuerant congregantis; aut in proprios luxus & pompas superbiæ profundentis, quæ sunt ad pauperum alimonia constituta. Hæc autem pro mole peccati, furta, rapinas, & filii in conspectu patris vilitationem excedere Divini juris testimonio comprobantur: nec præterit Divinum intuitum cæcitas concedentis, qui, dum ecclesiæ commodum prospicere debet, personam hominis accipit, cui non tam curandam ovem committit, quam miserabiliter devorandam. Quia igitur nec timorem Divini iudicii, nec sacrorum canonum intentionem, ad coercionem tallum sufficere, illi etiam proficete nunc usque videntur: nos, & animarum saluti, & ecclesiarum statui & indemnitati, diligentia, qua possumus, ex officii nostri debito, prospicere cupientes, universas ecclesiarum commendationes hæcenus quibuscumque factas, nisi ex evidenti utilitate, unius tantum ecclesiæ commendatio facta sit, penitus revocamus, & ipsas extunc vacantis decernimus: eis ad quos ipsarum collatio vel ad eas præsentatio spectat, districtè mandan-

ANNO
CHRISTI
1268.Corruptus
locus ut in
infra.

f. cum

locus cor-
ruptus.
f. recuset
egimen

tes;

ANNO
CHRISTI
1268.ANNO
CHRISTI
1268.

tes, ut infra duos menses post presentis constitutionis nostrae publicationem, conferant seu presentent: alioquin, ipsarum collatio ad sedem apostolicam devolvatur.

In posterum autem inhibemus ecclesiam quamlibet commendari, nisi iusta causa & legitima id exposcat. Et ut omnibus versutiis, ad inventionibus, & fallaciis occurramus: statuimus, ne cuiquam ultra unum cum cura animarum beneficium obtinenti, ecclesia commendetur, neque plures ecclesiae alicui personae valeant commendari. Quod si contra ea, quae salubriter hac nostra provisione statuta sunt, ecclesiae commendationem a quoquam, & cuiquam in locum nostrae legationis fieri contigerit: ipsam, & quicquid ex ea secutum fuerit, ipso iure decernimus non valere. Episcopus vero qui commendationem contra praemissa fecerit, donec revoverit, ipso facto a collatione seu presentatione beneficiorum quorumlibet sit suspensus.

XXXII. *De confirmatione episcoporum.*

Pastoralis sedis eminentia..... indigens gratiae Divinae muncribus, ut pastor mundus in se ambulat coram Deo in meritum & in conspectu populi ad doctrinam. Inter alia quae de pontificum electione fieri canones providerunt, illud sibi praecipuum vendicat, ut talis ad eam persona consecratur, quae nullis, quantum humanitus possibile est, sit maculis denigrata. Quorundam igitur ignorantiam vel negligentiam, aut dissimulationem, quae circa electorum confirmationes frequenter habetur, vel etiam procurant, ex officii nostri debito, diligentia qua possumus corrigentes, statuimus, & in virtute sanctae obedientiae districto praecipimus: ut cum electionis episcopalis confirmatio postuletur, inter caetera super quibus inquisitio & examinatio procedere debet, secundum canonum statuta, illud exactissime inquiratur, utrum beneficia plura cum animarum cura, qui electus est, antequam eligeretur, habuerit, & si habuisse inveniatur, an cum eo super hoc fuerit dispensatum, & an dispensatio, si quam exhibuerit, vera sit, & ad omnia beneficia, quae obtinuerit, extendatur. Quod si in aliquo praemissorum, is ad quem confirmatio spectat, electum deficere, sua discussione compererit: eidem nullatenus munus confirmationis impendat.

XXXIII. *De iis qui tempore electionis dimittunt beneficia, & postea ea recipiunt, si eos eligi non contingat.*

Ambitionis vitium in ardore sitis aestuans, dum nec Mariae optimam partem amplecti-

tur, nec ad Marthae ministerium in frequentiam profectus aspirat, sed pro dominandi libidine ad omnem eum ducentem tramentem detorquetur: abjecto rationis intuitu, fas & nefas improba temeritate permiscet. Sane illud interdum evenire didicimus, ut cum, vacante sede, quam quis ascendere concupiscit, ipse metuens se obtentorum beneficiorum pluralitate in suo desiderio posse deficere, ipsa beneficia resignat, immo penes eum, ad cuius collationem spectant, detestabili quadam fictione deponit, ut si cum eligi non contingat, eadem beneficia, quasi deposita, postmodum reassumat. Contra hoc ergo tam abominabile colludium, & sanctum, & Deo placens obstaculum opposites: districtius inhibemus, ne cuiquam de caetero taliter sua beneficia resignanti, eadem restituantur, nec quasi de novo aliquatenus concedantur, sed tanquam ad vacantia de personis aliis canonice ordinetur. Quod si huiusmodi resignanti beneficia, ipsa vel aliquid ex eis, fuerint reddita, vel concessa: redditionem & concessionem in eum factam invalidam decernimus & inanem. Qui vero taliter in suis manibus resignata, postmodum scienter ea contra praemissa contulerint, aut ipsum resignantem instituerint in eadem: si quidem episcopus fuerit, a pontificalium indumentorum usu, alius vero praelatus inferior, ab officio sint suspensi: donec illud duxerint revocandum.

XXXIV. *De iis qui pactiones faciunt cum iis quos praesentant.*

Quia plerumque evenire didicimus, quod cum ad vacantem ecclesiam fuerit praesentatio, facienda, is, qui praesentandus est, prius cum patrono, de certa summa ex bonis ecclesiae sibi annuatim solvenda, paciscitur; & sic pactus, ad ecclesiam praesentatur: nos huic actui tam simoniae vitium, quam ecclesiae dispendium ingerenti, occurrere intendentes, universas promissiones & pactiones huiusmodi penitus revocamus, & eas in posterum fieri districtius inhibemus; & si factae fuerint, vires aliquas decernimus non habere. Pensiones autem omnes, ecclesiis parochialibus hactenus impositas revocamus: nisi qui eas obtinent seu percipiunt, praescriptione legitima, vel speciali privilegio, aut certo iure alio sint muniti.

XXXV. *Quod negotiationes non fiant in ecclesiis.*

Omnipotens Dominus, qui cum propter peccata nostra nobis irascitur, non obliviscitur misereri, sciens se posse ac debere placari per contritorum & humiliatorum orationes

f. procura
ratur

D

E

tionem & gemitus: templa & oratoria con-
strui voluit, in quibus convenientes fide-
les, abstracti a cunctis exterioribus acti-
bus, & seipso, clausis corporis sensibus,
in suis conscientis colligentes, per obla-
tiones & hostias, & præcipue per sacrifi-
cia contriti cordis, & orationes, quibus
Deo jungimur, iram iusti iudicis mi-
tigarent; ut, in misericordiam conversa
iustitia, peccatores iuste non consuman-
tur pro meritis, sed per clementiam crea-
toris unanimiter misericordiam conse-
quantur. Hoc ipse Dei filius, quam ac-
ceptum sit sibi, verbis & operibus indica-
vit, ecclesiam, cum sit domus orationum,
spiritualiter asserens domum suam esse:
non negotiationis, sed orationis domum
voluit nominari; tantum abhorrens in tem-
plo negotiationum commercia exerceri,
ut, de funiculis facto flagello, vendentes
& ementes de templo eiceret, licet in
eo illa, quæ ad usum sacrificiorum erant
necessaria, venderentur. Aperte signifi-
cans, quam detestandum sit illorum deli-
ctum, qui mercata in ecclesiis faciunt &
negotiationes exercent, de domo Dei, spe-
luncam latronum & domum diaboli facien-
tes, cum in huiusmodi contractibus se
adinvicem decipiant vel intendant de-
cipere contrahentes. Eapropter districtius
inhibemus, & inhibendum statuimus: ut in
ecclesiis quibuscunque nostræ legationis,
nullus de aliquibus rebus venalibus met-
catum teneat, nec ullam prorsus negotia-
tionem præsumat exercere. Archiepiscopis,
episcopis, & aliis ecclesiarum prælati-
s, in virtute sanctæ obedientiæ firmiter
injungentes, ut hoc salubre statutum per
censuram ecclesiasticam ab omnibus in-
violabiliter faciant observari.

XXXVI. *Quod fiat processio pro pace regni &
terra sanctæ.*

Iustus & misericors Dominus, qui non
vult mortem peccatoris, sed ut conver-
tatur & vivat, hominum peccata quando-
que punit temporaliter, ut æternaliter non
condemnet; iuste visitat & misericorditer
affligendo castigat, ut convertantur ad
Deum, & non pereant peccatores. Vnde
quando peccata nostra dividunt inter nos
& Deum nostrum, ipse languores, pesti-
lentiæ immittit & fames, & bella exoriri
permittit, disensiones & guerras, & alia
multa mala, quibus incessanter, peccatis
eorum exigentibus, homines affliguntur.
Ex hoc siquidem regnum Angliæ inclitum,
quod pacis pulchritudine gaudere solebat,
guerris, disensionibus, & bellis, afflictum
est multipliciter temporibus istis & misera-
biliter desolatum: & quod pudori & do-
cuncil. general. Tom. XI.

A lori est toti populo Christiano, terram san-
ctam, in qua ipse Dei filius salutem humani
generis operatus est, tradidit in manibus
hostium nominis Christiani, ut, propter
delicta nostra, nos terræ tam sanctæ ha-
bitatione indignos ostendens, populum
Christianum ad bellandum bellum suum
exerceat ad salutem. Ipse vero Dominus,
qui quos diligit arguit & castigat, qui vul-
nerat & medetur, conversus ad orationes
fidelium ad se revertentium misericordiam
in iram non continens, sed cum iustus
iratus fuerit, misericordiam recordatur, ut,
pestilentis & malis cessantibus, afflictis
consolationem tribuat, & languidis fanitatem
restituatur, & discordibus unitatem.
Eapropter antiqui patres deliberatione
provida ordinarunt, ut certis temporibus
processiones publicæ fierent & solemnes,
in quibus conveniens fidelium populus, vi-
sitatione Domini castigatus, & eo zelo
devotionis accensus, orationibus ad mi-
serandum Dominum provocaret; & ne vi-
tio ingratitude arguatur, de collatis be-
neficiis Deo grates exhibeat & laudes ex-
solvat. Quos vos digna æmulatione se-
quentes, statuimus & præcipimus: ut in
omnibus terris legationis nostræ, quolibet
anno, in crastino octavarum Pentecostes,
fiat una processio publica & solennis; in
qua convenientes fideles, tam religiosi
quam sæculares, de pace misericorditer
restituta Deo gratias exsolventes, orent
ad Dominum, ut ipse, converso furore
suo, regnorum & terrarum ipsarum gu-
bernacula dirigat: pacem fidelibus tribuat,
& restitutam concordiam continuet & con-
firmet: terram sanctam, quam suo proprio
sanguine rubricavit, ad laudem & glo-
riam nominis sui restituatur cultui Chri-
stiano.

XXXVII. *De legendis constitutionibus singulis
annis.*

Honoris ecclesiastici conversatio, ec-
clesiasticæ fidei unitatem, & meritum præ-
bens & augens, gratiam & pacem acqui-
rit a Domino populis Christianis: & apud
misericordem patrem, pro sanctæ matris
ecclesiæ reverentia, placabilia, & exau-
ditione digna facit vota iustorum. Ex di-
verso vero diversa & contraria proflus
eveniunt, ut fidem & unitatem scindant;
conculcata religio iram & indignationem
omnipotentis Dei effundat super populum
ex legem, per sua desideria naufragantem,
& inexorabilem reddat misericordis Dei
pietatem. Proinde ad conservandum hu-
iusmodi positos a Domino, super custodias
gregis sui, archiepiscopos & episcopos sa-
lubriter excitamus, & eis in virtute sanctæ

ANNO
CHRISTI
1168.

obedienciae districte precipimus, ut ad ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum tuitionem seu custodiam solcite invigilent, & intendant circa reformationem ipsarum; pastorem curam & operam ac intentam diligentiam apponentes, per quae ecclesiae & ecclesiasticae personae plurimum ad restaurationem & conversationem poterunt adjuvare. Contra eos vero, qui in his eorum jurisdictionem & opus impedire tenaverint, sanctorum patrum Romanorum pontificum, & nostras constitutiones circa talia promulgas, observent & faciant observari, sub poenis, quae in eisdem constitutionibus exprimuntur. Ne autem ignorantia constitutionum ipsarum ab earum observatione quemquam possit avertere: praecipimus universis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, exemptis, & non exemptis, necnon cathedralium ecclesiarum capitulis, ut omnia statuta, quae in hoc nostro sunt concilio promulgata, in scriptis habeant, & ipsi archiepiscopi & episcopi eadem in suis synodis, singulis annis, de verbo ad verbum, perlegi faciant diligenter.

XXXVIII. *De monachis, & canonicis regularibus, & monialibus.*

Regnum caelorum mansionibus, teste veritate, distinctum, de mundo isto quasi de toreulari sibi exprimit & colligit incolas, per varias incedentes virtutum semitas, & extra mundi contagia per diversos cancellos penitentiae salientes, mansionum caelestium tabernacula variis praemiorum stipendiis ingressuros. Inter omnes huiusmodi, sanctum & Deo proximum ordinem monachorum, per virum illum venerabilis vitae, gratia & nomine Benedictum, docente sancto Spiritu, institutum & elevatum ad charismata meliora, quanto per altioris vitae gradus a diebus antiquis de terrenis triumphantem accendimus, regnum Dei sancta violentia rapientem; tanto cura nobis major incumbit illius reservare decorem, munire sanctimoniam, & mansiones per angelos malos pracludere, atque illatos ab hostibus gladio & insidiis sanare languores. Quoniam igitur haec sancta religio, solutis aliquibus constantiae nodis in luxum labentem ad tramites latitudinis, quae ducit ad mortem, miserabiliter declinavit: occurrimus sub Divino consilio & spe caelestis adjutorii, ut officii nostri debito circa opportunam reformationem salubriter insistamus.

XXXIX. *De professione facienda.*

Sane bonae memoriae Otho, S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis;

A apostolicae sedis legatus, inter alia de statu monachorum provida deliberatione constituit: ut quicumque est in monasterio ad probationem admissus, professionem incontinenti faciat, anno probationis elapso, aut exeat de eodem. Alioquin, abbas vel prior, qui aliquem sine professione sustinuerit ultra annum, per praesidentes capitulo graviter puniatur: & novitius qui sic steterit, proficere cogatur, & haberi debeat pro professo. Nos autem, ut expressa & instans poena coerceat quos dilata & tacita sub confidentia impunitatis non cohibet a delicto: adjiciendo statuimus, ut abbas, vel prior, seu abbatissa, cujuscunque ordinis vel religionis existant, qui novitium proficere non fecerint, anno probationis elapso, nisi canonice fuerint impedimento detenti, vel novitius ipse monasterium exierit infra mensem; tamdiu in omnibus sexris feris in pane & aqua jejunent, donec novitium ipsum fecerint proficere. Nulli quoque novitio, antequam professionem fecerit, aliquod officium seu ministerium committatur: cum eo tempore ita regulari disciplinae deditus esse debeat & intentus, ut ad alia divertere, sibi valde nocivum, apertissime dignoscatur.

XL. *Quod constitutiones summorum pontificum legantur.*

Porro, cum ignorantia, mater erroris, ita in incertum ducat, prius ambulantem in tenebris, illius non prius damnum sentiat quam incurrit: antedictus legatus salubri constitutione decrevit, ut abbates & priores continue post regulam scribi faciant constitutiones & sanctiones summorum pontificum ad eos, & eorum ordinem praecipue pertinentes, quae in compilatione domini Gregorii papae ix. sub infra titulis continentur: videlicet de regularibus, cap. *Ex parte: Statuimus: Ne religiosi.* De statu monachorum, cap. *Monachi: Cum ad monasteriorum: In singulis provinciis: Ea quae.* De simonia, cap. *Labes*. De sententia excommunicationis, cap. *Monachi: Universitatis: Cum illorum absolutio: De monialibus.* De fidejussoribus, cap. *Quod quibusdam.* De solutionibus, cap. *Si quorundam.* Nos autem adjiciendo statumus & districte precipimus, ut magistri novitiorum eos in regula beati Benedicti, vel S. Augustini, seu quacunque alia, doceant & instruant diligenter: ita ut quilibet monachorum & religiosorum regulam quam plene addiscat, & quasi corde tenus emficiat. Praedictae vero constitutiones in singulis monasteriis bis in anno, in principio scilicet adventus Domini, & in capite Quadragesimae, omnibus fratribus convocatis, in capitulo legantur.

ANNO
CHRISTI
1168.Non extat
hoc capitulum.deest pro-
ficere, an-
simile
quoddam

XLI. *De proprietariis monachis seu aliis religiosis.*

Quia vero in monachis est veluti idololatria quarumcunque rerum detenta proprietates, in cuius habenda cæcationem facile inducuntur, & corruunt, diabolo suggerente: prædictus legatus simplici canonis præceptione contentus, statuit, ut quilibet monachus de cætero proprium non habeat, & si habet, illud sine dilatione resignet. Quod nos efficacius prosequentes, statumus & districtè inhibemus, quod cuiuscunque ordinis abbates, & priores qui proprios abbates non habent, super proprietariis bis in anno inquisitionem faciant diligentem: quosque tales invenerint, puniant secundum canonicas sanctiones & regularia instituta. Quod si ipsi abbates & priores hoc implere neglexerint: ipso facto, suis administrationibus sint suspensi, donec præmissa diligenter fuerint executi.

XLII. *Quod non detur pecunia pro vestibus & cæteris necessariis.*

Et quidem ne proprietatis vitio super dorsum peccatoris fabricandi occasio fatana offeratur, & ipsi homini detur habilitas delinquendi: statumus, ut cum quispiam monachorum seu aliorum religiosorum vestibus, calciamentis, vel aliis vitæ necessariis indigerit, is, qui super iis ministrandis gerit officium, pecuniam sive denarios non tradat pro re huiusmodi taliter indigenti; sed res ipsas, prout necessitas exegerit, subministret. Si autem is, qui huiusmodi præest officio, contra facere præsumperit, officio, in quo sic deliquit & præstitit materiam delinquendi, sit privatus: & nihilo minus aliter superioris arbitrio puniendus.

XLIII. *Quod soli non stent in ecclesiis & maneris.*

Monachos seu canonicos regulares per maneria vel ecclesias solos morari, tam indecens, quam animabus eorum periculosum esse conspicientes: firmiter & districtè præcipimus, ut abbates & priores, monachos sic manere non faciant, vel permittant: sed si qui sint, eos, sine moræ dispensatione, revocent ad conventum, vel sibi unum monachum student sociare. Alioquin, ipsi abbates & priores, ab officio, donec adimpleverint, sint suspensi. Quod si forte pauperes habeant ecclesias, quæ duobus non sufficiant exhibendis: faciant illis per sæculares clericos deserviri, ut sic nec debitis ecclesiæ fraudentur obsequiis, nec regularis frangatur integritas disciplinæ.

XLIV. *Quod non dentur maneria ad firmam monachis.*

Ad firmam vero, quæ mercationis instar habet, alicui monacho dari manerium, ecclesiam, possessiones, vel alia quælibet bona, sive a proprio prælato, sive ab alio quocunque districtius inhibemus. Quod si factum fuerit, præter pœnas antedicti legati, vel in aliis constitutionibus impositas, quicunque, dederit firmam huiusmodi, singulis sextis feriis in pane tantum & aqua per unius anni spatium jejundet.

XLV. *De esu carniæ.*

Ad hæc, quoniam regularis observantia, quæ per arctam viam ducit ad vitam, per carniæ superbiam, laxatis habenis, multipliciter impugnatur; merito sancti Patres carniæ voluerunt ab esu carniæ cohibere, ut ejus superbiam cohiberet parcitas, & per mundi abstinentiam carne devicta, spiritus gratiâ Domino decantaret. Super his prænominatus legatus statuit, ut cum esus carniæ sit monachis nigri ordinis, per regulam beati Benedicti, nisi in certis casibus & locis, nec non abbatum præsentium eorum generali capitulo, interdictus: monachis qui per abusum consueverunt vesci carniæ, abbates & priores loco huiusmodi vetiti cibi, juxta facultatem domus, alium competentem ministrare curarent. Nos autem adjiciendo firmiter & districtè inhibemus, ut abbates, & priores abbates proprios non habentes, ac abbatissæ seu priorissæ ordinis beati Benedicti, circa esum carniæ sollicitè & diligenter inquirant: & eos, quos in hoc invenerint delinquentes, graviter puniant, delicti & delinquentium circumstantias attendentes. Episcopi vero cum subjecta sibi monasteria visitant, de huiusmodi esu carniæ fideliter discutiant & inquirant: & puniant, quos pœna invenerint indigere.

XLVI. *Ne aliqui religiosi utantur in refectorio aut in dormitorio pretiosioribus aliis.*

Illud quoque ridiculose scurrilitatis opprobrium auferentes, quo monachi & alii religiosi quidam, se majores aliis æstimantes & ostentare volentes, vasis pretiosioribus uti contendunt: districtius inhibemus, ne quis monachorum, vel monialium, seu canonicorum regularium, scypho argenteo vel pretiosiore in refectorio, vel in aliis locis utatur, illum quasi proprium possidendo; aut in dormitorio majore, apparatu lecti vel teguminis. Cum enim omnes pares sint, &

ANNO
CHRISTI
1168.

sub sanctæ fraternitatis nomine coæquales: ridiculum est, ut alter majorem altero se ostendat, qui de hoc gloriari debet, ut ostendat cæteris se minorem.

XLVII. *Quod semper in refectorio duæ partes remaneant.*

Statuimus insuper & districte præcipimus, ut eum abbas vel prior vult aliquos in camera sua reficere, ita reficiendorum numerus moderetur, quod saltem duæ partes fratrum in comestione remaneant in conventu. In hoc vero apponant providentiam diligentem, ut sine personarum acceptio-
ne, nunc hos, nunc illos, ad refectorem vocent, quos magis noverint indigere.

XLVIII. *De infirmis.*

De infirmis, quibus humanitatis præbere præsidium caritas jubet, & pietas interpellat, districte præcipimus: ut prior vel superior claustralis, sæpe visitationis exercitium adhibens, circa ipsos vigilanter perquirat, qualiter ab infirmario procurentur. Si quos vero in hoc defectus invenerit, ipsos abbati vel priori denunciare festinet. Abbas autem seu prior, omnem defectum sine tarditate & negligentia circa id faciant emendari.

XLIX. *Quod nulli religiosi vendant vel assignent aliquas liberationes.*

Volentes etiam ecclesiarum indemnitate provide, illud vitium extirpamus, quod quidam abbates, priores, & alii ecclesiarum rectores, & custodes hospitalium, cupiditatis ardore, qui eorum corda vehementer inflammavit, interveniente prece, plus personis quam ecclesiis consulentes, ad certum tempus seu ad vitam illorum, quibus sit concessio, certum quid, quod communiter liberationes appellant, vendunt & assignant, pro vitæ necessariis, diebus singulis, vel certis temporibus exsolvendis. Ex quo fit, ut in ecclesiis, hospitalibus, & monasteriis, in dictarum liberationum solutione gravatis, eorum, qui deberent ecclesiis & monasteriis deservire, ac infirmorum & pauperum, ad quorum sustentationem hujusmodi bona specialiter sunt assignata, numerus minuatur. Per quod ecclesiæ servientes debitis, & pauperes ac infirmi alimoniam defraudantur, in illorum, qui eas concedunt, quousque periculum & scandalum manifestum. Propter quod districtius inhibemus, ne unquam personis aliquibus hujusmodi liberationes vendantur: & si aliquæ ante hanc nostram constitutionem concessæ fuerint in perpetuum, vel ad tempus, resignantibus vel de-
cedentibus illis, qui eas obtinuerunt ha-

æcenus, abbates & priores, rectores & custodes præfati, eas de novo eorum heredibus vel aliis non concedant.

L. *Quod servetur antiquus monachorum numerus.*

Cæterum cum, juxta sapientiæ doctrinam, in multitudine populi sit dignitas regis; & in paucitate plebis, ignominia principis: nulla debet avaritia, nulla desideria vel contemptus arripere, ne Regis regum cultum attenuet eolentium paucitas, & contra multiformis nequitie hostem minuatur exercitus bellatorum. Ideoque statuimus & districte præcipimus, ut in singulis monasteriis, & in iis præcipue, quæ sunt ecclesiæ cathedralis, servetur antiquus numerus monachorum.

LI. *De ratione administrationis reddenda.*

De prælatis autem & ministratotibus atque officialibus illud statuimus: ut abbates, & priores, abbates proprios non habentes, saltem semel in anno, præsentem toto conventu, aut aliquibus de senioribus & prudentioribus, ad hoc a capitulo deputatis, reddant de statu monasterii & administratione sua plenarie rationem. Si quis vero abbas vel prior statutum hujusmodi neglexerit observare: ipso facto, donec id satisfecerint, a suis administrationibus sint suspensi.

LII. *Quod religiosi non emant vel vendant.*

Venaliu commercia rerum, quibus cupiditas dandi minus, vel plus recipiendi, expetit captiones, vix aut nunquam sine interventu peccati, etiam inter laicos fieri dignoscuntur: quanto magis eorum manus, qui sanctæ religionis habitu & observantia supra terrenis actibus elevati, fordium & sœdum existit a talibus inquinari! Hoc igitur contra illos, quasi abominabilem lepram, officio debite sollicitudinis insequentes: arctius inhibemus, ne monachi vel moniales, aut religiosi quilibet, cujuscunque religionis existant, mercationes, quæ in emendo vel vendendo consistunt, in nundinis, mercatis, vel alias, audeant in quibuscunque rebus aliquatenus exercere. Alioquin, non solum ij qui fecerint, verum etiam ij de quorum mandato proecesserit, ipso facto ab officio sint suspensi: quæ suspensio nullatenus relaxetur, quousque satisfecerint de præmissis. Quæcunque vero contra monachorum statum, & conversationem superius sunt statuta: in monialibus, & in eadem quoque professione consentiant, æque volumus & præcipimus observari.

LIII.

ANNO
CHRISTI
1168.

LIII. *Quod moniales ad certa loca non exeant.*

Moniales Deo dedicatæ, quæ abnegantes se ipsas, & renunciantes sæculo, soli Christi servitio se perpetuo manciparunt, omni custodia servare se debent, & portas sensuum obsecrare, ne unquam introitus pateat maligno spiritui, ex quo eis vel aliis in pravorum desideriorum ardore, vel saltem levi cogitatione, detur occasio delinquendi. Eapropter in cœnobiiis certa loca sunt deputata, quæ eas exire non convenit: ut possint Domino, cordis & corporis innocentiam conservare. Intrare enim debet oratorium monialis in quo prudenter orando sibi provideat, ne aliquando in tentationem incidens, in delictum aliquod prolabatur: accedat ad capitulum, in quo iuste puniat quæ commisit: intret dormitorium & refectorium horis suis, in quibus corpus ad sustentationem nec deficiat recreando, assistat sibi temperantia, ne ex refectiois superfluitate caro recalcitret, & eam non deserat fortitudo, ut resistat fortiter tentationibus, dum quiescit. Sed cæteris horis moretur in claustris, in quo sic se claudat, & corporis sui sensus: ut inter se & mundum, chaos firmatum esse intelligens, & solum Deum oculis mentis aspiciens, aliquod prægustet de æternæ vitæ dulcedine contemplando. Præmissa vero loca personis sæcularibus vacua esse præcipimus: ut ad eam non nisi ex necessaria & iusta causa, personæ sæculares accedant: & hoc non frequenter, sed raro, ne ex frequenti conversatione sæcularium, quies earum vel contemplatio perturbetur, vel saltem ad sæcularia, cogitatione vel desiderio, earum animus pertrahatur.

Eapropter illud statuimus, ut nunquam cum hominibus, vel aliquibus personis religiosis vel sæcularibus, nisi in publico & non suspectis locis, colloquium habeat monialis. Et ubi seriosum colloquium est habendum, monialis sola non conveniat ad loquendum, sed sibi ad minus monialis alia Deum timens, & in religionis observatione rigida, societur, quæ illos videat, & possit omnium, quæ per aliam facta fuerint, esse testis: nisi quando voluerit confiteri. Nunquam autem extra domum, nisi de suæ superioris permisso, cum aliquo homine comedat: nec tunc, nisi cum tali, qui tanta sit ei consanguinitate vel affinitate, seu alia honesta familiaritate conjunctus, & alias non suspectus, quod non liceat inter eos aliquod suspicari sinistrum. Alia vero loca, quam quinque præmissa, monialis sibi reputet penitus interdita, ut ad ea nunquam accedat, nisi ad locum infirmam.

Concil. General. Tom. XI.

Atque, vel ad alium ad hoc monialibus deputatum; in quo de licentia abbatissæ seu priorissæ causa recreationis esse poterit, si debilitate seu infirmitate detente, vel ut ibi recreationem & infirmitatis remedia percipiat opportuna.

Ad officinas etiam, moniales, nisi illæ quibus hoc ex officiis competit, non accedant: & illæ nunquam solæ, sed cum honesta societate, ut superius de aliis est expressum. Abbatissæ vero, & priorissæ, & cæteræ quæ monasteriis præsent, quocumque nomine censeantur, monasteria non exeant, nisi ex evidenti monasterii utilitate, seu necessitate urgente, & cum honesta societate. Cæteris vero inferioribus monialibus, nusquam, nisi iusta vel necessaria causa, excundi monasterium licentia præbeatur.

Et tunc nunquam solæ ire, esse, vel morari extra monasterium permittantur: nisi tali moniali fuerit alias sociata, quæ sic probata in monasterio fuerit, quod de ipsa nihil sinistrum valeat suspicari. In tertis quoque nostræ legationis consuetudinem abolemus, qua moniales monasteria consueverunt exire, occasione processionum, quæ quandoque fiunt publicæ & solemnes: firmiter statuentes, ut occasione prædicta monasteria sua non exeant moniales; sed infra septa monasteriorum, processionum solemnia peragant temporibus quibus consueverunt fideles in processionibus convenire. Nihilominus archiepiscopis, episcopis, & aliarum ecclesiarum prælatis, quibus visitandi officium de jure seu consuetudine competit, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub obstaculo Divini iudicii districtè præcipimus, ut monasteria monialium, cum expedit, visitantes, quæ statuta sunt, faciant firmiter observari.

LIV. *Quod monachi frequenter confiteantur, & frequenter celebrent.*

Ad hæc quia scriptum est quod septies cadit iustus in die, & quod nemo existens in mortali corpore sine crimine vivit: necessaria multum & utilis est, præcipue religiosis, confessio, in qua omnibus, quæ Deum possent offendere, & illis conscientiam premunt, cum cordis contritione discussis, & cum amaritudine recensitis, accedant cum securitate conscientiæ ad orandum, & ad offerendum hostiam immaculatam in altari. Propter quod statuimus, quod abbates, seu priores, seu subpriores eis absentibus, frequenter requirant saltem semel in mense, confessores monachis deputatos, de nominibus consentientium monachorum: ut sic illos qui non frequenter confitentur, graviter arguant, & ad confitendum indu-

LII iij cant.

ANNO
 CHRISTI
 1268.

cant. Quod mandamus circa monachos A
 constitutos in sacerdotio, qui nou frequenter celebrant, observari.

NOTÆ GABR. COSSARTII S. I.

Summe in Britannia fuit auctoritatis hoc concilium. Quapropter magnum conciliū vocat Matth. V. Westmonasteriensis: celebratum scilicet, ut ait idem, presentibus universis prelati Anglie, VII. a Ilis, Scotia, & Hibernia. Itaque ex illius decretis totius ecclesie Britannicæ consensu conditis, ecclesiastica constituta disciplina est: & ad usque Anglorum a Romana ecclesia defectiōnem instituta illa servata sunt. Hinc frequentissima in ecclesiasticis Britannorum libris mentio constitutionum Othonis & Othoboni.

Anno M C C L X I X conciliū hoc peperam attribuit Parisi continuator, cujus chronologiā anno uno tardorem esse sole, jã observavi ad concilium Bononiense anni M C C L X I V. Certe ante anni M C C L X V I I I. sine Britannia Othoboni diffidit. Revocatus enim est a Clemente IV. & ab eo missus ad Castellæ regem, ut constet ex pontificis ipsius epistola, data x. Kal. Jul. quæ apud Raynaldum extat. Atquæ anno M C C L X V I I I. prid. Kal. Decembr. Clemens pont. obiit. Gravior est in Anglicana collectione lapsus, in qua hæc synodus anno M C C L X V I I I. collocatur: cum præter titulus & Clementem pontificem, qui anno M C C L X V. sedere cepit; & Othobonum legatum, qui anno M C C L X I I. a Clemente in Angliam missus.

ANNO
 CHRISTI
 1268.

Collocari
 debuerat
 ante Londi-
 nense concilium.

** S. LVDOVICI FRANC. REGIS
 PRAGMATICA SANCTIO.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Ut eccl. s. arum prelati, patroni, & beneficiorum collatoribus ordinariis, iura sua seruentur.
2. Ut liberae sint electiones ecclesiarum.
3. Ut simonia a regno eliminetur.
4. Ut promotiones & collationes beneficiorum fiant secundum dispositionem juris communis.
5. Ut libertates & privilegia ecclesiarum & locis religiosi concessa, conserventur.

Lvdovicus Dei gratia Francorum rex, ad perpetuum rei memoriam, Pro salubri & tranquillo statu ecclesie regni nostri, necnon pro Divini cultus augmento, & Christi fidelium animarum salute; utque gratiam, & auxilium omnipotentis Dei (cujus solius ditioni ac protectioni regnum nostrum semper subiectum extitit, & nunc esse volumus) consequi valeamus: quæ sequuntur, hoc edicto consultissimo, in perpetuum valituro, statumus & ordinamus.

CAPITVLA.

I. Ut ecclesiarum prelati, patroni, & beneficiorum collatoribus ordinariis, iura sua seruentur.

* al. plenarium

Primo, ut ecclesiarum regni nostri prelati, patroni, & beneficiorum collatores ordinarii jus suum plenarie habeant, & unicuique sua iurisdictione servetur.

II. Ut liberae sint electiones ecclesiarum.

Item ecclesie cathedrales, & alie regni nostri liberae electiones, & earum effectum integraliter habcant.

* In codice MS. collegij Nav. str. additur, promotiones, collationes,

III. Ut simonia a regno eliminetur.

Item simoniæ crimen pestiferum ecclesiam labefactans, a regno nostro penitus eliminandum volumus & jubemus.

IV. Ut promotiones & collationes beneficiorum fiant secundum dispositionem iuris communis.

Item promotiones, collationes, provisio-

nes, & dispositiones prælaturarum, dignitatum, & aliorum quorumcumque beneficiorum & officiorum ecclesiasticorum regni nostri, secundum dispositionem, ordinationem, & determinationem juris communis, sacrorum conciliorum ecclesie Dei, atque institutorum antiquorum sanctorum patrum, fieri volumus & ordinamus.

ANNO
 CHRISTI
 1268.

* al. Beneficiorum ecclesiasticorum, & officiorum regni nostri,

V. Ut libertates & privilegia ecclesiarum & locis religiosi concessa, conserventur.

Item libertates, franchisias, prærogativas, iura ac privilegia, per inclitæ recordationis Francorum reges prædecessores nostros, & successives per nos, ecclesiis, monasteriis, atque locis piis, religiosi, necnon personis ecclesiasticis regni nostri concessas, & concessa, innovamus, laudamus, approbamus.

Mandatvm de exequendo.

Earum tenore universis iustitiariis, officariis, & subditis nostris, ac loca tenentibus, presentibus & futuris, & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, districte præcipiendo mandamus: quatenus omnia & singula prædicta diligenter & attente servent, teneant & custodiant, atque servari, teneri, & custodiri inviolabiliter faciant, nec aliquid in contrarium quovis modo faciant, vel attentent, seu fieri, vel attentari permittant; transgressores, aut contra facientes tali pena plectendo, quod cæteris deinceps cedat in exemplum. In quorum omnium & singulorum testimonium, præfentes litteras sigilli nostri appensione muniri fecimus. Datum Parisius anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo, mense Martio.

G. C. Sic edita est in bibliothecis patrum hæc pragmatice. Editiones ejusdem alie sunt, in quibus sunt capitula sex, addito uno, quod ibi quintum locum obtinet, quinto nostro sextum in locum rejecto. Sic autem se habet.

Item exactiones & onera gravissima pecuniarum, per curiam Romanam ecclesie regni nostri imposita, vel impositas, quibus miserabiliter regnum nostrum depauperatum extitit, sive etiam imponendas vel imponenda, levati, aut colligi nullatenus volumus: nisi dumtaxat pro rationabili, pia, & urgentissima causa, vel inevitabili necessitate, & de spontaneo & expresso consensu nostro, & ecclesie regni nostri.

HENR. SPONDANI EPISC. APAMIENSIS
 Nota in postremum hoc capitulum.

Ex tomo I. continuationis annal. eccles. anno 1268.

Hoc sane etsi non abnuamus vere nec injuste a Rege fuisse statutum, haud tamen videmus quomodo a plerisque contra Romanam sedem contorqueatur, cum non conserverit illa, nec certe conveniens sit ut agat, abique regum & principum consensu onera ecclesiarum imponere: & aliqui nec adeo videatur hæc Ludovici prohibitio coherere cum iis que leguntur in quodam chronico, provinciarum Remensem, Senonensem, & Rothomagensem, audio quod Rex peteret a pontifice decimam in subsidium terræ sanctæ, querelas in eum ad Clementem pontificem misisse, quibus peterat ne quid ejusmodi regi concederetur: Regem vehementer inde exasperatum ad papam contra illos scripsisse, ac papam, illis auctore acceptis, decimam regi ad triennium concessisse: (de cuiusjmodi concessione dictum est anno superiori.) An dicemus sanctum regem invidisse Apostolicæ sedi de bonis ecclesie, quod

quod sibi tanta asperitate petebat? procul dubio si singula gesta ex bono & æquo astimenter, non erit unde in mutuas amaritudines prorumpatur.

*** CONCILIVM APVD CASTRVM
GONTERII.

A Vincentio de Pilenis Turonensi archiepiscopo
cum suffraganeis celebratum anno
MCCLXVIII.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De invadentibus & occupantibus bona ecclesiastica.
2. De impediendis iurisdictionem ecclesiasticam.
3. *B* *Vt sustinentes sententiam excommunicationis ultra annum, careant ecclesiastica sepultura.*
4. *Ne vacantes prioratus bonis omnibus demendantur.*
5. *Ne monachi extra abbatias vel prioratus depositum habeant.*
6. De vestimentis archidiaconorum & decanorum.
7. *Vt episcopus in sua diocesi absolere possit, in casibus, in quibus presens concilium excommunicat.*
8. *Vt superiora concilia observentur.*

CAPITVLA.

I. De invadentibus & occupantibus bona ecclesiastica.

QUIA clericis laici oppido sunt infecti, universos ballivos, potestates, personasque alias seculares, in generali per locorum ordinarios moneri præcipimus, & eis firmiter inhiberi, ne ecclesias, prioratus, domos, possessiones, & alias res ecclesiasticas indebite occupent, vel invadant, aut in religiosorum domibus ponant comestotes, quod in quibusdam locis præsumptione damnabili aliqui sæculares iudices facere præsumperunt: & si qui, post monitiones & inhibitiones huiusmodi, quidquam in contrarium facere præsumperint, excommunicationis sententia innotamus.

II. De impediendis iurisdictionem ecclesiasticam.

Præterea nonnulli barones, milites, ballivi, & alii sæculares homines, confæderationes, colligationes, seu conspirationes faciunt contra ecclesiasticam libertatem, maxime restringendo & diminuendo ecclesiasticam iurisdictionem, & subditis suis, ne in foro ecclesiastico litigent, in his quæ ad forum ecclesiasticum de jure vel consuetudine pertinent, inhibendo. Nos omnes huiusmodi præsumptores per locorum quoscunque ordinarios, aut de ipsorum mandato, in locis publicis, in generali moneri volumus & mandamus, ut infra duos menses a tēpore monitionis huiusmodi revocent, quicquid contra hoc attentave-

runt: & inhiberi ne in futurum talia attentare præsumant. Si qui vero in præmissis culpabiles existentes, prædictis monitionibus & inhibitionibus parere contempserint: nos autoritate concilii ipsos extunc in scriptis excommunicamus.

III. *Vt sustinentes sententiam excommunicationis ultra annum, careant ecclesiastica sepultura.*

Sane quia multi suæ salutis immemores, excommunicationis sententiam, per unum annum vel amplius, animo sustinenti durato, absolutionis beneficium usque ad aegritudinem in qua decedunt, petere differentes: statuimus, ut talibus denegetur in morte ecclesiastica sepultura.

IV. *Ne vacantes prioratus bonis omnibus demendantur.*

Cum ex cupiditate, quæ radix est omnium malorum, videatur procedere, quod abbates seu priores, transferentes seu translati, prioratus vacantes cessione, morte, vel mutatione priorum, bonis in prioratibus inventis denudent: nos indemnitate locorum providere volentes, inhibemus ne priores in suis translationibus, vel mutationibus, seu etiam abbates, prioratus seu loca vacantia bonis mobilibus ibidem existentibus adeo denudare præsumant, quin sufficiens provisio prioribus & monachis ibidem morantibus usque ad tempus collectarum remaneat in prioratibus supradictis. Si qui vero contra statutum huiusmodi aliquid attentare præsumperint: ad arbitrium illius episcopi, in cuius episcopatu deliquerunt, puniantur: diocesano episcopo, in cuius diocesi abbates vel priores ipsi consistunt, pœnæ huiusmodi impositionem ad illius requisitionem executioni mandante:

V. *Ne monachi extra abbatias vel prioratus depositum habeant.*

Item statuimus & ordinamus, quod omnes & singuli religiosi in propriis abbatias deposita habeant: alibi pecunias, vel thesauros quos habent vel habebunt in futurum, sine licentia, consilio, & assensu abbatum suorum, nullatenus deponentes. Et si in alio aliquo loco aliqua habeant deposita, ad proprium monasterium infra duos menses inducant. Illorum vero qui statuti huiusmodi inventi fuerint transgressores, prædictæ pecuniæ & thesauri, ipsorum monasteriis applicentur.

ANNO
CHRISTI
1268.VI. De Vestimentis archidiaconorum &
decanorum.

Statuimus insuper, ut archidiaconi, archipresbyteri, & decani rurales, infra jurisdictionum suarum metas, & aliis publicis locis, deferant capas clausas: alioquin super hoc per episcopos corrigantur.

VII. *Ve episcopus in sua diocesi absoluerit excommunicatos possit, in casibus, in quibus praesens concilium excommunicat.*

In omnibus autem casibus, in quibus excommunicationis sententias in praesenti concilio duximus promulgandas, cuilibet episcopo in sua civitate & diocesi absolventi excommunicatos huiusmodi, post satisfactionem congruam in forma ecclesiae, auctoritate praesentis concilii damus liberam potestatem.

VIII. *Ve superiora concilia obseruentur.*

Concilia autem omnia & singula, tam per nos, quam praedecessores nostros haecenus celebrata, renovamus: & huius auctoritate concilii confirmamus.

Actum apud Castrum Gonterii die Lunae post festum beatae Mariae Magdalenae, anno Domini MCCLXVIII.

ANNO
CHRISTI
1269.

*** CONCILIVM ANDEGAVENSE.

Exeditione Ioannis Maani, & ex codice MS.

Incipiunt statuta provincialis concilii facta Andegavis, die Martis post quindenam nativitatis B. Ioannis Baptistae anno Domini MCCLXIX.

CANONES.

I. De prohibentibus donationes & legata ecclesiis fieri a suis subditis.

QUIA intelleximus, quod quidam domini temporales, & eorum allocati, inhibent seu inhiberi faciunt subditis suis pro sua libere voluntatis, in grave praedictum iudicium ecclesiae & periculum animarum, ne iidem subditi de rebus, quas tenent ab iisdem, elemosynarum, legari, aut donacionis, vel alterius licite alienacionis titulo, transferant aliquid in ecclesias vel alia pia loca: id praesentis auctoritate concilii de cetero fieri prohibemus: statuentes, ut nisi per locorum ordinarios sufficienter moniti, attentata super hoc revocare, aut ab huius-

A modi praesumptione cessare noluerint, ad revocandum & desistendum per ipsorum ordinarios censura ecclesiastica compellantur.

II. *Ve personae ecclesiasticae non sint advocati in curia seculari.*

Item, quia iuxta legitimas sanctiones turpe est clericis, si peritos se vel in ostendere disceptationum forensium: huiusmodi auctoritate concilii prohibemus, ne clerici beneficiati, vel in sacris ordinibus constituti, in causis forensibus coram saecularibus iudicibus se venales exponant, aut patrocinium cuiquam publice praestare praesumant: ipsosque monemus praesentis auctoritate concilii, ut ab huiusmodi praesumptione desistant: statuentes, ut si qui de cetero huiusmodi statuti fuerint transgressores, per locorum episcopos canonice compescantur: praecedentium conciliorum statuta in suo robore durantur. In cuius rei testimonium, &c. Datum ut supra.

*** CONCILIVM SENONENSE

Edidit Lud. Bail. ex codice censuali episcopatus Parisiensis.

ANNO
CHRISTE
1269.

Statuta in concilio Senonensi quod celebravit archiepiscopus Senonensis die sabbati ante festum SS. Simonis & Iudae, anno Domini MCCLXIX.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Contra clericos qui focarias tenent.
2. Ne ecclesiastici contra actibus usurariis subscribant & contra usuras.
3. Ve usurarii communiione & sepultura careant.
4. Ve servetur canon, Omnis utriusque sexus.
5. Ne clerici clericos trahant ad publica iudicia.
6. De abusibus privilegiorum.

CAPITVLA.

I. Contra clericos qui focarias tenent.

CVM legatorum sedis apostolicae statutum edita in provincia cis commissa, perpetuo sunt servanda, & bonae memoriae quondam apostolicae sedis Gallo legatus in Francia contra sacerdotes & clericos concubinarios statutum fecit in his verbis: Excommunicamus omnes sacerdotes & clericos quoscumque, qui post legitimam admonitionem, focarias, vel alias mulieres de quibus mala suspicio possit suboriri, in domibus propriis vel alibi, unde populus vel ecclesia scandalizetur, duxerunt retinendas, nisi sint clerici qui sunt in minoribus constituti ordinibus, quos legitime contraxisse probatur. Qui tamen cum vigore ecclesiastica beneficia retinere non debent:

V. supra ad
ann. 1208.

ac ex hujusmodi salubri statuto rarus aut nullus fructus pervenit, quia forte statutum hujusmodi ad multorum notitiam non pervenit, cum multi sacerdotes & clerici in propriarum periculum animarum, plurimorum scandalum, perniciosum exemplum, vituperium ministerii nostri, & ad dispendium ecclesiasticæ dignitatis, tenent focarias, vel alias mulieres suspectas, in domibus propriis vel alibi, unde populus vel ecclesia scandalizetur: precipimus, & in virtute districtæ obedientiæ mandamus, ut omnes prælati, sive majores, sive minores, subditos suos sacerdotes & clericos tenentes in domibus suis vel alibi mulieres hujusmodi, si sint per hoc publice diffamati, autoritate statuti prædicti in synodis & capitulis, præsentibus moneant competenter, ut ab insolentis hujusmodi perniciosis & detestabilibus resipiscant. Quod si competenter moniti non fecerint, autoritate statuti hujus, excommunicati publice denunciarentur, ac exigente eorum rebellione, eorum beneficia sazierentur. Caveant prælati quicumque, ne in faciendis his monitionibus sint tepidi vel remissi, si canonicam ultionem velint effugere ac infamiam: ne scrupulo societatis non carcat, qui manifesto facinori, cum possit, desinit obviare.

II. Ne ecclesiastici contractibus usurariis subscribant: & contra usuras.

Quia subscripti sigilli appositio in multis juris articulis consensum & probationem inducit: prohibemus ne qua persona ecclesiastica litteras vel instrumenta super contractibus usurariis, vel de usura suspectis, sigillare vel sigillari præsumat. Ex hoc enim quidam laici credentes vel confingentes contractus hujusmodi per ecclesiam approbari, peccant securius, nec verecundantur dare publice pecuniam suam ad usuram. Ex qualitate autoritatis, negotii, & personæ creditoris, contractus usurarios reputamus: videlicet si creditor consuevit sœnerare: prohibentes, ne quis in domibus, vel in locis, aut terris ecclesiarum, Lombardos vel alios advenas qui vulgariter dicuntur, usurarios manifestos, recipere præsumat: cum receptores hujusmodi approbare videantur usuram, quam utriusque testamenti pagina detestatur. Qui contra fecerint, a superiori suo, monitione competenti præmissa, per censuram ecclesiasticam compeſcantur.

III. Ut usurarii communionem & sepultura caveant.

Item quia patum est esse jura, nisi sint qui ea regant & observent & faciant observari: constitutionem concilii contra usurarios editam, qua cavetur ne usurarii manifesti ad Concil. General. Tom. XI.

A communionem admittantur altaris, nec Christianam, si in peccato decesserint, accipiant sepulturam, & quod oblationem ipsorum nullus recipiat, firmiter præcipimus observari. Qui contra fecerint, præter penam constitutionis ejusdem, sui superioris arbitrio puniantur. Si vero exempti sive privilegiati contra constitutionem eandem fecerint: episcopi loci illius contra eos, quantum de jure poterit, procedere non omitant. Et si propter hoc ipse, vel alius ad quem pertinet, litem, seu molestiam, aut calumniam patiatur: expensis communibus quæ fient de conturbatione cõmuni, per duos, videlicet unum de capitulo cathedralis ecclesiæ, & unum abbatem ejusdem diocesis fide dignum, imponenda & exigenda super illos quos ad hoc deputaverint, defendatur. Durabit autem præfens statutum usque ad sequens concilium: & tunc melius videbitur quis fructus ex hoc poterit provenire, & de hoc computabitur in concilio subsequenti.

IV. Ut servetur canon, omnis utriusque sexus.

Item statutum concilii generalis de viventibus arcendis ab ingressu ecclesiæ, & morientibus qui Christiana debent sepultura carere, nisi saltem semel in anno omnia peccata sua fideliter confessi fuerint proprio sacerdoti, & ad minus in Pascha susceperint reverenter Eucharistiæ sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ab ejus perceptione ad tempus abstinentium duxerint, observetur firmiter, & frequenter in ecclesiis publicetur. Caveant sacerdotes, ne ad communionem altaris aliquem admittant, nisi sibi vel alii idoneo de sua licentia omnia peccata sua sit confessus.

V. Ne clerici clericos trahant ad publica iudicia.

Quamvis hoc grave nimis & Divini plenum animadversione iudicii, quod aliqui laici falsè in messem Domini sacrilegis ausibus ingerentes personas ecclesiasticas suis subjiciendo iudiciis in periculum fidei, ecclesiasticam moliantur subicere libertatem: hoc tamen attentius zelum commover ultionis, quod iidem laici, sui fermentum erroris dicuntur in clero aliquotiens invenire, dum clerici a clericis, in eo quod est gravius, religiosi, non solum sed interdum voluntarii, spretis ecclesiasticis tribunalibus, ad publica iudicia educantur. Hinc volentes juxta sacrorum instituta canonum nos salubriter contra morbum hujusmodi remedia invenire, ad instar felicitis recordationis Innocentii papæ prædecessoris nostri statuendum duximus, ac etiam inhibendum, ut tam prælati, siue regulares sint sive & sæculares, quam alii clerici regni Franciæ, alii

Later. IV. c. 21.

Est fra-
mentis epi-
scole pon-
fice alicui-
jus.

Corr. &
quod eo e.

ANNO CHRISTI 1269.

ANNO CHRISTI 1269.

aliquid deest.

Fragmētum epistolae alicuius pontificis.

alios in contemptum publici beneficii, A quod toti clericorum collegio ita inuolabiliter institutum est, ut eis privatis aliquorum pactis vel consensibus nequeat derogari, suo relicto iudice ad publica trahere iudicia non presumant. Alioquin presumptores hujusmodi causam perdant, habendi a comunione nihilominus alieni: & tam episcopi, quam alii, in criminali negotio, si relicto ecclesiastico iudicio publicis iudiciis expurgare voluerint, suum locum amittant, etiam si pro ipsis ecclesia profiteatur. In civili vero perdant quod si locum suum maluerint obtinere. Quocirca fraternitati vestrae ad instar praedecessoris eiusdem in virtute obedientiae districte praecipiendo mandamus, quatenus & inhibitionem hujusmodi in vestris provincialibus conciliis & episcopalibus synodis per dioceses publicetis, & faciatis solemniter publicari, ubi & quando videbitis expedire. Si quos veto vobis lege diocesis subiectos, seu & exemptos (contra quos, quantum ad hunc articulum pertinet, vobis, tanquam delegatis a nobis, committimus autoritate praesentium vicces nostras) circa praedicta manifeste culpabiles inuenietis: excommunicatos expresse denuncietis, & faciatis autoritate nostra usque ad satisfactionem condignam publice nunciari: quos absolvi absque speciali mandato sedis apostolicae prohibemus, si fecus actum fuerit irritum nunciantes. Ipsos nihilominus alias animadversione castigando canonica, si fuerit opportunum: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Non obstante si aliquibus eorum ab apostolica sede sit indultum, quod excommunicari aut interdici per apostolicas litteras, neque vel suspendi, quae de indulto hujusmodi ejusque tenore de verbo ad verbum plene & expresse non fecerint mentionem, seu constitutione de duobus dictis edita in concilio generali.

VI De abusibus privilegiorum.

Licet regularis ordinis professores, illi praesertim quos majoris libertatis apostolica sedes privilegiis honoravit, attollere congruis favoribus, & ipsorum illibata omnino servare privilegia intendamus: sic tamen suis iuribus volumus manere contentos, quod ipsorum privilegiorum limites observantes, jura non occupent vel impediunt aliorum. Sane intelligimus, quod Templarii, & alii religiosi privilegio exemptionis gaudentes, de regno Franciae, hospites suos qui dati ordinum eorum seu oblata dicuntur vel qui aliquem censum, etiam modicum, eis solvunt, pete ac conservatores a sede apostolica deputatos, privilegiorum praetextu defendunt, ne, cum delinquant, a suis ordinariis ecclesiasticis, sicut alii laici, pro factis videlicet, adul-

teris, & aliis criminibus, quorum ad ordinarios ipsos spectare noscitur correptione, puniantur. Capellas autem & oratoria sine consensu & autoritate dioecesanorum construunt, ne non & interdicti & suspensionis sententias, quas ordinarii proferunt in loca & personas sibi subiecta, damnabiliter contemnentes, faciunt in locis eisdem, capellis, & oratoriis, Divina renitente justitia, celebrari: quanquam quod haec ipsis liceat, apostolicum privilegium aut indulgentiam non ostendant. Causas quoque suorum hominum assumptas, illos quos propriis hominibus injuriari asserunt, super hujusmodi injuriis, licet sint iidem homines liberi, conveniunt, & in causam nomine suo trahunt. Idem etiam exempti, & alii quamplures religiosi, pro eundem peccatis eunctas poenas statuunt infligendas: ex quo interdum evenit ut dum tales poene delinquentibus infliguntur, eorum peccata quae occulta fuerant, veniant in notitiam aliorum. Volentes itaque talium praesumptionibus, eogravis, prout nostrae incumbit sollicitudini, remediis obviare: apostolica autoritate, de consilio fratrum nostrorum statuimus, quod si hospites vel homines qui dati dicuntur vel oblata, vel qui praefatis exemptis aliquem solvunt censum, si non se omnino iidem exempti reddiderint, sicut in proprietatibus suis omnimodo duxerunt remanendum, propter haec ab episcoporum suorum sententia nulla tenus eximantur, sed potestatem in eos ipsi episcopi, sicut in alios suos parochianos, eximant, cum pro suis excessibus fuerint corrigendi: nec ob hoc, exemptorum ipsorum conservatores quicquam contra episcopos valeant attentare. Oratoria vero vel capellas in locis non exemptis, sine dioecesanorum locorum licentia, iidem exempti construere non praesumant: nec in sic constructis, neque in locis non exemptis, cum ab ordinariis fuerint interdicta, celebrent vel faciant celebrari Divina. Quod si talia praesumpserint, per locorum ipsorum ordinarios compescantur: & si quas propter hoc exemptorum ipsorum conservatores sententias in contrarium protulerint, illas penitus revocamus. Prohibemus autem, ne in locis exemptis haec ipsi exempti facere audeant, nisi super his licentiam sedis apostolicae habeant, vel ipsius privilegium speciale. Causas quoque, siue lites proprias suorum liberorum hominum, quae videlicet ad ipsos tantum homines, iidem exempti suo nomine siue ut actores, siue ut defensores, veluti suas aliquatenus non assumant, etiam si sint ipsi dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit iidem. Pro peccato vero incoegno & occulto cuncta poena nullatenus statuitur: ex quo, si per eum satisfiat, quodammodo peccatum ipsum percipi valeat vel adduci.

f. certis pec. certar. poenas

f. exerts ccant

deest spectant

certa

ANNO
CHRISTI
1270.

** CONCILIVM RAVENNENSE,

Adversus Cæsenatis episcopatus invasores, Philippo archiepiscopo præside, anno Dom. MCCLXX.
IV. Kal. Mai.

A Nno MCCLXX. (inquit Hieronym. Rybcus, Ravenn. historia lib. vi.) Ravennæ provinciale concilium habitum est; dieque D. Vitalis festo, cum in sacrarium ædis D. Vitalis convenissent, Michael Comaciensis, Gratia Sallinas, Henuerardus Cælnas, Rodulphus Forolivianus, Ravaldinus Foropompilianus, Sinibaldus Forocornelianus, episcopi; & Drudo Ravennatis ecclesiæ præpositus, Philippique archiepiscopi vicarius; inspectantibus atque attentibus, Aldebrandino archidiacono, sacerdotumque choro; cum Ravennates etiam ad celebrandam Divi tutelaris memoriam frequentes concurrissent: ut consuleretur ecclesiarum damnis, diris devoverunt omnes, qui contra Henuerardum episcopum Cæsenatensem, ejusque episcopatum, armati inermesque movissent, cum illisque consilia, aut copias conjunxissent; neque possent absolvi, nisi satisfecissent. Quod si qua respublica idem tentasset, illi jam sacris esset interdictum Adscribuntur huic decreto testes, Placidus D. Vitalis, Beneventus D. Laurentii, Iacobinus D. Mariæ in monte Cæsenati, abbates, atque item alii. Statim etiam episcopi sibi invicem, alter alteri partes quas suas detulerunt, polliciti, quana execrationis sententiam in bonorum ecclesiæ suæ raptores ex eis unus tulisset, reliquos ratam habituros, divulgaturusque ac servaturos.

ANNO
CHRISTI
1270.

** CONCILIVM COMPENDIENSE.

Ex R. P. Jac. Sirmondi MS. nunc primum editum.

Concilium provinciale ecclesiæ Remensis celebratum Compendii a R. patre D. Ioanne de Courtenay archiepiscopo Remensi, anno MCCLXX.

V Niversis præsentis litteras inspecturis, Ioannes de Courtenay permissione Divina Remensis archiepiscopus; Milo de Bazochiis Sueffionensis, Garo de Campania Laudunensis, Vvarmundus de Boisferia Noviomenis, Rainaldus de Nantolio Belvacensis, Bernardus Ambianensis, I. Tornacensis, & Robertus Silvanectensis, eadem permissione episcopi, Remensis ecclesiæ suffraganei: in concilio celebrato apud Compendium, cum procuratoribus aliorum suffraganeorum ejusdem provinciæ absentium, & cathedralium ecclesiarum, congregati, salutem in Domino. Noveritis nos anno Domini MCCLXX. die Lunæ ante Ascensionem Domini statuisse & ordinasse ea quæ sequuntur in concilio suprascripto.

STATVTA CONCILII:

Adversus eos qui bona ecclesiastica capiunt, vel fassunt.

N onnunquam ballivi, præpositi, & cæteri laici temporalem jurisdictionem habentes, homines, animalia & alia bona prælatorum & ecclesiarum, & hominum eorundem, per se, vel ministeriales suos, pro suæ voluntatis arbitrio nequiter
Concil. general. Tom. XI.

ANNO
CHRISTI
1270.

A capiunt vel fassunt: nec capta vel fassita volunt restituere requisiti, sed damna iniuriis cumulando, gravant & lædunt enormiter ecclesias, non restituendo nec reddendo, donec sibi, eum maxima prælatorum & ecclesiarum jactura, & aliqua pecunia summa, expensarum prætextu, fuerit satisfactum; per tale concussionis dispendium iniquum perversi lucri compendium prosequentes; dum homines captos & animalia sic adducta non reddunt, donec ipsis pro eorum pastu interdum plurimum refundatur.

B Præterea ut res ecclesiarum ab eis iniuriose fassitæ & capte, ad dominos aut damnosæ aut inutiles reddantur: eas in captione vel fassina sic affligere, sic afficere, sic onerare superflue sumptibus occasione custodia, vel aliter pro eorum libito faciendum, sic suis & aliorum abusibus dissipari & deteriorari procurant, ut in restitutione non reddi, sed redimi videantur.

C Plerumque contingit, quod domini seculares, ballivi, præpositi, & alii justitiani, seu ministeriales eorum, res, homines, vel animalia prælatorum, & ecclesiarum, seu subditorum eisdem, fassunt, capiunt, & arrestant & detinent, seu capi, fassiri, arrestari, & detineri faciunt pro suæ libito voluntatis, ad jurisdictionis ecclesiasticæ præjudicium & gravamen. Et hæc ipsi interdum faciunt, vel fieri procurant a talibus, & per tales, qui non reperiuntur in dicecesi, in quibus hæc faciunt vel fieri mandant, seu in quibus autoritate ipsorum talia peperantur. Propter quod dicecesani episcopi in quorum territorio res & bona prædicta, fassita & arrestata sunt & detenta, in prædictis dominos seculares, ballivos, præpositos, justitianos, seu ministeriales ipsorum, extra territorium suum, & jurisdictionem, censuram ecclesiasticam non exercent.

D Vt igitur ecclesiasticis indemnitatibus consulatur, & malignantium perversitatibus obvictur: ordinamus atque statuímus, quod tales invasores, raptores, & captores rerum seu bonorum ecclesiasticorum, dummodo excessus sint notorii & manifesti, vel de his aliter legitime constet, canonica monitione præmissa, nisi plane & libere restituerint, & debite satisfecerint, per ordinarium dicecesanum anathematis gladio feriantur; & non sibi dicti raptores seu invasores celeri restitutione provideant, in eos sententia districtius aggravetur; in participantes & consentientes, auxilium & consilium præbentes, excommunicationis sententiam promulgando, ac etiam a Divinis cessando, ubi res & bona detinebuntur ecclesiæ, vel ubi dicti malefici residentes fuerint vel præsentis, ulterius ad interdicti generalis ponendi sententias procedendo,
Mmm ij si fecun-

Corr. dice-
cessibus,

Corr. nisi

ANNO
CHRISTI
1270.

fi secundum arbitrium episcopi contumacium pertinacitas hoc exegerit, vel enormitas facinoris perpetrati: & unius episcopi latus super his sententias carceri requisiti ab eo publicare teneantur, & facere in suis diocesis, quantum a jurisdictionem suam pertinet, observari (si quidem, ut dictum est, ipsos maleficos in alterius diocesi commorantes, in alterius diocesi prænominatos excessus confiteri notorie perpetrasse) vel alias legitime, cum ratione delicti, forum ejus in cuius deliquerint diocesi fortiantur. Statuimus ordinantes, quod taliter notorie delinquentes moneri & citari, ubicumque valeant inveniri. Contra illos autem, quos non notorie sed legitime confitetur deliquisse, non auctoritate concilii, sed ordinaria procedatur.

* add. de-
beant

Et si monitus vel citatus, contumax fuerit, aut parere vel emendare noluerit: ab ipso episcopo, in cuius deliquit diocesi, volumus quod possit in ipsum seu eos excommunicari. Ita quod si idem episcopus in ipsos malefactores notorios animadvertens, alium ordinarium suffraganeum Remensis metropolis requisierit, vel processum suum ei insinuare curaverit: requisitus episcopus sententias publicet, & legitime aggravet secundum quod expedientius fieri poterit, ac sic alter alterius onera portet, & mutuum consilium & auxilium sibi præbendo, ab oppressionibus & injuriis hujusmodi, ecclesias unanimi præsidio tueantur.

Salvis nihilo minus iis quæ super prædictis & aliis articulis per sedem apostolicam, ac per venerabiles patres ecclesie Gallicanæ, ac in aliis conciliis provincialibus Remensis provincie, ordinata sunt & statuta: quæ præcipimus & statuimus observari, & a suffraganeis, si eis videatur expediens, in eorum synodis publicari. In cuius rei testimonium & munimen sigilla nostra præsentibus duximus apponenda. Datum & actum anno & die prædictis.

ANNO
CHRISTI
1270.

** CONCILIUM AVENIONENSE

Ann. MCCLXX. Id. Jul.

Nunc primum prodit ex MS. Eminentiss. Card. Chiffi.

* Bertrandum

Concilium I. per dominum B. Ma-
leferrati, quondam archiepiscopum
Arelatensem, celebratum.

TITULI CAPITULORVM.

1. Ut alienationes bonorum ecclesiasticorum revocentur.
2. Ut pecunia legata, ad arbitrium executorum dividatur in causas pias.
3. Ut archiepiscopus & suffraganei se invicem juvent in sententiis servandis & publicandis.
4. Ut qui habent personatus, & beneficia curata, presbyteri fiant intra annum.

5. Ut expensa facte in legatos apostolicos, solvantur de contributione ecclesiarum.
6. Ut personatibus assignentur certi redditus.
7. Ut religiosi & clerici non querant defensionem sacralatem contra episcopos.
8. De clerico qui episcopum, præpositum, &c. graviter leserit.

ANNO
CHRISTI
1270.

PRÆFATIO.

ANNO Domini MCCLXX. Idibus Julii, venerabiles patres domini B. Dei gratia archiepiscopus Arelatensis. R. Cavallicensis. G. Carpentoratenensis. Zoen Avenionensis. N. Vasionensis. P. Auriacensis. I. Tricastinus, episcopi Arelatensis ecclesie suffraganei, atque multi alii prælati ejusdem provincie, apud Avenionem in provinciali concilio congregati, hæc subscripta capitula in eodem concilio promulgata seruari per totam eandem provinciam mandaverunt: licet eadem non sint statuta, sed in forma pronuntiata fuerint statutorum.

Bertrandus

CAPITVLA.

I. Ut alienationes bonorum ecclesiasticorum revocentur.

Alienationes factas de possessionibus ecclesiarum sine diocesanorum consentu, rectores seu priores earumdem ecclesiarum, sive sint alienatores, seu eorum successores, studeant celeriter revocare, quantum processerint de facto: alioquin per diocesanos locorum, tam dicti rectores seu priores, quam abbates, seu alii ad quos spectant illæ ecclesie, ad id monitione præmissa, per censuras ecclesiasticas compellantur.

II. Ut pecunia legata, ad arbitrium executorum dividatur in causas pias.

Cum autem testator legat certam pecunie quantitatem vel res alias pro forestis suis distribuendis arbitrio gadiatorum seu executorum testamenti sui, nec extant certæ personæ, quibus, seu inter quas, pecunia seu res sic legata distribuatur: statuimus quod pecunia seu res prædictæ, per ipsos executores, de consilio tamen & assensu prælatorum, ne fraud aliqua per ipsos gadiatores valeat procurari, in pias causas dividantur. Et nisi testator tempus præfixerit ad hujusmodi perfolvenda, dicti executores, per diocesanos locorum, ea infra annum solvete per censuras ecclesiasticas compellantur.

III. Ut archiepiscopus & suffraganei se invicem juvent in sententiis servandis & publicandis.

Item statuimus, quod dictus archiepiscopus & ejus suffraganei, mutuum sibi ad invicem auxilium in sententiis servandis & publicandis præstent, cum per illum, qui ipsas sententias tulit, fuerint requisiti.

IV.

IV. *Vt qui habent personatus, & beneficia curata, presbyteri fiant intra annum.*

Item statuimus, quod illi qui habent personatus etiam sine cura, seu beneficia curam animarum habentia, compellantur per dioecanos per subtractionem beneficiorum infra annum in presbyteros promoveri, nisi rationalem causam ostenderent, quare infra annum non possent, vel deberent: vel nisi sint archidiaconi, quibus sufficit quod sint diaconi, & quod in diaconatu ministrent.

V. *Vt expensæ factæ in legatis apostolicis, solvantur de contributione ecclesiarum.*

Item statuimus, quod si episcopus, vel aliquis rector alicujus ecclesiæ, de dioecesi expensas necessarias fecerit in legatis & nunciis sedis Apostolicæ, expensæ illæ solvantur de communi contributione ecclesiarum totius dioecesis: & istæ expensæ semel in anno in una synodo colligantur.

VI. *Vt personatibus assignentur certi redditus.*

Item statuimus, quod episcopi & capitula assignent & deputent clericis in personatibus seu dignitatibus suæ ecclesiæ constitutis, qui careant redditibus, certos redditus juxta facultates suas, & qualitatem dignitatis, sine magno præjudicio aliorum: quod videtur posse fieri, ibi præfettim ubi communia bona habentur.

VII. *Vt religiosi & clerici non querant defensionem secularem contra episcopos.*

Item statuimus, quod si religiosi vel clerici seculares se in quidagio seu defensione seculari posuerint contra episcopos & prælatos suos, nisi canonica admonitione præmissa, illi quidagio seu defensioni penitus renunciaverint, per dioecesanum excommunicentur: alias per subtractionem beneficium, si quod habent, si hæc contempserint, puniantur.

VIII. *De clerico qui episcopum, præpositum, &c. graviter laeserit.*

Item statuimus, quod si quis clericus episcopum, præpositum, seu alium in personatu, dignitate, seu canoniam alicujus ecclesiæ constitutum, factis vel verbis graviter dehonefaverit: non admittatur ulterius ad aliquod beneficium illius ecclesiæ, nisi passo injuriam satisfecerit de injuria seu offensa.

A *** CONCIL. APVD S. QVINTINVM, ANNO
CHRISTI
1271.

Ab episcopis Remensis provincie vacante sede Remensi celebratum, anno MCCLXXI.

Concilii huius quidquid superest, suppeditat Cl. Hemerius in augusta Veromanduorum illustrata, cujus hæc verba sunt. Eodē (anno MCCLXXI.) Milo Suessionensis antistes, vacante sede Remensi, concilium provinciale, pro usui jamdiu in eadem metropoli recepto, indixerat Sanquintini. Celebrationem tamen ejus canonici Remenses inturbant: vetantes inconsultis iis, nec largitis habendæ synodi facultatem, quemquam interesse suffraganeorum. Prohibitio publicata, Milonis institutum aliquandiu retardavit. Sed illo tandem composito dissidio, habitum illud est in eadem urbe apud Dominicanos: qui locus consuetus ejusmodi synodorum: Eoque cum alia præclara, tum in primis de sacrarum personarum & ecclesiarum privilegiis, &c. constituta quæ sequuntur.

I. *Vt prælati mutua non contrahant.*

Indemnitatibus ecclesiarum, prout ad nostrum spectat officium, providere volentes: statuimus, ut abbates, & alii inferiores prælati ecclesiarum, per litteras suas mutua non contrahant, nisi pro suis & ecclesiæ suæ negotiis procurandis. Qui vero contra hoc fecerint, ipso facto noventur se suspensos.

II. *De eo qui aliquem ab ecclesia abstraxerit.*

De violatoribus ecclesiarum statuimus, ut, ut si quis ab ecclesia aliquem abstraxerit, ab ingressu ecclesiæ per annum novetur se suspensum.

III. *De eo qui aliquem in ecclesia interfecerit.*

Si quis in ecclesia aliquem interfecerit, quandiu vixerit, ipso facto, ingressu ecclesiæ sit privatus, nisi eum ipso per provinciale concilium fuerit dispensatum: salvis aliis penis, quæ contra tales in canonicis constitutionibus continentur.

IV. *Vt prioratus debito monachorum numero non defraudentur.*

Si cultum domus Domini creatione novorum ministrorum amplificaverunt reges veteris testamenti: nos novi testamenti pontifices, sustinere non debemus in ecclesia Dei diminui numerum servitorum. Sane pro certo didicimus quod quidam abbates, prioratum suorum adeo exhauriunt facultates, quod iidem prioratus debito monachorum numero defraudantur. Cum ergo hæc non debeamus sub dissimulatione pertransire: statuimus, ut visitationis officium exercentes inquirent inter alia, quotus debet esse numerus servitorum: & si diminutus fuerit, abbati denuncient, ut infra mensem

M m m iij sup.

ANNO
CHRISTI
1271.

suppleat numerum diminutum, secundum A
quod possunt facultates eorum sufficere. Si
vero facere noluerint, per falsificationem bo-
norum, vel alio modo, secundum quod præ-
lati expedire viderint, compellantur. Præ-
cipimus autem ut hoc statutum sine acce-
ptione personarum observetur.

*Hemerus idem pag. 278. iterum describit postre-
mum illum canonem ex codice Sueffionensi, in quo con-
ciliorum Remensis provincia canones. Tum subiungit:
Item ex eodem concilio.*

V. *Ut seculares magistratus non cogant clericos
ad debita iudæis persolvenda.*

Sacras constitutiones legentibus satis li-
quet, quod nullam habeant de rebus eccle-
siasticis disponendi laici aliquo modo pote-
statem. Verum nobis multorum quæstio
patefecit, quod in tantum quorundam prin-
cipum secularium processit temeritas, ut si
Iudæi conquerantur de aliqua ecclesiastica
persona, quod eis sit debitis obligata, sta-
tim irrequisito loci prælato, non convictos
nec confessos, per captionem bonorum eo-
rundem nituntur compellere ad ea debita
persolvenda. Cum igitur istud manifeste sit
contra omnia jura tam canonica quam ci-
vilia, & etiam a ratione discordet, ut inju-
ria Crucifixi, melioris conditionis sint quam
Christiani: præcipimus, ut prælati, quando
in eorum jurisdictione tale quid acciderit,
in delinquentes hujusmodi pœnam cano-
nicam vigilantiter exercere non relaxent, do-
nec non solum de damnis, sed de injuria, fa-
tisfecerint competenter.

* fut ini-
mici cruc.

ANNO
CHRISTI
1271.

ELECTIO THEALDI ARCHI-
diaconi Leodiensis in summum pontificem Gre-
gorium X. Kal. Septembr. a. n. MCCLXXI.

G. COSSARTII ADMONITIO.

Annos jam duos, menses novem, dies duos, sedes Romanâ
vacaverat: habiti a cardinalibus fuerant multi de creando
pontifice conventus: sed propter factiones, quibus scissum
erat sacrum collegium, eventu nullo. Tandem anno MCC
LXXI. Kal. Septembris, compromisso facto, sex cardinali-
bus potestas facta pontificis eligendi. Acta ipsa primus edidit
Luc. VVaddinghus Franciscanus, annalium ordinis sui autor
eruditus æque ac diligens; ac deinde Odoric. Raynaldus Ba-
ronii dignissimus continuator. Descriperunt autem illa ex
Vaticano codice MS. formularum Marini Ebulensis, auctoris
coævi, Galli hominis, qui ex thesaurario Sarisberienſi in
Anglia, & ecclesiæ Romanæ vicecancellario, factus est de-
num a Clemente IV. archiepiscopus Capuanus. Opus ejus,
ex quo hæc acta descripta sunt, continet formulas litterarum
& instrumentorum cancellariæ apostolicæ.

I.

Compromissum, quo sex cardinalibus po-
testas datur pontificis eligendi.

*In nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris, &
Filii, & Spiritus sancti, Amen.*

ANNO Incarnationis Dominicæ MCCLXXI.
mense Septembris, die prima mensis ejusdem,
nos miseratione Divina Odo Tusulanus episcopus,

Simon tituli S. Martini, Ancherius tit. S. Prædixis,
Guillelmus tit. S. Marci, Guido tit. S. Laurentii in
Lucina, Sim. in tit. S. æciliæ, Ambaldus basilicæ duo-
decim apostolorum, presbyteri; Richardus S. Angeli,
Octavianus S. Mariæ in via lata, Ioannes S. Nicolai
in carcere Tulliano, Orthobonus & Hadrianus, Iacobus
S. Mariæ in Cosmedin, Gotifridus S. Georgii ad vel-
lum aureum, Vbertus S. Eustachii, & Mattheus S.
Mariæ in porticu, diaconi, cardinales; A apostolica sede
per obitum fel. rec. domini Clementis pape IV. va-
cante, in communi consistorio, solito more conveni-
mus, de electione summi pontificis tractaturi. Cumque
omnes & singuli consentiremus per viam procedere
compromissi, nos prædicti O. Tusulanus episcopus,
A tit. S. Prædixis, G. tit. S. Marci, S. tit. sanctæ Cæci-
liæ, A. basilicæ duodecim Apostolorum, presbyteri; O.
S. Adriani, G. S. Georgii ad velum aureum, V. sancti
Eustachii, & M. sanctæ Mariæ in porticu, diaconi, car-
dinales; venerabilis patre domino Ioanne Portuensi e-
piscopo tunc absente a dicto consistorio, & infra pas-
chale palatium in sua camera constituto, requisito &
expresse consentiente: in venerabiles patres præfatos
dominos S. tit. S. Martini, G. tit. S. Laurentii in Luci-
na, presbyteros, R. sancti Angeli, Octavianum S. Mariæ
in via lata, Ioannem S. Nicolai in carcere Tull. & Iac.
S. Mariæ in Cosmedin diaconos, cardinales, consensi-
mus, & eos compromissarios eligentes, ipsis volentibus
& expresse consentientibus, ac compromissum hujus-
modi & formam acceptantibus infra scriptam, con-
tulimus concordati voto, & unanimi consensu omnes &
singuli potestatem providendi sacrosanctæ Romanæ
& universali ecclesiæ de pastore in forma subscripta.
Videlicet quod quinque ex eisdem sex compromissari-
is de sexto ex ipsis sex, vel omnes ipsi sex de aliquo
alio de collegio dictorum cardinalium, seu etiam extra
ipsum collegium, in pontificem & pastorem ipsius ec-
clesiæ concorditer providerent: ad hæc facienda ipsis
præfata prima die Septembris & sequenti concessis.
Dicti vero compromissarii singuli singulariter, & om-
nes communter consentientes, ut præmittitur, hujus-
modi compromisso, ipsum & potestatem in præscripta
forma concessam eisdem benigne ac humiliter susce-
perunt. Actum Viterbii in dicto consistorio, anno,
mense, & die prædictis. Ego O. Tusulanus episc. in
prædictos compromissarios consensu, eos elegi, & ipsis
pro me potestatem contuli providendi sacrosanctæ
Romanæ ecclesiæ & universali de pastore in forma
præscripta. Et sic scribant singuli qui compromise-
runt. Ut autem huic compromisso fides plenior ha-
beat, ipsum sigillorum nostrorum munimine feci-
mus communiri.

ANNO
CHRISTI
1271.Cov. pag
pale

II.

Instrumentum electionis factæ per com-
promissarios.

*In nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris, &
Filii, & Spiritus sancti, Amen.*

ANNO Incarnationis Dominicæ MCCLXXI.
mense Septembris, die prima mensis ejusdem,
nos miseratione Divina S. tit. S. Martini, Guido, tit.
S. Laurentii in Lucina, presbyteri; Richardus S. An-
geli, Octavianus S. Mariæ in via lata, Ioannes S. Nicolai
in carcere Tulliano, & Iacobus S. Mariæ in Cos-
medin, diaconi, cardinales, compromissarii electi a reve-
rendo collegio dominorum cardinalium, data nobis
potestate providendi sacrosanctæ ac universali eccle-
siæ vacanti per obitum fel. rec. domini Clementis pape
IV. de pastore, in forma subscripta in compromissum
ipsum

ipsum consensimus; & illud ac potestatem nobis concessam recepimus reverenter. Forma vero dictorum compromissi ac potestatis nobis concessæ hæc est: In nomine sanctæ & individuæ, &c. *ut supra*. Nos itaque præfati compromissarii, hujusmodi compromisso & potestate susceptis, habito in conclavi diligenti, prout negotii exigebat arduitas, & perpenso tractatu; ac consideratis circumstantiis universis, quæ necessitate ipsius ecclesiæ, ac totius orbis inspecta, nos secundum Deum movere poterant & debebant: ad honorem domini nostri Iesu Christi, & gloriosissimæ Virginis Mariæ matris suæ, beatorum apostolorum Petri & Pauli, omnium factorum, ac ipsius sacrosanctæ Rom. ecclesiæ, dicta prima die Septembris, &c. collata nobis potestate juxta formam nobis traditam procedentes, B convenimus, & concorditer consensimus, vice nostra & ejusdem collegii, in venerabilem patrem nostrum dominum Thealdum Placentinum, archidiaconum Leodiensem seu in ecclesia Leodiensi, ipsum in Romanum pontificem nominantes ac assumentes: & præfato domino Simoni nos reliqui quinque compromissarii dedimus potestatem, ut eundem dominum Thealdum vice sua & nostra, nec non & totius præfati collegii, eligeret in ipsius Romanæ ac universalis ecclesiæ pontificem & pastorem. Et nos præfatus Simon ipsum e vestigio elegimus per hæc verba: Ego Simon tit. S. Martini presbyter cardinalis, ad honorem domini nostri Iesu Christi, beatissimæ matris ejus, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum, nec non & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ memoratæ, eligo venerabilem patrem dominum Thealdum Placentinum, archidiaconum Leodiensem seu in ecclesia Leodiensi, in Romanum pontificem & pastorem. Actum Viterbii in dicto consistorio, anno, mense, & die prædictis.

Ego Simon tit. S. Martini presb. cardinalis, in venerab. patrem dictum dominum Thealdum conveni, consensu, ac ipsum in Rom. pontificem nominavi, & assumpsi ac eligi mandavi in forma præscripta.

In eundem modum alii compromissarii.

Ut autem huic processui fides plenior habeatur, ipsum sigillorum nostrorum munimine fecimus communi.

III.

Affensus cæterorum cardinalium, electionem ratam habentium.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti, Amen.

ANNO Incarnationis Dominicæ MCCLXXI. &c. *Reperitur hic compromissum, superius jam editum, usque ad hæc verba: benigne & humiliter susceperunt Deinde.* Porro nos præfati compromissarii, hujusmodi compromisso & potestate susceptis, habito in conclavi diligenti, prout negotii, &c. *ut in instrumento proximo edito electionis per compromissarios factæ usque ad hæc verba: eligo venerabilem patrem dominum Thealdum Placentinum, archidiaconum Leodiensem seu in ecclesia Leodiensi, in Romanum pontificem & pastorem. Sequitur.*

Sane his peractis, incontinenti omnibus cardinalibus vocatis, & convenientibus in consistorio memorato, nos prædicti compromissarii consensus nostros & electionem prædictam publicavimus, & publicando ipsos consensum & electionem iteravimus in communi. Nos autem prædicti omnes & singuli episcopi & presbyteri & diaconi cardinales, in eodem consistorio congregati, processum & electionem hujusmodi ratifi-

cantes, acceptantes, & etiam in ipsum venerabilem patrem dictum dominum T. consentientes expresse, ipsum licet absentem recepimus & recipimus in Romanum pontificem & pastorem: Cæterum venerabilem patrem dominum H. Ostiensis episcopum, post hæc ad idem consistorium convocantes, communicavimus ei omnia iupra dicta: qui ea omnia & singula gratanter acceptans, memoratum dominum Thealdum in Romanum pontificem & pastorem humiliter & devote recepit.

I V.

Cardinalium epistola ad Thealdum electum Romanum pontificem.

Santissimo patri & domino reverendo, domino Thealdo archidiacono in ecclesia Leo diensi, Divina providentia, in Romanum & summum electo pontificem, in consideratione Divina episcopi, presbyteri, & diaconi, sacrosanctæ Rom. ecclesiæ cardinales, pedum oscula beatorum.

SEmpiterno splendens lumine, ac ineffabili præditus majestate Patris æterni Filius, dominus Iesus Christus, qui cuncta disponit virtute mirabili, prout suæ placet sanctissimæ majestati, circa sanctam Romanam & universalem ecclesiam ita suæ continuat benignitatis affectum, & roborat protectionis auxilium: quod nullo unquam turbine vexationis evortitur, nec propter alieni jus persecutionis vel adversitatis instantiam naufragatur; quin immo gloriola incrementa suscipit, & tanquam stella matutina per mundi climata resurgit, prout multis liquet indicis, & patet clarissimis argumentis. Nam licet jam dicta ecclesia post habitum a superno rege de morte triumphum, & ipsius regressum ad gloriam cælestis patriæ, sui fulgore luminis perenniter illustratæ, fuerit pro diversitate temporum, personarum illarum destituta præsidio, quas ad ejus regimen celsitudo providerat omnium conditoris: ipsa tamen ecclesia per successivam substitutionem Romanorum pontificum, favente supernæ virtutis auxilio, felix habuit perseverantiæ firmamentum. Et quidem diebus istis circa dictam ecclesiam hoc ipsum virtuti altissimi dignanter placuit operari: quia pie recordationis domino Clemente papa IV. dudum de hac luce finibili ad infinitabilem evocato (sicut de Redemptoris nostri confidimus pietate,) ac ipsius corpore tumulato; nos, Missarum solemniss, sicut molaris est, ad honorem sancti Spiritus devotissime celebratis, in unum convenimus ad habendum de summi pontificis substitutione tractatum. Quo frequenter habito, & circa tanti profunditatem negotii, cui simile in humanis actibus non cernitur inveniri, diffusis temporis spatio interjecto, ac desideris eligentibus, permittente Domino, in diversâ divisio: tandem, Divina propitiante clementia, vota nostra in venerabilem personam vestram unanimitè & concorditer dirigentes, vos per compromissi viam elegimus in Romanum summum pontificem, consueto laudis Divinæ cantico, fidelium astante multitudine, decantato: ducti credulitate firmissima, quod cum in vobis ab annis teneris laudabilis conversationis & vitæ refulerint ornamenta, & odor famæ vestræ gratissimus huic inde per loca plurima sit diffusus; ille benedictus in secula qui vos dignanter in suum assumpti vicarium, & in Christiani populi patrem & dominum gratiosum de vestris sanctis dabit provenire meritis, quod in statum prosperum & jucundum resurgat ecclesia generalis: etiam quod fidei catholicæ gloria ubique votiva suscipiet incrementa; necnon quod terræ sanctæ negotium

ANNO
CHRISTI
1271.

tiun, facilem & felicem sortietur effectum; maxime, cum sit verisimile, quod Redemptoris nostri benignitas vos ad terram ipsam voluit illa de causa personaliter pervenire, ut oculata fide visis ejus angustiis, & tribulationibus intellectis, de illo sibi procuratis provideri subsidio, ex quo proveniat acquisitionis perfectæ gaudium, a longis retroactis temporibus laudabiliter expectatum. Quid ad ista, vir virtutis eximie? vir in oculis Dei & hominum gloriose?

Venerabiles, ac providos, & discretos viros
latores presentium, nostros quidem speciales nuncios, cum decreto electionis canonice de vobis concorditer celebratæ ad presentiam vestram duximus destinandos: supplicii precum petentes instantia, & per Dei misericordiam obsecrantes, quatenus in virtute illius, qui super pennas ventorum ambulat, & in momento cuncta perficit, prout suæ sanctissimæ voluntatis existit, cessantibus quibuscunq; diffugiis, vos accingatis ad iter adeundi sedem apostolicam, sub anxietate multa spiritus constitutam, quousque de clementissimâ virtute Altissimi sibi proveniat vestram desiderabilem faciem intueri; qua visa stillabunt cæli dulcedinem, & colles fluent lactis & mellis ineffabilem ubertatem. Quia immo ad pedum vestrorum oscula non solum concurret multitudo fidelium numerosa, sed ante vos etiam curvabitur altitudo principum, & personarum sublimitas inclutarum. Nec mirum, quia sicut pie confidimus, & devote speramus, vobis habentibus Deum solum præ oculis, & amplectentibus jugiter vitæ studium innocentis; vitorum in malevolis extirpatione præmissa, & plantatione virtutum in benevolis subsecuta; benignitas vestra lætificabit Dei populum in exhibitione justitiæ, ac etiam in condignis gratis opportuno tempore liberaliter conferendis: miseranda multitudo pauperum ob illam causam habitura de vobis affluentiam gaudiorum, quia ipsorum nomen erit coram vobis amabile, ac eorum animas consolari in vestris existet affectibus speciale. Vobis autem, pater orphanorum & iudex clementissimè viduarum, sufficiat istam brevem audivisse particulam de profectibus innumeris, qui proventuri sunt universitati fidelium per vestræ ministerii sanctitatis, illius favente clementia, qui manna cælestis edulio suum satiavit miraculose populum; & de quinque panibus, ac duobus piscibus, quinque millia personarum, duodecim cophinis in augmentum suæ gloriæ superantibus de fragmentis. Isthic etenim nostræ devotionis eloquiis cum affectu paterno clementer auditis, virtute Paracliti festinate nos vestros videre fratres & filios, & consolari corda gementium, quibus in visione vestri vultus angelici quasi dabitur videri delicias paradisi. Reliqua super his votiva nobis & Christiano populo infundat præcordiis Spiritus ille paracliticus, qui discipulorum corda languentium fuit plenissime consolatus.

G. COSSARTII NOTA.

Ex his adis falsi convincuntur, & Meyerus, qui Gregorii electionem ab ejusdem consecratione minime distinguens, eam ad annum consequentem differt; & Binius, apud quem in Gregorii vita mox leges eum decimo septimo Septembris electum esse: & chronica Franciscana, in quibus legitur compromississe cardinales omnes in S. Bonaventuram, eique potestatem fecisse sui ipsius renunciandi, at illi, singulari exemplo, dignitatem summam alteri contulisse: & Ricordanus ac Ioannes Villanus qui cardinalem, & in Syria sedis apostolicæ legatum fuisse narrant: & Nangius, alique, qui Theobaldum nuncupant: & Longinus Polonicæ historie scriptor, qui Simbaldum appellat: & Geseus, qui in bibliotheca sua Laudensem archidiaconum vocat.

VITA GREGORII PAPÆ X.

ANNO
CHRISTI
1271.

Gregorius decimus, Theobaldi nomine antea vocatus, e vicecomitibus Placentiæ & archidiacono Leodiensi, viræ sanctissime homo, cum in Asia contra infideles cum exercitu Christianorum pugnaret, post interregnum duorum annorum novemque mensium, Viterbiensium & sancti Bonaventuræ horatu, ab omnibus præpe cardinalibus electus est Viterbii decimosextimo Septembris anno Domini millesimo ducessexagesimo septuagesimo primo, tempore Rudolphi primi imperatoris. Rogatu Caroli regis maritimo itinere in Apaliam profectus, regitque comitatu Caperaanam usque stipatus, terrestris itinere Viterbium concessit: inde cum cardinalibus Roman devenit, ubi vigesimo septimo Martii coronatus & consecratus est. Rebus ecclesiæ pacatis, in presentia Gallorum regis, inter Venetos & Genuenses quinque annos induciarum pepigit. Exinde Lugduni congregavit concilium, in quo, Palæologo Græcorum imperatore per legatos presente, Græca & Latina ecclesiæ decimarctia vice unitæ fuerunt. Florentiam interdixit panivit, quod Gibellinus eo per se remissos eiecissent. Absoluto concilio in Italiani regrediens, obviam factus est regi Castellæ Quo graviter conquirente quod in electione imperatoris, Rudolpho fuisset posthabitus, auditis tamen pontificis optimis rationibus pacatum reddidit. Aretium delatus, cum propter interdixtum Florentiam declinare studeret, in morbum incidit, & post quatuor annos, totidemque menses, & decem dies, ab electionis tempore elapsos, mortuus est Aretii in Tuscia quarto Idus Januarii, anno millesimo ducessexagesimo septuagesimo sexto, sepultus est ibidem in cathedrali ecclesia. In concilio jam dicto, inter alia decreta, antice Onuphtio, hoc nunc adinvenit, ut in concilio pontifice, cardinales in concavibus sub firma custodia recluderentur: ad evitanda pericula quæ ex diuturniori electionis dilacione oriri potuissent. Hujus tempore emerferunt ex Italia Flagellantes heretici incerto autore: qui per Germaniam & Galliam vagantes, semetipsos flagellabant, & inter cæteros errores, hos prædicabant: Neminem salvari posse, nisi in sanguine de proprio suo corpore per flagella excusso baptizaretur: Aquam benedictam nihil efficaciam habere: Plures vide apud Sanderum libro septimo de visibili monarchia. Quo & quali habitu usi fuerint, Stero in suis annalibus anno millesimo ducessexagesimo sexagesimo describit his verbis: Ab umbilico sursum corpora denudantes, quadam veste partem corporis inferiorem usque ad talos tectam habebant: & ne quis eorum agnosceretur, cooperto capite & facie incedebant. Procedebant etiam bini, terni, tanquam clerici, vexillo prævio vel cruce, flagellis semetipsos bis in die per triginta tres dies, & deinde in memoriam temporis humanitatis Domini nostri Jesu Christi super terram apparentis tandiu cruciantes, quousque ad quasdam cantilenas, quas de passione ac morte Domini dictaverant, duobus vel tribus præcipientibus circa ecclesiam vel in ecclesia compleverunt, nunc in terram corruentes, nunc ad cælum nuda brachia erigentes, non obstant lato, vel nive, frigore vel calore. Miserabiles itaque gestus ipsorum & dira verbera, multos ad lacrymas & ad suscipiendam eandem penitentiam provocabant Sed quia origo ejusdem penitentiae, nec a sede Romana, nec ab aliqua persona autorabili fulgebatur: a quibusdam episcopis & domino Henrico duce Bavarie cæpit haberi contentum, unde tepescere in brevi cæpit, sicut res immoderate concepta. Hæc Stero. Vide infra, historiam concilii Lugdunensis II.

EPISTOLA

GREGORII PAPÆ X.

AD HENR. LEODIENSEM EPISC.

Scripta est Eum in concilio Lugdunensi propter incontinentiam episcopi ante concilium Lugdunense. Vide notam nostram ad calcem epistolæ.

Debet unumquisque, cui Dominicus grex committitur, & circa imminet animarum, super gregem ipsum vigilans adversus nequitas spirituales observare. Nam vigilias salutare esse nullus sanæ mentis ignorat: quia revera plus vigilare, plus vivere est. Quid est tamen morti simile, quam dormientis aspectus? aut quid tam vita plenum, quam forma seu conditio vigilantis? Indulgendum quidem somno est, ut quis corpus repararet, non solvat, ut vires revocet, non enervet. Quanam ars, quod opus, officium seu potestas, quæ non vitæ lucubratione proficiat, & queratur?

Nauta enim vigilando calles transit invios, & nocturno vestigio ad lucrosi portus votivam pervenit mansionem: pastor sibi totum denegat dormiendi tempus, ne qua lupis, suffragante somno, grassandi in gregem occasio præbetur: viator etiam solers, æstus, per noctis temeritas, solis prævenit, & adum diæ providentius deputat mansioni: miles quoque in castris supervenientes impetus nocturnos solita pernoctatione propellit: ac rex in prociutu pervigil, callidi hostis præcavet insidias & evitat.

Si itaque tantæ exiguntur vigilie ubi de temporalibus agitur & caducis: evidentior apparet, quod sollicitudinis oculus claudi non debet, ubi fructus ipsarum perquiritur animarum. Tenetur ergo quilibet pro gregis custodia summo opere vigilare prælatus: sed lumbis præcinctus: tota enim in præcingendis lumbis cura mandatur, totum in constringendis ipsis a Dei Filio statuitur jus præcepti: addito tamen lucernarum solatio, sine quo nec noctis aperitur obscuritas, nec venientis diei clarescit aspectus. Sed cur lumbos potissime nominat: cur tanta juvenitis autoritas lumborum signanter efficit mentionem? Hoc profecto accidit, quia in lumbis est tota pene humani lapsus & humanæ fragilitatis occasio. Propter quod principaliter ipse Dei Filius lumbos præcingi jubet balteo castitatis, totumque carnis pendulum, fluidum, resolutum constringi mandatur ligatura virtutis: ut carne succincta, liberior ad Deum ipsi prælato pro subditis sit accessus. Nam tunc, non carnis corruptela, non mole corporis prægravatus, inter Deum & subditos cœdem, seipsum, juxta etymologiam nominis, pontem facit. Offert namque ipsi Deo tanquam mediator legitimus populi preces & vota; & per ipsum tanquam pontem medium, benedictio ejus reportatur & gratia. Ingratis enim improperat Divinæ bonitatis beneficia, contentementibus potentie severitate infirmat, utriusque tamen studet indignantis placare fervorem: nunc hominum infirmitatem, nunc Divinæ præteritæ magnitudinem pietatis. Constringenda ergo est ipsa caro continentie cingulo: ne effusa vitibus ac toto peccatorum gravata pondere, caelestibus ipse prælatus pro se ac subditis insistere minus possit. Sed nec quidem carnis impetus refrenare, parvulos ad petram elidere, & quod majus est, conscientiam mundam habere, non sufficit in pastore: immo ultra id oportet, ut lucernas in manibus habeat; tum ex eo quod lucernæ semper in testimonium innocentie tempore nocturno

Aportantur; tum etiam, quia sicut vitibus amice sunt tenebræ, ita lucernæ semper sunt criminum inimicæ. Nec tamen istud satis est in prælato, nisi ipse deferat lucernas ardentes: quia etsi lucere est vanum, ardere parum, ex his tamen duobus conficitur quid validum & perfectum. Nam quid lucernæ ardentes, nisi exempla in ipso prælato vitæ sanctitate prælata: quæ dum fomentis operum, misericordiæ oleo, ac caritatis inflammantur ardore, ipsum prælatum talem exhibent & ostendunt, quod dici potest merito forma gregis, ac populi sui salus.

B Dolere itaque merito & gemere debes & potes, & nos vice tua, cum te sincere diligamus, non amaricari non possumus: ex eo quod, si vera sunt, quæ de te dicuntur, non tanquam pastor, sed idolum nihil obtinens de præmissis, quia gregis tui profectibus non invigilas nec intendis. Zona continentie non inhaeret lumbis tuis: nec exempla vitæ, sed mortis, transmittis ad subditos, quos tyrannice prosequeris, non complectens caritate. Quæ vero publice de tua dicuntur persona, etsi non omnia, aliqua tamen tuis pro tua salute aspectibus volumus tenere præsentium præsentari: ut scilicet rubore perfusus, spiritum juxta desiderium nostrum emendationis assumas, reddasque te talem, quod nobis de tua correctione gaudentibus, plorandi te mortuum culpaque prostratum de cætero necessitas non incumbat.

C Acceptimus namque, non sine multa mentis amaritudinis, quod tu, episcopali gravitate profusus abjecta, simonia, incontinentie, aliisque variis & diversis criminibus irretitus, voluptatibus & desideris carnis te totaliter deputas: ita quod tam ante promotionem tuam, quam etiam post, quamplures filios & filias procreasti. Qui etiam in operibus mortis gloriam tuam ponens, & quandam abbatissam ordinis sancti Benedicti tibi publice constituens concubinam: dum federes in quodam convivio, coram omnibus qui tunc aderant impudenter confessus fuisti, te infra viginti duos menses quatuordecim filios suscepisse: quorum aliquibus in minori constitutis ætate beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura contulisti, & ab aliis procurasti conferri: aliis etiam filiis tuis utriusque sexus, quos matrimonialiter nobilibus & potentibus procurasti conjungi, bona tui episcopatus mobilia & immobilia assignando.

D Ad majorem quoque tuæ damnationis camulum, in quodam manerio tuo, quod parcu, vulgariter nuncupatur, quandam monialem monasterii sanctarum virginum ejusdem ordinis diu tenens, alias mulieres eidem moniali associare curasti: & cum ad locum illum accederis, relictis exterius illis, quos tecum ducis, solus ingrederis ad eandem. Præterea cum in cenobio quarundam monialium diocesis tuæ, abbatissæ regimine destituta, electio abbatissæ canonice celebrata fuisset: tu hujusmodi electione cassata, quandam puellam natam nobilis viri . . . comitis de . . . cujus filio quædam filiam tuam in uxorem tradideras, in abbatissam ibidem præficere præsumpsisti: quæ postmodum ex te sibi incestuose concipiens nuper peperisse dicitur, in totius scandalum regionis. Ad hæc cum quædam alia monialis, quam sollicitaveras, tuæ prudenter non acquiesceret voluntati, quidam clericus frater ipsius monialis, te promittente sibi quod de beneficio provideres eidem, monialem prædictam, cui mendaciter suggererat quod ipsam ad quandam villam duceret causa visendi consanguineos quos habebat in ea, ad quoddam manerium tuum fraudulenter adduxit, quæ jam ex te dicitur conceptisse. Si que nominatus clericus præbendam in ecclesia Leodiensi ex collatione tua exitu affectus. Insuper au-

E N n n p m

tem tres filios, quos genuisti de prædicta moniali sanctarum virginum fecisti recipi in ecclesia tuæ diocesis in clericos & in fratres. Duas similiter filias ex eadem moniali suscipiens, earum alteram A. filio ejusdem comitis tradidisti in uxorem, cui possessiones emptas de bonis ecclesiasticis pro mille quingentis marchis argenti diceris contulisse.

Porro cum pro ecclesiæ debitis, quibus episcopatum tuum obligatum dicebas, vicissimam ecclesiasticorum reddituum ecclesiarum tuæ civitatis & diocesis tibi obtinuisse ab apostolica sede concedi: tu ipsa vicissimam non contentus, in qualibet ecclesia tuæ civitatis & diocesis, fructus dimidiæ præbendæ, prætextu terrarum ecclesiæ Leodiensis, quas obligatas mendaciter asserebas, percipis annuatim. Et tam prædictam vicissimam, quam eisdem proventus congregas, ut ex eis prædictos tuos filios locupletes: prout ex eo patet, quod quadam vice dum ægrotares, palam asseruisti id dumtaxat cordi tuo esse molestius, quod male de negotio tuorum cogitaveras puerorum.

Illud etiam non duximus omitendum, quod si aliqui super provisionibus suis de beneficiis ad tuam collationem spectantibus apostolicas litteras impetrant: tu ipsos uti hujusmodi litteris aliquantulum non permittis: & si contra fecerint, eos personaliter capi, & carcerali facis custodiae mancipari, in gravem apostolicæ sedis injuriam & contemptum. Et quod ita sit, manifeste convincitur ex eo quod dilectum filium A. clericum, natum nobilis viri comitis de tarpiter ejici fecisti de ipsa ecclesia Leodiensi: resurgere compellens eundem, quemdam archidiaconatum, qui sibi in eadem ecclesia ex ejusdem sedis gratia competebat.

Ad hæc tu libertatem & immunitatem ecclesiasticam, quantum in te est, evacuare contendens, secularis ac etiam religiosos, clericos atque laicos, in debitis exactioibus aggravas. Et si forte aliqui personarum suarum periculum vitare volentes, ad ecclesiam confugiant: ipsos puniendos facis extrahi exinde violenter, in derogationem ecclesiastici juris, quod super hoc in illis partibus laudabiliter observatur. Iura quoque ecclesiarum adversus nobiles, qui sæpius occupant, non defendis: & in exercenda temporali justitia, prout ad te pertinet, omnino negligens & remissus existens, fures, homicidas, & malefactores alios, deprehensos, pro commissis excessibus puniri, dummodo tibi ab eis persolvatur pecunia, animadversione debita non permittis.

Quid plura? Horas canonicas, maxime cum eas nescias, & illiteratus existas, in animæ tuæ periculum prætermittens, laicalibus & interdum purpureis vestibus te induis, zonis argenteis & deauratis uteris, ita quod te non prelatum, sed potius militem representas.

Ha Deus! si hæc vera sunt, immo quia sine aliqua dubitatione pro veris habentur: quid faciet populus Leodiensis tibi commissus, quem non salutis pabulo reficis, sed inficis perniciosus exemplis? Grex iste Leodiensis quomodo inveniet pascua, quæ tu pastor ignoras? quomodo dirigitur per viam, quam tu dux ejus non tenes? aut quomodo a contagione curabitur, qua tu ejus medicus es infectus? *Non enim mundatur aliquid ab immundo: immo qui sordes vult alienas diluere, mundas manus debet habere.* Ha Deus! si populus iste indigeat gratia Dei, quomodo eam, quam tu non habes, sibi poteris precibus impetrare? *Nam peccatores non exaudit Deus: & dum reus ad intercedendum mittitur, ad deteriora irati iudicis animus provocatur.* Ha Deus! Cur tu sic es famæ prodigus, & salutis oblitus, quod obleratis interioris ho-

minis auribus. Divinæ comminationis tonitruum non attendis? Clamat enim que non mentitur scriptura. Et quid clamat? *Quod exigno debetur misericordia, sed potentes poterit tormenta patientur: & grave iudicium imminet his qui præsumunt.* Nam si manus hominis evaseris, ipsius tamen Dei protantis excessibus manus effigere non valebis. O quam terribilis est in iudicio ipse Deus! nam furor est zelus ipsius. In die vindicte non parceret, non acquiesceret cuiusquam precibus, non verebitur vultum potentis, & in muneribus non flectetur.

Tu vero qui gregem ipsam sic pereundo perimis, si inest tibi tanquam homini aliquid rationis, si qua scintilla Divini timoris imminet cordi tuo: si devotionem aliquam ad nos habes: ingredere saltem nunc in cubiculum mentis tuæ, & diligenter attende defectus quos circa officium pateris pastoralis, ac maculas quibus respergeris, tanquam victorum sentina. Tunc, si tuam salutem non negligis, sed velis salubriter ab hujusmodi labe curari, & tam severum declinare iudicium animarum: quasi unigeniti fac tibi plañctum, lamentatrices advoca, ut super mortuum & abjectum, lamentum doloris assument, & terram pro te lacrymis irrigantes, tibi veniam impetrent, antequam tartarus rapiat, & exterioribus tenebris involvaris. Festina converti ad Deum, noli tardare, ne, si in mora fueris, jam non sit locus remedio, ex quo vitia fuerint in mores conversa. Non enim longe sunt lamentatrices hominum: sed inveniuntur Leodii scilicet mulieres, & viri religiosi, qui profundis gemitibus sua & aliorum sæpe peccata deplorant, quorum, si velis, suffragiis poteris utiliter adjuvari.

Nec te quidem oblectatio deinceps peccati seducat, quia æternum est quod cruciat, etsi sit momentaneum quod in ipso peccato delectat. Nec te florida juvenus decipiat, longum tibi ad penitendum spatium temporis promissura: quia res Deus humanas ita celeri citatas turbine versat, ut nemo quantumcumque juvenis jam sibi possit cratium polliceri.

Protinus itaque tuæ provisorius salutis, advoca medicum, animæ tuæ languoribus congruentem; cuius salubri consilio sic commissa fletibus diluas, quod ea ulterius non committas. Orationi quoque insistere, vacare jejunio, & misericordiz operibus studeas inservire: quia si horum munimine vallatus persisteres, diaboli jacula, mundi machinas, & carnis demones impetus, tanquam bellator Dominicus, non poteris formidare. Nam jejunio, cogitur caro servare spiritui, oratione tentator fugatur, & fluentis misericordiz in persona proximi ipse Deus se asserit visitari. Circa Divinum quoque ac pontificale officium, sic te sedulum & devotum exhibeas: quod licet tuæ servitutis sit debitum, eo tamen ipsi Deo fiat acceptius, quo & devotus fuerit perfolutum. Denique renoveris spiritu mentis tuæ, ut veteri homine, qui ambulaverat juxta desideria carnis suæ, prorsus depositum, novum induas hominem qui creatus est in justitia & sanctitate: ut per hoc tam subditi tui, quam etiam alii, conversationem tuam bonam videntes, glorificent ipsum Deum: & ex fragrantia bonorum operum suas eis odor vite in vitam, quibus prius fueras odor in mortem, exigentibus culpis tuis.

Quod autem ad præsens sic scribimus, officium nostrum, cum Deus nos licet indignos speculatorem domus Israel deputarit, hoc requirit: quia si tibi non denunciaverimus, ut a via tua mala avertaris, & vivas, sanguis tuus est de nostris, testante scriptura, manibus requirendus. Sed profecto nos

Eccles. 34.

Eccl. 9.

Corr. eidē

ad id non tantum ipsum inducit officium, immo & caritatis sinceritas, quam ad tuam personam & ecclesiam tibi commissam specialiter habemus: quæ nos circa salutem tuam, & honorem dictæ ecclesiæ sic sollicitus efficit & attentus, quod tunc quiescere seu silere non possumus, ubi tibi & ejusdem ecclesiæ ex præmissis casum seu jacturam conspiciamus imminere. Tu ergo in mansuetudine spiritus, quod tuam potest salvare animam, reverenter suscipias verbum nostrum paternum, exauditione quidem dignum: sicque diligenter illud impleas, quod nobis desiderantibus tuam salutem & gaudium, tibi que secundum utrumque hominem cedere possit ad profectum.

NOTA G. COSS.

Indicat Binius in argumento epistolæ, scriptam a pontifice fuisse ad Henricum jam in concilio convictum, necdum depositum. Aique constat ex autore ipsius viri Ioanne Hocfermio, ejusdem Leodiensis ecclesiæ canonico, & ferme aequali, Henricum Lugdunum esse profectum ad concilium, ibique depositum a Gregorio fuisse. Quod ipsum mox leges in actis concilii.

CONCILIVM REDONENSE,
Celebratum die Lunæ post Ascensionem Domini
anno MCCLXXXIII.

TITVLI CAPITVLRVM.

- I. *Ne quis in episcopum, abbatem, abbatissam, manus iniiciat violentas, vel in domos eorum ignem mittat: nec rectorem ecclesiæ, vel personam ecclesiasticam occidat.*
- II. *Ut de bonis ecclesiæ fiat hospitalitas: & quomodo ecclesiæ parochiales dandæ ad firmam.*
- III. *Ne prioratus bonis omnibus denuentur.*
- IV. *De occupantibus & invadentibus bona ecclesiastica.*
- V. *Declaratio, quæ sint bona ecclesiastica.*
- VI. *Ut episcopus in sua diocesi absolvere excommunicatos possit, in casibus in quibus præsens concilium excommunicat.*
- VII. *Ut superiora consilia observentur.*

PRÆFATIO.

AD honorem Dei, & utilitatem provincie Turonensis, cui autore Domino præsidemus, necnon & reformationem eorum, quæ in vilitatione dictæ provincie invenimus corrigenda: vocatis venerabilibus fratribus suffraganeis nostris, capitulis, abbatibus, & aliis qui fuerant evocandi, concilium provinciale apud Redones die Lunæ post Ascensionem Domini duximus celebrandum: in quo de ipsorum episcoporum, abbatum, & aliorum ad hoc vocatorum consilio, ordinavimus & promulgavimus capitula quæ sequuntur.

CAPITVLA.

- I. *Ne quis in episcopum, abbatem, abbatissam, manus iniiciat violentas, vel in domos eorum ignem mittat: nec rectorem ecclesiæ, vel personam ecclesiasticam occidat.*

Si quis in hoc genus sacrilegii incidit, ut in episcopum, abbatem, vel abbatissam
Concil. general. Tom. XI.

A sam, manus injecerit, vel in domos eorum ignem immiserit, vel sacerdotem, vel rectorem ecclesiæ, vel personam ecclesiasticam voluntarie occiderit, vel mutilaverit: si clericus fuerit, omni beneficio ecclesiastico, tam obtento, quam obtinendo, ipso facto, sine spe restitutionis sit privatus, & cum anathematis periculo innotamus. Si vero laicus prædicta attentaverit, vel aliquid de prædictis: ejus liberi, & quilibet successor, usque in gradum tertium, a susceptione etiam primæ tonsuræ, & omnium ordinum, ac quolibet beneficio ecclesiastico, habeantur per totam Turonensem provinciam penitus alieni. Et qui tales præsentaverit scienter, sit illa vice præsentatione privatus: & qui eum scienter receperit, vel instituerit, vel institui mandaverit, per sequens provinciale concilium canonice puniatur: prædicto tamen clerico totaliter ex prædicta causa expulso, vel amoto, quem vinculo excommunicationis constringimus, si per violentiam illud beneficium præsumpserit retinere.

II. *Ut de bonis ecclesiæ fiat hospitalitas: & quomodo ecclesiæ parochiales dandæ ad firmam.*

Verum quia quicquid habent clerici, pauperum est, & domus eorum omnibus debent esse communes, per quam indecens videretur, si de bonis ecclesiasticis Christi pauperibus hospitalitas negaretur: idcirco statuimus, quod nulla parochialis ecclesiæ concedatur ad firmam; nisi, juxta diocesani loci arbitrium, firmario tanta portio relinquatur, quod Christi pauperibus valeat concedens hospitalitas exhiberi. Et ad id rectores ecclesiarum per episcopos proprios compellantur.

III. *Ne prioratus bonis omnibus denuentur.*

Ex cupiditate, quæ radix omnium malorum est, procedit, quod abbates, vel priores, vel administratores, de loco ad locum transferentes, vel translati, prioratus, & alias administrationes vacantes, cessione, morte, vel mutatione abbatum, priorum, vel administratorum, bonis in eisdem inventis denudant. Super qua alias in concilio edito apud Castrum Gonterii, per recolendæ memorie Vincentium prædecessorem nostrum, provida fuit deliberatione statutum, ne iidem abbates, seu priores, aut administratores, prioratus hujusmodi seu loca, vacationis tempore, adeo denudare præsumant bonis in eisdem inventis, quin prioribus & monachis in eisdem morantibus usque ad
Nnn ij tem-

ANNO
CHRISTI
1273.ANNO
CHRISTI
1273.

tempora collectarum sufficiens provisio remaneret: & si contra facerent, ad diœcesani arbitrium punirentur. Sed quia parum aut nihil utilitatis adhuc ex hoc evenisse comperimus: nos statutum prædictum, sicut in præcedenti prædicto concilio plenius scriptum est, innovantes, adjicimus, quod si abbates, priores, aut alii administratores, hujus statuti concilii fuerint transgressores: præsentis auctoritate concilii ipso facto noverint se suspensos.

IV. *De occupantibus & inuadentibus bona ecclesiastica.*

Ibid. c. i.

Sane cum in prædicto Castro Gonterii concilio fuerit ordinatum ut barones, ac milites, ballivi, potestates, personæque alia secularis, si post monitiones & inhibitiones legitimas, generaliter per locorum ordinarios, vel de ipsorum mandato, eis factas, ecclesias, prioratus, domosve, aut possessiones, vel alias res ecclesiasticas indebitè occupaverint, seu invaserint, aut in religiosorum domibus posuerint comestores, ipso facto sint excommunicationis vinculo innodati: nos statutum hujusmodi, præsentis auctoritate concilii innovamus; adjicientes, ut loca ad quæ deferentur bona taliter occupata, & in quibus etiam detinebuntur, supponat diœcesanus, prout & quando vel quando videbitur expedire, ecclesiastico interdito.

V. *Declaratio, quæ sint bona ecclesiastica.*

Bona autem ecclesiastica intelligimus in hoc casu, non solum propria clericorum, verum etiam deposita, commodata, & ab eis conducta, & precario concessa, & quorum habent ecclesiastica personæ possessionem, aut detentionem quancunque, & quæ in ipsorum servitio capiuntur: necnon si ecclesiasticarum personarum occasione, & in ipsorum præjudicium, & contemptum, eorum homines, & bona eorumdem hominum qui sub jurisdictione temporali con-

stant ecclesiæ, capiantur, aut etiam invadantur, hac appellacione volumus contineri. Et quia facientes & consentientes paræna constringit: receptatores & defensores infautorum, raptorum, & malefactorum hujusmodi, de quibus supra fecimus mentionem, eisdem pœnis, quibus & ipsos malefactores, eo ipso quod eosdem receptaverint aut defenderint, volumus & præcipimus excommunicationis sententiæ subjacere: ut quos par facinus coinquinat & æquat, utroque pœna similis comiteretur.

VI. *Vt episcopus in sua diœcesi absolvere excommunicatos possit, in casibus in quibus præsens concilium excommunicat.*

In omnibus autem casibus, in quibus excommunicationis & suspensionis sententias in præsentem concilio duximus promulgandas, cuilibet episcopo in sua civitate & diœcesi absolvendi excommunicatos hujusmodi, & suspensos, post satisfactionem congruam in forma ecclesiæ, auctoritate præsentis concilii liberam concedimus potestatem.

VII. *Vt superiora consilia observentur.*

Concilia vero omnia & singula celebrata per prædecessores nostros cum suffraganeorum consensu hætenus renovamus, & præsentis approbatione concilii confirmamus. In cuius rei, &c.

Actum apud Redones, die Lunæ post Ascensionem Domini, anno ejusdem MCCLXXIII.

NOTA G. COSS. S. I.

Adscribunt MSS. quidam annum MCCLXIII. quos secuti Bochartus, Spondanus, & Synopticos conciliorum auctor, hos ipsos canones decennio toto vetustiores faciunt. Quo fit etiam ut hujus præsentem concilii dicant fuisse Vincentium de Pileis, qui tum Turonensem provinciam moderabatur. Quos profecto dedocere debuit hujus concilii canon III. si eum legerint, in quo Turonensis archiepiscopus decessorem suum vocat Vincentium. Præter ergo huic concilio Vincentii successor Ioannes de Monteforello, qui anno MCCLXX. electus est archiepiscopus. Quamobrem alii sunt præferendi codices, qui anno MCCLXXIII. hoc concilium assignant: neque superesse locus ullus dubio potest.

ANNO
CHRISTI
1274.

ANNO
CHRISTI
1274.

CONCILIUM LVGDVNENSE II. GENERALE A GREGORIO PAPA DECIMO CELEBRATVM.

HISTORIA EIVSDEM CONCILII.

M

ICHAEL Palæologus, Constanti-
nopolitana urbe capta, a Balduino
imperatore, qui postremus ex La-
tinis Constantinopoli regnavit, ex-
pulsus, Græciæ adeptus est principa-
tum. Quare magnum erat pericu-
lum, ne Græci omnes ad pristinos redirent errores.
Nam Michael patriarcha Constantinopolitano, &
Leone Acridano episcopo autoribus, b Constantino
Monomacho imperante, Græci a Romanæ ecclesiæ
obedientia omnino defecerant: ac Latinorum ritum
Missæ sacrificium in azymo peragendi, sabbati jeju-
nium, ac pleraque alias Romanæ ecclesiæ consuetu-
dines damnare ausi erant. Negabant præterea Spi-
ritum sanctum a Filio procedere, ac Latinos anathe-
matis vinculo devinctos esse affirmabant, propterea
quod particulam illam (Filioque) Constantinopoli-
tano symbolo addidissent. Hos errores multo ante
Photius c Romanæ ecclesiæ hostis acerrimus promul-
gerat, quem posteriores secuti sunt Græci.

Non defuerunt Romani pontifices officio suo ac-
muneri, ut eos ad veritatem reducerent. Præ-
stitit in primis hoc Leo nonus. Qui legatis ac literis
a Michaelem Constantinopolitanum, Leonem
Acridanum, ut resipiscerent, admonuit. Atque id
facere recusantes, a pontificis legatis anathemate per-
cussi sunt. Idem esse ceteri qui Leonem secuti sunt Ro-
mani pontifices. Tandem Balduini opera, e qui pri-
mus ex Latinis Constantinopolitanus imperator fuit,
Græci ad ecclesiæ Romanæ obedientiam reverterunt:
sed Latinis paulatim ex Græcia pulsus, paulatim quo-
que Græci ad veteris schismatis reverterunt.

Cum autem post duorum annorum apostolicæ sedis
interregnum, Gregorius decimus, f qui in exercitu
Christianorum adversus Saracenos in Syria commo-
ratur, pontifex esset electus: protinus legatos ad
Michaelen Palæologum destinavit, ut eum ad catho-
licam fidem reduceret. Sciens præterea Grego-
rius, in magno discrimine res Christianorum in Syria
versari, prædecessorum pontificum vestigiis inherens,
generale concilium convocavit: in quo de subsidio

A Christianis mittendo in Syria degentibus ageretur.
Rem etiam arduam judicavit, ac dignam de qua in
concilio ageretur, de Græcis nimirum ad catholicæ
ac Romanæ ecclesiæ fidem communionemque tradu-
cendis. Accessit huc tertia causa, quæ priores ponti-
fices fere ad indicenda concilia permoverat: ut scilicet
Christianorum mores ad pristinam ecclesiasticam
disciplinam informarentur, & modus aliquis præcri-
beretur ad celerem Romani pontificis electionem faci-
endam. Multa enim mala ex longa Romanæ eccle-
siæ vacatione accidere solebant.

B Scripsit igitur omnibus episcopis biennio ante con-
cilio celebrationem, ut ad concilium Lugduni conve-
nirent. Scripsit regibus atque principibus, ut ipsi
quoque oratores ad synodum mitterent. Viros præ-
terea & sanctitate & doctrina præstantissimos evoca-
vit. In his fuere sanctus Thomas Aquinas, s qui
dum ad concilium proficiscitur, ex hac vita ad Do-
minum migravit: ac sanctus Bonaventura, quem
Lugduni pontifex cardinale episcopum Albanen-
sem creavit. Convenerunt igitur ad indictum diem
Lugduni, præter Constantinopolitanum & Antioche-
num patriarcham, episcopi quingenti, abbates h & in-
feriores prælati permulti. Adfuit quoque Iacobus Ara-
goniæ rex, aliorum vero regum ac principum orato-
res complures.

C Quocirca prima sessio celebrata fuit septima die
Maii anno Domini MCCLXXII. In qua ponti-
fex tres illas causas, cur concilium convocasset, expo-
suit. Peracta secunda sessione, pontifex, cardinales, &
episcopi, de cimas omnium ecclesiasticorum reddituum
pro subsidio belli Hierosolymitani collatos se esse
promiserunt. Post tertiam sessionem, ad concilium im-
peratoris Græcorum legati advennerunt, atque honori-
ficentissime a summo pontifice & a synodo univèrsa
sunt excepti: & in solenni Missa, quam pontifex ce-
lebravit, symbolum est cum additione illa (Filioque)
E ter Græce decantatum. In quarta vero sessione, lectis
imperatoris & Græcorum episcoporum litteris, k in
quibus catholicam fidem profitebantur, & Romanæ
ecclesiæ primatum agnoscebant: eorum legati summo
pontifici

regis, &
Georgius
Pachyme-
meres lib.
5. historix.

g Matthæus
Vestimo-
nasteriensis
in anno
1274. Vil-
lanus li. 9.
cap. 118.

h Martinus
Polonus.
Guilliel-
mus de Na-
gis loco ci-
tato.
i Que se-
quuntur ex
actis con-
cilio excer-
pta sunt.

k Matth.
Vestimo-
nasteriensis
ubi supra;

Nun iij pontifici

a Nicephorus Grego-
ras libro 4.
hist. Geor-
gius Pachy-
meres lib.
5. Ioannes
Villanus
lib. 6. cap.
72.
b Humbertus in libro
cetera Græ-
cos.

e In episto-
la encyclica
ad patri-
archas
Orientis.

d Epistola
1. & 6. &
Leo Osti-
ensis chron.
Cassinen-
sis lib. 2. cap.
89.

e Vincen-
tius Belya-
censis lib.
29. cap. 65.
f Martinus
Polonus.
Ioannes
Villanus
lib. 7. cap.
40. & 44.
Guilliel-
mus de Na-
gis in vita
Philippi

ANNO
CHRISTI
1274.

a Lib. 5.
hist.

b Lib. 5.
hist. in
principio.

pontifici obedientiam exhibuerunt, & magna cum A
pontificis ac totius concilii lætitia publice eandem
professi sunt fidem.

Addunt Græci scriptores Georgius Pachymeres,
a & Nicephorus Gregoras, c Græcos ad communionē
Romanæ ecclesie admissos fuisse cum tribus conditio-
nibus. Prima fuit, ut a Græcis summi Romani ponti-
ficis in sacris Missarum mysteriis mentio fieret. Se-
cunda, ut Græcis omnibus liceret ad sedem apostoli-
cam appellare. Tertia, ut summo Romano pontifici
principatus in omnibus deferatur.

Accesserunt etiam Tartarorum oratores ad concilium pro pace cum Christianis ineunda, ex quibus unus Christianam fidem amplectus, a Petro episcopo Ostiensis baptizatus est. Interim sanctus Bonaventura summo cum pontificis ac patrum omnium dolore ab humana ad celestem vitam profectus est. Demum cohortatus est Gregorius episcopus universos ad sancte pieque vivendum, & ad gregibus sibi commissis invigilandum: cum ex malorum pastorum moribus reliqui omnes Christiania a majora in disciplina degenerantes, in graviora vitia prolabi soliti sint. In hoc concilio decrevit pontifex, Græcis etiam ipsis consentientibus, Spiritum sanctum, ut a Patre, ita a Filio, tanquam ab uno principio æternaliter procedere. Complures præterea edidit constitutiones, quarum præcipua illa fuit, in qua modus & locus summi Romani pontificis eligendi statuitur. Eas omnes Gulielmus Durantes commentariis illustravit, ac deinde Bonifacius octavus summus pōtīfex in suam canonum collectionē retulit.

EPISTOLA

GREGORII PAPÆ X.

Gregorius episcopus, &c. venerabilibus fratribus, patriarche Hierosolymitano, & episcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, præpositis, & aliis ecclesiarum prælati per Hierosolymitanam provinciam consistoris, salutem & apostolicam benedictionem.

SALVATOR noster, in cujus ditione cuncta sunt posita, civitatem Ierusalem videns & prævidens ruituram, flevisse deservit ibitur super eam. Et nos itaque, qui civitatis veri David (religionis videlicet Christianæ, circa cujus regimen, non in sufficientia nostræ debilitatis, sicut nec debemus, inimitur, sed de sola superabundantia virtutis Divinæ speramus) non solum scissuras, juxta prophetæ vaticinium, multiplicatas aperte videmus, sed & ruinæ magnæ periculum in subtractione populi Græcorum, qui a sedis apostolicæ devotione ac obedientia se subtraxit, in occupatione maxima & vastatione valida terræ sanctæ, in subversione morum, quæ universaliter in clero graviter obrepisse videtur & populo, jam non tam cernimus quam palpamus, num possumus non lugere? num comprimere lacrymas: continere suspiria? vel cohibere singultus? Profecto cum tanta subsit plangendi ratio, plantum declinare non possumus. Sed necesse est jam foras exeat, ab olim, dum etiam nos minor status haberet, tanto altius radicatus introsumum, tantoque diuturnitate factus acerbior, quanto facultate vetante diutius non est efficaciter exire permittus. Exeat igitur, exeat ad fratres & filios: ut scientes incommodum, ipsi sumque prudentius æstimantes, cooperationis remedio efficacius pro viribus relevent, & plantum piæ compassionis officio dulcius consolentur. Quis ergo dabit capiti nostro aquam, aut oculis nostris fontem lacrymarum, ut sic populi nostræ humilitati commissi spiritualiter & temporaliter in-

terfectos diebus & noctibus lugamus, quod culpæ rudes, quibus iram meruisse creditur, diluamus? Lugendum siquidem occurrit, quod per subtractionem prædictam, a sedis ejusdem unitate subtractos, & in devio positos, grandis culpæ mors afficit: quod sancti universalis [corpus] ecclesie membra, tam nobilia, eadem gravis admodum & dispendiosa subtractio, tanto tempore mutilavit. Lugendum & iterum, ac amare dolendum, quod sicut in partibus transmarinis non tantum audivimus, sed & oculis nostris vidimus, & manus nostræ contrectaverunt, (pro dolor !) detestabilis solito blasphematur in gentibus nomen Christi, cum jam non tam verbis, quam rebus ipsis & factis, Christianis insultetur ab infidelibus, & dicatur: Vbi est Deus eorum? Dum funiculus hereditatis Domini, eadem terra sancta, per nefandissimos Saracenos sic audacter invaditur, sic secura occupatur audacia, sic vastatur intrepide, sic in eisdem partibus Christianus populus immaniter trucidatur: quasi non sit illius adiutor, nec sit qui misereri possit ipsorum. Lugendum & amplius pariter & horrendum, quod cum ille paterfamilias diligens, qui horis diei variis operarios suam misit in vineam, ille summus agricola sator bonorum omnium & plantator, agrum mundi hujus diligenter excolens, in eo seminaverit semen bonum: inimicus homo tanta invenitur in ipso supereminasse vitiorum zizania, & errorum, ut ea deessere magis liceat quam narrare: idemque ager quotidie potius ardescere videatur ad ignem, quam abescere invenitur ad messem. Hæc dum ministerio considerationis debite, mentis nostræ præstantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit: & ad tanta discrimina relevanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus anxietur. Ad quod cum nos sufficere non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium & humiliter petimus, & devote speramus. Et quia salubre in his adhiberi remedium, interest generaliter omnium: nos cum fratribus nostris aliisque viris prudentibus, exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tante necessitatis instantia exigebat, de ipsorum consilio generale concilium, sicut imitatione digna sanctorum patrum consuetudo laudabilis longæque observationis exemplum nos instruit, opportuno tempore decrevimus congregandum: ut in eo, tam circa præmissa, quam circa cætera quæ salubriter respiciunt animarum, illa, Deo auspice, communi consilio invenitur provisio, & ejusdem approbatione concilii roboretur: per cujus salutiferam executionem, virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roborata fide, reductis errantibus, redintegrata ejusdem fidei unitate, sedatis discordiis, pace firmata, extirpatis vitiiis, virtutibusque plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solidis manimentis instructa, recuperatis deperditis, & ejusdem terræ sanctæ statu prospere reparato, hujusmodi scissuras uniat, ruinas impleat, occupata restituit, vastata restaurat, restituta & restaurata conservet, nobisque viam aperiat idem ipse qui novit, & facultatem tribuat ipse qui potest, ut vitiorum errorumque zizaniis ad comburendum fasciculos alligatis, ad triticum in ejus horreum congregandum, sic in præmissis juxta intentum animi nostri desiderium sibi ministrare possimus utiliter, quod idem verus ejusdem universalis sponsum ecclesie ipsam dilectam suam, expeditam rugis, purgatam maculis, munitam virtutum monilibus ac ornatam, unam semper habeat, & formosam, ad sui nominis fidei laudem & gloriam, ad animarum profectum, roborem, pacem, & exaltationem populi Christiani. Quia vero persecutio

ANNO
CHRISTI
1274.

Abundans
vox, corpus

prosecutio tanti propositi tempore indiget, ut deductum maturius ac feliciter, autore Domino, effectum debitum fortiat, biennium numerandum ab initio instantis Maii ad id duximus deputandum: deputaturi præterea interim aliquos viros tanto ministerio competentes, ad prædicandum in terræ præfatæ suffragium salutiferum verbum crucis: per quod corda principum, prælatorum, cæterorumque fidelium, inducantur ad subsidium eidem terræ, prout ipsius exposcit extrema necessitas, impetendum. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic medio tempore vos accingatis ad iter, quod Kalendis Maii anni ab Incarnatione Domini millesimi ducentissimi septuagesimi quarti, quas vobis & aliis pro termino assignamus, in loco, quem, licet ad præsens subiecteamus ex causa, competentem tamen tempore vobis curabimus intinare, nostrum vos conspectui præsentetis, ad subventionem necessariam terræ prædictæ, solers & operosum interim studium impensuri, profueundo favorabiliter, & fideliter adjuvando illos quos ad huiusmodi profueundum negotium duxerimus deputandos. Volumus autem, quod in vestra provincia ex vobis, fratres episcopi, unus vel duo remaneant, ad ea quæ officium episcopale requirunt inibi exercenda: & tam ille, vel illi, quos propterea contigerit remanere, quam alii quos ad idem venire concilium præpedire forsan canonica prohibebit, capitula in super ecclesiarum omnium ejusdem provincie, tam cathedralium, quam etiam aliarum, quibus per vos, fratres patriarcha & præfati episcopi, ex parte nostra volumus id mandari, cum in eodem concilio tractanda sint aliqua quæ pertinebunt ad ipsos, ad idem concilium viros idoneos pro se mittant: non obstantibus quibuscumque privilegiis, seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordinibus, vel dignitatibus, seu collegiis, sub quacumque verborum forma vel expressione a prædicta sede concessis, per quæ possit effectus huiusmodi mandati nostri quomodolibet impediri: aut eidem in aliquo derogari: circa personarum, & evocationum numerum, moderamine, quod alias statuit Lateranense concilium, taliter observato, ut nemini liceat illud excedere, sed omnibus prout libet arcere. Nullus pomposus aut inanis gloriæ questitor, sed quilibet sine veræ humilitatis cultor appareat, quod & ecclesie sibi commissæ nequaquam onerosus existat. Interim quoque per vos & alios prudentes viros Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam exposcunt, inquirentes subtiliter, & conscribentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilo minus variis modis & viis solers studium & efficacem operam dare proponimus: ut omnia talia in examen ejusdem deducta concilii, correctionem, & directionem recipiant opportunam. Nullus igitur inobedientie notam, & canonicæ ultionis acrimoniam, vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se munit, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directâ, & in vias planas sua omnipotentia convertente aspera, cessaverunt, frivole allegationis munimenta consingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducat: sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & salutem animarum, ac utilitatem respicit singulorum.

Datum Laterani Kalendis Aprilis, pontificatus nostri anno primo.

G. C. Eodè exemplo datæ sunt ad prælatos omnes encyclicæ litteræ, ut cõstat ex Gregorii Regesto. Aliis quoque litteris reges omnes ac principes invitavit ad concilium, & maxime

A Michaelē Palæologum, Græcorum imperatorem, ad quem has dedit.

• • • GREGORII PP. X. EPISTOLA
AD MICHAËLEM PALÆOLOGVM GRÆC. IMP.

Admonet de indicto generali concilio, eique ut per se vel legatos interfit, hortatur.

Viro magnifico Michaeli Palæologo imperatori Græcorum illustri, gratiam in præfenti, quæ perducatur ad gloriam in futuro.

QVI miseratione ineffabili, cū venit temporis plenitudo, vocavit ab Oriente avem, & viri voluntatis suæ de terra longinqua ipse nos in Orientalibus peregrinantes partibus, ut, licet immeritis, ejus vicarium sua sola dignatione statueret, qui ore prophetico, avis nomine in metaphora præmissa signatur, vocari ad gerendū apostolatus ministerium dignanter potius, quam digne permittens, voca nostra, etiam dum nos minor status haberet, sicut firmiter credimus, & fatemur humiliter, in pacis direxit semitas, & eadem a nostræ promotionis auspiciis ad illius commoda in omnes precioso Christi redemptos sanguine, præcipue autem in Christiani nominis titulo indignos diffundenda pro viribus eo magis accendit, quo salutem animarum, ad quam nos & affectus intento afficit, & debitum suscepti officii pastoralis astringit, speramus exinde liberius & efficacius Divina concedente clementia proventuram.

Vnde quamprimum ad locum, in quo cum fratribus nostris sacrosanctæ Romanæ ecclesie cardinalibus, quorum specialiter consilio ultimo & auxilio communitur, convenire potuimus, nos hibernis maris calcatis fluctibus potentia Divina perduxit: nequam torpuimus otio. Sed non sine gravi amaritudine attendentes præfiguratum in piscatoris Petri reti, quod præ multitudine piscum rumpebatur, scissuram universalis ecclesie, quam in suis fidelibus non in fide, pro qua ille, qui pro sua reverentia est in omnibus exauditus, se rogasse testatur, ne deficiat fides ejus, aperte videmus non solum damnose divelli, verum etiam in eorundem scissura, casu, & aversione fidelium periculose divulsam, & ruinis gravibus deformatam: elaborandum summopere fore putavimus, ut illo, qui est lapis angularis utraque unum faciens, & parietem utrumque connectens, sua immensa pietate donante, salubris exquiratur & desiderata provisio, per ejus pro evocationem dicente Domino Aquilioni, Da; & Austro, noli prohibere: ipsa mater ecclesia suos afferens filios de longinquo, & filias suas ab extremis terræ, scissuris coenubiis, cadentibus relevatis, aversisque conversis, ruinis impletis, & deformitibus reformatis, dissidentium multitudinem in unitate fidei & vinculo caritatis unita, juxta prophetæ vaticinium, dilatet tentorii sui locum, funes tabernaculorum suorum extendat, & consolidet clavos suos, ad dexteram & lævam penetret, semē ejus gentes hereditet, & desertas inhabitet civitates. Hoc est enim quod ab ipso largitore bonorum omnium profundis suspiriis petimus, hoc quod effusus lacrymis postulamus, ut ipse in cuius unitate fundatur fidei unitas, unitatis ecclesiasticæ fundamentum, dicente Apostolo, unus Dominus, una

fides, suam sanctam atque catholicam ecclesiam reintegrando uniat, & uniendo reintegret; in sinu ejus populis universis, Latinis & Græcis, specialiter adunatis, in fide integra, spe solida, & caritate sincera.

Et quia hæc, si fons misericordie desiderii nostris benignius annuerit, ad communem cedent utilitatem omnium: communi ad eam deliberavimus consilio insistendum. Ideoque cum eisdem fratribus nostris, multif-

ANNO
CHRISTI
1274.ANNO
CHRISTI
1274.

multique aliis prudentia & veritatis amore pollentibus, deliberatione præhabita, propter hæc, & ad providendum utiliter & efficaciter de necessario terræ sanctæ succursu, de generali morum reformatione, quorum deformatio in clero & populo nimis generaliter obrepisse videtur, necnon & propter alia, quæ cunctis Christi fidelibus speramus autore Domino spiritualiter maxime, ac insuper temporaliter profutura: de dictorum fratrum nostrorum consilio, synodum generalem, universis catholicis mundi principibus, & ecclesiarum prælatibus, ad illam per nostras sub certa forma litteras evocatis, in Kalendis Maii anni ab Incarnatione Domini millesimi ducentissimi septuagesimi quarti, annuente Domino duximus congregandam. Super quo licet ab exordio iudictionis huiusmodi ad magnificentiam tuam litteras & nuncios dispostulaverimus destinare: ipsorum tamen consulto suspendimus missionem, anxii expectantes, ut a te super his, quæ felicis recordationis Clemens papa prædecessor novissime tue celsitudini scripserat, apocriphariis receptis aliquibus, nostros plenius mitteremus instructos.

Nobis vero de tuorum apocriphariorum expectatione sollicitis, dilectus filius frater Ioannes de ordine Minorum a tua serenitate transmissus, bonus de terra longinqua nuncius supervenit, tuas nobis devotione plenas, & lætitiæ causâ non vacuas litteras representans: in quibus gaudium de nostro quem sperabas ad tuas partes adventu conceptum, & honorem, & reverentiam nobis, ut patri affectuosissimo, a te ac tuis, velut a dilectis filiis, exhibendos, & subsequutum dolorem ex nostro transitu aliunde reverenter exprimens, inter cætera inferabas nos debere diligenter advertere, qualem affectum & zelum, tuum gerit, ut dicebas, imperium ad pacem & unionem populi Christiani: sperans, sicut eadem litteræ continebant, ex huiusmodi nostro adventu distantiam, quam inter pastorem & ovile sathanæ induxit suggestio, dissolvendam. Ac deinde in litteris ipsis edicens, quod idem frater tuo dilectus imperio, ut eorumdem litterarum verba sequamur, enarrabit ore tenus reverentiam, quam gerit idem imperium erga summam & apostolicam sedem sanctæ Romanæ ecclesiæ matris tuæ; & maximum dolorem, quem habes propter schismata, quæ intra ecclesiam Christi permanent dolosa; & præcordialem affectum, quem observas thalamo cordis tui pro pace ac unione populi Christiani; ac ferventem zelum contra omnes impios crucis vivificæ ac honorabilissimæ inimicos. Demum in calce litterarum ipsarum, ejusdem fratris verbis, tanquam ex ipsius ore prolatis imperii, nos fidem adhibere plenariam petisti.

Sane tantæ tuæ ad nos devotionis indicia nobis in præmissis exhibita valde nimirum grater acceptimus, sed laudabile tantum propositum & affectum ad reparandas ipsius populi Christiani scissuras, ac ipsum in identitate catholice fidei & caritatis glutino univendum, necnon & recognitionem reverentiæ debite præfate sedi apostolicæ, ipsique Romanæ ecclesiæ matri tuæ, per fratrem & litteras prædictos expressa, cum tanto majori gaudio acceptamus, quanto id credimus Deo acceptius, & populo eidem utilius, ac tuæ & ipsorum salutis, nostrisque proinde affectibus plenius convenire.

Adjicit quoque non modicum ad conceptam ex præmissis cordis nostri lætitiâ, quod huiusmodi laudabilem zelum tuum ad ejusdem populi unionem, claræ memoriæ Ludovico regi Francorum illustri, sicut intelleximus, apertius revelasti: & eidem patenter insinuans, quod tu, clerus & populus tuæ ditioni subiecti, desiderantes ad obedientiam ejusdem ecclesiæ

A Romanæ redire, ipsique in ejusdem fidei professione uniri, ac varias super hoc ad eandem sedem litteras & nuncios destinantes, quorum etiam aliqui in via decenti non pervenerunt ad eandem, frequenter & humiliter ad id vos postulasti admitti, nec adhuc tuæ ac ipsorum fuerat instantia satisfactum; apud eandem Regem multiplicatis super hoc litteris & nunciis instituti, petens instanter, ut ipse in tam pio & utili negotio, arbitri partes assumens, ad ipsius consummationem sollicita intendere pietate; ac insuper ut tuis verbis, prout nobis referuntur, utamur, te velle regem eundem arbitrum in hoc constituere asserens, promittebas quidquid idem rex super hoc diceret, te plene ac inviolabiliter servaturum. Et ut plenius circa hoc tuum manifestares affectum, adjurasse diceris regem eundem per aspersionem sanguinis Iesu Christi, ne assumeret huiusmodi recusetur; & ne secus faceret, ad summum iudicem, ut ipse rex in extremo iudicio coram eo de hoc rationem redderet, appellasse. Et licet idem rex prudenter attendens, & humiliter recognoscens, quod sum non erat, tale in eodem negotio, quod specialiter pertinere dignoscitur ad ejusdem sedis examen, officium usurpare, consulte responderit quod in ipso nequaquam huiusmodi partes assumeret, sed pro ipsius consummatione apud sedem ipsam libenter instaret; ac propterea litteras, & suos ad eandem sedem nuncios destinaret, qui hæc omnia, ipsa tuâ sede vacante, coram prædictis nostris fratribus retulerunt, ad quorum etiam pro parte ipsius regis instantiam, bonæ memoriæ Albanensi episcopo tunc in partibus illis ejusdem sedis legato super hoc plene commissio facta fuit: tamen ipsis rege ac legato humana de hac luce substractis, processus aliqui haberi non potuit per eandem.

Habent hæc itaque multæ jucunditatis causam, & materiam exultationis in Domino representant. Si enim prout est de tanto principe supponendum, de arcano mentis ori consonæ in veritate procedant: verisimiliter credi potest, quod ille, qui ubi vult spirat, tuum ad tale tam utilis unionis desiderium animum inspiravit.

Quæsumus itaque, spiritum non extinguas, nec irrita facias, quæ ad eandem tuam matrem ecclesiam, & ad tantum principem per diversos, ut promittitur, nuncios, & litteras, de tuis dicuntur labiis processisse. Sed attende potius, & in conspectu attentæ considerationis expendi, quod ille, qui est verum caput corporis mystici, ecclesiasticæ videlicet unitatis, iuxta illud Apostoli, *omnes sumus unum corpus in Christo*, instante suæ passionis articulo, pro hac sibi placita unitate legitur dignanter orasse: *Volo, inquit, pater, ut omnes in nobis unum sint*. Si ergo juxta sacræ scripturæ testimonium, consilium ejus stabit, & fiet omnis voluntas ipsius: necesse profecto est, hanc unionem impleri. Festina itaque, tolle moras, & consule tui fac esse muneris, quod omnino alicuius futurum est temporis. Festina, & considera incertam humani temporis brevitate, tantum bonum non ultra differendo procrastina: ne forte, cum voluntas adfuerit, ad perficiendum quod volueris vita desit: sed celeriter viam salutis & pacis per desiderabilem cordi tuo (ut tam publice, tam laudabiliter profiteris) unionem Latinorum pariter & Græcorum in unius professione fidei, & caritatis solidæ unitate, tuis subditis aperiri, tuis posteris præpara, & incomparabile meritum tibi solite ac prudenter ex tam utili, tam salubri præparatione præoccupata.

Considera, confidera, quam intrepidus, quam securus in extremo iudicio coram tremendo iudice tantis ad ejusdem matris gremium tecum tuo ministerio reductorum stipatus cunctis, aliis tuis ad id concurren-
tibus

i. Cor. iij.

10am. 17e.

tibus meritis apparebis; quam gratus advenies, quam gratanter etiam admitteris, quomodo comitiva gratissima orandus illorum, quos innumeris ut speramus, de tam numerosa multitudine quam ad illius ovile ipso præstante reduces, tandem ipse pastor bonus qui pro eis animam suam posuit, in dilecta sua tabernacula introducet, tu in eandem exultans & jubilans de suo munere introibis. O te felicem si ad hæc te Dominus præparavit; si facultatem que ad ea tibi data videtur, cum omni diligentia efficaciter prosequens, & de contingentibus nil omittens, multis olim ad eandem laborantibus per diversos modos & vias, tu in labores eorum introiens, pervenias solus ad bravium optatum, illorum finem obtinias & inextimabilem gloriam, quam specialiter sequi debes, finaliter assequens.

Cæterum ut sit incepti super iis tractatus prosecutio, Deo adjuvante, facilior, & desideratus exitus promptior: felix recordationis prædecessorum nostrorum Urbani & ejusdem Clementis, Romanorum pontificum gesta, circa instant negotium habita, recensimus diligenter: & eos, prius de fidei veræ dogmatibus, quam de concordia inter eosdem Latinos & Græcos in caritate mutua solidanda, tractandum, evidentibus ad hoc inductis rationibus, licet aliud continere tua petitio videretur, elegisse comperimus. Nec indignè, cum spiritualium unionem fides inicit, dicente Domino per prophetam, *sponsabo te mihi in fide: caritasque consummet, egregio genitum doctore testante, quod qui adheret Deo, unus spiritus est: unus profecto cum illo, non tam identitate substantiæ, quam gratiæ participatione ac gloriæ.*

Memoratus itaque prædecessor noster Clemens, apocripharum & litterarum tuarum ad ipsas præsentiam super hujusmodi negotio destinatis, benigne receptis; & tam secreta, quam publice, prout eis placuit, plene ac patienter auditis; multisque aliis ejusdem negotii utilitate ac justitia exigente, peractis, quæ ipsius Clementis prædecessoris litteræ per eosdem duos apocripharios ad te misit, ad tuam, ut credimus, notitiam detulerunt: demum ut hujusmodi conjunctionis spiritualis initium ordinate procederet, idem prædecessor Clemens, ad utilem & finalem expeditionem tanti negotii, præmissum ordinem, quem rationibus probaverat, factò etiam approbavit. Et ne ultra contingeret idem negotium per inefficacia verba deduci, manifeste in prædictis litteris suis expressit, quid tibi, tuis clero & populo supradictis, faciendum incumbere, ut reverenter ad ejusdem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ sinum, tu & ipsi sano freti consilio, rediretis, in eisdem litteris veræ catholicæ fidei professionem, quam eadem Romana ecclesia firmiter tenet, fideliter docet, constanter prædicat, & publice profiteatur, quemque a te, tuis clero & populo supra dictis, idem prædecessor noster Clemens expostulans te ac ipsos profiteri, si velletis juxta ejus desiderium redire ad ecclesiæ unitatem; ac insuper, quæ circa ejusdem ecclesiæ Romanæ primatum ab ipsis tuis clero & populo acceptari, & recipi voluit, plenius explicando.

De ipsa præterea fidei professione dictis tuis apocripharum copiam faciens, clementer obtulit eisdem satisfacere, si super ea in aliquo dubitarent: adjecto nihilo minus in litteris supra dictis, qualiter provida deliberatione conceperat aliquos in lege Dei peritos ad tuam præsentiam destinare, cum quibus tu, idemque tui clero & populus, super præmissis conferre posses: & quod si nihilo minus aliquid tuum tuorumque animos conciteret, aut turbaret, propter quod aliquid de contentis in præscriptæ fidei professione, tu vel ipsi vereremini profiteri: aliquos de peritioribus eorundem tuorum cleri & populi mitto-

Concil. General. Tom. XI.

res ad eundem. Quibus se paratum obtulit, sicut eadem Romana ecclesia parata semper extitit, & existit, omni potestati, de ea quæ in ipsa est fide ac spe reddere rationem.

Quamquam autem hujusmodi ipsos apocripharios, pro eo quod aliqui ex eis qui ad hoc fuerant de longinquis partibus advocati, & ipsemet, morte præventi fuerant, non poterit mittere ut concepit: tuam tamen excellentiam per easdem suas litteras monuit, & variis exhortationibus invitavit instanter, ut sic studeas habitare materiam, sic animos tuum tuorumque disponente: quod in eorundem apocriphariorum, quos ad te, ut prædicatur, mittere sperabat, adventu, te ac prædictis tuis clero & populo præscriptam humiliter suscipientibus, & fideliter profitentibus fidei veritatem, facilis foret ad reliqua, Divina gratia favente, progressus. Ad quorum prosecutionem, & specialiter ad caritatis vinculum inter eosdem Latinos & Græcos solido fœdere confirmandum, si post receptionem & professionem ejusdem fidei, & postquam ab obedientia in ipsius Romanæ ecclesiæ, ac iidem tui clerus & populus, rediissetis, ad locum, de quo eadem Romana expedire videret ecclesia, generale concilium peteres convocari: satis aperte spem tribuit, quod tuum in hoc desiderium adimpleret. Non ad prædictæ discussionem vel novam diffinitionem fidei, quam tanquam innumeris sacræ paginæ autoritatibus, numerosis sanctorum patrum sententiis, & Romanorum pontificum stabili diffinitione firmatam, nec ipse voluit, nec nos intendimus, sicut nec decet nec foret expediens, in dubiam, novo ipsam exponendo examini, revocare.

Cujus seriem ad majorem certitudinem, ne forsan ejus copiam casus abstulerit, vel illius memoriam oblitterarit oblivio, nec non & illorum, quæ circa eisdem Romanæ ecclesiæ primatum idem prædecessor Clemens, a te, tuis clero & populo supra dictis, acceptari, & recipi voluit, licet eadem per prædictas ipsius prædecessoris Clementis litteras ad tuam notitiam pervenisse credamus, præsentibus duximus, annexenda: quæ talis est. Credo sanctam Trinitatem, &c. Eadem forma, usdemque verbis, quibus in epistola Michaelis Palæologi ad Gregorium papam, quæ infra extat Græce ac Latine, cum aliis litteris in concilio lectis, vel ex concilio datis, ideoque omittenda hic visa est ea præfatio.

Nos igitur debita meditatione pensantes, idem negotium tam utiliter, tam propensio consilio, & exacta maturitate dispositum, & electum: ad executionem ipsius ab eisdem prædecessoribus nostris ordinem imitandum potius, quam mutandum, dilectos filios religiosos viros fratres, Hieronymum de Esculo, Raymundum Berengarium, Bonamgratiam de S. Joanne in Perfeceto, & Bonaventuram de Mugello, de ordine Minorum, viros quidem pauperes spiritu, sed divites fide mundi huius contemptis divitiis, cæterisque abiectis illecebris, post Christum, simul in unum, divitem & pauperem, per suorum, quantum eis ab ipso conceditur, gradiendo semitam mandatorum, ipsam veram sapientiam imitantes, decrevimus ad tuam celsitudinem destinandos.

Ideoque magnificentiam tuam monemus, rogamus, & hortamur in Domino unigenito Dei filio Iesu Christo, per suæ crucis mysterium, & immensum redemptionis humanæ beneficium, in caritatis visceribus obsecrantes, quatenus ipsos benigne recipiens, & ad illi respiciendæ salutis & pacis autorē, qui operatus est in medio terræ salutē, qui oriens ex alto pacem sibi acceptā, & ab omnibus acceptandam evidenter ostendens, eam in ortu suo angelorum ministerio bonæ voluntatis hominibus nunciavit, & inter homines conversatus verbo docuit, prædicavit explevit; ad ovile Domini redcas, ac ipsos tuos clerum & populi eo concedente reduces;

O o o tibi

ANNO CHRISTI 1274.

ANNO CHRISTI 1274.

tibi & ipsis quietem tribuas; innumerabilibus periculis animarum, & corporum, rerumque dispendiis, quæ guerrarum induceret, quam avertat Altissimus, horrenda calamitas, prudenter occurras; & de tam pii negotii consummatione in æternum tibi memoriale constituas, hujusmodi salutarem unionem Latinorum & Græcorum, quam tibi votivam admodum evidentibus fateris affectibus, sedulis persecutus aff. & bus præscriptam Catholicæ fidei puritatem, immo puram & solidam veritatem agnoscas, suscipias corde humiliter & sincero, & eoram eisdem fratribus apocriphariis nostris profitearis, ore veridico, & fideli; præmissum etiam ejusdem ecclesiæ Romanæ primatum, ad illius obedientiam spontaneus veniens, recognoscas; ipsum acceptes & sponte recipias, prædictosque tuos clerum & populum, ipsam fidem similiter suscipere, profiteri, ac ad obedientiam ipsius ecclesiæ Romanæ venire, primatum ejus recognoscere, ac acceptare procures.

Præmissis primitus adimpletis, ad memoratam synodum, cui una cum aliis catholicis principibus te decebit, & nos desideramus & petimus, interesse, in loco in quo ipsam congregari contingeret, ut ad cætera quæ imminet, ipsorum & tuo saluti consilio, securius procedamus, vel personaliter venturus, si facultas adfuerit, vel apocripharios, magnæ autoritatis & prudentiæ viros, tuo missurus nomine, per quos tuam nobis super agendis inibi consilium reveletur. Peracta siquidem hujusmodi utriusque populi, Latinorum scilicet & Græcorum, in prædictis professione fidei, & recognitione primatus, tam sancta, tam desiderabili unione: per quam præmissum tuum laudabilem zelum a te verbis & litteris frequenter expositum, factum manifestabis & probabis apertius; per quam nostrum eorundem fratrum nostrorum aliorumque Latinorum tibi animos attrahere poteris, & in iis quæ agenda supererunt, nostrum & ipsorum favorem, in quibus sine offensa Dei præstari poterit, merito vindicare: ad præmissa solide roboranda commodius, & ad tractatum caritatis inter ipsos Latinos & Græcos, radicibus zizaniorum evulsis, omnibusque discordiis Domino annuente sedatis, inviolabiliter solidandæ, tanto efficacius, tantoque favorabiliter intendemus, quanto liberius tibi de regione dissimilitudinis jam reverso, post productam in spe recuperandæ innocentia stolam primatû, post annullum in manu tua ex fidei professione positum, condescendere poterimus, & sine conscientia læsione rationabilibus acquiescere votis tuis. Sic namque præmissa cordi nostro insident, sic ad ea totis præcordiis aspiramus: ut pro eorum executione, non solum labores impendere, sed etiam superimpendi, modicum repitemus.

Propter quod, licet tam tibi & tuis hæc via salubrior, quam ipsius negotii qualitate sit aptior, cum fidei puritas consensum purum & liberum exigat, & conditionem aliquam non admittat: tamen si peccatis exigentibus populi utriusque nondum datum est desuper, ut ad ea prædicto modo complenda tuos tuorumque animi sint parati; nos non intendentes idem salutare negotium desperatione præcidere, sed saltem manu ductione, qua possumus, promovere, tolerabimus patienter.

Quod si velis ad eandem sedem, ante prædictam synodum, vel in ipsa synodo, (ut ibi ordine suo prædicta omnia tam circa professionem fidei cum recognitione primatus ejusdem ecclesiæ Romanæ, quam circa ipsos Latinos & Græcos, dissensionis cujuslibet inter eos sublata materia, in caritate mutua uniendo, plenius & solidius compleantur) tuos apocripharios destinare; ad eadem pro te ac ipsis tuis clero, & populo facienda, secure cum potestate plenaria solemnes,

A prout facti qualitas exigit, mittas apocripharios ad præmissa. Volumus tamen quod prius, tam tu serenitatis tuæ apices, quam omnes, vel saltem patriarcha Græcorum, & aliqui alii majores prelati ejusdem imperii, prædictis nostris nunciis (in forma quam destinamus sub bulla nostra per ipsos tibi, cum te ac eosdem tuos clerum & populum, ad hæc procedere velle paterit, ostendendam) litteras concedatis, de præmissis professione fidei, & recognitione primatus ejusdem ecclesiæ Romanæ, primo apud nos per eosdem solemnes mittendos apocripharios, (Domino viam ad sedandas inter eosdem Latinos & Græcos discordias alias demonstrate,) tuo & tuorum nomine infalibilibiter faciendis; & postmodum per te, prelatos omnes, ac tuos clerum & populum supradictos, cum a sede ipsa mandatum fuerit, personaliter iterandis. Nos enim eosdem tuos apocripharios, concessis prædictis tuis apicibus & prelatorum litteris destinandos, recipimus alacriter, caritative tractabimus, & ad consummationem præmissorum cum omni diligentia, prout Dominus concesserit, procedemus. Et nihilo minus super sedatione discordiarum ipsarum, tam per ipsos apocripharios, quos ad præsens mittimus, quam per alios hinc inde mittendos, poterit interim tractatus haberi, & exquiri diversæ viæ ac modi, qui ad expeditionem faciliorem idem negotium favente Domino præparabunt.

Quia vero cordi nobis est de ipso negotio saltem in eadem synodo providere salubriter, & ideo desideramus, quod dudum ante ipsam ad nos de illorum exitu, felici utinam, perveniat certitudo: celsitudinem tuam affectuose requirimus, & rogamus instanter, ut eosdem fratres apocripharios nostros feliciter & sic celeriter studeas expedit, quod redeuntes cum tuo certo ad præmissa responso, dictum tempus pro ejusdem synodi congregatione præfixum adeo valeant commodè prævenire, quod ad ejusdem negotii provisionem ante ipsam synodum possit, ut decet, habilitari materia, sufficientis ad hoc temporis opportunitate concessa.

Scire quidem te volumus, quod si eosdem nostros nuncios, contra hujusmodi nostrum desiderium, retardari contingat: nos de tua responsione incerti, tam utilis negotii prosecutionem, per vias, quas ad animarum salutem Dominus aperire dignabitur, propterea nec omittere intendimus, nec diffidere. Datum apud Vrbe veterem nono Kalend. Novembris, anno I.

*** EIVSDEM EPISTOLA

AD IOSEPHVM PATRIARCHAM GRÆCORVM.

Vocat eum & alios episcopos ad concilium generale, & ad promovendam Græcorum cum Latinis concordiam hortatur.

Dilecto in Christo fratri patriarcha Græcorum, spiritum gratia salutaris.

Multo, sicut nosse te credimus, labore sudatum est, ut inter Latinos & Græcos subductis seminariis antiquæ scissuræ, vigeret inter eos fidei unitas, consolidetur inter ipsos unio caritatis. Sed impediendo illo, ut credimus, qui primum schisma excitavit in cælo, nondum est illius omnipotentia spe concepta, qui concordiam in sublimibus operatur, a labore tam utili non putavimus desistendum: sed insistendum potius tanto propensius, quanto fructus ex eo, Deo auspice, proventurus, ipsi erit acceptior, mundo utilior, & saluti convenientior animarum.

rma. Et ideo cum fratribus nostris deliberatione præhabita, propter hoc, & ad providendum utiliter de succursu terræ sanctæ, necnon & de reformatione morum, qui videntur in clero & populo graviter deformati, ac aliis, quæ animarum salutem respiciunt, & ad statum orbis pacificum, autore Domino, redundabant; concilium de ipsorum fratrum nostrorum consilio indiximus generale in Kalendis Maii anni ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo septuagesimo quarti, annuente Domino, congregandum, universos Catholicos orbis principes & prælatos ad ipsum per nostras sub certa forma litteras advocantes.

Et quia tractatum concordie inter eosdem Latinos & Græcos a felicis recordationis Urbano & Clemente prædecessoribus nostris Romanis pontificibus invenimus laudabiliter ordinatum: ordinem ab ipsis provido approbatum consilio, dignum prosecutione potius, quam immutatione censentes, ad faciliorem expeditionem tractatus eisdem, & consummationem tam pii negotii, concedente Domino, promptiorem, ipsum deliberavimus prosequendum. Ad quod magnifico viro Michaeli Palæologo imperatori Græcorum illustri nuncios & litteras destinamus: per eas, sibi persuasiones varias, qualitati tractatus ipsius aptas & utiles, necnon & alia, quæ ad felicem exitum tam salutaris negotii expedire putavimus, plenius explicando. Quæ cum tibi per eandem litteras innotescenda speremus, consulo præsentibus non duximus repetenda.

Quia vero tuum specialiter in his credimus consilium utile ac auxilium opportunum: fraternitatem tuam monemus, rogamus, & hortamur in Domino Iesu Christo, per sua immensa beneficia obsecrantes, quatenus Divinæ remunerationis obtentu, te non solum cooperatorem, sed & specialem in his constituens promotorem, ad celerem & felicem expeditionem illorum, quæ per easdem litteras paternis affectibus, & piis desideriis postulamus, studio piæ devotionis intendens, sic ad illa celeriter exequenda tam memoratum imperatorem, quam alios, qua potes inductionis diligentia, exhorteris, & efficacia exhortationis inducas, quatenus negotio huiusmodi tuo suffragio feliciter consummato, in retributione iustorum, ab eo qui nullum bonum sine remuneratione relinquit, cum ipse favoris apostolici tibi proinde non immerito acquirendo, mercedem condignam tam utilis cooperationis, immo potius promotionis, securus expectes.

Cæterum quia his Domino præstante peractis, te ac alios prælatos Græcorum, prout præfata consuetudo suggererit, decebit ei concilio interesse, ut una cum prædictis principibus & prælatibus, nobis in dirigendis, quæ inibi sunt agenda, tu & ipsi consilio & auxilio assistatis: rogamus, & petimus, ut tu, & illi, quibus per te id denunciari volumus, ad idem concilium, loco, in quo illud congregari contingeret, personaliter veniatis. Nos enim te ac illos benigne recipiemus, & caritative tractabimus, & honore quo decuerit prosequendum. Datum ut supra.

*** MICHAELIS PALÆOLOGI
IMPERATORIS AD GREGORIVM X. EPISTOLA.

Respondet epistolæ Gregorii.

Sanctissimo & beatissimo domino Gregorio papa veneris Romæ, ac universalis ecclesie summo pontifici, & sedis apostolicæ successori, reverendissimo patri suo; Michael in Christo Deo fidelis imperator, & moderator Romanorum, Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus, semper Augustus. Suae sanctissimi obediens filius, debitam paternitati una reverentia.
Cencil. general. Tom. XI.

rentiam & orationem petitionum.

Multa sunt, sanctissime Domine, quæ possent spirituale delectationem conferre homini, & suaderent exultatione & læticia animæ actionum gratiarum laudem tribuere Deo vero. Sed nobis videtur, quod nunquam aliquid sic lætificare potuit aliquem, sicut nos exhilaravit epistola vestræ apostolicæ sanctitatis nuper imperio nostro transmissa: quam gavisi recepimus, cum in spe eramus ipsam ad nos diutius destinari. Quam etiam multo desiderio legimus, & perlecta lætati fuimus in lectioe ipsius: & sicut ex adipe & pinguedine ipsius delectatione repleti, omni gaudio fuimus recreati.

Primo quidem quia nobis fuit a vobis destinata epistola, quem supremum profitemur pontificem, utpote apostolicæ sedis successorem & decus; & etiam erga imperium nostrum affectuose dispositum, paternalem obtinere affectum, quem tanquam lucernam lucentem paritate conversationis & vitæ divinitate, super maximam pontificatus sedem, veluti super candelabrum, Deus constituit, ut in omnibus finibus fulgeretis. *Cujus opera, juxta Sirach, sicut Sol in conspectu Domini: & oculi conspiciuntur super vias ejus; cuius laudem lingua nostra tota die propterea meditat.*

Secundario vero, quia pacem Christianitatis & plenitudinis unionem, quæ adest secundum Deum, quam nos etiam semper stimus (novit hoc pax Deus) desiderare vestram paternitatem ipsa epistola deifice denotabat: quæ nos etiam suadebat, vestram in hac parte agnoscere sanctitatem instantem cohortatricem boni hujus, & cooperationem promptissimam & sinceram, & dicere: *Ecce vir rimens nomen Domini, in cuius ore lex veritatis consistit, & iniquitas in eius labiis non invenitur: quoniam ambulat in pace directus.* Et juxta magnum Eliam: *cor resistit patri ad filium.*

Hujus gratia multo magis exultati in his, ultra quam qui invenit spolia multa, & illam, qui hoc perficit, non cognovimus alium præter Deum: cui iuste & digne ad gratiarum acumen assurgere commovemur, dicentes: magnificetur semper Dominus, quia erexit vos semper magnum pontificem suorum servorum, pacem optantem, qui suum sanctissimum nomen invocant indefesse.

Et licet antea pergeremus ad viam unionem serenam, & festinaremus ad hoc negotium ab antiquo, quod communem Christianorum utilitatem exhibet, nunquam sine sollicitudine tanti operis moraremur: nunc tamen, ex quo ad nos vestræ sanctitatis litteræ pervenerunt, multo magis instimulati, & cum ardore animæ festinantes, opus suscepimus peroptatum: ad Dominam continue aspicientes, illum inceptionis nostræ & promptitudinis cooperatorem obtinere & perfectorem continuum invocantes, qui jam vestris sanctissimis & sacratissimis orationibus exhilarati. Cum ipse Deus clemens, sit cupiens unionem, propitius ad nos inspexit, & orationes nostras benigne intendit, super cogitationes nostras ascendens: & secundum suam magnam & ineffabilem misericordiam intellectus nostros direxit, & viam nobis rectam ostendit, per quam bene perficietur, & dexteram consumptionem accipiet negotium supra dictum, & modico temporis spatio tantum opus Deo acceptum manifestabitur: cum ad honorem & gloriam ejus existat, acceptum etiam apostolicæ ecclesie & vestræ etiam sanctitati.

Primitus enim, sanctissime Domine, dum occurreret via, quæ ducebat ad pacem, incertus erat modus qualiter ipsam tractare deceret: & sicut errantes vere oves carrebant, & dubium erat ut aliquis posset ad finem huius operis pervenire.

O o o ij Deu

ANNO
CHRISTI
1274.

Deus autem ex quo ostendit principium, nullum impedimentum consistit nec prohibet: sed negotium sic facile de cetero completi videtur, quod omnis dubitatio & formido procul habetur, quod spes quoque melior animabus plantatur, & nos cum favore Divino putamus amodo finem inde attingere concupitum. Tali enim modo in spe bona existentes, quod etiam sic oportet cum Deo sperare vestram apostolicam sanctitatem.

De hoc vero quod accidit moram nobiscum protrahere fratres, & aliquis finis usque ad hodiernum diem non apparuit, exinde vestra sanctitas non admiratur: cum licet quid modicum videretur in principio, quæ inter nos & vos differentia modica consistebat: sed ipsius prolixitas in tantam invaluit, & tam magnam dilatavit & fecit, quod nec facile esse, quamvis hoc putetur ab aliquibus, verum etiam difficilem & onerosam dissolutionem hujusmodi, repræsentat.

Quare omnes dicunt: opus est ad hoc temporis, & laboris. Temporis quidem, ut congregatio fiat pontificum, qui longe existant, quos necesse est adesse huic communi negotio, & voluntatem & propriam intentionem facientem pacem proferre, & nobiscum sentire, quod omnibus expedit: qui prælati non modica pars universitatis consistunt, ut ne forte veterem seculi iram suere quærentes, alteram de novo ex imperitia, & non minorem priore aliunde rumpamus. Laboris autem, quia per instantiam & perseverantiam sit, & etiam quæ sunt difficilia emendare quis potest. Præter autem ista nihil unquam homo de levibus perfecit, non solum tantum negotium, quale hoc exiit propositum. Vnde si debet illorum aliquid consummari, quæ expediunt, & quæ consummatum ad omne tempus, quod deinceps erit firmum, forte, & perenne, vallari: necessarium est, quod labor sit, & temporis erogatio intercedat.

Sed ne forte propterea vestra sanctitas aggravetur, ut aliquas inde cogitationes assumat propter moram fratrum. Dno ex ipsis videlicet fr. Raymundus Berengarius, & fr. Bonaventura de Mugello, electi, ad præsens mittuntur ad vestræ præsentiam sanctitatis: alii vero apud nos manent. Illi quidem ut annuncient vestræ sanctitati ea quæ viderunt, & audierunt, & quod in vanam minime currerunt, nec inaniter laborarunt: sed annuente Deo præclarus illico eorum labore consequetur & fructus. Hi autem consummato opere (cujus dies consummationis non longe est a præsentem, sed jam animabus nostris splendidam producit auroram) cum nostris nunciis apostolico vestro culmini, quid confirmatum fuerit, intimabunt.

Quantam autem ad hoc negotium Deo amabilem festinationem, quantamve sollicitudinem & antea nostrum intulit imperium, & nunc magis etiam introducit, non est opus litteris explicare: cum hujusmodi opus non duxerimus omittendum. Fratres vero cum sint viri religiosi & spirituales, pleni bonorum fructuum, & servitores proprie veritatis, sicut veri discipuli Christi, & sanctitatis vestræ, bene scimus, quod nullatenus oculcabunt nostram proferre operationem ad vestram apostolicam sanctitatem. Ipsi enim eorum oculis diligenter viderunt, didicerunt, & noverunt certissime, quod cum David passus sumus assiduam afflictionem, dum oculis nostris somnum non dedimus, nec palpebris dormitationem: sed noctis vigiliæ nos occupant, meditantur ea quæ pacis & unionis existant. Sol autem oriens in his sedentes nos conspicit, & occidens hoc nos meditantes dimittit. Loquimur cum aliquibus, & hæc sunt facta nostri colloqui: consulimus, & de his dispensantes conti-

ne cogitamus, & cogitantes intra nos hæc meditamus. Non enim tempus comestionis a nostro pectore curam istam expellit, non dispensatio communium rerum, non moderamina militiæ, non curæ bellorum, non quæcumque aliquis posset dicere, aut delectationem, aut contrarium ad nos ducentia: sed aliorum omnium rationem minime facientes, pro uno tantummodo opere isto cogitationes omnes revolvimus, cum ad alias sollicitudines, sicut homines corpus habentes, laborantes, fatigantes, & fessaliquando effecti, ad unum solum tantummodo Deum nempe erigentem, & potentes nos facientem, infatigati pacifice invenimur, non omnino a nostrâ pristina promptitudine desidentes, sed supereminenter promptitudinem promoventes amplius perangemus. Quare argumentamur, quod nunc Deus magis assistit in medio nostrum, quam unquam fuit temporibus retroactis, uniens & conjungens distantia, secundum magnam ejus & inscrutabilem voluntatem.

Et de his quidem fratres, si voluerint, ac de nostro imperio coram vestra sanctitate veritatis testimonium perhibebunt: propositum autem animæ erga beatitudinem vestram, nec ipsi narrantes possent sufficienter ostendere, nec nos propter tanti loci distantiam litteris explicare. Propositum autem animæ quantum existit, nunquam per opera potest manifestari: quanto magis sermonibus enarrari? Verumtamen quamvis aliquam modicam imaginationem magni negotii possit quisa vobis comprehendere: bene novit magnitudo vestra, sanctissime Domine, quod tam cito unionis perfectæ respiciet bonum, sicut jam in Deo confidimus, apud quem totius operis est consummatio. Hujus solo niti omnia possibilia inveniuntur, tunc & nunc, ex quo & quæ pertinent a vestra sanctitate, & orationes vestras, & aliter, & quæ ad vestram sanctitatem pertinent, & ad me tanquam filium immediatum, heredes effecti suscipiemus, & obediemus vobis, & quod vobis erit placitum faciemus, propriamque vestræ sanctitatis intentionem complebimus, quocumque, & vbi cumque volueris, iuxta omne quod videbitur bonum Deo. Non enim esset decens, si nos sicut filii paternitatis vestra fruenter, & quæ ab ipsâ paternitate debeatur filio, quod nos condignam obedientiam & reverentiam non ostendissimus sicut filii speciales ad patrem. Et propter hoc parati erimus, & nos parabimus quod Deo placitum est, & vestræ sanctitati, cum magno studio percomplere, & taliter ut scribimus in proposito firmiter obtinemus. Postquam consummatum erit negotium, dexterum a Deo finem recipiet. Sed vestrum de cetero opus erit, sanctissime Domine, & magis vos ipsos dari huic adeo amabili & salutari negotio, & festinare ad consummationem pacis, nullatenus desidentes. In quantum sit vestræ altitudinis magnitudo, & super omnes cognoscetur: in tantum oportet præ cæteris festinare, & operam adhibere, ut ad consummationem veniat opus propositum peracceptum.

Hujusmodi autem præsumptuose quodammodo scribere moti sumus vestræ apostolicæ sanctitati, quia & alias, cum debemus adinvicem ad pacem conjungi, existentes jam ad unionis consummationem, licet alio modo tunc temporis ea quæ sunt pacis tractabantur, aliter vero nunc dispensatur gratia Christi. Consideravimus aliquos sequentes proprias voluntates, & injuste pacis prosecutionem prohibentes, qui jam consensu divino perfecerunt propositum eorundem, & bonum Christianæ gentis invidentes, inimicitiam ad commune interitum omnium introduxerunt. Nos

tamea

ANNO
CHRISTI
1274.

tamen omnem curam unionis & concordie apponen- A
tes, sic habemus per omnia, sicut dictum est, & nulla a
nobis confurget occasio. Nam quales in verbis nos
ostendimus fore, tales etiam, & ferventiores, nos in
operibus invenietis paratos.

Beatitudo autem vestra, sanctissime domine, non
aliter de nobis recogitet, nec aliquam hesitationem
habeat de consummatione negotii saepe dicti: sed om-
nem ambiguitatem & timorem ejicientes ab anima, de
consummatione & perfectione negotii saepe dicti, quod
ad manus est, sicut jam ad praesens recipit sanctitas
vestra. Tempus enim, in quo magis convenit dispen-
sari super Christianorum utilitate communi, non aliud
nunc quidem videtur, quam praesens, ad quod nos quid-
dem, ad unum convenientes, cooperatione Spiritus
sancti, ubicumque voluerimus ambulare, in Deo fa-
ciemus virtutem, & angulari lapide Christo, qui est ca- B
pitulum ecclesiae, in quo omnis aedificatio ad templum san-
ctum in medio nostrum compaginata concrevit, ju-
stam exinde promissionem habentes, & nos in pace
indirubiter conjungentes, non duo vel tres existi-
memus, sed milliana infinita & innumerabilia in ip-
sius nomine congregata.

Amos. 8.

Contra inimicos autem Dominice crucis, divi
Amos dictum bene & optime inducitur: *Occidet Sol in*
eis in meridie, sic opinantibus ex angustia cordis, &
obumbrabitur super terram eorum in die lumen, & in
meridie vclut in nocte palpabunt: expugnatio erit eis,
& totalis destructio: redemptio vero terrae sanctae &
ultra alienigenae non transibunt per eam. Ait Ioel
magnus: *Aegyptus ad destructionem erit, & Idumea C*
ad campum perditionis. Et sic tanquam ignis & flam-
ma novi Israelis domus apparebit. Domus vero Elai
tanquam stipula, & consummabuntur, inquit: quoni-
am venerunt dies vindictae iuxta dictum divi Osee,
& dies retributionis eorum. Nos vero tota Christiana
gens dicimus, faventibus orationibus vestris, virtutem
a Deo accipientes: dilatati erimus, & ad pristinum ite-
rum veniemus. Si distantia enim nostra impiis super-
biendi libertatem concessit: coadunatio utique & in
unum congregatio manifestissimum eis interitum pre-
parabit. Istud est tempus illud, quod multi quidem no-
strorum spiritualium virorum, & etiam non pauci ve-
strorum, mentis oculis discernentes, & prophetizantes
super hoc, desiderarunt etiam illud corporeis oculis D
revidere, sed non viderunt. Deus autem in vestris die-
bus, sanctis vestris orationibus auvens, videre hoc
nos dignos concessit, secundum suae iudicium volun-
tatis: quod non decet omittere apostolicam animam
vestram, nec in vanum transire concedere. Incertum
enim existit, si tale deinceps tempus eveniet.

Ioel. 3.

Sed haec quidem, beatissime domine, & propter
bonas spes & confidas, quas decet vos de futuro habe-
re, suggerunt vestrae scribere sanctitati, ut ad futu-
rum quod jam per vos debet celebrari concilium, fu-
turam cum Deo ecclesiarum annuncietis confirmatio-
nem & restorationem; & omnes divi viri qui con-
gregari debent ibidem, cum deceat ipsos gaudere su-
per negotio ipso, laetiores fiant, certificati de perfectio-
ne unitatis praedictae: & etiam quod omnibus certifi- E
cetur, quod labor, quem sanctissima benignitas ves-
tra ad praesens negotium subrogavit, non vanus factus
est, illius gratia qui ad hoc vos inspiravit; illa fidu-
cia, quam ad ipsum habetis; sed ad tempus condu-
cens, reddet fructum, non solum in triginta & se-
xaginta, sed etiam ad centuplum, iuxta vocem Salva-
toris in evangelis. Residuum sane in cura vestrae san-
ctitatis existit.

Quid restat? debent in brevi nuncii nostri una
cum aliis fratribus qui penes nos existunt, viam cum
Deo accipere, ad vestram sedem altissimam proficisci
Concil. general. Tom. XI.

centes, ut appareant coram vobis cum perfectione o-
peris peroptati. His autem hoc facere debentibus, si-
cut summus pontifex & pastor pervigil animarum, ac
provisor omnium, provideatis, si placet, & viam qua
transire debent nuncii, modis omnibus securam & ti-
ne periculo fieri statuatis: ut sine impedimento, nostri
nuncii valeant ad vestram sanctissimam praesentiam
proficisci. Nam timemus valde, ne ipsis differentibus
tanti & talis operis effectum, forte antiquus bellator
pacis, motus invidia, tanto Divino operi obviare co-
necur: & ut imperfectum contingat multo tempore
remanere, per quosdam iniquos homines in desperate
periculum operetur. Sed divinitus vestra, sua magna
providentia repellat insidias astutii inimici. Quare
dictis nunciis, & fratribus, viam praeparatis securam,
ut exinde verecundia malignitatis principii fiat, & eo-
rum cogitatione annullata, vestrae providentia sancti-
tatis, bonum, quod labore est tanto tempore acqui-
situm, perducatur ad finem: ne propter defectum, an-
tequam confirmetur & radiceur, aperte rumpatur.
Quemadmodum enim labor potest reaedificare, quod
destruxit inertia: ita destruit incuria, quod acqui-
situm est labore. Quapropter divinam vestram & effi-
cacem in operationibus providentiam ad haec cogita-
vimus incitare, quam certi sumus tribuere velle ne-
gotio ante dicto: in Deo confidentes, qui pacem su-
per omnia acceptat, & ipsam tribuit animabus diligen-
tiam ipsam, & in vestra providentissima & imitativa
sanctitate, cujus orationes nobis assidue concedan-
tur. Amen.

** GREGORII X. EPISTOLA
ad Graecorum imperatorem.

ANNO
CHRISTI
1274.

Respondet ejus epistolae, & ad mittendos quamprimum
apocryphos hortatur.

*Magnifico viro Michaeli Palaeologo illustri impe-
ratori, gratiam in praesenti, per quam gloriam
obineat in futuro.*

Litterarum series, quas nobis novissime tua magni-
ficientia destinavit, cunctis, qui spiritu Dei agun-
tur, ipsas audientibus, gaudii & exultationis in Domi-
no materiam subministrat. Siquidem circa instantis u-
nionis Latinorum & Graecorum desiderata, perutilis
ac Deo acceptae negotium, & intentum tuum testatur
affectum, & votivum illius exitum proximum repro-
mittit: adjiciens inter caetera, quod cum qualem te
ostendis in verbo, talis & ferventior inveniaris in ope-
re, nullius dubitationis serpens in nostro corde re-
maneat de confirmatione ac perfectione negotii su-
pradicti. Haec quidem catholicos rei conscios in ju-
bilibus excitant animos.

Sed multorum circa hoc motus reprimat, quod, ut
verum fateamur, quamplures magnae conditionis &
status asserunt, unionis praedictae tractatum ex Grae-
corum parte diutius in figmentis verborum & similitu-
tate deductum. Propter quod & nobis super apocrypha-
riorum nostrorum, qui ad tuam pervenere praesentiam,
deliberantibus missione, id dissuadere frequen-
tius: viam aliam, quae se videbatur offerre pre mani-
bus, potius suadentes. Licet autem illis credulitatis
aures non duxerimus inclinandas, haec tamen excel-
lentiae tuae ad stimulum quasi sollicitudinis exponi-
mus: ut attendens, quod ex his, quae de praedictis tuis
litteris brevis supra commemoravit epilogus, & aliis,
quae patent lacus in eisdem, teoris tui verbo non so-
lum Deo, sed & universis audientibus, si famam
tuam non negligas, ad consummationem praedicti ne-
gotii quasi obligasse videris; ad illam sic solerter in-
tendas,

Ooo iij tendas,

ANNO CHRISTI 1274.

ANNO CHRISTI 1274.

tendas, & efficaciter, & in veritate procedas, quod tuar promissionis effectu per evidentiam operis apparente, obstruantur ora inique loquentium, qui celsitudinem tuam libenter forte noarent, quasi non in sinceritate debita hoc tam salubre negotium prosequaris; sed & nunc post nuncios nostros tanto tempore decetnos, quasi necessitate dilationis ingesseris, sicut hactenus ex eadem parte frequenter ingestas asserunt, ut per angustias temporis & per inopinatos casus, qui persepe in negotiis tractandis emergunt, de considerato fructu hoc tam salubre negotium frustraretur; ne quando nobis supergaudeant & insultent ac dicant: ecce quod verbum accidit. Sicut enim vobis praediximus, solam perditionem temporis nostrorum missio habuit nunciatorum.

Hac sicut ad tuam instructionem & provisionem de paterna dulcedine procedunt, ita in tuae considerationis attentione dulcescant. Sic enim ad salutem animae tuae afficimur, ut & persona in via hac, quam praemissa litterae te ambulare describant, zelus honoris; & desideremus te diligentissimum fore opinionis tuae custodem, curam habentem de tuo nomine, nec famam aliquatenus negligentem. Perita igitur: nostri enim, quod perseverantiae palma debetur. Persta, & quae te praemissa tuae litterae tam solcite incoepisse commemorant, & nuncii nostri, qui ad nos redierunt, testantur, sollicitudine continuanda, & quantum facultas permiserit, augmentanda, prosequere, ad obtinendum immensum Divinae retributionis praemium, & memoriale inter homines de tam pio, Deo tam amabili, & Christianitati tam votivo, tam utili opere in aeternum: missurus apocryphos, quorum eadem magnitudinis tuae litterae pollicentur adventum cum peccata plenaria; & ad omnia, quae nostrarum missurarum ad te per eosdem nuncios litterarum tenor exigit, plene, prout decet, instructos.

De quorum securo conductu, sicut inserta tuis litteris petitio continebat, per viam a celsitudinis tuae nunciis ad nos propter hoc inter caetera destinatis de speciali mandato tuo, ut dicebant, electam, salubriter duximus providendum. Datum Lugduni 19. Kal. Decembris, pontificatus nostri anno II.

BREVIS NOTA EORVM
quae in secundo concilio Lugdunensi generali
acta sunt.

In nomine Domini. Amen.

ANNO ejusdem millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, mense Maii, die Lunae septima ejusdem, tertia Indictione, congregato generali concilio per sanctissimum patrem dominum Gregorium decimum, sacrosanctae Romanae ecclesiae summum & universalem pontificem, Lugduni, in majori ecclesia sancti Joannis Lugdunensis, in juncto prius per ipsam sanctissimum patrem, quinto die ante sessionem, scilicet secunda ejusdem mensis, omnibus praetatis & capellanis suis jejuniis triduo, & sedibus praeparatis in navi ipsius ecclesiae per circuitum: idem dominus papa circa horam Missae descendens de camera sua in ipsam ecclesiam, praeparato sibi faldistorio in choro, conducentibus eum duobus diaconis cardinalibus, ut moris est, dixit Tertiam & Sextam, quia erat dies jejunii. Quibus finitis subdiaconus venit cum sandalibus, & calceavit eum, capellanus dicentibus psalmos consuetos circa ipsum: & eo calceato, & locis manibus, diaconus & subdiaconus more solito induerant eum omnibus vestimentis pontificalibus albi coloris, quia inter Pascha & Ascensionem erat, & pallio, sicut si esset Missam celebraturus. Et inde praecedente cru-

ce, ascendit pulpitem praeparatum & ornatum, & sedit in faldistorio suo, ministrante sibi pro presbytero, domino Simone tituli sancti Martini, & diacono domino Othobono cardinali, & assistentibus sibi in eodem pulpito ipso domino Othobono sancti Hadriani, & dominis Iacobo sanctae Mariae in Cosmedin, sancti Georgii ad Vancum aureum; Huberto sancti Eustachii, Mattheo sanctae Mariae in Porticu, diaconis cardinalibus; etiam sedente juxta eum domino Iacobo rege Aragonum, assistentibus etiam sibi quibusdam capellanis superpelliceis indutis: sedens idem summus pontifex in faldistorio suo fecit crucem super praetatos & concilium, qui sic sedebant ab opposito, & in eminentibus sedibus praeparatis. In medio navis ejusdem ecclesiae sederunt domini, Pantaleo Constantinopolitanus, & Opizio Antiochia, patriarchae. In sedibus aliis a latere dextro pontificis sederunt domini, Ioannes Portuens, & sanctae Rufinae, Petrus Talsulanus vice dominus Praenestinus, frater Bonaventura Albanensis, frater Petrus Ostiensis & Vellerensis, Bertrandus Sabinensis, episcopi cardinales; a latere vero sinistro, A verus tituli sanctae Praxedis, Guilielmus sancti Marci, Simeon tituli sanctae Caeciliae, presbyteri cardinales. Post hos vero a dextris & sinistris sederunt primates, archiepiscopi & episcopi, abbates & priores, & alii ecclesiarum praetati in magna multitudine, non discrepantes de locis, cum per eundem summum pontificem fuerit ordinatum, quod sine praedicio ecclesiarum suarum sederent: statibus autem inferiorum fratre Vilielmo de Hospitali, & fratre Roberto magistro Templi, & aliquibus fratribus earundem religionum, & nunciis solemnibus Franciae, Germaniae, Angliae, & Siciliae regum, & aliorum multorum quoque principum, baronum, capitulorum, & ecclesiarum procuratorum. Capellani cantaverunt, antiphonam, *Exaudi nos Domine*: qua finita dominus papa surgens, dixit *Oremus*. Dominus Othobonus flexis genibus, & dominus Iacobus, dixerunt: *Levate*. Et summus pontifex dixit alta voce orationem, sicut habetur in ordinario. Deinde per unum capellanum cantata est litania minor, domino papa & omnibus cardinalibus & praetatis adstantibus genibus flexis: & sine mitra.

Qua finita per eundem capellanum, & respondentibus sibi quamplurimis, dominus papa surgens, dixit: *Oremus*. Dominus Iacobus flexis genibus, & dominus Gottifredus, responderunt: *Levate*. Et dominus papa dixit aliam orationem in tono secundo primam. Posthaec dominus Othobonus, facta reverentia domino papae, & benedictione petita, ut moris est, cantavit evangelium secundum Mattheum, scilicet: *Designavit dominus Iesus alios septuaginta duos.*

Quo finito dominus papa stans erectus, alta voce incepit hymnum, scilicet, *Veni creator Spiritus*. Quo cantato per ipsum, & totum concilium, stans sine mitra, cum magna devotione, ipse sedit in faldistorio suo, & omnes praetati in locis suis sederunt: & tunc ipse incepit sermocinari, proposito themate, scilicet: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar, & antequam moriar*: & profectus est sermonem suum. Quo finito, & pausato aliquantulum, cepit alloqui concilium, narrando motum & votum animi sui, & causas propter quas evocaverat concilium, & super quibus, scilicet super subsidio terrae sanctae, & super unione Graecorum, & super reformatione morum. Qua allocutione completa, surrexit de sede, & indixit aliam sessionem ad aliam diem, Lunae scilicet: & sic dissoluta est prima sessio. Idem autem papa rediens ad locum ubi ipse se induerat, exiit se pontificalibus vestimentis, & dixit Nonam.

Eodem anno & mense, die vero venienti decima octava ejusdem, facta est secunda sessio, in qua omnia facta

Adde, Gottifredo.

Patriarcha ritus Latini.

Corr. procuratoribus

Luc. 10.

Luc. 22.

ANNO CHRISTI 1174.

LUGD.

ANNO CHRISTI 1174.

facta sunt sicut in prima, excepto quod non fuit indictum jejunium, & pro presbytero servivit dominus Averus, pro diacono dominus Iacobus, & quod aliud evangelium cantatum est, scilicet secundum Lucam: *Vos estis sal terra*: & quod alie orationes dictae sunt, sicut in ordinario habetur; & quod dominus papa non fecit sermonem, sed allocutionem tantum super illis quaerant in prima sessione. Quia allocutione finita, latae sunt constitutiones pro zelo fidei; & licentia sunt omnes in ista sessione procuratores capitulorum, ac abbates & priores non mitrati, exceptis illis qui fuerunt nominati ad concilium evocati: licentia sunt omnes alii inferiores prelati mitrati, & indicta est tertia sessio ad diem Luna post octavam Pentecostes, quae erat vigesima octava Maii. Et sic dissoluta est secunda sessio.

Inter primam & secundam sessionem, dominus papa cum cardinalibus advocavit segregatim archiepiscopos, & quemlibet cum uno episcopo & abbate suae provinciae, & divites habuit eos in camera sua, episcopos etiam & abbates, qui immediate subsunt Romanae ecclesiae. & petiit & obtinuit ab eis omnes decimas reddituum, fructuum, & proventuum ecclesiarum usque ad sex annos continuos, incipiendo a festo sancti Ioannis Baptistae instantis anni Domini millesimi ducentissimi septuagesimi quarti, usque ad sex annos continuos futuros, sicut in constitutione habetur.

Item pendente termino sequentis sessionis, frater Hieronymus & frater Bonagratia de ordine fratrum Minorum, qui missi fuerant nuntii cum duobus fratribus per Romanam ecclesiam ad Graecos, miserunt quasdam litteras domino papae, de quibus ipse dominus papa multum gavisus est, & fecit vocari omnes prelatos in majori ecclesia Lugdunensi: & ibi omnibus prelati existentibus in cappis suis, frater Bonaventura Albanensis episcopus sermocinatus est, proposito themate, quod legitur Baruch: *Exurge Ierusalem, sta in excelso, & circumspice ad Orientem, & inde collige filios tuos ab Oriente usque ad Occidentem*: post cuius sermonem lectae sunt praedictae litterae.

Eodem anno, mense vero Iulii, die ejusdem septima, in qua omnia facta sunt sicut in prima, excepto quod non fuit indictum jejunium, & quod pro diacono servivit dominus Gaudredus ad Velum aureum, & quod cantatum est aliud evangelium, scilicet secundum Matthaeum: *Accesserunt ad Iesum discipuli*, &c. & quod aliae orationes dictae sunt sicut in ordinario continetur, & quod non fuit ibi rex Aragonum, & quod frater Petrus Ostiensis episcopus sermocinatus est, incipiens thema, scilicet: *Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi*. Et postea lectae sunt constitutiones, scilicet: Vt circa electionem, Avaritiae cecitas, Quam sit ecclesiae, Perpetuae sanctionis, Nulli dicere, Si quando contigerit, Quamvis constituto, Properandum, Eos qui clericos, Exigit multorum, Constitutionem felicitis recordationis Innocentii papae, Praesente generali. Quibus lectis dominus papa allocutus est concilium, & dedit licentiam omnibus prelati quod possent exire Lugdunum, & elongare se usque ad sex leucas. Diem alterius sessionis non praefixit, propter dubium adventum Graecorum: & sic absoluta est tertia sessio. Tamen inter secundam & tertiam sessionem dominus papa vocavit prelatos, sicut inter primam & secundam, & fecit legi coram eis constitutiones praedictas: quae lectae sunt.

Eodem vero anno & mense, die vigesima quarta, nuntii imperatoris Graecorum venerunt, quorum nomina sunt in littera missa papae. Omnes prelati qui erant in concilio cum familiaribus suis, camerarius

A cum tota familia papae, vicecancellarius, & omnes notarii, ac omnis familia cardinalium, exiverunt eis obviam, & eos usque ad palatium domini papae honorifice conduxerunt: qui ab eodem domino papa stante in aula ejusdem palatii cum omnibus cardinalibus, & multis prelati, ad pacis osculum honorifice sunt recepti: & eis representaverunt litteras imperatoris Graecorum bullatas bulla aurea, & alias litteras praelatorum, & dixerunt in praesentia domini papae, quod veniebant ad omnimodam obedientiam sanctae Romanae ecclesiae, & ad recognitionem fidei, quam ipsa ecclesia tenet, & primatum ipsius, &c. Et post hoc venerunt ad hospitia sua.

B Eodem anno, & mense, die vigesima octava, in festo apostolorum Petri & Pauli, dominus papa celebravit Missam in majori ecclesia sancti Ioannis Lugdunensis, existentibus ibidem omnibus cardinalibus, & prelati, qui ad concilium fuerant evocati: lecta est epistola in Latino, & Graeco, & cantatum est evangelium per dominum Othobonum in Latino, & quendam diaconum Graecorum in habitu in quo Graeci solent cantare, in Graeco, post eum. Quibus dictis, frater Bonaventura fecit sermonem suum usque ad finem: postea vero cantatum est symbolum, scilicet, *Credo in unum Deum*, in Latino, incipientibus dominis cardinalibus, & episcopis, qui sicut cantores, seu primicerii, tenuerunt chorum in cantu, & prosequentibus canonicis ejusdem ecclesiae. Post hoc vero immediate praedictus patriarcha, cum omnibus Graecis archiepiscopis de Calabria, & frater V. de Morbecca, de ordine fratrum Praedicatorum, & frater Ioannes de Constantinopoli de ordine fratrum Minorum, penitentiarii domini papae, qui linguam Graecam noverant, cantaverunt solenniter & alta voce praedictum symbolum: & quando ventum est ad articulum illum, *Qui a Patre, Filioque procedis*; solenniter, & devote ter cantaverunt. Quo symbolo finito, idem patriarcha, archiepiscopi, & logotheta, cum aliis cantaverunt laudes solennes in lingua Graeca domino papae, & post haec Missa per ipsum dominum papam, stantibus Graecis praedictis, juxta altare prosecuta est, & completa.

C Eodem anno, mense vero Iulii, die tertia ejusdem, dominus papa fecit vocari dominum episcopum Leodiensem ad se, & propositis quibusdam excessibus suis sibi, compulit eum cedere oneri, & honori. Sequenti vero die, nuntii Tartarorum regis representaverunt se domino papae in camera sua, existentibus ibi omnibus cardinalibus, & multis prelati, qui ante eum convenerant ad tractandum de negotiis concilii: quibus etiam omnibus familia cardinalium & praelatorum, de mandato domini papae obviam exiverunt, & eodem die est quarta sessio nunciata ad diem Veneris futuri, scilicet ejusdem mensis, omnibus prelati per cursores domini papae. Et eodem die dominus papa fecit vocari dominum Fridericum abbatem sancti Pauli de Vrbe, & propositis quibusdam excessibus suis sibi, compulit cedere eum dictae abbacie.

D Eodem anno, & mense, die Veneris, sexta ejusdem, in octava sanctorum apostolorum Petri & Pauli, facta est quarta sessio, existentibus in loco, ubi dominus papa cum diacono cardinali sedebat, praedictis nunciis imperatoris Graecorum a latere dextro post cardinales: in qua omnia facta sunt sicut in prima, excepto quod fuit cantatum per dominum Hubertum evangelium secundum Matthaeum, scilicet: *Instit. Dominus discipulis suis ascendere navicular, quod competeat diei*; & frater Petrus Ostiensis predicavit, qui domino papae pro presbytero serviebat, thema scilicet, *Illuminans tu*, &c. post cuius sermonem dominus papa allocutus est concilium, narrans praedictas

E

Baruch.

Matth. 8.

Isaia 60.

Matth. 13. Psal. 73.

ANNO
CHRISTI
1274.ANN
CHRISTI
1274.

Has tres causas vocationis concilii, & dicens qualiter contra opinionem quasi omnium, Græci libere veniebant ad obedientiam Romanæ ecclesiæ, proficendo fidem, & recognoscendo primarum ipsius, nihilque temporale petendo: de quo multum dubitabatur. Dixit etiam, qualiter scripserat imperatori Græcorum, quod si non vellent spontanee venire ad obedientiam Romanæ ecclesiæ, & fidem ejus, quod mitteret nuncios solennes ad tractandum super his, quæ petere volebat; & ipse Deo favente omnibus prætermisissis, spontanee, & libere fidem Romanæ ecclesiæ, & primatum ipsius professus est, & recognovit in summa, quod prædictos nuncios ad profitendum & recognoscendum miserat in sua præsentia, sicut in litteris prædictum dominum imperatorem sibi missis continebatur expresse. Tunc mandavit legi ipsas litteras, & alias litteras multorum prælatorum: quod fecerat prædictis nunciis, & litteras filii ipsius imperatoris: quæ tres erant bullæ bullæ aurea, translatae in litteras Latinas. Quibus lectis, unus de prædictis nunciis, scilicet logetheta, dicens se viva voce a dicto imperatore, si domino papæ placeret, & professus est publice fidem Romanæ ecclesiæ, quæ lecta fuerat in concilio, tenere dictum imperatorem, & imperium, & eam perpetuo servaturos, & nullo tempore recessuros ab ea, ut in forma juramenti plenius continetur. Et sic est finis ipsius sessionis.

Postea vero dominus papa alta voce incepit, *Te Deum laudamus*: quod totum domino papa stante semper erecto, & sine mitra, cum magna devotione, & multis lacrymis, profectum est & completum. Quo completo quidam capellanus dixit versiculum: *Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis*: & responsum est abstantibus: *A templo sancto tuo, quod est in Ierusalem*. Quo dicto, dominus papa dixit: *Dominus vobiscum*. Responsum est: *Et cum spiritu tuo*. Postea dixit: *Oremus, sine Flectamus genua*: & dixit orationem: *Da ecclesie tue quasumus omnipotens Deus, ut sancto Spiritu congregata, &c.* sicut in ordinario habetur. Qua finita, sedit in faldistorio suo, & allocutus est concilium super tanto gaudio, incipiens: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*: & dictis paucis verbis, præfati patriarcha, & archiepiscopus Græcorum, descendērunt in navim ecclesiæ, & sederunt in sedibus altis, in loco in quo sedebant presbyteri cardinales post eos. Et tunc dominus papa reverenter incepit, *Credo in unum Deum*, in Latino, quod per eum, qui sine mitra stabat, & totum concilium, profectum est & completum. Quo completo, patriarcha Græcorum incepit similiter, *Credo in unum Deum*, in Græco: quod per eum, & archiepiscopum Nicosiensem, & alios Græcos qui secum venerant, & alios archiepiscopos, & abbates Græcos de regno Sicilia, profectum est & completum: dicendo publice, & solemniter, *Qui a Patre, Filioque procedit*; cantando eum bis. Quo completo, dominus papa allocutus est concilium paucis verbis, & dixit inter alia, qualiter rex Tartarorum miserat nuncios suos cum litteris ad eum, & concilium, qui nuncii stabant ad oppositum domini papæ, ad pedes patriarcharum: & mandavit legi litteras ipsius regis Tartarorum per quemdam capellanum. Quibus lectis dominus papa iterum alloquitur concilium paucis verbis, & induxit aliam sessionem ad diem Lunæ undecimam ejusdem, & aliam ad diem Martis sequentis, non tamen præcise, quia dixit, si commode posset: in quo dixit se debere finire concilium. Et sic dissoluta est quarta sessio.

Eodem anno, & mense, die sabbati, septima ejusdem, dominus papa ostendit cardinalibus constitu-

tionem, quam fecerat super electione Romani pontificis, per quam orta est dissensio inter eum & cardinales in privato, quæ postmodum venit in publico. Nam dominus papa vocavit prælatos sine cardinalibus, & vocavit cardinales per nationes, & cardinales in consistorio. Omni die conveniebant sine papa, & similiter allocuti sunt aliquos prælatos super constitutione præfata in consistorio: & rogaverunt, quod si dominus papa eorum assensus requireret super ipsa constitutione, quod non darent diffinitivum consilium, vel consensum, donec rationes ipsorum audirent, & similiter multi ex cardinalibus per nationes vocarunt prælatos in domibus suis, petentes ab eis consilium, quid esset super hoc faciendum, & auxilium, si necesse esset, modo prædicto. Et dominus papa similiter vocatis prælati, ut supra dictum est, & exposita intentione sua, prius injunxit eis in virtute sanctæ obedientiæ sub excommunicationis pena, quod nemini revelarent illa quæ audirent, & viderent, & facerent tunc ibi cum eo. Et fecit eos consentire, & assentire illi constitutioni, & mandavit, quod singuli sua sigilla apponerent constitutioni prædictæ, quod & fecerunt. Nam factæ sunt schedulæ per regna, & provincias, quibus omnes prælati sua sigilla apposuerunt: propter quod dilata est sessio ad diem Lunæ decimasextam ejusdem mensis.

Eodem anno, & mense, die Dominico, decimaquinta ejusdem, hora matutinali obiit claræ memoriæ frater Bonaventura Albanensis episcopus, qui fuit homo eminentis scientiæ, & eloquentiæ, vir quidem sanctitate præcipuus, vita, commiseratione, ac moribus excellentissimis decoratus, benignus, affabilis, pius, & misericors, virtutibus plenus, Deo & hominibus dilectus, qui sepultus est ipso die Dominico in loco fratrum Minorum Lugduni, cujus exequiis interfuit dominus papa cum omnibus prælati, qui erant in concilio, & tota curia. Et frater Petrus Ostiensis episcopus celebravit Missam, & prædicavit propostio themate, scilicet: *Doleo super te, frater mi sen ubi*. Multæ lacrymæ, & gemitus ibi fuerunt: hanc ei gratiam commiserat Dominus, quod quicumque eum videbant, ipsius amore incontinenti capiebantur ex corde.

Eodem anno, & mense, die decimasexta ejusdem, facta est quinta sessio, in qua antequam dominus papa intraret ecclesiam, frater Petrus Ostiensis episcopus, præsentibus omnibus prælati, baptizavit unum ex nunciis Tartarorum cum duobus sociis: quibus dominus papa fecit fieri vestes de scarlato more Latinorum. Et postmodum dominus papa intravit ecclesiam, & facta sunt omnia, sicut in prima, excepto quod dominus Matthæus sanctæ Mariæ in Porticu cantavit evangelium secundum Matthæum, scilicet: *Videte, & vigilate, & orate: attendite vobis, & universis regi*. Quo finito, lectæ sunt constitutiones, scilicet: *Vbi periculum*, *Si forte*, *Si canonici abolitionis*, *Sciatis cuncti*, *Etsi pignoraciones*. Quicumque, *Generalis constitutioni*, *Altercationis antiquæ*, *Decretum Dei*, *Vsurarum voraginem*, *Quamquam usurarum*, *Hoc consultiissimo*, *Statutum felicis recordationis*. Quibus lectis, dominus papa allocutus est concilium, dicens quomodo ecclesia Dei inestimabile damnum perperla fuerat ex obitu fratris Bonaventuræ Albanensis episcopi: & mandavit omnibus prælati, & omnibus presbyteris per totum mundum, ut quilibet eorum unam Missam deberet cantare pro anima ipsius, & aliam pro animabus omnium aliorum, qui mortui sunt deveniendo, stando, seu redeundo ad concilia, sive ad concilium. Et quia propter baptismum Tartarorum, & lectionem constitutionum, hora tarda videbatur, continuavit aliam sessionem

2. Reg. 13

A. 10.

in

ANNO CHRISTI 1274.

in crastinum, scilicet decimam octavam eiusdem: & A sic dissoluta est quinta sessio.

Eodem anno, & mense, die decimasextima ejusdem, facta est ultima sessio: in qua incontinenti dominus papa intravit ecclesiam, indutus omnibus pontificalibus vestimentis, ascendit in pulpitum, & nonnulli alii prelati: lectæ sunt constitutiones, scilicet, Religionum diversitatem, & Cum sacrosancta. Quibus lectis dominus papa allocutus est concilium, narans prædictas tres causas vocationis concilii, & quomodo negotium terræ sanctæ & Græcorum erat inceptum, & feliciter Domino favente consummatum: & inter alia dixit, quod prelati faciebant ruere totum mundum, & quod mirabatur quod aliqui malæ vitæ & conversationis non corrigebantur, cum particulares malæ vitæ, & bonæ vitæ, & conversationis, venissent ad ipsum instantes petentes cessionem Vnde monuit eos, quod ipsi se corrigerent, quia ipsis correctis

non erat necesse condere aliquas constitutiones super reformatione eorum: alioquin dixit se dure acturum cum ipsis super reformatione morum: Super ordinatione vero parochialium ecclesiarum, ne fraudenter rectorum suorum presentia, & viri idonei ponantur in eis, & super aliis, dixit se cito, dante Domino, apponere remedia opportuna: quod usque in ipso concilio fieri non potuit, propter multorum negotiorum occupationem. Omnibus finitis, dominus papa dixit, Oremus, Flebamus genua, Levate, & orationem sicut in ordinario habetur. Quæ finita, datæ est licentia omnibus prelati recedendi: & dominus papa dedit benedictionem, scilicet, Si nomen Domini benedictum, &c. & dominus Orthobonus dixit: Recedamus in pace: & sic dissolutum est concilium, regnante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1274.

ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ
Ἐπιστολὴ πρὸς Γρηγόριον πᾶπαν τὸν δεκάτον.

LITTERÆ MICHAELIS PALÆOLOGI IMPERATORIS
Græcorum ad Gregorium papam X.

Sanctissimo & beatissimo primo & summo pontifici apostolica sedis, venerabili papæ, & communi patri omnium Christianorum, & venerabili patri imperii nostri, D. Gregorio, Michael in Christo Deo fidelis imperator & moderator Romanorum, Lucas, Angelus, Comnenus, Palæologus, & spiritualis filius magnæ sanctitatis vestra, convenienter honorem & reverentiam cum sincera & pura affectione, & orationum postulationem.

Τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ, τῷ σεβαστῷ, καὶ ἀκρῷ ἀρχιερεῖ τῆς ὑποστατικῆς θεότητος, οἰκουμενικῷ πᾶπᾳ, καὶ κενῷ πατὴρ πάντων τῶν Χριστιανῶν, καὶ σεβασμῷ πατὴρ τῆς βασιλείας μου, κύριῳ Γρηγορίῳ, Μιχαὴλ ἐν Χειρῶ τῷ Θεῷ πρὸς βασιλῆος καὶ αυτοκράτορος Ρωμαίων, Κομνηνῶς, Δάκκης, Αἰγύλιος, ὁ Πατριάρχης, καὶ γνήσιος υἱὸς τῆς μεγάλης ἀγιοσύνης σου τὴν ἀνηκουσὴν τιμὴν καὶ αἰδῶ μετὰ εὐλαμενιῆς καὶ καθαρᾶς δευτέρας, καὶ δὲχθῆν αἰτήσιν.

ONIAM missi sunt a magnitudi-
one vestra ad imperium meum nunciis Deo placentis ordinis fratrum Minorum, frater Hieronymus de Asculo, frater Raimundus Berengarius, frater Bonagratia de sancto Ioanne in Petficeto, & frater Bonaventura de Mugello, & obtulerunt litteras magnæ sanctitatis vestrae imperio meo, in quibus inter alia de confessione fidei, quam docet, & prædicat, & confitetur sancta Romana ecclesia, continebatur, & oportebat in his magis responsonem convenientem nos facere: ecce hoc facit imperium meum. Habet autem professio fidei in dictionibus taliter. Credimus sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum omnipotentem, totamque in Trinitate deitarem coefficientalem & confubstantialem, coæternam, & coomnipotentem, unius voluntatis, potestatis, & majestatis, creatorem omnium creaturarum, a quo omnia, in quo omnia, per quem omnia quæ sunt in cælo & in terra, visibilia, invisibilia, corporalia, & spiritualia. Credimus singulam quamque in Trinitate personam, unum verum Deum, plenum & perfectum. Credimus ipsum Filium Dei, Verbum Dei, æternaliter natum

ΕΠΕΙ ἀπεστάλησαν πρὸς τῆς σῆς μεγαλειότητος πρὸς τὴν βασιλείαν μου ὑποκεισάμενοι τῆς θεαρέσου τάξεως τῶν Μινοῶν, ὅ, τε, ἀδελφὸς Ιερώνυμος ντὲ Ασκινο, ὁ ἀδελφὸς Ραϊμούνδους Μπαρεγκάριος, ὁ ἀδελφὸς Μπαοναγκράτια ντὲ σάνκτο Ιωάννη ἐν Περφετζίτῳ, καὶ ὁ ἀδελφὸς Μπαοναβεντούρας ντὲ Μυτζέλο, καὶ δυναμισάντο γράμμα τῆς σῆς μεγάλης ἀγιοσύνης, ἐν ᾧ σὺν ἄλλοις καὶ περὶ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, ἣν διδάσκεις καὶ ὁμολογεῖς καὶ κηρύττεις ἡ ἀγία ἐκκλησία τῆς Ρώμης, διαλαμβάνεται, καὶ εἶδει ἐν τούτοις μᾶλλον ἀπέκλειον ἡμᾶς δεόντως ποίησαι. ἰδοὺ τὸτο ποιεῖ ἡ βασιλεία μου. ἔχει ὁ ὁμολογία ὅ πίστεως, ἐπὶ λέξεως ἑπας. πιστεύομεν τὴν ἀγίαν τετραδα, τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱόν, καὶ τὸ πνῦμα τὸ ἅγιον, ἕνα θεὸν παντοδύναμον, ὅλην τε ἐν τετραδι τὴν θεότητα ὁμοφυᾶ καὶ συναΐδιον καὶ συμπανῶδύναμον, ἐνὸς θελήματος, ὁμοστασίας, καὶ μεγαλειότητος, δημοσρόν πάντων τῶν δημοσρογμάτων, ἀφ' οὗ πάντα, ἐν ᾧ πάντα, εἰ ὅ πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ, ὄρατὰ καὶ ἀόρατὰ, τὰ σωματικὰ καὶ πνῦματικὰ. πιστεύομεν ἕκαστον ἐν τῇ τετραδι σεβαστῶν, ἕνα ἀληθινόν, πλήρη, καὶ τέλειον. πιστεύομεν ἅμῃ τὸν υἱόν τῷ Θεῷ, λόγον τῷ Θεῷ, αἰδιος ἔχοντα

Deest 666.

ANNO CHRISTI 1274.

ANNO CHRISTI 1274.

de Patre, confubstantiali, coomnipotentem, & æqualem per omnia Patri in divinitate, tempotaliter natum de Spiritu sancto, & Maria semper virgine, cum anima rationali, duas habentem natiuitates, unam ex Patre nativitate æternam, alteram ex matre temporalem: Deum verum & hominem verum, proprium in utraque natura atque perfectum, non adoptivum nec phantasticum, sed unum & unicū Filium Dei, in duabus & ex duabus naturis, Divina scilicet & humana, in unius personæ singularitate: impassibilem & immortalem divinitate, sed in humanitate pro nobis & salute nostra passum vera carnis passione, mortuum, & sepultum, & descendisse ad inferos, ac tertia die resurrexisse a mortuis vera carnis resurrectione: die quadragesima post resurrectionem cum carne, qua resurrexit, & anima, ascendisse in cælum, & sedere ad dexteram Dei Patris, inde venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique secundum opera sua, sive bona fuerint, sive mala. Credimus & Spiritum sanctum plenum & perfectum verumque Deum ex Patre Filioque procedentem, coæqualem, & confubstantiali, & coomnipotentem, & coæternum per omnia Patri & Filio. Credimus hæc sanctam Trinitatem, non tres Deos, sed unicū Deum, omnipotentem, æternum, & invisibilem, & incommutabilem. Credimus sanctam catholicam & apostolicam unam esse veram ecclesiam, in qua unum datur sanctum baptisma, & vera omnium remissio peccatorum. Credimus etiam veram resurrectionem hujus carnis, quam nunc gestamus, & vitam æternam. Credimus etiam novi & veteris testamenti, legis, ac prophetarum, & apostolorum, unum esse autorem Deum ac Dominum omnipotentem. Hæc est vera fides catholica: & hanc supradictis articulis tenet & prædicat sacrosancta Romana ecclesia. Sed propter diversos errores, a quibusdam ex ignorantia, & ab aliis ex malitia introductos, dicit & prædicat, eos, qui post baptismum in peccata labuntur, non rebaptizandos, sed per veram poenitentiam suorum conseq̄ui veniam peccatorum. Quod si vere poenitentes in caritate decesserint, antequam dignis poenitentia fructibus de commissis satisfecerint & omisissis: eorum animas pœnis purgatoriis, seu catharteriis, sicut nobis frater Ioannes explanavit, post mortem purgari: & ad pœnas hujusmodi relevandas prodesse eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, & elemosynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum ecclesiæ instituta. Illorum autem animas, qui post sacrum baptismum susceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt: illas etiam

A ἐκ τῆ πατρὸς, ὁμοπατοδωιαμον, καὶ ἴσον κατὰ πάντα τῷ πατρὶ ἐν τῇ θεότητι, ἁρμονικῶς ὁμογενῆτα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς ἀειπαρθένου μετὰ ψυχῆς λογικῆς, δύο ἔχοντα ὁμογενεῖς, μίαν ἐκ πατρὸς αἰδίου, ἀλλῶ ἐκ μητρὸς ἁρμονικῶς θεὸν ἀληθινόν, καὶ ἀνθρώπον ἀληθινόν, ἴσον ἐν ἐκείνῃ φύσει καὶ τέλει· ἕκαστος ἰσότητος, ἢ φανταστικόν, ἀλλ' ἓνα καὶ μόνον ἴσον θεῷ ἐν δυοῖ καὶ ἐκ δυο, θεῶν καὶ ἀνθρώπων φύσεων, ἐνὸς ὁμοπατοδωιαμον, ἀπαθῆ καὶ ἀθάνατον τῇ θεότητι, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνθρώποτητι ὑπὸ ἡμῶν καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας παθόντα καὶ κρατερόντα ἐν κροτοτάτῳ, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα ἐκ τῆς νεκρῶν ἀληθεῖ σαρκὸς ἀναστάσ· μὴ ἡμέτερας τεσσαεράκιοντα μετὰ τῶν ἀνάστασιν σου τῇ σαρκὶ ἢ ἀνέστῃ, καὶ ψυχῇ, ἀνεληθόντα τὸν ἐνανθῶν, καθεζομένον ἐκ δεξιῶν τῆ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον κελίῳ ζωῆς καὶ νεκρῶν, καὶ ἀποδιδόντα ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, εἴτε ἀγαθὰ ἔσονται, εἴτε κακὰ. πνευμάτῳ ᾧ ἐ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, πλήρη ἐ τέλειον θεόν, ἀληθῆ θεόν, ἐκ πατρὸς ἢ τε ἐκ πατρὸς ἁγίου, ἴσον ἐ ὁμοπατοδωιαμον καὶ σιωαίθιον ἢ πάντα τῷ πατρὶ ἐ τῷ ἡμῶν πνευμάτῳ ταύτῳ τῶν ἁγίων τεσσάρων οὐ τρεῖς θεοί, ἀλλ' ἓνα θεόν παντοδωιαμον αἰδίου, ἀόρατον, ἀαλλοίωτον. πνευμάτῳ ἁγίῳ καθεζομένην καὶ δυνατομένην μίαν ἐ τῷ ἀληθινῷ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ἐν δίδοται ἅγιον βάπτισμα, καὶ ἀληθῆς πᾶσιν ἀφεσις ἁμάρτων. πνευμάτῳ δὲ καὶ ἀληθῆ ἀνάστασιν τῆς δὲ τῆς σαρκὸς, ἢν νεὺ φέρομεν, καὶ ζῶν ἀίδιον. πνευμάτῳ δὲ τῆς νέας καὶ τῆς παλαιᾶς διαθήκης, τῆ νόμου, καὶ τῆς ἀποστολικῶν, καὶ δυνατομένην. αὐτῇ ἐστὶν ἡ ἀληθῆς πίστις καὶ καθεζομένη, καὶ ταύτην ἐπὶ τοῖς ῥηθείσι κεφαλαίοις κρατεῖ καὶ κηρύττει ἡ ἰεραὶ καὶ ἁγία τῆς βαίμης ἐκκλησία. ἀλλὰ δεῖ πᾶσι διαφύρασι πλάνας ὡς καὶ πᾶσι ἀγνοίας, παρὰ πᾶσι δὲ ἐκ κακίας εἰσαθείσας, λέγει καὶ κηρύττει, τὰς μετὰ τὸ βάπτισμα εἰς ἁμαρτίας δουλοδαιμόνας μὴ ἀναβαπτίζεσθαι, ἀλλὰ δεῖ ἀληθῶς μετανοίας τῆς ἰδίων διωμάδων λαμβάνειν συμπάθειαν ἁμαρτιῶν. ἐάν δὲ οἱ ἀληθῶς μετανοοῦντες, ἐν ἀγάπῃ δουλοδαιμόνοι ὡς τῶ ἀξίοις καρποῖς μετανοίας ἀπὸ τῆς πλημμεληθέντων τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἢ τῶν ἁμαρτηθέντων· τούτων τὰς ψυχὰς ποιμαῖς περιεργασίαι, ἢτοι καθαρίαι, καὶ τῶς δὲ ἀδελφῶς ἰωάννης διασφύρασι, καὶ θάνατον καθεζομένης. ὡς καὶ τὸ τὰς ποιμαῖς ταύτας ἀνακαταφύρασι, ὡς καὶ αὐτοῖς τῶν ζῶντων πᾶσιν ἢ συκοφάνταις, λειτουργῶν λέγω ἰερωτελεσται, ὡς καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ ἄλλα διωβείας ἔργα ἢ ὡς τῶν πᾶσιν ὑπὸ ἄλλων πᾶσιν γίνεσθαι εἰδησιμῆ, κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας δυνατοπάσιν. τῶν δὲ τὰς ψυχὰς μετὰ τὸ ἱερόν βάπτισμα λαθεῖν εἰς κηλίδα ἁμαρτίας μῶμον ἐπιθεράζοντων, κακίας τὰς με-

ANNO CHRISTI 1274.

ANNO CHRISTI 1274.

μὴ τὸ ἐφελευσάμην ἀμαρτίας μῶμον, ἀλλ' ἢ ἐν τοῖς οἰκείοις μένουσιν σώμασιν, ἢ μὴ τίλων τῶν αὐτῶν ἀπέκλυτον, ὡς ἀνωτέρον εἶρη), καθαρὰ ἐκθίσανται, εἰς τὸν θεῶν ὕψιστον ὡραῖον ἕως ἡμετέρας, ἐκείνων ἢ τὰς ψυχὰς τ' ἐν θανάσιμῳ ἀμάρτημα, ἢ μὴ μόνος τῆς σαρκατικῆς διαχωρησάντων, παρὰ τὴν εἰς τὸν ἄδην καταβάντην, ποινὰς αἰσίου τιμωρηθισομένης. ταῦτα ἢ ἀγία ἐκκλησία τ' Ῥώμης πιστεύει καὶ σερβαῖος βεβαῖοι, καὶ ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως πάντες αὐθροστοὶ ὡρῶ τῆ βήματος τῆ Χρυσῆ μὴ τῶν ἰσίων σωματικῶν φανήσονται), διαδοσάντες ὡρῶ τ' οἰκείων ὡραίων λόγων κρατεῖ δὲ καὶ διδάσκει αὐτὴ ἢ τ' Ῥώμης ἐκκλησία, ἐπὶ αὐτῇ ἐκκλησιαστικῆ μυστήρια, ἐν λέγω τὸ βάπτισμα, ὡρῶ τ' εἰρηται αἶμα ἄλλο ἔστι μυστήριον βεβαίωσης, ὃ ἔστι τ' ὁπθίσεως τῶν χειρῶν οἱ ἐπίσκοποι φέρουσι χεῖροντες τὴς ἀναγνώμενης. ἄλλο ἔστι ἢ μετανοία, ἄλλο ἔστι ἢ ἀρχιεραία, ἄλλο μυστήριον τ' ἱερατικῆς χριστονιας, ἄλλο ἔστι τὸ τῆ γάμου ἄλλο τὸ ἔρατον χρισμα, ὃ καὶ τῶν διδασκαλίων τῶ ἀγίῳ Ἰακώβῳ τοῖς ἀδελφείοις διαδοσάντων. τὸ ἱεράρισμα τῆς ἀρχιεραίας ἔστι ἀζύμῳ ἐκτελεῖ ἢ τοιαύτη τῆς Ῥώμης ἐκκλησία, κρατῶσα καὶ διδάσκουσα, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ἱερατελείᾳ ὃ ἀρῶς ἀληθῶς μετασπῶνται εἰς σῶμα, καὶ ὃ οἶνος εἰς αἶμα τῆ κυρίας Ἰσοῦ Χρυσῆ. ὡρῶ τ' τῆ γάμου ἢ κρατεῖ, ὅτι ἔπει εἰς ἀνὴρ πολλὰς γυναῖκας ὁμοῦ, οὔτε μία γυνὴ ὡρῶ χρεῖται ὁμοῦ ἔρατον πολλοῦς ἀνδρας. διαλυθῆντος ἢ τῆ γάμου ὡρῶ θανάτου δεύτερον τῶν ὁμοζύγων, δεύτερος καὶ τρίτος ἐν τῷ ἑνὶ γάμῳ ἔρατον τῆ λέγει, εἰ ἐπιποσμός κωνοικῶς ἔστι αἰτίας τῆς οὐ σαρκατικῆς. αὐτῇ ὡραίων τῆ ἱερά καὶ ἀγία τῆς Ῥώμης ἐκκλησία ἀκρον καὶ τέλειον σαρκατικῶν καὶ ἀρχῶν ἐπὶ πάντων τίλων καθολικῆς ἐκκλησιαστικῆς κρατῶν καὶ ἐν αὐτῇ ἀπ' αὐτῆ τῆ κυρίας ἐν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ πρὸς τῆς διαδοσάντων ἀρχῶν, ἢ τῆ κορυφῆ, ἔδ τῆς Ῥώμης ἀρχιερέος ἔστι ἡγεμόνος, μὴ πῆρεως ἔρατος ὡρῶ ἀδελφῶν, ἀληθῶς καὶ πατρικῶς ἀναγνώσει. καὶ καθῶς ὡρῶ τὰς ἄλλας κρατῶται τῆς πίσεως τίλων ἀληθῶς ἐκτελεῖν, ἔπει καὶ ἐάν πῆρεως ὡρῶ τῆς πίσεως ἀναφύσῃ) συζητήσῃ, τῇ ταύτης χρεῶν κρείται διοριζῶν εἰς ταῦτα διώματα καὶ βαρυνόμενος ἔρατος ἐν σαρκατικῶν τοῖς εἰς τίλων αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνήκοντων ἐκτελεῖν, καὶ ἐν πάντας ταῖς αἰτίας ταῖς ὡρῶς δοκιμασιας ἐκκλησιαστικῆς ἀφοροῦσαι, ὡρῶς ταύτης διώματα πρὸς ἀνατρέχειν τίλων κρείων καὶ ταύτη πῶσῃ αἰ ἐκκλησιαστικῶν ὑποκείνται, καὶ πῶσῃ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπακοῦν καὶ αἰδῶν ταύτην ἀφορέουσι. ὡρῶς ταύτων δὲ ἔρατος καὶ τῆς ἔρατος πῆρεως συσῶσῃται, ὅτι ὡρῶς ἔρατος ἐκκλησιαστικῆς, καὶ ὡρῶς πατριαρχικῆς ἔρατος, ἐν ἀφορέῳ σαρκατικῶν αὐτῆ ἢ τ' Ῥώμης ἐκκλησία ταύτης, τῆ ἰσίων πῆρεως πρὸς αἶμα, τὸ μὴ ἐν ταῖς ἡμετέρας συσῶσῃται, τὸ δὲ ἐν πῆρεως ἄλλοις, αἰεὶ σαρκατικῶν. τίλων ἀνωτέρας ὡρῶ φέσῃ τ' πίσεως ἀληθῶς, καθῶς πῆρεως ἀνέγῃται ὡρῶς ἐκτελεῖται, ἀληθῶς, ἀγία, καθολικῆ καὶ ὁρθόδοξον πῆρεως, ταῦτα ἔστι γινώσκοντες,

A quæ post contractam peccati maculam, vel in suis manentes corporibus, vel eisdem exuta, prout superius dictum est, sunt purgata, mox in caelum recipi. Illorum autem animas qui in mortali peccato, vel cum solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas. Eadem sacrosancta ecclesia Romana firmiter credit, & firmiter asseverat, quod nihilo minus in die iudicii, omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de propriis factis rationem. Tenet etiam & docet eadem sancta Romana ecclesia, septem esse ecclesiastica sacramenta, unum scilicet, baptismum, de quo dictum est supra; aliud est sacramentum confirmationis, quod per manuum impositionem episcopi conferunt, christifando renatos; aliud est pœnitentia, aliud eucharistia, aliud sacramentum ordinis, aliud est matrimonium, aliud extrema unctio, quæ secundum doctrinam beati Iacobi infirmantibus adhibetur. Sacramentum eucharistiæ ex azymo conficit eadem Romana ecclesia, tenens & docens, quod in ipso sacramento panis vere transubstantiatur in corpus, & vinum in sanguinem Domini nostri Iesu Christi. De matrimonio vero tenet, quod nec unus vir plures uxores simul, nec una mulier permittitur habere plures viros. Solutum vero legitimum matrimonio per mortem conjugum alterius, secundas, & tertias deinde nuptias successivè licitas esse dicit: si impedimentum canonicum aliud ex causa aliqua non obstat. Ipsa quoque sancta Romana ecclesia summum & plenum primum & principatum super universam ecclesiam catholicam obtinet: quem se ab ipso Domino in beato Petro apostolotum principe sive vertice, cuius Romanus pontifex esse successor, cum potestatis plenitudine recepisse veraciter & humiliter recognoscit. Et sic prout ceteris tenetur fidei veritatem defendere: sic & si quæ de fide subortæ fuerint questiones, suis debent iudicio definiri. Ad quæ potest gravatus quilibet super negotiis ad ecclesiasticum forum pertinentibus appellare: & in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus, ad ipsius potest iudicium recurri: & eidem omnes ecclesiæ sunt subiectæ, ipsarum prælati obedientiam & reverentiam sibi dant. Ad hanc autem sic potestatis plenitudo consistit, quod ecclesiis cæteras ad sollicitudinis partem admittit: quarum multas, & patriarchales præcipue, diversis privilegiis eadem Romana ecclesia honoravit, sua tamen observata prerogativa, tum in generalibus conciliis, tum in aliis quibus aliis semper salva. Suprascripta fidei veritate, (prout plene lecta est & fideliter exposita) veram, sanctam, catholicam & orthodoxam fidem cognoscimus,

Iacob. 5.

ANNO CHRISTI 1274.

ANNO CHRISTI 1274.

& acceptamus, & ore ac corde confitemur, quod vere tenet & fideliter docet, & prædicat sancta Romana ecclesia: inviolabiliter observare eandem professionem, & in ea omni tempore perseverare, nec ullo unquam tempore ab ipsa discedere quoquo modo, aut deviare, vel discordare promittimus. Primum quoque ejusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ, sicut in præmissa serie continetur, ad ipsius sanctæ ecclesiæ obedientiam spontaneam venientes, confitemur, & recognoscimus, acceptamus, & sponte suscipimus. Confidentes vero hæc & approbantes, & acceptantes, & promittentes observare, ut superius dictum est, rogamus magnitudinem vestram, ut ecclesia nostra dicat sanctum symbolum, prout dicebat hoc ante schisma usque in hodiernum diem, & quod permaneamus in ritibus nostris, quibus utebamur ante schisma, nos scilicet ritus non sunt contra supradictam fidem, nec contra Divina præcepta, nec contra veteris & novum testamentum, nec contra doctrinam sanctorum generalium conciliorum, & SS. patrum receptorum per sancta concilia quæ celebrata sunt a spirituali dominatione ecclesiæ Romanæ. Hoc igitur non grave est vestræ sanctitati, nec inusitatum, & nobis nunc difficile propter infinitam multitudinem populi. Commisimus autem, super his, præsentibus nunciis imperii nostri, ut dicta per præsentibus litteras nostras confiteantur & affirmant vice imperii nostri, coram magna sanctitate vestra. Præfens igitur scriptum de nostra recognitione, susceptione, acceptatione, & professione, & confessione, propria manu nostra Domini gratia imperiali subscriptione signavimus, & sigillum nostræ potentie inferius appendi fecimus.

καὶ ὑποδεχόμεθα, καὶ καρδίᾳ καὶ σώματι ὁμολοσοῦμεν, ὅτι ταύτην ἀληθῶς κηροῦ καὶ πτωχῶς διδάσκει, καὶ κηροῦ τῆς ἡ ἐσθῆ καὶ ἀγία τῆς Ρώμης ἐκκλησία. καὶ ἀδιαφθόρος φυλάξει τὴν τοιαύτην ὁμολοσίαν, καὶ ἐν αὐτῇ παντὶ κηροῦ διαμένει, καὶ οὐδέ πῦρ ποτε κηροῦ ἀπ' αὐτῆς ἀνακαρπίσει πῦρ τερπνῶ, ἢ παρεδίδουσι, ἢ διχονοήσῃ ὑποδεχόμεθα: τὸ, τὸ φερστέρον τῆς τοιαύτης ἀγίας ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, κηροῦ ἐν τῷ φερστέρον ἐν τῷ φερστέρον φερέσεται, φερσ τῆς τοιαύτης ἐκκλησίας ὑποκαλοῦ ἑαυτοῦ φερστέρον, ὁμολοσοῦμεν, καὶ ἀνακαρπίσομεν, καὶ ὑποδεχόμεθα, καὶ ἐκονήσῃ ὑποδεχόμεθα. ὁμολοσοῦμεν ὅτι ταῦτα καὶ φερσόντες, & ὑποδεχόμενοι, καὶ ὑποδεχόμενοι φερσφυλάξῃ ὡς φερσρητῆται, ἀξίωμα σου τῆν μεγαλειότητα, ἵνα ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία λέγῃ τὸ ἄγιον σύμβολον, ὡς ἐλεγε τὸ φερσ τὸ ῥήματα & μέγχε τῆς σήμερον. καὶ ἵνα ἐμὴν ὡμολοῦμεν & τῆς ἡμετέρας ἐδιδίκασι, οἷς ἐχρῶμεθα & φερσ τὸ ῥήματα. ἄνω ἐδιδίκασι ἢ εἰσι καὶ τῆς φερσγαγαμὴν τῆς πῆσως, ἕτε καὶ τῆς φερσ δειῶν ἐντολῶν, ἕτε καὶ τῆς παλαιῆς & νέας δειῶν φερσ, ἕτε κατὰ τῆς διδαχῆς τῆς ἀγίων καὶ ὁικουμενικῶν συνόδων, καὶ τῆς ἀγίων πατέρων τῆς ὑποδεχόμενοι φερσ τῆς ἀγίων συνόδων τῆς σὺν κηροῦ δειῶν τῆς πνευματικῆς δεσποτείας τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. τὸ φερσ οὐδὲ ἀφάρεις ἕτε τῆς μεγάλης ἀριστήν σου & οἷα ἀσυνήθεις, & ἡμῶν καὶ δειῶν φερσ τὸ τὸ λαὸ ἀπειρον πῆδος. ἀνιδέμεθα φερσ τῆς οἷς & οἷς παρῶσιν ἡμετέρας ὑποκαταστάσις, ἵνα τὰ διλωθῆντα φερσ τῆς παρῶσιν ἡμετέρας φερσ ὁμολογήσῃ & φερσ φερσ δειῶν τῆς βασιλείας ἡμῶν, ἐνώπιον τῆς σῆς μεγάλης ἀριστήν. τὸ φερσ παρῶν φερσ τῆς ἡμετέρας ἀναρωεῖται φερσ, ὑποδεχόμεν, & ὑποδεχόμεν, & ὁμολογήσῃ, οἰκιοχέρις τῆ ἡμετέρα, φερσ φερσ, βασιλικῆ ὑποφραγῆ ἐσημειώσαμεθα, & τὸ φερσ ῥήματα τῆ ἡμετέρας κηροῦ κηροῦ ἀπηρωφισαμεν.

Μιχαὴλ ἐν Χειρῶ τῶ φερσ τῆς βασιλείας καὶ ἀποκατὰ Ρωμῶν, Δύκας, Αἰγίλος, Κομηνῶς, ὁ Παλαιολόγος.

Subscriptio imperatoris.

SACRAMENTVM IMPER. GRÆC.

Go Georgius Acropolita, & magnus logotheta, nuncius domini imperatoris Græcorum Michaelis, Ducæ, Angeli, Comneni, Palæologi, habens ab eodem sufficiens ad infra scripta mandatum, omne schisma profus abiuro, & subscriptam fidei unitatem, prout plene lecta est & fideliter expofita, in nomine dicti domini mei, veram, sanctam, catholicam, & orthodoxam fidem esse cognosco: eam accepto, & corde & ore profiteor; ipsamque, prout eam veraciter tenet, fideliter docet. & prædicat sacrosanctæ Romane ecclesiæ, ipsum inviolabiliter servaturum, nec ab ea ullo unquam tempore recessurum, vel quoquo modo discrepaturum vel deviatorum promitto. Primum quoque ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, prout in præmissa serie continetur, ad ipsius ecclesiæ obedientiam, nomine ipsi is & meo, spontaneus veniens, pro ipso & pro me, fateor, recognosco, ac

cepto, ac sponte suscipio: & ipsum omnia præmissa, tam circa fidei veritatem, quam circa ejsdem ecclesiæ Romanæ primatum; & ipsorum recognitionem, acceptationem, susceptionem, observantiam, ac præsentiam, servaturum, præfatio in animam ipsius & meam corporaliter juramento, promitto & confirmo. Sic ipsum Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia, &c.

Corr. per-levcrantia ex sacramento Græcorum, quod est infra.

LITTERÆ PRÆLATORVM GRÆCIÆ.

Sanctissimo, reverendissimo & beatissimo papæ, Santicuo Romanorum, domino Gregorio, magno pontifici excellentissimæ apostolicæ sedis, & venerabilissimo domino & patri nostræ humanitatis. Nos qui ecclesiasticam completus ordinationem, vestræ Romanæ sanctissimæ ecclesiæ salutem, spiritualis subjectionis affectionem ubique metropolitæ Ephesius præhonoratus exarchus totius Asiæ: cum ea, quæ circa

me

ANNO
CHRISTI
1274.* Ig. Ho-
noratarū,* f. Smyr-
nac,

* Apamias,

me est, sancta synodo; metropolitanus Heracleæ in Thracia, & presul * honoratorum, cum ea, quæ circa me est, sancta synodo; metropolita Calchedonis superhonoratus, cum ea, quæ circa me est, sancta synodo; metropolita Tyanorum, cum ea quæ circa me est, sancta synodo; episcopus metropolitanus Iconii, cum iis, qui circa me sunt, episcopis; metropolitanus Naupacti superhonoratus, cum ea, quæ circa me est, sancta synodo; metropolita Pontis superhonoratus, cum iis, qui circa me sunt, episcopis; metropolitanus Conconii, cum iis, qui circa me sunt, episcopis; metropolita Carias, cum ea, quæ circa me est, sancta synodo; metropolitanus Bercæ super honoratus, cum ea, quæ circa me est, sancta synodo; metropolitanus Athenarum, & locum Philippopolitæ supplens, cum iis, qui circa me sunt, episcopis; metropolitanus superhonoratus & exarchus insularum Cycladam, cum his, qui circa me sunt episcopis; metropolitanus Philippensium, cum iis, qui circa me sunt, episcopis; metropolitanus * Siniicæ, cum iis, qui circa me sunt episcopis; metropolitanus Serrorum cum ea, & C. metropolitanus Amastridæ, metropolitanus * Alanicæ, metropolit. Prusæ, metropolitanus Madytorum, metropolit. Abydi metropolit. Christianopoleos, metropolit. Selybriæ, metropolit. Mesembriæ, metropolit. Apri, metropolit. Acimii, metropolit. Parii, metropolit. Didymotichi, metropolit. Anastasiopoleos, archiepiscopus Byziciæ, archiepiscopus Cypselorum, archiepiscopus Gatillieris, archiepiscopus Deræ, archiepiscopus Præconestis, archiepiscopus Lopodii, archiepiscopus Pergami, archiepiscopus Melanii, archiepiscopus Bercæ; adhuc autem cum nobis pontificibus, & magna synodo, & archidiaconus honoratissimus Severabilis cum totali venerabili clero; cum iis autem, & qui clerum completant sanctissimæ ecclesiæ magnæ Dei, videlicet magnus œconomus, protecdicus, logotheta, caltrifus, referendarius, qui super iudicia, qui super secreta, qui super sacrum & dona apostolica, qui primicerius patriarchalium notariorum, qui princeps ecclesiarum, qui super petitiones, qui rememoratorii, qui ostiarii, qui patriarchales notarii, qui protopapæ, cum toto presbyterio archidiaconatus ecclesiastici, & qui domestici, cum omnibus psalmistis & lectoribus: non solum nunc, sed prius beatissimæ & sanctissimæ vestræ ecclesiæ magnam faciebamus divisionem integritatis, & ecclesiarum Christi totaliter unitatem dilacerabamus.

Quomodo, qui unius pastoris sumus, non in unum & inter unum aggregamur ovile; nec unum replemus mandatum Christi? sed ea quæ sunt discordiæ, magis eligimus, & bono pacis amisso, invenire non querimus illud, quod ex bono zelo nobis declarabatur? Nullus autem erat, qui conjungeret omnes in unum, & sufflaret quasi ad unum flamen singulorum concordiam: quam autem secundum Christi desiderium a Deo coronandus sanctus noster imperator totus ad se ipsum, intellectum attendens, ut oportebat, nunc in hac parte Dei gratia præhonorabilibus aliquibus deputavit Pius ipse in seipso laborabat, quo utique modo non declinaret nec ad remissionem; donec fissuram ecclesiæ ad unam interim compaginaret unitatem. Deinde non desiccabat communicando nobis, quod in voluntate habebat semper, & ostendendo qualiter habet suum propositum animæ. Ut autem ad ipsum venerabiles nuntii vestræ sanctitatis apostolicas litteras & porrexerunt & præsentaverunt, quam vestra beatitudo desiderantium: accelerat conjunctionem, totus exurgit promptius, & prætermittit quod alienum esset: & quasi in secunda conside-

Concil. general. Tom. XI.

A ratione omnia negotia sua reputat, proponens ea quæ mandatorum vestrorum sunt, & suarum sollicitudinum & dispositionum. Convocat igitur ad se ipsum nostrum universum pontificale collegium, & postmodum alios, quotquot maxime spiritualitati adherent, & circa studium ecclesiasticum exercitium habent unum, & quantus eorum quidem nocturnus & diurnus ejus labor in medio est. Qui instat, quasi totaliter pervigil; qui etiam & studiose exercuit, & quasi semper in suscepto opere fuit, donec ad animam & eandem multorum attraheret sententiam, longiore quidem & indigno sermone agitatam, si totum processum vestræ magnitudini præsentarem. Quidam tamen nostrum statim convenerunt, & quæ pacis fuerant amplexati sunt; quidam vero magis obstinationes apparuerunt, temporis antiquitatem revolventes in mentem, & opposentes alii, quasi de necessitate hoc imponeretur eis. Sed a Deo coronati imperatoris diligentia vicit in finem, & habet omnes jam concordēs ad unicam hanc unionem, per quam apostolicæ sedi antiquæ Romæ, ab anti quissimis attributus primatus attribueret assentimus. Hoc scilicet Dei gratia cooperata est, ut habeat ex nobis apostolica magnitudo, nostræ sanctitatis sententiam agnoscere, qualiterque magnifico imperatori nostro simul communicaverimus in sententia: & quæ quidem attendere & vult libenter, & nos acceptamus: breviter præsentem epistolam annotamus, & ad consuecram excellentiam vestræ magnitudinis transmittimus. Scitote quid nos volumus: quod pontificis sedis tota plenitudo, cum toto venerabili clero, & omnibus officariis, sacerdotibus, diaconis, & lectoribus sanctissimæ ecclesiæ Dei, convenit in unum, ut attribuat prompte vestræ sanctitati & apostolicæ sedi quod ad honorem pertinet, nec alium primum & summum pontificem ecclesiarum omnium nominaturi. Sed antiquam internunciorum confessionem agnovimus, quam & patres nostri semper attenderunt toto præterito tempore usque ad tempus hoc. Unde nostrum patriarcham, & subsequenter omnes alios, quotquot convenerunt, ut in unum hereant, & sedis ponere concordiam, obsecravimus. Ipse vero cum magna instantia tenet, quod agnosci debet primus: & postea, ut indicat, non decedit ab ista voluntate: nec adhuc a prima sententia, quam tenet, cum aliqua intentione mutatus est. Unde & pluries nos prælati correximus ipsum, ipse ne quidquam ad præsens acquievit. Nos autem & nobiscum potentissimus imperator injunximus illi patriarchali sede recedenti, omnino in una forma solitudinis manere, quæ sunt Constantinopoli monasteriorum, donec nuntii ad vestram sanctitatem accedant, & audiant sermonem vestrum; & si magnitudo vestra ita recipiat, deleget certos delegatos cum nostris reversis legatis. Et nos hunc finem obtinentes, communiter & interim convenientes, attrahemus patriarcham nostrum, ut si recedere ipsum ab intentione contingat, nobisque inclinaverit, & nos reddet benevolos esse, quod præteritis temporibus throno apostolicæ sedis insuper excellens honor attributus est: sic habebimus ipsum pontificem etiam spiritualiter, sicut prius præsidem. Si vero immutabiliter se habeat in sententia, tunc dependebit omnis necessitas, & ipsum deicere, & patriarchali principatu privare. Nos autem constituetemus & promovēbimus alium, qui utique consentiat nobiscumque ejusdem voluntatis esse, & reddere convenientem primatum summis sanctitatis vestræ. Hoc igitur proponimus, a Deo honorate domine, nos, quos patriarchalis Constantinopolitana sedis sublimes pontifices, cum omnibus qui circa nos venerabilibus clericis per hoc scriptum nostrum vobis

Ppp iij conjungi

ANNO
CHRISTI
1274.Huic pa-
triarca,
Iosepho na-
men evati.

ANNO
CHRISTI
1274.

conjugi habemus: qualiter si solum vestra magnitudo, ea quæ legationis sunt admittat, non est quod tempus teratur: & nos inclinamus prompte, & magnæ vestræ altitudini submittimus, & valde grater ea quæ sunt, spiritualis subjectionis totius asserimus, & nihil eorum denegamus quæ ante schisma præstabant patres nostri his, qui apostolicam regebant sedem, sed statim & nos attribuimus. Alia quidem signabunt nuncii, & gloriosæ vestræ sanctitati notificabunt. Finaliter, sicut in spiritualibus potentissimus noster imperator & nos, pontificum collegium episcopis commisimus: sicut cæteri spiritualiter ab imperiali magnificentia mandatum acceperunt, de quibus quæcumque ad sæcularis principatus pertinent gubernationem, vestræ sanctitati referantur a Deo coronato nostro imperatore. Confidimus autem quod pacis autor Deus unitatem, paternam victus clementia, adaperiet, nosque & magistratus grater suscipiet inclinatos, & vestram familiaritatem invocantes & paternitatem.

Sacramentum Græcorum.

Ego N. nuncius habens ab eisdem sufficiens ad infra scripta mandatum, omne schisma profusus abjuro, & subscriptam fidei veritatem, prout plenè lecta est, & fideliter exposita a me, Dei & Domini nostri nomine veram sanctam catholicam fidem esse cognosco, eam accepto, & corde & ore confiteor: ipsamque, prout tenet, & fideliter docet, & prædicat sancta Romana ecclesia, inviolabiliter servaturum, & in ea omni tempore perseveraturum, nec ab ea ullo unquam tempore recessurum, vel quoquo modo deviatorum, nec discrepaturum promitto. Primum quoque ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, prout in præmissa ferie continetur, ad ipsius ecclesiæ obedientiam spontaneus veniens, fateor, recognosco, accepto, & sponte suscipio. Et ipse omnia præmissa tam circa fidei veritatem, quam circa ejusdem ecclesiæ Romanæ primatum, & episcoporum recognitionem, acceptionem, susceptionem, observantiam, ac perseverantiam, servaturum, præstito corporaliter juramento, promitto & confirmo. Sic Deus ipsum adjuvet, & hæc sancta evangelia. Scrinarius, sacrista, chartophylax, & magnus scevophylax sanctissimi ejus qui in Constantinopoli est patriarchatus, Ioannes lector.

G. C. Iisdem conceptum est verbis, quibus imperatoris ipsius sacramentum, antea editum: ex quo aliquot vocum lacunam hic supplevimus. Quid vero si descriptum est hic sacramentum imperatorum, pro episcopali? Nam dicere debuisset episcoporum nuncius, episcoporum nomine: uti dixit Celsareus, in nomine dicitur domini mei. Quæ voces hic corruptæ sunt, & in has mutata, Dei & Domini nostri nomine. Neque enim ille hanc fidem Dei nomine acceptabat, aut Dei nomine ac vice promittebat: obedientiam Romanæ ecclesiæ primati. Deinde quid aliud tibi finem loquuntur hæc voces: Sic Deus ipsum adjuvet. Quod autem est supra: Et ipse omnia præmissa, &c. illud est, quod in sacramentum imperatoris legitur: Et ipsum omnia præmissa, &c.

EPISTOLÆ

GREGORII PAPÆ X.

I.

Carissimo in Christo filio Michaeli Palaologo imperatori Græcorum illustris saluem & apostolicam benedictionem.

Exultat mater ecclesiæ renascentis proles fecunditate jucunda; exultat & jubilat, gaudenter atten-

dens se drachmam deperditam invenisse; immensæ lætitiæ rore perfunditur, dum ruinas, quas in ea schisma multiplicarat antiquum, impleri per tuum aliorumque reditum ad ipsius ecclesiæ unitatem, sine stragis cujusque periculo, solo pacis autorè prævib, in-tuetur. Exultamus & nos, pastoris, prout Domino placuit, vices gerentes in ea. Exultamus procul dubio in illo vero pastore, qui animam suam pro suis ovibus ponere non expavit. Ipsi vitulum laborum exolvimus, de cujus non est dubium munere processisse, ut ovibus quæ perierat sit inventa, & revixerit filius quem mors animæ, mors utique gravior, occuparat. Occurrentes itaque tibi de regione dissimilitudinis redeunti, collo tuo brachiis paternæ affectionis accumbimus, & te solidæ caritatis osculo pressius osculamur. O utinam tibi, fili, pateret ad plenum, cum quanto in his occurrit tripudio eadem ecclesia nuper in Lugdunensi concilio congregata! O si voces psallentium inibi, Deumque flexis genibus & nudatis capitibus laudantium, præcipue prelatorum, in tuis sonuissent auribus, & revelata facie ipsorum oculis deducentes quasi aquarum exitus inspexisses! profecto prudenter ad verteres quod erant eorum lacrymæ tam excussi doloris indices, quam adeptæ lætitiæ proditrices: nec minus intelligeres, quam grati tui advenirent nuncii, quam fuerint grater accepti, cum quanto etiam jubilo tua processio acceptata. Exulta igitur & tu, fili, exulta & lætare in eo qui est splendor lucis æternæ, Divinæ quædam emanatio claritatis: qui tuum sic animum suo lumine illustravit, ut lumen veritatis intelligens, non solum redires ad illam, sed ad redeundum aliis dux & prævius effici mereris. Exulta & gaudere talem ac tantum jam datum laboribus tuis effectum, ut & de tuo ad finem unitatis ecclesiasticæ reditu indubitatum expectare valeas præmium, & de aliis per te redeuntibus tibi plenioris debeat retributionis augmentum. Persta ergo, & quod cœpisti, solite cum omni diligentia & sollicitudine prosequaris, efficacem pro posse daturus operam, ut nec in aliquibus ejusdem schismatis reliquiæ qualescumque super sint. Dei quidem perfecta sunt opera: & tu creatura illius, creatorem tuum in tam placiti consummatione operis pro viribus imitare, ut spei conceptæ de præmio res succedat, & præmissum debitum exhibitio regalis exolvat. Super his autem & aliis habitis circa præmissa processibus: præfati tuæ celsitudinis nuncii, quorum tibi notior est virtus & probitas, ad te plenius revertuntur instructi: quibus te non dubitamus fidem indubiam adhibere.

Datum Lugduni v. Kalendas Augusti, anno tertio.

II.

Andronico primogenito carissimi in Christo filii nostri Michaelis Palaologi imperatoris Græcorum illustris saluem & apostolicam benedictionem.

Abes, fili, unde Domino Deo tuo in vocem exultationis & confessionis erumpas: exultes in eo, & fatearis humiliter tibi de immenso ipsius dono concessum, veræ fidei agnoscere veritatem, illam amplecti piis affectibus, & devotis nobis missis affectibus consistere. Hæc si corde contrito & humiliato spiritu recognoscens, a cœptorum prosecutione sollicita non desistas: plura tibi salutaribus inherenti studiis procul dubio ipse bonorum omnium dator adjiciet, perfectæ tandem retributionis præmium largiturus. Ideoque magnitudinem tuam monemus & hortamur in Domino Iesu Christo, quatenus in præmissis, sic ut discrete scripsisti, tui genitoris in cely laudabili proposito,

ANNO
CHRISTI
1274.

posito, nobis per eius & tuas expresso litteras, constanter adherens, totis viribus satagas ut antiquati schismatis aboleantur omnino reliquiae, sitque Latinorum & Graecorum unitas perpetuis temporibus inconcussa.

Datum Lugduni quinto Kalendas Augusti, anno tertio.

III.

Venerabilibus fratribus Ephesin. in Thracia Heracleis, Sarden. Lydie, Nicomedia, Nicaea, Calched. Naupacti, Philadelphiae, Thessalonicens. Tyanorum, Heracleia Ponti, Iconii, Caria, Corsien. Athenien. Rhodien. Philippen. Smyrnen. Serrarium, Amasridae, Alania^o, Prusa, Maditorum, B Atydi, Christianopoles, Silibria, Mesembria, Apri, Achirans^o, Pigarum, & Pari, Didymothichi, Anastasiopoles, Byzia, Cypsellorum, Gavella^o, Dera, Praconesi, Lopadia^o, Pergami, Melonia, & Beria, metropolitibus, & dilectis filijs archidiacono & universo clero, economo, sacellario, prooedico, logotheta, castro, referendario, didascalo, primicerio, ipomnisco^o, ostiariis, & notariis omnibus, necnon decano, archidiacono, diaconis, cantoribus, & lektoribus universis, salutem & apostolicam benedictionem.

Carissimi in Christo filii nostri Palaeologi Graecorum imperatoris illustris & vestros nuncios, & litteras, tanto nimirum recepimus gratius, quanto procul dubio gratiora, & nostris acceptiora desideris retulerunt. Hoc est enim, quod fervor zeli patrum sedis apostolicae a longis retro temporibus exquirebat: hoc est, ad quod profundis anhelabat spiritibus, & totis conatibus suspirabat: ad hoc noster inardescere animus: ad hoc semper amplius accendebatur affectus, ut videlicet antiquo subducto schismate una esset columba Domini, formosa ejus, perfecta ipsius; una quidem ecclesiae Latinorum pariter & Graecorum, unita in eisdem verae fidei & capitis unitate. His & vestra, ut scripsistis, vota ex intimis concurrebant. Adstitit itaque his diebus, multiplicatis in recessibus, virtus Christi: qui vere testatur nos nihil posse facere absque ipso. Adstitit benignus sapientiae Spiritus, & praedicti principis ac vestros animos misericorditer inspiravit, taleque ac tantum dedit ipsius ac vestro ministerio desideratis initium: ut ipso ac vobis persistentibus, ut speramus, in identitate propositi, consummationis celeris & perfectae prosperitas indubie subsequatur speretur. Illi ergo laus, illi gloria, illi actio gratiarum, qui vere lapis angularis parietem utrumque connexuit, & utraque unum fecit. Qui largitor bonorum omnium tantam nobis & vobis largitus est gratiam: ut nos in haec tempora reserverat, ut diem hunc nobis videre concesserit, quem videntes, sumus in immensum non indigne gavisi, ex immensitate gratiae mensuram laetitiae metientes. Vos igitur fratres & filios monemus, rogamus, & hortamur in Domino Iesu Christo, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus ad perfectionem solidam inceptorum totis viribus satagentes, eisdem schismatis abolere studeatis omnino reliquias, abjicientes oves moridas, ne gregem valeant contaminare Dominicum, aut fidei a vobis noviter agnitae in vestris cordibus insinere puritatem. In his autem exequendis utilius, & efficacius adimplendis, eidem principi constanter & fideliter adhaerete, ipsam fulcite consilii, & auxiliis adjuvate. Decet enim vos praeterea praecipue, qui constituti estis in specula, veritatis lumen aliis ostensuri, aberrantes de tenebris errorum educere, devios in viam rectitudinis revo-

care, ut vobis adimplentibus officii debitum, aeterni plenitudine praemii vestrorum laborum exitus complaceatur. Datum ut supra in proxima.

IV.

Abagha regi Tartarorum illustri gratiam in praesenti, quae perducatur ad gloriam in futuro.

Excellentiae tuae litteras, & nuncios latores ipsarum, quorum alterum postmodum fors, ut dicitur, humana subduxit, ad nostram praesentiam venientes, una cum sacro concilio, adventus eorum tempore, in nostra praesentia congregato, in quo sicut per superstitis relationem intelligere poteris, principum & praetorum multitudo copiosa & veneranda convenit, cum animi laetitia & vultus serenitate recepimus; & litteris in communi perlectis, ac nunciis ipsis benigne in omnibus quae proponere voluerunt auditis, corde contrito & humiliato spiritu exoravimus, & exoramus Altissimum, ut ipse, qui est lux vera, omnem hominem venientem in hunc mundum illuminans, tibi & tuis sua pietate concedat sic semper in lumine vultus sui lumen veritatis agnoscere, quod in suis beneplacitis ambulantes, ad exaltationem fidei Christianae, vestramque salutem, indefesso proposito intendatis. Ceterum super iis quae per nuncios & litteras praedictas tua magnificentia intimavit, ante Christiani exercitus ad transmarinas partes adventum disposuimus ad tuam praesentiam legatos nostros, prout opportunitas permiserit, destinare, & quae magnitudini tuae ad illa plene respondeant, & te nihilo minus ad alia, quae, si aures illis exauditionis praestiteris, tuam tuorumque salutem & utilitatem communem respiciunt, solerter inducant.

Datum Lugduni tertio Idus Martii, anno tertio.

CONSTITUTIONES

A GREGORIO PAPA DECIMO

IN CONCILIO LVGDVNENSI

GENERALI SANCITAE.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universis Christi fidelibus praesentes litteras inspecturis salutem, &c.

Intra scriptas constitutiones nuper in generali concilio Lugdunensi & post super certis articulis duximus promulgandas, quibus universos uti volumus, & mandamus in iudiciis, & in scholis, ipsaque sub suis titulis inferi, prout exprimitur super eis.

I.

De summa Trinitate, & fide catholica.

Fideli ac devota professione fateamur, quod Spiritus sanctus aeternaliter ex Patre, & Filio, non tamquam ex duobus principiis, sed tamquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit. Hoc professa est haecenus, praedicavit, & docuit, hoc firmiter tenet, praedicat, profitemur, & docet sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fidelium,

ANNO
CHRISTI
1274.

fideliū, & magistra: hoc habet orthodo- A
xorum partū atque doctorū Latinorum
pariter & Græcorū incommutabilis & ve-
ra sententia. Sed quia nonnulli, propter ir-
refragabilis præmissæ ignorantiam veritatis,
in errores varios sunt prolapsi: nos hujusmo-
di erroribus viam præcludere cupientes, sa-
cro approbante concilio, damnamus & re-
probamus omnes qui negare præsumpserint,
æternaliter Spiritum sanctum ex Patre
& Filio procedere; sive etiam temerario au-
su asserere, quod Spiritus sanctus ex Patre, &
Filio, tamquam ex duobus principiis, &
non tamquam ex uno, procedat.

II.

De electione, & electi potestate.

Vbi periculum majus intenditur, ibi
procul dubio est plenius consulendum.
Quam gravibus autem sit onusta dispensis,
quot & quantis sit plena periculis, ecclesiæ
Romane prolata vacatio: exacti temporis
consideratio edocer, & considerata pruden-
ter illius discrimina manifestant. Hinc
nos evidens evocat ratio, ut dum reforman- C
dis etiam minoribus nostra solerter vacat
intentio, ea quæ periculosa sunt nequa-
quam absque remedio reformationis ac-
commode relinquamus. Ideoque omnia,
quæ pro vitanda discordia, in electione
Romani pontificis nostris sunt prædecesso-
ribus, & præcipue a felicis recordationis
Alexandro papa tertio, salubriter instituta,
omnino immota in sua firmitate manere
censentes, (nihil enim illis detrudere in-
tendimus, sed quod experientia deesse pro-
bavit, præsentis constitutione supplere) hoc
sacro concilio approbante statuimus, ut si
eundem pontificem in civitate, in qua cum
sua curia residebat, diem claudere conrin-
gat extremum, cardinales, qui fuerint
in civitate ipsa præsentibus, absentes ex-
pectare decem diebus tantummodo te-
neantur. Quibus elapsis, sive absentes ve-
nerint, sive non, extunc omnes conveniant
in palatio, in quo idem pontifex habitabat,
contenti singuli singulis tantummodo ser-
vientibus clericis, vel laicis, prout duxerint
eligendum. Illis tamen quibus patens ne-
cessitas id suggerit indulgeri, duos habere
permittimus, ejusdem electionis arbitrio
reservato. In eodem autem palatio unum
conclave, nullo in intermedio pariete, seu alio
velamine, omnes habent in communi.
Quod (servato libero ad secretam came-
ram aditu) ita claudatur undique, ut nul-
lus illuc intrare valeat vel exire; nulli ad
eosdem cardinales aditus pateat, vel facul-
tas secreta loquendi cum eis: nec ipsi ali-
quos ad se venientes admittant, nisi eos,

In concilio
Lateranen-
si cap. 1.

qui de voluntate omnium cardinalium
inibi præsentium, pro iis tantum quæ ad
electionis instantis negotium pertinent, vo-
carentur. Nulli etiam fas sit, ipsis cardina-
libus, vel eorum alicui, nuncium mittere
vel scripturam. Qui vero contra fecerit,
scripturam mittendo vel nuncium, aut cum
aliquo ipsorum secreto loquendo: ipso fa-
cto sententiam excommunicationis incur-
rat. In conclavi tamen prædicto aliqua fe-
nestra competens dimittatur, per quam
eisdem cardinalibus ad victum necessaria
commode ministrentur: sed per eam nulli
ad ipsos patere possit ingressus. Verum si,
quod absit, infra tres dies, postquam, ut
prædicatur, conclave prædictum iidem car-
dinales intraverint, non fuerit ipsi eccle-
siæ de pastore provisum: per spatium quin-
que dierum immediate sequentium, singu-
lis diebus, tam in prandio, quam in cena,
uno solo fereulo sint contenti. Quibus pro-
visione non facta decursis, extunc tantum-
modo panis, vinum, & aqua, ministrentur
eisdem, donec eadem provisio subsequatur.
Provisionis quoque hujusmodi pendente
negotio, dicti cardinales nihil de camera
papæ recipiant, nec de aliis eidem ecclesiæ
tempore vacationis obvencientibus unde-
cumque: sed ea omnia, ipsa vacatione du-
rante, sub ejus, cujus fidei & diligentia ca-
mera eadem est commissa, custodia man-
neant, per eum dispositioni futuri pontificis
reservanda. Qui autem aliquid receperint,
teneantur extunc a perceptione quorumlibet
redire ad ipsos spectantium abstinere,
donec de receptis taliter plenariam sa-
tisfactionem impendant. Iidem quoque
cardinales acceleranda provisioni sic va-
cent attentius, quod se nequaquam de alio
negotio intromittant: nisi forsitan necessitas
adeo urgens incidere, quod eos oporteret
de terra ipsius ecclesiæ defendenda, vel ejus
parte aliqua providere: vel nisi aliquod tam
grande, tam evidens periculum immineret,
quod omnibus & singulis cardinalibus præ-
sentibus concorditer videretur illi celeriter
occurrendum. Sane si aliquis de prædictis
cardinalibus conclave prædictum, ut supra
exprimitur, non intraverit; aut intrans,
absque manifesta causa infirmitatis exierit:
ipso minime requisito, nec in ejusdem ele-
ctionis negotio ulterius admittendo, per
alios ad eligendum "substituendum ponti-
ficem, libere procedatur. Si vero infirmitate
superveniente, idem conclave aliquem
ex eis exire contingat: ipsa etiam infirmitate
durante porerit, ejus suffragio non requi-
sire, ad electionem procedi. Sed si ad alios
post sanitatem sibi redditam, seu antea,
redire voluerit, vel etiam si alii absentes,
quos per decem dies diximus expectandos,
supervenerint re integra, videlicet ante-
quam

ANNO
CHRISTI
1274."elig. sum
mū ponti-

quam eisdem ecclesie sit de pastore provi-
sum: in eodem negotio, in illo statu, in quo
ipsum in venerint, admittatur, premissa, tam
de clausura, quam de servientibus cibo ac
potu, & reliquis, cum aliis servaturi. Porro
si quando Romanum pontificem extra civi-
tatem predictam, in qua erat cum sua curia
residens, contigerit ab hac luce migrare:
teneantur cardinales in civitate, in cujus
territorio seu districtu idem pontifex obiit,
convenire, nisi sit forsitan interdicta, vel
contra ecclesiam Romanam in aperta re-
bellione persistat. Quo casu in alia viciniore
convenient, quae similiter nec interdicto
subiaceat, nec fit, ut praedicitur, aperte re-
bellis. In hac etiam civitate, tam quoad ex-
pectationem absentium, quam quoad habi-
tationem communem, clausuram, & caetera
omnia, in domo episcopali, vel alia qua-
libet eisdem cardinalibus deputanda, eadem
observentur, quae superius, obeunte
dicto pontifice in ea in qua cum sua reside-
bat curia, sunt expressa.

Præterea, quia parum est iura condere, nisi
sit qui eadem tueatur: adiciendo sancimus,
ut dominus, alique rectores, & officiales
civitatis illius, in qua Romani pontificis
celebranda fuerit electio, autoritate nostra,
& eiusdem approbatione concilii, potestate
sibi tradita, premissa omnia & singula plene
ac inviolabiliter sine fraude ac dolo aliquo
faciant observari: nec cardinales ultra quam
praemittitur arctare praesumant. Super his
autem taliter observandis, statim audito sum-
mi pontificis obitu, coram clero & populo
civitatis ipsius, ad hoc specialiter convocandis,
praesente corporaliter juramentum. Quod
si forte in praemissis, vel circa ea, fraudem
commiserint, aut ipsa diligenter non obser-
vaverint: cujuscumque sint praeminentiae,
conditionis, aut status, omni cessante privi-
legio, eo ipso excommunicationis sint vin-
culo innodati, & perpetuo sint infames, nec
unquam eis portae dignitatis pateant, nec ad
aliquod publicum officium admittantur. Ip-
sos in super feudis, & bonis, caeterisque, quae
ab eadem Romana vel quibuscumque aliis ec-
clesiis obtinent, ipso facto decrevimus esse
privatos: ita quod ad ecclesias ipsas plene ac
libere revertantur, administratorum carum-
dem ecclesiarum arbitrio sine contradictione
aliqua disponenda. Civitas vero praedicta,
non solum sit interdicto supposita, sed &
pontificali dignitate privata. Caeterum quia
cum arbitrium vel inordinatus captivus affe-
ctus, vel ad certum aliquid obligationis cu-
jusque necessitas adigit, cessat electio, dum
libertas admittit eligendi: cardinales eodem
obsecrantes per viscera misericordiae
Dei nostri, per asperionem sui preciosi san-
guinis obtestamur, ut pensantes attentius
quid eis imminet, cum agitur de creatione

Concil. general. Tom. XI

A vicarii Iesu Christi successoris Petri, recto-
ris universalis ecclesiae, gregis Domini di-
rectoris, omni privata affectionis inordina-
tione deposita, & cujuslibet pactio-
nis, conventionis, obligationis necessitate, nec non
condicti & intendimenti contemplatione
cessantibus, non in se recipere confide-
rationis intuitum, vel in suos, non quae sua
sunt quarant, non commodis privatis inten-
dant, sed nullo arctante ipsorum in eligendo
iudicium, nisi Deo, puris & liberis mentibus,
nuda electionis conscientia utilitatem pu-
blicam libere prosequantur omni conatu, &
solicitudine, prout possibilitas patitur, id
acturi tantum modo, ut eorum ministerio ac-
celeretur utilis & perneccessaria totius mun-
di provisio, idoneo celeriter eidem ecclesiae
sponso dato. Qui autem secus egerint, Divi-
nae subiaceant ultioni, eorum culpa, nisi gra-
vi propter hoc peccata penitentia, nullatenus
abolenda. Et nos nihilo minus pactio-
nes, conventiones, obligationes, condicta, & in-
tendimenta omnia, sive juramenti, sive cu-
juslibet alterius fuerint vinculo firmitatis
annexa, cassamus, irritamus, & viribus de-
cernimus omnino carere: ita ut nullus ad illa
observanda quomodolibet sit astrictus, nec
quisquam ex eorum transgressione nota verca-
tur fidei non servata, sed non in digna laudis titu-
lum potius mereatur: cum lex etiam humana
testetur, Deo magis transgressiones hujusmo-
di, quam iurifurandi observationes, acceptas.

C Quia vero fidelibus non est tam de soli-
licita quantumcumque inventione fiden-
dum, quam de instantia orationis humi-
lis & devotae sperandum, huic adjuvamus
sanctioni, ut in omnibus civitatibus, caeteris-
que locis insignibus, ubi primū de memo-
rati pontificis obitu certitudo claruerit, a
clero & populo solemnibus pro eo exequeis
celebratis, singulis diebus, donec de ipsius
ecclesiae provisione indubitatus rumor per-
tulerit veritatem, humiles preces fundan-
tur ad Dominum, apud cum devotis oratio-
nibus insistatur, ut ipse qui concordiam facit
in sublimibus suis, sic efficiat eorumdem
cardinalium corda in eligendo concordia,
quod provisio celer, concors, & utilis, prout
animarum salus exigit, & totius requirit or-
bis utilitas, ex ipsorum unanimitate sequatur.
Et ne tam salubre praesentis sanctionis
edictum, ignorantiae negligi praetextu con-
tingat: dilucide praecipimus, ut patriarchae,
archiepiscopi, episcopi, & alii ecclesiarum
praelati, caeterique, quibus concessum est
proponere verbum Dei, clerum & populum
propter hoc specialiter frequentius congregandos
in suis sermonibus ad supplicum
precum suffragia, pro celeri & felici exitu
tanti negotii frequentanda, solemiter hortentur,
& ipsis eadem autoritate, non solum
orationum frequentiam, sed & observan-
tiam

Q99 tuam

ANNO
CHRISTI
1274.ANNO
CHRISTI
1274.

tiam, prout circumstantiæ pensandæ suafesint, se juniorum indicant.

III.

Vt circa electiones, postulationes, & provisiones ecclesiasticas, viam malitiis, prout est possibile, præcludamus, nec diutius periculose vacent ecclesiæ, vel personarum, dignitatum, & aliorum ecclesiasticorum beneficiorum provisio differatur: edicto perpetuo providemus, ut si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel provisionibus se opponunt, proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu provisionis formam, aut personas eligentium, vel electi, sive illius, cui provisio erat faciendæ vel facta, & propter hoc contigerit appellari, appellantes in instrumento publico, seu litteris super appellatione confectis, omnia & singula exprimant, quæ in formam intendunt obijcere, vel personas coram personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testimonium perhibeat veritati, corporali præstito juramento, quod credunt ea quæ sic exprinunt, esse vera, & se posse probare. Alioquin tam opposentes, quam (tempore appellationis interpositæ, vel postmodum) ad hærentes eisdem, obijcendi aliqua, quæ non fuerint in hujusmodi litteris vel instrumentis expressa, potestatem sibi noverint interdiciam: nisi aliquid postea forsan emerferit, vel super antiquis supervenerit probandi facultas, aut aliqua antiqua in opponentium noticiam de novo pervenerint, quæ appellantes appellationis emissæ tempore verisimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorarint. Super hujusmodi autem ignorantia, & superveniente facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciant juramentum, hoc adijciendo in juramento eodem, quod ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sane quæ felicis recordationis Innocentius papa quartus, contra non plene probantes ea quæ in formam vel personam objecerunt, statuit, in suo volumus robore permanere.

IV.

Avaritiæ cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illam temeritatem impellunt, ut quæ sibi a jure interdiciam noverint, exquisitis fraudibus usurpare conentur. Nonnulli quidem ad regimen ecclesiarum electi, quia eis jure prohibente non licet, se, ante confirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi ecclesiarum, ad quas vocantur, ingerere, ipsam sibi tamquam procuratoribus seu œconomis committi procurant. Cum itaque non sit malitiis hominum indulgendum; nos latius providere volentes, hac generali constitutione sancimus: ut nullus de cætero administrationem di-

gnitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur, sub œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio de novo quæsito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos qui secus fecerint, jure, si quod eis per electionem quæsitum fuerit, decernentes eo ipso privatos.

V.

Quam sit ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quam periculosa etiam esse soleat animabus, non solum jura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hoc perpetuo decreto statuimus: ut si quando fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata, electores, electionem ipsam, quam citius commode poterunt, electo præsentare, ac petere consensum ipsius, procurent; electus vero illum adhibere infra mensem a tempore præsentationis hujusmodi teneatur. Quem si electus ipsi præstare ultra distulerit, jure, si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum, extunc se noverit eo ipso privatum: nisi forsan ea sit electæ personæ conditio, ut electioni de se celebratæ, absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quavis provisione sedis apostolicæ, consentire non possit. Quo casu, idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab ejus superiore, cum ea celeritate, quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit, petere studeant, & habere. Alioquin, si lapsio tempore, pro ejusdem superioris præsentia vel absentia, ut præmittitur, moderando, hujusmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat: electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem. Cæterum quisvis electus infra tres menses post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quod si justo impedimento cessante, infra hujusmodi trimestre tempus omiserit, electio eadem eo ipso viribus vacuetur.

VI.

Perpetuæ sanctionis oraculo declaramus, quod scienter in electionibus nominantes indignum, propter suffragium in scrutinio præstitum, nisi adeo in eo persistierint, quod ex votis eorum communis electio subsequatur, nequaquam eligendi potestate priventur: licet pro eo quod indignum nominando scienter contra conscientias suas agunt, & Divinam vindictam, & apostolicæ ultionis metum, quem qualitas facti suaverit, possint non immerito formidare.

VII.

Nulli licere decernimus, postquam in scrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit subsoluta, vel postquam praestiterit electioni de ipso ab aliis celebratae consensum, illum super electione ipsa, nisi ex causis postea emergentibus, impugnare: vel nisi ei morum ipsius antea celata de novo pandatur improbitas, seu alicujus alterius latentis vitii, vel defectus, quae verisimiliter ignorare potuerit, veritas revelatur. De huiusmodi autem ignorantia fidem proprio faciat juramento.

VIII.

Si quando contigerit, duabus electionibus celebratis, partem alteram eligentium duplo majorem numero inveniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationem zeli, meriti, vel autoritatis ipsorum, reliquis, vel electo ab eis aliquid opponendi, omnem praesenti decreto interdiximus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipso jure: id eis non intelligimus interdictum.

IX.

Quamvis constitutio felicitis recordationis Alexandri papae quarti praedecessoris nostri, causas electionum episcoporum exortas, non immerito majoribus causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet devolui asserat ad apostolicam sedis examen: nos tamen, & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellationum frequentiam, refrenare volentes, hac generali constitutione duximus providendum, ut si extra iudicium in praedictis electionibus, vel in aliis de dignitatibus episcopatu majoribus celebratis, expressa causa manifeste frivola, contigerit appellari, per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotiorum devoluatur. Sed cum in electionum earundem negotiis, in iudicio, vel extra iudicium appellatur, inscriptis ex causa probabili, quae probata deberet legitima reputari: ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferantur. Ceterum in praemissis omnibus casibus liceat partibus ab huiusmodi appellationibus, nulla tamen interveniente pravitae, recedere: antequam praefatae sedi fuerint praesentatae. Inferiores autem iudices, quorum erat ipsarum causarum cognitio, appellatione cessante, an in hoc pravitae intercesserit ante omnia diligenter inquireant: & si eam intercessisse repererint,

A se de causis ipsis nullatenus intromittant, sed praefigant dictis partibus terminum peremptorium competentem, in quo cum omnibus actis & monumentis suis apostolice se conspectui repraesentent.

X.

Si forte intet caetera quae obijciuntur electo, aut postulato, seu alias promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiae vel alium personae defectum opponi contingat: in discussione objectorum illum statimus ordinem incommutabiliter observandum, ut promovendus super defectu ipso ante omnia subijciatur examini, cujus eventus examinandis aliis aut dabit initium aut negabit. Caeterum si praemissi examinis exitus, huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui: opponentes omnino a prosecutione causa, in qua talia objecerunt, excludimus, & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium quae objecerant defecissent.

XI.

Sciant cuncti, qui clericos vel quasilibet alias personas ecclesiasticas, ad quos in aliquibus ecclesiis, monasteriis, aut aliis piis locis spectat electio, pro eo quod rogati, seu alias inducti, eum pro quo rogabantur, sive inducebantur, eligere noluerunt, vel consanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca caetera, beneficiis, sive aliis, bonis per se vel per alios spoliando, seu alias injuste persequendo, gravare praesumpserint, se ipso facto excommunicationis sententia innodatos.

XII.

Generali constitutione sancimus, universos & singulos qui regalia, custodiam sive guardiam advocacionis, vel defensionis titulum, in ecclesiis, monasteriis, sive quibuslibet aliis piis locis, de novo usurpare conantes, bona ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare praesumunt, quantumque dignitatis honore praesulgeant, clericos etiam ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas caeteras locorum eorumdem qui haec fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententiae subiacere. Illos vero clericos qui se, ut debent, talia facientibus non opponunt, de preventibus ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tempore quo praemissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus. Qui autem ab ipsarum ecclesiarum caeterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine, iura sibi

Qqq ij huiusmodi

ANNO
CHRISTI
1274.

hujusmodi vindicant: ab illorum abusu sic A
prudenter abstineant, & suos ministros in
eis sollicitate faciant abstinere, quod ea quæ
non pertinent ad fructus sive redditus prove-
nientes vacationis tempore non usurpent;
nec bona cætera, quorum se asserunt habe-
re custodiam, dilabi permittant, sed in bo-
no statu conservent.

XIII.

Licet canon a felicis recordationis Ale-
xandro papa tertio prædecessore nostro
editus, inter cætera statuerit, ut nullus B
regimen ecclesiæ parochialis suscipiat,
nisi vigesimum quintum annum ætatis at-
tigerit, ac scientia & moribus commen-
dandus existat, quodque talis ad regimen as-
sumptus hujusmodi, si monitus, non fuerit
præfixo a canonibus tempore in presbyte-
rum ordinatus, a regiminis ejusdem amo-
veatur officio, & alii conferatur: quia ta-
men in observatione canonis memorati se
multi exhibent negligentes, nos periculo-
sam illorum negligentiam volentes juris
executione suppleri, præsentis decreto sta-
tuimus, ut nullus ad regimen parochialis ec-
clesiæ assumatur, nisi sit idoneus scientia, mo-
ribus, & ætate. Decernentes collationes de
parochialibus ecclesiis, iis qui non attigerunt
vigesimum quintum annum de cætero faci-
endas, viribus omnino carere. Is etiam qui
ad hujusmodi regimen assumetur, ut gregis
sui crediti diligentius gerere curam possit,
in parochiali ecclesia, cujus rector extiterit,
residere personaliter teneatur: & infra an-
num a sibi commissi regiminis tempore nu-
merandum se faciat ad sacerdotium promo-
veri. Quod si infra idem tempus promotus
non fuerit: ecclesia sibi commissæ, nulla D
etiam præmissa monitione, sit præsentis con-
stitutionis autoritate privatus. Super resi-
dentia vero, ut præmittitur, faciendæ, pos-
sit ordinarius gratiam dispensative ad tem-
pus facere, prout causâ rationabilis id ex-
pescet.

XIV.

Nemo deinceps parochialem ecclesiam
alicui non constituto in ætate legitima E
& sacerdotio commendare præsumat. Nec
tali etiam nisi unam, & evidenti necessi-
tate, vel utilitate ipsius ecclesiæ suaden-
te. Hujusmodi autem commendam, ut
præmittitur, tunc factam declaramus ultra se-
mestris temporis spatium non durare. Sta-
tuentes, quidquid fecus de commendis ec-
clesiarum parochialium actum fuerit, esse ir-
ritum ipso jure.

XV.

De temporibus ordinationum, & qualitate or-
dinandorum.

Eos qui clericos parochiæ alienæ, absque
superioris ordinandorum licentiâ, scienter,
seu affectata ignorantia, vel quocumque alio
figmento quæsito, præsumperint ordina-
re, per annum a collatione ordinum decer-
nimus esse suspensos; iis quæ jura statuunt
contra taliter ordinatos in suo robore du-
raturis. Clericis quoque parochiæ taliter
suspensorum, postquam eorum suspensio
fuerit manifesta, absque ipsorum etiam li-
centiâ, interim recipiendi ordines ab aliis
vicinis episcopis, alias tamen canonice, li-
beram concedimus facultatem.

XVI.

De bigamis.

Altercationis antiquæ dubium præsentis
declarationis oraculo decedentes, bigamos
omni privilegio clericali declaramus esse
nudatos, & coercitioni fori sæcularis addi-
ctos: consuetudine contraria non obstante.
Ipsos quoque sub anathemate prohibe-
mus deferre tonsuram vel habitum cle-
ricalem.

XVII.

De officio iudicis ordinarii.

Si canonici a Divinis cessare voluerint,
prout in ecclesiis aliquibus sibi ex consue-
tudine vel alias vindicant, antequam ad
cessationem hujusmodi quoquo modo pro-
cedant, in instrumento publico, vel paten-
tibus litteris sigillorum suorum aut alterius
authentici munimine roboratis, cessatio-
nis ipsius causam expriment, & illud, vel
illas, ei, contra quem cessare intendunt,
assignent. Scituri, quod si hoc prætermisso
cessaverint, vel causa, quam expresserint,
non fuerit inventa canonica, omnia, quæ
de quibuscumque proventibus illius eccle-
siæ, in qua cessatum fuerit, cessationis tem-
pore perceperunt, restituent. Illa vero, quæ
pro eodem tempore debentur eisdem,
nullo modo percipient, sed ipsi ecclesiæ ce-
dere, ac nihilo minus ei, contra quem ces-
saverant, de damnis & injuriis satisfacere
tenebuntur. Si autem causa eadem cano-
nica fuerit iudicata: is qui occasionem
cessationis dederat, ad omne interesse dictis
canonicis, & ecclesiæ, cui debitum offi-
cium ejus est culpa subtractum, ad cer-
tam quantitatem taxandam, & in Divi-
ni cultus augmentum convertendam, su-
perioris arbitrio condemnetur. Cæte-
rum detestabilem abusum horrendæ in-
devotionis illotum, qui crucis, bea-

ANNO
CHRISTI
1274.

te Virginis, aliorumve sanctorum imagines, seu statuas, irreverenti ausu tractantes, eas in aggravationem cessationis huiusmodi prosterunt in terram, urticis spinisque supponunt, penitus reprobantes: aliquid tale de cetero fieri districte prohibemus. Statuentes, ut in eos qui contra fecerint ultetrix procedat dura sententia: quæ delinquentes sic graviter puniat, quod alios a similibus præsumptione compescat.

XVIII.

Ordinarii locorum subditos suos, plures dignitates, vel ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu personatum, aut dignitatem, cum alio beneficio, cui cura similis est annexa, districte compellant, dispensationes, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates, canonice tenere se asserunt, infra tempus, pro facti qualitate ipsorum ordinariarum moderandum arbitrio, exhibere. Quod si forte, iusto impedimento cessante, nullam dispensationem infra idem tempus contigerit exhiberi: ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua, eo ipso illicitè detineri constabit, per eos, ad quos eorumdem collatio pertinet, libere personis idoneis conferantur. Cæterum, si dispensatio exhibita sufficiens evidenter appareat: exhibens, nequam in beneficiis huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur. Provideat tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eisdem ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur, nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si vero de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc erit ad sedem apostolicam recurrendum: cuius est æstimare, quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis insuper personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam, iidem ordinarii diligentiam illam observent, ut personatum, dignitatem, vel aliud beneficium similem curam habens, alicui plura similia obtinenti non ante conferre præsumant, quam eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur. Quæ etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quod is, cui est collatio faciendæ, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere licite valeat cum obtentis. Vel si ea, quæ se obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus, facta collatio, nullius penitus sit momenti.

XIX.

De postulando.

Properandum nobis visum est, ut malitiosis litium protractionibus occurratur: quod speramus efficaciter provenire, si eos, qui circa judicia suum ministerium exhibent, ad id congruis remediis dirigamus. Cum igitur ea quæ ad hoc salubriter fuerant circa patronos causarum legali sanctione provisæ, defuetudine abolita videantur: nos sanctionem eandem, præsentis redivivæ constitutionis suffragio, cum aliqua tamen adjectione, nec non & moderamine, renovantes, statuimus ut omnes & singuli aduocationis officium in foro ecclesiastico, siue apud sedem apostolicam, siue alibi, exercentes, præsent, tactis sacrosanctis evangelicis, juramentum, quod in omnibus causis ecclesiasticis, & aliis in eodem foro tractandis, quarum assumpserunt patrocinium, vel assument, omni virtute sua, omniq; ope, id quod verum & iustum existimaverint, suis clientulis inferre procurent: nihil in hoc studii, quod eis sit possibile, relinquentes, quodque in quacumque parte iudicii eis innotuerit improbam fore causam, quam in sua fide receperant, amplius non patrocinabuntur eidem, immo ab ea omnino recedent, a communione illius se penitus separantes: reliquis, quæ circa hæc sunt in eadem sanctione statuta, inviolabiliter observandis. Procuratores insuper juramento simili astringantur. Huiusmodi quoque juramentum, tam advocati, quam procuratores in foro, in quo idem assumpserunt officium, teneantur annis singulis iterare. Qui vero ad eandem sedem veniunt, vel ad curiam cujuslibet ecclesiastici iudicis, in qua nondum tale præstiterant juramentum, accedunt, in aliquibus singularibus causis patrocinium, vel procuracionis ministerium præstituri, præsent in singulis causis eisdem, mota controversia, simile juramentum. Advocati autem, & procuratores, qui juxta prædictam formam jurare noluerint, executionem officiorum suorum, huiusmodi voluntate durante, sibi noverint interdictionem. Quod si juramentum præstitum violare præsumserint, præter reatum per urii, consiliarii etiam, qui scienter iniquam causam foverint, Divinam & nostram maledictionem incurrant, a qua non aliter liberentur, nisi duplum ejus restituerint, quod pro tam iniqua aduocatione, procuracione, vel consilio receperunt, ac nihilo minus de damnis quæ per iniqua huiusmodi ministeria partibus irrogarunt, illis satisfacere teneantur. Cæterum ne cupiditatis ardor aliquos ad hæc saluberrimam statuta contemnen-

ANNO
CHRISTI
1274.

da præcipiter. districtius inhihemus, ne aliquis advocatus in quacumque causa ultra viginti, procurator vero ultra duodecim libras Turoncnfes recipere, salarii nomine, vel etiam sub palmarii colore, præsumat. Qui autem ultra receperint, nequaquam dominium eorum, quæ prædictam quantitatem excedunt, acquirant: sed ad restitutionem integram teneantur illorum. Ita quod nihil horum, ad quæ restituenda eos teneri præmissimus, in fraudem præsentis constitutionis remitti possit eisdem. Et insuper advocati constitutionem præsentem taliter violantes, ab advocacionis officio triennio suspendantur. Procuratores vero extunc sibi sciant cujuslibet procuracionis in judicio licentiam denegatam.

X X.

De iis quæ vi metusue causa sunt.

Abfolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quacumque revocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel metum exortam, præsentis constitutionis autoritate omnino viribus vacuumus. Ne autem sine vindicta violentia crescat audacia, eos qui abfolutionem sive revocationem hujusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.

X X I.

De præbendis & dignitatibus.

Statutum felicis recordationis Clementis papæ IV. prædecessoris nostri de dignitatibus & beneficiis in curia Romana vacantibus nequaquam per alium quam per Romanum pontificem conferendis, decrevimus taliter moderandum, ut si ad quos eorumdem beneficiorum & dignitatum spectat collatio, statuto non obstante prædicto, demum post mensem, a die quo dignitates seu beneficia ipsa vacaverint numerandum, ea conferre valeant tantummodo per seipsos, vel, ipsis agentibus in remotis, per suos vicarios generales in eorum dioccesibus existentes, quibus id canonicè sit commissum.

X X II.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

Hoc consultissimo prohibemus edicto, universos & singulos prælatos ecclesiis sibi commissas, bona immobilia, seu jura ipsarum, laicis submittere, subjicere, seu supponere, absque capituli sui consensu, & sedis apostolicæ licentia speciali, non concedendo bona ipsa, vel jura in emphyteosim,

A seu alias alienando, in formâ & casibus a jure permillis, sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tamquam a superioribus se tenere, seu ab ipsis eadem advocando (prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur, "A vohes") vel ipsos patronos, sive advocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum, perperuo, aut ad tempus non modicum, statuendo. Contractus autem omnes, etiam juramenti, pœnæ vel alterius cujuslibet firmitatis adjectione vallatos, quos de talibus alienationibus, sine hujusmodi licentia & consensu contigerit celebrari, & quidquid ex eis secutum fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, ut nec jus aliquid tribuant, nec præscribendi etiam causam pariant. Et nihilo minus prælatos, qui secus egerint, ipso facto officio & administratione, clericos etiam, qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum id superiori denuntiare neglexerint, a perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia sic gravata obtinent, triennio statuimus esse suspensos. Laici vero qui prælatos, vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas, ad submissiones hujusmodi faciendas hætenus compulerunt, nisi post competentem monitionem, remissa submissione quam per vim vel metum exegerant, ecclesias & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant; illi etiam qui de cætero prælatos vel personas easdem ad talia facienda compulerint, cujuscumque sint conditionis aut status, excommunicationis sint sententia innodati. Ex contractibus præterea super præmissis hujusmodi licentia & consensu intervencientibus hætenus initis, vel quos in futurum iniri contingeret, seu occasione illorum, laici, ultra id quod eis ex natura contractuum ipsorum vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non usurpent. Qui vero secus egerint, nisi legitime moniti ab hujusmodi usurpatione destiterint, restituendo etiam quæ taliter usurparant, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto libere procedatur.

X X III.

De religiosis domibus, ut episcopo sint subiectæ.

E Religionum diversitatem nimiam, ne confusionem induceret, generale concilium consulta prohibitionem vetuit. Sed quia non solum importuna petentium inhiatio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verum etiam aliquorum præsumptuosa temeritas diversorum ordinum, præcipue mendicantium, quorum nondum approba-

ANNO
CHRISTI
1274.

In quibusdam
Gallia locis,
cui ecclesia
tutela com-
missa est,
dicitur ad-
vocatus, &
vulgari
idiomate,
advove.

Concilium
Lateranen-
se sub In-
nocentio
III. cap. 12.

XXIV.

probationis meruere principium, effrena-
tam quasi multitudinem advenit, reperita
constitutione districtius inhibentes, ne ali-
quis de cætero novum ordinem aut religio-
nem inveniat, vel habitum novæ religionis
assumat. Cunctas affatim religiones, & ordi-
nes mendicantes, post dictum concilium
adinventos, qui nullam confirmationem sedis
apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohibi-
tioni subijcimus, & quatenus processerant,
revocamus. Confirmatos autem per se-
dem eandem, post tamen idem concilium
institutos, quibus ad congruam sustentatio-
nem redditus aut possessiones habere profes-
sio sive regula vel constitutiones quælibet
interdicunt, sed per quæstum publicum rri-
buere victum solet incetra mendicitas, mo-
do subsistere decernimus infra scripto: ut
professoribus eorundem ordinum ita liceat
in illis remanere, si velint, quod nullum de-
inceps ad eorum professionem admittant,
nec de novo domum aut aliquem locum ac-
quiritant, nec domos seu loca quæ habent, a-
lienare valeant, sine sedis ejusdem licentia
speciali. Nos enim ea dispositioni sedis apo-
stolicæ reservamus, in terræ sanctæ subsi-
dium, vel pauperum, aut alios pios usus, per
locorum ordinarios, vel eos quibus sedes ip-
sa commiserit, convertenda. Si vero scus
præsumptum fuerit, nec personarum recep-
tio, nec domorum vel locorum acquisitio,
aut ipsorum, cæterorumque bonorum
alienatio valeat: & nihilo minus contra-
rium facientes sententiam excommunicationis
incurrant. Personis quoque ipsorum
ordinum omnino interdiciamus, quoad ex-
traneos, prædicationis & audiendæ confes-
sionis officium, aut etiam sepulturam. Sane
ad Prædicatorum & Minorum ordines, quos
evidens ex eis utilitas ecclesiæ universali
proveniens perhibet approbatos, præsen-
tem non patimur constitutionem extendi.
Cæterum Carmelitarum & eremitarum
sancti Augustini ordines, quorum institu-
tio dictum concilium generale præcessit, in
suo statu manere concedimus, donec de ip-
sis fuerit aliter ordinatum. Intendimus si-
quidem tam de illis, quam de reliquis, etiam
non mendicantibus ordinibus, prout ani-
marum salutem, & eorum statui expedire vi-
derimus, providere. Ad hæc personis ordi-
num, ad quos constitutio præsens extenditur,
transseundi ad reliquos ordines appro-
batos licentiam concedimus generalem: ita
quod nullus ordo ad alium, vel conventus
ad conventum, se ac loca sua totaliter trans-
ferat, sedis ejusdem permissione super hoc
specialiter non obtenta.

De censibus & procuracionibus.

Exigit perverforum audacia, ut non si-
mus sola delictorum prohibitionem contem-
ti, sed pœnam etiam delinquentibus impo-
namus. Constitutionem itaque felicis re-
cordationis Innocentii papæ quarti præde-
cessoris nostri, editam super non recipiendis
in pecunia procuracionibus, & super recep-
tione munerum, visitationibus, eorumque fa-
miliis interdicta, quam multorum fertur re-
meritas præterire, volentes inviolabiliter
observari, eam decrevimus pœnæ adjectio-
ne iuvandam: statuentes, ut universi & sin-
guli, qui, ob procuracionem sibi ratione visi-
tationis debitam, exigere pecuniam, vel
etiam a volente recipere, aut alias consti-
tutionem ipsam, recipiendo munera, sive visi-
tationis officio non impenso procuratio-
nem in victualibus, aut aliquid aliud pro-
curacionis occasione violare præsumpse-
rint, duplum ejus quod receperint, eccle-
siæ, a qua id receptum fuerit, infra men-
sem reddere teneantur: alioquin exruné
patriarcha, archiepiscopi, episcopi, du-
plum ipsum ultra prædictum tempus re-
stituere differentes, ingressum sibi ecclesiæ
interdictum sentiant. Inferiores vero ab
officio & beneficio noverint se suspensos:
quousque de duplo huiusmodi gravatis ec-
clesiis plenariam satisfactionem impend-
ant. Nulla eis in hoc dantium remissione,
liberalitate, seu gratia valitura.

XXV.

De immunitate ecclesiarum.

Decet domum Domini sanctitudo, decet,
ut cujus in pace factus est locus ejus, sit cul-
tus cum debita veneratione pacificus. Sit
itaque ad ecclesias humilis & devotus in-
gressus. Sit in eis quieta conversatio, Deo
grata, inspicientibus placida, quæ conside-
rantes non solum instruat, sed reficiat. Con-
venientes ibidem, nomen illud quod est su-
per omne nomen, a quo aliud sub cælo non
est datum hominibus, in quo salvos fieri
credentes oporteat, nomen videlicet Iesu
Christi, qui salvum fecit populum suum a
peccatis eorum, exhibitione reverentiæ
specialis attollant, & quod generaliter scri-
bitur, ut in nomine Iesu omne genu flecta-
tur, singuli singulariter in se ipsis implentes,
præcipue dum aguntur Missarum sacra my-
steria, gloriosum illud nomen quandocum-
que recollitur, flectant genua cordis sui,
quod vel capitis inclinatione testentur. At-
tendantur in locis ipsis intentis præcordiis
sacra solennia, devotis animis orationibus
inten-

ANNO
CHRISTI
1274.ANNO
CHRISTI
1274.

intendatur. Nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota convenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moveat, impetumve committat. Cessent in illis universitatum & societatum quarumlibet consilia, conciones, & publica parlamenta. Cessent vana, & multo fortius fœda & profana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremo quæcumque alia Divinum turbare possunt officium, aut oculos Divinæ majestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: nec, ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in ecclesiis earumque cæmeteriis negotiationes, & præcipue nundinarum, ac fori cujusque tumultus. Omnis in eis secularium iudiciorum strepitus conquiescat. Nulla inibi causa per laicos, criminalis maxime, agitur. Sint loca eadem a laicorum cognitionibus aliena. Ordinarii locorum hæc faciant observari, suadenda suadeant, interdictionis hujus canonis auctoritate compescant: ad hæc alios etiam in ecclesiis ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos, deputando. Et nihilo minus processus iudicium secularium, ac specialiter sententiæ prolata in eisdem locis, omni careant robore firmitatis. Qui vero præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint, præter processum ordinariorum, & deputandorum ab ipsis, Divinæ ultionis & nostræ poterunt acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum, a similibus firmato proposito delibaverint abstinere.

XXVI.

*De usuris.*Later. III
cap. 25.

Usurarum voraginem, quæ animas devorat, & facultates exhaurit, compescere cupientes, constitutionem Lateranensis concilii contra usurarios editam, sub Divinæ maledictionis interminatione præcipimus inviolabiliter observari. Et quia quo minor feneratoribus aderit feneratorum commoditas, eo magis adimetur fenus exercendi libertas: hac generali constitutione sancimus, ut nec collegium, nec alia universitas, vel singularis persona, cujuscumque sit dignitatis, conditionis, aut status, alienigenas, & alios non oriundos de terris ipsorum, publice pecuniam fenebrem exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittat; sed hujusmodi usurarios manifestos omnes infra tres menses de terris suis expellant, nunquam aliquotales de cætero admitturi. Nemo illis ad fenus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocumque concedat. Qui vero contrarium fecerint, si personæ fuerint ec-

clesiastica, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, suspensionis; minores vero personæ singulares, excommunicationis; collegium autem seu alia universitas, interdicti sententiam ipso facto se noverint incursum. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terræ ipsorum, quamdiu in eis iidem usurarii commorantur, extunc ecclesiastico subjacent interdicto. Cæterum, si laici fuerint, per suos ordinarios ab hujusmodi excessu, omni privilegio cessante, per censuram ecclesiasticam compescantur.

XXVII.

Quamquæ usurarii manifesti de usuris, quas receperant, satisfieri expressa quantitate, vel indistincte in vitima voluntate mandaverint: nihilo minus tamen eis sepultura ecclesiastica denegetur, donec vel de usuris ipsis fuerit, prout pariuntur facultates eorum, plenarie satisfactum, vel illis quibus est facienda restitutio, si præsto sint ipsi, aut alii qui eis possint acquirere, vel eis absentibus loci ordinario, aut ejus vices gerenti, sive rectori parochiæ in qua testator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipsa parochia: quibus quidem ordinario, vicario, & rectori, prædicto modo cautionem hujusmodi, eorum nomine, liceat præsentis constitutionis auctoritate recipere: ita quod illis proinde actio acquiratur, aut servo publico de ipsius ordinarii mandato idonee de restitutione facienda sit cautum. Cæterum si receperant usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem hujusmodi arbitrio moderandam. Ipse tamen scienter non minorem, quam verisimiliter creditur, moderetur; & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos, & alios qui manifestos usurarios contra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam admittere ausi fuerint sepulturam, pœnæ in Lateranensi concilio contra usurarios promulgatæ statuimus subjacere. Nullus manifestorum usurariorum testamentis interfit, aut eos ad confessionem admittat, sive ipsos absolvat, nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum præsent, ut præmittitur, idoneam cautionem. Testamenta quoque manifestorum usurariorum aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso jure.

XXVIII.

De iniuriis, & damno dato.

Et si pignorationes, quas vulgaris elocutio reprefalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tamquam graves, legibus & æquitati naturali contrariæ, civili sunt constitutione prohibitæ: ut tamen eam

rum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhibentur, eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum, aut quantumque generaliter, prætextu eujusvis consuetudinis, quam potius reputamus abusum, forte concessas, ad illas extendi præsentis decreto districtius inhibemus. Illi autem qui contra fecerint, adversus personas eandem, pignorationes seu represalias concedendo, vel extendendo ad eas, nisi præsumptionem hujusmodi revocaverint, a concessionis vel extensionis beneficio infra mensem, si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrat: si vero universitas, ecclesiasticæ subiaceat interdicto.

XXIX.

De sententia excommunicationis.

Constitutionem felicis recordationis Innocentii papæ IV. prædecessoris nostri, quæ prohibet participantem excommunicationis ea participatione, quæ solam minorem excommunicationem inducit, monitione canonica non præmissa, majori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis serupulum, declarantes: lecernimus ita demum monitionem esse canonicam in hoc casu, si aliis rite servatis, eos, qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas, ut æanonicè promulgetur excommunicationis sententia, statuunt jura permitti, iudices sive monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla: nisi facti necessitas ea suaserit aliter moderanda.

XXX.

Præsentis generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam, quoad interdicti sententias, in civitates, castra, vel quælibet alia loca, sive terras aliquas, generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

XXXI.

Quicumque pro eo, quod in reges, principes, barones, nobiles, ballivos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscumque alios, excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederit occidendi, capiendi, seu alias in personis, aut bonis suis vel suorum, gravandi eos qui tales sententias protulerunt, sive quorum sunt occasione prolata, vel easdem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes, nisi licentiam ipsam re integra revocaverint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa sint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa, in concilio generali. Tom. XI.

A communicationis sententiam incidant ipso facto. Eadem quoque sint sententia innodati omnes qui ausi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquid præmissorum, ad quæ committenda licentiam dari prohibuimus, alias committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanferint duorum mensium spatio: extune ab ea non possint, nisi per sedem apostolicam, absolutionis beneficium obtinere. Datum Lugduni Kalendis Novembris, anno tertio.

DE ACTIS

CONCILII LVGDVNENSIS II.

Excerpta ex variis autoribus a Sev. Binio.

Aliter Binius inscripserat: *nemo*, in concilio Lugdunense, &c. Notæ.

DE loco & tempore habitus concilii, de personis que præsto fuerunt, de rebus in concilio constitutis & peractis, summam Tribemius in chronico Hirsaugiensi ista ait: Concilium generale Lugduni celebravit Gregorius X. anno pontificatus sui secundo, in quo multi cardinales, archiepiscopi, abbates, alique diversi generis prelati comparuerunt, multa ad electionem summi pontificis, ad expeditionem in Saracenos, ad unionem Græcæ Latinæque ecclesiæ, & ad pacem Christianorum pertinentia, mature statuentes. Ibi comparuit Palæologus imperator Constantinopolitanus cum magno comitatu, qui tertiadecima vice in sententiam Romanæ ecclesiæ Græcos suos toties deficientes consilio necessario pertraxit. Hac chronicon Hirsaugiense.

Siffrius presbyter lib. 11 sua epitomes: Anno MCC LXXIV. celebratum est, inquit, Lugduni concilium magnum, præsentis papæ Gregorio X. Hic electionem regis Rudolphi confirmavit. Blondus decade 2. lib. 8. Gregorius pontifex, ait, Lugduni concilium indixit. Contulit se ad id concilium Michael Palæologus Græcorum imperator, & unioni Orientalis ad Occidentalem ecclesiam consensit: secutiq; illum nonnulli Tartari, gelitis Scythicæ proceres, sacro baptismatis characterè superfusi, Christianos se & catholicos fore professi sunt. Sed & Rudolphus ab electoribus Germanis in Romanorum regem declaratus, ea cõditione Gregorio pontifice in concilio est acceptus, ut Romæ pacificus ad inunctionem accipiendam se cõferret, ac rebus Hierosolymæ quantam posset opem ferret. Hac Blondus. Eiusdem synodi meminit Robertus Gaguinus lib. 7. his verbis: Eodem prope tempore, anno salutis MCCLXXIV, patrû synodus præside Gregorio X. Romano pontifice Lugduni habita est, ubi de expeditione in Syriam ducenda actum est. Philippus cognito imperatoris adventu ad eum salutandû profectus, postquam de Christiano statu diu confabulati sunt, tres Lugduno finitimas arces in potestate Gregorii, donec synodus solveretur, permisit, attributo in super ad pontificis custodiã non parvo numero milite. Adfuit ecclio Palæologus Græcus imperator, ecclesiæq; Occidentali se univit. Quæ nonnulli ex Tartaris fecuti sacro lavacro abluti sũt, & Christiani effecti. Hac Robertus Gaguinus.

Nauclerus & Joannes de Oppido scribunt, in hoc concilio Græcos non solum professos esse Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere, eisque res gratia curam toto concilio symbolum Nicænum dicantisse, verum etiam a Romano pontifice imperii confirmationem impetrasse, eisque se in omnibus submississe.

Qua occasione ista contigerint, scribit lib. 5. Nicephorus Gregoras his verbis: Proinde tot diffi-

R r r culta-

ANNO
CHRISTI
1274.ANNO
CHRISTI
1274.

cultatibus circumventus imperator, pene ad desperationem compulſus, legatos ad papam mittit de incunda veteris & novæ Romæ eccleſiarum concordia, modo Caroli expeditionem averteret. Ea legatio a pontifice benigne audita eſt: ea ſe facile quæ imperator petiviſſet conſeſſurum eſſe pollicetur; ſtatimque ſuos legatos illis adjungit, qui concordiam conciliarent atque amplecterentur. Cujus hæc tria capita fuerunt. Primum, ut in ſacrorum voluminum hymnodis papæ cū quatuor patriarchis mentio fieret. Alterum, ut liceret cuiſvis Romam veterem, quæ curia major & perfectior eſſet, appellare. Tertium, ut illi principatus in omnibus deferretur. De appendice vero ſacri ſymboli, quam illi noverunt, aut alio quovis argumento, tum nulla acrior contentio incidit: ſed (quod ad eas quidē res attinebat) pacata & tranquilla fuerunt omnia.

Matthæus VVeſtmonaſterienſis res in hac ſynodo geſtas ſummam recensens, addeſque Orientalium fidei conſeſſionem, iſta habet que ſequuntur.

Anno gratiæ MCCLXXIV. Kal. Maii, ſub papa Gregorio X. apud Lugdunum fuit concilium maximum celebratum, quod a Kalendis prædictis uſque ad XVI. Kalendas Auguſti duravit. In hoc concilio dominus papa Eadvardum commendavit omnibus, dicens terram ſancſtam fuiſſe deperditam, niſi veniſſet citius ad eamdem. In hoc concilio papa ſtatuit, quod ſubſequentes ſeptem annos de cunctis proventibus eccleſiaſticis in ſubſidium terræ ſancſtæ decimæ ſolverentur. In hoc etiam concilio de converſione Græcorum, poſt ſchiſma, læticia magna fuit. Qui Græci litteras auro bullatas cum litteris prælatorum de Græcia attulerunt ad concilium, quarum tenor ſequitur.

Litteræ Palæologi imperatoris Græcorum.

Sanctiſſimo & beatiſſimo patri & ſummo pontifici apoſtolice ſedis univerſali papæ, & communi principi Chriſtianorum omnium, venerabili patri imperii noſtri, D. Gregorio, Michael a Chriſto Deo fideliter rex, & imperator, & moderator Græcorum, Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus, & ſpiritalis filius magna ſanctitatis veſtræ, decentem honorem & reverentiam, cum ſincera & pura affectione, & omni poſtulatione.

QVoniam miſſi ſunt a magnitudinæ veſtræ ad imperium meum nuncii Deo placentiſ ordinis fratrum Minorum, &c. ut ſupra Græce & Latine, pag. 961.

Litteræ prælatorum Græciæ.

Sanctiſſimo, reverendiſſimo, & beatiſſimo papæ antiquo Romanorum, domino Gregorio, magno pontifici excellentiſſimæ apoſtolice ſedis, & venerabiliſſimo D. & patri noſtræ humanitatis.

f. humilitatis

NOS qui eccleſiaſticam complemus ordinationem, veſtræ Romanæ ſanctiſſimæ eccleſiæ ſalutē, ſpiritalis ſubjectionis affectionem ubique, &c. ut ſupra pag. 968.

Poſt hanc epiſtolam, addit *Matthæus VVeſtmonaſterienſis*, Græci etiam alias litteras, quas propter eorum prolixitatem huic operi non inferimus, ad concilium detulerunt. Venerunt etiam poſt Græcos ſexdecim Tartari (qui Moalli) cum litteris regis ſui, in concilio publicantes verbis pompaticis potentiam Moallorum. Hi non pro fide, ſed ut confederatio-

nem haberent cum Chriſtianis, venerunt. Hos papa benigne ſuſcipiens, donis & honoribus ampliavit, & ad petitionem ipſorum, non baptizatos fecit honorifice baptizari. In itinere verus concilium Lugdunenſe, venerabilis frater Thomas de Aquino, ordinis Prædicatorum, in quadam abbazia monachorum Ciſterciienſium, quæ Foſſa nova dicitur, diem clauſit extremum. Hic natione Campanus, filius comitis de Aquino, in vitis parentibus (qui cum monachatum ſuſcipere nolebant) Prædicatorum ordinem eſt ingreſſus. *Hæc de actis ſynodalibus concilii Lugdunenſis II. Matthæus VVeſtmonaſterienſis.*

*Eberhardus, Ratiſponenſis eccleſiæ archidiaconus, in ſuis annalibus, quos ab anno MCCLXXIII. uſque ad annū MCCCV. ſcripſit, atque nunc primum ex codice manuſcripto Auguſtani monaſterii ſanctorum Aſtræ & Vdalrici, antiquitatum indagator diligentiſſimus Heſricus Caniſus edidit; accuratiſſime hujuſ æcumenici concilii res geſtas deſcribit. Lectori igitur pergratum fore arbitratus ſum, ſi eadem hoc loco verbo tenus recitentur. Anno Domini MCCLXXIV. celebratum eſt generale concilium apud Lugdunum per Gregorium papam decimum, cui interfuert plus quam DCC. epiſcopi & abbates & præpoſiti, cæterique eccleſiarum prælati in numero copioſo. Item, eodem concilio interfuert ſolennes nuncii ſeu procuratores Græcorum, qui coram toto concilio ſymbolum Nicæni concilii, *Credo in unum Deum*, quod a ſuo veteri errore, quod dicebant Spiritum ſancſtum tantum a Patre, & non a Filio procedere, ſe reſceſſiſſe demonſtrarent; & velle credere, quod ſancta mater Romana & orthodoxa eccleſia credit & prædicat, ſcilicet quod Spiritus ſancſtus a Patre & Filio æterna ſpiratione procedit; ſicut patet per decretalem quæ ſuper hoc eſt in eodem concilio promulgata, cujuſ tenor talis eſt.*

Fideli ac devota profeſſione fateamur, quod Spiritus ſancſtus æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, ſed tæquam ex uno; non duabus ſpirationibus, ſed una ſpiratione procedit. Hoc profeſſa eſt hæcenus, prædicavit & docuit ſacroſancta Romana eccleſia, mater omnium fidelium & magiſtra: hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum, Latinorum patrum & Græcorum, incommutabilis & vera ſententia. Sed quia nonnulli, propter irrefragabilis præmiſſæ ignorantiam veritatis, in errores varios ſunt prolapſi, nos hujuſmodi erroribus viam præcludere cupientes, ſacro approbante concilio damnamus & reprobamus omnes qui negare præſumpſerint, æternaliter Spiritum ſancſtum ex Patre & Filio procedere; ſive etiam auſu temerario aſſerere, quod Spiritus ſancſtus ex Patre & Filio, tæquam ex duobus principiis, non tanquã uno procedat.

Sed ipſi Græci ab hac fide & promiſſione ſubito reſceſſerunt: propter quod dominus papa Martinus in Vrbe veteri eos excommunicatos nunciavit, ut patet in littera ſubſequenti:

Martinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum.

Michaellem Palæologum, qui Græcorum imperator nominatur, tanquam eorum Græcorum antiquorum ſchiſmaticorum, & in antiquo ſchiſmate conſtitutorum, & per hoc hæreticorum, nec non & hæreſis ipſorum ac ſchiſmatis antiqui fauorem, de fratrum noſtrorum conſilio denunciamus, præſente fidelium multitudine copioſa, excommunicationis ſententiam latam a canone incurriſſe, ac ipſius fore ſententiæ vinculo innodatum. Cæterum univerſis & ſingulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus, cujuſcumque ſint præminentia, conditionis, aut ſtatus; necnon univerſitatibus civitatum, caſtrorum, & aliorum locorum, diſtrictius inſubemus, ne cum eodem

ANNO
CHRISTI
1274

Michaelē Palæologo in hujusmodi excommunicacione manente societatem vel confederationem alioquin quam contrahere sub quovis ingenio vel machinatione præsumant, vel etiam ei alias in his, pro quibus excommunicatus est denunciatus a nobis, prætare consilium, auxilium, vel favorem publicum vel occultum. Et si secus præsumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium facientes, non obstante qualibet indulgentia, sub quacumque forma verborum vel expressione, ipsi ab apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quoad hoc viribus volumus omnino carere, sententiam excommunicationis, quam extunc in ipsos ferimus, volumus incurrere ipso facto. Terras autem ipsorum necnon universitates prædictas, quæ secus attentare præsumserint, prout expedire viderimus, ecclesiastico subiacere curabimus interdictum ad privationem omnium bonorum, quæ a quibuscumque tenentur ecclesiis. Et ad penas alias spirituales & temporales, prout utile putabimus, processuri, & nihilo minus societates confederationum ipsas, etiam si pœnarum & juramenti adjectione vel quacumque fuerint alia firmitate vallatæ, decernimus irritas & inanes. Ut autem hujusmodi noster processus ad communem omnium noticiam deducatur: chartas sive membranas processum continententes in eundem, in majoris Vrbevecanæ ecclesiæ appendi vel affigi ostiis seu superliminibus faciemus, quæ processum ipsam quasi sonoro præconio & patulo iudicio publicabunt: ita quod idem Palæologus, & alii, contra quos processus ipse contigit, nullam possint postmodum exultationem prætere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem; cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Actum apud Vrbevecanam in platea dicte majoris ecclesiæ, in festo dedicationis basilicæ principis apostolorum, pontificatus nostri anno primo.

Item quia in partibus Alemanniæ, & forsitan in aliis etiam, iniqua consuetudo inoleverat de impignorationibus, in quibus unus pro alio, sive innocens pro nocente, indebite pægratur: contra impignorantes hujusmodi idem papa Gregorius in eodem concilio edidit decretalem, cujus tenor est talis.

Et si impignorationes, quas vulgaris elocutio represalias nominat, in quibus alius pro alio prægratur, tanquam graves legibus & aequitati naturalis contrariæ, civili sunt constitutione prohibitæ: ut tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhibetur eas concedendi contra personas prædictas, seu bona ipsarum, aut quantumcumque generaliter prætextu casualis consuetudinis, quam potius reputamus abusum, forte concessas, ad illas extendi prædicto decreto districtius inhibemus. Illi autem qui contra fecerint, adversus personas easdem impignorationes seu represalias concedendo, vel extendendo ad eas, nec præsumptionem hujusmodi revocaverint a concessionis vel extensionis tempore infra mensem, si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si vero universitas, ecclesiastico subiacet interdicto.

Ex hac tamen salubri constitutione modica provenit utilitas, vel quia rite post concilium in provinciis publicata non extitit, vel quia excommunicationis præcipitium a malis hominibus non timeatur. Item pro subsidio terræ sanctæ imposita fuit in eodem concilio omnibus ecclesiis & monasteriis, non tamen xenodochiis nec orphanotrophiis, solutio decimarum omnium inventum ecclesiasticorum per sex annos continuos idem concilium subsequentes. Quæ decima, quamvis studiose exacta fuerit & recepta, non tamen est evidenter

Concil. general. Tom. XI.

dens que utilitas terræ sanctæ exinde fuerit procurata. Hæc sunt fragmenta actuum synodalium quæ apud scriptores hujus temporis invenire posui. Tu lector istudem nunc ac frusere.

G. COSSARTII NOTÆ.

Interfuisse concilio Palæologum ipsum imperatorem, afferunt plerique, quorum modo testimonia legisti. Sed in eo errant. Nam per nuncios tantum suos interfuisse constat tum ex actis concilii, quæ insertibuntur, Brevis nota, &c. pag. 955. tum ex nunciis ac literis ab eo missis, responsisque postificis.

Ibidem actum est de Romano imperatore creando, idque concilio patres magis a pontifice clamoribus efflagitarent, ut referat Odor. Raynaldus ex Marini Eubulensis formulis. Cumque de imperio Rodulfus Halburgicus, & Alfonso Castellæ ac Legionis rex, per legatos contenderent: Germanici oratores ad sacramentum ejus nomine nuncupandum admitti sunt, Castellani dimissi. Perlecta hic Othonis IV. & Frederici II. & Rodulphi ipsius privilegia & sacramenta. Quorum omnium formula a Raynaldo edita sunt ex arcano molis Hadrianæ tabulario. Sed cum hæc non in concilio, ac in consistorio, ut ex instrumentis ipsis constat, acta sint: iis describendis supercedeo. Quid quod Rodulphi electionem ratam pontifex non habuit, nisi vi. Kal. Octobr. ut ait Surita, Indic. lib. 11. ac proinde post dimissum concilium, quod xvi. Kal. Aug. abolutum est. Mariana vero confirmatam esse ait electionem viii. Id. Septemb.

Post sessionem secundam, Iacobum regem Aragonum Lugduno recessisse, acta commemorant. Dilectus causam, quam tacent acta, hanc Mariana profert: *Ad conventus*, inquit, *Lugdunenses Iacobus Aragonie rex profectus est, extrema ætate homo decoris avidus. Inde tamen haud ulla magna opere pretio rediit in patriam, non obscure iratus pontifici, quod ipse capiti regni coronam imponere vetuisset, nisi vestigialiter perfolio, quod Petrus ipse pater, quo tempore Roma coronam suscepit, pendere quotannis patris erat. Iacobo regi indignum videbatur, regnum majorem virtute partum, cuiquam externo principi esse vestigiale, idem ferme Surita in Indicibus.*

S. Bonaventuram in hoc concilio præfuisse aiunt, non tantum Petrus Galefinus in ejus vita, sed etiam Sixti duo summi pontifices: quartus nimirum in bulla, ut vocatur, canonizationis; quintus in ea, qua Bonaventuram ecclesiæ doctoribus annumerandum decernit. Primas autem in concilio tenere, ac præesse, præiente pontifice non potuerunt: ita Galefinus intellexit, ut dirigendi concilii curam ei pontifex commiserit, providendi scilicet que proponenda essent.

S. Thomam Aquinatem a pontifice vocatum ad hoc concilium, in itinere obiisse, res cuius nota est, præterquam Centuriatoribus, qui hunc eventum tribuntur Lugdunensi I. celebrato ab Innocentio IV. anno Dom. MCCXLV. Multa sunt ab istidem peccata in utriusque descriptione concilii.

ANNO
CHRISTI
1274

** CONCILIVM SALTZBURGENSE

ANNO
CHRISTI
1274

Pro recipiendis Lugdunensis synodi constitutionibus, aliisque de causis congregatum anno Domini MCCLXXIV. tempore Gregorii papæ X.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De capitulis provincialibus abbatum ac aliorum prelatorum,
2. De revocatione monachorum fugitivorum.
3. De prava consuetudine abbatum erga monachos.
4. De dignitatibus abbatum.
5. De correctionibus capitulorum provincialium.
6. De indulgentiis & remissionibus.
7. De pluribus beneficiis clericorum.
8. De residentia plebanorum.
9. De ordinatione clericorum.
10. De presentatione vicariorum.
11. De tonsura & veste clericorum.
12. De tabernis.
13. De sacerdote suspensio ab officio.
14. De captivitate monachorum vel clericorum.
15. De conversis vagabundis.
16. De vagis scholaribus.
17. De episcopis puerorum.
18. De sententiis excommunicationis a nobis traditis.
19. De veneratione patrum sive patronorum.

R r r ij 20. De

ANNO
CHRISTI
1274.

20. De confessione religiosorum.
21. De correctione religiosorum, aut aliorum monachorum.
22. De captivitate episcoporum seu monachorum.
23. Ne clerici sumant ecclesiastica beneficia de manibus laicorum.
24. De advocatis ecclesiarum.

PRÆFATIO.

* Fridericus

AD honorem & gloriam sponse Christi, & fidei Christianæ. Nos Dei gratia^a F. sanctæ Saltzburgeris ecclesiæ archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, Leo, Petrus, Bruno, Vvernhardus, & Ioannes, Ratisponensis, Pata viensis, Brixienfis, Secovvenfis, & Chimenfis ecclesiarum episcopi, in provinciali hoc sancto concilio congregati, de consilio venerabilium prælatorum Saltzburgeris provinciæ, qui præsentem interfunt concilio, absentium etiam fratrum tam episcoporum quam aliorum prælatorum accedente consensu, diffiniendo præcipimus, ut episcopi, abbates, archidiaconi, & alii ecclesiarum prælati, statuta sacri generalis concilii celebrati proxime in Lugduno, in ecclesiis & subditis suis clericis & laicis, secundum quod eadem statuta istis & illis conveniunt, & quantum eostangunt, sic solcite & frequenter studeant publicare, ut ipsorum pronuntiantium & subditorum memoriæ & observantiæ imprimantur. Sed & constitutiones venerandæ memoriæ quondam domini Guidonis, tituli sancti Laurentii in Lucina presbyteri cardinalis, in provincia Saltzburgeris apostolicæ sedis legati; quæ licet ecclesiarum utilitatem contineant, & salutem suadeant animarum, in distudinem transferunt, cum prædicti generalis concilii ordinationibus & statutis; nec non & his quæ pro utilitate locorum & temporum in hoc provinciali concilio apponentur a nobis, ad noticiam subditorum taliter deducantur, ne quemquam totius provinciæ probabilis error ac ignorantia valeat excusare.

* In concilio
Viennæ, anno
1267.

CAPITVLA.

I. De capitulis provincialibus abbatum ac aliorum prælatorum.

CVM abbates ordinis sancti Benedicti Saltzburgeris provinciæ, capitula sua provincialia longis retro temporibus non curaverint celebrare, propter quod circa regulares observantias idem ordo non mediocriter est collapsus: nos eisdem abbatibus nostræ provinciæ firmiter & districte præcipiendo mandamus, ut provinciale capitulum suum infra festum Resurrectionis venturum proximo celebrent, juxta formam a sacris canonibus eis datam. In quo de moribus corrigendis, tam in seipsis quam in suis subditis, tractent & ordinent diligenter: alioquin nos in proximo provinciali concilio ad reformationem prædicti ordinis, quantum de jure possumus, procedemus.

II. De revocatione monachorum fugitivorum.

Exnunc tamen eisdem abbatibus præcipimus & mandamus, ut monachos fugitivos in sæculo divagantes revocari procurent. Et

A quod in singulis monasteriis carcer fiat, in quo incorrigibiles, seu alias delinquentes enormiter monachi, prout culpæ qualitas exigit, recludantur. Sed nec licitum sit abbatibus, cum nec unquam licuerit, monachos ad ordinem strictiorem transeuntes minime absolovere ab obedientia, quæ monachorum ossibus inseparabiliter est affixa.

ANNO
CHRISTI
1274.

III. De prava consuetudine abbatum erga monachos.

Illam & pravam abbatum consuetudinem reprobamus, qua abbates pro excessibus levibus, & nonnunquam simulatis offensis, passim & indifferenter de monasteriis ad monasteria monachos suos mittunt, cum delictum potius illic puniri & mori debeat, ubi committitur & parratur, cum nec tales missi ad alia monasteria peccata sua lugeant, sed vagentur potius dissolute. Quod si necessitas exigit, ut monachus ad monasterium aliud transmittatur: hoc abbatum non liceat, nisi causa missionis & tempus reditus per loci episcopum ordinentur.

IV. De dignitatibus abbatum.

Sunt insuper quidam abbates, qui indulgentiis & remissionibus faciendis, in mitris, annulis, sedibus^a deferendis, necnon in benedictione sacrarum vestium, & ecclesiasticorum vasorum, & cæteris quæ ordinem & officium ecclesiæ requirunt, sibi pontificum potestates usurpant. His districte præcipiendo mandamus, ut de cætero talia non attentent, aut in proximo provinciali concilio fidem nobis faciant privilegiorum, quibus sibi talem vendicant potestatem.

* ff. scandalibus. Sicut enim ea ætate locuti. Vide pag. 955. E

V. De correctionibus capitulorum provincialium.

Hæc eadem in canonicis regularibus, quantum diversitas religionum sustinet, volumus observari: salva dignitate & privilegio Saltzburgeris capituli, cujus ordinationem nos archiepiscopus nobis specialiter reservamus. Cæterum in aliis quæ ad morum correctionem & observantias pertinent, regulares sibi in provinciali capitulo sic provideant, ne nos ipsis in hoc deficientibus providere cogamur: maxime in moderandis eorum electionibus, & quibusdam vanitatibus, quæ ad pompam labentis sæculi pertinent, refrenandis in ipsis.

VI. De indulgentiis & remissionibus.

Ad hæc cum prædecessores nostri bonæ memoriæ pontifices, diversarum religionum fratribus, in confessionibus audiendis, remissionibus & indulgentiis largiendis, & aliis pluribus

pluribus faciendis, quæ ad sacerdotale & A pontificale ministerium pertinent, potestatem suam duxerint committendam, quarum religionum nonnullæ in proximo generali concilio sunt sublatae, quorum & fratrum aliqui potestate sibi tradita sunt abusi: nos autoritate præsentis concilii, omnium autoritatem; potestatem, sive licentiam, a nobis vel a nostris prædecessoribus, cuiuscumque religioni vel ordini aut fratribus ordinum quorumcumque traditam, in præmissis, aut aliquo præmissorum, revocamus in futurum. Si quis autem ex vobis novam super his commissionem deerevit facere: in hoc, illud quod saluti animarum expedit, & alieno juri non detrahat, arbitretur. Præterea cum prædicti nostri antecessores, clericorum episcoporum remissiones & indulgentias in diocesis suis datas diversis locis, ordinibus, & personis, ratas habere consueverint indistincte, ac per hoc formam modoque correctionis debita, sicut experimento didicimus, in locis pluribus^B enumerentur: præsentis synodi omnes & singulas rationabiles tam nostras, quam prædecessorum nostrorum, in hujusmodi indulgentiis manere volumus in suspenso, & ne quis eis utatur, sub anathemate prohibemus, donec episcopus loci ordinarius plene discutiat, quas & in quibus locis ratas habere conveniat, aut quas magis expediat revocari: & hoc maxime in personis quaestuariorum volumus observari, qui per hujusmodi indulgentias indiscretas ad contemptum clavium & errorem longe plures præcipiant, quam erigant ad salutem. Hos & nullo modo recipi volumus, vel admitti, nisi eum diocesani episcopi nuncio litteratorio destinato.

VII. De pluribus beneficiis clericorum.

Cum in provincia Saltzburgenfi diversi clerici sæculares, non ponentes terminum avaritiæ, nec salutem propriam prætendentes, onerare se pluribus beneficiis ecclesiasticis non formident: nos, qui aliorum indigentis & saluti occurrere cupimus, & ecclesiarum necessitatibus providere, autoritate præsentis concilii firmiter & districte præcipimus, ut singuli plura beneficia possidentes, aut recepto ultimo sint contenti, aut in ipso proximo provinciali concilio, seu episcopali synodo, quem terminum ipsis preceptorum assignamus, legitimis documentis edoceant, secum esse per eum, qui de jure hoc facere poterit, dispensatum. Alioquin nos tam formam canonum circa hoc traditam, quam statutum bonæ memoriæ domini Guidonis cardinalis, quondam in provincia nostra apostolica sedis legati, providere curabimus beneficiis & personis.

Concil. general. Tom. XI.

VIII. De residentia plebanorum.

Cæterum cum per mercenarios temporales, quos ecclesiarum rectores & plebani in ecclesiis parochialibus instituunt & destituunt nonnunquam interposito turpi pacto, animarum salus, & ecclesiarum utilitas damnaviliter negligantur: nos omnes & singulos clericos in Saltzburgenfi provincia curam animarum habentes, hujus autoritate concilii, ad personalem in beneficiis residentiam revocamus, terminum eis preceptorum festum purificationis beate Mariæ virginis venturum proximo assignantes: omnibus & singulis licentiis pro dissimulanda eorum absentia ipsis datis penitus revocatis; salva nobis autoritate dandi licentiam iis quibus visum fuerit expedire. Quod si præmissa contempserint aut neglexerint adimplere, ex tunc ipsos a perceptione fructuum & administratione temporalium suspendimus, & volumus remanere suspensos. Quod si temere se ingesserint, privati sint beneficiis ipso jure: fructus autem per locorum archidiaconos in utilitatem illius ecclesiæ convertantur; salva vicarii sufficienti & debita portione.

IX. De ordinatione clericorum.

Eisdem insuper ecclesiarum rectoribus præcipimus, ut ad ordinem quem beneficii sui cura requirit, se faciant ordinari infra tempus a canone institutum. Alioquin quod de non residentibus est prædictum, circa fructus non percipiendos & privationem beneficii, intelligi volumus in eisdem.

X. De præsentatione vicariorum.

D In beneficiis vero, quibus licet per vicarios deservire, volumus sic servari, ut viri idonei loci episcopo præsententur, qui per se vel per alios, ipsos in hujusmodi vicariis perpetuet, & sufficientem suis necessitatibus de ecclesiarum redditibus eis constituat portionem: alioquin singuli episcopi per suas dioceses elapso trimestri tempore providere curabunt.

XI. De tonsura & veste clericorum.

E Edicto perpetuo prohibemus, ne clerici comam nutriant: maxime sacerdotes, qui taliter tondeantur, ut pateant eis aures. Cæteri inferioris ordinis clerici, in tonsura non multum discrepent ab eisdem, coronam & desuper congruentem habeant. Vestes non deferant nisi clausas, quas omnimodo prohibemus a latere aperiri. Argentatis aut quocumque metallo ordinatis^C cingulis, fibulis, modulis, in manicis & capitibus, non utantur: sed nec procedant in publicum

R t t iij "circum-

ANNO
CHRISTI
1274.

^a forte nisi
circumcin-
cti
['] forte
agnina.

"circumcincti veste suprema. In pileis suffurraturas non habeant, nisi forte de nigro cenlato, vel panno, aut nigra pelle " aguna. Caudata pilca distriissime prohibemus.

XII. De tabernis.

Clericus non viator in sacris ordinibus constitutus, aut monachus, vel canonicus regularis, si tabernam intraverit sine causa evidenti rationabili & honesta, ibique bibens aut comedens, aut in vicino loco fervienti tabernæ, vel alias publico, aliquantulam moram traxerit: ab officio sit suspensus, donec unum diem in pane & aqua jejundet; si ibidem luserit ad aleas vel taxillos, ab officio sit suspensus, donec duos dies in pane & aqua jejunct. Sed^a in his tertio deprehensus consuetudinem non amittat, aut si suspensus ingesserit se Divinis: per sententiam episcopi privetur beneficio, si quod habet; si non habet, pro episcopi arbitrio puniatur.

^f Add. si

XIII. De sacerdote suspensio ab officio.

Sacerdos, qui excommunicatione aut officii suspensione ligatus, animo indurato præsumpserit profanare Divina, episcopali carceri mancipetur, usque ad expiationem tanti criminis puniendus: & hoc idem in clerico, seu religioso, in furto vel alias in enormi crimine deprehenso, volumus observari.

XIV. De captivitate monachorum vel clericorum.

Qui clericum vel monachum pro excessibus suis a prælato suo rationabiliter captivatum præsumpserit fracto carcere liberare, ipso facto sententia excommunicationis, quam exnunc in ipsum proferimus, sit ligatus: & si possibile fuerit, qui non liberandum liberat, pœnam patiatur, & carcerem, & in locum subeat injuste liberati.

XV. De converfis vagabundis.

Nullus deinceps prælatus, nullus plebanus, nullus alius, cujuscumque ordinis vel religionis existat, masculinum aut feminam tonsurare, aut benedicere sibi vestes præsumat, nisi certam de approbatis profiteatur regulam, & se destinet certo loco. Eos vero vel eas, qui vel quæ contrarium fecerint, a locorum rectoribus vel plebanis per censuram ecclesiasticam, monitione præmissa, compelli præcipimus; aut certæ religioni se conferant, aut religionis vestem, quæ vagandi eis præstat materiam & opportunitatem accommodat delinquendi, abjiciant; ne irregularem vitam religiosa vestis obumbrat. Hoc statutum tantum extendi volumus in futurum.

['] Corr. ut
certæ

XVI. De vagis scholaribus.

Sub vagorum scholarium nomine quidam per Saltzburgerisem provinciam discurrentes, monasteriis & ecclesiis se exhibent adeo onerosos, quod per eorum importunitatis audaciam nonnunquam clerici illud eis erogare coguntur, de quo fuit necessitatibus pauperum providendum: denegantibus sibi suffragia, dum occasione nutriunt malæ vitæ, calumnias inferunt: conferentibus sibi quod postulant, vituperium existunt: reverentiæ clericali utique multum detrahunt, dum blasphemia hujusmodi se personas ecclesiasticas profitentur. Ut autem viri hujusmodi per subtractionem nostri & nobis subditorum suffragii respicere compellantur: auctoritate sacri concilii prohibemus, ne quis prælatorum, plebanorum, aut vicariorum, seu quæcumque persona ecclesiastica, post spatium duorum mensium, infra quem terminum de ordinata sibi vita provideant, ipsis aliquid beneficii vel juvenis erogare præsumat. Qui contrarium fecerit, tamdiu ab ingressu ecclesiæ sit suspensus, donec in subsidium terræ sanctæ, usualis monetæ conferat unam libram. Hanc tamen constitutionem extendi volumus ad pauperes advenas, & pro necessitatibus suis publice mendicantes.

XVII. De episcopis puerorum.

Ad hæc quidam ludi noxii, quos vulgaris elocutio "Eptus puor. appellat, in quibusdam ecclesiis exercentes adeo insolenter, quod nonnunquam enormes culpæ & damna gravia subsequuntur. Ex ipsis ludos in ecclesiis & a personis ecclesiasticis de cætero fieri prohibemus, nisi forte parvi sexdecim annorum & infra fuerint, qui hujusmodi ludos exercent, quibus alii seniores ipsis nullatenus se misceant, aut intersint.

XV

III. De sententiis excommunicationis a nobis traditis.

Sententias excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, quas unus ex nobis juste protulerit, cæteri per civitates suas publicabunt, & a suis facient subditis usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari: sic ut ad puniendum scelera perverforum celeritate communi nobis invicem succurramus.

XIX. De veneratione patrum sive patronorum.

Patres nostros venerabiles & pattonos venerabiliter honorandos B. S. Rupertum, Virgilium,

ANNO
CHRISTI
1274.

["] Lego episcopatus
puerorum
['] fexdecim
tur.

Virgilium, & Augustinum, honoribus debitis, nostræ humilitatis obsequiis venerantes, dies festorum suorum celebres esse volumus, & sub pœna excommunicationis præcipimus in eisdem diebus ab omni feruili opere abstineri.

XX. De confessione religiosorum.

Nulli religioso liceat extra suam professionem vel ordinem sibi eligere confessionem, nisi de prælati sui licentiâ speciali.

XXI. De correctione religiosorum, aut aliorum B monachorum.

Si aduersus correctionem superioris sui monachus aut religiosus quicumque, sæcularis personæ adiutorium aut porentiam duxerit invocandam, si huiusmodi invocatione usus fuerit, carcerali custodia tanto tempore concludatur, donec præsumptionem huiusmodi pro superioris arbitrio pœna sufficiens recompenset. Et ut aliis talia præsumendi pœnæ duritia sit terrori, præsumptionem huiusmodi nullo unquam tempore, in eadem ecclesia seu monasterio, cuiuscumque dignitatis vel administrationis officium consequatur. Alias etiam pro superioris arbitrio legitime puniendus.

XXII. De captiuatione episcoporum seu monachorum.

Statutum venerandæ memoriæ domini Guidonis, quondam tituli sancti Laurentii in Lucina presbyteri cardinalis, quondam in nostra provincia apostolicæ sedis legati, quo salubriter est prouisum, ut in diocesi, D in qua contingit prælatum aliquem aut canonicum cathedralis ecclesiæ captuari, cessetur generaliter a Diuinis, pro necessitate " corporis, ad nos archiepiscopum & episcopos excurrentes, præsentem constituimus edicto, ut si (quod absit) archiepiscopum vel episcopum ex nobis captuari contingat, aut ecclesiâ nostras vel alterius nostrum sic hostiliter & iniuriose invadi, ut de subuersione status ipsius probabiliter timeatur, extunc per totam provinciam Saltzburgensem cessetur generaliter a Diuinis, postquam de captiuitate aut persecutione huiusmodi per provinciam innouerit manifeste. Personis tamen illustribus, decoratis principum dignitate, pro ipsorum reverentia deferentes, præsens edictum ad eos & terras eorum extendi nolumus: nisi prius admoniti cessare contempserint ab offensis huiusmodi, nec emendare voluerint infra unius mensis spatium quod fecerunt.

XXIII. Ne clerici sumant ecclesiastica beneficia de manibus laicorum.

Aduersus præsumptionem damnabilem clericorum, prælaturas aut parochiales ecclesias temeritate propria occupantium, aut recipientium de manibus laicorum, antequam per diocesana loci, vel superioris eius, si ipse facere quod tenetur neglexerit, fuerit investitus, autoritate præsentis concilii, iure, si quod habet in beneficio eodem, sit ipso iure privatus; & nihilo minus ipso facto sententiam excommunicationis incurrat: in qua si per annum persistere contumaciter animo indurato, ab omni ecclesiastico beneficio remoueat, tanquam inhabilis & indignus, nunquam de cætero ad aliquod aliud beneficium admittendus. Hanc & constitutionem * incidere volumus, qui jam in præmissis delinquere præsumpserunt.

XXIV. De aduocatis ecclesiarum.

Præsentis autoritate concilii, ecclesiarum C aduocatos, qui ecclesias onerant ultra consuetam & debitam seruitutem, ac per hoc ecclesiarum libertates violant & infringunt, publice commonemus, ut ab indebitis vexationibus ecclesiarum & bonis ipsarum abstineant, & juris debitum sint contenti: alioquin aduersus eorum injurias mediante iustitia refricandam, ad concessa nobis juris beneficia recurremus.

NOTA SEV. BINII.

Henricus Canisus, qui primus hanc cum aliis quibusdam synodis a tenebris eruit, initio huius ad lectorem ita præfatur: Admodum reverendus & clarissimus dominus, dominus Georgius Lauterius ad beatae Virginis Monachii præpositus, &c. pro ea qua præditus est recordata eruditione, omnisque antiquitatis scientia, eruit & tenebris manu scripti codicis hæc concilia digna luce. Illi ergo, amice lector, tu pariter meum accipere refer, & gratias habere, quod habes hæc, que, scito, venerabilis, videlicet que quasi præsentem, faciem aliquam Germanicæ ecclesiæ illorum temporum. Nomen archiepiscopi Saltzburgensis non exprimitur in primo concilio, sed littera F. immittitur. Ego audacter Fridericum interpretor; qui, teste Eberhardo Althensii, obiit anno 1284. De tempore concilii Saltzburgensis, quod apographum nostrum refert ad annum 1274. non contemnenda difficultas oboritur. Nam, testibus Eberhardo Althensii & Sterone, celebratum est generale concilium eodem anno 1274. apud Lugdunum, cuius statuta ut seruentur præcipit hoc nostrum Saltzburgense concilium in initio. Necessè ergo est vel * eodem anno Lugdunense & Saltzburgense concilia celebrata, vel in numero mendum esse. Accedit quod Henricus Stero editione Francofordiensi hæc habet: Anno 1281. a Friderico Saltzburgensi archiepiscopo apud Saltzburgam concilium celebratur. Quæ verba numerata omnia dat etiam noster Eberhardus Althensius: in cuius editione retinimus, propter sequentia & antecedentia, numerum anni 1281. licet manuscriptus codex Eberhardi habuerit (ut notauimus ibi in margine) annum 1286. sine dubio vitiose; cum Fridericus Saltzburgensis archiepiscopus obiit anno 1284. An vero id ipsum nostrum sit concilium Saltzburgense, cui adscriptus 1274. annus, omnino diserte & nescio: sed non puto. Bonum vero factum censui, lectorem admoneri. Quare autem potius duo diuersa hæc provincialia concilia fuisse putem, unum anno 1274. alterum 1281. celebratum, mouent me verba huius concilii hæc: Alioquin nos in proximo provinciali concilio ad reformationem prædicti ordinis, quantum de iure possumus, procedemus. Vbi vides in hoc concilio promitti quæ proximum

ANNO CHRISTI 1274.

Corr. juribus

* Quod mihi probabile, si singulis annis tum celebrata concilia, qui mos & canonibus & notatus.

ANNO
CHRISTI
1274.

proximum aliud. Et paulo post ibidem: In primo provinciali concilio, fidem nobis faciant privilegiorum. *Et iterum:* In ipso proximo provinciali concilio, seu episcopali synodo (quæ terminum ipsi preceptorium assignamus) legitimis documentis edocent. *Inno* In singulis annis tum synodus provincialis cogatur: quod colligo ex *Vincennesis concilii* his verbis: Singulis annis in synodo illi qui clericos capiunt, &c. excommunicati denuncietur. *Inno* anno quarto Pipini regis, in concilio apud palatium Veris statutum canonis quarto, ut bis in anno synodus celebraretur. Hæc Canisius

VITA

INNOCENTII PAPÆ V.

ANNO
CHRISTI
1276.

Innocentius quintus, Tarantasia, quod est municipium non procul a Maurienna valle in Alpibus situm, oriundus, ante pontificatum Petrus nominatus, ordinis sancti Dominici religiosus, propter scientiam, & intelligentiam sacrarum litterarum (erat enim doctor theologus, & super libros quatuor sententiarum & sancti Pauli epistolam commentarium scripserat) Ostiensis episcopus factus, ad extremum Aretii per cardinales, secundum legem a Gregorio X. latam in conclave ingressos, in pontificem electus est xxi. Kalendas Februarii tempore Rudolphi imperatoris anno 1276. Romam ingressus, ibidem sacro diademate apud sanctam Petrum coronatus est. Exinde amator publicæ tranquillitatis, ad pacem componendam omnes cogitationes convertens, plures legationes misit ad Etruscos, iis sub pœna excommunicationis injungens, ut armis contra Pisanos arreptis abstergerent. Michaelen Palæologum imperatorem Orientis fidei in concilio Lugdunensi datæ admonuit. Venetos & Genuenses similiter monuit, ne se deinceps bellis lacefferent. Etrusci & Florentini, pontificis mandato paruerunt: qui proinde ab interdictione per pontificem absoluti sunt. Veneti & Genuenses ab inchoatis præliis non desisterunt, ex quibus Innocentius pacis amantiſſimus eos extricasset, nisi præmatura morte præventus fuisset: nam post quinque menses & aliquot dies ab electione lapsus defunctus, in basilica Lateranensi sepultus fuit.

VITA

HADRIANI PAPÆ V.

ANNO
CHRISTI
1276.

Hadrianus V. Genuensis patria, ex illustri Flisconum familia natus, antea Othobonus nominatus, Innocentii quarti nepos, a quo sancti Hadriani cardinalis creatus erat, dum ad comprimendam seditionem inter regem & barones Angliæ legatum egisset, subrogatus est in locum defuncti Innocentii quinti, iv. Idus Julii, anno Christi 1276. imperante Rudolpho I. Qua de causa cum ad eum agnati sui gratulaturi accessissent, iis dixisse scribit Maltonius: Vitam me cardinalem prospera valetudine, non moribundum pontificem invenissetis. Viterbium profectus, imperatorem ad retundendam Caroli regis Siciliæ potentem insolentiam in Italiam vocavit. Sed imperator bello contra Bohemos suscepto impeditus, pontifici satisfacere non potuit. Carolus vero omne belli robur in Græciam convertit. Hadrianus inchoato Lateranensi palatio, 40. electionis suæ die moritur Viterbii, antequam consecrationem consecutus fuisset. In conventu fratrum Minorum ibidem sepultus est. Ecclesiæ statum tutiorem & tranquillorem reddere, & Gregorii constitutionem de eligendo pontifice in meliorem formam redigere, ille quidem apud se proposuerat: verum ejus conatibus & animi magnitudini mors obstitit.

A *** SYNODVS DVNELMENSIS

Edita in collectione Anglicana ex cod. MS. ecclesiæ Dunelmensis.

ANNO
CHRISTI
1276.

Incipiunt constitutiones synodales domini Roberti (de Insula) quondam Dunelmensis episcopi, anno Domini MCCLXXVI.

I. De decimis.

Quoniam cæca cupiditas ita ruit in laicos, ut terrenorum proventuum questu minime contenti, ad bona ecclesiastica, & præsertim ad decimas, indirecte, quandoque etiam directe, manus avidas extendere satagunt, & jura clericorum per abusum abripere moliantur: præsertim decreto duximus statuendum, ne de cætero patroni ecclesiarum, seu domini locorum, vel eorum subditi, decimas ecclesiarum detineant; vel alios solvere vel emere volentes, de cætero perturbent; seu rectores ecclesiarum, decimas colligere, collectas reponere, vendere, cariare libere, vel abducere, latenter seu patenter, per se vel per alios impediunt; seu fraudem & dolum machinantes adhibeant, per quam decimæ impediuntur, vel pereant, vel vilius distrahantur. Si quis autem hujus constitutionis violator existat, sententiam excommunicationis ipso facto incurrat: ad damna & interesse, necnon & ad expensas quas rectores ecclesiarum propter hoc se fecisse docuerint, ante absolutionem quamlibet, nihilo minus condemnatus.

Decimas autem de omnibus, quæ per annum renovantur, vel lege Divina, vel consuetudine approbata debitas, & maxime consuetas, decimas esse decernimus, & districte præcipimus: ita ut occasione mercedis servientium in autumno, vel mense, ecclesiæ non frustrerint. Detentores decimarum prædictarum, si semel, secundo, & tertio communiti, excessum suum non emendaverint: usque ad satisfactionem condignam, per censuram ecclesiasticam compellantur. Cum autem ii qui decimas retinuerint vel surripuerint, ad penitentiam accesserint: non admittantur, nisi per se, vel sufficientem procuratorem, in manu sacerdotis, illi cui decimæ debentur, satisfaciant competentem.

Ne decimarum confusio provenientium ex lana, & agnis, & caseo, omnium ecclesiarum personis præbeat contentioni occasione generalem: cum consilio totius synodi nostræ, in episcopatu nostro statum: ut in quacunque parochia, per totum annum, fuerit ovile (sic ut oves, vicinæ parochiæ limites transeant ad quarendum pascuam) illi ecclesiæ reddatur decima integre, ubi fuerit ovile, & remanentia. Quod si oves ab una parochia in aliam, ex toto translatæ fuerint; per aliam partem anni in una moram fecerint, & per aliquam in alia: ecclesiæ in quarum parochiis sic moram fecerint, secundum quantitatem temporis & moræ, proventionum decimationes accipiant, tam de lana quam de agnis & caseo. Ita scilicet, ut illa ecclesiæ, in cujus parochia prolixior mora facta fuerit, uberius percipiat: illi autem in cujus parochia minorem moram fecerint, secundum quantitatem moræ, sicut diximus, minor precio decima remaneat.

Similiter de decimis, quæ de vaccis proveniunt, statuendum duximus: quod ubicunque fuerit receptaculum earum, licet in vicinis parochiis born *Vith horn* secundum Anglicam linguam, pascuæ quærant, illi remaneat tota decima, ubi fuerit domicilium, & remaneant.

ANNO
CHRISTO
1276.

II. De compescendis litibus circa decimas.

Cordi nobis est litium amputare materiam, & subditorum iurgia, quæ frequenter in exactione decimarum, ex varia locorum institutione accidunt, ad debitam reducere unitatem. Statuimus, ut agni, vituli, pullani, & cætera per annum renovata, in villa qua nascuntur & renouantur, * parochia, duntaxat in posterum detineantur, sub interminatione anathematis: inhiibentes, ne quis excogitata fraude vel malitia, oves, vaccas, vel equas pregnantes, ad aliam transferat ecclesiam, per quod hæc ecclesia, in festo huiusmodi, iure suo aliquatenus defraudatur. Verum de pellibus lanigenis, quo tempore, debeant decimari, sepe oriuntur in nostra diocæsi quæstiones: statuendo sanximus, tam de pellibus lanigenis, post quadraginta dies a tempore tonsionis cum occiduntur, vel post festum sancti Michaelis, qualitercumque moriantur; quam de agnis tonsis, * statim post tonsionem, decima integra persolvatur.

III. De rebus liberorum decimandis; & mortuariis inde solvendis.

Solet hætenus in dubium revocari, utrum liberi parentum potestate & familia constituti, habentes proprium ex causa profectitia, vel adventitia, vel alia, agnos, vitulos, & quæ renouantur confamilia, per se aut conjunctim cum bonis parentum debeant decimare: & an liberi huiusmodi, si præmorian- tur parentibus, debeant de bonis propriis solvere mortuarium. Vtramque etiam dubitationem una decidentis sententia: sanximus bona liberorum huiusmodi, cum sint domini rerum, separatim & per se debere decimari: quodque diem claudentes extremum, de bonis propriis, si existant, mortuarium matri- ci ecclesie solvere teneantur. Porro huic sanctioni adjicimus, quod si plures liberi proprium habentes, in parentum pariter familia vivant, ad denarios, qui nuncupantur *Retropenis*, minime arceantur: cum sicut communiter intrinsecus aluntur a parentibus, sic in extrinsecis ab eisde lætentur pariter se defendi.

IV. De decimis pecorū in diversis parochiis pasciendum.

Quoniam ut audivimus super decimis de nutrimentis animalium inter ecclesiarum rectores, propter appellationes pecorum ad diversas parochiarum pasturas, contentiones multimodæ sæpius oriuntur: nos viam pacis preparare volentes; statuimus, quod ecclesiis, in quarum parochiis oves a tempore tonsionis, usque ad festum sancti Martini continue pascuntur & cubant, decima lanæ, casei, & lactis eiusdem temporis, licet postea amota fuerint, & alibi tondentur, integre persolvatur. Et ne fraus fiat in casu præmissis, præcipimus, quod antequam oves amoveantur a pascuis, vel etiam distrahantur, ecclesiarum rectoribus sufficienter de solvenda decima caveatur. Quod si oves infra prædictum tempus ad diversas parochiarum pascua transferantur: quelibet Ecclesia, pro rata temporis, portionem decimarum percipiat earundem, minori triginta dierum spatio in rata temporis minime computando. Si vero per totum prædictum tempus concubant in una parochia, & continue pascuntur in alia: inter ecclesias decima dividatur. Decima quidem casei sive lactis, de vaccis & capris proveniens, ubi cubant & pascuntur, ibi solvatur: alioquin si cubant in una parochia, & pascuntur in alia, decima inter rectores dividatur omnino. Agni vero, hædi, vituli, pulli equitij, habita ratione ad diversa loca ubi gignuntur, eduntur, & nutriuntur, & ad moram quam traxerint in eisdem, partialiter decimentur.

Concil. general. Tom. XI.

A V. De rarioribus pecorum decimis.

Quid vero decima * dari ubi lac propter paucitatem vaccarum, vel ad caseum faciendum non sufficit; & pro agnis, pullis equitij, velleribus, aucis, & aliis huiusmodi, de quibus propter modicitatem eorum decima certa dari non potest, consuetudini locorum duximus relinquendum. Item præcipimus, quod si quis post festum sancti Martini oves occiderit, vel si oves quovis modo fortuito moriantur, decimam inde legitimam personæ ecclesie solvere non postponat. Et si oves extraneæ in alicuius parochia tondentur: decima ibidem tradatur rectori ecclesie per se fideliter conservanda; nisi sufficienter doceri possit, quod pro decimis fuit alibi satisfactum, vel solutionem faciendâ ibi legitimo modo legitime valeat expedire.

VI. De inrensoribus decimarum.

Ad hæc adjicimus, quod quidam justitiam contemptores, decimas vicinorum; quidam vero proprias, in quarum possessione hætenus non fuerint, manu laicali & armata invadere non formidant; nos præteritis edocti periculis, ut obvium futuris, autoritate Dei patris, & approbatione presentis synodi sacrosanctæ, excommunicamus omnes illos, qui de cætero talia impetrare præsumpserint: ac eorum fautores, etiam & sine conscientia, salva superiorum autoritate, nullatenus absolvantur, pænæ legati decrevimus esse subdendos; cum quemquam non deceat propria autoritate invadere per quod iudicis officij habet exposcere.

Item quod peccatum ariolandi est, repugnare, & quasi *Xelus idololatriæ, nolle acquiescere*, sicut sacra testatur scriptura: superiorum nostrorum ut concedet præceptis canonicis obedire nolentes, & in iis maxime quæ in favorem ecclesie statuuntur, sententias in perturbatores libertatum Ecclesie in Oxoniensi concilio promulgatas, in præsentis sanctæ synodi duximus innovandas: injungentes omnibus & singulis curam nostrarum animarum habentibus parochialem, ut ipsam in singulis ecclesiis, ter in anno, in majoribus solemnitatibus, accensis candelis, & pulsatis campanis, promulgare publice non postponant, in forma tradita quæ talis est.

In Dei nomine. Amen.

Autoritate Dei patris omnipotentis, & beate Mariæ Virginis, & omnium sanctorum, ac approbatione presentis sacre synodi, excommunicamus omnes illos nostræ jurisdictionis, qui malitiose ecclesias suo iure privare præsumunt, aut per malitiam libertates earum infringere, vel perturbare contendunt. Item qui pacem & tranquillitatem domini regis & regni injuriose * illos qui gratia lucri, odii, vel favoris, vel alia quacunque de causa, alicui malitiose culmen imponunt, cum non sit diffamatus apud bonos & graves; ut sic vel saltem ei purgatio indicatur, vel alio modo gravetur. Item approbante hac sacra synodo, excommunicamus omnes illos, qui testamenta seu ultimas decedentium voluntates, aut eorum executiones rationabiles, scienter & malitiose impediunt, aut perturbant. Item qui sequestra dicti domini episcopi, aut ejus officialis, legitime interposita, scienter & malitiose violaverint. Item qui madata regia pro coercendis excommunicatis, a quibuslibet imperata gratia, vel alio alicuius per * sancte, seu lucri causa, exequi malitiose differunt vel omittunt. Item excommunicamus omnes incendiarios, ecclesiarum fractores, veneficos & veneficas, & magicis incantationibus utentes, seu hoc fieri permittentes. Item præmissas sententias & alias in constitutionibus canonicis & legatorum, ac statutis episcoporum Dunelmi, contra transgressores provide latas, & publice promulgatas, statuendo,

S ff

ANNO
CHRISTO
1276.

ANNO CHRISTI 1276.

ANNO CHRISTI 1276.

approbante præfenti sacra fynodo solemniter publicamus, & mandamus & injungimus eas singulis annis in tribus solemnitatibus majoribus solemniter publicari.

Ricardus, venerabilis patris domini rev. Dei gratia Dunelm. episcopi officialis, ad memoriam futurorum.

Cupientes, prout nostrum incumbit officio, ut exclusis ac subductis supervacuis dilationibus, & quibuslibet aliis impedimentis emergentibus, unicuique exhibeatur in curia seu consistorio Dunelmensi nostri regimini commisso, celere justitiæ complementam: ad statuta salubria, per dominum venerabilem patrem, circa advocatos, procuratores, & ministros dictæ curiæ, dudum edita, adjicientis quadam alia, quæ eis adjici fore conspicimus opportunum: statuimus infra scripta, quæ decrevimus & præcipimus de cætero inviolabiliter observari.

Nullus procurator regimen alicujus causæ suscipiat, neque libellos, preces, exceptiones, aut actiones faciat, sine consilio advocati: quod si secus fecerit, tandem a procuratoris officio suspendatur, donec præsentis ipsius curiæ gratiam consequatur.

Item procuratores, advocatos suos ex . . . & alii, quæ in causis in quibus advocati existunt ordinanda vel agenda fuerint, præmuniant tempestive: ut cum competenti deliberatione omnia fieri valeant atque scribi; & die litis adveniente in præconizatione ea proponant continuo bene scripta, ita quod non possit eorum aliqua negligentia deprehendi. Alioquin tandem a procuratoris officio sint suspensi, donec duos aureos persolverint fabricæ ecclesiæ Dunelmensis.

A festum Decollationis beati Joannis Baptistæ duximus celebrandum. In quo de ipsorum episcoporum, abbatum, & aliorum ad hoc vocatorum, consilio & consensu, ordinamus, & promulgamus capitula quæ sequuntur.

CANONES.

I. *Vt in ecclesiis accensum luminare continuo teneant.*

Sratuimus ut de cætero, tam in cathedralibus ecclesiis, quam monasteriis conventualibus & collegiatis, tam ecclesiis quam prioratibus, de die & de nocte, in quibus ad id suppetunt facultates, vel saltem de nocte, accensum luminare continuo teneatur: quodque illi qui ad hoc tenentur ex officio, per locorum episcopos compellantur; & pœna condigna, ad ipsorum episcoporum arbitrium, ipsi qui negligent fuerint, percellantur. Nam quod in ecclesiis ob Divini cultus reverentiam, devotionisque fidelium incitationem, debeant teneri luminaria, satis utriusque juris docet autoritas: dum non aliter permittitur ædificari ecclesia, priusquam fundator sufficientes expensas constituar ad luminaria, & ad servitium alimenta.

al. luminaria, accensa, etc.

II. *De arcis & aliis in ecclesiis existentibus, eticiendis.*

In plerisque partibus hujus provinciæ, propriis oculis subiectis locis comperimus ecclesias quasdam adeo plenas arcis & doliis laicorum, ad blada & alia temporalia reponenda, quod non solum in eis impeditur Divinum officium audendum, verum etiam ecclesiæ ipsæ, non Divinæ domus, sed potius quædam horrearia videantur. Ideoque cum domus Dei orationibus & Divino cultui dedicatæ, non debeant ad aliquos humanos usus converti: firmiter prohibemus, ne de cætero arcæ, dolia, blada, stramina, aut quævis alia temporalia, nisi ad fabricam, aut ad aliam utilitatem ecclesiarum ipsarum, & non ministrorum earum, pertineant, introducantur in ipsis, guerrarum & justitiam temporibus dumtaxat exceptis; & quæ introducta sunt hæctenus, amoveantur exinde. Nos enim in illos qui contra hoc salubre statutum, post monitiones per locorum ordinarios super hoc in generali legitime factas, venire præsumpserint, excommunicationis sententiam præcipimus promulgari.

III. *De pluralitate beneficiorum.*

Nuper tempore recolendæ memoriæ Vincentii quondam prædecessoris nostri, fuit ex causa statutum in concilio Nannietensi, ut si quisquam capellaniam adeptus fuerit,

ANNO CHRISTI 1276.

CONCILIVM SALMVRIENSE

Ex duobus MSS. altero Collegii Paris. S. I. altero Egidii Menagii v. cl. in quo iaceti loci concilium vocatur.

Concil. provinciale apud Salmurum anno Dom. MCCLXXVI. celebratum.

TITVLI CANONVM.

1. *Vt in ecclesiis accensum luminare continuo teneant.*
2. *De arcis & aliis eticiendis ex ecclesiis.*
3. *De pluralitate beneficiorum.*
4. *De vita & honestate clericorum, & monachorum.*
5. *De vita & honestate monachorum.*
6. *Ut abbatissa bona beneficiorum per ipsas non retineant.*
7. *Ne monachi locum in diversis monasteriis obtineant.*
8. *Vt novi religiosi ad prioratus non conventuales de cætero non mittantur.*
9. *Ne prioratus vacantes, bonis omnibus denudentur.*
10. *Vt prioratus clericis secularibus non concedantur.*
11. *Vt iudices seculares compellantur ad exhibendam justitiam ecclesiasticis injuriatis.*
12. *Vt excommunicati, ab agendo, patrocinando, & testificando repellantur.*
13. *Ut episcopus in sua diœcesi absolvere possit, in casibus, in quibus præfens concilium suspendit, vel excommunicat.*
14. *Vt superiora concilia observentur.*

PRÆFATIO.

AD honorem Dei, & utilitatem ecclesiarum provinciæ Turonensis, quibus autore Domino præfidemus, necnon ad reformationem eorum quæ in visitatione dictæ provinciæ invenimus corrigenda, vocatis venerabilibus fratribus suffraganeis nostris, capitulis, abbatibus, & aliis qui fuerant evocandi, concilium provinciæ apud Salmurum, die Lunæ post

rit, quæ residentiam exigat personalem, A aut aliud beneficium eam habens animarum annexam, ipso jure vacet primum, quod similiter personalem residentiam requirebat. Quod nonnulli adeo strictè pro sua voluntate intelligunt, ut post secundi ascensionem beneficij, præcise & absque remedio vacet primum. Nos autem benigniori interpretatione utentes, sic intelligimus, ac intelligi & teneri debere hujus approbatione concilij declaramus: ut tunc videlicet vacet primum beneficium per ascensionem secundi, nisi episcopi super his cum aliquibus duxerint dispensandum.

IV. De Vita & honestate clericorum, & B monachorum.

Licet in Cathaginenſi concilio provida fuerit deliberatione statutum, ne in vestibus aut calceamentis clerici quarant decorem: plures tamen canonici regulares & monachi, qui maxime fulgidis indumentis ornari non debent, in his inveniuntur plurimum dissoluti. Ideoque hujus sacri approbatione concilij prohibemus, ne monachi, aut canonici regulares, utantur de cætero forraturis de griso, aut de vario, aut de scuriolis, vel eandem: nec insuper ipsi canonici regulares, decollatos, aut nodatos habeant forulares, nisi tres nodos ad minus habeant in quolibet forulari.

V. De Vita & honestate monachorum.

Monachi quoque forulares quomodo libet fenestratos cum porta, vel ocreas laicorum & sæcularium more picatas omnino non deferant; nec zonas, aut burſas de serico; sed nec cultellum, aut aliquod aliud ornamentum, in quo quicquam auri vel argenti positum fuerit ad decorem. Transgressores autem hujus constitutionis, per abbatem proprium, vel si fuerit negligens, per episcopum, administratione, si quam habeant, omnino priventur. Et tam ipsi, quam qui in his sine administratione deliquerint, ad aliquam administrationem, usque ad biennium, non ascendant.

VI. Ut abbatissæ bona beneficiorum per ipsas non retineant.

Nonnullæ abbatissæ, sicut oculata fide comperimus, dum aliquas personas recipiunt, in aliquibus sibi subditis locis aut prioratibus moraturas, bona quæ hujusmodi personæ secum afferunt, totaliter retinentes, easdem vacuas in locis ipsis seu prioratibus ad hoc quandoque non sufficientibus, ultra debitum numerum frequenter instituunt: sibi lucrum ex integro, & prioratibus totum onus nimis inæqualiter partientes. Cum ergo ferendi non sint, qui luera venantur, annexam autem eis fortunam recusant: statuimus, ut illi loco seu cœnobio, Concil. general. Tom. XI.

in quo personæ hujusmodi causa perpetuæ moræ fuerint institutæ, bona quæ tempore suæ receptionis habebant, totaliter applicentur. Quæ vero contra hoc statutum venire præsumperint, seu fraudem aliquam adhibuerint: per locorum ordinarios pœna debita puniantur.

VII. Ne monachi locum in diversis monasteriis obtineant.

Olim generali cœcilio approbante noscitur institutum, ne quis in diversis monasteriis locum monachi audeat obtinere. Quod quia negligenter hætenus invenimus observatum: accidit aliquando, ut tali monacho, pluribus suis abbatibus præcipientibus contraria, vel diversa, dum non possit utrique parere, vilipendatur utriusque obedientiæ; & inter monachos utriusque monasterij, scandalum generetur. Propter quod eandem generalis concilij saluberrimam constitutionem, pœnæ decernimus adjectione juvandam: statuentes, ut postquam quis religiosorum monasterium ingressus fuerit, & profectus, si aliud forsitan ingredi præsumperit, non ut recedat a primo, sed ut intitulari valeat in utroque, ad primum per loci episcopum omni administratione privatus compellatur redire; & in neutro monasteriorum ipsorum, ad quemcumque honorem, dignitatem, administrationem, vel officium, usque ad triennium valeat promoveri; sed ejus promotio, si de facto procedat, irrita sit ipso jure. Eadem pœna illis monachis imponenda, qui plures administrationes, seu officia, in eodem monasterio, vel diversis, absque diocesani consensu de cætero præsumperint obtinere. Illi vero qui plures administrationes, prioratus, vel officia, obtinent in præfenti: ad eorum alterum resignandum per locorum ordinarios compellantur.

VIII. Ut non religiosi ad prioratus non conventuales de cætero non mittantur.

Ut ingressi monasticam religionem, in observantia regulari, & Divino servitio uberius informetur: statuimus, ut post ingressum hujusmodi, majores decem & octo annis, ingressus tempore, ad prioratus non conventuales causa morandi de cætero non mittantur: donec ad minus per continuum biennium moram traxerint in monasteriis, in quibus assumpserunt habitum monachalè: nisi ipsi infra idem tempus in observantia hujusmodi, & Divino officio, appareant sufficienter instructi. Minores vero decem & octo annis, nisi post prædictum biennium, & tunc demum dicta ætate completa, extra monasteria in quibus fuerint recepti, non transcant ad alia, morandi causa in ipsis. Si secus actum fuerit, a locis, in quibus in provincia Turonenſi, contra hujusmodi statuti tenorem, missi fuerint, per

ANNO
CHRISTI
1276.
al. expel-
lendi

locorum ordinarios compellendi", ut ad A
monasteria propria revertantur. Quod in
canonicis regularibus volumus observa-
ri: nisi diocessani circa dictos canonicos aliter
duxerint ordinandum.

IX. *Ne prioratus vacantes, bonis omnibus
denudentur.*

An. 1273.
can. 3.

Cum alias in Redonensi concilio suspen-
sionis sententia fuerit promulgata in abba-
tes, priores, administratores, qui vacantes
prioratus adeo spoliare, seu denudare præ-
sumunt, quod ex bonis dimissis ibidem fra-
tres & familia usque ad sequentem colle-
ctam sustentari nequeant nec morari, & do-
morum, quas ex hoc comperimus ruinosas,
sustinere iacturam, refici, & in debito statu
conservari non possint; nec sit dubium illos
abbates, priores, & administratores, etiam
de extra^o provinciam Turonensem, qui
contra statutum hujusmodi fecerint, ratio-
ne talis delicti, eidem sententiæ subjacere:
statuimus ut ordinarii locorum, in quibus in
provincia Turonensi hæc contigerit atten-
tari, solerter requirant diocessanos illorum
abbatum, priorum, administratorumque,
ut ipsos sic suspensos publice nuncient, &
faciant nunciari: alias usque ad satisfactio-
nem congruam, contra eos, prout iustitia
doeuerit, processuri. Circa quam re-
quisitionem ipsi locorum ordinarii se tali-
ter exhibeant diligentes: ut de negligentia
eorum, quod absit, non possint merito re-
prehendi.

al. ex dicta
prov. Tur-
ionensi,

al. prout
deceuerit,

X. *Ut prioratus clericis secularibus non
concedantur.*

Goncil.
Salmur.
an. 1273.
Concil.
Nannet.
an. 1264.

Præterea licet in prædecessorum nostro-
rum conciliis fuerit alias rationabiliter ordi-
natum, de supplendo, in prioratibus ele-
ricis secularibus concessis, debito numero
monachorum: quia tamen nullum exinde
fructum invenimus subsæcutum, ne fundi
locus in talibus de cætero relinquatur: pro-
hibemus, ne quis abbas, vel alius, prioratum
quemlibet in Turonensi provincia situm, in
quo possint, ad minus, duo monachi com-
mode sustentari, vel consueverint morari,
cuiquam sæculari conferre præsumat: si se-
cus actum fuerit, id irritum decernentes.

XI. *Ut indices sæculares compellantur ad exhi-
bendam iustitiam ecclesiasticis iniuriatis.*

In puniendis excessibus, qui clericis &
aliis personis ecclesiasticis frequenter a la-
icis inferuntur, comites, barones, milites, bal-
livi, præpositi, senescalli, & alii iustitarii sæ-
culares, sicut experimento didicimus, sæpe
inveniuntur remissi. Ideoque præsentis de-
creto statuimus, ut si de cætero cuiquam
clerico, ecclesiasticæve personæ, gravis aut

atrox injuria, captivitas videlicet & deten-
tionis, in incarcerationis, vulnerationis, muti-
lationis, seu interfectionis, aut gravis alte-
rius corporis proprii læsionis, seu redemp-
tionis totius, seu majoris partis suæ substantiæ,
ab aliquo laico inferatur: moneantur per lo-
corum ordinarios illi iustitarii sæculares,
sub quorum temporali jurisdictione male-
factores ipsi consistunt, ut excessus hujus-
modi eum existent notorii, sufficienter faciant
læso & ecclesiæ ab ipsis injuriatoribus
emendari. Vbi vero notorii non fuerint exce-
ssus prædicti, de plano inquisitione præha-
bita per iudices ecclesiasticos, ab his qui su-
per hoc inventi fuerint culpabiles, injuriam
passo, & ecclesiæ, iidem iudices sæculares,
infra duos menses a tempore monitionis, sa-
tisfactionem fieri faciant competentem. Et
si præfati sæculares iustitarii, legitime per
ordinarios moniri, in hoc negligentia fue-
rint vel remissi: ipsos hujus autoritate con-
cilii excommunicationis sententia innodamus.
Hoc etiam ad jam perpetratos excessus
eitra biennium extendi volumus & manda-
mus.

C XII. *Ut excommunicati, ab agendo, patroci-
nando & testificando repellantur.*

Cum per felicis recordationis Alexan-
drum papam sit statutum, quod iudices sæ-
culares, censure ecclesiastica per ecclesi-
asticos iudices, legitima^o monitione præ-
missa, excommunicatos, ab agendo, patro-
cinando, seu testificando, in suis curiis seu
judiciis repellere compellantur; & in ali-
quibus partibus provincie Turonensis, ut
pro certo intelleximus, hoc salutare statu-
tum per negligentiam nullatenus observe-
tur: statuimus præcipientes, ut iudices ec-
clesiastici prædictum statutum diligenter faciant
observare.

al. trina
monitione

XIII. *Ut episcopus in sua diocesi absolvere possit
in casibus, in quibus præfens concilium suspendit,
vel excommunicat.*

In his autem omnibus casibus, in quibus
suspensionis, vel excommunicationis sen-
tentias in præsentis concilio duximus pro-
mulgandas, cuilibet episcopo in suis civita-
tibus & diocesi absolvendi suspensos & ex-
communicatos, post satisfactionem con-
gruam in forma ecclesiæ, autoritate præ-
sentis concilii liberam concedimus po-
testatem.

XIV. *Ut superiora concilia observentur.*

Concilia vero omnia & singula, per præ-
decessores nostros cum suffraganeorum af-
fensu hætenus celebrata, renovamus, &
præsentis

ANNO
CHRISTI
1276.

ANNO
CHRISTI
1276.

presentis approbatione concilii confirmamus.

In cuius rei testimonium sigillum nostrum, una cum sigillis suffraganeorum nostrorum presentium & consentientium, duximus apponendum. Actum die Lunæ prædictæ, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo sexto.

ANNO
CHRISTI
1276.

*** CONCILIVM BITVRICENSE,
A Simone S. Cæcilie cardinali, Apostol. sedis legato celebratum Id. Septembr. anno Domini
M C C L X X V I.

Ex duobus codicibus MSS. & codice jam edito constitutionum Sanctonenfium.

TITVLI CONSTITVTIONVM.

1. De electione.
2. De officio & potestate iudicis delegati.
3. Quod iudices delegari non possunt aliquid pro absolutionibus exigere vel levare.
4. De officio iudicis ordinarii.
5. De his qui contra laicos.
6. De his que vi mensos causa sunt.
7. De foro competentis.
8. De decimis.
9. De testamentis.
10. De immunitate ecclesiarum.
11. Contra illos qui banna faciunt proclamare contra ecclesiarum libertates & antiquas consuetudines.
12. Contra illos, qui fugientes ad ecclesiam extrahere presumunt ab ecclesia, vel in ipsa ecclesia vulnerant vel interficiunt.
13. Contra illos qui impediunt jurisdictionem ecclesiasticam.
14. De Iudæis.
15. De privilegiis & excessibus privilegiorum.
16. De pænis.

PRÆFATIO.

Simon miseratione Divina tituli S. Cæcilie presbyter cardinalis, apostolice sedis legatus, ad futuram rei memoriam.

Inter eas que nostro coherent officio, illa nos præcipue adstringit, visceribus nostri cordis infixæ profundius, atque solidius radicata, nostrum incessanter perurgens animum suarum aculeis punctio, ut nostræ legationis ecclesiæ sollicitæ provisionis remediis, prout nobis desuper ministratur, contra malignorum defendantur incurfus, cohibeantur injuriæ, & violentiis propulsatis, in pacis pulcritudine deleiciantur; ut hostium sublata formidine, in tranquillitate serena, & serenitate tranquilla, pacis auctori, cujus mancipantur obsequio, eo devotius quo tranquillius; & quo devotius, eo acceptius valeant famulari. Itaque libenter assiduos labores amplectimur, quamquam nostris impares humeris ad portandum, nocturnis insistentes vigiliis nonnunquam etiam supra vires, ut personis ecclesiasticis nostro commissis regimini, molestationum turbinibus relegatis, Divino fultis præsidio, sollicitudinibus nostris pacem ac proprio labore quietem opportunæ provisionis commercio præparemus.

Sane in Bituricensi concilio, quod ad quorundam prælatorum nostræ legationis instigatione nuper convocandum duximus, & auctore Domino feliciter celebrandum, per quosdam prælatos aliasque personas eccle-

Concil. General. Tom. XI.

ANNO
CHRISTI
1276.

siasticas nostræ legationis, nonnullis ecclesiarum & personarum ipsarum oppressionibus, injuriis, & offensis, ad nostram deductis notitiam, & per nos toti concilio referatis, ac deliberatione super his in ipso concilio habita pleniore, de totius concilii providentia unanimi & concordi, juxta negotiorum ingruentium & temporis qualitatem, remedia super eisdem injuriis, pro defensione libertatis ecclesiasticæ, adhibere curavimus opportuna. Quæ quidem, ex parte concilii requisiti, redigi fecimus in scripturam, & in ipso concilio solemniter publicari, autoritate qua fungimur, sacro approbante concilio, statuentes, ut quæ pro defensione libertatis ecclesiasticæ, & ipsarum ecclesiarum statu pacifico, duximus statuenda, a nostræ legationis personis, prout continetur inferius, ferventur in perpetuum illibata.

I. De electione.

In totius concilii quod nuper Bituris duximus celebrandum, nostris auribus clamor horrendus insonuit, ad nos per diversos prælatos aliasque quamplures personas ecclesiasticas non sine gravi lamentatione delatus, & toti concilio patefactus. Asserebant siquidem quod in regno Franciæ, in quo ecclesiarum libertas & honor eisdem debitus, fervari retroactis temporibus, præ regnis cæteris atque provinciis, abundantius consuevit, his diebus in electionibus celebrandis, in quibus libertatis puritas potissime conservanda, pro libertate datur impressio, & quasi pro auro plumbum, pro argento scoria, honores in contumelias convertuntur: adeo quod quando in certis locis electiones pastorum imminet faciendæ, multitudine populi per iniquitatis filios concitata, in electores impetum faciente, electiones ipsæ in nonnullis ecclesiis aut ad tempus impediuntur totaliter, aut in locis hætenus consuetis nequeunt celebrari, prout in Lugdunensi, Burdegalensi, & Carnotensi ecclesiis nuper dignoscitur esse factum. In qua quidem Burdegalensi ecclesia, dum immineret electio, occasione impressionis habitæ, in eadem homicidium de sacrista nobili membro præfate ecclesiæ inhumaniter extitit perpetratum. Quoniam igitur novis morbis nova convenit antidota preparari, ne morbus tam perniciosus obreperet, & sui contagione trahatur a posteris in exemplum: faci provisione concilii duximus statuendum, quod quicumque de cætero, per seditiosam conspirationem aut conventionem habitam simul cum aliis, quacumque firmitate vallatam, impedimentum latens aut patens præstiterit, quominus ecclesiis secularibus aut regularibus, dignitatibus, aut personatibus, seu administrationibus quibuscumque, per illos ad quos locorum ipsorum, vel dignitatum, seu administrationum, per viam electionis seu postulationis, spectat provisio, eisdem locis, dignitatibus, personatibus, administrationibus, de personis

§§ ij idoneis

o al. rem-
dio

ANNO
CHRISTI
1276.

idoneis, undecumque extiterint oriunda, A
& alias per electionem aut postulationem
canonicam, valeat provideri, incurrant ex-
communicationis sententiam, quam in ip-
sos proferimus, ipso facto. Et si clerici vel
regulares extiterint: nos privantes eosdem
omnibus privilegiis, beneficiis ecclesiasti-
cis, dignitatibus, vel administrationibus,
seu personatibus, quas eos obtinere conti-
gerit, decernimus fore inhabiles & indi-
gnos, ut quavis beneficia, administratio-
nes, vel honores ecclesiasticos, ulterius asse-
quantur. Si vero laici, præter dictam ex-
communicationis sententiam, ipsorum fami-
liarum interdicto ecclesiastico sint subjecti: B
nullaque eorum posteritas usque ad quar-
tam eorum inclusive progeniem, si sæcula-
ris fuerit, prælaturam, dignitatem, persona-
tum, præbendam, seu aliud quodcumque
beneficium ecclesiasticum; aut si regularis
fuerit, administrationem quamlibet regu-
larem in civitate vel diocesi, in qua excess-
sum hujusmodi commiserit, in perpetuum
valeat obtinere. Illi autem qui prædicti fac-
cinoris causis " non contenti, populum vel
turbam, potentes, vel quoslibet concita-
verint, vel in prædicto facinore opem fe-
runt, quorumve data opera, suggestione,
vel consilio, populus turbave, cum armis,
vel sine armis, ad hoc convenerint, penis
similibus sint subjecti. Clerici præter hæc
a civitate vel loco, in quo perpetraverint
talia, per triennium procul agant. Porro
qui coacta multitudine, cum armis, vel sine
armis, contumeliosa acclamatione, concita-
tato tumultu in loco in quo hi ad quos spe-
ctat electio, postulatio, vel provisio, conve-
nerint, sive in ipsos electores, vel in aliquos
de eisdem, in tempore quo præmissa immi-
nent faciendæ, duxerint irruendum; & ei-
dem loco fracturam seu violentiam vel in
personas electorum notabilem injuriã irro-
gaverint; & postremo qui opere vel consi-
lio, clam vel palam, per se vel per alium,
aliquid egerint, per quod conspirationis vel
conventionis hujus inita nequitia in aliquo
sumat robur, & per hoc contingat, electio-
nem, postulationem, seu provisionem, im-
pediri totaliter, vel differri: excommunica-
tionis sententia noverint se adstrictos, nec-
non eorum familias, si laici fuerint, eccle-
siastico suppositas interdicto: quæ sententiæ
relaxari nequeant, nisi autoritate sedis apo-
stolicæ specialiter. Clerici vero, qui in talibus
culpabiles adfuerint, cū offensæ eorum tãto
gravior reputetur, quanto in sortem redem-
ptoris assumpti, ac gradu celsiori pollentes,
libertatem ac immunirarem ecclesiasticam
servare tenentur præ cæteris illibatam: præ-
ter excommunicationis sententiam, eo ipso,
beneficiis quæ obtinent, sint privati; ad ob-
tinendas dignitates, personatus, beneficia,

" al. termi-
nis' al. pro-
pter hoc

vel officia quæcumque, in ecclesiis in qui-
bus talia perpetraverint, & locorum ipso-
rum ordinibus, nullo unquam tempore
spem aut fiduciam habituri. Si vero regu-
lares fuerint, ad administrationem regu-
larem aliquam nullatenus admittantur, ca-
danque nihilo minus ab obtentis. Insuper
& laicorum prædictorum posteritas, usque
ad quartum gradum, ad beneficia ecclesia-
stica quamlibet assequenda in ipsis ecclesiis
civitatis aut diocesis, in qua perpetraverint
talia, sint inhabiles & indigni.

II. De officio & potestate iudicis delegati.

Cum iuris remedia per ora summorum
pontificum & principum promulgata, Divi-
nitus ad tutelam bonorum, & cohibendas
malorum insolentias, utiliter introdu-
cta, non deceat nec liceat, per corrup-
telam iudicum sive fraudem, ad iniquita-
ris trahi dispendium: sic illos, qui a nobis
judicandi recipiunt potestatem, commis-
sum sibi volumus officium exercere, ut per
viam regiam ductrice justitia gradientes,
ab æquitaris tramite, odio, gratia, vel favo-
re, seu cujusquam alterius corruptelæ vitio,
non recedant. Cupientes igitur ut in cita-
tionibus faciendis per iudices, sive conser-
vatores, autoritate qua fungimur depura-
tos, nulla corruptelæ species vendicer sibi
locum, sed forma per Romanam curiam in
talibus introducta, ab eisdem iudicibus seu
conservatoribus firmiter observetur: statui-
mus & mandamus, expressius inhibentes,
ne iudices seu conservatores prædicti, sub
tali forma, quos vobis lator presentium nomina-
bit, vel alia consimili, citare præsumant.
Hujus autem citationis mandatum nullus
exequi teneatur, sed ei non pareatur impu-
ne: nec ad personas in nostris litteris non
expressas, præter testimonii perhibendi,
ubi vel quando status causæ vocationem
testium non requirit, sed ut ipse vel actor
citos fariget laboribus & expensis, aut
aliquid extorqueat ab eisdem, litteras ipsas
aliquatenus prorogent aut extendant. Si
quis vero secus præsumperit attentare: in
utroque casu talis citatio non teneat, nec
quemquam valeat coarctare. Et si occasione
citationis hujusmodi, iudex ille sententiam
quamcumque in quenquam duxerit profe-
rendam: nullius penitus sit mementi. Iudex
vero qui talia perpetraverit, officium judi-
candi seu procedendi, autoritate nostra, non
solum in illa, sed in aliis causis, de cætero
non valeat exercere: quin immo excom-
municationis incurrat sententiam ipso fa-
cto, a qua nullatenus absolvatur, nisi læsis
interesse & expensis quibuslibet ab ipso pri-
mitus restituitis.

ANNO
CHRISTI
1276.
al. diocesi-
sibus" al. caute-
lam" al. conten-
tas,

III. *Quod iudices delegati non possint aliquid pro absolutionibus exigere vel lenare.*

Cæca cordis ambitio repleti nesciens, sed quanto plus recipit, tanto fortius inardescit, sic quorundam interiores oculos cæcutienti obtexit caligine: ut quid de jure liceat, non advertant; quidve de honestate deceat, non attendant. Quod in illis qui judiciali præminenti dignitate, eo constat periculosius tolerari, quo per auctoritatis qua funguntur potentiam, in concepto malignitatis proposito possunt adversus subditos libetius debacchari. Eaproptet ad inhiantem eorum avaritiam cohibendam, provide duximus id statuendum, ut nullus iudex, executor, seu conservator, datus a nobis, pro relaxationis vel absolutionis beneficio impendendum, his quos excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiis duxerint innodandos, emendas pecuniarias, seu res alias pro emendis, quoquo exquisito colore, præsumant petere, exigere, aut oblatas recipere etiam ex post facto. Quisquis autem contra præsumperit, eo ipso excommunicationis sententiam incurrat, a qua non nisi per legatum sedis apostolicæ absolvatur: & tunc demum, cum læsis cum omni interesse restituerit, integre sic extorta. Eiusdem tamen sedis auctoritate in his & in aliis semper salva.

IV. *De officio iudicis ordinarii.*

Sicut ille qui præminet iudiciaria potestate, iustis oppressorum quetelis aures debet patulas inclinare: sic voces malignantium querulosas ipsum decet & convenit obaudire. Debet igitur diligenter advertere & penes se ponderate prudenter, quis, contra quem, & super quibus, etiam superioris officium interpellat: ut pensatis conditionibus & meritis personarum, & incumbentis negotii & officii qualitate, solerter intelligat unde veniat conquerens spiritus, aut quo vadat. Ob hanc causam prælati qui nimis facile claustralium vel forensium monachorum contra ipsorum abbates, maxime ubi de correctione agitur, querelas recipiunt, per quas plerumque enervari contingit vigorem ecclesiasticæ disciplinæ, frequenter etiam ministratur occasio evagandi: sub obestatione Divini iudicii duximus injungendum, quod querelas hujusmodi facile de cætero non admittant; sed tunc demum quando circumstantiis, quæ circa hoc fuerint attendendæ, examinaris plenius & discussis, verissimiliter præsumetur, ipsos non causa vitandi correctionem ecclesiasticam, seu canonicam disciplinam, secundum eorum regularia instituta, sed iuste & ex causa probabili, ad

A prælatorum præsidium confugisse.

V. *De his qui contra laicos.*

Ut prælatorum officium eo fructuosius, quo libetius, valeat exerceri: præsentis statuto laicis quibusdam duximus inhibendum, ne prælatos quoslibet impedire vel turbare præsumant, quo minus in locis religiosis vel regularibus, aut aliis eisdem prælatis subjectis, officii sui debitum exequantur: ipsis ad hoc per eisdem prælatos auctoritate præsentis concilii, competenti monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, si res exegetit, compellendis.

VI. *De his quæ vi metusve causæ sunt.*

Cum parum proficiat jura condi in civitatibus, nisi extiterint qui edita regere valeant & tueri; nec solum magistri militum consistat officium in disciplina per ipsum imponenda, sed in ea, prout opportunum fuerit, observanda: præcipimus, ut quicumque iudices ecclesiasticos ad absolutionis vel relaxationis cujuslibet, ab excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiis, beneficium impendendum, vi vel metu compulerint, per diocesanos locorum, præsentis auctoritate concilii excommunicari publice nuncientur.

VII. *De foro competenti.*

Cum falcem propriam nulli in messem liceat mittere alienam: de iustitiariis laicis, seu aliis solum jurisdictionem temporalem habentibus, qui in actionibus mere personalibus, ecclesiasticas coram se personas litigare compellunt, contra canonicas sanctiones: hujus provisione concilii duximus statuendum, quod licet eadem personæ ecclesiasticæ, non solum coram eis iustitiariis litigare, sed etiam ad ipsos venire in causis hujusmodi de jure minime teneantur: si tamen venerint, & allegato fori privilegio, coram ipsis iidem iudicarii compulsioni insisterint supradictæ, eo ipso excommunicationis sententiam, quam in ipsos ferimus, incurrant: quæ circa eos nullatenus relaxetur, nisi læsis hujusmodi de damnis, expensis, & interesse, prius per ipsos iustitios fuerit integre satisfactum, eorum processibus atque sententiis habitis in huiusmodi quæstionibus, etiam prolati, nihil omnino roboris habituris. Ad hæc si quis jurisdictionem temporalem exercens, de excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiis, scilicet an iuste latae fuerint an iniuste, aut aliquam in aliis ecclesiasticis vel spiritualibus causis decisionem seu cognitionem præsumperit usurpare: per diocesanos locorum, præsentis auctoritate concilii, destitert

stercomatur: & nisi competenter monitus duxerit desistendum, ad hoc per censuram ecclesiasticam compellatur.

ANNO
CHRISTI
1276.

VIII. De decimis.

Cum in illis in quibus periculum vertitur animarum, præscriptio quantumcumque longæva non vendicat sibi locum; sed quanto graviora sunt crimina, tanto diutius miseram animam teneant alligatam: exceptionem præscriptionis super rerum illarum decima, de quibus, sive similibus, in locis eisdem hæcenus a similis conditionis personis consuevit exsolvi, præcipimus non admitti: statuentes, quod illi qui eis ad quos spectat perceptio huiusmodi decimarum, quo minus eas percipiant, impedimentum præstare præsumpserint, si moniti competenter, ab impedimento huiusmodi non duxerint abstinendum, extunc autotitate præsentis concilii per locorum ordinarios excommunicationis sententia petcellantur.

IX. De testamentis.

Ad præsumptionis quorundam conatus damnabiles reprimendos, qui testamenta seu alias voluntates ultimas, quocumque nomine censeantur, licet ritè sint facta iuxta canonicas sanctiones, tamquam legitimas non admittunt, sed pro eo reprobant & impugnant, quod scabini aut sæculares iudices præsentis non fuerint, aut auctoritatem nequaquam præstiterint, quando testator suum condidit testamentum, aut aliam ultimam voluntatem: hoc duximus statuendum, quod ipsi, cuiuscumque conditionis vel dignitatis extiterint, nisi infra octo dies postquam super hoc moniti competenter fuerint, ab impedimento huiusmodi duxerint desistendum, anathematis innodentur vinculo, quo ipsos adstringi volumus ipso facto.

X. De immunitate ecclesiarum.

Sanguisugæ sitibunda progenies ac radix omnium malorum cupiditas, semper vociferans, affer, affer, moliri non desinit quemadmodum per exquisitas astutias & callidiora commenta, ardori proprio, licet inextinguibili, luci temporalis, quamquam illiciti, pocula subministret. Ex hac autem semper sitienti radice processisse cognovimus, quod eum sedes apostolica excommunicationis sententiam in omnes nova constituentes pedagia olim duxerit promulgandam, ipsam annis singulis in certis festiuitatibus sollemniter renovando: nonnulli mammonæ filii, propriæ cupiditatis vitium colorare nitentes, non nova, ut asserunt, constituentes pedagia, antiqua ad clericos

& ipsorum res, quas non ratione mercaturæ per terram vel aquam deferri faciunt, prorogant & extendunt in elusionem memoratæ sententiæ, & manifestum præiudicium ecclesiasticæ libertatis. Nos itaque ipsorum fraudibus obviare volentes, & tam præsumptæ calliditatis astutiam pena debita castigare: statuimus, ut nisi infra duos menses, a tempore solennis publicationis huiusmodi, factæ in civitate & diœcesi in quibus consistunt ipsa pedagia, numerandos, ab his in totum destiterint, excommunicationis sententiæ, quam exnunc in ipsos inferimus, extunc subiaceant ipso facto.

XI. Contra illos qui banna faciunt proclamare contra ecclesiarum libertates & antiquas consuetudines.

Cum iure canonico caveatur, quod qui de cætero servare fecerint statuta edita & consuetudines introductas contra ecclesiæ libertatem, statuarii & scriptores statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, rectores, & consiliani locorum ubi huiusmodi statuta & consuetudines de cætero edita fuerint vel servata, necnon etiam illi, qui secundum ea iudicare præsumpserint, vel in formam publicâ scribere iudicata, excommunicationis sententiæ debeant subiacere: nonnulli propriæ salutis oblitii, & suæ vrecundia non parentes, juris sententiam, verborum amplexu non sine fraude circumvenire nituntur, non statuta, ut asserunt, banna, tamen faciunt proclamare, præcepta & prohibitiones indicunt, quæ non est dubium in libertatis ecclesiasticæ præiudicium redundare. Nos igitur fraudibus malignorum, quas circa hoc adhibitas fuisse cognovimus, obviare volentes: statuimus, ut quicumque contra ipsius ecclesiæ libertatem, banna, prohibitiones, seu præcepta scienter fecerint, aut fieri procuraverint, sive facientibus, consilium vel opem duxerint adhibenda, ipsi postquam per locorum ordinarios super hoc fuerint requisiti, absque difficultatis cujuslibet obstaculo indilate revocent, seu faciant revocari, ad consimilia numquam de cætero processuri: alioqui censura consimili sint adstricti. Qui vero contra ecclesiasticas consuetudines antiquas, rationabiles, approbatas, & hæcenus pacifice observatas, statuta, banna, prohibitiones vel præcepta fecerint vel fieri procuraverint, seu jam facta servaverint, aut servari fecerint, aut facientibus vel servantibus in hoc consilium vel opem duxerint adhibendam, per diœcesanos locorum, præsentis auctoritate concilii moneantur, ut infra mensem a tempore monitionis huiusmodi numerandum, statuta deleant, banna, prohibitiones, & præcepta revocent, ad consimilia numquam

ANNO
CHRISTI
1276.

numquam ulterius processuri: alioquin excommunicationis sententiæ, quam ex nunc in ipsos ferimus, extunc subjaceant ipso facto.

XII. *Contra illos qui fugientes ad ecclesiam, extrahere præsumunt ab ecclesia, vulnerant, vel interficiunt.*

Quorumdam insolentias perversorum, qui Dominum Iesum Christum verbis tantummodo profitentes, nec Deum timere, nec homines revereri, pro suorum atrocitate factorum manifestissime convincuntur, in tantam acceperunt temeritatis vel infantiæ audaciam prorupisse, quod confingentes ad ecclesiarum tutelam, contra juris utriusque statuta, & ecclesiasticam libertatem, ibidem vulnerant, mutilant, interficiunt aut incendunt; aut exinde extrahunt, violenter extractos vulnerare seu mutilare præsumunt, nonnumquam eis ultimum supplicium inferentes; aut ista fieri præcipiunt aut procurant, seu consilium aut opem exhibent in tantis sceleribus perpetrandis. Nos itaque, quos zelus comedit dominus Dei, huiusmodi sacrilegorum excessus detestabiles & horrendos, quos non solum evidentiâ rei docet inhumaniter execrabilis, sed inolevisse jam præsumptione damabili, recensita præteritorum memoria comprobat & declarat, castigatione canonica cohilbere volentes, præsentis approbatione concilii duximus statuendum, quod taliter delinquentes, excommunicationis sententiæ, quam in ipsos proferimus, subjaceant ipso facto. Quam quidem sententiam locorum ordinarii, ejusdem autoritate concilii, solenniter in subiectis sibi ecclesiis denunciari faciant, & usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari: eisdem nihilo minus mutilatoribus & interfecto-ribus, necnon & iis qui huiusmodi mutilationes & homicidia fieri præcipiunt vel procurant, aut facientibus, consilium vel opem impendunt, feuda & beneficia, si qua ab ecclesiis taliter violatis obtinent, eo ipso protinus amissuris, quæ ad ecclesiam a qua illa obtinere noscuntur, libere revertantur. Filii etiam eorundem non solum nihil obtineant de præmissis, sed ad beneficia ecclesiastica de cætero assequenda, eo ipso reddantur prorsus inhabiles & indigni.

XIII. *Contra illos qui impediunt jurisdictionem ecclesiasticam.*

Cum nonnulli temporale dominium obtinentes, seu sæcularis judicariæ potestatis gerentes officium, jurisdictionem sanctæ matris ecclesiæ subvertere vel imminuere exquisitis astutiis moliantur: Concil. general. Tom. XI.

A nos eorum malitias ultione canonica reprimentes, statuimus inhibentes, ne quis in foro ecclesiastico litigantes, seu litigare volentes, super causis mere ecclesiasticis, seu quæ ad forum ecclesiasticum de antiqua & approbata consuetudine, & hæcenus pacifice observata, pertinere noscuntur, ad desistendum compellat, per ipsum, vel parentum, aut consanguineorum, sive rerum eorum vel personarum, huiusmodi captionem, modisve aliis quibuscumque. Si qui vero contra præsumperint, excommunicationis sententiæ, præsentis autoritate concilii, se noverint subjacere.

XIV. De Iudæis.

De Iudæis, quorum perfidia plerumque simplices Christianos fraudulenter decipit, & malitiose secum pertrahit in errorem, sacro approbante concilio duximus ordinandum, ut non nisi in civitatibus, castris, & aliis locis insignibus, habitare præsumant: temporalibus locorum dominis, & vices gerentibus, seu loca tenentibus eorundem, districtius inhibentes, ne Iudæos ipsos permittant alibi, quam in locis expressis superius habitare: ipsi ad hoc, si res exegerit, a diocesanis locorum, ejusdem autoritate concilii, per censuram ecclesiasticam compellendis.

XV. De privilegiis & excessibus privilegiatorum.

Licet regularis observantiæ professores, & alios quos sedes apostolica exemptionis seu libertatis majoris decoravit titulis, aut privilegiis insignivit, attollere condignis favoribus intendamus, ipsorumque privilegia, quantum ad nos attinet, servare penitus illibata: sic tamen eos suis iuribus manere contentos affectamus, quod privilegiorum suorum limites in aliorum injuriam non extendant. Proinde sacro approbante concilio duximus statuendum, districtius inhibentes, ne deinceps religiosi quicumque, vel etiam sæculares, exemptionis seu libertatis sedis apostolicæ privilegiis communiti, excommunicatos publice, vel nominatim interdictos, seu usurarios manifestos, ad Divina seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam, scienter admittant. Qui vero contra præsumperint, præter penas a jure statutas, ingressum ecclesiæ eo ipso sibi noverint interdictum: donec prolatoribus sententiarum huiusmodi, quorum autoritatē contempserint, & aliis quorum interesse cõtigerit, de prædictis excessibus & omni interesse ac damnis, satisfecerint cõpetenter.

XVI. De pœnis.

Cû juris utilitas tot & tantis excogitata vigiliis, sufficienter nequeat prosperari, si pro-

T t t cessus

ANNO
CHRISTI
1176.

cessus ministrorum iustitiæ contingat ini- A
quorum machinationibus impediri: ut
illorum audaciam, quos amor Divinus a
malo non revocat, saltem rigor ecclesia-
sticæ coarctat disciplinæ: facti provisione
concilii duximus statuendum, quod si quis,
cujuscumque dignitatis, aut conditionis
extiterit, nuncios seu executores eccle-
siasticorum iudicum, aut alios litteras eo-
rundem actave judicialia deferentes, hac
occasione verberare, capere, derinere, oc-
cultare, carceri mancipare, mutilare, aut
quod gravius est censendum, interficere, B
litteras vel acta prædicta personis memo-
ratis auferre, seu ea corrumpere, cancel-
lare, aut alias destruere quoquo modo,
vel sic ablata celare præsumpserit, aut ut
ista fiant procuraverit, aut facientibus
consilium vel opem duxerit adhibendam,
excommunicationis sententiæ, quam ex-
nunc in ipsos proferimus, subiaceat ipso fac-
to: a qua nisi prius tam iudici, cuius au-
toritatem contempserit, quam passo inju-
riam, & cæteris quorum intererit, prout
excessus postulat atrocitas, satisfecerit C
competenter, nullatenus absolvatur.

Ad quorum memoriam in perpetuum obser-
vandam, & præmissorum testimonium, sigillum
nostrum duximus præsentibus apponendum. Da-
tum in eodem concilio, Idibus Septembris, anno
Domini M C C L X X V I. Romana ecclesia va-
cante.

A V T O R I T A S C O N C I L I I.

*Simon miseratione Divina tituli S. Cæcilie presbyter
cardinalis, apostolicæ sedis legatus, ad futuram
rei memoriam.*

N V per in generali concilio nostræ legationis per
nos Bituris congregato, nonnulla pro defen-
sione ecclesiasticæ libertatis, & tranquillo statu ecclesia-
rum, a sede apostolica nostro regimini commissarum,
deliberatione provida, de ipsius approbatione concilii
ordinanda duximus, ac etiam statuenda: quæ quidem
nostræ approbationis huiusmodi perpetuam decerni-
mus obtinere firmitatem. Ne igitur per aliquorum
malitiam, privilegiorum sive indulgentiarum, colle-
giis, locis, ordinibus, communitatibus, seu personis
quibuscumque, sub quacumque forma vel conceptione
verborum, a sede apostolica concessarum, prætextu, E
adversus observationem ordinationum & statutorum
huiusmodi, quisquam immunitatem quovis exquisito
colore sibi vendicare præsumat, aut habeat se quo-
modolibet excusare: litterarum apostolicarum teno-
rem, per quas nobis expresse conceditur, quod præ-
missis seu aliis nequicquam obstantibus, censuram
ecclesiasticam, officium nostrum, & omnia ad ip-
sum spectantia, aut quæ nobis officii ratione compe-
tent, exercere libere valeamus (quas quidem in dicto
Bituricensi concilio solemniter fecimus publicari)
litteris præsentibus ipsis ordinationibus & statutis an-
nexis iussimus annotari. Tenor autem litterarum ip-
sarum talis est.

“ G R E G O R I V S episcopus servus servorum Dei,

dilecto filio Simoni tituli sanctæ Cæcilie presby- A
tero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & “
apostolicam benedictionem. Cum tibi plenæ le- “
gationis officium in regno Franciæ, civitate ac dioc- “
cesi Lugdunensi, necnon & in partibus transmarini- “
nis, duxerimus committendum: ne circa executio- “
nem illius, vel eorum quæ ad ipsum spectant offi- “
cium, vel tibi ratione ipsius competunt, te con- “
tingat aliquatenus impediri: discretioni tuæ, ut “
non obstante aliqua indulgentia, quibuscumque “
archiepiscopis, episcopis, abbatibus, cæterisque “
prælatibus ecclesiarum, sive aliis personis ecclesiasti- “
cis vel secularibus, cuiuscumque sint præeminen- “
tiæ, conditionis, aut status, seu collegiis, vel di- “
gnitatibus, aut ordinibus, a sede apostolica sub qua- “
cumque forma verborum vel expressione concessa, “
etiamsi contineatur in ea quod aliqua litteræ quan- “
tumcumque quælibet obstantia seu obstat possibi- “
lia expressis removeentes, ipsi aliquatenus non ob- “
stant; sive quod de ipsa indulgentia, dignita- “
tibus, ordinibus, seu nominibus propriis ipsorum “
ordinum, dignitatum, seu etiam personarum, ple- “
nam & expressam, seu etiam de toto tenore ipsius “
indulgentiæ sigillatim & de verbo ad verbum oport- “
eat fieri mentionem; seu quod personæ huiusmo- “
di ab homine excommunicari, suspendi, vel inter- “
dicti non possint per litteras apostolicas vel legato- “
rum sedis apostolicæ, in quibus de ipsis dignitati- “
bus, ordinibus, nominibus, seu indulgentia, vel “
ejus tota serie plena & expressa, sive de verbo ad “
verbum, in eisdem apostolicis vel legatorum ipso- “
rum litteris mentio non habetur, & qualibet alia “
indulgentia cuiuscumque tenoris, formæ, vel expres- “
sionis existat, per quam præsentibus non expres- “
sam vel totaliter non insertam, huius nostræ con- “
cessionis effectus impediri possit, vel quomodolibet “
retardari, dictum officium, & omnia ad ipsum per- “
tinentia, sive tibi ratione ipsius competentia, libere “
sine cuiuscumque conditionis vel alterius impe- “
dimenti objectione valeas exercere, plenam & libera- “
ram tibi autoritate præsentium concedimus facultate- “
tem. Datum Vienna vii. Kal. Octobr. pontificatus “
nostri anno IV. “
an. Chr. “
1174.

G R E G O R I V S episcopus servus servorum Dei,
dilecto filio Simoni tituli S. Cæcilie presbytero car-
dinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostoli-
cam benedictionem. Vt eo efficacius commissum tibi
legationis officium promovere valeas, quo majore
per nos fueris autoritate munitus: discretioni tuæ
exercendi libere censuram ecclesiasticam in omnes
tam cathedralium, quam aliarum ecclesiarum præ-
latos, exemptos & non exemptos, in universa quoque
capitula & conventus, duces, marchiones, comites,
necnon barones, ballivos, & quoscumque alios nobiles,
in rectores etiam, potestates, consiliarios, universitates,
populos, & quascumque personas ecclesiasticas,
regulares, seculares, etiamsi militiæ Templi, vel Hos-
pitalis S. Ioannis Hierusalem, vel S. Mariæ Teutho-
nicorum, seu Cisterciensis, Cluniacensis, Præmon-
stratensis, Minorum, aut Prædicatorum ordinum fue-
rint, & in quibuslibet alias publicas vel privatas tuæ le-
gationis, eum videris expedire: non obstantibus
quod aliquibus a sede apostolica sit indultum, quod
interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint,
aut aliquibus privilegiis, indulgentiis, vel
litteris quibuscumque, dignitatibus, ordinibus, locis,
vel personis, generaliter vel specialiter, sub qua-
cumque forma vel conceptione verborum, ab eadem
sede concessis, de quibus, quorumve totis tenoribus,
de verbo ad verbum, seu ordinibus, locis, aut pro-
priis,

ANNO CHRISTI 1277. priis personarum nominibus, certa, specialis, plena, determinata, & expressa mentio sit habenda, & per quæ etiam continerentur in ipsis, quod per qualvis apostolicas litteras quælibet obstantia remouentes, eis in aliquo nequeat derogari, nullum in præmissis volumus obstaculum interponi, nec cuiquam contra ea præsidium quomodolibet exhiberi, plenam & liberam concedimus autoritate præsentium potestatem. Datum Lugduni xiv. Kalendas Septembris. pontificatus nostri anno III.

In cuius rei testimonium & munimen perpetuum, sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum. Actum in eodem concilio, Idibus Septembris anno Domini MCCLXXXVI. Romana ecclesia vacante.

G. C. Huius concilii statuta misit Simon legatus ad omnes Franciæ regni episcopos: ut, qua legatio sua parceret, ubique seruentur. Hoc adeo intelligimus ex Ioannis archiepiscopi Turonensis ad episcopum Nannetensem epistola, præmissa Bituricensi concilio in collectione conciliorum provincie Turonensis, quæ a Ioanne Maano edita est, & apud nos extat manuscripta beneficii Agidii Menagni v. cl. Qua in editione, adscribitur concilium nostrum anno MCCLXXXVII. falso quidem, si spectatur annus, quo celebratum est; vere forsitan, si tempus, quo ad omnes episcopos transmissum.

IOANNES TIRONENSIS

ARCHIEPISCOPVS.

Missa sibi a Simone legato Bituricensis concilii statuta, ad Nannetensem episcopum transmittit.

Ioannes Dei gratia archiepiscopus Tironensis, venerabili in Christo fratri eiusdem gratia episcopo Nannetensi salutem & sinceram in Domino caritatem.

STATUTA concilii Bituricensis nuper a reverendissimo in Christo patre domino Simone præmissa gratia tit. sanctæ Cæcilie presbytero cardinali, convocatis fratribus autore Domino salubriter celebrata, ac remedia pro defensione ecclesiasticæ libertatis adhibita, opportune nobis ab eodem reverendissimo patre transmissa, & copiam potestatis ab apostolica sede sibi concessæ, ut ea faciamus venerabilibus in Christo fratribus suffraganeis nostris Tironensis provincie publicari, & a nostris immediate, & eorum suffraganeorum subditis per ipsos, inviolabiliter recepimus in hæc verba.

Simon miseratione Divina tit. sanctæ Cæcilie presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, venerabili in Christo fratri eadem gratia archiepiscopo Tironensi, ad futuram rei memoriam. Nuper in generali nostræ legationis concilio per nos Bituris congregato nonnulla, &c. cum literis duabus Gregori X. ut supra. Addu Simon legatus. Inde est quod vobis autoritate apostolica mandamus, quatenus statuta huiusmodi, quæ vobis mittimus tenore præsentium litterarum nostro sigillo sigillatarum, vestris subditis publicanda, faciatis ab eis, prout convenit, irrefragabiliter observari: copiam statutorum ipsorum, ipsis suffraganeis, & eorum singulis, nihilo minus facientes, cum fueritis requisiti.

Datum Tironis, die Martis post festum Resurrectionis Domini, anno ejusdem Domini MCC LXXVII.

Concil. general. Tom. XI.

VITA ET EPISTOLA
IOANNIS PAPÆ XIX.

VULGO XXI.

IOANNES, huius nominis decimus sextus, antea Petrus Hispanus vocatus, patria Vlyssipponensis, professione medicus, ex episcopo Tusciano ad supremam ecclesiæ dignitatem evehctus est Viterbii xv. Septembris anno Domini MCCLXXXVI. Palæologum, quem ad Romanæ fidei professionem, prout in concilio Lugdunensi promiserat, eisdem induxit: hunc simul & reges Orientales admonuit, ut arma pro defensione fidei susciperent. In eo laudem singularem meritus est, quod pauperes studiosos facultatibus & beneficiis juverit: librosque de medicina, aliaque de arte logica opuscula composuerit, et quibus, teste Trithemio in chronico Hirsaugiensi, summula quædam extat, quam Thesaurum pauperum appellant, medicinæ non inutilis. Siffridus lib. 2. epitomes suæ scribit de hoc pontifice, quem Ioannem XVIII. perperam nominat, quod dum quemdam librum (ut dicebatur) hereticum & perversum diceret, subito domus, in qua sedebat, super eum corruerit, eumque intantum concussit, ut infra spatium quinque dierum miserabiliter moreretur, replicans sæpius hæc verba: Quid fiet de libello meo? Quis complebit libellum meum? Quæ per rumorem accepta, si vera sunt, magnam Dei providentiam, qua suam ille gubernat ecclesiam, mirabiliter ostendunt. Idque accidit, cum pontificatum octo mensibus, & aliquot diebus tenuisset.

EPISTOLA

IOANNIS PAPÆ XIX.

AD EDVARDVM I. REGEM ANGLIÆ.

De non gravanda Hibernia.

Ioannes episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Eduardo illustri Angliæ regi salutem & æternam benedictionem.

PATERNUM amorem ad tuæ celsitudinis incrementa, fili carissime, gerimus: dum te ad ea, quæ iusto placent iudici, tui regni, terrarum & subditorum tuorum sint opportuna quieti, & sanæ tuæ pariter & honori prospiciant, sollicitis hortationibus invitamus. Propter quod in us persuasiones nostras devota debes mente suscipere, & ad executionem illarum te paratum & flexibilem exhibere. Ecce, fili, quasdam accepimus litteras directas pridem per Hibernicos magnates & populum, dilectis filiis nostris Anselmo, tituli sanctorum Marcellini & Petri presbytero, & Luce sanctæ Mariæ in Via lata diacono, cardinalibus, apostolicæ sedis nunciis, & per eos nobis suis interclusas litteris destinatas: in quarum serie vidimus inter cætera contineri, quod cum felicis recordationis Hadrianus papa prædecessor noster, sub certis modo & forma distinctis apertis apostolicis litteris, inde factis, claræ memoriæ Henrico regi Angliæ, progenitori tuo dominium Hiberniæ concessisset, ipse rex ac successores ipsius reges Angliæ usque ad hæc tempora modum & formam huiusmodi non servantes, quin immo eos transgredientes, indebite afflictionibus & gravaminibus inauditis importabilium servitutem ipsos diutius opprefferunt. Nec fuit hæcenus qui revocaret illata gravamina, aut errata corrigeret,

Ttt ij non

non fuit quem pia compassio super eorum contritione amoveret; quamvis super his ad te recurfus habitus fuerit, & clamor validus oppressorum aures tuas quâdocumque pulsaverit. Unde talia ferre nequeunt, ulterius coacti sunt se a dominio tuo subducere, & alium in suum regimen advocare. Hæc, dilectissime fili, si veritate nitantur, tanto nimirum infectiora nostris accedunt affectibus, quanto desideramus intentius ad te tibi prospere cuncta cedant. Circa illa versari sedulo debes, eaque promptis affectibus exequi, quæ tuo sint placita creatori, & ab omnibus abstinere solite, per quæ contra te debeat provocari ipse Deus ac dominus ultionum, qui gemitus afflictorum injuste minime despiciit, & qui propter injustitias peculiarem suam dejecisse describitur populum, & translationem fecisse regnorum. Quanto etiam desiderabilius, iis præsertim impacatis temporibus, cupimus te illis libenter intendere, per quæ suorum corda fidelium ad tuam benevolentiam & obedientiam debeant alicui, & illa prorsus vitare, quibus valeant a tuæ cultu devotioris avelli. Quia itaque, fili, tua non modicum interest hujus novæ mutationis vitare dispendium, quamplurimumque expedit ut hæc non negligantur turbationis initia, ne, illis periculose crescentibus, sero medicinarum remedia præparentur, excellentiam regiam sollicitamus attente præsentibus, sano nihilo minus consilio suadentes, quatenus hæc prudenti meditatione considerans, & cum suo discreto consilio conferens, super illis circa præmissorum gravaminum correctionem & reformationem debitam & festinam, viis & modis decentibus sic sufficienter providi mandes, & facias, sic discriminosis principii in hac parte obstat procures, quod & illi, per quem regnas, placere valeas; & te in iis efficaciter implente quod debes, cujusvis adversum te iustæ querelæ materia conquiescat. Per quod iidem Hibernici saniori ducti consilio tibi ut domino pareant, aut si, quod absit, in inepta rebellionem manere voluerint, causam suam in apertam injustitiam, te apud Deum & homines exculato, convertant. Ut autem de prædictis gravaminibus & querelis, quibus prædicti inniuntur Hibernici, tuis sensibus innotescat ad plenum, antedictas litteras missas cardinalibus antedictis, cum forma litterarum, quas prædictus Hadrianus prædecessor noster eidem Henrico regi Angliæ de terra Hiberniæ concessit, tuæ magnitudini mitimus præsentibus inclusas. Datum, &c.

ANNO
CHRISTI
1277.

° ** CONCILIVM COMPENDIENSE

Ex apographo R. P. Jac. Sirmondi S. I.

Concilium provinciale ecclesiæ Remensis habitum Compendii a rever. patre ac domino Petro Barbet archiepiscopo Remensi in canonicis cathedralibus, anno Dom. MCCLXXVII.

V Niversis presentes litteras inspecturis, Petrus miseracione Divina Remensis archiepiscopus, Milo Suetionensis, Reginaldus Belvacensis, Guido Noviomenis, B. Catalaunensis, Ingerannus Cameracensis, Philippus Tornacensis, Henricus Morinensis, & Robertus Silvaneensis, eadem miseracione Divina episcopi, Remensis ecclesiæ suffraganei, in concilio provinciali apud Compendium congregati, salutem in Domino sempiternam.

A Cæca cordis emulatio, supereminansque zizaniam humani generis inimicis, sic quorundam inferiores oculos obtexit caligine, sic etiam venenum infudisse dignoscitur cordibus eorumdem: ut quid de jure liceat, aut quid de honestate deceat, non attendant. Ac non solum in subditos, immo etiam, quod horrendum est dicere; in proprios prælatos, & ipsos quibus ex debito fore noscuntur filiationis adstricti, frequenter sæviunt, & nonnunquam contra eos calumniosos & graves non zelo justitiæ, sed rancoris, suscitant quæstiones. Attendentes igitur quod capitula & canonici cathedralium ecclesiarum nostræ Remensis provinciæ in nos, qui licet immeriti præsidemus eidem, nescimus quo ducti spiritu, quod dolentes referimus, exercuerunt spiritualia jura, sibi damnabiliter usurpando, interdum autoritate propria, interdum etiam per exquisitas lites, quas contra nos aggredi non verentur, nonnunquam etiam per subtractionem Divini officii, contra nos pro sua libertatis arbitrio sua organa suspendendo: idcirco nos super præmissis intendentes, prout possibilitas aderit, salubre remedium adhibere, & præcavere periculis, quæ tam nos quam successores nostri incurere valeremus: deliberatione inter nos habita, de communi consensu conveniendum duximus & unanimiter statuendum, quod quotiescumque contigerit, inter nos vel quemque ex nobis, & capitulum suæ cathedralis ecclesiæ, discordiam suscitari super reformatione pacis, si fieri poterit, bono modo, necnon ad defensionem causæ, fraterno more, alter alterius portantes onera, adistemus nobis ad invicem, contributionem nihilo minus pecuniariam, prout magnitudo causæ poposcerit, ei qui causam hujusmodi seu litem habuerit, facientes. Et ut super his cum majori valeat autoritate procedi, ne etiam animose, quod absit, contra capitula præfata quicquam prosequi videamur: ordinatum est inter nos consensu unanimi, quod nos annis singulis in quindena Pentecostes personaliter conveniemus Parisius, ibidem tam de communibus, quam de propriis negotiis insinual tractaturi, & habituri maturum consilium, ne causam ullam contra ipsa capitula, nisi veram & justam, aliquatenus prosequamur. Obligamus insuper nos omnes ad invicem ad observanda præmissa, & omnia bona nostra. In cujus rei testimonium sigilla nostra præsentibus litteris sunt apposta. Datum in loco prædicto, anno Domini MCCLXXVII. ante Ramos Palmarum.

ANNO
CHRISTI
1277.

** CONCILIVM

CONSTANTINOPOLITANVM,

In quo Ioannes Beccus Romanam fidem profitetur; Romanumque primum agnoscit, mense Aprilii, ann. MCCLXXXVII.

E Superfunt hujus concilii synodales ad pontificem litteræ editæ ab Odorico Raynaldo: ex quibus constat, paulo ante celebratum fuisse Constantinopoli universale Græcorum concilium: missum quoque ad pontificem fuisse voluminem, quo acta concilii continebantur: has autem ipsas litteras esse synodi, quæ relicta est Constantinopoli ab illa generaliore.

ANNO
CHRISTI
1277.

Litteræ

Litteræ patriarchæ CP. & concilii,
cum professione fidei, & recogni-
tione primatus

Sanctissimo & beatissimo summo pontifici apostolica sedis veteris Romæ, & universali pape, domino Ioanni, Ioannes misericordie Divina patriarcha Constantinopolitanus Romæ novæ, cum omni nostra sacrosancta synodo debuit reverentiam vestre obedientie, ac inclinationem & oratorum postulatio-

Pincipii boni optimum esse finem, omnibus ab-
que dubio clare patet. Et quare non, cum *omne*
donum perfectum desus sum sit, descendens a Patre lu-
minum? Hoc enim concessio, consequens est credi
omne principium cuiuscumque rei optime inchoatæ a
Divino pendere consilio, & propter hoc necessario
tale principium in finem desinere gloriosum. Quod
enim a Deo bene inchoatum est, quomodo non opti-
me terminabitur auxiliante Deo quale quid factum
est, & super iis, de quibus nunc propositum est nobis
dicere, o Divinum & sacrum caput. Nam ecclesia
sancti unione feliciter inchoata tempore felicitatis memo-
ria beatissimi illius viri (si tamen virum, & non angelum,
voci oportet felicitem illum, sanctissimum pa-
pam decimum dicitur Gregorium) ad gloriosorem
finem, quam * ad ipsam videlicet unionem summum
Dominus consummavit in diebus, in quibus ad deco-
ram apostolicæ sedis, & illuminationem perspicuum
firmamenti universalis ecclesiæ, vos, nomine gratiæ
nominatum, Deus eligendo constituit. Quod quidem
apostolicæ sedis nuncii, reverendissimi scilicet fratres
nostri & coepiscopi Iacobus Ferentinus & Gaufridus
Taurinensis, & de Deo accepto ordine prædicatorum
religiosissimi nostri fratres Raynonus prior Vi-
terbiensis, & Salvus lector Lucanus, vestre sanctita-
tis orationibus prosperati, pervenerunt ad sanctos &
potentissimos nostros moderatores, & ad nostram hu-
militatem, & ad eam, que apud nos inventa est sa-
cræ & sanctam synodum relictam ab universitate
magne synodi, que apud nos paulo ante fuerat cele-
brata: dictæ ecclesiasticæ unionis inchoatio, auto-
re Deo, & absque defectu sine prospero consummata
est.

Et quomodo quidem potens & sanctus "modera-
tor noster, cum " Divinitus geminato ramo radicis,
sacro, potenti, & sancto nostro moderatore, confir-
mationem ecclesiasticæ unionis in fide perfecta & di-
ligenti certitudine fecerunt, poterit noscere maxima
sanctitas vestra & ab ipsis, que ad ipsam mittuntur,
litteris potentie suæ, & ab instrumento juramentorum
factorum per ipsos, & ab iis, que apostolicæ sedis nunci-
i ore tenus divinis auribus vestre insonuerunt san-
ctitatis. Quomodo quoque nos robor præstamus, & si-
nem apponimus glorioso principio huiusmodi operis
unionis, poterit scire vestra a Deo magnifica sancti-
tas, & a volumine synodicali, quod sibi ostenditur,
quod humilitas nostra cum toto lacro ipsius conventu
firmavit & roboravit subscriptionibus manualibus,
que apud nos vigorem obtinent juramentum.

Habet insuper noscere & ab iis que in presenti
scripto specialius nos dicemus omnimode, præbentes
vestre apostolicæ sanctitati certitudinem nostræ ad
apostolicam sedem puræ perfectæque obedientiæ. Di-
cimus enim, sub testibus Deo & angelis verba facien-
tes, quod omne schisma inter ecclesias Dei, veteris
Romæ scilicet & novæ nostræ, male introductum
in læsionem Christianitatis, aspernimus & abjicimus;

Concil. General. Tom. XI.

A & præcordiali affectu, & ex tota anima prius ipsum
deponentes, per linguam, & labia, & prolative no-
strum sermonem, etiam in præsentis scripto ipsum ab-
negamus, & ecclesiasticam pacem & unitatem, & pri-
matum apostolicæ sedis confitemur, recognoscimus,
acceptamus, & sponte suscipimus; & ad ipsius obe-
dientiam spontanei venientes, ratum habere, & con-
servare immutabile promittimus & asserimus, & eas
prærogativas, quæ a principio ante schisma præsta-
bantur apostolicæ sedi ab illis, qui pro tempore, pon-
tificio in Constantinopoli fugebantur, integra & in-
violabilia promittimus conservare. Schisma enim;
quod in medio intercessit, intimo cordis affectu &
tota animi voluntate aspernantes; compaginamus &
coaptamus nosmet ipsos lineæ pontificum illorum, qui
ante schisma apostolicæ sedi veteris Romæ suam obe-
dientiam canonice & legitime conservabant; & ni-
hil omnino imperfectum omittere pollicemur de iis,
quæ ante schisma illi divi & sancti imperatores apo-
stolicæ sedi præstando roborarunt & affirmarunt; in-
super etiam & de iis que in sacris conciliis patres no-
stri ad ipsius obedientiam demonstrabant se conserva-
re. Rursus ad apostolicam sedem confirmamus invio-
labilitate & integre omnes prærogativas & privile-
gia, que ante schisma, reverendi & beati imperato-
res, & ceteri patres nostri doctores, ad primatum
apostolicæ sedis in obedientiam ostendebant: videli-
cet, quia ipsa sacrosancta Romana ecclesia summum
& perfectum primatum & principatum super univer-
sam catholicam ecclesiam obtinet, quem in seip[s]a ab
ipso Domino, in beato Petro apostolorum principe
seu vertice, cuius Romanus pontifex est successor,
cum plenitudine potestatis recepit, vere ac humili-
ter recognoscimus. Et quemadmodum præ aliis tene-
tur fidei veritatem defendere: sic, & si que de fide
subortæ fuerint questionibus, suo debent iudicio defini-
ri. Ad hanc potestatem quilibet, gravatus in negotiis ad
forum ecclesiasticum pertinentibus, appellare: & in
omnibus causis, ad examen ecclesiasticum spectanti-
bus, ad ipsius potestatem recurri iudicium: & eidem omnes
ecclesiæ sunt subiectæ, ipsarumque prælati obedientiam
& reverentiam sibi debent. Apud hanc autem
plenitudo potestatis consistit, quod ea, que ceteræ eccle-
siæ, & patriarchales specialiter, diversis temporibus
privilegia obtinuerunt, sanctionibus beatorum san-
ctorum imperatorum illorum, & canonicis sanctio-
nibus sacrorum & Divinorum conciliorum, eadem
Romana ecclesia confirmavit & roboravit: & non aliter
obtinerunt confirmationem ecclesiarum huius-
modi prærogativæ, nisi eadem ecclesia Romana suum
super iis iudicium & sententiam protulisset: sua ta-
men prærogativa tam in generalibus conciliis, quam
in quibuscumque aliis semper salva. Et de abnegatione
quidem schismatis, & recognitione primatus apo-
stolicæ sedis, tanta sint dicta.

B Quoniam autem multum schismatis tempus, opi-
nionem quibusdam vanam & falsam tribuit, quod sit
aliqua differentia dogmatum inter utramque eccle-
siam, Græcam videlicet & Latinam, propter in sym-
bolo factam additionem per Romanam ecclesiam:
oportet utique, nos libellum fidei exponere, ex quo vos-
tra Deo magnifica altitudo, & tota Romana eccle-
sia, cognoscat, quod nulla differentia fidei sit iis, qui
symbolum primi Nicæni concilii legunt, & qui sym-
bolum Constantinopolitani secundum concilii prædi-
cant, & iis, qui hoc symbolum, quod a Romana eccle-
sia legitur cum additione, venerantur.

C Credimus enim in unum Deum ingenitum Patrem
omnipotentem, immortalem, invisibilem, impalpabilem,
universum implentem, & super omnia existentem,
conditorem totius creaturæ visibilis & invisibilis,

T t t iij

ANNO
CHRISTI
1277.

IOAN. 14.

Iſ. 53.

* add. in

* add. ſecū-
dum

* add. diſ.

I. Cor. 2.

* Corr. Pro-
funditur
quidem &
procedit,
* add. a
Deo

lis, corporalis & ſpiritualis. Et in unum Dominum A
Ieſum Chriſtum, Verbum, unigenitum Filium, æter-
num ab æterno Patre, principium de principio, lu-
men de lumine, Deum de Deo, omnipotentem de
omnipotente, æqualem incommutabiliter generanti
Patri, prout ipſe Dominus in evangelio aſſerit dicens:

Qui videt me, videt & Patrem; qui ante ſimnia ſæ-
cula natus, ineffabilem & intellectu incomprehenſi-
bilem habet nativitatem: *Generationem eius quis
enarrabit?* ſacra fatentur eloquia, hoc eſt nullus. In
conſummatione ſæculorum deſcendit inſeparabiliter
ex paterno ſinu "intemeratam & ſemper virginem
Mariam, & noſtram ex ipſa aſſumpſit naturam, car-
nem videlicet humanam cum anima rationali, non
ſecundum phantaſiam, ſed ſecundum veritatem; ne-
que "ſupernam & intemporealem nativitatem adopta-
tus, neque ſecundum inferiorem temporalem: natu-
ralis enim exiſtens & verus filius Dei, naturalis & ve-
rus ſemper virginis Mariæ ipſe idem filius exiſtit,
qui carnem accepit ex ipſa, viſibilem in viſibilis, mor-
talem immortalis, paſſibilem impaſſibilis, palpabi-
lem impalpabilis: in qua carne & pro nobis ſponte
ſuſcepit paſſionem, vera carnis paſſione. Mortuus &
ſepultus & deſcendens ad inferos, & tertia die, ſe-
cundum ſcripturam, reſurgens a mortuis vera carnis
reſurrectione. Poſt quadraginta "a reſurrectione ſua
a mortuis, aſcendit ad cælos, cum eadem, qua reſur-
rexit, carne & anima: & ſedet ad dexteram Dei Pa-
tris, introitum in cæleſte regnum nobis elargiens. *Qui
venturus eſt iterum iudex vivorum & mortuorum,
redditurus unicuique ſecundum opera ſua.*

Credimus eodem modo & in Spiritum ſanctum, C
omnia ſervantem, etiam profunda Dei, qui naturali-
ter in eſt Deo & Patri & eſſentialiter inhius eſt, ut
ita dicamus, & indiviſibiliter ex ipſo procedens; na-
turaliter in eſt & Filio, & eſſentialiter illi inſtus eſt,
& indiviſibiliter ex ipſo procedit. Profunditur "quod
enim idem procedit, quemadmodum a fonte, "Deo
& Patre: profunditur autem & ab ipſo filio, quemad-
modum a fonte, velut utriusque & ex ipſo Deo & Patre.
Sed licet Pater fons Spiritus ſit, & Filius fons Spiritus
ſit: non tamen duo fontes Spiritus Patrem & Filium fidelis
& pia intelligentia tenet: & propter hoc communem
Patris & Filii Spiritum S. eccleſiæ luminaria & do-
ctores theologizarunt. Sicut enim de ſubſtantia Patris
naturaliter Spiritus eſt, ſic & ex ſubſtantia Filii natu-
raliter Spiritus eſt: & ſicut ſecundum ſubſtantiam
exiſtit Dei & Patris, ita & ſecundum ſubſtantiam
Filii exiſtit: & ut proprius eſt eſſentiæ Patris, & non
extra hanc procedens in eſſe, ita & eſſentiæ Filii pro-
prius eſt, & non extra hanc procedens in eſſe. Natu-
ralium enim bonorum Dei & Patris eſſentialiter exi-
ſtens Filius communicator, habet Spiritum, ſicut
unuiſquique noſtrum, proprium in ſeipſo continens
ſpiritum, & ex intimis viſceribus ad extra profundit
ipſum. Propter quod & corporaliter ipſum diſcipulis
inſuflavit, quia inſpiratione Filii Spiritum novimus,
& ſenſum Chriſti Spiritum eſſe ab apoſtolo edocti ſu-
mus. Vnde unam eſſe catholicam & ſanctam apoſto-
licam eccleſiam conſtitentes, in qua unum datur
baptiſma, & vere remiſſio omnium peccatorum, tri-
bus perſonis, ſcilicet Patri, & Filio, & Spiritui ſan-
cto, in quibus & ad quas perſonas baptizamus, glo-
riam referimus, ſicut uni Deo: & ipſas tres eſſe co-
gnoscentes perſonas, unum Deum omnipotentem ip-
ſas cognoscentes, totamque in Trinitate Deitatem
coeſſentialem, coæternam, & coomnipotentem;
unius dignitatis, unius potentie, unius voluntatis,
unius operationis; ſingulam ſanctæ Trinitatis perſo-
nam Deum plenum & perfectum predicantes, & con-

fitentes. Et ita credentes, gloriam offerimus Patri,
gloriam offerimus Filio, gloriam offerimus Spiritui
ſancto. Credimus veram reſurrectionem noſtræ car-
nis, quam in præſenti vita geſtamus, & futuram vi-
tam, æternam, perpetuam expectamus. Credimus
etiam ipſum & unum Deum actorem eſſe & domi-
num omnipotentem, veteris & novi teſtamenti, pro-
phetarum & apoſtolorum: in Trinitate unum cogni-
tum Deum benedicentes nunc & in ſæcula. Amen.
Et hoc quidem uſque in tantum.

Ex quo autem ſanctæ Romana eccleſiæ propter di-
verſos errores, a quibusdam ex ignorantia, ab aliis ex
malitia introductos, dicit & prædicat eos, qui poſt
baptiſmum in peccata labuntur, non rebaptizandos,
ſed per veram poenitentiam ſuorum poſſe conſequi
veniam peccatorum; & ſi vere poenitentes in caritate
deceſſerint, antequam dignis poenitentie fructibus de
commiſſis ſatiſfecerint & omiſſis, eorum animas in
igne purgatorii poſt mortem purgari; & ad penas
huiusmodi relevandas prodeſſe iis fidelium vivorum
ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, ele-
molyas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus fieri
contueverunt ſecundum eccleſiæ inſtituta; & illorum
quidem animas, quæ poſt ſacrum baptiſmum ſuſce-
ptum nullam omnino peccati maculam incurrerint,
illas etiam, quæ poſt baptiſmum maculam peccati
contraxerunt, vel in ſuis manentes corporibus, vel
eiſdem exiitæ, ſicut ſuperius dictum eſt, ſunt purga-
tæ, mox in cæleſte regnum recipi: illorum autem ani-
mas, qui cum mortali peccato, vel cum ſolo origina-
li decedunt, mox in infernum deſcendere, penis diſ-
paribus puniendas; & quod nihilo minus in di-
cibus omnes homines ante tribunal Chriſti cum ſuis cor-
poribus comparebunt, redditori de factis propriis rati-
onem: quoniam quidem ſanctæ eccleſiæ Romana ſic
dicit & prædicat, recipimus hæc & conſitemur, qu-
oniam ſanctorum patrum Divinæ ſcripturæ ipſa con-
tinent.

Cum autem iterum cum ſupraſcriptis ſanctæ apo-
ſtolica eccleſiæ Romana dicit & prædicat, quod
ſeptem ſunt eccleſiaſtica ſacramenta, baptiſmus, de
quo dictum eſt ſupra; ſacramentum confirmationis,
quod per manus impositionem epifcopi conſerunt
chriſtiano renatos; poenitentia, euchariftia, ſacra-
mentum ordinis, matrimonium, & extrema unctio,
quæ ſecundum doctrinam B. Iacobi inſirmantibus ex-
hibetur: dicimus & deis hæc baptiſmum * hoc reci-
pimus, & conſitemur, ſicut ſecundum confirmati-
onis ſacramentum, licet apud eccleſiam Romanam per
impoſitionem manuum ſoli epifcopi conferant chriſ-
tiano renatos, apud nos autem indifferenter præla-
ti & prebiteri hoc faciunt: tamen nos eam, quæ hæ-
tenus apud nos obſervata fuit conſuetudo, in ipſa or-
dinatione conſervantes, quod a Romana eccleſiæ ſu-
per ipſa fit, ſanctificativum & perfectivum eſſe con-
ſitemur. Poenitentiam & ipſam amplectentes conſite-
mur & recipimus. Euchariftiam & ipſum ſacramen-
tum Euchariftiæ, per ſanctam eccleſiam Romanam
ex azymo pane conſectum, ſecundum ipſius antiquam
conſuetudinem per ipſam hætenus veneratam, ſimi-
liter illud, quod per nos conſicitur ſacramentum di-
cimus eſſe indiſtinctum; credentes & nos ipſam azy-
mum panem in ipſo ſacro officio Euchariftiæ vere
tranſubſtantiantur in corpus domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, & vinum in ſanguinem eius per ſuam ſanctiſſimi
ſpiritus virtutem & operationem; a nobis iterum ex
fermentato conſectum panem, ſacramentum etiam illud
cognoviſimus. Quod & conſervantes ſicut a principio
nobis traditum: credimus ſimiliter, ipſum panem
vere tranſubſtantiantur in corpus, & vinum in ſangui-
nem domini noſtri Ieſu Chriſti per ſanctiſſimi ſpiri-
tus,

ANNO
CHRISTI
1277.

tus, ut dictum est, virtutem & operationem. Sacramentum ordinis & ipsum amplectenter confitemur & recipimus. Matrimonium, de quo tener ipsa ecclesia Romana, quod nec unus vir plures uxores simul, nec una mulier simul habere permittitur plures viros; soluta vero lege matrimonii per mortem alterius conjugum, secundas, & tertias, & deinde nuptias legitime factas, sine cessive licitas esse dicit, si impedimentum canonicum, & causa alia non obstat: recipimus eodem modo, & de ipso idem dicimus nos. Extremam unctionem etiam ipsam recipimus, similiter cum aliis, quæ & a nobis celebrata eptapadum nominatur. Vnum summam dicamus: cum hæc omnia sic veneretur, & predicat dicta sancta ecclesia Romana, credimus & dicimus, quod vere, fideliter, & orthodoxe docet & predicat ipsa sancta ecclesia Romana: tamen & sic debemus nos permanere incommutabiliter in ritibus, qui a principio obtinent in ecclesia nostra. Hæc omnia superscripta ad confirmationem plenissimam exponentes abnegationis schismatis & puræ ac veræ nostræ obedientiæ ad primatum ecclesiæ Romanæ, & representationem & demonstrationem, quod concors sit plenissime & sine defectu nostra ecclesia secundum fidei orthodoxæ intellectum sanctæ apostolicæ matris omnium ecclesiarum ecclesiæ Romanæ, nostra bulla consueta roboravimus, mense Aprilis, quintæ Indictionis, sexti millennii septimi centeni octuagesimi quinti anni, secundo anno pontificatus nostri

*** CONCILIUM ALTERUM

CONSTANTINOPOLITANUM,

In quo excommunicati schismatici, qui concordiam cum Romana ecclesia initam respuebant.

LITTERÆ SYNODICÆ.

Ioannes miseratione Divina Constantinopolitanus patriarcha, universis, ad quos præsentis litteræ pervenerint, rei gestæ memoriam cum salute.

Caritati vestre notum fieri volumus per presentes, quod nobis existentibus in concilio Constantinopolitano, congregato pro discutienda scissura dudum facta inter ecclesiam Latinam & Græcam, per illum qui unitati invidet, & una cum ipso sacrosancto concilio deliberatione habita, omnes schismaticos, ac unionis ecclesiasticæ turbatores, qui prope & longe sub pertinacia sua ubicumque existant, qui non recipiunt sanctam Romanam ecclesiam esse matrem & caput omnium aliarum ecclesiarum, & fidelitatis orthodoxæ magistratam, & ipsius summum pontificem, primum pastorem omnium Christianorum, quoquoque fungantur officio vel ordine, pontificali dignitate, seu sacerdotali, diacicali; ac omnes alios universales schismaticos perturbatores, cujuscumque conditionis aut status existant, sive de imperiali, sive de senatus consilio, aut alicujus alterius conditionis; cum quibus & ipsum Nichiforum ducem, qui nominatur despotas, & Ioannem ducem de Patra, qui nominatur syntocrator, sicut schismaticos & perturbatores hujusmodi ecclesiæ umonis, & susceptoros schismaticorum, & persecutores ipsorum qui conveniunt ad hujusmodi ecclesiasticam unionem, & sicut illos, qui dividuntur de populiata nostra, & de nostra societate fugiunt propter obedientiam, quam fecimus ad apostolicam sedem: excommunicavimus, anathematizavimus, ipsosque damnatos pronunciamus, & peni-

atus reprobatos. In cujus rei testimonium, bullam nostram cum nostra subscriptione solita præsentibus duximus apponendam. Datum Constantinopoli apud sanctam Sophiam, anno Dom. MCCLXXVII. die Veneris, sexto decimo intrante Julio, Indictione quinta.

VITA

NICOLAI PAPÆ III.

Nicolaus tertius, cui Ioannis Cajetani nomen fuerat, ex nobilissima Vrfinorum familia genitus, ex cardinale diacono tituli sancti Nicolai, post interregnum sex mensium, magna cum alteratione pontifex creatus est Viterbii septimo Kalendas Decembris, anno Christi 1277. obstitente plurimum Sicilia rege Carolo, qui senator conclavi præfident, omnibus modis urgebat, ut e Gallia quispiam eligeretur. Inito pontificatu, Carolo Etruriæ vicariatum & senatoriam dignitatem abstulit: strictissime prohibens, ne ullus principum ad eam deinceps assumeretur. Exarchatum Ravennatem cum omni Flaminia recepit, cui comitem Bertholdum nepotem præfecit. Post multas comminationes, Venetos adegit, ut pacem cum Anconitanis pacifcerentur. Duos reges ex Vrfinorum familia creare decreverat, unum Etruriæ, alterum Longobardiæ præfecturus; ille ut Germanus ultra Alpes compelleret; hic ut Gallorum & Siciliensium potentiam recunderet. Laudatur in eo quod generosi animi & sani consilii, probatæ vitæ, morumque honestissimorum fuerit, literarum studiosos amaverit, in distribuendis beneficiis personarum electionem evitaverit. Præclaris ædificiis palatium exornavit, sancti Petri hortos muris circumdedit, ecclesiamque reparavit, in eaque pontifices depingi curavit. Idem etiam in sancto Paulo perfecit: canonicorum numerum auxit. Ordines ecclesiasticos divisit, unicuique domicilium proprium assignans, ut advenæ, quo in loco quisque magistratus, præsertim forensis, reperiretur, cognoscere possent. Palatium Lateranense ad finem perduxit. Sancta sanctorum restauravit. Ecclesiam S. Joannis propriis expensis reædificavit. Nunquã Missam sine lacrymarum profusione celebravit. Ordine Minorum maxime promovere studuit. Ecclesiis vacantibus optime omnium & prudentissime ipse unus providit. Magistratum alicujus curiæ ministros reformavit. Multa ad publicam utilitatem spectantia ordinavit. In hoc uno quibusdam culpabilis visus, quod in suos propensior observaretur: præsertim quod, ut iis beneficeret, aliis subtraheret. Tandem, licet cibi potusque abstinentissimus esset, morte tamen subitanea in octava Assumptionis Suriani sublatus est, cum pontificatum annis tribus, mensibus octo, & diebus quindecim obtinisset. Inde Romam relatus, in ecclesia sancti Petri sepultus est. Sedes quinque mensibus vacavit.

*** CONCILIUM LANGESIENSE *

A Ioanne Turonensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Dom. circiter MCCLXXVIII.

TITULI CANONVM.

1. De procurvationibus post visitationem præstandis.
2. Ut archidiaconi, archipresbyteri, & decani, extra civitatem officiales non habeant.
3. De matrimoniis clandestinis.
4. De filiis presbyterorum.
5. De testamento & eorum executoribus.

ANNO
CHRISTI
1278.ANNO
CHRISTI
1278.

6. De excommunicatis ultra annum.
7. De abusoribus literarum apostolicarum.
8. Qualiter ecclesia parochialis ad firmam trahi potest.
9. Ne participantes cum excommunicatis in generali excommunicentur.
10. De cessionibus.
11. De regularibus.
12. Ne plures in monasteria recipiantur, quam poterunt sustentari.
13. Ne monachi sint soli in prioratibus.
14. Ne prioratus vacantes denudentur.
15. De advocatis.
16. De juramentis officialium.

P R Æ F A T I O.

Math. 18. **V**bi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum, dicit Dominus. In ipsius itaque domini nostri Iesu Christi nomine congregati, qui inter multos medium locum sibi elegit, ut scriptura testatur, ad ejus honorem & gloriam, nostri præsentis auctoritate concilii promulgamus statuta, dicentes.

CAPITVLA.

I. De procuracionibus post visitationem præstandis.

Quia cautum est in jure, procuracionem ratione visitationis deberi in victualibus, non in pecunia numerata, ac nonnulli ecclesiarum prælati non visitantes ecclesias, ab eis etiam in pecunia recipere procuraciones præsumunt: inhibemus, ne pecuniam pro procuracionibus, sed expensas tantummodo in victualibus, a locis quæ visitaverunt, recipiant moderatas: nisi a locis, in quibus taxatæ sunt procuraciones ab antiquo in pecuniis, vel quæ inhabilia sunt ad sustentationem prælati; adeo quod in eis prælati honeste procurari non possent: quæ tamen loca, ante procuracionis susceptionem, prælatos statuimus visitare teneri.

* al. susceptionem
al. pernoctare

II. Ut archidiaconi, archipresbyteri, & decani, extra civitatem officiales non habeant.

Item inhærentes prædecessorum nostrorum vestigiis, qui idem in suis provincialibus conciliis apud Castrum "Gonterii & Turonum" celebratis, deliberatione provida statuerunt, præsentibus firmiter innovamus: inhibentes, ne archidiaconi, archipresbyteri, & alii ecclesiasticam jurisdictionem habentes, extra civitatem officiales seu allocatos habeant: immo consuetum officium in personis propriis fideliter exequantur. Processus autem, si qui per eosdem officiales seu allocatos habiti fuerint, decernimus penitus non valere.

* an. 1231.
* an. 1239.

III. De matrimoniis clandestinis.

Verum quia clandestina matrimonia in causis matrimonialibus frequenter magnas

A dubitationes inducunt, & quandoque legitima matrimonia separantur, & illegitima remanent copulata: præcipimus, ut diceciani subditis suis districte prohibeant in synodis, & etiam visitantes, ne per verba de præsentibus ad matrimonia inter aliquos contrahenda procedant, donec ante portas ecclesie convenerint volentes contrahere, benedictionem suscipiendi. Sed tunc demum ad matrimonium contrahendum per verba de præsentibus coram sacerdote procedant.

B

IV. De filiis presbyterorum.

Cum carnis concupiscentia statum clericalem multipliciter dehonestet, maxime quando usus usque ad sobolis procreationem perdurat: statuimus ne clerici, maxime in sacris ordinibus constituti, filiis suis ab ipsis in sacris ordinibus procreatis, vel etiam concubinis, in ultima voluntate aliquid legere præsumant. Si quis vero personis prædictis aliquid legatur eliquerit, si testor existat, ecclesie, cujus testor existit, aut si ecclesiam non habeat, ecclesie a qua vivens ecclesiastica consueverat percipere sacramenta, dictum legatum decernimus applicari. Nec impudico patri liceat filium sic creatum secum tenere.

C

V. De testamentis, & eorum executoribus.

Item inter emptorem & venditorem debet esse discretio personalis. Hinc est quod cum executores testamentorum, unius personæ vicem obtineant, scilicet testatoris: diffinimus quod nullus executor aliquid possit emere per se vel per alium, vel quoquo modo & titulo sibi retinere, de rebus seu de bonis deputatis executioni testamenti, cujus executor existit: juris exemplum in hoc sequentes, prohibentis procuratoribus aliquid emere de bonis, eorum procuracioni seu gubernacioni commissis. Contractus vero contra hoc statutum initos decernimus non tenere: emptorem nihilo minus ad restitutionem dupli precii rei emptæ, in executionis utilitatem convertendæ, decreto humani iurismodi condemnantes.

E

VI. De excommunicatis ultra annum.

Initium superbie est apostatare, & radix hæreticæ pravitate contemnere clavem ecclesiasticæ potestatis. Quia igitur nonnulli excommunicationis sententias, & quod detestabilius est, Dominici corporis sacramentum contemnescentes, diuturnis temporibus in sententiis commorantur, de participatione interim Dominici corporis non curantes: præsentibus decreto statuimus, ut quicumque excommunicationis sententiam ultra annum continuam sustinuerit animo indurato,

indurato, in quocunque testamento efficiatur non capax, nec sine magna solemnitate & gravi pœna & publica absolvatur.

VII. De abusibus litterarum apostolicarum.

Dignum est ut quos Dei timor a malo non revocat, censuram sentiant ecclesiasticæ disciplinæ. Inde est, quod nos statutum felicis recordationis Gregorii IX. contra litterarum apostolicarum abusers editum, de rescriptis, Quia nonnulli, desiderantes observari, in omnes illos qui in aliquem casum abusus in dicta constitutione constitutione contentorum de cætero committere præsumperint, nisi moniti canonicè ab ordinariis, destiterint: si clerici in sacris fuerint, suspensionis; si laici, aut in minoribus ordinibus constituti, excommunicationis sententiam promulgamus: absolvendi prædictos potestate ordinariis concessa.

VIII. Qualiter ecclesia parochialis ad firmam tradi potest.

Secundum evangelicam veritatem, mercenarius judicatur non pastor, qui in beneficiis ecclesiasticis temporalia principaliter contempletur. Prohibemus igitur, ne parochiales ecclesiæ, quæ quotidianam instantiam, & præsentiam pastorum suorum desiderant, ad firmam tradantur sine speciali diœcesani & expresso consensu: nec tunc ad arbitrium rectoris ecclesiæ taxabitur firma, sed ad iudicium diœcesani.

IX. Ne participantes cum excommunicatis, in generali excommunicentur.

Cum excommunicationis sententia medicinalis censetur: nolentes quod medicina unius, alii transeat in venenum, prohibemus, ne cum excommunicationis sententiam in aliquem, seu in aliquos, promulgari contingeret, prætextu aggravationis sententiæ in participantes cum ipsis, aliqua sententia promulgetur: nisi ex magna causa prælatus hoc viderit faciendum.

X. De cessionibus.

Quia juris subsidium ad magnum dispendium trahi non debet, & cessiones actionum ex legitimis causis permixtas, nonnunquam a pluribus fraudulenter, & etiã simulate factæ fuerint: statuimus, ut cum quis ex cessione sibi facta agere voluerit, ante litis contestationem jurare teneatur, quod cessionem ex qua agit sibi factam, non recipit fraudulenter. Quod si actor jurare noluerit, reus ad litis contestationem nullatenus compellatur, aliis exceptionibus reo concessis.

Concil. general. Tom. XI.

tra cessionem nihilo minus reservatis.

XI. De regularibus.

Adolescens iuxta vias suas, etiam cum senuerit non recedet ab eis Prohibemus ne pueri monachi, antequam ad decimum octavum annum pervenerint, ad prioratus causa morandi transmittantur: sed in claustris commorentur, ibidè de bonis senioribus instructi in regularibus disciplinis: nisi ordinarius ex causa aliquibus duxerit concedendum.

XII. Ne plures in monasteria recipiantur, quam poterunt sustentari.

Inter discipulos Domini quisquam egens non erat, sed singulis dividebatur prout cuique opus erat, ut in actibus Apostolorum. Merito igitur prohibemus, ne abbates, vel abbatissæ, priores vel priorissæ, monachos vel moniales plures in suis monasteriis vel cœnobiis recipiant, quam ex locorum facultatibus competenter poterunt sustentari. Diœcesanis vero locorum super hoc diligenti cura commissa, ut in dictis locis sibi subjectis certum instituant numerum personarum, prout pensatis locorum facultatibus, Deum habentes præ oculis, viderint expedire.

XIII. Ne monachi sint soli in prioratibus.

Scriptum est, *Vae soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem.* Præcipimus igitur abbatibus & prioribus, ut monachos sibi subditos singulariter esse, vel solitarios in prioratibus commorari, de cætero non permittant.

XIV. Ne prioratus vacantes denudentur.

Ex cupiditate quæ radix est omnium malorum videtur procedere, quod abbates prioratus vacantes cessione, morte, vel commutatione priorum, bonis in prioratibus inventis denudent: & etiam aliquando priores translati. Nos indemnitati locorum providere volentes, inhibemus ne priores in sui translatione vel commutatione, seu etiam abbates, loca vacantia, bonis mobilibus ibidem existentibus denudare præsumant, in grave dispendium prioratus vel prioris institucendi: circa quod prælati vigilent diligenter.

XV. De advocatis.

Rem non novam aggredientes, statuimus, ut assueti patroni seu advocati causarum, cum in curia ad postulandum, seu advocandum admittuntur, jurent quod scienter injustas causas non fovebunt, & quod clientibus suis fidele pro posse suo patrocinium exhibebunt. Et quia nonnullæ causæ frequenter per advocatorum imperitiam amittuntur: volumus, ut nulli ad postulandum in foro ecclesiastico

ANNO
CHRISTI
1278.

siastico admittantur, nisi studuerint per
triennium ad minus in iure canonico, & ci-
vili, vel alias in exercendis litibus suis ex-
perti: aliis statutis circa advocatos editis,
in suo robore duraturis.

- A 22. De sacerdotibus excommunicatis.
23. Ut clerici crucesignati non abstantur litteris apo-
stolicis, aut aliis.
24. De canonicis regularibus ad curam animarum
episcopo presentatis.

ANNO
CHRISTI
1278.

PRÆFATIO.

XVI. De iuramentis officialium.

Ecl. 20.

abundat
hec vox,
Deus.

Iuxta sententiam Salomonis, *xenia & dona excacant oculos iudicum*, & quasi mutus in ore [Deus] avertit correptiones eorum. Diffinimus itaque, ut officiales, & alii demandatam jurisdictionem habentes, in institutione sua jurent, quod munera non accipient ratione officii, & bona fide causas audient & decident.

Actum & ordinatum de consensu venerabilium fratrum nostrorum suffraganeorum presentium apud Langais.

G. C. Concilii hujus cum MSS. exemplaria nonnulla viderim, nusquam reperi adscriptum diem & annum. Quo factum esse puto, ut cum tria ejus exempla invenisset autor metropoles Turonensis, ter idem concilium ad varios annos ediderit, iidem omnino verbis, quasi tria essent diversa concilia. Ego vero ut tribuerem anno circiter MCCLXXVIII. adductus sum ex inspectis codicibus aliquor, in quibus Bituricensi concilio Simonis legati subjecit.

** CONCILIUM APVD PONTEM
AVDOMARI,

A Guillelmo de Flavacuria archiepiscopo Roto-
mageni, cum suffraganeis, anno MCCLXXIX.
celebratum.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Ut clerici excommunicati fructus beneficiorum amittant.
2. Ut capellani, qui Missas non celebrant, beneficiorum fructus subtrahantur.
3. Ut serventur statuta conciliorum Bituricensis & Lugdunensis.
4. De infectione manuum in clericos.
5. Ut constentur & viaticum recipiant saltem semel in anno.
6. De secularibus clericos capientibus.
7. Ut clerici non adeant iudices seculares.
8. Ut qui percipiunt majores decimas, restaurent fabricam, &c.
9. Ut Christiani Iudeis non serviant, aut cohabitent, & ut Iudai signo aliquo discernantur.
10. Ut vigilia & chorea in sacris locis non fiant.
11. Ne clerici sint venatores.
12. Ut redintegretur numerus religiosorum: & non soli prodeant.
13. De monachis commemorantibus in prioratibus non conventualibus.
14. Ut regulares non morentur cum secularibus.
15. Ut religiosi mutuum non contrahant.
16. Ut decani rurales non suspendant vel excommunicent nisi in scriptis.
17. Ut non desistant a denunciatis excommunicandis, nisi sint absoluti.
18. Ut non excommunicent in generali.
19. Ut capellani diligenter examinentur.
20. Ut clerici a negotiis secularibus abstineant, & servent consuetudinem & habitum clericalem.
21. De clericis non deferentibus consuetudinem,

CAPITVLA.

- I. Ut clerici excommunicati fructus beneficiorum amittant.

Volentes presbyterorum & clericorum excommunicatorum insolentiam coarctare, sacris canonibus inhærendo, statuimus: quod presbyteri & clerici beneficiati, quamdiu auctoritate ordinariorum suorum juste excommunicati fuerint, beneficiorum suorum stipendia sive fructus non percipiant, & recuperandi eosdem fructus totaliter spem amittant: nisi quam citius commode poterint, quod ordinariorum suorum arbitrio duximus relinquendum, procuraverint se absolvi; & nisi ordinarii eorum super ipsis fructibus gratiam fecerint specialem. Si vero per annum dictam excommunicationis sententiam animo sustinuerint indurato: procedatur actus contra eos per beneficiorum suorum privationem, & alias juxta canonicas sanctiones,

- II. Ut capellani, qui Missas non celebrant, beneficiorum fructus subtrahantur.

Item volumus & ordinamus, quod presbyteri ordinati, capellas vel ecclesias parochiales obtinentes, qui Missas non celebrant, ut deberent, ipsas celebrare diutius sine causa rationabili negligentes, canonicè moneantur ut Missas celebrent, prout convenit, intra tempus a suis ordinariis præfixendum: alioqui contra ipsos per subtractionem beneficiorum suorum, & alias prout justum fuerit, procedatur. Adjicientes, quod quicumque super hoc moniti fuerint, si eidem monitioni non paruerint, pro non residentibus habeantur.

- III. Ut serventur statuta conciliorum Bituricensis & Lugdunensis.

Volumus etiam & ordinamus, quod statuta in Bituricensi concilio, præsertim edita contra impediendum jurisdictionem ecclesiasticam, vel qui impediunt vel immi-

nuant

nuunt ecclesie libertatem, vel colligationes, statuta, prohibitiones, vel banna, vel quacumque alia emolumenta faciunt contra ipsam, singulis mensibus in parochialibus ecclesiis, cum major aderit populi multitudo, die Dominico vel festivo, & singulis synodis, bene & intelligibiliter publicentur: nec non & constitutiones concilii Lugdunensis super hoc editæ, & contra usurarios manifestos. Præcipientes districte, quod quilibet parochialis presbyter transcriptum habeat constitutionum dictarum. Ut animarum saluti provideatur salubrius, adjicimus, ut penitentiariis atque confessoribus Rotomagensis provincie suggeratur, ut penitentes interrogent, an in penam inderint alienas constitutionum dictarum, & ut exponant eis penam atque pericula earumdem: ipsos ad suos ordinarios remittentes, si contra constitutiones prædictas ipsos repererint deliquisse: eum per ipsos penitentiarios vel confessores absolvi nequeant in hoc casu.

I V. De iniectione manuum in clericos.

Statuimus etiam & ordinamus, quod excommunicati a canone propter violentam manuum iniectionem in clericum, eum de hoc legitime constiterit, per parochiales presbyteros, ad mandatum ordinariotum suorum, excommunicati publice nuncientur, atque tanquam excommunicati ab omnibus acrius evitentur: & nisi, infra terminum competentem a suo ordinatio præfigendum, post denunciationem hujusmodi procuraverint se absolvi, vel iter arripuerint ad sedem apostolicam, vel ejus legatum, pro hujusmodi absolutione impetranda, justitiam mandentur, sicut in aliis excommunicatis per suos ordinarios in Rotomagensi provincia est hæcenus fieri consuetum.

V. Ut confiteantur, & Viaticum recipiant, saltem semel in anno.

Præterea præcipimus, ut secundum statuta concilii generalis, quilibet Christianus singulis annis ad minus semel confiteatur proprio sacerdoti, vel alii potestate habenti audiendi confessionem ejusdem, & salutarem simul penitentiam injungendi: atque quod viaticum recipiat in Paschate, nisi rationabilis causa subsit quæ a recipiendo viatico debeat abstinere. Alioquin contra talem, tanquam suspectum de hæresi, procedatur. Adjicientes, quod nomina talium per suos presbyteros ordinario eorum inveniuntur.

V I. De secularibus clericis capientibus.

Statuimus quod potestates seculares, clericos capientes eum majori violentia
Concil. general. Tom. XI.

quam requirit rebellio defendentis, vel detinentes eos ultra vel contra requisitionem iudicis ecclesiastici, denuncientur excommunicati a canone in generali: in speciali veto, non priusquam de eo constiterit evidenter.

VII. Ut clerici non adeant iudices seculares.

Districte inhihemus, ne de causis ad ecclesiam pertinentibus, a personis ecclesiasticis iudex secularis, maxime super personalibus actionibus, adeatur.

VIII. Ut qui percipiunt maiores decimas, restaurant fabricam.

Statuimus etiam, ut abbates, priores, & alia ecclesiastica personæ, quæ percipiunt majores decimas in ecclesiis parochialibus, compellantur ad restaurandam fabricam, libros, & ornamenta, pro rata quam percipiunt in eisdem.

IX. Ut Christiani Iudæis non seruiant, aut cohabitent: & ut Iudæi signo aliquo discernantur.

Inhihemus, ne aliqui Christiani, seu alique Christianæ, Iudæis servire in hospitibus suis, seu cum ipsis habitare præsumant: & præcipimus, quod Iudæi signa patentia detere cogantur, per quæ a catholicis discernantur.

X. Ut vigilia & choreæ in sacris locis non fiant.

Firmiter inhihemus, ne vigilia & choreæ in cæmeteriis & sacris locis fiant: præcipientes, quod transgressores canonicè puniantur.

XI. Ne clerici sint venatores.

Prohibemus, ne clerici beneficiati, seu in sacris ordinibus constituti, venationibus aut aucupii sint intenti vel assueti.

XII. Ut redintegretur numerus religiosorum: & ne soli prodeant.

Statuimus, ut in abbatibus atque prioratibus, in quibus facultates non sunt diminutæ, reintegretur numerus religiosorum personatum: nisi forsitan ex superioris expectata licentia, atque causa rationabili, sustineatur ad tempus. Hoc autem quod a jure statutum est, ne monachus solus alicubi commoretur, observari volumus & mandamus.

XIII. De monachis commorantibus in prioratibus non conventualibus.

Moncantur monachi commorantes in prioratibus non conventualibus, eum interminatione suspensionis & excommunicationis,
Vuu ij municacionis,

ANNO CHRISTI 1279.

ANNO CHRISTI 1279.

municationis, & prout expediens visum fuerit inducantur, ut statuta Gregorii papæ, quantum ad esum carniū, confessiones, & jejunia, studeant observare.

rabit, quod ab ipsis justitias debitas domini sæculares, velut ab aliis uxoris, exigant, atque servitia consueta. Denique si post præmissas monitiones clerici in apostasia tonsuræ & habitus clericalis remanserint, & se in negotiis sæcularibus permiscuerint, & contingat quod a personis atque iudicibus sæcularibus in criminibus fuerint comprehensi: non præcipimus eos per censuram ecclesiæ liberari.

XIV. *Vt regulares non morentur cum secularibus.*

Statuimus quod regulares cum sæcularibus non morentur, nisi de dicecesani licentia.

XV. *Vt religiosi mutuum non contrahant.*

Statutum factum de non contrahendo mutuo religiosis ultra certam quantitatem, nisi de licentia abbatis sui, firmiter observetur.

XVI. *Vt decani rurales non suspendant vel excommunicent nisi in scriptis.*

Præcipimus quod decani rurales, exercentes jurisdictionem, non suspendant vel excommunicent nisi in scriptis.

XVII. *Vt non desistatur a denunciatis excommunicandis, nisi sint absoluti.*

Item præcipimus, quod sacerdotes non desistant ab excommunicatione, vel a denunciatione excommunicationis, quantumcumque partes pacificent inter se: nisi legitime constiterit de excommunicatorum absolute. Volumus etiam, quod absolutio fiat cum solemnitate.

XVIII. *Vt non excommunicent in generali.*

Item inhibemus sacerdotibus, ne præsumant excommunicare in generali, nisi pro furtis & deperditis, & competenti monitione præmissa.

XIX. *Vt capellani diligenter examinentur.*

Statuimus, ut capellani, quibus ecclesiæ committuntur ad tempus, super litteratura, conversatione, atque ordinatione sua, diligenter examinentur.

XX. *Vt clerici a negotiis secularibus abstineant, & ferant tonsuram, & habitum clericalem.*

Placuit sancto concilio promulgare, quatenus in singulis parochialibus ecclesiis, & locis publicis, moneantur diebus Dominicis & festivis a se distantibus ter clerici non uxorati, & etiam uxorati, ut a sæcularibus negotiis abstineant, maxime inhonestis, quodque tonsuram deferant & habitum clerico congruentes. Alioqui si ab hujusmodi, tercio moniti, non destiterint: non conjugatos, dum his se implicuerint, quo minus de suis facultatibus, statutis & consuetudinibus patriæ subiaceant, ecclesia non defendet. In conjugatis autem æquamiter tole-

B XXI. *De clericis non deferentibus tonsuram.*

Statuimus etiam de clericis non deferentibus tonsuram, quod ipsi moneantur in synodis, in ecclesiis cathedralibus atque parochialibus, & etiam a decanis ruralibus in suis Kalendis, ut ipsi tonsuram & habitum deferant clericis congruentes. Alioqui si post trinam monitionem, per intervalla debita factam eisdem super prædictis, contempserint tonsuram & habitum deferre prædictos, & in delictis enormibus fuerint deprehensi per justitiam laicalem: non descendantur per ecclesiam quoad hoc, quo minus inde a justitia sæculari debite puniatur.

XXII. *De sacerdotibus excommunicatis.*

Item statuimus de sacerdotibus excommunicatis propter defectum solutionis decimæ, ut infra instantem Nativitatem Domini curent se absolvi, ac secum dispensari super irregularitate, si quam occasione prædicta incurrerunt. Alioqui puniemus eos graviter, etiam per beneficiorum suorum privationem, si viderimus expedire.

al. excōmunicatio. ne
al. prælati ipsorum punient ipsos gr. & c. si viderint

D XXIII. *Vt clerici cruce signati non abutantur litteris apostolicis, aut aliis.*

Præcipimus etiam ut per singulas ecclesias moneantur clerici cruce signati, ne litteris apostolicis, vel legati sedis apostolicæ, seu aliis, aliquatenus abutantur: scientes, quod sollicitudine qua convenit, contra eos invigilabimus, ut excessus eorum non remaneant impuniti.

XXIV. *De canonicis regularibus ad curam animarum episcopo presentatis.*

Statuimus etiam, quod canonici regulares, qui ad curam animarum a suis prælati episcopis præsentantur, non recipiantur ad eas, nisi prius per inquisitionem præhabitam constiterit, eos esse bonæ vitæ, honestæque conversationis, bonis imbutos moribus, atque etiam de sufficienti scientia eorum, atque natalibus eorum demeritis: quodque eorum prælati, postquam ipsi ab episcopo recepti fuerint ad curam animarum, eos sine conscientia episcoporum suorum ab eis non valeant amovere: & quod, nisi sufficientes personas, infra quadraginta

al. a suis patronis

draginta dies a tempore vacationis ecclesiarum, presentaverint, per episcopos ecclesiis vacantibus provideatur, ponendo ibi presbiteros seculares, si sibi videbitur expedire.

His autem ita factis, concilioque concorditer celebrato, recessimus, dicendo, *In viam pacis*, & quasdam orationes multum competentes.

APPENDIX.

G. C. Concilium hoc jam editum fuerat, tum a Ludovico Bail in summa concilio, tum inter institutiones synodales Rotomagensis, eidem editas sine ulla loci ac temporis nota. Nos tum editione illa utraque sumus usi, tum exemplari alio quod aliunde. Simondus noster summa cura descripserat, variis etiam lectionibus annotatis. In collectione autem illa Rotomagensi reperitur capitula quedam, quae nec in aliis extant editionibus, & in hanc perperam aliunde immisa esse, magna suspicio est. Cujusmodi sunt, ea subijcio. Ac primum, post capitulum quintum, haec sequuntur.

Ad hoc districtius duximus iungendum, quod statuta alia edita in provincialibus conciliis praedecessorum nostrorum, observentur: & quod locorum ordinarii super hoc curam adhibeant efficacem, & quod ipsa faciant annis singulis, in suis synodis, solemniter publicari.

Renovantes statuta concilii, volumus, & hoc placet sancto concilio, quod circa procuraciones ratione visitationis debitas, accipiendas ab archiepiscopis & episcopis, & circa gravamina inferenda praetextu officiorum suorum, servetur quod statutum est in concilio Lugdunensi.

Volumus quod statuta concilii generalis contra eos qui faciunt colligationes, & statuta contra libertates ecclesiarum edita, frequentur & solemniter in synodis & parochialibus ecclesiis promulgentur, & transgressores canonice puniantur.

Hoc postremum aliis jam verbis & uberioribus conceptum erat, c. 3. Quod novum ad cetera argumentum accedit, aliunde hoc itrepuisse. Tum post capitulum nostrum VII, hoc subijcitur.

Volumus, quod statutum synodale Simonis, quod personae ecclesiasticae, ad quas veniunt diversa mandata diversorum iudicum delegatorum, conservatorum, sed excommunicatorum, diligenter videant nomina iudicum dioecesis, & locorum ad quae citantur, & ipsa authentica firmiter observentur; & non citent, nisi videant authenticum, vel transcriptum sub sigillo authentico.

Ac deinde post X. nostrum.

Moneantur solemniter in ecclesiis, maxime non uxorati, congruentem deferre tonsuram, cruce signati vero, crucem in aperto deferre cogantur. De sellis, calcaribus, pectoralibus, deauratis & aliam superfluitatem habentibus, quibus clerico uti prohibitum est, & de clavis desuper indumentis a sacerdotibus deferendis, volumus observari statutum concilii generalis.

Concil. general. Tom. XI.

** CONCILIVM AVENIONENSE

Ab Arelatenfis Provinciae episcopis, XVI. Kal. Jun. ann. MCCCLXXIX. celebratum.

Nunc primum prodit ex MS. eminentiff. card. Chiffi.

Concilium celebratum per dominum Bertrandum archiepiscopum Arelatensem, postea episcopum Sabinensem.

ANNO
CHRISTI
1279.

Hic titulus
in MS.
a Corr. Bertrandum.

Corr. Portucensem.

TITVLI CAPITVLM.

1. Adversus invasores & occupatores bonorum ecclesiasticorum.
2. De injuriis & damno dato.
3. Ut praelatus, cui injuria irrogata est, possit etiam extra territorium suum sententiam ferre in delinquentes.
4. De iis qui clericum ceperint.
5. Ut nemo alteri suadeat, in aliena ecclesia coemeterio eligere sepulcrum.
6. Ut serventur iura edita de Indaeis.
7. Ne banna fiant adversus ecclesiae libertatem.
8. Ne quis in foro ecclesiastico litigantes, ad desistendum compellat.
9. Ut privilegiati excommunicatos ad sacra non admittant, nec ad sepulcrum.
10. De excommunicatis, ad officia publica non eligendis: & de iisdem banna facientibus contra excommunicatos, & denunciatores.
11. De iis qui excommunicatos elegerint.
12. Ut clerici non negotientur.
13. Ut clerici advocacionem & iudicaturam non exercent.
14. De testamentis.
15. Ut praelati haec statuta publicari faciant.

PRAEFATIO.

IN nomine Domini, Amen. Jerusalem quae sursum Gal. 4. est, libera mater nostra, sterilis, quia non pariens filios superbia, per Prophetam latari praecipitur et erumpere, pariter & clamare quae non parturit humilitatis liberos, quia multi, proh dolor! sunt hodie desertae, scilicet ancillantis tumiditatis, filii, magis quam ejus, caelestis videlicet libertatis, quae virum habet dominum Iesum Christum. Hanc nempe Jerusalem nos B. sola miseratione Divina Arelatenfis archiepiscopus, una cum venerabilibus fratribus nostris, B. Tricaltrino, P. Valionensi, P. Carpencoratenensi, & I. Tolonensi, Dei gratia episcopis; necnon & cum venerabilium fratrum nostrorum Massiliensis, Avinionensis, Cavallicensis & Aurayensis, per eandem gratiam episcoporum, ex certis causis absentium, loca tenentibus in praesenti provinciali capitulo personarum constitutis; assistentibus in personis aliis Arelatenfis, & aliarum ecclesiarum suae provinciae, praesentialiter ut est moris: efficacius attendentes ad deprimendos filios superbiae, quae multipliciter inolevit, & ad corroborandos humilitatis liberos, qui multifarie, proh dolor! hodie cernuntur oppressi, & ad laudem & gloriam caelestis Jerusalem liberae matris nostrae, statuta praesentia duximus in hoc ipso provinciali capitulo proferenda concorditer, & edenda.

ANNO
CHRISTI
1279.

CAPVT PRIMVM.

Aduersus inuadentes bonorum ecclesiasticorum.

IN primis igitur, quoniam aliqui suis finibus non contenti, passim aliena diripiunt, & ecclesiasticas libertates effringere non verentur: approbante praesenti concilio statuimus, quod quaelibet persona, secularis aut ecclesiastica, nobilis aut alia, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, officii, conditionis, aut status fuerit, quae vel ecclesiasticas capellas, seu earum cimiteria, hospitalia, reclusoria, domos, possessiones, loca, villas, castra, census, tascas, trezena, laudimia, vintena, feuda, lefdas, pedagia, seu alia quaeque utilia, seu etiam earum homines aut familias, animalia, sive bona quaelibet mobilia seu immobilia, sive domos religiosas, aut hospitalia, sive reclusoria quomodolibet invadere, capere, occupare, detinere, pignorarere, seu gadiare; necnon & qui contra ecclesias vel capellas, aut clericos sive personas ecclesiasticas, seu earum homines, loca, villas, castra, seu mansiones, aut contra libertates ecclesiasticas, vel domos religiosas, aut hospitalia sive reclusoria, quomodolibet edere vel facere quaevis statuta, sive banna, vel praeconizationes, aut novitates quascunque, sive quibuslibet ex praedictis directe vel indirecte violentias aut molestias irrogare, seu eis super bonis quibuslibet ecclesiasticis seu patrimonialibus, quaestas aut talias, angarias sive parangarias, aut necessitates quolibet aliquo modo imponere vel inferre, sive domos ecclesiarum, aut clericorum, seu personarum ecclesiasticarum, occasione quacunque, ferrare seu claudere, vel ferrare seu placare, sive earum banna quaecunque bannire, seu etiam vias novas aliquas ubilibet advenire, vel facere, per quas ecclesiae seu earum villae, castra, vel loca, in pedagiis sive lefdis aut quibuslibet iuribus aliis possint in aliquo diminui, vel etiam peiorari, sive caminos aut vias, seu stratas publicas aut privatas, intra limites sive territoria vel districtus locorum, villarum, seu castrorum ecclesiasticae ditionis, auferre vel sibi quomodolibet appropriare, attribuere, seu etiam applicare, vel terminos eorum arare praesumpserit, seu attentaverit, per suam potentiam, aut violentiam, sive superbiam: intra tres dies super his a die captionis seu invasionis, attentionis sive praesumptionis huius, & eorum fautores, per emendam aut revocationem debitam, seu alias ut res exigat, plene satisfecerit, excommunicationi subiaceat ipso facto: quam extunc in attentatores & praesumptores huiusmodi, fautoresque eorum, consiliarios, & coadjutores quoslibet, ferimus

1. taxas.
2. Decimum tertium quodque ex his quae venduntur.
3. Quinquagesima pars precii rei venditae, debita domino principali, *Loz & venter.*
4. Viginti unum quodque.
5. Aliud servitii genus.

* *Deest nisi*

A in his scriptis. Et nihilo minus si persona huiusmodi perstitit in excommunicatione ipsa per tres dies: extunc loca quaelibet ubi fuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto. Quam siquidem excommunicationis seu interdicti sententiam, cum de praemissis, seu eorum aliquibus, cuilibet ordinario vel ejus officiali summarie constiterit aut de plano: volumus, & statuendo mandamus, executioni debitae per ipsum quemlibet ordinarium, seu officialem ipsius, certificatum de plano mandari per universas ecclesias Arelatenfis civitatis, dioecesis & provinciariae, sicut viderit commodius expedire: super quo, tam in genere, quam etiam quascunque personas singulariter nominandas plenam habeant facultatem. Et insuper etiam ad augmentandam huiusmodi sententiam prout ei videbitur expedire, insuper mandamus & praecipimus firmiter & districte, quod super omnibus circa praemissa per quoslibet aboleri haecenus attentantes, fiant post instans festum Pentecostes, per tres dies Dominicos continuos, monitiones in ecclesiis, videlicet generales: ut quicumque super praemissis, aut eorum aliquibus, aboleri contra ecclesias & personas ecclesiasticas seu earum jurisdictionem & jura, prout superius sunt expressa, quicquid haecenus attentaverit, illud & illa quaelibet intra festum instans Assumptionis beatae Mariae totaliter revocent & emendent, sive de ipsis satisfaciant competenter. Quod nisi fecerint, nos eodem approbante concilio, in quoslibet attentatores huiusmodi, seu etiam praesumptores, ex nunc ut ex tunc, excommunicationis sententiam similiter ferimus in his scriptis, & in eorum quoslibet coadjutores, consiliarios, & fautores. Quam excommunicationis sententiam, cum constiterit ordinario cuilibet, seu ejus officiali, de plano vel summarie per officium vel alias aliter, de praemissis, volumus & mandamus per universas ecclesias civitatum & dioecesium publicari, singulis diebus Dominicis & festivis, prout per quemlibet ordinarium, seu officialem ipsius, fiet requisitio super eis.

II. *De iniuriis & damno dato.*

Insuper approbante praesenti concilio statuimus, quod si contingat vel homines, vel res quoslibet, animalia quaevis ecclesiarum, sive personarum ecclesiasticarum, sive hominum aut locorum suorum quorumlibet, abduci per aliquos aut aliquas in praedictam sive pignorationem aut represaliam: abductores huiusmodi, & eorum fautores, & autorizatores, excommunicationi subiaceant ipso facto: qui tamdiu per capellanos ecclesiarum civitatis & dioecesis, ubi praedicta

ANNO
CHRISTI
1279.* *Corr. no. 4
minandi*

com-

commissa fuerint, auctoritate presentis concilii denunciarentur excommunicati cum campanis pariter & candelis, singulis Dominicis diebus & festivis, quousq; de damnis & injuriis irrogatis fuerit eas pallis plenarie satisfactum. Et nihilo minus civitates, castra, loca, & villæ, in quibus prædia hujusmodi recepta fuerint seu admissa, ecclesiastico subjaceant interdicto, si requisiti, qui fuerint inibi requirendi, a se noluerint abjicere prædicta eadem. Et ad hæc eadem exequenda, diocesani singuli, & officiales eorum, se promptos exhibeant sine contradictione quacunq;: ut idem faciant fieri per capellanos suos, cum per illum, in cujus civitate vel diocesi res sic detestabilis eommissa extiterit, fuerint requisiti. Et nihilo minus super iis etiam observetur atente novella constitutio Gregoriana.

III. *Vt prælatus cui iniuria irrogata est possit, etiam extra territorium suum, sententiam ferre in delinquentes.*

Præterea quia difficile nimium, & ut plurimum in parte magna damnosum, & periculosum etiam sapius invenitur, ut contra frequentes & quasi continuos injuriatorum & infautorum aggressus in alienis territoriis, ex absentia live copia competentis iudicis, debita coercitio retardetur: statuimus approbante presentente concilio, quod si contingat nobis, vel alicui de fratribus nostris suffraganeis, seu nostro vel illorum officialibus, sive nostrum, aut eorum loca tenentibus, aut nostris seu eorum canonicis, clericis, famulis, seu hominibus quibusvis etiam laicis, castris aut villis, feudis, vel retrofeudis, ab aliquibus, cujuscumque præminentia, status, officii, vel conditionis fuerint, in quocunque loco civitatis, diocesis, seu provincie Arelatenfis, ubicunque, seu universaliter in locis, vel extra loca, injuriam vel violentiam seu offensam inferti: prælatus, vel ejus officialis, aut locum tenens ipsius, cui super præmissis injuria, violentia, seu offensa fuerit irrogata, possit per censuram ecclesiasticam, & aliter ut expedierit, animadvertere ubicunque fuerit, in civitate, diocesi, & provincia supradictis, & punire quoslibet irrogantes, seu hujusmodi delinquentes. Nec possit objici, quod quia forsitan extra territorium jus dixerit, vel monitiones aut citationes fecerit, vel sententias excommunicationis aut interdicti tulerit, vel tales punierit, ei non pareat impune. In casu enim hujusmodi civitatem & diocesim Arelatensem, & totam ejus provinciam prælbatam, volumus esse de territorio cujuslibet de prædictis: & quod insuper ad mandatum seu ad requisitionem illius seu hujus punientis, quilibet prælato-

rum, & officialium, seu eorum loca tenentium, sive quorumlibet aliorum ecclesiis præsentium, quamlibet sententiam latam a tali, sine difficultate qualibet, usque ad satisfactionem condignam teneatur executioni mandare: hoc adjecto moderamine, quod per presentem statutum, Arelatenfis archiepiscopus in suffraganeos suos, sive prælatus quilibet in prælatos alios, vel eorum subditos, seu eorum communitates & dioceses, jure metropolitico, seu quolibet alio, ratione consuetudinis, vel usus, aut aliter, nullum jus, nullamve iurisdictionem acquirat, presentem quidem statuto post terminum minime valituro.

IV. *De iis qui clericum ceperint.*

Ad hæc etiam approbante presentente concilio statuimus, quod si officiales, vel locorum domini quilibet sæculares, seu eorum cursores aut bannerii, ceperint clericum aliquem; & requisiti per diocesana, vel officialem suam, quod clericum illum captum cum omnibus rebus suis restituant sibi confestim: si per unum diem destiterint illum restituere, quamquam ipso facto sint excommunicati, extunc officiales illi, seu domini, & quilibet detinentes atque cursores seu bannerii supradicti, denunciarentur excommunicati nominatim & expresse diebus singulis cum campanis pariter & candelis. Et si denunciati per tres dies, clericum illum non reddiderint: extunc locus aut civitas, sive castrum, aut villa, ubi captus ille clericus detentus fuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto. Nec teneatur aliquis fidem facere dictis officialibus, sive dominis aut detentoribus, sive quibuslibet aliis quod captus sit clericus: cum sufficiat, ut illum constet clericum, in eo quod diocesanus, vel officialis, seu locum tenens ipsius, asserat per litteras vel nuncium, clericum illum esse; nec super his fides aliqua sit laicis facienda. Hoc autem de tali clerico intelligimus, qui erat in possessione clericatus tempore captionis.

V. *Vt nemo alteri suadeat, in aliena ecclesia cœmeterio eligere sepulturam.*

Posthæc approbante presentente concilio statuimus, quod nulla persona ecclesiastica vel sæcularis, cujuscumque religionis, status aut conditionis existat, inducat per se, vel per alium, aliquam personam in infirmitate vel sanitate constitutam, nec etiam moneri faciat, ut dimissa sua parochiali ecclesia, in cœmeterio alterius ecclesie cujuslibet eligat sepeliri. Alioquin contra facientes, scilicet tam inducens, quam induci faciens, & tam monens, quam moneri faciens

ANNO
CHRISTI
1279

ANNO
CHRISTI
1279.

faciens, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant: quæ sententia debite publicetur.

VI. Ut seruentur iura edita de Iudæis.

Insuper etiam statuimus, ut iura edita de Iudæis seruentur: videlicet in pectoribus appendentia vestimentis exterioribus dissimilia signa portent; talia siquidem, per quæ facilliter & distincte valeant a Christianis agnosci pariter & discerni. Sed neque teneant Christianos nutricos aut nutrices: carnes autem per eos occisas nullus vendat fidelibus Christianis. Ipsi quoque Iudæi dies * excolant manifeste. In Quadragesima carnes publice non manducant. Obuiantes autem cruci, sive Christi corpori: vel penitus se recludant, aut cito recedant, vel reverentiam exhibeant ut Christiani. Alioquin Iudæi quilibet contra facientes, per subtractionem communionis fidelium, & Christiani per excommunicationis sententiam, per ordinarios, vel officiales, seu loca tenentes eorum, sollicitè compellantur.

VII. Ne banna fiant aduersus ecclesiæ libertatē.

Cone Bitoric. ann. 1276. c. 11. ad verbum.

Cum in iure canonico caveatur, quod qui de cætero seruari fecerit statuta, & consuetudines introductas contra ecclesiæ libertatem, statutarii & scriptores statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, retores, consiliarii locorum ubi statuta huiusmodi & consuetudines de cætero edita fuerunt vel seruata, necnon & illi, qui secundum ea iudicare præsumperint, vel in formam publicam scribere iudicata, excommunicationis sententiæ debeant subiacere: nonnulli propriæ salutis oblitii, & suæ verecundiæ non parcentes, juris sententiam verborum amplexu non sine fraude circumvenire nituntur: non statuta, ut asserunt, banna tamen faciunt proclamari, præcepta & prohibitiones inducunt, quæ non est dubium in libertatis ecclesiasticæ præiudicium redundare. Nos itaque fraudibus malignorum, quas circa hoc adhibitas fuisse cognovimus, obviare volentes, approbante præsentis concilio statuimus: ut qui contra ecclesiæ cuiuslibet libertatem banna, prohibitiones, sive præcepta, scientes fecerint, aut fieri procuraverint, seu facientibus consiliū vel opem duxerint adhibendam, ipsa, postquam per locorum ordinarios, vel officiales eorum, super hoc fuerint requisiti, absque cuiuslibet difficultatis obstaculo indilate revocent, seu faciant revocari, ad consimilia nunquam de cætero processuri: alioquin censura simili sint adstricti. Qui vero contra ecclesiasticas consuetudines antiquas, rationabiles, approbatas, & hætenus pacifice observatas, statuta, banna, prohibitiones, aut præcepta, scienter fece-

rint, aut fieri procuraverint, sive jã facta seruaverint, aut seruari fecerint, seu facientibus vel servantibus, in huiusmodi consilium vel opem præstiterint per diocesanos locorum, aut officiales, præsentis autoritate concilii moneantur, ut infra VIII. dies a tempore monitionis huiusmodi numerãdos, statuta, banna prohibitiones & præcepta huiusmodi debeant revocare, ad consimilia nunquam ulterius processuri: alioquin excommunicationis sententia, quam in his scriptis exnunc ferimus, sint ligati.

* al. statuta delectant, banna, prohibitiones, & præcepta revocent, ad cons.

VIII. Ne quis in foro ecclesiastico litigantes, ad desistendum compellat.

Cum nonnulli temporale dominium obtinentes, seu secularis iustitiæ potestatis gerentes officium, jurisdictionem sanctæ matris ecclesiæ subvertite vel minuere exquisitis astutiis moliantur: nos eorum malitiã ultione canonica reprimētes, approbante præsentis concilio statuimus, inhibentes, ne quis in foro ecclesiastico litigantes seu litigare volentes super causis mere ecclesiasticis, sive quæ ad forum ecclesiæ de antiqua & approbata consuetudine & hætenus pacifice observata pertinere noscuntur, ad desistendum compellat, per ipsorum vel parentum aut consanguineorum, sive rerum eorum & personarum huiusmodi captionē, modisve aliis quibuscunque. Si quis vero contra præsumperit, excommunicationis sententiæ autoritate concilii se noverint subiacere.

Ibid. c. 15.

IX. Ut privilegiati excommunicatos ad sacra non admittant, nec ad sepulturam.

Licet regularis observantiæ professores, & alios quos sedes apostolica exemptionis seu libertatis majoris decoravit titulo, & privilegiis insignivit, attollere condignis favoribus intendamus, ipsorumque privilegia, quantum ad nos attinet, observare penitus illibata: sic tamen eos suis manere contentos iuribus affectamus, quod privilegiorum suorum limites in aliorum injuriam non extendant. Proinde sacro approbante concilio duximus statuendum, distinctius inhibentes, ne deinceps religiosi quicumque, vel etiam seculares, exemptionis seu libertatis sedis apostolicæ privilegiis muniti, excommunicatos publice vel nominatim interdictos, seu usurarios manifestos, ad Divina seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam, admittant. Qui vero contra præsumperint, præter pœnas a iure statutas, ingressum ecclesiæ eo ipso sibi noverint interdictum: donec prolatoribus sententiarum huiusmodi, quorum autoritatem contempserint, & aliis quorum interesse contingat, de prædictis excessibus & omni interesse & damnis latis fecerint competenter.

Ibid. c. 15.

X. De excommunicatis ad officia publica non eligendis. & de iisdem banna facientibus contra excommunicatores & denunciatores.

Insuper & presentis approbante concilio statuiamus, ut infra scriptum statutum concilii Valentini ab omnibus firmiter observetur, quod est istud: Excommunicati, in consules, rectores, potestates, assessores, ballivos, vel ad alia officia publica, nullatenus eligantur: & qui tales scicnter elegerint, excommunicentur; & nulla sententia lata per ipsos, sive autoritate eorum, valeat, seu processus habiti per eosdem, sive autoritate ipsorum. Quia vero intelleximus quod excommunicati quidam, statuta quædam faciunt, præcepta, seu banna, contra excommunicatores vel denunciatores excommunicationum, quod est quasi hæreticum, & a disciplina ecclesiastica alienum, cum directe fiat hoc in contemptum clavium, & illusionem ipsarum, quod ipsas nituntur infringere malitia obstinata: licet excommunicati intelligantur per constitutionem domini Honorii; quia tamen constitutionem illam contemnunt: statuiamus, quod quicumque statutum, præceptum, bannum, interdictum, furni, molendini, ignis, aquæ, seu aliorum commerciorum, seu mandatum fecerint contra excommunicatores vel denunciatores, apertum, tacitum, vel occultum: denuncientur etiam excommunicati per totam provinciam, & etiam in vicinis provinciis si videbitur expedire: & cessetur a Divinis, in omnibus locis ad quæ venerint taliter excommunicati, quamdiu moram fecerint in eisdem: nec absolvantur donec satisfecerint competenter de damnis & injuria, illatis propter hæc ecclesiæ & personis ecclesiasticis. Præcipimus autem quod prælati omnes, cum a diocesano qui excommunicationem tulit, ipsis fuerit denunciatus: prædictos renuncient, & illos evitent, & hoc medicinale statutum observent inviolabiliter. Quod si non fecerint, ingressum ecclesiæ per mensem unum sibi noverint interdictum.

XI. De iis qui excommunicatos elegerint.

Huic autem statuto concilii Valentini adjuicimus, approbante presentis concilio, statuentes, quod quicumque sumpserint aut elegerint excommunicatos, qui semel aut pluries fuerint in ecclesiis aut in ecclesia denunciati, vel in consules, vel rectores, vel vicarios, vel iudices, vel potestates, vel assessores, vel ballivos, vel clavarios, vel notarios, vel alia officia publica, excommunicationi subiaceant ipso facto; & omnia in quibus, seu ad quæ illi taliter electi fuerint ad officia, si requisiti electores huiusmodi electos ipsos ab ipsis officiis non amoverint, infra mensem post requisitionem huiusmodi sibi factam, ecclesiastico subiaceant interdicto,

Concil. general. Tom. XI.

A donec tales prorsus amoti fuerint & taceserint de locis eisdem.

XII. Ut clerici non negotientur.

Ad hoc etiam, infra scriptum statutum editum per bonæ memoriæ dominum B. Arelatensem archiepiscopum prædecessorem nostrum in provinciali concilio, statuiamus approbante presentis concilio cum subsequenti moderamine firmiter observari. Et ante istud statutum, quod nullus clericus beneficiatus, nullus etiam in sacris ordinibus constitutus, per se vel per alium emat bladium, vel vinum, causa revendendi vel negotiandi, neque huic statuto fraudem aliquam adhibeat. Quod si facere præsumperit, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto: de qua sententia nisi per diocesano possit absolutionis beneficium obtinere. Et tunc puniatur in amissione bladi, vel vini, seu precii, convertendi in fabricam ecclesiæ parochialis: salva etiam alia pœna majori, si diocesano videbitur, imponenda iuxta ipsius facti qualitatem. Hoc autem moderantes statutum, propter animarum periculum, tollimus pœnam excommunicationis impositam clericis vendentibus & revendentibus, in ipso statuto contentam: ipso statuto, quoad alia ibi contenta, in suo robore alias permanente. Adicientes, quod venientes contra ipsum statutum, & spiritualiter & pecuniariter arbitrio diocesani sui puniantur debite.

XIII. Ut clerici advocacionem & iudicaturam non exercent.

Aliud etiam infra scriptum statutum, olim editum per bonæ memoriæ dominum Florentinum Arelatensem archiepiscopum, prædecessorem nostrum, in provinciali concilio, statuiamus, similiter approbante presentis concilio, cum subsequenti moderamine, firmiter observari: quod est istud. Ad hæc, cum ecclesiastica per ecclesiasticos, & per sæculares sæcularia tractari conveniat, ne forte clericus ad aratrum ecclesiæ mittens manum, & respiciens retro, Dei regno efficiatur ineptus: (nec enim beatus apostolus Matthæus; qui & Levi telonearius dictus est, postquam a Domino vocatus fuit, rursus ad lucra telonei resedit) in hibemus districte, ne clericus in ecclesia beneficiatus, advocacionis officium suscipere in curia laicali præsumat, nec iudicarium exercere: nisi forte pro ecclesia, vel pauperibus, viduis, & orphanis, patrocinari voluerit intuitu pietatis. Si quis autem contra hoc attentare præsumperit, ipso facto ab ingressu ecclesiæ noverit se suspensum. Et si per prælatum suum requisitus & monitus, ab huiusmodi officiis desistere noluerit: beneficio suo ecclesiastico privetur per eundem; & per ipsum, beneficium

X x x

ficium

ANNO
CHRISTI
1279.

Bertrandus
de S. Martino.

Corr. Est
autem istud
Statutum
quod

Concil.
Valentin.
an. 1248.
c. 14.

Ibid. c. 15.

Ibid. c. 16.

ANNO
CHRIST. 1279

Add aut

ficium alteri conferatur. Quod si respuerit, a dicta suspensionis sententia per ipsum episcopum absolvatur. Hoc autem moderantes statutum, volumus statuendo, quod huiusmodi clericus, de sententia sui episcopi generali vel speciali, possit libere advocacionis officium ubilibet exercere. Adicientes prædicto statuto, ut nullus clericus ecclesiasticum habens beneficiû, præsertim in dignitate ecclesiastica constitutus, in aliqua curia ecclesiastica vel civili præsumat, contra ecclesiam vel personam ecclesiasticam, advocacionis officium in civitate, diocesi, & provincia Arelateni pro laicis exercere: nisi per iudicem illius ecclesiasticæ curiæ fuerit datus laicis advocatus. Alioquin contra faciens ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

XIV. *De testamentis non occultandis.*

Cum autem plurima testamenta soleant ex heredum malitia nequiter occultari, ut ea quæ vel ad pias causas, vel ad faciendas emendas, in ultimis defunctorum voluntatibus legata sive relicta fuerint, ad lucem nequeant pervenire: nos volentes huiusmodi malitiis obviare, approbante præsentis concilio statuimus, quod tam heres quilibet, quam notarius, qui notam cujuslibet receperit testamenti, per ecclesiam, ut commodius videbitur, requiratur, quod testamentum, vel notam, sive transcriptum alterutrius, in eo quod vel pias causas vel faciendas emendas tangere dinoscitur, exhibeant infra octo dies, a tempore requisitionis huiusmodi computandos. Quod nisi fecerint, ex tunc eos, prout requisiti fuerint, decernimus excommunicationis sententiæ subiacere: quam excommunicationis sententiam volumus nominatim & solemniter diebus singulis publicari.

XV. *Ut prælati hæc statuta publicari faciant.*

Demum approbante præsentis concilio statuimus, quod quilibet diocesanus sive prælatus Arelateni provincie, præsens concilium habeat infra duos menses, ab instanti festo Pentecostes numerandos: & per ecclesias subditas eadem statuta, præsertim excommunicationis & interdicti sententias continentia, prout eadem statuta requirunt, sub pena excommunicationis vel alia, prout eis visum fuerit, a subditis suis faciat publicari & diligenter exponi, ut pericula quæ clericis & laicis ex eisdem possunt sententiis imminere, sint liquide manifesta, & cautius evitentur.

Factum Avenione anno Domini MCCLXXIX. xvi. Kal. Iunii, die scilicet Mercurii ante Pentecosten.

ALIA EIVSDEM CONCILII STATUTA
Super cruce signatorum & religioforum
privilegiis.

I. DE CRUCE SIGNATIS.

Pro cruce signatis in terrâ sanctâ subsidium, in provinciali concilio, quod celebratum fuit apud Avenionem anno MCCLXXIX. xvi. Kal. Iunii, concorditer extitit ordinatum.

Quod cum apostolicæ litteræ Gregorianæ D. archiepiscopo Arelateni & ejus suffraganeis omnibus simul directæ, per eos fuerint hæctenus multipliciter publicatæ, & processus multiplices autoritate earum per eos sint habiti, & quasi per universondum mundum sit publicum & notorium, quod quilibet metropolitanus, & ejus suffraganei, super hoc plenam habeant potestatem, transscriptum earum sive copia nulli detur.

Quod insuper cruce signati & cruce signandi pro subsidio terræ sanctæ, per ipsos dominos, archiepiscopum & ejus suffraganeos, defendantur, juxta indulgentiam contentam in litteris supradictis, & in concilio generali.

Quod etiam cruce signati, licet antequam crucem sumpserint citati fuerint, vel contra eos sint aliqui processus habiti, autoritate litterarum sedis apostolicæ de prædictis non facientium mentionem, extra suas dioceses: nihilo minus tamen in posterum similiter postquam crucem susceperint, defendantur, ne ad judicia extra suas dioceses evocentur.

Nec in aliis, in quibus eos sedes apostolica privilegiat, offendantur: ita quod processus habiti coram iudicibus delegatis teneant, ut tenere debebunt, & juxta eos sive post eos fiat continuatio per cruce signatorum ordinarios, & finaliter procedatur.

Quod si forsitan contra ordinarios, seu eorum vices gerentes, quod defenderent cruce signatos, vel contra ipsos cruce signatos defensos per eos, aliqui delegati procederent, citandis vel monendo, vel sententias aliquas fulminando, vel eas denunciari mandando, seu alias quoquo modo: nullus in civitate, diocesi, & provincia Arelateni, delegatorum eorundem sigillet litteras, nec exequatur mandata.

Quodque cum crucis ipsius transmarinæ negotium sit continuum in favore, & vivente D. Gregorio summo pontifice per prælatos fuerit inchoatum, nec per aliquem successorem ipsius aliquo modo revocatum, non obstante morte ipsius domini Gregorii: circa ipsum negotium per prælatos juxta directum prædictum sibi mandatum apostolicum procedatur, cum negotium crucis adhuc maneat & vigeat, nec dum passagium sit inceptum.

Et omnes diocesani, & eorum officiales, exequan-

ANNO
CHRIST.
1279.

quantur lata sententias, per eorum quemlibet pro cruce signatis contra quoscumque.

II. DE RELIGIOSIS.

Super confessionibus, quas religiosi passim audiverint, exiit in eodem concilio similiter ordinatum.

Quod religiosi per ipsos diocesanos, vel tenentes loca eorum, cautiús requirantur, an de licentia vel sine licentia praelatorum audiant confessiones. Quod si privilegia confessiones audiendi se dicant habere, illa sine mora qualibet exhibeant & ostendant, & copiam dent eorum.

Quodq; deinceps illi religiosi, qui voluerint confessiones audire, veniant ad praelatos, ut ab eis super confessionibus audiendis recipiant specialiter facultatem.

Quod etiam iidem praelati non committant religioso alicui confessiones generaliter audiendas.

Quod insuper iidem praelati retineant illos in causis, qui retenti sunt ipsis praelatis per provincialium conciliorum statuta. Si tamen inter religiosos eisdem aliqua sint personæ, per quas praelati senserint tali gratia speciali * meritis sive dignos: ipsi praelati faciant super his erga personas huiusmodi, quod viderint expedire.

Facta sunt hæc die præcedente prænunciationis concilii supra dicti, videlicet xvij. Kal. Iunii, in præsentia & testimonio plurium personatum, & aliorum, & mei Stephani de sancta Maria domini papæ scriptoris, sacri palatii notarii, qui de mandato prædictorum domini archiepiscopi & dominorum episcoporum, & aliorum absentium loca tenentium, prædictum concilium, sive statuta contenta in eo, prout omnia sunt ordinata superius, scripsi: & ut ex his publicum instrumentum facerem, fere plura, mandatum ab ipsis recepi. In cuius rei certitudinem, hic apposui signum meum.

G. C. NOTA.

Qui præfuit huic concilio Arelatenfis archiepiscopus (postea episcopus Portuenfis) Bertrandus hic dicitur, ab aliis omnibus Bernardus, & in ipso suo epitaphio, quod saxo incisum, Vghello teste, hodieque cernitur vberè teri ante aram principem ecclesiæ sancti Francisci. Mendosus signum hæc in parte codex noster est. Et in hoc quoque mendosus, quod Sabinensem episcopum fuisse ait: cum Portuensem dicere debuisset. Ex Sabinenfium ac Portuenfium episcoporum catalogis, & epitaphio, cuius paulo ante mentionem feci, res contestatissima: immo & ex his ipsis Arelatenfis provinciæ conciliis, eo scilicet, cui Bertrandus Amalricus Avenione præfuit, anno MCCLXXXII. & eo quod Rostagnus Capra, in villa Insulæ Venascini, anno MCCLXXXVIII. celebravit.

** CONCILIVM BITERRENSE,

De mittendis ad Regis parlamentum procuratoribus pro defendendis ecclesiasticis libertatibus, anno Domini MCCLXXIX. a Petro Narbon. archiep. cum suffraganeis celebratum.

Notum sit cunctis quod anno Domini MCLXXIX. in crastinum festi Inventionis S. crucis, fuit celebratum concilium apud Biterrim per reverendos patres dominos, Petrum Dei gratia archiepiscopum Narbonensem, Pontium Biterrensem, Bertrandum Tolosanensem, Berengarium Magal-

Concil. general. Tom. XI.

nensem, Bertrandum Elnensem, Petrum Agathensem, Petrum Nemausensem, & Galterum Carcassonensem, eadem gratia episcopos. Qui domini episcopi, & etiam Lodovensis & Vicensis, vocati fuerunt per literas ipsius domini archiepiscopi, quarum tenor noster est talis.

Petrus misericordie Divina sanctæ Narbonensis ecclesiæ archiepiscopus, venerabilibus in Christo fratribus Dei gratia Biterrenfis, Magalonenfis, Lodovensis, Vicensis, Agathensis, & Nemausensis episcopis, salutem & sinceram in Domino caritatem. Cum super magnis & arduis negotiis antiquis, & etiam de novo emergentibus, quæ communem tangunt statum ecclesiarum provinciarum Narbonensis, vobiscum & aliis fratribus nostris suffraganeis habeamus loqui pariter & tractare: fraternitatem vestram rogâdam duximus, tenore præsentium, vobis nihil minus mandantes, quatenus in crastinum post instantem festum Inventionis S. crucis, aliis prætermisissis negotiis, apud Biterrim nobiscum personaliter interitis, ut vobiscum tractemus in præmissis quod honori & utilitati communi ecclesiarum ipsius provinciæ expediens viderimus, & Dominum ministrabit. Datum Montillis xvi. Kal. Maii, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo nono.

Sub eadem forma ivit littera ad dominos Tolosanensem, Elnensem, & Carcassonensem episcopos.

Littera Petri archiepiscopi Narbonensis, de rebus gestis in concilio Biterrensi anno MCCLXXIX.

Petrus misericordie Divina sanctæ Narbonensis ecclesiæ archiepiscopus, discretis & religiosi viris, abbatibus, prioribus conventualibus, capitulis, & conventibus, tam secularibus, quam regularibus, per civitatem, dioccesim, & provinciam Narbonensem constitutis, ad quos præsentis litteræ pervenerint, salutem in Domino sempiternam. Cum in concilio apud Biterrim, per nos ac venerabiles fratres nostros episcopos provinciæ Narbonensis, ad cuius convocationem vestris credimus non modicum peperisse laboribus & expensis, ordinatum extiterit ut nos una cum venerabili fratre nostro episcopo Tolosano ad instantem parlamentum debeamus in Franciam personaliter proficisci, constitutique sint in ipso concilio procuratores, qui in ipso parlamento comparere debeant pro provincia Narbonensi, super antiquis & de novo novitatibus aliquibus emergentibus, feudis videlicet & retrofeudis, alodiis, & exercitu, & gravaminibus illatis, & quæ quotidie inferuntur, quæ communem tangunt statum ecclesiarum & monasteriorum ejusdem provinciæ, libertates, immunitates, & privilegia ostensuri, prout in ipso procuratorio videbitis plenius contineri: universitatem vestram requirendam tenore præsentium ducimus & rogandam, quatenus in procuratorio quod vobis per latorem præsentium mittimus, vestrum quilibet sigillum suum apponat.

Datum Biterris III. Nonas Maii, anno Domini MCCLXXIX.

*** CONCILIVM REDINGENSE,

A Ioanne Peckham Cantuariensi archiepiscopo, cum suffraganeis, anno Domini MCCLXXIX. celebratum.

Ex vet. cod. MS. bibliothecæ Cotton. editum, Anglicanæ collectionis tomo 11.

Anno Domini MCCLXXIX. circa festum S. Iacobi apostoli, frater Ioannes Cantuariensis archiepiscopus, convocatis uniuersis suffraganeis suis apud Radinges, celebravit concilium, in quo constitutiones concilii generalis, quod silentio præterire non convenit, innovavit: videlicet quod singuli

Xxx ij recto

rectores ecclesiarum, unico tantum beneficio, curam animarum habente, cogentur esse contenti: quin etiam omnes ad ordinem sacerdotii infra annum se faciant promoveri.

Ex vet. cod. MS.

Constitutiones domini Ioannis Pechham Cantuariensis archiepiscopi, editæ apud Reding. III. Kal. Augusti, anno domini MCC LXXIX.

I. De institutionibus & destitutionibus.

Constitutio nis Othoboni in concilio Lonan. ann. 1168. c. 30 que lecta est in hac synodo, ut constat inferius.

Avdisting, fratres conscripti, istius constitutionis tenorem: novistis etiam canones sanctorum patrum super hanc materiam editos, tam in Thesalono quam in Romano concilio, necnon & capitulum Dionysii. Quæ omnia, seu qui omnes, pluralitatem beneficiorum cum cura, inhihent uni committi; singulas ecclesias singulis sacerdotibus committentes. Secuta sunt deinde concilia Lateranensia sub Alexandro papa, & generale concilium sub Innocentio tertio: in quibus omnibus ista pluralitas inhihetur: hoc addito in ultimo concilio, quod per receptionem secundi beneficii vacat primum; receptoque secundo, primum, per eum, ad quem collatio pertinet, libere alii conferatur: & si id infra sex menses alteri conferre distulerit, non solum ad alios, juxta Lateranense concilium, collatio devolvatur; verum etiam cogatur de suis proventibus in utilitatem ecclesie, cuius est illud beneficium, assignare, quantum a tempore vacationis ipsius constitit esse perceptum. Et cum non sic suis ambitionibus, nec cæcæ cupiditatis, esset impositus: successit præsens legati institutio Othoboni, quæ ad multa mala præterita extirpanda, & ad providendum in futurum, ne de cætero pestis huiusmodi pullularet, sufficiens ab eodem fuerat æstimata, dum pestes atque miseria, quæ ex hac radice proveniunt, & pericula quæ sequuntur evidenter enervans, ea studet imprimere in cordibus peccatorum, dum nec institutiones decrevit irritas ipso iure, nunc vero ipsum instituendum a digito iuramento, nunc perjuros privat beneficiis habitis, & habendis; & contra hoc episcopos venientes a beneficiorum collatione suspendit, donec institutiones a se factas improvide, contra constitutionis tenorem, duxerint revocandas. Licet hæc omnia cum gravi studio, magnaque diligentia sint provisâ, istorum tamen omnium non secutus est fructus quivis, nec proventus: quin potius, ac si nihil prorsus super ista materia excogitatum fuisset a majoribus seu provisam, nec amore iustitiæ, nec timore pœnæ, cessarunt hucusque aliqui, per fas vel nefas undique sibi beneficia cumulare: nec ipsi pœnas constitutionis verentes, nec alias sacris inhærentes canonibus, id ipsa beneficia in immerita ferocitate conferre, licet non fuerit cum eis dispensatum. Quæ omnia sæpe & sæpius ad aures summi pontificis pervenerunt: qui hæc omnia vehementer abhorrens, necnon admirans vehementius, quod nec constitutiones aut canones, per cautelas aut pœnas, hac usque tantæ præsumptionis audacia enormiter poterit coerceri, nec etiam remedium eidem adhiberi: vobis etiam injunxit vivo vocis oraculo, quod tanto incommodo celeri reformitate fecerimus occurrî, & huiusmodi præsumptores a tantæ temeritatis audacia, quacunque potestatem coercionis, compesci. Et licet ad hæc omnia comprimenda, solius metropolis iurisdictionis potestas apud nos sufficere dignoscatur, qui benignitate tolerantiam, & lenitate

ingredi, & progredi, postea affectamus in singulis quam in severitate nimia, aut rigore, aliter flectere corrigenda: quia cum facti perveritas in tantum se extulit, quod ex eo fit multiplicata ruina, & extortum sit scandalum plurimorum, clamorque ad aures superiorum ascenderit, ut tantum scelus contra decorem ecclesiasticæ honestatis, sub dissimulatione de cætero nequeat pertransiri, & multis cessantibus, opus sit exemplo, apostolice præcepti nos urgeat autoritas in hac parte.

Nos de adiutorio avvocato, prout nobis in præfenti occurrît, manus huic negotio opponimus adiutrices: degerentes, juxta formam generalis concilii, omnia illa beneficia curam animarum habentia, qui obtinuerant, & obtinent illi de facto, qui dispensationem sedis apostolicæ super huiusmodi pluralitatē non habent, per beneficii receptionem, quod ipsi sic beneficiati ultimo receperunt, ipso iure vacare. Licet, juxta constitutionis rigore domino Othobono, sic recipiens plura beneficia, & ipso ultimo iure: præcavere tamen volentes, ne rigorem videamus coacervare rigori, mentem etiam constitutionis tam concilii generalis, quam etiam domini Othoboni, claris advertentes, quarum etiam neutra & præobtentis, & ultimo similiter privat, cum concilium generale sola auferat præobtentia, ultimum tamen reservat, conciliumque Othoboni, institutionem in ultimo beneficio decrevit irritam, præobtentis tamen non privat: nos misericordiam cum rigore miscentes, non tam misericorditer, quam etiam prudenter, permitimus, ut is qui plura beneficia curam animarum habentia, sine dispensatione apostolica, fuerit affectus, ultimo sic obtento, & eodem juxta concilii generalis tenorem, de nostra speciali gratia, sit contentus, nisi forsitan, ex temeritate cõtendit etiam præobtentum impropre retinere. In quo casu, nec primo, nec ultimo dignum, nec in medio, immo nec aliquo, iudicamus, sed potius de inter vacare: quibus omnibus, quatenus ipso facto eadem detinet occupata, censetur perpetuo spoliandum. Beneficia vero quæ, per modum superiorum nominatum eate nus vacaverint, & Deo ut ad nos, & propter negligentiam prælatorum, & capitulorum, fuerit devoluta collatio, nobis seu nostre collationi reservamus. Quæ autem per tantum tempus vacaverint, ut per contumeliam negligentiam ad summum pontificem ius ea conferendum fuerit devolutum: eidem sedi, tanquam ministri sedis apostolicæ, in hac parte specialiter reservamus: decernentes enunciatum & inane, si quid circa eadem beneficia committendo, vel personas alias presentando, seu alias quocunque ingenio, vel colore quæstio, per quoscunque prælatos superiores, vel inferiores, seu per quoscunque clericos, in posterum fuerit innovatum. Ipsi quoque ecclesiarum detentoribus earundem, per nos & fratres coepiscopos nostros, & eorumdem confessores nunciamus, & volumus in posterum nunciari: quod nec ad dignitates ecclesiasticas, nisi demum purgato vitio, possunt assumi; & si de facto ad eadem ascenderit, non possunt absque periculo ministrare, nec salvari poterunt in die iudicii, nec in præfenti accipere pœnitentias factas quæ non proficiant ad salutem, nisi cum renunciaverint beneficiis, quæ sic de facto detinent occupata: verum etiam, de fructibus ecclesiæ sic consumptis, ecclesiæ Dei quam graviter offenderunt, quatenus poterunt, satisfaciunt competentem. Cum ista beneficia taliter invadentes scierint, saltem in messem inferant alienam, cumque non intrent per otium: non pastores, sed fures pariter existant, & latrones; miserisq; animas impudenter decipiunt, quas nec valent utique solvere nec ligare. Et illos quoque, qui confessores talium clericorum existunt, qui eisdem in pœnitentia non injungant, ut fructus,

ANNO CHRISTI 1279.

f. potius aff. Corr. quia jam

f. Dei ad. iutorio in. vocato, Corr. ap. ponimus Corr. quæ obt.

Corr. domini Othoboni,

f. nec est medio, f. de iure

f. & coru ad nos

Corr. dum nunc

Menda ha hac, cum lra qua sequimur.

f. addendum, per

f. enormiter excedens, potuerit c

Corr. nobis f. benigne tolerantiam, & len.

B

C

D

E

ANNO
CHRISTI
1279.ANNO
CHRISTI
1279.

ctus ecclesiarum taliter non perceptos, sed furtive surreptos, restituant; seu de eisdem faciant, prout ecclesiis, quas sic de eisdem fructibus retinendo læserint, impertitos decernimus, aut minus benignos, & callidos animarum clericorum huiusmodi deceptores: inhilentes sub pena excommunicationis, ne ad talium absolutionem manus extendant temerarias, cum huiusmodi ecclesiasticorum beneficiorum improbi sint detentores, in scelere continuantes. Huic quoque vulneri canceroso, per quod Mo alium in futurum sancentiari non potest, ferrumque, quod adhuc superest ignitum in causam mucrone anathematis tam enormis flagitii piacula refecant; decernentes, & pro perpetua stabilitate firmantes: quicumque in posterum plura beneficia curam animarum habentia, absque sedis apostolicæ dispensatione, receperit; vel fuerit affectus per modum institutionis, vel commendationis, seu custodiæ; vel unum titulo institutionis, aliud titulo commendationis, sive custodiæ; præter modum illum, quem constituto Gregoriana edita in concilio Lugdunensi permittit, sit eo ipso privatus omnibus sic obtentis beneficiis, ipso facto excommunicationis sententia permaneat innodatus: a qua, non nisi per nos, vel per sedem apostolicam, absolutionis gratiam valeat promereri: ut ad beneficiorum vacantium, per hunc modum, vel per alium, pervenire notitiam valeamus.

Nos, fratres carissimi, in virtute obedientiæ firmiter injungendo mandamus, quatenus per nos, seu officiales nostros, archidiaconos, & decanos, nomina & numerum ecclesiarum cum cognitione, agnitione, vel prænomine, ita quod possit haberi notitia personarum, tempora ipsarum ecclesiarum factarum ipsis rectoribus, seu assignatio per modum, quandoocunque, quo titulo eas obtineant, institutionis, commendationis, aut solius custodiæ, cujus ætatis sint memorati rectores, seu ecclesiarum huiusmodi detentores, in quo ordine fuerint constituti, utrum alibi, quam in una ecclesia beneficiati existant, item autem cum eis dispensatum fuerit super pluralitate huiusmodi obtinenda, & qui sint, & in quibus modis censentur earum ecclesiarum patroni: item cujus affirmationes sint singulæ ecclesiæ, seu valoris, juxta taxationem Norwicensem, faciatis distincte conscribi, & scripturas hæc omnia continentes clare & distincte conscriptas, singuli episcopi de singulis diocesis suis, nobis ad civitatem London, transmittant in octavis S. Hilarii: quibus loco & die, favente Altissimo, ad ipsius laudem congregati erimus iterato. Illi autem, qui in renunciatione seu descriptione præfata, nobis, ut supra injunximus, facienda, fraudem vel dolum commiserint, vel veritatem instructioni nostræ necessariam subjiciendo, falsitatem, quod absit, aliquam immiscendo, vel per vias alias callide quocunque circa præfata servanda, quo minus ad nos perveniat veritas atque notitia præmissorum: penam falsarii merito poterunt formidare.

II. De institutionibus & ecclesiarum commendatis.

Vt constitutio ista, prout lata est in constitutione Lugdunensi, quoad verba, & quoad sententiam verborum, omnino servetur: ipsa quoque summus pontifex decernit, & nos ipsius vestigiis inherentes, decernimus: beneficia aliter commendata a tempore concilii Lugdunensis, seu quæ diutius sub commendatione papæ sint obtenta, quam constituto Gregoriana memorialiter permittit; ipsa quoque quæ sub specie custodiæ, quam summus pontifex nihil differre æstimat a commenda, aliter vel diutius sint obtenta,

Concil. general. Tom. XI.

A quam tenor constitutionis Gregorianæ commemorat; nec non & illa, quæ sunt collata minoribus XII. annis, aut iis, qui infra annum post admisionem talis beneficii in presbyteros non fuerint ordinati, esse vacantia ipso jure: ipsa quoque, quorum per negligentiam prælatorum seu capitulorum, ad nos vel ad sedem apostolicam fuerit devoluta collatio, nobis & sedi apostolicæ collationem huiusmodi specialiter referavimus, decernentes irritum & inane, & c. Ut supra, in capitulo de constitutionibus, & in illa clausula, beneficia quoque, & c.

III. De sententiis excommunicationis publice denunciandis.

Quoniam malum, nisi cognitum, vitari non potest, plures autem sunt excommunicationum sententiæ, quibus in sanctorum patrum conciliis homines etiam probi percelluntur: ne per ignorantiam de cætero in tanti periculi foveam demergantur, præcipimus Cantuariensis provinciæ sacerdotibus universis, ut, in omni die Dominica sequenti immediate post celebrationem ruralis capituli, exponant aperte populo sibi commissio, excommunicationis sententiæ, quæ sequuntur.

Primo quidem excommunicationis autoritate concilii Oxoniensis, a sanctæ memoriæ Stephano Cantuariensi archiepiscopo, omnes qui malitiose ecclesias jure suo privare præsumunt; aut per malitiam, aut contra justitiam, libertates earum infringere vel perturbare intendunt. Ex quo intelligimus, vinculo excommunicationis subjacere omnes illos, qui litteras impetrant a quacunque curia laicali ad impetrandum processum ecclesiasticorum inducunt in causis, quæ per sacros canones ad forum ecclesiasticum pertinere noscuntur.

Secundo, excommunicantur universi, qui scienter falsum perhibent testimonium, vel perhiberi procurant, vel qui tales testes scienter producant vel subornant, ad impediendum justum matrimonium, vel ad exheredationem alicujus procurandam.

Tertio, excommunicantur omnes illi, qui pacem & tranquillitatem domini regis & regni injuriose perturbare præsumunt, & qui jura domini regis injuste detinere contendunt. Ex quo intelligimus excommunicari non solum guerrarum suscitantes errorem, veram etiam latrones publicos, & prædones, & quoscunque regni justitiam impugnantes.

Quarto, excommunicantur advocati omnes, qui malitiose per quascunque exceptiones verum matrimonium impediunt, ne effectum debitum sortiatur.

Quinto, excommunicantur omnes illi, qui gratia lucri, odii, vel favoris, malitiose imponunt crimen alicui, cum apud bonos & graves personas non fuerit infamatus, ut sic ei purgatio indicatur, vel alio modo gravetur.

Sexto, excommunicantur omnes, qui, vacante ecclesia, malitiose opponunt vel opponi procurant quæstionem de jure patronatus, ut verum patronum illius ecclesiæ saltem impediunt illa vice.

Septimo, excommunicantur omnes illi, qui malitiose contemnunt exequi mandatum regis de excommunicatis capiendis, vel eorum impediunt captivum, seu procurant eorum injustam liberationem, contra decretum ecclesiasticæ disciplinae.

Octavo, excommunicantur in concilio sanctæ memoriæ Othoboni, omnes illi, qui pro impedimento pacis, seu compositione litigantium, quicquid recipiunt, donec ipsum sic receptum restituerint donatori.

Nono, excommunicantur per eundem, quicumque de domibus, maneris, vel grangiis, vel locis aliis archiepiscoporum, vel episcoporum, vel aliarum

Xxx iij rum

Deest, habeamus, aut quid simile. f. agnoscunt.

for. item quando cum eis

Corr. subtitendo, vel fals. Deest modo.

Corr. ecci.

judicium

ANNO CHRISTI 1279.

rum personarum ecclesiasticarum, contra ipsorum A voluntatem, custodum rerum earum, aliquid auferunt vel consumunt, vel iniuriose contradicunt: quae omnia sententia ligantur, nec absolvi possunt, donec de iniuriis satisfecerint competenter.

Decimo, excommunicantur ab eodem, quicumque abstrahunt violententer reum, ad ecclesiam vel cimiterium vel claustrum fugientem, vel qui ei victum necessarium prohibent exhiberi, vel qui res alienas in locis eisdem depositas violententer asportant vel asportari faciunt, vel qui asportationem talem factam nomine suo vel a familiaribus suis ratam habent, vel qui ad hoc publice vel occulte consilium praebuerint, vel consenserint.

Vndecimo, excommunicati sunt ab omnibus archiepiscopis & episcopis Angliae omnes qui veniunt & faciunt contra novam chartam: quae sententia, B per sedem apostolicam est pluries confirmata & approbata.

Audistis, fratres carissimi, coepiscopi nostri, articulos, in quibus, sanctorum patrum conciliis incurritur sententia excommunicationis, ipso facto. Sunt etiam articuli praeter istos, in quibus episcopi, ipso facto, suspensionis vinculo innodantur per eadem concilia: quorum constitutiones, quandoque praetatos ab officio, quandoque a quibusdam episcoporum insigniis, quandoque a beneficiorum collatione suspendunt. Quae omnia ex ipsorum conciliorum tenore colligere poteritis evidenter. In quo "..... quidam penes venentur nos, vel aliquos, tanquam temeratores constitutionum, in ipsis editarum concilio incidisse venentur; & ne sic ligati dominia celebraverint & officia nostra, ut prius fuerint executi veretur, & ne notam irregularitatis contractus" in hac parte. Sed si quid fuerit de praeterito, hortamur vos ex parte Domini Patris omnipotentis, monemus, & in virtute obedientiae firmiter vobis injungimus, quod de cetero conciliorum statuta supra dictorum, necnon & statutorum nostrorum, in praesenti promulgationis primordio editorum, cum Dei timore, & omni diligentia observetis, & faciatis a vestris subditis observari: aliter super vos provocabit. Nam, ut dicitur, in " canonice merito formidare poteritis ultionem. Et ne istorum ignorantia quengnam reddere valeat excusatum, de omnibus, quae nostra congregatione praesenti recitata sunt, publica etiam, seu ordinata D teneri volumus in futurum: ut haec omnia, fratres & coepiscopi nostri, per vos vel archidiaconos vestros faciatis in vestris synodis publicari. Nihilominus constitutiones domini Othoboni de baptismo, necnon etiam extracta de quatuor conciliis, in concessione nostrae principio memoriter super diversis articulis, in quibus excommunicationis vinculum incurritur, ipso facto, jure, in singulis ecclesiis tam majoribus quam minoribus, per quatuor dies Dominicos, post celebrationem quatuor conciliorum principalium, faciatis recitari. Constitutio vero edita super concubinis in concilio Othoboni, in quatuor capitulis ruralibus, & in principalibus, exclusitamen laicis, publicetur. Quae autem a nobis fuerint in praesenti ordinata, vel adjecta conciliis superscriptis Othoboni, immo, in duobus generalibus capitulis, singulorum auriibus" inculcari. Ipsam autem chartam domini regis, super libertatibus ecclesiae per regem concessis, bene & aperte conscriptam, in singulis ecclesiis cathedralibus, seu collegiatis, in loco publico jubeamus affigi: ut omnium intrantium oculis se palam exhibeat, & in fine anni, in vigilia Paschae & Pentecostes, renovetur: ut, sublata veteri, nova recensque bene scripta substituat eadem.

for in quas quidem penes, vel omnes, vel aliquas, tanquam, in ipsis edit. conciliis, incid. ver. & ne sic ligati Divina eol. leg. cōtra-xerint

de l. in

add. praecipimus, vel quid simile.

IV. De pueris baptizandis.

ANNO CHRISTI 1279.

Quod in praesenti constitutione cavetur, de pueris baptizandis, usque ad generale baptismum, Paschae & Pentecostes videlicet, reservandum: pro ipsius statuti reverentia, quod haecenus videtur esse neglectum, sic utimus declarandum esse vel statuendum: ut pueri, per octo dies ante Pascha, & per dies totidem ante Pentecosten, de matrum uteris nati, si absque periculo reservari valeant, referuntur usque ad illa tempora baptizandi: ista quod cum medio tempore inter nativitatem puerorum, & hujusmodi baptismum, perfectum recipiant catechismum, & postea diebus baptismum faciant super universo faciendum. Alii autem, qui aliis temporibus nati extiterint, tum propter mortale periculum, quod saepe pueris imminet improvissum, tum propter simplicitatem parentum, qui contra formam baptismi sine facilliter erraturi, absque offensionis nota, juxta veterem consuetudinem, vel incontinenti cum fuerint nati, vel postea, prout placuerit ipsis parentibus, baptizentur. Quod si forte contigerit, pueros propter mortis periculum a laicis baptizari: caveant sacerdotes, ne baptismum legitime factum audeant iterare.

Corr. re- servandis

Hac mendo- sa

V. De concubinaris puniendis.

Quia in continentiae vitium, clerum maculat, & laementaliter dehonestat, in scandalum plurimorum: statutum domini Othoboni contra concubinariorum editum praecipimus in suo rigore inviolabiliter observari. Et ne criminis contagio, caliginem adducens mentis vitiosae, & ne tales per ignorantiam vel obligationem se valeant excusare: praecipimus archidiaconis universis in virtute obedientiae, & sub poena suspensionis ab officio & beneficio, quam in ipsos ferimus si sponte contra hoc fuerint negligentes, quatenus constitutionem praedictam faciant in quatuor anni principalibus capitulis ruralibus, per se vel eorum officiales, vel saltem per decanos rurales, seu gerentes vices eorumdem, districte & aperte coram toto capitulo, exclusis laicis, recitari, Quam recitationem pro monitione haberi volumus, ut libere contra omnes hujusmodi procedi valeat vitiosos: ne causari possint, cum ad executionem privationis in eos lata sententialiter in praedicto statuto processum fuerit, se monitos non fuisse. Si quis autem dicti statuti recitationem malitiose impediierit: excommunicationi subjaceat, ipso facto. Si quis autem dicta statuta recitari neglexerit, seu decanus, seu vicem ejus gerens: omni sexta feria in pane & aqua jejunet per obedientiam, nisi infirmitas impediatur, donec in sequenti capitulo ipsum fecerit recitari.

for adducat

ORDINATIONES DOMINI IOANNIS CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI IN DOMIBUS RELIGIOSIS.

ANNO CHRISTI 1279.

Ex eadem Anglicana collectione.

Frater Ioannes permissione Divina Cantuariensis ecclesiae minister humilis, totius Angliae primas, dilectis in Christo filiabus N. abbatissae & conventui de Godestouve salutem & gratiam, & benedictionem. Pudicitia virginum, est speciale militantis ecclesiae ornamentum, sinceritatem representans angelicam, ac regem gloriae Dominum Iesum Christum in cordis provocat oculum & amplexum. Hunc igitur thesaurum tam incomparabilem, qui perditus recuperari non potest, quae spiritualis Dei adoptio in vestro collegio

Ex ver. in cod. MS. in registro archiep. Cantuar. nuncupato Beccam fol. 223.

collegio reposuit, volentes circumcingere munimine disciplinæ, & solius Dei * atringere, cuius, licet indignus, existimus paranympus: vobis subscripta mandamus inviolabiliter observari. Frustra enim laboramus pro illibato servando vestra lilio castitatis: nisi nostra conetur sancta amulatio nostris vos in cunctis coaptare.

Imprimis igitur ordinationes sanctæ memoriæ domini Roberti prædecessoris nostri, cum adjectionibus & modificationibus subjungendis, præcipimus firmiter observari: ut videlicet ecclesiasticum officium, in quo habetis sponsum alloqui, & ejus suscipere spiramina, temporibus debitis cum omni reverentia celebretis: quo tempore nulli sane a choro se liceat abstinere, nisi sit obdientialiter in necessariis, non in forissecis colloquiis, occupata. Ipsum autem officium præcise & integre præcipimus decantari: præcisè, inquam, ut tam in Missis chori, quam beatæ Virginis, excludantur per annum totum supervacuæ novitates, nec novum aliquid imbi decantetur, nisi de consilio magistri & abbatissæ pariter ac cantrici; sed novis omnibus vetera præponantur. Integre etiam officium celebretur, rejecta penitus mutilatione officii monastici, quam invenerunt nuper præfidentes capituli monachorum, Abandoniæ celebrati. Puerilia autem solemnia, quæ in festo solent fieri Innocentium, post vespæras S. Joannis tantum inchoari permittimus: & in crastino in ipsa die Innocentium totaliter terminentur.

Pro regimine insuper conventus, maturiores ac prudentiores teneatur abbatissa vocare, pro negotiis domus intrinsecis & extrinsecis salubriter disponendis. Quod si aliqua secundo vocata venire contempserit, in sequenti prandio ei pittancia subtrahatur. Quod si tertio non veniens, aurem obstringerit imperanti: panis ei & aqua in proximo prandio tantummodo concedantur. Idem dicimus in omnibus illis, quæcumque, quandocumque inobedientes, propriæ inhæserint voluntati.

Ad castitatis autem testimonium certius obrinendum: statuiamus, moniales ab ambitu monasterii non exire, nisi pro necessitate quæ personis aliis nequeat expediri: unde perendinationes, quæ consueverunt fieri in domibus amicorum, ad solatium, & subterfugium disciplinæ, præsentibus perpetuo condemnamus. Cum vero pro necessitate aliqua, aliquas exire contingit, hæc quantum districta præcipimus observari. Primo, ut tantum secura & matura societas, tam monialium, quam secularium personarum assistentium, egredi permittatur. Secundo, ut statim expedito negotio, quatenus per eas expediri poterit, domum illico revertantur: & si negotii expeditio tractatum exigat plurius dierum, post primam vel secundam diem, negotii consummatio procuratoribus relinquatur. Tertio, ut nunquam in religiosarum ambitu, vel clericorum domibus, aut aliis suspectis habitaculis, hospitentur. Quarto, ut nulla a sociæ, vel sociarum suarum aspectibus, ubi humanum possit haberi colloquium, absintetur: sed nec aliquid audiatur secretum susurrum, nisi sub testimonio monialium sociarum: nisi forte pater aut mater, frater aut soror, aliquid habeat secretis sibi loqui.

Hoc autem ubique servari volentes, præcipue respectu Oxoniensis studii præcipimus observari. Cujus etiam rei gratia, cum veniunt ad colloquendum vobis scholares Oxonii, nolumus monialem aliquam ad confabulandum talibus accedere, nisi de licentia abbatissæ: & nisi fiat notorie propinqui ad minus in tertio consanguinitatis gradu, præcipimus eis, omnium sic adventantium scholarium colloquia denegari. Nec cum eis familiaritates curetis nequere

A speciales, quia hujusmodi affectus, sordidos frequenter excitat cogitatus: nec in congregationibus aliquid existimamus perniciosius, quam familiaritates particulares quærere, & in partem affectum trahere, qui habet in omnes communiter ampliare.

Cum autem moniali conceditur colloquium, ex causationabili: semper sub duarum aliarum monialium, de quibus nulla sit sinistra suspicio, audientia & testimonio sibi permittatur: adeo ut nihil ex proposito dicat scholari, seu cuiquam seculari, vel religioso, extra casum confessionis, vel mulieri, præter notorie propinquas, nisi sub duarum testimonio predictarum. Si enim bona & salutaria sunt dicenda, expedit ut sciatur: si mala quis intendat suggerere, non sunt in sanctitatis vestrae auribus admitienda. Cum insuper talia sunt colloquia terminata, inhibemus de cætero, ne moniales hujusmodi pro colloquendum conductu locutorii januam exeant ullo modo, nec etiam stent exterius in atrio, ubi secularium est concursus: sed interius tantum in hortis, & pomeriis, quatenus requirit necessitas, & honestas patitur, si non desit omnimodo securitas, consolerentur.

Adjicimus etiam, ne moniales cum quibuscumque magnatibus, aut personis secularibus vel religiosis, comitantur intra monasterii sui septa. Melius est enim, si volunt quicunque aliquid de sua munificentia quibuscumque monialibus erogare, ut id interius distribuatur omnium vel plurium necessitatibus in communi, quam in parte exterius, non sine religionis dedecore, quod frequenter erumpit in conviviis, expendatur. Chorum insuper vestrum, dormitorium, refectorium, claustrum, & interiores cæteras officinas, a personis secularibus, juxta concilium Othoboni, & religiosis etiam, vacua esse præcipimus: nisi aliquando aliud exposcat fieri necessitas manifesta. Et qui contra fecerit, indignationem omnipotentis Dei, se noverit incursum. Religiosi autem omnes, & sæculares, ad vestrum monasterium accedentes, in communi hospitalaria comedant, vel in camera abbatissæ, & nullatenus in cameris infra claustrum. Mulieres etiam sæculares, sub specie ancillarum monialibus servantibus, quantum patitur necessitas, repellantur: nec hujusmodi velentur de cætero, sine discretissimi licentia speciali.

D Obsæcramus insuper, filie carissimæ, ut locis & temporibus statutis servetis solite silentium disciplinæ, ad memoriam reducentes, quod teste Iacobo apostolo: Vana est religio & seducens, quæ linguam ab indebitis non refrænat. Quidam etiam sapiens dicit, quod ille veraciter est intelligens, qui linguam suam refrænat, ut sit de solo Altissimo sermo ejus.

Circa vestimenta autem monialium, S. Benedicti regula solite observetur. Cujus rei gratia inhibemus, ne de bruneto unquam imposterum induantur, nec rugatas habeant tunicas, nec etiam birrorum immoderantia vestes sibi faciant latitudine fluctuantes: cum hoc nihilo minus solite servantibus, quod circa talia in Oxoniensi concilio dudum fuerat ordinatum.

E Quia insuper verba humilia, humilitatis frequenter affectum excitant: sciatis vos monachas vel moniales dicendas esse, sine dominas, sicut nec monachi possunt sine ridiculo domini appellari. Circa confessiones autem taliter duximus ordinandum: ut in loco tantum fiant publico, coram altari, exposito transeuntibus universis, nec valeat absolutio secus facta. Confessores autem sint: magister, qui pro tempore sit, si sacerdos extiterit; pariter & principalis inter capellanos, si nulla obvies suspicio; duo etiam certi fratres Prædicatores; & duo consimiliter Minores, vel plures; quatuor scilicet de illis, & quatuor de istis, si necessitas id requirit. Alii autem religiosi

ANNO
CHRISTI
1279.

Corr. ce-
medant

fac. t.

F

ANNO
CHRISTI
1279.

Corr. no-

Corr. ob-
tuxerit

Add. a

for. cum
c. & mat.
societate
c. per-
nicantur.

Corr. reli-
giorum

ANNO
CHRISTI
1179.
"CORR. VC-
STRATUM

religiosi ab auditu confessionum nostrarum penitus sint exclusi. De fratribus autem seu conversis, hæc forma impostera tenetur: ut videlicet omnes intendant majori capellano, & tam ipse quam ipsi, obediant magistro, nec in dispositione temporalium audeant fratres sine prædicti magistri, vel saltem capellani majoris, consilio, aliquid attentare; sed eorum subjaceant monitis penitus in agendis. Quod si fratrum aliquis, eis vel alteri ipsorum contemplerit obedire: si per triduum tertio monitus, inobediens perseveret, ab hac fraternitate, ablato sibi habitu, expellatur, nec restitui valeat, quantumcunque poenitens, sine diocæsani licentia speciali. Idem dicimus de illis fratribus, qui de receptis & expensis contemnant reddere rationem. Et quia numerus fratrum prædictorum posset esse faciliter conventui onerosus: prohibemus, ne frater aliquis de cætero novus fiat, donec per mortem, vel modum alium, numerus eorum ad quaternarium sit reductus. Et si qui contrarium facere præsumperint: tam receptores, quam receptos, excommunicationis sententia innodamus. Postquam insuper ad quaternarium reducti fuerint, nullus ad fraternitatem illam penitus admittatur, nisi de consilio & assensu magistri domus, qui pro tempore fuerit, abbatissæ cum lenioribus & prudentioribus monialibus, & majoris inter ecclesiæ capellanos. Et si secus attentatum fuerit, excommunicationi subjiciuntur consentientes pariter & agentes. Fratres etiam ipsi, cum sunt in ambitu abbatissæ, comedant in loco communi, ubi comedunt scilicet magister, & ecclesiæ capellani. Qui magister omnes eis speciales deicias subtrahat: nec alibi comedere sustineat, nisi pro infirmitate corporis manifesta. Quod ipsi magistro, quantum possumus, districte præcipimus: ei, si secus fecerit, pœnam anathematis comminantes. Valete in Christo, & Virgine gloriosa.

*** CONCILIVM BVDENSE

ANNO
CHRISTI
1179.

Anno Domini MCCLXXIX. a Philippo S. A. L. celebratum.

Ex Codd. MSS. Vaticano, & Vallicellano editit Odoric. Raynaldus ad calcem tomi xiv. annalium.

TITVLII CONSTITVTIONVM.

1. De tonsura pralatorum.
2. De vestimentis eorundem.
3. De arcendo vestium luxu ab omni clero.
4. Quod annulorum usus pralatis tantum sit permissus.
5. Ut clerici tabernas non teneant.
6. Ut episcopi ex religiosi ordinibus assumpti, religionis suæ habitum deserant.
7. Ut pralati & omnes clerici, a sevis factis, & bellicis actibus abstineant.
8. De vita & honestate clericorum.
9. Ut clerici sententiam sanguinis non dixerint, &c.
10. Ut vicaria non committantur laicis, vel clericis uxoris.
11. Ut clerici arma non portent.
12. Ut non cohabitent mulieribus.
13. De reverentia in Divinis officiis adhibenda.
14. Ut qui suas dioceses visitant, eas sumptibus non gravent.
15. Ne quis beneficium ecclesiasticum accipiat de manu laicorum.
16. Ut omnes in beneficiis curam animarum habentibus personaliter deserviant.

- A 17. Ut ecclesiastici a conjugationibus & conspirationibus abstineant.
18. Ut parochi, antequam eant ad synodum, visitent infirmos.
19. Ut ad eam synodum omnes ad eam convocati, & quo cultu ornantur.
20. Ut omnes curam animarum habentes, in presbiteros ordinentur.
21. Ut oleum sanctum & eucharistia sub clavi serventur.
22. De Divinis officiis celebrandis.
23. De intrusis in beneficia.
24. Ut ecclesiastici non agant coram iudice seculari.
- B 25. Ut coram eodem, de personalibus injuriis, & elemosinis ecclesiæ factis, non litigent.
26. Ne habeant in domibus suis prolem in sacro ordine susceptam: nec aliam. Sintque liberi illorum, famuli majoris ecclesiæ.
27. De reliquis sanctorum.
28. Qui sint admittendi ad predicandum, & de questionibus.
29. Ut res ecclesiæ pigri non obligentur.
30. Ut res ecclesiæ a rectoribus non donentur.
31. Ut nemo peregrinetur sine ordinari licentia.
32. Ut nemo incognitus admittatur ad sacra peragenda.
- C 33. Ut si deles Divinis officiis intersint in parochialibus ecclesiis.
34. Ut rationes redtantur ab iis qui bona ecclesiastica administrant.
35. Ut iidem mutuo non dent vel accipiant.
36. Ut bona ecclesiastica non alienentur.
37. Ut ecclesiæ non graventur indebitis exactionibus.
38. Ut archidiaconi juri canonico per triennium studeant, vel studeant.
39. De causis matrimonialibus.
40. Quod irrita sint inhibitiones, & alia, quibus impediunt prelati, ne subditi culpas suas revelent superioribus.
41. Ut suppellex non teneatur in ecclesiis, nisi sacra.
42. Ut presbyteri parochiales, habeant libros ecclesiasticos.
43. Ut profana in cæmeteriis & ecclesiis non peragantur.
44. Ut vigilia in ecclesiis non fiant a laicis.
45. Ut preventur stipendiis, qui bonis canonicis non intersunt.
46. De us, ad quos sepeliendos exigitur una marca argenti.
47. Ut laici non teneant concubinas.
48. Ut meretrices nemo in domibus & possessionibus suis habitare permittat.
- E 49. Ut bona decedentium clericorum a laicis non occupentur.
50. Ut alienare bona ecclesiastica non liceat.
51. De jure patronatus.
52. Adversus bonorum ecclesiasticorum invasores.
53. De iisdem.
54. Ut iustitia per gratiam aut corruptelam non fiat.
55. Ut excommunicati, ab agendo, patrocinando, testificando, repellantur.
56. Ut exceptores iudiciali admittantur.
57. Ut iudices seculares compellant ad officium, eos qui sunt rebelles iudicibus ecclesiasticis; & vicisim ecclesiastici, eos qui non obediunt laicis.
58. De potestatibus secularibus, quæ prohibent appellantes.

ANNO
CHRISTI
1179.

pellantes sedem apostolicam.

59. De immunitate ecclesiasticorum.
60. De eadem.
61. *Ut omnes regulares eodem vestuario induantur.*
62. *De vestibus regularium.*
63. *De abstinentia regularium.*
64. *Ut regulares monasterio non exeant sine licentia.*
65. *Ut regulares non recipiant ecclesias ad firmam.*
66. *Ut religiosi non venentur, non deserant ultra octo dies in parochialibus ecclesiis secularium, &c.*
67. *De vrandis excommunicatis, & servando interdito, maxime a prelati.*
68. *Ut vinearum & agrorum depopulatores excommunicentur.*
69. *Adversus bonorum & jurium ecclesiasticorum invasores.*

Constitutiones Hungariæ Philippi
quondam legati circa reformatio-
nes prælatorum & cleri.

P R Æ F A T I O.

S ANCTÆ constitutiones editæ per venerabilem pa-
trem dominum Philippum, Dei gratia Firmi-
anum episcopum, in Hungaria, Polonia, Dalmatia,
Croacia, Rama, Servia, Lodomeria, Gallicia, ac
Cumania, apostolicæ sedis legatum, de consilio &
consensu archiepiscoporum, episcoporum, electo-
rum, atque abbatum, præpositorum, archidiaconorum,
priorum, ministrorum, custodum, guardianorum,
plebanorum, canonicorum, rectorum, & alia-
rum personarum, & clericorum: nec non capitulo-
rum, tam cathedralium, quam aliarum ecclesiarum,
secularium & regularium, Cisterciensium, S. Be-
nedicti, Præmonstratensium, S. Augustini, Prædi-
catorum, & Minorum, ac aliorum ordinum, congre-
gatorum in concilio celebrato in castro Budensi Vespri-
mianensis diocesis, per eundem legatum ad hono-
rem & gloriam sanctæ & individue Trinitatis, ad re-
verentiam & honorem sanctæ Romanæ ecclesiæ &
beatissimi ac sanctissimi patris domini Nicolai III. &
successorum ejus, ac revelationem, fulcimentum, ac
defensionem fidei catholicæ, & ecclesiasticæ liberta-
tis: necnon reformationem vitæ, morum, & actuum
cleri & populi legationis prædictæ, sub annis Do-
mini MCCLXXIX. Indictione VII. die quartade-
cima intrante Septembris, in quo videlicet die termi-
natum fuit concilium supradictum, pontificatus sanctis-
sissimi patris domini Nicolai papæ III. anno II.

C A P I T V L A.

I. De consura prælatorum.

Q V I A sicut prælati quosque sibi subdi-
tos dignitate & autoritate præcellunt,
ita moribus, vita, habitu, & conversatione
honestis, præcellere & præcedere debent
eosdem: cum eorum vita, si sit bona, & am-
plius si sit mala, trahatur a subditis in exem-
plum: statuimus, quod ipsi prælati coronam
& consuram patentibus omnino auribus
circularem, juxta regularium seu religiosorum
generalem consuetudinem approba-
tam, cum nulla religio pontificali religione
Concil. general. Tom. XI.

A sit major, de cætero deferant, ab omni ex-
cessu in capillis, & defectu notabili in coro-
na protinus abstinentes. Sicut enim ser-
vantes, in prædictis sibi subditos poterunt
reformare.

II. De vestimentis eorumdem.

Præterea statuimus & ordinamus, quod
prælati de cætero, cum equitant, vel etiam
in publico pedestres incedunt, habeant &
deferant cappas rotundas, sub quibus ha-
beant & deferant canisicias albas sive rose-
tas, quas semper sub cappis sive mantellis,
ante pectus vel post collum hinc inde con-
nexis, deferant, cum in publico, hoc est ex-
tra secreta habitationis eorum ipsos conti-
gerit ire vel stare. Prohibemus autem, ne ipsi
prælati de cætero deferant vel habeant man-
tellos, cum quibus hæctenus equitare, &
quos in propriis & alienis hospitibus non so-
lum coram famulis suis, sed etiam coram
aliis consueverunt deferre: permittimus
autem, quod possint habere mantellos ro-
tundos sive rabarda longitudinis modera-
tæ, eosque deferre cum capuciis separatis
ab eis, tempore pluvioso, nivoso, seu pru-
inoso: & cum ad exercitus, seu curaciones,
aut expeditiones, ex certis & necessariis cau-
sis, a sacris canonibus minime reprobatis,
eos contigerit proficisci. Insuper prohibe-
mus, ne prælati, vel ecclesiarum cathedra-
lium canonici deinceps sub mantellis vel
cappis pro paratura varios quorumcumque
colorum sive varietatum, nisi forte varietates
hujusmodi essent in pellibus agnitis,
vulpinis, & linceis, seu zendardum ru-
beum, vel in aliquibus vestibus fimbrias,
hoc est premidiones seu ornamenta nobilia
exteriori apposita de ludria, seu bivaria, fe-
ta, aut de aliqua alia simili materia, deferant
ullo modo.

III. De arcendo vestium luxu ab omni clero.

Prohibemus, ne prælati aut alii in dignita-
tibus, personatibus, seu canonicatibus ec-
clesiarum cathedralium, seu collegiarum,
sive in ecclesiis curam animarum habenti-
bus, aut in sacerdotio cõsistuti, manicas de-
ferant consutitias, nec togas sive guarna-
cias, seu supertunicalia, aut quæcumque alia
vestimenta, de super portent aperta sed ipsa
superiora indumenta circumcirca usque ad
fimbrias habeant clausa nulla collaria, nisi
forte in tabardis vel mantellis ad equi-
tandum, circumcirca omnino rotunda;
vel bottones, sive fibulas aureas vel argen-
teas, aut aliquid auri vel argenti habens
ornatum in aliquibus suis vestibus de-
ferentes. Quod si qui contrarium fecerint,
vestes hujusmodi per suos ordinarios au-
ferantur

ferantur in usus pauperum aut in alios pios A ordinibus congruentes.

usus convertendæ: nihilo minus qui in hoc inventi fuerint excessisse, nisi ad mandatum sui superioris se cortexerint, usque ad satisfactionem a suis beneficiis sint ipso facto suspensi.

IV. Quod annulorum usus prælatis tantum sit permissus.

Interdicimus omnibus clericis portare annulos, nisi sint prælati, quibus licite competat ex officio dignitatis vel ex privilegio sedis apostolicæ speciali, consuetudine in hoc contraria non obstante. Quod si quis de cætero clericus anulum portans inventus B fuerit, auferatur ei anulus per suum ordinarium, & non reddatur eidem: immo idem transgressor clericus etiam tantumdem ad valorum illius annuli in rebus aliis cogatur pauperibus erogare. Clericus autem qui anulum dare dicecesano, vel prædictam quantitatem solvere contemneret, ab ingressu ecclesiæ arceatur, donec anulum reddat & pœnam solvat prædictam.

V. Ut clerici tabernas non teneant.

Statuimus, quod nulla persona ecclesiastica in domibus sive curiis, in quibus habitant, tabernam ubi vinum minutatim vendatur, vel ubi viles, leves, seu suspectæ hospitentur aut convertentur personæ, habere, tenere, vel sustinere præsumat. Quod si quis in his excesserit, & a suo superiore monitus non emendaverit infra terminum sibi dandum, extunc usque ad emendationem condignam ab ingressu ecclesiæ excludatur.

VI. Ut episcopi ex religiosis ordinibus assumpti, religionis suæ habitum deferant.

Statuimus etiam, & inviolabiliter observari præcipimus, quod omnes & singuli, de aliquibus religionibus sive ordinibus ad pontificalem dignitatem assumpti, aut in posterum assumendi, illius religionis sive ordinis, de qua vel de quo assumpti fuerint, vel de cætero assumentur, habitum tam in vestibus, quam in calceamentis & quibuscumque aliis, toto tempore vitæ suæ deferre teneantur, & deferant in publico & secreto; nec habitum illum ullo tempore dimittant, aut vestes, calceamenta, vel aliqua alia deferant, in colore, forma seu materia, contraria vel dissimilia religioni sive ordini supra dictis. Qui vero contra huiusmodi sanctum & regulare statutum venire præsumperint, ingressum ecclesiæ, & executionem pontificalium sibi novcrint interdicta. Per hanc tamen constitutionem non interdicimus ocreas, nec cappas rotundas, aut mantellos ante pectus vel post collum connexos, in colore & aliis, supra dictis religionibus seu

VII. Ut prælati & omnes clerici a sevis factis, & bellicis actibus abstineant.

Perpetuo prohibemus edicto, ne prælati & alii clerici cujuscumque sint ordinis, dignitatis, aut status, seditionibus, præliis, spoliis, rapinis, incendiis, & aliis sævis factis se aliquatenus immiscere præsumant: nec bellicis actibus se implicant, vel involvant: nisi forte pro ecclesiarum suarum & patriæ defensione, non ad impugnandum vel propulsandum, sed ad defensionem tantum, si necessitas eos compellat: & tunc in propriis personis non pugnent.

VIII. De Vita & honestate clericorum.

Clerici officia, vel commercia non exercent, maxime inhonesta: mimis, histriionibus, & jocularioribus non intendant, & tabernas profus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis inter sint. Comam & tonsuram patentibus auribus habeant congruentes, & in officiis ecclesiasticis & in aliis bonis studiis se exercent diligenter. Exercentes autem in talibus, a suis moneantur prælati: & si moniti parere contempserint, ab officio & beneficio suspendantur: nec prius talis suspensio revocetur, quam ad arbitrium prælatorum pro eo fuerit satisfactum: ac sub certa pœna sufficienter caveant, quod in talibus vel similibus ulterius non excedent.

IX. Ut clerici sententiam sanguinis non dicent, &c.

Nullus clericus sententiâ sanguinis dicet, aut proferat, aut sanguinis vindictam exercent, aut ubi exercetur, inter sit: nec quisquam clericus litteras dicet aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas; nec illam partem cerugiæ exercent, quæ ad ustionem, vel incisionem inducit: nec quisquam purgationi aquæ ferventis seu frigidæ, seu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis aut consecrationis impendat: sciens, quod si ex huiusmodi mors vel membri mutilatio fuerit subsecuta, irregularitatis laqueum non evadet.

X. Ut vicariæ non committantur laicis, vel clericis uxoratis.

Prohibemus quoque, ne archidiaconi & alii rectores ecclesiarum, laicis vel clericis uxoratis suas præsumant committere vicarias: & ad hoc dicti archidiaconi & ecclesiarum rectores per suspensionem officii & privationem beneficii, laici autem vel clerici uxorati, ne huiusmodi vicarias accipiant, per

excommu-

excommunicationis sententiam a suis dice-
cesanis comescantur omnino.

XI. *Vt clerici arma non portent.*

Districte præcipimus, ne sacerdotes vel
clerici, in quovis ordine constituti, gladium
vel cultellum, quod vulgariter dicitur bord,
portent, nisi eis manifesti timoris causa in-
gruerit: nec tunc absque licentia prælato-
rum portent.

XII. *Vt non cohabitent mulieribus.*

Inhibemus districtius, ut nullus clericus
beneficiatus, aut in sacris ordinibus consti-
tutus mulieres aliquas in domibus suæ ha-
bitationis retinere, vel alibi eis cohabitare
præsumat: qui vero ipsas nunc tenet, nisi
infra tres menses, ab ultimo die præsentis
synodi in antea numerandos, eas a cohabi-
tatione sua prorsus eiecerit, vel qui eiectas
resumpserint, vel eis cohabitaverint, ex-
tunc se sciant excommunicationis sententia
innodatos: a qua sententia per suum dicece-
sanum absolvi possint, primo de suis coha-
bitationibus mulieribus prædictis eiectis, ac
ipsis clericis ab earum omnino cohabitatio-
nibus separatis, & sufficienti præstita cau-
tione, quod contra constitutionem hujus-
modi de cætero non venient, sed ipsam om-
ni tempore inviolabiliter observabunt.

XIII. *De reverentia in Divinis officiis ad-
hibenda.*

Suademus, ut quotiescumque clericos
contigerit simul vel singulariter incedere
ante altare, seu figuram B. Virginis, aut
etiam crucifixi, & maxime cum pro Divinis
officiis intrant chorum, inclinent capita sua,
depositis pilcis reverenter, atque instruant
& inducant laicos diligenter. Volumus,
quod omnes clerici, quotiescumque in Di-
vinis officiis, Ave Maria audiverint, flexis
genibus se reverenter inclinent: prohiben-
tes ne clerici beneficiati, aut in sacris ordi-
nibus constituti, discalciati, seu nudis pedibus,
chorum intrare seu in ipso stare præsumant,
dum ipsa Divina officia celebrantur. Item
quod presbyteri sine cappis rotundis vel su-
perpellicis ad psallendum horas canonicas,
maxime vesperas, matutinas, vel Missam,
ecclesias ingredi, vel in eis stare non præsu-
mant; nisi forte essent extranei viatores,
aut etiam peregrini.

XIV. *Vt qui suas dioceses visitant, eas sum-
ptibus non gravent.*

Quoniam, sicut audivimus, nonnulli ec-
clesiarum prælati & personæ ecclesiasticæ
nostræ legationis, & maxime regni Húngariæ,
cum suas diceceses vel parochias visitant,
Concil. general. Tom. XI.

A vel ex aliis causis ad ecclesias ipsas decli-
nant, gravibus & importabilibus fere de-
scensibus non solum in prælatis & clericis,
verum etiam in laicis reprobandis atque
damnandis, ecclesias, vel parochias ipsas
plerumque aggravant & molestant: nos hu-
jusmodi descensus graves, onerosos, diffi-
ciles & importabiles fieri de cætero prohi-
bentes, statuimus quod, cum prælatos &
personas prædictas ex justis & rationabili-
bus causis ad ecclesias ipsas declinare con-
tigerit, sic se honeste habeant & modeste,
se suasque familias a superfluis & illicitis
cohibentes, quod per immoderatos descen-
sus hujusmodi, ecclesiæ importabiliter non
graventur: in prædictis & aliis taliter se ha-
bentes, quod ipsi non quæ sua sunt, sed Ie-
su Christi potius, quærere videantur. Qui
autem in prædictis exceßerint, per superio-
res suos abstinere atque desistere, & de illa-
tis gravaminibus satisfacere lætis & grava-
tis ecclesiis, per censuram ecclesiasticam &
alia prompta remedia, sublato cujuslibet
frustratoris appellacionis obstaculo, comp-
pellantur.

XV. *Ne quis beneficium ecclesiasticum accipiat
de manu laicorum.*

Prohibemus ne aliquis abbatiam, præpo-
situram, prioratum, plebanatum, capella-
niam, vel aliquod beneficium ecclesiasti-
cum de manu recipiat laicorum: statuentes
quod archiepiscopi, episcopi, & alii, ad quos
de jure, vel consuetudine, seu privilegio, ab-
batum vel aliorum confirmatio, institutio,
vel provisio spectat, nullum confirmare vel
instituire præsumant, nisi eis prius de cano-
nica ipsorum electione, & eligentium ac
electi, inter eos plene constet; veris patronis
in illis ecclesiis, in quibus illius obtinent
patronatum, justitia ac jure plene servatis
ac salvis, quæ eis a sacris canonibus conce-
duntur atque servantur.

XVI. *Vt omnes in beneficiis curam animarum
habentibus personaliter deserviant.*

E Cum ad beneficia ecclesiastica, curam ha-
bentia animarum annexam, tales quæri de-
beant & admitti, qui in ipsis beneficiis ve-
lint & valeant residere, & personaliter per
se ipsos, & non per alios deservire: ordina-
mus atque præcipimus, ut omnes & singuli
plebani, rectores, & capellani ecclesiarum
parochialium torius legationis nobis com-
missæ, in ipsis deserviant per se ipsos, & non
per vicarios: prohibentes, ne aliqui talium
ecclesiarum rectores de cætero absque
dicecesanorum consensu, quibus ecclesiæ
ipsæ subsunt, aliquos instituant vicarios,
vel institutos in eis teneant, vel susti-
neant: & qui contra fecerint, fructibus &
Yyy ij proven-

ANNO
CHRISTI
1279.ANNO
CHRISTI
1279.

proventibus illius ecclesie per annum sint A
ipso jure privati: distique fructus de man-
dato diocesani episcopi in libris & orna-
mentis ecclesiasticis ad opus ejusdem eccle-
sie irrevocabiliter expendantur: nec an-
tea percipiant de fructibus ecclesiarum ip-
sorum, quam sufficienter caverint, quod
hujusmodi constitutionem inviolabiliter
observabunt. Illos autem qui contra teno-
rem constitutionis presentis receperint vi-
carias, suorum ordinum arbitrio re-
linquimus puniendos.

XVII. *Ut ecclesiastici a coniurationibus & con- B
spirationibus absteineant.*

Coniurationes; conspirationes, & colliga-
tiones inter personas ecclesiasticas, quo-
cumque modo, fraude, vel ingenio, omni-
no de cetero fieri prohibemus; factasque,
necnon juramenta, promissiones, obligatio-
nes, & alia super predictis prestata, vel que
de cetero super eis fieri contigerit vel pre-
stari, aut earum occasione, penitus reproba-
mus, dissolvimus, atque cassamus: & eos, C
qui hujusmodi promissiones, obligationes,
aut etiam juramenta, sub aliquibus, etiam
pecuniariis vel aliis pœnis fecerunt, aut
etiam prestiterunt, prout absolventes,
ipso decernimus, ad observationem con-
iurationum, conspirationum, & obligatio-
num ipsarum, vel solutionem aliquarum
pœnarum sive pecuniarum, aliquatenus non
teneri: statuentes, quod qui in talibus de
cetero inventi fuerint excessisse, præter ex-
communicationem, quam ipso facto in-
current, a suis diocesani aut aliis suis su-
perioribus, per privationem perpetuam aut
etiam temporalem beneficiorum quæ obtri-
nent, & alias pœnas, taliter castigentur, quod
pœna ipsorum transcat aliis in exemplum.
Quam constitutionem, quantum ad pœnas
imponendas, ad promotiones seu mediatio-
nes prædictarum coniurationum, conspira-
tionum, colligationum, juramentorum, pro-
missionum, & obligationum prædictarum,
extendi volumus & mandamus.

XVIII. *Ut parochi, antequam eant ad synodum, D
visitent infirmos.*

Statuimus, quod cum ex deliberatione
& ordinatione episcoporum, archiepisco-
porum, & aliorum ordinariorum, synodus
fuerit celebranda, per duos, tres, vel tot
dies qui sufficere videantur, antequam se
ponant in via eundi ad synodum, rectores
patriarchalium ecclesiarum, earumque
perpetui vicarii, qui prædentes synodo
faciendæ fuerint, generaliter, sive specialiter,
seu singulariter evocati, diligenter in-
quirant, si qui sint infirmi, seu debiles in pa-
rochiis suis; eosque visitent, etiam non re-

o Corr. pa-
rochialium
o f. præsen-
tes

quisiti, & faciant circa eos quidquid ne-
cesse fuerit ad animarum salutem.

XIX. *Ut adeant synodum omnes ad eam conuo-
cati, & quo cultu ornantur.*

Statuimus etiam, & præcipimus, ut om-
nes tam regulares quam sæculares, in digni-
tatibus, seu personatibus constituti illius
metropolitane, in qua provincialis, & illius
diocesis, in qua episcopalis synodus fue-
rint celebranda, veniant: nisi remanserint
de suorum ordinatione licentia speciali, de
quorum ordinatione synodus fuerit facien-
da. Et si taliter impediti fuerint, quod ad
synodum venire non possint, legitimum ex-
cusatorem clericum cum pleno mandato ad
acceptandum, & recipiendum ea, quæ in sy-
nodo fuerint ordinata, transmittant. In eun-
do & redeundo, honeste ambulent, & hone-
ste acquirant hospitia, & in eis circumspe-
cte se habeant & modeste: ne vita, mores, &
gestus clericorum, populo fiant in scandalu-
m & contemptum. Qui vero ex causa ad
synodum ire vel venire non possunt, eam ar-
chidiaconi, & archidiaconi suis diocesani,
studeant nunciare. Quod si in veniendo, &
denunciando rationabilem causam, negli-
gentes, seu contemptores extiterint: ad dice-
cesanorum suorum arbitrium puniantur.
Præterea statuimus, quod archiepiscopi, e-
piscopi, abbates, & quilibet alii, qui ex pri-
vilegio mitris utuntur, mitrati cum super-
pelliciis, stolis, & cappis, seu pluvialibus;
præpositi vero, priores, & alii inferiores præ-
lati, cum superpelliciis & stolis, si diaconi
saltem sint, & si velint, pluvialibus seu cap-
pis; rectores vero, & simplices sacerdotes,
cum cottis seu superpelliciis, & stolis tan-
tum; inferiores vero status vel ordinis cleri-
ci, cum cottis synodum intrent: & in ea de-
votè & cum reverentia usque ad finem, nisi
casus necessitatis emerferit, perseverent. Re-
ligiosi quoque, nullam prælaturam vel
administrationem habentes perpetuam,
permittedimus in habitu suo cum stolis in
synodo posse stare, etiam si administrationem
habeant.

Corr. Re-
ligiosos

E XX. *Ut omnes curam animarum habentes, in
presbyteros ordinentur.*

Statuimus etiam, quod omnes abbates,
præpositi, priores, plebani, & alii ecclesia-
rum prælati & rectores, curam animarum
habentium, promoti ad dignitates seu cu-
ras prædictas ante concilium Lugdunense
noviter celebratum, si presbyteri non sunt,
in proximis futuris quatuor temporibus
successive se faciant usque ad sacerdotium
ordinari, aut omnino dimittant hujusmodi
dignitates & curas: & per suos diocesanos
seu superiores, sublato cujuscumque appella-
tio-

tionis obstaculo, amoveantur a dignitatibus & curis prædictis, nisi in sacerdotes fuerint ordinati. Instituti autem sive instituentis, post concilium Lugduncense præfatum, per diocesanos & alios superiores eorum denunciatur singulariter singulis, & universaliter universis, quod nisi infra annum a die suæ constitutionis in dignitatibus & beneficiis, curam animarum habentibus, in presbyteros fuerint ordinati, ipso jure hujusmodi beneficiis sint privati, & beneficia illa per illos, ad quos eorum ordinatio spectat, extunc de personis idoneis libere ordinentur.

XXI. *Ut oleum sanctum & eucharistia sub claviserventur.*

Statuimus, ut per omnes ecclesias, christiana, oleum sanctum, & eucharistia, sub fidei custodia clavibus adhibitis conserventur: ita ut non possit ad illas manus impia extendi. Si vero is, ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio & beneficio suspendatur: & si per ejus incuriam aliquid inde nefarium contigerit, gravius puniatur.

XXII. *De Divinis officiis celebrandis.*

Nullus permittatur deservire altari, vel epistolam legere, nisi in superpellicio & cappa clausa. Sacerdos quoque diurnum officium pariter & nocturnum distincte & aperte, quantum Deus dederit, celebret, & devote.

XXIII. *De intrusis in beneficia.*

Quia multorum assertione comperimus, & pro certo didicimus, quod in multis ecclesiis, ac monasteriis, & ecclesiasticis beneficiis nostræ legationis, multi per sæcularem potentiam absque libero & legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, ad quas ipsarum electio, ordinatio, provisio, & institutio pertinere dignoscitur, damnabiliter sunt intrusi, ac quotidie intuduntur, contra sacrorum statuta canonum & ecclesiasticam libertatem; ex quo multa proveniunt & proveniunt quotidie detrimenta, & animarum deploranda pericula subsequuntur: statuimus, quod nullus laicus, cuiuscumque autoritatis extiterit sive status, aliquem de cætero in ecclesiis, vel monasteriis, aut ecclesiasticis beneficiis legationis prædictæ, ponere vel intrudere quacumque occasione, vel autoritate, quin potius transgressione seu temeritate, præsumat; salvo & reservato jure patronatus veri competentis patroni, prout canonica jura declarant. Decernimus autem institutiones, sive intrusiones talium, nullas esse, nullumque jus competere sic intrusis: & nisi intrusi hujusmodi.

Concil. General. Tom. XI.

A modi, infra sex menses, ecclesias, monasteria, sive beneficia, quæ de facto, modo sunt adepti prædicto, omnino & sine difficultate dimiserint; & quicumque alii de cætero aliqua beneficia ecclesiastica per manus receperint laicorum, & electionibus, postulationibus, provisionibus, seu institutionibus, ad minas, comminationes, terrores, sive impressiones laicorum quorumcumque aliorum, præsumperint consentire; extunc se sciant excommunicationis sententiæ subjacere; ipsosque per diocesanos, & alios, quibus ecclesiæ, monasteria, & beneficia sunt subiecta prædicta, arctius compellendos ea dimittere, & satisfacere de fructibus & proventibus exinde perceptis, invocato ad talium proterviam contrectandam, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

XXIV. *Ut ecclesiastici non agant coram iudice sæculari.*

Inhibemus, ne personæ ecclesiasticæ agant, vel respondeant, sive fidejubeant, aut se astringant, vel obligent, coram iudice sæculari: nisi de his, & super his, quæ ad sæculare, non ecclesiasticum forum spectant; & de quibus absque sacrorum canonum injuria & contradictione in prædictis, vel aliis, potest per ecclesiasticas personas sæculare forum adiri. Personas autem ecclesiasticas, quæ contra hujusmodi inhibitionem venire præsumperint, & iudices sæculares, qui personas præfatas coram se agere, respondere, vel fidejubeant, aut se astringere, vel alia facere, quæ ad forum sæculare non pertinent, contra privilegia ordini clericali vel personis ecclesiasticis, generaliter seu specialiter ab homine vel a jure concessa, compulerint; nisi postquam de hoc exceptum fuerit coram eis, ab hujusmodi processu omnino destiterint, & revocaverint omnem processum habitum contra personas prædictas, excommunicationis sententiæ volumus subjacere: a qua per diocesanos locorum, in quorum jurisdictione personæ hujusmodi consistunt, post satisfactionem idoneam & condignam, iuxta formam ecclesiæ possint absolvi.

XXV. *Ut coram eodem, de personilibus iniuriis, & elemosynis ecclesiæ factis, non litigent.*

Nullus sacerdos, vel aliqua persona ecclesiastica de personilibus iniuriis, vel elemosynis ecclesiæ factis, coram sæculari iudice audeat litigare, nisi de licentia sui episcopi.

XXVI. *Ne habeant in domibus suis prolem in sacro ordine susceptum: nec aleas. Sint illorum liberi, famuli maioris ecclesiæ.*

Prohibemus sacerdotibus & aliis clericis
Yyy iij in

in sacris ordinibus constitutis districte, ne A
secum prolem habeant, quam in sacro or-
dine genuerunt, propter scandalum: & ne
hujusmodi parochiales sacerdotes in domi-
bus suis habeant aleas vel taxillos, distri-
ctius inhibemus, Filii autem sive filiarum præ-
dictorum, in familia, sive famulatu, seu pro-
famulis majoris ecclesiarum, cui sunt imme-
diatè subjecti, redigantur, ac etiam te-
neantur.

XXVII. De reliquiis Sanctorum.

In concilio statutum est, ut amodo reli-
quia extra capsam nullatenus ostendantur, B
nisi in præcipuis festiuitatibus, vel ad hoc ex
devotione concurrentibus peregrinis, sicut
quarundam ecclesiarum laudabilis consue-
tudo exposcit, nec aliquo modo exponan-
tur venales: inventas autem de novo nemo
publice venerari præsumat, nisi prius auro-
ritate Romani pontificis fuerint approba-
tae. Qui vero contra fecerit, si clericus fue-
rit, ab officio & beneficio se noverit sus-
pensum; si laicus, per mensem ingressum
ecclesiarum sibi noverit interdictum.

XXVIII. Qui sint admittendi ad prædicandum. C
Et de quæstoribus.

Nullus passim recipiatur ad prædican-
dum, nisi fuerit authentica persona, vel alias
per sedem apostolicam privilegiata, aut ad
hoc per episcopum destinata. Quæstores
quoque ecclesiarum tantum ea dicant po-
pulo, quæ in litteris domini Papæ vel epi-
scopi continentur. Sacerdotes tamen loci
populum sibi commissum diligenter indu-
cant ad eleemosynas erogandas intuitu pie-
tatis, non animo extorquendi. Nullus etiam
quæstuarus pro hospitalibus vel aliis simi-
libus locis, recipiatur ad eleemosynas quæ-
rendas sine litteris domini papæ aut legato-
rum ejus, vel dicecesanorum ipsorum.

XXIX. Ut res ecclesiarum pignori non obligentur.

Statuimus, quod ornamenta ecclesiarum non
obligentur pignori, nisi pro necessitate ec-
clesiarum, de licentia episcopi, cum consilio pa-
rochianorum. Præterea statuimus, quod
nullus prælatus, superior vel inferior, aut
ecclesiarum rector, pro alio fidejubeat, nec
possessionem ecclesiarum suarum, vel alias res ec-
clesiasticas quascumque, mobiles aut im-
mobiles vel se moventes, præsertim sacras,
pro alieno facto obligare præsumat, nec
etiam pro suo facto proprio, nisi evidentem
in utilitatem suarum ecclesiarum, & cum li-
centia dicecesanorum, & cum assensu capi-
tuli, sive conventus illarum ecclesiarum, sive
monasteriorum, quæ habent capitulum vel
conventum. Transgressores autem consti-

tutionis hujusmodi, per suos superiores com-
pellantur reficere omne annum, quod mo-
nasterio & ecclesiarum ex fidejussione vel obli-
gatione hujusmodi incurriscent.

XXX. Ut res ecclesiarum a rectoribus non
donentur.

Statuimus, & statutum etiam declaramus,
quod ecclesiarum rectores de bonis mobili-
bus, vel juribus, seu libris, aut ornamentis,
ad ecclesias ipsas spectantibus, nihil dare,
concedere, vel donare possint in vita; nec
de ipsis seu aliis, mobilibus vel immobili-
bus, aut se moventibus, acquisitis contem-
platione ecclesiarum ipsarum, possint con-
dere testamentum, nisi in casibus a jure per-
missis. Quod si contra factum fuerit, illud
decernimus irritum & inane: præcipientes
districtè, quod successores eorum, qui in ta-
libus excesserunt, prædicta bona cum auto-
ritate dicecesanorum & etiam judicum sa-
cularium, si fuerit opportunum, ad jus &
proprietas ipsarum ecclesiarum efficaciter
studeant revocare; ipsique prælati se fa-
vorailes & promptos ipsis rectoribus exhi-
beant in prædictis. Et si quis de dictis rec-
toribus in revocatione hujusmodi fuerit ne-
gligens, ipsos ad id per dicecesanos prædi-
ctos compelli volumus & mandamus: at-
chidiaconi quoque, singuli videlicet in sin-
gulis archidiaconatibus suis, tam de prædi-
ctis, quam aliis ad bonum & utilitatem ec-
clesiarum suorum archidiaconatum, cura
& sollicitudinem habeant diligentem:
& si quid super prædictis ac aliis difficulta-
tibus emerferit, illud dicecesanis suis stu-
deant quam citius nunciare.

XXXI. Ut nemo clericus peregrinetur sine
ordinarii licentia. D

Nullus clericus nostræ legationis, in quo-
vis ordine constitutus, peregrinari extra re-
gnum vel provinciam suam præsumat, abs-
que dicecesanorum episcoporum, vel alio-
rum suorum ordinariorum, licentia speciali.
Quod si quis contrarium fecerit, a beneficio
ecclesiarum vel ecclesiarum, in qua, vel in qui-
bus beneficiatus extitit, per unius anni spa-
tium sit suspensus.

XXXII. Ut nemo incognitus admittatur ad
sacra peragenda. E

Decernimus, ut nemo incognitus ad mi-
nistrandum in sacris ordinibus admittatur,
nisi sui ordinariis, vel successoris ejus, litte-
ras omni suspitione carentes ostendant, sus-
cepti ordinis mentionem facientes expres-
sam. Et qui contra constitutionem hujus-
modi venire præsumperint, tales ad cele-
brationem Divinorum admittendo vel reti-
nendo;

nendo: post trinam admonitionem vel unam peremptoric, a Divinorum perceptione & ingressu ecclesie arceantur: & de hoc per diocesanos episcopos inquisitio frequens fiat.

XXXIII. *Ut fideles Divinis officiis interfint in parochialibus ecclesiis.*

Præcipimus, ut ecclesiarum parochiani singulis diebus Dominicis & festivis ad Divina officia, specialiter ad Missam, vadant ad suas parochiales ecclesias, ibique Divina officia, prout Deus dederit, audiant diligenter: nec ipsi parochiani, relicta sua parochiali ecclesia vel contempta, ad alias ecclesias, cujuscumque sint ordinis, religionis, aut status, sive hujusmodi ecclesie sint parochiales sive non, ad audienda Divina officia, & specialiter Missam, præsumant accedere, maxime diebus Dominicis & festivis, aut in alienis parochiis vel ecclesiis ad hujusmodi officia permittantur; seu ipsis per alios, quam per suos parochiales presbyteros, ministrantur ecclesiastica sacramenta, exceptis clericis religiosiis transeuntibus & peregrinis, qui ad hujusmodi officia in parochiis sive ecclesiis possunt recipi alienis; & nisi forte causa devotionis majoris aliqui circa hoc a sede apostolica sint muniti privilegio, aut indulgentia speciali. Parochiani vero, contra constitutionem hujusmodi venientes, a perceptione sacramentorum; illi autem, qui contra constitutionem hujusmodi parochianos alienos receperint ad Divina, vel eis administraverint ecclesiastica sacramenta, ab executione suorum ordinum noverint se suspensos: & qui parochianos alienis taliter suspensis ecclesiastica ministrare præsumperint sacramenta, excommunicationis sententiam ipso facto se noverint incurrisse: a qua, congrua satisfactione exhibitâ illi parochiali rectori, cujus parochiano ministrare præsumpsit ecclesiastica sacramenta, per diocesanos episcopos secundum formam ecclesie possint absolvi.

XXXIV. *Ut rationes reddantur ab iis qui bona ecclesiastica administrant.*

Omnes autem abbates, præpositi, priores, & alii prælationem habentes, saltem semel, de suis omnibus redditibus & expensis, & statu ecclesiarum suarum; ceteri vero administratores, camerarii, seu officiales, tam interiores quam exteriores, bis in anno duobus terminis, uno videlicet in festo S. Thomæ apostoli, altero in festo S. Gregorii, reddant in capitulo plenariam rationem, eòsuetudine quarundam ecclesiarum, ubi pluries ratio reddi solet, in suo robore duratura: in quibus si prælati & officiales

A prædicti, negligentes seu infideles & mendaces inventi fuerint, secundum qualitatem culpæ, per episcopum vel alium suum superiorem puniantur. Alii vero ipso facto administrationes admittant, gravius juxta arbitrium episcopi vel sui superioris ulterius puniendi.

XXXV. *Ut iidem mutuo non dent vel accipiant.*

Inhibemus abbatibus, præpositis, prioribus, plebanis, rectoribus ecclesiarum, & clericis universis, ne ipsi mutuo dent, vel accipiant, abbates, præpositi, ultra duas vel tres marchas; ceteri, unam marcham: sine notitia & consensu capituli sui, vel majoris partis, ac diocesani episcopi assensu speciali.

XXXVI. *Ut bona ecclesiastica non alienentur.*

Prohibemus insuper, ne inferiores prælati absque episcoporum, nec ipsi absque archiepiscoporum, nec ipsi metropolitani absque sedis apostolicæ licentia speciali, aliqua de bonis immobilibus, vel juribus ad monasteria sive ecclesias suas spectantibus, nisi in casibus a jure permisis, alienare præsumant. Quod si contra fecerint, pro irrito habeatur: & alienantes, si inferiores prælati sint, a suorum ordinum; archiepiscopi & episcopi a pontificalium executione, sint ipso facto suspensi: quam suspensionem superiores ordinarii alienantium, alienatis prius ad jus & proprietatem monasteriorum seu ecclesiarum revocatis, vel alias indemnitati ipsorum monasteriorum & ecclesiarum proviso, valeant relaxare.

XXXVII. *Ut ecclesia non grauentur indebitis exactionibus.*

Statuimus, quod ecclesie parochiales, vel alie ecclesie, seu monasteria, per majores, seu minores, vel personas, seu magistratos, aut capitula cathedralium ecclesiarum, vel aliarum ecclesiarum prælatos, novis, injustis, & indebitis exactionibus non graventur, nec eis novi imponantur census, aut indebitas exactiones inducant, nec veteres augeant pensiones. Qui vero inventi fuerint in talibus ecclesiis molestare aut aggravare prædictas: si episcopi, per metropolitanos eorum; si inferiores personæ, per suos diocesanos, a talibus per censuram ecclesiasticam, & alia opportuna remedia destitute compellantur.

XXXVIII. *Ut archidiaconi iuri canonico per triennium studuerint, vel studeant.*

Cum tam de jure, quam de generali consuetudine

ANNO
CHRISTI
1279.

fuctudine, multarum ecclesiarum archidiaconi jurisdictionem habeant causas matrimoniales & plerumque alias audiendi, examinandi, atque decidendi: statuimus atque precipimus, quod nulli de cetero in regno Hungariæ & provincia Poloniæ in archidiaconos assumantur, nisi in jure canonico taliter sint instructi atque periti, quod causas hujusmodi secundum jura & rationabiles consuetudines locorum, in quibus hujusmodi jurisdictionem obtinent, audire, examinare, atque decidere possint; vel alias in artibus sint aut in aliis scientiis taliter informati, quod in talibus, annuente Deo, verisimiliter proficere possint: & si tales in archidiaconos assumi contigerit, teneantur ad minus triennio in canonico jure studere, dimissis in ipsis archidiaconatibus talibus vicariis, qui honeste possint supplere vices eorum. Hanc autem ad studium, quantum ad constitutionem triennii, ad jam institutos archidiaconos extendi volumus & mandamus: nisi & instituti jam facti sint, & instituendi, post suas institutiones fiant absque vitio & culpa ipsorum adeo pauperes, debiles, vel infirmi, aut alias inhabiles ad studendum, quod studium incipere nequeant, vel perficere, aut terminare inceptum: quibus impedimentis cessantibus, teneantur incipere, & inceptum perficere studium, ut superius est expressum. Ad prædicta quoque implenda archidiaconi supradicti a suis diocæsanis, per amotionem & privationem perpetuam a suis archidiaconatibus, compellantur. Indulgemus autem archidiaconis supradictis, quod infra triennium, quo studio præfato vacabunt, archidiaconatum & aliorum beneficiorum suorum fructus & proventus cum ea integritate percipiant, cum qua ipsos perciperent, si in dictis archidiaconatibus vel beneficiis personaliter morarentur: quotidianis distributionibus, quæ in pane & vino singulis vel certis diebus exhibentur, dumtaxat exceptis: nisi in fraudem præsentis constitutionis, redditus, qui confueverunt in pecunia percipi, ordinarentur pro distributionibus panis & vini.

XXXIX. *De causis matrimonialibus.*

Prohibemus, ne causæ matrimoniales, nisi discretis & gravibus ac honestis committantur personis, & habentibus juris canonici peritiam vel causarum experientiam in talibus opportunam. Statuimus, ut iudex in causis matrimonialibus testes per se ipsum, vel alium discretum & honestum jurisperitum, vel bonam experientiam causarum habentem, examinet.

*Corr. Hic autem censit quantum ad studium triennii

XL. *Quod irritæ sint inhibitiones, & alia, quibus impediunt prælati, ne subditi culpas suas revellent superioribus.*

Quia nonnulli prælati, sæculares & regulares, subditis suis inhihent, ne ecclesiarum sive monasteriorum suorum statum, personarum, & rerum eorundem, superioribus suis, seu aliis per quos ad notitiam eorum perveniat, insinuent, vel exponant, eosdem subditos sub juramenti interpositione, & aliis vinculis astringentes, vel in ipsos, si secesserint, excommunicationis sententiam proferentes; nonnulli etiam ex eis, subditos ipsos, plerumque alios, sibi obligant, ne de cetero dicant sive deponant, denuncient aut faciant aliquid contra eos, per quod malum vel damnum aliquod incurere possint: ex quibus frequenter venit, quod cum superiores, ecclesias & monasteria ipsa visitant, ipsorum monasteriorum seu prelatorum, aut etiam subditorum, statum scire non possunt: propter quæ multa in eis tam in capite, quam in membris, quæ correctione & reformatione indigent, remanent incoorrecta: nos contra hujusmodi detestabiles & periculosas astutias providere volentes, omnia super his vincula interposita, obligationes omnes super hoc initas, sententias, & quæcumque alia hujusmodi occasione subsecuta, inita seu facta, vel quæ in posterum fieri vel fieri contigerit, penitus revocamus, relaxamus, atque cassamus, ac cassa & irrita nunciamus: decernentes subditos, & alios supradictos, a prædictis obligationibus, sententiis, atque pœnis totaliter absolutos, & ad eorum observationem aliquatenus non teneri.

D XLI. *Vt supellex non teneatur in ecclesiis, nisi sacra.*

In concilio prohibetur, & nos prohibemus inviolabiliter observari, ne suppellectilia sacerdotis propria, seu alia, in ecclesiis reponantur, aut etiam teneantur, nisi propter hostiles incurfus, aut incendia repentina, ad eas oporteat habere refugium: sic tamen, ut necessitate cessante, extra ecclesiam portentur.

E XLII. *Vt presbyteri parochiales, habeant libros ecclesiasticos.*

Librum, qui dicitur manuale, habeant singuli presbyteri parochiales, ubi continetur ordo baptismi, extremæ unctionis, & hujusmodi; necnon libros alios, in quibus possint tam diurnum quam nocturnum officium celebrare.

XLIII. *Vt profana in cœmeteriis & ecclesiis non peragantur.*

Præcipimus sacerdotibus, ut Divino officio celebrato, & populo regresso ad propria, ecclesias suas firmare debeant diligenter. Prohibeant etiam sacerdotes sub pœna excommunicationis choreas in cœmeteriis vel in ecclesiis duci: quia, ut ait Augustinus, melius est festivis diebus fodere vel atare, quam choreas ducere. Sub anathematis interminatione prohibemus, ne quis civiles causas in ecclesiis vel cœmeteriis agitare præsumat. Nullus etiam de novo ædificare in cœmeterio permittatur: nec finus, vel immunditiæ aliæ in cœmeteriis adveniant. Talia facientes, quousque satisfecerint, ad voluntatem rectoris, ab ingressu ecclesiæ illius arceantur.

XLIV. *Vt vigiliæ in ecclesiis non fiant a laicis.*

Præcipimus, quod ecclesiarum rectores in suis ecclesiis vigilias fieri a laicis non permittant, cum ex hoc scandala proveniant, & peccata: nisi fortan in illis ecclesiis, in quibus ex devotione fidelium vigiliæ tales consueverunt fieri ab antiquo.

XLV. *Vt priuentur stipendiis qui horis canonicis non intersunt.*

Ad dilatandum in Divinis officiis ecclesiæ decus, præfenti constitutione duximus statuendum, quod præpositi, canonici, plebani, & alii ecclesiarum rectores, & clerici universi, in præposituris, canonicis, & plebanatibus, rectoris, & aliis ecclesiis, in quibus beneficiati existunt, vel a quibus ecclesiastica recipiunt stipendia, residentiam facientes, horis canonicis, ad minus matutinis, Missæ, vel vespers intersint: cum eis ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata, ut de ipsis honeste debeant vivere, ac Deo & dictis ecclesiis in ipsis Divinis officiis cum reverentia deservire. Quod si quis eorum in prædictis pareat negligens vel remissus, & per diœcesanum, vel capitulum, vel alium superiorem, admonitus non emendaverit, sed huiusmodi negligentiam, ne dicamus contemptum, non videatur emendationi, sed consuetudini potius deputare: quotidianis distributionibus illius diei, quo absque rationabili causa absuit a Divinis in aliqua de tribus horis prædictis, ipso sit facto privatus per diœcesanum vel alium superioris sui: si huiusmodi negligentiam vel contemptum, non studuit emendare, officia continuando prædicta, gravius puniendus. Et ut huiusmodi constitutio melius observetur, deputentur aliqui a singulis capitulis cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum, qui absentias & negligentias talium notent & scribant. Parochialium vero sacerdotum & aliorum,

222 *Concil. general. Tom. XI.*

A clericorum negligentia & offensæ in talibus & aliis, quæ a cura & sollicitudine pendent eorum, per archidiaconos, præpositos, aut alios, & demum per episcopos quibus subsunt, corrigantur & salubriter emendantur.

XLVI. *De iis, ad quos sepeliendos exigatur una marcha argenti.*

Præfenti quoque constitutione declaramus atque decernimus, quod consuetudo, secundum quam archidiaconi Hungariæ, pro occisis gladio, sive fuste, vel alio armorum genere, seu veneno, aut quocumque alio damnabili & reprobato modo, consueverunt recipere unam marcham argenti antequam sic occisi tradantur ecclesiasticæ sepulturæ, ad eos, qui fuimine percussi, fluminibus suffocati, exusti incendio, arboribus oppressi aut de equo cadentes, vel aliis similibus, sive fortuitis casibus, diem clauserunt extremum, seu interisse noscuntur, nullatenus extendantur; nec ab eorum heredibus, propinquis, sive amicis, marcha huiusmodi exigatur: sed sic defuncti, dummodo penitentes decesserint, vel in morte penitentia signa apparuerint manifesta, sicut alii Christiani ecclesiasticæ sepulturæ tradantur: archidiaconi vero per suos ordinarios ab huiusmodi exactione indebita arceantur.

XLVII. *Vt laici non teneant concubinas.*

Prohibeant etiam sacerdotes, ne laici publice teneant concubinas: & qui post admonitionem tenuerit, tam ipse quam ipsa, ab ingressu ecclesiæ arceantur. Et si per hoc se non emendaverint, per suos diœcesanos fortius compellantur.

XLVIII. *Vt meretrices nemo in domibus & possessionibus suis habitare permittat.*

Cum ex vicinitate turpium malierum, & maxime meretricum publicarum, quæ corpora sua pro vili pretio vel mercede venalia indifferenter exponunt, multis plerumque peccandi occasio ministraret, ut de multis aliis spiritualibus & temporalibus, quæ sapissime ex earum vicinitate damnabili consueverunt contingere, periculis taceatur, religio Christiana ac multorum honorum honestas enormiter infametur: statuimus, quod nulla persona ecclesiastica aut etiam secularis, universitas, collegium, vel conventus, huiusmodi infames & abominandas personas in aliqua civitate, castro, vel villa, in domibus seu possessionibus suis habitare permittat, nec eis vel aliquibus aliis ipsarum nomine, vel pro ipsis, aut infamatis de lenociniis, favore, commercio, aut conversatione, sive protectione talium mulierum, domos ipsas, vel possessionem

ANNO
CHRISTI
1279.ANNO
CHRISTI
1279.

fionem suam eis concedere, locare, vendere, A vel donare quocumque modo vel fraude præsumar. Quod si quisquam contra huiusmodi constitutionem venire præsumpserit, tandem per ordinarios locorum & presbyteros parochiarum, in quibus violatores constitutionis huius degerint, ab ecclesiæ arceantur ingressu, & a perceptione sacramentorum habeatur suspensio, donec ipsis turpibus personis de dictis domibus & possessionibus profus eiectis, & præstita sufficienti cautione, quod ulterius in talibus non excedent, & ad mandatum ordinariarum, sive superiorum, vel presbyterorum parochialium suorum tantum de bonis suis in pios usus expendant, quantum pro huiusmodi locatione, venditione, seu concessione perceperint, aut percepturi fuerint occasione prædicta. Personæ autem ecclesiasticæ, si in prædictis excesserint, præter prædictas poenas, per ordinarios sive superiores suos gravius puniantur. Hanc autem constitutionem ad publicos adulteros, & incestuosos, & ad publicas adulteras & incestuosas, quos & quas excommunicationis sententiæ decernimus subjacere, extendi volumus & mandamus.

XLIX. *Ut bona decedentium clericorum a laicis non occupentur.*

Statuimus, quod ad bona decedentium episcoporum seu episcopatum, & aliorum inferiorum prælatorum, secularium seu religiosorum, monasteriorum, vel aliarum ecclesiarum vacantium, nullus laicus, quantumque & cuiuscumque sit altitudinis, existentiæ, conditionis, vel status, manus suas extendi faciat vel permittat, bona huiusmodi auferendo, aut etiam occupando, occasione juris patronatus, vel alio quocumque prætextu. Quod si quis laicorum contra constitutionem huiusmodi venire præsumpserit: ingressum ecclesiæ, & perceptionem seu participationem sacramentorum, usque ad satisfactionem omnium occupatorum, substractorum, ac etiam ablaturum, sibi inoverit interdicitur: salvis aliis prædictis, & in aliis constitutionibus nostris expressis.

L. *Ut alienare bona ecclesiastica non liceat.*

Statuimus, quod nulla persona ecclesiastica aut etiam secularis, cuiuscumque sit existentiæ, ordinis, dignitatis, vel status, vel sub prætextu juris patronatus, quod se habere dicat, contendat vel asserat, aut in veritate habeat, in aliquibus monasteriis vel ecclesiis nostræ legationis, seu alio quocumque prætextu vel modo, monasteria vel ecclesias prædictas, in quibus jura huiusmodi se habere contendunt, aut aliquid de bonis vel iuribus, ad ipsas ecclesias vel monasteria spectantibus, per se vel alios occupare, vendere, donare, permutare, locare, aut alio modo quocumque alienare, seu bona ipsa

aut fructus aliquos in perpetuum vel ad tempus, aut alias in feudum sive in pignus dare, cōcedere, vel recipere, aut aliquid aliud circa dispositionem & ordinationem ecclesiarum & monasteriorum prædictorum, seu bonorum, mobilium vel immobilium, aut se moventium, iurium eorundem, propria autoritate attentare præsumant: veris patronis ecclesiarum & monasteriorum legationis præfatæ, in quibus ecclesiis & monasteriis jus obtinent patronatus jure competententi, occasione huiusmodi patronatus, servato in tantum, in quantum in hac parte patronis ecclesiarum canonica instituta concedunt. Transgressores autem constitutionis huius, postquam a diocæsano & aliis superioribus illarum ecclesiarum, in quibus prædicta, vel prædictorum aliqua attentaverint, per caritatem admoniti fuerint, nisi infra terminum ab ipsis diocæsanis, vel per alios dictarum ecclesiarum superiores statuendum eisdem, ab ipsarum ecclesiarum, vel monasteriorum, seu bonorum, ac iurium eorundem super prædictis molestatione & perturbatione destiterint, & ad ipsorum diocæsananorum, seu aliorum superiorum arbitrium satisfecerint de damnis & iniuriis irrogatis, occasione prædicta, monasteriis & ecclesiis præfatis; extunc se sciunt excommunicationis sententiæ subjacere: a qua, juxta tamen formam ecclesiæ, per diocæsananum, satisfactione præmissa & sufficienti cautione quod ulterius in talibus vel similibus non excedant, possint absolvi * præfatos.

LI. *De iure patronatus.*

Præcepti quoque declatamus statuto atque præcipimus, quod quæcumque persona secularis, cuiuscumque sit existentiæ, dignitatis, aut status, quantumcumque liberaliter & absolute cōcedat, donec tradat, seu tradidisse intenderit vel intendat, voluerit vel velit, monasteria seu ecclesias, in quibus jus tantum obtinet patronatus, monasteriis vel aliis ecclesiis secularibus: illud faciat & facere debeat de illorum diocæsananorum seu prælatorum licentia seu assensu, in quorum diocæsi vel jurisdictione ecclesiæ vel monasteria ipsa consistunt. Et tam prædictæ, quam aliæ personæ, regulares aut seculares, cuiuscumque ordinis, dignitatis, religionis, vel status, quantumcumque liberaliter & absolute concesserint, donaverint, vel tradiderint, aut concedant, donent, vel tradant, seu concesserint, donasse, tradidisse, intenderit vel intendat, ecclesias, in quibus jus tantum obtinet patronatus, locis vel personis prædictis, nihil aliud intelligatur seu presumatur conferte aut etiam contrulisse; nec personæ, aut loca prædicta aliud ex collatione huiusmodi recipere vel acquirere. quā in eisdem ecclesiis seu monasteriis conferentibus

bus competens patronatus: statuentes & expressius prohibentes, ne aliqua personæ ecclesiasticæ, aut etiam sæculares, quibus de monasteriis, vel ecclesiis hujusmodi sunt donationes, concessiones, vel collationes factæ, vel in posterum fient, aliquid, nisi quantum patronis canonica jura concedunt, exigere, vel extorquere, aut capere motu proprio, vel accipere de bonis mobilibus, vel immobilibus, aut se moventibus, vel de juribus monasteriorum, aut ecclesiarum ipsarum; nec in eis statuere aliquas prælaturas, B
vel etiam rectorias, nec removere sive supprimere, vel etiam revocare statuta, nec de ipsis monasteriis, vel ecclesiis, aut temporalibus, seu spiritualibus, vel juribus eorumdem, nisi quantum ad defensionem pertinet, ad quam patroni tenentur, disponere, aut etiam se intromittere, vel aliquos in ipsis monasteriis aut ecclesiis instituere, vel destituere, hujusmodi juris patronatus prætextu, quocumque invento colore, præsumant. Decernimus autem irritum & inane quidquid a præfatis personis circa monasteria & ecclesias, & alia omnia & singula supradicta, contra tenorem præsentis constitutionis temere contingeret attentari. Per hanc autem declarationem & constitutionem, nullum veris patronis super his, quæ sibi competunt, id est, juris patronatus, præjudicium generetur. Si qui vero, quocumque præsumptione contra constitutionem hujusmodi venientes, monasteria vel ecclesias in prædictis vel prædictorum aliquo molestare, seu perturbare, aut de ipsis monasteriis, vel ecclesiis, seu bonis, & juribus eorum, se intromiserint quoquo modo: ingressu ecclesiæ & perceptione sacramentorum ecclesiasticorum se noverint interdictos, donec satisfactione præmissa, a perturbatione, & molestatione, & aliis supradictis destiterint, & per diocesanum illarum ecclesiarum seu monasteriorum, quæ hujusmodi occasione læserant, ad ecclesiæ ingressum & sacramentorum perceptionem fuerint restituti, ecclesiastica ministraverint sacramenta, per sex menses a collatione sacramentorum novem C
E

usibus jumentorum & aliorum animalium, altaribus & aliis ad cultum Divinum ibi statutis pia devotione fidelium & autoritate pontificum, destructis & totaliter deformatis: nos contra hujusmodi pestem, quam pati nullo modo possumus nec debemus, omnino intendentes de salubri remedio providere: omnes & singulos ecclesiarum & monasteriorum bonorum ac hujusmodi detentores, ex parte Dei omnipotentis, & sub obtestatione Divini judicii, admonemus, quatenus ecclesias, monasteria, earumque possessiones & jura, quæ taliter occupantur seu detinent occupata in regno & terris prædictis, diocesanis episcopis, vel aliis ordinariis, aut aliis ecclesiasticis personis, ad quas prædicta spectare noscuntur, infra sex menses a die publicationis præsentis constitutionis computandos, cum fructibus exinde perceptis reddere & restituere non postponant. Alioquin præfatos detentores, quos excommunicationis sententia decernimus subjacere, ad requisitionem illorum ordinariorum, in quorū diocesi, vel jurisdictione, aut ecclesiis, vel earum bonis, & juribus, prædicta sunt commissa, vel de cætero committentur, ab omnibus prælatis regni Hungariæ, quantum ad Hungaros, & ab illis de Polonia, quantum ad Polonos, usque ad restitutionem & satisfactionem condignam excommunicatos publice præcipimus nunciari, pulsatis campanis & candelis accensis, diebus Dominicis & festivis: contra quos si opus fuerit, invocetur auxiliū brachii sæcularis.

L III. De iisdem.

Cum ecclesiæ & monasteria, secundū traditiones evangelicas, apostolicas, atque canonicas, sint & esse debeant domus orationum, non speluncæ latronum, vel munimenta prædonum: dolentes referimus, quod quidam, & non pauci, in regno Hungariæ, & terris nostræ legationi subiectis, multa monasteria multaque ecclesiasticas possessiones, & jura ad ipsas spectantia occupasse, pleraque ex eis incastellasse dicuntur, & cum¹ ipsis & ecclesiis, & monasteriis, ad laudem Dei continua debeantur ecclesiastica officia celebrari, & pro animabus, tam defunctorum quam vivorum devote preces & orationes deferri, in ipsis tyranni raptores habitant & prædones, rapinæ spoliaque reconducunt & prædæ; & quod valde horrendum est, loca ipsa Deo dedicata & sanctificata, frequenter humano sanguine & femine polluantur. Cum autem ea, quæ sunt juris Divini, nullo modo debeant ad humanos usus converti, maxime tam detestabiles & profanos: nos nulla ratione volentes tantam iniquitatem & perversitatem conniventibus oculis pertransire, omnes & singulos cujuscumque existentiæ, nobilitatis, status, aut conditionis,

Z z z ij

L II. Adversus bonorum ecclesiasticorum inuasores.

Cum multorum assertionem didicerimus, pestem quædam in regno Hungariæ, & aliis terris nostræ legationis, contra clerum & ecclesiasticam libertatem invaluisse jam dudum; videlicet, quod laici ecclesias, monasteria, earumque possessiones & jura, juris patronatus, seu alio quocumque prætextu, non absque damnabili & manifesta sacrilegii nota, quasi indifferenter occupant hæcenus, & quotidie occupant, & damnabiliter detinent occupata, quarum aliqua sunt deputatæ habitationsi & usibus laicorum, aliæ vero

Concil. general. Tom. XI.

¹ f qui ante
iis eccel.
min. fact.

add. in

ANNO
CHRISTI
1179.

qui ecclesias, monasteria, aut bona vel iura ipsorum, occupare, incastellare, vel violenter invadere præsumpserunt, aut invasa seu occupata detinent, aut de cætero invadere seu etiam incastellare & occupare propria temeritate præsumpserint (nisi infra terminum seu terminos omnibus communiter & singulis singulariter ab illis prælatis, in quorum dicecesi & jurisdictione, ecclesiarum, monasteria, bona, & iura consistunt præfata, peremptorie statuendos, monasteria, ecclesias, possessiones & iura illis personis ecclesiasticis, ad quos pertinent supradicta, libere & absque difficultate reddiderint & restituerint, & de fructibus, proventibus, & atque damnis, ad mandatum prælatorum ipsorum satisfecerint competenter, caveantque sub cæteris pœnis, quod ulterius in talibus non excedent) anathematis vinculo decernimus & volumus esse ligatos: a quo absolvi non possint, nisi prædicta restituerint, & ad mandatum ipsorum prælatorum plene satisfecerint, ut superius est expressum.

LIV. *Ut iustitia per gratiam aut corruptelam non fiat.*

Statuimus, quod nullus iudex ordinarius, vel etiam delegatus, faciat, vel etiam se facturum promittat, iustitiam alicui per gratiam seu receptam pecuniam vel promissam, aut per alias sordes, prætextu alicujus odii, temporalis emolumenti, favoris, seu lucri: & qui contulerit, per annum officium iudicandi sibi noverit interdictum, ad eliminationem litis parti, quam læserit, nihilo minus condemnandus, prout in constitutione felicis recordationis D. Innocentii Papæ IV. de re iudicata, edita in concilio Lugdunensi, cavetur.

LV. *Ut excommunicati, ab agendo, patrocinando, testificando, repellantur.*

Statuimus, quod iudices ordinarii, aut etiam delegati, omnes illos, quos per denunciationem, vel alio legitimo modo, excommunicatos sciverint esse ab homine vel a jure, ab agendo, patrocinando, vel testificando, in suo foro vel curiis, aut iudiciis, ex officio suo repellant. Iudices autem, qui exceptionem excommunicationis contra agentes, advocantes, vel testificantes objectam, non admiserint, sed ea non obstante tales admiserint ad prædicta, per mensem unum iudicandi officium sibi noverint interdictum: & processus cum talibus excommunicatis habitus, sit irritus ipso facto, nec per processus huiusmodi iudicium excipienti excommunicationem, sive ipsam exceptionem habuerint, sive non, ex quo per eum composita fuit huiusmodi excep-

Carr. iudicium

ceptio, & non fuit admissa, aliquod præiudicium generetur.

LVI. *Ut exceptio rei iudicatae admittatur.*

Statuimus, quod iudices sæculares exceptionem rei iudicatae per ecclesiasticum iudicem, de qua quidem re cognitio ad ipsum ecclesiasticum iudicem de consuetudine vel de jure pertinet, & viam ipsi propositam admittere non omittant. Item e contra ecclesiastici iudices, cum de re iudicata per sæcularem iudicem, de his quæ ad eius jurisdictionem spectare noscuntur, ex eis coram eis exceptionem huiusmodi, prout de jure tenentur, admittant. Quod si dicti iudices exceptiones huiusmodi forte admittere recusarent, per ordinarios, de quorum jurisdictione fuerint bona, de quibus, vel personæ, contra quas, fuerit iudicatum, ad recipiendam & ad admittendam exceptionem huiusmodi per opportuna remedia compellantur: cum quos Dei timor de malo non revocet, pœna coercere debeat temporalis.

LVII. *Ut iudices sæculares compellant ad officium, eos qui sunt rebelles iudicibus ecclesiasticis, & vicissim ecclesiastici, eos qui non obediunt laicis.*

Statuimus, quod universi & singuli nostræ legationis, cujuscumque sint existentia, dignitatis, aut status, temporalem jurisdictionem habentes, ad requisitionem prælatorum seu iudicum ecclesiasticorum, contra rebelles & inobedientes eis, vel eorum sententias contemnentis, seu non parentes alias rei iudicatae ab eis, de his & super his, quæ principaliter vel incidenter, de consuetudine vel de jure, ad forum, jurisdictionem, seu cognitionem ipsorum spectare noscuntur, reverenter brachium suæ jurisdictionis impendant; rebelles & inobedientes, arque non parentes huiusmodi, ac excommunicatos quosque ab ipsis prælatis, seu ecclesiasticis iudicibus, seu alias ab homine vel a jure, redire ad ecclesiam unitatem, ac satisfacere pro causis, pro quibus excommunicationes huiusmodi incurrerunt, per occupationem bonorum, quæ sub sua jurisdictione sunt, & alia opportuna remedia, compellendo: ad quod præfati iudices per censuram ecclesiasticam compellantur. Ipsi vero prælati & ecclesiastici iudices versa vice, laicorum iudicium sua jurisdictione, in his & super his, quæ canonicis non obviat institutis, quoad vivent, & contra inobedientes, & rebelles illorum, ac ipsorum sæcularium iudicium iustis sententiis non parentes, gladium suæ potestatis & auctoritatis, ecclesiasticam scilicet censuram, impendant, cum ab ipsis sæcularibus iudicibus super hoc fuerint requisiti.

LVIII. *De potestatibus sæcularibus, quæ prohibent appellantes sedem apostolicam.*

Statuimus, quod omnes causæ ad forum eccle-

ANNO
CHRISTI
1179.

ecclesiasticum pertinentes, coram ordinariis vel ecclesiasticis iudicibus, iuxta sacras & legitimas sanctiones, agitari, tractari, vel vtilitari debeant, & per eos libere & absq; impedimento ullo vel obstaculo terminari. Et si quando super huiusmodi causis apostolicam sedem ac alios superiores, ad quos appellare iura permittunt, appellari contigerit: tam appellantes, quam appellati, ad præfaram sedem, seu ad superiores prædictos accedere, super appellationum prosecutionibus, libere & absque inhibitione aliqua permittantur. Si vero rex, seu regina, vel quicumque alii de regno prædicto, postquam coram ipsis de hoc protestatum fuerit vel exceptum, contra constitutionem huiusmodi venerint, de causis huiusmodi cognoscendo, vel appellantes ad sedem apostolicam seu superiores præfatorum, a prosecutione appellationum ipsarum quomodolibet prohibendo, seu alias contra constitutionem huiusmodi exercendo, ab huiusmodi prohibitione, impedimento, seu cognitione omnino non destiterint: regi seu reginæ præfatis in prædictis excedentibus, tamdiu ecclesiæ sit interdictus ingressus, quousque omnem processum per eos habitum, in causis prædictis (quem cassum & irritum nunciamus) omnesque prohibitiones & gravamina revocaverint cum effectu. Alii vero duces, barones, & alii inferiores iudices, contra constitutionem excedentes præsentem, nisi infra triduum postquam coram eis ut supra denunciatum, protestatum fuerit, vel exceptum, prohibitiones, impedimenta, gravamina, ac processus super huiusmodi revocaverint cum effectu, ac procedendo in causis huiusmodi destiterint: ipso facto excommunicationis sententiæ se noverint subiacere, a qua, congrua satisfactione præmissa, ab episcopis, in quorum diocesi personæ vel res, super quibus vel contra quos processerint, iuxta formam ecclesiæ possint absolvi.

LIX. De immunitate ecclesiasticorum.

Cum regum, principum, baronum, & aliorum catholicorum fidelium, proprium & peculiare ab antiquo fuisse noscatur, ecclesias, monasteria, locaque sacra Deo ædificare; constructa vero, sive concisa, aut in se sive in ministris, vel in facultatibus, juribus, privilegiis, vel immunitatibus suis diminuta sive oppressa relevare, rescire, defendere, ac etiam restaurare, prout per facti evidentiâ, videlicet per ædificationem, refectionem, & reparationem ecclesiarum & monasteriorum multis & latis possessionibus, ædificiis, juribus, privilegiis, prærogativis & immunitatibus dotatorum, antiquitas ipsa omni digna veneratione & imitatione testatur: multum profecto ab antiquorum & majorum suorum videntur vestigiis deviare, qui concil. general. Tom. XI.

A ecclesias ipsas, vel earum bona, seu iura, destruant, scindunt, occupant, vel invadunt, seu earum privilegia & immunitates immittunt, & infringunt, aut qui talibus tacite vel expresse consentiunt, seu qui talia in his familia contra Deum ejusque ecclesiam atque ministros impie committentes, per assumptæ potestatis vel jurisdictionis officium non compescunt, & ab ipsis desistere per remedia opportuna non cogunt. Declaramus igitur atque decernimus, ecclesias, & ecclesiasticas personas ab omnibus angariis & parangariis, exactioibus & collectis, & aliis superinductionibus, oneribus, & muneribus fordidis laicorum; necnon a præstationibus tributorum, pedagiorum, seu vectigalium pro ecclesiasticis personis, evectionibus, & rebus ipsorum, qui non causa creimonii sive negotiationis, sed pro suis & ecclesiarum suarum necessitatibus per terram sive per aquam ducunt seu transeunt, omnino immunes & exemptas esse iuxta canonicas & legitimas sanctiones, nec per aliquos, cuiuscumque altitudinis, jurisdictionis, seu etiam potestatis, ad talium præstationem posse vel debere compelli.

LX. De eadem.

Et quia in regno Hungariæ, & aliis terris nostræ legationis, ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ a multis, & in multis, & variis, super prædictis & aliis similibus, indebite & contra justitiam aggravantur in periculum animarum illorum, qui talia agunt, & ecclesiarum ac personarum ecclesiasticarum non modicum detrimentum, & derogationem ecclesiasticæ libertatis: nos autem animarum salutem, & ecclesiarum ac personarum ecclesiasticarum immunirati super hoc providere volentes, districtius prohibemus, ne de cætero ecclesiis & ecclesiasticis personis talia imponantur, aut exigantur, seu extorqueantur ab eis, vel ipsæ ecclesiæ aut personæ super talibus præstationibus quomodolibet molestentur. Quod si contra prohibitionem huiusmodi, quisquam ab ecclesiis vel personis prædictis aliquid occasione prædicta extorquere præsumperit vel auferre, seu super prædictis, vel eorum aliquo, ecclesias vel personas aggravare prædictas: nisi intra triduum omnia restituerit, quæ ab huiusmodi personis occasione prædicta extorrit, ingressum ecclesiæ & perceptionem sacramentorum sibi noverit interdictos: quod interdictum, satisfactione præmissa, per dicecesanum valeat revocari.

LXI. Ut omnes regulares eodè vestiario induantur.

Et quia in honestum extitit, quod canonici regulares, vel monachi, diversis vestibus vestiantur, cum ex hoc proveniat invidia, Zzz iij mur-

ANNO
CHRISTI
1279.ANNO
CHRISTI
1279.

murmur, & scandalū inter ipsos: statuimus, A
quod omnes in eodem monasterio, vel regulari canonica, & sub eadem professione morantes, indifferenter uno & eodem vestitario induantur: prohibentes expresse, ne quis eorum vestes aliquas alicujus coloris, nisi tantummodo albi, vel nigri, seu grisei habere præsumat, in quibus brunetam nigram, gazzatum, & alium qucumque pannum notabiliter delicatum, interdicimus uniuersis. Vestes non habeant brevitate vel longitudine deformatas. Qui vero in prædictis excesserint, per suos dicecesanos, vel superiores alios, castigentur: B
salua distinctione ac discretione diversorum ordinum, seruata inter monachos, sive canonicos, & conversos.

LXII. De vestibus regularium.

Quia, sicut audivimus, quidam monachi & canonici regulares, sicut laici & clerici seculares consueverunt incedere in animarum suarum periculum & scandalum plurimorum: præcipimus, ut canonici regulares sine superpelliceis vel tunicis lineis, seu cappis clausis, monachi vero, sine cappis, aut cucullis, seu scapularibus, extra domos suas de cætero non incedant, nec etiam intra domum. Si vero contra facere præsumperint: administrationem habens, cam ipso facto amittat; & monachus, sive canonicus regularis, per abbatem, priorem, vel præpositum puniatur: & si negligens fuerit, per episcopum suppleatur. C

LXIII. De abstinentia regularium.

Statuimus, ut a die quatuor Coronatorum usque ad diem natalis Domini, a sanguine & carnibus omnes monachi, cuiuscumque ordinis (præterquam infirmi, debiles, & delicati, cum quibus abbates discretione prævia poterunt dispensare) abstineant, omnibus diebus, exceptis Dominicis, jejunantes. Poterit ramen abbas ex causa cum aliquibus, ut aliquando bis comedant, dispensare: nec comedant ter in die nisi pueri, infirmi, vel qui in refectorio leget: nec comedant extra domos suas in parochiis suis, nisi quando procuratio ab aliquibus deberur eisdem. A septuagesima usque ad pascha, quantum ad esum carniū & esum sanguinis, idem præcipimus firmiter observari: canonicos autem regulares suam regulam regulariter præcipimus observare. Præcipimus etiam, quod nullus canonicus regularis diebus Lunæ & Mercurii carnes in refectorio comedat, nisi festum novem fuerit lectionum. Silentium autem in claustris, refectorio, & dormitorio, firmiter præcipimus observari horis debitis D

& statutis, in loco, ubi ad minus tres monachi aut regulares canonici commorantur: ita scilicet, quod aliquis loqui non audeat, nisi voce adco submissa, quod tertius ab ipso audire non possit.

LXIV. Ut regulares monasterio non exeant sine licentia.

Quoniam, sicut audivimus, quidam monachi & canonici regulares aliquorum monasteriorum, consueverunt extra septa sui monasterii, tam patenter quam latenter, tam turpiter quam damnabiliter, per terram sæpius evagari: statuimus, ut nullus, excepto capellano, & illis quibus ex necessitate administratio competit, septa monasterii sui exire audeat, nisi prius ab abbate vel priore, seu præposito; & si abbas vel prior, seu præpositus præsentem non fuerint, ab eorum vicariis vel aliis potestatibus habentibus, eis specialiter licentia sit concessa: quibus abbas, seu prior, vel præpositus, vel eorum vicarii, sine causa necessaria vel rationabili, excundi licentiam non concedant. Nec etiam obtenta licentia sine socio quis pedes exire præsumat. Si vero abbates, priores, præpositi, vel alii regulares prælati, seu eorum vicarii, in aliquo præmissorum negligentes inveni fuerint vel remissi: suspensionis vel majoris vindictæ sententia a dicecesanis suis se noverint puniendos.

LXV. Ut regulares non recipiant ecclesias ad firmam.

Prohibemus ne monachi vel canonici regulares, ecclesias ad firmam recipiant, vel conducant, aut sine licentia dicecesanorum episcoporum, vel aliorum ordinariorum, parochialium ecclesiarum capellani existant: sed ad sua monasteria redeant, donec redierint, non celebraturi.

LXVI. Ut religiosi non venentur, non deseruiant ultra octo dies in parochialibus ecclesiis secularium, &c.

Si quis religiosus inventus fuerit cum canibus & avibus venatoriis: cuicumque occupanti conceduntur a nobis. Nullus regularis cuiuscumque ordinis, continue deservire audeat in parochialibus ecclesiis secularium ultra octo dies, sine illius parochialis ecclesiæ ordinarii licentia speciali. Qui vero tales scienter ultra octo dies loca capellanorum, ad celebrandum, vel ad ecclesiastica sacramenta ministrandum, tenuerint vel sustinuerint, sint ipso facto ab ordinum executione suspensi: quæ suspensio per dicecesanos imposta eis sub huiusmodi excessu seu transgressione, poenitentia competenti, ac inuncto sibi quod in talibus ulterius non E

excedant, valeat relaxari. Excommunicentur, monitione præmissâ, omnes monachi & religiosi, qui relictiis claustris suis absque prælatorum suorum licentia ad scholas ire, vel aliud quam grammaticam, theologiam, aut logicam, in scholis audire præsumant.

LXVII. De vitandis excommunicatis, & seruando interdicto, maxime a prælatis.

Quia, sicut audiuimus, & in parte vidimus, in regno Hungariæ & aliis terris nostræ legationis, ecclesiasticæ personæ, tam sæculares quam regulares, & plerumque, quod grauius est, prælati, excommunicationum, suspensionum, & interdictorum sententias in singulares personas, collegia, universitates, ac terras, villas, vel loca a suis iudicibus, vel a iure, siue a canone promulgatas, usque ad hæc tempora, in grave animarum periculum, & illorum, ad quorum instantiam, vel pro quibus huiusmodi sententiæ latæ fuerint, non modicum, immo plerumque maximum detrimentum; necnon in grauissimum autoritatis & potestatis ecclesiasticæ censuræ contemptum, & derogationem ecclesiasticæ libertatis, prout tenentur & debent, hætenus minime serauerunt, nec fecerunt ab aliis observari, iuxta mandatum Apostoli & statuta canonica excommunicatos huiusmodi non vitando; sed in salutatione, osculo, mensa, Diuinis officiis, ac aliis ab apostolo & sacris canonibus prohibitis, damnabiliter communicantes cum eisdem laicis idiotis, atque simplicibus, quos ad huiusmodi sententiæ observandas persuasionibus, monitis, & exemplis inducere, & per censuram ecclesiasticam grauius compellere debuissent, suis pravis & perniciosis exemplis viam, immo inuium & laqueos damnabiles ad contemptum libertatis & censuræ ecclesiasticæ parauerunt; quia, ut scripsum est, quod sit a prælatis, trahitur a subditis facile in exemplum; sicque peccatis exigentibus, ex talium abusu, negligentia, & contemptu, ac plurimorum malitia, accidit quod pauci inueniuntur in regno & terris prædictis, qui ecclesiasticam censuram reuerentur & timeant, cum videant defensores ipsius censuræ prælatos, & alias inferioris gradus ecclesiasticas personas, pastores, patres, & medicos animarum suarum, huiusmodi sententiæ, per ipsos porius Divina quam humana auctoritate prolatas, quarum ad ipsas specialiter spectat tutio, notabiliter & damnabiliter non seruare: quia, ut Sapiens ait, nec sic inflectere animos dicta possunt ut vita regenris. Propter quæ, censura & libertate huiusmodi vilipensis, jam indifferenter & impune in regno & terris prædictis captiuantur, verbetantur, mutilantur, ac

etiam occiduntur clerici: &, quod seuerius est, prælati bonis ac iuribus suis, tam mundanis quam ecclesiasticis, spoliantur; ecclesiæ, monasteria, & bona ac iura ipsorum ab ipsis laicis occupantur, invaduntur, & damnabiliter detinentur, profanantur horribiliter, aliaque ruinis & incendiis destruntur, earumque ac cæmeteriorum immunitas infringitur, ac etiam violatur, ac libertate ecclesiastica quasi totaliter conculcata, in omnibus fere dissolvitur quotidie nervus ecclesiasticæ disciplinæ. Nos autem, omnibus prælatis, tam regularibus quam sæcularibus, & universis clericis, in sancta synodo congregatis, cum instantia petentibus, contra mala & pericula supradicta per nostram constitutionem de opportunis remediis provideri: præsentī constitutione præcipimus, quod omnes & singuli prælati & clerici universi, etiam exempti, cuiuscumque dignitatis, ordinis, vel religionis existant, excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias ab eisdem regni prælatis nostræ legationis, & aliis ordinariam vel delegatam jurisdictionem habentibus, vel a iure seu a canone, in quascumque personas vel loca prolatas, postquam ei per denunciationem illorum prælatorum, vel iudicum, vel quocumque modo, de re libus sententiis constiterit, inviolabiliter observent: ipsasque ad requisitionem doctorum prælatorum & iudicum denunciant, & a sibi subditis denunciari faciunt, & inviolabiliter observari, se suosque subditos subtrahendo; aliosque a communione talium excommunicatorum in salutatione, osculo, cibo, & potu, ac Diuinis officiis, necnon a celebratione Divinorum in interdictis locis, vel ecclesiis, quantum in eis fuerit, revocando & expressius prohibendo. Si qui vero propriæ salutis immemores, & huiusmodi sanctæ constitutionis, necnon libertatis ac censuræ ecclesiasticæ contemptores, tales excommunicatos denunciare, ac in prædictis & aliis, in quibus excommunicati sunt de iure vitandi, vitare, & sibi subditis denunciari ac vitari facere diabolica fraude contempserint, vel in ecclesiis siue in locis interdictis celebrare Divina, quacumque temeritate præsumserint: si singulares siue privatæ personæ fuerint, excommunicationis; si collegium vel universitas ecclesiastica, sæcularis aut regularis fuerit, eorum ecclesiæ siue monasteria ipso facto, ecclesiastico subjacent interdicto: a quibus sententiis, post congruam satisfactionem exhibitam illis prælatis siue iudicibus, qui huiusmodi sententias protulerint, & illis pro quibus, siue in quorum favorem præfatæ fuerint sententiæ latæ, ab ipsis prælatis & iudicibus, qui sententias protulere prædictas, vel ab aliis superioribus, ad quos

multa

ANNO
CHRISTI
1279.

talium absolutio & relaxatio spectat de iure, iuxta formam ecclesie, absolutio-
re, iuxta formam ecclesie, absolutio-
relaxationis interdicti beneficium valeant
obtinere. Quod autem de denunciandis ex-
communicatis supra diximus, intelligimus
de Polonis, quantum ad Polonos: & de
Hungaris & incolis terre regi Hungarie
subiecte, quantum ad Hungaros & ipsos
incolas.

LXVIII. *Ut vinearum & agrorum depopu-
latores excommunicentur.*

Nonnullos execrabiles peccatores, qui
solent iustis hominum laboribus, ex quibus
eriam sanctis viris, in agone huius seculi
certantibus, opportunitis, perversitate qua-
dam diabolica invidere, videlicet vinearum
& agrorum dissipatores, depopulatores, seu
destructores, nocturnos & diurnos, publi-
cos & occultos, excommunicationis sen-
tentia innodamus: a qua, postquam satis-
fecerint damnum passis, & de publicis ido-
neam prestiterint cautionem, quod similia
de cetero non committent, valeant a suis
diocesaniis episcopis, iuxta formam eccle-
siae consuetam, absolutio-
beneficium obtinere.

LXIX. *Adversus bonorum & iurium eccle-
siasticorum inuasores.*

Cum universalem ecclesiam, quam sibi
Redemptor noster suo sanguine copulavit,
cui Romana ecclesia adeo specialis & singu-
laris praeminentia privilegii est praelata,
quod mater sit omnium & magistra; ipsius-
que praelati, sacerdotes, & clerici, sint par-
tes, pastores, & iudices animarum religio-
nis Christicolae, super reges & reginas Divi-
nitus exaltati: dictosque praelatos sacros &
ministros, quibus potestas ligandi atque
solvendi animas a Domino est concessa, re-
ges ipsi & principes, ac fideles populi Chri-
stiani honorare atque revereri pro anima-
rum teneantur salute: multum profecto
praesumere ac enormiter excedere sunt cen-
sendi, si maxime qui gloriantur nomine
Christiano, eum ecclesias & personas eccle-
siasticas quibus de bonis sibi a Deo datis
erogare, easque suis favorabilibus privile-
giis & immunitatibus praemunire, atque ab
injuriis, damnis, seu violentiis, suae potesta-
tis brachio defendere tenentur, per statuta,
edicta, coniurationes, confederationes,
conspirationes, colligationes, machinationes,
tacitas vel expressas, vel alia varia di-
versorum gravaminum genera, perturbant,
inquietant, opprimunt vel molestant, seu
ecclesias ipsas, aut bona ipsarum vel eccle-
siasticarum personatum, vel iura ipsarum
occupando, invadendo, vel de facto inde-

A bite auferendo, aut in ipsas...

G. C. Hic desinunt acta concilii, tum in Vaticano, tum
in Vallicellano MS. ut admonet quae eadidit Raynaldus.
Cujus rei causam hanc afferit, quod Hungarie rex Ladislaus
subornatus ab impiis, synodum armorum terrore distur-
baverit, Budentibusque cederit imperia, ut parres urbe pel-
leant, nec commeatibus suppeditarent necessarios. Quam
culpam ut expiaret Ladislaus, anno sequenti, publicis li-
teris, quas Raynaldus idem ex libro MS. privilegiorum Ro-
manae ecclesiae edidit, extare voluit penitentiae suae monu-
mentum. Excessum, inquit, nostrum in huiusmodi, cupientes
misericordia operibus expiari, cum criminis elemosynis rebus vo-
tur, in perpetuum elemosynam, ad mandatum ipsius domini
legati, concedimus, atque offerimus eidem reverendo patri do-
mino legato, recipienti vice egeorum, ac pauperum, & infir-
morum Christi, centum marcas argenti, annis singulis, per-
petuis temporibus, ipsorum pauperum, & egeorum, ac infir-
morum nomine percipiendus, ad opus construendi unum hospita-
le pro sustentatione dictorum pauperum, &c. Datum anno
MCCLXXX. XV. Kal. Septembr. regni nostri anno VIII.

** CONCILIVM ANDEGAVENSE

A Ioanne Turonensi archiepiscopo cum suffraganeis
celebraum anno Domini MCCLXXIX.

TITVLI CAPITVLO RV M.

1. De trahentibus personas ecclesiasticas, super actioni-
bus personalibus, ad iudicium saeculare.
2. Ut missi nihil exigant pro literis ordinationis
sigillandis.
3. De iis qui corpora ecclesiastica sepultura contra fas
trahunt.
4. De clericis, qui excommunicationem per auxilia
sustinent.
5. Ut episcopi possint absolvere in casibus, in quibus hoc
concilium excommunicat, vel suspendit.

PRÆFATIO.

AD honorem & utilitatem ecclesiarum nostrae
provinciae Turonensis, quibus autore Domino
praesidemus necnon ad reformationem eorum, quae
in dictae provinciae visitatione, innovanda comperi-
mus: vocatis venerabilibus fratribus suffraganeis no-
stris, abbatibus, capitulis, & aliis qui fuerant evo-
candi, provinciale concilium Andegavis die Domini-
cae post festum beati Lucae evangelistae duximus cele-
brandum. In quo de ipsorum episcoporum, abbatum,
aliorumque ad hoc vocatorum consilio & assensu,
ordinamus capitula quae sequuntur, statuta provincia-
lium conciliorum tam praecedentium nostrorum,
quam nostra alia edita, nihilo minus innovantes.

CAPITVLA.

1. De trahentibus personas ecclesiasticas, super actio-
nibus personalibus, ad iudicium saeculare.

CVm nuper in Bituricensi concilio, au-
toritate domini Simonis tit. sanctae
Ceciliae presbyteri cardinalis, legati sedis
apostolicae, congregato, provida fuerit de-
liberatione statutum de iustitiariis solam
temporalem iurisdictionem habentibus,
qui in actionibus personalibus ecclesiasticas
personas litigare compellunt, quod si iidem
iustitiarii dictas personas in praesentis coram
se litigare compulerint, eo ipso auctoritate
dicti concilii sententiam excommunicationis
incurraunt: nos ad instar praedicti concilii

ANNO
CHRISTI
1279.ANNO
CHRISTI
1279.

11

in eos qui prædictas personas coram dictis sæcularibus iustitiariis super actionibus personalibus traxerint, trahive procuraverint, excommunicationis sententiam præsentis autoritate concilii promulgamus: quæ circa eos nullatenus relaxetur, nisi læsis huiusmodi de damnis, expensis, & interesse, prius per ipsos fuerit satisfactum.

II. *Vt ministri nihil exigant pro litteris ordinationis sigillandis.*

Præterea cum scriptum sit in canone, quod sicut non debet episcopus manum quam imponit, ita nec minister vel notarius in ordinatione cuiusquam vocem vel calamum vendere: præsentis approbatione concilii prohibemus, ne quis de cætero, pro litteris sigillandis quæ conceduntur pro ordinatione clericorum, aliquid pecuniarium commodum, vel quicquam aliud exigat vel recipiat temporale. Alioquin statuti huiusmodi transgressores, si sint in sacris, suspensi; si laici, vel in minoribus ordinibus constituti, excommunicationis sententiæ huius autoritate concilii se noverint subiacere.

III. *De iis qui corpora contra fas ecclesiasticæ sepultura tradunt.*

Item cum in pluribus casibus prohibeant tam canones, quam provincialium conciliorum statuta, quorundam corpora defunctorum tradi ecclesiasticæ sepultura: & nonnulli, sicut nuper in aliquibus huius provincie locis accidit, præter assensum parochialis presbyteri, in ecclesiis vel cæmeteriis propria temeritate intrulerint corpora talium defunctorum: nos, transgressores huiusmodi & eorum insolentias pænæ adjectione cohibere volentes, omnes huiusmodi præsumptores, & illos etiam qui eis opem aut consilium dederint, excommunicationis sententiam incurtere volumus ipso facto: sacerdotibus qui ad hæc interesse præsumperint, usque ad sex menses hoc ipso suspensionis sententiam incurfuris.

IV. *De clericis qui excommunicationem per annum sustinent.*

Item, quia ex eo quod ecclesiastica censura damnabiliter contemnitur, nec ut deceret servatur, clericis maxime, tam sæcularibus quam regularibus, cæteros ad id per exempla perniciosæ trahentibus ad ruinam, frequenter contingit rumpi vinculum ecclesiasticæ disciplinæ: volentes eorum obviare malitiis, prout possumus remedium adhibendo, præsentis autoritate concilii duximus statuen dum, quod clerici, tam sæculares quam religiosi, beneficium ecclesiasticum seu administrationem quamlibet

Concil. general. Tom. XI.

A obtinentes, si excommunicationis sententiam, auctoritate ordinaria vel canonis latam, incurrerint, postquam solemniter fuerit publicata, per^o amissionem fructuum beneficiorum suorum, seu administrationum huiusmodi (quibus a iure privantur quando in excommunicatione perstitierint, & quos ad consilium diocesani loci converti præcipimus in utilitatem ecclesiarum illarum, in quibus obtinuerint beneficia seu administrationes prædictas) si dictam sententiam ultra annum sustinuerint animis obstinatis, per locorum diocesanos legitime moneantur, ut a dicta excommunicationis sententia faciant se absolvi. Et si post monitionem huiusmodi, absolut^onis beneficium non procuraverint infra alium annum a tempore monitionis ipsorum: beneficiis suis per locorum episcopos huius concilii autoritate priventur.

V. *Vt episcopi possint absolvere in casibus, in quibus hoc concilium excommunicat, vel suspendit.*

In omnibus autem casibus, in quibus excommunicationis vel suspensionis sententiam in præsentis concilio duximus promulgandam, cuilibet episcopo in suis civitate & diocesi absolvendi suspensos & excommunicatos, post satisfactionem congruam in ferò ecclesiæ, autoritate præsentis concilii liberam concedimus potestatem.

In cuius rei testimonium, &c. Actum dicta die, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo nono.

G. C. Falso in codicibus quibusdam adscribitur huic concilio annus MCCLXX. cum mentionem faciat concilii Biterrensis Simonis legati, quod anno MCCLXXVI. celebratum esse constat Falso item ab autore metropolcos Turonensis habitum dicitur; sub Iudoco Turonensi archiepiscopo. Cum enim anno MCCLXXIX. illud recte colloct: satis intelligere poterat, non pertinere ad archiepiscopum Iudocum, cujus initia pontificatus anno MCLVIII. obitum anno MCLXXII. ipse tribuit. Neque vero alius ultius in Turonensium archiepiscoporum serie, quam accuratissimam exhibuit, Iudocus est.

CONCILIVM TARRACONENSE

Pro canonizatione Raymundi Pennafortii celebratum anno MCCLXXIX, sub Nicolao papa tertio.

D E hac synodo Brevius ex Surita ista refert: Tarracone in Aragonia ad septimum Idus Decembris Bernardus Tarraconensis archiepiscopus, Arnaldus Barcinonensis, Bernardus Gerundenfis, Raymundus Ausetanus, qui se Vicensem cognominat, Guillielmus Herdensis, Petrus Vrgelitanus, Arnaldus Dertofanus, Petrus Cæsaragustanus, Iacobus Ofcentis, Iaspertus Valentinus, episcopi: item abbatès & alii prælati concilium celebrarunt. Ex eius decreto litteris enixe Nicolaum pontificem interpellarunt, ut Raymundi Pennafortii viri sanctissimi memoria sua certa destinataque sententia religione omnium consecraretur, atque ei inter divos ritu solenni statuarentur utpote cujus viri sanctitas insigni tunc splendore apud omnes præfulgeret. Nihil tunc in gratiam illorum concedere voluit Nicolaus, quod rex Petrus a Procida seductus jam turbas Italie moliretur, neque censum Romane ecclesiæ pendere vellet.

A a a a SYN-

ANNO
CHRISTI
1180.

SYNODVS COLONIENSIS.

A Sifrido archiepiscopo habita circa annum
MCCLXXX.

Capitula seu rubricæ statutorum ecclesiæ
Coloniensis, editorum a bonæ memoriæ
D. Sifrido archiepiscopo Coloniensi, in
generali synodo ex consilio prælatorum
suorum, &c.

1. De vita & honestate & officio clericorum.
2. De cohabitatoribus mulierum & concubinariis.
3. De statu claustralium & religiosorum.
4. Qualiter clerici, & maxime sacerdotes, populum regentes vel plebem, in administratione septem sacramentorum, se habere debeant: & primo de baptismo.
5. De sacramento Confirmationis.
6. De sacramento Extreme unctionis.
7. De sacramento Eucharistiæ sive altaris.
8. De sacramento Pœnitentiæ & Confessionis, & eorum auinentiis.
9. De Ordinibus, & qui ad Ordines admitti debeant.
10. De matrimonio & ejus auinentiis.
11. De sepulturis & cœmeteriis.
12. De bonis ecclesiarum non alienandis.
13. De malefactoribus ad ecclesiam confugiensibus.
14. De usurariis manifestis.
15. De clericis in ecclesiis vel capellis celebrantibus, sine nostra vel archidiaconorum licentia.
16. De executione mandatorum nostrorum & curia nostra Coloniensis.
17. De testamentis.
18. De observatione interdicti, qualiter sit obseruandum.

Statuta domini Sifridi archiepiscopi Coloniensis.

PRÆFATIO.

Licet de clericis, qualiter eos cum modestia, sobrietate, vitæ munditia, in domo Domini oporteat conuersari, ut sibi & aliis verbo proficiant & exemplo, per sacros canones & sanctorum patrum & prædecessorum nostrorum traditiones sufficienter sit prouisum: tamen quia nonnullos ex ipsis clericis, præsertim illos qui per ecclesias positi sunt ad regimen animarum, in obseruatione dictæ prouisionis, contingit non sine nota transgressionis desides inueniri, & ipsarum statum multipliciter deformari: nos Sifridus Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus, sacri imperii per Italiam archicancellarius, huic desidiæ, immo negligentie, quantum possumus, occurrere cupentes, & quod dignum est in eorum conuersationibus, vitæ, & moribus, reprehendi, per inuouationem eorum, quæ circa hæc statuta sunt ab antiquo, & appositionem, quæ qualitas temporum addere nos compellit, nostros clericos in omnibus Deo placitos, salubriter reformare, cum firma spe & fiducia, quod si integrum fuerit sacerdotium, ecclesia Dei florebit sicut lilium, & in spiritualibus & in temporalibus benedictionem a Domino recipiet salutarem: sanctam & generalem synodum, propter periculosum statum ecclesiæ Coloniensis, & prædecessorum nostrorum occupationes, aliquantis temporibus præ-

ipso

A terminissam, de consilio prælatorum nostrorum & capitali nostri duximus indicendam, ad quam conuocatis & conuenientibus omnibus prælatis monasteriorum & ecclesiarum, ac clericis nostris subditis, statumus & ordinauimus, ut synodus generalis ex nunc in antea in ecclesia Coloniensi, in crastino Dominiicæ, ab omnibus prælatis & clero annis singulis in perpetuum celebretur: & omnes prælati & clerici tam religiosorum quam secularium ecclesiarum, & clerici seculares nostræ ciuitatis & diocesis, ad ipsam synodum sanctam accedant reuenter: & in ueniendo, stando, morando, & redeundo, in uia & in hospitii se decenter habeant, ne laicis ex eorum uerbis vel factis scandalum generetur. Et intrent synodum abbates cum albis, stolis, & cappis choralibus desuper de serico vel samito, cum baculis & mitris, prout hoc eorum congruit dignitati. Alii uero prælati seculares, cum pellicis & suprapellicis, & cappis de serico vel samito. Priores item religiosorum locorum, cum albis & stolis. Decani Christianitatum & archipresbyteri, similiter cum albis & stolis. Reliqui uero presbyteri & clerici, in superpellicis. Nec alius clericus uel religiosus ibi compareat sine habitu religionis uel choralis. Omnesque sic induti, in ipsa synodo, quousque per nos licentientur, permanent, audituri cum mansuetudine & silentio, quæ ibi præcepta fuerint uel statuta.

B Si qui uero infirmitate uel alia uehementi necessitate ad synodum uenire non poterunt, mittant cum suis litteris & propriis sigillis (quæ præcipimus ut singuli habeant) procuratorem pro se, qui habeat potestatem de huiusmodi impedimento faciendi fidem, si opus fuerit iuramento: & in ipsis litteris se obligent, quod statuta huiusmodi obseruabunt.

C Capitula autem & quælibet collegia, per unicum uel per duos procuratores de ipsorum collegiis comparerebunt, ad obseruationem statutorum in procuratoriis se similiter obligantes. Et omnes jejuni comparebunt in synodo, quod sub pœna excommunicationis late sententiæ præcipimus, nisi modicissimam sumi consolationem infirmitas urgeat corporalis.

D Item ne ignorantia statutorum uel præceptorum synodi, aliquem ualeat excusare: statumus & præcipimus sub pœna excommunicationis, quam in hoc casu in omnes & singulos contra uenientes in his scriptis ferimus, quod quilibet sacerdos ecclesiam uel capellam officians, uel plebem regens, procuret & efficiat cum effectu, quod intra unum mensem ab hac die numerandum, statutorum & præceptorum synodaliū copiam habeat, de uerbo ad uerbum, ut ea frequenter legens & uolvens, sciat inexcusabiliter & scire possit, ad quod teneatur, & qualiter in omnibus debeat se habere. Et in proximis deinde singulis synodis generalibus in manu sua secum deferat & publice representet, sciens quod cum excommunicatione sequetur pœna alia huiusmodi mandati transgressorem.

I. De uita & honestate & officio clericorum.

Ex concilio generali statumus & præcipimus, quod uniuersi clerici continenter & caste uiuant, ab omni libidinis uitio præcauentes, quatenus in conspectu omnipotentis Dei puro corde & mundo corpore ualeant ministrare: & qui comprehensi fuerint in continentie uitio laborare, prout magis uel minus peccauerint, ab eorum ordinariis seu prælatis debite puniantur. Alioqui nos prælatorum negligentiam suppletentes, tales panem secundum canonicas sanctiones, ut pœna docente, deinceps abstineant a peccato: & qui ea de causa per nos uel prælatos suos suspensus, Divina officia celebrare præsumpserit, beneficio ecclesiastico spoliatur, & pro duplici causa perpetuo deponatur.

Prælati

ANNO
CHRIST
1280.ANNO
CHRIST
1280.

Praelati autem nostri, qui tales praesumpserint in eorum iniquitatibus sustinere, maxime obtentu pecuniae vel alterius commodi temporalis, juris subiacent ultioni.

Item a crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant, unde vinum sibi temperent, & se vino: nec ad bibendum quae ipsam incitetur, cum ebrietas inducat mentis exitium, & libidinis provocet incitamentum.

Item nullus sacerdos aut clericus in sacris constitutus ordinibus, feminas, de quibus suspitio potest esse, in domo sua teneat: & nullas omnino, nisi sint illae personae, de quibus naturale foedus nihil permittit levi criminis suspitari. Et quamlibet cohabitationem mulierum & clericorum manifestam, maxime clericis in sacris ordinibus constitutis & sacerdotibus, sub poena anathematis districtius inhibebimus.

Item clerici officia vel commercia saecularia non exercent per se, alios, vel alias. Mimis, histrionibus, vel jocularibus non intendant: tabernas profusus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti.

Item ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem: clausa deferant indumenta, maxime sacerdotes, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut calcis consutiis non utantur. Intra ecclesiam incedant cum superpellicis, nisi forte aliquid ibi fuerit manibus operandum. Fibulas omnino non ferant. Item arma non ferant, neque gladios, nisi hoc faciant ex causa necessitatis, & expressa licentia praelatorum.

Item statuimus, quod neque canonici, neque clerici, vagentur nocturno tempore per plateas, psallentes: & si aliquos transire oporteat ex legitima & iusta causa, hoc faciant sine clamore, sine cantu, sine citharis, sine tympanis, & sine quolibet strepitu vel chorea: & volumus quod contrarium facientes decanis suspendant a praebendis eorum per unum mensem.

Item statuimus, quod quicumque sacerdotes seu clerici beneficiati, sententias excommunicationis seu suspensionis per annum & diem animo sustinerint indurato, beneficiis suis eo ipso priventur per locorum ordinarios, & alias propter hoc nihilo minus canonice puniantur.

Item statuimus ut clerici ubique, & maxime in Divinis officiis, decenter & discrete se habeant: & tales se in moribus, vita, conversatione, verbis & factis, societatibus, corporis compositione, lectionum & orationum assiduitate, & in quibuslibet honestatibus exhibeant, ut verecundia, quae & laicis est indicta, in ipsis clericis praecipue commendetur. Nullus horas canonicas & horas de Domina nostra, ulla unquam die distinet & discrete dicere praetermittat, maxime qui est in sacris ordinibus vel beneficiis constitutus.

Nullus dicat Missam nisi unam in die, & praecipue de die: nisi in casibus a jure permissis, ut hoc faciat necessitate imminente, ut pote Missam pro defunctis. Nec celebratio fiat sine socio vel scholari, qui respondere valeat celebranti. Nec mulier ad altare permittatur aliquatenus ministrare.

Item propter apostatas, discursores, vagos & ignotos clericos, de quibus an sacerdotes sint, non immerito dubitatur: statuimus, ut nullus beneficiatus seu rector ecclesiae vel altaris, tacite vel expresse aliquem admittat in socium vel ad celebrandum Missam, vel ministrandum sacramenta, vel aliquod sacerdotale officium exercendum, nisi notum sit de ordinibus, moribus & conversatione, ac alias commendatum: & si omnino extraneus vel peregrinus fuerit, per nos vel gerentem vices nostras seu

Concil. general. Tom. XI.

A loci archidiaconum, cum examinatione debita approbatum, & admissum ad huiusmodi officia exercenda. Et si quis rector ecclesiae vel altaris aut capellae, aliquem contra hoc admiserit, excommunicationis sententiam (quam in ipsum in hoc casu ferimus in his scriptis) incurrat ipso facto. Eo salvo, quod peregrinantes & honestae personae, non pro questu, sed pietatis & devotionis intuitu, Missam dicere volentes, admitti poterunt, si requirunt.

II. De clericis cohabitatoribus mulierum & concubinarum.

B Ex concilio bonae memoriae Conradi archiepiscopi praedecessoris nostri, innovando statuimus, ut sacerdotes manifesti mulierum cohabitatores, concubinas a se de domibus & parochiis suis intra decem dies post publicationem praesentium, omnino removeant & repellant. Alioquin excommunicationis sententiam (quam propter hoc in eos ferimus in his scriptis) se noverint incurrisse. Mulieres autem, si post ipsos decem dies repertae fuerint in parochiis horum sacerdotum remanere, per decanos christianitatum ipsorum locorum excommunicentur, & excommunicatae publice nunciarentur, invocato super remotione earum, si opus fuerit, auxilio saeculari.

C Inhibemus etiam ne sacerdotes, filios aut filias vel concubinas dorent aut dicent de patrimonio, vel descendentiis a patrimonio Crucifixi, aut talium nuptiis vel etiam exequiis audeant interesse: & qui contra fecerint, poena canonica percellantur.

III. De statu claustralium & religiosorum.

Statuimus ut nullus monachus aut monialis, claustrum suum exeat, per civitates, villas vel oppida discurrendo, aut in villa monasterio adiacente comedere, nisi ex causa rationabili & urgente: & id tunc fiat cum sui praelati vel praelatae licentia speciali, quam licentiam volumus ut praelatus vel praelata non det, nisi causa examinata, quod sit evidens, & non possit sine scandalo evitari.

D Item in oratorio, refectorio, & dormitorio per monachos semper continuum silentium observetur. In claustro vero illis horis servetur silentium, quod observantia praecipit regularis.

In refectorio omnes comedent, sed non carnes, nec extra, nisi in infirmaria. Una sit omnibus coquina & communis cibus, nisi de licentia abbatum vel priorum, & ex causa. Speciales cameras & comestiones ibidem districtius inhibebimus. In communi dormitorio omnes dormiant, nisi debiles fuerint vel infirmi. Divinum officium, secundum regulam B. Benedicti vel B. Augustini, per institutiones sanctorum patrum celebrent.

E Item sub poena excommunicationis latae sententiae praecipimus, ut omnes religiosi, & praecipue sanctimonialiales, habitum, velum, & peplum, secundum regulam ferant, ubicumque fuerint constituti. Cappas manicatas, tunicas, phalas, indumenta, tabbardos, calceos vel caligas non ferant, nisi B. Benedicti vel B. Augustini regula congruentes. Et sub poena excommunicationis latae sententiae praecipimus, ab omnibus tam monachis quam monialibus firmiter observari, ut proprium non habeant, nec pecuniam, nisi cui hoc permittitur ex ratione officii vel administrationis sibi commissae per abbatem.

Item officia vel administrationes habentes, contractus non ineant. Locationes, emptiones, venditiones, & alienationes quarumcumque rerum mobilium vel immobilium, non faciant. Mutuum aliquatenus non recipiant a quocumque, praeter scitum

Aaaa ij &

ANNO
CHRISTI
1580.
vel
j &

& consensum abbatibus & conventus. Et si contra fecerint, sicut contractum huiusmodi non valere: sed sententiam excommunicationis etiam in eos in hoc casu a nobis latam in his scriptis, se noverint incurrisse. Et hæc eadem extendi volumus ad prælatos & canonicos regulares, & Præmonstratenses, & alios quoslibet religiosos.

Item abbatibus & prioribus districtè præcipimus, ut omnia & singula, quæ ad ordinem & regulam pertinent, faciant ab omnibus & singulis inviolabiliter observari, cum appositione pœnæ, quæ in regula continetur. Rebelles vero & incorrigibiles ad nos deferentes, ut ipsorum per nos rebellio compescatur.

Item statuimus, ut secundum statutum concilii generalis domini Innocentii papæ tertii, per abbates, priores, & præpositos, nigri ordinis sancti Benedicti nostræ civitatis & diocesis, de triennio in triennium commune capitulum observetur. Cujus concilii tenorem volumus ut singuli habeant, ut sciant quomodo huiusmodi capitulum servare teneantur. Et quia huiusmodi statutum negligenter est observatum, licet dominus Conradus prædecessor noster antedictus hoc mandaverit, nos pœnam adijcimus, & non servantes excommunicamus in his scriptis.

f. ann 1580.

I V. Qualiter clerici, & maxime sacerdotes, populum vel plebem regentes, in administratione septem sacramentorum se habere debeant: & primo de baptismo.

Statuimus, ut baptismus honorabiliter celebretur cum distinctione verborum, in quibus salus pendet baptizati; ut ille qui baptizat, cum immergit baptizandum in aqua, nihil addendo, vel subrahendo, vel mutando, dicat hæc verba: Petre, (vel Ioannes) ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

Item sacerdos eamdem formam doceat mares & feminas observare, cum in necessitate baptizant infantes, etiam parentes, si alii defuerint.

Item sacerdos, ad quem infans sic in necessitate baptizatus, deferendus est, quanto citius interroget de forma, quam baptizans servavit. Et si invenerit servatam, & rite baptizatum puerum, faciat ei quæ post baptismum fieri consueverunt. Si autem cognoverit ipsum non baptizatum, vel dubitaverit, baptizet eum sub hac forma: Petre, (vel Ioannes) si es baptizatus, ego te non baptizo: sed si non es baptizatus, tunc ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

Item si timeatur de morte infantis antequam nascatur, & caput ejusdem infantis appareat extra uterum, infundat aquam quæ adfuerit, super caput nascentis, dicens: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Et si infans sic moritur, sepeliatur corpus ejus in cœmeterio. Si autem pervenerit vivus ad ortum, & de forma dubitetur, de novo baptizetur sub hac forma: Petre, (vel Ioannes) ego te non baptizo si es baptizatus: sed si tu non es baptizatus, tunc ego te baptizo in nomine Patris, &c.

Item mulieri in partu mortuæ nullatenus negentur jura Christianitatis, nec ecclesiastica sepultura. Et si certum sit quod mulier prægnans moriatur, teneatur os ejus apertum: & cum magna cautela uterus ejus aperiat: & si infans vivus fuerit, educatur & baptizetur. Si autem inventus fuerit mortuus, ipse puer extra cœmeterium tumuletur. Et iste modus & forma frequentius parochianis impri-

atur, ut sciant quomodo in talibus debeant se habere.

Item duo vel tres tantum admittantur ad levandum puerum de baptismo, qui intra quartum gradum parentibus patris non sint juncti, nisi in necessitate.

Item in Pascha & Pentecoste, & etiam sæpius, fons baptismi, si opus fuerit, renovetur: & amota aqua veteri, ipse fons lavetur, & bene mundificetur: & nova aqua imposta benedicatur & chrismetur.

Item fons sub operculo & sub fera firmiter conservetur, propter sortilegia & trufas, quæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ firmiter prohibemus.

Item chrisma, oleum sacrum, & oleum infirmorum, in ampullis metallinis per certos titulos designatis, sub clave custodiantur. Si autem aliud oleum chrismati vel oleo sacro apponi oporteat, hoc fiat caute: & id quod apponitur, cum chrismate & oleo sacro diligenter cum virgula misceatur.

V. De sacramento Confirmationis.

Moneant presbyteri parentes baptizatorum nondum Confirmatorum, ut eos ad episcopum, qui solus potest confirmare, ducant septennes vel majoris ætatis, & tondeantur capilli, maxime contra frontes dependentes, & laventur frontes diligenter, & habeant bandellos de panno lineo (pillo sine fractura, & sine nodo, latitudinis trium digitorum, & longitudinis competentis, albos & bene mundos. Exceptis autem patre & matre, offerant pueros illi qui eorum notitiam habent, & melius noverunt quod non sint vel fuerint confirmati. Et tertia die post Confirmationem ducant eos ad ecclesiam, & presbyter frontes eorum lavet, & comburat bandellos, & cineres bandellorum, & aqua lotionis in sacrum locum vel piscinam sive lavatorium reponantur. Confirmandi vero, si fuerint decem annorum vel ultra, prius suis sacerdotibus consiteantur, quam confirmentur. Parentes vero confirmatorum, eis, & ipsi confirmati, sibi sæpe ad memoriam revocent, quando, a quo, & ubi fuerint confirmati. Nullus clericus ad primam tonsuram accedat, nisi prius fuerit confirmatus.

VI. De sacramento Extrema-unctionis.

Cum reverentia, aqua benedicta, & cruce præcedentibus, sacerdos deferat oleum sacrum ad infirmos, & dicat diligenter septem psalmos. Si via fuerit longa, addat litaniam, & alias orationes ad hoc constitutas. Et cum inungit infirmum, proferat ista verba: Per istam unctionem, &c. & inungatur cum reverentia ac diligenter cum distinctione verborum. Et nihil pro inunctione exigatur. Et si quid datum fuerit, gratis, accipiatur. Laudabilem tamen consuetudinem in talibus præcipimus observari.

Moneant presbyteri populum, ut infirmi, quantum ad decem annos & supra habentes, cum opus fuerit, inungantur. Nec propter paupertatem seu defectum candelarum vel indumentorum linearum, quæ in hoc sacramento solent causâ reverentiæ exhiberi, a sacerdote vel quovis alio inunctio dimittatur. Sufficient enim una candela, & quod infirmi inuncta membra singulariter & diligenter extergantur cum stappa, quæ post extensionem in igne comburatur.

ANNO
CHRISTI
1580.

VII. De sacramento eucharistie sive altaris.

Præcipimus ut omnes sacerdotes in vestibus albis sacerdotalibus & benedictis, reverenter mundo & contrito corde, & confessi (si commode fieri potest) accedant ad Missam celebrandam.

Item statuimus sub pœna excommunicationis, ne aliquis sacerdos Missam celebrare audeat, nisi prius dixerit Matutinas & Primam de die.

Item præcipimus, ne aliquis sacerdos sine calceamentis vel caligis pro celebratione Missæ ad altare accedere audeat.

Item diligenter caveant sacerdotes, ne cum conscientia mortalis peccati accedant ad Missam celebrandam. Quod si taliter manducaverint corpus Domini, & biberint ejus sanguinem, judicium æternæ damnationis sibi manducant & bibunt.

Item Missile semper involvatur camisia vel panno lineo & mundo, & apponatur parvum manutergium, quo presbyteri naves vel faciem detergant, ne contingat sacra vestimenta maculari, quæ integra & munda (ut dictum est) præcipimus custodiri.

Item loca circa altare, ab araneorum telis & pulveribus ac cæteris immunditiis sæpius emundentur.

Item præcipimus, ut sursum super altare ad latitudinem & longitudinem altaris, pannus lineus albus extendatur, ut protegat & defendat altare ab omnibus immunditiis, & pulveribus descendentiis.

Item cortinæ in lateribus altaris utrisque appendantur, nec in aliquo tempore sacrificii retro trahantur.

Item præcipimus ut calix sit integer cum firmo pede, non titubans. Et sacerdos sine clerico ministrante, celebrare in altari aliquatenus non præsumat.

Item ampullæ vini & aquæ, integræ & mundæ intus & exterius observentur, & aliquo signo notabili distinguantur, ut vinum ab aqua dignosci possit: & vinum in ampullis ad minus de tertio in tertium diem renovetur.

Item sacerdos sit diligens in delectu hostiæ consecrandæ, ut sit integra, solida, & non nimis vetusta: & in appositione vini & aquæ, discernat sacerdos per odorem, quid sit unumquodque. Et de aqua duæ guttulæ vel tres apponantur.

Item præcipimus ut sacerdotes attente, reverenter, & distincte legant & dicant in canone, quæ sunt dicenda. Et expediant se, quanto citius possunt, propter tardum adstantium, & alia quæ occurrere possent, & faciant signa sua distincte & reverenter.

Item nullus sacerdos elevet hostiam ad ostendendum populo, nisi postquam dixerit hæc verba: Hoc est enim corpus meum. Et pulsatur nola tribus ictibus ex una parte, ut fideles qui audierint, ubicumque fuerint, veniant & adorent.

Item, si sacerdos cum venerit ad consecrationem sanguinis, vel etiam ad perceptionem, & nihil in calice inveniat, innuat, ut offeratur ei vinum & aqua: quibus appositis, dicat verba canonis ab illo loco: Simili modo postquam cœnatum est, & cætera usque ad finem, & faciat signa quæ fieri solent super sanguinem. Alia autem quæ facta sunt super eucharistiam, non reiteret, sed modo consueto transeat. Ille autem, per cuius negligentiam hoc evenierit, tribus diebus in pane & aqua jejuret, & unum psalterium dicat. Item si per casum mortis, ægritudinis vel passionis, aliquid inopinatum evenierit & subitaneum contingat, quod sacerdos inceptum ministerium implere non valeat, licitum sit alteri sacerdoti exequi & perficere consecrationem officii incepti: quod ibidem incipiat, (si scire poterit) ubi alter desinit: nisi incepta collecta, necdum perlecta, vel inceptis verbis sacramenti non

Concil. general. Tom. XI.

A dum perlectis, prædictus casus contingat. Tunc enim a capite illam collectam vel sacramenti verba reiniciat, ut sic saluti humanæ fragilitatis & sacris mysteriis, ne interrupta vel incompleta remaneant, consulari. Si autem dubitetur, an hostia a primo sacerdote casum passo, consecrata fuerit, necne, subditus sacerdos novam oblationem offerat, & solito more conficiat, & post Missam, primam hostiam sumat. Idem de calice fiat, & de eo quod in calice reperitur. Item præcipimus sub pœna excommunicationis, quam ferimus in his scriptis, ne aliquis sacerdos bis in die Missam celebret, nisi in casu urgentis & maximæ necessitatis, & in quibus jus permittit. Et tunc in prima Missa post perceptionem sanguinis, non utatur ablu-tione vini & aquæ: sed reservet in tuto ac honesto loco, ut eam accipiat in secunda Missa, vel det honeste personæ jejune quam noverit ad hoc esse paratam.

Item si quid de sanguine vel corpore Domini ceciderit super pallam altaris, illa pars abscindatur & comburatur, & cinis in sacrum locum vel piscinam reponatur. Et si pars corporalis intincta fuerit sanguine, et diligenter abluatur. & aqua ablu-tionis a presbytero vel alia persona religiosa & jejuna sumatur. Et poterit dicto panno post ablu-tionem uti sicut prius.

Item si gutta sanguinis super vestimentum ceciderit, illa pars abscindatur & comburatur, & cinis in sacrum locum reponatur, ut dictum est. Si supra lignum vel lapidem aut terram solidam sanguis ceciderit, illa pars (si commode fieri potest) abluatur a sacerdote, & postmodum radatur, & illa rasura in sacrum locum vel sacram piscinam reponatur.

C Item, si in sanguinem musca, vel aranea, vel ali-quod abominabile ceciderit, quod vix sine vomitu & periculo corporis sumi possit, caute extrahatur. Et super patenam vel calicem alium abluatur cum vino, & post sanguinis sumptionem & ablu-tionem, illa lotio in piscinam mittatur, & bestia vel vermis super piscinam comburatur, & cinis in piscinam sive lavatorium mittatur.

Item statuimus, ut pyxis, in qua corpus Domini refervatur, vel ad infirmos defertur, sit aurea, argentea, eburnea, vel ad minus cuprea bene eliminata: & super lineus pannus albus & mundus, intra pyxidem ponatur, supra quem corpus Domini in pyxide collocetur.

D Item præcipimus, ut cum aliquis infirmus communicare voluerit, quod sacerdos (si commode fieri poterit) prius eum visitet sine corpore Domini, & diligenter confessionem infirmi audiat: & post ad ecclesiam redeat, ad communicandum infirmum, corpus Domini allaturus: & eac sacerdos dicendo septem psalmos: & si via fuerit longior, addat litaniam & alias orationes. Incedat autem sacerdos ad communicandum infirmum cum campanula & lucerna vel candela præcedente. Et fideles qui pro devotione concurrere voluerint, expectent ante ostium infirmi, donec communicatus fuerit: & redeant ad ecclesiam post sacerdotem, orando reverenter. Quilibet autem fidelis, si devote fecerit hanc processionem, decem dies indulgentiæ pro eundo & redeundo habeat. Cum autem sacerdos corpus Domini de nocte portaverit, mulieres ipsum aliquatenus non sequantur. Qui autem hanc processionem turbaverit, vel minus reverenter in ea se habuerit, per censuram ecclesiasticam compescatur.

Item præcipimus, ut sacerdos venerabiliter & sublimiter, superposito decenti cooperulo supra vas, in quo corpus Domini defertur, deferat ad infirmum. Si infirmus frequenter & ex levi causa vomitum patiatur, nullatenus ei corpus Domini conferatur: sed credat, & sufficit quod spiritualiter accipit.

Item præcipimus, quod quilibet sacerdos, ante

Aaaa iij quam

Christi

utrinque

projicia-
tur.

abluatur

vel

ctiam

ANNO
CHRISTI
1180.
Christi

¶ subrus

* Christi

* In peni-
tentia

ad. ad

quam communicet infirmum, interroget eum, si credat quod sub illa forma & specie panis, sit corpus Domini, natum de Virgine, passum in cruce, & tertia die suscitatum. Quod si infirmus fuerit confessus verbo vel evidenti signo, communicet eum sacerdos, si alia causa non obstat. Item si communicatus evo-merit, partes diligenter & caute, quæ reperi poterint, colligantur: & contritæ cum vino, ab aliquo fidei sumantur: residuum vero vomitus comburatur, & ponatur in terram juxta altare vel alibi, ubi commode fieri poterit.

Item cum corpus Domini deferretur, fideles coram quibus deferretur, si commode fieri potest, genua flectant, pectora sua tundant, & inclinato capite, junctis manibus & levatis, reverenter adorent. Equitantes vero, non dedignentur descendere de equis suis ad adorandum eum, qui pro eis descendit de cælis.

Item præcipimus, ut eucharistia servata pro infirmis, singulis quindenis renovetur: & corpus Domini super altare in honesto loco clausum cum clave solite & diligenter custodiat.

Item præcipimus, ut sacerdotes, subditos suos doceant, ut cum venerint ad communicandum in die Paschæ vel alias, jejuni, devoti, & confessi accedant: & caveant sacerdotes, ne alienum vel extraneum parochianum communicent, nisi sit viator & peregrinus: vel nisi communicandus, licentiam sui proprii sacerdotis habeat: quam licentiam quilibet viator vel peregrinus petere debet a proprio sacerdote in suo recessu: quod si non fecerit, propter hoc ei communio non denegetur, sed pro negligentia, ei penitentia injungatur. Item nullus fidelis arcendus vel removendus est a communione, nisi fuerit publice excommunicatus, vel interdictus, vel aliquo notorio crimine notatus.

Item præcipimus, ut sumpta eucharistia sacerdos habeat calicem præparatum cum vino & aqua, de quo sumant communicantes.

VIII. De sacramento penitentia & confessionis, & eorum attentis.

Præcipimus ut sacerdotes parochialium ecclesiarum, subditos suos frequenter admonent, & etiam penitentiam injungant, ut ad confessionem sæpe veniant. Et prius quam veniant ad confessionem, diligenter scrutentur corda sua, confiteri volentes, & peccata sua sollicite rememorent, & cum dolore & vultu supplici ad confitendum accedant, quasi ad Dei iudicium. Sacerdotes autem, ut Dei ministri, circa confessionem audiendam & penitentiam injungendam, maximam adhibeant diligentiam, ut attente, diligenter, & cum modestia, audiant confitentem.

Item ad confessionem audiendam, communem & aptum locum in ecclesia, ut ab omnibus videri possint, sibi eligant sacerdotes. In locis autem obscuris & tenebrosis confessiones non audiant: nec extra ecclesiam, nisi in magna necessitate vel infirmitate. Contrarium facientes, sententiam excommunicationis se noverint incursum.

Item præcipimus, ut sacerdotes ante Solis ortum, & post Solis occasum, nullatenus ad confessionem audiendam sedent, nisi in magna necessitate, & in loco illuminato, & aliquibus presentibus.

Item præcipimus sub pœna excommunicationis, ut sacerdotes in audiendis confessionibus vultum humilem habeant, & oculos ad terram: nec faciem respiciant confitentis, & maxime mulierum.

Item sacerdotes moneant & doceant subditos suos, ut humiliter & corde contrito, oculis in terram defixis, confiteantur. Et mulieres coopertis capitibus &

A collis, submissa voce pure & integraliter peccata sua confiteantur.

Item sacerdos mulierem, quæ sola sit in ecclesia, nullatenus audiat confitentem, sed in conspectu honestæ societatis. Contrarium facientes, ipso facto sententiam excommunicationis se noverint incursum, & insuper tribus diebus in pane & aqua jejurent.

Item præcipimus, ut sacerdotes induti superpellicis, vel cappa, stola superposita, ad confessionem se deant.

Item sub pœna excommunicationis præcipimus, ne aliquis sacerdos audiat confessionem mulieris cum qua peccavit: nec etiam confosias aut fautores, aut mediatores peccati sui, sed mittat eos vel eas ad honestos & discretos confessores.

Item præcipimus, ut sacerdotes mansuete audiant confessiones, & de confectis peccatis singulatim & diligenter interrogent, & de circumstantiis peccatorum. De iniustis autem nominatim non inquirent, sed per communia verba, ex quibus confitens, si reus est peccati, possit intelligere quid dicatur, ut sic intelligens confiteatur. Si autem reus non fuerit, de illo non tentetur.

Item sacerdotes diligenter instruant & moneant confitentes, ut integraliter & distincte mortalia peccata & eorum circumstantias, quæ peccata aggravant, & peccatum per se faciunt, confiteantur, ut est sacerdo, sacer locus circa peccatum luxuriæ & concupiscentiæ, quæ omnia notantur in hoc versu:

Quis, quid, ubi, cū quo, quoties, cur, quomodo, quædo. cui Venialia autem peccata sufficiunt summam ac generaliter confiteri.

Item præcipimus, ut sacerdotes nobis, vel illi cui vices nostras pro tempore in spiritualibus committimus, majora peccata & injunctionem penitentia pro eisdem, reservent, ut sunt homicidia, sacrilegia, incendia ecclesiarum, peccata contra naturam, defloratio virginum cum violentia, concubitus sanctimonialium, conversarum, incluserum, vel aliarum mulierum religiosarum, incestus, injectiones manuum in parentes, vel ecclesiasticas personas, sortilegia, veneficia, perjurya manifesta, fidei & votorum transgressiones, simonia, hæresis, apostasia, & magnæ blasphemie ferose facta. In dubiis autem sacerdotes semper consulant nos, vel vices nostras in spiritualibus gerentem, aut alios sapientes viros, non pro modo ut revelando confitentem, sed in genere, quorum consilio penitentem absolvant, aut ad alium mittant.

Item audita confessione, sacerdos semper interroget confitentem, si velit abstinere ab omni mortali peccato: & hoc ei persuadeat, & modis quibus potest inducat: & si confitens dixerit se nolle vel non posse abstinere, non absolvat eum, nec penitentiam ei injungat, sed moneat, ut interim faciat quidquid boni possit, ut Deus cor ejus citius illustret, & ad penitentiam reducat. Consulat ei etiam & indicet sacerdos eum diligentia modum vivendi, per quem possit a peccato facilius abstinere. Sacerdotes etiam in injungendis penitentis discretionem habeant, ut penitentias secundum magnitudinem & qualitatem peccati, & possibilitatem confitentis, peccatoribus injungant. Pro peccatis carnalibus injungant penitentias corporales, sicut est jejuniū, peregrinatio, disciplina, & similia. Pro spiritualibus autem negligentis injungant orationes & elemosinas, & meditationes peccatis eorum contrarias. In contræstatione rei alienæ, vel in damno alii illato pro furto, rapinam, usuram, per fraudem, per injustam exactionem, per falsam testificationem, per falsam monetam & alios modos, de quibus sacerdotes diligenter inquirent:

ANNO
CHRISTI
1180.

ANNO
CHRISTI
1180.ANNO
CHRISTI
1280.

rant: & primo & præcipue injungant restitutiones fieri his, quos prædictis modis damnificaverunt vel læserunt, si facultatem non habeant, vel cum facultatem habeant, si in præsentem non possunt: aliter eos non absolvant.

Item præcipimus sub pœna excommunicationis, quam in his scriptis fecimus in sacerdotes qui contrarium fecerint, ne confessis, cujuscumque conditionis vel status, aut consentibus, nomine restitutionis pro penitentia injungant, ut ecclesiis, capellis vel cœnobis instituant, vel ecclesiis legata faciant; sed prius restitutionem (ut prædictum est) faciant illis, a quibus exorta sunt, si inveniantur, vel heredibus eorundem. Alioqui ad arbitrium nostrum vel nostri penitentiarum erogentur.

Item sub pœna prædicta prohibemus sacerdotibus, ne Missas quas prædicentibus, ut celebrari faciant, injunxerint, aliquatenus celebrent, sed ad alios mittant. Neque sacerdotes inter se faciant conventionem de Missis celebrandis, ut sic mutuo sibi parochianos pro celebrandis Missis transmittant.

Item diligenter in confessione caveant sacerdotes, ut si confessentes peccata aliquorum revelaverint, vel nomina eorum indicaverint, cum quibus peccaverunt, ea secreta teneant, sicut peccatum consentientis.

Item sub pœna excommunicationis omnibus sacerdotibus inhihemus, ne a consentibus nomina eorum, cum quibus peccaverint, inquirant, vel circumstantias, per quas possint nomina eorum sciri. Quod si fecerint, ab officio confessionis audiendæ & sacrorum ministerium ipso facto se noverint esse suspensos. Et in principio confessionis sacerdotes districte inhi-beant consententibus, ne peccata aliorum confiteantur vel revelent, & nomina eorum cum quibus peccaverint, exprimant, ut supra dictum est.

Item nullus sacerdos in ira, odio, vel etiam metu corporis, confessionem consentientis audeat revelare verbo vel signo, generaliter vel specialiter dicendo: Ego scio te talem qualis es. Et si revelaverit aliquo modo, de hoc convictus, debet absque omni misericordia degradari. Si tamen indigeat consilio, illud (ut dictum est) sine expressione personæ caute requirat.

Item præcipimus, ut omnes sacerdotes parochialium ecclesiarum frequenter & diligenter subditos suos utriusque sexus admonerent, ut postquam ad annos discretionis pervenerint, omnia peccata sua integre, & ad minus semel in anno, confiteantur proprio sacerdoti parochiali, & injunctam eis penitentiam se ideam adimplere, suscipiendo ad minus reverenter in Pascha eucharistie sacramentum: nisi consilio proprii sacerdotis, ob aliquam causam rationabilem, duxerint abstinentium. Alioqui viventes, ab ingressu ecclesiæ arceantur; morientes, Christiani careant sepultura. Si quis autem proprio sacerdoti parochiali ad minus semel in anno plene & integre confessus non fuerit, præcipimus quod sacerdos in Pascha ei sacramentum minime administret.

Item sacerdotes diligenter attendant, qui parochiani eorum, saltem in anno semel ad confessionem non veniant: & nomina illorum ad nos vel ad officialem nostrum, seu ad ordinarium loci referant, ut debite puniantur, ne ab ipsis sacerdotibus notam negligentem requiramus.

Hoc autem statutum frequenter in ecclesiis præcipimus publicari, ne aliquis ex ignorantia cecitate vel lamen excusationis assumat. Si quis tamen alieno sacerdoti, vel alicui religioso, iusta de causa, voluerit confiteri, licentiam primo postulet & obtineat a proprio sacerdote: ita tamen, quod semel ad minus in anno, proprio sacerdoti plene & integre (ut dictum est)

A confiteatur. Sacerdos autem cautus & discretus sit, ut more periti medici, superfundat oleum & vinum vulneribus sanctiati, diligenter inquirens peccatoris circumstantias & peccati: ex quibus prudenter intelliget, quale debeat peccatori præbere consilium ad sanandum ægrotum.

IX. De ordinibus, & qui ad ordines admitti debeant.

Statuimus ut omnes clerici ad aliquem sacrum Ordinem ordinandi, jejuni, diligenter ante Ordines vel Ordinis susceptionem, integraliter peccata sua confiteantur, ut mundi mente & corde & corpore, gratiam accipiant ampliorem.

Item præcipimus sub pœna suspensionis & excommunicationis, ne aliquis ad sacrum Ordinem præficiendus (ut hæcenus aliquoties visum est) epistola vel evangelio lecto, & Ordine suo recepto, recedere audeat prius, quam officium Missæ totaliter sit expletum.

Item omnes illi, qui Ordinem aliquem sacrum vel non sacrum, ab alienis episcopis receperint, nostra super hoc speciali licentia non obtenta, executionem Ordinis sibi noverint interdicitam.

Item denunciavimus omnibus, qui gaudere volunt privilegio alicujus Ordinis clericalis, quod nos ipsi non defendemus prætextu privilegii clericalis vel Ordinis, nisi tempore quo passi fuerint injuriam, consuetudinem & habitum detulerint clericalem.

Item præcipimus, ne aliquis decanus Christianitatis, presbyteros ab alienis episcopis quibuscumque, extra diocesum Coloniensem Ordinatos, permittat in suo decanatu aliquatenus celebrare, nisi per litteras nostras ostendere possint, a nobis super hoc se licentiam vel dispensationem habuisse.

Item districte prohibemus sub pœna excommunicationis, ne aliquis furtive ad aliquem Ordinem accedere audeat, nec plures Ordines una die aliquis recipiat. Qui contrarium fecerit, sciat se executionem plures suscepti Ordinis non habere: & irregularis efficiatur, si ministraverit in Ordine sic suscepto. Item prohibemus, ne aliquis per saltum se faciat promovendi.

X. De matrimonio, & ejus attentis.

D Prohibeant frequenter sacerdotes omnibus subditis suis sub pœna excommunicationis, ne fidem sibi dent mutuo clandestine & in occulto super matrimonio contrahendo, vel etiam clam contrahant matrimonium, sed publice coram presbytero & coram plurius hoc faciant: & si aliter fidem dederint de contrahendo, vel contraxerint, ipsi (quos in his scriptis excommunicamus) denuncientur excommunicati.

Item excommunicamus omnes illos, qui clandestinis nuptiis interfuerint, nisi intra mensem nobis vel officiali nostro, vel ordinario loci, hoc revelaverint. Et sciant omnes, quod si aliquos qui hujusmodi clandestinas nuptias celebrarint, vel talibus nuptiis interfuerint, nos, vel officialis noster, vel ordinarius loci scire poterimus, eos severissime puniamus. Item præcipimus, quod omnes sacerdotes singulis diebus Dominicis & festis excommunicent omnes illos & illas, qui vel quæ contra matrimonium jam contractum, vel etiam super matrimonio contrahendo, testimonium falsum tulerunt. Præcipimus etiam, & districte officiali nostro & ordinariis locorum, qui pro tempore fuerint, injungimus, quod si tales invenerint, qui vel quæ (ut dictum est) falsum testimonium tulerint contra matrimonium jam contractum, vel etiam contrahendum; eos vel eas, ligatis a loco publico

ANNO CHRISTI 1280.

ANNO CHRISTI 1280.

blico poni faciant, ut per hoc eorum falsitas omnibus innoteſcat. Et volumus quod in ſcala permaneat ab hora Primæ, uſque ad horam veſperarum. Et ſi neceſſe fuerit in huiusmodi caſu, volumus invocari brachium ſeculare. Quod ſi invocatum fuerit, ſub pœna excommunicationis præcipimus exhiberi.

* qui fidem Item excommunicamus omnes illos & illas, qui aliquid dederint, vel aliquid acceperint pro impedimentis matrimonii non revelandis, vel qui prece, precio, gratia vel favore, impedimentum matrimonii celaverint. Et iſta excommunicatio a ſacerdotibus in eccleſiis frequenter recitetur.

* vel Item præcipimus excommunicari omnes illos & illas, qui vel quæ contra matrimonium jam contractum, vel etiam contrahendum, ſortilegia, incantationes, & maleficia faciunt, vel fieri procurant.

* contrahendum fuerit Item præcipimus, cum aliquid matrimonium fuerit celebrandum, ut tribus diebus feſtivis in eccleſia poſt evangelium, a ſacerdote, in cujus parochia eſt celebrandum, publice proclametur, quod tales volunt contrahere matrimonium: ſi aliquis ſit, qui ſciat legitimum impedimentum inter illos, hoc proponat antequam huiusmodi matrimonium contrahatur. Et hoc ſub pœna excommunicationis ſubditis ſuis præcipiant ſacerdotes. Et ipſi ſacerdotes ſimiliter de huiusmodi impedimentis inquireant. Si autem apparuerit probabilis conjectura contra matrimonium contrahendum, contractus interdicitur expreſſe, donec nos, vel officialis noſter, ſeu ordinarius loci, quid ſuper hoc fieri debeat, conſulatur.

XI. De ſepulturis & cœmeteriis.

Statuimus ut nullus excommunicatus & publice nunciatus, in cœmeterio ſepeliatur. Et ſi factum fuerit, cœmeterium illud, donec mortuus extumuletur, maneat interdictum.

* ferimus Item præcipimus ſub pœna excommunicationis late ſententiæ, ne aliquis in cœmeterio interdicto ſepelatur, & ne aliquis ſepulturæ tali interſit. Læici autem quicumque tali ſepulturæ interſuerint, excommunicationis ſententiam (quam ſuper hoc fieri volumus in hiſ ſcriptis) incurrant ipſo facto, & excommunicati publice nunciatur. Clerici vero qui interſuerint, ſententiam ſuſpenſionis ab officio, quam in eos ſerimus, ipſo facto le noverint incurſiſſe.

Item immunitates eccleſiarum & cœmeteriorum inviolatas & incontaminatas præcipimus ab omnibus obſervari: pœnas contra violatores ipſarum immunitatum innovantes, & ſervari mandantes, quas felices recordationis prædeceſſor noſter dominus Engilbertus archiepiſcopus in ſuis conſtitutionibus ordinavit.

Item cœmeteria clauſa & munita cuſtodiantur, ne a porcis vel aliis animalibus oſſa mortuorum comedantur. Et volumus ut in ſpeciali loco oſſa mortuorum fideliter reponantur.

Item eccleſias vel cœmeteria a læicis, cuiuſcumque conditionis vel ſtatus fuerint, ad læſiones aliorum muniti vel incaſtellari, ſub pœna excommunicationis late ſententiæ firmiter prohibemus: & qui contra fecerint, per locorum ordinarios excommunicati publice renuncientur.

* ia Item ſtatuiſſimus & ſub pœna excommunicationis præcipimus obſervari, ut quoties quis in loco religioſo ſepulturam elegerit, corpus primo præſentetur parochiali Miſſæ: & tunc demum celebrata Miſſa, deferatur ad locum, in quo elegit ſepulturam.

XII. De bonis eccleſiarum non alienandis.

Præcipimus diſtincte ſub pœna excommunicationis

A nis, quam ſerimus in hiſ ſcriptis in huius mandati tranſgreſſores, ne præpoſiti, decani, vel præſbyteri conventualium vel parochialium eccleſiarum, aliqua bona de bonis eccleſiarum alienent, noſtra ſuper hoc ſpeciali licentia vel capituli noſtri non obtenta: & ſi aliter actum fuerit, contractum decernimus non valere.

Item præcipimus ſub eadem pœna, ut prædictæ perſonæ, ſi ſciverint aliqua bona ab eccleſia alienata, ea fideliter & diligenter repetant: & ſi forte propter perſonarum potentiam, in quas huiusmodi alienatio facta eſt, repetere non valeant, volumus hoc nobis vel officiali noſtro nunciari, ut ſuper hoc competens remedium præbeat.

B Item excommunicamus in hiſ ſcriptis omnes illos, qui occupant & detinent ſine noſtro & eccleſiæ noſtræ conſenſu vel voluntate, vel etiam celaverint feuda, redditus, vel jura, quæ ad nos vel ad eccleſiam noſtram Coloniſem pertinent: niſi infra menſem poſt publicationem huius mandati, prædicta nobis relignent vel revelent.

Item excommunicamus omnes advocatos eccleſiarum, & alios quocumque, & quocumque nomine cenſentur, qui exactiones vel ſervitia indebita eccleſiæ vel eccleſiaſticis perſonis imponunt.

C Item excommunicamus in hiſ ſcriptis omnes illos, cuiuſcumque ſint dignitatis vel ſtatus, qui eccleſiæ noſtræ majoris, vel aliarum eccleſiarum noſtræ diceceſis homines, cenſum capitalem ipſis eccleſiis ſolventes, prætextu advocacionis vel alterius coloris, exactionibus vel captivibus opprimunt vel moleſtiant, aut bona eorum mobilia vel immobilia, poſt mortem ipſorum, invadunt vel accipiunt violentè.

XIII. De malefactoribus ad eccleſiam conſugientibus.

Quia nonnulli homicidia, mutilationes membrorum, & alia maleficia perpetrant, quæ non eſſent perpetraturi, niſi quia ſperant quod ab eccleſiis ad quas conſugiant, ſe tueri poſſint, & impunitatem ſuorum exceſſuum obtinere: ſtatuiſſimus quod conſugientes huiusmodi ad eccleſias vel immunitates, abinde ſine ſpeciali licentia noſtra vel gerentis vices noſtras, nullo tenore extrahantur, ſed ſtrictè cuſtodiantur ibidem, ne inde effugiant, donec factum vel ejus qualitas, nobis vel vices noſtras gerenti nunciatur. Ipſiſque conſugientibus nobis præſentatis, & eo quod, perpetratum fuerit, autoritate noſtra examinato, ad veniam vel ad pœnam circa ipſos, prout qualitas facti exegerit, procedatur. Alia autem omnia & ſingula, quæ a jure vel a prædeceſſoribus noſtris de conſervandis libertatibus eccleſiarum & immunitatum, & de violatoribus earumdem ſunt ſtatuta, ſynodali ſanctione innovamus, & præcipimus inviolabiliter obſervari.

Item præcipimus, huiusmodi ſtatutum in eccleſiis a ſacerdotibus frequentius publicari.

XIV. De uſurariis maniſeſtis.

Statuimus, ut uſurarii maniſeſti (quos nos in hiſ ſcriptis excommunicamus) excommunicati ſingulis diebus Dominicis per parochialium eccleſiarum ſacerdotes publice nunciatur: nec ad communionem altaris admittantur, nec oblationes eorum nec elemoſynas quicquam recipiat, nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint) recipiant ſepulturam. Maniſeſtos autem uſurarios eſſe dicimus & vocamus, qui per ſententiam, vel confeſſionem factam in jure, vel evidentiis rei, quæ tergiverſatione clari non poterit, comprobantur. Circa uſurarios autem, qui de receptis

ANNO
CRISTI
1379.
Concil
Lugdun.
Et 27.

receptis usuris satisfieri saltem ultima voluntate mandaverint, seruetur constitutio D. Gregorii papæ X. concilii generalis, que est talis: Quamquam usurarii manifesti de usuris quas receperant, satisfieri expressa quantitate vel indistincte in ultima voluntate mandaverint: nihilo minus tamen eis ecclesiastica sepultura denegetur, donec vel de usuris ipsis fuerit, prout patiuntur facultates eorum, plenarie satisfactum, vel illis quibus facienda restitutio, si præsto sint ipsi, vel aliis qui eis possint acquirere, vel eis absentibus, loci ordinario, vel ejus vices gerenti, vel rectori parochiæ, in qua testator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipsa parochia (quibus quidem ordinario, vicario vel rectori, cautionem hujusmodi eorum nomine liceat præsentis constitutionis autoritate recipere, ita quod illis perinde actio acquiratur) aut seruo publico de ipsius ordinarii mandato, idonee de restitutione sit cautum. Cæterum si receptarum usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioqui aliam recipient cautionem, hujusmodi arbitrio moderandam. Ipse tamen scienter non minorem, quam verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos & alios, qui manifestos usurarios contra præsentis functionis formam, ad ecclesiasticam admittere ausi fuerint sepulturam, pœnæ in Lateranensi concilio contra usurarios promulgatæ statutum subiacere. Nullus manifestorum usurariorum testamentis interit, aut eos ad confessionem admittat, sive eos absolvat, nisi de usuris satisfaciant, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum, præsentent, ut præmittitur, idoneam cautionem.

Late mar
II, c. 25.

præfiter

ipfos

etum

Item statuimus, quod nullus omnino advocatus, usurarius in usurarum causis patrocinium præbet, nisi juramentum faciat, quod quam cito sciverit, vel scire poterit causam esse usurariam, eam ulterius non fovbit, nec patrocinium aliquod usurario ipsi clam vel aperte impertietur.

XV. *De clericis in ecclesiis vel capellis celebrantibus sine nostra vel archidiaconorum licentia.*

Statuimus, ut nullus sacerdos vel clericus in ecclesia parochiali vel capella audeat celebrare, sine nostra vel archidiaconorum licentia, vel aliorum ad quos hoc pertinet, autoritate & consensu, quantumcumque a patronis, vel ab eis qui se patronos esse contendunt, ad hoc licententur vel etiam permittantur. Et quicumque clericus vel sacerdos contrarium fecerit, excommunicationis sententiam, quam propter hoc in ipsum ferimus in his scriptis, incurrat ipso facto. Et si in delicto perseverando, excommunicationem ipsam sustinuerit per septem dies, extunc tamquam irregularis, ad beneficium ecclesiasticum vel Divinorum celebrationem non admittatur, nisi prius cum enarratione facti, dispensationis litteras a sede apostolica ipsum contingat reportare.

Item prohibemus sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ, ne aliquis sacerdos sæcularis regularis parochiam aliquam teneat, vel de cætero tenere audeat, ad quam legitime non sit præsentatus, & per nos vel archidiaconos locorum, vel alios, prout hoc ad nos pertinet, institutus.

Item præcipimus, ne aliquis beneficium accipiat de laicorum manibus. Qui vero contrarium fecerit, cum amissione beneficii, periculo subiacet sui gradus. Præsentationes tamen laicorum non reprobamus.

Concil. general. Tom. XI.

A in quibus jus obtinent patronatus.

Item prohibemus, ne aliquis sacerdos competens beneficium habens, cum cura vel sine cura, de quo valeat commode sustentari, eo beneficio dimisso, ad ecclesiam alienam, tamquam vicarius vel mercenarius, audeat se transferre. Contrarium facientes, per archidiaconos locorum vel alios, prout hoc ad eos pertinet, volumus per censuram ecclesiasticam ab ipsis vicariis, si necesse fuerit, removeri.

XVI. *De executione mandatorum nostrorum, & curia nostra Coloniensis.*

Præcipimus districte sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ in his scriptis, quod decani Christianitatum & sacerdotes parochialium ecclesiarum, vel vices eorum gerentes, & omnes alii, cujuscumque sint dignitatis, conditionis & status, quod mandata nostra & curiæ nostræ & archidiaconorum nostrorum, prout eis subiant, fideliter & viriliter exequantur. Et si timeant, quod malum aliquod per adversarium vel sæcularem justitiam, vel quemcumque alium, debeant inferri portitori mandatorum, caute ipsum expediant, & postmodum mandata curiæ nostræ adimplere procurent. Item præcipimus sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ in his scriptis, omnibus & singulis sacerdotibus parochialibus vel eorum vices gerentibus, quod singulis diebus Dominicis, accensis candelis & pulsatis campanis, publice & solenniter excommunicent omnes illos qui perturbant jurisdictionem curiæ nostræ Coloniensis vel archidiaconorum nostrorum, & qui impediunt quo minus nos jurisdictione nostra utamur libere & quiete.

C Exponant presbyteri singuli in suis ecclesiis, suis parochianis, in quibus intelligatur jurisdictione hujusmodi perturbari, videlicet interdicendo, prohibendo, inhiberi faciendo, vel statuendo, ne aliqui in curia nostra causam suam prosequantur. Item arcestando, capiendo, vel capi faciendo per justitiam sæculares latores mandatorum curiæ nostræ, vel illos qui in curia nostra suos adversarios trahunt in jus, vel verberando, vel verberari faciendo, vel comminando, vel litteras curiæ nostræ rapiendo, vel lacerando, vel etiam alia faciendo, per quæ processus negotii valeat retardari. Contrarium facientes, quos in his scriptis excommunicamus, per plebanos locorum ubi præmissa perpetrata dinoscuntur, excommunicati nominatim & publice in ipsorum ecclesiis nuncientur. Et si dicti excommunicati in ipsa excommunicatione per septem dies manserint, ipse locus & ecclesia (quem & quam in his scriptis ecclesiastico supponimus interdicto) denuncientur publice ab eisdem locorum plebanis interdicto ecclesiastico subiacere.

*alios qui

E Item præcipimus sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ, ut ecclesiarum rectores, vel eorum vices gerentes, sigilla propria habeant, & procurent, intra mensem unum ab hac die numerandum. Et quod nihil recipiant, nec exigant a litigatoribus vel mandatorum curiæ nostræ latoribus, pro executione mandatorum hujusmodi faciendâ.

XVII. *De testamentis.*

Quia executores testamentorum nonnunquam negligenter, nonnunquam malitiose, in bonis defunctorum versantur, & quia hæc & his similia, debent diligentia episcopi emendari: præcipimus, ut coram duobus in singulis archidiaconatibus a nobis deputandis, executores testamentorum singulorum archidiaconatum, in numero & valore bonorum defuncti, de erogatis ab ipsis reddant debitam rationem. Et concedimus his, qui a nobis super hoc erunt deputati, potestatem

B b b b restatam

ANNO
CHRISTI
1380.

ANNO
CHRISTI
1280.

testatem vocandi coram se executores prædictos, & A
corum contumaciam, si venire noluerint, per censuram ecclesiasticam puniendi, & exigendi ab eis debitam rationem. Si quid autem fraudis vel negligentiae perceperint, ad nos referre procurent.

XVIII. De interdictione ecclesiastica, qualiter sit observandum.

Cum plerumque & communiter circa observationem interdictionum, perniciosè hætenus sit erratum, communi morbo communem volentes adhibere medelam: statuimus, ut quotiescumque locum aliquem autoritate nostra ordinaria vel delegata, ecclesiastico interdictione supponi contigerit, omnibus tam extrema unctio, quam sepultura, & alia sacramenta ecclesiastica, penitus denegentur: exceptis, baptismo parvulorum, & penitentia morientium, ac viatico quod morientibus in penitentia non negatur. Clericos autem decedentes, qui causam interdictionis non dederint, & qui reverenter interdictionem servaverint, in cæmeterio sine campanarum pulsatione, cessante omni solemnitate, cum silentio concedimus tumulari.

Item si in aliquam ecclesiam conventualem latum fuerit interdictionem, licitum sit, duobus vel tribus simul, januis clausis, voce submissa, ita quod extra audiri non possint, excommunicatis & interdictionis exclusis, horas canonicas dicere, si tamen ipsi interdictionis causam aliquam non dederint. Præterea tempore interdictionis licitum est ecclesiarum ministris, semel in septimana, voce submissa, clausis januis, excommunicatis & interdictionis penitus exclusis, Missam celebrare ad conficiendum corpus Domini: quod (ut dictum est) morientibus in penitentia conferri potest.

Item si aliquibus per privilegium concessum sit, ut non obstante interdictione, Divinum possint celebrare officium, semper subintelligendum est, excommunicatis & interdictionis exclusis, voce submissa, januis clausis, campanis non pulsatis, omni solemnitate prætermittenda: & ita deinceps præcipimus inviolabiliter observari.

Et quia nos intelleximus, quod fratres Hospitalarii, & quidam alii asserentes se habere privilegium, quod in locis interdictionis possint Divina celebrare officia excommunicatis & interdictionis nominatim exclusis, abutentes hujusmodi privilegio, in locis interdictionis Divina officia celebrare præsumunt, & indifferenter quoscumque admittunt, nisi specialiter expressis nominibus ipsorum excommunicatorum & interdictionum in sententia interdictionis fiat mentio, irregularitatem ex hoc damnabiliter incidendo. Vnde ad vitandum deinceps hujusmodi errorem, illos nominatim interdictionis & excommunicatos secundum jura dicimus, si castrum, villa, civitas, vel oppidum, sint interdictionis: non nominatim interdictionis vel excommunicati dicuntur, quando sic fertur sententia, excommunicato vel interdictione tales cum suis participibus. Participes enim non sunt excommunicati vel interdictionis nominatim: & ideo tales possunt admitti ad Divina, nisi notoria esset eorum participatio: tunc enim non possunt admitti ad Divina. Præterea quia (ut intelleximus) quadam damnabili abusione invaluit, quod loco aliquo supposito interdictione, populus vel aliqui de populo loci interdictionis, ad vicinas ecclesias pro Divinis audiendis accedunt, & ibidem indifferenter ad Divina & alia sacramenta ecclesiastica a plebanis admittuntur: id correctione dignissimum judicamus. Statuimus igitur, & sub pena excommunicationis firmiter observari præcipimus, ut diebus Dominicis & festivis, presbyteri, antequam Missam celebrent, plebem interrogent, si aliquis de loco interdictionis in ecclesia sit: quem si invenerint, statim ab eccle-

sia abjiciant. Presbyter autem, qui proprium aut alienum parochianum excommunicatum aut interdictionem, scienter ad aliquod sacramentum ecclesiasticum admittit, ipso facto se noverit esse suspensum.

** CONCILIVM LAMBETHENSE,

ANNO
CHRISTI
1280.

A Ioanne Cantuariensi archiepiscopo, anno Domini MCCLXXX. celebratum.

Ex codice MS. bibliothecæ Bodleianæ edidit collector, Anglicanus.

ANNO Domini MCCLXXX. dominus Ioannes Cantuariensis archiepiscopus, convocatis univèrsis episcopis, abbatibus, & toto clero suæ metropoli, apud Lambethæ, solemne concilium celebravit: in quo constitutiones Othonis & Orthoboni, dudum legatorum in Anglia, in concilio per eos celebratis promulgatas, innovavit, & impofterum inviolabiliter observandas fore decrevit. Quasdam etiam de proprio superaddidit: statuens, ut omnes rectores ecclesiarum suæ metropoli, quibus cura animarum annexa fuerit, infra annum, ad ordinem sacerdotii se facerent promoveri, eo quod nullus impofterum admitteretur ad curam animarum, nisi promotus ad sacerdotium; vel infra annum a tempore suæ promotionis vel admissionis ordinandas, sub pena privationis beneficiorum suorum.

G. C. In concilio Redingensi anni superioris, c. r. indictionem fuerat, habendum hoc anno concilium in octavis S. Hilarii: ne quis illud confundat cum altero Lambethensi, quod anno MCCLXXXI. habitum mox videbitis.

** CONCILIVM BITERRENSE,

ANNO
CHRISTI,
1280.

Habitum anno MCCLXXX.

Ex concilii Galliarum Narbonensis editis a St. Baluzio V. CI.

Nilil ex huius concilii actis superest, præter epistolam duas, quas hic ex Baluziana editione præsentio.

Litteræ Bernardi episcopi Helenensis ad Petrum Narbonensem archiepiscopum, metropolitanum suum, quibus se excusat quod in concilio presentiam suam exhibere non potest, & vicariam personam pro se mittit.

Venerabili in Christo patri ac domino, P. Dei gratia sanctæ Narbonensis ecclesiæ archiepiscopo, Bernardus Sala miseratione Divina Helenensis episcopus, salutem, & sinceram in Domino caritatem, cum omnimoda reverentia & honore.

Paternitatis ac dominationis vestræ recepimus litteras reverentes, in quibus nobis preces & mandatum nihilo minus direxistis, ut Dominica die proxima, qua cantabitur *Lætare Hierusalem*, aliis prætermisillis negotiis, apud Biterram personaliter veniremus, super nonnullis magnis & arduis negotiis communem ecclesiarum Narbonensis provinciarum statum tangentibus, vobiscum cæterisque fratribus suffraganeis

ANNO CHRISTI 1120.

ganéis ac prælatis aliis ipsius provincie loquuntur, ac etiam tractaturi quod honori & utilitati communi ecclesiarum Narbonensis provincie expediens visum fuerit, & Dominus ministrabit. Verum quia dicta die & loco, propter solitiam & frequentem infirmitatem guttæ quam patimur, de quo piget nos, ad præsentiam vestram accedere non valeamus: discretum ac venerabilem virum Berengarium de Palma canonicum Elnensem & sacristam ecclesie Perpiniani, dilectum nostrum, huius procuratorii exhibitorem, dominationi vestræ duximus destinandum: quem certum ac specialem procuratorem nostrum facimus, constituimus, ac etiam ordinamus, ad loquendum & tractandum una vobiscum, cæterisque episcopis suffraganeis ac aliis prælatis Narbonensis provincie, omnia negotia communem Narbonensis provincie statum tangentia, in agendis tractaturum & ordinaturum quod honori & utilitati communi ecclesiarum ipsius provincie expediens videbitur, & Dominus ministrabit: ratum & firmum perpetuo habituri quicquid per dictum procuratorem nostrum una vobiscum cæterisque episcopis suffraganeis, ac aliis prælatis Narbonensis provincie, in agendis super præmissis tractatum fuerit & etiam ordinatum. In cuius rei perpetuum firmitatem, præsentem paginam sigilli nostri munimine volumus roborari. Datum Elnæ decimotertio Ka-

lendas Aprilis, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo octuagesimo.

ANNO CHRISTI 1120.

LITTERÆ CAPITVLI HELENENSIS ad eundem archiepiscopum, quibus significat mittere se procuratorem ad concilium.

Patet uniuersis, quod nos capitulum Elnense, constitutum, facimus, & ordinamus certum & specialem procuratorem nostrum Raymundum Olivarii canonicum Elnensem, ad comprehendendum coram venerabili patre in Christo domino Petro Divina providentia sacrosanctæ Narbonensis ecclesie archiepiscopo, apud Biterrim in concilio provinciali, in instanti Dominica, qua cantabitur *Lacare Ierusalem*, inibi celebrando, & ad audiendum tractatus super negotiis uniuersalem statum totius Narbonensis provincie tangentibus, & ad faciendum super prædictis, prout memorato concilio expedire visum fuerit, & Dominus ministrabit: ratum & firmum perpetuo habituri, quicquid super præmissis per eundem procuratorem fuerit procuratum. Et ad maiorem horum firmitatem, præsentis nostri sigilli munimine duximus roborandas. Datum Elnæ duodecimo Kal. Aprilis, anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo.

ANNO CHRISTI 1120.

CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM;

DE CORRVPITO MALIGNÆ GREGORII NYSSENI LOCO,
QVO SPIRITVS S. PROCESSIO EX FILIO ASSERTITVR.

A Ioanne Veeco patriarcha CP. celebratum anno Domini MCCLXXX.

ΙΩΑΝΝΟΤ

Ταπεινὸ ἑπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως
Σημείωμα συνοδικόν.

ΙΟΑΝΝΙΣ

Humilis episcopi Constantinopolitani
Sententia Synodalis.

Leone Al-latio inter- pte.

Μηνὶ Μαΐου γ'. ἡμέρᾳ ἑκτῇ, Ἰνδικτιώνος ὀγδόης, περικεθημῶν τῆ παναρχιωτάτη ἡμῶν δεσπότῃ, τῆ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης κρείντος Ἰωάννου, ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἄγιον Θεοφύλακτον κελύεσι ἀπὸ συνεδραζόντων τῇ μεγάλῃ ἀγιοσύνῃ ἀπὸ καὶ ἡεσποτάτων ἀρχιερέων, τῆ Χαλκηδόνος, καὶ ὑπερτίμου Νικολάου τῆ Ἀθηνῶν, καὶ ὑπερτίμου Μελετίου τῆ Λαζίας, καὶ ὑπερτίμου Νικάνου τῆ Σαρδῶν, καὶ ὑπερτίμου Λέοντος τῆ Χερσονήσου Θεοδώρου, τῆ Σογδαίας Θεοδώρου, τῆ Περγικῆ Νικολάου, καὶ τῆ Βερβορίας Λέοντος: παρεισχυμένων καὶ θεοφιλεστάτων δεσποπικῶν ἀρχόντων.

α. Καὶ δεῖξ ἔμπροσθα τῷ ὀφθαλμῷ τὸ φαυλότατον ἑπισιοτεῖ μὲν καὶ τέτρω, πολλῶν ἢ καὶ πλῆ ζήμιαν ἐπιφέρει τῷ λοιπῷ σώματι. εἰ γὰρ τῆ σώματος λύγος ὀφθαλμὸς ἔστιν, τάτω δὲκαμμένη κηκῶς, πᾶσα πάντων ἀνάγκη, καὶ συμπτῶν τὸ σώμα τῇ κηκῆξία ταύτῃ συνδιαπύδεται, καὶ ὅσα καὶ λύγην σθεδένος ἀπὸ, ἀμυνοῦνται τὸ παρ' ἐκείνου ποδηγετέμετρον. καὶ θέας ὡσαύτως γεσφῆς καὶ τὸ τυχόν κακοῦρησῆτος, καὶ μέγχι καὶ μίξ κηκῆας παθῆτος πλῶ κρεδῶσιν, ἢ πλῶ ἀφάρισιν, ὅση ὀλί-
Concil. general. Tom. XI.

Ensis Maii die 3. feria sexta, Indictione octava, presidente sanctissimo domino nostro patriarcha Constantinopoleos novæ Romæ, domino Ioanne, in cellis suis prope sanctum Theophylactum: confidentibus una cum sanctitate ejus sanctissimis præsulibus, Chalcedonensi, & hypertimo Nicolao, Atheniensi, & hypertimo Meletio, Larisæo; & hypertimo Nieandro, Serrarum, & hypertimo Leone, Chersonensi Theodoro; Sogdææ Theodoro, Præconesi Nicolao, Berceensi Leone: adstantibus & piissimis dominis principibus.

1. Capillus res vilissima in oculum eadens, tenebras offundit, multumque noxæ reliquo eorpori adfert. Etenim si corporis luerna est, eo male se habente, profus neecessè est corpus uniuersum illa eadem ægritudine male affligi, & veluti lampade illius extincta, quod ab eo ducitur, obtenebrari. Similiter & sacra scriptura, utcumque depravata, etiam si unus tantum apex vel additione vel detractatione male habitus sit, non medio-
Bbbb ij crem

ANNO CHRISTI 1180.

ANNO CHRISTI 1180.

crem in uniuersum ecclesie corpus iacta tam induxerit. Et quodnam aliud corpori, cuius caput Christus est, oculorum vicem usumque suppleverit, quam sanctorum patrum monumenta, a capite ipso conspicendi facultatem possidentia, & perlegentes illuminantia? Quid igitur agendum est de corpore oculo, & quid in spirituali hoc excogitandum, quo non dirigente moderanteque, nemo Dominum aspiciet? Plane quemadmodum cum purgare, qui in ea scientia plurimum valent, consueverunt, eumque ad utilem & omnium corporis memborum constitutionem optimam reducere: ita procurandum est, ut fieri potest, studiumque impendendum, ut ab eo festuca quæ obicitur, & ipsam citabem exuperat, per idonea fidei dogmata germanaque dematur, ut eo iam a morbo libero, & in pristinum statum restituro, lumen splendeat, tenebræque fugentur. Verum ad quos cura ista & diligentia magis pertinebit, quam ad nos ipsos, quibus miseratio Dei patrum horum administratio demandata est, necnon alia omnes Diuinarum litterarum, & patrum traditiones, ut tamquam legitimi filii paternorum testamentorum depravatione, vel potius hereditate ab illis nobis proveniente, magna equidem, continuoque dutatura, in iuste spoliari, summopere indoleamus, & super illis potissimum, in quibus pacis pulchritudo resplendet, & ecclesiarum reconciliatio robotatur; & maxime si inuerecunde illæ & perfide pertractantur: ut multa contingunt a quibusdam, qui veritatem discernunt, pro libidine adeo immutatam, ut non tantum impune veritas omni scelere lacere, sed flagitium ipsum ex Diuinis quoque litteris robur autoritatemque accipiat. Quod si & Nysaënsium lumen injuria, & fide dignus liber antiquusque, depravationi obnoxius sit: quantum id addat ad animi ægritudinem, animas ipsas effundentium, ne aliquid reliquum sit, quod ecclesiasticam pacem impediatur? Quænam rursus diligentia intentenda est, & quam ratione conandum, ut veritas libere & cum fiducia appareat, futurumque in tempus securitatē obtineat? Prorsus quæ maxima, & qualem nos adducet in similibus ponete, & pro viribus effectu quoque, ipso perficere. Quemnam itaque successum res habuerit, & quale principium, hoc nostro sermone aptissime indicabitur.

2. Iam Diuini numinis ope, ecclesiastica pace perfecta, & multorum annorum scandalo gratia sancti Spiritus propulsato (oportebat enim aliquando similem caliginem dissolui, & concordia lumen illucere, & ex supervacuo Deum pacis devincire) debebamus nos etiam pro viribus pacem promovere, & ex factis scripturis,

A γη και η λυμη επερχθει αν τω δ' εκκλησιας απαντι σωματα. Και τι γαρ αλλο τω βιβλιδε σωματα, ε κεραλη ο Χειρος εις οφθαλμων λογιστην αν ταξιαν και χρειαν, η αι τω αγιων πατερον γραφαι, εκ της κεφαλης απως τας τε οπτικοι κειτημεναι αρχαις και φωταγωγιστη τως εντυχαιοντας; Τι γουω ποιητων επι τω σωματικω οφθαλμω, και τι δεικνομενον επι τω πνευματικω τεταρω, ε γωεις της ορθοτητας, εδεις η κυελον οψει; παντας οσπερ ενεινον εκκαθαιρεν εδος τως οπει των τα δεισους, και ωεις το λυσπερωω τη οδουμαλεια τε σωματος διοικησων. ετω η τατον αξιον, και οσον οδοντε, ωειποιεισται, ε το φαινημον μιν κερφος, ωειβιλλων δε ε ωτων η δουον, υπεξαρπεισται δε το των δογματων αξιοιστητες και ανοδοτων, ως αν υβαινοντες τετα, και κηδεις λεω δποκατασάντος, το φως επιλαμπη και η σκοτεια διωκη. Τισι δ' αν αλλοις της τοιαυτης μελησται ωειποιστως, η παντας ημιν τοις εν τω ελεει τε τω πατερον Θεω, την η τοιωντων οικονομιαν λαφουσι, και εφ' ετεροις απασταις γραφοικαις τε ε πατερικαις ωειδοσων, ως αν υφολ φανωμεθα γησιοι, τω πατρωων δευτικων ωειγραφετομενων ωειαλγουμετες, η μελλον ημων εαυτων αδικουμενων τεω απ' ενεινον κληρονομια την μεγαλην ωντος, και αει δευμενεσων, πολλω δε πλεον εφ' ας το ε ειρηνης επιλαμπει κελον και η των εκκλησιαων καταλαγη ενιχη) και ποσων ισως, οσον και κηκουρησται ταυτας. ως τα πολλα συμβαινει ωειστων την αληθειαν σπαρεστωντων, μεταποιεντων αυτας ωεις οπερ και βελονται, ηνα μη μονον ανδιδουον η το ωει το αληθεας αμρτανην ωτοις, αλλα και εκ των θεϊων γραφων λογιστηι ιχουεποιημενον. Ει δε και ο των Νυσαιων φωτηρ ο αδικουμδμος βει, και αξιοιστος βιβλος και παλαια, η παθεστα την ωειγραφεστων. οποιον τετω, εις οδυωω ψυχης τοις ωειμενενοις ε αυτας τως ψυχας ωειτε μηδεν ωπολεσειφθω, δια τεω εκκλησιασικη ειρηνη, μηδενι σχενδαλον οποιαν δε παλιν περφημετεωτον την επιμελφω, και οπως σπεδασειον, ως ω το αληθεας την παρρησιαν εχη, και το ασφαλεις το εισσπειτα; παντας μεγασιω και διαν ειμος επι τοις τοις ημεις εκποησται, και κητα το διωατον δευπραξασται. Οπως τοινηω ωειεβη, και οσαν ισχετην κηταρηνη, αυτος ο λογος ωειων δηλωσφ σαρβεσται.

β. Ηδη μνη σου Θεω της εκκλησιασικης τελεθεινης ειρηνης, η τε πολυετες σενδαλου επποδων γερουσος τη τε πνευματος χειρει. εδη γαρ ποτε την τοιαυτην δευλυθηνω σιωταμανιαν, και το της ομνοιας επιλαμψω φως, και πολλη τη απεισισα τον της ειρηνης νικησαι Θεον ην μνη ημιν, και οσον οδοντε σωναρεσται τη ειρηνη, και εκ γραφων αγιων, κηδεις

ANNO CHRISTI 1280.

ANNO CHRISTI 1280.

καθὰς ὧν ἀξίον, ἀπὴν συνίστην ἡμᾶς ἐν κοι-
 λίας λέγοντες ἐλεγχομένους, ἀλλ' ἐν ποταμῶν θεο-
 κροῦσιν, καὶ κοιλιῶν ζώντος παπληρομήριον
 ὕδατος. ὅθεν καὶ νῦν μὲν ταύτην, νῦν δὲ ἐκεί-
 νην, ἀλλοτ' ἀλλήν, καὶ ἀπαξυπλῶς ἀ-
 πάσας εἰς αὐοὴν αὐτῶν δεξιόμοιροι, δόδομοῦμοι
 καὶ ἐξίστην ἡμέραν τῶν τῶ Θεοῦ εὐλας πρὸς τὴν
 τελεθεύσαν εἰρήνην, καὶ ἄλλοις ὑποδυνατόν-
 τες τὴν ὁδὸν, εἴ τί πως καὶ σάρανδαλον ἦν ἐν αὐ-
 τοῖς, δὲ ἴνα φόβον ἐπαυετὸν, βαδίας εἰχο-
 μηρῶν αὐτοῦς ἀπειθείς, καὶ μὴ ἐν ἀντίστοις
 ὡς ἡμᾶς καὶ τὰ ἡμέτερα φέροντας. Ἀλλ',
 ὅ τῶ φόβου, καὶ τῆς σατανικῶν μηχαν-
 ῶν, ἔσπασαν εἰς ἐναντίαν μοῖραν καὶ τῆς ἡ-
 μετέρον πνὲς, καὶ δόξαν τοῖς ἀγαθῶν π
 ποιῆν, εἴ πως δεσπολεμῶν ὡς τὴν εἰρήνην,
 ἔσπασαν αὐτοῦς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, καὶ
 καὶ αὐτοῦς ἐγερονοῦσαν ὅ καὶ ταῖς ὑπερ' τῆς
 εἰρήνης ἀγίως γραφαῖς δὲ παντοῦς καταγχο-
 μηροῖ, ἔμελλον μὴ ποτε ἀποσταθεῖν, καὶ
 ἀποδοῦναι μὴ τὸ πεισματικὸν καὶ δυσήμιον,
 ἀγαπήσασθαι δὲ τὸν μὲν ἡμῶν εἰρήνην, καὶ τῆ
 ὁλοκληρεῖα τῆς ἐκκλησίας οὐνοκαλλήνην, ὅ δὲ
 καὶ ἐγγετο ὕστερον. Ἀλλὰ τότε καὶ ὅν μὲν
 κερσὸν ἢ τέτατον ἐπὶ πεισματῶν γέροντες εἶχον,
 καὶ ὡς πλείονος τῆς ἀληθείας τὴν ἰδίαν ἐπὶ-
 δουμ ἀρέσκειαν, τί ἔτερον ὅτι ταῖς τοιμῶ-
 ναις γραφαῖς ἡμῶν αὐτοῖς ἀπρεπον; τῶν γὰρ
 ἐπιβόλων λόγων καὶ γλώσσας οἱ ἄνδρες ἦσαν,
 ἀς μὲν ἀλλοῖς, καὶ ὡς αὐτοῖς βυβλητόν, ἐπα-
 ξηγηδαί, ἀς δὲ καὶ νόθους ἔξ διηγερε-
 ῖσθαι, ἔτι δ' εἰ καὶ πᾶσαι ἡμερονομαί μὲν τῶν
 πατέρων ἔξ, τῶτο μόνον ὕμῶς λέγοντας,
 ἀποδοῦναι δὲ ὑπολογίαν, φεβέρον οἱμοῖ καὶ
 ἀναξίαν ὅλας τῆς τῆς πατέρων ἀποδοῦσθαι.
 ὅτι ὡς τῆς τότε κινημένους λόγου πα-
 ραῖ τῶν ἀρεπίζοντων, ποιούμοιροι τὰς γρα-
 φαῖς, ἔστι οὐ καὶ τῶ εἰκότος οἱ πατέρες διέ-
 πιπτον τῶν οὕτω λέγοντων μὴ συνοροῦντων,
 ὡς οὐ δόξα ὅλας Θεοῦ καὶ σύστασις ἀληθείας
 τὸ δὲ ψεύδων πᾶν συμπεριεῖσθαι καὶ ἀνα-
 ξίαν τῶ πινόμενος. Ἀλλ' ὅπερ ἐλέγομεν, ὅ-
 λοι τότε τῶ ἰδίῳ θελήματος ὄντες οἱ εἰρη-
 μένοι, καὶ αὐτῶν ἐσφρίζοντο, καὶ ἀδειαν
 εἶχον λόγων, ἐφ' οἷς ἐνδεῖς κερσίζοντο τῶ
 συμφέροντος, πολλὰ μὲν καὶ δὲ φερα λέγον-
 τες, εἰς ἔν δὲ καὶ τὸ αὐτὸ κερσίζοντες, τὸ
 ἀππλέγειν τῆ εἰρήνην, καὶ ὡς τὴν τῶ γρα-
 φῶν ἀληθείαν δεσμεύεισθαι, ὅσα καὶ ἀφρό-
 ρεις τῶ ποῖς τὸν οὐκ εἰσὶν ἀκαταστάτοι οὐ-
 λεθερον. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἦσαν ἡμῶν, ταῦ-
 τὸ δὲ εἰπεῖν καὶ τῆ ἀληθείᾳ, ἀνεκτὰ, τῶν
 γραφῶν σαζομήριον, λέγειν ἐκείνους τὴν ἐπα-
 ξήγησιν, ὡς ἐκέρχοντο. Τὸ δὲ καὶ εἰς σί-
 δηρον ἀπιδεῖν, καὶ τὴν γραφῶν ἀποδοῦσθαι,
 ἔτι μὲν ἐν ἀποδοῦσθαι κερσίζοντες, ἡμεῖς δὲ
 ἡμεῖς μόνως ὄρεξιν. τῶ δὲ καὶ ἐπιβόλων κερ-
 ταννοῦντι ἐντοῦσθαι ἀποδοῦσθαι, καὶ ὡς ἐπὶ
 μὴ δόλας οἱ ποιούτοι ἀντιπεῖν ὡς οὕτω φα-
 νερον ἀληθείαν εἶχον, ἀπαλείφειν ταύτην
 διέγνωσαν. Τίς ἔ ὁ τῶ ποῖς καὶ ὡς τῶ πίνος,
 καὶ ὅπως, ὁ λόγος ἦδη ἐρεῖ.

A ut videtur petoportunū, eam constabili-
 re, ne ex ventre loqui infimularemur, sed ex
 fluminibus Deo paratis, & ventribus viva
 aqua repletis. Quapropter nunc hanc viam,
 nunc illam, alias alia, & profus universas, in
 auris obsequentis auditum, singulis fore die-
 bus d'rigebamus, Divina misericordia ad jā
 perfectam pacem, & aliis viam aperientes.
 Et licet inter eos ob aliquem factum lauda-
 bilem scandalum irrepisset, metui eos nego-
 tio semper obsequiosos, nec nobis, nec nos-
 tris reluctantes habuimus. Sed o inviden-
 tia, & satanicas machinas! Nonnulli ex nos-
 tris contrariarum parti additi, cum non absonū
 id illis visum fuisset, si aliquo modo paci
 adversarentur, sese a nostra ecclesia inter
 se congregientes avulserunt, qui continuo
 pro pace sacris scripturis oblati angustiati,
 debebant quidem aliquando procedere, de-
 ponereque pervicacem, cfrānemque ani-
 mum, & nobiscum una pacem amplecti,
 cum reliquis ecclesiarum partibus conglutinari;
 quod tandem factum est. Verumtamen cum
 eorum pertinacia in valdesceret, ipsique pro-
 pria placita veritati praeponerent: quid aliud
 in similes scripturas auri erant, quam quod
 ipsis offerret occasio? Erant siquidem viri
 illi & sermone & cognitione verfaciles, has
 quidē in alium sensum, & ut illis placebat,
 raptare, has vero tamquā spurias cōtenden-
 tes rcjicere; aliquando etiam quasdam ex il-
 lis confiteri patrū esse, hoc tantū modo recte
 dicentes; afferre autem refertissimum terribile,
 vā mihi misero, & profus indignum patrum
 proposito, quod in quaestiones de avi motas
 a sectatoribus commentaria edentes fuisse,
 cum ex quo patres decederent. An hi, qui
 talia loquuntur, non intelligunt, nullam omni-
 nino Dei gloriam, nullamque Divinae con-
 stitutionem esse, quā a fallis & spiritui indig-
 nis promoveretur? Sed quod jam dicebamus,
 omnes cum proprii arbitrii facti, contra se-
 metipsos captiose agebant, abutebantur-
 que otio dicendia, ex quibus nullum ip-
 sis commodum emanabat; multa quidem
 ac varia in medium afferentes, in unum ve-
 ro ac idem collimantes, ut paci contradice-
 rent, & scripturarum veritati adversarentur,
 variis multisque modis propriam sibi
 procurantes ruinam. Sed haec omnia erant
 quidem nobis ipsis, quod idem est dicere, &
 veritati tolerabilia, si, falsis scripturis, pra-
 vam ipsi suam interpretationem, quācum-
 que illa foret, adjicerent. At enim in ferrum
 animum intendere, eradereque scriptum,
 facile quisquam adverterit, pro libidine tan-
 tūmodo, & affectata cupiditate actum fuisse:
 at is, qui prudenter res examinat, hinc collig-
 get, similibus fortis homines cum patenti adeo
 veritati adversari nō possent, eā e medio tol-
 lere animum induxisse. Modū, autorem, ratio-
 nemque ipsam haec nostra oratio profectur.

ANNO CHRISTI 1280.

ANNO CHAISTE 1280.

κατὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης ἠσφαδάζε πολέμος, ἀρτίως παρεχάσθη ὑπὸ χυτοτόμῳ τομῆι ὡς μήτε τὸ ἐντυ-
θεν ἔν ἐν λείποντος ἀσφαλῆς ἔσθι, μήτε μὴν
προσέθεντος καὶ πάλιν, τὸ ἀξιόπιστον ἔχειν
τὴν βίβλον καὶ ἀσφαλῆς, ἐν τοῦ προσηφάτως
λογίζεσθαι προσέθεναι, διὰ τοῦ ἔστυματος
ὑποπίου.

Ἔ. Κοινοῦται τὸν μὲν τὰ ἀπὲρ τούτῃ ἡ με-
ξίστης ἡμῶν τοῖς παρεδεδόσιν ἱεροτάτοις ἀρ-
χηροῖσιν, ἀδελφοῖς ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῖς
ἀναζητεῖ διαπραξίαν τῆς ἀσφαλείας, σκοπεῖ
αὐτὸς αὐτοῖς πῶς ἀν ἐπαναστασίῃ τῇ ἐκκλησίᾳ
τὸ ἀπίως δέχον. Ἐ κοινὴ βουλὴ προσέθεναι, B
Ἐ γράμμι συνοδικῆ, ἔσθι μὴν ἔ τὸπον κε-
νὸν, καὶ ὄν τὸ ἐν κείνῳν διαγράψαι, ὅπ
μὴδ ἀσφαλῆς ἀπὸ γε ἔ νῦν γραφῆται καὶ
πάλιν αὐτὸ, ὑποψίαν τοῖς εἰς ἔπειτα ἔχει διὰ τὸ
ἔ γραφῆς ὑπόχρον σημειωθῆναι ἢ τὰ ἔ προσέ-
ματος, Ἐ κοινὴν ἡρωσίαν καὶ πῆσιν ἐντυ-
θεν ἔσθι, ὅπως τὸ γραφῆτον παρεχάσθη ῥη-
τὸν, διὰ τὴν τῆν ὁφειζόντων ἀσφαλείαν μὴδ
ῥδ αὐ ἔσθι τὸ ὑπὸ τοῦδε ἔτω σημειωθέντος
ἔ ἀληθοῦς, διαπιστεῖν πῶς, καὶ προσφάσεις,
ἀς ἔ χρῆ, καὶ ἔ ῥητῆς προσφάσεσθαι. ἔδωξε
τούτο κοινῶς, καὶ ἔδη τὴν σήμερον προσηφύται C
διὰ τῆς παραπῆς συνοδικῆς προσέσεως, ὁμολο-
ροῦστος μὴν καὶ πάλιν ἔ βασιφειροδουσία,
καὶ σκ ἀρνημένῃ τὸ σῶλον, ὅπ τὸ ἐν παρ-
αῦτῃ διαγράψαι, ἔπῆντος ἢ καὶ συγνώ-
μῃ, ὅπ καὶ ὄν καμῆν ἀφ ἡμῶν ἔσθι ἐρῆζε-
το, τοῖσιν πεποίησαν. ἔσθιν καὶ ἡ προσηφύται
συνοδικῆ προσέσεις εἰς δὴλων ἡρωσῆ ἀπε-
τέσθι τὰ καὶ ἡμῶς χαρτοφυλάκῳ, εἰς ἀσ-
φάλειαν μὴν τῆν εἰς ἔπειτα, ὁφείλειαν ἢ τῆν
ἐντυχανόντων τῇ βίβλῳ, μανθάνόντων ἐντυ-
θεν καὶ ἀδύλων τῶν ἀληθειαν.

G. COSS. NOTA.

Non extant hodie illa Gregorii Nysseni verba in ea quam designat Becus homilia: sed neque in quatuor aliis, quas in orationem Dominicam idem Gregorius scripsit. Ex quo intelligimus eas hac parte a Grecis truncatas ad nos pervenisse. Neque enim dubitare de Beci fide possumus, qui in oratione quam de Spiritus S. processione scripsit, locum in-
terezum refert, ex quo descripta ea verba sunt. Neque Becus tantum, sed Hugo Etheianus, & Manuel Calceas, locum illum repræsentant.

Ceterum quod ab illo referendario in Nyssenum, idem a Photio in Chrysoctomum admittum est. Cujus in homilia de Incarnatione Domini (vel certe ipsi tributa) cum apud Io. Becum, & Man. Calceam, & in Anglicana Savilii editione legatur, τὸ ἐξ ἀπὸ πῶδῃα, Photius Cod. 277. particulam ἔσθι omisit. Nimirum cum negent Greci S. Spiritum esse deū πῶ ἔσθι, ex filio, sentiunt negare se non posse, quin sit πῶ ἔσθι, fili.

SYNODVS S ANTONENSIS, Ann. Dom. MCCLXXX.

Ex codice constitutionum ecclesie S Antonensis.

Constitutiones factæ per dominum G. de S. Bricio ediræ in synodo hicmali, anno Domini MCCLXXX.

ecclesiam veteris Romæ bellum defaxirer, nunc demum per crudelem plagiarium corrupta fit, ut in postum cum desideraretur ex, securitas ecclesie non esset, & quando etiam apponeretur, fidem volumen non haberet neque soliditatem, cum jam recens apposita fuisse censeretur propter raturæ suspitionem.

5. Itaque hac de re omnes, qui tum ad-
erant, sanctissimos antistites nostros & comministros nostra mediocritas participes facit, medelamque negotio poscit: unaque cum illis comminiscitur, quam rariore ecclesie jus conservari posset. Er commune consilium accedit, & synodalis sententia, relinquendum esse locum illum vacuū, in quo ex antea exarata erat quod tutum non esset, nunc iterū rescribi, rursusque idem posterius suspitionem injiceret, propter scripturæ recentem novam: remque gestam signandā scripto, ut inde testimonium publicum & fides proveniat, scripturæ sententiam depravatam fuisse, propter eorum, qui postmodum venturi sunt, securitatem: neque enim fieri posse, ut, sic veritate signata, alius distat, & pratextat haud decoros contra dictū pratextat. Visum id fuit omnibus, & jam hodie hac synodica actione perficitur, rursus idem fatente referendario, & non negante, ab eodem abrafam fuisse, veniamque petente, quod eo tempore id perfecit, cum a nobis dissidebat. Quare hæc synodalis actio, quæ rem revelat, nostro chartophylacio reposita est, ad posterorum securitatem, eorumque, qui librum percurrunt, utilitatem, cum inde discant puram atque incorruptam veritatem.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Ne quis perturbet que in synodo agenda sunt.
2. Ne veniant, omnes qui tenentur, ad synodum, sub pena suspensionis.
3. De nominibus rectorum ecclesiarum,
4. De sacris fontibus.
5. De sancto chrismae.
6. De numero patrinorum.
7. Qualiter se debent habere laici quando corpus Christi defertur ad infirmos.
8. Ne quislibet sacerdos habeat precepta synodalia.
9. De arcis & dolis in ecclesijs positis.
10. De literis recipiendis.
11. De eodem.
12. De nominibus excommunicatorum.
13. Ne literæ concedantur iudeis.
14. De illis qui mittendi sunt ad episcopum.
15. Ne diffamentur fraues Prædicatores & Minores super deiectione consuetum.

CAPITVLA.

I. Ne quis perturbet que in synodo agenda sunt.

IN primis monemus in generali, primo, secundo, tertio, ac in hibemus, ne aliquis impediatur aut perturbetur nos, vel officium nostrum, circa ea que in præfenti

sentis synodo sunt agenda : & si quis contrarium fecerit, cuiuscumque conditionis & status consistit, ipsum in his scriptis excommunicamus.

I. Vt veniant omnes, qui tenentur, ad synodum sub pena suspensionis.

Item monemus omnes & singulos rectores ecclesiarum, & alios quoscumque, qui ad hanc nostram synodum venire consueverunt, aut tenentur, de quibus nos & prædecessores nostri sumus & fuimus in possessione, ut veniant. Et si venire neglexerint, nisi legitime fuerint excusati, vel legitimo impedimento detenti, vel a nobis eorum excusatio sit dimissa, in his scriptis ab officio suspendimus : & si quis alicujus excusationem habeat, illam incontinenti præterdat. Illos vero qui se non excusaverint, vel legitimum impedimentum non habuerint, citamus peremptorie.

III. De nominibus rectorum ecclesiarum.

Item præcipimus omnibus archiepiscopatibus in virtute obedientie, & sub pena suspensionis, vel excommunicationis, ut quilibet nomina rectorum ecclesiarum, in suo archiepiscopatu, qui non venerint ad hanc nostram synodum, infra quindecim dies tradant in scriptis.

IV. De sacris fontibus.

Item præcipimus omnibus rectoribus ecclesiarum, ut sacros fontes teneant mundos, & ipsos renouent quotiescumque opus fuerit, & honestum : clausos sub sera teneant & custodiant, propter sortilegia. Adijcimus, quod si a nobis, archidiaconis, vel presbyteris visitantibus, inuenti fuerint dicti fontes, vel alia sacramenta ecclesiastica sine sera, capellanus illius ecclesie solvere tenebitur visitatoribus quinque solidos pro pena.

V. De sancto chrismate.

Item cum alias statutum fuerit, quod honor, & reverentia singulis sacramentis ecclesiasticis debeat exhiberi, & nonnullis locis istius diocesis inuenerimus sanctum chrisma, & sanctum oleum, in vasis minus honestis : monemus & præcipimus, ut omnes capellani, & alii qui ad hoc tenentur, querant in suis locis vasa seu repositoria honesta & decentia, ad dicta sacramenta tenenda & conservanda. Illos vero, quos in hoc culpabiles inuenimus, graviter puniimus.

VI. De numero patrinorum.

Item præcipimus, quod ista constitutio synodi, qua cautum est alias, quod tres persone ad plus ad levandum puerum de sacro fonte admittantur, firmiter observentur.

VII. Qualiter se debent habere laici, quando corpus Christi deferretur ad infirmos.

Item cum creatori nostro sit summa reverentia exhibenda, & ideo fuerit alias provide constitutum, quod laici moneantur, ut ubicumque viderint corpus Christi deferri, statim genua flectant, tanquam domino & creatori suo, & quocumque transierit, orent : nos ad excitandam ad hæc fidei devotionem, omnibus, qui corde contrito presbyterum cum corpore Christi duxerint devote, decem dierum de condigna penitentia inuncta relaxamus : & hoc præcipimus in ecclesiis publice publicari.

VIII. Vt quilibet sacerdos habeat præcepta synodalia.

Item præcipimus, ut quilibet capellanus statuta synodalia, nova & vetera, habeat & observet ac provideat diligenter : ut cum in sequentibus synodis fuerit requisitus, sciat ea plane legere & intelligere, ac super officiis suis modo debito exequendis notitiam habeat pleniorum. Quos vero super hoc negligent inuenerimus, animadversione debita puniimus.

IX. De arcis in ecclesiis positis, & dolis.

Item cum ea quæ Divino cultui sunt deputata, humanis non sint usibus applicanda : grave gerimus & molestum quod in quibusdam ecclesiis reponuntur arce, & doli, & alia suppellectilia privatorum ; & non tam ecclesie quam grangie videantur. Quocirca districte prohibemus, ne talia in ecclesiis de cætero reponantur, apposita amoveantur : nisi instante necessitate, puta incendii, vel alia : qua cessante, ea præcipimus amoveri.

X. De literis recipiendis.

Item frequenter contingit, ut executores quibus mandata diriguntur, excommunicationi debite (de mandata, adjecto, quod executione facta reddant literas sigillatas, ipsas literas, executione non facta, sigillatas reddunt, sic in præjudicium eorum contra quos impetrare fuerunt, ipso facto mandatum astruentes, & crimen falsitatis minus quam oporteat formidantes : sub pena excommunicationis id de cætero fieri prohibemus.

XI. De eodem.

Item frequenter litteræ contra aliquem impetratæ diriguntur non capellano ipsius, sed alii, executioni mandandæ : & sic multoties excommunicatur, ignorante proprio capellano, & excommunicatus in sua parochia nunciatur : ex quo multa pericula proveniunt animabus. Prohibemus, ne a nobis, nec aliis iudicibus nobis subditis, litteræ de cætero impetrentur alii dirigendæ, omnino proprio capellano : nisi iudex aliqua de causa motus, hoc duxerit concedendum. Et tunc causa illa in littera exprimat : executores vero alias non adimpleant quod mandatur.

XII. De nominibus excommunicatorum.

Item præcipimus, quod omnes capellani nomina excommunicatorum parochianorum suorum, & cuius autoritate iudicis, & ad cuius instantiam, & a quo tempore, excommunicati fuerint, in scriptis redigant : hæc omnia nobis tradituri in scriptis, cum fuerint requisiti.

XIII. Ne litteræ concedantur Iudæis.

Item inhiemus sub pena excommunicationis, ne aliqui iudices ordinarii, vel eorum vicarii, civitatis & diocesis Santonenfis, aliquas literas concedant sigillis suis sigillatas, seu confessiones audiant, super tractatibus Iudæorum contra Christianos, nec aliquas literas executorias executioni demandent, seu faciant demandare. Et si aliquæ litteræ pro ipsis contra Christianos emanaverint, easdem decernimus non valere : iuhentes sub pena excommunicationis prædicta, ne aliquis iudex ordinarius civitatis & diocesis Santonenfis, vel eorum vicarii, aliquos debitores compellant ad solutionem dictorum Iudæorum, etiam si prædicti Iudæi super huiusmodi debitis, litterarum testimonio sint muniti.

XIV.

ANNO
CHRISTI
1280.

XIV. De illis qui mittendi sunt ad episcopum.

f. violata:

Sacerdotes in confessione majora majoribus refer-
vantes, mittant ad episcopum penitentes de homici-
dio, & perjurio, seu fide merita: item de injectione
manuum in parentes seu in clericos, vel quocumque
religiosos; item de incendio & simonia, de litterarum
falsitate, de incestu tam naturali, quam legali, & spiri-
tuali, videlicet qui consanguineam suam cognovit, &
qui consanguineam uxoris, & qui consanguinei uxorem,
& qui cognovit filiam spirituales, scilicet filio-
lam, vel cujus confessionem audivit; item de lapsu carnis
in masculo: item de lapsu carnis cum brutis, item
cum monialibus, item de violatione cæmeteriorum, vel
ecclesiarum. item de hæresi, de schismate, de fortile-
giis factis, de sacramento ecclesie, & omnes etiam
qui ad hoc consilium & auxilium impenderunt. Item
mittendi sunt ad episcopum, qui abortivum coeun-
do vel alio modo facere præsumperunt, & qui ad hoc
auxilium, & consilium præsterunt: item clerici
qui furtum commiserunt: item clerici quocumque
modo facti irregulares: item qui bis se permisserunt
baptizari, vel qui interfuerunt: item qui sine tonsu-
ra aliquem susceperunt: item qui in suscipiendis or-
dinibus saltum fecerunt: item qui quocumque modo
per se, vel per alium, homicidium fecerunt, vel pro-
caraverunt, vel iudicio sanguinis interfuerunt, &
qui auctoritatem, consilium, auxilium impenderunt,
vel consensum in aliquo præbuerunt, unde mors ho-
minis, vel membrorum mutilatio sequeretur, vel occa-
sio fuerit, seu aliqua causa: item qui litteras di-
ctat, scribit, aut legit, aut aliquod adminiculum præ-
stat ne aliquis mutiletur, vel occidatur: item clerici
seu presbyteri, qui in suspensione vel excommunicatione
promoti sunt, & sic Divina celebrant: item sacerdos
seu minister, cujus negligentia aliquid circa sacramentum
altaris inhonestum quocumque modo evenerit, ad episcopum
vel ejus consilium sunt mittendi.

XV. Ne diffamantur fratres Prædicatores & Minorum
super detectione consentium.Deest ali-
quid.

Quia quidam presbyteri, quos conscientie
reatus acculat, timentes quod si parochiani sui
fratres Prædicatores vel Minoribus confessi fue-
rint peccata, fingentes mendaciter contra ipsos, di-
cunt quod confessiones consentium detegere non
verentur, peccata notoria, de quibus in populo
scandalum generatur: sub pœna emendæ, vel
gravissimæ pœnæ, districtius inhibemus, ne
dictos fratres super detectione consentium au-
deant diffamare. Peccata notoria, de quibus
in populo scandalum generatur, significant sa-
cerdotes decano; & decanus archidiacono, vel
episcopo: nisi forte per eos sunt lapsa: timentes
ne pœnam incurrant, si per alios scandalum de-
ferantur.

** SYNODVS PICTAVENSIS,
Ann. Dom. MCCLXXX:

Ex MS. Collegii Parisiensis Sæc. I s s v.

Constitutiones factæ per fratrem Gualte-
rum tunc episcopum Pictavensem.

Concil. general. Tom. XI.

A

TITVLII CAPITVLORVM.

1. De sigillatione vacuarum litterarum.
2. De jurisdictione archipresbyterorum.
3. De officio subcapellanoorum.
4. Qui debent domino episcopo confiteri.
5. De his qui absolvere non possunt.
6. De sero emittendis iudicis & usurarius.
7. De purgatione.
8. De sub centibus scripta predecessorum.
9. De perturbantibus synodum.
10. De questuarius decanis, & archipresbyteris.
11. De bissexio & aliis.

CAPITVLÂ.

B

I. De sigillatione vacuarum litterarum.

Multiplicata pericula quæ ex sigillatione vacuarum
secularium comprimimus spiritualiter & temporaliter
provenire, nos inducunt ut ad obviandum huiusmodi
periculis, congruis remediis intendamus. Vnde distri-
ctius inhibemus, & universos & singulos in generali
monemus, ne quis fungens jurisdictione ordinaria, aut
quocumque iudicaria potestate, vacuas scedulas, offi-
cii occasione sibi commissa, sigillare præsumat, vel si-
gillum suum alii tradere, ut vacuæ scedule apponatur,
vel ut aliquid in fraudem nostræ inhibitionis quomo-
dolibet attemptet, nec etiam in huiusmodi scedulis sigil-
latis, sub nomine alterius quid scribatur, nec scriptis
quis utatur. Si quis autem contra præmissa fecerit, vel
in his præbuerit consilium aut consensum: ipsam ex-
communicationis sententiæ volumus subjacere. Cuius
sententiæ absolutionem, & pœnæ super hoc impo-
nendæ taxationem, nobis specialiter reservamus.

II. De jurisdictione archipresbyterorum.

Cæca ac damnosa cupiditas sic aliquorum animos
occupavit, ut suis finibus non contenti, ad non usitata
& non licita se inclinent. Nonnulli scilicet decani ru-
rales & archipresbyteri nostræ diocesis Pictavensis,
lucrum querentes proprium, non commodum subje-
ctorum, varios in diversis locis officiales constitunt,
generales vicarios vel ministros quosdam, pro citatio-
nibus in futuris causis seu negotiis faciendis, pro in-
eundis vel recognoscendis contractibus, vel testamen-
tis, seu faciendis recognitionibus coram ipsis: causas
etiam & lites audiunt, & causarum audientiam convo-
cant, & exercent per se, vel per alios, in locis & villis
pluribus, & diversis, in quibus ipsi & eorum præde-
cessores prædicta non consueverunt facere ab anti-
quo: nec non ipsorum officiales, vicarii, vel ministri,
acta coram eis tam in iudicio quam extra, ipsis decanis
& archipresbyteris absentibus, sub eorum nomine, ac
si præsentibus fuissent, scribi faciunt, & litteris signatis
vel oblati ab eis super præmissis, apponunt sigilla
propria eorundem archipresbyterorum & decanorum, &
sigillata proprio ipsorum decanorum & archipresby-
terorum sigillo, in eorum absentia sub eorum nomine
approbant, & iis fidem adhibent, ac si coram illis
præsentialiter essent facta. Vnde considerantes quod
occasione præmissorum, & occasione ipsorum
vicariorum, officialium, & etiam ministrorum,
injuria vel ignorantia, fraude seu malitia, eis se-
ductis per gratiam, vel sordes, plures læsi fuerint,
& quanto amplius facultas in talibus laxaretur, tanto
amplius ledendi opportunitas panderetur: delibera-
tione provida statimus, ne præmissa fiant de cætero,
vel aliquid præmissorum; & ne aliquis decanus, vel

CCCC

ar-

ANNO
CHRISTI
1280.

ANNO
CHRISTI
1280.ANNO
CHRISTI
1280.

archipresbyter, in pluribus locis & villis archipresbyteratus & decanatus sui, causarum audientiam convocare, vel generaliter exercere presumat, sed in uno loco tantummodo sit contentus: nisi sunt tales, qui vel quorum predecessores confueverunt ab antiquo in duabus villis vel pluribus audientiam exercere. Et illi, duorum locorum ad hoc antiquitus assuetorum munus non excedant, nec pluribus sigillis, sed uno ad causas & ad contractus utantur ad hoc. Cum ipsi archipresbyteri & decani, majores causas, & negotia maxima, quae majores causas exigunt, non debeant pertractare: inhihemus, ne de causis matrimonialibus, sacrilegiis, fortilegiis, usuris, & aliis causis & negotiis criminalibus & famosis, sive criminaliter, sive civiliter intentatis ex officio suo, vel ad partis instantiam, se aliquatenus intromittant de eis cognoscendo, poenam super his imponendo, & ne pro subeunda purgatione vel assecuratione protestanda, aliquos presument coram se ad iudicium evocare, nisi pro tuitione jurisdictionis suae, si aliquis litigantium, occasione lites moer coram eis, alibi vexaretur, vel minae vel violentiae inferrentur. Eos qui contrarium fecerint, poena viginti librarum Turonensium volumus & statuimus esse multandos. Quae poena a quolibet contrarium faciente, pro quolibet excessu exigi poterit, & quartam partem ejusdem poenae pecuniarum deferenti praedicta in publicam notitiam, & residuum pauperibus consistentibus in presbyterio vel parochia excedentis volumus applicari.

III. De officio subcapellanorum.

Cum sit ars artium regimen animarum, perniciosum debet non immerito reputari, quod hi quibus regimen est commissum, & quorum industria ad hoc specialis est electa, subcapellanos sibi associant, & assumunt, rudes maxime, & ignaros, quibus potestatem absolvendi, & administrationem sacramentorum ecclesiasticorum, & ea quae ad curam pertinent animarum, committunt generaliter pro sua libito voluntatis, in suorum & subditorum periculum animarum. Unde nos volentes super his conveniens adhibere medelam: firmiter inhihemus, & in generali monemus, ne rector ecclesiarum parochialium, seculares vel religiosi, subcapellanos vel presbyteros ad executionem hujusmodi potestatis in suis ecclesiis vel parochiis admittat, & ne ipsi subcapellani, vel presbyteri eandem executionem usurpent sine nostra licentia speciali. Si quis hujusmodi nostrae inhibitionis temerarius violator extiterit post tres menses a tempore edictionis ipsius, tam recipientes quam receptos excommunicationi volumus subjacere. Non tamen propter hoc eisdem rectoribus admittimus, quo minus ipsis, in necessitate inevitabili, vel causa rationabili temporaliter impeditis, liceat ad supplendum ea quae sibi in dictis incumbunt, alios presbyteros invitare. Super impedimentis vero perpetuis, vel longo tempore duraturis, ad nos volumus haberi recursum.

IV. Qui debent domino episcopo consisteri.

Cum cura & sollicitudo totius diocesis nobis incumbere dignoscatur: praecipimus quod abbates, abbatissae, priores, & alii prelati, qui pro suis conventibus, vel capitulis, tam secularibus quam regularibus, immediate nobis subiectis, archipresbyteri, decani, & sacerdotes curati, nobis vel penitentiariis nostris consiteantur, vel illis quos specialiter dederimus confessores: & inhihemus, ne aliquis eos absolvat, nisi super hoc a sede apostolica vel legatis ejusdem, vel a nobis, habuerit potestatem. Item inhihemus ne canonici in locis collegiatis constituti, vel alicuius personae in conventualibus ecclesiis, vel congregationibus ecclesiasticis, secularibus vel regularibus non exemptis, constituta, quibus

non praest a nobis superior curam habens ipsorum specialiter animarum, aliquem eligant confessorem, nec ab eo recipiant ecclesiastica sacramenta, nec ea aliqui sibi ministrent, vel ipsorum confessiones audiant in foro penitentiali absolvendo, quibus hoc non fuerit specialiter a nobis injunctum, vel quibus ab episcopo Pictavensi cura ipsorum commissa non fuerit animarum. Item interdiciamus dictis abbatibus & prioribus, curam habentibus animarum, ne subditos suos attentent absolvere in causis, in quibus est a jure absolutio specialiter reservata, sed ipsos ad nos vel penitentiarios nostros remittant: nisi eis in casibus praedictis absolvendi licentiam dederimus specialem.

V. De his qui absolvere non possunt.

Abusum erroneum qui in nostra diocesi ex perniciosa ignorantia inolevit, eradicari volentes: inhihemus, ne diaconi confessiones audiant, & ne in foro penitentiali absolvant: cum certum & indubitatum sit ipsos absolvere non posse, cum claves non habeant, quae in solo sacerdotali ordine conferuntur: & contrarium facientes, post monitionem quam super hoc in generali facimus, excommunicationis sententia innotadamus.

VI. De servientibus Iudaeis & usurariis.

Cum Iudaeis, ne sub pretextu alendorum puero-
rum, vel pro servitio, vel alia, qualibet causa, nutrices vel servientes cujuscumque lexus fidem tenentes catholicam, in domibus secum habere presument, canonica inhiheant instituta: nos volentes inhibitionem hujusmodi, quam multorum fertur temeritas praeterire, poenae adjectione innovare: statuimus quod quicumque Iudaeus contra praemissa fecerit, pro quolibet excessu in quinquaginta solidos puniatur secundum jura Iudaei possint ab illicitis per ecclesiam, etiam pecuniariter coerceri: quarta parte illius poenae, detegenti promissa, & deferenti in publicam notitiam, & residuo pauperibus parochiae in qua delinquens Iudaeus moratur, applicando. Christianus vero vel Christiana, qui contra inhibitionem nostram & monitionem praedictam, qua super hoc in generali facimus, servitio intiterit Iudaeorum, excommunicationis ipso facto incurrat sententiam. Ceterum cum fere omnes Iudaei, in civitate & diocesi Pictavensi, usuras utriusque testamenti pagina detestatas non vereant publice exercere: nos considerantes quod eo magis adimetur Iudaeis libertas vel opportunitas senebrem pecuniae exercendi, cum minor sibi aderit commoditas senebrandi: districtius inhihemus, ne decani rurales, archipresbyteri, & alii subditi nostri, super contractibus Iudaeorum, obligationibus, seu conventionibus, ad commodum eorum initis, litteras sigillare, vel eas scribere, vel autoritate impertiri presument. Item ne aliquis Christianus audeat Iudaeis mutuo dare pecuniam, vel rem aliam consistentem pondere, numero, vel mensura, nec cum ipsis Iudaeis alium contractum in fraudem mutui celebrare, nec ipsos Christianos a Iudaeis, vel Iudaeos a Christianis delegatos suscipere debitores, nec cum ipsis potu, vel cibo, vel medicamento, participare. Item inhihemus, ne aliquis Christianus, extra casum necessitatis, a Iudaeis voluntariam pecuniam accipiat sub usuris, vel cum eis contractum ineat, sapientem usurariam privatorem. Si vero necessitas ipsum Christianum compulerit recipere a Iudaeis pecuniam, sub usuris eam non accipiat, nec super hoc se obliget, nisi ipsi duarum vel trium testimonium personarum: poenam quinquaginta solidorum pro quolibet actu imponentes culibet contrarium facienti: quarta parte deducenti praedicta in publicam notitiam.

titiam, & aliis partibus, pauperibus parochiæ ubi delinquens morabitur, iuxta nostrum arbitrium applicandis. Prædictum vero statutum de non sigillandis litteris super contractibus Iudæorum, vel obligationibus ad eorum commodum initis, volumus ad officialem nostrum, & ad auditorem nostri capituli Pictavensis, qui in hoc consenserint, extendi.

VII. De purgatione.

Sicut iustus oppressorum petitionibus inclinari convenit iudicantem, sic voces malignantium querelosas ipsum decet & convenit obaudire. Eapropter tam officiali nostro Pictavensi, quam auditori causarum curiæ nostri capituli Pictavensis, de consensu ipsius capituli, & aliis subditis nostris, qui iudicaria præminant potestate, districtius inhihemus: ne passim & indistincte, ad supplicationem & petitionem casualibet, præsumant quolibet pro subeunda purgatione, vel securitate præstanda, coram se ad iudicium evocare, nec sint nimis faciles in citationibus vel talibus concedendis: sed tunc demum ad hoc procedant, quando pensatis conditionibus & meritis personarum, & incumbens negotii qualitate, consideratisque circumstantiis quæ circa hoc fuerint attentate, sive propter majoritatem vel gravitatem personæ conquerentis, & super hoc, personæ iurantis, sive propter adjunctionem duarum fide dignarum personarum, una cum ipso iurantium se credere in dicta littera purgatoria, vel accusatoria, vera esse, verisimiliter præsumitur, quod si impetravit, aliquid ex malitia non procedit. Item inhihemus, ne quis ad subeundam purgationem super lepra, ad iudicium vel eorum superiorem valeat evocari: nisi per litteras patentes capituli, in cuius parochia moratur ille qui suspectus de lepra dicitur, vel per litteras sui decani, vel archiepiscyteris, prima facie innotescat, quod ipse citandus, est super hoc publice difformatus. Item prohibemus, ne aliquis iudicium prædictorum, aliquem, pro perhibendo testimonio veritati, in causa litigantium aliquorum, præsumat ad iudicium personam evocare, nisi prius inspectis actis causæ appareat manifeste, quod status ipsius requirit tertium productionem fieri, & citationem huiusmodi concedendam. Si vero aliter quam superius exprimitur, citatio concessa fuerit in præmissis: nullus sit momenti, nec processus qui secutus fuerit ex eadem.

VIII. De subventionibus scripta prædecessorum.

Cum bonæ memoriæ dominus Hugo prædecessor noster, privilegia & indulgentias, litteras, & scripturas, haberet tempore mortis, quæ erant ad certificationem & ad rectificationem episcopatus in spiritualibus & temporalibus, & certitudinem sive memoriam rerum ipsius episcopi, vel episcopatus, tam immobilium, quam mobilium, & se moventium: ne per occultationem, seu subtractionem litterarum, sive indulgentiarum scripturarum illorum, nos vel episcopatum nostrum damnificari contingat, omnes & singulos, tam clericos, quam laicos, cuiuscumque status, dignitatis, vel conditionis existant, generaliter una monitione præhabita pro omnibus, & hortamur attente ut si sint vel fuerint, post dicti prædecessoris nostri obitum, litterarum vel scripturarum dictorum detentores aliqui, quod ea nobis vel officiali nostro restituant si habeant, vel dolo habere desierint: alioquin in nostram vel officialis nostri notitiam deferant infra duos menses. Monemus etiam una monitione perhibita pro omnibus, & hortamur attente omnes, & singulos, ut si qui sciunt vel retro sciverint aliquos, qui litterarum & scripturarum illorum, post mortem dicti prædecessoris nostri, sint vel fuerint detentores,

Concil. general. Tom. XI.

A super hoc nos vel officialem nostrum certificent plene infra dictum terminum. Alioquin extunc, tam istos, quam illos, excommunicamus in his scriptis. Item cum dominus prædecessor noster multa bona immobilia & se moventia tempore mortis sue habuerit: monemus una monitione perhibita pro omnibus, ut quicumque dictorum mobilium vel se moventium, vel quorumcumque mobilium ipsius episcopatus, post mortem dicti prædecessoris nostri, sint vel fuerint quidam detentores, infra duos menses nobis vel officiali nostro restituant, si habeant, vel dolo habere desierint: alioquin in nostram vel officialis nostri notitiam deferant, ut exinde faciamus quod fuerit faciendum. Sed & si qui sciunt vel sciverint aliquos, qui dictorum mobilium vel se moventium, post mortem dicti prædecessoris nostri, sint vel fuerint occasione aliqua detentores: super hoc infra dictum terminum, nos, vel officialem nostrum, plene certificent: alioquin extunc, tam illos, quam istos, excommunicamus. Item monemus & una monitione perhibita pro omnibus, archidiaconos, & archiepiscyteros, ut quidquid de proventibus ecclesiarum, & aliorum beneficiorum vacantium curam habentium animarum annexam, ultra quarentenas suas, sede vacante perceperint, & alios qui de prædictis aliquid habuerint, necnon omnes illos qui de bonis sacerdotum & clericorum beneficiorum intestatorum aliquid habuerint sede vacante, nobis vel mandato nostro restituant infra mensem.

IX. De perturbantibus synodum.

Monemus una monitione perhibita pro omnibus universos & singulos in generali: ne quis adeat sanctam synodum impedire, aut quoquo modo perturbare præsumat: & contrarium facientes excommunicationis sententia innodamus. Monemus in generali universos & singulos habentes ecclesias parochiales, vel capellanias, seu beneficia curata, ut faciant in eisdem residentiam personalem. Monemus in generali omnes illos, qui sede Pictavensi vacante, beneficia curam animarum habentia, vel capellanias, seu domos elemosynarum sint adepti, vel ad ea presentati, sede Pictavensi vacante, qui se nobis non presentaverint, infra tres menses coram nobis ubi fuerimus se præsentent, titulum sibi competentem in præmissis ostensuri. Inhihemus sub pœna excommunicationis, ne rectores ecclesiarum parochialium admittant aliquos capellanos non beneficiatos ad celebrandam in ecclesiis suis continuo ultra duos dies, ubi ipsi capellani litteris nostris fuerint præmitti, quod * sibi in nostra diocesi.

X. De quæstuariis, decanis, & archiepiscyteris.

Inhihemus sub pœna excommunicationis, ne aliquis quæstuaris recipiatur absque nostris litteris. Inhihemus archiepiscyteris & decanis, ne recedant absque nostra licentia: & injungimus eisdem, quod antequam recedant, scribant & nobis referant excessus factos contra jurisdictionem ecclesiasticam. Item quod nos certificent de locis ubi morantur Iudæi in diocesi Pictavensi, & de prioratibus ubi consueverunt esse duo monachi, & modo nulli sunt, vel unus tantum. Item & de illis qui habent capellanias, & beneficia curata, & non sunt promoti in sacerdotes, licet ea habuerint per annum & amplius.

XI. De bissexto & aliis.

Monemus in generali, quod de bissexto & aliis jugibus episcopalibus reddant nobis, vel mandato nostro,

Cccc ij

nostro: item de synodo, parata, & aliis iuribus archidiaconorum, Capicerii, & aliorum prioratum ecclesie nostrae, sibi ab his qui ad ea tenentur satisfactum, antequam recedant. Et inhibemus sub poena excommunicationis, ne recedant satisfactione non facta. Suspendimus omnes, & singulos, qui ad synodum venire tenebantur & non venerunt, nisi impedimento canonico fuerint detenti. Anno Domini MCCLXXX.

* Corr. sit

ANNO
CHRISTI
1281.

VITA ET EPISTOLÆ

MARTINI PAPÆ II. VVLGO IV.

Martinus hujus nominis secundus, Simon ante dictus, natione Gallus, patria Briensis, quondam Turoni canonicus, vir pius & sanctus, post obitum in Gallia legationem sedis apostolicæ, ex cardinali presbytero tituli sanctæ Cæcilie creatus est pontifex octavo Kalendas Martii anno Domini 1281. tempore Rudolphi imperatoris. Viterbii coronari recusavit, quod propter violentiam illatam illa urbs interdicto subiaceret. Sed Orvieti 23. Martii inauguratus est: ipso die paschæ sex cardinales creavit. Carolus rex Sicilie ibi cum invisit: eique senatoriam dignitatem, non sine aliqua ignominia nota, restituit. E familia Vrsinorum cardinalem Romam misit, qui Vrsinos cum Hannibaldis reconciliavit: ubi Richardus, laqueo in collum injecto, ad pedes cardinalis humiliter se dimisit. Cumque Romanis concessisset, ut duos senatores deligere possent, Hannibaldus Petri Hannibaldi filius, & Pandulphus Gabellus electi fuere. Palæologum, quod promissis in reconciliatio-
ne ecclesie Græcæ cum Latina factis non stetit, & Perusinos, quod de facto Fulgentium invasisent & contrivisissent, Petrum etiam Aragonie regem, ideo quod a tempore pacis, se autore cum Carolo factæ, regnum Neapolitanum divexare, Siciliamque adiutus viribus Ioannis Procida, auctoris illius truculentissimæ stragis, quam vesperas Sicilianas vocant, occipere non desineret, excommunicavit. Tandem Perusii, quo ipse propter certos tumultus inter Gibellinos & Guelphos exortos se contulit, morbo correptus, anno 1285. animam Deo reddidit, ac in ecclesia cathedrali sepulture honorem accepit, dum annis quatuor, mense uno, septemque diebus ecclesie præsedisset. Ad ejus sepulcrum plurimi ægroti, claudi ac cæci in ejus sanctitatis testimonium sanitati restituti sunt.

EPISTOLA I.

MARTINI PAPÆ IV.

AD FRATRES MINORES.

Eis privilegium concedit prædicandi, & confessiones audiendi.

Martinus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis ministro generali, & provincialibus ministris ordinis fratrum Minorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Ad fructus uberes, quos in agro Dominico, prædicando pariter & exemplo, confessiones audiendo, & per alia virtutum exercitia satis ordo vester, & humiles ipsius ordinis professores produxerunt hætenus, & sperantur in futurum, Deo auspice, producturi, attentæ considerationis aciem convertentes, ut fratres ejusdem ordinis, prædicationis & audiendi confessiones officio eo liberius & efficacius exequi va-

Aleant, quo citius de ipsorum circa eadem de autoritate apostolica constabit tibi, fili, ministro generali per te, vobis vero provincialibus ministris cum diffinitoribus in provincialibus vestris capitulis congregatis, committendi autoritate apostolica fratribus ejusdem ordinis sacra pagina eruditus, examinatis & approbatis a vobis, prædicationis officium, audiendi vero confessiones, absolvendi poenitentes, salutares eis injungendi poenitentias, & fratribus alias idoneis concedendi: eidem quoque sæpe facti ordinis, quibus dicta officia pervos taliter concessa seu commissa fuerint, quod eadem libere valeant exercere, plenam damus & concedimus autoritate præsentium facultatem: districtius inhibentes, ne quis fratres ipsius ordinis, quibus dicta officia taliter concedenda duxeritis, ut premititur, sive etiam committenda in exercitio sive executione officiorum ipsorum, audeat quomodolibet impedire. Volumus autem quod hi, qui fratribus, confitebuntur eidem, suis parochialibus presbyteris consilium statuit, teneantur: quodque iidem fratres eosdem ad hoc diligenter & efficaciter secundum datam eis gratiam a Domino exhortentur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis & inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursum.

Datum apud Urbem veterem quarto Idus Ianuarii, pontificatus nostri anno primo.

C
II. AD CAPITVLVM ECCLESIE SANCTI
MARTINI TYRONENSIS.

De privilegijs ejusdem ecclesie.

Martinus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis decano & capitulo ecclesie sancti Martini Tyronensis, ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem & apostolicam benedictionem.

Ecclisiam vestram, in qua dudum in minori officio constituti, thesaurariz officium gessimus, sinceræ dilectionis brachijs amplexantes, in his que personis in ea virtutum Domino famulantibus votivæ secundum Deum fore prospicimus nos favorabiles exhibemus. Cum itaque ordo, qui circa celebrationem Divinorum officiorum in ecclesia ipsa consuevit hætenus observari, sit per aliquorum additionem & subtractionem etiam immutatus: nos intendentes super hoc salubriter providere, autoritate vobis præsentium indulgemus, ut in celebratione officiorum prædictorum, ordinem, quem ecclesia Romana in Divinis officiis celebrandis observat, uti libere, si eidem ecclesie videritis expedire, possitis: & nihilo minus speciales ipsius ecclesie vestre festivitates, si velitis, more solito celebrare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli se noverit incursum.

Datum apud Urbem veterem, Idibus Februarii, pontificatus nostri anno primo.

nabiliter expedire, ac negotii qualitas persuasit. Deum præfatio Conradino sublato de medio, eidem regno pax rediit, aurora tranquillitatis illuxit, sedatis turbationibus & fluctibus, quos ipfius Conradini prava studia suscitaraat. Sed sicut nuper non sine multa turbatione, fide dignorum relatu percepimus, nonnulli proterve assurgentes, ad nostrum necnon ecclesiæ dictique regis turbationem & scandalum aspirantes, in prædicto regno ignem turbationis emortuæ reaccendere moliantur, ad id sua studia inique congerunt, ad id suarum virtutum potentiam coacervant, manus præsumptuosas apponunt, & etiam occulti favoris auxilium largiuntur. Testatur hæc inter cætera, horrendi sceleris feralis immanitas de novo in civitate Panormitana patrati, ubi sic debacchatus est gladius, ferrum infremuit, furor incanduit, rabies insanivit, manus truculenta delævit, quod, sicut rumor mæstus enunciat, non sufficit virorum ac mulierum multitudinem inibi cædi dari, nisi & hi, quos nondum in lucem natura produxerat, maternis apertis uteris necarentur, trucidarentur innati, & delitescens visceribus genitricum impiæ præfocionis exitium ferretur. Quia ergo præfatum regnum Siciliæ ad Romanam ecclesiæ spectare dignoscitur, sui que juris & proprietatis existit, ac propter hoc nos, qui una cum ecclesiæ ipsa medullitus in hac parte contingimur, & quasi cuiusdam acerbe punctionis aculeo excitamur: volentes tam gravibus huiusmodi malorum iniitiis, prout possumus, obviare, ne tam horrenda principia conualescant, præfente hac fidelium multitudine copiosa, de fratrum nostrorum consilio, universos & singulos, cuiuscumque præminentie, dignitatis, conditionis, aut status, monemus attente, districtè præcipientes eisdem, ne in prædicti regni vel ejus parte, nos & eandem ecclesiæ & præfatum Siciliæ regem, qui prædictum regnum ab eadem tenet ecclesiæ, per se vel per alium aut alios, molestant, seu impetant, aut perturbent, occupando vel invadendo hostiliter, seu occupari vel invadi hostiliter faciant regnum ipsum, vel aliquam partem ejus. Præcipimus insuper univèrsis & singulis Christi fidelibus, specialiter autem marchionibus, comitibus, baronibus, civitatibus, communitatibus, & univèrsitatibus castrorum, villarum, & aliorum quorumcumque, locorum Italiæ, & maxime jurisdictioni temporali ecclesiæ Romanæ subiectis, ne prædictis in occupatione vel invasione huiusmodi proffus intendant, & ne cum armis vel sine armis, ad turbandam in prædicto regno pacem ejusdem Romanæ ecclesiæ, ac præfati regis Siciliæ in eadem, præsentent eis occupatione vel invasione prædictis consilium, auxilium, favorem, publice vel occulte, & ne super hoc societatem, conjunctionem, aut fœdus aliquod ineant cum eisdem. Si qui autem contra monitionem & præcepta nostra præmissa, per se, vel per alium aut alios quoscumque, dolo, fraude, arte, vel machinatione fecerint, cuiuscumque sint præminentie, dignitatis, conditionis, aut status, excommunicationis sententia, quam exnunc in illos proferimus, ipso facto se noverint innodatos. Civitates quoque & communitates quilibet, quæ contra monitiones & præcepta nostra prædicta, quocumque dolo, fraude, ingenio, arte, vel machinatione venire præsumperint, ecclesiæ sententie interdicti, quam exnunc in illos proferimus, volumus subjacere. Aperte quoque prædicimus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & aliis inferioris gradus prelatibus, quod si contra monitionem & præcepta nostra præmissa, vel eorum aliquod, venire tentaverint, nos eos omni ecclesiæ dignitatis honore, cæteros autem clericos non prelationis officium, sed dignitatis forsitan, vel personatus, aut alicujus ecclesiæ beneficia obtinentes, & obtentis privare cu-

rabimus, & inhables reddere ad alia obtinenda, prout nobis facti qualitas suggeret, & iustitia suadebit. Laicis vero, cuiuscumque præminentie, dignitatis, conditionis, aut status, & præcipue jurisdictioni temporali ecclesiæ Romanæ subiectis, denunciamus expresse, quod si contra monitiones & præcepta nostra huiusmodi, per se, vel per alium seu per alios temere veniendo, ea non curaverint observare, nos tanquam temeritatis audaciam non intendentes relinquere impunitam, ipsos feudis & aliis omnibus, quæ a prædicta, & aliis ecclesiis ac personis ecclesiasticis, obtinere noscuntur, privare, & vasallos eorum, quos habent, a fidelitatis juramento, quo tenentur, eidem reddere penitus absolutos, & personis eorum citra mortis & mutilationis periculum expositis, ad expositionem bonorum eorum procedere, Deo autore curabimus, prout eorundem culpæ exegerint, & videbimus expedire. Cæterum quia prædicta civitas Panormitana, & nonnulla castra seu villæ illarum partium, contra præfatum regem Carolum, qui regnum ipsum ab eadem tenet ecclesiæ, rebellionis spiritum assumpsisse dicuntur: nos circa illa nolentes in hoc rigorem observare, sed uti potius mansuetudinis lenitate, quam in actibus nostris libenter amplectimur, intendentes ac volentes eadem ab huiusmodi erroris initio pateris studiis revocare; comitatibus, civitatibus castrorum ac villarum prædictarum, districtè præcipimus, ut, sublato cuiuscumque difficultatis & dilationis objectu, ad nostra mandata & ecclesiæ ac regis prædictorum redire procurent. Eisdemque comitatibus districtè præcipimus, ne prædictos molestatores, & turbatores, occupatores, seu etiam invasores, aut dantes eisdem in prædictis consilium, auxilium, vel favorem, in civitatem, castra & villas, seu districtus eorum, quovis modo recipient, vel receperint, nec ipsorum vel alicujus eorum dominio vel regimine quovislibet se submittant; neque ipsi, vel eorum alicui, contra nos & eandem ecclesiæ ac regem prædictum in ea, impendant in prædictis consilium, auxilium, vel favorem, publicum vel occultum. Nos enim confederationes seu colligationes quascumque, si quæ inter communitates easdem, vel ipsos & quoscumque alios, initas vel factas super occupatione vel invasione prædictis, penitus dissolventes, ac juramenta de illis servandis, vel alio quocumque modo, prædictis hinc inde præfata, relaxantes omnino; comitatibus ipsis aperte prædicimus, quod, nisi præmissa curaverint quantum adimplere, contra eos & civitates & castra & villas eorum spiritualiter & temporaliter, autore Domino, procedemus, quod pena dicente cognoscere poterunt, quam sit temerarium & superbum mandatis apostolicis contraire, ut aut, &c.

Datum apud Urbem veterem in platea dictæ majoris ecclesiæ, in die Ascensionis Domini, pontificatus nostri anno secundo.

V. AD EDVARDVM I. REGEM ANGLIÆ.

Monet ut duellum inter Carolum regem Siciliæ & Petrum Aragonium prohibeat.

Martinus episcopus servus servorum Dei Eduardo regi Angliæ illustri.

Decet excellentiam regiam, & saluti tuæ nihilominus congruit, quod in te semper vigeat sic ordinatus affectus, ut animum libenter ad promovenda Christi negotia dirigas, tranquillitatem publicam votive promoveas, desideranter horum impedimenta præpedias, & prout ex alto conceditur, incrementa procures. Ideoque conventiones multa indecentia plenas,

plenas, & temeritate non vacuas, reprobas quidem & merito reprobandas, inter carissimum in Christo filium nostrum Carolum illustrem Siciliæ regem, & Petrum, exigentibus suis excessibus per sedem apostolicam vinculo excommunicationis astrictum, quoddam Aragonum regem, non absque nimis animositatis inordinatione habitas: circa quod ambo, cuilibet eorum comitiva centum militum assistente, ad illud concurrant, altrinfecus insimul confisgant, celsitudini regis confidenter exponimus: & ut tibi earum qualitas plenius pateat, sub bulla nostra, ipsarum de verbo ad verbum seriem, prout eam a memorato Siciliæ rege recepimus, destinamus. Ex quarum circumspeditione, manifeste circumspectio regalis adverteret, quantum sint conventiones eadem obvix Crucifixi negotiis, & præcipue terræ sanctæ, quantumque toti Christianitati damnosæ: cum illarum persecutio non solum memoratum regem ab eisdem negotiis & ipsius Christianitatis promovendis utilitatibus abstrahat, sed & alios principes & magnates, cæterosque fideles, qui circa prosecutionem eadem in se vel in suis occupantur, avertat: & proinde manifesto exponatur terra præfata discrimini, dum ejus subsidium multis excogitatum vigiliis, multisque sumptibus & laboribus præparatum, damnabiliter impeditur. Nec minus attendere poterit ejusdem tux circumspeditionis industria, quam periculosa potest inter Christicolæ ex prosecutione hujusmodi excitari commotio: quantaque illis corporum, & animarum pericula ingeri: ac quantum nobis, ecclesiæ, tibi, cunctisque catholicis, quibus est eis quomodolibet obviare possibile, possit a Deo & hominibus negligentia imputari: ad quantam notam adscribi, si talia procedere pateremur. Propter quæ, necnon & alia non facile numeranda discrimina, quæ dictarum conventionum executione, Christiani procul dubio prodiga sanguinis, animarum inimica falaci, publicæque pacis æmula & quietis, verisimiliter comminatur: nos illis promptis remediis obstatere volentes, promissionem factam a memorato rege Siciliæ, super dictis conventionibus observandis prorsus illicitam, utpote rem prohibitam expressibus continentem, cum non solum in principibus, similibusque personis, sed etiam in privatis duellum non sit ab ecclesiâ tolerandum, reprobandam irritandamque duximus, & penitus vacuandam, & juramentum super eis præctum, non solum temerarium declarantes, sed & carere viribus, ipsumque regem Siciliæ ad illorum decernentes observantiam non teneri: absolvendo eum nihilo minus ab eisdem, quatenus processerunt de facto: sibi districtè præcipimus, ut a prosecutione promissorum & juratorum taliter prorsus absteat, & omnino desistat: eidem nihilo minus sub pœna excommunicationis, & comminationis processus cujuslibet, quam contra eum quomodolibet habere possit ecclesiâ, ne ad executionem tam dammati certaminis & tam nefandi procedat, & universis & singulis Christi fidelibus, ne illa sibi proseguenda suadeant, neve consilio, auxilio, vel favore, in illis proseguendis assistant, districtius inhibendo. Cum itaque impediendi tam detestabilia, tam nociva, tibi sit in promptu facultas, pro eo quod, sicut eorundem conventionum docet, inspectio, loci determinatio ad hujusmodi conflictus exercitium deputandi de arbitrio tuo dependet, & secundum earum conventionum tenorem eodem conflictus, i novo eorundem Siciliæ & olim Aragonum regum non interveniente consensu, absque tua præsentia non procedit: expedit ut ad id te promptum exhibeas, solers & operosus occurras, ne si, quod absit, perturbare tam perverfa negligeres, ea fovere non immerito censereris; sicque pœnæ & comminationis adjectæ in præmissa nostra prohibitione

periculum, ut deceat tam catholicum principem, non vitares. Quocirca serenitatem regiam monentes, rogantes, & hortantes, ac obsecrantes in Domino Iesu Christo, & per asperionem sui pretiosi sanguinis obtestantes, & nihilo minus in remissionem tibi peccatorum injungentes, mandamus quatenus conflictum hujusmodi tam detestabilem, tam horrendum, ejusque preparatoria, omni studio quo potes impediās: dictorum Siciliæ & quondam Aragonum regum adventum ad civitatem Burdigalensem, ejusque territorium, quin etiam ad quamcumque partem Vasconiz, omni quo poteris remedio præpeditiois impediās, & apertius interdicās: tuam nihilo minus in his præsentiam denegando, & tuis insuper in partibus illis vicariis & officialibus acriter injungendo, ne prædictorum regum guardiam recipere, vel ad dictum locum deputare certamen, aut aliquod aliud in his ministerium exhibere præsumant: super quibus eis omnem penitus adimās potestatem. Nos enim ad tam perniciosam, tam noxia omnimodis evitanda, ne dictos Siciliæ ac dudum Aragonum reges, civitatem eadem, seu quamvis, ut prædicitur, Vasconiz partem, ad hæc ingredi patiaris, neve in his præsentia tua copiam facias aut promittas, seu locum sæpe fato certamini deputes, aut dictos tuos in eisdem partibus vicarios sive officiales in his aliquod ministerium exhibere permittas, districtè subjicimus prohibitionis edicto: ac illa omnia & singula, quantumcumque in aliis regio intendimus honori deferre, tibi & eis sub pœna excommunicationis expressibus inhibemus: sub eadem pœna mandantes, ut si aliquid horum est processum, illud studeas cum celeritate qua poteris revocare. Et nihilo minus dilectum filium nostrum, tituli sanctæ Ceciliz presbyterum cardinalem, virum utique grandi scientia præditum, prudentia & morum honestate decorum, quem sue probitatis obtentu grandi affectione prosequimur, cujusque consilium te in his acquiescere rogamus & petimus, ad id inter cætera destinamus, ut tam te, quam prædictos vicarios, & officiales tuos, per se, si facultas adfuerit, vel per suos nuncios vel litteras efficaciter moneat & inducat ad parendum præmissis apostolicis monitionibus, inhibitionibus & mandatis: alioquin per excommunicationis in personas, & interdicit sententias, si opus fuerit, in regnum tuum, & alias tuas ac eorundem vicariorum & officialium terras, apostolica, prout expedire viderit, autoritate compellat: non obstantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis, tibi vel eisdem vicariis, sive officialibus, sub quamcumque verborum forma seu expressione concessis, quod tu vel iidem vicarii & officiales excommunicari vel interdicti non possitis, aut eadem regnum & terras nequeant ecclesiastico interdicto supponi, per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam, seu de verbo ad verbum de privilegiis & indulgentiis hujusmodi, sive obtinentium eadem nominibus, mentionem; & qualibet alia ejusdem sedis indulgentia, cujuscumque formæ vel tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, aut totaliter non insertam, effectus earum quomodolibet impediendi valeat, vel differri.

Datum apud urbem Viteram, Nonis Aprilis, anno tertio.

*** CONCILIVM SALTZBURGENSE,

ANNO
CHRISTE
1281.

In causa ecclesiasticæ disciplinæ, tempore Frederici archiepiscopi habitum anno Domini
MCCCLXXXI. sub Martino papa IV.

Corr. II,

TITVLI CAPITVLORVM.

I. De alienationibus ecclesiarum.

2. De

ANNO
CHRISTI
1181.

2. De dispensatione & praelatorum ratione facienda. A
3. De jejuniis religiosorum.
4. De monachis & regularibus proprietatum.
5. De habitu religiosorum.
6. De disensu religiosorum.
7. De capitulis episcoporum, abbatum, & aliorum praelatorum.
8. De immoderatis sumptibus visitatorum.
9. De monialibus in claustris communem vitam non ducentibus.
10. De pluribus beneficiis curam animarum habentibus.
11. De resistencia plebanorum.
12. De advocatis ecclesiarum.
13. De his qui violentas manus mittunt in clericos.
14. De his qui loca sacra execraverint violenta sanguinis effusione.
15. Contra patronos & iudices, qui bona decedentium clericorum invadunt. B
16. De psalmo, Domine quid multiplicati sunt.
17. De falsariis clericis & laicis quocumque modo.
18. De his qui a laicis instituntur.

HÆC SVNT INSTITVTA VENERABILIS DOMINI FRIDERICI ARCHIEPISCOPI ECCLESIAE SALTZBURGENSIS, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATI, INSTITUTA IN PROVINCIALI CONCILIO SALTZBURGENSI ANNO DOMINI MCCLXXXI.

PRÆFATIO.

CVM instantia nostra quotidiana esse debeat sollicitudo ecclesiarum nobis commissarum, ideo ad laudem & gloriam domini nostri Iesu Christi, qui est omnium bonorum solidum firmamentum, nos Fridericus Dei gratia sanctæ Saltzburgerensis ecclesie archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, Hanno, Vvilielmus, Bruno, * Thimon, Bernhardus, Gerardus, Frisingensis, Ratisponensis, Patavienensis, Brixinenensis, Chimonensis, Decovenensis, Laventinenensis, episcopi Saltzburgeræ in provinciali concilio congregati, infra scriptas constitutiones ex causis rationabilibus solemniter ac communiter edidimus, & promulgatas publice mandamus per eandem provinciam inviolabiliter observari.

CAPITVLA.

I. De alienationibus ecclesiarum.

Quia multi praelati bona ecclesiastica alienant, vendunt vel distrahunt minus iuste, vel etiam locationes longi temporis & novicias faciunt: de eisdem statuimus, ut nihil talium de cætero attentare præsumant, nisi expresse autoritate episcopi, & consensu conventus monasterii accedente, alias locatio & alienatio prorsus sit irrita, & alienaror ab administratione temporalium, & ab ingressu ecclesie tamdiu sit suspensus, donec ecclesiam reddat indemnem. Et ut circa hæc fraus & alienationis materia præcludatur, volumus ut sigillum capituli non apud abbatem, vel apud praelatum, sed apud maturiores & fide digniores tres fratres capituli, reservetur.

II. De dispensatione & praelatorum ratione facienda.

Item, ne etiam res ecclesiasticæ in usus indebitos convertantur, & fidelis dispensatio praelatorum apparentius elucescat: diffinimus, ut de bonis ecclesie semel in anno praelatus cujuslibet conventus ecclesie conventicium, suo de omnibus redditibus & proventibus monasterio plenam faciat rationem, præsentem episcopo, vel ejus nuncio ad hoc specialiter deputato, si episcopus fuerit ad hoc requisitus: & bis vel ter in anno a suis officialibus, monachis & laicis computationem discretam faciat & fidelem: alioquin incidit supradictam.

ANNO
CHRISTI
1181.

* f. poenanti.

III. De jejuniis religiosorum.

Item a festo Martini ab omnibus religiosis usque ad Nativitatem Domini jejunium observetur: & a quinquagesima eisdem præcipimus jejunium in cibis quadragesimalibus inchoare: salvis omnibus jejuniiis aliis suorum regulis institutis.

IV. De monachis & regularibus proprietatum.

Item statuimus, ut monachi vel regulares, nisi a notitia præsentium infra dies quindecim, vel ante, ad manus suorum offerant praelatorum, usque ad restitutionem debitam, ab officio sint suspensi; & nihilominus, si manifesta sit proprietas, carcerali custodiae mancipentur.

V. De habitu religiosorum.

Item ut habitus debitus unicuique, religiosus & religiosus distinguat a sæcularibus, a quibus debent esse vita & moribus separati: volumus etiam, ut quilibet religiosus & religiosus, tam monachi, quam extra monasteria, veste sue religionis utantur, & vestes sæculares nullatenus assumere præsumant.

VI. De discursu religiosorum.

Item inhonestos & indecentes religiosorum discursus amputare volentes, determinamus ut quicumque praelatus monachum fugitivum vel ejectum, ad admonitionem episcopi, rectorum vel visitatorum ordinis, non receperit, extrunc sit a temporalium administratione suspensus, donec recipiat monachum vagabundum: ut inquietos & inobedientes coercere possint per penas in sua regula constitutas, & mancipare carceribus penitus incorrigibiliter obstinatos, ubi magis visum fuerit expedire, quod de consilio ordinarii ad alia sui ordinis claustra destinentur.

ANNO
CHRISTI
1281.

VII. De capitulis episcoporum, abbatum, & aliorum praelatorum.

Corr. pro-
vide

Item, licet felicis recordationis Gregorius papa nonus providere^a statuerit, ut in singulis regnis seu provinciis, praelati ordinis sancti Benedicti de triennio in triennium capitula regularia celebrare deberent, & nos idem statutum in provinciali duxerimus innovandum: quia tamen nullus fructus adhuc est ex praedicto statuto & innovatione, repetit vice decrevimus eadem capitula celebrari; jure tamen ordinariorum per omnia salvo.

VIII. De immoderatis sumptibus visitatorum.

Item, ne monasteria immoderatis visitatorum sumptibus graviter onerentur: statui-
mus, ut quilibet abbas, qui pro tempore visitator fuerit, vel etiam capitulum generale accesserit, octo exactionum numerum non excedat: inferiores vero abbates, pauciores
sunt contenti.

IX. De monialibus in claustris communem vitam non ducentibus.

Item, cum dolore accepimus, quod quaedam moniales in eodem monasterio communiter habitantes, communem vitam non ducunt, nec in eodem comedunt refectorio, sed seorsum per cameras speciales. Volumus igitur ut communiter regularia loca frequentent, & in eodem refectorio communibus cibis utantur. Et quod abbatissa ab adventu Domini usque in octavam Epiphaniae, & a Septuagesima usque in octavam Paschae, in dormitorio dormiat, & in refectorio comedat cum eisdem.

X. De pluribus beneficiis curam animarum habentibus.

Item, cum in nostro provinciali concilio proxime celebrato clericis plura beneficia curam animarum^a habentibus duxerimus injungendum, ut infra certum tetminus & tempus, dispensationis suae fidem nobis facerent, ut ultimo eis remanente beneficio juxta Lateranense^a concilium prioribus essent ipso jure privati: ex superabundanti expectantes expectavimus usque modo: Quare volumus districte praecipientes, ut durante tempore praesentis nostri concilii litteras suae dispensationis nobis exhibeant: alioquin quod prius contra tales beneficia statutum est, efficaciter exequemur, hujusmodi beneficia, tamquam de jure vacantia, personis idoneis conferendo.

Concil. general. Tom. XI.

XI. De residentia plebanorum.

Item licet rectoribus ecclesiarum qui a residentia excusantur, mandaverimus in proximo concilio, quatenus personas idoneas ordinarent in ecclesiis suis in perpetuos vicarios institui ac locari, trimestri tempore ad hoc exequendum indulto: tamen quia in hoc exhibuerunt se aliqui negligentes, nos institutionem hujusmodi vicariorum, seu locationem ecclesiarum, simul & moderamen praebendarum, praecise ad nostram providentiam revocamus, sublata eis omni circa provisionem hujusmodi potestate: ut sic puniantur, ex eo in quo delinquere praesumpserunt.

XII. De advocatis ecclesiarum.

Item, sub velamento advocacionis nonnunquam gravantur monasteria, conventualium, parochialium, & aliarum ecclesiarum libertas & immunitas perturbantur: decrevimus, ut omnes qui occasione hujusmodi, aliquod jus sibi vendicant in ecclesiis, nisi de jure suo ordinatum loci contractum^a fecerint, ante festum sancti Ioannis Baptistae, quem eis ad hoc terminum preceptorium assignamus; extunc super hoc de cetero nullatenus audiantur; & clericus, qui se non opposuit taliter usurpanti, poenam sustineat nuper in Lugdunensi^a concilio statutam.

XIII. De his qui violentas manus mittunt in clericos.

Item, cum hi qui violentas manus mittunt in clericos, incidant ipso facto in canonem legitime promulgatum: districte praecipimus, ut in parochia, in qua tale delictum commissum fuerit, vel talis malefactor domicilium habuerit, rectores illarum ecclesiarum ipsum excommunicatum devitent, & denuncient singulis diebus Dominicis & festivis; ut sic rubore perfusus, ad matrem ecclesiam citius revertatur. Illos veto clericos, qui vel alios nominatim excommunicatos, vel interdictos, ad Divina vel ecclesiasticam sepulturam scienter receperint, ab omni officio ecclesiastico suspensos decernimus remanere: utpote qui sua temeritate nituntur frangere nervum ecclesiasticae disciplinae. Et eum^a qui in praedictam denunciationem, postquam sibi per ordinarium fuerit demandatum, negligens fuerit aut remissus, per quindecim dies ab ingressu ecclesiae, & ab officio sit suspensus, & culpam reiteratam poenae reiterario subsequatur. Monemus etiam religiosos quoslibet, ut circa praedictum statutum, ordinationem^a recolenda memoriae domini Guidonis curent inviolabiliter observare.

Dddd XIV.

ANNO
CHRISTI
1281.

Manuscriptus habet, cumultas. Emendavit Binus, qui vocem illam relinquere debuisse, barbaram quidem, at minus politis saculis receptissimam.

^a f. certum fcc.

c. 22.

^a Later. iv. c. 29.

^a Concil. Vienn. ann. 1267. c. 42.

ANNO
CHRISTI
1281.

XIV. De his qui loca sacra execraverint
Violenta sanguinis effusione.

Item statuimus, ut quicumque violenta sanguinis effusione cœmeterium vel ecclesiam execraverit, ad expensas pro reconciliatione impendendas, execrationibus huiusmodi teneatur. Si solvendo fuerit rebellis, per censuram ecclesiasticam a rectore loci, auctoritate huius concilii ardeatur: si vero solvendo non fuerit, alias pro ipsius dicecesani arbitrio puniatur.

Hæc vœcula in manu scripto desiderabatur, ait Binus, qui primus edidit.

XV. Contra patronos & iudices, qui bona decedentium clericorum inuadunt.

Item statutum bonæ memoriæ Guidonis contra patronos & iudices & præcones editum, qui bona invadunt decedentium clericorum, pro necessitate temporis aggravantes: statuimus, ut raptotes rerum huiusmodi vacantium ecclesiarum ipso iure excommunicationem incurrant: & in locis, ad quæ eadem bona violententer ablata, deducta illa cœ fuerint, postquam hoc ecclesiarum rectoribus innotuerit, cessetur tamdiu a Divinis; donec subtepta eadem, successoribus defuncti reddantur, & in loca pristina reportentur, & alias satisfactio competens subsequatur. Et hoc statutum non solum ad futura, sed ad præterita extendatur.

f. deducta Allico.

XVI. De psalmo, Domine quid multiplicari.

Item reminiscens Moyse servi Domini, qui hostes populi sui non ferro pugnando, sed prece orando dejecit: statuimus, ut per præsentis anni decursum: statuimus, ut per præsentis anni decursum, in instanti adventu Domini inchoandum, in singulis cathedralibus, conventualibus & parochialibus ecclesiis, psalmus, Domine quid multiplicari, cum oratione Dominica, & versu, Fiat pax in virtute tua, Esto nobis turris fortitudinis, & collecta, Deus, a quo sancta desideria, clerus, provolutis in terram genibus, & erectis in cælum cordibus, in Missa post tertium Agnus Dei quotidie semel dicat: quatenus Dominus noster Iesus Christus, rex pacificus, sedatis tribulationibus, & ecclesiarum persecutoribus & invaloribus humiliatis, pacem in populo suo multiplicatis interessoribus largiatur.

psal. 3.

XVII. De falsariis clericis & laicis quocumque modo.

Item ad falsariorum malitiam reprimendam diffinimus, ut qui clerici vel laici sigilla vel literas principum vel prælatorum falsare, vel falsis scienter uti præsumunt, aut etiam falsam monetam cudere, vel quodcumque æs seu metallum adulterine fabricare, aut his omnibus vel similibus uti scienter præsumpserint, ipso facto sen-

sententiam excommunicationis incurrant. Clericis nihilo minus, si de hoc convicti fuerint, carcere episcopali mancipandis: laicis autem seculari iudicio condemnandis.

ANNO
CHRISTI
1281.

XVIII. De his qui a laicis instituuntur.

Item constitutio concilii proxime celebrati, quæ clericis de manibus laicorum, antequam per ordinarios instituuntur, ecclesias recipientibus, penas ingerit & infligit, in eo, quod experientia deesse docuit, supplere volentes: statuimus, ut quicumque clericus contra processus penas, & ordinationes ordinarii, contra eum habens defensionem præsidio laicorum, illaque ausus fuerit uti, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Verum cum parum sit jura condere, nisi sint qui eadem tueantur, præcipimus, quatenus salutaria nostra monita, ut moribus utentium approbentur, in quatuor temporibus anni, in singulis cathedralibus & conventualibus ecclesiis recitentur. Rectores vero ecclesiarum ipsa scripta habeant, & per singulas synodos ab archidiacono de earum rerum observantia interrogari præcipimus, & inquiri, & nihilo minus sine delectu personarum præviemus in obedientiam, qui nostratum sanctorum inventi fuerint contemptores.

** CONCILIVM LAMBETETHENSE,

ANNO
CHRISTI
1281.

A Cantuariensis provincie antistibus celebratum anno Dom. MCCLXXXI.

Anno gratie MCCLXXXI, ait VV alsinghamus, qui est annus regis Eduardi, a conquestu primi, octavus: frater Ioan. Peckhã Cantuariensis archiepiscopus, ne nihil fecisse videretur, convocavit concilium apud Lambeth, in quo constitutiones Othonis & Othoboni, quondam legatorum in Anglia, innovans, iussit eas ab omnibus custodi.

Constitutiones fratris Ioannis de Peckham, quondam archiepiscopi Cantuariensis, editæ apud Lambeth, anno Dom. MCCLXXXI. & regis Eduardi primi, IX.

TITVLI CAPITVM.

1. De sacramento Eucharistie.
2. De annalibus celebrandis, & anniversariis.
3. De baptismo, & ejus effectu.
4. De sacramento Confirmationis.
5. Ne simul & semel quumque ordines conferantur.
6. De Confessione.
7. De eodem.
8. De Penitentia.
9. De uno confessore in quolibet decanatu faciendo.
10. De informatione simplicium.
11. De hospitalitate tuenda.
12. De certificationibus faciendis.
13. De falsis procuratoris non signandis.
14. Ne fiant clandestina inquisitiones.
15. De firmis.
16. De religiosis.

17. De corruptioribus monialium.
18. Item in eodem.
19. Item in eodem.
20. De apostatis.
21. Ne religiosi, executores testamentorum fiant.
22. De habitibus clericali.
23. De filiis presbyterorum.
24. De institutionibus.
25. De clericis plura beneficia occupantibus.
26. De advocatis.
27. De suffragiis pro archiepiscopis & episcopis habendis.

PRÆFATIO.

AB exordio nascentis ecclesiæ Christianæ, orthodoxi patres, retroactis temporibus, errorum laqueis, morum corruptionibus, adversitatum molestiis, conciliorum tractatibus obviarunt. In eis siquidem sapientes se mutuo exacuunt, & congregati, sancti viri, Christi domini sensum & consilium facilliter impetrarunt, qui se spondet talibus sui nominis honorem zelantibus medium affuturum. Sanctorum patrum igitur vestigiis inhærentes, iurisque autoritate compulsi, ac necessitate multiplici ecclesiæ perurgente: nos frater Ioannes, permissione Divina, Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, cupientes præsentibus incommodis obviare, sperantesque, Christi patrocinante gratia, ad hoc nos posse proficere, cum fratrum ac coepiscoporum nostrorum, ac cæterorum provinciæ nostræ prælatorum assistentia efficaci, de prudentum virorum consilio, hoc sacrum concilium mandavimus convocari. Intendentes, prævia Spiritus sancti gratia, opere & consilio, transgressores canonum corrigere; quædam etiam olim salubriter edita, non tamen satis motibus utentium comprobata, recentia stabilire; & contra novellas quasdam tergiversationes, quas in furno sulphureo non cessat abyssi puteus exhalare, novis quibusdam remediis occurrere, ut valemus, in quo obrectatorum dentes minime formidamus. Quoniam, etsi res Divinæ tanquam perfectissimæ in certis consistant finibus, humani tamen juris conditionem in infinitum currere cogit necessitas manifesta. Contemptum autem canonum immane esse piaculum, utriusque docet pagina testamenti. Decretis enim apostolicis, & conciliorum diffinitionibus obstantes, a sanctæ matris ecclesiæ meritis sunt præcisi: utpote quos romphæa Moisaica plectit sententia capitali; & sapientia incarnata illos, qui ecclesiam non audiunt, ethnicis & publicanis similes esse decrevit, ac contemptum autoritatis apostolicæ in contemptum patris omnium redundare. Quippe quos legum suarum Petrus ligat vinculis, in summi & cælestis

Concil. general. Tom. XI.

A imperatoris palatio sunt ligati. Contra tamen quosdam frivole de Christiani nominis titulo glorientes; tam clericos quam laicos, quotidianis angustiis experimur jugum abjicere, & apostolicas sanctiones arrogantia diabolica conculcare, illius gloriosi martyris Thomæ patriarchæ nostri immemores, qui se pro hujusmodi iuribus defendendis murum opposuit pro ipsis, primum sustinens exilium, & postea passionem. Latrancenſis igitur concilii autoritate præmoniti, faciemus canonicas regulas revocari. Et quia Lugdunense concilium ultimo celebratum, eo enormius, quo recentius infringitur: ne quis possit se in temeritate hujusmodi per ignorantiam excusare; ipsum volumus in principio recenseri, non solum ut omnibus innotescat, verum etiam, ut si quid in ipso videatur intolerabile istius regionis consuetudini, quæ in multis ab omnibus aliis est distincta, circa illud; temperamentum apostolicæ clementiæ humiliter implorctur. Quoniam, sacro testante eloquio, *melior est obedientia quam* 1. Reg. 17 *victimæ*: & quia peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Hanc enim inobedientiam credimus esse causam mutationis utriusque parentis ecclesiæ Anglicanæ. Secundo, constitutiones sanctæ memoriæ domini Othoboni eo legi faciemus reverentius, quo ipse in eisdem statutis suis hoc mandavit fieri hujusmodi per singulos annos ab archiepiscopis, episcopis, in synodis suis, de verbo ad verbum, postea ad honorem apostolicum sub imatus. Tertio, vero recitari volumus concilium de Lambeth, quod, sanctæ memoriæ, prædecessor noster Bonifacius cum fratribus & coepiscopis sui temporis noscitur salubriter edidisse: ut circa ipsum quod dicitur fuisse appellatione suspensum, qualiter procedi debeat videatur. Ultimo vero adjicimus quæ nobis videntur necessario ordinanda.

CAPITVLA.

I. De sacramento Eucharistiæ.

Altissimus de terra assumpti corporis creavit humani generis medicinam in septem vasculis repositam, quæ ecclesiæ septem sacramenta: quæ a plebisque nec cum condignâ tractari reverentia, nec cum debita diligentia dispensari, fide didicimus oculata. In his igitur præsens correctio finiat exordium, & præcipue circa corporis & sanguinis Domini sacramentum, quod est sacrum & sacrificium sacramentum, sanctificans manducantes, & sacrificium oblatione sua universis tam vivis quam defunctis proficiens, pro quorum suffragiis immolatur. Multos igitur esse numero, & paucos merito, Dñi sacerdotes, quotidianū f per quot scind. scindalū experimur: inter quorum damnabiles acedias, hæc plangimus præcipue, quod ad hoc ipsum Eucharistiæ

Dddd ij sacra-

ANNO
CHRISTI
1281.

sacramentum se irreverentes exhibent supra modum, A
quod ex ecclesiasticis * linguis conficiunt, cōtemptibi-
liter custodiunt, & reponunt, & ipsum tanto tempore
negligunt inmutatum, donec corruptantur species
continentes, ut saltem autor, qui infinito amore se in
viaticum dedit ecclesie, pro tante irreverentie inju-
ria offendatur. In cujus remedium discriminis, statui-
mus, ut quilibet sacerdos, quem canonica necessitas
non exulat, consecratur omni parochiali fiat taberna-
culum cum clausura, decens & honestum, secundum
magnitudinem & ecclesie facultates, in quo ipsum
corpus Domini in pyxide pulcherrima & lineis tegu-
mentis, sed nullatenus in loculo, propter comminutionis
devitandum periculum, collocetur: quod in
omni Dominica præcipimus renovari. In elevatione
vero ipsius corporis Domini pulsentur campanæ in
uno latere, ut populares, quibus celebrationi Missarum
non vacat quotidie interesse, ubicunque fuerint, seu
in agris, seu in domibus, flectant genua, indulgentias
concessas a pluribus episcopis habituri. Sacerdotes
autem in custodia Eucharistie negligentes puniri
præcipimus, secundum regulas concilii generalis, cap. *statuimus*, & gravius, si negligentia perseveret.
Circa deportationem vero Eucharistie ad ægros, ser-
vetur honestas, alias & alibi constituta. Attendant in-
super sacerdotes, quod cum cōmunionem sacram porri-
gunt simplicibus, Paschali tempore vel alio, solite
eos instruant sub panis specie simul eis dari corpus &
sanguinē Domini, immo Christum integrum, vivum, &
verum, qui totus est sub specie sacramenti. Doceat
etiam eos, illud quod ipsis eisdem temporibus in calice
propinatur, sacram non esse, sed vinum purū eis hau-
riendum, traditum ut facilius sacram corpus glutiant,
quod perciperunt. Solis enim celebrantibus, sangui-
nem sub specie vini consecrati sumere, in hujusmodi
minoribus ecclesiis est concessum. Instruant etiam
eosdem, sumptum ore sacramentum non nimis denti-
bus comminere, sed tritum modice sorbere perfecte,
ne particula aliqua eveniat in dentium interstitiis, vel
alibi remaneat. Parochiales insuper sacerdotes ca-
veant diligenter, ne alicui dent corpus Domini, nisi
prius constiter eis, ipsum fuisse cōfessum, testimonio vel
iudicio fide digno, & huius certificationis onus ipsi
suscepturo imponimus sacramentum, qui habet ea
quæ salutis suæ sunt necessaria procurare. Nullus ergo
sacram cōmunionem præbeat parochiano alterius
sacerdotis, sine ipsius licentia manifesta: quam ordina-
tionem non intendimus ad peregrinantes extendere,
ut nec necessitatis casu derogare.

II. De annualibus celebrandis, & anniversariis.

Sacerdotes insuper caveant universi, ne Missarum
peculiarium seu familiarium se celebrationi obligent,
quo minus valeant canonico officio commissam sibi
ecclesiam officiare, ut tenentur. Nec præsumat ali-
quis annualia celebranda suscipere, nisi pro defuncto
celebret quotidie, vel procuret specialiter celebrari.
Nullus insuper plura recipiat annualia celebranda, quam
habet socios celebrantes: illo casu excepto, in quo pro-
curans suffragia fieri pro defuncto consensit expresse,
defuncti memoriam alibi vel aliis copulari. Nec credat
celebrans se dicendo Missam unam, posse satisfacere
pro duobus, pro quo utroque promissit specialiter
& in solidum celebrare. Licet enim dicat de consecr.
dist. v. c. *non mediocriter*, capitulam, quod licet
minus accipitur, cum Missa una pro cunctis dicitur,
quasi pro unoquoque eorum una diceretur: loquitur
tamen de iis Missis, quæ anxio corde dicuntur. Absit
enim hec a quoquam catholico credatur, tantum in-
tentione prodesse Missam unam devote celebratam

mille hominibus, pro quibus forsitan dicitur, quantum
si mille Missæ pro eis devotione simili canerentur. Li-
cet ipsum sacrificium, quod est Christus, sit infinite
virtutis, non tamen in sacrificio suæ immensitatis
summam plenitudinem operatur: alioquin, pro uno
mortuo nunquā oporteret nisi unā Missam dicere. O-
peratur enim in hujusmodi mysterii distributione, cer-
tasque plenitudinis, quam ipse eisdem lege infallibili ali-
gavit. Illos autem, qui pro annualibus seu anniversariis
celebrandis stipendia receperunt, nec ex certa malitia
vel acedia satisfaciunt, ut tenentur, monemus, ut o-
missa suppleant, & ad plenum satisfaciunt in futurum.
Et quodocunque id fecerint, fructus taliter percepto-
rum pro annualibus eorum qui eis talia contulerint,
erogent pauperibus: aut si utrumque istorum sponte
neglexerint, sicut fraudatores fidelium ab ordinariis
suis aspere corrigantur.

III. De Baptismo & eius effectu.

Circa sacrum baptismum quosdam reperimus deli-
quisse. Cum enim perichritantibus parvulis, pro neces-
sitate inevitabili articulo, quibuscumque laicis vel
mulieribus sit concessum in casibus hujusmodi peri-
clitantes taliter baptizare, & hujusmodi baptismum
ad salutem constet sufficere, si forma debita observe-
tur; nec debere baptizatos taliter, iterum baptizari:
quidam tamen stolidi sacerdotes sic baptizatos par-
vulos, non sine sacramenti injuria rebaptizant. Quod
ne de cætero fiat, firmiter inhibemus: sed super sic ba-
ptizatos exorcismi & catechismi * propter reverentiam
ecclesie facientes. Forma autem sacramenti in lingua
vulgari consistit, non solum in significatis, verum etiā
in ordine eorum, quo ipsum sacramentum est Divini-
tus institutum: quo Christus dominus illis verbis &
taliter ordinatis, ut sunt, lingua Latina, regenerativam
contulerit potestatem. Dicitur ergo sic a taliter bap-
tizantibus, *Ich christen the in the faderes nome, &c.* vel aliter
in lingua Latina, secundum patriæ consuetudinē, vel in
Gallico sic; *le baptize rey en noun del peere, &c.* Quod
si sacerdos rationabiliter dubitet, an parvulus bap-
tizatus fuerit in forma debita, tenens modum decreta-
lem cum exorcismo & catechismo dicat; *Si non es bap-
tizatus, ego te baptizo, &c.* Attendant etiam sacer-
dotes, ne Latina nomina, quæ scilicet prolata sonant
Latinam, imponi permittant parvulis baptizatis, lexus
præcipue feminini. Et si fiat contrarium, per consi-
mantes episcopos corrigatur.

IV. De sacramento Confirmationis.

Confirmationis insuper sacramentum multi negli-
gant temerarie, quia delunt forsitan ad talia vigiles hor-
tatores: adeo ut plures, immo innumeri, inveterati
dierū malorum, qui nondum Confirmationis gratiam
receperunt. Cui negligentie damnabili obviantes,
statuimus, ut nullus ad sacramentum corporis & san-
guinis Domini admittatur, extra mortis articulum,
nisi fuerit confirmatus, vel nisi fuerit a receptione
Confirmationis rationabiliter impeditus.

V. Ne simul & semel quinque Ordines conferantur.

Cum, secundum doctores theologi cos, militia cleri-
calis septem maniarum ordinibus, singulorū characte-
ribus in anima consignata, per singulos etiam aug-
mentum recipiens gratiæ, nisi ordinati, si tunc ordinem
suscipiant crimine irretiti: expedit plurimum ipsos or-
dines minime inculcatos, quoniam inculcatio reve-
rentiam minuit, gloria per consequens per irreveren-
tiam repercutitur ab ingratu. Contra dignitatem igitur
tam reverentissimi esse dinoscitur sacramenti, quin-
que simul Ordines, scilicet ordines non sacros cū uno
sacro alicui nisi homini exhiberi, unde in nōnullis aliis
provin-

ANNO
CHRISTI
1281.

LATERAN. IV.

B

C

D

Deest sint

ANNO
CHRISTI
1281.

provincias quatuor minores Ordines non simul facilliter conceduntur, aut conferuntur, ut ascendentes clerici ad Christi mysteria, quasi graduum canticum continentibus, cum probati extiterint in minoribus officiis, gradatim demum procedant ad majora. Quia igitur ex singulis ecclesiis quæ pia, quæ religiosa, quæque honesta sunt tenemur eligere, & ea tanquam fasciculum in angelorum * colligare: præcipimus, ut episcopi in his sequantur canonicas sanctiones. Minores etiam Ordines, quando id potest fieri, bono modo, pro sacramenti reverentia dentur aliquotiens combinat. Et recipientes eos, seu simul, seu sigillatim, in vulgari lingua publice instruantur de distinctione Ordinum, officiorum & characterum, ut de profectu gratiæ, quæ in singulis Ordinibus digne accedentibus augmentetur.

VI. De Confessione.

Sacramentum Penitentia, naufragantium remedium singulare, per quorundam insipientium sacerdotum debito caret fructu: & qui credit a fluctibus emergere, perniciosus in damnationis pelagum demergitur, dum de facto absolvent plurimos, quos de jure absolvere nequeunt, & visificant, ut ait propheta, *propter pugulum hordei & fragmentum panis, animas quæ non videntur, ut pote absolvent de facto, excommunicatos de jure, & præcipue ab Oxoniensi concilio, propter lesionem seu perturbacionem ecclesiasticæ libertatis, vel propter consimilia scelera in eodem concilio simili pena damnata, seu decimas, seu alia jura ecclesiastica detinentes. Quibus obstantes ut seductores animarum, & pulvillos consuetibus sub cubitis reproborum: omnibus cautis provinciæ confessoribus, sub nobis & coepiscopis nostris constitutis, districtius inhibemus, ne de cætero per absolutionis signaculum, quod novimus sine satisfactione debita & speciali commissione archiepiscopi & episcopi tenere, dum sunt in suis sceleribus pertinaces. Existimantes nihil minus hujusmodi, non tam confesores, quam fovearum diaboli conflores, peccare gravissime, cum convincantur saltem tacite eisdem sceleribus consentire, & scelerosos in sua perfidia confortare. Vnde caveant ipsi, ne eodem cum talibus excommunicationis laqueo involvantur.*

Cum insuper nos dudum pluralitatem beneficiorum sacrilege usurpatam cohibere volentes, inhibuerimus sub pœna excommunicationis, ne quis de facto ad tales in suis furtis & sacrilegiis contumaces manus extenderet absolvendos: quidam tamen sacerdotes post Belliar, quamdiu salvatoris contrarium facere præsumpserunt, occidentes animas Christi sanguine redemptas, & enervantes disciplinam ecclesiasticam. Istos igitur, quasi vulpes demolentes vineas Domini veraciter reputantes, sub pristina distinctione iterato præcipimus, quatenus a talibus absolvendis de cætero abstineant, & ad renunciandum beneficiis illicite obtentis vel retentis solliciti inducant: alioquin, sciant se certissime diem * maledictionis fulgere feriendos.

VII. In eodem.

Sunt præterea nonnulli, qui prætextu quorundam privilegiorum generalium a sede apostolica obtentorum, sprete contra intentionem apostolicam autoritate pontificali ipsorum pontificum irrequisito beneplacito & assensu, ingerunt se subditorum eorundem confessionibus audiendis. Quorum præsumptiones volentes reprimere, ut tenemur, prohibemus sub pœna excommunicationis, ne quis de cætero, absque episcopi licentia expressa vel probabiliter præsumpta, confessiones suorum audiat subditorum, nisi in audiendis confessionibus a jurisdictione ordinaria dic-
Concil. general. Tom. XI.

A cæana & metropolitana expresso tenore sui privilegii sic exemptus. Et si qui contrarium fecerint, procedatur contra eos, sicut contra privilegiorum temerarios abusores.

VIII. De Penitentia.

Præterea, cum juxta sacros canones peccata graviora ut incestus, & similia, quæ vulgatissima suo scandalo totam commovent civitatem, sint solemniter penitentia castiganda: quorundam tamen negligentia id agente, hujusmodi penitentia videtur quasi in oblivionem tradita, & crevisse per consequens audacia hujusmodi horrenda facinora & flagitia perpetrandi. Quocirca præcipimus, ut hujusmodi Penitentia solemniter de cætero imponatur secundum canonicas sanctiones. Absolutionem autem ab homicidio voluntario, tam publico, quam occulto, solis episcopis, extra necessitatis articulum, reservamus: per quod minorum intendimus refrænare audaciam, & non majorum reverentiam in aliquo derogare.

IX. De uno confessore in quolibet decanatu faciend.

Licet a sanctis patribus jam pridem fuerit ordinatum, ut in quolibet decanatu unus sit rector, aut vicarius, litteraturæ sufficientis illustratus, gratiæ famæque laudabilis assignatus, ad confessionem rectorum, vicariorum, aliorumque sacerdotum, ac ministrorum ecclesiæ audiendam, in jungendasque penitentias, ut sit mare fuisse in templi introitu, juxta templi typica sacramenta: hoc tamen hæcenus non fuit cleri moribus approbatum non sine multis Dei injuriis, ac celebrationibus * quæ extractionibus potius dicebantur. Ordinationem igitur prædictam a disuetudine revocantes, præcipimus, ut ipsa de cætero in violabiliter observetur. Ex hoc minime inhibere intendimus quin possint, si voluerint, ad alios communes penitentiariorum, dum tamen confet per sacramentum penitentia, convolare.

X. De informatione simplicium.

Ignorantia sacerdotum populum præcipit in foveam erroris: & clericorum stulticia vel ruditas, qui distinctione canonica filios fidelium instruere jubentur, magis aliquando ad errorem profiunt quam doctrinam. Quidam etiam cæteris prædicantes non semper loca visitant, quæ magis constat mentis lumine indigere: testante Propheta, quod *parvuli poterunt Thron. 4: panem, nec erant qui frangerent: & alio clamante: Quia Isa. 41. egeni & pauperes quarunt aquas, lingua eorum siti aruit.* In quorum remedium discriminum statuendo præcipimus, ut quilibet sacerdos plebi præsidens, quater in anno, hoc est, semel in qualibet quarta anni, die uno solemniter vel pluribus, per se, vel per alium, exponat populo vulgariter, absque cujuslibet subtilitatis textura phantastica, quatuordecim fidei articulos, decem mandata decalogi, præcepta evangelii, duo scilicet geminæ caritatis, septem opera misericordiæ, septem peccata capitalia cum sua progenie, septem virtutes principales, ac septem gratiæ sacramenta. Et ne quis a prædictis per ignorantiam se excuset, quæ tamen omnes ministri ecclesiæ scire tenentur: ea perstringimus summaria brevitate.

Sciendum igitur septem esse fidei articulos pertinentes ad mysterium Trinitatis: quorum quatuor pertinent ad Divinitatis intrinsicam, tres vero ad effectus. Primus est unitas Divinae essentia in trium personarum indivisibili Trinitate, iuxta illud, *Credo in unum Deum.* Secundus est credere patrem ingenitum
D d d d iij esse

ANNO
CHRISTI
1281.

* Corr. insipientiam

* Eccl. 13.

* Mendosus locus.

* f. in die maled. fulgere fer.

ANNO
CHRISTI
1281.

esse Deum. Tertius est, credere Filium genitum esse Deum. Quartus est, credere Spiritum sanctum, nec genitum nec ingentum esse Deum, sed a Patre & Filio pariter procedentem. Quintus est, creatio cæli & terræ: hoc est, omnis visibilis & invisibilis creaturæ, a tota indivisibiliter Trinitate. Sextus est sanctificatio ecclesie per Spiritum sanctum, & gratiæ sacramenta, & cætera omnia quæ communicat ecclesia Christiana. In quo intelligitur, quod ecclesia cum suis sacramentis & legibus, per Spiritum sanctum omni homini quantumcumque peccatori sufficit ad salutem: & extra ecclesiam non est salus. Septimus est confirmatio ecclesie per gloriam æternam, in anima & carne veraciter suscitanda, & per oppositum intelligitur damnatio reproborum.

Item alii septem articuli pertinent ad Christi humanitatem. Primus est Incarnatio, seu vera carnis assumptio ex sola per Spiritum sanctum virgine gloriosa. Secundus est vera incarnati Dei nativitas ex virgine incorrupta. Tertius est veri Dei Christi passio & mors in cruce, sub tyrannide Pilati. Quartus est descensio Christi Dei ad inferos in anima, quiescente corpore in sepulchro, ad spoliacionem Tartari. Quintus est vera Dei Christi resurrectio. Sextus vera eius ad cælos ascensio. Septimus est eius venturi ad iudicium certissima expectatio.

Item, decem mandatorum veteris testamenti, tria ordinantur ad Deum, quæ dicuntur mandata primæ tabulæ: septem vero ad proximum, & dicuntur mandata secundæ tabulæ. In primo prohibetur omnis idololatria, cum dicitur: *Non habebis Deos alienos coram te*. In quo implicite prohibentur omnia sortilegia & omnes incantationes, cum superstitionibus characterum & huiusmodi figmentorum. In secundo, cum dicitur: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*: prohibetur principaliter hæresis universa, & secundario omnis blasphemia & irreverens Dei nominatio, præcipue in perjurio. In tertio mandato dicitur: *Memento, ut sabbatum serves*: præcipitur cultus religionis Christianæ, ad quem differenter clerici & laici obligantur. Vnde sciendum est, quod obligatio ad feriandum in sabbato legali, secundum formam veteris testamenti, expiravit omnino cum cæteris in lege ceremoniis, & successit in novo testamento modus vacandi cultui Divino diebus Dominicis, & cæteris diebus solemnibus: quibus diebus modus vacandi non est sumendus a superstitione Iudaica, sed a canonicis institutis. Primum quidem mandatum secundæ tabulæ: *Honora patrem & matrem*. In quo explicite præcipitur temporaliter & spiritualiter parentes honorare: implicite vero & secundario omnis homo, pro sui gradus merito, ex eodem mandato intelligitur honorandus. In hoc autem mandato intelliguntur non solum pater & mater carnaliter: verum etiam spiritualiter, ut pater sit prælatus ecclesie mediatus vel immediatus: mater autem ecclesia, cujus sint filii catholici universi. Secundum est: *Non occides*. In quo explicite inhibetur illicita personæ interemptio, consensu, opere, verbo, & favore: implicite hic omnis injusta personæ læsio inhibetur. Vnde spiritualiter occidunt, qui non rescium indigentes: civiliter occidunt, qui detrahunt, vel qui innocentes opprimunt & confundunt. Tertium mandatum: *Non moechaberis*. In quo explicite inhibetur adulterium, implicite vero fornicatio, quæ explicite prohibetur Deuter. xxiii. ubi dicitur: *Non mereris de filiabus Israel neque scortator*. Inhibetur etiam in eodem mandato omnis conjunctio viri & mulieris, quam bona matrimonii non excusant: omnis etiam voluntaria pullutio, quocumque modo aliter studiose procurata. Quartum mandatum est: *Non furum facies*. In quo ex-

plicite prohibetur clandestina rei alienæ, invito domino: implicite vero omnis injuriosa seu per fraudem, seu per usuram, seu per violentiam, seu per metum, seu usurpatio alienæ. Quintum mandatum est: *Non loquaris contra proximum tuum falsum testimoniū*. In quo explicite prohibetur falsa testificatio ad nocendum: implicite vero falsa testificatio ad indignum contra merita promovendum. In hoc etiam mandato omne mendacium, licet perniciosum, condemnatur. Sextum mandatum: *Non concupisces rem proximi tui*, supple, ex injuria. In quo mandato implicite inhibetur cupiditas possessionis immobilis, catholici præcipue ejusdemque. Septimum mandatum est: *Non desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia que illius sunt*. In quibus omnibus cupiditas possessionis alienæ quantum ad res mobiles condemnatur.

His autem decem mandatis duo superaddit evangelium; dilectionem Dei scilicet & proximi. Deum diligit, qui ex amore, non ex timore principaliter custodit. Proximum autem debet diligere sicut seipsum: ubi hæc conditio, sicut, non dicit æqualitatem, sed conformitatem; ut videlicet diligas proximum tuum ad quod te ipsum: hoc est, ad bonum, non ad malum; & quomodo te ipsum; hoc est spiritualiter, non carnaliter, secundum quod carnalitas dicit vitium. Item, quantumcumque te ipsum hoc est in prosperitate & ad veritate, sanitate & infirmitate. Item, quantumcumque te ipsum respectu temporalium, pro tanto ut plus diligas omnem hominem & singulum, quam omnem affluentiam temporalium. Item, sicut te ipsum, pro tanto, ut plus diligas proximi tui animam, seu animæ salutem æternam, quam tuam vitam temporalem; sicut animæ tuæ vitam debes vitæ præponere carnis tuæ. Item, qualiter te ipsum, ut videlicet omni alii in necessitate subvenias, sicut tibi velles in necessitate subveniri. Et hæc omnia intelliguntur, cum dicitur, *Diligas proximum tuum*, &c.

Septem sunt opera misericordiarum, quæ ex Matthæi evangelio patefunt: videlicet, famelicum pascere, potare sitibundum, hospitio recipere peregrinum, vestire nudum, visitare infirmum, consolari carceri mancipatum. Septimum ex Tobia tollitur, scilicet sepelire corpora mortuorum.

Septem exceptiones verum matrimonium impediunt, ne effectum debitum sortiatur, vel in quibuscunque causis, ut contra justitiam processus ecclesie diutius suspendatur.

Item, excommunicantur omnes illi, qui gratia laici vel favoris malitiose imponunt crimen alicui, cum apud bonos & graves non fuerit infamatus, ut sic ei indicatur purgatio, vel alio modo gravetur.

Item, excommunicantur omnes, qui vacante ecclesia, malitiose opponunt, vel opponi procurant quaestionem de jure patronatus, ut verum patronum a collatione ipsius ecclesie saltem impediunt illa vice.

Item, excommunicantur omnes illi, qui malitiose continentur exequi mandata regis de excommunicatis capiendis, vel eorum impediunt captivum, seu procurant eorum injustam liberationem contra decreta ecclesiasticæ disciplinæ.

Item, excommunicantur in concilio bonæ memoriæ Othoboni, omnes illi, qui pro impedimento pacis, seu compositione litigantium, quicquam recipiunt, donec ipsum sic receptum restituerint donatori.

Item, excommunicantur per eundem quoniamque de domibus, maneriis, vel grangiis, vel locis archiepiscoporum, episcoporum, vel aliarum personarum ecclesiasticarum, contra ipsorum voluntatē, vel custodū rerum earūdem, aliquid auferunt aut consumunt, vel injuriose contrahunt: quæ sententia ligantur, nec absol-

ANNO
CHRISTI
1281.
Corr. ut
pauo, vel
aliquid se-
mita.Corr. sci-
licetDeesse vi-
deter man-
data

vi possunt, donec de injuria satisfecerint competenter.

Item, excommunicantur ab eodem quicumque abstrahunt violenter reum, ad ecclesiam, vel cimiterium, vel claustrum fugientem, vel qui ei victum prohibent exhiberi, vel qui res alienas in locis ipsis depositas violenter asportant, vel asportari faciunt, vel qui asportationem talem factam nomine suo vel a familiaribus suis, ratam habent, vel qui ad hoc publice vel occulte consilium vel auxilium præbuerint seu assensum.

Item, excommunicati sunt omnes, qui veniunt aut faciunt contra magnam chartam Angliæ, quæ sententia est per sedem apostolicam pluries confirmata.

De hac publicatione inquirant archidiaconi diligenter: & quoties presbyteros inuenerint prædictam moralem instructionem, vel prædictas excommunicationum sententias, statuti temporibus minime populo prædicasse, toties eos arguant a pœna canonica castigandos, & supplere compellant quod temere omiserunt.

XI. De hospitalitate tenenda.

Præterea, cum, sacro testante eloquio, pastores greges sibi creditos pascere teneantur, ac os bovis triturantis non debeat alligari: statuiamus, ut rectores ecclesiarum, qui in ecclesiis suis non faciunt residentiæ corporalem, nec habent vicarios, per œconomos suos hospitalitatis gratiam exhibeant, juxta quod sufficienter ecclesiæ facultates: adeo ut parochianorum pauperum saltem necessitati subueniatur extremæ, & ut qui ibidem transeuntes prædicant verbum Dei, recipiant necessaria corporis alimenta: ne ecclesiæ eorum, inopia violentia, a prædicantibus merito deseratur. *Dignus est operarius cibum suum*: nec quisquam tenetur propriis militare.

XII. De certificationibus faciendis.

Quidam ruralium decanorum, in citationibus faciendis contra communem juris ordinem, de Luciferiana verſutia merito diffamantur: qui videlicet certificatione subdolum vendunt, pro pecunia, filiis falsitatis, nulla citatione ad notitiam citati ante certificationem hujusmodi, vel post eam, aliquatenus veniente: unde frequenter venit ut innocens damnetur. In cuius nequitie remedium statuiamus, ut nulli concedatur certificarium; nisi die solemnium, inter Missarum solemnium, in ecclesia ubi citatus fovet larem, vel amplius conversatur, publice recitatum: hoc adjuncto moderamine, ut citatus sufficientes habeat inducias, ut die & loco sibi præfixis competenter valeat comparere. Quod si casu aliquo tantum tempus arceat, quod dilationi non pateat locus: citatione publice facta coram testibus, detur certificarium in ecclesia vel alio loco publico, coram testibus fidedignis. Ita quod dies citationis & locus in ipso certificariorio exprimanantur, & nulla fiat certificatio ante citationem: quod jurent se fideliter facturos decani.

XIII. De falsis procuratoris non signandis.

Exhorrenda quorundam malitia perpendimus accidisse, quod, aliquo pastore ecclesiastici beneficii in remotis agente, aliquis dolosus ipſius aduersarii, domum ejus vel rem aliam contra inhibitionem diu concupiscens, spiritu satanico se in lucis angelum transfigurans, fingit mendaciter prædictum absentem vocari coram iudice, & se ipſius procuratorem existere, & vocare nomine absentis ad causam ejus in iudicio defendendam. Præterea etiam falsum procuratorem alicui decano vel superiori forſan supplicat in hæc verba: *Quia sigillum meum paucis est agnitum,*

peto ut sigillum autoritatis vestra meo procuratorio apponatur: & sic, data mercede iniquitatis, obtinet quod requirit. Deinde, obtento falso procuratorio, altero se ipſius fingente aduersariū mendaciter, litem ingreditur, & in hac fraude procedens, possessione nanciscitur per sententiam, vero Domino, cuius status sic de facto subvertitur, hoc penitus ignorante. Volentes igitur tam detestandis fraudibus obviare, statuiamus: ut nullus decanus seu archidiaconus, vel ejus officialis, seu etiam officialis episcopi, sigillum suum alicui procuratorio apponatur: nisi hoc ab eo petatur publice in iudicio vel extra iudicium, & is, qui procuratorem constituit, quem constet esse verum dominum, præsens corporaliter hoc requirat, ut fraus quolibet excludatur. Quicumque vero decanus, archidiaconus, vel officialis ejus, vel etiam officialis episcopi, & ex certa malitia, contrarium fecerit: per triennium postea ab officio & beneficio sit suspensus. Quicumque etiam advocatus, hujusmodi facinus procuraverit, suspensus sit per triennium ab officio advocacionis, & inhabilis ad beneficium ecclesiasticum obtinendum. Quod si sit uxoratus aut bigamus, excommunicationi subiaceat ipſo facto: eo quod per talem procuratorem actum fuerit vel procuratum, modis omnibus pro infecto penitus reputato. Procurator etiam ipſe, totius falsitatis inceptor, ab omni actu legitimo perpetuo repellatur: & ii qui nihilo minus super hoc convinci valeant, parti læsæ ad interese & restituendum omnia damna teneantur.

XIV. Ne fiant clandestina inquisitiones.

Per provinciam nostram frequenter perpendimus, multos ecclesiasticorum beneficiorum possessores suis beneficiis fraude diabolica spoliari. Dum enim nonnulli infernalis ignis facibus agitati, in ipsorum beneficia oculos ambitionis insigunt: procurant se per patronos præsentari ad eadem, impetrantes clandestinas inquisitiones fieri per decanos & alios, & possessionem hujusmodi beneficiorum hujusmodi, justis eorumdem possessoribus hoc penitus ignorantibus. Unde contigit de petitore perfido fieri possessorem, & de possessore vero fieri actorem, omni iustitia reclamante. Nos autem cupientes a provincia nostra tantam nequitiam funditus extirpare: statuiamus, & perpetuo ordinamus, ut nullus decanus, seu quivis prælatus alius, exceptis personis episcoporum, quorum hac ordinatione autoritas non arctatur, inquisitionem faciat de præsentationi hujusmodi negotio, nisi in pleno loci capitulo, eo, cui possessio ecclesiæ incumbit, vocato legitime, sub tanti temporis spatio, quo possit ibi prudentum virorum consilio prospicere, & defensionis status sui sufficienti remedio providere. Quicumque autem contra hanc ordinationem nostram fuerit attentatum, decernimus penitus non tenere. Ad satisfactionem vero nihilo minus de omni damno, quod idem possessor perpessus fuerit, decanum vel prælatum alium taliter clandestine inquirentes, præsentis sanctionis concilio condemnantes: ambitionum ipsum ab alio beneficio, sic nequiter ambito, excludentes perpetuo, & nihilo minus eundem ab omni obtentu ecclesiastici alterius beneficii per triennium suspendentes.

XV. De firmis.

Vendentes & ementes qui de templo dudum cœpit ejicere, si cœpta penitus perfecisset, non fraudarentur pauperes firmarum contractibus, quibus convertitur in mammonam quod est Christi visceribus infundendum. Huic igitur pesti remedium apponentes, præcipimus firmiter observari, quod circa firmas in Oxoniensi concilio salubriter est provisum: ut videlicet eccle-

ANNO
CHRISTI
1281.

fiæ ad firmam minime tradantur, nisi ex causis necessariis per suos episcopos approbatis. Statuimus insuper, ut nulli tradantur ad firmam nisi personis ecclesiasticis sanctis & honestis, quos locorum episcopi libere valeant coherere: proviso etiam, parochiæ pauperibus de finibus huiusmodi pinguis portio iuri consona, secundum arbitrium episcopi assignetur, sub testimonio quatuor fidelium parochianorum eisdem fideliter eroganda. Et ut ab huiusmodi firmis omnis contractus imaginarius subducatur, quia in personis clericorum falso suppositis, vel sub nomine ballivatus ecclesiæ, ad firmam laicis conceduntur, sacro approbante concilio, ordinamus: ut si quis clericus in tali versutia repertus fuerit, puniatur secundum statutum bonæ memoriæ Othoboni; & gravius, si prælatis visum fuerit expedire.

XVI. De religiosis.

Plures religiosas domos invenimus ordinis sancti Augustini, quæ, eo quod olim quibusdam matricibus ecclesiis ultramarinis adhererant, a quibus modo, immo diurno tempore separatæ noscuntur, occasione quarundam ceremoniarum a dictis matricibus receptarum, per quas discrepant a cæteris eiusdem ordinis domibus in Cantuariensi provincia constitutis, nec conveniunt cum cæteris in capitulo generali singulis triennii, iuxta generale concilium celebrando. Sed quia turpis est pars, quæ non convenit suo toti: statumus, ut de cætero omnes huiusmodi domus, salva sibi ceremoniarum observantia speciali, moneantur per locorum episcopos, ut veniant cum aliis canonicis in capitulo generali, de regimine & reformatione ordinis communiter tractaturi; vel si inter eos, quantum ad substantiam religionis, sit notabilis diversitas, igitur ipsi constituent caputulum generale; alioquin, hoc facere per censuram ecclesiasticam compellantur.

XVII. De corruptoribus monialium.

Tantum invaluit detestandæ lubricitatis enormitas, ut quidam nec legibus nec canonibus deferentes, ad castitatem sanctimonialium custodiendam editis, cum ipsis sacrilegum incestum committere non formident. Cui horrendo flagitio remedium apponere cupientes, omnes tam clericos quam laicos huiusmodi turpitudinis patratores, majoris excommunicationis sententia innodamus, solum episcoporum huiusmodi absolutionem sententiæ reservantes: excepto mortis articulo, in quo absolvi valeant a quolibet sacerdote: ut si convaluerint, piaculum suum huiusmodi teneantur, sub poena prædicti anathematis, infra trium mensium spatium, propriis episcopis confiteri; aut sede ipsa vacante, custodi spiritualitatis aut decano ecclesiæ cathedralis.

XVIII. Item in eodem.

Sanctimoniales plurimæ in vagationis vitio delectatæ. Dinæ vagantis exemplo in consimile corruptionis scandalum, immo longe perniciosius, assidue prolabantur. Cui periculo providentes, magis intendentes earum salutem consulere, quam vanis earundem desiderii complacere: sub poena excommunicationis totaliter ishæbentis, ne qua illarum, etiam cum socia, ne dum sola, apud parentes vel affines, quantumcunque propinquos, ne dum apud extraneos, quantumcunque famæ, vel eminentiæ, vel religionis existant, ultra tres dies naturales, causâ recreationis perendinare, vel pro necessitate vel occasione, ultra sex dies, cessante infirmitate, commorari præsumant: nisi locorum episcopis aliud ex causa necessaria aliquoties videatur; de quo eorum conscientiam

atias in tremendo iudicio oneramus. Hanc autem ordinationem ad illas non extendimus, quæ exterius coguntur mendicare, sibi querere necessaria dum mendicant.

XIX. Item in eodem.

Item, moniales quædam tantum desipiunt, ut curæ sint ætatis legitime, & doli capaces, postquam ultra annum inter moniales monastice vixerint, putant se non esse professas, ac sibi licere redire ad sæculum, pro eo quod benedictionem episcopalem cum solemnitate voti emissi minime receperunt. Nos vero errorem huiusmodi excludentes, præsentis concilii auctoritate declaramus, eas ipso facto professas existere reputandas, postquam ultra annum vitæ sponte in collegio duxerint regulari: adeo ut ad sæculum redire nullatenus permittantur, nihilo minus ab episcopis cum solemnitate debita consecrandas suo tempore vel velandas. Idem etiam, quantum ad professionis vinculum, sentimus de monachis & religiosis aliis quibuscunque, nisi obstat canonicum: & eos, si ultra annum, religionis habitum in monasterio sponte detulerint, & ipso facto ad sæculum redierint, esse sicut apostatas ab ecclesiasticis officiis repellendos, & ad repetenda sua monasteria, secundum juris exigentiam, esse compellendos. De quibus diligens fiat inquisitio per archidiaconum quoniam multos huiusmodi, sub ovino vellere, lupinum animum noverint palliare.

XX. De apostatis.

Præterea, sunt nonnulli, quos apparet per factæ evidentiam sæculum intendere perpetuo relinquere, & per certa indicia in claustris excubiis velle suo toto tempore Domino militare. Qui cum, prævalente in eis carnali desiderio, redeunt ad vomitum, sæculum repetentes inter sidera errantia computandi. Quavis igitur iura manifeste definiunt huiusmodi non posse habitum religionis omnino deserere, quin saltem in religione aliqua perpetuo maneat: luxuriari quidam cum attritæ frontis audacia, apostaticæ infamiam non verentes, postquam absolute se velle sæculum relinquere ostenderunt, relicta Ierosolyma, redeunt in Ægyptum. Quocirca statuimus, ut ordinarii locorum tales cum omni diligentia investigent, & subtractione, tam officii, quam beneficii ecclesiastici, si quod habent, ad statum pristinum vel laxiore regulari cogant pertransire. Quod si sint laici huiusmodi apostatæ: & ipsi ad salutis suæ studia per censuram ecclesiasticam compellantur. Hanc autem ordinationem ad illos non extendimus, cum quibus sedes apostolica aliter ordinavit.

XXI. Ne religiosis, executores testamentorum fiant.

Religiosa sinceritas ab omni seculari implicationis macula est eo salutius observanda, quo devotionis sanctæ simplicitas facibus retardatur, cum in curis extrinsecis mentis oculus distractus, ab unitatis studio præpeditur. Quocirca in concilio Lambethensi salubriter est provisum, ne aliqui religiosi, cuiuscunque professionis, sint executores testamentorum, nisi de ordinariorum licentia & voluntate procedat. Cui statuto adjiciendum duximus, ut nullus religiosus permittatur executor alicujus existere testamenti, nisi sius superior sufficienter caveat pro religiosis huiusmodi, quod exsequenter fideliter & reddent integre rationem de residuis, si quæ fuerint: de damnis, si quæ per ipsos evenerint, loci ordinario absque difficultate qualibet responsurus. Et quia nonnulli religionis habitum deserentes, licet non sint executores, tamen distributores defuncti bonorum efficiuntur temeritate propria vel imprudentia aliena, ex quo magnam provenire vidimus

ANNO
CHRISTI
1281.

leg. archidiaconum

for. solurum

for. at si

for. sollicitus
Corr. factus

vidimus bonorum hujusmodi lesionem. Idem circa hujusmodi distributionem precipimus observari, quod circa executionem superius est provisum, ne aliter se executioni vel distributioni se immisceant, sub pœna anathematis inhibentes. Unde qui sufficenter cavere non poterunt, sciant se tam ab executione, quam a distributione bonorum hujusmodi, præsentis diffinitione concilii perpetuo elongatos.

X X I I. De habitu clericali.

Quamvis nomen religionis vitæ monasticæ loquentium usus appropriet, habet tamen clericalis honestas religiosæ vitæ gradum eximium, si ea custodiat vitæ & habitu, quæ sacri canones decernunt clericis observanda. Sed (proh pudor!) clerici plurimi hujus inclytæ religionis, judiciorum antequam infamiam immutantes, qui gregos gloriæ paternis honoribus prætulerunt, dum verecundantur clericis apparere, militari se contantur apparatu: ut tiliis placeant, quos constat cunctis sapientibus displicere, & fatuos reputari. Et cum corona sit character ecclesiasticæ militiæ, & revelati cordis ac patuli radii cælestibus insignis, ipsi ut veraciter ostendant se hujus characteris titulum erubescere, tena coronas abscondunt, quasi cælestes radios repellentes, & indiciorum infra corâ sua gerentes, erroris velamine obscurata. Statuto igitur ad hæretes domini Othoboni, nihilo minus ordinamus & districte precipimus, ut clericus quilibet in sacris ordinibus constitutus vestem exteriorem gerat dissimilem militaris: utpote anterior & posterior non birram, vel saltem ex forma sui militari vel laicali congrua dissimilem honestate. Et qui fecus facere præsumpserit, quamdiu formæ contrariæ vestem tulerit, ab ingressu ecclesiæ suspendatur. Et prædictus legatus contra portantes infulas, aut tenas coram prælatis aut coram populo publice deferentes: statuit, ut si moniti se minime emendaverint, ipso facto ab officio suspensionem incurrant. In qua si tres menses perstiterint, a beneficio sunt suspensi, a qua suspensione absolvi nequeant, nisi data sexta parte ecclesiasticorum bonorum suorum per manus episcoporum eroganda, nihilo minus penis aliis puniendi juxta arbitrium prælatorum. Nos igitur statum hujusmodi advertentes modice efficacitæ hæcenus extitisse, pro eo quod inferiores prælati hujusmodi clericos monstrosos non audeant monere; propter quod in pœnas a dicto legato statutas videntur pusillanimitatis suæ merito incidisse, & raro episcoporum aspectibus clerici hujusmodi se præsentant: statuis, ut omni monitione cessante, cum clericis ignorantia excuset, prædicti clerici suæ præterviæ merito quotiescunque publice coram populo vel prælatis hujusmodi infulas portaverint, nisi forsitan in itinere, in pœnas omnes incidant supradictas. Caveant omnes illi, de quibus loquitur legatus, qui moniti infularum insolentiam publice detulerint, per prætaxati temporis spatium, ne in suspensionem ab officio & beneficio inciderint merito culpæ suæ. Mandamus etiam in posterum, ut de talibus fiat per decanatus singulos inquisitio specialis, & cujuscunque sint gradus vel excellentiæ, contra eos in forma canonica procedatur.

X X I I I. De filiis presbyterorum.

Cum a jure sit inhibitum, ne absque dispensatione apostolica præficiantur filii presbyterorum aut rectorum in ecclesiis, in quibus patres eorum immediate seu proximo ministrarunt, & constet ipsa beneficia vacare, si contrarium fuerit attentatum: precipimus, ut prælati de ecclesiis sic vacantibus diligenter inquirent, & juxta juris exigentiam de eis differant ordinare, cautius præcavescentes de cætero, ut

Concil. general. Tom. XI.

A clericos ad hujusmodi beneficia nullo modo admittantur, ne contra justitiam in hereditate Crucifixi, per surreptionem, locus pateat successioni.

X X I V. De infuntionibus.

Ex solito cursu causarum multos comperimus conquirentes, quod nonnulli coepiscopi nostri clericos præsentatos ad vacantes ecclesias admittentes, litteras testimoniales eis reculant impendere facti sui: propter quod suboriente inter hujusmodi præsentatos & alios materia quæstionis, subcumbit plerumque veritas falsitati. Nos autem ecclesiasticis regulis adhaerentes, quæ fidem gestorum ex legalibus colligit instrumentis: statuis, ut unusquisque episcopus clerico, quem ad ecclesiam aliquam admittit, litteras patientes de sua admissione concedat: inter alia contententes in quo assistat ordine, & quo titulo ad hujusmodi beneficium admittatur.

X X V. De clericis plura beneficia occupantibus.

Languior prolixior gravat medicum, nec facilliter evellitur plantatio infernalis, quæ in innumeris perditionis filijs est infixæ; nec alicui mortalium legitur esse concessum, similem totam convertere multitudinem impiorum, sacra pagina testante: *Deus (inquit) consumet nationes has in conspectu suo paulatim atque per partes.* Sane ecclesia Anglicana a membris putridis ac falsis clericis ab olim constituit plagas duras, qui pompæ & avaritiæ æstibus inflammati beneficia cum cura, absque dispensatione apostolica, ac contra canones, acervantes, nec veriti sunt hæcenus animas perdere acquisitas languine redemptoris; nec erubuerunt fures existere, & vitam infamem agere tamdiu, donec horrenda morte, ut in multis vidimus. Divinæ severitatis flamma percussis, de medio sunt sublatis. Quoniam plagam paulatim atque per partes sanare cupientes, hujusmodi multiplicationem in futurum salubriter inhibimus, circa adventus nostri principium, sub certa forma rigoris, ne quis audeat extunc hujusmodi pluralitate se involvere ullo modo; præteritam etiam minis salubribus decernentes, quas minas intendimus, autore Deo, effectui mancipare; ut sic, juxta sacra eloquia, radicatum nequitiam valeamus paulatim quidem, dicente Scriptura: *Non poteris eas delere pariter, ne forte multiplicentur contra te bestia terra.* Hujusmodi autem processus nostris conatibus boni fructus ex ordine contulit pietas redemptoris, dum saltem ex prophetica pristina effrenatio beneficia hujusmodi sine scrupulo admittendi quibusdam dedit compunctionis spiritum, ut damnatæ pluralitatis suæ magnam partem absciderint: quibusdam insuper vel ut superfluitatem suam nostræ submissionis discretionis arbitrio moderandam. Quæ submissione noverint universi, hujusmodi excessus nos purgari vitium, cum non possimus cum ipsis in talibus dispensare, licet purgationem hujusmodi quodammodo, quanvis tenuiter, inchoare. Cæteros autem omnes & singulos hujusmodi pluralitatem damnabiliter occupantes, & in suæ adhuc persistentes supercilio arrogantie monemus primo, secundo & tertio, quia cum parata sit eis aborbendis, nisi citius penitentiam egerint, vorago infernalis, mola asinaria deprimente, ulteriori deliberationi nulla potest concedi dilatio, quatenus hujusmodi beneficium libere & absolute infra sex mensium spatium in episcoporum suorum manibus omnino resignent; satisfaciennes nihilo minus, ut eorum status patitur, ecclesiis sic fraudatis: nunquam per se vel per alios clam, vel palam, vere vel imaginarie, aliquid de hujusmodi fructibus illicite receptorum. Salvo nobis jure de illis beneficiis ordinandi, quorum collatio est ad nos per lapsum temporis devoluta: alioquin, extunc

Deest evellere, aut quid simile Deut. 7.22.

Medis fecerens locus.

Deest evellere, aut quid simile Deut. 7.22.

Medis fecerens locus.

Deest evellere, aut quid simile Deut. 7.22.

Medis fecerens locus.

Deest evellere, aut quid simile Deut. 7.22.

Medis fecerens locus.

Deest evellere, aut quid simile Deut. 7.22.

Medis fecerens locus.

Deest evellere, aut quid simile Deut. 7.22.

Medis fecerens locus.

Deest evellere, aut quid simile Deut. 7.22.

Medis fecerens locus.

Deest evellere, aut quid simile Deut. 7.22.

Mendosa hæc, & consequentia.

Corr. non excus.

B

C

D

E

E e e e contra

ANNO CHRISTI 1281

contra ipsos, favente Altissimo, in forma canonica procedemus. Interim autem hac monitione nec nobis, nec fratribus coepiscopis nostris pra'judicare intendimus, quin contra hujusmodi ordinario progressu particulariter procedatur.

XXVI. De advocatis.

Veloces ad audiendum, & tardos ad loquendum existere beatus Iacobus imperat, & a juventute usque ad maturitatis annos edoctum decet ceteris praestare ducatum. In schola siquidem Pythagorae, quinquennale tenebant auditores silentium, priusquam de illa vel de alia gentium sapientia differere sicerentur. Cuius prudentiae disciplinam plurimum advocatorum hujusmodi temporis non sectantur: quin potius post unum librum juris vix auditum, arrogant sibi officium in causis ecclesiasticis publice postulandi. Et quia veritatem juris ignorant, ad fraudes horribiles impeditivas processus judicialis tantummodo se convertunt. Cui pesti remedium apponere cupientes: statuiamus, ut nullus de cetero admittatur advocatio nis officium publice exercere, nisi prius ad minus per triennium audierit cum diligentia jus canonicum & civile. Hujusmodi autem fidem nec condigno * apparet testimonio, nec per facti evidentiam proprio faciant sacramento.

XXVII. De suffragiis pro archiepiscopis & episcopis habendis.

Ingratitudinis vitium plurimum est detestandum, & subditorum praecipue ad praelatos, qui solite per vigilant, tanquam rationem reddiduri pro sibi creditis animalibus. Quocirca statuiamus, ut archiepiscopo vel episcopo decedente, quilibet sacerdos tam religiosus quam saecularis, qui defuncto subditus exstiterit, pro ipso Missam unam dicere teneatur. Fratres etiam & coepiscopi omnes, in congregatione sua sequenti proxima faciant solemne officium simul pro defuncto: singuli nihilo minus in capellis suis condigna suffragia exhibentes, sicut desiderant sibi in casu consimili exhiberi.

Datum apud Lamecheth ultimo die concilii, scilicet, die Veneris sexto Idus Octobris, E. littera Dominicali, anno Dom. MCCLXXXI. Indictione nona, Pontificatus domini Martini papae quarti primo: & anno regni regis illustri domini Eduardi nono, & consecrationis nostrae vicesimo tertio.

LITTERAE IOANNIS ARCHIEPISCOPI Cantuariensis, Edvardo ejus nominis regi Angliae, post conquestum primo, de libertate ecclesiae.

ANNO CHRISTI 1281.

Edita a collectore Anglicano, ex MS. in registro principali archiepiscopi Cantuariensis, nuncupato Peckham.

Excellentissimo principi, ac domino Edvardo, Dei gratia illustri regi Angliae, domino Hybernia, & duci Aquitania, ac ejus consiliarius litteratis, frater Ioannes, permissione Divina, Cantuariensis ecclesiae minister humilis, totius Angliae primas, cum omni reverentia & honore orationes anxii peccatoris.

Avtore Domino praecipuum maiestatem regiam honorare, & ad idem beneficiis innumeris obligamur. Quia tamen oportet Domino magis quam hominibus obedire, ad praevagationem legum illarum, quae Divina autoritate absque omni dubio subsistunt, nulla possumus humana constitutione ligari, nec etiam juramento: quoniam quicquid Divinis beneplacitis adversatur, est illicitum & damnatum. *Ve qui condunt leges iniquas.* Quia igitur ab antiquo tempore, inter reges ac magnates Angliae ex parte

A una, & archiepiscopos & episcopos ac clerum ejusdem regni, ex altera, duravit amara dissensio, pro oppresione ecclesiae, contra decreta summorum pontificum, contra statuta conciliorum, contra sanctiones orthodoxorum patrum, in quibus tribus summa autoritas, summa veritas, summaque sanctitas consistunt: supplicamus regia maiestati, quatenus pro honore Dei, ac animae suae, suorumque salute, ac prosperitate stabili successione suae ab imperatore omnium obtinenda, in cuius redundat injuriam ecclesiae, contra praedicta conculcatio huic periculosa regno, & perniciosa clero discedit, dignetur finem imponere salutarem, cui finis aliter imponi non potest, nisi vos sublimitatem vestram praedictis tribus, scilicet decretis pontificum, statutis conciliorum, & sanctionibus orthodoxorum patrum, iuxta Domini beneplacitum, cum catholicis imperatoribus dignemini inclinare. Ex his enim tribus sunt canones aggregati, & iura coronae vestrae, Christi coronae subponenda, cujus sunt diadema ac sponse suae monilia, universae ecclesiasticae libertates, ipso per prophetam dicente: *Quasi sponsam decoratum coronam, & tanquam sponsam ornatum monilibus suis.* Decretis autem summorum pontificum, auctoritatem dedit omnium Imperator, dicens Petro in evangelio Matthaei: *Quidquid ligaveris super terram, erit ligatum & in caelo.* Ligat siquidem summus pontifex, non vinculis corporalibus, sed spiritualibus, lacris saltem legibus, quibus tenentur universi homines obedire, dicente eodem Domino per Moysen in Deuteronomio: *Qui superbiens, volens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo suo, & decreto iudicis, morietur homo ille.* Ab hac autem obedientia non est altitudo regia absoluta, sed plus quam ceteri laici ea inferiores, eidem obnoxia. Unde subiungitur consequenter: *Postquam sederit rex in solio re- licti sui, describet Deuteronomium sibi legis huius in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Leviicae tribus, legetque illud omnibus diebus vitae suae, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & caeremonias eius, quae in lege praecipita sunt, ut longe ipse regnet, ipse & filius eius.* Tenetur igitur rex ipse ex praeccepto legis expresso, summo pontifici obedire: quod si non fecerit, timere potest rex legis insinuatione, ne regni sui prolongatio minuat. Item Saluator ipse dixit in Lucae evangelio discipulis congregatis: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Quod exponens dicit beatus Dionysius: Hierarchis in his quae agunt hierarchice obediendum est, sicut a Deo motis: ergo nulla obstant consuetudine obediendum est canonicis hierarchice impositis; hoc est sacris arbitriis praelatorum. Sed dicit forsitan ecclesiae inimicus, quod non pertinet ad summum pontificem, iuga hujusmodi legum vel canonum imponere principi saeculari, cujus nos cum universali ecclesia, & omnibus mundi sanctis & sapientibus, ex adverso contrarium affirmamus. Huic autem dissidio si quaeratur qualiter debeat pacis remedium adhiberi: docet Dominus in Deuteronomio ut supra, dicens: *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris, & iudicium intra portas tuas videris verba variari: surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Leviici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore: queresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem; & facies quodcumque dixerint, qui praesunt loco quem elegerit dominus, & docuerint te iuxta legem ejus.* Ergo ad summum pontificem pertinet omnis controversiae terminatio, quae non potest per inferiores iudices quocumque terminari.

Itaque quantae auctoritatis sit ecclesia, in concilio Christi nomine congregata, patet ex evangelio Matthaei, dicente

ANNO CHRISTI 1281.

Deuterom 17.

Matthaei 16.

Luc. 10.

Deuterom 17.

dicente Domino: *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.* Eribidem: *si ecclesiam non audierint, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Qui igitur ecclesie non obediunt, in concilio præcipue congregatæ, hæretici sunt censendi. Item quantæ autoritatis sit, sanctorum patrum sanctissima doctrina, patet testimonio saluatoris dicentis in euangelio Matthæi: *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Idem est ergo sanctorum patrum diffinitionibus resistere, quod spiritus sancti oraculis aduersari.

Hæc attendentes imperatores catholici, leges suas omnes sacris canonibus subdiderunt, ne scismatici vel hæretici putarentur. Cum igitur ad vos, excellentissime domine rex, pertineat pax in clyta imperii: & vos etiam tenemini leges vestras canonibus subijcere, & contrarias abolere. Turpis est pars quæ suo non conuenit universo. Constantinus insuper rex Angliæ, & orbis nihilo minus imperator, uniuersa concessit quæ petimus, & specialiter personas clericorum, a solis prælati ecclesiæ iudicandas esse decrevit. Hoc idem Vyghredus rex Cantie, canones affirmans esse seruandos; fieri concessit: ut patet ex concilio a Brighevaldo archiepiscopo celebrato, anno Domini septingentesimo nonagesimo quarto. Hæc & rex Kanutus de personis ecclesiasticis, in suis scriptis legibus diffiniuit. Sanctus etiam Edvardus in regnum Angliæ sublimandus, prius iuravit se leges Canati regis inuolabiliter seruaturum. Vvillielmus etiam rex, cui sanctus Edvardus regnum contulit, leges ipsius sancti seruandas esse concessit: Vt si quis pacem ecclesiæ infregerit, ab episcopis sit iustitia exercenda, & non a regis iustitiariis, nisi propter episcopi impotentiam vel neglectum. Et plura alia sanctissima sancit: quæ seruata, honori Domini proficerent, & regis merito coram Deo. Ecclesiam etiam hujus iustitiam credimus fuisse in possessione libertatum quas petimus, tribus temporibus regum diuersarum linguarum insulis supradictæ: tempore scilicet regum Britannorum, sicut patet de parte illius ecclesiæ, quæ hæctenus mansit in partibus Vvalliæ, quæ contra libertates hujusmodi non dicitur conculcare. Item tempore regum Anglorum, utpote regum, Chuti, & Ardenuti; & præcipue ac indubitanter tempore sancti Edvardi. Item tempore regis primi Normannorum triumphatoris in clyti, domini Vvillielmi primi, & oppressiones quoque plangimus, credimus fuisse exordium tempore regis Henrici primi, & præcipue regis Henrici patris Henrici junioris, quando noluit articulos gravaminum, per consensum sancti Thomæ archiepiscopi, & cæterorum pontificum Angliæ confirmari. Quibus quia noluit consentire, sustinuit exilium; & hujus occasione postea passionem. Si igitur martyrem non facit pena, sed causa, illiciti & damnabiles sunt articuli, quibus quia assentire noluit, sustinuit agoniam: cuius injuriæ totiens repetuntur, quotiens clerus vel ecclesia contra canones illos opprimunt, quos voluit observari.

Quia igitur, excellentissime domine, ista vobis metu conscientie cogitur scribere, sicut volumus in tremendo iudicio respondere: supplicamus humiliter, quatenus istis nostris exhortationibus auctorem dignemini inclinare, qui & iuramento nostro tenemini, a regno nostro malas consuetudines extirpare; nec iuramento aliquo potestis ad ea quæ repugnant libertati ecclesiasticæ obligari. Et ex abundantia ab omni vos iuramento absolvimus, quod potest conscientiam vestram contra ecclesiam aliquam excitare: & firmiter opinamur, quod vos nec animæ vestræ potestis salubriter prospicere, nec stabilitati regni vestri in posterum providere, nisi exhortati.

Concil. general. Tom. XI.

tionem nostram dignemini exaudire, pro qua tot sancti patres, & penultimus sanctæ memoriæ dominus Bonifacius, illustri generitici nostræ avunculus, tam anxie laborarunt: Ad quod bonitatem cordis vestri, credimus esse proclivem, nisi vos decipiant impij suggestores: quod si fecerint, Altissimo supplicamus, ut eos sic temporaliter seriat, ut ipsorum animæ salvæ fiant. Datum apud Lameche, quarto Nonarum Novembris, anno Domini MCCLXXXI. consecrationis nostræ anno III.

*** QVÆ DEBEANT IN ECCLESIIS
inveniri per rectores, & quæ per parochianos.

Edidit collector Anglicanus, ex M.S. bibl. Cotton.

Statuta fratris Ioannis Peckham Cantuariensis archiepiscopi, ad doctrinam præsentium & memoriam futurorum.

Cum plerumque altercatio inter rectores ecclesiarum in provincia Cantuariensi constitutos, eorumque parochianos, super variis ornamentis, rebusque ecclesiasticis, quæ & quæta & quomodo ad rectores pertineant infra scripta; quæ autem ad eorum parochianos: & sic altercatum plerumque tenes pro doctrina quæ sequitur, ut docti existant parochiani in singulis subsequentibus certiores: sciant, intelligant, & observent taliter universi: quod calix, missale, vestimentum ipsius ecclesiæ principale, videlicet casula, alba munda, amictus, manipulum, zona, cum duabus tuellis, crux processionalis, alia crux minor pro mortuis, feretrum, turibulum, lucerna, cum tintinnabulo, velum Quadragesimale, manuales, vexilla, campanæ, vas ad aquam benedictam, cum sale & pane, osculatorium pacis, cereum paschale, cum candelabro, campanæ in campanili & chorde, fontes cum seruris earundem, reparatio navis ecclesiæ interioris & exterioris, tam in altaribus, quam in imaginibus, fenestraq; vitreæ, cum clausuris carmeteriorum, ad ipsos parochianos pertinent omnia supradicta.

Cætera autem omnia, tam in reparacione cancelli, quam ornamenta hujusmodi, interioris & exterioris, secundum diuersas ordinationes & constitutiones approbatas, debent a locorum rectoribus seu vicariis reparari.

*** CONCILIVM AVENIÖNENSE,
Ab Arelatenfis provinciæ præsulibus celebratum
anno Domini circiter MCCLXXXII.

Ex M.S. eminentiss. cardinalis Chifii.

Concilium domini Bertrandi Amalrici archiepiscopi Arelatenfis.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. Contra iurarios.
2. Vt pro ecclesia preces fiant.
3. Vt bona ecclesiastica non alienentur.
4. Vt sint procuratores, qui citationes ecclesiasticorum coram iudicibus non suis, communibus omnium impensis prosequantur.
5. Vt si teles non contemnant ecclesias suas parochiales.
6. Vt privilegiati sententias prælatorum non violant.
7. Vt in causis ecclesiasticis non adeantur curiæ seculares.
8. Vt colligationes & confratritia non fiant.
9. Vt privilegiati non effugiant sententiam excommunicationis, nisi clarum privilegium ostendant.
10. Ne quis facias testamentum sine suo parochiali presbytero.
11.

Eccc ij PRÆ

ANNO
CHRISTI
1282.

PRÆFATIO.

Bertrandus miseracione Divina sanctæ Arelatenfis ecclesiæ archiepiscopus, ad futuram rei memoriam. Inter pressuras presentis temporis multiplices, atque curas quæ nostro coherent officio servitutis, illa præcipue nos affligit, visceribus nostri cordis infixæ profundius, atque solidius radicata, nostrum incessanter pungens animum suarum aculeis punctio: ut ecclesiæ comprovinciales, ac ministri earum nostro subiecti regimini, sollicitæ provisionis remedio, prout nobis desuper ministratur, a malignorum defendantur incurfibus, cohibeantur injuriæ & violentiæ, ac omnis materia malignandi radicibus extirpetur, & adversis omnibus propulatis in pacis pulchritudine delectentur habitantes in eis, & ut hostium sublata formidine, & tranquillitate serena & serenitate tranquilla, pacis auctori, cujus mancipantur obsequio, eo devotius quo tranquillius, & quo devotius eo acceptius, valeant famulari.

Corr. in

Ex præfatione concilii Bituricensis hinc lineam restituiimus, sine qua bisulcus erat locus.

Libenter itaque assiduos labores amplectimur, quæ quæ nostris impares humeris ad portandû, nocturnis pariter & diurnis insistentes vigilis, nonnunquæ etiam supra vires, ut personis ecclesiasticis infra sortem nobis traditam constitutis, molestationum, iniuriarum crebrarum turbinibus relegatis, Divino fulti præsidio, nostris laboribus pacem, & propria sollicitudine quietem opportune provisionis commercio præparemus. Sane in concilio quod nuper cum prælatis nostræ provinciæ apud Avinionê duximus convocandum, & auctore domino feliciter celebrandum: quædam statuta ad honorem Dei, matris eius reverentiam, apostolicæ eius Trophimi almi nostri patroni, & sancti Stephani protomartyris gloriosi, animarum lucrum, ecclesiarum pacem, & ministrorum ipsorum quietem tranquillam edenda dēcrevimus, de venerabilium fratrum suffraganeorum nostrorum consilio & assensu: quæ brevi stilo, omni curiositate repulsa, sunt inferius annotata.

CAPITVLA.

I. Contra usurarios.

In primis nostræ considerationis oculos dirigentes, ac pleno intuitu clarius inuentes, quod morbis noviter irruentibus opporruna sunt antidota adhibenda: ne totam terram inficere valeant insipientes rapaces oculos bonis alienis, quorum substantias exhauriunt infelici commercio usurariæ pravitatis, quæ quasi passim colitur a nonnullis divitibus, & aliis qui se solo nomine asserunt mercatores, quos, ut loquamur rectius, direptores possumus merito appellare: ne ulterius eorum promptuaria eructantia ex hoc in illud, quorum fæces adhuc exinaniri nequeunt, quin in malignis caloribus pericula mortifera per pravitatem usurariam ministrent assidue pauperibus & egenis, ut facilius ad extremæ paupertatis discrimina perducant eosdem, & etiam quamplures divites, ut rei evidentia & clamor validius attestatur: statuimus, quod omnes usurarii sint ipso facto vinculo excommunicationis innodati: intelligentes usurarios etiam eadem sententia fore liga-

Atos, qui pannos, bladum, vinum, oleum, vel alias quascunquæ, mobiles vel se moventes, præsertim ad sostam, sive ad solutionem post tempus aliquod faciendam, carius vendunt propter temporis dilacionem, quam essent alias vendituri, si tempore solutionis esset venditio faciendæ: & etiam illos, qui quoscunquæ contractus alios faciunt in fraudem usurarum, quocunquæ alio nomine censentur: & quod contra tales, Ordinarii procedant ex officio ad inquirendum super id, & etiam ad puniendum, & maxime ad denunciationem conquequentium, vel ad famam: a qua quidem sententia non possint absolvi, etiam si in foro pœnitentia satisfactio præbuerint, nisi dumtaxat a suis diocesanis, vel ab eo cui hoc specialiter duxerint committendum. Excipimus autem evidens mortis periculum, exclusis malitia qualibet atque fraude: quas ab aliquibus circa talia nonnunquam audivimus adhiberi.

II. Ut pro ecclesia preces fiant.

Cum juxta scripturæ testimonium, qui pro alio orat, pro se Dominum interpellet, multumque valeat in isti deprecatione assidua, eoque, oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum, ut Psalmista testatur: pia deliberatione duximus statuendum, ubicumque Christianus fidelis devotas orationes & pia vota prosternere curaverit, in Missarum præsertim solemnibus, ante Divinæ majestatis conspectum, a quo cuncta bona procedunt, ut per suam ineffabilem misericordiâ nobis clementer annuens, sacrosanctam ecclesiam matrem cunctorum fidelium & magistratam conservet, pacificet, & regat, ac custodire dignætur, fidem que catholicam toto orbe terrarum multiplicare & conservare, una cum patre beatissimo domino nostro papa, ac cardinalibus universis. Et ut facilius deprecationes servorum suorum, quamquam exiles, Deus miserator exaudiat: præcipimus, & volumus etiam, quod quilibet sacerdos parochialis dicat singulis diebus Dominicis in Missa parochiali pro ipsis orationem pro populo: *Ecclesia tua, quæ sumus Domine, preces placatus intende.* Et moneant populum publice, & diligenter in ducant, ut fideliter orent pro eisdem Dominum, significantes ipsis quod quoriscunquæ pro prædictis humiliter oraverint, quod nos cum fratribus nostris, tamen vere poenitentibus & confessis, quadraginta dies de injunctis pœnitentiis eis misericorditer relaxamus.

VIII. Ut bona ecclesiastica non alienentur.

Quoniam sacrorum statuta canonum, principum decreta, & ceteræ legitimæ sanctiones, prohibent manifeste, ut possessiones

ANNO
CHRISTI
1282.
Desf 108Iacob. 5
Psal. 134Desf 108
cent

ANNO
CHRISTI
1281.
f. eccle-
siarum

ANNO
CHRISTI
1281.

^a Desſt alio
quid

ſeſſiones, prædia, cenſus, & alia quævis bona, uſibus caeleſtium deputata, ex quorum proventibus veri Dei miniſtri vitæ percipiunt neceſſaria, & ſuſtentant pauperes & egenos, aliquo alienationis titulo diſtrahantur, vel quodcumque ad cætera eadem commercium habeatur: ideo ſtatuiſmus, ne aliquis poſſeſſiones eccleſiaſticas, redditus, aut quæcumque alia jura eccleſiaſtica, alienet quocumque titulo, in quaſcumque perſonas, cujuſvis ſtatus, religionis, ordinis, aut dignitatis exiſtant, ſine diœceſani conſilio & aſſenſu: & qui contra fecerit, incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto.

IV. *Ut ſint procuratores, qui citationes beneficiorum coram iudicibus non ſuis, communibus omnium impenſis proſequantur.*

Attendentis quod aliqui Divinum iudicium non timentes, prælatos & rectores eccleſiarum, & cæteros beneficia eccleſiaſtica obtinentes, coram diverſis iudicibus farigant laboribus & expenſis, & ipſos indebite ac fraudulenter vexationem ſuam compellunt redimere, propter vexationem indebitam & iniuſtam: ſtatuiſmus quod omnes prælati, rectores eccleſiarum, & cæteri beneficia eccleſiaſtica in noſtra Arelatenſi provincia obtinentes, unum vel plures procuratores conſtituant, qui citationes factas & faciendas, & litigia indebita, coram non ſuis iudicibus, vel etiã peregrinis, expenſis communibus omnium proſequantur contra quaſcumque perſonas cujuſcumque præminentia, dignitatis, religionis, conditionis, ordinis, aut ſtatus exiſtant: quouſque a vexatione indebita ceſſaverint, & iuſtitia ſuam conſequatur effectum. Et quod omnes prædicti, in expenſis ſuper hoc faciendis contribuunt, juxta taxationem ſuper his faciendam per venerabiles viros Cavallenſem & Auraicenſem epiſcopos: privilegiis, honoris, beneplacito, & autoritate ſedis apoſtolicæ ac legatorum, omnibus ſemper ſalvis.

V. *Ut fideles non contemnunt parochiales ſuas eccleſias.*

Inſuper advertentes, quod parochiani eccleſiarum, in plerique locis parochiales eccleſias deſerunt, & quaſi contemnentes eadem, ad villas vel alias eccleſias accedunt: præſenti concilio ſtatuiſmus, quod quilibet parochiani, ſaltem quibuſlibet diebus Dominicis & ſolemnibus, venire ad ſuas parochiales eccleſias, ceſſante impedimento canonico, teneantur: & in eis Miſſarum ſolemnia Eucharitiæ noſtræ peregrinationis viaticum a propriis præſbyteris, corde contri-

^a Viſes or
deſſe inter

Concil. general. Tom. XI.

to, devotione & reverentia debitis, recipere, omni cundatione poſtpoſita, ſtudent diligenter, præſertim in feſtis Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes: tunc contingat & alia ſacramenta eccleſiaſtica ab eiſdem. Qui ſi venire recuſaverint ſeu recipere, eorum ordinarii, juxta daram a Deo ſibi providentiam, ipſos puniant & caſtigent: & quod patochiales præſbyteri, ſingulis Dominicis diebus & feſtivis, moneant & inducant, dum Divina celebrantur, populum, ut prædicta obſervare debeant ſolicitudine diligenti.

VI. *Ut privilegiati ſententias prælatorum non violent.*

Quia, ſicut ait Scriptura, ſententia paſtoris tenenda eſt, & per omnia a quolibet obſervanda: ne forte apud Dominum, qui antea ligatus non erat, per contemptum damnablem merito ſe involvat ſententia in ipſum occasione aliqua prius lata: ſtatuiſmus, quod ſi privilegiati ſeu exempti, prætextu ſuorum privilegiorum quibus utuntur, inhærendo intellectui literali dumtaxat vel cortici eorundem ſententias prælatorum & cenſuram eccleſiaſticam auſu temerario præſumpſerint quomodolibet contemnere, ſeu etiam violare: quod in ſuis querelis huiſmodi deſcendentibus prius non audiantur, donec ſuper his ſatiſſecerint competenter: ſalvis in omnibus ſedis apoſtolicæ privilegiis & indulgentia, autoritate, beneplacito, & mandato cujuſdem.

VII. *Ut in cauſis eccleſiaſticis non aſtetur curia ſæcularis.*

Frequens & deteſtanda præſumptio apud plures invaluit clericos, & etiam regulares, juris ordinem pervertentes, ut clerici necnon laici, clerico ſuo relicto pontifice, non expaveant, in everſionem juris maniſteſtiffimam utriuſque, ad judicia ſæcularia pertrahere paſſim, ac eoſdem ad reddendum conantur compellere coram iudicibus peregrinis: ſicque inique de eccleſiæ conſortio iudicant, quod univerſa eccleſia male ſentiendo de iudicio poſcunt auxilium ſæculare, cum privatorum cauſas Apoſtolus ad eccleſiam deſerri, ibique præcipiat terminari. Volentes igitur huiſmodi morbis ſalubre antidotum præparare: præſenti concilio ſtatuiſmus, quod ſi aliquis ſuper cauſis ſpiritualibus vel eccleſiaſticis negotiis quoquoſlibet vel per ſe vel per alium adiverit curiam ſæcularem, & monitus infra tres dies deſiſtere recuſaverit, eo ipſo ſit excommunicationis ſententia innodatus.

^a Corr. cle-
ricos

^a Deſſt ra-
tionem

VIII. *Ut colligationes & confratritia non fiant.*

Quia vero colligationes, ſocitates, con-

Eccc iij fratritæ,

ANNO
CHRISTI
1281.

fratris, seu conjurationes, quocumque nomine censeantur, reprobatae noscuntur a canonibus, & humanis legibus introductae, & constitutionibus conciliorum factorum per legatos Apostolicae sedis in partibus & provinciis istis, & omnino cassatae, & sententia excommunicationis lata in fautores: ideo nos approbatione & assensu praesentis concilii, praedictas factas & faciendas in postea conjurationes, colligationes, societates, clericorum, regularium, cujuscumque ordinis, status, conditionis existant, in nostra provincia Arelatensi, ubicumque & civitatum, castrorum, baronum & omnium aliorum existentium in civitate, villa, dominio ecclesiastico subiectis, contra statuta canonum & conciliorum facta relaxantes, dissolvimus & cassamus: decernentes sacramenta praestita, ad praedicta observanda, illicita, a quibus eos qui hujusmodi sacramenta praestiterant, absolvimus, & pro juramento incaute praestito seu illicito volumus ut a confessoribus suis poenitentiam recipiant salutarem. Et ubi infra decem dies post publicationem praesentis statuti se ad invicem absolverint, denuncientur autem, fautores, tractores, defensores, & fidei iussores pro his observandis excommunicati: & frequenter haec dissolutio excommunicationis sententia per praelatos in suis diocesis, in suis synodis, diebus festivis & solemnibus, publicetur; & faciant per subiectos sibi praelatos vel presbyteros publicari.

Veniendo,
sed intellectu
est facilia.* f. dist. &
excom.

IX. Ut privilegiati non effugiant sententiam excommunicationis, nisi clarum privilegium ostendant.

Advertentes quod nonnunquam plerique exempti, pro aliquibus casibus, nostra statuta contemnere non formidant, in suorum periculum animarum, ecclesiarum damna, & non modicum plurimorum scandalum, & enervationem ecclesiasticae disciplinae: & quoniam per praedicta, licet sint exempti, non est dubium ipsos extra locum exemptum excommunicationis sententiam incurrisse: praesente approbante concilio statuis, ut si aliqui exempti, occasione statutorum nostrorum, excommunicationis sententia taliter fuerint involuti, quod in ecclesiis, ex quo certum fuerit, seu constiterit, ad requisitionem ordinarii per totam nostram provinciam excommunicati publice nunciarentur: nisi probare possint, & etiam fidem facere pleniorum, quod per sua privilegia debeant lucidius, & absque dubitatione qualibet excusari, quo minus hujusmodi sententia involvantur.

X. Ne quis faciat testamentum sine suo parochiali presbytero.

ANNO
CHRISTI
1281.

Quia quidam praedecessores nostri retroactis temporibus deliberatione provida statuerant, & quasi quodammodo per abusum statuta hujusmodi in defuetudinem abierunt, ut scilicet aliquis non auderet sine suo parochiali presbytero condere testamentum, propter damnum, & animarum pericula, potissime quae circa restitutionem male acquiritorum in ultimis voluntatibus ex debito faciendam aliquotiens obvenerint, praesertim cum decubant in loco aegritudinis, a quo liberari eosdem a medicis immerito desperant, quia ubi majus periculum vertitur & finale, ibi cautioni sollicitudine & finali industria est agendum, ut lucrifacere subditorum animas Dei cooperante gratia valeamus: praesenti approbante concilio, statuis, ne quis testator sine suo parochiali presbytero, si absque magno periculo expectari possit, maxime ad pias causas, non faciat aliquatenus testamentum, vel condere praesum at aliam quam vis ultimam voluntatem: in qua praecipimus ut caveatur in primis, quod absque morae dispendio post testatoris obitum, seu convalescentiam, male acquiritorum quomodolibet fieri debeat restitutio integra, quamdiu ejus sufficere poterint facultates, antequam legata quaecumque favorabilia perfolvantur. Statuentes nihilo minus quod homines in ecclesiis morneantur diebus Dominicis & festivis, ne inter sint talibus testamentis.

* Corr. mē.
tito

XI:

D Praeterea injungimus parochialibus presbyteris, quod statutum editum per dominum Poruensem, tunc Arelatensem archiepiscopum, contra illos qui in

Cetera desunt.

SYNODVS SANTONENSIS;

Anno Dom. MCCLXXXII.

Ex codice constitutionum Santonenensis ecclesiae.

ANNO
CHRISTI
1282.

E Constitutiones domini Gaufridi de sancto Bricio, promulgatae in synodo Paschali, anno Domini MCCLXXXII.

TITULI CAPITVM.

1. De sepultura excommunicatorum.
2. De sepeliendis excommunicatis per capitulum ab solutis. * leg. non sepel.
3. Ut ab ecclesiarum rectoribus publicentur constitutiones. * leg. capellatum
4. Quomodo se debent habere praelati in procuratoribus.
5. De testamentis.

CAPI-

CAPITVLA.

I. De sepultura excommunicatorum.

Cum in diœcesi Santonenſi corruptela inoleverit, quod cadavera excommunicatorum defunctorum ita prope cœmeteria, vel intra, a quibusdam contemptoribus nervi eccleſiæ diſciplinæ intumulantur, ut vix diſcerni poſſint ſepulturæ profanæ excommunicatorum, a ſepulchris fidelium: hæc de cætero fieri prohibemus, ſub pœna excommunicationis, cui ſubjaceret volumus violatorum conſtitutionis hujus ipſo factò. Adjicientes ſub pœna prædicta, ne excommunicatorum corpora tradantur ſepulturæ prope ſacra cœmeteria, per ſpatium duorum terræ jugerum circumquaque, nec ultra quam duo corpora excommunicatorum ponantur ſimul extra metas prædictas: ne propter multitudinem credatur ab aliquibus cœmeterium ſacrum eſſe.

II. De ſepeliendis excommunicatis per capitulum & abſoluus.

Cum quidam obſtinato animo diutius ſuſtinere excommunicationum ſententias non verentes, expectant ſub confidentia, quod in mortis articulo per ſacerdotem proprium abſolvantur, & tradantur eccleſiæ ſepulturæ, non dubitantes quo minus in mortis articulo abſolvi poſſint per proprium ſacerdotem: diſtrictius inhiſcimus ſub pœna excommunicationis, ne, quantum in mortis articulo per capellanos ſuos fuerint abſoluti, eorum corpora tradantur eccleſiæ ſepulturæ: niſi de licentia eorum judicum, quorum auctoritate excommunicati fuerint, ſi ſint ordinarii judices eorum. Si ſententiam excommunicationis publicæ per duos meſes ſuſtinerint, debent compelli ad ſanctæ matris eccleſiæ unitatem, mittendo manus ſuas in ipſum & res ejus.

III. Ut ab eccleſiarum rectoribus publicentur conſtitutiones.

Præcipimus univerſis eccleſiarum rectoribus noſtræ diœceſis, ut conſtitutiones provinciales, ſynodales, & Gregorianas habeant, & teneant: & publicent in eccleſiis ſiſ, quas eis expedit publicare.

IV. Qualiter ſe debeant habere prelati in procuratoribus.

Cum illis quibus prædicamus, non debeamus exiſtere oneroſi: conſiderantes eccleſiarum iſtius diœceſis facultates, ſtatuumus, quod archidiaconi, archipreſbyteri, duobus ſerculis in ſuis procuratoribus, cum eas receperint, ſint contenti: & quod archidiaconi, quatuor evectioibus & quatuor perſonis, dum viſitant, ſint contenti, cum & nos ſecundum hujusmodi formam evectioibus noſtrarum numerum moderemur. Nullus quoque in procuratoribus prædictis, vel in noſtra, aliquem invitare præſumat: ne poſſit dici, ex procuratoribus prædictis aliquem plus debito prægravari. Sola nocte pernoſcent iidem archidiaconi & archipreſbyteri in locis, quibus ratione procuratoris, viſitationis, duxerint declinandum. In mane ſine prandio exinde recedentes, quæſas in frumento, vino, avena, vel aliis quibuſcumque, facere non præſumant, cum in jure ſint exactiones hujusmodi interdixta: per ipſosque teneri ibidem aſſiſas prohibemus. Sed de cauſis minoribus cognoſcere poterunt, dum eccleſias viſitabunt. In omnibus autem præmiſſis caſibus tranſgreſſorum pœnam excommunicationis inſiſimus ipſo factò.

A

V. De teſtamentis.

Cum ad epiſcoporum ſpectet officium, ut decedentium ultimæ voluntates, quæ pro lege ſervantur, ſecundum jura civilia, & canonicas ſanctiones, debeant executioni debitæ demandari: ſunt nonnulli, qui eas in toto vel in parte annihilare cupientes, videlicet tam heredes, quam executores, ipſorum defunctorum teſtamenta ſeu ultimas voluntates detinent, occultant, & celant: ac etiam bona ipſorum decedentium in proprios uſus convertunt. Ex quo accidit, quod redditus & legata relictæ eccleſiis, monaſteriis, & aliis locis & perſonis, ab ipſis defunctis pro univerſariis ſiſ, & parentum ſuorum, faciendis, per hujusmodi detentiones, occultationes, & celationes, penitus amittuntur. Nos volentes huic morbo, celeriter remedio providere, præſenti conſtitutione præcipimus, ſtatuo, ut omnes capellani, ſubcapellani, infra duos meſes, ex quo parochianus eorum mortuus fuerit, nobis afferant vel mittant teſtamentum defuncti, ſi in ſcriptis factum fuerit, vel ad minus tranſcriptum, ſi originale non poſſunt habere. Quod ſi neutrum haberi poteſt, vel ſi dictum teſtamentum factum fuerit ſine ſcriptis: mittant nobis ſub ſigillis ſiſ nomina heredum & executorum: ut ſuper his canonicè conſilium apponamus. Capellanos vero, & ſubcapellanos, & alios curam animarum habentes, quos in hoc invenerimus negligentes, graviter puniemus. Dictos autem detentores prædictorum teſtamentorum, ut voluntatum occultatores, & celatores fraudulentè, & qui bona dictorum decedentium in proprios uſus convertere auſi fuerint, niſi in quantum jura permittunt, excommunicationis ſententiam volumus incurrere ipſo factò.

Item sæpe contingit, quod perſonæ decedentes ſuam ultimam voluntatem, in aliquorum ſeu alicujus diſpoſitione & voluntate committunt: præcipientes quod de bonis ſiſ ordinent, & diſponant pro libito voluntatis, ſecundum quod ſaluti animarum decedentium viderint expedire. Ipſi vero, qui tales executiones ſeu diſpoſitiones recipiunt, modico quandoque vel nihilo de bonis defuncti ipſius erogato, reſiduum, quodcumque fuerit, retinent, & in ſuos uſus proprios convertunt: quod eſt contra Deum, & ipſorum decedentium voluntatem. Ideo excommunicamus & excommunicationis ſententia innodamus omnes illos, qui tales executiones, vel diſpoſitiones in ſe inſciunt: qui quidquam de bonis ipſorum defunctorum ſcienter vel fraudulentè duxerint retinendum, niſi quantum jura ſibi permittant, vel decedenti proceſſerint voluntate.

Præterea ſunt & alii, qui poſtquam inſirmus loqui non poteſt, vel intelligibiliter ſuam non poteſt exprimere voluntatem, vel etiam eſt alienatus a mente, eidem faciunt teſtamentum; ſeu fingunt, quod ordinationem bonorum ſuorum in eorum diſpoſitione, ſeu voluntate commiſit: & tales ultimas voluntates ſigillari procurant, quod non poteſt dici teſtamentum, cum mentis ipſius defuncti teſtatio non exiſtat. Incidunt enim tales in vitium falſitatis. Quare nos talia præſumi & fieri de cætero prohibemus: illos qui contra hanc inhibitionem noſtram talia teſtamenta, ſive ordinationes fecerint, ſeu ſigillaverint, vel ſigillari procura verint, excommunicationis vinculo innodamus.

CONCL-

ANNO
CHRISTI
1282.

** CONCILIVM TVRONENSE,

A Ioanne archiepiscopo & suffraganeis episcopis
celebratum anno Dom. MCCLXXXII.Ex duobus MSS. altero Collegii Paris. Soc. IESV, altero
donato ab Aegid. Menagio V. Cl.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De vexatoribus.
2. De incitantibus ad lites.
3. *Ve clerici & religiosi tabernas non frequentent.*
4. *De furantibus libros & ornamenta ecclesiastica, & librorum folia scindentibus, vel corruptentibus.*
5. De processionibus faciendis.
6. De usurariis puniendis & evitandis.
7. De opprimentibus ecclesiasticas personas, & perturbantibus iurisdictionem ecclesiasticam.
8. De purgatione prestanda super turbata iurisdictione, & poena non purgantium.
9. Contra illos qui ponunt comestores vel custodes in domibus ecclesiasticorum.
10. De applegiamentis.
11. De iubenibus subditis suis ne participent cum personis ecclesiasticis.
12. De decimis.
13. *Ve statuta priorum conciliorum observentur.*

P R Æ F A T I O.

AD honorem omnipotentis Dei, & ad reformationem status ecclesiarum provincie Turonensis: nos Ioannes Dei patientia archiepiscopus Turonensis, intimo mentis desiderio corrigere cupientes, ea que correctione legitima circa personas ecclesiasticas, visitando nuper illam provinciam, novimus indigere: convocatis venerabilibus in Christo fratribus, eiusdem provincie episcopis, suffraganeis nostris, necnon abbatibus, capitulis, conventibus, & aliis qui fuerant evocandi, apud Turones, provida deliberatione habita & tractatu, communicato quoque presentium ipsorum suffraganeorum consilio prout decet, ac volentes adversus quorundam clericorum & laicorum, qui ecclesiasticum forum frequentant, calliditatem & versutiam providere, qui fraudulenter illos contra quos non habent aliquid questionis, sepe faciunt quandoque per se, quandoque per alios, vexari multipliciter & citari, ut pro redimendis vexationibus huiusmodi, preadam possint assequi ab eisdem.

2. al. quædam

C A P I T V L A.

I. De Vexatoribus.

STATUIMUS omnes tales, ut ita dixerimus, vexatores, præter poenam damnorum & expensarum, in quibus volumus eos per locorum ordinarios illis quos tali fraude & dolo vexari faciunt, taxatione legitima præcedente, prout iura statuunt, condemnari, excommunicationis vinculo, donec a tanta præsumptione respiciant, percellendi.

II. De incitantibus ad lites.

Item presentis approbatione & autoritate concilii prohibemus, ne quis de cætero ad lites excitet, vel ad rixas, sicut a nonnul-

Alis, qui ad hoc per villas, oppida, & tabernas discurrunt, ut causam vexandi simplices homines habeant, comperimus esse factum. Qui vero contra hanc prohibitionem nostram in aliquo venire præsumperint, censura simili compescantur.

III. *Ve clerici & religiosi tabernas non frequentent.*

Item statuimus clericos, in sacris præcipue ordinibus constitutos, & religiosos, tabernas, contra cleri honestatem, & prohibitionem canonum, frequentantes, nisi peregrinationis necessitate compulsos, modo simili prohiberi.

IV. *De furantibus libros, & ornamenta ecclesiastica, & folia librorum scindentibus, aut corruptentibus.*

Item illos qui se esse dixerint sacerdotes, qui ecclesiarum calices, libros, aut cruces, reliquias, vel alia ecclesiastica ornamenta, furtive subtraxerint: statuimus presentis autoritate concilii excommunicationis sententiae subiacere; & aliter per locorum ordinarios, prout furti qualitas exegerit, corporaliter puniendos, donec restituerint sic subtrahita, & competentem egerint poenitentiam de commissis. **Q**uam poenam extendi volumus ad omnes illos, qui librorum ecclesiarum sciderint folia, aut diminuerint, seu deleverint, aut corruerint malitiose in eis scripta, in ecclesiarum præjudicium quomodo.

* al. illos, præcipue sacerdotes, qui

V. *De processionibus faciendis.*

Item pro eo quod in faciendis processionibus, ob devotionem populi antiquitus introductis, multi ecclesiarum rectores & alii ministri se exhibent negligentes: præcipimus eos ad processiones huiusmodi, diebus Dominicis & aliis, ubi & prout fieri consuevit, faciendas, ut per hoc, loca ipsa in majori reverentia habeantur, & devotio fidelium augeatur, per locorum ordinarios censura ecclesiastica, nisi tempestas temporis, vel alia necessaria causa eos impederit, fore cogendos.

VI. *De usurariis puniendis & vitandis.*

Item quia multi in observatione canonis a felicis recordationis Gregorio X. sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ summo pontifice, de manifestis usurariis, de omnium & singulorum fidelium terris penitus expellendis, & habitationibus non locandis eisdem, dum in concilio Lugdunensi editi, se exhibent negligentes: præcipimus in virtute obedientiæ, & sub anathematis vinculo, injungentes

ANNO
CHRISTI
1282.

junctentes, sententiam prædicti canonis, usque ad proximum provinciale futurum concilium, in singulis cathedralibus, collegiatis, ac etiam parochialibus ecclesiis provincie Turonensis, diebus Dominicis publicari: ut saltem rubore confusi ipsius canonis contemptores, ad ejus observantiam inducantur.

VII. *De opprimentibus ecclesiasticas personas, & perturbantibus jurisdictionem ecclesiasticam.*

Item potestates sæculares, ecclesias ecclesiasticas (ve personas opprimentes) (quas statuta conciliorum volentia immunitati ecclesie providere, statuunt usque ad satisfactionem cõgruam excommunicationis sententie subiacere) præcipimus præsentis provisione concilii excommunicatas per omnes cathedrales, collegiales, & parochiales ecclesias hujus provincie, diebus Dominicis nunciandas, necnon omnes & singulos, qui jurisdictionem ecclesiasticam ordinariam, antiquas ecclesiasticas consuetudines, & etiam libertates, impedire, diminuerè, turbare, vel in aliquo usurpare præsumperint; & omnes illos qui consilium, auxilium, autoritatem, mandatum opemve præberint ad præmissa, clam vel palam, cujuscunque conditionis, ordinis, atque status existant, autoritate hujus concilii, excommunicationis sententia innodamus. Qui vero super denunciationibus præmissorum faciendis inventi fuerint negligentes, per locorum ordinarios puniantur.

VIII. *De purgatione præstanda super turbata jurisdictione, & poena non purgantium.*

Item omnes illos qui de oppressionibus, usurpationibus, læsionibus aut diminutionibus, perturbationibus aut impedimentis, aut aliquo præmissorum, suspecti fuerint, nisi ad mandatum ordinarii se purgaverint, tanquam de hoc convictos merito (quos autoritate præsentis concilii usque ad satisfactionem cõgruam excommunicationis sententie volumus subiacere ipso facto) præcipimus nominatim simili modo publice nunciari.

IX. *Contra illos qui ponunt comestores vel custodes in domibus ecclesiasticorum.*

Item statutum provincialis concilii contra illos qui ponunt comestores in religiosis domibus dudum editum, ad illos extendimus, qui ponunt hujusmodi comestores vel custodes in domibus prælatorum, aut aliarum ecclesiasticarum personarum quarumcunque: quos simili sententia, autoritate præsentis concilii, innodamus.

X. *De applegiamentis.*

Item præcipimus, potestates, baillivos, & quoscunque alios justitie secularis ministros, qui amodo personas ecclesiasticas, pro
Concil. general. Tom. XI.

A eo quod super possessionibus, redditibus, & rebus aliis quibuscunque, quas ecclesiarum & beneficiorum seu administrationum suarum nomine & ratione possident, se applegaverunt, vel contraplegiaverunt coram eis, ut ita dixerimus, hujusmodi possessionibus, redditibus, & rebus aliis quibuscunque, in quibus sunt autoritate ecclesie merito defendendi, privare, aut possessiones ipsas alias eis auferre, & in illos qui de personis hujusmodi ecclesiasticis super his conqueruntur, in aliosve transferre vel in manu sua tenere præsumperint possessiones ipsas, redditus, & res alias quascunque, personis ecclesiasticis sic ablatas, excommunicationis sententiam cum suis consiliariis & autoribus, præsentis autoritate concilii, incurtere volumus ipso facto.

XI. *De inhibentibus subditis suis ne participant cum personis ecclesiasticis.*

Item, quia nonnulli læici falcem appetentes in messem ponere alienam, hominibus quidem suis, vel alias sibi subditis, ne personis ecclesiasticis, cum quibus habent aliquid quæstionis, ignem aut aquam ministrarent, & ne aliquid eis vendendo seu emendo, aut aliter communicent quoquomodo, districtius inhibere præsumunt in suarum periculum animarum: ipsos Judæis quodammodo comparantes, dum eis alios communicare non sinunt, præsentis provisione concilii statuimus, hujusmodi præsumptores excommunicationis sententie subiacere.

XII. *De decimis.*

Item omnes illos, cujuscunque status aut conditionis existant, qui personas ecclesiasticas, aut ecclesiarum ministros, quo minus possint decimam ad ipsos seu eorum ecclesias pertinentem colligere, percipere, aut ad firmam tradere, cui aut quibus expedire viderint, impedire præsumperint quoquomodo, post inhibitiones & monitiones eis in generali competentes factas, præcipimus excommunicationis vinculo generaliter innodandos, & excommunicatos usque ad satisfactionem congruam nunciandos.

XIII. *Ut statuta priorum conciliorum obseruentur.*

Item omnia & singula statuta provincialia, tam a nobis, quam a prædecessoribus nostris bonæ memoriæ archiepiscopis Turonensibus, hætenus edita, renovantes, præsentis autoritate concilii confirmamus.

Actum Turonis, die Mercurii post festum beati Petri ad Vincula, continuata seu expectata a die Lunæ præcedente. Anno Domini MCCLXXXII.

PROCESSVS CONTRA PETRVM regem Arragonum, ejusque factores ann. MCCLXXXII. & MCCLXXXIII.

Continetur negotium hoc totum, Martini pontificis episcopi, seu potius sententiis tribus, quarum prima
Ffff manne

ANNO
CHRISTI
1187.

ma, ne quid de Bini ordine mutarem, superius edita A
est, pag. 1146. inter Martini epistolae: continetque sen-
tentiam excommunicationis, ipso Ascensionis Domini
festo ann. MCCLXXXII. latam Vrbevetere, in eos
qui Siciliam Romanam ecclesiam stipendiariam, & Caro-
lo regis Francorum fratri iure fideiuario traditam, in-
vadent. Male ergo vocavit Binus, sententiam excom-
munications in Petrum Arragonum regem, eique hunc
titulum praefixit. Nihil enim illic contra eum nomina-
tum decretum est.

Secunda Monte Flascone anno eodem, festo dedica-
tionis basilicae SS. Petri & Pauli, nominatum in Petrum
Arragonum regem ejusque aesclesae lata est. Tertia, in
eosdem, Vrbevetere ann. MCCLXXXIII. Martij
23. Vraque ab eruditissimi viris Franc. Duchesno, to-
mo V. histor. Franc. & Luca Dacherio tom. II. uberrimi
Spicilegij, jam edita est: atque hic a me illorum ex-
editionibus rep. a. sentanda, ut Labbii nostri, qui eas non
inter Martini epistolae, sed hoc loco edendas spondit,
fidem liberem.

ANNO
CHRISTI
1182.

*** Sententia Martini PP. in Petrum Ar-
ragonum regem ejusque sectaro-
res, Monte Flascone lata XIV. Kal.
Decembr. anno MCCLXXXII.
Martini papae secundo.

Martini episcopus, servus servorum Dei, ad certitu-
dinem praesentium, & memoriam futurorum.

Longa retro series, ipsiusque diffusa narratio, cui
vix tempora multa sufficerent, caedio grandi nimium
audientes afficeret, si quondam Friderici, olim Roma-
norum imperatoris, posterorumque suorum, culpas
horrendas & excessus nefandos, contra Deum & Roma-
nam ecclesiam commissos; ac processus perinde,
per Romanos pontifices praedecessores nostros, rite ha-
bitos contra ipsos, poenaeque iustae illis indictae, repe-
ticio seriosa narraret. Ideoque summa rerum fastigia,
prout imminetium casuum necessitas exigit, absque
seductionis injuria materia patitur, decrevimus per-
sequenda.

Et quidem communem non credimus latere noti-
tiam, qualiter felices recordationis Innocentius papa
IV. praedecessor noster, memoratum Fridericum, qui
se, per eosdem suos excessus & culpas innumeras, indig-
num imperio & regnis, omnique honore ac dignitate,
reddiderat, in concilio Lugdunensi, eodem a pro-
bante concilio, propter suas iniquitates, a Deo, ne re-
gnaret vel imperaret, abjectum ostendit, & denuncia-
vit omni honore ac dignitate privatum a Domino, &
nihilominus sententiando privavit, ut in ejusdem praedecessoris
sententia contra Fridericum lata plenius
continetur. Qualiter etiam post ejusdem Friderici obitu-
m, quanquam regnum Siciliae ad dispositionem Ro-
manae ecclesiae, cujus juris & proprietatis existit, esset
libere devolutum, dictusque praedecessor se de illo pub-
lice in eodem praedixisset concilio provisorum, quon-
dam Conradus praedicti Friderici natus, licet in eod-
em regno ex ipsius sui genitoris successione nullum
penitus jus haberet: tamen, sicut ex praemissis apparet,
nec ille mortis suae tempore habuisset, nec alias praedi-
cti Conrado jus competeret in eodem, ipsum regnum,
praesumptione temeraria occupavit. Nec illius recen-
tioris facti memoriam obliteravit oblivio, videlicet
quod ipso Conrado sublato de medio, quondam Man-
fredus, tunc princeps Tarentinus, quem velut de co-
pula damnata susceptum, a dicti regni successione, non
solum praemissa ejusdem Friderici privato, sed etiam
macula illegitimae nativitatis arcebat, contra juramē-

tum fidelitatis quod dicto praedecessori praestiterat, temere veniens, sub quondam Conradini nati dicti Con-
radi sui pronepotis, simulata protectione tutoria, ad
quosdam civitates, castra, & alia loca regni ejusdem,
manus occupatrices extendit. Propter quod & alios
suos actus nefarios, & graves offensas, pia memoriae
Alexander papa IV. praedecessor noster, ipsum ex cau-
sis variis, excommunicationis vinculo innotatum, Taren-
tino principatu, honore Montis sancti Angeli, om-
nibus comitatibus, terris, feudis, dignitatibus, & hono-
ribus aliis, ac bonis & juribus quae in praefato regno, &
quae alibi etiam ab ecclesiis & personis ecclesiasticis
obtinebat, necnon & vicaria in quadam ipsius regni
parte sibi ab apostolica sede concessa, & etiam omnibus
concessionibus, donationibus, largitionibus, confirma-
tionibus & privilegiis, sive a praedictis, Friderico patre,
vel Conrado fratre suis, sive a sede apostolica in regno
sibi factis eodem, vel alibi etiam ab ecclesiis quibuscumque
vel personis ecclesiasticis, tanquam rebellem & hostem
ecclesiae Romanae, ac violatorem fidelitatis sibi praesti-
tae manifestum, suorumque jurium inavforem, occupato-
rem, & detentorem sacrilegum, & tanquam sociatum ne-
fando foedere Sarraenis, eorumque copulicem, ductorem
& protectorem publici, apostolica auctoritate privavit.

Cumque Manfredus memoratus nec iis aliisve re-
mediis contra malitiam ejus adhibitis, in sua iniquitate
remissior, sed in committendo quotidie prioribus
deteriora revertior, postmodum fraudulenter praefati
nepotis sui morte conficta, dictum regnum proprio
nomine occupans, & regium in illo titulum & nomen
usurpans, se, ortus sui non erubescens primordia, in
eiusdem regni regem inungi & coronari fecisset eodem
praedecessor noster, eius iniquitates & fraudes abomi-
nans & detestans, castavit & irritavit, casum & irritum
nunciavit, quicquid circa dictum Manfredum per un-
ctionem, sed potius execrationem, & coronationem, quas
recipere de facto praesumpserat, quaeque nullas esse con-
stabat, extitit tam temerarie, quam dolose praesumptum.

Eisdem vero Manfredi, & demum Conrado (qui
aetatem praeveniendo malicia, a dictorum praedecesso-
rum suorum iniquis semitis non declinans, sed ad ead-
em imperium & regnum adspirans, praefatam eccle-
siam, & carissimum in Christo filium nostrum Caro-
lum Siciliae regem illustrem, in insidiis multis impetivit,
& multipliciter apertis conatibus infestavit, propter
quod contra ipsum & fautores suos per recolendae memo-
riae Clementem papam praedecessorem nostrum
varii habitus sunt processus) sua sorte successis, nobis, &
regi ac regno praedictis, pacis & quietis serenitas arri-
deret, in subitas tempestates aeta est aetiva tranquilli-
tas, bellum in media pace surrexit, facti sunt hostes ex
subditis: & qui eidem regi Siciliae ad fidelitatis debitum
tenebantur, rebellionis spiritum infideliter assumen-
tes, non solum hostilia, sed etiam tyrannica patra-
verunt. Sicut enim gravis clamor infamia, processit adeo
Panormitanae civitatis & civium praesumptuosa rebel-
lio, quod rebellandi audacia & irium interversione
regalium, suique, quantum in eis fuit, abiectione domi-
nii non contenta, ferinae immanitatis dexteris ad cru-
delitates inanditas exposuit: dum eorum extitit ini-
quitas, non solum quos ex devotis regis ipsius conce-
pta potuit praecoccupare nequitia, sine flexu aetative
delectu humaniter occidit, verum etiam partus, quos
adhuc viscerum portione claustra materna celabant,
illis saepe defecit, sic praecipiti festinatione produxit
in lucem, quod eis minus procul dubio naturaliter lucis
usum, antequam concederet natura, subtraxit: ipsi
adeo praematura & impiissima caede caesis, quod eo-
rum principia vix praevenerit occasus.

Quia vero sicut ex tunc plurimorum habebat asser-
tio, & jam probat exitus evidenter, haec in nostram &
ejusdem

ANNO
CHRISTI
1182.

* add. cur.

ejusdem ecclesie turbationem & dispendium tentabatur; & plurimum ad hoc incitatus laborabat & studium, ut fornacis quasi extincte recenter, nos, ecclesia, & rex idem, renovata eo graviora sentiremus incendia, quo solent nocere gravius pericula recidiva: nos tantorum malorum cupientes oblatre principis, ne fero medicina ipsis jam procedentibus pararetur, in festo Ascensionis Domini præterito, nuper apud Urbem veterè, præsentem multitudinem copiosam fidelium, de fratrum nostrorum consilio, uniuersos & singulos, cuiuscumque præminentiam, conditionis, aut status, attente monuimus, eisque districte præcepimus, ne in prædicto regno, vel ejus parte, nos, & eandem ecclesiam, aut præfatum Siciliæ regem, qui regnum Siciliæ tenet ab ipsa, per se, vel per alium molestant, impetrent, vel etiam perturbarent, occupando, invadendo, seu occupari aut invadendo regnum ipsum, vel aliquam partem ejus. Præcepimus insuper uniuersis & singulis Christi fidelibus, & specialiter marchionibus, comitibus, baronibus, civitatibus, communitatibus, & uniuersitatibus castrorum, villarum, & quorumcumque locorum Italiae, maxime ipsius Romanae ecclesie temporali jurisdictioni subiectis, ne prædictis molestatoribus, impetitoribus, perturbatoribus, occupatoribus, vel inuadentibus, seu occupari vel invadi facientibus dictum regnum, vel aliquam partem ipsius, in præmissis intenderent: & ne cum armis vel sine armis ad turbandam in eodem regno pacem, præfatorum ecclesie ac regis scilicet, præstarent illis auxilium, consilium, vel favorem, publice vel occulte, neve super hoc societatem, conjugationem, aut foedus aliquod cum ipsis inirent. Si quis autem contra nostram monitionem, & præcepta, præmissa, per se vel per alium, quibuscumque dolo, fraude, vel machinatione facerent, cuiuscumque forent præminentiam, dignitatem, conditionis, aut status, excommunicationis sententia, quam ex tunc in eos protulimus, ipso facto se noscerent innodatos. Civitates quoque ac communitates quaslibet, quæ contra monitionem & præcepta eadem, quocumque dolo, ingenio, arte, vel machinatione, venire præsumerent, interdicti ecclesiastici sententiam, quam ex tunc in illos promulgavimus, volumus subiacere.

Ad hæc prædiximus patriarchis, archiepiscopis, abbatibus, & aliis inferioris gradus prælatis, quod si contra monitionem & præcepta præmissa, vel eorum aliqua, venire attentarent, nos eos omni ecclesiastica dignitate honore, ceteros autem clericos (non prælationis officium, sed dignitatis forsitan vel personatus, seu alia beneficia obtinentes) & private curaremus obtentis, & inhabiles reddere ad alia obtinenda, prout facti qualitas suaderet. Laicis vero, cuiuscumque præminentiam, dignitatis, conditionis, aut status, & præcipue temporaliter ipsi Romanae ecclesie subiectis, expresse denunciamus, quod si monitiones & præcepta hujusmodi, contra per se vel per alium veniendo, temere non seruarent; nos tantam temeritatem impunitam remanere nolentes, ipsos fendis, & aliis omnibus quæ ab eadem vel aliis tenerent ecclesiis, privare, vassallos eorum, si quos haberent, a fidelitatis iuramento quod tenerentur eidem reddere, penitus absolvere, & personis eorum, citra mortis periculum & mutilationis, expostis, ad expositionem bonorum procedere illorum, prout culpe ipsorum exigenter, & videretur expedire, curaremus.

Et licet Panormitanæ civitatis & civium, nonnullorumque castrorum illarum partium, quæ contra eandem regem Siciliæ rebellant, culpa gravis, acerbiorum processum exigeret: nos tamen desiderantes, quod civitatem, cives, & loca prædicta, mansuetudo corripere, & a tanti erroris invio revocaret: erga eos non rigorem sed mansuetudinem provocantes, uniuersita-

Concil. general. Tom. XI.

tibus prædictorum civitatis, & castrorum, aliorumque locorum, districte præcepimus, ut cuiuscumque difficultatis & dilationis objectu sublato, ad nostra & ecclesie ac regis eorumdem madata redirent; quodque prædictos molestatores, turbatores, occupatores, inuadentes, aut dantes eis in hoc auxilium, consilium, vel favorem, in dictis civitate, castris, villis, seu districtibus eorumdem, nullo modo receptare vel recipere attentarent; nec ipsorum, aut alicujus eorum dominio vel regimini se quoquo modo submitterent, neve ipsis vel eorum alicui, contra ecclesiam vel regem prædictos, impenderent in prædictis consilium, auxilium vel favorem, publicum vel occultum. Et nihilo minus confederationes seu obligationes quaslibet, si quæ inter uniuersitates eadem, vel inter ipsas & quoscumque alios, initas sive factas super occupatione & invasione prædictis, & iuramenta de illis servandis, vel alia pro prædictis hinc inde præstita, relaxantes omnino, uniuersitatibus ipsis aperte prædiximus, quod nisi præmissa celeriter adimplerent, contra civitatem castra, & villas earum, spiritusualiter & temporaliter sic procedere, auctore Domino, curaremus, quod pena docente, licet temeritatis & superbie recognoscerent qualitatem.

Ceterum licet dum iis & aliis modis & viis, filiorum salutem paterna venabatur affectio, reliquorum, civitatum, castrorum, & villarum, ceterorumque locorum, civium & incolarum Siciliæ, in nostram noticiam perlata rebellio (& præcipue Messanenium qui eorumdem Panormitanorum imitati sævitiam, quam plures ex ministris & devotis ejusdem regis ipsius, post securitatem illis præstitam, crudeliter trucidasse dicuntur, castrum regium ejusdem loci temerariis ausibus occupantes) multæ commotionis causam induceret: nos tamen propterea non desistentes a cæptis, venerabili fratre nostro G. episcopo Sabineni ad partes illas, cum plenæ legationis officio, tanquam pacis angelo destinato, bona in illis & pro illis paribus quaesivimus, nec venerunt; pacem expectavimus, & turbis gravioris tempelatis apparuit: machinatis tandem, ut communis quasi fert opinio, & subsecutorum consideratio satis indicat evidenter, dolis & insidiis revelatis.

Siquidem Petrus rex Arragonum, quem earum filium nominari non patitur exprimentus inferius status ejus, de procedendo adversus Africam quaesito colore, insulam Siciliæ, terram utique peculiarem ipsius ecclesie, militum & pedum caetera stipatus, invadens & occupans, ac in illa eiusdem ecclesie pacem turbans, gravem seditionem excitans contra eam, graviterque populum concitans: in eam temeritatis prorupit audaciam, quod cum civitatibus aliisque locis, uniuersitatibus, civibus & in collis eiusdem insule (quibus ratione uxoris, filiaz scilicet memorati Manfredi, natorumque suorum, se tueri pretendit) confederationibus, pactis, & conventibus, ut fertur, quin potius conspirationibus & scelestis factionibus initis, regium in regno prædicto nomen usurpat, se regem Siciliæ nominat, & gerere pro Siciliæ rege præsumit: in maioris præsumptionis augmentum, regi Carolo supradicto in suis litteris regi Siciliæ titulum subtrahendo. Sicque non solum Panormitanos, quos alias pluries per nuncios ad hoc sollicitasse dicitur, in incerta contra dictum regem Carolum seditionis & rebellionis contumacia obfirmavit, eos per se ac gentem suam fovens, ipsique favens in illas; & tam ipsos, quam ceteros insule memoratæ rebelles, adeo contra eandem ecclesiam, eorum specialem matrem & dominam, conceitavit, quod nonnulli ex eis, & specialiter Messanenses, qui ante ipsos in insula memorata præsentiam, dicti legati nuncios humiliter admittabant, dominium eiusdem recognoscentes ec-

Ffff ij clesie,

ANNO
CHRISTI
1182.

clesiæ, nomenque publice invocantes; eos postea contumaciter admittere denegarunt, baculo arundineo, eidem scilicet regi Arragonensi, prætextu dictorum uxoris & filiorum ipsius, ut dicitur, immitentes. Quos tamen uxorem & filios, sive regem per eos, seu ipsorum ratione, in eadem insula, vel aliqua dicti regni Siciliae parte, jus aliquod non habere, præmissa declarant; & nos nihilo minus decernimus & etiam declaramus.

In qua autem crimina, falsa regis dignitatis, immo & simplicis magistratus assumptio, seditio, violentiæque cum armis commisso, incidant, quibus addicendi sunt penis talium patratores: non est opus exprimere, quia id nota & vetustissima decreta sanxerunt. Nec leve his pondus adjicitur, si ejusdem regis & regni Arragonum conditio explicitè describatur. De archivo namque ipsius ecclesiæ munimenta prodent manifestè testantia, qualiter piæ memoriæ Innocentius papa IV. prædecessor noster, quondam Petrum regem Arragonum, dicti Petri Arragonensis regis avum, Arelatensi ejus temporis archiepiscopo, & aliis personis ecclesiasticis, necnon & quampluribus suis associatum proceribus, per mare ad sedem Apostolicam accedentem, ut inibi ab eodem prædecessore Innocentio militare cingulum & regium acciperet diadema, honoravit multipliciter, honorifice ac benigne recepit; & in ecclesia sancti Pancratii martyris trans Tiberim, per bonæ memoriæ Petrum tunc Portuensem episcopum faciens in regem inungi, deinde propriis manibus coronavit; & regalia insignia universa, mantum videlicet & colobium, sceptrum & potum, coronam & mitram, quæ ad opus ipsius non solum speciosa, sed etiam preciosa parari fecerat, ex more in regum coronationibus observando, munificè largitus eidem, ab ipso corporale juramentum recepit. Per cujus religionem memoratus rex inter cætera fidelitatem & obedientiam ipsi summo pontifici, ejusque successoribus, & ecclesiæ Romanæ; regnumque suum in ipsius obedientia fideliter conservare promisit. Ac demum idem rex, cum multo tripudio & applausu coronatus, juxta ipsum prædecessorem nostrum Innocentium, ad basilicam S. Petri rediens, super illius altare sceptrum & diadema deposuit, & militarem ensẽ de manu ejusdem prædecessoris accepit: dictumque suum regnum, antea censuale a suis prædecessoribus eidem ecclesiæ constitutum, cupiens principali post Deum, ipsius beati Petri & apostolicæ sedis protectione muniri, prædecessori eidem Innocentio, & per eum ipsi sacrosanctæ apostolicæ sedi obtulit; illudque sibi & ejus successoribus in perpetuum, Divini amoris intuitu, & pro remedio animæ suæ, & progenitorum suorum, novo adjecto censu constituit censuale: pollicendo adjiciens, & adjiciendo pollicens, quod ipse ac successores sui, specialiter eidem sedi fideles & obnoxii teneantur. Hæc autem perpetua lege fore servanda decernens, ut hujusmodi regalis concessio firmitatem inviolabilem obtineret, ipsam in scriptis redactam, de procerum curiæ suæ consilio, præsentibus dicto Arelatensi archiepiscopo, quondam Sancio patruo suo, Hugone de Baucio, & Arnaldo de Faciano, suis baronibus, sigilli sui munimine roboratam eidem Innocentio prædecessori concessit.

Nunquid igitur præmissa, collata pariter & solerti examinatione discussa, dictam regem Arragoniæ nepotem, fidelitatis (ad quam memoratus avus suus, cuius est in eodem Arragoniæ regno heres, ipsum sicut & successores, suos cæteros, tam publice, tam solenniter obligarac) eidem ecclesiæ debitorem ac violatorẽ publicum, reum grandis infidelitatis & damnabilis non accusant? Profecto fidei debitiæ violatio, violentam procul dubio arguit infidelitatem: præsertim cum præmissa

non leviter aggravet fraudulentam confictio, qua idem rex Arragoniæ nepos, non absque fraudis commento notabilis, fuisse detegitur, & apud nos, etiam per solennes nuncios affirmasse, quod cum sumptuosè & sollicito apparatu ad Dei & ecclesiæ servitium, & exaltationem catholicæ fidei, potentia suæ brachiũ dirigebat. Quod tamen contra fidei ejusdem utilitatem, dictum regem Carolum, cruce signatum in terræ sanctæ subsidium, & publice ad Dei ejusdemque fidei obsequia persequenda dispositum, nulla diffidatione præmissa, quod multorum judicio prodicionis notam non effugit, hostiliter impetendo; necnon & contra ipsam matrem ecclesiam, ejus, ut prædicitur, terram invadendo & occupando, direxit. Nec cum excusat, sed excusat potius, quod ad partes Africae, insulæ prædictæ vicinas, diebus aliquibus declinavit. Id enim ipsum ideo concinnasse probat, immo & convincit eventus, ut opportunitate captata commodius iniquitatem quam cõceperat parturiret: maxime cum per suos nuncios missos exinde pluries, dictos Panormitanos sollicitasse, ac ipsi in præsumpta malitia consilium & auxilium attulisse dicatur: nec fit verisimile, quod eandem Africam, terram quippe diffuso vastam ambitu, referent incolis non proflus imbellibus, crebris munitionibus, ut habet fama, non vacuum, opibus & aliis opulentam, cujus invasionem vix multorum regum principumve quorumcumque potentia concervata præsumeret; ipse ad hoc procul dubio divitiis impar & viribus, cum comitiva tam modica bellatorum, solus assumeret invadendam.

Nunquid & iterum hæc non patenter ostendunt, quod sæpe fatus rex Arragoniæ nepos, tanquam insulæ memoratæ, dicti regni Siciliae partis non modicæ, manifestus invasor & occupator, ac Panormitanorum rebellium, & prodicionis, commotionis, seu concitationis, pacisque turbationis, contra præfatum regem Carolum motus, notorius factor & fautor, & adversus ipsam ecclesiam actor & factor, siveque complices, comites, satellites, & ministri, præmissam per nos in festo prædicto latam in omnes nostris monitionibus, præceptis & inhibitionibus non parentes, excommunicationis sententiam incurrerunt; nec absolutionis vassallorum suorum a juramento fidelitatis, si quo tenentur eisdem, privationis feudorum, quæ ipsi a Romana vel quibuscumque aliis tenent ecclesiis, & expositionis personarum citra mortem & mutilationem, bonorumque suorum, comminatum in eodem festo periculum evitarunt?

Vniverfos autem sæpe fatæ rebelles insulæ, scilicet Messanenſes, Agrigentineses, & cæteros civitatum, castrorum, villarum, aliorumque locorum ejusdem insulæ cives, habitatores, & incolas, quoscumque sint præminentia, dignitatis, conditionis, aut status, qui dictis Panormitanis in pertinacia rebellionis assumpserunt, saltem se illis simili audacia faciando, ac illos proinde validiores & firmiores in illa reddendo, nec non societatis, confæderationibus, pactionibus, pœnarum & juramenti adjectione firmatis, ut dicitur, juvando favorunt; & tam alios, quam Panormitanos eosdem, qui præfato regi Arragonum nepoti, contra prohibitiones & monita nostra præmissa, intendere in invasione aut occupatione prædictis, ipsum recipere ac receptare, se illius regimini submittere, sibi, contra ecclesiam vel regem Carolum prædictos, favorem, & auxilium impendere præsumperunt, eidem sententiæ subiectos & periculo esse procul dubio liquet expositos: civitates vero, castra, villas, & alia loca prædicta, necnon & universitates ipsorum, ecclesiastico supposita interdico. Hæc sunt igitur, quæ per eundem regem Arragoniæ nepotem Deo & ecclesiæ servitiæ offerrebanur. Hæc sunt, quæ ipsius ecclesiæ prosequi

ANNO
CHRISTI
1182.

se iactabat obsequia. Hæc fidei catholice incrementa: sic exaltationem religionis Christianæ prosequitur, & sic procurat: sic Dei, fidei, ecclesiæ ac religionis earumdem hostes persequitur, sic impugnat: talibus in se regalem dignitatem intulit: talibus titulis vitam suam, famam, genusque decorat.

Licet itaque tantis excessibus excedentiumque demeritis, processibus gravior deberetur, & ad executionem præmissarum comminationum prosecutionem procedere non iniuste possemus; immo etiam, sicut prædictorum consideratio perhibet, deberemus: quia tamen necesse est curis caritas etiam læsa cedere, inductu paternæ caritatis inducimur, ut cum sumus, licet insufficientibus meritis, illius vicarii, qui non mortem peccatorum, sed ut convertantur & vivant se velle faceret, regem Arragoniæ & alios præfatos, denunciationibus, monitionibus, mandatis, prohibitionibus, & comminationibus, ad conversionem celerem, ne in peccatis, iniquitatibus, & sententiarum laqueis, quibus se, ut præmissa docent, apertius involuerant, in morte obdormiant, excitemus.

Ideoque præsentē hac multitudine copiosa fidelium, defractorum nostrorum consilio, denunciamus eisdem, Petrum regem Arragoniæ nepotem, suos comites, complices, latellites & ministros, ac infimile memoratæ rebelles, ex supradictis causis, excommunicationis; civitates, castra, villas, & alia loca præfata, necnon & universitates ipsorum, interdicti, præmissis sententiis latis per nos subiacere: de novo tam in regem & alios sæpe fatos, quam in universitates, castra, villas, & loca prædicta, ex causis eisdem, & propter auctam eorum contumaciam in non parendo nostris monitis & præceptis, & a nobis prohibita pertinaciter prosequendo diutius, similes sententias promulgantes. Ipsum autem regem, & ceteros, universos & singulos, qui cum eo alii, in auxilium præsentis turbationis sive rebellionis, istam insulam intraverunt, vel inibi existentes eidem turbationi seu rebellionis quomodocumque favorerent, attente monemus, eisdemque districte præcipimus, ut ab huiusmodi suis excessibus & offensis desistant, eandem insulam penitus exeant, nunquam illuc in nostrum, ecclesiæ, vel regis Caroli, quoad præmissa, qualecumque præjudicium redituri. Adijcientes: ne quis de novo ad id eandem insulam intret, vel aliquam ejusdem regni partem, publice vel occulte impetat, turbet aliquatenus, vel molestat. Univeris quoque civibus, incolis, habitatoribus & universitatibus civitatum, & aliorum locorum ipsius insulæ, cum similibus monitione ac districte jubemus, ut regem Arragonum, & excommunicatos memoratos, de ipsa insula prorsus expellerent, nunquam eos vel alios ad præmissa vel similia inibi recepturi. Districte insuper inhibemus, necidem rex Arragoniæ se regem Siciliæ nominet, sigillum regium sub intitulatione regni Siciliæ assumat, vel utatur assumpto; neque privilegia, immunitates, feuda, donationes, bona vel jura quæcumque, in eo, aut aliqua ejus parte, concedat, vel tanquam rex Siciliæ quidquam agat; neque dominium vel subjectionem aliquam in quascumque singulas personas aut terras ipsorum, seu potestariæ, vel quamlibet rectoriam, sive officium, quocumque nomine censentur, in civitate vel quovis alio loco, maxime ipsius regni Siciliæ, aut alicujus partis Italiæ, in nostrum, ecclesiæ, ac regis Caroli eorumdem, quodcumque vel qualecumque gravamen, per se vel per alium, recipiat vel acceptet, aut cum eis vel eorum aliquo in ipsorum ecclesiæ ac regis gravamen, ut prædicatur, societatem sive aliam confederationem contrahat, vel conservet qualitercumque contra-

Concil. general. Tom. XI.

A Etiam: neque singulares personæ præmissæ, vel alie undecumque civitates, vel alia loca, eidem, in ecclesiæ ac regis Caroli prædictorum persecutione hujusmodi persistenti, vel alii pro eo, seu in favorem ipsius, præmissa concedant, vel aliquem præmissorum, aut alium pro eo, vel in favorem ipsius, ad prædicta vel eorum aliquod eligant, nominent, recipiant, vel assumant: nec ipse rex Arragoniæ, vel quisvis alius, eisdem singulares personas, civitates & loca, vel universitates ipsorum, specialiter autem cujuscumque partis regni Siciliæ, ac se vel terras suas ejusdem regis Arragoniæ domino vel obedientiæ cuiuscumque supponant, aut eum vel alium pro eo, seu in favorem ipsius, in potestatem, rectorem, vel ad aliud quodcumque officium,

B ut prædicatur, eligant, nominent, vel admittant, sive cum eo societatem vel confederationem aliquam contrahant, vel qualitercumque contractam observent, seu quod cives, incolæ, habitatores, civitates, vel alia loca prædicta, sive universitates eorum, præsertim cujuscumque partis ejusdem regni Siciliæ, a nostra, ecclesiæ, ac regis Caroli prædictorum fidelitate seu devotione, quomodolibet avertantur, vel averfa etiam in hujusmodi aversione persistent, per se, nuncios, vel litteras inducere, aut donis, promissionibus, seu alio quovis modo allicere, seu sollicitare præsumant: neve singulares personæ, civitates, castra, villæ, aut loca præfata, se dicti regis Arragonum, hujusmodi ecclesiæ ac regis Caroli persecutioni quomodolibet insistant, dominio, regimini vel obedientiæ qualicumque subiciant, sive in nostrum, ecclesiæ, sive regis Siciliæ, præjudicium vel gravamen, ut prædicatur: ipsum regem Arragonum litteras vel nuncios suos, vasa quævis apta cuiuscumque navigio, gentemve recipiant vel receperint, vel ad ipsum vadant, ipsive litteras mittant, aut sibi, genti, vel nunciis suis, aut aliis pro eis, maxime in aliqua parte ipsius regni Siciliæ, obediant vel intendant, fodrum ministrent, equos, arma, vel vasa hujusmodi, sub venditionis titulo, aut aliter, quomodocumque concedant, seu ab ipso rege Arragonum, vel alio pro ipso, immunitates, feuda, & largitiones quaslibet in eodem regno Siciliæ, quas constat, & nos inihilo minus declaramus, & decernimus non tenere; vel alibi, occasione instantis negotii ejusdem regni Siciliæ, aut stipendia ubicumque, contra nos, ecclesiam, vel regem Carolum prædictos, recipiant, vel pro receptis promissum audeant servitium exhibere, aut alias præstare consilium vel favorem, publicum vel occultum: nec cum ipso rege Arragonum, vel alio pro ipso, seu in favorem ipsius, societatem, colligationem vel quascumque conventiones, in nostrum, ecclesiæ, aut regis Caroli eorumdem, qualecumque dispendium contrahant, aut contractas, etiam sub vinculo juramenti, vel quarilibet adjectione pœnarum seu pactorum, audeant observare.

E Singulariter autem Michaelē Palæologum, qui se imperatorem nominat, quemque super his, & præcipue super impenso in prædictis memorato regi Arragonum nepoti, contra nos & præfatos ecclesiam ac regem Carolum, consilio, auxilio, vel favore, necnon pactis, conventionibus, & confederationibus, initis cum eodem, argumenta verisimilia deferunt, vox præterea publica & communis quasi assertionis incessat, & omnesque sibi de facto vel quomodocumque subiectos, attente monemus, eisdem districte præcipimus, ut omnia, monitiones, præcepta, inhibitionesque præmissa, quæ Michaelē & subditos contingunt, vel possunt quoquo modo contingere, vel in eis seu quæ ad eos quodcumque locum habere (quæ omnia & singula volumus pro nominatis singulariter, & expresse repetitis haberi, & velut taliter repetita

Ffff iij robur

robore efficaciamque sortiri) diligenter observent, eisque studeant in omnibus & per omnia humiliter obedire.

Alioquin tam ipsos, regem Arragonum nepotem, & Michaelum Palzologum, quam alios universos & singulos, dictis nostris monitionibus, præceptis, vel inhibitionibus non parentes, cujuscumque sint præminentie, dignitatis, conditionis, aut status, ecclesiastici vel mandati, excommunicationis sententiâ quâ in eos de ipsorum fratrum consilio ex nunc ferimus, perinde innodatos esse decernimus ipso facto, ac si expressè fuissent in hujus processus nostri serie nominati.

Civitates vero, castra, & alia loca quælibet, necnon universitates, quæ jam dictis monitionibus, præceptis, vel inhibitionibus, non parebunt, ecclesiastico interdicto quod ex nunc promulgamus in illa, esse volumus eodem modo subiecta. Interdicta vero præmissa sic arcte præcipimus observari: ut in locis quæ inciderunt in ea, vel in futurum inciderint, nulla ecclesiastica sacramenta (exceptis dumtaxat baptismate parvulorum & penitentis morientium) ministrantur; nulla Divina celebrentur officia, nisi solum Missarum solemnia, quæ in cathedralibus, vel aliis collegiatis, & parochialibus ecclesiis, ad conficiendum corpus Christi morientibus ministrandum, submissa voce, clausis januis, interdictis & excommunicatis prorsus exclusis, semel tantum in septimana permittimus celebrari. Non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis, Cisterciensibus, Prædicatoribus, Minoribus, vel aliis religiosis, aut secularibus personis, dignitatibus, civitatibus, castris, locis, vel universitatibus quibuscumque, sub quavis forma vel expressione verborum ab eadem sede concessis: quæ omnia, quoad hoc, omnino viribus vacuumus.

Et nihilominus societates, colligationes, conventiones hujusmodi, & quælibet alias factas, vel etiam faciendas, in favorem dicti regis Arragonum, quæ ad instans negotium ejusdem regni Sicilia, aut in ecclesia seu regis Caroli prædictorum qualescumque dispendium vel gravamen (etiam si fuerint juramentorum, pœnarum adjectione, vel quovis alio vinculo roboratæ) de potestatis plenitudine dissolventes, & carere decernentes omni robore firmitatis, universos & singulos qui se ad earum observationem quomodocumque, seu quacumque solemnitate astrinxerunt, ad eas observandas decernimus non teneri; nec pro eo quod ipsas deinde de cætero non servaverint, de reatu perjurii, aut ratione pœnarum vel conventionum quarumlibet adjectarum in illis, posse in iudicio vel extra iudicium impeti seu aliquatenus molestari. Quum no eos ab illarum observatione, sub pœna excommunicationis quam ex nunc ferimus, & ipsos si secus fecerint incurrere volumus ipso facto, præcipimus penitus abstinere.

Sane omnibus tam personis ecclesiasticis & secularibus, quam civitatibus, locisque aliis & universitatibus supradictis, quæ hujusmodi mandatis nostris, præceptis, & inhibitionibus contumaciter non parebunt, aperte prædicimus: quod non solum ad exequendum comminationes præmissas, sed & alias, gravius spiritualiter & temporaliter contra eas, & specialiter contra civitates quas contigerit in huiusmodi contumaciâ deprehendi, ad privandum eas archiepiscopali vel episcopali dignitate; cœtra memoratos vero rebelles in insula supradicta, ad interdicendum ipsis cum quibuslibet aliis, & aliis quibuscumque cum eis, omnem commercium, quando & prout facti fuerint qualitas, & expediens fore viderimus, procedemus.

Ad hæc præfatis, regi Arragonum, Michaeli Pa-

leologo, & aliis universis, qui contra præmissa nostra monita & præcepta, vel inhibitiones, prædictum regnum Siciliae in præfata insula, sive in reliquis ejusdem regni partibus, invadere, turbare impetere, seu molestare quomodolibet præsumpserint, publice vel occulte, hoc generali & publico denunciavimus edicto, quod nisi rex ipse Arragonum, alique prædicti, in eisdem insula & regno Siciliae, ac vicinis seu quibuscumque Italice partibus, commorantes, infra instans festum Purificationis beatæ virginis, alii vero magis remoti infra Kalendas mensis Aprilis, ac dictus Palzologus infra Kalendas Maii proxime futuras (quod tempus eis ad hoc pro preemptorio termino assignamus) humiliter ad nostra & ecclesiæ mandata redierint, præcise nostris parituri beneplacitis, & tam nobis & ecclesiæ, quam memorato regi Carolo, de contumaciâ & contemptu, damnis & injuriis, omnique interesse, satisfactionem plenariam, competentem tempore quo ad eis ad id præfiximus, impensuri; ex nunc personas eorum, citra mortis & mutilationis periculum, & omnia bona mobilia, exponimus, a quibuslibet fidelibus libere occupanda: ipsosque feudis, bonis & juribus, quæa Romana, vel a quibuscumque tenent ecclesiis, privilegiis, indulgentiis, & gratiis quibuslibet, ipsis ab eadem sede sub quavis forma concessis, apostolica auctoritate privamus; vasallos eorum a juramento fidelitatis, quo forsan tenebant eisdem, penitus absolventes. Lapsò vero dicto termino, quando cumque nobis visum fuerit, ad privandum eundem regem Arragonum, ipsius etiam absentia non obstante, præfato regno Arragonie, omnibusque aliis terris suis, seu ad ipsa regnum & terras similiter exponenda, quoad ipsum regnum, & terras præfatas: semper nostro & eiusdem Romanæ ecclesiæ iure salvo. Et nihilominus contra eum pro qualitate criminum, quibus, ut præfatum est, eum obnoxium superiora pretendunt, quantum nostrum officium patietur, facti qualitas suggeret, & nobis expedire videbitur, auctore Domino procedemus.

Præmissis vero excommunicationis sententiis prohibemus, absque speciali mandato sedis apostolicæ, nisi forsan in mortis articulo, relaxari. Quo casu nisi absolutionis beneficium obtinentes, intra tres menses postquam restituti fuerint sanitati, de loco interdicto, si forsan ibi fuerint, recedentes, apostolice se, conspectui curaverint præsentare, satisfacturi de suis excessibus pro quibus huiusmodi sententiis incurrerunt, & ipsius sedis beneplacitis parituri, eo ipso in eisdem sententiis relabuntur.

Ipsas quoque sententiis sic firmiter & inviolabiliter volumus observari, quod absolviendi ab eis vel relaxandi easdem, nisi forsan in mortis articulo, ut dictum est, tam omnibus nostris penitentiaris, quam aliis quibuslibet confessoribus, sive generalibus, sive specialibus, seu familiaribus quarumcumque, vel quantumcumque sublimium personarum, ubilibet consistentium, admittimus potestatem: etiam si a nobis vel aliquo prædecessorum nostrorum, sub quacumque verborum forma, generali vel speciali, aut liberam, absolviendi aliquem vel aliquos a sententiis hominis vel canonis, seu alias quomodolibet relaxandi, obtinuerint facultatem. Si quis autem sine dictæ sanctæ sedis speciali mandato, ex nunc obtinendo, contrariam forte præsumpserit, tam absolventem a prædictis sententiis, seu relaxantem easdem, quam huiusmodi absolutionem vel relaxationem recipientem, in quacumque dignitate, præminentia, statu, vel ordine fuerint constituti, ex hac causa, excommunicationis vinculo innodamus: relaxationem etiam huiusmodi sententiæ, sedi præfate humiliter

similiter reservantes, mortis articulo dimittat excepto : & tunc nisi sanitate recepta, infra tempus competentis, iuxta locorum distantiam, ad eandem sedem venerint, suum humiliter recognovit reatum, & ipsius sedis beneplacitis paritur, relabuntur in eandem sententiam ipso facto. Ab iis vero mulieres in hoc tantum excipi volumus, ut si solum ratione præstiti favoris in hujusmodi sententias forsitan inciderint, possint per diceceanos suos, juxta formam ecclesie, abolitionis beneficium obtinere.

Ut autem hujusmodi noster processus ad communem omnium noticiam deducatur: chartas sive membranas processum continentes eundem, in præsentis ecclesie sancti Flaviani martyris appendi vel affigi omissis seu superliminariis faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita quod dicti Petrus rex Arragonum, & Palæologus, ac alii quos processum ipse contingit, nullam possint exculationem prætere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem: cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Adm apud Montem Flaconem, ante prædictam ecclesiam S. Flaviani, in festo dedicationis basilicæ principis apostolorum, pontificatus nostri anno I. I. sub anno Domini MCCLXXXII. Indictione XI.

**** Altera sententia in Petrum Arragonum regem a Martino papa IV. lata, Vrbevetere, XII. Kal. April anno Dom. MCCLXXXIII.**

Martinus episcopus servus servorum Dei; ad certitudinem presentium & memoriam futurorum.

DE in surgentis in regno Sicilie fremitu tempestatis, quod execranda Panormitanæ rebellionis audacia inchoavit, & reliquorum Siculorum malitia Panormitanam imitata persequitur, ad sedem apostolicam inausulto rumore perlato: nos post processum in hac Vrbevetana civitate, in festo Ascensionis Domini transacto novissime habitum, ad compescendam tempestatem eadem, quia procellarum illius spiritus non cessabat, sed per insidias Petri regis Arragonum, quem stilo circa reges solito non describi, subscripta ejus demerita meruerunt, inavalescere potius videbatur: ut ejusdem regis, qui regie dignitati non deferens, & generis sui claritati non parens, dictorum rebellium se duces constituit & aurigam, nequitia revelaretur apertius, & ecclesie Romanæ instantia contra eum evidenter appareret: pridem in festo dedicationis basilicæ principis apostolorum præterit, nuper in platea ecclesie S. Flaviani Montis Flaconis Balneoregentis diocesis, præsentem tunc multitudinem numerosa fidelium duximus recensendum, qualiter felicitis recordationis Innocentius papa IV. prædecessor noster quondam Fridericum, &c. *Ut supra pag. 1187. ubi asteriscus ad marginem notatus est; usque ad has voces, abolitionis beneficium obtinere, hac ipsa pagina, l. m. 10.*

Tantis itaque ac talibus, per præmissas monitiones, prohibitiones, & pœnarum comminationes, memoratis Petro regi Arragonum nepoti, rebellibusque Siculis, ministris, complicibus, & satellitibus, & fautoribus eorundem, tanquam apertis datis significationibus ut a facie arcus fugerent, & se ab instantia recti judicii merita duritia liberarent: non humiliatum, sed obduratum est in suis perversitatibus insipiens eorum. Nec enim acquieverunt monitionibus, nec

prohibitionibus paruerunt, nec comminationum horruere sævitiam, nec ab earum instantia expaverunt: sed eis contemptis, omnimodis suas non solum continuatione aggravare nequitias, verum etiam multiplicationibus variis ampliarunt, ad alias partes regni Sicilie extra sæpe fatam insulam constitutas hostiliter impetendas, suos, sicut fertur, conatus nefarios extendentes.

Ne igitur tam justæ comminationes, sicut injustæ ludibrio, si coram justitia persecutione debita fraudaretur; neve sine vindicta gravis adeo crescat infamia: dignum putavimus, ut memoratum Petrum nepotem regem Arragonum, tantamque ipsius proterviam ultrix sententia prosequatur. Et ideo regnum Arragonie, cæteraque terras regis ipsius, de fratrum nostrorum consilio exponentes, ut sequitur, ipsum P. regem Arragonum eisdem regno & terris, regioque honore, sententialiter, justitia exigente privamus: & privantes, exponimus eadem regnum & terras occupanda catholicis, de quibus, & prout sedes apostolica duxerit providendum, in dictis regno & terris ejusdem, Romano ut præmittitur jure salvo: vassallos ipsius, quos, ut præmissa declarant, a juramento fidelitatis, si quo tenebantur eidem, jam absolvimus, denunciantes penitus absolutos, & denuo ab eodem & a quolibet fidelitatis vinculo & homagio expressus absolventes, ac eisdem P. quondam regem, Siculos, complices & fautores eorum, omnesque alios singulares qui prædictas monitiones, inhibitiones, & comminationes, damnabiliter contempserunt, præmissa excommunicationis; universitates vero, castra, civitates & loca cætera, denunciamus interdicti sententiam subiacere; ipsos & ipsa ex causis eisdem, & propter continuatam auctamque ipsorum contumaciam, similibus sententiis supponentes.

Vniversis præterea Christi fidelibus, cujuscumque conditionis, præminentie, sive status, etiam si dignitate pontificali seu regia fustant deocentur; & specialiter archiepiscopis, episcopis, aliisque inferioris gradus prælatis, & personis ecclesiasticis, religiosis cujuscumque religionis aut ordinis, & secularibus, ipsique P. quondam regi Arragonum, comitibus, vicecomitibus, baronibus, univertatibus civitatum, castrorum, cæterorumque locorum, ac univertis incolis & habitatoribus eorum regni & terrarum, quibus dictum P. tunc Arragonum regem privavimus, districtius inhibemus, ne ipse P. de dictis regno & terris se de cætero aliquatenus intronitit; neve cæteri supradicti, eidem P. dudum regi, vel aliis quibuscumque contra dictas privationem & expositionem, persequentes eandem (per quos dicta regnum & terras occupanda sedes eadem providebit) tentantibus se opponere, assistant, vel qualitercumque favent, sive præsentem in hoc consilium, auxilium vel favorem, publicum vel occultum, quacumque occasione quaesita, vel prætextu alicujus homagii, vel cujuscumque colligationis, confederationis, societatis, seu cujusvis conventionis, aut jure contra hæcenus, sive in posterum contrahenda: etiam si colligationes, confederationes, societates, & conventiones hujusmodi, & alia supra dicta, pœnarum adjectionis, litterarum, vel juramenti, seu cujuslibet alterius sint vinculo firmitatis innexa. Nos enim colligationes, confederationes, societates, conventiones, cætera que hujusmodi præmissa, quoad hoc, de potestatis plenitudine dissolvimus, iuramenta super illis præstita pœnasque propter ea promissas penitus relaxantes, & univertis & singulis qui eas contraxerunt, se ad earum observantiam quantumcumque solemniter astringendo, ab ipsarum in præmissis observatione penitus absolventes.

Specialiter autem archiepiscopis, episcopis, & cæ-

ANNO
CHRISTI
1283.

* f. jufo

C

D

E

ANNO
CHRISTI
1282.

ANNO
CHRISTI
1283.

* f. tamque
apertis

ANNO CHRISTI 1283.

teris personis ecclesiasticis, comitibus, vicecomitibus, baronibus, incolis, & habitatoribus supradictis eorumdem regis Arragonum terrarum, prohibemus expressse, ne dictum P. olim regem Arragonum, pro rege vel domino recipiant vel habeant; neque sibi obediunt vel intendant, aut ipsi, vel alii pro eo, de redditibus vel obventionibus sive juribus regalibus, seu ratione domini debitis, respondeant. Alioquin memoratum P. quondam regem, & omnes singulares personas, cujuscumque preminentie, conditionis, aut status, ecclesiastici vel mundani, etiam si regalis dignitatis honore prefulgeant, excommunicationis; civitates vero, castra, villas & loca cetera, necnon universitates ipsarum, que dictas inhibitiones vel earum aliquam preterire propria temeritate presumpserint, interdicti sententis, quas ex nunc ferimus, decernimus subjacere. Non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis, quibuslibet imperatoribus, regibus, principibus, archiepiscopis, seu quibuslibet prelatiis aliis, Cisterciensibus, Preicatoribus, Minoribus, Hospitalariis, Templariis, seu religiosis aliis aut secularibus personis, etiam in dignitate quolibet constitutis, civitatibus, castris, locis, communitatibus, collegiis vel quibusvis universitatibus, sub quacumque verborum forma vel expressione ab eadem sede concessis; & quibuslibet aliis indulgentiis ejus sedis, per quas presentis processus effectus impediri valeat vel differri. Que quidem omnia privilegia & indulgentias, quoad hoc, omnino viribus vacuamus. Etnihilo minus contra hujusmodi presumptores, & specialiter contra dictos prelatos, religiosos, comites, vicecomites, barones, incolas, habitatores, civitates, castra, villas, & alia loca, & universitates ipsorum ad privandum eos, & ea, quibuslibet privilegiis, indulgentiis, immunitatibus sive gratiis, ipsis ab eadem sede concessis, necnon terris, feudis & juribus, que a prefata Romana vel aliis quibuscumque tenent ecclesiis, seu personis ecclesiasticis, ac alias gravius spiritualiter & temporaliter, quando & sicut tacti fuerint qualitas & expedire viderimus, previa Divina gratia procedemus.

Vt autem hujusmodi noster processus ad communem omnium notitiam deducatur: chartas sive membranas, processum continentes eundem, in majoris ecclesie Vrbevetane appendi vel affigi omissis seu superliminaribus faciemus: que processum ipsum suo quasi sonoro preconio, & patulo indicio publicabunt: ita quod idem Petrus, vel alii quos processus ipse contingit, nullam postea possint exculationem pretendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignorarint eundem: cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Actum apud Vrbeveterem, in platea dictae majoris ecclesie XII. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

*** CONCILIVM PARIENSE anno Domini MCCLXXXIV.

ANNO CHRISTI 1284.

Chronicon Dionysianum ab optimo & eruditissimo viro Luca Dacherio editum, tome II. Spicilegii, hac habet ad annum MCCLXXXIV. Eodem anno, tertia die octave B. Virginis Assumptionis, Ioannes Cholet apostolicæ sedis legatus, apud Parisius congregavit concilium: & advenit ibi maxima multitudo prelatorum. Hoc tantum.

ANNO CHRISTI 1284.

*** SYNODVS NEMAUSENSIS circa annum Domini MCCLXXXIV.

Ex codice M.S. bibliothecæ Chifiane, cujus copiam Alexander VII. Pont. Max. ad hanc editionem benignissime fecit.

Incipit liber synodalis ecclesie Nemaufensis editus a domino B. episcopo Nemaufensi.

Bertrando

Quoniam in sacramentorum collationibus, & animarum regimine, cautela multiplex debet necessario adhiberi: idcirco nos B. miseratione Divina episcopus Nemaufensis, considerantes non sine cordis dolore simplicitatem & insufficientiam quorundam presbyterorum nostræ diocesis, quibus circa curam eis commissam diversæ frequenter quaestiones, & casus periculosi emergunt multipliciter, & occurrunt: ad instructionem, & vitæ reformationem clericorum, præcipue curam regentium animarum, atque laicorum contra ecclesias & viros ecclesiasticos etiam infurgentium malitiam refræna idam, & ad procurandam eorundem salutem animarum: cum consilio, & assensu venerabilium fratrum nostrorum, præpositi, & capituli Nemaufensis, quædam utilia & necessaria sub certis titulis in hoc contenta opere sub compendio notavimus: que de diversis collectæ autoritatibus & statutis, aut sunt de jure, aut rationi consona, atque juri. In hoc igitur opere:

Primo tractatur de Baptismo. Secundo de Pœnitentia. Tertio de sacramento Eucharistie. Quarto de Missarum celebratione. Quinto de veneratione ecclesiarum. Sexto de alienatione rerum ecclesiasticarum, & obligatione ipsarum. Septimo de vita, & honestate clericorum. Octavo de testamentis. Nono de sepulturis. Decimo de decimis, & primitiis. Undecimo de sponsalibus, & matrimonio. Duodecimo de sententia excommunicationis, & interdicti: & quomodo infirmis absolutionis beneficium sit impendendum. Decimotertio de perjuriis, & pœna ipsorum. Decimoquarto de ludæis. Decimo quinto, & ultimo quædam ponuntur capitula, & præcepta, speciales rubricas seu titulos non habentia. Et quia longum esset ad plenum tractare de materiis supradictis, ea que pro majori parte ad contentiosam jurisdictionem & causarum strepitum pertinent, omittentes, in subsequentibus specialiter tractabimus de iis, que ad regimen ecclesiarum, & curam pertinent animarum.

Verum quia prodest parum statuta promulgari, & mandata fieri, nisi ad eorum observationem ardeantur improvidi transgressores: idcirco nos prædictus episcopus Nemaufensis districtè præcipimus & mandamus, ut clerici nostræ diocesis in sacris ordinibus constituti, & maxime ecclesiarum rectores, & capellani habentes curam animarum, hæc statuta præsentia, & prohibitiones synodales, frequenter legant, & diligenter intelligant, & observent: ut si super his eos delinquere contigerit, se non possint postmodum per ignorantiam excusare; scituri pro certo quod transgressores hujusmodi pœna debita puniemus. Et que de infra scriptis, fuerint clericis intimanda, eis per rectores, & parochiales presbyteros intimentur: & ea que tangunt laicos, eisdem laicis, diversis temporibus & diebus, secundum quod opus fuerit, intimentur. Et ibi maxime ubi est populi multitudo: ut sic clerici in bonis moribus & honestis actibus informentur, & laici ab ecclesiis & clericorum gravaminibus refrænentur.

De Baptismo.

ANNO
CHRISTE
1284.

ANNO
CHRISTE
1284

Quoniam Baptismus omnium sacramentorum janua est, & etiam fundamentum, merito de ipso hic primitus est tractandum. Præcipimus itaque, ut infans quæ cito natus fuerit, si periculum mortis sibi imminet, ita cito presbytero nequeat præsentari, a circumstantibus masculis, si præsentés fuerint, baptizetur in aqua calida, vel frigida, non in alio liquore, & in vase mundo, ligneo, vel lapideo, vel quolibet alio. Vel si vas haberi non possit, fundatur aqua super caput baptizandi, & dicantur verba, quibus debet aliquis baptizari. Vel si masculi præsentés non fuerint, a circumstantibus feminis baptizetur, etiam a patre, vel a matre, si alii non fuerint a quibus valeat baptizari. Sed quædium fuerit, a patre, vel a matre nullatenus baptizetur. Et si ex necessitate, a patre proprio vel a matre infans fuerit baptizatus, matrimonio inter eos in sua firmitate manente nulla propter hoc penitentia injungetur baptizanti, qui ex hoc potius debet commendari. Si vero multoties pater, vel mater baptizavit, vel catechismo, seu in confirmatione tenuerit infantem uxoris suæ ex alio viro procreatum: matrimonium ut dictum est in suo robore permanente ad nos transmittatur, de tanto excessu a nobis penitentiam suscepturus. Si autem casu, vel ignorantia illud accidit, non fuit propter hoc in aliquo puniendi. Ne vero propter imperitiam laicorum, infans absque forma debita baptizetur: districte præcipimus, ut frequenter admonent, & instruant plebè suam, ut cum ex necessitate prædicta aliquem baptizari contigerit, hanc formam in traditione ipsius baptismi cum diligentia studeant observare. Sed "ut infantem ter injungendo in aqua baptizans dicat sic: Petre, vel Martine, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Si tamen una tantum immersio facta fuerit, erit nihilominus baptizatus: & licet proprium nomen infanti non fuerit impositum: licet etiam paternum, vel maternum non habuerit, nec dictum fuerit, ego: dum tamen infantem immergendo in aquam, a baptizante dictum fuerit, baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen. Idem dicimus, scilicet infantem baptizatum esse, si baptizans dixit: Baptizo te in nomine Christi. Quod tamen non est laicis exprimendum, ne a forma prædicta statuta per ecclesiam recedatur. Si quis autem fuit ipsum baptizaverit, talem non esse baptizatum ecclesia judicabit: eo quod formam baptizandi non servavit a Domino traditam qui dixit, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Scilicet ipse etiam Dominus se ipsum non baptizavit, sed potius ab alio, scilicet a sancto Joanne Baptista, voluit baptizari. Et idcirco talis est denuo ab alio baptizandus: quamvis si continuo decederet, ad caelestem patriam protinus evolare propter sacramenti fidem, etiam non propter fidei sacramentum. Si tamen tanta copia aquæ haberi non possit, ut infans in ea totaliter mergi possit: cum scutella, vel scypho, vel alio vase, aliqua quantitas aquæ super infantem effusa latur a baptizante, & effundendo dicat baptizans: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Et erit baptizatus infans.

Hæc omnia supra dicta, si quando a laicis baptizetur, præcipimus in necessitatis articulo observanda: sed necessitate cessante, omnibus laicis, & etiam clericis, nisi fuerint in presbyteros canonice ordinati, catechismum faciendi, baptizandi, & in Dominicis diebus exorcizandi, & mortuos sepeliendi, interdicimus potestatem. Sustinentes quod diaconi & subdiaconi possint prædicta facere, ubi sacerdos non est præsens vel ea facere non potest, & necessitatis articulus noceat imminere. Cui vero secundum formam prædictam infans in necessitate a laico fuerit baptizatus: præcipimus, si supervixerit, ut presbytero, quævis citius fieri poterit, præsentetur, qui inquiret sollicitè, qualiter fuerit baptizatus: & si forma prædicta non fuerit servata, faciat catechismum, & baptizet infantem juxta ecclesie formam.

Concil. general. Tom. XI.

A Si autem dabitaverit an legitime fuerit baptizatus, quia forte baptizans non recordatur ad plenum de verbis in baptismo prolatis, vel circumstantes discordant, vel forte infans expositus inventus est juxta ecclesiam vel alibi, nec habetur certitudo, vel aliquid signum utrum sit baptizatus, vel non: in his casibus faciat sacerdos catechismum, & baptizet eum sub iis verbis: si baptizatus es, non te baptizo, sed si baptizatus non es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Sed in tali dubio statuit unius testimonio, si plures testes haberi non possint. Si vero infans a laico baptizatus, mortuus fuerit antequam in presbytero præsentetur, & presbyter dabitaverit an fuerit in baptismo debita forma servata: si de hoc certificari non possit, in tali dubio infans debet in cœmeterio ecclesiastico sepeliri. Et idem credimus posse fieri, quando expositi juxta ecclesiam, vel alibi mortui reperiuntur, nec de baptismo ipsorum potest haberi aliqua certitudo. Si autem in baptismo infantis a laico baptizati, & mortui antequam presbytero præsentetur, inventum fuit formam debitam non fuisse servatam; vel infantem expositum, & mortuum inventum, constitit per scripturam, vel per alia signa, baptismatum non esse: non debet in cœmeterio ecclesiastico sepeliri.

Ad hæc si sacerdos invenerit, infantem a laicis juxta formam ecclesie baptizatum, ita quod non sit de hoc aliquatenus dubitandum: non rebaptizet, nec faciat catechismum, sed inungat eum in petre & inter scapulas oleo benedicto, secundum illam interrogationem, abrenuncias, & tunc dicendo, Ego te ungo, &c. Tutius enim est, licet non necessarium, quod fiat prædicta unctio. In hoc casu inungat etiam cum chrismate sacro in vertice, dicendo orationes, quæ dicuntur post baptismum, & faciendi alia, quæ post baptismum fieri consueverunt, sicut in libris baptismalibus continetur. Si vero infanti pro baptismum ad presbyterum apportato non potest propter mortis periculum secure fieri catechismus: baptizet eum presbyter incontinenti, dimisso catechismo, & inungat eum oleo benedicto, & chrismate sacro: & alia quæ fiunt post baptismum, sicut superius continetur.

Prohibemus autem districte, ne in patrinum aliquis regularis admittatur, nec aliquis alius, qui excommunicationis vel interdicti est sententia ligatus, vel qui non est baptizatus, vel etiam confirmatus. Tamen si aliquis de prædictis patrinus fuerit, non nocet aliquid baptizato. Præcipientes ut in catechismo, & baptismum, & confirmatione, unus tantum modo sit patrinus, hoc est, unus in quolibet sacramento. Si vero per negligentiam sacerdotis, vel per errorem, infantem inungi contigerit oleo, loco chrismatis: nihil propter hoc iteretur, sed caute superpleatur quod incaute fuerat prætermisum, & illa unctio chrismatis tantum fiat, quando per negligentiam vel errorem fuerat prætermisum. Si autem chrismate loco olei inunctus fuerit baptizandus, nihil propter hoc iteretur, nec fiat unctio olei prætermisum, quia in chrismate, quod ex oleo fit & balsamo, oleum continetur.

Districte etiam præcipimus, ut fontes cooperti mundi, & nitidi teneantur: & quod chrisma, & oleum sacrum, sub fidei custodia, & clavibus adhibitis teneantur. Præcipientes, ut singulis annis in hebdomada sancta, presbyteri parochialium ecclesiarum, per se ipsos, vel diaconum, seu subdiaconum, vel clericos adultos, chrisma novum & oleum, a nobis vel archipresbyteris nostris suscipiant, sicut est consuetum. Sed antequam chrisma novum & oleum suscipiant, vetus chrisma & oleum effundant infra fores ecclesie baptismalis, & ampullas suas diligenter abluant in eis, & denuo chrismate & oleo per totum annum inungant pueros baptizandos. Et si forsan contigerit, oleum vel chrisma deficere: incontinenti mittat ad archipresbyteros pro chrismate & oleo: & si ab eis haberi non possint, vel absque periculo expectari, si aliquid residui fuerit, admiscat presbyteri cum illo residuo olei vel chrismatis aliud oleum non consecratum, & ex eis unctioes faciat prædictas.

G g g g Districte

Corr. scilicet inf. ter immergendo

Valgo in scutella, vortam facerent.

f. de novo chr.

ANNO
CHRISTI
1284.

Districte autē præcipimus, & sub pena excommunicatio-
nis officii, & beneficii, mandamus, ut quocumque tempore,
& quacūque hora diei, vel noctis, sacerdos pro baptismo
& penitentia fuerit requisitus, omni occasione & mora
postpositis, ad conferendū ea exhibeat libenter sese para-
tū. Verumtamē si propriam capullam propter paupertate,
vel aliam quamcumque causam, non habuerit, vel ha-
bere nequiverit: baptizandus, capulla etiam alia, cum qua
alius baptizatus fuerit, quā sacerdos præcipue gratis ex-
hibeat, baptizetur. Si vero matre in partu laborate infans
extra ventrem matris tantū caput emiserit, & in tantō pe-
riculo infans positus nasci nequiverit: infundat aliqua de
obstetricibus aquam super caput infantis dicendo, Ego te
baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, A-
men. Postremo quoniam frequenter contingit matrem in
puerperio decedere, & partus in matricis visceribus ad-
huc creditur esse vivus: ex quo pro certo mulierem mor-
tuam esse constitit, si partum credant vivere obstetrices,
aperiat mulier per aliquem, vel per aliquā sine mora,
& partus si vivus fuerit baptizetur. Et ut quilibet ad hoc
se exhibeat promptiorē, quicumque aperiendo mulierem
partum procuraverit baptizari, in remissionem sibi pro-
ficiat peccatorum, & hoc per ecclesias annis singulis pu-
blicetur. Si autē partum cum matre simul mori contige-
rit, sine apertione in cœmeterio ecclesiastico tumuletur.

De Penitentia.

Penitentiā est, ut ait Ambrosius, mala præterita plan-
gere, & plangenda non committere. Omnis autē pen-
nitens vere debet dolorem habere de peccatis commissis,
& voluntatem & propositum iterū non peccandi. Sunt
enim in vera penitentia principaliter necessaria tria, vi-
delicet cordis contritio, ous confessio, si confitēs loquitur,
& operis satisfactio iuxta posse: alioquin vere nō est vera
penitentia, sed simulata potius, atque ficta. Confessio ve-
ro est corā sacerdote vera declaratio, seu revelatio pecca-
torū. Et quia post lapsum peccati est necessaria vera pen-
nitentiā ad salutē: statutū est, quod omnis utriusque sexus
fidelis, postquā ad annos discretionis pervenit, omnia pec-
cata sua solus confiteatur fideliter saltem in anno semel
proprio sacerdoti, & injunctā sibi penitentia studeat pro
viribus adimplere (quod & de clericis, scilicet quod cōfi-
teatur proprio sacerdoti in cujus parochia cōmorantur,
districte præcipimus observari) alioquin vivēs, siue cleri-
cus fuerit, siue laicus, ab ingressu ecclesie arceatur, & mo-
riens Christiana careat sepultura. Et hoc salutare statutū
publice in ecclesiis annis singulis proponatur. Si quis au-
tē clericus, vel laicus, alio sacerdoti iuxta de causa volue-
rit sua confiteri peccata: licentiā prærens postulet, & obti-
neat ab ipso sacerdote. Præcipientes districte, ne aliquis
presbyter super hoc requisitus, præsumat alicui malitio-
se licentiā hujusmodi denegare. Notandū tamē est, quod
in quicunque casibus sine licentiā proprii sacerdotis, potest
aliquis alieno presbytero cōfiteri. Primus est cum episco-
pus hoc alicui specialiter delegavit. Secundus cū quis pec-
cat in aliena parochia, & de illo peccato sacerdoti illius
parochie confiteatur. Tertius si causa domicilii, se duxerit
ad aliam parochiā transferendū. Quartus est cum vaga-
bandus circumit. Quintus cum imminet sibi mortis peri-
culū, & non potest habere propriū sacerdotē, in quo casu
possunt etiā laico cōfiteri. Verū quoniam periculosum est
valde, moram facere in peccato: præcipimus quod paro-
chiales presbyteri frequenter moneant plebes suas, ut ad
confessionē veniāt quā cito poterunt post commissum pec-
catū, & hoc propter incertitudinē horæ mortis; item quia
in extrema ægrotudine vix potest aliquis de peccatis nedū
penitere, sed nec etiā cogitare, quia, ut ait Ioannes,
cum ægrotudine opprimeris vix aliud potes cogitare quā
sentis, & illic rapitur intentio mentis, ubi est vis doloris.
Debet autē se ipsum confitens accusare, non alium, nec
personā nominatim exprimere, cum qua peccavit, nec sa-
cerdos querere: nisi peccati circumstantia talis esset, quod
alios non posset confiteri peccatū, ut si cognovit matrem,
sororem, filiā, vel hujusmodi qui non posset se ipsum ali-

ter liberare. Item non debet confiteri per nunciū, nec per
scripturā, sed viva voce, ore proprio, & præsentialiter, ut
qui per se peccavit, per se ipsum confiteatur, & erubescat.
Item non debet confiteri verbis, vel nominibus peccato-
rum seu criminum, palliatis, sed quodlibet peccatum suo
proprio nomine quantumcumque turpe exprimat, & etiā
circumstantias quantumcumque turpes, ut sic tota pecca-
tī sanies expellatur. Debet etiam confiteri singula pecca-
ta, quæ commisit, distincte & separatim, non confuse, nec
etiam in transfurculum. Si qui vero contententium surdi
fuerint, cæci, vel muti: inducat eos presbyter, prout
melius poterit, ad contritionem & penitentiam, verbis,
nutibus, atque signis exprimentam. Nullus autem
presbyter, vel sacerdos secularis, vel regularis, cui a nobis
animarum cura commissa non fuerit, parochianum
alterius ad confessionem rapiat, etiam de licentiā prop-
rii sacerdotis, absque nostra licentiā, & assensu, nisi ne-
cessitatis articulo imminente, aut parochialis sacerdote in
ægrotudine constituto, vel nisi tanta esset parochianorū
multitudo, quod ad confessiones audiendas parochialis
sacerdos sufficere non valeret: concedimus, quod tunc
possit de licentiā proprii sacerdotis. Districte vero præ-
cipimus, quod illi qui confessiones audierint, in loco pa-
tenti audiant confitentes, non in occulto, & præcipue si
fuerint mulieres. Debet ergo sacerdos sollicitudinē di-
ligentem adhibere, ne, dum audit confessiones, in faciem
respiciat confitentes, & præcipue mulieres: sed si cappam
habeat indutam capucium, indutum in capite teneat, &
etiam inclinatum. Et si peccatum horribile intellexerit,
non spuat, non facie neque caput avertat, aut retorquet
huc illucque, aut signum aliquod, aut intum faciat, sed
nec aliquod verbum proferat, per quod abominari pec-
catorem, vel peccatum videatur, ne peccator rubore vel
verecundia confusus, peccata reliqua, vel similia, time-
at revelare. Cum vero peccator primo ad sacerdotem
venerit, cæci ab eo, si non sibi notus, utrum parochia-
nus ejus, & si dixerit quod non, querat ab eo utrum ve-
nerit de licentiā proprii sacerdotis; & si responderit,
quod non, dicat ei, frater non debeo te audire, vade ad tuū
sacerdotem. Si autem sit parochianus ejus, vel venerit de
licentiā sui episcopi, vel proprii sacerdotis: querat primo
ab ipso utrum aliqua excommunicationis sententiā, vel
interdicti, sit ligatus. Et si dixerit quod sic, dicat ei, frater
non audiam te nisi prius fueris absolutus: & si occulte
excommunicatus fuerit, occulte dicat ei; si autem publi-
cum fuerit eum excommunicatum esse, publice penitentiā
denegabit, quia nullus excommunicatus, vel inter-
dictus, debet recipi ad penitentiam, nisi prius faciat se
absolvi. Si vero dixerit se non esse excommunicatum, vel
interdictū, debet eum primo interrogare presbyter, utrū
sciat, *Pater noster, Ave Maria, Credo in Deum*: & si ne-
sciat moneat eum, ut addiscat. Deinde admonet eum
familiariter ac benigne, ut omnia peccata sua confiteatur
humiliter, nec ob verecundiam celet aliquod pecca-
tum, vel timore, quia non est homini locutus sed Deo,
cujus personam ipse presbyter repræsentat, qui non vult
mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat, &
dicendo sibi quod ipse sacerdos est, & quod ipse confitens
non potest tot, & tanta commisisse peccata, quin alii
majora & plura cōmiserint, & quod illi, qui bene peni-
tent, magis postea diliguntur a Deo, sicut patet in B. Petro,
Paulo, Latrone, Maria Magdalena, & multis aliis: & tota
cælestis curia gaudet de penitentia peccatoris, quia
gaudium est angelis Dei super uno peccatore penitentia
agente. Dicat etiā: Cōfiteor frater, quia homines sumus,
& sine peccato in hoc mundo esse non possumus. Nā si ve-
re confisus fueris, & contritus, & proponis amplius non
peccare, Deus sine dubio tibi remittet culpam, & ego
autoritate Dei absolvam a pena. Si autem non fueris con-
fiteri in hac vita, confiteberis in alia invitus in conspe-
ctu angelorum, amicorum, inimicorum, & damnaberis
in perpetuum. Deinde confessionem ejus audiat diligen-
ter, quā audita incipiat interrogare, si vult alia peccata
dicere

ANNO
CHRISTI
1284.

nō absolvit

Deest pec-
cator

ANNO
CHRISTI
1284.ANNO
CHRISTI
1284.

dicere, sollicitando eum, ut cogitet studiose ne peccatū aliq̄d prætermittat, quod si dimidiarē dividendo peccata inter divēros sacerdotes, vel celando, vel omittere scierit aliq̄d mortale peccatum, sibi talis pœnitentia vel confessio non prodest. Et si peccator dixerit se non alia habere confiteri, incipiat interrogare ordinate & discrete cōfiteat̄, ita quod interrogationibus faciēdis, ad peccata specialia, vel specialia circūstātia, nō descēda: quia multi forte propter multas interrogaciones in his peccatē, quæ nescirēt aliter cogitare.

Interroget igitur sacerdos confitentem, si aliquando tentetur ad peccatum aliq̄d faciendum, & quæ tentationē, & qualiter tentationi resistat, & sic indirec̄te aperiet confitens peccatū suum, quod celabat. Item interroget si exerceat offic. ū aliq̄d, & si dixerit quod sic, interroget de circumstantiis pertinentibus ad officium quod dixerit se habere. Si regularis fuerit, interroget eum specialiter de tribus subtilitatibus circūstantiis regulæ: scilicet si obediat in omnibus licitis & honestis suo superiori, & an sit proprietarius, & an custodiat castitatem, Item de simonia, utrum receptus fuerit pecunia mediante, vel si consenserit quod aliquis alius recipere per simoniam. Itē an loquatur in locis prohibitis, & horis indebitis, & utrum in capitulo resitat, vel contradicat malitiose, cum est aliq̄d ordinandum, vel faciendū. Circa clericos seculares, interroget utrum commiserint simoniā pro se ipsis, vel pro aliis, seu alii pro ipsis. Item de mercatura, & aliis quæ pertinent ad avaritiam, & cupiditatē. Item de dilapidatione, si habeat beneficium ecclesiasticum, & utrum de pecunia de rebus acquisita emerit aliquas possessiones nomine proprio, vel nomine consanguineorum suorum, & utrum bona ecclesiastica expendit in usus licitos & honestos. Item utrū interfuit Divinis officiis, nocturnis pariter & diurnis, præcipue in ecclesia in qua est prælatus. Item de irregularitatē: item de ludo aleorum, & talorum, Circa principes, castellanos, & milites, & eorum bajulos, interroget, an fecerint, vel fieri fecerint constitutiones seu præcepta contra ecclesiasticā libertatem, & an bonam reddiderint iustitiam cūlibet cōquerenti, & an homines sibi subditos gravaverint indebitis tallis, collectis toties, vel quoties. Item de rapinis. Circa mercatores, burgēses, & alios ministrales, quærat sacerdos de mendacio, dolo, usura, pignoriibus, & baris, & de injustis pōderibus, & mensuris. Circa agricolas, interroget de furto, maxime circa decimas, & primitias, tributa, quartas, & tascas, & de eradicatione terminorum, & de occupatione alienarum terrarum. Item de talis, & incendiis. Circa mercenarios, bubulcos, serviētēs, pastores, & personas similes, quærat sacerdos, an fideliter custodiant res dominorū suorum, & utrum fideliter se habeant in operibus, & ser vitii sibi impositis.

Item interroget quemlibet confitentem prout secundum conditionem personæ viderit faciendum. Scilicet de perjurio, invidia, odio, detractioe, de superbia, & utrum injuste habeat, vel detineat alienū. Item de fornicatione, adulterio, & incestu. Et si dixerit, se peccatū incontinentiæ commississe, quærat utrū peccaverit cum monacha consecrata, vel non consecrata, vidua, virgine, seu corrupta, Christiana, Iudæa, vel Saracena, & utrū in loco sacro, vel non sacro, & an in diebus Dominicis, vel festiuis, & temporibus jejuniarum, & utrum unam cognoverit, vel plures, & quoties, & an in aliis peccatis alios invitaverit, vel induxerit ad peccandum: ut sic omnibus cum diligentia inquisitis, & consideratis peccatorum circumstantiis, intelligat præbyter quale peccatori præbere debeat consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, querendo ab ipso an proponat amplius non peccare, & agere condignam pœnitentiam de commissis; & si respondeat se a peccatis abstinere non posse, aut nolle, vel quod a quibusdā vult abstinere, & in aliquibus remanere, ejus confessionem sacerdos de-

Concil. general. Tom. XI.

A bet nihil minus audire, & ei de peccatis confessis consilium exhibere: sed antequam det ei consilium, sibi exprimerit diligenter, quod si totus mundus suus esset, & pauperibus erogaret, & in pane & aqua jejunaret toto tēpore vitæ suæ, nil sibi proficeret ad vitā æternā consequendā, quamdiu in peccato commisso remanebit, vel voluntate & proposito peccatū iterum committendū: nec ipse sacerdos eum absolvere potest ab aliquo peccato, nisi de omnibus pœniteret, & haberet propositum iterum non peccandi: & hoc sæpius dicit monendo ipsum dulci pio, ac suavi eloquio, ut de omnibus pœniteat, & abstineat in futurū, & exprimendo ipsum timorem de die iudicii, & pœnas perpetuas quas in inferno, nisi veram egerit pœnitentiam, perpetuo sustinebit.

Si autem ad veram confessionē, & pœnitentiā, ipsum inducere nequiverit, debet ei de peccatis confessis in hunc modū consilium exhibere: Frater, dico & consulo, quod jejunēs, ores, & elemosinas facias, & alia bona. Dicit etiam, quod licet dicta bona, quæ ipse sibi pro peccatis confessis consilii danda, non sint ei fructuosa ad vitā æternā habendam cum in peccato commisso remaneat vel voluntate peccandi: tamen consilium faciendū, ut per ipsa bona quæ faciet, dignetur Dominus cor ejus ad veram pœnitentiam illustrare & ne diabolus in eo tantā habeat potestātē, quantā haberet, si mala continue exerceat. Et facta confessione generali, scilicet *Confiteor Deo*, non absolvat eum a peccatis, sed dicat ei quod recedat, & faciat juxta consiliū sibi datum. Dicit etiam ei quod non recipiat corpus Christi quandiu in peccato remanebit cōmissio, vel voluntate, & proposito peccatum iterum faciendi. Caveat tamē sacerdos in quantum poterit, ne inducat in desperationis periculum.

Si autem de omnibus confitetur, & pœnitet, & propositum habet in posterum abstinere, consideret sacerdos, an tale peccatum inter alia confessus fuerit, propter quod ad episcopum sit vitandus. In quo casu ad episcopum ipsum mittat, si potest: si autem, imposita sibi pœnitentiā de illo, & de aliis peccatis confessis, consideratis peccatoris circumstantiis, & peccati: & licet secundum canones pro quolibet peccato mortali septennis esset regulariter pœnitentia injungenda, sacerdos tamen injungat minorē, vel majorem, prout secundum quantitatem peccati, & contritionem, & qualitatem peccatoris, saluti ejus viderit expedire.

Ut autē possit sacerdos cōtraria cōtrariis curare, imponat pœnitentiā ipsi peccato pro contrariū respondētē: ut si peccaverit per superbiam, injungat ei orationem, & suadeat humilitatem. Si per avaritiam, injungat elemosinam largitatem. Si per gulositatem vel nimiam comestionem, abstinēntiam ciborum. Si peccaverit per luxuriam, injungat ei jejunium, orationem, peregrinationem, disciplinas, & alias carnis macerationes. Si tamen talis luxuriosus, senex, & dives fuerit, & dixerit se jejunare non posse: aggravabit eum sacerdos orationibus, elemosinis, & relevabit jejuniis. Si autem peccator fragilitatem alleget, & recuset recipere asperitatem pœnitentiæ, quam sacerdos vult sibi imponere: debet primo sacerdos inducere ut animum habeat paratū ad omnem satisfactionem, ostendendo sibi magnitudinem peccatorū, quæ sibi confessus est, & quanta perdidit bona, propter illa quæ commisit peccata, quæ omnia recuperabit per pœnitentiam. Si vero non possit inducere ad pœnitentiā pro suo arbitrio sibi imponendā, imponat talem ei satisfactionem, seu pœnitentiā, cum voluntate ipsius peccatoris, quam similiter velit, & possit portare, ne forte peccet postea deterius, pœnitentiā infringēdo.

Imposita sibi pœnitentiā, & facta generali confessione, scilicet *Confiteor Deo*, dicat Pater sic: Ego injungo tibi talem pœnitentiam propter peccata quæ confessus es. Et ponens manus super caput ipsius, dicat: *Indulgentiam absolutionē & remissionem omnium*

Gggg ij pecca-

Deest, ecclesiasticis, vel aliq̄d simile.

ANNO
CHRISTI
1284.

peccatorū tuorum tribuat omnipotēs Dominus: Et ego te absolvo autoritate domini nostri Iesu Christi, & beatorum apostolorū Petri & Pauli, & officii mihi commisi, ab iis peccatis, quæ confessus es, & aliis oblitis. Item dicat ei quod si reducentur aliqua alia peccata postea ad memoriam, quæ non fuerit confessus, redeat ad eum, & confiteatur. Circa infirmos non est taliter procedendum, quia non debet eis sacerdos pœnitentiam injungere, sed tantum innōtescere, seu declarare dicendo sic cum ejus peccata audiverit: Si tu esses sanus, pro tot peccatis quæ commisisti, & confessus es, deberes tot annis pœnitentia: sed quia tu es infirmus, non impono tibi pœnitentiam, sed injungo tibi quod si de hac infirmitate te mori contigerit, facias tantum dari pauperibus, vel piis locis, loco prædictæ pœnitentiæ, vel facias Missas celebrari, vel illud fieri. Si tamen convalesceris injungo tibi talem pœnitentiam. Et his dictis, imponat manus super caput ejus, & absolvat eum a peccatis suis sicut dictum est de sano. Si vero infirmus petierit sacerdotem pro pœnitentia recipienda, vel aliqua alia signa pœnitentiæ fecerit, & interim dum sacerdos veniret, obmutuit infirmus, vel factus est amens, aut freneticus, sacerdos veniens, sive ad nutum infirmi, sive ad testimonium eorum qui audiverunt ipsum petentem pœnitentiam vel presbyterum, vel alia signa pœnitentiæ facientem, debet ei quidquid humanitatis vel consolationis poterit, impendere, absolvendo eum, & reconciliando, orationes dicendo, & crucis osculum, si præsens crux fuerit, sibi dando.

Qualiter autem absolvi debeat infirmus in mortis articulo constitutus per proprium sacerdotem, vel per alium si proprius haberi non possit sacerdos, infra in tractatu de sententia excommunicationis continetur. Sane considerandum est diligenter, quod quedam sunt peccata, de quibus nullus potest vere pœnitere, nisi restituat, vel emendet, si potestatem habeat emendandi, videlicet rapina, furtum, sacrilegium, incendium, usura, & indebita extorsio tallie, quæstus, vel touttas. Item reventio census quarti, quinti, contra voluntatem dominorum quibus debentur. Item damna, data contra iustitiam, & generaliter cujuslibet alienæ rei scienter indebita detentio. Et in his omnibus præcipiendum est pœnitenti quod incontinenti satisfiat juxta posse. Et si peccata occulta fuerint, occulte præcipiendum est pœnitenti: & talis occulta restitutio debet fieri per ipsum sacerdotem, vel aliquam religiosam personam sub preloso nomine pœnitentis. Si autem non habet pœnitentis rem, quam debet restituere, neque mobilia, vel etiā im mobilia, unde cōmode incontinenti satisfacere possit, vel licet habeat, non est tamen præsens nec esse potest ille, cui faciendâ est restitutio, & appareat vere pœnitens, & contritus, & proponat satisfacere cum poterit ei pœnitentiâ injungatur, & si talis fuerit infirmus, præcipiat suis heredibus, quod illi satisfaciatur pro eodē si de illa infirmitate contigerit ipsum mori. Omnibus autem pœnitentibus sanis, vel infirmis, qui tenentur aliis satisfaciōnem facere, seu emendā, est sollicite intimandū quod non excusantur, nec liberantur ab illo peccato præcipiendo suis heredibus quod restitutiōnem faciant pro ipsius, vel emendā, nisi ipsi principales raptores, usurarii fures, seu alienarū rerum detentores illiciti, in toto vel in parte faciant restitutiōnem vel emendam, si eam facere possunt commode, sicut superius cōtinetur. Tenetur enim raptor, seu alienæ rei detentor ad restitutiōnem, tenetur etiā amicus ejus heredes quantum hereditas ipsius sufficere potest, si ad restituendum fuerit necessaria hereditas tota. Tenetur etiā ad restitutiōnem omnes illi, qui scienter rem raptam, vel alienā emerunt cum mala fide, scilicet animo sibi retinendi eam domino suo, nec taliter ementes possunt recuperare, seu petere precium, quod dederunt pro ipsa, nec possunt recuperare, seu retinere expensas, si quas fecerunt

A ipsam rem custodiendo, vel meliorando, & hoc propter malam fidem, quam habuerunt emendo. Debet etiā restitui res aliena, sive rapta, non deteriorata: sed si deteriorata fuerit, vel casu fortuito perierit, vel restitui non possit, restituiatur integre quantum valeat cum omni utilitate, quam consecuti sunt ex ipsa re; si cum mala fide, ut dictum est, pervenerit ad eodē. Sed facta restitutiōne integraliter ab uno, ceteri liberantur quantum ad restitutiōnem domino faciendam: sed nihilo minus debent agere pœnitentiam juxta arbitrium sacerdotis, quia rem alienam fraudulenter, & invito domino tenuerunt. Facienda est autem domino rei restitutiō, vel ejus heredibus, si poterunt inveniri: sed si diligenter inquisiti, & expectati non inveniuntur, vel ignorantur, tunc cum consilio sacerdotis pœnitentialis, res illa distribuat in pias causas, & maxime in pauperum sustentationem: pro anima illius cujus fuerit res illa. Verum si persona scitur cui est restitutiō, vel restitutiō faciendâ; sed si tamen est in remotis partibus, nec speratur quod debeat redire: mittatur ei si commode fieri possit, & secure: alioquin pro anima ejus cum consilio ecclesiæ pauperibus erogetur, & hoc fiat si res sit modica, quæ restitui debet in expensis: si res est magni valoris mitti debet in expensis detentoris ad illum absentem cui est restitutiō faciendâ. Qui vero invenit pecuniam vel aliam rem in via vel alibi, debet eam reddere illi, qui eam perdidit, si eam potuerit invenire: & si nescit cujus fuerit, publicetur per sacerdotes in ecclesiis, & in locis quibus est inventa; & si diu expectatus non invenitur cujus fuerit, pauperibus pro anima illius, cujus fuerit, erogetur. Si autē aliquis voluntarius, & causa cupiditatis, lucratu fuerit aliqua in ludo, quod restituit sibi est in pœnitentiâlii iudicio injungendū. Caveat autem omnino sacerdos, ne verbo, aut signo, aut alio quolibet modo prodatur, seu revelet aliquatenus peccatorē: sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ulla expressiōne personæ caute requiratur: quoniā qui peccatum in pœnitentiâlii iudicio sibi detectum vel dictum præsumptu revereleat, non solum deponetur, verum etiā in arctum monasterium detrudetur ad perpetuam pœnitentiam peragendam. Præcipimus autē quod nomina illorum omnium, qui peccata sua confessi fuerint, scribantur singulis annis a propriis capellanis, qui confessiones audierint eorumdem, ut de ipsis possint laudabile testimonium perhibere. Item præcipimus medicis corporum, ut infirmos ante omnia moneant, & inducant, quod medicos advoceant animarum, ut postquam fuerit infirmo de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur. Et si quis medicorum hoc non servaverit, supponatur ecclesiastico interdictio, quousque satisfecerit competeret: sub intimatione anathematis eisdem medicis prohibentes, ne quis eorū aliquid pro corporali salute infirmo suadeat, quod in periculo anime convertatur.

E Concedimus autem ex gratia, ut sacerdotes, & rectores parochialium ecclesiarum nostræ diocesis alios sacerdotes ejusdē diocesis, si viciniore fuerint suis ecclesiis, sibi possint eligere confessores, prout saluti animarum suarum viderint expedire, & præcipue archidiaconos, archipresbyteros, fratres Minores, & Prædicatores, quibus scilicet fratribus licentiam cōcedimus, quando venerint ad ecclesias causâ prædicationis, confessionis clericali, & laicorū nostræ diocesis, possint audire, & eis injungere pœnitentiâs salutares. Præcipiētes quod nomina eorū, quorū confessiones audierint, dicant, vel in scriptis reddant in Quadragesima saltē, & in Adventu Domini parochialibus sacerdotibus, ut de parochianorum suorū sacerdotes pœnitentiâs valeant esse certi. Volumus tamen, & præcipimus quod quando dicti fratres causâ confessionis audiendæ accesserint ad infirmos, de salute animæ ipsorum tractent cum parochialibus sacerdotibus, prout viderint expedire. Nolumus

ANNO
CHRISTI
1284.

ANNO
CHRISTI
1284.ANNO
CHRISTI
1284.

mus tamen quod prædicti fratres, confessiones infirmorum audiant absque licentia proprii sacerdotis, nisi tamen infirmis mors periculum immineret, quam scilicet licentiam eis præcepimus liberaliter concedendam. Item nolimus quod dicti fratres testamentis ipsorum infirmorum interint, nisi sacerdos proprius præsens esset, vel in expectatione ipsius sacerdotis periculum immineret. Cæterum licet sacerdotes possint facere commutationes jejuniorum, vel alterius penitentiae ab ipsis impostæ circa parochianos suos, discrete tamen, & propter iustam causam votorum tantum commutationes per eos fieri prohibemus cum nostra licentia speciali, quia in eis est cum majori providentia procedendum. Districte etiam prohibemus, ne aliquis sacerdos provincialis inducat aliquem consententem ad votum emittendum seu promissionem faciendam de non committendis peccatis, & maxime de illis quæ non possunt de facili vitari, sicut quidam presbyteri faciunt aliquando hoc fieri indiscrete. Nam contra votum, seu promissionem peccando dupliciter sunt rei, & culpabiles apud Deum, & ideo gravius sunt puniendi.

Isti sunt casus in quibus penitentes ad episcopum sunt mitterendi.

SI quis confitebitur se credere aliquam hæreticam spravitatem. Item simoniacus quocumque modo commiserit simoniam, Item clerici excommunicati majori excommunicatione, vel interdicti, aut suspensi qui ante absolutionem Divina officia celebrarunt, scilicet Missam cantando, evangelium, epistolam, vel alias horas canonicas dicendo, faciendo principaliter officium suum in ecclesia. Item clerici per factum promoti aliquo ordine prætermissi. Item clerici, qui ab alieno episcopo se fecerunt ordinare nostra licentia non obtenta. Item incendiarii. Item illi qui suos filios occiderunt studiose, vel etiam negligenter. Item illi, qui tractaverunt in malos usus Eucharistiam, seu christiana. Item illi, qui tractaverunt facta verbo, consensu, vel alio modo, homicidium. Item sacrilegi, & violatores ecclesiarum. Item illi, qui luxuriam expleverunt cum matre, sorore, vel aliqua consanguinea sua, vel uxore fratris, vel cum sanctimoniali consecrata, vel non consecrata. Item illi, qui in ecclesia luxuriam commiserunt. Item illi, qui cum Ludæa, vel Saracena, vel bruto animali coire ausu nefario præsumperunt. Item mulier quæ de adulterio concepit infantem quem maritus credit esse suum, propter quem legitimi liberi fraudantur hereditate paterna. Item illi, qui cum mulieribus aliquid faciunt propter quod fecerint abortivum, mulier etiam si hæc fecerit vel sibi fieri procuraverit transmittatur. Item illi, qui contra aliquos falsum tulerint testimonium in aliquibus causis. Item illi, qui contractis sponsalibus cum aliquibus præstito juramento, & non dissolutis postmodum, contrahunt cum aliis sponsalia, vel matrimonium, contra juramentum prius temere veniendo. Item qui excommunicati vel nominatim interdicti a quocumque iudice, ingerunt se Divinis in ecclesia ante absolutionem invito proprio sacerdote, nec ad monitionem sacerdotis volunt exire de ecclesia, Divinum officium perturbantes. Item illi, qui in cæmeterio ecclesiastico præsumunt scilicet excommunicatorum corpora sepelire. Si vero prædicti confitentes, ad mandatum & monitionem sacerdotis ad nos venire noluerint, in suis peccatis & duritia remanentes, & peccata occulta fuerint: eis a sacerdotibus penitentia iungatur; & nihilo minus sacerdotes postmodum cum poterunt commode a nobis, vel a fratribus Prædicatoribus, vel Minoribus, super hoc habeant consilium, & requirant. Si autem manifestum fuerit aliquem commississe aliquod peccatum de prædictis, ad

Concil. general. Tom. XI.

nos mittatur, nec ei ab aliquo presbytero de illo peccato manifesto penitentia iungatur sine nostra licentia speciali, nisi senex fuerit, vel corporali impedimento detentus, seu in mortis articulo constitutus.

De sacramento Eucharistia, & Extrema unctione.

Quia post receptam penitentiam, infirmis atque sanis, & præcipue Paschali tempore, exhiberi contuevit Eucharistia sacramentum: ideo de sacramento Eucharistia sequitur hic tractatus. Ne propter incuriam seu negligentiam sacerdotum, Divina indignatio gravius inardescat: districte præcipimus, quatenus a sacerdotibus Eucharistia in loco singulari mundo, & clavi firmato, semper honorifice collocata, devote ac fideliter conservetur. Sacerdos vero quilibet in ecclesia Eucharistiam semper habeat paratam, quam in quolibet hebdomada præcipimus renovari in hunc modum: videlicet quod sacerdos duas vel plures, si opus fuerit, consecret hostias, quarum unam recipiat, & ea recepta incontinenti ante receptionem sanguinis recipiat reservatam, & in loco illius quam servaverat ponat noviter consecratas, & postea recipiat sanguinem, & alias receptiones sicut mos est in ecclesia Nemausensi. Et quando ab infirmo, vel confesso fuerit requisitus, statim eum communicet, ne sine communionem moriatur, quam etiam sub honesto habitu, cruce, lumine, squilla, procedentibus, & subposito mundo velamine, ipse sacerdos per se, & nunquam per alium ferat, & referat caute, & manifeste, ante petus, cum omni reverentia & honore: ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur, prohibentes districte, ne aliquis qui non sit in presbyterum ordinatus, Eucharistiam communicantibus præbeat. Diaconus tamen hoc facere potest de licentia sacerdotis, ubi idem sacerdos hoc per se non potest facere, vel quia absens est presbyter, & necessitatis articulus noscitur imminere, & in hoc ultimo casu non est necessaria licentia sacerdotis. Volumus etiam & mandamus, ut quilibet fidelis postquam confessus fuerit ad minus in Pascha reverenter suscipiat singulis annis Eucharistia sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus receptione duxerit abstinendum: alioquin vivens ab ingressu ecclesie arceatur, & moriens ecclesiastica careat sepultura: præcipientes, ut sacerdotes vinum purum habeant paratum in ecclesia, quod statim tribuant populo postquam receperint corpus Christi, prohibendo communicantibus ne a præsentia ipsorum sacerdotum recedant, donec de vino aliquantulum biberint, & diligenter abluerint os suum. Sacerdotes autem habentes curam animarum, ante communionem parochianos suos moneant publice in ecclesia diebus illis, in quibus est generalis communitio faciendâ, ne aliquis in peccato mortali constitutus, occulto vel manifesto, præsumat accipere corpus Christi. Et si videant vel sciant aliquem in mortali peccato constitutum, paratum communicare: trahant ipsum ad partem, & cum severe moneant ne communicet illo modo, nisi prius de illo peccato contritus fuerit, & confessus: dicentes sibi, quod si taliter communicaret, in damnationem animæ suæ redundaret. Et si non noluerit abstinere non debet ei publice communicatio denegari. Si a solo sacerdote, nemine alio præsentem, communionem petet: non est audiendus, sed potius repellendus. Verumtamen si peccatum fuerit manifestum, & non est de ipso confessus: vere ante satisfactionem condignam debet ei manifeste & publice communicatio denegari. Manifestum autem intelligimus in hoc casu, quod potest sufficere & legitime probari per testes idoneos contra ipsum, præcipue si de illo

Gggg iij pec-

ANNO
CHRISTI
1284.ANNO
CHRISTI
1284.

peccato fuerit per sententiam condemnatus vel sponte confessus in iudicio, vel fuerit adeo manifestum seu notorium per rei evidentiam, quod nulla possit tergiversatione celari. Et hæc eadem in osculo crucis dicimus, & volumus observari, cum in die Veneris sancti ab omnibus generaliter adoratur. Hostias autem de alio, quam de puro, & mundo, & electo grano frumenti, fieri prohibemus. Caveat autem sacerdos, ne aliquid de sanguine Christi extra calicem cadat. Quod si per negligentiam ejus acciderit, & in tabula stillaverit, lingua lambatur, & cinis infra altare, si fieri potest, vel juxta altare abscondatur: & quadraginta diebus ille cui acciderit pœniteat. Si vero super altare stillaverit sanguis, & tangat tantummodo panem primum, ita quod non transeat ad secundum, sorbeat minister B stilla incontinenti, si fieri potest, & tribus diebus pœniteat; & si stilla usque ad secundum pannum pervenerit, tantum pœniteat quatuor diebus; si autem ad tertium pannum pervenerit, novem diebus pœniteat; & si ad quartum pannum pervenerit, vincti diebus pœniteat: & lineamina, quæ tetigerit stilla sanguinis, tribus vicibus, & tribus aquis, minister, seu presbyter, vel diaconus tantum, abluat calice supposito, & aqua abluitionis juxta altare recondatur. Si quis per ebrietatem, vel nimiam comestionem evomerit Eucharistiam, si laicus est, quadraginta diebus pœniteat; si clericus fuerit, vel religiosus, vel diaconi, vel presbyteri, septuaginta diebus pœniteant: & si per infirmitatis causam evomerit, septem diebus pœniteat.

Qui christina, vel eucharistia reliquerit incaute in loco clavibus nõ firmato, & clavibus fideliter nõ custoditis, tribus mensibus debet ab officio suspendi. Et si per ejus incuriam, seu negligentiam mus, vel aliud animal comederit, ultra tres prædictos menses quadraginta diebus pœniteat. Si vero aliqua enormia, seu nefaria inde fieri contigerit, graviori subiacet ultioni. Vbi cumque autem dicitur quadraginta, vel octuaginta, seu pluribus, vel paucioribus diebus pœniteat, sic debet intelligi, ut per omnes illos dies aliquam pœnitentiam agat secundum arbitrium imponentis. Si hostia inventa fuerit sub palla altaris, & dubitetur utrum fuerit consecrata, dicimus quod sacerdos in fine Missæ post receptionem sanguinis potest eam recipere, & idem dicimus de aliqua parte hostiæ, si ita inventa fuerit in altari, & dubitatur utrum fuerit consecrata.

De unctione vero extrema, quæ fit infirmis a presbytero oleo infirmorum, hic non tractatur, quia de modo inungendi infirmos, & orationibus tunc dicendis, instruitur quilibet sacerdos per libros ecclesiarum juxta consuetudinem ecclesiæ Naumausensis. Verumtamen iterari potest, quoties aliquis graviter infirmatur, & ab infirmo unctio postulatur.

De celebratione Missarum.

Quia inter Divina officia, Missarum solemnitates propter excellentiam, & reverentiam corporis & sanguinis Iesu Christi, cum omni humilitate & devotione sunt ab universis presbyteris celebrandæ: prohibemus sub pœna suspensionis, ne quis sacerdos Missam cantare præsumat, nisi prius plene expleverit officium Matutinum. Nec extra ecclesiam in oratorio privato, vel in domo, Missam celebret sine nostra licentia speciali. Nullus quoque, post cibum potumque minimum sumptum, audeat celebrare.

Sacerdos vero postquã Missam incepit, nõ præsumat dimittere imperfectã, nisi repentina infirmitate & intolerabili fuerit occupatus: & tunc si alius sacerdos præsens fuerit, qui non celebraverit, per ipsum, inceptum officium compleatur, qui debet officium incipere ubi nocuit dimisisse. Si vero nescitur ubi alius dimis-

erit quia defecit forsitan in secretis: incipiat a capite secretorum. Verumtamen si secundus sacerdos præsens non fuerit, quacumque hora diei usque ad Nonam haberi poterit, quæ primus sacerdos dimisit, secundum doctrinam quæ superius est expressa, poterit supplere. Si autem sacerdos usque ad Nonam haberi non poterit, remanebit officium non completum.

Præcipimus etiã quod in calicem magis de vino, quã de aqua ponatur, & quod sacerdos postquã totum acceperit corporis & sanguinis Christi sacramentum, duas receptiones faciat juxta consuetudinem ecclesiæ Nemausensis. Videlicet primam de vino puro tantum, secundam de vino, & aqua, & cum ista secunda simul perfundat digitos super calicem, & postea recipiat; nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, quia tunc non debet nisi sanguinem, quod si faceret, celebrationem secundam impedit.

Prohibemus ne Missa nisi cum vino puro possit & aqua, & calice aureo vel argenteo, vel etiam itaneco, aliquatenus celebretur, nec quisquam celebrare præsumat in corporali serico, aut tincto, sed in puro linceo ab episcopo consecrato, quia corpus domini Iesu Christi in sindone lincea & munda sepultum fuit.

Illud autem districtissime prohibemus, ne aliquis in mortali peccato constitutus, Missam celebret, nisi prius confessus fuerit expresse & nominatim de illo peccato, si sacerdotem inveniat, cui valeat confiteri. Si vero non possit alium sacerdotem habere, cui confiteatur, non celebret nisi necessitas imminet quæ sine gravi scandalo nequeat præteriri, ut si dies festus advenierit, & populus jam convenerit ad Divina, vel corpus alicujus parochiani defuncti præsens sit in ecclesia, vel nubentes ad ecclesiam convenerint matrimonium contra turri: propter quæ ut scandalum evitetur ipsum oportet celebrare. In ipsius vero casibus si veram contritionem habeat sacerdos de illo peccato mortali, in quo est constitutus, & proponat quam cito poterit, confiteri alio sacerdoti: credimus, magistrorum nostrorum sententiis inherendo, quod valeat celebrare. Sed si eam contritionem non habere, nec propositum confitendi, celebrare in his casibus non præsumat quantumcumque necessitatem, vel scandalum videat imminere. Si autem sacerdos, postquam Missam incepit, reducat ad memoriam se commississe aliquod peccatum mortale, de quo non fuerit confessus, & de quo antequam Missam incepit non recolere, nec habeat sacerdotem, cui incontinenti valeat confiteri: perficiat ministerium jam inceptum, si tamen contritionem habeat de illo peccato, & proponat quam cito poterit confiteri. Si vero contritionem veram non habeat, nec propositum confitendi, & nondum verba confessionis, seu consecrationis expresserit, videlicet, Hoc est corpus meum, dimittat officium inceptum, quia tunc ipsum implere non debet. Si autem post consecrationem reducat ad memoriam primo illud peccatum mortale, indistincte compleat officium quod incepit, & contristetur, atque doleat, quia tarde pœnitit, & confiteatur quam cito poterit habere copiam sacerdotis. Si pollutio in somnis ex infirmitate, seu superfluitate naturæ, alicui advenerit, non est a celebratione Missæ ideo abstinendum, nisi ob devotionem vellet aliquis abstinere, quia in hoc casu nullum est peccatum, cum magis pati, quam agere videatur. Si vero ex intemperantia, vel potatione nimia acciderit, honestum est, non tamen necessarium, quod a celebratione Missæ abstinat illa die, si nulla fuerit necessitas quare debeat celebrare, quia in hoc casu est tantum veniale peccatum: nisi nimia crapula vel potatio ex prava consuetudine consueverit provenire, & tunc quousque fuerit confessus tenetur a celebratione Missæ necessario abstinere, quia tunc reputatur

f. confes-
tionis,

ANNO
CHRISTI
1284.ANNO
CHRISTI
1284.

tatur peccatum mortale. Si autem contigerit ex turpi imaginatione præcedenti vel inhonestâ confabulatione, & illicitâ tenetur a celebratione & perceptione Eucharistiæ abstinere quousque contritus fuerit, & confessus, si habere poterit copiam sacerdotis, quia in hoc casu est peccatum mortale. Et licet in duobus his casibus, post contritionem & confessionem factam non teneatur a celebratione Missæ necessario abstinere: honestum tamen est quod a celebratione Missæ abstinere illa die, maxime si non fuerit necessitas quare debeat celebrare. Si vero habere non poterit copiam sacerdotis, contritionem tantum habuerit, & propositum confitendi, celebret, si necessitas fuerit, sicut dictum est & distinctum superius de alio presbytero peccatore, quoniam necessitatis articulus noscitur imminere.

Nullus sacerdos in altari, in quo episcopus Missam cantaverit, eodem die Missam cantet. Prohibemus autem distincte ne aliquis sacerdos duas Missas celebret una die. In die tamen natali Domini idem sacerdos tres Missas poterit celebrare. Aliis vero diebus potest in casibus infra scriptis cantare duas Missas, scilicet unam de die, & aliam pro defunctis, videlicet propter necessitatem nuptiarum. Item in Pascha, & Pentecostæ, & in festo Ascensionis Domini & S. Iohannis Baptistæ, & omnium Sanctorum, & in festo Apparitionis Domini. In istis solemnitatibus, & festiuitatibus supra proxime dictis, si omnes parochiani ad unam Missam simul non possint convenire, eo quod in diversis locis habitant distantibus ab ecclesia, & remotis, sicut est in montanis, nec sunt in ecclesia duo sacerdotes, & dicta prima Missa postmodum parochiani venientes postulent Missam aliam sibi dici, poterit tamen sacerdos Missam aliam celebrare. Tamen si in prima Missa post receptionem corporis Christi & sanguinis, profusionem acceperit, non debet secundam Missam in prædictis casibus celebrare. Caveant sacerdotes, ne primam Missam de die dimittant in magnis locis & populosis celebrare, propter aliam quæ non fit de die illa: hoc salvo, quod de officio beatæ Mariæ singulis hebdomadis celebrando a nobis noscitur constitutum. Studeant etiam horas suas dicere juxta ecclesiam Nemausensem.

De veneratione ecclesiarum.

Quia quidam clerici ecclesias sic exponunt suppellectilibus, & arsis ipsius, & etiam alienis, ut potius domus laicorum, quam Dei basilicæ videantur: idcirco firmiter prohibemus, ne hujusmodi suppellectilia seu arsis, in ecclesiis admittantur, nisi propter bellum, aut incendia repentina seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat habere, sic tamen, ut necessitate cessante res in loca pristina reportentur. Ligna, seu lapides ecclesiarum, in aliis usibus non ponantur, nisi in usibus ædificio, vel reparatione alterius ecclesiæ, vel hospitalis, seu claustrum, dormitorii, vel in claustra cæmeterii, seu in alio honesto ædificio ad opus clericorum ecclesiis seruientium deputato. In laicorum autem ædificiis seu usibus non ponantur. Et idem observetur de vestimentis, cortinis, & cæteris ecclesiasticis ornamentis: præcipientes, ut ecclesiæ vasa, altaris corporalia, pallæ altaris, vestimenta ministrorum, munda & nitida conserventur. Ad corporale autem lavandum habeatur proprium vas, in quo nihil aliud fiat, & lavetur per sacerdotem, aut diaconum tantum, & aqua ablutionis in ecclesia ubi conculcari non possit, recondatur. Vestimenta, & ornamenta ministrorum, ecclesiarum cruces, & calices benedicti, consecrari debent per episcopum, antequam Divino officio deputentur, nec post benedictionem debent a laicis contrahi. Corporale, aut pallæ altaris, & vestimenta ministrorum ecclesiæ, si fuerint vetustate consumpta, & in

A aliis usibus ecclesiasticis non sunt apta, comburantur, & cineres eorum in ecclesia recondantur, ubi nullus transitum faciat, ne introeuntium pedibus conculcentur. Prohibemus, ne laici in ecclesia, vel extra, ad processionem vel ad aliud Divinum officium utantur vestibus benedictis, nec laici qui nesciunt cantare, vel legere, infra cancellos in choro cum clericis stent, vel sedeant, dum Divina officia celebrantur: maxime ubi sunt impedimento clericorum, non possunt laici in choro commorari. Nec aliqua femina, seu monialis alia secularis, præsumat presbytero dum celebrat ministrare, vel juxta altare, vel infra cancellos sedere, dum Divina officia celebrantur. Item prohibemus ne in ecclesia consecrata, sanguinis aut seminis effusione polluta, priusquam per episcopum reconciliata fuerit, Divina officia celebrentur. Si vero in ecclesia non consecrata hæc fieri contigerit, aqua per presbyterum exorcizata protinus aspergatur, priusquam in ea Divina officia celebrentur; est tamen, quæ cito fieri poterit, consecranda. Si autem in cæmeterio hæc fieri contigerit, ante reconciliationem per episcopum factam non sepeliantur in ea corpora defunctorum. Districte etiam prohibemus ut nullus presumat ædificare ecclesias, capellas, oratoria, hospitalia, vel alia loca religiosa, in diocesi Nemausensi, seu altare erigere in ecclesia consecrata, sine nostra licentia speciali: præcipientes, ut quilibet ecclesiæ nostræ diocesis, calicem argenteum habeant cum patena, & alia vasa pulchra & nitida, Divino officio necessaria, atque apta. Item inhibemus, ne iudices seculares, vel ballivi, officiales, seu nuntii curiæ seculares, in ecclesiis causas, lites, contentiones, seu placita audiant laicorum, nec in ipsis ecclesiis vel cæmeteriis præsumat aliqui choreas ducere, vel facere, vel dicere cantilenas. Item sub pena excommunicationis præcipimus, quod nullus laicorum, seu officialium curiæ secularis, aliquem hominem, vel bona ejus, seu res de ecclesia, cæmeterio, hospitali, vel domo religiosa, extrahat violenter, quantumcumque gravia maleficia, nisi publicus latro, vel nocturnus fuerit, de populator agrorum, seu qui homicidium, vel mutilationem membrorum in ipsis ecclesiis, vel earum cæmeteriis committere non verentur, qui nisi per ecclesias ad quas fugiunt, crederent se defendi, nullatenus ipsa maleficia in ipsis ecclesiis, vel cæmeteriis, fuerant committendi. In aliis autem casibus confugiens ad ecclesias, vel prædicta loca religiosa, cum rebus suis in eis existentibus, a rectoribus & clericis ecclesiarum defendantur, nec ab aliquo extrahantur sine nostra licentia speciali.

De alienatione rerum ecclesiarum, & obligatione ipsarum.

Prohibemus distincte, ne quis prior, seu rector ecclesiarum nostræ diocesis, calicem, libros ecclesiasticos, vestimenta sacerdotalia, seu alia ornamenta ecclesiastica, aut res mobiles aut arsis domus, aut immobiles, ut domos, terras, vineas, prata, seu quilibet alias possessiones, census, quartas, tascas, usaticas, & similia ad ecclesias pertinentia, præsumant permutare, vendere, dare, permutare in emphyteusim, seu in acap. * concedere, vel quocumque alio modo alienare, absque nostra licentia speciali. Quod si fecerit, contractus non habeat firmitatem, & rem alienatam ipsi ecclesiæ restituere compellantur: distincte præcipientes, quod ea quæ cum nostro consilio, occasione venditionis, seu permutationis, vel alienationis rerum ecclesiasticarum, habeant firmitatem, vel recepta in ecclesiis utilitatibus committantur: prohibentes, quod ne in ipsis ecclesiis præsumat aliquis titulum alicui assignare sine nostra licentia speciali. Sed nec ad ipsas ecclesias ad collationem nostram spectantes, vel res,

* leg. poterit

* f. secutus habere,

* f. autalia sac.

* Deest fecerit,

* Deest alie quid

ANNO
CHRISTI
1184.
* Corr. ali-
quam

* Add. ostē-
dat vel quā
simil.

res, seu possessiones earum, aliquod fidem habendo, vel alio modo obliget pro debitis alienis, nec etiā pro se ipso, sine nostra licentia speciali, ultra centum solid. Turonens. quantitatem. Quod si fecerit, ad solutionem talium debitorum, ultra quantitatem prædictam, successores vel ecclesia nullatenus teneatur: nisi creditor manifeste pecuniam in utilitatem ecclesie fuisse conversam: tunc enim volumus, & districte præcipimus, quod in solidum persolvat, & hoc per ecclesiam publicetur, ne creditores valeant defraudari. Prohibemus ne rector, seu prior alicujus ecclesie, per se vel per alium, emat de pecunia ratione ecclesie acquisita, possessiones, seu redditus suo nomine, seu etiam alieno: sed ad opus ecclesie emat, & ipsius nomine ecclesie faciat confici instrumenta. Qui autem contra prædicta fecerit, tanquam fur & sacrilegus punietur, & penam amissionis ipsius beneficii poterit merito formidare. De iis autem & super his quæ sub dominio, & jurisdictione ecclesiarum, clerici & laici tenent ad opus ecclesiarum, & nomine earundem, rectores earum, si nondum factum est, faciant fieri recognitiones, & publica instrumenta, ut sic in futurum ecclesiarum utilitatibus caveatur. Verum quia considerandum est, & procurandum studio vigilant, ut honor, & reverentia exhibeatur ecclesiis universis, & præcipue illis a quibus redditus percipimus & proventus: districte præcipimus, ut priores & rectores ecclesiarum nostræ diocesis, in ædificiis, reparacionibus ipsarum, & domorum etiam earundem, in libris, ornamentis, & aliis Divino cultui necessariis, juxta facultates ecclesiarum studeant, cum opus fuerit, taliter se habere, quod eorum exemplo ad hoc ceteri invitentur, & fidei devotio augmentetur: maxime cum priores & rectores earum ad hoc cogi possint, & debeant, secundum canonicas sanctiones.

De vita, & honestate clericorum.

VT clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & caste vivere studeant clerici universi, præsertim in sacris ordinibus constituti in conspectu Dei omnipotentis, puro corde ac mundo corpore valeant ministrare. A crapula & ebrietate omnes clerici abstineant diligenter, nec officia seu commercia secularia exercere præsumant, maxime in honesta: sed nec possessiones in pignus recipiant: in viniis oculatoribus, & histrionibus non intendant, & tabernas profus evitent, nisi causa necessitatis in itinere constituti: ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint, nec ad luctas laicorum accedant: coronam & tonsuram habeant congruentem, se in officiis ecclesiasticis, & aliis bonis studiis cum diligentia exercendo: pannis rubeis, aut viridibus, nec non manicis confutitibus, aut foralibus rostratis vel cordellatis, non utantur, nec franis, felis, pectoralibus & earatis: enses non deferant, nec culellos acutos, nec lanceas, seu faliones, nisi forte ex causa probabili tuitionis, seu guerræ. Prohibemus districte ne clerici feminas secum teneant, de quibus suspicio incontinentie possit esse. Sed rectores ecclesiarum matrem, sorores, amitam, vel alias consanguineas juvenes, secum in domibus ecclesiarum tenere præsumant: & alibi, si pauperes fuerint, eis necessaria, si voluerint, subministrant. Quicumque autem clericorum manifeste secum tenerit concubinam, ipso jure ab officio ecclesiastico novetur se suspensum, ita ut Missam non cæret, nec evangelium legat, nec epistolā, nec in choro sub cum aliis clericis, qui Divina officia celebrant. Sub pena excommunicationis inhihemus districte, ne clerici, per se truncationes membrorum faciant, aut indicent inferendas, licentiam sanguinis dictando, vel etiam proferendo, aut scribendo, nec in loco, in quo

* f. divinis

* Corr. nec

* Corr. fen-
terciam

A talia exercentur, dum sunt, interesse præsumant. Nullus quoque clericus in sacro ordine constitutus aliquam chirurgicam artem exerceat, quæ ad usum, vel incisionem inducat, nec tabellionis fungatur officio in curia seculari. Nulli clerici beneficii, aut in sacro ordine constituti, procuraciones, seu bailias villarum, aut judicaturas secularium principum, recipere aut tenere præsumant, aut procuratores existere quorumlibet laicorum, vel tutores, curatores, seu advocati in curia seculari, nisi pro se ipsis, & ecclesiis suis, & personis miserabilibus & consanguineis suis. Hæc etiam omnia universis religiosis & sacerdotibus districtus inhihemus, præcipientes ut clerici, & præcipue sacerdotes, sine rationabili causa & probabili, mercato seu mundania non frequentent, & tunc incedant in decenti habitu, & honesto. Qui vero parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per se ipsum deferat in ordine, quo ipsius ecclesie omnia requirit, in ipsa personaliter residendo, sicut jura præcipiunt & requirunt inhihemus districte, ne sacerdotes, vel ii qui in episcopatu Nemausensi, causa faciendi moram alibi exeant, nec alienæ jurisdictioni, aut judicio alicujus iudicis non sui se subjiciant, absque nostra licentia speciali. Hospitalitatem quoque in ipsis ecclesiis teneat secundum quod facultates ipsarum poterunt commode sustinere: præcipue circa fratres Prædicatores, & Minores, cum causa prædicationis, vel qualibet alia, ad eas contingit declinare: eos enim præcipimus districte ab omnibus rectoribus ecclesiarum nostræ diocesis caritative recipi, & benigne. Districte inhihemus ne sacerdotes, vel alii clerici, in annualibus, seu anniversariis, comedant carnes diebus Mercurii, & sabbati, nec se inebrient, sed vinum sibi temperent, & bene ac modeste se habeant, & mature, atque recipient & comedant pacifice, ac sine murmure, quod eis fuerit appositum, nec sibi faciant delicata cibaria preparari. Præcipientes quod ibi legatur lectio a principio prandii, usque ad finem, ubi propter hoc conventus decem sacerdotum, vel plurium, congregatus est: & præcipue cum fuerint annualia in ecclesiarum domibus, sive claustris, ut sic ab illicitis confabulationibus compescantur, vel cupiunt in prandio loqui superflua, ac vana: non in fine prandii, fiat sermo, sive prædicatio, quia tunc non hora prædicandi conveniens, neque apta. Annualia quoque seu anniversaria non fiant in hebdomada sancta, nec in septimana sancta Paschali, nec in septimana Pentecostes, neque in septimana natalis Domini, nec in vigiliis, sive vitatibus beatæ Mariæ, nec in sive vitatibus Apostolorum, nec aliis diebus solemnibus, sive festis: sub pena excommunicationis inhihemus, ne presbyteri pro faciendis annualibus seu anniversariis congregati, inter se vel alii rixentur, seu verbis contumeliosis disputent, vel contendant, maxime post prandium, sicut quidam faciunt aliquando parati ad lites, & contentiones, & animo non modico crapulati, propter quæ vituperantur ministerium sacerdotum.

De testamento.

IN Tolosano concilio noscitur constitutum, cum aliquis voluerit condere testamentum, hoc faciat sub testimonio sui presbyteri, vel alterius ecclesiasticæ personæ, si proprius haberi non possit sacerdos, adhibitis bonæ opinionis viris, quos ad hoc voluerit advocare: & testamenta aliter facta non habeant vigorem, nec sint alicujus momenti. In concilio Narbonensi additum est, quod testator careat ecclesiastica sepultura, donec de hujusmodi mandati contemptu ecclesie per successores ipsius defuncti satisfactum fuerit competenter. Notario autem qui absque solemnitate superius expressa notare vel scribere præsumperit testamenta, vel

ANNO
CHRISTI
1184.

* Corr. vel
alii clerici,
in ep.

* leg. vel
cum aliis

ann. 1128.
can. 16.

ann. 1227.
can. 3.
Existimavit
forte, Nar-
bonense esse
Tolosano
posteriori: sed
falsus, ut suis
locis ostē-
dimus.

vel ultimas voluntates, usque ad satisfactionem condignam introitus ecclesie donegetur: & hæc consilia præcipimus observari. Volumus, & mādāmus secundum constitutionem Alexandri papæ, ut relicta ad pias causas, quæ parochiam coram presbyteris suis, & tribus, vel duabus personis idoneis, fecerunt in extrema voluntate, firma debeant permanere: sub pœna anathematis prohibentes, ne quis præsumptione qualibet audeat recidere huiusmodi testamenta. Illi autem qui testamenta defunctorum publicare, & compellere quantum ad relicta ad pias causas, post competentem monitionem noluerint: excommunicationis sunt vinculo innodandi, sicut statutum fuit in concilio Narbonensi. Illud quoque; irrevocabiliter observetur, ut bona decedentium clericorum, quæ occasione ecclesie fuerint acquisita, nullus præsumat laicis occupare, aut illicite retinere: sed ad utilitatem ecclesie conserventur, cuius intuitu fuerant acquisita. Licet autem mobilia per ecclesiam de iure in alios, pro arbitrio beneficiati clerici morientis, transferri non possint, consuetudinis tamen est non improbandæ, ut de bonis mobilibus ipsarum, pauperibus, & locis religiosis, qui clerico beneficiato viventi fervierant, sive consanguinei sint, sive alij aliqua juxta meritum conferantur ab ipso infirmo, vel a successore suo solvantur, seu reddantur, secundum quod idem infirmus moderate duxerit ordinandum. Ceterum quæ ex hereditate vel artificio, vel doctrina, vel dono consanguineorum, vel amicorum, vel alio quocumque modo, non habentia respectum ad ecclesiam, ad clericum pervenerint seculari, sive sit beneficiatus, seu non, distribuantur pro arbitrio clerici decedentis: quia potest de iis licite condere testamentum, seu ultimam voluntatem. Si autem infirmus nil de iis ordinaverit, bona ipsa ad consanguineos devolvantur: & si consanguineos non habuerit, penes ecclesias, quarum rectores vel beneficiati fuerint, bona ipsa volumus remanere. Si nulla vero ordinatione vel dispositione facta de bonis suis decedentes clerici, consanguineos, vel ecclesias, seu beneficia non habuerint, bona ipsorum debent arbitrio sui episcopi ordinari. Ad hæc, quidquid habent clerici de bonis ecclesiasticis, deductis expensis honestis & necessariis, pauperum debet esse. Credimus de æquitate posse rationabiliter ordinari, & sic etiam ordinamus, & volumus observari in diocesi Nemausensi: quod clericus beneficiatus in ægritudine constitutus, expensis necessariis usque ad fructus colligendos illius anni ad sustentationem ministrorum ecclesie sibi commissæ reservatis, & omnibus debitis ipsius ecclesie persolutis, quidquid mobile residuum fuerit intuitu ecclesie acquisitum, sive in pecunia, sive in rebus commestibilibus, sive animabus, sive bestis, quæ agriculturæ illius ecclesie prius fuerat deputatæ, licite Christi pauperibus ante sui obitum dare possint. Et si ejus archipresbyter presens fuerit cum ipsius consilio ista fiant, ad quod præteritum esse volumus, & vocari si commode interesse possit. Verumtamen non credimus aliquem clericum beneficiatum posse percipere, quod post sui obitum conferantur, nisi aliqui & moderate sicut continetur superius in illo.

De sepulturis.

Sanctis patribus, & antiquis..... esse noscitur, ut unusquisque sepeliatur cum suis parentibus, qui certam non elegerit sepulturam. Nulli tamen negandum est, quin possit, ubicumque voluerit & discrete elegerit, sepeliri, ita tamen quod si in aliena ecclesia elegerit sepeliri, & de iis quæ sibi legaverit, & aliis, quæ occasione sepulture ipsius pervenerint ad eandem, parochialis ecclesia canonicam habeat portionem, videlicet tertiam partem secundum concilium general. Tom. XI.

A siveudinei ecclesie Nemausensis, exceptis casibus in quibus portio non est danda. Nullus tamen religiosus, vel clericus secularis, faciat pactum cum aliquo in sanitate constituto: sed nec aliquem in infirmitate constitutum blanditiis, munusculis, sive donis, vel deceptionibus inducat, ut in suo cæmeterio eligat sepulturam: quod si fecerit pactum, non teneatur, nec electio sepulture, quinimmo & corpus, & quidquid occasione sepulture ipsius perceptum fuerit, totaliter parochiali ecclesie reddatur. Si vero aliquis in sanitate, vel infirmitate de qua non moritur, intrat aliquam religionem, se & sua reddendo: non debet parochialis ecclesia de bonis ipsius habere canonicam portionem. Idem dicendum est si infirmus in una parochia facit se mutari in infirmitate in aliam parochiam, & moritur de illa ægritudine: quia sicut supra ecclesia parochialis debet habere canonicam portionem, si quis assumatur in confratrem alicujus loci religiosi, bonis suis retentis nec oblati, & ibi sepeliatur, parochialis ecclesia debet habere canonicam portionem. Ne autem lites ex litibus oriantur, sciendum est, quod si parochianus alicuius ecclesie transfert domicilium suum in aliam parochiam, & ibi moratur: erit statim parochianus illius ecclesie, ad quam transfert suum domicilium, & illi ecclesie subiectus erit quoad jus parochiale; videlicet in Divinis officiiis audiendis, oblationibus, & penitentis obtinendis, recipiendis sepulturis mortuariis, & in recipiendis ibidem aliis ecclesiasticis sacramentis. Et in his omnibus subtrahitur, & eximitur incontinenti per translationem a jurisdictione ecclesie, in cuius parochia ante translationem domicilium morabatur. Verum quia nullus debet jurisdictionem alterius usurpare: prohibemus districte, ne aliquis parochianus alterius recipiat ad ecclesiastica sacramenta, nisi ad baptismum, & penitentiam, necessitatis articulo imminente, vel nisi de licentia proprii sacerdotis. Prohibemus etiam specialiter, ne aliquis parochianus alterius in cæmeterio suo sepelire præsumat, nisi ibi elegerit sepulturam. Quod si fecerit, corpus sepultum, & omnia, quæ occasione ipsius percepti, ecclesie parochialis reddantur: nisi peregrinus fuerit, vel victor de remotis, qui si alibi sepulturam elegerit, potest licite sepeliri. Si vero parochianus alicujus ecclesie, sive in sanitate, vel in infirmitate, ad aliam parochiam vicinam iverit, seu transulerit, non domicilium mutandi causa, & ibi aliquo eventu sine electione sepulture mortuus fuerit: sepeliendus ad suam parochialem ecclesiam deportetur, vel sepeliatur in illa parochia, in qua mortuus fuit, si parentes ejus, vel consanguinei, & sua parochialis ecclesia hoc duxerit concorditer concedendum. Nec illa ecclesia, in cuius parochia mortuus fuit, potest querere canonicam portionem ab ecclesia parochiali illius defuncti, de iis quæ occasione sepulture, vel legati, pervenerint ad eandem. Mulier autem astante matrimonio, & etiam mortuo viro suo, eligere potest, ubicumque voluerit, sepulturam. Si vero sine electione decesserit sepulture, sepeliatur in cæmeterio ecclesie parochialis in sepulchro viri sui, si ipse mortuus fuerit, & in eadem parochia sepulcus.

Isti sunt casus, in quibus deneganda est ecclesiastica sepultura.

Sunt autem quidam casus, in quibus debet denegari ecclesiastica sepultura: scilicet omnibus hæreticis, & excommunicatis majori excommunicatione, & etiam minori, & interdicitis. Item illis, qui in torneamentis moriuntur. Item usurariis, & proconibus manifestis. Item omnibus illis, quos manifestum constitit in mortali peccato decessisse. Item illis qui se ipsos suspenderunt, aut se gladio interfecerunt.

H h h h Hæc

M. de s. h. ec.

ANNO
CHRISTI
1284.* Add. &
poltea

Hæc autem intelligenda, & servanda sunt, nisi in morte manifesta signa pœnitentiæ apparuerint, videlicet quia petiit presbyterum, vel pœnitentiã, vel alia signa pœnitentiæ, si amiserat jam loquelam. Et si talis erat excommunicatus vel interdictus, & morte præventus non potuit absolutionis beneficium obtinere: potest, & debet absolvi post mortem. Sed ab illo prælato, vel iudice absolvetur, per quem, dum vixerat, fuerat absolvendus. Et ad probanda signa pœnitentiæ sufficit, ut dicunt fere omnes doctores, unus testis, si plures ad hoc probandum non poterunt inveniri. Verum tamen licet signa pœnitentiæ præcesserint, si non fuerit in infirmitate vel mortis articulo absolutus, non debet ante absolutionem in cœmeterio ecclesiastico sepeliri: sed juxta cœmeterium poni poterit in aliquo ligneo monumento, vel intra sepeliri, & postmodum cū debeat absolvi, debet exhumiari, & absolvi in cœmeterio ecclesiastico sepeliri. Si vero corpus alicujus excommunicati, in cœmeterio ecclesiastico aliquo casu contigerit sepeliri: cum de hoc plene constiterit, incontinenti extumuletur, si ossa excommunicati discerni poterunt ab ossibus fidelium defunctorum: & quousq; cœmeterium reconciliatum fuerit a pœnitione per episcopum solemniter benedicte, non sepeliatur corpora defunctorum in eo. Prohibemus autē districte, laicos intra ecclesiã sepeliri, sine nostra licentia speciali.

De decimis, & primitiis.

Cum Dominus expresse dari præcipiat decimas & primitias, at que solvi, & nolentes solvere excommunicationis sunt vinculo inmodandi: districte præcipimus, ut decimæ & primitiæ solvantur integraliter parochialibus ecclesiis, in quarum parochiis prædia, ex quibus fructus proveniunt, fuerint cõstituta. Et debent solvi statim cū fructus percipiuntur, & antequam inde separentur census, & tributa, vel quartæ, vel tascæ. Si tamen primo fuerit facta talis separatio, sicut agricola tenetur decimare & primitiare quod sibi remanet; ita dominus quod de acervo accepit non decimato. Si vero ille qui decimam tenetur solvere, vendat acervum blatorum non decimatam, vel aliam rem non decimatam, de qua decima debet solvi: potest ecclesiã petere decimam a venditore, si voluerit, vel etiam ab emptore, quia res transit cum onere suo ad quemlibet possessorem. Decimæ autem agrorum, hœdorum, caseorum, lanæ, porcellorum, & pullorum, ecclesiis quibus debentur fideliter persolvantur: agnos tamen, hœdos, porcellos, & pullos, non dare debent deteriores, nec meliores tenentur solvere, sed debent dare mediocres: vel sicut transeunt per ostium, vel sub virga, & ille qui decimam venerit, pro decima habeatur. De primitiis vero dicimus, & juri esse consentaneum reputamus, & sic in Nemausensi diocesi præcipimus observari: quod primitiæ ecclesiæ, illi dentur de proventibus, seu fructibus prædiorum decimæ persolvantur, cum non debeat una eademque ecclesiã censeri. Nomine autem primitiarum, seu pro primitiis, ad minus sexagesima pars de vino, & blato, ecclesiis debet solvi: non obstantibus aliquibus compositionibus, seu consuetudinibus, quæ a sede apostolica non fuerint approbatæ. Non tamen prohibemus quin priores, & rectores quarundam ecclesiarum nostræ diocesis, observent, si voluerint, antiquas consuetudines ecclesiarum suarum, quæ consueverunt recipere & habere a parochianis certam quantitatem vini, vel bladi pro primitiis annuatim. Sub pœna excommunicationis prohibemus, ne priores, seu rectores ecclesiarum Nemausensis diocesis, sive sint regulares, sive sint sæculares, occasione decimarum, vel primitiarum, inter se cū clericis, nec etiam cum laicis occasione qualibet præsententur; nec aliquis clericus a possessione percipiendi

A decimas, vel primitias, vel alios quoscumque fructus, possessorem seu possidētē præsumat autoritate, propria spoliare. Si quis contra præsentem prohibitionem possessionem alterius in hoc casu invadere præsumperit: fructus, quos per invasionem, seu per violentiam abstulerit, ipso facto amittat, & restituat: spoliato in expensis, quas spoliatus ob hoc fecisse cõstituerit, condemnandus, etiam si jus proprietatis percipiendi decimas hujusmodi, & primitias, vel alios redditus temporales, noscatur ad spoliatoris ecclesiã, vel ad hereditatem propriã pertinere, gravius etiam, si culpæ qualitas postularerit, puniendus. Non enim justum est, neque bonum, quod aliquis jus in causa propria sibi dicat. Sed si contra aliquem, prior seu rector alicujus ecclesiæ, pro decimis & primitiis habuerit quætionem coram nobis, vel archidiacono, seu officiali, vel archipresbyteris nostris, seu aliis personis ecclesiasticis communiter ex utraque parte electis, seu secundum jurisdictionem vel amicabiliter suam justitiã prosequatur: generaliter prohibentes, ne super primitiis, vel aliis juribus spiritualibus, clericis iu laicos compromittant, quamvis in ipsos laicos de rebus temporalibus valeat cõpromitti. Districte etiam prohibemus, ne clerici bladum, horologia, vel quilibet alia decimare præsumant, nisi presentibus & ad hæc vocatis dominis rerum illarum, de quibus decima ecclesiis debet dari: nisi super hoc domini requisiti, malitiose noluerint interesse, nec decimandi excedant debitam quantitatem.

De sponsalibus, & matrimonio.

Sponsalia sunt promissio futuri matrimonii contrahendi. Debent autem contrahi post septennium: & si ante septimum annum completum contracta fuerint, non habent aliquam firmitatem. Tamen si adveniente & completo septimo anno, consenserint sponsalibus prius contractis: ex tunc ratificari incipiunt, & valere. Etas vero ad matrimonium cõtrahendum est in masculo quartus decimus annus completus, & in puella duodecimus. Vt autē diversa pericula circa matrimonium evitentur, statutum fuit in concilio generali, & sic præcipimus observari: ut matrimonia non contrahantur clandestino, sed cum fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbiteros publice proponantur competenti termino præfixito, ut infra illum, qui voluerit, legitimum impedimentum opponat: & ipsi presbyteri nihil minus investigent, utrum aliquid impedimentum obsistat. Cū autem probabilis apparuerit conjectura, vel impedimentum, contra matrimonium contrahendum: contractus matrimonii interdicitur expresse, donec quid fieri debeat, manifestis constiterit documentis. Sane parochialis sacerdos, qui tales conjunctiones inhibere contempserit, aut quilibet regularis qui eis præsumperit interesse, per triennium ab officio suspendatur: gravius puniendus, si culpæ qualitas postularerit. Sed illis qui taliter copulari præsumperint, condigna pœnitentia injungatur. Districte autem inhibemus, ne aliqui, qui sponsalia contraxerint, seu promissionem fecerint de matrimonio contrahendo, præsumant cum aliis contrahere secunda sponsalia, seu matrimonium, nisi prius a vinculo priorum sponsalium fuerint absoluti. Et si aliquis, vel aliqua, contraxerit secunda sponsalia, vel matrimonium, contra promissionem super primis sponsalibus prius præstitã veniendo temere: tale secundum matrimonium nec denuncietur in ecclesiã, nec taliter nuptiis detur benedictio nuptialis sine nostra licentia speciali, quia nolumus quod talis malicia remaneat impunita. Quia vero sponsalia & matrimonia indiscrete multoties contrahuntur, aliquando per simplicitatem, & juris ignorantiam, aliquando, & aliquando propter excogitatum malitiam atque fraudem: de multis impedimentis pauca quæ frequentius sunt in usu hic ponimus: volentes

* Corr. hõn
deca

Later. IV.

c. 51.

volentes ut possimus in talibus occurrere periculis, & peccatis.

Sciendum est igitur, quod si quis contraxerit sponsalia cum aliqua muliere tempore legitimo ad sponsalia contrahenda, scilicet septimo anno completo, sicut superius continetur, siue ipsam accipiat in uxorem, siue non: nunquam postea aliquam aliam de consanguinitate ipsius mulieris desponsatē habere poterit in uxorem, nec mulier desponsata illa aliquem de consanguinitate illius viri desponsati habere poterit in maritum. Item si aliquis desponsaverit aliquam in uxorem, & autequam eam cognoscat carnaliter, vel matrimonium cum ea contrahat, ejus consanguineam cognovit carnaliter: non debet postmodum cum illa quam desponsaverat, neq; cum aliqua alia de consanguinitate ejus, matrimonium contrahere; & si contraxerit, debet matrimonium separari. Item si aliquis alicui mulieri fidem dederit, vel promiserit quod eam recipiet in uxorem, si post talem promissionem cognoverit eam carnaliter: nō potest ea vivente cum alia matrimonium contrahere, immo debet compelli quod eam teneat in uxorem, & maritali affectione pertrahet, si alia rationabilis causa non impediatur quare ipsam habere non debeat in uxorem. Item nullus debet spōsalia, vel matrimonium contrahere cum aliqua de consanguinitate sua in primo & secundo, tertio vel quarto gradu: quod si fecerit, debet matrimonium separari. Si vero aliqua personē attinet sibi ex una parte in secundo, tertio, quarto gradu cōsanguinitatis, vel affinitatis, ex alia vero parte in quinta linea transversali: licite potest inter eos matrimonium celebrari. Qui autē votum emittunt vel faciunt de religione intranda, seu castitate servanda, matrimonium contrahere prohibentur. Item nullus debet contrahere matrimonium cum sua commatre, vel filia sua spiritali: quod si fecerit, debet matrimonium separari. Item si quis contraxerit matrimonium cum filia compatris sui, non tamen cum illa filia, per quam contracta est compaternitas, sed cum alia: licet sit honestum a tali conjugio abstinere, non tamen est propter hoc, matrimonium separandum. Item nullus debet contrahere matrimonium cum illa, quam suis manibus baptizavit: quod si fecerit, debet matrimonium separari. Item nullus debet contrahere matrimonium cum illa, quam pater ejus baptizavit; & si fecerit, erit matrimonium separandum. Item omnes filii & filie compatrum duorum, vel duarum cōmatrum, siue ante compaternitatem, siue post geniti fuerint, possunt inter se matrimonialiter copulari. Illa tamen persona excepta per quam compaternitas est contracta, quia illa persona nunquam potest copulari alicui filiorum patris sui spiritalis. Verum utrum aliquis duas commatres possit habere uxores, unam post aliam, aliquando ab aliquibus dubitatur. Super quo considerandum est diligenter, an compaternitas contrahatur post contractum matrimonium, siue ante. Nam si ante, ut verbi gratia, uxor tua, autequam cum ipsa matrimonium contraheres, & eam cognosceres carnaliter, teneret infansem alterius mulieris in baptismo, seu cōfirmatione: mortua uxore tua tu poteris matrimonium contrahere cum illa cōmatre uxoris tue: & sic in hoc casu duas commatres, unam post aliam, habere poteris in uxores. Si vero uxor tua postquam fuit a te carnaliter cognita, suscepit infansem alterius mulieris, illa cuius infans suscipitur, efficitur tibi commater per factum uxoris tue: & ideo mortua uxore tua non poteris illam habere in uxorem. Et e contra eandem compaternitatem uxori acquiri intelligas per maritum, & in hoc casu duas commatres non poteris habere in uxores. Si vero filium uxoris tue, quem de alio viro generavit, aliqua mulier in confirmatione tenuerit, seu baptismo: illa

Concil. general. Tom. XI.

A mulier est commater uxoris tue, & non tua: & ideo mortua uxore tua, talem commatrem ejus habere poteris in uxorem. Idem est si filius tuus ab aliquo suscipiatur, quem genuisti de alia muliere. Et ita in hoc casu aliquis duas commatres poterit habere in uxores. & aliqua duos commatres, unum post alium, in maritos. Nunc videndum est utrum adulter cum adultera matrimonium contrahere possit. Et quidem si aliquis adulterat cum aliqua conjugata, & ipsa, vel ipse adulter, machinatur in morte mariti ipsius adulteræ, vel uxoris ipsius viri adulteri, ad hanc intentionem ut adulter & adultera contrahant matrimonium postmodum: si mors propter hoc fuerit afflicta, non debent inter se matrimonium contrahere: quod si fecerint, debet matrimonium separari. Item si adulter promiserit adulteræ, quod ducet eam in uxorem post mortem uxoris ipsius adulteri, si est conjugatus; vel post mortem mariti adulteræ, si est conjugata: si ante, vel post fidem datam, vel promissionem factam de matrimonio inter se contrahendo, prædictus adulter cognovit carnaliter prædictam adulteram vivente marito ipsius adulteræ, vel uxore ipsius adulteri, nunquam possunt nec debent inter se matrimonialiter copulari: quod si fecerint, erit matrimonium separandum. Item si adulter contraxerit matrimonium de facto, quia de jure non potuit, cum adultera quæ sciebat ipsum habere aliam uxorem, si ante, vel post contractum de facto matrimonium inter ipsos, prædictus adulter cognovit carnaliter prædictam adulteram vivente marito ipsius adulteræ, vel uxore ipsius adulteri, si est conjugatus, nunquam debent inter se matrimonialiter copulari mortuo marito ipsius adulteræ, vel uxore ipsius adulteri, non debent in contracto matrimonio de facto remanere. Si vero nullus istorū trium casuum supra proxime dictorum intervernerit, & adulter mortua uxore sua, vel mortuo marito adulteræ, contraxerit matrimonium, quoniam jus polluerat per adulterium, non debet propter hoc matrimonium separari. Inhibemus quoque districte ne aliqua mulier, absente viro suo quantoramque annorum numero causa peregrinationis, si ex quacumque alia causa absens fuerit, præsumat contrahere aliud matrimonium donec ei constet quod vir ejus decessit ab hac vita. Et si contrahere voluerit, ejus parochialis, sacerdos fieri nullatenus permittat id: & idem in viro decrevimus observandum. Si tamen aliqui contra prohibitionem nostram matrimonium contrahere præsumpserint, ad nos mittantur, ut super hoc fiat quod fuerit mediante justitia faciendum. Prohibemus autem, ne aliquis sacerdos personas ignotas de remotis venientes matrimonialiter copulare præsumat, siue ambe ignotæ fuerint, siue altera illarum, nec etiam hujusmodi matrimonium faciendum denunciet in ecclesia, nisi de nostra licentia speciali. Si vero personæ contrahentium clandestina matrimonia notæ fuerint, & ea voluerint in facie ecclesie publicare: nisi causa rationalis impediatur, videlicet consanguinitas, vel aliud legitimum impedimentum, ab ecclesia recipienda sunt, & comprobanda, tanquam a principio in conspectu ecclesie contracta: ita scilicet quod confiteatur publice coram sacerdote, & aliis pluribus personis, sed matrimonium contraxisse: vel si de novo matrimonium contrahant de presenti, eis sit detur benedictio nuptialis, prius tamen in iuncta poenitentia, pro eo quod clandestine contraxerunt. Rursus interdicimus districte, & sub poena excommunicationis, ne pro benedictionibus nubentium, vel exequiis mortuorū, seu ceteris ecclesiasticis sacramētis, a presbyteris vel clericis aliqui exigatur, prætextu etiā alicujus consuetudinis, quæ dicenda si potius corruptela, sed gratis & liberaliter conferantur

H h h h ij omnia

ANNO
CHRISTI
1284.

omnia sacramenta ecclesiastica: gratanter tamen, & cum gratiarum actione possunt postea recipere quæcumque sponte ipsis fuerint presentata. Item prohibemus, ne aliquis parochialis sacerdos recipiat ad matrimonium contrahendum parochianum alterius, ignorante proprio sacerdote. Si vero sponsus & sponsa de diversis parochiis fuerint, matrimonium poterunt contrahere, & benedictionem nuptialem, in quacumque ecclesia voluerint: proviso quod litteras vel certos nuncios suorum presbyterorum habeant & ostendant, continentem quod in ecclesiis, quarum sunt parochiani, matrimonium denunciatum fuerit contrahendum, & quod ipsi presbyteri nullum sciant, vel audierint impedimentum, quo minus legitime possit matrimonium celebrari. Licet autem parochianus ecclesie alicujus eximat a jure parochiali personæ ecclesie, per translationem domicilii in parochiam alienam: nihilo minus fiat denunciatio matrimonii contrahendi in illa ecclesia, in cujus parochia volentes matrimonium contrahere longam fecerint moram, & in illa in quam suum transferunt domicilium, & morantur: maxime, si de novo se transferunt in parochiam alienam. Verumtamen quia verba inutilia, & inconvenientia multoties ab aliquibus proferuntur tunc, cum datur benedictio nuptialis: precipimus, quod in fine Missæ arre benedicatur, & detur benedictio nuptialis. Quia sæpe contingit, quod propter aliqua impedimenta, sponsus & sponsa volentes matrimonium contrahere, tarde post celebrationem Missæ ad ecclesiam veniunt, & benedictionem nuptialem postulant sibi dari: licet Missam non audierint illa die, detur eis benedictio nuptialis. Honestum tamen est, quod si potest fieri commode, Missam prius audiant, & in fine Missæ benedictionem accipiant nuptialem. Sunt autem quædam tempora, in quibus solemnitates nuptiarum fieri non debent, nec dari benedictio nuptialis: videlicet ab Adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ, & a Septuagesima usque ad octavas Paschæ completas, & a tribus diebus ante Ascensionem Domini, usque ad Dominicam primam post Pentecosten. Et in ipsa Dominica post Pentecosten, & deinceps, possunt nuptiarum solemnitates legitime celebrari.

De sententia excommunicationis, & interdicti, & quomodo sanis & infirmis beneficium absolutiois sit impendendum.

Quia periculosum est, maxime prelati & ecclesiarum rectoribus, in subditos majoris excommunicationis sententiam promulgare: prohibemus ne aliquis prior, seu rector, capellanus alicujus ecclesie Nemausensis diocesis, aliquem majore excommunicatione prelatum generaliter, vel specialiter excommunicare, etiam si alicui per litteras nostras mandemus, quod aliquem per censuram ecclesiasticam coerceat: quia tale mandatum, cum ipsum aliquando facimus, extendi volumus tantummodo ad sententiam interdicti: quam sententiam interdicti, rectores & sacerdotes ecclesiarum parochialium curam animarum habentes proferre poterunt autoritate sua, iusta de causa, cum viderint expedire. Dicitur autem major excommunicatio, cum dicit prelati, excommunico te: & tali excommunicato nullus debet in aliquo participare, nisi in casibus superius notatis, quia talis excommunicatio major separat excommunicatum a communione fidelium, & participatio, ac perceptio sacramentorum. Minor autem excommunicatio dicitur, cum quis communicat excommunicato majore excommunicatione: & tunc participans excommunicato, est remotus a perceptione sacramentorum: ita non debet recipere Eucharistiam, vel alia sacramenta, quousque fuerit absolutus. Interdictum dicitur, cum dicit prelati, in-

terdicto te, vel dicit, suppono te ecclesiastico interdicto, vel interdicto, seu prohibeo tibi ingressum ecclesie: & talis interdictus, & ille qui est majore excommunicatione ligatus, non debent intrare ecclesiam quamdiu sunt in sententia, sed nec iuxta ecclesiam stare, quando Divina officia celebrantur, nec debent recipere aliqua sacramenta ecclesiastica. Sententia suspensionis dicitur quando prelati dicit clerico, suspendo te ab officio: & non debet tunc taliter suspensus aliquod officium principaliter facere in ecclesia, sed potest intrare ecclesiam, & audire cum aliis officium in choro: si tamen suspensus est ab officio Missæ, tunc præter Missam potest alia Divina dicere, & audire, & percipere, ac conferre alia ecclesiastica sacramenta. Quia vero superius diximus, quod rectores, & sacerdotes ecclesiarum possunt proferre sententiam interdicti: caveant, & diligenter attendant, quod sine mandato nostro, siue autoritate propria, sententiam proferre voluerint interdicti, generaliter, vel specialiter, ipsam in scriptis proferant, & causam expresse conscribant, propter quam interdicti sententia proferatur, & eam scriptam in manibus teneant, & legant cum proferunt: quam sententiam formare poterunt in hunc modum. Cum ego P. rector, vel capellanus talis ecclesie Nemausensis, monuerim semel, secundo, & tertio, ut de talibus decimis, & pecuniis, si satisfaceret, seu legatis, vel tale quid faceret ut teneretur, & ipse non curaverit obedire: ideo propter ejus contumaciam, in scriptis suppono eum ecclesiastico interdicto: vel dicat sic, in scriptis ei ingressum ecclesie interdicto: & sic dicit cum vult interdici aliquem nominatim. Si autem in genere velit ferre sententiam interdicti, dicit sic. Cum ego rector, vel capellanus talis ecclesie, monuerim generaliter omnes in tali ecclesia primo, secundo, & tertio, ut quicumque talem talem fecerit, vel ignem apposuerit, vel tale furtum commiserit, ut satisfacerent in die tali jam elapso, & nullus satisfacere curaverit, ideo eum, vel eos, qui prædicta fecerint, in scriptis suppono interdicto ecclesiastico. Sciendum tamen est, quod ille, qui proferit talem sententiam, debet & tenetur exemplum scripture hujus sententie ei, qui interdictus fuerit, tradere infra mensem post diem latæ sententie, si fuerit requisitus: super qua receptione debet fieri publicum instrumentum, vel litteræ testimoniales cõfici sub sigillo authentico consignatæ. Qui autem non servata forma prædicta sententiam tulit interdicti, per mensem unum ab ingressu ecclesie, ac Divinis, ipso jure noverit se suspensum, prout in decretali nova plenius continetur, & ad expensas & omne interesse condemnabitur interdicto: nihilo minus alia poena condigna juxta superioris arbitrium puniatur. Caveat ergo quilibet, ne prædictam suspensionis poenam incurrat: quoniam si contigerit aliquem se suspensum Divina officia celebrare, vel exequi sicut prius, videlicet Missam cantando, evangelium, vel epistolam legendo, seu alias canonicas horas inchoando, orationes, & capitula principaliter dicendo in ecclesia, irregularitatem incurret secundum canonicas sanctiones, super qua non nisi per summum pontificem poterit dispensari. Et quia periculosum est propter prædicta, interdicti sententiam promulgare: precipimus consulendo, quod ad ferendam sententiam prædictam non sint aliqui nimis prompti, & semper præcedat trina monitio coram testibus sententiam interdicti. Prohibemus autem, ne excommunicato majore excommunicatione, aliquis clericus, vel laicus, scienter communicare presumat in oratione, cibo, potu, vel osculo, nec saluet eum: quod si fecerit, minore excommunicatione incurret: & tali excommunicato communicans, ante absolutionem non poterit, sine mortali peccato recipere ecclesiastica sacramenta. potest

ANNO
CHRISTI
1284.

Veg stantū

ANNO
CHRISTI
1284.ANNO
CHRISTI
1284.

test tamen reconciliari a simplici sacerdote absque iuratoria cautione, si vero ille cum quo participat excommunicatus esset cum omnibus participantibus suis, vel communicantibus sibi, vel si eidem excommunicato majori excommunicatione scienter communicet, præstando ei consilium, auxilium, vel favorem, in facto illo, seu crimine, pro quo est excommunicationis vinculo innotatus: majorem excommunicationem incurrit ille, qui tali excommunicato taliter communicat, & debet absolvi præficto juramento, nec potest absolvi nisi per illum iudicem, qui excommunicavit eum, cum quo participat in cibo, oratione, potu, osculo, salutatione, vel dando ei in eo pro quo excommunicatus est, consilium, auxilium, vel favorem: excepto mortis articulo, in quo quilibet excommunicatus potest absolvi, etiam a simplici sacerdote vel clerico, sicut inferius continetur. Ille autem qui communicat ei, qui propter participationem alicujus excommunicati, sicut dictum est, excommunicationis vinculo est innotatus, nullam propter hoc excommunicationem incurrit, quia in tertiam personam excommunicatio nulla transit. Si vero duos presbyteros simul, propter participationem alicujus excommunicati, minori contigerit tantum excommunicatione ligari: credimus quod alter alterum nihilo minus absolvere possit. Sunt autem quædam personæ quæ sine pœna minoris excommunicationis possunt participare, seu communicare illis, qui majore excommunicatione sunt ligati, dum tamen non communicent in crimine pro quo sunt excommunicati. Prædictæ personæ in quodam capitulo Gregorii intimantur: videlicet uxores, quæ possunt communicare maritis excommunicatis sine pœna minoris excommunicationis. Item filii in patris potestate, possunt participare patribus suis excommunicatis. Item servi & ancillæ, sicut sunt Saraceni baptizati, & Saraceni baptizate, qui & quæ possunt participare dominis suis excommunicatis. Item servientes, sicut sunt bubulci, pastores, portarii, pedisequi, & consimiles personæ, quæ serviunt pro mercede dominis suis, quæ possunt dominis suis excommunicatis communicare; si tamen ipsi domini, excommunicati fuerint postquam prædictæ personæ in ceperunt stare cum eis: quia non obstante sententia excommunicationis debent eis servire usque ad terminum suum, sed ultra non remanere cum eis, nisi ante fuerint absoluti: quod si fecerint, minorem excommunicationem incurrent. Item possunt participare dominis suis excommunicatis, consanguinei, nepotes, vel nutriti: qui cum ipsis dominis ante excommunicationem morabantur, & si ab eis recederent, unde viverent non haberent. Verum tamen si filii, uxores, nepotes, consanguinei, servi, ancillæ, bubulci, pastores, & personæ consimiles superius nominatæ, excommunicatæ fuerint: credimus quod patres, mariti, & domini prædictarum personarum, eas teneantur vitare quamdiu excommunicatæ fuerint, quia citius propter hoc absolvi procurabunt. Illi autem qui communicant alicui excommunicato, nescientes quod excommunicatus esset, non incurrunnt minorem sententiam excommunicationis. Item peregrini, & viatores, qui transiunt per terram excommunicatorum, possunt ab eis emere necessaria sua, & victualia, si non inveniunt alios non excommunicatos a quibus emere possint. Item si excommunicatus petat electionem, cum non habet unde vivat, potest sibi dari causa sustentationis ne pereat fame, & etiam indumenta ne frigore moriatur: & ille qui dat, & qui communicat hac de causa non incurrit minorem excommunicationem, immo bene facit. Item si excommunicatus debet alicui aliquid, potest petere ab eo debitum sine aliqua pœna. Item potest quilibet monere ex-

Concil. general. Tom. X.

A communicatum, quod se absolvi faciat, & loqui cum eo de correctione, & aliis, quæ pertinent ad salutem animæ excommunicati; & licet tunc verba alia incidentia forsitan interponat, ut apud eum magis proficiat, non ideo minorem excommunicationem incurrit. Si vero aliquis clericus, vel laicus, minori excommunicatione ligatus tantummodo sit, videlicet quod participavit simpliciter cum excommunicato, qui non erat excommunicatus cum participantibus suis: tutius facit si non intraverit ecclesiam, nec dixerit officium suum cum aliis in choro, si clericus est, antequam fuerit absolutus. Si tamen intraverit ecclesiam causa orandi, cum ibi nihil dicitur, præsertim ecclesiam non consecratam: non videtur peccare taliter, quia minori excommunicatione ligatus, non est remotus nisi a receptione sacramentorum, quæ nec recipere, nec ministrare debet. Presbyter qui in tali excommunicatione scienter celebrat, peccat graviter: sed nullam propter hoc irregularitatem incurrit. Peccat etiam, si conferat ecclesiastica sacramenta: sed ab eo collata, virtutis non caret effectu, cum propter talem minorem excommunicationem non videtur esse remotus a collatione sacramentorum, sed a receptione, sicut superius in eodem titulo est expressum. Item si aliquis clericus sciens se esse excommunicatum majore excommunicatione, vel etiam interdictione, aut suspensum ab officio, Divina officia ante absolutionem celebrare præsumpserit principaliter, scilicet cantando Missam, evangelium, seu epistolam, vel in ecclesia alias horas canonicas, orationes, seu capitula dicendo, in ecclesia ea efficiendo: irregularitatem incurrit, super qua non nisi per summum pontificem poterit dispensari. Debent tamen extra ecclesiam nihilo minus dicere officium sub silentio horas suas clerici excommunicati majore excommunicatione, & interdictione, si sunt in sacris ordinibus constituti. Suspensus vero ab officio tantum, poterit intrare ecclesiam, & cum aliis clericis officium suum simpliciter audire, non principaliter dicere: sicut superius circa principium hujus tituli est tractatum. Ad hæc si excommunicatus publice majore excommunicatione ecclesiam intret, dum Divinum officium celebratur: moneatur publice quod exeat. Et si exire noluerit, officium dimittatur, nisi sacerdos canonem inceperit: quia tunc debet perficere officium jam inceptum. Sed omnes alii, qui tunc in ecclesia fuerint, debent exire de ecclesia, præter ipsum presbyterum celebrantem, & unum, vel duos clericos, qui pro serviendo ei presbytero possunt & debent remanere. Completo autem canone, & sumpto corpore & sanguine Iesu Christi, excommunicato præsentem non est in Missa amplius procedendum, sed in ecclesia. & excommunicatus noluerit de ecclesia exire, potest requirere dominum sæcularem, quod ipsum expellat. Et potest, & debet etiam talis excommunicatus, propter talem rebellionem seu contumaciam suam iterum excommunicari a suo prælato, & denunciari publice excommunicatus: nec debet ab hujus sententia absolvi nisi per sedem apostolicam, sicut est in Valentino concilio constitutum. Verum si occultum est, illum esse excommunicatum majore excommunicatione qui intrat ecclesiam, & est ibi aliquis qui secreto sciatur esse excommunicatum: monendus est ab eo secreto, quod exeat caute de ecclesia, ille qui scit secreto ipsum esse excommunicatum: ita quod alii, qui eum excommunicatum ignorant, non possint hoc cognoscere: quia cum occulte sciat ipsum esse excommunicatum in oculo, vitandus est ab eo, ut saltem verecundie rubore confusus pro patenti excessu satisfacere compellatur. In publico autem seum manifesto, talis occulte excommunicatus vita-

of. mortæ
licetAn. 1248.
c. 17.

H h h h iij ri

ANNO
CHRISTI
1284.

ri non debet, ne propter ipsius peccatum excommunicatio alius reveletur. Eodem modo si sacerdos sciat pro certo aliquem esse excommunicatum majori excommunicatione, non debet eum vitare publice, seu manifeste, in ecclesia vel extra, nisi possit per testes, vel alio modo legitime hoc probare; tunc enim potest & debet eum vitare publice, licet talis excommunicatus nondum sit in ecclesia, vel per ecclesiam, publicatus. Sed si per testes, vel alio modo legitime, non potest sacerdos probare eum excommunicatum, videlicet quia ipse solus vidit, vel cum uno socio tantum, vel ipse in secreto hoc sibi revelavit: debet eum monere secreto, & vitare secreto, ita quod a nemine cognoscatur, sicut superius proximo est expressum. B Item si dicatur alicui sacerdoti in ecclesia, vel extra, quod aliquis parochianus suus sit excommunicatus, quia percussit clericum, vel alia de causa: licet plures hoc asserant, non tamen sacerdos debet eum tanquam excommunicatum vitare in ecclesia, vel extra, nisi coram eo & testibus confessus fuerit, vel nisi publica fama fuerit eum esse excommunicatum, vel nisi sacerdos hoc viderit, & probare possit, vel nisi aliquis iudex ecclesiasticus sibi mandaverit, quod eum tanquam excommunicatum faciat evitari. Quamvis enim aliqui vellent coram sacerdote probare, talem esse excommunicatum: non debet tamen sacerdos auctoritate sua testes super hoc recipere, cum super hoc non habeat potestatem. Sane quia aliquando excommunicatur aliquis a diversis iudicibus jurisdictionem in eum habentibus, & pro causis diversis: si fuerit ab uno de illis iudicibus pro una causa absolutus, adhuc tamen tanquam excommunicatus vitandus est, quousque ab omnibus iudicibus, a quibus fuerat excommunicatus, fuerit absolutus. Si autem ab uno iudice tantum, pro causis diversis, & pluries fuerit excommunicatus, & ille iudex absolvat eum una causa tantummodo in absolute expressa: adhuc remanet excommunicatus, & vitari debet, donec de omnibus causis, pro quibus excommunicatus fuerat, satisfecerit, & fuerit pro omnibus absolutus. Excommunicatos quoque, & nominatim interdictos, sive a nobis, sive ab aliis quibuscumque iudicibus fuerint excommunicati, vel interdicti, per totam nostram diocesim, ab omnibus regularibus, & secularibus exemptis, districte precipimus evitari in Divinis officiis, & ecclesiasticis sacramentis, quia nullis possunt apostolicis privilegiis se tueri, quo minus excommunicatos, & nominatim interdictos teneantur, & debeant in Divinis officiis evitare. Quod si Templarii, & Hospitalarii, vel alii regulares quicumque, etiam exemptos vel nominatim interdictos recipere presumpserint ad Divina, vel ecclesiasticam sepulturam, vel celebrare in ecclesia interdicta: ecclesie, in quibus ista presumpserint, subjaceant interdicto, salvo privilegio Templariorum, & Hospitaliorum, quibus a sede apostolica est indultum, ut semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur in ecclesia interdicta, ita tamen quod tunc non sepeliantur ibi corpora defunctorum. Sunt hæc omnia in concilio Laterano, & in decretali Alexandri papæ tertii continentur. Illi enim qui in ecclesiis interdictis presumpserint scient Divina officia celebrare: ab officiis, & beneficiis sunt suspendendi. Cum aliquam civitatem, villam, seu castrum, supponi contigerit ecclesiastico interdicto: omnibus parochianis illius loci negentur ibi omnia ecclesiastica sacramenta, præter baptismum parvulorum, & penitentias morientium, & corpus Christi, quod non debet decedentibus in penitentia denegari. Et ideo permissum est ecclesiarum ministris tempore talis interdicti, non pulsatis campanis voce submissa, januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis: semel in hebdo-

Liber III.

mada Missarum solemniter celebrare causa conficiendi corpus Domini, quod ut dictum est, non est decedentibus in penitentia denegandum. Recipientibus etiam signum crucis non est tempore talis interdicti penitentia cum ea postulaverint, deneganda: quod etiam servari debet in aliis peregrinis. Clerici quoque decedentes, qui servaverint interdictum, in cæmeterio ecclesie sine campanarum pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus, tempore talis interdicti cum silentio tumulentur. In conventualibus etiam ecclesiis tempore talis interdicti, bini & bini, vel simul tres, horas canonicas valent legere potius, quam cantare, januis clausis, interdictis & excommunicatis exclusis, & voce demissa, quod exterius audiri non possit. Si autem clerici alicujus loci, qui locus ob culpam hominis, vel domini ejusdem loci, est suppositus interdicto, ad alia loca non interdicta advenerint, vel se transferint: licite possunt audire Divinum officium in locis non interdictis, & etiam Divina officia celebrare. Volemus etiam, & concedimus, ut cum a nobis aliqua ecclesia nostre diocesis, ob culpam rectoris vel prioris ejusdem, fuerit interdicto supposita, conferantur nihilo minus ibidem omnibus parochianis ejusdem ecclesie omnia ecclesiastica sacramenta, præter Missas, & alias horas canonicas, quas prohibemus in ipsa ecclesia, quando interdicta fuerit, celebrari. Et si tunc aliquem parochianorum ejusdem ecclesie mori contigerit: sine campanarum pulsatione, & cessantibus aliis solemnitatibus, quæ sunt in ecclesia in exequiis mortuorum, simpliciter mittatur intra ecclesiam, & postmodum in cæmeterio tumuletur: & hæc ex gratia concedimus, ut laicorum scandalum evitetur. In hoc etiam casu, parochiani illius ecclesie a nobis interdicta poterunt audire alibi Divina officia, si ad alias ecclesias accesserint, quæ non sunt suppositæ ecclesiastico interdicto. Ultimo videndum est qualiter, & a quibus, infirmi excommunicati vel interdicti, in mortis articulo sint absolvendi. Et quidem si infirmus, vel aliquis alius in mortis articulo constitutus, excommunicatus vel interdictus fuerit, occulte vel manifeste, propter violentam manuum injectionem in clericos factam, vel propter violationem ecclesiarum, incendium, furtum, contumaciam, vel propter quamlibet aliam causam, sive sit excommunicatus, vel interdictum a papa, archiepiscopo, episcopo, iudice delegato, sive a quolibet alio iudice: absolvat eum sacerdos, sive sit ejus parochianus, sive non, vel etiam quilibet clericus, si sacerdos haberi non potest, servando diligenter absolutionis formam, quæ inferius continetur. Si enim propter violationem ecclesiarum, incendium, furtum, rapinam, decimas, primitias, legata, debita, talas, foris facta, vel propter damna alicui contra justitiam illata: infirmus autem in mortis articulo constitutus, sit excommunicatus occulte, vel interdictus, & occulte sibi petat a sacerdote absolutionem & penitentiam exhiberi: præcipiat ei sacerdos occulte antequam eum absolvat, quod si habet rem illam, in continentem restituat, vel ejus pretium, si illa res haberi non poterit: & restituetur per illum sacerdotem suppresso nomine penitentis, & si in toto non potest satisfacere, faciat juxta posse. Et præcipiat suis heredibus, quod si de illa infirmitate cogerit ipsum mori, ad cognitionem sacerdotis satisfaciant pro eodem: & recepto juramento ab ipso infirmo interdicto, vel excommunicato, quod stabit mandatis ecclesie, absolvat eum occulte sacerdos dicendo psalmum, *Miserere mei Deus, vel Deus miserere nostris, & Kyrie eleison, Pater noster, Salvum fac servum tuum Domine. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus Deus cui proprium est misereri.* Postea dicat: Auctoritate qua fungor, absolvo te ab omni vinculo excommunicationis,

ANNO
CHRISTI
1284.

ANNO
CHRISTI
1284.ANNO
CHRISTI
1284.

nis, quo ligatus eras pro tali facto, & præcipio tibi, quod de cætero talia vel consimilia facere non præsumas. Si autem propter gravem infirmitatem, mortis periculum excommunicato imminet, & occasione restitutionis faciendæ non potest differri absolutio sine periculo magno: si excommunicatus restituendi habeat voluntatem, recipiat statim sacerdos ab ipso excommunicato juramentum de stando mandatis ecclesiæ, & absolvat eum præcipiendo sibi occulte in virtute præstiti juramenti, ut quam cito commode poterit satisfaciat juxta posse, & quod præcipiat suis heredibus, quod satisfaciatur pro eodem. Si vero talis infirmus occulte interdictus, vel excommunicatus, tam pauper sit, quod non habeat in toto, vel in parte, unde satisfacere possit: recepto ab ipso juramento de stando mandatis ecclesiæ, injungat ei sacerdos quod si convulerit, & ad pinguem fortunam pervenerit, satisfaciatur juxta posse, & absolvat eum juxta formam prædictam. Cæterum si manifestum est, vel fuerit, aliquem infirmum excommunicatum esse vel interdictum propter rapinam, decimas, primitias, debita, vel aliqua alia, ad quorum restitutionem vel emendam tenetur: præcipiendum est ei manifeste, quod restitutionem, vel solutionem incontinenti faciat. Quod si forte non habet rem, quæ debet restitui, nec ejus præcium, vel non est præsens ille cui restitutio facienda: recipiat sacerdos firmam securitatem ab ipso infirmo per fidejussores, seu pignora, quod ipse vel heredes sui, restitutionem vel emendam faciant juxta posse. Facta securitate recipiat sacerdos nihilominus publice juramentum ab excommunicato vel interdicto, quod stabit mandatis ecclesiæ, vel judicis, si propter hoc a iudice excommunicatus erat: & absolvat eum juxta formam prædictam. Si autem talis infirmus manifeste excommunicatus, vel interdictus, tam pauper sit, quod nec ad restitutionem, vel in toto, vel in parte, possit satisfacere, nec securitatem præstare recepto juramento ab ipso de stando mandatis ecclesiæ, vel judicis, si propter hoc a iudice excommunicatus erat: injungat ei in virtute præstiti juramenti, quod si convulerit, & ad pinguem fortunam venerit, satisfaciatur juxta posse de eo, pro quo est excommunicatus, & absolvat eum juxta formam prædictam. Si autem infirmus fuerit excommunicatus propter contumaciam, videlicet quod citatus a iudice noluerit stare juri, vel iudicio comparere: recipiat sacerdos simpliciter juramentum ab ipso coram testibus, quod stabit mandatis illius iudicis, qui eum excommunicavit. Quo recepto absolvat eum juxta formam prædictam, & præcipiat ei, quod si convulerit, comparat quam cito commode poterit, coram illo iudice, facturus quod de jure fuerit faciendum. Si vero propter verberationem clericis, vel alicujus religiosæ personæ, infirmus excommunicatus sit: recipiat sacerdos similiter juramentum ab eo, quod stabit mandatis ecclesiæ, & absolvat eum, præcipiendo sibi quod si convulerit, accedat personaliter ad dominum papam, vel ejus legatum, mandatum ipsius humiliter recepturus. Si tamen talis excommunicatus sit senex, vel femina, vel unum pedem tantum habens, vel puer infra quartum decimum annum constitutus: prædicto juramento ab ipsis, & absolute exhibita, præcipiendum est eis, quod si convulerint, ad suum episcopum accedant, ejus mandatum humiliter recepturi. Ne vero ipsum infirmum, licet absolutum, mori contigerit nulla satisfactioe præstita clerico de injuria, venia non petita: præcipiat sacerdos eidem, quod ab ipso clerico, si præsens commode haberi potest, petat veniam de injuria, quam sibi fecit, & etiam alia damna, si quæ propter hoc passus est. Vel si non possit incontinenti de expensis, & damnis datis satisfacere clerico injuriam: passio præcipiat infirmus suis heredibus, quod de

A prædictis satisfaciatur pro eodem. Si autem excommunicatus in infirmitate, juxta formas prædictas fuerit absolutus, & recuperata sanitate facere noluerit, quod jurarunt: mitantur ad nos cum literis, de absolute obtenta & juramento præstito continentibus veritatem, ut ad faciendum quod jurarunt, per censuram ecclesiasticam compellantur. Verum tamen licet aliquis excommunicatus, sanus vel infirmus, de parendo mandatis ecclesiæ vel judicis præstiterit juramentum, vel aliam cautionem: non est tamen communicandum eidem, quousque fuerit absolutus.

De perjurijs & pœnis ipsorum.

B **Q**uia ex frequenti & incauta juratione perjurium sæpe contingit: statutum est in jure, & nos præcipimus fortiter observari, ut nullus clericus presumat jurare absque nostra licentia speciali, nisi super publicationibus testamentorum, & causis ecclesiarum suarum, in quibus damus eis jurandi licentiam generalem. Statutum est etiam in clero Nemausensi, ut quicumque in transgressione juramenti manifeste fuerit deprehensus, in ecclesia denunciatur perjurus. Quod si admonitus satisfacere noluerit, tunc excommunicetur candelis accensis, & pulsatis campanis, singulis diebus Dominicis, & festivis, & denunciatur in testabilis, & infamis, nec ad testimonium, vel ad alios actus legitimos admittatur. Et hanc penam præcipimus frequenter in ecclesia publicari. Sed nolumus quod aliquis sacerdos aliquem parochianum suum denunciatur perjurum, vel infamem: nisi a nobis, vel archidiacono nostro, seu officiali nostro, vel alio iudice, mandatum super hoc receperit speciale. Statutum est etiam in concilio Avenionensi per legatum sedis apostolicæ celebrato, contra publice perjuros, seu convictos de periurio, & eos, qui pertinaciter in excommunicatione per sex menses permanserint, pro eo quod sunt faciles homines ad periuria, & ad censuram ecclesiasticam continentendam: ut nulli episcoporum liceat absolvere huiusmodi excommunicatos, qui per sex menses excommunicationem sustinuerint animo indurato: sed ad sedem apostolicam absolviendi, sicut sacrilegi & incendiarii, transmittantur. Periurius vero, præter aliam satisfactioem, ut dictam sedem apostolicam adeant, in poenitentia iniungatur. Si forte clerici fuerint, in utroque casu ab officio & beneficio ecclesiastico penitus repellantur: ad quorum neutrum restitui valeant, nisi per summum pontificem, vel legatum ipsius. Et hoc statutum præcipimus per ecclesias publicari, ne aliquis possit postmodum per ignorantiam excusari.

De perfidijs Iudæis.

Precipimus ut Iudæi in Nemausensi diœcesi commorantes, omni tempore in medio pectoris rosam portent, ut per hanc a Christianis discernantur: & in diebus lamentationum, & Dominicæ passionis, in publicum non procedant: nec occasione perierum suorum nutriendorum, vel alia qualibet causa, nutrices, seu servientes teneant in domibus suis Christianas: & si contra præsumperint, omnibus Christianis inhibeatur districte, ne cum eis audeant aliquod commercium exercere. Interdicimus quoque, ne Iudæi ipsi in diebus Dominicis & festivis, præsumant publice operari: & ne carnes suas vendant, vel eas comedant publice in Quadragesima, seu aliis diebus, in quibus ab esu carniū abstinere Christiani. Quod si contra prædicta fecerint, Christianorum participatio, seu communicatio usque ad satisfactioem condignam, eis in commercijs & omnibus alijs denegetur. Sub pena excommunicationis inhibemus, ne quis Christianorum, carnes refutatas a Iudæis in macello Christianorum præsumat

An. 1209.
can. 3.* f. factas.
Vide Concil.
Nab. ann.
1227. c. 2.
Ec Biter.
an. 1246.
c. 38.

sumar

ANNO
CHRISTI
1284.

sumat vendere, vel alibi infra villam, precipientes, ut omnes Christiani vitent convivia Iudæorum, nec eos ad convivium recipiant: quia cum ipsi apud Christianos cibis communibus non utantur, indignum, atque sacrilegum est eorum cibos a Christianis sumi, cum ea quæ Domino Iesu permittente nos fumimus, ab illis Judicentur immunda. Nullus etiam Christianus, vel Christiana, azyma Iudæorum manducet, aut cum eis in eadem domo habitet, nec aliquæ eorum pro medico in infirmitatibus vocet, aut aliquam medicinam recipiat, aut cum eis balneo se lavet: nec eis supra Christianos basivix, aut aliqua publica officia committantur, ne in Christianos occasionem habeant sæviendi. Christiani vero qui non servaverint prædicta, monitione præmissa, excommunicationis sententiæ supponantur. Item volumus, & districte precipimus, ut nullus invitos vel nolentes paganos, Iudæos, seu quoscumque alios infideles, ad baptismum venire compellat. Si quis autem eorum ad Christianam causam suscipiendæ fidei confugerit: postquam voluntas ejus fuerit ecclesiæ patefacta, Christianus efficiatur, absque contradictione & calumnia aliquorum, & etiam dominorum: nec a possessionibus, seu aliis bonis suis, propter hoc ullatenus excludatur. Baptizati tamen servitiâ debita & consuetâ non minus debent propriis dominis exhibere: si tamen eorum domini fuerint Christiani, quia in hoc casu servi remanent post baptismum. Tamen si eorum domini Iudæi fuerint, vel alii infideles: baptismus a talium dominorum servitiâ ipsos penitus liberavit.

Post omnia supradicta ponuntur hic quadam capitula non habentia titulos speciales.

Districte prohibemus, ne aliquis rectoriam, seu vicariam alicujus ecclesiæ sitæ in diocesi Nemausensi, præsumat ab aliquo recipere, nisi nobis prius fuerit præsentatus, & a nobis illius ecclesiæ curam receperit animarum. Inhibemus autem, ne aliquis curam animarum alicujus ecclesiæ a nobis sibi commissam, vel committendam, singulis annis in synodo beati Lucæ præsumat usque ad aliam synodum ejusdem sesti beati Lucæ dimittere, nostra licentiâ non obtenta. Precipientes districte, quod rectores, vel sacerdotes parochiani, singulis annis ad utramque synodum veniant, & stent in synodo beati Lucæ cum cappis rotundis, & in synodo Paschali cum superpelliciis, in ecclesiâ dum synodus celebratur. Inhibemus ne aliquis præsumat curam duarum ecclesiarum recipere, nec etiam exercere sine nostra licentiâ speciali, nisi una dignoscatur ex altera pendere. Item prohibemus ne aliquis prior, vel rector alicujus ecclesiæ, sive regularis fuerit, sive etiâ secularis, præsumat in ecclesiâ suam ponere aliquem capellanum ad curam animarum exercendam, sine nostro consilio & consensu. Item in ecclesiis parochialibus, in quibus monachi habitant, populus per monachos non regatur, nec singuli monachi, per quoscumque ponantur ecclesias parochiales, sed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus suis maneat, sicut est in Lateranensi concilio constitutum. Precipientes autem autoritate domini papæ, quia fungimur in hac parte, quatenus statuta super rememoratione monachorum a felicitæ recordationis domino Gregorio papa edita, monachi studeant observare. Inhibemus quoque ne ab abbatibus, vel quibuscumque regularibus, seu secularibus clericis nostræ diocesis, novi census imponantur, nec veteres augeantur, nec partes redditu præsumant suis utilitatibus applicare: nec portionem debitâ & antiquam clericorum, qui per eos ad ecclesiâ præsentantur, diminuant; nec ecclesias, cum vagaverint, propriis usibus applicent, ad quas consueve-

Later. III.
c. 10.yf. commo-
ratione

Arint clerici sæculares pro rectoribus, seu perpetuis vicariis, præsentari. Si quis vero contra fecerit: irritum, quod egerit, habeatur. Item prohibemus districte, ne aliquis futuros redditus alicujus ecclesiæ nostræ diocesis emat, recipiendo ad firmam ipsam ecclesiâ cum redditibus ipsius ecclesiæ sub certo pretio, sine consilio & assensu: nisi prior, seu rector illius ecclesiæ, ad studium theologiæ ire voluerit: & tunc etiam regularibus, vel laicis, ad firmam ecclesiâ etiam ante factum concedere non præsumat. Item prohibemus, ne aliquis prior seu rector alicujus ecclesiæ Nemausensis diocesis, præsumat tenere aliquem sacerdotem alterius diocesis: nisi prius eum cum litteris testimonialibus sui episcopi præsentaverit coram nobis. Item inhibemus, ne aliquis presbyter qui professionem fecerit, seu obedientiam regularem, licet nondum habitum susceperit, præsumat sine nostra licentiâ curam animarum exercere in diocesi Nemausensi: districte precipientes, quod regulares conversi, sive clerici, sive laici fuerint, deserant habitum regularem, & vivant sine proprio, atque caste. Item prohibemus, ne capellani parochialium ecclesiarum nostræ diocesis, à parochianis suis in infirmitate constituti donationes recipient bonorum suorum: nisi eis aliqua consanguinitatis linea sint juncti, vel nisi nomine ecclesiarum donationes receperint supra dictas: quia in fraudem ecclesiarum, & ipsorum etiam infirmorum, qui tales donationes capellanis seu sacerdotibus parochialibus faciunt, multoties ab ipsis sacerdotibus occulte hæc procurantur fieri sub specie caritatis. Sub pena excommunicationis & suspensionis officii districte precipimus omnibus sacerdotibus nostræ diocesis, ne damna data, seu foris facta, sibi, ut aliis restituant, in penitentia restituta, differant restituere, vel sibi retinere præsumant, sed illis restituant integraliter sine mora, & fraude, in quibus est restitucio faciendâ. Qui autem cõtra hæc fecerit, comperta super hoc veritate, quæ receperit, cum verecundia compellatur reddere, & tantundem pauperibus erogare: & si restituere, vel de pœna satisficere nequiverit, alia pœna gravi juxta nostrum arbitrium punietur.

Cuia pro certo didicimus quod quidam clerici, ob amorem & gratiam clericorum amicorum suorum, vel etiam laicorum, possessiones aliorum violenter invadunt, vindemiando vineas, segetes & fructus alios colligendo, atque aliquos occasione hujusmodi frequenter verberant, & etiam vulnerant, propter quod contra clericos magnum scandalum in populo generatur. hæc sub pena excommunicationis fieri districte prohibemus. Et si quis contra fecerit, fructus, quos de possessionibus aliorum contra quos questionem non habet, ob amorem & gratiam alicujus collegerit, reddere compellatur. Et si plures hoc simul fecerint, unusquisque totaliter compellatur, donec plene, quod oblatum est, fuerit restitutum: & alia pœna juxta nostrum arbitrium a nobis nihilominus punietur. Qui vero occasione invasionis prædictæ vel alia de causa ob gratiam & amorem alterius, vulnerare aliquem, seu verberare præsumperit: de nostrâ diocesi expelletur, gravius pœna, si culpe qualitas postularerit, puniendus: nec restituatur, donec passio injuriarum satisfecerit petenti. Quidam clerici sibi dono vel pretio a laicis cedi faciunt actiones, ut ad verfariorum ad ecclesiasticum forum trahant, & eos quoscumque cum eis composuerint, fatigent laboribus, & expensis: quod fieri de cetero prohibemus. Eleemosynarum quætores, quorum quidam se alios metiendo, ab actionibus nonnullas in sua prædicatione proponunt, admittunt, seu recipi, nisi apostolicas, seu nostras, vel domini archiepiscopi Narbonensis litteras veras exhibeant, prohibemus: & tunc præter id, quod in ipsis litteris continetur

ANNO
CHRISTI
1284.Add. no-
stroyf. regul. u-
niversi,

tinetur

tinetur, nihil populo proponere permittantur; nec a cartelli, seu cedulæ recipiantur ab eisdem, nec remissiones factæ per alios, quam per dominum proprium, vel dominum Narbonensem archiepiscopum, seu per nos, in ecclesia recitentur; nec cruces, seu aliquas reliquias populo ostendere permittantur, nec ab eisdem quæstoribus occasione faciendi quæstam aliquid requiratur.

Præcipimus quod festa, quæ tam a clericis, quam a laicis Nemausensis diocesis; ecclesia præcipit coli, & etiam venerari, non frangantur occasione elemosinæ, piis locis vel pauperibus erogandæ. Item ad tollendam quorundam dubitationem de celebrando festo beati Matthæ, & jejuniis quatuor temporum in Septembri statutum fuit in Concilio Narbonensi, ut semper in anno Bissextili postiore B die celebraretur festum S. Matthæ, & in quarta feria, quæ tertia proximo primo mense Septembri occurreret, jejunia quatuor temporum celebrarentur.

Statuimus præcipiendo, quod quilibet presbyter, in principio sui presbyteratus, faciat fieri & habeat vestes sacerdotales proprias, cum quibus valeat, cum mortuus fuerit, sepeliri.

Prohibemus districtè, ne aliqui clerici Nemausensis diocesis, ab alieno episcopo se permittant vel faciant ordinari, sine nostra licentia, & assensu: quod si fecerint, executionem ordinis non habebunt, ad quem non restituentur, quousque condignam egerint penitentiam de transgressione huiusmodi & contempnu.

Quia parochialis sacerdos erga parochianos, in omnibus iuris actibus atque dictis, patientem se debet ostendere, & benignum, ut per ipsius sacerdotis vitam laudabilem, & humilitatis exemplum eos invitet ad devotionem Divini officii, & peccatorum suorum confessionem eidem sacerdoti libentius & securus faciendam: districtus inhiibemus, ne aliquis sacerdos parochialis præsumat temeritate qualibet, suam parochianam vel parochianum verberare, aut eis verba contumeliosa & injuriosa dicere per quæ præsumi possit, eos furtum, adulterium, seu alia crimina commisisse. Quia illi qui talia verba dici audiunt a parochialibus presbyteris credunt de facili esse vera, cum peccata parochianorum suorum audierint in penitentia, quod verbo, signo, nutu, non debet alicui revelare. Presbyter vero qui contra præsentem prohibitionem nostram facere præsumpserit, ab illa parochia, in qua ista commiserit, removebitur: nec ibi, nec alibi recipiet curam animarum, donec de tanto excessu dignam egerit penitentiam, & passis injuriis satisfecerit competenter.

Districtè præcipimus, ut in illis locis, in quibus post sonitum campanæ seu buccine, de nocte laici ire sine lumine prohibentur, clerici eandem prohibitionem debeant observare. Alioquin pœnis, quæ propter hoc laicis imponuntur, eos volumus subjacere: quas per capellanum locorum illorum, nomine nostro ab ipsis clericis exigi volumus, & mandamus. Et si eam noluerint solvere requisiti, eandem pœnam duplicatam solvere compellentur. Et idem de banno fructuum districtè præcipimus observari, ut per hoc laicorum scandalum evitetur, & clerici ab illicitis arceantur.

Cum ex officii nostri debito teneamur excessum corrigere subditorum, ne sanguis ipsorum de nostris manibus exigatur, & publicæ utilitatis interest, ne crimina maneant impunita: volumus, & sub pœna excommunicationis præcipimus districtè, ut si quis clericus homicidium, sacrilegium, incendium, vel furtum, in nostra diocesi manifeste repertus fuerit,

Concil. general. Tom. XI.

vel aliquem atrociter, nisi fecerit defendendo, vulnèrasset, capiatur per archidiaconum, si præsens fuerit, vel per archipresbyterum, vel si archipresbyter præsens non fuerit, per priorem canonicum, vel per rectorem, seu capellanum illius ecclesiæ, in cuius parochia prædicta crimina commissa fuerint, capiatur, & captus apud Nemausum ad nos per clericos adducatur, adjuncto aliquibus laicis, si opus fuerit ad violentiam repellendam, si forte per aliquos inferri timeretur.

Districtè præcipimus quod clerici conjugati volentes gaudere privilegio, coronam, & tonsuram publice portent, si tamen bigami non fuerint; vix non exerceant, nec portent vestes rubeas, vel virgatas.

Item prohibemus..... *Cætera desunt.*

*** SYNODVS PICTAVENSIS

Galteri episcopi, anno Dom. MCCLXXXIV.

EX MS. Collegii Paris. Societ. IESV.

Constitutiones synodales factæ in synodo S. Lucæ, præsentente Galtero Dei gratia Pictavensi episcopo, anno Dom. MCCLXXXIV.

TITVLII CAPITVM.

1. *Vt presentibus excommunicatis Divina non celebrantur.*
2. *Ne obtineatis ecclesiam capellaniam conferatur, aut contra.*
3. *Ne quis sacramenta accipiat a sacerdote potestatem non habente.*
4. *De decimis.*
5. *Quod in prioratibus vacantibus sufficiens provisio dimittatur.*

CAPVT PRIMVM.

Vt presentibus excommunicatis Divina non celebrantur.

SACRIS canonibus est definitum, quod cum excommunicatis majore excommunicatione, quæ a participatione sacramentorum, & communione fidelium separat, cibo, potu, salutatione vel osculo, locutione vel oratione, aut aliter, nisi in his quæ ad salutem animæ pertinent, non est voluntarie participandum, iamno fugiendi sunt a Christi fidelibus, si cur ethnici, seu etiam publicani: & quia contrarium facientes mortale peccatum committunt, & notam minoris sententiam excommunicationis, quæ a participatione sacramentorum separat, incurunt. Hoc non advertentes multi ecclesiarum rectores & prælati, ac simplices sacerdotes, excommunicatos, sive ab homine, sive a canone, sive a provincialibus, sive a synodalibus constitutionibus, & publice denunciatis, non verentur ad Divina & sacramenta ecclesiastica admittere, & cum eis cibo, potu, oratione, benedictione, salutatione, & aliter, participare damnabiliter. Ex qua quidam participatione non solum se insigniunt, immo & alios ledunt, quibus contemnendi excommunicationem & censuram ecclesiasticam tribuunt sæcervitum. Cum ergo tales fiat gravior puniendi, quam laici, quos debebant a talibus coercere, eisdem exemplum abstinendi a talibus imperiti præsentis constitutionis specialiter inhiibemus, vel potius inhiibitionem a jure circa hoc factam, pœnam adji-

liii cien-

ANNO
CHRISTI.
1234.ANNO
CHRISTI.
1234."leg. non
pot."videtur
collendum
qui."leg. in-
termitti.

ciendo, innovamus: scilicet, ne ecclesiarum rectores A
vel prelati, seu quilibet sacerdos, presentibus excom-
municatis majoris speciei excommunicationis, in eccle-
siis, postquam ipsos ibi esse sciverint, Divina audeant
celebrare, sed requirant vel requiri faciant, ut inde
exearit. Et si ipsi excommunicati inde exire nolue-
rint, vel sine scandalo exire potuerint: non solum ab
ipsorum Divinorum inchoatione desistant, sed etiam
inchoata dimittant; excepto canone Missæ, qui si
a sacerdote, postquam advertet et sciret excommu-
nicatum esse in ecclesia, fuerit inchoatus, cum con-
tumacia exigat aliquatenus introumitti: ita tamen
quod tunc non alta, sed submissa voce, dicatur; &
quod excommunicatis, vel etiam inreductis, bene-
dictionem nuptialem, ecclesiasticam sepulcrum, vel
alia ecclesiastica sacramenta, non audeat ministrare;
nec cum dictis excommunicatis, potu, cibo, saluta-
tione, locutione, oratione, vel aliter, nisi in casibus
a jure permisis, communicationem vel participatio-
nem aliquam habere. Quemlibet vero contrarium
facientem statuimus, pro offensa qualibet hujusmo-
di, quadraginta solidorum pœna mulcandum, juxta
episcopale arbitrium in usus pauperum convertenda:
quam tamen pœnam, secundum modum delicti, & se-
cundum facultatem delinquentis, poterimus minue-
re vel augere: pœnis a jure permisis contra ipsos, &
alios participantes cum excommunicatis, in suo ro-
bore duraturis.

II. *Ne obtinenti ecclesiam capellaniam conferatur; C
aut contra.*

Cum vero inuenitur aliquis, qui commissum sibi
officium regiminis animarum per se sufficienter possit
explere: absurdum videtur, quod aliqui tantum de se
presumant quod ad regendas parochiales ecclesias,
& etiam capellanas una cum ipsis ecclesiis, se idoneos
reputantes ipsas capellanas cum ipsis ecclesiis paro-
chialibus retinere ac recipere non verentur. Ex quo
contingit in ipsis parochialibus ecclesiis sæpius cur-
ram negligi damnabiliter animarum; quia dum ad
utrumque festinant, neutrum petagunt prout decet.
Verum super hoc nos occurrere volentes, statuimus
quod nullus parochialis habens ecclesiam, ad capel-
laniam; vel habens capellaniam, ad parochialem ec-
clesiam, de cætero præferatur, nec eidem confere-
tur, nec ad eandem admittatur, nisi fuerit fundator
capellanæ; vel nisi hoc processerit de novi fundato-
ris capellanæ assensu; vel nisi parochialis ecclesia &
capellania in redditibus & proventibus ita sint tenues,
& exiles, quod neutrum prædictorum beneficiorum
per se sufficiat ad congruam rectoris vel servitoris
proprii sustentationem. Et intelligimus in hac parte
beneficium non esse sufficiens ad congruam provisio-
nem rectoris, vel servitoris proprii, cujus redditus vel
proventus non valent, nec existimantur quindecim
libris monetæ in illis partibus usitatæ.

III. *Ne quis sacramenta recipiat a sacerdote pote-
statem non habente.*

Cum secundum canonicas sanctiones, omnis utrius-
que sexus ecclesiastica sacramenta eidem necessaria
seu convenientia, singulariter a proprio debeat reci-

pere sacerdote; & nonnulli laici subditi nostri, sa-
cerdotibus quibus cura animarum non est ab episco-
po, vel ab alio habente auctoritatem apostolicam, vel
alias competentem super hoc potestatem, ecclesia-
stica sacramenta, absque licentia nostra vel proprii
sacerdotis, & etiam nonnunquam a prohibito, scien-
ter recipere non formidaverint, nec formident, in sua-
rum periculum animarum, cum a tali absolvi ne-
queant vel ligari: nos volentes huic periculo cautela
qua possumus obviare, ne sanguis eorum de nostris
manibus requiratur, talia fieri generaliter prohibe-
mus. Et si qui, post monitionem & inhibitionem
eisdem ex parte nostra super hoc specialiter & nomi-
natim faciendis, a prohibito sacerdote in casu non
concesso scienter receperint aliquid de ecclesiasticis
sacramentis, excommunicationis sententiam ipsos
incurrere volumus ipso facto.

IV. *De decimis.*

Cum jure canonico sit prohibitum, ne laici deci-
mas cum animarum suarum periculo detinentes, in
laicos possint quoquo modo transferre; & si quis eas
repperit, & ecclesiæ non reddiderit, ecclesiastica care-
at sepultura; & laici qui decimas novalium receperint,
vel detinent illicitè & scienter, & illi qui de ter-
ris, vineis, & aliis rebus quas possident, de quibus,
vel de quarum similibus, alias in partibus illis com-
muniter solvi decima consuevit, nulli decimam sol-
vunt, nec hæcenus persolverint, simili pœnæ de-
beant subjacere, si eas ecclesiæ cui debentur, non
curaverint exhibere: statuimus, ne laicis dictas deci-
mas novalium, & rerum prædictarum, de quibus deci-
ma non fuit hæcenus persoluta, detinentibus, &
retinentibus in suarum periculum animarum, nisi eas
ecclesiæ cui debentur reddiderint, denegetur eccle-
siastica sepultura.

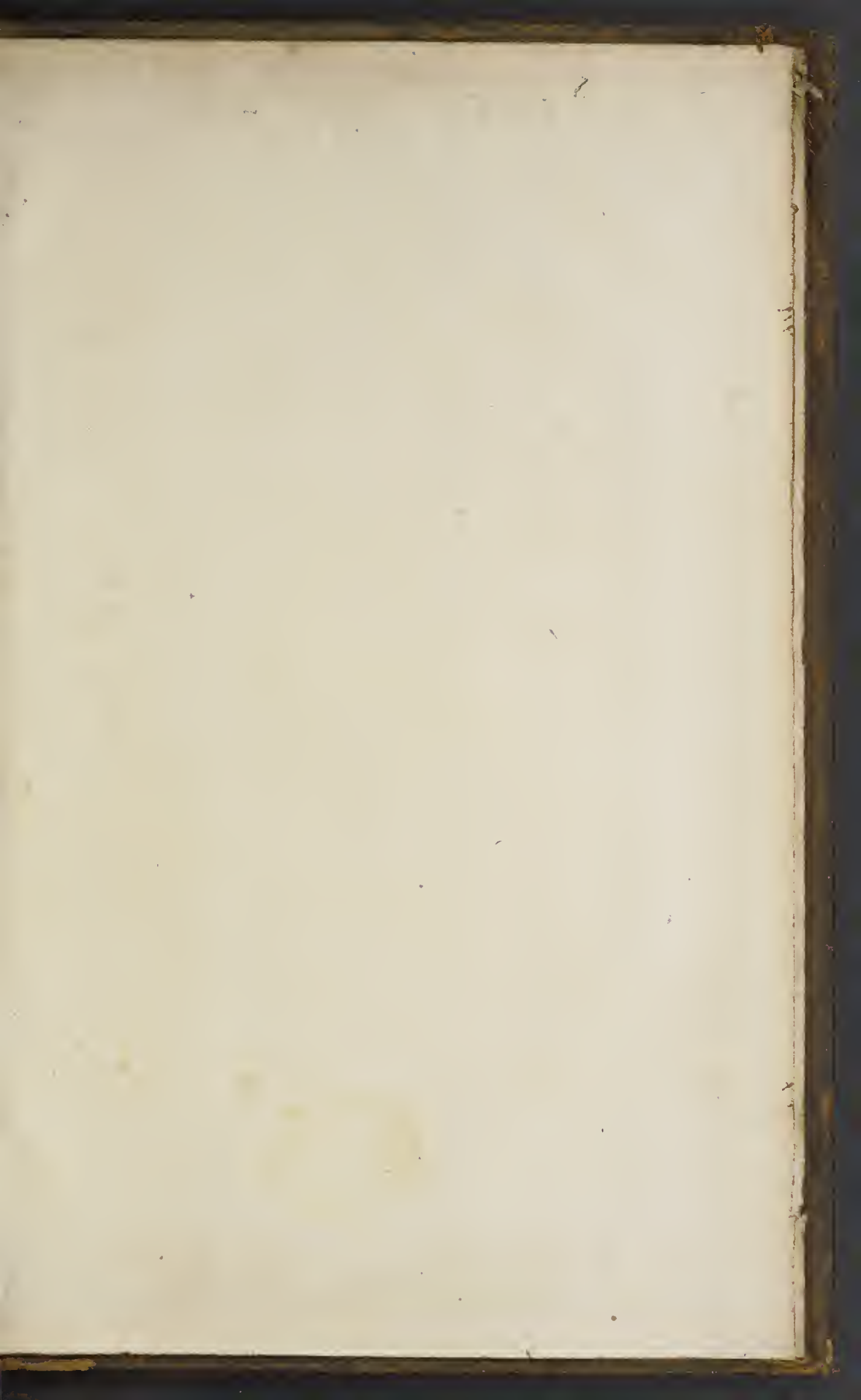
V. *Quod in prioratibus vacantibus sufficiens provisio
dimittatur.*

Cum alias fuerit synodali provisione statutum, quod
in prioratibus vacantibus, abbates, sive priores qui
abbates superiores non habent, quibus subsunt dicti
prioratus vacantes, omnia quæ ad instructionem lo-
corum faciunt, cum omni integritate dimittant; &
quod de mobilibus locorum, & eorum familia, & provi-
sionem hospitii usque ad sequentem collectam ibi-
dem sufficere valeat, secundum facultatum exigen-
tiam dimittant ibidem; alioquin abbates & priores
qui scienter contrarium fecerint, excommunicationis
incurrant sententiam ipso facto: nos statutum hujus-
modi ad parochiales ecclesias vacantes, quæ subsunt
abbatibus, & prioribus abbates non habentibus, or-
dinis sancti Augustini, extendi volumus; & idem in
his, sub eadem pœnæ adjunctione, statuendo firmi-
ter observari. Inhibemus nihilominus abbatibus &
prioribus hujusmodi, sub pœnæ amissionis fructuum
& proventuum, quos erant vacatione hujusmodi per-
ceperunt, ne in ipsis ecclesiis parochialibus, quamdiu
vacaverint, sacerdotes pro admittendis ibidem ec-
clesiasticis sacramentis ponere præsumant, absque
nostra approbatione vel licentia speciali.

FINIS

TOMI XI.

(S. B. 4)

